AVGVSTINI
BARBOSÆ,
I.V.D. LVSITANI,
TRACTATVS
VARII.

AVGVSTINI BARBOSÆ,

I. V. D. LVSITANI,

PROTONOTARII APOSTOLICI,

Olim Sacræ Congregationis Indicis Consultoris, & insignis Ecclesiæ Vimaranensis Thesaurary maioris;

NVNC VERO EPISCOPI VGENTINI, ET A CONSILIIS D. PHILIPPI IV. Hispaniarum Regis Catholici,

TRACTATVS VARII:

QVORVM

- I. *De Axiomatibus Iuris vsufrequentioribus.*
- II. *De Appellatiua verborum vtriusque Iuris significatione.*
- III. *De locis communibus argumentorum Iuris.*
- IV. *De Clausulis vsufrequentioribus.*
- V. *De dictionibus vsufrequentioribus.*

Circa iudiciorum, contractuum, vltimarum voluntatum, & delictorum cognitionem, in disputando, & consulendo valde vtiles, & necessarij.

Nunc recèns recogniti, & præter illa, quæ passim obiter intertexta, multis sacræ Rotæ decisionibus, & quamplurium Doctorum tam veterum, quàm recentiorum resolutionibus illustrati, quæ his notulis [ ] dignosci poterunt.

Accesserunt SVMMÆ rerum, & INDICES Axiomatum, Appellatiuorum, Locorum communium, Clausularum, Dictionum, & Rerum verborúmque locupletissimi.

LVGDVNI,
Sumptibus PHILIPPI BORDE, LAVRENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.

M. DC. LX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

NOBILISSIMO AMPLISSIMOQVE DOM.

D. PETRO DE SEVE,

BARONI DE FLECHERES,

Domino de Fariens, Villete, & Grelonges, Regis Consiliario, & in Præfectura Lugdunensi Prætori, necnon Præsidi dignissimo, & Præposito Mercatorum meritissimo.

DVM Lugdunum tota sibi Te in Mercatorum Præpositum euectum plaudit, PRÆTOR ILLVSTRISSIME, cuiusvis est amantis Patriam & sibi plaudere; nam in Vrbis publica gratulatione conticescere Ciuis non est; quando & membra iuuant, quæ corpori prosunt, nec magis mens publica, quàm per omnium priuatorum sensus aperitur. Ego tanto in gratulantium numero, ne commodis tum priuatis, tum publicis aduersus videar, muneri meo deesse nolui accessi verendos illos tuos postes salutator; & v; acceptius officium esset, admissorem, non int commodum puto, appellaui. Is Barbosa est- peritia iuris iam celebris, celebrior postmodùm,

ã 3 nominis

nominis Tui futurus titulo. Cui enim Tua illa dignissima merita non concilient amplitudinem? Vix adolescens in Consistorio magno Senator sedisti, Tibi stadium aperuit quod claudit aliis, in ætate prima iam vltimæ votum adeptus es; & si perrexisses, quid non seni sperandum, cui iuueni tanta concedebant? Currentem Patria reuocauit, ne sibi perires, perire Tibi iustas spes voluit; felix quod apud Te, ipso Te plus valuerit, infelix fortasse quod progressus tam faustos sui Ciuis inhibuerit, nisi & ipse fortunam suam in consulendo Patriæ collocasset. Rediisti ergo ad Patriam maior, quia minor; vni Vrbi Te dedisti, qui omnium eras; conterraneis Tuis ius dixisti, ne quis iis in iure contra ius diceret, ex Sacrario Themidis in atrium processisti; Beneficiorum quæ Patriæ parares conscius, æquitatis Norma, legum Anima, virtutum Idea, coram Tuis in rationem omnem profuturus. Minus esset lites æquitate summa disceptare, cuique ius reddere, & à Tribunali Iustitiæ tot Scyllas & Charybdes dispellere, nisi & mores pronuntiatis Tuis consentirent, & quod ius voce dicis, sancires opere. Plus Tibi Iudici debet Patria quo taces, quàm quo loqueris; isto paucos à litigantium dolis tueris; illo saluti & integritati omnium consulis. Iuuas omnes etiam dum vacas, priuatâ vitâ publicum promoues, & dum

maximè

maximè à Themidis munus feriaris. Iudicis imples dignissimi partes, nonnullibi exhibens æquitatis normam & regulam. Vndè cùm, cui tanta debet, quod redderet Patria non haberet, dedit summum quod habuit, & Prætorem æquissimum in Præpositum sibi adsciuit, ne tibi semper amor Patriæ in honoris dispendium esset; & vt sibi plus prodesses, cùm plura posses. Quare & boni consules si in publica Lugdunensium gratulatione auctarium hoc gratitudini eorum accesserit; & amabis animum, qui quod per facultates non licuit, seipso quantum Tuus est, palàm facere ausus est. Vale & viue.

Tibi addictissimus & obsequentissimus.

LAVRENTIVS ARNAVD.

APPRO

APPROBATIO.

EGo infrascriptus de mandato Reuerendiss. P. Fr. Nicolai Redulphij Sacri Palatij Apost. Magistri, vidi, & inoffenso pede perlegi Opus variarum tractationum D. Augustini Barbosæ Lusitani, eximij V. I. periti, adeo quòd in eo nihil bonis moribus vel Religioni contrarium reperi, imò potiùs vtilissimum, quod prælo mandetur existimo. Romæ hac die 28. Aprilis 1629.

IOAN. FRANCISCVS Ferentilius, manu propria.

Imprimatur. Fr. NIC. RED. Ordin. Prædic. S. Palat. Mag.

APPROBATIO.

AVGVSTINI BARBOSÆ Opus, quod inscribitur, VARIÆ TRACTATIONES IVRIS, in quibus continentur quinque Tractatus legales, &c. attentè perlegi, & cùm in illo omnia sana sint, & nihil quod à fide discrepet habeat, in commune bonum & commodum in lucem prodibit, & ita sentimus. Actum Lugduni 10. Maij 1630.

Fr. Robertus Berthelot, Epis. Damasci.

Frater Iulianus Ioubert, Magister & Prior Conuentus Lugdunensis Ordinis Fratrum Prædicatorum.

Fr. Claudius Cochet.

Summa Priuilegij Regis Christianissimi.

LVDOVICVS XIV. Dei gratiâ Galliarum, & Nauarræ Rex Christianissimus, singulari Priuilegio sanxit, ne quis per vniuersos Regnorum suorum fines, intra decem annos à die finitæ impressionis computandos, imprimat, seu typis excudendos curet, & venales habeat Libros, tam editos, quàm edendos, *Augustini Barbosa Lusitani I. V. D. Tractatus varij*, præter LAVRENTIVM ARNAVD Bibliopolam Lugdunensem, aut illos, quibus ipsemet concesserit: Prohibuit insuper eadem auctoritate Regiâ omnibus suis subditis eosdem libros extra Regni sui limites imprimendos curare, vel quempiam vbicumque fuerit, ad id agendum impellere ac instigare, sine consensu dicti LAVRENTII ARNAVD. Idque omne sub librorum confiscatione, alijsque pœnis contra delinquentes expressis, vti latiùs patet in litteris, Parisiis, die 26. Iunij 1650.

Ex mandato Regis.

Signatum BERAVD.

Hæc vltima editio desiit excudi die 16. Octobris 1660.

SERIES AXIOMATVM.

APPELLA

APPELLATIVORUM ORDO.

LOCI
ARGVMENTORVM IVRIS.

CLAVSVLÆ.

CLAVSVLÆ.

A

164 Si

T

V

DICTIONES

DICTIONES, PRÆPOSITIONES, ET ADVERBIA.

150 Imme

339 Quouis

AVGVSTINI

AVGVSTINI BARBOSÆ, V. I. D.

AXIOMATVM IVRIS VSVFREQVENTIORVM *EXPOSITIO*,

Multis sacra Rota decisionibus, & quamplurium Doctorum, tam veterum, quàm recentiorum resolutionibus locupletata.

AXIOMA I.

Absoluere.

1. *Absoluere potest, qui potest condemnare.*
2. *Præscripta potestate absoluendi, dicitur etiam præscripta potestas condemnandi.*
3. *Absoluere, & condemnare conuertibilia sunt.*
4. *Absoluere non potest, qui condemnare non valet.*
5. *Argumentum valet, non potest condemnare; ergo nec absoluere.*
6. *Potestas ligandi eadem est atque soluendi.*
7. *Episcopus non potest absoluere exemptos etiam volentes.*
8. *Absoluere, vel condemnare qui non potest, nunquid condemnandum, seu absoluendum pronunciare possit? remissiuè.*
9. *Absoluere potius debet Iudex, quàm condemnare.*
10. *Absoluere nocentem sanctius est, quam condemnare innocentem.*
11. *Iudex non debet absoluere in dubio, quando agitur de periculo animæ ex absolutione.*
12. *Absolutus expressè dicitur, qui non est condemnatus.*

1 ABSOLVERE potest, qui potest condemnare, vt per tex. *in l. 3. ff. de re iudic.* tradunt Innoc. *in c. dilecto, de officio Archid* Felin. *in c. audiuis, n. 10. in fi. e, de præscript* Bald. *in l. imperium, n. 11. vers. circa vltimum, ff. de iuris'd. omnium iud.* Herman. Det. *in rub. ff.* 2 *de acq. poss. n. 18. in fine,* dum aiunt quòd ille, qui præscripsit potestatem absoluendi, dicitur etiam præscripsisse potestatem condemnandi, Carrer. *in tract de hæretic. n. 72.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 43. num. 13. in fine,* Card. Tusch. *pract. conc. lit. A, conc. 40. n. 1.* Farin. *fragm. crim. p. 1. lit. A, n. 6.*

3 ABSOLVERE enim, & condemnare conuertibilia sunt, & qui vnum potest, potest & aliud, Rip. *in d. l. 3. num. 1.* gloss. *in Clem. cum a repulsione, de appel.* Felin. *in cap. cum inferior, num. 4. de maiorit. & obed.* Menoch. *d. q. 43. à princip.* Farinac. *d. litt. A, num. 7.* Ludou. Gomez *in cap. 2. §. statuto, num. 48. cum seqq. de constit. in 6.*

4 ABSOLVERE igitur non potest, qui condemnare non valet. *l. nemo qui condemnare. ff. de regulis iuris.* Socin. sen. *in rubr. ff. de acquir. possess. num. 8.* Menoch. *d. q. 43. n. 2. vers. altera est negatiua, & n. 26. cum seqq.* vbi ponit duas declarationes, quæritque, an habenti potestatem absoluendi, & condemnandi, si auferatur potestas condemnandi; censeatur etiam sublata potestas absoluendi; refert Farin. *d. lit. A, num. 11.* Nam valet in hac materia argumentum negatiuum, 5 sicut & affirmatiuum, Non potest condemnare; ergo nec absoluere, vt per Federic. de Senis *cons. 14.* incip. *Monachus Perusinus num. 4. vers. in secunda quæstione,* quem refert Card. Tusch. *d. conc. 40. n. 1.*

6 Eadem est enim potestas ligandi, atque soluendi, *cap. verbum; de pœnitent. dist. 1. cap. cum inferior, de maiorit. & obed.* Procedit autem de iure communi regula illa, Quis non potest ligare, ergo nec absoluere: secus si de iure speciali ex priuilegio, quia licèt Episcopus non possit excommunicare, neque ligare exemptos, tamen potest illos volentes absoluere in casibus, in quibus de iure communi alios subditos absolueret, vt resoluit Federic. de Senis *d. cons. 14. num. 4. vers. in secunda quæstione, vsque ad fin.* prout illum citat Cardin. Tusch. *d. conc. 40. num. 4.* Verumtamen non placet hæc distinctio Abb. *in cap. significasti, num. 11. vers. his tamen non obstantibus*

tibus,de foro compet.& Felin.*in cap.paſtoralis, n.10.de officio Ordin.* quos refert , & ſequitur Eraſm. à Cochiet *de iuriſdict. Ordin.in exemptos , part. 2. q. 50. à num.3.* dum abſolutè reſoluunt, exemptos pro abſolutione ab excommunicatione non poſſe ſe ſubiicere Ordinario, quia exemptiones non ſunt ſimpliciter conceſſæ in fauorem exemptorum , ſed etiam in fauorem ſanctæ Sedis Apoſtolicæ , cuius intereſt habere multos à iuriſdictione Ordinariorum exemptos, ſibique immediatè ſubditos, *Clem.paſtoralis,de re iudic.* Abb.*d.n.11.verſ.& per hoc* , Rebuff.*reſp.*141. Eraſm.à Cochier *d.tract.lib.1.quaſt.1.num.17.* Rot.*in Vlixbonen.Monaſterij 19.Nouembris 1625.coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano.*

8 Absolvare, vel condemnare qui non poteſt , nunquid condemnandum , ſeu abſoluendum pronunciare poſſit ? vide latè diſputantem Farinac. *d.lit. A,num.12.cum ſeqq.*

9 Absolvere debet potius Iudex in dubio, quàm condemnare, *l.Arrianus,ff.de actionib.& oblig. l.fauorabiliores, l ſemper in obſcuris,ff.de regulis iuris, cap.3.de probat.* Couarr.*variar.lib.1.cap.1.num.2. verſ. quarto.* Mexi.*in tract taſſa panis,concluſ.1.n.171.* Anton.Monach.*Florent.deciſ.*16. *num.*2. Card.Tuſch. *d. lit. A,concl.41.à num.1.* vbi *num.3* per *l.abſentem, ff.de*

10 *pœnis*,dicit , quòd ſanctius eſt abſoluere nocentem, quàm condemnare innocentem.

11 Absolvere tamen non debet Iudex in dubio, quando agitur de periculo animæ ex abſolutione ; ideo obligatus reſtituere vſuras , licèt doceat de reſtitutione particularium vſurarum diuerſis perſonis facta, tamen debet condemnari ad reſtitutionem confeſſatam per defunctum , ſi non appareret quòd ſint eædem vſuræ , quia maius eſt periculum animæ, ſi non fiat reſtitutio , quàm importet damnum, ſi bis ſoluantur,& reſtituantur , ita Federic.de Senis *conſ.253. col.fin. verſ. præmiſſa locum habent*,quem refert Cardin. Tuſch.*d.lit.A,concl.42.n.1.* vbi *num.2.*exemplificat fauore piæ cauſæ , & animæ in alio caſu.

12 Abſolutus expreſsè dicitur , qui non eſt condemnatus , vt per Sigiſm. Scacc. *de appellat. quaſt.17.limit.6.memb.9.ſub n.70.& limit.21.n. 30.in fine.*

AXIOMA II.

Abſurdum.

1 *Abſurdum in omnibus diſpoſitionibus ſemper eſt vitandum.*
2 *Interpretatio largiſſima fieri debet ad euitandum abſurdum.*
3 *Diſpoſitio quantumuis generalis, eſt reſtringenda, ne ſequatur abſurdum.*
4 *Verba impropriantur, & intelliguntur eo modo, quo poſſunt,ad euitandum abſurdum.*
& ne abſurdum ſequatur , à regulis iuris recedimus. ibid.
5 *Negatiua dua, quæ important vnam affirmatiuam, importabunt negationem duplicatam , vt tollatur abſurdum.*
6 *Statuti verba impropriantur, vt euitetur abſurdum.*
7 *Interpretationi locus eſt ad euitandum abſurdum, etiamſi ſtatutum excludat omnem interpretationem.*

1 Absvrdvm in omnibus diſpoſitionibus ſemper eſt vitandum, *l.ita ſi 39. in fine , ff. de oper. libert. l.nam abſurdum,ff.de bonis libert. cap. in Geneſi, de elect.* Ancharanus *conſ. 80. incip. Retento ordine num.7.* Ioan.de Imola *con.245.n.2.* Ioan. de Ananis *conſ.27.incip.Viſo caſu, num 6. in fine*, Abb. *conſil.57. Arbitror,in princ.verſ.ſed iſte intellectus,lib.2.* Euerard. *in topicis legalib.loco 8.* Peregr.*de fideicommiſſ. art.11. num.46.* Card.Mantic.*de coniectur.vltim. volunt.lib.3. tit.7. à princip. & de tacitis & ambig.conuention.lib.2. tit.13.per totum*,Valaſc.*conſult.174.n.11.* Card.Tuſch. *practic.concluſ. lit. A, concl.66. à princip.* Leo *Valent. deciſ.4.n.3.tom.1.*

2 Absvrdvm vt euitetur , largiſſima interpretatio fieri debet,vt per Corn.*conſ.188. lib.2.* Crot.*in repet.l.omnes populi , num.186. ff. de iuſtitia , & iure* Aym. *de antiquit. tempor. part.4. in princip. num. 137.* Villagut.*in tract.de extenſione legum.rubr.de extenſione legis correctoria,num.16. & rubr.de extenſione legis correctoria.& pœnalis ſimul,num.78. & ſeq.* Cancer. *var. reſolut p.1.c.1.num.150.* Valenzuela *conſ.169.num.49. tom.2.* Rota *deciſ.248.n.2.p.1. in poſthum.Farin. alias p.3. recentior.*

3 Absvrdvm ne ſequatur, diſpoſitio quantumuis generalis,eſt reſtringenda, *l.2. C.de noxalib. actionib.* Nicol. Euerard. *d.loco 8. num.4. & 6.* deciſ. Pedem.90.*num.13. & 19.* Hippol. Riminald. *in §.1. num.40. Inſtit.per quas perſonas im nobis acquir.* Alex. *conſ.83. Viſa facti, num. 11. in fine, & num.12. verſic. iuuantur prædicta, lib.2.* Cardin. Tuſch. *d. concluſ.66. n.38* Et generalia , vniuerſaliaque verba vt abſurdum euitetur,reſtringuntur, Pedroch. *conſ.19. n. 10.* Card.Mantica *de coniectur. vltim.volunt. lib.2. tit.13. n.8.& 9.*Honded.*conſ.4.n.19. lib.1.* Caſtill. *controuerſ. lib.5.p.2.c.166.n.9.& 10.*

4 Absvrdvm vt euitetur,verba impropriantur,& intelliguntur eo modo , quo poſſunt, Alex.*conſil.61. Super eo,n.4.lib.1.*quem refert Card.Tuſch.*d.concl.66. num.17.* Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.tom.5.c.834. n.13.*Valenzuel.*conſ.233.n.39.tom.2.*Et ne abſurdum ſequatur à regulis iuris recedimus , Sim de Prætis *de interpretat. vltim.volunt.lib,1.interpret.1. dub.4.ſol.1.*

5 Surd.*conſ.236.n.18* Stephan.Gratian.*vbi proximè.* Et ideo duæ negatiuæ, quæ important vnam affirmatiuam,importabunt negationem duplicatam,vt tollatur abſurdum,Signorol.de Homod. *conſ.34.Si quæritur,nunquid,ante med* Ruin.*conſ.37.n.4.lib.3.* Cardin. Tuſch. *d.concl.66.n.21.*

6 Absvrdvm vt euitetur,verba ſtatuti impropriantur, Alex. *conſ.51. Viſo themate , numer.2. lib.1,* Cardin.Tuſch. *d.concl.66. num.21.* & licitum eſt recedere à propria ſignificatione verborum ſtatuti, Alex. *conſ.80.Viſo,& opportunè, n. 8. verſ. confirmantur prædicta , lib.1.* Card. Tuſch. *d. concluſ.66.n.30.*

7 Et locus eſt interpretationi , etiamſi ſtatutum excludat omnem interpretationem , Alex. *conſ. 50. num.11. verſ.etiam ex hoc colligitur,lib.1.*Card.Tuſch. *d.concl.66.num.39.*

AXIOMA III.

Abundans.

1 *Cautela abundans non nocet.*
2 *Iudex quando poteſt procedere ad executionem ſine ſententia,ſi feratur,quæ non ſit lecta,vel non lata in ſcriptis,non eſt nulla.*
3 *Libellus ſi offeratur minus legitimus in cauſa,in qua non requiritur libellus, non vitiat.*
4 *Depoſitum nulliter factum in caſu , quo ſola oblatio verbalis ſufficiebat,non vitiat ex quo abundat.*

5 *Citatio*

5 *Citatio partis vbicunque non est necessaria, si fiat, & nulliter, non propterea actus redditur nullus.*
6 *Sententia non vitiatur, si causa vera adijciatur causa falsa abundans.*
7 *Solemnitas non necessaria si minus solemniter fuerit adhibita, non vitiat.*
8 *Cautela abundans nocet, si per illam deueniatur ad actum prohibitum.*
9 *Dispositio tota vitiatur, si id, quod abundat, per errorem loco necessarij, & requisiti sit appositum.*
10 *Cautela abundantes augent suspicionem in contractibus suspectis.*
11 *Dilatio debet esse competens, etiamsi assignetur in casu, in quo debeat assignari.*
12 *Abundare in cautelis necesse est in casibus dubiis.*

1 ABVNDANS cautela non nocet, *l.testamentum.C.de testament.l.penult.C.de euiction.*Tiraq. *de retractu lig.§ 36.gloss.2.num.48. in fine, & num.51.* Roman.*cons.343.incip. Ex proposito.n.7.*Surd.*decis.13. num.14.* Card. Tusch.*practic.conclus. lit. A. concl.67.* Paulus Fusch.*in singul. A.num.6.* Sebast. Næui. *in l. non solent.95 ff.de regulis iuris*, Farinac.*in praxi crimin. p.3.q.89.num.123* Gonzal.*ad reg.8.Cancellar.gloss.6. a num.26.*Stephan. Gratian. *discept.forens. cap. 141. num.12.* Rot.*decis.3.9.n.9.apud Farin. part.1.recent. & decis.748.num.6.p.1.in posthum. Farin.aliàs part.3. recent.*

2 Amplia vt procedat, etiamsi id, quod abundat, non est solemniter factum, sed nullom, quia non vitiat, ex adductis per Federic. de Senis *cons.111. col. 3. in princip. vers. restat ergo respondere,* vbi ait, quòd quando iudex potest procedere ad executionem sine sententia, si feratur sententia, quæ non sit lecta, vel non lata in scriptis, non est nulla, prout illum refert Cardin. Tusch.*d.concl.67. num.5.*

3 Vnde si offeratur libellus minus legitimus in causa, in qua non requiritur libellus, non vitiat, Ias. *in l.vinum.num.33.vers.primò habes, col.penult.ff.si certum petatur*, Roman.*cons.497.Dubitatur,n.6.*Signorol.*cons.41.Omissa narratione, in princip.*

4 Sic etiam depositum nulliter factum in casu, quo sola verbalis oblatio sufficiebat, non vitiat ex quo abundat, Crauet.*cons.331.num. 15.* Card. Tusch. *d. concl.67.n.21.*

5 Sic etiam citatio partis vbicunque non est necessaria, si fiat, & nulliter fiat, non propterea actus redditur nullus, Marsil. *in l. de vnoquoque. num. 42. vers.istud tamen,ff.de re iudic.* Roman.*cons.497. Diligenter,num.5.& 6.vers.tertiò,*Card. Tusch.*d.concl.67. num.22.*

6 Hinc etiam sententia non vitiatur, si causæ veræ adiiciatur causa falsa abundans, Roman. *cons. 345. Ex proposito.n.8.* Card.Tusch.*d.concl.67.n.32.*

7 Hinc etiam solemnitas non necessaria si minus solemniter fuerit adhibita, non vitiat, Pute. *decis. 344.num.4.in fin.aliàs 334.etiam num.4.in fin.lib.2.in correctis.*

8 Limita primò, si per abundantem cautelam deueniatur ad actum prohibitum, quia tunc abundans cautela nocet, vt per text.*in l.pediculis §.Labeo.ff. de auro & arg.leg.& in l.1.§. sciendum. ff. de ædilit. edict.* resoluunt Corn.*cons.276.num.1.vol.1.* Paulus Fuscus *vbi suprà.*

9 Limita secundò, nisi id, quod abundat, per errorem loco necessarij, & requisiti sit appositum, quia tunc vitiatur tota dispositio, Petr. de Anchar.*cons.1.*
August. Barbosa Axiom.Iur.

per totum, Cardin. Tusch.*dict.conclus.67.n.86.*

10 Limita tertiò in contractibus suspectis, in quibus abundantes cautelæ augent suspicionem, Anchar. *cons.257.Ex ordine,in fine*, Tiber. Decian.*cons. 32. num.65.lib.3.* Beroi.*cons.49.num.14.lib.1.* Corn. *cons. 217.in fin.lib.3.* Card. Tusch. *d.conclus.167. num.43.* Menoch.*cons.109.n.35.*

11 Limita quartò in dilatione, quæ debet esse competens, etiamsi assignetur in casu, in quo non debebat assignari, Calderinus *cons.132.aliàs 2. de dilation,* idem dicendum suspicione Iudicis allegata, quia licèt non debeat exprimi de necessitate, si tamen exprimatur, & ineptè, vitiatur allegatio Bald.*cons. 472.Statuto.n.5.in fin.lib.1.* Card. Tusch.*d.concl. 67. num.40.*

12 ABVNDARE in cautelis necesse est in casibus dubiis, veluti si dubitetur, an actus requirat certam solemnitatem, vel non, ex abundanti debet illa solemnitas adhiberi ad tollendum dubium, Guid. Pap.*decis. 149.Secunda conclusio, circa fin.* Calderin. *cons.277.aliàs 1.de empt.& vendit.* Card.Tusch.*d.lit. A,concl.68.*

AXIOMA IV.

Accessorium.

1 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*
2 *Guarentigia non valet, si non valet principale instrumentum.*
3 *Fideiussoris obligatio accessoria habet eandem naturam, & conditionem, quam habet obligatio principalis.*
4 *Dispositio concedens aliquid principale, censetur etiam concedere id, quod accessoriè venit ad illud principale.*
5 *Sepultura concessa, censetur concessa delatio. mortui processionaliter, & celebratio pro defunctis.*
6 *Causa principali, & incidenti accessorio pendente; si principalis est finita, dicitur etiam finita accessoria.*
7 *Accessorium sequitur naturam sui principalis, quamuis accessorium sit dignius, quam principale.*
8 *Parochialis Ecclesia si vniatur accessoriè beneficio simplici, omnimodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit.*
9 *Accessorium quando venit in necessariam consequentiam principalis, concesso principali, censetur concessum accessorium.*
10 *Limita Axioma, vbi militat diuersa ratio, & in actibus denotantibus translationem dominij, vt num.11.*
12 *Accessorium corruit sublato principali; & num.13. & 14.*

1 ACCESSORIVM sequitur naturam sui principalis, *l.etiam.C.de iure dotium.reg.accessorium,de regulis iuris lib.5.*exornant.Socin.*reg.5.*Pute. *decis.1.num.2.lib.1.in vtraque edit.* Menoch. *cons.58. num.13.cum seq.* Surd.*de aliment.tit.9.quæst.31.num.8. cum seqq.& decis. 88. num. 10.* Card. Tusch. *practic. conclus.tom.1.lit.A concl.77.*Ioan. Franc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiast.p.2.cap. 16 num. 70.* Anton. Monach. *Bononien. decis. 27. num.4. & decis.18.num.56.* Pichard.*ad §.si quis alium. num. 32. Instit. de inutilib. stipulationib.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 1.*

 resol.72.

*vers.*72.*n.*6. Mastrill. *Sicil. decis.*115.*num.*4. Magdalen. *de numero testium in testamento requisito p.* 2. *cap.* 7. *num.*33. Cassanate *cons.*55. *num.* 39. Cancer. *var. res. part.*13.*num.*141.& *p.*2.*c.*5.*num.*3. Narbona *ad l.*20. *gloss.*22. *num.*38.*tit.*1.*lib.*4. *noua Recop.* Reinos. *obseruat.*62.*num* 6. Stephan. Gratian. *discept. for. cap.*282. *num.*3.& *c.*423.*num.*43.& *c.* 474. *n.*33. & *cap.* 498. *num.*36. & *cap.*657. *num.*21. & *cap.*715. *num.*17. & *cap.* 839. *num.* 24. & *cap.* 937. *num.*22. & *cap.*940. *num.* 28. Castill. *controuers. lib.* 5. *part.*2. *cap.*168. *num.*3.

2 Hinc primò colligitur, non valere guarentigiam habentem executionem paratam, si non valet principale instrumentum, Socinus *in l.*1. *num.* 79. *vers. quartò limita, ff. soluto matrim.* Roman. *cons.* 42. *Visis. num.*3. *vers. secundò.* Alex. *cons.*32. *in princip. lib.*2. Card. Tusch. *d. lit. A*, *conc.*77. *num.*14. & *num.* 10. ex eo, quia sublato contractu principali, cessat pactum accessorium in eodem c... appositum, Anchar. *cons.* 394. *num.* 3. & plenius *num.* 5. Nam quando vnum trahit consequ... ab alio, si non valet primum, neque valet rel... um, Signorol. *cons.*90. *num.*16. & 18. Cardin Tusc. *d. conc.*76. *num.*1.

3 Secundò colligitur, obligationem fideiussoris accessoriam habere eandem naturam, & conditionem, quam habet obligatio principalis, Abb. *cons.* 48. *Attingam. co.*1. *vers. nec obstat iuramentum, cum l. a col.*2. *in fine, vers. descendo. lib.*1. Card. Tusch. *d. conc.* 76. *num.*22. ita vt si principalis obligatio sit nulla, aliter quam iure speciali, tunc & fideiussio reddatur nulla, Apostill. ad Alex. *cons.*59. *Viso instrumento, n.*11. *vers. accessoria. lib.*1.

4 Tertiò colligitur, dispositionem concedentem aliquid principale, censeri etiam concedere id, quod accessoriè venit ad illud principale, cap. *prudentiam.* §. *si verò, de officio deleg.* vbi notant Doctores, quod delegata causa principali, censetur etiam delegata omnia accessoria ad causam, quem textum ad id notanit Alberic. *in l. cum principalis. ff. de regulis iuris*, & aduertit etiam Enerard. *in loco à concessione antecedentis ad concessionem consequentis, post num.*2. Aym. *de antiquit. tempor. p.*4. *in princip. num.*67. vbi propterea subdit, quòd consuetudo, seu præscriptio, etiam quod sit stricti iuris, & de sui natura non extendenda, extenditur tamen ad accessoria, & præscribens fundum, censetur etiam præscribere seruitutem fundo competentem.

5 Hinc etiam concessa sepultura, censetur concessa celebratio pro defunctis, Federic. de Senis *cons.*186. *in princip.* & delatio mortui processionaliter, Oldrad. *cons.* 225. *num.*14. *in fine, vers. vltimo videtur.* Card. Tusch. *d. lit. A*, *conclus.*77. *num.*9. & 10. Amplia etiam in pœnalibus, correctoriis, & exorbitantibus, vt per Aym. *dict. part.*4. §. *videamus modò. num.* 36. Nicol. Euerard. *in loco à ratione legis larga. num.* 35. Villagut. *in tract. de extensione legum rubr. de extensione legu correctoria, & pœnalis simul. num.* 266. & *seq.* Limita tamen quando illud, quod dicitur accessoria, est arduum, & non fuit verosimiliter cogitatum à concedente, quia tunc accessoria non censentur concessa, concesso principali, Federic. de Senis *cons.*191. *num.* 3. *vers. etsi opponatur*, quem refert Cardin. Tusch. *d. lit. A*, *conclus.*79. *num.*3.

6 Quartò colligitur, quòd pendente causa principali, & incidenti accessoria, si principalis est finita, dicitur etiam finita accessoria: putà actor negauit petitionem veram, per quam incidit in pœnam statuti, si obtinuit in causa principali, quæ est finita per sententiam, non poterit molestari pro pœna negatæ positionis, Anchar. *cons.*143. *Si dicta positio*, quem refert Card. Tusch. *dict. conclus.* 79. *num.*22.

7 Quintò colligitur, Axioma procedere, etiamsi accessorium sit dignius, quàm principale, Roman. *cons.*330. *Circa primum. num.*13. *in fin.* vbi Apostill. *in verb. dignius*, Card. Tusch. *d. conclus.*76. *num.*26. D. Barbos. *in l. cum prætor.* §. *fin. num.* 211. *ff. de iud.* Castill. *controuers. dict. cap.*169. *num.* 21. *cum sequentib.* & *num.* 44. Stephan. Gratian. *discept. for. tom.* 4. *cap.* 657. *num.*19. & *sequentib.* Et ideo ea, quæ habent diuersam naturam, si annectantur accessoriè alteri rei diuersæ, tunc res annexa tanquam accessoria perdit suam naturam, & recipit naturam principalis, cui fit annexio, Roman. *dict. cons.*330. *num.*14. putà si Parochialis Ecclesia vniatur accessoriè beneficio simplici, commodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit,

8 Nauar. *cons.*10. *num.* 3. *de maiorit. & obed. in* ... Azorius *Instit. moral. part.*2. *lib.*6. *cap.*28. *quæst.* 10. *in fin.* Nicol. Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 5. *num.* 195.

9 Sextò colligitur, quòd quando accessorium venit in necessariam consequentiam principalis, concesso principali censetur concessum accessorium, & alia sine quibus stare non potest, *l.* 2. *de iurisdict. omnium indic.* Federic. de Senis *cons.* 165. *in princip. vers. in contrarium*, & *cons.* 176. *in princip.* Aymon *d. p.*4. *in princip. num.*64. *cum seqq.* Villagut. *in tract. de extensione legum. rubr. de extens. legis correctoria num.*17. *in noua fallent.* Card. Tusch. *d. lit. A*, *conclus.* 77. *num.* 1. & intellige axioma procedere cùm accessorium est à suo principali inseparabile, Menoch. *remed.* 6. *recuper. num.*41. & *de præsumpt. lib.*3. *præs.*97. *num.*7. & 8. Stephan. Gratian. *disceptat. forens. tom.* 5. *cap.* 839. *num.*24. & 25. & *cap.*937. *num.*23.

10 Limita primò Axioma nostrum, vbi militat diuersa ratio, & in separatis, Alex. *cons.*4. *Circa primum. num.* 5. *lib.*1. Thom. de Tomasset. *in floribus legum, reg.*8. *in declarat.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. accessorium*, Card. Tusch. *lit. A*, *conclus.*76. *num.* 36. & *conclus.* 79. *numer.* 4. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.*1. *comp.* 12. *num.* 22. Mieres *de maiorat. part.* 1. *quæst.*10. *num.*54. Fachinæ. *cons.* 13. *num.*23. *lib.*1. Pacian. *de probat. lib.*2. *cap.* 16. *num.*69. Quid. de Amicis *de iure emphyteus. quæst.* 41. *num.*11. Castill. *par. resolut. part.*1. *cap.*13. *num.*14. Castill. *dict. cap.*168. *num.*26. & 27. Vt quia in principali tractatur de damno, & in accessorio de lucro, Crauet. *in quæst. de indemnit. mulier. num.*47. Menoch. *cons.*58. *in fine, vers. ita etiam non refragatur*, Card. Tusch. *dict. concl.*76. *n.*34.

11 Limita secundò in actibus denotantibus translationem dominij, quando omnino non cohæret principali, sed ab eo est diuisibile, Oldrad. *cons.* 111. *num.* 9. *vers. quartò in actibus*, Cardin. Tusch. *dict. lit. A*, *conclus.*79. *num.* 2. vbi *num.* 3. subdit, idem esse in adiacentiis ad ipsum principale, quia non censentur translatæ, nisi de illis sit dictum, & citat *l. si quentam, Cod. de bonis vacant.* Oldrad. *cons.*121. *num.*11. *vers. sextò videtur expressum.*

12 ACCESSORIVM corruit sublato principali, *l. qui liberis. ff. de vulg. & pupil. substit.* *l. cùm principalis*, vbi Dec. *ff. de regulis iuris*, §. *fideiussores. Instit. de fideiuss.* §. *si quis ancillas. Instit. de legat.* Anchar. *cons.* 394. *Dubium est n.*3. Card. Tusch. *d. lit. A*, *conclus.*77. *num.*16. Surd. *cons.*318. *n.*5. Menoch. *cons.*4. *num.*135. &

& conſ.58.num.14.& de præſumpt.lib.5.praſ.22. n. 26. Caſtil.*controuerſ.lib 5.p.2.cap.168. num. 12.cum ſeqq.* Thom. de Thomaſſer. *in floribus legum , reg. 92.* vbi declarat procedere in coniunctis,& vbi militat eadem ratio,additque propterea,Iaſ.*in addit. ad Port. ind.§.ſi quis ancillas*,dicere,quòd ſi lego vaccam cum vitulo , ſi non valet legatum vaccæ,vtputa ſi vacca ſit mortua(& ſic principali ſublato,& deſtructo)non valet nec legatum vituli,id eſt, titulus non debebitur , cùm acceſſoriè veniat vitulus ad vaccam; nam dictio *cum* , acceſſoriè coniungit : ſed ſi lego vaccam , & vitulum,cùm duo ſint ſeparata legata,qoia dictio *&*,principaliter coniungit , ſi non valet legatum vaccæ , vitulus tamen debebitur,cùm tali caſu vitulus ad vaccam acceſſoriè non veniat.

13 Vnde contractu principali annullato, iuramentum,guarentigia,hypotheca, & omnia alia acceſſoria redduntur nulla. Gozadin.*conſ. 28. n. 27. & ſeq.* Roman.*conſ.42.Viſis qua egregiè , n.3. verſ. ſecundò.* Card.Tuſch.*d.concl.87.n.24.*

14 Limita quando principale aliquo ſpeciali iure tollitur ; tunc enim principali ſublato tollitur acceſſorium , *l. fin. §. Titius , ff. de cond t. & demonſtrat.* Pyrrh.Maurus *de fideiuſſor.p. 2.ſect. 10. §. 30. num.4.*

AXIOMA V.

Accidens.

1 *Accidens non poteſt eſſe ſine ſubiecto , & ſubſtantia.*
& tollitur eius ſubiecto ſublato.ibid.

2 *Accidentia contractus ſunt ea , quæ per legem non inſunt , & ſine quibus contractus ſtare poteſt.*

3 *Accidentia poſſunt mutari non vitiata ſubſtantia,ſecus è contra.*

4 *Accidentia extrinſeca poſſunt abeſſe,& adeſſe præter ſubiecti corruptionem.*

5 *Accidentia non poſſunt mutare ſubſtantiam rei, niſi miraculosè.*

6 *Accidentaliter euenientia non mutant rei ſubſtantiam.*

1 ACCIDENS non poteſt eſſe ſine ſubiecto, & ſubſtantia,*l.4.in fin.ff.de actionib.empti*,tradunt Curſ. Conimbricenſ.*in cap.1.de complexu,in præambul.prædicamentorum*,Bald.*in cap.ſignificante,verſ.nam accidentia , de appellat.* Apoſtil.*ad conſil. Romani 91. Viſis ac perconctatis , n.8.in verſ. qualitas.* Maſcard. *de probationib.concl.21.& concl.1248.num.4.* Mandoſ.*de priuileg.ad inſtar.gloſſ.11.n.20.* Surd.*de aliment. tit.2. in præamb.n.2.& tit.9.q.29.n.23.& deciſ.70.num.6.& conſ.234.n.23.& conſ.335.n.13.*Cardin. Tuſch.*pract. concluſ.lit. A. concl.82.n.13.*Gonzal *ad reg.8. Cancel. gloſſ.5.§.7.n.70 & gloſſ.57.n.32* Anton.Monach.*Florens.deciſ.56.num.5.* vbi quod ſupponit ſubſtantiam, naturam verò ſui ſubiecti regulariter ſequitur , ex *Leone artificy , C. de operis liber.* Et quod accidentia, vel qualitas non poſſunt ſtare ſine ſubiecto,niſi per viam miraculi , tradit Anchar.*conſ.218.n. 27.* quem refert Card.Tuſch.*d.concl.82.n.14.in fine*,vbi *num.7.*

2 ſubdit, quòd accidentia contractus ſunt ea quæ per legem non inſunt, & ſine quibus contractus ſtare poteſt , & accidens tollitur eius ſubiecto ſublato,*l. eum qui in prouincia 31.§.quod ſi ſtipulatus , ff.ſi certum petat.* Crot.*conſ.133.n.25.lib.5.*Pyrrh. Maur.*de fideiuſſor.ſect.2.cap.5.n.8.*

3 ACCIDENTIA poſſunt mutari non vitiata ſubſtantia , ſecus è contrà. Calderin. *conſ. 314. ante med.verſ. ad cuius declarationem , aliàs 21. de feudis.* Cardin. Tuſch. *d.concl.82. n. 1.*

4 Nam accidentia extrinſeca poſſunt abeſſe,& adeſſe præter ſubiecti corruptionem,*l.falſa,ff.de condit.& demonſtr.l.pacta conuenta, ff.de contrah.empt.l.pro voluntariis,ff.de impenſ. in rebus dot.factis*,tradunt Corraſ.*lib. 3.miſcel.cap.10. n.10.* Zaz.*lib.1.ſingul.reſponſ.cap.12.*Menoch.*conſ.35. n.19.& conſ.37.n.98.& conſ.170.n.25.*Surd.*conſ.179. n.7.*Glorit.*reſp.1.p.1.n.166.*Porphyr.*in prædicalib.c.de accidente*,Sebaſt. Medic. *de definition.bonorum poſſeſſ. definit.100.n.23.& 27.* Card. Tuſch.*d.concl.82.n.11.* Surd.*conſil.179.n.7.*

5 Non poſſunt tamen mutare ſubſtantiam rei , Gutier.*practic.lib.3 q.16.n.91.*& ſubiecti , quia eueniunt poſt illius eſſe perfectum,Signotol.*conſ.51.num.31.*Gom.*in §.in perſonam , n.14. inſtit.de action.*Becc.*conſ.172.n.29.vol.2.* Glorit.*reſp.1. p.1. num. 166.* niſi miraculosè , vt ait Brun.*de augmento , quæſt.3.princip.n.2.* quem refert Card.Tuſch. *d.concl.82.n.14.in princ.*

6 Accidentaliter euenientia non mutant rei ſubſtantiam,*l.naturalem 5.§ pauonum , ff. de acquir. rerum domin.*Coſta *de facti ſcientia & ignor.inſpect.7.num.2.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.6 2. num. 2.* Mari.Giurba *ad conſuetud. Meſſanenſ. cap.10.gloſſ 4. num. 3.* niſi ſit accidens qualificatum , quod ſui perueniens enti , illud alterius naturæ & ſpeciei efficit. Nat.*conſ.139. num. 6.* Mari. Giurba *conſ. 23. num.9.*

AXIOMA VI.

Accingendus.

1 *Accingendus de proximo , habetur pro accincto, intellige , vt n.4.*

2 *Datum habetur , quod paratum eſt , vt detur.*

3 *Condemnandus de proximo , habetur pro condemnato.*

4 *Res non iudicatur ab eo , quod erit, ſed ab eo , quod eſt.*

5 *Expellendus de proximo , non habetur pro expulſo.*

6 *Clericus de proximo creandus non habetur pro Clerico , ad effectum habendi beneficium , etiamſi incedat in habitu & tonſura , & promoueatur ſtatim.*

7 *Ordo debet præcedere beneficium.*

8 *Capacitas in tempore præſentationis attenditur in beneficiis.*

9 *Patronus quando poſſit præſentare de proximo clericandum , oſtenditur.*

10 *Banniendus de proximo , non habetur pro bannito vt poſſit offendi vigore ſtatuti.*

1 ACCINGANDVS de proximo , habetur pro accincto,*l.ex eo tempore,ff.de teſtam.mili.*Felin. *in cap.eam te , num.16.verſ.erat iſte electus,de reſcript.* Iaſ.*in auth.ſi qua mulier , num. 23.& ſeq. C. de ſacroſanct. Eccleſ.& in l.admonendi , in 2.lect.num.54 verſ. iſta tamen regula,ff.ſi certum petatur* , Cardin. Tuſch. *pract.concl.tom.1.lit. A.concl.83.* Thom.de Thumaſſer *in floribus legum,reg.231.* Alex.*conſ.119.Super primo, n.7.8.& 9.lib.7.* Anchar. *conſ. 430. Fuiſſet expediens num. 2.* vbi quod habetur pro dato , quod paratum eſt,vt detur. Ioan. de Imola *conſ.32.Ad primum* ,vbi ait , huiuſmodi Axioma procedere maximè quando

agitur de excludenda falsitate, vel delicto. Roman. 3 *in l. admonendi, num. 49. ff. de iureiur.* Vbi quòd de proximo condemnandus habetur pro condemnato, & quod idem est in absoluendo de proximo, quia habetur pro absoluto, latè Narbona *lib. 10. gloss.* 41. *num. 45. cum seq. tit.* 1. *lib. 4. noua recopil.* Magdalen. *de numero testium in testamento requisito part. 1. cap. 16. num. 14. & 16.*

4 Procedit impropriè & fictè, quia verè de proximo accingendus non habetur pro accincto, & destinatio animi non releuat, quia imò destinatum non habetur pro impleto, & res non iudicatur ab eo, quod erit, sed ab eo, quod est, & ideo materia est brocardica, vt dicit Felin. *in cap. cum adeò, num. 4. 5. & 6. de rescript.* Roman. *in d. l. admonendi, num. 49.* Cardin. Tusch. *d. concl. 83. n. 19.* & maximè vbi agitur de forma, vel de pœna incurrenda, vel vbi spes proxima est fallibilis; tunc enim de proximo accingendus non habetur pro accincto, neque actus perficiendus non habetur pro perfecto, Felin. *in d. c. cum to n. 16. in fin. vers. tamen diuersis modis limitatur.* Card. Tusch *d. concl. 83. n. 31.*

5 Vnde de proximo expellendus non habetur pro expulso, quin interim exigat & consequatur fructus possessionis, quam habet, vt per Anchar. *cons. 185. incip. Tria principaliter, num. 4. & seqq.* vbi loquitur in eo, qui soluit Ioanni Bentiuolo, dum imminebat expulsio à ciuitate Bononiæ, quia iusta fuit exactio, & maximè quia expulsio erat dubia, licèt proxima ab effectu subsequuto, refert Card. Tusch. *d. conc. 83. num. 33.*

6 Hinc etiam creandus de proximo Clericus non potest habere beneficium, nisi sit actu Clericus, quantumcumque incedat in habitu & tonsura, & promoueatur statim, vt per Felin. *in d. cap. cum adeo,* 7 *n. 4. & seq.* quia Ordo debet præcedere, Sanchez *de Matrim. lib. 7. disp. 42. n. 14.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel.* 8 *gloss. 2. n. 66.* & in beneficiis attenditur capacitas de tempore præsentationis, Mari. Antonin. *var. resolut.* 9 *lib. 1. resol. 19. n. 1.* Poterit tamen patronus de proximo clericandum præsentare in hunc modum: Præsento Petrum de proximo clericandum, & peto eum ordinari. Flamin. Parif. *de resignat. benefic. lib. 4. q. 3. n. 5. & 6.* quem sic intelligit Massobr. *in praxi habendi concursum, prælud. 7. dub. 21. num. 85. secundum Roman. impress.* quod ego recipio, si taliter præsentatus, seu potiùs nominatus, intra tempus ad præsentandum præstitutum Ordines suscipiat, *de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 72. n. 78.*

10 Hinc pariter de proximo banniendus non habetur pro bannito, vt possit offendi vigore statuti, Ias. *in d. l. si qua mulier, n. 23. C. de sacrosanct. Eccles.* quem refert Card. Tusch. *d. concl. 183. n. 38.*

AXIOMA VII.

Accusator.

1. *Accusatore non probante reus absoluitur.*
2. *Accusator vbi nihil probauit, reus præsumptiuè dicitur docuisse de sua innocentia.*
3. *Accusator non probans, tenetur ipsi accusato actione iniuriarum.*
4. *Reus etiam homo nequam accusatore non probante absoluitur.*
5. *Actore non probante reus absoluitur, remissiuè.*
6. *Accusatus de crimine læsæ maiestatis, & falsi, an teneatur innocentiam suam probare, ostenditur.*

ACCVSATORE non probante reus absoluitur, 1 etiam quòd pro sua innocentia nihil deduxerit, aut probauerit, *l. 1. ff. ad Turpill. l. qui accusare, C. de edendo,* vbi Ias. *n. 5.* Bologuet. *n. 1.* Curt. iun. *n. 4.* Alciat. *num. 17.* & Purpur. etiam *num. 17. c. accusator 6, q. 5.* Gig. *de crimine læsæ maiest. lib. 2. tit. quomodo crimen læsæ maiest. probetur, q. 30. n. 1.* Bursat. *cons. 246. num. 1.* Ioseph. Ludou. *concl. 14. in 4. ampl.* & Perus. *decis. 14.* Mascard. *de probat. concl. 1224. num. 19.* Alex. *cons. 1. Viso processu, in princip. & cons. 89. Viso themate, n. 4. & 5. lib. 3.* Roman. *cons. 167. num. 3.* Clar. *§. fin. q. 62. in princip.* Card. Tusch. *lit. A. conclus. 117. a. n. 63.* 2 Nam vbi accusator nihil probauit, reus præsumptiuè dicitur docuisse de sua innocentia, ex Mascard. *d. conclus. 1224. n. 29.*

3 Amplia primò, vt accusatore non probante non solùm absoluendus sit reus, sed etiam accusator teneatur ipsi accusato actione iniuriarum, secundùm Angel. *in l. item apud Labeonem, §. si quis libellos, ff. de iniur.* quem refert Curt. senior *in repet. l. admonendi, num. 356. ff. de iureiur.* Roland. *d. cons. 90. num. 3. & seq. lib. 3.*

4 Amplia secundò, vt procedat etiam quòd reus sit homo nequam, ex allegatis per Ioseph. Ludou. *d. conclus. 14. in 4. ampliat.* Et procedit Axioma siue in causa criminali procedatur per denunciationem, siue per accusationem, siue per inquisitionem, Alex. *cons. 1. in princip. lib. 3.* Card. Tusch. *d. concl. 117. n. 67.* siue in causa mixta accusationis, Alex. *cons. 66. col. 2. vers. verum quia, lib. 1.*

5 Amplia tertiò in ciuilibus, in quibus vulgatum est Axioma, quòd actore non probante reus absoluitur, de quo infrà *Axiom. 10.*

6 Limita in crimine læsæ maiestatis, in quo si accusator in probando deficiat, accusatus tamen suam innocentiam probare tenetur, & indicia contra se existentia, aut probationibus aut per torturam purgare, per text. *in l. si quis, C. ad legem Iul. maiest.* tradit Gig. *d. q. 30. in fin.* vbi subdit idem dicendum in crimine falsi, per text. *in l. vbi autem, C. ad legem Cornel. de falsis.* Verùm hæc limitatio non conuenit nostro Axiomati, illa enim præsupponit accusatorem, qui licèt non plenè probauerit, probauit tamen tantum quod accusatum indiciauerit; quo casu nulla est specialitas in crimine læsæ maiestatis, aut crimine falsi, quia in omni crimine, nisi reus illa indicia contrariis probationibus eliserit, torquendus est: Axioma verò nostrum intelligitur, & procedit, quando accusator nihil prorsus probauit, nec ad condemnationem, nec ad indicia.

AXIOMA VIII.

Acta.

1. *Acta faciunt rem notoriam.*
2. *Acta facta in iudicio ciuili, an & quando fidem faciant in criminali, & è contra remissiuè.*
3. *Acta facta coram Iudice sæculari, an & quando fidem faciant coram Iudice Ecclesiastico, remissiuè.*
4. *Acta facta in iudicio summario, an & quando probent in plenario, remissiuè.*
5. *Acta facta in iudicio possessorio, an & quando fidem faciant in petitorio, remissiuè.*

ACTA faciunt rem notoriam, *l. fin. C. de re iudic. cap. ex insinuatione, de appellat.* vbi Innoc. *in fine, cap. cum olim, de verbor. signif.* Alex. *cons. 61. n. 24. vol. 7.*

*vol.*7. Roland. *conf.*41. *num.* 30.*vo.*1. Becc.*conf.*40. *num.*3. *vo.*1. Surd. *conf.*254.*num.*25.& *conf.*118.*n.*8. *vo.*2. & *conf.*188. *num.* 8. Cephal. *conf.*602. *num.*21. *lib.*4.Tiraq.*de retractu lig.* §.36.*gloss.* 2.*num* 44. Menoch. *de interdict.remed.* 2. *recup.possess.num.* 252. & *de arbitr. iud. casu* 166. *num.* 6. Mascard. *de probat. conc.* 1101. *num.* 13. & 14. Farinac. *in praxi crim. part.*1.*quæst.*21. *num.* 14. Mendez à Castro *in praxi Lusit.lib.* 3. *cap.*15. *num.*4. Glorit. *resp.*3. *num.*26. & *resp.*10. *num.*39. Ioan. Bapt.Costa *de facti scientia & ignor.inspect.*4.*num.*2.Negusant.*resp.* 68.*n.*7.Pacific. *de Saluiani interdicto inspect* 1.*cap.*4.*num.*68 Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. conclus.*134. *num.*7. publicato scilicet processu, & post conclusum in causa,gloss. *in cap.significauerunt, de testib.*Mascard. *de probat.conc.*1102.*n.*24. Vincent.Carroc.*sing.*470. Costa *d.inspect.*4.*n.*2.Pacific.*d.c.*4.*n.*66.69.70.& 72. Rota *decis.*9.*num* 3.*p.*3.*lib.*2.& *decis.*1117.*lib.* 3.*p.*3. *diuers.*At quoad litigantes etiam ante conclusum in causa,acta faciunt rem notoriam,cùm illa scire præsumantur.Bellamer.*conf.*40.*n.* 12. Costa *d.inspect.n.* 2.Card.Tusch *lit.N,conc.*107.*n.*5.& 6.

2 Acta facta in iudicio ciuili, an & quantam fidem faciant in iudicio criminali;vide Bart.*in lib.*2. §. *hoc edicto,n.*5.& ibi Alex *in addit.lit.E*,& Angel. *num.*8. *ff.vi bonor. rapt.* Boss. *in tit. de pluribus violent. num.*117. Clar.*in pract.*§ *fin.q.*44.*vers.item producantur*, Mascard. *de probat. conc.*34.*num.*4. Ceuall. *communium contra communes*, *q.*196 Cardin.Tusch. *pract.conclus.tom.*1.*lit. A,conclus.*91. *num.*11. Sigism. Seacc. *de iud. causar. ciuilium & crim: lib.*1.*cap.*74. Et è contrà, an acta facta in iudicio crimioali,probent in ciuili?vide Felin.*in cap causam quæ,num.*23. *de test.* & Caputaquen.*decis.*57 105 106.& 107.*lib.*2. Mascard. *concl.*351.*n.*3. Card.Tusch *lit.P,concl.*790. Rot *decis.*639.*num* 3. apud Farin.*p.*2.*rec.*

3 Acta facta coram Iudice seculari, an & qualem fidem faciant coram Iudice Ecclesiastico? vide Capell.Tholos *decis.*199.*vers.item fuit quæsitum*, Abb.*num.*10. Aretin *num.*21. Felin. *num.*4. & Dec. *n.*90.*cum seqq.in c.at si clerici,de iudic.* Card.Tusch. *lit. A,conc.*91.*n.*1.Mascard.*conc.*33.*n.*24.& *conc.*149. Menoch.*conf.*167.*à num.*22.

4 Acta facta in iudicio summario,an,& quando probent in plenario? Vide Capr. *in tract.de notoria. memb.* 1. *num.* 28. & 19. remissiuè Paul. Tusch. *in singular. lit. A*, *num* 8. Nat. *conf.*532 .*num.*10. *lib.* 3. Gail. *lib.*1. *obseru.*103. Mascard. *conclus.*348. *num.*9. & 10. Card.Tusch. *d.lit. A,conc.*91.*num.*7. *cum seq.* Surd.*de alim.tit.*1.*q.*126.*num.*4. Valenzuel. *conf.*121. *num.*105.*tom.*2.

5 Acta facta in iudicio possessorio,an & quando faciant fidem in petitorio? vide Put. *decis.* 171. *aliàs* 166. *lib.* 1. *in correctis*, Menoch.*conf.*356. *n.*14. & *num.*40.& *conf.*367.*num.*21. Christoph.de Paz *in tract.de tenuta,cap.*32.*n.*7.*cum seqq.*

AXIOMA IX.

Actio.

1 *Actio semel extincta, non reuiuiscit.*

2 *Statutum liberans fideiussorem, si principalis debitoris persona potest haberi, eo ipso quod est captus, fideiussor est liberatus, nec reuiuiscit obligatio, si relaxetur.*

3 *Actiones suas remittentibus non est dandus ad eas regressus.*

4 *Nemo sine actione in iudicio experitur, nec alium cogere potest, in tantum vt iudex debeat illum repellere etiam parte non opponente, imò & illa consentiente, vt num.* 5.

6 *Executio datur Manu Regia sine actione in iis; in quibus dictat ratio naturalis.*

7 *Repræsalia conceduntur sine actione, & officio iudicis.*

8 *Obligationem annuam habens potest hodie agere, vt cùm venerit dies, debitor soluat.*

9 *Iudicis officio quando quis sine actione experiatur, ostenditur.*

10 *Actionem habens, rem habere dicitur.*

11 *Actio cui conceditur, multo fortiùs retentio.*

12 *Actio cui conceditur, multo fortiùs exceptio.*

13 *Actio est inanis, quam excludit inopia debitoris.*

14 *Actio personalis non datur contra tertium possessorem.*

15 *Actio personalis, quæ debetur respectu rei, tollitur re perempta.*

Actio semel extincta non reuiuiscit, *l.qui res;* 1 §.*aream.ff.de solutionib.l.si vnus*, § *sed si pactum, ff.de pactis,l.electio,cum ibi notatis*, *C.de noxalib.actionib.l.inter stipulantem,§ sacram.vers.nec reuocari. ff. de verb.oblig.l.Mæuius* §.*duorum,ff.de legat.* 2. *l.heredibus; vbi gloss* 1.*ff.ad Trebell.*tradunt Castrens.*conf.*372.*Viso puncto,lib.*2. Tiraquell.*in l.si vnquam,verb.susceperit liberos,num.*191. *C.de reuocand. donat.* Gam. Lusit. *decis.*162. *num.*4.*in fine*, Ioseph. Sesse *Aragon. decis.* 133.*num.*9.Card.Tusch.*pract.conclus.tom.*1 *lit. A,conclus.*116. *per totam*, *vbi num.* 3. post Signorol. *conclus.*85.*num.*1. & *seq.* hinc proptereà colligit, quòd 2 si statutum liberet fideiussorem,si principalis debitoris persona potest haberi, eo ipso quòd est captus, fideiussor est liberatus, nec reuiuiscit obligatio, si relaxetur.

Actiones suas remittentibus non est dandus ad 3 eas regressus. *l.queritur.*§ *si venditor.ff.de ædilit.edicto; l.fin ff.de remiss.pignor* §.*si quis itaque. Instit.de bonorum possess.cap.ex transmissa,de renunciat.cap.ex ore,de priuileg.cap.quàm periculosum* 7.*q.*1.tradunt Tiraq.*de retractu lign.*§.1.*gloss.*9. *num.*119. Cou *var.lib.*2.*cap.*4. *num.*1.Surd.*decis.*231.*num* 13 Flamin.Paris.*de resignat. benef.lib.*1.*q.*14.*num.*8 Thom. de Thomass. *in floribus legum,reg.*272.Mari.Antonin. *var.resolut.lib.*1. *resol.* 104.*num.*14 Ioan Antonin.Mangil. *de imputat. q.*91. *num.*7.

Sine actione nemo in iudicio experitur,nec alium 4 cogere potest.*l.si pupilli* §.*videamus, ff de negot.gestis, l.quoties,§.si temporali,de administ. tutor.* tradunt Roman.*conf.*22.*Proposita,num.*4. Anch *conf.*119. *Pluribus de causis,in princ.*Ias.*in l.si Titius,n.*3. *ff.de verb.oblig.* & *in l.vbi pactum,n.*10.*C.de transact.*Mathesil.*sing.*7. Castrens.*conf.*250.*Viso puncto,in princ.lib.*2. Alexand. *conf.*166.*lib.*7. Crauet.*conf.*191.*in princ.* Tiraqu.*in l.si vnquam,verb.reuertatur,num.*345.*C.de reuocand donat.* Anton.Gomez *tom.*2.*variar.cap.*11.*num.*24. Soar. de Pace *in pract.tom.*3.*in initio,num.*5.Ioseph.Sesse *Aragon.decis.*189.*n.*1. Anton Menoch. *Florent. decis.*70. *num.* 10 Cardin.Tusch. *d.lit. A,concl.*109.*num.*5.Card. Seraphin. *decis.*649. *num.* 1. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 3. *resolut.* 4. *num.*2. Peregrin. *consil.* 53. *numer.* 30.*lib.*1. Giurba *in consuetud. Messanens.c.*7. *gloss.*10. *num.*1. & *seqq.* & *decis.*17. *num.*14. & *decis.* 71. *num.*2.

Amplia in tantum, carentem actione non posse 5 agere, vt Iudex debeat talem actorem repellere, si sibi constat ex confessione; vel ex actis quod caret actione.Ias.*in l.vbi pactum,C.de transact.n.*11. *versic.*

nota ergo, vbi *num.* 19. subdit, quod si iudex non repellat, tenetur in syndicatu, Castr *n.d.cons.* 250. *in princ. lib.* 2. Alex. *d. cons.* 166. *num.* 9. *vers. imo Index, lib.* 6. Tiraq. *d. verb. reuertatur, n.* 346. Card. Tusch. *d. conc.* 209. *num.* 14. Etiam parte non opponente, imò & illa consentiente, adhuc enim pars ipsa non posset audiri, quando omnino deficit actio, quæ nata non sit, Bart. & alij *in d. l. vbi pactum*, Alexand. *co. c.* 236. *num.* 9. *lib.* 2. Ruin. *cons.* 190. *num.* 9. *lib.* 1. Crauet. *cons.* 91. *in princip.* Card. Tusch. *d. conc.* 109. *n.* 29. Procedit etiam eorum arbitrio & arbitratore, Castreo. *d. cons.* 250. *in princ. lib.* 2. quem refert Card Tusch. *d. conc.* 109. *n.* 37.

6 Limita in iis, quibus dictat ratio naturalis, licèt deficiat actio, vel sit sublata de facto, quia tunc datur executio Manu Regia, prout dabatur antequam esset actio inuenta, Alexand. *cons.* 134. *Animaduersis, num.* 41. *vers. non obstat, & num.* 43. *lib* 6. quem refert

7 Card Tusch. *d. conc.* 109. *num.* 43. Et in repræsaliis, quæ conceduntur sine actione, & sine officio iudicis, sed Manu Regia, prout de Iure gentium omnia Manu Regia exercebantur, Bart. *in tract. repræsaliarum, in* 3. *quæst. num.* 2. *vers. ad primum, in fine, & q.* 4. *in princ. vers. ad primum*, vbi Apostil. *in verbo, Magnus Regia*. Limita etiam in habente obligationem annuam, quia potest hodie agere, vt cùm venierdies debitor soluat, dummodo non vltra quadraginta annos, vt per Crauet. *de antiquit. temp. p.* 4. 5. *materia ista, num.* 35 Card. Tusch. *d. conc.* 109. *n.* 45.

9 Limita quoque, quia sine actione quis experitur officio iudicis contra eum ad quem res mea deuenit ex causa lucratiua sine culpa tua, quia ago contra eum ex æquitate, *l. si me & Titium, ff. si certum pet.* Anch *cons.* 23. *n.* 11. *vers. ad secundum*, Ægid Bellam. *cons* 19. *num.* 2. *vers. nec obstat lex*, Card. Tusch. *d. conc.* 109 *num.* 46. vbi *num.* 50. post Ias. *in §. superest, num.* 111. *Instit. de act.* limitat etiam quando non est sine actione, sed bene exercitium actionis impeditur, vt quia agens non implet, vel non facit quod debet, quia tunc admittitur moræ purgatio; & *n.* 53. post Alexand. *cons.* 177. *in fin. lib.* 2. subdit ad hoc sufficere, si superueniat ipsum exercitium ante conclusum in causa. Limita denique quãdo subest spes quod ex facto, de præterito actio orietur, Boët. *decis.* 16. *num.* 30. Surd. *decis.* 6. *num.* 1. *& decis.* 44. *n.* 12. Costa *de retrotract. casu* 2. *cap.* 8. *num.* 14. *& casu* 30. *c.* 8. *n.* 10. Giurba *d. dec.* 17. *n.* 2.

10 Actionem habens rem habere dicitur. *l. rem in bonis, ff. de acquir. rerum dominio l. qui actionem, ff. de regulis iuris l. id apud se* 143. *ff. de verb. sig.* tradunt Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 17. *gloss.* 6. *num.* 5. *& in repet. l. si quis maior, C. de transact. n.* 611. *cum seqq.* Menoch. *cons.* 77. *num.* 17. Ioan. Franc. Leo *in Thesauro fori ecclesiast. p.* 4. *cap.* 1. *num.* 3. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decis.* 214. *num.* 191. *in* 1. *edit. aliàs res.* 193. *num.* 5. *in* 2. *edit.* Steph. Grat. *disc. for. c.* 136. *n.* 5.

11 Actio cui conceditur, multo fortiùs retentio, *l. si per retentionem, C. de vsuris*, Rot. Bonon. *decis* 77. *num.* 4. Facilius enim conceditur retentio, quàm actio, *l. patre furioso, ff. de iis, qui sunt sui, vel alien. iuris, l. pluribus, ff. de verb. obligat.* Sord. *de alim. tit.* 3. *q.* 7. *num.* 12. *& tit.* 8. *priu.* 28. *num.* 3. Cald. Pereira *de renouat. emphyt q.* 7. *n.* 28. *vers. pro hoc, & de potest. eligendi c.* 10 *n.* 17.

12 Actio cui conceditur, multo fortiùs exceptio, *l.* 1. *§ qui superficiem, ff de superficieb. l. cuius, §. cui damus, ff. de regulis iuris, cap. qui ad agendum, eod. tit. lib.* 6. Palat *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxorem, §.* 8. *n.* 1. vbi limitat Surd. *cons.* 377. *n.* 45. Vide infrà *sub verb. Exceptio num.* 1. Leo Valentina *dec.* 47. *n.* 14. *lib.* 1.

13 Actio est inanis, quàm excludit inopia debitoris, *l. nam is, ff. de dolo, gloss. verb. non est, in l.* 1. *ff. si ventrem nom. mul. cap. olim*, 1. *de rest. spoliator.* Marchesi. *de Commiss. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 49. *pag.* 515. Bellet. *disquisit. clerical. q.* 1. *tit. de clerico debitore, §.* 2. *n.* 3.

14 Actio personalis non datur contra tertium possessorem, *l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. l. cum cui. C. de act. & oblig.* Surd. *decis.* 52. *n.* 5. *& decis.* 175. *num.* 9. *& decis.* 236. *num.* 8. *de alim. tit.* 8. *priuil.* 48. *numer.* 14. *& priuil.* 41. *num.* 1. Cardin. Seraph *decis.* 178. *num.* 1. *& decis.* 559. *num.* 1. Mari. Antonin. *var. resol. lib.* 2. *resol. fin. casu* 41. *vers. & licet.* Et illa quæ debetur

15 respectu rei, tollitur re perempta, *l. Titia textores. §. fi. de legat.* 1. *l. in noua, ff. de act. l.* 1. *in fin. C. de iure emph.* Anton. Gom. *var. tom.* 2. *c.* 3. *n.* 18.

AXIOMA X.

Actor.

1. *Actor debet sequi forum rei.*
2. *Actore non probante reus absoluitur, multipliciter ampliatur, n.* 6.
3. *Ius metimur ex persona actoris, non ex persona rei.*
4. *Reus etiamsi nihil probauerit, actore non probante absoluendus est.*
5. *Beneficialem titulum licèt reus non insinuet, actore non probante absoluendus est.*
7. *Actori non licet, quod reo denegatur.*
8. *Actor & reus sunt correlatiua, & à pari procedunt.*
9. *Actori quod conceditur, censetur etiam concessum reo.*
10. *Actor si impetrauerit causam conuentionis summariè tractari, pariter erit summaria causa reconuentionis rei.*
11. *Actor si impetrauit ius iniquum, debet pati pariter retorquutionem eiusdem iuris iniqui in se ipso.*
12. *Dolus actoris, & dolus rei insimul compensantur, ne vocati in ius veniant.*

1 Actor debet sequi forum rei. *l. in criminali, C. de iurisdict. omnium indic. l. iuris ordinem, C. eod. tit. l. fin. C. vbi in rem actio. l.* 2. *C. vbi & apud quem, cap. experientiæ, & cap. si quisque* 11. *q.* 1. *cap. sanè, cap. cùm sit generale, cap. si Clericus, de foro compet.* Ordin. Regia Lusitan. *lib.* 3. *tit.* 11. *in princip.* & apud Hispanos *l.* 32. *tit.* 2. *part.* 3. *& l.* 8. *& 9. tit.* 3. *lib.* 4. *noua Recopil.* Angel. *cons.* 122. *Quia debitum, in pr.* Socin. *reg.* 10. Roman. *cons.* 412. *per totum*, vbi latè Oldrad. *cons.* 83. *num.* 3. Roland. *cons.* 24. *num.* 8. *&* 12. *lib.* 2. Gutier. *Can. lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 8. Surd. *cons.* 1666. *n.* 8. Carol. Bartel. *cons.* 19 *numer.* 14. Gasp. Thesaur. *quæst. for. lib.* 1. *c.* 13. *num.* 6. Petr. Anch. *cons.* 57. *Quadam, in pr.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. actor.* 2. Cados. *in praxi iudicum & Aduocator. eod. verb. n.* 5. Anton Olibañ. *de iure fisci. cap.* 11. *num.* 12. *pag. mihi* 201. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 9. Ioseph. Sesse *de inhibit. c.* 8. *§.* 3. *n.* 7. *& cap.* 26. *num.* 3. Castil. *lib.* 5. *quotid. cap.* 25. *num.* 8. Ioan. Franc. Leo *in thesauro fori ecclesiast. p.* 2. *c.* 14. *num.* 18. Franc. Molin. *de brachio seculari, c.* 35. *n.* 2. Mari Ant. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 15. *num.* 1. Seraph *decis.* 1018. *num.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. A, conc.* 121. Aloys.

Aloyſ.Ric.*in collect.deciſ.p.3.collect.*1930. D. Barboſ. *in l.hæres abſens, §.proinde, n. 8.cum multis ſeqq.ff.de iudic.* Glorie.*reſp.*13.*n.*1. Hermoſil. *l.*32.*gloſ.*1.*n.*308. *tit.*4.*part.*5. Valenzuel.*conſ.*138.*n.*36.*tom.*2. Limita in caſu *l.diffamari, C.de ingen. & manumiſſ.* Cou. *var. lib.*1.*cap.*18.*n.*3.*& ſeqq.* Alex.Trentacinq.*var.reſolut. lib.*1.*tit.de diffamat.reſolut.*1. *n.* 6. Maria *in votis nouiſſim.deciſ.voto* 95.*n.*4.*&* 5.

2 ACTORE non probante reus abſoluitur, *l.extat.* 25.*ff.de iure fiſci, l.vlt. C.de rei vendicat.l.qui accuſare, C.de edendo.l.actor.C.de probation.l.*1.*C.de alienat. iudic.mut.cauſa facta, § retinenda.Inſtit.de interdictis, cap.vlt.§.*6. *q.* 5. *cap. cum Eccleſia, de cauſa poſſeſſ. & propriet.cap vlt.§ ſanè, de iureiur.cap. vnic. poſt princip. ne eccleſiaſt. benefic.cap. inter dilectos, de fide inſtrum.* axioma.Duen.*reg.*21.Hippol.*ſing.*169.*& ſeq. & in l.vnius, §.in ea cauſa, n.*3.*&* 4.*ff.de quæſtion. & in l.de minore, § tormenta.ff eod. tit.* vbi ampliat duobus modis, & limitat quindecim modis, Hieron.de Monte *de finibus regundis, cap.*48. *à n.* 1. Cou. *var. lib.*1.*cap.*1.*num.*8 Mathesil *ſing.*17. Ioan. Gate.*reg.*7. Bald.*conſ.*481.*lib.* 2. *& conſ.* 401. *Præmittendum eſt, lib.* 4. Anchar.*conſ.*411.*Viſis, & diligenter, in princip.& conſ.*211. *in princip.* Dec.*conſ* 3 *à num.*8.*in fin.*Clar. *in pract.crimin.lib.*5.*§ fin.q.* 62. *num.* 1. Caputaq. *deciſ.* 2.*lib.*1.latè Pariſ *conſ.* 104. *In præſenti cauſa, vol.*1. Corn. *conſ.* 219.*& conſ.*315.*vol.* 4 Ruin. *conſ.* 114. *n.*11.*lib.*3. Roland *conſ.*60.*n.*13.*vol.*1 *& conſ.*67.*n.* 1. *vol.* 1.*& conſ.*90.*n.*2.*cum ſeqq vol* 1.*& conſ.* 18.*n.* 10. *eo.vol.* 1. Alexand.*conſ.* 134. *in princ.lib.*1. *& conſ.*16. *In cauſa & lite, in princip.& conſ.*132. *Perlectis, n.*7. *lib.*5.*& conſ* 127.*Viſo proceſſu, in princip.vol.*7. Ioſeph. Ludou.*Peruſ deciſ.*24 Hercolan. *in tract.de negatiua, n.* 70. *cum ſeqq.* vbi facit regulam cum limitationibus, Alphan.*collect.*102.Franc.Viu.*lib.*1.*commun.opin. verb. Actore non probante,* Crauet. *conſ.*104.*num.*18.*& conſ.*177.*num.*1.*ad med.* Hieron. Portoles *in ſchol. ad Molin.§.actor.n.*1. Menoch *de arbitrar.caſu* 98.*n.* 16. *& de præſumpt. lib.*1.*præſ.*87.*n.*4. *& præſ.* 93.*num.* 3. Maſcard.*de probat.concl.*36. vbi ampliat, & limitat pluribus modis, Thom de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.* 11. Paulus Æmil *deciſ.* 11. *p.* 1. Surd. *de aliment.tit.*9.*q.*12 *num.*7.*cum ſeqq.& conſ.*328.*num.*1. Seraphin.*de priuileg. iuram. priuil.* 27. *num.* 1. Flores de Mena *ad Gam deciſ.* 36.*n.* 1. Flamin. Pariſ. *de reſignat.benefic.lib.*11.*q.*14.*n.*10.*& de confid.q* 63.*n.*13. latè Fului.Pacian.*de probation.lib.*2.*cap.*67. vbi facit regulam cum decem & ſeptem ampliationibus, & cum duabus limitationibus, Alexand. Trentacinq. *var.lib.*2.*tit.de probation reſol* 2.*n.*1.*&* 16. Cened. *ad Decretal.collect.*129.*num.*1. Cardoſ. *in praxi Iudicum & Aduocat.verb. Actor.n.*4. Ioan. Franc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt.p.*3.*c* 7.*n.*108. Ioſeph. Seſſe *Aragon.deciſ.*217.*n.*4. Aloyſ.Ricc.*in deciſ. Curia Archiep. Neapol.p* 1.*deciſ.*71.*num.*8.*& deciſ.*211.*n.* 6. Anton. Monach.*Lucen.deciſ.*33.*num.* 46. Cardin. Seraphin. *deciſ.*1422.*n.*15. Aldobin.*conſ.*60.*n.*12.*& conſ.*61.*n.*6. Donel. *Comment. Iuris Ciuilis lib.* 19. *cap.* 15. *col.* 1. *& lib.*10.*cap.* 2.*col fin.* Farin.*in praxi crimin.p.* 1. *q.* 4. *num.*28.*& fragment.crimin.p.*1 *lit.A.n.*30.Mari. Ant. *var.reſol.lib.*3.*reſol.*1.*n* 5.*& reſol.*37.*n.*6.Card.Tuſch. *pract.concluſ.tom.*1.*lit. A.concl.*117.*per totam*, Mendez à Caſtro *in praxi Luſit.lib.*5.*c.*1.*n.*95. Rot.*deciſ.*409. *n.*6.*apud Farin.p.*1.*recent.* Rot. *etiam in Lunen. Sarzanen. beneficij* 5. *Iulij* 1599.*coram Illuſtriſſimo D. meo Cardin. Millino, impreſſa per Vinian. poſt praxim Iuris patron.deciſ.*40.*num.*3. Torreblanca *de iure ſpirituali, lib.*15.*c.*11.*n.*13. Caſtill. *de tertiis c.*7. *n.* 2. *cum ſeqq.* vbi quòd procedit in ciuilibus & criminalibus.

3 Ratio eſt, quia ius metimur ex perſona actoris, nō ex perſona rei.*l.*1.*in princ.ff.ſi pars hered.pet.*gloſ.*in l.his conſequenter, in princ.ff.famil.herciſc.*Caſtrenſ.*conſ.* 76.*In facto iſto, n.*2.*in fin.verſ. & poſito, & conſ.*369. *Viſo & examinato, in princ.vol.*2. Rom.*conſ.*347.*Quoad articulum, n.*4.*verſ.ſufficit*, Surd.*conſ.*150.*num.*89.*& de aliment.tit.*6.*q.*4.*num.*9. Card.Tuſch. *d. concl.*117.*numer.*13.

Amplia primò, procedere etiamſi reus nihil probauerit, Florian. de S.Petro *conſ.*15. *n.*4. *verſ.tertiò ſibi videtur obſtare*, quem refert Card.Tuſch. *d.concl.* 117.*num.* 21. 4

Amplia ſecundò in beneficialibus, quia actore non probante, licèt reus non iuſtificet titulum ſuum beneficialem, vel poſſeſſionem, abſolui debet, vt per Rot.*deciſ.*429.*quæ eſt* 7.*de except. & deciſ.*70.aliàs 6. *de re iudic.*Gemin.*conſ.*38.*Pro clariori, in princ.& conſ.* 91.*Præmitto, in princ.& conſ.*91.*in princ.* Anchar.*conſ.* 233.*in princ.* Cardin.Tuſc.*d.concl.*117.*n.*29. Gonzal. *ad reg* 8.*Cancel.gloſ.*11.*n.*29.*&* 30. 5

Amplia tertiò in petitorio, Bald.*conſ.*481.*in princ. verſ.aut vtraque pars, lib.*1. Et in poſſeſſorio Caſtrenſ. *conſ.*81.*lib.*2. Et in iudicio manutentionis. Bald.*conſ.* 37.*in princ. lib.*5. Et in ſpolio, Angel.*conſ.*367.*in princ.* Et in emptione & venditione, Alexand.*conſ.*18.*lib.* 1. Et in fideiuſſore reo, Ioan de Imola *conſ.*103.*in fine.* Et tam in prima, quàm in ſecunda inſtantia, Angel. Aretin.*conſ.*88.*& conſ.*133. *n.*5.*&* 6. Et in materia feudali, Signorol.de Homod. *conſ* 10.*n.*5. Et in cauſa matrimoniali, Caſtill.*conſ.*38.*n.*8. Denique amplia etiam ſi fiſcus agat vel accuſet, Clar.*§.fin.q.*62.*n.*1. Maſcard.*concl.*36.*n.*1. Burſat.*conſ.*419.*num.* 2. *& ſeq. & conſ.* 445. *num.* 2. *& ſeq.lib.*4. Decian.*reſp.*48.*n.*1. *lib.*3. Surd.*conſ.*326 *num.*1. 6

ACTORI non licet, quod reo denegatur. *c.*2. *§.*4. *q.* 4. *cap.non licet actori* 32.*de regulis iuris, lib* 6. *l.non debet, ff.eod.tit.* Thom.de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.*204. Sigiſm.Scacc.*de appellat.q.*18. *limit.*7. *num.*13. Dyn.*conſ.*24.*Quæſtio talis eſt*, Card. Tuſch. *pract.concluſ.tom.*1.*lit.A.concl.*119. Put.*deciſ.*316, aliàs 507.*lib.* 2. *in correctis.* Actor enim & reus ſunt correlatiua, Mari. Antonin.*var.reſolut.lib.*3.*reſol.*9.*n.*13. & à pari procedunt, *l.vlt. C. de fructib.& litium expenſ.cap.*1.*de mutuis petit.* Gabr. *commun.tom.* 3.*tit.de clauſulis, concl.*1.*à n.*66. Valaſc.*conſ.*15. 7 8

Amplia in caſu conuerſo, quia quod conceditur actori, cenſetur etiam conceſſum reo, ideo ſi actor obtinuit reum citari, vt perſonaliter compareat, debet pariter actor comparere perſonaliter, & è contra, quia ſunt correlatiui, gloſ.*verb.voluerit, in Clem. ſæpe, de verb.ſignif.*Gemin.*in cap.*1.*de dolo, & contum. lib.*6 Card.Tuſch.*d.concl.*119.*num.*2. Vnde prouenit, quòd ſi actor impetrauerit cauſam conuentionis ſummariè tractari, pariter erit ſummaria cauſa reconuentionis rei, gloſ.*d.verb.voluerit*, Card. Tuſch. *d.concluſ.*119. *num.* 3. vbi *n.*4. ſubdit propterea quòd ſi actor impetrauit ius iniquum, debet pati pariter retorquationem eiuſdem iuris iniqui in ſe ipſo. Vnde etiam fit, vt ſi actor examinauit teſtes ad colorandam poſſeſſionem, ſuper petitorio ſuſpenſo, debeat reo pariter licere teſtes in petitorio ad dιſcolorandam poſſeſſionem, non obſtante ſuſpenſione prædicta examinare, Oldrad.*conſ.*311.*n.*2. quem refert.Card.Tuſch.*tom.* 3.*lit. E.concl.* 306.*n.*1. 9 10 11

Vnde ſi actor dolo rei, & reus dolo accuſatoris impediantur ne vocari in ius veniant, neuter poterit accuſari, *l.fin.§.ſed etſi ſtipulator.ff. ne quis eum, qui*, Fario.*fragment.crimin.p.*1.*E.num.*117. 12

AXIOMA

AXIOMA XII.

Actum.

1. *Actum nihil dicitur, cùm quid ſupereſt ad agendum.*
2. *Actum qui gerit, in dubio præſumitur magis velle, vt ille valeat, quam pereat.*
3. *Actum faciens cenſetur ſe adſtringere legibus loquentibus de illo..*
4. *Actum fruſtratorium nemo præſumitur facere.*
5. *Actum celebrare, & ei conſentire, paria ſunt.*
6. *Alienare qui non poteſt de iure, non poteſt alienationi conſentire.*
7. *Actum non celebrare, vel minus ritè celebrare, paria ſunt.*

1 ACTVM nihil dicitur, cùm quid ſupereſt ad agendum. *l. cùm Sylanianum*, vbi Iaſ. *num.* 3. *C. de his quibus vt indig. l. pen. C. ad Sylan. l. Titia. ff. de verb. obligat.* Hippol. *conſ.* 122. *num.* 15. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 8. *q.* 8. *num.* 42. & *num.* 97. Anton. Monach. *Luc. deciſ.* 25. *num.* 7. & *Flor. deciſ.* 19. *num.* 5. & *Bon. deciſ.* 28. *num.* 22. Girond. *de priuilegiorum, ſeu exemptionum explicat. n.* 1133. Thom. de Thomaſſet. *de floribus legum reg.* 199. vbi ait procedere, quando illud, quod ſupereſt, eſſentiale eſt, ſubſtantiale, ſecus autem ſi accidentale ſit, & parui momenti. Rot. *deciſ.* 725. *num.* 7. *in fin. apud Far. p.* 2. *rec.* Sebaſt. de Medicis *de reg. iuris, reg.* 5. *lim.* 2. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 7. *collect.* 1497. *verſ. prout factum.*

2 ACTVM qui gerit, in dubio præſumitur magis velle, vt ille valeat, quàm pereat. *l. quoties, ff. de verb. obligat. l. quoties, ff. de rebus dub. l. quoties, ff. de regulis iuris, l.* 3. *ff. de mulie. teſtam.* Alciat. *de præſumpt. reg.* 3. *præſ.* 34. Vant. *de nullit. in princip. num.* 14. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib.* 2. *tit.* 15. *à num.* 2. Brun. à Sole *in locis comm. verb. actus* 10. Monoch. *de arbitrar. caſu* 223. *num.* 27. & *de præſump. lib.* 1. *præſ.* 6. *n.* 5. Gutier. *can. lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 4. Vide *Ax.* 22. *n.* 17. & 18.

3 ACTVM faciens cenſetur ſe adſtringere legibus loquentibus de illo, vt per Surd. *conſ.* 347. *n.* 14. Natta *conſ.* 49. *n.* 02. Becc. *conſ.* 35. *n.* 11.

4 ACTVM fruſtratorium nemo præſumitur facere, *l.* 1. *in fin. ff. ad municip. l. vnic. C. de theſauris, lib.* 10. Surd. *conſil.* 307. Nam actus fruſtratorios lex abhorret, *l. hac ſtipulatio, ff. vt legator. ſeu fideicommiſ. nomine cau.* Surd. *deciſ.* 260. *num.* 5. *cum ſeqq.* & *deciſ.* 276. *n.* 4. *cum ſeqq.* & *conſ.* 345. *n.* 18.

5 ACTVM celebrare, & ei conſentire, paria ſunt, *l. vtrum, & ſeq. ff. ad leg. Pompei. de parricid.* Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.* 9. *verſ. præterea*, & *de iure primog. q.* 16. *verſ. tertiò limita*, Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conu. lib.* 2. *tit.* 2. *à num.* 11. Melch. Phœbos

6 *Luſit. deciſ.* 60. *num.* 3. *tom.* 1. Alienare enim qui de iure non poteſt, alienationi conſentire non valet, *l.* 3. *C. ſi aduerſus donat.* Barth. *conſ.* 70. *num.* 1. *lib.* 1. Roland. *conſ.* 15. *num.* 30. *lib.* 1. Tiraq. *ad leges connub. gloſſ.* 8. *num.* 147. Card. Pereira *de reſolut. emphyt. c.* 5. *n.* 40.

7 ACTVM non celebrare, vel minùs ritè celebrare paria ſunt, Portol. *de conſortib. c.* 19. *num.* 8. quæ enim non ritè fiunt, pro non factis habentur, Hippol. *in l. de vnoquoque, num.* 120. *ff. de re iud* & *ſing.* 431. Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.* 10. *n.* 31. Perez *l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 3. *Ord. pag.* 517.

AXIOMA XII.

Actus.

1. *Actus præſumitur factus in executione præcedentis tractatus, ſeu mandati.*
2. *Contractus ſecundus factus in executionem primi, debet regulari à primo.*
3. *Actus qui ſequitur, declarat intentionem præcedentem.*
4. *Actus regulariter tribuitur ordinanti, & non exequenti.*
5. *Actus non poteſt ſubſiſtere ſine ſubſtantia.*
6. *Actus ſumunt ſuam denominationem ab obiecto.*
7. *Agentium actus non operatur vltra intentionem eorum.*
8. *Dolus & abſurdum vt tollatur, actus agentium operatur vltra intentionem eorum.*
9. *Actus ſemper iudicatur à principali intentione agentium.*
10. *Actus omnis iuſtificatur propter ſcientiam, & patientiam ſuperiorum.*
11. *Perfectus non dicitur actus, quando eſt partim factus, & partim non.*
12. *Voluntatis meræ actus excludit iuris neceſſitatem.*
13. *Actus legitimi non recipiunt diem, nec conditionem.*
14. *Geminatus actus inducit maiorem firmitatem.*
15. *Actus duo, eodem die, loco, & coram eiſdem teſtibus geſti ſunt correſpectiui.*
16. *Actus debet ſemper interpretari vt aliquid operetur, non autem vt ſit inutilis.*
17. *Actus in dubio debet interpretari validus.*
18. *Interpretatio omnis admittitur ad ſuſtinendum actum.*
19. *Interpretatio, quæ fit pro validitate actus, eſt regina aliarum interpretationum.*
20. *Actus debet ſuſtineri validus in dubio ſecundum propoſitum agentis, non autem ſecundùm oppoſitum.*
21. *Actus dubius ſemper debet interpretari, vt minus ſit damnoſus gerenti.*
22. *Diſpoſitio actus interpretari debet, vt videatur prouiſum cauſæ magis neceſſariæ.*
23. *Actus in dubio cenſetur potius ex cauſa neceſſaria, quàm voluntaria factus.*
24. *Actus corruit omiſſa forma legis.*
25. *Actus à principio nullus, nullum producit iuris effectum.*
26. *Actus contra legis, ſeu ſtatuti prohibitionem factus eſt nullus.*
27. *Actus perfectio in concluſione conſiſtit.*
28. *Actus omnis conſiſtit in voluntate & potentia agentis.*
29. *Actus in dubio videtur factus nomine proprio, non alieno.*
30. *Actus quando ex duplici capite poteſt fieri, cenſetur factus ex vtiliori & firmiori.*

1 ACTVS præſumitur factus in executionem præcedentis tractatus, ſeu mandati, quando non exprimitur alia cauſa, *l.* 3. §. *verum, ff. de manumiſ. l. qui in aliena,* §. *ſi is qui putabat. ff. de acquir. hered. l. pignori,* §. *ff. de vſucap.* Alciat. *de præſumpt. reg.* 2. *præſ.* 24. Alexand. *conſ.* 25. *num.* 9. *lib.* 2. duplicatur *conſ.* 90. *Viſo inſtrumento, num.* 9. *lib.* 4. Bald. *conſ.* 299. *in princ. verſ.* & *eadem, lib.* 1. Hippol. *in l. ſtatuliber. n.* 8. *ff. de*

ff. de quaestion. Menoch. de praesumpt. lib. 2. praes. 74. n. 3. & lib. 3. praes. 49. num. 4. Card. Tusch. pract. concl. lit. A. concl. 152. n. 8. & tom. 7. lit. S. concl. 716. n. 9. Mascard. de probat. concl. 619. num. 2. & concl. 1239. num 8. Surd. decis. 355. num. 7. Rot. decis. 454. num. 3. apud Farin. p. 1. recent. & decis. 615. num. 2. p. 2. recent. Glorit. resp. 3. num. 15. quia tunc censetur factus secundùm naturam actus, & nomine praecedentis, Craoei. cons. 535. Verba decreti. num. 13. vol. 5. quem refert Paul. Fusc. lit. A, sing. 25. in fine.

2 Vnde si fiat contractus per verba de futuro, & postea in executionem talis contractus partes faciont contractum, secundus actus, vel contractus debet regulari à primo, in cuius executionem factus est, adeò quod si primus est pignus, secundus debeat esse pignus, Alex. cons. 156. Viso instrumento, per totum, lib. 6. provt illum refert Cardin. Tusch. d. lit. A. concl. 130. num. 1. vbi num. 5. cum eodem Alex. declarat hoc tantum esse verum, quòd secundus contractus factus in executionem primi, etiamsi fiat ex interualio, debeat regulari à primo: vt si possunt concordari, semper reduci debeant ad concordiam; si non possont concordari, quatenus secundus discordet, dicitor per errorem, & sic errorem contiñet, maximè quando primus erat per verba de futuro.

3 Actvs qui sequitur, declarat intentionem praecedentem, l. si ibi qui. C. de adulter. §. pauonum. Instit. de rerum diuis. Tiraq. in l. si vnquam. verb. donatione largitus, n. 257. C. de reuocandis donat. Surd. decis. 326. num 85. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 7. q. 5. num. 72. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 58. n. 25. cum seqq. vbi subdit, quòd secundus actus recipit declarationem à primo, Rot. decis. 365. num. 1. in fin. apud Farin. p. 2. recent.

4 Actvs regulariter tribuitur ordinanti, & non exequenti, l. item eorum, §. decuriones, ff. quod cuiusque vniuers. nom. l. vnum, §. 1. ff. de legat. 2. l. 2. §. omnis, 6. de veteri iure enucl. §. cumque hoc, in prooem. Instit. cap. super litteris, de rescript. cap. cum aliquibus, eod. tit. lib. 6. Roman. cons. 366 Quaeritur, in princip. Cardin. Tusch. d. lit. A. concl. 144. Surd. de aliment. tit. 8. p. inst. 36. num. 89. & priuil. 65. num. 47. & decis. 295. n. 9. Mari. Antonin. var. resol. lib. 3 resol. 19. num. 5. Actus verò quando principio, vel fini attribuatur, vide Card. Tusch. lit. A. concl. 153.

5 Actvs non potest subsistere sine substantia, l. cum hi. §. Praetor ait. ff. de transact. l. cum precario. ff. de precar. cap. tua nos, de sponsalib. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. cap. 26. num. 126. nec subsistere potest sine sua materia, l. nec emptio. ff. de contrah. empt.

6 Actvs sumunt suam denominationem ab obiecto, l. verum ff. de furtis, cap. cum voluntate, in princip. de sent. excom. S. Thom. 1. q. 18. a. 6. in corpore, ad fin. & q. 5. art. 3. Et regulantur secundùm naturam sui subiecti, l. eius ff. de operis libert. Et actus agentium sunt in patiente bene disposito, l. in omnibus 2. ff. de action. & oblig. l. si ego ff. si certum pet. l. 1. C. de hered. instit.

7 Actvs agentium non operantur vltra intentionem eorum, l. non omnis. ff. si certum pet. l. in agris. ff. de acquir. rerum dominio, Ægid. Beliam. cons. 33. num. 18. vbi subdit maximè procedere in iis, quae pendent à potestate, Socin. reg. 10. Alex. cons. 146. In causa, num. 10. & seq. lib. 5. Mantic. decis. 267. n. 3. Thom. de Thomasset. floribus legum. reg. 13. Anton. Gomez tom. 1. var. cap. 7. num. 4. Card. Tusch. d. lit. A. concl. 125. per totam, vbi num. 3. intelligit de intentione principali agentium, non secundaria, Flamin. Paris. de confident. q. 27. num. 139. Aloys. Ricc. in decis. Curiae Archiep. Neapol. decis. 75. num. 22. & decis. 1-5. num. 10 part. 1. Seraphin. decis. 890. num. 5. Anton. Monach. Luc. decis. 14. num. 41. Cas. Argel. de controv. legit. q. 10. num. 36. Rot. decis. 555. num. 4. apud Far. p. 1. rec. Vide infrà sub verb. Intentio, Ax. 138. Magdalen. de numero testium in testamento requisito p. 3. cap. 2. num. 49. Alex. Trentacinq. cons. 19. num. 1. p. 1. Reynoso obseruat. 63. num. 18 Valenzuel. cons. 112. num. 74. & cons. 119. n. 86. & cons. 533. n. 55. tom. 2. Rota decis. 236. n. 1. & decis. 373. n. 2. part. 2. in posth. Far. alias p. 4. rec.

Limita, quia actus agentium operatur vltra intentionem eorum, ad tollendum dolum & absurdum; nam solutio debitoris facta secundùm intentionem, semper est ad tollendam obligationem debitoris, & tamen si debitor soluat ei, qui non habet mandatum, vel non potest liberare, non tollitur obligatio praecedens, sed inducitur noua obligatio recipientis ad restituendum exactum, vt per Alex. cons. 17. Viso, in princ. lib. 3. provt illum refert Card. Tusch. d. conc. 125. n. 22. 8

Actvs semper iudicatur à principali intentione agentium, l. si quis nec causam, in princ. & ibi Bald. ff. si certum pet. l. qui exceptionem, ff de condict. indeb. l. 1. C. ad legem Cornel. de sicar. Tiraq. de retract. lig. §. 30. gloss. 1. num. 4. Couar. lib. 2. var. cap. 4. num. 5. Anton Gomez tom. 2. var. cap. 2. num. 10. quia actus quantumcunque fauorabilis contra voluntatem agentis minimè sustinetur, l. si idem seruus, ff. de legat. 2. l. si cui pure, in fine princip. ff. ad Trebell. l. verbis, vbi Doctores, ff. de vulg. & pupill. nam actus non à nomine, sed ab effectu iudicatur, l. insulam, ff. de praescript. verb. l. cum manu facta. §. fin. ff. de contrah. empt. l. si olei. C. de locato. 9

Actvs omnis iustificatur propter scientiam, & patientiam superiorum, l. quod sit fugitiuus. §. 50 puto. l. quod si nolit 31. §. qui assiduo. ff. de aedilit. edic. & cap. nisi essent, de praebend. Gonzal. ad reg. 8. Canc. gloss. 8. §. 2. n. 8K. Nam auctoritas superioris excusat à poena, gloss. in cap. dixit 24. q. 5. Farin. in praxi crim. q. 52. num 83. Mari. Antonin. var. resol. lib. 3. resolut. 19. num. 4. & facit licitum, quod aliàs est illicitum, l. non videtur. § qui iussu. ff. de regulis iuris, cap. qui sentit, de regulis iuris, lib. 6. Doctores in l. iuste possidet. ff. de acquir. possess. Farin. in d. praxi crim. q. 97. n. 1. cum seq. quem refert Mari. Anton. citato loco. 10

Actvs non dicitur perfectus, quando est partim factus, & partim non, l. 2. ibi, quia ipsi animaduertunt aliquid deesse. ff. de origine iuris, cum citatis à Gonzal. ad reg. 8. Canc. gloss. 63. n. 31. Rot. dec. 725. num. 7. in fin. apud Far. p. 2. rec.] paria enim sunt actum non incipere, vel coeptum non perficere, l. fin. §. illud. C. de codicillis. §. pen. Instit. quibus modis testam. infirm. 11

Actvs merae voluntatis excludit iuris necessitatem, gloss & Doctores in l. solent. §. fin. ff de officio Proconsul. & in l. cum de in rem verso. ff. de vsuris, gloss. verb. temporis, in cap. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propriet. Garc. Gironda de priuilegiorum, seu exempt. explic. n. 178. 12

Actvs legitimi non recipiunt diem, neque conditionem, ideóque non possunt stare in suspenso, l. actus legitimi, ff. de regulis iuris, cap. actus legitimi, eod. tit. lib. 6. latè Card. Tusch. d. lit. A. con. 129. per totam, Roman. cons. 403. num. 19. & 20. Rot. decis. 658. num. 4. p. 2. rec. Quae quidem citata iura in priori parte, quatenus de actibus legitimis agunt, intelliguntur de illis, qui vel ex rei natura, vel ex speciali legis prohibitione, conditionem recipere prohibentur: sequentia autem eorum verba, videli- 13

cet,

cet *conditionem non recipiunt*, idem Important, ac ſi diceretur, vitiantur per conditionis, aut diei appoſitionem, id enim important verba, *non recipiunt*, hoc eſt non ſunt capaces conditionis, vel diei: vt ſic reducatur illa regula, *actus legitimi*, *de regulis iuris*, *lib. 6.* ad ſenſum & diſpoſitionem *d. l. actus*, quæ non eò tendit, vt oſtendat quinam ſint actus legitimi, ſed vt oſtendat actus legitimos, quicunque illi ſint, illos nempe, qui vel ex rei natura, vel ſpeciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere, per temporis, aut conditionis appoſitionem vitiari, non obſtante reg *cap. ad Apoſtolicam, de regularib. cap. biduum 2. q. 6.* in ſpecie text. *in l. obtinuit. ff. de conditionib. & demonſtrat. cap. fin. de condition. appoſit.* Quibus & aliis iuribus conſtat, ſæpe actus contra legis prohibitionem celebratos obtinere, quando non ſimplex & abſoluta proponitur prohibitio, ſed ſecundùm quid, & conditiones adiectas contra iuris prohibitionem, nullatenus diſpoſitionem vitare.

14 Actvs geminatus inducit maiorem firmitatem, & plus operatur, quàm ſimplex, *l. Baliſta 32. ff. ad Trebell. l. 4. iuncta gloſ. vlt. ff. de pignorat. act.* Bart. *in l. cùm ſcimus. C. de agricol. & cenſ. lib.* 11. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. reuerteretur, num. 49. C. de reuocand. donat.* Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 2. à num. 4. & cap. 4. num. 31. & in rub. C. de bonis matern. p. 1. num. 14. verſ. inde etiam, & n. 43.* Brun. *in tract. de augm. q. 4. princ. n. 15.* Gig. *de penſionib. q. 100. num. 5.* Hippol. *in l. 1. ſub num. 38. C. ad leg. Iuliam de ſicar.* Euerard. *in cent. leg. loco à locutionis geminatione,* Caſſan. *in cathalogo gloria mundi, p. 8. conſid. 27. ad finem,* Emman. Coſta *in l. ſi ex cautione, fallent. 14. C. de non num. pecun.* Perez *in addit. ad Segur. in l. ſi ex legati cauſa, num. 283. ff. de verb. obligat.* Menoch. *de arbit. caſu 115. num. 37. & conſ. 10. num. 1.* Maſcard. *de probation. concl. 347. num. 37. cum ſeqq. & concl. 622. num. 37.* Surd. *deciſ. 21. num. 10. & 20. & deciſ. 232. num. 2.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 395. n. 35.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſolut. 61. num. 6. & reſol. 110. num. 1. & lib. 2. reſol. 1. n. 32.* Card. Tuſch. *tom. 4. lit. G, concl. 28.* Cardin. Mantic *de tacitis & ambiguis convent. lib. 19. tit. 2. num. 6.* Rot. *deciſ. 676. num. 2. apud Farin. p. 1. recent.* Vide infrà *ſub verb. Geminatio, Axiom. 105.*

15 Actvs duo eodem die, loco, & coram eiuſdem teſtibus geſti ſunt correſpectiui, *l. ſi venturi. §. fin. ff. de priuileg. credit. l. lecta, verſ. dicebam ff. ſi certum petatur.* Card. Seraphin. *deciſ. 359. num. 14.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 42. num. 48.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. concl. 11. num. 7.* Aliàs autem cenſetur factus qui præcedere debuit, & qui debuit priùs fieri, Alexand. *conſ. 81. Lecto. num. 7. lib. 3.* Card. Tuſch. *d. lit. A. concl. 136. num. 56.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 7. n. 51.* Maſcard. *de probationib. concl. 144. num. 4.* Surd. *deciſ. 288. num. 33.* Cott. *in memorabil. verb. Actus,* Flamin. *de reſign. benefic. lib. 4. q. 2. num. 26. cum ſeqq.* Sanchez *de Matrimon. lib. 3. diſp. 35. num. 19.*

16 Actvs debet ſemper interpretari vt aliquid operetur, non autem vt ſi inanis, & inutilis, *l. quoties, ff. de rebus dub.* Card. Tuſch. *d. lit. A. concluſ. 135. num. 1.* In dubio enim quilibet præſumitur elegiſſe viam, per quam diſpoſitio ſua ſit vtilis, & habeat effectum, non autem vt impugnari poſſit, & reddi ad nihilum, *l. 3. ff. de teſtam. milit.* Alciat. *de præſumpt. reg. 3 præſ. 33.* Socin. iun. *conſ. 103. n. 18. lib. 1.* Afflict. *deciſ 44. n. 15.* Non enim præſumitur actus eluſoriè, & fruſtratoriè factus, Maſcard. *de probat. concl. 595. à princip.* Card. Tuſch. *tom. 4. lit. F. concl. 520. n. 4.*

17 Actvs in dubio debet interpretari validus. *l. quoties, ff. de rebus dub. l. quoties, ff. de verb. obligat. l. ſi quando, ff. de legat. 1.* Abb. *conſ. 61. In controuerſia, col. 1. num. 7. verſ. tertio, lib. 2.* Roland. à Valle *conſ. 61. num. 13. & ſeq. verſ. quintò conſiderandum, lib. 3.* vbi extendit ad omnem actum, latè Roman. *conſ. 280. Si admittimus, num. 4. cum ſeqq.* vbi extendit ad omnem diſpoſitionem, videlicet contractus, teſtamenta, iuramentum, atteſtationes, & priuilegia, Bertazol. *de clauſulis inſtrum. clauſ. 1. gloſ. 4. n. 5. & in repet. l. ſi quis maior. C. de tranſact. num. 506.* Pichard. *ad §. ſi quis alium. n. 4. Inſtit. de inutil. ſtipulat.* Ferret. *in conſt. Cathaloniæ, gloſſ. 1. num. 151.* Scacc. *de appellat. q. 2. num. 29. & q. 3. num. 3. & 4. & q. 15. num. 225. in fine,* Rot. *deciſ. 469. num. 3. p. 2. recent.* Card. Tuch. *d. tom. 1. lit. A. concl. 136.* Mari. Anton. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 20. num. 16.* Surd. *conſ. 44. num. 21.* Giurba *deciſ. 36. n. 18.*

18 Nam omnis interpretatio admittitur ad ſuſtinendum actum, Rot. *deciſ. 469. num. 3. p. 2. recent.* Roland. à Valle *d. conſ. 61. num. 16. lib. 3.* Card. Tuſch. *d. lit. A. concl. 136. num. 14.*

19 & iſta quæ ſit pro validitate actus, eſt regina aliarum interpretationum, Cephal. *conſ. 51. num. 39.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 12. tit. 17. num. 13.* etiamſi aliquid quandoque diſponatur præter intentionem agentium, *cap. 1. §. idem quoque, in fin. de ſponſal. impub. lib. 6.* Federic. de Senis *conſ. 15. num. 4. verſ. item contra,* vel quamuis verba improprientur, Fulgoſ. *conſ. 87. Viſis ſuperius allegatis, col. 2. verſ. ex illa quoque vulgari,* Abb. *conſ. 61. In controuerſia, col. 3. num. 7. verſ. tertiò principaliter, lib. 2.* Roman. *d. conſ. 180. num. 4. in fine, & num. ſeq.* Card. Tuſch. *d. concl. 136. num. 32. & ſeq.* Nam tanta eſt præſumptio quæ oritur propter validitatem actus, vt omnes alias vincat præſumptiones, Dec. *in cap. quoniam Abbas, num. 49. verſ. ſecundò limita, de offic. deleg. & conſ. 77. num. 5.* Ruin. *conſ. 72. num. 4. lib. 2.* Alciat. *de præſumpt. reg. 1. præſ. 30. n. 5.* Roland. à Valle *conſ. 61. num. 27. lib. 3.* Vnde ſi verba poſſunt referri ad actus validos, & inualidos, etiam quòd ſint prolata in genere & in certa ſcientia, referri debent ad actus validos, Bologuin. *conſ. 31. num. 14. verſ. tertiò,* quem refert Card. Tuſch. *d. tom. 4. lit. I. concl. 330. num. 60.* Rota *deciſ. 643. num. 4. part. 2. in poſthum. Farin. aliàs p. 4. recentior.*

20 Intellige actum debere ſuſtineri validum in dubio ſecundùm propoſitum agentis, non autem ſecundum oppoſitum, ideo tranſigens omni meliori modo, ſi non valet vt tranſactio, non etiam ſuſtinebitur vt pactum gratuitum, quia ſunt oppoſita; quia in tranſactione aliquid debet dari, vel remitti hinc inde, ſecus in pacto gratuito, Angel. *conſ. 94. Cùm lis, in fin. verſ. nec obſtat.* prout illum refert Card. Tuſch. *d. concl. 136. num. 82.* Intellige etiam Axioma huiuſmodi non procedere, quando ſi actus ſuſtineretur excederemus facultatem gerentis actum, vel induceretur delictum, aut quis delinqueret in officio, quia tunc potiùs annullatur, Alex. *conſ. 179. Viſis ac ponderatis, num. 3. & 4. lib. 7.* Card. Tuſch. *d. concl. 136. num. 84.* vbi *num. 73.* poſt Rot. *deciſ. 366. num. 7. p. 1. diuerſ.* ſubdit, interpretationem obſcuram & cauilloſam non debere fieri ad ſuſtinendum actum, quia intolerabilis interpretatio ſemper excluditur.

21 Actvs dubius ſemper debet interpretari, vt minus ſit damnoſus gerenti, & plus vtilis, quàm eſſe poſſit, quia hæc eſt naturalis intentio gerentis actū, ne ſibi noceat, vt per Crauet. *conſ. 14. n. 8. & conſ. 105. num. 8. & 9.* Pariſ. *conſil. 53. num. 4. lib. 4.* Rot. *deciſ. 596. num. 4. apud Farin. p. 2. recent.* Cardin. Tuſch. *d. lit. A. concl. 138. num. 1. & tom. 4. lit. I. concl. 330. num. 56.*

num.56.vbi num.67. post Alex. *conf.185.num.2.lib.6.* subdit, quod qoando actus potest habere duplicem affectum, interpretatur in parte quæ magis vtilis est.

22 Actvs dispositio interpretari debet, vt videatur prouisum causæ magis necessariæ, & vtili, *l.cum ex pluribus.ff.de solution.* Bart. *in l.triticum.ff. de verb. oblig.& in l.vlt. C. de aliment. pupil. præst.* Menoch. *conf.195.num.5.*

23 Actvs in dubio censetur potiùs ex causa necessaria, quàm voluntaria factus, *l. Aristo.§.1 ff.de iure delib.l.pater filium, in fin.ff.ad legem Falcid. l.miles.§.fin.ff.de adult.r.l.proximè.ff. de ritu nupt. l. si cum dotem. §.si pater. ff. soluto matrim. l. huiusmodi. §.cum pater.ff.de legat. 1.* Crauet. *conf.106.num.9. & seq.& conf.119.num.12. & conf. 125. num. 12.& conf. 272. num.4.& conf.304.n.5.vers. actus.* Roman. *conf. 247. Primo col.2. vers.est igitur.* Card. Tusch. *dict.lit. A. concl.138.num.1.* latiùs *concl.149 per totam*, vbi *n. 2.* post Bald. *conf.35.post med.vers. facit. lib. 2.* ampliat, vt procedat etiam in dispositione legis, vt in dubio censeatur emanasse in causam magis necessariam.

24 Actvs corruit omissa forma legis, *l. cùm hi. §.si prator.ff.de transact.l.traditionibus.C.de pactis.cap. cum dilecta, de rescript.cap.quia propter, de elect.cap.1. de rebus Eccles.non alien.lib.6.cap. quæ contra, de regulis iuris.lib.6.* Euerard. *in topicis legal. loco 53.* Reboff. *in tract.de pacificis possess.num.135.* Tiraq. *de retractu conuent.§.4.gloss.6.n 31.* vbi intelligit, etiamsi omittatur in minimo, Surd. *decis.268.num.8.* Card. Pereira *de potest.elig.cap.7.num.13.* Valasc. *conf.183.num.3.& conf.133.num.4.* Ioseph. Sesse *Aragon. decis.30.n.10.* Escob. *de ratiocin.cap.11.num. 19.* Ferrer. *in constit. Cathalonia gloss.1.num.350.* Ioan. Franc. Leo. *in thesauro fori ecclesiast.p.2.cap.4.num.21.& p.4. cap. 2. n. 104.* Farin. *in praxi crimin.p.4.conf.65.in addit.lit.D.* Mari. Antonin. *var. lib. 1. resol. 26.num. 3. lib. 2. resol.47. num. 17.* Anton. Monach. *Lucen, decis. 53. num. 35.* Thom. de Thomasset. *in floribus l.gem. reg. 213.* vbi intelligit procedere, quando omittitur forma essentialis, & necessaria, Rot. *decis.15.num.3.apud Farin. p.2.recent.* Reinos. *obseruat. 28. num. 11.* Valenzuel. *conf.173.num.39.tom. 2.* Vide infra *sub verb. Forma, Axiom.100.*

25 Actvs à principio nullus, nullum producit iuris effectum, *l.4.§.condemnatum.ff.de re iudic. c. ad præsentiam, de appellationib.* latè Roman. *conf.412. Pro habenda.num.4. cum.seqq.* Roland. à Valle *conf. 63. num.33.& conf.76.num.21.lib. 1.* Card. Tusch. *dict. tom.1.lit. A. concl. 139.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesi.decis.250.num.2.in 1.edit.* aliàs *resol.219.n.2. in 2.edit.* Seraphin *decis.229. num. 2.* vbi ait, quod actus ipso iure nullus conualescere non potest. Verùm licèt actus nullus nihil operetur, operatur tamen declarationem mentis ipsius gerentis actum, latè Roman. *conf.179. Amplissime Doctor.n.11.* Bellon. *conf 5.In puncto.n.12.vers.ne dicas. aliquis.* Reinos. *in practicis obseruat.obseru.74.n.8.*

26 Actvs contra legis, seu statuti prohibitionem factus est nullus, etiam quod eadem lex, siue statutum post prohibitionem actum expressè non annullet, *l.non dubium, in princip. C.de legib.* vbi Bart. *num. 2.vers.in iuuenio, & num.13.* Bald. *ante num.1.vers. quidam seruauit, & num.2.vers.quartò nota,* Paul. de Castro *num 2.vers.in secunda,* Ias. *num.17.in 8. notab.* Tiraq. *ad leges connub.gloss.4.num.7.* Virgil. Boccac *in consil.1.Piceni gloss.6.num.110.* Soar. *de legib.lib.5.c.25 n.1.& 2.& cap.27.num.2.* Salas *in simili tract. q. 96 tract.14.disp.15 sect.8.num.16.* Intellige, quando lex seu statutum prohibet actus substantiam, quia secus esset, si in aliquo actu solùm qualitatem prohiberet, cùm tunc actus contra legem factus non esset nullus, sed validus, Soar. *d.c.25.à n.10.* Salas *d.sect.8. n.19.in fine, & n.20.*

27 Actvs perfectio consistit in conclusione, *l. contractus. C.de fide instrum.l. si voluntate.* vbi Bald. *C. de rescind.vendit.* Sord. *conf.281.n.17.*

28 Actvs omnis consistit in volontate & potentia agentis, Socin. *reg. 30.vers.scire,* Cou. *in cap.cùm esses.n.7.de testament.& var.lib.3.c.6 num.9.* Menoch. *conf.1.n.259.& de præsumpt.lib.1.præs.80.n.11.*

29 Actvs in dubio videtur factus nomine proprio, non alieno, *l.& magis.ff.de solut.l & Papinianus, ff.mandati, l.si ita stipulatus fuero.§. Chrysogonus. ff. de verbor.obligat.l.pro hærede.ff.de acquir.hæred.* Tiraq. *de retractu lig.§.10.gloss.1.n.3.* Gutier. *de Tutel, p.2.c.20, num 1.*

30 Actvs quando ex duplici capite fieri potest, ex vtiliori & firmiori factus censetur, *l.3.ff.de testam. milit.l.cùm pater.ff. de iure dot.* Reinos. *in obseruat. practicis obseru.8.n.12.*

AXIOMA XIII.

Additamentum,

1 *Additamentum non mutat naturam eius, cui adiicitur, & non auget, nec minuit actum primum, &c.*
2 *Additamentum, quod venit ad interpretationem legis, vel statuti, debet intelligi in casibus in quibus loquitur statutum interpretatum.*
3 *Additamentum si repugnat substantia rei, cui adiicitur, illam destruit.*

1 Additamentum non mutat naturam eius, cui adiicitur, imò sequitur eandem naturam, & eandem actionem imitatur, aliàs esset destruere, & non addere. Oldrad. *conf.131.n.13.vers.& hoc clarius,* Card. Tusch. *practic.conclus tom.1. lit. A. concl.182.n.1.* vbi *n.3* post Roman. *conf. 45.* declarat procedere si additamentum non auget, neque minuit actum primum, cui fit adiectio, quia censetur idem actus cum primo.

2 Vnde additio, vel additamentum, quod venit ad interpretationem legis, vel statuti, aut alterius dispositionis, debet intelligi in casibus in quibus loquitur statutum interpretatum, vt per Alex. *conf.13. Circa primum n.13.vers.præterea lib.3.* subdicque, quod ipsa additio interpretatiua facta statuto antiquo, est repetitiua, & influit etiam in statuto nouo facto in additionem antiqui.

3 Limita, nisi additamentum repugnet substantiæ rei, cui adiicitur, quia tunc potiùs destruit, vt de pacto de non reuocando in causa mortis, de conuentione in prætoria stipulatione, & similibus, quæ inducunt nouam dispositionem, & nouam substantiam, quia sibi non communicant, nec inuicem compatiuntur. Oldrad. *conf.171.in princip.n.5.* quem refert Card. Tusch. *d.concl.182.n.13.*

AXIOMA XIV.

Æquiparatum.

1 *Æquiparatorum eadem est dispositio.*

2 *Extensio fit regulariter de vno aquiparato ad aliud.*
3 *Amplia etiam in pœnalibus, exorbitantibus, & correctoriis.*
4 *Extensio in aquiparatis vt fiat, debet esse aquiparatio vniuersalis.*

1 ÆQVIPARATORVM eadem est dispositio, *l.1.ff.de legat.1.* gloss. *in l.si quis seruo. C.de furtis, & in cap.si postquam.§.fin.de elect. in 6.* Ioan. de Anan. *cons.27.Viso casu num.3.* Alex. *cons.17. Viso. num.3.lib.3.* Roman. *cons.129.licet magna*, vbi quòd in æquiparatis idem ius disponitur etiam per extensionem, & quòd procedit in statuto, & in lege generali, Beroi. *cons.27.num. 3. lib. 1.* Decian. *cons.6. num.27.& cons.45.num.35.lib. 1.* Menoch. *de arbitr. casu 88.num. 8.* Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiep. Neapol.decis.223.num.4.part.2.* Anton. Monach. *Bononien.decis.68.num.19.* Card. Tusch *practic.conclus. tom.3.lit. E.concl.308.* Flamin Paris. *de confident.q.27. num.74.& q.28.num.82.* Mari. Antonin. *var.resolut. lib.3.resol.25.num.10.* Surd. *cons.,84. num. 12.* Octau. Gloriz. *resp.5.n.58.* Imbrian. *de primo, & secundo benefic.consid 8.num.114.* Viuian. *decis.255.num. 29.& seqq.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect.& variat.fori. q.8.sect.1.num.9.& quast forens.q.143.num.12.lib. 1.* Farinac *fragm.crimin.part.1.l.it. E. num. 202.cum seq.* Valenzuel. *cons.172.n.18.tom.2.*

2 ÆQVIPARATORVM quia idem est iudicium, ideo fit extensio regulariter de vno æquiparato ad aliud, vt per Bart & alios *in l.1.ff.de legat.1.* Curt.iun. *cons.124.num.7.* Gabr. *cons.21.num. 37. & seq.lib.1.* Cephal. *cons.257. num. 17. & seq.* Euerard. *in loco à ratione legis larga.num. 52. & in loco à simili num.7. vers.& generaliter*, Roland. *cons. 27. num. 2. & 15.lib.1.* Osasch. *Pedem.decis. 67. num. 9. vers. pro hac opinione.* Villagot. *in tract.de extens. legum rub.de extens.leg.correct. & pœn. simul. num. 64.* Octau. Gloriz. *resp. 5. num. 38.* nouissimè Didac. de Narbona *de atate ad omnes humanos actus requisita, annos.1.q.15. num.4.*

3 Ampliat etiam in pœnalibus, exorbitantibus, & correctoriis, vt tenent Barbat. *cons. 26. per totum. lib.3.* Abb. *cons. 75. num. 6. vers.praterea lib. 1.* Alex. *cons. 117. Viso titulo. num. 15. & 16. lib. 6.* Cardin. Tusch *d.concl. 308. à num. 15. & d. lit. E. concl.663. num.48.* Ruin. *cons.10.num. 11.lib. 3.* Gabr. *cons. 21. num.38.lib.1,* Paris. *cons. 22.num. 42. lib. 2.* Decian. *cons.11. num.153. lib.1.* Villalob. *commun.opin. lit. E. num. 157.* Euerard. *in loco à ratione legis. num. 27. & 66. & in loco à simili. num. 7. vers. & generaliter, & in loco à speciali. num.6.& in 3.limit.* Osasch. *Pedem.decis.94.num. 20.* M. Anton. Eugen. *cons.49. num. 38. lib. 1.* Honded. *cons.75.num. 25. lib. 1.* Villag. *dict.rubr.de extens.leg.correct. & pœnal.simul. num.64.*

4 Intellige æquiparationem debere esse vniuersalem per viam regulæ, & in omnibus & per omnia, ad hoc vt fiat extensio in æquiparatis. gloss. *verb. sacro in cap.vnic.de voto.lib.6.* gloss. *verb. prorogamus, in cap.constitutus, de Regularib.eod.lib.* Aym. *de antiquit.temp.p.4.in princip.num.100.& seq. & num. 135.* Angel. Aretin *cons.58.In causa mota.num. 7. vers.probatur.lib.7.* Barbat. *cons.26 in princip.lib.1.* Curt. sen. *cons.48.num.19.& cons. 49. num. 43.* Euerard. *in loco à ratione legis larga.num.52.& in loco à simili.num.10.* Roland. *cons.27.n.17.lib.1.* M.Anton.Eugen. *cons.49. num.39.* Villagut. *d.rub. de extens.leg.correct.& pœn. simul.num.64. in fin. vers. limita singulariter.* Honded. *cons.95.num.159.lib.1.* Card. Tusch. *d. tom. 3. lit. E. concl. 318. num. 18. & 28.* vbi *num.38.* post Roman. *cons.179.n.12.* limitat vt non procedat, si superueniat aliquid ad fauorem vnius ex æquiparatis, quod non respiciat parificationem.

AXIOMA XV.

Æquitas.

1 *Æquitas scripta prafertur rigori.*
2 *Æquitas scripta vbi reperitur in genere, & rigor contrarius similiter in genere, prafertur aquitas rigori.*
3 *Æquitas non scripta non prafertur rigori.*
4 *Æquitas cerebrina non dicitur aquitas, sed iniquitas, quando est contra leges.*
5 *Æquitas quid sit, ostenditur.*
6 *Æquitas in paribus causis paria iura desiderat.*

1 ÆQVITAS scripta præfertur rigori, *l.1.§.si ego. ff.si pars hared.pet.l.fin. in fin. de offic. Prasid.l.maiorem.ff.de pactis.l.1.C.de legib. l. placuit. C.de iudic.cap.fin. de transactionib.* Hippol. *sing. 685.* Bernard. *reg.245.* Fulgos. *in d l.1.num.8.* Anchar. *cons.23. num.11.& cons.79.in princip.* Bald. *cons.250. In quastione, num. 12. lib. 1.* vbi quòd procedit in pœnis corporalibus, *& cons.429. Quidam, num.2.eod.lib.1.* vbi quòd procedit in materia feudali, *& cons. 434. Pactum, circa fin.vers.nam dicere, eodem lib.1.* vbi ampliat in pactis, *& cons.486. Istud, circa finem, vers. octauo, lib.1.* vbi ampliat in interpretandis opinionibus dubiis legis, vel hominis, Angel. *cons.153. Florentia, num.1.* vbi ampliat coram arbitris, seu arbitratoribus, Tiraquell. *de retractu lig.§.35.gloss.1.n.4.* Strach. *de mercat. tit.de quomodo procedendum in causa mercatura, num.4.* Sarmient. *lib.3.select. cap.9. num.4. ad fin.* Couarr. *in reg.possessor.p.2 §.6.à n.2.* Mendoza *de pactis, lib.1.cap.3.num.9.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.17.* Valasc. *de iure emphyt. q.5. n.4.* Fachin. *controuers.lib.1.cap.3.& lib.11.c.3.* Bertazol. *in repet.l.si quis maior. numer.32. C. de transactionib.* Card.Tusch. *pract.conclus. tom.3. lit. E, concl.312. per totam*, Morl. *in emporio iuris ciuilis p.1.tit.1. q.11. per totam.* Card. Mantic. *decis.148. num. 3.* Anton. Monach. *Lucen.decis.68.num.35.& Bononien.dec.19. num.3. & Florentina decis.70.num. 31.* vbi intelligit, dummodo sit scripta, Imbrian. *de primo, & secundo benefic.consid.1.n.25.* Fachinæ. *controuers.lib.1.cap.3.& lib.11.c.3.* Valenzuel. *cons.164.n.81.*

2 Vbi enim reperitur æquitas scripta in genere, & rigor contrarius similiter in genere, præfertur æquitas rigori: idem si æquitas & rigor scripti sint ambo in specie, *d.l.placuit*, sed vbi reperitur æquitas scripta in genere, & rigor in specie: vt quia æquitas naturalis generaliter dictet neminem cum alterius iactura locupletari debere, *l.nam hoc natura. ff.de condict.indeb.* rigor verò dictet specialiter præscriptiones, & vsucapiones in alterius damnum procedere fauore bonæ fidei possessoris, & in odium negligentia, vt *in l.1.ff. de vsucap.* tunc rigor æquitati præfertur, ita Dyn. *in reg. possessor. de regulis iuris in 6.* Bart. *in d.l.1. num. 1.* Fulgos. *col.1. num.2. vers.in gloss.1.* Imol. *col.1.num.2.* Paul de Castro *col.1. num.3.* Ludou. Roman. *col.1. num.1. & in l. insulam. col.1.num.12.ff.de verborum obligat.* vbi testatur hanc esse communem omnium opinionem, Salicet *in d.l. placuit.col.1.num.1.* vbi etiam Corn. *in princip.* Ias. *col. vlt. num.3.* Curt. iun. *col.3. num.19.* quos refert, &

sequitur

sequitur Rendina *in promptuario receptarum sentent. tom. 1. tit. 100. num. 11.* Et quod semper interpretatio fit secundum æquitatem, dicit Socin. *cons. 159. In præsenti. n. 18. lib. 2.* & illa quæ fuerit iusta, ac naturali, consona æquitati, sumenda est, ait Roman. *cons. 16. n. 5.* quem refert Card. Tusch. *tom. 4. lit. l. concl. 330. n. 8.* vbi *num. 35.* post Bald. *cons. 486 circa fin. lib. 1.* subdit, quod verisimilitudo sumitur ex ea interpretatione, quæ sapit æquitatem, & arbitrium boni viri in dispositionibus dubiis.

3 Limita Axioma in æquitate non scripta, quæ est ex proprio capite iudicis, quia illa non præfertur rigori scripto, vt per Fulgos. *cons. 158. Domina Gracolina, n. 5.* vbi quòd Iudex debet condemnare victum in expensis, & sine causa prætextu æquitatis non debet absoluere, nisi habuerit iustam causam litigandi, Anton. Monach. *Florent. decis. 70. num. 31.*

4 Card. Tusch. *d. tom. 3. dit. E. concl. 312. n. 16.* Æquitas enim cerebrina ex suo capite non dicitur æquitas, sed iniquitas, quando est contra leges, ideo non extendenda, Ias. *in l. quod si Ephes. §. interdum, in fino, ff. de eo quod certo loco,* Decian. *cons. 58. num. 42. & 43. lib. 1.* Cardin. Tusch. *vbi sup. n. 17.* vbi *num. 18.* subdit, quod sicut species derogat generi, ita rigor scriptus in specie præfertur æquitati scriptæ in genere, & *n. 19.* ait, quod æquitas desumpta argumentatiuè ab alia materia, vel simili, tanquam generalis non præfertur rigori in casu speciali. Vnde ex Bald. *cons. 253. num. 5. vers. pro quo probando. lib. 5.* colligit idem Card. Tusch. *tom. 4. lit. G. concl. 36. num. 28.* quod quando rigor est specialis, & æquitas generali, præfertur rigor ratione specialitatis.

5 Æquitas est quædam factorum conuenientia, *l. Iulianus. ff. de legib.* & rectitudo iudicij naturalem sequens rationem, Bald. *in l. omnes populi. n. 19. ff. de iustitia & iure,* Decian. *cons. 36. n. 42. lib. 1.* Est ipsa iustitia naturalis, & in effectu differt à iure, quia per disputationes Iurisprudentum elimatur æquitas, & fit ius scriptum, prout dicimus de scypho argenteo elimato producto à naturali materia argentea, Fulgos. *in l. 1. num. 7. & 8. C. de legib.* Et est quædam æqualitas de se ipso in alium, secundum naturam, vt, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, de qua *in tit. quod quisque iuris,* & ideo æquitatem dicit lex naturæ, neminem cum alterius detrimento locupletari, *l. iure naturæ. ff. de regulis iuris,* & ita eleganter tradit Card. Tusch. *d. lit. E. concl. 310. n. 1. cum seqq.* vnde Calderin. *consil. 167. in princip. vers. multò,* aliàs 5. *de rebus Eccles. non alien.* ait, quod omnis contractus, vt est donatio, vnio, & translatio de consensu, & ex causa rationabili, dicitur super æquitate naturali fundari, & Guid. Pap. *decis. 362.* vbi quod non repetitur maior æquitas, quàm quod res restituatur domino suo, & Castren. *cons. 164. In præsenti. num. 6. lib. 2.* vbi quod ex æquitate fuit introductum, vt filius succedat in locum patris, quando agitur de successione cum patruo, Alex. *cons. 16. Considerato n. 4. lib. 4.* vbi quòd æquitas requirit quod bona ascedentium æqualiter diuidantur inter filios, Petr. de Aneb. *cons. 57. Quadam. n. 3.* vbi quod vbicunque iudicis arbitrium intrat, debet æquitatem seruare, Signorol. *consil. 36. num. 6.* vbi quod æquitas dicitur mater exceptionis, ita vt exceptio dicatur esse ex æquitate.

6 Æquitas in paribus causis paria iura desiderat, *l. fin. C. ad leg. Falcid. cap. cùm dilecta, de confirmat. vtili,* Anton. Monach. *Lucens. decis. 55. n. 34. & Bononien. decis. 63. sub n. 4. & Florent. decis. 18. n. 19. & decis. 70. num. 45.*

August. Barbosæ de Axiomat.

AXIOMA XVI.

Æqualitas.

1 *Æqualitas in iudiciis est seruanda.*
2 *Æqualitas inter partes debet in cunctis seruari.*
3 *Æqualitas vt seruetur, sæpe receditur à regulis iuris, & proprietate sermonis.*
4 *Dispositio in dubio semper est interpretanda in eum sensum, qui magis ad æqualitatem reducit.*
5 *Æqualitatis seruandæ ratione fit extensio de vno ad alium.*

Æqvalitas maximè in iudiciis est semper 1 seruanda, *l. fin. C. de procurat. l. non debet actori. ff. de regulis iuris, cap. non licet, eod. tit. lib. 6.* Oldrad. *cons. 311. num. 1. vers. & si dicatur, & cons. 323. num. 4.* Federic. de Senis *cons. 189.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum. reg. 155.* Rot. *decis. 462. num. 9. & decis. 527. num. 3. part. 1. recent.* Card. Tusch. *tom. 3. lit. E. concl. 306. per totam,* & faciunt quæ diximus suprà *sub verb. Actor, in fine.*

Æqvalitas inter partes debet in cunctis 2 seruari, & actor & reus non debent ad imparia iudicari, *l. cùm pater §. cuilibet. ff. de legat. 2. l. cùm oportet. C. de bonis quæ liber. l. petenda. C. de tempor. in integ. restit. l. fin. C. de fructibus, & lit. expens. l. fin. C. de cupress. lib. 11. cap. in iudiciis, de regul. iuris, lib. 6.* Socin iun. *cons. 4. vol. 2. vol. 1.* Ruin. *cons. 191. col. 1. vol. 2.* Roland. *cons. 51. n. 8. vol. 4.* Becc. *cons. 45. in fine,* Vincent. de Franch. *decis. 23. num. 9.* Pereg. *cons. 93. num. 21. vol. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. n. 164. cum seqq.* Rot. *decis. 1. num. 14. apud Farin. p. 2. recent. & in Romana de Capuzucchis 10. Aprilis 1606. coram Card. Lancelloto.* Vnde propter seruandam æquali- 3 tatem sæpe receditur à regulis iuris, & proprietate sermonis, *l. fin. C. com. mun. vtriusque iud. l. quæsitum §. sed & ipse Papinianus. ff. de fundo instr.* Bart. in l. cùm pater. §. dulcissimis ff. de legat. 2. Socin. in l. 1. in 4. notab. ff. de reb. dub. Cephal. *cons. 545. n. 15. lib. 4.* Hieron. Gabr. *cons. 90. n. 11. & cons. 46. num. 31. lib. 1.* Honded. *cons. 29. num. 96. lib. 1.* Et in dubio semper interpre- 4 tanda est dispositio in eum sensum, qui magis ad æqualitatem reducit, Tiraq. *de primog. q. 4. n. 5.* Alba *cons. 421. n. 14. vers. & in dubio,* Cephal. *cons. 545. n. 15. & 16.* Honded. *cons. 29. n. 100. lib. 1.* Imò ratione æqualitatis seruandæ fit etiam extensio de vno ad 5 alium, *§. illud Instit. de societ. l. fin. C. de fruct. & lit. expens.* Aym. *cons. 133. n. 8. vers. quinimò.* Honded. *cons. 19. n. 98. & cons. 59. n. 64. lib. 1.*

AXIOMA XVII.

Affectus, Affectatio, Affectio.

1 *Affectus non punitur, nisi sequatur effectus.*
2 *Limita in atrocissimis delictis.*
3 *Conatus in grauibus delictis pœna ordinaria non punitur de consuetudine Italiæ.*
4 *Affectatia non prodest, nec attenditur.*
5 *Affectio nulla cadit, nec considerari potest in ignotum.*

Affectvs non punitur nisi sequatur ef- 1 fectus, *l. cogitationis, ff. de pœnis, l. 1. in fin.*

ff. quod quisque iuris. exornant. Thom. de Thomasset. *in floribus legum. reg.* 18. Card. Tusch. *tom. 2. lit. C. concl.* 544. Aloys. Ricc. *in collect. decis.* 1895. *& in praxi rerum fori ecclesiast. decis.* 589. *num.* 2. *in* 1. *edit. & resol.* 520. *num.* 2. *in* 2. *edit. & in decis. Curiae Archiep. Neapol. decis.* 70. *num.* 6. *p.* 1. Benedict. Ægid. *in rep. l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure. part.* 1. *cap.* 7. *num.* 32. Franc. Galet. *in margarito casuum Conscient. verb. Affectus,* vbi ampliat in censuris, de quo etiam Vgolinus *de officio Episcopi, cap.* 21. *num.* 3. *vers. tertio.*

2 Limita primò in atrocissimis delictis, de quibus *in l. generaliter, in princip. ff. de calumniat. & in l. si à seruo ff. de condict. ob turpem causam, & in l. quisquis, in princip. ff. ad leg. Iul. maiest. & in l. is qui cum telo. C. ad leg. Cornel. de sicar. & in l. si quis persuaserit. C. de furtis, & in l. si quis non dicam C. de Episc. & cleric.* cum aliis citatis à Brunot à Sole *in locis communib. verb. Affectus,* Cardos. *in praxi iudicum, verb. delictum, num.* 55. Sayt. *in claui Regia. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 28. Thesaur. *decis.* 25. vbi de crimine læsæ maiestatis, Æn. Robert. *lib.* 1. *rerum iudic. cap.* 6. vbi de atrocissimo veneficij delicto, Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *q.* 122. *num.* 14. *& num.* 77. vbi de crimine assassinij, Aloys. Ricc. *collect. in.* 325. *&* 1377. *& d. collect.* 1895. *circa fin.* Card. Tusch. *d. concl.* 544. *num.* 8. *&* 21. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 3. *resol.* 47. *num.* 6. *&* 7. vbi de crimine assassinij, & veneficij. Sebast. Guazin. *de defensione reorum, defens.* 33. *cap.* 24 *num.* 2. vbi de crimine læsæ maiestatis, simoniæ, & de volente aliquem veneno perimere.

3 Verum per consuetudinem generalem totius Italiæ, hodie legibus omnibus conatum punientibus in grauibus delictis quoad pœnam ordinariam derogatum est, vt attestantur Boër. *decis.* 316. Grammat. *decis.* 2. Gasp. Thesaur. *Pedem. decis.* 24. *p.* 2. Ioseph. Ludou. *Lucensi decis.* 15. Cacheran. *decis.* 19. *in fine,* & alij, quos refert, & sequitur Aloys. Ricc. *in collect. p.* 4. *collect.* 756. *& d. collect.* 1895. Marta *in votis nouissim. decisionum, voto* 248. *num.* 14. Thesaur. *inn. quæst. forens. lib.* 2. *quæst.* 24. Giurb. *cons.* 46. *num.* 37. *& cons.* 97. *num.* 16.

4 Affectatio non prodest, nec attenditur, *l.* 2. *§. vltim. ff. si quis caut. l.* 1. *C. qui milit. poss. lib.* 12. Tiraquel. *de retractu lig. §.* 35. *gloss.* 4. *num.* 29. Sfort. Oddo *de restitut. in integ. part.* 1. *q.* 2. Surd. *cons.* 42. *n.* 4. *& cons.* 42. *num.* 23. Sanchez *de matrim. lib.* 3. *disp.* 39. *n.* 6. Antonin. de Amato *resolut. var. resol.* 46. *n.* 5. *cum seqq.*

5 Affectio nulla cadit, nec considerari in ignotum potest, *l. non est ferendus. ff. de transact.* Ferrer. *in Const. Cathalonia gloss.* 1. *num.* 91. Menoch. *cons.* 333. *num.* 5. Fusar. *de substitut. quæst.* 318. *num.* 6.

AXIOMA XVIII.

Afflictio.

Afflictio non est addenda afflicto, *l. nauis. §. cùm autem. ff. ad legem Rhodiam de iactu. l. Diuus Marcus, in princip. ff. de officio Præsid. l. si idem. ff. de iurisdict. omnium iudic. l. pœna. §. fin. ff. ad legem Pom. de parricid. l. tam dementis. C. de Episcop. & cleric. cap. ex parte. de clerico ægrot. cap. si quis à proprio* 11. *q.* 5. Petr. de Anchar. *cons.* 52. *Pro clariori decisione, in princip.* Paulus Fusch. *lit. A sing.* 37. Sanctarel. *var. resolut. p.* 1. *q.* 8. *num.* 2. Barthol. Perett. *ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. verb. & si per sex menses. num.* 4. Thom. de Thomasset. *in floribus legum. reg.* 20. Anton. à Sousa *in relect. Bulla de censuris, cap.* 5. *disp.* 3. *num.* 3. Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapol. part.* 2. *decis.* 45. *num.* 10. Anton. Monach. *Lucen. decis.* 34. *num.* 10. *& Florent. decis.* 12. *num.* 14. *& Bononien. decis.* 11. *numer.* 64. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. A. concl.* 240. *num.* 1. vbi *num.* 4. post Angel *cons.* 197. *circa fin. vers. non obstat tertium,* limitat, nisi ex causa, quia quando afflictus dat causam nouæ afflictionis, debet noua addi afflictio, Imbrian. *de primo, & secundo beneficio, seu de vestitus. ad pinguius probandum, consid.* 3. *num.* 141.

AXIOMA XIX.

Agentes, Agere.

1 *Agentes & consentientes pari pœna quando puniantur.*
2 *Agenti incumbit onus probandi.*
3 *Agens ante omnia debet probare se esse talem, qualem dicit.*
4 *Agere inuitus nemo compellitur.*
5 *Inuitus agere compellitur quis vbi periculum est in mora, & vbicumque subest causa, & quando tutus est exceptione reus, compellere vt agat creditorem poterit.*

Agentes & consentientes pari pœna puniuntur, *l. iubemus. §. œconomus. C. de sacros. Eccles. p.* 1. *de offic. deleg. cap. qui cum fure, de furtis, cap. quanto, de sentent. excomm. l.* 15. *tit.* 8. *lib.* 2. *fori legum. l.* 1. *tit.* 15 *lib.* 1. *eiusdem fori,* Azeued. *l.* 4. *tit.* 20. *lib.* 6. *& l.* 2. *num.* 218. *tit.* 15. *lib.* 8. *noua Recopilat.* Thomas de Thomasset. *reg.* 21. Giurba *cons. crimin.* 8. *num.* 14. qui in grauioribus delictis id procedere dicit, non in leuioribus. Intellige quando agentes cum consentientibus cooperantur positiuè præbendo causam efficacem, & propinquam principali actori delinquenti, de quibus consentientibus habetur *in l. si id quod ff. de iurisd. omn. iudic. l. item Mela. §. si alius, ff. ad leg. Aquil. l. vnic. C. de raptu virg. cap. felicis, in princip. de pœnis, in 6. cap. sicut dignum. §. qui verò, & §. ille etiam, de homicidio, glos. vlt. in cap. notum* 2. *quæst.* 1. S. Thom. 2. 2 *quæst.* 62. *art.* 7. *in corpore,* Nauar. *in cap. ita quorundam, notab.* 9. *à num.* 2. *d. Iudæis,* obseruant Cou. *in reg. peccatum, part.* 2. *§* 12. *à num.* 1. Farinac. *cons.* 66. *num.* 18. Molin. *de Instit. tract.* 2. *disp.* 732. *sub num.* 1. Flamin. Paris. *de confident. quæst.* 22. *num.* 5. Ludouicus Ribera *in annot. ad cap. non inferendo* 23. *quæst.* 3. *num.* 27. Giurba *d. cons.* 7. *num.* 14. Ioan. Bapt. Costa *de facti scient. & ignor. inspect.* 68. *num.* 6.

2 Agenti incumbit onus probandi, *l.* 2. *& l. verius, ff. de probation. l. actor. & l. frustra. C. eod. tit. l. fin. ff. de rei vendicat. l. qui accusare, C. de edendo. §. non solùm. Instit. de legatis, cap. vnic. vers. cùm enim, vt ecclesiast. benef. sine dimin. confer.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum. reg.* 19. Flamin. Paris. *de confident. q.* 18. *num.* 3. 3 Agens enim ante omnia debet probare se esse talem, qualem dicit, aliàs audiri non debet, *l. diuus. ff. de re iudic.* Brunot. à Sole *in locis communib. verb. Agens.* 2.

4 Agere inuitus nemo compellitur, *l. vnic. C. vt nemo inuitus,* Socin. *reg.* 14. Brunot. à Sole *in locis communib. verb. compellere,* Card. Tusch. *pract. conclus.*

tom. 1.

Y

tom. 1. lit. A, concl. 141. Ioseph. Sesse Arag. dec. num. 3. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. lit. Agere, num. 3. Cald. Pereira in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunct. p. 3. n. 20. in fine.

5 Limita vbi periculum est in mora, & vbicunque subest causa, quia tunc potest quis compelli inuitus agere, Federic de Senis cons. 153. vers. item assignato termino. Card. Tusch. d. concl. 141. num. 9. & 12. vbi num. 10. per text. in l. diffamari, C. de ingen. & man. limitat in causa status, quibus diffamantes possunt compelli ad agendum, & n. 14. post Federic. de Senis cons. 169. in fin. vers. an autem, limitat pariter in eo, qui diffamatur super Matrimonio contracto, quia potest compellere aduersarium ad agendum vt silentium sibi imponatur. Limita denique quando tutus est exceptione reus, qui officio saltem iudicis ex æquitate, l. 3. C. qui bonis cedere poss. & l. si contendat, ff. de fideiuss. compellere vt agat creditorem poterit, gloss. verbo consequi, in fine in l. Aurelius 29. §. centum, ff. de liberat. leg. Capte. decis. 18. n. 3. & 4. Olaeh. decis. 151. num. 3. 9. & 10. Caualcan. decis. 15. num. 23. & 24. part. 2. & decis. 9. num. 3. & 4. part. 4.

AXIOMA XX.

Allegatio, Allegare.

1 *Allegatio partis non facit ius.*
2 *Allegare nihil, & allegatum non probare, paria sunt.*
3 *Id quod quis allegare tenetur, probare debet.*

1 ALLEGATIO partis non facit ius, cap. dilectus 34. de praeben. gloss. magna vers. vel dic tertio, in l. 1. C. quando non petent. partes. gloss. verb. non post multum, in c. 1. de iis, qua fiunt à Prælatis. Palat. in repet. rub. de donation. inter virum & uxorem. §. 17. n. 22. & 23. Roman. cons. 191. Venerabilis. num. 4. Felin. in cap. 1. n. 18. de constit. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 7. n. 107.

2 ALLEGARE nihil, & allegatum non probare, paria sunt, Roland. à Valle cons. 35. num. 10. & num. 20. lib. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. lit. A, conclus. 117. num. 19. Id enim quod quis allegare tenetur, debet probare, l. 1. in princip. iuncta gloss. verbo decenter. ff. de dilat. Olasch. Pedem. decis. 50. n. 12. in fin. Baldus in quaest. de schism. n. 2. post tit. de edicto D. Adri. tollen.

AXIOMA XXI.

Alienabilis, Alienatum.

1 *Alienabilis res semel facta, perpetuò manet alienabilis.*
2 *Consueta ab Ecclesia emphyteuticari, seu infeudari, possunt iterum concedi in emphyteusim, vel in feudum sine solemnitate.*
3 *Alienatum non dicitur, si non durat alienatum.*

1 ALIENABILIS res semel facta, perpetuò manet alienabilis, cap. 2. de feudis, Ioan. Franc. Leo in Thesauro fori eccles. p. 1. cap. 15. num. 3. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 11. num. 10. Ceuall. communium contra commun. q. 897. Sigism. Scace. de appella-

Auguſt. Barboſæ de Axiomat.

[illegible] d. [illegible] Matteol. l. [illegible] num [illegible] R. copilat.

Vnde, res Ecclesiæ consuetas [illegible] infeudari, posse iterum conc[illegible] vel feudum sine solemnitat[illegible] arbitr. casu 81. num. 5. cum seqq. & [illegible] cons. 78. num. 1. cum seqq. & [illegible] nomen. decis. 14. num 7. & 8. Gam. [illegible] decis. 36. num. 6. Quarant. in summa Bull. [illegible] natio rerum Ecclesiæ, num. 37. & 40. [illegible] Episcop. p. 1. verbo alienatio, 93. [illegible] summa decis. tit. 33. num. 129 cum seqq. [illegible] à num. 899. Gonzal. d. num. 194. [illegible] sitan. decis. 82. num. 34.

ALIENATVM non dicitur, si non [illegible] tum, l. si pro parte. §. versum, ff. de in [illegible] quod iure si vasal. us post alienat. feud., Meuchat. [illegible] cap. 32. n. 3.

AXIOMA XXII.

Alter, Aliud.

1 *Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri.*
2 *Altare vnum non debet discooperiri, vt alterum cooperiatur.*
3 *Damnum, vel lucrum quod ex sua persona non consequeretur, consequitur ex persona alterius.*
4 *Repræsaliarum remedium proditum est propter iniustum factum Prætoris denegantis iustitiam.*
5 *Fideiussoris obligationem perpetuat delus, & mora principalis.*
6 *Aliud pro alio inuito creditore solui nequit, secus in paupere non valente soluere in specie, vel pecuniam, ibid.*

1 ALTERI per alterum non debet iniqua conditio inferri, l. non debet. ff. de regulis iur. l. cat. non debet 22. cod. tit. in 6. l. debitorum pactionibus. C. de pactis, cap. si compromissarius. §. porrò, de elect. lib. 6. Anchar. cons. 130. Primum dubium, in princip. dicens quòd prohibitum est aliquem inquietari pro alieno debito, offensa, vel facto, Roman. cons. 244. Spectabiles num. 5. vers. dicitur ulterius, Abb. cons. 35. in fin. lib. 1. vbi extendit etiam inter Iudæos, Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchat. Sedium erect. cap. 18. num. 45. Honded. cons. 103. num. 10. lib. 2. Paul. Fusch. lit. A, sing. 58. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 314. per totum. Thom. de Thomasset. reg. 33. vbi procedere asserit in acquisitis, secus in acquirendis, & reg. 20. habet locum, ait, quando quis in culpa non fuit, Ouid de Amicis de iure Emphyt. q. 10. num. 1. & q. 11. num. 4. Robles de Salzedo de repræsent. lib. 2. c. 16. num 102.

2 Vnum enim Altare non debet discooperiri, vt alterum cooperiatur, Antoo. de Butr. cons. 40. in fine, Albert. Brun. de statut. artic. 6. num. 168.

3 Quandoque tamen qui ex persona alterius consequitur damnum, vel lucrum, quod ex sua persona non consequeretur, Lap. alleg. 94. num. 6. vers. & licet ex hoc.

4 Veluti in repræsaliis, quia propter iniustum factum Prætoris denegantis iustitiam proditum est remedium repræsaliarum, Anch. d. cons. 140.

id

5 *in princip.* Et in fideiuſſore, quia dolus, & mora principalis perpetuat obligationem fideiuſſoris, Caſtren. *conſ.52.n.3.verſ.quinimò, lib.2.* prout illum refert Card.Tuſch *d.conc.313.n.14.*

6 ALIVD pro alio inuito creditore ſolui non poteſt, *l.2.§.mutui dat.0,*& ibi gloſſ. *ſi ff. de conſtit.pec. Litem liberatur. §. qui paratus. ff. de quibus mod. pig. l. eum à quo 16.cum l.ſeq. C.de ſolut. l. 3. tit. 14. part. 4.* Cott. *in memorab.verbo ſolui,* Gutier. *de iuram.confirm. part.1.cap.29. num.11.& ſeq. & practic. lib. 1. q.146. num.* 16. Scouar. *de ratioc. cap. 7. num. 1.* Pichard. *in diſp.de mora.num.97.*Surd.*dec.124.num.16.* Ceuall. *comm. contra comm. tom. 4. q.* 899. Thom. de Thomaſſet. *reg.31.* Gironda *de priuilegior.explicat. n.203.* Anton. Munach. *Bon. deciſ. 35. num.* 8. Limita in paupere non valente ſoluere in ſpecie, vel pecunia, iuxta diſpoſitionem *auth. de fideiuſſor. §. quod autem. collat. 11. & auth. hoc niſi debitor. C. de ſolut. l. ſi quis argentum 35.§.fin.autem donator. C.de donat.lib.3.tit.14. part.5.* Capie. *deciſ.41. num.5.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.64.* Anton. Theſaur. *deciſ.153. num.3.* Baëca *de inope debitore cap.1.n.46.*Gutier.*d.cap.29.& d. q.146. n.1.& ſeq.*

AXIOMA XXIII.

Ambiguum, Ambiguitas.

1 *Ambiguis in rebus ſequimur quod eſt minimum quando medium non eſt.*

2 *Media via eſt eligenda in rebus ambiguis, quando illa extat.*

3 *Ambiguis in rebus non debet eſſe abſolutum indicium.*

4 *Ambiguitas in meliorem partem interpretanda eſt.*

1 AMBIGVIS in rebus quod minimum eſt, ſequimur, *l.apud Iulianum.§ ſi.10. ff. de legatis 1. l.ſemper in obſcuris. ff.de regulis iuris, cap. in obſcuris, eod.tit. in 6.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum. reg.152.* vbi intelligit procedere, quando medium 2 non eſt, nam illo extante, media via in ambiguis eſt eligenda, vt tradit Anton. Monach. *Florent. deciſ.12. num.23.& Bononien. deciſ.19. numer.21.* Menoch.*de Arbitrar.lib.1. quaeſt.53. num.10. & q.56. & remed. 5. retin.num.755.cum ſeqq.*Eſcobar *de comput. cap.9.n.6. & 7.* Oſvvald. *in Donell. comment. iuris ciuilis lib.26. cap.2.lit.B.*

3 AMBIGVIS in rebus non debet eſſe abſolutum iudicium, *cap. habuiſſe 33.diſt.* Ambiguum autem non dicitur, cùm in verbis nulla ſit difficultas, *l.ille, aut ille.§.cùm in verbis.ff. de legat.3.* Mantic. *deciſ.309.in fine.*

4 AMBIGVITAS, vel dubietas in meliorem partem eſt interpretanda, *cap.eſtote, de regul.iuris,* Franc Molina *de ritu nupt.lib. 1. comp. 17. num. 2.* Aloyſ.Ric.*in collect.deciſ. p. 1. collect. 220.* Farin. *in praxi crimin.p.1.q.15.n.27.cum ſeqq.*

AXIOMA XXIV.

Amicus.

1 *Amicus non leui amicitia aequiparatur conſanguineo.*

2 *Amicus in iure frater nuncupatur.*

3 *Amicus dicitur alter ego.*

4 *Amici dicuntur in quibus eſt vnum velle, & nolle.*

1 AMICVS non leui amicitia aequiparatur conſanguineo, vt tradunt Iaſ.*in l.qua dotes.num.75. ff.ſoluto matrim.* Alciat. *de praeſumpt. reg. 1. praeſ. 28.* Cou.*in cap.requiſiſti.num.7. de teſtam.* Rebuff.*de priuileg.ſcholar.priuil.104.* Tiraq.*de poenis tempor. cauſa 22.*Menoch.*de praeſumpt.lib.4.praeſ.89.num.70.* Surd. *de aliment.tit.6.q.21.num.4.* Azeued.*l.34.num.3.tit.6. lib.3.noua Recopil.* Morl. *in emporio iuris p. 1. tit. 2.in prelud.num.101.* Card. Tuſch.*practicar.concluſ.tom.2. lit.A concl 326.* Sanchez *de Matrimon.lib.6. diſp.26. num.6.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.2.lib.13.tit. 10.num.2.cum ſeqq.* D.Chriſtoph.Paz. *in ſchol.ad leges ſtyli.l.63.num.14.* Stephan. Gratian. *diſceptat.forenſ.cap. 200. num.4.* Carol. de Graſſis *de effectibus amicitiae.* Nam amicus interior, coniunctus appellatus, Alciat.*de praeſumption.reg.1.praeſ.27.n. 5.* Petr Moll.*in reſp.pro amico dub.2.num.11.* Carol. de Graſſis *d.tract.de effectibus amicitiae num.81. prope fin.* Et generaliter diſpoſita in conſanguineis reſpectu pietatis, & amoris, in amicis quoque maximis amicitia iunctis locum habet, tantúmque amicitia, quantum ſanguinis coniunctio operatur, Alciat.*d. reg.1.praeſ.27.num.5.* Deciano. *in tract.crimin.lib.3.c.3. num. 13. verſ. ideo,* Cardin. Mantic. *de coniect.vltimar.volunt.lib.6.tit.12. num. 25.* Carol. de Graſſis *d. tract.num.84.l.3.Regia Hiſpan.verſ.la quinta, tit.19. part. 2.* Imò amicitiam ſanguinis coniunctioni praeferendam dixerunt Valer. Max.*lib 4.c.7.* Petrarcha *lib.1.de remedio vtriuſque fortunae dialog.52.* Menoch. *conſ.683.num.23.*Decian.*d.c.5.num.13 verſ.remanet,* Stephan.Gratian.*d.c.200.n.10.* Oſvvald.*ad Donell.d. lib.18.c.12.lit.K.*Carol.de Graſſis *d.n.82.*

AMICVS in iure frater noncupatus, vt *in l.nemo dubitat, verſ.qui frater ff.de hered.inſtit.* 2

AMICVS dicitur alter ego, Ioan. de Amic. *conſ.85.n.13* quem refert Card. Tuſch. *d. concl.3 6. num.3.* nouiſſimè amicus noſter D. Didacus de Narbona *de aetate ad omnes humanos actus requiſ.ann 14. q.43.num.6.* 3

AMICI dicuntur in quibus eſt vnum velle, & nolle, Alex.*conſ.93.Repetens,num.10. verſ. ſed vlt.à. lib.6.* Card.Tuſch.*d.concl.316.n.4.* Didac.de Narbona *d.q.43.n.6.* 4

AXIOMA XXV.

Amiſſum.

1 *Amiſſum non dicitur, quod non durat amiſſum.*

2 *Amiſſum late modo dicitur, quod poteſt acquiri, & non acquiritur.*

3 *Secus verò ſtricta ſignificatione.*

1 AMISSVM non dicitur, quod non durat amiſſum, *l.pro parte §.verſum ff.de in rem verſo,* Fr. Emman. *quaeſt.Regular.tom.2.q.78.art.12. verſ.nec etiam obſtat,* Mench.*illuſtr.cap.22.num.3.* 2 Amiſſum latè ſumpta verbi ſignificatione dicitur, quod poteſt acquiri, & non acquiritur, *l.3.ff.quae in fraudem creditorum. l. & ſine quid ff. ex quibus cauſis mai.* Roc. *in vna Rauennaten. hereditatis 10. Decembr. 1584. coram Rubeo,* 3 ſecus verò ſtrictè ſumpta ſignificatione, *l. non videtur rem amittere. ff. de regul. iuris,* vbi

vbi Dec. *num.* 5. *l. non potest videri*, *ff. eodem*, Rot. *Romana de Theodolis* 10. *Ianuary* 1597. *coram Luca.*

AXIOMA XXVI.

Anima.

1 *Anima pretiosior est corpore.*
2 *Anima omnibus rebus est praeferenda tanquam magis pretiosa.*
3 *Iuris apices non debent attendi, vbi agitur de salute animae.*
4 *Extensio fit in odiosis, paenalibus, & exorbitantibus, quando agitur de salute animae.*

1 ANIMA pretiosior est corpore, *Matth.* 5. & *Luc.* 12. *cap. sedulò.* 39. *dist. cap. praecipimus* 2. *q.* 11. *cap. cùm infirmitas, prope fin. de paenitent. & remiss.* Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocatorum. verb. Anima, num.* 1. & dicit Philosophus *lib.* 1. *de Anima, cap. fin.* quod corpus animi causa constitutum est. Alphons. de Narbona *lib.* 14. *glos.* 1. *num.* 12. *cap.* 1. *tit.* 2. *lib.* 6 *Recop.*

2 ANIMA omnibus rebus est praeferenda tanquam magis pretiosa, *d. cap. praecipimus*, *l. sancimus*, *C. de sacros. Eccles.* Abb. *cons.* 61. *Videtur primò, num.* 3. *vers. item quae debet magis diligere, lib.* 1. Tiraq. *de priuileg. pro causa, in praefat. num.* 9. Menoch. *de praesumpt. lib.* 4. *praes.* 112. *num.* 4. & *praes.* 152. *n.* 4 Barthol. Perett. *ad Extrauag. ambitiosae, de rebus Eccles. non alien. verb. praeterquam, num.* 11. *pag.* 178. Bertazol. *in repet. l. si quis maior. C. de transact. num.* 12. Mascard. *de probationib. conclus.* 1171. *num.* 5. Surd. *decis.* 196. *num.* 12. Gutier. *in repet. l. nemo potest, num.* 486. *ff. de legat.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. A. concl.* 333. *num.* 1. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 2. *lib.* 13. *tit.* 28. *num.* 10. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resol. vlt. casu* 37. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 935. *n.* 36. *tom.* 5.

3 Vbi agitur de salute animae, non debent attendi apices iuris, vt aiunt Tiraq. *d. tract. de priuileg. pia causa, priuil.* 164. Ceuall. *communium contra communes q.* 71. *n.* 1. & fit extensio ex identitate rationis, gloss. *verbo Apostolica, in l. omnes, la* 2. *C. de ferijs*, Villag. *in tract. de extensione legum, rub. de extensione leg. correct. & paenalis simul, num.* 80. Farin. *fragment. crimin. p.* 1. *lit. E. num.* 207.

4 ANIMAE de salute quando agitur, extensio fit in odiosis, & paenalibus, vt per Aym. *de antiquit. temp. p.* 4. *§. videamus modò de aliquibus limitationibus, num.* 10. Corset. *in sing. verbo extensio, il.* 1. *ante fin. post num.* 23. Tiraq. *d. tract. priuil.* 161. Cou. *de sponsalib. p.* 2. *cap.* 6. *in princip. num.* 12. Perez *lib.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 39. Azeued. *l.* 2. *num.* 4. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua Recopil.* Villag *d. num.* 80. & *rub. de extens. leg. paenal. cautiùs, num.* 19. Farinac. *d. lit. E. numer.* 111. Sanchez *de Matrimon. lib.* 1. *disp.* 39. *num.* 5. & *lib.* 5. *disp.* 1. *numer.* 8. & in exorbitantibus, Aym. *d. p.* 4. *in princip. num.* 79. Villag. *in rub de extensione legum. num.* 3. *in fin. in vls. ampl.* Farinac. *d. lit. E. num.* 109.

AXIOMA XXVII.

Animus.

1 *Animus ab operibus operantis dignoscitur, & talis praesumitur, qualem facta demonstrant.*
2 *Animus, & intentio hominis ex verbis bene dignoscitur.*
3 *Facta sunt fortiora ad demonstrandum animum, quàm verba.*
4 *Animus hominis qualis fuerit dignoscitur ex iis, quae antea, vel postea gesta fuerunt.*
5 *Animus declaratur ex sequentibus.*

1 ANIMVS ab operibus operantis dignoscitur, & talis praesumitur, qualem facta demonstrant, *l.* 5. *fin. ff. de dolo*, Grammat. *cons.* 13. *num.* 2 & 3. *decis.* 37. *num.* 6. Cephal. *cons.* 75. *num.* 3. *lib.* 1. Mascard. *de probat. concl.* 95. *à* 1. & *seq.* & *concl.* 1304. *num.* 14. & *seq.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 1. *num.* 42. *vers. & ideo dicitur*, Farinac. *in praxi crimin. q.* 89. *num.* 76. Octau. Glorit. *resp.* 3. *num.* 34. 2 Nam licèt ex verbis bene dignoscatur animus; & intentio hominis, *l. Labeo, ff. de supellect. leg. cap. secundò requiris; de appellat.* Corn. *cons.* 84. *in princip. lib.* 3. Grat. *resp.* 118. *n.* 25. *lib.* 1. Alban. *cons.* 119. & *cons.* 16. *num.* 9. Surd. *cons.* 82. *num.* 33. & *cons.* 472. *num.* 31. Bardel. *cons.* 29. *a.* 12. Giurba *cons.* 51. *num.* 28. 3 Facta tamen sunt fortiora ad demonstrandum huiusmodi animum, quàm verba, *l. certum, ff. si certum pet. l. fin. ff. de diuort. cap. existimant* 12. *q.* 2. *cap. dilecti, de appellat.* Cephal *cons.* 77. *num.* 2. & *cons.* 96. *num.* 27. *lib.* 1. Seraphin. *d. priuileg.* 1. *à num.* 57.

4 ANIMVS hominis qualis fuerit dignoscitur ex iis, quae antea, vel post gesta fuerunt, *arg. l. sed & Iulianus, §. pen. ff. ad Macedon. l. si seruus plurium, §. fin. ff. de legat.* 1. & *§. panorum. Instit. de rerum diuis.* Aym. *cons.* 10. *num.* 7. & *cons.* 210. *num.* 11. Ruin. *cons.* 10. *num.* 10. *lib.* 5. Cephal. *cons.* 12. *num.* 12. & *cons.* 65. *num.* 8. *lib.* 1. Dec. *cons.* 11. *num.* 1. *in fine*, & *cons.* 283. *n.* 7. *vers. actus*, & *cons.* 336. *num.* 1. Mascard. *d. concl.* 95. *num.* 6. & *seq.* Osasch. *decis.* 71. *num* 33. & *decis.* 90. *num.* 19. Mantic. *decis.* 15. *num.* 1. Afflict. *decis.* 319. *num.* 5. Surd. *consil.* 540. *à num.* 44. Octau. Glorit. *resp.* 12. *num.* 12. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 4. *lit. I. concl.* 269. *num.* 30. Rot. *decis.* 118. *num.* 2. *apud Farin. p.* 2. *recent.* vbi quòd animus declaratur ex subsequentibus, 5 ead. Rot. *decis.* 64. *num.* 5. *d. p.* 2. *recent.* & *decis.* 306. *num.* 3. *ead. p.* 1. *recent.* vbi quòd animus qualis fuerit in praecedenti, ex subsequenti actu declaratur, & *decis.* 700. *num.* 14. *ead. p.* 2. *recent.* vbi ait, quòd ex actu immediatè, & incontinenti facto colligitur animus ab initio. Menoch. *cons.* 1. *num.* 294. *cum seqq.* vbi quòd animus contrahentium colligitur ex sequentibus, Surd. *decis.* 4. *num.* 15. vbi quòd animus talis praesumitur in praecedentibus qualis fuerit in sequentibus, Fario. *tom.* 2. *cons.* 30. *num.* 103. vbi quod verba subsequentia declarant qualis fuerit animus.

AXIOMA XXVIII.

Annalia.

ANNALIA ad agendum sunt perpetua ad excipiendum, *l. purè*, *§. fin. ff. de dolo except. l. licèt. C. de*

C. de except.l.4.C. qui admitti , Cald.Pereira *in l. ∫i curatorem,verbo infra,num.15. C.de in i teg.restit.minor.*Surd.*decis.*277.*num.*17. Stephan. Gratian. *Marchia decis.*151.*num.*12. Christoph. de Paz *in scholiis ad leges ∫tyli l.*184. *num.*3. Gutier. *practic.lib.*1.*q.*96. *num.*3.*vers.sed nihilominus*,vbi declarat,Anton.Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 6. *num.*6. *prope fin.* vbi intelligit, quando quis non potest ius suum proponere in iudicio principaliter agendo, sed tantùm excipiendo, quia tunc perpetuò potest excipere : secus verò quando ius suum potest proponere etiam principaliter agendo infra certum tempus, quia tunc similiter tenetur infra illud excipere , *ex l. Papinianus. §. si filius.ff.de inoff.testam.* Gutier. *practic. lib.*1.*q.*69. *num.*4. Vincent. Caroc. *remed. contra praiudic. sentent.except.*2.*q.*18.*num.*12. qui ibidem *num.*10.*&* 11. hoc axioma intellexit procedere ante motam actionem,secus post, & *num.*13.limitat nisi ad excipiendum limitatum sit tempus.

AXIOMA XXIX.

Annexum.

ANNEXI & connexi idem est iudicium,etiamsi annexum sit maioris valoris, *cap.cum singulis, iuncta glos. verb.annexis , de praebend.lib.*6. glos.*verbo connexa , in cap.quanto , de iudic* Hippol.*sing.*151. Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius , de testament. verb.& habentem,num.*1.*cum seqq.* Menoch.*de arbitrar. lib.*1.*q.*45. *& lib.*2.*casu* 95. Garc. Girond. *de priuilegiorum,seu exempt.explicat.num.*751.

AXIOMA XXX.

Antecedens.

1 *Antecedenti concesso , conceditur & consequens, quando antecedens est necessarium ad consequens.*
2 *Antecedenti destructo , nullum est dare consequens.*
3 *Antecedens qui vult , videtur velle necessarium consequens.*

1 ANTECEDENTI concesso, conceditur & consequens , *l.*1.*§.*1.*ff si vsusfruct.pet. l.*3.*§.qui habet,ff.de seruit.rustic.praed.l.reflexionis gratia* , & ibi glos. *ff. communia praed. l.* 2. & ibi Cyn. *ff. de iurisd. omnium iudic.l.*1 *§ inspectio , ff.quemadm.testam.aper.* Euerard.*in topicis legalib. loco* 94. Anton. Monach. *Florent. decis.*29. *num.* 15. Farinac. *fragment. crimin. p.* 1. *lit. E. num.* 128. *in princip. & in praxi crimin. q.*39.*n.*138.Ioan. Ant.Nouar.*quaest.forens.lib.*1.*q.*59. *num.*1.*cum seqq.*Ioan.Anton.Mangil.*de imputat.q.*76. *num.*1 Intellige,quando antecedens est necessarium ad consequens consequendum , iuxta resoluta per Ferrer.*in constit.Cathalon.glos.*5.*num.* 78. *& num.*82. Surd. *cons.*91.*num.*4.*per l.*1.*§.fin. ff. de vsufruct. & l. obligationum ferè §.placet ff.de act.& oblig.*

2 ANTECEDENTI destructo , nullum est dare consequens,*l.* 1.*§.huius rei ff.de officio eius , l.veteres, ff.de itinere , actúque priuato* , Euerard.*in topicis legalib loco.*96.Crauet.*cons.*231.*num.*1. Anton. Monach. *Florent decis.* 29. *num.* 16. vbi subdit, quod remoto antecedenti eius consequens remouetur. Et quod antecedenti destructo , cesset consequens , quod stare non potest sine antecedenti , tradunt Bald.*in l.*1.*in* 9.*opposit. C.de fideicom.* Crauet.*cons.*202.*n.*28. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2.*lit.C.concl.*757. *num.*66. Card. Mantic. *decis.*15.*num.*5. *& decis.*199. *num.*9. Alphons.Narbona *lib.*25.*glos.*5.*num.*3.*tit.*21. *lib.*4. *Recop.* Torreblanc.*de iure spirit.lib.*15.*cap.*13. *num.*37.

3 ANTECEDENS qui vult,videtur velle necessarium consequens , Alex.*cons.*157.*col.*3.*num.*14. *lib.*2.vbi quod si quis vult ciuilitatem,censetur velle onus annexum ciuilitati , *cons.*138.*Circa primum, in princip. lib.* 5. vbi ait , quòd qui consentit in antecedenti , censetur consentire in consequenti necessario etiam non cognito,Castren.*cons.*100.*num.*4. *vers.quod autem , lib.*1.vbi quod ideo tutor conuentus , si producat inuentarium factum à pupillis,non debet dicere suos pupillos non teneri vltra vires haereditarias , quia istud venit in necessariam consequentiam. Crauet.*cons.*186.*num.* 7. vbi quod testator qui voluit dotare filiam, censetur etiam voluisse concedere lucrum , quia qui vult antecedens, vult necessarium consequens Cancer. *var. resolut. p.*1.*cap.*1.*num.*227.

AXIOMA XXXI.

Approbare, Approbatio.

1 *Approbare quis non potest , quod semel impugnauit. Intellige , si actus pendet à voluntate vnius, vel, si ab impugnatione ante sententiam impugnans destitit.*
2 *Approbatione totius qualibet eius pars approbata censetur.*
3 *Approbatum semel non potest amplius reprobari, siue expressè , siue tacitè approbatum proponatur, vt num.*4.
5 *Approbare , & improbare potest quis diuersis respectibus.*

APPROBARE quis non potest quod semel impugnauit , *l. dispensatorem , ff. de solutionibus,* Menoch.*cons.*395.*num.*89. Surd. *cons.* 157. *num.* 10. *& cons.* 196. *num.* 2. *cum seqq.& cons.* 364. *num.* 27. Rot.*decis.*636. *num.*7. *apud Farinac.p.*1. *recent. & decis.*456.*num.*4.*p.*2.*recent.*Declara & intellige verum si actus pendet à voluntate vnius , Surd. *cons.* 136. *num.*30.*& seq.* vbi *num.*3.*&* 4. si ab impugnatione ante sententiam impugnans destitit. 1

APPROBATIONE totius qualibet eius pars approbata censetur,Ant.Monach.*Bononien.decis.*55. *num.*11. 2

APPROBATVM semel non potest amplius probari , *l.Pomponius ,ff. de negot.gestis* , Thom. de Thomasset. *in floribus legum , reg.*37. Surd.*cons.* 18. *num.*2.*& cons.*451.*num.*41.*& decis.*132. *n.* 4. Anton. Monach.*Bononien.decis.*342.*num.*2.Rot.*decis.*456.*n.*4. *apud Farin.p.*1.*recent.* Mari. Anton. *var.resolut.lib.*2. *resol.*30.*num.*15. Sanchez. *de Matrimon. lib.*9.*disp.*6. *num.*9.Mantic.*decis.*274.*n.* 2. *&* 3. Viuian.*decis.* 98. *num.*12.*lib.*1.Mari.Giurba *decis.*14.*num.*29.Stephan. Gratian.*discept.forens.tom.*5. *cap.* 941. *num.* 20. Sed contrà *in l.sed & reprobari,ff.de excusat. tutor. & in l. vt gradatim , § reprobari,ff.de muner.& honor.* At hoc in Principe , illud in priuatis. 3

Intellige siue expressè , siue tacitè approbatum proponatur,quia si petens fieri editionem librorum, promittat 4

promittat velle ftare libris tam pro fe,quàm contra,tunc libri probant contra approbantem librum exhibendum,vt per Bald.*conf.156. cum dua funt,n.3. lib.3.* quem refert Card.Tufch. *tom.3.lit.E.concl.42 num. 1.*

5 Approbare tamen & improbare poteft quis diuerfis refpectibus, vt per Tiraq. *de nobilit.cap.18. n.15.*quem refert Card.Tufch.*d.tom.3.lit.E.concl.54. num.6.*

AXIOMA XXXII.

Arbitrium.

1 *Arbitrio iudicis relinquitur quod in iure definitum non eft.*
2 *Arbitrium regulatur à iure.*
3 *Arbitrium quando eft plenum, feu liberum,importat liberam facultatem.*
4 *Arbitrium liberum,feu regulatum, quando & quibus verbis à lege, vel ab homine iudici conceffum dicatur, remiffiuè.*

1 Arbitrio iudicis relinquitur quod in iure definitum non eft, *l. 1. ff. de iure deliber. l. in venditione, ff. de bon. auctor. iud.poffid. cap.de cauffis, §.1.de officio deleg.* Cortaf.*lib.4. Mifcel.cap.12. num.5. cum feqq.*Neniz.*in fylua nupt.lib.5.num.74.* Menoch. *de arbitrar. lib.1.in proœm.num.5. & q.14.num.3. cum feqq.* Monet.*de diftribut.quotid.p.3. q.10. num.4.* vbi *num.5.* fubdit, locum id habere non modò in iure fcripto, fed & in non fcripto, & confuetudine; & *num. 7.* addit, id locum obtinere etiam quoad pœnam.

2 Arbitrivm regulatur à iure,Rot.*decif.316.n.6. & decif.669. num.1.& decif.698. num. 1. apud Farin. p.2.recent.* Nam vbicunque aliquid committitur per verba denotantia arbitrium boni viri, ille tenetur feruare omnes regulas iuris communis.Alex.*conf.33. num.3.lib.1.*Socin.iun.*conf.49.num.16.lib.2.* Crauet. *conf.612. num.11.& conf.657.num.56.* Menoch.*conf. 69.n.4.& 5.*Card. Tufch.*practic.concl.tom.1.lit.A.conclus.470.num.2.*

3 Arbitrivm fimplex licèt reguletur à iure, & fecundùm arbitrium boni viri, tamen quando dicitur plenum, feu liberum, tunc importat liberam facultatem, Bart. *extrauag. ad reprimendam, in verb.videbitur, num.3.verf.item vbicunque,* quem refert Card.Tufch.*d.lit.A.concl.476. num.1.* Menoch.

4 *de arbitr.q.6.lib.1.* Quando & quibus verbis à lege, vel ab homine arbitrium liberum, feu regulatum iudici conceffum dicatur, vide Aym. *conf.190. n.5.* Mathefil.*fing.15.* Duen.*reg.788.* Benintend, *Bonon. decif. 31.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 232. numer. 13. & numer. 81. cum feqq.* Ofafcb. *Pedem. decif.111.num.9.* Roland. *conf.62.num.18. cum feqq. lib.1.& conf.59. num. 32. cum feqq. lib.2. & conf.55. num.15.& à num.47. lib.3.* Lancellot.*de attent. cap.12.limit.10. num. 8. 11. & 15.* Menoch. *de arbitr. lib.1. q.7. 8. 9. & 37.*

* * *

AXIOMA XXXIII.

Ars.

1 *Ars naturam imitatur in quantum poteft.*
2 *Natura omni arte potentior eft.*
3 *Ars & natura nihil faciunt fruftra.*

1 Ars imitatur naturam in quantum poteft,*§.minorem.Inftit.de adoptionib.* Menoch. *de præfumptionib.lib.4.præf.1. num.22.* Vnde arte non conceditur,quod naturaliter denegatur,*l.vbi repugnantia,§.1. ff.de reg.iur.*

2 Quia natura omni arte potentior eft, Tiraq.*de retracta lig.§.1.gloff.11.n.29.* Marc.Mant. *conf.20.Vifis fcripturis,num.1. vol.1.* prout eos refert Fufc. *lit.A.fing.26.*

3 Ars & natura nihil faciunt fruftra,*l.qui bis idem, ff de verb.oblig.l.non cogendum,§.Sabinus,ff.de procuratorib.l.hac ftipulatio.§.Diaw ff.vt legat.feu fideicom.nomine caueatur,§.minorem.Inftit.de actionib.*Ariftot.*li.2. Phyfic.q.1.& lib.2.de Cœlo,tex.59.& lib.3.de Anima, text.45.* cum citatis per Brunot.à Sole *in locis communib. verb.Natura.* Et natura quòd non deficiat in neceffariis, neque abundet in fuperfluis, dicit Ariftot. *d.lib.3.de Anima,cap.5.*

AXIOMA XXXIV.

Augmentum.

1 *Augmentum debet effe eiufdem qualitatis cum fuo principali, cui accedit.*
2 *Ius idem ftatuitur in augmento, quod in principali aucto.*
3 *Augmentum, quod fit feudo per vafallum,fi poteft feparari à feudo, non eft feudale, fed eius, qui auxit.*
4 *Augmentum fit cum omnibus fuis qualitatibus.*
5 *Priuilegium principali conceffum extenditur ad eius augmentum.*
6 *Iurifdictio omnis & exemptio augmentum recipit, aut diminutionem ab incremento, vel decremento.*
7 *Extenfio priuilegij, beneficij, feu exemptionis non fit ad augmentum fuperueniens, fi tendat in præiudicium tertij.*
8 *Caftri iurifdictio fi à Principe concedatur,& deinde numerus incolarum, aut ipfum caftrum augeatur, etiam ad augmentum iurifdictio extenditur.*
9 *Augmentum venit rebus fimpliciter, & indefinitè donatis, feu remiffis, legatis, aut hypothecatis.*
10 *Augmentum,& diminutio pari paffu ambulant.*
11 *Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem.*

1 Avgmentvm debet effe eiufdem qualitatis cum fuo principali, cui accedit, *l. etiam, C.de iure dotium,l.3.ff.eod.l.inter focerum, ff.de pactis dotalib.l.fi conuenerit.§.fi nuda,ff.de pignerat. act.* Barthol. Perett.*ad extrauag. ambitiofæ,de rebus Ecclef.non alienand.pag.93. num.22.* Bald. *confil. 407. In quæftione, num.1. verf.dices aliquis,lib.1.*vbi quod idem ius ftatuitur in augméto,quòd in principali aucto, Tiraq. *de retractu lign.§.1. glof.28. num.51. & 52.* Anchar. *conf.437.*

*conf*437. *Ista sententia*, *num*.3. vbi ait, quod si territorium, seu comitatus ciuitatis augeatur, castra, quæ vniuntur, confunduntur in tantum, quod idem iuris est de augmēto, quod de aucto, quando simpliciter, & non secundum quid sunt vnita, Ioseph. Sesse *Aragonia decis*.114.*num*.18. Card. Tusch. *practic. conclus. tom*.1. *concl*.555. *a num*.1. Rot. *decis*.94. *nu*.3. *apud Farin. p*.2. *recent*. vbi dicitur quod augmenti idem iuris est ac rei auctæ, & *ibidem decis*. 72. *num*.4. id intelligitur, vbi non vreget diuersa ratio, Fusar. *de substit. q*.652. *num*6. Anell. Amat *cons*.23. *num*.4. & *cons*. 59. *num*.9.

3 Limita in feudo, quia augmentum, quod fit feudo per vasallum, si potest separari a feudo, non est feudale seu eius, qui auxit, *cap*.1. *de inuest. de reb. alien. fact.* Aleand. *cons*.44. *Visa facti*, *num*.8. *lib*.3 Card. Tusch. *d. concl*.555. *num*.4.5. & 6. restringentes quando augmentum non potest separari, vel quando non potest sciri, neque probari, quia tunc neque separari potest; igitur neque tanquam separatum iudicatur, sed feudale.

4 Augmentvm fit cum omnibus suis qualitatibus, *l. item quæritur*, §. *qui impleto*, *ff. locati*, *l. Labeo*, *la* 2. *in princ. ff. de arbitr.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior. C. de transactionib. q*.1. *num*.17.

5 Priuilegium principali concessum extenditur ad eius augmentum, *cap. quia circa*, *de priuileg. cap. ex parte*, *cap. per*... *de decim.* Bart. *in l. si ita*, *ff. de auro & arg. legato*, Brun. *in tract. de augmento*, *concl*.9. *per totam*, Duen. *reg*.73. vbi loquitur de beneficio, Erasm. à Cochier *de iurisd. Ordin. in exemptos*, *p*.1. *q*.57. *per totam*. vbi *n*.7. subdit,

6 omnem iurisdictionem & exemptionem augmentum recipere, aut diminutionem ab incremento, vel decremento, id quod plurifariam docet Bapt. Aym. Parmen. *in tract. de alluuionib. lib*.2. *cap*. 16. & *seqq.*

7 Limita, si priuilegium, beneficium, seu exemptio tendat in præiudicium tertij, tunc non fit illius extensio ad augmentum superueniens, Angel. *in l. si fornitur, col. penult. princip. ff. de seruit vbi prad.* Albert. Brun. *d. concl*. 9. *num*.8. *cum seqq.* Erasm. à Cochier *d. q*.37. *num*.2.

8 Iurisdictio alicuius castri si à Principe concedatur, & deinde numerus incolarum, aut ipsum castrum augeatur, etiam ad augmentum iurisdictio extenditur, vt ea Angel. resoluit Brun. *d. tract. de augmento*, *concl*. 8. *in princip.* & ex Bald. Guido Pap. *decis*.265. & *decis*.489. *num*.2. ac aliis, Card. Tusch. *tom*.6. *lit. P. concl*.735. *à num*.3. & pleniùs Cou. *pract. cap*.1. *num*.1. *ad finem*, & *num*.8. Quorum argumento videtur dicendum, quòd si Princeps alicui Domino seu Magnati concedat datam officiorum alicuius ciuitatis, & deinde aliqua officia de nouo creauerit, ad hæc quoque extendatur concessio, vt tenet D. Barbos. *in l. diuortio*, §. *and in anno*, *n*.17. *ff. soluto matrim.* quicquid dicat Afflict. *lib*.3. *constitut. rub*.4. *n*.10. cuius opinionem forsan in foro receptam testatur Cabed. *Lusit. decis*.22. *num*.3. & 5. *p*.2.

9 Avgmentvm venit rebus simpliciter, & indefinitè donatis, seu remissis, *cap. ad audientiam* 12. *cap. ex parte* 17. *de decim. cap. quia circa* 22. *de priuileg.* vbi Anton. Henric. *à princip.* Anchar. *n*.3. & Socin. *num*.1. Albert. Brun. *d. tract. de augmento*, *concl*.9. & 16. Pinel. *in rub. C. de rescind. vendit. p*.3. *cap*.3. *num*. 24. Valasc. *cons*.58. *num*.10. Card. Tusch. *lit. D. concl*.491. & *lit. E. concl*.560. & *tom*.6. *lit. P. concl*.735. *à num*.23. Cabed. *Lusit. decis*.93. *à num*.1. *p*.2. Et quòd in legatis simpliciter factis receptum sit venire augmentum, quod postea rei legatæ accessit, siue cum pronomine *meo*, siue simpliciter fiant, probat elegans text. *in l. cum fundus* 10. *ff. de legat*.1. quem latè explicat Cou. *practic. cap*.2. *à num*.3. Sic etiam in hypotheca rerum ad me pertinentium facta simpliciter, quòd veniant tam præsentes, quàm postea acquisitæ, probat text. *in l. vlt. C. quæ res pignori*, cum aliis, quæ post Neguzaot. *de pignorib. p*. 2. *memb*. 2. *à princip.* adducit Duen. *reg*.76.

10 Avgmentvm, & diminutio pari passu ambulant, iuxta reg. *in l. si ex toto*, *in princ. ff. de legat*. 1. Stephan. Gratian. *Marchia decis*.85. *num*.6.

11 Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem, *l. si à milite*, §. 1. *ff. de milit. testam. l. si Rufinus*, *C. eod. tit. l. legata inutiliter*, *ff. de legat*. 1. *l*. 3. *ff. eod. tit. l. cum tale*, *ff. de condit. & demonstrat. l. si mancipia*, *in princ. ff. de fundo instr.* Bertaz. *de clausulis instrum. cl*. 21. *glos*.25. *num*.6. Surd. *de aliment. tit* 8. *priuil*. 22. *num*.4. & *decis*.195. *num*.5. & *decis*.238. *num*.10. Escob. *de ratiocin. cap*. 30. *num*.12. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib*.3. *q*.7. *num*.23. Anton. Monach. *Bononien. decis*.40. *parallo* 3. *num*.51. Iosephus Sesse *de inhibitionib. cap*.4 §. 1. *num*. 12.

AXIOMA XXXV.

Benefacere

1 *Benefacere inuitus nemo cogitur.*
2 *Benefacere tenemur benefacienti.*
3 *Obligatio ad antidora non est debita ex iustitia, sed ex voluntate.*
4 *Obligatio ad antidora non potest deduci in pactum.*

1 Benefacere inuitus nemo cogitur, *cap. de Iudeis*, 45. *dist. cap. ad fidem* 23. *q*.5. Decian. *cons*. 319. *n*.5. Marc. Anton. Genuens. *in practicabil. ecclesiastic. quæst*.147. *num*.5.

2 Benefacere tenemur benefacienti, *l. sed si lege*, §. *consuluit*, *ff. de petit. hered. l. si verò non remunerandi*, §. *idem Papinianus*, *ff. mandati*, *l. si non sortem*, §. *libertus*, *ff. de condit. & demonstr. cap. cum in officiis*, *de testament.* Thom. de Thomasset. *de floribus legum*, *reg*.55. vbi asserit procedere de honestate, & consilio; Card. Tusch. *practic. conclus. tom*. 5. *lit. A. concl*. 48. *num*.1. Valenzuel. *cons*.173. *num*.107. *tom*.2.

3 Obligatio hæc, qua beneficiatus ab aliquo tenetur necessariò benefacienti ad antidora, & sic ad remunerationem, non est taxata, neque debita ex iustitia, sed ex amicitia, non ex necessitate, sed ex voluntate, vt per Roman. *cons*.500. *Summarius*, *in fin. col*.3. quem refert Card. Tusch *d. concl*. 48. *num*.2. vbi *num*.3. cum eodem Romano *d. cons*.500. *n*.9. subdit,

4 ideo talem obligationem ad antidora non posse deduci in pactum.

Axioma XXXVI.

Beneficium.

1 *Beneficium Principis latè est interpretandum. Intellige in præiudicium Principis, non autem tertij, vt num*. 2.
3 *Beneficium Principis latam interpretationem recipit etiam in præiudicium tertij, quando verba hoc important.*
4 *Litteræ beneficiales tanquam ambitiosæ strictissimam recipiunt*

recipiunt interpretationem.

5 *Beneficium non confertur in inuitum.*

6 *Papa inuitos compellit Episcopos transire ex causa vtilitatis Ecclesiarum, secus verò pro honore personarum.*

7 *Beneficium datur propter officium.*

1 BENEFICIVM Principis latè est interpretandum, *l. 3. ff. de constitut. Princip. l. quod vero, ff. de legib. l. si quando, C. de inoffic. testam. l. 2. C. de noxalib. actionib. l. cum multa, C. de bonis, quæ liber. cap. cum dilecti, de donationib. cap. quia circa, de priuileg. cap. olim, de verb. signific.* Abb. *cons.* 101. *In quæstione, in fin. num.* 11. *lib.* 1. Alex. *cons.* 160. *Viso themate, nu.* 3. *vers. secundò præsuppono, lib.* 2. latè Oldrad. *cons.* 300. *Factum tale est.* Roman. *cons.* 89. *Visis iis, num.* 4. *cum seqq.* vbi enumerat requisita ad hoc, vt locum habeat hoc Axioma; Tiraq. *de nobilit. cap.* 37. *num.* 59 Menoch. *de præsumpt. lib* 3. *præs.* 103 *num* 31. Cott. *in memorab. verbo priuilegia, pag.* 704. Valasc. *cons.* 58. *num.* 11. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 56. Card. Tusch. *practicarum conclus. tom.* 1. *lit. B. concl.* 49. *n.* 1. Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo beneficium, n.* 67 Monet. *de distribut. quotid. p.* 2. *q.* 14. *num.* 6. *&* 39. Ioseph. Aldrette *in allegat. iuris pro omnimoda Regularium exempt. p.* 3. *cap.* 6. *nu.* 12. Sanctarel. *var. resol. p.* 1. *q.* 41. *num.* 32.

2 Intellige huiusmodi Axioma, quando agitur de præiudicio Principis concedentis, secus tamen est si agitur de præiudicio tertij, vt per Ias. *in l. fin. num.* 19. *&* 20. *ff. de constit. Princip.* Oldrad. *cons.* 50. *in fine, vers. non obstat.* Anchar. *cons.* 161. *Viso diligenter, in princip.* Socin. *reg.* 3 Alexand. *cons.* 215. *Non obstat. num.* 4. *& seq. vers. item licet, lib.* 7. Ioan. Imola 121. *num.* 2. Pinel. *in l.* 2. *C. de rescind. vendit. p.* 1. *cap.* 2. *in princip. & n.* 4. Molin. *de primogen. lib.* 1. *cap.* 42. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 21. *num.* 56. Card. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. B. concl.* 50. *num.* 1. Quia beneficia Principum non præsumuntur auferre ius tertij, Mascard. *de probat. concl.* 1003. *num.* 21. Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præs.* 9. Cabed. *Lusit. decis.* 93. *num.* 2. *p.* 2. Mart. *de iurisdict. p.* 4. *casu* 94. *n.* 29. *cum seqq.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1752. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 28. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 421. *n.* 38. *cum seqq.* Gabr. Pereira *de manu Regia p.* 1. *cap.* 6. *n.* 17.

3 Recipit tamen Principis beneficium latam interpretationem, etiamsi sit in præiudicium tertij, quando verba hoc important, Decian. *cons.* 123. *Viso tenore, n.* 6. quem refert Card. Tusch. *d. lit. B. conc.* 49. *n.* 11. vbi *concl.* 50. *n.* 25. resoluit, quòd beneficium Principis strictè interpretatur, quando concedit, vel donat reseruata sibi in priuilegium Coronæ, vel Principatus; & *n.* 13. ex Zabarel. *cons.* 126. *num.* 6. subdit, quòd licèt beneficium Principis latè interpretetur,

4 tamen litteræ beneficiales, seu ad beneficia ecclesiastica obtinenda, tanquam ambitiosæ strictissimam recipiunt interpretationem.

5 BENEFICIVM non confertur in inuitum, *l. fin. C. vnde legitimi. l. nec emere, C. de iure deliber. l. hoc iure, §. non potest, ff. de donat. l. inuito, & l. inuitus. §. quod cuique, ff. de regulis iuris,* Bald. *cons.* 1. *Quædam Ecclesia, vers. in contrarium, lib.* 1. vbi loquitur in vnione, legitimatione, & emancipatione, vt non valeant inuito eo, quod consentire debet, etiamsi actus fiat ad sui fauorem propter mutationem status, latè Calderin. *cons.* 6. *An si Episcopus*, aliàs 1. *de translat. Episcopi*, vbi quòd Episcopus non promouetur ad Cardinalatum inuitus, & *cons.* 57. aliàs 2. *de translat. Episcopi*, vbi quòd Papa inuitos compellit Episcopos

6 transire ex causa vtilitatis Ecclesiarum; secus verò pro honore personarum, Tiraq. *de nobilit. cap.* 6. *n.* 40. Thom. de Thomasset. *reg.* 60. *&* 151. Cardos. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo beneficium, num.* 65. Surd. *cons.* 167. *num.* 15. latè Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. B. concl.* 52. Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure, p.* 1. *cap.* 6. *num.* 36. *vers. & quamuis.*

7 BENEFICIVM datur propter officium, Monet. *de distribut. quotid. p.* 2. *q.* 2. *num.* 40. Nicol Garc. *de benefic. p.* 1. *cap.* 1. *n.* 60. *& p.* 7. *cap.* 11. *num.* 1. Leo *Valentina decis.* 145. *num.* 13. *lib.* 1.

AXIOMA XXXVII.

Bona, Bonus.

1 *Bona non dicuntur nisi deducto ære alieno.*

2 *Bona qui non habet, luit in corpore.*

3 *Bona fides non patitur, vt bis idem creditum exigatur.*

4 *Bonus quilibet præsumitur; non tamen optimus, & illa qualitas probari debet.*

1 BONA non dicuntur nisi deducto ære alieno, *l. similiter bona, ff. de iure dot. l. non possunt, ff. de iure fisci. l. subsignatum, §. bona, ff. de verb. signif. l. fin. §. sin autem æs alienum, C. de bonis quæ liber.* Rebuff. *in comment. ad l. bonorum appellatio* 49. *vers. & sic infertur, cum vers. seq. pag. mihi* 260. *& ad l. venisse* 165 *pag.* 566. *ff. de verbor. signif.* Mexi. *in tract. taxa panis, concl.* 2. *num.* 94. Surd. *d. consil.* 122. *num.* 22. *& numer.* 81. *& cons.* 216. *num.* 11. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 43. *num.* 17. *cum seqq.* Pichard *ad §. cùm autem* 3. *num.* 2. *Instit. de lege falcid.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 10. *num.* 7. Cardos. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo bona, num.* 4.

2 BONA qui non habet, luit in corpore, *l. vlt. ff. de in ius vocando. l.* 1 *§. fin. ff. de pœnis,* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 5. *casu* 447. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. resolut.* 251. *num.* 1. *in* 2. *edit.* Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 26. *num.* 1. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit. D. concl.* 53.

3 BONA fides non patitur, vt bis idem creditum exigatur, *cap. bona fides, ff. de regulis iuris, l. bona fides, ff. depositi.* glos. *verbo sententia, in cap. suscitata,* vbi Abb. *num.* 7. *de in integ. restit.* Thom de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 63. Roman. *cons.* 28 *n.* 2. *vers. respondeo,* vbi Apostill. *in verb. non patitur*, subdens propterea admitti exceptionem solutionis etiam in executione sententiæ, ne contra bonam fidem semel exactum iterum exigatur, refert Cardin. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. B. concl.* 117. *num.* 1. *&* 2. dolosè enim facit, qui contra bonam fidem facit, Crauet. *cons.* 142. *num.* 14.

4 BONVS quilibet in dubio præsumitur, *l. meritò, ff. pro socio, l. quoties, §. qui dolo, ff. de probationib. cap. vnic. de scrutin. in Ord. facien. cap. dudum, & cap. vlt. de præsumpt.* Bernard. *reg.* 65. Doen. *reg.* 75. Socin. *reg.* 39. Tiraq. *de præscr. §.* 1. *glos.* 1. *vers. sed quod. pag. mihi* 87. Aretin. *cons.* 23. *num.* 10. *vers. ad tertium,* Alciat. *de præsumpt. reg.* 3. *præs.* 2. Socin. *in l. cùm Prætor, §. rogo, ff de legat.* 2. *& cons.* 13. *num.* 13. *vol.* 1. Marsil. *ind.* 1. *n.* 67. *ff. de sicar.* Crauet. *cons.* 8. *num.* 1. Menoch. *illustr. cap.* 70. *num.* 3. Mascard. *de probationib. concl.* 221. *&* 214. *& conc.* 878. *& conclus.* 1003. Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præs.* 3. *num.* 15. Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 10. *q.* 3. *num.* 63. Petr. Alphons. de Vasconcellos *in harmonia rubricarum iuris Canonici, ad rub. de scrutinio in*

Ordine facien.num.3. cum seqq. Brunor.à Sole *in locis communib. verbo bonus*, Cened *ad Sextum collect* 19. *num.*1. Card. Tusch. *d. tom.*1. *lit.B. concl.* 123.Garc. Gironda *de priuilegiorum, seu exempt.rxulicat.n.*1500. Mendez à Castro *in praxi Lusitana lib.*3.*cap.*1.*n.*64. Thom de Thomasset. *in floribus legum*, *reg.*67. vbi quòd bonus præsumitur, qui de bono genere natus est, Aloys Ricc. *in decis. Curia Archiep. Neapol.p.*1. *decis.*62. *num.*6. Octau. Glorit. *resp.*6.*num.*77.Farin. *in praxi crimin.p.*1.*q.*47. *num.*282. vbi quòd ea educatione bona quis bonus præsumitur, Menoch. *de præsumpt. lib.*5. *præs.*1. *num.*29. vbi limitat, quando agitur de salute animæ, Sanctarel. *var. resolut. p.*1. *resol.* 2. *num* 4. Philip. Paschal. *de viribus patria potest. p.* 2. *cap.* 2. *num.*25. vbi dicit quòd licèt quis bonus præsumatur, non tamen optimus, & qualitas illa debet probari, Vincent.Caroc. *sing.* 286.vbi ait intelligẽdum axioma in persona particulariter considerata, secus in populo simul collecto, & coadunato, quia in eo homines non integros, & corruptibiles adesse præsumuntur, in acclamationibus scilicet, & aliis non maturè gestis.

AXIOMA XXXVIII.

Breuitas.

1 *Breuitati studendum.*
2 *Verba superflua & inania solent stomachari prudentes.*
3 *Moderni breuitate gaudent.*
4 *Breuitas admittitur, dummodo non sequatur obscuritas.*
5 *Consultor verborum prolixitatem reiicere debet.*
6 *Loquacitas longa solet stomachari legentes, & tedium afferre.*

1 BREVITATI studendum est, non autem multiloquio, & superfluis, Franc. Aretin. *cons.* 1. *Decreueram iam diu, in princip.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus.tom.*1.*lit.B, conclus.*127. *num.*1. 2 quia verba superflua & inania solent stomachari prudentes, Roland.à Valle *cons.*39. *num.*2. *lib.*2.& *cons.*61.*in princip. lib.* 3. quem refert Cardin. Tusch. 3 *tom.*7.*lit.S, concl* 895.*num.*31. Gaudent etiam breuitate moderni, *l.ampliorem, §.in refutatoriis*, *C. de appellat* gloss. *in l.*1. *ff. quod metus causa*, Ioan.Andr. *in proœm. Decretal.in verb. Gregorius, in princip.* vbi in-4 telligit, dummodo non sequatur obscuritas, & in-5 certitudo. Et quòd consultor verborum prolixitatem reiicere debet, ait Roland.*d.cons.*61.*num.*1.*lib.*3. 6 quia longa loquacitas solet stomachari legentes, vt dicit Castren. *cons.* 191. *in princip. lib.* 2. & tædium animis inferre, secundùm Bald. *cons.*155. *Loquacitate omissa, lib.*1.& Curt.iun.*cons.*188.*n.*5.& *cons.*329. *in princ.*

AXIOMA XXXIX.

Casus.

1 *Casus omissus habetur pro omisso.*
2 *Lex, consuetudo, vel statutum omissum habetur pro omisso.*
3 *Omissum in contractibus habetur pro omisso.*
4 *Omissa censentur in contractu ea, quæ non sunt de natura illius, si expressa non sunt.*
5 *Omissum habetur pro omisso in rescriptis, dispẽsationibus, priuilegiis, testamentis, dispositione iudicis, & testatoris.*
6 *Casus omissus à noua dispositione intelligitur secundum Ius antiquum.*
7 *Casus omissus à partibus intelligitur secundum dispositionem iuris communis.*
8 *Omissus casus à statuto remanet in dispositione iuris communis.*
9 *Casus duo quando sunt æquiparati in iure, dispositum in vno, censetur dispositum in alio.*
10 *Exceptus casus firmat regulam in contrarium.*
11 *Mixtus casus non continetur sub simplici.*

CASVS omissus habetur pro omisso, *l. commodissime, ff.de liberis, & posth.cap. inter corporalia, de translat. Episcopi, cap.dilectus, de offic.Ordin.cap.si quis, de sent. excomm.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom.*5.*lit.O, concl.*116.Oldrad.*cons.*224.*num* 14.*vers. allegans*, Socin. *cons.*32. *Ex iis, num.*18.*lib.*1.Petr.de Anchar. *cons.*37. *num.*7. Ferret. *in constitut. Cathal. gloss.*1.*num.*104. 1

Amplia primò in lege, statuto vel consuetudine, 2 vt per Tiraq.*de iure primog. q.*40. *num.*194.Alexand. *cons.*124. *num.*21.*lib.*4. vbi de consuetudine, Roman. *cons.*23. *Nescio quid, in princip.* vbi quòd casus omissus in statutis habetur pro omisso, Alexand.*cons.*80. *Viso, in princip. lib.*1. & *cons.*1. *num.*25.*vers. denique, lib.* 1. vbi extendit in statuto pœnali, & criminali, Anchar. *cons.*193. *Subtiliter, in prin.* vbi extendit in statuto loquente de feudis, & fructibus feudorum, Socin. *d cons.*32. *num.*18.*lib.*1.vbi subampliat, etiamsi statutum sit iuratum.Surd. *cons.* 138. *num.* 5. Sigism Scacc.*de iud.lib.*1.*c.*32.*num.*17. *vers. accedat.* Andr. Negusant. *resp.*27.*num.* 3.& *resp.* 87.*num.*7.& *resp.*274.*num.*15.& *resp.* 306, *num.* 23.Mari.Giurba *ad consuetud. Messan.c.*10 *gloss.*6.*num.*9.vbi hoc Axioma extendit, licèt in omisso maior sit ratio, Anton. Mangil.*de imputat.q.*59.*n.*1. Stephan. Grat. *disc.for. tom.*5.*c.*813.*n.*15.

Amplia secundò in contractibus, *l.* 1. *l. quicquid* 3 *astringenda, ff. de verb. obligat.* Bald.*cons.*296. *Quæritur, lib.*1.Petr.de Anchar. *cons.*37. *num.*7.& *cons.*145. *num.*5. Alexand.*cons.*46. *Ponderatis, num.*4.*lib.*2.vbi extendit in conuentionibus, Decian. *cons.*1.*num.*4. & 6.*lib.*2. Roland. à Valle *cons.*56.*In causa, num.*35. *lib.*2. vbi quòd non est facienda interpretatio contractus ampla, sed stricta, & ideo omissum habetur pro omisso, Socin.*d.cons.*32.*num.*18.*lib.*1. vbi loquitur de pactis, & mandato procuræ, & *cons.*47. *in princip. eod.lib.*1. vbi de venditione, Dyn. *cons.* 50. *num.* 7. *vers. præterea*, vbi de compromisso, Surd. *decis.* 195. *num.* 11. Rendin. *in prompt. recept. sent. tom.*1.*tit.*100.*num.*17.Franc.Molin. *de ritu nupt.lib.*3. *q.*24.*num.*277.& *q.*34.*n.*6.& 8.

Intellige, quia in contractu ea, quæ non sunt de 4 natura contractus, si non sunt expressa, censentur omissa, quamuis vna partium dicat hoc intellexisse inclusum, secus in iis, quæ sunt de natura contractus, ita Abb.*cons.*75.*Illud, col.*3.*in princ.vers.præterea*, quem refert Cardin. Tusch. *d. lit. O*, *concl.* 116. *num.* 21. Et circa naturalia, vel accidentalia contractus, tacitum pro expresso habetur, quando tacitè agitur ab vtraque parte, vt *in l. cum quid ff. si certum petatur*; si verò ab vna tantùm parte, pro expresso non habebitur, vt *in l.si repetendi, C. de cond. ob causam, & in l.maiores, C. de transact.* vt notat Rendina *d. tom.* 1. *tit.* 14. *num.* 2. *tit.* 100. *num.* 19. vbi *num.* 18. tenet, quòd si forma est seruata in stipulatione

ſtipulatione, ſed aliquid ſubſtantiale eſt omiſſum, putà locus, vel quantitas rei in obligationem deductæ, tunc ſi illud, quod tacitè agebatur, probari poteſt, pro expreſſo habetur, *l. triticum. ff. de verb. oblig.* quod ſi probari non poteſt, habetur pro omiſſo, *l. 3. §. ſi quis inſulam. ff. de eo quod certa loco, l. ita ſtipulatus, in princ. & l. qui inſulam. ff. de verb. obligat.*

5 Amplia tertiò in omnibus diſpoſitionibus, in quibus omiſſum habetur pro omiſſo, Anchar. *conſ. 120. in princip. & conſ. 245. n. 5.* vbi extendit, etiamſi maior ratio militet, & *conſ. 37. num. 7.* vbi extendit 10 reſcriptis, diſpenſationibus, priuilegiis, & teſtamentis, Socin. *d. conſ. 32. num. 18. lib. 1.* vbi extendit in diſpoſitione iudicis, & diſpoſitis à teſtatore, ac in impetrante, Alex. *conſ. 113. Viſo inſtrumento. num. 5. verſ. confirmatur. lib. 2.* vbi extendit in treuga & pace; & *conſ. 123. num. 21. lib. 4.* vbi quòd in confirmatione omiſſum habetur pro omiſſo, Bald. *conſ. 332. Statuto, circa fin. verſ. rectè igitur. lib. 3.* vbi quòd in libello caſus omiſſus habetur pro omiſſo; & non valet ſententia lata ſuper eo, quod omiſſum eſt in libello, Dec. *conſ. 438. Accurate*, vbi quòd banno omiſſum habetur pro omiſſo, Caſtill. *conſ. 17. num. 6. & num. 10. & 11.* vbi quòd in iis, quæ ſunt ſtricti iuris, omiſſum habetur pro omiſſo, & non cogitato, Angel. *conſ. 221. In volumine*, vbi dicit caſum omiſſum haberi pro omiſſo, quando non obſtat mens veriſimilis; ſi autem obſtet, ſecus, Valenzuel. *conſ. 159. n. 36. to. n. 2.*

6 Casvs omiſſus à noua diſpoſitione intelligitur ſecundùm ius antiquum, *l. ſi vero. §. de viro. ff. ſoluto matrim. l. commodiſſimè. ff. de liberis & poſthum.* Garc. Gironda *de priuilegiorum, ſeu exemptionum explicatione. num. 556. & num. 886.* Non dicitur autem caſus omiſſus, qui eſt ſimilis expreſſo, iuxta doctrinam gloſſæ *verb. mulieri. in l. ſi cum dotem, in princ. ff. ſoluto matr.* Bart. *in l. Gallus §. & quid ſi tantum. num. 1. ff. de liber. & poſth.* Alexand. *conſ. 130. num. 5. in fine, vol. 2.* Crauet. *conſ. 326. num. 9.* Tiraquel. *de retractu lig. §. 20. gloſſ. 1. num. 11. & de iure primog. quæſt. 40. num. 197.* Pelaëz *de maior. p. 2. q. 18. num. 3.* Simon. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 2. interpr. 3. dub. 1. num. 170.* vel qui poteſt ſuppleri per coniecturas, *l. licet Imperator 77. l. ſi ſeruus plurium 35. § fin. ff. de legat. 1.* Pariſ. *conſ. 17. num. 15. vol. 3.* Crauet. *conſ. 139. num. 7.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 19. n. 15.* Menoch. *de praeſumpt. lib. 4. praeſ. 26. n. 18.* Sim. de Prætis *d. loco n. 165. 169. & 178.*

7 Casvs omiſſus à partibus intelligitur ſecundum diſpoſitionem Iuris communis, *d. l. commodiſſimè l. cùm Prætor. ff. de iud. l. ſi extraneus. ff. de condict. ob cauſam. l. ſi cùm dotem. ff. ſoluto matrim. l. voluntatis. C. de fideiuſſorib. cap. cùm venerabilis, de relig. domib.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 2. reſol. 11. n. 16.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 54. n. 6.* Rot. *deciſ. 171. n. 2. apud Farin. p. 1. recent. & deciſ. 703. n. 2. apud eund. p. 2.*

8 *recent.* vbi quòd caſus omiſſus à ſtatuto remanet in diſpoſitione iuris communis, & *deciſ. 463. num. 4. & deciſ. 171. n. 2. & deciſ. 640. n. 14. p. 1.* vbi quòd caſus omiſſus remanet in diſpoſitione Iuris communis; eadem Rot. *in Florentina capella 4. Decembris 1617. coram Reuerendiſſimo D. meo Pirouano; impreſſo per Viman. poſt praxim Iuriſpatr. deciſ. 26. n. 6.* Alphonſ. de Narbona *l. 20. gloſſ. 21. n. 10. & gloſſ. 23. n. 19. tit. 1. lib. 4. Recop. & lib. 2. gloſſ. 5. n. 42. tit. 21. lib. 7. etiam Recop.* Giurba *deciſ. 112. n. 2.* Valenzuel. *conſ. 184. n. 44.*

Casvs duo quando ſunt æquiparati in Iure, diſpoſitum in vno cenſetur diſpoſitum in alio, gloſſ. *verb. aduocandus. in l. mancipia. C. de ſeruis fugit.* gloſſ. *fin. in l. ſi quis ſeruo. C. de furtis*, gloſſ. *in cap. ſi poſtquam, de electione. lib. 6.* Tiraq. *de retractu lig. §. 15. gloſſ. 1. n. 10* Anton. Gom. *var. tom. 3. cap. 11. num. 1. verſ. aduertendum tamen*, Molin. *de primog. lib. 2. cap. 8. num. 16.* Surd. *de aliment. tit. 7. q. 10.* Cald. Pereira *de poteſt. eligendi cap. 7. num. 5.* Florez de Mena *var. q. 3. n. 27. & 29.*

10 Casvs exceptus firmat regulam in contrarium, *l. nam quod liquidè. §. fin. in prima reſp. ff. de pen. legat. l. quæſitum. §. idem reſpondit*, vbi gloſſ. *verb. non poteſt. ff. de fundo inſtr. cap. 2. de coniug. lepros.* Aretin. *conſ. 30. num. 9.* Dec. *conſ. 247. num. 8. & conſ. 605. n. 6.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 30. n. 4. & conſ. 4. num. 23 & conſ. 148. n. 31. & ſeq.* Surd. *conſ. 303. num. 11. cum ſeq.* Valaſc. *conſult. 45. num. 1. in fine*, Card. Seraphin. *dec. 459. n. 3. & deciſ. 718. num. 7. & deciſ. 1251. n. 11. & 23.* Farin *in praxi crim. p. 4. conſ. 65. n. 74.* Mari Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſ. 5. num. 28.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloſſ. 31. num. 2.* Fr. Anton. à Souſa *in relect. de cenſur. Bullæ Cœnæ. cap. 10. diſp. 96. num. 1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 522. n. 33.* Rot. *deciſ. 51. n. 10. & deciſ. 69. num. 4. & deciſ. 189. num. 2. apud Farin p. 1. recent.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi electionis fori. q. 14. num. 19. ſect. 2.* idem Stephan. Gratian. *diſcept. for. tom. 5. c. 922. n. 31.*

11 Casvs mixtus non continetur ſub ſimplici, quia aliter iudicamus de mixto, aliter de ſimplicibus, Petr. de Anchar. *conſ. 37. Contra Ioan. n. 6. & 7.* Angel. *conſ. 257. in princ. & conſ. 328. Anaſtaſius, in fin. n. 7. verſ. non obſtat.* Dec. *conſ. 142. Licèt, in princip.* vbi quòd mixtum non cadit ſub ſimplici, niſi quatenus à lege inducitur contrarium ratione inſeparabilitatis à ſimplici, Socin. *conſ. 246. Eleganter. n. 2. verſ. tertiò confirmo, lib. 2.* vbi quòd mixtum non cadit ſub ſimplici etiam in materia fauorabili, Mandoſ. *in reg. Cancel. reg. 9. q. 10. n. 3. & reg. 19 q. 15. num. 5* vbi quòd diſpoſitio de ſimplicibus loquens non comprehendit caſus qualificatos, & diuerſæ naturæ, Surd. *conſ. 429. n. 25.* Card. Toſch. *pract. concl. tom. 5. lit. M. concl. 294. à n. 12.* de quo tamen vide latiùs infrà *Axiom. 151.*

AXIOMA XL.

Cauſa.

1 *Cauſa expreſſa regulat actum.*
2 *Cauſa dicitur dux voluntatis.*
3 *Cauſa ex vna datum, ſi illa cauſa non ſequitur reuocatur.*
4 *Cauſa ceſſante ceſſat eius effectus. Intellige de ſola cauſa finali, vt n. 5.*
6 *Ceſſante cauſa impulſiua non ceſſat effectus.*
7 *Cauſa finalis, & cauſa impulſiua quando dicatur, remiſſiuè.*
8 *Cauſa in dubio potius præſumitur impulſiua, quàm finalis.*
9 *Priuilegij cauſa ceſſante ceſſat priuilegium.*
10 *Quarta Epiſcopi, quæ debetur ratione iuriſdictionis, ceſſat ceſſante iuriſdictione.*
11 *Dilationis cauſa ceſſante ceſſat dilatio.*
12 *Mandati cauſa ceſſante ceſſat mandatum.*
13 *Cauſa tenuitatis propter quam vnio facta fuit, ſi eſt falſa, vnio eſt ipſo iure nulla.*
14 *Impedimenti cauſa ceſſante ceſſat impedimentum.*
15 *Ceſſante cauſa finali conceſſionis feudi ceſſat feudum.*
16 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus etiam in foro animæ, & in ſpiritualibus.*

17 *Pater si exhaeredauit filium ex causa expressa, cessante causa cessat dispositio negatiua exhaeredationis.*
18 *Cessante causa respiciente primariam, siue publicam vtilitatem, cessat effectus, & dispositio.*
19 *Cessante vna causa ex pluribus simul concurrentibus ad actum, cessat actus, vel dispositio.*
20 *Obligationis cessante causa cessat ipsa obligatio.*
21 *Causa vbi produxerit effectum perfectum, & consummatum, illa cessante non cessat effectus.*
22 *Causa vbi requiritur certo aliquo tempore, si eo tempore fuit, licèt postea cesset, non tamen cessat effectus.*
23 *Causa plures quando concurrunt ad dispositionem, vna cessante non cessat dispositio.*
24 *Causa causa est causa causati, si causa est proxima, qua attenditur, non autem si est remota, vt num.25.*
26 *Causa & causati idem est iudicium.*
27 *Causatum regulatur secundùm naturam causa causantis.*
28 *Causa dicitur talis, qualis est causa causans.*
29 *Causa limitata limitatum producit effectum.*
30 *Causa proxima magis attenditur quam remota, nisi causa remota non sit multum remota, & actus, qui fit, etiam fit contemplatione causa non multum remota, vt n.31.*
32 *Causa mediata attenditur, quando sine ea causa immediata, & prima esse non potest.*
33 *Causa naturalis potentior est, quàm accidentalis.*
34 *Causa naturalis, & causa accidentalis, quando concurrunt, semper naturalis praefertur.*
35 *Causa qua nocet, inspicitur, non qua prodest.*
36 *Causa qualibet iusta excusat à poena, etiam grossa, & bestialis, vt n.37.*
38 *Causa continentia diuidi non debet.*
39 *Causatum multa fiunt, qua directò non conceduntur.*
40 *Causa qualibet excusat à dolo.*

1 CAVSA expressa regulat actum, & indistinctè factum, vt restringatur secundùm causam expressam, Angel. *cons.* 248. *Punctus est exorto. a.5.* vbi loquitur in compromisso generalissimo, vt non extendatur vltra mentem, & causam compromissi, Abb.*cons.*5. *Nitar, col.*17.*in fine, vers.ad a 3.quaest.lib.2.* Anton.de Butr.*cons.*51.*a.5.vers.item hoc declarat*, vbi quod causa declarat dictum dubium, illúdque ampliatur, & restringitur à causa, Bald.*cons.*312. *Factum* 2 *super quo.n.2.vers.tertio vt causa,lib.*4. vbi ait, quòd causa, & materia regulat mentes hominum, vt talis praesumatur mens, qualis est causa, quia causa dicitur dux mentis, Anch. *cons.* 254. *Statuto cauetur, n.*4. Roman.*cons.*50 1.*num.*7.*& seq.*vbi quòd causa legati limitat, & restringit legatum, refert Cardin. Tusch. *pract.concl.tom.*1.*lit.C.concl.*136.

3 CAVSA ex voa datum, si illa causa non sequitur, reuocatur, *l.*1.*ff.de condict.causa data.* Ratio est, quia causa est proxima conditioni, vt sicut necesse est porificare conditionem, sic & causam, Calderin. *cons.*56.*a.*2.alias *cons.*1.*de transl.Prelat.* Federic.de Senis *cons.* 164. *Licet semper, in princ.* vbi ait, qòd resignatio facta ex causa permutationis, reuocatur non sequuta permutatione, Mandel.*cons.*77.*n.*18. *& seq.*vbi quòd promissio facta ex causa futuri Matrimonij, si non sequatur Matrimonium, cessat, & nihil debetur, Gemin.*cons.*96.*a.9.vers.dices enim*, vbi quòd priuilegium concessum ex certa qualitate, vel causa, si non adest qualitas, vel causa expressa, non valet priuilegium, etiamsi concedens ex alia causa potuisset concedere, Beilon.*cons.*3.*Curatus Ecclesia, in fine, vers.ad secundam.* vbi ait, quòd si Parochiani tenentur soluere mensuram auenae pro candelis, quas dat Rector de consuetudine, & eis non dator candela, nec ipsi debent auenam, quia dicitur debitum conditionale, vel ob causam, refert Card. Tusch. *d.tom.*1. *lit.C.concl.*137.*a prin.*

4 CAVSA cessante cessat eius effectus, *l. adigere. §.quamuis.ff.de iurepatr.l.si pater.ff.de hered.instit.l.generaliter.C.de Episcopis & cler.l. cum te. C. de pactis inter empt. cap.magna, in fine, de voto, cap.cum cessante 60. de appellat.* late Tiraq.*in speciali tract. Cessante causa cessat effectus, & de iure primog.q.*40.*n.*170. *cum seq.* Duen.*reg.*82.Thom.de Thomasset. *in floribus legum.reg.*71.*&* 271. Brunor.à Sole *in locis communib. verb.Causa* 2. Cardos.*in praxi iudicum, & Aduocat. eod.verb.n.*2.Petr.de Anchar.*cons.*47.*Pro clariori.n.*4. vbi ait, quòd haec est regula generalis in legibus, contractibus, & aliis dispositionibus, vt cessante causa, super qua fundatur dispositio, cesset & ipsa dispositio, Dyn.*cons.*6.*Ex testamento Domini.num.* 2. *vers.praeterea*, vbi quòd in pacto cessante causa finali cessat effectus, Angel. *consil.*346.*Titius*, vbi ampliat in omni dispositione siue legali, siue testamentaria, siue inter viuos, quia dispositio à causa regulatur, restringitur, & ampliatur, Angel.*consil.*86. *Haereditas materna, in fin.* vbi loquitur in statuto mandante repudiationem haereditatis praesumi simulatam, si non est notificata in consilio, quia cessat cessante causa, videlicet fraude, & quòd haeres nihil consequutus sit ex haereditate, Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap.*10. *num.*2. *cum seqq.* Card. Tusch. *d.tom.*1.*lit.C. concl.*102.*à princip.* Sanchez *de Matrim.lib.*8.*disp.*30. *num.*12.*cum seqq.*Iosephus Sesse *Aragonia decis.*185. *n.*102. Ioan. Franc.Leo *in Thesauro fori ecclesiast.p.*2. *cap.*15.*n.*3. Ludou. Rodolphin.*var.quaest.lib.*2.*q.*35. *num.*10.vbi *n.*16. intelligit, vbi causa expressa est in lege, vel statuto, Dionys.Paul.*de vera quatuor Patriarch.Sedium erect.cap.*4.*num.*50.Cels.Argel.*de contradict.legit.q.*5.*num.*13.*& q.*10.*a.*27. Sigism. Scacc. *de appellationib.q.*5.*n.*117. Franc.Molin. *de ritu nupt. lib.*3.*q.*64.*num.*17. Anton. Monach. *Lucensi dec.*14. *n.*18.*& decis.*21.*n.*22.*& Florent decis.*1. *num.*61. Rot. *decis.*437.*n.*3.*apud Farin.p.*1.*recent.*Ludou.Cenc. *de censib.p.*2.*c.*2.*q.*1.*art.*3.*n.*13.*& p.*3.*c.*14.*q.*4.*n.*4. Marl. Giurba *ad consuetud. Messanens.c.*8.*gloss.*2 *n.*2.

5 Intellige de sola causa finali, quia ea cessante cessat effectus negotij, cui adiicitur, Petr.de Anchar. *cons.*47. *Pro clariori.num.*4. Euerard. *in topicis legalibus, loco* 85. Card. Tusch. *d.tom.* 1. *lit. C. concl.* 137. *num.*14. Sanchez *in precepta Decalogi. tom.* 1. *lib.* 4. *cap. num.* 42. Mantic. *decis.* 131. *num.* 4. vbi quòd causa finali cessante non tollitur effectus, qui est consummatus, & *num.*5. quòd causa fiendi cessante non cessat effectus, sed cessante causa essendi tollitur. Flamio Chartar. *decis.*68. *num.* 65. *&* 66. Achil. Pedroch.*cons.*23.*n.*187. Siloest. Aldobrand. *cons.*62. *num.*14.Castill.*controuers.lib.*5.*p.*2.*c.*172. *num.*26. *& num.*36.*&* 47.Cenc.*d.part.*3.*cap.*1 *q.*4. *num.*5. Nam

6 cessante causa impulsiua non cessat effectus, quia dicitur causa impulsiua potius motiuum quoddam, quàm causa, Bald.*cons.*337. *Et premitto. num.*2. *lib.*3. *& cons.*433.*Casus talis est, num.*5. *lib.*5. Ias.*in l.si pecuniam. num.*18. *&* 19. *ff. de condict.causa data*, Card. Tusch. *dict. tom.*1. *lit. C. concl.*137. *num.*28. *&* 41. Cephal.*cons.*81.*num.*8. Tiraq. *in tract. Cessante causa, in* 1. *limit.n.*2. Hippol.*in l.si quis Iudicum num.* 2. *&* 5. *ff.de quaest.*Rodolphio.*d.q.*35.*num.*10.Rot.*decis.*437. *num.*3.*& decis.*587. *num.*6 *apud Farin. part.* 1. *recent.* Causa finalis quando dicatur, & quando impulsiua. vide

vide Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 141. & 142. Cou. lib. 1 c. 20. n. 2. Tiber. Decian. resp. 41. sub num. 21. vol. 1. Costa Sicul. conf. 39. n. 3. cum seqq. Duarn. de condit. p. 3. c. 2. n. 5. 10. & 21. Castill. controu. tom. 6. c. 172. n. 6. cum seqq. Cyriac. tom. 4. controuers. 478. n. 73. & 74. Maranta iun. tom. 1. controuers. lib. 1. resp. 15. n. 11. Valenzoela conf. 119. n. 78. tom. 2. vbi quòd causa finalis dicitur sine qua quis non esset facturus saltim eo modo, & conf. 154. n. 7. vbi ait causam finalem dici, quæ mouit partes ad conuentionem, Solorzan. de Iure Indiarum. tom. 2. lib. 2. c. 8. n. 71. & 72. Rot. decis. 587. n. 4. apud Farin. p. 1. recent. & coram Buratto decis. 210. n. 15. vers. secundò quòd ista, & n. 16. & decis. 377. n. 4. apud quos illa est magis communiter recepta sententia quod causa finalis illa dicitur quæ principaliter in agendo actu ab agente consideratur, seu principaliter mouet ad actum faciendum, & sine qua actus non fieret; impulsiua verò quæ mouet, &

18 incitat ad exequendum actum. Causa in dubio potiùs præsumitur impulsiua, quàm finalis, vt per Rot. decis. 387. n. 5. apud Farin. p. 1. recent. Menoch. conf. 106. n. 92. Bertazol. conf. 119. n. 40. in ciuilib. Aloys. Ricc. in decision. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 80. num. 7. p. 3. Foro in compend. p. 4. vers. donatio facta Ecclesiæ pro illius fundatione. col. 4. pag. mihi 328. Donat. Anton. de Marinis quotid. lib. 1. c. 87. n. 8. & 18. Valenzuel. conf. 512. n. 75. & conf. 119. n. 77. & conf. 130. n. 45. & conf. 537. n. 22. Et incumbit alleganti probare esse causam finalem, Tiraq. in tr. Cessante causa. limit. 1. n. 48. in fine, Surd. decis. 130. num. 13. Morcbecb. de diuisione bonorum lib. 3. c. 6. n. 85. Foro d. pag. 308.

9 Amplia primò supradictam conclusionem, quòd scilicet cessante causa cesset effectus, vt procedat in priuilegio, quia cessante causa priuilegij cessat priuilegium, Anchar. conf. 394. Dubium est. n. 3. & superueniente noua causa contrariæ causæ, ex qua priuilegium fuit concessum, cessat priuilegium, Roman. conf. 404. In casu. num. 5. & 6. vers. secunda causa, refert Card. Tusch. d. concl. 202. n. 27. Extende in priuilegio concesso ex certa qualitate, vel causa, quia si non adest causa, vel qualitas expressa, non valet priuilegium, licèt concedens ex alia causa potuisset concedere, Gemin. conf. 96. n. 9. vers. licet. Etiã si causa finalis priuilegij eliciatur ex proœmio priuilegij, quia ea cessante cessat priuilegium, Roman. conf. 180. Si admittimus, n. 7. Card. Tusch. d. lit. C. concl. 137. n. 8. & 9.

10 Amplia secundò in quarta Episcopi, quæ debetur ratione iurisdictionis, vt cessante iurisdictione cesset quarta, Roman. conf. 477. n. 19. & 20. Card. Tosch. d. lit. C. concl. 202. num. 7.

11 Amplia tertiò in dilatione, quia cessante causa dilationis cessat dilatio, Roman. conf. 503. Diligenter. n. 8. Bald. conf. 112. Eundo ad veritatem. lib. 4. Card. Tusch. d. lit. C. concl. 138. n. 18. & concl. 202. n. 9. & 17. Anch. conf. 394. Dubium, n. 3.

12 Amplia quartò in mandato, quia cessante causa mandati cessat mandatum, cap. si pauper clericus, in fine, de præbend. lib. 6. Anch. d. conf. 394. n. 3. plenè Roman. conf. 374. Præsens est quæstio, vbi num. 3. ait quòd cessante contractu principali cessat pactum in contractu; & n. 4. vers. quartò, ait, quòd si aliquid promittitur propter castrum, desinente castro promissio cessat; & n. 5. vers. fieri, quòd societas super certa re contracta finitur desinente ipsa re, super qua contrahitur; ead. n. 5. vers. sextò, quòd si res locata desinit esse locatio, & obligatio extinguitur; & eod. n. 5. vers. vlt. quòd in promissione successiua pro causa habente pariter factum successiuum, cessante causa cessat promissio, refert Card. Tusch. d. concl. 202. num. 20. cum seqq.

13 Amplia quintò in vnione facta est causa tenuitatis, quia si est falsa, vnio est ipso iure nulla, vt per Cephal. conf. 260. Quod vnio, in princip. Card. Tusch. d. conc. 102. n. 8.

14 Amplia sextò in impedimento, quia cessante causa impedimenti cessat impedimentum, Signorol. de Homod. conf. 46. Statuto ciuitatis, num. 4. quem refert Card. Tusch. d. concl. 201. n. 14.

15 Amplia septimò in feudo, quia cessãte causa finali concessionis feudi cessat feodum, etiamsi culpa vasalli non interueniat, vt per Ioan. de Anan. conf. 7. n. 6. vers. secundò probatur. Card. Tusch. d. concl. 202. n. 32.

16 Amplia octauò in foro animæ, vt per Tiraq. d. tract. Cessante causa. p. 1. n. 18. & in spiritualibus Clar. §. fin. q. 76. in fine, quem refert Card. Tusch. d. concl. 202. num. 41.

17 Amplia nonò tam in dispositione affirmatiua, quàm negatiua; ideo si pater exhæredauit filium ex causa expressa, cessante causa cessat dispositio negatiua exheredationis, Roman. conf. 438. n. 5. vers. tertiò. quod, quem refert Card. Tusch. d. concl. 202. n. 42.

18 Amplia decimò, siue causa respiciat priuatam, siue publicam vtilitatem, quia si ea cessat, cessare debet effectus, & dispositio, ex Ioan. de Imola conf. 87. vers. præterea secundò, Card. Tusch. d. concl. 202. n. 42.

19 Amplia vndecimò, vt procedat etiam quando plures causæ simul debent concurrere ad actum, quia vna cessante cessat actus, vel dispositio, Abb. conf. 70. Id de iure quæritur, col. 2. vers. tertiò probatur, lib. 2. Card. Tusch. d. concl. 202. n. 43.

20 Amplia duodecimò in obligatione, & promissione, quia cessante causa obligationis cessat ipsa obligatio, & promissio, Rot. decis. 50. n. 3. & 7. & decis. 55. num. 1. apud Farin. p. 1. recent. & decis. 428. n. 2. & decis. 463. num. 1. ead. p. 1. vbi quòd cessante causa exclusionis cessat exclusio, quia hæc regula generalis est in omnibus dispositionibus, Ambrosin. Perus. decis. 1. n. 5. & decis. 3. n. 9.

21 Limita primò, quando causa produxerit effectum perfectum, & consummatum, l. fin. in princ. ff. vnde liberi, l. sancimus. C. de admin. tutor. Tiraq. d. tr. Cessante causa, limit. 12. n. 2. Thom de Thomassct. d. reg. 271. Gam. Lusit. decis. 27. n. 4. Valasc. conf. 57. n. 1. Molin. de rum nupt. lib. 3. q. 25. n. 34. vbi n. 33. idem asserit iure iam radicato. Surd. conf. 250. num. 24. Mari. Giurba ad consuetud. Messanens. c. 7. gloss. 2. n. 6. p. 1. Ioan. Maria Nouar in praxi elect. & variation. fori. q. 20. sect. 2. à n. 6. Mangil. de imputat. q. 101. n. 14. & q. 166. n. 5.

22 Limita secundò, quoties causa requiritur certo aliquo tempore, si enim eo tẽpore fuit, licèt postea cesset, non tamen cessat effectus, l. si quis hæredem. C. de instit. & substit. Tiraq. in d. tr. Cessante causa, limit. 4. Gallet. in margarita casuum Conscient. verb. Causa, Dec. conf. 14. n. 1. Rot. decis. 733. n. 8. apud Farin. p. 2. recent. Ioan. Maria Nouar d. q. 10. n. 15.

23 Limita tertiò, quando plures causæ concurrunt ad dispositionem, quia vna cessante non cessat dispositio, Roman. conf. 497. Dubitatur, in fin. Tiraq. in d. tract. cessante causa. limit. 22. Rot. decis. 633. n. 8. apud Farin. p. 2. recent. & d. decis. 587. n. 7. p. 1. recent. Card. Tusch. d. concl. 202. n. 59. vbi n. 60. post Bart. conf. 21. Visa prima. n. 3. & 4. declarat, vt non procedat in fideiussione facta pro mutuo naturali & ciuili, quia ex pluribus causis obligatus fideiussor, de iudicato soluendo non tenetur si mutuũ sit solùm naturale, vel solùm ciuile, quãdo obligatio est ex causis prædictis.

24 Causa causæ est causa causati, l. manumissione. ff. de iustit. & iure, Bart. in l. 4. §. actor. n. 2. ff. de re iud. Sal. in l. pecuniam. num. 21. ff. de condict. causa data, Surd. de aliment. tit. 1. q. 42. n. 49. & conf. 196. n. 13. & conf. 407.

n.34. Franc. Molin. *de ritu nupt.lib.3.q.34.n.26.* Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.4.n.50.* Card. Tusch. *d.tom.1.lit.C.concl.138.*

25 Intellige vt procedat, si causa est proxima, quæ attenditur, non autem si est remota, Ias. *in d.l. si pecuniam.n.21.* Aoch. *cons.222.Subtiliter.num.4.* vbi quòd non dicitur creditor ex instrumento, sed ex successiune is, qui successit creditori, Card. *cons.216. Dico dictum,in prin princip.lib.1.* quicquid dicat Calderin. *cons.182.in princip* aliàs *4.de locato.*

26 CAVSÆ, & causati idem est iudicium, *l.quominus.ff.de fluminib.l.etsi amicu.ff. ad leg. Iul. de adulter.l.si autem. in fin.ff.de aqua plan.l.non ideo. C. de hered. instit. l. maritus. C.de procurat.* Causatum igitur

27 regulatur secundum naturam causæ causantis, Bald. *cons.150.Propositum quod, in fine.lib.5.* Card. Tusch. *d.concl.138. num. 10.* quia causa vbi pendet, causa-

28 tum pendet, *l.sed etsi quis.ff. de vsufruct.* Et causa dicitur talis, qualis est causa caosans, Bald. *cons.84. Dicta causa, lib.4.* imò causa determinat suum causatum, Surd. *cons.454.num.30* Et causatum regitur à causa suæ causæ, Rot. *decis.287.num.1. Apud Farinac.p.1. recent.* & regulatur causatum secundùm naturam caosæ causantis, Bald. *cons. 84. Dicta causa, lib.4.& cons.150. Proponitur, in fin.lib.5.* quem refert Card. Tusch. *tom.7.lit.S.concl.757.num.33.* At omne ius potentius dicitur in causante, quàm in causato, *l.digna vox.C.de legib.* Castrens. *cons.421. Quod renunciatio,verf.non obstat.lib.2.* vbi quòd disposita in causato, magis procedunt in causante, refert Card. Tusch. *d.conclus. 138. num. 11.* qoia non potest plus iuris esse in causato, quàm in causante, Castill. *controuers.lib.5.p.2.cap.103.n.14.*

29 CAVSA limitata limitatum producit effectum, *l.in agris. ff. de acquir. rerum domina l. cancellauerat. ff.de his qua in testam.delentur,l.2.* vbi Bald. *ff.de seruis export.l.ex facto §. item quaro. ff. de vulgari, & pupil. substit.l.cum pater §.dulcissimis.ff. de legat. 2. l.age cum Geminiano. C.de transaction. cap. ea noscitur, de sent. excomm.* Tiraq. *in tract. Cessante causa.part.1.num.147, & de retract.lig.§.31.gloss.1.num.49.* Surd. *cons. 10. n.49.* Vgolin. *de officio, & potest. Episcopi.cap.57.§.1. num.6. vers. tertio Episcopus*, Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. Causa 9.* Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat.eod.verb.n.3.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel.§ 5. procem.n.6.* Stephan. Gratian. *Marchia decis.65.n. 5.* Aloys. Ricc. *in decision. Curia Archiep. Neapol.part.1. decis.19.num.7.* Gutier. *pract.lib.3. q.31.num.7.* Cæs. Angel. *de contradict.litigat.q.10.num.168.& num. 244. & q.4.num.52. & q.3.n. 108. & q. 8. n. 11.* Mantic. *decis.232.num.9.& decis.267.num. 4.* Mari. Antonin. *var.resolut.lib.1.resol. 108.num.18.* Rot. *decis.690.n.9. apud Farin.p.1.recent.* Ioan. Anton. Mangil. *de imputat.q.51.n.82.*

30 CAVSA proxima magis attenditur quàm remota, *l.sed etsi plures §.in arrogato.ff.de vulgari,& pup. substit.l.cum,in fine,ff.de legat. 3.* Tiraq. *de retract. lig. §.36 gloss.1.num.19.* Aneh. *cons.121.Subtiliter,num. 4.* Ioseph. Sesse *Arag.decis.187.num.68.* Gallet. *in margarita casuum conscient. verb. Causa*, Card. Tusch. *d. tom. 1.lit.C.concl.145.num.1.* Aloys. Ricc. *in decisionib. Curia Archiep. Neapol. decis.216. num.3.p.2.* Bened. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure ff.de instit.& iure p.1. c. 6. num.54.* Camill. Gallin. *de verbor.signif.lib.5.cap. 17. n.7.* Scacc. *de iudic.lib.1.c.1.n 484.& seq.*

31 Limita, vt attendatur etiam causa remota sicut proxima, quando non est multum remota, & actus, qui fit, etiam fit contemplatione causæ non multum remotæ, *l.socium, qui in eo*, vbi Bart. *ff.pro socio*, Aretin. *cons.14. Viso, & diligenter.col.4.post med.n.7. verf.praterea*, refert Card. Tusch. *d.lit.C.concl.145.n.6.*

32 Limita etiam, vt attendatur causa mediata, quando fine ea causa immediata & proxima esse non posset, Bart. *in l.sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulgari,& pupil.* Aretin. *cons.6. Viso,num.9.vers.confirmatur ista conclusio*, Card. Tusch. *d.concl.145.n.3.* vbi *num.* 4. cum eodem Aretin. *loco citato*, idem dicit, quando caosa mediata non est multum remota, quia tunc attenditur sicut proxima, ad quod citari solet, *l.vxori quis, in fin.de auro & arg.leg.*

33 CAVSA naturalis potentior est quàm accidentalis, *l. qui habebat.ff.de milit.l.filio quem pater.ff.de liber. & posthum. cap. prasenti. §. idem, de prabend. lib.6.* Anton. Gom. *var.tom.1.cap.5.num.34.& cap. 6. num.8.* Menoch. *cons.1.num.16.* Card. Tusch. *d.tom.1. lit.C.concl.147.* Ceuall. *commun.contra communes tom. 4.q 905.num.53.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana lib.1.cap.3.num. 10.* Galles. *in margarita casuum conscient. verb. Causa.* Ioan. Maria Nouar. *quast.forens. p.1.q.143.num. 28.* Stephan. Gratian. *discept.forens. tom.5.cap.802.num.1.* Fulu. Pacian. *de probat.cap.3. num. 89.* vbi qoòd sæpe accidens magis quàm natura consideratur, quia accidentia naturam obnubilant. Si enim plures causæ concurrunt, illa quæ est potentior, semper attenditur, Bart. *ar q.15. Statuta ciuitatis Lucana, in princip.vers.secundo sic*, quem refert. Card. Tusch. *d.lit.C.concl.147.num.9.vbi num.10.* ait procedere etiam in præsumptionibus, quia cedont veritati tanquam potentiori, & inter se vna præsomptio potentior tollit aliam minus potentem.

34 CAVSA naturalis, & causa accidentalis quando concurrunt, semper naturalis præfertur, *dict. l. qui habet*, Abb. *cons. 62. In controuersia, col. 8. num. 16.lib.2.* Bart. *in sua quast. 18. pupillus. n.2.vers. tertiò*, Alex. *cons.703.Considerata.num.6.vers.& quia. lib.5.& consil.4.Ponderatis.num. 2.& 3.vers. modo sic. lib.4.* vbi ait, quòd dispositio loquens quod maior succedat, intelligitur de maiore natu, & sic de causa, & maioritate oaturali, non de accidentali, vel ficta, si verba aliud non suadeant, Abb. *cons. 62. num. 10.lib. 2.* Petr. de Anchar. *cons. 37. num. 6. in fine, & num.7.* vbi aiunt, domicilium origioale non mutari propter domicilium habitationis per accidens, qoia potentius est naturale, quàm accidentale, refert Card. Tusch. *dict.concl.147.à princip.* vbi *n.12.* post Ioan. de Imola *cons.35.num.7.vers.& primò*, limitat quando naturalis prodest, & accidentalis nocet, quia tunc accidentalis præualet naturali, seu originali.

35 CAVSA, quæ nocet, inspicitur, non quæ prodest, *l.si quis in grau.§.vlt.cum l.seq.ff.ad Syllan.l.3.ff. de suspect.tutor.* Felin. *in cap. 1.col.5.in 2.limit. de re iudic.* Surd. *cons.361.num.16.* Brunor. à Sole *in locu communib.verb.Causa 14.* vbi intelligit huiusmodi Axioma procedere, quando ambæ causæ essent æqualis potentiæ, secus quando ea prodest, esset potior, & per eam actus est factus principaliter, ad hoc est text. *in l.3.§.si quis palam.ff.de iure fisci.*

36 CAVSA quælibet iusta excusat à pœna, Doctores *in l.Iulianus.ff.de condict.indeb.* Bald. *in l. obseruari.§.proficisci.ff.de offic.Procons.* glos. *in l.plagij. C. ad leg.Flau.de plagio*, Dec. *cons. 170. col. fin. in princip.* Socin. *cons.117. col. 1. lib. 1.* Beroi. *cons.4.in fine, & cons.187.in fine, lib.3.* Franc. Becc. *cons.103. num.3.* Alex. *cons.119. Quaritur, num. 12. vers.secundò pro hoc facit, lib.2.* vbi quòd iusta causa excusat à pœna legali, & à condemnatiooe expensarum, & à mota, ac pœna interitus rei debitæ, & à pœna interesse, seu ab obligatione interesse, Menoch. *remed. 5. recuper. num. 48.* vbi quòd causa etiam leuis excusat à dolo,

&

& multo magis à temeritate, & *num.* 50. extendit in crimine falsi, & *num.* 56. quòd excusat à contumacia, & aliis delictis, & *num.* 57. quòd excusat à violentia, & *num.* 63. declarat, quod non excusat in aliqua iusta causa quando statutum, vel lex punit delictum, quoquo modo committatur, & *num* 61. ait, quòd iniusta causa non excusat à lata culpa, quando delictum ex lata culpa solùm punitur, refert Card. Tusc. *d. tom.* 1 *lit. C concl.* 151 *per totam.*

37 Amplia, vt quælibet causa etiam grossa, & bestialis excuset à pœna conuentionali, Pauf. *conf.* 151. *num.* 29. *lib.* 4. Alex *conf.* 115. *num.* 15. *& seq. lib.* 4. *& conf* 133. *num.* 12. *lib.* 6. Crauet *conf.* 6. *numer.* 89. *& conf.* 319. *num.* 14 Menoch. *remed.* 5. *recup. num.* 49. Card. Tusch. *d. concl.* 152. *num.* 30. & à dolo, & à mora, Ias. *in l.* 2. *num.* 61. *&* 62. *C. de iure emphyt.* Hieron. de Tott. *conf. suo post. consilia Anton. de Butr. num.* 5. *circa finem, vers. sed quod fortius,* Rot. *decis.* 529. *num.* 7. *apud Farin. part.* 2. *recent.* vbi quòd causa quælibet etiam bestialis & temeraria excusat à fructuum restitutione.

38 Cavsæ continentia diuidi non debet, *l. nulli, C. de iudic. cap. fin. de rescript.* Bart. *in l. eum quem temerè, in fine principii, ff. eodem, & in l. à diuo Pio.* §. 1. *n.* 2. *ff. de re iudic.* Boër. *decis.* 69. *num.* 24. *&* 25. Lap. *alleg.* 79. *In Dei nomine. num.* 7. Menoch. *de arbitr. casu* 371. *n.* 2. *cum seq. & conf.* 130. *num.* 1. Alex. *conf.* 65. *In causa, num.* 11. *lib.* 7. Card Tusch *d. tom.* 1 *lit. C. concl.* 159. *& tom.* 2. *concl.* 976. vbi limitat in causis diuiduis, Mendez à Castro in *praxi Lusit. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 13. Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib.* 4. *tit. de iudic. resol.* 3. *à numer.* 1. Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib.* 1. *concl.* 32. *&* 33. Camil. Borel. *in sum. omnium decis. tom.* 2. *tit.* 33. *num.* 186. Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & variat. fori q.* 7. *sect.* 1. *num.* 8. Mari. Giurba *conf. crimin.* 80. *n.* 26.

39 Cavsative multa fiunt, quæ directò non conceduntur, vt latè prosequitur Card. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. C. concl.* 161. *per totam.*

40 Cavsa quælibet excusat à dolo, *l. igitur.* §. 1. *ff. de liber. causa, l.* 2. *ff. de plagiar. l.* 1. §. *fin. ff. de abig.* Menoch. *de inter. remed.* 5. *recuper. num.* 51. *cum seqq. & conf.* 28. *à num.* 16. *& conf.* 31. *num.* 8. *&* 32. Hippol. *conf.* 2. *num.* 14. *& conf.* 51. *n.* 28. *& conf.* 62. *num.* 3. *& conf.* 77. *n.* 21. *& conf.* 124. *num.* 13. *& conf.* 118. *num.* 31. Bonacos. *p.* 1. *verb. causa qualibet pag.* 22. Surd. *decis.* 89. *num.* 22. Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 16. *num.* 64. Perez *ad l.* 3. *tit.* 6. *lib.* 8. *ordin. pag.* 191. Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiep. Neapol. p.* 1. *decis.* 137. *n.* 1. *& p.* 2. *decis.* 17. *num.* 12. *& decis.* 167. *n.* 4. & à pœna, *l. igitur.* §. *potest. ff. de liber. causa,* Clar. § *fin. q.* 60. *n.* 21. Hippol. *conf.* 11. *n.* 10 *& in l.* 1. *C. de sicar. num.* 25. Gutier. *pract. lib.* 1. *q.* 81. *num.* 3. *cum seqq.* Stephan Gratian. *discept. forens. c.* 17. *n.* 10. *& cap.* 102. *num.* 32. Gam. *Lusit. decis.* 292. *n.* 13. *& decis.* 268. *n.* 1. Flores de Mena *var. q.* 21. *n.* 28. Aloys. Ricc. *p.* 2. *decis.* 167. *n.* 4. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 56. *num.* 133. Melch. Phœbos *Lusit. decis.* 167. *n.* 4. *p.* 2.

AXIOMA XLI.

Certus.

1 *Certus qui est, amplius certiorari non debet.*
2 *Declaratur multipliciter hæc regula; & limitatur, quando præter scientiam factum requiritur.*
3 *Certum dicitur quod fit per relationem ad aliud.*
4 *Certa pro incertis dimittenda non sunt.*

August. Barbosæ de Axiom. Iur.

1 Certvs qui est, amplius certiorari non debet, quia certioratio fit ad finem, vt quis sciat; ergo si scit, non requiritur certioratio, *l.* 5. *ff. de act. empt. cap. omnis qui, de regulis iuris, lib.* 6. gloss. *verb. cognouerunt, in prin. in cap cum inter* 18. *de elect.* Tiraq. *de retract. lig. gloss.* 2 §. 36. *num.* 24. Rimin. iun. *cons.* 138. *num.* 37. *vol.* 3. Gemin. *cons.* 23. *num.* 5. vbi ampliat in actibus de sui natura prohibitis, quia sufficit, vt quis sciat quomodocunque, etiamsi non sequatur intimatio prohibitionis; & *num.* 13. *vers. item quando,* ampliat, vt procedat etiamsi in casibus in quibus requiritur insinuatio, & intimatio, quando quis habet plenam notitiam, quia non requiritur alia certioratio, & intimatio, Surd. *cons.* 272. *num.* 12. *& decis.* 288. *num.* 44. Menoch. *cons.* 825. *num.* 11. *lib.* 9. Thesaur. *decis.* 121. *in fine,* Cardin. Tusch. *pract. conc. tom.* 1. *lit. C, conc.* 198 *à princip.* Thesaur. *decis.* 221. *in fine,* Ioan. Bapt. Costa *de scientia & ignorantia, inspect.* 70. *per tot.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 4. *c.* 797. *n.* 9. Alphons. de Narbona *lib.* 17. *glos.* 5. *n.* 7. *tit.* 18. *lib.* 4. *Recop.*

2 Declara multipliciter cum Alex. *cons.* 27 *Viso themate, in prin. lib.* 6. *& cons.* 138. *Viso puncto, lib.* 7. vt scilicet quando denunciatio, intimatio, vel certioratio fit solùm ad finem, vt quis sciat, tunc sufficiat quod quis sciat, & isto casu certus non debet certiorari: si verò certioratio est de substantia, vel forma, prout quando lex mandat denunciari, aliàs actus sit nullus, tunc non sufficit scientia, sed debet fieri denunciatio ei, qui certus est. Vel alio modo, vt scilicet quando notificatio, & intimatio fit, vt quis reddatur certus de aliquo, tunc si ipse, cui debet fieri, sciat aliunde, non sit necessaria alia notificatio, vel certioratio; si verò fiat ad incitandum notificatum, vt aliquid faciat, vel ad prohibendum, ne aliquid faciat, tunc non sufficiat scientia; & quando res esset dubia, an sit facienda ad effectum notificandi, vt sit certus, an verò incitandi, vt aliquid faciat, vel non, in dubio præsumitur vt certus reddatur, adeò quod si sciat aliunde is, cui debet fieri notificatio, tunc non sit necessaria. Vel denique distingui potest, aut intimatio, vel denunciatio requiritur ad commodum denunciantis, aut requiritur ad commodum denunciati. Primo casu, si ad commodum denunciantis, tunc si agitur, vt ex notificatione notificans ius acquirat, vel vt notificatus pœnam, vel moram incurrat, non sufficit sola scientia notificati; si verò agitur solùm, vt notificatus incidat in malam fidem, sola scientia sufficit. Si verò agitur, vt fiat denunciatio ad commodum eius, cui denunciatur, semper sufficit sola scientia, refert Card. Tusch *d. conc.* 199. *n.* 8. *cum seqq.* Limitatur tamen regula principalis quando præter scientiam factum requiritur, *l. denunciasse* 17. § *quid ergo. ff. ad leg. Iul. de adulter.* Ripa *in cap. cum M. Ferrariensis. num.* 166. *de constit.* Ioan. Bapt. Costa *d. inspect.* 70. *n.* 9. Surd. *cons.* 371. *n.* 73.

3 Certvm dicitur quod fit per relationem ad aliud, *l. vbi autem.* §. *illud,* vbi Ias. *notab.* 1. *ff. de verb. obligat.* Vincent. Caroc. *sing.* 301. vbi intelligit si simpliciter certum aliquid lex requirat, secus si certum & expressum, quo casu ait non sufficere per relationem, nec in genere.

4 Certa pro incertis dimittenda non sunt, *l.* 4 *cum Titio. ff. ad leg. Falcid. l. non quemadmodum. ff. de iud.* Stephan. Gratian. *discept. for. tom.* 5. *cap.* 884. *num.* 28.

AXIOMA XLII.

Charitas.

1 *Charitas bene ordinata incipit à se ipso.*
2 *Proximi dilectio trahit originem à charitate.*
3 *Dolo quis facere non videtur, qui se plus altero diligit.*
4 *Ordo charitatis suggerit, vt prius nostris, quàm extraneis subueniamus.*
5 *Charitatis ordo quis sit, ostenditur.*

1 CHARITAS bene ordinata incipit à se ipso, *l. qui servandarum. ff. de praescript. verbis, l. Praeses, C. de servit. & aqua, cap. non satis. 86. dist. cap. si non licet 23. q. 5. cap. nisi specialis,* vbi gloss. *verb. diligentius, de auctorit. & vsu pallij, cap. licet,* vbi gloss. *verb. videamur, de temporib. ordinat. cap. dilecto, de praebend.* Duen. *reg.* 2 53. Roman. *cons.* 364. *Dum secundò, in princ. n. 2.* vbi ait, quòd charitas prima incipit à se ipso, quia quis prius sibi, postea aliis prouidere debet, & ita quod incipere debet à suis, & sua familia, Ægid. Bellam. *con. 16. n. 3. &* 4 vbi quòd dilectio proximi trahit originem à charitate, quia quis se ipsum diligit primo 3 loco, Crauet. *cons. 8. num. 18.* vbi quòd quis dolo facere non videtur, qui se plus altero diligit, Bald. *cons. 412. Factum super quo, num. 3. lib. 4.* vbi adeò dicit verum in tantum; vt quis ex ordinata charitate magis amet se in vngue pedis, quàm aduersarium in vertice capitis, Afflict. *decis. 290. n. 9.* Calcan *cons. 7. n. 19.* vbi quòd quis magis sibi, quàm alteri prouidere debet 4 Anch. *cons. 436. In ista dubio, in princ.* vbi quòd ordo charitatis suggerit, vt prius nostris, quàm extraneis subueniamus, Petr. Alphons. de Vasconcellos *in harmonia rubricarum Iuris Canon. in tit. de auctorit. & vsu pallij, num. 14.* Paulus Fusch. *lit. C. sing. 60.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 94. num. 1. & tit. 7. q. 8. & tit. 29. num. 1. & decis. 136. num. 21. & cons. 205. num. 12. & cons. 345. num. 18.* Gutier *de tutel. p. 3. cap. 12. n. 1. in fine,* Flamin. Parif. *de resignat. benefic. tom. 2. lib. 9. quaest. 17. num. 117.* Cald. Pereira *quaest. forens. in comment. ad tit. Instit. de inoff. testam. in princ. n. 21.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 131. n. 3. in 1. edit. & resol. 16. n. 3. & resol. 518. n. 4. in 2. edit.* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de discipl. clericali. §. 27. n. 8. & tit. de bonis clericorum. §. 13. n. 3.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. C. concl. 220. 3 princ.* Ioseph Sesse *Aragon. decis. 36. n. 6.* Pichard. *ad §. Iuris praecepta, num. 29. Instit. de iustit. & iure,* Mantic. *decis. 10. num. 7.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 3. resolut. 42. num. 9.*

5 Declara ordinem charitatis esse, vt ante omnia diligatur Deus, & deinde incipiat à se ipso, & vt post se ipsum primò parentes, secundò filios, deinde proximum diligat, vt per se Anton. de Butr. *cons. 25. num. 4.* Vbi verò agitur de subministranda eleemosyna etiam in actu ad salutem, putà pro consequenda Indulgentia mediante eleemosyna iuxta facultatem elargiri debentis, id intelligitur moderatè, & ciuiliter, vt primò sibi, & suis prouideat, postea elargiatur pro eleemosyna. Roman. *cons. 364. in princip.* prout illum refert Card. Tusch. *d. concl. 220. num. 15.*

AXIOMA XLIII.

Circuitus.

1 *Circuitus inutiles sunt vitandi, quando subest aequitas, vt num. 2.*
Limita, quando circuitus non est omnino inutilis, vt num. 4.

1 CIRCVITVS inutiles sunt vitandi, *Clem. Auditor. de rescript.* Bald. *cons* 100. *Petrus, in fin. lib 4.* Alex. *cons. 77. In causa, in fin. lib. 2.* Dec. *cons. 407. Visis, col. 1. n. 8* Socin. *cons. 27. Pro decisione, col. fin. lib. 1.* Guido Pap. *decis. 375. Mater,* Boët. *decis. 104. Praesupposito, num. 3.* Afflict. *decis. 8. Quidam filiusfam.* Tiraq. *de retractu tit. 1. §. 2. gloss. 1. num. 24. & 71. & ad finem tit. n. 60.* vbi quòd in supremis tribunalibus & curiis circuitus omnino tollendi sunt, Vincent. de Franch. *decis. 273. ad fin.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 229.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 73* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 81. num. 14.* Caes. Argel. *de contradict. legit. q. 5. num. 5. & num. 94. & q. 7. n. 114. & q. 8. n. 5. & quaest. 10. n. 135. & n. 223. & q. 17. n. 30.* Anton. Monach *Lucensi decis. 25. n. 87.* Fusar. *de substitut. quaest. 260. n. 4.* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 5. cap. 887. n. 15. & cap. 964. n. 27.*

2 Amplia primò, vt circuitus sint vitandi, quando subest aequitas, vt si quis rem meam indebitè detineat; ad cuius restitutionem debet condemnari, quia si ex inepta petitione esset instituenda noua actio, aequius est, vt condemnatio fiat ad tollendum circuitum, quando condemnandus retinet ex titulo lucratiuo, Petr de Anch *cons. 23. num. 11. vers. ad secundum dubium*, quem refert Cardin. Tusch. *d. concl. 229. n. 5.*

3 Amplia secundò, In tantum actum & circuitum frustratorium non esse faciendum, vt licèt quis teneatur offerendo deponere cum effectu, tamen si is, cui oblatio est facienda cum consignatione, recusat recipere, non teneatur facere actum frustratorium depositi, quod aliàs esset necessarium, Cuman. *cons. 5. Non reuocando. num. 2. vers. nec dici potest.* Crauet. *cons. 331. num. 5. lib. 3.* Roland. à Valle *cons. 51. num. 26. lib. 1.* vbi *num. 34. & seq.* declarat, nisi is, qui contradicit, habeat iustam causam contradicendi, quia tunc offerens debet deponere, licèt recuset recipere, refert Card. Tusch. *d. concl. 229. num. 10.*

4 Limita, quando circuitus non est omnino inutilis, quia non euitatur, Card. *in d. Clem. Auditor. q. 14. n. 16.* Dec. *in l. cum fundum. §. ferrum tuum. n. 5. ff. si certum pet.* Crauet. *cons. 376. n. 13. & 14.* Surd. *cons. 52. n. 70* Montet. *decis. 36. num. 70* Abb. *cons. 95. In praesenti, col. 1. an fin. verb. & si dicatur, lib. 1.* vbi ait, quòd propter bonum obedientiae admittitur circuitus inutilis, putà Religiosus non potest transire ad aliam Religionem etiam strictiorem, nisi petita licentia à Superiore, licèt illam non obtineat, si detur casus, quod transeat non petita licentia, ille reuocatur ad primam Religionem, licèt reuocatus petita licentia, & non obtenta possit iterum ad eandem arctiorem transire; additque sufficere impotentiam quòd circuitus possit reddi vtilis, licèt ab aduentu non reddatur, refert Cardin. Tusch. *d. concl. 229. à num. 15.*

AXIOMA

AXIOMA XLIV.

Commodum.

1 *Commodum eius esse debet, cuius est periculum.*
2 *Incommoda illum sequi debent, quem & commoda sequuntur.*
3 *Commodum ex malitia sua nemo reportare debet.*
4 *Ad commodum alicuius factum, contrarium effectum operari non debet.*
5 *Commodum, aut præmium ex actu, in quo pœna apponitur, quis reportare non debet.*
6 *Commodum & incommodum æqualiter determinantur.*

1 COMMODVM eius esse debet, cuius est periculum & incommodum, *l. fin. §. sed cum. C. de furtis, l. superuacenam, C. de restit. in integ. restit. l. Iulianus, §. ex vendito, ff. de actionib. empt. l. secundum naturam, ff. de regulis iuris, §. item pretium, Instit. de empt. & vendit.* Castren. *cons.* 133. *num.* 1. *in fine, lib.* 2. Anchar. *cons.* 180. *Visa diligenter, num.* 5. vbi is, qui acceptat legatum cum onere, tenetur ad onus. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 105. Pichard. *ad §. placebat. n.* 33, *ff. de legit. agnat. success.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 23. *num.* 4. Rot. *decis.* 149. *num.* 6. *apud Farin. p.* 2. *recent.* vbi quòd commodum eius est, cuius est & incommodum, *& decis.* 333. *num.* 1. *ead. p.* 2. vbi quòd commodum non habens, neque debet habere incommodum, *& decis.* 175. *num.* 3. *& decis.* 677. *num.* 5. vbi quòd commodum qui sentit, debet sentire etiam incommodum, Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 5. *lit. O. concl.* 144. *num.* 5. Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib.* 1. *q.* 17. *num.* 7. Stephan. Gratian. *disceptat. forens. tom.* 5. *c.* 916. *num.* 35.

2 Incommoda illum sequi debent, quem & commoda sequuntur, *l.* 1. *§. fin. ff. de aqua pluu. arc.* vbi quod omne incommodum aliquo commodo est compensandum, *l. cum filio, ff. ad Syllan.* vbi quòd omne commodum cum suo onere pertransit, Card. Tusch. *tom.* 8. *lit. V. concl.* 374. Escob. *de ratiocin. c.* 42. *num.* 12. *& comput.* 20. *num.* 14.

3 COMMODVM ex malitia sua nemo reportare debet; vide infrà *Axiom.* 143. *num.* 3.

4 Ad COMMODVM alicuius factum contrarium effectum operari non debet, *l. quod fauore, C. de legib.* Surd. *cons.* 215. *num.* 68. *lib.* 3. Steph. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 922. *num.* 26.

5 COMMODVM, aut præmium ex actu, in quo pœna apponitur quis reportare non debet, Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. glos.* 24. *num.* 105.

6 COMMODVM & incommodum æqualiter determinantur, *l. secundum naturam, ff. de regul. iuris, l. Plautius, ff. ad leg. falcid. l. quoties, ff. ad Trebell.* Surd. *cons.* 150. *num.* 11. Quia feredus non est qui commoda amplectitur, & incommoda recusat, *l. manifestissimi, §. pen. de furtis*, Stephan Gratian. *d. tom.* 5. *cap.* 916 *num.* 35. vbi *num.* 36. limitat quando ex diuerso fonte prouenìunt, diuersáve causas respiciunt, & Surd. *d. cons.* 150. *num.* 87. limitat etiam quando non est par ratio.

* * *

AXIOMA XLV.

Communio, Communis, Communiter.

1 *Communio regulariter parit discordias.*
2 *Commune quod est, meum non est. Limita vt ibid.*
3 *Communi in re melior est conditio possidentis.*
4 *Communiter id quod fieri consueuit, præsumitur partes facere.*

1 COMMVNIO regulariter parit discordias, & ideo solet dici quòd nemo cogitur stare in communione, *l. si non sortem, §. si centum, ff. de condict. indeb. l. in re communi. vers. propter immensas, ff. de seruit. vrban. præd. l. cum pater. §. dulcissimis, ff. de legat.* 2. *l. sancimus, §. ne autem, C. de donat. l.* 2. *ibi, naturale quippe vitium, C. quando, & quibus quarta pars, lib.* 12. Castr. *cons.* 107. *videtur dicendum, in princip. lib.* 1. *& cons.* 333. *Viso testamento, vers. præterea non est credendum, eod. lib.* 1. Alexand. *cons.* 46. *Visis, num.* 11. *lib.* 1. Tiraquel. *de retract. lig. §.* 23. *glos.* 1. *num.* 17. Mascard. *de probat. concl.* 328. *num.* 2. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit. C. concl.* 135. *num.* 1. Pichard. *ad rub. Instit. de societate; num.* 18. Cenall. *commun. contra communes, tom.* 4. *quæst. fin. num.* 210. Lud. Cene. *de censib. p.* 3. *cap.* 1. *q.* 3. *art.* 8. *num.* 15. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 903. *num.* 23. Mari. Giurba *cons.* 52. *num.* 6.

2 COMMVNE quod est, meum non est, *l. nemo ex sociis, ff. pro socio,* Rebuff. *ad l. liberus est* 96. *vers. non procedit. ff. de verb. signif. pag. mihi* 413. Valasc. *cons.* 64. *num.* 12. Cald. Pereira *de empt. & vendit. c.* 10. *n.* 38. *cum seqq.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure, p.* 1. *cap.* 3. *num.* 32. Limitatur tamen in *l. eccè dic meus, ff. de verb. signif.* secundùm Surd. *decis.* 273. *num.* 1. *& num.* 7. *cum seqq. & decis.* 275. *num.* 7. *&* 9. Limita etiam, & intellige in propria & stricta significatione, secus in lata, in qua quod commune est, meum est, *l. seruo electione, §.* 1. *ff. de legat.* 1. *l. in re communi, ff. de seruit. vrban. præd.* Franc Milan. *lib.* 2. *decis.* 19. *n.* 5. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 45. *num.* 30. *&* 31. Giurba *ad consuet. Messanens. cap.* 3. *gl.* 5. *num.* 32. *p.* 1. Hieron. Buccaron. *de differ. inter ind. & ciu. & crim. differ.* 100. *num.* 24. Ouid. de Amicis *de iur. emphyt. q.* 87. *n.* 4.

3 COMMVNI in re melior est conditio possidentis, *l. Sabinus, ff. communi diuid. l. per fundum, ff. de seruit. rust. præd. cap. in re communi, de regulis iuris, lib.* 6. Surd. *cons.* 43. *num.* 5. Rendina *in prompt. recept. sent. tom.* 1. *tit.* 36. *n.* 14.

4 COMMVNITER id quod fieri consueuit, præsumitur partes facere, *l. certi condictio. §. si nummos, ff. si cert. pet. ibi, cum quotidie multam pecuniam poscamus, &c.* gloss. *in l. nec natales, Cod. de probat.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §.* 9. *num.* 6.

AXIOMA XLVI.

Concessum.

1 *Concessum dicitur quicquid expressè prohibitum non reperitur.*
2 *Concessum ad tempus, post illud censetur denegatum.*

&. l. qui haeredi. & d. l. Maaim , ff. de condit. & demonstr. Bald. *cons.* 437. *in princip. lib.* 5. Old. ad. *cons.* 244. *num.* 3. *vers. respondetur.* Angel. *cons.* 373. *Visis instrumentis , num.* 2. *vers. in contrarium* , Crauet. *cons.* 796. *num.* 5. vbi quòd in voluntariis, & contra piam causam conditio adimplenda est in forma specifica, & non sufficit implementum per æquipollens, Menoch. *cons.* 1. *num.* 410. & *cons.* 35. *à num.* 4. Brunor à Sole *in locis communib. verb. conditio* 5. Surd. *decis.* 209. *num.* 1. & 3. & *de alim. tit.* 5. *q.* 3. *num.* 16. vbi quòd non debet impleri per æquipollens, Flamin. *d. lib.* 1. *quaest.* 3. *num.* 15. Cardos. *in praxi ind. verb. conditio, num.* 3. Valasc. *cons.* 82. *num.* 11. *vers. praeterea*, Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 56. *num.* 2. Ceuall. *comm. contra communes* , *tom.* 4. *q.* 900. *num.* 56. Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C , conclus.* 595. *à prin.* Castill. *controuers. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 119. *num.* 6. Ioan. Maria Nouar. *quaest. for. lib.* 1. *quaest.* 49. *num.* 4. Vincent. Fusar. *de substit. quaest.* 246. *num.* 16. Carol. de Graff. *d. except.* 33. *num.* 17. & 59. vbi addit conditionem necessariam per æquipollens impleri posse. Et non purificata conditione, ac si non esset factus, habetur actus, Surd. *cons.* 157. *num.* 7. & *cons.* 236. *num.* 6. & *cons.* 298. *num.* 36. Ioan. Maria Nouar. *d. lib.* 1. *q.* 40. *n.* 2. Castill. *d. cap.* 119. *num.* 5. *cum seqq.* Intrigl. *decis.* 21. *num.* 5. *lib.* 1. Cassanat. *cons.* 2. *num.* 28. & *seq.* Ioan. Anton. Mangil. *de imputat. q.* 62. *num.* 111. & *q.* 77. *num.* 51. Paria enim sunt nihil fieri , aut sub conditione fieri, quæ purificata non fuerit. Surd. *cons.* 371. *num.* 69. *c.* 70. plures de quibus Castill *d. c.* 119. *n.* 1.

4 Limita, quando conditio non stat per implere debentem , seu deuenit ad actum impossibilem implendi sine culpa implere debentis, Cuman. *cons.* 38. *circa fin.* Angel. *cons.* 301. *Factum tale, num.* 3. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 595. *num.* 32. *cum seqq.* Cardos. *d. verb. conditio* , *num.* 7. Rot. *decis.* 493. *num.* 3. & 6. *apud Farin. p.* 1. *recent.* Thom. Doct. *cons.* 93. *num.* 4. Mari. Anguisol. *cons.* 2. *num.* 19. Viui. *decis.* 383. *num.* 1. Carol. de Graff. *d. except.* 33. *num.* 22. Conditio enim habetur pro impleta eùm non stat per eum , qui illam adimplere debet , *l. iure ciuili, ff. de condit. & demonst. l. inter, & l. seq. C. eod. tit.* Surd. *cons.* 364. *num.* 7. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 3. *proem. n.* 18. Ioan Maria Nouar. *d. lib.* 1. *q.* 40. *n.* 7. Carol. de Graff. *de except.* 53. *num.* 14.

5 Conditio frustrà expectatur , cuius euentus nihil debet operari, *l. si quis ita scripserit, ff. de hered. instit. l. cùm heres, § fin. ff. de acquiren. hered.* Anton. Gom. *var. tom.* 1. *cap.* 2. *num.* 12. *prope fin.* & *cap.* 10. *n.* 17. *in fine.*

6 Conditione deficiente , contractus celebratus censetur resolutus ab ipso initio , *l. necessariò, §.* 1. *ff. de peric. & commodo rei vendit. l. pecuniam*, vbi Alexand. *num.* 4. *ff. si certum pet.* Menoch. *cons.* 144. *num.* 30. & 31. & *cons.* 139. & *seq.* & *cons.* 322. *num.* 39. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur , num.* 177. *C. de reuocand. donat.* vbi quòd defectus conditionis habet oculos retrò ad tempus dispositionis , Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 4. *num.* 23. Flamin. *de resign. benef. tom.* 1. *lib.* 1. *q.* 5. *num.* 27.

7 Conditione pendente actus non dicitur perfectus , suspendit enim conditio actum in effectum , vel euentum conditionis , *l. cedere diem, ff. de verb. signif.* Menoch. *cons.* 63. *à n.* 18. Surd. *cons.* 186. *n.* 12. & *cons.* 237. *n.* 7. & *cons.* 208. *num.* 11. Ioan Maria Nouar. *d. lib.* 1. *q.* 27. *n.* 5. Castill. *d. lib.* 5. *p.* 2. *c.* 119. *n.* 7. Intrigl. *d. dec.* 22. *n.* 6.

AXIOMA XLIX.

Confessio.

1 *Confessio est probatio omnibus melior , & efficacior.*
2 *Confessio non minus probat , quàm instrumentum.*
3 *Confessio erronea non nocet, & confiteri non videtur qui errat.*
4 *Confiteri non censetur aduersarij agentis intentionem, qui ad excludendum ius actoris exceptionem opponit.*

Confessio est probatio omnibus melior, & efficacior, quæ fieri possit , *l. cum te* , *C. de probat. l. cùm à matre* , *C. de rei vendicat. l. generaliter, C. de non numer. pecunia, cap. per tuas* , *de probat. cap. si cautio* , *de fide instrum.* Hippol. *sing.* 201. *num.* 2. & *sing.* 257. & *in rubr. C. de probat. num.* 81. & 82. vbi quòd est clarior probatio , quæ haberi possit, Alex. *cons.* 15. *Ex iis quae , in prin. lib.* 1. & *cons.* 213. *num.* 15. *lib.* 2. & *cons.* 141. *num.* 3. *vers. nulla* , *lib.* 6. Angel. Aretin. *cons.* 48 *Vid. in primo* , *num.* 3. vbi ait, quòd est melior probatio, quæ fieri possit , Paris. *cons.* 103. *num.* 10. *lib.* 3. Bald. *cons.* 195. *lib.* 2. vbi dicit quòd est principalissima omnium probationum, & *cons.* 353. *col.* 1. *lib.* 3. vbi refert, quòd vbi adest confessio partis , ibi est relaxatio omnis probationis , Riminald. iun. *cons.* 303. *num.* 3. *lib.* 5. vbi quòd est regina probationum, Crauet. *cons.* 380. *num.* 12. vbi ait, probationum omnium illustrissimam esse, Syluan. *cons.* 62. *num.* 1. Menoch. *cons.* 21. *num.* 14. & *de interdict. remed.* 1. *recuper. num.* 217. & *seq.* Mascard. *de probat. concl.* 326. *num.* 4. Surd. *dec.* 10. *num.* 12. & *cons.* 144. *num.* 39. & *de alim. tit.* 8. *priuil.* 30. *num.* 21. vbi ait, quòd plenè probat in iis, quæ pendent à voluntate confitentis, Gam. *Lusit. decis.* 165. *num.* 2. Iosephus Sesse *Arag. decis.* 125. *num.* 3. Anton. Monach. *Flor. decis.* 21. *num.* 8. & *decis.* 55. *num.* 25. Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 645. Rot. *decis.* 456. *num.* 2. *apud Far. p.* 1. *rec.*

2 Non minus probat confessio , quàm instrumentum , Ioan. de Anan. *cons.* 55. *num.* 3. habetque vim publicæ scripturæ , *l. cum te* , *Cod. de transact.* Paris. *cons.* 99. *num.* 12. *lib.* 3. Roland. *cons.* 6. *num.* 26. *lib.* 5. Mascard. *d. concl.* 1326. *num.* 4. Flamin. *de resignat. lib.* 11. *q.* 14. *num.* 73. Gam. *Lusit. decis.* 43. *n.* 1. Valasc. *de iure emphyt. q.* 7. *num.* 27. Cald Pereira *de potestate elig. c.* 7. *num.* 1. Imò est maior probatio , & fortior ea, quæ fit per testes, vel instrumentum, Bald. *cons.* 192. *Proponitur, col.* 2. *circa fin. lib.* 2. Crauet. *cons.* 61. *num.* 3. & *cons.* 171. *num.* 4. Roland. à Valle *cons.* 71. *num.* 41. & *cons.* 75. *num.* 24. *vol.* 2. Mascard. *de probat. in proem. q.* 7. *num.* 3. & ideo semper admittitur etiam vbi aliæ probationes non admitterentur , Marant. *de ordine iud. p.* 6. *art.* 5. *num.* 25. Surd. *cons.* 60. *num.* 1. & *cons.* 143. *num.* 39. Anton. Monach. *Flor. decis.* 1. *num.* 99. Ioan. Maria Nouar. *quaest. for. lib.* 1. *quaest.* 89. *num.* 2. & 5. Stephan. Gratian. *discept. for. tom.* 5. *cap.* 981. *num.* 34. Lud. Cenc. *de censib. p.* 1. *cap.* 4. *numer.* 20. quia facit rem notoriam , Mascard. *d. concl.* 1326. *num.* 4. Stephan. Gratian, *discept. for. cap.* 141. *num.* 9. & 10. Cardos. *in praxi iudicum, verb. confessio iudicialis numer.* 36. Farinac. *in praxi crim. q.* 81. *num.* 31. Cald. Pereira *de potest. elig. cap.* 7. *num.* 25.

3 Confessio erronea non nocet, & confiteri non

non videtur qui errat, *l. non videtur, ff. de confess. l. error. C. de iuris & facti ignor.* Socin. *reg.* 39. Antón. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 1. *num.* 66. Mascard. *de probat. concl.* 578. Surd. *cons.* 325. *num.* 17. Mari Antonin. *var. resolut. lib.* 3. *resol.* 1. *n.* 63. Card. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. C. conc.* 149. vbi *conti. seq.* agit quando confessio dicatur erronea, vel non Ioan. Maria Nouar. *quaest. for. lib.* 2. *q.* 89. *n.* 10. *in fin.*

4 CONFITERI non censentur aduersarij agentis intentionem, qui ad excludendum ius actoris exceptionem opponit, *cap. exceptionem* 63. *de regulis iuris, lib.* 6. Cou. *var. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 2. *vers. eodem iure*, Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 12. *n.* 16 Caeheran. *Pedem decis.* 178. *n.* 9. Franc. Milanen *Sicilia decis.* 3. *num.* 46. *lib.* 1. Bellon. *Gennen. decis.* 38. *n.* 8. *& decis.* 91. *num.* 1. Petr. Gregor. *Syntagm. iuris lib.* 21. *cap.* 17. *num.* 3. Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. verb. exceptio, num.* 16 Stephan Gratian. *Marchia decis.* 19. *num.* 19. Magon. *Florent. decis.* 44. *num.* 6. Cæs. Manent. *decis.* 69. *num.* 1. Camil. Borell. *in sum. omn. decis. tom.* 1. *tit.* 48. *num.* 22. Pyrrh. Maur. *de solut. cap.* 23. *num.* 1. Carol. de Grassis *de except. except.* 25. *numer.* 81. & 82.

AXIOMA L.

Coniectura.

1 *In claris non est opus coniecturis.*

1 CONIECTVRIS non est opus in claris, & praesumptio cedit veritati, *l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de legat.* 3. *l. non aliter. ff. eod. tit. l. continuus. §. cum ita, ff. de verb. obligat. l.* 1. *C. de legib.* Socin. *cons.* 13. *num.* 58. *vol.* 1. *& cons.* 9. *num.* 19. *vol.* 3. Roland. *cons.* 80. *num.* 51. *vol.* 3. Octau. Glorit. *resp.* 6. *num.* 72. Menoch. *de praesumpt. lib.* 2. *praes.* 31. *num.* 4. Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 11. *quaest.* 5. *num.* 16. Surd. *cons.* 141. *num.* 9. *& cons.* 454. *num.* 49. *& decis.* 210. *num.* 1. *cum seq.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. verbum, num.* 35. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 4. *proœm. num.* 68. *cum seq.* Ioan. Franc. Leo *in Thesauro fori ecclesiast. p.* 3. *cap.* 7. *num.* 63. Anton. Monach. *Florent. decis.* 1. *num.* 20. *& decis.* 13. *num.* 16. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 3. *num.* 9. *& resol.* 18 *num.* 9. Rot. *decis.* 43. *num* 5. *& decis.* 21. *num.* 5. *apud Farin. p.* 1. *recent.* Dionys. Paul *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap.* 4. *num.* 15. Mangil. *de imput. q.* 39. *num.* 8. Intrigl. *cons.* 4. *num.* 9. *& cons.* 13. *num.* 95. *& cons.* 20. *n.* 25. *lib.* 1. Stephan. Gratian. *discept. for. tom.* 5. *c.* 824. *num.* 10.

AXIOMA LI.

Connexa.

1 *Connexorum idem est iudicium.*
2 *Connexa & indiuidua reputantur idem.*
3 *Connexum quibus modis dicatur, remissiuè.*

1 CONNEXORVM idem est iudicium, *l.* 3. §. *iudicio contrario, ff. de contrat. act. tutel. l. proinde, ff. ad legem Aquil. l. cùm actum, ff. de negot. gestis, cap. translato, de constit. cap. praeterea, de officio deleg.* Marsil. *sing.* 251. *Connexorum*, Decian. *cons.* 45. *num.* 17. *cum seqq. lib.* 1. Crauet. *cons.* 275. *num.* 3. *cum seqq.* Castren. *cons.* 100 *n.* 2. *cum seqq. lib.* 1. Ioan. de Imola *cons.* 139. *num.* 6. *& seq.* vbi limitat, quando connexitas non est proxima, sed remota, Cott. *in memorab. verb. connexorum, pag. mihi* 166. Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 31. *num.* 16. *cum seqq. & cons.* 196. *num.* 9. *& cons.* 338. *num.* 3. *& decis.* 199. *num.* 13. Ioan. Franc. Leo *in Thesauro fori ecclesiast. p.* 3. *cap.* 7. *num.* 71. Escob. *de ratiocin. cap.* 13. *num.* 11. Hieron. Fernandez de Ottero *in repet. cap. fin. de pactis, n* 6. Mari. Antonin. *variar. resolut. lib.* 3. *resol.* 9. *num.* 2. Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 43. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap.* 5. *num.* 37. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. C. concl.* 626. *per totam.* Sigism. Scacc. *de appellat. q.* 17. *limit.* 21. *sub num.* 26. vbi ait, quòd connexa, & indiuidua reputantur idem, & nihil fieri potest contra vnum ex indiuiduis, quin fiat contra alterum, de quo etiam Anchar. *cons.* 160. *num.* 2. Crauet. *cons.* 275. *num* 4. *&* 5. *& cons.* 461. *num.* 50. *& cons.* 936. *num.* 27. *& seq.* Surd. *d. decis.* 199. *num.* 13. vbi quòd connexa dicuntur indiuidua. Idem Sigism. Scacc. *de iud. lib.* 2. *c.* 11. *num.* 307. vbi limitatur quando est diuersa ratio, Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 851. Castill. *controu. tom.* 5. *p.* 1. *c.* 165. *num.* 15. *cum seqq.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & variat. fori q.* 64. *sect.* 1. *& q.* 45. *sect.* 2. *num.* 11. *&* 16. *& quaest. forens. lib.* 1. *q.* 111. *num.* 16. *&* 113. *num.* 14. *& q.* 151. *num.* 8. *& q.* 155. *num.* 8. Ouid de Amic. *de iur. emphyt. q.* 80. *num.* 103. Alphons. de Narbona *l.* 20. *gl.* 22. *num.* 36. *tit.* 1. *lib.* 4. *Recopil.*

3 CONNEXVM quibus modis dicatur, latè ostendit Ioan de Imola *cons.* 139. *Praefatus Simius, à princip.* Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 625. *per totam.*

AXIOMA LII.

Conscientia.

1 *Conscientiam, quam quis habet scrupulosam, nisi deponat, errorem non euadet.*
2 *Conscientia dicitur à conscio, quasi sciat, & cognoscat seipsam.*
3 *Conscientia quid sit, ostenditur.*

1 CONSCIENTIAM, quam quis habet scrupulosam, nisi deponat, errorem non euadet, *c. per tuas* 2. *de simon.* Ioan. Paul. Lancel. *lib.* 1. *regul. ex vniuerso Pontificio iure exceptarum, pag.* 65. Dicitur 2 Conscientia à conscio, quasi sciat, & cognoscat se ipsam, & quid sit, relatiuè Ioan. de Anania *cons.* 35. *num.* 5. vbi Bologn. *num.* 10. asserit, Conscientiam esse iudicium mentis consonans in quodam naturali iure, alienam quodammodo à rigore & subtilitatibus iuris, & *numer.* 9. ait, quòd Con- 3 scientia nihil aliud est, quàm sensus animae cognoscentis bonum, & malum, & quid intrinsecus latens in mente, quòd probari non potest directò, refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit. C. concl.* 742. *à princip.*

* * *

AXIOMA

AXIOMA LIII.

Consensus.

1 *Consensus non trahitur ad ignorata, & non cogitata.*

2 *Consensus non trahitur ad dolosè disposita.*

1 CONSENSVS non trahitur ad ignorata, & non cogitata, *l. si per errorem, ff. de iurisd. omn. indic. l. nec ignorans, de donat.* Federic. de Senis *cons. 325. Super eo quod, n. 2.* Castren. *cons. 343. Considerandum, & cons. 386. Siue dicamus, in fine, lib. 1. & cons. 377. num. 2. lib. 2.* Roman. *cons. 273. Clarum est, col. 1. vers. ad hac autem,* Crauet. *cons. 257. num. 1.* Dyn. *cons. 50. In questione pramissa, num. 5.* Osasch. *Pedem. decis. 90. num. 16.* latè Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 734. per totam,* vbi *num. 58.* ampliat, etiamsi interuenerit iuramentum, quia adhuc consensus iuratus non trahitur ad ignorata, & incogitata, & *à num. 65.* quòd sufficit cogitatus in genere.

2 CONSENSVS non trahitur ad dolosè disposita, Sociu. *cons. 159. In prasenti consultatione, num. 29. & 30. lib. 2.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 13. q. 3. num. 5. cum seqq.* Card. Tusch. *d. lit. C. concl. 754. num. 48.*

AXIOMA LIV.

Consequens.

1 *Consequens qui vult, vult etiam suum necessarium antecedens. Intellige in iis, qua pendent à mera voluntate disponentis, aliàs secus, vt num. 2.*

3 *Consequens vbi falsum est, antecedens subsistere non potest.*

4 *In consequentiam qua veniunt, non sunt attendenda.*

1 CONSEQVENS qui vult, vult etiam suum necessarium antecedens, *l. ad rem mobilem, l. ad legatum, ff. de procurat. l. qui proprio, §. qui alio, ff. eod. tit. l. illud, ff. de acquir. rerum domin. l. 2. §. inspectio, ff. quemadmod. testam. aper. l. 1. §. 1. ff. si vsusfr. petat. l. denique, §. interdum, ff. de pecul. legat. l. legatis, ff. de adimend. leg. l. 2. ff. de iurisdict. omnium iud. §. idem iuris, Instit. ex quibus causis man. non licet,* Angel. Aretin. *cons. 20. Visis actis, num. 21. cum seq. vers. quin qui vult,* Castren. *cons. 306. col. 1. vers. qui autem, lib. 2.* Anchar. *cons. 261. Videtur prima facie, in princip.* Abb. *cons. 101. Videtur primò, col. 2. vers. sed pradictis non obstantibus, num. 3. lib. 2.* Alex. *cons. 110. Attentis, n. 3. lib. 5.* Euerard. *in topicis legalib. loco 95.* Ruin. *cons. 119. num. 14. lib. 2.* Curt. iun. *cons. 121. num. 11.* Menoch. *de prasumpt. lib. 4. pras. 68. num. 6.* Rimin. iun. *cons. 21. num. 36. lib. 1.* Fusar. *de substitution. q. 241. num. 67. & q. 480. num. 21.* Anton. Gom. *tom. 1. var. cap. 3. num. 23.* Surd. *decis. 70. num. 3. & decis. 94. num. 6. & num. 32. & decis. 303. num. 9. & cons. 447. num. 3.* Pichard. *in princip. Instit. de acquisit. per arrog. num. 16.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. glos. 5. n. 53.* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de funere clericorum personali, §. 14. num. 22.* Escobar. *de ratiocin. cap. 25. num. 11.* Sigism. Scacc. *de appellationib. q. 1. num. 26. in fine,* Vgolin. *de officio, & potest. Episcopi cap. 27. §. 1. num. 1.* latè Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 757.* Rot. *decis. 44. num. 2. & decis. 105. num. 5. apud Farin. p. 1. recent.* Stephan. Gratian. *disceps. forens. tom. 5. cap. 924. n. 17. & 46.* Fusar. *de substit. q. 480. num. 21. & q. 411. num. 67.* Duran. *Rota decis. 185. num. 18.*

2 Declara, vt procedat in iis, quæ pendent à mera voluntate disponentis, aliàs secùs, vt per Ægid. Bellam. *cons. 30. n. 4.* Angel. Aret. *cons. 20. Visis actis, num. 21. in fine, & 22. vers. quin qui vult, & cons. 22. Viso ait libello, num. 21. vers. & qui vult antecedens,* Crauet. *cons. 134. num. 45.* quos refert Cardin. Tusch. *d. concl. 757. n. 76. & 77.*

3 CONSEQVENS vbi falsum est, antecedens subsistere non potest, *l. 2. §. minus datto,* vbi glos. & DD *ff. si certum pet.* Euerard. *in topicis legalib. loco 97. in princip.* Surd. *cons. 428. num. 11.* Sigism. Scacc. *de iudic. lib. 2. cap. 9. num. 776.* Stephan. Gratian. *d. tom. 3. cap. 972. num. 9.* Consequens enim sine antecedenti stare non potest, Mantic. *decis. 57. num. 4.* vbi subdit, locum habere etiam in sententiis.

4 In consequentiam quæ veniunt non sunt attendenda, imò attendendum est quod principaliter agitur, non quòd incidenter, *l. 5. ff. de auctorit. tutor. l. si, qui, ff. de liberali causa, l. verum, ff. de furtis, l. si quis nec causam,* vbi latè Ial. *num. 3. cum multis seqq. ff. si certum pet. l. conditionibus, ff. de condit. & demonstrat.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 45. §. 1. num. 33.* Monet. *de distribut. quotid. p. 1. q. 5. num. 23.* Ludou. Cenc. *de censib. p. 2. c. 1. q. 3 art. 8. n. 17.* Reinos. *in obseru. practi. obs. 7. num. 34. obs. 36. num. 9.*

AXIOMA LV.

Consilium.

1 *Consilia multorum sunt tutiora, quia sincerius est iudicium, quod plurimorum sententia comprobatur.*

2 *Consilij natura est; vt quamuis excitet ad deliberandum, non tamen obliget ad sequendum.*

3 *Consilium mutare in melius sapientis est.*

1 CONSILIA multorum sunt tutiora, quia sincerius est iudicium, quod plurimorum sententia comprobatur, *cap. prudentiam, de offi. io deleg.* Anch. *cons. 157. Summa prudentia, num. 3.* subdens, quòd consilia vbi multa, multa salus, refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 764. in princip.* vbi *num. 3.* subdit, quòd hac de causa propter multitudinem sapientum, qui astare solent Cæsari, & Principi, Princeps non errat in iure.

2 CONSILII natura est, vt quamuis, excitet ad deliberandum, non tamen obliget ad sequendum, *l. cùm pater 77. §. mando,* & ibi Bart. *ff. de legat. 2. l. 1. §. idem Pomponius,* vbi glos. *verb. quia rem, ff. depositi, l. 1. §. si verò suaserit, ff. de penu, l. si et, ff. mandati, cap. cùm olim, de arbitris,* Emman. Costa *in l. cùm tale, §. si arbitratu. limit. 11. num. 1. ff. de condition. & demonstrat.* Cou. *in cap. quamuis pactum, de pactis, lib. 6. p. 2. §. 2. n. 6. & 7. vers. secundum, & de sponsalib. p. 2. cap. 5. §. 8. num. 3.* Garc. *reg. 10. num. 1.* Menoch. *de prasumpt. lib. 6. pres. 34. num. 23. cum seq.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 78. & 196.* Pichard. *ad §. 3. Instit. de pupill. substit. n. 9.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. sine curatore, num. 106. C. de in integ. restit. minor. & de nominat. emphyt. q. 1. num. 39.* Gutier. de

de tutel.p.1.cap.8.n.4. Gonzal.ad reg.8.C ·ncel.gloſ.46. n.36.cum ſeqq. Sanch de Matrim.lib.1 diſp 34 n. 24. Accac.Anton.in comment.ad l.3.n.67.ff. de cōdit. & demonſtrat.& ad l.Titio centum. §. Titio centum.n.64. & 65.ff.eod.tit.

3 CONSILIVM mutare in melius ſapientis eſt, l.nonnunquam, vbi gloſ. ff. de collat. bonorum, princip. Inſtit.de legatis, Rebuff. in tract. nominat.q. 17. num.4.Bertazol.in repet.l.ſi quis maior. C. de tranſact. num.282. Sigiſm. Scacc.de appellation.q.17.limit.47. memb.1.num.33 Et vnicuique licet, gloſ.in d.l. nonnunquam, auth.de nudi.§.1.collat.4.cap.mutare, de regulis Iuris, lib.6.Thom.de Thomaſſet, in floribus legum. reg. 186. vbi ait procedere, niſi lex in aliquo caſo reſiſtat, vel niſi mutetur in alterius præiudicium & damnom, Surd.conſ. 167. num.10. Cardin. Tuſch. pract. concluſ. tom. 5. lit. M. concl. 435. Alphonſ. Narbona l. 35. gloſ. 5. num. 19. tit. 3. lib.1. Recopil.

AXIOMA LVI.

Conſuetudo.

1 *Conſuetudo dicitur forma, & quaſi alterum ius naturale.*
2 *Conſuetudo æquipollet veritati.*
3 *Conſuetudo facit de non licito licitum, & è contrà, quoad pœnam temporalem, vt n.4.*
4 *Conſuetudo parem vim habet cum lege.*
6 *Conſuetudo eſt optima legum interpres.*
7 *Conſuetudo poteſt introducere quicquid poteſt priuilegio concedi.*
8 *Conſuetudo eſt interpretatiua priuilegiorum, & ſcripturarum.*
9 *Conſuetudo poteſt quicquid poteſt pactum.*
10 *Conſuetudo poteſt quicquid poteſt præſcriptio.*
11 *Conſuetudine introduci poteſt quicquid poteſt ſtatuto.*
12 *Conſuetudo eſt interpretatiua contractuum.*

1 CONSVETVDO dicitur forma, & quaſi alterum ius naturale, ac proinde omnia poteſt, Bald.conſ.433.Apud eos caſtrum, col.4.verſ.decimo probatur, lib.3.Surd.de aliment.tit.1.n.7.Cardin. Tuſch. pract.concluſ.tom.2. lit. C.concl. 806. num. 16. Franc. Nuñez de Valeſco en los dialogos de contencion de la milicia y ſciencia, dialog.3.pag.mihi 76.verſa.

2 CONSVETVDO æquipollet veritati, l. 1.ff. de ſeruit.& aqua, Bald.conſ.289. Quia conſuetudo, in princip.lib.4. Card. Tuſch.d.concl.806.num.17. Ioan. Anton. Mangil.de imputat.q.77.n.25.

3 CONSVETVDO facit de non licito licitum, & è contrà, ac proinde excuſat ab omni pœna, ſi fiat actus non licitus, Bart. in l.ſi fugitiuus. §. apud Labeonem.ff.de aedilit. edicto, Dec.conſ. 270. col. pen. Grat.conſ.39.& 49.lib.2. Crauet. conſ.145.n.12. & conſ.924.n.16. Roland.conſ.58.num.19.lib.4. Mexi.in tract.taxa panis, concl.3.n.25.Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ.62.n.14. Seraphin. de priuileg.iuram. priuil. 83. n.56.Card.Tuſch.d.concl.806.n.18.Gotier.pract.lib.3. q.29.n.22.

4 Declara procedere quoad pœnam temporalem, quia quoad pœnam peccati & ſpiritualem, conſuetudo non facit de illicito licitum contra legem, gloſ.in cap. denique. 4. diſt. & in cap. cum venerabilis, de conſuetud. Felin.in cap.ex tenore.num. 12. verſ. declara,de reſcript. Bero. conſ.267.lib. Roman.con.466. Videtur, in princip. num.1. Cæpol. conſ. 49. Crauet. conſ.6 num. 103. Card.Tuſch. d.concl. 806. num.21. & 22.

5 CONSVETVDO parem vim habet cum lege, l.de quibus, ff.de legib.§. ex non ſcripto, Inſtit. de iure nat.gentium, cap. fin. de conſuetud. cap. conſuetudo. 1. diſt.l. 2 C. quæ ſit longa conſuetudo, Guid. ſing. 865. Thom de Thomaſſet.in floribus legum.reg.78. Bellet. diſquiſ.clerical.p. 2. tit. de fauore clericor. perſon. §. 5. n.10.Bernard.Græuæ.ad practic. Camera Imper.lib. 1. concl.36. Giurba in conſuet. Meſſanen. in proœm.n. 12. Mangil.de imputat.q. 15. num. 2. Stephan. Gratian. diſcept.for. c. 801. num. 11. & 12. & c. 892. num. 17. Vnde venit appellatione iuris, Meoch. quaſt. frequent. cap. 3. num. 52. Bernard. Græuæ d.concl.39.n.2. imò præualet iuri ſcripto vbi ſonat in turpe, l. de quibus, & l.ſeq.ff.de legib. Pariſ. conſ.13. num. 18. & ſeq.& conſ.14.n.5.& conſ.21. n. 14. lib. 1. Mangil. d. tract.de imputat.q.74.num.4. Et eſt potentior ſtatuto, Gonzal.ad reg.8. Cancell. gl.45. §. 1. num. 78. Ioan. Maria Nouar.quaſt.forenſ.q.103.n.2.

6 CONSVETVDO eſt optima legum interpres, l. minimè.ff.de legib.l ſi de interpretatione.ff. eod. tit. cap. cum dilectus, de conſuetud. Syluan. conſ. 88. n. 27. Tiraq de nobilit.cap.10.n.9. Afflict.Neapol.deciſ.286. num.9.& deciſ.173.num.3.Menoch.conſ.32.num. 44. & conſ.390.num.21.& conſ.577. num. 2. & 3. vol. 5. Maſcard. de probat. concl. 1415. num. 10. Brunor à Sole in locis communib. verb. conſuetudo 6. Cardoſ. in praxi iudicum, & Aduocat. eod. verb. num. 3. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, C. de in integ. reſtit. minor. verb.contractum. num. 29. Bellet. diſquiſit. cleric.p. 1. tit.de clerico debitore.§.12.num. 27. Mendez à Caſtro. in praxi Luſit.lib. 2.cap.1.num. 12. Camill. Borell. in ſumma omnium deciſ.tit.14.num.88. Cened. practic & canon. quaſt.lib.1.q.3.num.11. Rot.deciſ.742.num.15. in fin. apud Farinac. p. 1. recent. Maril. deciſ. 74. num. 4. Giurba conſ.crimin.19.n.41.& 54.& conſ. 39. num.64.

7 CONSVETVDO poteſt introducere quicquid poteſt priuilegio concedi, Oldrad. conſ. 172. Quia omnes, in princ.& conſ.146.in fine,& conſ.254. num.8.verſ.quinimò opponitur, Anchar.conſ.50.Conſuetudo, Bald.conſ.49.In facto, lib.1.vbi quod circa iuriſdictionem conferendam æquiparantur conſuetudo, & priuilegium, & conſ. 289. Quia conſuetudo, in princip. lib. 4. vbi quòd pedagium poteſt de conſuetudine competere, ſicut ex priuilegio, refert Card. Tuſch.d.tom. 2. concl.808. per totum, vbi num. 13. poſt Bald. conſ. 338. in fin. lib. 1. ſubdit, quòd priuilegium dicitur eſſe maioris auctoritatis, quàm ſimplex conſuetudo, & num. 13. poſt Zabarel.in Clem. 2. §. illi verò. num. 4. in 10.notab. de atate, & qualit. declarat, quòd ſemper à pari non procedunt conſuetudo, & priuilegium, quia ſi derogatur conſuetudini, non cenſetur derogatum priuilegio.

8 CONSVETVDO eſt interpretatiua priuilegiorum, & ſcripturarum, quæ ex decennij lapſu interpretantur, Molin. de primog.lib.2. cap.6.num.57. Gutier.pract.lib.5.q.62. n. 26. Molin.de Iuſtit. tom. 3. diſput.590.coniect.9.

9 CONSVETVDO poteſt quicquid poteſt pactum, Gemin.conſ.139.num.1. in fine, vbi intelligit affirmatiuè, Bald.conſ.349.Sic hoc quaritur, in fine, verſ. in contrarium, lib.5.vbi quòd valet conſuetudo in iis, quæ ſunt valida per pactum, Cardin. Zabarel.conſ. 246.n.3. vbi intelligit, quando ab eodem procedit conſuetudo,& pactum, Card. Tuſch. d.tom.2.lit.C. conc.807.

CONSVETVDO

10 CONSVETVDO potest quicquid potest præscriptio,& quæ per præscriptionem induci possunt, multo magis per consuetudinem, Federic. de Senis *cons.151. Thema tale est, in princip.n.1.vers.nec credo*, Ægid. Bellam.*cons.17.n.4.vers. circa secundum*, Card. Tusch.*d.tom.2.lit.C.concl.809.*

11 CONSVETVDINE introduci potest quicquid potest statuto, Lap.*alleg.43.in fine*, Franch.*in c.vnic. §.statuimus,in fine,de clericis non resid.lib.6.* Federic.de Senis *cons.17.num.3.vers.praeterea,& cons.277.num.1. circa fin.vers. secundo probatur*, vbi quòd regulariter valet argumentum de vno ad aliud, Crauet. *cons. 137.n.3.* Alex.*cons.54.n.7.vers.si ergo, lib.5.& consil. 119. Quoniam,num.9.vers.quia à pari procedunt.lib.6.* vbi quòd quantum ad causam efficientem sunt paria refert Cardin. Tusch. *dict. tom. 1. concl. 810. per totam.*

12 CONSVETVDO est interpretatiua contractuum, *l.quod si nolit.§.qui assidua, ff.de aedilit.edicto*, Magon.*Florent.decis.56.n.3.& Lucensi decis. 7.n. 21.* Menoch.*de arbitr.casu 83.num.*10.Camill.Borrell.*in summa omnium decis.tit.14.num.93.* Surd. *decis. 123. à num. 11.* vbi ait, quòd facit contrahere partes secundùm eam, *& de alimen.tit.1.q.66.num.6.*vbi dicit, quòd qualibet dispositio recipit interpretationem à consuetudine.

AXIOMA LVII.

Contractio, Contrahens.

1. *Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.*
2. *Contractus claudicare non potest, quia debet esse obligatorius hinc inde.*
3. *Contractus non debet operari vltra intentionem agentium.*
4. *Contractus sunt ab initio voluntatis, ex postfacto necessitatis.*
5. *Contractus aut totus acceptandus, aut totus repudiandus.*
6. *Contractus omnis,seu qualibet dispositio, promissio, vel pactum, intelliguntur, rebus sic stantibus.*
7. *Contractus recipiunt interpretationem ex tacita mente contrahentium.*
8. *Contractus vniuscuiusque initium spectandum est,& causa.*
9. *Contractibus omissum habetur pro omisso.*
10. *Contrahentes,sicut & testator, videntur se conformare cum Iure.*

1 CONTRACTVS ex conuentione partium legem accipiunt,*l.1.§.si conueniat.ff. depositi, l. contractus,ff.de regulis iuris, l.lege,ff.de pactis conuent. l.1.C.de oper. libert.l. 1. C. commodati, cap. contractus 85.de regulis iuris, lib.6.* Castr.*consil.471. Viso supradicto, in princ.lib.1.& cons. 145. Videtur dum est,in fine, & cons.119. la causa, qua vertitur, col.2.vers.contractus autem, lib.2.* Soc.*consil.167. Non inutili, vers.postremo, & consil.154. Consultationem,circa princ.lib.2.* Thom.de Thomassec. *in floribus legum. reg. 8.* vbi dicit procedere, quando contractus sunt legitimè facti, Petr. Greg.*de concess.feud p.3.q.11. vers. ex praemissis*, Menoch.*cons.52.n.58.& cons.477.num.3.* Oct. Glorit.*resp.7.num.61.* Surd.*cons. 383. num.6.* Cald. Pereira *de renouat.emphyt.q.11. num. 19. & quaest. forens.cons.38.num.1.* Pichard.*ad §.si quis alium,num. 2. Instit.de inutilib.stipula.* Seraphin. *decis.787. num.2.* August. Barbosæ de Axiom.Iur.

Cardos. *in praxi iudicum, & Aduoc. verb. contractus. n.12.* Card. Tusch.*pract.concl.tom.2.lit. C.concl. 980.* Rot.*decis.689.n.4. apud Farin. p. 1. recent.* vbi quòd à partium conuentione recipit formam contractus, *& decis.415.num.4 apud eund.d.p. 1. recent.* vbi ampliat,etiamsi fuerit conuentum vltra,vel præter naturam contractus.

2 CONTRACTVS claudicare non potest,quia debet esse obligatorius hinc inde, *l. Iulianus, §. si quis,ff.de actionib.empti, l.si cum dies, §.pen.ff.de recept.arbitr.l. Labeo, ff. de verb. signif.* Alex. *cons. 40. Circa primum, in princip.lib.5.& cons. 121. Visis, in princip.eod.lib.5.& cons.23. Considerata, num. 6.& 7. lib.7.* Ægid. Bellam.*consil.33.col.pen.num.62.* Thom. de Thomass.*in floribus legum.reg. 84.* vbi ait procedere,quando militat eadem ratio,Menoch.*cons 122. n.39.* Surd. *decis.52.n. 9.* Card. Pereira *in l.si curatorem,verb.hunc contractum,n.4. C.de in integ.rest.minor.* Francisc.à Sousa *in repet.§.actionum, Instit.de actionib.n.4.n.27.* Card. Tusch. *d.tom.2.lit. D. concl.982. per totam*,vbi *à n.10.* multipliciter limitat, Mantic. *decis.186.n.4.*

3 CONTRACTVS non debet operari vltra intentionem agentium,*l. non omnis,ff.si certum petatur, l.in agris,ff.de acquir. rerum dominio,l. 2.ff.de his, quae in testam.delentur,l.legata inutiliter,ff.de legat.1.l. cùm tale,§.vlt.ff.de condit.& demonstr.l.lege cum Geminiano,C.de transact.* Conan.*comment.iuris ciuilis lib. 7. c.1.n.13.* Anton.Gom.*l.Tauri.n.14.*

4 CONTRACTVS sunt ab initio voluntatis, ex postfacto necessitatis,*l.non idcirco in fin.ff. de contrah.empt. l.si mandauero, §.sicut, ff.mandati, l.cuius bonis,in princip.ff.de curat.furios.l.sicut ab initio,C. de action. & obligat. l.si contractus, C. de rescind. vendit. l.quamuis, C. de transactionib. l. eo quod. C. si certum petatur, l. si quis argentum, §. fin. de donation.* Alex. *cons.40. Circa primum, num.2.lib. 5.* Bald. *cons. 381. Factum tale est,lib.4.* Tiraq.*in l.si vnquam,verb.libertis,num.15.C.de reuocandis donat.* Gutier.*practic.lib. 5. q.43.n.14.* Thom. de Thomass.*in floribus legum,reg.6.* vbi ait procedere,quando contractus iure sunt perfecti, secus verò si superueniat fraus,& dolus, vel ab eis de consensu vtriusque partis recedatur, Flamin. Paris.*de resignat. benefic.lib.1. q. 13.n.7.* Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat.verb.contractus,num.8.* Seraph.*decis.427.num.1.* Card. Tusch. *d.tom.2.lit. C, concl.983.per totam*, vbi *num.5.* limitat in contractu nominato conditionali celebrato gratia vnius partis tantùm, quia potest reuocari pendente conditione.

5 CONTRACTVS aut totus acceptandus, aut totus repudiandus,*l.cùm quaeritur,ff.de administ.tutor. l. nam absurdum, ff. de bonis libert.* Tiraq. *de retract. conuent.ad fin.tit.num.4.cum seqq.* Stephan. Gratian. *discept forens.cap. 301.num. 57.* Cald. Pereira *quaest. forens.cons.39.* Fachin.*cons.59.n.30.lib.1.*

6 CONTRACTVS omnis,seu qualibet dispositio,promissio,vel pactum, etiam iuramento firmata, intelliguntur rebus sic stantibus, *l.continuis, §. cùm quis, ff.de verb.obligat.l.quod seruus*,vbi gloss. *ff. de condict.ob causam, l.quaro, §.inter locatorem, ff.locati*, Hippol.*cons.76.num.31.vol. 1.* Tiraq. *in l.si vnquam,in princ.num.166.C.de reuocand.donat.* Mascard. *de probat.concl.1131.num. 17. & concl. 1157. num.7.* Surd.*cons.418.num.8.& cons.445. num. 35.& de alimentis tit.1.q.15.num.187.& tit.8.priuil.56.num. 61. & decis.326.num.31.* Gutier. *practic.lib.3.q.42.n.37. & 38.& de tutel.part.1.cap.1.num.23.* Flamin. Paris. *de resignat.benefic.lib.1.q.14.num.11.& lib. 3.quaest.18. n.123.* Cal.Pereira *in resp.pro Duce Pastrana, num.6.&*

& in resp. pro D. Roderico à Sylua, vers. ad hac, Steph. Gratian *discept. forens. cap.* 96. *num.* 13. Aloyſ. Ricc. *collect. decis. p.* 5. *collect.* 1771. Matt. *de claus. part.* 1. *claus.* 127. *num.* 1. *cum seqq. & p.* 13. *claus.* 73. Hieron. Fernandez de Ottero *select. interpr. lib. vnic. in interp. c. fin. de consuet. n.* 77. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resol.* 55. *num.* 29. 31. *&* 32. Rot. *decis.* 606. *num.* 3. *apud Farin. collect.* 1. *nouissimarum*.

7 CONTRACTVS recipiunt interpretationem ex tacita mente contrahentium, *l. in conuentionalibus, ff. de verb. obligat.* Perez *ad tit.* 7. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 188 Et in contractibus potius mens, quàm verba sunt attendenda, Molin. *de primogen. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 20.

8 CONTRACTVS vniuscuiuſque initium ſpectandum eſt, & cauſa, *l. si procuratorem, in prin. §. ff. mandati, l.* 1. *§. non solum ff. de posit. l. si tamen, ff. ad Macedon.* & conclusio attenditur, *l. si dominus, ff. de praescript. verbis*, Stephan Gratian. *discept. forens. cap.* 115. *num.* 35. Mantic. *decis.* 70. *num.* 1. *& decis.* 78. *num.* 1.

9 CONTRACTIBVS omiſſum habetur pro omiſſo, *l. quicquid astringenda, ff. de verb. obligat.* Pariſ. *consil.* 117. *n.* 6. Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 76. *& decis.* 283. *n.* 5.

10 CONTRAHENTES, ſicut & teſtator, videntur ſe conformare cum iure, *l. haeredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebell. l. quaero, §. inter locatorem, ff. locati*, Menoch. *cons.* 111. *n.* 17. Maſcard. *de prob. concl.* 14. *à n.* 2. Gam. *Lusit. decis.* 16. *n.* 4. *& decis.* 139. *n.* 6. Surd. *Mant. decis.* 8. *num.* 11. Gutier. *cons.* 18. *num.* 7. *cum seqq. & practic. lib.* 3. *q.* 70. *num.* 29. *& quaest.* 101. *num.* 3. Valaſc. *consil.* 134. *n.* 11. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 9. *n.* 10. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5. *num.* 81. Card. Seraphin. *dec.* 164. *num.* 15. vbi dicit, quòd cenſentur ſe conformare cum ſtatutis loci, in quo contrahitur.

AXIOMA LVIII.

Contrarietas, Contrarium.

1 *Contrarietas est vitanda, & conciliandae in omni dispositione.*
2 *Contrarietas ex propositione contrariorum inducitur.*
3 *Contraria simul esse non possunt, secus si diuersis respectibus.*
4 *Contraria non possunt esse sub eodem subiecto.*
5 *Contraria plura incompatibilia si concurrant, praualent vltima.*
6 *Contraria allegans non auditur, nisi quis velit contra diuersas personas experiri, vt n.* 7. *vel vbi quis in diuersis iudiciis experitur, n.* 8.
9 *Defendens se potest contraria allegare.*
10 *Appellans potest etiam dicere de nullitate sententia, licèt sint contraria.*
11 *Contrariorum eadem est disciplina, nisi militet diuersa ratio.*
12 *Contrariorum contraria est ratio, & contrarius effectus.*
13 *Contrarium effectum non debent operari indulta ad vnum finem.*
14 *Inducta in fauorem, contrarium effectum non debent operari.*

1 CONTRARIETAS eſt vitanda, & conciliandae in omni diſpoſitione, *l. vbi repugnantia, ff. de regulis iuris*, ap. cùm expediat, *de elect. lib.* 6. Alex. *cons.* 141. *Visa testamento, num.* 4. *&* 5. *lib.* 2. Surd. *decis.* 276. *num.* 3. Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 95. *num.* 7. Socin. *cons.* 159. *num.* 19. *lib.* 2. Franc. Aretin. *cons.* 9. *Eleganter, in princip.* vbi quòd interpretatio debet fieri, vt tollatur contrarietas, vel perplexitas, Crauet. *cons.* 70. *num.* 5. vbi dicit, quòd ea interpretatio ſumenda eſt in omni materia, per quam non inducatur contrarietas, ſed induci concordia debet etiam impropriando verba, & *num.* 8. quòd per ſubauditos intellectus nunquam poteſt induci correctio diſpoſitionis, Gemin. *cons.* 152. *in princ. & n.* 5. Bald. *cons.* 181. *Verba dicunt, lib.* 1. Abb. *cons.* 9. *Omissa, n.* 1. *in fine, lib.* 2. refert plura de hac materia Cardin. Tuſch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1008. *per totam*, vbi *n. m.* 37. limitat, vbi non eſt conciliatio, quia tunc vltima derogant prioribus, & *num.* 39. limitat etiam quando vnum eſt ſpeciale, aliud generale, quia ſpeciale praeualet, ſiue poſterius, ſiue anterius compilatum. Inducitur autem contrarie- 2 tas ex propoſitione contrariorum, veluti quod quis ſit legitimus & illegitimus, praeſens & abſens, fatuus & ſanae mentis, virgo & corrupta, &c. gloſſ. *verb. directo contrariis, in Clem. testibus, de testib.* Cagnol. *in d. l. vbi repugnantia, num.* 1. Bald. *cons.* 126. *Attento petitione, in fine, lib.* 2. Card. Tuſch. *d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1007. *à princip.*

3 CONTRARIA ſimul eſſe non poſſunt, *l. mutuis, ff. pro socio, l.* 1. *C. de furtis*, Menoch. *remed.* 5. *retin. num.* 516. Anton. Monach. *Lucensi decis.* 25. *num.* 6. & ſe inuicem eliciunt, & mutuò ſe expellunt, & vno poſito remouetur alterum, Surd. *decis.* 24. *n.* 10. *& decis.* 92. *num.* 11. *& cons.* 111. *num.* 16. *& cons.* 218. *num.* 43. *& cons.* 310. *num.* 11. *& cons.* 435. *num.* 15. *& consil.* 481. *num.* 7. *& cons.* 487. *num.* 14. *& cons.* 524. *num.* 20. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 54. *num.* 14. *& gloss.* 57. *num.* 6. Steph. Grat. *discept. forens. tom.* 5. *c.* 892. *num.* 18. *& cap.* 894. *num.* 4. Sigiſm Scacc. *de commerc. & camb. §.* 6. *gloss.* 1. *num.* 24. quia ad remotionem vnius ſequitur remotio alterius, *l. si inter, ff. de except. rei iudic.* Diuerſis tamen reſpectibus duo contraria procedere poſſunt, Tiraq. *de nobilit. cap.* 28. *num.* 23. Farin. *in praxi crim. part.* 4. *consil.* 50. *num.* 63.

4 CONTRARIA non poſſunt eſſe ſub eodem ſubiecto, gloſ. *in l. fin. ff. de diuort.* Bernard. *reg.* 25. Alciat *de praesumpt. reg.* 2. *praes.* 3. *num.* 5. Ceſſ. Argel. *de constitut. legitimo, q.* 2. *num.* 59. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 22. Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum. reg.* 101. vbi ait procedere ſimul, & eodem tempore, ac eodem ſubiecto, vel ſecundùm Logicos in habitibus moralibus; ſecus autem in ſpeculatiuis, vel in concreto, & in realibus, aliter autem in abſtracto, & in imaginatione. Sigiſm. Scacc. *d. §.* 6. *gl.* 1. *n.* 77.

5 CONTRARIA plura incompatibilia ſi concurrant praeualet vltima, Abb. *cons.* 94 *In quaestione, num.* 3. *&* 4. *lib.* 2. Cardin. Tuſc. *dict. tom.* 2. *lit. C. conc.* 1011. *per totam.* Scacc. *d. §.* 5. *gloss.* 1. *num.* 77. vbi exemplificat, Robles de Salzedo *de repres. lib.* 2. *cap.* 18 *num.* 28.

6 CONTRARIA allegans non auditur, *l. Titia, ff. de condit. & demonst. l.* 1. *C. de furtis, l. transactione, C. de transact. c. imputari, de fide instr. cap. sollicitudinem, de app llat.* vbi Henric. *num.* 4. Greg. *l.* 121. *verb. angaria, tit.* 18 *part.* 6. Cou. *var. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 2. *in fine*, Angel. *in l. Papinianus, §. sed nec impuberis, in princip. ff. de inoffic. testam. & in l. si procuratorio, num.* 1. *ff. quando appellan. sit.* Menoch. *de praesumpt. lib.* 2. *praes.* 41. *n.* 2. Cabed. *Lusit. decis.* 34. *n.* 9. *p.* 2. Stephan. Gratian.

Gratian. *Marchia decis.* 54. *num.* 18. Cardos. *in praxi iudicum, & Adaocat. verb. allegatio. num.* 4. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 56. *num.* 11. Anton. Monach. *Bononien. decis.* 34. *num.* 1. Card. Tusch. *d. com.* 2. *lit. C. concl.* 1005. *per totam*, vbi *num.* 2. declarat, vt procedat quando contrarietas est directa, secus quando est diuersitas. Robles *dict. lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 28.

8 Limita primò, vbi quis vult contra diuersas personas experiri, tunc enim contraria allegando audietur, vt tenent *in d. l.* 1. Petr. de Bellapert. *col.* 2. *in princip. vers. hoc nihil est*, & post eum Cyn. *col.* 3. *post med.* Bart. *col.* 2. *num.* 4. Paul. de Castr. *col. pen. num.* 8. Curt. iun. *col.* 4. *num.* 16. Bald. *cons.* 313. *Proponitur. lib.* 3. Card. Tusch. *d. concl.* 1005. *num.* 27. Rendin. *in promptuario recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 100. *n.* 10. Vel vbi quis in diuersis iudiciis experitur, nam qui negauit testamentum in vno iudicio, poterit fundare se super testamento negato in alio iudicio, quia diuersitas iudiciorum diuersa & contraria admittit, Bald. *cons.* 394. *Quod notarij, num.* 2. *vers. super secundo, lib.* 4. vbi etiam ait hoc multo magis procedere, quando pluralitas personarum inducitur, quia si ego negaui tanquam tuto testamentum, possum nomine meo proprio iuuari ex illo testamento, refert Card. Tusch. *d. concl.* 1005. *n.* 28. & 29.

9 Limita secundò in eo qui se defendit, quia potest contraria allegare, *cap. nullus pluribus, de regulis iuris, lib.* 6. Calderin. *cons.* 216. *vers. item proponitur, aliàs* 13. *de appellat.* Card. Tusch. *dict. concl.* 1005. *num.* 26.

10 Limita tertiò, quando contrarietas tendit ad idem in effectu, nam appellans potest etiam dicere de nullitate sententiæ, licèt sint contraria, quia appellans præsupponit sententiam aliquam, dicens verò de nullitate, præsupponit nullam; sed quia tendunt ad idem, vt tollatur sententia, per diuersa remedia conciliantur, quia effectus non est contrarius. Calderin *cons.* 219. *in princip. aliàs de appellat.* Ægid. Bellam. *cons.* 10. *n.* 54. Card. Tusch. *d. concl.* 1007. *num.* 25.

11 CONTRARIORVM eadem est disciplina, *l.* 1. *ff. de his qui sunt sui, vel alien. iuris, l. fin. ff. de legat.* 3. *l. in fundo, ff. de rei vend. l. inter stipulantem, §. sacram. ff. de verb. obligat. l.* 2. *§. si quis vltrò ff. de quæst. l. & si contra, in fine, ff. de vulg. & pupill. substit. l. nihil tam naturale, ff. de regulis iuris, §.* 2. *Instit. illo tit. de iis, qui sunt sui, vel alieni iuris, §. t. Instit. de tutel. cap. translato, de constit. cap. intellectum, de iureiur.* Aristot. *lib.* 7. *Topic. cap.* 1. Alex. *cons.* 109. *Statutus, num.* 17. & 18. *lib.* 2. & *cons.* 111. *Videretur, num.* 13. *vers. quod contrariorum, lib.* 8. vbi ait non procedere quando militat diuersa ratio, Caeheran. *Pedem decis.* 55. *n.* 10. Paris. *cons.* 131. *num.* 122. *vol.* 1. Octau. Gloxit. *resp.* 5. *n.* 32. Euerard. *in topicis legalib. loco* 73. Surd. *cons.* 2. *num.* 92. & *cons.* 131. *num.* 27. & *consil.* 301. *num.* 22. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. contrarietas* 2. Acac. Anton. *in comment. ad rubr. ff. de condit. & demonstrat. cap.* 1. *n.* 56. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.* 51. *num.* 38. *tom.* 1. Card. Tusch *d. tom.* 2. *lit. C. conclus.* 1113. *per totam*, Ceuall. *communium contra commun. tom.* 4. *q.* 897. *num.* 884. Mari. Antouin. *var. resolut. lib.* 1. *resolut. fin. casu* 53. latè de intellectu Galganet. *de conditionib. & demonstrat. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 19. *n.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 6. *num.* 174. Fusar. *de substitut. q.* 244. *num.* 8. vbi *num.* 9. limitat, quando adest diuersa ratio, de quo etiam Mari. Giurba *cons.* 15. *n.* 38. Valenzuel *cons.* 200. *num.* 28. Anell. Aman *cons.* 81. *num.* 20.

12 CONTRARIORVM contraria est ratio, & contrarius effectus, *l. fin. ff. de edendo, qui ac. usa e, ff de accusationib.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 75. Surd. *cons.* 350. *num.* 22. Cels. Argel. *de contradict. legitimo. q.* 3. *n.* 75.

13 CONTRARIVM effectum non debent operari inducta ad vnum finem, *l. legata inutiliter, ff. de legat.* 1. *l. qui hominem, §. ff. de solution. l.* 2. *ante fin. C. de iuram. calumn. cap. maiores, § sed adhuc, de Baptismo*, Cuman. *cons.* 7. *Primum videndum, n.* 7. *vers. ad ea*, Cels. Argel. *de contradict. legitimo, q.* 3. *num.* 136. Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1010. *per totam*, vbi *n.* 4. limitat, vt eadem res possit producere diuersos effectus diuersarum personarum & rerum, quas eadem persona, vel res potest repræsentare

14 Sic inducta in fauorem, contrarium effectum non debent operari *l. legatum, ff. de alimend. legatis, l. quod fauore, C. de legib. cap. quod ob gratiam, de regulis iuris, in* 6. Cels. Argel. *d. tract. de contradict. legit. q.* 2. *a.* 101. & *q.* 3. *n.* 191.

AXIOMA LIX.

Copulatum.

1. *Copulata plura quando requiruntur ad aliquid disponendum, non sufficit vnum tantùm interuenire.*
2. *Plura vbi requiruntur ad aliquid producendum in esse, si aliquod deficit ex requisitis, illud non potest dici esse perfectum.*
3. *Obligatus sub pœna facere duo copulatiuè, non euitat pœnam si vnum tantùm facit.*
4. *Copulata duo vbi sunt adiectiua, veniunt augmentatiuè.*
5. *Copula vbi ponitur inter duos honoratos, vel duas grauatos super re distributionem recipiente, non requiritur concursus vtriusque copulati.*
6. *Incompatibilia plura quando copulantur, tunc copula resoluitur in alternatiuam, vel disiunctiuam.*
7. *Copula disiungunt, vbi constat de mente.*
8. *Dispositio vbi redderetur si inutila si copula coniungeret, tunc illa disiungit.*
9. *Copulata plura non ad eandem finem tendentia, sed ad diuersos fines, resoluuntur in orationes singulas.*

COPVLATA plura quando requiruntur ad aliquid disponendum, non sufficit vnum tantùm interuenire, *l. si heredi, ff. de condit. instit.* Ias. *in l.* 1. *num.* 2. & 3. *ff. de iustit. & iure*, Felin. *in cap. ex parte. num.* 21. & 22. *de rescript.* Barthol. *cons.* 155. *Facti contingentia, num.* 3. & 4. *lib.* 1. Ioan. de Anan. *cons.* 32. *Vltra alia, num.* 7. *vers. circa quartum*, Riminald. iun. *cons.* 600. *num.* 20. Roman. *cons.* 266. *Visa diligenter. num.* 4. Castren. *cons.* 103. *lib.* 2. & *cons.* 211. *vers. ad secundum, lib.* 2. Ægid. Bellam. *cons.* 13. *num.* 53. vbi quòd copulata plura non possunt distingui & separari, Surd. *cons.* 413. *n.* 39. & *cons.* 329. *num.* 15. & *cons.* 354. *n.* 22. & *cons.* 357. *n.* 26. & *cons.* 361. *num.* 20. & *cons.* 403. *num.* 30. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 973. *num.* 18. & 26. latè Fusar. *de substit. quæst.* 455. *num.* 1. cum *seqq.* Alex. *cons.* 123. *Scripsit. num.* 22. *lib.* 4. 2 quòd vbi requiruntur plura ad aliquid producendum in esse, si aliquid deficit ex requisitis, illud non potest dici esse perfectum, Bald. *cons.* 64. *Quidam promisit, in fine, lib.* 1.

3 vbi quòd obligatus sub pœna facere duo copulatiuè, non euitat pœnam si vnum tantùm facit, Signorol.*cons.* 223. *num.* 3. vbi quòd copulata omnia ex pluribus in ratione debent concurrere, Angel. *cons.* 294. *Quoniam in vltimis*, *num.* 2. vbi quòd in vltimis voluntatibus, & conditionibus pluribus copulatis, vt dispositio habeat locum, debent copulata simul concurrere, *& cons.* 160. *Domina Catherina*, *num.* 5. vbi quòd si statutum requirat duos consanguineos in contractu minoris, vel duos affines, non sufficit quòd vnus consanguineus, & vnus affinis interuenerint, si extabant duo consanguinei, & duo affines, Ruin.*cons.* 112. *num.* 15. *lib.* 5. vbi quòd in pœnalibus, odiosis, & exorbitantibus semper verificatio plurium copulatorum requiritur.

4 Limita primò, vbi plura copulata sunt adiectiua, quia non debent concurrere, imò veniunt adiectiuè, & augmentatiuè: vt si testator dicat, Instituo in bonis meis assignatis & descriptis in tali instrumento, tunc ènim sussi. it quòd sint assignata, vel descripta, ita Alex.*cons* 20. *Considerati*s *num.* 6. *& 7. lib.* 5. vbi *num* 8. subdit, quòd in legato facto Doctoribus legistis, & Medicinæ, sufficit quòd sint vel legum, vel Medicinæ Doctores, non autem debeant copulari istæ duæ qualitates adiectæ, refert Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit.* C. *conclus.* 1035. *num.* 53. *&* 54.

5 Limita secundò, vbi copula ponitur inter duos honoratos, vel duos grauatos super re distributionem recipiente, quia non requiritur concursus vtriusque copulati, Bald.*cons.* 374. *Verba Dyni*, *vers. nam sicut quando*, *lib.* 1. Alex. *cons.* 64. *In causa & lite*, *num.* 4. *vers. fortificatur*, *lib.* 7. vbi *num.* 5. subdit, quòd quando sumus in materia odiosa, tuoc omnia copolata debent concurrere, nisi appareat de mente, Ruin. *cons.* 41. *num.* 6. *lib.* 3. vbi quòd statutum disponens quòd ascendentes masculi & agnati vsque ad quartum gradum, excludant matrem, habet locum si soli ascendentes, vel soli agnati extant; & addit quòd legatum factum mercatoribus & artificibus lanæ, vel Doctoribus, & Medicis non requirit concursum vtriusque qualitatis, quia stant dispositiuè, & propter se, secus si propter aliud, idem Ruin.*cons.* 112. *num.* 9. *& seq. lib.* 5. vbi quòd legatum factum militibus, & Doctoribus, habet locum in simplici milite, & Doctore, Crauet. *cons.* 909. *num.* 11. vbi quòd priuilegium concessum originariis incolis, & habitatoribus, non requirit concursum omnium qualitatum, quia singulæ per se stant.

6 Limita tertiò, quando copulantur plura incompatibilia, tunc copula resoluitur in alternatiuam, vel disiunctiuam, vt per Roman. *cons.* 480. *In casu proposita consultationi*, *num.* 4. Socin. iun. *cons.* 28. *n.* 3. *& seq. lib.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 1035. *n.* 70.

7 Limita quartò, quando constat de mente, vt copulata sint disiunctiua, quia menti inseruiendum est, Castren.*cons.* 43. *num.* 1. *vers. nunc est*, *lib.* 1. Alex. *cons.* 130. *Attentis*, *n.* 8. *vers. praterea*, *lib.* 2. vbi quòd copulata sumuntur pro disiunctis, & è contrà, vt seruetur mens, Crauet.*cons.* 685. *n.* 12. Card. Tusch. *d. concl.* 1035. *n.* 73.

8 Limita quintò, quando si copula coniungeret, inutilis redderetur dispositio, Rip. *in c. inter cateras*, *num.* 55. *de rescript. & in l. Centurio. num* 94. *ff. de vulgari*, Felin. *in cap. Rodulphus*, *col.* 1. *vers. & per clausulam, de rescript.* Castren. *cons.* 43. *Substitutio*. *num.* 1. *lib.* 2. Alex. *cons.* 130. *Attentis*, *col. fin. lib.* 2. Curt. iun. *cons.* 172. *Prasupponitur*, *num.* 4. Crauet. *consil.* 485. *num.* 10. *&* 12. Cardin. Tusch. *dict. conclus.* 1035. *num.* 71.

Limita sextò, quia copulata plura non ad eundem finem tendentia, sed ad diuersos fines, resoluuntur in orationes singulas, Aochar. *consil.* 80. *num.* 4. *& seq.* Cardin. Tusch. *d. concl.* 1035. *num.* 86. vbi *num.* 87. limitat etiam quando ordo charitatis induceret aliam credulitatem, & *num.* 88. post Roman.*cons.* 104. *num.* 4. limitat quoque, quando plura copulantur propter se principaliter, non propter aliud, quia in vnoquoque procedit dispositio sine copulato, & *num.* 93. post Ruin.*cons.* 116. *num.* 6. *lib.* 2. limitat etiam, vbi plura copulantur in diuersis orationibus, & voum non est respectu alterius, & *num.* 96. post Alex.*cons.* 80. *num.* 13. *lib.* 1. limitat quoque, quando copula cadit inter duo adiectiua respectu vnius substantiui, quia non requiritur vtrumque copulatum.

AXIOMA LX.

Correctio.

1. *Correctio est vitanda*, *& sunt concordanda contraria.*
2. *Interpretatio semper fit statuti*, *& alterius dispositionis*, *ne sequentia corrigant praecedentia.*
3. *Correctio Iuris in omni interpretatione vitanda.*
4. *Correctio extenditur quantum se extendit dispositio correcta.*
5. *Legum correctio in dubio est vitanda.*
6. *Correctum quod non est stare non prohibetur.*
7. *Corrigere se ipsum incontinenti nemo praesumitur.*

CORRETTIO est vitanda, & sunt concordanda contraria, quia non est verisimile, quòd quis suam dispositionem voluerit illicò corrigere, Gemin.*cons.* 88. *in fi. e*, *vers. item cum Papa*, Roman. *cons.* 204. *Reuerende Pater*, *col.* 2. *in princip.* vbi quòd debet fieri concordia omnino vt euitetur correctio, plenè Alex.*cons.* 123. *Scripsit*, *n.* 9. *cum seqq. lib.* 4. vbi quòd etiam per subauditum sermonem vitanda est correctio, *& cons.* 56. *Viso processu*, *num.* 8. *&* 9. *lib.* 1. vbi quòd non est verisimile, quod statuentes voluerint se corrigere, Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit.* C. *Conclus.* 1036. *à princip.* vbi *num.* 12. post. Alex.*cons.* 59. *num.* 13. *lib.* 3. & Roman. *d. cons.* 104. *col.* 2. *in princip. & cons.* 438. *num.* 6. subdit, quòd testatoris voluntas ita est interpretanda, vt ex sequentibus non præsumatur se voluisse incontinenti corrigere, & *num.* 14. ampliat in mandato procuræ, & *num.* 15. in testibus, & *num.* 18. in scripturis, & *num.* 19. in priuilegiis. Mangil. *de imput. q.* 7. *num.* 8. Castill. *controu. lib.* 5. *p.* 2. *cap.* 125. *num.* 7. *& seq.* Robles de Salzedo *de represent. lib.* 2. *cap.* 29. *num.* 11. *& lib* 3. *cap.* 17. *num.* 20. Et quòd semper interpretatio fit statuti, & alterius dispositionis, ne sequentia corrigant præcedentia, Roman.*cons.* 392. *Circa primum*, *n.* 23. quem refert Card. Tusch. *tom.* 4. *lit. I. concl.* 430. *n.* 34.

CORRECTIO Iuris in omni interpretatione vitanda, ne Iura tot vigiliis fabricata vnico verbo tollantur, Abb.*cons.* 78. *in princip. lib.* 2. Gemin. *cons.* 231. *Pramitto pro declaratione*, *in princip.* Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *lit.* C. *concl.* 1037. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Ancbar. *cons.* 190. *in princip.* limitat in statuto correctorio Iuris communis, quia in dubio facienda

da est interpretatio, vt censeatur correctum, vt reducamur ad ius commune, *num.* 4. limitat etiam quando non est locus concordiæ, quia tunc inducitur correctio, & vltima derogant prioribus.

4 CORRECTIO tantum extenditur, quantum se extendit dispositio correcta, vt per Signorol. *de Homod. cons.* 37. *Factum sic proponitur. num.* 5. *& seq.* Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1038. *num.* 1. vbi *num.* 2. declarat procedere secundùm correctionis potentiam, nam si corrigatur actus, extenditur correctio ad omnia, ad quæ actus correctus extendebatur.

5 CORRECTIO legum in dubio est vitanda, *l. si quando, C. de inoffic. testam. l.* 1. *C. de inoffic. dotib. l. præcipimus, in fine. C. de appellat. cap.* 1. *de noui operis nunciat. c. cum expediat. de elect. lib.* 6. Roman. *cons.* 40. *Visis, num.* 5. *& cons.* 57. *In causa vertente. num.* 2. *&* 3. *& cons.* 322. *In casu. num.* 2. vbi subdit procedere, etiamsi lex posterior contraria habeat clausulam derogatiuam, *Non obstante*, quia adhuc correctio non sumitur, si potest fieri conciliatio, & extendit etiam quando adesset dictio taxatiua, Pichard. *in princip. Instit. de lege Falcid. num.* 34. Cephal. *cons.* 323. *à num.* 18. *vol.* 3. Menoch. *remed.* 4. *adipisc. num.* 21. Franc. Becc. *cons.* 1. *num.* 13. Monet. *de distribut. quotid. p.* 2. *q.* 41. *num.* 29. Armendar. *in proœm. addit. ad recopila. legum Nauarra. n.* 51. Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1036. *num.* 4. *cum seqq.* Mari. Antoo. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 18. *n.* 12.

6 CORRECTVM quod non est stare non prohibetur, *l. præcipimus, C. de appellat. l. sancimus, C. de testament.* Surd. *decis.* 195. *n.* 9. *& cons.* 163. *num.* 9. *& cons.* 509. *n.* 6. Mangil. *d. tract. de imput. q.* 130. *num.* 13. *vers. & postremò.*

7 CORRIGERE seipsum incontinenti nemo præsumitur, *l. cùm hic status. §.* 1. *in fin. ff. de donat. inter virum & uxor. l. præcipimus, in fine, C. de appellation.* Alex. *cons.* 59. *Attentis verbis, num.* 14. *vers. & prò confirmatione, lib.* 3. *& cons.* 142. *Viso processu. num.* 12. *lib.* 6. *& cons.* 170. *Viso instrumento, in fine, eod. lib.* Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1046 *à princip.* Alciat. *de præsumption. reg.* 2. *præs.* 28. *in princ.* Roland. *cons.* 61. *num.* 9. *vol.* 3. Surd. *cons.* 241. *num.* 19. *& cons.* 362. *num.* 15. *& cons.* 365. *num.* 10. Octau. Glotit. *resp.* 1. *p.* 3. *num.* 124. *& resp.* 5. *num.* 31. Rot. *decis.* 763. *num.* 14. *p.* 1. *diuers.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 37. *num.* 14. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* 7. *num.* 76. & ideo interpretatio debet fieri, ne disponens incontinenti voluerit se corrigere, Franc. Aretin. *cons.* [illegible]. *Eleganter, in princip.* quem refert Cardin. Tusch. *tom.* 4. *lit. I. concl.* 330. *n.* 37.

AXIOMA LXI.

Correlatiuum.

1 *Correlatiuorum idem est iudicium, & eadem disciplina.*
2 *Correlatiuo vno destructo, destruitur & aliud.*
3 *Correlatiuorum regula est regula parium.*
4 *Dispositio in vno ex correlatiuis non habet locum in alio, quando sumus in contractibus maximè stricti iuris.*

1 CORRELATIVORVM idem est iudicium, & eadem disciplina, & de vno dispositum trahitur ad alterum, *l. fin. de acceptil. l. fin. C. de indicta viduit. tollend. l. si quis seruo, C. de furtis, l.* 1. *C. de* August. Barbosæ de Axiom. Iur. *transact. l.* 1. *C. de cupressis, lib.* 11. Curs. Conimbric. *in comment. ad Logicam, cap.* 7. *de relatis, in commento, attribute* 3. Antoo. de S. Blasio *in tract. de correlatiuis, tom.* 10. *tractatuum Doct.* Coro. *cens.* 145. *In supradicto, num.* 7. *lib.* 4. Eoerard. *in topicis legalib. loco à correlatiuis. num.* 8. Anton. Gabr. *commun. lib.* 6. *tit. de legib. concl.* 3. Bald. *cons.* 14. *Super legitimatione. n.* 1. *lib.* 4. vbi ait, quòd valet argumentum de vno ex correlatiuis ad aliud, & quod idem sit in marito & vxore, emptore & venditore, quia dispositum in vno, procedit etiam in alio, Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 1. *tit.* 17. *de legib. num.* 57. vbi Viui. *num.* 103. idem Viui. *d. tom.* 1. *tit.* 28. *quares exportari non debet. num.* 11. Cou. *in cap. Raynutius. §.* 3. *num.* 6. *de testament.* Tiraq. *de retractu lig. §.* 1. *gloss.* 9. *n.* 171. *& seq.* Boët. *decis.* 48. *num.* 3. *&* 4. Pinel. *in l.* 1. *C. de rescin. vendit. part.* 1. *cap.* 1. *à num.* 1. Sebast. Medices *reg.* 9. Alphon. *collect.* 861. Valasc. *de iure emphyt. q.* 19. *in fine*, Garc. Falcon. *reg.* 110. *&* 141. Bertazol. *in repet. l. si quis maior. num.* 800. *&* 803. *C. de transaction.* Nauar. *commento* 3. *de Regularib. num.* 44. vbi quòd correlatiuorum vnum non potest esse sine alio, Surd. *decis.* 118. *num.* 10. *& cons.* 34. *num.* 26. *& cons.* 140. *num.* 120. *& cons.* 201. *num.* 3. *& cons.* 338. *num.* 4. *& de alimen. tit.* 1. *q.* 19. *num.* 3. *&* 10. *& tit.* 4. *quæst.* 18. *num.* 54. *&* 55. *& tit.* 6. *q.* 9. *num.* 6. Aldouin. *cons.* 74. *num.* 14. Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de exempt. clericor. à statutis secul. §.* 4. *num.* 5. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1041. Farin. *fragment. crimin. p.* 1. *lit. E. num.* 235. *cum seqq.* Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *disp.* 54. *num.* 1. *& lib.* 6. *disp.* 19. *n.* 10. Ferret. *in Consiliat. Cathalenia gloss.* 6. *n.* 2. Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure part.* 1. *cap.* 8. *num.* 4. Sanctarel. *var. resolut. part.* 1. *resol.* 31. *num.* 31. Mech. Phœbos *Lusitan. decis.* 72. *n.* 8. *tem.* 1. Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & varias feri. q.* 47. *sect.* 1. *num.* 16. Mangil. *de imput. quæst.* 42. *num.* 8. Fusar. *de substit. q.* 257. *num.* 60. Melch Phœbos *Lusitan. decis.* 153. *num.* 11. *tom* 4. Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iur. p.* 1. *cap.* 8. *num.* 4 Robles de Salzedo *de repræsent. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 16. nouissimè Ioseph. Vella *dissert. forens. dissert.* 4. *num.* 96. Ita vt vno destructo, destruatur & aliud, *l. filiæ. §. mariti. ff. de adimend. leg.* Fusar. *de substit. quæst.* 257. *num.* 60. *in princip.* Giurba *decis.* 86. *num.* 10. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 924. *num.* 2. *& cap.* 960. *num.* 160

3 Regula enim correlatiuorum est regula parium, *l. Iulia. §. si procurator. ff. de actionib. empti*, Bertazol. *in repet. d. l. si quis maior. num.* 801. Vnde si quid est prohibitum vni, videtur & prohibitum alteri, Menoch. *cons.* 136. *num.* 10. *&* 11. Goozal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 50. *num.* 12. & sublato vno, alterum tacitè sublatum censetur, *d. l. fin. de acceptil. l. alteri. ff. de adimend. legat.* D. Barbos. *in rubr. ff soluto matrim. part.* 1. *num.* 37. Surd. *dec.* 52. *num.* 5. Mari. Antonio. *variarum resolut. lib.* 1. *resolut.* 56. *num.* 6. & vno expresso, dicitur expressum alterum, idem Mari. Antonin. *d. tract. var. resolut. lib.* 3. *resol.* 9. *num.* 2.

4 Limita in contractibus, in quibus dispositio in vno ex correlatiuis non habet locum in alio, Dec. *cons.* 112. *Visis quæ accuratè, col.* 2. *n.* 3. Socin. *cons.* 74. *Difficultatem, col.* 2. *num.* 5. *lib.* 3. Crauet. *de antiquit. tempor. p.* 4. *num.* 71. *&* 72. *vers. quod dictum, & eodem c.* 4. *§. Videamus, num.* 26. *cum seq.* Anton. Gabr. *d. tit. de lib. conclus.* 3. *num.* 52. Card. Tusch. *d. lit. C. conclus.* 1041. *num.* 15. *cum seqq.* vbi *num.* 10. intelligit in contractibus simpliciter stricti iuris, & *num.* 11. post Bald. *cons.* 188. *in fin. num.* 2. *lib.* 2. limitat etiam

 vbi

vbi diuersa ratio assignari possit, & idem Tusch. *concl.seq.* resoluit correlatiuorum non esse eandem disciplinam in iis, quæ ex pactione conuenta sunt, quia potius stamus verbis, quam argumento correlatiuorum.

AXIOMA LXII.

Culpa.

1. *Culpa suos debet tenere auctores.*
2. *Culpa vbi non est, nec pœna esse potest, aut delictum, aut onus.*
3. *Culpa non potest imputari ei, qui non fecit id quod facere non tenebatur.*
4. *Culpa non imputatur ei, qui non fecit quod factum non profuisset.*
5. *Culpa vbi maior est, ibi grauior debet esse pœna.*
6. *Culpa non caret, qui se immiscet rei alterius professioni.*

1 CVLPA suos debet tenere auctores, *l. sancimus, C. de pœnis, cap. quæsiuit, de iis quæ fiunt à maiori parte Capituli, cap. Romana, in fine, de sentent. excomm. lib. 6.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 38. n. 30.* Farinac. *in praxi crimin. p. 1. q. 23. n. 1.*

2 CVLPA vbi non est, ibi non est delictum, *cap. cum voluntate, de sentent. excom.* Perett. *ad Extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienan. pag. 94. num. 30.* Nec pœna esse potest, *l. si putator. ff. ad legem Aquiliam, cap. sine culpa, de regulis iuris, lib. 6* Thom. de Thomasset. *reg. 283.* Ioseph. Aldrete *de religiosa disciplina tuenda, lib. 2. cap. 10. n. 8.* aut onus, Ludou Rodolphin. *var. quæst. lib. 2. q. 44. num. 7.* quia culpa quod caret, in damnum reuocari non debet *l. Gracchus, C. ad legem Iuliam. de adulter.*

3 CVLPA non potest imputari ei, qui non fecit id quod facere non tenebatur, Surd. *cons. 345. num. 31.*

4 CVLPA non imputatur ei, qui non fecit quod factum non profuisset, Surd. *decis. 87. n. 6. & decis. 260. n. 5. cum seqq. & decis. 326. n. 69.*

5 CVLPA vbi maior est, ibi grauior debet esse pœna, *cap. cum bonæ, de ætate, & qualit. cap. sancta, de excessib. Prælat.* Perez *ad l. 1. vers. in oppositum, prope fin. tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. mihi 31.*

CVLPA non caret, qui se immiscet rei alterius artis & professionis, *l. idem iuris. §. vlt. ff. ad legem Aquil. l. illicitas. §. pen. ff. de officio Præsid. cap. sine culpa, de regulis iuris, lib. 6. cap. tua de homicid.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum reg. 203.* Tractent enim fabrilia fabri, & quam quisque norit artem, in ea se exerceat, Strach. *de mercat. tit. de nautis. n. 33.* Card. Tusch. *tom. 3. lit. F. concl. 2.* Antonin. de Amatis *var. resol. 46. n. 29.*

AXIOMA LXIII.

Damnum.

1. *Damnum dedisse videtur, qui occasionem damni dat.*
2. *Damnum qui sentit, debet sentire & lucrum, & è contra.*
3. *Episcopus, qui non sustinet onera iurisdictionis, non debet habere emolumenta eiusdem iurisdictionis.*
4. *Damnum pati, & lucrum perdere, paria sunt.*

DAMNVM dedisse videtur, qui occasionem damni dat, *l. ante. §. si cum seruum. ff. de vi bonorum rapt. l. videamus. §. fin. l. qui domum. in fin. ff. locati. l. nihil interest. ff. ad legem Cornel. de sicar. l. qui occidit. § in hac. ff. ad legem Aquil. cap. sæpe 50. dist. cap. fin. de iniur. cap. de cætero, de homicid.* Dec. *cons. 218. num. 4.* Abb. *cons. 21. lib. 2.* Coro. *cons. 38. Quamuis, num. 18. lib. 2.* Socin. *cons. 256. Pro fundamento. num. 2. lib. 2.* Christoph. Castel. *cons. 1. num. 5.* Bald. *cons. 62. Alia via, in fine, vers. vlterius sciendum, lib. 2.* vbi de damno dato in re communi ab inimicis socij, *& cons. 152. Quidam locauit, lib. 5.* vbi ampliat in locatore domus, vel vicinu, qui dimiserunt de nocte portam apertam, per quam vicinus, vel conductor fuit derobatos, quia tenentur ad damnum illatum, Alex. *cons. 168. Requisitus. n. 8. & 9. lib. 2.* vbi ait quòd si duo socij possident castrum, & propter odium alterius occupatur castrum à potente, non tenetur socius, cuius odio castrum est occupatum, si ipse non dedit causam odij, & sic absque culpa sua; maximè quando etiam post odium iniustum adhibuit maiorem custodiam, quàm esset solitus, Cuman. *cons. 185. per totum*, vbi ampliat in multis casibus, Romanus *cons. 475.* Surd. *decis. 326. num. 23. & 24.* Ferret. *in Constit. Cathalon. gloss. 5. num. 287.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 6 per totam*, Thom. de Thomasset. *in floribus legum reg. 274.* vbi intelligit procedere, quando causam propinquam dedit. Hieron. de Laurent. *Auen. decis. 28.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & variat. fori, quæst. 7. sect. 1. num. 15.* Sigism. Scacc. *de camb. & commerc. §. 1. quæst. 7. part. 2. ampl. 8. num. 96. vers. ratio quare.*

DAMNVM qui sentit, debet sentire & lucrum, & è contra, *l. secundùm naturam. ff. de regulis iuris*, Castr. *cons. 307. num. 2. lib. 2.* Roman. *cons. 182. In casu, in fine*, vbi quòd ista naturalis ratio, quòd qui sentit commodum, debeat etiam sentire damnum, procedit quoque contra infantem, & impuberem, *& cons. 475. num. 7.* vbi quòd is, qui negotiatur cum periculo proprio, debet habere lucrum, secus si cum periculo alieno, quia semper est verum, quod lucrum sequitur periculum, & è contra, *& cons. 476. In casu, num. 19. vers. quarto*, vbi quòd à quo remouetur officium oneris, remouetur officij præmium, *& cons. [illegible]. In quæstione, in princip.* quod Episcopus, qui non sustinet onera iurisdictionis, non debet habere emolumenta eiusdem iurisdictionis, refert Cardin. Tusch. *d. tom. 2. littera D. conclus. 13.*

DAMNVM pati, & lucrum perdere, paria sunt, Roland. *cons. 21. n. 58. vol. 2.* Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. n. 213. vers. paria.*

AXIOMA LXIV.

Dare.

1. *Dare alteri nemo potest, id quod ipse non habet.*
2. *Hæredi suo maius commodum defunctus non relinquit, quàm ipse haberet.*
3. *Vasallus, & feudatarius non potest habere maiorem iurisdictionem in feudo, quàm habeat dominus, qui inuestiuit.*

4 Dare

4 *Dare beatius est, quàm accipere.*
5 *Dare & remittere paria sunt.*
6 *Dare, vel non adimere paria sunt.*

1 DARE alteri nemo potest id, quod ipse non habet. *l. traditio, ff. de acqui. rerum dominio, l. nemo plus*, vbi Dec & Cagnol. *ff. de regulis iuris, l. si filius, C. de donat. cap. quomodo, de consecrat. dist. 4. cap. quod autem, de iurepatr. cap. nemo plus, de regulis iuris; lib. 6.* Ægid Bellam. *cons. 10. num. 10.* Anchar. *cons. 318. In quaestione, num. 4. & 5.* Roman. *cons. 159. in princip.*
2 Ioan. de Aoania *cons. 86. in princip.* vbi quòd hæredi suo maius commodum defunctus noo relinquit, quàm ipse haberet, Ioann de Imola *cons. 8. num. 6. & cons. 40. per totum*, Roland. à Valle *cons. 46. num. 52.*
3 *lib. 3.* vbi quòd vasallus, & feudatarius non potest habere maiorem iurisdictionem in feudo, quàm habeat dominus, qui inuestiuit, Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg. 191.* Surd. *cons. 194. num. 17. & cons. 247. num. 10. & cons. 265. num. 6.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. litt. D. conclus. 17.* Cels. Argel. *de contradict. legitimo, q. 5. num. 28.* Anton. Monach. *Bonon. decis. 19. num. 4.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 10. n. 19* Stephan Gratian. *discept. for. tom. 4. c. 730. n. 30. & c. 900. n. 13. tom. 5.*

4 DARE beatius est, quàm accipere, *c. prædicator 16. q. 1. c. 1.* vbi gloss *verbo, vt debere, de donat.*

5 DARE & remittere paria sunt, *l. si fundum, § Titio, ff. de legat. 1. l. contra, § si filius, ff. de pactis. l. 1. ff. de transact. l. si mulier, ff. de condict. ob causam, l. sicut, §. an pacisci, ff quibus modis pignus, vel hypoth. l. in ædibus, vers. potest, ff. de donat. l. 3. § fin. ff. de donat. inter virum & vxor.* Tiraq. *in l. si vnquam, verbo donatione largitus, num. 173. C. de reuocand. donat.* Anton Gom. *var. tom. 2. cap. 4. num. 9.* Cou. *var. lib. 2. cap. 4. num. 8.* Gam. *Lusit. decis. 118. num. 1.* Valasc. *cons. 135. n. 16. & seqq.* Fab. de Ana *cons. 62. n. 3. lib. 1.* Anton. Hering. *de fideiuss. c. 20. § 18. n. 2. & 3.* Camill. Bortell. *in sum. decis. tom. 3. tit. 11. n. 93. cum seqq.* Vincent. Caroc. *de*
6 *locato p. 1. tit. de sport. iudic. num. 19.* Et paria sunt dare, vel non adimere, *l. conficiuntur, in princip. ff. de iure codicil. l. 1. § sciendum, ff. de legatis 3.*

AXIOMA LXV.

Debitor.

1 *Debitor speciei perempta specie ante moram liberatur.*
2 *Debitor, qui non habet in ære, luit in corpore.*
3 *Debitor nemo potest esse sui ipsius.*

1 DEBITOR speciei perempta specie ante moram liberatur. Vide post regulas Socini *reg. 1.* prout refert Card Tusch. *practic. conclus. 2. litt. D. post concl. 55.* Et dicit quòd ampliat tribus modis, & limitat duobus: debitum enim quod non est, extingui noo potest, Surd. *decis. 305. num. 4. in fine.* Menoch. *de arbitr. casu 447. num. 1. cum seqq.* Peguera *crim. decis. 6. n. 6.* Vincent. de Franch *decis. 567. num. 2.* Farin. *in praxi crim. p. 1. q. 16. n. 1.* Aloys. Ricc. *in collect. access. collect. 2192. vers. quid autem dicendum.* Æneæ Robert. *rerum iudic. lib. 1. cap. 2.* Luc. Matth. Apicella *de curam. pauper. tit. 4. n. 46. prope med.* Petr. Caball. *resol. crim. casu 77.*

2 DEBITOR, qui noo habet in ære, luit in corpore, Socin. *reg. 6.* vbi ampliat, & limitat quatuor modis, Card. Tusch. *d. tom. 2. lit. D. post concl. 55.*

3 DEBITOR nemo potest esse sui ipsius, *l. Vranius 82. ff. de fideiussorib.* ad hoc citari solita, quòd actio, & passio in eodem subiecto non concurrunt, Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c. 14. n. 33*

AXIOMA LXVI.

Declaratio.

1 *Declaratio nihil de nouo confert, & declarans nihil noui facit.*
2 *Declarationis effectus est verbum obscurum clariùs explicare.*
3 *Declaratio non ampliat gratiam.*
4 *Declarans non mutat essentiam, aut naturam dispositionis.*

1 DECLARATIO nihil de nouo confert, & declarans nihil noui facit, *l. hæredes palam, §. quid, ff. de testament. l. adeò, §. videtur, ff. de acquirend. rerum dominio, Clem. exiuis, §. harum declarationum, de verbor. signif.* gloss. *verbo de nouo, in cap. per tuas, de donation.* Oldrad. *cons. 224. num. 10. vers. nec verbum declaramus, & cons. 318 in fine, vers. ad articulos*, vbi quòd qui de nouo dat, non declarat, quia effectus
2 declarationis est verbum obscurum clariùs explicare, Dec *in l. edita, num. 47. C. de edendo*, Paris. *cons. 65. num. 5. & 6. vol. 1.* Ruin. *cons. 215. num. 6. vol. 1.* Socin. iun. *cons. 95. num. 72. & 76. vol. 3.* Roman *cons. 45.* vbi intelligit, dummodo stet in puris terminis declarationis, quia si adderet, vel minueret, diceretur noua dispositio, Socin. sen. *cons. 49. num. 5. vol. 1.* Calderin. *cons. 217. in princ. aliàs 16. de prabend.* vbi quòd declaratio non ampliat gratiam, & nihil de
3 nouo addit, Petr. de Anchar. *cons. 7. In quæstione, n. 3. & seq.* Ægid. Bellam. *cons. 33. num. 40. & 41.* Roland. à Valle *cons. 15. num. 27. vol. 3.* Anton Gabr *comm. lib. 6. tit. de regulis iuris, concl.* Bertazol. *de clausulis instrum. claus. 30. gloss. 4. num. 1.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. declaratio 1.* Menoch. *cons. 753. num. 20.* Franc. Galet. *in margarita casuum conscientiæ, verb. declarare*, Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 3. num. 12.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 86. per totam*, Octau. Glorit. *resp. 12. num. 20.* Rot. *decis. 454. num. 2. apud Far. p. 1. rec.* Sigism. Scacc. *de commerc. & camb. §. 7. gl. 3. num. 29.* Camill. Borrell. *in summ. decis. tom. 2. tit. 3. n. 293.* Castill. *contr. lib. 3. c. 10. n. 30. & lib. 5. cap. 89. n. 172.*

4 DECLARANS noo mutat essentiam, aut naturam dispositionis, Roland. *cons. 15. num. 27. vol. 3.* Decian. *cons. 8. num. 211. lib. 1. & cons. 6. num. 30. lib. 4.* Menoch. *cons. 331. num. 100. & cons. 360. num. 5. & cons. 443. n. 71.* Octau. Glorit. *resp. 12. n. 11.*

AXIOMA LXVII.

Definitio.

1 *Definitio conuertitur cum suo definito.*
2 *Definitio perfecta debet habere genus, ac propriam & completam differentiam.*
3 *Definitio est initium omnis disputationis.*

1 DEFINITIO conuerti debet cum suo definito, *l. 1. §. dolum, ff. de dolo malo, l. omnis definitio, ff. de regulis iuris*, Doctores *in l. 1. in princip. ff. de acquir.*

possess. Cicer. *lib.4. Academ.num.79. pag.* 17. Bart. *in sua quaest.7. Mulier habens , num.4. vers. contra quod,* Tiraq. *de iure primog. q. 1. num.* 1. Flamio. Paris. *de resignat. benef.lib.1. q.1. n.31. cum seqq.*Card.Tusch. *pract. conclus.tom.1. lit.D.concl.* 418. Cels. Argel. *de contradict. legitimo,q.10.n.*161. latè Monet. *de distribut. quotid. p.1. q. 4. num.3.* vbi *num.2.* asserit,quòd substantiam & naturam rei explicat,& *num.5.* quòd quælibet definitio in iure est periculosa , & *num. 6.* quòd cauti esse debeot , qui rem aliquam defioiunt, [a] & *num.7.* quòd definitio perfecta debet habere genus,ac propriam & completam differentiam , quod etiam asserit Pichard. *disputat. de mora , num.*26.vbi *num.* 24. dicit , quod cuiusque rei definitio vt bona sit,nihil superfluum , nihilque diminutum continere debet,citaos Philosophum *Topicorum lib.6.cap.*1. Dicitur autem definitio initium omnis disputationis , Monet. *d.p.1.q.1. à num.*1. Et cuicumque non coouenit definitio , non conuenit etiam definitum, *l. 2. §. appellata*, & ibi Doctores *ff.si certum petatur.* Camill.Boraell. *de Regu Catho. præstantia , cap.* 70. *num.* 122. *&* 123. Ioan. Anton. Maogil. *in tract. de imput.q.16.num.18.& quæst.66.num.*14.Ludou.Cenc. *de censib.quæst.3.art.2.num.17.&* 18.

AXIOMA LXVIII.

Delictum.

1 *Delicta puniri publicè interest , & expedit Reip. ne delicta maneant impunita.*
2 *Delictis,& fraudibus non est via aperienda.*
3 *Paritas delicti paritatem pœna requirit.*
4 *Delicta grauiora & atrociora grauius puniuntur.*
5 *Pœna delicti timeri debet,vt supplicium vnius exemplum possit esse multorum.*
6 *Delictum continuatum grauius punitur.*
7 *Solitus delinquere grauius peccat.*
8 *Delictum pluries commissum , seu reiteratum, an inducat plura delicta.*
9 *Delicta debent tenere suos auctores.*
10 *Delictum in omittendo leuius est , quàm in committendo.*
11 *Delictum non imputatur,vbi dolus non est.*
12 *Lex pœnalis subaudit dolum interuenire debere in illo , qui deliquit contra disposita per eam.*
13 *Delicta ex voluntate & proposito distinguuntur.*
14 *Delictum in dubio non præsumitur.*
15 *Coniectura vbi alia sumi potest , non est delictum præsumendum.*
16 *Interpretatio facienda est exclusiua delicti.*
17 *Delictum præsumitur commissum ab eo, cuius commodo cedit.*
18 *Delictum fatetur qui eius veniam petit.*

[1] DELICTA puniri publicè interest , & expedit Reipubl. ne maneant impunita, *l.ita vulneratus, §.quod si quis,vers.cùm neque impunita,ff.ad legem Aquil. l. cnatio , §. quod illicitè, ff. de publican.l.congruit 13. ff. de officio Præsid. l. Stichum,§. tametsi,ff.de solution. Extrau. ad reprim. in princip.* vbi Bart. *verb. impunita , cap. est iniusta* 23. *q.4. cap. vt fama* 35.§.1. *de sentent. excom.* Signorol. *cons.*141. *in fine, quod est Leonardi de Ceris*,vbi quòd placatur Deus , quando delicta puoiuotur , Castren. *cons.* 168. *Super primo, col.2. num.6. vers.super quinto,lib.*1.Roman.*cons.*105. *Viso themate,co.2.in fine*,Grammatic. *decis.*36. Thom. de Thomasset.*in floribus decis.reg.*103. Azeued. *l.* 14. *num.1.tit.9.lib 3.noua Recop.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.14. q.1. num.* 17. Cabed. *Lusit. decis.* 75.*n. p.1.*Cardin.Tusch.*pract.conc. tom.2. lit.D. conc.* 157. *per totam* , Cardos. *in praxi iudicum , verb. delictum , num.* 9. *&* 10. Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali , §.15. à num.*86. quia delictis, & [2] fraudibus non est via aperieoda , Barthol.Perett. *ad Extrauag. Ambitiosæ,de rebus Eccles.non alienan.verb. illis exceptis,n.*3.Cels.Argel.*de contradict. legit. quæst.* 10.*num.*104.

DELICTI paritas paritatem pœnæ requirit, [3] *l.nihil interest , ff. de adulter.l. si quenquam,in fin.C.de Episcopis , & cleric.* quia iuxta delicti mensuram futurus est plagarum modus,*cap.non afferamus* 24. *q.* 1. Menoch. *de arbitr. lib.1.q.90. num.*38.Mench.*illustr. quæst.cap* 24. *num.17.& priùs cap. 8. num.* 51. Card. Tusch. *d.tom.2.lit.D. conc.*162.vbi quòd delicta gra- [4] uiora & atrociora grauiùs puniuntur. Delicti enim [5] pœna timeri debet, vt supplicium voius exemplum possit esse multoruio,*l.1. C. ad legem Iul. repet.* Cardos.*in praxi iudicum,& Aduocat. verb. delictum , n.*8. Vnde illod,

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

cap.irrefragabili,§.cæterùm,vbi gloss. *verb.metu pœna, de officio Ordinar.*

DELICTVM continuatum grauiùs punitur, [6] Beroi. *cons.195.num.16.& 17.lib.3.*Alexand.*cons.*110. *Stante statuto , num.4. vers.confirmatur, lib.4* Syluan. *cons.50. num.* 12. Clar.§. *furtum,num.*13. *&* 14. Hippol. *in l.1.num.47. cum seq. C. de sicar.*Cassan.*in consuetud. Burgund.rub.1.§ 5.pag. mihi 45.verso , &* 46. Mench. *quæst.frequen.cap.* 10. *num.*47. Perez *ad tit.1. lib.5. Ordin.pag.*49.Sebast.Næui.*ad l.capitalium,n.6. ff.de pœnis*,Farin. *in praxi crim.p.4.cons.* 30. *num.* 67. vbi *addit.lit.R. & n.*129. Mari.Giurba *cons.crim.*47. *num.3.* Carol.de Grassis *excep.* 14. *num.* 33. *& seq.* vbi de exceptione ad statutum excludens omnes exceptiones. Card. Tusch. *d.tom.2. lit.D.conc.* 163. *per totam* , vbi *num.* 11. subdit,quòd homo facinorosus in multis delictis etiam diuersis aggrauatur apud iudicem , vt possit pœnam augere secundum qualitatem criminum multiplicium . Anton. Monach. *Lucensi decis.54. num.8. &* 9. vbi quòd delictum sæ- [7] piùs reiteratum sit maius, & solitus delinquere grauiùs peccat. Imò delictum pluries commissum , seu [8] reiteratum tot inducere delicta , quot sunt reiterationes , ac proinde tot requiri purgationes , & tot pœnas imponendas esse,ait Gemin. *cons.106.num.5. cum seqq.* vbi declarat delictum continuatom non effici plura , quando interuenit medio tempore vel absolutio,vel alia prouisio,provt illum refert Card. Tusch. *d.tom.2. lit.D.conc.169.per totam*,vbi *num.* 9. post Socio. *cons.62. In præsenti consultatione , num.8. & seq.lib.*1.limitat , & declarat, & *num.7.*post Petr. de Anch. *cons.4.*limitat in iis,quæ noo sunt reiterabilia,vel io iis,quæ respiciuot aliquem titulum præcedentem.

DELICTA debent tenere suos auctores , vt per [9] Ludou.Rodolphin. *var.quæst. lib.2. q.44.n.5.* Bellet. *disquisit. cleric.p.1.tit.de fauore clericorum person.* §.1. *n.*43.vide infrà *Axiom.*181.*n.*4.

DELICTVM in omittendo leuius est , quàm [10] in committendo,ideo leuissima colpa io omittendo non punitur , in committendo maximè , *l. Metrodorum,ff.de pœnis*,Ias.*in l.2.C.de iure emphyt.n.61.& 62. & in l. si mora, num.22.ff. soluto matrim.*vbi facit regulam , extensiones , & limitationes , Bart. *in l. qui bona,§.qui inter,ff.de damno infecto*,Hippol.*in l.infans, num.6.C.de sicar.* Bald.*cons.*132. *Nisi probetur culpa, lib.3.*vbi loquitur circa incendia,Alex. *cons.*10. *vers.* non

non obstat si dicatur, lib. 1. Afflict. *decis.* 57. *n.* 8. Crauet. *cons.* 97. *num.* 2. Roland à Valle *cons.* 95. *num.* 39. *lib.* 1. Tiraq. *de pœnis temper. causa* 44. Cou. *de sponsalib. p.* 2. *cap.* 6. §. 8. *num.* 13. Mari. Antonin. *var. lib.* 3. *res.* 39. *num.* 25. *& res.* 28. *num.* 1. Brunor. à Sole *in locis comm. verb. delictum, num.* 1. latè Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *lit.* D. *conc.* 177. *per totam,* D. Barbos *in d. l. si mora, num.* 19. *ff. soluto matrim.* Cels. Bargal *de dolo, lib.* 2. *tit. de dolo vero & præsumpto, num.* 103. *fo.* 81. *& lib.* 6. *reg.* 4 *per tot.* præcipuè *num.* 4. Marta *de success. legali, p.* 3. *q.* 3. *art.* 4. *num.* 32. vbi limitat, Ioan Anton Mangil. *tract. de imput. q.* 115. *n.* 34. Farin. *in praxi crim. p.* 1. *q.* 8. *n.* 23.

11 Delictvm non imputatur, vbi dolus non est, Ioseph. Sesse *Aragon. decis.* 101. *num.* 65. Marsil. *sing.* 176. *Voluntas, num.* 2. Card. Tosch. *d. tom.* 2. *lit.* D.

12 *conc.* 1?0. *num* 5. quia lex pœnalis subaudit dolum interuenire debere in illo, qui deliquit contra disposita per eam, Cephal. *cons.* 110 *num.* 10. *vo.* 1. Alex. *cons.* 109. *n.* 1. *vo.* 1. Armendar. *in prœm. addit. ad recop. legum Nauarro, n.* 58.

13 Delicta ex voluntate, & proposito distinguuntur, *l. diuus, ff. ad leg. Corn. de sicar. l. qui iniuria, ff. de furtis,* Oldrad. *cons.* 200. *in princip. vers. secundo,* Marsil. *sing* 176. *Voluntas, & propositum,* Alexand. *cons.* 144. *Post redditum, n.* 8. *lib.* 2. Card. Tusch *d. tom.* 2. *conc.* 160. *in princip.* Farin. *in praxi crim. p.* 4. *cons.* 65. vbi *addit. lit.* K. Cels. Bargal. *de dolo, lib.* 4. *c.* 8. *n.* 13. *fo. mihi* 528. Mari. Giurba *cons. crim.* 32. *n.* 13. *& seq.* Ioan. Maria Nouar. *quæst for. lib.* 1. *q.* 59. *n.* 12.

14 Delictvm in dubio non præsumitur, & ideo actus, qui potest sonare in delictum, & non delictum, semper interpretatur, vt absit delictum, *l. meruisse, ff. pro socio, l. Prætor, §. docere, ff. de vi bonorum raptor. cap. estote, de regulis iuris, in Decret.* Alex. *cons.* 127. *num.* 12. *cum seqq. lib.* 4. *& cons.* 129 *per totum, eod. lib.* Mascard. *de probat. conc.* 495 *& conc.* 1498. *n.* 2. Brunor. à Sole *in locis comm. verb. delictum, num.* 10. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 13. *q.* 1. *num.* 72. *& lib.* 14. *q.* 7. *num.* 55. *cum seq* vbi ait, quòd vbi alia

15 coniectura sumi potest, non e[st] delictum præsumendum, Ioseph Sesse *Aragon. decis.* 114. *numer.* 25. *& decis.* 128. *num.* 4 Farin. *in praxi crim. p.* 3. *q.* 85. *num.* 26. *& p.* 4. *cons.* 61. *num.* 12. *& cons.* 61. *num.* 6. *& cons.* 56. vbi *addit. & p.* 5. *q.* 126. *num.* 106. latè Card.

16 Tusch. *d. tom.* 2. *lit.* D. *conc.* 165. *per totum.* Interpretatio igitur facienda est exclusiua delicti, Abb. *in cap. cùm in, de testib.* Natt. *cons.* 549. *num.* 11. Mascard. *d. conc.* 496. Farin, *d. p.* 3. *q.* 85. *n.* 1. *cum seq.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præs.* 161. *n.* 26.

17 Delictvm præsumitur commissum ab eo, cuius commodo cedit, Bart. *in l. fin. num.* 5. *vers. item quòd illa res substructa, ff. de quæst.* Menoch. *de præsump. lib.* 5. *præs.* 31. *n.* 15. Mascard. *de probat. conc.* 831. *n.* 12. Molin *de primog. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 45. Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 26. *n.* 119 Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc.* § 7. *procem. num.* 161 Farin. *in praxi crim. q.* 176. *n.* 89. *& cons.* 60. *num.* 18.

18 Delictvm fatetur qui eius petit veniam, *cap. exhibita, de homicid.* Mascard. *de probat. conc.* 501. *num.* 2.

AXIOMA LXIX.

Denominatio, Destinatio, Determinatio.

1 *Denominatio semper fit à digniori, & potentiori.*
2 *Prior nominatio maiorem dignitatem arguit.*
3 *Denominatio sæpe probat qualitatem rei.*
4 *Denominatio diuersa significat res esse in substantia diuersas.*
5 *Destinatio pro re perfecta, vel pro facto habetur.*
6 *Determinatio vna respiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare.*

Denominatio semper fit à digniori, & potentiori, *l. cùm ex nisquam, ff. de acquir. rerum domin. l. quæritur, ff. de statu homin. l.* 1. *in princip.* vbi gloss. & Doctores *ff. de verb. oblig.* Thom. de Thomass. *in floribus decis. reg.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc. gloss.* 5. §. 7. *num.* 133. *& gloss.* 14. *num.* 66. Ioseph. Sesse *de inhibit. cap.* 1. §. 3. *num.* 13. Prior enim nominatio maiorem dignitatem arguit, Tiraq. *de iure primog. q.* 19. *num.* 2.

Denominatio sæpe probat qualitatem rei, D. Barbos *in l. cum Prætor, §. vlt. num.* 243 *ff. de iudic.* & ideo contractus talis præsumitur, qualis fuit denominatus, Honded. *cons.* 35. *num.* 4. *lib.* 2. Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præs.* 1. *num.* 2. Anton. Monach. *For. decis.* 51. *num.* 5.

Denominatio diuersa significat res esse in substantia diuersas, *l. si idem, C. de codicill.* Paris. *cons.* 110. *n.* 45. *lib.* 1. Crauet. *cons.* 6. *n.* 1.

Destinatio habetur pro re perfecta, vel pro facto, *l. etsi non sunt, §. quid ergo, l. lana, l. vestimentorum, ff. de auro & arg. legato, l. ligni, ff. de legat.* 3. Menoch. *de arbitr. casu* 190. *n.* 19 Franc. Becc. *cons.* 60. *num.* 32. Surd. *cons.* 195 *num.* 102. *& cons.* 193. *num.* 4. *& decis.* 141. *num.* 11. Stephan. Gratian. *discept. for. cap.* 126. *num.* 23. *&* 24. vbi limitat, *& cap.* 97. *c.* 24. *& seq.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & variat. feri q.* 47. *sect.* 1. *num.* 10. *pag.* 109. Ioan Bapt Costa *de facti sciemia, & ignor. inff.* 25. *num.* 4. late Castil. *controuers. lib.* 5. *p.* 2. *c.* 62. *n.* 56.

Determinatio vna respiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare, *l. nam hoc iure, l. Lucius, ff. de vulgari & pup. substit. l. quamuis, C. de impuber. & aliis,* Surd. *cons.* 45. *n.* 37. *& cons.* 67. *n.* 4. *& cons.* 150. *n.* 17 Menoch *cons.* 88. *n.* 19 Cassanate *cons.* 67. *num.* 28 Stephan. Gratian. *discept. for. tom.* 1. *cap.* 70. *n.* 39 Anton. Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ exist. lib.* 4. *c.* 42. *n.* 9 Marta *in summa success. legal. p.* 1. *q.* 13. *art.* 9. *num.* 9. Giurba *in consuet. Messan. cap.* 3. *gloss.* 1. *num.* 12. *p.* 1. Vincent. Fusar. *de substitut. q.* 257. *n.* 8. Ioan. Maria Nouat. *quæst. for. lib.* 1. *q.* 7. *n.* 6. latè Castill. *controuers. lib.* 5. *p.* 2. *c.* 97. *n.* 4. *cum seq.* vbi *n.* 3. intelligit vbi eadem est ratio, non diuersa, & *n.* 12. *cum seq.* limitat quando determinabilia æqualiter determinare nequeunt, & vbi adest personarum diuersitas, maiorve in vno quàm in alio, considerari potest ratio, & *num.* 17. *cum seqq.* limitat quoque quando sumus in dispositione necessaria, aut negatiua; vel quando ex æquali determinatione iuris induceretur correctio, & *n.* 25. *cum seq.* limitat quoque quando vtraque determinatio est clara, vel quando violarentur verba.

AXIOMA LXX.

Dictum.

1 *Dictum vnius, dictum nullius.*
2 *Vox vnius, vox nullius.*

Dictvm vnius, dictum nullius, *l. iurisiurandi, C. de testib. cap. cùm dilecti, in fine, de accusat.*

accuſat. Thom. de Thomaſſ. in floribus legum, reg. 307. Maſcard. de probat. conc. 343. num. 30. Farin. in praxi crim. p. 4. conſ. 60. n. 15. Et vox vnius, vox nullius, c. veniens, in fin. de teſtib. cap. cum à nobis, eod. tit. Lud. Rodolphin. var. quaſt. lib. 2. q. 51. num. 41. Thom. de Thomaſſ. reg. 307.

AXIOMA LXXI.

Dies.

1 *Dies interpellat pro homine.*
2 *Dies tacita interpellat, & conſtituit in mora ſicut expreſſa.*
3 *Tacita dies dicitur, qua ineſt à iure, vel à natura rei, vel contractus.*
4 *Lapſus hora inducit moram.*
5 *Dies termini non computatur in termino.*
6 *Dies inceptus in fauorabilibus pro completo habetur; ſecus in odioſis.*

[1] DIES interpellat pro homine, ideo obligatus aliquid implere in certo termino, lapſo termino dicitur in mora, l. magnam, C. de contrah. ſtipulat. Iaſ. in l. ſi ex legato, num. 14. & ſeq. vbi limitat nouem modis, Socin. reg. 15. vbi limitat quatuor modis, Antonin. Gabr. lib. 3. comm. tit. de ſolut. conc. 9. vbi ponit regulam cum ſeptem ampliationibus, & viginti limitationibus. Roland. à Valle conſ. 98. num. 9. lib. 2. Decian. conſ. 84. num. 5. lib. 2. Cephal. conſ. 186. num. 16. Mazol. conſ. 116. num. 18. Rimin iun. conſ. 1. num. 16. Rot. Iannen. deciſ. 139. in princip. Card. Tuſch. pract. conc. tom. 2. litt. D. conc. 408. per totam, vbi n. 15. cum ſeqq. limitat, quando implementum eſſet impoſſibile, vel quando tempore diei certæ eſſet nata obligatio, & actio, & in contractu nullo, vel reprobato, aut vſuratio, vel quando adeſt probabilis ignorantia. Carol. de Graſſ. de except. except. 32. n. 103. Stephan. Gratian. diſcept. for. tom. 4. cap. 666. & cap. 579. num. 12. Alex. Trentacinq. conſ. 69. num. 4. & 5. vbi declarat. Surd. de alim. tit. 1. q. 42. n. 125. cum ſeqq. Cancer. var. reſ. p. 2. c. 5. n. 71.

[2] Intellige Axioma, vt etiam dies tacita interpellet, & conſtituat in mora ſicut expreſſa, l. 2. in fin. C. de iure emphyt. Roland. à Valle conſ. 98. n. 9. lib. 2. [3] & dicitur tacita, quæ ineſt à iure, vel à natura rei, vel contractus, ideo idem operatur, quia dicitur certa, Cephal. conſ. 586. n. 16. & 17. Anchar Regien. q. 68. num. 13. lib. 2. Surd. conſ. 157. num. 26. Mazol. conſ. 15. num. 74. & ſeq. Card. Tuſch. d. conc. 408. n. 7. vbi num. 10. poſt Decian. conſ. 84. num. 5. & 6. lib. 2. [4] ampliat, quia ne dum lapſus diei inducit moram, ſed etiam lapſus horæ. Nam axioma procedit ſiue dies ab homine appoſitus ſit, ſiue à lege tacitè ſubintelligatur, l. 1. §. exactio, C. de rei vx. act. c. potuit, de locat. Ant. Gomez var. tom. 1. cap. 11. n. 25. col. 2. ante fin. Anton Bauer. in tract. de mora, p. 2. num. 1. & 2. Pichard. eod. tract. n. 67. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 56. n. 1. Rota Genuen. deciſ. 139. num. 1. Anchar. Regien. deciſ. 58. n. 13. Caſtill. controuerſ. lib. 2. cap. 1. num. 62.

[5] DIES termini non computatur in termino, l. vbi lex, ff. de regul. iur. cap. 1. de reſtit. ſpoliat. lib. 6. Ordin. Regia Luſitan. lib. 3. tit. 13. in princ. Caſtren. conſ. 399. Dies, in princip. lib. 1. Alex. conſ. 42. num. 5. lib. 3. vbi intelligit, ſiue terminus ſtatuatur à lege, ſiue à ſtatuto, Socin. reg. 16. vbi ponit regulam, & limitat duobus modis, Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloſſ. 11. num. 18. vſque ad n. 42. vbi limitat quindecim modis, Vant. de nullitat. tit. ex defectu iuriſdict. Ordinar. n. 160. Perez l. 2. tit. 2. lib. 3. Ordin. pag. 494. & l. 22. verſ. ſed eſt dubium, in med. tit. 1. lib. 7. pag. 408. Pichard. tom. 2. comm. opin. lib. 7. tit. 14. num. 131. pag. mihi 274. Azeued. ad Curiam Piſanam, lib. 4. cap. 6. num. 58. Flamin Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 12. q. 8. num. 8. Stephan. Gratian. diſcept. for. cap. 161. à princip. Cardoſ. in praxi iudicum, & Aduocat. verb. dies, n. 5. & 6. Alex. Trentacinq. var. reſolut. lib. 2. tit. de dilationib. reſ. 2. Aloyſ. Ricc. in deciſionib. Curia Archiep. Neapolit. deciſ. 76. num. 1. p. 2. Cardin. Tuſch. pract. conc. tom. 2. litt. D. conc. 409. Rot. deciſ. 333. apud Far. in prima collect. nouiſſ.

[6] DIES inceptus habetur pro completo in fauorabilibus, l. 1. ff. de manum. l. qua ætate 5. ff. de teſtam. l. vſucapionem 15. & ibi gloſſ. in pr. ff. de diuerſ. & temp. preſcript. Mandoſ. reg. 34. q. 20. n. 3. cum ſeqq. Flamin. Pariſ. de reſig. benef. lib. 11. q. 8. num. 19. latè Steph. Grat. diſcept. for. tom. 4. cap. 607. num. 6. cum ſeqq. qui limitant in odioſis.

AXIOMA LXXII.

Dignum.

1 *Dignum magis trahit ad ſe minus dignum.*
2 *Intellige quando aquè principaliter datur concurſus.*

[1] DIGNVM magis trahit ad ſe minus dignum. l. qua Religioſis, ff. de rei vendicat. l. ſi communem, ff. quemadmodum ſeruit. amitt. l. iuſtiſſimè, ff. de adilit. edicto, l. per minorem, ff. de iudic. § ſi in aliena, & § litera, Inſtit. de rerum diuiſ. cap. quod in dubio, de conſecrat. Eccleſia, cap. 1. eod. tit. lib. 6. cap. quanto, de iud. cap. ſi duo, de officio deleg. cap. ſacris, de ſepultur. cap. per tuas, de arbitr. gloſſ. in cap. vnic. de ſurrepatron. lib. 6. Alexand. conſ. 82. In cauſa, in fine, lib. 1. vbi Apoſtilla in verb. dignum, & conſ. 121. Viſo puncto, num. 17. cum ſeqq. lib. 4. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloſſ. 7. num. 82. Anton Gom. var. tom. 3. cap. 10. num. 6. Hieron. Grach. in conſ. ſyndicatus, n. 329. Pichard. ad princip. Inſtit. de empt. & vendit. num. 17. & ad §. 7. Inſtit. de fideicom. hæred. num. 3. Sanch. de Matrim. lib. 3. diſp. 29. num. 8. Vgolin. de poteſtate Epiſcopi, ca. 16. §. 1. num. 1. Benedict. Ægid. in repet. l. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ. part. 3. §. 1. num. 14. Monet. de decimis, cap. 9. q. 5. num. 258. Ferret. in conſtitut. Cathalonia, gloſſ. 2. num. 56. Aloyſ. Ricc. in deciſ. Curia Archiep. Neapol. deciſ. 128. num. 9. part. 2. Bellet. diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum perſon. §. 16. num. 4. Cardin. Tuſch. pract. concluſ. tom. 1. litt. D. concluſ. 435. per totam. Stephan. Gratian. diſceptat. forenſ. tom. 4. cap. 641. Ioann. Maria Nouar. quaſt. for. lib. 1. queſt. 11. num. 10. nouiſſimè Graña ad cap. 3. num. 3. de iud.

[2] Intellige quando æquè principaliter datur concurſus, ſecus verò quando vna res principalis eſt, & altera acceſſoria, l. cum in diuerſis 44. ff. de relig. & ſumpt. funer. cap. vnico, principale ad ſe trahere videatur, 10. quaſt. 3. Galet. in margarita caſuum conſcientia, verb. acceſſorium.

* *
*

AXIOMA LXXIII.

Disponere, Dispositio, Dispositum.

1. *Disponere de re sua quilibet potest.*
2. *Testator potest legem quam velit, rebus suis imponere.*
3. *Dispositio omnis intelligitur rebus sic stantibus, & in eodem permanentibus.*
4. *Intellige quando noua causa superuenit, à principio tamen praeuisa, aut cogitata.*
5. *Iuramentum habet clausulam, rebus sic stantibus.*
6. *Dispositio generalis generaliter est intelligenda.*
7. *Generalis dispositio restringitur ex ratione particulari.*
8. *Dispositio quantumcumque generalis, nunquam comprehendit illud, de quo disponens non posset in specie disponere.*
9. *Casum specialiter definitum non comprehendit dispositio generalis.*
10. *Dispositio generalis non extenditur ad incogitata.*
11. *Exemptas personas non comprehendit dispositio generalis.*
12. *Generalis dispositio quae dicatur, & quae specialis, remissiuè.*
13. *Limitata dispositio limitatum producit effectum, maximè quando prouisio in certo casu fit per modum conditionis voluntariae, vt num. 14.*
15. *Dispositio omnis intelligitur, vt conueniat naturae actus, qui celebratur.*
16. *Dispositio non habet locum, vbi verba non conueniunt dispositioni.*
17. *Dispositio omnis inspicitur, & interpretatur prout verba diriguntur.*
18. *Dispositio omnis intelligitur de prima, & vnica vice; limitando multipliciter, vt num. 19.*
20. *Dispositio omnis simpliciter prolata intelligitur, & ampliatur secundùm ius commune.*
21. *Dispositio omnis semper intelligi debet de actu valido.*
22. *Obligatus soluere decem, & pro illis soluere tot nomina debitorum, intelligitur de nominibus debitorum exigibilibus.*
23. *Dispositio omnis recipit restrictionem habilitatis.*
24. *Dispositum in principali, censetur etiam dispositum in dependentibus.*
25. *Dispositum in vno ex aequiparatis, etiam in altero militat, quamuis materia sit exorbitans.*

1 DISPONERE de re sua quilibet potest, *l. dudum, C. de contrah. empt. l. in re mandata, C. mandati*, Anch. *cons. 155. num. 7.* vbi declarat procedere, quando quis agit in re penitus sua propria, secus si communis sit, vel in ea alius praetendit, *& cons. 157. num. 1. versic. secundo*, vbi quòd licitum est cuilibet sibi prospicere, & meliorem suam conditionem facere, quando de re sua disponit etiam cum alterius detrimento, Castren. *cons. 59. Pro pleniore, in princip. & per totum, lib. 1.* Alex. *consil. 12. lib. 1.* vbi ait pro-
2 cedere multo magis in vltima voluntate, quia potest testator legem, quam velit, imponere rebus suis, refert Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D. concl. 436. per totam.*

3 DISPOSITIO omnis intelligitur rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus, *l. quod Seruius, ff. de condict. ob causam, cap. in parochia 16. q. 1.* gloss. *in cap. 2. de rescript.* Oldrad. *cons. 241. Factum tale est, num. 2. vers. secundò.* Feder. de Senis *cons. 239. circa med. vers. & vos scitis*, Natt. *cons. 525. Fuit lata sententia, num. 16.* Anch. *cons. 84. Dominus, num. 4. & 5. & cons. 94. num. 3. in fin.* vbi ait, quòd mutato, vel alterato statu rei, aut dispositionis, seu personae, mutantur res, dispositio, & persona, & *num. 4.* ampliat in pacto, quia intelligitur, si res in eodem statu permanserit. Dec. *cons. 334. Viso consilio, num. 4.* Socin. *cons. 22. num. 18. vo. 4.* Alex. *cons. 25. num. 7. vol. 7.* Crauet. *cons. 95. num. 4. & cons. 216. vol. 1.* Roland. *cons. 1. n. 158. vol. 2.* Tiraq. *in l. si vnquam, C. de reuocand. donat. in praefat. num. 166. cum seqq.* Surd. *cons. 27. num. 6.* & pleniùs *cons. 68. num. 18.* vbi quòd in omni dispositione, & omni contractu partes intelliguntur se restringere ad statum secundum tempus contractus, & rebus sic stantibus, Paris. *cons. 165. num. 26. & seq. lib. 4.* Nicol. Moron. *in tract. de fide, treuga, & pace, q. 120.* vbi ampliat in contractu pacis, Card. Seraphin. *decis. 121. num. 1. & 3.* vbi limitat in iis, quae recipiunt augmentum, & diminutionem, Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resol. 50. num. 2.* Ioseph. Sesse *Aragoniae decis. 187. n. 23.* Card. Tusch. *d. tom. 2. littera D. conc. 502. per totam*, Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. num. 210.* Stephan. Gratian. *discept. for. tom. 5. c. 916. n. 22.*

4 Intellige etiam, quando noua causa tota superuenit, à principio tamen praeuisa, aut cogitata, quia tunc dici non potest, quòd status rerum sit mutatus, secus verò vbi non fuit cognita, vel cogitata, ita Barr. *in d. l. quod Seruius, num. 4.* Tiraq. *in d. praefat. num. 168. cum seq.* Roman. *cons. 22. col. 1. vers. secundo*, Gozadin. *cons. 27. n. 9.* Ruin. *cons. 105. in fine, vol. 5.* Osasch. *Pedem. decis. 91. num. 14. cum seq.* Natt. *d. cons. 525. num. 16. cum seq.* Reboff *de priuil. schol. priuileg 76. num 2.* Menoch. *cons. 156. num. 32.* Octau. Glorit. *d. p. 3. n. 265.*

5 Amplia in dispositione iurata, Anch. *cons. 84. n. 4.* Hippol. Rimin. *cons. 59. num. 76. lib. 1.* Card. Tusch. *d. lit. D. concl. 502. num. 1. 20. & 34.* Rot. *decis. 51. n. 3. apud Far. p. 1. rec.* quia etiam iuramentum habet clausulam, rebus sic stantibus, vt resoluunt Doctores per me citati *in tract. de clausulis vsu freq. claus. 129. num. 2.*

6 DISPOSITIO generalis generaliter est intelligenda, vt per Crauet. *cons. 133. num. 5. & 6.* vbi intelligit nisi adsit causa restringendi, vel ratio per quam restrictio sit facienda, *& cons. 1-6. num. 4. & 5.* Tiraq. *in l. si vnquam, C. de reuoc. donat. in praefat. n. 119.* vbi quòd dispositio generalis operatur generaliter tam in odiosis, quàm correctoriis, & poenalibus, Roman. *cons. 379. Circa primum, in princ.* vbi extendit ad dispositionem iuratam negatiuam, quae dicitur vniuersaliter negare.

7 Limita primò, quia dispositio generalis restringitur ex ratione particulari, *l. cùm praetor, §. dulcissimus, ff. de legat. 2. l. si de certa re, C. de transact.* Garc. Gironda *de priuileg. seu exempt. signif. n. 277.* Osasch. *Pedem. decis. 98. num. 10.* Surd. *cons. 389. num. 9. & seq.*

8 Limita secundò, quia omnis dispositio quantumcunque generalis, vel vniuersalis, nunquam comprehendit illud, de quo disponens non posset in specie disponere, Anch. *cons. 155. Optimis rationibus, num. 10.* quem refert Card. Tusch. *d. tom. 2. litt. D. conc. 490. n. 16.*

9 Limita tertiò, quia non comprehendit casum specialiter definitum, *l. cùm in testamento, §. fin. ff. de hered. instit. l. seruo manumisso, ff. d. pecul. leg.* nec ea de quibus

quibus specialis mentio est, facienda, Card Tusch. *d conc.* 490. *n.* 17. Surd. *cons.* 456. *n.* 58. *& cons.* 550. *num.* 14.

10 Limita quartò, quia non extenditur ad incogitata, *l. cum Aquiliana, ff. de transact.* Roman. *cons.* 294. *Hac confessio, circa fin.* Ccpb. *cons.* 3. *num.* 100. *lib.* 1. Pedroch. *cons.* 56. *n.* 150. *& n.* 272. *cum seqq.* Decian. *cons.* 3. *n.* 55. *& cons.* 35. *n.* 48. *lib.* 2. *& cons.* 11. *num.* 11. *lib.* 3. Camill Gallin. *de verb. signif. lib.* 1. *c.* 9. Castill. *controu. lib.* 5. *p.* 2. *c.* 116. *n.* 4. *cum seqq.*

21 Limita quintò, quia dispositio generalis non comprehendit personas exemptas, Socin. *cons.* 74. *num.* 11. *lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. conc.* 490. *num.* 18. vbi *num.* 19. post Alex. *cons.* 59. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 127. *lib.* 4. extendit non venire prohibita, & quæ sunt contra libertatem Ecclesiasticam Nec extenditur ad personam loquentis, *l. impositio, C. de solut.* Surd. *cons.* 152. *n.* 45.

22 Quæ autem dicatur dispositio generalis, & quæ specialis, vide Baith. *cons.* 21. *Vt dixit, n.* 2. Menoch. *cons.* 106. *n.* 18. Card Tusch. *d. litt. D. concl.* 487.

23 DISPOSITIO limitata limitatum producit effectum, & non extenditur vltra limites, Petr. de Anchar. *cons.* 118. *Casus talis est, in princ. & num* 4. *& cons.* 328. *Factum tale, num.* 2. Cardin. Seraphin. *decis.* 911. *num.* 2. Cephal. *cons.* 284. *num.* 13. *lib.* 2. vbi loquitur in limitatione limitata, Angel. *cons.* 138. *Visis omnibus, in princip.* vbi de rescripto, & iurisdictione concessa limitatè, *& cons.* 226. *Punctus talis est, in fine,* vbi de liberatione limitata, Signorol de Homod. *cons.* 57. *Creditor volens, num.* 6. vbi de commissione iudicis limitata, Decian. *cons.* 33. *num.* 55. *lib.* 1. vbi de exceptione limitata, *cons.* 19. *num.* 58. *lib.* 1. vbi de renunciatione limitata, quia non extenditur vltra limites expressos, Roland. à Valle *cons.* 41 *num.* 16. *lib.* 3. vbi de libello, *& cons.* 58. *n.* 3. *eod. lib.* 3. vbi de donatione limitata, Crauet. *cons.* 361. *num.* 3. *&* 7. *& cons.* 363. *num.* 9. 12. *&* 20. Ioann. de Anan. *cons* 66. Eugen. *cons.* 99. Alciat. *cons.* 44. *lib.* 9. Menoch. *cons.* 326. *vol.* 4. Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *litt. D. conc.* 494. *per totam,* Octau. Glorit. *resp.* 6. *n.* 14. Peregr. *de fideicom. art.* 1. *n.* 56. Ioann. Anton. Mang. *de imput. q.* 60. *n.* 1. *& q.* 84. *n.* 4.

24 Intellige maximè quando prouisio in certo casu fit per modum conditionis voluntariæ, vt distinguendo docet Bart. *in l. Gallus, §. & quid si tantum, sub num.* 3. *ff. de liberis & posth.* quem communiter approbari inquit ibi Ias. *sub num.* 42. illumque sequuntur Alexand. *cons.* 1. *sub num.* 11. *vers. & posito, vol.* 1. Anchar. *cons.* 356. *sub num.* 3. *vers. quarto,* Socin. *cons.* 256. *sub num.* 3. *co.* 2. *vo.* 2. *& cons.* 76. *num.* 6. *&* 7. *vol.* 3. Dec. *cons.* 63. *sub n.* 3. *& cons.* 89. *sub n.* 2. *vers. & quia,* Roland. *cons.* 56. *num.* 22. *vol.* 5. Honded. *cons.* 60. *n.* 27. *vol.* 1. Pereg. *cons.* 51. *num.* 8. *vol.* 5.

25 DISPOSITIO omnis intelligitur, vt conueniat naturæ actus, qui celebratur, Alex. *cons.* 22. *Viso instrumento, in princip. lib.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 5. *q.* 1. *num.* 4. Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *litt. D. conc.* 503. *per totum.* & secundùm naturam actus, qui geritur, censetur facta, *l. semper in stipulationibus,* vbi Dec. *num.* 6. *ff. de reg. iur.* Menoch. *lib.* 3. *præs.* 38. *& lib.* 6. *præs.* 10. Surd. *cons.* 392. *num.* 22. *& cons.* 454. *n.* 29. *& consil.* 480. *num.* 16. Castiil. *controuers. lib.* 5. *p.* 2. *c.* 131. *n.* 20.

26 DISPOSITIO non habet locum, vbi verba non conueniunt dispositioni, *l.* 4. *§. toties, ff. de damno infecto, l. quod constitutum, ff. de milit. testam.* Alexand. *cons.* 17. *Requisitus, num* 2. *lib.* 1. *& cons.* 17. *Visis, num.* 8. *vers. vltimo, lib.* 2. Gemin. *consil.* 65. *in princip. vers. secunda pars,* Ioann. de Imola *cons.* 9. *in princip.* Bald. *cons.* 486. *Istud est ordinamentum, circa princ. vers. secundo probatur, lib.* 3. Roman. *cons.* 197. *Franciscus, in princ. vers. neque, & cons.* 199. *in princ. & cons.* 442. *num.* 1. *& cons* 462. *in fine,* Dec. *cons.* 9 *n.* 24. *lib.* 1. Brunor. a Sole. *in locis communib. verb. dispositio* 16. Card. Tusch. *dict. litt. D. cons.* 494. *per totam.*

17 DISPOSITIO omnis inspicitur, & interpretatur prout verba diriguntur, *l. miles, §. pro parte, ff. de legat.* 2. Castren. *cons.* 252. *Viso puncto, col.* 2. *in princip. lib.* 1. vbi obseruat quòd curandum non est cum quo verba sint prolata, sed in quem intentio, & iuris dispositio sit directa, Bald. *cons.* 495. *Præsupposita, vers. non obstant illa verba, lib.* 4. vbi quòd verba inspici debent, vt determinent id, ad quod referuntur, non autem alia extranea, Alexand. *cons.* 110. *Omissis, num.* 9. *lib.* 2. vbi quòd ad agnoscendum, an venditio sit ad corpus, vel ad mensuram, inspiciuntur verba, an venditio incipiat à corpore, vel à mensura, Anch. *cons.* 327. *Discurrit materia,* vbi quòd ad cognoscendum dispositionem in omni materia, an sit realis, vel personalis, inspiciuntur verba, an dirigantur in rem, vel in personam; plura alia adducit Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *litt. D. conclus.* 497. *per totam.*

18 DISPOSITIO omnis intelligitur de prima, & vnica vice, *l. bones, §. hoc sermone,* vbi late Tiraq. *ff. de verb. signific.* latè Ias. *in l. duobus, §. si is qui, ff. de iureiur.* Alexand. *cons.* 16. *Breuiter in casu, per totum, lib.* 4. vbi ampliat in saluo conductu concesso eundi & redeundi ad certum locum, & in omni dispositione, maximè odiosa & exorbitanti, & in dispensatione ad duo beneficia incompatibilia simul retinenda, & in licentia ingrediendi Monasterium Monialium, & in præmio concesso capienti vexillum, & in obligatione de repræsentando, & in venditione fructuum, & in legato pitantiæ in die S. Francisci, Cuman. *cons.* 14. *circa fin.* vbi intelligit in dispositione hominis, secus in dispositione legis maximè fauorabilis, Angel. de Perus. *cons.* 43. *Fratres fuerunt,* vbi de mandato ad vendendum, quia intelligitur de prima venditione, Lap. *alleg.* 12. *in princip. vers. tertio,* vbi de mandato ad locandum bona ad quinquennium, Anchar. *cons.* 404. *Tria dubia, num.* 9. vbi de Medico, qui promisit liberare infirmum à podagra, quia intelligitur de prima vice, & etiam de conditione implenda, quia sufficit primum implementum, incert. Auct. *post regulas Socin. reg.* 11. vbi limitat quatuor modis, Anton. Gabr. *commun. lib.* 6. *tit. de legib. concl.* 2. Surd. *cons.* 18. *num* 9. Card. Tusch. *d. tom.* 2. *litt. D. concl.* 499. Azor. *Instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 13. *q.* 5. Mari Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 74. *num.* 4. Armendar. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarræ, num.* 169. Rot *decis.* 413. *num.* 4. *apud Farin. p.* 1. *recent.* Hering. *de fideiuss. cap.* 13. *n.* 14. Mar. Giurba *cons. crim.* 99. *n.* 1.

29 Limitat multipliciter Anton. de Butr. *cons.* 30. *n.* 1. & præcipuè in dispositione, cuius causa non restringitur ad certum actum, sed est multiplicabilis, & maximè quando causa est multiplicabilis, & contingit casu, vel fortuna multiplicatio, non voluntate. Limitat etiam, quando non est ratio, quare magis intelligatur de primo actu, quàm de iterato, & materia est fauorabilis, & ex verosimili mente disponentis, & quando agitur de modico præiudicio in materia fauorabili vltimæ voluntatis, & alias limitationes refert Card. Tusch. *d concl.* 449. *num.* 34. *cum sequentibus.* Plures alias limitationes refert Mar. Giurba *d. cons.* 69. *n.* 19. *cum seqq.*

10 DISPOSITIO omnis simpliciter prolata intelligitur, & ampliatur, ac restringitur secundùm

Ius

Ius commune, Petr. de Anchar. *cons. 6. Viso themate, num. 13. vers. omnis enim dispositio, & cons. 182. Thema tale est, num. 7. & cons. 404. Tria dubia, num. 3. & cons. 423. Præmittendum, in princip.* vbi extendit in statutis, & omnibus dispositionibus interpretandis, quia semper reducuntur ad Ius commune, Roman. *cons. 350. In casu, num. 24. vers. tertio*, vbi extendit in rescripto, cuius verba debent semper reduci ad sensum Iuris, Tiraq. *in tract. de mort. part. 2. declar. 2. num. 2.* Card. Tusch *d. tom. 2. lit. D, concl. 501.* Valasc. *consult. 42. num. 7.* D. Barbos. *in l. 1. ff. soluto matrim. p. 1. n. 61.*

21 DISPOSITIO omnis semper intelligi debet de actu valido, vt per Petr. de Anch. *cons. 6 Viso themate, num. 5. & 6.* Bald. *cons. 442. Verba ita dicunt, lib. 1.* vbi quòd promittens assignare tot debitores, intelligitur de debitoribus veris, *& cons. 477. In isto certamine, in princ. lib. 2.* vbi quòd mandans aliquem debitorem debere absolui, vel liberari ab obligatione, intelligitur de liberatione valida, & *cons. 358. Dubitari*

22 *potest, lib. 5.* vbi quòd obligatus soluere decem, & pro illis soluere tot nomina debitorum, intelligitur de nominibus debitorum exigibilibus. Angel. *cons. 159. Conradus, col. 3. vers. de secundo*, vbi quòd testator faciens fideicommissum, in euentum quo hæres non fecerit testamentum, intelligi debet de testamento habente Iuris effectum, Auen. *l. 40. Tanti, gloss. 1. n. 28.* vbi quòd dispositio regulatur secundum Ius vigens tempore dispositionis, Aretin. *cons. 142. num. 22. vers. & similiter*, vbi quòd omnis dispositio loquens de probatione, intelligitur de valida & sufficienti, & *num. 20.* quòd dispositio statuti loquens de cessione, de bannito, de contractu, & similibus, debet intelligi de ritè & rectè, & sic de validis, Bologn. *in addit. ad cons. Ioan. de Anania 83. num. 4.* vbi quòd stante statuto, quod cedens actionem nobilitate priuetur, non intelligitur de cessione nulla, & dictante alio quòd de contractu soluatur gabella, & quòd testes publicati excludant probationem vlteriorem, intelligitur de contractu valido, & de valida publicatione, Cardin. Tusch. *d. tom. 2. lit. D, concl. 504. per totam*, vbi *n. 36.* post Alexand. *cons. 248. Ponderatis, in princ. & num. 12. lib. 6.* limitat quando contraria præsumptio limitat.

23 DISPOSITIO omnis intelligitur de habili, & sic recipit restrictionem de habilitate, Bart. *in auth. de nupt. n. 3. collat. 4.* Crauet. *cons. 307. n. 2.* vbi quòd quãdo tractatur de aliquo, semper præsupponitur habilitas ex alio capite, Bald. *cons. 207. Quæstio est, num. 3. lib. 2.* vbi loquitur de feudo concesso pro se, & quibus dederit, vt restringatur ad habiles, *& cons. 414. Formata fuit, lib. 5.* vbi quòd statutum disponens homicidam non posse absolui, nisi citaris proximioribus offensi, intelligi debet de proximioribus habilibus ad accusandum, Angel. *cons. 333. Statuto Tudertino*, vbi quòd stante statuto prohibente mulierem posse contrahere, vel testari sine præsentia fratris, vel proximiorum, intelligitur de habilibus de iure, & de facto, Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, in proœm. num. 18.* Cardin. Tusch. *d. tom. 2. lit. D. concl. 505.* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 2. resol. 40. num. 5. & 6.*

24 DISPOSITVM in principali, censetur etiam dispositum in dependentibus, Seraph. *de priuil. iuram. priuil. 74. n. 184.*

25 DISPOSITVM in vno ex æquiparatis, etiam in altero militat, quamuis materia sit exorbitans, Reinoso *in obseruat. practicis, obseruat. 44. num. 3. & obseru. 70. n. 51.*

AXIOMA LXXIV.

Diuersitas.

1. *Nominum diuersitas diuersitatem rerum, & locorum inducit.*
2. *Quantitas diuersa inducit diuersitatem solutionum, & obligationis.*
3. *Qualitas diuersa actus, & dispositiones diuersificat.*
4. *Diuersitas circa eandem rem induci non debet.*
5. *Eadem res diuerso iure iudicatur ex diuersitate accidentium, vel respectu diuersarum personarum.*
6. *Diuersorum diuersum est iudicium.*

DIVERSITAS nominum diuersitatem rerum, & locorum inducit, *l. si idem, C. de codic.* Bald. *cons. 194. col. fin. vers. facit etiam, lib. 1.* Alexand. *cons. 4. n. 4. lib. 1.* vbi quòd eadem quantitas confessata in diuersis quietantiis, inducit diuersitatem solutionum, *& cons. 96 Consideratis, n. 7. lib. 1.* Decian. *cons. 15. n. 34. lib. 1.* Card. Seraphin. *decis. 1137. num. 3.* Mari. Giurba *in consuet. Messanen. c. 15. gloss. 7. n. 34.* Ias. *cons. 87. per totum, lib. 3.* vbi quòd quantitas diuersa inducit diuersitatem solutionum, & obligationis, Anchar. *consil. 547. Super alia, in princ.* vbi quòd diuersitas loci inducit diuersitatem delicti, & diuersitatem facti, Bero. *cons. 142. n. 11. & 12. lib. 5.* vbi quòd diuersa qualitas diuersificat actus, & dispositiones, Ruin. *consil. 114. col. 2. n. 1. lib. 5.* & Rimin. *cons. 429. n. 4. lib. 3.* vbi quòd diuersitas in qualitate facit vnum ab altero differre, refert Card Tusch. *pract. concl. to. 2. lit. D. conc. 511. per tot.* Rot. *in Pistorien. beneficij 21. Maij 1618. coram Buratto, impressa per Vitman. post praxim iur: Patron. decis. 16. n. 11.*

DIVERSITAS circa eandem rem non debet induci, quia vna & eadem res non debet diuerso iure censeri, *l. eum qui ædes, ff. de vsucapion.* Incert. auct. post regulas Socin. *reg. 3.* vbi ponit sex limitationes, Cardin. Tusch, *d. tom. 2. lit. D. concl. 518. num. 1.* Oldrad. *cons. 151. Si quis verba*, vbi limitat, videlicet quòd eadem res diuerso iure iudicatur ex diuersitate accidentium, vel respectu diuersarum personarum.

DIVERSORVM diuersum est iudicium, *l. inter stipulationem, § sacram. ff. de verb. oblig.* Stephan. Grat. *Marchia decis. 32. n. 8. & decis. 42. n. 10.*

AXIOMA LXXV.

Diuinare.

1. *Diuinare nemo tenetur.*
2. *Diuinatorius intellectus reiicitur.*

DIVINARE nemo tenetur, *l. si putator, ff. ad leg. Aquil. l. si fideiussor, vers. ignoscendum, ff. mandati, l. apud Celsum,* & *ibi* Sebast. Næu. *num. 47. ff. de doli & mali except.* Roman. *cons. 395. in fine, vers. diuinare, & cons. 195. n. 5* Rimi. iun. *cons. 544. n. 298.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D. concl. 519.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 45. §. 3. n. 20.*

Et diuinatorius intellectus reiicitur, *l. fin. C. de contrahenda empt.* Camill. Gallin. *de verb. signif. lib. 5. c. 10.*

*cap.*10.*n.*15.vbi *n.* 16. limitat vt legum contrarietas euitetur,& *lib.*6.*cap.*6.*n.*7.Et ideo diuinare non debemus, in interpretanda teſtatoris voluntate, Leo *Valent.decis.*60.*n.*20.*lib.*1.

AXIOMA LXXVI.

Dolus.

1 *Dolo facere præſumitur, qui fecit quod facere non debuit.*
2 *Animus malus, & dolus ſemper præſumitur in faciente actum prohibitum à lege.*
3 *Dolo facit, qui petit, quod reſtituere tenetur.*
4 *Dolus vnius non debet alteri nocere.*
5 *Dolus nemini debet patrocinari.*
6 *Dolus vbi non adeſt, ibi non eſt delictum pœna dignum.*
7 *Dolus præponderat culpæ.*
8 *Dolus cum dolo compenſatur.*
9 *Dolus non fit volenti & ſcienti.*

1 DOLO facere præſumitur, qui fecit quod facere non debuit, *l. tutor qui repertorium, ff. de adminiſtr. tutor. l. ſi procuratorem, §. dolo, ff. mandati, l. dolo, ff. ad legem Falcid.* Menoch.*conſ.*98.*n.*30. *& de præſumpt.lib.*3.*præſ.*55.*num.*10. Farinac. *in praxi crimin.p.*3. *q.*89. *n.*92. *& part.*4.*conſil.*60.*num.*18. vbi 2 *addit. lit. l.* Vnde in faciente rem prohibitam à lege ſemper præſumitur dolus,& malus animus, *l.*1. *C. de ſicar.* Pariſ.*conſil.*52.*num.*33.*& conſ.*78.*numer.*16. & latè Maſcard.*de probation.concl.*495.*n.*4.*& concl.*531. *n.*50.*&* 101.Farin.*in d.praxi crimin.q.*18.*num.*71. *& q.*80.*n.*77.*&* 78.

3 DOLO facit, qui petit quod reſtituere tenetur, *cap. dolo facit* 50.*de reg. iuris, lib.* 6. Duen. *reg.* 260. Maſcard.*de probat.concl.*351. *num.*81. Menoch. *de præſumpt.lib.*5.*præſ.*3. *n.*88. Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat.verb.dolus, n.*8. Celſ Bargal. *de dolo, lib.*6.*reg.*16.*per tot.* Intellige quando ipſimet debitori conuento reſtitutio facienda eſſet, ſecus alteri, gloſſ.*verb.ſed alij in l. ſi ſocer* 45.*§. Lucius Titius,* & *ibi* Bald.*not.*7.Caſtren.*n.*6.*ff. ſoluto matr.* Steph.Gratian. *diſcept.forenſ.tom.*4.*cap.*627.*num.*3.*& ſeq.* vbi *n.* 10. limitat quando ex interuallo eſſet reſtitutio facienda.

4 DOLVS vnius non debet alteri nocere, *l. elegantèr, in princ. ff. de dolo,* Card.Tuſch.*pract.concl.tom.*2.*lit. D, concl.*582.vbi *n.*1.poſt Caſtren. *conſ.*412. *Viſo facto, n.*3.*lib.*1.ſubdit, dolum adminiſtratoris, vel tutoris nocere domino,& pupillo, quando ex tali dolo ſentiunt commodum.

5 DOLVS nemini debet patrocinari, *l. nec ex dolo, ff. de dol. o, l.*3.*ff. de tranſact. l. is qui dolo, ff. de rei vendicat. l. pen in fine, ff. de iure dotium, l. ſi ex dolo, ff. de re iudic. l. etiam §.*1.*ff. ſolut. matrim. cap. audiuimus, de colluſ. deteg.* Tiraq.*de retractu lign.§.*1.*gloſſ.*9.*n.*62. Surd. *conſ.*15.*num.*15. Bellet.*diſquiſit.cleric.p.*1. *tit. de clerico debitore, §.*2 *n.*5. Farinac. *in praxi crimin.p.*1.*q.*31. *n.*155. Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ.tom.*5.*c.*849. *n.*11.*& c.*906.*n.*12.

6 DOLVS vbi non adeſt, ibi non eſt delictum pœna dignum, Menoch.*conſ.*18. *num.*13. Vnde falſum ſine dolo non committitur, Cott. *in memor. verb. periurium, pag* 683. Menoch.*de arbitr.caſu* 194. *n.*58.*& caſu* 309 Maſcard *de probat. concl.* 379. *n.*21. Decian.*tract.crimin.lib.*6.*cap.*11.*num.*14.Campan.*in diuerſ. Iuris Canon.rub.*12.*c.*28.*n.*5. vbi poſt Menoch. *conſ.*221.*n.*15. ait, quòd non ſufficit quilibet dolus, ſed ille tantùm qui ſit in lege expreſſus, ita vt non ſufficiat præſumptus, ſed verus dumtaxat requiratur, vt per *l. nec exemplum, C. de falſis,* tradit Hieron. Gabr.*conſ.*169.*num.*16.*&* 17.*tom.*1.

7 DOLVS præponderat culpæ, *l. item ſi obſtetrix. §. fin. ff. ad legem Aquil.* Cardin. Tuſch.*d.tom.*1.*lit. D, concl.*579.*num.*1.Intellige procedere, quando agitur ciuiliter, ſecus vbi ageretur criminaliter,& ad pœnam inferendam, vt per Azeoed. *conſ.*77. *Viſis, ſub n.*12.*lib.*3. quem refert,& ſequitur Hieron. Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ.* 115.*num.*12.Ioan.Bapt.Coſta *de ratione rato. q.* 104. *n.*6.*pag.*128.

8 DOLVS cum dolo compenſatur, *l. viro* 40. *ff. ſoluto matrim. l. ſi ambo, ff. de compenſat. l. ſi duo* 36. *ff. de dolo, l. quidam Titium, ff. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtam. l. ſi filium, C. de liberali cauſa, l. quoniam, C. de hæred. cap. vlt. de hæret.* Farin.*fragment.crimin.p.*1.*lit. D, num.*110. Cardoſ.*in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. delictum, num.*37.Celſ.Bargal. *de dolo lib.*6.*reg.*15. vbi regulæ materiam per 64. numeros examinat. Intelligentes cùm ciuiliter de crimine agitur, ſecus autem ſi criminaliter, vt per multa Iura & Doctores probat Hieron.Boccaron.*de different.inter iudicia ciuilia & crimin.differ.*131.*n.*1.*&* 2.

9 DOLVS non fit volenti & ſcienti, *l. nemo, ff. de regulis iuris, l. cùm donationis, C. de tranſact.* Sim.de Prætis *conſ.*15. *num.*10. Cardin. Tuſch *dict. tom.*2. *lit. D, conclus.*589. vbi *num.*1. limitat, quando calliditate fuit ſciens ſeductus, & ſollicitatus. Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.* 191. vbi intelligit procedere quando ſciens & conſentiens liberè & ſponte conſentit, ſecus quando neceſſitate compulſus; id quod non tantùm de compulſione, vel coactione reali intelligendum eſt, ſed etiam de verbali perſuaſione, vt per Celſ. Bargal. *de dolo, lib.* 6. *reg.*34. *numer.*13. vbi à principio ampliationes & limitationes regulæ ponit.

AXIOMA LXXVII.

Donare.

1 *Donare eſt perdere, cùm ſcilicet donatur indignis.*
2 *Donare ſuum nemo præſumitur.*
3 *Error potiùs, quàm donatio præſumitur.*
4 *Donatio vt euitetur, omnis ſumitur coniectura.*

1 DONARE eſt perdere, *l. filiusfamilias, ff. de donation. l. cùm de indebito, verſ. qui non ſoluit, ff. de probation.* Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæſt.* 1. *num.*4.*cum ſequentib.& quæſt.* 5. *num.* 7.*cum ſeqq. & conſil.*5. *num.*72. quòd intelligi debet cum donatur indignis. Cancer.*var.part.*1.*cap.*5. *num.*64.*& cap.*8. *num.*109.

2 DONARE ſuum nemo præſumitur, *l. cùm de indebito* 25. *verſ. ſi verò, ff. de probation. l. Campanus, ff. de oper. libertorum, l. fin. C. de nouat.* Tiraq.*in l. ſi vnquam, verb. donatione largitus, num.* 260. *C. de reuocand. donat.* Menoch. *de arbitr. caſu* 88. Pichard. *ad princip. Inſtit. quibus non eſt permiſſum facere teſtam. num.*66. Maſcard. *de probat. concluſ.*554. *num.*1.Surd. *de aliment. tit.*6.*quæſt.*3. *num.*7. Flamin.Pariſ. *de reſignat.benefic.lib.*8.*quæſt.*1.*num.*5. Brunor.à Sole *in locis communib.*

communib. verb. donatio, num. 15. Ioseph. Sesse *Aragon. decis.* 181. *num.* 6. Mari Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resolut.* 23. *num.* 11. *&* 12. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de bonis clericorum.* §. 9. *num.* 7. Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *decis.* 236. *in addit. lit.* C. Flores de Mena *var. lib.* 3. *q.* 23. *num.* 90. Octau. Glorit. *resp.* 1. *part.* 3. *num.* 47. *in princip.* Pichard. *ad princ. Instit. quibus mod. non est permiss. fac. testam. num.* 66. Stephan. Grat. 3 *discep. forens. tom.* 5. *cap.* 824. *n.* 17. Ita vt potiùs error, quàm donatio præsumatur, ex Mascard. *de probat. concl.* 544. *num.* 5. *& concl.* 639. *num.* 10. *& concl.* 1173. *num.* 4. Menoch. *cons.* 1. *num.* 215. Flamin. Paris. *d. tract. lib.* 9. *quæst.* 19. *num.* 5. Ioseph. Sesse *d. decis.* 182. *num.* 5. Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de Iustit. & iure, p.* 11. *cap.* 11. *num.* 25. Natt. *cons.* 77. *num.* 16. Roland. à Valle *cons.* 11. *num.* 46. *vol.* 3. Ruin. *cons.* 215. *num.* 22. *vol.* 1. Becc. *cons.* 52. *num.* 70. Surd. *cons.* 202. *num.* 14. *cum seqq.* Octau. Glorit. *resp.* 10. *num.* 111. nouissimè Ioseph. Vela *dissert.* 21. *num.* 45. *post princ.* 4 *vers. at in dubio.* Et ideo omnis sumitur coniectura, vt donatio euitetur, *l. eleganter, §. qui reprobes, ff. de pignerat. act. l. si cum aurum, ff. de solut.* Dec. *cons.* 150. *num.* 4. Surd. *cons.* 262. *num.* 73. Carol. Bardel. *cons.* 22. *num.* 40. quos refert Octau. Glorit. *resp.* 1. *p.* 3. *num.* 47.

AXIOMA LXXVIII.

Dubium.

1 *Dubia in meliorem partem sunt interpretanda.*
2 *Pars tutior in dubiis est eligenda.*
3 *Interpretatio fit contra dantem in dubiis conuentionibus.*
4 *Dubius ab ignorante non distat.*

1 DVBIA in meliorem partem sunt interpretanda, *l. cùm creditor. ff. de furtis, l. proximè, ff. de his quæ in testament. delentur, cap. estote, de regulis iuris, in decretalib.* Aldret. *de relig. disciplina tuenda, lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 23. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comparat.* 16. *num.* 2. Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *quæst.* 85. *num.* 27. *cum seqq.* vbi limitat, *& de falsitate, quæst.* 187. *num.* 11. *vers. quæro etiam,* vbi hanc conclusionem etiam in hæresis crimine procedere ait, Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 143. *num.* 21. Thom. de Thomass. *in florib. leg. reg.* 445.

2 In dubiis tutior pars est eligenda, *l. si fuerit, §. vlt. ff. de rebus dub. cap. iuuenis, de sponsalib. cap. ad audientiam, de homicid.* Couarr. *in cap. alma mater, part.* 1. §. 2. *numer.* 5. *casu* 1. *& de sponsalib. part.* 1. *cap.* 4. §. 1. *num.* 9. Nauarr. *in man. cap.* 27. *num.* 239. vbi intelligit præcipuè, quando agitur de salute animæ, Emman. Roder. *in sum. tom.* 1. *cap.* 51. *num.* 6. *conclus.* 4. Vasq. 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 6. *disp.* 65. *cap.* 3. *& disp.* 66. *cap.* 1. Salas 1. 2. *quæst.* 21. *tract.* 8. *disp. vnic. sect.* 17. *num.* 152. Sayr. *de censur. lib* 1. *cap.* 16. *num.* 30. *casu* 1. *& lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 16. Flores de Mena *var. lib.* 1. *quæst.* 9. *num.* 18. Sanch. *de matrim. lib.* 2. *disp.* 41. *num.* 9 Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 14. *num.* 12.

3 In dubiis conuentionibus contra dantem fit interpretatio, *l. veteribus* 40. vbi Bart. *ff. de pactis, l. stipulatio ista, § alteri, vers. in stipulationibus, ff. de verb. obligat. l. Labeo scribit, ff. de contrah. empt. l. quicquid astringendæ, ff. de verbor. obligat.* Menoch. *cons.* 110. *num.* 36. *& consil.* 179. *num.* 19. Surd. *de alimens. tit.* 6. *quæst.* 1. *num.* 26. *& decis.* 312. *num.* 63. D. Barbos. *in l. si quis intentione ambigua* 66. *num.* 28. *ff. de iudic.*

4 DVBIVS ab ignorante non distat, *l. manifestissimi, §. sin autem nescius, C. de furtis,* Gam. *Lusit. decis.* 91. *num.* 1. *in princip.* imò comparantur, ex Surd. *decis.* 265. *num.* 17. vbi *num.* 47. *&* 62. limitat, vbi dubitans tenetur inquirere, & de facili potuit certificari. Franc. Becc. *consil.* 118. *num.* 11. idem Surd. *consil.* 379. *num.* 18. *& consil.* 528. *num.* 43. Decian. *consil.* 39. *num.* 21. *vol.* 1. Sfort. Odd. *de restit. in integr. p.* 1. *q.* 8. *art.* 9. *n.* 47. Farinac. *fragm. crim. p.* 2. *lit. I. n.* 96.

AXIOMA LXXIX.

Duplex.

1 *Vinculum duplex magis ligat, & difficiliùs rumpitur.*
2 *Clausula geminata enixam voluntatem magis ostendunt.*
3 *Geminatiò verborum inducit enixam voluntatem legislatorum.*
4 *Statutum disponens idem, quod ius commune, addit vinculum, & magis ligat.*
5 *Limitat quando alterum est impertinens: aut vnumquodque per se non adstringit.*

1 DVPLEX funiculus, seu duplex vinculum magis ligat, & difficiliùs rumpitur, *l. si non lex, ff. de hæred. instit. l. discretum, C. qui testamenta facere poss. l. pen. §. si verò, C. de adoption. auth. itaque, C. communia de successionib. §. sed hodie, vers. si verò pater, in fine, Instit. de actionib. §. affinitatis, Instit. de empt. cap.* 1. *de treuga, & pace,* Alexand. *consil.* 193. *Assumo, num.* 6. *lib.* 2. Ruin. *consil.* 71. *num.* 3. *lib.* 5. vbi quòd quando concurrit duplex funiculus, difficilior est solutio, Anchar. *consil.* 226. *num.* 4. *in fine,* vbi quòd duplex mendacium, vel delictum magis grauat, & magis operatur, Crauet. *cons.* 346. *num.* 12. *&* 13. vbi quòd duplex, seu geminatus dolus, & geminatum delictum grauiorem pœnam affert, Cacheran. *decis.* 147. *num.* 20. *&* 22. Oldrad. *consil.* 325. *num.* 4. Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæst.* 13. *num.* 2. *& decis.* 154. *num.* 9. *& consil.* 61. *num.* 6. *& consil.* 173. *n.* 28. *& consil.* 175. *num.* 39. *& cons.* 329. *num.* 18. Cald. Pereira *de resolut. emphyteus. cap.* 9. *num.* 14. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 810. *cum tribus seqq. & tom.* 4. *lit. G, concl.* 28. *num.* 30. 32. *cum seqq.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib.* 1. *resol.* 81. *num.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 13. *num.* 90. *cum sequentib.* Octau. Glorit. *resp.* 5. *num.* 26. Sigism. Scacc. *de iudic. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 163. *&* 1720. Raudens. *consil.* 18. *num.* 91. Perez de Lara *de anniuers. & capell. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 32. *cum seqq.*

2 Vnde prouenit, vt clausulæ geminatæ enixam voluntatem magis ostendant, secundùm Bart. *in l. cùm scimus, C. de agricol. & cens. lib.* 11. Dec. *cons.* 51. *sub num.* 3. *& cons.* 373. *num.* 8. Roland. *cons.* 110. *n.* 63. *vol.* 4. Crauet. *cons.* 54. *vol.* 1. quia geminatio verborum indicat enixam voluntatem legislatorum, Decian. *cons.* 1. *num.* 42. *&* 43. *vol.* 3. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 17. *num.* 134. Crauet. *d. cons.* 45. *num.* 7. Ioseph. Sesse *Aragon. decis.* 230. *num.* 14. Ferrer. *in constitut. Cathaloniæ, gloss.* 1. *num.* 123.

3 Et statutum disponens, idem quod ius commu-

ne, addit vinculum, & magis ligat, vt notatur *in l. 1. in princip. ff. ad legem Falcid. & in l. 3. §. ſi rem. ff. de leg. 3.* Alderan. Maſcard. *de interpret. ſtatut. concl. 12. num. 17. cum ſeqq.* Dec. *conſ. 49. num. 17. vol. 1. & conſ. 91. num. 7. vol. 2.* Et ideò concurrente duplici prohibitione, ſtatuti ſcilicet, & teſtatoris, non poterit filia agere ad ſupplementum legitimæ, Cæſ. de Graſſis *deciſ. 2. num. 8. & 9. de conſtit.* Pariſ. *conſ. 26. num. 88. lib. 3.* & alij plures, quos refert Gonzal. *d. gloſſ. 13. num. 96.* Vide infra *ſub verb. Geminatio, Axiom. 105.*

5 Limita Axioma quando alterum eſt impertinens. Surd. *conſ. 31. num. 34. verſ. ſecundo reſpondeo, & cum ſeqq.* Limita etiam quando vnumquodque per ſe non adſtringit *l. patre furioſo*, vbi Iaſ. *n. 44. ff. de his qui ſunt ſui.* Surd. *conſil. 173. num. 113.*

AXIOMA LXXX.

Effectus.

1 *Effectus regulatur à cauſa, quæ potiùs attenditur, quàm factum.*
2 *Effectus durat durante cauſa.*
3 *Effectus principaliter ſemper attenditur, & in omnibus conſideratur.*
4 *Effectus attenditur magis quàm verba.*
5 *Effectus attenditur, non modus.*
6 *Effectus diuerſi non debent oriri ex vnâ re, eademque cauſa.*
7 *Vna & eadem cauſa diuerſis reſpectibus diuerſos, vel etiam contrarios operatur effectus.*
8 *Verbum vnum ſecundùm diuerſos effectus habet diuerſas ſignificationes.*
9 *Inducta ad vnum effectum, non debent effectum contrarium operari.*

1 EFFECTVS regulantur à cauſa, quæ potiùs attenditur quàm factum, vt per Bec. *conſ. 94. num. 17.* vbi quòd is, qui rapit mulierem libidinis cauſa, non dicitur committere furtum, quia non fecit animo furandi, & factum à cauſa regulatur, Socin. iun. *conſil. 105. num. 5. & 6. lib. 2.* vbi quòd ſententia, quæ adiudicat ius præſentandi ad beneficium, neceſſariò adiudicat iuſpatronatus, quia præſentatio eſt effectus, & fructus iuriſpatronatus, ideò non ſeparantur, Caſtrenſ. *conſ. 83. Præſens caſus, num. 5. verſ. nam ſtatutum, lib. 2.* vbi dicit, quòd ſtatutum excludens dotatam à ſucceſſione, intelligitur à ſucceſſione dotantis, vt effectus ſuæ cauſæ commenſuretur; ergo dos, quæ eſt effectus excluſionis, cauſam ſupponit à qua regulatur, & à ſucceſſione dantis dotem, Cephal. *conſ. 181. n. 3.* vbi agens de colono partiario, qui fecit expenſas gratia fructuum quærendorum, quia alias non repetit, ex quo fiunt gratia fructuum colligendorum: ſi igitur habet partem ſuam fructuum, expenſæ, quæ ſunt effectus fructuum, regulantur à ſua cauſa, Iaſ. *in l. re coniunctis, num. 108. ff. de legat. 3.* vbi quòd cauſa non poteſt eſſe ſine effectu, ne inducatur fruſtratoriè, Corn. *in l. admonendi, num. 4. de iureiur.* Crauet. *conſ. 101. n. 25.*

2 EFFECTVS durat durante cauſa, *l. ſemper, §. negotiatores, ff. de iure immun.* Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, p. 1. n. 17.* Surd. *conſil. 302. n. 5.*

3 EFFECTVS principaliter ſemper attenditur, & in omnibus conſideratur, *l. cùm ſeruus, ff. de verb. obligat. l. 2. C. de aliment. pup. præſt.* Oldrad. *conſ. 150. num. 5.* Cardin. Tuſch. *dict. tom. 3. lit. E, concluſ. 48.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloſſ. 45. § 3. num. 5. & gloſſ. 55. num. 11. cum ſeqq.* Menoch. *conſ. 708. num. 15.* Surd. *conſil. 380. num. 34.* Ioan. Maria Nouar. *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 9. num. 14.* Octau. Glorit. *reſp. 1. p. 1. num. 118.* vbi quòd effectus rei ſpectandus eſt, ille verò contingens præter intentionem agentis non conſideratur, *l. qui foueas, l. ſi putator, ff. ad leg. Aquil. l. 2. in fin. ff. de condit. & demonſtrat.* Vnde dici ſolet, *Quicquid agunt homines, intentio iudicat omnes, l. 1.* vbi gloſſ. & Doctores, *ff. ad legem Cornel. de ſicar.*

4 EFFECTVS attenditur magis quàm verba, *cap. in tantum, de ſimon.* Rym. *conſil. 59. num. 1. verſ. nec attenditur, & conſ. 214. in princip.* Federic. de Senis *conſil. 198. Caſus talis eſt, verſ. item gloſſ.* Roman. *conſil. 309. in princip.* Alexand. *conſil. 107. Perſpectu verbis, lib. 3.* Hieronym. Gabr. *conſ. 69. in princip. lib. 1.* Socin. ſen. *conſil. 56. num. 6. vol. 1.* Surd. *conſil. 3. num. 26. cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloſſ. 55. poſt num. 12. verſ. & ideò, in vlt. impreſſ.* Mari. Antonin. *variar. reſolut. lib. 1. reſol. 1. num. 7.* Cardin. Tuſch. *lit. E, concl. 50. per totum*, vbi *num. 8.* poſt Rip. *in l. 2. in princip. num. 37. ff. ſi certum petatur*, reſtringit vt non procedat, quando effectus eſt dubius, & verba ſunt clara, quia tunc attenduntur verba, & *concluſ. 56.* firmat effectum magis attendi, quàm naturam rei, Octau. Glorit. *reſp. 1. p. 2. num. 181.*

5 EFFECTVS attenditur, non modus, *l. 3.* vbi Bald. *C. de inſtit. & ſubſtit.* Cardin. Tuſch. *d. tom. 3. lit. E, concl. 51. per totam*, vbi *num. 2.* ſubdit, quòd in tantum attenditur effectus, vt valeat actus celebratus tempore prohibito, ſi effectus confertur in tempus permiſſum, & citat Oldrad. *conſil. 237. num. 4. verſ. effectus*, Federic. de Senis *conſil. 244. verſ. quia.*

6 EFFECTVS diuerſi non debent oriri ex vna re, eademque cauſa, *l. meminerint, C. vnde vi, l. quod Labeo*, vbi Bart. *ff. de compenſat. l. qui hominem, §. fin. ff. de ſolut. l. eum qui ædes, ff. de vſucapion.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verb. donatione largitus, num. 284. verſ. tertia ratio*, Card. Tuſch. *d. tom. 3. lit. E, concluſ. 54. num. 1.*

7 Diuerſis tamen reſpectibus vna, & eadem cauſa diuerſos, vel etiam contrarios operatur effectus, *l. ſi finita, §. Iulianus, ff. de damno infecto*, Oldrad. *conſ. 263. num. 6. verſ. neque nouum*, vbi quòd probatio eadem poteſt quoad vnum effectum eſſe ſufficiens, quoad alium ſecus, Tiraq. *de nobilit. cap. 28. num. 11. cum ſeqq.* vbi quòd poteſt quis eſſe ſuperior, & inferior alio, diuerſis reſpectibus, *& de retractu lign. §. 1. gloſſ. 18. num. 23. & 24.* vbi quòd contraria cumulantur in eadem perſona diuerſis reſpectibus, & *num. 17. & ſeq.* ſubdit, quòd vnum verbum ſe-

8 cundùm diuerſos effectus habet diuerſos ſignificationes.

9 EFFECTVM contrarium operari non debent ad vnum effectum inducta, *l. legata inutiliter, ff. de legat. 1. l. legata inutiliter, ff. de adimend. legat.* Fuſar. *de ſubſtitut. q. 245. num. 39. in princip.*

AXIOMA LXXXI.

Emergens.

1 *Ea quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.*
2 *Morbis nouis noua conuenit antidota præparari.*

3 A con

3 *A constitutionibus, quæ tendunt ad noxam, ex superuenienti causa recedere licet.*
4 *Priuilegium si tendit ad iniquum, vel incipit esse damnosum, non est obseruandum.*
5 *Probatio super emergenti de nouo, etiam post publicatas attestationes admittitur.*
6 *Recusationis exceptio ex causa de nouo emergenti, post litem contestatam allegari potest.*

a EMERGANS nouum nouo indiget auxilio, & in rebus nouis nouum est remedium & consilium suggerendum, *l. 1. in princip. ff. de ventre inspiciend. l. de atate, §. ex causa, ff. de interrog. action. l. si iuro, ff. de rei vendic. l. siue decedens, ff. de inoffic. testam. l. oratione, ff. de feriis, cap. fin. de in integr. restitut. minor.* Petr. de Anchar. *cons. 84. Dominica Azolina, num. 5.* Roman. *in l. si verò, §. de viro, num. 83. ff. soluto matrim.* Roland. à Valle *cons. 1. n. 159. cum seqq. lib. 2.* Crauet. 2 *cons. 264. n. 5. & 6.* vbi ponit plura exempla, Thom. de Thomasset. *in floribus decis. reg. 248.* vbi intelligit, quando accidentaliter, & inopinatò aliquid nouum emergit, Surd. *cons. 418. num. 9.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 3. lit. E, concl. 145. per totam*, Anton. Monach. *Lucensis decis. 21. num. 32.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 4 num. 97.* Octau. Glorit. *resp. 1. part. 3. n. 221.* Noua enim res nouum consilium capit, Anch. *cons. 204. Punctum vnius, num. 12.* & nouis morbis noua conuenit antidota præparari, *cap. caterùm, de iuram. calumn.* Thesaur. *Pedem. decis. 239. num. 11. cum seqq.*

3 Amplia Axioma in constitutionibus, quæ tendunt ad noxam, nam ex superueniente causa ab eis recedere licet, Crauet. *d. cons. 264. n. 5.* Anchar. *d. cons. 84. n. 4.* Roland. à Valle *d. cons. 1. n. 159. lib. 2.* & in pactis; Anch. *d. n. 4* & in omni promissione, etiam de non offendendo, Crauet. *d. cons. 26. 4. 5. & 6.* vbi etiam in locatione, in legibus, & statutis; item & in testamentis, Anch. *d. cons. 84. n. 4. & 5.* Roland. à Valle *d. cons. 1. num. 159.* Crauet. *d. cons. 264. n. 5.* qui idem dicunt in iuramento.

4 Amplia secundò in priuilegio, vt per Anchar. *d. cons. 84. n. 4. & 5.* Crauet. *d. cons. 264. num. 5.* Roland. à Valle *d. cons. 1. num. 161. & seqq.* nam si tendit ad iniquum, vel incipit esse damnum, non est obseruandum, Roland. *d. cons. 1. num. 158. & 160. lib. 2.* Menoch. *cons. 350. num. 27.* Bardel. *cons. 22. num. 10.* Cæs. Barz. *decis. 118. num. 7.* Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. num. 191.*

5 Amplia tertiò in materia probationum. nam licèt post publicatas attestationes & dicta testificata non admittatur noua probatio, tamen super emergenti de nouo bene admittitur, *Clem. 2. de testibus*, Signorol. *cons. 243. num. 6. & 7.* Mascard. *de probat. concl. 118.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss. 46. num. 6.* Card. Tusch. *d. concl. 145. num. 20.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 158.* Bernard. Græuæ *ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 128.* Mendez à Castro *in praxi Lusit. lib. 3. cap. 19. num. 12.* Amat. Roderic. *in pract. cap. 8. num. 7.*

6 Amplia quartò in materia recusationis; nam licèt exceptio suspicionis allegari non possit post litem contestatam, *l. apertissimi, C. de iudic. cap. pastoralis, de except.* tamen ex causa de nouo emergenti bene potest, secundùm Mascard. *de probat. concl. 952. n. 35.* Bernard. Muscatel. *in praxi ciuili Neapol. p. 2 gloss. competens, num. 55.* Amat. Roder. *in pract. cap. 10. num. 70.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap. 100. num. 32.* vbi ampliat etiam post conclusum in causa, dummodo causa recusationis habuerit ortum post conclusionem, & *num. 31.* subdit, quod super hoc deferendum est iuramentum ab ipso recusato.

August. Barbosa Axiom. Iur.

AXIOMA LXXXII.

Error.

1 *Consensum excludit error.*
2 *Errantis nullus est consensus.*
3 *Errans non dicitur fateri, nec amittit rem suam.*
4 *Error in facto proprio non potest allegari.*
5 *Iuris error neminem excusat.*
6 *Error iuris excusat quando erratur in articulo iuris dubio.*
7 *Errorem corrigens non dicitur quicquam de nouo facere, sed iam factum declarare.*
8 *Nominis error non vitiat dispositionem; si constat de intentione, seu corpore.*

1 ERROR excludit consensum, *l. si per errorem, ff. de iurisdict. omnium iudic. l. si procurator, ff. de acquir. rer. dom. l. non idcirco, C. de iur. ignor.* Paris. *cons. 50. num. 22. vol. 4.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 198.* Bertazol. *de clausul. instrument. claus. 11. gl. 3. n. 2.* Rot. *decis. 524. n. 4. apud Farin. p. 1. recent.* Cardin. Seraphin *decis. 1190. num. 2.* Surd. *cons. 28. num. 122.* Anton. Monach. *Lucen. decis. 59. n. 10* Mar. Antonin. *variar. resolut. lib. 1. resol. 2. num. 6* Cels. Bargal. *de dolo lib. 1. c. de dolo vero, & dolo præsumpto, diuis. 1, n. 47.* Sigism. Scaccia *de commerc. & camb. §. 1. q. 7 p. 2, ampl. 19. num. 77.* Carol. de Grass *de except. ad stat. excludens omnes exceptiones, except. 8. num. 2.* Steph. Grat. *discept. forens. tom. 5. c. 988. 9.* Duran. *Rom. decis. 50. n. 19.* Et errantis nullus est consensus, & voluntas, 2 Alex. *in l. quædam consulebant, n. 4. ff. de re iud.* Paris. *cons. 72. num 60. & cons. 112. num. 36. vol. 1, & cons. 2, num. 98. vol. 2.* Socin iun. *cons. 1. n. 28 vol. 2* Roland. *cons. 32. num. 70. vol. 4.* Menoch. *cons. 279. num. 20, & cons. 296. num. 56. & cons. 857. num. 13. & de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 19. num. 9.* Surd. *cons. 202. num. 10. & decis. 114. num. 10.* Bald *cons. 2. num. 55.* ita enim error consensum abesse facit ab actu, in quo nihil iuramentum operatur, Ruin. *cons. 127. num. 13. & 20. & cons. 137. num. 12. vol. 1.* Roland. *cons. 13. num. 22. vol. 1.* 3 Vnde qui errat non dicitur fateri, *l. non fatetur, ff. de confess.* & errantem non amittere rem suam probat, *d. l. si procurator 35. ff. de acquirendo rerum domin.* Tiraq. *de retractu lign. §. 1. gloss. 2. num. 20.* Menoch. *cons. 162. n. 28. cum seqq.*

4 ERROR in facto proprio non potest allegari, & non releuat ad lucrum captandum, secus ad damnum euitandum, vt per Dyn. *cons. 13. Quæstio talis est, num. 3. vers. præterea*, Alex. *cons. 69. In causa, n. 4. cum seqq. lib. 3.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. error, num. 5.* Cardos. *in praxi iudicum, eod. verb. num. 2.* Cardin. Tusch. *tom. 3 lit. E, concl. 316 num. 5. & concl. 317. à princip.* Ioseph. Sesse *Aragon. decis. 138. num. 16.* Mar. Antonin. *var. resolut. lib. 3. resolut. 21. num. 4.* Quorum aliqui, præcipuè Brunor. à Sole & Ioseph Sesse errorem in facto proprio excusare scripserunt, siue tractetur de damno vitando, siue de lucro captando. Limita quando error in latam culpam non cadit, quia tunc etiam in facto proprio excusat. Bart. *in l. non fatetur 3. num. 7. ff. de confess.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 5. cap. 946, num. 37.*

5 ERROR iuris neminem excusat, Lap. *alleg. 13. in princip.* Federic. de Senis *cons. 112. Amice, num. 2. vers.*

quaro ſecundò, vbi quòd Clerici non excuſantur ignorantia Iuris, quia peritiores conſulere debebant, Crauet.*conſ.*348.*num.*9.*& conſ.* 699. *num.* 25. Alexand.*conſ.*100. *Super primo*, *num.*7.*verſ.nec dicatur*,*lib.*7.Roman.*conſ.*330.*Circa peimum*,*in fine*,Card. Tuſch.*d.tom.*3.*lit.E*,*concl.*320 *à princip.*D. Barboſ.*in prelud.l.ſi mora*, *à num.* 16.*ff.ſoluto matrim.* vbi quòd error Iuris non excuſat,niſi conſtet conſuluiſſe peritiores.

6 Verùm quando erratur in articulo Iuris dubio & perplexo,tunc error Iuris excuſat, Anchar. *conſ.* 324 *Pulchrum*, *in princ.* Ioan.de Imola *conſ.*98.*n.*15. Socin.*conſil.*47. *num.* 10. *verſ.tamen quando eſſet error*,Mazol.*conſ.*109.*à num.*32. Curt. iun.*conſ.* 28. *in cauſa vertente*, *n.*8.*& conſ.*6.*num.*22.Rot.*in Paduana Peioratus* 5. *Decembr.* 1614. *coram Reuerendo D. meo Pironano*, *impreſſa per Farinac.deciſ.*608.*num.* 14.*p.*2. *recent.*ac proinde poteſt bonam fidem producere, Cou.*de ſponſalib.p.*2.*cap.*8 §. 1. *n.* 9. Pinel.*in l.* 2. *C.de reſcind.vendit.p.*1.*cap.*4.*num.*40.Ioan. Garc.*de nobilit. in initio*,*n.*17.Flamin Pariſ.*de reſignat.benefic.lib.*11. *q.*3.*n.*64.

7 Errorem corrigens non dicitur quicquam de nouo facere, ſed iam factum declarare, vt per *l.haredes palàm*,*ff.de teſtam.*tradunt.Felin.*in cap. qualiter & quando*,*il.*1.*num.*27.*verſ.facit*,*de accuſat. & in cap.*1.*num.* 16.*verſ.& pulchrè*,*de libelli oblat.* Brunor. à Sole *in locis communib.verb.error*,*num.*7.Rot.*in Tuderti na dotium* 27. *Ianuary* 1606. *coram Patriarcha Manzanedo*, *impreſſa per Farin.deciſ.*158.*num.*2.*p.*1. *recent.*

8 Error nominis non vitiat diſpoſitionem, ſi conſtat de intentione, ſeu corpore,*l.ſi quis in fundi vocabulo*,*ff.de legat.*1.*l.ſi me in vacuam* 34. *in princip. ff.de acquir.poſſeſſ.* Barth.*conſ* 379.*Martinus*,*n.*2.*lib.*1. Gemin.*conſ.*52.*num.*3. *verſ.ſecundò ſic*,quòd duplicatur *conſ.* 119. vbi ampliat, etiamſi erretur in qualitate extrinſeca,ſeu demonſtratione, Alex.*conſ.* 138. *Viſa copia*,*lib.*7.vbi extendit, licèt erretur in pronomine,ſeu cognomine.Rebuff.*in praxi*,*p.*3.*ſignatura*, *verb.denominationum*, Aloyſ.Ricc.*in collect.deciſ.p.*5. *collect.*1469.Duen.*reg.*250. Aaeued.*l.*13.*num.* 16.*cum ſeqq.tit.*25.*lib.*4.*noua Recop.*Cardoſ.*in praxi Iudicum*, *& Aduocat.verb.error.num.*4. Card. Tuſch. *d. tom.*3. *lit.E*,*concl.*324 Rot.*in Salamantina Archipresbyteratus*, 1. *Iuly* 1615.*coram Martino Andrea*,*impreſſa per Farin.deciſ.*687.*num.* 5.*p.* 1. *recent.* & apud Mantic. *deciſ.*138.*n.*4. vbi quòd error in inuocatione Sancti non officit veritati.

AXIOMA LXXXIII.

Erubeſcere.

1 *Erubeſcimus cùm ſine lege loquimur, communi ſcilicet, vel municipali.*

2 *Æquitatem ad diſtinctiones producere non eſt licitum ex proprio capite.*

3 *Rationem naturalem ſufficit allegare quando non extat lex certa, vel ſimilis, quæ decidat cauſam.*

4 *Doctor.ſcribens in iure ad inſtantiam partis, debet allegare leges, & iura.*

1 Erubeſcimus cùm ſine lege loquimur, *l. illam.C.de collation.aut.de trien.& ſ miſſ § conſideremus*, *collat.*3. *Extrau.execrabilis*, *Ioan. XXII.col.*13. *de prabend.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 64. Bald. *conſ.*137.*Et promiſſo*,*circa fin.verſ.in contrarium*,*lib.*3. vbi intelligit cùm loquimur ſine lege communi, vel municipali, quia ſufficit alteram allegare, *& conſ.*97.*Super primo quæſito*,*num.*2. *verſ.ſi liceret*,*lib.*4. vbi quòd non eſt licitum ex proprio capite æquitatem ad diſtinctiones producere, ſed procedendum eſt per viam ſilicatam, videlicet per textus legum, *& conſ.*338.*Secundum ea*,*verſ.quia erubeſcimus*, *lib.*3. *& conſ.*433.*in princip.verſ.item non poſſum*, *lib.*5.vbi quòd procedit, quando loquimur ſine lege, ſine ſtatuto,& ſine conſuetudine,Abb.*conſ.*20.*col.*2.*verſ. & primò pramitto*, *lib.* 2. vbi quòd ſufficit allegare rationem naturalem, quando non extat lex certa, vel ſimilis,quæ decidat cauſam,Thom. de Thomaſſ. *in floribus legum*, *reg.*109. Surd.*conſ.*138.*num.*13.*& conſ.*308.*num.*3.*& conſ.*374.*num.*12. Monet. *in tract. de optione canon. cap.* 3. *num.* 2. Franc. Molin. *de ritu nupt.lib.*3.*quæſt.*19.*num.*2. Card. Tuſch.*tom.*3.*lit. E*, *concl.*331.*per totam*, vbi *num.*7. poſt Abb.*conſ.*21.*in princ. lib.* 2. ſubdit, quòd Doctor ſcribens iure ad Inſtantiam partis, debet allegare leges, & iura:ſed quando ſcribit,vel conſultor datur iudicibus, non tenetur allegare leges, neque iura.

AXIOMA LXXXIV.

Euentus.

1 *Euentus poſterior formatur à titulo primordiali.*

2 *Euentus mali & ſiniſtri non ſunt habendi in conſideratione.*

3 *Euentus alicuius rei fruſtrà ſpectatur, cuius effectus nihil operatur.*

1 Euentus poſterior formatur à titulo primordiali, ſeu à primordio tituli in poſterum formatur euentus, *l.*1.*C.de liberis praterit.l. vnic.verſ. nulla*,& *ibi* gloſſ.*verb.primordium*, *C.de impon.lucrat. deſcript.lib.*10.Petr.de Anchar.*conſ.*4. *in princ.num.*3. *& conſil.* 137.*in princ.* Surd.*conſ.*32.*n.*12.*& conſ.*459. *num.*14. Ferret.*in conſtitut.Cathalonia*, *gloſſ.*1.*n.*131. Cardin. Tuſch.*tom.*3.*lit. E*,*concl.*346.*& tom.*7.*lit.S*, *concl.*716.*n.*3. Rota *deciſ.*456.*num.*9. *apud Farin.p.*1. *recent.*Pyrrh.Maur.*de ſolut.c.*8.*n.*3.

2 Euentus mali, & ſiniſtri non ſunt habendi in conſideratione,*l.ſi quis ab alio*,*ff.de re iudic.*vbi Rip. *n.*7.limitans ad præcauendum,Iaſ.*in l. inter ſtipulantem*,*§.ſacram*,*in notab.*9.*num.*14.*ff.de verb.obligat.*vbi quòd ad odium,& damnum non conſiderantur, & *ibi* Bart.*n.*7.*in fine*, limitat axioma fauore libertatis, dotis,piæ cauſæ, & fiſci, Bald.*conſ.*182.*Locata fuit*, *num.*4.*verſ.non enim debet conſiderari*, *lib.*1 vbi quòd euentus etiam mali & ſiniſtri ſunt habendi in conſideratione ad excluſionem lucri, quando lucrum ipſum ſuper futuro bono euentu,& proſpero fundatur. Steph. Grat. *diſcept.forenſ.tom.*3.*c.*937.*n.*10. vbi Axioma procedere præcipue notat, quando præter naturam occurrunt,ex Calder.*conſ.*24.*n.*12. *ad med.* & Oſaſch *deciſ.*95.*n.*41.

3 Euentus alicuius rei fruſtra ſpectatur, cuius effectus nihil operatur,*l.aliquando*, *§.fin.ff. ad Velleian.l.ſi quis ita ſcripſerit*,*ff.de hered.inſtit.l.cùm heres*,*§.*1.*ff.de acquir.hered.l.non videtur*,*ff.de iudic.l.fin.C.qui admitti*,*l.ad probationem*, *C.de probat.c.cùm contingat. de officio deleg.* Surd.*deciſ.*184.*num.*8.Franc.Molin *de ritu nupt*, *lib.*1.*compar.*10.*n* 37. Marſil.*conſ.*51.*Licèt ne dum*, *num.*17. Card. Tuſch.*tom.*4.*lit. F*,*concl.*320. *num.*1.

AXIOMA

1.

AXIOMA LXXXV.

Exceptio.

1. *Agere qui potest, multo magis potest excipere.*
2. *Actionem qui habet, vt aliquid consequatur, multo magis habet exceptionem, vt liberetur.*
3. *Exceptio repellit eundem, quem de iure tenet actio.*
4. *Exceptio firmat regulam in contrarium.*
5. *Casus exceptus non firmat regulam in contrarium, vbi alia interpretatio dari potest.*
6. *Exceptio debet esse de regula.*
7. *Exceptio declarat regulam, sed tamen non ampliat, vt comprehendat ea, quæ non sunt de genere regulæ.*
8. *Exceptio vbi non reperitur posita, non est à regula recedendum.*
9. *Fateri nõ videtur excipiens ea quæ in exceptione includuntur. Intellige quoad fundandam intentionem alterius, vt num. 10.*

1 EXCEPTIO facilior est quàm actio, & ideo regulariter qui potest agere, molto magis potest excipere, *l. 1. ff. de superficieb. cap. cùm inter, de except. cap. qui ad agendum, de regulis iuris, in 6.* Feder. de Senis *cons. 90. num. 3. vers. dixi,* Alexand. *cons. 62. In causa, num. 6. & 7. lib. 7.* Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. §. 8. num. 2.* Surd. *cons. 377. num. 45.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 3. litt. E. concl. 374. per totam.* Sigism. Scacc. *de iudic. lib. 2. cap. 1. num. 121. & de commerc. & camb. §. 7.* 2 *gloss. 3. num. 98.* Vnde qui habet actionem, vt aliquid consequatur, molto magis habet exceptionem, vt liberetur, Fulgos. *cons. 186. Pro determinatione, col. pen. vers. postremo,* Alexand. *cons. 47. Visis instrumentis, in fine, lib. 3.* Et cui damus actionem, multo fortius exceptionem, *l. in ituitus, §. cui damus, ff. de regul. iuris,* Roman. *cons. 474. In casu proposito,* & quem de euictione tenet actio, multo magis agentem repellit exceptio, *l. vendicantem, C. de euiction.* Castren. *cons. 332. Pro fundamento, col. fin. lib. 1.* quia multa conceduntur excipiendo, quæ non conceduntur agendo, Angel. Aretin. *cons. 31. Viso supradicto, in fin. vers. quia multa,* ob idque prohibitus petere, non prohibetur retinere & excipere, Decian. *cons. 331. num. 3.* Ruin. *cons. 163. in fin. lib. 2.* Decian. *cons. 64. n. 51. lib. 3. & cons. 94. in fin. lib. 2.*

3 EXCEPTIO repellit eundem, quem de iure tenet actio, *l. vendicantem, cum l. seq. ff. de except. l. exceptione doli, ff. de euiction.* Angel. Aretin. *cons. 20. Visis actis, num. 39. & seq. & num. 45.* Castren. *cons. 166. Visis actis, num. 3. lib. 2. & cons. 175. Ad primum, n. 3. vers. ad secundum, eod. lib. 2.* Dec. *cons. 86. Viso puncto, col. 2. vers. quartò quia,* Roman. *cons. 457. Circa propositam, col. pen. in princip. vers. secundò quia,* Alex. *cons. 3. Viso processu, in princip. lib. 3.* Tiraq. *de retract. §. 1. gloss. 9. num. 33.* Buër. *decis. 13. num. 13.* Neguzant. *de pignorib. p. 5. membr. 1. num. 53.* Molin. *de primogen. lib. 4. cap. 1. num. 10. & 28.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, num. 73.* Gam. *Lusitan. decis. 67.* Portel. *de consortib. & fideicom. cap. 12. num. 18.* Cardin. Tusch. *d. tom. 3. litt. E. concl. 373.* D Barbos. *in l. 1. p. 5. num. 20. soluto matrim.* Surd. *cons. 517. num. 14. & cons. 577. num. 12. & decis. 177. num. 8.* Vincent. Caroc. *sing. 73.* vbi limitat in casu *l. fin. C. de euict.*

4 EXCEPTIO firmat regulam in contrarium, *l. quæsitum, §. denique ff. de fundo instr. gl. in rub. de regulis iuris, in 6.* vbi Dyn. Bart. *in l. 1. in fine,* vbi Dec. *n. 20.* & Cagnol. *num. 31. & 34. ff. eod. tit.* Euerard. *in topicis legal. loco 3.* Dec. *in cap. cùm dilecta, num. 6. & 7. de confirm. vtili,* vbi ait quòd expositio licèt sit de regula, non tamen ampliat regulam, Rom. *cons. 82. num. 3. & cons. 100. num. 2. & cons. 193. in princip. & cons. 337. num. 8.* vbi apostil. *in verb. exceptuatis, & cons. 461. vers. refragatur,* vbi ait hoc non procedere, quando non est verisimile, Ioann. de Anan. *cons. 69. in fine,* Bald. *cons. 141. Casus est talis, vers. super secundo, lib. 1. & cons. 119. Verba dicunt, in princ. vers. secundò quia, eod. lib. 1.* vbi quòd conductor excipiens nolle teneri pro vno casu fortuito, videtur se obligare ad alios casus fortuitos sub eodem exceptuatos, *& cons. 351. Quidam, lib. 5.* vbi intelligit Axioma, quando aliàs non esset facta inclusio, vel exclusio tacita, vel expressa circa non exceptuatos, Alex. *cons. 107. In causa & lite, n. 1. lib. 1. & cons. 125. Viso titulo, num. 4. & 5. lib. 2.* vbi ampliat in concessione legati facta, quia exceptio declarat, & firmat regulam in non exceptis, *& cons. 7. In consultatione, num. 8. vers. quintò probatur, lib. 5.* vbi ampliat in legibus feudalibus, & materia feudali, *& cons. 186. Zacharias, in fine, lib. 6.* vbi quòd firmat regulam in contrarium, sed non amplia, Afflict. *decis. 43. num 2.* Menoch. *cons. 141. num. 17. & cons. 609. num. 9.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 5. quæst. 6. num. 186* Card Tusch. *d. tom. 3. litt. E. concl. 411. per totam,* Octau. Glorit. *resp. 12. num. 112.* Cardin. Seraphin. *decis. 980. n. 7.* Rot. *decis. 144. num. 9. apud Farin. part. 1. recent.* Rubles de Salxedo *de repros. lib. 2. cap. 26. num. 1.* me citato in hoc loco Ioseph. Vela *dissert. forens. dissert. 2. num. 40.*

5 Limita Axioma, vbi alia interpretatio dari potest, quia tunc casus exceptus non firmat regulam in contrarium, Federic. de Senis *cons. 233. col. pen. num. 3. vers. non obstat,* vbi quòd Papa volens omnes teneri soluere decimas, si excipit certum Ordinem, non propterea videtur velle omnes alios exemptos teneri, nisi expressè dixerit, quia talis exceptio potest operari concessionem exceptionis Ordini exceptuato. Sic etiam non procedit Axioma, quando aliquid excipitur considerato effectu eius quod excipitur, quia tunc omnia sunt exceptuata, quæ habent eundem effectum, Castren. *cons. 91. In causa appellationis, num. 9. & 10. lib. 1.* vbi quòd statutum, quòd fiat compromissum exceptis instrumentis quarentigiatis, non includit instrumenta non quarentigiata quando habent executionem paratam, prout quarentigia, quia statutum considerauit effectum quarentigiæ, non ipsam quarentigiam; nam casus similes exceptuatis censentur excepti, etiamsi exceptioni sit adiuncta, Alex. *cons. 130. In causa, num. 4. & 6. lib. 4.* vbi quòd non continentur casus similes per extensionem sub exceptione, sed comprehensi dicantur.

6 EXCEPTIO debet esse de regula, *l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de penu leg.* Castren. *cons. 70. Pro plenniori, num. 3. lib. 1.* vbi ait, quòd si exceptio non esset de regula, diceretur derisoria, Gemin. *cons. 65. num. 8. vers. nam ex quo hic excipit,* vbi quòd casus exceptus à dispositione generali, declarat dispositionem loqui de illa materia, Bald. *cons. 401. Super facto, num. 1. vers. secundò quæritur, lib. 5.* vbi quòd restringit, seu declarat regulam debere intelligi de materia exceptionis. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 13. num. 77. & gloss. 14. num. 35. & gloss. 31. num. 2.* Surd. *cons. 152. num. 49. & cons. 262. num. 47. & cons. 402. num. 11. & cons. 527. num. 6. & 7. decis. 124. num. 13.* Vnde si procurator generaliter constituatur ad omnes causas,

ſas, excepta cauſa reſtitutionis io integrum, dicitur conſtitutus in omnibus aliis cauſis requirentibus ſpeciale mandatum, ex quo exceptio eſt de iis, quæ xequiruot ſpeciale mandatum, Imol. *in l. fin. col. 12. ff. quis & a quo appelletur*, Alex. & Iaſ. *in l. fin. ff. quod quiſque iuris*, Gemin. *in cap. qui ad agendum, §. 15 de procurator. lib. 6.* quos refert Cardin. Tuſch. *tom. 3. litt. E, con. 425. num. 6.* Robles de Salzedo *d. lib. 2. c. 14. n. 38.*

7 Exceptio declarat regulam, ſed tamen non ampliat, vt comprehendat ea, quæ non ſunt de genere regulæ, Roman. *conſ. 498. in fine, conſ. 107. col. 2. verſ. quod autem ceſſant*, vbi quòd exceptio deducit ad certum, & declarat regulam generalem, & *conſ. 379. num. 13. verſ. veritas tamen*, Bald. *conſ. 131. Caſus talis eſt, verſ. ſuper ſecundo, lib. 1.* Cuman. *conſ. 98. num. 3. verſ. non obſtat ſecundum*, Alex. *conſ. 18. Viſie, num. 11. verſ. non obſtat, lib. 1. & conſ. 59. num. 9. verſ. nec ad hoc obſtat, eod. lib. 1. & conſ. 186. Zacharias, in fin. lib. 6.* Surd. *conſ. 352. num. 12. & deciſ. 100. num. 9.* vbi limitat, quando exceptio eſſet inutilis, quia tunc ampliat regulam, Socin. *conſ. 47. num. 2. & 3. verſ. ſed contra, lib. 1.* vbi quòd io veoditiooe certorum bonorum propriorum, excepto palatio, non includuntur bona communia, quia licèt exceptio firmet regulam in contrarium, tamen non ampliat, Aretin. *conſil. 8. Abundè, per totum*, & præcipuè *num. 3. & 4.* vbi declarat dicens quòd exceptio expreſſa, quæ tacitè inerat, non extendit vllo modo regulam ad ea, quæ non ſunt de regula; quia expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt, nihil operatur; ſi verò eſt expreſſio, quæ tacitè oon inerat, exceptio licèt firmet regulam in noo exceptis, nunquam firmat extendendo ad ea, de quibus diſponens erat incapax, vel inhabilis, & rationem adducit *num. 7. verſ. nec obſtat*, quia exceptio non ampliat regulam, vt comprehendat ea, quæ ſine exceptione non comprehenderet ex proprietate ſermonis, ſiue ex mente, refert Cardin. Tuſch *tom. 3. litt. E, concl. 424. num. 4.* Saoch. *in præcept. Decal. lib. 2. cap. 27. num. 17. col. 3. in ſolut. ad 5.* Mieres *de maior. in l. edit. p. 1. q. 22. num. 22.* Surd. *deciſ. 124. num 17.*

8 Exceptio vbi non reperitur poſita, non eſt à regula recedendum, *l. in prævaricationis, §. vlt. ff. de prævaricat. l. diſſentientem, C. de diuort. l. illam, C. de collationib.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. 3. q. 7. num. 45.*

9 Excipiens non videtur fateri ea quæ in exceptione includuntur, *cap. cùm venerabilis, de except.* Alexand. *conſ. 83. In cauſa, & lite, in princip. verſ. nec ad hoc obſtat, lib. 1.* vbi quòd exceptio huiuſmodi non eſt confeſſio, nec negatio, ſed eſt medium inter negare, & confiteri, prout in tacente, & *conſ. 49. num. 9. cum ſeqq. lib. 7.* vbi quòd libellans, excipiens, vel replicans illud, quod pars aduerſa aſſerit illud impugnando, non dicitur fateri, additque quòd is, qui dicit ſententiam non rectè latam eſſe impugnando, non fatetur eſſe latam, per *l. Gallus §. forſitam*, vbi gloſſ. *in verb. rectè, ff. de liberis, & poſthum.* quæ exponit *rectè*, id eſt, nullo modo, Surd. *deciſ. 24. num. 5.* Card. Tuſch *tom. 3. lit. E, concl. 427.* Mari. Aot. *var. reſolut. lib. 2. reſol. 50. num. 31.* Alex. Trentacinq *var. reſolut. lib. 2. tit. de except. num. 5.*

10 Intellige Axioma procedere quoad fundandam intentionem actoris, *l. non vtique, ff. de except. cap. exceptionem, de regulis iuris, lib. 6.* Cou. *var. lib. 1. cap. 1. num. 2. verſ. eodem iure*, Anton. Gom. *var. tom. 3. c. 12. num 16.* Cacheran. *Pedem. deciſ. 178 n. 9.* Franc. Millenen. *Sicilia deciſ. 3. num 46. lib. 2.* Bellon. *Genuen. deciſ. 38. num. 8. & deciſ. 91. num. 1.* Petr. Gregor. *Syntagm. iuris lib. 21. cap. 17. num. 3.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verb. exceptio, num. 26.* Steph. Gratian. *Marchia deciſ. 19. num. 19.*

AXIOMA LXXXVI.

Exempla.

1 *Exempla declarant regulam.*
2 *Exempla non reſtringunt regulam.*
3 *Exemplis non eſt iudicandum, ſed legibus, quando legibus conſtat quòd veritas eſt contra exemplum.*

Exempla declarant regulam & aperiunt, *l. prætor, alias Iulianus, § quoties, ff. de collat. bon.* ibi, *quod dico exempla vt manifeſtius fiat*, Oldrad. *conſ. 244. num. 14. verſ. quinto, & vltimo*, Bald. *conſ. 358. Nulla mulier, num. 4. verſ. ſed quid eſt, lib. 1.* vbi quòd exempla ſicut digitus rem oſtendunt, & tactui quodammodo ſubiiciunt, Cardin. Tuſch. *tom. 3. lit. E, concl. 548. per totam.* 1

Exempla non reſtringunt regulam, *l. damni infecti ſtipulatio, ff. de damno inf. l. pen. §. vlt. ff. de iuris & facti ignor. l. 1. §. quod vulgo, ff. de vi, & vi arm. l. ſcire oportet. §. oportet. ff. de excuſat. tutor.* Roman. *conſ. 295. Donatio patris, num. 6. verſ. eſt enim notiſſima*, Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. liberis, num. 37. C. de reuocand. donat.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 8. num. 4.* Surd. *conſ. 308. num. 10.* Card. Tuſch *d. tom. tit. E, concl. 547. per totam*, Flamin. Pariſ. *de conſid. n. q. 9. num. 75. & quæſt. 27. num. 68. & quæſt. 32. num. 18.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 563. num. 73.* Vnde dici ſolet quòd exempla non excludunt ſimilia, *§. hactenus, Inſtit. de gradib.* Crauet. *conſ. 544. num. 25.* Azeued. *l. 4. num. 24. tit. 20. lib. 8. noua recop.* 2

Exemplis non eſt iudicandum, ſed legibus, *l. ſed licet. ff. de offic. Præſid. l. nemo, C. de ſent. & interlocut. cap. 1. de poſtulat. Prælat.* Socin. *reg. 8.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg. 110.* ait procedere malis exemplis, & in practica erronea iudiciorum, Cæpol. *conſ. 18. ſtatutum, col. 3.* vbi dicit habere locum, quando res in contrarium eſt certa, non verò in caſu dubio, Alexand. *conſ. 150. In cauſa, num. 7. lib. 6.* vbi intelligit quando legibus conſtat, quòd veritas eſt contra exemplum, Menoch. *conſ. 996. n. 27. vol. 10.* Surd. *conſ. 34. num. 21.* Anton. Menoch. *Florent. deciſ. 1. num. 93. & 94.* Ludou. Rodolphin. *concl. 10. pag. 153.* Card. Tuſch. *tom. 3. litt. E, concl. 549. per totam.* 3

AXIOMA LXXXVII.

Exitus,

Exitus acta probat, *l. quidam, ff. de rebus dub. l. cùm Syllanianum, C. de his quibus vt indig. l. rem non nouam, in fine, C. de iudic. l. ſi mater*, vbi Bald. *C. ne de ſtatu defunct. cap. quatuor 12. quæſt. 3. cap. quod autem 22. quæſt. 2.* Tiraq. *de retractu lign. ad finem tit. num. 23.* Surd. *deciſ. 288. num. 8. & conſ. 181. num. 24.*

AXIOMA

AXIOMA LXXXVIII.

Experientia.

EXPERIENTIA omnium rerum est mater, & magistra § *quo omnia, Instit. de fideiussor. §. pen. Instit. de satisdat. cap. quàm sit, de elect. lib. 6.* Ioan. de Imola *cons. 45. in princ.* vbi quòd experientia dicitur rerum magistra de iis, quæ videmus obseruari, Alex. *consil. 115. Visa scriptura, num. 4. vers. sed posito, lib. 7.* Bald. *consil. 136. Proponitur, num. 2. lib. 2.* vbi quòd experientia facit artem, & cognitio veritatis ex experimento sequitur, & *num. 5.* quòd experimenta morborum multas nos medicinas inuenire compellunt, Surd. *cons. 61. num. 36. & cons. 152. numer. 23.* Cardin. Tusch. *tom. 3. litt. E, concl. 648. per totum,* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resol. 35. num. 10.* Ludou. Rodolphin. *var. quæst. lib. 2. quæst. 35. num. 24.* Robles de Salzedo *de repres. lib. 3. cap. 17. num. 19.* Cancer. *var. p. 2. c. 1. n. 74.*

AXIOMA LXXXIX.

Expressum.

1 *Expressum vbi requiritur, non sufficit tacitum; neque præsumptum.*
2 *Expressi maior est vis, quàm taciti.*
3 *Expressum facit cessare tacitum.*
4 *Argumentum non sumitur à tacito, vel præsumpto ad destructionem expressi, sed benè è contrà.*
5 *Expressum dicitur, quod sub expresso continetur, vel ex expresso infertur.*
6 *Tacitum quod sequitur ab expresso, dicitur expressum.*
7 *Expressum dicitur, quod ex natura verborum inducitur.*
8 *Expressum dicitur, quod continetur ex vi verborum.*
9 *Expressum censetur propriè & totaliter, quod per relationem exprimitur.*
10 *Expressum dicitur, quod subintelligitur à iure.*
11 *Expressum dicitur, quod ex mente, & coniecturis necessariò colligitur.*
12 *Expressum censetur, quod virtualiter inest.*
13 *Expressum dicitur, quod sub ratione comprehenditur.*
14 *Expresso vitiato, vitiatur tacitum in eo comprehensum.*
15 *Expressio eius, quod tacite inest, nihil operatur, & non dat nouam formam, nec facit actum conditionalem.*

1 EXPRESSI, & taciti licèt per viam reg. idem sit iudicium, vt infrà probauimus sub verbo *Taciti & expressi*, vbi tamen requiritur expressum, non sufficit tacitum, neque præsumptum, *cap. 2. de prebend. cap. fin. de procurator. in 6.* Federic. de Senis *cons. 235. col. 2 vers. sed vbi requiritur.* Cardin. Tusch. *tom. 3. lit. E, conclus. 654. per totum,* Cabed. *Lusitan. decis. 62. part. 2.* Valasc. *de partition. cap. 14. num 18.*

2 Expressi maior est vis, quàm taciti, *l. nonnunquam, ff. de condit. & demonstrat. l. expressa nocent,* vbi Dec. *num. 5. de regul. iuris, l. precibus, C. de impub. & aliis,* Oldrad. *cons. 116. num. 8. vers. tertio,* vbi quòd expressa conditio apposita magis suspendit dispositionem, quàm conditio tacita quæ subintelligitur. Calderin. *cons. 221. num. 2. vers. ad idem facit stylus, aliàs 1. de cleric. non resid.* vbi quòd operatur saltem maiorem declarationem expressio eius, quòd tacitè inerat, Surd. *cons. 10. num. 24. & cons. 310. num. 14.* Pichard. *ad §. 1. num. 9. Instit. de vulg. substit.* Card. Tusch. *tom. 3. litt. E, concl. 655.* Sigismund. Scacc. *de appellat. quæst. 12. num. 87.* Menoch *de præsumpt. lib. 4. præs. 39. num. 39.* Alphonsus Narbona *l. 14. gloss. 4. num 7. tit. 2. lib. 6. Recop.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 4. cap. 699. num. 14. & 15.* Ioann. Antonin. Mangil. *de imput. quæst. 116. num. 59.* Et expressum vbi requiritur, non sufficit tacitum. Cancer. *var. p. 2. c. 1. n. 76.*

3 EXPRESSVM facit cessare tacitum, *l. cùm ex filio, §. filio impubere, ff. de vulgari & pupil. subst. l. maritus, C. de procuratorib.* Crauet. *cons. 92. num. 3.* Rimin iun. *cons. 330. n. 5. lib. 3.* Franc. Becc. *cons. 39. num. 14.* vbi etiam quòd stipulatio dotis restituendæ facit cessare tacitam, & *num. 24. in fin.* quòd non 4 sumitur argumentum à tacito, vel præsumpto ad destructionem expressi, sed benè è contrà, Decian. *cons. 34. num 98. cum seqq.* maximè *num. 101. lib. 3.* vbi ampliat, etiamsi expressum colligatur ex præcedentibus, & sequentibus, Cassan. *in consuetud. Burgund. rub. 13 §. 1. num. 5.* Surd. *cons. 157. n. 12* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 15. num 49* Armend. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarræ, numer. 15.* Cardin Tusch *tom. 3. litt. E, concl. 656. per totam,* vbi *num. 10.* post Boer. *decis. 322.* limitat in expressa hypotheca dotis inducta à partibus, quia facit cessare tacitam inductam à lege, secundùm communem, maximè vbi tacita pinguior est. Duran. *Rota decis. 338. num. 27.* Et sic limitatur Axioma quandò prouisio diuersos respicit casus, quia expressum circa vnum non tollet tacitum circa aliud Bellon. *cons. 22. num. 1.* Surd. *cons. 198. num. 24.* vbi *num. 25.* limitat etiam quando expressum & tacitum ad diuersum tendunt finem, & effectum, quia tunc expressum nõ facit cessare tacitum. Alphons Narbona *l. 20. gloss. 1. n. 66. cum seqq. tit. 1. lib. 4. recop.*

5 EXPRESSVM dicitur, quòd sub expresso continetur, Paris. *cons. 66. num. 62. vol. 2.* Crauet. *cons. 149. num. 11.* Roland. *cons. 27. num. 34. vol. 4.* Franc. Becc. *cons. 14. num. 15. vol. 1.* Menoch. *cons. 14. num. 15. & de arbit. casu 276. num. 2. cum seqq* vel ex expresso infertur, *l. Prætor ait. §. 1.* vbi gloss. *verb. expressum, ff. de noui oper. nunciat.* Rebuff. *in praxi benefic. p. 1. tit. forma vicariatus, num. 57. & 59.* Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. sedium erect. cap. 5. num. 1.*

6 Et ideò tantùm quod sequitur ab expresso, dicitur expressum, *l. si ita, §. si filio, ff. de secund. tabul.* Bald. *in l. fin. n. 9. C. de hæred. instit. & in l. 1. num. 10. C. de iis, qui ante apertas tab.*

7 EXPRESSVM dicitur, quod ex natura verborum inducitur, Bart. *in l. si fideiussor. §. meminisse ff. de leg. 1.* Ruin. *cons. 148 sub num. 6. vol. 3. & cons. 159. num. 8. cum. seq. eod. vol.* Paris. *cons. 97. num. 107. vol. 1.* Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. num. 157. & resp. 9. num. 5.* Et quod ex generalitate verborum continetur, *l. Lucius, ff. de vulgari,* gloss. *verb. specialiter, in l. vlt. C. quod cum eo, secundùm primam opin* Bert. *in l. prætor ait, in princip. n. 1. ff. de noui oper. nunciat & in l. 1. col. 2. vers. ad quod sciendum, ff. de vulg. & pupil.* Curt iun. *in rub. C. de collat. col. 3. num. 9.* vbi communem regulam appellat, Brunor. à Sole *in locis communib. verb. expressum 4.* Rendin. *in promptuario recept sent. tom. 1. tit. 100. num. 15.* Menoch. *cons. 331. n. 24.* vbi limitat,

quando

quando requiritur aliquid expreſsè, vel, ſpecialiter fieri in aliqua diſpoſitione correctoria iuris communis, Flamin. *de reſignat. benef. lib.6. q. 2. nu.54. & lib.8. q.10. num.23.* Anton. Menoch. *Lucenſ. decis.62. n.13. & Florent. decis.69. n.17.* Flores de Mena *var. lib.3. q.21. num.26.*

8 EXPRESSVM dicitur, quod continetur ex vi verborum, Flamin. *d. quaſt.2. num. 57.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. decis, 65. num. 29. & decis. 113. num. 170.* Flores de Mena *d. quaſt.21. num.26.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſitan. lib.3. cap.11. num.8.* Ferret. *in Conſilit. Cuthulon. gloſſ.4. num.52.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.4. cap.698. num.9.* & ampliat. *numer.10.* etiamſi expreſſio pro forma requireretur. Vincent. Fuſar. *de ſubſtit. n.736. num.3.* & ideò nihil refert, an aliquid expreſſis, vel æquipollentibus verbis exprimatur, vbi verba illud ſignificant, *l. qui totam, ff. ad Trebell. l. fin. C. ad legem Falcid.* Boër. *decis.44. num.33.* Pariſ. *conſ.21. num.35. vol.3.* Roin. *conſ.47. num. 18. vol.2.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib.7. tit.11. num.6. & 7.* Maſcard. *de probat. concl. 1389. num.4.* Menoch. *conſil. 374. num. 4. & de præſumpt. lib. 4. præſ.188. num.10. cum ſeqq.* Petr. *de fideicom. quaſt.15. n.190.* Ioſeph. Seſſe *d. decis.113. n.170. & decis.189. num.52.*

9 EXPRESSVM cenſetur propriè & totaliter, quod per relationem exprimitur, Ioſeph. de Seſſe *Aragon. decis. 202. numer. 31.* Antonin. Menoch. *Lucenſi decis. 33. numer. 10.* Anell. Amat. *conſ.68. num.1.*

10 EXPRESSVM dicitur, quòd ſubintelligitur à iure, *l. licèt Imperator, ff. de legat. 2. l. 1. C. de teſtam. milit.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. donatione largitus, n.158. C. de reuocand. donat.*

11 EXPRESSVM dicitur, quod ex mente, & coniecturis neceſſariò colligitur, Surd. *decis. 254. num.37.* Gam. *Luſitan. decis.51. num.8.* Flores de Mena *var. lib.2. quaſt.21. num.27.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.1. quaſt. 36. num.19.* Cald. Pereira *de empt. cap.9. num.8. & 12.* Anell. Amat. *conſ.74. num. 9. 10. & 17.*

12 EXPRESSVM cenſetur quod virtualiter ineſt, Ioſeph. Seſſe *Aragonia decis.201. num.31.* Anton. Monach. *Lucen. decis.33. num.10.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.5. cap.916. num.38. & cap.957. num.25.* vbi idem dicit in eo, quod ex natura actus venit, & quod neceſſarium antecedens expreſſi venit. Andr. Gail. *lib.2. obſeru.2. num.2. & 4.* Stephan. Gratian. *d. tom.5. cap.855. num.14.*

13 EXPRESSVM dicitur, quod ſub ratione comprehenditur, *l. quæſitum ſcio, ff. de teſtib. l. ſi poſtulauerit. §. ſed ſi negauerit. ff. de adult.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. ſuſceperit liberos, num.37. C. de reuocand. donat.* Molin. *de primog. lib.1. cap. 5. num.11. & 12.* Gutier. *pract. lib.3. quaſt.17. num. 82.* Rot. *decis.10. num.3. apud Farin. p.1. recent.* Vel ex eadem ratione deducitur, Surd. *decis. 254 num. 40. & decis. 255. num.23.* Cald. Pereira *d. reſolut. emphyt. cap.1. num.20. & 21.*

14 EXPRESSO vitiato, vitiatur tacitum in eo comprehenſum, *l.3. §. fin. in fine, ff. de ſeruit. ruſtic. præd. l. cùm vnus, §. planè, ff. de bonis auct. iudic. poſſid. l. fin. ff. de conſtit. pecun.* cum aliis citatis ab Anton. Gom. *var. tom.1. cap.3. num.26.* non tamen vitiatur tacitum æquè principale, *l. ſi fideiuſſor, in princ. ff. de legat.1*

15 EXPRESSIO eius, quod tacitè ineſt, nihil operatur, & non dat nouam formam, nec facit actum conditionalem, *l. conditiones quæ extrinſecus, vbi gloſſ. vlt. ff. de condit. & demonſtr.* Caſtrenſ. *conſ.338. Ad primum, num.2. lib.2.* Anchar. *conſ.147. Super alia, num.4.* vbi quòd id, quod tacitè ineſt, nedum non facit actum conditionalem, ſi exprimatur, ſed neque alterat diſpoſitionem, *& conſ.404. Tria dubia, num.7.* Federic. de Senis *conſ.263. n. 2. verſ. nec obſtat,* vbi quòd expreſſio eius, quod tacitè ineſt, non dat nouam formam, nec facit conditionalem, Alexand. *conſ. 53. num.5. lib. 1. & conſ.22. Viſo titulo, num.18. verſ. quia reſpondetur, lib.5.* vbi intelligit, ſi illud, quod tacitè ineſt, exprimatur eo modo, quo ineſt, quia tunc nihil operatur; ſecus verò ſi exprimatur alio modo quàm ineſt. Declarant aliis modis Rimin. iun. *conſil. 282. num. 103. & 104. lib.3.* Tiber. Decian. *conſ.4. numer.24. & 25.* Card Tuſch. *tom.3. litt. E, concl. 657. per totam.* Alphonſus Narbona *l.2. gloſſ. 2. num. 17. tit. 5. lib. 2. Recop.* Anell. Amat. *conſ.8. num.22.* Robles de Salzedo *de repræſent. lib.3. cap.9. num.5. & cap.10. num.8.* vbi *num. 24.* intelligit quando expreſſio aliquid operari nequit, & daretur ſuperfluitas, alioquin contrarium eſſet dicendum, & *num.28.* etiam intelligit quando quod exprimitur, ineſt ex neceſſitate, & *num.9.* pariter intelligit, niſi alio modo exprimatur, quàm quo tacitè ineſt, & *num.22.* dicit quòd expreſſio illius, quod tacitè ineſt, ſuperflua non eſt, cum exprimitur id, quod prius erat tacitum, & *num.23.* quòd expreſſio illius, quod tacitè ineſt, toleratur ad tollendam dubitationem. Canc. *variarum reſolution. part. 1. in reſponſ. iuris num. 54. pag.425.*

AXIOMA XC.

Extinctum.

EXTINCTVM ſemel, amplius non reuiuiſcit, Petr. dè Anchar. *conſ. 38. Mortua, num. 7. & conſ.404. n.13.* vbi extendit, maximè quando extinctio fit ex voluntate eius, qui priuatur, ſecus ex neceſſitate, Dec. *conſ.447.* Decian. *conſ.86. num.41.* vbi agit de ſubſtitutione ſemel extincta, quia non reuiuiſcit, Bellam. *conſ.34.* vbi de collatione nulla & extincta, quia non reuiuiſcit, Socin. ſen. *conſ.91. num.10. lib.4.* vbi quòd obligatio ſemel extincta non reuiuiſcit. Crauet. *conſ.322. num.3.* latè Card. Tuſch. *tom.3. litt. E, concl.676. per totam.* Vide *ſup. Axiom.9. num.1.*

AXIOMA XCI.

Extrema.

1 EXTREMA omnia ſunt vitioſa, & ex duobus contrariis fit medium optimum, *l. ſolent. §. fin. ff. de offic. Proconſ.* Ioan. de Capiſtr. *in ſpeculo confeſsionis, num. 245.* Paulus de Caſtro per text. *ibi, l. continuus, §. cùm ita 1. ff. de verb. obligat.* Card. Tuſch. *tom.3. lit. E, concl.685.* Flamin. Pariſ. *de confident. q.7. num.39.*

2 EXTREMA habilia poſſe coniungi impedit medium inhabile, Caſtrenſ. *conſil. 422. Quod iſta mater, numer. 3. verſ. ſic, lib. 1.* vbi loquitur quando extremum debet tranſire per medium inhabile, Florian. de S. Petro *quaſt. 3. dub. 1. numer. 22.* vbi declarat, & limitat multis modis & caſibus, in quibus extrema habilia de ſe iunguntur, licèt medium

dium fit inhabile, quando illud medium fuit sublatum, vel non durauit, refert Cardin. Tusch. *tom. 3. lit. E, concl. 684.* Vide *infrà Axiom. 145. num. 4.*

AXIOMA XCII.

Facere, fieri.

1. *Facere per se videtur, qui per alium facit.*
2. *Multa possumus per nosmetipsos, quæ non possumus per alios facere.*
3. *Facere non dicitur, qui causam ad finem non perduxit.*
4. *Paria sunt non facere, vel inutiliter facere.*
5. *Qui non facit quod debet, non recipit quod oportet.*
6. *Dolosus præsumitur, qui non facit quod facere tenetur.*
7. *Fieri aliquid tempore prohibito, vel conferri in tempus prohibitum, paria sunt.*
8. *Fieri aliquid tempore habili, vel conferri in tempus habile, paria sunt.*
9. *Paria sunt non fieri, vel inutiliter fieri.*
10. *Paria sunt non fieri, vel minus legitimè fieri, seu aliter fieri quàm debeat de iure.*
11. *Paria sunt non fieri, vel inualide fieri.*

1 FACERE per se videtur, qui per alium facit, *l. 1. §. deiecisse ff. de vi, & vi arm. l. ita, §. quod si quis, ff. de adm. tutor. l. si per alium, ff. ne quis eum, l. non ideo, C. de accusation. cap. mulieres, §. ille verè, de sentent. excomm. cap. qui per alium 72. de regulis iuris, lib. 6.* Duen. *reg. 378.* Bart. *cons. 142. num. 3. lib. 1.* Roman. *cons. 94. Visis iis, n. 3. vers. ea enim,* vbi quòd ea quæ facimus per nostros procuratores, per nosmetipsos facere videmur, Angel. Aretin. *cons. 61. Clarum, n. 13. & 16.* vbi extendit maximè in ciuilibus, & necessariò faciendis, Corras. *lib. 2. miscel. cap. 12.* Clar. *§. vlt. q. 38. num. 6.* Anton. Gom. *var. tom. 3. cap. 3. n. 39. & l. 45. Tauri. num. 91.* Plac. *de delict. lib. 1. cap. 15. num. 17.* Menoch. *remed. 1. recuper. num. 407. & cons. 1. n. 304.* Decian. *in tract. crimin. lib. 4. cap. 17. num. 2.* Flamin. Paris. *de confident. quæst. 28. num. 83. & quæst. 31. n. 12.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 249.* vbi *reg. 246.* ait, quòd qui non potest per se, non potest per alium, Surd. *cons. 360. num. 19.* Cardin. Tusch. *tom. 3. litt. F, concl. 7.* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum Canonis, §. 1. num. 6.* Aloys. Rice. *in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 564. num. 3. in vlt. edit.* Dionys. Paul. *de vtraquatuor Patriarch. Sedium erect. cap. 3. num. 44.* Surd. *cons. 30. num. 13. & cons. 360. num. 22. & cons. 380. n. 4.* Alphons. Narbona *l. 31. gloss. 8. num. 1. tit. 7. lib. 1. recopil.* Ioann. Maria Nouar. *quæst. forens. lib. 1. quæst. 143. num. 9.* Vincent. Caroc. *in singularibus suis, sing. 402.* vbi ait quòd propriè & verè, & non per fictionem per se facere dicitur, qui per alium facit in iis, quæ sunt iuris, & facti simul, vel facti tantùm. Et ad illud, quod qui potest per se, potest per alium facere, est *l. 1. §. vsus autem, ff. de procurat. l. sed etsi vnius 17. §. idem Iulianus, & §. idem ait, ff. de iniur.* Ego ipse *in praxi exigendi pensiones, q. 1. n. 1.* latè. Vincent. Caroc. *sing. 416. vers. limitatur singulariter,* vbi limita in eo, cui competit ius, vel facultas non de iure communi, sed ex forma statuti, vel aliquo speciali priuilegio. Et ad hoc quod qui non potest per se, nec per alium potest, *l. neque per se, C. de hered. instit. cap. quod alicui, de reg. iur. num. 6.* Menoch. *de arbitr. casu 459. per tot. & cons. 444. n. 34.* Mari. Giurba *in consuetud. Messanens. p. 1. cap. 10. gl. 6. n. 28.*

2 Limita in iis, quæ requirunt seruitium personale actu, vt est residentia in beneficio, ad effectum consequendi distributiones, & visitatio ad effectum recipiendi procurationes, Calderin. *cons. 221. num. 2. & in fine,* quod est *cons. 1 de clericis non resid.* Angel. Aretin. *cons. 137. Quoniam, num. 13. vers. multo minus,* vbi ait, quòd multa possumus per nosmetipsos, quæ non possumus per alios facere, refert Card. Tusch. *d. concl. 7. à num. 23.* vbi *n. 25.* limitat etiam in iis, in quibus est electa industria personæ, quia per alium expediri, vel fieri non possunt.

3 FACERE non dicitur, qui causam ad finem non perduxit, *l. qui cùm natu maior. §. accusasse ff. de bonis libert.* Mexi. *in tract. saxa panis, concl. 5. n. 61.* Farinac. *in praxi crimin. p. 4. cons. 75. num. 83.* Vel inutiliter

4 fecit, quia paria sunt non facere, vel inutiliter facere, *l. qui habebat. ff. de menum. testam.* Sociu. *cons. 29. num. 8 vol. 3.* Crauet. *de antiq. temp. p. 4. princ. n. 144.* Ruin. *cons. vlt. num. 4. vol. 3.* Afflict. *decis. 182. num. 4. & decis. 236. n. 3.* Menoch. *cons. 658. n. 9. & cons. 695. num. 18.* quos refert Glorit. *resp. 1. p. 2. n. 180.*

5 Qui non facit quod debet, non recipit quod oportet, *l. non fuerit, vbi gloss. ff. de inreiur.* Menoch. *remed. 1. recuper. n. 89.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 53. n. 10.*

6 Et qui non facit quod facere tenetur, præsumitur dolosus, Farin. *in praxi crim. p. 3. q. 89. à n. 92.* Card. Pereira *de empt. cap. 19. n. 18.*

7 FIERI aliquid tempore prohibito, vel conferri in tempus prohibitum, paria sunt, *l. in tempus, ff. de hered. instit. l. Stichum seruum meum, ff. de manumis. test. l. quod sponsa 4. C. de don. ante nupt.* Tiraq. *in tract. de iure constit. p. 3. limit. 2. n. 3. cum seqq. & de iure primog. q. 40. n. 178.* Conan. *comment. iuris lib. 8. cap. 2. num. 7.* Mascard. *de prob. concl. 1076. n. 1.* Valasc. *cons. 77. n. 4.*

8 FIERI aliqoid tempore habili, vel conferri in tempus habile, paria sunt, *d. l. in tempus, ff. de hered. instit.* Card. Pereira *quæst. forens. cons. 17. n. 12.*

9 Non fieri, & inutiliter fieri, paria sunt. *l. pen. in princ. ff. de suis, & legit. hered. l. quoties,* vbi gloss. & Doctores *ff. qui satisd. cog. §. sciendum, Instit. de satisd. tutor.* gloss. *verb. inutilem, in cap. 2. de translat. Prælat.* Tiraq. *ad leg. connub. gl. 1. p. 6. n. 12.* Palat. *in rub. de donat. inter virum & vxor. §. 70. num. 29.* Cou. *pract. cap. 7. num. 2. vers. est & in hoc,* Surd. *decis. 28. num. 89.* sicut etiam paria sunt non fieri, vel ita fieri quod factum non duret, Anton. Menoch. *Bononien. decis. 40. puncto 7. num. 18.*

10 Non fieri, vel minus legitimè fieri, seu aliter fieri quàm debeat de iure, paria sunt, *d. l. quoties,* vbi Ias. *l. si autem nullum, C. de legit. hered. c. inter corporalia, de translat. Episcopi l. c. venient, de Presbyt. non baptiz. cap. fin. de restit. spoliat.* Surd *cons. 45. n. 42. & cons. 88. num. 16. & cons. 3. n. 12. & decis. 122. n. 6. & decis. 269. num. 12.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 11. q. 7. n. 8.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. factum, n. 17.* Valasc. *de partit. cap. 8. num. 44.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 227. in fine, & reg. 220.* Monet. *de distribut. quotid. p. 2. q. 2. num. 19.* Anton. Monach. *Florent. decis. 26. num. 2.* Mari. Anton. *var. resolut. lib. 2. resol. 8. n. 8.*

11 Non fieri, vel inualidè fieri, paria sunt, *l. non putauit. §. non quauis,* vbi Bart. *ff. de bonor. possess. contra tab. l. 1. quod autem,* vbi Bald. *ff. de offic. præfecti vrbis;* Surd. *cons. 157. n. 13.* Mari. Anton. *var. resolut. lib. 2. resol. 11. num. 10.*

AXIOMA

AXIOMA XCIII.

Factum, Facta.

1 FACTI narratio non facit ius, *cap. ex litteris, de fide instr.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. liberis, n.* 37. *C. de reuocand. donat.* sed iuris dispositionem inducit, *l. quidam referunt. ff. de iure Codicil.* Federic. de Senis *cons.* 152. *in princ.* quia ex facto ius oritur, *l. si ex plagis* 53. *§. in cliuo. ff ad leg. Aquil. l. fin. in princ. ff. de iureiur. l. seruus, C. de condit. & demonstr.* Federic. de Senis *cons.* 298. *in princip.* Bellon. *cons.* 5. *In puncto, in princip.* Anch. *cons.* 254. *Statuto cauetur. num.* 1. *vers. quomodo*, vbi ait, quòd sicut ex facto ius oritur, ita ex facto ius moritur, Bald. *cons.* 292. *Verba pactorum, circa fin. vers. verum, lib.* 2. *& cons.* 67. *Quia ex facto, in princ. lib.* 3. Menoch. *cons.* 1. *num.* 208. D. Barbos. *in l. Titia, num.* 15. *ff solnto matrim.* Cardin. Tusch. *tom.* 3. *lit. E, concl.* 13. Anton. Monach. *Florent. decis.* 48. *n.* 7. Ioann. Baptist. Costa *de fact. scientia & ignor. inspect.* 16. *n.* 2. Leand. Galgan. *de iure patr. lib.* 2. *tit.* 29. *num.* 17.

2 Vnde euenit, vt propter minimam facti mutationem mutetur totum ius, *l. si is ff. de excusat. tutor. l. natura cauillationis*, & ibi Alciat. *ff. de verb significat. l. ea est, ff. de reg. iur.* Ponte *de potest. Proreg. tit.* 1. *num.* 15. Mari. Giurb. *in consuetud. Messanens. part.* 1. *in proœm. n.* 8. Ioan. Baptist. Costa *d. inspect.* 16. *num.* 2. *cum seqq.* vbi *num.* 4. id ipsum firmando ampliat, etsi vnico in puncto varietur factum, *cap. fin. de contrah. empt.* Federic. de Senis *d. cons.* 152. *in princ.* vbi subdit, congruum responsum dari non posse à 3 Iureconsulto, nisi factum percipiat, Ægid. Bellam. *cons.* 48. *num.* 13. *vers. quoad primum*, vbi quòd si fa- 4 ctum non est certum, Iurisconsultus non potest respondere, Bald. *cons.* 304. *Non est nouum, in princ. lib.* 1. vbi quòd mutatione facti mutatur etiam consilium, & *cons.* 12. *Quidam nomine, in princip. & cons.* 251. *Sententiam, post med. vers. vnde ego, lib* 5. vbi quòd secundùm diuersitatem punctorum redditur diuersum consilium, *& cons.* 364. *Certum est, circa med. eodem lib.* 5. vbi quòd factum incertum non potest ex- 5 pectare consilium certum, Angel. *cons.* 391. *Sub aliis, in princ.* vbi quòd mutatio terminorum alterat, & mutat censuram iuris.

6 FACTO non minus, quàm verbo consensus elicitur, & ratificatio, *l. Paulus, l. non tantum, ff rem ratam haberi, l. de quibus, circa fin. de legib.* Dec. *cons.* 58. *Et protenus*, Roman. *cons.* 291. *Cùm isti fratres, n.* 3. *vers. tertiò, quia*, Ioann. de Imola *cons.* 73. *In casu proposito, num.* 6. Paris. *cons.* 33. *num.* 30. *vol.* 1. Aret. *cons.* 127. *Eximie, col.* 2. *vers. seq quando*, Grammat. *cons.* 13. *n.* 9. *in fin. lib.* Anch *cons.* 98. *num.* 13. *vol.* 1. *& cons.* 42. *num.* 14. *vol.* 2. Menoch. *remed.* 1. *recup. num.* 115. Crauet. *cons.* 106. *à princ.* vbi *num.* 2. quòd plus est renunciare beneficio facto, quàm verbo, Alexand. *cons.* 88. *In causis, col. pen. lib.* 1. vbi quòd per- 7 cipiens fructus rei suo nomine emptæ, dicitur facto ratificare, *& cons.* 88. *col. pen. lib.* 5. vbi quòd percipiens fructus rei legatæ, dicitur acceptare legatum, 8 *& cons.* 117. *num.* 1. *eod lib.* 5. vbi quòd exigens pensionem censetur ratificare vacationem, Card. Tusch. *tom.* 3. *litt. F. concl.* 15. *à princ.* Franc. Becc. *cons.* 109. *n.* 21. *vol.* 1.

9 Imò plus est aliquid facto ratificare, quàm verbo, *cap. dilecti filij*, 1. *de appellat.* Dec. *cons.* 449. *num.* 12. Roman. *d. cons.* 291. *n.* 4. *vers. quintò*, Bald. *cons.* 400. *Super primo, col. ante pen. vers. nec refert vtrum, lib.* 4. quia ratificatio, quæ fit facto, dicitur magis efficax 10 illâ quæ fit verbo, Dec. *cons.* 586. *In causa col. fin.* Bald. *cons.* 184. *Ad intelligentiam, lib.* 2. *& cons.* 103. *Videtur, lib.* 3. *& cons.* 14. *Punctus, lib.* 5. Alex. *cons* 127. *Viso instrumento, & cons.* 175. *Perspectis, lib.* 5. Socin *cons.* 64. *Visa bulla, col. fin. lib.* 1. *& cons.* 140. *Visis, col. pen. in* 1. *dub. lib.* 4. Vnde in iis, quæ tendunt ad declarationem animi, plus est facto, quàm verbo declarare,

l. si

l.si tamen.§.siei qui.ff.de adilit.edicto, Abb.*cons.*116. *Illud.de iure.n.3.lib.*2. Ias.*cons.*153. *Difficultas*, *col.*2. *vers.confirmantur pradicta*, *lib.*2. Rnman *d.cons.*291. 11 *num.*4.vbi quòd mens,& voluntas magis facto, seu actu, quàm verbis declaratur; nam facta sunt efficaciora ad declarandum animum fauentis, quàm ipsa verba, Neuizan.*cons.*76.*num.*53. Magon.*Lucensi decis.*12,*num.*19. Fusch *lit. F. sing.*1. & com ratione, quia verba quandoque sunt falsa, facta verò nunquam, vt inquit Bald.*in d.l.Paulus.ff.rem ratam haberi*, Alciat.*resp.*248.*num.*6.*vers.non obstat*, secundùm Lugdunens. impressionem, & ideo ratificatio quæ actis fit validiùs confirmat actum; quàm illa, quæ fit verbis, Alex.*cons.*117.*num.*2.*vol.*5.Dec.*cons.*585.*sub num.*4.*vers.vlterius*, *&* *n.*5.*&* *cons.*586.*n.*13.Paris.*d.cos.*49.*vol.*1. Cephal.*cons.*51.*num.*15. Natt.*cons.*341. *n.*4.*vol.*1.Grat.*cons.*47.*num.*22.*vol.*1.Calean.*cons.*12. Socin.iun.*cons.*19.*n.*13.*vol.*1.Crauet.*cons.*237.*num.*2. *&* 3.*&* *cons.*776.*num.*6. Menoch.*d.remed.*15.*recuper. n.*118.*cum seqq.*

12 Factum vbi requiritur, non sufficiunt verba, vbi per Alex.*consil.*21. *Viso processu*, *in.fin.n.*7. *lib.*1. vbi quòd stante statuto, quod mulier non audiatur si non fideiubeat in iudicio, non sufficit oblatio fideiussionis nomine mulieris facta *&* *cons.*44. *num.*6. *lib.*7. vbi quòd is, qui tenetur soluere cum effectu, non sufficit quod dicat se paratum soluere, quia nihil releuat oblatio verbalis, vbi opus est facto, Ægid *cons.*9.*num.*17. *vers. item non obstat*, vbi quòd quando realis restitutio est facienda, cautio non sufficit, Socin. *consil.*92. *Viso instrumento n.*10.*lib.*4. vbi quòd quando lex requirit factum, non sufficiunt verba, Card. Tusch. *d.tom.*3. *lit. F.concl.*21.*per tot.*

13 Factum non dicitur, donec aliquid superest agendum, *l.cùm Syllanianum*, *in fin. C.de his quibus vt indign.l.pen. C.ad Syllan.* Apostil. ad Barth. *cons.* 36. *Statuto ciuitatis*, *in ver.Verbum facta*, *lib.*1. vbi hoc intelligit in delictis,& odiosis, refert Card. Tusch.*d. lit. F. concl.* 22. *num.*4. Girond.*de priuilegiorum*, *seu exemptionum explicat. num.* 1133. Anton. Monach. *Bononien.decis.*28.*num.* 22. Surd.*cons.*168. *num.* 9. *&* *cons.*217.*num.*12. Cardin. Mantic.*decis.* 186. *num.* 3. Costa *de facti scientia & ignor.inspect.*16.*n.* 12. Ioan. Maria Nouat.*quæst.forens.lib.*1.*q.*1.*n.*9.*&* 10.

14 Factum non dicitur, quod non durat factum, *l.si pro parte.* §. *versum. ff. de in rem verso*, Menoch. *cons.*334.*num.*19.vbi intelligit, quando actus habet tractum successiuum, Brunot. à Sole *in locis commun. verb.factum.num.*16. Surd.*de aliment.tit.* 7. *quæst.* 20. *num.* 9. *cum seqq.* Farin. *in praxi crimin.p.*4.*cons.*60. *num.*72. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloss.*63.*num.*24.*cum seqq.*Stephan. Gratian. *disceptat.forens.cap.*115.*n.*33. *&* *cap.* 132. *num.* 25. *cum seqq.* Alphons. Narbona *l.*20.*gloss.*2.*num.*17.*titul.*1.*lib.*4.*&* *l.*10.*gloss.*2.*num.*10. *tit.*6.*&* *l.*29.*gloss.*3.*num.*1. *tit.* 7. *lib.* 1. *noua Recopil.* Vincent.Caroc.*de remed.contra praiud.sentent.except.* 21.*num.*17.Ioan.Bapt Costa *de facti scientia. & ignor. inspect.* 11. *per tot.*vbi *num.* 19. limitat quando stat per facientem omnibus durèt factum. Ioan. Maria Nouat.*quæst.forens.lib.*1.*q.* 28.*n.*4.latè Castill.*controu. lib.* 5.*p.*1.*c.*89.*num.*8 *cum seqq* vbi intelligit quando actus habet factum successiuum, Torreblanc.*de iure spirit.lib.*15.*c.*13.*n.* 42. Rot.*decis.*503.*n.*4.*in fin.p.* 1.*in posthum.* Farin. aliàs *p.* 1. *recent.* Nam facere non dicitur qui non durat in facto, illúdve ad finem non perducit, *l.qui cum natu maior* §.*accusasse. ff. de bonis libert.* Mexia *in tract.saffe panis*, *concl.*8.*num.*61.Ioan. Maria Nouar.*d.lib.*1.*q.*18.*n.*4.

15 Factum attenditur, non quod potuit fieri, Crauet.*cons.*189. *num.* 7.*vers.quartus casus*, Cardin. Tusch. *d tom.*3 *litt.F. concl.*24.

16 Factum non attenditur, sed quod debuit fieri, *l.nemo*, *C.de sentent.& interlocut.*Crauet.*cons.*320.*n.*5. Federic.de Senis *cons.*152.*n.*3.*vers.item quia per hoc*, Alex *cons.*1.*Viso instrumento*, *n.*5 *lib.*1. Card.Tusch *d. tom.*3.*lit.F.concl.*24 Rot.*decis.*252.*n.*2.*p.*1.*in posthum.* Farin.aliàs *p.*3.*recent.*

17 Factum quod non releuat, fieri non debet, *l.ad probationem.C.de probationib.*Surd.*decis.*260. *n.*5.*cum seqq.*nec factum dicitur, *l.iubemus*,& ibi Bart.*C.de sacros. Eccles.*Menoch.*cons.*351.*num.* 36. Octau.Glotis. *resp.*1.*p.*2.*n.*180.*in fine.*

18 Factum non reputatur id, quod non habuit effectum, *l.*1, §.*nihil.ff de inoffic.testam.l.si quis sub conditione.ff.de testam.tut.l.*2.§.*sed etsi sint sui.ff.de suis & legit.hered.l.ex consensu.*§.1.*ff.de appell.*Surd.*cons.*436. *num.*14.

19 Factum contra ius, pro non facto habetur, *l.iubemus.*§.*prædia*, *C.de sacros. Eccl. can.quo contra ius* 64.*de reg.iuris*, *lib.*6.Cardos.*in praxi Iudic.& Aduoc. verb.factum.num.*2.Azor.*Instit.moral.p.*1.*lib.*5.*cap.* 16. *q.*17. Intellige quantum ad actus firmitatem & robur, secus ad punitionem, pœnámque incurrendam; Tiraq.*de iure constitut.*, *limit.*7.*n.*49. Alphons.Modit. *in* §.*lex est.* *Instit. de iure naturali gent.& ciuili*, *dub.* 100.*n.*10.Molio.*de primog.lib.*2.*c.*16.*n.*10.Ioan.Bapt. Costa *de facti scientia*, *& ignorant. inspect.* 12. *num.*5. Card.Tusch.*ad lit.F.concl* 12.*n.*3.

20 Factum quid non fuisse, vel nolliter factum paria sunt, *l.quoties.ff.qui satisdare cog.* Surd.*cons.*359. *n.*1.Anton Monach.*Florent.decis.*26. *n.*2. Et factum inutile, inualidum, inefficax, minúsque solemne non facto æquiparatur. Ioan.Bapt.Costa *d. tract.de facti scientia*, *& ignor.inspect.*23.*per tot.* Et factum non dicitur quod solemniter non est factum, *l.vnic. C. de rei vxoria act.*

21 Factum vnius non debet alteri nocere, *l.si vnus.*§.*ante omnia.ff.de pactis*, *l.de pupillo.*§.*si plurium. ff de noui oper.nunc.l.pauersum.ff. de hered. instit. l. non debet alteri.ff.de reg.iuris*, *l.coheredi*, *C. famil.hercisc. l.heredes.*§.*in illa.ff.eod.* Thom.de Thomass.*in floribus legum*, *reg.*125. Menoch.*cons.*346.*num.* 26. Surd.*decis.* 102.*n.*1.*&* *cons.*22.*num.*29.Farin.*in praxi crimin.p.*4. *cons.*40.*n.*45.*&* *cons.*65.*n.*100 Et facto alterius nemo 22 debet prægrauari, *l.si quis in suo.*§ *legis*, *C.de inoffic. testam.* Surd. *cons.* 173.*num.*84 aut alieno facto onerari, *l.in causa*, *ff.de procuratorib.*

23 Factum proprium nemo impugnare potest, *l.post mortem.ff.de adopt.l.& per fundum.ff.de seruitut. rustic.præd.l.ficus*, *C.de action.& oblig.l.cùm à matre*, *C.de rei vendic.l.generaliter*, § *fin.ff.de non numer.pecun. l.non idcirco*, *C.de contrah.empt.l. si creditoribus*, *C.de seruo communi pignori dato*, *l.cùm profitearis*, *C.de reuocandis.l.*1. *C.de remiss.pignor.c.veniens*, *de filiis Presbyt. c.cum super*, *de concess.præbend.*Thom.de Thomass.*in florib.legum*, *reg.* 26. vbi procedere, nisi ex iusta & concessa causa deueniat, Menocb. *cons.* 160.*num.*5. Surd.*cons.*284.*num.*5.*&* 8. Cardos.*in praxi iudicum*, *ver factum*, *num.*3. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.*250. *num.*69.Bartol.*in tract.de consortib.cap.*22.*n.*13.Mari. Antonin.*var.resol.lib.*1.*resol.*5.*num.*2. Cæs. Argel.*de contradictore legitimo*, *q.*2.*n.*256.*&* *q.*4.*n.*43. *&* *q.* 8. *num.*4.*&* *q.*10.*n.*80.Seraphin.*decis.*334.*num.*1.

24 Limita quando actus esset ipso iure nullus, quia tunc quilibet potest venire contra actum à se gestum, *c.magna* 22.*q.*4. Caputaquen. *decis.* 170. *n.*6. *&* 7.*p.*3. Grammat.*decis.*12.*n.*14.*&* *decis.*79. *num.*3. Magon. *Florent. decis.* 69.*num.*6. Surd.*cons.*183.*n.*43. *&* *cons.*284.*num.*1.*&* 14.quos refert.Mari. Antonin. *var.resolut.lib.*1.*resol.*5.*num.* 23. Boëc. *de dote cap.*11.

*num.*82.*& cap.*34.*num.*2. Molin. *de primog. lib.* 4.*c.*1. *num.*18. Caualcan. *de vsur.num.*162.*&* 163. *&* 175. Pinel.*in l.*1. *C.de bonis mat.p.*3.*n.*73. Valasc. *conf.*69. *n.*14. D. Barbos.*in l.* 1.*p.*5.*n.*13.*ff.soluto matr.* Giurb. *in consuetud Messanensi.c.*24.*gloss.*15.*n.* 11. Vincent. Fusar.*de substitut.q.*717.*num.* 3. Ioan. Bapt. Costa *de factis scientia & ignor. inspect.* 9. *num.*4. *cum seqq.* vbi etiam Axioma declarat, & intelligit verum, si actus proprio nomine gestus sit, secus si alterius, vt in Prælato, Rectore, & administratore Ecclesiæ, tutore, curatore, patre legitimo filij admiuistratore, & similibus.

25 FACTVM Iudicis reputatur factum partis, *l.si ob causam*, vbi Bart. Bald.& alij *C.de euictionib.* Bart. *in quæst.*1.*Lucanaeciuitatis, num.*15.vbi quòd factum Iudicis æquiparatur facto partis, ne dum circa affirmatiuum factum, sed etiam circa negatiuum, & quod imò factum Iudicis est maioris auctoritatis, quàm factum partis, Ias.*in l. à D. Pio.* §. *si emptor. num.*3.*ff. de re iudic.* vbi quòd factum Iudicis censetur factum partis, si est legitimè & iuridicè factum, & quando clauditur sub administratione iurisdictionis, aliàs, secus, Alex.*conf.*212.*Ponderatis,num.*7. *v.resp. vndè , respondeo , lib.*6. vbi quòd procedit in iis, in quibus Iudex contra partem inuitam habet à lege potestatem procedendi ad illum actum, & limitat in formalibus, quæ debent specificè impleri, quia non sufficit factum Iudicis, vbi forma requirit factum partis, Bald.*conf.*61. *In ista quæst.n.* 2. *vers.& si dicatur , lib.* 2. vbi intelligit de facto Iudicis legitimo, Signorol.*conf.*189.*in fine*, Ancharan. *conf.*207.*In quæstione.num.* 4. *&* 5. vbi ampliat in arbitrio,& arbitratore, quia factum illius censetur factum partis; & Meneeh. *remed.* 8. *recuper. num.* 44. Surd.*decis.*166.*num.vlt.& conf.*36.*num.*17.*& conf.*49. *num.*1.*&* 37.*& conf.*374.*num.*9.Ioseph. Ludou.*Perusina decis.*65.*num.*5.*part.*2. Gutier. *canon.lib.*2.*cap.* 2. *num.* 2. *& num.* 16. Cald. Pereira *de resolut. emphyt. cap.*5.*num.*52.*& cap.*6.*num.*5. Card. Tusch. *d. tom.*3. *lit. F.concl.*30.*per totam*, Rot. *decis.*184.*num.*2. apud Farin.*p.* 1. *recent.* Carol.de Graffis *de except. ad mat. stat.except.*17.*num.*2. Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap.* 730. *num.* 34. *& cap.*784. *num.* 11. Rota *decis.*259. *num.* 1. *& decis.* 382. *num.*4. *& decis.*115. *num.*2.*&* 3.*p.*1. *in posthum. Farin.* aliàs *p.* 3. *recentior.* Intellige si Iudex rectè procedat,non aliàs, Syluan. *conf.*161.*num.*7. Surd. *conf.*48. *num.* 37. *& conf.* 168. *num.*23.*& decis.*128. *num.* 15. Ioan. Bapt. Costa *de factis scientia & ignor.inspect.*40. *num.* 1. *cum seq.* vbi *inspect.* 41. *num.* 1. subdit factum Iudicis perpetui, ciuitatis factum reputari, *& num.* 4. quod factum Vicarij pro facto Episcopi reputatur, *& inspect.*44. *num.*1.quòd factum tutoris pupilli factum censetur. Intellige etiam Axioma quoad validitatem & perfectionem,non quoad scientiam, Surd. *conf.*49.*n.*34. *cum seq.*

26 FACTVM præsumitur, quod fieri consueuit, *l.si cui.ff.de annuis leg.* latè Euerard.*in loco ab vsitato. n.*6.*cum sequ.*Salicet.*in l.exceptio.n.*1.*&* 3.*C.de locat.* Beroi.*conf.*48.*n.*11.*lib.*2.Surd.*decis.*199.*n.* 4. Brunor. à Sole *in locis communib.verb.factum.n.* 14. Mascard. *de probat.concl.*733.*n.*5.Flamin.*de resignation.lib.* 11. *quæst.*14.*num.* 8. Vel quod de Iure erat faciendum, Mascard.*de probat.concl.*734. Cardin. Tusch. *tom.* 3. *lit.F.concl.*10.*n.*9.Flamin.*d.q.*14.*n.*7.

27 FACTVM non præsumitur, nisi probetur,*l.in bello.§.facta.ff.de captiuis & postlim. reuers. l. si emancipati.*9.vbi Ias.*C.de collat.l.*1. *C.de probationib.l.quæcunque.§.fin.ff.de publican.l.assecuratio. C. de non num. pecun cap.cum Ioannes.§.verum , de fide instrum.cap.licèt , de consuetud.lib.*6.Vital.de Camban.*in tract.clausularum , pag.*310.*n.*49. Thom. de Thomasset.*in floribus legum reg.*118. Caputaquen. *decis.*11.*num.*1.*p.* 1. Menoch.*de præsumpt.lib.*6.*præs.*14 *per totam*, Mascard. *de probat.concl.*372.Card. Mantic.*de coniectur.vltim.volunt.lib.*2.*tit.*1.*n.*4.*& tit.*12.*n.*22. Flamin. *de resignat. benefic.lib.*10.*quæst.*8.*num.*43.vbi *n.* 44. ait rationem huius Axiomatis esse, quia facta sunt sui natura incerta, per *l.in omnibus ff.de iuris & facti ignor.*Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel.gloss.*43.*n.*95.*& gloss.*62 *n.* 28. Card. Tusch.*d.tom.*3.*lit. F.concl.*10. Mari. Antonin. *var.resol.lib.*1.*resol.*98.*num.*8.Bellet.*disquisit.cleric.p.*8.*tit.de bonis cleric.*§.15.*n.*6. Franc. Molin.*de ritu nupt.lib.*1. *cap.*9.*n.*2. Limita in factis notoriis,aut publicis.*c.*1. *de postul. Prælat.* Camill. Borrell.*in summ.decis.tom.*1. *tit.*2.*de probat.num.*31.*vers.declarandum.* Ioan. Bapt. Costa *de factis scient.& ignor.inspect.*13. *n.* 5.*in fin.* Et in vsitatis,seu fieri consuetis. Borrel. *d.loco num.* 32. *&* 34.Modic.*in* §.*lex est.l.fin.de iure nat.gent.& ciuil. dub.*100.*n.*12.*vers.in consuetis verò.*

28 FACTVM legitimè , seu iustè,nullam pœnam meretur, *l.nemo damnum. ff de iureiur.l.qui seruum.ff. de verb.oblig.l.Gracchus,C.ad legem Iuliam,de adulter. l.sancimus , C.de administr. tutor.§. iniuria , Instit. ad legem Aquil.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.*260.

29 FACTA multa tenent , quæ à principio fieri prohibentur, *l.patre furioso* vbi latè Ias.*l.de his , qui sunt sui,vel alieni iuris,l.circa.ff.de inoffic.testam.l.*13.§. *bidnum.ff. quando appellandum sit.cap.ad Apostolicam* 46.*de Regularib. cap.*1. *de matrim. contracto contraintera. Ecclesia,cap.fin.de desert.cap.sunsseu,qui clerici,vel vouent.* Roman.*conf.*215. *Duo sunt , num.* 4. *&* 5. vbi quòd præsumptio iuris , & de iure licèt non admittat probationem in contrarium,si tamen eit admissa & probata, releuat,& quod clericus licèt instrumenta conficere & rogate non possit, tamen conficta,& rogata valent, & *conf.*409. *Quoad primum, num.*7 vbi quòd licèt quis prohibeatur fideiubere, si tamen fideiubeat, valet fideiussio, Angel. Aretin. *conf.*92.*num.*13.*vers.tertiò dictus contractus*.vbi quòd contractus quamuis non possit celebrari in Ecclesia, tamen celebratus valet, Oldrad.*conf.*14.*num.*9. *vers.ad aliud*, vbi quòd licèt benedictio Abbatis rutiùs debeat fieri die Dominico, si tamen est facta alio die, valet, *& conf.*306.*in fin. vers. secunda ratio*, vbi quòd is, qui non potest dare de iure tertij, & non audiretur volens probare,si tamen iam probauit,audiuit, Abb.*conf.vlt. num.*5. *lib.*2. vbi quòd qui non tenetur respondere libello generali : si tamen illi respondet, sibi præiudicat, Signorol.*conf.*a27. *In quæstione , num.* 2. vbi quòd laudum licèt ferri non possit, vel non debeat, stante claudicatione compromissi, si tamen feratur, valet, Federic.de Senis *conf.*104.*num.*4.*& conf.*293.*in fine*, vbi quòd mulier & miles licèt non possint esse procuratores,si tamen admittantur,valet processus, Bart. *in quæst.*1. *Lucana ciuitatis,num.*12.*vers.è contrà* , vbi hanc regulam infallibilem dicit, Thom. de Thomasset. *in floribus legum,reg.*183.vbi ait procedere quando à principio actus non est omnino inualidus, Lambertin. *de iurepatron. p.*1.*lib.*10.*art.*7.Surd. *conf.*174. *num.*12. *& conf.*175.*num.*41 *& conf.*360. *num.*14. Card. Tusch. *d tom* 3 *lit.F. concl.* 12.*per totam* , Stephan. Gratian. *Marchia decis.*64.*n.*11. Cæs.Argel.*de contradict.legitimo,quæst.*3.*n.*98. Anton. Monach.*Bononien.decis.*19. *num.*22.Escob.*de ratiocin.cap.*6.*n.*38. Bellet.*disquisit. clerical.p.*1.*tit.de disciplina clericali*,§.18.*num.*6.*& tit. de clerico teste.* § 4.*n.*7. vbi intelligit Axioma quando prohibitio fit in accidentalibus ; secus verò si forma

forma, & actus substantialiter prohibeatur, iuxta doctrinam gloss. *verb. Sacramenti, in auth. decernit, C. de recept. arbitr.* quam probat Sot. 2. 4. *dist.* 28. *quaest.* 1. *art.* 1.

34 FACTA pro infectis haberi non possunt, *l. in bello §. facta. ff. de capitu. & postlim. reuers. l. verum*, vbi Dec. *ff. de regulis iuris*, Thom. de Thomass. *in floribus legum. reg.* 117. vbi quòd procedit, nisi aliud contra leges, vel bonos mores fiat, Surd. *cons.* 93. *num.* 8. Ferrer. *in Constitut. Cathaloniae, gloss.* 6. *n.* 121. Anton. Monach. *Bononien. decis.* 28. *num.* 51. *& decis.* 30. *n.* 25. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *differ.* 1. *num.* 27. Card. Seraphin. *decis.* 565. *num.* 7. Modit. *in §. lex est. Instit. de iur. nat. gent. & ciuil. dub.* 100. *num.* 1. *cum seqq.* vbi à *num.* 2. probat quòd nec Deus Opt. Max. factum infectum esse facere queit. Intellige in veritate, id est, quantum ad rem & factum ipsum; ad iuris verò effectus, actúsve validitatem, cùm quid factum contra legem, aut bonos mores est, infectum reputari à lege potest, & reputatur, *l. iubemus nulli. l.* 1. *in fin. C. de sacros. Eccles. l. non dubium, C. de legib.* Modit. *d. dubit.* 100. *num.* 7. Ioann. Bapt. Costa *de facti scient. & ignor. insp.* 12. *n.* 4. *& insp.* 23. *n.* 5. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 16. *q.* 17.

35 FACTA de facto, etiam sunt reuocanda de facto, iuxta notata *in l.* 1. *§. nunciatio. ff. de noui oper. nunciat. & in cap.* 1. *vt lite pend.* Alex *cons.* 179. *In causa, in fine, lib.* 6. vbi quòd si iudex de facto, & non citata parte, tradidit possessionem alienam alteri, dicitur spoliare, & sicuti de facto abstulit, ita de facto restituere debet, Gemin. *cons.* 59. *num.* 4. *cum seqq.* vbi quòd sententia nulla, & de facto lata, de facto debet reuocari, & similia exempla adducit Castrens. *cons.* 183. *In causa, in princip. lib.* 1. vbi quòd si causa requirente sententiam diffinitiuam, Iudex sine causæ cognitione incepit à præcepto, omnia sunt nulla, & tanquam de facto facta sunt reuocanda. *& cons.* 412. *V. in puncto. col.* 2. *vers. & ad quod dicitur. lib.* 2. vbi quòd procedit Axioma in iis, quæ facta sunt non debito modo, & contra ius, secus si ius permittat, Bald. *cons.* 157. *Factum sic propositum, lib.* 4. vbi quòd exequutio facta contra tertium possessorem, non citatum vigore sententiæ latæ contra bona hæreditaria, tanquam de facto facta debet reuocari, Socin. *cons.* 32. *Ex iis, vers. quantum enim, lib.* 1. vbi intelligit, vt Iudex debeat esse facilis in reuocando, sed tamen præuia citatione, prout illum refert Apostil. ad Castren. *cons.* 128 *in ver. reuocari, lib.* 1. idem Bald. *cons.* 318. *Ista captura, & cons.* 338. *In cau-*

36 *sa, & cons.* 374. *lib.* 4. vbi quòd si quis est carceratus vt suspectus de fuga ordine non seruato, putà non præstito iuramento, seu non liquidato credito, prout requirit statutum, captura est reuocanda, neque confirmari potest ex nouis, Anchar. *cons.* 340. *V. so*

37 *themate, in fine*, vbi quòd sequestratio, vel recommendatio carcerati facta de facto sine Iudice, nihil releuat, & de facto reuocanda est; dicit tamen Ias. *in l. a Diuo Pio §. in venditione, num.* 12. *ff. de re iudic.* quod captura debitoris nulla, quia ordine non seruato facta, potest confirmari, si constat de debito. Et ad communem allegationem huius Axiom. vide Lancellot. *de attent. p.* 3. *cap.* 25. *n.* 46. Vant. *de nullitat. tit. quid sit null. num.* 16. Cardin. Tusch. *tom.* 3. *litt. F. concl.* 21. *per totam.* Mari. Antonin. *var. resolu. lib.* 2. *resol.* 29. *num* 6.

38 FACTVM legitimè retractari non debet, nisi casus postea eueniat, à quo inchoari non posset. *cap. factum legitime, de reg. iur. in* 6. *l. in ambiguis, §. non est nouum, ff. eod.* Surd. *cons.* 125. *num.* 11. Ioann. Bapt. Costa *de facti scient. & ignor. insp.* 46. Vincent. Caroc. *decis.* 58. *num.* 25. vbi intelligit in actu non omnino perfecto & consummato; & subdit perfectum non dici, nisi data vltima & finali perfectione. Idem tenent Ioann. Baptist. Costa *d. insp.* 46. *num.* 9. & Surd. *d. cons.* 125. *num.* 55. vbi *num.* 56 limitat etiam quando causa ob quam factum est, ad non causam deuenit.

AXIOMA XCIV.

Falx.

1 *Falcem in messem alienam mittere nemo debet, Limita, vt num.* 2.

FALCEM in messem alienam quis ponere non debet, Bald. *cons.* 186. *Quod autem, num.* 2. *vers. sed respondet, lib.* 4. Anchar. *cons.* 11. Card Tusch. *practic. concl. tom.* 3. *litt. F. concl.* 35. Tractent enim fabrilia fabri, & quam quisque norit artem, in ea se exerceat, Strach. *de mercat. p.* 3. *tit. de nautis, n.* 33. Card. Tusch. *d. litt. F. concl.* 2. Et ideò non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet, *l. culpa* 37. *de regulis iuris, cap. non est* 19. *eod. tit. in* 6. Corras. *miscel. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 10. Thom. de Thomasset. *in floribus legum reg.* 103.

2 Licèt autem nemo debeat ponere manum ad messem alienam, neque ordinem prætertere, tamen ex causa necessitatis permittitur quòd vnum membrum fungatur officio alterius membri. Abb. *in sua quaest.* 1. *col.* 22. *num.* 35. quem refert Cardin. Tusch. *tom.* 5. *lit. N. concl.* 18. *num.* 21.

AXIOMA XCV.

Fama.

FAMA bona est thesaurus inæstimabilis, Bald. *in l.* 1. *col.* 4. *C. de Confessis*, quem refert Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 5. *quaest.* 5. *num* 92. Et est maximum bonum, per ea, quæ tradit Fr. Anton. à Sousa *in relect. de censuris Bullae Cœnae, c.* 13. *disp.* 70. *num.* 3. & ideò melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ, *Prouerb.* 22. Mascard. *de probat. concl.* 214. *& seq. & concl.* 1219. *num.* 9. *&* 10. Sayr. *in claui Regia, lib.* 11. *cap.* 3. *num.* 1. Plura de hoc Surd. *cons.* 68. *num.* 17. Steph. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 875. *num.* 21. Prodest enim multum bona fama, & expurgat omnem suspicionem, Crauet. *cons.* 145. *in fine*, quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 3. *litt. F. concl.* 69. *num.* 17. In tantum, vt crudelis dicatur, qui negligit suam bonam famam, Anchar. *cons.* 188. *Visis consiliis, num.* 6. Couar. *lib.* 1. *var. r.* 2. *n.* 8. *in princ. vers. quibus suffragatur* Dominic Arumæ. *decis.* 13. *n.* 66 *lib.* 2. Thom. Trimsan. *decis.* 10. *num.* 15. *lib.* 1. cùm periculum infamiæ æquiparetur periculo mortis, Alexand. *cons.* 133. *Circa executionem, num.* 8. *lib.* 6. Card. Tusch. *d. concl.* 69. *n.* 10.

AXIOMA XCVI.

Fauor.

1 *Fauore quod conceditur, non retorquetur in odium.*

2 *Fauori suo quilibet renuntiare potest.*
3 *Fauor publicus praefertur priuato.*
4 *Fauores sunt ampliandi.*

1 FAVORE quod conceditur, non retorquetur in odium, *l. nul.a iuris ratio 24.de legib.l. quod fauore, C.eod.tit.cap.quod ob gratiam 61. de regulis iuris, lib.6.* Thom.de Thomass. *in floribus legum reg. 243.* vbi ait procedere, nisi aliquis in legem ipsam peccauerit, *& pag 258.* vbi intelligit, nisi sua culpa retorquatur, Surd.*decis.395.num.5.* Monet.*in tract.de opt.canon.cap.3.num.142.* Cardin.Mantic.*de tacitis & ambig.convent.lib.2.tit.12.num.27.* Octau.Glorit.*resp.2.part.3.num.39.* Sigism. Scacc.*de commerc. & camb. §.2.gloss.5.num.308.* Ioan.Maria Nouar.*in praxi elect. & variat.fori.quaest.43.sect.1.num.18.pag.94.* Stephan. Gratian.*discept.forens.c.651.n.21.& c.665. n. 20. & c.656.n.17.*

2 FAVORI suo quilibet renunciare potest, *l. cùm pater.§ libertis ff.de legat.2.l. si iudex circumuento. ff.de minorib.l. potest. ff. de legib. l.si quis in conscribendo, C.de pactis.l.quoties, C.de fideicomm.l. 2. C. vt in possess.leg.l.pen.C.de Episcop.& cleric.cap.ad Apostolicam, de regularib.cap.si de terra, in fine, de priuileg.* Bart. *in l. 1. C. de pactis*, Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 13. num. 17.* Menoch. *cons. 89. num. 97.* Surd. *cons.198.num.2.* Vital de Camban.*in tract. clausular. pag.241.num.9.* Cardin. Mantic.*de tacitis & ambig. conuent.lib.12.tit.18.num.29.* Monet. *de opt.canonica, cap.3.num.207.& cap.6.num. 4.* Mari. Antonin. *var. resolut.lib.1.resol.fin. casu 13.* Ferrer. *in Constitut. Cathaloniae, gloss.4.num. 86.* Rot.*decis.265.num.3.*apud Farin.*part.1.recent.* Ambrosin. *Perus.decis.3.num.15.* Intellige si ipsius renuntiantis tantùm, & non alterius fauorem concernat, *cap.de tempore,* & *ibi* Panot. *num.1.de arbitr.*& sic quando ipsi renuncianti principaliter, nec secundariò fauor concessus est, Ioan. Maria Nouar. *quaest. forens. lib. 1. quaest. 76. per tot.*

3 FAVOR publicus praefertur priuato, *l.vnic.C. de offic.Comit.sacrar.largit.*Ioan. Maria Nouat.*quaest. forens.lib.1.q.34.n.3.cum seqq.*

4 FAVORES sunt ampliandi, *l. cùm quidam, ff. de liber.& posthum.cap. odia, de regulis iuris, num.6.* Thom. de Thomasset.*reg.209.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect.& variat.fori, q.5.num.5.& 6.sect.2.pag. mihi 141.& quaest.forens.lib.1.q.23.n.15.*

AXIOMA XCVII.

Fictio.

1 *Fictio idem operatur quod veritas.*
2 *Paria sunt, esse talem, vel habere pro tali.*
3 *Verba quando proferuntur ab eo, qui habet potestatem faciendi, licèt sonent in fictionem, quòd scilicet habeatur pro tali, tamen faciunt verè talem.*
4 *Princeps non potest fingere id quod est impossibile.*
5 *Iuris fictio naturam imitatur in quantum potest.*
6 *Fictio cessat, vbi veritas locum habere potest.*

1 FICTIO idem operatur quod veritas, *l. 1. ff.de adoption. l. cum ex oratione. ff. de excusat. tutor.* Pichard.*in princip. Instit. quibus modis testam. infirm. num.8.* Surd.*cons.488.num.16.& cons. 349. num. 45.* vbi intelligit, in fictione legis Et tantum operatur in casu ficto, quantum veritas in casu vero, *l.in princip.C.de rei vxor.act.l.1.§.hoc senatusconsf.ff. ad Trebel. cap.ad audientiam, de cleric.non resid.*Euerard.*in topicis legalib.à vi fictionis.num.4.cum seqq.* Pichard. *d. loco. num.5.* Gonzal.*ad reg.8.Cancel.gloss.51.num.28.* Rot. *decis.104 num.3. & decis. 266. num. 8. & decis. 319. num. 3.*apud Farin.*p.1.recent.* Decian. *resp. 11.n.150. lib.1.* Ioan. Maria Nouar.*quaest.forens.lib.1.quaest.143. num. 13.* Quia paria sunt, esse talem, vel haberi pro tali, vnde si statutum dicat, quòd aliquis habeatur pro ciue, erit ciuis verè, & realiter quando concurrit potestas in disponente, sicut in statuentibus, vt possint creare ciuem verum eum, qui non est, Paris.*cons.71. Consultatio absoluta, num.5.lib.1.* Corn. *cons. 189. In hac consultatione. num. 5. lib. 2.* Bald.*cons. 480. Visa petitione, in princip. vers. sed his non obstantibus, lib. 3.* Ruin. *cons. 227. Quia Manfredus.num.2.lib.1.* Hippol. Rimin. *cons.23.num.110. cum multis seqq.lib.1.* Ratio est, quia quando verba proferuntur ab eo qui habet potestatem faciendi, licèt sonent in fictionem, quòd scilicet habeatur, pro tali, tamen faciunt verè talem, Castren. *cons. 6. col.fin.vers.cùm igitur, lib. 1.* vbi quòd res iudicata, quae pro veritate habetur, idem operatur ac si esset veritas, Alex.*cons.2. Visis.n.10.lib. 1.* vbi quòd quando lex mandat aliquem legitimari, & haberi pro legitimo in casibus obstaculi Iuris Ciuilis, intelligitur verus legitimus, & non fictè; secus asserens, si obstaret ius gentium, vel Canonicum in lege seculari, Anton de Butr.*cons.20. circa med.* vbi extendit generaliter in omni actu pendente à potestate legis, vel statuti, quia si per verba fictionem denotantia est haeres verè, & non fictè, quia potestas legis hoc operatur, Bart.*in quaest. 3.in princip.n. 8* vbi quòd in adoptione, quae est ficta filiatio, tantum operatur fictio, sicut veritas in vero & naturali filio, & *n.10.* quòd tantum operatur ficta confessio, quantum vera. Vnde ex dictis colligitur, non posse fingere Principem id, quod impossibile est, nec verum esse potest, *l.adoptio ff.de adopt.l.si vt certum, ad fin.ff. commodati,* Decian.*resp.69.n.11.vol.2.* Gonzal.*ad reg.8. Cancel.gloss.si post, n.29.in vlt.impress.*

5 FICTIO Iuris naturam imitatur in quantum potest, *l.adoptio.ff.de adoptionib.*Bart.& caeteri *in l.si is, qui pro emptore, ff.de vsucap.* Pichard. *ad princip. Instit.quibus modis testam. infirmantur. num. 5.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. compar. 26. num. 22.* Sigism. Scacc. *de commerc. & camb. §.6.gloss. 1. sub num.30.*

6 FICTIO cessat, vbi veritas locum habere potest, *l.nec ei.§.1.ff.de adopt.* Decian.*cons.11.num.139. lib.1.*vbi quòd fictio semper cedit veritati, Cardin. Tusch.*tom. 5.lit. F. concl.221.num. 14.* quia vbi concurrunt veritas & fictio, semper veritas praefertur, & attenditur, Angel. Aretin. *cons. 135. Intellecto. num.11.in fine, cum seq.vers.quinimò.* Franc. Curt.iun. *cons.63. n. 4.* vbi quòd quando fictio & veritas tendunt ad eundem finem, inspicitur magis veritas, quàm fictio.

AXIOMA XCVIII.

Fides.

1 *Fidem fallere, & promissa non adimplere graue est.*

2 *Hispanorum*

2 *Hispanorum morem esse non seruare fidem, quo incaute pronuntiauerint.*
3 *Hispanorum fidelitatem qui extollant referuntur.*
4 *Principi ratione dignitatis grauius est fidem fallere.*
5 *Princeps grauiùs peccat frangendo fidem, quàm inferior, & priuatus.*
6 *Fides publica etiam hostibus est seruanda.*
7 *Fidem frangenti fides non est seruanda, etiamsi interuenerit iuramentum, vt n.10.*
8 *Amplia vt procedat, etiamsi in minimò fides deficiat.*
9 *Obligati obseruare pacta & conuentiones si contrauenerint etiam in vno, non possunt petere sibi obseruari.*

1 FIDEM fallere, & promissa non adimplere graue est, *l.1. in princip. ff. de constit. pecun. l.1. ff. de pactis*, Hippol *sing.42.* Roman. *cons.52. in quaestione, col.1. vers. cùm ergo*, Couat. *de sponsalib. p.2. cap.3. §.4. num.1.* Tiraq. *lib.13. connub. n.42* Roland. *cons.85. num.3. vol.3.* Lara *in l. si quis à liberis, §. si mater. n.23. ff. de liber. agnosc.* Menoch. *cons.156. num.22.* Matien. *l.2. gloss.1. à num.1. tit.16. lib.5. noua Recopil.* Flamin. Paris. *de confident. quaest.6. num.3.* Octau. Glorit. *resp.1. p.3. num.268. & resp.2. num.11.* Rojas *sing.63. à princip.* Petr. Martin. *in cap. afferte, de praesumpt. in verb. afferte. part.1. num.19.* Anton. Quesad. *diuers. quaest. cap.30. num.13. ad finem*, Menoch. *cons.156. num.22.* Dum haec inter studendo scriberem, inueni Ioann. Andr. in procem Decretal. incaurè dicentem, quòd
2 Hispanorum mos est non seruare fidem, vbi Bald. *col 6. vers. quare si aliqua*, ita inquit, *Caue tibi omnino à Cathalanis*, quorum dicta referunt, Boër. *decis.179.*
3 *num.8.* & Menoch. *de arbitr. casu 57. num.48.* Miror equidem clarissimos Iurisconsultos ita parum modestè loquutos, nostris falsò imponentes, quod in illis non inuenitur, quorum fidelitatem ac fidem mirè extollunt Titus Liuius *decad.4. lib.4.* Mar. Sicul *de Hispanorum moribus, lib.4. propè fin.* Ioan Rendina *de maiest. Princip. in verb. non armis solùm decoratam. num.17. cum seqq.* Et ideo Imperatores Romani consueuerunt semper, fidelitate Hispanorum nota apud omnes existente, in custodiam corporum milites Hispanos adbibere iam inde à Iulio & Augusto Caesare, vt recensent Sueton. *in August. cap.49.* Liu. *decad.3.* Morales *lib.9. cap.41.* Et ita Sertorius de cognatis non fidens ex inculis Hispanis custodiam habebat, vt obseruat Morales *lib.8. cap.19. & 20.* Christiani enim famuli erant olim Imperatorum, eósque vt fideliores securiùs retinebant in domo, & custodia ipsi Imperatores, vt de Neronis saeculo patet ex D. Paulo *cap.4. ad Philip. Salutant vos omnes Sancti, maximè qui de domo Caesaris sunt*; idque notant eius saeculi scriptores, & praecipuè Tertul. *cap.36. & 37. in Apologet. aduersus gentes.* & Irinae *lib.4. cap.49. contra haereses.*

4 FIDEM si graue est priuatis fallere, vt num. praecedenti probauimus, grauius est Principi ratione dignitatis, arg. *l. presbyteri, C. de Episcop. & cleric. cap. cum quidam, de iureiur. c. sicut dignum, de homi-*
5 *cid.* grauiùs enim peccat Princeps frangendo fidem quam inferior, & priuatus, Paris. *cons.82. n.49. vol.1.* Bellon. *cons.37. in fine*, Aym. Crauet. *cons.241. num.19. vol.2.* Roland. *cons.1. num.32. vol.2.* Cephal. *con.545. num.100.* Menoch. *cons.1. n.227. & cons.27. num.24. & cons.721. n.3.* Rodolphin. *de absoluta Principis potest. cap.6. n.183.* conueniunt tradita per Pereg. *cons.87. num.11. vol.1.*

6 FIDES publica etiam hostibus est seruanda, *l. conuentionum. ff. de pactis. c. noli 23. q.1.* quia est de iure gentium primaeuo, & sic de iure naturali, & semper continet bonum, & aequum, aliàs Princeps non seruans fidem priuaretur commercio hominum, quod est summè cauendum, vt ait Castrens. *co... 8. Viso & examina o, col. pen. vers. iis non obstantibus*, Bald. *cons.343. Illustris domine, in fine, lib.2* vbi quòd si quis captus in bello licito, relaxetur sub iuramento de reuertendo, tenetur reuerti: vbi tamen limitat, quando ageretur de [illegible] ad capturam propter debitum ciuile, quia non tenetur reuerti, & *cons.158. Licèt latrunculis, per [illegible] lib.2.* vbi quòd quando bellum non est iustum [illegible] propter crudelitatem hostium relaxatus timet mortem, non tenetur redire, quamuis promiserit etiam cum iuramento reuertere. Et hoc Axiom. exornant Duen. *reg.16. in fine*, Menoch. *cons.100. num.187. & n.128. cum seqq.* Card. Tusch. *tom.3. lit.F. concl.335. per totam*, Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.1. differ.13. n.4. cum seqq.* vbi intelligit de personis publicis, non de priuatis.

7 FIDEM frangenti fides non est seruanda, *l. enim qui. §.1. ff. de inoff. testam. l. quaero 56. §. inter locatorem. ff. locati, l. qui fidem. ff. de transact. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. l. cùm properas 21. ad fin.* vbi *gloss. vlt.* Bart. Bald & Alex. *C. de pactis, l. pollicitatione 3. C. de sponsalib. cap. ex/te subiectus*, vbi glos. *verb. deferatur. 95. dist. cap. peraenis 3. vers. nec ta*, vbi *gloss. vlt. de iureiur. cap. frustra 75.* vbi *gloss.1. de regulis iuris, lib.6.* Roland. à Valle *cons.57. num.20. lib.1.* vbi dicit hanc esse regulam generalem, Ioan. de Anan. *cons.7. num.8.* Socin. *reg.8.* vbi limitat septem modis, Tiraquel. *de retract. conuent. §.3. gloss. vnica. num.19.* Thom. de Thomass. *in floribus leg. reg.129.* Ioseph. Ludou. *tom.3. commun. opin. tit. de probatio. concl. vnic. vers. qualibet enim, pag. mihi 471.* Menoch. *cons.3. num.364.* Surd. *cons.359. num.9.* Cardin. Tusch. *tom.5. lit.F. concl.137. per totam.* Mari Antonin. *var. resolut. lib.2. resol.17. num.11. & 13.* Chistoph. de Pace *in scholiis ad leges styli, l.41. n.26.* Seraphin *de priuileg. Iuramenti, priuil.64. num.154.* Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. fides. num.1* Farinac. *in praxi crimin. p.1. quaest.27. num.65.* Alex. Trentacin. *var. resolut. lib.3. tit. de verb. oblig. resolut.2.* Octau. Glorit. *resp.1. p.1. num.169.* nouissimè Noguerol *allegationum iuris tom.1. alleg.6. n.70.*

8 Amplia primò, vt procedat etiamsi in minimum fides deficiat, Surd. *de aliment. tit.8. priuil.61. num.26.* Sebast. Naeu. *ad l.2. ff. de iure immunit. n.2. cum seqq & ad l. si pater, C. de nouation.* Gonzal. *ad reg.8. Cancellar. gloss.31. n.5. cum seqq.* Puteus *decis.357. in fine. lib.3 in vtraque edit.* vbi dicit quòd propter vnum mini-
9 mum capitulum non seruatum, obstat exceptio agenti. Vnde obligati obseruare pacta & conuentiones, si contrauenient etiam in vno, non possunt petere sibi obseruari, vt per Castrens. *cons.176. V. detur. col.2. in fin. lib.3* Natt. *cons.481 in fine.* Rimin. iun. *cons.122. n.30. & seq. lib.2.* quos refert Cardin. Tusch. *d. lit.F. concl.317. n.6.*

10 Amplia secundò, etiamsi interuenerit iuramentum, vt per Roman. *cons.244. Pro euidentia. num.1.* Ruin. *cons.136. col.4. vers. quoad aliud, lib.5.* Roland. à Valle *cons.57. nu.21. lib.1.* Cardin. Tusch. *d. concl.337. num.1.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.1. resolut.87 num.31.*

Quae quidem ampliatio procedit, quamuis vltra iuramentum additur clausula, *Rato manente pacto*, quia adhuc non tenetur seruare fidem & promissa is, cui non seruatur per aduersarium, Gozadin

conf.31.num.5. Roland.à Valle d.conf.37.n.22.lib.1. Card.Tusch.d.concl.337 num.5.

AXIOMA XCIX.

Finis.

1 *Finis est primus in intentione, & vltimus in executione.*
2 *Finis mouet efficientem, efficiens præparat materiam, & tandem in eam præparatam inducit formam, ex quibus finis, & effectus causarum efficitur.*
3 *Actus finis est expectandus, & attendi debet in dispositionibus.*
4 *Inducta ad vnum finem, non debent illius oppositum operari.*
5 *Res denominatur à fine.*
6 *Finis intelligi debet, vt conueniat suo principio.*
7 *Ordinata ad finem boni, non debent malum operari.*

1 FINIS est primus in intentione, & vltimus in executione, l. 1. C. de execut. rei iudic. Aristot. lib.2. Physic. cap.7. quæst. 20. art.1. Tiraq. in tract. Cessante causa, limit. 1. num.6. Ægid. in proœm. decret. super gloss. rub.9. vbi subdit, quòd finis mouet 2 efficientem, efficiens præparat materiam, & tandem in eam præparatam inducit formam, ex quibus finis, & effectus causarum efficitur, Surd.consil.67.num.30.& conf.133.num.21. & conf.199.n.12. & conf.217.num.4. Giurba in consuet.ad. Messanens. cap. 1. gloss. 4. num.112. Cardin.Tusch. practic.conclus.tom. 3. lit. F, concl. 378. num. 11. de fine cui competit iudicare, conuenit etiam iudicare de mediis, Philosophus lib.1.Ethic. cap.1. text. in cap.præterea,de offic. deleg. nam media sequuntur naturam sui finis, & ab eo regulantur, l. oratio, ff.de sponsalib.

3 FINIS actus est expectandus, l. diximus, ff.de excusat tutor. Euerard.in topicis legalib. loco 100. Tiraq. de retracta lign.ad finem tit.num.18. 19. & 13 Mari. Giurba in consuet.ad. Messanen.p.1. c.1.gloss.4.tit.12. Et attendi debet in dispositionibus, quæ ad certum finem factæ sunt, vt contrarium non operentur, quia in præteritis finis est primus in intentione, & finis de iure communi est victoria, Oldrad.con.283. in princip. quem refert Card. Tusch.d.concl.378.n.1.

4 Inducta enim ad vnum finem, non debent illius oppositum operari, l.legata inutiliter, ff de adimend. leg.Socio.conf.38.col.1.vol.1. Menoch.conf.151.n.30. & conf.170.n.11.& conf.361. num.34. Octau.Glorit. resp.1.p.3.num.39.

5 A FINE res denominatur, l.ex imperfecto,ff.de legat.3.l.rem non nouam,§.fin.C.de iudic. l.sed & si quis, §.1.ff.de vsufructu,§.omne autem Ius, Instit.de iure naturali, gent.& ciu.cap.fraternitatis, §.fin.de frigidis & malefic. Barthol.Peretr. ad Extrauag.ambitiosa,de rebus Eccles. non alien. pag.93.n.23.& 24.Alban.conf. 52.num.7.Surd. conf.164 num.32. Cassanat. conf.45. n.107.Giurb.ad consuet.Messan.p.1.cap.1.gloss.4.num. 111.vers.vt omnia.

6 FINIS intelligi debet, vt conueniat suo principio, Surd. decis.43. num.15. & ideò modus agendi, seu excipiendi inspicitur, vt inde finis colligatur, gloss. magna in fin.in cap.hoc quippe 3.quæst.6. quam singularem attestatur Bald. in l.Papinianus, col.pen. C.de sentent. & interlocut.& in l.nec quicquam, §.vbi decretum, de offic.Proconf. quem referunt Felin.in c.1. n.17.vers.vltima conclusio, de except. Octau. Glorit. resp.4.num.15.

7 Ordinata ad finem boni, non debent malum operari, Gemin.conf.126.num.2. vers. ordinata, Cardin. Tusch.pract. conclus.tom.5. litt.O. conclus.181. & inducta ad vnum finem contrarium effectum operari non debent. l.legata inutiliter, ff. de leg. 1. Rot.decis.240.num.4. in fin.p.1.in posthum. Farin. aliàs p.4. recentior.

AXIOMA C.

Forma.

1 *Forma substantialis dat esse rei.*
2 *Forma quibus verbis inducta censeatur, ostenditur.*
3 *Forma in aliquo actu seruanda, si in illo deficiat, actus est nullus.*
4 *Formæ omissio actum vitiat, etiamsi tendat ad faciliorem illius expeditionem.*
5 *Forma non potest adimpleri per æquipollens, nisi quando lex, seu statutum formam inducens considerat effectum.*
6 *Formæ omissio etiam in fauorabilibus, & piis causis actum vitiat.*
7 *Ætas, rusticitas, sexus, militia, aut alia qualibet qualitas non excusat, quia formæ omissio actum vitiet.*
8 *Omissio formæ, quæ non continet æquitatem, actum non vitiat.*
9 *Formæ omissio non vitiat, quando aliqua necessitas impedit formam adimpleri.*
10 *Formæ omissio non vitiat fauore dotis.*
11 *Forma quando omittitur ratione scandali vitandi, eius omissio actum non vitiat.*
12 *Formæ omissio non vitiat, quando ex aliis mentis formam inducentium satisfactum fuerit.*
13 *Quando lex, seu statutum mandat aliquid fieri cum certa solemnitate, post actum iam factum, solemnitate non adhibita actus non dicitur nullus, nisi eadem lex expresserit, quod actus aliter factus non valeat.*
14 *Forma est de genere indiuisibilium, & si deficiat in minimo, actus in totum corruit, vt num.15.*
16 *Forma non potest per æquipollens adimpleri.*
17 *Formâ legis omissâ corruit actus.*

1 FORMA substantialis dat esse rei, l. Diuus, ff.de in integ.restit.l.Iulianus 9. §.qui rem, ff. ad exhibendum, l.qui hæredi, l.Mænius, ff.de condition. & demonstrat.l.cùm hi,§.Prætor aditus, ff. de transact. l.qui per salarium,ff.de iureiur.l.in conuentionibus,ff.ad municip.l.is qui quadraginta,§.quidam,ff ad l.Falcid. l.cùm antiquitas,§.cùm autem, C.de testam. Clem.1.de rebus Eccles. non alienand. Aristot. Physic. lib. 1. cap. 9. quæst.10.artic.1. Ias.in l.cùm quis, num.11. C. de iuris & facti ignor.Castellion conf.17.nu.9. vbi ait, quòd forma substantialis sit illa, quæ dat esse rei, Euerard. in topicis legalib.loco 53.Bald.in l. comparationes,in 3. quæst. in fine, C.de fide instrument. Dec.conf.429. n.5. & consil.434. numer. 2. Tiraqu. de retracta lign. §.1. gloss.21. à num.11. & §.36 gloss.2. num.18. & de retractu conuent.§.4. gloss.6.num.31. Anton Gom. var. tom.1.cap.2.num.7.Escob.de ratiocin. cap.6. num. 39. & cap.11. num.18.& cap.31. num.16. Card. Tusch practic.

practic.conclus.tom.3.litt. F. concl 413. *num.* 2. Octau. Glorit. *resp.*9.*num.*34. Intrigl *cons.*1.*n.*150. *& cons.*3. *num.*10.*lib.*1.plenè Sebast. Medices *de reg.iur.reg.*7. *num.*1.*& seq.* Nouar.*quaest.foren.*1.*lib.*1.*q.* 71.*num.* 4. Valenzuel. *cons.*120. *num.* 32. *& cons.*187.*numer.* 66. *tom.* 2. & actus factus absque forma destinata dicitur non esse.*l.Iulianus*, §.*si quis rem ff.de aur.& arg. leg.* Nouar. *d. lib.*1.*q.*79.*num.*9. *in fin.* Nam quando aliquid requiritur pro forma eius, omissio omnino vitiat quando ea est substantialis, secus si non substantialis, sed accidentalis, ex alleg per Franc. Soar. *de legibus*, *lib.*5.*cap.* 31. *num.* 2. Salas *in simili tract. de legib.quaest.*96.*tract.*14 *disput.*16.*sect.*9.*num.*36. In dubio autem forma praesumitur substantialis, non autem accidentalis, secundum Mathesil. *sing.* 130. *&* 131. Roland.*cons.* 43. *num.* 23. *lib.* 2. *& cons.*30. *num.*1 *& cons.*55. *num.*26. *lib.* 3. Vanti.*de nullitatib. quot & quibus modis nullitas in iudicio proponatur*, *num.*52.

2 FORMA inducta dicitur sequentibus verbis. Primò, quoties dicitur, id quod dispositum est, seruandum est pro forma, Grat.*cons.*16.*num.*14.*lib.* 1. Gozadin *cons.*73.*num.*13. Roland. *cons.* 72. *num.* 61. *lib.* 3. Virgin. Boccac. *in constitut. Piceni*, *gloss.* 6. *num.* 164. Secundò, quotiescunque additur necessitas aliquid faciendi, Tiraq. *de retract.lig.*§.36.*gloss.* 2.*num.*25.Beroi.*quaest.*24.*num.*4.Tertiò, quando disponitur conditionaliter, Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quaest.*30.*num.* 5. Virgin. Boccac. *in constit. Marchiae*, *gloss.*6.*numer.* 156. Cardin. Tusch. *dict. conclus.*414. *num.* 10. 13. *&* 17. Et ideò formam inductam censeri per ablatiuos absolutos, resoluunt Marien. *l.*9. *gloss.* 4. *num.* 1. *tit.* 11.*lib.* 5. *noua Recopil.* Roland. *cons.*81.*n.*15.*&* 82.*cum seqq lib.*1.*& cons.*55.*num.* 25. *lib.* 3.Sanchez *de matrim.lib.*3.*disp.*5.*num.*2. Ioseph. Sesse *Aragon.decis.*31.*num.* 8. *& decis.* 131. *num.* 22. Quartò, per temporis appositionem, quia tempus ordinatum à statuto, dicitur esse de forma, Roland. *cons.*72.*num.*71.*lib.*3.Osasch. *Pedem decis.*163.*num.*9. *cum seqq.* Virgin Boccac.*in constit. Marchiae*, *gloss.*6. *num.* 162. Quintò, si aliquid statuatur praeter ius commune, Roland.*cons.*72.*num.*61. *lib.* 3. Boccac. *d.gloss.*6.*num.* 163. *&* 165. Sextò, ex vehementi & studiosa animi applicatione, quam disponens habet circa modum in dispositione expressum, Boccac. *d.gloss.*6.*num.*168.vbi *num.*169.subdit, formam censeri etiam inductam per iuramentum, quòd lex seu statutum praecipit interuenire habere in actu, & *num.* 167. resoluit, per dictiones taxatiuas censeri formam inductam.

3 FORMA in aliquo actu seruanda, si in illo deficiat, actus est nullus, *l. Maeuius*, *l.qui haeredi*, *ff.de condic.& demonstr.l.*1.*&* 2. *C.quando prouocare non est necesse*, gloss.*verb.irritum,in cap.dilecta*, & ibi Panor. *num.*4.& Felin. *num.*6. *de rescripti*. Tiraq. *in l. si vnquam*, *verb.reuertatur.num.*67. *C. de reuocand. donat.* Roland.*cons.*30.*num.*2.*lib.*3 *& cons* 72.*num.* 54. *&* 5. *eod.lib.*3.*& cons.*60.*num.*24.*lib.*4. Alderan. Mascard. *de generali statut.interp. concl.* 9. *num.* 8. *& num.* 55. *vers.& quia*, Soar.*de legibus lib.*3. *cap.*21.*n.* 1. Salas *in simili tract.quaest.*96.*tract.*14.*disp.*16.*sect.* 1. *num.*1. *ante med.vers.ex quibus legibus*. Anell. Amat.*cons.*64. *num.*6.*& cons.*69.*n.*5.*cum seqq.* Valenzuel. *cons.* 112. *num.*58.*& cons.* 187. *numer.* 74. *&* 75. *& cons.* 177. *num.*12.

4 Amplia primò, etiamsi formae omissio tendat ad faciliorem actus expeditionem, gloss.*in cap.solet,de sentent.excommun.lib.*6. Alderan. Mascard. *d. concl.*9. *num.*57.

5 Amplia secundò, etiamsi aliquid legitimè fiat, nam adhuc formae omissio vitiat, quia non potest per aequipollens adimpleri, gloss.*verb.transponentes, in cap. cum dilecta*, *de rescript.* Tiraq. *de retractu lig.* §.1.*gloss.*21.*num.*11.*vers.hac,&* §.36.*gloss.* 2. *num.* 38. *& de legib.connub.gloss.*6.*num.*26.*& gloss.*7.*num.*188. Osasch. *Pedem decis.*163.*num.*4. *cum seqq.* Alderan. Mascard.*d.concl.*9.*num.* 62. nisi quando lex, seu statutum formam inducens consideret effectum, Dec. *in cap.de appellat.num.*5.*cum seqq.de appellat.*Cephal. *cons.*35.*num.* 46. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 131. *num.* 15. Osasch. *Pedem.decis.*92.*num.*25. Card. Tusch. *lit. F. concl.*414.*num.*38.

6 Amplia tertiò, procedere etiam in fauorabilibus, & piis causis, Tiraq.*d.gloss.*21.*sub num.*11.Grammat. *decis.*79.*n.*11.*&* 14.Roland.*cons.*72.*n.*59.*lib.*3.Alderan.Mascard.*d.concl.*9.*n.*64.

7 Quartò amplia, ita procedere, vt non excuset aetas, rusticitas, sexus, militia, aut vna quaelibet qualitas, Roland.*cons.*30.*n.*8.*lib.*3. Card. Tusch. *d.litt.F. conclus.*415.*n.*29.

8 Limita primò, vt minimè procedat, si talis forma non contineat in se aequitatem, iuxta ea quae tradunt Soar.*de legib.lib.*5.*cap.*31. *num.* 3. & Ioann. de Salas *in simili tract.q.*96.*tract.*14. *disp.*16. *sect.* 9. *num.*36.

9 Limita secundò, quando aliqua necessitas impediat formam adimpleri, quia tunc eius omissio non vitiat, Tiraquell *ad leges connub.gloss.*6.*num.*34. Paris.*cons.*35.*num.*29. *&* 30. *lib.* 2. Roland. *cons.* 81. *n.* 25. 26.39.40.52.82.*cum seq.* Mascard. *d. concl.* 9. *num.*78.

10 Limita tertiò fauore dotis, & in aliis dotis fauorem respicientibus, Brun.*in tract.statutis masculis*, *art.*9.*quaest* 3. Alderan. Mascard.*dict.concl.*9.*num.*80. *&* 81. vbi *num.* 82. subdit quòd formae omissio non vitiat, vbi propter iustam causam illa omittitur, quando praesertim causa iusta talis est, quòd nec eam negasset statutum, si de ea statuentes interrogati essent.

11 Limita quartò, quando forma omittitur ratione scandali vitandi, vel eminentis periculi, quia tunc eius omissio actum non vitiat, *cap.statuimus*, *de offic. deleg.lib.*6.*cap.vbi periculum*, §.*porrò*, *de elect.eod.lib. Clem.*1.*de foro compet.* Paris.*cons.*93. *à num.* 28. *lib.*2. Mascard.*d.concl.*9.*n.*67.

12 Limita quintò, si ex aliis menti & intentioni formam inducentium satisfactum fuerit, Card. Tusch. *dict. litter. F.conclus.* 419. *num.* 21. *&* 22. Alderan. Mascard. *dict. concl.*9. *num.* 76. *& seq.* vbi *num.* 79. pariter limitat, quando forma tacitè subintelligitur adimpleta.

13 Limita sextò, vt quando lex, seu statutum mandat aliquid fieri cum certa solemnitate, post actum tam factum solemnitate non adhibita, actus non dicatur nullus, nisi eadem lex expresserit, quod actus aliter factus non valeat, & sic actus in esse productus stabit, donec fuerit per sententiam irritatus, Virgin. Boccac. *d.gloss.*6.*num.*158.*& gloss.*8.*sub num.*308.Soar.*de legib.lib.*5.*cap.*32.*num.*2. Salas *dict. disput.*16.*sect.*8.*n.*27.*post med.*Alderan.Mascard.*dict. concl.*9.*à n.*45.

14 FORMA est de genere indiuisibilium, vt notatur *in l.si veritas*, *C.de fideicomm.*Tiraq.*de iure mariti. gloss.*6.*num.*4. Molin.*de primog.lib.* 2. *cap.* 9.*num.* 17. Flamin. Paris.*de resignat. benefic. lib.*8.*q.* 8. *num.* 94. Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel.gloss.* 18. *num.* 76. *cum seqq.* Cald. Pereira *de potest.eligendi*, *cap.*7.*num.* 11. *prope fin.*Escob.*de ratioc.cap.*21.*num.*19. Anton. Monach. *Lucensi decis* 18.*num.*2.*&* 3. Rendina *in promptuario recept.sent.tit.*100.*num.*5. Rot.*decis.* 30. *num.* 3. apud

Farinac.*p.1.recent.* Surd. *conſ.*285. *num.* 29. Nouar. *d.lib.1.quaeſt.*71.*num.*3. Steph. Gratian. *diſcept.forenſ. tom.*5.*c.*853.*n.*28. Ioann. Anton. Mangil. *de imput. q.* 156. *num.* 11. vbi quòd eſt indiuidua, & diuiſio formam corrumpit.

25 Et ideo debet non in parte, ſed in totum adimpleri, & illa in parte, quamuis minima, non adimpleta, in totum actus corruit, *l.cùm his, §.ſi Praetor ff.de tranſact.l.qui Romae, §.Flauius, ff.de verb.obligat.* gloſſ. & Bald.*in cap.* 1. *in verb.vocationem, & de milite vaſallo*, Bart.*in l.*1.*§.ait Praetor ff. ne quid in flum. publ.* Alex.*conſ.*137.*num.*15.*volum.* 5. *& conſ.*42. *num.* 16. *vol.*1.Dec.*conſ.*532.*num.*4.*&* 5. Tiraq.*de retract.conuent.§.*4.*gloſſ.*6.*à num.* 31. *& de iudicio in rebus exig. verſ. hoc tamen intellige*, Sebaſt. Medic.*de regulis iuris, reg.*7.*à num.*1. Calderin.*conſ.*384.*verſ.ad cuius declarationem*, aliàs 11. *de feudis*, vbi intelligit, vbicumque forma eſt de ſubſtantia actus, & ſic ſubſtantialis, Iaſ.*conſ.*165.*in fin.lib.*5. Bald. *conſ.* 352. *num.* 9. *lib.*5. Azeued.*ad l.*18.*n.*4.*tit.* 21. *lib.* 4. *nouae Recopil.* Gutier.*pract.lib.*3.*quaeſt.*15.*num.*5. *cum ſeqq.* Rendin. *in promptuario recept. ſentent. tom.* 1. *tit.* 100. *num.* 5. *&* 6. Gam. *Luſit.deciſ.*45. *num.*3. Valaſc. *conſ.* 133. *num.*3.*& conſ.*149.*num.*6.*& conſ.*183.*num.*3.Roland. *conſ.*30.*num.*5.*& conſ.*72.*n.*58.*&* 64.*lib.* 3. Alderan. Maſcard.*de gener.ſtat.interpret.concl.*9.*num.*61. Soar. *de legib.lib.*5.*cap.*32. *num.* 8. *cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin.p.*4.*conſ.*76.*num.*13. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic.lib.*5.*quaeſt.*6.*num.*257. Card. Tuſch. *d.tom.* 3. *litter. F.concl.*413.*num.*28. Gonzal.*ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.*4.*num.*137. Mari. Antonin. *var. reſolut. lib.* 1. *reſol.*81.*num.* 4. *& reſol.*91. *num.*4. Cald. Pereira *de empt.cap.*3.*num.*15. Octau.Glorit.*reſp.*9.*num.*34.Rot. *deciſ.*671.*num.*1.apud Farinac. *p.*1.*recent.* Vide *ſuprà Axiom.*12.*num.*14.

26 Forma non poteſt per aequipollens adimpleri. *l.*3.*§.fin.l.qui per ſalutem, ff.de tutelar.* Surd.*conſ.*318. *numer.*10. Bernard. Graeu. *ad practic. Cancell. Imper. lib.*1.*concl.*2.*conſid.*1.*num.* 2. Scac. *de comment. gloſſ.* 5. *num.*22.*&* §.1.*quaeſt.*1.*num.*151.vbi *num.*155. limitat quando forma reſpicit certum effectum, quem per aequipollens poteſt effectualiter conſequi. Limita etiam neceſſitate, aut difficultate maxima exiſtente, & vbi aliter praeterquam per aequipollens adimpleri nequit, ex *l.*1.*ff.de verb. obligat.* Franc. Molin. *de ritu nupt.l.*1.*cap.*25.*num.*45. Surd. *deciſ.*168. *n.*18. Alex. Rauden.*de annal.c.*38.*num.*82. Bernard.Graeu. *d.conſid.*1.*num.* 3.

27 Forma legis omiſsâ corruit actus. *Axiom.*11. *num.*24.& *ibi* citatis adde Sebaſt. Medic. *de reg. iur. reg.*7.*num.*2. Intrigl. *conſ.*1.*num.*149.*lib.* 1. Scacc.*de coniect.* §.1.*q.* 1. *num.* 148. Nouar.*d.lib.q.*78.*num.* 9. Caſtill.*controuerſ. lib.* 5. *part.* 2. *cap.* 149. *num.* 26. *& ſeq.*

AXIOMA CI.

Forus.

1 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari, paria ſunt.*
2 *Forenſis contrahens in loco, tenetur ſeruare ſolemnitates loci.*
3 *Forum ſortiri, & conſuetudine ligari, à pari procedunt.*

1 Forvm ſortiri, & ſtatutis ligari, paria ſunt, gloſſ.*in l.*2.*ff. de eo quod certo loco, & in cap. quod clericis, de foro comp.* Alex.*conſ.*157.*num.* 15.*lib.*2.*& conſ.*211. *Viſo facti, num.*5. *in fin.verſ.ſimiliter, eod. lib.*5.*& conſ.*44.*num.*10.*lib.*5.vbi ait, quòd in omnibus caſibus, in quibus quis delinquendo in territorio, vel contrahendo dicitur ſortiri forum, vt ibi conueniatur, ita poterit eiuſdem caſibus ligari ſtatuto, quia à pari procedunt, Theſaur.*Pedem.deciſ.*153. *num.*1.Menoch.*conſ.*343.*num.* 33. Brunor. à Sole *in locis communib.verb.forum.*1.*& verb. forenſis, num.* 5. vbi hinc infert, quòd forenſis contrahens in loco, tenetur ſeruare ſolemnitates eiuſdem loci, Cardin. Tuſch.*tom.*4.*litt. F.concl.* 444. *per totam*, Beller. *diſquiſit.clerical.p.*1.*tit. de exemptione clericorum à ſtatutis ſecularibus*, §.1.*num.*7.Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.*4.*cap.*709.*n.*22. 2

3 Forvm ſortiri, & conſuetudine ligari, à pari procedunt, vt per Alexand. *conſ.* 217. *Viſo quodam, n.*6.*verſ.hoc confirmo, lib.*7.quem refert Card.Tuſch. *dict.concl.*444.*n.*5.

AXIOMA CII.

Fraus.

1 *Fraus, & dolus nemini debet patrocinari.*
2 *Fraudibus non eſt via aperienda.*
3 *Fraudibus via quòd aperiatur non eſt curandum, ſi principaliter hoc non fieret, ſed ſecundariò.*
4 *Fraudibus vt occurratur, Ius admittit latam interpretationem.*
5 *Opinio illa in dubiis eſt amplectenda, per quam fraudibus obuiatur.*
6 *Fraudem fraude repellere licet.*

1 Fravs, & dolus nemini debent patrocinari, *l.itaque fullo.ff.de furtis, cap.dictum* 30.*q.* 1. *cap. intelleximus, de iudic.cap.tua,*15.*de cleric.non reſid.cap. ſedes, cap.ex tenore, de reſcript.cap.*2.*de dolo, cap.*2. *de cognat.ſpirit.cap.*1.*de colluſ.deteg.cap.*1*uni, de vſuris*, Oldrad.*conſ.*257.*num.*41.*prope fin. verſ. fraus inſuper*, Cranet.*conſ.*764.*num.*9.Bald.*conſ.*76. *Factum tale eſt, in fin.lib.*1. Menoch.*de arbitrar.lib.*2.*caſu* 181. *n.* 60. *& conſ.*121.*n.*5.*& conſ.*137.*num.*8.*& conſ.*198. *n.* 13. Couar. *var.lib.*1.*cap.*18.*n.*5. Tiraq.*de retract.lig.§.* 1. *gloſſ.*9.*n.*67. Card. Tuſch. *practic.concluſ.tom.*4.*litt.F. concl.*474.*per totam*, Cardoſ.*in praxi iudicum, & Aduocat.verb.dolus, num.*3.

2 Fravdibvs via non eſt aperienda, *l.in fundo, ff.de rei vendic.l.cùm ij, §.ſi cùm lis, ff.de tranſact. l.qui ſub praetextu, C.de ſacroſ. Eccleſ.cap.porrò, de diuort.Clem.*1.*de vſuris, Clem.*1.*§.fin.de conſeſſ.prab* Lap. *alleg.*55.*num.*2.*in princip.*Calderin.*conſ.*194.*verſ.item ſi contrarium*, aliàs 2.*de rerum permutat.* Butr.*conſ.*5. *num* 2.*& conſ.*42.*num.*1. Alex.*conſ.*1.*num.*17.*verſ.non obſtat, lib.*1.vbi limitat, dicens non eſſe curandum quòd aperiatur via fraudibus, ſi principaliter hoc non fieret, ſed ſecundariò, & occaſionaliter in quamdam potentiam conſecutiuam, *& conſ.* 108. *Viſo, num.*5.*&* 4.*lib.*4. Ioann.de Anan. *conſil.* 70.*n.*2. vbi quòd non eſt danda materia delinquendi, Cranet.*conſ.*764.*num.*6. vbi quòd vt occurratur fraudibus, ius admittit latam interpretationem, & facit diſpoſitionem fauorabilem, Gemin.*conſ.*42.*num.*11. *verſ.eſt ergo iſtud*, vbi quòd argumentum & diſpoſitio interpretatiua reiicitur, vbicunque aperiretur via fraudibus, & dolo in praeiudicium tertij, Petr. de Ancharan.*conſ.* 99. *Egregius, ac venerabilis*, vbi quòd fraudibus occurrendum eſt, & quòd dicitur 3 4

fieri

fieri fraus; quoties constitutio, vel lex per indirectum, & cautelam redditur elusoria, Federic. de Senis *cons. 7. num. 5. vers. ista pars videtur, & cons. 93. n. 6.* vbi quòd in dubiis opinionibus illa est amplectenda, per quam fraudibus obuiatur. Decian. *cons. 4. n. 33. lib. 1.* vbi quòd ne dum via non est aperienda, sed occurrendum ne fiant fraudes, Card. Tusch. *d. tom. 4. lit. F. concl. 475. per totam.* Mari. Antonin. *var. resolut.* 5 *lib. 1. resol. 50. n. 31. & resol. 62. n. 5.* Carol. de Grassis *de except. except. 13. n. 36.* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 5. c. 851. n. 12. & c. 875. n. 5.* Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib. 1. q. 129. n. 5.* Mangil. *de imput. q. 185. num. 6.* Modern. *de supplicat. ad Sanctiss. p. 1. c. 10. num. 26. cum seqq.*

6 FRAVDEM fraude repellere licet. *l. cùm pater, §. Titio fratri, ff. de leg. 1.* gloss. *verb. malignantium, in cap. cupientes, de elect. in 6.* Alciat. *de præsumpt. lib. 5. præs. 3. num. 37. cum seqq.* Vincent. Caroc. *in tract. de re furtiua penes tertium reperta, q. 2. num. 13.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. part. 11. num. 25.*

AXIOMA CIII.

Fundamentum.

1 *Fundamento destructo corruit ædificatum.*
2 *Fundamentum suæ intentionis quilibet probare debet, remissiuè.*

1 FVNDAMENTO destructo corruit ædificatum, *l. nam origo, ff. quod vi, aut clam. l. egi tecum, ff. de except. rei iudic. cap. cùm Paulus 1. quæst. 1.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 9. quæst. 25. num. 36.* Anton. Menoch. *Lucensi decis. 13. num. 24.* & Florent. *decis. 48. num. 3.* & Bononien. *decis. 18. n. 45.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 4. lit. F. concl. 513.* Valenzuel. *cons. 105. num. 105. & cons. 123. num. 42. & cons. 161. num 3.* Torreblanca *de iure spirituali, lib. 15. cap. 13. num. 13.*

2 FVNDAMENTVM intentionis suæ quilibet probare tenetur, vide *Axiom. 128.*

AXIOMA CIV.

Futurum.

1 *De futuris contingentibus non est determinata veritas.*
2 *Ad præsens oua sunt pullis futuris meliora.*

1 FVTVRA contingentia sunt incerta apud nos, vnde dicimus, de futuris contingentibus non est determinata veritas, *l. ventre, ff. de acquiren. hæred. l. si putator. ff. ad leg. Aquil. l. qui bono, § cùm inter, ff. de damno infecto.* D. Thom. *1. p. quæst. 14. art. 13. & lib. 1. contra gentes, cap. 67.* Curs. Conimbric. *in comment. ad Logicam, lib. 1. cap. 8. artic. 3. quæst. vnic.* Roman. *cons. 503. Diligenter, num. 12. vers. non enim scire poterat,* Ancharan. *cons. 392. Viso diligenter, n. 5. cum seqq.* vbi quòd etiam aliquando iudicamus futura contingentia secundùm communem contingentiam, Surd. *de alimentis, tit. 8. quæst. 1. num 8. & cons. 454. num. 24.* Cardin Tusch. *practic. concl. tom. 4. lit. F. concl 568. à princ.* vbi *num. 4.* ait fallere quando verisimile est, quod futurum possit euenire, & citat Bald. *in l. fin. §. quia, in fin. C. commun. de legat.* Dec. *in l. si idem cum eodem, § si vna, col. 1. ff. de iurisdict. omn. iudic.*

2 FVTVRA contingentia despiciuntur à præsenti vtilitate, vnde dicitur, ad præsens, oua sunt pullis futuris meliora, Decian. *cons. 474. Viso instrumento, num. 4.* quem refert Card. Tusch. *d. concl. 568. num. 6.*

AXIOMA CV.

Geminatio, Geminatus

1 *Actus, seu verborum geminatio maiorem deliberationem, & enixam voluntatem manifestò inducit.*
2 *Confessio extraiudicialis geminata plenè probat.*
3 *Confessio geminata parit actionem.*
4 *Confirmationem inducit geminatio actus præcedentis.*
5 *Confirmatio geminata in forma communi habet vim motus proprij.*
6 *Consensus geminans habet vim quandoque iurati consensus.*
7 *Electionem industria personæ causat, & conualidat contractuum geminatio.*
8 *Interpellatio geminata magis aggrauat debitorem morosum.*
9 *Litteræ geminatæ habent vim motus proprij.*
10 *Mora geminata non purgatur, quo aliàs esset purgabilis.*
11 *Pactum nudum geminatum parit actionem.*
12 *Permissio sine causa, quæ non valet, si est geminata valet.*
13 *Obligatio naturalis geminata parit efficacem actionem, & obligationem.*
14 *Renunciationis vim habet geminatio.*
15 *Renunciatio geminata habet vim specialis renunciationis.*
16 *Simulationem purgat geminata dispositio, & tollit fraudem.*
17 *Rescriptum geminatum habet vim clausulæ,* Non obstante.
18 *Verba geminata operantur quod nihil potest opponi.*
19 *Geminatio actus nihil operatur in multis casibus.*

1 GEMINATIO actus, seu verborum maiorem deliberationem, & enixam voluntatem manifestè inducit, *l. Balista, ff. ad Trebel.* Bart. *in l. cùm scimus, numer. 7. C. de agricol. & cons. lib. 11.* Decian. *in l. 1. num. 10. C. de pactis, & cons. 50. col. 2. & cons. 180. col. 3.* Corn. *cons. 59. num. 8. & cons. 144. numer. 2. lib. 2.* Paris. *cons. 94. num. 4. vol. 2. & cons. 89. num. 23. lib. 3.* Curt. iun. *cons. 264. num. 32. in fine,* Crauet. *cons. 201. numer. 42. & cons. 10. numer. 2. & cons. 54. num. 7.* Decian. *consil. 57. num. 41. lib. 1. & cons. 46. num. 37. cum sequentibus, lib. 2. cons. 1. num. 42. & 43. lib. 3.* Franc. Becc. *cons. 70. num. 10.* Gutier. *practic. lib. 3. quæst. 17. num. 134.* Cephal. *cons. 40. num. 8. & 9.* Surd. *cons. 10. num. 54. & cons. 73. num. 64.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. num. 260. cum seqq.* vbi ampliat, etiamsi sit facta in vno instanti, Menoch. *cons. 10. num. 1. & cons. 55. num. 41.* Ioseph. Sesse *Aragonia decis. 230. num. 14.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 3 num. 7. & lib. 2. resol. 35. num. 9.* Ferret. *in Constitut. Cathalonia, gloss. 1. num. 123.* Cardin. Tusch *practic. conclus. tom. 4. concl. 28. à princip.* Octau. Glorit. *resp. 1. p. 2. num. 58.*

*num.*58. Rot.*deciſ.*626.*num.*5.apud Farin.*num.*2. *recent.& deciſ.*676. *num.*2. *ead. p.*2. *rec nt.* Carol. de Graſſis *de exept.except.*14.*n.*38.*cum ſeqq.*Steph.Grat. *diſcept.frenſ.cap.*651.*num.*6.*& cap.*737.*num.*4.*& cap.* 834.*num.*7.*& cap.*967.*num.*27. Sebaſt Medic.*de reg. iur.reg.*7.*à num.*6. *cum ſeqq.* Mari. Giurba *in conſuet. Meſſanen.cap.*1.*gloſſ.*3.*n.*1.*&* 2.*p.*1.Ambroſin.*Peruſ. deciſ.*1.*num.*18 Britto *ad cap potuit,*§.2.*n.*23.*de locat.* Actus enim geminati maiorem firmitatem inducunt,vt dixi *ſupr. Axiom.*12.*num.*14 & cenſentur geſti cum maiori animi deliberatione.*cap.etſi Chriſtus, de iureiur.*Dec.*conſ.*1.*ſub n.*1. *& conſ.*504.*col fin.* Barbat *conſ.*43 *vol.*1.Oſaſch.*deciſ.*38.*n.*18 Roland.*conſ.* 61 *n.*39. *&* 40.*vol.*2. quos refert & ſequitur Octau. Glurit.*vbi ſup.n.*59.vbi *n.*60.poſt Menoch.*conſ.*293. *num.*17. intelligit maximè quando geminatio fit ex interuallo. Valenzuel.*conſ.*102.*n.*102. vbi quòd geminationis vis eſt magna,*& conſ.*187.*n.*47.*&* 49 vbi quòd geminata , & duplicata ſunt potentiora ſimplicibus,Leo *Valent.deciſ.*4.*n.*8.*p.*1.Anell.Amat.*conſ.* 71 *n.*2.*& conſ.*74.*num.*24. vbi quòd geminatus actus magis enixam voluntatem oſtendit.

2 Confeſſio extraiudicialis geminata plenè probat, quia habet vim confeſſionis Iudicialis , Iaſ. *in* §. *in perſonam,num.*48.*I. ſtit.de actionib* Ioann.de Anania *conſ* 55.*n.*3 Roman.*conſ.*290. *In caſu propoſito* , *n.*7. Afflict.*deciſ.*164.*n.*3. Florian. de S.Petro *conſ.*21. *in fine,n.*56.*&* 57.Pariſ.*conſ.*73.*n.*6.*lib.*2.Brunor. à Sole *in locis communib. verb.confeſſio,num.*20. Card.Tuſch. *tom.*4.*lit.*G.*concl.*28.*à num.*39.*vſque ad* 48.Farinac.*in praxi crimin.quæſt.*81.*n.*13.*& part.*4. *conſ.*18.*litt.B.& ibi deciſ* 89.*num.*5.vbi *addit.litt.*C. Decian. *conſ.*46. *num.*38.*lib.*1.

3 Confeſſio geminata parit actionem , Corn. *conſ* 223. *num.* 10. *lib.*1. & inducit obligationem, Dec. *conſ.*44.*num.*76. *lib.*3. Card.Tuſch. *d.concl.*28. *num.*45.

4 Confirmationem inducit geminatio actus præcedentis, Pariſ.*conſ.*19. *num.*122.*lib.*2. Cardin. Tuſch. *d.conc* 28. *n.*32. Et confirmatio geminata in forma

5 communi habet vim motus proprij. Decian.*conſ.*33. *num.*2.Cardin.Tuſch.*d.concl.*28.*n.*55 vbi *n.*56.declarat,vt procedat , ſi Papa etiam confirmans bis reſcripſiſſet , aliàs ſecus.

6 Conſenſus geminatus habet vim quandoque iurati conſenſus, Beroi. *conſ.*22.*n.*7 *lib.*2.Card Tuſch. *d.concl.*28.*num.*50. & tollit læſionem , ex *l.*2. *C. de reſcind. vendit.* in maiore, Roman. *conſ.* 54. *Viſis, circa fin.* Crauet.*conſ.*151.*num* 31.*& conſ.*160. *num.*6. Card.Tuſch *d.concl.*28.*num* 90. Verùm quòd geminatus conſenſus minoris parum operetur , reſoluit Pariſ.*conſ.*69.*num.*71.*lib.*2.quem refert Card.Tuſch. *d.concl.*28.*n.*103. vbi *n.*112.poſt Roman. *d.conſ.*54. & Crauet. *d.conſ.*160. *num.* 6. obſeruat , quòd licèt conſenſus geminatus in maiore tollat reſciſſionem, & læſionem vltra dimidiam, tamen ſecus eſt, ſi primus conſenſus eſt in ætate minori , & ſecundus in maiori,quia arguit maiorem animi declarationem, ſed non auget obligationem , vt ſit remiſſa læſio enormiſſima.

7 Electionem induſtriæ perſonæ cauſat , & conualidat contractum geminatio,Corn.*conſ.*81.*num.*28. *lib.* 1. quem refert Cardin. Tuſch. *dict. concluſ.* 28. *num.* 28.

8 Interpellatio geminata magis aggrauat debitorem moroſum, Iaſ. *in l.ſi ex legat.,num.*18. *ff. de verbor.obligat.* quem refert Cardin.Tuſch. *dict.concl.*68. *num.*57.

9 Litteræ geminatæ habent vim motus proprij,qui ex primeodus eſſet,Pariſ.*conſ.*9.*num.*21.*lib.*3.Decian. *conſ.*46 *num.*43 *lib.*2 Curt.iun *conſ.*310.*num* 131.vbi quòd tollant omnem ſubreptionem,refert Cardin. Tuſc *d.concl.*18.*num.*49.

10 Mora geminata non purgatur , quæ aliàs eſſet purgabilis , Iaſ.*in l. vinum* , *num.*17. *ff. ſi cert.petat.* Marſil.*in l.*1. § *quæſtiom*, *num.*16. *ff. de quæſt.*Capit. *deciſ.*19.*num.*4. Cephal. *conſil.*25. *num.* 1. *lib.*1.Crauet.*conſ.*346.*num.*12.*&* 13. Card.Tuſch.*d.concluſ.*28. *num.*33.

11 Pactum nudum geminatum parit actionem, Cephal. *conſil.* 40. *numer.* 10. *lib.* 1. Decian.*conſ.*46. *numer.* 30. *lib.*2. quos refert Cardin. Tuſch. *dict. concl.* 28. *num.*24. Pactum de donando ſi eſt geminatum , importat donationem , Menoch. *conſ.*1. *num.*236.

12 Promiſſio ſine cauſa, quæ non valet, ſi eſt geminata valet,Decian. *conſ.*46. *n.*40.*lib.*2. Card.Tuſch. *d.concl.*28 *num* 27.

13 Obligatio naturalis geminata parit efficacem actionem,& obligationem , Decian. *dict.concluſ.*46. *num.*40.*lib.*2.Cardin. Tuſch. *dict.concluſ.*28.*num.* 26. *&* 81.

14 Renunciationis vim habet geminatio,& trahitur etiam ad incogitata. Socin,iun.*in l.qui Romæ* , §.*duos fratres,num.* 120. vbi Rip. *num.* 69. *ff. de verb.oblig.* idem Socin.*conſ.*20.*lib.*4.Root.*conſ.*403. Card.Tuſc. *d.concl.*28.*num.*95.

15 Renunciatio geminata habet vim ſpecialis renunciationis , Pariſ. *conſ.*9.*n.*20.*lib.*3. Card. Tuſch. *d.concl.*18.*num.*96.

16 Simulationem purgat geminata diſpoſitio,& tollit fraudem,& deceptionem,Dec.*d conſ* 46.*num.*38. *lib.*2.Card.Tuſch *d.concl.*18.*num* 75.

17 Reſcriptum geminatum habet vim clauſulæ, *Non obſtante* , Felin *in cap. nonnulli,n.*14.*de reſcript.*Cremenſ.*ſing.*136.Ruin.*conſ.*121.*num.*19. *lib.*5. vbi limitat,quando ſecundum reſcriptum non emanauit in augmentum primi,ſed in declarationem, & reſpicit potiùs difficultatem introitus,& illam tollit , & ſic eſt quædam confirmatio, quæ non operatur derogationem Iuris communis, Menoch *de arbitr.lib.*2.*caſu* 202.*num.*79. vbi declarat multipliciter, Cardin. Tuſch.*d.concl.*28.*à num.*77. vbi *num.*81. ait , reſcriptum geminatum habere vim derogatiuam,& clauſulæ motus, quando in ſecundo eſt facta mentio de primo , aliàs non.

18 Verba geminata operantur quod nihil poteſt opponi,Curt.iun.*con.*278.*n.* 18.Card.Tuſc.*d.concluſ.*18. *num.*44. Verba importantia arbitrium boni viri ſi geminatur,important liberam voluntatem , Rimin. iun.*conſ* 65.*n.*19.*lib.*1. Pariſ.*conſ.*71.*n.*18.*&* 19.*lib.*3. vbi plura cumulat,& dicit quod verba,*placuerit* , & *videbitur*,cumulata important liberam voluntatem. Verba quantumcomque vniuerſalia licèt non trahantur ad incognita,tamen trahuntur ſi ſint geminata,quia ſufficit in genere cogitatum eſſe,Crauet. *conſ* 531.*num.*2.*&* 3.*& conſ.*630.*num.*3. *&* 4.Cardin. Tuſch.*d.concl.*18 *n.*60. Verba enunciatiua geminata efficiuntur diſpoſitiua,vt probatur Barbat.*conſil.*32. *num.*1.*lib* 3.Caſtrenſ.*conſ.*92.*col.*2. *num.*3.*lib.*2.Rom. *conſ.*64.*num.*5.

19 GEMINATIO actus nihil operatur in multis caſibus, de quibus Pariſ.*conſ.*110. *num* 47.*cum ſeqq. lib.* 1. videlicet quando exprimitur pluries illud quod tacitè ineſt , & *num.*48. quando expreſſio geminata induceret contrarium effectum, & *num* 49. quando magis explicitè declaratur illud quod erat expreſſum , & *num.* 50 quod non operatur contra naturam contractus , vel rei in contractum deductæ. Item non operatur facta eodem contextu, quia

dicitur

dicitur, vna gloss. *in l. si euenerit, ff. de pignorat.* nẽt. gloss. *in verb. instanti, in cap. ab eo, de appellat. lib. 6.* Roman. *cons. 417. num. 3.* Cephal. *cons. 94. in fin. lib. 1.* Paris. *cons. 71. num. 20. vers. nec obstabit, lib. 3.* vbi declarat, Decian. *cons. 47. num. 92. lib. 2.* vbi ait, quòd licèt geminatio plus operetur, quando ex interuallo ex diuersis scripturis, tamen etiam aliquid operatur, si est in eodem instrumento. Item nihil operatur, quando gerens actum non habet potestatem, & in præiudicium tertij, & in actu suspecto, & vbi in actu geminato interuenit defectus, vel vitium, ita Crauet. *cons. 494. n. 16. & 17.* Card. Tusch. *d. concl. 28. à n. 101. vsque ad num. 120.* vbi post eundem Crauet. *cons. 70. num. 30.* obseruat, aliquando verba geminari, vt quis sibi pleniùs, & clariùs prouideat, non autem vt plus operentur.

AXIOMA CVI.

Generalis.

1. *Dispositio generalis omnes species comprehendit.*
2. *Genus totum operatur quoad omnia, quantum species quoad specialia.*
3. *Loqutio generalis, seu prohibitio comprehendit omnia.*
4. *Dispositio generalis non extenditur ad non verisimilia, non cognita, non cogitata, illicita, &c.*
5. *Verba generalia nunquam trahuntur ad ea, quæ disponentibus sunt impossibilia.*
6. *Quietatio vel liberatio generalis non extenditur ad dolosè occultata.*
7. *Sermo generalis non comprehendit prohibita, & quæ de iure fieri non possunt.*
8. *Impugnatio generalis non comprehendit ea, quæ impugnanti sunt fauorabilia.*
9. *Mandatum Principis non comprehendit illicita.*
10. *Locutio generalis personam loquentis non comprehendit, limita vt num. 13.*
11. *Rescriptum generale non comprehendit Principem concedentem, seu confirmantem.*
12. *Promissio de defendendo non intelligitur contra seipsum.*
    Limita, vt num. 13.
14. *Dispositio generalis non comprehendit ea, quæ non esset quis in specie comprehensurus.*
15. *Mentio generalis idem operatur, quoad omnia, quod specialis quoad singula.*

1 GENERALIS dispositio omnes species comprehendit, & expressio generis, continentis species operatur idem, ac singulæ species essent expressæ, *l. si chorus, ff. de legat. 3.* Alexand. *cons. 223. Ponderatis, num. 16. lib. 6* Federic. de Senis *cons. 84. In puncto, in princ. & cons. 85. Statuto ciuitatis, num. 2.* 2 *& 3.* vbi quòd tantùm operatur genus quoad omnia, quantum species quoad specialia, Zabarel. *cons. 99. num. 2. vers. quarto*, vbi quòd idem operatur genus, seu dispositio generalis, quod specialis, quando non subest ratio diuersitatis, Ancharan. *cons. 3. num. 4. in fine*, vbi de legato generali, vt idem operetur in genere, quoad speciale in specie, Gemin. *cons. 65. num. 19. vers. circa primum.* Bald. *cons. 1. num. 5. vers. ratio differentiæ, lib. 1.* vbi quòd genus resoluitur in singulares, Natt. *cons. 613. numer. 3.* Curt. iun. *cons. 199. num. 15.* vbi ampliat maximè quando generalis dispositio non potest verificari, nisi in vna specie, quia tunc habetur pro speciali, & indiuidua, *& cons. 316. in princip.* vbi quòd expressio generalis idem operator, quod particularis, Franc. Becc. *cons. 80. num. 7. cum seqq.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 4. concl. 29. per totam*, Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib. 2. quæst. 87. num. 17.*

3 GENERALIS loqutio, seu prohibitio comprehendit omnia, *l. cùm quærebatur, ff. de verb. significat.* Ioseph. Sesse *Aragon. decis. 48. num. 12.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 54. num. 4.* etiam minima, *cap. maioribus, de prebend.* D. Barbos. *in l. cùm prætor, §. 1. n. 112. ff. de iudic.* Surd. *cons. 33. num. 24.* latè Sebast. Medices *de reg. iur. reg. 1.* & generalis prohibitio minima comprehendit. D. Barbosa *in l. cùm prætor, §. 1. num. 112. ff. de iudic.*

4 GENERALIS dispositio non extenditur ad non verisimilia, non cognita, non cogitata, illicita, neque ad ea, quæ specialiter quis non expressisset, Federic. de Senis *cons. 124. num. 1.* Corr iun. *cons. 267. num. 3.* vbi quòd generalis dispositio non trahitur ad ea, quæ de nouo superueniunt, *& cons. 194. num. 71.* vbi quòd generalia verba nunquam trahuntur ad ea, quæ disponentibus sunt impossibilia, 5 *& cons. 334. num. 36.* vbi quòd generalis dispositio nunquam comprehendit actus iuratos, Roman. *cons. 209. Pro verificatione, num. 2.* vbi quòd nunquam præsumitur quis velle comprehendere sub generali dispositione illud, de quo specialiter disponere non potuisset, *& cons. 108. in fine*; vbi quòd generalis quietatio, vel liberatio non extenditur ad dolosè occultata, quia ad incognita non 6 trahitur, *& cons. 403. Pro decisione, num. 4.* vbi quòd verba generalia laudi nunquam extenduntur ad ea, quæ in specie arbitri non potuissent arbitrari, Ioan. de Imol. *cons. 81. in princip.* vbi quòd generalis dispositio non comprehendit ea quæ inducunt pecca7tum, Fulgos. *cons. 146. num. 1.* vbi quòd generalis sermo non comprehendit prohibita, & quæ de iure fieri non possunt, Corn. *cons. 269. In hac consultatione, num. 23. lib. 1.* vbi quòd generalis approbatio non trahitur ad dolosè gesta, *& cons. 176. num. 2. lib. 2.* vbi quòd in mandato generali non veniunt ea, quæ quis in specie non esset mandaturus; *& cons. 89. numer. 12. lib. 3. & cons. 83. numer. 2. lib. 4.* vbi quòd generalis concessio, seu gratia non comprehendit ea, quæ concedens in specie non esset verisimiliter concessurus, Crauet. *cons. 33. num. 5.* 8 vbi quòd impugnatio generalis non comprehendit ea, quæ impugnanti sunt fauorabilia, *& cons. 34. num. 8.* vbi quòd sicuti generalis dispositio non comprehendit tertij præiudicium, ita neque præiudicium disponentis, *& cons. 95. num. 10.* vbi quòd clausulæ generales non comprehendunt maiora expressis, *& cons. 70. num. 28.* vbi quòd generalis dispositio non comprehendit ea, in quibus potest esse vsucapio, & læsio, *& cons. 100. num. 6. & num. 6. & num. 8. & cons. 109. num. 6.* vbi quòd non comprehendit ea, quæ sunt in specie prohibita, *& cons. 158.* 9 *num. 9.* vbi quòd mandatum Principis non comprehendit illicita, *& cons. 160. num. 5.* vbi quòd generalis ratificatio non comprehendit illicita, neque ea quæ ratificans verisimiliter non inclusisset, *& cons. 174. num. 4.* vbi quòd rescriptum Principis generale non extenditur ad ea, quæ Princeps facere non potest. vel etiam difficiliùs facere solet, latè Cardin. Tusch. *tom. 4. litt. G. conclus. 32. per totam.*

GENERALIS loqutio personam loquentis non comprehendit, *l. inquisitio, C. de solut. cap. 1.* vbi

vbi *gloſſ.vlt.de probibita feudi alien.per Federic.* Curt. iun. *conſ.332. num.4.* vbi dicit eſſe vulgatam iuris regulam, Crauet. *conſ. 274.num. 12. & conſ. 196. num.30.& conſ.585. num.30.* vbi dicit, quòd materia eſt brocardica, & *conſ.25. num.5.* vbi quòd per clauſulas generales non cenſetur quis velle ſeipſum ligare, latè Surd.*conſ.47.num.19.* vbi quòd generale reſcriptum, & generalis diſpoſitio non comprehen-
11 dit Principem confirmantem, vel concedentem, etiamſi dicat, *ex certa ſcientia*, & *num.20.* quòd ſtatutum generale non ligat creditorem, & *n.21.* quòd iuuans adiuuare contra omnem perſonam, non intelligitur contra ſeipſum, & *num. 23.* quòd cedens iura contra omnes, non cenſetur cedere contra ſe-
12 ipſum, Afflict.*deciſ.319. num.8.* vbi quòd promiſſio defendendo non intelligitur contra ſeipſum. Et quòd communitas non continetur ſub generali loquutione gabellæ, quando ipſa non tenebatur priùs ſoluere, reſoluunt Boër.*deciſ.213.num.2.* Surd.*d.conſ. 47.num.21.& 23.* Cardin.Tuſch.*d.tom.4.litt.G.concl. 33.à princip.*

13 Limita Axioma, quando conſtat de mente, vel materia ſubiecta aliud ſuadet, vel ſubeſt ratio, quòd perſona loquentis includatur, Cyn.*in d.l.inquiſitio*, Gabr.*commun. tit. de verb.ſignificat. concl. 9. num.7.* Crauet. *conſil.174. poſt num.12.* Curt. iun. *conſ.195. in fin.num.46.* Menoch. *de præſumpt.lib.3. de præ.44. num.27.* Card.Tuſch.*d.concl.33.num.17.* vbi *num.18. & 19.* poſt Decian.*conſ.104. Et diligenter, n.4.& 5.* limitat etiam quando ceſſio fieret ex cauſa oneroſa, vel quando ſumus in diſpoſitione legis, quia continetur perſona loquentis, ſecus in diſpoſitione hominis.

14 GENERALIS diſpoſitio non comprehendit ea, quæ non eſſet quis in ſpecie comprehenſurus, *l. in obligatione generali, ff.de pignorib. l. 3.ff. de euiction.l.qui peculij, ff.de peculio, cap.veniens, cap.Quintauallis, de iureiur.cap.vlt.de officio Vicarij, lib.6.* Corn. *conſ.89. num.12. lib. 3. & conſ.83.num.2.lib.4.* Surd. *conſ.74.num.17.* Card.Tuſch.*d.litt.G.concl.31.num.2.* Item Surd. *conſ. 123. num. 63. & de aliment. titul.8. priuil.7.num.3.* Carol.de Graſſis *de except.except.32. num.30.* Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. tom.5.c.982. num. 10.*

15 GENERALIS mentio idem operatur quoad omnia, quod ſpecialis quoad ſingula, *l.ſi chorus, ff.de legat.3.l.ſi duo, ff.de admin.tut.* Gonzal.*ad reg.8.Cancell.gloſſ.8.in princ. num.22.* Surd. *conſ.2. num. 44.& conſ.350.num.20.* Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.to.4. cap.656.num.30.& cap.766.num.11.*

AXIOMA CVII.

Genus.

1 *Generi per ſpeciem derogatur, & num. 2. redditur ratio.*
3 *Specialis diſpoſitio derogat generali.*
4 *Legatum ſpeciale derogat generali.*
5 *Generi per ſpeciem derogatur, ſiue præcedat, ſiue ſequatur genus.*
6 *Speciei derogatur per ſpeciem magis ſpecialem.*
7 *Reſcriptum, ſiue mandatum ſpeciale derogat generali.*
8 *Statutum ſpeciale ſemper præualet generali.*
9 *Tempus ſpeciale derogat generali.*
10 *Obſeruantia ſpecialis derogat generali.*
11 *Compromiſſum ſpeciale derogat generali.*
12 *Conſuetudo ſpecialis derogat generali.*
13 *Generalis promiſſio demandota non ſe extendit ad ſpecialiter promiſſa.*
14 *Teſtibus duobus in ſpecie magis creditur, quàm mille in genere deponentibus.*
15 *Contractus ſpecialis derogat generali.*
16 *Species derogat generi, quando in eadem lege ſunt verba ſpecialia & generalia.*
17 *Opinio communis in genere, derogatur per opinionem in ſpecie in caſu indiuiduo.*
18 *Generi per ſpeciem derogatur etiam in promiſſione hominis.*
19 *Generi per ſpeciem non derogantur, quando ſpecies & genus ſe inuicem compatiuntur.*
20 *Genus & ſpecies quando apponuntur fauore eiuſdem perſonæ, genus non tollitur, neque reſtringitur per ſpeciem ſubſequentem.*
21 *Species quando accedit generi, vel apponitur ad coadiuuandum genus, generi per ſpeciem non derogatur.*
22 *Genus quando eſt certum. determinatum, & preciſum, tunc generi per ſpeciem non derogatur.*
23 *Generis declaratio quando conſiſtit in eadem ſpecie, tunc ſpecies non derogat generi.*
24 *Iuriſdictionalia ſi dentur in genere, & in ſpecie, cenſetur potius per ſpeciem conceſſa accumulatiuè, quàm derogatiuè.*
25 *Litteris gratioſis generalibus ad beneficia non derogatur per ſpeciales poſteriores, quando ex primis generalibus eſſet ius quæſitum.*
26 *Vltima quantumcumque generalia derogant primis.*
27 *Priuilegium ſpeciale non derogat generali; intellige vt num.28.*
29 *Genus includit omnes ſpecies ſub genere comprehenſas.*
30 *Genus verè, & propriè repræſentatur in qualibet ſpecie.*
31 *Genere remoto remouentur ſpecies.*
32 *Genus in ſuo genere tantum operatur, quantum ſpecies in ſua ſpecie.*
33 *Genus perire non poteſt.*
34 *Genus quod non poteſt niſi in eo ſpecie verificari, pro ſpecie reputatur.*

1 GENERI per ſpeciem derogatur, *l.in toto iure, 91. ff.de regul.iuris, l. ſanctio 41. ff. de pœnis, cap.1. cap.paſtoralis, §.quoniam, de reſcript. cap.1. de regulis iuris, lib. 6.* exornauit Fulgoſ. *conſ. 215. in princip.* Angel.*conſ.355.Verùm per ſtatutum, in princip.* Bald. *conſ.292.num.3. lib.2.* Mantu. *Dialog.90. verſ.quia*, Menoch.*conſ.141.num 16.cum ſeqq.& n. 37.* Thom. de Thomaſſ.*in floribus legum, reg.132.* Surd.*de aliment. tit.12.quæſt.15.num.130.& tit.9.quæſt.8. & deciſ.255. num 21.& conſ.352.num.1.* Gutier.*practic.lib.3.quæſt. 24.num.6.* Armendar.*in addit.ad recop. legum Nauarro, in proœm.num.5.* Card.Tuſch.*practic.concluſ. tom.4. litt.G.concl.36.per totam*, Aldrete *de relig.diſcipl.tuenda, lib.2.cap.7.num.26.* Cæſ. Argel.*de contradict.legitimo, quæſt.2.num.212.* Octau.Glorit. *reſp.21.num.31.* Sanctarel.*var.reſol.p.1.quæſt.14.num.5.* Sebaſt.Medices *de regul.iuris, reg.1.verb generi, num.44.* latiſſimè Caſtill. *controuerſ. lib.5.p.2. cap.95.per tot.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt.q.82.num.1. cum ſeqq.* Couar. *var.p.1.cap.11.num.6.*

2 Ratio huius Axiomatis in eo conſiſtit, vt genus & ſpecies diuerſa concordentur, nam vbicunque duæ diſpoſitiones ſibi aduerſantur, debent ad concordiam

cordiam reduci, salua quoad fieri potest vtriusque natura, & proprietate, si generi per speciem derogetur, igitur, &c. Iuxta quam rationem intelligenda est gloss. *in l. domi* o 107. *ff. de legat.* 1. dum inquit, speciem derogare generi ex Iuris interpretatione, & illa quæ mouet Gamb. *in dialect. legali, lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 2. quia reg. *l. semper in generalibus* 190. *ff. de regulis iuris*, cum similibus, non procedit in specie, excepta quæ generi aduersatur.

3 Amplia primò, vt procedat in omni materia, quod specialis dispositio derogat generali, si sunt incompatibiles, Castren. *cons.* 476. *Videtur quòd prædictus, in princip. lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. G, concl.* 16. *num.* 5. Beroi. *cons.* 57. *num.* 10. *vol.* 3. Nau. *cons.* 7. *num.* 3. Surd. *cons.* 56. *num.* 1. Octau. Glorit. *resp.* 11. *num.* 31. *vers. quod vendiont.*

4 Amplia secundò in legatis, quia legatum speciale derogat generali, Abb. *cons.* 4. *In quæstione, n.* 5. *lib.* 2. Bald. *cons.* 253. *n.* 3. *vers. si verò, lib.* 5. vbi quòd si lego Titio duas statuas marmoreas, & etiam eidem lego omne marmor, non venient nisi duæ statuæ propter specificationem specialem, quod refert Crauet. *cons.* 86. *num.* 4. & 5. Ruin. *cons.* 90. *n.* 9. *lib.* 2. vbi quò si testator legauit in specie aliquibus sororibus nominatis, postea in genere vocauit sorores, intelligitur de aliis, quia specialis prouisio præcedens derogat generali, & maximè dicit procedere, quando etiam prohibuit honoratas plus petere, Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 15. *num.* 130. Card. Tusch *d. concl.* 36. *num.* 7. 27. & 53. *cum seqq.* latè Castill. *d. cap.* 95. *n.* 23. *cum seqq.* vbi pariter ampliat in fideicommissis, institutionibus, substitutionibus, & in omni vltima voluntate, in legibus, statutis, consuetudine, compromissis, iudiciis, rescriptis, mandatis, & in omni actu, materia, & dispositione.

5 Amplia tertiò, vt procedat, siue præcedat, siue sequatur genus, *l. seruo* 15 *ff. de pecul. leg.* Dec. *num.* 7. & 14. *in d. l. in toto iure. ff. de regulis iuris*, & *in cap.* 1. *num.* 6. *de rescript.* vbi Beroi. *num.* 46. Fulgos. *cons.* 215. *in princip.* & *cons.* 135. *col.* 3. vbi quòd imò etiamsi generalitas sit posterior, & habeat clausulam derogatoriam, specialitas attenditur, Bald. *cons.* 453. *vers. quinto quia, lib.* 5. Ioan. de Imol. *cons.* 139. *num.* 7. & *cons.* 140. *num.* 3. *in fine*, vbi quòd generalis dispositio sequens non præiudicat speciali specificè, etiamsi generalis habeat verba habilia comprehendere specialem.

6 Amplia quartò, vt sicut generi per speciem derogatur, ita etiam specie derogetur per speciem magis specialem, & indiuiduam, Zabar. *cons.* 149. *num.* 4. *vers. item scimus*, Alexand. *cons.* 49. *Quoniam, in princip. lib.* 1. Bald. *cons.* 361. *In volumine, in princ. lib.* 5. vbi intelligit, quando sunt species indiuidua, & diuidua patis potentiæ, aliàs secus. Idem procedit etiam inter duo genera, quia minus vniuersale habetur loco speciei, magis vniuersale loco generis. Bald. *cons.* 253. *n.* 4. *vers. tertiò præmitto, lib.* 5. Cardin. Tusch. *d. concl.* 36. *n.* 30.

7 Amplia quintò in rescripto, seu mandato speciali, quod derogat generali, etiamsi de eo nullam faciat mentionem, *cap.* 1. *de rescript.* Suar. *alleg.* 28. *num.* 16. Bald. *cons.* 88. *Quæritur, in princip. lib.* 2. vbi extendit idem esse in generali commissione, reuocatione, seu deputatione, quia non reuocat specialem præcedentem, nisi constet de mente, Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Gallia, in præfat. tit. de rescript. num.* 103. Sebast. Medic. *de regul. iuris, reg.* 2. *num.* 44. Menoch. *de arbitrar. casu* 97. *n. num.* 2. & *cons.* 16. *num.* 48. & *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 40 Cardin. Tusch. *d. concl.* 36. *n. num.* 43. Valasc. *cons.* 72. *num.* 4. Vide mandatum de Augus. Barbosa de Clausul.

prouidendo speciale derogare generali mandato præcedenti, licèt de illo nulla mentio habeatur, tenent Xuar. *d. alleg.* 28 *num.* 5. Cephal. *cons.* 393. *n.* 19. *lib.* 3. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 9. *tit.* 6. *n.* 2. Valasc. *vbi proximè.*

8 Amplia sextò in statutis, quia statutum speciale semper prævalet generali, Dec. *cons.* 188. *col.* 3. & *cons.* 301. *col.* 1. & *cons.* 382. & *cons.* 617. *col. pen.* Aug. *cons.* 555. *Virum per statutum*, Bald *cons.* 8. *De statuto, lib.* 1. vbi declarat, quòd si statutum speciale continet idem quod ius commune per omnia, tunc statutum generale contrarium disponens præfertur, secus si primum speciale in aliquo discrepat à Iure communi, Alex. *cons.* 89. *Circa primum, num.* 10. *lib.* 6. Apostil. *ad eundem cons.* 65. *n.* 10. *in verb. Bald. lib.* 7. idem Alex. *cons.* 123. *Scripsit, num.* 10. *cum seqq. lib* 4. Fulgos. *cons.* 215. *In primo, in princ.* vbi extendit etiam quando statutum generale esset posterius, quia adhuc speciale derogat generali statuto, Corn. *cons.* 66. *lib.* 1. vbi quòd si duo sunt statuta specialia, magis speciale attenditur, Angel. *cons.* 160. *in princ.* vbi extendit ad statutum generaliter loquens de alienationibus, & de bonis ad cridas ponendis, quia non extenditur ad bona minorum, in quibus per statutum sub certa solemnitate est specialiter prouisum, & *cons.* 155. *per totum*, extendit ad statuta contraria, latè Card. Tusch. *d. concl.* 36. *num.* 10. *cum multis seqq.*

9 Amplia septimò in tempore, quia per tempus speciale, in quo aliqua immunitas conceditur, derogatur generali dispositioni, quod quocunque tempore soluatur gabella, Bald. *cons.* 256. *Præmittenda sunt, vers. quarto præmittendum, lib.* 4. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 36 *n.* 16.

10 Amplia octauo in obseruantia, quia specialis derogat generali, Fulgos. *cons.* 231. *In quodam instrumento, in fine*, quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 36. *num.* 16.

11 Amplia nonò in compromissis, quia etiam in illis genus per speciem derogatur, ideo si fiat compromissum speciale super pretio venditionis factæ declarando, licèt postea fiant alia compromissa inter easdem partes de litibus, & controuersiis, non est derogatum primo. Ita Ioan de Anan. *cons.* 19. *Visis instrumentis, num.* 6. & 7. Card. Tusch. *d. concl.* 36. *num.* 38.

12 Amplia decimò in consuetudine quia specialis derogat generali, & attendi debet, Crauet. *cons.* 195. *num.* 16. quia generalis recipit declarationem à magis speciali, Crauet. *cons.* 118. *num.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 36. *n.* 41.

13 Amplia vndecimò in facultate legitimandi latissimè concessa per Imperatorem etiam ad feuda, quia non veniunt ea feuda, in quibus specialiter Imperator disposuit, quòd non succedant nisi nati, & concepti de legitimo matrimonio, quia generalis prouisio demandata non se extendit ad specialiter prouisa, sed species derogat generi, Ancbar. *cons.* 308. *Prima facie, num.* 7. & 8. Cardin. Tusch. *d. concl.* 33. *num.* 19.

14 Amplia duodecimò in probatione, quia magis creditur duobus testibus in specie, quàm mille in genere deponentibus, Dec. *cons.* 188. *in fine*, Alex. *cons.* 148. *num.* 4. *lib.* 2. Paris. *cons.* 88. *n.* 31. *lib.* 3. Card. Tusch. *d. concl.* 57. *num.* 42. & *n.* 65. vbi *num.* 66. post Alex. *cons.* 27. *num.* 6. *lib.* 1. subdit, quòd probatio in specie delicti, prævalet probationi in genere, quod accusatus sit bonæ famæ.

15 Amplia decimotertiò in contractibus, quia species derogat generi, etiamsi præcedat specialis contractus

tractus, Fulgoſ.conſ.215. in princ. Cardin. Tuſch.d. concl.36.n.64.

16 Amplia decimoquartò, quando In eadem lege ſunt verba ſpecialia,& generalia, quia ſpecies derogat generi, Angel.conſ.214.num. 2. Lap.alleg. 88. num.5 Fulgoſ.conſ.215.in princip. vbi extendunt, vt idem ſit quando ſpecies, & genus ſunt in aliis & diuerſis legibus, & ſe non compatiuntur, neque conſtat de mente, Card. Tuſch. d.concl.36.num.57. cum ſeqq.

17 Amplia decimoquintò in opinionibus Doctorum, quia communis opinio in genere derogatur per opinionem in ſpecie in caſu indiuiduo, vt per Rimin. iun. conſ.265.num.5. & 6.lib. 3. quem refert Cardin. Tuſch.d.concl.36.n.71.

18 Amplia decimoſextò in prouiſione hominis, quia pœna promiſſa in genere, puta 100. in caſu contrauentionis, ſi partes per pactum ſpeciale conueniunt, quod damnum reficiatur prout liquidabitur, tollit pœnam generalem, Alex. conſ. 94. in fine. & conſ.94 num. 7. lib.1. vbi extendit, vt procedat etiamſi generalis prouiſio ſit iurata, quæ habet vim ſpecialis, quia intelligitur in eo, in quo conſentitur, & non vltrà, refert Card. Tuſch d.concl.36.num.72. & 73.

19 Limita primò, quando ſpecies & genus ſe inuicem compatiuntur, ſtare poſſunt, ita Bart. in l.ſeruo, ff.de pecul.leg. Cagnol.in d.l.in toto.num.13 ff.de regulis iuris, Roman.ſing.249. Decian.conſ.51.num.16.verſ. quartò conſiderato, lib.1.& conſ. 122. num.15. lib. 3. Card. Tuſch.d.conſ.36.n.95.

Limita ſecundò, quando genus & ſpecies apponuntur fauore eiuſdem perſonæ, quia genus non tollitur, neque reſtringitur per ſpeciem ſubſequentem, Bald.conſ 329.in fine, verſ.in contrarium, lib.1. Cardin.Tuſch.d.concl.36.n.79.

20 Limita tertio, quando ſpecies accedit generi, quia prorogato genere, vel mutato, prorogatur, & mutatur ſpecies, quæ habet ſubſtantiam ab illo genere, & non ſtat de per ſe, Lap. alleg. 88. Commune, num. 6.circa fin. vbi etiam pariter limitat, quando ratio ſuadet, quòd per generalem prouiſionem ſit receſſum à ſpeciali. Idem quando ſpecies apponitur ad coadiuuandum genus, Surd. conſ.56.num.36.& 37. Card. Tuſch.d.concl. 56.n.80. & 81.

21 Limita quartò, quando genus eſt certum, determinatum, & præciſum, Surd.conſ.352.num. 11. vbi num.17.limitat etiam quando genus exprimitur per verba diſpoſitiua, ſpecies autem per verba enunciatiua. Caſtill.d.c.93.n.40.

22 Limita quintò, quando declaratio generis conſiſtit in eadem ſpecie, quia tunc ſpecies non derogat generi, Bald.conſ.177.In Eccleſia, in fin.lib.1.Card. Tuſch.d.concl.36.n.103.

23 Limita ſextò in iuriſdictionalibus, quia ſi datur in genere, & in ſpecie, cenſetur potiùs per ſpeciem conceſſa accumulatiuè, quàm derogatiuè, vt per Surd.conſil.56.num.36.Gutier.pract.lib.3.q.15.num.6. Card. Tuſch.d.concl.36. num. 102. Caſtill. d.cap. 95. num.22.

24 Limita ſeptimò in litteris gratioſis generalibus ad beneficia, quibus non derogatur per ſpeciales poſteriores, quando ex primis generalibus eſſet ius quæſitum, ſecus ſi effectus penderet ab euentu incerto, Federic.conſ.69. circa fin.verſ.item non obſtat, Card. Tuſch d concl.36.n.101.

25 Limita octauò in diuerſis diſpoſitionibus diuerſo tempore factis, quia non habet locum regula quòd generi per ſpeciem derogetur, ſed contraria quòd vltima quantumcunque generalia derogant primis, Signorol. conſil. 77. num. 7. & 8. Cardin. Tuſch.d. concl. 36. num. 112. Idem quando ſpecialis & generalis prouiſio ad diuerſum tendunt finem, Surd.conſil.359.num.93. Caſſanat. conſil.44. num.48. Stephan. Gratian.diſcept.forenſ.cap.304. num. 5. cum ſeqq.Caſtill.d.cap.95.num. 35. cum ſeqq. Vel quando genus & ſpecies ſuper eodem iure non concurrunt, ſed ſuper diuerſo, latè Roland.conſ.8.num.37. lib.1. Cardin.Mant.de coniect.vltim.volunt.lib.9.tit.6.n. 22. & 23.Surd.426.num. 36. verſ. ad ſextum, Caſtill. d. c.95.n.41.

27 Limita nonò in priuilegiis, quia per ſpeciale priuilegium non derogatur generali, Federic. conſil.197.verſ. non obſtat, gloſ. verb. ſed ante in ſum. 25.quæſt.2.gloſſ.vlt.verb.ſuper priuilegiis, in dict. cap. 1. de reſcript. vbi Abb. num. 10. Felin. num. 3. verſ. limita, Rip.num.74.& Beroi.num.39. Alexand.conſ. 133.num.1. lib.6. Rebuff. tom. 2.ad leges Galliæ, tit. de reſcript. in præfat. num. 105. Xuar. allegat. 28. num.10.Loriot de regulis iuris, Axiom.136.Menoch.conſil.36.num.48. Cardin. Tuſch. dict.concl.36. num.99.

28 Intellige in totum, nam in illa ſpeciali parte poſſe priuilegium ſpeciale poſterius minuere prius generale, nulla facta illius mentione, per text. in cap.dudum.§.nos igitur,& in cap.quamuis tibi, de præbend.in 6.reſoluunt Syluest.in ſum. verb. priuilegium, quæſt.10.Ruin.conſ.98.num.4.vol.4. Menoch. de præſumpt.lib.6.præſ.40. num.21. Mari Giurb. conſilio crimin.65.num.41. Monet.de commutat.vltim.volum.c.8. num.529. Soar.de legibus lib.8.c.39.num.7. Bonacin. in ſimili tract.diſp.1.q.3.puncto 8.§.3.num.17. verſ. ex dicta.

29 Genvs includit omnes ſpecies ſub genere comprehenſas, l. omnes, vbi Angel. C. de præſcript. 30. l.ſemper.ff.de regulis iuris, Mari. Anton. var. reſolut. lib. 1. reſolut. 33. num. 2. Menoch. conſ.266. num.69. Crauet.conſ.134.num. 3. etiamſi in vna ſpecie maior ſit ratio, quàm in alia, l.1.§.quod autem.ff.de aleatorib. Rimin.iun. conſ.11. num.31. lib. 1. Decian. conſ. 51. lib. 1.& conſ.122.lib.3.Card. Tuſch tom.5.lit.G,concl. 40.num.17. Surd.conſ.255.n.10.& conſ. 359. num.19. Mari. Antonin.d.reſol.33.num.3. Menoch conſ.141. num.33.

30 Genvs verè, & propriè repræſentatur in qualibet ſpecie l.quid ergo. §. irredemptum. ff. de legat.3.Surd.conſ.121.n.3.Bald.conſ.239.Teſtator, in princ.lib. .Dyn.conſ.51.Quæſtio, num.3.verſ.præterea, Card. Tuſch. tom.4.lit. G, concl.40. num.3. & ideo quæ prædicantur de genere, debent prædicari de ſingulis ſpeciebus, l.iuriſgentium.§.ſed ſi fraudandi, in fin.ff. de pactis, cum aliis citatis ab Euerar. in topicis legalib.loco 61.

31 Genere remoto remouentur ſpecies, d. §.ſed ſi fraudandi, l.fundi. §.ſia.ff.de fundo inſtr.l.ſancimus, vbi Bart. C. de vſur.rei iudic.d.l.1 §. quod autem. ff. de aleatorib.l.1.in fin.ff.de ſuis,& legit.hæred. l.ſi cauſa cognita, iuncta gloſſ.verb.peremiſti, C.de tranſact.§.vulgo, Inſtit. de ſucceſſ. cognat. cum aliis, de quibus Euerard.loco 62.Sigiſm. Scacc. de appell.q.19.remed. 1.concl.2.n.11.

32 Genvs in ſuo genere tantum operatur, quantum ſpecies in ſua ſpecie, l.ſi chorus, in princ.ff.de legat.3.l.ſi duo.ff.de adminiſt.tutor.d.l.omnes, C. de præſcript.triginta, Crauet.conſ.161.num.2. Card.Tuſch.d. tom.4. lit. G, concl.40.num. 20. vbi n. 21. cum eodem Crauet.conſ.118.num. 14. extendit etiam in materia odioſa.

33 Genvs perire non poteſt, l. in ratione. §. in cer-

tis

tit. ff. ad legem falcid. l. si te bonis, C. de iure delib. l. incendium, C. si certum petatur, Curt. iun. *cons.* 239. *n.* 35. Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. n. 31. co. 1.* Surd. *de alim. tit. 3. q. 16. num. 16. cum seqq. & cons. 391. num. 3.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 2. res. 13. num. 3.* Card. Tusch. *d. lit. G, conc. 40. num. 2.* vbi *num.* 3. post Paris. *cons. 94. num. 8. lib. 2.* ait, quòd genus non est res mobilis, nec immobilis, sed consistens in intellectu.

34 Genvs quod non potest nisi in vna specie verificari, pro specie reputatur, *l. 2. ff. de liber. & posthum. l. si optio. ff. de opt. leg. l. fundus locatus, ff. de fundo instr.* Becc. *cons. 34. num. 14.* Menoch. *cons. 71. n. 23.* Surd. *cons. 135. n. 2. & cons. 179 num. 24. & cons. 169. num. 29. & cons. 431. num. 5.* Vincent. Fusat. *de substit. q. 351. n. 34.*

AXIOMA CVIII.

Grauare, Grauatus.

1. *Grauare non possum, quem non honoro.*
2. *Grauari nemo debet alterius odio.*
3. *Iacturam sentire non debet quis pro alieno commodo.*
4. *Onere duplici nemo debet grauari.*
5. *Grauatus in vno, in alio debet releuari.*

3 Gravare non possum, quem non honoro, *l. ab eo, C. de fideicomm. l. si abrogato. ff. de adopt. l. vnum ex familia. §. 1 ff. de legat. 2. l. 1. §. sciendum ff. de legat. 3.* Tiraq. *de priu. pia causa, priu. 37.* Donell. *comm. Iuris Ciuilis lib. 8. cap. 7.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib. 8. tit. 1. num. 33.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 1. num. 8. & lib. 2. cap. 4. num. 13. cum seqq.* Peregrin. *de fideicomm. art. 33. num. 33. & cons. 63. lib. 4.* Menoch. *cons. 707. num. 1.* Surd. *de alim. tit. 8. priu. 14. num. 1. & cons. 236. num. 16.* Cardin. Pereira *quæst. for. cons. 31. num. 3.* Benedict. Pinel *selectar. iuris interpret. lib. 1. c. 1. n. 13.* Stephan. Gratian. *discept. for. tom. 4 cap. 66. num. 18. & tom. 5. cap. 917. num. 21.* Mangil. *de imput. quæst. 16. num. 1.*

2 Gravari nemo debet alterius odio, *l. si quis in suo, in fine, C. de inoffic. testam. l. non debet alteri. ff. de regulis iuris, cap. non debet 22. eod. tit. lib. 6.* Rebuff. *ad l. Vrbis appellatio 2. vers. in quantum, prope fin. ff. de verb. sig. pag. mihi 19.* Surd. *decis. 101. num. 1.* Farinac. *in praxi part. 4. cons. 40. num. 45.* Iniquum enim est, alium alterius odio prægrauari, *dict. l. si quis in suo, §. de legis. cap. si compromissarius. §. porrò, de elect. lib. 6.* Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. § 8. num. 6. cum seqq.* Tiraq. *de iure marit., gloss. 8. num. 141.* Rebuff. *in tract. de except. num. 138.* Farin. *d. part. 4. cons. 65. num. 98.* Nam pro alieno commodo non debet quis iacturam sentire, *l. si quando, C. de testib.* Surd. *de alim. tit. 7. quæst. 37. num. 55.*

4 Gravari nemo debet alterius facto. Vide *suprà lit. F, Axiom. 73 n. 22.*

5 Gravatvs in vno, in alio debet releuari, *l. cum qui 30. de iureiur. l. iure succursum. ff. de iure dotium, l. secundùm naturam. ff. de regulis iuris,* Thom. de Thomasset. *in floribus legum. reg. 232.* vbi ait, quòd fallit si vnum veniat in consequentiam alterius, Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. part. 2. cap. 15. num. 57.* Stephan. Gratian. *discept. for. tom. 4. cap. 611. n. 18.* Ioann. Maria Nouarr. *quæst. for. lib. 1. q. 31. n. 9. & q. 86. n. 4.*

AXIOMA CIX.

Habitus.

1. *Habitus non facit monachum, sed sola professio Regularis.*
2. *Habitus facit præsumptionem.*
3. *Actus qualis apparet in sua figura, talis præsumitur in sua essentia.*
4. *Contractus talis præsumitur, qualis in prima sui figura apparet.*

1 Habitvs non facit monachum, sed sola professio Regularis, *cap. porrectum 13. de Regularib.* vbi gloss. *verb. non faciat, cap. consuluit, qui clerici, vel vouentes,* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 4. lit. H. conclus. 12. num. 1.* Campan. *in diuersor. Iuris Can. rub. 12. cap. 4. num. 5.* Bellet. *disquisit. clerical. part 1. tit. de disciplina clericali. §. 15. num. 10.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi nouitiorum, disp. 11. dub. 10. sub n. 1.*

2 Habitvs tamen facit præsumptionem, ita vt in dubio iudicetur talis, qualem habitus, quem defert, demonstrat, *l. item apud. §. si quis. ff. de iniur.* Federic. de Senis *cons. 13. num. 3. vers. si talis namque.* 3 Quia qualis actus apparet in sui figura, talis præsumitur in sua essentia, Hieron. Tort. *in suo consil.* post consilia Anton. de Butr. *num. 20. vers. & ideo multum ad propositum,* Castren. *cons. 261. Visis & consideratis, in princ. lib. 1.* 4 & contractus talis præsumitur, qualis in prima sui figura apparet, Decian *cons. 59. in fin. lib. 1.* refert Card. Tusch. *d. lit. H; conc. 12. n. 2. cum seqq.*

AXIOMA CX.

Homo.

Hominis dispositio facit cessare dispositionem legis, *l. si maritus, C. de procurat. l. vlt. C. de pactis conuent.* Antonius Gabr. *tom. 3. comm. opin. lib. 5. tit. de regulis iuris, conclus. 8.* Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 9. num. 50.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 2. num. 27.* Vital. de Camban. *in tract. claus. part. 4. num. 5.* Cardin. Seraphin. *decis. 819. numer. 3.* Ceuall. *comm. contra comm. quæst. 265. à num. 1.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap. 376. num. 1.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib. 3. cap. 11. num. 8.* Rot. *decis. 392. num. 4. apud Far. part. 1. rec.* vbi quòd hominis prouisio non facit deficere prouisionem legis, quando cum ea concurrere potest.

AXIOMA CXI.

Honor.

1. *Honor est maximum bonorum.*
2. *Honor lucro, imò etiam vita præfertur.*

3 *Honoris & vitæ cauſa æquiparatur.*
4 *Honor patris eſt gloria filij.*

1 HONOR eſt maximum bonorum, *gloſſ. 1. in Extrau. Ad conditorem, in verſ. honorem, de verb. ſig.* Philoſoph. *Ethicor. lib. 4.* D. Thom. *1. 2. quæſt. 2. art. 2.* Nauar. *in tract. de finib. bonorum actuum, num. 45.*
2 Et ideo non ſolùm lucro, ſed etiam vitæ præfertur, *l. isti quidem. ff. quod metus cauſa, l. reprehendenda. C. de inſtit. & ſubſtitut. l. quiſquis, C. de poſtulando, c. nolo 12. quæſt. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu 277. num. 19.* Surd. *conſ. 426. num. 57.* Farinac. *in praxi crim. part. 1. quæſt. 15. num. 6.* Anell. Amat. *conſ. 89. num. 19. & 10.*
3 *& conſ. 30. num. 14.* Nam honoris & vitæ cauſa æquiparatur, *l. ſola cauſa ff. de manumiſ. vind.* Greg Lop. *l. 4. verb. las leys. tit. 13. part. 2.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, in princip. num. 34. ff. de liberis agnoſ.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part. 1. conſid. 2* Menoch. *conſ. 96. num. 15. & conſ. 98. n. 8. & conſ. 302. à pr.* Menchaq. *illuſtr. cap. 18. num. 13.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verb. cùm non abſimilis. num. 10. C. de in integ. reſtit. minor.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. honor. num. 4.* Surd. *deciſ. 89. n. 21.* Mari. Anton. *var. reſ. lib. 3. reſ. 11. n. 2.*
4 HONOR patris eſt gloria filij, Federic. de Senis *conſ. 175. n. 2. verſ. ex hoc,* quem refert Card. Tuſch. *pract. conc. tom. 4. lit. G, conc. 32.*

AXIOMA CXII.

Iactare.

IACTARE ſuum nullus præſumitur, *l. cùm de indebito 25. verſ. qui non ſoluit. de probat.* exornant Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. donatione largitus num. 206. cum ſeqq. C. de reuocand. donat.* Nicol. Mozz. *de contractib. tit. de donationib. in art. de naturalibus don. n. 2. cum multis ſeqq.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. iactatio,* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. caſu 88. à princip.* Maſcard. *de probat. conc. 554. num. 1.* Surd. *conſ. 7. n. 44. & conſ. 80.* D. Barboſ. *in l. quæ dotis n. 17. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Octaui. Gloris. *reſp. 10. num. 110.* Ambroſin. Peruſ. *deciſ. 15. num. 20.* Rot. *deciſ. 34. numer. 3. & deciſ. 108. num. 2. part. 1. in poſthum. Far.* præſertim in iudiciis, in quibus ſemper facienda eſt interpretatio, quæ magis vtilis & expediens ſit facienti. Rot. *deciſ. 171. num. 3. ead. part. 1.* Alexand. Trentacinq. *conſ. 20. num. 13. part. 1.*

AXIOMA CXIII.

Ignorantia, Ignorans.

1 *Ignorantia facti iuſta, & probabilis excuſat.*
2 *Ignorantia facti proprij tanquam craſſa, & improbabilis non excuſat.*
3 *Facti proprij ignorantia excuſat, quando factum eſt antiquum, in quo ſit veroſimilis obliuio.*
4 *Factum quando eſt intricatum & obſcurum, ignorantia illius etiam proprij excuſat.*
5 *Ignorantia facti proprij excuſat illum, qui multis negotiis implicatus eſt, aut in extremis laborat.*
6 *Ignorantia facti alieni in dubio præſumitur, & excuſat, niſi ſit publicum, aut notabile, graue, ſeu ponderoſum.*
7 *Iuris ignorantia non præſumitur, nec excuſat.*
8 *Leges ſcire omnes debent, & lata culpa eſt Iuris diſpoſitionem ignorare.*
9 *Iuris Diuini, naturalis, vel humani, ſiue communis, ſiue municipalis, vel ſtatutarij ignorantia non præſumitur, nec excuſat.*
10 *Ciuis nouellus præſumitur habere ſtatuti ignorantiam.*
11 *Ignorantia Iuris habens admixtam ignorantiam, ſeu errorem facti, præſumitur.*
12 *Ignorantia ſemper præſumitur in dubio, niſi ſcientia probetur.*
13 *Ignorans nihil agere, nec conſentire cenſetur.*
14 *Ignorans non dicitur negligere, nec contemnere ius ſuum.*
15 *Ignoranti non currit tempus.*

IGNORANTIA facti iuſta, & probabilis excuſat, de qua loquitur *cap. ignorantia, de reg. iuris, lib. 6.* affecta verò vincibilis, craſſa, improbabilis, ſeu ſupina, quia propter rationem præcedentis negligentiæ volita cenſetur, minimè excuſat. *cap. 1. de poſtul. Prælat. cap. cùm in tua, qui matrim. accuſ. poſſunt, l. nec ſupina. ff. de iuris, & facti ignor.* Gabr. *comm. ſub tit. de regulis iuris, conc. 6. n. 43.* Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuitis, p. 1. q. 3. num. 10.* Sfort. *de in integ. reſtitut. part. 1. quæſt. 8. num. 57. & 58.* [1] Vnde fit, vt ignorantia facti proprij non excuſet tanquam craſſa, & improbabilis, *l. quamquam. ff. ad Vellean. cap. ab excommunicato, in fine, de reſcript.* Soc. *reg. 219.* Maniu. *Paralip. cap. 34.* Marant. *in repet. l. ſi is poteſt. n. 127. ff. de acquir. hæred.* Gail. *lib. 2. obſeru. 48. num. 19.* Sfort. *d. quæſt. 9. n. 61* Maſcard. *conc. 637. num. 3. & conc. 879. num. 40* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 23. num. 31.* Cardin. Tuſch. *tom. 4. lit. I, conc. 22. num. 1. & 10. & conc. 23. num. 15.* [2] Præterquam in illis caſibus in quibus ex circumſtantiis negotij, & perſonarum etiam in factis propriis admittitur probabilis excuſatio, veluti quando factum eſt antiquum, in quo ſit veroſimilis obliuio, ſecundùm Marant. *in d. l. ſi is poteſt. num. 227 in 3 limit. ff. de legat. 1* Gail. *d. obſeru. 28. num. 20.* Sebaſt. Medic. *de caſ. fortuit. p. 1. q. 3. n. 17.* Cardin. Tuſch *d. lit. I, conc. 22. num. 15* [3] Vel quando factum eſt intricatum, & obſcurum, Marant. *in repet. d. l. ſi poteſt. num. 127. in 4. limit* Gail. *d. obſeru. 48. num. 207. verſ. item ſi factum,* Sfort. *d. quæſt. 8. num. 28.* Menoch. *d. præſ. 23. num. 41.* [4] Vel in eo, qui multis negotiis implicatus eſt, Marant. *d. num. 227. in 5. limit.* Medic. *dict. quæſt. 3. numer. 12. & 18.* Honded. *conſ. 55. num. 57. & 58. lib. 1.* Menoch. *d. præſ. 23. num. 47. & 48.* [5] aut in extremis laborat, Marant. *d. num. 227. in 2. limit.* Seraphin *de priuileg. iuram. priuil. 4. num. 28.* Maſcard. *de probat. conc. 879. n. 1. cum ſeqq.* Menoch. *d. præſ. 23. n. 49.*

[6] Sic etiam licèt regulariter ignorantia facti alieni in dubio præſumatur, excuſat, *l. verius ff. de probat. l. hoc autem. ff. de adminiſt. tutor. l. fin. in fine. ff. pro ſocio,* cum aliis citatis per Honded. *conſ. 9. n. 35. & conſ. 55. n. 48. & conſ. 109. n 26. lib. 1.* Gabr. *comm. ſub tit. de regulis iuris, conc. 5. n. 21.* Gail. *d. obſ. 48. à n. 1. & 19. verſ. ſecus,* Menoch. *d. præſ. 23. à n. 51.* Sfort. *d. q. 8. à n. 55. & n. 60. & q. 35. n. 5.* non excuſat tamen, vbi aliquid proponitur, propter quod & potuit, & debuit ſciri per mediocrem diligentiam, vt quia factum vel eſt publicum, *d. c. 1. de poſtul. Præl. c. cum illorum, de ſent. excom.* Gab. *d. concl. 5. à n. 18.* Maſcard. *conc. 879. num. 11. 12. 16 & 17.* Menoch. *d. præſ. 23. num. 68.*

num.68.cum seqq. Sfort.*dict.quaest.*8.*num.* 67 Sebast. Medic.*dict.quaest.3. num.4. vers.si erat publicè notum, & num.*10 *vers.actum.* Vel notabile,graue,& ponderosum , Mascard.*dict. concl.* 879. *num.* 49. Menoch. *de praes.*23.*num.*81.& 82.Card.Tusch.*d.lit.I,concl.*22. *num.*16.

7 IGNORANTIA Iuris non præsumitur,ac proinde non excusat , *cap. ignorantia , de regulis iuris lib. 6.* Gail.*de obseru.*48.*num.* 12.Gabr.*sub tit.de regulis iuris, concl.*7.*num.*1.Parif.*cons.*68.*à num.*302.*lib.*4. Valasc. *de iure emphyt.q.*38.*num.*15. Sebast.Medic..*d.quaest.*3. 8 *num.*1.Menoch *d.praes.*32.*à num.*10. Sfort.*d.q.*8.*num.* 39.& 40. Cardin. Tusch.*d.lit.I,concl.*11.*num.* 1.& 2. Leges enim scire omnes debent , & lata culpa est Iuris dispositionem ignorare , *l. leges sacratissima,C. de legib.* Socin. *cons.* 108. *n.* 22. *vers. & licèt ,* Aym. *cons.*671.*n.*11.

9 Amplia procedere non tantùm in ignorantia Iuris diuini,naturalis,vel gentium , *cap. turbatur. §. notandum* 1.*q.*4.*l.*2. vbi glos. *C.de in ius vocan.* gloss. *in sum.*38.*dist.* Ign.*in l.*3.*§.si conditioni , à num.* 3. *ff. ad Syllanian.* Sed etiam in ignorantia Iuris humani, siue communis , siue municipalis,vel statutarij, vt per Gabr *d.concl.*5.*num.*12. Sebast. Medic. *d.q.*3. *num.*42.*vers.item statuti ignorantia,*Gail. *d.obseru.*48. *num.*29. Masc.*d.concl.*879. Card. Tusch.*d.lit.I,concl.*

10 11.*num.*3.nisi cuius esset nouellus, in quo tunc statuti ignorantiam præsumi , & ipsum excusari voluerunt, Gail.*de obseru.*48.*n.*28.Seraphin.*d.priuil.*4. *num.* 117. *cum seqq.* vbi etiam resoluit, quòd licèt ignorantia nedum Iuris,sed etiam statutorum , seu constitutionum non excuset, bene tamen excusat ignorantia alicuius Extrauagantis non positæ in librorum , statutorum , seu constitutionum corpore.

11 Limita tamen , quando Ignorantia iuris habet admixtam ignorantiam , seu errorem facti , Socin. *cons.*47.*num.*11.*lib.*1. Mascard.*concl.* 639. *num.* 20. Card.Tusch.*d.lit.I,concl.*13.*num.*18. Vel quando ius est dubium,obscurum,difficile, seu arduum , Sebast. Medic.*d.q.*3.*num.* 1. *vers. nisi esset ,* Sfort.*d. quaest.* 8. *num.*44. Seraphin. *d.priuil.*4.*num.*16.& 17. Mascard. *concl.*6 39. *num.* 19. Ignorantia Iuris nunquid excuset rusticum , militem , vel minorem ? vide Sfort. *d. p.*1.*quaest.*9. Card. Tusch.*d.lit. I.concl.*13.latè Farin. *fragment.crim.p.*2.*verb.Ignorantia.n.* 273. *cum multis seqq.*

12 IGNORANTIA semper præsumitur in dubio,nisi scientia probetur, *l.verius , ff.de prob.c. praesumitur* 46.*de regulis iuris,lib.*6. Socin.*reg.*5.vbi limitat tribus modis,Lap.*alleg.*90.*n.*4.*in fine ,* Calderin. *cons.*84. *num.*2. *vers. circa secundum , aliàs cons.* 4. *de affic.legat.& cons.*366.*in fine ,* aliàs *cons.* 36. *de testam.* Roman.*cons.*273. *Clarum est n.*2. Anton. Gabr.*communi.lib.*6.*tit. de regulis iuris,concl.*5.vbi ponit ampliationes,& limitationes , Menoch. *remed.*16.*recuper.num.*18.& *de arbitrar.quaest.*71. *num.* 3. & *de praesumpt.lib.*6.*praes.*23.*num.* 51. Mascard. *de probationib. conclus.* 879. Surd. *decis.* 221. *in princ.*& *num.* 14. & *decis.*146.*num.*8.& *cons.*7.*num.*35.& *cons.*73.*num.*42. Ofasch.*decis.*71.*n.*13.Ioseph. Ludou. *Perus.decis.*19. *num.*22.Magon. *Lucen.decis.*49.*num.*11. Azeued. *l.*1. *num.*10.*cum seqq.tit.*20. *lib.*6. *nouae Recopil.* Brunor.à Sole *in locis communib. verb. Ignorantia* 3. Flores de Mena *var.lib.*1. *quaest.* 3. *num.* 5. Says.*in claui Regia, lib.*3.*cap.*5.*num.*4.*cum seqq.* Sanch. *de Matrim. lib.*9. *disp.*51.*num.*4. Mari.Anton.*var.resolut.lib.*3.*resol.*29. *num.* 12. Anton. Monach. *Florent. decis.* 7. *num.* 15. Card. Tusch *d. tom.*4.*lit.I,concl.*23.*per totam.* Gloria *resp.*6.*num.*76. & *resp.* 10. *num.* 109. Castill. *controu.* August. Barbosa de Claufuf,

*lib.*5.*part.*2.*quaest.*127.*num.*47. Stephan. Gratian.*decis.*69.*num.*20. Intrigl. *cons.*1.*num.*76. *lib* 1. Mangil. *de imput.quaest.*113.*num.*11.& *quaest.*135.*num.*15. Plures limitationes refert Farinac. *fragm.crim.p.*1.*lit. L. n.*104.*cum multis seqq.*

13 IGNORANS nihil agere,nec consentire censetur , Castren.*cons.*46.*Viso & examinato num.*1.*vers. sed breuiter , lib.*2.& *cons.*377.*num.*2. *lib.* 1 vbi quòd pacisci non dicitur qui ignorat,vel errat, Alex. *cons.* 2. *Ex narratis num.*9.*lib.*4.vbi quòd consentire , nec dissentire dicitur ignorans , nec confirmare factum quod ignorat , Abb. *cons.*10.*num.*2. *lib.* 2. vbi quòd renunciare nemo dicitur Iuri , quod ignorat , nec exhæredare dicitur miles filium quem ignorat habere,Roman.*cons.*273.*Clarum est,col.*1.*in fine , vers. ad hac autem ,* vbi quòd ignorans non renunciat ius ignoratum , & *cons.*409. *num.* 2. *cum seqq.* vbi quòd ignorans dicitur legitimo impedimento impeditus , & donec durat ignorantia , durat impedimentum , refert Cardin.Tusch. *tom.*4.*lit.I,concl.*17.*per totam.* Nam ignorans dubio comparatur. Surd *decis.* 265. *num.*17. vbi *num.*47. & 61.limitat quando dubitans tenetur inquirere , & de facili potuit certificare.

14 IGNORANS non dicitur negligere, nec contemnere ius suum , *l.nec ignorans , C. de donationib.* Surd.*decis.*25.*num.*30.& *cons.*7.*num.* 15. *cum seqq.* & *cons.*414.*num.*51. Farinac. *in praxi crim.p.* 4. *cons.*96. *num.*33.Menoch.*cons.*20.*num.*37.vbi quòd ignorans non dicitur ratificare.

15 IGNORANTI non currit tempus,*l. quandiu , C.qui admitti ,* Flamin.Parif.*de resignat.benefic.lib.*11. *quaest.*4.*num.*38.*cum sequentib.* Cald. Pereira *de renouat. emphyteus. quaest.* 7. *num.* 13. *cum seqq.* Surd. *consil.* 371. *num.* 86. Ioan. Baptist. Costa *de facti scientia & ignor. inspect.* 87. *num.* 5. & *insp.*88. *num.*4.

AXIOMA CXIV.

Illatio.

ILLATIO non fit à diuersis , *l.vlt.in fine ;* & ibi Bart.*ff.de calumniator.l.Papinianus exul.ff.de minorib.l.inter stipulantem.§.sacram ,* ibi,*sed hac dissimilia sunt.ff.de verb.oblig.at.l.naturalem.* §. *nihilominus. ff. de acquir.possess.* Lancel.*de attent. part.*1.*cap.*12.*limit.* 2. *num.* 2. Parif. *cons.*18.*num.* 10. *vol.* 1. Socin.*cons.* 18. *num.*41.*vol.*1. Mari.Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 106. *num.* 42. & *lib.* 2. *resolut.* 1. *num.* 9. Stephan. Gratian.*discept.forens.tom.*3.*cap.*516.*num.*6. *cap.*524. *num.* 56. Antonin. Monach. *Bononien. decis.* 6. *num.* 5.& *decis.* 19. *num.* 34. Caneer. *variar. part.* 2. *cap. num.* 131. Surd. *consil.* 150. *num.* 34. & *consil.* 460. *num.* 59. & *consil.* 552. *num.* 17. Ioann. Maria Nouat. *quaest. forens.lib.* 1. *quaest.* 15. *num.* 6. Quod procedit etiamsi diuersitas fit in sola ratione. Menoch.*consil.*106.*num.*304. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 819. *num.* 20. Rot. apud Paul.de Rubeis *decis.*116.*num.*46. & *decis.*218.*num.*28.& *decis.*215.*num.* 20.*tom.*2.*diuers.*aliàs *p.*1. *recent.*

AXIOMA CXV.

Impedimentum.

IMPEDIMENTVM non præſtat, quod de Iure non ſortitur effectum, *cap. non præſtat. 62. de regulis iuris, lib. 6.* Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, c. 13. num. 5.* Thom. de Thomaſſer. *in floribus legum reg. 205.* Sanchez *de Matrim. lib. 8. diſp. 22. num. 21.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 57. n. 30.* Cardin. Tuſch. *practicar. concluſ. tom. 1. lit. A, concl. 139. num. 2. & tom. 5. lit. N.* Stephan. Grat. *diſcept. forenſ. cap. 58. num. 6. cum ſeqq.* Dionyſ. Paul *de vera quatuora Patriarch. Sedium erect. c. 6. n. 11.* Vide *infrà Axiom. 164. n. 4.*

AXIOMA CXVI.

Impeditus.

IMPEDITO non currit tempus, *l. 1. §. fin. C. de annali except. c. quia diuerſitatem, de conceſſ. præbendæ, c. fin. de elect.* Tiraq *de retract. lig. §. 3. gloſſ. 4. n. 6. & §. 15. gloſſ. 4 n. 29.* vbi intelligit, dummodo impedimentum non ſit affectatum, & *de retractu conuent. §. 2. gl. vnic. n. 78.* Menoch. *conſ. 38. n. 35.* Surd. *dec. 251. n. 4.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 11. q. 13. n. 11.* Gut. *pract. lib. 3. q. 34. à n. 21.* Card. Seraph. *dec. 997. n. 3. & deciſ. 1066. n. 1.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. reſol. 550. num. 5. in vlt. impreſſ.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduoc. verb. impedimentum, n. 2.* Monet. *de opinione canon. c. 6. q. 5. n. 40.* vbi etiam intelligit, dummodo impedimentum non ſit affectatum, Mari. Anton. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 84. n. 5.* Nic. Garc. *de benefic. 10. c. 2. n. 17.* Vbi autem agitur de modico præiudicio, tempus, ſiue inſtantia currit impeditis, Abb. *conſ. 5. col. fin. lib. 2.* Crauet. *conſ. 182. n. 15. verſ. rurſus*, quos refert Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 5. lit. M, concl. 239. n. 9.*

AXIOMA CXVII.

Imperare.

IMPERARE ſibi ipſi nemo poteſt, *l. prætor, l. pen. ff. de tutorib. & curat. datis ab his, l. illo à quo. §. tempeſtiuum. ff. ad Trebell. l. pen. ff. de arbitr. l. Princeps, de legibus.* Surd. *conſ. 152. n. 46.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 4. lit. I, concl. 47. num. 1.* vbi *n. 2.* ampliat in tantum, vt nec poſſit præſcribi, quod quis ipſi imperet; & *n. 3.* poſt Anchar. *conſ. 154. in princip.* limitat, quia exequutor, qui debet compellere, poteſt officium exercere, etiamſi ipſe ſit vnus de compellendis agnoſcendo bonam fidem, & obtemperando ſine imperio, quia hoc modo duplicem perſonam poteſt repræſentare.

AXIOMA CXVIII.

Impoſſibilis.

1. *Impoſſibile dicitur id, quod rarò vel nunquam euenit licèt euenire poſſit.*
2. *Impoſſibile reputatur id quod eſt contra bonos mores, vel honeſtis moribus non conuenit.*
3. *Impoſſibile dicitur, quod ſalua dignitate fieri non poteſt.*
4. *Impoſſibile cenſetur, quod pendet à Principis voluntate.*
5. *Intellige quando Princeps illud regulariter concedere non conſueuit, quamuis ex plenitudine poteſtatis potuiſſet.*
6. *Impoſſibile dicitur, quod tantùm fieri poteſt per remedium extraordinarium.*
7. *Impoſſibilia non obligant, ſeu ad impoſſibile nemo tenetur.*
8. *Impoſſibilium, & valde difficilium idem eſt iudicium.*
9. *Impoſſibilitas facit recedere ab omni interpretatione veriſimili.*

IMPOSSIBILE dicitur id, quòd rarò, vel nunquam euenit, licèt euenire poſſit, Corn. *conſ. 217. num. 5. lib. 3.* [1] Id quod eſt contra bonos mores, vel quod honeſtis moribus non conuenit, impoſſibile reputatur, Bald. *conſ. 373. Præmittendum eſt, in princip. lib. 1.* [2] Et impoſſibile dicitur, quod ſalua dignitate fieri non poteſt, Ioan. Iacob. de Leonard. *conſ. 117. inter conſil. Bruni. num. 173. & 174.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 4. lit. I. concl. 52.* [3]

IMPOSSIBILE cenſetur, quod pendet à Principis voluntate, *l. apud Iulianum. 1. conſtat. ff. de leg. 1. l. continuus §. cùm quis, & ibi* gloſſ. *verb. relicta, 3. de verbor. obligat.* Abb. *in cap. cùm eſſet, num. 19. de teſtam.* Rebuff. *ad l. 143. verſ. limitatur etiam. ff. de verb. ſignific.* Mandoſ. *ad reg. 32. Cancel. q. 31. num. 11. & 12.* Eſcob. *de ratiocin. c. 25. n. 5.* Monet. *de diſtribut. quotid. p. 2. q. 3. num. 13.* Sanchez *de Matrimonio, lib. 5. n. 4.* Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib. 2. differ. 2. n. 15. & differ. 3 n. 36.* [4]

Intellige quando Princeps regulariter illud concedere non conſueuit, quamuis ex plenitudine poteſtatis potuiſſet; longè quidem aliter ſi conſueuiſſet Princeps illud de facili indulgere, tunc enim illud venit conſiderandum, & poſſibile iudicabitur, adeò quod alicui imputari poterit, ſi illud non impetrauit, per *l. quidam relegatus, in princip. ff. de rebus dub. l. 1 §. permittitur. ff. de aqua quotid. & æſtiua*, tradunt Raph. Cuman. *in d. l. continuus. §. cùm quis, col. 2. num. 7.* Paul. de Caſtr. *n. 5.* & Franc. Aretin. *notab. 2. col. 1. num. 10.* ac alij, quos refert, & ſequitur Rendina *in promptuario recept. ſentent. tom. 1. tit. 91. num. 8.* [5]

IMPOSSIBILE dicitur, quod tantùm fieri poteſt per remedium extraordinarium, Tiraq. *de retractu lig. §. 32. gloſſ. vnic. num. 56.* Mandoſ. *d. q. 31. n. 12.* Sanchez *d. lib. 4. diſp. 5. n. 4. verſ. & confirmatur*, Card. Tuſch. *d. tom. 4. lit. I, concl. 55.* [6]

IMPOSSIBILIA non obligant, ſeu ad impoſſibile nemo tenetur, *l. ſi quis in grani, in princ.* vbi Bart *ff. ad Syllan. l. ſi ſtipuler. ff. de verbor. obligat. l. Paulus ff. de ſer. ser. t. ſine appellat. reſt. l. impoſſibilium, ff. de regulis iuris. §. impoſſibilis, Inſtit. de heredib. inſtituen. cap. nemo poteſt, de regul. iuris, lib. 6.* Thom. de Thomaſſ. *in floribus legum reg. 194.* Oldrad. *conſ. 232. Quidam teſtator, verſ. tertia ratio*, Ioan. Iacob. de Leon. *inter conſilia Bruni conſ. 117. num. 21. cum ſeqq.* vbi *num. 214.* ait, quòd procedit in contractibus, ſententiis, & præceptis, Surd. *deciſ. 189. num. 21.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 11. q. 13. num. 8.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 9. tit. de clerico debitore. §. 1. num. 4.* Cardin. Tuſch. *d. tom. 6. lit. I, concl. 54.* [7]

8 IMPOSSIBILIUM, & valde difficilium idem est iudicium, *l. apud Iulianum, §. constat, ff. de legat. 1. l. cum hares 4. §. 1. ff. de statulib.* Tiraquel. *de retract. lig. §. 1. gloss. 10 n. 120.* Surd. *decis. 141. num. 9. & 10.* Pyrrh. Maurus *de fideiuss. p. 1. in prælud. sect. 3. cap. 25.* aliàs 34 *num.* 8. & 9. Impossibilitati enim æquiparatur difficultas magna, *l. 2. §. ex quo, & l. continuum, §. cum quis, ff. de verbor. obligat.* Beroi. *cons.* 88. *In causa, num.* 35. *lib.* 1 Sebast. Medic. *de casu fortuito, p. 1. quæst. 4. num. 13.* Farinac. *fragm. crim. p. 1. litt. E, num.* 143.

9 IMPOSSIBILITAS facit recedere ab omni interpretatione verisimili, vel mentis, etiamsi verba hoc importarent. Calderin. *cons* 336. aliàs *cons. 7. in fine, de testament. & cons.* 550. aliàs *cons. 7 de verbor. sign.* quem refert Card. Tusch. *pract. conc. tom. 4. litt. I, conc. 330. num. 27.*

AXIOMA CXIX.

Incertitudo.

1 *Incertitudo rei vitiat actum, seu dispositionem, etiam in fauorabilibus, vt num. 4.*
2 *Institutio hæredis vitiatur propter incertitudinem.*
3 *Procurator incertus dari non potest.*
5 *Actus valet de æquitate Canonica, non obstante incertitudine, & agi potest, vt declaretur arbitrio boni viri.*
6 *Incertitudo quando potest reduci ad certitudinem, non vitiat actum.*
7 *Incertitudo non vitiat dispositionem, quando prouenit culpa aduersarij, vel causatur a culpa opponentis.*

1 INCERTITUDO rei vitiat actum, seu dispositionem, *l. idem Pomponius, §. fin. ff. de rei vendicat. l. duo sunt Titij, ff. de testam. tutel. l. tutor. incertus, ff. eod. tit. l. ita stipulatus, l. vbi autem non apparet, ff. de verb. obligat. l. si fic, §. 1. ff. de legat. 1. l. cum post, §. gener. ff. de iure dotium, §. incertis, Instit. de legatis,* latè Marsil. *in rubr. C. de probationib. numer. 354. cum multis seqq.* vbi multipliciter limitat, Bart. *in l. 1. §. si quis in duobus, ff. de bonor. possess. secundum tab.* vbi de duobus testamentis eodem tempore factis, Fulgos. *cons.* 185. *Circa primum, in princip.* vbi declarat quando incertitudo est incerta, secus si potest reduci ad certitudinem, & *cons. 204. col. pen. vers. ad secundum*, vbi idem dicit, additque incertitudinem vitiare dispositionem in sententia, contractibus, & vltimis voluntatibus, Calderin. *cons.* 521 aliàs *cons. 6. de privileg.* vbi quòd priuilegium concessum Ecclesiæ S. Venantij talis loci, si ibi sunt duæ Ecclesiæ S. Venantij, nec apparet de qua senserit concedens priuilegium, est nullum maximè ad petitionem partis concessum,
2 Alexand. *cons. 46. Copiose, lib. 4.* vbi quod institutio hæredis vitiatur propter incertitudinem, sicut & tutoris datio incerta, Castrens. *cons. 177. In quæstione,*
3 *num. 2. lib. 2.* vbi quòd non potest dari procurator incertus, refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 4. lit. I, conc. 65. per totam.* Marescot. *var. resol. lib. 1. cap. 11. num. 44.* Thom. de Thomasset. *leg.* 146. vbi intelligit quando actus est omnino incertus. Steph. Gratian. *discept. for. tom. 4. cap. 640. num. 29. & c. 682. num. 7. & cap. 715. num. 7. & 8. & cap. 736. num. 61. & cap. 741. num. 15. & tom. 5. cap. 100. num. 19.* Mangil. *de imputat. q. 82. n. 18,*

4 Amplia etiam in fauorabilibus, Dyn. *cons. 41. n. 5. 4 vers. præterea incertitudo*, Auchar. *cons. 216. num. 4.* & fauore libertatis, Fulgos. *cons. 104. Albertus contraxit, in princip. num. 2.* Cardin. Tusch. *d. conc. 65. n. 25. & 26.*

5 Limita de iure Canonico, quia vbicunque potest mens haberi, etiamsi non sit expressa, tunc valet dispositio incerta, quæ de iure ciuili non valeret, Alexand. *cons. 158. num. 8. lib. 7.* quem refert Card. Tusch. *d. concl. 65. num. 56.* & quod de æquitate Cannnica non obstante incertitudine actus valeat, & agi possit, vt declaretur arbitrio boni viri iuxta qualitatem personæ, & patrimonij, dictum fuit elegans Archid quod Doctores mitis laudibus prosequuntur, *in cap. sunt nonnulli, num. 2. vers. si res aliàs 1. quæst. 1.* refert, & sequitur Bald. *in l. qui mutuam, §. salarium, in lect. antiqua, num. 2. vers. item vide, ff. mandati.* sequitur etiam Anton. de Butr. dicens esse notabile, & perpetuò mente tenendum, *in cap. ex parte, num. 7. de censib.* Panorm. *in cap 1. n. 5. de decim.* Afflict. *decis. 337. n. 10.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 11. col. 4. vers. aduertendum*, Gutier. *de iuramento confirmator. p. 1. c. 69. n. 6.* Rendina *in promp. recept. sent. tom. 1. tit. 100. n. 7.*

6 Limita etiam quando Incertitudo potest reduci ad certitudinem, siue per circomstantias, siue per coniecturas, vel aliquo modo certitudo colligi potest, Cald. *d. cons. 521.* aliàs *cons. 6. de privil.* Ronan. *cons. 188. In casu, numer. 3. & 4.* Bald. *cons. 188. per totum, lib. 5.* vbi quòd valet legatum factum futuræ vxori, vel futuræ nurui, quia licèt sit incerta, tamen ex facto potest reduci ad certitudinem, Crauet. *cons. 162. num. 3. vers. tertio*, vbi idem dicit, quando ex iuris dispositione potest reduci ad certitudinem; & *num. 4.* extendit, quando vno casu tantùm potest verificari, & *num. 6* extendit etiam, quando incertum per iudicem venit certificandum, vel quando relatio fit ad vnum certum de incertis, Bart. & alij *in l. fin. C. de codicill.* vbi quòd non vitiat quando prouenit colpa aduersarij, Bald. *cons. 190. Allegationes hinc inde num. 2. lib. 4.* vbi quòd incertitudo non vitiat dispositionem, vel opponi non potest, quando
7 causatur à culpa opponentis, Zabarel. *cons. 105. num. 2.* vbi quòd incertitudo, quæ breui tempore venit declaranda, non nocet, sed imò cessat, & ideo limitatur axioma quando incertitudo ad certitudinem reduci non potest, vel adest incertitudo in vniuerso. Surd. *cons. 128. num. 19. & 20. & cons. 221. num. 56. & 57.* Stephan. Gratian *d. tom. 4. cap. 766. num. 8.* qui *cap. 742. num. 56.* limitat etiam in incertitudine circa accessoria.

AXIOMA CXX.

Inclusio.

1 *Inclusio vnius est exclusio alterius, & procedit in omni dispositione, vt num. 2. & limitatur multis modis, vt num. 17.*
3 *Inclusio vnius est exclusio alterius in facultate, & priuilegio aliquid faciendi.*
4 *Exclusio ad tempus, inducit inclusionem post tempus.*
5 *Concessum ad tempus, videtur post tempus denegatum.*
6 *Exemptio concessa vni, operatur vt alij non sint exempti.*
7 *Expressio vnius causæ, vel speciei in rescripto nedum non includit aliam, sed imò excludit.*

8 *Inclusio vnius vt iudicet, est exclusio alterius.*
9 *Statutum disponens de consanguineis naturalibus, excludit spurios.*
10 *Statutum excludens fœminas postquam dotata fuerint, censetur illas includere ad successionem antequam dotentur.*
11 *Statutum circa successionem includens certas personas, censetur alias excludere.*
12 *Inclusio vnius non est exclusio alterius, quando eadem ratio militat in excluso & incluso.*
13 *Vnum quando exprimitur ratione frequētioris vsus, non est exclusio aliorum.*
14 *Inclusio, & ennumeratio vnius quando fit per verba ampliatiua, non est exclusio alterius.*
15 *Statutorum aliquorum exclusio non includit, vt alia illicita censeantur approbata.*
16 *Inclusum & exclusum quomodo sunt connexa, inclusio vnius non est exclusio alterius.*

1 INCLVSIO vnius est exclusio alterius, *l. cùm Prætor, ff. de iud. l. cùm maritus, C. de procuratorib. l. quominus, C. de pignorib. l. ait Prætor, §. sed quod Papin. ff. de minorib. cap. nonne, de præsumpt.* Angel. Aretin. *cons. 29. Quando primum, à num. 6. cum seqq.* Simon. de Prætis *de interpret. vlt. vol. lib. 2. dub. 3. num. 32. & 33. fo. 448. vo. 2.* vbi multipliciter limitat Iacob. Mandel. *cons. 164. per totum,* vbi latè declarat, Decian. *cons. 64. num. 11. lib. 1.* Thom. de Thumass. *in floribus legum, reg. 148.* Menoch. *cons. 106. num. 314. cum seqq. & cons. 141. à num. 9. & cons. 406. num 44. & cons. 452. num 27. & cons. 583. numer. 11. & cons. 148. à num. 13. & de arbitr. lib. 2. casu 37. num. 22.* Surd. *decis. 195. num. 12. & decis. 291. num. 20. cons. 15. num. 3. & cons. 16. num. 2. & cons. 252. n. 53.* Pichard. *ad princip. Instit. de exhæredat. liber. n. 10.* Card. Tusch. *pract. conc. tom. 4. litt. I, conc. 71. per totam,* Vgolin. *de officio, & potest. Episcopi, cap. 13. §. 13. vers. hæc regula,* Cæs. Argel. *de contradict. legitimo, quæst. 3. n. 32. & q. 10. num. 47.* Mari. Antunin. *var. resolut. lib. 1. res. 2. num. 10.* Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. num. 132.* Nicol. Intrigl. *cons. 3. n. 49. & cons. 49. & cons. 16. n. 15. lib. 1.* Carol. de Grassis *de except. except. 7.* Ioann. Maria Nouar. *quæst. for. lib. 1. q. 7. num. 19.* Duran. *Rota decis. 48. num. 7.* Mangil. *de imputat. q. 60. num. 3. & quæst. 35. num. 6.* Rot. *decis. 273. in fin. & decis. 364. n. 4. & dec. 477. n. 4. p. 1. in posth. Far.*

2 Amplia primò in consuetudine, priuilegio, seruitute, præscriptione, & omni dispositione includente certum locum, tempus, rem, vel personam, quia excludit reliqua, plenè Ruin. *cons. 112. Circa primum, num. 3. lib. 3.* Angel. *cons. 375. num. 3.* Bald. *cons. 33. Statuto cauetur, num. 3. vers. nam id, lib. 5.* vbi quòd si est permissum infra certum tempus probari, lapso tempore censetur exclusa probatio, Si-
3 gnorol. de Homod. *cons. 39. Quæritur, in fine,* vbi quòd in facultate, & priuilegio aliquid faciendi, inclusio vnius est exclusio alterius, Castrens. *cons. 468. Super*
4 *hoc puncto, num. 4. lib. 1.* vbi quòd exclusio ad tempus inducit inclusionem post tempus, Petr. de
5 Anchar. *cons. 70. num. 8.* vbi quòd concessum ad tempus, videtur post tempus denegatum, quia inclusio vnius, &c. Gemin. *cons. 15. num. 18. circa fin. vers. ad sextum, & num. 19.* vbi si alicui conceditur potestas aliquid faciendi vsque ad certum tempus, post illud tempus censetur negata.

6 Amplia secundò in exemptione concessa in vno, quia operatur, vt alij non sint exempti, Castrens. *cons 456. Visis, in fin. lib. 1.* Cardin. Tusch. *d. conc. 71. num. 13.*

7 Amplia tertiò in rescripto, quia expressio vnius causæ, vel speciei, ne dum non includit aliam, sed imò excludit. Calderin. *cons. 543.* aliàs *cons. 11. de sent. excomm. circa med. vers. expressio autem,* Abb. *cons. 57. Attingam, num. 2 vers. sexto, lib. 1.* vbi quòd si in rescripto pluribus aliquid mandatur, & in aliquo vnum excluditur, alias includi censetur, refert Card. Tusch. *d. litt. I, conc. 71. n. 73.*

8 Amplia quartò in Iudice, quia inclusio vnius vt iudicet, est exclusio alterius, *l. cùm prætor, ff. de iud.* Angel. *cons. 375. Pratensis, per totum,* maximè *num. 3.* vbi ait procedere quoad habentes parem, vel minorem iurisdictionem, quia commissio vni facta priuat æqualem, vel minorem habentes iurisdictionem, & quòd delegatio facta vni de cognitione causæ, alteri censeatur denegata, quando fieret per modum distribuendi iurisdictionem, nisi aliter constaret de intentione, vel in contrarium esset consuetudo, Bald. *cons. 253. num. 1. & n. 2. vers. idem quando, lib. 5.* vbi extendit, vt procedat vbicumque alicui specialiter committitur iurisdictio etiam delegata, vel ordinaria per modum superioritatis, vel ad excellentiam commissarij, quia tunc censetur prohibita cognitio cuicunque alteri; vel vbicunque aliquid committitur vni iudici, quod iure magistratus non competit alteri, quia tunc is solus cognoscitur, cui facta est commissio.

9 Amplia quintò in statutis, vt per Dyn. *cons. 15. Diligenter, num. 11. vers. præterea,* vbi quòd statutum disponens de consanguineis naturalibus, excludit spurios, ex quo inclusio vnius est exclusio alterius, *& cons. 27. Quæstio articulus, circa fin. num. 5. vers. præterea,* vbi quòd statutum inducens certum onus Magnatibus, vt fideiubeant, prout Florentiæ, censetur eximere ab aliis, Bald. *cons. 68. Quia statutum, circa fin. vers. prætereà interim, lib. 1.* vbi quod statutum
10 excludens fœminas postquam dotatæ fuerint, censetur illas includere ad successionem antequam dotentur, *& cons. 203. Præmissis verbis, arte med. vers. item notandum, lib. 4. & cons. 95. Quæstio est, & cons. 339. Opinio communis, lib. 4. & cons. 459. Circa*
11 *quæstionem, in princip. num. 2. lib. 3.* vbi quòd statutum circa successionem includens certas personas, censetur alias excludere, Castrens. *cons. 441. Ista quæstio, in princip. vers. quantum verò, lib. 1.* vbi quòd statutum nouum corrigens antiquum in vno, censetur confirmare in aliis.

12 Limita primò, quando eadem ratio militat in excluso quæ in incluso, vt per Thom. de Thomasset. *d. reg. 148.* Menoch. *cons. 197. num. 83. vers. non obstat primò,* vbi etiam limitat, quando constat de mente, vel quando inclusio ad vnum effectum, contrarium operaretur, refert Card. Tusch. *d. litt. I, conclus. 71. num. 86.* Alexand. Trentacinq. *var. res. tom. 1. tit. de consuet. res. 2. n. 13. vers. huic textus.*

13 Limita secundò, quando vnum exprimitur ratione frequentioris vsus, quia non est exclusio aliorum, Petr. Gerard. *sing. 97. in fin.* Card. Tusch. *d. litt. I, conc. 71. num. 87.* Flamin. Paris. *de confid. quæst. 29. num. 52.*

14 Limita tertiò, quando inclusio & enumeratio vnius fit per verba ampliatiua, vt est dictio, *maximè,* quia tunc non est exclusio alterius, Gemin. *cons. 6. num. 3. & 4.* vbi idem si inclusio fit comparatiuè, Alexand. *cons. 133. Viso processu, col. 2. in fine, vers. nec etiam ad hoc, lib. 1.* quos refert Card. Tusch. *d. litt. I, num. 79.*

15 Limita quartò in illicitis, Alex. *cons. 59. num. 9. vers. ne ad hoc, lib. 1.* vbi quòd exclusio aliquorum statutorum non includit, vt alia illicita censeantur approbata, nisi Princeps simpliciter confirmans

ea

ea legerit, & discusserit, aliàs non refert, Cardin. Tusch *d. lit. I, concl. 72. n. 83.* vbi *n. 85.* limitat etiam dispositione odiosa.

16 Limita quintò, quando inclusum & exclusum sunt connexa, quia regulantur eadem ratione, quando ex dispositione Iuris exclusum includitur, vel quando inclusio fit causa dubitationis tollendæ, Dec. *consil. 11. num. 17. & consil. 99. col. fin. vers. tertiò non obstat*, Alex. *consil. 75. Videtur, num. 3. 4. & 10. lib. 5. & cons. 215. Ponderatis, num. 2. & 15. lib. 6.* Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 4. fol. 448. num. 37. & 40.* Cardin. Tusch. *d. conclus. 71. n. 80.*

17 Limita sextò multis modis, vt per Mandel. *consil. 164. per totum.* Primò, quia vno permisso alij non sunt prohibiti, sed in dispositione iuris remanent: secundò, quia non censetur derogatum aliis casibus, qui alia via includuntur: tertiò procedit, quando eadem est ratio, aliàs non: quartò, quando constat de mente & potestate: quintò, quando adest verisimilis causa, aliàs non; quando agitur de modico præiudicio, secus si de magno. Limitat etiam Mangil. *de imput. quæst. 69. num. 11.* vbicumque fauor vnius includit eum, & excludit alium, ita demum alius excluditur, si ille cuius fauore inclusio est inducta, includitur, aliàs secùs. Et limitatur denique axioma in his, quæ sunt de genere permissorum, in quibus vnius exclusio, non est exclusio alterius. Schrader. *de feudis, part. 2. quæst. 6. princip. sect. 6. num. 68.* Mari. Giurba *ad consuetud. Messanens. part. 1. cap. 15. gloss. 12. num. 13.*

AXIOMA CXXI.

Incommodum.

INCOMMODA eum sequi oportet, quem commoda, & vtilitates sequuntur, *Clem. 1. de censib.* Escob. *de ratiocin. cap. 42. numer. 11. & comput. 20. num. 14.* Ferret. *in constit. Cathaloniæ, gloss. 3. n. 89.* Vide dicta *suprà verb. Damnum, Axiom. 63. num. 2.*

AXIOMA CXXII.

Incontinenti.

INCONTINENTI quæ fiunt, à iure inesse dicuntur, *l. lecta 40. §. dicebam, ff. si certum petat. l. petens, C. de pactis, cap. officij 38. de elect.* Alexand. *consil. 90. Ferè omnis, numer. 5. lib. 2.* vbi ait locum habere in iis, in quibus partes possunt de nouo disponere, non autem in iudice, qui functus est officium, propter verbum, *absoluo*, vel *condemno*, Anton. Gabr. *commun. lib. 1. tit. de præsumpt. conclus. 13.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 43. numer. 54.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 1. resolut. 69. numer. 5. & resolut. fin. casu 61.* Cardin. Tusch. *practic. concl. tom. 4. litter. I, conclus. 81. per totam.*

* *
*

AXIOMA CXXIII.

Indefinita.

1 *Indefinita æquipollet vniuersali quando subest eadem ratio omnium sub indefinita comprehensorum, vel capitur distributiuè, non collectiuè, vt numer. 2. & 3.*

4 *Indefinita vim vniuersalis significationis obtinet, non ex propria vocabuli significatione, sed ex æquitate, & benignitate quadam.*

5 *Indefinita negatiuè concepta vim habet vniuersalis.*

6 *Indefinita à lege prolata vim habet vniuersalis.*

7 *Verba indefinita statutorum municipalium, æquipollent vniuersali, & idem in supplicatione, vt num. 8.*

9 *Indefinita æquipollet vniuersali in contractibus, & renunciationibus, & in alimentis, vt num. 10. & in omni dispositione, vt num. 11.*

12 *Indefinita non æquipollet vniuersali, quando non est eadem ratio.*

13 *Indefinita non æquipollet vniuersali in materia odiosa, vel pœnali.*

14 *Indefinita vim vniuersalis non habet in probationibus.*

INDEFINITA æquipollet vniuersali, *l. si seruitus 24. ff. de seruit. vrban. præd. l. si ita vel. Dummo; l. pluribus 44. ff. de legatis 1. l. si plures 98. ff. de legat. 3. l. Iulianus, ff. eod. tit. l. si quis filio, §. 1. ff. de testam. tutel. l. 1. ff. de liber. & posth. l. Cæsar, ff. de publican. l. si quis; §. idem Iulianus, ff. de lib. leg. cap. solita, de maiorit. & obedient. cap. quia circa, de priuileg. gloss. verb. aliorum, in cap. vt circa, de elect. lib. 6.* Menoch. *consil. 97. à num. 154. & cons. 173. num. 16. cum seqq. & cons. 329. num. 24. & de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 21. n. 5. & præsumpt. 62. n. 7.* Mascard *de probationib. concl. 1181. num. 38. cum seqq.* Pichard. *ad §. si eadem res, Instit. de legat. num. 41.* Thom. de Thomasset. *de floribus legum, reg. 150.* Couarr. *var. lib. 1. cap. 13. n. 6.* Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 4. n. 12. & lib. 7. tit. 5. num. 1. & 10.* Menchaq. *quæst. vsufreq. lib. 2. cap. 30. à num. 28.* Surd. *de aliment. tit. 5. quæst. 1. num. 13. & 16. & tit. 8. priuil. 27. & tit. 9. quæst. 13. num. 10. 13. & 17. & decis. 188. n. 4. & cons. 216. n. 15. & cons. 244. num. 21. & cons. 308. num. 48.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. definita 2.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p. 1 cap. 9. n. 24.* D. Barbos. *in rub. ff. soluto matrim. p. 4. num. 49.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 3. resol. 29. num. 9* Farinac. *in praxi crimin. p. 4. decis. 69. num. 8. & decis. 458. num. 1.* Card. Tusch *pract. conclus. tom. 4. litt. I, conclus. 86. & 87.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 40. num. 8.* Emman. Figueira de Negreiros *in introduct. vltim. volunt. lib. 1. cap. 11. num. 37.* Octau. Glorit. *resp. 6. num. 89.*

2 Intellige primò, Axioma procedere, quando subest eadem ratio omnium sub indefinita comprehensorum, Castrens. *cons. 153. Super primo, num. 3. vers. circa secundum, lib. 1. & cons. 176. Videtur, num. 2. lib. 2.* Alex. *cons. 26. Consideratis verbis, num. 3. lib. 4.* Card. Tusch. *tom. 4. litt. I, concl. 89. num. 1. & 3.* Cou. *d. cap. 12. num. 9.*

3 Intellige secundò, vt indefinita æquipolleat vniuersali distributiuè, non collectiuè, Card. Seraphin *decis. 409. n. 7.*

Intellige tertiò, vt indefinita vniuersalis significationis

cationis vim obtineat, non ex propria vocabuli significatione, sed ex æquitate, & benignitate quadam, propter mentem disponentis, vel materiam subiectam, vt per Bart. in l. 1. num. 3. ff. de regulis iuris, Cou. d. cap. 13. num. 5. Menoch. d. conf. 97. num. 155. Rendio. in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit 82. num. 1. Corn. consil. 160. num. 6. in fine, lib. 3. Card. Tusch. d. concl. 86. num. 26. Hippol. Rimin. in cap. quæ in Ecclesiarum, num 225. de constitut. Card. Mantic. d. tit. 5. num. 1. Peregrin. de fideicom. art. 7. num. 55. Et hinc iam facilè constat decidendi ratio, & concordia ad text. in l. placet 4. de liber. & posthum. cum l. 2. eod. tit. quare scilicet institutio indefinita posthumi valet, & ad omnes posthumos porrigitur, etiamsi ex alia, quam postea testator duxit, vxore nati sint; exhæreditatio verò non ita, iuxta d. l. 2. Nam vltra rationem differentiæ inter odiosas, & fauorabiles dispositiones, vtrumque illud ex verisimili patris mente facilè colligitur: nam sicut pietatis paternæ officium postulat, quod filium instituens de omnibus intellexisse videatur, cùm affectus paternus omnem alium vincat, l. vlt. C. de curat. furiosi, & notatur in cap. afferte, de præsumpt. ita eadem paterna pietas exigit, vt videatur pater exhæredans filium nullum potius, quàm omnes exhæredare voluisse; notant omnes præcitati, & meliùs cæteris Cou. d. cap. 13. num. 9. vers. 8. & vers. 14. Paleoth. & alij plures, de quibus Alphan. collect. 658.

5 Amplia primò, vt etiam indefinita negatiuè concepta vim habeat vniuersalis, Cuman. conf. 38. Marinus, col. 2. vers. ex aduerso, Decian. consil. 13. num. 11. & 12. lib. 1. Card. Tusch. d. conclus. 86. num. 15. & 16. vbi num. 25. post Castrens. conf. 441. Ista quæstio, num. 3. subdit, quòd indefinita negatiua æquipollet vniuersali indistinctè, Rimin. iun. cons. 150. num. 53. cum seqq. Octau. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 153. & procedit iuxta vulgarem traditionem, quæ docet quod plus tollit negatio, quàm ponit affirmatio; negatio enim malignantis naturæ est, & quicquid sequitur negat, gloss. vers. à suspensis in cap. cum dilectus, de consuetud. gloss. verb. non potest, in cap. de regulis iuris, lib. 6. gloss. 1. in l. iurisgentium, §. sed si fraudandi, ff. de pactis, quos sequuntur frequentissimè scribentes per text. in l. si ie qui duceuta, §. vtrum, ff. de rebus dub. cum multis aliis, quæ latè prosequitur Tiraq. de primogen. quæst. 24. n. 12. & in l. boues, §. hoc sermone, ff. de verb. significat. latè comprobans, quod licet ex illo textu conditio, si nupserit, affirmatiua, de iis nuptiis solùm intelligatur, negatiua tamen, si non nupserit, de omnibus intelligitur, ex text. in l. si sic stipulatus 134. ff. de verbor. obligat. notat gloss. vlt. per text. ibi, in l. hoc genus 105. ff. de condition. & demonstrat. & in nostris terminis receptum comprobat Cou. d. cap. 17. n. 7. cóque exemplo demonstrat, quia qui dicit, homo nusquam currit, dicere videtur, nullus homo currit, & sic de similibus.

6 Amplia secundò, quod indefinita à lege probata vim habet vniuersalis, cùm enim de ratione legis sit, quod in omnes, non in singulos dirigatur, l. iura 7. ff. de legib. meritò indefinita à lege probata vim habere dicitur vniuersalis ex materia subiecta, & legislatoris mente, vt bene notauit gloss. verb. aliorum, in cap. vt circa, de elect. lib. 6. quam sequuntur alij omnes suprà in princip. huius Axiomatis citati, vnde quoque, & consequenter deducentes, idem

7 dicendum esse in statutis municipalibus, quia similiter ad omnes subditos diriguntur, & omnibus de municipio, non singulis dantur, ac subinde verba indefinita eorum æquipollent vniuersali, ita Bart. in l. omnes populi, n. 57. ff. de iustit. & iure, Corn. cons. 106. num. 5. & lib. 3. Socin iun. cons. 118. n. 3. lib. 3. & consil. 110. num. 3. eod. lib. Roland. à Valle cons. 61. n. 28. lib. 3. Decian. cons. 17. num. 10. & 21. lib. 1. Cou. d. cap. 13. num. 8. vers. quarto, Card. Tusch. d. concl. 86. num. 17.

8 Amplia tertiò, in supplicatione, vt per Roland à Valle cons. 61. num. 28. lib. 3. Card. Tusch. d. concl. 86. num. 19.

9 Amplia quartò, vt Indefinita æquipolleat vniuersali in contractibus, & renunciationibus, quando verba sunt apta comprehendere, Roman. cons. 251. Clarissimè dicitur, n. 5. vers. respondetur, Card. Tusch. d. concl. 86. num. 20. Cardin. Seraphin. concl. 1008. num. 2.

10 Amplia quintò, In alimentis, Alex cons. 171. Viso processu, n. 4. & 5. vers. superest, lib. 2. Card. Tusch. d. concl. 86. n. 14. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæst. 46. n. 12. Sebast. Medices de reg. iur. reg. 2. n. 7. vers. alimentorum fauore.

11 Amplia sextò, in omni dispositione, Fulgos. cons. 130. Gaspar notarius, n. 1. vbi loquitur in calculis, & computis, quia calculus de gestis & factis æquipollet vniuersali, vt comprehendat omnia gesta & facta, Alexand. cons. 56. Viso themate, num. 8. vers. sed ita est, lib. 2. vbi agit in renuntiatione facta feriis messium indefinitè, quia intelligitur quoad omnes causas, & num. 9. de constitutione procuratoris indefinitè ad causas, qui erit etiam procurator in causa appellationis. Et in vltimis voluntatibus, l. si pluribus, ff. de legat. 2. l. si plures, ff. de leg. 3. Surd. cons. 356. n. 7 & cons. 252. n. 19. Stephan. Grat. discept. forens. cap. 685. n. 9. Item & in statutis, Cou. lib. 1. var. cap. 13. num. 8. Rendina in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 82. n. 1. Surd. cons. 393. n. 6. & cons. 402. n. 14. & cons. 426. n. 14. Steph. Grat. d. cap. 685. n. 9. & 15. nisi statutum sit correctorium, vel odiosum. Osasch. Pedem decis. 169. n. 21. Surd. cons. 430. n. 24. Sebast. Medices d. reg. 1. num. 11.

12 Limita primò, quando non est eadem ratio particularium contentorum, sub indefinita, quia tunc distinguitur ex ratione, etiamsi lex indistinctè loquatur, Ita Calderin. consil. 494. circa fin. aliàs 3. de heret. Signorol. cons. 69. num. 8. vers. nihilominus tamen, Corn. consil. 83. Circa primum, n. 2. lib. 4. Fulgos. consil. 75. in fine. Franc. Niconiq. in cap. quoniam contra, p. 2. num. 775. de probationib. Cou. d. cap. 13. num. 9. Peregrin. de fideicomm. art. 7. num. 56. Card. Tusch. d. concl. 86. num. 29. Menoch. d. lib. 4. præsumpt. 21. n. 5. & præsumpt. 61. numer. 7. cum seqq. rectè inferentes, quòd licèt deficiente similitudine rationis indefinita vniuersali non æquipolleat, comprehendit tamen eos tantùm casus, quibus ratio conuenit. Cardin. Mantic de coniect. vlt. vol. lib. 3. tit. 4. num. 12. Surd. consil. 430. num. 22. Sebast. Medices d. reg. 2. num. 7. & 12.

13 Limita secundò, in materia odiosa, vel pœnali, in qua definitam non æquipollere vniuersali, resoluunt Bart. in d. l. si plures, n. 6. in fin. vers. si verò cadit, Card. Tusch. d. concl. 86. n. 18. Franc. Molin. d. lib. 3. quæst. 85. num. 59. Sebast. Medic. d. reg. 2. n. 16. Menoch. cons. 97. num. 155. Surd. cons. 410. num. 21. & cons. 411. num 70. Steph. Gratian. cap. 650. num. 10. tom. 4. Sed rectè Cou. d. cap. 13. num. 10. vers. 12. docet, quòd si de mente constet, siue fauorabilis sit materia, siue odiosa, semper indefinita vniuersalis habet significationem, si mens deficit, neque etiam in fauorabilibus id operabitur, Bart. verò hanc communem distractionem rectè procedere ait in casu dubio, quando scilicet de mente expressè non constat,

ſtat, tunc enim ex rationis puritate in fauorabilibus poſſumus mentem coniecturare in odioſis non ita, vt patet ex iis, quæ circa exhæredationem filij, & inſtitutionem poſthumi ſuprà notauimus, & ipſe Couarr. fatetur.

14 Limita tertiò in probationibus, in quibus indefinita vim vniuerſalis non habet, quia ſcilicet id poſtulat ratio materiæ ſubiectæ, in qua regola certiſſima eſt, quòd probationes debent eſſe concludentes, *l. neque natales, C. de probationib. c. in præſentia, eod. tit.* Vnde cùm indefinita ex ſui proprietate vniuerſalis, ſignificationem non habeat, ſed ex benigna interpretatione, atque ita ex coniectura voluntatis, minimè in materia probationum debet ſufficere, vt docuit Innoc. *in cap. auditis, de preſcript.* quem ſequuntur Felin. *num. 14.* & Patiſ. *num. 16.* & alij communiter *ibi*, teſte Couarr. *d. cap. 13. num. 10.* idem etiam tenent Andr. ab Exea *in cap. cùm omnes, num. 3.* & *ibi* Anton. de Burgoſ. *num. 323. de conſtitut.* Alex. *conſ. 110. num. 2. verſ. & expreſſiùs, l. 1. & conſ. 68. Et viſo, num. 8. & conſ. 108. In cauſa, num. 13. verſ. præterea, lib. 1. & conſ. 112. In cauſa dominorum, numer. 4. lib. 7.* Menoch. *d. cap. 30. num. 17.* Rebuff. *de reprobat. teſtium, num. 110.* Brunor. à Sole *d. verb. indefinita, num. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 1399. à num. 19. & concluſ. 1105. num. 20.* Surd. *deciſ. 163. n. 10.* Rendin. *in promptuario recept. ſent. tom. 1. tit. 82. num. 2.* Motl. *in emporio iuris Ciuilis, tit. 11. in prælud. num. 55.* Card. Tuſch. *d. concl. 86. num. 31. & 39.* Rot. *deciſ. 509. num. 5.* apud Far. *p. 1. rec.* Card Seraphin. *deciſ 490. num. 1.* vbi *deciſ. 544. num. 1.* diſputat, an indefinita æquipolleat vniuerſali in confeſſione. Sebaſt. Medices *d. reg. 2. n. 13.* Steph. Grat. *d. c. 650. n. 6. cum ſeqq.*

Axioma CXXIV.

Inferior.

1. *Inferior non poteſt tollere legem ſuperioris.*
2. *Inferiori non licet contra factum ſuperioris diſpenſando venire.*
3. *Saluum conductum non licet inferiori concedere damnato per ſuperiorem.*
4. *Inferiori ex cauſa licet contra factum ſuperioris venire.*
5. *Epiſcopus ex cauſa poteſt ſtatuere contra Canones.*
6. *Legem ſuperioris non poteſt corrigere, mutare, modificare, vel addere inferior.*
7. *Inferior poteſt diſtinguere, ſeu qualificare factum ſuperioris.*
8. *Legem non poteſt facere inferior, quæ ſuperiorem liget.*

1 INFERIOR non poteſt tollere legem ſuperioris, *l. formam, C. de officio præfecti prætor. cap. cùm inferior, de maiorit. & obed. Clem. ne Romani, de elect.* gloſſ. *vera. figura, in cap. fin. de hæretic. lib. 6.* gloſſ. *verb. mandamus, in Clem. ſæpè, de verb. ſig.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg. 147.* vbi intelligit, niſi maior ſubiiceret ſe iuriſdictioni minoris, & ab eo iudicari vellet, Bart. *in l. omnes populi, col. 4. verſ. ſed hîc dubitatur, ff. de Iuſtit. & iure,* Bruner. à Sole *in locis comm. verb. inferior 4.* Azeued. *l. 2. num. 36. tit. 14. lib. 4. nouæ Recop.* Menoch. *quæſt. illuſtr. cap. 15. num. 10. cum ſeqq.* Surd. *conſ. 58. num. 6.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 45. §. 1. num. 69.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocator. verb. lex, num. 9.* Carol. de Graſſis *de except. except. 1. n. 5.* Gutier. *alleg. 1. n. 16.* Ioann Mart. Nouar. *quæſt. for. lib. 1. q. 56. num. 11.* Mangil. *de imputat. q. 51. num. 7.*

2 Non licet enim inferiori contra factum ſuperioris diſpenſando venire, *l. pen. §. pen. ff. de aqua pluuia arc. l. ille à quo, §. tempeſtiuum, ff. ad Trebell. l. nam & magiſtratus, ff. de arbitr. cap. literas, de reſtit. ſpoliat. cap. ſuper eo, de vſuris, cap. vt noſtrum, de appellat.* Surd. *conſ. 548. num. 2.*

3 Vnde non licere inferiori concedere ſaluum conductum damnato per ſuperiorem, reſoluunt Grammat. *voto 25. num. 11.* Herculan. *in tract. de caut. de non offend. cap. 17. rub. de ſaluo conduct. num. 8* Menoch. *conſ. 109. n. 227.* Far. *in praxi crim. q. 29. n. 78.*

4 Intellige, niſi aliter ex cauſa factum ſit, propter quam licet inferiori contra factum ſuperioris venire, arg. text. *in l. ſi hominem, ff. mandati,* Innoc. *in cap. 1. de conſtitut.* vbi ſingulariter voluit, quòd inferior ex cauſa poteſt tranſgredi iura, quod latè proſequitur idem Felin. *ſub num. 49. verſ. ſeptimò fallit,* Iaſ. *in l. omnes populi, num. 13. in 2. lect. ff. de iuſtit. & iure, & conſ. 1. num. 6. vol. 1.* Marſil. *ſing. 181.* Crauet. *conſil. 21. num. 3.* Abb. *in cap. ſtudiuiſti, de off. legati,*

5 vbi ait, quòd Epiſcopus ex cauſa poteſt ſtatuere contra Canones, quod etiam voluit idem Abb. *in cap. & ſi clerici, §. de adulteriis, col. 5.* & *ibi* Felin. *de iud.* idem Felin. *in cap. quod ſuper his, num. 3. de maior. & obed.*

6 Amplia Axioma in tantum, vt inferior ne dum non poſſit tollere legem ſuperioris, ſed nec poſſit corrigere, mutare, modificare, vel addere, *Clem. 2. de elect.* Federic. de Senis *conſ. 11. num. 2. verſ. item videtur,* Oldrad. *conſ. 119. num. 6. verſ. tamen ad iura,* quos refert Card. Tuſch. *tom. 4. lit. I, conc. 119. n. 10.* Nec aliquid poteſt inferior decidere ſuper eo quod ſuperior fecit, Surd. *d. conſil. 558. num. 3. cum ſeqq.* Giurba *ad conſuet. Meſſan. cap. 2. gloſſ. 1. num. 20. & 21.* nec interpretari. Canaican. *deciſ. 11. num. 49. part. 1.* Alderan. Maſcard. *de ſtatut. interpr. concluſ. 8. num. 85.* Giurba *d. gl. 1. n. 20.*

7 Limita quando inferior non tollit factum ſuperioris, ſed diſtinguit, ſeu qualificat, quia tunc valet, Alexand. *conſ. 506. num. 15. & 16. lib. 1.* vbi etiam idem ait, ſi limitat, vel diſtinguit ius ſuperioris tam prohibitiuè, quàm etiam permiſſiuè, refert Cardin. Tuſch. *d. concl. 100. à num. 40.* Ioann. Anton. Mangil. *de imputat. quæſt. 51. num. 39.* Iuſtis etiam de cauſis legem ſuperioris deſtruere inferiori licet, Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. n. 29.* Menoch. *de arbitr. in addit. q. 54. n. 26.* Card. Tuſch. *d. conc. 119. num. 37.* Giurba *d. gloſſ. 5. num. 23. circa fin.*

8 INFERIOR non poteſt facere legem, quæ ſuperiorem liget, *cap. inferior 21. diſt.* Roman. *conſil. 2. numer. 2. verſ. nec prædictis obſtat,* Federic. de Senis *conſil. 17. in princip.* Oldrad. *conſil. 128. num 9. verſic. ſecundò ſic arguitur,* Surd. *conſil. 47. num. 19. cum ſeqq.* vbi ampliat procedere, etiamſi talis lex eſſet confirmata per ſuperiorem, quia non habet effectum contra confirmantem, Cardin. Tuſch. *tom. 4. litt. I, concluſ. 119. num. 1. & 7.* Poteſt tamen in confirmationem, & obſequium legis ſuperioris ſtatuere, gloſſ. *verb. tolli, in Clem. ne Romani, de elect.* Molin *de primogen. lib. 2. cap. 16. num. 6.* Cardin. Tuſch. *d. concluſ. 119. n. 33.* Giurba *d. gloſſ. 5. numer. 22.*

Axioma CXXV.

Infinitas.

INFINITAS est vitanda, *l. qui bona*, *§. vlt. ff. de damno infecto*, *l. fideicommissa*, *§. si quis decem ff. de legat. 3. l. fin. C. de sacros. Eccles. l. vni. C. de sent. quæ pro eo*, Calderin. *cons.* 438. aliàs *cons. 21. de iure patron.* quòd patronus, qui potest accumulatiuè præsentare plures, intelligitur de duobus, & non vltrà, vt tollatur infinitas, Bald *in cap. fin. num. 31. de constitut.* vbi quòd vt tollatur infinitas, prorogatio non debet esse longior prorogato, Matth. *in l. vnus, §. cognitorum, num. 18. cum seqq. ff. de quæstionibus*, vbi ponit multa verba importantia infinitatem. Exornant Axioma Vital. de Camban. *in tract. clausu'. tag.* 56. *num.* 3. Escob. *de ratiocin. cap.* 18. *num.* 4. Valasc. *consult.* 51. *num.* 49. *& de partitionib cap.* 9. *num.* 50. *&* 51. Garc. Gironda *de priuilegiorum, seu exempt. explicat. num.* 1492. Cardin. Pereira *de potest. eligendi, cap.* 3. *numer.* 18. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *numer.* 30. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 4. *lit. I, conclus.* 118. *per totam*, vbi *num.* 23. limita, nisi verba patiantur infinitatem. Fusar. *de substit. quæst.* 382. *n.* 2. Cancer. *var. p. 2. cap.* 16. *num.* 112.

Axioma CXXVI.

Iniuria.

1 *Scienti, & volenti non fit iniuria, & redditur ratio, vt num. 2.*
3 *Iniuria inde nasci non debent, vnde iura nascuntur.*

1 INIVRIA non fit scienti & volenti, *l. 1. §. vsque adeò, ff. de iniur. l. 1. ff. de actionib. empti, l. nemo præsumitur, ff. de regulis iuris, cap. scienti, eod. tit. in* 6. Aristot. *lib.* 5. *Ethic. cap.* 9. *&* 11. S. Thom. 2. 2. *q.* 59. *art.* 3. Sot. *lib. 3. de instit. quæst.* 5. *art.* 3. Padil. per text. *ibi in l. cùm donationis, C. de transactionib.* Menoch. *cons.* 98. *num.* 39. *cum seqq.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 275. Surd *decis.* 194. *num.* 1. Sebast. Naui. *ad l. 1. num. 15. ff. de iniur.* Ioseph. Sesse *Arag. decis.* 189. *num.* 15. Cæs. Argel. *de contradict. legis. quæst.* 10. *num.* 66. *& num.* 97.

2 Ratio est, quia iniustitia non fit nisi ei, qui ab alio illam patitur, *l. 3 in princip. &* §. 1. *ff. de iniur.* nec enim potest ab aliquo sibi ipsi fieri, secundùm S. Thom. 2. 2. *quæst.* 58. *art.* 2. non obstante text. *in cap. quod verò 15. quæst.* 2. ibi, *iniuriam mihi facio*, quia intelligitur per indirectum, & retorquutionem, secundùm Archid. & alios ibi, *planè sciens, & consentiens non patitur ab alio*, quia de natura patientis iniustitiam est, quod resistens & inuitus patiatur, sicut de natura agentis, quod sponte agat, ex Aristot. & Sot. *vbi suprà*, & ita qui consentit, potiùs ex se sponte agit, quàm ab alio patiatur, & consequenter eidem non fit iniuria, nec iniustitia.

3 INIVRIÆ inde nasci non debent, vnde iura nascuntur, *l. meminerint, C. vnde vi, cap. qualiter & quando, de accusationib.* Aym. *de antiquit. tempor. p. 1. c. 1. ampl. 13. n. 10. cum seqq.*

* * *

Axioma CXXVII.

Intellectus.

1 *Intellectus absurdus est vitandus.*
2 *Intellectus ille recipi debet, per quem iura iuribus concordentur.*
3 *Intellectus est vitandus, per quem incidimus in superfluitatem.*

INTELLECTVS absurdus est vitandus, *l. nam* 1 *absurdum, ff. de bonis damnat. l. 1. §. vnde quæritur, ff. de publ. in rem actione, l. obseruare. §. fin. ff. de officio Procons. cap. quemadmodum, de iureiur. cap. cùm inter. de except. cap. dudum, de prebend. lib.* 6. Prob. ad Monach. *in cap. generali, num. 18. cum seqq. de elect. in* 6. Valasc. *cons.* 174. *num.* 11. Garc. Gironda *de priuilegiorum, seu exempt. explicat. n.* 284.

INTELLECTVS ille recipi debet, per quem 2 iura iuribus concordentur, Alexand. *in l. si cùm dotem, §. maritus, n. 7. ff. soluto matrim.* Armeodat. *in proœm. addit. ad recopilat legum Nauarra, n* 60.

INTELLECTVS vitandus est, per quem inci- 3 dimus in superfluitatem, vt per Roland. *cons.* 62. *n.* 5. *vol.*... Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. num.* 123.

Axioma CXXVIII.

Intentio.

1 *Intentionis suæ fundamentum quilibet probare tenetur.*
2 *Qualitas vbi est fundamentum intentionis alicuius, debet priùs probari.*
3 *Intentionem suam qui non probat, dicitur carere iure.*
4 *Intentio agentium regulat omnes actus ad finem intentionis.*
5 *Actus agentium propter dolum adhibitum extenduntur vltra intentionem.*
6 *Intentio non impedit actum, quando adest voluntas, licèt coacta.*
7 *Intentio, & animus qualis fuerit à principio, ex postea gestis declaratur.*
8 *Intentia concedentis vbi deficit, dispositio remanet secundùm ius commune.*

INTENTIONIS suæ fundamentum quilibet 1 probare tenetur, *l. actor, C. de probat. l. qui accusare, C. de edendo*, Ioseph. Ludou. *tom. 3. comm. opin. concl. vnic. sub tit. de probat.* Brunor à Sole *in locis comm. verb. actor* 3. Mari. Antonin. *var. res. lib. 1. res. 70. num. 15. & res. 106. num. 11. & lib. 3. res. 1. num. 13. & res. 9. num.* 9 Cæs. Argel. *de contradict. legis. quæst.* 13. *num.* 64. Nam qualitas vbi est fundamentum intentionis alicuius, debet priùs probari, gloss. *recepta in l. si verò, §. qui pro rei qualitate, ff. qui satisd. cog.* Coo. *variar. lib. 2. cap 6. num.* 2. Menoch. *cons.* 301. *num.* 10. *& de præsumpt. lib. 2. quæst.* 49. Reboff. *in tract. nom. quæst. 22. num.* 15. Brunor. à Sole *in locis comm. verb. qualitas* 6. Gotier. *de iuram. confirmat. p. 1. cap. 1. num. 22. & pract. lib. 3. quæst. 49. num.* 5. Farinac. *in praxi crim. part. 1. quæst. 1. n.* 23. Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. res.* 48. *num.* 12. Rot. *decis.* 747. *num.* 4. apud Farinac. *part.* 2. *rec.*

INTEN

3 INTENTIONEM suam qui non probat, dicitur carere Iore, *l. argentarius, § nm autem, ff. de edendo,* Cardin Tusch *practic. conclus. tom. 1 litt. A, concl. 117. num. 19.*

4 INTANTIO agentium regulat omnes actus ad finem intentionis, seu actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, *l. non omnes, in princ. ff. si certum petat.* cum aliis citatis *supra Axiom. 11. num. 12.* Maximè in sacramentis, quia si quis leuat paruulum de fonte, non ea intentione contrahendi compaternitatem, non dicitur contracta, & statur iuramento asserentis, quando non agitur nisi de præiudicio animæ illius, vt per Gemin. *consil. 110. n. 5. vers. quandoque. & cons. 130 vers. sed si interuenerit,* qui *d. n. 5.* extendit ad professionem, & baptismum, asserens quod nisi adsit intentio baptizandi, non erit baptizatus, & si assumens habitum religionis non habet intentionem profitendi, non dicitur professus, si hoc protestetur, refert Cardin. Tusch. *tom. 4. litt. I, concl. 269. n. 9. cum seqq.*

5 Limita, quia actus agentium propter dolum adhibitum extenduntur vltra intentionem, quia licet is, qui scit, & patitur agi causam super re ad se spectante, & quam possidet, non possit impedire executionem trium conformium, tamen si dolosè se gessit, vt quia fuit procurator illius, qui succubuit, & tacuit ius suum, non audiretur postea volens impedire executionem trium conformium, ne dum in possessorio, sed neque in petitorio, latè Ancbar. *cons. 333. Ad dubia, num. 4. & 5. vers. secunda regula.* Limita etiam vbi verba sunt clara, & non apparet

6 de mente, & intentione, licet fuerit talis, non attenditur, Ioan. de Imola *consil. 101. num. 13. & 14.* Aretin. *consil. 2. num. 18.* vbi quòd si non constat de mente, statur verbis Limita denique, quòd intentio non impedit actum, quando adest voluntas, licèt coacta, quia tamen est voluntas, Gemin. *d. cons. 110. n. 6. vers. nec obstat,* quem refert. Cardin. Tusch. *d. concl. 269. n. 26.*

7 INTENTIO, & animus qualis fuerit à principio & postea gestis declaratur, *l. sed Iulianus, §. proinde, ff. ad Macedon.* Bologner. *in addit. ad cons.* Ioan. de Auania 32. *num. 14. vers. prosequor,* Cardin. Tusch. *d. tom 4. litt. I, conclus. 269. num. 30.* Vide *supr. verb. Animus, Axiom. 27.*

8 INTENTIO concedentis vbi deficit, dispositio remanet secundùm ius commune, quia omissum habetur pro omisso, Gom. *in reg. de impetrat. benef. per obit. famil. quæst. 7. num. 4.* Cardin. Tusch. *d. tom. 4. lit. I, conclus. 171. num. 9.* vbi *num. 10.* post Paris. *cons. 1. num. 76. lib. 1. & consil. 3. num. 59. lib. 4.* Gabr. *commun. tit. de clausulis, concl. 1. n. 56. & concl. 1. num. 18.* subdit, quòd defectus intentionis habet locum etiam in gratia motu proprio facta, quia non trahitur ad ignorata.

AXIOMA CXXIX.

Interesse.

INTERESSE cessante, non auditur agens, *l. si unus, §. ante omnia,* vbi Ba. t. *ff. de pactis,* vbi Bart. & alij, *ff. de appellat. recip. l. ex conuentione,* & *ibi* Alexand. & Dec. *de pactis,* Roman. *cons. 499. In promissis, in princip.* vbi quòd is, qui petit declarari electionem nullam de alio factam, non auditur, nisi doceat de Interesse, *& cons. 347. num. 4.* Dec. *cons. 410. Visa, n. 10.* Alex. *cons. 185. Viso titulo num. 27. in fine, vers. non omitto, lib. 2.* vbi quòd non auditur volens excipere de præscriptione is, cuius non interest. *& cons. 213. Ponderatis, in fin. lib. 6.* vbi quòd non habens interesse, nullo modo auditur, vt alius amoueatur, *& cons. 166. In causa, n. 4. & 5. eodem lib.* vbi quòd petens declarari rem esse Titij, non auditur, quia non constat sua interesse, nisi exprimat causam, Tiraq. *de consti. p. 3. limit. 13. n. 14.* vbi quòd non docens de suo interesse, non auditur in causa, siue agat, siue excipiat; exornant Surd. *de aliment. tit. 1. quæst. 33. n. 13. & decis. 120. num. 11. & decis. 260. num. 3.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 4. litt. I, concl. 315. per totam,* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 110. num. 28. & lib. 2. resol. 1. n. 6. & 3. resol. 41. n. 2.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. concl. 69. num. 1.* Steph. Grat. *discept. forens. cap. 302. num. 30. & cap. 387.*

Limita, nisi agatur de iure publico, vel populari actione, quilibet enim auditur, quia interest cuiuslibet, vt per Abb. *cons. 81. Videtur, in fine, lib. 2.* vbi loquitur in vsurario manifesto, qui carere debet Ecclesiastica sepultura, vt quilibet Christianus audiri debeat, quia omnium interest vt sacra tractentur, quæ iuris publici sunt refert Card. Tusch. *d. litt. I, concl. 315. num. 54.* vbi *num. 32. & 33.* post Bart. per text. *ibi in l. pari, in princip. ff. de minorib.* resoluit, quod licèt coniuncta persona non admittatur pro coniuncto, eo inuito, admittitur tamen quando habet interesse pro se.

AXIOMA CXXX.

Interpretatio.

1 *Interpretari actum eius est, cuius est concedere.*
2 *Priuilegij interpretatio spectat ad concedentem.*
3 *Interpretatio facienda est, ne dispositio fiat elusoria.*
4 *Interpretatio in dubio facienda est ad euitandam correctionem, contrarietatem, repugnantiam, & vt inducatur validitas actus.*
5 *Interpretatio facienda est secundùm mentem disponentis, si de illa constet, aliàs secundùm verisimilitudinem; & demum attenta mora significatione verborum.*
6 *Interpretatio facienda est secundùm subiectam materiam.*

INTERPRETARI actum eius est, cuius est condere, seu illum facere, *l. nō ambigitur, ff. de legib. l. si Imperialis maiestas, l. leges sacratissimæ, C. eodem tit. cap. cùm venissent, de iudic. cap. inter alia, de sentent. excom.* Dec. *in cap. 1. notab. 1. de offic. deleg.* Rip. *in l. ex facto, num. 6. ff. de vulgari, & pupil.* Alex. *cons. 216. num. 13. lib. 2.* vbi quòd interpretatio statuti spectat ad statuentes, & interpretatio sententiæ spectat ad Iudicem, Aneh. *cons. 398. Præmitto, in fine,* Bald. *cons. 305. Verba Principis, in princ. lib. 1.* Federic. de Senis *cons. 233. Casus talis est, in princip. vers. & quamuis;* Anton. Gom. *l. 1. Tauri, n. 6.* Decian. *consil. 36. num. 8. cum seqq. vol. 5.* Menoch. *cons. 3. num. 22. & cons. 68: num. 23.* Surd. *decis. 2. num. 5. & consil. 383. num. 18.* Gutier. *practic. lib. 3. quæst. 28. à num. 2.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 142.* vbi asserit procedere in subsidium, & quando non potest ex consuetudine & practica iudiciorum aliter haberi interpretatio legis, Hieronym. Gabr. *consil. 182. per*

totum, lib.2. vbi declarat, quod si agatur de potestate, vel de intentione Principis concedentis, vel de eius interesse, inferior non potest interpretari, secus si agatur de subreptione, vel obreptione, aut de dubietate modica verbourum inter priuatos, quæ non respiciat neque potestatem, neque intentionem, neque interesse superioris concedentis, Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 1. §. 1 *num.* 2. Mascard. *de gener stat. interpret. concl.* 2. *num.* 146. Morl. *in emporio Iuris, p.* 1. *tit. de legibus, num.* 20. Vgolin. *de officio, & potest. Episcopi, cap.* 36 *num.* 1. Card. Seraphin. *decis.* 892. *n.* 3. Fr. Ludou. Miranda *de ordine indic. quæst.* 3. *art.* 2. *concl.* 1. Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. lex, num.* 6 Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 103. *num.* 19. Christoph. de Pace *in schol ad leges styli. l.* 39. *num.* 22. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 4. *litt. I, concl.* 329. *per totam,* Octau. Glorit. *resp.* 13. *n.* 19. *vers. eius enim.*

2 Amplia, vt etiam interpretatio priuilegij spectet ad concedentem, *d. l. ex facto,* & *ibi* Doctores, *ff. de vulgari, & pupil. l. Neratius, ff. de reg. iuris, cap. cùm venissent, de iudic. cap. Ordinaris, §. si verò, de officio Ordin. lib.* 6. Felin. *in cap. qualiter & quando il* 1. *num.* 29. *de accusat.* Alexand. *d. cons.* 216. *num.* 13. *vol.* 2. Gail. *lib.* 1. *obseru.* 1. *num.* 7. Ruin. *consil.* 38. *num.* 8. *vol.* 1. Lara *cons.* 18. *num.* 1. Surd. *cons.* 558. *num.* 6. Cardin. Tusch. *d. litt. I, concl.* 329. *num.* 3. *&* 10. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuentioaib. lib.* 2. *tit.* 1. *num.* 55. *&* 56.

3 Interpretatio facienda est, ne dispositio fiat elusoria, *l.* 1. *ff. de milit testam l. si quando, ff. de legat.* 1. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 12. *num.* 30. Anton. Monach. *Florent. decis.* 1. *num.* 86. Ferret. *in constitut. Cathalonia, gloss.* 1. *num.* 152. Octau. Glorit. *resp.* 1. *p.* 3. *num.* 129. Cardin. Tusch. *tom.* 4. *litt. I, concl.* 330. *num.* 22. vbi *num.* 30. 4 amplia interpretationem in dubio faciendam esse, ne absurdum sequatur, & *n.* 33. *&* 54. ad euitandum correctionem, contrarietatem, repugnantiam, vel perplexitatem. Fusar. *de substitut quæst.* 241. *num.* 43. *& q.* 320 *num.* 56. Vincent. Carot. *sing.* 297. etiam impropriando verba *l. Titius. §.* 1. *ff. de legat.* 1. Peregr. *de fideicommiss. art.* 7. *n.* 18. Fusar. *de substit q.* 650. *n.* 7. nisi recedatur à forma à contrahentibus data, quia tunc potius nullitatis inductio, quàm recessus à forma toleratur. Vinc. Carot. *d sing.* 197. Item interpretatio illa sumenda est, quæ indicat validitatem actus, vt dixi *suprà Axioma.* 12. *n.* 17.

5 Interpretatio facienda est secundùm mentem disponentis, si de mente apparere potest, quia mens obtinere primum gradum, & attenditur verisimilitudo, ita Calderin. *cons.* 327. *vers. de testamento,* aliàs *cons.* 8. *de deuat.* Angel. *cons.* 261. *num.* 4. Abb. *cons.* 78. *Circa primum, in princip. lib.* 2. Bald. *consil.* 305. *Verba principis, in princip. lib.* 1. *& cons.* 218. *Petita venia, circa princip. lib.* 3. Si verò de mente non constat, attenditur verisimilitudo, & iste est secundus gradus succedens menti, Alexand. *cons.* 179. *Viso, num.* 13. *vers. ex quibus, lib.* 5. Cranet. *cons.* 363. *num.* 26. *& seq.* quos refert Card. Tusch. *d. tom.* 4. *litt. I, conclus.* 330. *num.* 10. Cessante verisimilitudine, & cessantibus coniecturis, recurrimus ad meram significationem verborum, & si apparet, ea est tenenda, *l. non aliter, ff. de legat.* 3. *l.* 3. *§. toties, ff. de damno infecto,* Angel. *consil.* 262. *col. pen. in princip.* Alexand. *d. consil.* 179. *num.* 11. Card. Tusch. *d. concl.* 330. *num.* 46. Anton. Monach. *Florent. decis.* 16. *num.* 11.

6 Interpretatio facienda est secundùm subiectam materiam, Socin. *cons.* 1. *num.* 120. *vol.* 1. Beroi. *cons.* 66. *n* 14. *& cons.* 105. *n.* 24. *vol.* 1. Alexand. *cons.* 26. *num.* 6. *vol.* 5. Nati. *cons.* 476. *num.* 3. Roland. *cons.* 38. *à n.* 9. *vol.* 4. Becc. *cons.* 101. *n.* 40. *vol.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 5. *quæst.* 1. *num.* 4. quos refert Octau. Glorit. *resp.* 6. *num.* 8.

AXIOMA CXXXI.

Iudex.

1 *Fatuus est Iudex, qui vltra petita iudicat.*
2 *Iudex debet iudicare secundùm allegata, & probata, non autem secundùm propriam conscientiam, limita pluribus modis, vt num.* 3.
4 *Iura semper pro Iudice præsumunt.*

Iudex fatuus reputatur, qui vltra petita iudicat, 1 *l. vlt. C. de fideicom. libert. l. vt fundus, ff. communi diuid.* Castrens. *cons.* 291. *Visis, in princ. vers. & circa primam. lib.* 1. Alex. *cons.* 163. *Viso processu, num.* 5. *&* 8. *lib.* 2. Card. Tusch. *tom.* 4. *litt. I, concl.* 398. *n.* 14. Azeued. *l.* 10. *n.* 115. *cum seqq. tit.* 17. *lib.* 4. *noua Recop.* Valasch. *cons.* 145. *à n.* 8. D. Barbos. *in l. si cùm dotem, in princip. n.* 44. *ff. soluto matrim.* Ordin. Regia. Lusit. *lib.* 3. *tit.* 65. *in princ. & tit.* 66. *§.* 1.

Iudex debet iudicare secundùm allgegata, & 2 probata, non autem secundùm propriam conscientiam, *l. illicitas, §. veritas,* vbi Bart. & Doctores *ff de offic. præsid. cap. pastoralis, §. quia verò, de offic. deleg.* D. Th. 2. 2. *q.* 67. *art.* 2. Ordin. Regia. Lusit. *lib.* 3 *tit.* 63. *in princip. & tit.* 66. *in princip.* Abb. *cap. pastoralis, §. quia verò, n.* 8. *de offic. deleg.* Federic. de Senis *cons.* 21. *Nunquid, num.* 2. *in princ.* Ioan. de Imola *cons.* 83. *In casu, in princ.* Rimin. iun. *cons.* 666. *n.* 47. Azor. *Instit. moral. p.* 3 *lib.* 2. *cap.* 2. *q.* 11. *in fine,* Couarr. *var. lib.* 1. *cap.* 1. Natt. *cons.* 276. *num.* 3. *vol.* 1. Pinel. *in l.* 2. *C. de rescind. vend part.* 3. *cap.* 3. *num.* 32. Petr. Magdalen. *de num. testium in testam. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 18. *cum seqq.* Tusch. *lit. I, sing.* 60. Hippol. *sing.* 266. Bern. *reg.* 377. Ioan. Gatc. *reg.* 254. Matien. *in dialog. relator. p.* 3. *c.* 42. Martin. del Rio *in repet. transigere, C. de transact. p.* 3. *num.* 139. *cum sequentibus.* Petr. Martin. *in cap. afferte, de præsumpt. in verb. date infantem, n.* 20. *cum seqq.* Flamin. Chartar. *de execut sentent. cap. bannito, in cap. vlt. à num.* 365. Clar. *lib.* 5. *§. fin. quæst.* 66. *num.* 2. *& quæst.* 8. *num.* 5. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 2. Anton. Corduba *in quæst. Theolog. lib.* 1. *q.* 37. Osasch. *decis.* 1. *n.* 39. Viui. *Neapol. decis.* 178. Tiber. Decian. *in tract. crimin. lib.* 2. *cap.* 14. Menoch. *cons.* 92. *num.* 80. *cum seqq. & cons.* 786. *num. vlt.* Mascard. *de prob. concl.* 948 Caualcan. *decis.* 26. *num.* 5. *part.* 1. *& decis.* 19. *num.* 61. *& decis.* 23. *num.* 10. *p.* 3. Cened. *ad decretal. collect.* 101. *num.* 11. Vgolin. *de officio Episcopi, cap.* 26. *num.* 3. Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. Iudex, n.* 7. Farinac. *in praxi crimin. p...quæst.* 21. *n.* 163. *cum seqq.* Card. Tusch. *tom.* 4. *litt. I, concl.* 398. *per totam,* Ludou. Miranda. *de ordine iudic. quæst.* 28. *art.* 3. Sayr. *in Claui Regia, lic.* 12. *cap.* 8. *num.* 6. *cum seqq.* Mari. Antonin. *variat. resolut. lib.* 1. *resolut.* 73. *num.* 7. Leon. Less. *de iustit. lib.* 2. *cap.* 29. *dub.* 10. *num.* 84. Octau. Glorit. *resp.* 10. *num.* 71. Camill. Borrell. *in sum. decis. part.* 1. *tit.* 42. *de iudic. num.* 68. Triuisan. *decis.* 10. *num* 28. *& decis.* 23. *num.* 9. *lib.* 2. Sigismund. Scacc. *de re iudic. gloss.* 14. *quæst.* 8. *num.* 4. *& per tot. quæst.* 30. Ioan. Maria Nouar. *super. pragm. Regni Neapol. ran. collect.* 210. *num.* 9. Aloys. Ricc. *in collect. decis.* 727. *&* 1129. Greg. XV. *decis.* 224. *num* 5. *&* 6. Sebast. Guazzin. *de defens.*

defens.reorum, defens. 30. cap. 19. à num. 1. Mari Giurba decis. 99. n. 11. Ludou. de Torres in 2. 2. D. Thoma, de Iustit. disp. 48 dub. 1. n. 4. & 5. Vincent. Carot. sing. 312. vbi ait quòd ille, qui potest, vel debet iudicare secundùm conscientiam, tenetur conscientiam publicam, & legibus munitam, non propriam sequi.

3 Limita multis modis. Primò, quando conscientia est informata à notorio. Secundò, in Iudice, qui est supra leges. Tertiò, in criminalibus, vbi de pœna corporali agitur. Quartò, in iurisdictione voluntaria. Quintò, in Iudice, qui potest pronuntiare in scriptis, & sine scriptis, refert Corrad. in breuiario, fol. 186. num. 18. Sextò, quando nihil est apparenter probatum, Bald. cons. 265. Creditor, circa fin. n. 5. lib. 1. Septimò, in arbitrariis Iudiciis Bald. consil. 310. Aut mulier, n. 2. lib. 1. Octauò, in arbitrio & arbitratore simul, Lap. alleg. 78. n. 9. vers. quartò. Nonò, in causa taxationis interesse, quia si non est probatum in quantitate, potest in conscientia Iudex secundùm æquitatem illud taxare, & arbitrari. Bald. cons. 270. Ad euidentiam, num. 11. lib. 1. Decimò. quando probatum est hinc inde æqualiter, Card. Tusch. d. litt. I, conclus. 294. post num. 15. Denique in Principe ipso. Menoch. de arbitr. lib. 1. cap. 8. num. 21. Gutier. canon. lib. 2. cap. 29. n. 17. Morla in emporio iuris, part. 1. tit. 2. de iurisd. omn. ind. c. q. 1. n. 29. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 21. cap. 3. n. 32. Ioan. Maria Nouarr. d. loco num. 9. vers. & sic etiam quando est iudex supra legem. Aloys. Ricc. collect. 717. vers. nunc limita primò, & collect. 1129. vers. limita tertiò. Sigism. Scacc. d. quæst. 8. num. 54. cum seqq. P. Torres d. disput. 48. dub. 4. num. 7. & 8.

4 Pro Iudice iura semper præsumuntur, l. 1. in fine, ff. de officio Præsid. l. 2. §. Publicanus, ff. de vi bonor. rapt. l. nimis, C. de acquir. possess. cap. in præsentia, de renunciat. Marant de ordine iudic. 2. p. 6. in prin. tit. 9. num. 21. Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 8. §. 12. vers. ex quibus primò, Menoch. cons. 100. num. 1. cum seq. & de præsumpt. lib. 2. præs. 67. latè Card. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 621. per totum, Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 120. num. 11. vbi intelligit, etiamsi à sententia si appellatum Seraphin. de priuileg. iuram. priuil. 132. num. 10. cum seqq. Mieres de maioratu p. 4. q. 1. limit. 1. num. 16. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. c. 698. num. 21. Giurba in consuet. Messanen. p. 1. cap. 14. gloss. 7. num. 2. Ille enim præsumitur pronunciasse secundùm quod lex disponit, & prout de iure tenebatur pronunciare, l. miles, §. decem, ff. de re iudic. Alexand. cons. 36. in 1. dub. vol. 5. Crauet. cons. 188. n. 8. vol. 1. Octau. Glorit. resp. 9. n. 13. Alciat. de præsumpt. reg. 5. præs. 32. Bald. in l. fundum, §. in vendicatione, ff. de pign. Cæpol. cons. 17. vol. 5. Card. Tusch. d. concl. 621. n. 4.

AXIOMA CXXXIII.

Iudicium.

1 Iudicium vbi cœptum est, ibi finiri debet; limitando pluribus modis, vt n. 1.
3 Iudiciis quasi contrahitur.
4 In iudiciis debet seruari æqualitas.
5 Iudicium semel extinctum amplius reuiuiscere non potest.
6 Iudicium idem est de toto quoad totum, & de parte quoad partem.

1 IVDICIVM vbi cœptum est, ibi finiri debet, l. ibi cœptum, ff. de iudic. gloss. in cap. proposuisti, de foro compet. Federic. de Senis cons. 97. Quoniam, num. 1. Anton. Gabr. commun. lib. 2. tit. de iudic. concl. 1. Afflict. decis. 354. n. 3. & 4. vbi intelligit, si opponatur de pendentia litis, Surd. cons. 57. n. 2. & cons. 222. num. 11. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 4. litt. I, concl. 487. per totam, Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. lis, num. 35. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Eccles. decis. 596. n. 3. in 1. edit. aliàs resol. 515. n. 3. in 2. edit. Hieron. Fernandez de Ottero in interpret. cap. gratum, de offic. deleg. num. 18. Giurba decis. 25. num. 1. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 906. num. 5. Ioan. Maria Nouar. in praxi elect. & variat. fori, quæst. 6. num. 1. sect. 2. pag. 144. & quæst. 20. n. 9. & sect. 1. quæst. 8. n. 30. pag. 30. Et procedit tam in principali negotio, quàm in alio, etiam ab eodem originem trahente. Polyd. Rip. obseru. 140. n. 2. & 3. Fachin. controuers. lib. 11. cap. 78. & tam ad cognoscendum, quam ad exequendum. Mari. Giurba d. decis. 23. n. 2.

2 Limita multis modis. Primo in contumacem. Secundò, vbi prius Iudex esset negligens. Tertiò si non potest consequi implementum Iustitiæ coram primo. Quartò, si superueniat vrgens necessitas. Quintò, si ex priuilegio possit declinare. Sexto, in delegantis cum clausula, si non omnes, &c. Septimò, in crimine hæresis. Octauò, si actum esset coram arbitro, quia poterit agi coram ordinario soluta pœna. Quos omnes refert Felin. in cap. ex tenore, n. 15. cum seqq. de rescript. & aliquos apud Ias. in l. nullo, num. 6. cum seqq. C. de iudic. Nonò, in iudicio executiuo; Anch. consil. 363. Si aduertatur, n. 4. Ias. consil. 9. lib. 1. Castrens. cons. 87. num. 3. lib. 1. Decimò, si primum iudicium esset nullum, & tale per quod non possit procedi ad diffinitiuam, Fulgos. cons. 219. Visis, num. 2. Vndecimò, si per appellationem, recusationem, vel superioris reuocationem aliud fieri contingat, Federic. de Senis d. cons. 97. num 5. vers. notandum, refert Card. Tusch. d. conclus. 487. num. 18. cum multis sequentibus. Duodecimò, quando iudicium non est voluntate, sed ex necessitate cœptum est. Bernard. reg. 281. Anton. Gabr. commun. opin. tit. de iudic. concl. 1. n. 23. Stephan. Gratian. d. tom. 5. cap. 909. n. 19. Denique limitatur in miserabilibus personis, quæ omisso iudice, coram quo cœptum est iudicium, ad Principis forum conuolare possunt. Bellug. in specul. Princip. rub. 25. num. 2. vers. sed pone. Vrsill. ad Afflict. decis. 157. num. 2. Thesaur. decis. 177. n. 6. Vincent. de Franch. decis. 100. in fin. Cancer. var. resolut. part. 1. cap. 1. de iurisdict. omn. iudic. num. 26. Castill. controu. lib. 5. cap. 15. num. 14. cum seqq. etiam cum persona miserabili non miserabilis connexa sit. Ioan. Maria Nouar. in praxi elect. & variat. fori, quæst. 6. n. 3. vers. declara.

3 IVDICIIS quasi contrahitur, l. 3. §. idem scribit, ff. de pecul. l. 2. ff. de prætor. stipul. Ceuall. communium contra communes, tom. 4. quæst. 89. num. 887. Bellet. disquisit. clericul. part. 1. tit. de fauore cleric. reali. §. 1. num. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. gloss. 6. num. 171. Ioan. Maria Nouar. in praxi elect. & variat. fori, quæst. 20. num. 8. sect. 2. pag. 183.

4 In iudiciis debet seruari æqualitas. Vide suprà verb. æqualitas, Axiom. 16. n. 1.

5 IVDICIVM semel extinctum ampliùs reuiuiscere non potest, l. qui rem, §. arcum, ff. de solut. l. cius qui, §. fin. ff. de iure fisci, Tiraq. in l. si vnquam; verb. susceperit liberos, num. 19. C. de reuoc. donat. Surd. decis. 51. num. 5. quos refert Octau. Glorit. resp. 8. num. 34.

6 IVDICIVM idem est de toto quoad totum,

& de parte quoad partem, *l. quæ de tota, ff. de rei vendic. l. a Titio, ff. de verb. oblig. l. iurisgentium, §. adeò ff. de pactis, cap. pastoralis, §. 1. & ibi gl. in verb. citationis, de offic. deleg.* cum aliis, de quibus Euerard. *in topicis legalib. loco* 80. Intellige, nisi detur diuersa ratio, Flamin. Parif. *de resignat. benefic. lib. 6. quæst. 2. num.* 111. Monet. *de distribut. quotid. part. 2. quæst. 14. num.* 32. Vincent. Fusar. *de substit. q.* 308. *n.* 63. Steph. Grat. *discept. forens. tom. 4. c. 676. n. 16. & c. 792. n. 4. & c. 796. n. 14.*

AXIOMA CXXXIII.

Iura.

1. *Iura iuribus expedit concordari.*
2. *Promptiora sunt iura ad liberandum.*
3. *Iura potiùs se adaptant ad ea, quæ frequenter, quàm ad ea, quæ rarò eueniunt.*

1 IVRA iuribus expedit concordari, *l. sed & posteriores, ff. de legib. l. non est nouum. ff. eod. tit. l. præcipimus, in fine, C. de appellat. l. vnic. C. de inoffic. dotib. cap. cùm expediat, de elect. lib. 6.* Mantu. *lib. 3. Dial.* 59. *à princ. & dial.* 71. D. Barbos. *in l. 1. ff. soluto matrim. p. 1. num. 7. &* 8. Num correctio iurium est vitanda, vt dixi *suprà verb. Correctio, Axiom.* 60.

2 IVRA promptiora sunt ad liberandum, *l. fauorabiliores. ff. de reg. iuris, l. absentem, ff. de pœnis*, Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. n.* 61.

3 IVRA potiùs se adaptant ad ea, quæ frequentet, quàm ad ea, quæ rarò eueniunt. *l. nam ad ea, ff. de legib. l. iura, C. de postul.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 14. Menoch. *remed. 2. adipisc. possess. n.* 111. vbi de intellectu huius Axiomatis.

AXIOMA CXXXIV.

Iuramentum.

1. *Iuramentum regulatur secundùm naturam actus, cui adijcitur.*
2. *Iuramentum non auget obligationem, sed ei intra suos limites manenti addit religionis vinculum.*
3. *Iuramentum non comprehendit casum necessitatis.*
4. *Iuramentum in genere præstitum non extenditur vltra intentionem iurantis.*
5. *Iuramentum debet impleri in forma specifica.*
6. *Iuramentum vinculum iniquitatis esse non debet.*

1 IVRAMENTVM regulatur secundùm naturam actus, cui adijcitur, *l. vlt. C. de non. num. pec. l. sed etsi possessori. §. item si iurauero*, vbi Ias. *notab. 9. ff. de iureiur. l. fin. ff. qui satisd. cog. c. quemadmodum*, vbi Abb. *not. 7. de iureiur.* exornant Dec. *cons. 240. & cons. 351. num.* 8. Petr. de Anchar. *cons. 76. n.* 4. Roland. à Valle *cons. 8. à num. 42. lib.* 1. vbi intelligit, si deficiat consensus, Couarr. *in cap. quamuis pactum, de pactis, lib. 6. part. 1. § 4. num. 1. & in rubr. de testament. part. 2. num. 9. & var. lib. 3. cap. 17. num.* 5. Costa *in l. si ex cautione, fallent. 9. pag. mihi* 108. *cum seqq.* Thom de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 154 Tiraq. *in præfat. l. si vnquam, num. 165. C. de reuocand. donat. & de iure constit. part. 3. limit. 7. num.* 35 Cacheran. *decis. 49. n.* 9. Burg. de Pace *consil. 14. num.* 21. Mench. *de success. creat. §. 9. a n.* 19. Lara *in l. si quis à liberis. §. parens num.* 85. *ff. de liber. agnosc.* Molin. *de primogen. lib. 4. cap. 2. n.* 56. Anton. Gom. *l. 22. Tauri, num. 10. col. antepen.* Bellacon. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 1. de rebus creditis, num. 72. pag.* 438. Anton. Gabr. *tom. 3. lib. 2. tit. de iureiur. conclus.* 10. Menoch. *consil. 24. num.* 7. Pichard. *in disp. de mora, num. 76. & ad princip. Instit. de adempt. legat. num.* 10. Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transaction. n.* 281. 651. & 710. Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 37. num. 2. & in repet. auth. Sacramenta puberum, num. 26. C. si aduersus vendit.* Flamin. Parif. *de resignat. benefic. lib. 1. q. 8. num. 14. & lib. 13. quæst. 1. num. 21. & q. 5. n. 17. cum seqq.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Iuramentum* 19. Morl. *in emporio Iuris, part. 1. tit. 5. q. 1. num. 51. vers. qua de causa*, Valasc. *cons. 5. n.* 19. Cald. Pereira *de potestate elig. cap. 2. n. 35. & in resp. pro Duce Pastrano, vers. qua sententia*, Ceuall. *commun. cum contra commun. tom. 4. q. 900. n.* 7. Soar *de Relig. tract. de Iuramento, cap. 32. num. 2. cum seq.* Molin. *de instit. tract. 2. disp. 151. vers. ad quartum dicendum*, Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 32. num.* 89. Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit. 60. num.* 302. Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 4. lit. I, concl.* 506. *per totam* Vincent. Carot. *sing.* 113. Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 4. c.* 799. *n.* 3. Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q. 27. n. 4. & q. 97. n.* 5. Didac de Britto *ad cap. petuit, §. 4. de locato, n. 2. pag.* 387.

2 IVRAMENTVM non auget obligationem, sed ei intra suos limites manenti addit religionis vinculum, Oldrad. *cons. 294. in fine, vers. non obstat iuramentum, & cons. 328. Cùm mulier, n. 2. vers. vnde, & cons. 178. Licèt quantum*, Roman. *cons. 269. Non est dubium*, Alexand. *cons. 37. Viso, col. 3. lib.* 2. quos refert Card. Tusch. *d. tom. 4. lit. I, concl.* 507. vbi *conclus.* 108. subdit, quòd iuramentum non comprehendit casum necessitatis, *& concl.* 522. quòd iuramentum in genere præstitum non extenditur vltra intentionem iurantis. 3 4

5 IVRAMENTVM debet impleri in forma specifica, *cap. ad nostram, il. 1. de iureiur.* Ias. *in l. cum qui, §. 1. ff. de iureiur.* Alexand. *cons. 91. Visis actis, lib.* 2. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 165. Bertazol. *in repet. l. quis maior, C. de transaction. num.* 723. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resol. 255. n. 3. in 2. edit.* Cardin. Tusch. *d. tom. 4. lit. I, conclus.* 517. *per totam.* Vincent. Fusar. *de substit. q. 674. n.* 8. Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q. 97. n.* 1.

6 IVRAMENTVM vinculum iniquitatis esse non debet, *cap. cùm contingat, de iureiur.* & restringitur ad licita & honesta *cap. 1. eod. tit.* Card Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 7. tit. 16. num.* 19. Mari. Giurba *ad consuet. Messan. cap. 2. gloss. 7. n...* Non est seruandum quod contra bonos mores præstitum est, *cap. non est obligatorium, de reg. iuris in* 6. Steph. Grat. *discept. forens. tom. 4. cap. 692. num.* 16. Nec nutritiuum peccati, Grammat. *decis. 12. num. 12. cum seqq.* Caualcan. *de tutor. n.* 168. Mari. Antonin. *lib. 2. var. res. 24. n.* 18. nec illud quod est contra ius publicum. Fusar. *de substit. q. 308. n.* 26. nec quod redundat in tertij præiudicium. Mancin. *de iuram. p. 4. effectu* 110. Seraphin. *de priuil. iuram. priuil. 151. num.* 3. Card. Mantic *de tacit. & ambig. conuent. lib. 12. tit. 33. n. 44. lib. 13. tit. 37. num.* 8.

AXIOMA CXXXV,

Ius.

1. *Ius quæſitum fortius eſt, quàm ius quærendum.*
2. *Ius quærendum faciliùs impeditur, quàm quòd tollatur ius iam quæſitum.*
3. *Iuris executio nec metum, nec iniuriam infert.*
4. *Fruſtrà precibus impetratur, quod à iure communi conceditur.*
5. *Iuri dantis confirmato, confirmatur ius accipientis.*
6. *Iure dantis reſoluto, reſoluitur & ius accipientis.*
7. *Vna, eadémque res diuerſo Iure cenſerì non debet.*
8. *Iniuriam nemini facit, qui vtitur iure ſuo.*
9. *Iure eius vti debet, qui in ius ſuccedit alterius.*
10. *Iure quod expreſſè ſancitum non reperitur, non eſt ſuperſtitioſis inuentionibus præſumendum.*
11. *Ius metimur ex perſona Actoris, non ex perſona Rei.*
12. *Ius ſuum cedens, vel renuntians, non habet ampliùs regreſſum ad illud.*
13. *Iuri ſuo quilibet renuntiare poteſt. Intellige, vt num.14.*
15. *Iuris plus nemo in alium transferre poteſt, quàm in ſe habeat.*

1 IVS quæſitum fortius eſt, quàm ius quærendum, *l. ſi ita ſcriptum*, § 1. *l. ſi ita ſcripſiſſet*, *ff. de legat.* 2. Brunor à Sole *in locis communib. verb. Ius, n.* 21. Ioan. Maria Nouar. *quæſt forenſ. lib.* 2. *q.* 2. *n.* 2. & ideo difficiliùs amittitur, Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 6. *q.* 67. *n.* 3. & remittitur, *l. fin. C. de acquiren. poſſeſſ. l. qui autem, in princ. ff. quæ in fraudem cred.* Surd. *conſil.* 351. *n.* 38. vel ab inuito aufertur, *l. fin. ff. de pactis*, *l. id quod noſtrum*, *ff. de regulis iuris*, Thom. de Thomaſſet *in floribus legum*, *reg.* 239. Carol. de Graſſis *de except. except.* 32. *n.* 20. Ioan. Maria Nouar. *d. lib.* 1. *q.* 114. *n.* 8. & *q.* 20. *n.* 1. & *q.* 100. *n.* 2. Faciliùs enim impeditur ius
2 quærendum, quàm quòd tollatur ius iam quæſitum Alexand. *conſ.* 196. *Viſis, n.* 5. *lib.* 7. quem refert Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 3. *litt. F, concluſ.* 12. *n.* 7. Surd. *conſil.* 275. *n.* 40. & *conſil.* 519. *n.* 3. & *conſil.* 552. *n.* 9. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 5. *cap.* 957. *n.* 12. & 13. Et ius quærendum faciliùs remittitur quàm quæſitum, *l. fin. C. de acquir poſſeſſ.* gloſſ. & Doctores *in l. ſeruus*, *ff. de pact.* Surd. *conſ.* 351. *n.* 38.

3 IVRIS executio nec metum, nec iniuriam infert, *l. nullus videtur*, vbi Dec. & Cagnol. *ff. de regulis iuris*, Surd. *deciſ.* 21. *n.* 14. *cum ſeqq.* Anton. Gom. *Luſitan. deciſ.* 35. *n.* 1.

4 A IVRE communi conceſſum fruſtra precibus impetratur, *l.* 1. *ff. ad municip. l. Imperatores. ff. de priuil. credit. l.* 2. *C. de theſaur. lib.* 10. Surd. *deciſ.* 173. *n.* 18. & *conſ.* 216. *n.* 23. & *conſ.* 298. *n.* 26. Eſcob. *de ratiocin. cap.* 6. *n.* 19. *in fine.* Ioſeph. Vela *diſſert. forenſ. diſſert.* 1. *n.* 28. & *diſſert.* 17. *n.* 6.

5 IVRE dantis confirmato, confirmatur ius accipientis, *l. cùm vir*, *ff. de vſucap. l. rem alienam*, *ff. de pignorat. actione.* Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 2. *n.* 35. *in fine.*

6 IVRE dantis reſoluto, reſoluitur & ius accipientis, *l. ex vectigali* 31. *ff. de pignorib. l. ſi ex duobus*, §. 1. *ff. de in diem adiect. cap. nuper, de donat. inter virum & vxor deciſ. Pedem.* 156. *n* 12. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 3. *n.* 8. *in fine*, Bertazol. *de clauſul. inſtrument. clauſ.* 15. *gloſſ.* 2. *num.* 16. D. Barboſ. *in l. quia tale*, *num.* 86. *ad fin. ff. ſoluto matrimon.* Mari. Antonin. *var. reſol. lib.* 2. *reſol. fin. caſu fin.* Cardin. Tuſch. *pract. concl. tom.* 6. *lit. R, concl.* 272. vbi intelligit in iis, quæ habent dependentiam ſucceſſiuam, non in iis, quæ in ipſo inſtanti radicantur, & perfectionem habent in ſe.

7 IVRE diuerſo vna, eadémque res cenſeri non debet, *l. cum qui ædes*, *ff. de vſucap. cap. cognouimus* 12. *quæſt.* 2. *cap. quia circa* 22. *de priuileg. cap. cùm in tua* 30. *de decim.* Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloſſ.* 18. *n.* 23. & §. 8. *gloſſ.* 5. *num.* 14. *fin.* & *de nobilit. cap.* 28. *num.* 11. *cum ſeqq.* Mexi. *in tract. taxa panis*, *concluſ.* 2. *n.* 63. Surd. *de aliment. tit.* 2. *quæſt.* 15. *num.* 150. & *ſeqq.* & *conſ.* 152. *n.* 39. Vgolin. *de officio & poteſt. Epiſcopi*, *cap.* 20. §. 10. *num.* 2. Cardin. Tuſch. *tom.* 3. *lit. E, concluſ.* 54. Ceuall. *commun. contra commun. tom.* 4. *q.* 899. *num.* 36. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar.* §. 6. *proœm. n.* 64. 69. & *ſeq.* & *gloſſ.* 43. *n.* 160. Ludou. Rodolphin. *var. quæſt. lib.* 2. *quæſt.* 42. *num.* 48. Narbon. *de appellat à Vicario ad Epiſcopum*, *p.* 2. *num.* 81. Anton. Monach. *Lucen. deciſ.* 11. *num.* 23. & *deciſ.* 67. *num.* 9. & *Florent. deciſ.* 18. *num.* 12. vbi ſecus ait reſpectu diuerſorum, Rot. *deciſ.* 669. *num.* 3. apud Farinac. *p.* 1. *recent.* Sanctarel. *var. reſolut. part.* 1. *quæſt.* 26. *num.* 15. Vincent. Carot. *in tract. de patre filiam ſimpliciter dotante*, *quæſt.* 5. *verſ. etſi dicatur*, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 5. *cap.* 940. *num.* 8. & 25. Reinoſo *obſeru.* 54. *n.* 7. vbi dicit quòd eadem res diuerſimode cenſeri poteſt, vbi concurrunt plures intelligendi formæ. Ioan. Maria Nouar. *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 13. *num.* 6. Caſtill. *controuerſ. lib.* 5. *part.* 2. *cap.* 97. *num.* 29. & *ſeq.* & *cap.* 10. *num.* 15. Limita vt dicebamus, reſpectu diuerſorum, quia tunc diuerſo iure cenſeri debet, Tiraq. *d. cap.* 28. *num.* 13. Gonzal. *d.* §. 6. *num.* 69. & 60. Menoch. *remed.* 1. *recuper. n.* 36. Mari. Giurba *in conſuet. Meſſan. cap.* 9. *gloſſ.* 10. *n.* 5. & *ſeq.* Vincent. Foſat. *de ſubſtit. quæſt.* 197. *num.* 24. *cum ſeqq.* & *n.* 28. Ioan. Anton. Mangil. *de imputat. quæſt.* 37. *num.* 19. Vincent. Carot. *cit. loco*, *verſ. ſecundò reſpondetur*, *qui*, *in verſ. nam primò limitat*, *etiam rationabili cauſa exiſtente*, per quam vna & eadem res diuerſo iure cenſeri poteſt ex accidenti contingente ex præſumpta legis mente, ſimiliue modo; & in verſ. tertio, limitat etiam & intelligit vt vna res diuerſo iure cenſeri non debeat corporali conſideratione, ſecus intellectuali.

8 IVRE ſuo qui vtitur, nemini facit iniuriam, *l. iniuriarum*, §. 1. *ff. de iniur. l.* 3. §. *is tamen*, *ff. de libero homine exhib. l. qui iniuriarum*, §. *is qui*, *ff. de iureiur. l. iureiurando*, *l. quod Reip. l. iniuriam*, *ff. de iniur. l. fluminum*, §. *vlt. ff. de damno infecto*, *l. Proculus*, *ff. eod. tit. l. ſi donaturus*, §. *ſi quis indebitam*, *C. de condict. ob cauſam*, *l. ſi meo*, *ff. de aqua pluuia arc. c. cùm Eccl.* 21. *verſ. quia*, *de elect.* Cagnol. *in l. nemo damnum*, *num.* 2. *ff. de regulis iuris*, Nauar. *conſ.* 32. *num.* 4. *ſub tit. de præbend. in antiq.* Thom. de Thomaſſ. *in floribus legum*, *reg.* 251. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 29. Maſcard. *de probation. concl.* 1051. *num.* 31. Surd. *conſ.* 374. *n.* 17. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 13. *quæſt.* 1. *num.* 164. Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 105. *n.* 130. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 75. Mari. Antonin. *var. reſolut. lib.* 3. *reſol.* 12. *n.* 2. Cardin. Tuſch. *pract. concl. tom* 4. *lit. I. concl.* 162. *per totam.* Vnde iuris executio iniuriam non continet, *l. iniuriarum actio* §. *is qui inter*, *ff. de iniur.* Roman. *conſ.* 387. *In terminis*, *in princip.*

9 IVRE eius vti debet, qui in ius ſuccedit alterius, *l. ſi aquæductus*, *ff. de contrah. empt. cap. is qui in* ius,

ius, de regul. iuris, *lib.6.* Rebuff. *in tra. nominat. q.8. num.12. cum seqq.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.5. collect.* 1784. Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloss.15. §.1. n.79.* Monet. *in tract. de decimis*, *cap.8. q.4. n.50.*

10 IVRE quod expressè sancitum non reperitur, non est superstitiosis inuentionibus præsumendum, *l. si verò*, *§. de viro*, *ff. soluto matrim. cap. consuluisti 2. quæst.5.* Surd. *de aliment. tit.1. quæst.44. n.2. & decis.87. & decis.255. num.2. & cons.158. num.13. & cons. 308. num.3.*

11 IVS metimur ex persona actoris, non ex persona rei, Surd. *de aliment. tit.7. quæst. 4. n.9. & cons.150. num.89.* Card. Tusch. *tom.1. lit. A, concl. 17. num.13.* vbi *num.14.* subdit, procedere etiam respectu qualitatis, quæ fundat intentionem ag[illegible]is, quia si non est probata, reus absoluitur. Vide *suprà Axiom.10. num.3.*

12 IVS suum cedens, vel renuntians non habet amplius regressum ad illud, *l. quæritur, §. si vendita, ff. de adilit. edi. l.0. § si maritus, §. si negauerit, ff. de adulter. l.1. §. qui semel, ff. de success. edicto*, Dec. *cons.389. Visa ionga, n.10.* Roman. *cons.369. Circa primum, n.16.* Afflict. *decis.210. num. 19.* Ias. *consil. 133 in princip. lib.4.* Crauet. *cons.74. n.4. & cons.166. n.6. & con. 191. num. 3.* Vbi ait, quòd tali agenti ea iure, quod cessit, potest excipi, Amice iura tua cessisti alteri, tibi non competit actio Roland. a Valle *cons.95. num.13. lib.1. & cons.57. n.12. cum seqq. lib. 3.* vbi dicit, quòd procedit Axioma, siue renunciet expressè, siue tacitè. Ambrosin. *Perus. decis.3. num.6.* Limita tamen in eo, qui cessit, vel renunciauit iuri suo ex causa certa, vel sub conditione, quia causa non impleta, vel conditione non purificata, reuertitur ad iura sua, vt per Crauet. *cons.127. n.13.*

13 IVRI suo quilibet renunciare potest, *l. si quis in conscribendo, C. de Episcop. & cleric. l. pen. C. de pactis, cap. tua 39. vers. nisi, de testib. cap. ad Apostolicam, de Regularib. c. si de tertia, de priuil.* Tiraq. *de iure primog. quæst.24. n.4. cum seqq.* Socin. *reg.7.* Vital. de Camban. *in tract. clausul pag.203. n. 5.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.58.* D. Barbos. *in l. diu. §. eleganter, n.11. cum seqq. ff. soluto matrim.* Morla *in emporio iuris ciuilis, tit.10. de locato, quæst. 2. n.12.* Axori. *Instit. moral. p.1. lib.5. cap.22. quæst.50.* Card. Tusch. *tom. 6. lit. R, concl. 170. cum seq.* Ioan. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.2. cap.7. n.49.* Hieron Fernandez de Otero *in interpr. cap.1. de ordine cognit. num.27.* Soar. *de legib. lib.8. cap.33. per totum.* Card. Tusch. *tom.6. lit. R, concl.170.* Octau. Glorit. *resp.1. p.3. n.42.*

14 Intellige procedere in iis, quæ singulorum priuatam respiciunt vtilitatem, non ita si publicam offendat renuntiatio, iuxta text. *in l. ius publicum, ff. de pactis, & in l.1. §. sed quia veremur. C. de iureiur. propter cal. & in cap. si diligenti, de foro comp.* Fortun. *in l.1. §. huius studij, à n.9. ff. de iustit. & iure*, Couar. *in cap. quamuis pactum, p.2. §.1. num.5. & 6.* Gutier *de iuram. confirm. p.1. cap.1. à num.2. & cap.18. num.50* Alexand. Turam. *de legibus, p.2. cap.6. à num.3.* D. Barbos. *in l.1. p.2. num.63. ff. soluto matrim. & in d. §. eleganter, à n.14. cum seqq.* Soar. *d. lib. 8. cap. 6. à princip.* Nauarr. *in tract. de finib. huius act. num. 29.* Armendar. *in procem. addit. ad recopil. legum Nauarra, num. 23.* Verùm vt clariùs pateat hæc resolutio, sic distinguendum credo: vel enim lex, seu priuilegium respicit vtilitatem alicuius communitatis, aut Ordinis, quia scilicet in fauorem totius communitatis, aut Ordinis totius concessum est, vt in priuilegio fori clericis concesso, ne ad forum sæculare trahantur, vt declarat Pontifex *in d. cap. si diligenti*, inde meritò inferens, singulos clericos tali priuilegio renuntiare non posse; & ratio est manifesta, quia licèt priuatum ius ex singulorum pendeat voluntate, non ita illud, quod respicit totam communitatem, & quia quælibet priuatorum dispositio alteri tertio nocere non potest, *cap. non debet, de regulis iuris, lib 6. cap. quamuis pactum, de pactis, eod. lib.* cum similibus. Huc etiam pertinent exempla, quæ ponit Iureconsult. *in d. §. huius studij.* Aut verò priuilegium conceditur singularibus & priuatis personis, & subdistingue; vel enim principaliter respicit earum fauorem, & secundariò bonum publicum, quatenus scilicet lex, vel Princeps rectè desponendo res priuatorum, intendit etiam communem vtilitatem, quæ resultat ex eo, quod ciuitas, seu Regnum opibus abundet, & ciues habeat locupletes, & in hoc casu procedit hoc Axioma, quòd iis, quæ pro se introducta sunt, (si aliud non obstet,) quilibet renuntiare potest, nec attenditur vtilitas Reip. secundaria, & minus principalis, iuxta *reg. l.1. ibi, prima enim ratio, ff. de auctor. tutor.* & in simili de præiudicio tertij minus principali, notat *gloss. vlt. in d. cap. quamuis pactum*, recepta, ex multis, de quibus Cou. *ibi p.3. §.3. num.7.* & optimis exemplis explicat Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.1. cap.9. num. 31. & 39.* Vel lex, aut priuilegium disponendo de priuatorum bonis, non respicit principaliter eorum priuatum fauorem, sed publicam vtilitatem, quia non tam ciuium vtilitati consulit, quàm publico incommodo, vt contingit in iuramento calumniæ, iuxta *d. §. quia veremur*, & in aliis, in quibus lex principaliter litibus, aut fraudibus obuiare intendit, iuxta reg. text. *in l. properandum, C. de iudic. cap. finem litibus, de dolo & contum. l.1. ff. de vsucap.* Atque ita hanc esse communem Doctorum sententiam post Abb. Felin. & alios *in d. cap. si diligenti*, testatur D. Barbosa *d. §.1. num.64.* quibus adde Cuiac. *ad tit. C. de sponsal.* Card. Tusch. *tom.4. litt. I, conclus. 511. num. 28.* Soar. *de legib. lib.8. cap.6. in princ.*

15 IVRIS plus nemo in alium transferre potest, quàm in se habeat. Vide *infrà Axiom. 160. num.2.*

AXIOMA CXXXVI.

Lex.

1 *Lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda.*
2 *Lex generaliter loquens restringitur, ne quis ad lucrum indebitè admittatur, vel ne quis damnum indebitè patiatur, vel ex ratione particulari.*
3 *Lex generaliter loquens recipit restrictionem de habilitate.*
4 *Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus.*
5 *Lex si voluisset, expressisset.*
6 *Lex id voluisse præsumitur, cùm facilè id exprimere potuisset, neque expressit.*
7 *Lex quod non dicit, non est ab homine præsumendum.*
8 *Verba legis cui non conueniunt, non conuenit eius dispositio.*
9 *Ratione legis cessante, cessat quoque eius dispositio.*
10 *Casus legis vbi est, cessat omnis disputatio.*
11 *Lege quod cauetur, in practica non habetur.*
12 *Lege permittente quod fit, dicitur iustè, & bene fieri.*

13 *Legem*

13 *Legem quarere vbi est ratio naturalis, est infirmitas intellectus.*
14 *Leges nihil frustra faciunt.*
15 *Lex non debet habere vnam syllabam superfluam,*
16 *Superflua omnia reprobata.*
17 *Mens legis magis est attendenda, quàm verba.*
18 *Ratio generalis legis restringitur ex mente legis.*
19 *Lex non est posita verbis, sed rebus.*
20 *Lex quantumcunque dura est seruanda.*
21 *Auxilium legis frustrà inuocat, qui committit in legem.*
22 *Lex non extenditur ad praterita, sed trahitur ad futura.*
23 *Lex non trahitur ad praterita iam decisa.*
24 *Lex antiqui iuris declaratoria trahitur non solùm ad futura, sed etiam ad praterita.*
25 *Superioris legem non potest tollere inferior.*
26 *Leges non solent quem duplici onere grauare.*
27 *Legibus, non exemplis est iudicandum.*
28 *Legum correctio est vitanda.*
29 *Lex mitiùs agit, quàm homo minister legis.*

1 LEx generaliter loquens, generaliter est intelligenda, *l. de pretio. ff. de pub. in rem act. l. in fraudem, ... ff. de testam. mil. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. prast. l. 1. §. quod autem, ff. de aleat. l. fin. in fine,* vbi Ang *C. de dotis promiss. cap. solita §. fin. de maiorit. & obed.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 171.* Barthol. Perett. *in Extrauag. ambitiosa, de rebus Eccles. non alienand. num. 9. pag. 85.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. num. 213.* Surd. *cons. 271. num. 28.* Valasc. *cons. 113. num. 21.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 419. num. 1. & decis. 605. num. 2. in 1. edit. aliàs resol. 529. num. 2. in 2. edit.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 3. resol. 18. num. 3.* Narbona *de appel. à Vicario ad Episcopum part. 1. num. 27.* Sebast. Medices *de reg. iur. reg. 1.* Ioan. Maria Nouar. *quaest. forens. lib. 1. quaest. 7. sect. 1. num. 4.* Fusar. *de substit. quaest. 394. num. 56. & 57.* vbi ampliat, etiamsi sit maior ratio in vno, quàm in 2 alio. Restringitur tamen, ne quis ad lucrum indebitè admittatur, vel ne quis damnum indebitè patiatur, secundùm Armendar. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarra, num. 76.* Item restringitur ex ratione particulari, *l. cùm pater, dulcissimis, ff. de legat. 3. l. si de certo re, C. de transact.* Flamin. Parif. *de resignat. benefic. lib. 9. quaest. 4. num. 19.* Garc Gironda *de priuilegiorum, seu exempt. explicat. num. 276. & 326.* Et recipit restrictionem de habilitate, *l. vt 3 gradatim, §. & si. ff. de muner. & honorib.* cum citatis à Bertazol. *in repet. l. si quis maior. numer. 216. C. de transact.* debet enim lex esse æqua & sancta; *l. nam & Demosthenes, ff. de legib. cap. erit autem lex 4. dist.* Ioann. Anton. Mangil. *de imput. q. 50. num. 17. & 18.* & quæ æqua & sancta non est, nulla est. Menoch. *de praesumpt. lib. 2. praes. 1.* Anton. Sola *ad decreta Sabaudia in proœm. gloss. 2. num. 27.* Turamini *de legib. part. 3. cap. 6. num. 24.* Morla *in emporio iur. tit. de legib. in prælud. à num. 42.*

4 Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus, *l. non distinguemus, ff. de recept. arbitr. l. Prases, ff. de officio Presid. l. 2. §. conuenire, ff. de iudic. l. quos prohibet. ff. de postulando, l. 1. §. generaliter,* vbi gloss. *verb. in infinitum, ff. de legat. prast. l. quamuis, ff. de in ius vocando, l. si seruum, §. non dixit, ff. de acquirend. hered. l. 1. §. quod autem,* & ibi gloss. *verb. simpliciter, ff. de olearor. l. vnic. C. qui pro suo iurisd. l. illam, C. de collationib. cap. Romanorum, 9 dist. cap. consuluisti 2. quaest. 5. cap. soluta, de maior. & obed. cap. quia circa 22. de priuileg. Clem. vlt. de rescript.* exornant Iaf. *in l. non dubium, num. 38. C. de legib.* Gam. *Lusit. decis. 105. num. 2.* Thom. de Thomasset. *floribus legum, reg. 300.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior. num. 354. C. de transact.* Surd. *cons. 51. n. 7. & cons. 182. num. 15. & cons. 301. num. 50. & cons. 308. numer. 3. & cons. 340. num. 2. & decis. 195. num. 4.* Escob. *de ratiocin. cap. 18. num. 42.* Flamin. Parif. *de resignat. benefic. lib. 12. quaest. 5. num. 22.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. litt. D, conclus. 508.* Ioseph. Aldrete *de Religiosa disciplina tuenda, lib. 2. cap. 28. numer. 11.* Narbona *de apellat. à Vicario ad Episcopum part. 1. num. 27.* Monet. *de distribut. quotid. p. 2. quaest. 2. n. 27.* Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 2. num. 10. in fine,* Fr. Anton. à Souza *in relect. de censuris Bulla Cœna, cap. 2. disp. 8. num. 1.* Cæs. Argel. *de contradict. legit. quaest. 20. num. 14.* vbi *num. 24.* declarat, si nullo modo dicat, nec virtualiter, nec realiter, secus si saltem virtualiter, Armendar. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarra, num. 27.* vbi limitat, cùm alia lex distinguit, vel cùm ratio ex illa, vel ex legibus desumpta id facit; nam lex vna indistinctè loquens per aliam distinguitur, & limitatur, *l. sciendum, ff. qui satisd. cog. l. quamuis, ff. de in ius voc. auth. offeratur, C. de litis contest. l. filiusfam. ff. de action. & obligation. l. 1. ad Macedon. l. iuris gentium, §. si paciscar. ff. de pactis, iuncta l. transigere,* & ibi gloss. *magna in fine, C. de transactionib.* Bellet *d. tit. de bonis clericorum, §. 1. num. 20.* Et vna aliam supplet, *l. non est nouum, cum legib. sequentibus, ff. de legib.* Menoch. *cons. 150. numer. 44.* Vincent. de Franch. *decis. 435. num. 14.* Nicol. Intrigl. *decis. 15. num. 36. & 37.*

Lex si voluisset, expressisset, *l. vnic. §. sin autem ad* 5 *deficientium, C. de caduc. tollen. l. si seruus, §. Prætor ait, vers. non dixit. ff. de acquir. hared. cap. ad audientiam 2. de decim. cap. 2. de transact. Prot.* exornant Tiraq. *in l. vnquam, verb. libertis, num. 3. C. de reuocand. donat.* Menoch. *cons. 1. n. 178. & cons. 149. num. 4.* Surd. *decis. 88. num. 4. & decis. 312. num. 22. & cons. 245. num. 45.* Gutier. *practic. lib. 3. quaest. 22. num. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloss. 9. §. 1. num. 33. & gloss. 42. num. 11.* Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. verb. Lex, n. 28.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 8. litt. V, concl. 89. num. 5.* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 1. num. 10.* Lex enim id noluisse præsumitur, cùm facilè id ex- 6 primere potuisset, neque expressit, Menoch *cons. 30. num. 8.* Armendar. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarra, n. 150.* quia quod lex non dicit, non est ab 7 homine præsumendum, *l. dissentientis, C. de repud. cap. illa, ne sede vacand.* Surd. *cons. 219. num. 21.*

LEGIS verba cui non conueniunt, non conuenit 8 eius dispositio, *l. 4. §. toties,* vbi Paul. *ff. de damno infecto, l. quod constitutum, ff. de milit. testam. l. ità autem, in princ.* & ibi Bart. *ff. de administr. tutor. l. hos accusare, §. omnibus, ff. de accusat. l. 1. §. loquitur. ff. de aqua quotid. l. si ancillas omnes, ff. de legat. 1. l. adigere, §. quamuis, ff. de iurepatron. l. 2. C. communia de legat. cap. indemnitatibus, § sed cùm eas, de elect. lib. 6.* Exornant Hippol. *cons. 25. n. 10. & cons. 40. num. 12.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. libertis, num. 2. C. de reuocand. donat.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dispositio 14.* Surd. *decis. 122. n. 13. & cons. 152. num 38. & cons. 174. num. 8. & cons. 179. num. 48.* Gutier. *practicar. lib. 3. quaest. 17. num. 127. & cons. 1. num. 8. & cons. 21. num. 1. cum seqq.* Escob. *de ratiocin. cap. 28. num. 17.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloss. 5. n. 24. & gloss. 45. §. 1. n. 51.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 518. num. 6. in 1. edit. & resolut. 445. num. 6. in 2. edit.* Vgolin. *de officio, & potest. Episcopi cap. 57. §. 2. num. 6.* Antonin. Menoch. *Lucen. decis. 13. num. 33.* Mari. Antonin. *var.*

reſolution. lib. 3. reſol. 9. num. 4. Rot. deciſ. 697. num. 7. Apud Farinac. part. 1. recent. Statil. Pacif. de Saluiano interd. inſp. 3. cap. 1. num. 7. Mungil. de imput. quæſt. 77. num. 72.

9 Legis ratione ceſſante, ceſſat quoque eius diſpoſitio, l. in omni, vbi Bart. ff. de adoptionib. l. quod dictum, ff. de pactis, l. fin. ad Syllan. l. ſi maritus, §. ſcripſi, ff. ad leg. Iul. de adulter. l. adigere, §. quamuis, ff. de iurepatron. cap. & ſi Christus, de iureiur. Euerard. in topicis legalib. loco 85. Tiraq. in tract. Ceſſante cauſa, part. 1. num. 11. Bertazol. in repet. l. ſi quis maior. n. 263. C. de tranſactionib. Surd. conſ. 375. numer. 24. Mari. Antonin. var. reſolution. lib. 2. reſol. 32. num. 8. Pichard. ad princip. Inſtit. de milit. teſtam. num. 4. ad princ. Inſtit. de lege Falcid. num. 28. & ad princ. Inſtit. de eo, cui libertatis cauſa bona addicuntur, numer. 41. & 42. vbi quod ceſſante ratione legis negatiuè, & contrariè ceſſat lex. Robles de repraſ. lib. 2. cap. 6. num. 12. vbi quòd ratione finali legis ceſſante non ceſſat lex quando tractatur de lucro captando, ſiue quærendo, & lib. 1. cap. 12. num 51. dicit quòd vna ratione legis ex omnibus ceſſantibus, non ceſſat legis diſpoſitio, latè diſputat Anguian. de legib. lib. 1. contr. 3. Limita ſi plures ſint rationes legis, quia vna ceſſante, non ceſſat lex. §. affinitatis. Inſtit. de nupt. l. libellorum. §. 1. ff. de his qui not. infam. Tiraq. in tract. Ceſſante cauſa limit. 22. num. 11. Mexia in tract. taxa panis concl. 2. num. 34. Camill. Gallin. de verb. ſignif. lib. 10. cap. 7. num. 16. Valaſc. conſ. 60. num. 6. Mari. Giurba in conſuet. Meſſan. cap. 1. gloſſ. 1. num. 13. part. 1. niſi plures cauſæ collectiuè exprimantur in lege, quia vna ceſſante ceſſat lex ipſa, cap. ex parte, de reſc. cap. quoniam frequenter, §. porrò, vt lite non conteſt. Oſaſch. deciſ. 165. num. 5. Tiraq. d. limit. 22. num. 12. Decian. conſ. 49. num. 11. vol. 5. Caualcan. de tut. numer. 260. Valaſco ſ. 149. numer. 12. D. Barboſ. in l. 1. part. 1. numer. 83. ff. ſolute matrim. Giurba dict. cap. 1. gloſſ. 1. num. 12.

10 Legis caſus vbi eſt, ceſſat omnis diſputatio, gloſſ. vlt. in l. ancilla, C. de furtis, Dec. conſ. 452. in fine, Crauet. conſ. 273. num. 7. Becc. conſ. 24. num. 28. & conſ. 112. in fin. vol. 1. Surd. conſ. 53. num. 6. & conſ. 58. num. 3. Magon. Lucen. deciſ. 12. num. 18. Flamin. Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 9. in princ. num. 2. Mari. Anton. var. reſolut. lib. 1. reſol. 46. num. 1. & lib. 2. reſol. 51. n. 5. Mendez à Caſtro in praxi Luſit. lib. 3. cap. 15. num. 9. Ioſeph. Seſſe Aragonia deciſ. 153. n. 25. Octau. Glorit. reſp. 1. p. 1. num. 135. verſ. nec in caſu, Cardin. Tuſch. litt. L, concl. 162. num. 4.

11 Lege quod cauetur, in practica non habetur, Bald. in cap. nihil, circa fin. de elect. Ludou. Rodolph. variar. quæſt. lib. 2. q. 42. num. 39.

12 Lege permittente quod fit, dicitur iuſtè, & bene fieri, l. quis ſit fugitiuus, §. apud Labeonem, ibi, quia id facit, quòd publicè facere licere arbitratur, ff. de ædilit. edicto, cap. quid dicam 14. q. 4. Pichard. ad rub. Inſtit. de inoffic. teſtam. n. 9. Marc. Anton. Genuenſ. in pract. eccleſiaſt. q. 46. n. 4.

13 Legem quærere vbi eſt ratio naturalis, eſt infirmitas intellectus, Philoſoph. lib. 8. Phyſic. cap. 3. Surd. de aliment. tit. 1. q. 28. num. 9. & q. 44. num. 12. & quæſt. 45. num. 58. Quia naturalis ratio vim & robur legis habet, l. cùm ratio. ff. de bonis damnat. l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excuſat. tutor. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 1. n. 7. & allegari poteſt pro lege, Surd. d. q. 28. num. 7.

14 Leges nihil fruſtrà faciunt, Iaſ. in l. ait Prætor, num. 1. ff. de iuriiur. Cæſ. Argel. de contradict. legitimo, q. 2. num. 200. & q. 13. num. 48. & quæſt. 18. num. 18 Armendar. in proœm. addit. ad recep. legum Nauarræ. num. 50. Manilian. deciſ. 47. num. 5. Turamin. de legib. part. 2. cap. 21. à num. 19. Mari. Giurba ad conſuet. Meſſ. cap. 2. gloſſ. 1. num. 8. & cap. 3. gloſſ. 12. num. 17. Lex enim non debet habere vnam ſyllabam ſuperfluam, & vacuam, gloſſ. verb. tanquam, in cap. ſolitæ, de maiorit. & obed. Mandoſ. in reg. 9. Canc. quæſt. 4. numer. 4. Gonzal. ad reg. 8. Canc. gloſſ. 22. num. 5. quia omnia ſuperflua ſunt reprobata, l. 1. §. quibus, C. de nouo Cod. fac. l. fin. C. qui admitti, Clem. exiui. §. quamuis, vbi Card. num. 220. de verb. ſignific. Gonzal. vbi ſuprà gloſſ. 14. num. 72.

17 Legis mens magis eſt attendenda, quàm verba, l. ſcire leges, ff. de legib. l. non aliter. ff. de legat. 3. l. nominis & rei, §. verbum ex legibus, ff. de verb. ſignif. Surd. deciſ. 35. num. 14. Marc. Antonin. Genoenſ. in practicab. eccleſiaſt. quæſt. 144. num. 3. Ferrer. in Conſtitut. Cathaloniæ gloſſ. 4. num. 66. & ratio generalis legis reſtringitur ex mente legis, Surd. deciſ. 9. n. 13. Armendar. in proœm. ad recop. legum Nauarræ, num. 131.

19 Lex non eſt poſita verbis, ſed rebus, l. 2. in fine, C. communia de legat. l. fin. de vſuris, cap. ſecundò requiris, de appellat. Surd. de aliment. tit. 9. q. 21. num. 20. Abb. conſ. 93. In quæſtione, col. 2. circa med. verſ. ad idem facit, lib. 2. Roman. conſ. 428. in terminis, num. 12. Stephan. Gratian diſcept. forenſ. cap. 156. n. 17. Ferrer. in Conſtit. Cathaloniæ gloſſ. 5. num. 160. Sigiſm. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 10. num. 14. Card. Tuſch. tom. 2. litt. L, concl. 272. per totam, Armendar. in proœm. addit. ad recop. legum Nauarræ, n. 104.

20 Lex quantumcunque dura, eſt ſeruanda, l. proſpexit, ff. qui & à quibus, Roland à Valle conſ. 99. n. 47. lib. 2. Crauet. conſ. 46. num. 2. Armendar. vbi ſuprà num. 152. Ægid. Bellam. conſ. num. 3. vbi intelligit, quando eſt certa, & ſine dubio, Franc. Becc. conſ. 51. num. 18. & ſeqq. vbi ait procedere, quando eſt in ſpecie ſuper certo caſu, ſubditque, illam, l. proſpexit, turbare multos Doctores, vt ad caſum niquum non admittant illam, Cardin. Tuſch. d. tom. 5. litt. L, concl. 222. per totam, Sigiſm. Scacc. de apppellat. q. 17. limit. 48. n. 11. Ambroſin. Peruſ. deciſ. 3. num. 20.

21 Legis auxilium fruſtra inuocat, qui committit in legem, l. auxilium, §. in delictis, ff. de minorib. l. ſancimus, C. de iudic. c. bona, il 1. de elect. c. vlt. de immunit. Eccleſ. cap. contingit 45. cap. in audientia, de ſent. excomm. cap. quia fruſtra, de vſuris, Petr. de Aoch. conſ. 37. Contra Ioannem. num. 4. & 5. Bertazol. in repet. l. ſi quis maior. n. 276. & 646. C. de tranſactionib. Surd. conſ. 37. num. 3. Card. Tuſch. tom. 2. litt. C, concl. 954. & tom. 5. litt. L, concl. 270. Accac. Anton in comment. ad l. Titio centum 71. n. 47. ff. de condit. & dem. Franc. Leo in theſauro fori eccleſiaſt. part. 1. cap. 11. num. 3. & part. 2. cap. 3. numer. 8. Sigiſm. Scacc. de appellat. quæſt. 5. num. 74. Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ. 291. num. 2. in 1. edit aliàs reſol. 250. in 2. edit. Bellet. diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſcipl. clericali. §. 16. n. 9.

22 Lex non extenditur ad præterita, ſed trahitur ad futura, l. leges, C. de legib. auth. de nuptiis, in princ. §. duo igitur circa fin. collat. 4. & in §. fin. in auth. de heredib. ab inteſt. collat. 9. c. cognoſcentes, c. vlt. de conſtit. Exornant Tiraq. in præfat. retract. lig. à num. 18. & de iure primo. q. 43. num. 17. Cou. lib. 3. var. cap. 13. num. 4. Nau. in cap. cùm contingat, de reſcript. except. 14. Sebaſt. Medic. in tract. de legib. p. 4. q. 35. Garc. reg. 295. Menoch. de arbitrar. lib. 2. caſu 185. num. 1. & n. 26. Natt. conſ. 66. num. 3. Burſat. conſ. 214. num. 22. cum ſeqq. vol. 2. Lancel. Conrad. in templo omnium iudic. lib. 1. c. 1. §. 4. verb. legem generalem ſolus condit. num. 7. Mandoſ. in reg. 9. reſeruat. q. 3. Caballin. mille q. 607.

Burg.

Burg. de Pace l. 3. Tauri, n. 37. Bruoor. à Sole in locis communib. verb. Lex 14. & verb. Statutum 63. Perez l. 10. gloss. 1. col. 2. ante finem, tit. 1. lib. 1. Ordinam. Anastas. Germonn. ammaduers. lib. 1. cap. 1. Azeued. l. 6. tit. 1. lib. 2. noua Recopil. pag. mihi 157. Matien. l. 3. gloss. 16. tit. 10. lib. 5. eiusdem noua Recop. Morl. in emporio iuris part. 1. tit. 1. q. 6. per totam, Castil. l. 48. Tauri, gloss. de aqui adelante, Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 6. art. 17. Azor Instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 16. quæst. 13. Cardos. in praxi iudicum, & Aduocat. verb. lex, n. 13. Flamin Paris. de confident. q. 12. n. 1. Ferrer. in Constit. Cathaloniæ, gloss. 4. n. 28. Armendar in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarra, num. 16. Bernard. Græuæ. ad practic. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 9. n. 4. D. Christoph. de Pace in schol. ad leges styli, l. 200. n. 1. Farinac. in praxi crim. p. 4. decis. 10. n. 15 in fine, & latè fragment. crim. p. 2. verb. Lex, n. 25. cum multis seqq. vbi multipliciter ampliat & limitat, Soar. de legib. lib. 1. cap. 14. Card. Tusch. practic. concl. tom. 5 lit. L, concl. 264. num. 1. & à num. 6.

23 Lex non trahitur ad præterita iam decisa, purà per sententiam, rem iudicatam, transactionem, iuramentum, solutionem, quietantiam, præscriptionem, & similia, etiam quod in eadem lege nominatim, & expresse fiat mentio de præteritis, l. causas, C. de trãsact. Bart. in l. omnes populi, num. 41. vers. dn segue, vbi Crot. num. 147. ff. de iustit. & iure, Abb. in cap. fin. n. 9. & Felin. num. 3. vers. hanc fallentiam, de constitut Capra reg. 6. num. 3. Alexand. cons. 199. num. 4. vers. secundò respondeo, lib. 6. Cardin. Tusch. d. tom. 5. litt. L, concl. 264. num. 63. cum seqq. & concl. 165. num. 13. cum seqq. Alderan. Mascard. de generali statutorum interpret. concl. 13. num. 16. cum seqq. Farinac fragm. crim. p. 2. litt. L, num. 44 cum seqq. vbi ampliat duobus modis, & limitat tribus.

24 Lex antiqui iuris declaratoria traditur non solùm ad futura, sed etiam præterita, auth. de filiis ante dotalia instrumenta natis, §. auth. de rapt. mulier. ibi tanquam si lex nostra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuisset, Abb. in d. cap. fin. num. 8. & ibi Felin. num. 4. vers. fallit secundò, Cald. Pereira de potest. eligendi, cap. 11. num. 30. Rot. decis. 142. n. 2. p. 2. diuers. Morl. in emporio iuris, p. 1. tit. 1. q. 6. num. 11 cum seqq. Cardin. Tusch. d. litt. L. concl. 164. num. 45. & 51. & concl. 165. num. 4. Arbendar. vbi supra numer. 45. Alderan. Mascard d. concl. 13. num. 41. Ribadeneira in libro pro defensione Societatis Iesu, c. 15. Christoph. de Pace in scholiis ad leges styli, l. 200. n. 2. & 29. vers. oritur, latè Farin. d. litt. L, n. 51. cum seqq. vbi n. 52. limitat, quando vteretur aliquo verbo importante promulgationem noui iuris, & n. 53. quando in eadem lege adderetur aliquid iuri antiquo, vt potà si imponator noua pœna, & n. 54 quando in eadem lege adesset aliquod verbum respiciens futurum, vt putà de cætero, in futurum, deinceps, & similia.

25 Legem superioris non potest tollere inferior. Dixi suprà Axiom. 124. num. 1.

26 Leges non solent quem duplici onere grauare. Dicam infrà Axiom. 169.

27 Legibus, non exemplis est iudicandum. Dixi suprà Axiom. 84. num. 3.

28 Legum correctio est vitanda. Dixi suprà Axiom. 60. num. 5.

29 Lex mitiùs agit, quàm homo minister legis, l. Celsus, ff. de arbitr. Federic. cons. 2. in princ. vers. & quia mitius, vbi quòd propterea sententia hominis debet operari idem, quod sententia iuris, quæ mitior esse debet, Anchar. cons. 182. Thema est, num. 4. vbi quòd Iudex lege clementior esse non potest, Roman. cons. 429. num. 3. vbi ait, quòd regula est, quod Iudex non sit clementior lege, Card. Tusch. practic. concl. tom. 5. litt. M, concl. 292. per totam. Pichard. in diff. de mora, num. 92. Farinac. in praxi crim. quæst. 20. num. 60. & 61. Ioan. Maria Nouar. quæst. forens. lib. 1. quæst. 152. num. 7.

AXIOMA CXXXVII.

Libera.

Libera quælibet res præsumitur à seruitute, l. 1. flumi. num, §. vlt. l. Proculus, ff. de damno infecto, l. altius, l. adibus, C. de seruit. & aqua. princip. Instit. de libertin. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præs. 3. Mynsing. cent. 5. obseru. 25. Rebuff. in tract. congrua portionis, num. 127. Bonacos. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. 21. communia seruitutum, num. 56. pag. 425. Bertazol. de clausulis instrument. claus. 21. gloss. 1. num 1. Menoch. de arbitr. lib. 1. casu 156. & de præsumpt. lib. 3. præs. 89. num. 1. vbi num. 6. ampliat etiam stante quasi possessione seruitutis. & præs. 91. & lib. 6. præs. 29. & cons. 2. num. 43. & cons. 75. num. 4. & cons. 127. n. 17. Mascard. de probationib. concl. 79. & concl. 209. & concl. 1214. n. 17. & concl. 1305. Thesaur. Pedem. decis. 216 Brunor. à Sole in locis communib. verb. res 4. Surd. decis. 177. num 1. Mari. Antonin. var. resol. lib. 1 resol. 95. num. 8. Valasc de iure emphyt. quæst. 51. & consult. 82. num. 6. Castill. quotid. lib. 1. de vsufructu, cap. 7. numer. 16. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 657. num. 39.

AXIOMA CXXXVIII.

Liberalis.

1 *Liberalis nemo existit in necessitatibus.*
2 *Liberalitatem non dicitur exercere, qui debitum soluit.*

Liberalis nemo existit in necessitatibus; 1 l. rem legatam, ff. de adimend. legat. Tiraqu. in l. si vnquam, verb. donatione largitus, num. 106. C. de reuocandis donat. Gam. Lusit. decis. 71. num. 3. Valasc. cons. 153. n. 24. Pichard. ad rub. Instit. de adoptionib. num. 43. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 796. num. 27. & tom. 5. cap. 925. num. 9. Ioan. Antonin. Mangil. de imputat. quæst. 15. num. 16. Hermosil. l. 56. gloss. 4. num. 87. tit. 5. part. 5. Anell. Amat. cons. 45. num. 24. & cons. 97. num. 59.

Liberalitatem non dicitur exercere, qui 2 debitum solui, l. proxime, ff. de ritu nupt. l. si seruo, ff. de heredib. instituend. Surd. de aliment. tit. 1. q. 108. n. 5.

AXIOMA CXXXIX.

Locupletari, Lucrum.

1 *Locupletari nemo debet cum iactura alterius.*
2 *Lucrum non acquirere vnicuique licet.*
3 *Lucrum non debet quis capere ex eo quod nixus existit impugnare.*

Locupletari nemo debet cum alterius iactura, l. nam hoc natura, C. de condict. indeb.

indeb. l. naturaliter, §. fi. l. hac condictio 66. ff. eod. tit. l. bona fides 50. ff. de action. empti, l. iure naturæ, 206. ff. de regul. iur. l. vlt. C. de vsucap. pro emptore, cap. suum, de pœnis, cap. locupletari, 47. de reg. iur. lib. 6. Decian *per text. ibi in l. si me & Titium, n. 3. ff. si certum pet. & cons. 254. n. 8. vers. sicut in simili, lib. 2.* Alexand. *cons. 92. Per spectus, num. 5. in fine, lib. 1.* vbi *num. 6.* ait æquitatem, *d. l. si me & Titium,* non habere locum, nisi quando res aliena peruenit ad me titulo lucratiuo, Vital. de Camban. *in tract. claus. pug. mihi 15. num. 21.* Socin. *cons. 254 n. 3.* Natt. *cons. 384. n. 13.* Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg. 24.* Surd. *cons. 101. n. 17.* Vgolin. *de officio, & potest. Episcop. cap. 18. §. 2. num. 4.* Cæl. Argel. *de contradict. legit. q. 20. n. 48.* Antonin. Menoch. *Lucensi decis. 23. num. 23.* Pichard. *ad §. sed naturalia, Instit. de iure naturali, num. 3. & in disput. de nobilit. communicatiua, n. 73.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 23. num. 3. & lib. 2. resol. 41. num. 13.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. litt. L, concl. 438. per totam,* Rot. *decis. 47. num. 3. & decis. 524. num. 4.* apud Farin. *part. 2. recent.* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 4. cap. 761.* Cancer. *var. resol. p. 2. cap. 1. num. 164.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q. 70. num. 4. & q. 73. num. 3.* cum aliena enim iactura locupletari scienter, dolosum est, *l. 1. §. an in pupillum, ff. depositi, l. si quis mancipiis 17. §. Proculus ait, ff. de instit. act.* Lancel. Gallia *cons. 105. num. 87.* Maluas. *cons. 79. n. 19.* Franc. Viui. *decis. 160. nu. 5.* Mari. Giurb. *in consuet. Messan. p. 1. cap. 1. gloss. 8. num. 64.*

2 Lvcrvm non acquirere vnicuique licet, *l. quod autem 6. aliàs l. qui autem ff. quæ in fraud. cred. l. non fraudantur 134. ff. de reg. iuris, l. alienationis verbum 28. §. qui occasione ff. de verb. signif. l. si sponsus ff. de donat. inter virum,* Ioan. Anton. Mangil. *de imputat. quæst. 70. n. 1. cum seq.* Giurba *ad consuetud. Messan. c. 5. gloss. 8. num 5. & cap. 10. gloss. 8. num. 5.*

3 Lvcrvm non debet quis capere ex eo quod existit impugnare, *l. ex eo, de regul. iuris in. 6. cap. olim de censib. l. si u te, C. de pactis inter empt. l. quod si maior. §. restitutio, ff. de minorib.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 45. num. 16.* Mari. Antonin. *variar. resol. lib. 3. resol. 1. num. 62.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 4. cap. 770. num. 21. & tom. 5. cap. 967. num. 28.* Si impugnans scilicet obtinuerit, secus si succubuerit, Ant. Gabr. *commun. tit. de regulis iuris conc. 1. num. 52. limit. 8.* Stephan. Gratian. *d. tom. 4. cap. 688. num. 38. & cap. 704. num. 41.* vbi *num. 40.* limitat in impugnatione necessaria, & legali. Limita etiam dum lis pendet, quia ea durante impugnans ex actu impugnato lucrum consequi valet, Anton. Gabr. *dict. concl. 1. num. 40.* Franc. Viui. *decis. 379. num. 6.* Franc. Antonin. *lib. 1. resolut. 36. num. 7.* Giurba *decis. 55. num. 11.*

AXIOMA CXL.

Maior.

1. *Ratio maior elidit minorem.*
2. *Maior facit cessare minorem.*
3. *Lumen maius offuscat minus.*
4. *Maiori summu inest minor.*
5. *Maius cui conceditur, & minus concessum esse videtur.*
6. *Magis de minus non mutant rei speciem, aut naturã.*

1 Maior ratio elidit minorem, *l. si debitori, in fine, ff. de fideiuss. l. cui pacto, ff. de seruis expor-* *tand.* Et maior facit cessare minorem, vbi concurrunt, Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. litt. M, conclus. 16.* quia lumen maius offuscat minus, idem Cardin. Tusch. *eod. tom. 5. litt. L, conclus. 458.* & dignum magis trahit ad se minus dignum, *suprà Axiom. 7.*

4 Maiori summæ inest minor. Vide *infrà Axiom. 215.*

5 Maivs cui conceditur, & minus concedi videtur, *l. filius fam. §. fin. ff. de donationib. l. Marcellus, ff. de donat. causa mortis, l. non debet, ff. de regulis iuris, cap. ex parte, de decimis,* Ioann. Maria Nouar. *quæst. forens. lib. 1. q. 24. num. 5.* minus enim semper inest in eo, quod plus est, *l. in eo, ff. de regulis iuris,* Farin. *in praxi crimin. p. 4. decis. 10. num. 6.* Et si licet plus, quod minus est licebit, *l. non debet ff. de reg. iuris, cap. cui licet 53. eod. tit. in 6. auth. multo magis C. de sacros. Eccles.* Farin. *cons. 60. num. 109. lib. 1.* Thom. de Thomasset. *reg. 8.* Surd. *cons. 288. num. 14.* Ioann. Maria Nouar. *quæst. forens. lib. 1. q. 24. num. 6.* Et ideo à maiori ad minus validum est argumentum, vt latè probaui *in locis communib. argumentationum, loco 67. num. 1. cum seqq.*

6 Magis ac minus non mutant rei speciem, aut naturam, *l. fin. ff. de fundo instr.* Alphons. à Narbona *l. 15. gloss. 1. num. 13. in fine tit. 21. lib. 4. Recop.* & nouissimè Didac. Narbona *de ætate ad humanos actus requisita anno 14. q. 56. num. 2.*

AXIOMA CXLI.

Malum.

1. *Malè agens odit lucem.*
2. *Malè parta malè dilabuntur.*
3. *Mala non sunt facienda, vt inde veniant bona.*
4. *Malorum consortia sæpe bonos corrumpunt.*
5. *Malum omne nascens facilè opprimitur, inueteratum fit plerumque robustius.*
6. *Malum minus eligendum de duobus malis.*
7. *Lex humana qualiter permittere possit minora mala vt impediantur maiora.*
8. *Suadere, consulere, & inducere alium ad eligendum minus malum, an possit quis, ostenditur, & numeris seqq.*

Malè agens odit lucem, *l. 1. §. tria lumina,* vbi gloss. *ff. de ventre inspic. l. donator,* vbi gloss. *verb. occultè, C. de donationib. cap. consuluit 14.* vbi glos. *verb. qui malè, de offic. deleg. cap. perniciosam. 18. q. 2. c. 1. cap. porro, vt ecclesiast. benefic. c. cùm ex iniuncto, de hæretic.* Surd. *cons. 132. num. 24.* Vnde quæ occultè & clandestinè fiunt, suspicione non carent, *d. cap. 1. §. cùm enim,* vbi gloss. *verb. occulta, d. c. consuluit. § ne verò, cum similibus,* citatis à Tiraq *de pœnis temper. causa. 11. num. 11. & de retractu. tit. 2. in præfat. à num 13.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 12. num. 7.* Mascard. *de probat. concl. 815. num. 33.* sicut à contrario ea quæ in conspectu aliorum, & palàm fiunt, sunt ab omni sinistra suspicione aliena, *l. non existimo, vers. & multum refert, ff. de administ. tutor. l. cùm ipse tutor. §. fuit quæsitum,* & ibi Rip. *ff. de contrah. empt.* Menoch. *de arbitr. casu. 244. num. 1. cum seqq.*

2 Malè parta malè dilabuntur, Ant. de Butr. *cons. 83. n. 2. & 3.* vbi infert, quod dominus non participat iniustè quæsita per seruum, nec frater iniustè quæsita per fratrem, nec socius iniustè quæsita per socium, refert Card. Tusch. *pract. concl. tom. 5. litt. M, concl. 25.*

Mala

3 MALA non sunt facienda, vt inde veniant bona, Apost. *ad Roman. cap.* 3. relatus *in cap. ex tuarum, de sortileg. cap. super eo, de vsuris*, Tiraquel. *de pœnis temper. causa* 51. *num.* 8. Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. notab.* 6. *num.* 2. & 3. Surd. *cons.* 574. *num.* 19.

4 MALORVM consortia sæpe bonos corrumpunt, *cap. sæpe* 28. *quæst.* 1. Tiraq. *l.* 5. *connub. part.* 5. *gloss.* 1. *num.* 21. Camill. Borel. *in addit. ad Bellugam in speculo Principum, rub.* 11. §. *Viso, litt. C. vers. item hæreticus.*

5 MALVM omne nascens facilè opprimitur, inueteratum fit plerumque robustius, vt ex Cicerone, veteri, nouóque Testamento, comprobat Campan. *in diuersorio iuris Canonici, rub.* 12. *cap.* 8. *num.* 8.

6 MALVM minus eligendum de duobus malis; nam accidentaliter, & secundùm quid perplexus, inter duo, quorum alterum necessario est facturus, & vtrumque arbitratur esse peccatum, iustè potest, & tenetur eligere quod sibi videtur minus, vt maius euitet, *cap. duo mala*, 13. *dist. cap. si aliquid* 22. *quæst.* 4. D. Thom. 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 6. *ad* 3. vbi Medio. *quæst.* 1. Cordub. *in suo quæstion. lib.* 3. *q.* 4. *ad fin.* Ægid. *cons.* 9. *num.* 11. *ad finem*, Valent. 1. 2. *quæst.* 14. *puncto* 5. *ad* 2. Vasq. *ad d. quæst.* 19. *disp.* 60. *cap.* 2. *num.* 6. Menoch. *illustr. c.* 48. *num.* 2. Tiraq. *de nobilit. c.* 31. *n.* 547. Thom. de Thomasset. *in floribus legum reg.* 93. Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præs.* 2. *num.* 24. Azor. *Instit. moral. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 18. *quæs.* 5. Card. Tusch. *tom.* 5. *litt. M, concl.* 26. Fr. Emman. *in sum. tom.* 1. *c.* 51. *n.* 6. Soar. *tom.* 4. *de pœnit. disp.* 4. *sect.* 10. *num.* 4. Mulin. *de Iustit. tract.* 2. *disp.* 335. *sub num.* 10. Sayr. *in claui Regia, lib.* 1. *c.* 13. *num.* 30. Sanchez *de Matrim. lib.* 2. *disp.* 39. *sub n.* 12. *vers. ad quartum, & lib.* 7. *disp.* 11. *n.* 15. Narbona *l.* 20. *gloss.* 17. *tit.* 1. *lib.* 4. *Recop.* respectu enim maioris mali minus habet rationem boni, secundùm Henriq. *in sum. lib.* 12. *c.* 6. §. 7. *litt. F*, Turrec. *in d. c. duo mala, sub num.* 1. Cou. *de sponsalib. p.* 2. *cap.* 7. §. 2. *num.* 9. Less. *de Iustit. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 21. Nam licèt actio illa sic eligendi minus malum ex duobus, sit in se & absolutè in illud minus malum existimatum libera, & ita sit libera naturaliter, vt aiunt, & in genere enti: tamen prædicta eligendi actio, non est moraliter, & vt aiunt, in genere moris libera, in ordine scilicet ad maiorem culpam vitandam, quia supposito, quòd eam vitare aliter nequit, nisi per admissionem minoris mali, iam hoc non potest non admitti, nec potest moraliter vitari, ac proinde nec dicitur liberè amari, ac tandem nec in eo peccari, cùm constet ad inducendum peccatum necessarium esse vtramque libertatem; nempe illam, per quam feratur voluntas in obiectum malum, quod secundùm se ipsum naturaliter, & absolutè loquendo, sit eligibile, & rursus illam per quam feratur in illud, vt possibile vitiatur moraliter, id est, in ea occasione in qua moraliter possibile sit, illud vitari, iuxta ea, quæ de requisitis necessaris, vt peccatum dicatur voluntarium, tradunt D. Thom. 1. 2. *q.* 13. *art.* 6. *in corpore*, & post alios Card. Tolet. *in sum. lib.* 5. *cap.* 1. *vers. alterum, pag.* 2. Sicque in effectu, quando necessitas cogit alterutrum malum eligere, tunc eligens minus malum, nihil aliud formaliter facit, quàm adimplere præceptum pluris faciendi præcepti de maiori malo vitando; vnde cùm hanc electionem minoris mali faciat ex præcepto, non potest in eadem censeri peccator, ex *reg. quod quis, de regul. iuris, lib.* 6. consonat. text. *in l. iustò possidet, ff. de acquir. possess.* cum similibus.

7 Amplia procedere etiam in lege humana, ita vt electio minoris mali ad vitandum maius, non solùm licita sit priuatis, iuxta supra resoluta, sed etiam lege humana, sic enim concluditur ex reg. text. *in l. vlt. in fin. C. de fideiusser. & in l. legis virtus, ff. de legib. & in cap. omnis*, 3. *dist. & in cap.* 2. *ad fin.* 13. *dist. & in cap. hac ratione, in fin.* 31. *quæst.* 1. iunctis his, quæ circa iustitiam & potestatem legis humanæ ad permittenda minora mala, vt impediantur maiora, resoluunt D. Thom. 1. 2. *quæst.* 93. *art.* 3. *ad* 3. & 2. 2. *q.* 10. *art.* 11. Castro *de lege pœn. lib.* 2. *cap.* 9. Cou. *de sponsalib. p.* 2. *cap.* 4. *in princ. sub num.* 9. & *variar. lib.* 2. *cap.* 4. *à num.* 11. Tiraq. *l.* 9. *connub. num.* 2. *cum seqq.* Azor. *Instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 5. *quæs.* 5. Sanchez *de Matrim. lib.* 2. *disp.* 39. *sub num.* 2. Soar. *de legib. lib.* 3. *cap.* 15. & 16. hanc legis humanæ potestatem deducentes ab ipsa lege æterna, & naturali, dum scilicet huiusmodi leges, licèt prohibeant omnia peccata, & per consequens ea committentes semper obligentur in foro Conscientiæ, tamen non omnia puniunt, nec puniri iubent in foro externo, & in hoc seculo: sed potiùs multa permittunt in hoc sensu, ne maiora bona impedirentur, vel mala maiora sequerentur. Id quod explicat cæteris meliùs Soar. *d. cap.* 15. vbi *numer.* 7. respondet ad locum Augustini *de libero arbitrio, lib.* 1. *cap.* 5. & 6. dicentis legem æternam nullum peccatum permittere.

8 Quæstio difficilis est, an possit quis suadere, consulere, & inducere alium ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit, ad auertendum maius malum à parte rei tale, quod aliquis ex malitia sua patrare decreuerat, veluti si ad vulnus inferendum, vel ad aliam mitiorem vindictam inducam illum, qui grauiorem de alio sumere, nempe illum interficiendo decreuit? Sunt enim aliqui Doctores, qui hanc inductionem, suasionem, & consilium reprobant, intelligentes id sine peccato fieri non posse, cùm formaliter inuoluat, vt ipsi credunt, cooperationem in malo, quæ nunquam licita esse potest, iuxta illud, *& agentes, & consentientes*, &c. de quo *suprà Axiom.* 19. *num.* 1. nec possint fieri mala, vt eueniant bona, aut minora mala, iuxta illud Pauli *ad Roman.* 3. Solúmque concedunt iidem Doctores, posse alterum alteri sic ad peccandum parato offerre materiam minoris mali, eàmque simpliciter eidem proponere, intelligentes in hunc solùm sensum excusari Loth, nempe, si dicamus eum, dum obtulit filias suas abusui impiorum, non induxisse illos, nec filias ad stuprum, sed solùm simpliciter proposuisse materiam minoris mali, sicque procedere locum Petri Apost. 2. *epist. cap.* 2. dum eundem Loth iustum vocat, dicens, Loth vnum iustum à nefandorum iniuria liberatum à Deo fuisse. Hanc itaque distinctionem inter inductionem, & suasionem minoris mali, & inter simplicem propositionem materiæ minoris mali, facit Caiet. 2. 2. *quæst.* 78. *art.* 4. & alij, quos refert, & sequitur Tolet. *d. pag.* 2. Cou. *d. num.* 9. *prope fin.* Iuxta eandem distinctionem intelligens excusandum esse Iudam, de quo *Genes. cap.* 37. quasi non induxerit, nec suaserit fratribus venditionem fratris Ioseph, sed solùm illam proposuerit eis, vt materiam minoris mali, ad auertendum maius, nempe occasionem ipsius fratris. Vlteriùs idem Couar. *loco proximè citato*, intelligit, Ruben. *Genes. d. cap.* 37. vsum fuisse sola simplici propositione prædicta, dum animo euitandi idem homicidium dixit eisdem fratribus; *Non occidamus eum, sed proiciamus in cisternam veterem.*

9 Verùm alij multò meliùs concedunt, non solùm

prædictam

prædictam simplicem oblationem & propositionem materiæ minoris mali, sed etiam formalem illam suasionem ipsius ad maius auertendum, ex quorum numero fuerunt Innoc. *in cap. super eo, col. 2. de vsuris*, Caiet. meliori consilio ductus, *in summa, verb. Tyrannus, & tom. 2. opusc. tract. 31. cap. 13. in solut. dubij 3.* Adrian. & alij, quos refert, & sequitur Nau. *in Manu c. 14. sub num. 40. & cap. 17. num. 263.* tenet & Sylu. *verb. vsura 7 n. 1.* Molin *d. disp. 335. num. 9. cum seqq.* Lessius *de Iustitia, lib. 2. cap. 13. num. 19. & lib. 4. cap. 3 à num. 33.* adducentes textum, quem sic intelligunt, *in cap. si quod verius, vers. si enim 33. quæst. 2. & in cap. 2. vers. hinc etiam 13. dist.* indeque resoluentes, & deliberato hominem occidere suaderi posse aliam mitiorem vindictam, videlicet vulnus non lethale; iussus & volentem committere adulterium, vel furtum graue, induci posse ab alio, vt committat solùm simplicem fornicationem, aut furtum leuius: præterea & eum, qui non vult subuenire extremè indigenti, induci posse, vt illi subueniat saltem dando ei mutuò sub vsuris, quod minus malum est. Ratio huius resolutionis ea est, quia sic consulens, suadens, aut inducens ad minus malum, non tendit ad hoc, vt minus malum, fiat absolutè, pro vt in se est obiectum malum, & peccaminosum, nec illud absolutè approbat, & petit in hoc sensu id enim esset illicitum pati, ac facere, cùm inuolueret formalem cooperationem in malo, in quo casu procedere poterunt fundamenta primæ contrariæ sententiæ; sed solùm petit formaliter commutationem minoris mali pro maiori, & quod illud huic præferatur, licèt id non semper exprimatur. Et cùm ita rogatus decreuerit omnino alterum malum facere, & ita iam per se ductus sit ad peccandum, dici non potest eo consilio, & suasione minoris mali denuò duci, vt peccet, sed vt culpam minuat per desistentiam à maiori peccato, quæ absque vlla cooperatione formaliter intenditur in suasione minoris mali à suadente, alioquin hoc etiam dissuasuro, & impediturō, si posset absque maiori, vol pari commodo, quam rationem præstant Doctores omnes proximè citati.

10 Qua retenta sententia, non obstant, quæ pro prima contraria suprà adduximus: ad illud enim de culpa, quæ imponitur Loth in illa filiarum prostitutione minus malum continente, respondetur dupliciter. Primò quidem negando peccasse Loth, & illum excusando, quia videlicet non obtulit filias sodomitis, vt earum concubitu tanquam minori malo maius, nempe Sodomiam, repensaret, nec animum habuit, vt filiæ prostituerunt: sed vt eorundem furentium impetum hyperbolyca summissione frænaret, declarans hoc modo, quàm sibi molesta esset immanitas sceleris, & iniuriæ quam attentabant aduersùs hospites à se receptos, prout alioquin, vt ostendamus, quàm ægrè feramus aliquid effici, dicere consueuimus, prius me interficias, quàm hoc facias. Qua ratione eundem Loth à peccato excusat Caiet. *in communi. ad d. c. Genes. 19.* sequitur Molin. *d. disp. 335. num. 12.* non improbat post Perer. Toler. *d. c. 37. pag. 2. ante med.* firmat Less. *d. cap. 13. num. 20.* Sicque iuxta hanc rationem procedere potuerunt dicta per Chrysost. *Homil. 43. in Genes.* & per Ambros. *lib. 1 de Abraham, cap. 6.* dum laudibus celebrant facinus Loth. Vltrà quàm quod idem Loth, *iuxta* eosdem Doctores contra Pererium in hac secunda ratione aliter sentientem, potest excusari ex quadam animi perturbatione, & ardenti cupiditate defendendi hospites ab illa iniuria temeraria, vt qui mente sic turbata, & indeliberata processit, à culpa illinc extenuata liberetur; quod intelligere oportet, vt scilicet liberetur in totum, vel in parte, prout hæc animi perturbatio, & passio in totum, vel in parte excluserit voluntarium requisitum ad peccatum, iuxta tradita per D. Thom. *1. 2. q. 77. art. 6. cum seqq.* Tolet. *in sum. lib. 2. cap. 1. pag. 2. vers. alterum*, Azor. *Instit. moralium tom. 1. lib. 4. c. 19. quæst. 4.* Secundò responderi potest, & forsan meliùs, fatendo quidem Loth peccasse, sed contendendo huiusmodi peccatum non processisse ex eo, quòd minus malum suaderi non possit ad vitandum maius, (illud enim suadere sine alia extrinseca, & nociua circumstantia peccatum non est, iuxta communem absolutionem,) sed processisse ex eo, quòd in hac suasione interuenit alia circunstantia extrinseca, nempe detrimentum tertij, id est, filiarum. Qua quidem circunstantia interueniente, peccat si suadens minus malum, etiam ad vitandum maius, vt bene ad limitandam hanc nostram sententiam aduertit Molina *sub dict. num. 12. iuncto num. 9.* & Lessius *d. num. 20.* & nos infrà latiùs.

Quæ quidem nostra sententia sic ab impugnationibus defensa adeò vera est, vt procedat non solùm quando ex suasione minoris mali auocanda sit mens alterius à malo maiori, sed etiam quando eo modo intenditur illud impediri, quamuis mens illius non sit mutanda, quippe quòd formalis ratio, per quam huiusmodi suasio excusatur, posita est in ea commutatione, & prælectione minoris mali, vt medio, propter obduratam malitiam necessariò ad impediendum maius, iuxta suprà resoluta. Ergo satis erit, quòd ex parte suadentis detur hic animus commutandi, & præeligendi minoris mali, imò malis æqualis, velut eiusdam illecebræ obtentæ, vt dum circa illam obduratus occupatur, possit maius malum impediri; & quòd ex parte materiæ concurrat sufficiens dispositio, & probabilis spes impediendi prædicti mali maioris, aut æqualis, quamuis auertenda non sit mens alterius ad illud patrandum obstinati, cùm hæc mentis auersio habeat se vt extrinseca, & accidentalis respectu prædictæ suasionis, & ideo nihil ponat, nec tollat in eius bonitate, & iustitia. Vnde meritò hìc resoluit Lessius *d. lib. 4. cap. 3. num. 34.* inde bene inferens iustam fuisse suasionem, qua Ruben fratres volentes occidere Ioseph, induxit, vt dimitterent in cisternam veterem, & ibi sinerent fame mori, *Genes. cap. 37.* & ita suasit æquale peccatum, vt hac via, licèt fratres persisterent in ea praua intentione mortis per famem inferendæ: tamen ipse Ruben hunc effectum impediret aliunde, videlicet subducendo clàm à cisterna eundem Ioseph, vt constat eis verbis eiusdem *cap. 37. Hoc autem dicebat*, scilicet Ruben, *volens eripere eum*, scilicet Ioseph, *de manibus eorum, vt redderet patri suo* Qui intellectus aptior est illo, quem ad eundem locum tradit Couar. *de spons. parte 1. cap. 4. in princip.* dum sentit, Ruben ibidem egisse de prædicta proiectione in cisternam tanquam de minori malo, ad vitandum maius, scilicet occisionem Ioseph; fallitur enim Couatruuias ex modò dictis, iuxta quæ constat, eandem proiectionem ibi consideratam fuisse, vt referentem occisionem eiusdem Ioseph, quamuis diuerso medio, nempe fame ab occisoribus fratribus in cisterna procurandam, arg. text. *in cap. pace. 86. distin.* Suasit igitur Ruben non minus, sed æquale malum, prout iustè potuit, vt ita ab alio æquali malo fratrem alioquin non liberandum

dum subduceret interim, & liberaret, iuxta suprà dicta.

12 Ad eundem modum suadere possumus volenti occidere proximum, quod priùs expoliet eius domum, vel abigat pecora, vt interim illum alioquin non liberandum subducamus, prout etiam possumus volenti prodere vrbem, suadere vt prius expilet eius ærarium, vt interim aliunde, videlicet conuocatis defensoribos, proditio impediatur. Qua etiam ratione captus à latronibus potest eis suadere, vt insequantur alium quendam, si suadens certò sciat illum euasurum ratione celeritatis, vel ob insidias eo loco positas ad capiendos latrones, vt ipsemet captus possit interim fugere, vt bene obseruat Lessius.

13 Limitatur tamen hæc nostra communis resolutio, vt procedat solùm quando suasio minoris mali facta fuerit absque præiudicio tertij, non verò vt procedat cum dicto præiudicio in particulari, nisi tertius illud modestè non suspiciat, aut nisi fuerit alioquin obligatus ad illud suscipiendum, vt resoluunt Molin. *dict. disput.* 335. *num.* 9. Lessius *dict. cap.* 13. *num.* 20. Et quidem meritò, nam ex dispositione priuatorum non potest inferri tertio damnum, quod ipse nolit, aut non teneatur alioquin sustinere, iuxta *regulam l. id quod nostrum* 11. *iuncta reg. l. factum* 198. *ff. de regulis iuris, & cap. non debet, eod. titul. lib.* 6. *& toto tit. C. ne vxor pro marito, & C. ne filius pro patre.* Quæ sanè obtinent, etiamsi per hoc damnum tertij vitaretur maius illud peccatum, in quo alter ex malitia sua obduratus persistit, cùm possit, si velit, ab eodem abstinere, nam aliter ex eadem malitia commodum ex damno tertij resultans reportaret, iuxta reg. text. *in cap. intelleximus, de iudiciis, & in l. itaque fullo* 12. *in princip. ff. de furtis*, cum similibus Secundùm quam resolutionem peccabit ille, qui ad vitandum etiam maius damnum à latrone paratum, verbi gratia, inferendum alicui, obiecerit eidem latroni alium hominem diuitem, de quo is non cogitabat, & suaserit, vt huic tanquam opulentiori inferat illud damnum, vtpote minus comparatione ipsius, vt bene resoluit Lessius *d. cap.* 13. *num.* 20. ex cuius tamen dictis id à nobis erit statim limitandum. Præterea secundùm eandem resolutionem consequenter patet, in quo peccauerit Loth, dum filias suas impiis obiecit, vt maius malum hospitibus imminens vitaret, peccauit videlicet in eo, quia illas obiecit cum damno suæ pudicitiæ, cùm tamen ipsi de illis non cogitarent, non peccaturus alioquin, si hoc illarum præiudicium non obstaret, etiamsi eos ad illarum vsum induceret, si ita intenderet maius illud malum auertere, quod alteri auerti non posset, vt in specie obseruant Molin. *dict. disput.* 335. *num.* 12. & Less. *d. cap.* 13. *num.* 20.

14 Dixi; *cum dicto priuilegio in particulari*, quia si præiudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & in indiuiduo, sed in genere, tunc non reprobabitur electio illa, & suasio minoris mali; imò fieri poterit. iuxta sententiam quam sequimur, veluti si dicto latroni firmiter quidem statuenti inferre damnum alterutri ex duobus Titio; verbi gratia, aut Mæuio: sed adhuc ancipiti circa personam quam ex illis duobus in eo damno præferret, ego in genere absque particulari designatione alterius, qui opulentior est, & cuius respectu damnum illud minus est, & absque suasione, quæ directè inclinet latronem in alterutrum, suadeam, illum non quidem rogando, vt huic potiùs, quàm illi

in indiuiduo noceat, sed solùm proponendo, & consulendo damnum, quod minus fuerit: etenim in his terminis non fit iniuria ei, cui minus damnum infertur à latrone: nam in huius mentem non reuocaui aliquid quod ipse etiam sic anceps non cogitaret; sed solùm in genere docui minus malum in eo, & similibus obdurationis euentibus potiùs esse faciendum, quàm maius, indicando quale sit minus comparatione personarum, quas latro in eum furandi finem mente reuoluerat. Ita resoluit in terminis Lessius *dict. cap.* 13. *num.* 21. sic intelligens dicta per Sot. *de Iustit. lib.* 4. *quæst.* 7. *art.* 3. *prope fin.* & reprobans Petrum à Nauarra tenentem oppositum *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 30.

15 Dixi, *nisi tertius damnum molestè non suscipiet*, vt ostendatur quod in his terminis poterit dicta suasio minoris malefieri etiam cum damno tertij, in particulari designando, scilicet eius personam directè, & in indiuiduo: nam supposito quòd ille, vt quia multum diues est, & coniunctus, verbi gratia, pater, aut mater, aut ascendens, vel descendens, aut alioquin amantissimus alterius, cui damnum alternatiuè paratur à latrone, non ferret molestè illud sibi potiùs inferri, iam censetur in eo damno consentire, ac proinde nulla ei fit iniuria in suasione, & indigatione, iuxta *reg. scienti, de regulis iuris lib* 6. cum similibus. Et ita in terminis resoluit Lessius *d. cap.* 13. *sub num.* 20. Huius tamen sententiam cautè limitabis, vt procedat in damno remissibili per illum tertium, & in quo ille possit consentire, secus in damno irremissibili per eundem, vt concluditur cessante illa ratione remissæ iniuriæ, iuncta reg. text. *in cap. cum cessante, de appell.* cum similibus, & satis cernere poteris in exemplo Loth, de quo suprà, in cuius terminis non parum verisimile est, filias ab eo prostitutas habuisse animi præparationem, vt patris vota submissè, licèt iniustè, in seipsis adimplerent; & tamen quia dictum earum præiudicium, nempè propria pudicitia, non poterat ab illis remitti absque peccato, ideo Loth in hac minoris mali suasione reprobatur à Doctoribus meliùs sentientibus, de quibus suprà.

16 Dixi tandem, *nisi fuerit alioquin obligatus ad illud damnum suscipiendum*, vt ostendatur, quòd in his terminis suasio minoris mali fieri poterit etiam cum damno tertij in particulari, quia supposita eius damni necessaria susceptione, ad quam tertius supponatur obligatus, iam ei non infertur damnum iniustum, nec formale, sed solùm materiale, & iustum, & ita cessat contrariæ resolutionis fundamentum. Exemplum poni potest in eo quem vt diuitem, & furanda, verbi gratia, pecunia nullatenus egentem, latroni designo nominatim, & in indiuiduo, & ipsi potiùs damnum inferat, quàm alteri, si in hac hypothesi supponatur, quod alter, à quo illud auertere intendo, sit illi totum damnum congruo tempore repensurus, ita vt in eo non præiudicetur: hoc enim damnum ipse à me designatus permittere tenetur ex lege charitatis, vt in specie resoluit Lessius *d. cap.* 13. *num.* 20. *in fin.* & efficaciter deducitur ex regula, quod tibi non nocet, & alteri prodest, sustinere teneris, de qua *in l.* 1. *§. idem aiunt ff. de aqua pluuia arcenda.*

* * *

AXIOMA CXLII.

Malus.

1 *Malus semel, semper præsumitur esse malus, intelligendo, vt num.4.*
2 *Bonus quilibet in dubio regulariter præsumitur.*
3 *Malus ex quo aliquis semel apparuit, non potest fieri bonus aliter quàm per pœnitentiam.*
4 *Malus semel, semper præsumitur malus existere in eodem malo semel commisso, vel in eadem voluntate respectu mali eiusdem speciei.*

1 MALVS semel, semper præsumitur esse malus, *l.filius*, §.1.vbi Bart.*ff.de accusat.cap.scribam,de præsumpt.cap.semel malus.de reg.iuris,lib.6.* exornant Bellam.*cons.*36.*num.*4. Hippol.*sing.*64. *&* 393.*& in rub.de fideiussorib.à n.*67.Duen.*reg.*303.Mantu.*Dialog.*89.*& sing.*401. Alciat. *de præsumpt .reg.*2. *præs.*7. Corset.*sing.verb.præsumptio,il* 1.Lanfranc.*in clem dispendiosa,num.*26.*de iudic.* Euerard. *d.loco* 90.*de tempore ad tempus,fol.*262.Ioan.de Imola *cons.*78,*num.*6. *&* 7.Paul.Granut.*theor.*13.Ioan.Rojas *sin.*195. *num.* 9 Iacob.Simanch.*de cathol.instit.cap.*50.*num.*15.Guillelm.Benedict.*in cap.Rainutius, verb. in eodem testamento,il* 2.*num.*44. Gig. *cons.*30.*num.* 9. *& cons.*38. *num.*77.*cum seqq.* Hieron. de Monte *var. Iuris,q.*13. *num.*17.Cott *in memorabili.verb.malus semel,pag.mihi* 559.Mascard.*de probat.concl.*1003.*num.*57.Menoch. *de præsump.lib.*5.*præs.*32.Cened.*ad Sextum collect.*29. *num.*2.Fr.Emmao.*quæst.Regular.tom.*2.*q.*12.*art.*3.Farin.*in praxi crimin.p.*1.*q.*23. *num.*21. Cardio.Tusch. *pract.concl.tom.*5.*lit.M.concl.*28.*per totam.*

2 Quamuis in dubio quilibet regulariter præsumatur bonus, & non malus, vt *Axiom.*17.*num.*4. & nemo præsumatur delinquere, vt dictum extat *Axiom.*68. *num.*14. quia licèt per primum peccatum natura humana prona sit ad malum, *Genes.*4. *cap.omnis,*11. *quæst.*1. vnde & fomes peccati ortum habet, Paulus *ad Roman.*7.*c.si Paulus,*32.*quæst.*5.latè Couar.*in cap.alma mater,part.*2.§.10.*num.*11. tamen quia inclinatio illa ex se peccatum non est, vt resoluit Sot. *de Instit.lib.*1.*q.*4. *art.*3 Felin. *in cap. vlt. num.*15.*de præsumpt.*non tollit quo minus homo, qui bonus à Deo creatus est. *cap* 1.*post princ.* vbi gloss. *verb. dæmones, de summ. Trinit.* & qui potentiam & aptitudinem habet ad bonum, D.Thom. 1.2. *q.*63. *art.*2.& alij, quos sequitur Felin.*d.num.*15.ius habeat à natura, vt apud alios in dubio in bona sit opinione, ex D.Thom.2.2.*q.*60,*art.*3. & Sot. *dict. quæst.*4. *art.*3.

3 Attamen quia ex quo aliquis semel malus apparuit, nec bonus potest fieri aliter quàm per pœnitentiam, *cap.peccatum, de regulis iuris,lib.*6. meritò interim dum de illa non constat, præsumitur in eodem malo, quia mutatio non præsumitur, *cap. maiores.*§.*vlt. de baptismo*, imò accidens malitiæ semel commissæ in esse productum (quippe quod non tollitur tempore, sed pœnitentia durare præsumitur, donec probetur sublatum, arg. *l.sine possidetis,* vbi gloss. & Doctores, *C.de probat.* docet Abb. *in cap.accedentibus num.*6. *de priuileg.* & ita hanc rationem intendit Alciat.*reg.*3.*præs.*1.*iuncta reg.*1.*in princip.*Dyn.*in d.cap.semel malus,num.*2. *&* 3. Et ideò

4 semel malus semper præsumitur malus existere in eodem malo semel commisso, vel in eadem voluntate respectu mali eiusdèm speciei; non verò præsumitur malus respectu mali diuersi, quia quoad illud nulla adest coniectura, vnde succedit *reg.l.Papinianus, ff. de minorib* & ita aduertit Bart. *in l.Cassius, in fine. ff.de Senator.*communiter receptus per Alciat. *de præsumpt. reg.*2. *præs.* 7. *num.* 2. & docent Gregor.Lop.*l.*1.*verb.procurando,tit.*18.*part.*6 Vezin. *tom.*1.*commun opinion.lib.*9.*tit.*2. *num.*215 Grammat. *decis.*29.*num.*7 Hippol.*cons.*15.*num.*9.*& cons.*44.*num.* 18.*cum seq.*Clar.*lib.*5.§.*fin.q.*21.*n.*1.*ad fin.*Thom. de Thomass.*in floribus legum.reg.*178.Mascard *de probat. concl.*222.*num.* 10.*& d.concl.*1003.*num.*38. Galet. *in margarita casuum Conscientiæ, verb.præsumere*, Aloys. Ricc. *in decisionib. Curiæ Archiepisc. Neapol. decis.*4. *p.*1.Farin.*d.q.*23.*n.*39.Cardin.Tusch.*d.lit.M. conclus.* 28. *num.* 2.

AXIOMA CXLIII.

Malitia.

1 *Malitiis non est via aperienda.*
2 *Malitiis non est indulgendum.*
3 *Commodum nemo debet ex sua malitia reportare.*

1 MALITIIS non est via aperienda, *l. cùm hi.* §. *si cùm lis. ff. de transact. l.quoties, in fin. C. de fideicomm. l.si legatarius, C.de legat.* Flamio.Paris. *de confident.quæst.*35.*num.*70.Cæs.Argel.*de contradict. legitimo,quæst.*13.*num.*90.Octau. Glorit *resp.*5. *n.*88. sed illis est occurrendum, *l.magis.* §. *pupillus. ff. de rebus eorum,* Flamin. *dict.tract.de confident. quæst.*32. *num.*61.Narbona *l.*60. *gloss.vnic. num.*10. *tit.*4.*lib.*2. *Recop.*

2 MALITIIS non est indulgendum, Escob. *de ratiocin.cap.*15.*num.*3. Ouid.de Amicis *de iure emphyt. q.*74.*n.*10.

3 Ex malitia sua nemo commodum reportare debet, *l.in fundo.ff.de rei vindicat.l.itaque fullo.ff.de furtis,cap.agnoscentes,de constitut. cap.sedes, cap.plerumque, de rescript. cap.intelleximus, de Iudic.* Cardos.*in praxi Iudicum, & Aduocat. verb.delictum. num.*7. Intellige directè & principaliter; nam indirectè, per accidens, & in consequentiam potest quis ex malitia sua commodum reportare, arg.text. *in l.sed & milites,*10.§.*scribit,*ibi, *incolæ excusabuntur, quia vrbem eis ingredi non licet, ff.de excusat.tutor. l.decreto,* 10.*ff.de suspectis tutor.cap.quia diuersitatem. vers.si tamen,de concess.præbend.* notat Tiraqu. *de iure marti, gloss.*8.*num.*279.

AXIOMA CXLIV.

Mandatum.

1 *Mandati fines exacta diligentia sunt seruandi.*
2 *Gesta per procuratorem vltra fines mandati tenent, si dominus sciens tacuit.*
3 *Procurator tenetur seruare fines circa omnes qualitates mandati.*
4 *Fines excedere dicitur, qui excedit qualitates mandati etiam in modico.*
5 *Procurator excedens fines mandati, non obligat principalem.*

6 *Procurator*

6 *Procurator fines mandati excedens tenetur ad intereſſe.*
7 *Mandatum generale non extenditur ad turpia, & illicita.*
8 *Mandatum, quod poteſt referri ad licita, & illicita, ſemper ad licita reſtringitur.*
9 *Mandatum ſpeciale detrahit generali.*

1 MANDATI fines exacta diligentia ſunt ſeruandi, *l. diligenter, ff. mandati, cap. cùm olim, de officio deleg.* Bart. *in l. ambitioſa, col. 4. ff. de decretis ab ordine facien.* Felin. *in cap. cùm dilecta, de reſcript.* Iaſ. *in l. ſi procurator, C. de procuratorib.* Petr. de Anchar. *conſ. 75. in princ.* Alexand. *conſ. 6. num. 3. lib. 4.* Tiraq. *in l. ſi rem vnquam, verb. libertus, num. 59. C. de reuocand. donat.* Menoch. *conſ. 143. num. 3.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 37. num. 5. & deciſ. 117. à n. 12.* Azeued. *l. 1. num. 7. tit. 6. lib. 3. & l. 5. num. 1. tit. 4. lib. 5. noua Recopil.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, verb. mandatum, num. 7. & 8.* Camill. Borell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 66. num. 437.* Monet. *in tract. de opinione canon. cap. 3. num. 149.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 5. lit. M, concl. 39. per totam,* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 15. num. 51.* vbi dicit, quòd geſta per pro-2 curatorem vltra fines mandati, tenent ſi dominus ſciens tacuit.

3 Et generaliter non ſolùm tenetur procurator ſeruare fines circa mandatum, ſed etiam circa omnes qualitates, *cap. cùm veniſſent,* vbi Bald. *de eo qui mittitur in poſſeſſ. cap. Piſanis,* vbi idem Bald. *not. 3. de reſtitut. ſpoliat.* Decian. *conſ. 493. num. 9. verſ. & non ſo-4 lùm,* Pariſ. *conſ. 47. num. 42. & 43. lib. 1.* quia etiamſi in modico excedat qualitates mandati, dicitur excedere fines, Pariſ. *d. conſ. 47. num. 43. lib. 1.* Cardin. Tuſch *d. lit. M. concluſ. 39 n. 4.* vbi *n. 8.* poſt Felin. *in d. cap. cùm dilecta, in 1. ampl. num. 41.* ſubit, paria eſſe quòd aliquid fiat contra formam mandati, aut præter, vel vltra.

5 Amplia, quia fines mandati in tantum ſunt ſeruandi, vt ſi excedat procurator, non obliget principalem, nec illi præiudicet, *l. 3. ff. mandati,* Angel. *conſ. 388. Conſtat,* Cardin. Tuſch. *d. concl. 39. num. 55.* quia paria ſunt, non habere mandatum, vel non ſeruare formam mandati, Bald. *conſ. 402. Colligamus, num. 3. verſ. & conſiderandam, lib. 1.* Card. 6 Tuſch. *d. concl. 39. num. 29.* Tenetur tamen procurator fines mandati excedens ad intereſſe, *l. ſi cui mandauero, §. ſicut,* vbi Bart. *ff. mandati, l. procuratorem, & l. ad comparandas, C. mandati,* Card. Tuſch. *d. concl. 39. num. 10.* Quibus autem caſibus mandati fines excedi poſſint, tradit idem Card. Tuſch. *d. lit. M. concl. 40. per totam.*

7 MANDATVM generale non extenditur ad turpia, & illicita, Bald. *conſ. 379. num. 6. lib. 3. & conſ. 371. Viſo tenore, lib. 4.* Anton. de Gama *Luſitan. deciſ. 239. num. 2.* Card Tuſch. *d. lit. M. concluſ. 37. num. 6. & 7.* Camill. Borell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 66. num. 418.* ſicut non extenditur ad prohibita, & non ſolita fieri per mandatum, Caſtrenſ. *conſ. 336. Laudatio, num. 2. lib. 1.* quæ refert Cardin. Tuſch. 8 *lit. M, concl. 50. num. 38. & 39.* Mandatum enim quod poteſt referri ad licita, & illicita, ſemper ad licita reſtringitur, & interpretatur, Bald. *conſ. 98. Bertonus, num. 5. verſ. nam mandatum, lib. 1.* nec extenditur ad ea, per quæ dominus cadat in commiſſum, & delictum, *l. creditor. §. Lucius, ff. mandati,* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 16. à n. 112.* Cald. Pereira *de empt. c. 15. num. 12.*

9 MANDATVM ſpeciale detrahit generali, Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocator. verb. mandatum, n. 4.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 95. n. 9.* In quibus autem caſibus requiratur ſpeciale mandatum, & non ſufficiat generale, dixi latè *in tract. de clauſul. vſufruct.*

AXIOMA CXLV.

Medium.

1 *Medium præſumitur probatis extremis.*
2 *Media declarantur ex præcedentibus, & ſequentibus.*
3 *Poſſediſſe probans in præteritum de certo tempore, & de præſenti, præſumitur etiam poſſediſſe medio tempore.*
4 *Medium inhabile impedit extrema habilia poſſe coniungi.*
5 *Media via ſemper eſt eligenda.*

1 MEDIVM præſumitur probatis extremis, videlicet principio, & fine, *l. ſicut. §. non videtur. ff. quibus modis pignus, vel hypoth.* Bart. *in l. Celſus, num. 21. ff. de vſucap.* Alciat. *de præſumpt. reg. 3. præſ. 12.* vbi limitat in actibus momentaneis, Bald. *conſ. 247. circa med. lib. 2.* vbi ampliat in omni materia, & in omni actu, qui recipit continuationem, Decian. *conſ. 11. num. 124.* Iaſ. *conſ. 46. in fin. lib. 3.* vbi ait procedere, quando aliquid de medio eſt probatum, aliàs ſecus, Socin. iun. *conſ. 15. num 4. lib. 4.* vbi limitat, quando medium eſſet inhabile, quia influit inhabilitatem in extremis, Maſcard. *de probat. concluſ. 730.* Sigiſm. Scacc. *de appellat. quæſt. 18. remed. 1. concl. 5. num. 56.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 5 lit. M. concl. 173. per totam.* Rot. *in Florentina capella 30. Maij 1616. coram R. P. Domeo Pirouano, impreſſa per Viuian. poſt praxim Iuriſpatron. deciſ. 61.* 2 Media enim declarantur ex præcedentibus, & ſequentibus, Roland. à Valle *conſ. 25. n. 30. & 31. lib. 4.* & debent congruere præcedentibus, & ſequentibus, Rot. *deciſ. 41. num. 3. apud Farinac. p. 2. recent.* Imò media talia præſumuntur, qualia ſunt extrema, arg. text. *in l. ſicut, §. non videtur, ff. quibus mod. pign. l. exiſtimo, ff. de verbor. ſignif.* Rota *deciſ. 113. num. 41. p. 5. recent.* vnde dicitur quòd media referuntur ad extrema, arg. *l. talis ſcriptura, in fin. ff. de legat. 1.* & facit text. *in cap. ſecundò requiris, in princ. de appell.* vbi quòd illa quæ ſunt in medio, ſæpe ad principium & finem referuntur. Et quòd extrema potius, quàm media ſint attendenda, firmat Afflict. *in deciſ. 595. n. 5.* Et quòd media ab extremis declarentur, *l. qui filiabus. & l. ſi ſeruus plurium. §. fin. ff. de legat. 1. & l. 1. C. de liber. præter.* Rota 2. *deciſ. 18. n. 42. & 43.*

3 Vnde prouenit, vt ſi quis probet poſſediſſe in præteritum de certo tempore, & de præſenti, præſumitur, etiam poſſediſſe medio tempore, Bart. *in d. l. ſi Celſus,* vbi Balb. *in repet. part. vlt. num. 5. cum ſeqq.* Anchar. *conſ. 5. num. 10. verſ. ad hoc reſpondeo,* Alex. *conſ. 39. Viſis ſcripturis. num. 5. lib. 2.* Natt. *conſ. 135. num. 18.* Roland. à Valle *conſ. 25. num. 41. lib. 4.* Surd. *conſ. 37. num. 46. & 47.* & ideò ad effectum præſcriptionis, ſi probatur poſſeſſio in principio, & fine, probatur etiam medio tempore, *cap. volumus 16. quæſt. 3.* Fulgoſ. *conſil. 104. Quadam. numer. 1. col. 3.* Socin. *conſ. 59. Viſis actis. num. 7. lib. 4.* Lanfranc. *in cap. quoniam contra, num. 166. de probat.* Iaſ. *in l. talis ſcriptura, col. 1. cum ſeq. ff. de legat. 1.* Angel. Aretin. *conſ. 19. Videtur, num. 19. cum ſeq.* vbi declarat, quòd

in possessione probatia extremis probatur medium præsumptiuè, quando in illo medio non probatur possessio alterius: sed si probatur possessio alterius, quia extrema noo possunt coniungi, & præsumptio cedit veritati, ideò quis duo non possunt in solidum eandem rem possidere, non probatur medium, quod intelligitur respectu eiusdem possessionis naturalis, at verò respectu diuersæ possessionis adhuc potest is, qui probauit possessionem naturalem de præterito, & præsenti, dicere, quòd etiam medio tempore possedit ciuiliter, licèt alius naturaliter medio tempore possederit, refert Card. Tusch *d. lit. M. concl.* 173. *num* 36. vbi *num.* 32. post Felin. *in cap. sicut, num.* 17. *de re iudic.* limitat, quando ageretur de solemnitate extrinseca probanda medio tempore, quia non præsumitur in præiudicium tertij, & *num.* 34. limitat etiam, vbi vera probatio requiritur, quia tunc non sufficit probatio extremorum.

4 MEDIVM inhabile impedit extrema habilia posse coniungi, *l. fin. ff. de fluminib. l. qui sella. §. fin. ff. de seruit. rustic. l. tria prædia. ff. de seruitut. vbi prad.* Socin. iun. *cons.* 15. *num.* 4. *lib.* 4. Surd. *cons.* 8. *num.* 17. *& cons.* 136. *num.* 34. Anton Monach. *Florent. decis.* 61. *num.* 18. Cardin. Tusch. *tom.* 5. *lit. M. concl.* 173. *num.* 31. Vide *suprà Axiom.* 91. *num.* 2.

5 MEDIA via semper est eligenda. *§. pen. Instit. quibus ex causis manum. non licet. §. cum ex aliena, Instit. de rerum diuis.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 178. vbi declarat, quando ius, vel sententia non potest magis adaptari ad vnam partem, quàm ad aliam, Card. Tusch *practic. conclus. tom.* [illegible] *lit. M. concl.* 170. *per totam.* Tiraq *de primogen. q.* 17. *opin.* 4. *à nu.* 9. Anton Thesaur. *Pedem. decis.* 89. Menoch. *lib.* 1. *præs.* 97. *num.* 27.

AXIOMA CXLVI.

Melius est.

1. *Melius est occurrere in tempore, quàm post illatum vulnus remedium quærere.*
2. *Melius est habere rem, quàm petere.*
3. *Melius est pauca cautè agere, quàm multis interesse periculosè.*
4. *Melius est non soluere, quàm solutum repetere.*
5. *Melius est pauca verba idonea effundere, quàm multis inutilibus homines prægrauare.*
6. *Melius est nocentem dimittere, quàm innocentem punire.*

1 MELIVS est occurrere in tempore, quàm post illatum vulnus remedium quærere, siue, Melius est intacta iura seruare, quàm post vulneratam causam remedium quærere, *l. vlt. in fine, C. in quibus causis in integ. restit. non est necess. l.* 1. *C. quando liceat vnicuique sine iudice se vend.* Card Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 21. *tit.* 8. *n.* 30. *in fine*, Card. Tusc. *practic. conclus. tom.* 6. *lit. P. concl.* 648. Beller. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de discipl. cleric. §.* 5. *num.* 105.

2 MELIVS est habere rem, quàm petere, Cardin. Tusch *tom.* 5. *lit. M. concl.* 184. *num.* 1.

3 MELIVS est pauca cautè agere, quàm multis interesse periculosè, *auth. de tabell. circa med. collat.* 4.

4 MELIVS est, seu magis nostra interest non soluere, quam solutum repetere, *l. si stipulatus esses. ff. de fideiussorib. l. si cui legetur, §. fin.* vbi Aretin. *in* 3. *notab. ff. de legat.* 1. *l.* 3. *C. de solutionib.* Card. Tusch *d. lit. M. concl.* 184. *num.* 3.

MELIVS est pauca verba idonea effundere, quàm multis inutilibus homines prægrauare, *l. tant.* 1. *§ contrarium, C. de veterè iure enucl.* quia verba superflua, & inania solent stomachari prudentes, Roland. *cons.* 39. *num.* 1. *lib.* 2. *& cons.* 61. *in princ. lib* 3. quem refert Card. Tusch. *tom.* 7. *lit. S. concl.* 895. *num.* 31. 5

MELIVS est nocentem dimittere, quàm innocentem punire, *l. absentem, ff. de pœnis*, Card. Tusch. *tom.* 1. *lit. A. concl.* 41. *num.* 3. *& tom.* 5. *lit. O. concl.* 55. *num.* 2. 6

AXIOMA CXLVII.

Membra.

1. *Membrorum suorum nemo est dominus.*
2. *Occidere se ipsum nemini licet.*
3. *Clericus qui se ipsum iniuriosè percutit, excommunicationem incurrit.*
4. *Clericum volentem, & consentientem percutiens incurrit excommunicationem.*
5. *Contrarium vt verius Auctor tuetur, & num.* 6.
6. *Membra non recedant à capite.*

MEMBRORVM suorum nemo est dominus, *l. liber homo, ff. ad legem Aquil. cap. si non licet* 23. *quæst.* com alia *ibidem*, Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de fauore clericorum Canonu. §.* 1. *num.* 15. cum huiusmodi dominium sit soli Deo reseruatum, iuxta illud *Sapient.* 16. *Tu es, Domine, qui vita, & mortis habes potestatem*, & *Deuteronom. cap.* 32. *Ego occidam, & ego viuere faciam.* 1

Vnde nemini licere se ipsum iugulare, aut veneno se occidere, seu vitam suam, aut propria membra dissipare, colliges ex latè congestis aduersùs eos sic delinquentes per D. Thom. 2. 2. *quæst.* 64. *art.* 5. Plaz. *de delict. cap.* 13. Tiraq *de nobilit. cap.* 31. *num.* 559. *cum sequentibus.* Simanch. *de cathol. institut. cap.* 18. *à num.* 21. Clar. *in pract. lib.* 5. *§. fin. quæst.* 68. *num.* 37. Couarr. *lib.* 1. *cap* 2. *à num.* 8. *& lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 11. *col. vlt.* Anton. Gom. *variar. tom.* 3. *cap.* 3. *cum sequentibus.* Anton. Scap. *de iur. non scripto, lib.* 5. *cap.* 189. Petr. à Nauarra *tom.* 1. *de restitut. lib.* 2. *cap.* 3. *à num.* 14. Roland. *cons.* 20. *per totum, vol.* 3. Petr. Royz. *Lituan. decis.* 1. *num.* 14. *cum seqq.* Menoch. *de arbitrar. casu* 284. Molin. *de Iustit. tom.* 4. *tract.* 3. *disput.* 1. Leon Less. *in simili tract. lib.* 2. *cap.* 9. *à num.* 98. *cum seqq.* 2

HINC etiam infertur, clericum qui se ipsum iniuriosè percutit, scilicet irato animo, vel vitæ tædio, vel ex alia irrationabili causa, excommunicationem incurrere, vt resoluunt Felin. *in cap. contingit, il* 2. *num.* 1. *vers. & per hoc, de sentent excomm.* Carrer. *in praxi, tit. de homicid. §. octauò quæro*, Nauat. *in Man. cap.* 27. *num.* 88. *in fine*, Mantu *sing.* 1. *num.*.. Clar. *§. fin. quæst.* 77. *num.* 3. Menoch. *de arbitrar. casu* 284. *n.* 37. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *cap.* 16. *num.* 54. Cened. *ad Decretum collect.* 24. *num.* 13. Soar. *tom.* 8. *de censur. disp.* 22. *sect.* 1. *à num.* 57. Sayr. *in simili tract. lib.* 3. *cap.* 26. *num.* 10. 3

DENIQVE hoc colliges, non posse clericum consentire, vt aliquis eum percutiat, quin excommunicationem *can. si quis suadente*, 12. *q.* 4. incurrat vt Doctores communiter deducunt ex *d. c. contingit*, & explicant, Mantu. *Dialog.* 35. Iacob. de Graff. *aureis decis. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 49. *num.* 6. Gutier. *dict. cap.* 16. *à num.* 53. Soar. *ad sect.* 1. *à num.* 57. Sayr. *dict. cap.* 26. *num.* 18. 4

VERVM

5 Verum contra hanc resolutionem non leuiter obstat, quod ille *can. si quis suadente*, expressè requirit, vt excommunicatio ipso iure incurratur, quod iniectio manuum ipso iure sit violenta, vt patet ex verbis ipsius *can.* & meliùs ex *cap. 1. de sentent. excommun.* ibi, *non potest in ipsis iniectio manuum violenta notari*, quæ particula non conuenit percutienti clericum volentem, & consentientem, luxta *reg. sciens, de regul. Iuris, lib. 6.* cum similibus, & fatetur ipse Pontifex *in eodem cap. contingit*, ibi, *huiusmodi manuum iniectio etiamsi non violenta*, &c. & magis in decisione, quæ habetur *in vers. ideò*, quatenus solùm prohibet, ne de cætero illud fiat, vt clerici se percutiendos laïcis subiiciant; minimè autem percutientibus volentem clericum excommunicatio præscribitur; sed clericos sic se percussioni subiicientes post tempora illius text. excommonicandos esse constituit. Atque ita ex iis fundamentis non defuerunt, qui deputando contra communem sententiam tenuerint, negantes percutientes clericum volentem excommunicationem illam incurrere, de qua *in d. can. si quis suadente*, quod alij probabile censent ante *d. cap. contingit*, non ita post illud, quia putant ibi expressè probari, istos eam excommunicationem incurrere, de qua *in d. can. si quis suadente*.

6 Ego igitur, licèt rarò, & difficolter à receptis sententiis recedere consueuerim, nunquam tamen supradictæ communi potoi acquiescere, sed semper constanter existimaui, & existimo, neque ante, nec post, *d. cap. contingit*, probari Iuri nostro, quod percutiens clericum volentem, excommunicationem illam ipso iure incurrit, vt latius, & maiori cum commoditate alibi ostendam. Qua quidem sententia retenta, facilè etiam erit defendere resolutionem contra communem, de qua *suprà num. 3.* quòd clericus seipsum percutiens excommunicationem illam non incurrit, etiamsi iniuriosè fiat, vel illicitè, vt tenuit Fab. quem refert, & sequitor Mantu. *dial. 115. vers. si se ipsum vulneraret.* Ex ratione illa confirmatur, quia ad excommunicationem illam incurrendam requirit canon distinctionem personam inter ipsum percussorem, & percutientem, quod generaliter in omnibus moralibus actionibus pro regula constitutum est, *in cap. vlt. de instaut. & in cap. debitum, de baptismo*, cum similibus.

7 Membra à capite recedere non debent. *cap. cùm non liceat 12. de præscript.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 1. num. 17.* Nicol. Losæus *de iure vniuers. p. 3. cap. 13. num. 7.*

AXIOMA CXLVIII.

Mens.

1 *Mens magis debet attendi, quàm verba. Ampliatur in vltima voluntate, & omni alia dispositione, vt num. 4. & 5.*
2 *Verba trahuntur ad mentem & rationem, non è contrà.*
3 *In contractibus potiùs attenditur sensus & mens, quàm verba.*
6 *Mens debet attendi præsertim in rescriptis.*
7 *Mens ex proœmio colligitur.*
8 *Mens Principis talis præsumitur, qualis de iure esse debet.*

1 Mens magis debet attendi, quàm verba, quia mens potentior est verbis, *l. Labeo, in fin. ff. de supellect. leg. l. nominis, & rei. §. verbum. ff de verb. signif.* Armendar. *in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarræ. n. 19.* Sigilm. Scacc. *de appellat. quæst. 4. num. 21. & de commerc. §. 1. q. 1. n. 18. cum seqq. & num. 358. & 577. & seq. & recopil. 10. n. 36. & §. 6. gloss. 1. num. 11. vers. quia* Mari. Giurb. *in consuet. Messanens. in proœm. num. 5.* Stephan. Gratian. *discept. for. tom. 4. c. 769. n. 1. & c. 755. n. 23. & tom. 6. c. 814. n. 14.*

2 & verba trahuntur ad mentem & rationem, non è contra, Oldrad. *cons. 9 vers. item cum iura dicant, num. 3. & 4.* Federic. de Senis *cons. 4. n 5. vers. multum est*, Ias. *cons. 440. col. 5. lib. 1.* vbi quod inseruiendum est menti, & illi adhærendum, si apparere potest. Ancharan. *cons. 219. Mirum, n. 5.* vbi quòd verba impropriantur, vt deseruiant menti, latè Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 199. per totam.*

3 Amplia primò in contractibus, in quibus potiùs attenditur sensus & mens, quàm verba, Alexa. *cons. 28. Visis, in princ. lib. 1. & cons. 34. Viso instrumento, n. 3. lib. 2. & cons. 103. Quoniam. n. 3. & 4. lib. 6.* Abb. [illegible] *43. Videtur n. 4. lib. 1.* Gratian. *cons. 33. n. 21.* Card. Tusch. *d. lit. M. concl. 199. nu. 55. & 73.* quia à mente pendet substantia contractuum, Paris. *cons. 78. num. 10. lib. 1.* Roland. à Valle *cons. 68. num. 45. lib. 3.* Rot. *decis. 706. num. 7 apud Farin. p. 2. recept.*

4 Amplia secundò in omni vltima voluntate, Roland. à Valle *cons. 35. n. 3. & cons. 70. n. 38. eod. lib.* vbi quòd regina dicitur mens in vltimis voluntatibus, quæ obtinet primum locum, Rot. *decis. 663. num. 1. apud Farin. p. 2. recent.* vbi quòd mens testatoris in interpretandis vltimis voluntatibus potiùs attendenda est, quàm nimia Iuris subtilitas; Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 3. n. 9.* vbi quòd pro seruanda mente & voluntate testatoris receditur à verbis, Castr. *cons. 264. Videtur dicendum, lib. 2.* vbi loquitur in substitutionibus, Angel. Aretin. *cons. 32. num. 2. vers. quinimo*, vbi quòd impropriantur verba in voluntate, vt mens conseruetur.

5 Amplia tertiò in omni dispositione, Roland. à Valle *cons. 61. n. 35. lib. 2.* vbi quòd ex coniecturis elicitur, Abb. *cons. 75. num. 7. lib. 1.* Cardin. Tusch. *d. concl. 199. n. 77. & 85.* vbi *n. 90.* limitat, quando non constat de mente, quia tunc standum est verbo, & *n. 91.* post Alex. *cons. 32. num. 5. & 6. lib. 7.* etiam limitat, quando mens, vel ratio est dubia, quia attendi debent verba.

6 Mens debet attendi præsertim in rescriptis, gloss. *verb. intentiones, in cap. si propter, de rescript. n. 6.* Socin. *cons. 59. n. 4. vol. 1.* Surd. *decis. 268. in fine*, quos refert Octau. Glotit. *resp. 2. n. 7.*

7 Mens proœmio colligitur, *cap. ex multa 9. §. secundò quæsiuisti, de voto.* Tiraq. *in tract. Cessante causa, limit. 1. num. 65.* Mascard. *de probat. concl. 1284. num. 6.* Gutier. *practic. lib. 1. q. 89. à num. 3.* Octau. Glotit. *resp. 1. p. 3. num. 136.* Rot. *decis. 619. num. 5. apud Farin. p. 2. recent.*

8 Mens Principis talis præsumitur, qualis de Iure esse debet, Ias. *in l. causas, num. 6. C. de transaction.* Grammat. *cons. 34. num. 3. & cons. 45. num. 31. in crimin.* Dec. *cons. 64. num. 7. & cons. 580. num. 2.* Gozadin. *con. 201. num. 10.* quos refert Octau. Glotit. *resp. 6. num. 52. in fine.*

AXIOMA CXLIX.

Meum,

1 *Meum quod eſt, amplius meum fieri poteſt.*
2 *Limita, quando res mea non eſſet perfectè mea.*

1 MEVM quod eſt, amplius meum fieri non poteſt, *l. ſi rem meam, ff. de verbor. obligat. l. 4. §. 1. de acquir. poſſeſſ. §. ſi cui fundus. §. ſi ad rem legatary, Inſtit. de legat.* vbi Richard. *num. 2. §. ſic itaque, Inſtit. de actionib. cap. inter dilectos, de fide inſtrum.* Bertazol. *de clauſulis inſtrument. clauſ. 19 gloſſ. 2. nu. 9.* Surd. *conſ. 505. num. 56.* Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ. 46. num. 23. & 24. & deciſ. 87. num. 3.* Cardin Tuſch. *practic. concluſ. tom. 5. litt. M. concl. 226. per totam*, vbi 2 *num. 4* poſt Abb. *conſ. 3. num. 1. lib. 2.* limitat, quando res mea non eſſet perfectè mea, veluti ſi ex donato non ſequuta traditione, quia non ſum adhuc dominus, poteſt mihi ex teſtamento legari, vel ex inſtitutione, qua dominium tranſit ex vltima voluntate.

AXIOMA CL.

Minima.

1 *Minima non ſunt in conſideratione.*
2 *Probatio per iuramentum admittitur, vbi agitur de modica ſumma.*
3 *Solemnitas non vitiat, ſi in modico ſit omiſſa.*
4 *Forma data circa modica, & minima non vitiat, ſi non ſeruetur.*
5 *Declaratur Axioma, quòd minima non ſunt in conſideratione.*
6 *Minimum ſequimur in dubio.*
Limita vt num. 7.

1 MINIMA non ſunt in conſideratione, ſiue, de minimis non curat Prætor, *l. ſcio, ff. de in integr. reſtitut. l. 4. in fin. ff. de ædilit. edicto*, Iaſ. *in l. ſciendum. num. 7. cum ſeqq. ff. qui ſatiſd. cog.* Bald. *in cap. cùm adeò. num. 3. cum ſeqq. de reſcript.* latè Crauet. *conſ. 182. num. 14. & 15. cum ſeqq.* Leo *Valent. deciſ. 123. num. 19.* vbi *num.* 21. quod minimum differt à paruo, & 2 *num.* 10. quòd Prætor non curat de minimis. Vbi quòd probatio per iuramentum admittitur, vbi agitur de modica ſumma, & quòd ſola indicia & præſumptiones admittuntur, vbi agitur de modico præiudicio, & quòd tunc ſola fama probat, & quòd litteræ Ordinarij etiam tunc probant, & quòd aſſertioni partium ſtatur, vbi agitur de modico præiudicio; etiam in iis, quæ non poſſunt liberè à partibus diſponi ſine cauſa, & quod circa leuia ſtatuit aſſertioni Iudicis, Alex. *conſ.* 138. Lancellotus *num. 3.* 3 *lib. 2.* vbi quòd ſolemnitas non vitiat, ſi in modico ſit omiſſa, Angel. Aretin. *conſ. 68. num. 6. verſ. quintò*, vbi quòd forma data circa modica, & minima non 4 vitiat, ſi non ſeruetur, Abb. *conſ. 7. col. 2. lib. 3.* vbi quòd in modicis ſtatuit Eccleſia ſine conſenſu Epiſcopi, *& conſ. 36. col. fin. eod. lib. 2.* vbi quòd libet rationum in modicis probat, Brunor. à Sole *in locis communib. verb. minima*, Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 691. in 1. edit.* aliàs *reſolut. 585. à num. 7. in 2. edit.* Card. Tuſch. *tom. 5. lit. M. concl. 239. per totam.* Surd. *conſ. 112. n. 26.* latè Sebaſt Medices *de reg. iur. reg. 5. per tot.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q. 7. n. 1.*

5 Intellige Axioma, quando agitur de iure ſpeciali contra Iuris communis regulas, putà per viam reſtitutionis in integrum, quia tunc de minimis nulla ſolet eſſet Prætoris cura, nam pro modica læſione à Iure communi non recedimus, & ita procedit text. *in d. l. ſcio, & in l. ſi oleum. §. vlt. ff. de dolo, & in l. rei bona. ff. de contrah. empt.* cum ſimilibus. Vbi verò agitur de Iure communi, de minimis curatur, & procedit text. *in l. 1. §. illud ff. de coniung. cum emancip. liber. & in l. quamuis. ff. vt in poſſeſſ. legat. in l. 3. §. item dicitur. ff. ſi cui plusquam. l. ſi proprietarius, in fine primi reſponſi, verſ. eadem, ff. de damno infecto*, etiamſi ſimus in pœnalibus, putà in furto quòd committitur in anſere, vel gallina, vel in vno ouo, *l. naturalem. §. gallinarum ff. de acquir. rer. domin. §. gallinarum, Inſtit. de rerum diuiſ.* Sic intelligunt Bart. *num. 1. verſ. nota quod de minimis*, Alberic. de Roſat. *col. 2. num. 1. in d. l. ſcio*, Imol. *in cap. maioribus, col. 1. num. 3. verſ. & potes addere. de præbend.* Curt. iun *de auth. præterea, col. 3. num. 8. verſ. tu conſidera, C. vnde vir & vxor*, & alij, quos refert, & ſequitur Rendina *in promptuario recept. ſententi. tom. 1. tit. 100. num 13.* Andr. Gail. *lib. 2. obſeru. 102. num. 4.* Andr. Ferrar. *lib. 1. rerum quotid. c. 5.* cum aliis, quos refert Oſvvald. io Dnoel *lib. 21. c. 9. lit. L. ſed & vulgaris diſtinctio eſt.* latè quòd etiam in pœnalibus axioma procedat, Sebaſt. Medices *d. reg. 5. num 6.* vbi infinitos propè aſſignat caſus, in quibus minimum attenditur Hieron Bucearon. *de different. inter iudicem ciuil & crim. differ. 167. num. 8.* vbi pro regula conſtituit quòd minima in delictis & pœnalibus ſunt in conſideratione. latiſſimè Camill. Gallin. *de verb. ſignif. lib. 10. c. 2. n. 9. & cap. 25. num. 32.* vbi quòd minimi ratio habetur quando abſurdum ſequeretur. & *num. 8* idem dicit quando per minimi conſiderationem fieret præiudicium rebus maioribus, & *numer. 22. & 23.* quando diſpoſitio loquitur conditionaliter. & *num. 24.* quando aliquid pro forma requiritur, cùm fermè nihil addi, aut detrahi poſſit. & *num. 25.* quando minimum ad maiorem ſummam reintegrandam requiritur. & *num. 26* quando eadem proportionabiliter in minimo, quæ in magno militat ratio, de quo vltimo Sebaſt. Medices *d. reg. 5. num. 4.* & Mari. Giorba *ad conſuet. Meſſanenſ. cap. 6. gloſſ. 6. num. 11.*

6 MINIMVM ſequimur in dubio, *l. ſemper in ſtipulationibus, in fin. & l. ſemper in obſcuris. ff. de reg. iur. c. in obſcuris, eod. tit. lib. 6.* Surd. *conſ. 250. num. 93.* Bucearon. *differ. 154. n. 5. cum ſeqq.* vbi procedere ait in delictis, & vltimis voluntatibus, ſecus in contractibus. Et axioma procedit quando ſumus in quantitate, ſecus in ſpeciebus, in quibus non minimum, ſed mediocre debetur, *l. 3. & 4. ff. de tritico, vino & oleo leg. l. dubium. §. fin. ff. de legat.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 700. n. 17. & 18.*

Limita in fauorabilibus, & ad liberationem inducendam, in quibus non quod minus, ſed quod magis eſt, venit, & ſequitur in dubio. *l. Aurelius 19. §. Titius teſtamento. ff. de liber. leg.* Surd. *conſ. 112. num. 94.*

Vide alia ſimilia *Axiom. ſeq.*

AXIOMA

AXIOMA CLI.

Modica.

1 *Modica non nocent.*
2 *De modico non est curandum.*
3 *Simonia non committitur, si quid minimum donetur.*
4 *Peccatum tantummodò veniale dari potest in vsura ratione parua quantitatis.*
5 *Iusiurandum in promissione rei minima adhibitum, si non seruetur, lethale peccatum minimè committitur.*
6 *Testes singulares probant, vbi agitur de modico præiudicio.*
7 *Modica in quibus casibus attendantur, ostenditur.*
8 *Gabella in solutione qui deficit in vno nummo, non excusatur.*
9 *Emphyteuta soluens nummum pro canone, ita expellitur, & cadit à iure, si illum nummum soluere cessat per biennium, seu triennium, sicut si maior esset summa.*

1 MODICA noo nocent, *cap. si proponente 42.* vbi *gloss. 1. de rescript.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. donotione largitus, num. 107. C. de reuocand. donat.*
2 *& in tract. de indicio in rebus exig. vers. 29.* quia de modico non est curandum, *l. si oleum, §. fin. cum l. seq. ff. de dolo, l. in rebus, §. possunt, ff. commodati*, Thom. de Thomastet. *in floribus legum, reg. 421.* vbi ait procedere, nisi modica essent essentialia, Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transactionib. n. 422.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast decis. 39. num. 3. in 1. edit.* aliàs *resol. 36. in 2. edit.* Giutha *in consuet. Messanens. cap. 16. gloss. 1. num. 14.* Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib. 1. q. 57. n. 10. & 11. & q. 56. num. 8.* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 5. cap. 951. num. 7.*

3 Vnde modicam rem non efficere simooiam, id est, simoniam non committi, si quid minimum donatur, tenent Crauet. *cons. 46. num. 12. vers. confirmatur*, Tiraquell. *de indicio in rebus exig. vers. 30* Valer. Regioald. *in praxi fori pœnit. lib. 23. num. 166.* Soar *de Religione, lib. 4. de simonia, cap. 3. n. 2. cum seq.* Aloys. Ricc. *in decision. Curia Archiep. Neapol. decis. 208. n. 6. cum seqq. p. 1.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. litt. M. conclus. 239. n. 46.*

4 Et in vsura ratione paruæ quantitatis peccatum dari posse tantummodo veniale, resoluunt D. Thom. *2. 2. q. 66. art. 6. ad 3.* Couarr. *lib. 1. var. cap. 3. num. 12.*

5 Et lethale peccatum non committi, si iusiurandum io promissione rei minimæ adhibitum non seruetur, tradunt S. Antonin. *p. 2. tit. 10. cap. 4. §. 1. col. 3.* Syluest. *in summ. verb. Iuramentum 4. q. 1. ad fin.* Sot *de Iustit. lib. 8. q. 1. art. 7. in 7. col. & lib. 7. q. 2. art. 2. vers. verùm ratione leuitatis*, Azor. *Instit. moral. p. 1. lib. 11. cap. 5. q. 3.* Fr. Emman. *quæst. Regularium, q. 50. art. 2.* Sayr. *in clavi Regia. lib. 5. cap. 46. n. 28.* Quamuis contradicat Caiet. *2. 2. q. 89. art. 7. ad 1. dub.* Couarr. Tabien. Armil. & Philiarch. citati Ab. Aaor. *vbi supr.* & Alex. *cons. 150. Magnifice. n. 19. vers. accedat, lib. 3.* putans, quòd emptor non implens iuratam emptionem cadit à tota, si minimum remanet, quod non impleuit, & Crauet. *cons. 182. num. 16.* existimans quòd vbi est iuramentum, modicus defectus etiam in vno nommo facit incidere in pœnam, prout eos refert Cardin. Tusch. *d. litt. M. concl. 239. num. 40. & 41.*

6 Et quòd testes singulares probant vbi agitur de modico præiudicio, dicunt Crauet. *d. cons. 182. n. 15.* vbi idem dicit de testibus consanguineis, & de illis, qui ioodieam vtilitatem, vel commoditatem sunt percepturi, Abb. *cons. 213. col. 4. vers. vel possumus, lib. 1.* Anton. Gabr. *commun. lib. de testib. concl. 2, n. 74.* Seraphin. *de priuileg. iuramenti, priuil. 27. n. 11.* Farin. *in praxi crimin. q. 64. n. 298.* Card. Tusch. *d. concl. 239. num. 12.*

7 MOOICA tamen semper attenduntur in istis casibus. Primò, quando dispositio loquitur per verbum, *aliquid*. Secundò, quando dispositio loqeitur conditionaliter. Tertiò, quando sumus in formalibus. Quartò, quando minimum requiritur ad integraodom nomerum maiorem, & quando agitur permissiuè, secus si prohibitiuè. Sextò, quando militat eadem ratio in modico, sicut in magno; ita plenè Dec. *in cap. de appellationibus, num 11. cum seqq. de appellat.* quem refert Cardin. Tusch. *d. concl. 239. num. 39.*
8 Ideo in solutione gabellæ qui deficit In vno nummo, non excusatur, Alex. *cons. 105. Magnifice, num. 20. vers pro hoc bene facit, lib. 3.*
9 Et emphyteuta soluens numinum pro canone, ita expellitur, & cadit à iore si illum nummum soluere cessat per biennium, seu triennium, sicuti si maior esset summa; Bald. *in cap. cum adeò, in princip. num. 3. vers. & sic nota; de rescript.* Tiraq. *de indicio in rebus exig. vers. 31.* Crauet. *d. cons. 182. n. 16.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 61. num. 23. & tit. 7. q. 17. n. 23. & 24.* Cardiu. Manric. *de tacitu & ambig. conuent. lib. 22. tit. 27. n. 13.* Cald. Pereira *quæst forens. lib. 1. q. 11. num. 12. & cons. 38. num. 9.* Molin *de Iustit. tract. 2. disp. 453. vers. dubium etiam est*, Rebellus *de obligat. Iustit. p. 2. lib. 14. q. 8. num. 8.* Card. Tusch. *d. concl. 239. num. 42.*

AXIOMA CLII.

Mixtum.

1 *Brocardica materia est, an mixtum comprehendatur sub simplici.*
2 *Mixtum continetur sub simplici, quando ex communi vsu loquendi illud mixtum reputaretur tanquam vnum simplex.*
3 *Et quando qualitates in mixto concurrentes sunt inter se compatibiles.*
4 *Et quando mixti qualitates sunt separabiles.*
5 *Et quando concurrit mens, & intentio verisimilis disponentis.*
6 *Et quando in simplici & mixto adest eadem ratio.*
7 *Et in gratia, & beneficio Principis.*
8 *Et quando aliàs sequeretur iurium contrarietas.*
9 *Et quando lex hoc exprimeret.*
10 *Et quando eadem dispositio exprimit illa simplicia, ex quibus mixtum est compositum.*
11 *Mixtum non continetur sub simplici in odiosis; seu alias in materia strictè interpretanda, seu materia exorbitante, & correctoria.*
12 *Et in contractibus.*
13 *Et in statutis.*
24 *Et in legatis.*
15 *Mixtum omne sequitur naturam sui simplicis magis digni.*

1 MIXTVM an comprehendatur sub simplici, difficilis est materia, quam brocardiam

appellaot Roman. *in l. 2. num.10.ff.de verb. obligat.* & Iaſ. *in §. omnium , num. 28. Iuſtit. de actionib.* Ideo cùm certa regula conſtitui non poſſit, ponam primo loco omnes caſus in quibus ſub ſimplici mixtum continetur, & in quibus diſpoſitio loquens de mixto, procedit etiam io ſimplici , deinde ſubiiciam alios caſus, in quibus mixtum ſub ſimplici non continetur.

2 MIXTVM continetur ſub ſimplici , quando ex communi vſu loquendi illud mixtum reputaretur tanquam vnum ſimplex , & iſto caſo diſpoſitio loquens de ſimplici , habet locum etiam in mixto, *l. librorum , § quod tamen, ff. de legat. 3. l. vel vniuerſorum, ff. de pignorat. act. l. ſi quis vinum , ff. de vino, tritico, & oleo leg.* Bolognet. *in repet. l. 2. in princip. ff. de verb. obligat. num. 62. & 66. verſ. ſecundò limitatur, & n. 75. verſ. ſecundò fallit.*

3 Secundò continetur etiam quando qualitates in mixto concurrentes ſunt inter ſe compatibiles, *l. ſeruis vrbanis , §. fin. ff. de legat. 3. l. Titia textores , ff. de legat. 1.* Bolognet. *d. l. 2. in princip. num. 54.* Secus ſi in mixto concurrunt qualitates iocompatibiles , & contrariæ , quia tunc mixtom non continetur ſub ſimplici, vt *in l. 1. § interdictorum , ff. de interdict. & in l. in tribus , ff. de iudic. & in d. l. ſeruis vrbanis, §. fin. & in d. l. Titia textores , §. 1. ff. de legat. 1. & in §. quadam. Inſtit. de action.* Bolognet. *d. l. 2. in princip. num. 46. & num. 54. verſ. ſed ſi eueniat , & num. 65.*

4 Tertiò continetur qoando mixti qoalitates ſunt ſeparabiles , vt *in d. l. 2.* reſoluunt Angel. *n. 1. verſ. tu autem ,* Aretin. *poſt n. 2. verſ. aliquando,* Alex. *n. 2. verſ. vnde ,* Roman. *n. 10. & n. 16.* Cuman. *num. 4.* Bologn. *num. 45. & 186.* Alciat. *in repet. num. 15. cum ſeq. & num. 23.* Polyd. Ripa *in tract. de nocturno tempore, cap. 4. num 8. & 9.* Secus verò ſi qualitates in mixto concurrentes ſunt inſeparabiles ; tunc enim diſpoſitio loquens da ſimplici , non habet locum in mixto contioente inſeparabiles qualitates , vt *in l. vim paſſam , § præſcriptione , ff. de tutel. & in l. adulterium cum inceſtu, ff. de adulter.* Bologn. *in d. l. 2. in princ. num. 47. & 186.* Alciat. *in repet. ſub num. 23.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 5. litt. M. concl. 244. n. 32.* vbi quòd quando materia eſt indiuidua , mixtum non continetur ſob ſimplici , etiam qood diſpoſitio loquatur de ploribos ſimplicibus, Polyd. Ripa *d. cap. 4. num. 14.* vbi ampliat etiam in odioſis.

5 Quartò continetur ſi concurrat mens , & intentio veriſimilis diſponentis , vt per Bologn. *in d. l. 2. in princip. num. 55. ad fin. verſ. fallit vbicunque, & n. 58. verſ. vbicunque ,* Alciat. *in repet. poſt num. 23.* Galiaul. *poſt num. 20.* Card. Tuſch. *d. litt. M. concl. 294. num. 48.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 12. verſ. aut conſtat , & num. 120.*

6 Quintò continetur vbi in ſimplici & mixto adeſt eadem ratio , & multo magis ſi in mixto viget maior ratio , quàm in ſimplici , tunc enim diſpoſitio loquens de ſimplici , habet locum etiam in mixto, Bologn. *in d. l. 2. in princ. num. 55. verſ. & ideo in iſtis mixtis , & num. 57. verſ. ſicut è contrario , & num. 62. verſ. tertiò fallit , & num. 67. verſ. tertiò limitatur , & num. 72. cum ſeqq.* Alciat *in repet. ſub num. 10.* Surd. *conſ. 33. num. 29.* vbi ampliat etiam in pœnalibos, & odioſis, *& conſ. 315. num. 58.* Card. Toſch. *d. concl. 294. num. 34.* Polydor Ripa *d. cap. 4. num. 13.* Rot. *deciſ. 385. num. 4. apud Farin. p. 2. recent.*

7 Sextò continetur in gratia , & beneficio Principis , ac proinde conceſſa per Papam Legato facoltate legitimaodi ſpurios , & inceſtuoſos, cenſetur etiam data poteſtas legitimandi ſpurios , & inceſtuoſos ſimul , ex quo talis legitimandi facultas reputatur fauorabilis , cùm agatur de beneficiis Principum , & ſic latè interpretandis , ita Bart. *in d. l. 2. in princip. num. 1.* Angel. *num. 1. verſ. & ideo ,* Imol. *num. 2. cum ſeqq.* Alex. *num. 3.* Roman. *n. 62.* Cuman. *num. 3. verſ. ſecundum ,* Alciat. *in repet. n. 41. cum ſeqq.* Galiaul. *num. 6. cum ſeqq.* Iaſ. *in §. omnium, n. 31. Inſtit. de action.* Mandoſ. *in reg. 10. Cancell. q. 3. n. 10* & ſaltem procedere quando legitimatio non tendit in alicuius præiudicium , agnoſcont Cephal. *conſ. 117. n. 37. lib. 1.* Oſaſch. *Pedem. deciſ. 119. n. 1. cum ſeqq.* Polyd. Ripa *d. cap. 4. num. 90. cum ſeqq.* Rot. *dict. deciſ. 385. num. 4. p. 2. recent.*

8 Septimò continetur quando aliàs ſequeretur Iurium contrarietas , ita Bart. *in d. l. 2. num. 2. verſ. cùm ergo ,* Cuman. etiam *num. 2. verſ. & hoc verum ,* Iaſ. *num. 5. in fine ,* Cardin. Tuſch. *d. concl. 294. num. 33.* Polyd Ripa *d. cap. 4. num. 41.*

9 Octauo continetur quando lex hoc exprimeret, Bart *in d. l. 2. num. 2. verſ. item ,* Cuman. etiam *num. 2. verſ. item comprehendit ,* Iaſ. *num. 5.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 4 & 6.*

10 Nonò continetur quando eadem diſpoſitio exprimit illa ſimplicia , ex quibus mixtum eſt compoſitom, non ex proprietate ſermonis, ſed ex benignitate, Bologn *in d. l. 1. in princ. num. 56. in fine ,* Galiaul. *in repet. num. 15 & 21. verſ. puto ,* Angel. *conſ. 348. n. 2. verſ. licèt ſecus ,* Card. Tuſch. *d. concl. 244. num. 35.* Polyd. Ripa *d. cap. 4. num. 9. in fine.*

11 MIXTVM non comprehenditur ſub ſimplici, nec diſpoſitio loquens de ſimplici , locum habet in mixto in odioſis , ſeu aliàs in materia ſtrictè interpretanda , Aym. *conſ. 276. col. fin. verſ. iam cauſa collectarum ,* Cephal. *conſ. 26. num. 24. cum ſeqq. lib. 1.* Tiraquell. *de legib. connub. gloſſ. 5. num. 71.* Herculan. *in tract. de cautione de non offendendo , cap. 17. num. 2.* Mandoſ *ad reg. 11. Cancell. q. 3. num. 6 & reg. 11. q. 16. num. 2. & reg. 32. q. 30. num. 8. verſ. amplius conditio,* Surd. *conſ. 430. num. 14.* Item quando eadem diſpoſitio eſt pœnalis , Bertazol. *conſ. 126. num. 13. in fine,* Card. Tuſch. *d. litt. M. concluſ. 294. num. 2. & 45.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 9. & 109. cum ſeqq.* ſeu materia exorbitans, aut correctoria , Tiraq. *d. gloſſ. 5. num. 71.* Mandoſ. *reg. 43. q. 7. num. 3. verſ. quinto , & vltimo , & reg. 11. q. 16. num. 2. & reg. 22. q. 30. num. 8. verſ. amplius conditio ,* Card. Tuſch. *d. concl. 244. n. 26.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 48. & num. 126.* Et in reſpicientibus præiudicium tertij, Ruin. *conſ. 167. n. 10. lib. 1.* Craoet. *conſ. 491. num. 3.* Hieron. Gabr. *conſ. 197. num. 6. lib. 1.* Surd. *deciſ. 174. num. 16.* Polydor. Ripa *d. cap. 4 num. 127.*

12 MIXTVM non continetor ſub ſimplici , nec diſpoſitio loquens de ſimplici, habet locom in mixto in contractibos , ita Roman. *in d. l. 2. in princip. numer. 57. verſ. ſequitur quintò ,* Octau. Glorit. *dict. concl. 244. num. 12.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 32. & 33.* vbi ſubdit , quòd hoc fallit fauore libertatis.

13 Sic etiam ſtatuta loquentia de ſimplici, non habent locom in mixto, quia in ſtatutis facienda eſt ſtricta ioterpretatio , Bolognet. *in repet. d. l. 2. in princip. num. 69. & 70.* vbi Alexand. *num. 7.* Tiraq. *d. gloſſ 5.* Cardin. Tuſch. *d. concl. 294. num. 16. cum ſeqq.* Surd. *deciſ. 174. num. 14. verſ. & ſtatutum ,* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num 45. cum ſeqq. & num. 53. cum ſeqq.* ampliat , ſiue ſtatotum loquatur de perſonis , ſioe de actibus, ſiue de artificio.

14 Et quod in legatis mixtum non contineatur ſob ſimplici, eo quod in illis fit ſtrictè interpretatio, tradunt Roman. *in d. l. 2. in princip. num. 10. verſ. in legatis verò, & ibi* Iaſ. *col. 3. verſ. vnde ille tex.* Alciat. *in repet. num 19.* Polydor. Ripa *d. c. 4. num. 19.*

MIXTVM

13 Mixtum omne sequitur naturam sui simplicis magis digni, *l. quæritur, ff. de stat. hom. l. si non sunt, §. fin. ff. de auro & arg. leg. l. quicquid, §. cum partes, ff. de acquir. rer. dom.* Ludou. Gom. *in cap. 1. num. 47. in fine, de rescrips. in 6.* Couarr. *pract. cap. 36 num. 5.* Mandos. *ad reg. 1. Cancell. q. 10. n. 2.* Menoch *cons. 661. num. 25. cum seqq.* Melch. Phœb. *decis. 214. num. 3. tom. 2.*

AXIOMA CLIII.

Mora.

1 *Mora vltima attenditur, & nocet.*
2 *Mora non contrahitur sine interpellatione.*
3 *Mora non est vbi nulla est petitio.*

1 Mora vltima attenditur, & nocet, *l. illud 17. ff. de pericul. & commodo rei vend. l. si mora, & l. semel mora. ff. soluto matrim. l. si & per emptorem 53. ff. de action. empti, l. si seruum 91. §. sequitur, ff. de verb. obligat. cap. si Iudex laicus 12.* vbi gloss. *verb. clericali, de senten. excomm. lib. 6.* Sebast. Medices *in tract. de nouatione p. 2. verb. mora,* Alex. *cons. 72. Videtur, n. 8. lib. 3* Socin. *reg. 23.* vbi limitat quinque modis, Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 12. consid. 100. n. 16.* Pichard. *in disput. de mora, n. 212.* Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib. 3. q. 29. num. 86.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. M. conclus. 372. per totam.* Sigism. Scacc. *de commerc. gloss. 6. num. 63.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 5. cap. 1000. num. 14.*

2 Mora non contrahitur sine interpellatione, *l. mora 32. ff. de vsuris, l. vtaam 12. & l. lecta 40. §. pactum autem, ff. si certum pet. l. nemo rem suam 81. §. fin. & l. si insulam 84 ff. de verbor. oblig.* Anton. Pichard. *in sua disp. de mora, n. 43.* Carol. de Grassis *de except. 32. num. 101. cum seqq.*

3 Mora non est vbi nulla petitio est, *l. nulla 99. ff. de regul. iuris,* Surd. *cons. 150. num. 98.*

AXIOMA CLIV.

Mors.

1 *Mors omnia soluit.*
2 *Morte finitur societas.*
3 *Mandatum expirat morte mandantis.*
4 *Beneplacitum expirat morte concedentis.*
5 *Delicta morte extinguuntur.*
6 *Moriens nunquam præsumitur immemor salutis æternæ. Limita vt ibid.*
7 *Mortuo non fit iniuria.*

1 Mors omnia soluit, *auth. de nuptiis, §. deinceps, collat. 4.* Anton. de Butrio *cons. 58. in princip.* Decian. *cons. 1. num. 10. lib. 1.* Sebast. Medic. *in specials tract. Mors omnia soluit,* Pichard. *ad §. rectè quoque 5. num. 8. Instit. de mandato,* Argel. *de contradict. legitimo, q. 7. num. 82.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 15. n. 3.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom 5. lit. M. concl. 391. per totam,* vbi *n. 7.* post Socin. iun. *cons. 111. num. 9. & seq. lib. 1.* ait, quòd per mortem quis dicitur relinquere omnia, & totum mundum, quia mors omnia extinguit, & soluit quoad potentias humanas. Surd. *cons. 99. num. 17.* Ioann. Anton. Mangil. *discept. quæst. 53. num. 403.*

2 Morte igitur finitur societas, *l. actione, §. morte, ff. pro socio, § soluitur, Instit. eod. tit. l. 10. tit. 10. partita 5.* Ordin. Regia Lusitanor. *lib. 4. tit. 44. §. 4.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 5. n. 6.* Valasc. *de iure emphyt. q. 30. num. 5. & cons. 63. à num. 3.* Matien. *l. 2. gloss. 1. num. 15. tit. 9. lib. 5. nouæ Recopil.* Seraph. *de priuileg. iuram. priuil. 57. num. 1.* Surd. *cons. 20. num. 3. & 4.* Molin. *de Iustit. tract. 2. disp. 414. in princip.* Azor. *Instit. moral. p. 3. lib. 9. cap. 6. q. 3.* Rebel. *de obligat. Iustit. p. 2. lib. 15. q. vlt.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 25. num. 375. vers. secundo,* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 2. collect. 398.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 6. tit. 24. à princip.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 176. à num. 2.*

3 Morte mandantis mandatum expirat, *l. eius,* vbi Alexand. *sub n. 5. ff. si certum petatur, l. mandatum, C. mandati, cap. relatum 29. de offic. deleg.* Bonon. à Sole *in locis communib. verb. mandatum 12.* Cardos. *in praxi iudicum, eodem verb. num. 10.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 15. num. 24.* Cardin Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 11. num. 5.* Rebel. *de obligat. Iustit. p. 2. lib. 17. q. vnica, de mandato, n. 4. vers. quartò.* Castill. *quotidian. lib. 2. cap. 29.* Soar. *de legib. lib. 8. cap. 31. n. 13. & 14.* Molin. *de Iustit. tract. 2. disp. 552. num. 7.* Cened. *pract. lib. 1. q. 38. n. 1. & 2.* Rota *in Parisien pecuniaria 5. Decemb. 1612. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano, impressa per Farinac. decis. 443. num. 2. p. 8. recent.* Alex Trentacinq. *var. resol. lib 2. tit. de procurat. resol. 10. n. 1. cum seq.* Ioan. Maria Nouarr. *quæst. forens. lib. 1. q. 101. num. 4. & 5. & in praxi elect. & variat. fori, q. 30. sect. 1. num. 3.* Et mandatum procuratorium soluitur morte mandatarij, siue procuratoris. *§. item si adhuc, Instit. mandati,* Borrel. *in summa rerum omnium decis. tit. 66. n. 260* vbi *num. 289.* subdit, non expirare per mortem domini, quando procurator est effectus dominus litis.

4 Morte concedentis expirat beneplacitum, *cap. si gratiosè, de rescript. lib. 6.* Gutier. *practic. lib. 3. quæst. 11. num. 19.* Valasc. *de iure emphyt. q. 44. num. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 1. proœm. num. 9. cum seqq. & gloss. 12. à princip.* Cald. Pereira *de manu Regia, cap. 6. n. 19.* & fuit dictum *in Bononien. Parochialis 18. Martij 1613. coram Card. Verospio; impressa per Farinac. decis. 489. num. 4.*

5 Morte delicta extinguuntur, *l. defuncto, ff. de publicis iudic. l. 1. & vlt. C. si reus vel accusator mortuus fuerit,* exornat. Duen. *reg. 173.* Tiraq. *de pœnis temper. causa 49. à num. 41.* Plac. *de delictis, lib. 1. cap. 28.* Couarr. *de sponsalib. p. 2. cap. 6. §. 8 num. 6.* Clar. *lib. 5. fin. q. 51. num 9. & 12.* Sebast. Medic. *in tract. Mors omnia soluit, p. 1. concl. 27.* Menoch. *quæst. vsufrequent. cap. 7. num. 15.* Anton. Gom. *var. tom. 3. cap. 1. num. 78.* Peregr. *de iure fisci, lib. 4. tit. 4. num. 1.* Cardos. *in praxi iudicum verb. delictum, num. 14.* Cald. Pereira *quæst. forens. in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunctor. p. 3. in princip. & p. 5. num. 1.* Cardin. Tusch. *d. lit. M. concl. 391. num. 1.* Nam mors extinguit accusationem, ac proinde mortuo accusatore iudicium accusationis aboletur, Clar. *§. fin. q. 51. num. 9. vers. pariter,* declarandum tamen, vt per Card. Tusch. *d. litt. M. concl. 396.* quia mortuus non potest effici habilis, vel inhabilis ad aliquid. Bald. *cons. 57. num. 2. lib. 5.* & ideo post mortem nemo potest incipere esse aliquid, idem Bald. *cons. 394. Punctus talis est, n. 4. in princip. vers. post mortem autem lib. 3.*

6 Moriens nunquam præsumitur immemor salutis æternæ, *l. fin. C. ad legem Iul. repetund. cap. sancimus 1. q. 7.* Couarr. *lib. 2. var. cap. 13. num. 8.* Thom de Thomass. *in floribus legum, reg. 193.* Bertazol. *cons. 118. num. 13.* Menoch. *cons. 350. num. 9.* Escob. *de ratiocin. cap. 11. num. 30.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 12.*

lib.12.q.1.à n.7. Anton. Monach. *Florent. decis.2.n.27.* Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib.1. comp.18. n. 66.* latè Mari. Giurba *in consuet. Messanens. c.2. gloss.7. num.2. & 28. & gloss. 14. num. 8.* & ideo non præsumitur mentiri, Surd. *decis.55. num.11.* imò eius dictum habet vim iuramenti, Socin. iun *cons.161. num.1. vol.1.* Menoch. *cons.23. num.9.* Anton. Monach. *d. decis.2. num.51.* Limita in præiudicium testis, Alciat. *de præsumpt. reg.3. præs. 4. num. 2. vers. aduertitur*, Ioseph. Ramon. *cons. 100. num. 539.* Non enim omnis moriens præsumitur Ioannes Baptista, Menoch. *de præsumpt. lib.5. præs.5. num.19. & de arbitr. casu 99. n. 30. & cons.39. num.7. & cons.139. num.68. & 70.* Polyd. Ripa *de actibus in mortis articulo, cap.26. n. 8.* Surd. *decis.135. num.14. & cons. 382. num. 62.* Giurba *dict. gloss. num.2. gloss.2. prope fin.*

7 MORTVO non fit iniuria, quia non potest vulnerari, neque suspendi, neque puniri, vt per Boër. *decis.316. num.10. cum seqq.* Card. Tusch. *dict. litt. M. concl. 380. per totam.* Ratio manifesta est, quia homo mortuus homo non est, neque pœnæ, aut medicinæ capax, sicut & sensus expers noscitur, vt notat gloss. per text. *ibi in l. seruo manumisso, ff. de condict. indeb.* homo enim ex coniunctione animæ & corporis subsistit, vt explicat Innoc. III. *in cap. in quadam, vers. sed aduersus, de celeb. Missar. iuncta Clem. 1. §. porrò, de Summa Trinit.* & ex Aristot. D. August. & D. Thoma, explicat Nauarr. *in Man. prælud. 2. num.11.* Gom. *var. tom. 3. cap. 3. num. 32.* Vnde multa notabilia refert Decian. *in cap. ad hæc 5. à num. 29. de privileg.* inde meritò *à num.34.* aduertens defendi non posse eorum sententiam, qui dicunt excommunicatos esse, qui clerici cadauer percutiunt, quos latè refert Duen. *reg.99. ampl. 6.* & Boër. *d. decis.316. num.12. in fin.* non enim dici potest eum, qui clerici cadauer percutit, hominem aut clericum percutere; ac subinde deficiunt verba, *can. si quis suadente 17. quæst.4.* Non obstat quòd in excommunicatione decedentes priuantur Ecclesiastica sepultura, & si in Ecclesiis, aut cœmeteriis eorum corpora sepeliantur, exhumanda & extrà sunt eiicienda, *cap. sacris, de sepultur. d. cap. ad hæc*, quia dupliciter responderi poterit. Et primò, non esse inconueniens, quòd propter culpam viuentis pœna maneat post mortem continuatiuè, ita vt si semel viuentem cœpit afficere, duret in cadauer, formaliter decidit text. *in l. 2. de cadauer. punit.* & videmus in iis, qui pœna mortis puniuntur, & deinde in partes secantur, & comburuntur, aut bestiis obiiciuntur, vt probat text. *in l. capitalium, §. famosos, ff. de pœnis*, & prosequitur Tiraq. *de pœnis temper. causa 49. num. 42.* quòd multo magis conuenit prohibitioni sepulturæ, quæ corporum mortuorum propria est; ac subinde mirum videri non debet, si Ecclesia mortuos eius vsu priuet, nam viuentes ad talem sepulturam, dum in excommunicatione manent, ius non habuerunt; ergo nec post mortem illud habere dicendum est, vt bene considerat Soar. *tom.5. de censur. disput. 12. sect. 4. num. 2. ad fin.* Secundò responderi poterit, prohibitionem hanc & præceptum Ecclesiasticum non sepeliendi excommunicatum in loco sacro, non propriè dirigi in corpus ipsum, seu cadauer defuncti, sed in fideles viuentes, iuxta generale Apost. præceptum, quod non solùm in excommunicatos dirigitur, ne communicent cum fidelibus, sed etiam in ipsos fideles, ne communicent cum excommunicatis, *cap. sicut Apostoli, cum seqq. 11. quæst. 3.* Nec de potestate est dubitandum, iuxta plenissimam illam Christi Domini concessionem, *Quodcunque ligaueris*, &c. nec etiam de voluntate, quæ manifesta est ex illatione, quam Summi Pont. exprimunt *in d. cap. Sacris*, & iuxta illud, *cui non communicamus viuo, nec communicemus defuncto*, relatum in integra *d. cap. ad hæc, de priuileg.* Ad textum verò *in cap. sanè, il. 2. 24. q. 2. & in cap. si quis Episcopus, de hæret.* cum similibus, quibus probari videtur, mortuos excommunicari posse, quod tamen est contra verba, & communem diffinitionem censuræ, quæ est sententia Iudicis Ecclesiastici, qua homo Christianus bonis spiritualibus priuatur, &c. mortuum autem hominem non esse constat ex dictis, & ideo excommunicari non posse, comprobant Castro *de iusta hæret. punit. lib.2. cap.19.* Couarr. *in cap. alma mater, p.1. §.11. num.8* Nouarr. *in Man. cap.27. num. 171.* Soar. *d. tom.5. de censur. disput. 5. sect. 1. num. 3.* Sayr. *in simili tract. lib.1. cap.8. à num. 8.* respondemus, in illis Iuribus excommunicationem propriè, & directè non proferri in mortuos, sed viuis Ecclesiam imperare, ne communicent cum illis, quos constat in excommunicatione decessisse, non faciendo pro eis suffragia, vel sepulturæ tradendo. Qua etiam ratione Ecclesia excommunicatos mortuos absoluit, iuxta text. *in cap. à nobis 28. vers. nec obstat, de sent. excomm.* non quòd directè in eos exerceat iurisdictionem, quæ ad absoluendum necessaria est, iuxta *reg. cap. verbum, de pœnit. dist.1.* quæ videtur deficere respectu mortuorum, secundùm rationem, de qua Pont. *in d. cap. à nobis*, quia Christus Dominus Ecclesiæ dedit potestatem super terram, iuxta illam prædictam auctoritatem, *quodcunque ligaueris super terram*, &c. non autem in sepultos sub terra; sed quia per huiusmodi absolutionem viuis facultatem facit communicandi cum excommunicatis, qui in excommunicatione decesserunt, vt pro eis preces fundere, & suffragia facere possint, vel etiam sepulturæ mandare, vt bene explicat Castro *dict. lib.2. cap.20. ad fin.* & reliqui omnes post eum citati.

AXIOMA CLV.

Natura, Naturalis.

1 *Natura, & ars frustrà nihil faciunt.*
2 *Natura rei potiùs attendi debet, quàm simplex nominatio.*
3 *Naturalia si concurrant cum accidentalibus, præferuntur.*
4 *Domicilium originis potentius est, quàm domicilium incolatus.*
5 *Naturaliter quod non potest fieri, non potest fieri secundùm legem positiuam, & eius ordinationem.*
6 *Paria sunt, aliquid esse impossibile naturaliter, vel de iure.*

NATVRA, & ars frustrà nihil faciunt. Dixi *suprà Axiom.33. num.2.* 1

NATVRA rei potiùs attendi debet, quàm simplex nominatio, arg. text. *in l. si vno, ff. locati, cap. ea qua, de simon* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. num.18.* 2

NATVRALIA si concurrant cum accidentalibus, præferuntur, Ægid. Bellam. *cons.43. in princip.* quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. litt. N. concl.8. num. 1.* 3 Et ideo potentius est domicilium originis, quàm domicilium incolatus, quia vnum naturale, aliud est accidentale, Ancharan. *cons.37. Contra, n.6. in fine, & num.7.* Cardin. Tusch. 4

d. conclus.

d.conclus.9. num. 2. & naturalis coniectura præualet accidentali, Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 95. num. 45.*

5 Natvraliter quod nõ potest fieri, non potest fieri secundùm legem positiuam, & eius ordinationem, *l. qui ad certum, ff. locati, l. lex Cornelia, in fine, ff. de vulg. & pupill. substit. l. Gallus, §. si eius, ff. de liber. & posthum.* Et ideo paria sunt, aliquid 6 esse impossibile naturaliter, vel de iure, *l. 1.* vbi gloss. *l. filius, ff. de condit. instit.*

Castrens. *cons. 133. Iste Martinus, col. 2. lib. 1.* Crauet. *cons. 301. num. 5. & 6. vers. nec obstat*, vbi quòd si duæ causæ necessariæ subsunt, præsumitur ex magis necessaria, refert Cardin. Tusch. *tom. 5. litt. N. concl. 33. num. 1. & 2.*

AXIOMA CLVI.

Necessaria.

1 *Causa necessaria facit permissum id, quod aliàs de iure esset prohibitum.*

2 *Alienatio si est simpliciter prohibita, tamen si fiat ex causa necessaria, redditur permissa.*

3 *Concessione facta alicuius rei, videntur etiam concessa ea omnia, sine quibus res illa commodè haberi non potest.*

4 *Necessaria causa præsumitur potiùs, quàm voluntaria.*

1 Necassaria causa facit permissum id, quod aliàs de iure esset prohibitum, multis casibus, vt latè probat Cardin. Tusch. *practic. conclus.* 2 *tom. 5. litt. N. concl. 18. per totam.* Vnde alienatio si est simpliciter prohibita, tamen si fiat, causa necessaria, redditur permissa, Ægid. Bellam. *cons. 35. num. 4. vers. sed nunquid*, Angel. Aretin. *consil. 18. Ad decisionem, num. 8. vers. quantum verò*, Roman. *cons. 219. Ex themate, n. 8. vers. hoc primò probatur*, vbi *num. 9. vers. secundò probatur*, subdit, quòd causa necessaria non comprehenditur sub regula prohibente actum fieri.

3 Necessaria omnia ad vnum conceduntur illi, cui conceditur illud vnum, *l. 2. ff. de iurisd. omn. iudic. l. ad rem mobilem, §. qui procuratorem, ff. de procuratorib. l. 1. §. 1. ff. si vsufr. petatur, l. 3. §. qui habet, ff. de seruitut. rusticor. præd. l. 3. ff. pro socio, l. 1. §. fin. ff. de officio eius, cui mand. est iurisd. l. auibus*, & ibi *gloss. 2. ff. de legat. 3.* vbi quòd in legato facto de auibus etiam auiaria comprehenduntur, sine quibus aues de facili aufugere possent, *§. minorem, Instit. de actionib. cap. præterea, de officio deleg.* cum his, quæ ad hoc principium exornandum tradunt Nouar. *in princip. de Pœnitent. dist. 5. num. 24.* Surd. *cons. 347. numer. 20.* Gam. *Lusitan. decis. 206. num. 9.* Thom. de Thomassec. *in floribus legum, reg. 29.* vbi intelligit procedere in materia fauorabili, vel indifferenti, vel in coniunctis, & vbi militat eadem ratio, Galet. *in margarita casuum Conscientiæ, verb. concedere*, vbi etiam intelligit quando illud concessum non potest stare sine illis. In vnius enim actus concessione omnia ea veniunt, quæ faciliorem, & commodiorem executionem actui præstant, Bald. *in d. l. 2. vers. in dic. plenius, ante num. 1. ff. de iurisd. omn. iud.* vbi Curt. iun. *num. 2. cum seqq.* Alciat. *num. 2.* Dec. *num. 6.* Ioan. Bologn. *num. 18. & seqq.* Menoch. *cons. 14. num. 8.* idem Bald. per text. *ibi in cap. vlt. num. 4. de dolo & contum.* vbi quòd habens mandatum ad necessaria, videtur etiam illud habere ad vtilia, refert Rendlna. *in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 100. num. 3.* Narbona *l. 20. gloss. 2. num. 13. tit. 1. lib. 4. Recopil.*

4 Necessaria causa præsumitur potius, quàm voluntaria, *l. vxorem, §. pater naturalis, ff. de legat. 3.*

AXIOMA CLVII.

Necessitas.

1 *Necessitas non habet legem.*

2 *Necessitas facit licitum, quod aliàs de iure non est licitum.*

3 *Ex necessitate quæ fiunt, non dicuntur fieri in fraudem.*

4 *Liberalis nemo existit in necessitatibus.*

1 Necessitas non habet legem, ideo lex subiacet necessitati, non è contrà, *l. tutor qui repertorium, ff. de administ. tutor. l. vt gradatim, §. 1. de muneribus & honorib. l. non solùm, §. fin. ff. de excus. tutorum, l. aliquando, ff. de officio Procons. l. si quis filio, ff. de iniusto rupto, l. 1. C. de operib. liber. l. pro tyronibus, C. de priuileg. domus August. lib. 11. cap. licèt, de feriis, c. 5. in fine, de consuetud. cap. exiit, col. 4. in fine, de verbor. signif. lib. 1.* Calderin. *cons. 95. Quod est vnicum, de treuga, & pace, num. 5. vers. item est iniustum*, Ias. *in l. si ex toto, in fine princip. ff. de legat. 1.* vbi ponit plura exempla de bello, fame, peste, & similibus, Anchar. *cons. 191. In auxilium veritatis, n. 4. & 5. & cons. 143. num. 4.* vbi ait, quòd necessitas non habet legem humanam, neque diuinam, quia multa prohibita de iure diuino, & humano, fiunt permissa ex necessitate, & è contrà permissa fiunt prohibita, & ponit exempla furti, homicidij, & similium, Signorol. de Homod. *cons. 42. num. 3.* vbi ait procedere etiam in necessitate iuris, qui culpa caret, qui facit aliquid necessitate iuris imminente, Cephal. *cons. 451. num. 283. & 284.* vbi ponit decem exempla, quibus necessitas facit recedere à iure, à regula, & ab humanitate, & generaliter dicit procedere in necessitate contra dispositionem legis, secus in dispositione hominis, & optimè declarat Castrens. *cons. 400. Priusquam, col. 2. in princip. vers. subest enim necessitas, lib. 1.* vbi quòd necessitas excusat, ne legibus, & legum præceptis subiiciatur. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 189.* Gail. *lib. 1. obseru. 102. num. 8.* Plac. *de delict. lib. 1. cap. 28. num. 3.* Surd. *decis. 86. num. 8.* Barthol. Perett. *ad Extrauag. Ambitiosæ, de rebus Ecclesiæ non alienand. verb. præterquam, numer. 4. pag. 176.* Matien. *l. 1. gloss. 21. tit. 10. lib. 5. nuua Recop.* latè & eleganter Muños de Escobar. *de ratiocin. administ. cap. 14. num. 10. cum seqq.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. litt. N. concl. 19. per totam*, Sanchez. *de Matrim. lib. 3. disp. 10. num. 27.* Ceuall. *commun. contra communes, tom. 4 quæst. fin. num. 50.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 611. in t. edit. aliàs resol. 602. num. 19.* Monet. *de distribut. quotid. p. 2. quæst. 11. num. 38.* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de discip. clericali, §. 4. num. 55. & §. 20. n. 13* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure, p. 1. c. 8. num. 26. in fine.* Caneer. *var. p. 2. cap. 2. n. 54. & n. 169.* Modern. *de supplicat. ad Sanctiss. p. 1. cap. 1. num. 58.*

2 Necessitas facit licitum, quòd aliàs de iure non est licitum, *cap. quod non est licitum, de regulis iuris, cap. quanto, de consuet.* Bald. *in l. Diuus Pius, in prim. notab. 2. ff. de petit. hæred.* Felin. *in cap. quærelam, num. 19. de iureiur.* Tiraq. *de pœnis tempor. causa 33. num. 3.*

num.3. Anton. Oliban. *de iure fiſci, cap.4. num.36.* Eſcobar.*de ratiocin.cap.14.num.13.* Ceuall. *commun. contra communes, tom.4.quaſt.fin. num.* 6. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat.verb.neceſſitas,n.1.* Monet. *de diſtribut.quotid.p.2.queſt.12.n.* 38. Bellet.*d.* §. 20. *num.13.* Card. Tuſch.*dict.tom.5.litt. N. concluſ.* 19. *num.12.* Cornel. Benine.*de paupert. ſpec. 9. in indic. num.43.* Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.tom.4.c.626. num.15.& cap.636.num.10.* Ioan. Maria Nouar.*quaſt. forenſ.lib.1.q.28.num.10.& q.55.num.3.*

3 Ex neceſſitate quæ fiunt, non dicuntur fieri in fraudem, vt per Gozadio.*conſ.87.num.15.* quem refert Flamin. Pariſ.*de reſignationib.benefic.tom.1.lib.1. quaſt.3.num.40.*

4 In Necessitatibvs nemo liberalis exiſtit, *l.rem legatam, ff.de adimend.legat.* Tiraq. *in l.ſi unquam, verb.donatione largitus,n.106.C.de reuocand. donat.* Gam.*Luſit.decıſ.71.n.3.* Pichard.*ad rub. Inſtit. de adopt.n.43.* Valaſc.*conſ.153.n.24.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.4.cap.796.num.27.& tom.5.cap.921. num.9.* Ioano. Anton. Mangil.*de imput.q.15.num.36.*

AXIOMA CLVIII.

Negans, Negatio, Negatiua.

1 *Negantis factum per rerum naturam nulla eſt probatio.*
2 *Negatio facit rem dubiam.*
3 *Negatiua plus negat, quàm affirmatio affirmat.*

1 Negantis factum per rerum naturam nulla eſt probatio, *cap.bona, de elect. cap.ſuper hoc, de renunciat.* Hieron. Fernandez de Ottero *in repet. cap. fin. de conſuet. num.30.* Negatiua enim mera & ſimplex probari non poteſt, *cap.cùm Eccleſia Sutrina, verſ.nos igitur, de cauſ. poſſeſſ. & prop.* Oldrad. *conſ.244.num.21.in fine, & conſ.254.num.14.verſ.ad formam,* Anton. Gabr.*commun.opinion.tit.de probation. concl.6* Donat à Fina *tom.1.lib.4.tit.9.n.15.20.& 28.* Rebuff.*de except.n.160.cum ſeqq.* Maſcard. *de probationib.concl.1087.* Menoch.*de præſumpt.lib.2.praſ.50. num.8.cum ſeqq.* Vincent. Caroc.*de locato,& conducto, p.3.tit. de negatiua probanda,* Cardoſ. *in praxi iudicum, verb.probatio.num.29.* latè Card. Tuſch.*practic. concl.tom. 5. litt. N. concl. 30. per totam.* Niſi habeat affirmatiuam implicitam, Petr. de Anchar. *conſ.79. num.3.& ſeq.* Flamio. Pariſ.*de reſignat. benefic.lib. 8. q. 2.num.27.* Card. Tuſch.*d.concl.30.num.19.* Vel niſi reſoluatur in affirmatiuam, Oldrad.*conſ.254.num.15. verſ.præterea,* Menoch.*d.praſ.50.à num. 14.* Cardin. Tuſch.*d.concl.30.n.18.* Vel niſi ſit coarctata loco & tempore, Angel. Aret.*conſ.105.Viſo ſupradicto,num 4. in fine, verſ.ſicut dicimus,* Clar.*§.fin.quaſt.51.n.4.verſ. ſi tamen coarctetur,* Rebuff.*de except.n.172.* Maſcard. *concl.1087.num.8.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb.teſtis, n.16.* Flamin. Pariſ. *lib.11.quaſt.14.n.68.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſit.lib.5.cap.1. num.62.* Cardin. Toſch.*dict.concl.30.num.49.* Vel probetur ex inſpectione actorum, Gemin. *conſ. 57. In cauſa Archidiaconi,num.1.verſ.item probata eſt ſecunda,* Alex. *conſ.186.Viſis ſubtiliſſimis, col.fin.n.15.verſ.nec obſtat, lib.2.* Maſcard. *conc.968. & 1290. & 1318.num. 18.* Menoch. *conſ.21.n.23.* Surd.*deciſ.300.n.11.* Cardin. Tuſch.*d.concl.30.n.20.cum ſeq.* Farin.*in praxi crimin. p.2.quaſt.65.à num.218.* Cald. Pereira *de emptione, & vendit.cap.34.num.52.*

2 Negatio facit rem dubiam, *cap.veniens 13. de ſuppl.neglig. Prælator.* Felin.*in cap.ſuper te,à num. 2. de teſtibus cog.* Surd. *conſ.14. num. 28.* Gutier. *practic. lib.3.queſt.9.num.10.* Cancer. *var.p.2.cap.4.num.12.* Limitatur tamen axioma multis modis; primò quando præſumptio eſſet contra negantem, per *l.ſi vero, §.qui pro rei qualitate, ff.qui ſatiſd.cog.* Surd.*conſ.188. num.16.* Secundò vbi negatur id, in quo nulla cadit probabilis infiCiatio, & in negatione facta extra iudicium, Felin. *in cap.coram, 34.num.8.de offic. deleg.* Tertiò quando in contrarium adeſt euidens probatio, Surd.*conſ.4.num.31.& conſ.378.num. 21.* Quartò quando probationes ſunt in promptu, idem Surd.*d.conſ.188.num. 16.* Quintò in notoriis, idem Surd.*dict.conſ.14.num.29.& d.conſ.188. num. 16. & d.conſ.378.num.20.*

3 Negativa plus negat, quàm affirmatiua affirmat, ſiue, Negatio plus tollit, quàm ponit affirmatio, *l.filius fam.§.1. C. de donationib.gloſſ.1. in l.iuris gentium, § ſed ſi fraudandi, ff.de pactis,* gloſſ.*verb.à ſuſpenſi,in cap.cum dilectus, de conſuet. cap. verbo non poteſt, in cap.1.de regulis iuris,lib.6.* Raineı.de Foroli *conſ. 68. Quædam mulier, num. 7.* quòd eſt ſub hoc numero inter conſilia Signoroli de Homod. Decian. *conſ.3.Et pro tenui, n.4. verſ.ſecundum verò,* Crauet. *conſ.809. Plura excutienda, n.4.* Franc.Becc.*conſ.94. n.33.* Tiraq.*de iure primogen.quaſt.24.num.12.* Couar. *var.lib.1.cap.13.num.7.* Card. Tuſch. *d.tom.5.litt. N. concl.27.* Mari. Antonin. *var.reſolut.lib.1. reſolut.20. num.7.* Surd.*deciſ.243.num.6.* vbi *num.7.* ſubdit, quòd negatiua diſpoſitio nullum caſum excipit.

AXIOMA CLIX.

Negligentia.

1 *Negligentia propria ſemper nocet.*
2 *Negligentia vnius alteri nocere non debet.*
3 *Negligentia non imputatur vbi diligentia nihil proficeret.*
4 *Negligentia imputari non debet ignoranti.*

1 Negligentia propria ſemper nocet, Card. Tuſch. *practic.concluſ. tom. 5. litt. M. concl. 36. per totam,* niſi quis in re communi adhiberet illam diligentiam, quam adhibet rebus ſuis, quia tunc non poteſt teneri de negligentia, Roman.*conſ.413. Quoad primum, n.13.verſ.quod autem,* Card. Toſch. *d.concl.36.num. 30.* vel niſi diligentia nihil proficeret, quia tunc negligentia alicui imputari non debet, *l.fin.ff §. ſi ea conditione, ff. ad leg. Rhodiam de iactu,* Bellet.*diſquiſit.clerical.p. 1. tit. de diſciplina clericali, §.20.num.14.*

2 Negligentia vnius alteri nocere non debet, *l.rem hæreditarium,in fine,ff.de euictionib.l.3.ff. de tranſactionib.l fin.ff.ad Syllan.l.non debet,ff.de regulis iuris,* Thom.de Thomaſſ.*in floribus legum.reg.190.* Sicut etiam negligentia in vno non nocet in alio ſeparato, Caſtrenſ.*conſ.54.Videtur dicendum,n.1.lib.1.* Cardin Tuſch.*d.concl. 36.num.28.*

3 Negligentia non imputatur vbi diligentia nihil proficeret, *l. fin. §. ſi ea conditione, ff. ad leg. Rhod.de iactu.* Ioano. Maria Bellet.*diſquiſ.clericals,p.1. tit.de diſcipl.cleric.§.20.num.14.*

4 Negligentia imputari non debet ignoranti, *l.ſi quis in graui,§.ſi quis in graui, ff.ad Syllan.* Surd. *conſ.419.num.37.*

AXIOMA

AXIOMA CLX.

Nemo.

1. *Nemo dat quod non habet.*
2. *Plus iuris nemo in alium transferre potest, quàm ipse in se habeat.*
3. *Eligere viam nemo videtur, per quam iudicium suum subuertatur.*
4. *Nemo tenetur ad impossibile.*

1 NEMO dat quod non habet, *l. traditio, ff. de acquir. rerum domin. l. nemo plus*, vbi Dec. & Cagnol. *ff. de regulis iuris, l. si filius, C. de donat. cap. quomodo, de consecrat. dist. 4. cap. quod autem, de iurepatron. c. nemo plus, de regulis iuris, lib. 6.* citaui plures Doctores *Axiom. 64. num. 1.* Caneer. *p. 1. c. 1. n. 108.* Robles *de repræsent. lib. 2. c. 16. n. 72.*

2 NEMO plus iuris in alium transferre potest, quàm ipse in se habeat. *l. 2. C. de pœnis, l. 1. qui pro sua iurisd. cap. nemo potest 79. de regulis iuris, lib. 6.* Surd. *cons. 126. n. 31.* Pichard *ad princ. Instit. de acquisit. per arrogat. n. 49.* Ioseph. Sesse *Aragonia dec. 188. n. 15. & 23.* Cæs. Argel. *de contradict. legis. q. 9. num. 58.* Rot. *decis 686. num. 1. apud Farin. p. 2. recent.* Robles *lib. 3. c. 7. n. 21.*

3 NEMO videtur eligere viam, per quam iudicium suum subuertatur, *l. 3. vers. nec credendus, ff. de milit. testam. l. quoties 13. ff. de reb. dub. l. quoties. ff. de verb. oblig. cap. Abbate, iuncta gloss. verb. potius, de verb. significat.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 2. tit. 1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præs. à princ.* Reynoso *obs. 14. n. 15.*

4 NEMO tenetur ad impossibile. Dixi *suprà Axiom. 11. num. 7.*

AXIOMA CLXI.

Nihil.

1. *Nihil & inutile æquiparantur.*
2. *Nihil fit ex nihilo, vel ex non ente non fit.*

1 NIHIL & inutile æquiparantur; *l. 4. §. condemnatum. ff. de re indic. c. sicut vrgeri, 1. quæst. 1.* nam ex nihilo nihil fit, *l. Seia. ff. de tutor. & curator. l. eius, ff. de rebus dub.* Aristotel. *lib. 1. de generat. & corrupt.* Farinac. *in praxi crimin. part. 4. cons. 60. num. 90.* & *ibi* addit Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 3. num. 15.*

2 NIHIL fit ex nihilo, vel ex non ente non fit ens, *l. 2. ff. de vsufr. l. Seia. ff. de tutor. & curat. l. eius, ff. de reb. cred.* Farinac. *cons. 60. num. 90. lib. 1.* Mar. Anguis. *cons. 167. num. 7. vol. 1.* Pereg. *cons. 21. num. 19. vol. 4.* Monter. à Cueua *decis. 1. num. 54.* Giurba *in consuet. Mess. c. 16. gloss. 1. n. 8 p. 1.* Cane. *var. 1. c. 5. n. 51.*

AXIOMA CLXII.

Non esse.

1. *Non entis nullæ sunt qualitates.*
2. *Non entis, & non apparentis idem est iudicium.*
3. *Non esse, & non posse probari, paria sunt.*
4. *Non esse, vel reparari non posse, paria sunt.*
5. *Non esse, vel esse nullum, paria sunt.*
6. *Non fieri, & inutiliter fieri, paria sunt.*

NON entis nullæ sunt qualitates, *l. eius qui in prouincia, vers. quoniam, ff. si certum petat. l. 4. §. condemnatum, ff. de re indic. l. 2. de vsufr. l. Pomponius, §. fin. de acquir. possess. l. si seruum, §. fin. de action. empti, l. nec vllam. §. si quis absentis, ff. de petit. hæred. l. 1. ff. de hæred. vend. cap. bona de elect. cap. ad dissoluendum, de desponsat. impub.* Tiraq. *de iure primogen. quæst. 55. num. 10. & in tract. Cessante causa, part. 1. n. 212.* Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 1. num. 9. & cap. 10. num. 43. & l. 17. Tauri, n. 19. vers. primo*, latè Remig. *in tract. de immunit. ampl. 20. num. 5. cum seqq.* Thom. de Thomasset. *flor. bus legum, reg. 201.* Gutier. *pract. lib. 3. quæst. 35. num. 10,* Surd. *decis. 316. num. 6. & cons. 61. num. 57. & cons. 246. num. 15.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. qualitas 9.* Escob. *de ratioc. cap. 15. num. 17 & cap. 19. num. 26.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 6. litt. Q, concl. 6.* Hieron. Fernandez de Ottero *de interpr. cap. gratum, n. 37. de officio deleg.* Anton. Monach. *Florent. decis. 56. num. 5.* Ceuall. *commun. contra commun. tom. 4. quæst. 905. num. 80.* Cald. Pereira *quæst. forens. cons. 15. num. 50* Ioseph. Sesse *Aragon. decis. 188. num. 14. & 24.* Cæs. Argel. *de contradict. legit. quæst. 4. num. 13* Mari. Antonin. *var. lib. 1. resol. 16. num. 4. & lib. 3. resol. 48. num. 18.* Rot. *decis. 228. num 1. apud Farin. p. 2. recent.* Camill. Gallin. *de verb. signif. lib. 1. cap. 1. num. 7. & lib. 9. cap. 7. n. 12.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 4. c. 767. n. 7. & 34. & cap. 796. n. 18.* Robles *de repræs. lib. 2. c. 2. n. 22.* Narbona *l. 10. gloss. 5. num. 15. tit. 6. lib. 1. Recop.* Didac. de Narbona *Frater de ætate an decimo cum dimidio q. 10. n. 19.*

2 NON ENTIS, & non apparentis idem est iudicium, & paria sunt rem non esse, & non apparere, *l. duo sunt Titij, ff. de testam. tutel. l. in lege, 77. ff. de contrah. empt. l. cum res, §. itaque, ff. de legat. 1.* Surd. *dec. 249. num. 2. & decis. 306. num. 13. & cons. 245. num 13. & cons. 377. n. 23.* Rota *decis. 165. n. 35. apud Farinac. p. 1. recent.* Camill. Gallin. *de verb. signif. lib. 4. cap. 13. n. 13.* Io. Ant. Mangil. *de imput. q. 82. n. 8.*

3 NON ESSE, & non posse probari, paria sunt, Surd. *decis. 149. n. 2.* Et paria sunt non esse, vel

4 reperiri non posse *s. l. non vnus, §. fin. ff. de bonis auct. indic. possid.* Bald. per text. *ibi in l. cum ita, §. species, ff. de legat. 2.*

5 NON ESSE, vel esse nullum, paria sunt, *d. l. duo sunt Titij l. non putauit, § non quauis, ff de bonor. possess. contra tab.* Surd. *decis. 51. num. 14. & decis. 21. num. 2.* Flamin. Paris. *de resignat. lib. 8. q. 8. num. 34. cum seqq.* Cald. Pereira *de potest. eligendi cap. 5. num. 8.* Farinac. *in praxi crim. p. 1. q. 15. n. 45. cum seqq. & p. 4. cons. 60. n. 90. & p. 5. q. 115. num. 128.* Nouar. *quæst. forens. lib. 1. q. 126. num. 7.* Giurba *ad consuet. Messanen. p. 1. cap. 10. gloss. 6. num. 29. cum seqq.*

6 NON ESSE, vel esse, & non admitti paria sunt, Ioan. Anton. Mangil. *de imput. q. 87. n. 3.*

7 NON FIERI, vel non sortiri effectum, paria sunt, *l. 1. §. nihil ff. de inoff. testam. l. si quis sub conditione, ff. de testat. tut. l. ex consensu, §. 1. ff de appell.* Surd. *cons. 3. n 29. & cons. 245. n. 14. & cons. 359. num. 10. & cons. 389. n. 46.* Mar. Giurba *in consuet. Messan. part. 1. c. 10. gloss. 6. n. 31.*

8 NON FIERI, vel ita fieri quod factum non durat, paria sunt, *l. si pro parte, § versum, ff. de in rem verso.* Anton. Morel. *Bononien. decis. 40. puncto 7. n. 18.* Surd. *cons. 190. n. 9. & cons. 245. n. 14.*

AXIOMA CLXIII.

Noſtra:

1 *Noſtra omnia facimus, quibus auctoritatem noſtram impartimur.*
2 *Noſtrum quod eſt, amplius noſtrum fieri nequit.*

1 NOSTRA omnia facimus, quibus auctoritatem noſtram impartimur, *l.1.§.omnia, C.de veteri Iure enucl.*gl.*verb.conſule, in §.plebiſcitum, Inſtit. de iure naturali*, Anton.Gom.*l.40.Tauri, num.89. verſ.tertio, & l.48.num.3.*Rebuff.*in praxi benefic.p.1.tit.de infirmis, gloſſ.2.nu.3.pag.mihi* 204. Alex.*conſ.123.Scripſit.num.17.lib.4.* Card.Tuſch.*pract.concl. tom.5. litt.N, concl.67.*Valaſc *conſ.105.num.63.*Surd.*conſ.301.n.44. & 47.*Melch.Phœb.*Luſit.deciſ.28.num.12.tom.1.*

2 NOSTRVM quod ſemel eſt, amplius noſtrum effici non poteſt, Menoch.*conſ. 265.n.5.* Et noſtrum non poteſt à nobis ſine facto noſtro auferri, idem Menoch.*conſ.161.n.19.& conſ.296.n.10.& conſ.477.n.7.*Melch.Phœbos, *vbi ſuprà.*

AXIOMA CLXIV.

Nullum.

1 *Nullum quod eſt, nullum producit effectum.*
2 *Nullum eſſe, vel eſſe ſine effectu, paria ſunt.*
3 *Nullum quod eſt, ius aliquod tribuere non poteſt.*
4 *Impedimentum non præſtat nullum ipſo Iure.*
5 *Nullum quod eſt, allegabile non eſt.*
6 *Nullum quod eſt, regulariter confirmatum non cenſetur, niſi expreſſè dicatur.*
7 *Nullum quod eſt ab initio, ipſo Iure ratificari non poteſt.*
8 *Nullum quod eſt, reſcindi non poteſt.*
9 *Nullum ab initio non conualeſcit ex tempore, & n.10. declaratur.*
11 *Declaratur tex.*in cap.audiiis 29.de elect.

1 NVLLVM quod eſt, nullum producit effectum, *l.3.§.condemnatum, ff.de re iudic. l.non putauit, §.non quanis, ff. de bonorum poſſeſſ. contra tab. l. 2. ff.de auctor.tutor.l.ſi aut nullum, C.de legit.hered.l.non dubium, C.de legib.l.fin.C.de ſentent. ex breuic. recitan. cap.illud, de iurepatron.*Exornant. Barthol.Perett. *ad extrauag. ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alien. verb. infringere, num.4.* Cott. *in memorab.verb.actus nullus,* Alex.*conſ.33.in princ.vol.1.*Franc.Becc.*conſ.12. num. 54.* Surd.*deciſ.40.num.8.& conſ.3. num. 11. & conſ. 373.num.24.* Flamin. *de reſignat.benefic.lib.7.num.26.* Aloyſ.Ricc.*in collect. deciſ.part.3. collect. 623.* Cæſ. Argel. *de contradict.legit.quaſt.7.num.146.*Mendez à Caſtro *in praxi Luſitania lib.3.cap.22.num 43.* Mari. Antonin.*var.reſolut.lib.1.reſol.78.num.10.* Rot.*deciſ. 770.num.1.apud Farin.part.2.recent.* Rota *deciſ.422. num. 1. & deciſ.516. num. 2. in poſth. Farinac.* aliàs *pars 4.recent.*Narbona *l.10.gloſſ.5.num.12.tit.6 lib.1. Recop.*

2 NVLLVM eſſe, vel eſſe ſine effectu, paria ſunt, Surd.*deciſ.51.num.21.& 22.& conſ.3.à num.8. & conſ.157.à num.13. & conſ.179. à num.49.& conſ. 381. à num.13.*Anton. Menoch. *deciſ. Bononien.40. puncto 7.num.*10 Mari.Anton.*var.reſolut.lib.1.reſ.61. num.24.*

3 NVLLVM quod eſt, ius aliquod tribuere non poteſt, Rot. *deciſ.572. numer. 9. apud Farinac. part. 1. recent.* Et nullum quod eſt, perinde eſt ac ſi nullo modo fuiſſet factum, Menoch. *conſ.230. num.13.*

4 NVLLVM ipſo Iure non præſtat impedimentum, *d. l.4.§. condemnatum, cap. conſideramus, de elect. cap. qui contra ius, cap.non præſtat 52.de regulis iuris, lib.6.*Card.Tuſch.*pract. concl.tom.5.lit.N, concl. 140.per totam,*& faciunt quæ dixi *ſupra Ax.om.115.* & præſertim ſi contineat præiudicium tertij, Vant. *de nullitat. in rubr. quoties, & intra quod tempus, &c. num.53.* quem refert Mari.Antonin. *var.reſol.lib.2. reſol.18. num.3.*

5 Nullum enim, quod eſt, allegabile non eſt, Roman.*conſ.369.Circa primum, n.16.* Card. Tuſch.*d.concl.140.n.3.*

6 NVLLVM quod eſt, regulariter confirmatum non cenſetur, niſi expreſſè dicatur, Marſil. *ſing. 196 & conſ.crim.diuerſ.125.n.14.lib.1.*vbi quòd confirmario non trahitur ad ſtatuta nulla, & vſu non recepta, Cott.*in memorab.verb.confirmatio Pontificis, fol.mihi* 132.Roland.*conſ.29.num.35.lib.1.& conſ.71. num.46.cum ſeqq.lib.2.*Cephal.*conſ.133.num.101.cum ſeqq.lib.1.* vbi quòd Principis confirmatio non validat actus nullos, & inualidos in præiudicium tertij, nec Princeps id velle præſumitur. Nullum enim quod eſt, confirmari non poteſt, Menoch.*conſil.351. n.19.*Surd.*de aliment.tit.8.priu l.22. num.34. & deciſ. 35.num.11.& deciſ.289. num.8.* Molin. *de primogen. lib.2.cap.7. num.7.* Cald.Pereira *poſt tract. de poteſt. nominan in reſponſo pro Duce Pattiana, verſ.qua ſententia,* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib.2. concl.1. n.32.cum ſeqq.* nam confirmatio ſemper refertur ad id quod eſt validum.Surd.*deciſ.289.num.8. & 9.*Auilez *ad cap.17.Prætor.verb.prouerb.n.7.* Rot. *deciſ.31.num.3.apud Farin.p.2.recent.*Ego ipſe *in collect.ad cap.cum dilecta 4.num.29.de confirm.vtili.*Reinoſo *obſ.74.n.5.6.& 12*

7 NVLLVM quod eſt ab initio, ipſo Iure ratificari non poteſt, *gloſſ. vlt. in cap. cùm nos, de his qua fiunt à Prælatis,*Tiraq.*in l.ſi vnquam, verb.reuertatur, n.415.C.de reuocand.donat.* Laurent.Calcan.*conſ.16. num.56.*Pariſ.*conſ.49.num.12.& num.61. & conſ.100. num.66.lib.1. & conſ.49. num.27. eod. lib.1.* Simoncel. *de decreto, in præfat. num.51. cum ſeqq.* Olaſch. *Pedem.deciſ.34.n.12.* Virgi.Boccae *in conſtit. Piceni. gloſſ.8.num.77.* Rot.*deciſ.535.num.11.apud Farin.p.1. recent.*

8 NVLLVM quod eſt, reſcindi non poteſt, *l. nam etſi ſub conditione, ff.de iniuſto rupto, l. obligare, §. tutor. ff. de auctorit. tutor. l. tutor. C. in quibus cauſis in integ.reſtit. non eſt neceſſaria, cap. ad diſſoluendum.de deſponſat.impuber.* Surd.*conſ.52.n.58. & conſ.73.n.77. & conſ.160.n.61.*

9 NVLLVM ab initio non conualeſcit ex tempore, *cap. quod ſicut, de elect.cap.non firmatur 18.de regulis iuris, in 6. l. quod initio 30. & l. pen.ff.eod.tit.* Imol.*in l.1.vlt.§.ff.de verb.oblig.*Rot.*deciſ.26.de procurator.in antiq.* Calderin. *conſ.1. de electione,*Barbat. *conſ.70.col.1.& 2.lib.3.*Decian *conſ.661.n.14.*Oldrad. *conſ. 306. in princip. & num. 2.* vbi quòd factum à non Iudice, non conualeſcit, licèt incipiat eſſe Iudex, & quod agenti nulliter à principio, licèt ſuperueniat ius, non conualidatur libellus, Lap. *alleg.1. à num.5.* vbi ponit multa exempla, quod nullum non conualeſcit etiam ceſſante impedimento nullitatis, Zabarel. *conſ. 104. num.3.* vbi quòd collatio facta non exiſtenti in ætate, non validatur, licet ex

tempore

tempore efficiatur habilis ætate, Natt. *conf.* 430. *n.* 28.*lib.*2. Tiraq.*in l.si vnquam*, *verb.reuertatur. num.* 414. *C. de reuocandis donat.* vbi quòd, id quod ipso iure est nullum, tractu temporis etiam amoto impedimento, quod nullum ipsum reddebat, confirmari non potest, Thom.de Thomasset.*in floribus legum*, *reg.*255. vbi declarat, quando ab initio actus omnino inualidus erat, Aldetan.Mascard.*in tract. de generali statutorum interpret.concl.*9.*n.*33. Fraoc.Molin. *de ritu nupt.lib.*1.*cap.*1 2.*n.* 13.vbi ampliat fauore animæ, D. Barbos.*in l.*1.*ff.soluto matrim.p.*4.*num.*96. vbi limitat in actu conditionali, latè Card. Tusch. *practic.conclus.tom.*5.*litt.N,concl.*142.*&* 143 Cancer. *var.p.*2.*c.*1.*n.*28.

10 Licèt autem non conualescat illemet actus, qui à principio nullus fuit, quoniam effectus nullitatis iam productus nonquam cessat etiam sublata causa,*l.vlt.in princip.ff.vnde liberi*, cum aliis, vt per Tiraq. *in tract. Cessante causa*, *limit.* 12. *in princip.& limit.* 19. tamen si ex postfacto tacitè saltem superueniant ea omnia, ex quibus constituitur actus ille,de quo agitur, non habito respectu ad id, quod præcessit nulliter, incipiet ex nunc actus nouus, & validus,vt innuunt Federic.de Senis *conf.* 26.*num.* 5. Calderio.*conf.*2.*n.*3.*de constit.* Card. Tusch. *d.litt. N, concl.*142.*n.*37.sic procedit text.*in l.*1.§. 1. ibi, *quasi nunc datum*, *ff. de legat.*3.*l.cui* 65.ibi, *effici*, *ff.de ritu nupt.cap.*2. *de coniugio seru.*cum aliis, de quibus per gloss.*in d.cap.non firmatur.* Et in hoc sensu accipienda est sententia illorum, qui credont actum à principio nullum conualescere, si superueniat causa confirmans, ex qua actus ille nunc constituitur, & de nouo conficitur; intellige,esto quod actus prior nullus fuerit ipso iure, cùm enim non agatur de ipsius conualescentia, aut confirmatione, sed de creatione alterius noui, nullitas prior quantumcunque efficax, & ipso Iure indocta, non obstat, id quod satis probat text.*in d.l.* 1. §. 1.*de legat.* 3. cum aliis, quamois *gloss.vlt.in fin.in cap.cùm nos.*3. *de iis, quæ fiunt à Prælat.*& plures relati per Tiraq. *in d.l.si vnquam*, *verb. reuertatur*, *num.* 415. aliud innuere videantur, quorum sententia, vt ille explicat *num. seq.* procedit tantùm ad effectum, vt actos idem à principio nulliter gestus confirmetur, & valeat vt ex nunc.

11 Non obstat text. *in cap. auditis* 29. *de elect.* vbi electio nulla propter defectum consensus electorum,non valet vt ex nunc etiam iisdem consentientibus, propter *reg. d. cap. non firmatur*, quicquid aliud intendant gloss.*ibi post med.& in d.cap.auditis*, *verb.ex post facto*,*gloss.verb.tractatus,in cap.*1. *de rebus Eccles. non alien. lib.* 6. & vtrobique Doctores. verius videtur, electionem illam non constitui validam etiam vt ex nunc, quia consensus ille superueniens non sufficiens fuit ad electionem nouam constituendam per se absque auxilio illorum, quæ nulliter præcesserunt; & quæ oportuit de nouo iterari.

AXIOMA CLXV.

Obscuritas.

1 *Obscuritas reprobatur in omni dispositione.*
2 *Obscurè respondere*, *& nihil respondere*, *paria sunt.*
3 *Loquens obscurè æquiparatur tacenti verum.*
4 *In obscuris minimum esse sequendum.*

5 *In obscuris inspici debet quod verosimilius est.*

OBSCVRITAS reprobatur in omni dispositione,vt in legibus probat text.*in cap. erit. autem lex*, *dist.* Anton. Gabr.*commun.lib.*2.*tit.de sentent.concl.*7.*n.*19.*cum seqq.* latè Card. Tusch. *practic. concl.tom.*5.*litt.O,concl.*53.*à princ.*& In positionibus, Card. Ioan.de Anania,Felin.*in c.simoniac de simonia.* 1

2 Nam obscurè respondere,& nihil respondere, paria sunt, *l.de ætate* 11.§.*nihil interest*, *ff.de interrogat.act.* cum traditis per Soat.*tom.*1.*commun.opin.lib.*7.*tit.*19. *num.*139.*pag.*193.vbi Bellacom.*n.*285.Aotoo.del Re Tiburt.*in tract.de iuram.calum.cap.*14. *num.* 73. imò

3 obscurè loquens æquiparatur tacenti verum, Bart. *in l.ea*, *ff.de contrah.empt.* Felin. *in proœmio Decretal.* Cardin. Tusch.*d.litt. O*, *concl.*54.*n.*13.& aliquando habetur pro confesso, Specul.*tit.de deposit.*§.7. *vers. tertio,& vers.nono*, Landr.*in apostill.*& Abb.*in proœm. Decretal.in verb.difficultatem*, *circa fin.*

4 IN OBSCVRIS minimum est sequendum,*l.semper in obscuris*,*l.semper in stipulationibus*,*ff.de regul. iuris*, *cap.in obscuris*, *eod.tit.lib.* 6. Tiraq *de retractu lig.*§ 30.*gloss.*1.*n.*27.*&* 29.*cum seqq.* Roland.*conf.*16. *n.*32.*lib.*3.Alciat.*resp.*49 2.*n.*6.Menoch.*de præsumpt. lib.*4.*præs.*106.*n.*17.Card.Tusch.*tom.*5.*lit. O,concl.*55. *num.*3.

5 IN OBSCVRIS inspici solet quod verosimilius est,*l.in obscuris*, *ff.de regulis iuris*, Roman.*conf.* 315.*In casu præsenti*,*n.*5.Cardin.Tusch.*d.lit. O,concl.* 55.*num.*4.

AXIOMA CLXVI.

Odium.

1 *Odia sunt restringenda.*
2 *Dispositio odiosa loquens de Monachis,non extenditur ad Canonicos Regulares.*
3 *Constitutio loquens de Abbatibus,quod eorum spolia applicentur Cameræ Apost. non habet locum in Abbatibus habentibus mensam communem cum Monasterio.*
4 *Odium accipitur hic prout significat tedium & molestiam*, *fauor verò dicitur,quicquid fauorem & beneuolentiam prouocat.*
5 *Dispositio an & quando censeatur odiosa, aut fauorabilis? remissiuè.*
6 *Fauor in dubio potiùs est considerandus*, *quàm odium.*

1 ODIA sunt restringenda,*l. cùm quidam*, *ff.de liber. & posthum. cap. renouantes* 22. *dist. cap. odia,de regulis iuris,lib* 6. Ægid.*conf.*9.*num.*20.*&* 21. vbi quòd maximè odiosa materia est restringenda, quando lex est super facto negatiuo, Robles *de præsent.lib.*2.*cap.*14.*num.* 10. & Federic. de Senis *conf.*25.*num.* 4. *in fine*, *vers. insuper*, vbi quòd dispositio odiosa loquens de Monachis, non extenditur ad Canonicos Regulares, & quòd constitutio odiosa loquens de Prioratu Conuentuali, non habet locum in dignitate Conuentuali diuersi nominis,vt est Præpositura, Calderin.*conf.*318.*aliàs* 1.*de pecul. cleric.* vbi quòd constitutio loquens de Abbatibus, quod eorum sponsalia applicentur Cameræ Apost. non habet locum in Abbatibus habentibus mensam communem cum Monasterio, quia succedit Monasterium, cui in materia odiosa, si non est

K 2 dictum

dictum non debet fieri præiudicium. Exornant ad plura Thom.de Thomaſſet.*in floribus legum,reg.*109. Ioſeph. Aldr.*de relig.diſcipl tuenda lib.*2.*cap.*1.*num.* 6. Monet *de diſtrib.quotid.part.*1 *quaſt.*10.*num.*1.Ioſeph. Seſſe *Aragonia decis.*18.*num.*102.*&* *decis.*45.*num.*27. Marc. Anton. Genuenſ. *in practicab.eccleſiaſt.q.*541. Card. Tuſch.*practic.concluſ.tom.*5.*litt.* O,*concl.*67.*per totam*, Menoch.*conſil.*900.*num.* 13. Ioan. Antonin. Mangil.*de imput.quaſt.*52. *n.* 19.Eccleſiæ tamen fauore non reſtringuntur odia,ſed ampliantur. Marc. Anton. Genuenſ. *d. quaſt.*541. & tiam publicæ vtilitatis fauore, *l.*1.*§.fin.C.de cadue.tollen.l.quemadmodum.C.de agricol.&* *cenſ.lib.*12. Ioan. Maria Nouar. *quaſt.foren.lib.*1.*q.*156.*n.*6.

4 ODIVM in hac materia non accipitur formaliter provt importat appetitum diſſonantem à charitate, de quo S. Thom. 1.2 *q.*34.*&* *cap.* 1. vbi gloſſ.*de re iudic.lib.*6.ſed accipitur latiùs provt ſignificat tædium & moleſtiam, in quo ſenſu reperitur paſſim apud bonos Auctores, & ita comprehendit ea,quæ præſtant materiam odij, id eſt, faſtidij, cuiuſmodi ſunt omnia illa, quæ pœnam, vel diſpendium alicuius continent, & primo aſpectu videntur acerba, & iniuſta. Per contrarium verò fauor in hac materia dicitur, quicqoid fauorem & beneuolentiam prouocat, & ita gratiam, vt vtrumque bene deducitur ex *l.qui exceptionem, in princip. ff.de condict.indeb.&* *l.quod fauore, C.de legib.iuncto.c.quod*

5 *ob gratiam,de regulis iuris,lib.*6.An & quando diſpoſitio cenſeatur odioſa, aut fauorabilis, colligitur ex principali intentione diſponentium,Tiraq.*de retract.lig* §.30.*gloſſ.*1.*num.*5.Sanchez *de Matrim.lib.*1.

6 *diſp.* 1. *num.* 4. In dubio verò potiùs eſt conſiderandus fauor,quàm odium, Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.*§.6. *procem.n.*37.

7 Amplia Axioma, vt in odioſis non admittatur extenſio etiam ex identitate rationis, Corſet.*in ſing. verb.extenſio, il.*2.*num.*2. Tiraq.*de retractu,in præfat. num.*62.*&* 63. Honded.*conſ.*95.*num.*98.*&* 112.*lib.*1. Farin.*fragment crimin.p.*2.*litt.* E,*num.* 115. vbi *num.* 117.ſubdit, quòd extenſio non conceditur ex identitate rationis, etiam qood ratio ſit expreſſa in diſpoſitione, quando ſumus io materia odioſa, & odium eſt irrationabile.

AXIOMA CLXVII.

Officium.

1 *Officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum.*

2 *Officia duo quis regulariter gerere & obtinere non poteſt.*

3 *Intellige procedere reſpectu eiuſdem actus, non verò diverſorum, & quando duo officia principalia habentur, non verò quando vnum eſt principale, aliud acceſſorium.*

4 *Pœna habentis vnum officium, & acceptantis aliud, quæ ſit, oſtenditur.*

1 OFFICIVM ſoum nemini debet eſſe damnoſum,*l.ſed & ſi quis, ff.quemadmod.teſtam. aper. l.inter officium, ff.de rei vend.l.poſt legatum,§.aduocatum, ff.de hi,quibus vt indign.l.videlicet. ff.ex quibus cauſis maior.l.ſi ſeruus, §.quod vero,ff.de furtis,l. cùm quidam, C.de adm.tut.cap.peruenit, de fideiuſſor. cap. cùm non deceat* 30.*de elect.lib.*6. Surd.*conſ.*19.*num.*12. Menoch *conſ.*218.*n.*13.*&* *conſ.*58.*n.*61. *&* *conſ.* 570. *num.*3 Eſcob.*de ratiocin.c.*7.*n.*57.*&* *comput.*37.*num.*5. Thom.de Thomaſſet.*in floribus legum,regul.*211. Monet.*de diſtrib.quotid.p.*2.*q.*11.*n.* 8. Card. Tuſch.*pract. concl.tom.*5.*litt.O.concl.*94.

2 OFFICIA duo quis regulariter gerere & obtinere non poteſt, *l.ſi plures*, vbi gloſſ. *ff.de pactis*, facit text.*iuncta gl.in c.diuerſis,de cleric.coniug.&* *in c. cùm ſingulis,de præbend.lib.*6. Tiraq.*de conſtituto,p.*3. *limit.*30.*num.*38. Anchar.*conſ.*423.*num.* 3. vbi decla-

3 rat procedere reſpectu eiuſdem actus, non verò diuerſorum, & quando duo officia principalia habentur, non verò quando vnum eſt principale, aliud acceſſorium refert Cardin.Tuſch.*d.tom.*5*litt.O,concl.* 97.Pœna autem babentis vnum officium, & acce-

4 ptantis aliud, eſt quod caret acceptato, & priuatur ſalario primi,*l.quiſquis,C.de cohort.lib.*12. vbi Barth. Rom.*conſ.*393.Card. Tuſch. *d. concl.*97.*n.*3.*num.* 16. *cum ſeq.*poſt Alex.*conſ.*157.*Viſo,num.*2.*&* *ſeq.*limitat in iis, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, quia duplicem perſonam quis poteſt repræſentare, & Notarius poteſt rogari de ſuo teſtamento, vt Notarius, & diſponere vt priuatus,reſpectu tantùm ſui ipſius, non quoad alios.

AXIOMA CLXVIII.

Omne.

1 *Omne qui dicit, nihil excludit.*

2 *Omnia noſtra facimus quibus auctoritatem noſtram impartimur, remiſſiuè.*

1 OMNE qui dicit, nihil excludit, *l.Iulianus, in princ.ff.de legat.*3.*l.hoc articulo,ff.de hæred.inſtit, l.pediculis, §.Labeo,ff.de auro,& arg. legato, l.ſi quis. ff.de pecul.leg.l.ſi cui ſeruo omnes,ff.de legat.* 2.*l.pœnales,§.fin.ad leg.Falcid.l à procuratore, C.mandati,cap. ſolita.de maiorit.& obed.* Tiraq.*in l. ſi vnquam, verb. totam,n.*1.*C.de reuoc.donat.* Barthol. Perett.*ad extrauag.ambitioſa, de rebus Eccleſia non alien.pag.*92.*num.* 17. Thom.de Thomaſſet.*in floribus legum, reg.* 252. Burg. de Pace *conſ.*25.*n.*18. Bertazol.*de clauſul.inſtr. clauſ.*4.*gloſſ.*3.*num.*1.*&* *clauſ.*21.*gloſ.*3.*n.*1.*&* *in repet.l. ſi quis maior, C.de tranſactionib.n.*205.*&* 707.Eſcob. *de ratiocin.c.*7.*n.*47.*&* *cap.*18.*n.*3. Menoch.*conſ.*156. *n.*23.*&* *conſ.*202.*num.*25.*&* *conſ.*392.*n.*2.*&* *conſ* 628. *num.*12.*&* 15.Pichard.*ad princ.Inſtit.de adempt.legat. num.*30.Surd.*decis.*265.*n.*30.Flamin.Pariſ.*de reſignat. benefic.tom.*2.*lib.*11.*quaſt.*3.*n.*16.Mari. Antonin.*var. reſolut.lib.*1.*reſolut.*70.*num.*18.Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel.gloſſ.*6. *num.* 21. Card. Pereira *de empt. & vendit. cap.*9.*num.*5.

2 OMNIA noſtra facimus, quibus auctoritatem noſtram impartimur. Vide *ſuprà Axiom.* 163. *num.*1.

AXIOMA CLXIX.

Onus.

1 *Onere duplici pro eadem re nemo grauari poteſt.*

2 *Onera plura quis ſubire non debet eodem tempore.*

3 *Onus qui ſentit, debet ſentire etiam commodum.*

4 *Onus extrinſecum non diminuitur etiam diminuto emolumento.*

5 *Onus*

5 *Onus adiectum rei facit, vt res transeat: cum illo, remissiuè.*

1 **O**NERE duplici pro eadem re nemo grauari debet, *l. manus onusta, §. cum autem, ff. ad leg. Rhod. de iactu, l. Sticho, in fin. de vsufr. legato, l. Titia cum testam. 35. §. qui in vita, ff. de legat. 2. l. vnum ex familia, §. si rem ff. eod. tit. l. 1. §. interdum, ff. ad leg. Falcid.* Federic. de Senis *cons. 152. col. fin. vers. praeterea nemo*, Roman. *cons. 361. Visis, n. 2.* vbi Apostill. *in verb. duplici*, Dec. *cons. 285. n. 4.* Paris. *cons. 25. n. 84. lib. 1.* Alex. *cons. 78. nu. 10. lib. 6.* Socin. *cons. 302. vers. secundùm corollarium*, Crauet. *cons. 111. num. 8. & cons. 201. num. 23.* Vincent. de Franch. *decis. 87. num. 5.* Menoch. *cons. 9. num. 4. & cōs. 153. num. 21. & cons. 193. num. 9. & cons. 721. num. 7. & cons. 840. num. 6. & cons. 14. num. 1. & cons. 21. num. 13. & cons. 32. num. 40. cum seq. & cons 75. num 9.* Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 4. num. 10.* Pereg. *de fideicomm. art. 1. n. 33 & art. 34. num. 72.* Surd. *cons. 115. n. 14. cum seq.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 5. lit. O, cons. 136. per totum*, Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 97. num. 4. & resol. 111. num. 40.* Rot. *decis. 672. num. 3. in fin.* apud Farinac. *p. 1. recent.* Alexand. Trentacinq. *cons. 3. n. 20. part. 1.*

2 ONERA plura quis subire non debet eodem tempore, *l. si cùm dotem, §. si pater, ff. soluto matr.* Feder. de Senis *cons. 151. Thema tale est, n. 4. vers. praeterea nemo*, Cardin. Tusch. *d. tom. 5. lit. O, concl. 137.*

3 ONUS qui sentit, debet sentire etiam commodum, *l. 1. ff. de instit. action. l. secundùm naturam, ff. de regulis iuris*, Oldrad. *cons. 211. n. 2. vers. visa*, Alex. *cons. 47. Perspectis, col pen. num. 4. lib. 5.* Anchar. *cons. 217. Dubium facit, num. 4.* vbi quòd non est ferendus is, qui vult commodum, & non vult sentire onus, Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 15.* Cardin. Tusch. *d. tom. 5. lit. O, concl. 144* Beller. *disquisit. cleric. p. 1. tit. de funere clericorum Canonis, §. 2. n. 8.* Menoch. *con. 738. n. 9.*

4 ONUS extrinsecum non minuitur etiam diminuto emolumento, *l. liberto, §. 1. de annuis leg.* Castren. *cons. 465. circa med. lib. 1.* Card. Tusch. *d. tom. 5. lit. O, concl. 143.*

5 ONUS adiectum rei facit, vt res transeat cum illo. Vide *infrà Axiom. 199. n. 6.*

AXIOMA CLXX.

Operarius.

OPERARIUS dignus est mercede sua, *Matth. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem*, Paulus *ad Corinth. 1. cap. 3. cap. quicunque 12. q. 2. cap. cùm secundum, de praebend.* Rebuff. *in repet. l. Barbarius, n. 8. ff. de offic. Praetor.* Marant. *de ordine iud. p. 4. dist. 9. num. 197.* Azini. *in praxi §. 3. cap. 31. n. 35.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 59. nu. 2.* Valasc. *cons. 125. n. 2.* Mexi. *in tract. taxa panis, concl. 1. num. 87.* Perez *l. 1. Ordinan. pag. 36. & l. 2. tit. 5. lib. 7. Ordin. pag 417.* Bobadil. *in sua politica lib. 1. cap. 13. n. 48.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 4. num. 17.*

AXIOMA CLXXI.

Oppositum.

1 *Oppositum idem operatur in opposito, quod propositum in proposito.*

2 *Opposita iuxta se posita magis elucescunt.*

OPPOSITUM idem operatur in opposito, quod propositum in proposito, *l. fin. §. si i. ff. de legat. 3. l. qui quartam. ff. de legat. 1. l. si ex toto, in princ. ff. eod. tit. l. si vt proponis 2. C. de nupt. l. Iulianus, §. si venditor, & §. si procurator, ff. de actionib. empti*, Signorol. *cons. 68. col. 4.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 12. n. 16.* Neuizan. *cons. 70. n. 24.* Socin. *cons. 73. col. fin. in fin. vol. 1.* Petr. Andr. Grammar. *in dialect. legali, lib. 2. loco de proposito ad propositum*, Decian. *cons. 381. n. 5.* Mascard. *de probat. concl. 815. num. 8.* Menoch. *cons. 271. num. 10. & cons. 296. & num. 62.* Surd. *cons. 310. num. 12. vol. 3.* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 2. resol. 52. num. 12.* Octau. Glorit. *resp. 5. num. 32.* Idem Surd. *cons. 45. num. 13. & cons. 80. num. 35. & cons. 89. num. 40. & cons. 94. num. 51. & cons. 151. num. 31.* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 4. cap. 757. num. 6.* Vincent. Fusar. *de substit. q. 257. num. 65.*

OPPOSITA iuxta se posita magis elucescunt, *l. vnic. §. & cùm triplici, in princ. C. de caduc. toll. nd.* Aristot. *lib. 2. de Caelo*, Bald. *in l. 1. C. quando liceat ab empt. discer.*

AXIOMA CLXXII.

Ordo.

1 *Verborum ordo designat ordinem intellectus.*

2 *Denominationis ordo designat ordinem dilectionis, & charitatis.*

3 *Scripturae ordo attenditur in dispositionibus.*

4 *Scripturae ordo, seu series, ordinem voluntatis ostendit.*

5 *Intentio dignoscitur ex ordine scripturae.*

1 **O**RDO verborum designat ordinem intellectus, Surd. *de alimentis tit. 5. quaest. 4. num. 17.* Aloys. Ricc. *in decis. Curiae Archiep. Neapol. decis. 275. num. 4. p. 2.* Melch. Phoebos *Lusit. decis. 38. num. 10. tom. 1.* Ioan. Maria Nouar. *quaest. forens. lib. 1. quaest. 113. num. 3.*

2 ORDO denominationis designat ordinem dilectionis, & charitatis, *l. qui soluendo, la 2. ff. de haered. institiuen. l. quoties, ff. de vsufructu.* Escob. *de ratioc. tract. de computat. cap. 10. num. 2.* Anton. Monach. *Lucensi decis. 64. num. 38.* vbi *num. 39.* dicit, quòd vltimi vocati censentur in subsidium priorum nominati. Ioan Maria Nouar. *d. lib. 1. q. 133. n. 3.*

3 ORDO scripturae semper attenditur in dispositionibus, *l. generaliter, §. si quid, ff de fideicomm. libert. l. quoties, ff. de vsufr. cap. pen. de rescript. lib. 6. c. mandato, de praeben. eod. lib.* Lap. *allegat. 85. Dominus Papa n. 7. vers. illud etiam quaero*, Castrens. *cons. 164. in praesenti causa. vers. non obstat, lib. 2.* Abb. *cons. 85. In praesenti, cn. 3. cum seqq. lib. 1.* Pichard. *ad §. ante haeredis 33. nu. 5. Instit. de legatis*, Card. Tusch. *tom. 5. litt. O, concl. 196. per totam*, Garc. Gironda *de priuileg. seu empt. explicat. num. 177.* Limitat multipliciter Marant. *de ordine iudic. part. 3. num. 109* vbi dicit, quòd quando constat de mente disponentis, ordo scripturae nihil releuat, & *num. 113.* quòd, ordo scripturae non seruatur, quando gratia exempli ordo ponitur in dispositione, & *num. 114.* quòd magis ordo intellectus, quàm scripturae attendi debet, & *num. 115.* quòd ordo scripturae non attenditur, quando perturbat ordo necessitatis; & quod ordo intellectus praeua-

leat ordinis loquutionis,dicit Rimin.iun. *conf.*244. *num.*105.*&* 106.*lib.*3.

4 Ordo ſcripturæ ordinem voluntatis oſtendit, Bald.per tex.*ibi,in d.l.quoties,l.heredes mei,§ fin.ff.ad Trebell.l. generaliter,§ quod ſi legatum,ff.de fideicom. libert.*Aoton. Monach.*Lucenſi decif.*13.*num.*51 quia ex ordine ſcripturæ intentio dignoſcitur diſponentis,*d.cap.mandate,in fine,de prabend,lib.6. cap.pen. in princ.de elect.rod.lib.* Anton Monach. *Florent.decif.*1. *num.* 63. niſi aliter conſtaret de certa ipſius intentione, quia tunc non attenditur ordo,Alexand.*conſ.* 261.*Viſis narratis,num.* 3. *verſ. & per hoc patet, lib.*7. Marant.*de ordine iudic.p.*3. *num.*109. ille enim quandoque peruertitur , vt ſeruetur intentio , Oldrad. *conſ.*314.*num.*9.*verſ.ſed circa hoc,* Calderin.*conſ.*460. *circa med.verſ.ſi verò fuit intentio,alias conſ.*3.*de ſponſalib.*Cardin. Tuſch.*d.tom.*5.*lit.O.concl.*196.*num.*27, *&* 28.

AXIOMA CLXXIII.

Pactum.

1 *Pacta conuenta regulariter ſunt ſeruanda.*
2 *Deus ligatur pacto, & diabolus.*
3 *Peccato graui ſubiacet, qui pacta conuenta non ſeruat.*
4 *Pacta ad vnguem ſeruari debent etiam in materia feudali.*
5 *Pacto quicquid poteſt acquiri, poteſt & praſcriptione.*

1 Pacta conuenta regulariter ſunt ſeruanda, *l.*1. *§ ſi conuenit ff.depoſiti.l.*1 *ff.de pactis , l. iurisgentium,§ Prator ait,ff.eodem tit. l.*1. *ff.de conſtit.pecun. l.eum amplius,in fin.ff.de regulis iuris, cap.*1.*de pactis,* Neuizan.*inter conſilia Bruni conſ.*12. *n.*23. vbi quòd illa verba *, pacta conuenta ſeruabo* , procedit ab ore
2 Dei,ideo etiam Deus ligatur pacto, & diabolus, & Princeps,& quòd nulla maior iuſtitia eſt, quàm pacta ſeruare,Plot.*conſ.*11.*in princ.* vbi quòd pacta nedum obligant priuatos,ſed etiam Papam, & Imperatorem,Moron.*de treuga, & pace, quaſt.*17. *num.*2. vbi quòd iuris, & naturæ , & ſecundùm dictamen rationis eſt,vt pacta ſeruentur,Caballin.*de euictio-*
3 *nib.§.*3. *num.*157.vbi quòd ſeruari debent pacta , ſi ſine peccato ſeruari poſſunt,Corſet. *de iurament. & eius priuileg.§.quarto vndecimò.num.*76.vbi quòd peccatu graui ſubiacet , qui pacta conuenta non ſeruat,Curt.iun.*conſ.*40. *num.*2. vbi quòd pacta ad vnguem ſeruari debent,Natt.*conſ.*384. *num.*11. *&* 19.
4 vbi quòd pacta ad vnguem ſeruari debent etiam in materia feudali,Roland.à Valle *conſ.*100.*num.*20.*& ſeq. lib.* 3. vbi quòd nulla maior eſt iuſtitia , quàm illa , quæ ex pacto oritur , quia obligat ſecundum ius commune etiam apud Deum. Exornant Surd. *conſ.*185.*num.*11.vbi quòd æquitati nihil magis conuenit,quàm pacta ſeruare,*& conſ.*345.*num.*9.*& deciſ.* 259.*num.*5. *& deciſ.*260.*num.*12. *& de aliment. tit.*7. *q.*18.*num.*12. Anton.Gom. *var. tom.*2.*cap.*8. *num.*4. *col.*2. Menoch. *conſ.*1. *num.*226.*cum ſeq. & conſ.*92. *num.* 33. *& conſ.*93. *num.*30.*& conſ.* 156. *num.*46. *& num.* 54. *& de arbitr. lib.*1. *quaſt.* 57. *num.*6.Hieron. Giach *in conſ.de moneta Marcheſana,n.*33. *cum ſeqq.* Cald.Pereira *de nouat.emphyt. quaſt.*11. *numer.*3. *ad fin* vbi *num.*19.ſubdit, quòd pacta dant legem contractui , Mari. Antonin. *var.reſolut. lib.*2. *reſol.* 53. *num.*5.vbi *num.*6. quòd pacta rumpunt leges , Cardin.Tuſch.*practic.concluſ.tom.*6.*lit.P,concluſ.* . *&* 4.

5 Pacto quicquid poteſt acquiri, poteſt & præſcriptione,*l.alienationis verbum, ff.de verb. ſignif.* vbi Alciat.& Reboff Gam.*Luſit.decif.*379.*Inter fratrem, n.*5 Surd.*decif.*3.*n.*23. *& deciſ.*236.*n.*9. Valaſc.*conſ.* 131.*n.*32.Nam præſcriptio habet vim pacti , Gam. *deciſ.*276.*n.*2.Surd.*deciſ.*24.*à princ.*

AXIOMA CLXXIV.

Par, Paria.

1 *Par in parem non habet imperium.*
2 *Pares cum paribus veteri prouerbio facillimè congregantur.*
3 *Delicta paria natura,compenſatione tolluntur.*
4 *Parium eadem eſt Iuris diſpoſitio.*
5 *Soluere,vel citato & contumace creditore offerre, vel deponere,paria ſunt.*
6 *Soluere creditori meo,vel alteri de eius mandato,vt ſim liberatus,paria ſunt.*
7 *Conditio quæ ineſt tacitè a lege,& conditio expreſſa ab homine paria ſunt.*
8 *Titulum non habere , vel nullum habere , paria ſunt.*
9 *Non eſſe,vel eſſe,& non apparere,paria ſunt.*
10 *Paria ſunt,quod aliquid non ſit factum,& dictum, & non poſſit probari.*
11 *Non eſſe,vel reperiri non poſſe,paria ſunt.*
12 *Eſſe talem , vel in omnibus haberi pro tali , paria ſunt.*
13 *Non eſſe,vel eſſe nullam,paria ſunt.*
14 *Inutiliter fieri,& non fieri,paria ſunt.*
15 *Non fieri,vel minus legitimè fieri,paria ſunt.*
16 *Mandatum non habere, & habere , ſed non legitimum,paria ſunt.*
17 *Non facere , vel minus perfectè facere , paria ſunt.*
18 *Comparere minus legitime,& non comparere, paria ſunt.*
19 *Allegatum non probare, & nihil probare , paria ſunt.*
20 *Inualidè fieri,& non fieri,paria ſunt.*
21 *Effectum non ſortiri,& non fieri,paria ſunt.*
22 *Extare , & non ſuccedere , vel non extare , paria ſunt.*
23 *Nullum eſſe,vel eſſe ſine effectu, paria ſunt.*
24 *Reſpondere obſcurè , & non reſpondere , paria ſunt.*
25 *Confiteri obſcurè,& non confiteri,paria ſunt.*
26 *Forum ſortiri,& ſtatutis ligari,paria ſunt.*
27 *Neſcire,& dubitare,paria ſunt.*
28 *Tractare de damno vitando , vel de lucro quaſito perdendo,paria ſunt.*
29 *Scire,& ſcire debere,paria ſunt.*
30 *Soluere,& compenſare,paria ſunt.*
31 *Tempore prohibito aliquid fieri , vel conferri in tempus prohibitum,paria ſunt.*

1 Par in parem non habet imperium , *l. nam & magiſtratus,ff.de recept.arbitr.l.ille à quo, §.tempeſtiuum, ff.ad Trebel. cap.inferior, cap. denique* 21. *diſt. cap.innotuit* 20. *§. quamuis , de elect. cap.* 1. *de locato,* Clar.*§.fin.quaſt.* 38. *num.*3. *verſ.quaro pone* , Barthol. Peret. *ad Extrauag.ambitioſa,de rebus Eccl.non alien. vere predeceſſoram,num.*5.*pag.*226.Rebuff.*tom.*1. *ad leges Gallie,tract.de euocat,num.*46.*pag.*264. Cott.*in memorab.verb.par.pag. mihi* 657. Menoch. *de arbitr. lib.*2.

lib.2.casu 438.7.9.& *cons.*147.*num.* 35. & *cons.* 250. *num.*41.& *cons.*298.*num.*13.& *cons.*423. *num.* 11. & *cons.*466.*num.*2.& *cons.*676. *num.* 15. Surd. *cons.* 47. *num.*11.& *consil.*106.*num.*12.& *consil.*67. *num.* 16. Aloys.Ricc.*in collect.de 1 p.5.collect.*1094. Thom.de Thomasset.*in floribus legum*, *reg.* 18.vbi intelligit, nisi par se subiiciat iurisdictioni alterius paris, vel etiam minoris, vel nisi tractetur de publica salute, & vtilitate, Sigismund.Scacc.*de appellat.q.*2.*num.*10. Ioseph. Aldrete *in alleg. iuris pro omnimoda Regularium exempt.p.*3.*cap.*4.*n.*18. latè Card. Tusch. *pract. conclus.tom.*6.*litt. P*, *concl* 89. *per totam*. Steph. Grat. *discept.forens.tom.* 5. *cap.* 923. *num.* 5. Ioann. Maria Nouar.*in praxi elect.& variat. fori*, *quaest.* 34.*sect.* 2. *num.*15.Ioann.Anton. Mangil. *de imputat.quaest.* 81. *num.*3 & limitat aliquibus modis, Surd. *d.consil.*47. *num.*5.& 6. quando scilicet par iurisdictioni paris se subiiciat, vel quando superiorem non recognoscit, vel quando periculum est in mora, vel quando vnus maior est altero in administratione.

2 PARES cum paribus veteri prouerbio facillimè congregantur, *l.pupillo*, §.1.*ff.de tutor.& curator.dat. ab his*, *l.*1.§.1.*ff.de excusat.tutorum*.

3 PARIA delicta mutua compensatione tolluntur, *l.viro atque vxore* 40. *ff. soluto matrim. l.* 2.*ff. ne quis eum*, *l.cùm proponas*, *in* 2.vbi Doctores, *C.de postu*, *cap.nihil.*32.*quaest.*6 *cap.significasti*, *de diuort.cap. intelleximus*, & *cap. fin. de diuort.* Hippol. *sing.*234. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem*, §. 10. *num.* 4. Bertazol. *in repet.l.si quis maior*, *C. de transact.num.*430 Sanchez *de matrimon.lib.*10.*disp* 8. *num.*29.Card. Tusch.*tom.*1.*litt. C*, *concl.*489.*num.*15 & 16. Cae. Argel *de contrad.legit.quaest.*10.*num.* 101. Cardos.*in praxi iudicum*, *verb.delictum*, *num.*37. latè Farinac. *fragm.crimin.p.*2.*litt. D*, *num.* 110.*cum seqq.* vbi *num.* 114. intelligit procedere in ciuilibus, siue sit circa idem, siue circa diuersa, & *num.*127 ampliat in spolio, & *num.*128 limitat, quando delicta sint commissa circa separata, & *num.*139.limitat, etiam quando agitur criminaliter, & ad poenam. Cels. Bargal.*de dolo*, *lib.*6.*reg.*15.Surd.*consil.*302.*num.* 18. Intellige in ciuilibus siue sit circa idem, siue sit circa diuersa, Cardoso *d.verb.delictum*, *num.* 37. Farinac. *d.litt. D. num.*114. secus quando criminaliter agitur, & ad poenam, Cels.Bargal.*d.reg.* 15. Cardoso *citato loco*, Farinac.*d.litt. D.num.*139.vbi *num* 128.limitat axioma quando delicta circa diuersa & separata sunt omissa.

4 PARIVM eadem iuris dispositio, *cap. inter corporalia*, *cap.sicut ergo*, *de translat. Episcopi*, & eadem est natura, *l.si socer*, *in fin ff. soluto matrim.* & potentia, *l.*1.§.*veteres*, *ff.de acquir.possess.l.si reus*, *ff.de duobus reis*, & quòd regula correlatiuorum sit regula parium, dixi *suprà Axiom.*61.*num.*3.

5 PARIA sunt soluere, vel citato & contumace creditore offerre, vel deponere, *l.qui mutuo*, *in princip in vers fideiussor*, *ff.mandati*, *l.fideiussor*, *qui minoris*, *ff de fideiussor.* Cardin. Tusch. *pract.conclus. tom.*7.*litt. S*, *concl.*340.*num.*18. *in med.* Aliàs enim soluere qui tenetur, non satisfacit consignando, vel deponendo. Bart.*in l.item liberatur*, §.1.*ff quibus modis pign.* Neguzant.*de pignor. p.* 5. *memb.* 1. *num.* 4. Menoch.*remed.*1[illegible].*retin.possess. num.* 645. Azeued. *l.*18.*num.*2.*tit.*21.*lib.*4.*noua Rec. f.*

6 PARIA sunt quod soluam creditori meo, vel alteri de eius mandato, vt sim liberatus, *l. solutum*, *ff.de solution.* Cardin. Tusch.*d.litt.S*, *concl.*340. *num.*19.

7 PARIA sunt conditio quae inest tacitè à lege, & conditio expressa ab homine, Socin. *cons.* 182. *Licèt*, *vers.& si dicatur*, *lib.*2. Card.Tusch.*pract.conclus.tom.*8.*litt. T*, *concl.*7.*num.*7.

8 PARIA sunt titulum non habere, vel nullum habere, Surd.*decis.*45.*num.*17.

9 PARIA sunt non esse, vel esse, & non apparere, *l.duo sunt Titij*, *ff.de testam. tutel. l. in lege* 77. *ff.de contrah.empt. l. cùm res*, §.*itaque*, *ff. de legat.* 2. Abb *consil.*18.*in princip.lib.* 2. Zabarel. *consil.*86. *in fine*, Decian.*cons* 1. *num.*132.*lib.*1. Menoch *cons.*15. *num.*13.& *cons.*201.*num.*161. Sord. *decis.*149. *num.*2. & *decis.*106 *num.*11.& *cons.*245.*num.*13.& *cons.*377. *num.*13 Card Tusch.*pract.concl.tom.*6.*litt. P.concl.*84. *per totam*, & praecipuè *num* 9 Rot.*decis.*167.*num.* 15. apud Farinac.*p.*1 *recent* Ricciul.*in tract.de neophytis cap.*7.*num.*5.

10 PARIA sunt quòd aliquid non sit factum, vel dictum, & non possit probari, Ioann. de Imola *cons.*129.*Visis ac ponderatis*, *circa fin.*Surd.*decis.*349. *num.*2. Cardin Tusch.*d.concl.*84.*num.*7.

11 PARIA sunt non esse, vel reperiri non posse, *l.cùm vnus*, §.*fin.ff.de bonis auct.iudic.possid.* Bald. per text.*ibi in l.cum ita*, §.*species*, *ff.de legat.*1.

12 PARIA sunt esse talem, vel in omnibus haberi pro tali Decian.*cons.*5.*num.*32.*lib.*1. Cardin. Tusch. *d.concl.*84.*num.*12.

13 PARIA sunt non esse, vel esse nullum, *d.l.duo sunt Titij*, *l. non putante*, §. *non queue*, *ff.de bonor. possess.contra tab.*Surd.*decis.*51.*num.*14. & *decis.*212. *num.*2. Flamin.Paris. *de resignat.benefic. lib.*8 *quaest.*8. *num.*34. *cum seqq.*Cald.Pereira *de potestate eligendi*, *cap.*5. *num.*8. Farinac. *in praxi crimin. p.*1. *quaest.*15. *num.*45.*cum seqq.* & *p.*4. *cons.*60. *num.*90. & *part.*5. *q.*114.*num.*128.

14 PARIA sunt non fieri, & inutiliter fieri, *l.pen. in princip. ff. de suis*, & *legit.hered.l.quoties*, vbi gloss. & DD *ff. qui satisd.cog.*§.*sciendum*, *Instit.de satisd.tutor.* gloss. *verb. inutilem*, *in cap* 2. *de translat. Episcopi*, Palat. *in repet.rub.de donat.inter virum & vxorem*, §.70. *num.*29.Tiraq.*ad leg. connub gloss.*1.*part.*6. *num.*12. *cum seqq.* Couarr. *practic.cap.*7.*num* 2. *vers. est & in hoc*, Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.*3.*cap.*9. *num.*22. Menoch. *cons* 658. *num.* 9. Surd. *cons.*18. *num.*89. Vnde maritum non habere, & habere inutilem, paria sunt, Bolognet.ad Anan.*cons.*83. *num.*3. & 4. quem refert Card. Tusch. *dict. litt. P*, *concl.*85. *num.* 8. Et inutiliter condemnari, vel non esse condemnatum, paria sunt, Castrens.*cons.*199. *in princ.lib.*1.

15 PARIA sunt non fieri, vel minùs legitimè fieri, *l. quoties*, vbi Ias. *ff. qui satisd.cog.l.si autem nullum*, *C. de legit.hered.cap.inter corporalia*, *de translat. Episcopi*, *cap. veniens*, *de presbyt. non baptiz. cap. fin.de restit. spoliat.* Lag. *allegat.*82.*in princ.*Ioann.de Imola *cons.* 110. *In causa quae vertitur*, *in princ.* Roman. *cons.*163.*Constitutio*, *num.*2. *vers.in praemissis*, & *num.* 3. Thom.de Thomasset.*in floribus legum*, *reg.*117.*in fine*, & 220. Decian. *cons.* 21.*num.*51.*lib.*2. Brunor.à Sole *in locis communib.verb.factum*, *num.*17.Surd. *cons.*45. *numer.* 42. & *cons* 88. *num.*16. & *cons* 3. *num.* 12. & *decis.*122. *num.*6.& *decis.*269.*num.*12. Flamin. Paris. *de resignat.benefic.lib.*11.*q.*7. *num.*8. Valasc. *de partitionib.cap.*8.*num.*44.Anton.Monach *Florent.decis.*26. *num.*2.Monet.*de distribut.quotid.p.*2. *quaest.*2.*num.*19. Mari.Antonin *var.resolut.lib.* 2. *resol.*8. *num.*8. Card. Tusch *d.tom.*6. *litt.P*, *conclus.* 87. *num.* 1. *cum seqq.*

16 Et paria sunt non habere mandatum, & habere, sed non legitimum, Bald. *cons.*401. *Colligamus*, *num.* 3. *vers.considerandum est*, *lib.*1. quem refert Tusch. *dict. litt.P*, *concl.*87.*n.*6.

PARIA sunt non facere, vel minus perfectè

facere,

facere, Castrens. *consil.* 246. *In casu, de quo quaeritur, col. fin, vers. breuiter, lib.* 1. Card. Tusch. *d. litt. P, concl.* 87. *num.* 3.

18 PARIA sunt non comparere, vel comparere minus legitimè, *l.* 1. *in fin. ff. quod cuiusque vniuersit. num.* Petr de Anchar. *cons.* 6. *Viso themate, in princip.* Card. Tusch *d. litt. P, concl.* 87. *num.* 4.

19 PARIA sunt nihil allegare, & allegatum non probare, Roland. à Valle *cons.* 35. *num.* 10. & 20. *lib.* 1. quem refert Cardin. Tusch. *d. litt. P, concl.* 87. *num.* 9.

20 PARIA sunt non fieri, vel inualidè fieri, *l. non putauit, §. non quaeuis,* vbi Bart. *ff. de bonor. possess. contra tab. l.* 1. *§. quod autem,* vbi Bald *ff. de officio perfecti vrbis,* Surd. *cons.* 157. *num.* 13. Mari. Antonin. *variar. resolut. lib.* 2. *resol.* 11. *num.* 10. Rot. *decis.* 345. *n.* 3. *p.* 2. *recent.*

21 PARIA sunt non fieri, vel non sortiri effectum; *l.* 1 *§ nihil, ff. inoffic. testam. l. si quis sub conditione, ff. de testam. tut. l. ex consensu, §.* 1 *ff. de appellat.* Surd. *cons.* 245. *num.* 14. quia non fieri, vel ita fieri, quòd factum non releuet, paria sunt, Anton. Monach. *Bononien. decis.* 40. *puncto* 7. *n.* 18.

22 PARIA sunt aliquem non extare, vel extare, & non succedere, *l. pater filium, ff. de inoffic. testam. l.* 3. *§. sed si sunt sui,* vbi Bart. *ff. ad Tertul.* Tiraq. *de iure primog. q.* 63. *num.* 16. Alex. *cons.* 197 *Perspectis, in princip. lib.* 6. Surd. *cons.* 237. *num.* 3. Card. Tusch. *d. litt. P, concl.* 84. *n.* 18. quia paria sunt extare filium incapacem ad successionem, & nullum extare, *l.* 1. *ff. quod cuiusque vniuers. nom.* Feder. de Senis *cons.* 26. *num.* 3. *in fin. vers. primò quia,* Cardin. Tusch. *d. litt. P, concl.* 85. *num.* 4.

23 PARIA sunt nullum esse, vel esse sine effectu, Surd. *decis.* 51. *num.* 21. & 22. & *cons.* 3. *à num.* 8. & *cons.* 157. *a num.* 13. & *cons.* 179. *à n.* 49. & *cons.* 381. *à n.* 13. Anton. Monach. *Bononien. decis.* 40. *puncto* 7. *num.* 20. Mari Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 61. *num.* 24.

24 PARIA sunt non respondere, vel obscurè respondere, *l. de aetate* 12. *§. nihil interest, ff. de interrog. act.* Dec. *cons.* 32. *num.* 25. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. litt. P, conclus.* 84. *num.* 10. & faciunt notata per Soar. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 19. *num.* 139. *pag. mihi* 293. vbi Bellacomb. *num.* 285. Anton. del Re Tiburtin. *in tract. de iuram. calumnie, cap.* 14. *num.* 73. 25 Et paria sunt non confiteri, vel obscurè confiteri, Roman. *cons.* 321. *in fine,* Crauet. *cons.* 157. *Nobilis, num.* 9. Roman. *cons.* 455. *num.* 2. Et paria sunt causam exprimere ita obscurè, quod non intellgatur, vel omnino non exprimere, Alexand. *cons.* 182. *Lectis & ponderatis, num.* 5. *vers. & paria sunt, lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *d. litt. P, concl.* 85. *num.* 6.

26 PARIA sunt forum sortiri, & statutis ligari, gloss. *in l.* 2. *ff. de eo, quod certo loco, & in cap. quod clericis, de foro compet.* Alex. *cons.* 157. *num.* 15. *vol.* 2. Thesaur. *Pedem. decis.* 123. *num.* 11. Bruuor à Sole *in locis communib. verb forum* 1. Menoch. *cons.* 351. *num.* 14. Surd. *cons.* 343. *num.* 33. Beller. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de exempt. clericorum à statutis secul. §.* 1. *num.* 7. Cardin. Tusch. *tom.* 4. *litt. F, concl.* 444.

27 PARIA sunt nescire, & dubitare, *l. manifestissimi, C. de furtis,* Tiraq. *in l. si vnquam, in princ. n.* 96. *C. de reuocand. donat.* Sarmient. *lib.* 2. *selectar. cap.* 10. *num.* 5. Menoch. *de arbitrar. casu* 75. *num.* 7.

28 PARIA sunt tractare de damno vitando, vel de lucro quaesito perdendo, Decian. *cons.* 56. *num.* 39. *lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *tom.* 6. *litt. P. concl.* 84. *num.* 12.

29 PARIA sunt scire, & scire debere, *l. quod te, in fine,* vbi gloss. *ff. si certum pet. l. si duo, ff. de acquir. hered. l. qui fundum, §. seruus, ff. pro empt.* Tiraq. *de retract. lign. ad fin. tit. n.* 43. Surd. *cons.* 150. *num.* 29. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 194. *num.* 1. faciunt tradita per Ioseph. Ludouic. *Perus. decis.* 103. Surd. *decis.* 146. Ioann. Baptist. Costa *de facti scientia & ignor. insp.* 65. vbi declarat conclusionem procedere in his, quae iuris sunt, non quae facti, sequitur Farinac *fragm. crim. p.* 2. *litt. I. n.* 163. Et scire, vel de facili scire posse, paria sunt, Rot. *decis.* 93. *n.* 4. apud Farinac. *p.* 2. *recent. l. pen. ff. ad Maced. l. bonorum, in fin. ff. de bon. possess. l. si duo, in fin. ff. de acquir. hered. c. fin. de clandest. desp.* Hondcd. *cons.* 61. *num.* 16. *lib.* 1. Viu. *opin.* 835. *num.* 17. Polyd. Ripa *in tract. de temp. nocturno, cap.* 5. *num.* 17. Ioann. Bapt. Costa *d. insp.* 65. *num.* 7. Farinac. *d. litt. S, num.* 164.

30 PARIA sunt soluere, & compensare, *l. si debitor, ff. qui potiores in pign. habeant. l. si peculium, §. de illo, ff. de statu lib. l.* 1. *de compensat. l. amplius non peti, ff. rem ratam haberi,* Tiraq. *de retractu lign §.* 3. *gloss.* 3. *num.* 6. Couarr. *in cap. quamuis pactum, p.* 1. *§.* 4 *num.* 9. Surd. *de alimentis, tit.* 6. *q.* 4. *num.* 4. & *tit.* 8. *priuil.* 53. & *decis.* 117. & 191. Parlad. *lib.* 1. *rerum quotid. p.* 5. *cap. fin. §.* 11. *num.* 30. Azeucd. *l.* 1. *num.* 128. *tit.* 21. *lib.* 4. *noue Recop.* Gutier. *de iuram. confirm. p.* 3. *c.* 6. *n.* 1. Castill. *lib.* 3. *quotid. cap.* 23. *num.* 90 Rot. *decis.* 858. *num.* 4. apud Farin. *collect.* 1. *nouissim.* & *decis.* 636. *n.* 3. *p.* 1. *recent.*

31 PARIA sunt aliquid fieri tempore prohibito, vel conferri in tempus prohibitum, *l. oratio, ff. de sponsal. l. quod sponsa, C. de donat ante nupt. l. in tempus, ff. de hered. instit. l. Stichus seruus meus, ff. de manum. testam.* Dec. *in l. eum qui, num.* 4. *ff de iurisd. omn. iud.* Crauet. *cons.* 175. *num.* 8. Tiraq. *de iure constit. p.* 3. *limit.* 2. *num.* 3. *cum seqq.* & *de iure morsis, gloss.* 1. & *de iure primog. q.* 40. *n.* 178. Mascard. *de probat. concl.* 1076. *num.* 1. Conan. *commentar. iuris Ciuilis, lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 7. Valasc. *cons.* 77. *num.* 4. Card. Tusch. *d. litt. P, concl.* 88. *num.* 3. vbi *num.* 4. declarat procedere, quando substantia actus confertur in tempus prohibitum, secus si executio sola. Sic è contrario paria sunt fieri tempore habili, & fieri tempore inhabili, dummodo effectus conferatur in tempus habile, Sanch. *in praecepta Decal. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 54.

AXIOMA CLXXV.

Parum.

PARVM, & nihil aequiparantur, *l. quaesitum, ff. de condit. & demonstrat.* gloss. *in l. si pupillus, §. si ego, in verb. ex contrario, ff. ad leg. Falcid. c. oram dilecto* 34. *de officio d leg.* Hippol. *sing.* 276. Tiraq. *in tract. de indicio in rebus exig. vers. octauo, pag. mihi* 53. Sebast. Neuiz. *ad l. minus* 32. *num.* 2. *ff. de verb. significat.* Mari. Anton. *variar. resolut. lib.* 2. *resol.* 18. *num.* 6. Menoch. *consil.* 96. *num.* 8. & *cons.* 184. *num.* 3. Surd. *cons.* 197. *num.* 2. vbi *num.* 21. limitat, quando datur diuersa ratio, Corn. *consil.* 63. *col. fin. lib.* 1. Menoch. *cons.* 96. *n.* 7. & 8. Octau. Glorit. *resp.* 1. *p.* 3. *num.* 190. Mari. Giurba *in consuet. Messan. cap.* 6. *gloss. n.* 2. Ioann. Ant. Mangil. *de imput. q.* 51. *n.* 7. Nicol. Moron. *de treuga & pace q.* 575. *per tot.*

* * *

AXIOMA

AXIOMA CLXXVI.

Pecunia.

1 *Pecuniam retinere satius est, quàm solutam repetere.*
2 *Pecunia non generat pecuniam.*
3 *Pecunia est optimus futura necessitatis fideiussor.*

1 PECVNIAM retinere satius est, quàm solutum repetere, *l.3.ff.de compensat. l.si stipalatus 15. in princip.ff.de fideiussorib.* Tiraq.*de retractu liga.* §. 29. *gloss.2. num.* 3.

2 PECVNIA non generat pecuniam, *l.vsura pecunia 121.ff.de verb.signif.* Ioan.Maria Nouarr.*quaest.forens.lib.1.q.145.num.*17.

3 PECVNIA est optimus futuræ necessitatis fideiossor, Neuizan.*in sylua nupt lib. 2. num.96. in princ.* Ioan.Maria Nouarr.*in praxi elect.& variat.fori,q.16. sect.1.num.*13.

AXIOMA CLXXVII.

Periculum.

1 *Periculum vbi maius intenditur, ibi plenius est consulendum.*
2 *Periculum qui amat, peribit in illo.*

1 PERICVLVM vbi magis intenditur, ibi pleniùs est consulendum, *l.1.§.sed & si quis, ff.de Carbon. edicto, l.manifestissimi, C.de furtis, l.addictos, C.de appellat. c.vbi periculum, de elect.lib.* 6. Bertazol.*in repet. l.si quis maior, C.de transact.num.6.* Card. Tusch. *practic.concl.tom.6.litt.P, concl.*281. Stephan. Gratian. *Marchia decis.133.n.19.*Menoch.*cons.149.num.4.& cons.73.num.9.*Farin.*in praxi crimin.p.4.cons.65.n.115.* Surd.*cons.163.n.20.* idem Stephan. Gratian. *discept. forens.tom.4.c.669.num.19.*Farin.*cons.65.num.115.*Sigism.Scacc *de commerc.& camb.§.1.q.1.num.1.*

2 PERICVLVM qui amat, peribit in illo, *Ecclesiast.3.vers.27.* eleganter Sigism. Scacc. *de commerc. §.1.quaest.7.p.1. num.17. & p.2. num.65. vers.secundo, & vers.tertio.*

AXIOMA CLXXVIII.

Permissum.

1 *Permissa esse censentur omnia, qua non sunt prohibita.*
2 *Prohibitum quòd non reperitur à lege, non debet superstitiosis pratensionibus prasumi prohibitum.*
3 *Permissum censetur in absolutè permissoriis, quod non reperitur à iure prohibitum.*
4 *Permissum ad tempus, post illud censetur prohibitum.*
5 *Permissum post tempus, ante illud censetur prohibitum.*
6 *Permissum censetur omne id, per quod deuenitur ad actum permisso actu.*

1 PERMISSA esse censentur omnia, quæ non sunt prohibita, Oldrad. *consil.* 218. *Quod fratres, in princip.* Petr. de Anchar. *consil.* 243. *Christianissime, in princip.* Alexand. *consil.57, num.2.lib.1.* Bellon. *consil.53.num.1.* quos refert Cardin.Tusch. *practic. conclus. tom.6. litt.P, concl.298.num.1.* 2 Illud enim quòd non reperitur à lege prohibitum, non debet superstitiosis prætensionibus præsumi prohibitum, Surd. *cons.173. num.72.& cons.222. num.5.* 3 quia in absolutè permissoriis quod non reperitur à iure prohibitum, censetur permissum, *cap. 2. de transact.* Calderin.*cons.52.An si dati sunt, in princip.* aliàs 6.*de elect.*

4 PERMISSVM ad tempus, post illud censetur prohibitum, *l. si vnus, §. 1.* vbi Bald *ff. de pactis, l.epistola, §.fin.* vbi Castr. *ff.eod.tit.l.Imperator, ff.de postulando, l.cùm pater, §. à filia,* vbi Bart. *ff. de legat.2.l.statuliberum, §.Stichum, & l.Titia cum testamento, §. vlt.ff.eod.tit.l.pater filium, §. fundum, ff. de legat.3.l.2. C.de iure emphyt. cap. vlt. §.in aliis, vers.si verò, vt lite non contest.* Tiraquell. *de retract. conuent.§.1. gloss.2. num.44.* Castrens. *consil.342.Videtur dicendum, in princ. vers.nam aliquid, lib.2. decis. Pedem.83. num.13.* Menoch. *cons.68. numer. 10. & cons.121. num.64.& cons.364. num. 24. & cons.443. num.5 & cons.447. num. 2.* Surd. *de aliment. tit. 5. quaest.3. num 9.& 10. & decis.75.num.10.& cons.57. num.9. & cons.354. numer. 18.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus.15. gloss.2. num.21* Cardin.Tusch. *practic. conclus tom.6. litt. P, conclus. 299.per totam,* Gonzal.*ad reg.8. Cancellar. §.5. proœm. num.3.*Cald. Pereira *de extinct. emphyt.quaest.1. n.8. & de renouat. emphyt. quaest. 10. num.1.* D. Barbos. *in l.cùm Praetor, in princip. num.45.ff.de iudic.* Rot. *decis.617. num.2.* apud Farinac. *part. 1. recent. & decis. 475. num. 3. part. 2. recent.* Vincent. Carot. *sing.* 185. vbi ampliat procedere in statutis, etiam per argumentum à contrario sensu ad iuris communis correctionem Modern.*de supplicat.ad Sanctiss. part. 1.cap.10. num.*38.

5 PERMISSVM post tempus, ante illud censetur prohibitum, *l.promissor.ff.de constit.pecun.* Tiraq.*de retractu conuent. §.1.gloss.2. num.*48.

6 PERMISSVM censetur omne id, per quod deuenitur ad actum permisso actu. *l. ad rem mobilem 56. ff. de procurat.* Sigismund. Scaccia *de commerc. §. 1. quaest. 7. part. 2. ampl. 19. numer. 108. prope fin.*

AXIOMA CLXXIX.

Pluralis, Pluralitas.

1 *Pluralis numerus saltem dualitatem requirit, nec vno contentatur.*
2 *Pluralitas actuum non prasumitur.*
3 *Error potiùs, quàm pluralitas prasumitur.*
4 *Testes vbi contrarietate & falsitate excusarentur, actuum pluralitas prasumitur.*
5 *Contractum & instrumentorum pluralitas non prasumitur, & qui illam allegat, probare debet.*
6 *Sententiarum pluralitas non prasumitur.*
7 *Testamentorum pluralitas non prasumitur.*
8 *Inuentariorum pluralitas non prasumitur.*
9 *Personarum pluralitas non prasumitur, nisi probetur ab allegante.*
10 *Pluralitas eorum actuum, & personarum prasumitur.*

sumitur 1 quando agitur criminaliter, & ad pœnam.

1 PLVRALIS numerus saltem dualitatem requirit, nec vno contentatur, *l. vbi numerus, ff. de testib. l. libertas, § vlt. ff. de manum. testam. l. inter illa, §. fin. ff. de verb. obligat. l. vlt. ff. ad Trebell. cap. pluralis locucio 40. de reg. iuris, lib. 6.* Oldrad. *cons. 215. Puncta breuia, col. fin. num. 8. vers. deinde opponitur,* Signorol. *cons. 91. Dominus Marchio, in princip.* Ioann. de Imola *cons. 101. num. 2.* Castrens. *cons. 161. Viso puncto, vers. restat solum, lib. 1.* Euerard. *in topicis legalib. loco 54.* Mascard. *de probationib. conclus. 838. n. 13.* Menoch. *cons. 50. num. 1. & 19. & cons. 686. num. 11. & cons. 848. num. 3. & cons. 995. num. 3. & cons. 404. num. 2. & cons. 198. num. 6.* Escob. *de ratiocin. cap. 18. num. 43.* Cened. *post lib. practic. & var. quæst. sing. 8n. num. 3.* Mari. Antonin. *variarum resolut. lib. 1. resol. 109. num. 37.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. litt. D, concl. 333. num. 1. & tom. 6. litt P, concl. 367. per totam,* Sebast. Medices *de reg. iur. reg. 4. num. 3. & seq.* Surd. *cons. 364. n. 37. & cons. 402. n. 15.* Ioann. Maria Nouar. *quæst. forens. lib. 1. q. 251. num. 30.* Castill. *controu. lib. 5. part. 2. cap. 110. num. 5.* Fusar. *in tractat. de substitut. quæst. 358. num. 11* Declara tamen & limita iuxta ea quæ dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. sub verb. Numerus.*

2 PLVRALITAS actuum non præsumitur, *l. omnium, C. de testam. l. fin. C. de rebus cred. cap. in præsentia, vers. verum, in 2. de probat.* Eneratd. *in topicis legalib. loco 86.* Mascard. *de probat. concl. 1174.* Anton. Gom *var. tom. 3. cap. 11. num. 6. in fine,* Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 93. num. 32. & cons. 175. num. 16. & cons. 292. num. 105. & cons. 248. num. 33. & cons. 299. num. 23.* vbi quòd præsumitur ad euitandam falsitatem, quod etiam tradit *cons. 221. n. 29.* Rot. *decis. 180. num. 2.* apud Farinac. *part. 2. recent.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. actuum, n. 31.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 93. num. 12* Farinac. *in praxi crimin. part. 2. q. 64. num. 319. & p. 4. decis 98.* Rot. *decis. 119. num. 7.* apud eundem *p. 1. recent.* latè Farinac. *fragm. crimin. p. 1. litt. I, num. 20. cum seqq.* Idem Steph. Grat. *tom. 5. cap. 824. num. 47. & cap. 948. num. 18. & c. 951. num. 15.* Surd. *cons. 355. num. 26. & cons. 385. num. 10. & cons. 483. num. 6.* Sebast. Medices *de reg. iur. reg. 4.*
3 *vers. secundò præmitto, cum seqq.* Quod adeò verum est, vt potiùs error, quàm pluralitas præsumatur, Ruin. *cons. 141. num. 12. lib. 5.* Crauet. *cons. 198. num. 1. ad fin.* Mascard. *d. conclus. 1174. num. 4. 8. & 23.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 15. num. 10.* Sebast. Me-
4 dices *ad reg. 4. num. 15. & 16.* Intellige Axioma non procedere, vbi præsumendo actuum identitatem, testes à contrarietate, & falsitate excusarentur, *cap. cùm in,* vbi Doct. *de testib.* Mascard. *dict. concl. 1174. num. 51. 55. & 56.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 215. num. 40. & de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 15. num. 15, cum seqq.* Ad exclusionem enim delicti pluralitas actuum præsumitur. Surd. *cons. 174. n. 44. & cons. 307. num. 18.* Ioan. Bapt. Costa *de facti scientia & ignor. inspect. 13. num. 9.* Prout etiam præsumitur quando de duplici forma actus apparet. Felin. *in cap. cùm Ioannes 10. num. 8. de fide instrum.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 15. num. 11. cum seqq.* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 4. cap. 877. num. 21.*

5 Ex quibus iam primò infertur, quòd contractuum & instrumentorum pluralitas non præsumitur, & qui illam allegat, probare debet; ita Castrens. *cons. 360. num. 2. lib. 2.* Syluan. *cons. 57. n. 21. in fin. vers. nec profectò duo instrumenta, & nu. 22. & seq.* Cranet. *d. cons. 198. n. 1. & 2.* Ioseph. Ludou. *Lucensi decis. 23. num. 32.* vbi propterea dicit apocharum pluralitatem non præsumi, Card. Tusch. *d. tom. 6. litt. P. concl. 368. num. 8.*

6 Secundò infertur, quòd nec sententiarum pluralitas præsumitur, & quod propterea qui plures latas fuisse sententias dicit, probare debet, ita Bald. & Salicet. *in l. 2. C. de error. Aduocat.* Alexand. *cons. 53. lib. 1.* quos refert Cardin. Tusch. *d. litt. P, conclus. 368. num. 6.* Mascard. *d. conclus. 1147. num. 7. & 81.*

7 Tertiò infertur, quòd testamentorum pluralitas non præsumitur, & propterea qui plura testamenta confecta fuisse asserit, probare debet, *l. omnibus, C. de testam.* Mathesil. *sing. 439* Bald. *cons. 399. Quod non sit sufficienter, in princip. vers. tertiò sic, num. 1. lib. 5.* Curt. iun. *cons. 162. in fin.* Afflict. *decis. 23. n. 2.* Ioseph. Ludo. *d. Lucensi decis. 13. num. 31.* Cardin. Tusch *dict. litt. P, concl. 368. num. 5.*

8 Quartò infertur, quòd in inuentariis pluralitas non præsumitur, & licèt diuersis temporibus confecta dicantur, præsumitur tamen vnum & idem esse inuentarium, & temporis diuersitatem per errorem additam fuisse, vt post Bart. Alex. & alios resoluit Card. Tusch. *d. litt. P, cl. 368. num. 9.*

9 PLVRALITAS personarum non præsumitur, nisi probetur ab allegante, *l. 1. C. de probat.* Bart. *in l. si quis seruum, §. si inter duos, in fin. ff. de legat. 2.* Alexand. *cons. 172. In causa, & lite, n. 1. vers. ex eo quia, lib. 6. & cons. 125. Viso processu, n. 6. vers. non pluralitas, lib. 7.* Natt. *cons. 97. n. 15. vers. tertio, lib. 2. & cons. 225. Superioribus mensibus, num. 4. vers. non enim præsumitur, lib. 2.* Crauet *cons. 269. num. 3.* Cephal. *cons. 90. num. 18. lib. 1.* Mascard. *d. conclus. 1174. n. 24. cum seqq.* Pacian. *de probationib. lib. 1. cap. 48. num. 82. & 83. & lib. 2. cap. 15. num. 49.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6 præs. 15. num. 36. & seq.* Card. Tusch. *d. litt. P, concl 368. num. 1. & seq. 14. 16. & 18.*

10 PLVRALITAS rerum, actuum, & personarum præsumitur, quando agitur criminaliter, & ad pœnam, ita Bertaz. *cons. 33. n. 8* Octau. Cacheran. *cons. 64. n. 45 post med.* Bursat. *cons. 116. num. 29. vers. rursus, lib. 1.* Mascard. *d. conclus. 1174. num. 46. & seq.* Card. Tusch. *litt. I, concl. 3. num. 29.* Menoch. *d. præs. 15. n. 17.* vbi *num. 18* resoluit è contrà, quando delictum, & delicti pœna euitaretur, præsumendam vnitatem, & identitatem.

AXIOMA CLXXX.

Plus.

1. *Plus & minus non mutant substantiam rei, nec eam faciunt differre specie.*
2. *Plus si licet, etiam quod est minus, licitum est.*
3. *Plus iuris nemo transferre potest in alium, quàm ipse in se habeat.*
4. *Plus valet quod in veritate agitur, quàm quod simulatè concipitur.*

1 PLVS & minus non mutant substantiam rei, nec eam faciunt differre specie, *l. si: . ff. de fundo instr. l. legata generaliter, ff. de legat. 1.* Alex. *cons. 8. Videtur, in fine, lib. 4.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 225.* vbi ait procedere, quando differunt accidentaliter, secus autem esse si differant essentialiter. Card. Tusch *practic. conclus. tom. 6 litt. P, conclus. 392. per totam,* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 3. resol. 39. num. 4.*

*num.*4. Ferret.*in constit.Cathalonia*, *gloss.*8. *num.*155. Narbona *l.*25.*n.*13.*tit.*21.*lib.*4.*Recop.* Surd. *cons.*305. *num* 66.*&* *cons.*368.*n.* 13. Perez de Lara *de capellan. lib.*2.*cap.*8.*n.*4.*cum seqq.* Nicol. Losæ *de iure vniuers. p.*5.*c.*13.*n.*7. Stephan. Gratian. *discept.forens.tom.* 4. *c.*752. *num.* 90. Quòd Axioma limitatur quando ei, quod est plus lex resistit, ei verò quod est minus assistit, vel è contra, quia tunc plus & minus specie distinguuntur. *l. Grace.*§.*illud.ff.de fideiuss.l.scio.ff.de in integr.restit.l.improbum fænus.C.ex quibus caus.infam. l.eos. C.de vsur.* §. *fideiussores. Instit. de fideiuss.* Mari. Giurba *in consuet.Messa.c.*3.*gloss.*7.*num.*16.*p.*1.

2 Plvs si licet, etiam quòd est minus, licitum est, *l.non debet,ff.de regulis iuris*, *auth.multo magis*, *C. de sacros. Eccles.cap. cui licet* 53. *de regulis iuris*, *lib.* 6. Thom.de Thomass.*in floribus legum*,*reg.*85.Menoch. *cons.* 302. *num.* 41. Farinac. *in praxi crimin. part.* 4. *cons.*60.*num.*109.Surd.*cons.*288.*num.*14. Ioan. Maria Nouarr.*quæst.forens.lib.*1.*q.*24.*n.* 6.secus verò è contra, quia cui non licet quod est minus, nec licere debet quod est plus, Ferret,*in constit.Cathalonia*,*gloss.*4. *num.*43. Limita appellatiuum in dispensationibus, Surd.*decis.*268.*num.*10.*&* 21. Cald.Pereira *de nominat.emphyt.q.* 21 *num.* 65. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.*1.*num.*32.

3 Plvs iuris nemo transferre potest in alium, quàm ipse in se habeat. Vide *supr. Axiom.*160.*num.*2. & ibi citatis adde Steph. Grat. *discept.forens. tom.*4. *cap.*777. *num.*6.

4 Plvs valet quòd in veritate agitur, quàm quod simulatè concipitur.*rubr. & nigr. C.plus valere quod agitur*, &c. Sigism. Scacc.*de commerc.* §. 1. *q.*7.*p.* 3. *limit.*7.*num.*4.*&* 5.Narbona *l.*35.*gloss.*4.*num.* 18. *tit.* 3.*lib.*1.*Recop.*

AXIOMA CLXXXI.

Pœna.

1. *Culpam præsupponit pœna.*
2. *Pœna propriè non dicitur, nisi quæ imponitur propter culpam.*
3. *Pœna culpæ debet respondere.*
4. *Pœna debet tenere suos auctores, & delinquentes.*
5. *Nullus pro alterius delicto puniendus est.*
6. *Intellige, quando pœna accipitur provt culpæ correlatiua, non verò sub ratione medicinæ.*
7. *Pœna non irrogatur nisi expressè iure caueatur.*
8. *Pœnam non meretur qui facit lege permittente.*
9. *Pœna ad alios casus non sunt extendenda, sed restringenda.*
10. *Pœna mitior in delictis est in dubio imponenda.*
11. *Pœna capitalis in dubio debet intelligi de minori.*
12. *In pœnis fit benignior interpretatio.*

1 Pœna præsupponit culpam, D. Thom. 2. 2. *q.*108.*art.*4.*in solut.&* 1.2.*q.* 87.*art.*7. *&* 8. Sot. *de iust. lib.*1.*q* 6,*art.*5. *col.* 1. *vers. profectò*, *& vers. verumtamen*, Syluest.*in sum verb.pœna*,*n.*25.Couarr. *var.lib.*2.*cap.*8.*in princip.& n.*1.*vers.tertio*, Menoch. *cons.*626. *num.*16. Surd. *decis.* 277. *num.* 19. Gutier. 2 *canon. lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 12. *cum seqq.* Quia pœna propriè non dicitur, nisi quæ imponitur propter culpam, D.August.*lib.*1.*retract. cap.* 9. quem refert Ludou.Carbon.*de legib.lib.*8.*disp.*1.*vers. tertio notandum*,& ante illum Alphons.de Castro *de lege pœnali lib.*1.*cap.*3.

3 Pœna ex culpa & delicto debet commensurari, siue culpæ respondere, *l.sancimus* 22. *C.de pœnis*, *cap.non afferamus statuas*, *in fin.*24.*q.*1.*cap.quæsiuit*, *de iis*, *quæ fiunt à maiori parte Capit.cap.felicis*, §.*illud.autem*,*de pœnis*, *lib.*6.vbi Prob.*ad Monachum num.*12. Crauet.*cons.*46.*num.*15.vbi ait, quòd si delictum est paruum, pœna debet esse modica, & è conuerso, Mench.*illust.quæst.cap.*8.*num.*51.*& c.*24. *num.*17. Menoch.*de arbitr.lib.*1.*q.*90.*n.*18. Bertazol. *in repet.l.si quis maior*, *C.de transact.num.*68. Thom. de Thomasset.*in floribus legum*, *reg.* 216. Farinac *in praxi crimin.p.*1.*q.*4.*num.* 10. *& q.* 17.*num.* 9. Card. Tusch.*pract.concl. tom.* 6. *concl.* 211.*per totam*. Surd. *cons.*250.*num.*10.*& cons.*321.*num.*53. Sigism. Scacc. *de iudic.lib.*1.*q.*58.*n.*12. Ioan. Maria Nouar.*quæst. forens.lib.*1.*q.*25.*n.*7.*& q.*151.*n.*12.*in fine.*

4 Pœna debet tenere suos auctores, & delinquentes,*l.sancimus*, *C.de pœnis*, *l.absentem*,*ff.eod.tit.* Zabarel.*cons.*44.*in princip.* Roman.*cons.*487. *In casu*, *in princ.*Bertaz.*in l.si quis maior*, *C.de transact.n.*111. Menoch.*consil.*123.*num.*7. *in subscript.* Escob. *de ratiocin.cap.*41.*num.*7. Cardin. Tusch.*tom.*6.*litt. P*,*conclus.*211.*per totam*.Sebast. Guazzin.*de defens.reorum*, *p.*2.*defens.*33.*cap.*2.*per tot.* Noxa enim caput sequitur, *l.crimin.ff.de pœnis*, *l.rem nobis*, *ff.commodati*, §. *omnis*, *Instit.de noxalib.actionib.cap.*1 *de iniur.* Surd. *de aliment.tit.*1. *q.* 38.*n*, 30. Farinac. *in praxi crimin. part.*1.*q.*21.*num.*1.

5 Vnde nullum pro alterius delicto puniendum esse probatur ex illo *Ezechiel.cap.*18. *Anima quæ peccauerit*, *ipsa morietur*, refertur *in cap.iam itaque* 1. *q.*4. *& in cap.si habes* 24. *q.*3.*& in cap.quæris*,*de consecrat. dist.*4. item ex illo *Exodi cap.*23. *insontem & iustum non occides*, & *Daniel.cap.*13.*innocentem*,*& iustum non interficies*, & *Iob. cap.*4. *quis enim vnquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt*. latè Castrens. *cons.*424. *Quia scio*, *num.*6.*&* 7.*lib.*1. vbi ad multa infert, Clar. *in praxi*,§.*fin q.*86.Card Tusch. *d.tom.*6.*litt.P*,*concl.*212.*n.*4.*cum multis seqq.* Farinac. *in praxi crimin.p.*1.*q* 14.*num.*1.*cum seq.*

6 Intellige hoc verum esse, accepta pœna provt est culpæ correlatiua, & provt importat rationem pœnæ, per quam iustitiæ æqualitas reparatur, nam si pœna accipiatur sub ratione medicinæ, vt quis minori bono priuetur, & in maiori augeatur, vel data iusta causa ad maiorem Reipubl. vtilitatem, vt dum vnus torquetur, cæteri cautiùs & promptiùs à criminibus abstineant, non inconuenit, vt vnus pro alio puniatur pœna temporali, non tamen æterna, nec spirituali ad salutem animæ pertinente; ita gloss.*verb.de quarta*,*in sum.*1.*q.*4.D.Thom.1.2. *q.*87. *art.*8.*in eius solut. & in resp.ad* 1.*&* 2.2. *q.*108. *art.*4. *in eius solut.* Couarr. *var.lib.*1.*cap.*8. *n.*1.*vers. quarto*, *iuncto vers. quinto*, Castr. *de iusta hæreticorum punit. cap.*31.Thom.de Thomass.*in floribus legum*, *reg.*226. Gutier.*canon.lib.*2.*cap.*30.*num.*25.

7 Pœna non irrogatur, nisi expressè iure caueatur, iuxta *auth. de non eligend. secund. nuben.*§.*fin autem*, Mari. Antonin. *variar.resolut. lib.*3.*resol.*39. *num.*11. *& numer.* 32. Garc. Gironda *de priuileg.seu exempt. explicat. numer.* 563. Menoch. *cons.* 1031. *num.* 19. *& cons.*1128. *num.*2. *& cons.* 1192. *num.* 3. *& cons.*272.*num.*83.*& cons.*275. *num.*21.*& cons.*431. *num.*2.*& cons.*526.*num.*11. Card. Tusch *litt.P*, *conclus.*816.*num.*4. Hect.Felic. *alleg.*66. *num.* 6. *vers. & est regula communis*,*p.*2.

8 Pœnam non meretur qui facit lege permittente, *l.Gracchus*, *C. ad leg.Iuliam de adulter.* Dec. *cons.* 581. *Viso puncto*, *in secundo dub. num.*9. *& seq.* vbi quòd prohibitus molestare sub pœna, excusatur

ſi facit moleſtiam licitam, Iaſ. *in l.pacto quo pœnam, in fin. C. de pactis*, vbi qoòd is qui promiſit de rato pro minore, videlicet quod maior factus ratificabit, ſi minor non ratificat, qoia dicit ſe læſum, promittens de rato non tenetur, Flamin. Patiſ. *de confident. q.5.num.*47 Campan.*in diuerſorio iuris Canon.rub.*11. *cap.*33.*n.*16.*verſ.inſuper*, Mari. Antonin.*var reſolut. lib.*4 *reſol.*41.*n.*2.Card. Tuſch. *tom.*6.*lit.P*, *concl.*208. *per totam.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 5. *cap.*960.*num.*15.

9 POANÆ ad alios caſus non ſunt extendendæ, ſed reſtringeodæ, *l. factum cuique*, §. *in pœnalibus*, vbi Dec.*ff.de regulis iuris*, *cap.in pœnis,eod.tit.lib.* 6. Thom.de Thomaſſet.*in floribus legum, reg.*137.Surd. *de aliment.tit.*1.*q.*51. *num.* 12. Burg.de Pace *conſ.* 8. *n.*2. Fatinac.*fragm. crimin.p.*1.*lit.* E, 141.*cum ſeqq.* Sigiſm.Scacc.*de commerc.*§.7.*gloſſ.* 2.*num.*3. Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.tom.*5.*c.*972. *n.* 13. etiamſi eatenſio fiat ex ſimilitudioe rationis, Ioann. Andr. *in reg. odia, de reg. iuris, lib.* 9. Duen. *reg.* 287. Garc. Girond. *de priuilegiorum, ſeu exempt. explicatione, num.*540.

10 POENA mitior in delictis eſt in dubio imponeoda, & eligenda, *l.reſpiciendum,ff.de pœnis*, Fulgoſ. *conſ.* 157. *col. pen. in fin. verſ. rectiſſimè*, Menoch. *conſ.*472. *num.* 16. vbi quòd pœna mitior vti imponatur in dubio tetinenda opioio Alexand.*conſ.* 5.*in*

11 *fin.lib.*1. Cuman.*conſ.* 139. *Hoc maximè*, *num.* 6.vbi qoòd in dubio pœna capitalis debet intelligi de minori, & quæ non ſit mortis naturalis, *& conſ.*184. *Viſis*, *num.* 3.*verſ.ſed nec illud.* Ratio eſt, quia maior, pœna eſt rigor, minor verò eſt æqoitas, ſed æqoitas ſcripta præfertur rigori ſcripto, ergo mitior pœna eligi debet, vt ratiocinatur Bald.*conſ.*250.*In quæſtione*, *num.*12.*verſ.quadam*, *lib.& conſ.*382.*n.*16. *lib.*2. Et pœnæ ſunt molliendæ potius quàm exaſperandæ, *cap.pœna*, *de pœnit.diſt.*1. Ioaon.Maria Nouar. *quæſt.forenſ.lib.*1.*q.*152.*num.*7.

12 In pœnis benignior fit interpretatio, *l.pen. ff.de pœnis,cap.in pœnis* 49. *de regul. iuris in* 6.*cap. ex litteris*, *de conſtitut.* Tiraq.*in l.ſi vnquam,verb.reuertatur, num.*246. *C.de reuoc.donat.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum,reg.*558. Aloyſ. Ricc.*in praxi rerum fori Eccleſiaſt.reſol.*303.*n.*2.*in* 2. *edit.* Vgolio.*de officio,& poteſt.Epiſcopi*, *cap.*6.§.1.*num.*3.

AXIOMA CLXXXII.

Poſſeſſor.

1 *Poſſeſſor olim, & hodie poſſeſſor præſumitur.*
2 *Intellige, ſi hoc alleget poſſeſſor de præterito, aliàs non.*
3 *Poſſeſſionis initium qui probat, præſumitur etiam hodie poſſeſſor.*
4 *Dominus ſemel, ſemper præſumitur retinuiſſe dominium.*
5 *Poſſidentis melior eſt conditio.*

1 POSSESOR olim, & hodie poſſeſſor præſumitur, & ſic ea poſſeſſione præterita infertur ad poſſeſſionem de præſenti, & in futurum, gloſſ.Bart. & Doctores per text.*ibi*, *in l.poſſidentis*, *C.de probat. cap.cùm Eccleſia Sutrina*, *de cauſa poſſeſſ. & propr. c.olim,in* 3.*de reſtit. ſpoliat.* Alciat. *de præſumpt.reg.*2. *præſ.*21. Corn. *conſ.* 130. *Viſo libello*, *col.* 2.*lib.*1. & *conſ.*87.*Viſis actis*, *col.* 3.*verſ.& ſic videtur*, *lib.*3. & *conſ.*91.*lib.*4.Bald.*conſ.*52.*lib.*5. Natt.*conſ.* 406. Grat. *reg.*375. Aot.Gabr.*commun. tit.de præſumpt. concl.*10. Couart.*in reg.poſſeſſor.part.*2.§. 1. *in princ.& in cap. Rainutius*,§ 11.*r.*2. Menchac.*quæſt.illuſtr.cap.*58.*n.*5. Menoch.*remed.*15.*recup.n.* 386.*& de præſumpt. lib.* 6. *præſ.*62.*& præſ.*64.*num.*1.*& conſ.*21.*num.*7. Maſcard. *de probationib. concl.* 540. *& concl.* 1195. *num.* 45. *& concl.*1321.*num.* 5. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.*13.*q.*5.*n.*115.Card.Tuſch.*pract.concl.tom* 6.*lit.P*, *concl.*417.*per totam*, Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. c.*310.*n.*57.Nicol.Garc.*de benefic.p.*6.*c.*3.*n.* 75. Rot. *deciſ.*419.*n* 1.*& deciſ.*634.*n.*6.apud Farin *p.*1.*recent. & deciſ.*543.*n.*3.apud eund.*p.*2.*recent.* Surd.*conſ.*135. *num.*53.*& conſ.*151.*num.*58.*& conſ.*160.*num.*81.

2 Amplia primò, ſeu potiùs declara, vt procedat Axioma, ſi hoc alleget poſſeſſor de præterito, aliàs non vt per Aleaand.*conſ.*135.*n.*3.*lib.*1. Alciat.*d.reg.* 2.*præſ.*21.*n.*2.Fulgoſ.*conſ.*140.*col.*2.Tiraq.*de præſcript.* §.1.*gloſſ.*5.*verſ.imò*, Antoni. Gabr. *d.concluſ.*10.*n.*13. Menoch.*d.præſ.*64.*à num.* 35. Maſcard. *concl.* 1201. *à num.*36.Card. Tuſch.*d.lit.* P, *concl.*417.*n.*6.*&* 31. Quæ quidem declaratio non ſolùm habet locum in ipſo poſſeſſore allegante poſſeſſionem de præſenti, ſed etiam in ſucceſſore vniuerſali, vel ſingulari, qui poteſt allegare poſſeſſionem defuncti, vel authoris ſui, quem conſtat ſemel poſſediſſe, continuatam fuiſſe vſque ad mortem, Alciat.*d.præſ.*21.*n.*5.Anton. Gabr.*d.concl.*11.*num.*11. Maſcard.*concl.*170.*num.* 17. *& concl.*1201.*n.*4. Menoch.*d.præſ* 64.*num.*17. Nicol. Garc.*d.c.*3.*n.*76.

3 Amplia ſecundò in eo, qui probat initium poſſeſſionis, vt præſumatur etiam hodie poſſeſſor. Anton.Gom.*l.*50.*Tauri*, *n.* 27. Rebuff.*in tract.de pacificis poſſeſſ.n.*169. Flamin. Pariſ *de reſign.benefic.lib.*3.*q* 6. *num.*76.Card.Tuſch.*d.lit.* P, *concl.*417.*n.*12 vbi poſt Bald.*conſ.*196.*col.*1.*in fin.lib.*2.ait, quòd ſufficit probatio poſſeſſionis de certo tempore, vt concludat etiam de tempore poſteriori, & vſque ad mortem illius, & contrarium dicenti incumbit probatio, & *n.*14.poſt Cou.declarat, qoòd is qui ſemel poſſedit, præſumitur hodie poſſidere vſque ad decennium, quando ſolam ciuilem habebat; ſi verò ciuilem & naturalem, præſumitur poſſidere vltra decennium, & continuò, donec de contrario probetur, & quòd hæc poſſeſſio præſumpta non ſufficit in ſpolio.

4 Amplia tertiò in dominio, quia dominus ſemel, ſemper præſumitur retinuiſſe dominium etiam poſt mille annos, Pichard. *tom.* 1. *commun. opinion.lib.*4. *tit.*9.*num.*340.*pag.mihi* 510. Cardin. Tuſch.*d. lit. P*, *concl.*417.*n.*9.*&* 10.vbi declarat procedere quando plenè, & non per probationem priuilegiatam dominium rettò eſt probatum, & qoando non probatur mutatio dominij in aliom facta.

5 POSSIDENTIS melior eſt conditio, *l.ſi debitor. ff.de pignorib.l.is qui deſtinauit.ff. de rei vendicat. l.fin. C. eod. tit. l. qui accuſare*, *C. de edendo.* §. *retinendæ*, *verſ.commodum*, *Inſtit.de interdict.c.pro poſſeſſore*, *de reg.iuris,lib.*6.Tiraq *de iure primog.q.*17.*opin.*11.*n.*20. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.*73.*n.* 76. etiam in pari caoſa ex text. *in l. apud Celſum*, §. *Marcellus*, *ff. de doli mali except.l.ſi ſeruum*, § *ſequitur*, *ff.de verb.oblig.l.fin. C.de rei vendic.c.in pari*, *de reg.iuris,lib.*6.Neuizan.*conſ.*79. *n.*26. Alexand.*conſ.*161.*n.*6. *vol.*6. Oſaſch. *deciſ.*108. *cap.*18.Vincent.de Franch.*deciſ.*167. *n.*13. Honded. *conſ.*49.*in fin.vol.*2. Menoch. *de præſumpt.lib.*6. *præſ.* 66. *n.* 7. in pari delicto potior eſt pars poſſidentis, *l.cùm par delictum ff.de reg.iuris,c.in pari,eod.tit.lib.*6. Thom.de Thomaſſet. *reg.* 157. & in pari turpitudinis cauſa, *c.lator*, *de re iudic.* Cell. Bargal *de dolo*, *lib.*6. *reg.*33.*per tot.* Laderch.*conſ.*101.*n.*7. Cardin. Tuſch. *lit. T*, *concl.*404.*n.*43. Mari. Giurba *ad conſuet. Meſſan. cap.*2.*gloſſ.*11.*n.*5.*verſ. & in pari*, *p.*2. Vnde qui poſſi-

det, dicitur beatus, vt ait gloss. *verb. requirat, in cap.* 1. *de pace tenend. in vsibus feudorum.*

AXIOMA CLXXXIII.

Posteriora.

POSTERIORA derogant prioribus, *l. sed & posteriores, ff. de legib. l. cùm in plures, §. locator horrei, locati, l. 1. in fin. ff. de stipul. seruor. l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pactis, l. pactu nouissima,* vbi Dec. *C. eod tit. l. clari,* vbi Bald. *C. de fideicomm. §. posteriore, Instit. quibus modis testam. infirm.* vbi Piehard. *num.* 11. Bald. *cons.* 223. *Primo statuto, in princip. lib.* 1. latè Alexan. *cons.* 122. *lib.* 4. vbi ampliat in statutis, contractibus, pactis, vltimis voluntatibus, rescriptis, & constitutione procuratorum, Anch. *cons.* 208. *num.* 15. vbi loquitur in opinionibus, quia status vltimæ, Barthol. Perett. *ad Extrauag Ambitiosa, de rebus Eccles. verb. prædecessorum, num.* 6. Surd. *decis.* 195. *num.* 7. & *cons.* 102. *num.* 1. & *cons.* 159. *num.* 34 Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 3. *quæst.* 7. *n.* 1n. Vital. de Cambanis *in tract. claus ul. pag. mihi* 164. *n* 7. Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg.* 230. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 3. *collect. n.* 676. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. vltimu*, Gam. *Lusitan. decis.* 50. *n* 3. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 6. *litt. P, concl.* 451. *per totam, & tom.* 8. *litt. V, concl.* 228. Armeodar. *in proœmio addit. ad recop. legum Nauarro, num.* 7. Seraphio *decis.* 1271. *num.* 1. vbi intelligit, maximè quando priorum mentio fit in posterioribus Rot. *decis.* 593. *num.* 2. & 3. *p.* 2. *in posthum. Farin.* aliàs *p.* 4. *recent.*

AXIOMA CLXXXIV.

Potentia, Posse.

1 *Potentia, quæ non reducitur ad actum, vana est.*
2 *Actus & potentia simul esse non possunt.*
3 *Actus potentiam excludit.*
4 *Potentia in habitu idem operatur, quod potentia in actu.*
5 *Posse quis non dicitur, quod contra ius potest.*
6 *Posse non dicitur quis ea, quæ honestè non potest.*
7 *Posse aliquid dicimus, quod commodè possumus.*

1 POTENTIA, quæ non reducitur ad actum, vana est, *l. hæ enim, §. si Prætor, ff. de suspect. tutorib. l. multum interest, C. si quis alteri, vel sibi, c. pastoralis, § quoniam,* vbi Dec. *notab.* 2. *de rescript.* Surd *cons.* 375.
2 *num.* 2. Octau. Gloric. *resp.* 1. *p.* 1. *n.* 182. Actus enim & potentia simul esse non possunt, *§. itaque discre-*
3 *tis, vers. quia quod meum est, instit. de actionib.* quia actus potentiam excludit, *l. si ita fuerit, vers. non enim, ff. de manum. testam.*

4 POTENTIA in habitu idem operatur, quod potentia in actu, Hippol. *consil.* 18. *num.* 10. & *ad l. si quis percussorem, numer.* 2. *C. ad legem Cornel. de sicar.*

5 POSSE quis non dicitur, quod contra ius potest, quia verba sunt intelligenda secundùm ius, *l. quæro, §. inter locatorem, ff. locati, l. nepos Proculo, ff de verb. significat. cap. cùm sum quæ, de rescript. cap. cùm dilectus, de consuetud.* Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 13. *num.* 34.

6 POSSE non dicitur quis ea, quæ honestè non potest, *d. l. nepos Proculo, ff. de verbor. significat.* Surd. *cons.* 201. *num.* 44. Stephan. Gratian. *discept.* 891. *n.* 31. Ioseph. Vela *dissert. forens. dissert.* 6. *num.* 18.

7 POSSE aliquid dicimus, quod commodè possumus, Seraphin. *de priuil. iuram. priuil.* 144. *num.* 5. Et fieri non posse dicitur illud quod commodè fieri non potest, Reinoso *obseru.* 7. *n.* 22.

AXIOMA CLXXXV.

Præscriptum.

1 PRÆSCRIPTUM tantum censetur, quantum possessum, *l.* 1. *§ si quis hoc interdicto, ff. de itinere, actúque priuato, cap. sine possessione, de regulis iuris, lib.* 6. vbi plures collegi illationes *in collectan.* exornant Aufrer. ad Capellam Tholosan. *quæst.* 323. Paris. *cons.* 27. *num.* 150. *vol.* 1. & *cons.* 37. *num.* 13. *vol.* 4. Puteo. *decis.* 102. *num.* 2. *lib.* 1. *in correct.* Abb. *in cap. accedentibus, in fine, priuileg.* Ias. *in l.* 3. *§. possideri, num.* 35 *ff. de acquir possess.* Boër. *decis.* 58. *n.* 6. Capic. *decis.* 209. *num.* 31. Mascard. *de probat. concl.* 14. *num.* 23. & *concl.* 946. *num* 8. Honded *consil.* 79. *num.* 47. *lib.* 1. Mari Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resolut.* 70. *num.* 10. Monach Anton. *Lucensi decis.* 14. *num.* 56. Aldret. *in allegat. iuris pro omnimoda Regularium exempt. p.* 2. *c.* 4 *num.* 12.

2 Hinc indiuidualiter Bart. *in d. §. si quis hoc interdicto, num.* 1. inquit, quòd si aliquis prætendit se præscripsisse ius colligendi pedagium, atque ita esse in quasi possessione exigendi illud, si probat, quia vsus est exigere de certis rebus, vtique in illis tantùm dicitur præscripsisse, in quibus apparet vsus, & sic quasi possessio exigendi, quod voluerunt Bertachin. *de gabellis, p.* 1. *sub num.* 32. *vers. vndecimo quæro,* Paris. *cons.* 13. *sub num.* 38. *vol.* 1. Aym. Crauet. *cons.* 111 *num.* 6. *vol.* 1. Menoch. *remed.* 5. *retin. num.* 59. & *cons.* 611. *num.* 1. Nam probandus est vsus, seu præscriptio in specie, in casu de quo quæritur, quia de vno ad alium non infertur, Oldrad. *consil.* 237. Anchar. *consil.* 319. *num.* 8. Neuia. *consil.* 48. *num.* 4. Roland. *cons.* 80. *num.* 10. *vol.* 1. Becc. *cons.* 98. *num.* 7. *vol.* 1. Menoch. *consil.* 54. *num.* 37. Surd. *consil.* 371. *n.* 3. *vol.* 3.

AXIOMA CLXXXVI.

Præsumptio.

1 *Veritas præualet præsumptioni.*
2 *Præsumptio vna tollit aliam.*
3 *Præsumptio fortior tollit debiliorem.*
4 *Præsumptio vna cedit pluribus.*
5 *Præsumptiones cessant in claris.*

1 PRÆSUMPTIO cedit veritati, quia veritas præualet præsumptioni, *l. nuptura filio, ff. de iure dotium, l. fin. in princip. ff. quod metus causa, l. cùm de indebito, ff. de probat. l. in rebus, C. de iure dotium,* Socin. *consil.* 164. *col.* 5. *vers. sed ad hanc obiectionem, num.* 10. *vol.* 2. Paris. *consil.* 29. *num.* 44. *lib.* 2. Roland. à Valle *cons.* 99. *num.* 31. *lib.* 1. Surd. *consil.* 7. *num.* 61. & *consil.* 16. *num.* 22. & *consil.* 28. *num.* 110. & *consil.* 37. *num.* 17. & *consil.* 80. *num.* 29. & *cons.* 413. *num.* 12. Card. Tusch. *practic. conclus*

tom.6.litt.P,conclus.611.per totam, Menoch.*consil.*86. *num.* 106. Steph. Gratian.*discept.forens.tom.*5.*c.* 832. *num.*15.*&* *cap.*909.*num.*23.

2 PRÆSVMPTIO vna tollit aliam, *l. Diuus, ff. de in integr.restit. l. quidam testamento, ff. de vulgari & pupil.substit.l.1.C.qui & aduersus quos, l.fin. C. de instit.& substit. cap. suam, de sponsal. cap.afferte, de præsumpt.* Hippol. *consil.* 8. *num.* 6. Tiraq.*in l. si vnquam,verb.donatione largitus,num.*150. *C.de reuocand. donat.* Menoch.*remed.*15.*recuper.num.*353.*&* *n.* 387. *& de arbitr. lib.* 1.*quæst.* 76. *num.* 19. *& consil.* 101. *num.*55.*& consil.*345. *num.* 38. *& de præsumpt. lib.* 1. *præs.*30. Mascard *de probat.conclus.* 405. *numer.* 5.*& conclus.*882.*num.*25.*& conclus.*1147.*num.* 27. *& conclus.*1224. *& conclus.* 1377. *num.* 73. *cum seqq.* Surd. *cons.*361.*num.*35. Valasc.*de partitionib.cap.*38 *num.*9. Farinac.*in praxi crimin.p* 3.*quæst.* 86. *num.* 102. *cum seqq.& part.*4.*consil.* 102. *num.* 49. Benedict. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff. de iustitia & iure,part.* 1.*c.*11. *num.*17.idem Surd.*consil.*16.*num.*23. *& cons.*31.*n.* 49. *& cons.*69.*n.*36.*& cons.*80.*num.*21.*& cons.*383 *n.* 25. *& cons* 486. *n* 15. Steph Gratian.*d.tom.*5.*c.*824.*n.*6. *&* 14.*& cap.*967.*num.*14.Alex.Trentacinq.*cons.*19. *num.*10.*p.*1.*& cons.*37.*n.*6.*&* 11.*ead.p.*1.

3 PRÆSVMPTIO fortior tollit debiliorem, *d. l. Diuus, ff.de in integr. restitut. l. non solùm, ff. de ritu nupt.* latè Menoch.*de præsumpt.lib.*1. *præs.* 30.*num.*1. *cum seq.& lib.*6.*præs.*64.*num.*46. *& cons.* 22.*num.* 22. Surd.*cons.*94.*n.*61.*& cons.*122.*num.* 73. *& cons.*311. *num* 79.*& cons.*535.*num.*5. Stephan. Gratian *tom.*4. *cap.*611.*num.*13.*& cap.*650.*n.*13.*& c.*657.*n.*33.

4 PRÆSVMPTIO vna cedit pluribus, *l.* 3. §. 1. *ff. de testib.l.cum de indebito, in princ.ff.de probat. auth. itaque. C.communia, de success.*Surd.*consil.*1.*num.*60. *& cons* 91.*num.*61.*& cons.*313.*num.* 51. *& cons.* 383. *num* 25.*& cons.*429. *num.* 28. Sigism. Scacc. *de commer.* §.1.*q.*1.*num.*529.

5 PRÆSVMPTIONES cessant in claris, Anton. Monach.*Florent decis.*51.*num.*49.

AXIOMA CLXXXVII.

Principium.

1 *Principium & initium à Deo est.*
2 *Principium cuiusque rei est spectandum.*
3 *Vix bono peraguntur exitu, quæ malo fuerunt inchoata principio.*
4 *Principium est de esse, & iure principiati.*

1 PRINCIPIVM & initium à Deo est, *auth.de hæred.& falcid.in princ.cap.in nomine Domini* 23. *dist.* Bald.*in proœmio Decretal.in princ.* Barbat.*in rub. de fide instrum.col* 18.*cum seq.*Nicol. Moyz.*de contractib.tit.quomodo contractus deficiat,a num* 27.*cum seqq.* Stephan. Gratian *Marchia decis.*1. Fr. Paulin. Berti Lucens.*in praxi crimin. Regular. tit.*4.*in princ.num.*6. Cald.Pereira *de emptione, & vendit.c.*1.*num* 1.*&* 14. Card.Tusch.*practic.conclus.tom.*6 *litt. P,concl.*705.*per totam.*

2 PRINCIPIVM cuiusque rei est spectandum, *l.Pomponius, ff. de negot.gestis, l. si procuratorem, ff. mandati, l.nam origo, ff.quod vi, aut clam,l.si tamen, ff. ad Macedon. l. si filiusfam. C. eod. tit. l. vnic. C.de impon. lucrat. descript. lib.* 10. Tiraq. *in l. si vnquam, verb.donatione largitus,num.*257. *C.de reuocand.donat.* Menoch.*consil.* 843. *num.* 37. *& consil.* 844 *num.*45. vbi quòd principium contractus,non finis, spectari debet. Auendan.iun.*l.*44.*Tauri, gloss.*25.*num.*5.Surd. *de aliment. tit.* 7.*quæst.* 34. *& decis.* 102. *num.* 10 *& decis.*297. *num.*12. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.*1.*quæst.*11.*num.*7.*&* 8. D. Barbos. *in l. post dotem, num.*75 *ff. soluto matrimon.* Cald. Pereira *de potestate elig.cap.*10.*num.*41.*& quæst.forens.cons.*8. *num.* 29. *& cons.*45.*num.*30. Steph. Gratian. *discept.forens.c.*201. *num.*15.*cum seqq.* Card. Tusch.*tom.*6.*litt. P,concl.*705.

3 Vnde rectè ait text. *in c. principatus* 1. *quæst.* 1. quòd vix bono peraguntur exitu, quæ malo sunt inchoata principio, refert Molin. *de primogen. lib.* 1. *cap.* 2. *num.*8.

4 PRINCIPIVM est de esse, & iure principiati, sicut pars de esse totius, & fundamentum de esse superædificati, Oldrad.*cons.* 200. *Principium est,* quem refert Card. Tusch.*d.tom.*6. *litt. P,concl.*702. *num.*1.

AXIOMA CLXXXVIII.

Prior.

1 *Prior qui est tempore, potior est iure; etiamsi prioritas sit in hora & puncto, vt num.* 2. *& procedit tam in agendo, quam excipiendo, & replicando, vt num.*3. *& quando sunt pares in causa, vt num.* 4.
5 *Prior nominatus censetur magis dilectus.*
6 *Dignitatem maiorem arguit prior nominatio.*

1 PRIOR qui est tempore, potior est iure, *l. qui balneum, in princ.l.potior, in princ. ff. qui potiores in pignore hab. l. si fundum, C. eod. cap. qui prior* 54. *de regulis iuris, lib.* 6. exornant Duen. *reg.* 198. Oldrad. *consil.* 218. *Gratia, in princ.* Anton. de Butr. *consil.* 22. *in princ.* Roman. *consil.* 47. *in princ. vers. tertiò hoc ostenditur,* Neguzant. *de pignorib. part.* 5. *princ.membr.*2.*num.*11.*& num.*39. Cæpola *caut.* 122. *&* 124. Barthol. Peterr. *ad Extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles.non alien.verb.datum, num.* 16. Cott. *in memorab. verb. creditor* 7. Cassan. *in Catalogo gloriæ mundi, part.* 12. *consid.*99. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Gallia, tit. de constitut. redditu͂um, gloss.* 8. Vital. de Cambanis *in tract.clausul. pag.mihi* 57. *n.* 14. Bertaz. *de clausulis instrument. claus.*1 *gloss.*5. *n.* 42. Mascard. *de probat.conclus.*1228.Ioseph. Ludou.*Perus.decis.*45. *num.*7. Surd.*de aliment.tit.*1.*quæst.*94.*num.* 15. *& decis.*255.*num.*2. Matiens.*l.*7.*gloss.*5.*num.*3.*tit.*16.*lib.*5. *noua Recop.* Felician. *de censib. tom.*1. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 12. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.*6. *litt. P, concl.* 465. Flores de Meña *var. tom.*1.*quæst.*6.*art.*3. *num.* 24. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar.* §. 3. *proœm. num.*22. Valasc.*consil.* 129. *num.* 2. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 21.*tit.* 22. *numer.* 1. Cardos.*in praxi iudicum & Aduocat.verb.ius,num.*15. *& verb.pignus, num.*16. Mari. Antonin. *var.resolut. lib.*1.*resol.*81.*num.*7.*& lib.*1. *resol.* 50. *num.* 32. Garc. Gironda *de priuilegiorum, seu exempt.explicat. n.*357. Seraphin.*decis.p.* 187. *num.* 1. Aloys. Rice. *in collect. decis. p.* 3. *collect.* 473. latè Ouid. de Amicis *de iure emphyt.q.*99.*num.*1.*&* 9. Steph. Grat. *discept. forens. tom.*4 *c.*750.*num.*14.*& c.*771.*n.*1.*tom.* 5. *c.* 963. *n.* 1. Narbona *l.*56.*gloss.vnica,n.*2.*tit.*24.*lib.*1.*Recop.*

2 Amplia primò, vt procedat etiamsi proprietas, sit in hora & puncto, Decian. *cons.* 109. *num.* 22. *lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *d.litt. P, concl.* 465. *num.*4.

Amplia secundò, vt procedat tam in agendo, quàm

quam in excipiendo, & replicando, l. creditor qui prior, la 2. in princ. ff. qui potiores in pignore. Rip. in l. priuilegia, num. 28. ampl. 13. ff. de priuileg. cred. Neguzant. d. memb. 2. ampl. 2. num. 2. Garc. Gironda vbi sup. num 358.

4 Intellige hoc Axioma, quando sunt pares in causa, aliàs secus, Federic. de Senis consil. 197. in princ. vers. restat respondere, & consil. 69. circa fin. vers. non obstat, Roman. consil. 47. vers. secundo, quos refert. Cardin. Tusch. d. litt. P, conclus. 465. num. 39. Intelligit etiam in concursu, non in separabilibus & diuersis, Polydor. Ripa sing. obseruat. 174. num. 6.

5 PRIOR nominatus censetur magis dilectus, l. si communis seruus 2. ff. de stipulat. seru. cap. si quis, de elect. lib. 6. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 235. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 11. num. 13. & lib. 8. tit. 4. num. 12. & tit 9. num. 7. Menoch. de præsumpt. lib. 4. pres. 16. num. 3. cum seqq.

6 PRIOR nominatio maiorem dignitatem arguit, Tiraq. de iure primogen. quæst. 19. num. 2. quia prior descriptus dicitur dignior, & præcedere debet, l. 1. ff. de albo scrib. Paris. consil. 38. num. 1. vol. 4. Peregr. cons. 3. num. 60. lib. 1. quos refert Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 81. num. 1.

AXIOMA CLXXXIX.

Priuatio.

1 *Priuatio præsupponit habitum.*
2 *Spoliatus is dicitur, qui semel possedit.*

1 PRIVATIO præsupponit habitum, quia nemo priuatur, nisi priùs habuerit id, quo fuit priuatus, l. decem 117. ff. de verbor. obligat. l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. l. nec vtilem 20. ff. ex quibus causis maiores, l. Titio vsusfructus, ff. de condit. & demonstrat. l. remittit, ff. de iurciur. l. non potest videri, ff. de regulis iuris, §. seruus, Instit. de capitis diminut. vbi Pichard. numer. 2. cap. ad dissoluendum, de desponsat. impub. Curs. Conimbric. in comment. ad Logicam, tit. de oppositis, cap. 10. quæst. vnica, art. 5. Bald. in l. licet, in 3. opposit. C. locati, Aneharan. consil. 179. Prima facie videtur, Euerard. in topicis legal. loco 6. Vital. de Cambanis in tract. clausu. pag. mihi 224. num. 12. Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transactionib. numer. 571. Menoch. consil. 171. num. 1. & cons. 241. num. 27. & cons. 316. num. 2. & consil. 378. num. 9. & consil. 442. num. 8. & consil. 466. num. 26. & cons. 484. num. 17. & cons. 613. num. 9. Surd. de aliment. tit. 6. quæst. 23. & cons. 52. num. 57. & cons. 73. num. 76 & consil. 160. num. 38. & consil. 405. num. 64. Ossasch. decis. 93. num. 12. Anton. Monach. Bononien. decis. 30. num. 5. Monet. de decimis, cap. 9. quæst. 2. num. 18. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 6. litt. P, concl. 715. per totam. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 59. casu 15. Cal. Pereira quæst. forens. consid. 16. num. 5. Rot. decis. 242. num. 4. & decis. 307. n. 1. apud Farinac. p. 2. recent. Mangil. de imput. q. 93. n. 4 Sigism. Scacc. de commerc. §. 2. gloss. 6. n. 89. vers. intellige, & num. 390. & seq. in fin. vbi quòd à priuatione ad habitum non est regressus. Rot decis. 415. n. 4. & decis. 477. n. 7. p. 2. in posth. Farinac. Duran. decis. 439. num. 6.

2 Vnde spoliatus is dicitur, qui semel possedit, l. 1. §. deiicitur, ff. de vi, & vi arm. cap. fin. 3. quæst. 3. Bald. in cap. cùm Ecclesia Sutrina, col. 4. de causa poss. & prop. Alexand cons. 152. In causa, num. 2. vers. secundò probatur, lib. 6. Menoch. de remed. recuper. possess. in prælud. num. 1. Surd. consil. 160. num. 39. & consil. 221. num. 17. Card. Tusch d. litt. P, conclus. 715. num. 2.

AXIOMA CXC.

Priuilegiatus, Priuilegium.

1 *Priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non vtitur priuilegio suo.*
2 *Priuilegiatus dupliciter bene vtitur priuilegio suo contra priuilegiatum.*
3 *Tractans de damno vitando, bene vtitur suo priuilegio contra pariter priuilegiatum tractantem de lucro captando.*
4 *Priuilegiatus in specie, præfertur priuilegiato in genere.*
5 *Priuilegium personale personam sequitur, & cum persona extinguitur.*
6 *Priuilegium oportet ostendere, & inspici, nec allegantis creditur.*
7 *Priuilegij tenor attendendus est.*
8 *Priuilegium meretur amittere, qui permissa abutitur potestate.*

1 PRIVILEGIATVS contra pariter priuilegiatum non vtitur priuilegio suo, l. sed & milites, in princ. ff. de excusat. tutor. l. assiduis, vers. in duabus, C. qui potiores in pignore hab. l. scire, vbi gloss. verb. ad heredem, C. de sacros. Eccles. Exornant, & declarant. Marsil. sing. 99. Priuilegiatus. & sing 651. Tradidi tibi, Petr. de Anchar. consil. 37. Contra Ioannem, in princ, Rimin iun. cons. 278. num. 71. Socin. iun. cons. 74. n. 11. lib. 1. Couarr. in reg. possessor. p. 2 §. 2 num. 4. & practic. cap. 7. num. 4 Costa in c. si pater, verb. si absque liberis, c. 2. de testament. lib. 6. Maurit. de restit. in integrum, c. 218. Sfort. Odd. in simili tract. q. 18. art. 4. num. 31. & art. 5. Cald. Pereira in l. si curatorem, verb. læsis, num. 169. C. de in integr. restit. minor. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 18. num. 5. & 7. priuileg. 61. num. 11. Peregrin. de fideicomm. art. 3. num. 70. Azeued. l. 10. tit. 3. num. 15. 17. & 18. lib. noua Recopil. Alexand. Trentacinq. var. resolut. lib. 1. tit. de rescript. resol. 1. Curia Philipp. part. 2. §. 17. num. 32. Ceuall. commun. contra communes, quæst. 756. num. 45. & quæst. 822. n. 46. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 2. num. 11. & de tacitis & ambig. conuent. lib. 11. tit. 26. num. 6. Stephan. Gratian. Marchio decis. 196. num. 18. & 19. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 6. litt. P. conclus. 760. per totam, Cardos. in praxi iudicum, & Aduocat. verb. priuilegium, num. 46. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 2. resol. 8. n. 58. Castill. quotidianar. quæst. lib. 3. cap. 25. num. 27. D. Barbos. in l. 1. §. legatis, num. 252. ff. de iudic. Polyd. Ripa obseru. 7. numer. 3. Ioan. Maria Nouar. in praxi elect. & variat. fori, q. 21. sect. 1. num. 2. Mangil. de imput. quæst. 118. num. 23. vno ore præferentes, huiusmodi Axioma procedere, vbi vtrumque priuilegium æquale est, & æquè fauorabile, & insuper concurri in actu & exercitio. Non si alterum priuilegium fortius sit, vt in terminis, l. sed & milites 8. in princip. ff. de excusat. tutor. Sfort. Odd. de restitut. in integr. p. 1. q. 18. art. 4. num. 32. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4 cap. 661. num. 13. cum seqq. Ioann. Maria Nouar. d. el. q. 21. n. 10.

Limita primò, quia dupliciter priuilegiatus bene

vtitur ſuo priuilegio contra priuilegiatum, Cephal. *conſ.748. num.* 18. quem refert Card. Tuſch. *d.lit.P, concl.761.num.12.*

3 Limita ſecundò, quando tractat vnus de damno vitando, alter de lucro captando, quia tractans de damno vtitur ſuo priuilegio, *l.vlt.ff.ex quibus cauſis maior. l. verum, §. vlt. verſ. proinde, ff. de minor.* Caſtrenſ. *conſ.47. in fin.lib.1.* Alexand. *conſ.55.in fin. verſ.circa ſeptimum,lib.5.* Couarr. *in d.reg.poſſeſſor.p.2. §.2. n.4.* Rimin.iuo. *conſ.285. num.127. & conſ.351. num.51.* Roman. *conſ.166 Viſa diligenter, in fin. n. 14.* Sfort. *d.q.4. art.4. & q.18.art.5.* Menoch. *conſ.* 447. *num.37.* Card. Tuſch *d.litt.P,conc.761.n.14.cum ſeqq.* Mari. Antonin. *d.reſol.8.num.59* Polyd Ripa *d.obſ.7. num.4. & 5.* vbi quòd licèt pariter priuilegiatus gaudeat priuilegio aduerſus priuilegiatum certantem de lucro, ſi tamen vterque de damno vitando agat, non gaudebit, & Cephal *conſ.7.num.12. verſ. ſecus, lib.1.* latè Leo *Valent.deciſ. 90. num. 3. cum ſeqq.* vbi probat quòd quando duo priuilegia contraria concurrunt, attendendum eſt illud, in quo agitur de damno euitando, non illud quod in lucro captando verſatur, quòd *num.* 23. & 24. intelligit in eadem ſpecie priuilegij, ſecus quando priuilegium vnius eſt potentius priuilegio alterius, & *num.* 26. ſubdit quòd priuilegium potentius eſt, in quo maior vtilitas verſatur.

4 Limita tertiò, quia priuilegiatus in ſpecie præfertur priuilegiato in genere, Couarr. *d.p.1.§ 2.n.4. verſ. quod vero diximus*, vbi maximè quando in eadem re eſt ſpecialiter priuilegiatus, Menoch. *conſ.* 52. *num.43.* quos refert Card. Tuſch. *d.litt. P,concl.761. num.13.* Sfort. *d.q.18.art.4.num.34.* Anton. Mangil. *de Imput.q.18.num.25.& q.120.num.12.*

5 PRIVILEGIVM perſonale perſonam ſequitur, & cum perſona extinguitur, *l.in omnibus ff. de regulis iuris, cap.priuilegium, eod.tit.lib.6.* vbi *in collectan.* latè explicauit Tiraq. *de retract.lign.§ 26 gloſſ.1.n.60. & de iure primog.q.* 37. *num.* 1. Xuar. *in l. quoniam in prioribus, ſuper leg. Regni, limit.11.dub.1.n.1* Menoch. *conſil.136.num.2. & conſil.* 1007. *à num.* 95. & *de praſumpt.lib.3.praſ.105.num.45.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verb priuilegium, num.4.* Card. Tuſch. *d.tom.6.litt.P,concl.746.per totam*, Azor. *Inſtit.moral. p.1.lib.5.cap.22.q.6.* D. Barboſ. *in l.quia tale, ff.ſoluto matrim.* vbi latè, Mari. Antonin. *var. reſolut. lib.* 1. *reſolut.* 109.*num.6.* Soar. *de legib.lib.8.cap.* 10. & 11. Ioann. de Salas *in ſimili tract.diſp.17.ſect.6.&* 8. latè Roland à Valle *conſ.61.num.10.cum ſeqq.lib.4.* Mangil. *de imput.q.7.n.94.cum ſeqq.*

6 PRIVILEGIVM oportet oſtendere, & inſpicere, nec alleganti creditur, *cap. porrò* 7. vbi Abb. *num.1.de priuileg.cap.cùm perſonæ,eod.tit.lib.6.* Tuſch. *de viſitat.lib.1.cap.18.à n.3.& cap.10.n.* 6. Maſcard. *de probat.concl.*1200. *num.* 36. Menoch. *de praſumpt. lib.6.praſ.14.num.15.* Card. Tuſch. *d.litt. P,concl.761.* Cabed. *Luſit.deciſ.93.num.3.p.* 2. & notat eleganter Couarr. *pract.cap.20.num.* 7. quòd quando agitur de priuilegio exhibendo iudici, tunc oportet quod totum præſente parte coram iudice legatur, & iudici petenti exhibeatur; at verò quando agitur de eo parti exhibendo, tunc illud tantùm capitulum, quod ad eum ſpectat, & ſubiectam tangit materiam, exhiberi oportet, iuxta text. *in c.contingit, de fide inſtrum.* & longam diſtinctionem gloſſ. *verb. die & conſule, in l.1.§ diuus et, ff.de edendo.*

7 PRIVILEGII tenor attendendus eſt, nec de illo iudicandum, niſi ipſius tenore inſpecto, *cap.porrò 7. ad.recipimus, de priuileg.cap.vlt.de tranſlat. Pral. cap.conſiderauimus* 10. *de elect.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb.libertis, num.8. C.de reuoc.donat.* Burg. de Pace *q.1.n.* 17. Surd. *conſ.* 1. *à n.* 31. Intellige non ſolùm quoad verba, ſed etiam multo magis quoad mentem, vt ſi de ea appareat, à verbis recedamus, vt quid ſenſerit concedens potiùs ſequamur, *cap.quanto 26.*vbi gloſſ. *verb.ſola, de priuileg.* Sanchez *de matrim.lib.8.diſp.1.num.11.*

8 PRIVILEGIVM meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, *c.vbi 74. diſt.c. priuilegium 11.q.3.c.tuarum 12. c. vt priuilegia, in princ. de priuileg.c.contingit, el.2.de ſentent.excomm.* Damaſc. *in tract.de brocard.membr.3.num* 18. Aofrer. *in Clem.* 1. *num.* 12. *de officio Ordin.* Nep. de monte Albano *de except.art.1.num* 13. Cardin. Tuſch. *d.litt.P,concl.754.* Soar. *de legib.lib.8.cap.36.per totum.*

AXIOMA CXCI.

Probare, Probatio.

1 *Probare oportet, nec ſufficit dicere.*
2 *Probatio debet de neceſſitate concludere.*
3 *Probatio dubia, & incerta non releuat probantem.*
4 *Probatio dubia, contra producentem eſt interpretanda.*
5 *Probatio probationem non excludit.*
6 *Probatio ſpecialis ſemper præualet generali.*
7 *Probatio per teſtes habet eandem vim quam per inſtrumentum.*

1 PROBARE oportet, nec ſufficit dicere, gloſſ. *verb.dicatur, in l.1.in princ.ff. ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur, c.dilecti, de except.* Iaſ. *in l.ſi prius, n.97 ff.de noui operis nunc.* Felin. *in c.cùm dilectus, n.6. de accuſat.* Pariſ. *conſ.115.num 5. vol.* 1. Menoch. *remed.2.recuper.n.178.& remed.15.num.403.*

2 PROBATIO debet de neceſſitate concludere, quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, *l.non hoc, C.de legitimis*, vbi Iaſ. regulam ponit cum ampliationibus, & limitationibus, *l.neque natales, C.de probat.c.in præſentia, eod.c.inter corporalia, §.cùm quis, de tranſlat. Epiſcopi, c.recipimus, de priuileg.* Bald. *conſil.61. Alia vice, circa princ.verſ. quinta concluſio, lib.2.* Maſcard. *de probat.concl.671.num.11.* Brunor. à Sole *locis communib. verb. probatio* 10. Morla *in emporio iuris, p.1.tit.12.in praelud. num.* 53. Alexand. Trentacinq. *var. reſol. lib.* 3. *tit.de ſeruitut reſol.1 ſub num.19.verſ. hac prima declaratio,* Aldouin. *conſ.44. num. 6. & conſil.51. num.* 18. Surd. *conſil.* 5. *num.45.* Galganet. *de condit.& demonſtrat.part.2.c.1. quæſt. 92. num.* 4. Cæſ. Argel. *de contradict. legitimo, quæſt. 15. num.* 107. Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 6, litt. P, concl.765. per totam.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 46. num.* 6. Rot *deciſ.* 127. *num.7.*apud Farinac. *p.* 1. *recent.* Sebaſt. Medices *de reg.iur.reg.4.num.* 10. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.5.cap.985.num.25.*

3 PROBATIO dubia, & incerta non releuat probantem, *d.l.neque natales, d.cap.in præſentia*, Ægid. *conſ.2.n.57.* Ioan. de Imola *conſ.96.per totum,* Hippol. *conſ.20.num.8.* Maſcard. *de probat.concl.* 1363.*num.6.* Surd. *deciſ.75.n.17.& deciſ.* 288. *num.* 45. & *conſ.* 5. *num.45.cum ſeqq.& conſ.14 num.16.* D. Barboſ. *in l.ſi quis intentione, num.38.cum ſeq. ff. de iudic.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.c.* 144. *num.* 21. *cum ſeq.* Seraphin. *deciſ.1163.n.* 2. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt reſol.586.num.6.in 2. edit.* Farinac. *in praxi crimin.p.2.tit.de oppoſit.contra dicta teſtium, q.68.n.1.*

cum

cum seqq. Mari. Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 106. n. 9. & resol. 110. n. 6. & lib. 3. resol. 36. n. 5.* Rot. *decis.* 145. *num.* 2. apud Farinac. *p. 1. recent.* Imò contra producentem esse interpretanda, Rebuff. *in tract. de reprobat. testium, num.* 9. Seraphin. *decis.* 469. *n.* 5. Rot. *decis.* 854. *num.* 1. apud Farinac. *collect. 1. nouissimarum.* Surd. *cons. 5. num. 48. & cons. 135. n. 86. & cons. 311. n. 34. & cons. 327. num. 48. & cons. 339. n. 21. & cons. 429. n. 74. & cons. 483. num. 5.* Steph. Grat. *tom. 4. cap. 640. n. 25. & c. 703. n. 1. d. tom. 5. c. 874. n. 29.* etiam in materia fauorabili. Surd. *d. cons. 5. n. 49.*

5 PROBATIO probationem non exludit, Seraphin. *decis. 757. num.* 5. Fortior verò tollit debiliorem, *l. p ff. de restit. in integrum*, Mascard. *de probat. concl. 225. n. 15.*

6 PROBATIO specialis semper præualet generali, Innoc. *in cap. auditu, n. 4. de præscript.* Hippol. *in pract. §. diligenter, n. 198. & in l. de minore, §. plurium, n. 100. ff. de quæstionib.* Seraphin *decis.* 818. *n.* 5. Farinac. *in praxi crimin. p. 2. q. 65. n. 170.*

7 PROBATIO per testes habet eandem vim quam per instrumentum, *l. in exercendis, C. de fide instrum. cap. cùm Ioannes, eod tit.* Alexand. *cons. 64. vers. corroborantur, lib. 1.* Grat. *cons. 90. num. 40. lib. 2.* Paris. *cons. 83. num. 10. lib. 1.* Soar. de Pace *in practica, tom. 1. p. 1. temp. 8. num. 7.* Mascard. *de probat. in proœm. quæst. 6. & conclus. 1095. num. 3.* Morla *in emporio Iuris, p. 1. tit. 11. in prælud. num. 4.* Cardos. *in praxi Iudicum, verb. instrumentum 11. & verb. probatio 7.* Cardin. Tosch. *d. tom. 6. lit. P. conclus. 771.* vbi duabus conclusionibus seqq. refert, quibus casibus probatio per testes non admittatur.

AXIOMA CXCII.

Proœmium.

1 *Proœmium denotat causam finalem, & mentem loquentis ostendit.*
2 *Mens & intentio disponentis, & causa finalis colligitur ex proœmio.*
3 *Decisionem declarat proœmium.*
4 *Corpus sicut ab anima, ita dispositio à proœmiali ratione regulatur.*
5 *Animum proferentis declarat proœmium.*

1 PROOEMIVM denotat causam finalem, & mentem loquentis ostendit, *l. fin. ff. de hæred. instituend. l. 1. ff. ad Maced. l. cùm hi, in princ.* & ibi Bart. *ff. de transact.* Alexand. *cons. 7. n. 3. vol. 1.* Crauet. *cons. 292. n. 21.* Roland. *cons. 44. n. 9. vol. 4.* Castrens. *cons. 261. Visis, n. 2. vers. capio, lib. 2.* Tiraq. *in tract. Cessante causa, n. 64.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 5. n. 1.* Alexand. *cons. 55. Quoniam, in princ. lib. 5.* vbi loquitur in sententia, *& cons. 75. num. 3. lib. 6.* vbi de diuisione, *& cons. 204. Perspectis verbis, n. 9. vers. propterea eod. lib. 6.* vbi ampliat in codicillis, & vltimis volontatibus; Curt. iun. *cons. 185. num. 2.* vbi extendit in rescriptis, *& cons. 238. num. 33. & seqq.* vbi loquitur de decreto; Crauet. *cons. 301. De anno, num. 2.* vbi de donatione, *& cons. 351. num. 2.* vbi ait, & extendit in transactione, Roman. *cons. 180. num. 6.* vbi loquitur in priuilegio, Grat. *cons. 78. num. 13. lib. 1.* vbi de locatione, *& cons. 117. num. 6. lib. 1.* vbi de libro rationum, *& cons. 137. num. 14. lib. 1.* vbi extendit in gratia, *& cons. 44. num. 18. lib. 2.* vbi loquitur de statuto habente proœmium, quod interficiens bannitum præmietur, *& cons. 60. num. 8. eod. lib. 2.* vbi de permutatione, & legato, Anchar. *cons. 141. Super prædicto, in prin.* vbi de concordia, *& cons. 180. Viso diligenter, num. 6. cum seqq.* vbi de executione laudi, & cura decreta, Gozadin *cons. 1. num. 14.* & Beroi. *cons. 141. num. 8. lib. 3.* vbi generaliter in omni dispositione, Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præs. 2. à princ.* vbi loquitur in statutis, bullis, rescriptis, sententia Iudicis, laudo, inuestitura, contractibus, dispositione testatoris, Mandos. *in reg. 15. Cancell. q. 2. num. 2.* vbi de supplicatione, Ludou. Gom. *in reg. de verisimili notitia, num. 2. in proœm.* vbi extendit in regulis Cancellariæ, Decian. *cons. 3. num. 116. lib. 1.* vbi in statutis, & contractibus, Menoch. *cons. 184. num. 11. & cons. 331. n. 67. & cons. 351. num. 24. & cons. 999. num. 22.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. num. 122.* Ferrer. *in constitut. Cathalonia, gloss. 1. num. 135. & gloss. 8. num. 146.* Card. Tusch. *practic. concl. tom. 6. litt. P, concl. 892.* Rot. *decis. 185. num. 4. in fin. 5. & 6. decis. 491. num. 5.* apud Farinac. *part. 1. recent. & decis. 167. num. 2. decis. 213. num. 7. & decis. 218. num. 4. & decis. 569. num. 4.* apud eund. *p. 2. recent.* Surd. *cons. 210. num. 28. & cons. 240. num. 15. & consil. 241. num. 17. & consil. 272. num. 8. & cons. 361. num. 4. & consil. 393. num. 13. & consil 515. num. 7. & consil. 351. num. 5.* Sigism. Scacc. *de commerc. §. 7. gloss. 2. num. 89.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 5. c. 809. n. 8. & 924. n. 22.*

2 Et quòd ex proœmio colligatur mens & intentio disponentis, & ratio finalis, tradunt per *l. item quia, §. fin. ff. de pactis, l. cùm hi, in princ. ff. de transact.* Alex. *cons. 160. Viso, ac diligenter, num. 9. lib. 6. & cons. 7. Visis, & diligenter, num. 3. lib. 2.* Socin. *cons. 153. n. 27. & cons. 159. num. 20. lib. 2.* Barbat. *cons. 1. in princ. lib. 3. & cons. 20. in princ. lib. 2.* Crauet. *consil. 888. num. 2.* Roman. *cons. 16. n. 4.* Mascard. *de probat. concl. 1284. num. 6.* Gutier. *practic. lib. 1. quæst. 89. à num. 3.* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 2. resol. 43. n. 3. & lib. 5. resol. 1. num. 59. & resol. 15. num. 8.* Robles *de repræsent. lib. 2. c. 14. n. 32.*

3 PROOEMIVM declarat decisionem, *d. l. fin. ff. de hæred. instituend. l. cùm pater. 6. dulcissimis, ff. de legat. 2.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 5. n. 7.* Mari. Anton. *d. reso. 15. num. 8.* Armendar. *in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarræ, n. 107.* quia intentio legislatoris colligitur ex proœmio, seu ex præfatione, Angel. *67. Municipali lege, num. 2. vers. de secundo*, Barbat. *cons. 1. num. 1. lib. 3.* & quòd proœmium dat intellectum toti legi, Curt. iun. *cons. 185. num. 2.* Menoch. *d. lib. 6. præs. 2. n. 2.*

4 Hinc dicimus, quòd sicùt corpus ab anima, ita dispositio à proœmiali ratione regulatur, ex Ias. *in l. qui quadraginta, col. 2. ff. ad Trebell.*

5 PROOEMIVM declarat animum proferentis Anchar. *cons. 398. Dominus R. num. 5.* & disponentis, Crauet. *cons. 888. n. 5.* refert Card. Tusch. *d. concl. 891. n. 3. & 11.* ita vt dicta in præfationibus, censeantur repetita in dispositione sequenti, Roland. à Valle *cons. 67. num. 83. lib. 3.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 5. tit. 25. n. 7.*

AXIOMA CXCIII.

Prohibitum.

1 *Prohibitum vna via, non censetur alia permissum.*
2 *Prohibitum vni, aliis censetur concessum.*
3 *Prohibito vno, censentur omnia prohibita, per quæ peruenitur ad illud vnum.*
4 *Intellige procedere in iis, per quæ necessariò peruenitur ad rem prohibitam.*

5 *Prohibitum directè non poteſt fieri per indirectum.*
6 *Prohibitum ad tempus, poſt tempus videtur eſſe permiſſum.*
7 *Prohibitum cenſetur, quod non inuenitur permiſſum.*
8 *Interpretatio in dubio facienda eſt, vt actus cenſeatur permiſſus, quando non reperitur prohibitus.*
9 *Prohibentis melior eſt conditio in pari cauſa.*
10 *Prohibere non potes, quod tibi non nocet, & alteri prodeſt.*

1 PROHIBITVM vna via, non cenſetur alia permiſſum, *l. quod dictum, ff. de pactis, l. cùm hi, §. ſi cum iur. ff. de tranſact. l. orbletas, §. ait Prætor, ff. de inſumib. l. ſi quis, §. minor, ff. qui & à quibus, l. illud, ff. ad leg. Aquil. cap. cùm quid vnu via 84. de regulis iuris, lib. 6.* Surd. *conſ.* 301. *n.* 75. D. Barboſ. *in l. cum Prætor, §. vlt. n.* 135. *ff. de indic.* Menoch. *conſ.* 285. *num.* 41. Sigiſm. Scacc. *de commerc. §. 1. q. 7. p. 7. ampl. 11. n. 2.*

2 PROHIBITVM vni, aliis cenſetur conceſſum, *l. qui accuſare, ff. de accuſationib. l. cùm Prætor,* vbi D. Barboſ. *in princ. num.* 36 *ff. de indic. cap. nonne, de præſumpt.* Vgolin. *de officio, & poteſt. Epiſcopi, cap. 14. §. 9. num. 1. in princ.* Et prohibitum de vno, de alio cenſetur permiſſum, & è contra, *d. l. cùm Prætor,* Ioan. Ant. *de imput. q. 84. n. 1.*

3 PROHIBITO vno cenſetur omnia prohibita, per quæ peruenitur ad illud vnum, *l. oratio, ff. de ſponſal. l. pupillus, §. ſed ſi per interpoſitam, ff. de auctorit. tutor. l. cos, in fin. C. de vſuris, l. legem, in fin. C. de naturalib. liber. l. fin. C. de rebus alien. non alienand. c. præterea, de officio deleg. c. cùm quid prohibetur 39. de regulis iuris, lib. 6.* Menoch. *conſil.* 116. *num.* 15. latè Maſcard. *de probat. concl.* 101. *per totum,* Vital. de Camban. *in tr. clauſ. pag. mihi* 293. *num.* 32. Surd. *conſ.* 301. *num.* 74. Franc. Gallet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verb. prohibere,* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 1. cap. 15. n. 20.* Ioann. Anton. Mangil. *d. tract. de imput. q. 51. n. 10*

4 Intellige procedere in iis, per quæ neceſſariò peruenitur ad rem prohibitam, non verò, in illis, per quæ ad illam peruenitri poteſt contingenter, aut poſſibiliter, iuxta tradita per Bart. *in l. ambitioſo n. 12. ff. de decretis ab ordine facien. & in l. 2. ad fin. ff. de iuriſdict. omnium iud.* receptum communiter ex multis, quos refert D. Barboſ. *in l. 1. p. 3. n. 57. ff. ſoluto matrim.* Faciunt quæ adducit Tiraq. *de iure conſtituti, part. 3. limit. 7. num. 14.* Anton Gom. *l. 45. Tauri, n. 29. ante fin.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & aduocat. verb. alienatio, num. 15.*

5 PROHIBITVM directè non poteſt fieri per indirectum, *l. Seius, & Augerius,* vbi Bart. *ff. ad leg. Falcid. l. ſcire oportet, §. ſi mater, ff. de tutor. & curator. datis ab his, cap. cùm quid,* vbi Dyn. *de reg. iuris, lib. 6.* Menoch. *conſ.* 1105. *n.* 18. *& de præſumpt. lib. præſ.* 189. *num.* 82. Surd. *deciſ.* 21. *n.* 4. Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de exemptionibus clericorum, & eorundem bonorum à muneribus, §. 7. n. 6.*

6 PROHIBITVM ad tempus, poſt tempus videtur eſſe permiſſum, *l. Imperator.* 8. vbi Bald. *ff. de poſtulando, l. ſi vnus, §. 1. ff. de pactis, l. epiſtola, §. fin. ff. eod. l. pater filium, §. fundum, ff. de legat. 3.* Tiraq. *de retractu comment. §. 1. gloſſ. 2. n. 46.* Surd. *deciſ.* 75. *num.* 1. *& conſ.* 294. *n.* 6. *& conſ.* 147. *n.* 18 Menoch. *conſ.* 274. *n.* 14. *& conſ.* 80 *n.* 16. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. prohibitio* 16. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 65. n. 8.* D. Barboſ. *in d. l. cùm Prætor, in princ. n. 45. ff. de iudic.* Et prohibitum poſt tempus, quod cenſeatur permiſſum ad tempus, dixi *ſuprà Axiom. 178. n. 4.* Narbona *l. 18. gl. 5. n. 1. tit. 8 lib. 5. Recop.*

7 PROHIBITVM cenſetur, quod non inuenitur permiſſum, *l. Gallus, §. ille caſus,* vbi Alexand. *n. 9. C. de iure dot.* D. Barboſ. *in l. cùm Prætor, §. 1. n. 95. ff. de indic.* Et è contra prohibitum quod non inuenitur, per legem permiſſum cenſetur, *l. nec non* 28. *poſt princ.* ibi, *ſed ſi lex non prohibeat, & §. quod eo,* iuncta gloſſ. *verb. prohibeant. ff. ex quibus cauſis maior. l. 1. ff. de teſtib. l. mutus, §. quæritur. ff. de procurator. l. ab ea parte, ff. de probationibus, l. ſtatuas, C. de relig. & ſumpt. funer. cap. omnes,* & ibi gloſ. *3. diſt. c. 1. de tranſlat. Prælat.* vbi gloſſ. *verb. non inuenitur, c. nuper. 29. verſ. in ſecundo. c. cùm illorum 32. de ſentent. excomm.* Alciat. *reſp. 8. num. 18.* Burſat. *conſil.* 110 *num. 27. lib. 1.* Burg. de Pace *conſ. 8. num. 3.* Bertazol. *de clauſul. inſtrum. clauſ. 2. gloſſ. 1. num. 5.* Brunor à Sole *in locis communib. verb. prohibitio* 1. Bobadil. *in ſua polit. lib. 3. cap. 4. num.* 44. D. Barboſ. *in l. cùm Prætor, § 1. num. 95. ff. de indic.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 41. num. 6.* Steph. Grat. *diſcept. forenſ. tom. 5. c. 870. n. 36.* Scacc. *de commerc. §. 1. q. 1. n. 45.* Narbona *l. 15. gl. 2. n. 15. tit. 18. lib. 5. Recop.*

8 Quare in dubio facienda eſt interpretatio, vt actus cenſeatur permiſſus, quando non reperitur prohibitus, Aochar. *conſ.* 344. Aym. *conſ.* 203. *n. 2. lib. 1.* Maſcard. *de probationib. concluſ.* 237. *num. 2.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 16. n. 2.* Ceuall. *communium contra commun. q. 227.*

9 PROHIBENTIS melior eſt conditio in pari cauſa. *l. Sabinus, ff. communi diuid.* Oldrad. *conſ.* 121. *Citato, in fin. verſ. præterea in re pari,* Cardin. Tuſch. *practic. concl. tom. 6. litt. P, concl.* 893. Stephan. Gratian. *d. tom. 5. c. 896. n. 3.*

10 PROHIBERE non potes, quod tibi non nocet, & alteri prodeſt, *l. 2. §. idem aiunt, & §. denique, & l. 1. ff. de aqua pluu. arcenda,* gloſ. *in l. in ſumma, §. item Labeo, ff. eod. tit. l. ſi cui, ff. de ſeruitut. l. reſcripto, 7. C. de precib. Imper. offeren. l. in creditore, ff. de euict.* Couarr. *var. lib. 3. c. 14. n. 8. verſ. item, & practic. cap. 37. num. 2. & num. 3. col. 3.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. num. 17.* Menoch. *remed. 6. retinendæ, num. 114. cum ſeqq. & de arbitr. caſu* 168. *n.* 13. *& caſu* 237. *n* 19. *& conſ.* 14. *n.* 8. *& conſ.* 31. *n.* 45. *& conſ.* 121. *n.* 8. Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.* 268. vbi intelligit procedere, niſi tractetur de præiudicio tertij, vel de publico bono, aut animæ ſalute, Surd. *deciſ.* 120. *num.* 11. *& deciſ.* 236. *num.* 11. D. Barboſ. *in l. 2. in princ. p. 2. n. 34. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.*

AXIOMA CXCIV.

Proteſtatio.

1 *Proteſtatio contraria facto non releuat.*
2 *Proteſtatio tollitur, & ceſſat per actum ſubſequentem contrarium.*
3 *Intellige quando proteſtatio fit, vt tollat factum contrarium.*
4 *Intellige etiam, quando actus verò eſt contrarius.*
5 *Proteſtatio, ſeu reſeruatio non tollitur, quando factum compatitur cum poteſtate.*
6 *Proteſtatio contraria facto in præiudicium ipſius proteſtantis attenditur in iis, in quibus factum pendet à ſola voluntate proteſtantis.*

1 PROTESTATIO contraria facto non releuat, *l. cùm in plures, §. locator, ff. locati, cap gratum,* de

de officio deleg. Oldrad. *cons.* 107. *n.* 10. *vers. ad secuam, & cons.* 302. *num.* 10. *vers. & quod dicit.* Bald. *cons.* 489. *Quia copiosè, in princ. lib.* 3. Cephal. *cons.* 252. *lib.* 2. vbi multipliciter declarat, Surd. *cons.* 371. *num.* 67. *vol.* 3. *& decis.* 70. *num.* 8. *& decis.* 246. *num.* 4. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 6. *litt. P, concl.* 944. *per totam,* Campan. *in diuers. iuris Canon. rub.* 51. *c.* 13. *num.* 185. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 55. *num.* 9. Polyd. Ripa *obs.* 194. *per tot.* Vinc. Carot. *in singularib. suis. sing.* 278. vbi intelligit quando protestatio verè facto contraria est, secus si præsumptiuè tantùm. Ratio est, quia protestatio tollitur, & cessat per actum subsequentem contrarium, Signor. de Homod. *cons.* 75. *num.* 25. *&* 21. *vers. præterea non obstans,* Cephal. *cons.* 222. *num.* 14. *vers. tertiò præmitto, lib.* 5. Crauet. *cons.* 463. *num.* 18. *& cons.* 605. *num.* 5. *& cons.* 691. *in fin.* Surd. *cons.* 8. *num.* 28. *& cons.* 136. *num.* 42. Menoch. *cons.* 375. *num.* 275. *n.* 28. Rot. *decis.* 539. *num.* 6. *apud Farin. p.* 2. *recent.* Et protestans si non repetat in omnibus protestationem, censetur ab ea recessisse. Rota apud Paol. de Rubeis *decis.* 29. *num.* 19. *& decis.* 91. *num.* 12. *tom.* 2. *diuers.* aliàs *part.* 6. *recent.*

3 Intellige, quando protestatio fit, vt tollat factum contrarium, tunc enim non releuat; si verò fiat ad tollendam mentem & præsumptionem, quæ resultaret ab ipso facto contrario, bene operatur, & valet, Alex. *cons.* 130. *in fin. num.* 16. *vers. quia vt dicit, lib.* 4. quem refert Card. Tusch. *d. litt. P, conclus.* 944. *num.* 38.

4 Intellige etiam, quando actus verè est contrarius, ita vt non possit compati cum protestatione, aliàs secus, & ideo actus dubius non facit recedere à protestatione, Bart. *in l. non solùm, § morte, num.* 29. *vers. & tunc,* vbi Alex. *num.* 55. *&* 16. & Ias. *num.* 14. *ff. de noui oper. nunciat.* quos refert Card. Tusch. *dict.*

5 *litt. P, concl.* 944. *num.* 33. Vnde protestatio, seu reseruatio non tollitur, quando factum compatitur cum protestatione, Surd. *cons.* 143. *num.* 58. *&* 59. vel quando ille actus fit cum protestatione de non recedendo, Decian. *cons.* 13. *num.* 25. *&* 26 *lib.* 2.

6 Limita Axioma non procedere in iis, in quibus factum dependet à sola voluntate protestantis, quia tunc attenditur protestatio contraria facto in præiudicium ipsius protestantis, Bart. *in l. qui in aliena, §. Celsus, ff. de acquir. hared. & in l. non solùm, §. morte, num.* 17. *ff. de noui oper. nunciat.* Alex. *cons.* 7 *Videntur, num.* 12. *vers. nec obstat,* Petr. de Anch. *cons.* 33. *Per statutum,* vbi secus dicit, quando factum non pendet totum à voluntate protestantis, refert Card. Tusch. *d. litt. P, concl.* 944. *num.* 41. de quo etiam in Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *præs.* 97. *num.* 26. *& lib.* 3. *præs.* 45. *num.* 22. Sigism. Scacc. *de iudic. lib.* 2. *cap.* 51. *num.* 58. Ioann. Dominic. Gaitu *de credit. cap.* 2. *tit.* 8. *num.* 1674. *& seq.*

AXIOMA CXCV.

Prouisio.

Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, vbi multipliciter intelligitur, & declaratur.

PROVISIO hominis facit cessare prouisionem legis, quia si præcauerunt contrahentes, non indigent cautione legali, *l. fin. C. de pactis conuent.* Castrens. *cons.* 150. *Viso statuto, in princip. lib.* 2. *& cons.* 409. *Viso, & examinato, col. fin. eod. lib.* 2. plenè Neguzant. *de pignorib. part.* 2. *memb.* 4. *num.* 87. vbi dicit, quòd prouisio hominis facit cessare prouisionem legis specialis, non legis generalis, & quoad actionem nascituram, secus quoad iam natam, & *numer.* 88. dat exempla *vsque ad num.* 93. vbi dicit, quòd bene facit cessare prouisionem legis generalis, quando prouisio hominis fit ad nouandum, Abb. *cons.* 30. *Videtur primò, col.* 2. *vers. & arbitror, lib.* 2. vbi distinguit, quia in materia, in qua concurrunt plures prouisiones legis, putà ordinaria, & extraordinaria, prouisio hominis facit cessare prouisionem legis extraordinariam, non autem ordinariam, Anton. Gabr. *comm. lib.* 6. *tit. de regulis iuris, concl.* 8. Becc. *cons.* 82. *num.* 20. vbi ait, quòd procedit in casu prouisio, non autem extenditur ad alium casum, Menoch. *cons.* 531. *n.* 27. *& cons.* 602. *num.* 5. 10. 11. 20. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 190. *num.* 40. *&* 41. vbi dicit, quòd tunc prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, quando est super eodem facto, & ad idem tendunt, secus si tendunt ad diuersa, latè Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6. *litt. P, concl.* 951. *per totam.* Fontanel. *de pact. nupt. claus.* 5. *gloss.* 10. *part.* 1. *n.* 51. *cum seqq.* Nicol. Noal. *de transmiss. casu* 8. *num.* 98. Vincent. Carot. *sing.* 691. vbi quòd regula legis non facit cessare hominis prouisionem, Surd. *cons.* 34. *num.* 34. vbi quòd quando hominis prouisio cum legis prouisione potest concurrere, nec illi contrariatur, ea tunc legis prouisionem non facit deficere, *& cons.* 335. *num.* 25. vbi axioma intelligit, quando legis prouisio à iure communi descendit, non ab speciali, vel extraordinario, *& cons.* 359. *num.* 37. vbi similiter intelligit in casu prouiso, non in alio, Modestin. Pistor. *illustrium quæst. iuris part.* 1. *q.* 48. *num.* 40. *cum multis seqq.* vbi pluribus modis limitat, & intelligit, Martin. Pistor. *lib.* 1. *q.* 47. *num.* 19. *vers. est enim regulare,* Valent. Franc. *de fideiuss. cap.* 5. *rub. de effect. fideiuss. num.* 345. Ioseph. Vela *dissert.* 11. *num.* 111. vbi *in vers. ex quibus,* axioma intelligit cum prouisio legis facta est in subsidium, seu defectum prouisionis hominis, secus si ex alia radice.

AXIOMA CXCVI.

Qualitas.

1 *Qualitas sine subiecto stare non potest.*
2 *Qualitas rei, quæ non est, non potest considerari.*
3 *Qualitas præsupponit existentiam rei.*
4 *Qualitas faciliùs datur, & præsumitur, quàm substantia.*
5 *Qualitas noua adueniens enti, reponit illud in diuersam naturam & speciem.*
6 *Qualitas adiuncta verbo, intelligitur secundùm tempus verbi.*
7 *Dispositionis qualitas vbi deficit, deficit ipsa dispositio.*
8 *Qualitates non entis nullæ sunt.*
9 *Quem non honore, grauare non possum.*
10 *Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.*
11 *Qui occasionem damni dat, damnum ipsum dedisse videtur.*
12 *Quod differtur non aufertur.*
13 *Quod potui, nolui, quod volui, adimplere nequiui.*
14 *Quod non vis tibi fieri, aliis ne facias.*
15 *Quod quisque iuris in alium statuerit, ipso iure vtatur.*

16 *Quod semel placuit, amplius displicere non potest.*
17 *Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.*
18 *Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.*
19 *Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur.*
20 *Quod de vno negatur, de alio concessum esse videtur.*
21 *Quod maior pars facit, ab omnibus factum censetur.*

1 QVALITAS sine subiecto stare non potest, *l.4. ff. de actionib. empti, l. fin ff. de collat. bon. l. nullam, §. si absentis*, vbi Angel. *ff. de petit. hered. l. Pomponius, §. fin.* vbi Aret. *ff. de acquirenda possess. §. ideo autem, Instit. de seruit. rustic. præd. princ. Instit. de vsufr.* Anton. Gom. *l.17. num.19. vers. primo*, Surd. *cons.34. num.13. & cons.150. num.80. & cons.236. n.15. & cons.246. num.6. & cons. 304. num. 1. & cons. 305. num. 67.* Sebast. Medices *de reg. iuris reg. 6. per tot.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.4. cap.700. n.49. & tom. 5. num. 51.* Castill. *controuers. lib. 5. part. 2.*
2 *cap.168. n.50. & 51.* Qualitas enim rei, quæ non est, non potest considerari. Oldrad. *cons.203. Factum est, vers. ad secundam quæst.* & vbi deficit subiectum, non potest qualitas considerari, Fulgos. *cons. 93. Ex*
3 *facto proponitur, vers. in proposito autem*, & propterea qualitas præsupponit existentiam rei, vel facti qualificati, ideo nisi probetur res, vel factum, non probatur qualitas, Bald. *cons.394. In causa Ludouici n.4. vers. quarto præmitto, lib. 1.* refert Card. Tusch. *practic. concl. tom.6. litt. Q, concl.6. per totam.*

4 QVALITAS faciliùs datur, & præsumitur, quàm substantia, Menoch. *cons.93. n.n.15.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil.56. num.96. & 97. & decis.222. num.71. & cons.322. num.71.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.306. num.34.* Rota *decis.348. num.13. p.1. in posth. Farinacij*, aliàs *p.3. recent.*

5 QVALITAS noua adueniens enti, reponit illud in diuersam naturam & speciem, *§. propterea, Instit. de inutilib. stipulat. c. cùm Martha, §. quæsiuisti, de celebrat. Missar. cap. statutum, de elect. lib.6.* Hippol. *sing.520. Qualitas*, Menoch. *remed. 6. recup. possess. num.8. & cons.35. num.13.* Surd. *decis.2. & cons. 321. num.12. cum seqq. & cons.362. num.13. & cons.366. num.23.* Sigism. Scace. *de commerc. §.7. gloss. 5. n. 159.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.5. cap.754. n.52. & cap.936. num.24.* Mangil. *de imputation. quæst.176. num.4.* non tamen mutat substantiam, *l. si fundus, §. si res, de pignorib. §. minus, Instit. de hered. quæ ab intest. defer.* Brun. *de augmento in 3. quæst. princ. n.7.* Cardin. Tusch. *tom. 1. litt. A, concl.82. num.12.* Mutatione enim qualitatis rei substantia non mutatur, *l. si fundus §. si res ff. de pignorib. §. minus, Instit. de hered. quæ ab intest. defer.* Sebast. Medices *de reg. iuris, reg.6. num.5.*

6 QVALITAS adiuncta verbo intelligitur secundùm tempus verbi, *l. in delictis, §. si extraneus, ff. de noxalib. actionib. l.1. §. tutoris. ff. quod iussu. l. Titius*, vbi Bart. *ff. de testam. mil. cap. si eo tempore, de rescript. in 6.* Aretin. *cons.15. Attento, num.29. & 30. vers. nec.* Signorol. de Homod. *cons. 37. Factum sic proponitur, col. pen. ver. item per hoc*, Angel, *cons 194. Visis processibus, num.1.* Marsil. *sing.187. Qualitas*, Castrens. *cons.5. in princ. vers. præterea, lib. 1. & cons. 6. circa med. vers. sed dictum eorum, & cons. 7. num. 2. vers. & hoc esse verum, lib. 2.* Alexand. *cons.20. Viso processu. num.2. & 3. & cons.36. Viso themate, num.4. vers. circa secundum, lib.2. & cons.59. Viso themate, n.11. lib.5. & cons. 143. Viso titulo, in princ. lib.6. & cons.3. Attentis, num 3. vers. sed promissis, lib.7.* Roman. *cons.442. Vt decisionem, num. 2.* vbi quòd qualitas, quæ regitur ab aliquo verbo, intelligi debet secundùm tempus illius verbi à quo regitur, Mohedan. *decis. 23. num.1. de prabend.* Vital. de Camban. *in tract. clausular. pag. mihi 263. num. 27.* Menoch. *remed. 16. recup. possess. num.23. & cons.107. num. 22. & cons.211. num. 44. & cons. 169. num.12. & cons. 335. num. 49.* Pichard. *ad §. proximus, num. 2. Instit. de legit. agnat. success.* Auendan. *ad l.44. Tauri, gloss.15. num.1.* Surd. *de aliment. tit.9. quæst.13. num.5. & cons.335. num. 20. & cons.375. num.37. & cons.455. num.5.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Qualitas n.23.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.2. quæst.11. n.11.* Garc. Gironda *de priu. seu exempt. explicat. num. 290.* Franc. Galet. *in margarita casuum conscientiæ, verb qualitas*, Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. resol.168. num. 2. in 3. edit.* Monet. *de distrib. quotid. p.1. quæst.9. num.18.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss.43. num.143.* Alexand. Trentacinq. *var. resolut. lib.1. tit. de legitima resol. 2. sub num.7. vers. secundò qualitas*, Card. Tusch. *practic. conclus. tom.6. litt. Q, concl.9.* Rot. *decis.496. num.2. apud Farin. p.1. recent.* vbi fuit dictum, quòd ad hoc, vt huiusmodi Axioma verificetur, debet interuenire qualitas tempore verbi actu, & non habitu solùm, Idem Menoch. *de præsumpt. lib.4. præs. 81. num. 18.* vbi limitat respectu personæ cuius fauore sæpe qualitas iuncta verbo non intelligitur secundùm tempus verbi, Reinoso *obseru.64. num.17.* Duran. Rotæ *decis. 286. num. 10.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 5. cap. 976. num. 14.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q.92. num.5.* Mangil. *de imputat. q.77. num.83. & quæst.183. num.2.* Melch. Phœbos *Lusit. decis.101. num.28. cum seqq. tom.2.*

7 QVALITAS dispositionis vbi deficit, deficit ipsa dispositio, gloss. *verb. auocandum, in l. mancipia, ff. de seruis fugit.* Menoch. *de præsumpt. lib.6. præs. 15. num. 47.* Fulu. Pacian. *de probationib. lib. 1. cap. 14. num.8.* Camill. Gallin. *lib.4. de verbor. signific. c.9. n. 9.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.1. resol.82. num.2.* Surd. *cons.400. num.16. & cons.514. num.4.* Qualitas à lege repetita vbi cessat etiam in casu particulari, cessat quoque legis dispositio. *l.4. §. toties, ff. de damno inf. l.1. §. loquitur ff. de aqua quotid. & æst. cap. indemnitatibus §. pen. de elect. lib.6.* Cald. Pereira *cons.30. n.39. vers. quamobrem illa qualitas.* Et qualitates plures quando insimul concurrere debent, non sufficit si vna adsit, nisi omnes concurrant *l. si heredi plures ff. de condit. instit. §. pen. Instit. de hered. instit. cap. fin. de verbor. signif. lib.6.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloss. 13. num. 100.* Et qualitas respiciens plura determinabilia, det omnia æqualiter determinare, *l. nam hoc iure ff. de vulgari*, Steph. Grat. *discept. forens. cap.752. num. 27.* Et qualitas certo tempore requisita non sufficit quod superueniat, *l. quid ergo ff. de his, qui not. infam.* Surd. *cons.548. n.3.*

8 QVALITATES non entis, nullæ sunt. Vide *suprà Axiom.162. n.1.*

9 QVEM non honoro, grauare non possum. Vide *suprà Axiom.108. n.1.*

10 QVEM de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. Vide *supra Axiom.83. n.5.*

11 QVI occasionem damni dat, damnum ipsum dedisse videtur. Vide *suprà Axiom.63. n.1.*

12 QVOD differtur non aufertur, *l. quoties, C. de prec. Imper. offer. c. ancillam 32. q.2. c. nemo desperandus, de Pœnit. dist.7 c. statuimus*, vbi gl. *verb. retardari, de heret. lib.6.* Garc. Gironda *de priu. seu empt. explicat. n. 966.* Adde Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §.7. proœm. num. 2.* Ioann. Maria Nouar. *quæst. for. lib. 1. q.31. n.13.*

QVOD

13 Qvod potui, nolui, quod volui, adimplere nequiui, *l.3.in fin.* vbi gloss. *C.de contrah. & commit. stipul. l.multum interest.* vbi gloss. *C.si quis alteri, vel sibi, cap. cum super. 24. in fine, de offic. deleg.* Surd. *cons.153. num.36.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. 2. litt. B, concl. 333. num. 1.* Achil. de Graffis *decis. 17 in fine, de rescript.* Honded. *cons. 55. num. 81. lib. 1.* Hieron. Magon. *Florent. decis. 2. num.* 14 Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q. 79 num. 9* Ioann Baptista Costa *de acti scientia & ignor. inspect. 51. num. 10.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. . cap. 809. num. 12.* Cancer. *var. p. 2. cap. 6. num 155.*

14 Qvod non vis tibi fieri aliis ne facias, *l. iustitia, ff. de iustitia & iure, §. iuris praecepta, vers. alterum non laedere, Instit. eod. tit.* vbi Pichard. *num.* 30. dicit, quòd non læditur, alter, si id, quod nobis fieri nolumus, alteri quoque non faciamus.

15 Qvod quisque iuris in alium statueris ipso iure vtaris, *l. 1 ff. quod quisque iuris*, Abb. *cons. 101. In quest one, 1. fine, lib. 1* Tiraq *de retractu lig. §. 1. gloss. 13. num. 6.* Card Tusch. *practic. conclus. tom. 6. litt. Q, concl. 49.* Vnde dici solet, qui in alio aliter non iudicet, quàm in seipso iudicari vellet. *l. 1. ff. de solut.* Roman *cons. 15. Si volumus, in princip.*

16 Qvod semel placuit, amplius displicere non potest, *l. finit, C. de actionib. cap quod semel 21. de reg. iuris, lib. 6.* Mayn. *in l. nemo potest mutare, ff. eod. tit. gloss. verb. partibus, ad fin. in C. cum sape, de verbor. signif.* Mantu. *Dial. 94* Thom. de Thomasset. *& in floribus legum, reg 166* Surd *decis. 165. num. 25 : decis. 288. num. 5.* Cald. Pereira *de potest. elig. cap. 16 num. 15. & de resolut. emphyt. c. 15. num. 7.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. litt. Q, concl. 48.*

17 Qvod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum, *l. quoniam, C. de Episc. & cleric. cap. quod alicui, de regulis iuris, lib. 6.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 256.* vbi ait procedere, quando alicui gratiosè aliquid est concessum à Principe, secus autem si sit concessum à iure communi.

18 Qvod omnes tangit, debet ab omnibus approbari, *l. vlt. in fin. C. de auctorit. pra . l. per fundum 11. ff. de seruit. rustic. pred. c. quod omnes 29. de regulis iuris, lib 6* Pro solutione autem multorum, quæ solent obiici in contrarium, communis distinguit Inter ea; quæ pertinent tanquam ad singulos, vel in speciali, & inter ea quæ pertinent tanquam ad vniuersos, vel in communi, veluti ad collegium, vt in illis tantùm procedat hæc regula, in his verò sufficiat maior pars, *cap. 1. de iis qua fiunt à maiori parte Capit.* ita gloss. Dyn & omnes *in d. cap quòd omnes, gloss. 1. in cap. cum omnes, de constit.* vbi Dec. *num. 5.* Felin. *in num. 15.* & Exea *à num. 144.* Padil *in l. aquam, n. 3. C. de seruit.* Anton Gom. *var. tom. 2. cap. 3. num. 14.* Duen. *reg. 295.* Salzed. *ad Bernard. reg. 449.* Garc. *reg. 95. num. 4* Azeued. *ad Curiam Pisanam, lib. 2. c. 14. litt. B.*

19 Qvod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur, *l. non videtur 128. § qui iussu. ff. de regul. iuris, cap. quod quis 24. eod. tit. lib. 6* Greg. Lop. *l. 3. verb. per mandato, tit. 16. p. 2.* Bonacos. *commun. crimin. p. 1. verb. mandatum, pag mihi* 109. Tiraquell. *de poenis temper. causa 34. num. 4. & causa 35. num. 1.* Capic. *decis. 132.* Grammat. *decis. 36. num. 81. cum seqq* Farinae. *in praxi crimin. p. 3. quaest. 89. num. 126. & q. 97. num. 109.*

20 Qvod de vno negatur, de alio concessum esse videtur, *l. cum Prator, ff. iudic. l. ait Prator, §. sed quod Papinianus, ff. de minorib. cap. quidù 25. dist. cap. nónne, de prasumpt.* Perez per text. *ibi, in l. 9. gloss. 2. post princ. tit. 1. lib. 4 Ordinam. & l. 1. gloss. 5. tit. 15. lib. 8. eiusdem Orden.* D Barbos. *in l. cùm Prator, in princip. num. 37. & 53. cum seq. ff. de iudic.* Et è conuerso quod de vno conceditur, de alio denegatur, *l. maritus, C. de procurator, l. cum ita, in fin. C. de condition. & demonstr. d. cap. nónne,* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 257* vbi ait procedere, nisi sequatur correctio, vel absurdom.

21 Qvod maior pars facit, ab omnibus factum censetur, *l. quod maior,* vbi gloss. Bart. & alij, *ff. ad municip, gloss. verb. tractatus, in cap. 1. de rebus Eccles. non alienand. lib. 6.* latè & eleganter Rendina *in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit. 16. n. 4. in fine.* Limita in actibus factis ab vniuersitate, in quibus agitur de præiudicio particularium ipsius vniuersitatis; tunc enim actus facti nullatenus valebunt, nisi omnes sint vocati, pariterque omnes consentiant, gloss. *in cap. quod omnes, de regulis iuris, in 6.* gloss. *verb. constitutum, vers di as etiam, in cap. cùm omnes, de constitut.* Rendina *d. tom. 1. tit. 124. num. 5.*

AXIOMA CXCVII.

Ratio, Ratihabitio, Ratum.

1. *Ratio est anima legis.*
2. *Legis dispositionem sic ampliat ratio sicut illius anima.*
3. *Ratio vbi est eadem, ibi debet esse eadem iuris dispositio.*
4. *Genus sicut continet omnem speciem, ita generalis ratio continet omnem casum.*
5. *Diuersa ratio vbi est, dispositio quoque diuersa esse debet.*
6. *Lex loquens in vno casu, in poenalibus & correctoriis non extenditur ad similem, etiamsi subsit eadem ratio.*
7. *Ratio vbi est eadem, dicitur adesse eadem lex, non extensiuè, sed comprehensiuè.*
8. *Ratio potius quàm verba est spectanda.*
9. *Ratio scripta in statutis magis attenditur quàm verba.*
10. *Ratio attenditur magis quàm dictum.*
11. *Dictum per rationem ampliatur, & limitatur.*
12. *Legis ratione cessante cessat quoque eius dispositio.*
13. *Naturalis ratio cuncta rectè disponit.*
14. *Rationes dua vincunt vnam.*
15. *Ratio non potest reddi omnium, qua à Maioribus constituta sunt.*
16. *Rationem quarere vbi habemus sensum, est infirmitas intellectus.*
17. *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.*
18. *Ratum quis habere non potest quod ipsius nomine non est gestum.*

Ratio est anima legis, *l cùm oratio, ff. de bonis damnat.* Alexand. *cons. 32. Clarissimè, num. 5. vers. quarto, & cons. 129. Super primo, num. 5 vers. prasuppono, lib. 7.* Card. Tusch. *practic. conclus tom. 6. litt. R, concl. 31. num. 15. in med.* Barthol Perett. *ad Extrauag. Ambitiosa, de rebus Eccles. non alien. in initio, nu. 41.* Franc. Leo *in thesauro fori eccles. p. 2. cap. 9. num. 236.* Camill Gallin. *de verb. sign lib. 5. cap. 11. num. 2.* Ioan. Maria Nouat. *quaest. forens. lib. 1. q. 144. n. 110.* & sic amplia (2) legis dispositionem tanquam illius anima, Surd. *de aliment. tit. 1. q. 44. num. 15.*

3 RATIO vbi est eadem, ibi debet esse eadem iuris dispositio, *l. illud, ff. ad leg. Aquil. l. postulauerit, §. 2. ff. ad leg. Iul. de adulter. l. quidam nummularios, ff. de edendo, l. nauta, §. fin. ff. nauta, caup. l. à Titio, ff. de furtis, l. illud C. de sacros. Eccl. § si igitur, Instit. quod cum eo,* gloss. *verb. Italia, in cap. 1. de tempor. ordin. lib. 6.* Abb. *in cap. nihil, n. 5. de elect.* Dec. *cons. 15. num. 2. & cons. 301. n. 6.* & 8. Calderin. *cons. 147. in princ. aliàs cons. vnic. vt lite pend. & cons. 337 vers. sed posito, alias cons. 8. de testam.* Bald. *cons. 324. Omissis, in fin. lib. 9.* Alex. *cons. 75. Videretur, num. 3. & 4. lib. 5. & cons. 36. Viso themate, num. 12. in fine, cum seq. lib. 6.* vbi quòd sicut

4 genus continet omnem speciem, ita generalis ratio continet omnem casum, Crauet. *cons. 183. num. 3.* Fulgos. *cons. 15. num. 2. & cons. 77. num. 2. & 3.* vbi quòd vbicumque ratio habet locum, debet habere locum lex, Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 299.* Portol. *in tract. de consortib. & fideicomm. legalib. cap. 5. n. 14* Menoch. *cons. 324 n. 10. & cons. 335. num 32. & 33. & cons. 33. num. 10 & cons. 343. num. 12. & cons. 332. num. 43.* Surd. *cons. 301. num. 19. & decis. 52. num. 10.* Vgolin *de officio, & potest. Episcopi, cap. 13. §. 27. num. 1. vers. quid igitur, & cap. 49. §. 4 num. 2.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. litt. R, concl. 31. per totum,* Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib. 1. tit. de statutis, resol. 1. sub num. 2. vers. prime,* Farinac. *fragment. crimin. p. 1. lit. E, num. 51. cum seqq.* Cæs. Argel. *de contradict. legit. q. 10. num. 115.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 3. resolut. 39. num. 1.* Perez de Lara *de capellan. lib. 1. cap 5. num. 24.* Rebel *de obligat. iustit. p. 1. lib. 1. quest. 6. sect. 4. num. 20.* Narbona *de appellat. à Vicario ad Episcopum, p. 2. num. 6.* Octau. Glorit. *resp. 5. num. 85.* Robles *de repræs. lib. 2. cap. 14. num. 55. & cap. 18. num 2. & cap. 23. num. 13.* Modern. *de supplic. ad Sanctiss. p. 2. cap. 10. num 22.* Sic è contra, vbi

5 est diuersa ratio, dispositio quoque diuersa esse debet, *l. si ita, ff. de manumis. testam. l. seruus, ff. de statu liber.* Dec. *cons. 394. num. 3.* Surd. *cons. 67. num. 19.* quia diuersitas rationis diuersitatem quoque iuris inducit, *l. inter stipulantem, §. sacram, ff. de verb. obligationib. l. fin. ff de ritu nupt.*

6 Limita in pœnalibus, & correctoriis, in quibus lex loquens in vno casu, non extenditur ad similem, etiamsi subsit eadem ratio, Calderin. *cons. 147. aliàs cons. vnic. vt lite pendente, vers. per prædicta,* Portol. *in tract. de consortib. & fideicomm. cap. 6. num. 15.* Cardin. Tusch *d. litt. R, concl. 31. num. 43.*

7 RATIO vbi est eadem, dicitur adesse eadem lex non extensiuè, sed comprehensiuè, *l. his solis, vers. satis etiam cautè putamus, C. de reuocandis donat. d. l. illud, C. de sacros. Eccles. l. item veniunt, § ait Senatus, ff. de petit. hered.* Tiraq *in l. si vnquam, verb. libertis, num. 45. & 46.* Rebuff. *ad l. in lege censoria 203. vers. itémque de seruis, vers. colligitur, ff. de verbor. signif. pag. mihi 647.* Surd. *decis. 276. num. 8.* Gutier. *practic. lib. 3. q. 17. num. 84. cum seqq.* Gunzal. *ad reg. 8. Canc. §. 7. proœm. num. 105.* Giurba *ad consuet. Messan. cap. 6. gloss. 1. n. 13. & cap. 9. gloss. 8. num. 3* Stephan. Gratian. *discept. for. tom. 5. cap. 818. n. 66.*

8 RATIO potiùs quàm verba, est spectanda, *l. scire, §. aliud, ff. de excusat. tutor.* Tiraq *in d. l. si vnquam, verb. libertis, num. 47.* Menoch. *cons. 998. num. 13.* Fusat. *de substitut. quæst. 480. num. 40.* Et quòd mens & ratio statuentium præponderet verbis, Marian. Socin *cons. 15. Circa prædictam, col. 2. vers. & quamuis, lib. 1.* quem refert Cardin Tusch. *d. lit. R, conclus. 31. num. 6.* Modern. *dict. part. 2. cap. 10. num. 24.* & quòd

9 in statutis ratio scripta magis attendatur quàm verba, tradunt Paris. *cons. 12. num. 51. libr. 2. & cons. 83. numer. 13. & 14. libr. 3.* Baldus *cons. 44. Si tenemus, in fin. lib. 4.* Alexand. *cons. 54. num. 9. & seq. lib. 4.*

10 RATIO attenditur magis, quàm dictum, *l. cum pater, §. dulcissimus, ff. de legat. 2.* Brunor à Sole *in locis communib. verb. ratio 2.* quia dictum per rationem

11 ampliatur, & limitatur, *l. vnum ex familia, § fin. ff. de legat. 2. l. si is, qui animo, ff. de acquir. possess.* Ias. *in l. id quod, num. 7. ff. de legat. 1.* Sord *cons. 67. num. 10. cum seq.* Rot. *decis. 10. num. 2. apud Farin. p. 1. recent.* Octau. Glorit. *resp. 2. num. 35. & resp. 5. num. 58. & resp. 10. num. 57.*

12 RATIONE legis cessante, cessat quoque eius dispositio. Vide *supra Axiom. 136. n. 9.*

13 RATIO naturalis cuncta rectè disponit, Bald. *cons. 38. D. Thomas, in fine lib. 1.* subdit, quòd via aliquid repetitur contra naturalem rationem, quod non remordeat conscientiam; & dicitur polus omnis virtutis, quia omnia nobis insinuat, ex quo est muta ratio, quæ loquitur in corde, idem Bald. *cons. 343. Examinanda sunt, in princ. lib. 1.* refert Card. Tusch *d. tom. 6. litt. R, concl. 33.*

14 RATIONES duæ vincunt vnam, *cap. causam quæ, de re iud. auth. cessante, C. de legit. heredib. §. si verò, Institut. de adoptionib.* Bald *cons. 188. In substitutione, in princip. lib. 1.* vbi limitat, quando ad necessitatem actus vnica ratio requiritur, quia tantùm operatur illa ratio requisita de se, quantum mille aliæ rationes. Similiter etiam non procedit Axioma, quando vnica ratio est potentior quàm duæ, vel plures, quia attenditur vnica, Federic. de Senis *cons. 174. vers. sed posset aliquis,* refert Cardin. Tusch. *dict. tom. 6. litt. R. concl. 34.*

15 RATIO non potest reddi omnium, quæ à Maioribus constituta sunt, *l. non omnium 102. & l. seq. ff. de legib.* Anguian. *de legib. lib. 1. contron. 4. n. 2. & 3.* Ioann. Anton. Mangil. *de imputat. quæst. 69. num. 45.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 5. c. 810. num. 15.*

16 RATIONEM quærere vbi habemus sensus, est infirmitas intellectus, Bald. *cons. 360. Quia quæstio, num. 3. lib 3.* Sigism. Scacc. *de commerc. §. 7. gloss. 2. num. 35.* vbi subdit quòd etiam vbi rationem naturalem habemus, legem positiuam quærere superfluum est, *ex c. consuetudo 1. dist.*

17 RATIHABITIO retrotrahitur & mandato comparatur, *cap. fin. de iureiur. lib. 6. cap. ratihabitionem 10 de regul. iuris eod. lib.* Gail. *lib 1. obs. 47. in fine,* Rota Genuens. *decis. 92. num. 2.* Ioann Bapt. Costa *de retrotract. casu 4. cap. 8. & casu 28. cap. 8. num. 2.* Cardin. Tusch *litt. R, concl. 21.* Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib. 2. tit. de procurat. resol. 9. num. 1. cum seqq.* vbi multipliciter intelligit, & limitat, Camil. Borrel. *in sum. decis. part. 1. tit. 66. num. 239.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 4. cap. 706. num. 9. & 10. & tom. 5. cap. 926. num. 19.* Quòd ampliatur etiam in requirentibus speciale mandatum, *l. quod si de speciali ff. de minor. cap. 1. de homicid. in 6. cap. fin. de iureiur. eod. tit.* Tiraq. *de retractu lig. § 1. gloss. 10. num. 61.* Sord. *cons. 60. num. 14. & decis. 231. num. 11.* Card. Tusch. *d. concl. 21. num. 6.* Alex. Trentacinq. *d. resol. 9. num. 2.* Stephan Gratian *d. cap. 704. num. 25.* Et venit intelligendum axioma quando res est integra, aliás secus, Trentac. *d. resol. 9. n. 7.* Card Tusch. *d. litt. R, concl. 21. num. 23.* Polyd. Ripa *obser. 114. num. 1. cum seqq.* Et in actu valido, secus in nullo, quia ratificari non potest quod nullum est, Osasch *Ped. decis. 119. num. 26.* Surd. *decis. 244. num. 5. cum seqq. & cons. 183. num. 34. & 35.* Alex. Trentacinq. *d. resol. 9. n. 8.* Card. Tusch. *d. litt R, concl. 14.* Ioann. Bapt. Costa *d. c. 8. casu 4. n. 16.* limitatur in præiudicium tertij, quia tunc ratihabitio non

retro

retrotrahitur, Becc *conf.66.n.23.* Olasch. *d.decis.119. n.21.* Surd. *decis.145.n.8* Ioann Bapt. Costa *d.cap.8. n.24.* Stephan. Gratian *d.tom.5.c.957.n.18.*

18 RATVM quis habere non potest quod ipsius nomine non est gestum, *l. si seruus ff. de precar. cap. cum quis, de sentent. excomm. lib.6. c. ratum 9. de regul. iuris, eod. lib.* Decian. *conf.36. num. 21. resol. 1. & conf.63. num. 16. vol. 2. & conf. 88. num. 20. vol. 3.* Menoch. *conf.12. num.22.* Surd. *conf 9. n.52.* Bottel. *conf.64. num.13.* Card. Tusch. *litt. R, concl.10.* Alex. Trentac. *d.resol.9.num.10* Giurba *in consuet. Messan. cap.9 gloss.4.num.44.* Limita in præiudicium ratum habentis, *l.si fundus §.1. de pignorib. l.mater C. de rei vendic.* Tiraquell. *de retractu lig.§.1.gloss.9.num.253.* Caualc. *decis.19.n.4.p.4.* Olasch. *decis. 138. num. 18.* Card. Tusch *d.concl.10. num.10.* Giurba *d.p.1. cap.9. gloss.5.num.44.* Surd *conf.83.n.14.*

AXIOMA CXCVIII.

Regula.

1. *Regula in dubio inhærendum est, donec exceptio probetur.*
2. *Regulam qui habet pro se, habet intentionem suam fundatam, ac proinde transfert onus probandi in eum, qui se fundat in exceptione.*
3. *Regula contradicens id expressè probare debet.*

1 REGVLÆ in dubio inhærendum est, donec contrarium, siue exceptio probetur, *l. ab ea parte, ff. de probationib. l. illud, C. de sacros. Eccles. l. vltima, C. de hæred. instit. l. apud antiquos, C. de furtis, cap.2. de coniugio lepros.* Cou. *var. lib.2. cap.12. num.4.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.5. tit.15. num.31.* Menoch. *remed.14. recuper. num.32. & conf.38. n.51. & conf.187. num.29. & conf. 98. num.13. & conf.72. numer.3. & conf.76. num.20. & conf.90. numer.91. & conf.231. num. 52. & conf.238. num.17. & conf.271. num.2. & conf.364. num.13. & conf.784. numer. 3. & conf 798. num. 34.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. regula.* Surd. *decis.255 num.1. & decis.322.n 40. cum seqq. & conf.236.num.18.* ald. Pereira *de extinct. emphyteus. cap. 2. num. 26.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloss.8.num.70. cum seqq.* Monet *de distribut. quotid. p.1. quæst.9.num.56. & p.2. quæst.10. num. 23.* Aloys. Ricc. *in decis.107. num.2.* Franc. Viui. *decis.67. n.15.* Ioann. Maria Nouarr. *quæst. forens. lib. 1. quæst. 109. num.4.* Vincent. Fusar. *de substitut. quæst.402 num.10.* Reinoso *obseruat. 7. num.3.* Brito *in cap. posuit. §.1. n 12. de locato.*

2 Et ideo qui habet regulam pro se, habet intentionem fundatam, ac proinde transfert onus probandi in eum, qui se fundat in exceptione, *c. ad decimas,* & ibi gloss. *de restitut. spoliat. lib 6.* Salicet. *in l. fundum, in fine, C. qui potiores in pignore,* vbi quòd nunquam recedimus à regula, nisi de contrario doceatur, Ias. *in l. cætera, num.4. ff. de legat.1.* vbi quòd pronuntiandum est pro regula, quando casus exceptuatus à regula non probatur, Anchar. *conf.223. Ab eo demum, in fine,* vbi ait quòd qui habet regulam pro se, potest dicere alleganti limitationem, da mihi textum hoc dicentem, Apost. ad Mathesil. *notab. 19.* Ægid. *conf.20. num. 10 cum seq. & conf.33. num.24. & 25.* Gemin. *conf.103. Pro responsione, num.4. & 5. vers. non quando actor,* Fulgos. *conf. 182. Titius fecit testamentum, num.2. in fine,* Crauet. *conf.25. numer.8. & conf. 77. num. 4. & conf. 229. in fine, &* *conf.168. num.8.* Alexand. *conf.89. Omissis, in princip. & conf.186 Viso processu, num.6. lib.7. & conf.59. Viso titulo, 4. num.4. & seq. lib.4* Roman. *conf.123. Circa primum, num.4. vers. tertio,* Roland à Valle *conf.85. num.4. lib.1.* Gozadin. *conf.50. num.9. in fine, & n.10.* Tiraq. *de retractu lig.§.1.gloss.9.n.209.* Bertazol. *in repet. l.si quis maior. C. de transact. num 603. & 604.* Rota apud Paul. de Rubeis *decis. 151. num. 8. tom.2. diuers.* aliàs *part. 7. recent.* vbi quòd

3 regulæ contradicens, id expressè probare debet, Mascard. *de probat. concl.1161.* Gutier. *de iuram. confirmat. part.1. cap.1. num.64. & practic. lib.3. quæst.4. num.13. & quæst.76. n.8.* Card. Tusch. *practic. concl. tom.6. litt. R, concl. 94. per totam.* Gonzal. *d. gloss. 72.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.2. resol. 59. casu 12.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. consid. 36. num. 2.* Octau. Gloric. *resp.2.n.29.*

AXIOMA CXCIX.

Res.

1. *Rei suæ quilibet est moderator, & arbiter, vt possit facere quicquid velit.*
2. *Iniquum est, liberum non esse homini ingenuo de rebus suis posse disponere.*
3. *Legem quam velit potest quis apponere in concessione, seu traditione rei suæ.*
4. *Intellige in re sua libera, secus si res sit communis, vel in qua alius ius habeat.*
5. *Res transit cum suo onere ad quemcunque valeat.*
6. *Onus quando est reale, res transit cum illo ad quemcunque valeat, secus si onus est personale.*
7. *Res transit cum suo onere etiam in singularem successorem.*
8. *Res omnis per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.*
9. *Solemnitas eadem requiritur in reuocatione actus, quæ requiritur in confectione ipsius.*
10. *Res sua nemini seruire potest.*
11. *Res inter alios acta alios nocere non debet.*
12. *Res vna & eadem non debet diuerso iure censeri.*
13. *Res de facili reuertitur ad suam primæuam naturam.*
14. *Res præsumitur esse illius, intra cuius fines est constituta.*
15. *Rei partes fauorabiliores sunt partibus actoris.*

1 REI suæ quilibet liber est moderator, & arbiter, vt possit facere quidquid velit, *l. in traditionibus, ff. de pactis, l. in re mandata, C. mandati,* Castreol. *conf.260. Visis compromisso, col.2. in princip. lib.1.* Roman. *conf.277. Non est dubium, num. 2. vers. consequens est,* Cephal. *conf.121. num 10. & conf. 419. num. 56. & 57.* Decian. *conf. 48. in princ. lib.2* vbi ampliat etiam in rebus de futuro, Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 98. & 247.* Menoch. *quæst. illustr. 28. num.15.* Perez *ad l.1. vers. ex qua inferetur, tit.2. lib.5. Ordin. pag. mihi 76.* Escobar *de ratiocin. cap.90. num.50.* Menoch. *conf.255. num.10. & conf.296. num.41.* Molin. *de Iustit. tract. 3. disp. 1. concl.1.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.2. litt. D, concl. 486. & tom.6. litt. R, concl. 112.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 149. num. 4. in 2. edit.* Mari Antonio. *var. resolut. lib.2. resol.45. num.6.* Rot *decis.105. num.6. apud Farinac. p 1. recent. & decis.457 num. 3. apud eundem p. 2. recent.* de quo etiam Menoch.

Menoch. de præſumpt.lib. 4. præſ.83. num.8. Vincent.
2 Carot. ſing. 457. Iniquum eſt enim, liberum non eſſe homini ingenuo de rebus ſuis poſſe diſponere, l. non vſque adeo, ff. ſi quis à parente fuerit manum. Curt.iun. conſ.110. num.8. Caſtrenſ. conſ.260. col.2. in princip.lib.1. quos refert Card. Tuſch. dict. litt.R, concl.111. num.4. vbi num.11.per l.1.§.ſi impuberi, ff. de collat.bonor.ampliat in tantum, vt poſſit quis res ſuas proiicere in mare, & citat Caſtr. conſ.125.col.1. lib.1.

3 Vnde in conceſſione, ſeu traditione rei ſuæ poteſt quis apponere legem quam velit, l. 1. §. commemat. ff. depoſiti, l. ſi quid poſſeſſorem, §. ſic autem, l. ſed etſi lege, §. conſuluit. ff. de petit. hæred. l.legem, C.de pactis, l.legem, C.de donat.Corn. conſ.24.per totum, lib.2. vbi loquitur in emphyteuſi,& feudo, Cephal. conſ.5.num.51.vbi de primogenitura, Crauet.conſ 82. num.6. Surd. de aliment. tit.8. priuil.56. num.93. & tit.9.q.18.num.13. & 14.& deciſ 62.num.6. Cald. Pereira de poteſt.eligendi,c.16.n.6. & de extinct. emphyt. c.3.n.11. Cabed. Luſit.deciſ.31.in princ. p.2.Bobadil. in ſua politica,lib.3.c.4.n.73. Stephan.Gratian.diſcept. forenſ.c.175.n.5. Cened.pract.& can.quæſt. lib.1. q.35. Card. Tuſch.d.litt.R,concl.112.n.17.

4 Declara Axioma procedere in re ſua libera, ſecus ſi res ſit communis, vel in qua alius ius habeat, Anchar. conſ.155. Optimis rationibus, num. 7.& ſeq. Boër. deciſ.320. n.11.verſ. ex quo ſecundum, vbi ſubdit, quòd in re ſua quis non poteſt contra ius; nam contra leges,& contra bonos mores non poteſt quis de re ſua diſponere, quia Reipubl.intereſt, ne quis re ſua malè vtatur, Abb.conſ.48.Videtur primò,circa fin. verſ.non obſtat ſi dicatur,lib.2. quem refert Card. Tuſch. d.litt.R, concl.111.num.28. In præiudicium enim tertij re propria abuti nemini licet. Menoch. conſ. 226. num.50. & 51.& de præſumpt.lib.4.præſ.83. num.8. Ioann.Maria Nouarr. quæſt.forenſ.lib.1.q.63. num 8.

5 Res tranſit cum ſuo onere ad quemcunque vadat, l.is cui opus, vbi latè Iaſ. num.6. ff.de noui operis nunciat. l. ſi conuenerit. §. ſi fundus, ff. de pignerat.act.l.2. C. de diſtr. pignor.l. Iulianus, l. Caius, vbi Bart. ff. de manumiſ.teſtam.l.Pomponius, §. 1.de acquir.poſſeſſ. l.fin. §.fin.ff.de contrah.empt.l.vna conſtituti,§.ſi fundus, ff. de ſeruit.ruſtic.præd.cap.ſi quis laicus,& ibi gloſſ.16, quæſt. 1. cap. ex litteris, de pignorib. cap. paſtoralis, de decim. Ordin. Regia Luſit.lib.4. tit.3.in princip. vbi Parena meus, Bellacomb. tom.1. commun. opin. lib.3. tit. communia ſeruit. num.67. pag.mihi 416.Menoch. conſ.2. num.31.& conſ.51.num.11. & conſ. 80. num.79. D. Barboſ.in l.poſt dotem,num.5.ff.ſoluto matrim. Cabed. Luſit.deciſ.51. num.1.p.2. Cald.Pereira de extinct. emphyt. cap. 3. num.33.& de empt.cap.10. num.10. & cap. 27. num. vlt. Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom.5. litt.O, concluſ. 145. Franc Leo in theſauro fori Eccleſiaſt. p.2.cap.15. num.41. Aloyſ.Ricc. in praxi fori Eccleſiaſt. reſol. 519. num. 6. in 2. edit. Bellet. diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de exempt.cleric. & eorundem bonorum à muneribus publicis, §. 3. num. 2. & tit.de Clerico debitore, §.8. n.6. Stephan.Gratian. diſcept.forenſ.tom.4.cap.705. num.11. Mangil. de imputat.q.106.num.4.

6 Intellige, quando onus eſt reale, non ita quando eſt perſonale. d.l.vlt. ff. de contrah.empt.l.cogi,§.vnde quæritur, ff. ad Trebel. l.cum feudo, & ibi Bald. ff. de ſeruit. vrb.præd.l.cum eo, C de actionib.& oblig. l. vlt. C. de hæred.act. Bellacomb. d.num.67. Cald.Pereira in l.ſi curatorem, verb. ſua facilitate, num.70.C.de in integ.reſtit.minor.

7 Amplia rem tranſire cum ſuo onere etiam in ſingularem ſucceſſorem, d.l.cùm fundo, ff. de ſeruit. ruſticor.præd. l.3.C. eod.Bellet. d.§ 8 num.3.& in Eccleſiam, ſeu alium priuilegiatum, Duen. reg. 100. num. 14. Crauet. conſ. 217. num. 5. Bellet. d.ti. §. 8. num. 8. & ita in fiſcum, Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloſſ. 10. num.13. Menoch. conſ.75. num. 63. Bellet. dict.§.8.n.9.

8 Res omnis per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur, cap. omnis 27. q. 2. cap.omnis res, de regul.iuris in Decretalib. Valaſc. conſ.110. num.17. Narbona de appellat.à Vicario ad Epiſcopum, part.1. num. 95. Et ideo eandem ſolemnitatem requiri in 9 reuocatione actus, quæ requiritur in confectione ipſius, tradunt Duen. reg. 187. verſ. decimooctauo. Cald.Pereira de poteſtate elig. cap. 7 num. 13. facileque res omnis ad ſuam naturam reuertitur, l. ſi vnus 27. §. pactus, & §. ſeq. ff.de pact. Gregor. Lop. l.5. gloſſ.2.poſt princip.tit.11. part.4. Menoch. de præſumpt.lib.2. præſ.16. num.21. Mangil. de imput. q. 45. num.12.

10 Res ſua nemini ſeruire poteſt, l.ſi rem alienam, la 1. ff. de pignerat.act.l. in re communi, ff. de ſeruit. vrb. præd.l. vti.frui. ff.ſi vſusfruct.petatur, Surd. de aliment.tit.8 priuil 149. num 7. & deciſ.76. num.2. Menoch. conſ.381.num.7. Sigiſm. Scacc.de commerc. §.2.gloſſ.5. num.89.inſp.1. Stephan. Gratian.diſcept. forenſ.tom.5.cap.876.num.10 Ouid.de Amicis de iur. emphyt.q.15.num.3.verſ.2.& num.9.

12 Res inter alios acta aliis nocere non debet, l.de vnoquoque, ff.de re iudic.l.ſæpe conſtitutum eſt, ff.eod. tit.l.nam & poſtea,in fin.ff.de iureiur.l. quia non debet. ff. eod.l. Lucius, ff.de his qui not.infam.l. Modeſtinus reſpondit, ff. de exceptionib.l. Claudius, ff. qui potiores in pignore hab.l. ſi petitor.ff. de iudic.l. ſi vnus, §. pacta,in fin.ff.de pactis, l.1.cùm multis ſeqq.ff.de except. rei iudic.l.res inter alios acta, ff. de regul. iuris,toto tit. C.res inter alios acta, l.optimam, C.de contrah. empt. cap.inter dilectos, de fide inſtrum. cap.veniens,de tranſact.cap. ſuper eo, de offic. deleg. Ordin. Reg. Luſitan. lib.3. tit.81. in princip. Exornant Tiraq. in ſpeciali tract. Res inter alios acta, Fulgoſ. conſ. 209. Duobus fratribus, in princip.num.2. & conſ.89.num.4.verſ. circa tertium, limitat in ſententia lata ſuper ingenuitate, quia omnibus præiudicat, Couarr.practic. cap.13. num.4. & cap.14. num 15. & 16. Thom. de Thomaſſet.in floribus legum,reg.273. Menoch. quæſt. vſufruq.cap.23. num.13.cum ſeqq. Menoch.conſ.472. num.14. & conſil.75.num.92. & conſ.103. num.7. & conſil.384. num.12. & remed.3.retin.num.571. & conſil.28. num.18. Maſcard. de probat. concluſ.394.n.29. & concl.1143.& concl. 1267. num.2. Brunor.à Sole in locis communib. verb. res 12. Hieron. de Laurent. Auenion. deciſ.82. num.1. Surd. conſ.577. num. 25. Cardoſ.in praxi iudicum, verb.res, num.25. cum ſeqq. & verb.ſententia, num 67. Cæſ. Argel.de contradict. legit. quæſt.7. numer 80. & quæſt.10. numer.164.& quæſt.2. num. 114. Mari. Antonin. var. reſolut.lib.2. reſolut.166. num.7. & 38. & 45.& lib.3. reſolut.1. num.7. Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom. 6.litt.R, concluſ.265.per totam, vbi ampliat, & limitat multis modis. Melch. Phœbos Luſitan. deciſ.202. num.4. tom.2.

22 Res vera & eadem non debet diuerſo iure cenſeri Vide ſuprà Axiom.135.num.7.

13 Res de facili reuertitur ad ſuam primæuam naturam.l. filio quem pater. ff de liber & poſthum. cap.ab exordio 35 diſt. Seraphin de priuileg. Iuram priuil.58. num. 8. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 544. num. 31.

Res præſumitur eſſe illius intra cuius fines eſt conſtituta

constituta, *l. si fines, C. de condict.* Menoch. *cons.* 1. *à num.* 83. Gam. *decis.* 230. *num.* 1. Valasc. *de iure emphyt. q.* 8. *num.* 38. *col.* 4. *& q.* 51. *num.* 3. Cald. Pereira *de empt. cap.* 21. *num.* 3.

15 Rei partes fauorabiliores sunt partibus actoris, *l. fauorabiliores, ff. de reg. iur. l. matrem, C. de probat.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *præs.* 90. *num.* 1. Quod intelligendum est procedere in fine litis, quia in principio magis fauendum est actori, vt per Thom. de Thomasser. *reg.* 110. *&* 270. Menoch. *de præs.* 90. *num.* 18. Gail. *lib.* 1. *obseru.* 31. *num.* 9. Buccaron. *de different. inter iudici ciuilium & crimin. differ.* 164. *n.* 5. *cum seqq.*

AXIOMA CC.

Res iudicata.

1 *Res iudicata pro veritate habetur.*
2 *Sententia præsumitur rite & rectè lata.*
3 *Res iudicata facit de albo nigrum, & de nigro album, de non ente ens, & de ente non ens, de indebito debitum, & debito non debitum.*
4 *Ius irretractabile inter partes facit res iudicata.*
5 *Notorium inducit res iudicata.*
6 *Sententia nulla non est sententia, nec proinde non transit in rem iudicatam.*
7 *Sententia notoriè iniusta non transit in rem iudicatam.*

1 RES iudicata pro veritate habetur, *l. si non fortem, §. hæredi, ff. de condict. indeb. l. cùm putarem, ff. famil. hercisc. l. ingenuum, ff. de statu homin. l. res iudicata, ff. de regul. iuris, l.* 1. *C. quando prouocare*, Doctores *in cap. suborta, de re iudic.* Mascard. *de probat. concl.* 1296. *num.* 14. *cum seqq.* Menoch. *cons.* 611. *num.* 14. *& cons.* 63. *num.* 3. Surd. *decis.* 170. *num.* 15. *& decis.* 189. *num.* 1. *& cons.* 91. *num.* 1. *& cons.* 106. *num.* 11. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. sententia* 48. Anton. Monach. *Florent. decis.* 35. *num.* 1. *& n.* 14. *&* 25. Mari. Anton. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 76. *num.* 2. *& resol.* 94. *num.* 11. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 6. *litt. R, conclus.* 167. *num.* 54. *cum seqq.*

2 Sententia præsumitur ritè & rectè lata, *l. Herennius, §. Caia, ff. de vsuris, cap. in præsentia, de renunciat.* Angel. *cons.* 300. Neuiz. *cons.* 36. *n.* 2. Alex. *cons.* 95. *Visis, num.* 9. *lib.* 2. Parif. *cons.* 108. *Pro solutione, num.* 35. *cum seqq. lib.* 4. Gam. *Lusit. decis.* 110. *num.* 5. Mari. Antonin. *d. lib.* 1. *resol.* 50. *num.* 30. *& resol.* 71. *num.* 4. *& lib.* 3. *resol.* 13. *num.* 1. Card. Tusch. *dict. litt. R, concl.* 267. *num.* 53. Cald. Pereira *de empt. cap.* 34. *num.* 40. Rot. *decis.* 94. *num.* 1. *apud Farin. p.* 8. *recent.*

3 RES iudicata facit de albo nigrum, & de nigro album, falsumque mutat in verum, non essentialiter, sed quoad effectum, Castrens. *cons.* 6. *circa fin. vers. cùm igitur, lib.* 1. Roman. *cons.* 504. *In casu, vers. secundò quia*, Alexand. *cons.* 93. *Repetitis, num.* 5. *vers. & sententia, lib.* 6. Hippol. Rimin. *cons.* 41. *num.* 7. *& seq.* Curt. sen. *cons.* 75. *col.* 7. *n.* 11. Curt. iun. *cons.* 177. *num.* 13. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 167. *num.* 54. *&* 55. Et de non ente ens, & de ente non ens, Ias. *in l. Iulianus, col.* 2. *n.* 2. *ff. de condict. indeb.* Curt. iun. *cons.* 16. *num.* 6. *lib.* 1. & de indebito debitum, & de debito

4 non debitum, Angel. Aretin. *cons.* 40. *Capio primam, num.* 39. *& seq. cum sententia.*

Facit ius irretractabile inter partes, *l. elegnater, Aug. Barbosa Axiom. Iur.* M *tom.* 3.

§. *si quis post, ff. de condict. indeb.* Socin. *reg.* 16. Crauet. *cons.* 10. *num.* 7. Curt ion. *dict. cons.* 26. *num.* 6. *lib.* 1. *& cons.* 177. *num.* 12. *lib.* 1. Parif. *cons.* 23. *num.* 118. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 167. *num.* 83. vbi *num.* 86. post Alciat. *reg.* 3. *præs.* 9. *num.* 17. extendit etiamsi sit lata ex contumacia vera, vel ficta, Rot. *decis.* 78. *n.* 1. *apud Farin. p.* 1. *recent.*

5 Inducit notorium, Crauet. *cons.* 819. *num.* 4. Abb. *cons.* 89. *In quæstione, num.* 2. *&* 3. *lib.* 1. vbi intelligit de notorio præsumpto, refert Card. Tusch. *d. litt. R, concl.* 267. *num.* 63.

6 Limita primò in sententia, seu re iudicata nulla, nam cùm sententia nulla non sit sententia, *l. vlt. C. de sent. ex breuicul. recit. Clem. pastoralis, §. vt igitur, de re iudic.* Tiraquell. *in l. boues §. hoc sermone, limit.* 1. *num.* 9. *ff. de verb. signif.* ideò non transit in rem iudicatam; iuxta tradita per Vant. *de nullit. tit. Quotiet, & intra quod tempus, num.* 8. Magon *Lucen. decis.* 62. *num.* 15. *& decis.* 98. *num.* 5. Surd. *cons.* 61. *num.* 53. Azeued. *l.* 1. *num.* 1. *tit.* 17. *lib.* 4. *noua Recopil.* Mari. Antonio. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 77. *num.* 14. *& resol.* 109. *num.* 3. *&* 4. Cald. Pereira *quæst. forens. lib.* 2. *quæst.* 37 *à princip.* Amat Rodetic. *in practica, cap. vlt. part.* 2. *num.* 10. *&* 11. nec patit exceptionem rei iudicatæ, *l.* 4. *§. condemnatum, ff. de re iudic.* Tiraq. *de retractu lig. §.* 1. *gloss.* 2. *n. num.* 5. Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.* 1. *tit. de sentent. execut. art. vlt. num.* 4. *pag. mihi* 156.

7 Limita secundò in sententia notoriè iniusta, vt per Surd. *decis.* 260. *n.* 39. *& cons.* 61. *num.* 24. quem citat Mari. Antonin. *d. lib.* 1. *resol.* 77. *num.* 4. vbi *n.* 13. subdit, iniustitiam notoriam æquiparari notoriæ nullitati, Card. Tusch. *d. litt. R, concl.* 167. *num.* 109. *& seq.*

AXIOMA CCI.

Relatum.

1 *Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus.*
2 *Relatum dicitur pars referentis.*
3 *Terminus referens censetur continere idem quod est in termino relato.*
4 *Paria sunt aliquid nominatim exprimi, vel per relationem.*
5 *Relatio restringitur, & limitatur ad illud, quod in relato continetur.*
6 *Referenti non creditur, nisi constet de relato.*

1 RELATVM est in referente cum omnibus suis qualitatibus, *l. asse toto, ff. de hæred. instit. l. si ita scripsero, ff. de cond. & demonstr. l. ait Prætor, §.* 1. *ff. de re iudic.* Dec. *cons.* 47. *n.* 2. *& cons.* 647. *n.* 3. Rom. *cons.* 30. *In proposita consultatione, n.* 14. *& cons.* 305. *num.* 6. Crauet. *cons.* 45. *n.* 4. Socin. *cons.* 27. *n.* 12. *& cons.* 62. *num.* 24. *lib.* 4 Parif. *cons.* 25. *n.* 40. *&* 50. *vol.* 1. Gozadin. *cons.* 31. *n.* 1. Natt. *cons.* 104. *n.* 12. Neuizan. *cons.* 40 *n.* 3. Tiraq. *de leg. connub. gloss.* 7. *num.* 183. *&* 187. Menoch. *cons.* 1. *n.* 83. *& cons.* 150. *num.* 41. *& cons.* 247. *n.* 31. *& cons.* 19. *n.* 47. *& cons.* 539. *num.* 1. Becc. *cons.* 78. *n.* 37. *vol.* 1. Bardel. *con.* 11. *n.* 31. *vol.* 1. Surd. *cons.* 105. *n.* 30. *& cons.* 200. *n.* 5. *& cons.* 362. *num.* 8. *& decis.* 212. *n.* 14. *& decis.* 291. *num.* 17. *&* 18. Gutier. *cons.* 18. *num.* 58. *cum seq.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. relatio* 5. Cald. Pereira *de potest. elig. cap.* 16. *num.* 17. *&* 34. Bobadil. *in sua politica, lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 22. Madiic. *decis.* 337. *num.* 6. Stephan. Gratian. *discept. forens.*

tom.3. cap. 501. num.16. & 17. Ceuall. commun. contra communi.tom.4 quæst.905. num 13. & 14. Ioseph. Sesse Aragonia decis.115 num.74. Cæs. Argel.de contradict.legit. 10.num.8. Benedict. Ægid.in repet. l.ex hoc iure, ff de iusti. & iure, p.1.cap.8. num. 91. vers. nihilominus, Campan. in diuers. iuris Canon. rub. 12. cap.7.num. 27. prope fin. Mari. Antonin. var. resolut. lib.2.resol. 59. casu 16. Rot. decis. 35.num. 6. & decis.187.num.7.& decis. 457. num. 2. apud Farin. p. 1. recent.& decis.371.num.6.& decis.447.num.5.part. 2. recent. Sebast. Medices de reg. iur. reg. 10. per tot. Vincent Caroc de excuss.bonor.p.7.quæst.17.num.11. Osvvald in Donell.lib.27.c.6.litt. M, & N. Sigism. Scacc. de commerc §. 7. gloss. 3. num. 18. Amplia vt verè, propriè, & naturaliter, non per fictionem relatum sit in referente. Sebast. Medices d.reg. 10.n.7. Vincent. Caroc.sing.302. Rubles de repræsent. lib.2. c.11.n.33.& c.26.n.45.& c.29.n. 21. Rota decis 405. n.1.p. 1. in posthum. Farin. nuàs p. 3. recent. vbi quòd relatum stat in referente cum suis qualitatibus, & idem est ac si in relato fuisset expressum omne id, quod in referente expressum est, & decis.732 num.3. vbi quòd relatio intelligenda est secundùm qualitates in relato expressas, & decis 238. num. 5. vbi quòd relatio debet fieri ad proximiora, & quod non fit ad omnia superiùs expressa, quando resultat aliquod incompatibile, vel quando per eum sequitur effectus contrarius extensioni disponentis.

2 Extende in tantum relatum esse in referente, vt dicatur pars referentis, Alex.cons.37.Viso processu, n. 8.lib.4. Card. Tusch practic.concl.tom 6.litt. R, concl. 119 n. 1.& in terminis referens censeatur continere 3 idem quod est in termino relato, Socin.cons.77. In prosenti, n.6.& cons.89.In causa, n.9.lib.1.& cons 188. 4 Visa Bulla, n.3.& seq.vers.ex quibus, lib.4.& paria sint aliquid nominatim exprimi, vel per relationem, Paris.cons.122.Clarissimus, col.2.n.3.& seq.lib. 1. vbi dicit hoc verum, maximè quando relatio est certa, quia non potest fieri nisi ad vnum certum, & cons.2. num.51.& seq.lib.3. Castrens.cons.81.in fin.lib.1.

5 Et ideo relatio restringitur, & limitatur ad illud quod in relato continetur tantùm, Decian.cons. 63. sub num.6..vers.nec obstat, Bini.cons.34.num.6. Carol. Bardel.cons.61.n.41. Ioseph. Sesse Aragon.decis.115. num.41.& decis.187.num.110.

6 Et referenti non creditur, nisi constet de relato, d.l.esse toto, auth.si quis, C.de edendo, Surd.cons.5.n.57. Mari. Antonin. var. resolut. lib.6. resol.38.num. 5.& resol 64 n.7.& lib.2.resol.8.num. 12. Sebast. Medices d.reg.10.n.3. Stephan. Gratian. discept.forens. tom.4. cap.693.num.2.& 5. Robles d.lib.2.cap.14. num. 36 & 39. Illud enim si aliter se habet, dispositio referens tanquam erronea corruit, & non attenditur, Decian.dict.cons.63. Menoch.cons.1.num.96. Octau. Glorit.resp.12.num.24.

AXIOMA CCII.

Remedium.

1 *Remedium ordinarium vbi datur, non conceditur extraordinarium.*

2 *Limita, si remedium extraordinarium vtilius sit ordinario.*

3 *Remedio nouo indigent, quæ de nouo emergunt.*

1 REMEDIVM ordinarium vbi datur, non conceditur extraordinarium, *l.quadam, in princip.* ibi, *quid id consequi, &c.ff de edendo, l. in causa 17. ff. de minorib.* Exornant Zaz. *lib. 2. respons. cap. 20.* Alphan. *collect. 755* Menoch. *remed. 15. recup possess.numer. 12.* Maurit. *de in integr. restitut. cap. 11.* Sfort. *in simuls tractat.part. 1.quæst. 17.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb per quod pristinum, num. 16. & verb.implorare, num.9. C.de in integr.restit. minor.* Morl. *in emporio iuris, part. 1. tit. 5. quæst. 3. num. 2.* Christoph. de Pace *in scholiis ad leges styli, l. 171. num.1* Card.Tusch. *practic.conclus.tom.5 litt.O, conclus.482.* D. Barbos. *in l. quia tale, num.63. ff. soluto matrim.*

Limita tamen, si remedium extraordinarium vtilius sit ordinario, secundùm Zaz. *dict. cap. 20. numer. 20.* Pinel. *in l. 2. C. de resc. vend. vendit. part. 3. cap.1.num.19.* Maurit. *dict.cap.11.num.7.* Sfort. *dict. quæst. 17. num. 33.* Morl. *dict.quæst.3.num.11.* Ex quo procedit, vt minori non denegetur restitutio, quoties per hanc pleniùs, seu pinguiùs illi succurritur, vt notant Doctores *in l. prouinciali, ff. de noui operis nunciat.* Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. libertis, num.114. C.de reuocand donat.* Maurit. *dict. cap. 11. num. 7.* Cald. Pereira *in d. l. si curatorem, verb. læsis, num. 11.* 2

REMEDIO nouo indigent, quæ de nouo emergunt. Vide *supra litt. E. Axiom.* 3

AXIOMA CCIII.

Reprobatio.

1 *Reprobatio vnius ex duobus propositis, videtur includere approbationem alterius.*

2 *Reprobari amplius non potest approbatum semel.*

REPROBATIO vnius ex duobus propositis, videtur includere approbationem alterius, *l.Tribunus, § fin ff de testam.milit.cap. nonne, de præsumpt.* Sord.*decis.195. numer. 3.* D. Barbos *in l. cùm Prætor, in princip.num.37. & num. 53. cum seq. ff. de iudic.* 1

REPROBARI amplius non potest semel approbatum. Vide *suprà Axiom. 31.num.3. cum seqq.* 2

AXIOMA CCIV.

Reus.

1 *Reo fauendum est potiùs quàm Actori in ambiguis.*

2 *Petitio obscura Actoris declaratur in fauorem ipsius, & non Rei.*

3 *Sententia, data paritate probationum, potiùs ferenda est pro Reo.*

4 *Actori fouenti causam aliquam fauorabilem, potiùs fauendum est quàm Reo.*

5 *Rei officium est se defendere.*

REO fauendum est potiùs quàm Actori in ambiguis, *l.fauorabiliores, ff. de regulis iuris, §. retinendæ, Instit.de interdict.cap.cùm sunt partium, de regulis iuris, lib 6.* Exornant. Hippol. *in l.vnica, §.in ea, à num. 6. ff. de quæst. & cons. 51. num. 41.* Alciat. *de præsumpt.reg. 1.præs.44.* Menoch. *in simili tract. lib. 2. præs. 90.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 1. cap.9.num.51.* 1

Non

a Non obstat, quod obscura petitio Actoris declaratur in fauorem ipsius Actoris, & non rei, *l. si quis intentione. 66. ff. de re iudic.* quia reiecta solutione gloss. *verb. Actori, in d. cap. cùm sunt partium, & gloss. 2. in cap. cùm ad Sedem, de restitut. spoliat.* asserentium hanc regulam procedere in fine iudicij, hoc est, in decisione causarum, at verò *d. l. si quis*, in principio litis, quo tempore magis fauetur Actori? responderetur, sensum huius Axiomatis, & similium esse, quod vbi iura partium, id est, Actoris, & Rei, sunt obscura hinc inde, quia scilicet post discussionem eorum, quæ vtrinque adducta & allegata sunt, res adhuc est obscura, omniaque sunt paria, & necessariò facienda est interpretatio in fauorem alterius ex litigantibus, tunc potiùs Reo fauendum est, tunc propter conditionem ipsius miserabilem, secundùm quam cùm præsumatur eum non plenè instructum accessisse, & tamen æqualiter docuit de iure suo, plus aliquid egisse videtur quàm Actor, & par est credere, quod si plenè esset instructus, plenissimè suam innocentiam ostenderet? tum etiam propter causam absolutionis, quæ in re dubia securior, & fauorabilior est, *l. absentem, ff. de pœnis, cap. ad liguani, vers. 3 nònn. 26. q. 7.* Vnde fit, vt Axioma huiusmodi non tantùm in fine respectu sententiæ ferendæ, quæ data paritate probationum, potiùs ferenda est pro Reo, *gloss. 2. in cap. clerici. 81. dist.* Hippol. *cons. 2. num. 12. & à n. 18.* Duen. *reg. 313. limit. 2.* sed etiam in principio, & in medio litis procedat, vt quia Reus aliquid petit, quod re hinc inde discussa pro vtraque parte, dubium est an concedi debeat. Quare cùm *in d. l. si quis*, non agitur de interpretatione eorum, quæ vtrinque sunt obscura, sed de declaranda petitione, quæ dubia proponitur per Actorem, meritò tunc in ipsius fauorem fit interpretatio, quia non conuenit ea, quæ Actor producit, retorqueri in eius odium, & in fauorem Rei, cui sat est, (seruata iustitiæ æqualitate, iuxta *reg. non licet, d. regul. iuris, lib. 6.*) idem concedi, vt videlicet exceptio, quam dubiam proposuit, in ipsius fauorem explicetur, iuxta *d. l. si quis.*

4 Limita tamen, nostrum Axioma nòn procedere, si Actor tueatur causam aliquam iure fauorabilem? ex quo enim tunc omnia ea parte ipsius, & Rei non sunt paria, præponderat fauor causæ, & sententia pro Actore fertur, *cap. ex litteris, de probat. cap. vlt. in princip. de re iudic. l. in partes 38. ff. de ...* & docent Alciat. *4. præs. 44. num. 13.* & Tiraq. id extendens ad quamcumque causam piam, *in tract. de priuileg. pia causa, priuil. 146. cum seq.*

5 Rei officium est se defendere, *l. 1. in princip.* vbi Bart. & Doct. *ff. de edendo*, Ias. *in l. si ex pecunia, col. fin. vers. circa istud, C. de seruis fug.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 7. litt. R, concl. 327. num. 3.* Vide quæ dixi *sub verb. Actor, Axiom. 10.*

AXIOMA CCV.

Separata.

1 *Separatorum natura est diuersitatem inducere.*
2 *Separatorum separata debet esse ratio.*

1 Separatorum natura est diuersitatem inducere, vt per Bald. *cons. 156. Cùm duæ sunt, num. 3. & in fine, lib. 3.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 7. lib. 5. concl. 184 per totam*, vbi *num. 8* post Dyn. *cons. 26. num. 4. vers. contra videtur*, & Socin. *cons. 85. Consilium, num. 7. & 8. lib. 1.* limita, vt non procedat, quando vnum capitulum dependet ab alio, quia tunc censentur connexa, & inseparabilia. Narbona *lib. 20. gloss. 22. num. 39. tit. 1. lib. 4. Recop.* Quæ autem dicantur capitula, seu causæ separatæ, vide Alexand. *cons. 89. Diligenter, in fine, vers. quo autem dicantur, lib. ...* Ægid Bellam. *cons. 18. num. 4. cum seqq.*

2 Separatorum separata debet esse ratio, *l. Papinianus, ff. de minorib. l. fin. ff. de calumniat.* Bald. *in l. cùm necessitatem, C. de fideicomm.* Decian. *in tract. crim. tom. 1. lib. 2. cap. 7. num. 4.* Castrens. *cons. 389. num. 2. vol. 1.* Paris. *cons. 101. num. 38. lib. 1.* quos refert Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 111. num. 4.* Menoch. *cons. 436. num. 7.* Ould. de Amicis *de iure emphyt. q. 42. n. 9.*

AXIOMA CCVI.

Sermo.

1 *Sermo simpliciter prolatus intelligitur de prima vice.*
2 *Sermo generalis non comprehendit personam loquentis.*
3 *Statutum pœnale non ligat Regem statuentem.*
4 *Vendens gabellam non censetur vendere contra seipsum, vt teneatur.*
5 *Sermo generalis, & indefinitus in odiosis verificatur in duobus.*

1 Sermo simpliciter prolatus intelligitur de prima vice, *l. boues, §. hoc sermone*, vbi latè Tiraq. *ff. de verb. signif. l. cùm pater 79. §. pater, ff. de legat.* 1. Franc. Galet. *in margarita casuum Conscientiæ, verb. sermo*, Sanctarel. *var. resolut p. 1. q. 38. num. 10. in fine*, cum aliis adductis *supra Axiom. 73. num. 18.*

2 Sermo generalis non comprehendit personam loquentis, latè Anton Gabr. *commun. lib. 6 tit. de verb. signif. concl. 9. per tot.* Dec. *cons. 104.* Menoch. *cons. 182. num. 1.* Rot. *decis. 23. num. 3. apud Farin. p. 2. recent.* vbi declarat, vt non procedat, quando aliud suadet identitas rationis Alex. *cons. 182. Lectis & ponderatis, num. 4. vers. significatur, lib. 2.* vbi quòd obligatio impersonaliter facta, vel scripta, non obligat personam loquentis, & scribentis, & *cons. 112. Visa copia, num. 4. lib. 7.* vbi quòd verba impersonaliter dicta non comprehendunt personam loquentis, nisi agatur de acquirendo ipsi loquenti; & *cons. 149 Viso processu, num. 5. & 6. lib. 2.* vbi quòd cedens iura sibi competentia, non censetur contra se ipsum cedere, Afflict. *decis. 319. Quondam, num. 8. & 9.* vbi quòd emens 3 Communitate gabellam, non intelligitur emisse nisi quoad alios, non quoad Communitatem, quæ non vendidit suam exemptionem; item quod promittens defendere, non intelligitur contra seipsum, Curt. iun. *cons. 188. per totum*, vbi quòd dominus concedens pœnas Communitati, non includit concedentem, vt possit ipse condemnari, & alia similia ponit Surd. *cons. 47. num. 20. & seq.* vbi quòd statutum pœnale non ligat Regem statuentem, & *n. 23.* quòd vendens gabellas non censetur vendere contra seipsum vt ipse teneatur, si ante venditionem 4 non soluebat gabellam, secus si soluebat.

5 Sermo generalis, & indefinitus in odiosis verificatur in duobus, Oldrad. *cons. 81.* vbi quòd prouisus asserens obtinere alia beneficia non excusatur à subreptione, si obtinet vltra duo beneficia, refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 7. litt. S, concl. 118. num. vnico.*

AXIOMA CCVII.

Signatum.

1. *Signatum cognoſcitur ex ſignis.*
2. *Res præſumitur eſſe illius, cuius eſt ſigillum, quo ſignata eſt.*

1 SIGNATVM cognoſcitur ex ſignis, *l.1. §. ſi intelligatur, ff.de adilit. edicto, l.ſtigmata,* vbi Bart.*C. de fabricenſ.lib.11.*Surd *conſ.116.num.15.*

2 Et ideo res præſumitur eſſe illius, cuius eſt ſigillum quo ſignata eſt, ex latè adductis per Afflict. *deciſ.23. num.3. & 4.*Anton.Gom. *l.45. Tauri, n.3. & 77.* Boër. *deciſ.105. num.9.* Soar *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.41. num.6. pag. 651.* Rebuff. *ad leges. Gallia, tit.de mercator.min.vendi.ut art.1.gloſſ.2. n.21.* Oſaſch. *Pedem. deciſ. 40.num. 2.* Maſcard. *de probationib.concl.91. & concl.157.num.7.cum ſeqq. & concluſ.160. num.4. & concl.551.* Menoch. *de præſumpt. lib.3.præſ 64* Hieron.de Lautent. *Auenionen. deciſ.30. num.2.* Brunor. à Sole *in locu communib. verb. res 5.* Gonzal.*ad reg.8. Cancell.gloſſ.60. num 62. cum ſeqq.* Curia Philip. *tom.2. lib.1. cap. 7. num. 13. cum ſeqq.* vbi *num.16.*ſubdit, quòd ſi apud duos ſit contentio ſuper rebus, quæ ad eos pertinent, eo quòd eodem ſigillo ambo vtuntur, poſſidenti adiudicari debent, ſi verò non ſint apud eos, ſed penes tertium, diuiduntur inter contendentes. Ouid.de Amicis *de iure emphyt.q.42.num.9.*

AXIOMA CCVIII.

Simile.

1. *Simile non eſt idem.*
2. *Et licèt ſimile non poſſit dici identitas, tamen valde ſimile reputatur idem.*

1 SIMILE non eſt idem, gloſſ. *in l. quod Nerua,* & *ibi* Bart. *ff.depoſiti, l.pecuniam, ff. ſi certum petatur, l.ad ſimilitudinem, C.de Epiſcop. & cleric. §.ſed inter eas, Inſtit.de nupt.capitulum, de reſcript.* Zabarel. *conſ.136.*Caſſan.*in cathalogo gloria mundi, p.1. conſid. 48.verſ.quartus caſus,* Marc Mant. *ſingul. 318.* Menoch.*de arbitrar. lib.2. caſu* 84. Bertazol. *de clauſulis inſtrum.clauſ.27.gloſſ.12.num.1.*Surd. *de aliment. tit.9. q.1.n.4.*Gutier.*practic.lib.2. q.176.* Gonzal.*ad reg.8. Cancell.gloſſ.3.num.51.* Accoe.Anton.*in comment. ad l.5.num.70.ff.de condit.& demonſtr.* Ferrer. *in Conſtit. Cathalonia, gloſſ.7.num.100.*Cardin.Tuſch. *pract.concluſ.tom.7.litt.S, concluſ.247.*Menoch.*conſ.406. n.50. & conſ.315. num.19.*

2 Et licèt ſimile non poſſit dici identitas, quia ſimile non eſt idem, tamen valde ſimile reputatur idem Bald.*conſ.408. Quidam ciuis, num.8. verſ.quapropter de neceſſitate, lib.1.*quem refert Cardin.Tuſch.*d.lit.S, concl.246. num.6.*

AXIOMA CCIX.

Singula.

1. *Singula quæ non proſunt, multa collecta iuuant.*
2. *Intellige, quando ſingula genere ſuo perfecta ſunt, non ita ſi vitioſa, & imperfecta.*
3. *Declara procedere in ciuilibus, in quibus agitur de modico præiudicio, ſecus in criminalibus.*

1 SINGVLA quæ non proſunt multa collecta iuuant, *l. ſpadonem, §.qui cura, ff de excuſat. tutor. l.rationes, & l. inſtrumenta, C.de probat.c.cauſam quæ, eod.tit.l. ſtipulatio, in princip. ff. de vſuris,* gloſſ. *verb. legitimus, in l.2.ff.illo tit. de excuſ. tutor.* Anton. Gabr. *commun.tit.de probationib.concl.1.num.1.*Alex.*conſ.13. Ex iis quæ, num.19.cum ſeqq.lib.1.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verſ.ſua facilitate, num.59. verſ. tamen hac duo, C. de in integ. reſtit.minor.*Menoch. *conſ.284. num.43.* Surd. *conſ.245. num.31.& conſ.329.num.20.* Anton. Monach.*Lucen.deci.55.num.34.*Card.Tuſch. *pract.concluſ.tom.7. litt.S, concl.276.*Farinac.*in praxi crimin.p.4.conſ.39. num.1.* Ferrer. *in Conſtit.Cathalonia, gloſſ.5.num.147.* Mari.Antonin. *var.reſolut.lib.2. reſ.55.num.16.& lib.3.reſ.7.num.13.*Rot.*deciſ.774. n.7.p.1.recent.*

2 Intellige, quando ſingula genere ſuo perfecta ſunt, non ita ſi vitioſa, & genere ſuo imperfecta ſunt, *§.ex eo, Inſtit. quibus modis teſtam.infirm.*Abb. *conſ.16. Ad claram, fine, lib.1.* Alexand. *conſ.150. In cauſa & lite, num.26.& ſeq.lib.5.*Tob.Noni *in rub. Inſtit. de obligat.num.25.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ. 39. num.6.* Cardin.Toſch. *d. litt. S, concl.676. num.8.& 10.* Rot. *deciſ.455. num.1. ad med. p. 2. in poſth.Farin.*

3 Declara, vt procedat in ciuilibus, in quibus agitur de modico præiudicio, ſecus in criminalibus, ita Hippol. *conſ. 20. num.48.* & Alex. *conſ.21.Repetitio, in princip.lib.4.*quos refert Card.Tuſch. *d.litt.S, concl.276. num.14.* vbi *num.15.* poſt Alex. *conſ.115. num.9. & ſeqq. lib.4.* ſubdit pariter procedere vbicunque agitur de re difficilis probationis de ſui natura, quia tunc ſingula quæ non proſunt, iunguntur. Intellige etiam & declara axioma procedere quando ad perficiendum eorum totum plura tendunt, ſecus ſi ad diuerſa, quia tunc non proſunt ſingula, nec multiplicata iuuant.*l.vnic. C. qui num. tutel.* Sebaſt. Medices *de reg. iur. reg. 3. num.4.* vbi primam partem in naturalibus exemplificat.

AXIOMA CCX.

Solutio, Soluere.

1. *Obligatio tollitur, & extinguitur ſolutione eius, quod debitur.*
2. *Soluens de mandato iudicis liberatur, & eſt ſecurus.*
3. *Hypotheca tollitur ſolutione eius, quod debetur.*
4. *Creditor recipere non tenetur ſolutionem diminutam.*
5. *Solutio facta videtur de reliqua ſumma, quando aliquid petitur de reſto.*
6. *Soluens in dubio videtur ſoluere de pecunia ſua.*
7. *Soluens alij, quàm vero creditori, non liberatur.*
8. *Solui non poteſt aliud pro alio inuito creditori.*
9. *Soluere minus dicitur qui tardiùs ſoluit.*

1 SOLVTIONE eius, quod debetur, tollitur, & extinguitur obligatio, *l. nulla, C. de ſo ut. l. ſoluitur, ff.quibus modis pignus, vel hypoth.princip. l. ſtit.*

quib.

quibus modis tollitur obligatio, Bart. *cons.67. Satis dubiè, in fin. lib.1.* Ioann de Anan. *cons.10.* Dec. *cons.449. num.36.* Abb. *cons.97. Viso, in princ. lib.2.* Alex. *cons.17. Requisitme in causa, num.3. lib.* 1. Bald. *cons.* 192. & *cons.175. lib.2.* Anchar. *cons.*318. *In quæst. num.2.* Surd. *cons.145. num.14.& 15.& cons.150. num.* 96. Cardin. Tusch. *litt. S, concl.*340. Carol. de Graffis *de except. except.25. num.6.* Pyrrh. Mant. *de solut. cap.54. per tot.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.4. c.675. n.36.*

2 Amplia primò in solutione facta de mandato iudicis, quia soluens liberatur, & est securus, *l. non videtur, §. qui iussu, ff. de regul. iuris, l. libertò, §. Lucius, ff. de annuis leg.* Bart. *in l. creditor, in princip. ff. de solut.* Bald. *cons.128. lib.* 2. Menoch. *cons.68. num.* 12. *cum seqq.* Farin. *in praxi crimin. p.3. q.97. num.111.* Gutier. *pract. lib.1. q.113. num.4.* Rot. *decis.151. & decis.849. num.2. apud eundem Farin. in prima collect. nouissimarum.* Declara, nisi fiat de mandato iudicis iniusto, secundùm Gutier *practic. lib.1. q.81. num.* 10. *cum seqq.* & Farinac. *d. q.97. n.112.*

3 Amplia secundò, quod solutione eius, quod debetur, ne dum tollitur omnis obligatio, sed etiam hypotheca, gloss. *verb. tollitur, in princip. Instit. quibus modis toll. oblig.* Beroi. *cons.* 204. *num.* 7. *lib.* 1. Bald. *cons.263. Instium, lib.5.* Alexand. *cons.106. Visis, in fine, lib.6.*

4 Solutionem diminutam creditor recipere non tenetur, *l. tutor. §. Lucius, ff. de vsuris*, partis, enim solutio multa affert incommoda, *l. planè, ff. familia hercisc.* gloss. Bart. & Alex. *in l. quidam æstimauerunt, ff. si certum pet.* Surd. *decis.* 186. *num.* 2. Solutio 5 verò facta videtur de reliqua summa, quando aliquid petitur de resto, Mascard. *de probat. concl.* 980. *num.20. & concl.* 1111. *num.* 10. Parlador. *rerum quotid. lib.2. cap. fin. p.5. §.1. num.20.*

6 Solvens in dubio videtur soluere de pecunia sua & non de pecunia illius, cuius nomine soluit, *l. si defunctus, C. arbitrium tutelæ*, Menoch. *cons.11. num.10.& 22. & de præsumpt. lib.3. præs.* 46. Cassan. *in consuetud. Burgund. rub.4. §.14. verb. meubles, num.5.* Burg. de Pace *cons.* 3. *numer.* 73. Mascard. *de probat. concl.611.& conclus.1159.& concl.1329. n.* 12. Surd. *de aliment. tit.6. q.8. num.* 51. Gam. *Lusit. decis.* 247. *num.1.* Cald. Pereira *de empt.& vendit. cap.* 20. *n.* 13. Rot. *decis.339. ad fin. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum.* Et præsumitur soluere ob causam graniorem. Menoch. *cons.231. num.* 18. *& cons.* 1185. *num.* 14. *& cons.1187. num.26.*

7 Solvens alij, quam vero creditori, non liberatur, *l.1. §. ante omnia, ff. de pactis*, Surd. *decis.60. n.1. & decis.129. num.1.* Gratian. *discept. forens. cap.* 20 *à num.30.& cap.194. num.17.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom.7. litt. S, concl.340. n.48. cum seqq.* vbi *num.51.* cum Abb. *cons.80. lib.1.* ampliat, solutionem factam alteri, quàm ei cui debetur, non liberare soluentem, etiamsi accipiens caueat eum fideiussione de releuando illum indemnem.

8 Solvi non potest aliud pro alio inuito creditori, *l.2. §. mutui datio, & ibi gloss. fin.* ac latè Ias. *ff. si certum pet. l. promissor. §. fin. ff. de constit. pecun. l. item liberatur, §. qui paratur. ff. quibus modis pign. vel hypoth. l. eum à quo, cum l. seq. C. de solutionib.* Socin. *reg.*28. Cort. *in memor. verb. solui, pag. mihi* 767. Donat. à Fina *tom.2. commun. opinion. lib.8. tit.17. de solutionib. n.* 36. *pag. mihi* 183. Vital. de Camban. *in tractat. clausul. pag.376. num.* 1. Thom. de Thomasset. *in floribus leg. reg.31.* Gutier. *de iuram. confirmat. p.1. cap.19.* Escob. *de ratiocin. cap.17. num.* 1. Pichard. *in disput. de mora. num.97.* Surd. *decis.224. num.16.* Ceuall. *commun. contra communes, q.899. num.97. tom.4.* Garc. Gironda *de priuileg. seu exempt. explicat. n.* 203. Anton. Monach. *Bononien. decis.35. n.8.* Card. Tusch. *d. litt. S, concl.*354. latè Pyrrh. Mant. *d. tract. de solut. c.7.* qui huic regulæ plures ampliationes & 26. limitationes assignat. Leo *Valent. decis.184. num.19. lib.2.* Duran. *Rotæ decis. 1. num.1. & 2.* Quando verò aliud pro alio de consensu creditoris soluitur, tunc per talem solutionem extinguitur obligatio, Gozadin. *cons.38. num.8.* Surd. *cons.145. n.14.& seq.* quos refert Card Tusch. *d. litt. S, concl.340. num.31.*

9 Solvere minus dicitur qui tardiùs soluit, & plus soluere dicitur qui statim soluit, *l. si is cui, in fine, l. minus, ff. de verborum signif. l. solidum, ff de solutionib. §. plus, Instit. de fideiuss. §. si quis agens, vers. plus autem, Instit. de actionib. cap.1.* vbi Doct. *de plus petit.* cum aliis adductis per Tiraq. *de retractu lig. gloss.18. §.1. num.35.* Surd. *cons.345. num.* 9. Menoch. *cons.35. num.27.*

AXIOMA CCXI.

Specialia.

1. *Specialia duo non possunt concurrere circa idem, & in eodem subiecto.*
2. *Intellige, quando duo, vel plura specialia veniunt principaliter, non vero in consequentiam alterius.*
3. *Specialia non passim admittenda.*
4. *Specialia non debent trahi in argumentum, vel in consequentiam, nisi propter identitatem rationis.*
5. *Specialis dispositio vno casu, facit quod in aliis casibus ius commune sit in contrarium.*
6. *Priuilegia specialia fisci arguunt in contrarium esse ius commune in aliis personis.*

1 Specialia duo non possunt concurrere circa idem, & in eodem subiecto, *l. cum post. §. gener. ff. de iure dotium, l.1. C. de dotis promiss. cap. singula 89. dist.* latè Socin. *reg.* 3. vbi limitat sex modis, Bart. *in 1. quæst. Lucana ciuitatis, in princ. num.10. vers. decimò probatur*, Oldrad. *cons.79. Duo specialia, in princ. & cons.* 325. *numer.* 4. *vers. item promissio.* Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg.102.* Menoch *cons.336. num.3.* Richard. *ad §.1. Instit. de milit. testam. n.8. & 33.* latè Card. Tusch. *pract. conclus. tom.7. litt. S, concl.369. per totam.* Surd. *cons.34. numer.* 47. Decian. *cons.74. num.51. lib.1.* idem Menoch *de præsumpt. lib.1. præs.21. num.3.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.2. d. c.518. num.27.& cap.510. num.10.& cap.573. num 36.*

2 Intellige, quando duo, vel plura specialia veniunt principaliter, non verò in consequentiam alterius, vt declarant Bart. *d. q.1. Lucana ciuitatis, in fin. vers. ad decimum.* Thom. de Thomasset. *d. reg.101.* Tobi. Non. *ad rub. Instit. de testament. num.* 10. Card. Tusch. *d. litt. S, concl.360. num.23.*

3 Specialia non passim admittenda, Alex. *in l. quod in bonis, §. cùm fideicommissum, in fin. ff. ad leg. Falcid.* Card. Tusch. *d. litt. S, concl.361. n.1.* Nec trahi de-4 bent in argumentum, vel in consequentiam, quia ab eis non est licitum arguere, Castrens. *cons.97. Non in propriis, n.3. in fine, lib.2.* Cardin. Tusch. *d. litt. S, concl. 462. n.22.* vbi *n.14.* post Abb. *cons.114. Attingēdo, à n.5. lib.* 2. hoc limitat propter identitatem rationis. Am-5 plia, quòd specialis dispositio in vno casu, nedum nō tribuit facultatem arguendi, sed imò facit quod in aliis casibus ius commune sit in contrariū, ita Corn. *cons.81. n.9. lib.2.* Angel. *cons.183. in fine*, Bald. *cons.* 382. *In quæstione, n.7. vers. cùm igitur, lib.5.* quòd duplicatus

lib. 1. conſ. 250. Anchar. *conſ.* 103. *in fine*, Roman. *conſil.*86. *Viſo quæſtionis themate. num.* 12. *verſ.certia*, Abb.*conſ.*79. *Illud in iure, in princip.lib.*1. Guid. Papæ *deciſ.*473. vbi ait, quòd generaliter vbi eſt ius ſpeciale in certo caſu ſequitur quod in contrarium eſt ius commune extra illum caſum, Ioann. de Imola *conſ.* 139. *in fine*, *verſ. non obſtat vltimo*, vbi quòd ſpecialia priuilegia fiſci arguunt in contrarium eſſe ius commune in aliis perſonis.

AXIOMA CCXII.

Subiecta.

SVBIECTA talia ſunt, qualia prædicata demonſtrant, *l.*3.*ff.de fundo inſtr.l.fin.§. cui dulcia. ff.de vino, trit.oleóque leg.* Oldrad.*conſ.*80. *Talia ſunt*, & *conſ.*326.*num* 17.*verſ.item in hoc*, Petr.de Anchar. *conſ.*65.*n.*5.& *conſ.*82.*num.*10. Signotol. de Homod. *conſ.*205.*in fine*, & *conſ.*199.*n.*6. Crauet. *conſ* 23.*n.*30. Brunor.à Sole *in locis communib.verb.ſubiectum*, Surd. *deciſ.*149.*num.*18. & *conſ* 34. *num.* 40. & *conſ.* 373. *num.*45. Cardin. Tuſch *practic.concluſ.tom.* 7. *litt. S*, *concluſ.*716 *à princip.*

AXIOMA CCXIII.

Subrogatum.

1. *Subrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.*
2. *Intellige procedere in ſubrogatione legis, non hominis.*
3. *Limita diuerſis modis, & numeris ſeqq.*

1 SVBROGATVM ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, *l.ſi cum, §.qui iniuriarum, ff.ſi quis caut.*vbi Bart. Bald.Angel.& alij, *l.*1.*§.hac actio, ff.ſi quis teſtam.liber.l.filia, § Titia, ff.de condit. & demonſtr.l.vnica, §.*1.*C.de rei vxoria act.§ fuerat, Inſtit. de actionib.cap. Eccleſia, il.*1.vbi *gloſſ.*1.*verſ.& eſt hic argum.vt lite pendente*, Alexand.*conſ.*88. *Quod concurrere, num.*4.*verſ.corrobora, lib.*1. quod duplicatur *conſ.*137.*eod.lib.* 1. Anchar.*conſ.* 421. *Præmittendum*, *in princ.* vbi ait, quòd hæc regula eſt magiſtralis, Crauet.*conſ.*973.*num.*2.*cum ſeqq.*Socin.*reg.*34. plenè Decian.*conſ.*43.*num.*14.*cum ſeqq.lib.* 3. vbi infert ad plura exempla, Euerard. *in topicis legalib. loco* 93. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect.legali, lib.* 2.*de loco ſubrogato* 4. Tiraq. *de iure primogen.q.*49.*num.*43. & *in tract.le mort.part.* 2. *declar.* 9. *num.* 18. Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.*289. Tob.Noni.*ad §.ſed neque heres, Inſtit.de teſtam. numer.* 5. Pichard. *ad §.ex conditione, n.* 15.*Inſtitut.de verb. obligationib.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. ſubrogatum*, Anton. Gabr.*commun.lib.*6.*tit.de regulis iuris, concl.* 2. Menoch.*conſ.*52.*num* 68.& 158.& *conſ.*70. *num.* 10. & *conſ.*95.*num.*30.& *conſ.*97.*num.* 157. & *conſ.* 211. *num.*76.& *conſ.*215.*num.*131.& *conſ.*180.*num.*12. & *conſ.*650.*num.*9.& *conſ.*840.*n.*40.& *conſ.*896. *num.* 3. & *conſ* 784. *num.* 12. vbi ait procedere, quando is cui ſubrogatus eſt, æqualis eſt conditionibus, moribus & ſcientia cum eo cui ſubrogatus eſt, Molin. *de primogen. lib.*4.*cap.*4.*num.*46. Surd.*deciſ.*33.*num.* 9. & *deciſ.* 96.*num.*8.& *de aliment.tit.*9.*q.*27.*num.* 9. & *conſ.*25.*num.*5. Blanb. *de ratiocin.comput.* 15. *num.* 2. Monet. *decimis, cap.*9.*num.*73.& *de opt.canon. cap.*5. *q.*8.*num.*146.Franc.Leo *in theſauro fori eccleſiaſt.p.*2. *cap.*4.*n.*55. Mari. Antonin.*var.reſolut.lib.*1.*reſol.*122. *num.*28.Gonzal.*ad reg.*8. *Cancell.gloſſ.*5 §.9.*num.*99. Card. Tuſch.*practic.concluſ.tom.*7.*litt. S*, *concl.* 757. *per totam.* Mareſc *var.reſol.lib.*2.*c.* 8. *num.* 8. Giurba *in conſuet. Meſſanenſ. cap.*12. *gloſſ.* 2. *num.* 9. Caſtil. *controu lib.*4.*c.*36.*num.*51.*cum ſeqq.*& *lib.*5.*p.*2.*c* 89. *num.*83.& 84. Ioann. Maria Nouarr.*in prax.elect.*& *variat fori.q.*52. *num.* 8. & 9. *ſect.* 1. & *quæſt. forenſ. lib.* 1.*q.* 48. *num.* 6. Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ. cap.*624. *num.* 2. *cum ſeqq.* vbi *num.* 10. ampliat ſiue expreſsè, ſiue tacitè ſubrogatio fiat, & *c.*706.*n.*67. & *cap.*719.*numer.*9. vbi *num.* 10. extendit etiam in materia ſtricta, & correctoria, & *cap.*766.*num.* 37. & *c.*769.*num.*69.& *c.*792.*num.*14.*tom.*4.& *cap.* 989. *num.* 23.*tom.*5. Rubles *de repræſent.lib.*1.*cap.*12.*n.*18. & *lib.*5.*cap.*1.*num.*7.& *c.* 18 *num.*31. Anell. Amat. *conſ.*60 *num.*8.& *conſ.*81.*n.* 28. Ioſeph. Vela *diſcept. forenſ.diſſert* 12.*n.*29.*in fin.*

2 Intellige ſubrogatum ſapere naturam primordialem, non accidentalem eius, in cuius locum ſubrogatur, vt declarant Surd.*d.tit.*9.*q.*21. *num.* 22. & ideo, quando dicitur ſubrogatum ſapere naturam eius in cuius locum ſubrogatur cum omnibus qualitatibus & cauſis, intelligitur de naturali cauſa, non de accidentali, Beroi.*conſ.*71. *num.*42. & *ſeq. lib.* 1. Card. Tuſch.*d.concl.*757.*num.*55. Et intellige etiam procedere in ſubrogatione legis, non hominis, ex Rimin.iun.*conſ.*18. *num.* 88. & *conſ.* 113. *num.* 128. & *ſeq.*quem refert Card. Tuſch.*d.lit. S*, *concl.*757. *num.*49.vbi *num.* 54 poſt Anchar. *conſ.*110.*num.* 3. ſubdit, ſubrogatum non ſapere naturam eius, cuius loco ſubrogatur, niſi vel in ſubſidium, vel quando ſubrogatio eſt in plenum ius. Intellige etiam, vt ſuprà tetigimus *num.* 1. quando ſubrogatum habet qualitates eius, in cuius locum ſubrogatur, quia ſi qualitas, vel vnum ex requiſitis neceſſariis ſubrogato deficiat, vel diuerſa inter vtrumque datur qualitas, eius naturam, in cuius locum ſubrogatur, non ſapit, *l. Lucius, ff.de fideicom.lib.ff.libert.*Surd.*conſ.* 31. *num.*41.& *conſ.*138.*num.*21.& *conſ.*143.*num.* 48. & *conſ.* 269. *num.* 10. Polyd. Ripa *obſeru.* 250. Morot. *conſ.*49 *num.*3.Franc.à Souſa *in l.fœmina, ff. de regul. iuris, p.*1.*n.*219 Ioann. Maria Nouarr.*in praxi elect.*& *variat.fori, dict.q.*52.*n.*10.*cum ſeqq.* Didac.de Marino *in addit.ad deciſ.Grammat.*105.*num.*13. plene Giurba *in conſ. crimin.* 99. *num.* 13.vbi quòd inter ſubrogatum, & eum, cui fit ſubrogatio, nulla eſſe debet differentia, nec diuerſa qualitas.

3 Primò limita, quando ſubrogatum fit ad rem diuerſæ naturæ, *l.cùm in fund.*, *§ ſi fundus, ff. de iure dot.* Surd.*de aliment.tit.*5.*q.*1.*num.* 34. & quando non viget eadem qualitas in ſubrogato, imò repugnat, Rimin.iun.*conſ.*213. *num.* 129. quem refert Cardin. Tuſch.*d.litt. S*, *concl.*757. *num.* 57. Franc. à Souſa *in repet.l.fœmina, ff.de regul.iuris, p.*1.*num.*229.Menoch. *conſ.*417.*num.* 8. Robles *dict.lib.* 1. *cap.* 12. *num.*68. vbi ait hoc Axioma non procedere quando perſona ſubrogata eſt diuerſi iuris & conditionis illius, in cuius locum ſubrogatur. & *numer.* 6, etiam limitat quando ceſſat in perſona ſubrogata illa qualitas, propter quam priuilegium conceditur.

4 Secundò limita, vbi aliquid eſt ſpecialiter attributum, tunc enim in eo ſubrogatum non ſapit eandem naturam, nec ſubrogationis regula id extendit, quod fuit ſpecialiter conceſſum, Surd. *de aliment. tit.*9.*q.* 21. *num.* 21. D. Barboſ. *in l. cùm Prætor, §.*1. *n.*421.*ff.de iudic.*

5 Tertiò limita, quando illud, in cuius locum fit ſubrogatio,

ſubrogatio, eſſet extinctum, Rimin.iun. *conſ.*113. *numer.* 121. Cardin. Tuſch. *dict. litt. S, concluſ.* 757. *num.* 51.

6 Quartò limita in pœnalibus, ſecundùm Seraphin. *deciſ.* 557. *n.* 4 Ant.Gabr. *commun. tit. de reg. iur. concl.* 2. *n.* 29. Mari Giurba *d. conſ.* 96. *n.* 16.

7 Quintò limita in priuilegiis, vt ſcribunt Azeued. *l.* 1. *num.* 27. *tit.* 1. *lib.* 6. *nouæ Recop.* Garc. Gironda *de priuileg ſeu exempt. explicat. n.* 1315.

AXIOMA CCXIV.

Subtilitas.

SVBTILITAS nimia veritatem lædit, Decian. *conſ.* 666. *Viſa copia, circa fin.* Gemin. *conſ.* 49. *Super iſto puncto, num.* 4. *verſ. nam ſubtilitas.* Roman. *conſ.* 301. *In propoſita, num.* 15. *verſ. ſecundò demonſtro.* Et voluntates contrahentium ſubuertit, *l.* 1. *C. vt action. ab hæred. vel contra hæredem.* Et errorem inducit Bald. *in proœm. Decret. incip. Iuſtitium, circa fin.* Roman. *vbi ſupra*, Roland à Valle *conſ.* 55. *num.* 7. *lib.* 1. vbi ait, quòd in rebus claris ſubtilizatio eſt errorem quærere, & ideo illa non eſt curanda in foro Eccleſiaſtico, ex quo de mente conſtat, *cap. dilecti, de iudic.* Federic. de Senis *conſ.* 158. *Reuerende Pater, in princ.* maximè in cauſis beneficialibus, Anchar. *conſ.* 295. *Pro clariori, in fine.*

AXIOMA CCXV.

Summa.

1 *Summæ maiori ineſt minor.*
2 *Diſpoſitiones quando ſunt diuerſæ, ſumma maior non continet minorem.*
3 *Summa maior non continet minorem, quando ſumus in contractu ex cauſa onerosa, & in litteris ad beneficia vacatura ad ſummam maiorem, vt num.* 4.
5 *Declaratur* text. in l. ſi decem 54. in princ. ff. locati, *& conciliatur cum* text. in l. 1. §. ſi ſtipulanti ff. de verbor. obligat.

1 SVMMÆ maiori ineſt minor, *l.* 1. §. *ſi ſtipulanti, ff. de verb. oblig. et* 1. *de arbitr. lib.* 6. Bald. *conſ.* 307. *verſ. in contrarium, lib.* 1. Pichard. *ad § præterea, n.* 8. *Inſtit. de inutilib. ſtipulat.* Cardin. Seraphin *deciſ.* 267. *numer.* 4. Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 7. *litt. S, concluſ.* 885. *per totam*, Menoch. *conſ.* 265. *numer.* 3. Theſaur. *deciſ.* 121. *num.* 10. Pereg. *Patau. deciſ.* 62. *num.* 2. *verſ. quanti Iudex*, Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.* 1635. Ioan. Maria Nouar. *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 24. *num.* 6.

2 Primò limita, quando ſunt diuerſæ diſpoſitiones, quia tunc ſumma maior non continet minorem, Alex. *conſ.* 179. *Viſo proceſſu, n.* 14. *verſ. nec etiam, lib.* 5 quem refert Card. Tuſch. *d. concl.* 885. *num.* 19. Item eſt, quando ſummæ diuerſitas conſtituit ſpecierum diuerſitatem, ſecundùm Cardin. Seraphin. *citato loco.*

3 Secundò limita, quando ſumus in contractu ex cauſa oneroſa. Alex. *conſ.* 18. *num.* 3. *lib.* 1. Card. Tuſch. *concl.* 885. *n.* 22.

4 Tertiò limita in litteris ad beneficia vacatura ad ſummam maiorem, putà primum vacaturum valoris centum, non poteſt capere beneficium de minori ſumma propter odium litterarum ſimilium, quia in caſu maior ſumma non continet minorem, Lap. *alleg.* 79. *num.* 3. *verſ. ſed quare, & conſ.* 103. *num* 6. *verſ. ſecundo*, Zabarel. *conſ.* 136. *num.* 4. Card Tuſch. *dict. concl.* 885. *n.* 23.

5 Verùm contra noſtrum Axioma obſtat difficilis text. *in l. ſi decem* 54 *in princip ff. locati*, vbi diſpoſitio concepta ſuper maiori ſumma, non verificatur in minori, nec ſatisfacit communis intellectus Bart. *in d. l.* 1. §. *ſi ſtipulanti*, quem ſequuntur Anton. Gom. *tom.* 2. *var. vbi de contract. lib. cap.* 9. *numer.* 4. Conan. *comment. iuris, lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 4. Emman. Coſta *lib.* 1. *lect. cap.* 2. *num.* 1. aſſerentis propterea ibi diſpoſitionem conceptam, verificari in minori, quia agitur de cauſa oneroſa, in qua non procedit huiuſmodi Axioma, ſed tantùm in cauſa lucratiua, quia conuincitur ex *eadem l. ſi decem*, in ſecundo caſu, vbi probatur maiorem ſummam prolatam à conductore verificari in minori per ſe.

Quare reiecto ſupradicto intellectu, conſidero diſpoſitionem conceptam ſuper maiori ſumma, non verificari in minori, niſi appareat veriſimiliter diſponentem intendiſſe quamcunque ſummam contentam ſub maiori. Cùm igitur primo caſu *d. l. ſi decem*, maior ſumma proferatur a petente, ſcilicet à domino rei locatæ, ideo non videtur conſentire in minori ſumma, quia eſt ei præiudiciale: attamen ſecundo caſu maior ſumma profertur à promittente ſcilicet conductore, & ideo in minori conſenſiſſe videtur, nam veriſimiliter præſumitur conductorem, qui in maiori ſumma conſenſit, à fortiori conſentire in minori, ſi intelligeret locatorem minus velle locare, quia per hoc fit melior conditio ipſius. Senſus verò *dict.* §. *ſtipulanti*, ex quo probatur huiuſmodi Axioma, (omiſſis variis intellectibus, de quibus Menchac. *de ſucceſſ. creat.* §. 10 *num.* 142.) poteſt verificari legendo illum continuatiuè ad *verſ. niſi ſtipulatori*, ſupra proximè præcedentem, & ita loquitur caſu quo diuerſitas promittentis maiorem, vel minorem ſummam, incontinenti placuit interroganti, & ita, ex eo quod fuit ſequuta complacentia ſtipulationis in diuerſitate ſummæ promiſſæ, propter quam valet ſtipulatio in minori ſumma.

AXIOMA CCXVI.

Superfluitas, Superfluum.

1 *Superfluitas euitanda eſt in omni interpretatione, & diſpoſitione.*
2 *Superflua omnia ſunt reprobata.*
3 *Actibus ſuperflu. non debemus vti.*
4 *Iuris communis correctio potius admittitur, quàm quod verba ſint ſuperflua.*
5 *Verba potiùs impropriãda ſunt, quàm quod ſint ſuperflua.*
6 *Bis aliquid in legibus, & ſtatutis ponitur, ad euitandam malitioſam, & ſophiſticam interpretationem.*
7 *Superfluitas potiùs toleratur, quàm quis damnum indebitè patiatur.*
8 *Superfluum dici non poteſt, quando explicitè & diſtinctè declaratur, quod implicitè erat diſpoſitum.*
9 *Superfluitas admittitur, ne voluntas teſtatoris, vel diſponentis tollatur.*
10 *Iniquitas vt euitetur, toleratur ſuperfluitas.*

1 SVPERFLVITAS euitanda est in omni interpretatione, & dispositione, vt per Roland. à Valle *cons.62. num.30.& seq.lib.3.* quem refert Card. Tusch. *practic.conclus.tom.7.litt.S,concl.895.num.36.* Menoch. *cons.81. num. 32.* Rot. *decis.702. num. 3. apud Farin.p.2.recent.& decis.75.num.8.ead.p.2.* dicit quòd non est recedendum à natura rei, vt superfluitas euitetur, & *decis.357.num.1.ead.p.2.* censet quòd superfluitas non debet admitti etiam in quacunque materia odiosa, & in dispensatione.

2 SVPERFLVA omnia sunt reprobata, *l. 1. §. quibus, C. de nouo Cod. l. fin. C. qui admitti ad bonor. possess. & in procem. Decret.* ibi, *resecatis superfluis, Clem.exiui.§. quamuis,* vbi Card.*num.130.de verbor. signific.* Mandos. *ad reg. 8. Cancel. quæst.5. num. 4.* Gonzal. *ad reg.8. Cancell.gloss.13.num.72.& gloss.22. num.4.*

3 SVPERFLVIS actibus non debemus vti, *l. hec stipulatio. §. diui. ff. vt legator. nomine caueatur,* Castrens. *cons. 240. Subtiliter, prope fin. lib. 1.* Cardin. Tusch. *d.litt.S, concl. 894. num.6.* nec superfluis & impertinentibus allegationibus, Castrens. *cons.201. Visis, & consideratis, col.pen.vers.quantum verò, lib.1.* Card.Tusch.*d litt.S.cons 896.num.7.* nec cautionibus, *l.non cogendum, ff.de procuratorib.* Castrens.*cons.107. Visis omnibus, num.3. col.2. vers. præterea, lib.1.* Roman. *cons.62. Florentina, col.1. in fine,* illis enim non præsumitur quis velle vti, Abb. *cons. 73. Circa pri-*4 *mum, num.3. vers. præterea, lib.2.* quia potiùs admittitur correctio iuris communis, quàm quod verba sint superflua, Crauet. *cons.91. num.5.* quem refert Card.Tusch. *dict. litt.S, concl.895.num.38.*& potiùs 5 improprianda sunt verba, qoàm quod sunt superflua, Roland.*cons.61. num.16. & cons. 62. num. 31. & seq. lib. 3.* Crauet. *cons.294. num. 3. & cons. 714. Illustris, n.19.*

6 Primò limita, quia frequenter in legibus & statutis semel dispositum etiam per verba inculcata idem importantia disponitur, & plus non operantur, nisi maiorem declarationem, gloss. *verb. inculcatio, in l.stricta, ff.si certum pet.* Cuman. *cons.55. num.4. vers. quamuis,* Castrens. *cons.75. Notandum, num.2. vers. frequenter, lib.2.* & ideo dicunt Felin.*in cap.venerabili, num.1.notab.3. de officio deleg.* & Ias. *in l.eum qui, § ita te, & Titium, num.4.vers.sed aduerto. ff. de verb. obligat.* quòd sæpe aliquid bis ponitur ad euitandam malitiosam, & sophisticam interpretationem, & sic ad maiorem expressionem, referunt Cardin.Tusch.*d.litt.S,conclus.895.n.49.*Gonzal.*ad reg.8. Canc.gloss.6.n.32.*

7 Secundò limita, quia potiùs toleratur superfluitas, quàm quod quis damnum indebitè patiatur, Crauet. *cons. 70. num. 29. vers. imò potiùs,* Cephal. *cons.104.num.22. lib.1.* Surd. *decis.36. num.19.& 20.* Cardin.Tusch. *d.litt.S, concl.895. num. 56.* Conzal. *d.gloss.6.n.32.*

8 Tertiò limita, quando explicitè & distinctè declaratur, quod implicitè erat dispositum, quia tunc dici non potest superfluum, Ruin. *cons.89.num.17. vers.nec obstat, vol.4.* Tiraq. *in l.si vnquam, verb.reuertatur, num.16.C.de reuocand.donat.* quos refert, & sequitur Gonzal.*d.gloss.6.num.23.*

9 Quartò limita, quia superfluitas admittitur, ne voluntas testatoris, vel disponentis tollatur, Crauet. *cons.25. num.17.vers.ex præmissis,* vel ne fiat contra mentem disponentis, idem Crauet. *cons.70. num. 29. vers.tertio,* prout illum refert Card. Tusch. *d.litt.S, concl.895.num.54.*

10 Quintò limita, quia toleratur, vt euitetur iniquitas, Crauet.*cons.70.num.26.vers.secundò respondeo, & in vers.quintò respondeo,* idem tenet, ne absurdum inducatur, refert Card. Tusch. *d.concl.895. num.55. & 57.*

11 Sextò limita, quia potiùs admittitur superfluitas statuti, quàm quod statuentes voluerint aliquid illicitè, vel non permissum statuere, Castrens. *cons.258. Viso puncto, col.1.in fine, vers.nec erit statutum, lib.2.* Cardin. Tusch. *d.litt.S, concl.895.num.61.*

AXIOMA CCXVII.

Tacens.

1. *Tacens consentire videtur.*
2. *Intellige in fauorabilibus.*
3. *Limita in præiudicialibus.*
4. *Tacens consentire videtur in iudicialibus, etiam in sibi præiudicialibus.*
5. *Tacens habetur pro consentiente, etiam in damnosis fauore Reip. pupilli, & Ecclesiæ.*
6. *Ius quando resistit, tunc tacens consentire non videtur.*
7. *Tacens quando contradicendo actum impedire non potuisset, tunc consentire non censetur.*

1 TACENS consentire videtur, *l.1.§. voluntatem, ff.soluto matrim.l.qui tacet,* vbi Dec. & Cagnol. *ff.de regulis iuris, l.2.C.de acquir.possess. l.si fine, C. ad Velleian.l.si hypothecas, C.de remiss. pignor.cap.nonne, de præsumpt.cap.qui tacet 43.* vbi Dyn.& Ioann Andr. *de regulis iuris, lib.6.* Caball.*de milleloq.453.*Corset. *in sing. taciturnitas,* Anton.Scap. *de iure non scripto, lib.5.cap.101.* Ioseph.Ludou.*Perus decis.9. à num.21.* Sebast. Medices *in tract. Mors omnia soluit. part. 2. concl. 5. numer. 21.* Menoch. *cons. 246.numer.26.& cons. 259. num.14.& cons.237. num. 25. & cons.304. num. 30. & cons. 967. num. 15.* Mascard. *de probat. concl.1218.*Menoch.*de præsumpt.lib.3.præs.9. num.20.* Azor. *Instit. moral p.1. lib.1. cap.4. in princip* Mari. Antonin.*var.resolut lib.1.resol.92.num.1.*Aloys Ricc. *in collect. decis. p.4. collect. 1040.* Hieron. de Amatis *decis.47.num.13.* Sigism. Scacc. *de commerc.§.1. q. 7. p.2. ampl.19. num.129.* Ioann.Maria Nouarr. *quæst. forens. lib.1. q.82. à princ.* Alex.Trentacinq. *cons.8. numer.2.& 4. tom.2.* vbi *num.6.* quod tacere est medium inter consentire, & tacere.

2 Intellige in fauorabilibus, *l.1.§.pen.ff. nautæ, caupones, l.qui patitur. ff.mandati, l.si fideiussor, in fin.C. eod, tit, l.si vt proponis, C.de nupt.* Costa *in l.si ex cautione, fallent.4. num.2.* Bald. *cons.299. Dicunt, num.5. vers.item contractus, lib.1.* Clar.*§.donatio, q.14 num 5.* Couarr. *in rub.de testament.p.3. num.12. vers. verùm si donatarius,* Medin.*de primogen.lib.4.cap.2.num.76.* Mench.*illustr.quæst.lib.2. cap.62.à num.8.* Thom. de Thomasset.*in floribus legum, reg.253.& 290* Mascard. *de probat. conclus. 1158. numer. 25.* Menoch. *de præsumpt.lib.3.præs.42. num.11. & 24. & lib.6. præs.99. num.11.* D. Barbos. *in l.qua dotis, num. 153. & 164. ff.soluto matrim.* Sanchez *de Matrim. lib.1.disp.5.n.5.* Cardin Tosch. *practic. conclus. tom. 8. litt.T, concl.2. num.1.* vbi *numer.2.* post Calderin. *cons.223. in fine, vers. & per hoc respondetur,* aliàs 2. *de præbend.* limitat vbicunque vltra consensum requiritur aliquid, quia tunc non sufficit tacitus consensus in fauorabilibus. Nouar. *dict. quæst. 82. numer. 1. vers. hoc tamen.*

3 Limita primò In præiudicialibus, *l. inuitum, ff. de seruit. vrb. præd. l. in eo, §. pen. ff. de ritu nupt.*

Gemin.

Gemin. *conf.* 53. *circa fin. verf. nec isto casu*, Bald. *dict. conf.* 299. *n.* 5. *verf. item contractus*, *lib.* 1. Alex. *conf.* 84. *In causa, in fine, lib.* 7 Couar. *practic. cap.* 15. *verf. quintò deinde*, Thom. de Thomasset *d. reg.* 253. Fachin *controuers. iuris*, *lib.* 8. *cap.* 64. Menoch. *conf.* 573. *num.* 12. Surd. *decis.* 302. *n.* 3. *& conf.* 349. *n.* 4 Cald. Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 12. *num.* 11. *& de empt. & vendit. cap.* 33. *num.* 81. *& seq.* D Barbos. *in l.* 2 §. *vlt. à num.* 6. *ff. soluto matrim. & in d. l. quo dotis*, *num.* 153. *&* 164. *ff. eod* Benedict. Ægid. *in reper. l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure*, *p.* 1. *cap.* 9. *num.* 81. Steph Gratian. *discept. forens. cap.* 38. *num.* 20. *& cap.* 68. *num.* 16. Card. Tusch. *d. litt. T, concl.* 1. *per totam*, Mari. Antonin. *dict. lib.* 1. *resol.* 59. *casu* 1. Sanchez *d. disp.* 5. *num.* 5. Statil. Pacif. *de Saluiano interd. insp.* 3. *cap.* 5. *num.* 59. vbi *num.* 60. sublimitat quando diuturna & longa taciturnitas, & patientia adesset, idem Gratian. *tom.* 4. *c.* 730. *n.* 40. *& cap.* 795. *num.* 5. Ioann. Maria Nouar. *d lib.* 1. *q.* 82. *num.* 1. *verf. at secus*, Mari. Giurba *in consuet. Messan. p.* 1. *c.* 14. *gloss.* 1. *n.* 5. Reinoso *in obseru. pract. obseru* 61. *num.* 29. etiamsi vltra taciturnitatem concurrat aliquis actus positiuus, secundùm Mascard. *concl.* 1218. *num.* 51. Surd. *decis.* 32. *num.* 11. *& decis.* 164. *num.* 8. contrà Abb. *in cap. non iniust*, *col. pen. de procurator.* quem refert Card. Tusch *d. litt. T, concl.* 3. *num.* 13.

4 Sublimita in iudicialibus, in quibus tacens consentire censetur etiam in sibi præiudicialibus, Tiraq. *de iure mariti*, *gloss.* 7. *num.* 37. Surd. *decis.* 47. *num.* 9. D. Barbos. *in l. diuortio*, §. *ob donationes*, *n.* 14. *ff. soluto matrim.* Iac. Cancer. *var. resol. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 21. *& c.* 7. *num.* 25. Pacif *d. inspect. cap.* 5. *num.* 86. Vnde quòd tacens, & non contradicens protestationi, quæ sibi fit, censeatur consentire etiam in damnosis, dicit Roman. *conf.* 311 *In casu*, *num.* 2. *& seq.* vbi *num.* 4. id extendit maximè in protestatione, quæ fit inter contrahentes ad dirimendum ius alterius. Hinc etiam tacens, & non contradicens negatiuæ positæ in iudicio, quod quis non impleuerit aliquid, ad quod obligatur, censetur fateri negatiuam, ex Crauet. *conf.* 1. *in fine*, *verf. secundò probatur*, quem refert Card. Tusch. *d. litt. T, concl.* 3. *num.* 17.

5 Sublimita etiam fauore Reipublicæ, pupilli, & Ecclesiæ, quia tacens habetur pro consentiente etiam in damnosis, Roman. *d. conf.* 311. *n.* 1. Item fauore piæ causæ, ex adductis per Socin. *conf.* 291. *Visis litteris*, *n.* 1. *lib.* 2. Mandel. *conf.* 153. *num.* 10. Roman. *d. conf.* 311. *n.* 4. Tiraq. *de priuileg. pia causa*, *priuil.* 151.

6 Secundò limita, quando ius resistit, quia tunc tacens consentire non videtur, gloss. *in cap. plerumque* 2. *q.* 7. Mascard. *de probat. concl.* 1153. *num* 52.

7 Tertiò limita, quando tacens contradicendo actum impedire non potuisset, quia tunc consentire non censetur, *l. Caius, ff. de pignor. act. l. sæpe*, §. *cur autem, ff. de rei vindic.* gloss. *in l. sicut*, §. *non videtur, ff. quibus modis pignus*, *vel hypotheca*, Menoch. *conf.* 120. *n.* 10. Surd. *decis.* 294. *n.* 13. *& decis.* 302. *n.* 2. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 33. *num.* 81. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 38. *num.* 21. *& cap.* 68. *num.* 16. Rot. *decis.* 513. *num.* 5. *apud Farin. p.* 1. *recent.* Idem Gratian. *c.* 730. *num.* 41. Pacific. *d. loca num.* 73. Cùm aliàs in aliis casibus, quos tacens, si vellet, posset impedire, consentire videatur, *l. si fideiussor*, *C. mandati*, Bart. *in l. quo dotis*, *num.* 22. vbi D. Barbos. *num.* 160. *ff. soluto matrim.* Neguzant. *de pignorib. memb.* 4. *p.* 2. *n.* 152. Couarr *d. cap.* 15. *num.* 5. *verf. tertio*, Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 9 *n.* 149. Mendoç *de pactis*, *lib.* 2. *c.* 4. *num.* 37. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 99. *num.* 13. *& conf* 58. *num.* 65. Mascard. *concl.* 1158. *num.* 47. Fachin. *controuers. lib.* 7. *cap.* 80. Surd. *conf.* 190. *num.* 23. Card. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 16. *num.* 47. *&* 52.

AXIOMA CCXVIII.

Tacitum.

1 *Taciti, & expressi idem est iudicium.*
2 *Intellige, quando tacitum nihil includitur in natura expressi.*
3 *Tacitum pro expresso habetur in vltimis voluntatibus.*
4 *Expressum plus operatur quàm tacitum, quando agitur de annullando actum.*
5 *Tacitum non operatur quantum expressum in prohibitis.*
6 *Taciti & coniecturati par est virtus cum expresso.*
7 *Tacitum non producit aliud tacitum.*
8 *Tacitum resultans ex expresso, cessat cessante expresso.*

TACITI, & expressi idem est iudicium, *l. cùm* 1 *quid*, *ff. si certum petatur*, *l si filiusfam. ff. eod. tit. l. vlt. ff. de legat.* 2. *l. item quia ff. de pactis*, *l. vlt. C. qui bonis cedere possunt*, Federic. de Senis *conf.* 100 *Factum*, *in princ.* Couarr. *in cap quamuis pactum*, *de pactis. lib.* 6. *p.* 2. *in init. num.* 6. *in med.* Menchac. *controuers. illustr. cap.* 33 *num.* 26. Menoch *conf.* 108. *n.* 54. *& conf.* 183. *num.* 8. *&* 30. *& conf.* 461. *num.* 45. *& de præsumpt. lib* 4. *præs.* 40. *num.* 8. vbi intelligit, quando tacitum inest præcisè & simpliciter, secus, si limitatè, Flamin. *de resignat. benefic. lib.* 1. *q.* 1. *num.* 3. *cum seqq. & q* 13. *num.* 13. Escobar. *de ratiocin. cap.* 7. *n.* 7. Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib.* 3. *q.* 80. *num.* 30. Mörl. *in emporio iuris*, *p.* 1. *tit* 8 *q.* 24. *per totam*, Vgolin. *de officio*, *& potest. Episcopi*, *cap.* 7. §. 2. *num.* 7. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 14. *num.* 64. Anton. à Sousa *in relect. de censuris Bullæ in Cœna Domini*, *cap.* 24 *disp.* 101. *n.* 2. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.* 3. *cap.* 7. *n.* 61. Campan. *in diuersorio Iuris Canon. rub.* 12. *cap.* 4. *num.* 5. Card. Tusch *practic. conclus. tom.* 8. *litt. T, concl.* 7. *cum duabus seqq* Hermosil. *l.* 2. *gloss.* 5. *num.* 1. 2. *&* 6. *tit.* 1. *part.* 5. Ioseph. Vela *dissert.* 12. *num.* 12.

Intellige, quando tacitum includitur in natura 2 expressi, secus est si non sit de natura expressi, nec inducatur sub expresso, secundùm Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resol.* 57. *num.* 72. Intellige etiam, quando vtrumque procedit ex potentia eiusdem causæ, vt declarauit Rota *decis.* 608. *num.* 2. *apud Farin. p.* 2. *recent.*

Amplia in vltimis voluntatibus; quia in illis taci- 3 tum pro expresso habetur, vt per text. *in l. inter vestem. ff. de auro & arg. leg. & in l. in conditionibus primum locum, ff de condit. & demonstrat.* resoluunt Bart. *in l. cùm quid*, *col.* 2. *num.* 9. *verf. & pro huius solutione*, *ff. si certum petatur*, & ibi Bald. *col.* 3. *verf. in gloss.* Angel. *col.* 2. *num.* 2. Fulgos. *col.* 2. *num.* 7. Saliect. *col.* 1. *num.* 3 Ludou. Roman. *col.* 3. *in princip. num.* 11. Socin. *col.* 4. *num.* 23. Corn. *col* 2. *num.* 6. Dec. *col.* 5 *num.* 22. Ioann. Bolognet. *num.* 51. & alij, quos refert Rendina *in promptuario recept. sent. tom.* 1. *tit.* 100. *num.* 16.

Primò limita, quando agitur de annullando 4 actum, quia tunc plus operatur expressum, quàm tacitum Alexand. *conf.* 59. *Attenta narratiua*, *num.* 15. *verf. nec obstant*, *lib.* 3. Hippol. Rimin. iun. *conf.* 164. *Dubitatur*, *n.* 15. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. litt. T, concl* 7. *num.* 35. *&* 36. Sicut etiam vbi agitur de effectu exclusionis & priuationis, quia tunc par non est virtus taciti & expressi. Curt. iun. *in l. cùm quid*, *n.* 15. *verf. Et aliàs casus*, *ff. si cert. pet.* Menoch. *d. lib.* 4 *præs.* 40. *num.* 10.

Secundò

5 Secundò limita in prohibitis in quibus tacitum non operatur quantum expressum, quia ex tacito non infertur consensus circa prohibita, Castrens. *cons.* 159. *Circa primum, in princ. lib.* 2. Crauet. *cons.* 200. *num.* 7. vbi *num.* 8. subdit, quòd tacitus consensus non est tantæ potentiæ, quantæ est expressus in iis, quæ sunt contra regulas iuris communis, Card. Tusch. *d. litt. T, concl.* 7. *num.* 39. & 41.

6 TACITI & coniecturati par est virtus cum expresso, Alexand. *cons.* 109. *Super prima, num.* 17. *vers. praeterea in quaestione, prope fin. lib.* 7. Cardin. Tusch. *d. litt. T, concl.* 7. *num.* 13.

7 TACITVM non producit aliud tacitum, secundùm Decian. *cons.* 49. *num.* 50. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. litt. T, concl.* 10. *per totam*; vnde euenit, vt si quis faciat actum, qui tacitè importat aditionem, illa aditio tacita non possit operari, quòd censeatur renunciarum beneficio inuentarij, prout si aditio esset expressa, vt tenent Cephal. *cons.* 139. *num.* 53. *lib.* 1. quem referunt Fanuc. *in tract. de inuentar. in praefat. num.* 26. *circa finem*, & Card Tusch. *d. litt. T, concl.* 7. *num.* 16. & *concl.* 10. *num.* 7.

8 TACITVM resultans ex expresso, cessat cessante expresso, *l.* 3. §. *fin. ff. de seruit. rust. praed.* Castrens. *cons.* 106. *incipiendo, n.* 3. *lib.* 2. vbi declarat, vt procedat quando subest eadem ratio, vel quando tacitum per se stare non potest, aliàs secus, prout eum refert Card. Tusch. *d. litt. T, conc.* 12. *num.* 8. & 2. vbi numeris seqq. limitat, quando tacitum resultans ex expresso, est æquè principale, & quando diuersa ratio est inter expressum & tacitum.

AXIOMA CCXIX.

Tempus.

1 *Tempus non est modus tollendae, nec inducendae obligationis.*
2 *Legis tempus qui non obseruat, non dicitur formam legis obseruare.*
3 *Tempore eodem vbi aliquid fit, non datur prius, nec posterius.*
4 *Temporalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum.*
5 *Tempore habili aliquid fieri, vel conferri in tempus habile, paria sunt.*

1 TEMPVS non est modus tollendæ, nec inducendæ obligationis, *l. obligationum*, §. *placet, ff. de act. & oblig.* §. *at si ita stipuleris, Instit. de verb. oblig.* gloss. *verb. ordinem, in cap. cum ex officij* 16. *de praescript.* Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 11. *num.* 21. Acacc. Anton. *in comment. ad l.* 1 *ff. de condit. & demonstr. verb. cum dies certus, num.* 5. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decis.* 734. *in* 1. *edit.* aliàs *resolut.* 309. *num. in* 2. *edit.* & *decis. Curiae Archiep. Neapol.* 62. *num.* 4. *part.* 2. Menoch. *cons.* 748. *num.* 30. Dutan. *Rota decis.* 38. *num.* 29.

2 TEMPVS legis qui non obseruat, non dicitur formam legis obseruare, *l. obseruare*, §. *post hac. ff. de offic. Procons.* Rebuff. *in tract. nominat. q.* 54. *n.* 6. Gam. *Lusit. decis.* 337. *num.* 4. Cardos. *in praxi iudicum*, & *Aduocat. verb. tempus, num.* 1.

3 TEMPORE eodem vbi aliquid fit, non datur prius, nec posterius, *l. quidam in testamento, ff. de pecul. leg.* Surd. *de aliment. tit.* 9. *quaest.* 29. *num.* 18.

4 TEMPORALIA ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum. Vide *supra Axiom.* 58.

5 TEMPORA habili aliquid fieri, vel conferri in tempus habile, paria sunt. Vide *supra Axiom.* 174. *num.* 31.

AXIOMA CCXX.

Totum.

1 *Totum continet singulas partes, quia in integrali toto comprehenditur qualibet eius pars.*
2 *Intellige, quando illa singula partes sunt indiuisa.*
3 *Totum qui dicit, nihil excludit.*

1 TOTVM continet singulas partes, quia in Integrali toto comprehenditur qualibet eius pars, *l.* 1. §. *si stipulanti, ff. de verbor. oblig. l. si alq, ff. de vsufr. leg. l. in eo quod plus* 111. *l. in toto* 114. *ff. de regul. iuris, cap. plus* 35. *cap. in toto* 80. *e. d. tit. lib.* 6. Bald. *cons.* 153. *Officiales, in princ. lib.* 4. Federic. de Senis *cons.* 159. *in fine, vers. item non obstat*, vbi quòd petens totum, si feratur absolutoria a toto, censetur etiam lata quoad singulas partes, Couarr. *var. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 5. *cum seqq.* & *cap. vlt. n.* 7. Alphan. *collectan.* 85. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 9. *num.* 4. Menoch. *de arbitr. lib.* 5. *cap.* 47 *num.* 6 Card. Tusch. *pract. conc. tom.* 8. *litt. T, concl.* 336. *per totam*, Rot. *decis.* 144. *num.* 3. *apud Farin. p.* 2. *recent.*

2 Intellige, quando illæ singulæ partes sunt indiuisæ, secus verò quando illud totum constituens in partes diuisas est distinctum, & diuisum, vt citato Feder. de Senis *d. cons.* 159. *n.* 3. declarat Card. Tusch. *d. concl.* 33. *num.* 6.

3 TOTVM qui dicit, nihil excludit. Vide *suprà Axiom.* 168. *num.* 1.

AXIOMA CCXXI.

Turpitudo.

1 *Turpitudinem, vel dolum suum allegans non auditur.*
2 *Filius allegans turpitudinem patris non auditur.*
3 *Hæres non potest allegare turpitudinem defuncti, cuius est haeres.*
4 *Iudex dicens se pretulisse sententiam pecunia corruptum non creditur.*
5 *Turpitudinem suam allegare vnicuique licet, vbi agitur de periculo animæ.*
6 *Turpitudinem suam allegare licet, vbi quis tractat de damno vitando contra alterum tractantem de lucro captando.*
7 *Reus potest vti exceptionibus contrariis temporibus successiuis.*
8 *Turpitudinem suam potest quis allegare contra socium participem.*
9 *Turpitudinem suam potest quis allegare, vbi est per partem confessata, detecta, vel probata.*
10 *Turpitudinem suam potest quis allegare in criminalibus se defendendo.*
11 *Turpitudinem suam per medium reteregnatioris in ciuilibus potest quis allegare.*
12 *Hostes turpius eiicitur quàm non admittitur.*

1 TVRPITVDINEM, vel dolum suum allegare non auditur *l. mercenalem, C. de condict. ob turpem*

turpem causam, l. transactione, C. de transactionib. l. si pignoribus, vbi gloss. C. de seruo commun. manum. l. cum profitearis, C. de reuocand. donat. cap. inter dilectos, de donat. Exornant latè Signorol de Homod cons. 180. Si quæratur, Socin. cons. 163. n. 8. lib. 2. Ruin. cons. 194. num. 11. & 12. lib. 1. Crauet. in quæst. illa indemnitatis mul. num. 13. & cons. 106. num. 12. Rot. Lucen. decis. 14. num. 31. Bernard. reg. 24. vers quinto, Tiraq de retractu lig. §. 1. gloss. 18. num 20. & 24 cum seq. & in tract. Cessante causa, limit. 2. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 32. Sarmien. lib. 3. select. cap. 13. n. 5. & 11. Decian. cons. 18. num. 189. lib. 1. Menoch. cons. 86. num. 11. Paulus Fusc. lit. A, sing. 51. Ias. in l. iusiurandum, §. procurator. num. 18. cum multis seq. ff. de iureiur. Alciat. in l. transactione 30. num. 4. cum seqq. C. de transactionib. Felin. in cap. tertio loco, à num 6. de præsumpt. Ioann. Garc. reg. 477. Surd. decis. 196 n. 6. & decis. 309. num. 16. Cardinal. in praxi iudicum, & Aduocat. verb. allegatio, num. 5. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali, § 3. num. 12. Mari Antonin. var. resolut. lib 1. resol 11. num. 75 Card. Tusch practic. conclus. tom. 8. litt. T, concl. 404. per totam, Rot. dec. 665. num. 12. apud Farin. p. 1. recent. Narbona lib. 31. gloss. 16. n. 17. lib. 1. Recop.

2 Amplia, vt filius non audiatur allegans turpitudinem patris, Castrens. cons. 48. in fine, lib. 2. Crauet. cons. 125. num. 6. vbi idem dicit de successore etiam singulari respectu sui auctoris, quia non auditur quis super eo, quod facit auctorem allegantis incidere in feloniam, vt resoluit idem Crauet. cons 507. num. 9. quem refert Card. Tusch. d. litt. T, concl. 404. num. 13.

3 Sic etiam nec hæres potest allegare turpitudinem defuncti, cuius est hæres, Bald. cons. 145. Pater Cassanas, circa med. vers quia hæres, lib. 1. Signorol. de Homod cons. 110 num. 4. & cons. 122. in fine, extendit, vt nec possit allegare impotentiam defuncti, cuius est hæres, allegans, quia sapit turpitudinem & cons. 157. in fin. pariter extendit, vt nec possit successor hæredis allegare turpitudinem defuncti, dicendo illum fuisse vsurarium, & cons. 120. Quidam Placentinus, in fine, vbi declarat, quòd licèt hæres non possit allegare turpitudinem defuncti agendo, bene potest tamen excipiendo. Axioma enim procedit, etiam in eo, qui eius, cui successit, vel authoris turpitudinem allegat, l. filios, C. de reuoc. his, quæ in fraud. cred. l. cum profitearis, C. de reuoc. donat. Crauet. cons. 125. num. 9 vbi extendit ad singularem successorem, Viui. decis. 67. num. 5. lib. 1. Cardin. Tusch. dict. concl. 404. num. 7. 18. 19. & 20. Ioann. Baptista Costa de facti scient. & ignor. cent. 1. dist 62. num. 10. Mari. Giurba in consuet. Messan. c. 2. gloss 11. num. 5

4 Amplia etiam in iudice, qui si dicat se protulisse sententiam pecunia corruptum, sibi non creditur, Angel. cons. 309. num. 5. vers. hoc etiam probatur, quem refert Card. Tusch. d. litt. T, concl. 404. num. 33. vbi num. 32. post Angel. cons. 309. Factum est tale, num. 5. subdit, ideo testem deponentem extra iudicium, se deposuisse falsum in iudicio, non probare, nec propterea eius probationem tolli.

5 Limita tamen primò, vbi agitur de periculo animæ, quia tunc vnicuique licitum est allegare turpitudinem suam, siue agendo, siue excipiendo, Anchar. cons. 212. Ego Ancelius, vbi hoc dicit in causa matrimoniali, Crauet. cons. 466. num. 19. vbi idem ait, si allegetur turpitudo defuncti hæredis pro salute animæ defuncti, quia admittitur, Franc. Marin. de ritu nuptiar. lib. 1. com par. 13. num. 15. vbi loquitur in causa separationis thori, Card. Tusch dict. litt. T, concl 404. num. 59. & 60. Viui decis. 67. num 7. lib. 1. vbi quòd quando periculum animæ vertitur, propria turpitudo allegari potest, & num. 9. in Ecclesiæ fauorem.

6 Secundò limita, vbi quis tractat de damno vitando contra alterum tractantem de lucro captando, iuxta ea, quæ resoluunt Tiraq. de retractu lig. § 1. gloss. num. 71. cum seq. Socin. cons. 164. n. 8. lib. 2. Bald. cons. 114. Factum tale est, in fin. lib. 4. Anchar. cons. 330. in fine, Rimin. iun. cons. 62. n. 29. & seq. lib. 1.

7 Tertiò limita in Reo, quia potest vti exceptionibus contrariis temporibus successiuis, Dec. cons. 48. num. 55. lib. 2. quem refert Cardin. Tusch. d. litt. T, concl. 404. n. 61.

8 Quartò limita, vt contra socium participem turpitudinis possit quis turpitudinem suam allegare, Castrens. cons. 353. in fine, lib. 1. Cæpol. cons. 57. Franciscus, n. 4. vers. & primò, Decian. cons. 48. n. 36. lib. 2. Card. Tusch d. litt. T, concl. 50. & 67. Surd. cons. 371. num. 86. nisi excipiat, vel replicet allegans contra turpitudinis participem de lucro certantem. Card. Tusch. concl. 404. n. 74. Mari. Giurba in consuet. Messanens. d. c. 1. gloss. 11. n. 5. vers. excipitur tamen, p. 1.

9 Quintò limita, vbi turpitudo est per partem confessata detecta, vel probata, seu declarata à iudice, quia tunc potest allegari ab eo, qui commisit, Cæpol. dict. cons 57. num. 6. Ruin. cons. 194. in fin. lib. 1. Crauet. cons. 771. n. 4. Card. Tusch. d. litt. T, concl. 404. n. 70 & seq.

10 Sextò limita in criminalibus, in quibus excipiendo, replicando, & se defendendo quilibet potest allegare turpitudinem suam, Cæpol. d. cons. 57. n. 4. vers secundo respondetur, Card. Tusch. dict. concl. 404. num 68.

11 Septimò limita in iudicio ciuili, si per modum retorquotionis quis alleget turpitudinem suam, vt per Signorol. d. cons. 180. vers. secundo casu, vbi prope fin. idem dicit, si agatur ciuiliter excipiendo, vel ratione rei familiaris; subditque quod in iudicio ciuiliter misericorditer implorando possum allegare turpitudinem auctoris.

12 Tvrpivs eiicitur, quàm non admittitur hospes, cap. quemadmodum, §. alioquin, de iureiur. gloss. verb. ad inopiam, in cap. vestras, de donat. inter virum & vxorem, Alexand. cons. 213. Ponderatio, num 7. vers. accedit, quia turpius, lib. 6. Tiraquell. de iure constituti, part 3. limit. 7. num. 43. Menoch. cons. 90. num. 124. Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 17. num. 41. & cons. 174. num. 13. & cons. 175. num 42. & cons. 571. num. 54. Bellet. disquisit. clericalium, p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 29. num. 7. Anton. Monach Florent. decis. 24 num. 36. & Bononien. decis. 19. num. 33. Cardin. Seraphin decis. 1483. num. 14. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 3. litt. P, concl. 12. num. 4. & tom. 8. litt. T, concl. 401. Ioseph Vela dissert. 4. num. 48 Pauorabilior enim est causa conseruationis, quàm nouæ acquisitionis, Menoch. cons. 32. num. 37. Et faciliùs constitutum ius retinetur, quàm de nouo acquiratur, l. patre furioso, ff. de iis qui sunt sui, vel alieni iuris, Surd. decis. 40 num. 5.

AXIOMA CCXXII.

Verba.

1 *Verba sunt intelligenda non secundùm quid sonant sed secundùm mentem, & intentionem proferentis.*

2 *Verba sunt signa, & testimonium mentis nostræ.*

3 *Verba debent inseruire intentioni, & non intentio verbis.*

4 *Verba*

4 *Verba sunt intelligenda, & interpretanda secundùm propriam significationem.*
5 *Verba debent intelligi quatenus propria eorum significatio patitur.*
6 *Verba sunt intelligenda secundùm materiam de qua loquuntur etiam contra propriam significationem, nisi materia subiecta aliud suadeat.*
7 *Verba debent intelligi secundùm communem vsum loquendi.*
8 *Verba debent intelligi secundùm subiectam materiam, & naturam actus, seu contractus.*
9 *Verba dubia impropriari debent, vt conueniant materia.*
10 *Verba debent intelligi cum effectu.*
11 *Verba debent aliquid operari, & non debent esse superflua.*
12 *Verbum quodcunque etiam minimum debet operari.*
13 *Verbum nullum in dispositione hominis debet esse superabundans, & sine ministerio operandi.*
14 *Verba debent aliquid operari etiam in odiosis, & pœnalibus.*
15 *Verba in priuilegiis non debent esse superflua.*
16 *Rescriptorum verba non debent esse superflua.*
17 *Verba in statutis debent potiùs impropriari, vt operentur aliquid, quàm quod sint superflua, & sine effectu.*
18 *Verba in legibus interpretandis non debent esse superflua.*
19 *Testamentorum verba non debent esse superflua.*
20 *Iuramenti verba non debeat esse superflua.*
21 *Attestationum verba non debent esse superflua.*
22 *Verba potiùs ad impropriam significationem trahi debent, quàm vt sint superflua.*
23 *Dispensationis verba non debent esse superflua.*
24 *Superfluitas in quibus casibus admittatur, ostenditur.*
25 *Verba dubia in potiori significatu sunt accipienda, & secundùm sensum grammaticalem.*
26 *Verba dubia, quæ habent varium significatum, debent intelligi in eo significatu, qui est aptior.*
27 *Verba in dubio sunt interpretanda naturaliter, propriè, & verè, non autem accidentaliter, ciuiliter, & fictè.*
28 *Verba impropriantur quando natura rei illis repugnat, & vt bonus quis dicatur, vt sustineatur libellus, & ad tollendam contrarietatem, ne tertio praiudicetur, seu ad euitandum absurdum.*
29 *Verba sunt intelligenda simpliciter, & non secundùm quid.*
30 *Verba dubia debent intelligi secundùm naturam rei, cui adiiciuntur.*
31 *Verba debent intelligi per prius, & non per posterius.*
32 *Verba clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis coniecturam.*
33 *Verba vbi non conueniunt, dispositio non habet locum.*
34 *Verbo quod quis non expressit, mente non videtur cogitasse.*
35 *Verba dubia contra proferentem sunt interpretanda.*
36 *Verba generalia generaliter sunt intelligenda.*
37 *Amplia etiam in pœnalibus, odiosis, & correctoriis.*
38 *Verba quantumuis generalia debent restringi ad rationem & causam, propter quam fuerunt prolata.*
39 *Verba generalia restringuntur ad vitandum absurdum.*
40 *Verba generalia restringuntur secundùm subiectam materiam.*
41 *Verba generalia restringuntur ad habilia.*
42 *Ius tertij ne tollatur, restringuntur verba generalia.*
43 *Actus ne pereat, restringuntur verba generalia.*
44 *Verba generalia restringuntur, & limitantur secundùm naturam, & potestatem loquentis, & non vltra.*
45 *Verba generalia quandoque restringuntur ex verisimilitudine.*
46 *Verbis subtiliter non est dialecticandum.*
47 *Verba non sufficiunt, vbi opus est facto.*
48 *Verba præcedentia declarant sequentia, & è conuerso.*
49 *Verba geminata magis operantur.*

VERBA sunt intelligenda non secundùm quod sonant, sed secundùm mentem, & intentionem proferentis, *l. non omnis, in princip. ff. si certum petat. l. 1. §. si quis hoc interdicto, ff. de itinere, actúque priuat. l. scire oportet, §. aliud, ff. de excusat. l. non aliter 69. ff. de legat. 3. l. sed Celsus, §. 1.* vbi gloss. *verb. sequendum, ff de contrahend. empt. cap. intelligentia, & cap. propterea, de verbor. signif.* Cosm. *in Prag. sanct. tit. de electione, verb. meus, pag. mihi* 141. Oldrad. *cons 9. num. 3. & seq.* vbi, quòd quando verba attenduntur, secundùm corticem, sumi debent, prout sonant, Nouarr. *in manual. cap. 23. num. 38.* Tiraq *in l. si vnquam, verb. libertis, num. 48. C. de reuocand. donat.* Surd. *cons. 431. num. 35.* Cardin. Tusch. *practic. concl. tom. 8. litt. V, concl 93. à principio,* Gonzal. *ad regul 8. Cancell. gloss. 48. num. 55.* Franc. Mulin. *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 85. n. 50.* [1]

VERBA sunt signa, & testimonium mentis nostræ, & demonstrant voluntatem animi, *l. Labeo, §. idem Tubero, ff. de supellect. leg. l. scire, ff. de tutor. & curat. l. 1. §. Diuus, ff. ad leg. Cornel. de sicar gloss. magistra, verb. animus, in l. Fulcinius, §. quid sit lectitare, ff. quibus ex caus. in possess. eat. l. reprehendendo, C. de instit. & substit. l. generaliter, in 1. notab. C. de non num. pecun.* Exornant Tiraq. *in l. si vnquam, verb. libertis, num. 15. & 18. C. de reuocand. donat.* Aluarad. *de coniect. ment. defunct. lib. 1. cap. 1.* Mench. *controu vsf. illustr. c. 58. n. 7.* Perez *ad tit. 9. vers. aut dictum, lib. 8. Ordinam, pag. 116.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib. 3. cap. 5.* Mascard. *de probat. concl. 1415. num. 24. cum seqq.* Menoch. *de arbitrariis, lib. 1. quæst. 7. num. 75. & de præsumpt. lib. 3. præs. 1. num. 39. & cons. 1. num. 262.* Surd. *de alim. tit. 2. quæst. 2. num. 1. & cons. 179. num. 61* Flamin. Paris. *de resignat. benefic ior. lib. 1. quæst. 13. n. 29.* Brunor. à Sole *in gloss. communibus, verb. homo 4.* Mari. Anton. *var. resolut. lib. 1. resolut. 4. num. 9.* Farinac. *in prax. crim. p. 5. q. 126. num. 158. & fragment. crim. p. 1. litt. A, num. 229.* Rot. *apud eundem, decis. 130. num. 3. p. 1. recent.* Nec præsumendum est quempiam dicere quod non priùs mente cogitauerit, Menoch. *de præsumpt. lib. 1 præs. 22. num 1. & 2.* vbi quòd verba, & sermones sunt ingeniorum, morúmque imagines. Castill *contron. lib. 5. p. 1. cap. 107. n 1.* [2]

VERBA debent inseruire intentioni, non intentio verbis, *l. non aliter, ff. de legat 3. l. 3. §. conditio, ff. de adim. legat. cap. sedulò, 38. dist. cap. secundò requiris, de appell. cap. intelligentia, de verbor. significat.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. libertis, à num. 47. C. de reuocand. donat. & de retract. lig. § 32. gloss. 3. num. 34. & 35.* Simon. de Præt. *de interpret. vltim vol. lib. 1. dub. 2. solut. 1. à num. 280. iuncto num. 215* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib 3. tit. 5 num. 9.* Brunor. à Sole *in locis commun. verb. verba num. 20.* Castill. *controu. lib. 1. p. 2. cap. 86. num. 40* [3]

Ratio

Ratio est, quia verba pendent à mente, non autem mens à verbis, vt inquit Menoch. *cons.97. num. 44.* & verba se habent vt corpus, & superficies, at verò ratio, & mens vt spiritus, & anima, secundùm Gonzal. *ad reg.8 Cancell. gloss.48 num.46.*

4 VERBA sunt intelligenda, & interpretanda secundùm propriam significationem, quia non est ab illa recedendum, *l. non aliter, ff. de legat.3.* Crauet. *cons.20.num.9.& cons.105.num.2.& cons.149.num.7. & cons.227.num.11.& seq. & cons.239. num. 3. & 4.* Paris. *cons.22.num.6.lib.4.* vbi ampliat, etiam si agatur de præiudicio tertij, Dec. *cons.113. num. 6.* Surd. *cons.140.num 63.& seq.* vbi ampliat procedere etiam in materia odiosa, quando non præiudicatur tertio, nec iurisdictioni ordinariæ, *& cons 288. num. 27.* Decian. *cons. 17. num.45. lib.1. & cons. 30. num.22. lib. 3.* Sot. *reg.8.* Prunot. à Sole *in loc.commun. verb. verba, num.1.* Cardos. *in praxi iudic. eodem verb. num.6.* Melch. Phœb *Lusit. decis.77.num.14.tom.1.* Cardin. Tusch *d.tom 8. litt. V, concl.91.* Mendez à Castro *in praxi Lusitan. lib.1. cap.15. num.10.* Stanl. Pacif. *de Salaiano inord. insp.3. cap. 1. num.6.* Mari. Giurba *in consuet. Mess. c.5 gloss 6.num.4 & c.1.gloss.5. num.2,*

5 Vnde prouenit, quod vulgò dicitur, verba debere intelligi quatenus propria eorum significatio patitur, *l. cum lege, ff. de testam. l.1. §. quod autem, ff. de aleator. cap. ad audientiam 12. de decim.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.8. tit.18. num.35* D. Barbos. *in l. quia tale, num. 37 ff. solut. matr.* Rot *decis. 352 num.1. apud Farin. part.1. recent.*

6 Limita, quia verba sunt intelligenda secundùm materiam de qua loquuntur, etiam contra propriam significationem, Gemin. *cons.122.num.3.vers.& facit,* Alexand. *cons.86.colum.1.vers.nec obstat, & vers.si dicatur,* Card. Tusch. *d. litt. V, concl.91.num.26.* nam verba non intelliguntur secundùm propriam significationem, quando sobiecta materia aliud suadet, vt si Papa reseruet beneficia ad collationem Episcopi pertinentia, licèt verbum *pertinere* ex propria significatione, importet proprietatem, tamen intelligitur de quibus Episcopus est in possessione, propter subiectam materiam conferendi, quæ attenditur quando habet possessionem, ex Cald. *cons.244. alias cons. 23. de præbend.*

7 VERBA debent intelligi secundùm communem vsum loquendi, *l. librorum, §. quod tamen,* vbi Bart. *ff. de legat. 3. l. Labeo, ff. de supellect. legat. l. cùm de lanionis, §. item, vers. optimum ergo, ff. de fundo instruct. l. cùm autem, C. de donat. ant. nupt.* Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 8. num.1.* Surd. *cons.313. num.87.& cons.454 num.19.* Anton. à Sousa *in relectione de censur. Bulla in Cœna Domini, cap.2.num.4. & cap.6. disput. 39. num.3. & cap.7. num.5.* Gonzal. *ad regul.8. Cancell. gloss.11. num.68. gloss.14. num. 62.* Mangil. *de imput. quæst. 57. num. 13* & secundùm consuetudinem regionis, vt per Stephan. Gratianum *discept. forens. cap. 79. num. 29.* vulgaris enim appellatio pro lege habetur ex Gonzal. *d. gl ff. 11. numer. 69.* Sed ob communem vsum loquendi à propria verborum significatione receditur. Ioann. Antonin. Mangil. *d. tract. de imput. quæst. 58. num.15. & 16.*

8 VERBA debent intelligi secundùm subiectam materiam, & naturam actus, seu contractus, *l. cùm pater, §. donatum ff. de leg. 2. l. si vno,* & ibi Bart. *ff. de locati, l. sed & si possess 11. §. item si iurauero, ff. de iureiurand. l. fin. C. de non numer. pecun. l. cùm ita nu fata, in fi. ff. de contrah. empt. l. damni infecti, in principio, ff. de damn. infecto, l. fluminum, §. hac stipulatio, ff. eod. tit. l. Proculus, ff. de vsufructu, l. si stipulatus, ff. de vsuris, l. vbi ita donatur, ff. de donat. caus. mort. l. insulam, ff. de præscript. verb. l. si olei, C. locati, cap. constitutus, de religios. dom. cap. soluta, de maiorit. & obedient.* Corn. *cons.139. num.5. lib.1.& cons.138. num.3. lib.3.* Beroi. *cons.106. num.24. lib. 1.* Alexand. *cons. 119. Puto de iure, lib.2. & cons.37. Viso, num.5. lib.3.* Euerar. *in topic. legalib. loco 46.* Mascard. *de probat. concl. 1131. num.20* Menoch. *de præsumpt. lib.3. præs.104 num.28.* Brunor à Sole *in loc. comm. verb. verba, num. 19.* Cardos. *in praxi iudic. & Aduocat. eodem verb. num. 4.* Surd. *decis.2. num.13.& decis.43. num.16. & de aliment. tit.2. quæst.42. num.24.& tit.5. quæst.1. num. 26.* Pichard. *in disput. de mora, num. 127.* Cald Pereira *de extin. emphyt. cap.1. num.35.* Gonzal. *ad Regul.8. Cancell. gloss.64. num.53. 54. & 57.* Card. Seraphin. *decis.121. num.11. & decis.398. num.7. & decis 541. num. 6.* Cardin. Tusch *d. tom.8. litt. V, concl.95.* Flores de Mena *variar. quæst. lib.2. quæst. 24. num. 33.* vbi dixit, quòd verba quantumuis præcisa restringuntur secondùm subiectam materiam Rot. *decis.398. num.4. apud Farinac. p.1. rec.* Alexand. Trentacinq. *cons.33. num.6. & 7. tom.1.* quia verba intelliguntur secundum qualitatem personæ, ad quam referuntur, *l. plenum 12 §. equity, ff. de vsu & habit. l. ex militari, ff de mil. testam.* Castill. *controu. lib. 5. part. 2. cap. 84. num.5.10. 15. & 26.* Ioann. Anton Mangil. *de imput. quæst.126. num.8.* Vincent. Fusar. *de subst. quæst.319.n.32.*

9 Amplia, in tantum verba dubia debere interpretari secundum subiectam materiam, & naturam actus, vt etiam possint impropriari si opus sit, imò debeant, vt conueniant materiæ, de qua agitur, *§. nunc autem admonendi,* vbi gloss. *verb. dedederint, Inst. quibus alienar. lic. vel non,* Corn. *cons.118. num.3. lib 3. & cons.96. num.2. lib.4.* Paris. *cons.78. num.10. lib.3.* Beroi *cons.69. num.8. lib.1.* quos refert Card. Tusch. *dict. litt. V, concl.95. num.15.*

10 VERBA debent intelligi cum effectu, *l. 1. §. hac verba, ff quod quisque iur. l. penult. §. decere, ff. ne quis eum. l. quoties, ff. qui satisdar. cogan. l. 4 §. condemnatum, ff. de re iudic. l. si Barzatorum, C. de fideiuss. cap. qualiter,* vbi *gloss. vlt. de pact. cap. relatam. de cleric. non resident. cap. si à iudice, de appell. lib 6.* Becc *cons.6. num. 2. & cons.105. num.3 vol.1.* Federic. de Sen. *cons. 10. Casus talis, in fine,* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 304.* Surd. *cons.3. num.15. & cons. 179. num.49.* Ignat. del Villar *in Sylua responsor. respons.1. num.25.* Vgolin. *de offic. Episcop. cap.36. §. 1. num. 2.* Franc. Galet. *in margar casuum Conscien. verb. verbu.* Anton. à Souza *in relect. de censur. Bulla in Cœna Domini. cap.4. disp. 26. num. 1. & cap. 11. num. 9. & cap.12. disput.63. num.2.* Aloys Ricc. *in decis. Curia Archiep. Neapol. decis.42. num. 3. part.2.* Cardin. *in prax. iudic. verb. verbum, num. 5.* Card. Tusch. *d. litt. V, concl. 90.* Octau. Glorit. *resp 1. part.1. num. 581.* Castill. *controu. lib.5. part.2. cap.96. num.5.* Ioann. Maria Nouar. *quæst. forens. lib.1. quæst.1. num.3. & 4* Ouid de Amicis *de iur. emphyt. q.5. num. 8. & q.75. num.4.* Fusar. *de substit. quæst.650. num.6.*

11 VERBA debent aliquid operari, & non debent esse superflua, *l. 8. in princ. ff. de iureiurand. l. si quando 109. de legat. 1. l. fin. ff. ne quid in loco publ. c. si Papa, in fin. de priuileg. lib.6. cap si à Iudice, de appell. eod. lib.* Felin. *in cap. qualiter, & quando, il 1. num. 25. de accus.* Alex. *cons.214. Ponderatu, num. 10.& seq. lib.6.* vbi ait, quòd sufficit, quòd operentur in aliquo, vel possint operari quoquo modo, Castr. *cons.193. in fin. lib.2.* Ruin. *cons.79. n.8. lib.1.* vbi extendunt tam in verbis specialibus, quàm in generalibus, & vniuersalibus, Crauet. *cons.23. n.3.* Tiraquell. *de retract. conuen. §.2. gloss.2.*

gloss 2. num.24.& 45.& de iure constit.p.3. limit. 30. num.36. Burg de Paee *cons.25. num. 21.* Mascard. *de probat. concl. 595.* Bertazol. *de clausul. instrument. claus.21.gloss.14.num.10.& in repetitio e l.si quis maior, C. de transact.num.241.*Surd.*dec.564.num.19.& cons.127.num.9.& cons.218.n.15.& cons.270.num.10.* Pichard. *ad §. quod si fugeris, num.15.Instit.de empt.* Gutier. *practicar.lib.3.quaest.15.num.39.*Cald.Pereira *de reuocat. emphyt. q. 11. num. 14.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc.§.7.prooemii, n.127.* Stephan.Gratian. *Marchia decis.47.num.17.& decis.106. num.19.* Benedict. Ægid. *in repetitione l.ex hoc iure, ff.de inst. & iur.p.1. cap. 8.num.2.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.7. litt.S, concl.895.& tom.8. litt.V, concl 85* Statil.Pacific.*de Salu.interd insp 3.cap.1.num.29.* Ioann.Maria Nouarr. *quest. forens. lib.1. q.141.num.7.* Ac proinde, ita verba debent intelligi ne maneant sine effectu, *l.si stipulatus fuero, ff de verbor.oblig.* Menoch. *cons.122. num.48.& cons 373 num.8* Surd.*de aliment tit.9.q.16. num.60.cum seqq.* nam verborum substantia,& effectum,non sonus attendi debet, *l. insulam, ff.de praescript. verb. cap. in tantum, de simon* Pinell. *in rubr. de resci d.vendit.part.2. cap.1.num.3 in fin.* Surd *de aliment. tit.9. quaest. 16. num.22. & decis.303. num.5.& cons. 1. num. 26 cum seqq* Flamin.Paris. *de resignat. benefic lib.8. q.8.num.134.* Marius Antonin.*variar resolut.lib.1.resol.3 n 7.*

12 Amplia primò, vt quodcunque verbum etiam minimum debeat operari, Roland. à Valle *cons.1. num.22.& 123 & cons.1.num.14.cum seqq. & n. 33. lib 3* Angel.Aret. *cons.10. Viso dicto, num.11.& seq.* Alex.*cons.116.Nec arguendi,n.25.in fin.lib.2.* Crauet. *cons.194. num.1.* Becc. *cons.21.num.15.* Card.Tusch. *d litt S, concl.895.num.7.& litt V,concl.85.n.4.& 35.* Quodquidem verum est etiam in minima syllaba, vt tradunt Roland.à Valle *d.cons.61. num. 19. lib. 3.* Becc *d.cons.21.n.25.* Cardin.Tusch. *d.litt V, concl.85. num 5.*

13 Secundò amplia etiam in dispositione hominis, quia nullum verbum debet in ea esse superabundans,& sine ministerio operandi, Alexand. *cons.12. Viso themate, num.11.lib.3.& cons.118.In casu,num.6. vers.tertiò probatur,lib.5 cons.9.num.2. lib.7.* Roman. *cons.180. Si admittimus, num. 4. in fin. vers. secundò principaliter,* Roland.à Valle *cons.55.num. 45. lib.3.* Cardin Tusch. *d.lit.S, cons.895. num.25. & litt. V, concl.85.n.6.*Bened Ægid *ad l.ex hoc iure ff.de inst.& iur q.1.col.14.n.4.pag.450.*

14 Tertiò amplia in odiosis & poenalibus Crauet. *cons.194.n.3.in princ.*Becc *d.cons 21.n.25.*Card.Tusc. *d.litt.S,concl.895.n.10.& 13.& d litt.V,conc.85.n.23.*

15 Quartò amplia in priuilegiis, Roman. *cons.180. n.5.*vbi Apostill. *in verb. priuilegiis,* Crauet. *cons.84. num.15.*Roland.*cons,61 num.17.lib.3.* Cardin.Tusch. *d.litt.S,concl.895.n.12.& d.litt.V,concl.85.num.15.*

16 Quintò amplia in rescriptis, Roland. *d.cons. 61. num.17.lib.3.* Card Tusch.*d.litt.S, concl.895. num.15. & d.litt.V,concl 85.num.18.*

17 Sextò amplia in statutis, quia in illis verba potiùs sunt impropríanda,vt operentur aliquid, quàm quòd sint superflua, & sine effectu, Soc. iun. *cons.1. num.5.& 6.lib.1.* Roland. à Valle *cons. 61. num.16. lib.3 & cons 62.n.10. cum seqq.eodem lib.*Card.Tusch. *d litt.S, concl. 895. num. 18. & d.litt.V, conclus.85. num.32.*

18 Septimò amplia in legibus interpretandis, Rom. *cons.295. Pontificatus,col.2.vers.praeterea,*Castr.*cons. 164. In praesenti,col. 2.vers.& si dicatur, lib.2.* Crauet. *cons.84.n.12.*Card.Tusch.*d.litt.S, concl.895. num.16. & d.litt.V,concl.85.num.29.*

Octauò amplia in testamentis,Rom.*cons.180.n.5.* 19 Castrens.*cons.222.Super primo,in princ.lib.2.*Cardin. Tusch.*d.litt.S,concl.895 num.29.*

Nonò amplia in iuramento,Rom.*d.cons.180.n.5.* 20 Card.Tusch. *d.litt.S, concl.895. num.19. & d.litt.V, concl.85. num.22.*

Decimò amplia in attestationibus,Rom. *cons.180.* 21 *n.5.*vbi Apostill.*in verb.attestationibus,* Card Tusch. *d.litt.S,concl.895.n.17.& d.litt.V,concl.95.n.24.*

Vndecimò amplia, in tantum verum esse, verba 22 debere aliquid operari,vt potiùs impropriari, & ad impropriam significationem trahi debeant, quàm vt sint superflua, *l.cum Augusti,*vbi Angel. *ff. de seruit. l.si tibi,*vbi Bart & Port.*ff.si cert.pet.c.si sententia,ff.de sent.excomm.lib.6.*Roland.*d.cons.61.n.36.lib.3.& cons. 62.n.31.& seq.eod.lib.*Crauet.*cons.294.num.1.& cons. 714.n.19.*Brunot. à Sole *in loc.commun. verb.verba 3. & 13.*Surd.*de aliment.tit.2.q.1.n.39.& dec.195.n.2.* Cald. Pereira *de extin.emphyt.cap.7.num.34.* Cardin. Tusch.*d.litt.S, concl.895.num.30.*

Duodecimò amplia in dispositione Crauet.*consil.* 23 *227.n.15.*Card Tusch.*d.lit.S,concl.895.n.21.*Rot.*decis.312.num.2.apud Farin.p.1.recent.*

Limita multis modis, vt per Crauet. *cons.70.n.29.* 24 vbi, quando quis indebitè damnum pateretur, vel illicitum sequeretur,aut absurdum, vel contra mentem disponentis fieret,tunc potiùs admittitur superfluitas, *& cons.86.n.11.* quando causa demonstrationis ponuntur,non vt aliquid operentur, Beroi.*cons. 134.num.18. cum seqq.lib.1.* vbi quando induceretur repugnantia dispositioni iuris in praeiudicium tertij, quia tunc potiùs admittitur superfluitas verborum, Surd.*cons.112.num.15.& 16.*vbi,quando contra mentem disponentis operarentur, potiùs toleratur superfluitas,Alexand.*cons.33.Viso themate,numer.lib.1.*vbi quando resultaret intellectus,vel effectus contrarius iuri communi,quia tunc potiùs admittitur abundantia verborum,Tiraq.*de retract.conuent.§.1.gloss.2.n.28.* Ruin.*cons.136.n.10.lib.3.* Crauet. *cons.25.numer.31.* Roland.à Valle *cons. 56. num. 29. lib.3.* vbi omnes, quando verba continent illud idem,quod tacitè inerat eo modo,quia nihil operantur, sed sunt ad maiorem specificationem.

VERBA dubia in priori significatu sunt accipienda, & secundùm sensum grammaticalem, *l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager vectigal. l.1.si is,qui nauem,ff.de exercit.action. §.quod ius quidem ciuile, Inst. de iur. nat.gent.& ciu. cap.penult.de sent. excommunic.* Card.Mantic. *de coniect. vlt. vol.lib. 5. tit. 1. num.6.* Menoch. *de praesumpt lib.3.praes.39. num.8. cum seqq.* Barthol.Peret.*ad Extrauag.ambitiosae,de reb.Eccl.non alienand.n.15.pag.mihi 92.* Anton.à Sousa *in relect.de censur.Bulla in Coena Domini,c.2. n.4.*Cardin.Tusch. *d.tom.8. litt.V, concl.101.* Franc.Molin. *de ritu nupt. lib.1.cap.14. num.24.*Bened.Ægid.*in l.ex hoc iure. ff. de inst.& iur.p.1.cap.10. n.37.* Ioann. Maria Nouar. *quaest.for.lib.1.q.1.n.4.*Fusar.*de subst.q.341.n.3.* 25

VERBA dubia, quae habent varium significatum,debent intelligi in eo significatu,qui est aptior, *l.quoties idem sermo, ff.de reg.iur.* Roman. *cons. 350. In casu,num.21.vers.nunc ergo,* vbi num.23. extendit idem in sensu magis verisimili, refert Card. Tusch. *d.tom 8.litt.V,concl.98.* 26

VERBA in dubio sunt interpretanda naturaliter,propriè,& verè,non autem accidentaliter, ciuiliter,& fictè,*l.fideicommissum,ff.de condit.& demonstr. l.ex ea parte,§.in insulam,ff. de verbor.obligat. l. si quis ita,§ fin.ff.de legat.1.l.final.C.de his qui ven aet.impetrar.* Calder. *cons.176 aliàs cons. 47. de testam* quod duplicatur *cons. 466. aliàs 1.qui filij sint legit.* Rol à 27

Valle

Valle *cons.* 100. *num.* 35. & *se. lib.* 2. Tiraq. *de iur. ma-ni. gloss.* 7. *num.* 14. *de iur. pri-oger. quast.* 1. *num.* 10. & *q.* 34. *num.* 17. & *q.* 40. *num.* 134. & *in tract. de mort. p.* 3. *decl.* 1. *num.* 1. Menoch. *de prasumpt. lib.* 4. *prasf.* 81. *num.* 19. & *cons.* 97. *num.* 86. Surd. *decis.* 303. *num.* 1. & *cons.* 90. *n.* 14. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 13. *n.* 12. *col.* 1. *in fin.* Cardos. *in prax. iud. verb. verbum, n.* 6. Franc. Galet. *in margarit. casuum Consc. verb. verba.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 1. *tit.* 4. *num.* 15. Gallin. *de verb. signif. lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 8. & *lib.* 3. *c.* 19. *num.* 1. Roland. à Valle *cons.* 68 *num.* 8. *lib.* 1. vbi, quòd in contractibus debent verè, & non fictè intelligi, & *cons.* 79. *num.* 15. *lib.* 3. vbi extendit in sententia, Decian. *cons.* 17. *num.* 44. *lib.* 1. Crauet. *cons.* 149. *num.* 7. vbi quòd in omni materia à verbis, & propria significatione non receditur, & *cons.* 171. *num.* 3. vbi extendit in statutis, Marius Anton. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 4. *num.* 9. Nicol. Garc. *de benef. p.* 7. *c.* 9. *n.* 32. Cardin. Tusch. *d. tom.* 8. *litt. V, concl.* 10. *per totam.* Castill. *controu. lib.* 5. *p.* 2. *c.* 131. *num.* 7. Mangil. *de imput. q.* 77. *num.* 88 Nouarr. *quast. forens. lib.* 1. *q.* 1. *num* 6. Fusar. *de substit. q.* 583. *num.* 3. & *q.* 586. *num.* 19. & si ciuiliter & naturaliter verba intelligi possunt, naturaliter potius, quàm ciuiliter verba intelligi possunt, *d. l. fin. C. de his, qui ven. atat. impetr. l. Statius Florus §. Cornelio Felici, ff. de iure fisci.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. suscep-perit. liberos, num.* 15. *C. de reuoc. donat.* Ioann. Ant. Mangil. *de imput. q.* 110. *num.* 23. & *seq.*

28 Limita multis modis, vt per Crauer. *cons.* 6. *n.* 41. vbi loquitur in defensione Rei in criminalibus, Roland. à Valle *cons.* 68. *num.* 43. *lib.* 1. vbi, quando natura rei repugnat verbis, quia tunc impropriantur, & *cons.* 53. *num.* 17. *eod. lib.* 2. vbi, quòd verba impropriantur, vt sustineatur libellus, Dec. *cons.* 11. *num.* 59. *lib.* 1. vbi, quòd ad tollendam contrarietatem fit impropriatio, & *cons.* 25. *num.* 72. *lib.* 1. & *cons.* 124. *num.* 68. *lib.* 13. vbi, quòd impropriantur verba, ne tertio præiudicetur, vel tollatur ius tertij; & *cons.* 103. *num.* 46. *lib.* 2. vbi extendit ad euitandum absurdum.

29 Verba in dubio sunt intelligenda simpliciter, & non secundùm quid, *l. hoc legatum, in fin. ff. de legat.* 3. *l.* 1. *§. si quis simpliciter, ff. de verb. ob'igat.* Ruin. *cons.* 56. *in fin. lib.* 1. Card. Tusch. *d. tom.* 8. *litt. V, concl.* 92. *per totam.* Limita tamen, nisi verba redderentur superflua simpliciter sompta, quia tunc secundùm quid operari debent, Bald. *in l. liberti, libertaque, num.* 18. *C. de oper. libert.* Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib.* 4. *interp.* 2. *dub.* 2. *num.* 7. Card Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.* 10. *tit.* 1. *n.* 2. & *tit.* 2. *n.* 25.

30 Verba dubia debent intelligi secundùm naturam rei, cui adiiciuntur, Oldrad. *cons.* 243. *num.* 2. *vers. sed iis non obstantibus,* Alex. *cons.* 60. *In causa, & lite, in fin. lib.* 7. Gemin. *cons.* 29. *num.* 3. *in fine,* vbi quòd verba generalia debent restringi secundùm naturam subiectæ materiæ, & in fine subdit, quòd restringuntur ad modos proportionabiles materiæ idoneæ, in qua fit expressio, & *cons.* 73. *num.* 10. quod debent intelligi, vt conueniant rei & personæ, Ruin. *cons.* 25, *num.* 19. & *seq. lib.* 1. vbi quòd verba quantuncunque generalia, intelligenda sunt secundùm naturam sermonis, & rei, de qua partes loquuntur, Alexand. *cons.* 43. *Visis, num.* 25. & *seq. lib.* 4. vbi quòd imò in contractibus verba impropriantur, vt intelligantur secundùm naturam actus, qui celebratur, Crauet. *cons.* 721 *num.* 23. vbi quòd in tantum verba etiam vniuersalia restringuntur secundùm naturam rei, vt potiùs toleretur superfluitas, & quod nihil operentur, quàm quod contra naturam rei intelligantur. Peralta *in l. si quis in principio testa-*

Aug. Barbosa Axiom. Iur.

menti, num. 76. & 77. *ff. de legat.* 3. Tiraq. *in l. si vnquam verb. reuerteretur, num* 37. Surd. *decis.* 322. *num.* 37. Alex Rauden. *de analog. lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 11. & 12. & *c.* 34. *num.* 215 Castill. *controu. lib.* 5. *p.* 2. *c.* 86. *n.* 3. *cum seqq.* vbi multipliciter ampliat.

31 Verba debent intelligi per prius, & non per posterius, *l. hoc legatum, ff. de legat.* 3. Card Tusch *dict. tom.* 8. *litt. V, concl.* 92. *num.* 25. Ioseph. de Sesse *Aragonia decis.* 64. *n.* 86. *tom.* 1.

32 Verba clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis coniecturam, *l. licet Imperator, ff. de legat.* 1. Socin. *cons.* 13. *num.* 39. *lib.* 1. Roland. à Valle *cons.* 79. *num.* 55. *lib.* 3. Cardin. Tusch. *d. tom.* 8. *litt V, concl.* 108. Card. Seraphin. *decis.* 763. *n.* 1.

33 Verba vbi non conueniunt, dispositio non habet locum, *l.* 4. *§. toties, ff. de damno infecto, l. quod constitutum, ff. de milit. testam.* Bart. *in d. l.* 4. *§. Praterea,* Gemin. *cons.* 65. *in princip. num.* 2. latè Tiraq. *in l. si vnquam, verb. libertis, num.* 2. *C. de reuocand. donat.* vbi *num.* 5. *cum seqq.* intelligit in legibus, statutis, & omni alia dispositione, Cardin. Tusch. *d. tom.* 8. *litt. V, conc.* 89. *a princ.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 3. *resol.* 9. *num.* 4.

34 Verbo quod quis non expressit, mente non videtur cogitasse, *c. cum ordinem, de rescript. c. tua, de sponsal.* Oldrad. *cons.* 266. *num.* 10. *vers. quod verbo.* Cardin. Tusch. *d. tom.* 8. *litt. V, concl.* 89. *n.* 1.

35 Verba dubia contra proferentem sunt interpretanda, *l. veteribus* 40. vbi Bart. *ff. de pactis, l. quicquid astringenda, ff. de verb. oblig. l. Labeo, ff. de contrah. empt. l. qui cum, §. fin. de transact.* Ias. *in l. stipulatio ista, §. in stipulationibus, ff. de verb. obligat.* vbi ponit sex limitationes, Abb. *cons.* 75. *col.* 3. *n.* 3. & *seq. lib.* 2. Alex. *cons.* 11. *Viso, in fin. lib.* 2. & *cons.* 12. *Viso themate, num.* 7. *eod. lib.* 1. Menoch *cons.* 110. *num.* 35. & *cons.* 179. *n.* 19. Surd. *decis.* 322. *n.* 63. & *de aliment. tit.* 6. *q.* 1. *num.* 26. Cardos. *in praxi iudicum, verb. verbum, num.* 9. Card. Tusch. *d. tom.* 8. *litt. V, concl.* 106. Mendez à Castro *in praxi Lusit. lib.* 1. *c.* 3. *num.* 41. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resol.* 13. *num.* 19. D. Barbos. *in l. si quis intentione ambigua* 66. *num.* 18. *ff. de iudic.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 99. *cum seqq.* vbi dicit procedere in contractibus, non verò iudiciis, subditque differentiæ rationem.

36 Verba generalia generaliter sunt intelligenda, *l.* 1. *§. quod autem, ff. de aleator. l. in fraudem,* & ibi Bald. *ff. de testam. mil. l. de pretio, ff. de Publ. in rem act. l. si seruitus, ff. de seruit. vrb. prad. l. regula, §. vltim. ff. de iuris, & facti ignor. l. fin. in fin. ff. de dotis promiss. l. si finita, §. de ceteris, de damno infecto, l.* 1. *§. generaliter, ff. de legat. prastan.* Afflict. *decis.* 319. *num.* 3. Tiraq. *in l. si vnquam, in princ num.* 118. *C. de reuo. and. donat.* Hojed. *de incompatib. benefic. p.* 1. *cap.* 14. *num.* 20. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 131. Burg. de Pace *cons.* 17. *num.* 2. Porroles *in tract. de consortib. & fideicomm. legali, cap* 6. *num.* 16. Surd. *decis.* 121. *num.* 2. & *cons.* 271. *num.* 28. Valasc. *cons.* 113. *num.* 21. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. part.* 1. *cap.* 7. *num.* 70. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori eccles. decis.* 419. *num.* 1. & *decis.* 695. *num.* 1. *in* 1. *edit. alias resol.* 356. & 529. *in* 2. *edit.* & *in decis. Curia Archiep. Neapol. decis.* 286. *num.* 5. *p.* 1. Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib.* 3. *q.* 87. *num.* 16. Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.* 16. *num.* 18. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resolut.* 42. *num.* 3. Farinac. *p.* 4. *cons.* 65. *in addit. litt. G,* Card. Tusch *dict. tom.* 8. *litt. V, concl.* 121. *n.* 1.

37 Amplia etiam in pœnalibus, odiosis, & correctoriis, vt per Ruin. *cons.* 73. *n.* 19. *cum seq. lib.* 3. Card. Tusch. *d. l. litt. V, concl.* 121. *n.* 9. *cum seqq.* Rot. *decis.* 41. *n.* 19. & *seq. apud Far. p.* 1. *rec.*

38 Limita primò, quia verba quantumuis generalia debent reſtringi ad rationem & eam ni propter quam fuerunt prolata, & intelligenda ſunt ſecundùm ea quæ præcedunt, *l. non eſt nouum, ff de legib. l. hæres meus §.1. ff. de legat. 1. l. ſi ex pluribus, ff de ſolutionib.* Abb. 114. *Attingendo, num. 4. lib. 2* Menoch. *conſ. 496. num. 54.* Surd. *conſ. 431. num. 12.* Card. Tuſch. *d. litt. V, concl. 122. n. 44.*

39 Limita ſecundò, vt verba generalia reſtringantur ad vitandum abſurdum, *l. ſcire oportet, § aliud, ff. de excuſ. tutor. l. 1. ff. ne quid in loco publico,* Caſtr. per text. *ibi in l. inter omnes, num 4. verſ. & nota, ff. qui ſatiſd. cog.* Card Tuſch *d. litt. V, concl. 130.* Mari Antonin. *var. reſolut. lib 2. reſolut. 40. n. 11.*

40 Limita tertiò, vt verba generalia reſtringantur ſecundùm ſubiectam materiam, *l. 3 § ſi quis heredi, ff. de ſtatulib.* Gemin. *conſ. 29. num. 3. in fine,* Ioann. de Imola *conſ. 141.* Card. Tuſch. *d. litt. V, concl. 132.* Rot. *deciſ. 54. n. 4 apud Far. p. 1. rec.*

41 Limita quartò, quia verba generalia reſtringuntur ad habilia, *l. vt gradatim, in princip. ff. de muner. & honor. l. 1. in princ. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Crauet. *conſ. 256. num. 8.* Menoch. *remed 4. adipiſ. num. 755. & remed. 1. retin. num. 38.* Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, cap. 1. num. 57.* Surd. *deciſ. 112. num 2.* Cardin. Tuſch. *d. litt. V, concl. 131.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæſt. 85. numer. 61.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 724. num. 18.* Caſtill. *controuerſ. l. 5. p. 2. c. 89. num 15.* Ioann. Maria Nouar. *quæſt. for. lib. 1. q. 3. num. 5.*

42 Limita quintò, quia verba generalia reſtringuntur, ne tollatur ius tertij, Oldrad. *conſ. 268. num. 5. verſ. nunc ad rationes,* & ne quis damnum indebitè patiatur, Anchar. *conſ. 361. Viſa plena, in princ.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 2. reſol. 40. num. 11. & 19.* & ne tollant gratiam habentem priorem datam, ſecundùm Ægid. Bellam. *conſ. 33. num. 15. verſ. prima reſpo ſio,* refert Card. Tuſch *d. litt. V, concl. 128.*

43 Limita ſextò, quia verba generalia reſtringuntur, ne actus pereat, Fulgoſ. *conſ. 28. in fine,* Cardin. Tuſch. *d. litt. V, concl. 134.*

44 Limita ſeptimò, quia verba generalia reſtringuntur, & limitantur ſecundùm naturam, & poteſtatem loquentis, & non vltra, Oldrad. *conſ. 139. verſ. circa tertium,* Gemin. *conſ. 67. num. 3. & conſ. 77. num. 2. & conſ 96. nu. 7.* Anton. de Butr. *conſ. 19. n. 5. & ſeq.* Card. Tuſch *d. litt. V, concl. 135.* Et ex mente, & ratione, idem Card. Tuſch *d. litt V, concl. 141. per totam.*

45 Limita octauò, quia verba generalia quandoque reſtringuntur, ex veriſimilitudine, *l. creditor, §. Lucius, ff. mandati,* Oldrad. *conſ. 159. verſ. circa tertium,* Card. Tuſch. *d. tom. 8. litt. V, concl. 142. num. 4.* Vnde verba generalia non includere caſus inſolitos, de quibus non eſt veriſimiliter cogitatum, tenet Flores de Mena *var. lib. 2. q. 24. num. 33.*

46 Verbis ſubtiliter non eſt dialecticandum, Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 1 tit. 1. num. 4.* Ant. Monach. *Floren. deciſ. 71. num. 27.* quia ſubtilitas reprobatur, *l. ſi fideiuſſor. §. quadam, ff. mandati, c. dilecti, de iudic.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 12. num. 3.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg. 288.*

47 Verba non ſufficiunt, vbi opus eſt facto, *l. non omnes, §. ff. de re mil. l. peculium, in fin. princ. ff. de pecul. l. Iulianus, § offerri, ff. de act. empti, l. 1. §. iuſſiſſe, in fine, ff. ad Syllan. c. 1. & 2. de ſequeſt. poſſ. ff.* Bellacomb. *tom. 2. commun. opinion lib 8. tit. 27. de ſolutionib. num. 16. pag. mihi 392* Eſcob. *de ratioc. cap. 11. num. 44.* Card. Tuſch. *tom. 1. litt. F. concl. 21.* Stephan Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4 cap. 725. num. 32. & c. 767.* Statil. Pacif. *de Salu. interd. inſp. 4. cap. 1. num. 173.*

48 Verba præcedentia declarant ſequentia, & è conuerſo, *l. verum, ff. de petit. hæred. l. qui filiabus, in princ. & l ſi ſeruum, §. fin. ff. de legat. 1.* Caſtrenſ. *conſ. 347. num. 2. verſ. ad quartum, lib. 1.* Surd. *deciſ. 288. num. 30. cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. p. 4. conſ. 30. num. 115. & conſ. 65. num. 110.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 3. reſol. 1. num. 60.* Card. Tuſch. *d. tom. 8. litt. V, concl. 144. num. 21.* Imò quod verba præcedentia magis declarent ſequentia, quàm è conuerſo, dicunt, Cephal. *conſ. 156. num. 10. & ſeq. & conſ. 351. num. 38.* Pariſ. *conſ. 23. num. 118. lib. 1.* Et quòd verba ſequentia declarent præcedentia, tradunt Ioan de Imola *conſ. 85. in princip* vbi quòd declarant & limitant, Signorol. *conſ. 37. Pactum ſic proponitur, num. 7. circa fin. verſ. præterea,* vbi quòd ſequentia verba declarant præcedentia, & è contra, Ægid. Bellam. *conſ. 39. num. 4.* vbi *num. 9.* ait, ſequentia declarare præcedentia, quando ſunt in eadem diſpoſitione, & quando verba declaranda indigent declaratione, aliàs ſecus, latè Roman. *conſ. 328. Præſens conſultatio, num. 5. verſ. tertio,* vbi quòd verba ſequentia præcedentibus præſtant euidentiſſimum intellectum, Caſtrenſ. *conſ. 74. In cauſa mota, col. 2. verſ. tertia regula. lib. 2.* vbi quòd eſt regula, quod ex ſequentibus declaratur animus in præcedentibus.

49 Verba geminata magis operantur, *l. Balliſta, ff. ad Trebell.* Corn. *conſ. 187. In conſultatione, num. 11. lib. 4.* latè Barbat. qui ponit multa exempla, *conſ. 37. in princ.* Alexand. *conſ. 26. Nec arguendi, num. 25. verſ. ſeptimò confirmatur, lib. 2.* Bertazol *de clauſul. inſtrum. clauſ. 4. gloſ. 2.* Card. Tuſch. *tom. 4 litt. G, concl. 28. n. 2. & tom. 8. litt. V, concl. 158. per totam.*

AXIOMA CCXXIII.

Veriſimile, Veriſimilitudo.

1 *Veriſimile eſt id, quod proximum, & ſimile vero eſt.*
2 *Veriſimile vnum additum alteri, inducit legis præſumptionem.*
3 *Veriſimilitudo dicitur cognata naturæ, & habetur pro lege, & veritate, et n. 4.*
5 *Falſitatis imaginem habet non veriſimile.*
6 *Veriſimile quod non eſt, præſumitur falſum.*
7 *Veriſimile quod non eſt, nec dicendum, nec credendum.*
8 *Teſtes deponentes non veriſimilia, præſumuntur falſi.*

1 Veriſimile eſt id, quod proximum, & ſimile vero eſt, Bald. *conſ. 61. Littera magnifici, lib. 3.* quem refert Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 8. litt. V, concl. 161. n. 1.* & dicitur quòd legibus, & iure communi conuenit, & ei non contradicit, Franc. Becc. *conſ. 101. num. 47.* Menoch. *conſ. 1. num. 418. & conſ. 380. n. 7. & de arbitr. caſu 85. n. 5.* Garc. Gironda *de priuil. ſeu exempt. explicat. n. 555.* & debet haberi pro probato, Bald. *conſ. 180. Mortuo, lib. 5.* Oldrad. *conſ. 13. Cùm quæſtio, in fine,* Aretin. *conſ. 9. col. 2.* Imò 2 vnum veriſimile additum alteri inducit legis præſumptionem, Soc. *conſ. 149. num. 8. lib. 1.* Rimin. iun. *conſ. 217. num. 24. & ſeq. lib. 1.* Becc. *conſ. 101. num. 46. & conſ. 103. num. 11.* Et ideo qui arguit à veriſimili dicitur arguere à ratione naturali, Rimin. iun. *conſ 262. n. 18. lib. 4. deciſ. Pedem. 170. n. 8. & ſeq.*

3 Vnde veriſimilitudo dicitur cognata naturæ, Oldrad. *conſ. 13. Cùm quæſtio, in fine,* Bald. *d. conſ. 180. lib. 3.*

lib. 3. Crauet. *conf.*28. *& conf.* 61. *in fin. num.* 9. *& conf.*169. *num.* 4. *& conf.*363. *num.*26. vbi *num. seq.* subdit, quòd obtinet secundum locum primò mens, secundò verisimilitudo, Franc. Becc. *conf.*101.*n.*46. Rimin.iun.*conf.*362.*num.*18. *Pedem decis.*170. *num.*8. *& seq.*

4 Habetur pro lege, & veritate, ita vt habens verisimile pro se dicatur habere casum legis, Rimin.iun. *d.conf.*362.*num.*18. Crauet. *conf.*61. *num.* 9. Cephal. *conf.*287. *Cum Dominus*, *n.*21. Franc Becc.*conf.*101. *num.* 46. Steph. Grat. *discept. forens. tom.* 5.*cap.*878. *num.*16. latè Castil.*controu.lib.*5.*c.*2.*c.*63.*per tot.*

5 Et è contrà, non verisimile habet imaginem falsitatis, Bald.*in l.*1. *col.*3.*C.de seru. fugit.* Grammat. *decis.*28.*in princ.* Socin.*conf.*149.*num.*8.*lib.*1. Crauet. 6 *d.conf.*61.*num.*9. Quia verisimile quod non est, præsumitur falsum, Tiraq.*in l.si vnquam,in princ.num.*40. *C. de reuocand.donat.* Menoch. *consil.*1. *num.* 258. *& conf.*1.*n.*300.*& conf.*28.*num* 25.*& conf.*188. *num.* 11. *& conf.*299.*n.*12.*& de arbitr.lib.*1. *casu* 85. Mascard. *de probat.concl.* 740. *num.* 15. *& concl.* 1364. *num.* 4. Surd *de aliment. tit.* 8. *quæst.* 12. *num.* 24. Ioseph. de Rusticis *in proœm.ad l. cum anus*, *cap.* 2. *num.*3.*ff. de condit.& demonstr.* Cassanat *conf.*39.*n.*60.*& conf.*55. 7 *num.*43. Et ideo nec credendum, nec dicendum, ex Rimin.iun.*conf.*361.*num.*15. *&* 16. imò nec attendi debet, *l.fin.in princ.ff.quod metus caus.c.quia verisimile, de præsumpt.* Paris.*conf.*14.*num.*9.*vol.*3.*& conf.*8.*n.* 7. 8 *vol.* 4. Quare testes deponentes non verisimilia, præsumontur falsi, Dec.*conf.*94.*col.*2. *in fin.* seu saltem de falso suspecti, Abb.*in d.cap.quia verisimile, in fin. de præsumpt.* Gramm. *decis.*105. *num.* 78. Crauet. *conf.*171.*num.*6. ac proinde illis, est iusta causa, minimè credendum, Paris.*conf.*107.*num.*70.*lib.*1. Curt. iun.*conf.*17.*n.*6. Crauet.*conf.*134.*n.*137. *& conf.* 172. *num.*6.

AXIOMA CCXXIV.

Veritas.

1 *Veritas sæpius examinata magis elucescit.*
2 *Veritati semper adhærendum est, quia amicus Socrates, sed magis amica veritas.*
3 *Iura ad hoc inuenta sunt, vt verum à falso, æquum ab iniquo discernatur.*
4 *Veritas præualet existimationi, seu opinioni.*
5 *Veritas est basis, fundamentum, seu mater iustitiæ.*

1 VERITAS sæpius examinata magis elucescit, *cap.graue* 36.*quæst.*9.*cap.inter dilectos, de fide instrument.* Roland. *conf.*6.*num.*2.*vol.*1.*& conf.* 66.*n.* 1. *vol.*2.*& conf.*13.*n* 1.*vol.*3.*& conf.*24.*n.* 1. *& conf.* 50. *n.*1.*eodem vol.*3. Crauet.*conf.*135.*n.*18. Flamin. Paris. *de resignat.benefic.lib.*11.*quæst.*11.*n.*3. Hieron. Giach. *conf. Syndicatus*, *num.* 265. *cum seqq.* Bobadil. *in sua polit.lib.*1. *cap.* 10. *num.* 1. Fr. Didacus Murillo *en la fundacion milagrosa de la capilla Angelica del Pilar*, *c.*5.*in princ.pag. mihi* 31. nam veritas disputando inuenitur, *l.munerum,§ fin.ff.de mun. r.& honorib.* Card. Tusch.*tom.*2.*litt. D, concl.*507.*num.*1.

2 VERITATI semper adhærendum est, quia amicus Socrates, sed magis amica veritas, de quo plura tradit Probus *in addit. ad Ioann. Monach. in cap.nemo deinceps*, *num.*75.*cum seqq. de elect.lib.*6. & Menoch. *conf.* 112. *num.* 17. Et ideo super omnia amanda, & sequenda, *l.si ita legatum*, *ff.de condit.& demonstr.* Flamin. Paris.*de confident.quæst.*69.*num.* 13. Card. Tusch *practic.concl.tom.*8.*litt. V, conclus.*165 ac 3 etiam attendenda semper est, quia ad hoc inuenta sunt iura, vt verum à falso, æquum ab iniquo discernatur, *l.*1.*ff.de iust.& iur.* Butr.*conf.*27.*num.* 2. Flamin Paris. *de tract.de confident.quæst.*46.*num.*61. Card. Tusch *d.litt.V, conclus.*166.

4 VERITAS præualet existimationi, seu opinioni, & plus valet, quod in veritate, quàm quod in opinione consistit, *l.regula* 9. §. *qui ignorantis*, *ff. de iur.& fact.ignorant.l.*4.§.*quoties*, *ff. de manumiss. vindict.l.* 1. §. *si pupillo*, ibi, *vt plus sit in veritate, quàm in existimatione mentis*, *ff. pro emptor.* §. *si quis rem suam*, *Instit.de legat.* Menoch.*de præsumpt.lib.* 1. *quæst.*31.*num.*4. Brunor. à Sole *in loc.communib.verb. veritas*, *num.*45. Mendez à Castro *in prax. Lusitana, lib.*2.*cap.*3.*num.*19.

5 VERITAS est basis, fundamentum, seu mater Iustitiæ, Gig.*conf.*2.*num.*6. *cum seqq.* Bald. *conf.* 343. *col.penult. lib.* 1. Roland. *conf.* 47. *num.* 11.*vol.* 3. *& conf.*88.*num.*2. *eodem volumine*, *& conf.* 32. *num.* 34. *& conf.*46.*num.*3.*vol.*4. Aloys. Ricc. *in praxi rer.fori Ecclesiast. decis.* 234. *num.* 6. *in* 2. *edit.* ac proinde semper illa præualet, eique cedunt omnia, Roland. *conf.* 11. *num.*2. *&* 3. *lib.* 3. Menoch. *de præsumpt. lib.*1. *quæst.*31. *num.*4. & omnia vincit, *cap. veritate*, 8.*dist.* Roland.*conf.*5.*num.*19.*& conf.*33.*num.*41. *lib.*4.

AXIOMA CCXXV.

Via.

1 *Viam quam quisque sibi elegit, sequi debet.*
2 *Via vna electa, non potest ad aliam recurri.*
3 *Via quod vna prohibetur, non debet alia aliquo colore admitti.*
4 *Viam nemo videtur eligere per quam iudicium suum subuertatur.*
5 *Via est admittenda, per quam ad ius commune reditur.*
6 *Dispositio, qua reuertimur ad ius commune, fauorabilis est.*

1 VIAM quam quisque sibi elegit, sequi debet, *l.si mulier,§.fin.ff.quod met.caus. cap. cum omnes, circa fin.de constit.c.quod semel, de reg.iur.lib.* 6. Surd. *conf.*377.*n.*3. Farinac.*in praxi crimin.p.* 6. *quæst.*175. *num.*199. Mari. Antonin. *var.resolut. lib.* 2. *resol.*17. *num.*8. Sigism.Scacc.*de appellat.q.*17.*limit.*9.*num.*45. *vers.Ratio*, Ioann.Maria Nouar. *quæst. forens. lib.*1. *q.* 44. *num.* 5. *vers. ad quodammodo.* Et ideo via vna 2 electa, non potest ad aliam recurri, vt per Stephan. Gratian. *Marchia decis.*4 *num.*72. Sigism.Scacc. *dict. tract.de appellat.q.*27.*limit.*9.*n.*45.*& de commerc.* §.7. *gloss.*5.*num.*11.*cum seqq.* Aloys. Ricc. *p.*2. *decis.*280. *à num.*4. Marta *de iurisd.p.* 3.*c.*4.*n.*22.

3 VIA quod vna prohibetur, non debet alia aliquo colore admitti, *l. nec per se*, *C. de hared.instit.* Ioseph.de Sesse *Aragonia decis.*28.*n.*21.

4 VIAM nemo videtur eligere, per quàm iudicium suum subuertatur, *l.*3.*vers.nec credendus*, *ff de milit.testam.l.quoties* 13. *ff. de reb.dub. l. quoties*, *ff. de verb. signif.* cum aliis adductis per Card. Mantic. *de coniect.vlt.volunt.lib.*1.*tit.*1. & Menoch. *de præsumpt. lib.* 6.*præs.*4.*per totam.*

5 VIA est admittenda per quam ad ius commune reditur, *l.si vnus,§.pactus ne peteret*, *ff.de pact. cap. ab exordio* 35. *dist.* Rebuff. *in praxi benef. tit. differentia*

M 3 inter

de probat.concl.175.num.8. Paslador.lib.2.rerum quotidian. cap.5.n.19. Menoch.de præsumpt.lib.3. præs.6. num.39. Mari. Antonin.var.resol.lib.1.resol.20.n.14. Rot.decis.457.n.2.apud Farinac.p.1.recent.

3 Et præcipuè in beneficialibus, vt per Benintend. decis.23.num.11. Decian cons.126.num.3. Lambertin. de iurepatron.lib.3.q.7.princ.art.7.num 7.& lib.2.p.1. q.3.princ.art.22 num.1. Hieron. Gabr. cons.185.n.2. & 23.lib 2. Mascard de probat.concl. 172. num. 8. & conclus.556.num.6. Marc. Anton Genoens in practic. Archiep. Neapol.cap.100.vers quod si, Mari. Antonin. d.lib.1.resol.55.n.6. Gonzal.ad reg 8. Cancell.gloss. 5. §.2 num.14.& §.3.num.18. & gloss. 45. §. 2. num. 14. Anton. Monach Bonon en. decis.36.num.13.cum seq. Rot.decis.315. num. 2. apud Farinac. part. 2. recent. vbi quòd vltimus status beneficij non prodest ex prouisione, quæ non habuit effectum, eadem Rot. decis.374.num.9.p.1.recent. nisi constet de enntrario statu legitimo præcedente; tunc enim non attenditur vltimus status, nisi probetur legitimè præscriptus, vt censuit ead. Rot apud eund Farin.decis.188. num.1.p.1.recent.

AXIOMA CCXXX.

Voluntas.

1 Voluntas inanis est, nisi adsit potentia.
2 Velle quis non creditur, quod non potest.
3 Voluntas in mente retenta nihil operatur.
4 Voluntas facto magis quàm verbis declaratur.
5 Voluntas præferenda est verbis.
6 Voluntas ex coniecturis declaratur.
7 Voluntatis mutatio non præsumitur.
8 Voluntas coacta voluntas est.
9 Voluntas vltima deambulatoria est vsque ad mortem.
10 Voluntas morte extinguitur.

1 VOLVNTAS inanis est, nisi adsit potentia; l. nolle adire, vbi Alexand. in princ. ff. de acquir. hered. l. pater Seuerinam, in princ. ff. de condit. & demonstr. 2 Velle enim quis non creditur, quod non potest, l. Lucius, §. Imperatores, ff ad municip. l. si tibi, §. vnum, ff. de opt. leg. gloss. in l. peta, in princ. vbi Bald. in fine princip. ff. de legat. 2. cap. à nobis, de sent. excomm Surd.cons.431. num. 41. Rot.decis.364.n.3. apud Farinac.p.1.recent.

3 VOLVNTAS in mente retenta nihil operatur, l. si repetendi, ff. de condict. ob causam, Brunor. à Sole in locis communib. verb. propositum, Rot.decis.354.n.6. apud Farin. p. 1. recent Surd. cons. 351. num. 56. Et propositum in mente retentum nihil operatur, l. quidam cum filium, ff. de hæred. instit. Menoch. de presumpt. lib.1. præsumpt. 26. num. 5. Duran. Rota decis.379.num.6.

4 VOLVNTAS facto magis quàm verbis declaratur, l. Paulus, ff. rem ratam haberi, l. reprehendenda, C. de instit. & substit. l. pro hærede, ff. de acquirend. hæred. Aym.cons.104 n.11.cum seqq. Menoch cons.1. num.264.& cons.5. num. 16. & cons.110.num. 1. cum seqq. & cons. 158. num. 48. Mascard. de probationib. concl.1415.num.14 Surd.decis.194.n.21.& cons.372. num 65. Paulus Montan. de tutelis & curis, cap. 33. num.531. Valasc.cons.169 num. 11. Cald. Pereira de resolut. emphyt.c.22.n. 20. Gonzal.ad reg. 8. Cancell. §. 4. proœm. num. 71. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib.3.cap.11.num.9. Sigism. Scacc.de appellat. q 17. limit.2.n. 23. cum seqq. Rot. decis. 582. num. 7. apud Farinac.p.1.recent. Mari. Antonin. var. resolut. lib.2. resol. 21. num. 65. vbi num. 89. post Mascard. concl.45.num.5. declarat procedere, quando factum est determinatum ad quid certum præsumendum, secus si est indeterminatum, & indifferens. Duran. Rota decis. 233. num. 16. 5 Vnde voluntatem præferendam esse verbis, ait Mendez à Castro dict.lib. 3. cap.15. num. 11. subdens regulari à mente, & Surd. decis. 7. num. 12. dicit quòd 6 ex coniecturis declaratur.

7 VOLVNTATIS mutatio non præsumitur, l. cum qui, ff. de probationib. c. scribam, de præsumpt. Menoch. cons. 317. num. 19. Brunor. à Sole in locis communib. verb. voluntas 9. Pichard. ad princip. Instit. de adempt. legator. n.4 Surd.decis.111.n.9.& decis.288.num. 36. Flamin. Paris. de resignat.benefic.lib.9. q.25. num.16. Cald. Pereira de potestate eligendi, cap.3.num.41.& cap.10.num.54.& de empt.& vendit.cap.23. num. 65. Steph. Grattan. Marchia decis.19.n.27.& decis.45. num. 21. Aloys Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.92. num.3. in 1. edit. & resolut. 77. num.3. in 2. edit. Franc Molin. de ritu nupt. lib.3.q.7.num.2. Card. Tusch. pract. conclus. tom 8. litt. V, concl.286. per totam. Vincent. Fusar de substitut.q.257.num.64. & q 631. num. 14. & 15. vbi ampliat Potiusque præsumitur durare nisi contrarium probetur, Menoch. lib. 4. præs.195.n.1 Card. Mantic. de coniect. lib.12.tit.1.n.2. Ioan. Maria Nouarr. quæst. forens. lib.1. q. 208. n. 6. Ioann. Antnn. Mangil. de imput. q.102.num 6 Duran. Rota decis.74.num.46. Alexand. Trentacinq. cons.12. num.4.& cons.56 num 2.cum seqq. tom. 2. Ex quibus autem conniecturis inducatur prioris voluntatis mutatio, vide Rot.decis.711.a num. 8.p. 2. recent. Rot. decis.557 n.5.p 2. in posthum. Farin. aliàs p. 4. recent. in muliere, quæ semper varia & mutabilis est, præsumitur voluntatis mutatio, vt per Tiraq de legibus connub.l.9.num.98 Mennch lib.6.præs.37.num.42.

8 VOLVNTAS coacta voluntas est, l. si mulier 21. §. si metu coactus, ff. quod metus causa, l. qui ita, in princ. ff. ad Trebell. c. meritò 15. quæst 1. Philosoph lib.3. Ethicor. c.1. D. Thom. 1 2. q 6. art.8. Dec. in l. velle non creditur, sub num.6 ff. de regulis iuris, vbi declarat, quòd hæc voluntas non potest dici spontanea, sed qualificata, Nauarr. in man. prælud 6. num.4.& 6. Couarr. de sponsalib. p.1.cap.3.§.1.a num.11. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg.76. Emman Figueira de Negreiros in introduct. vltimarum volunt. lib.1.cap.10. n.33.cum seqq. Card. Seraph. Rota Romana decis.1350. num.9. Morl. in emporio iuris, part.1. tit. 2. in prælud. num.112 Card. Tusch. d. tom.8 litt. V, concl. 280. cum seq. Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib.3.q.98. num. 6. Duran. Rota decis.158.num.13.

9 VOLVNTAS vltima deambulatoria est vsque ad mortem, l. 4 ff. de adimend. legat. l. cum hic status, §. ait oratio, ff. de donat. inter virum, & vxor. cap. cum Martha, vers. cæterùm, de celebrat. Missar. Pinel. in rub. C de rescind. vendit. p.1.c.3. num.24. Menoch. cons.329.num.6 Gutier. de iuram. confirm. p. 2.cap.1. à num. 1. Pichard. ad §. posteriore, num.9. Instit. quibus modis testam. infirm. & ad princ. Instit. de adempt. legat. num.9 & 21. Card. Seraphin. Rota decis. 296. num. 4. Cardos. in praxi iudicum, verb. testamentum, num. 67 Joann. Maria Nouarr. quæst. forens. lib. 1. quæst.68.num.8. vbi num.9 declarat axioma procedere in actibus respondentibus vltimæ voluntati, & qui non nisi in vltima voluntate fieri possunt, secus in aliis, vt in remissione delicti in testamento concessa, quam testator ad bonam valetudinem rediens reuocare non potest.

VOLVNTAS

VOLVNTAS morte extinguitur, *l. 4. ff. locati, l. cum hic status, § fin. ff. de donat. inter virum, & vxor. cap. si gratiosè, de rescript. in 6.* Vital du Camban. *in tract. clausul pag. mihi 16 num. 5.* Francisc. Molin. *de ritu nuptiar. lib. 3. q 24. num. 7.*

AXIOMA CCXXXI.

Vtile.

1 *Vtile per inutile non vitiatur.*
2 *Intellige in separabilibus, & in iis quæ sunt diuisibilia.*
3 *Limita in connexis, & indiuiduis.*
4 *Declara, & num. 5.*

1 VTILE per inutile non vitiatur, *l. 1 §. item quæritur, ff. de aqua quotid. & æstiua, l. Pædius, ff. de recept. arbitr. l. qui testamento, ff. de excusat. tutor. l. eos 26.* vbi gloss. *verb. de superfluo, C. de vsuris, cap. turbat. 17. ... cap. vtile, & cap. non debet, de regulis iuris, l 6.* Rot. *decis. 199. num. 6* impressa per Pacificum *post suum tract. de Saluiano interdicto*, vbi hoc firmat in speciebus & summis, *& decis. 647. num. 7.* impressa per Farinac. *p. 2. recent.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 4. cap. 644. num. 32. & cap. 657. num 9. cum seqq.* Castill. *controu. tom. 4. c. 13. n. 13. & cap. 61. num. 24. cum seqq.* Rot. *apud Paul. de Rubeis, dec s. 185 num. 8. tom. 2. diuers.*

2 Intellige in separabilibus, & in iis, quæ sunt diuisibilia, *l. certi conditio, §. 1. ff. si certum pet. l. 1. § similiter, l. 4. § si is qui duplam, ff. de verbor. obligat. d. l. 3. §. Trebatius, ff. de aqua quotid. & æstiua, l. 1. §. publicani, ff. de publica. & vectigal. l. sancimus 5. C. de donat.* Gemin. *cons 97. in fine, vers. nec obstat*, Bald *cons. 475. Quidam Ioannes, num. 10. vers. tres enim sunt casus, lib. 1.* Anchar. *consil. 215. num. 5. & seq. vers. septimò inducitur*, Ægid. Bellam. *cons. 42. num. 11.* Alexand. *cons. 38. Consideratis, col. fin. lib. 2.* Castrens. *cons. 89. n. 5. vol. 1.* Roman. *cons. 66. num. 1.* Tiraq. *de retractu ligo. ad fin. tit. num. 74 & de retr. conuent. ad fin. num. 145.* Mantu. *dial. 96.* Couarr. *lib. 2. var. cap. 15. num. 5. vers. non obstat*, Sarmient. *lib. 3. selectar. cap. 5.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. num. 28. vers. vt tamen*, Vital de Camban. *in tract. clausul. pag. mihi 58. num. 16.* Cabed. *diuers. iuris argum. lib. 2. cap. 16.* Surd. *cons. 380. num. 32. & cons. 428. num. 20. cum seqq* Peregr. *cons. 29. num. 14. lib. 2.* Vgolin. *de officio Episcopi, cap. 41 §. 1. n. 2.* Card. Seraph. *decis. 483. num. 8.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. tom. 2. lib. 16. tit. 36. n. 14.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 8. litt. V, concl. 373. a num. 1* Castill. *controuers. iuris, lib. 1. de vsufructu c. 7. num. 27.* Christoph de Pace *in scholiis ad leges styli, l. 200. n. 75.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resol. 373. n. 2. in 1. edit.* Cald. Pereira *quæst forens. cons. 33. n. 47. & de empt. & vendit. cap. 32. num. 36.* Rot. *decis. 649. num. 4.* apud. Farin. *p. 2. recent.* Rot. *decis. 248. num. 8. p. 5. recent.* Castill. *controu. lib. 5 p. 2. c. 100. num. 6. cum seqq. & d tom. 4. c. 64. n. 26.* Duran. *decis. 186. n 12.*

3 Limita in connexis, & indiuiduis, vt per text. *in d. §. item quæritur, & in d. §. Trebatius, & in l. Græcè, §. illud, ff. de fideiussor.* tradunt Lap. *alleg. 81. num. 5.* Clar. *in § emphyteusis, q. 6. num. 2.* Surd *de alim tit. 7. q. 17. num. 27. & decis. 7. num. 35.* Cæs. Argel. *de contradict. legitimo, q. 10. num. 149.* Card. Tusch. *d. litt. V, concl. 373. à n. 41.* Rot. *decis. 631. n. 7.* apud Farinac. *p. 2. recent.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 752. num. 62.* qui *num. 68.* ampliat etiam in rebus sua natura diuiduis, partium tamen conuentione indiuiduis, vel quas partes indiuiduas esse cogitauerunt, & *cap. 743 num. 59.* limitat Axioma ratione incertitudinis, ob quam dicit vtile per inutile vitiari.

4 Declara tamen pulchrè, vt per Castrens. *cons. 431. Si quæritur, num. 2. lib. 1.* vbi quòd si vtile est connexum cum vtili, ita quod separari non possint, si vtile est de iure communi, trahi ad se inutile de iure speciali, & vincit sic, & è contrà; si verò æqualia sunt, præualet inutile, ex quo non potest valere pro parte.

5 Declara etiam plenè, vt per Roman. *consil. 506. num. 13.* vbi si persona inhabilis cum persona habili admittitur scienter ad actum indiuiduum perficiendum, prout ad iudicandum, & sententiam proferendam, actus est nullus in totum, *cap. cum super, de offic. deleg.* si verò inhabilis ignoranter fuit admissus, quia agens habilis videtur agere omni meliori modo, actus sustinetur. Si verò actus est diuiduus, vt quia duo possunt separatim facere actum, licèt actus per se factus sit indiuiduus, prout si duo impetrant gratiam, quorum vnus est excommunicatus; item si duo tutores præstant pro pupillo auctoritatem, quorum vnus verus, alter falsus, tunc actus valet, refert Card. Tusch. *d. litt. V, conclus. 373. num. 45. & 46.*

TRACTATVS

TRACTATVS
DE
APPELLATIVA
VERBORVM VTRIVSQVE IVRIS SIGNIFICATIONE,
CIRCA IVDICIA, CONTRACTVS *Ultimas voluntates, & Delicta.*

APPELLATIVVM PRIMVM.

Abbas.

1 *Abbatis appellatione venit Abbatissa, quia illa in administratione æquiparatur Abbati.*
2 *Abbatis nomine venit omnis Ordinarius Religiosorum Collegio præfectus.*
3 *Abbas quorum appellatione veniat, remissiuè.*

1 ABBATIS appellatione venit Abbatissa, illa enim in administratione æquiparatur Abbati, Bald. *in cap. 1. in princ. col. 6. qui feudum dare poss.* Card *cons. 17. circa princ. col. 1.* Abb. *in cap. 1. de iis, quæ fiunt à Prælatis, & in c. vlt. n. 5. de statu monach.* Paul Fusc. *de visitat. lib. 1. c. 2. n. 15. vers. in administratione, & lib. 2. c. 18. n. 61.* Flam Paris. *de resign. benef. lib. 2. q. 1. n. 73. & lib. 3. q. 12. n. 9.* Flores de Mena *var. ref. lib. 1. q. 10. n. 23.*

2 ABBATIS nomine venire solet omnis Ordinarius Religiosorum Collegio Præfectus, secundùm Azor. *institutionum moralium p. 1. lib. 12. c 19. quæst. 10.*

3 ABBAS quorum appellatione veniat? ex professo differit D. Ascan. Tamburin. Vallis vmbrosanæ Monachus, in suo nouissimo tract. de Iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam sæcularium, quàm Regularium Episcopis inferiorum, *tom. 1. disp. 1. q. 3. cum tribus seqq.*

APPELL. II.

Abbatissa.

ABBATISSÆ appellatione venit omnis fœmina Sanctimonialium domicilio præfecta, *Aug. Barbosa Appell. Iur.* vt per Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12 cap. 19 quæst. 10.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. tom. 5. cap. 871. num. 9.*

APPELL. III.

Abbatia.

1 *Abbatia, seu monasterij appellatione non venit Prioratus in odiosis, & materia stricta, secùs in fauorabilibus, vt n. 2.*
3 *Abbatia æquiparatur Episcopatibus.*
4 *Prioratus est principalis dignitas in Ecclesia Collegiata, seu Regulari, & in effectu est eadem dignitas cum Abbatia.*

1 ABBATIÆ, seu monasterij appellatione non venit Prioratus, vt fuit tentum in Rot. teste Caputaquens. *decis. 225. part. 1.* quem refert Flamin. Paris. *de resignat. lib. 2. quæst. 1. num. 67.* Ratiò est, quia Abbatia est de maioribus dignitatibus, quæ sunt in Ecclesia, & ob id speciali nota digna, Lap. *alleg. 84. num. 11.* Ludouic. Gom. *Episcop. Sarnen. de infirmis resignant. quæst. 16. & de valor. quæst. 3.*

2 Æquiparatur enim Episcopatibus, ex Rebuff. *super concord. tit. de mandat. Apostol. §. statuimus, verb. monasteria*, Mandos. *in reg. de benefic vacan. per promot. quæst. 3. num. 8.* Menoch. *cons. 52. num. 135.* Flamio. Paris. *dict. quæst. num. 66.* Ascan. Tamburin. *de iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam Regularium, quàm sæcularium Episcopis inferiorum, tom. 1. disp. 13. q. 1. n. 18.*

3 Intellige in odiosis, & materia stricta, nam in fauorabilibus Abbatiæ appellatione comprehenditur Prioratus, quia in multis æquiparantur; sicut enim Abbatia dicitur beneficium Ecclesiasticum, Selu. *de benefic. p. 1. q. 2. num. 78.* Hoied. *de incompatib. benefic. p. 1. in præfat. num. 7.* ita & Prioratus quoque beneficium dicitur, vt per *Clem. 2. de rescript.* tradit Selu. *d. q. 2. num. 87.* Et demum Prioratus est principalis

cipalis dignitas in ecclesia Collegiata, seu Regulari, & habet quasi iurisdictionem Episcopalem, & in effectu est eadem dignitas cum Abbatia, Hoied. *d.p.1.cap 6.num.1.* Mandos. *in reg.3.Cancell.q 8.num.4.* quos refert & sequitur Flamin. Paris. *d.lib.2.quæst.1.num.;6.& 77.*

Appell. IV.

Acquisitio.

Acquisitionis appellatione quando adiecta sunt verba aliqua generalia, comprehenditur omnis acquisitionis species, quamuis impropria, puta successio ab intestato, ita Tiraq *de retractu lign. §.1.gloss.9.num.171.* Bursat. *cons.36. num 5. & cons.37.num.3.* Cephal *cons.52.n.18.* Ruin. *cons.89. n.36.* Bec. *cons.41. Visis, num.1.* Surd. *cons.313. num.72.* Menoch. *cons.1089.n.15.& 26.*

Appell. V.

Actio.

1 *Actionis appellatione continetur formata.*
2 *Exceptio non continetur appellatione actionis.*
3 *Aliud est actio, aliud exceptio.*
4 *Actionis appellatione vbi de illa fit mentio in statuto venit directa, non vtilis.*

1 Actionis appellatione continetur formata, quæ possit in iudicio deduci & exerceri, vt per Signorol de Homod. *cons.257.n.6.* Natt. *cons.102. Verissima, num.1.vers.nam etiam,* Card. Tusch. *pract.concl. tom.1 lit. A, concl.95.n.5.*

2 Actionis appellatione non continetur exceptio, *l.verbum oportebit, §.actionis, ff. de verbor. significat.* præsertim vbi actio est prohibita, Achil. de Grassis *decis.5. de constitut. & decis. 6.* declarat quomodo prohibita actione nullitatis sit prohibita exceptio; 3 aliud enim est actio, aliud exceptio, gloss. *verb.non continetur, in d.l. non oportebit,* & faciunt per me dicta.

4 Actionis appellatione, vbi de illa fit mentio in statuto, venit directa, non verò vtilis, quæ ex Interpretatione oritur, Bart. *in 2.q. Pisana ciuitatis, in princ.num.4.vers.quartò hoc probatur,* quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 105. num.9.* nam quando verba possunt referri ad vnum, quod est fortius, & ad aliud minùs, fortè semper referuntur ad fortius, Signorol. de Homed. *cons. 68. num.6.* Dispositio vero loquens de quacunque actione, comprehendit etiam officium Iudicis, Grauet. *cons.424 in princip.*

Appell. VI.

Acta.

1 *Actorum appellatione continentur ea, quæ fiunt coram Iudice.*
2 *Scriptura facta de commissione Iudicis per notarium veniunt actorum appellatione.*
3 *Sententia venit actorum, vel processus appellatione.*
4 *Actorum appellatione ad effectum transportationis non veniunt ea, quæ fuerunt tantum verbaliter, vel non citata parte prædicta.*

1 Actorum appellatione continentur ea, quæ fiunt coram Iudice, gloss. *verb acta in l.cum quis, ff. de in ius vocando,* Bald. *in l.2. vt lite pend. & in l.illud, col.5. C. de sacros. Eccles.* latè Roland. *cons.38. num.10.cum seqq.* vbi *num.12.* 2 ampliat sub hoc appellatiuo contineri scripturas factas de commissione Iudicis per notarium.

3 Actorum, vel processus appellatione venit sententia, *cap.1. de sent. & re iud.* Bart. *in l. actorum, in fine, ff.eod.tit.* Boër. *decis.158.num.6.* Ranchin. *concl. 464.p.1.*

4 Actorum appellatione ad effectum transportationis non veniunt ea, quæ fuerunt tantùm verbaliter producta, vt censuit Rot. *in Placentina deuolutionis 10. Maii 1601. coram Peña, & in Carpentoraten. fideicommissi 15. Ianuarij 1608. coram Card. Lancelloto, & in Romana de Pinu 27. Ianuarij 1614 coram Card. Sacrato,* impressa per Farin. *decis.561. num.10. p.1.recentiorum,* prout etiam non veniunt ad prædictum effectum ea, quæ sunt producta parte non citata, vel non fuerunt exhibita in termino citationis, iuxta notata *in cap.charta, 3.q.9.* Natt. *cons. 194. num.25.* Cassad. *decis.1.in fine, de except.* Sarnen *super reg.de annali, q.4.col.3. vers. prædictis non obstantibus, ibi, quinimò,* Card. Mantic. *decis.32.num.9.* Rot. *d.decis.565.n.11.p.1.recent.*

Appell. VII.

Actus.

1 Actus appellatione venit validus, & non inualidus, iuxta ea quæ tradit Rebuff. *ad l. bonis 89. vers. tertiò perdit, ff. de verb. signif. pag. 389.* & quæ latè dixi *Axiom.12. num.17. & 18.* nam in dubio actum gerens præsumitur magis velle, vt ille valeat, quàm pereat. *l.ff.de milit. testament. l.quoties, ff.de regulis Iuris,* Cardin. Tusch. *de coniect. vltim. voluntat. lib.2. tit. 15. à num. 2.* Brunor. à Sole *in locis communib verb.actus 10.* Menoch. *de præsumpt. lib. 1. præs.6.nu.5.*

2 Actus appellatione in contractibus venit primus, ex vulgari *reg.l.bones, §.hoc sermone, ff.de verb. signif.* tamen ex coniecturis à regula receditur, & non solùm venit primus actus, sed etiam secundus, vnde cùm quispiam fructus fundi vendidisset, & is binos produxerat singolis annis, licèt de primis fructibus venditio intelligatur, vbi tamen pretium æquiualens est ad duos, ex hac coniectura ab illa receditur regula, vt per Tiraq. *in d. §. hoc sermone, limit.13.à num.1.* Decian. *resp.41. num.60. lib.1.* quos refert & sequitur Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q.23.n.84.*

Appell. VIII.

Aduocatus.

1 Aduocati appellatione largè sumpto vocabulo venit etiam procurator, & è contrà, ita Apostill. *ad gloss.rub.C.de procuratorib.* vbi Ias. *num.1.* Bart. Bald. & Salicet. *in l.1. in fin. C. mandati,* Cæs.

Imbrian.

Imbrian. *de primo & secundo beneficio, considerat.* 5. *n.* 113. Iacob.de Laurent *de Iudice suspecto, ap.*6.*n.*7. *vers.alterius enim partis,& num.*8. Catau.*riu* 18.*n.*6. Mastrill.*Siciliæ decis.*214 *num.* 4. strictè verò si accipiatur, non valet argumentum ab Aduocato ad procuratorem, vt dixi *in tract.de locis communib.argum. iuris, n.*8.

Appell. IX.

Æs.

ÆRis appellatione comprehenduntur non dum pecunia tantùm, sed omnes facultates, patrimonium, ac bona omnia, vt tradit Alciat.*in proœm. rubr.de verbor.significat.pag.*2.*& in l.cedere diem, § æs alienum, ff.eod.tit.* & pro hoc facit quod notat Bart. *in l.licitatio, §. quod illicitè, col.* 1. *de publ. & vectig.* quod promittens non offendere in ære, vel in persona, incidit in pœnam si parti furtum fecerit, refert Bertazol.*de clausul.instrum.claus.*4.*gloss.*10.*num.* 4. vbi *claus.*30.*gloss.*7.*n.*21. subdit appellatione æris venire qualemcumque pecuniam, etiam ex auro, & argento fabricatam, per *l.si quis in pignore, § fin.ff.de pignerat. act.* quod etiam tradit Rebuff. *ad l.*159.*in princ ff. de verb.signif.pag.*531.

Appell. X.

Ætas.

ÆTATIS legitimæ appellatione venit ætas naturalis & vera, id est, viginti quinque annorum, non verò ficta, quæ beneficio Principis est, id est, dispensata, ita per *l.fin. C.de iis qui ven. ætatis impetr.* tradunt Calderin.*cons.* 366. aliàs *cons.* 47. *de testam.in princ.* quod duplicatur *cons* 466. aliàs *cons* 1. *qui filii sint. legit.* Alexand. *cons.* 2. *in princip. lib.* 1. Rebuff. *ad l.*130.*vers.legitima ætas, ff de verb.signific.* Menoch.*cons.*166.*num.*31. Roland.à Valle *cons.*100. *num.*35.*lib.*2. Cardin. Tusch *pract.concl.tom.*8.*litt.V, conclus.*91.*num.* 6. *& conclus.* 101. *num.* 4. Ratio est, quia verba in dubio sunt interpretanda naturaliter, & verè, non autem accidentaliter, & fictè, vt dixi *Axiom.*212.*num.*27.

Appell. XI.

Ædes.

1 ÆDIVM appellatione vnumquodque ædificium comprehenditur, *l.qui ædes, in fine, ff.de incend.ruin.& nauf.* gloss. *verb. desiderare, in l. inter fructuarium, ff.de damno infecto*, Bart *in l.*1.*§. deinde, ff.de cloacis*, Bertazol.*de clausulis instr.clausul.* 19 *gloss. num.*3. Card. Tusch *practic.conclus.tom.*3.*litt. E, concl.* 30.*n.*1.

2 ÆDIVM appellatione non continetur fundus, Bald.*cons.*578. & sequitur aliquid, *in fine lib.* 1. vbi subdit quòd earum appellatione veniunt horti coniuncti ipsis ædibus, non ex propria significatione ædium, sed ex quadam accessione extrinseca, refert Card.Tusch.*d.concl.*30.*n.*2.*&* 4.

Ang.Barbosa Appell.Iur.

Appell. XII.

Affines, Affinitas.

1 *Maritus & vxor veniunt affinium appellatione.*
2 *Affinium appellatione si vocentur à testatore veniunt cognati viri & vxoris.*
3 *Affines si vocentur à testatore, qui illos non habet, intelligerentur vocati agnati, ne dispositio redderetur elusoria.*
4 *Affinitatis appellatione venit vera & naturalis, non verò ciuilis.*

1 AFFINIVM appellatione veniunt maritus, & vxor, nam licèt illi non sint affines, sed caput affinitatis, vt notat gloss.*in l. non facile, § affines, de gradib.& in l.affinitates, C.commun.de succ ssion* tamen comprehenduntur in statuto, vt Bald. consuit *in d.l.affinitatis*, licèt loquatur in statuto de compromissis, & sequitur Paul.de Castro *in l.* 1. *C. vt de vir & vxor*, & Alexand. *ibi.* Campeg *de dote, p vlt.q.*97. refert Bertazol.*de clausulis instrument.claus.*7.*gloss.*12. *n.*5.*vers.& idem est.*

2 AFFINIVM appellatione, si vocentur à testatore, veniunt cognati viri & vxoris, Franc *in cap. si pater, col vlt de testament.lib.*6. Laurent.de Palut. *in tract.quòd stantibus masculis, n.* 164. Tiraq *de retractu lign § 1.gloss.*9.*n.*10.*&* 21. Peregr.*de fideicomm.art.*22. *num.* 40. Sim. de Prætis *de interpret. vltim.v. volunt. fol.*188.*n.*14 Fusar.*de substit.q.*370.*num.*1. vbi *num.*2. post Tiraq. Peregr.& Prætis *citatis locis*, obseruat

3 quòd testatores, & notarij intelligunt vocare consanguineos, cùm in iure scripto, & apud bonos auctores, hoc modo accipiatur, vnde si testator non haberet affines intelligerentur vocati agnati, ne dispositio redderetur elusoria, Sim de Prætis *d. tract. fol.*188.*n.*10. Fusar.*d.q.*370.*n.*3.

4 AFFINITATIS appellatione venit vera & naturalis, non vere ciuilis, Roman. *cons.*82.*in princ.* vbi dicit contrarium esse verum quando de mente constat, refert Card. Tusch. *tom.*8.*lit. V, concl.*102. *num.*2.

Appell. XIII.

Agnati.

1 *Agnatorum appellatione veniunt omnes per virilem sexum coniuncti.*
2 *Agnatorum appellatione propriè veniunt illi, qui linea recta à testatore descendunt, non verò transuersales.*
3 *Testator quando vocauerit agnationem filiorum suorum, tunc solùm descendentes veniunt, non verò transuersales.*
4 *Fœmina in fideicommissis venit agnatorum appellatione.*
5 *Limita quando fideicommissum esset relictum pro conseruatione agnationis.*
6 *Filij in fideicommissis veniunt agnatorum appellatione.*
7 *Agnati omnes dicuntur de domo testatoris.*
8 *Illegitime nati non veniunt in statutis agnatorum appellatione.*
9 *Agnatorum, vel consanguineorum, aut familiarum*

liarum appellatione, quando vocantur à teſtatore ad fideicommiſſum, proximiores veniunt, & alij ſucceſſiuo ordine dicuntur vocati.

10 *Limita quando vocatio eſſet facta cum dictione vniuerſali.*

11 *Agnatorum, ſeu familia appellatione, vbi teſtator eos vocant, veniunt & degentes in aliena prouincia.*

12 *Agnatorum ſeu familia appellatione in fideicommiſſo eis relicto veniunt ingreſſi monaſterium, ſi capax ſit ſucceſſionis.*

13 *Agnati proximioris, vel proximioris de familia appellatione in ſubſtitutionibus, quando plures extant in eodem gradu, veniunt omnes ad ſucceſſionem.*

1 AGNATORVM appellatione veniunt omnes per virilem ſexum coniunctos, *l.vlt.§ 1.in fin. ff.de gradib. l.2 §. agnati, ff. de ſuis, & legitimis heredibus. principium Inſtitut. de legitima agnatorum ſucceſſione*, Curt.iun.*conſil.5.num.21.*Bald.*conſil.469. Statuto cauetur, lib. 1.* Simon. de Prætis *de interpret. vlt.volunt.lib.3.dubit.1.ſolut.11.num.1.* Pariſ. *conſ.22. num.64.cum ſeqq.lib.1* Decian.*conſ.86.num.38 & ſeq. lib.3.* Bertaz.*de clauſul.inſtrumentalib.clauſ. 6. gloſ.9.* Peregr. *conſ. 149. num. 21. lib. 5.* Fuſar. *de ſubſtitut. quaſt.351.num.40.* Card.Tuſch.*practic.concluſ.tom.1. litt. A,concluſ.244.num.2.*vbi *num.3.*ſubdit, quòd generalius eſt nomen agnatorum, quàm nomen conſanguineorum, quia conſanginei ſunt inter ſe ſanguine connexi, agnati ſunt per viriles ſexus coniuncti, etiamſi non ſint conſanguinei, & *num.4.*poſt Fulgoſium *conſ.45.num.2.* dicit, quòd omnes agnati dicuntur & ſunt cognati, ſed non è conuerſo; propriè enim omnes deſcendentes ex maſculis dicuntur agnati, & omnes deſcendentes ex fœminis dicuntur cognati, vt obſeruant Bald. *conſ. 63. lib. 4.* Alexan.*conſ.80.n.7.lib. 1.* Card. Tuſch. *d. concl.244. num 31. & 32.* & quod agnati ſi in perpetuum vocentur, extendatur diſpoſitio etiam vltra decimum gradum, tradit Bald.*conſ.76.poſt med. verſ.ſi verò dico ſum agnatus, lib.4.*quem refert Card. Tuſch. *tom. 7. lit. S, concl.923.n.8.*

2 AGNATORVM appellatione propriè veniunt illi, qui linea recta à teſtatore deſcendunt, non verò tranſuerſales, ita Ruin *conſ.154.num. 10.lib.1.* Menoch *conſ.233.num. 15.* quos refert, & ſequitur Rota *in Bononien. fideicomm de Lambertinis 22. Iunij 1609. coram Patriarcha Manzonedo*, impreſſa per Farinac.*deciſ.193.n.10 p.1.recent.* verùm quòd magis propriè tranſuerſales dicantur agnati, quàm deſcendentes ex communi vſu loquendi, ſcribunt Anchar. *conſ.152. num.5.* Mantic. *de coniect.vlt. volunt. lib. 8. tit.12.num.12. verſ. ſed in propoſito*, maximè quando vocata eſſet familia, & agnatio agnoſcunt, Decian. *conſ 86.n.28.& ſeq.lib.3.*Menoch. *conſ. 424.* Peregr. *conſil.149.num. 6. & ſeq.lib. 5.* quos refert Fuſar. *de ſubſtitut.quaſt.362.num.4. & 5.*& ideò dùm teſtator vocat agnationem ſuam, vel dicit, ſubſtituo agnatos meos, cenſetur & tranſuerſales vocaſſe, imò potiùs de eis intellexiſſe, cùm propriè tranſuerſales non dicantur agnati, ſed deſcedentes, vt reſoluunt Menoch. *de præſumpt. lib.4 præſumpt.88.num.19. & conſ. 424. num. 10. & ſeq.* Cardin. Mantic. *d. tit. 12. num.12.verſ. ſed ego ſubſiſto*, Decian.*conſ.86.n.18. verſ.3.lib.3.* Peregr. *conſ.149.n.10. lib. 5.* Fuſar. *d. q. 362.n.9.*

3 Quando verò teſtator vocauerit agnationem, filiorum ſuorum, vt quando relicto fideicommiſſo filiis, vel deſcendentibus teſtator dixit nolle bona exire de agnatione ipſorum, tunc ſolùm deſcendentes venirent, non tranſuerſales, vt tenent Cephal. *conſ.510.num.12.cum ſeqq.* Menoch. *d. præſumpt. 88. num.19.verſ.ſecundus caſus*, Intrigl. *de ſubſtit. cent. 3. q.83.n.23* Fuſar.*d.q.362.n.10.*

4 AGNATORVM appellatione venit fœmina in fideicommiſſis, vt probat text. *in l. pronunciatio, §.fin.ff.de verb ſign.& in l.voluntas, C.de fideicomm.* reſoluunt Pariſ.*conſ.34.n.45.lib.1.& conſ.51.num.13.& conſ.58.n.24.& n.20.lib.2.& conſ.47.n.42.lib 3.*Socin. iun *conſ.4 num.10.lib.1.*Cephal. *conſ.53.n. 85.* Præt. *de interpret.vlt.volunt.fol.253.num.66.* latè Honded. *conſ.75.num.1.cum ſeqq.lib.1.* Peregr.*conſ.23.num.10. lib.3.& in tract.de fideicomm.art.22.num.25.* Fuſar.*de ſubſtit.q.363.n.1.*

5 Quando verò fideicommiſſum eſt relictum pro conſeruatione agnationis, quia tunc fœmina non eſt apta conſeruare illam, non cenſebitur vocata, vt per Curt iun *conſ.154.n.12.& conſ.172.col. 2.* Ruin. *conſ.24.num.4.& ſeq.& conſ.110.n. 14.lib. 2.* Crauet. *conſ. 180. num. & conſ.306. num. 5.* Præt.*d. fol. 293. num.67.* Peregr.*d.conſ.23.n.10.cum ſeqq.lib. 3. & de fideicomm.art.22.n.25.* Ferret.*in Conſtitut.Cathaloniæ gloſſ.1.num.418.*Fuſar.*d.quaſt.363.num.2* vbi *num. 3.* poſt Crauet.*loco proximè citato*, & Peregr. *d. conſ.23. n.13.* ſubdit, quòd etiam quando extaret ſtatutum excluſiuum fœminarum propter maſculos, tunc & fœminæ erunt excluſæ à maſculis. Antica an veniat appellatione agnatorum in ſtatuto deferente matri tertiam partem bonorum filij ſtantibus agnatis, vide per citatos à Gratian.*diſcept.foreſ.tom.2.cap.309. num 26.*

6 AGNATORVM appellatione in fideicommiſſis veniunt etiam filij, vt cenſuit Rota in Romana fideicommiſſi de Palluzzellis 8.Iunij 1612.coram Patriarcha Manzanedo impreſſa per Farinac. *deciſ. 403.n.2.p.2.recent.* nam agnatio per filios conſeruatur, & per nepotes augetur, vt ait Ferret. *in conſtitut. Cathaloniæ, gloſſ.1.n.59.*

7 AGNATI omnes dicuntur de domo teſtatoris, ideò ſi teſtator vocat omnes de domo ſua, intelligitur de agnatione familiæ, ita Anchar. *conſ. 152. Plures ſunt, n.4.& 5.*Card. Tuſch.*d.lit. A,concl. 244. num. 7.* nam agnatio domus, & familiæ idem ſunt, Surd.*conſ.67.n.11.*

8 AGNATORVM appellatione in ſtatutis non veniunt illegitimè nati, vt ſi in ſtatuto fiat mentio de agnatis, intelligitur de legitimis, & naturalibus, vt per Decian.*conſ 471.num.5.& 6.* Peregr. *de fideicomm.art.22.n.82.*Card.Mantic.*deciſ.319.num.7.* vbi ait, quòd agnatio per filios naturales tantùm non poteſt conſeruari, Ferret.*in conſtit. Cathaloniæ, gloſſ.3.n.60.*vbi dicit, quod agnatio vltra legitimos, & naturales non protrahitur, & conſequenter ab agnatione ſunt excluſi baſtardi, latè Fuſar. *de ſubſtitut.quaſt.354.*In Hiſpania verò naturales dicuntur de agnatione patris ex particulari, & notoria illarum partium conſuetudine eos admittente ad inſignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris, vt referunt Azeued. *conſ. 24. num. 27.& 29.* Nicol. Garc *de benefic.p.7.cap.15.n. 49.* citati Rota in Pampilonen. Capellaniæ 4. Martij 1622. coram bonæ mem. Remboldo, impreſſa per Viuian. poſt ſuam praxim Iuriſpatron.*deciſ 45.n 5.*

9 AGNATORVM, vel conſanguineorum, aut familiarium appellatione, quando vocantur à teſtatore ad fideicommiſſum, proximiores veniunt, & alij ſucceſſiuo ordine dicuntur vocati, ita gloſſ. & Bart.per text.*ibi in l.cùm ita, § in fideicommiſſo, ff.de legat.2.* Tiraq.*de retract.lign.§. 1.gloſſ.4.n.2.* Cephal, *conſ.387*

conſ.387.num.10.& ſeq. Præt.*de interpr.ult.volunt.fol.* 190.*num.*28.Card Mantic.*d lib.8.tit.22.n.3. & 4.*Deeian.*conſ.41.num.66.cum ſeqq.lib.1. & conſ.100. num. 15.lib.3.*Petra *de fideicomm.quaſt.8. num.199.* Peregr. *in ſimili tract.art.22.num.64.& conſ.46.n.16 17.& 19. lib.2.*Magon.*Florent deciſ.37.num.20.& deciſ.72.*Menoch.*de præſumpt.lib.4 præſumpt.94. n.6.* Alex. Raudeo.*Piſana deciſ.22.n.19. cum ſeqq.* Craſſ. *§.legatum, quaſt.41.n.2.& §.fideicommiſſum, quaſt.16. n.2.* Surd. *conſ.147.num 7.& 8.*

10 Limita qoando vocatio eſſet facta cum dictione vniuerſali, vt ſi teſtator vocaſſet omnes agnatos, vel omnes de familia, vt tener Peregr. *d.art.22.n.68.* vbi etiam idem dicit, quando teſtator reliquiſſet cuilibet ex agnatis, quia tunc omnibus agnatis tam proximioribus quàm remotioribus debebitur fideicommiſſum. Limita etiam non procedere quando teſtator ſpecialiter aliquos, vt prædictos nominauit, quia illi præferuntur aliis ſub nomine collectiuo vocatis, qui etiam collectiuo nomine vocati non admittuntur, niſi extinctis omnibus, ſpecialiter nominatis, dicta *l.cum ita,§.in fideicommiſſo*, Craſſo *d.§.fideicommiſſum,quaſt.16 num.4.* Limita denique quando teſtator vocaſſet alicuius tertij agnatos, cognatos, familiam, deſcendentes, & ſimiles, quia tunc cenſeretur vocaſſe ſimul tam proximiores, quàm remotiores, niſi ex coniecturis colligi poſſet teſtatorem voluiſſe eos ordine ſucceſſiuo vocare, licèt eſſent de aliena familia, ita Socin ſen. *conſ.12. col.3. lib. 3. & conſ.51.num.30.lib.4.* Præt.*de interpret. ult. volunt. fol.* 290.*num.*28.Peregr.*de fideicom.art.17.num.39.& art. 22. num.63.*

11 AGNATORVM, ſeu familiæ appellatione, vbi teſtator eos vocauit, veniunt & degentes in aliena prouincia, vt per Alciatum *conſ. 638. in fin.* Petra *de fideicomm.q.12.num.521.*

12 AGNATORVM, ſeu familiæ appellatione, in fideicommiſſo eis relicto veniunt ingreſſi monaſterium ſi capax ſit ſucceſſione, quòd illud ingreſſi admittantur, ita Pariſ. *conſ.43. num. 61. lib.3.* Anchar. *conſil.420. num.3.* Crauet. *conſ. 152. num.5.* Cephal. *conſ.53. num.98.* Card.Mantic. *de coniect. ult. volunt. lib.8.tit.12.num.25.* Fuſar. *de ſubſtit.quaſt.345. num.1.* vbi *num.2.*poſt Couarr.*lib.1. variarum, cap.19.n.11.* Sfort Odd.*de compendioſa,part.6. art. ult.* & Mantic. *citato loco*, limitat ſi fideicommiſſum eſt relictum pro conſeruatione agnationis, quia monaſterium non ſuccederet.

14 AGNATI proximioris, vel proximioris de familia appellatione in ſubſtitutionibus, quando plures extant in eodem gradu, veniuor ad ſucceſſionem omnes, ad text. *in l.2. §. hæreditas, ff.de ſuis & legit. hæred.§.ſi plures,Inſtit. de legit.agnat. ſucceſſ.* Tiraq.*de iure primog.quaſt.4.num.56. & quaſt.17. n.4.* Crauet. *conſ.161.num.4.& conſ.180. num. 5.* Rolaud. à Valle *conſ.38.n.46.cum ſeqq.lib.2.* Card. Mantic. *de coniect. ult.volunt. lib.8. tit. 12. num. 33.* Præt. *de interpretat. ultim.volunt.fol.334.num.19. & fol.336. num.3. & 11. cum ſeqq.*Menoch *conſ.158.n.28.* Surd. *conſ.147.n.10. lib.5.* Petra *de fideicom quaſt.51.n.1.* Peregr. *in ſimili tract.art.22.num.65.in fin.*Fuſar.*de ſubſtitut.quaſt.356. num.1.*vbi *n.2.*poſt Deciao.*conſ.71. lib.3.* & Mantic. *d.lib.8.tit.10. num.5.* ampliat etiam ſi teſtator iuſſerit bona indiuiſa peruenire ad proximiorem agnatum, quia adhuc ſi plures extant in eodem gradu, omnes admittuntur, & diuiſio ſit ſolùm de vſufructu, non autem de proprietate, niſi teſtator dixiſſet bona indiuiſa reddi vni ex proximioribus agnatis, & *num.4.* declarat non procedere, quando teſtator vocaſſet vnum proximiorem, quia tunc vnus ſolus

admitti debet, & *num.6.* idem dicit quando ſumus in aliqua diſpoſitione indiuidua, & *num. 8.* quando vocatus eſſet maior maſculus, quia ſolùm maior natu ſuccederet.

14 Pulchra antem eſt dubitatio, teſtator vocauit proximiorem agnatum, adſunt agnati remotiores, ſed quia deſcendunt à fœmina eiuſdem agnationis, efficiuntur proximiores, quod contingit quando fœmina eſt nupta vni de ſua agnatione, an iſti remotiores agnati, ſed per fœminam facti proximiores, excludant alios agnatos, qui per virilem ſexum ſunt proximiores, & pro agnato deſcendente à fœmina proximiore, latè conſuluit Veg. *c n.63.* prout illum refert Fuſar. *de ſubſtitut. quaſt. 357. num.8.*

APPELL. XIV.

Alienatio.

1 *Actus omnis per quem dominium transfertur, continetur alienationis appellatione.*
2 *Alienationis appellatione venit voluntaria, non autem neceſſaria.*
3 *Succeſſio ab inteſtato continetur alienationis appellatione in probatione teſtatoris in perſonas certas.*
4 *Cedere iura & actiones non poteſt prohibitus alienare.*
5 *Donatio comprehenditur alienationis appellatione.*
6 *Diuiſio continetur alienationis appellatione, niſi ſit facta ex cauſa neceſſaria.*
7 *Permutatio latè ſumpto vocabulo, comprehenditur alienationis appellatione.*
8 *Tranſactio venit alienationis appellatione.*
9 *Pignus, & hypotheca venit alienationis appellatione.*
10 *Seruitutis conſtitutis venit appellatione alienationis.*
11 *Locatio ad longum tempus comprehenditur alienationis appellatione.*
12 *Locatio ad longum tempus dicitur quando eſt facta ad decennium.*
13 *Locatio ad longum tempus dicitur ſi facta fuiſſet ad vitam vel locatoris, vel conductoris.*
14 *Datio in ſolutum venit appellatione alienationis.*
15 *Datio in ſolutum neceſſaria facta Iudicis auctoritate ob æs alienum prohibiti alienare, eris permiſſa reſpectu fructuum durante vita prohibiti.*
16 *Emphyteuſis conceſſio venit alienationis appellatione.*
17 *Compromiſſum continetur appellatione alienationis, ſecus in neceſſario.*
18 *Heredis inſtitutio venit appellatione alienationis.*

1 ALIENATIONIS appellatione continetur omnis actus per quem dominium transfertur, vt per *l.1.C.de fundis dotal.l. alienationis verbo, ff.de verb.ſignif.l.fin.C.de rebus alien.non alien.*Caſſan. *in conſuetud.Burgund.rub.6 §.8.verb. in alienat. num.2.* Oldrad. *conſ.270.n.2.*Lapus *allegat.41. in princ.* Bald. *conſ.108. Quæritur, in princ.lib.5.* Anchar. *conſ.102. Quaſtio,in princ.& conſ.105.n.2.* Caſtrenſ. *conſ.270 Dubitatur,lib.1.* Alexand. *conſ.108.Viſo,num.3.lib.6.*

& conſ.29.Clariſſimè,num.15.verſ.conſtat autem, lib.7. Matiend. 3.gloſſ.14. num.2. tit. 19. lib.5. noua recopil. Surd.deciſ.102.num.21.& deciſ.278. num. 2. & deciſ. 316.num.17 Brunor. à Sole in locis commun.verb.alienatio,num.2. Cardoſ.in praxi Iud. & Aduocator. eod. verbo, num.1. Card. Pereira de extinctione emphyteut. cap.5. num.37 Card.Tuſch.pract. concl. tom.1. lit.A, concl.257. per totam, Ferrer. in conſtitut. Cathalonia, gloſſ.4.n.169.

2 ALIENATIONIS appellatione venit voluntaria, non autem neceſſaria, l.peto, §.prædium, ff. de legat.2. Pinel. in l.1.p.3. n.49. verſ minus obſtat, & in auth.niſi à num.15.C.de bonis matern.Gama Luſitania deciſ.199.n.3.Mench.illuſtr.c.32.à n.13.D.Barboſ.in l.diuortio,§ ſi vir,num.52.ff ſoluto matrimonio,Ceuall. commun.contra commun.tom.4.quæſt.vlt. n.67. Ferrer. in conſtitut.Cathaloniæ,gl.4.n.131.

3 ALIENATIONIS appellatione in prohibitione teſtatoris in perſonas certas continetur etiam ſucceſſio ab inteſtato, l.codicillis, §.matre,ff de legat.2. Curt iun.conſ 4 n.11.& 12.Portol de conſortibus,c.39. n.8.Card.Tuſch. pract.concluſ.tom.1.lit.A,concl.257. num.10.

4 ALIENATIONIS appellatione vbi prohibita eſt ſuper re aliqua, continetur iurium,& actionum ceſſio, ac proinde prohibitus alienare non poteſt iura, & actiones cedere, l.1. C.ſi aduerſus tranſactionem.Corn conſ.128.n.2.lib.1.Crauet.conſ.92.n.8. Xuarez alleg.10 num.7. Rebuff. in l. alienationis verbum,verſ.8.& 10.ff de verb.ſignific.& in tract.alienat. num.3 Portol.de conſortib.cap.29 num.3. Ioſeph.Seſſe Aragonia deciſ.121.num.10. Quaranta in ſum Bullary,verb.alienatio,n.22.Cald.Pereira de reſolut.emphyt. cap.5. num.35. Fuſar. de ſubſtitut. quæſt.697. Si quis autem cederet rem ſuo aduerſario ex ſententia Iudicis,non diceretur propriè alienare, nec incideret in pœnam appoſitam alienanti, quia hæc eſt alienatio neceſſaria,ſecundùm Ruin. conſ.93. n.2. lib.1. & conſ.13 num.25 lib.5.Pariſ.conſ.43.num.19.& conſ. penult.num.18.lib.3. Alciat.conſ.506.num.5.Menoch. conſ.322.n.67.& conſ.777.n.6.& 7.quos refert Fuſar. d.q.627.

5 ALIENATIONIS appellatione comprehenditur donatio, Petrus Anchar. conſ.102.in princ.Maſcard. de probat.concluſ.1236.n.105.Cald.Pereira d.c.3.n.43. Card.Tuſch.d.lit.A,concl.257.num.4.Fuſar.de ſubſtit. quæſt.695.n.5.

6 ALIENATIONIS appellatione comprehenditur diuiſio, quia in partes diuiſas transfertur dominium,vt per Gama Luſit. deciſ.300. num.4. Cald. Pereira d. cap. 5. num.43. Valaſc. conſult.55.num.4. Card. Tuſch. d.concluſ.257. num.7. vbi num. 8. poſt Angel.Aret. conſ.28. n.21.& 21. declarat procedere in prouocante ad diuiſionem. Quando verò diuiſio fit inter cohæredes, vel confideicommiſſarios, prohibita alienatione non prohibetur diuiſio,quia tunc ex vtraque parte dicitur facta ex cauſa neceſſaria, vt reſoluunt Alexand conſ.189.num.3.lib.2.& conſ.7. num.5.lib 5.Bero.conſ 86.n.27.lib.2.Decian. conſ. 55. num.73. lib.2. Menoch. conſ.522. num. 48. cum ſeqq. Petra de fideicomm.quæſt.8.num. 318.cum ſeqq.& alij, quos refert & ſequitur Fuſar. de ſubſtitut. quæſt.707. per totam.

7 ALIENATIONIS appellatione comprehenditur permutatio latè ſon.pro vocabulo, l. fin. C. de reb.alienis,Rebuff.ad alienationis verbum 28.verſ.12. ff.de verb.ſignif Caſtrenſ conſ.170. Dubitatur nunquid, lib.1.vbi reſtringit,quando fauore loci pij alienatio prohibetur, quia tunc ſi conſtat de vtilitate loci pij,poteſt fieri permutatio, Molina de primog. lib.4. cap.4 num 1.Portol.de conſortibus, c.12. num.5. Card. Tuſch.d.concl.257.num.9. Quando verò permutatio fit cum re maiorem afferente vtilitatem, vel commoditatem, non prohibetur prohibita alienatione, imò potius valet, vt reſoluunt Natta conſ. 470. num.5 Socin.iun conſ.28.n.8 lib.2. Cephal.conſ.719. num.20.lib.5. Decian.conſ.55.dub.2.& conſ.57. lib.3. Menoch.conſ.1141.n.26. Alcaand.de Neuo conſ.38. n.7.Honded conſ.58 num. 32.lib.1. Magon. Florentina deciſ.16.num.6.Petra de fideicomm. quæſt.8. num. 525. cum ſeqq. Peregr. in ſimili tract.art.40. num. 32. cum ſeqq. Cardin.Mantica de tacitis & ambig. conuent.lib. 25.tit.4.& in fideicomm.reſtitutorio poſt mortem grauati per ſubſtitutionem induſlo. idem Cardin. Mantica de coniect. vlt.volunt. lib. 7. tit.8. num. 23. latè Fuſar. de ſubſtit.quæſt.530.

8 ALIENATIONIS appellatione venit tranſactio, l.non ſolam,C de prædiis minor. cap cùm tempore, de arbitr. Dec. conſ.44. n. 5. Pinel.in l.1.C.de bonis matern. p.3.num.44.Molina d.lib.4.cap.9.num.10.Cald.Pereira d.cap.5.num.29.

9 ALIENATIONIS appellatione venit pignus, & hypotheca,§.alienationis,in authent.de alienand gloſſ. verb.hypothecam,in l.vlt.C.de rebus alienis non alienand. Cephal.conſ.196 dub.3. Tiraquel.de legibus connub. gloſſ 3.num.81 Couarr.lib.2.var.cap.16.num.17. Rodoan de rebus Eccleſiæ non alienand.q 1.n.6. & 11. & quæſt.2.cap.6.num.9 cum ſeqq Maſcard. de probat.concluſ.1236 n.108.Petra de fideicomm.quæſt.8 n.105. Peregr.in ſimili tract.art.40.n.118. Ioſeph.Seſſe Aragonia deciſ.185.num.2.Rebuff.ad l.28. verſ.ego autem,ff. de verb.ſignif.pag.161.Ferrer.in conſtitutiones Cathaloniæ.gl 4.n 75.latè Fuſar de ſubſtit. q.703. per totam, vbi n.3. limitat, vt non ſit prohibita hypotheca in eum cuius fauore facta eſt prohibitio, & n.7. declarat non procedere in pignore iudiciali,& prætorio, quod eſt neceſſarium.

10 ALIENATIONIS appellatione venit etiam ſeruitutis conſtitutio, ac proinde prohibitus alienare, prohibetur etiam ſeruitutem conſtituere, l.fin. verſ.ſeruitutes,C.de reb.alien.non alienand. ita Anton. Gomez l.40.Tauri,n.85.Molin.de primog. lib.1 c.20. num. 1.& 2. Portol.de conſort. cap. 12. num. 3. Quaranta d.verb.alienatio,num. 21.Molin.de iuſtit.tract.2. diſp.564.Cephal.conſil.470. num.2. Franc. Marc. deciſ.870.p.1. Petra d quæſt 8. n.103. Peregr. d. art.49. num.114.Freccia de feudis, lib.2. §. ex pluribus autem modis,num.18 Rodoan.d.quæſt.2.cap.16. latè Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 127. per totam, vbi num. 1. obſeruat quòd licèt prohibitus alienare non poſſit ſeruitutem imponere, nec vſusfructus, poterit tamen cedere & vendere fructuum commoditatem, & perceptionem.

11 ALIENATIONIS appellatione comprehenditur locatio ad longum tempus, quia de natura locationis huiuſmodi eſt, vt vtile dominium transferatur.cap.nulli,cap.ad audientiam,de reb. Eccleſiæ nō alienand.gloſſ.in l.2.ff. ſi ager vectigalis. Tiraq.de retractu lign.gloſſ.14 §...n.79.Couarr.var.lib.2. cap.16. n.2 Franc.Marc. deciſ 451.q.1.Afflict. deciſ.365.n.4. Menoch. de arbitr. caſu 5 n.1. Anchar.Regien.lib.2. quæſt.52.num.2.Hieronym.Gabr conſ.168.q.1 num.3. lib.1.Card.de locato,p.2.tit.de locat ſine tempore, q.1. fol.33.Card Mantic.de tacitis & ambig conuent.lib.3. tit.45.n.11.Rebuff.ad l.18.verſ.ſexto, ff de verb.ſignif. pag.16..Cald.Pereira d.cap.5. num. 32. & de renouat. emphyt.quæſt.16.num.7.Cardoſ.in praxi Iudic.& Aduocator.verb.locatio num.9.Fuſar.de ſubſtit. q.525. per totam.Benedict Ægid.in repet l.ex hoc iure,ff de iuſtit. & iure,p.1 cap.9.n.7.

15 Locatio autem in proposito ad longum tempus dicitur quando est facta ad decennium, gl. notabilis communiter recepta in d... 1. ff. si ager vectigalis, Alex. cons. 17. col. 1. lib. 4 Tiraq. de retractu l. gra. §. 1. glos. 6 num. 9. in fin. Ruin. cons. 58. col. 2. lib. 4. Franc Marc. Delphin. dec. is. 648. Boer. dec. s. 254. num. 2. cum seqq. Caroc. de locato, p. 1. tit. de locat. ad longum tem-

13 pus, q. 1. Peregr. d. art 40. num. 91. Idem esset si facta fuisset ad vitam, vel locatoris, vel conductoris, quia ad longum tempus dicitur facta, Pinel. in l. 1. r. 63. C. de bon. mater. Hieronym Gabr. cons. 168. num. 1. lib. 2. Carol. loco citato q. 1. Peregr. d. art. 4. num. 109. Cardin. Mantic. d. tit. 45. num. 11. Fusar. d. quaest. 525. num. 5.

14 Alienationis appellatione venit datio in solutum, & ideò prohibitus alienare, non potest nec in solutum dare creditoribus, ita Ceph. cons. 154. num. 14. & cons. 155. num. 5. cum seqq. lib. 2. Ioseph. Ludouic. Perus. dec. s. 60. num. 5. Decian cons. 129. num. 6 lib. 3. Cald Pereira d. cap. 5. num. 47. Fusar. de substitut. quaest. 696. Intellige quando datio in solutum est voluntaria, vt quia prohibitus emat, vel alium contractum faciat, & dat insolutum bona

15 prohibita alienari. Si verò sit necessaria facta iudicis auctoritate, ob aes alienum prohibiti, erit permissa respectu fructuum durante vita prohibiti, Grat. cons. 106. num. 9. lib. 2. Mascard. de probat. conclus. 1236. num. 55. Cald. Pereira d. cap. 5. n. 48. Fusar. d. quaest 696. num. 3. vbi num. 5. subdit pro aere alieno contracto à testatore posse dari in solutum bona prohibita alienari.

16 Alienationis appellatione venit etiam concessio emphyteusis, vt per Card Tusch d. conclus. 257. num. 15. Flores de Mena ad Gam. Lusitania decis. 16. num. 3. Cald. Pereira d. c. 5. num. 31. Rebuff. ad l. 28. vers. septimo, ff. de verb. signif. pag. 161.

17 Alienationis appellatione continetur compromissum, ita vt alienare prohibitus non possit compromittere, vt per Ias. in l. fin. num. 119. C. de iure emphyt. Capic. decis. 93. num. 3. Socin. iunior cons. 77. num. 77. lib. 1. Crauet. cons. 976. num. 15. Roland. à Valle cons. 22. num. 10. lib. 4. Blanc. de compromis. p. 4. num. 28 Tiraq. de iure mariti, glos. 5. n. 202. Rodoan. de rebus Ecclesiae non alienan. q. 1. cap. 1. n. 9. & cap. 36. per totum, Molina de iust. tract. 1. disp. 557. num. 1. Magon. Lucens. decis. 59. num. 12. Cald. Pereira d cap. 5. num. 44. Limita in compromisso necessario, vt per tex. in cap. cùm tempore, de arbitr. resoluunt Pinel. in l. 1. p. 3. num. 44. C. de bon. mater Cald. Pereira in l. si curatorem, verb. lesis, num. 5. col. 4. C. de in integr. restit. min. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 121. num. 12. Stephan. Gratian. disceptat. cap. 379. num. 10. Fusar. d. q. 709. num. 3.

18 Alienationis appellatione venit haeredis institutio etiam generalibus verbis facta, l. si quis priscus, §. certum, C. de sec. nupt. Pereg. de fideicom. art. 40. num. 57. & 58. Menoch. cons. 1130. num. 19. vers. & verè. Fusar d. tract. de substit. q. 550. num. 11. Non tamen venit successio ex testamento vel ab intestato, Surd. cons. 394. num. 14.

Appell. XV.

Alimenta.

1 *Cibaria pro victu, vestitus, habitatio, & ea sine quibus quis viuere non potest, venit appellatione alimentorum.*
2 *Potus venit appellatione alimentorum.*
3 *Habitatio venit appellatione alimentorum.*
4 *Stratum siue lectus, & culcitra veniunt appellatione alimentorum.*
5 *Vestitus venit appellatione alimentorum in materia fauorabili.*
6 *Expensa studij & ad disciplinam pertinentes, quando veniant appellatione alimentorum.*
7 *Calcearium venit appellatione alimentorum.*
8 *Medicinae alimentorum appellatione veniunt.*
9 *Vsusfructus venit appellatione alimentorum ex mente testatoris.*
10 *Alimentorum appellatione continentur multa homini necessaria.*

Alimentorum appellatione continentur cibaria pro victu, vestitus, habitatio, & ea sine quibus quis viuere non potest, l. legatis, cum l. fin. ff. de alimen. & cibar. leg. Abb. cons. 63. Quadam Domina, col. 3. lib. 1. Roman. cons. 440. Non est dubium, Dec. in l. de alimentis, col. 1. C. de transact. Corn. consil. 286. num. 9. vol. 3. Alexand. cons. 178. num. 7. lib. 6. Roland. à Valle cons. 11. num. 1. & cons. 54. num. 26. vol. 2. Cardin Tusch practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 282. à n. 1. Menoch. de arbitr. casu 170. num. 27. cum seqq. & lib. 4 praes. 157. à num. 13. Surd. de aliment. tit. 4. q. 2. num. 1. & 4. per totam. Brunor. à Sole in locis communibus, verb. alimenta, num. 9. Seraph. decis. 1092. n. 6. Cardos. in praxi Iudicum, eod. verb. num. 1. Ludou Bejà respons. casuum conscient. part. 1. casu 12. vers. alimentorum. Fontanel. de pactis nupt. alic. tom. 2. claus. 7. gloss. 3. a. 5. num. 22. Cancer. var. resol. p. 1. cap. 16. n. 41. fol. 141.

2 Cibaria veniunt appellatione alimentorum, vt praeter supracitatos tenet Rimin. iun. cons. 132. num. 9. & 10. lib. 2. Cordub. de Lara in l. si quis ex liberis, § non tantùm, n. 2. ff. de liber. agnosc. Menoch. de praesumpt. lib. 4. praes. 157. n. 15. venit etiam aqua venalis si in ea regione vendi solet, idem Rimin. d. cons. 132. n. 15. Exemplificans, prout Venetiis, Menoch. d. lib. 4. praes. 157. n. 25. Cardin Tosch. d concl. 282. num. 10. Roland. cons. 22. num. 7. lib. 4. vbi etiam testatur Venetiis esse aquam venalem, Surd. de aliment. tit. 49. à num. 1. Sanctarel. var. p. 1. q. 37. sub num. 1. Sim. de Praetis de interpr. tom. 1. dubit. 18. num. 9. lib. 4. Fontanell. de claus. 7. gloss. 3. p. 5. num. 23.

3 Habitatio quoque venit appellatione alimentorum, d. l. legatis, § fin. Cald. cons. 332. in fine, alias 3. testam Abb. cons. 63. num. 2. lib. 2. Bologn. in addit. ad consil. Ioan. de Anania cons. 37. n. 7. Beroi cons. 24 vol. 2. Sanctarel. var. resolut. p. 1. resol. 37. sub n. 1. Lambert. de iurepatron nono, art. 3. quaest. princip. lib. 3. num. 1 Rimin iun. d. cons. 132. n. 9. lib. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 610. n. 2. & 3. Cardin. Tusch. d concl. 282. n. 4. Surd. d. tit. 4. q 4 Menoch. de arbitr. casu 170. num. 29. vbi limitat in praeiudicialibus alimentatio, & d. lib. 4. praes. 157 n. 20. Caes. Barz. Bononien. dec s. 80. num. 14.

4 Stratum, siue lectus, & culcitra veniunt appellatione alimentorum, l. stratum, & l. quos nos, vbi gloss. verb. viuere, ff. de verb. signif. Roland. à Valle d. cons. 22. num. 6. Bart. in tract. de alim. n. 4. Capra cons. 80. n. 11. Rimin. d. cons. 131. n. 14. lib. 2. Cardin. Tusch. d. concl. 282. n. 5 Cordub. de Lara in d. §. non tantùm, num. 25. Menoch. d. praes. 157. num. 27. Surd. de aliment. tit. 4. q. 7. per totam. Sanctarel. vbi sup.

5 Vestitus venit appellatione alimentorum in materia fauorabili, d. l. legatis, ff. de alim. & cibar. leg. d. l. victus, Crauet. cons. 199. num. 3. Roland. cons. 22 num. 4. vol. 1. Caes. Barz. Beneuien. decis. 69. num. 49 glos. verb.

victu, *in cap. Episcopus* 10.*q*.2. Menoch *de praes*.157. *num* 18. Ias. *in l. cum q*, §. *qui transigere*, *ff. de transact*, Boing *in addit. ad Ioan. de Anania cons*. 37. *num*. 7. Sanctarel. *var. resolut. p*. 1. *q*. 37. *sub n*. 1. Card. Tusch. *d. concl*. 282. *num*. 4. vbi *num*. 8. post Castren. *cons*. 437. *super dictu quaesitu*, *num*. 2. *vers. circa secundum lib*. 2. declarat, quia legatis alimentis, & necessariis pro pauperibus hospitalibus licet veniant necessaria, & vestitus, tamen attendi debet consuetudo aliorum hospitalium si potest constare, si non constat, quia hospitalia fiunt communiter pro infirmis, non debetur vestitus, prout neque debetur quando est pro peregrinis, & percipientibus alimenta diaria, Surd. *d. tit*. 4. *q*. 1. *n*. 1.

6 Expensae studij & ad disciplinam pertinentes, an, & quando veniant appellatione alimentorum, vide Rolandum *cons*. 22. *num*. 8. *vol*. 1. Cardin. Tusch. *d. concl*. 282. *n*. 6.

7 Calciarium sine calciamenta veniunt appellatione alimentorum, ita Crauet. *cons*. 199. *n*. 2. Roland. *cons* 22. *num*. 5. *lib*. 1. Cordub. de Lara *in d*. §. *non tantùm*, *n*. 39. Bertrand. *cons*. 180. *col*. 1. *vol*. 1. Rimin. iun. *d. cons*. 112. *n*. 13. *lib*. 1 Ioan. Baptista Pontan. *in tract. de aliment. cap*. 17. *n*. 10. Menoch. *d. praes*. 157. *num*. 19. Card. Tusch. *d. concl*. 281 *n* 9.

8 Medicinae quoque alimentorum appellatione veniunt, *l. si cum dotem*, §. *si autem in sanissimo*, & *ibi* Bart. *num*. 9. *ff. soluto matrimonio*, *l. quos nos*, §. *verbum viuere*, *ff. de verb. signif* Bart. *in tract. de aliment. num*. 6. Corn. *cons*. 145. *lib*. 2. Paul. de Citadinis *de iure patron. p*. 1. *art*. 4. *de commoditate pecuniarum*, *n*. 10 Angel. Aretin *de testament. glos*. 46. *num*. 7. Cassan. *in consuet. Burgun. rubr*. 6. § 4. *n*. 4. *vers. sed quaero*, *fol. mihi* 217. Roland. à Valle *cons*. 22. *num*. 3. *vol*. 1. Lara *in l. si quis a liberis*, §. *non autem*, *num*. 28. *cum seqq. ff. de liber. agnoscen*. Sim. de Praetis *de interp. vltim. volunt. lib*. 4. *dubit*. 11. *num*. 37. & 38 Card. Tusch. *d. concl*. 281. *num*. 12. Garcia Gironda *de priuil. seu exempt. explicatione*, *num*. 71. Menoch. *d. lib*. 4. *praes*. 157. *num*. 30. Surd. *de aliment. tit*. 4. *quaest*. 5. *per totam*. Dec. *in l. de alimentis*, *num*. 3. *C. de transaction*. Tiraq. *in tract. de nobilit. cap*. 31. *num*. 395. Sanctarel. *var. resol. p*. 1. *q*. 37. *prope fin*.

9 Alimentorvm appellatione venit vsusfructus ex mente testatoris, seu proferentis, Bald. *cons*. 408. *Quidam*, *num*. 10. *lib*. 1. quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom*. 8. *lit*. *V*, *concl*. 301. *num*. 7.

10 Alimentorvm appellatione continentur alia homini necessaria, & propterea praestanda sunt ligna non solùm pro coquendis cibis, sed etiam calefaciendi causa hiemali tempore, vt tradunt Simon de Praetis *de interpr. vltim. volunt lib*. 4. *dub*. 11. *num*. 41. & Menoch. *d. lib*. 4. *praes*. 157. *num*. 24. Continetur etiam equus si alimentarij dignitas id fert, sicuti rectè explicant, Bertrand. *cons*. 34 *in fine lib*. 4. Cordub. de Lara *in d*. §. *non tantùm*, *num*. 16. & pariter praestari debent seruitores, qui inseruiunt alimentario, si talis est eius status, & dignitas, & pro seruis ipsis praestanda sunt salaria, *l. cum plures*, §. *si tutor*, *ff. de administ. tutor l. habitatio*, *ff de ventre in possess. mitt. l. vxori*, *ff. de auro & arg. leg*. Gratian. *cons*. 67. *lib*. 2. Simon, de Praetis *dict. dubit*. 11. *num*. 79. Menoch *dict. praes*. 157. *num*. 28. & 19.

* *
*

Appell. XVI.

Amicitia.

1 *Amicitia appellatione venit illa, quae prouenit ex charitate, non propter nostras vtilitates.*
2 *Amicitiae appellatione venit magna.*
3 *Amicitia vt repellat testem debet esse magna & immoderata.*
4 *Amicitia vera similis est consanguinitati.*

Amicitiae appellatione venit illa, quae prouenit ex charitate secundùm quam diligimus proximum, non propter nostras vtilitates, sed solùm quia est naturae nostrae particeps, & verae virtutis custos, non autem venit illa quae corruptionem inducit, sicut carnalis, Abb. *in cap. quoties* 5. *col*. 2. *vers. est etiam duplex*, *num*. 5. *de testi*. Alex. *cons*. 78. *In causa*, & *lite*, *num*. 4. *col*. 2. *vers. non obstat etiamsi dicatur*, *lib*. 1. & *cons* 4. *Viso processu*, *col. vlt. post med. num. vlt. lib*. 6 quos refert & sequitur Steph. Gratian. *discept. forens. cap*. 200. *num*. 24. — 1

Amicitiae appellatione venit magna, cùm leues amici non dicantur propriè amici, *l. Labeo* 223. §. *amicos*, *ff. de verb. sign. f*. Alex. *cons*. 189. *Viso processu*, *in princip. n*. 1. *lib*. 7. Stephan Gratian. *d. cap*. 200. *n*. 18. — 2 Amicitia igitur, vt repellat testem, debet esse magna, vt tradunt plures, quos plena manu refert Cened. *ad decretal. collect*. 35. *num*. 4. quibus addo Vezin. *tom*. 1. *commun opin. lib*. 4. *tit*. 10. *n*. 134. Seraph. *de priuileg. Iuram. priuil*. 33. *num*. 48. Surd. *de aliment. tit*. 6. *q*. 21. *n*. 6. & 7. Ludou. Miranda *de ordine iudic. q*. 23. *art*. 6. *concl*. 5. Amat. Roderic. *in pract. cap*. 7. *de forma probation. num*. 53. Seraphin. *decis*. 1191. *n*. 3. & *decis*. 1147. *n*. 8. & *decis*. 1208. *num*. 1. — 3 Amicitia enim vera similis est consanguinitati, Menoch. *de praesumpt. lib*. 4 *praes*. 89 *n*. 70. Surd. *d. q*. 21. *n*. 4. Sanch. *de Matrim. lib*. 6. *disp*. 26. *n*. 2. Cardin. Mantic. *de tacit. tom*. 2. *lib*. 13. *tit*. 10. *n*. 2. *cum seqq*. Stephan. Gratian. *d. cap*. 200. *num*. 4. — 4

Appell. XVII.

Annus.

1 *Annus quoad interstitia quomodo computetur, ostenditur.*
2 *Annus integer requiritur ex* 365. *diebus constans ad nouitiatum.*
3 *Annus bissextilis quando computandus in anno probationis ad effectum omittendi professionem, ostenditur.*

Annus appellatione quoad interstitia non requiritur ille, qui habet 365. dies, quo tempore annus conficitur, sed sufficit aduenisse eandem solemnitatem, & diem subsequentis anni, in qua anno transacto susceptus fuit ordo, & ita interstitiorum annus non est mathematicè computandus, ita vt ordinandus nequeat ad ordines promoueri, nisi inter vnum & alterum ordinem moram traxerit duodecim mensium completorum, sed moraliter, & iuxta ritum Ecclesiae, videlicet de vna quadragesima ad aliam, à Pentecoste ad Pentecostem, &c. quamuis inter primam, & secundam Pentecostes solemnitatem nondum sint elapsi duodecim menses, — 1

menſes, ita Proſper de Auguſt. *in addit. ad Quarant. in ſum. Bullaru verb. ordo, i. ſin* Carol. *in praxi Epiſcopali p. 1. verb. ordo, verſ. ad quartum, circa medium,* Molpheſ. *in ſumma Theologiæ moralis, tract. 2. cap. 14. num. 8.* Campanil. *in diuerſ. iuris canonici, rubr. 6. c. 3. num. 12.* & alij, quos citaui *de officio & poteſtate Epiſcopi, p. 2. allegat. 18. num. 2.* ſecundùm Lugdunenſ. impreſſionem.

2 ANNI appellatione in materia probationis in religione faciendæ à nouitio venit integer annus ex 365. diebus conſtans, computando de momento ad momentum, vt pluribus ad id citatis tradidi *d. tract. p. 1. alleg. 101. num. 22. in fine.* At verò in anno 3 biſſextili non ſufficiunt pro anno illi 465. dies, ita vt nouitius ſuſpiciens habitum die 24. Februarij, emittere non poſſit profeſſionem, niſi die 25. Februarij biſſextilis, in puncto diei 24 Februarij præcedentis anni, in quo ſuſcepit habitum, arg. text. *in l. 3 §. minorem, ff. de minorib. & in l. cùm biſſextus, ff. de verb. ſignificat.* tradunt Fr. Emman. *quæſt. Reg. tom. 3. q. 15. art. 4. & 5.* Ludou. Miranda *in Manuali Prælatorum, tom. 1. q. 2. art. 2.* Bonacina *de ſacram. diſput. 8. quæſt. vnica, punct. 5. num. 15. & de clauſ. q. 1. punct. 10. difficult. 1. § 3.* Molina *de iuſt. tract. 2. diſp. 573. verſ. Atque a minori etate,* Sanchez *de matrim. lib. 5. diſp. 24. num. 21. verſ ſimiliter credo,* Fr Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admiſſion. ad religionis ſtatum nouitiis, diſput. 11. dub. 4. num. 4.* nouiſſimè Dominus meus Iulius Lauor. *variar. lucubrat. tom. 1. tit. 1. de commiſſis cap. 6. num. 15.* qui mihi etiam retulit ſacram Congregationem Concilij in vna Parauina de menſe Iunij 1627. cenſuiſſe non valere profeſſionem reſpectu anni biſſextilis cuiuſdam, qui ingreſſus eſt religionem 17. Martij, & die 16. eiuſdem menſis ſequentis anni currente, anno biſſextili emiſit profeſſionem.

APPELL. XVIII I.

Antiquitas.

1 *Antiquitatem ſuam vocans ad fideicommiſſum, conſanguineos vocare cenſetur.*

2 *Antiquiores de domo ſubſtituens in primis admiſſis, extinguitur ſubſtitiò.*

3 *Antiquior de familia quando vocatur, admittitur maior natu, etiam non coniunctus ſanguine, excluſis aliis iunioribus ſanguine coniunctis.*

1 ANTIQVITATIS ſuæ appellatione quando teſtator illam vocauit, ad fideicommiſſum veniunt conſanguinei, *l. cùm ſcimus, in fine, C. de agricolis, & cenſitis, lib. 11.* & ibi gloſſ. *verb. antiquitas,* Franc. *in cap. ſi pater, col. vlt. verſ. 15. de teſtamentis, in 6.* Lauren. de Palar. *in tract. quòd ſtantibus maſculis fœmina non ſuccedant, num. 160.* Sim. de Præt. *de interpret. vlt. vol. lib. 3. ſolut. 11. fol. 88. num. 16.* Fuſar. *de ſubſtit. quæſt. 373.*

2 ANTIQVIORES de domo ſubſtituens in primis admiſſis extinguitur ſubſtitutio, ſecundùm Fuſar. *d. tract. de ſubſtit. q. 381. num. 16.*

3 ANTIQVIORIS de familia appellatione, vbi vocatur, admittitur maior natu, etiam non coniunctos ſanguine, excluſis aliis iunioribus ſanguine coniunctis, Pereg. *conſ. 47. n. 15. lib. 2.* Fuſar. *de ſubſtit. q. 158 num. 24.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. c. 645. n. 13.*

APPELL. XIX.

Antiquum.

ANTIQVI appellatione in materia probationis, venit tempus centum annorum, & non minus, de quo vide Duen. *reg. 299. num. 7.* Silvan. *conſ. 36. num. 13.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. omnino, num. 31. C. de reuocan. donat.* Menoch. *controuerſ. illuſtr. cap. 84. num. 15.* Auendan. *de exequendis mandatis, p. 1. cap. 6. num. 6.* Gam. *Luſitanæ deciſ. 88. num. 1.* Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. antiquitas,* Menoch. *de arbitr. lib. 2. caſu 3.* Maſcard. *de probat. concluſ. 113. princip.* Morla *in emporio Iuris p. 1. quæſt. 11. tit. 11. num. 7.* Gutier. *conſ. 1. num. 5.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1. lit. A, concl. 341.* Fariuac. *in praxi criminali p. 1. quæſt. 47. num. 112. & p. 2. quæſ. 69. num. 42.* Nicol. Garcia *de benefic. part. 11. cap. 2. n. 162. cum ſeqq.*

APPELL. XX.

Aragonia.

ARAGONÆ Regni appellatione non comprehenditur Principatus Cathaloniæ, nec alia Regna de Dominio Regni Aragonum exiſtentia, quæ non acceſſoriè, ſed æquè principaliter ſunt vnita Regno Aragonum; ita Ioſeph. Seſſe *Aragoniæ deciſ. 113. numer. 50.* faciunt quæ Salzed. *in practica Bernardi cap. 56. numer. 24. in nouiſſima impreſſ.*

APPELL. XXI.

Apoſtolus.

APOSTOLI appellatione venit Paulus, vt teſtigit Lælì. Zech. *de Romano Pontif. hæreſi 1.* in reſponſo ad decimum, quem refert Dionyſ. Paulus *de vera quatuor Patriarchatuum ſedium erectione, c. 17. num. 12.*

APPELL. XXII.

Arbor.

5 *Vites continentur arboris appellatione.*

2 *Hederæ, arundines, & ſalictum veniunt arboris appellatione.*

3 *Arboribus legatis ratione fructuum, quid veniat oſtenditur.*

ARBORIS appellatione continentur vites, 1 *l. 1. §. arboris appellatione, & l. 2. in princip. ff. verbor. ſurt. caſ.* Cæpol. *in tract. de ſeruit. vrban. præd. tit. de arboribus, num. 13.* Auendan. *de exequen. mandatis p. 1. cap. 4. num. 28* Cæſ. Veronen. *in ſuo tract. de arborib. cap. 81. tom 6. part. 1. fol. 209.* Azeuc *l. 6. num. 15. tit. 32. lib. 9. nouæ recopil.* Cardin. Tuſch. *practic. concl. lit. A, concl. 479. num. 1.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. arbor. 1.* latè Marc. Anton. de Amatia

Marchia

Marchia deciſ.96. per totam. Perez *l. 2. verb. cortare arbores,tit.18.lib.8. Ordin.* Berrazol. *de clauſ. inſtrum. clauſ.10.gloſſ 6.num.1.* Petri Greg. *ſyntagm. iur.lib.37. cap.6. num.4.* Narboni *l.11.gloſſ.1.num.4. tit.5. lib.7. Recopilat.* Feder Scot. *reſponſ.tom.1.lib.6.reſp 6. n. 13.* Parens meus *in remiſſ.ad Ordin. Regias Luſitun.lib.5. tit.75.in princ.n.2.*

2 ARBORIS appellatione veniunt hedera, arundines,& ſalictum, *l.3 verſ.hedera ff.arbor.furt.caſ.* vbi gloſſ. dicit impropriè hederam dici arborem. Arboris appellatione venit omnis arbor habens radices, *l.vitem,ff.arbor.furt. caſ.* Bart. *in tract. de alueo,verſ. ſtricta ratione, num.9.* vbi ait,quòd arboris appellatione propriè tunc illa venit,cùm radices,ita in terram emiſit,vt terra alimento vegetetur, & ius materia dura eſt, & non tenera. Idem dicit Narbona *vbi ſuprà num. 3.* dum tenet arborum appellatione contineri id omne quod radices in terram emiſit, & nun tam tenerum eſt quod herbæ ſit locus, & *num.7.& 8.* quòd hederæ & arundines arboris nomine continentur, & *num. 10.* poſt Federic. Scot. *citato loco*, arborem vocat id omne, quod ad culmen aſcendit,& *num.11* poſt Bertazol. *d.gloſſ 6.n.2. & 3.* ſubdit quòd appellatione arboris veniunt illæ omnes dictarum ſpecierum, quæ radices habent, licèt radices mortuæ, aut ſiccæ ſint, & *num.12.* quòd arbor ſicca,& radicata nondum à terra ſeparata arbor dicitur,& *num.14.* quòd virgæ ſalicis,ſiue ſalicti, & quid ſimiliter inſtituendæ cuiuſdam arboris cauſa implantantur,antequam radices egerint, nomen arboris non merentur.

3 ARBORIBVS legatis ratione fructuum venit arbor, & ſolum, & via ad arbores, Iaſ. *in l.ſi fundum, ff.de legat.1.* Secùs ſi arbores legatæ ſint ad ſcindenda ligna, idem Iaſ. *ibid num.16. & 17.*

APPELL. XXIII.

Argentum.

1 *Argenti appellatione vbi legatum eſt, venit argentum eiuſdem liga, cuius in ciuitate originis teſtatoris eſt vſus.*

2 *Argenti omnis appellatione in legato venit omne argentum tam factum quàm infectum.*

3 *Limita quando qualitas aliqua adiicitur, quæ vni ſpeciei argenti conuenit.*

4 *Pecunia numerata non cenſetur legata, quamuis legatum ſit omne aurum & argentum.*

5 *Applumbatura non continetur legato argento.*

6 *Argenti facti appellatione, quæ veniant, oſtenditur.*

7 *Argenti potorij, eſcarij, balnearij appellatione, quid veniat oſtenditur, & num.8. & 9.*

10 *Argenti legati appellatione quòd ſui vſus cauſa teſtator habebat, continetur argentum quo ipſe teſtator quotidie vtebatur.*

1 ARGENTI appellatione vbi legatum eſt, venit argentum eiuſdem ligæ, cuius in ciuitate originis teſtatoris eſt vſus, *l. nummis, ff.de leg.3.* Bart. *in l. cùm aurum, numer. 3. ff. de auro & argent. leg.*

2 ARGENTI, ſeu auri omnis appellatione in legato venit omne argentum & aurum,tam factum, quàm infectum, *l.cùm aurum,in princip. ff. de auro, & arg.leg.* Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſ.162. num. 2.* vbi *num.3.* per text. *in l. & ſi non ſunt, § peruenimus, ff. de auro & arg.leg.* ſubdit vt procedat etiam quoad gemmas, & huiuſmodi, auro, vel argento incluſas.

3 Primò, limita quando qualitas aliqua adiicitur, quæ vni ſpeciei auri, vel argenti conuenit, vt ſi teſtator dixit, *lego decem pondus argenti*; hæc enim ponderis qualitas, quæ maſſæ tantùm conuenit, coniecturam facit, teſtatorem legaſſe tantummodo aurum, vel argentum, quod habebat in maſſa, non autem vaſa, *d. l. cùm aurum, §. primo,* vbi *in §. 5.* è contrà habetur præſumi legata vaſa, quando dixit teſtator ſe decem pondus auri, vel argenti facti legare, refert Menoch. *d. lib. 4. præſ. 162. num. 4.*

4 Secundò, limita in pecunia numerata, illa enim non præſumitur legata, quamuis legatum ſit omne aurum & argentum, *d.l cùm aurum,in princ. l. Quintus Mutius,la 1. §.1.ff.de auro & arg.leg.* quo poſtremo in loco dicitur pecuniam non contineri, etiamſi aurum vel argentum factum legauerit teſtator, & ideò limitationem tenent, Dec. *conſ.381. num. 1.* Alciat. *in l.ſingularia,num.15. ff. ſi certum pet.* Tiraq. *de retractu lig.§.1.gloſ 20.num.1.* vbi tamen *num.5. & 5. cum duobus ſeqq.* ſubdit aliud eſſe dicendum, quando communi vſu loquendi nomine auri vel argenti, intelligeretur etiam de pecunia,& nummis, prout eos refert Menoch. *d.præſ.162.num.6.*

5 Tertiò, limita in applumbatura, qua argenti maſſæ ſimul coniungatur, quia nec illa ſub hoc legato argenti continetur, *d. l.cùm aurum, §. idem Celſus,* Menoch. *d.præſ.162. num. 8.* vbi *num. 9. per l. & ſi non ſunt, §.lectum,ff.de auro & arg. leg.* limitat etiam in auro, vel argento, quibus res alterius materiæ ornata eſt, ſicut ſunt lecti argentei, vel ſimilis ſupellex argentea, quæ vulgò argentata appellatur, hæc enim non continentur auri, vel argenti appellatione.

6 ARGENTI facti appellatione veniunt vaſa omnia, vt paropſidæ, acetabula, trullæ, pelues, & his ſimilia, *l. etſi non ſunt, §. argento, ff. de auro & arg.leg.* Menoch. *d.præſ.162.num.10.* Veniunt etiam vaſa, quæ cœpta ſunt fabricari, ſed nondum perfecta, vt ſi cælabantur, *d.l.& ſi, §. infecti autem,* & materia auro argentóve infecta, *l. ſi quando, ff. illo tit.* & rurſus continentur pediculi argentei, *l.pediculis, ff. eod.* vbi *in §.1.* habetur comprehendi quoque gemmas auro incluſas, emblemata aurea, & ſimilia, Menoch. *d. præſ 162. num. 13. cum ſeqq.* Cæterùm vaſa fracta & colliſa non continentur nomine argenti fracti, ſed infecti, cùm eis tanquam vaſis vti non poſſimus, *d.l. Quintus, la 1. §. cui aurum & in §. argento legato,* habetur non venire ſcaphia, quæ dicuntur vaſa in quibus ſordes, & excrementa corporis demittimus, vt declarat Alciat. *lib. 6. Parerg. cap. 26.* quem refert Menoch. *d. præſ. 162. num. 8.*

7 ARGENTI potorij appellatione non ſolùm id continetur in quo bibi poſſit, ſed & id, quod ad præparationem bibendi comparatum eſt, ideò venit colum niuarium, *l.in argento,* & *ibi* Bart. *ff. de auro, & argento leg.* Menoch. *d. præſ. 162. num. 19. & 20.* vbi *num. 21.* poſt Alciat. *lib. 8. Parerg. cap. 4.* & Cort. *in memorab. verb. Colum niuarium,* ſubdit illud eſſe vas in quo reponuntur niues ad refrigerandum vinum.

8 ARGENTI eſcarij appellatione non veniunt cacabi argentei, miliarium argenteum, vel ſartago, cùm hæc ſint potiùs inſtrumenta coquinaria, *d. l. etſi.§.ſi cui eſcarium,* Menoch. *d.præſ.162.num.25.* vbi *num.23.* poſt Hotoman. *in comment. verborum Iuris,*

in

in verb. miliarium, & Cuiac. *lib. 2. obsern. cap.* 6. subiungit militiarium esse vas ad aquæ calidæ opus præparatum.

9 ARGENTI balnearij appellatione in legatis, adiectis verbis *hoc amplius*, continetur etiam argentum, quo testator vtebatur in balneis diebus festiuis, *l. medico*, *§. vxori*, *ff. de auro & arg. leg.*

10 ARGENTI legati appellatione quod sui vsus causa testator habebat, continetur argentum, quo ipse testator quotidie vtebatur, non autem quòd commodare ad ludos, & cæteras apparitiones consueuerat, *l. cùm in testamento*, *ff. de auro & arg. leg.* Menoch. *d. præs.* 172 *num.* 24.

11 ARGENTI sui appellatione in legatis, venit illud tantùm, cuius dominium habebat testator, absque eo quod ab eo vindicari poterat, non autem continetur illud quod testatori debebatur, sicque ad quod actionem habebat, *l. Quintus*, *la* 2. *§. argento*, *& l. scribit*, *in princ. ff. de auro & arg. leg.* Menoch. *d. præs.* 162. *num.* 27.

APPELL. XXIV.

Armenta.

ARMENTORVM appellatione in legatis, continentur boues, non autem greges ouium, & caprarum *l. boues*, *ff. de verb. signif.* vbi Rebuff. *pag.* 387. *l. seruis*, *§. armento*, *ff. de legat.* 3. Bart. *in l.* 4. *C. de militari veste*, vbi notat, quòd armentum in dubio intelligitur de animalibus magnis, grex verò de inferioribus, & sic pecudibus, & animalibus minoris, quod per *l.* 1. *ff. de abigeis*, tradit Rebuff. *ad l. Neratius* 85. *vers. quinque*, *ff. de verb. signif. pag.* 381. *in princip.*

APPELL. XXV.

Arma.

1 *Armorum appellatione veniunt non tantùm scuta, & gladij, & galea, sed etiam fustes, lapides.*

2 *Armorum appellatione regulariter veniunt & ea, quæ ad offensam, & quæ ad defensam parata sunt.*

3 *Thorax scorteus non continetur armorum appellatione.*

4 *Cultellus ad frangendum panem non venit armorum appellatione.*

5 *Arma ruralia non veniunt armorum appellatione.*

6 *Vaginæ an & quando veniant armorum appellatione.*

1 ARMORVM appellatione veniunt non tantùm scuta, & gladij, & galeæ, sed etiam fustes, & lapides, *l. armorum*, 41. *ff. de verbor. signif. l.* 3. *§. armati*, *ff. de vi*, *& vi armata*, Angel. *cons.* 397. *Quidam puer*, Aretin. *cons.* 80. *n.* 6. *glos. verb. arma*, *in Clemen.* 1. *§. quia verò de statu*, Menoch. vbi Anchar. *num.* 30. Felin. *in cap. ita quorundam*, *num.* 2. vbi Nauar *notab.* 5. *de Iudæis*, Rom. *singul.* 267. *vers. Armorum*, Corset. *in repere.* Abbat. *verb. nomine armorum*, Tiraq. *de indiciis in rebus exiguis*, *num.* 31. Anton. Scap. *de iure non scripto*, *lib.* 5. *cap.* 261. *num.* 18. *cum seqq.* Menoch. *de arbitr. casu* 394. *num.* 76. Decian. *in tract. criminali*, *lib.* 8. *cap.* 2. *per totum*, Azor. *instit. moralium*, *p.* 1 *lib.* 8. *cap.* 23. *quæst.* 10. Latè Giurba *consil. crimin.* 73. *num.* 2. vbi *num.* 3. ita ait: Ego verò id accipiendum censui iuxta glos. *Clem. ne in agro*, *verb. arma*, *de statu Monach.* lapides, saxa & fustes armorum nomine contineri, si percussio secuta iam sit, ante verò percussionem non dicuntur arma. Marsil. *in pract. § pro complemento num.* 14. Bajard. *ad Clarum q.* 6. *num.* 63. Azeued. *in rub. tit.* 6. *num.* 4. *lib.* 6. *Recop.* Vel si eo loco versentur, quo sit consuetum habere lapides pro armis. Felio *in proœm. Decretal. num.* 6. Card. *d. Clem. ne in agro*, *§. qua verò.* Azeued. *d. rubr. tit.* 6. *num.* 6. Cardin. Tusch *pract. conclus. tom.* 1. *lit. A*, *concl.* 514. *per totam.*

2 ARMORVM appellatione regulariter veniunt & ea, quæ ad offensam, & quæ ad defensam parata sunt, Ordin Regia Lusit. *lib.* 5. *tit.* 80. *§* 1. *l.* 7. *tit.* 6. *lib.* 6. *noua recopil.* Perez *l.* 2. *glos.* 1. *in princ. tit.* 14. *lib.* 2. *ordinam.* Bobadil. *in sua politica lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 61. Decian *in tract. crimin. lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 14. *& cap.* 2. *numer.* 7. In odiosis tamen armorum appellatione offendibilia tantùm comprehenduntur, *Clem. ne in agro*, *§. quia*, *de statu monach.* quia in pœnali materia armorum nomine veniunt propriè parata ad nocendum. Giurba *d. cons.* 73. *num.* 13. vnde quando statutum, vel Ordinatio punit arma portantes, comprehenduntur tantùm illi qui offendibilia portant, vt post Bart. Angel & Alber. resoluit Rebuff. *ad l.* 41. *ff. de verb. significat. vers. secundo intelligitur*, *pag.* 22.

3 ARMORVM appellatione non continetur thorax scorteus, secundùm Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *quæst. pag.* 108. *mihi* 594. & iudicatum sæpè fuisse in supremo Lusitaniæ Senatu asserit Parens meus in commentar. ad ordin. Regiam Lusitan. *lib.* 5. *tit.* 80. *§* 1. *num.* 6.

4 ARMORVM appellatione non venit cultellus ad frangendum panem, vt per Bobadill. *in sua politica lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 73. Decian. *d. lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 9. *& cap.* 3. *num.* 54. Farinac. *d. p.* 3. *q.* 108. *num.* 77. *cum seqq.* Rodolphin. *variar. quæst. lib.* 2. *q.* 34. *num.* 6. quia nec comprehenditur gladij appellatione, Rebuff. *ad d. l.* 41. *vers. gladios*, *pag.* 224.

5 ARMORVM appellatione non veniunt arma ruralia, quæ propriè sunt instrumenta, vt per Farinac. *d. q.* 108. *num.* 13. quem refert Parens meus *in commentar. ad ordin. Regiam Lusitan. lib.* 5. *tit.* 80. *§.* 2. *num.* 2. Nec quæ fabricata sunt ad laborandum. Intrigl. *sing.* 7. *lib.* 1. Giurba *d. cons.* 73. *num.* 13.

6 ARMORVM appellatione non veniunt vaginæ in statuto prohibente armorum asportationem, quod non comprehendere asportantem vaginas ad enses recondendos, resoluit Decian. *in tract. criminali*, *lib.* 8. *num.* 53. Vtrùm autem confiscatis armis vaginæ censeantur amissæ, vide Mexiam *in tractat. taxa panis*, *conclus.* 1. *num.* 15. *ad medium*, *cum seqq.* Azeued. *l.* 1. *num.* 13. *tit.* 25. *lib.* 9. *noua recopil.* Bobadil. *d. lib. cap.* 13. *num.* 106. vbi resoluit quod sic.

APPELL. XXVI.

Artifex.

1 *Artificis appellatione venit ille, quem vulgus ita nominat.*

2 *Artifex propriè dicitur qui certam artem exercet quando,*

quando admittit sine delectu volentes ab eo emere.

3 *Artifex dicitur, qui res emit, & illas mutata forma vendit.*

4 *Mercator & artifex in quo differant, ostenditur.*

1 ARTIFICIS appellatione venit ille, quem vulgus ita nominat, *l. secundum, §. illud, ff. de* 2 *adilit. edicto*, Fusc. *in singul. lit. A, num.* 88. Propriè tamen dicitur, qui etiam certam artem exercet, quando admittit sine delectu volentes ab eo emere, vel inseruire in illo artificio, aliàs non esset artifex, ita Abb. *cons* 78. *Viso toto processu, col. 2. circa princip. lib.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. lit. A,* 3 *concl. 519. num. 1. & tom. 5. lit. M, concl. 211. num. 5.* Sic & artifex ille dicitur, qui res emit, & illas mutata forma vendit, *cap. encie. 1* 88. *d. ß.* Coria Philipp. *p. 1. lib. 1. num.* 16. Hippol. Riminald. *cons 34. num.* 10. *vol.* 1. Rebuff. *ad l. mercis appellatione* 207. *vers. Artifex, ff. de verbor. sig. ist: at. pag.* 663. Card. Tusch. 4 *d. conclus. 519. num.* 2. vbi subdit ad differentiam mercatoris illum dici artificem, qui mercimoniam emit, & eam exercet artem, vt vendat cum artificio; mercatorem verò appellari illum qui vendit mercantiam, prout ipse emit nullo adhibito artificio, de quo etiam Surd. *decis. 313. n.* 1. Artifex vt aliquis esse possit, necesse est propria persona, non autem per interpositam officio vti, *l. fin. ff. de excusat. tutor.* Rom. *singulari* 566. Curia Philipp. *d. cap. 1. num.* 19.

APPELL. XXVII.

Ascendentes.

1 ASCENDENTIUM appellatione pater, mater, aui, & auiæ comprehenduntur, *l. quicunque, §. parentes. ff. de in ius vocando*, Campeg *de dote p. 5. q. 64. n.* 2. Roland. à Valle *cons. 24. n. 11. & 12.* Surd. *cons. 402. num. 11. & 12.* vbi ait quòd appellatione Ascendentium veniunt tam masculi, quàm fœminæ, Menoch. *con. 101. num.* 40.

2 ASCENDENTIUM, sicut & descendentium appellatione omnes continentur, & veniunt in infinitum, Menoch. *cons. 333. n. 11. & consil. 334. numer.* 16. Fœminæ verò non veniunt vbi viget statutum eas excludens, idem Menoch. *cons.* 309. *num.* 37.

APPELL. XXVIII.

Asinus.

ASINI appellatione in statutis aduersùs quemcumque qui vicerit contra decretum, vt perdat asinum, non venit salma, Ita Bald. *in l. 2. num. 7. C. de nautico fœnore*, Ripa *in tract. de peste, tit. de remediis ad conseruandum vbertatem, num.* 131.

APPELL. XXIX.

Attinentes.

1 *Coniuncti omnes vtriusque sexus veniunt appellatione Attinentium, quando vocantur ad fideicommissum.*

2 *Agnati, non cognati censentur vocati appellatione Attinentium masculorum de domo, seu de familia.*

3 *Fœminæ non veniunt Attinentium appellatione, quando tacitè, vel expressè testator habuit mentem conseruandi bona in agnatione.*

4 *Proximiores testatoris in gradu successionis ab intestato veniunt appellatione Attinentium.*

5 *Attinentium appellatione an & quando veniunt affines, ostenditur.*

ATTINENTIUM appellatione quando vocantur ad fideicommissum, veniunt omnes coniuncti vtriusque sexus, ita Bald. *in cap. ex litteris, de testib.* Socin. sen. *cons. 63. num. 13. lib.* 3. Ruin. *cons. 161. num. 1. lib.* 2. Paris. *cons. 24. num. 17. & 18. & cons. 49. per totum lib.* 2. Sim. de Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol. 288. num. 15. & fol. 297. num. 67. & fol. 337. num.* 10. Peregr. *de fideicom. art. 22. num. 41. & cons. 11. num. 8. lib.* 1. 1

ATTINENTIUM masculorum, vel de domo, seu de familia appellatione ratione adiuncti, censentur vocati agnati, non cognati, Ruin. *cons. 161. num. 4. lib.* 2. Peregr. *d. art. 22. num. 41. in fine*, Fusar. *d. q. 371. num.* 3. 2

ATTINENTIUM appellatione non veniunt fœminæ quando tacitè, vel expressè testator habuit mentem conseruandi bona in agnatione, ita Præt. *de interpretatione vltim. volunt. fol. 293. num.* 67. Fusar. *d. q. 371. num.* 4. 3

ATTINENTIUM appellatione veniunt proximiores testatoris in gradu successionis ab intestato, ita Castrens. *cons. 383. Notandum est, col. 1. lib.* 1. Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 288. num. 15. & fol. 376. num. 14. & cons. 203. num.* 4. Fusar. *d. quæst. 371. num.* 5. 4

ATTINENTIUM appellatione, licèt non comprehendi maritum, vel affinem existimauerint Paul. & Ias. *in l. 1. C. vnde vir. & vxor.* tamen contrarium melius resoluunt *ibi* Angel. Alexand. & Corn. quos refert, & sequitur Bertazol *de clausul. instrument. claus 7. glos. 12. num. 5. vers. sed quid*, & faciunt quæ Bald. *in cap. in litteris, col. 1. de testib.* vbi dicit, quod attinentes dicuntur qui possunt accusare tanquam prosequentes suorum iniuriam. Limita tamen non procedere si in statuto fieret mentio gradus, vt quia statutum diceret, quòd duo ex attinentibus vsque in quartum gradum debeant consentire, quia tunc non venirent affines, nec comprehenderentur, cùm propriè loquendo inter affines non sint gradus, *l. non facilè, §. gradus, ff. de gradibus*, & propterea non est verisimile, quòd statutum velit comprehendere affines, quare ita tenent Campeg. *de dote, p. 5. q.* 104. Bertazol, *d. gl. 11. in fine.* 5

APPELL. XXX.

Auus.

AVI & lineæ auitæ appellatione licèt veniat proauus, & linea proaui, Ruin. *cons. 166. num 8. lib.* 1. dum volt quòd *auth. matri & auia, C. quando mulier. tut. offic.* quæ loquitur de auia, habeat locum etiam in proauia, prout eum refert Fusar. *de substitut. quæst. 313. num.* 3. Surd *de aliment. tit. 1. q. 13. num.* 10 mente istud limitatur quando communis vsus loquendi-

qnendi est in contrarium, item quando sumus in materia statuti odiosi, seu correctorij, imò etiam in materia iuris communis, quando incidenter fit mentio de auo, vel linea aui, non autem principaliter, ita Bald. *cons. 56. Quia factum, in fine, num. 3. lib. 2.* qnem refert Catdin. Tusch. *practic. conclus. tom. 3. concl. 656. num. 15.*

Appell. XXXI.

Bastardus.

1 *Bastardi appellatione venit omnis natus ex illicito, non tamen damnato coitu.*
2 *Adulterinus continetur appellatione Bastardi.*
3 *Spurij nati ex coniugato & soluta veniunt appellatione bastardi.*
4 *Bastardi appellatione veniunt omnes, qui non sunt nati ex Matrimonio.*

1 BASTARDI appellatione venit omnis natus ex illicito, non tamen damnato coitu, Decian. *cons. 433. num. 10. cum seqq.* Hieron. Gabr. *cons. 140. num. 10. cum seqq. lib. 1.* Menoch. *cons. 611. num. 11.* Card. Mantic. *de coniecturn vltim. volunt. lib. 8. tit. 3. num. 7.* Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol. 188. num. 11.* Peregrin. *de fideicom. art. 22. num. 88.* Fusar. *de substitut. q. 314. num. 18.*

2 BASTARDI appellatione continetur adulterinus, vt volunt Rip. *in l. 1. num. 18. ff. soluto matrim.* Bertrand. *cons. 31. lib. 3.* Roland. à Valle *cons. 79. num. 48. lib. 2.* Peregrin. *d. art. 22. num. 88.* quos refert Fusar. *d. q. 314. num. 19.*

3 BASTARDI appellatione veniunt spurij nati ex coniugato & soluta, ita Bald. *cons. 129. dub. 2. lib. 1. & cons. 306. lib. 3.* Alciat. *cons. 51. num. 9. lib. 5.* Prætis *de interpretat. vltim. volunt. lib. 3. interp. 1. solut. 2. n. 12.* Paleoth. *de nothis & spuriis cap. 17. num. 7.* Menoch. *cons. 631.* Peregr. *d. art. 22. num. 88. & cons. 36. num. 4. lib. 1.* Fusar. *d. q. 314. num. 20.* quicquid dicat Surd. *cons. 459. n. 20. lib. 1.*

4 BASTARDI appellatione venire omnes, non legitimè nati, vel qni non sunt nati ex matrimonio, scribunt Bart. *in l. vlt. C. de verb. signif.* Bart. *in l. pronunciatio, ff. eod. tit.* Corn. *cons. 116. n. 4. lib. 1.* Pereg. *d. art. 22. n. 88.* vbi dicit ita collegium Paduæ consuluisse, *& cons. 36. n. 5. lib. 1.* refert Fusar. *d. q. 314. n. 22.* Surd. *cons. 487. num. 3.* Leo *decis. 81. n. 16. & 17.* vbi ait bastardos in Aragonia & Valentia dici naturales, Menoch. *cons. 631. n. 11. & 17.*

Appell. XXXII.

Beneficium.

1 *Beneficij appellatione, largè sumpto vocabulo, omnia comprehenduntur beneficia.*
2 *Pensio non continetur beneficij ecclesiastici appellatione.*
3 *Beneficia exempta non veniunt generali beneficiorum appellatione.*
4 *Manualia non veniunt beneficij appellatione.*
5 *Vicaria temporalis, seu ad nutum amouibilis, non venit beneficiorum appellatione.*
6 *Prestimonia, quæ in sola temporalitate consistunt, non veniunt appellatione beneficiorum.*

Auguſt. Barbosæ Axiom. Iur.

7 *Commenda & hospitale, an & quando veniant appellatione beneficiorum? remissiue.*
8 *Curatum beneficium non venit appellatione beneficij in concessionibus.*
9 *Distributiones quotidianæ non veniunt appellatione beneficij.*
10 *Dignitas in materia non ambitiosa venit appellatione beneficij, secus in pœnali.*
11 *Prebenda non venit appellatione beneficij in materia stricta.*
12 *Dispensatus ad beneficia etiam curata, non censetur dispensatus ad prebendas & Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis.*
13 *Beneficij appellatione non venit destinatum per Episcopum nisi sit actualiter erectum.*

1 BENEFICII appellatione, largè sumpto vocabulo, seu generali significatione, omnia comprehenduntur beneficia tam maiora, quam minora, tam contra, quàm simplicia, dignitates, & præbendæ, & tam regularia, quàm sæcularia nam ex dignitate non mutatur natura beneficij, sed additur prærogatiua gloss. *verb. beneficium, in reg. beneficium, de regulis iuris, lib. 6. & verb. beneficia, in cap. si gratiosè, de rescript. & verb. beneficia, in cap. 1. de rerum permut. lib. 6. & in Clem. Auditor. de rescript.* Selu. *de benefic p. 1. q. 3.* Flamin. Paris. *de confident. quæst. 28. num. 38. cum seqq* Rebuff. *in praxi tit. quid sit beneficium, num. 10. & tit. de vnionib. num. 3. & in tract. nominat. q. 9. num. 5. & 6* Ricc. *in praxi aur. resol. 291,* Sebast Medic. *de diffinit. p. 2. cap. 16. num. 5.* Fusc. *de Visitat. lib. 2. c. 7. num. 6.* Nicol Garc. *de benefic. part. 1. cap. 6. num. 37.* strictè verò, & in odiosis, prout in dispensationibus, venit solùm beneficium simplex, & ideò quando Papa dispensat cum illegitimo vt possit obtinere beneficium, non censetur cum illo dispensare nisi ad simplex tantùm vt docent Sayr, *de censur. lib. 6. cap. 11. num. 25.* Campan *in diuersorio Iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 97.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 45. num. 6.* & me citato in illo loco Sanctarel. *var. part. 1. quæst. 38 num. 17.* Quæ autem qualitates requirantur ad hoc vt beneficium ecclesiasticum dicatur, vide Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 358* Nicol. Garc. *d. p. 1. cap. 2.* Gonzal, *ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. à num. 6.* & metipsum *de officio & potest. Episcopi, p. 3. alleg 57. n. 141.*

2 BENEFICII ecclesiastici appellatione, nec ex lata significatione, nec aliquo modo continetur pensio, vt per Crescent. *decis. 14. de sent. & re iudic.* Ludou. Gom. *in reg. de infirmis resignantibus, q. 16. n. 2. & annali, q. 21.* Rebuff. *in tract. de pacif. possess. q. 114. & in tract. de nominat. q. 9. n. 36* Azeued. *l. 1. num. 5. tit. 4. lib. 1. noua recop.* Flamin. *de resign. benefic. lib. 1. q. 10. n. 69. & lib. 2. q. 15. à n. 11. & lib. 11. q. 4. num. 21. & seq. & de confident. q. 41. in princ.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 5 num. 2.* Azor. *instit. moral p. 1. lib. 3. c. 5. q. 2. & lib. 8. cap. 5. q. 4.* Aloys Ricc. *collect. decis. part. 2. collect. 415. & in decision. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 71. n. 4. part. 2.* Flores de Mena *var. lib. 3. q. 23. num. 35.* Ant. Ricciul. *de iure personarum, lib. 5. cap. 19. num. 6* Nicol. Garc. *d. p. 1. cap. 5. à n. 3* metipsum *d. alleg. 57. num. 150.* Sanctarel. *var. q. 42. n. 25.*

3 BENEFICIORVM appellatione generali non veniunt beneficia exempta, *cap. si propter, de rescript. lib. 6* Cop. *de fructib. lib. 4. tit. 3. cap 4.* Rot. *decis. 2. de privileg. in antiq.* Sicut quoque nec appellatione beneficiorum diœcesis, Felin. *in cap. graue, n. 2. de offic. ordin.* Selu. *de benefic. part. 1. q. 3. num. 21.* faciendo differentiam inter has enunciationes, *de beneficiis in sua diœcesi, & de sua diœcesi,* vt in priori comprehendantur

P exempta

exempta in posteriori, neutiquam, quippe quòd beneficia exempta sint quidem in diœcesi, sed non de diœcesi Episcopi, Abb. *in cap. grave*, *num.* 1. *de offic. ordin.* Ant. de Rosel *in tract. de indulgent. n.* 315. Erasmus à Cochier *de iurisd. ordin. in exemptos part.* 1. *q.* 5. *n.* 23. *p* 4. *q.* 29.

4 Beneficii appellatione non veniunt manualia, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 5. §. 6. *num.* 21. Flamin. *de confident. q.* 18. *à num* 16. Monet. *de distrib. quotid. part.* 1. *q.* 2. *num.* 12. nec etiam vicaria temporalis, seu ad nutum amouibilis, Nicol. Garc. *d. cap.* 1. *nap.* 1. *num.* 93. Ego ipse *d. alleg.* 57. *num.* 147. 6 nec præstimonia, & præstimoniales portiones quæ in sola temporalitate consistunt, aut quæ non dantur in titulum perpetuum, neque habeot aliquod annexam obsequium spirituale, Flamin. *de resignat. lib.* 2. *q.* 1. *num.* 113. Fusc. *de Visitat. lib.* 1. *c.* 10. *num.* 23. Nicol Garc. *d. p.* 1. *cap.* 2. *à num.* 117. Gonzal. *d. gloss.* 5. §. 2. de commenda, vide Gom. *ad reg.* 8. *de annali, qu. 31.* 26 Pute. *dec. l.* 325. *lib.* 1. Gonzal. *d. gloss.* 5 §. 8. metipsum *d. alleg.* 57. *num.* 154. De hospitali vide Flamin. *de resignat. lib.* 11. *q.* 5. *n.* 59. Gonzal. *d. gloss.* 5. §. 5. *n.* 2. 7. & 17. Marescot. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 3. *n.* 12. & *seq.* Aloys. Ricc. *collect.* 1199. *in med.* Cresc. *decis.* 1. *num.* 4 *de privileg* Camill. Borrell. *in summ. decis. tit.* 10. *n.* 191. Rot. *decis.* 667. *in fine, apud Farin. in* 1. *collect. num.* 7 vbi quòd hospitalia veniunt appellatione beneficiorum quando dantur in titulum, non verò quando dantur in regimen, seu administrationem, quod etiam tenent Rebuff *in reg. de deuolut. num.* 73. & *in tract. nominat. quæst.* 15. *num.* 13. Sarneo. *in reg. de triennali possess. q.* 7. *n.* 4. Ioan. Franc. Pauin. *in tract. de officio, & potest. Capituli Sede vacante, in* 1. *quæst. part.* 2. *n.* 5. cum aliis per Rot. *decis.* 739. *num.* 9. *part.* 3. *recent.* & *in Alexandrina beneficij* 18. *Aprilis* 1625. *coram R. P. D. Merlino*, & præceptoria Flamin. *de resi. n. li* 11. *q.* 3. *num.* 8 & *de portionibus*, idem Flamin. *lib.* 2. *q.* 1. *num.* 116. De beneficio patrimoniali vide Gom. *ad reg. de infirmis resig. n.* 11. *in princ.* Gonzal. *ad reg* 8. *Cancell gloss.* 9. §. 1. *n.* 25. 26. 44. & *seq.*

8 Beneficii appellatione in concessionibus non venit curatum beneficium, *cap cùm in illis, in princip. de præbend. lib.* 6. Fusc. *singul lit. B*, *num.* 23. Gig. *de pension. q. quæst.* 28. Franc Marc. *Delphinal. decis.* 525. *num.* 1. Petr Greg. *de beneficiis cap.* 6. *num.* 4. Aloys. Ricc. *in Collect. decis. part.* 4. *collect.* 1117. Pute. *decis.* 301. 307. & 308. *lib.* 1. *in correct.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 6 *n.* 2. 10. & 11. Menoch. *de arbitr. casu* 201. *num.* 61. Vnde quando alicui prouideri mandatur, prouisio non est facienda in beneficiis curatis, vt per gloss. *verb. prouideri, in d. cap. cùm in illis*, vbi Anchar. *num.* 3. & Franc. *num.* 4 Cardin. *in Clem.* 1. *in princip. num.* 8. *de supplen. negl. Prælat.* Steph. *de litteris gratiæ, tit. de modo, & forma impetrandi, in princ.* & *tit. de formis expectatiuarum*, §. *sexta forma, num.* 1. & § *nona forma*, *num.* 31. Rebuff. *in praxi beneficiali tit. de claus. mandater. num.* 34. & *tit. de dispensat. ad plura beneficia, n.* 66. & *tit. tertia pars signaturæ*, *verb. qualitatum, n.* 3.

9 Beneficii appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, Gemin. *cons.* 85. *n.* 20. *vers. sed appellatione*, Card. Tusch. *tract. concl. tom.* 2. *lit. D. concl.* 311. *num.* 1. Monet. *de distr. quotidia. p.* 1. *q.* 2. *numer.* 12.

10 Beneficii appellatione veniunt etiam dignitates, si noo sit materia ambitiosa, *cap. dudum*, vbi Ioan. Andr. *de præben l. cap. tua, de verbor. signif.* Mandos. *ad Lap. alleg.* 84. Sbroz. *de Vicario Episc. lib.* 2 *q.* 81. *num.* 4. At verò in materia odiosa, & pœnali non venit dignitas, Ludou. Gom. *ad reg. de annali quæst.* 19. *in princ.* & *in fin.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 9. *num.* 26. & *seq.* Tamburin. *in tract. de iure Abbatum tom.* 1. *disp.* 5. *q.* 19. *num.* 6. Rot. *decis.* 591 *num.* 2. *part.* 1. *diuers.* vbi quòd appellatione quorumcunque beneficiorum non debent includi dignitates, & canonicatus, Io. à Cochier *in Schol. ad preces primarias Imper. super verb. dignitates*, *pag.* 59. Ideò dispensatus ad beneficium etiam curatum, non censetur dispensatus ad obtinendam dignitatem, secundum Petr. Greg *syntagm. iuris lib.* 17. *cap* 6. *num.* 36. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6 *cap.* 3. *q.* 7. Bellet. *disquisitionum clerical p.* 1. *tit. de disciplina clerical* §. 3. *n.* 38. Sanctarel. *var. resolut. p.* 1. *q.* 38. *n.* 24 vbi citat metipsum *de officio & potest. Episcopi p.* 2. *alleg.* 45. *n.* 11. vbi *num.* 14. subdo dispensatum ad dignitates non dici dispensatum ad maiorem dignitatem post Pontificalem, quod refertur me citato Tamburin. *d. q.* 19. *num.* 3. & Sanctarel. *d. q.* 38. *n.* 31. Imò si consideretur mandatum ad beneficia curata, & quæcunque alia, non includeretur dignitas curata. *Clem. ne in agro*, §. *cæterum, de statu monach.* Rebuff *in praxi tit. de dispensat. ætatis*, *vers. aut dignitates*, & *in concord. in forma mandati Apost. in gloss. aut dignitate.*

11 Beneficii appellatione in materia stricta non venit præbenda, *cap.* 1. *de filiis presbyt. lib.* 6. Rota *decis.* 1. *alle tit. in nouis.* Felin. *in c. postulasti, sub num.* 4. *vers. secunda conclusio. de rescript.* Vnde dispensatus 12 ad beneficia etiam curata, non censetur dispensatus ad præbendas, & Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, Campan. *in diuers. iuris Can rub.* 11. *c.* 11. *num.* 99. Ego ipse *d. alleg.* 43. *n.* 10. & me citato Sanctarel. *d. q.* 38. *n.* 34.

13 Beneficii appellatione non venit destinatum per Episcopum & Capitulum, nisi sit actualiter erectum, vt per Felin. *in cap. cùm ab eo, col.* 3. *vers. pro quo, de rescript.* & *cons.* 45. *num.* 3. *vers. fortificò*, Anton. Gabr. *commun. tit. de præsumpt. concl.* 12. *num* 6. quos refert & sequitur D. Anton. Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existen. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 15.

Appell. XXXIII.

Bestia.

Bestiæ appellatione regulariter non venit 1 animal mansuetum, sed inspecta consuetudine veniunt boues, pecudes, & similia, secundùm Bart. & Angel *in l.* 1. §. *bestias*, *ff. de postulando*, Mathesil. *l. in suis notab. lib. notab.* 98. *incip. Nota quam mirabile* Ferrar. *caut.* 51. *num.* 3. Socin. *in l possideri*, §. *Nerua filius*, *num.* 9 *ff. de acquiren. possess.* & de statuto loquente de bestiis, quòd intelligatur de bobus, vaccis, & similibus, tenuerunt Natta *cons.* 347. *n.* 2. Surd. *cons.* 197. *n.* 2.

Bestiæ appellatione, de proprietate sermonis 2 non venit mortua, *l si vehenda*, *in princ ff. ad l Rhodiam*, Surd. *d. cons.* 197. *num.* 5. vbi ait *sicut esse inspecto communi vsu loquendi.*

Appell. XXXIV.

Bladum.

Bladi appellatione venit omne illud, quod in terra seritur, etiam semen lini, Bart. *in l triticum*

ticum, *ff. de verbor. obligat.* vbi Iaſ. *num.* 5. Cardin. Tuſch.*practic.concluſ.tom.8.lit.T*, *concluſ.392.num.* 3. præterquam legumina, vt patet ex *cap.3.*ibi, *de blado*, *& vniuerſis leguminibus*, *de decim.* Rebuff. *ad l. 77. ff. de verborum ſignif.in fine*, *verſ. Acceſſit*, *pag.* 360.

2 B L A D I appellatione venit illud quod in area teritur, ita Iacob de Collantes *ſuper pragmat. in fauorem rei frumentariæ*, *lib.1.cap.10.n.4.*

A P P E L L. X X X V.

Bona.

1 *Bonorum ſimpliciter, ſeu bonorum omnium appellatione veniunt mobilia, ſe mouentia, immobilia, nomina debitorum, iura, & actiones.*

2 *Debitoris nomen comprehenditur vbi quis bona ſua obligauit.*

3 *Declaratur tex. in l. ſi ſtipulatus 76. §. cùm ſtipulamur, ff. de verb. oblig. & l. ſi ita ſcripſiſſet 47. ff. de legat. 2.*

4 *Bonorum mobilium, & immobilium appellatione non continentur iura, & actiones.*

5 *Bonorum mobilium appellatione veniunt ea quæ ſui natura de loco ad locum moueri poſſunt.*

6 *Hæreditas vel ſucceſſio quando non veniat bonorum appellatione.*

7 *Bonorum appellatione veniunt ea, in quibus quis habet tantùm vtile dominium.*

8 *Iuspatronatus non comprehenditur appellatione bonorum meorum, niſi veniret cum vniuerſitate bonorum.*

9 *Pecunia venit bonorum appellatione.*

10 *Fructus non continentur bonorum appellatione, etiam cum ſigno vniuerſali.*

11 *Bonorum aduentitiorum appellatione continentur omnia quæ non procedunt à ſua ceſſione patris.*

12 *Feudum non venit bonorum appellatione in generali ſermone.*

13 *Feuda hæreditaria veniunt bonorum patrimonialium nomine.*

14 *Emphyteutica bona veniunt bonorum appellatione.*

15 *Bonorum ſuorum appellatione ſolùm veniunt præſentia, & non poſtea quæſita.*

16 *Vſusfructus venit bonorum appellatione.*

17 *Bonorum appellatione continetur omne vltra æs alienum.*

1 BONORVM ſimpliciter, ſeu bonorum omnium appellatione veniunt mobilia, ſeu mouentia, immobilia, nomina debitorum, iura, & actiones, *l. bonorum 49. in fine*, *l. rei appellatione 23. ff. de verb. ſign. l. ſi legat. 30. §. 1. ff. ad Trebel. l. nomen. C. quæ res pignori*, gloſſ. *in l. Princeps 21. de verb. ſign.* Abb. *conſ. 43. Videtur primò*, *num. 3. lib. 1.* vbi quòd nomen bonorum dicitur generale, & continet actionem, Crauet. *conſ. 213. num. 6.* vbi quòd bonorum appellatione ſimpliciter, & indiffinitiuè veniunt iura, & actiones, Couar. *in cap. relatum, il. 2. num. 1. de teſtam.* Rebuff *in compend. alienat. ad cap. ſine exceptione 12. q. 2. num. 54.* Pinel. *in rubr. C. de bon. mater. p. 1. num. 2.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. bona, n. 8. & 9.* Coſta *in cap. ſi pater, 1 p. verb. bona ſua*, *n. 1. cum ſeqq. de teſtam. lib. 6.* Menoch. *conſ. 500. num. 19. & conſ. 1102. n. 26.* vbi quòd bonorum appellatione continentur nomina

debitorum, Aluyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 4. collect. 1137.* Rot. *deciſ. 595. num. 1. & deciſ. 760. num. 1. apud Farin. p. 2. recent.* vbi quòd nomen debitoris venit ſub generali bonorum obligatione, Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 59. num. 22.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. c. 7. q. 8.* Peregr. *de iure fiſci, lib. 5. tit. 1. num. 50.* Griuel. *Dolana deciſ. 109. num. 2.* Molina *de iuſt. tract. 2. diſput. 212. in princ.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 14. à num. 3.* Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ. 52. num. 34.* Ferret. *in conſtitutiones Cathaloniæ, gloſſ. 2. num. 2.* Rota *deciſ. 681. num. 9. apud Farinac. p. 1. recent.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 1. lit. B. concluſ. 101. num. 19. & num. 24.* vbi *num. 25.* reſtringit quando fieret mentio de omnibus bonis certi loci, puta, *lego omnia bona, quæ habeo Romæ*, quia non veniunt iura, & actiones, & citat Imolam *conſ. 35. num. 26. verſ. Item non obſtat*, & Tiraq *d. verb. bona, num. 13.* quòd etiam tradit Griuel. *Dolana deciſ. 123. num. 7.* additque idem Tuſch. *ibid. n. 26.* quòd ſtante dictione vniuerſali, omnia, & quæcumque bona mea, etiamſi addatur, mobilia & immobilia, veniunt iura, & actiones, ex Tiraq. *de retractu lignag. §. 1. gloſ. 7. n. 20. & 21.*

2 Amplia non ſolùm ſub generali bonorum obligatione venire nomina debitorum, prout reſoluunt Doctores numero præcedenti citati, ſed etiam quando quis bona ſua obligauit, etiam adhuc ſub hac obligatione debitoris nomen conditionale, & in diem comprehendi, cenſuit Rot. *d. deciſ. 760. n. 4. p. 2. recent.* nam licèt Bald. *conſ. 234. ſub num. 2. verſ. in contrarium eſt veritas*, *lib. 2* dixerit ex hoc obligatione in diem non eſſe natam actionem, eius tamen dictum non eſt verum, quia ſecundùm magis communem opinionem Doctorum, de qua teſtatur Alex. *in l. ſi ſtipulatus 76. § cùm ſtipulamur*, *num. 2. ff. de verb. obligat.* & ante diem dicuntur competere iura, quia eſt orta obligatio, & actio ante diem; quod etiam ſenſit idem Bald. dum ſubdit; quòd etſi nata eſſet actio, eſt tamen non intentabilis, & ideò tunc non dicetur eſſe in bonis, ſed in diem, quare interim non poteſt agi, quod eſt verum, ſed adueniente, & purificata conditione poteſt agi, Dec. *conſ. 551. n. 7. & conſ. 96. n. 4.*

3 Non obſtat tex. *in d. l. ſi ſtipulatus 76. §. cùm ſtipulamur*, *ff. de verb. obligat. & in l. ſi ita ſcripſiſſet 47. ff. de legat. 2.* vbi verba præſentis temporis non referuntur ad debita in diem, vnde notat Bald. *in d. l. ſi ita ſcripſiſſet*, *ſub n. 2.* quòd qui cedit omnia iura ſua non videtur cedere niſi ea, quorum dies ceſſit, & venit, non conditionalia, vel in diem, quem ſequitur Alex. *conſ. 206. n. 8. lib. 5.* quia reſpondetur prædictos textus non applicari, quia in caſibus illorum fuerat additum verbum, *dare oportet*, quòd neceſſitatem importat, & executionem denotat cum effectu, quare iſta verba non poſſunt referri ad debitum in diem, vel ſub conditione, ita explicat Petr. de Bellapert. *num 6.* & Alex. *num. 2. in d. §. cùm ſtipulamur*, Bald. ſibi contrarius *in repet. l. etſi poſt tres, num. 52. in fine*, *ff. ſi quis caution.* Alex. pariter ſibi contrarius *in eod. § cùm ſtipulamur*, *num. 2.* ac Iaſ. *ibi num. 3.* & Curt. iun. *in l. 1. num. 78. ff. ſi certum petatur.* Colliges hæc ita eleganter diſpoſita ex Rot. *in d. deciſ. 760. num. 4. & 5. p. 2. recent.* quæ fuit extenſa à Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano.

4 B O N O R V M mobilium & immobilium appellatione non comprehenduntur iura, & actiones quæ tertiam bonorum ſpeciem faciunt diſtinctam à bonis mobilibus, & immobilibus, iuxta *l. à Diuo Pio XV. §. in venditione. ibi*, *pertinentur etiam ad iura*,

ff. de re indic. Specul. tit. de fructib. §. sciat, vers. sed pone, Neguzant. de pignor. part. 2. membro 2. num. 9. Bald. cons. 418. And. lib. 3. Alex. cons. 11. Viso, num. 10 vers. ad tertium, lib. 2. Petr. Anchar. cons. 101. num. 8. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 7. num. 9. Couar. lib. 2. var. cap. 1. num. 1. Viui. tom. 2 opin. 81. Pinel. in rubr. C. de bon. mater. p. 1. num. 14. cum seqq. Clarus in pract. §. fin. q. 78. num. 9. D. Barbos. in l. si constante, §. finali, num. 2. & 3. ff. soluto matrim. Brunor. à Sole in locis comm. verb. donatio 23. Gama Lusitana decis. 199. in princip. & decis. 339. num. 2. Molina de iust. tract. 2. disput 201. vers. his ita constitutis, & disput. 280. vers. vtrùm autem. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 13. tit. 19. num. 3. Farinac. in praxi crimin. part. 1. q. 15. num. 109. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 49 Cardin. Tusch. d. lit. B. concl. 101 n. 16. & latè tom. 4. lit. l, conclus. 404. per totam, Seraphio. decis. 584. num. 4. Valasc. de partit. cap. 13. num. 94. cum seqq. Cald. Pereira de empt. cap. 10. num. 19. cum seqq. Sanchez in praecepta Decologi, tom. 1. lib. 1. cap. 14. num. 2. Cott. in memorab. verb. nomina debitorum, Hieron. Gabr. cons. 98. lib. 1. plures ex antiquioribus refert Ambrosin. Perus. decis. 11. num. 2. vbi tamen num. 5 post Decian. cons. 381. num. 5. & cons. 441. n. 9. & Ioan. Dilect. de arte testandi tit. 6. caut. 9. in fine, & caut 531. num 1. declarat nomina debitorum includi sub appellatione mobilium ex expressa testatoris voluntate.

5 BONORVM mobilium appellatione veniunt ea quæ sui natura de loco ad locum moueri possunt, & loco circumscribontur, de quo vide Oldrad. cons. 2. 9. Factum tale est, latè Rebuff. ad l. menentium, ff. de verb sign. Card. Tusch. d. tom. 1. lit. B, concl. 103. per totam. Et bonorom mobilium appellatione veniunt gemmæ. Rot. decis. 56. num. 1. part. 1. in posthum. Farin. non verò nomina debitorum. l. 1. C. de prot. pignor. l. quam tuberenis §. pen. ff. de pecul. Alexand. cons. 68. in 2. dub. lib. 6. Ambrosin. Perus. decis. 11. num. 1. Bonorum verò immobilium appellatione qoid veniat, dicam infrà Appellat. 117.

6 BONORVM appellatione non venit hæreditas, vel successio, maximè quando ad præsentia bona restringitur dispositio, vel conuentio inter viuos, Oldrad. cons. 139. Ad habendam, in princip. vers. praeterea, quem refert Cardin. Tusch. d. conclus. 101. num. 1. & num. 17. limitat in vltima voluntate, vt si sit dictum, tali bona mea relinqoo, quia importarent institutionem hæredis, Crauet. consil. 11. n. 7.

7 BONORVM appellatione veniunt ea, in quibus quis habet tantùm vtile dominium, l. in venditione, vbi Bart. ff. de bonis auctoritate Iudicis possiden. & ideò 8 non comprehenditur Iuspatronatus appellatione bonorum meorum, nisi veniret cum vniuersitate bonorum, ex Rebuff. ad l. bonorum appellatione 208. de verbor. significat.

9 BONORVM appellatione venit pecunia, l. cum tabernam, §. fin. vbi Bart. ff. de pignor. Rota in Beneuentana census. 18. Martij 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, impressa per Farin decis. 468. num. 1. part. 1. recent. Ambrosin. Perus. decis. 11. num. 6. vbi dicit quòd pecuniæ appellatiooe largè venit quælibet res, quæ possidetur, cap. totum, vbi gloss. 1. quest. 3. & comprehenduntur omnia, quæ in pecunia verti possunt, l. pecunia la 1. & 2. ff. de verb. sign. & num. 8. resoluit quòd mobilium appellatione non veninnt peconiæ mutuo dari solitæ, secus verò si præsidij causa in domo essent repositæ.

10 BONORVM appellatione etiam cum sigoo vniuersali non contineotur fructus, ideò hæres grauatus restituere omnia bona testatoris quomodocunque & qualitercunque prouenientia, non restituit fructus perceptos, ita Angel consil. 331. Card. Tusch tom. 4. litt. F, concl 484. num. 47. Contra Menoch consil. 134. num. 19. Paris. cons. 94. num. 15. vol. 2. Flamin Paris. de confidem. benef. q. 31. n. 11.

11 BONORVM aduentitiorum appellatione continentur omnia, quæ non procedunt à successione patris, ita Ferrer. ad constitutiones Cathalensia, gloss. 2. num. 166.

12 BONORVM appellatione in generali sermone non venit feudum, cap. licet vasallus, §. in generali, vbi Doct. si de feudo defuncti controuersia sit inter dominum, & agnatum, Tiraq. in d. l. si vnquam, verb. bona. num. 15. Cardos. in praxi iudicum, verb. bona, num. 3. Anchar cons. 305. n. 4. Hippolyt Rim. cons. 5. num. 158. Card. Tusch d. concl 101. n. 5. Surd. cons. 358. n. 8. & cons. 417 n. 9. 13 At verò bonorum patrimonialium nomine veniunt feuda hæreditaria, Menoch. cons. 1115. n. 10.

14 BONORVM appellatione veniunt bona emphyteutica, l. bonorum appellatione, la secunda, ff. de verb. sign. Matth. Brun. cons. 100. num. 6. & 7. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 3. & in d. l. si vnquam, verb. bona, num. 14. Surd. decis. 11. num. 2. & decis. 93. num. 3. & cons. 338. num. 7. vbi intelligit qooad vtile dominium, Steph. Gratian. Marchia decis. 56. num. 6. Cald. Pereira de potest. eligend. cap. 4. num. 1. & de resolut. emphyt. cap. 5. num. 67. & cap. 16. num. 65. Cardos in praxi Iudicum, verb. bona, num. 2. & verb. emphyteusis, num. 16. Benedict. Ægid. in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iure p. 1. cap. 9 num. 17. In generali enim obligatione bonorum venit emphyteusis, Surd decis. 160. n. 1. & cons. 446. num. 6. Cardos. d. verb. bona, num. 6. remissiuè, Bernard. Græue. ad practic. Cam. Imperialis, lib. 2. concl. 25. considerat. 1. in ceronide, n. 2.

15 BONORVM suorum appellatione solùm veniunt præsentia, & non postea quæsita, l. vlt. ibi, cùm sit iustum, &c. C. quæ res pignori, l. omnes, 17. Lucius, ff. quæ in fraudem crediterum, l. si ita, 8. ff. de auro, & argento legato, vbi si testator leget vestes, vel res suas certi generis, solùm debentur illæ, quæ erant propriè testatoris tempore testamenti, non verò illæ, quæ postea acquiruntur, de cuius textus materia, vide Couar. practic. c. 2. n. 2. & 3. Anton. Gom. tom. 1. variar. cap. 12. n. 49. cum seqq.

16 BONORVM appellatione venit vsusfructus, quia etiam commoditas dicitur vsusfructus, licèt non sit formalis, ita Bald. cons. 163. Statuto cauetur, in princip. lib. 1. quem refert Cardin. Tusch pract. concl. tom 8. lit. V, concl. 301. n. 6.

17 BONORVM appellatione continetur omne vltra æs alienum, quia bona non dicuntur nisi deducto ære alieno, l. mulier bona, ff. de iure dotium, l. subsignatum, §. bona, ff. de verb. sign. Rebuff. ad l. bonorum appell. 49. vers. sic infertur, pag. 260. ad l. venisse 165. pag. 566. ff. eodem titulo. Mexia in tract. tassa panis, concl. 2. n. 94. Surd. cons. 122. n. 22. & num. 81. & cons. 216. n. 12. Gutier. practic. lib. 3. q. 43. num. 17. cum seqq. Cardos. in praxi Iudicum, verb. bona, num. 4. Ferrer. in constitutiones Cathaloniæ glos. 3. n. 91. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 10. n. 7.

APPELL. XXXVI.

Canon.

CANONIS appellatione venit omnis constitutio ecclesiastica, Felin. in cap. 1. in princip. de constit.

constit. & etiam capituli constitutio ex larga significatione & in materia fauorabili, Cald. *cons.* 16. An canonis appellatione prout illum refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit.* C, *Conclus.* 23. *num.* 4.

Appell. XXXVII.

Capitulum.

1. *Capituli appellatione includitur Prælatus saltem in fauorabilibus. Non comprehenditur communis calcula. ibid.*
2. *Capituli appellatione soli Canonici, non autem beneficiati continentur.*

1 CAPITVLI appellatione, licèt de quadam largissima verbi significatione, includitur Prælatus saltem in fauorabilibus, vt videtur tenere Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 3. *q.* 51. *art.* 8. & Ascan. Tamburin. *de iure Abbatum, tom.* 1. *disp.* 17. *quæst.* 3. *in fine*, tamen communiter non comprehenditur, vt cum glos. quæ optimè loquitur, *verb. in eisdem, in Clem.* 2. *de ætate & qualitate*, resoluunt Natt. *cons.* 686. *n.* 10. *lib.* 4. Afflict. *decis.* 265. *n.* 20.

2 CAPITVLI appellatione, soli Canonici, non autem beneficiati continentur, Abb. *in cap. scriptum, num.* 4. *de elect. & in cap. dilectis, num.* 1. *de maioritate & obed.* Rota in *Romana Concordiæ* 3. *Aprilis* 1609. coram Cardin. Cancellario impress. per Farinac. *decis.* 185. *num.* 1. *p.* 1. *recent.* & eadem Rota *decis.* 4. *num.* 5. *part.* 2. *diuers. & decis.* 59. *num* 37. apud Paul. de Rubeis *tom.* 3. *diuers.* vbi quòd appellatione Capituli regulariter veniunt solum Canonici: Portionarij verò & alij sunt extra Capitulum, & *decis.* 76. *n.* 4. *eod. tit. tom.* 3. aliàs *part.* 7. *recentior.*

Appell. XXXVIII.

Cardinalis.

CARDINALIVM appellatione non veniunt Cardinales Rauenates, & Compostellani, Pisani, & similes, sed tantùm Illustrissimi S. R. E. Cardinales, gloss. *verb. mundi. in cap.* 1. 31. *q.* 2. Abb. *in cap. accedentes, num.* 2. & ibi additio *in verb. Cardinales, de præscript.* Io. Vasæus *in Chronicis Hispaniæ, cap.* 21. *vers. Compostellanus*, Steph. de Gaëta *in repet. cap. ad limina* 30. *quæst.* 1. *in proœm. num.* 13. Andr. Gammat. *in extrauag. Iulij II. de simoniaca Papæ elect. num.* 70. *& seq.* Anastas. Germon. *de sacrorum immun. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 13. *& seq.* Anton. Scap. *in responso de birreto rubeo dando S. R. E. Cardinalibus Regularibus, n.* 1.

Appell. XXXIX.

Casamentum.

CASAMENTI appellatione bene venit apotheca vna, vel plures quæ sunt sub casamento sub eadem continentia, quia est nomen vniuersale continens plus quàm domus, & ideò sub ista vniuersitat. venit apotheca, stabulum, officina, caupona, & omnia continentia sub eodem ædificio, ità Castren. *cons.* 454. *De eo, in princip. lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit.* D, *concl.* 619. *n.* 43. *pag.* 823.

Appell. XL.

Casata.

1. *Casata, seu casalis appellatione ad fideicommissum veniunt, qui sunt de domo & agnatione.*
2. *Naturales non veniunt, nec eorum filij Casata appellatione.*
3. *Naturales non dicuntur de agnatione.*
4. *Naturales & spurij non habent nobilitatem patrum, nec etiam matrum.*
5. *Spurius non venit appellatione filij.*
6. *Fœminæ veniunt Casata appellatione, nisi in contrarium extent coniecturæ.*

CASATÆ, vel Casalis appellatione ad fideicommissum veniunt, qui sunt de domo, & agnatione, ita Bald. *in cap. innotuit, num.* 16. *de elect.* Franc. *in cap. si pater, col. penult. vers.* 29. *de testam. lib.* 6. Imol. *in l. ex facto, si quis rogatus, num.* 10. *vers. si autem statutum, ff. ad Treb.* Paris. *versic.* 31. *col.* 1. *& cons.* 32. *col.* 2. *lib.* 3. Socin. iun. *cons.* 94. *num.* 7. *lib.* 1. Lautent. de Palat. *in tract. quod stantibus masculis, num.* 115. 160. *&* 199. Sim. de Præt. *de interpret. vlt. volunt. lib.* 13. *dub.* 2. *solut.* 12. *n.* 17. *fol.* 288. Fusar. *substit. q.* 360. *n.* 1.

CASATÆ appellatione naturales nón veniunt, nec eorum filij, Tiraq. *in tract. de nobilitate, cap.* 15. *num.* 12. Capia *cons.* 90. Ruin. *cons.* 161. *num.* 4. *lib.* 1. Peregr. *de fideicom art.* 22. *num.* 83. vbi *num.* 84. intelligit maximè quando habita fuisset ratio nobilitatis, Fusar. *d. quæst.* 360. *num.* Ratio autem illa est, quia casata accipitur pro agnatione, & huiusmodi naturales non dicuntur de agnatione, Ruin. Iun. *cons.* 442. *n.* 3. *& cons.* 563. *num.* 31. Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. *glos* 8. *num.* 4. *&* 6. Cardin. Mantic. *de coniecturis vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 1. *num.* 20. Menoch. *cons.* 117. *num.* 51. Petra *de fideicom. quæst.* 11. *num.* 102. Peregr. *d. art.* 22. *num* 83. *vers. sed contra.* plures refert Nicol. Gare *de benefic. p.* 7. *cap.* 15. *num.* 36. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 5. *num.* 110. tum quia naturales; & spurij non habent nobilitatem patrum, nec etiam matrum, vt post alios scribunt Tiraq *in tract. de nobilit. cap.* 15. *num.* 20. Bursat. *cons.* 52. *n.* 27. Menoch. *cons.* 117. *n.* 54. Duen *reg.* 69. *Tello l.* 11. *Tauri num.* 2. Paleothus *de not. & spuriis, cap.* 17. *num* 8. Peregr *dict. art.* 22. *num.* 84. vbi in fine subdit rationem esse, quia censentur viles & vilis conditionis. Et quòd spurij multò minus veniant comprobat ipse Pereg. *d. art.* 22. *num.* 83. *in fine*, vbi dicit, quòd si spurius non veniat appellatione filij, quod est nomen naturale, multò minùs venire debet appellatione casatæ. In Hispania verò naturales sunt de casata, domo, & agnatione patris ex particulari, & notoria consuetudine illarum partium eos admittente ad insignia, nomen, & arma, honores nobilitatem patris vt referunt Azeued. *cons.* 24. *num.* 17. *&* 19. Nicol. Gare *d. cap.* 15. *num.* 49. citati à Rot in Pampilonen. capellaniæ 4. Martij 1611. coram bonæ mem Remboldo.

CASATÆ appellatione veniunt fœminæ, nisi in contrarium extent coniecturæ, vt tenent Sim. de Præt.

Prat. *conf.* 165. & plures, quos refert, & sequitur Honded. *cons.* 56. *num.* 31 *lib.* 2. Fusar. *d.q.* 360. *num.* 9. quicquid dicat Sfort. Odd. *cons.* 46. *num.* 54. quatenus tenet ex vsu loquendi referri ad agnationem masculinam.

APPELL. XLI.

Castrum.

1 *Castri appellatione continetur quod cinctum est mœnibus.*
2 *Castrum recognoscens in feudum, non censetur recognoscere territorium.*
3 *Territorium venit castri appellatione.*
4 *Castra communiter habent territorium, & pertinentias de consuetudine, vel ex priuilegio, vel ex statuto.*
5 *Castri appellatione venit territorium cum iurisdictione coharente ipsi castro tanquam accessorium.*
6 *Incorporalia omnia, veluti iurisdictio, iuspatronatus, honor & districtus veniunt appellatione castri.*
7 *Iurisdictio alta & bassa venit appellatione castri quatenus illam habeat.*
8 *Castro vendito vel concessa etiam iurisdictio censetur vendita.*
9 *Villa vicina castro non veniunt appellatione castri.*
10 *Regalia in venditione non veniunt appellatione castri, nisi de eis expressa fiat mentio.*

1 CASTRI appellatione continetur quod cin-2 ctum est mœnibus, & ideò recognoscens castrum in feudum, non censetur recognoscere territorium, Oldrad. *cons.* 121. *Ad primam*, Menoch. *cons.* 498. *num.* 34. & 35. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1 *lit. C. concl.* 116. *n.* 1. vbi *n.* 7. declarat procedere de iure, quo attento nihil castro deputatur, quòd sit accessio prout territorium, vel iurisdictio, sed deputatur ab hominibus, & eorum statutis, quod etiam aduertunt Bald. *cons.* 245. *Villa, vel Castrum, lib.* 3. Abbas *cons.* 62. *In controuersia, num.* 8. *lib.* 2. Anchar. *cons.* 142. *Clarior, n.* 2. Menoch. *d. cons.* 498. *n.* 34. & *seqq.*

3 CASTRI appellatione venit territorium quatenus habeat & molendina, etiamsi non sit dictum cum pertinentiis, Menoch. *cons.* 401. *num.* 58. & *cons.* 457. *num.* 15. Crauet. *cons.* 701. *num.* 45. & *seq.* Card. Tusch. *d. lit. C. concl.* 116. *num.* 3. vide *infrà sub* 4 *verb. Pertinentia appellat.* Hodie autem castra communiter habent territorium, & pertinentias consuetudine, vel ex priuilegio, vel ex statuto. Abb. *d. cons.* 65. *n.* 14. *col.* 7. *vers. item lib.* 2. Cardin. Tusch. *dict. concl.* 116. *n.* 34. & quòd Castri appellatione veniat 5 territorium cum iurisdictione cohærente ipsi Castro tanquam accessorium, tradunt Xuarez *alleg.* 7. *n.* 8. Petrus de Greg. *de concess. feudi in* 2. *p. q.* 2. *num.* 12 Ioan Vincent. de Anna *allegat.* 52. *num.* 1. Valasc. *de Iure emphyt. q. vlt. num.* 3. Copillan. *de auctorit. Varon. pragmatica* 8. *in* 1. *p. num.* 30. Tapia *in l. fin. cap. in* 1. *p. n.* 6. *ff. de constit. princ.*

6 CASTRI appellatione veniunt omnia incorporalia, & sic iurisdictio, iuspatronatus, honor, & districtus, quia importat vniuersitatem, Oldrad. *cons.* 152. Ad quæstionem *num.* 8. *circa finem, vers. & Princeps*, Castren. *cons.* 4. 7. *Satisfaciendo, n.* 4. *lib.* 1. 7 vbi quòd castrum est quid vniuersale, & appellatione Castri venit iurisdictio alta, & bassa, quatenus Castrum habeat, Crauet. *d. cons.* 701. *n.* 45. & 46. Couarr. *practic. cap.* 1. *num.* 10. *concl.* 9. Cardin. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. C, conclus.* 116. *n.* 3. & 8. vbi *n.* 27. & 29. post Bald. *cons.* 227. *Pridie à num.* 10. *lib.* 1. subdit, quòd venditio, vel concessio Castro etiam iurisdi- 8 ctio censetur vendita, & quæcunque infra lapidem territorij continentur, dummodo iurisdictio competat ratione rei, hoc est, territorij, & non cohæreat Castro ratione personæ.

CASTRI appellatione non veniunt villæ vi- 9 cinæ Castro, etiamsi inuestitura fiat de Castro cum iuribus & pertinentiis, Alex. *cons.* 43. *De celerrima, lib.* 1. Card Tusch. *d. tom.* 1. *lit. C, conclus.* 156. *num.* 12. vbi *num.* 13. post Anchar. *cons.* 142. *num.* 2. *vers. ex hoc infertur*, declarat procedere quando Castrum non habet iurisdictionem, secus verò si habeat.

CASTRI appellatione in venditione non ve- 10 niunt Regalia, nisi de illis expressa fiat mentio, vel aliter ex verbis concessionis colligatur, ita Emman. *cons.* 271. *num.* 1. Menoch. *cons.* 905. *n.* 35. & *cons.* 107. *num.* 23. & 54. Nec veniunt nomina debitorum, vt Cardin. Tusch. *d. lit. C, concl.* 123. *n.* 1.

APPELL. XLII.

Casus.

Casuum fortuitorum appellatione veniunt,
1 *Principis factum non speratum,*
2 *Incendium,*
3 *Pestis,*
4 *Carestia immodica,*
5 *Bellum, seu incursus hostium.*
6 *Casus fortuitus dicitur is qui prouidentia humana prauideri non potest, licèt vtplurimum soleat contingere.*
7 *Casus fortuiti appellatione vbi quis illum suscipit, vel illi renunciat, non veniunt insoliti.*
8 *Casus insolitus dicitur, qui venit prater omnem verisimilitudinem, & prudentis viri cogitationem, licèt fortè à prudentissima cogitari poterat.*

CASVVM fortuitorum appellatione venit fa- 1 ctum Principis non separatum, Rot. Ianuen. *decis.* 56. quem refert Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1085. *vers. tertio*, Cabed. *Lusit. decis.* 114. *num.* 5. *p.* 2. Genitor meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib.* 4. *tit.* 53 §. 3. *num.* 6. vt in exemplo relato à Menoch *cons.* 608. *n.* 25.

Item venit incendium, Greg. *l.* 3. *verb. fuega, tit.* 2. 2 *p.* 5. Menoch. *de arbitr. casu* 390. *n.* 3. *cum seqq.* & *de presumpt lib.* 1. *pras.* 59. *n.* 3. & *cons.* 53. *num.* 1. Surd. *decis.* 198. *n.* 5. Mascard. *de probat. concl.* 467. *num.* 5. & *concl.* 892. *n.* 8. Valasc. *de iure emphyt. q.* 27. *num.* 41. & 42. Molin. *de Iust. tract.* 2 *disp.* 495. *n.* 13.

Item pestis venit fortuitorum casuum appella- 3 tione, vt per Rip. *in tract. de peste, de priuileg. temp. pestis, num.* 60. & *seq.* Flamin. Paris. *de resignation. benef. lib.* 11. *q.* 13. *n.* 63. Menoch. *cons.* 835. *n.* 1.

Item carestia immodica, vt decisum asserit Ca- 4 roc. *decis.* 29. prout eum refert Aloys. Ricc. *d. collect.* 1085. *vers. quarto.*

Item venit bellum, seu incursus hostium, Corn. 5 *cons.* 12. *num.* 4. *vol.* 1. Becor. *cons.* 130. *n.* 6. *vol.* 1 Curt. iun. *cons.* 85. *n.* 3. quos refert, & sequitur Flam. Paris. *d. q.* 13. *n.* 55. quibus addo Rot. Ianuen. *dec.* 101. Aloys. Ricc. *d. collect.* 1085. *vers. quinta*, Menoch. *cons.* 835. *n.* 1. Rebell. *de obligat. Iustit. p.* 2. *lib.* 14. *q.* 8. *n.* 16.

Et

6 Et demum casus ille dicitur fortuitus, qui prouidentia humana prouideri non potest, Menoch *cons.* 353. *num.*9. *&* 15. licèt vt plurimum soleat contingere, Molin. *de instit. tract.* 2. *disp.* 293. *num.* 3. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 5. *tit* 8. *a n.* 3.

7 CASVS fortuiti appellatione vbi quis illum suscipit, vel ei renunciat, non veniunt insoliti, vt per Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 24. *num.*6. Ceuall. *communium contra communes*, *q.*702. Molin. *de instit. tract.* 2. *disp.* 495. *num.* 30. Castil. *quotid. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 180. *cum seqq.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 5. *tit.* 8. *num* 3. *&* 18. Rebello *de obligat. iustitia, part.* 1. *lib.* 14. *q.* 8. *n.* 18. Benedict Ægid *ad l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure, p.* 1. *c.* 9. *n.* 51. Rot. *decis.* 188. *n.* 11. apud Farinac. *collect.* 1. *nouiter nouiss* aliàs *p.* 4. *diuers.*

8 Ratio autem differentiæ in eo consistit, quia casus fortuitus dicitur ille, qui vt plurimum solet contingere, sed prouidentia humana præcaueri non potest, vt probant Doctores citati, *suprà n* 6. Insolitus verò dicitur, qui venit præter omnem verisimilitudinem, & prudentis viri cognitionem, licèt fortè à prudentissimo cogitari poterat, secundùm Corn. *cons.* 12. *lib.* 4. Bursat. *cons.* 16. *n.* 71. *vol.* 1. Franc. Becc. *consil* 82. *vol.* 1. Gam. *Lusit. decis.* 149. *n.* 11. Pinel. *in l.* 2. *C. de rescind. vendit. part.* 1. *cap.* 3. *num.* 32. Menoch. *de arbitr. casu* 80. *sub n.* 7. Ceuall. *d. part.* 702. *num.* 1. *in med. & n.* 6. Card Mantic. *d. tit.* 8. *n.* 6. Steph. Gratian. *discep. forens. cap.* 195. *n.* 11. Octauian. Glorit. *resp.* 1. *p.* 3. *n.* 280. *cum seqq.*

APPELL. XLIII.

Cathedralis.

1 *Metropolitana in odiosis non venit appellatione Cathedralis.*
2 *Illegitimus dispensatus, vt possit etiam in Cathedrali habere beneficia, non poterit illa habere in Metropolitana.*
3 *Illegitimus si dispensatus esset à Papa ad Episcopatum, non censeretur dispensatus ad Archiepiscopatum.*

1 CATHEDRALIS appellatione in materia odiosa non venit Metropolitana, vt tradit Ioan. à Cochier *in scholiis ad preces primarias Imper. super verb. In singulis Cathedralibus etiam Metropolitanis, paulò post princip. pag.* 39.

2 Vnde illegitimus dispensatus, vt possit etiam in Cathedrali habere beneficia, non poterit illa habere in Metropolitana, secundùm Ioan. Monach. & alios *in c. quamuis* 1. *in fine, de prabendis, lib.* 6. Rebuff. *in tract. de collation. §.* 1. *in princ.* quos refert Ioan. à Cochier *citato loco.*

3 Hinc etiam prouenit vt si illegitimus dispensatus esset à Papa ad Episcopatum, non censeretur dispensatus ad Archiepiscopatum, prout resoluunt Maiol. *de irreg. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 6. Sayr. *de cens. lib.* 6. *c.* 11. *n.* 29. quos citat, & sequitur Sanctarel. *var. resp.* 1. *q.* 58. *n.* 16.

APPELL. XLIV.

Causa.

1 *Causa appellatione continetur tam ante litem, quàm post.*
2 *Causa criminalis appellatione venit in qua agitur de delicto puniendo corporaliter ad vindictam publicam.*
3 *Causa pecuniaria appellatione venit causa ciuilis non autem criminalis, quamuis pecuniaria.*

1 CAVSÆ appellatione continetur tam ante litem, quàm post, ita Ias. *in l. causis, in fine, C de transact.* quem refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom.* 5. *lit. L, concl.* 179. *n.* 6. *&* 12. Contrà Bald. *cons.* 150 *Casus, n.* 2. *vers. & similiter, lib.* 2. Castrens. *cons.* 101. *in princ. lib.* 2. vbi infert ad statutum, quòd causæ Aduocatorum absentium sint suspensæ, quia non veniunt illæ, quibus lis non est contestata.

2 CAVSÆ criminalis appellatione venit illa in qua agitur de delicto puniendo corporaliter ad vindictam publicam, ita Clar. *§. fin. quæst.* 1. *versic. ex quorum omnium*, Marant. *in pract. part.* 4. *distinct.* 1. *in princip. & n.* 17. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. C, concl.* 1083. *num.* 1. Vel quando agitur de pœna pecuniaria applicanda fisco, quæ prouenit ex delicto. Anchar. *cons.* 73. *Visis omnibus, in princ.* Roman. *cons.* 152. *Præsens accusatio, n.* 2. Clar. *d. q.* 1. *n.* 2. Boer. *decis.* 349. *num.* 2. Bald *cons.* 226. *Quamquam, num.* 3. Mascard. *de probat. concl.* 463. Card. Tusch. *d. lit. C, conclus.* 184. *n.* 3.

3 CAVSÆ pecuniariæ appellatione venit causa ciuilis, non autem criminalis, quamuis pecuniaria, *auth. vt Iudices sine quoque suffragio, in princip. l. si quando,* vbi gloss. *verb. causis, C. de testib.* cum aliis citatis per Lancell. Conrad. *in tract. de officio Prætor. in causis ciuilibus, rubr. de testib. n.* 6. *vers. cogendi quoque sunt testes*, Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *q.* 88. *num.* 1. 5. *&* 6. Hieron. Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & crim. pram.* 3.

APPELL. XLV.

Cautio.

1 *Promissio sola venit appellatione cautionis.*
2 *Limita vbi contrarium disponeretur, & in cautione prolata à Pratore.*
3 *Cautionis idonea appellatione venit tantùm pigneratitia, vel fideiussoria.*
4 *Limita nisi subiecta materia repugnet.*

1 CAVTIONIS appellatione sola promissio intelligitur, seu obligatio sine fideiussore, *l. sancimus, C. de verb. signif.* Felin. *in cap. ad nostram, num.* 5. *de iureiur.* Oldrad. *cons.*68. Bald. *cons.* 401. *in princip. lib.* 3. Signorol de Homod. *cons.* 114. *n.* 2. Dec. *cons.* 1. *num.* 4. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. C, concl.* 167. *num.* 1. *& tom.* 7. *lit. S, concl.* 40. *n.* 7. Franc. Becc. *cons.* 1. *num.* 4.

2 Limita vbi contrarium disponeretur, secundùm Signorol. *d. cons.* 114. *num.* 2. *vers. secundo*, Card. Tusch. *d. conclus.* 267. *num.* 4. Et in loco esset consuetudo quòd cautio intelligeretur cum fideiussione, Roman. *cons.* 163. *Constitutio, col. fin. vers. vlt.* Card. Tusch. *d. concl.* 167. *num.* 13. Item in cautione prolata à Prætore, quia intelligitur cum fideiussore, vel pignore, Signorol. *d. cons.* 114. *num.* 2 Felin. *in d. cap. ad nostram, num.* 5. *&* 7. *de iureiur* Cardin. Tusch. *d. concl.* 167. *num.* 9. *&* 14. vbi *num.* 15. idem dicit de cautione Mutiana. Plures alios casus in quibus nuda obligatio sine fideiussore non sufficit, enumerat Felin. *in d. cap. ad nostram, num.* 6. *&* 7.

videlicet si dictum fuerit, *quod causa cognita caueat*, vel si dicatur, *caueat, vel satisdet*, aut si dicat, *mediocriter caueat*, vel *caueat vt potest*, refert Cardin. Tusch. *d.lit.S, concl.40.n.10.*

5 CAVTIONIS idoneæ appellatione venit tantùm pigneratitia, vel fideiussoria, & non sufficit nuda, *l.si mandato Titij, § vlt ff.mandati, l.sancimus, C.de verb. sig. sf.* gloss. *verb. idoneo, in cap. quamquam, de censib.* gloss. *eod. verb. in cap. transmisso, de restitut. spoliat.* Oldrad. *cons.68 in princip.* Signorol. *d.cons.114. n. 2.* Bernard. *reg.7,*. Duen. *reg.86.* Garc. *reg.192.* Pinel. *in l.1. p.2. num.76.C.de bonis mat.* Couarr. *lib.3.var. cap.3. num.6.* Menoch. *de arbitrar. casu 142. num.3.* Gutier. *in repet. l. nemo potest, num.247.ff.de legat.1.* Franc.Becc.*cons.1.num.4.* Molin.*de iustit.tract.2.disp. 334. num. 4.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 66.* Cardin.Tusch. *d.lit.C, concl.167. num.6. & d. lit.S, concl.40.num.9.& 10.* Farinac. *in praxi crim. part. 1. q.33.num.43.* Stephan.Gratian. *discept.forens.cap.147. num.22.* Sanch. *de matrim. lib.10. disp.18. num. 15. cum seqq.* Anton. de Sousa *in relect.de censur.in Bulla Cœnæ Domini, cap.23.dist.98.n.1.*

4 Limita nisi subiecta materia repugnat, quia in ea in qua sola obligatio fieri debet, verbum illud, quod *caueat idoneè*, vel *sufficienter*, intelligitur secundùm subiectam materiam, & sic cum obligatione sola, ita Alexand. *cons.35.num.11. lib.4* quem refert Cardin. Tusch. *tom.8.lit.V, concl 95.n.23.*

APPELL. XLVI.

Censura.

CENSVRÆ Ecclesiasticæ appellatione continetur excommunicatio, suspensio, & interdictum, *cap. quærenti 20. de verbor. signif.* Nauarr. *in man.cap.17.num.1.* Paul.Tusch *de visit.lib.1. cap.31. num.3.* Flamin.Paris. *de resignat.ben.f.lib.5. q.6. n.69.* Henriq. *in sum.lib.13.cap.6* Suar. *de cens tom.5.disp.1. sect. 3.* Auila *in simili tract.p.1.disp.2.dub.5.* Bonacin. *eod.tract.q.1.punct.1. num.4.* non continetur tamen irregularitas, Fr. Emman. *quæst.Regular. tom.1.q.62. art.12.* Cened. *ad Decretum collect.52.n.2. in med.*

APPELL. XLVII.

Cibus.

1 *Potus continetur appellatione cibi.*
2 *Vestimenta non veniunt appellatione cibi, nisi consanguineo, vel seruo deberentur.*
3 *Stratum quando veniat appellatione cibi.*
4 *Cibi rusticorum appellatione quid veniat.*

1 CIBI appellatione venit id quod edi solet, *l.quos nos, §.fin.ff.de verbor.signif.* Rebuff *ad l.43. ff.eod.vers.secundò, non procedit, pag.236.* & ideò comprehenduntur panis, carnes, & reliqua edulia pro qualitate & conditione personæ. Menoch.*lib.4.præs. 157.num.16.* Potus quoque continetur, *l. Diarijs, ff.de alimentis, & cibariis legat. l.in rebus, §.possunt, ff. commodati*, gloss. *verb.cibaria, in l.legatis alimentis, ff.de aliment.& cibariis legat.* Archid.*in c.in quibus, de consecrat. dist.2.* Oldrad. *cons.79. versic. An nomine cibi* Corduba de Lara *in l.si quis ex liberis, §.non tantùm, n.4. ff.de liberis agnosc.* Card.Tusch. *pract.concl.tom.1. lit.C, concl.234.* Surd.*de aliment.tit.4.q.3. num. 1. & 6.* Menoch.*de præsumpt.lib.4.præs.157 num.17.*

2 CIBI appellatione non veniunt vestimenta, nisi consanguineo, vel seruo deberentur, *l.liberis 2.§.1.& seq.ff.de aliment.& cibar.legat* gloss.*verb.victu, in cap. Episcopus 10.quæst.2.* Rebuff.*ad l 43.vers.tamen appellatione ciborum, ff.de verborum signif. pag.236.* & hoc

3 modo venit etiam stratum, *l.& si, §.si cui fortè, ff. de auro & argento legato*, Paul.de Citadinis *de iurepatron. p.6.art.4.num. 10* Lambert.*eod.tract.9. art.tertia quæstionis princip.3.libri num.3.*

4 CIBI rusticorum appellatione veniunt alia, cepæ, fabæ, panis grossus, & similia, gloss. *verb.Cibarij, in l.seruus vrbanus, ff. de legat.3.* Paul.de Citadinis *3.p 6 art. de commod. pecun. num. 14.* per contrarium cibi nobilium appellatione veniunt pulli, & huiusmodi delicati cibi, vt ex gloss. *in verb.cibarij*, notat Paul.de Citadin.*vbi proximè.*

AXIOMA XLVIII.

Ciues.

1 *Ciuium appellatione veniunt illi de comitatu, de districtu, de territorio, & de pertinentiis.*
2 *Comitatenses veniunt appellatione ciuium in omni dispositione fauorabili & legato facto, secus in materia stricta, & odiosa, vt n.3.*
4 *Officiales veniunt appellatione ciuium donec in ciuitate morantur.*
5 *Ciuium appellatione propriè & strictè videntur cõtineri tantùm originarij, non autem ciues ex priuilegio.*
6 *Capitulum Canonicorum venit ciuium appellatione.*
7 *Clerici in fauorabilibus veniunt ciuium appellatione.*

1 CIVIVM appellatione veniunt illi de comitatu, & de districtu, de territorio, & pertinentiis, vt per Neuiz. *in sua Sylua, lib.4.num.87. circa fin.* Bart. *cons.199. Ciuitati Camerini, num.5.vers. super quinto, lib. 1.* vbi etiam, quòd legatum factum ciuibus Camerini continentis etiam comitatini, Abb.*cons.52. in quæst. num 6. vers. quoad secundum, lib.1.* Castrens. *cons. 307. Videtur quòd non, col. 2. vers. nullis enim, lib. 2.* vbi, quòd omnia commoda, & priuilegia concessa ciuitati, & ciuibus competant etiam ciuibus comitatinis, Surd.*cons.313.n.30.& seq.57.& 60.* intellige, vt Stephan.Gratian. *discept. forens. c. 217. num.10 & seq.* Card.Tusch. *d.tom.1.lit.C, concl.274. n.4.cum seqq* vbi *n.25* post Abb.& Bart.citatis locis

2 subdit in omni iurisdictione fauorabili, & legato facto appellatione ciuium, & ciuitatis venire comitanensus, vide Surd.*consil.313.num.30.* Stephan Gratian *discept.forens.tom.2.cap.217. à num.9.* Peregrin. *cons.102.vol.1.*

3 CIVIVM appellatione in odiosis, seu materia statutorum restricta non veniunt comitatenses incolæ, seu habitatores illius ciuitatis tantùm, Bursat. *cons.55.n.5.lib.1.* Surd. *cons.174.n.14.* Stephan. Grat. *Marchia decis.96.num 12.*

4 CIVIVM appellatione veniunt etiam officiales donec in ciuitate morantur, Surd. *cons.106. n.6.* & qui postea sunt creati, idem Surd.*cons.312. num.15.*

5 CIVIVM appellatione propriè, & strictè contineri videntur tantummodo originarij, non autem ciues ex priuilegio, gloss.*in l.ciues, C.de incolis lib. 10.*

Brunor.

Brunos à Sole *in locis communib. verb. ciuis, num. 13.* Castr. *cons. 209. col. 2. in fine, vers. & si dicatur*, vbi quòd in odiosis, & onerosis appellatione Veneti, Perusini, & similium intelligitur de originariis, non autem de iure creato, Alex. *cons. 160. Viso processu, in princ. lib. 5.* vbi ait quòd verba statuti loquentia de ciue intelligi debent de vero, & naturali, non autem de eo qui ex priuilegio est ciuis, Surd. *cons. 313. in princ. & num. 5. 6. & 17.* Roland à Valle *cons. 79. n. 3. lib. 3.* Garc. Gironda *de priuilegiorum, seu exemptionum explicat. num. 815.* Cardin Tusch. *d. conc. 174. num. 18. & 21. & tom. 8. lit. V, concl. 92. num. 12. & 13.* In priuilegio verò loquente de ciue includi ciuem ex priuilegio, consuluit Surd. *cons. 439. n. 1.*

6 Civivm appellatione venit Capitulum Canonicorum, Bart. *in l. 1. vers. quæro etiam an Capitulum, ff. ad municip.* Marc. Anton. Cuch *in instit. maior. lib. 2. tit. de Canon. num. 27* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. disciplina clericali. §. 1. num. 17.* Et collegium Rot. *decis. 380. n. 2.* apud Farinac. *p. 1. rec.*

7 Civivm appellatione in fauorabilibus veniunt clerici, secus in odiosis, Abb. *in c. 1. n. 1. de vita, & honest. cleric. & in c. 1. n. 1. de prabend.* Felin. *in cap. Rodulphus, n. 17. & 18. de rescript.* Deci. *in c. Ecclesia S. Mariæ, num. 36. cum seqq. de constit.* Oldrad *cons. 32.* Barbat. *cons. 1. n. 65. vol. 3.* Bald. *cons. 341. vol. 3.* Alex. *cons. 41. vol. 7.* Natt. *cons. 157. num. 8. vol. 1.* Olasch. *dec. 180. n. 8.* Marc. *decis. 456. num. 9.* Surd. *cons. 301. num. 7.* Mastril. *decis. 48. n. 3. & 4.* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 2. n. 12.*

Appell. XLIX.

Ciuitas.

1 *Ciuitatis appellatione aliquando venit id solum quod muris est cinctum.*
2 *Suburbia in materia fauorabili & largè interpretanda, & in interdicto veniunt appellatione ciuitatis.*
3 *Territorium an & quando veniat appellatione ciuitatis, ostenditur.*
4 *Comitatus venit appellatione ciuitatis in fauorabilibus.*
5 *Ciuitatis appellatione venit pars adiecta ciuitati ex ampliatione.*
6 *Ciuitatis appellatione propriè venit etiam illa, cuius Episcopus ex causa priuatus fuit.*
7 *Ciuitatis appellatione an & quando continéatur diœcesis.*
8 *Ciuitatis appellatione venit portus adiacens.*
9 *Ciuitas & vrbs in quo differant, & quomodo diffiniantur, & quod dicatur castrum & villa.*

1 Civitatis appellatione licèt de rigore Iuris veniat id solum, quod muris est cinctum, Oldrad. *cons. 121. Ad primam quæstionem*, Menoch. *cons. 498. n. 34. & seqq.* Azeued. *ad Cur. Pisanam, lib. 2. c. 5. à n. 3.* Cardin. Tusch. *d. tom. 1. lit. C, concl. 208. n. 7.* quod murorum nouorum ambitu continetur, vt censuit Rot. coram Reuerendissimo D. Coccino *decis. 129. n. 1. & 3.* præcipuè in materia, quæ conueniret vrbi, & non suburbiis, vt *in l. 2. §. si quis nemine, & l. vlt. ff. ne quid in loco publico*, vbi si quis nemine prohibente in publico loco ædificauerit, non esse eum cogendum tollere ne ruinis vrbs deformetur, intelligitur tantùm de eo quod intra muros est, vt refert Rebuff. *ad l. 2. ff. de verb. signif. vers. nono, pag. 18.* quia ciuitas propriè loquendo dicitur, quæ muris cingitur, *l. 2. ff. de verb. signif. l. 6. tit. 13. p. 7* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 126. n. 3.* Garc. Gironda *de priuileg. seu exemptionum explicat. num. 55.* tamen in materia fauorabili, & largè interpretanda veniunt suburbia. Crauet *cons. 297. num. 1.* Abb. *cons. 32. num. 6. lib. 2* vbi ait, quòd natus in continentibus & suburbiis dicitur natus in ciuitate, Card. Tusch. *d. concl. 280. n. 6.* Steph. Grat. *discept. forens. tom. 5. c. 893. n. 15.* vbi quòd in materia indifferenti, & non odiosa appellatione ciuitatis venit ciuitas cum territorio idem prius dixerat, *tom. 2. c. 217. n. 6.* vbi *num. 3* post Alber. *de statu. q. 177. p. 2.* ait quòd castra, & villæ veniunt appellatione ciuitatis, maximè in beneficiis in quibus verba latissimè interpretantur, Vincent de Franch *decis. 129.* vbi quòd delictum factum in casalibus quoad pœnam infligendam censetur perpetratum etiam in ciuitate, Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect. 1387. vers. nota tamen*, Narbona *l. 20 gloss. 2. n. 86. cum seqq. tit. 1. lib. 4. Recop.* Rebuff. *ad l. 2. vers. quinto, ff. de verbor. signif. pag. 18* vbi dicit, per *c. si ciuitas, de sent. excom. lib. 6.* quòd interdicta ciuitate, & suburbia interdicta censentur, & alia similia adducit Menoch. *de præsumpt. lib. 4 præs. 126 num. 7. cum seqq.* vbi quòd legatis bonis existentibus in ciuitate præsumuntur etiam relicta, quæ sunt in suburbiis, quando relicta sunt sanguine coniunctis, & sic in legatis, quæ admittunt largam interpretationem, & idem quando testator non habebit bona in ciuitate, sed in suburbiis. Vnde iurisdictionem ciuitati concessam extendi ad suburbia, per *l. 1. §. cùm vrbem, ff. de offic. Præf. vrbi*, tradit Garc Gironda *loco citato, num. 54* Hinc fit vt in interdicta ciuitate intelligantur etiam interdicta suburbia, & ædificia continentia, vt probat text. *in cap. si ciuitas, de sentent. excom. lib 6.* vbi assignat rationem, quia vilipenderetur interdictum si interdicta ciuitate in suburbiis licitum esset audire diuina, cuius argumento ita tradunt Soar. *de censur. tom. 5. disp. 33. sect. 2. n. 19. cum seqq.* Ægid. de Coninck *de Sacrament. & censur. disp. 17. dub. 1. n. 18.* Bonacin. *de censuris, disp. 1, puncto 1. num. 20.* & ideò iudicis arbitrio relinqui quæ sint suburbia contigua, & ædificia continentia, itavt si in illis permittantur diuina, interdictum contemni videatur, notat gloss. *verb. continentibus*, & Doct. *in d. cap. si ciuitas*, Calderin. *de interdictis, part. 1. n. 23.* Couarr *in cap. alma mater, part. 1. §. 1. n. 8. vers. septimo*, Henriq. *in sum. 13. c. 42, § 4.* Vgolin. *de censur. tab. 5. cap. 21. § 1. cum seqq.* Menoch. *de arbitr. casu 115. à princip. & omnino n. 12.*

3 Civitatis appellatione licèt secundùm naturam propriam, & significationem non veniat territorium, ex adductis per gloss. *in cap. ego Ludouicus 63. dist.* Garc. Gironda *d. tract. n. 973.* Bald. *cons. 357. Nota pro duce, in princ. lib. 5.* quem citat Card Tusch. *d. concl. 280. n. 11.* tamen in dubio vbi non constat de mente, quia in vniuersalibus fit larga interpretatio, appellatione ciuitatis venit territorium, maximè fauore dotis, idem Bald. *d. cons. 357. n. 2. vers. si vero est dubium*, Card. Tusch *d. concl. 280. n. 9. & 10.*

4 Civitatis appellatione venit comitatus in fauorabilibus, etiam in materia indifferenti, Roman. *cons. 454. In re præsenti, col. 2. n. 6.* Neuiz. *in sua Sylua nupt. lib. 4. num. 8.* Abb. *cons. 43. num. 3 lib. 1.* Stephan. Gratian. *Marchia decis. 154. n. 4.* & quando agitur de regimine ciuitatis, & sic de populo, Comitatus est de ciuitate, Abb. *cons. 52. In quæstione, col. 2. vers. quoad secundum*, vbi dicit, quod commisso regimine ciuitatis venit etiam comitatus, refert Cardin. Tusch. *d. lit. C, concl. 280 n. 5.*

5 Civitatis appellatione venit pars adiecta ciuitati

ciuitati ea ampliatione facta, Abb. *dict. conf. 61. col. 8. in princ. n. 15. vers. ad idem.* Card. Tusch. *d. lit. C, concl.* 280. *n.* 14.

6 CIVITATIS appellatione propriè venit etiam illa cuius Episcopus ea causa priuatus, vel quæ Episcopatum antiquitus habuit, Bart. *in extrauag. qui sint rebelles, in verb. Lombardia, num.* 5. & 6. Anton. Biag. *in suo tract. de tutore, quæst.* 9 *n.* 5. Cardin. Tusch. *d. lit. C, concl.* 280. *n.* 15.

7 CIVITATIS appellatione non continetur diœcesis in actibus potissimum odiosis restringendis, de quo an verum sit, & quando? vide Oldradum *cons.* 121. *num.* 8. Bellam. *decis.* 141. Aloys. Rice. *collect.* 1387. Archid. *in c. nullus* 61. *dist.* Philip. Francus *in cap. si ciuitas, num.* 4. *de sentent. ex. comm.* Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib.* 1. *quæst.* 29. *num.* 13. Franc Marc. *decis.* 365. *n.* 33. Ciuitas enim & diœcesis sunt differentes, Rot. coram R D. Coccino *decis.* 129. *num.* 2. inter eius impressas; in beneficialibus verò appellatione ciuitatis tantùm, venit ciuitas, & diœcesis, & verbum clericus Bracharen aptum est capere vtromque, secundùm Ferretum *cons.* 221. *n.* 5. & ea Bart. *in l.* 2. *col. fin. ff. de verb. signif.* notat Nicol. Garc. *de beneficiis, p.* 7. *c.* 9. *n.* 17.

8 CIVITATIS appellatione venit portus adiacens, vt probat text. *in c. vbi periculum, §. porrò, de elect. lib.* 6. vbi si Papa moriatur in mari, vel in portu, debet fieri electio in illa ciuitate, cuius est portus, Felin. *in c. Rodulphus, col.* 4. *vers. secunda conclusio, de rescript.* Et delictum commissum in portu debet puniri per eum, qui habet iurisdictionem in illa ciuitate, cui adhæret portus, vel est proximus, vt notant Bart & alij *in l. insula, ff. de iudic.* Sic etiam contractus factus in portu censetur factus in ciuitate, & debet fieri secundùm consuetudinem illius ciuitatis, cui adhæret portus, ita Rebuff. *ad l.* 59. *paulò post princ. vers. & ista sunt vtilia, cum seqq. ff. de verb. signific. pag.* 303. Intellige in fauorabilibus, secus verò in odiosis, iuxta gloss. singularem *in d. cap. vbi periculum, §. porrò*, vbi Dominic. dicit quòd relegatus à ciuitate non est relegatus à portu ciuitatis, quem referunt & sequuntur Barbat. *in d. cap. Rodulphus, n.* 37. & Rebuff. *ad l.* 2. *ff. de verb. signif. vers. octaue, pag.* 18.

9 CIVITAS & VRBS in quo differant, & quomodo diffiniantur, & quod dicatur castrum, & villa? vide Bened. Ægid. *L. fin. ad l. ex hoc iure, ff. de instit. & iur. p.* 1. *c.* 6. *n.* 3. *cum seqq.*

APPELL. L.

Cippus.

1. *Agnati veniunt appellatione cippi in legatis & fideicommissis.*
2. *Cippus est nomen vulgare Tuscorum, & importat idem quod stirps.*
3. *Cippi appellatione continentur tantùm illi qui sunt fundamentum, & stabilimentum domus.*
4. *Vocati semper dicuntur qui sunt de cippo testatoris non hæredis.*
5. *Fœminæ non veniunt appellatione cippi, quæ cippum & agnationem conseruare non possunt.*
6. *Intellige quando apparet testatorem voluisse conseruare bona in agnatione.*

1 CIPPI appellatione in legatis, & fideicommissis veniunt agnati, qui pro eorum proximitate iuxta ordinem graduum admitti debent, Iason. *cons.* 215. *lib.* 4. Socin sen. *cons.* 49. *num.* 1. *lib.* 1. & *cons.* 51. *num.* 21. *lib.* 4. Curt. iun. *cons.* 172. Sfort Odd. *cons.* 67. *num.* 46. Card Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 16. Sim. de Præt *de interpret. vltim. volunt. fol.* 289. *num.* 19. & *cons.* 203. *num.* 4. & 5. Tob. Non. *cons.* 79. *n.* 29. & 32. Stephan Grat. *discept. forens. num.* 3. *cap.* 491. *num.* 3. Honded. *cons.* 75. *num.* 7. & 8. *lib.* 1 Menoch. *de præsumpt. lib.* 4 *præsumpt* 98. *num.* 17. Peregr *d. fideicom. art.* 22. *n.* 29. & 64. *in fine.* Intrigl. *de substitut. centuria* 3. *quæst.* 83. *num.* 18 Fusar. *in simili tract. quæst* 348. *num.* 1. Cippus autem est nomen 2 vulgare Tuscorum, & importat idem quod stirps, vt obseruant Paris. *cons.* 47. *num.* 52. *lib.* 3. Cardin. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 220. *num.* 8.

Sed verum est quòd non continentur omnes qui 3 sunt ex ea familia, & qui eadem insignia ferunt, sed illi tantùm, qui sunt fundamentum & stabilimentum domus, vt notant Corn. *cons.* 26. *n.* 5. & *cons.* 41. *num.* 9 *lib.* 4. Prætis *d. fol.* 289. *num.* 19. Menoch. *d. præsumpt.* 88 *in fine*, Intrigl. *d. quæst.* 83. *num.* 18 Fusar. *d. quæst.* 348 *num.* 1 Et semper dicuntur vocati qui sunt 4 de cippo testatoris non hæredis, Peregr. *de fideicom. art.* 32. *num.* 83. *ad med.* Fusar. *d. quæst.* 348. *num.* 3. vbi *num.* 4. subdit quòd quando sunt plures Colonelli de eadem familia, intelligitur de familia, & colonello ipsius testatoris.

CIPPI appellatione non veniunt fœminæ, 5 quæ cippum, & agnationem conseruare non possunt, *l. pronunciatio, in fine, ff. de verb signif.* Corn. *cons.* 55. *num.* 86. *lib.* 1. & *cons.* 16. *n.* 4. & 5. & *cons.* 41. *num.* 8. & *cons.* 283. *n.* 5. *lib.* 4. Socin. sen. *in l. cùm auus, num.* 58. *ff. de condit. & demonstr.* Socin. iun. *cons.* 1. *n.* 62. *lib.* 1. & *cons.* 168. *num.* 56. *lib.* 2. Curt. iun. *cons.* 172. *num.* 3. Grat. *cons.* 67. *n.* 10. & *seq. lib.* 2. Paris. *cons.* 53. *num.* 19. 31. & 36. *lib.* 3. Gozadin. *cons* 45. *num.* 10 & *cons.* 79. *num.* 6 *cum seqq.* Non. *cons.* 34. *n.* 1. & *cons.* 76. *num.* 29. & *n.* 31. Duran. *de arte testandi, tit. de substit. caut.* 12. *num.* 1. Brun. *ad stat. quod stantibus masculis, art.* 2. *n.* 267. Polit. Imol. *cons.* 13. *num* 31. Bursat. *cons.* 228. *num.* 45. *lib.* 3. Marzat. *in epitome de fideicom. quæst.* 43. Cephal. *cons.* 511. *num.* 26. Card Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 16. vbi ait maximè procedere stante statuto exclusiuo fœminarum, Menoch. *cons.* 649. *num.* 13. & *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 88. *in fine*, Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 289. *num.* 19. & *fol.* 293. *n.* 69. & *cons.* 203. *num.* 2. & *seqq. lib.* 1. Rustic. *cons.* 1. *num.* 19. *posito post tract. de liberis in conditione positis*, Sfort. Odd. *cons.* 46. *num.* 54. Laurent. de Palac. *in tract. quod stantibus masculis, num.* 201. & 202. latè Honded. *cons.* 75. *per totum, lib.* 1. & *cons.* 65. *in fine, lib.* 2. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *num.* 29. Caroc. *decis.* 41. *n.* 12. Intrigl. *de substit. cent.* 3. *quæst.* 79. *n.* 13. & *q.* 83. *num.* 10. Roland. *cons* 56. *num.* 26. *lib.* 3. Fusar. *d. q.* 348. *n.* 6. Steph. Gratian. *d. tom.* 3. *c.* 491. *n.* 4. Peregr. *cons.* 58. *num.* 9. *vol.* 5. Alexand. Trentacinq. *cons.* 9. *num.* 7. *p.* 1. Intellige procedere quando apparet testatorem vo- 6 luisse conseruare bona in agnatione, nam tunc fœmina non venit, secus, si non extet aliqua coniectura conseruandi bona in agnatione, vt censuit Rot. apud Mantic. inter eius decisiones impressas, *decis.* 351. *Domini censuerunt, num.* 1. cui quidem dum voluit fœminas venire cippi appellatione si ratio agnationis habita non fuit, assentiendum esse putat Fusar. *vbi suprà num.* 12. ex eo quia solùm verbum cippi excludit fœminam, vt probant præcitati Doctores, & post Corn. & Duran sentit Honded. *d. cons.* 75. *num.* 28. *lib.* 1. Sed quòd appellatione cippi non veniant fœminæ quando testator habuit respectum conseruandi agnationem, ex multis

S Rotæ decisionibus probat Steph Grat. *d.cap.149. num.5.*

APPELL. LI.

Clerici.

1 *Clericorum appellatione ex lata significatione non solùm veniunt clerici prima Tonsura, sed generaliter omnes, qui in Ecclesia Dei deseruiunt.*

2 *Clerici sæculares & Regulares in materia indifferenti, & lata significatione comprehenduntur appellatione clericorum.*

3 *Canonici in fauorabilibus veniunt appellatione clericorum, secus in odiosis, & materia stricta.*

4 *Episcopus clericorum appellatione continetur in fauorabilibus.*

5 *In Episcopo est qualitas supra omnes, quæ non reperitur in simplicibus clericis.*

6 *Cardinales in materia fauorabili veniunt clericorum appellatione.*

7 *Monachi, & quicunque Regulares sub regula viuentes, non comprehenduntur clericorum appellatione in materia stricta, & odiosa.*

8 *Clerico interdicto non comprehenduntur Regulares, siue mares, siue fœmina.*

9 *Clericorum diœcesis appellatione non veniunt clerici exempti.*

1 CLERICORVM appellatione in lata significatione non solùm veniunt clerici primæ Tonsuræ, *cap.cleros 21.dist.cap.cùm contingat*, & *ibi* Host.*n.6.de ætate*, Cosset.*sing.12. circa fin* Roland. *consi.16.vol 4.* Crauet.*consi.616.n.14.vol.4.* nouissimè Graña *ad cap.cùm non ab homine, num.5.de iudic* & in minoribus, ac maioribus ordinibus constituti, *d.c.cleros,cap.clericum 71.dist.c.de persona, in fine 11. quæst.1.* Roland.*consi. 10.num. 10. cum seqq.* Sed generaliter omnes qui in Ecclesiam Dei deseruiunt, quorum gradus & nomina sunt Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolytus Subdiaconus, Diaconus, & Presbyter, *d.cap.cleros,d.cap.persona ,cap.duo sunt,12, quæst.1.* Bellet.*de exquisit.clerical.p.1.tit. de disciplina clericali, §.1.num.1.2.& 3.* In stricta verò interpretatione, appellatione clericorum non comprehenduntur clerici in dignitate Ecclesiastica constituti, vt Abbates, Archidiaconi, & huiusmodi, Deci *in cap cùm non liceat num.18.de præbend.*Bero.*consil.153. num 61.vol 1.* Bellet.*d.§.2 n.35* Sanctarel.*var.resol. p.1.q.38.n.10.* Aloys.Ricc.*in praxi aurea; resol.292. num.2.*

2 CLERICORVM appellatione in materia indifferenti, & lata significatione comprehenduntur clerici sæculares,& Regulares,Castren.*consi.317. in hac substitutione, lib.1.*Cardin. Tusch.*pract.concl. tom.1.lit C, concl 377.n.2.& 3.* Mari. Antonin.*var. resolut.lib 2 resol.fin cosu 50.vers.secundo*, vbi ait appellatione clericorum venire Canonicos Regulares.

3 CLERICORVM appellatione veniunt Canonici in fauorabilibus,*c.cùm tibi*,& *ibi* Abb.*num.1. & 3.de verb signif.c.per exemptionem,de priuileg.lib.6.* Felin *in cap non dubium,num.1.de sent.excomm.* Bero. *consi.1.num.29 & 40.vol.1.* Barsat.*consi.187. num. 6. vol.3.* Put *decis.92.num.2.lib.3.* Azor.*instit.moral.p.2. lib.4.c.11.quæst.15.* Bellet.*d.§.2.num.4.*Aloys. Ricc.*in praxi aurea, resol.192.num.1.* Secus verò in odiosis, & materia stricta,*cap.sedes*,cùm *ibi* notat.*de rescript.* Bero *consi.4.num.19.34.& 37.vol.1.* Natta *consi.129. num.6 circa med.* Moys.Ricc.*vbi supra*, Bellet.*d.q.2. num.18* vbi *num.44.*intelligit, dummodo non resultaret absurdum.

4 CLERICORVM appellatione in fauorabilibus continentur Episcopus, Abb.*in d.cap. cùm tibi, num.4.& in rubr.de vita, & honest.cleric.num.8.& 9.* Matth. Brun *consi.97 num.9.* Bero.*consi.1.num.31.34. & 37. vol.1.* Bellet.*d.§.2. num. 5.& 6.* Secus verò stricta interpretatione, & in odiosis,*d.cap. sedes*,& *ibi* Butr.*num.3.& 9.*& Imola *n.2. de rescript. c.p. inquisitores, ibi gloss. penult. de hæreticis, lib.6. cap. si compromissarius,§.huiusmodi,de electione,eod.lib.cap.2. de offic.delegati,eod lib.*Abb.*in d.rub.de vita,& honest. cleric.n 9* Ruin. *consi. 143.num.18.vers.& pupillaua, vol. 2.* Simonet.*de reseruat.quæst.11.per totam*, Maudos.*reg.10.*Cancell.*de idiomate,quæst.10 n. 7.* Selua *de benefic.part.1 quæst.3.num.24.* Sanctarel.*var.quæst.38. num.11.*Bellet *d.§.2.n 36.*

5 Ratio est,quia in Episcopis est qualitas supra alios, quæ non reperitur in simplicibus clericis, Abb.*in d.rubr. de vita, & honest. cleric num.11.* Syluest.*in sum.verb.clericus, 1.num.1.* Selua *de benefic.p.1.quæst.3.n.24*

6 CLERICORVM appellatione in materia fauorabili veniunt Cardinales, *c.1.de cler cu non residen. alle.in c in nostra, de rescript.* Tros *de vero, & perf. cl rico, c.7.n.3.* Bellet.*d.§.2.num.8.* Secus verò odiosi, Iason *consi.117.vol.4.*Ruin.*con .4.num.6. vol.5.* Cephal *consi.1 num.40 42.52.54.cum seq.vol.1.* Bellet.*d.§ 2.num.40.* Sanctarel.*var.resol.p.1,quæst.38. num.11.*

7 CLERICORVM appellatione in materia stricta, & odiosa Monachi, & quicunque Regulares sub regula viuentes non comprehenduntur, Abb.*cap.1 num.7.ne clerici,vel Monachi,& in cap. 1. num. 3. de postulat.& in cap.1. num.9. de iuramento calum.* Roman. *consi.259.& 418.* Beller.*d.§.2.num. 26.* At in materia fauorabili venit quilibet Religiosus appellatione clericorum, Felin *in cap.1. non dubium, n.1.de sent.excomm.* Syluest *in sum.verb. clericus,§. 1. num 1.* Mari. Antonin.*var. resolut. lib.1.resolut.112. casu 63,sub vers.primo*, Duenh.*reg.99.ampl.6. & reg. 100. ampl. 5.*

8 Vnde euenit vt interdicto clero non censeantur interdicti Religiosi,quia sumus in odiosis,& ita resoluunt Henriq.*in summa,lib.13.c.42.§.3. iuncta lit. E*,Maiol *de irreg.lib.5.c.20 num.6.*Vgolin. *de censur.tab.5.cap.20.§.5.num. 3.* Sayr. *in similis tract. lib.5.cap.4.num.29.* Aulla *eod.tract.p.5. disp.1. dub.4. concl.7.* Bonacin.*eod.tract.disp.5.pu ncto 2.num.11.* Vialdu.*in candel.aureo,vbi de interdicto,num.159.*contra Calderin.*de interdicto,p.2.num.18.* Nau.*in man.c.27. num 167.* Couarr.*in c.alma mater, p.2. §. 1.n 8 vers. quinto*, Soar.*de censur.tom.5.disp.32. sect. 2. num. 13.* Fr. Eman.*quæst. Regular. tom. 2. quæst. 108. art. 3. in princip.*

9 CLERICORVM diœcesis appellatione non veniunt clerici exempti, *cap.graue,de offic.ordinarij, cap.ex parte, de priuileg. Clem.si beneficio,de præbend.* Niconit.*alleg.1.p.2.n.16.* Erasm.à Cochier.*de iurisd. ordinarij in exemptos, lib.1.quæst.3.num.6.*

APPELL. LII.

Cognati.

1 *Cognatorum appellatione generaliter veniunt qui coniunguntur per masculos, specialiter verò qui per fœminas.*

2 Femina

2 *Fœmina veniunt appellatione cognatorum.*
3 *Naturales veniunt appellatione cognatorum in defectum legitimorum.*

1 COGNATORVM appellatione quando vocantur ad fideicommissum, generaliter veniunt qui coniunguntur per masculos, specialiter verò, qui per fœminas, *l. inter agnatos, ff. unde legitimi, l. 1. ff. unde cognati, l. non facilè, §. cognationis, ff. de gradibus affinitatis*, Tiraq. *de retractu lignag. §. 1. gloss. 9. num. 11.* Laurent. de Palat. *in tract. quod stant. masc. num. 115.* Peregr. *de fideicom. art. 22. num. 39.* Fusar. *de substitut. quæst. 368. num. 1.* vbi *num. 2.* declarat non procedere quando vocati sunt illi de familia cognationis, & de domo, quia solùm agnati dicerentur vocati.

2 COGNATORVM appellatione veniunt etiam fœminæ, Tiraq. *d. gloss. 9. num. 203.* Rebuff. *in l. 1. vers. decimotertio, ff. de verb. signific. pag. 8.* Anchar Regien. *lib. 3. quæst. 6. num. 21.* Peregr *d. art. 22. num. 39.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 84. num. 31.* Fusar. *d. quæst. 368. num. 3.*

3 COGNATORVM appellatione naturales pariter veniunt in effectum legitimatum, Peregr. *d. art. 22. n. 85. & num. 89. in fine*, Fusar. *d. quæst. 368. num. 4.*

APPELL. LIII.

Cohærentiæ.

COHÆRENTIARVM appellatione secundùm Angel. *in l. qui tabulas, ff. de furtis*, veniunt omnia, quæ rebus principaliter venditis adhærent, siue cohærent corpori, siue iuribus incorporalibus, vnde ædificium solo cohærere dicitur non aceruus in eo existens, *l. quia aceruus, ff. quod vi aut clam.* Sic etiam seruitus videtur de cohærentiis rei, vt per Alexand. qui dicit, quod adhærent rebus immobilibus *in cons. 211. num. 5. vol. 6.* subdens ita de huiusmodi adhærentiis iudicandum esse sicut de principali, & venire eius appellatione, sequuntur Tiraq *de retract. lignag. §. 1. gloss. 5. n. 4.* Bertazol. *de claus. instrument. claus. 26. gloss. 3. in prin.*

APPELL. LIV.

Collatio.

COLLATIONIS appellatione continetur præsentatio, electio, confirmatio, institutio, & omnis modus, per quem quis prouidetur de beneficio, *Clem. unica*, iuncta gloss. *verb. conferantur, in fine, de rerum permutatione*, Rebuff. *super concordata, §. statuimus, il. 2. in vlt.* gloss. *sub rubr. de collat.* Mandos. *in reg. 32. Cancell. quæst. 4. num. 2.* Veral. *decis. 36. num. 15. par. 3.* Gonzal *ad reg. 8. Cancell. gloss. 16. num. 9.* Non obstat text *in cap. cùm in illis 16 §. cùm autem, de præbend. lib. 6.* dum probat, quòd collationis appellatione non venit institutio, nec confirmatio, quia procedit quando hoc verbum *collatio* profertur in rescriptis, quæ tanquam ambitiosa sunt restringenda, iuxta *cap. quamuis de præbend. lib. 6.* nostrum verò appellatiuum habet locum, quando dictum verbum *collatio* profertur à lege, in qua non datur ambitio, nec restringendi occasio, quare ita respondent, *gloss. penult. in fin. in d. Clem. unica*, vbi Card *sub n. 16. in oppositione 11.* Caputaquen. *decis. 36 num. 15. & 16. p. 3.* Gonzal. *d. gloss. 16. num. 11.*

APPELL. LV.

Collegium.

1 COLLEGII appellatione veniunt etiam monasteria & Conuentus Religiosorum, *cap. cùm in terra, de elect.* vbi Abb. *not. 1. c. nobis fuit, de iurepatron.* iuncta gloss. *verb. conuentualis*, & Host. *num. 2. c. cognoscitur, de his quæ fiunt à Prælatis*, Felin. *in cap. Capitulum, n. 2. de rescript.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 8. n. 5.* Rebuff. *ad l. Neratius 83. vers. & sic appellatione collegii, ff. de verb. signif. pag. 381.* vbi hoc verum esse dicit, quando procedit eadem ratio in vtrisque.

2 COLLEGII, aut capituli appellatione venit etiam illius caput, siue Prælatus, in fauorabilibus, Andr. Barbat. *in tract. de præstantia*, Cardinal. *lib. 1. q. 7. col. 34.* Felin. *in proœm. Decretal. verb. Gregorius, col. 4. sub num. 13.* Fr. Emman *quæst. Regular. tom. 3. q. 51. art. 8.* me citato in hoc loco Ascan. Tambur. *de iure Abbatum tom. 1. disp. 17. quæst. 3. in fine.*

3 COLLEGIATORVM appellatione in priuilegiis non veniunt famuli, ita Angel. *in l. Titius, §. pr. de excusat. tutor.* Bonacos. *in tract. de famulis, quæst. 220.*

APPELL. LVI.

Coniuncti.

1 *Masculi & fœminæ sanguine coniuncti veniunt appellatione coniunctorum.*
2 *Affines etiam veniunt coniunctorum appellatione.*
3 *Naturales veniunt coniunctorum appellatione.*

1 CONIVNCTORVM appellatione quando vocantur ad fideicommissum, veniunt masculi, & fœminæ sanguine coniuncti, Deci. *cons. 223. num. 1. cum seqq. & cons. 269. num. 4. & cons. 510. num. 9. & 20.* Alexand. *cons. 115. num. 9. & seq. lib. 2.* Socin. sen. *consil. 13. num. 17. lib. 1.* Gozad. *cons. 20. n. 8.* Ruin. *cons. 117. num. 14. lib. 2.* Rebuff. *ad l. 1. ff. de verb. signific. sub vers. decimo tertio, pag. 8.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloss. 9. num. 200.* Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 293. n. 67. & fol. 337. num. 14* Menoch. *de præsumpt. lib. 4 præs. 84. num. 31.* Peregr. *de fideicom. art. 22. num. 32.* Fusar. *de substit. quæst. 369. num. 1.*

2 CONIVNCTORVM appellatione affines etiam veniunt, Socin sen. *cons. 57. col. penult. vers. sic. primo enim casu. lib. 1.* Philip. Franc. *in cap. si pater, col. antepenult. vers. 22. de testam. lib. 6* Blanc. *de comprom. q. 3. num. 10.* Bertazol *de claus. instrumental. claus. 7. gl. 12. num. 5. vers. secus.* Fusar. *d. quæst. 369. n. 3.* Rota *decis. 106. n. 14. tom. 5 recentior.*

3 CONIVNCTORVM appellatione veniunt etiam naturales, Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloss. 8. num. 3. & 4.* Peregr. *d. art. 22. num. 85. & 89.* vbi intelligit venire solùm in defectum legitimorum, refert Fusar. *d. quæst. 369. num. 4.*

Appell. LVII.

Consanguinei.

1 *Agnati veniunt consanguineorum appellatione.*
2 *Cognati veniunt etiam consanguineorum appellatione, si communis loquendi vsus se haberet quod & cognati comprehenderentur.*
3 *Pater venit consanguineorum appellatione.*
4 *Coniuncti cognatione spirituali veniunt cõsanguineorum appellatione.*
5 *Fœmina veniunt consanguineorum appellatione, secus in statuto.*
6 *Mater, auia appellatione consanguineorum non veniunt, sed solùm masculus in statuto requirente in contractu mulieris consensum consanguineorum.*
7 *Auunculus non venit consanguineorum appellatione.*
8 *Naturales veniunt consanguineorum appellatione.*

1 CONSANGVINEORVM appellatione vbi à testatore vocantur, ad fideicommissum, veniunt agnati, *l. si spurius. ff. vnde cognati, l. si post suos. ff. de suis, & legit. hared.* Alexand. *cons.* 82. *col.* 1. & *cons.* 129. *num.* 10. & *lib.* 6. & *cons.* 153. *col.* 1. *lib.* 7. Gratos *cons.* 43. *numer.* 19. & 20. *lib.* 1. Bero. *cons.* 83. *num.* 5. & 6. *cons.* 95. *n.* 10. *l.* 2. Cort. iun. *cons.* 46. *num.* 4. & *cons.* 176. *col.* 1. Simon. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. fol.* 298. *num.* 21. Peregrin. *de fideicom. art.* 21. *num.* 35. Fusar. *de substit. quæst.* 346. *numer.* 1. & nouissimè apud Paul. de Rubeis *decis.* 102. *numer.* 4. *tom.* 3. *diuers.* aliàs *part.* 7. *recent.* dicit quòd quando verbum *consanguinei*, non est simpliciter prolatum, sed cum qualitate, veluti ex parte patris, tunc appellatione consanguineorum veniunt agnati, & citat Paris. *cons.* 59. *num.* 27. *vol.* 3. Cort. iun. *cons.* 5. *num.* 21. & *cons.* 176. *num.* 5 & 6. Hieron Gabr. *cons.* 27. *n.* 1. *vol.* 2.

2 CONSANGVINEORVM appellatione veniunt etiam cognati, si communis loquendi vsus se haberet quòd & cognati comprehenderentur, Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 5. Lodou. Gom. Episc Sernen. *decis.* 102. *lib.* 1. post decisiones Impressas Reuerendissimi D. mei Coccini Rotæ Decani, Præt. *de interpret. vlt. vol. fol.* 299. *n.* 21. Peregr. *d. art.* 22. *n.* 35. Fusar. *d. quæst.* 364. *n.* 2. vbi *n.* 3. subdit venire etiam cognatos quando testator sciebat non posse dispositionem in agnatis verificari. Quando tamen cognati veniunt appellatione consanguineorum, si extant agnati, & cognati, erunt præferendi agnati cognatis, Alba. *cons.* 69. Peregrin. *de fideicom. art.* 22. *n.* 35. *in fin.* vbi mouetur, quia propriè agnati continentur, impropriè, & largo modo cognati, refert Fusar. *d. quæst.* 364. *num.* 4. Rot. *dict. decis.* 101. *num.* 3. vbi dicit quòd si statutum vocaret consanguineos, nulla eis addita qualitate, quæ distingueret descendentes ex vno latere à descendentibus ex altero, tunc attento communi vsu loquendi appellatione consanguineorum veniunt agnati, & sic descendentes ex fœmina.

3 CONSANGVINEORVM appellatione venit pater, Castren. *cons.* 412. *circa med. vers. & statutum, lib.* 2. Rota *in Perusina fideiuss.* 2. *Aprilis* 1612. coram Patriarcha Manzanedo, impressa per Farin. *decis.* 385. *n.* 3 *p.* 2. *recent.*

4 CONSANGVINEORVM appellatione veniunt coniuncti cognatione spirituali, *c. coram.* 34. *de offic. delegat. cap. final. de postulando*, Ferrer. *in constit. Cathalonia, gloss.* 3. *num.* 72.

5 CONSANGVINEORVM appellatione propriè veniunt fœminæ, Tir. q. *de retract. lignag.* §. 1. *gloss.* 9. *numer.* 201. Corn. *cons.* 227. *lib.* 2. Rebuff. *in l.* 1. *vers.* 13. *ff. de verb. signif.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 84. *num.* 30. Peregrin. *de fideicomm. art.* 22. *num.* 24. Fusar. *d. quæst.* 364. *num.* 5. 6 In statuto verò requirente in contractu mulieris consensum consanguineorum, non venit mater, nec auia, sed tantùm masculus consanguineus, quia statutum ponderat prudentiam consilij Bald. *in l. fin. C. de verb. signif. & cons.* 101. *num.* 3. *vol.* 1. Decian. *in l* 1. *num.* 15. *C. vnde vir, & vxor.* Castrens. *in l. si cum dotem.* § *si patri. col.* 1. *ff solut. matrim*, Campeg. *de dote, p.* 5. *quæst.* 94. Bertazol. *de claus. instrument. claus.* 6. *gloss.* 8. Peregr. *d. art.* 22. *num.* 35.

7 CONSANGVINEORVM appellatione non venit auunculus, quia non est propriè consanguineus nepotis ex sorore, Bald. *cons.* 169. *Si considéramus, lib.* 3. Peregr. *d. art.* 22. *num.* 35. *prope fin.* Fusar. *d. quæst.* 364. *num.* 3.

8 CONSANGVINEORVM appellatione veniunt naturales, nam ex eorum sanguine procedunt, Peregrin. *d. art.* 22. *num.* 89. vbi tamen solùm admittit eos venire non extantibus legitimis, & si alios omninò excludit, refert Fusar. *dict. quæst.* 364. *num.* 8. vbi *num.* 9. subdit vltra septimum gradum non admitti, Rota in Papiensi. Capellaniæ, 4. Martij 1622. coram bonæ mem. Remboldo impressa per Viuian. post suam praxim Iurispatron. *decis.* 45. *num.* 2. *secundùm nouiss. impress.*

Appell. LVIII.

Consortes.

1 *Consortium appellatione veniunt illi, qui sunt de eadem familia.*
2 *Proximiores testatoris veniunt appellatione consortium.*
3 *Fœmina veniunt appellatione consortium.*
4 *Fideicommissum quando esset relictum pro conseruatione bonorum in agnatione, tunc fœmina non venirent appellatione consortium.*

1 CONSORTIVM appellatione veniunt illi, qui sunt de eadem familia, Philip. Franc. *in cap. si pater, col pen. vers.* 8. *de testam. lib.* 6. Alex. *cons.* 125. *n.* 1. *lib.* 7. Ruin. *cons.* 24. *lib.* 2. Gozad. *cons.* 89. *num.* 4. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *n.* 28. Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 289. *n.* 20. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *presumpt.* 88. *n.* 17. Houded. *cons.* 4. *n.* 15. *lib.* 1. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *n.* 42. Intrigl. *de substit. centuria* 3. *quæst.* 83. *n.* 15. Fusar. *in simili tract. quæst.* 372. *n.* 1.

2 CONSORTIVM appellatione veniunt proximiores testatoris, Castren. *cons.* 159. *Super primo, in princ. lib.* 1. Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol.* 289. *n.* 20. Fusar. *d. q.* 3 2. *n.* 2.

3 CONSORTIVM appellatione veniunt etiam fœminæ, Salicet. per text. *ibi, in l. dudum. C. de contrah. emption.* Alexand. *cons.* 125. *Viso processu, in princ. lib.* 7. Gozad. *cons.* 79 *n.* 4. Menoch. *de præsumpt.* 88. *num.* 13. Cardin. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit.* C. *conclus.* 779. Fusar. *d. quæst.* 372 *num.* 3. 4 Limita tamen quando fideicommissum est relictum pro conseruatione bonorum in agnatione, quia tunc fœmina

non veniret appellatione consortium, vt resoluunt Gozadin. *con.*79 Ruin. *cons.*24. *num.*5. & 7. *lib.* 2. Menuch *de praesumpt lib.*4. *praesumpt.*88.*n.*15. *in fine*, Fusar.*d q.*371.*n.*4.

5 CONSORTIVM appellatione veniunt qui sunt participes felicitatis,& infortunij, sicut maritus & vxor ob id consortes appellantur, quia vnam eandémque simul subeunt sortem, vt tradunt Gozadin. *cons.*79 *num.*1.Laurent de Palat. *in tract. quòd stantibus masculis foemina non succedant*, *num.* 198. quos refert Menoch *dict. lib* 4. *praesumpt.* 88. *num.* 16. & *num.*17.*vers. secundo modo*, subdit hoc nomen consortis pro iis quandoque acipi, qui communem rem habent.

APPELL. LIX.

Contractus.

1 *Contractus appellatione venit validus.*
2 *Dispositio omnis faciens mentionem de aliquo termino, & actu, semper intelligitur de valido.*
3 *Contractus appellatione venit quasi contractus.*
4 *Distractus venit appellatione contractus.*
5 *Contractus & distractus a pari procedunt, & sunt eiusdem naturae.*

1 CONTRACTVS appellatione venit validus,vnde si gabella soluenda sit de omni contractu, non solu tur de contractu nullo, quia non est contractus,ita Alexand *cōs.*104.*num.*5.*vers.facit in simili, lib.* .quem refert Card. Tusch. *practic.conclus.tom.*8. 2 *lit V. c nclus.*100 *num.*14. Ratio est, quia omnis dispositio faciens mentionem de aliquo termino, & actu,semper intelligitor de valido, non autem de inualido,provt de sententia est text.*in l.*4.*§. condemnatum. ff. de re iudic.* & faciunt quae dixi *in tract. de Axiomat verb. Actus.*

3 CONTRACTVS appellatione venit quasi contractus, quia dispositio de contractibus ad quasi contractus trahitur,*l.apud Iulianum ff.quibus ex causis in possess.eatur*,latè Rebuff. *ad l.*19.*vers.id primum locum non habet, ff.de verbor. signif.pag. mihi* 126. vbi intelligit quando dispositio loquitur de qnolibet, vel quocunque contractu, vel quando eadem ratio & aequitas esset in contractu, & quasi contractu; de vno enim ad alium valet argumentum, vt dixi in locis communibus Argumentorum Iuris, verb. *Contractus.*

4 CONTRACTVS appellatione venit distractus, quia à pari procedunt, & eiusdem sunt naturae, *l. Pomponius.* §. *praeterea. ff. de acquir. possess. l. de tutela. C. de in integ. restitut.* Surd. *de aliment. tit.*8. *priuileg.*22.*num.*6. Cald.Pereira *de potest.eligendi, cap.*7. *num.*15. Escob. *de ratiocin.cap.*14.*num.*42. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 168. *num.* 7. & 10. *cum seqq.* Cenall. *communium contra communes, quaest.*897. *num.*886. *tom.*4. Cardin.Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.* 1. *tit.*2. *numer.* 15. *cum seqq.* D. Barbos. *in* 5 *l.heres absens.§.proinde,num.*13.*ff.de iudic.* Et hinc fit vt quando contractus celebratur per scripturam, non possit probari solutio, vel distractio, nisi per aliam aequiualentem,*l.nihil tam naturale.ff.de regulis Iuris*,Alexand.*cons.*109 *n.*23.*lib.*2. Azeued. *l.*1.*n.*17. *tit.*4.*lib.*5.*noua Recop.*

APPELL. LX.

Controuersia.

CONTROVERSIAE appellatione venit iudicialis,& extraiudicialis,*l.sed etsi lege, §.si in antea, ff.de petit hared.l. Lucius.§. tres fratres. ff. ad Trebell.* Corn.*cons.*267.*In hac consultatione,num.*18.*lib.*4. Castrens.*cons.*303. *lib.*2. Rebuff. *ad l.*50. *propè fin.vers. controuersia,ff.de verb.signif.pag.mihi* 355. vbi intelligit, nisi ex materia appareret loqui tantùm de controuersia iudiciali,id est, de lite,Cardin.Tusch. *practic.conclus.tom.*5.*litt.L*, *concl.*379.*n.*7. vbi *num.seqq.* subdit quòd quaestio, & differentia intelligitur tam de iudiciali,quàm extraiudiciali.

APPELL. LXI.

Conuentus.

1 *Conuentus appellatione venit Congregatio Regularium.*
2 *Conuentualis Ecclesia appellatione venit Ecclesia Collegiata regularis,non saecularis.*
3 *Conuentualium appellatione veniunt de improprio significatu saeculares.*

CONVENTVS appellatione venit Congregatio Regularium,ita dictus,quia in vnum locum conueniunt plures ex multis locis,Panor *in cap.ecdecerp,notab.vlt.de rescript.& in cap.cum Ecclesia, notab.* 3.*de causa possess.& propr.*Philipp.Franc. *in c. si Religiosus,vers.nota,de elect.lib.*6 quos refert, & sequitur Rebuff.*ad l.*3.*vers.insuper,ff.de verb.signif.pag.*30. 1

Vnde eorum templum vocatur Ecclesia Conuentualis, cuius appellatione venit Ecclesia Collegiata Regularis,non autem saecularis,secundùm propriam significationem,& in materia odiosa,vel exorbitanti,vt per Gemin.*cons.*131.*num.*4.*vers.deinde dicit*, vbi etiam *in vers.licèt quandoque*, subdit quòd aliquando de improprio significatu appellatione Conuentualium veniunt saeculares,refert Cardin.Tusch.*practic. conclus.tom.*2.*lit.C.concl.*1031. & *tom.*6. *litt.P* , *concl.* 706.*num.*2.& 3. 2 3

APPELL. LXII.

Conuictus.

1 *Conuicti appellatione propriè venit, qui testibus, vel probationibus de delicto conuincitur.*
2 *Confessus non est propriè conuictus.*
3 *Conuictus propriè dicitur qui indubitatis indiciis conuincitur.*

CONVICTI appellatione propriè venit ille qui testibus, vel probationibus de delicto conuincitur, Zabarel. *cons.* 518. *In quaestione*, *in princip.* Fulgos.*cons.*121.*Praesuppositis*, *num.*3. vbi quod confessus non dicitur propriè conuictus, vt refert Card. Tusch.*practic.conclus. tom.*2. *lit. C. conclus.* 1032.*n.*1. & 2. 1

CONVICTI

3 CONVICTI appellatione non solùm continetur ille, qui plenis, & concludentibus probationibus conuincitur, vt suprà dixi, sed etiam qui conuincitur indiciis indubitatis, vt resoluit Sigism. Scacc. *in tract. de appellation. q. 17. limit. 4. n. 5.*

APPELL. LXIII.

Creditor.

1 *Creditoris vbi fit mentio intelligitur de puro, & de eo, qui potest conueniri.*
2 *Credentia appellatione venit omne creditum, siue constet ex instrumento publico, siue non.*
3 *Crediti appellatione venit omne creditum, siue consistat in quacunque re, vel specie, siue in pecunia.*
4 *Creditor propriè non est qui exceptione repelli potest.*
5 *Creditoris appellatione non venit futurus, neque conditionalis.*
6 *Donatarius in materia statuti, an & quando veniat appellatione creditoris ex contractu.*

1 CREDITORIS appellatione venit purus, & ille qui potest conueniri, Alexand. *cons.* 106. *Visis, n 4. vers. sed promissis, lib. 5.* vbi *n. 6.* subdit quod verba statuti de creditore non conueniunt creditori sub conditione, & qui non potest agere, *& propè fin. vers. sensio etiam*, tenet quòd creditoris, seu credentiæ appellatione venit omne creditum, siue constet ex instrumento publico, siue non, *& cons. 12. Attentis narratis, in fine, lib. 7.* dicit quòd crediti appellatione venit omne creditum, siue consistat in quacunque re, vel specie, siue in pecunia, refert Card. Tusch. *practic. concl. tom. 2. lit. C. concl. 1055. n. 2. 3. & 7.*

4 Vnde propriè creditorem non esse qui exceptione repelli potest, tenet Roman. *consil. 102. Super eo, num. 3. & 4. vers. cùm itaque*, & pleniùs *cons. 104. Pro discutienda, num. 13. & seqq.* vbi in fine, obseruat verba legis, vel statuti in dubio debere intelligi de creditore efficaci, qui non possit exceptione legitima repelli, refert idem Card. Tusch. *tom. 8. lit. V. concl. 100. n. 3.*

5 CREDITORIS appellatione non venit futurus neque conditionalis, quia creditor in diem, vel sub conditione non est propriè creditor, ideò non cadit in dispositione statuti loquente de creditore, *l. Fulcinius, §. si in diem. ff. quibus ex causis in possess. eatur*, Alex. *in d. cons. 106. n. 7.* Anchar. *cons. 37. in 3. dub* Riminald. sen. *cons. 79. n. 13. & seqq. lib. 1.* Roman. *cons. 164. in fine, num. 5.* vbi subdit, quod in legato generali de omnibus creditis non veniunt credita in diem, vel sub conditione, licèt ibi Apostil. & Mandel *cons. 74. in fine*, dubitent.

6 CREDITORES ex contractu appellatione in materia statuti non venit donatarius, maximè quando donatio incœpit à traditione, Coman. *cons. 173. Galuanus, per totum*, quem refert Cardin. Tusch. *d. tom. 2. lit. C. concl 1055. num. 9.* vbi *num. 12.* post Fulgos. *cons. 122. vers. circa secundum*, subdit quòd hæres creditoris ante aditam hæreditatem non dicitur creditor, & *num. 27.* post Roman. *cons. 124. n. 9.* legatarium propriè non esse creditorem.

Aug. Barbosa Axiom. Iur.

APPELL. LXIV.

Culpa.

1 CVLPÆ appellatione venit culpa leuis, vt per Alciat. *in l. culpa lata, num. 2. vers. solent tamen. ff. de verbor. significat.* Dec. per text. *ibi, in l. contractus, num. 25.* vbi Cagnol. *num. 12. & 28. ff. de regulis iuris.* Marant. *de ordine iudic. p. 4. in princip. n. 69.* Menoch. *remed. 12. recuper. num. 3.* Decian. *in tract. crimin. quæst 88. num. 91.* Et ideo non venit lata, vt notant Decian. *num. 22.* & Farinac. *num. 92. cuius locus*, nec leuissima, sicut tradunt Curt. iun. *consil. 19. num. 6.* Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præs. 3. n. 136.* Farin. *dict. quæst. 88. num. 96.*

2 CVLPÆ appellatione continetur dolus, quando lex, seu dispositio vult aliquem teneri de culpa, quia tunc multo magis tenetur de dolo, vt per Bart. *in l. quod Nerua, num. 9. & 10 ff. depositi*, vbi infert ad eum qui promisit omne damnum contingens culpa famuli, qui tenetur etiam de damno contingen e dolo ipsius famuli, putà si furtum fecerit, *Cap. à consil. 78. num. 9.* Decian. *d. cap 6. num. 1. & seq.* Farin. *d. quæst. 88. num. 9.* vbi *num. 99.* subdit quòd si testes deponant culpam interuenisse, cùm non declaretur, de culpa intellexerint, propter incertitudinem non probat.

3 CVLPÆ appellatione venit dolus, & lata culpa, quando subiecta materia id suadeat, quia culpa intelligitur secundum subiectam materiam, Dec. *in d. l. contractus, num. 25. ad fin.* Cagnol. *n. 12. & 18.* Decian. *d. cap. 6. num. 22. vers. quod si prius* Farin. *in d. q. 88. n. 100.*

APPELL. LXV.

Cura, Curatus.

1 *Cura animarum appellatione propriè venit actualis, non verò habitualis.*
2 *Beneficium omne habens iurisdictionem visitandi, excommunicandi, absoluendi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia, dicitur habere curam animarum.*
3 *Vicariis curati appellatione venit ille, qui habet perpetuam vicariam.*
4 *Rector curæ animarum dicitur Vicarius curatus.*

1 CVRÆ animarum appellatione propriè venit actualis, non verò habitualis, vt tenuit in terminis Capra *commun. conclus. 9. num. 8.* & fuit dictum in Vicen. Prioratus 9. Iunij 1606. coram bonæ mem Patriarcha Manzanedo. Venit etiam illa cura, quæ exercetur in foro contentioso respectu iurisdictionis, quia omne beneficium habens iurisdictionem visitandi, excommunicandi, absoluendi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia, dicitur habere curam animarum, *cap. dubium 54. vers. licèt autem, de elect. glos. verb. cura animarum, in Extrauag. execrabilis, de præbend.* Ioan. 22. Iacob. de Graff. *in aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 97. n. 4.* Rebuff *in repet. cap. extirpanda, §. qui verò, num. 105. de præbend, & in tract. nomin. quæst. 9. num. 53.* Quint. *in repet. de multa, num. 76. eod. tit.* Fusc. *de visit. lib. 2. cap. 7. n. 5.* Mascard. *de probat. concl. 438. n. 20. cum seqq.* Rot *decis. 52. p. 2. diuers.*

3 CVRATI Vicarij appellatione venit ille qui habet perpetuam Vicariam, Gemin.*cons.* 86.*in princ. num.* 3.*vers. nam sibi*, Zabarel.*cons.* 30.*In hac dubia, in princ p.* Card. Tusch. *d. litt. C. concl.* 1099. talis enim dicitur Rector curæ animarum, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 5 §.3.*n.* 23 Sayt.*in floribus decis. sub tit. de constit. decis.* 22. Aloys. Ricc.*collect.* 979.*in princ.*

APPELL. LXVI.

Curiales.

CVRIALIVM appellatione, & curiam sequentium, veniunt etiam familiares Cardinalium, Oldrad.*cons.* 211.*vers. circa tertium*, & *cons.* 193. *n.* 5.*vers.* & *per hoc*, quem refert Card. Tusch.*d. lit. C. concl.* 1114.*n.* 3. Veniunt etiam Cardinales ipsi, nec excluduntur propter excellentiam status, sicut nec Imperator excluditur ad ordine Senatorum, nec à numero commilitonum, Oldrad.*d. cons.* 211.*num.* 5. *vers. circa secundum*, & *d. cons.* 293. *vers. secundò consueuit*, *n.* 1.& *seq.* & *cons.* 321.*n.* 2. vbi quòd appellatione populi veniunt Senatores, & appellatione familiæ venit paterfamilias.

APPELL. LXVII.

Curia.

CVRIÆ appellatione quid veniat, vide latè Gonzal. *ad reg* 8. *Cancellar. gloss.* 13. §. 1. Surd. *cons.* 811.*n.* 31. 32. & 35. & quod contineatur locus vbi Rex est cum suis consiliariis & aliis, qui eius lateri assistunt, vt ei consulant in regimine totius Regni, tradunt Couar.*practicar. cap.* 4.*num.* 10. Cabed. *Lusit. decis.* 3.*n.* 5.*p.* 5.

CVRIÆ Romanæ appellatione propriè venit locus vbi est Papa, non verò vbi est audientia, vel Concilium Papæ, Gonzal.*d. gloss.* 13.§.1.*à num.* 2. D. Barbos.*in l.* 2.§. *Legatis a n.* 37 *ff. de iudic.* Licèt lato modo Curia dici possit, non solùm vbi est Papa, sed etiam vbi est eius audientia, secundùm Mari. Alter.*de censuris, tom.* 1.*disp.* 9.*lib.* 5.*cap.* 3. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 1.*cap.* 1.*a n.* 387.

APPELL. LXVIII.

Damnum.

1. *Diminutio patrimonij propriè & strictè loquendo venit appellatione damni.*
2. *Filius dicitur pati damnum si priuatur hæreditate paterna, vel materna.*
3. *Lucrum cessans venit appellatione damni.*
4. *Spem lucri amittens non dicitur propriè pati damnum.*
5. *Expensæ non veniunt in contractibus appellatione damnorum.*
6. *Fructus, & expensæ litis veniunt appellatione damnorum.*

1 DAMNI appellatione propriè, & strictè loquendo venit diminutio patrimonij, *l.* 3.*l. Proculus, ff. de damno infecto*, Bald.*cons.* 182. *Locata fuit*, *num.* 2.*vers. in hac quæstione*, *lib.* 1. Socin iun.*cons.* 78. *n.* 1.14.& 22.*lib.* 2. vbi declarat Card. Tusch.*d. tom.* 2. *lit. D. concl.* 4.*n.* 1. vbi *n.* 4. subdit quòd inferens alicui diminutionem patrimonij dicitur dare damnum, & *n.* 5. post Castren.*cons.* 329. ante *n.* 1. *lib.* 2. ait filium 2 dici pati damnum si priuatur hæreditate paterna, vel materna.

3 DAMNI appellatione venit lucrum cessans, secundùm Surd.*cons.* 383.*n.* 23. & damnum emergens, vbi resoluit Pyrrh. Maur.*de fideiuss. sect.* 3.*cap.* 3.*n.* 14. *in prælud.* nam lucrum iam radicatum perdere, est damnum pati, gloss.*in l.* 1.§. *si quis ff. de itin. actúque priuato*, Tiraq.*in l. si vnquam, verb. donatione largitus*, *n.* 191. Mari Antonin.*var. resol. lib.* 1.*resol.* 92.*num.* 21. Strictè verò admissio lucri nondum acquisiti non pertinet ad damnum, *l. Proculus* 26.*ff. de damno infecto*, Alex.*cons.* 114. *Super eo, in princip. lib.* 3. Ioan. Anton Bellon *cons.* 89.*n.* 5. Ias *cons.* 54. *Circa dubium*, *n.* 5.*lib.* 1. quia amittens spem lucri non dicitur pro- 4 priè pati damnum, Bald.*d. cons.* 182.*num.* 4.& 7.*lib.* 1. Cardin. Tusch.*d. lit. C. concl.* 4.*n.* 17. In contractibus 5 verò appellatione damnorum non veniunt expensæ, vt probat text.*in cap. in nostra* 8.*de iniur.* & resoluunt Surd.*decis.* 261.*n.* 4. & Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 3.*lit. E. concl.* 637.*n.* 3.

6 DAMNI appellatione veniunt fructus, & expensæ litis, vt per text. *in cap. in nostra* 8 *de iniur.* & *damno dato*, colligunt Deci *in cap. cum M. n.* 5 *vers. propterea, de constitutionib.* & *in cap. in nomine Domini*, *n.* 15.*de testib.* & *in c. vt debitus*, *n.* 3.*de appellat.* Boer. *decis.* 52.*n.* 7. Surd.*decis.* 161.*à n.* 4. Alex.*cons.* 34.*in fin. lib.* 3. Montaleg.*in praxi, lib.* 1.*cap.* 11.*num.* 104.& 105. Cardin. Tusch *d. tom.* 4.*lit. D. concl.* 4.*n.* 3.

APPELL. LXIX.

Debitor, Debitor.

1. *Debitoris appellatione venit verus debitor.*
2. *Statutum disponens, quod bona debitoris possint dari in solutum creditori, intelligitur, si debitum est liquidum, aliàs non.*
3. *Debitoris appellatione veniunt etiam illi, qui habent inter se beneficium diuisionis.*
4. *Fideiussor cōtinetur debitoris appellatione in statuto.*
5. *Debitoris appellatione proprie, & verè non venit debitor sub conditione.*
6. *Debitoris appellatione propriè non venit, qui reali obligatione conueniri non potest.*
7. *Decimarum appellatione regulariter veniunt spirituales, non temporales, & reditus propbani.*

1 DEBITORIS appellatione venit verus debitor, & ideò delegans, vel promittens dare tot debitores, &c. intelligitur de veris debitoribus, Bald.*cons.* 442. *Verba ita dicunt*, *lib.* 1. ac proinde in- 2 telligitur de debitore liquido, & claro, vnde statutum disponens, quod bona debitoris possunt dari in solutum creditori, intelligitur si debitum est liquidum, aliàs non, Bald. *cons.* 133. *Mandatum dicitur*, *lib.* 1. refert Card Tusch.*d. tom.* 2.*lit. D. concl.* 35. *num.* 1.& 2.

3 DEBITORIS appellatione veniunt etiam illi, qui habent inter se beneficium diuisionis, prout sunt tutores, quia nihilominus quoad totum dicuntur debitores, Cuman.*cons.* 224. *circa fin. vers. vnde quamuis*, Card. Tusch.*d. concl.* 35.*n.* 3.

4 DEBITORIS appellatione in statuto continetur fideiussor,

fideiuſſor, Iaſ. *in l. ſi creditores, numer. 2. C. de pactis*, Mollign. *num.* 250 quia fideiuſſor dicitur debitor, Bart. *in l. 1. ff. ſi certum petatur*, Barbar. *conſ.* 86. *Illud, col. 3. lib.* 3. Cardin. Tuſch. *dict. concluſ.* 35. *num.* 5.

5 DEBITORIS appellatione propriè, & verè non venit debitor ſub conditione; Alexand. *conſ.* 1. *Ex narratis, num.* 14. *cum ſeqq. lib.* 4. Card. Tuſch *dict. concl.* 35. *num.* 10 licèt ſaltem largè contineatur, Surd. *conſ.* 113. *num.* 16.

6 DEBITORIS appellatione proprie non venit qui reali obligatione conueniri non poteſt, Bald. *conſ.* 131. *circa princip. verſ. & hic eſt conſiderandum, lib.* 1. Rot. Auenion. *deciſ.* 134. Cardin. Tuſch. *dict. conſ.* 35. *num.* 11. vbi *num.* 12. poſt Alexand. *conſ.* 101. *in princip. lib.* 6. idem ait de eo, qui poteſt conueniri rei vendicatione, quia propriè non eſt debitor, neque propriè obligatus, ſed largè bene poteſt dici debitor & obligatus, *& numer.* 17. poſt Cuman. *conſ.* 14. *circa fin.* ſubdit, quòd non eſt propriè debitor tuitos exceptione fauorabili peremptoria, *& num.* 18. nec ille qui exceptione perpetua ſe defendere poteſt.

7 DECIMARVM appellatione regulariter ſecundùm iuris interpretationem, & verbi proprietatem veniunt ſpirituales, non autem temporales, & redditus prophani. Alciat. *conſ.* 32. *num.* 3. *lib.* 1. *tom.* 1. Rot. apud Paul. de Rubeis *tom.* 3. *diuerſ.* aliàs *part.* 7. *recent. deciſ.* 180. *num.* 17. *&* 18. *& deciſ.* 119. *num.* 8. vbi *num* 7. ait quòd decimæ illæ propriè non dicuntur, quæ in quota non exiguntur.

APPELL. LXX.

Deſcendentes.

1 *Deſcendentium appellatione veniunt omnes in infinitum deſcendentes.*

2 *Deſcendentes, eſt nomen collectiuum denotans perpetuitatem.*

3 *Verbum*, deſcendentes, *quando non trahatur ad fideicommiſſum, extenditur.*

4 *Deſcendentes ex Titio quando vocantur, intelligitur de filiis primi gradus.*

5 *Verbum*, deſcendentes, *reſtringi debet ad filios primi gradus, ne ſequatur abſurdum.*

6 *Diſpoſitio teſtatoris quando eſt reſtricta ad aliquod tempus, verbum*, deſcendentes, *intelligitur de iis, qui intra illud tempus poſſunt veriſimiliter naſci.*

7 *Naſcituri & concepti poſt mortem teſtatoris veniunt deſcendentium appellatione.*

8 *Naturales veniunt etiam deſcendentium appellatione.*

9 *Maſculi, & fœminæ veniunt deſcendentium appellatione.*

10 *Natus ex fœmina dicitur deſcendens aui materni.*

11 *Teſtator vbi vocauit deſcendentes maſculos non admittuntur fœminæ.*

12 *Deſcendentes ex linea maſculina, vel per virilem ſexum quando ſunt vocati, tunc fœminæ non veniunt etiam deſcendentes ex maſculis.*

13 *Statuto excluſiuo fœminarum propter maſculos ſtantes tunc fœminæ non comprehenduntur etiam ſub verbis aptis eas comprehendere.*

14 *Teſtator quando tacite, vel expreſſè habuit mentem conſeruandi bona in agnatione, non veniunt fœminæ.*

15 *Teſtator vbi vocauit filios maſculos, & eorum deſcendentes, cenſetur repetere qualitatem maſculinitatis in deſcendentibus.*

16 *Teſtator quando de fœminis deſcendentibus prouidet de dotibus tunc illæ non veniunt in ſubſtitutione de deſcendentibus.*

17 *Deſcendentium appellatione veniunt etiam nati ex fœminis.*

18 *Teſtator vbi vocauit maſculos per lineam maſculinam, ſeu virilem ſexum deſcendentes, vel ſolùm deſcendentes ex linea maſculina, maſculi ex fœmina non veniunt*, & num. 19. & 20.

21 *Maſculus ex fœmina non venit deſcendentium appellatione in priuilegiis.*

DESCENDENTIVM appellatione continentur nepotes, neptes, pronepotes, proneptesque, & veniunt omnes in infinitum deſcendentes, *l. fin. C. de ſuis & legitim. hered. auth. de hered. ab inteſtato, in princ.* Alex. *conſ.* 48. *Atten. in narratis, in fin. lib.* 5. Socin. *conſ.* 43. *Viſis, col.* 2. *lib.* 3. *& conſ.* 31. *in princ. lib.* 4. Marz *conſ.* 40. *quia in hac cauſa, in princ.* Pariſ *conſ* 88. *col.* 2. *& conſ.* 92. *col.* 1. *lib.* 2 Gozadin. *conſ.* 10 *num.* 8. Ruin. *conſ.* 22. *num.* 13 *cum ſeqq.* Natt. *conſ* 6? *Credo, num.* 5. *cum ſeqq.* vbi id ampliat etiam in priuilegio immunitatis, in caſu prohibito alienationis, & in donatione. Decian. *conſ.* 105. *num.* 14. *&* 15. *lib.* 1. vbi quòd ex quo infinitas denotatur, neceſſariò plures gradus importat, Caſtrenſ *conſ.* 411. *Viſo facto, col. pen. in princip. lib.* 1. vbi quòd deſcendentium appellatione veniunt omnes in infinitum, quia aſcendentes, & deſcendentes dicuntur in infinitum, Honded. *conſ.* 1. *num.* 24. *tom.* 1. Menoch. *conſ.* 124. *n.* 78 *& conſ.* 347. *num.* 6. *& conſ.* 435. *n.* 25. *& conſ.* 530. *num.* 26. *& num.* 93. *num.* 6. *&* 18. *& conſ.* 393. *num.* 33. *&* 66. *& conſ.* 127. *n.* 3. *& conſ.* 1080. *num.* 4. *& conſ.* 1099. *num.* 14. *& de præſ. lib.* 4. *præſ.* 91. Prat. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 189. *num.* 24. Adrian. Neguzant. *in ſylua reſponſ. q.* 11. *num.* 16. *& q.* 97. *num.* 5. *& q.* 300. *num.* 22. Peregr. *de fideicom. art.* 19. *num.* 11. *& art.* 22. *num.* 43. *& art.* 25. *num.* 8. *& art.* 30. *num.* 2. *&* 14. Barz. *Bononien. deciſ.* 4. *num.* 17. *& deciſ.* ?. *num.* 1. *&* 6. Fuſar. *de ſubſtit. q.* 327. *num.* 2. Card Tuſch *practic. concl. tom.* 2. *litt. D, concluſ* 119. *num.* 1. Rot. coram Reuerendiſſimo D. Coccino, *deciſ.* 493. *num.* 2. & in Bononien. fideicommiſſi de Lambertinis 11. Iunij 1609. coram Patriarcha Manzanedo, impreſſa per Farin *deciſ.* 190. *n* 3. *in princip. p.* 1. *recent.* & apud Paul de Rubeis *deciſ* 68. *num.* 18. *tom.* 1. *diuerſ.* aliàs *p.* 6. *recent.* & coram Duran Epiſcopo Vigellen. *deciſ.* 154. *num.* 3. vbi quòd deſcendentes appellatione filiorum, & deſcendentium veniunt etiam nepotes ex filia, *& deciſ.* 300 *n.* 8. dicit quòd verbum, *deſcendentes*, eſt aptum comprehendere maſculos, & fœminas, *& num.* 9 quòd vocatio filiorum & deſcendentium intelligitur ſolùm de filiis & deſcendentibus maſculis, ſi poſtea continuatiuè in eadem ratione fiat mentio de maſculis. Amplia vt appellatione deſcendentium, vel poſterorum veniant omnes in infinitum, quamuis nati poſt mortem teſtatoris, vt per Socin. ſen. *in l. cognitu, n.* 30. *in fine, ff. de rebus dub.* Cephal. *conſ.* 318. *num.* 124. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4 *præſ.* 91. *in fine, & conſ.* 1. *n.* 184. Petra *de fideicomm. q.* 11. *n.* 85. & maximè quando diſpoſitio in tempus futurum collata eſt, vt ſentit Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 11. *num.* 4.

2 Eſt enim nomen collectiuum, *deſcendentes*, denotans perpetuitatem, & in fideicommiſſo ordinato ad deſcendentium fauorem omnes in perpetuum

ordine ſucceſſiuo per fideicommiſſ. etiam vocati cenſentur, Ioann. de Anan. *conſ.46. num.3.* Beroi. *conſ.202. num.25. lib.2.* Ruin. *conſ.164. num.3 lib.3.* Roland. *conſ.60. num.20. cum ſeqq. lib.3.* Nat. *conſ 531. num.25. & conſ.437. num.1.* Couarr. *var. lib.3. cap.5. num.4. verſ. ſecundam, & in cap. Rainutius. §.2. in fine, de teſtament.* Maizar. *conſ.1. num.13. & ſeq. & dict. conſ.40. num 6. & 9.* Cephal. *conſ.268. num.25. lib.2.* Hieron. Gabr *conſ.101. num.22. cum ſeqq. lib.1.* Dec. *conſ.1. à num. 245. verſ. quartus, & vltimus caſus, & conſ.41. num.66. cum ſeqq. lib.1.* Simon de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib.3. interpr.2. dub 6. ſolut.9. num.46.* Craſſ. *§. fideicommiſſum, q.15. in fine, & q.16. num.3. cum ſeqq* & plures, quos refert Rot. *loco proximè citato*, & in Florentina fideicommiſſi de Dettis. 7. Februarij 1607. coram Iuſto, impreſſa per Farinac. *deciſ 125. num.3. part.1. recen.* & quòd vbi filij, & eorum deſcendentes à teſtatore ad eius hæreditatem vocati ſunt, non copulatiuè, ſed ordine ſucceſſiuo vocati cenſeantur, fuit dictum in Romana fideicommiſſi de Vrſinis 9. Maij. 1611. coram Reuerendiſſimo Domino meo Pirouano, impreſſa per Farinc. *deciſ.344. num.2. apud Farin. p.2. recent.* Et quòd in diſpoſitione vocante deſcendentes, & quoſcunque ſucceſſores etiam extraneos fiat interpretatio, vt extantibus deſcendentibus extranei hæredes quantumcunque vocantur non admittantur, ſed tantùm illis deficientibus, reſoluunt Socin iun. *conſ.158. num.19. cum ſeqq. vol.2.* Caualcan. *deciſ.11. num.5. p.3.* Peregrin. *de fideicomm. art.32. num.20. & 40.* prout eos refert Mari. Antonin. *var. reſolut. lib.1. reſolut.7. num.5. verſ. tum etiam, quia in diſpoſitione.*

3 Non trahitur tamen ad fideicommiſſum verbum, *deſcendentes*, primis adeuntibus, niſi concurrant verba explicantia tempus futurum, vel quia ſit facta mentio hæredum, vel additæ fuerunt dict. *ſemper, in infinitum, quandocumque*, & ſimilia, pro vt in præuiſis terminis in inſtitutione de filio, & eius deſcendentibus, vel de fratre, & ſuis, apertè tenuerunt Cuman. *in l. cum ita. §. in fideicommiſſo, num.4. ff. de legat.2. & in l. Gallus, § quidam rectè, num.7. verſ. vbi autem, ff. de liberis & poſt.* vbi Aret. *num.7. &* Socin. ſen. *num.5. verſ. quartus caſus*, Dec. *conſ.105. num.4. & conſ. 148. num.5. & conſ.253. num.2. & conſ. 187. num.7. & conſ.291. num.2. & conſ.535. num.18.* Ruin. *conſ.91. num.5. lib.2. & conſ.99. & 100. eod. lib.* Dec. *conſ.16. n.37. vol.1.* Petr. Anton. Anguiſſol. *conſ.72. 80. & 86. lib.6.* Macrob. *conſ.61. num.88* Laderch. *conſ.92.* & in ſubſtit. de filio & eius deſcendentibus, Menoch. *de præſumption. lib.5. præſumpt.71. num.20.* Petra *de fideicomm. q.5. num.165.* Simon de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib.3. interpret.2. dub.1. fol.5. num.36. cum ſeqq.* Surd. *deciſ. 346. num.18.* Verùm eorum dicta, & rationes intelligi tantùm debent, quando teſtator in concipienda inſtitutione vſus fuiſſet verbis dumtaxat directis, videlicet, *inſtituit, hæredes fecit*, & ſimilibus, quia ſecundùm eorum propriam naturam impoſſibile eſt quòd trahantur ad fideicommiſſum, ex quo à principio iure directo valere poſſunt, iuxta *legem, verbis ciuilibus, & l. in ſubſtitutionem, ff. de vulgari.* Secus verò ſi teſtator verbis directis, & communibus eſt vſus, & tunc quia non tenditur directò ad impropriandam naturam verborum, non erit inconueniens, ſi inſtitutæ obliquetur, ex quo in ea adſunt verba apta recipere talem formam, quæ fideicommiſſum reſpiciat, vt obſeruant Decian. *conſ.248. num.3. verſ. ſecundo reſpondetur*, Prætis *d. fol.5. num.46* Rimin. iun. *conſ.50. num.36. & 38. vol.1.* eleganter Rot. in *dict. Romana fideicommiſſi de Vrſinis*, coram Reuerendiſſimo Domino meo Pirouano.

4 Declaratur tamen primò ſupradicta reſolutio principalis, quæ habet appellatione deſcendentium, venire omnes in infinitum deſcendentes, vt locum non habeat quando vocati ſunt deſcendentes ex Titio, quia intelligitur de filiis primi gradus Titij, vt tenent Cephal *conſ.330. num.40. lib.3.* Menoch. *conſ.482. num.1. & conſ.585. num.31. & 32.* Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol. 289. num.14. in fine*, contra quos latè ſcribit Fuſar. *d. q.327. num.7. cum ſeqq.* vbi *num.15.* declarat poſt Menoch. *conſ.774. num.7. cum ſeqq.* vt ſi adſint deſcendentes mediati, & immediati, quòd cenſentur vocati deſcendentes immediatè, & proximiores, obſeruans tamen hoc non eſſe abſolutè verum, quia ſi ſunt tales deſcendentes, quod & remotiores non proximioribus forent admittendi ab inteſtato, vel poſſet locum habere repræſentatio, vel tranſmiſſio, vtique omnes venirent.

5 Declaratur ſecundò, quia ne ſequatur abſurdum verbum, deſcendentes reſtringi debent ad filios primi gradus, vt eſt caſus *in l. Lucius, la ſeconda, ff. de hæredib. inſtit.* vt dicit Beroi. *conſ. 122. num.5. lib.2.* prout eum refert, & ſequitur Menoch. *conſ. 258. num.2.* Surd. *conſ. 554. num.16. lib.4.* Fuſar. *d. q.327. num.16.*

6 Declaratur tertiò non procedere quando diſpoſitio teſtatoris eſt reſtricta ad aliquod tempus; nam intelligitur vocaſſe deſcendentes, qui intra illud tempus poſſunt naſci, Decian. *conſ.1. num.254. lib.1.* Menoch. *conſ. 328. num.17.* Fuſat. *dict. quæſt. 327. num.24.*

7 Descendentium appellatione veniunt naſcituri, & concepti poſt mortem teſtatoris, Ruſtic. *ad l. cùm anus, ff. de condit. & demonſtr. lib.2. c.5. n.15.* Maizar. *conſ.1. num.15.* Ruin. *conſ.22. num.18. lib.2.* Card Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.8. tit.11. n.4. verſ. item deſcendentium*, Card. Tuſch. *d. tom.2. litt. D. concl. 219. num.4.* Rot. *deciſ.357. num.5. p.1. recent. & deciſ.344. num.11. p.2. etiam recent.* quia, *deſcendentes*, eſt nomen habens tractum ſucceſſiuum, Card. Mantic. *deciſ.375. num.3.* Intellige quando nomen collectiuum infinitatem importans eſt in diſpoſitione, quia conſtat de mente, Ruin. *d. conſ.22. n.9. & 10. verſ. ſed iſtu, lib.2.* vbi exinde ampliat procedere tam in puris legatis, quàm in conditionalibus, & maximè quando nulli extabant tempore teſtamentis, & idem dicit Decian. *conſ 41. num.24. & ſeq. lib.1.* vbi quòd ſi nomen eſt collectiuum, continens plures gradus, intelligitur de omnibus in infinitum, prout ſi vocantur liberi, vel deſcendentes, ſecus ſi filij, vel nepotes, ſeu vnum gradum continentes, & *num.19.* ſubdit procedere tam in teſtamenti, quàm in contractibus, quod quidem ſine dubio procedit, vel quando fuit mentio de naſciturus, vel quando appoſita fuit dictio *in perpetuum*, vel alia ſimilis, ita Pariſ. *conſ. 37. num.23. & 24. lib.2.* Ruin. *d. conſ. 22. num.14. lib.2.* Decian. *dict. conſ.41. num.27. & 28. lib.1.* Card. Tuſch *d. concl.219. num.40.*

8 Descendentium appellatione veniunt etiam naturales, Bart. *in l. tutelas, num.4. ff. de capitis diminut.* Angel. *in l. ex facto, §. ſi quis rogatus, num.4. verſ. fallit ſi ſtatutum, ff ad Trebel.* Felin. *in cap. in præſentia, n.22. de probat.* Decian. *conſ.3. num.80. lib 1.* Rot. *in Ianuen. Iuriſpatronatus 23. Ianuarij 1611. coram Patriarcha Pamphilio, & in Bononien. de Maluetiis 24. Februarij 1612. coram Cardin. Sacrato*, impreſſa per Farin. *deciſ.388. n.7. p.1. recent.* vbi *num.8.* addit hoc

habere

habere difficultatem, quando quis natus est ex damnabili & punibili coitu.

9 Descendentivm appellatione veniunt non solùm masculi, sed etiam fœminæ, arg. text. *in l. vlt. iuncta auth. seq. C. de suis & legitim. hæred. cap. non'e, de iudic.* & confirmatur ratio. quia vocabulum hoc est naturale, ac proinde ita in fœminis, sicut in masculis debet verificari, argum. *l. maximum vitium, C. de liber. præterit.*; quare ita tenent Alex. *cons. 160. num. 2. lib. 2.* Crotus, *in l. omnes populi, num. 154. ff. de iust. & iur.* Decian. *cons. 253. num. 4. & cons. 413. num. 11. & cons. 468 num. 32. & cons. 570. n. 9.* Gozadio. *cons. 20. num. 8.* Curt. sen *cons. 64. n. 12.* Ruin *cons. 24. num. 9. lib. 1.* Curt. iun. *cons. 49. num. 5. in fine*, Paris. *cons. 26. num. 34. lib. 2.* Natt. *cons. 64. num. 8. lib. 1.* Crauet. *cons. 984. num. 5.* Roland à Valle *cons. 58. num. 24. lib. 3* Burg. de Pace *cons. 23. num. 4.* Hieron. Gabr. *cons. 97. num. 17. vers. quartus casus, lib. 1.* Rimin iun. *cons. 44. num. 22. & cons. 56. num. 71. & cons. 835. num. 13. lib. 7.* Cephal. *cons. 11. numer. 7. & cons. 46. num. 47. & cons. 31. num. 2.* Pursat. *cons. 157. num. 45. lib. 2.* Sfort. Odd. *cons. 33. num. 3. & cons. 46. num. 35. & cons. 65 num. 61.* Decian *cons. 7. num. 30. cum seqq. lib. 4.* Alexand. Rauden. *cons. 5. num. 6. lib. 2.* Menoch. *cons. 318 n. 5. & cons. 331. num. 9. & cons. 420. num. 18. & 24. & cons. 519. numer 25. & cons. 512. numer. 2. & cons. 585. num. 1. & cons. 752. num. 18. & cons. 957. num 6. & cons. 1012. num. 15. & de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 84 n. 26. & pres. 91. n. 2.* Adrian Negusant. *in sylua respons. q. 173. num. 43.* Surd. *cons. 308. num. 7. & cons. 316 numer. 1. & decis. 61. num. 2. & decis. 84. num. 6.* Card Mantic. *de coniectur. vlt. volunt. lib. 8. tit. 11 n 1. cum seqq.* Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 189. num. 24. & fol. 193. num. 66.* Peregr. *de fideicomm. art. 20. num. 8 cum seqq.* Brunor. à Sole *in locis commun. verb. descendentes, num. 4.* Rust. *in l. cùm auus, lib. 2. cap. 5. num. 14 cum seqq. ff. de conditionib. & demonstrat.* Intrigl. *de substit. centuria 3. q. 85. num. 1.* Fusar. *in simili tract. q. 325. num. 1.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 60. num. 2.* Card. Tosch. *d. tom. 2. litt. D, concl. 19. num. 7.* Cyriac. *tom. 2. controu. 269. num. 56.* Zeoff. *cons. 14. sub num. 3. vers. id quod ideò verum est.* Rot. *in Leodien. fideicomm. 19. Nouembris* 1610. *coram Card. Caualerio*, impressa per Farin. *decis. 255. num. 1. part. 1. recent. duplicata p. 2. recent. decis. 318.* & nouissimè *in Rauinaten. emphyteusis* 21. *Maij* 1628. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, in vers. nec etiam*, vbi subdit quòd quamuis Cephal. *cons. 11. num. 12.* teneat quòd emphyteusis concessa pro se, suis filiis masculis, legitimis, & naturalibus, transeat ad solos masculos, tamen negari non potest quin sit aliqua dubietas an verba sint intelligenda de descendentibus masculis tantùm, an verò etiam de fœminis.

10 Amplia vt etiam natus ex fœmina dicatur descendens, & veniat appellatione descendentium. *l. vlt. C. de suis, & legitim. hæred. auth. de hered. ab intestato venien. §. vlt.* Fulgos. *cons. 86. num. 2.* Ruin. *cons. 110. num. 8. lib. 1.* Tiraq. *de iure primog. q. 13. num. 2.* Paris. *cons. 51. num. 30. & cons. 88. num. 11. & cons. 92. n. 61. lib. 2.* Socin. iun *cons. 2. num. 11 lib. 3.* Alciat. *responso 563. num. 1.* Natt. *cons. 64. num. 8. lib. 1. & cons 437. num. 2. lib. 5.* Cephal. *cons 46 num. 46. & 47.* Card. Mantic. *d. tit. 11. num. 1. cum seqq.* Menoch. *d. præsumpt. 84. num. 26. & præsumpt. 91. num. 3. & cons 321. num. 4. & cons 875. numer. 11. 14. & 16. & cons. 1127. num. 9.* Adrian. Negusant. *d. q. 173. num. 43.* Crass *in § fideicommissum, q. 15. num. 1. cum seqq.* Intrigl. *dict. q. 85. num. 3.* Rust. *d. cap. 5. num. 14.* Rot. *decis. 226. n. 3. ad fin. apud Farin. p. 2. recent.* Fusar. *d. q. 325. num. 3.* vbi *num. 5.* ait ampliationem huiusmodi in aliquibus casibus non esse recipiendam, primò, quando vocati essent descendentes ex parte patris, vel ex linea paterna; secundò, quando vocati essent descendentes masculi; tertiò, quando ageretur de pronepote ex filia, vel vlteriori, quia licèt nepos posset dici descendens aui materni, non tamen idem de pronepote dicendum esset.

11 Limita primò, quando esset dictum de descendentibus masculis, vel testator vocasset descendentes masculos, quia tunc non admittuntur fœminæ, ita Iason *in l. 5. si quis id quod, num. 21. ff. de iurisdict. omnium iudicum*, Anton de Butr. *cons. 46. Rectè decisum.* Abb. *cons. 36. Videtur primò lib. 1.* vbi per sex fundamenta probat, quod qualitas masculinitatis non potest conuenire fœminæ, Dec. *cons. 154. Diligenter, n. 2.* Socin. *cons. 14. Viso testamento, num. 6. vers. præterea filij masculi, lib. 3.* Grat. *cons. 5. num. 15. lib. 2.* Card Mant. *d. lib. 8. tit. 11. n. 7.* vbi ampliat limitationem etiamsi sint masculi ex fœminis, & *n. 8.* restringit, nisi fuerit fœmina, quæ vocauerit masculos descendentes, Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol. 293. num. 67. in fine*, Hieron. Gabr. *cons. 131. q 5. lib. 1.* Fusar. *d. q. 325. n 3.* Menoch. *cons. 1036. n. 17.* Rustic. *d. c. 1. à n. 22.*

12 Limita secundò, quando vocati essent descendentes ex linea masculina, vel per virilem sexum, quia tunc fœminæ non veniunt etiam descendentes ex masculis, vt resoluunt Crauet. *cons. 250. num. 3.* Præt. *fol. 187. num. 5. & fol 292. num. 51. & fol. 293. num. 67. in fine*, latè Menoch *cons. 29. per totum, & cons. 585. num. 18. & cons. 625. num. 7. & cons. 957. num. 30. & de præsumpt. præsumpt. 81. num. 6. lib. 4.* Peregr. *de fideicomm. art. 16. num. 23. & cons. 1. n. 15. lib. 2.* Crass. *d. q. 15. num. 4.* latissimè Fusar *de substit. quæst. 346. num. 12. cum seqq.* Contra Marsil. *sing. 33.* Alexand *cons. 24 Ponderatis, num 10. vers. & non sufficior, lib. 5. & cons. 53. lib. 6. & cons. 125. Viso processu, num. 4. lib. 7. & cons. 17. Circumspectus, num. 6. eod lib. 7.* Socin. *cons. 51. num. 5. lib. 4.* vbi ait, quòd si testator instituit suos filios masculos cum hoc, quod hæreditas sua transeat de vno in alium descendentem per lineam masculinam, si decedit vnus ex filiis relicta vnica filia, ipsa excludit patruos suos, Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib 8. tit. 11. n. 9.* Hieron. Gabr. *cons. 90. num. 33. lib. 1.* Gall *de except. success. tit. 4. except. 27. num. 75. p. 2.* Ceuall. *commun. contra comm. quæst 54.* Cephal. *cons. 413. num. 18. cum seqq.* Rustic, *in d. l. cum auus, lib. 2. cap. 5. n. 22.* Card. Tusch. *d. tom. 2. litt. D, concl. 219. n. 17.*

13 Limita tertiò, quando extaret statutum, excludens fœminas propter masculos, quia tunc fœminæ non comprehenduntur etiam sub verbis aptis eas comprehendere, ita Bart. *in l. v. iurisiurandi. § si libero. num. 5. vers. nisi in euidente, & in vers. item prædicta vera, ff. de operis libertorum*, Rimin. iun. *cons. 185. n. 35. lib. 1. & cons. 499. num. 63.* Præt. *lib. 5. cons. 161. n. 29. vers. condemnatur*, Dec. *cons. 45. n. 12. lib. 3. & cons. 7. num. 49. in fine, & n. 50. lib. 5.* Menoch. *cons. 410. n. 29. & cons. 816 num. 13. cum seqq. & num. 11. & cons. 867. num. 11. & seqq. & cons. 1012. n. 26.* vbi *num. 28. & 29.* id limitat ex coniecturis, *& cons. 1076. cum seqq. & cons. 1079. num. 29. & de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 85. num. 1. & 4.* Peregr. *in tractat. de fideicomm. artic. 25. num. 15. 22. & 26. & cons. 41. n. 11. in fine, lib. 5.* Intrigl. *de substit. centuria 3. q. 85. in fine*, Rustic. *in d. l. cum auus, lib. 6. cap. 8. num. 16.* Rota *in d. Leodien. fideicommissi coram Cardin. Caualerio, decis. 255. num. 3. p. 2. recent.*

14 Limita quartò, quando testator tacitè, vel expressè

habuit mentem conſeruandi bona in agnatione, vt per Menoch. *conſ.* 585. *num.* 23. *& conſ.* 900. *num.* 40. *& conſ.* 1018. *num.* 87. vbi de tacita conſeruatione bonorum in agnatione ob vocationem maſcolorum, & *conſ.* 1029. *num.* 31. *& conſ.* 1040. *num.* 1. *cum ſeqq.* Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol.* 293. *num.* 67. *& conſ.* 161. *n.* 13 Fuſar *de ſubſtit. q.* 325. *n.* 10.

15 Limita quintò, quando teſtator vocaoit fillos maſculos, & eorum deſcendentes; nam in deſcendentibus cenſebitur repetita qualitas maſculinitatis. Ita Molin. *de primog. lib.* 3. *cap.* 5. *num* 59. Ruden. *conſ.* 5. *num.* 9. *lib.* 2. vbi de primogenitura. Menoch. *conſ.* 420. *num.* 30. *& conſ.* 585. Fuſar. *dict. quæſt.* 325. *num.* 14.

16 Limita ſextò, qoando teſtator fœminis deſcendentibus prouidit de dotibus, nam non venirent in ſubſtitutione de deſcendentibus, & cenſerentur excluſæ à reliquis bonis, Hieron. Gabr. *conſ.* 132. *num* 41. *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 197. *num.* 55. *& conſ* 867. *num.* 15 Ruſtic. *in d. l. cum auus, lib.* 6. *c.* 8. *n.* 14. Fuſar. *d. q.* 315. *n.* 16.

. Limita ſeptimò, vbi diuerſa ratio adeſſet, ſubiectique materia aliud ſuaderet, tunc enim fœminæ nun venirent, Socin iun. *conſ.* 1. *Præſentis conſultationis, n.* 94. *lib.* 1. Franc. Marzat. *conſ* 39. *Et ſanè, num.* 12. Ruſtic. *d. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 18. vbi *n.* 21. pariter limitat in odioſis.

17 Descenoentium appellatione veniunt etiam nati ex fœminis, Ruin. *conſ.* 49. *num.* 3. *lib.* 1. *& conſ.* 1:0. *num.* 8. *eodem lib.* Socin. iun. *conſ.* 2. *num.* 11. *lib.* 3. Tiraq. *de primog. q.* 13. *num.* 2. Pariſ. *conſ.* 47 *n.* 40. *cum ſeqq lib.* 3. vbi ait, quòd fœmina ex maſculo dicitur deſcendens ex maſculis, & agnata, & de cippo, de ſtirpe, doomo & familia, ac proinde continetur in ſtatuto, vel reformatione pro conſeruanda agnatione, *& num.* 56. *&* 57. extendit etiamſi ſit nupta, *& num.* 68. *cum ſeqq.* reſtringit niſi verba repugnarent, puta pro conſeruatione perpetua agnationis, quia mulier ſolum conſeruat donec viuit, Cardin. Tuſch. *d. lit. D, concl.* 219. *num.* 30. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.* 308. *num.* 14. *& conſ.* 317. *num.* 1. *&* 2. Rot. *in Auximana hæreditatis*, 4. *Iunij* 1612. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Pirouano*, impreſſa per Farin. *deciſ.* 417. *num.* 4. *p.* 1. *recent.* vbi ſubdit quòd non dicuntur deſcendentes ex linea paterna, eadem Rot. *in Pampilonen. ſepultura* 10. *Nouembris* 1608. *coram Gregorio XV.* impreſſa per Farinac. *deciſ.* 526. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* vbi intelligit maximè in tranſitoriis ad hæredes extraneos.

18 Limita primò, quando teſtator vocauit maſculos per lineam maſculinam deſcendentes, quia tunc maſculi ex fœmina non venirent, Ruin. *conſ.* 18. *n.* 9. *verſ. vel ſecundò, lib.* 3. Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 69. Menoch *conſ.* 802. *num.* 82. quos refert & ſequitur Fuſar. *de ſubſtit. q.* 346. *n.* 32.

19 Limita ſecundò, quando vocati eſſent ſolùm deſcendentes ex linea maſculina, quia tunc maſculus ex fœmina non veniret, Ruin. *conſ.* 18. *lib.* 3. Cephal. *conſ.* 239. *n.* 7. *& conſ.* 581. *n.* 12. Perege *d. tract. de fideicomm. art.* 26. *n.* 4. *& n.* 20. *in fine*, qoos refert, & ſequitur Fuſar. *d. q.* 346. *c.* 33.

20 Limita tertiò, quaudo vocarentur deſcendentes per virilem ſexum, quia tunc non venirent deſcendentes etiam maſculi ex fœmina, ita Bald. per text. *ibi in l. Gallus.* §. *nunc de lege, ff. de liber. & poſthum.* Cardin Mantic *d. lib.* 8. *tit.* 11. *num.* 9. Craſſ. *in* §. *fideicommiſſum*, *q.* 15. *num.* 3. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 91. *num.* 6. Peregr. *conſ.* 50 *num* 1. *lib.* 3. Intrigl. *de ſubſtit. cent.* 3. *quæſt.* 85. *num.* 6. Fuſar. *d. quæſt.* 346. *num.* 34.

21 Descenoentium appellatione in priuilegiis non venit maſculus ex fœmina, Alexand. *conſ.* 56. *num.* 5. *in princ. lib.* 1. præſertim in priuilegiis odioſis, & tertio præiudicialibus, Dec. *conſ.* 123. *n.* 4. *ante med. verſ. item fallit*, Beroi. *conſ* 96. *num.* 13. *lib.* 1. Ioann. de Imola *conſ.* 62. *Poſt exhibitum, ſub n.* 5. *verſ. item fallit, & n* 6. Vinceut. de Franc. *deciſ.* 207. *n.* 6. & fuit dictum in Romana menſe nummulariæ, 30. Iulij 1614. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano, impreſſa per Farinac. *deciſ.* 663. *num.* 12. *p.* 1. *recent.* Veluti in priuilegio immunitatis, qnia illud dicitur odioſiſſimum, *l.* 1. *ff. de iure immun.* Rimin. *conſil.* 25. *num.* 40. Natt. *conſ.* 64 *Credo, num.* 8. *circa fin.*

22 Descenoentium appellatione, quando vocantur ad fideicommiſſum ſi non ſint, admittuntur hæredes, niſi aliud cautum ſit in teſtamento, Natt. *conſ.* 431. *n.* 8. Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 289. *n.* 24 Fuſar. *de ſubſtit. q.* 328.

Appell. LXXI.

Dies.

1 *Diei appellatione in dubio venit dies naturalis.*
2 *Diei appellatione non venit nox niſi per fictionem.*
3 *Dies feſtiui dicuntur de præcepto.*
4 *Dierum appellatione veniunt continui, non autem vtiles.*

1 Diei appellatione in dubio al ter non declarato per partes venit dies naturalis, & ſic horarum 24. *l. cum qui certum, ff. de verbor. obligat.* Iaſ. *in l. more Romano, ff. de feriis*, Ludou Gom. *in reg. de reſignantib. infirmis, quæſt.* 36. Bertaxol. *de clauſulis inſtrum. clauſ.* 1. *gloſſ.* 5. *num.* 2. *verſ. quartus.*

2 Diei appellatione non venit nox niſi per fictionem, Federic. de Senis *conſ.* 44. *Factum tale eſt, num.* 2. *verſ. num tunc dies, & conſ.* 256. *in fine*, quem refert Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 2. *lit. D, concl.* 407. *num.* 1. declarando vt per Rebuff. *ad l.* 2. *ff. de verb. ſignif. verſ. videndum, pag.* 11.

3 Dierum feſtiuorum appellatione in Breui Apoſt. nuncupato extra tempora, & alibi vbi de illis fit mentio, veniunt dies feſtiui ſub præcepto, vt reſoluunt Viuald. *in candel. aureo, p.* 1. *tit. de Sacram. Ordinis, n.* 35. *verſ. tertia concluſio*, Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 27. *q.* 19. Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.* 273. *n.* 2. & hæc opinio eſt probabilis. Contraria verò, quæ docet ſub hac appellatione comprehendi dies duplices, & feſti in ordinem ad officia diuina, licèt non ſint à laboribus feriati, probabilitate non caret, eámque amplectuntur Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *q.* 23. *art.* 5. Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de diebus feſtis, cap.* 9. *n.* 11. Stephan. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 11. quos refero Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 17. *ſub n.* 7 ſecundùm Lugdunenſ impreſſ.

4 Dierum appellatione veniunt continui, non autem vtiles, niſi de iſtis expreſſim ſit, *l.* 1. *ff. de manumiſſ. l. qua ætate, ff. de teſtament.* Rebuff. *ad l.* 2. *ff. de verbor. ſignif. verſ. videndum eſt, pag.* 21.

Appell. LXXII.

Dignitas.

1 *Episcopatus non venit appellatione dignitatis in odiosis.*
2 *Dignitatum appellatione in dispensationibus non veniunt maiores post Pontificalem.*
3 *Archidiaconatus, & Archipresbyteratus veniunt tantum appellatione dignitatis in Ecclesia Cathedrali.*
4 *Archidiaconus & Archipresbyter ex solo nomine habent dignitatem de iure communi.*
5 *Præpositura, Thesauraria, Decanus, & Sacrista de iure communi non sonant in nomin. dignitatis, nisi sit consuetudo in contrarium.*
6 *Vicarius generalis Episcopi in commissionibus causarum venit appellatione dignitatis.*
7 *Collector & Subcollector habent dignitatem cum iurisdictione.*
8 *Commendatarius perpetuus habet dignitatem.*
9 *Cancellarius Academiæ Pontificia auctoritate approbatæ dicitur in dignitate constitutus.*
10 *Canonicatus non venit propriè, sed largè dignitatis appellatione.*
11 *Abbatia non venit dignitatis appellatione in odiosis.*

1 DIGNITATIS appellatione non venit Episcopatus in odiosis, licèt secus in fauorabilibus, gloss. *verb. dignitatum, in cap. de prabend. lib. 6.* Natt. *cons. 686. num. 3. lib. 4.* Mandos. *reg. 20. Cancel. num. 7. 8. & 9.* Cosm. *in pragm. sanct. tit. de elect. cap. licèt, §. statuit, verb. obstaculo,* Lap. *alleg. 84.* vbi Mandos. *lit. B.* Petrus Greg. *de benefic. cap. 24. n. 1.* Gambat. *de officio Legati à latere, lib. 2. num. 41. cum seqq. & lib. 7. num. 221. cum seqq.* Bursat. *cons. 187. num. 5. vol. 3.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. in princ. num. 36* Vnde si Papa dispenset cum illegitimo ad omnes & quascunque dignitates Ecclesiasticas, non censetur dispensare ad dignitatem Episcopalem, vt scribunt Maiol. *de irregul. lib. 1. cap. 9. n. 4.* Sayt. *de censur. lib. 6. cap. 2. n. 28.* Peregr. *de fideicomm. art. 13. n. 8* Sanctar. *var. q. 38. n. 6.* vbi citat metipsum *de officio Episcop. p. 1. alleg. 1. n. 17.*

2 DIGNITATVM appellatione in dispensationibus non veniunt maiores post Pontificales, Bellam. *decis. 698. post med.* Rebuff. *in concord. tit. forma mandat. Apostol. in gloss. verb. aut dignitate.* nouissimè Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 1. disp. 5. quæst. 19. num. 5.* Ioan Azor *instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 3. q. 8.* pluribus in id citatis tetigi, Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 2. alleg. 45. num. 14.* & me citato in illo loco Sanctarel. *dict. quæst. 38. num. 31.* dignitas enim maior post Pontificalem non venit etiam in gratia ad dignitates, vt post Ægid. Bellam. *decis. 698.* scriptum relinquit Gonzal *ad reg. 8. Cancell. gloss. 9 §. 1. num. 20.* nec in facultate quam daret Papa conferendi etiam reseruata qualiacumque, Lud. Gomez *in tract. de grat. expectat. num. 45.* vbi subdit quòd si Papa dat litteras expectatiuas, litteræ ad illas non extenduntur, quæ post Pontificales maiores censentur, quod & probat Anastas. Germon. *in tract. de indultis Cardinal. §. ac irritum num. 50.* Nomine autem dignitatis maioris intelligitur ea, quæ in Ecclesia Cathedrali maior est cæteris post dignitatem Episcopalem, vt aduertit Sanctarel *d. quæst. 38. num. 32.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 168. num. 4.*

3 DIGNITATIS in Ecclesia Cathedrali appellatione veniunt tantùm Archidiaconatus, & Archipresbyteratus, Pute. *decis. 89. num 1. lib. 3.* nam 4 de Iure communi Archidiaconus; & Archipresbyter habent dignitatem ex solo nomine, Aretin. *cons. 23. in princ.* quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 419. num. 5 & 16.* Alij au- 5 tem personatus, siua officia non sonant in nomen dignitatis de eodem Iure communi, nisi consuetudo sit in contrarium, Aretin. *vbi supra*, Card Tusch. *d. concl. 419. num. 19.* vt de Præpositura dicit idem Aretin. *d. cons. 23. num. 5.* & de Thesauro firmat Rot. *decis. 173. aliàs 8. de praebend. in nouis*, Aretin. *d. cons. 23. in princip.* Abb. *cons. 93. in princ. & per totum, lib. 2.* & de Decanatu, Rot. & Aretin. *locis proximè citatis*, & de Præcentore idem Aretin. *dict. cons. 23. num. 6.* & de Sacrista Zabarel. *cons. 62. in princip.*

6 DIGNITATIS appellatione in commissionibus causarum venit Vicarius Episcopi generalis, qui in dignitate dicitur constitutus, vt resoluunt plures per me citati *in tract. de off. & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 54. num. 132.* vbi *numeris seqq.* agitur de Vicario electo à Capitulo Sede vacante. Venit 7 etiam Collector, & Subcollector, quia habere dicuntur dignitatem cum iurisdictione, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 51. num. 79.* Massob. *de Syn. dioecesana, cap. 4. dub. 23. num. 31.* secundùm Roman. impress. Venit etiam Commendatarius perpetuus, 8 Tusch *de visitat. lib. 2. cap. 9 num. 5.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 8 n. 10.* Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 1. disp. 1. quæst. 3. n. 4.* Massobr. *d. dub. 13. n. 18.* vbi *n. 39.* post Rebuff. *de pacif. possess. n. 41* subdit posse delegati causas commendatario Abbatis, sicut Ab- 9 bati titulari. Venit etiam Cancellarius Academiæ Pontificis auctoritate approbatæ, Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3 cap. 13. quæst. 9.*

10 DIGNITATIS appellatione propriè non venit Canonicatus, sed largè. Achil. *decis. 1. n. 2. & 6. de rescript.* Feder. de Senis *cons. 80 n. 2. in fin*, Sela *de benef. q. 62. num. 2.* Mari. Antonin. *lib. 3. resol. 11. num. 19.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 90.*

11 DIGNITATIS appellatione non venit Abbatia, quia est de maioribus dignitatibus, quæ sint in Ecclesia, & ob id speciali nota digna, Lap. *alleg. 84. num. 11.* Ludou. Gom. *de infirm. resig. quæst. 16. & de val. quæst. 3.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 2. quæst. 1. num 65.* Intellige in odiosis, sicut non venit Episcopatus, Archid. *in cap. 1. num. 2. de Praebend. in 6.* vbi Franc. *num. 5.* Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 1. disp. 1. q. 2. n. 7.* nam Abbatiæ æquiparantur Episcopatibus, Rebuff. *in concord. tit. de mandatis Apostol. §. statuimus, verb. monasteria*, Mandos. *in reg. Cancell. de benef. vacan. per promotionem, q. 3. n. 8.* Menoch. *cons. 52. num. 139.* Ascan. Tamburin. *d. tom. 1. disp. 13. q. 1. num. 18.* In fauorabilibus igitur dignitatis appellatione venire Abbatiam constat ex *eisdem motiuibus, de elect. lib. 6. cap. 2. de indic.* vbi Dec. *num. 12.* Ioan. Corros. *in paraphrasi Sacerd. p. 3. cap. 3. num. 3.* Marc. Anton Columna *in tract. de ecclesiast. reddit. orig. p. 2. cap. 15. n. 7.* quos refert & sequitur Valenzuela *cons. 74. n. 63.*

* *
*

Appell. LXXIII.

Diœcesanus.

1 *Diœcesani appellatione Episcopus tantùm comprehenditur.*
Intellige vt num. 2.

1 Dioecesani appellatione Episcopus tantùm comprehenditur, non alius inferior, etiamsi is habeat iurisdictionem Episcopalem, glos. *in Clem. 1. verb. diœcesanis, de foro competenti, & in Clem. 1. de vita, & honest. cleric. & in Clem. 1. de iurepatron.* Imol. *in cap. de monachis, col. 2. de præbend.* Philib. Franc. *in cap. Ordinarius, vers. appellatione verò, de officio Ordin. lib. 6.* Zabarel. *in Clem. quia Regulares, num. 12. de supp. neglig. Prælat.* Erasm. à Cochier *de Iurisdict. Ordinarij in exemptos, p. 1. q. 1. num. 6.* vbi *num. 7.* subdit procedere in materia stricta, & odiosa, Stephan. Grat. *discept. forens. tom. 2. cap. 212. num. 4.*

2 Verùm appellatiuum hoc intelligitur in iis, quæ potius exigunt officium, vel dignitatem Episcopi, quàm eius iurisdictionem: nam in aliis, quæ iurisdictionem potius requirunt, appellatione diœcesani continetur inferior habens iurisdictionem Episcopalem, vt ex Abb. Barbat. & Felino, obseruat Couar. *in cap. Ioannes, n. 1. de testam.* in quo, ait ille, oportet mentem, & rationem dispositionis cuiusque perpendere diligenter, Mandos. *reg. 16. Cancell. q. 41. n. 2.* Flores de Mena *var. lib. 4. q. 24. num. 9.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol 303. n. 1.* vbi ait, quòd veniunt Abbates habentes iurisdictionem Episcopalem, Sanch. *de matrimon. lib. 3. disp. 29. in fine*, Stephan Gratian. *d. c. 212. n. 11.* Rot. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccin e, decis. 346. n. 6.*

Appell. LXXIV.

Diœcesis.

1 Dioecesis appellatione in materia fauorabili ciuitas continetur, secus in odiosis, ita *in cap. Rodulph. 35. de rescript.* tenent Card. Florent. *num. 1. oppos. 1. num. 10.* Imol. *col. 1. num. 5.* Butr. *col. 5. n. 10.* Abb. *n. 5. vers. ad secundum* Felin. *col. 5. n. 8. vers. tertia conclusio*, tradunt etiam Ferret. *cons. 220. n. 1. vers. capit etiam*, Alex. *cons. 148. Ponderatis, num 10. & 11. vers. pro quo etiam, lib. 6.* Petr. Andr. Gammar. *ad cap. vnic. num. 106. cum seqq. super gloss. verb. diœcesis, de rerum permut. lib. 6.* vbi etiam Ioan. Monach. *col. 1. num. 1. vers. quid si in ciuitate*, Philip. Franc. *col. 2. num. 5.* Mandos. *ad reg. 16. Cancel. q. 41. n. 7.* Rendina *in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 124. num. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 43. n. 193. cum seqq.* Nicol Garc. *de benefic. p. 1. cap. vlt. n. 76. & 77.* Erasm. à Cochier *de iurisdict. Ordinarij in exemptos, p. 4. quæst. 74.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 350. num. 4.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali. §. 2. num. 32.* Stephan Gratian. *disceptat. forens. tom. 5. c. 893. n. 35.* Sbroz *de Vicario Episcopi, lib. 1. q. 30. num. 2.* Aloys. Ricc *in collect. decis. p. 4. collect. 1387. in princip.*

Appell. LXXV.

Distributiones.

1 *Anniuersaria defunctorum veniunt appellatione distributionum simpliciter.*
2 *Mortuaria seu anniuersaria non veniunt appellatione distributionum quotidianarum.*

1 Distributionum appellatione simpliciter veniunt anniuersaria defunctorum, *cap. vnic. de clericis non resid. lib. 6.* ibi, de distributionibus etiam pro defunctorum anniuersariis largiendis idem decernimus obseruandum, resoluit Monet. *in tract. de distribut. quotidian. part. 1. quæst. 3. num. 12.* Rota apud Paul. de Rubeis *decis. 59. numer. 4. tom. 3. diuers.* aliàs *p. 8 recent.* vbi quòd anniuersaria simpliciter continentur appellatione distributionum, & regulantur ad instar illarum.

2 Distributionum quotidianarum appellatione mortuaria, seu anniuersaria defunctorum venire, tenet Lap. *alleg. 42. num. 1.* vbi Mandos. *in addit. lit. B*, allegat Mil. *in repet. verb. distributionum quotidianarum appellat.* Nicol. de Vbaldis *de success. ab intestato, dum de success. clericor. sæcular. tractat. quæst. 6.* post *num 19.* & Rebuff *post concord. de collation. §. 1. in verb. distributionum.* Verùm appellatione distributionum quotidianarum huiusmodi mortuaria non contineri, optimo forsan iure defendunt Zabarel. *in Clem. 2. §. illi verò n. 15. de ætate, & qualit.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl 511. n. 2. & 3.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 7. q. 4.* Monet. *d. tract. de distribut. quotid. p. 2. q. 14. n. 22.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 7. quæst. 4.* Rot. *d. decis. 59. n. 3.* vbi quòd propriè non veniunt nomine distributionum quotidianarum, & *num. 7.* post Monet *d. c. 14 n. 22.* & Cened. *canon. q. 1. n. 5.* subdit quòd dispensatus à Papa, vt etiam absens distributiones quotidianas percipere possit, non tamen iste percipiet anniuersaria propriè debita iis tantùm, qui pro redemptione animarum fusis precibus gratiam diuinam implorant.

Appell. LXXVI.

Districtuales, Districtus.

1 *Districtualium appellatione veniunt originarij.*
2 *Districtuales non veniunt appellatione oppidanorum.*
3 *Clerici in materia priuilegiata, & fauorabili veniunt appellatione districtualium.*
4 *Districtus appellatione venit diœcesis.*

1 Districtualium appellatione veniunt originarij, cùm illud verbum sonet in originem, secundùm Bald. *cons. 415. Quatuor ad propositum, num. 2. vol. 4.* quem refert Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 10. gloss. 23. n. 12.* vbi *à princip.* illius glossæ agit de districtu, territorio, comitatu, & diœcesi. Et quod districtuales non veniant appellatione oppidanorum, censuit Rot. *apud Seraph. decis. 467. n. 7.* refert Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect. 1387. in fine.*

2 Districtualium appellatione veniunt clerici in materia priuilegiata, & fauorabili, vt per

per Bellet. *disquisit clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali*, §. 2. *num.* 12. Rot. *dec. f.* 452. *num.* 2. *p.* 1. *diuers.* An autem & quando clerici & Prælati dicantur esse de districtu dominorum temporalium? vide Dominic. per text. *ibi, in cap. vlt. in princip. num.* 7. *& vlt. de offic. deleg.* vbi etiam Franc. *num.* 3. *&* 4. & Anchar. *num.* 6. Cardin Bellarmin. *tom.* 1. *contron.* §. *generali, lib.* 1. *cap.* 28. *versic secunda propositio*, Surd. *decis.* 129. *& cons.* 301. *num.* 7. Marta *de iurisdict. part.* 4. *cent.* 1. *casu* 1. *num.* 28. Soar. *de legibus, lib.* 3. *cap.* 20. *num.* 7. *ad fin.*

4 Districtvs appellatione venit diœcesis, gloss. *verb. diœcesim, vers. hoc casu, in Clem. ne Romani*, §. *sanè, de elect.* nouissimè Iul. Lauor. *var. elucubrat. tom.* 1. *tit.* 1. *cap.* 8. *n.* 11

Appell. LXXVII.

Domicilium.

1 *Domicilij appellatione in dubio non venit originis, sed habitationis.*
2 *Domicilium incolatus præfertur domicilio originis.*
3 *Domicilium habitationis omnino, & semper spectatur. Pro contraria parte multa allegantur, videlicet.*
4 *Domicilium originis prævalet domicilio habitationis.*
5 *Domicilium originis potentius quàm incolatus, quia vnum naturale, aliud accidentale.*
6 *Qualitas naturalis maior est accidentali.*
7 *Forum vtrumque vbi concurrit in vna eademque persona, attendendum est domicilium originis, & non habitationis.*
8 *Domicilium originis est immutabile, habitationis verò sicut proprio facto constituitur, ita potest propria voluntate & facto mutari, & mitti.*

1 Domicilii appellatione in dubio non venit originis domicilium, sed habitationis, vt docent gloss. *verb vnam diætam, in fine, in cap. statutum*, §. *cùm verò, de rescript. lib.* 6. vbi Franc. *num.* 12. & Dominic. *ad fin. vers. ex fine tamen glossa*, Felin. *in cap. fin. num.* 23. *vers. bene facit, de foro compet.* Tiraq. *d. retractu lig.* §. 9. *gloss.* 2. *num.* 21. Afflict. *decis.* 384. *num.* 7. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. domicilium* 1. Cephal. *cons.* 41. *num.* 58. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.* 59. *n* 9. Sanch *de Matrimon. lib.* 3. *disp.* 23. *num.* 7.

2 Ratio est, quia domicilium incolatus præfertur domicilio originis, vt docent Alex. *cons.* 16. *vol.* 1. Bertrand. *cons.* 201. *num.* 4. *vol.* 2. Natt. *cons* 159. *n.* 16. & domicilium habitationis omnino, & semper spe-

3 ctatur. Ias. *in repet. l. si arrogator. num.* 46. *ff. de adoption. & in l.* 1. *col.* 6. *vers. tenet contrarium, C. de summa Trinit.* & magis attenditur saltem in muliere, Surd. *cons.* 549. *num.* 1.

4 Contrarium tamen, imò domicilij appellatione venire originis domicilium, non omnino improbabilis tenet aliorum sententia, dum resoluunt hoc præualere domicilio habitationis, ex quorum numero sunt Socin *cons.* 254. *n* 8. *vol.* 2. Decian. *cons.* 71. *n.* 11. *vol.* 2. Surd. *cons.* 343. *n.* 30. *& cons.* 346. *n.* 8. *&* 9. *& cons.* 372. *n.* 49.

5 Quod quidem concludenti probatur ratione, quia domicilium originis potentius est, quàm domicilij, quia vnum naturale, aliud accidentale, secundùm Anch. *cons.* 57. *Contrà, num.* 6. *in fine, & n.* 7. Peralta *in l. vnum ex familia*, § *si de Falcidia, n.* 13 *ff. de legat.* 2 Card Tusch *practic. conclus tom.* 5. *lit. N. concl.* 8. *num.* 3 Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 71. *à num.* 4 atqui naturalis qualitas maior est accidentali, 6 & magis attendi debet, quia naturalia præualent, *l. qui habet, in princip.* & *ibi* Dyn. & Bart. *ff. d. tutelis*, Tiraq. *de retract lig.* §. 30. *gloss.* 1. *num.* 26. Menoch. *cons.* 52. *n.* 24. Sanch *d. lib.* 3. *disput.* 23. *n.* 6. *vers. primo, Ergo*, &c.

7 Vnde attendendum esse domicilium originis, & non habitationis, quando in vna, & eadem persona vtrumque forum concurrit, colligitur ex *l. libertus.* § *præscriptio, ff. ad municip* & scribunt Crot. *in rub. ff. soluto matrim, n.* 37. vbi etiam Riconit. *n.* 80. Cephal. *cons.* 451 *n.* 112. Menoch *cons* 329. *n.* 38. Vnde ciuitas originis in concursu tanquam fortior & potentior ciuitate domicilij præferenda est, vt docet Adrian. Neguzant. *in sylua resp* q. 60. *n.* 3.

8 Nam domicilium habitationis, quod accidentale dicitur, sicut proprio facto constituitur, ita propria voluntate & facto mutari, & amitti potest, vt cum multis resoluit Menoch *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 45. *num.* 11. & tangit Sanch. *d lib.* 3. *disp.* 23. *num.* 4. naturale verò originis domicilium voluntate ipsius ciuis mutari, aut tolli non potest, quia naturalia sunt immutabilia, sicut probat text. *in l. assumptio. ff. ad municip & in l. origini, C. de municip. & orig. lib.* 6. & scripserunt Menoch *cons.* 319. *n.* 37. *& cons.* 1171. *num.* 5. *& d. lib.* 6. *præs.* 42. *num.* 4 vbi *num.* 5. intelligit quoad munera, & honores, & sic onera personalia, Brunor. à Sole *in locis communib. verb. domicilium* 2. Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. eod verb num.* 3. Sanch. *d. disp.* 1. 23. *num.* 4. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *conclus.* 36. *n.* 2. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 75. *n.* 10.

Appell. LXXVIII.

Domestici.

1 *Domesticorum appellatione propriè veniunt illi qui subsunt, vel ratione patriæ, vel domesticæ potestatis.*
2 *Domesticos si testator substituat, eorum appellatione admittuntur illi, qui sunt de familia.*

1 Domesticorvm appellatione propriè veniunt illi, qui subsunt vel ratione patriæ, vel dominicæ potestatis, & qui habitant cum aliquo, vel aliquo modo sunt sobiecti mercenarij, vel similes Bald. *in l.* 2. *C. de testib* Felin. *in c. in litteris, eod. tit.* Aretin. *cons.* 13. *Viso diligenter, n.* 14. *&* 15. Mascard. *de probat. concl* 513.

2 Domesticorvm appellatione, vbi testator eos substituit, continentur illi, qui sunt de familla, Bart. *in l.* 1. *in princ ff. ad Syllan.* Franc. *in cap. si pater, col.* 55. *vers. decimoseptimo, de testam. lib.* 6. Laurent. de Pallar. *in tract. quod statibus masculis, n.* 161. Sim. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. fol.* 289. *n.* 24. quos refert, & sequitur Fusar. *de substitution. q.* 375.

Appell. LXXIX.

Dominium.

1 *Dominij appellatione propriè venit directum.*

2 Dominium

2 *Dominium dicitur qualibet perpetua vtilitas.*
3 *Dominij quando fit simplex mentio in libello, intelligi debet in directo, non de vtili, item de proprio, non de quasi dominio, nisi dicatur.*
4 *Limita vt si sustineatur actus secundùm propriam significationem.*

1 DOMINI appellatione propriè venit directum, *l.1.§.qui in perpetuum.ff.si ager vectigalis*, Dionys. Paul. *de vera quatuor patriarchalium Sedium erectione, cap. 17. numer.* 13. lato verò modo tam vtilis, quàm directum venit, Menoch. *cons.* 226. *num.* 276. *& cons.*116.*num.*10. Surd *decis.*288 *n.* 28. Barth *cons.*143. *Fuit quidam,n.6.lib.6.*Cardin. Tusch. *practic.conclus.tom.*8.*lit. V.concl.*291.*num.* 8. Cardin.
2 Mantic.*decis.*59. *numer.* 1. vbi etiam quòd quælibet perpetua vtilitas dominium dicitur, *& n.* 2. subdit quòd dominium dicitur respectu vniuersalis iurisdictionis.

3 Vnde quando simplex mentio fit in libello de dominio, intelligi debet de directo, non de vtili, item de proprio dominio, non de quasi dominio, nisi dicatur, Alex.*cons.*83. *Viso themate, num.*2.*lib.*3. quem refert Card. Tusch *pract.conclus.tom.* 6. *lit. P. concl.*918.*n.*2.

4 Limita vt sustineatur actus secundùm propriam naturam, quia tunc vbi fit mentio de dominio, intelligitur de vtili, & non de directo, ita Alexand. *cons* 26. *In causa dationum,col.*2.*vers.nec obstat*, *lib.* 1. quem refert idem Card. Tusch.*tom.*8.*lit.V.concl.*101. *num.*26.

APPELL. LXXX.

Dominus.

1 *Domini appellatione qui veniant, & qui tales dicuntur, remissiuè.*
2 *Domini appellatione strictè venit vtilis dominus, regulariter verò intelligitur tam de domino directo, quam de vtili.*
3 *Domini appellatione venit etiam dominus pro parte.*
4 *Vsufructuarius secundùm subiectam materiam venit appellatione domini.*

1 DOMINI appellatione qui veniant, & qui tales dicantur, vide Alex.*cons.*129. *Puto de iure, n.*3.*vers.pro hoc etiam*, *lib.*2.vbi quòd propriè maioritatem habens, sed seu præminentiam, dicitur dominus, Valasc *de iure emphyt.q.*13.*a.*4.Cardin.Tusch. *practic.conclus.tom.*2.*lit. D. concl.*614.*per totam*, latè Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel.gloss.*1. *n.* 18. *cum seqq.* Surd. *cons.* 357. *n.* 12. vbi agit an qui grauatus est fideicommisso, vel sub conditione, sit dominus ante tempus restitutionis, vel venditionis.

2 DOMINI appellatione strictè venit vtilis dominus, *l.*1.*ff.si ager vectigalis*, Bart.*in l.etsi possessor. §. item si iura ff. de vsucap.* Fusar.*de substitut. q.* 245. *n.* 25. Regulariter verò intelligitur tam de domino directo, quam de vtili, Menoch.*cons.*226.*num.*76. Et
3 quòd appellatione domini veniat etiam dominus pro parte, ex *l.*1.*§.domini* 2. *ff. ad senatusconf. Sylan.* resoluit Rebuff *ad l.* 96. *propè fin.vers.tertia conclusio. ff.de verb signif.pag.*413.

4 DOMINI appellatione secundùm subiectam materiam venit vsufructuarius, quia licèt non sit dominus rei, tamen dicitur dominus iuris vsusfructus; secus verò si dicatur dominus fundi, vel dominus rei, tunc enim non venit vsufructuarius, emphyteuta, conductor, & similes, de quo tamen vide tradita per Alex.*d.cons.*129 *num.*3.*&* 4. *vers. & licèt,lib.*2. Valasc. *d.q.*13.*num.*5.Card.Tusch.*d.lit. D. conc.*614.*num.*6.*&* 10. Gate. Mastril. *Siciliæ decis.*92. *num.*8 Card. Mantic. *decis.*59. *num.*2. *&* 3. Menoch. *cons.*201.*num.*11.

APPELL. LXXXI.

Domus.

1 *Domus appellatione venit agnatio & parentela testatoris.*
2 *Domus, seu illorum de domo appellatione, veniunt omnes ferentes eadem insignia, præsertim in dispositione, quæ respicit nobilitatem.*
3 *Fœmina veniunt appellatione domus, vel illorum de domo.*
4 *Naturales, nec eorum filij veniunt appellatione domus, seu illorum de domo.*
5 *Filij clericorum, de domo & familia patris non dicuntur.*
6 *Illegitimi dicuntur de domo vbi ex consuetudine concederetur naturalibus, & illegitimè natis ferre arma, & insignia familiæ.*
7 *Naturales in Hispania admittuntur ad insignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris.*
8 *Domus totius, & progeniei appellatione venit non solùm familia originaria, sed etiam aggregata.*

1 DOMVS appellatione venit agnatio & parentela testatoris, ita vt domo vocata ad fideicommissum, veniant qui sunt de agnatione, & familia,*cap.*1.*de schismatic.lib.*5. *ibi,domus de Columna*, Bart. per text.*ibi*, *in l.* 1. *C. ne liceat. potent.* Ruin. *cons.*110.*n.*14.*& cons.*161.*n.*4.*lib.*2. Gozadin.*cons.*45. *num.* 9. latè Socin. iun. *cons.* 94. *numer.* 9. *lib.* 1. *& consil.*103. *num.*2.*&* 19.*lib.* 2. Rimin. iun. *cons.*835. *num.*25.*& seq.lib.*7. Alex.*cons.*213. *Ponderatis,num.*3. *lib.* 6. vbi *num.* 4. *vers.fortificatur*, subdit quòd in dispositione testatoris odiosi ipsi testatori non continentur, Anchar.*cons.*152. *Plura sunt*, *num.*5.*&* 6. Roch.*de iurepatron.verb.ipse vel is*, *num.*74. Crauet. *cons.*800.*num.*5. Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt.lib.*8.*tit.*12.*n.*11. Sim de Præt. *de interpret. vlt. fol.* 289. *num.* 22. *& cons.*161. *num.* 24. *&* 28. *lib.*1. Menoch. *cons.*6.*num.*14 *&* 15. *& cons.*75.*num.* 1. *& cons.*633.*num.*2.*& cons.* 1171. *num.* 2. *& de præsumpt. lib.*4 *præs.*88.*num.*11. Peregrin. *de fideicomm.art.* 22. *num.*27. Caualcan *decis.*102.*n.*1.*p.*3. Surd. *cons.*279. *num.*17. Stephan. Gratian.*discept.forens.tom.*2.*c.*218. *num.*10. *& seq.* Intrigl. *de substitut. cent.* 3. *quæst.* 83. *num.* 52. Fusar. *in simili tract. q.* 381. *num.* 1. Cardin. Tusch.*pract.conclus.tom.*2.*lit.D.concl.*618.*num.* 3.*&* 4. *& tom* 6.*lit. P.concl.*891.*num.*1. post Anch.*cons.*152. *n.* 5. *& seq.* notat quòd si testator vocet omnes de domo sua, intelligitur de agnatione, non de domo habitationis, vsque ad decimum gradum, Caroc. *decis.*41.*in fine*, Cephal.*cons.*137.*n.*2.vbi *n.* 3. subdit quòd dicuntur vocati, qui aliàs ad successionem vocarentur, refert Fusar.*d.q.*365.*n.* 3.*&* 4. Proximiores tamen admittuntur, Sim.de Præt.*d fol.*289.*n.*22. *in fine*, Menoch.*d.præs.*88.*n.*12.*in fine*, Pereg.*d. art.*22. *n.*27.*in fine*, Fusar.*d.quæst.*361.*n.*5.

DOMVS

2 DOMVS, seu illorum de domo appellationa veniunt omnes ferentes eadem insignia, præsentia in dispositione, quæ respicit nobilitatem, Alexand. d.cons.213.num.3.lib.6.& cons.91.num.5.lib 7 Rebuff. ad l.195 §.iure propric,vers.si vero, ff.de verb sign.pag. 618.Grat.d.c.f.63.num.10.& seq lib.1. Ruin.cons.161. n.4.lib.2. Socin iun.cons.104. num.2. lib.1. Gozadin. cons.45.n.9 Tiraq.de retractu lign.§.1.gloss.9.num.293. in fine.Cardin.Mantic.d.tit.12. num.17. Crauet. dict. cons.800.num.5. Sim. de Prætis de interpret.vlt.volunt. fol 289. num.22. Peregr. de fideicom. art. 22.num.27. & cons. 47. num.3. lib.2. Menoch. de præsumpt. lib.4. pres.89. num.11. Intrigl. d.quæst.83. num. 13. Fusar. d quæst.361.n.2.Stephan Gratian.discept.forens.tom.4. cap. 645. num.14. Mari. Antonin. var. resolut. lib.1. resol.82.num.9.

3 DOMVS, seu illorum de domo appellatione veniunt fœminæ, vt tenent Paril.cons.10.n.33.& seq. lib.2 & cons.27.n.45.cum seqq.lib.3.Natt cons.21.n 48. Sfort.Odd.cons.46.n.40.Bursat.cons.343.n.4.cum seqq. Cephal cons.53.n.84.cum seqq. lib.1. Bardel. cons.66. n.22.Anchar.Regien.lib.2. quæst. 6. nu.10. cum seqq. Menoch d.præs.88.n.62.in fine, Honded. cons.56.n.31. lib.2.Peregr.cons.23.n.30 lib.3. Rot.decis.282.num.2. apud Farinac.p.1.recent.& nouissime in vna Cesenaten fideicommissi, 24 Ianuarij 1628. coram R P D. Duran.in vers.quod autem, vbi nihil voluit resoluere, quæ reperitur inter eius decisiones impressas decis.116.n.35. Quamuis fœminas non admitti resoluant Gozad.cons.45.n.10 & cons.79.n.6.Crauet.dict. cons 800.col.2.Surd.cons.46.n.26.& seq. Hooded.cons. 75.lib.1.Intrigl.d.q.83.n.14.Caroc.decis.4.n.11. quorum tamen opinio procedere poterit vbi coniecturæ extiterint quod testator non senserit de fœminis, veluti si fideicommissum relictum sit domui pro conseruatione bonorum in agnatione, quia tunc fœmina non succederet, cùm non sit apta conseruare agnationem, vt in specie scribunt, Gozad d.cons.45. n.10.Menoch.d.præs.88.n.15.Cephal.cons.511. n.27. Peregr.cons.23.n.10 lib.3.

4 DOMVS, seu illorum de domo appellatione (domus enim, seu de domo, & de agnatione sunt synonyma, ex Menoch cons.1171.n.3) non veniunt naturales, nec eorum filij, Bart.in l.tutelas, in princ ff.de capit.diminut.Dec.cons.365.num.2.Grat.cons.6.n.4.lib.2. Ruin.cons.161.n.4.lib.2.Tiraq de nobilit.cap.15. n.12. & de retractu lign.§.1.gloss 8.n.6.Card Mantic.d.lib 8. tit.12.n.10.& 21. Rimin.iun.cons.563.n.31. Declan. cons.6.num.1.lib.3.Surd.cons.279.n.17.& 18. Petr.de fideicom.quæst.21.n 102.in fine, Menoch.d.præs.88.num. 13 Peregr.cons.41.lib.1.vbi latè declarat, & de fideicom.art.21. num 83. vbi dicit maximè procedere 5 extantibus legitimis Cæs.Barz.decis.3.num.16.vbi quòd alij clericorum de domo, & familia patris non dicuntur.

6 Quamuis contrarium sententia minùs benè tenuerint Paris.cons.58.n.91.lib.4. Rimin.iun.cons.442. num.64.cum seqq.& relati à Peregr. cons.36. n.6.lib.1. Nisi illam accipiamus vbi ex consuetudine concederetur naturalibus, & illegitimè natis ferre arma, & insignia familiæ, quia tunc dicerentur de domo, vt bene resoluunt Socin sen.cons.102.n.8.lib.1.Cardin. Mantic.d.tit.11.n.10.in fine,Cephal.cons.591. num.13. Menoch d.præs.88 num.14.Prout in Hispania, vbi ex notoria consuetudine illarum partium admittuntur ad insignia nomen, arma, honores, & nobilitas patris, vt referunt Azeued.cons.24 num.27.& 29.Nicol. Garc.de benefic. part.7. cap.15. num.49. citati à Rota in Pampilonen.Capellaniæ 4 Martij 1622.coram Remboldo.

DOMVS totius & progeniei appellatione venit 8 non solùm familia originaria, sed etiam aggregata, omnes scilicet eadem insignia, & nomen deferentes, Anchar.cons.152.num.4.& 5. Alexand. cons.113. num.3.ante med lib.6 Hieron Gabr. cons.132.quæst.6. num.58.cum seqq.lib.1.Peregr.de fide com art.12.n.27. Stephan Gratian.discept.forens.tom.4 cap 645.num.6. quòd ex eo probatur, quia ex additione illius vniuersalis dict. totius, vniuersa familia vocatur, iuxta tradita per Alex cons.195. n.3. & seq. lib.6. & per Tiraq in l.si vnquam,verb.totum. n.1. cum seqq. C. de reuoc.and.donat.& colligitur ex text.in l.sicut lana,ff.de legat.3.& in l.pediculis,§.Labeo,ff.de auro & arg.legato, vbi quòd licèt lana legata non veniat lana intincta, quando tamen est adiectum signum vniuersale, venit lana cuiuscumque generis, quibus potissimum fundamentis, ita fuit resolutum in Ilcinen. iurispatronatus 18. Decembr. 1615. coram bonæ mem Remboldo, impressa per Farinac. decis. 697. n 6.p.1.recent.

APPELL. LXXXII.

Domus materialis.

1. *Ædificium quod solis parietibus & tecto continetur deputatum pro habitatione, venit appellatione domus.*
2. *Apotheca domui vnita, & sub eodem tecto, & solo existens venit appellatione domus.*
3. *Apotheca non venit appellatione domus quando per se stat, & est separata à domo.*
4. *Apotheca, seu taberna offensi, an & quando veniat appellatione domus in statuto imponente pœnam offendenti, seu insultanti ad domum, remissiuè.*
5. *Porticus venit appellatione domus.*
6. *Hortus venit appellatione domus in legato, si ad illum è domo pateat aditus.*
7. *Ostium, & alia domui affixa continentur illius appellatione.*
8. *Molendinum venit domus appellatione.*
9. *Domuncula, tugurium seu cabana venit appellatione domus, quando est ad vsum hominum.*
10. *Stabulum venit appellatione domus quando est connexum & vnitum domui.*
11. *Scalæ, quæ sunt extra domum, non veniunt appellatione domus.*
12. *Balnea veniunt appellatione domus, si aditus per domum ad ea habeatur, vel vnico pretio cum domo empta fuissent.*
13. *Puteus, & putealia veniunt appellatione domus.*
14. *Omnia affixa, & defixa ædibus, & posita in domo perpetui vsus causa, veniunt in venditione appellatione domus.*
15. *Domus cum pertinentiis appellatione, quæ veniant ostenditur.*

DOMVS appellatione venit ædificium, quod 1 solis parietibus, & tecto continetur deputatum pro habitatione, l.cum qui ædes, ff. de v, ac sp. Corn.cons.206.n.11.Castren.cons 91.per totum, lib.1. vbi etiam col.2. quòd venit ædificium ad habitandum siue in Vrbe, siue in castro, siue etiam in rure, quando est propter se, & salubritatem aëris, non propter fundum, Stephan Grat. discept.forens.tom. 4. cap.653.num.37. quòd veniunt omnia ab imo vsque ad superficiem, Card.Tusch.d.tom.1.lit.D, concl.619.

num.2.& 3.Bertazol d.clauf.instrum.clauf.19 gloss.3. num.4. vbi quòd domus appellatione veoit etiam ædificium sine tecto. Et quòd appellatione domus veniat tota, etiamsi non fuerit addita illa dictio, resoluit Stephan.Gratian.discept.forens.tom.5.c.947. à num.3.

2 Domvs appellatione venit apotheca domui vnita, & sub eodem tecto, & solo eaisteos, quæ vno pretio fuerat empta cum domo, Alea.cons.204. Perspectis,num.4.vers.expressiùs decidere videtur,lib.6. vbi loquitur in donatione,legato, & venditione, & extendit quando domus,& apotheca sunt ne dum contigua,sed sub eadem structura,& sub eisdem confinibus, Castren.cons.92.Notandum,vers.his non obstantibus,lib.1.vbi, quòd secundùm subiectam materiam appellatione domus venit etiam apotheca in iure retractus, Aloys Ricc.in collect.decis.p.3. collect.669. Verall.decis.341.num.2.p.3. Surd.cons.88.num.2.& 3. Nat.cons.117.num.2. Ioseph. Sesse Aragonen. decis.124.num.15. Card. Tusch.d.concl.619.num.16. cum seqq Bertazol.de clausulis instrum.clauf.19 gloss.7. latè Stephan Gratian. discept. forens. tom.1. cap.126. per totam.

3 Quando verò apotheca per se stat non venit appellatione domus,quia secundùm communem vsum non est domus,quando est separata à domo, Nat.cons.118.in 2.dub.Ruin.cons.179.num.4.vol.1. Bertazol. d.gl.7.n.1..Mirilian.ianuen.decis.92. Verall. decis.361. p.3.Corn. cons.203. Quamuis,lib.1. Crauet.cons.234. Ex datione,col.1.vers.nonò ista dubitatio,Card.Tusch. d.concl.619 n.39. Vnde statutum puniat delinquentem in Ecclesia,non procedit,si delictum sit commissum in Ecclesiæ apotheca,vel ostio, secundùm Mastril.Sicilia decis.222. Vel si prohibeat aliquem capi in domo, non ideo prohibet capi in apotheca non sita in domo,neque sub eodem tecto,Corn.dict.cons.204.num.6.& 7.Castren.cons.211.Viso puncto,per totum Crauet.d.cons.234.num.2.vers.secundo, qui duo vltimo loco citati id intelligunt si apotheca habeat suum aditum separatum ea publico, secus si vnita, adeò quòd aditus ex domo detur.

4 An autem,& quando domus appellatione in statuto imponente pœnam offendenti,seu insultanti ad domum,veniat apotheca,statio, seu taberna offensit vide Corn.d.cons.203 num.4.& seq.lib.1. Barbat.cons.48.Praclarè scribitur,col.2.vers.facit quod voluit, lib.2. Bart.cons.107 lib.2.Alberic.in tract. de Stat.lib.2.q.35. sub n.3.Petr.de Cabal.resolut.crimin.casu 13.n 2. cum seqq.Baiard.ad Clar.§.fin.quæst.82.n.116.Card.Tusch. d.concl.619. n.34.Farinac.fragmentor.crimin.p.1.lit.D, num.232.

5 Domvs appellatione venit porticus,quia est pars domus.Neguzant.de pignorib.p.4 membr.2.p...n.139. Ioan.de Amic cons.1.nu.8 & 9.Alberic. d.lib.2.q.35. num.1.& 2.Cæpol.de seruitut.vrb. cap.44. col.2. Vincent.de Franch.decis.402. num.2. Caball. d.resol.13. num.9.& 10.Farinac d.lit.D,num.237.Bertazol.d gl.9. num.4 vbi ait procedere si sit coniuncta domui,& ei affixa est domus.

6 Domvs appellatione in legato venit hortus ipsius domus,si ad illum è domo pateat aditus, l.prædiis,§ balneis,ff.de legat.3. Cassan.ad consuet.Burgund. §.3.verb.Au lieu & maison. Ioan.de Amic. d.cons.1. n.7.vers.& dicit,& n.10.vers.vnde, Socin.iun.cons.61. n.2. lib.1. Decian cons.15.n.23.vol.4. Surd.cons.195. n.1. Card.Tusch. d.concl.619. num.24. vbi num.31. post Alexand. cons. 26. Consideratis per totum, lib.4. subdit,quòd in diuisione, & laudo appellatione domus venit hortus contiguus, maximè considerata æqualitate, & commeosuratione pretij. Secus verò dicendum in horto separato à domo,quia non venit appellatione domus cum pertinentiis, etiamsi possit ex domo iri ad hortum, quando constat, quòd alteri domui erat cohærens,Dec. cons.109. Pro tenui, Crauet.cons 234.num.2.vers.secundò,Tusch. cons.619. n.3.latè Bertaz.d.clauf.19.gloss.10.,Stephan.Gratian. discept.forens.tom.5.cap.896.n.28. & tom.1. cap.126. num.19.

7 Domvs appellatione continetur ostium, & alia, quæ eidem sunt affixa,Cæpol. de seruitut. vrb. præd.cap.48.num.2. vbi intelligit de ostio, quòd existit extra clausuram, Mastril. Sicilia decis.21.num.4. & seq.

8 Domvs appellatione venit molendinum, Ias. in l.plerique,num.10.ff.de in ius vocand. Card. Tusch. d.conf.619.n.8.

9 Domvs appellatione veoit domuncula,regularium, seu campana,quando est ad vsum hominum, quia plus, & minus non faciunt differre species, vt per Socin sen in d.l.plerique,num.20.& ibi Ias. num.7. ff.de in ius vocand.Card.Tusch d.concl.619. num.11. Bertazol.in d.tract.clauf.20.gloss.12.n.4.contra Corn. cons.106.num.11.lib.3. Tiraq. de iudicio in rebus exig. vers.his accedit,Cotta in memorab. in verb. domus appellatione.Adrian Negusant.in Sylua respons.quæst.156. num 10.

10 Domvs appellatione venit stabulum, quando est annexum,& vnitum domui, vel habetur ad illud aditus per domum, aut fuerat emptum cum domo, aliàs secus,Ias.in d.l.plerique, num.8. & seq. Alexand. cons.26.col.1. lib 4. Card Tusch. d.concl.619. num.11. Firman. in suo repert.verb. stabulum, Ioan de Amic. d.cons.1.n.7. Bostren. cons.219.n.4. vol.3.Bertazol. d. concl.19.gloss.9 à princ.

11 Domvs appellatione non veniunt scalæ, quæ sunt extra domum, & extra ostium, Bald. in l.fistulam, §.fin.ff. de seruit. vrb. præd.Cæpol.d.tract. cap.54. de scalis, ad fin. Bertazol. d.conclus.19.gloss.9. num.5.

12 Domvs appellatione veniunt balnea, si aditus per domum ad ea habeatur, vel vnico pretio cum domo empta fuissent,l.prædia, §. balnea, & ibi Bart. in § sequenti,ff.de legat.3.Mellign.d.tract.300. Bertazol.d.concl.50.gloss.9.n.6.

13 Domvs appellatione in venditione veniunt ne dum puteus, sed etiam putealia,seu putea,id est, id quo puteus operitur, & funes,quibus aqua hauritur, labra, scilicet vasa, seu crateres lapidei ad recipiendum aquam apti,& item fistulæ, seu aquæductus,l.Iulianus,§.fin.cum duabus legibus seqq. vbi Bud. declarat quæ sint labra, & quæ sint salientes, de quibus ibi, & veniunt etiam rota, & situla ad hauriendum aquam,l.qui fundum,§.fin.ff.de contrah. empt. Cæpoll. d.tract.de seruit.cap.47.De puteo, cisterna,& lauello,col.2.Bertazol d.clauf.19.gloss.11.

14 Domvs appellatione in venditione generaliter veniunt omnia affixa, & defixa ædibus,& posita in domo perpetui vsus causa, l.fundi,cum suis §§.& ibi omnes, ff. de act. empt.latè Bertaz. d.tract.de clauf. instrum.clauf.26.gl.13.per totam, & præcipuè a n.19. Stephan.Gratian.d.tom.2.cap.126. n.2. & 20. Aloys. Ricc. in collect.decis p.1. collect.212. in princip. Surd. decis.134. vbi an in venditione domus veniant vitriatæ.

15 Domvs cum pertinentiis appellatione venit apotheca, & taberna,conclaue, stabulum, hortus, & alia annexa domui, secundùm vsum vendentis, vel legantis,Alea.cons.223.per totum lib. 2. cons.204. lib.6. quæ refert Card Tusch.pract concl.tom 6.lit.P, concl.323.num.13. Si testator plures habens domos simpliciter

ſimpliciter legat domum, & dubitatur de qua ſenſerit, dici ſolet præſumi legare illam, in qua habitare conſueuit, Hieron. Gabr. *conſ.98. num.4. lib.1.* Menoch. *conſ.329. n. 15. & de præſumpt. lib.4. præſ.129. num.1.* vbi *num.2.* declarat procedere quando teſtator habitabat domum illam ordinariè, ſecus ſi ex accidenti.

Appell. LXXXIII.

Donatio.

1 *Donatio propria & vera quæ fit ex liberalitate venit appellatione donationis, non autem, quæ fit ex cauſa.*
2 *Pignoris renuntiatio non eſt donatio.*
3 *Hæreditatis repudiatio non eſt donatio.*
4 *Donatio cauſa mortis prohibita donatione non continetur.*
5 *Donatio cauſa mortis non eſt propriè donatio.*

1 DONATIONIS appellatione in materia ſtatuti venit vera & propria donatio, quæ fit ex liberalitate, non autem ea, quæ fit ex cauſa, Hieron. Gabr. *conſ.3. num.3. lib.1.* Pute. *deciſ.323. n.3. lib.1. in correctis,* Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib.2. fol.109. verſ. num.1.* Alex. *conſ.167. Viſis, num.10. & ſeq. verſ. non obſtat octauum, lib. 7.* vbi ait quòd ſi ſtatutum mandat inſinuari donationem à centum ſuprà, quia eſt contra ius commune, intelligi debet de propria, & vera donatione ex liberalitate, Oldrad. *conſ.139. per totum,* refert Card. Tuſch. *pract. concl. tom.2. lit. D, concl.621. à num.15.* vbi *num.20.* poſt Bald. *conſ.341. num.3. lib.1.* 2 ſubdit renuntiationem pignoris non eſſe donationem, & *num.23.* quòd non eſt donatio illud, quod donat pater filio vſque ad legitimam, & *n.24.* poſt eundem Bald. *conſ.371. in princip. verſ. deinde inquirenda, lib.3.* 3 ait repudiationem hæreditatis non eſſe donationem.

4 DONATIONIS appellatione vbi prohibetur, non continetur donatio cauſa mortis. *l. filiusfamilias, §. ſed enim, ff. de donat. l. Seia, §. ſi v. ff. de donat. cauſa mortis,* Natt. *conſ.645. n.3. lib.4.* Alexand *conſ.153. Perſpectis, num.6. lib 6.* vbi quòd donatio cauſa 5 mortis non eſt propriè donatio, ſed ex cauſa, Bald. *conſ. 169. Iuncto caſu, lib.4.* vbi quòd conſtitutio, vel ſtatutum prohibens minorem poſſe donare ſub quacumque forma, vel alienare, niſi ſeruata certa ſolemnitate, non comprehendit donationem cauſa mortis, refert Card. Tuſch. *d. lit. D, concl.622. num.21.*

Appell. LXXXIV.

Dos.

1 *Dotis appellatione ſimpliciter venit propriè tota dos.*
2 *Promiſſum & datum nomine dotis continetur dotis appellatione.*
3 *Dotis congrua appellatione venit illa, quæ non eſt minor legitima, vel quam pater filiæ conſtituit ſecundùm patrimonij exiſtentis facultatem.*

1 DOTIS appellatione ſimpliciter nulla facta partis mentione, venit propriè tota dos, *l. legatis* *Aug. Barboſa Appell. Iur.* *vxori, ff. de legat 1.* Roland. *conſ. 62 num.15. cum ſeq. lib. 3.* Adrian. Neguſant. *in Sylua reſponſ. quæſt. 13. num.28.*

2 DOTIS appellatione de propria ſignificatione vocabuli continetur promiſſum, & datum nomine dotis, itavt ſtatutum tribuens marito mortua vxore in matrimonio lucrum dotis datæ, locum habeat etiam in dote promiſſa, vt docent Matth Brun. *conſ 90 n 4.* Achil *deciſ.58. num.1. de conſtitut.* Roland à Valle *de lucro dotis, quæſt.5. num.14.* Barth. *conſ.131. Statuto ciuitatis, num.3. lib.1* Guid Papæ *quæſt.505 n.3* Campeg. *de dote, p. vlt. q.14.* Socin. iun. *conſ.35. num 50 lib.1.* Ruin. *conſ.155. n.4. lib.1.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ.1. n.21.* Contra Oſaſch. *deciſ.21. num.15.* Gam. *Luſit. deciſ.187.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. p.4. n.4.* Cald. Pereira *conſ.14. num.9.* & plures citatos à Menoch. *vbi ſuprà.*

3 DOTIS congruæ appellatione venit illa, quæ non eſt minor legitima, Brunor. à Sole *in locis communib. verb dos 5.* Surd. *de alimeat. tit. 1. quæſt.1. num. 60.* Menoch *conſ.57. num. 56. & conſ.95. n.134. & conſ.1. n.496. & conſ.580. n.9.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom 2. q.48. art.4* Sanch. *de matrim. lib.4. diſp.16. n.8.* Steph. Gratian. *Marchia deciſ.27. num.9.* Vel quando pater filiæ conſtituit ſecundùm patrimonij exiſtentis facultatem, & contrahentium dignitatem, Menoch *de arbitr. caſu 249 à num.36. & conſ.6. num.22. & conſ.8. à num.2. & conſ.71. num.30. & conſ. 375. à num.19,* Maſcard *de probat concluſ.570. à princ.* Rot. *deciſ.683. num.6* apud Farinac.

Appell. LXXXV.

Eccleſia.

1 *Epiſcopalis, ſeu Cathedralis non venit Eccleſiæ appellatione.*
2 *Expectans habens gratiam ad perſonatum, vel officium pertinens ad collationem Epiſcopi & Capituli communiter, vel diuiſim, non capit dignitatem poſtea vacantem, licèt collatio ſpectet ad Epiſcopum & Capitulum.*
3 *Cathedralis in odioſis & materia ſtricta non venit appellatione Eccleſiarum ciuitatis, vel diœceſis.*
4 *Mandatum habens de prouidendo in aliqua Eccleſiarum ciuitatis, vel diœceſis, non poterit prouidere in Eccleſia Cathedrali.*
5 *Cathedralis, & Metropolitana, & aliàs exempta continetur appellatione Eccleſiarum prouinciæ.*
6 *Beneficium Eccleſiæ Cathedralis comprehenditur vbi quis illud expectauerit in aliqua Eccleſiarum prouincia.*
7 *Cathedralis venit Eccleſiæ appellatione quando diſpoſitio eſt fauorabilis.*
8 *Romana Eccleſia nunquam venit appellatione Eccleſiarum, niſi de ea expreſsè facta ſit mentio.*
9 *Cathedralis Eccleſia appellatione quandoque ſolus Epiſcopus, quandoque ſolùm Capitulum, nonnunquam vtrumque ſignificatur.*
10 *Monaſteria ſaltem in fauorabilibus veniunt Eccleſiarum appellatione.*
11 *Collegiata & Conuentus Monachorum in fauorabilibus veniunt Eccleſiarum appellatione.*
12 *Parochialis in ſtricta ſignificatione non venit Eccleſiæ appellatione.*

13 *Parochialium Eccleſiarum nomine non veniunt Parochiales Collegiata in materia ſt ƈta.*

14 *Eccleſiarum appellatione in materia Eccleſiaſtica immunitatis qua veniant, remiſſiuè.*

15 *Capella non venit Eccleſia appellatione diſpoſitione contra regulas iuris.*

16 *Eccleſia appellatione in fauorabilibus includitur omnis pius locus.*

1 ECCLESIÆ appellatione non venit Cathedralis, ſeu Epiſcopalis, quando de ea non eſt facta mentio, *c. dilectus, de conceſſ prob. c. quamuis, eod. tit. in 6* Oldrad. *conſ. 259. n. 2. & 3. verſ. item probo,* Card Tuſch. *pract. concluſ. tom. 3. lit. E, concl. 18. n. 1.* Menoch. *conſ. 201. n. 10* Mil. *in repert. verb. Eccleſia appellatione non intelligitur,* Mandoſ. *reg. 26. q. 3. n. 5.* quamuis etiam eſſemus in diſpoſitione generali, idem Mandoſ. *reg. 31. quaſt. 15. n. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 9. in princ. n. 36.* quos refert & ſequitur Stephan Gratian. *diſcep. forenſ c. 817. n. 5. & 6.* Vnde expectans habens gratiam ad perſonatum, vel officium pertinens ad collationem Epiſcopi, & Capituli communiter, vel diuiſim, non capit dignitatem in Cathedrali poſtea vacantem, licèt collatio ſpectet ad Epiſcopum & Capitulum, ſeu alias expectans ſit Canonicus, quia cum ſit gratia ambitioſa, non poteſt extendi ad Cathedralem, niſi ſit expreſſum, Oldrad. *conſ. 185. Thema tale eſt, in princ.* Card. Tuſch *d. lit. E concl. 611. n 1. & 2.*

3 ECCLESIARVM ciuitatis, aut diœceſis appellatione non includitur Eccleſia Cathedralis, & è contrà in odioſis, & materia ſtricta, *c. cùm clerici, & ibi gloſſ. 1. de verb. ſign f. quamuis, §. quamquam,* vbi gloſſ. *de prabend. in 6* Felin. *in cap. noſtra, concl. 39. num. 40. de reſcript.* Calderin. *conſ 492 circa med. verſ. item appellatione,* aliàs *conſ. 1. de haret.* Couarr. *in c. alma mat r, part. 2 §. 1. num. 4 in fine,* Card. Tuſch. *d. lit. E, concl. 18. n. 2.* Bellet. *diſquiſit clerical. p 1. tit. de diſciplina clericali, §. 2. num. 29.* Vnde habens mandatum de prouidendo in aliqua Eccleſiarum ciuitatis, vel diœceſis, non poterit prouideri in Eccleſia Cathedrali, quia cùm propter illius honorem, & præeminentiam ſit qualificata, Eccleſia Cathedralis ſub generalitate Eccleſiarum non includitur, ita gloſſ. *verb. includit, in d. c. quamuis,* Dominic. *ibi, num. 2.* & Franch. *num. 5.* Abb. *in c. vlt. num. 6. de prabend.* Card. *n. 8. in Clem. 1. de suppl. negl. Pralat.* Staphil. *de litteris gratia, tit. de forma expectatiua 5. nona forma, à n. 32.* Simonet. *de reſeruat. quaſt. 11. num. 7.* Ludou. Gomez *de expectat. n. 94. in fine, & n. 85.* Oldrad. *d. conſ. 185. verſ. quartò certum eſt,* Card. Tuſch. *concl. 611. num. 3.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 9. num. 5. & gloſſ. 10. n. 3.* Bellet. *d. §. 2. n. 20.*

5 ECCLESIARVM prouinciæ appellatione continetur Cathedralis, & Metropolitana, & ſic aliàs exempta, *d. cap. quamuis, verſ. ſicut,* & *ibi* gloſſ. *verb. prouincia,* Domin. *num. 9.* Anchar. *num. 4.* & Franch. *n. 8.* Fulgoſ. *conſ. 120. col. fin. verſ. in ſecundo,* Mollign. *in tract. de appellat. vtriuſque iuris extenſ. n. 316.* Card. Tuſch. *d. lit. E, concl. 18. num. 8.* Vnde ſi aliquis expectaverit beneficium in aliqua Eccleſiarum prouinciæ, tunc propter intentionem concedentis venit beneficium in Eccleſia Cathedrali, vt per Oldrad. *d. conſ. 185. verſ. quantò certa forma, & conſ. 321. in fine, num. 4 verſ. non obſtat,* quæ refert Cardin. Tuſch. *d. lit. E, concl. 611. n. 7.*

7 ECCLESIÆ appellatione venit Cathedralis quando diſpoſitio eſt fauorabilis, Fulgoſius *conſ. 120. col. fin. verſ ſecundo,* Card. Tuſch. *d. lit. E, concl. 18. n. 7.* Rot. *deciſ. 985. n. 1. lib. .. p. 3. diuerſ.*

8 ECCLESIÆ appellatione nunquam venit Eccleſia Romana, niſi de ea expreſsè ſit facta mentio, Calderin. *conſ. 492.* aliàs *conſ. 1. de haret.* vbi quòd *Clem. volentes, de haret.* prohibens Inquiſitores poſſe bona Eccleſiarum applicare, non habet locum in bonis Eccleſiæ Romanæ, refert Card. Tuſch. *d. lit. E, concl. 18. n. 3.*

9 ECCLESIÆ Cathedralis appellatione, quandoque ſolus Epiſcopus, quandoque ſolum Capitulum, quandoque vtrumque ſignificatur, importat etiam collegium clericorum; item aliquando importat quid diuerſum ad Epiſcopo, vt per multa exempla percurrit Feder. de Senis *conſ. 296. Quidam in ſuo teſtamento, in princ.* quem refert Card Tuſch. *d. lit. E, concl. 19. n. 1.*

10 ECCLESIARVM appellatione ſaltem in fauorabilibus veniunt monaſteria, *c. cùm dilectus, in fine, de conſuetud.* Federic. de Senis *conſ. 201. n. 4. verſ. item nomine Eccleſiarum,* Calderin. *conſil. 293. num. 2. verſ. item verbo generali,* aliàs *conſ. 1. de rerum permut.* Verall. *deciſ. 177. n. 6. p. 3. & deciſ. 289. n. 1. & 2 ead. p. 2.* Card Tuſch. *d. lit. E, concl. 10. n. 4. & tom. 5 lit. M, concl. 138. n. 3.* Bellet *d. 1. n. 34.* vbi, ſecus ait de ſtricta ſignificatione, Seraph. *deciſ. 606. n. 5. & 6.* vbi *n. 15.* ſubdit non venire ſi ex principalis diſpoſitionis narratiua aliud ſit dicendum, Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 2. num. 13.* Valenzuela *conſ. 81. n. 14.*

11 ECCLESIARVM appellatione venit Collegiata, & conuentus Monachorum in fauorabilibus, Verall. *deciſ. 189. num. 1. p. 1.* Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. p. 1. tit. 1. n. 13.*

12 ECCLESIÆ appellatione in ſtricta ſignificatione non venit Parochialis, Put. *deciſ. 292. num. 3. lib. 1.* venit tamen in materia odioſa, & correctoria diſponente de Ordinibus ſacris ſuſcipiendis, ne inducatur Legum, & Canonum correctio, Gemin. *conſ. 131. num. 2. verſ primò per regulam,* quem refert Cardin. Tuſch. *d. concl 18. n. 4.*

13 ECCLESIARVM parochialium nomine, non veniunt Parochiales Collegiatæ in materia ſtricta, quia hæ habent qualitatem Collegij ſupra curam, licet ſecus ſit in fauorabilibus, Ioan Andr. *in c. ſtatutum. de elect. lib. 6.* Abb. *in rubr. de vita, & honeſt. cleric. n. 12.* Syluest. *in ſumma, verb. clericus, 1. n. 1.* Bellet. *d. §. 2. n. 33.*

14 ECCLESIÆ appellatione quoad immunitatem Eccleſiaſticam quæ veniant, vide Lap *alleg. 12. n. 4.* Cardin. Tuſch *d. lit. E, concl. 10. n. 1.* latè Sanch. *de matrim lib. 9. diſp. 15 num. 21. cum multis ſeqq.* Fagnundez *in quinque Eccleſia pracepta, prac. 1. lib. 3. cap. 14. à n. 37. vſque ad n. 52.*

15 ECCLESIÆ appellatione non venit capella in diſpoſitione contra regulas iuris, Ioan. de Anan. *concluſ. 24. Primo videtur, per totum,* Cardin. Tuſch. *d. lit. E, concl. 18. n 1.*

16 ECCLESIÆ appellatione in fauorabilibus includitur omnis pius locus, *c. requiſiſti, ibi, aut alijs pijs locis, de teſtament* Gaic Gironda *de priuil. ſeu exempt. explicat num. 571.* Magdalen. *de natura teſtium in teſtam. requiſit. p. 1. c. 1. num. 25.* & ideo nomine Eccleſiæ, de quo *in cap. 1. de reſtitut. in integr. lib. 6.* venire loca pia, eiſque competere remedium reſtitutionis in integrum, prout competit ipſi Eccleſiæ, reſoluunt Abb. *in c. 1. num. 5. de reſtit. in integ. in Decretalib.* vbi etiam Beroi. *num. 141.* Roman. *ſing. 272.* Coſta *in cap. ſi pater, p. 2. verb. ipſis pauperibus, à num. 4. de teſtam. lib. 6.* Tiraq *de priuileg. pia cauſa, priuil. 128.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verb. minoribus, num. 63* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 574. n. 2.* Sfort. *de reſtitut. in integ. quaſt. 3. art. 4. n. 26.*

APPELL.

APPELL. LXXXVI.

Educatio.

EDVCATIONIS appellatione veniunt vestiarium, lectus, & habitatio in legatis, ac omnia ad victum necessaria, & medicinæ, *l. fin.* vbi gloss. *ff. de aliment. & cibar. legat.* Paul. de Cittadin. *de iurepatron. art. 4. num. 2. &* 10. Lambert. *in simil. lib. part. 6. tract. lib. 3. art. 9. quæst. omn. 3 p. inc. palis*, *n. 2.*

Vnde victus, alimenta, & educatio exequenda sunt, & parum admodum inter se differunt, vt constat ex *d. l. fin. de aliment. & cibar. leg. & ex l. 1. §. item si quis, ff. de lib. exh. bend. & l. sempe*, *§. si non*, *ff. de iure immun.* refert hæc tria in idem, Rebuff. *ad l. verbo victus 43. vers. septimo*, *ff. de verbor. significat. pag. 235.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 157. n. 14.* vbi ait quòd idem est alere, quod educare.

APPELL. LXXXVII.

Emolumentum.

1. *Vtilitas omnis venit appellatione emolumenti.*
2. *Verbum* emolumentum, *generaliter pro qualibet vtilitate, & commoditate accipitur.*
3. *Multa, & pœnæ veniunt appellatione emolumentorū.*
4. *Distributiones quotidianæ veniunt appellatione emolumenti beneficiorum, seu præbendarum.*

1 EMOLVMENTI appellatione venit omnis vtilitas, quia est verbum generalissimum, & apponitur pro omni vtilitate ita Cuman *cons. 16 a. Visa copia*, *num. 2.* quem refert Card. Tusch. *practic. concl.* 2 *tom. 3. lit. E*, *concl. 130. per totam*, nam verbum hoc, *emolumentum*, generaliter pro qualibet vtilitate, & commoditate accipitur, *c. si heredes, de testam. c. nemo, de simon.* Lap. & Cardin. *in Clem. statutum, de electione*, Boët. *decis. 124. n. 6.* Bettazol. *in repetit. l. si quis maior*, *C. de transact. n. 640.* vbi ex *n. 636.* alia huius dictionis significationes cumulat, Gutier. *cons. 8. n. 4.*

3 EMOLVMENTORVM appellatione veniunt etiam multæ, & pœnæ, gloss. *verb. & iurisdictione, in Clem. statutum, de elect.* vbi Cardin. *in prima oppositione*, Rot. *in Signino pœnarum 18. Nouembris 1608. coram R. Attrebaten.* impressa per Farinac. *decis. 230. in fine, p. 2. recent.*

4 EMOLVMENTI beneficiorum, seu præbendarum appellatione veniunt distributiones quotidianæ, vt apertè colligitur ex Put. *decis. 375. num. 2. cum seqq.* alias 365. *in correctis*, *lib. 2.* quem refert Monet. *de distribut. quotid. p. 1. quæst. 7. n. 15.*

APPELL. LXXXVIII.

Emptio.

1. *Emptionis & venditionis appellatione relatiuè omnis alienationis species continetur.*
2. *Emptionis appellatione maximè in statutis, & contractibus venit tantū cōtractus proprius emptionis.*

1 EMPTIONIS, & venditionis appellatione relatiuè omnis alienationis species continetur, *Aug. Barbosa Axiom. Iur.* *l. statuliberi, ad fin. ff. de statulibet. l. sicut*, *§. venditionis, ff. quibus modis pignus*, *vel hypoth.* Tiraq. *de retractu lign. § ..gloss. 2. n. 2.* Rebuff. *ad rub. ff. de verb. signific. col. 1. vers. in secunda parte, pag. 3.* Franc Molin. *de ritu nuptiarum*, *lib. 3. q. 72. n. 11.*

2 EMPTIONIS appellatione in statutis & contractibus venit tantùm contractus proprius emptionis, *l. 1 ff. de contrah. empt. l. 1. ff. de rerum permut.* cum aliis adductis, per Fabian. de Monte *in tract. de empt. & vendit. quæst. 2. num. 1.* Rebuff. *ad l. 28. vers. itaque regula*, *ff. de verb. significat. pag. 163.* vbi latè explicat, Francisc. Molin. *d. quæst. 71. n. 22.*

APPELL. LXXXIX.

Episcopus.

1. *Patriarchæ, & Archiepiscopi veniunt appellatione Episcoporum.*
2. *Illegitimus dispensatus à Papa ad Episcopatum, non censetur dispensatus ad Archiepiscopatum.*
3. *Dispensatio est stricti iuris.*
4. *Illegitimi difficilè admittuntur ad Episcopalem dignitatem.*
5. *Episcoporum appellatione verè & propriè non veniunt nisi in Episcopum consecrati.*
6. *Episcopum interfecisse non dicitur, qui interfecit electum.*
7. *Electi, & confirmati veniunt appellatione Episcoporum circa exercenda, quæ sunt iurisdictionis.*
8. *Episcopus canonica institutione confirmatus habet ea omnia, quæ sunt iurisdictionis.*
9. *Iurisdictionis exercitium actu acquiritur per confirmationem.*
10. *Electus, & confirmatus in Episcopum, licèt nondum consecratus, potest alicui committere potestatem ad absoluendum suos subditos in foro pænitentiali.*
11. *Electus, & confirmatus in Episcopum, quamuis nondum consecratus, potest dispensare in irregularibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum.*
12. *Electus & confirmatus in Episcopum, licèt nondum consecratus, potest licentiam concedere, vt renunciatio fieri possit per nuntium, iuxta Concilij Trid. dispositionem.*
13. *Electis, & confirmatis in Episcopum competit potestas dispensandi in votis, & iuramentis suorum subditorum.*
14. *Episcopus si velit ea quæ sunt iurisdictionis exercere, opus est vt obtineat litteras Apost. sine quibus nec admitti, nec recipi tanquam Episcopus potest.*
15. *Miracula recognoscere potest solus Episcopus, & non alius Prelatus illo inferior, quamuis iurisdictionem quasi Episcopalem habeat.*
16. *Præsentatos à patrono, & per examen idoneos repertos, solus Episcopus instituere potest, & non alius inferior.*
17. *Monitoria quæ fiunt ad finem releuationis pro rebus deperditis, solus Episcopus concedere potest, & non alius inferior, quantumcunque exemptus, & immediatè sedi Apost. subiectus.*
18. *Abbates quantumcunque exempti, & iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, non possunt cognoscere de causis matrimonialibus.*
19. *Beneficia venire in subiectis sibi Ecclesiis existentia* possunt

possunt Prælati Episcopo inferiores, iurisdictionem quasi Episcopalem habentes.

20 *Prælati inferiores habent potestatem visitandi ea, quæ ad suam diœcesim pertinent.*

21 *Prælati inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes possunt approbare Confessores.*

22 *Prælatus inferioribus iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, licet in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, exceptis, &c dispensare.*

23 *Contrarium verius.*

24 *Prælati inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, possunt in diœcesibus suis licentiam concedere, vt obligatio, seu renunciatio à nouitio fieri valeat intra duos menses proximos professionis, iuxta formam Concilij Trident.*

25 *Vicarius generalis venit Episcopi appellatione vbi ille non excluditur, & est res, quæ conuenit Vicario ex eius officio.*

26 *Vicarius Episcopi generalis potest concedere litteras excommunicationis pro rebus ablatis.*

27 *Vicarius generalis Episcopi coniugalis causæ cognitionem etiam ex generali commissione tractare potest.*

28 *Vicarius generalis Episcopi absque eius speciali commissione, potest egressus è monasterio licentiam moniali concedere in vim Concilij Trid. id Episcopo tribuentis.*

1 EPISCOPORVM appellatione veniunt etiam Patriarchæ, & Archiepiscopi, *c. cleros, §. omnes autem 21 dist.* gloss. singularis *verb. de Episcopis*, per text. *in cap. quia periculosum, de sentent. excom. lib. 6.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 1. num. 51.* Gonzal. *ad reg 8. Cancell. gloss. 42. n. 19.*

2 Limita in odiosis, & in materia correctoria, ac strictè interpretanda, putà in dispensationibus, quia si illegitimus dispensatus esset à Papa ad Episcopatum, non censetur dispensatus ad Archiepiscopatum; & si fuerit dispensatus ad Archiepiscopatum, non est propterea dispensatus ad Patriarchatum; quia dispensatio est stricti iuris, & strictè interpretanda, vt latè probaui *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 33. à n. 7.* tum quia ad Episcopalem dignitatem, & alias ea superiores difficilè illegitimi admittuntur, & nisi Papa expressè cum illis dispenset, non censetur per verba generalia admitti debere ad dignitates huiusmodi, & ideò hanc limitationem tradunt Maiol *de irregularit. lib. 1. cap. 9. num. 6.* Sayr. *de censuris, lib. 6. c. 11. n. 29.* Sanctarel. *var. p. 1. q. 38 n. 16.*

3

4

5 EPISCOPORVM appellatione verè, & propriè non veniunt, nisi in Episcopum cõsecrati, licèt electi, & confirmati sint, ita probant text. *in c. eam te*, ibi, *ante promotionem tuam*, & ibi, *nec esses adhuc in Episcopum consecratus, de rescript. c. tua*, ibi, *Episcopo, vel electo, de iis, quæ fiunt à Prælatis, gloss.* 1. & communis *in c. 1. de relig. domib.* gloss. *verb. Pontificum, in Clem. 2. de celebr. Missar. gloss. 1. in Clem. 1. de pœnis* cum aliis adductis per Ludou Gomez *in reg. de triennali, quæst. 36.* Natt. *co. 391. n. vlt.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. q. 18. art. 2.*

6 Et ideo occidentem electum non dici interfecisse Episcopum, resoluunt Mandos. *in reg. 16. Cancell. q. 19. n. 13.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 9. §. 1. n. 57.* Aloys. Rice. *in praxi aurea, resol. 136. n. 1.* D. Antonin. Ricciul. nunc Episcop Bellicastren. & Romæ Vicesgerens, *in suo tract. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 3. c. 7. n. 9.* quos refero ego ipse *de officio & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 57. num. 237.* secundùm impressionem Lugdunens.

7 Circa ea verò exercenda, quæ pertinent ad potestatem iurisdictionis, appellatione Episcoporum veniunt electi, & confirmati, licèt nondum consecrati, *cap. nosti 9. cap. transmissam 15.* vbi gloss. *de elect.* 8 quia Episcopus Canonica institutione confirmatus habet ea omnia, quæ sunt iurisdictionis, Aloys. Ricc. *d. resol. 136.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 19. quæst. 5.* 9 tum quia exercitium iurisdictionis actu acquiritur per confirmationem, Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collationib. verb. nominationes, p. 186.* Perez *l. 2. vers. probatur vlterius, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 155.* & alij per me citati *de officio, & potest. Episcopi, p. 1. tit. 1. cap. 4. num. 7.*

10 Vnde ex proximè dictis primò infertur dispositionem Concilij Trident. *sess. 23. de reform. cap. 15.* statuentis quòd sine probatione Episcopi nullus etiam Regularis possit Confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, procedere in Episcopo electo, & confirmato, licèt nondum consecrato, qui potest alicui committere iurisdictionem ad absoluendum suos subditos in foro pœnitentiali, cùm huiusmodi commissio pertineat ad potestatem iurisdictionis, quam Episcopus electus iam habet, vt suprà dixi: quam illationem amplectuntur *in 4. d. st. 18. q. 4. art. 2.* Chamerot. *de Sacram. tract. 7. de Confess. dub. 15.* Fagundez *in quinque Ecclesiæ præcepta, præc. 2. lib. 7. cap. 2. num. 47.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 35. num. 6.* secundùm Lugdunens. impress.

11 Secundò infertur dispositionem eiusdem Concilij Trid. *sess. 14. de reform. c. 6.* dum habet licere Episcopis in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare, procedere ex adducta ratione in Episcopis electis & confirmatis, quamuis non consecratis, vt docent Soar. *tom. 5. disp. 41. sect. 2. num. 7.* Sanch *de matrim. lib. 8. disp. 2. num 11.* Gutier. *in simili tract. c. 49. à num. 16.* Mari. Alter. *de censur. tom. 2. disp. 8. de suspens. c. 3. vers. tertiò notandum.* Aloys. Ricc. *d. resol. 135.* Ego ipse *d. tract. de officio, & potestate Episcopi. p. 2 alleg. 39. n. 2.*

12 Tertiò infertur dispositionem eiusdem Concilij Trident. *sess. 25. de Regular. cap. 16.* statuentis quòd renunciatio facta per nouitium ante professionem, vim non habeat, nisi cum licentia Episcopi, &c. procedere in Episcopo electo & confirmato, licèt nondum consecrato, sicut scripserunt Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 7. c. 5. num. 65.* Bartholom. à S. Fausto *in thesauro Religios. lib. 5. quæst. 194.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 99. n. 3.*

13 Quartò infertur potestatem concessam Episcopis dispensandi in votis & iuramentis suorum subditorum competere Episcopis electis & confirmatis, quamuis nondum consecratis, vt resoluunt Leon. Less. *de iustitia, lib. 2. cap. 40. dubit. 15. num. 100. vers. secundo*, Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. c. 38. n. 7.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 36. num 6.*

14 Illud tamen aduertere oportet quòd attenta dispositione *Extrauag. iniuncta, de elect. inter communes*, opus est vt Episcopus si velit ea, quæ sunt iurisdictionis, exercere, obtineat litteras Apost. sine quibus nec admitti, & recipi tanquam Episcopus, nec possessionem Ecclesiæ sibi collatæ consequi potest, vt referunt D. Barbos. *in l. diuortio, in princip. p. 2. n. 50. ff. soluto matrim.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 5. num. 33.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 29. quæst. 9. vers. cæterùm*, quorum memini *in collect. cap. nosti 9. n. 3. de elect.*

EPISCO

15 Episcoporum appellatione veniunt aliquando ipsi Episcopi tantùm, non verò alij Prælati inferiores Iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, vt io casu recognitionis miraculorum, quam quidem non spectare ad alium præter Episcopum, per Coocil. Trident. *sess. 25. de innocat. & venerat. sanctor.* ibi, *nisi eodem recognoscente & approbante Episcopo,* tradunt Aloys Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.563. in 1. edit.* aliàs *resol.485.in 2. edit. & in decision. Curia Arebiep. Neapol. p.4. decis.397. num.1.* Mari Antonin. *var.resolut.lib.1.resol.111.casu* 42. Homoboo. de Bonis *de examine Ecclesiast. tract. 12.p.3.quast.15.supposit.2.*ego ipse *de officio,& potest. Episcopi p.3.alleg.97.n.9.*

16 Sic etiam Episcopum solùm posse præsentatos à patronis, & per examen idoneos repertos instituere, per Concil. Trident. *sess.14. de reformat. cap.13.* ibi, *huiusmodi institutio, & non alteri inferiori reseruetur,* docent Lambertin. *de iurepatron.lib.2. p.1.q.1. princ. art.10.n.1.* Mari Antonin *d.lib.1. resol.47. num.6. & resol.55.num.11.in fine,* Valèr. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.30.tract.3 n.224.* Vgolin.*de officio Episcopi c.51.§.4.n.1.* Ego ipse in simili *tract.p.3. alleg.72. num.176.*

17 Sic pariter Episcopum tantùm, & non alios Prælatos Ordinarios iurisdictionem quasi Episcopalem habentes quacunque exemptos, & immediatè Sedi Apost. subiectos, posse monitoria, quæ fiunt ad finem reuelationis pro rebus deperditis, seu subtractis concedere, referunt à Sacra Congreg. decisum Vgol. *d.tract.de officio Episcopi, cap.45. in princ. vers.excipiuntur,* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.1.c.2.n.18 & 19.* Campan. *in diuersorio iuris Canon.rub.11.c.15.num.107.* Fr. Emman. *quast. Regular. tom.2.quast.59.art.4.* Ego ipse *d.p.3. alleg. 96. n. 12. & 13.*

18 Sic denique Abbates quamtumuis exemptos, iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, non posse cognoscere de causis matrimonialibus, probat Concil. Trident. *sess.24.de reformat.c.20.vers.ad hac,* id Episcopis solummodo concedens ad exclusionem aliorum, in illis verbis, ibi, *sed Episcopi tantùm,* &c. & ita fuit dictum in Rota coram R. D. meo Coccino *decis.346.num.8.* inter eius impressas, prout refero Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p.3.alleg.84 sub n.2. vers. proinde,* secundùm Logdunen.impress.

Episcoporum appellatione regulariter veniunt alij Prælati Episcopo inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, & maximè vbi indefinitè, & sine vlla restrictiua, aut exclusiua dictione fit mentio Episcoporum, & quia plura loca in Coocilio Trident. sic intelligenda reperiuntur, aliqua ex illis vti principaliora referam, quæ aliorum poterunt esse exempla.

19 Primò igitur Abbates, atque alij Prælati Episcopo inferiores ita plenè subiectas sibi Ecclesias habentes, vt iurisdictione quasi Episcopali in eis fungantur, seu existente priuilegio, aut consuetudine legitima præscripta, possunt ex legitimis causis vnire beneficia in subiectis sibi Ecclesiis existentia, iuxta formam Concilij Trident. *sess.21. de refor. c. 5.* vt referunt plures, quos plena mano citat Sanch. *in pracepta Decalogi tom.2.lib.7.c.29.n.160.* quibus addo Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclef.resol.383.n.3. in 2.edit. & in decis.Curia Archiep. Neapol. p.4. decis. 198.n.4.* Azor.*instit.moral p.2.lib.6 c.28. q.10.* Nicol. Garc. *de benefic.p.11 cap.2. num.71.cum seqq.* quorum memini Ego ipse *de offic.& potest. Episcopi, p.3. alleg. 66.n.14.* secundùm Lugduoen.impress.

20 Secundò dispositio Concilij Trident. *sess. 21. de reformat.cap.8.* ibi, *ab Episcopis,* &c. dum agit de Episcoporum cura in visitatione eorum, quæ ad suam diœcesim pertinent ampliatur etiam ad inferiores Prælator iurisdictionem habentes, vt scribit Azor. *instit.moral. p.1. lib.11. cap.18.vers.sexto,* quem vltra alios refero in collectaneis ad idem *c. 8.* Ego enim communi voto respondendi cupidus, quo mearum Remissionum super Tridentinum Concil. correctio non minus auidè nunc flagitatur, quàm vtiliter amplexæ olim fuerint, vt exemplariorum diuersitati occurrerem, quibus identidem, & diuersimodè impressæ circumeunt læritantes, labore gemioo, & nouo vsus stylo, adeóque à Pij IV. mente noo abhorrente titulo adhuc cum facie immutato, vt quæ sub Remissiones mortificatæ fuerant, sub Collectanea viuificentur, opus sanè laboriosum, & omnibus numeris absolutum, Sanctissimo D. N. D. Vrbano VIII. iussus obtuli, vt illud in Vrbe, seu alibi mihi cùm voluerit imprimendum dimittat.

21 Tertiò, dispositio eiusdem Concilij *sess. 23. de reform.c.15.* ibi, *aut ab Episcopis,* &c. statuentis quòd sine probatione Episcopi nullus etiam Regularis possit Confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, ampliatur ad Prælatos Episcoporum inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, vt docent Campan. *in diuers. iuris Canon. rub 2. cap.13.n.76.* Aloys. Rice. *in decision. Curia Archiep. Neapol.p.1.decis.22.num.4.* Fagundez *in quinque Ecclesia pracepta,prac.2.lib.7.c.2. n.55.* & censuit Rot. *decis.332.part.1.rec.nt.* quorum memini *de officio & potest. Episcopi, p.1.alleg.25.num.9.* secundùm Lugdunen.impress.

22 Quartò, Concil. Trident. *sess.24. de reformat. c.6.* ibi, *liceat Episcopis in irregularitatibus,* &c. ampliatur ad Prælatos inferiores habentes iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, itavt ipsis sicut Episcopis liceat in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare, sicuti tradunt Henriq. *in sum.lib.6.cap.16. §.1.* Fr. Emman. *quast. Regul. tom.1. quast.24.art.13. & 17. & quast.61.art.9.* Flores de Mena *var.lib.3. quast.24. num.18.* Saye. *in claui Regia lib.6.c.11.num.83. in fine.* Auil *de censur. p.7.disp.10.dub.6.* Sanch. *in pracepta Decalogi, tom.1, lib.2. cap.11.num.5.* Duard. *in Bullam Cœna Domini, lib.3.§ 2.quast.8. num.55.* Monet. *de commutat.vltim. volunt.c.5.n.455* Fr. Sigism. a Bononia *de elect.dub.32. num 8.*

23 Verùm hæc seorentia licèt non careat probabilitate, tamen contraria verior & receptior est, quæ omnino concludit huiusmodi Prælatos non comprehendi in decreto Concilij Trident. *d.c.6.* ac proinde eos minimè gaudere facultate dispensandi Episcopis in eo concessa; quam quidem amplectuntur Aragon. *2.2. quast.88. art. 12. col. 7. conf.4.* Cened.*ad Sextum,collect.4.n.5.* Tolet. *in instruct.Sacerd.lib.1.cap.83. num.5.ad fin.* Soar. *tom.4.de Pœnit. disput.30.sect.2.num.6. & tom 5. de censur. disput. 42. sect.2. num.7.* Petr.de Ledesma *in sum.tom.2. tract.1. c.6.post concl.2.diffic.1.* Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast.decis.532. num.1. in 1. edit. aliàs resol.55. in 2. edit.* Mari.Alter.*de consur. tom.1. dispus. 8. de suspens. cap.3.vers.sed hic,* Bonacin.*de censur. disput 6. quast.5. punct.1.num.6* Nicol.Garc.*de benefic.p.7.cap.11. n.13. & 17.* Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib.1.tit.18.l.7.de irregularit. num.9. & 10.* Stephan. Gratiao. *discept.forens.c.441.num.21.* Ego ipse *d. p.3. alleg.39.n.17.*

24 Quintò, Concil. Trident. *sess. 25. de Regularib. c. 16.* supra expenso extenditur ad Abbates, cæterósque Prælatos iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, nullisque Episcopo subiecto, itaut ipsi in suis diœcesibus valeant licentiam concedere vt obligatio, siue renunciatio à nouitio fieri possit intra duos menses proximos ante professionem, ita Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 5. num. 68.* Barthol. à S Fausto *in Thesauro Religios. lib. 5. quæst. 196.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcop. part. 3. alleg. 99. num. 6.*

25 EPISCOPI appellatione venit eius Vicarius generalis vbi ille non excluditur, & est res, quæ conuenit Vicario ex eius officio, vt docent gloss. *verb. per Episcopos, in cap. vnic. de appell.* Monach. *lib. 6.* vbi Franc. *num. 4.* Felin. *in c. si quis contra, num. 4. vers. sed caue, de foro compet.* Lancelot. Conrad. *in templo omnium iudic. lib. 2. c. 6. §. 1. num. 12. & 13.* Soar. *tom. 5. de censur. disput. 7. sect. 3. n. 10. & disp. 20. sect. 1. num. 2.* Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. quæst. 43. num. 28. & 29. & quæst. 201. num. 2.* Sanch *de Matrim. lib. 3. disp. 29. num. 16. vers. ad secundum, & præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 6. c. 15. num. 30.* Mart. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 112. casu 31. vers. & prædicta*, Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 8. n. 52.* Narbona *de appellat. a Vicario ad Episcopum p. 1. n. 217.* Et constat hoc ex Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. c. 6.* vbi cùm voluit Vicarium excludere, expressit, dicens, *eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum.*

26 Vnde iam primò colligitur Vicarium Episcopi generalem posse concedere litteras excommunicationis, pro rebus ablatis, iuxta dispositionem Concilij Trident *sess. de reformat. c. 9.* statuentis illas à nemine prorsus præterquam ab Episcopo, decerni posse, quia nomine Episcopi comprehenditur, dummodo non reperitur expressè exclusus, vt *in d. cap 6.* quare hanc illationem sustinent Frechil. *de excom. p. 2. art. 2. n. 5.* Henriq *in sum. lib. 13. c. 17. §. 4.* Fr. Emman. *in sum tom. 1. cap. 79. num. 1.* Gutier *canon lib. 1. c. 11. num 8.* Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib. 2. quæst. 171. num. 2.* Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verb. Vicarius, § 17.* Soar. *tom. 5. disp. 20. sect. 1. num 2.* Sayr. *de censur. lib. 1. c. 9. num. 33. vers. primùm est*, Auila *in simili tract. p. 2 c. 5. disp. 2. dub. 3.* Cori. Philip. *p. 3. §. 2. num. 29.* Stephan. Gratian. *Marchia decis. 97. num. 14.* Iacob de Graff. *tom. 1. cons. sub tit. de sentent. excom. cons. 6.* Lazar. *de monit. sect. 1. quæst. 6. à num. 1.* Baptist. Costa *de facti scientia & ignorant. cent. 2. dist. 55. n. 1. tom. 1.* Aloys Rice. *in praxi fori Eccles. decis. 270. in 2. edit.* alias *resolut. 131. num. 4. in 2. edit.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p. 3. c 7. num. 17.* Sanch. *de Matrimon. lib. 3. disp. 29. n. 16.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 8. n 94.*

Contrà Vgolin. *de officio Episcopi c. 45. in princ. vers. secundò*, Campan. *in diuersorio iuris Canon. rubr. 11. c. 15. num. 105.* Narbon. *de appellat. à Vicario ad Episcopum, p. 1. n. 205.* quos Ego libenter sequutus fui *d. p. 3 alleg. 96. n. 6.*

27 Secundò, colligitur Vicarium generalem Episcopi coniugalis causæ cognitionem, etiam ex generali commissione tractare posse, vigore Concilij Trident. *sess. 24. de reformat. c. 20. vers. Adhæc*, vbi habetur ad solos Episcopos pertinere causarum matrimonialium cognitionem, sicuti docent Butr. *num. 2.* Abb *num. 4.* & Alex. de Neuo *n. 5.* per text. *ibi in c. vltim. de cognat spirit.* Cou. *de sponsalib. p. 2. c. 8. § 12. num. 2. vers. potest*, Anton. Cuch. *instit. maior. lib. 2. tit. 8. n. 105.* Bertachin. *in tract. de Episcopo. lib. 4. p. 7. quæst. 20. num. 23.* Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. quæst. 44. in fine*, Sanch. *d. disput. 29. n. 18. vers. secundò,* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 45. quæst. 1.* Narbona *d. part. 1. num. 101.* Ego ipse *d. part. 3. alleg. 84. num. 3.*

Contrà Rebuff *in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus, n. 155.* Petr. Ledesma *de Matrimon. q. 45. art. 1. puncto 3. dub. 4* Vgolin. *de officio Episcopi, c. 4. §. 7. n. 2. vers. nonò causas matrimoniales.*

28 Tertiò, colligitur Vicarium generalem Episcopi, absque eius speciali commissione, posse egressus monialis à monasterio licentiam concedere in vim Concilij Trident. *sess. 25. de Regularib. cap. 5.* id Episcopo tribuentis, vt bene resoluunt Llamas *in methodo curat. in fine, §. 5.* Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 6. cap. 15. num. 30.* Bonacin. *de clausura quæst. 1. puncto 8. numer. 3.* Ego ipse *dict. part. 3. alleg. 102. num. 28.*

APPELL. XC.

Equus, Equa.

1 *Equorum appellatione in legatis veniunt etiam equæ, nisi ex verisimilibus coniecturis aliud sensisse testatorem appareret.*
2 *Equorum suorum appellatione non veniunt equi venales sed quos habebat testator perpetui vsus causa.*
3 *Equo vendito veniunt sella, frenum, & alia ornamenta, quæ habebat tempore venditionis.*
4 *Sellam tradere non tenetur venditor emptori quando ostendit equum sine illa.*
5 *Equæ nomine in venditione venit pullus.*
6 *Vaccam praegnantem qui vendit, quando vendat & fœtum, seu vitulum lactantem, ostenditur.*

1 EQVORVM appellatione in legatis veniunt etiam equæ, cum hoc casu masculinum concipiat fœmininum, *l. legatis, §. iumentis, ff. de legat. 3. l. seruis legatis. l. qui duos, ff. eod. tit. l. 1. ff. de verb. signif.* nisi ex verisimilibus coniecturis aliud sensisse testatorem appareret, vt tradit Rebuff. *ad l. 1. vers. decimo quinto, ff. de verb. signif. pag. 9.*

2 EQVORVM suorum appellatione non veniunt equi venales, sed quos habebat testator perpetui vsus causa, nisi aliter appareat de voluntate testatoris, vel quia non haberet alios quàm venales, Castren. *l. 1. num. 2. C. de verb. signif.* vbi Bald. *num 4.* obseruat quòd vbi testator habens plures equos legauit equum suum, venit equus, qui in vsu testatoris esse solebat.

3 EQVO vendito veniunt sella, frænum, & alia ornamenta, quæ equus habebat tempore venditionis, *l. ædiles aiunt, in princip.* & *ibi* Bald. *ff. de ædilit. edict.* Ias. *in §. actionum, num. 58.* & Ludouic. Gomez *num. 12. Instit. de act.* Dec. *in cap. præterea, num. 8. de offic. deleg.* Ricc. de Curt. *in c. final. de consuet. quæst. 7. principali, num. 63 n. & seq.* Turz *lib. 5. commun. opin. verb. equo vendito*, Ranchin. *concl. 415. p. 3.* Bertazol. *de clausul. instrument. clausul. 26. gloss. 13. num. 52.* Rebuff. *ad l. 103. vers. capistrum, ff. de verb. signif. pag. 435.* Surd. *decis. 134. num. 8.* vbi quòd venditor non

4 tenetur trahere sellam emptori quando ostendit equum sine illa.

5 EQVÆ nomine in venditione venit pullus, vt argum. text. *l. vacca emptor*, vbi gloss. *de euictio n.* tradit Ias. *in l. huiusmodi, §. legatum est ita, num. 22.*

ff.

ff. de legat. 1. vbi allegat Baldum *in cap. translato, de* 6 *constitut.* dicentem, quòd qui vendit vaccam prægnantem, vendit & fœtum, seu vitulum lactantem nondom pascentem herbam; ea ratione, quòd idem iuris censetur esse de accessorio, quod de principali: sed Bertazol. *d. gloss.* 13. *num.* 53. post Alberic. Angel. & plures per eum citatos distinguit an pullus possit esse sine matre absque periculo interitus, & tunc vendita equa, non venit pullus: secus verò si non possit ab ea absque periculo separari, subditque in hoc esse considerandam quantitatem pretij, vt possit dignosci an censeantur contrahentes vtrumque comprehendisse, quod etiam tradie Rebuff. *ad leg.* 26. *versic. nono, ff. de verb. signif. pag.* 155.

Appell. XCI.

Excommunicatio.

1 *Excommunicationis appellatione si à Iure, vel ab homine proferatur, venit maior.*
2 *Excommunicationis appellatione intelligitur de minori vbi agitur de praiudicio tertij.*
3 *Excommunicatio vbi profertur in exceptione illius, intelligitur de minori.*
4 *Excipiens de excommunicatione, tenetur exprimere speciem illius.*

1 EXCOMMUNICATIONIS appellatione si à Iure, vel ab homine proferatur, venit maior, *c. si quem* 59. *de sentent. excommunic.* Ioann. Andr. *in cap.* 1. *num.* 16. *de except.* Decian. *in cap. intelleximus, num.* 33. *&* 34. *de indic. & consil.* 321 *num.* 6. *&* 7. Mascard. *de probat. concl* 697. *in fin.* Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 8. *num.* 5. Nauarr. *in man. cap.* 23. *n.* 52. *& in tract. de dat. & promiss. notab.* 4. *num.* 8. Henriq. *in summ. lib.* 13. *cap.* 2. §. 2. Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 8 *sect.* 3. *n.* 3. Bonac. *in simili tractatu disp.* 2. *q.* 1. *p.* 2. *num.* 2. Dionys. *de vera quatuor Patriarchal Sedium erectione cap.* 17. *n.* 14. Cardos. *in prax. indic. & aduocat. verb. excommunicatio, n.* 33. Anton. de Sousa *in relect. de censur. Bullo Cœnæ cap.* 2. *num.* 4. Campan. *in diuers. iuris Canon. rubr.* 11. *cap.* 15. *num.* 3. Frat. Ludou. Miran. *in manual. Prelat. tom.* 2. *q.* 35. *art.* 4. *concl.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib* 31. *tract.* 2. *n.* 21. *vers. at verò*, Anton. Ricciul. *de iure pers. extra grem. Eccles. existent. lib.* 4. *c.* 31. *n.* 34. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 7. *lit. V, concl.* 101. *n.* 12 *&* 14. nouissimè Graña *ad c. cùm non ab homine n.* 11. *de iudic.*

2 Limita tamen, si fortè agatur de materia concernente præiudicium tertij, quia tunc in dubio appellatione excommunicationis intelligitur de minore, Felin. *in c. venerabilem, de exception.* Put. *decis.* 62. *n.* 5. *lib.* 1. *in correct.* Anton. Ricciul. *d. cap.* 31. *num.* 35.

3 Limita etiam, quando verbum, *Excommunicatio*, præfertur in exceptione excommunicationis, quia tunc in odium opponentium intelligitur de excommunicatione minori, Franch *in d. c.* 1. §. *si quis igitur*, 4 *sub num.* 4. *de except.* Ant. Ricciul. *d. cap.* 31. *num.* 36. & ideo excipiens tenetur exprimere speciem excommunicationis an sit maior, vel minor per ea quæ tradunt Soar de Pace *in tract. tom.* 1. *p.* 1. *temp.* 5. *n.* 63. *&* 64. Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib.* 2. *c.* 7. *in fine*, quos refert Parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib.* 3. *tit* 49. §. 4. *num.* 3.

Appell. XCII.

Expensæ.

1 *Expensarum appellatione in diuisione non veniunt voluntaria, siue voluptaria.*
2 *Expensæ voluptariæ quæ dicantur, remissiuè.*
3 *Damna & interesse an veniant expensarum appellatione remissiuè.*
4 *Expensarum omnium & quarumcunque appellatione damna & interesse continentur.*
5 *Expensæ tantùm legitimæ, iustæ, & moderatæ veniant expensarum omnium, & singularum appellatione.*
6 *Pretium, & res principalis non venit expensarum appellatione.*
7 *Expensæ ministrantur secundùm qualitatem personæ.*
8 *Officiales itinerantes quales expensas petere possint ostenditur.*

1 EXPENSARUM appellatione in diuisione non veniunt voluntariæ, siue voluptariæ, *l. si seruos, ff. de pignorat. act.* quæ autem dicantur, vide D. Barb. 2 *in l. diuortio*, § *final. p.* 1. *num.* 50. *cum seqq. ff. solut. matrimon.* Card. Pereira *de empt. cap.* 27. *num.* 13. *&* 59. Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. expensæ, num.* 1. Et ideo non petuntur per modum æstimationis, sed per abrasionem, quia si Dominus non vult eas soluere, permittuntur ædificantis eas tollere, seu abradere, Ioseph. Ludouic. *Perus. decis.* 24. *num.* 21. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 69. *num.* 4. Ioann. Garc. *de expensis, cap.* 1. *num.* 32. D. Barbos. *d. p.* 1. *num.* 88. *&* 103. Cald. Pereira *d. cap.* 27. *num* 60. Cardos. *verbo expensæ, num.* 5.

3 EXPENSARUM appellatione an veniant damna, & interesse? vide *cap in nostra* 8. *de iniuriar* Rom. *sing. incip. Nunnaid appellatione*, Boër. *decis.* 52. *num.* 7. Perez *ad lib.* 4 *Ordinam pag. mihi* 832. Surd *decis.* 161. *num.* 1. *cum seqq.* Cardin. Tusch *pract. conclus. tom.* 3. *lit. E, concl.* 637. *per totam.*

4 EXPENSARUM omnium, & quarumcunque appellatione, damna, & interesse continentur, *l. sancimus, C. de iudic. l. non ignorat. C. de fructib. & lit. expens.* Bart. *in l.* 1 *ff de alienat. iudic.* Archid. *in cap. in primis, col.* 2 *q.* 1. Cardin. Tusch. *d. lit. E, concl.* 637. *num.* 1.

5 EXPENSARUM omnium, & singularum appellatione veniunt solùm expensæ legitimæ, iustæ, & moderatæ, Alex. *cons.* 76. *Viso, n.* 17. *vers. preterea, lib.* 4. Sebast. Medic. *in regul. iur. Victus victori, num.* 3. Card Tusch. *d. lit. E, concl.* 637. *n.* 8.

6 EXPENSARUM appellatione non venit pretium, nec res principalis, ideò absolutio generalis ab omnibus expensis, damnis, & interesse non liberat à re, quæ potest vendicari, Alexand. *cons.* 168. *Requisitus, in principio*, maximè *num.* 4. *vers. non etiam obstat, lib.* 2. quem refert Cardin. Tusch. *dict. lit. E, concl.* 647. *num.* 7.

7 EXPENSÆ ministrantur secundùm qualitatem personæ Afflict. *cap.* 1. *in princ. num.* 63. *ex quib. caus. feud. amitt. lib.* 3. Lara *in l. si quis à liberis*, §. *sed si filius, num.* 46. *de liber. agnosc* Surd. *de aliment. tit.* 4. *q.* 21. *n.* 9. Et officiales, ac alij, qui itinerantur vecati, debent 8 equitare, ac consequuntur expensas, & sumptus pro equitatura si id suæ conditionis qualitas exigat, Surd. *d. tit.* 4. *q.* 21. *num.* 7. *&* 10. Stephan. Gratian.

discept.

distept. forens. cap. 57. *num.* 5. *cum seqq.* Rutg. Ruland. *de commissar. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 13. *numer.* 10. *num.* 10. Et petere possunt moderatos, & non delicatos sumptus, quales consueuerunt facere domi suę, Gregor. Lopez *l.* 21. *verb. qua coma, tit.* 2. *part.* 3. Bellacom. *tom.* 2. *comm. opin lib.* 7. *tit.* 13. *num.* 61. *pag.* 217 Rutg. Ruland. *d. p.* 1. *lib.* 3. *c.* 13. *& princ.* & Stephan Gratian. *d. c.* 52. *num.* 4. Surd. *n.* 3. vbi *q.* 18. *n.* 8. 12. 13. 14 subdit, lautiori mensa, & delicatiori cibo illustres, nobiles, & egregias personas excipiendas, & tractandas esse, quàm humilioris conditionis homines.

Appell. XCIII.

Facultas.

FACVLTATVM appellatione vniuersa continentur, sicut vbi fit mentio de substantia, patrimonio, bonis, & similibus, *l. cogi, in princ. ff. ad Trebell.* Natt *conf.* 48. *per totum*, vbi per *l. si quis à liberis. § de alimentis, ff. de liber. agnosc.* infert ad illud notabile, quo cauetur, patrem teneri alere filios pro modo facultatum, & per *l. indictione, C. de ann. & tribut. lib.* 10. *cum simil.* infert ad aliud notabile de collecta, quæ debet imponi pro modo facultatum.

Appell. XCIV.

Familia.

1 *Familia appellatione in dubio venit familia continuè seu passiuè, comprehendendo omnes agnatos, etiam transuersales.*

2 *Descendentes solùm ab ipso testatore, non autem transuersales veniunt familia appellatione, vbi constat illum sensisse de familia actiuè, seu effectiuè, & maximè si additum sit pronomen aliquod possessionum.*

3 *Familia recta & transuersalis vbi vocata esset, intelligitur de transuersalis respectu suorum descendentium inter sese.*

4 *Trarsuersales de familia veniunt appellatione familia, quando dispositio facta ad fauorem familia non potest verificari in descendentibus.*

5 *Transuersales veniunt appellatione familia quando vocatio esset facta expresso nomine illius.*

6 *Transuersales veniunt appellatione familia quando testator habuit rationem ipsius familia, non personarum, & quando testator prius vocasset descendentes, & in defectum descendentium vocasset proximiores de familia, vt* num. 7. *& quando esset vocata familia & agnatio, vt* num. 8.

9 *Tiberius Decian. quid consuluerit in casu vocationis familia sibi occurrente, refertur, &* Hippol. Rimin num. 19 Menoch. num. 11. & Peregr. n. 12. & 13.

14 *Fœmina cõprehenduntur familia appellatione, etiam si dicatur quòd bona remaneant in familia, vt* n. 15. *cuius contrarium* n. 16.

17 *Fœmina non veniunt appellatione familia quando testator expressit proprium nomen familia.*

18 *Fideicommissum quando tacite vel expressè est relictum pro conseruandis bonis in agnatione, fœmina sunt exclusa.*

19 *Testator quando vocasset masculos de familia, vel de illis tacitè sensisset, fœmina non veniunt.*

20 *Fœmina non veniunt ad fideicommissum relictum familia, quando extat statutum exclusiuum fœminarum.*

21 *Fœmina non veniunt appellatione familia quando ex communi vsu loquendi homines non solent sentire quod illo veniant.*

22 *Testator vbi constituit fideicommissum successiuum, & duraturum in familia, non veniunt fœmina appellatione familia.*

23 *Testator quando fœminas dotauit, censetur illas excludere a fideicommisso relicto familia.*

24 *Familia appellatione non veniant fœmina quando testator proprias filias exclusit eas dotando, & haredes fecit.*

25 *Fœmina nupta venit ad fideicommissum, quod testator voluit remanere in familia.*

26 *Contrarium qui teneant, & componuntur* num. 31. & 32.

27 *Filia nupta per nuptias desinit esse de familia testatoris.*

28 *Filia nubendo familia patris imponit finem, & dicitur augere familiam viri.*

29 *Filia nubendo non dicitur de cognomine paterno.*

30 *Vidua dicitur de familia viri, retinet domicilium, & gaudet priuilegio dignitatis.*

33 *Gener & nurus veniunt familia appellatione.*

34 *Familia appellatione lato sumpto vocabulo veniunt omnes, qui ferunt eadem arma & insignia.*

35 *Bastaedi non comprehenduntur familia appellatione.*

36 *Familia appellatione in prohibitione alienationis non comprehenduntur extantes vltra quartum gradum, nisi facta sit per verba pracisa & vniuersalia.*

37 *Familia appellatione in testamento quando plures sunt familia eiusdem cognominis, venit illa, de qua ipse testator natus est.*

38 *Familia aggregata dicitur esse de stirpe & sanguine illius familia, cui aggeegata est.*

FAMILIÆ appellatione licèt in dubio veniat [1] familia continuè, seu passiuè comprehendendo omnes agnatos, etiam transuersales, ex adductis per Gabr. *conf.* 132. *q.* 6. *num.* 59. *lib.* 1. cum aliis traditis per Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib.* 3. *interp.* 3. *dub.* 1. *solut.* 11. *n.* 26. & per Rot. *in Romana fideicommissi de Micinellis*, 17. *Iunij* 1615. *coram Patriarcha Pamphilio*, impressa per Farin. *decis.* 707. *num.* 6. *p.* 1. *recent.* Card. Seraphin. *decis.* 1438. *num.* 4. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 645. *num.* 3. *&* 4. [2] tamen quando constat testatorem sensisse tantùm de familia actiuè, seu effectiuè, tunc veniunt solùm descendentes ab ipso testatore, non autem transuersales, vt aduertunt Sim. de Prætis *citato loco*, Ruin. *conf.* 153. *num.* 10. *lib.* 2. Paris. *conf.* 51. *num.* 10. *& conf.* 88. *num.* 36. *lib.* 2. *& conf.* 1. *num.* 59. *lib.* 3. Socin. iun. *conf.* 91. *num.* 61. *lib.* 1. Roland. à Valle *conf.* 70. *n.* 75. *lib.* 3. Menoch. *conf.* 30. *num.* 13. *&* 14. *& conf.* 106. *num.* 226. *& conf.* 125. *num.* 15. *cum seqq. & conf.* 633. *& conf.* 732. *num.* 40. *cum seqq. & conf.* 875. *num.* 15. *in fine, & conf.* 1093. *num.* 22. vbi quod non continentur fratres, *& conf.* 1177. *num.* 6. *& de præsumpt. lib.* 4.

*lib.4.præf.*88.*num.*2. Peregr. *de fideicom art.*12.*n.* 26. *& conf.*31.*lib.*8.*& conf.*57.*lib.* 5. Intrigl. *de substitut. cent.* 3.*q.*8 1.*num.* 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3.*cap.*645.*num.* 2. Surd.*conf.*247.*num.* 12. & alij citati à Rot *decis.*707.*num.*3.*p.* 1. *recent.* vbi in terminis de quibus in ea agebatur quod testator senserit tantùm de sua familia, visum fuit colligi ex verbis testatorienti, ibi, sed quantum Deo placuerit Casale in eiusdem familia remanere debeat, ponderando illud pronomen, *eiusdem*, quòd denotat personalitatem, secundùm iura ibi citata, & quòd videatur testatorem sensisse de familia effectiuè quando additum fuisset aliquod pronomen possessiuum, veluti, *ipsius*, vel *sua*, tradunt Menoch *conf.*233.*num.*10. & 21. & *conf.*1171.*numer.* 3. Seraph *d. decis.* 1438. *num* 1. Gabr.*conf.*152.*num.* 60. *lib.* 1. quos refert & sequitur Stephan. Gratian. *d.cap.*645.*num.* 5. Rota *in Romana Iurispatronatus* 15. *Martij* 1630. *coram R. P. D. Merlino, vers. quoniam respondebam*, & subdit quòd quoties vocatur familia ipsius testatoris, venit solùm familia effectiuè, & citat Parif.*conf.*51.*num.* 5. *vers. item propter.lib.*2. Cephal.*conf.*510.*num.*13. Menoch.*de præsum lib.*4 *præf.*88.*num.*2.*& conf.*233 *n.*21. *& conf.*1177.*num.*5. Peregr *conf.*51.*num.* 3. *lib.* 4. *& conf.*149.*num.*18.*vers.* 3. *lib.* 5. Quæ quidem Rotæ decisio *in d. Romana iurispatr.* reperitur impressa *tom.*5.*recent.decis.*362. vbi *num.*5. citat plures Doctores tenentes suò familiæ nomine intelligi solum de effectiua.

3 Amplia procedere etiam quòd vocata esset familia recta, & transuersalis, non intelligitur de transuersali respectu suorum descendentium inter sese, vt resoluit Menoch.*conf.*1177 *num.*9.*vers.non obstant verba*, quem refert & sequitur Fusar.*de substit.q.* 351. *num.*30.

4 Limita primò, quando dispositio facta ad fauorem familiæ non poterat verificari in descendentibus, vt quia non extarent, vel quia vocati essent illi, qui non poterant habere filios, vt Sacerdotes, nam tunc appellatione familiæ venirent transuersales de familia, ita Ruin.*conf.*149.*num.*8.*lib.*2. Cephal. *conf.*66.*num.*15.*& seq.* Menoch.*conf.*106.*num.*a 29.*& conf.*424.*num.*12.*& conf.*1171.*n.*22.*&* 1177. *num.* 8. Peregr.*conf.*42.*lib.* 2. quos refert, & sequitur Fusar. *d.q.*351.*n.*31.

5 Limita secundo, quando vocatio esset facta expresso proprio nomine familiæ, quia tunc, & transuersales venirent, vt tenent Crauet.*conf.*800. *col.* 1. Hieron.Gabr.*conf.*152.*num.* 58.*lib.*1. Peregr.*conf.*16. *num.*11.*lib.*4.*& conf.*51.*num.*9.*in fin. lib.* 4. Quamuis contrarium, imò transuersales non venire, etiam si expressum sit nomen proprium familiæ, teneant Socin. sen. *conf.* 40. *col.* 6. inter conf. Curt. sen. & alij, quos refert, & sequitur Menoch. *conf.* 732. *num.*42.

6 Limita tertiò, quando testator habuit rationem ipsius familiæ, non personarum; nam tunc & transuersales venire benè existimant Menoch. *conf.* 44. *num* 11. Hieron. Gabr. *conf.*124 *num.* 59. *lib.* 1. vbi post alios citatos dicit, quòd qui in familia relinquit, dicitur habere rationem familiæ, non personarum, & ideò venire omnes agnatos, qui de eadem familia sunt, licet non esset sanguine coniuncti, refert, & sequitur Fusar.*d.q.*351.*n.*8.

7 Limita quartò, quando testator priùs vocasset descendentes, & in defectum descendentium vocasset proximiores de familia, quia tunc clarè constat testatorem sensisse de omnibus agnatis, Peregr. *conf.*47.*n.*10 *vers. verum*, *lib.*2.

8 Limita quintò, quando vocata esset familia, & agnatio, quia tunc veniunt & transuersales; & hoc ob vim verbi, *agnatio*, quòd comprehendit omnes per virilem sexum coniunctos, *l.vlt.*§.1.*in fi*:. *ff de gradib.* Parif *conf.* 22.*num* 604. *cum seqq. lib.*3. Decian *conf.*86 *num.*28.*& seq.lib.*3. Menoch. *in* c.424. Peregr *conf.*149.*num.* 22.*lib.* 5. Fusar. *d. quæst.* 351. *num.*40.

9 Retenta igitur supradicta sententia limitata, & ampliata extant, tamen in contrarium plures grauissimorum Iurisconsultorum resolutiones, quæ vel accipiendæ sunt stricto modo in terminis, de quibus agunt, vel reducendæ ad terminos limitationum prædictarum, vel omnino reiiciendæ; super quibus manum imponere non curaui, sed eorum loca studioso lectori indicare operæ pretium duxi. Et in primis in medium profero Tiber. Dec *conf.* 86.*num.*18.*vers. tertiò*, *lib.* 1. vbi consuluit in casu, in quo testator tribus masculis filiis institutis, & substitutis eorum descendentibus, adiecit hæc verba; *Quia intentio D.testatoris est, quòd bona sua conseruentur in masculos legitimos, & naturales de familia, & agnatione præfati D. Testatoris*, & Decian. vlt hoc casu resoltare fideicommissum non extantibus descendentibus ad fauorem masculorum transuersalium de illa familia.

10 Hippol Rimin.*conf.* 482. vbi testator institutis filiis, & substitutis descendentibus masculis, exclusis fœminis prohibuit bona alienari, his verbis additis; *Quia voluit bona ipsa perpetuò manere in familia*, &c. consuluit Rimin. extinctis omnibus descendentibus masculis fideicommissum durare ad fauorem transuersalium de familia.

11 Menoch.*conf.*424. vbi testator institutis filiis, & reciprocè substitutis, & eorum descendentibus masculis prohibuit alienationem bonorum, ad hoc vt bona ipsius testatoris conseruarentur in familia in perpetuum, & Menoch. concludit extincta descendentia masculina fideicommissum extare ad fauorem transuersalium de familia.

12 Peregrin *conf.*16. *dub.* 2. *lib.* 3. vbi testator instituerat Paolum nepotem ex fratre, & illi substituerat eius descendentes masculos, & postea adiecit prohibitionem, his verbis, *Item voluit, quòd bona, in quibus D.Paulum, & eius filios instituit, & substituit, non possunt vendi, alienari, nec aliquo modo transferri extra familiam masculinam de Marchetonibus del Vlmo per contractum, nec vltimam voluntatem*, &c. quia volt dicta bona non exire familiam masculinam, vt suprà, sed perpetuò, & in infinitum remanere in dicta familia masculina. Mortuo Paulo hærede cum descendentibus masculis, sed postea extincta descendentia masculina Pauli, tenuit Peregrin. agnatos transuersales del Vlmo censeri vocatos: & secondùm hanc opinionem in eadem causa consoluisse, & obtinuisse refert Fusar. *d. quæst.* 351. *sub num.*12.

13 Idem Peregr *conf.*149.*lib.* 5. vbi testator filiis institutis & substitutis eorum descendentibus in infinitum prohibita fuit alienatio bonorum verbis amplis, adiecta ratione: *Quia firma intentio D. testatoris est quod bona semper extent in domo, & familia*, &c. Et Peregr. concludit transuersales de familia extincta descendentia masculina censeri vocatos, & pluribus comprobat, vt apud eum.

14 FAMILIÆ appellatione comprehenduntur fœminæ, vt colligitur ex *l.fin. C de verb.signif. & ex l.voluntas, C.de fideicom.& ex Auth.de restit.fideicom.* & in specie tenent Aloys.*conf.*51.*numer.*11.*& conf.* 1602.*num.*4.*lib.*1. Parif.*conf.*33.*num.*44.*& seqq.lib.*1. *& conf.* 40.*num.*33. *& conf.*51. *numer.*12.*& conf.*63. *num.*4.

num.4. & cons.88.num.20. lib. 2. Alciat. cons. 631. in fine, Socin.iun cons.94.num.10.lib.1.& cons.2.n. 13. cum seqq.lib.1. Roch.de Curt. de irrepar. verb. competens,num.2 Fab Turret.con 77.num.1.lib.1. Pancir. cons.94.num.36. Rimin. iun. cons. 383. num.1. lib 1. Cephal. cons. 665. num. 13.lib.5. Marzar. in epit. de fideicom.lib.2.quæst.43. Bursat.cons.1. num. 31.lib. 1. Sfort. Odd.cons.46.n.39.cum seqq.& cons.68.num. 17. Card. Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.3.tit.12.num. 6. Sim de Præt.de interpr.vlt.volnt 1.fol.293. num 66. & seq.& fol.331.num.10. Mascard.de probat.concl.1236. num 45. Menoch.cons.197.num.37.cum seqq. & cons. 680.n.21. cum seqq. & cons. 730. num. 12. & de præsumpt.lib.4 præs.88. num 3. Peregr. cons. 32. num. 7. lib.4. & consil. 41. num. 8. in fin. & cons.58. lib. 5. & de fideicom.art. 22.n.26. Intrigl.de substitut.centur. 8. q 83. num. 2. Surd. cons. 96. num. 6. Rustic. in l. cum anus, lib. 2. cap. 5. num.4. ff.de condit. & demonstrat. Hieron Gabr cons 132. q.4. num.32. cum seqq. lib.1. Cardin. Tusch practic conclus.tom.2.lit. F,concl. 212. n.4 Fusar de substit.q.352.à principio, Rot.decis.283. n.1 apud Farin.p.1.recent.

15 Amplia vt proc dat appellatiuum huiusmodi, etiam si dictum esset vt bona remaneant in familia; nam tunc fœmina non erit exclusa, vt tenent Soc. sen.cons.227 n.8.lib.2. Socin.iun. cons.1. num. 14 & num.18.lib.2. Bursat.cons. 157.num.40.cum seqq.lib.2. Odd.cons.46.num. 46. cum seqq. & cons. 68. num. 18. Amplia etiam quamuis dictum esset, vt conseruarentur in familia, nam & fœmina erit admittenda, cùm sit de familia, licèt eius filij non comprehendantur, quia de familia testatoris, Card. Mantic d. lib.8.tit.12.n.7.vers.item si relictum, Decian. cons. 7. n.32.lib.1. Menoch.cons.197.n.41.

16 Verùm quia non desunt qui contrariam opinionem sectentur; ideò eorum auctoritates intelligendas esse in casibus in quibus testator tacitè, vel expressè senserat de masculis, & de conseruandis bonis in agnatione, benè obseruat Sfort. Odd.d cons. 46.num 49. cum seqq. Quando autem senserat de masculis, & de conseruandis bonis in agnatione, ac proinde fœminas noluerit succedere, petendum est ex coniecturis in hac re per Doctores afferri solitis.

17 Prima igitur coniectura erit, quando testator expressit proprium nomen familiæ, vt quando dixit remaneat in domo, vel familia de Fontana, quia tunc cùm per solos masculos conseruetur agnatio, fœminæ erunt exclusæ, Hieron. Gabr.cons.132.lib.1. & Sfort. Odd.d.cons.46.num.53. Peregr.de fideicom.art. 25.num.25. & num 47. ad med. vbi dicit per expressionem nominis familiæ censeri habitam rationem agnationis, prout illum refert Fusar. d. quæst. 352. num 9.

18 Secunda coniectura est, quando fideicommissum tacitè, vel expressè est relictum pro conseruandis bonis in agnatione; quia tunc fœminæ essent exclusæ, vt resoluunt Sim. de Præt.de interpret. vlt. volunt.fol.293.num.67. & fol. 337. num. 10. & cons. 161.num.14.& seq. Cardin Mantic. de coniect.vltim. volunt.lib.8. tit. 12. num. 8. Hieron. Gabr. cons. 132. num.38.cum seqq. lib.1. Ceph.cons.251.num. 48.cum seqq. Crauet.cons 180.num.1.& cons.800.num. 6.cum seqq. Bursat.cons.228.num.46.lib.3. Honded.cons.75. num.14.cum seqq. lib. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt.88 num. 5. & cons. 197. num. 48. & 49. & cons.680.num 24 Peregr. de fideicom.art.25.num. 47. & cons.23.num.10.lib.3. & cons. 149. n. 23. cum seqq. lib.5. Surd.cons.96.num.18.& 17.lib.1. Ancb.Regien. lib 1.q 72.n. 38.& alij quos refert,& sequitur Fusar. d.q. 352.n.10. vbi num 12. cum seqq. declarat quid dicendum si in casu huius coniecturæ masculi non extarent.

19 Tertia coniectura est, quando testator vocasset masculos de familia, & idem etiam, si tacitè de masculis sensisset; nam tunc fœminæ non venirent, vt scribunt Menoch cons 95. num.127. & cons. 197. num.64.in fin. & Sfort.Odd.d.cons 46.num.42.& 51. Peregr.de fideicomm.art. 14.num.39.& art. 25. n. 47. & cons 58 num.6.lib.5.& plures alij, quos refert,& sequitur Fusar d.q.352.n.15.

20 Quarta coniectura est, quando extat statutum exclusiuum fœminarum, quia tunc ad fideicommissum relictum familiæ non venirent fœminæ, vt sentiunt Card Mantic.d.lib.8.tit.12.n.7.& 10.Ceph. cons.252.n.23.lib.2. Honded.cons.75.n.25.lib. 1. Menoch de præs.88 n.4. Peregr.d.art.25.num.59.in fin.& cons.58.lib 5 Fusar.d.q.352.num.26.cum seqq. idipsum intelligentes quando extant masculi, nam tunc verum est fœminas esse exclusas, sed masculis non extantibus, illas censeri eo casu vocatas.

21 Quinta coniectura est, quando ex communi vsu loquendi hominis non solent sentire quòd fœminæ veniant appellatione familiæ, vt scribunt Grat. cons 67.num.14.cum seqq. lib.2. Socin. iun. cons.168. num.59.lib.2. Goxad cons.79. num. 7. Hieron. Gabr. consil.132.num.45. lib.1. Menoch cons. 197. num.10. Honded.cons.75.num.11.lib.1. qui testantur ex communi vsu loquendi fœminas nuptas non dici de familia patris, sed viri, prout eos refert Fusar.d.q. 352.n.18.

22 Sexta coniectura est, quando testator constituit fideicommissum successiuum, & duraturum in familia, vt quia adessent verba in substitutione, quæ perpetuitatem important, puta, in infinitum, vel in perpetuum, Nat cons.676.n.42. Crauet. consil. 180. num. 1. Sim.de Præt. de interpret. vlt volunt. fol. 290. num.36. Alex. Raud de analog. lib.1.cap.13.num.27. Hieron. Gabr.cons.132.q.4.num.40. lib. 1. vbi admittit, aliis concurrentibus, aliàs non, Sord. cons. 96. num.27.& seq.

23 Septima coniectura est quando testator fœminas dotauit; nam isto casu fœminæ non censebuntur vocatæ, secundùm Caualcan.decis. 16.n.6.p. 3. Menoch.cons.197.n.55.vers.decimò, Hieron. Gabr.d. cons.132.q.4.num.41.lib. 1. vbi subdit, quòd quando fœminas dotauit testator, censetur aliud voluisse illas habere præter dotem, & sine dubio quando prohibuit eas plus habere. & notat. Rota coram Duran.decis.123. num. 3. & 4. quòd familiæ appellatione, dum extant masculi, non veniunt familiæ, quando testator illos expressè à masculis distinxit.

24 Octaua coniectura est, quando testator proprias filias exclusit eas dotando, & masculos hæredes fecit; nam si exclusit proprias filias, fortiùs præsumendum est voluisse excludere omnes remotiores: & ita in specie scribunt post multos à se relatos, Menoch.cons.197.n.52.& Fusar.d.q.352.n.23.vbi reprobat Paris. Peregr.& alios.

25 FAMILIÆ appellatione venit fœmina nupta ad fideicommissum, quòd testator voluit remanere in familia, vt per text. in l.pater nubenti,& in l.filium emancipatum, ff.de collat.dot.& in l. fin. C. de verbor. signif. tenent Paris.cons.23.num.45.lib.1. & cons. 88. num. 20. lib. 1. & cons.35.col.2.& 2.& cons.81.n.20. & 24.lib.4. Socin iun.cons. 2.n.16.lib. 2. Goxad. consil. 34 n.10. Bertach. de Episc.p.4.n. 143. Dilect. de art. testam.tit.de substit.cap.22.per totum. Decian. cons.77. num.30.& seq.lib.1. Hieron. Gabr. q.195.n. 3 lib.1.

Mascard.

Mascard. *de probat. concl.* 1236. *num.* 42. & Sfort. Odd. *conf.* 46. *n.* 41. *&* 44. Velasq de Auendaño *l.* 40. *Tauri gloss.* 9. *num.* 14. Peregr. *de fideicom. art.* 14. *num.* 37. *& art.* 22. *n.* 25. *& conf.* 42. *num.* 9. *cum seqq. lib* 5 Menoch. *conf.* 171. *num.* 32. *& conf.* 420. *num.* 18 *&* 32. Anchat. Regien. *lib.* 3. *q.* 41. *n.* 15. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 3. *lit.* F, *concl.* 75. *n.* 1.

26 Verùm fœminam nuptam non esse de familia testatoris, ac proinde non admitti ad fideicommissum, quod testator voluit remanere in familia, tenent Rimin Iun. *conf.* 113. *n.* 51. *lib.* 3. Crauet *conf.* 731. *n.* 3. Hieron. Gabr. *conf.* 132. *q.* 4. *lib.* 1. Gutier. *conf.* 3. *n.* 6. Octauian. *Pedemon. decis.* 127. Menoch. *conf.* 597. *n.* 46. *& seqq. & n.* 58. *& conf.* 68 *n. n.* 25. *& conf.* 730. *n.* 12. *& conf.* 1032. *n.* 17. *& conf.* 1070. *num.* 50. Honded. *num* 9. *& seq. & num.* 19. *&* 28. *lib.* 1. Alex Rauden. *de analog. cap.* 12. *n.* 27. *& seq. & conf.* 142. *num.* 111. *& seq. lib.* 2. *vlt. vol. nr.*

27 Cuius quidem sententiæ illud potissimùm fundamentum est, quòd filia nupta non est de familia testatoris, sed per nuptias desinit esse de illa, Octau. *d. Pedemon. decis.* 127. *n.* 5. Menoch. *conf.* 197. *num.* 48.

28 Honded *conf.* 76. *n.* 10. *lib.* 1. Tum quia filia nubendo familiæ patris imponit finem, & dicitur illam extinguere, & augere familiam viri, Menoch. *conf.* 384. *num.* 11. Honded. *conf.* 75. *n.* 15 *lib.* 1. vbi *n.* 16. subdit,

29 quòd fœmina nubendo non potest conseruare agnationem patris, imò nec dicitur de cognomine paterno, vt notat Octau. *d. decis.* 127. *num.* 1. *ad med.*

30 Quod in tantum verum est, vt quamuis sit vidua dicatur de familia viri, retineat domicilium, & gaudeat priuilegio dignitaris, vt resoluit Roland. à Valle *con.* 86. *n.* 6. *& seq. lib.* 2. quem refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 8. *lit.* V. *concl.* 204. *n.* 8.

31 Hæc vltima opinio absque dubio procederet, vel quando ad fideicommissum vocati sunt nobiles de familia, quia filia nupta non retinet nobilitatem familiæ patris, vt in hac specie considerarunt Honded *conf.* 75. *n.* 10. *lib.* 1. & Decian. *conf.* 7. *n.* 34. *lib.* 1. Vel quando fideicommissum esset relictum pro conseruandis bonis in agnatione, & familia, vt pariter in specie probarunt Menoch. *conf.* 95. *n.* 56. *& conf.* 197. *n.* 49 Octau. *d. Pedemont. decis.* 127. *n.* 4. Honded. *conf.* 75. *n.* 56. *& n.* 28. *vers. tertio dicitur*, *lib.* 1. Peregr. *in tract. de fideicom. art.* 54. *num.* 57. *vers. quamuis*, *& conf.* 31. *n.* 7. *lib.* 4.

32 Prima verò, & principalis maximè retinenda esset quando fœmina nupta fuisset alicui de sua familia; nam satis diceretur conseruasse familiam, & agnationem, vt aduertunt Crauet. *conf.* 656. *n.* 10. *& conf.* 831. *num.* 2. *&* 6. *conf.* 877. Paris. *conf.* 5. *n.* 58. *cum seqq. lib.* 5. & Sfort. Odd. *conf.* 40. *n.* 60. *in fin.* Menoch. *conf.* 730. *n.* 12. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori eccles. resol.* 158. *n.* 4. Card. Mant. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *n.* 10. vbi dicit ex verisimili mente testatoris hanc fœminam in familia nuptam præferri debere cæteris agnatis masculis remotioribus, Rot. *in Florentina fideicommissi de Cambiis* 9. *Iunij* 1627. *coram R. P. D. Dunozetto*, vbi subdit prædictos Doctores procedere, & loqui quando sunt vocati proximiores de familia, vel quando vocatur familia; secus quando testator gradatim substituit vnam litteram alteri, & earum descendentes masculos exclusis fœminis, nam cùm masculus natus ex fœmina etiam nupta in familia non dicatur masculus ex masculo, in eo non verificatur ista qualitas, iuxta ea quæ tradunt Bellon. iun. qui ita distinguit, & respondit *conf.* 2. *à* 72. *vsque ad fin.* Alex. Rauden. *conf.* 3. *n.* 25. *&* 26. *lib.* 1. vbi conciliat opiniones Socin. iun. *conf.* 26. *per totum lib.* 4. Curt. iun. *conf.* 117. *col. pen.* Bertol.

con 96. *num.* 11. *&* 23. *lib.* 2. sicuti in feudo exclusiuò fœminarum consanguinei non excluduntur ab vtrinque coniunctis, nam vinculum cognationis non attenditur, idem Bellon. *d. conf.* 1. *n.* 75. Tiraq *de retract. lig.* §. 14. *glos.* 2. *num.* 10. Crass *conf.* 31. *num.* 3. prout & in emphyteusi, Abb. *conf.* 81. *num.* 28. Card. Mant *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 28. *n.* 48. Idem est in statuto exclusiuo fœminarum, nam vinculum maternum exclusum, & impertinens non attenditur, Abb. *d. conf.* 81. & fuit dictum in Romana de Lante 24. Ianuarij 1582. coram sanctæ mem. Clemente VIII.

33 Familiæ appellatione veniunt gener, & nurus *l. vlt. C. de verb. signif.* Ranch. *concl.* 297. *part.* 1. Cardin. Tusch *tom.* 5. *lit.* E. *concl.* 75. *n.* 2. *&* 3. Fusar. *de substit. q.* 351. *n.* 2.

34 Familiæ appellatione, lato sumpto vocabulo veniunt omnes, qui ferunt eadem arma, & insignia, vt tradit Menoch. *de præsumpt. lib* 4. *pres.* 81. *n.* 12. *ad finem*, quem refert Ant. Monach. *Florent. dec.* 71. *n.* 16.

35 Familiæ appellatione non comprehenduntur bastardi, vt scribunt Bart. *in l. tutelas n.* 3. *ff. de capit. dimin.* Molin *de primog. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 45 *cum seqq.* Castil. *l.* 17 *Tauri. verb.* de sus hijos. *vers. quero fily.* Garc. Gl. ron. *de priuileg seu exempt. expl cat. n.* 149. *cum seqq.*

36 Familiæ appellatione in prohibitione alienationis non comprehenduntur extantes vltra quartum gradum, nisi facta sit per verba præcisa, & vniuersalia, pura qua testator dicit, quòd vult bona sua perpetuò apud suos, seu in familia remanere; quia tunc in infinitum venirent, ita Dec. *conf.* 23. *num.* 4. & Steph Manchin. *concl.* 228. *p.* 4.

37 Familiæ appellatione in testamento, quando plures sunt familiæ eiusdem cognominis, ex præsumpta quadam mente venit illa, de qua ipse testator natus est dumtaxat, Alex. *conf.* 213. *num.* 1. *& seq. lib.* 1. Paris. *conf.* 51. *n.* 5. *&* 10. *vol* 2. Menoch *conf.* 233. *n.* 16. *& seq. & conf.* 306. *n.* 218. *&* 226. Rot. in Ilcinen. iurispatronatus 18. Decembris 1615. coram bonæ mem. Raboldn, impressa per Farin. *decis* 697. *n* 6. *p.* 1. *recent.* vbi *n.* 7. subdit familiam aggregatam dici esse

38 de stirpe, & sanguine illius familiæ, cui aggregata est, refert Steph. Grat *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 930. *n.* 14 & antea *tom.* 4. *cap.* 645. *n.* 6.

39 Familiæ suæ, vel eius appellatione in testamento veniunt descendentes à testatore, vt per Menoch. *conf.* 1177. *n* 5. *&* 6. vbi *n.* 7. subdit quòd testator vocans familiam vt in ea bona conseruentur, censetur solùm vocasse suam, & *num.* 10 ait quòd familiæ suæ rectæ, siue transuersali relictum, intelligitur de transuersalibus inter se, à testatore tamen descendentibus.

40 Familiæ appellatione, vbi conditio imponitur, vt hæres, seu legatarius contrahat matrimonium cum aliqua de familia, venit persona in gradu permisso à Iure Canonico, quamuis obtineri possit dispensatio, quia verba testamenti intelligenda sunt secundùm Ius commune, non secundùm speciale, quod per dispensationem obtineri potest, *l. fin. ff de his qui veniam ætat. impetr.* Ita docet Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 18. *n.* 6 quem refert, & sequitur Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *disp.* 33. *n.* 9.

Appell. XCV.

Familia seruilis.

1 *Familia appellatione comprehenduntur domestici*

omnes, & in seruitio existentes

2 *Familiæ appellatione pro qua fornarius vel molendinarius se obligauit, venit illa, quæ in eadem mansione, vel sub eadem claue viuit.*

3 *Familia appellatione in legato ei relicto comprehenditur ille, qui testatori inseruiebat in officio custodis viridarij.*

1 FAMILIÆ appellatione comprehenduntur domestici omnes, & in seruitio existentes, *l. ædiles, ff. de ædilit. edict. l. 1. §. familia, ff. de vi, & vi armata*, Matth de Afflict. *in tract. de iure protom. §. 3. num. 6.* Alexand. *cons. 178. in prin. lib. 6.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 3. lit. F, concl. 75. num. 5.* Intellige verum, si habitant in eadem domo, & non in diuersis, nec diuisim, secundùm Boëi *decis. 213. num. 13. & 15.* Castill. *l. 17. Taur. verb.* di sus hijos, *vers. quæro filij*, Garc. Girond. *de priuileg. & exempt. explicat. n. 194. cum seqq.* Ferter. *in constitut. Cathalon. glos. 1. n. 336 cum seqq.*

2 FAMILIÆ eiusdem appellatione, pro qua fornarius, vel molendinarius se obligauit, venit illa, quæ in eadem mansione, vel sub eadem claue viuit, ita Boëi. *decis. 233. num. 1. 3. & 4.* Cardin. Tusch. *d. tom. 3. lit. E, concl. 431. num. 4.* de quo tamen latiùs *infra Appell. 96. n 2.*

3 FAMILIÆ appellatione in legato illi relicto comprehenditur ille, qui testatori inseruiebat in officio custodis viridarij, & ipsius expensis viuebat, ac in eiusdem imperio existebat, quæ omnia faciunt, vt quis dicatur de familia, *l. pronunciatio, §. seruorum, ff. de verb. signif. d. l. 1. §. familia*, latè Mantios. *reg. 2. q. 19. num. 1. & 2. & reg. 32. q. 10. num. 3.* in terminis Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 3. c. 533. num. 27.*

APPELL. XCVI.

Familiares.

1 *Familiarium appellatione qui verè & propriè veniant, ostenditur.*

2 *Testator vbi reliquit fideicommissum suis familiaribus, veniunt ij, quos testator circa se, & sui cultus gratia tenebat, continuos commensales domi suæ.*

3 *Familiarium appellatione in interdicto qui veniant, ostenditur.*

4 *Familiares Papæ qui dicantur, ostenditur.*

5 *Familiarium Episcopi appellatione ad Ordines accipiendos veniunt illi, qui per triennium cum Episcopo fuerint commorati, & præsentes inseruierint.*

6 *Cardinales veniunt appellatione familiarium Papæ.*

1 FAMILIARIVM appellatione, verè illi comprehenduntur, qui expensis illius, cuius dicuntur familiares, continuò viuunt, & morantur cum eo, indeque continui commensales dicuntur, *cap. sicut nobis de verb. signif. lib. 6.* vbi Franc. *num. 4. vers. sextò nota*, Auchar. *cons. 198. D. R. num. 2.* Ægid. Bellam. *cons. 20. num. 9. vers. de familiaribus*, Ludou. Gom. *in regul. de impetrant. benefic. vacant. per obitum famil. quæst. 13. in princip.* vbi, quòd duo debent concurrere copulatiuè, quòd scilicèt inseruiant actu, & viuant expensis domini, Mascard. *de probat. concl. 755.* Christoph. de Pace *ad leges Styli, l. 32. num. 26. cum seqq.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 3. lit. F. concl. 72. num 1. & 29.* vbi *num. 30.* idem dicit de consanguineo, filio, aut coniuncto, & *n. 37.* subdit, quòd familiaris dicitur qui etiam non est actualiter in seruitio, nec viuit expensis domini, quando recessit reuersurus; & *num. 41.* quòd sufficit commensalitas, licèt sit extra domum, & quòd sufficit pars in pecunia, licèt non in speciebus.

2 FAMILIARIVM appellatione vbi testator reliquit fideicommissum suis familiaribus, veniunt ij, quos testator circa se, & cui cultus gratia tenebat continuos commensales domui suæ, *l. alimenta, §. liberis, in fine, ff. de alimen. & cibar. legat.* Barbat. *cons. 82 col. 3. lib. 6.* Castren. *cons. 240. Præmissis allegationibus, num. 2. lib. 1.* Beroi *quæst. 35. num. 3. & 4.* Selua *in tract. de benefic. p. 3. q. 11. num. 22.* Gig. *in tract. de pension. q. 25. n. 5.* Simon. de Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol. 190 a. 35.* quos refert, & sequitur Fusar. *in tract. de substit. q. 376. num. vnico.*

3 FAMILIARIVM appellatione etiam in odiosis, dum scilicet interdicitur Petrus cum familia, continentur omnes, qui sunt de domo illius, & sub potestate paterna, ac dominatiua, putà serui, & famuli in eadem domo viuentes, vel quia expensis domini aluntur, vt Oeconomus, & alij Officiales, quamuis habitent extra domum. Ita scribit Henriq. *in sum. lib. 13. cap. 48. §. 5. vers. nomine.*

4 FAMILIARIVM Papæ appellatione, quoad effectum reseruationis, veniunt omnes referendarij, & alij Officiales ex palatio Apostolico panem habentes, Prothonotarij, Subdiaconi, Auditores Rotæ, Acolyti, Cubicularij, etiam honoris nuncupati, Scutiferi, Secretarij, literarum Apostolicarum scriptores, Milites S. Petri, reliquique officiales Romano Pontifici pro tempore existenti in Palatio deseruientes, aut custodiam facientes, licèt in eodem non habitauerint, nec habitent, nec in tinello comederint, nec comedant: ita colligitur ex Constitutionibus Pauli 3. & Iulij etiam 3. necnon *ex reg. 1. 5. & 6. Cancell.* vt tradunt Card Tusch. *d. tom. 3. lit. F, concl. 73. num. 1* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 51. num 16. cum seqq.*

5 FAMILIARIVM Episcopi appellatione, ad Ordines accipiendos veniunt illi, qui per triennium cum Episcopo fuerint commorati, & præsentes inseruierint: non tamen illi, qui absunt, licèt sumptibus Episcopi vixerint ad formam Concil. Triden. *sess. 23. de reformat. cap. 9.* & ita tradunt Maiol. *de irregular. lib. 4. c. 2. num. 5.* Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 26. vers. tertius casus*, Vgolin. *de potest. Episc. cap. 26. §. 4.* Prosper. de August. *in additionibus ad Quaran. in sum. Bullarij, verb. ordo, vers. limita in eo*, Molfes. *in sum. tract. 2. cap. 2. num. 8. cum seqq.* & alij plures per me *de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 5. n. 6.* vbi *n. 18.* quæro, an magister curiæ Episcopalis appellatione familiarium Episcopi veniat ad hunc effectum.

6 FAMILIARIVM Papæ appellatione veniunt Cardinales, Oldrad. *cons. 48. Ius commune*, Ludou. Gomez *Episcop. Sarnen. decis. 10. lib. 1.* post decisiones impressas Reuerendissimi Domini mei Coccini Rotæ Decani.

APPELL. XCVII.

Famulus.

1 *Famulorum appellatione in legatis veniunt tantùm famuli tempore testamenti.*

2 *Pistor, fornarius, molendinarius, seu barbitonsor*

promittens

promittens seruire pro tota familia, si illa nimiam creuerit, non tenebitur nisi pro modo familia, quæ extabat tempore conuentionis.

3 *Famulorum appellatione in priuilegiis veniunt famuli futuri.*

4 *Famuli personarum habentium priuilegium celebrandi vel diuinis interessendi tempore interdicti, ad diuina audienda, seu celebranda licitè admittuntur, vt etiam alij eorum loco subrogari si infirmi, seu absentes sint.*

1 FAMVLORVM, seu familiæ appellatione vbicunque sit legatum à testatore, continentur tan-2 tùm famuli tempore testamenti, *l. si ita, de aur. &* *arg. leg.* Capell. Tholos. *decis.* 190. Bonacos. *de famulis q.* 121. Vnde Pile. *q.* 48. *arg. cap. quanto, de censib.* resoluebat, quòd si pistor, vel fornarius, aut similes conueniant pro parua pensione coquere panes pro tota familia, quæ postea nimium creuerit, non tenebuntur, nisi pro modo familiæ, quæ extabat tempore conuentionis, idémque in molendinario, vel barbitonsore, & similibus, cum quibus similes conuentiones fieri frequens est, eadem ratione resoluunt omnes, qui Pileum sequuntur, latè prosequuntur Ias. *in l. quaminus. ff. de flumin. à n.* 136. Albert. Brun. *de augm. concl.* 10. Boër. *dec.* 213. *n.* 9. Roland. à Valle *cons.* 1. *n.* 173. *lib.* 2. Thesaur. *decis.* 226 Card. Tusch. *tom.* 3. *lit. E, concl.* 431. *n.* 3 Roder. *de annuis redditib. lib.* 2. *q.* 15. *n.* 95. Valasc. *cons.* 58. *à n.* 4. *tom.* 1. Perez de Lara *de anniuer. & capell. c.* 16. *n.* 7. *cum seqq.*

3 FAMVLORVM appellatione in priuilegiis veniunt famuli futuri, ac proinde, priuilegium concessum pro se, & famulis, ad ipsos extenditur, ita 4 Bonacos *d. tract. de famul. q.* 26. Vnde quia famuli singularium personarum, habentium priuilegium vt tempore interdicti celebrare, vel diuinis interesse possint, ad Diuina audienda, seu celebranda eodem tempore licitè admittuntur, iuxta tex. *in cap. licèt, vers. cùm conceditur, de priuileg. lib.* 6. cum latè traditis per Nauar *in man. c.* 27. *n.* 181. Vgol. *de censur. tab.* 5. *c.* 8. §. 4. *n.* 1. Sayr. *in simili tract. lib.* 5. *cap.* 5 *n.* 29. *cum seqq.* Henriq. *in sum. lib.* 13. *cap.* 48. §. 5. ideò vno; vel pluribus ex famulis absentibus, aut infirmis, totidem alios assumi posse absque fraude, notant Nauar. & alij post illum proximè citati, & ex Iosn. Andr. *in regul.* Qui sentit, *lib.* 6. pluribúsque aliis comprobat Surd. *cons.* 262. *n.* 35.

APPELL. XCVIII.

Fideiussor.

FIDEIVSSORIS idonei appellatione venit ille, qui habet stabilia, vel multa mobilia, quæ æquiualeant valori litis, de qua agitur, & quod sit facilis ad conueniendum, ita Ias. *in l.* 2. *in princ. ff. qui satisd. cogan.* Card Tusch *practic. conclus. tom.* 3. *lit. F, concl.* 331. *& tom.* 7. *lit. S, concl.* 41 *n.* 1. Surd. *decis.* 295. *n.* 11. vbi *num.* 12. subdit, quòd illa bona debet possidere in loco iudicij, Farin. *in praxi crimin q.* 33. *num.* 79. *cum seqq.* Cardos. *in prax. iudic. & Aduocat. verb. fideiuss. num.* 31. Muscatel. *in praxi ciuili p.* 3. *glos. expensis, n.* 48. Maur. *in tract. de fideiussorib. p.* 2. *sect.* 2. *c.* 2. *n.* 38. *cum seqq.* Henriq. *in simili tract. cap.* 8. *num.* 53. *cum seqq.* Vnde secus si mobilia possideat, quia tunc cùm de facili asportari possint, pro idoneo non habetur, Farin. *in praxi crimin. q.* 34. *n.* 80. quos refert Maur. *citato loco.*

Aug. Barbosa Appell. Iur.

APPELL. XCIX.

Filius.

1 *Posthumus non venit filiorum appellatione, nisi ex indiciis appareat testatorem de eo sensisse.*

2 *Posthumus venit appellatione filiorum in ...*

3 *Nati solùm tempore testamenti, vel mortis testatoris veniunt filiorum appellatione ad fideicommissum purum, vel in diem certam relictum.*

4 *Filiorum appellatione ad fideicommissum ... veniunt nondum nati, ... ex aliqua coniectura potest colligi testatorem ... post eius mortem sensisse.*

5 *Nati & concepti post testatoris mortem veniunt in fideicommisso puro appellatione filiorum, quando testator vocasset filios alicuius, qui tempore testamenti tempore filios non habebat, vel in numero plurali vocasset filios illius, qui vnum tantum habebat.*

6 *Nascituri veniunt appellatione filiorum in fideicommisso puro quando vocati essent filij plurium, quorum vnus habebat filios, alius non.*

7 *Filiorum appellatione in fideicommisso puro, vel in diem certam relicto, veniunt nati post mortem testatoris quando dispositio esset concepta verbis vniuersalibus.*

8 *Fideicommissum quando esset relictum filiis alicuius, eius tamen tunc viuentis contemplatione, nunc debebitur etiam natis post mortem testatoris.*

9 *Nati etiam post mortem testatoris veniunt appellatione filiorum ad fideicommissum sub conditione, dummodo intra tempus purificata conditionis.*

10 *Concepti habentur pro natis ad ...*

11 *Testator vocans filios per pronomen, suos, ad fideicommissum relictum sub conditione, videtur sentire etiam de natis post eius mortem, dummodo nascantur intra tempus purificata conditionis.*

12 *Filiorum & heredum appellatione veniunt filij etiam non heredes.*

13 *Legitimi filij tantùm, non verò naturales nec spurij, veniunt appellatione filiorum, quando ipsi positi sunt in conditione ad excludendum substitutum; sed contrarium verius, n.* 19.

14 *Naturales vocatis filiis non admittuntur ad maioratuum successionem.*

15 *Naturales non admittuntur ad fideicommissum relictum filiis, maximè si verus filius esset relictam.*

16 *Verba verè & naturaliter in conditionibus oportet intelligi.*

17 *Naturales non continentur in concessione emphyteusis pro se & filiis.*

18 *Beneficium* l. hac edictali §. ex imperfecto C. de testam. *& dispositio* l si vnquam, C de reuoc. donat. *non prodest illegitimis.*

20 *Naturales non veniunt appellatione filiorum quando ipsi positi sunt in conditione ad excludendum substitutum, si constiterit testatorem voluisse eos excludere.*

21 *Legitimi necessariò requiruntur vbi dictum fuerit,* si decesserit sine liberis legitimis. & naturalibus, vel ex legitimo matrimonio procreatis.

22 *Naturales substitutum non excludunt, si testator est in dignitate constitutus, nisi, & ipse testator naturalis sit, vt n.* 23.

24 *Filia propter masculos excluduntur, non debent excludi si testamentum à fœmina factum proponatur.*
25 *Naturale substitutum excludunt quomuis testator sit nobilis, si ipse in alia testamenti parte de naturalibus fecit mentionem.*
26 *Filia testatoris si sit quo grauatur restituere, si sine liberis decesserit, non admittuntur naturales etiam legitimati, vt n.28.*
27 *Impudicitia qualibet mascula in fœminis fœdior, & detestabilior est, quàm in viris.*
29 *Vxor si virum grauauerit sub ea conditione, si sine filiis decesserit, minimè de filiis naturalibus mariti intellexisse videtur.*
30 *Vxores filios naturales viri sui odio habent.*
31 *Substitutus, si filius legitimus sit, & naturalis ipsius testatoris, non excluditur à naturali filio grauati.*
32 *Spurij odiosi sunt, & legibus incogniti, nec filiorum nomine habentur digni.*
33 *Spurij non excludunt substitutum sub conditione, si sine liberis, &c. etiam generalibus verbis prolata.*
34 *Cõditio, si sine liberis, quando adiicitur personæ, quæ filios legitimos habere non potest, sed solùm spurios, de quibus intelligatur ostenditur.*
35 *Illegitimi, an, & quando veniant in legis dispositionibus, quæ filiorum faciunt mentionem remissiuè.*
36 *Legis ratio quando est certa, & omnibus filiis æqualiter conuenit, de omnibus etiam illegitimis est intelligenda.*
37 *Illegitimi sine venia parentes suos in ius vocare non possunt.*
38 *Parricidij pœna omnes etiam illegitimos, complectitur.*
39 *Patri non solùm filiam legitimam, sed etiam naturalem, & spuriam in matrimonium ducere prohibetur.*
40 *Illegitimos comprehendunt pœna imposita filiis reorum*, l. maiestatis diuinæ, & humanæ.
41 l. si vnquam. C. de reuocand donat. *etiam in naturalibus locum obtinet.*
42 *Legis ratio si solis legitimis conueniat, de his tantùm intelligi debet.*
43 *Filij quinque illius, qui se à tutela excusare intendit, debent esse legitimi.*
44 *Filij omnes veniunt in legum dispositionibus, quotiescunque materia subiecta, vel legis ratio, & mens non repugnat.*
45 l. hac consultissima, §. ex imperfecto, C. de testam. *habet locum etiam in filiis naturalibus.*
46 l. qui duos 10. §. cùm in bello, ff. de rebus dub. *æquè locum habet in legitimis, & in naturalibus.*
47 *Statutorum in dispositione veniunt naturales, nisi ratio statuti solis legitimis conueniat.*
48 *Filia continentur appellatione filiorum.*
49 *Masculinum concipit fœmininum.*
50 *Filiorum appellatione an filia comprehendantur ex improprietate, aut secundùm propriam significationem diuersa sententia.*
51 *Filij appellatione fœmininum non continetur ex vi verbi, nec ex communi loquendi vsu, sed aliquando per interpretationem extensiuam.*
52 *Filiorum appellatione si non ex verbi proprietate, saltem ex communi vsu loquendi filia comprehenduntur.*
53 *Filiorum appellatione veniunt filia, etiamsi vocati essent filij legitimi, & naturales.*
54 *Pœnalibus, & odiosis veniunt omnia, quæ sublata verborum significatione continentur.*
55 *Filiorum appellatione in materia etiam pœnali, & odiosa, nisi diuersa ratio militet in masculo, & in fœmina.*
56 *Verba in contractibus à communi loquendi vsu interpretationem accipiunt.*
57 *Filia veniunt in forma concessionis emphyteusis accepta pro se, & filiis.*
Maior vbi vocatus fuerit eius appellatione comprehenditur etiam filia maior. ibid.
58 *Testator vbi vocauit filios masculos, tunc filia non veniunt, nec dicuntur vocata etiam post masculos.*
59 *Testator quando in vna parte testamenti vocauit masculos, si in alia parte fecit mentionem de filiis, eorum appellatione veniunt filia, quando non sunt coniecturæ in contrarium.*
60 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum, quando in ciuitate extat statutum exclusiuum fœminarum.*
61 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum, quando testator fecit substitutionem pro agnationis conseruatione.*
62 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum, quando testator discretiuè loquutus fuit de masculis, & fœminis.*
63 *Testator quando propinquiores fœminas exclusit instituendo masculos, & illis substituit filios, tunc solùm masculi dicuntur vocati.*
64 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum in testamentis, quando extat statutum quòd verba testamentorum intelligantur ad litteram.*
65 *Masculinum quando cum aliqua qualitate exprimitur, non concipit fœmininum.*
66 *Filia non veniunt appellatione filiorum, quando testator apposuit qualitatem filio vocato, quæ non conuenit fœminæ.*
67 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum, si ex eo absurdum, seu plures improprietates sequerentur, vt n.68.*
69 *Fœmina non veniunt filiorum appellatione, quando repugnat communis loquendi vsus.*
70 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum quando ex consuetudine homines non solent bona illa relinquere fœminis; vel fœmina esset incapax bonorum, vt n.71.*
72 *Primogenituram perpetuam pro se, filiis, & descendentibus, vbi testator constituit, non censetur intellexisse de fœminis.*
73 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum de iure Longobardorum.*
74 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum, quando substituta esset pia causa.*
75 *Adoptiui filij non veniunt filiorum appellatione, ac proinde in fideicommissis, & conditione, si sine liberis substitutum non excludunt.*
76 *Adoptiui filij veri non sunt.*
77 *Adoptiui in contractibus, feudis, & maioratu non veniunt appellatione filiorum.*
78 *Adoptiui filij, an, quando, & quibus casibus veniant appellatione filiorum, & substitutum excludant ostenditur.*
79 *Arrogati non veniunt appellatione filiorum.*
80 *Filij spirituales veniunt in fideicommissis, & conditionibus appellatione filiorum, nisi ex verbis, aut mente testatoris id specialiter colligatur.*
81 *Legitimati an veniant appellatione filiorum in fideicommissis, relictis filiis remissiuè.*
82 *Nepotes quòd veniunt sub nomine filiorum, qui*

tenent

teneant Doctores referuntur,& qui negent, n.83. *concordantur verò* n 84.

85 *Pronepotes veniunt appellatione nepotum.*

86 *Nepotes in dubio filiorum appellatione non continentur in contractibus.*

87 *Emphyteusis quando est accepta pro se,& filio quem nominauerit,non potest nominari nepos.*

88 *Nepos sub filiorum appellatione inclusi non sunt, quando sumus in substitutione facta in contractu.*

89 *Declaratur* tex.in c.1.§.si & clientulus, de alienat feud.

90 *Filiorum nomine si ij deficiant veniunt nepotes in emphyteusi,& in maioratu,vt* n.91.

92 *Nepos an aliquo casu extantibus filiis primi gradus admittatur remissiuè.*

93 *Nepotes in dubio non veniunt appellatione filiorum in legis dispositionibus, nisi ex verbis, aut efficaci coniectura colligatur mens legis, quòd voluerit dispositionem suam ad nepotes extendi,vt* n.94.

95 *Declaratur* text.in l.filium habeo ff.ad Maced.

96 *Nepotes legitimi Presbyterorum non cadunt sub prohibitione,ne in Ecclesiis,quas aui obtinuerunt, valeant ministrare.*

97 *Pœna* l.quisquis, §. filij C.ad leg.Iul.maiestat.*an nepotes comprehendat ostenditur.*

98 *Nepotes in dubio appellatione filiorum non veniunt in priuilegiis,nec in testamentis,aut tutelo datione,* vt n.99.

100 *Nepotes filiorum appellatione illis deficientibus admittuntur, quando dispositio futurum respicit euentum, aut tempore mortis ipsius grauati non extabant filij, sed tantùm supererant nepotes ex eis.*

101 *Filius quando venit, & ex eo nepos,tunc filius solus admittitur filiorum appellatione.*

102 *Filij,& nepotes ex alio filio, quando extarent,tunc filius preferri debebit, & solum censeretur vocatus nepos non extantibus filiis.*

103 *Nepotes veniunt appellatione filiorum, quando dispositio esset facta à iurisperito, secus ab idiota, & imperito.*

104 *Nepos venit appellatione filiorum, vbi testator in vita illum vocabat filium,& eum vt filium tractabat.*

105 *Nepotes veniunt appellatione filiorum, quando testator vocauit natos,& nascituros.*

106 *Nepotes veniunt appellatione filiorum, quando sumus in dispositione de sui natura habente tractum successiuum,& perpetuum.*

107 *Nepotes veniunt sub nomine filiorum quando ratione agnationis,& pro conseruandis bonis in familia fideicommissum esset relictum.*

108 *Nepotes filiorum appellatione continentur, vbi testator vocauit filios in stirpes,& non in capita.*

109 *Nepotes filiorum appellatione veniunt quando aliàs sequeretur absurdum,& irrationale.*

110 *Nepotes quando ab intestato vnà cum filiis erant successuri testatori,tunc debent admitti ad fideicommissum.*

111 *Nepotes veniunt quando testator vocauit filios in infinitum,vel in perpetuum.*

112 *Nepotes censerentur exclusi, si testator vocasset filios primi gradus.*

113 *Nepotes censerentur exclusi,si vocarentur filij aliqua qualitate,qua non inest nepotibus,vel quando nominatim filiis relictum esset.*

114 *Filiorum appellatione non veniunt nepotes, vbi testator vocauit filios cum dictione,*meis.

115 *Verbum,* superstites, *habet vim expressionis pro*

prij nominis, & ad filios primi gradus iam nominatos est restitutum, nec extenditur ad nepotes.

116 *Filiorum appellatione veniunt nepotes, quando tempore vocationis impossibile erat extare filios primi gradus.*

117 *Monasterium habetur loco filij, & facit deficere conditionem, si sine liberis, ac substitutum excludit.*

118 *Monasterium capax bonorum in communi admittitur ad maioratuũ successionem,& ad emphyteusim,ad quam vocatur filius.*

119 *Testamentum posthumi agnatione rumpitur.*

120 *Testamentum antea factum rumpitur per professionem in religione capacè incommodi emissum.*

121 *Ratio decisionis* tex in c.in præsentia,de probat. *enucleatur,*& n.122.& 123.

124 *Monasterium facit deficere conditionem, si sine liberis, & substitutum excludit etiam in foro Conscientia.*

125 *Bigamus grauatus monasterium ingressus ex dispensatione Papa, facit desicere conditionem si sine liberis,& excludit.*

126 *Monasterium facit deficere conditionem si sine liberis,etiamsi monachus grauatus apostatarët.*

127 *Substitutio, an & quando euanescat si grauatus fiat clericus Ecclesia saecularis in sacris constitutus,ostenditur,*& n.128.

129 *Grauatus quando esset ingressus monasterium incapax bonorum in communi, non deficit conditio substitutionis.*

130 *Substitutus an admittatur statim quod grauatus emiserit professionem in Religione bonorum incapaci in communi,an verò mors naturalis ipsius grauati debeat expectari, ostenditur,* & n.131. & 132.

133 *Monasterium non excludit substitutum quando non successit grauato, quia repudiauit hæreditatem.*

134 *Monasterium caret iure excludendi substitutum, vbi ingressus grauati in illud non habuit effectum.*

135 *Monasterium non excludit substitutum si grauatus facit in illo professionem,sed tamen irritam.*

136 *Monasterium non excludit substitutum si grauatus illud fuerit ingressus, non vt Religionem profiteretur,sed vt ibi pœnitentiam ageret.*

137 *Substitutio euanescit si grauatus efficiatur oblatus se,& sua tradens Ecclesia saeculari,vel si in manibus Episcopi obtulerit se monachalem regulam seruaturum.*

138 *Pia causa vbi substituta est, nullo modo excluditur per professionem grauati, sed succedit post mortem naturalem grauati monasterio interim bonis gaudente.*

139 *Procedit quamuis causa pia substituta sit minus pia quàm monasterium.*

140 *Procedit etiam quamuis pia causa non esset immediatè substituta.*

141 *Testator vbi partim substituisset causam piam, & pro alia parte aliquem priuatum, grauato professione postea in Religione capaci,si causa illa substituta non sint re,aut verbis coniunctę, monasterium succedit in eam partem causa profana priuati,& causa pia succedit in suam.*

142 *Filius alter testatoris si esset substitutus, succedet ille in fideicommisso excluso monasterio vbi grauatus professus fuit, quicquid contrarium teneant veluti,*num.148.

144 *Monasterium excluditur à substituto si ille esset*

S 3 *aliquis*

aliquis de familia adiecta ratione, & causa, quia vult bona conseruari in agnatione & familia.

145 *Granatus si priusquam fuisset monasterium ingressus instituisset haeredem extraneum, tunc substitutus erit admittendus excluso monasterio.*

146 *Conditioni si sine liberis, si aliquid adiiciatur, ex quo appareat testatorem de filiis veris & naturaliter genitis intellexisse, tunc substitutus excluso monasterio admittitur, quicquid contrarium teneant relati. num. 147.*

148 *Granatus quando fuit ingressus monasterium vt fraudaret substitutum, tunc substitutioni locus erit excluso monasterio, fraudis verò coniecturae quae sint referuntur, vt n. 150. & 151.*

149 *Fraus non praesumitur in dubio.*

152 *Monasterium quando quis fuit ingressus blanditiis & suasionibus Prelati, tunc monasterium non succedit, sed substitutus erit admittendus.*

153 *Conditio* si sine liberis, *quando respiceret personam testatoris, licèt ipse non relictis liberis ingrediatur Religionem, non excludetur substitutus, sed ille excluso monasterio succedet.*

154 *Statutum, vel consuetudo quando extat quòd verba testamentorum ad literam intelligantur, tunc substitutus succedet monasterio excluso.*

155 *Statutum si in ciuitate extat quod monasterium, vel ingressi in illud non succedant, illud seruandum erit.*

156 *Consuetudo quando extat in ciuitate quod monasterium ingressi abintestato non succedant parentibus & agnatis, monasterium non excludit substitutum.*

157 *Monast· non succedunt monachis professis in Regno Galliae.*

158 *Monasterium excluditur si conditio,* si sinè liberis, &c *apponatur in contractibus onerosis, seu dispositionibus inter viuos.*

159 *Monasterium excluditur quando testator illud expressè exclusisset, vocando substitutum si granatus haeres sine liberis decederet, quamuis contrarium teneant relati, n. 160.*

161 *Testator si dixisset,* si decesserit sine veris filiis, *tunc substitutus excluso monasterio admittitur.*

162 *Monasterio excluso substitutus succedet si dictum fuit,* si decesserit sine filiis masculis.

163 *Monasterium excluditur quando dictum esset,* si decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus, *& succedit substitutus.*

164 *Testator si dixisset,* si decesserit sine filiis, *non secundum Iuris interpretationem, tunc conditio substitutionis non deficit, quamuis granatus monasterium sit ingressus.*

165 *Substitutio quando esset concepta in hunc modum,* si sine liberis decedat, succedat Titius, & non alius, *tunc substitutus monasterio excluso admittitur.*

166 *Filij Titij quando dispositiuè essent vocati, & eis deficientibus sit datus substitutus, si Titius ingrediatur Religionem, monasterium non excluderet substitutum.*

167 *Granatus habens filios quando profitetur in Religione, tunc excluditur substitutus, & non succedit monasterium.*

168 *Testator quando haeredi granato aliquid reliquisset, si monasterium ingrediatur, tunc per substitutum excluderetur monasterium.*

169 *Granatus quando viuo testatore ingrederetur Religionem post testamentum conditum, tunc non succedet monasterium, sed substitutus.*

170 *Testator quando instituit filium in sacris iam constitutum, aut professum, & ei decedenti absque liberis substituat tertium, tunc voluit clarè hunc Ecclesiae, & monasterio praeferri.*

171 *Granatus qui est purè, vel in diem restituere, si Religionem ingrediatur, tunc substitutus non excluderetur.*

172 *Granatus restituere si sine liberis decesserit, si ante Religionem habuisset filios, & postea vxore mortua ingrediatur monasterium, tunc veri filij illud excludent.*

173 *Monasterium quando promisisset contentare quod bona remanerent substituto, & propter hoc facta sit professio, tunc illud erit excludendum.*

174 *Sententia si lata sit quod Titio decedente sine filiis succedat Caius, tunc Caius substitutus admitteretur, licèt Titius sit monasterium ingressus.*

175 *Monasterium non excludet substitutum vbi quis granatus fuisset sub alia conditione quam liberorum, vel nuptiarum.*

FILIORVM appellatione non venit posthumus, nisi ex iudiciis appareat testatorem de eo etiam sensisse, vt probat tex. *in l. qui filiabus, ff. de legat. 1.* & scribunt multipliciter declarantes Sim. de Praet. *de interpret. vlt. volunt. fol. 376. n. 6.* Pereg *de fideic. art. 22. n. 11. cum seqq.* Fusar. *in tractatu de substit. quaest. 318. num. 16.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 451. n. 1.* vbi *n. 2.* post Alex *cons. 36. Viso themate, in fine, num. 19. vers. vltimò non obstat. lib. 6.* declarat vt procedat in dispositione de praesenti, secùs si de futuro, vel in futurum euentum. — 1

Limita in tutelis, in quibus posthumus venit appellatione filiorum, vt sentiunt Bart. *in l. si cognatis, col. 2. de reb. dub.* dum opponit de *l. placet. ff. de liber. & posthum.* Socin. sen. *in d. l. si cognatis, n. 29. & consil. 73. n. 25.* Fusar. *d. q. 318. n. 16. in fine.* — 2

FILIORVM appellatione in fideicommisso puro vel in diem certam relicto, veniunt solùm nati tempore testamenti, vel mortis testatoris, non autem pòst, vt per tex. *in l. si cognatis, ff. de reb. dub. & in l. qui filiabus, ff. de leg. 1. & in l. cùm ita, §. in fideicommisso, ff. de leg. 2. & in l. interuenit. ff. de leg. praest.* resoluunt Alciat. *cons. 47. & 76. lib. 9.* Curt. iun. *cons. 57. n. 12.* Roland. à Valle *cons. 70. num. 9. lib. 3.* Tiraquell. *de retract. lig. §. 1. gloss. 9. num. 84.* Ceph. *cons. 262. num. 14. & seq. & cons. 659. num. 23.* Rimin. iun. *cons. 364. n. 13.* Simon de Praet. *de interpret. vlt. volunt. fol. 101. n. 5.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 8. n. 9.* Menoch. *de praesumpt. lib. 4. praesumpt. 93. num. 1. & cons. 106. num. 21. & cons. 404. & cons. 413. num. 8. & cons. 496. num. 14. & cons. 566. num. 3. cum seqq.* Crass. *in §. fideicommissum, q. 17.* Surd. *cons. 125. n. 35.* Magon. *Florentin. decis. 92. num. 42.* Peregr. *de fideicom. art. 22. n. 7. cum seqq.* Rustic. *in l. cùm auus. lib. 6. cap. 12. n. 21. ff. de condit. & demonst.* Intrigl. *de substit. centuria 3. q. 86. num. 1.* Fusar. *in simili tract. quaest. 318. à princip.* — 3

Limita primò, vbicumque ex aliquibus coniecturis potest colligi testatorem sensisse, & de nascituris post eius mortem, vt in specie sic scripserunt Ruin. *cons. 64. num. 3. lib. 3.* Socin. iun. *cons. 172. num. 26. & 28. lib. 2.* Ceph. *cons. 318. num. 41.* Petra *de fideicom. q. 11. n. 602.* — 4

Limita secundo, quando testator vocasset filios alicuius, qui testamenti tempore filios non habebat, vel in numero plurali vocasset filios illius, qui — 5

vnum

vnum tantùm filium habebat, nam etiam post testatoris mortem nati, & concepti venirent, l. qui filiabus, ff. de leg. 1. l. fin. ff. ad Trebell. Paris. conf. 71. lib. 4. Aleiat. respons. 495. num. 1. Ceph. conf. 318. num. 24. & conf. 659. num. 30. Bellon. conf. 50. n. 6. Menoch. conf. 8. num. 179. & seq. & conf. 97. n. 75. & 81. & conf. 106. num. 66. cum seq. & con. 496. num. 15. vers. secundò, & conf. 528. n. 37. cum seqq. & conf. 82 s. a princ. Peregr. de fideicom. art. 22. n. 10. & 56 Hieron. Gabr. conf. 150. num. 8. lib. 1.

6 Idem est, quando vocati essent filij plurium, quorum vnus habebat filios, alius non, nam & de nascituris testatorem sensisse dicendum est, quia videtur testatorem habuisse eandem affectionem ad parentes filiorum, ideò & nati post mortem testatoris admitti debent vt inter eos seruetur æqualitas, ita Peregr. d. art. 22. num. 10. ad medium, Sim. de Præt. de interpret. vltim. volunt. fol. 515. num. 104. Menoch. conf. 404. num. 6. & conf. 528. n. 40. & conf. 822. num. 12.

7 Limita tertiò, quando dispositio esset concepta verbis vniuersalibus, quia tunc nati post mortem veniunt, vt scribunt Sim. de Præt. d. fol. 515. num. 106. & Peregr. d. art. 22. n. 18. verba enim generalia referuntur ad futura, l. cùm pater, §. filia tua, ff. de leg. 2. vbi notat Bart.

8 Limita quartò, quando fideicommissum esset relictum filiis alicuius, illius tamen tunc existentis contemplatione, & fauore, quia tunc debebitur etiam natis, post mortem testatoris, iuxta ea, quæ resoluunt Ruin conf. 30. dub. 1. lib. 2. & Peregrin. d. art. 21. n. 19.

9 FILIORVM appellatione in fideicommisso relicto in diem, vel sub conditione, veniunt nati etiam post mortem testatoris, dummodò intra tempus purificatæ conditionis nascantur. Ita docent Tiraq. de retract. lign. §. 1. gloss. 5. n. 190. Alciat. conf. 32. num. 33. & conf. 79. n. 1. lib. 9. Crauet. conf. 212. num. 6. Roland. à Valle conf. 70. num. 11. lib. 3. & conf. 38. n. 3. lib. 4. Rimin. iun. conf. 75. num. 38. & conf. 482. n. 64. & conf. 564. num. 13. 14. & 22. Ceph. conf. 318. n. 23. & conf. 659. dub. 3. Molin. de primog. lib. 3. c. 6. num. 49. Sim. de Prætis de interpret. vlt. volunt. fol. 327. num. 47. & fol. 514. num. 91. cum seqq. Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 14. Hieron. Gabr. conf. 117. num. 37. & conf. 130. n. 8. lib. 1. Decian. conf. 1. num. 194. & num. 355. lib. 1. & conf. 37. num. 12. lib. 4. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 93. n. 3. & conf. 1. num. 192. & conf. 106. num. 78. cum seqq. & conf. 566. n. 6. cum seqq. Honded. conf. 70. n. 54. & lib. 1. conf. 49. n. 10. cum seqq. lib. 2. Petr. de fideicomm. quæst. 11. n. 584. cum seqq. Peregr. in simili tract. art. 22. n. 69. cum seqq. Fach. controuers. lib. 4. cap. 88. Alexand. Rauden. Pisana decis. 24. num. 23. cum seqq. Intrigl. de substitut. centur. 3. quæst. 86. num. 3. cum seqq. Fusar. in simili tract. q. 318. num. 33.

10 Amplia primò, vt procedat etiam quòd essent concepti tempore euenientis conditionis, licèt postea nascantur, vt voluerunt Molin. de primog. lib. 1. cap. 6. num. 49. Menoch. d. conf. 106. n. 29. & conf. 128. num. 17. & consil. 413. num. 16. & consil. 566. num. 8. & lib. 4. præsumpt. 94. n. 4. Intrigl. de centur. 3. quæst. 86. num. 5. Ratio est, quia concepti habentur pro natis ad sui commodum, l. qui in vtero. ff. de statu hom. Menoch. conf. 413. num. 16. Vtrum autem si nati post euentum conditionis sint pares in gradu cum natis tempore existentis conditionis possint concurrere cum eis, vel si sunt proximiores reuocent bona à iam admissis remotioribus, latè pro vtraque parte disputat Fusar. d. q. 317. cum multis seqq.

11 Amplia secundò, etiam quando testator vocasset filios per pronomina, meos, vel suos, vt tenent Paris. conf. 36. lib. 2. Petr. de fideicom. quæst. 11. n. 585. vbi dicit, ita fuisse iudicatum, & consuluit Roland. à Valle conf. 39. lib. 4. contra quem tamen in eadem causa consuluit etiam Menoch. conf. 106. num. 168. cum multis seqq. sed obtinuisse Roland à Valle, ac in Senatu Mediolani secundum eius opinionem fuisse iudicatum, asserit Peregr. d. art. 21. num. 71. quorum opinionem sequutus est Fusar. d. quæst. 38. num. 42. vers. ego certè, cum seqq.

12 FILIORVM & hæredum appellatione veniunt filij etiam non hæredes, nam dum testator vocauit filios, vocauit licèt non sint hæredes, quando verò adiecit, & hæredes, intellexit de hæredibus extraneis, non autem voluit addere qualitatem hæreditariam filiis, maximè cum dictio illa, &, stet ampliatiuè, & extensiuè, non autem restrictiuè, l. ea tamen adiectio, ff. de leg. 3. & ita in specie sentiunt Roin. conf. 1. n. 2. & conf. 16. num. 8. lib. 1. Dec. conf. 41. lib. 4. Crauet. conf. 131. num. 7. in fine, Peregr. de fideicom. art. 32. n. 18. & conf. 59. num. 5. cum seqq. lib. 5. quos refert, & sequitur Fusar. de substit. quæst. 360. num. 17. cum seq. quicquid dicant Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de verb. signif. concl. 3. n. 2. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 14. n. 11.

Filiorum appellatione, an, & quando veniant soli legitimi, & admittantur naturales, seu spurij.

13 APpellatione filiorum, quando ipsi sunt positi in conditione, veniunt soli legitimi, non autem spurij, aut etiam naturales, qui subinde substitutum non excludunt, l. generaliter, §. cùm autem, C. de instit. & substit. Tiraq. in l. si vnquam, verb. susceperunt liberos, num. 56. C. de reuocand. donat. Bald. conf. 168. Proponitur, n. 3. vers. & in substitutione lib. 5. Paleoth. de notis, & spur. cap. 27. a n. 8. Emman Costa in cap. si pater, verb absque liberis, n. 4. cum seqq. de testam. lib. 6. Anton. Gabr. commun. tit. de fideicom. concl. 2. num. 67. cum seqq. Menoch de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 78. n. 2. Ceuall. commun. contra commun. quæst. 164. Fachin. controuers. iuris, lib. 4. cap. 52. & cap. 60. Card. Tusch. practic. concl. tom. 3. lit. F, conclus. 373. n. 1. Aloys Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 493. atque alij, de quibus Alphan. collect. 660. & seq. [& ad maioratuum successionem, quòd vocatis filiis naturales non admittantur, comprobat Molin. de primog. lib. 3. cap. 3. à n. 41. & post multos, quos refert & tradit Flores de Mena 14 variar. quæst. lib. 1. quæst. 16. §. 2. per totam, & ad fideicommissum relictum filiis, quod non admittantur naturales, resoluunt Ang. conf. 366. & Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 7. n. 4. maximè si veris filiis esset relictum fideicommissum, vt declarant idem Mantic. d. tit. 7. num. 6. & Peregr. de fideicomm. art. 22. n. 79. & seq. quos refert, & sequitur Fusar. de substit. quæst. 314. n. 1. cum seqq.

15 Quorum opinio multis nititur fundamentis, & primò confirmatur auctoritate text. in l. filium definimus, ff. de his qui sunt sui, & in c. 1. 25. quæst. 7. & ex doctrina gloss. verb. liberi, in Clem. 1. de Baptism. recepta per multos, de quibus Duen. reg. 36. limit. 8. & Rojas de successión. cap. 15. num. 2. Secundò, quia in conditionibus verba verè, & naturaliter oportet intelligi, l. vlt. C. de his, qui veniam ætat. impetr. solos autem filios legitimos verè esse filios, bene probat text. in l. vlt. ff. de iure deliber. ibi verum filium accipi oportet, in quo licèt Trebatius à Labeone dissentiat,

Iabolenus tamen auctor illius legis Trebatij seotentiam non probat, nisi in eo casu, quo testatorem de naturali quoque sensisse apparet, quasi dum contrarium non apparoerit, regula, sit quòd naturales non admittuntur, vt post Abb. *in cap. in præsentia, n.17. de probat.* aduertit Costa *in l. posthumus. §. & quid si tantum, v.5.n.74.ff. de liber. & posthum.* Tertiò facit qui verisimile non videtur vocantem filios ad fideicommissum, de his intellexisse, qui illicitè, & in peccato suscipiuntur, tum ex regulæ text. *in l. filius ff de condit. institut.* iuncta gloss. *in cap. faciat 23.q.1.* tum, quia videntur patres ad delinquendum inuitari, si huiusmodi filij cum peccato suscepti ad fideicommissum admittantur, contra reg. *l. conuenire, ff. de pactis dotal.* cum similibus, tum denique, quia huiusmodi fillj neque Patri, nec Deo, nec hominibus amabiles, sed potius odiosi sunt, *cap. si gens 36. dist.* & vti tales fideicommisso non comprehenduntur, neque de his videtur testator sensisse, iuxta *reg. l. Lucius 90. §. Lucius Titius, ff. de legat. 2.* qun argumento vtuntur Ceuall. *citato loco*, & Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæst. 19. num. 31.* Quartò confirmatur, quia in concessione emphyteutica pro se, & filiis naturales non contineri, notant Angel. *in d. l. generaliter*, Dec. *in d. cap. in præsentia, num. 46.* Ias. Rip & alij, qoos refert Cald. Pereira *d. quæst. 19. num. 9.* quòd in emphyteusi Ecclesiastica de Iure communi, vt indubitatum, resoluunt omnes *in d. cap. in præsentia*, vt testantur Paleoth *d. tract. de nothis & spur. cap. 21.* & multi, de quibus Burg de Pace *quæst. 3. cimil. num. 42.* Garc. Falcon. *reg. 197.* Gam. *Lusit. decis. 347. num. 2.* quorum fundamentum sumitur ex *reg. d. l. generaliter.* iuncto vulgati argumento de contractibus ad vltimas voluntates, de quo tandem facit, quia in legis dispositione appellatione filiorum solos legitimos venire ad varios casus notant scribentes *in princip. Instit. de patria potest. & in l. 2 §. remittit, ff. de excusat. tutor.* Sic beneficium, *l. hac consultissima, §. ex imperfecto, C. de testament.* non prodesse illegitimis notant Doctores communiter, vt per citatos à Tiraq. *d. verb. susceperit liberos, n. 60.* Valasc. *consult. 94. num. 6* quod etiam de constitut. *d. l. si vnqnam*, notant Doctores communiter, vt testantur Tiraq. *num. 56.* Paleoth. *cap. 34.* & Valasc. *n. 6. proxime citatis locis.* Marta *Pisana decis. 17.*

19 Verùm contrariam sententiam & regulam affirmatiuam tenent Doctores, communiter resoluentes etiam in hoc casu naturales substitutum excludere, ita omnes *in d. cap. in præsentia*, vt post gloss. *ibi verb. absque liberis*, notant Felin. *num. 21.* Dec. *num. 37.* Manu. *num. 15.* & Beroi. *n. 216.* consentiunt Bart. Angel. & Alexand. *num. 6. in l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebell.* ex quibus ab omnibus receptum fatetur Corras. *lib. 1. miscel. cap. 7. num. 1.* & alij quos referuns & sequuntur Duen. *reg. 353.* Card. Mantic. *de coniect. vltimar. volunt. lib. 11. tit. 9. à num. 2.* Peregr. *de fideicom. art. 28. à num. 39. & 45.* pro quibus adducitur auctoritas tex. *in d. §. si quis rogatus*, vbi refertur Papiniani sententia, scribentis naturalem filium deficere, vt deficiat conditio si sine liberis, & *in l. vlt. ff. de iure deliber.* vbi Iabolen. expressè probat Trebatij sententiam asserentis appellatione filij naturalem contineri, & *in l. Lucius 90 §. vlt. in fine, ff. de legat. 2.* vbi expressè Scæuola concludit appellatione filiorum naturales quoque contineri; & hæc sententia iam proculdubio receptior est, & veriorem existimo, vt ex infrà dicendis apparebit, ex quibus constabit responsio ad illa, quæ in contrarium suprà adduxi.

20 Declaratur tamen hæc vltima sententia affirmatiua, quòd non procedat, vbi in contrarium appateт de voluntate testatoris, si enim constiterit voluisse naturales excludere, nullatenus admittentur, probatur ex generali reg *l. in conditionibus, ff. de cond. & demonstr.* iuncto *d. § si quis rogatus*, ibi, *voluntatis quæstio videtur*, iuncto ibi, *& voluntati*, vbi notant gloss. & scribentes omnes, & *in d. c. in præsentia*, Paleoth. *de nothis, & spur. cap. 27. n. 7.* Card. Mantic. *d. tit. 9. à num. 1.* Menoch *d. præs. 78. n. 21.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæst. 19. num. 16.* Flores de Mena *var. quæst lib. 1. quæst. 16. à num. 19* Rot. *in Cesenaten. bonorum 23. Ianuary 1608. coram Attrebaten.* impressa per Farinac. *decis. 145. n. 22. & 11. p. 1. recent.*

21 Deducitur verò hæc testatoris voluntas, vel ex verbis, vel ex coniecturis. Ex verbis, veluti, si dictum sit, *si decesserit sine liberis legitimis, & naturalibus*, vel, *ex legitimo matrimonio procreatis*, vel simili forma concipiatur conditio, cùm enim in huiusmodi verbis nulla sit ambiguitas, cessat omnis voluntatis quæstio, iuxta reg *l. ille, aut ille 25. ff. de legat. 3. cum similibus*, & in specie obseruant. Rip. *in d. § quis rogatus, n. 3* quem sequuntur Card. Mantic. *d. tit. 9. in princ* & Menoch. *d. præs. 78. n 67.*

22 Coniecturæ autem ex quibus huiusmodi voluntas solet colligi, pertinent vel ad qualitatem & conditionem testatoris, vel grauati, vel substituti, ex qualitate testatoris, veluti si est in dignitate constitutus, vt probat expressè text. *in d. §. si quis rogatus*, ibi, *sed hoc ex dignitate*, &c. vbi notant omnes latè explicantes qui in proposito dicantur in dignitate constituti, tradunt Angel. *cons. 366. n. 5. & 6.* Card. Mantic. *d. tit. 9. num. 5. & 7.* Card. Tusch. *d. lit. F, concl. 173. num. 5.* Menoch. *d. præ. 78. à n. 23.* Peregr. *de fideicom. art. 18. num. 47.* Cald. Pereira *d. quæst. 19. num. 31.* Istius autem coniecturæ omnes eam afferunt rationem, quia verisimile non est in dignitate positos voluisse admittere illegitimos, qui infames censentur, vt notant omnes per text. ibi *in cap. 1. §. naturales, si de feudo fuerit contron. inter dom. & agn* & per text. *in d. cap. si gens 56. dist.* & quia nobiles illicitos concubitus abhorrere solent, seu magis debent, *l. si qua illustris, C. ad Orfician.* ibi illustribus, quibus castitatis obseruatio præcipuum debitum est.

23 Si verò aliunde efficax sumi possit coniectura, quæ illam ex dignitate testatoris prouenientem elidat, veluti si & ipse naturalis sit, tunc non videtur sibi similes odio habuisse, sed magis de eisdem cogitasse, ita ag. text. *in d. §. si quis rogatus*, comprobant Dec. *in d. cap. in præsentia, num. 43. ad finem*, Paleoth. *d. cap. 27. n. 7.* Cost. *d. verb. absque liberis, n. 42.* Cardin. Mantic. *d. tit. 9 num. 15.* Menoch. *d. præs. 78. num. 34.* Peregr *d. art. 28. num. 46.* &

24 confirmatur ex recepta sententia quæ docet quòd in materia in qua filiæ propter masculos excloduntur, non debent excludi si testamentum à fœmina factum proponamus, quia sexum suum odisse videri non debet, ex notabili cons Anchar. 339 quem sequuntur plures, de quibus Peregr. *de iure fisci, art. 25. num. 18.* & ad maioratus notant Molin. *de primogen. lib. 3. cap. 5. num. 73.* Castill. *rerum quotidian. lib. 2. cap. 4. n. 143.*

25 Cessat etiam hæc eadem coniectura ex nobilitate testatoris proueniens, si ipse in alia testamenti parte de naturalibus fecit mentionem, iam enim tunc in alia parte eos non repellere, sed potius admittere videtur voluisse, vt tradunt Doctores communiter post Bart. ex Dec. & aliis, quos refert Cost. *d. verb si absque liberis, num. 41.* adducens text. *in eod. cap. cum pater, §. volo, de testam. lib. 6.* & post Alexand comprobant ex Menoch. *d. præs. 78. num. 31.* Cald. Pereira

d.q.20. num.17 & ex Angel.*cons.366.n.5. vers.primò si testator*, tradit Card. Tusch. *d. lit. F, concl. 373. num.3.*

26 Secunda coniectura ex qualitate grauati colligitur, veluti si sit filia testatoris, quæ grauatur restituere si sine liberis decesserit, nullatenus enim testator de filiis naturalibus propriæ filiæ sensisse videtur, cùm enim honorem filiæ non minus quàm proprium diligere videatur, iuxta *reg. l. isti quidem,* 27 *ff. quod metus causa*, & in fœminis quælibet impudicitiæ macula fœdior, & detestabilior est; quam in viris secundùm mores nostros, vt inquit gloss. *in l. pnhim, §. qui in adulterio, ff. de ritu nupt.* gloss. *verò. capitali, can. Episcopus 12. q.5.* cum multis aliis, quæ latè exornat Tiraq. *ad l. 1 connub p.1. à num.54.* Pinel. *in l. vlt. num.16. C. de bonis mater.* meritò pater de filiis naturalibus natis ex illicita filiæ suæ coniunctione sensisse non videtur in prædicta conditione, vt notant Alexand. *n.6. in d. §. si quis rogatus*, & Dec. *num. 41.* ac Mantu. *num. 16. in d. cap. in præsentia,* 28 Menoch. *d. pres. 78. num.57.* Quæ quidem coniectura ampliatur vt procedat, etiamsi huiusmodi filij sint legitimi, vt ea Alex & aliis resoluit Menoch. *d. lib.4. præs 79. num.2.* & ad maioratus notat Molin. *d. cap.3.* 29 *num.34.* Huc etiam pertinet casus ille, veluti si vxor virum grauauerit sub ea conditione si sine liberis, minimè enim de filiis naturalibus mariti intellexisse videtur, quia vxores filios naturales viri sui odio 30 habent, vt ea Capr. *cons.132. n.1. & 7.* resoluit Menoch. *d pres.78. n.72.*

31 Tertia tandem coniectura ex qualitate substituti deducitur, veluti si filius legitimus, & naturalis sit ipsius testatoris, minimè enim verisimile est vt eum à naturali filio grauati excludi voluerit, atq. sumpto à contrario sensu, ex *d. l. generaliter, §. cum autem,* nam si ibi filij legitimi censentur tacitè vocati, & substitutum excludunt, à fortiori si substituti sint, excludent naturales, erga quos testatoris voluntas tam euidens non est, atque ita inde colligit Salicet. *ibi*, sequitur Ripa *num.24.* & latè tuetur argumentis in contrarium satisfaciens, Beroi. *num. 284. in d. cap. in præsentia*, Menoch. *d. pres.78. num. 75.* vbi Salicet sententiam receptam asserit; quamuis contra eam latè scripserit Alexand. *in d. §. si quis rogatus, n.7. vers. fallit 4.* eámque sequantur alij, ex quibus hanc partem magis communiter receptam, dicit Rip. *ibi num.24.* & constanter tuentur Sfort. Odd. *in tract. de compendiosa p.6. art.6. n.7.* Peregr. *d. art. 28. n.43. vers. ampliatur 2.*

32 Declara secundò supradictam vltimam sententiam affirmatiuam procedere tantùm in naturalibus, non ita in spuriis, hi enim odiosi sunt, & legibus incogniti, nec filiorum nomine habentur digni, *auth. in complexu, C. de incestis nupt. auth. quibus modis* 33 *natur. effic. sui, §. vlt. collat.7.* ex quibus ita notarunt Alex *num.7.* & alij communiter *in d. §. si quis rogatus*, Abb. *num.19.* Dec. *num.39. vers. tertia conclusio*, & omnes *in d. cap. in præsentia*, Card. Mantic. *d. tit. 9. num.23.* Menoch. *d. pres.78. num.68.* Peregr. *d. tract. de fideicom. art.22. num.81. & art.28. n.44.* Rojas *de success. cap.10. num.152.* Fusar. *de substit. q.354. n.12.* Vnde hæc eadem declaratio procedet non solùm in conditione si sine liberis, prolata simpliciter, sed etiam si verbis generalibus vtatur testator, veluti si dixerit, *sine liberis legitimis, & naturalibus*, vel *quoquo modo venientibus*, vt contra Alciat. *cons.45. à num.2. & cons.24. n.8. lib.9.* quem sequitur Menoch. *d. præsumpt.78. n.69.* melius resoluit Card. Mantic. *d. tit.9. n.25. cum seqq.*

34 Declara tertiò tandem vltimam sententiam non procedere, quando conditio *si sine liberis*, adiicitur personæ, quæ filios legitimos habere non potest, sed solùm spurios, videtur enim interpretatio non coniecturalis, sed necessaria quòd de his senserit testator, ne verba maneant otiosa, contra reg. *l. si quando 111. ff. de legat. 1. cum vulgarib.* Cuius doctrinæ exemplum adducere solent aliqui Doctores, quando scilicet hæc conditio adiicitur clerico in sacris, in quo inferunt quòd cùm legitimos habere non possit, de spuriis testator videtur sentire, quod docuit Bald. *cons.363. num.7. vol.1.* Angel. *in l. si quis posthumos, ff. de liber. & posthum.* quem sequitur Corras. *lib.3. miscel cap.7. num.5.* à qua tamen opinione reliqui omnes recesserunt, vt testatur, & latè explicat Paleoth. *d. tract. de nothis & spur. cap.28.* Menoch. *d. pres.78 num.47.* quia videtur absurdum dicere testatorem sensisse in ea conditione de huiusmodi filiis nefariis à lege damnatis, & quos habere non potest pater, nisi cum summo dedecore, ideóque serui Ecclesiæ fiunt, *cap. cum multæ 15. quæst. vlt* & deinde, quia manifesta peccati occasio daretur clerico, qui cùm legitimos habere non possit, procurabit spurius ex fornicatione quærere, vt excludat fideicommissi onus. Quare reiecta hac sententia, vtriusque Doctorum sensibus, dicendum mihi videtur conditionem hanc appositam clerico in sacris de adoptiuis esse intelligendam, dum enim naturales licitè habere non possunt, de his legitimis debet intelligi, vt vitio careat dispositio, iuxta *reg. l. in ambigua, ff. de legib.* quòd in terminis ex Cuman. Bald & Paul Castren. resoluit Dec. *num.38. & in d. c. in præsentia*, & Card. Mantic. *d. tit.9. num.32.* Non obstat argumentum, quo eos improbant Paleoth. *d. cap.58. n.6.* Menoch. *d. pres.78. n.48.* Cald. Pereira *d. quæst.20. n.34.* ex reg. *l. fideicommissum, ff. de condit. & demonstr.* respondetur enim eam regulam non procedere vbi conditio illis adiicitur, qui veros filios licitè habere non possunt, vt fraude cessante facilè admitti, Corras. *vbi suprà num.5.* sed generaliter verum esse vltra prædictos, concludit idem Menoch. *d. lib.4. pres.82. num.17.* Peregr. *d. tract. art.22, à num.92.* Non obstat etiam quòd clerici in sacris adoptare non possunt, tùm non possint generare, iuxta illud Christi Domini, *eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum*, iuncta reg. *§. sed & illud, Instit. de adoption.* respondetur enim impedimentum hoc non prouenire ex natura, sed ex accidenti, scilicet voto, aut præcepto Ecclesiæ (quod modo non disputo) & per consequens non impedit adoptandi facultatem, vt in fortioribus terminis, scilicet de senibus, & similibus, qui ea ætate, morbo, vel simili causa accidentali generare non possunt, notant Doctores communiter, aduertentes his ita impeditis potiori ratione dari solatium adoptionis, vt in propriis terminis de clerico in sacris agentes resoluunt Abb. *in cap. 1. num. 3. de cognat. legali*, & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *de matr. lib.7. disp.63. num.3.*

35 Hactenus vidimus an & quando appellatione filiorum in conditione si sine liberis, veniant naturales, & illegitimi, nunc nobis aperitur magnus disputandi campus circa vtilem quæstionem, an & quando in legis dispositionibus quæ filiorum faciunt mentionem, illegitimi contineantur, in qua tam multæ variæque sunt Doctorum sententiæ vt ad eas referendas, ac refellendas tempus nobis deficiat ad alia properantibus, videri que possunt apud scribentes *in d. §. si quis rogatus*, vbi latè Alexand. *à num.25.* & nostros *in d. cap. in præsentia*, vbi Dec. *à n.44.* & Beroi. *à num.295.* & Paleoth. *d. tract. cap.52.*

&

& 33. & alios, de quibus Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gl.* §. 8. *num.* 5.

36 Verùm vt aliquid breuiter dicamus, constituendum est primò quòd quando ratio legis certa est, & omnibus filiis æqualiter conuenit, de omnibus etiam illegitimis est intelligenda, ex vulgari reg. *l. illud, ff. ad leg. Aquil. cap. cum dilecta, de confirmat.* 37 *vtili, cum vulgaribus*; exempla verò in promptu sunt, primùm, ex *l. parentes, ff. de in ius vocando*; naturalis enim obedientiæ ratio, qua innititur, dum filios vetat in ius vocare parentes suos sine venia, illegitimis etiam communis est, vt resoluunt Ias. *in* §. *pœnales, n.* 78. *Instit. de actionib.* Duen. *reg.* 351. *ampl.* 1. Camill. Borrell. *in sum. decis. tit.* 45. *n.* 40. Cald. Pereira 38 *de nomin. emphyt. quæst.* 21. *num.* 8. quemadmodum & commune est filiorum nomen, communísque pietatis ratio, qua parentes debent tollere, non verò occidere, vnde meritò parricidij pœna omnes complectitur, *l. hos accusare*, §. *omnibus, ad l. Pomp. de parricid.* & aduertunt Clar. §. *parricidium, num.* 2. *vers. quæro nunquid*, Placa *in epitome d. lict. cap.* 22. *n.* 12. *in fine, vers. quinetiam ad spurios*, Anton. Gom. *var. tom.* 3. *cap.* 3. *n.* 3. *vers. quæro tamen*, Surd. *decis.* 249. *n.* 18. 39 Farin. *in praxi crimin quæst.* 120. *numer.* 110. Hinc etiam, quia in matrimoniis naturalis pudor attenditur, non solùm prohibetur patri legitimam filiam, sed etiam naturalem, & spuriam in matrimonium 40 ducere, *l. adoptiuus*, §. 1. *de ritu nupt.* Hinc verissima redditur communis sententia, quæ docet pœnas impositas filiis reorum læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, illegitimos comprehendere, vt resoluunt gloss. *verb. volumus, in cap. statutum* 15. *de hæret. lib.* 6. vbi Ioan. Andr. *sub n.* 4. Anch. *n.* 2. & Franc. *n.* 4. Couarr. *var. lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 1. Menoch *de præsumpt. lib.* 5. *præs.* 33. *n.* 11. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 3. *q.* 8. *in* 8. *hæreticorum pœna, & p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *q.* 3. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 27. *n.* 1. Anton. Ricciul. *de iure personarum, lib.* 5. 41 *cap.* 20. *à princip.* Sic etiam ex eadem ratione veriorem existimo sententiam eorum, qui docent decisionem text. *in l. si vnquam, C. de reuocand. donation.* eam in naturalibus locum obtinere, cùm enim nitatur in paternæ pietatis coniectura, eáque ratio etiam naturalibus filiis communis sit, ex dictis, meritò quoque in illis procedere tuentur Ripa *in q.* 18. & Couarr. *de sponsolib. p.* 2. *cap.* 8. § 4. *n.* 14. quicquid inuoluant Tiraq. *in illa l. verb. susceperit liberos, num.* 1. *& à n.* 56. Gabr. *lib.* 3. *commun. tit. de donat. conclus.* 2. *n.* 81. Ceuall. *commun. contra communes, quæst.* 2. *n.* 29. Valasc. *cons.* 94. *n.* 5. Rebello *de obligat. iustitia, p.* 2. *lib.* 18. *quæst.* 10. *n.* 5.

42 Secundò, constituere oportet quòd si per contrarium ratio legis solis legitimis conueniat, de iis solùm debet intelligi, quasi ipsius legis mens in illegitimis deficiat, iuxta *reg. l. cùm pater*, §. *dulcissimis*, 43 *ff. de legat.* 2. Exempla verò sunt in iis omnibus, quæ matrimonij fauorem, eiúsve onera respiciunt, vt *in l.* 1. *ff. soluto matr.* & huc pertinet ratio ad text. *in l.* 1. §. *remitti, ff. de excusat. tutor.* & ad Ordinar. Regiam Lusitan. *lib.* 4. *tit.* 104. *in princip.* dum quinque filios legitimos requirunt in parente, qui se à tutela excusare intendit, cuius decisionis rationem post Tiraquell. illam præcipuam adducit Conlusitanus noster Ferdinand. Paez *in tract. de excusandis parentibus ob numerum liberorum*, *num.* 52. quòd scilicet huiusmodi priuilegium parentum fauorem, non autem filiorum respicit, vnde absurdum videtur quod ex peccato suo parentes hoc commodum percipiant, contra *reg. cap. intelleximus, de iudic. cum vulgaribus.*

Tertiò, scire oportet quando non apparet ratio, 44 seu mens legis, totam versari Doctorum controuersiam licèt constantissimè resoluant regulam negatiuam esse constituendam quòd soli legitimi, non verò naturales in legum dispositionibus veniant, veriùs tamen est omnes venire quos filios esse constiterit quotiescunque materia subiecta, vel legis ratio, & mens non repugnat, arg. text. *in l.* 1. §. *quòd autem, ff. de aleator. & in l. cùm lege, ff. de testam.* idque duobus exemplis verissimum esse conabor ostendere. Primum sit in materia *d. l. hac consultissima*, §. *ex imperfecto, C. de testam.* in cuius terminis 45 remitti à lege solemnitatem Iuris Ciuilis solùm inter liberos legitimos, non ita inter naturales, notant Doctores communiter, vt per Tiraq. *d. verb. susceperit liberos, num.* 60. & Valasc. *cons.* 94. *num.* 6. Verùm alij magis communiter etiam in naturalibus illud beneficium admittendum censent, ex quorum numero sunt Padil. *in l.* 1. *num.* 31. *C. fideicom.* & Couarr. *de sponsal. p.* 1. *cap.* 8. § 4. *num.* 13. Ceuall. *commun. contra communes, quæst.* 5. *in princip.* quorum sententia veritate nititur; nam cùm text. ille loquatur de filiis simpliciter, nec materia subiecta, vel iuris ratio repugnet quominus de naturalibus quoque intelligatur, de omnibus debet intelligi: ratio autem, quam Doctores communiter assignant, ad decisionem text. *in d.* §. *ex imperfecto*, est quia naturalis parentum cum filiis coniunctio, & nimia affectio postulat, vt inter eosdem sola partis voluntas attendatur, omissa Iuris positiui solemnitate; adhibitáque sola probatione Iure naturali, vel gentium requisita, vt ex communi notat Ias. *ibi num.* 2. & post Mench. Crass. § *testamentum, q.* 11. quæ sanè ratio in omnibus filiis etiam naturalibus viget, cùm etiam natura sint filij, & æquè natura ipsa parentibus coniuncti ac legitimi.

Alterum exemplum sit in materia *l. qui duos* 10. 46 § *cùm in bello, ff. de rebus dub.* inquiũt Doctores communiter præsumptionem D. Adriani, de qua in eo text. quòd si pater cum filio in bello simul perierent, pater præsumitur priùs decessisse, iuxta *reg. l. quod de pariter* 17. *ff. eod. tit.* in solo filio legitimo locum habere, non in naturalibus, vt latè ostendit Costa *in d. cap. si pater, verb. cum filio, num.* 1. mouentúrque illa vnica ratione, quia soli legitimi filij sunt, subinde de his solùm lex videtur intellexisse, quod falsum est, & in contrarium retorquetur; sufficit enim quòd materia subiecta, vel ratio non repugnet, vt etiam naturales veniant; ideóque contraria pars mihi magis placet, & confirmatur, quia rationes quas Doctores solent considerare in ea præsumptione, vigent etiam in naturalibus; inquiunt enim Doctores naturæ ordinem eum esse, vt priùs moriatur pater, deinde hoc postulare parentum commune votum, *l. nam etsi parentibus. ff. de inoffic. testam.* notant Paul. Castren. & Socin. quos referunt & sequuntur Couarr. *lib.* 2. *var. cap.* 7. *n.* 8. *vers. hu obstare*, Menoch *de præsumpt. lib* 6. *præs.* 50. *a n.* 22. adducitur quoque tertia ratio, quia iuuenes sunt validiores senibus, ac proinde filius præsumitur diutius vixisse quàm pater, secundùm Menoch. *d. lib.* 6 *præs.* 48. *num.* 2. quæ omnes rationes cum naturales sint, æquè legitimis conueniunt, atque naturalibus, & consequenter in omnibus eam præsumptionem debuit admittere communis sententia; quòd si vltima consideretur ratio, quam ex Curt. & Alciat. probabiliorem dicit Menoch. *d. præs.* 50. *num.* 23. ne scilicet mater à luctuosa filij hæreditate excludatur, hæc quoque illegitimis conuenit si naturales sint, vel etiam spurij, omnibus enim

mater

mater succedit, *l. hac parte*, *l. si spurius*, *ff. vnde cogn.* quibus etiam conuenit quòd circa priuilegium *auth. res quæ, C. commun. de legat.* post Ias. Padil. & alios, ibi scribit, Peregr. *de fideicom. art. 42 n. 48.*

7 Ex quibus omnibus infertur vera resolutio ad varios casus, in quibus Paleoth. *d. cap. 32. num. 7.* adhærens illi generali rationi, quòd soli legitimi sint veri filij, negat in dispositione statutorum appellatione filiorum venire naturales, cùm contrarium in dubio sit constituendum, ex suprà resolutis, nisi ratio statuti solis legitimis conueniat, veluti in illo de quo agit idem Paleoth. quando scilicet disponit, vt vnusquisque de omnibus sibi relictis certam partem fisco soluere teneatur, exceptis filiis; legitimos enim solùm videri exceptos ratione colligitur, quæ ea est, quia filij non lucrum quærere, sed quòd suum erat videntur consequi quando parentibus succedunt. iuxta *l. in suis*, *ff. de liberis, & posthum.* quæ ratio minimè naturalibus conuenit, quibus ab intestato parentum hæreditas non debetur. Nec obstat ratio quam adiungit Paleoth. quod in dubio verba sunt accipienda in potiori significatu, *cap. pen. de sent. excomm. cum similib.* quia respondetur argumentum procedere, quando verbum simpliciter prolatum in vno tantùm debet verificari, *d. cap. pen.* non ita si omnia possit comprehendere, quia in omnibus debet verificari, iuxta *d. l. cum lege, cum similibus.*

Filiorum appellatione an & quando veniant fœminæ?

48 Receptissima & frequens conclusio est appellatione filiorum filias contineri, vt probat text. *in l. si quis ita 26. ff. de testam. tutel. l. si ita scriptum, ff. de legat. 1. l. iusta 201. ff. de verb. significat.* cum aliis, ex quibus hanc regulam constituunt Ruin. *cons. 140. num. 5. lib. 2. & cons. 168. num. 13. lib. 3.* Anton. Gabr. *commun. tit. de verb. signif. concl. 6.* Hieron. Gabr. *cons. 97. n. 28. lib. 1.* Bursat. *cons. 1. n. 12. lib. 1.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 7. à princip.* Menoch. *cons. 496. dub. 3. & cons. 588. dub. 3. & cons. 1152. n. 45. & de præsumpt. lib. 4. præs. 84.* Emman. Costa *in cap. si pater, de testam. lib. 6. verb. absque liberis, num. 24.* Sim. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. lib. 3. interp. 3. dub. 3. solut. 2. num. 24.* Gam. *Lusit. decis. 357. num. 9. cum seqq.* Peregr. *de fideicom. art. 25. à princip.* Anchtun. *lib. 2. q. 65.* Rustic. *in l. cùm auus, ff. de condit. & demonstr. lib. 6. cap. 10.* Clar. *§. fideicommissum, q. 12.* Card Tusch. *tom. 3. lit. F, concl. 374.* Fusar. *de substitut. q. 321. à princip.* Rot. *decis. 163. num. 1.* apud Farinac.

49 *p. 1. recens.* confirmantes quia generaliter receptum est masculinum concipere fœmininum, *l. qui duos 60. in fine, ff. de legat. 3. l. inter stuprum 501. ff. de verb. signif.* cum aliis adductis per Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 16. à princip.* Garc. *reg. 209.*

50 Quod quidem ex improprietate, & per interpretationem, non autem ex proprietate verborum venire sentiunt Decian. *cons. 74. num. 5. lib. 3.* Tiraq. *de retractu lign. §. 1. gloss. 9. num. 178. & 179.* Anton. Gabr. *d. concl. 6. num 31.* Odd. *cons. 6. num. 7.* Honded. *cons. 12. num. 2. & cons. 57. num. 1. lib. 1.* Menoch. *cons. 204. num. 1. & cons. 877. num. 1. & consil. 1053. num. 3. & 4.* Alexand. Trentacinq. *d. substit. p. 4. cap. 7. n. 12.* Peregr. *d. art. 25. n. 4.* Intrigl. *de substitut. cent. 3. q. 58. num. 2.* Rustic. *in d. l. cum auus, lib. 6. cap. 10. num. 15. cum seqq.* Rota *coram Reuerendissimo Domino Coccino decis. 18. n. 7. & 20. inter eius impressas.* Alij autem ex propria significatione, vel ex interpretatione comprehensiua venire tenent, vt per gloss. *in l. 1. ff. de verb. signif.* Rimin. iun. *cons. 737. n. 4. lib. 7.* Alexand *cons. 55. col. vlt. vers. præterea illa verba, lib. 3. & cons. 17. col. 3. vers. quartò quia, lib. 7.* Bero. *cons. 113. n. 1. lib. 2.* Cephal. *cons. 484. n. 31.* Anguiss. *cons. 64. n. 2. lib. 6.*

51 Mihi verò his reiectis illa magis arridet in hac re sententia, quia placuit nostro Costæ *d. cap. si pater, verb. vtcumque, num. 1.* & sentit Valasc. *de iure emphyt. q. 41. num. 3. vers. idem.* dum resoluunt appellatione filii in numero singulari fœmininum non contineri ex vi verbi, nec etiam ex communi loquendi vsu, sed aliquando per interpretationem extensiuam, vt benè probat text. *in d. l. iusta*, & melius *in l. Herennius 121. ff. de verb. signif.* sic facilè procedit text. *in l. 1. §. sed etsi incertum, ff. de ventre in possess. mitten.* vbi exhæredato vno filio, non videtur filia exhæredata, atque etiam text *in l. libertum, §. fin. ff. de ritu nupt.* vnde ad text. *in l. sed etsi, §. ob senatusconsultum, ff. ad Macedon.* dum probat Macedonianum loquens de filio continere filiam; respondetur ea ratione procedere, quia ratio senatusconsulti fortius in filiabus vigebat, benè explicat Conan *comment. lib. 7. cap. 2. num. 5.*

52 Per contrarium autem filiorum nomen in plurali numero si non ex verbi proprietate, vt contendit Costa *dict. num. 10* saltem ex communi in vsu loquendi filios etiam comprehendit, vt satis probatur *in d. l. si ita scriptum, & in d. l. si quis ita*, & confirmatur, quia quoad substantiam filiatio non minus filio quàm filiæ competit, vnde filij definitio, siue ea, quæ vulgò traditur, quod sit quia ex viro & vxore nascitur, siue illa, quæ nobis placet, quòd sint illi quos ipsi genuimus, tam filiis quàm filiabus communis est, & licèt ex instituto hæc vox filij ad masculos, illa verò filiæ ad fœminas referatur; communis tamen vsus loquendi recipit, vt si quis indefinitè, & in materia indifferenti in plurali numero filios nuncupat, filias etiam comprehendat, vt experientia docet, & sic leges, quæ parentes excusant à tutelis & muneribus propter numerum liberorum, de fœminis intelligendas esse probat *l. 2. §. remitti, vers. non solùm; ibi filius & filia, ff. de excusat. tutor. l. vlt. ibi, cuiuscumque sexus, C. de iis, qui numero liber. lib. 10.* explicat Ferdin. Paez *de excusandis parentibus ob numerum liberorum, num. 31.*

53 Amplia primò appellatione filiorum venire filias, etiamsi vocati essent filij legitimi, & naturales, quia adhuc fœminæ essent comprehensæ, vt per Rustic. *in d. l. cùm auus, lib. 6. cap. 10. num. 8.* Fusar. *d. quæst. 321. post num. 9.*

54 Amplia secundò vt procedat in materia quacumque etiam pœnali & odiosa. probatur, quia etiam in pœnalibus, & odiosis veniunt ea omnia, quæ sublata verborum significatione continentur, *l. cum lege, ff. de testam. l. 1. §. quod autem, ff. de aleatorib. cum similibus*; ex dictis autem constat attente communi

55 vsu loquendi, ex quo verba significationem accipiunt, filiorum appellatione filias contineri? ergo meritò hanc ampliati, tradunt Albet. Castrens. Ias. & alij communiter *in l. si quis, id quod, ff. de iurisd. omn. iud.* Bart. *in d. §. sed si certum*, & plures, quos refert Tiraquel. *à num. 213.* & Gabr. *à num. 5. & 6. citatis locis.* Qui omnes explicant, & limitant id non procedere quando lex, vel dispositio odium continet irrationabile, vt per Tiraq. *num. 188.* iuncto *num. 194.* Gabr. *num. 65 vbi supra*, exemplum proponentes in acerbissima pœna. *l. quisquis, §. filii, ff. ad legem Iuliam, maiest.* quam in filiabus non procedere probat idem text. *in §. ad filias*, quod ex ea ratione procedere Gabr. & ab eo citati dicunt; quia pœna illa

illa filiorum ob delictum parentis odium continet irrationabile, sed minus rectè, tum quia absurdum videtur dicere aliquam esse legem quæ odium continent irrationabile, nec id probat *l. vlt. C. de secund. nupt.* quam allegat Tiraq. repugnante *reg. cap. erit autem 4. dist.* tum etiam, quia iustissimis rationibus cohonestatur pœna illa contra filios reorum læsæ maiestatis. Meliùs ergo resolui potest regulam hanc affirmatiuam, quòd appellatione filiorum, etiam in materia pœnali & odiosa, veniunt filiæ, non procedere quoties diuersa ratio militat in masculo, & in fœmina, vt optimè tradit Bart. *in d. l. 1. ff. de verb. signif.* & est receptum ex infinitis, quos adducit Gabr *d. concl. 6. num. 51.* quæ sanè diuersa ratio inter filios, & filias reorum læsæ maiestatis clarissimè cernitur; inter alias enim rationes, propter quas filij eorum tam acriter puniuntur, præcipua est, quia in illi paterni criminis exempla metuuntur, vt expressit Imper. *in d. §. filij*, quæ ratio in filiabus deficit, nam propter infirmitatem sexus minus ausuras esse creduntur, vt bene ait idem Imper. *in §. ad filias*, notat Gig. *de læsa maiest. lib. 3. tit. 1. quæst. 14.* Decian. *tract. crimin. lib 7. cap. 42. à n. 12.* Peregr. *de iure fisci, lib. 3. tit. 8. num. 8.* Vnde quia hæc ratio deficit in hæresi, cuius periculum maius est in fœminis propter imbecillitatem intellectus, non immeritò notant Doctores grauissimi pœnas contra filios, hæreticorum filios etiam continere.

56 Amplia tertiò procedere etiam in contractibus, & probatur, quia diximus communi vsu loquendi appellatione filiorum venire filias, constat autem in contractibus verba à communi loquendi vsu interpretationem accipere, *cap. ex litteris, de sponsal. cum similibus.* Igitur saltem quando filij in plurali

58 ponuntur, debent fœminæ admitti, vt in forma concessionis emphyteusis acceptæ pro se, & filiis, filias venire resoluunt Salicet. *in l. 2. q. 17. C. de iure emphyt.* quem sequuntur Bald & plures, quos refert Tiraq. *num. 208. cum seqq. citato loco*, Couarr. *lib. 2. var. cap. 18 n 5.* Gabr. *d. concl. 6. num 94.* quòd etiam testatur Valasc. *d. q. 41. num. 3.* quicquid contrarium teneant Pinel. *in l. 5. n. 53. C. de bonis matern.* & Gam. *Lusit. decis. 213. n. 8.* Peregr. *cons. 23. num. 31. lib. 3.* & alij quos refert, & sequitur Fusar. *d. q. 311. n. 89.* nisi eorum resolutio intelligatur quando emphyteusis accipitur pro se, & filio in numero singulari, hoc enim casu resoluimus appellatione filij, nec ex sermonis proprietate, nec ex communi loquendi vsu filias comprehendi.

Amplia quartò procedere, vbi vocatus fuerit maior, quia eius appellatione comprehenditur etiam filia maior, ex *reg. l. si quis ita, ff. de testam. tut. & l. si ita scriptum, ff. de legat. 1. & l. Lucius, §. vlt. ff. de legat. 2. cum similib.* de quibus Peregr. *de fideicommiss. art. 25. num. 43.* Ioseph. de Rust. *in l. cùm auus, lib. 6. cap. 10.* Micrez *de maiorat. p. 3. q. 6. num. 41. & 42.* Fusar. *de substit. q. 311. à princ.* Castill. *controuers. tom. 5. cap. 66. à princip.* Marta *de success. legal. p. 1. q. 11. art. 1. n. 13. & 14.* vbi quòd in dispositione vocante primogenitum admittitur fœmina primogenita. Francisc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 16. n. 10. & q. 24. num. 316. & 327.* vbi latè quòd fœmina admittitur appellatione filij maioris. Vnde in terminis legis Enriquenæ, ibi, *si quen al hijo maior.* probarunt Palat. Rub. *in rubr. de donat. inter virum & vxor. §. 69. num. 22. vers. imò quod plus est*, Molin. *de primogen. lib. 3. cap 4. num. 4.* Matienz. *l. 11. gloss. 8. num. 61. tit. 7. lib. 5. Recopil.* vbi Azeued. *numer. 2.* Gutier. *pract. lib. 2. quæst. 92. num. 5.* Idem *in l. 40. Tauro, hodie l. 5. tit. 7. lib. 5. noua Recopil.* vbi sæpius fit mentio filij maioris, & filij secundò nati, & tamen est concors omnium sententia, quod eius appellatione comprehenditur etiam filia, siue neptis. Menchaq. *de success. creat. part. 1. lib. 31. numer. 4. & 5.* Burg. de Paz *in proœm. legum Tauri, num. 67.* & cum Couarr. Molin. Matiens. & aliis Gutier. *pract. lib. 3. quæst. 80. num. 3.*

58 Limita primò, quando testator vocasset filios masculos, ita vt hoc casu non solùm filiorum appellatione filiæ minimè veniant; sed etiam nec dicantur vocatæ post masculos, Rum. *cons. 168. n. 15. lib. 3.* Hieron Gabr. *cons. 132. quæst. 5. lib. 1.* Peregr. *de fideicom. art. 17. num. 20. & cons. 179. lib. 4.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 89. num 97. & cons. 904. num. 18.* vbi *num. 31.* subdit hoc verum quando masculi sunt vocati pro conseruatione bonorum in agnatione, *& cons. 1111. num. 29.* Fusar. *de substitut. q. 311. n. 25.* Et ideo quando testator in principio solos filios masculos instituit, eósque adinuicem, & eorum filios masculos, & vnum alteri decedenti sine filiis substituit, & demum substituit filias, tunc conditio illa, si sine filiis decesserit, ex coniectura mente testatoris, interpretatur de solis filiis masculis, & non de fœminis. ita Gabr. *commun. tit. de substit. concl. 2. n. 11. & 17.* Crass. *in §. fideicommissum, q. 35. num. 4.* Peregr. *de fideicom. art. 15. num. 22.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 85. a num 18.* Fusar. *de substitut. q. 402. num. 4. cum seqq.* & maximè quando filias in re certa instituit, Eugen. *cons. 41. num. 13. lib. 2.* ita Rot. *in Cesennaten. fideicommissi, 24. Ianuary 1628 coram R. P. D. Durano.*

59 Limita secundò, quando testator in vna parte testamenti vocauit masculos, quia in alia parte vbi simpliciter fecit mentionem de filiis, intelligitur & solùm masculos vocasse, vt tenent Roland. a Valle *cons. 82. num. 33. lib. 3.* Decian. *cons. 14 num. 20. lib. 2. & cons. 7. num. 60. lib. 5.* Menoch. *cons. 95. num. 81. & cons. 204. num. 43. & cons. 471. num. 6. & cons. 585. num. 24. & 25. & cons. 588. n. 1. cum seqq. & cons. 904. num. 19. & de præsumpt. lib. 4. præs. 84. n. 5.* Molin. *de primogen. lib. 5. cap. 5. num. 56.* Surd. *cons. 21. num. 7. & cons. 96. num. 31. lib. 1. & cons. 564. num. 6. & decis. 322. num. 70.* Peregr. *d. art. 25. num. 48. & cons. 70. num. 12. lib. 3. & cons. 20 num. 13. cum seqq. & cons. 41. num. 19. cum seqq. lib. 5.* Contrarium verò receptius est quando non sunt coniecturæ in contrarium, vt resoluunt Anan. *cons. 22.* Socin. iun. *cons. 100. num. 20. lib. 1.* Rimin. iun. *cons. 59 num. 59. & cons. 80. num. 21. lib. 1.* Bertazol *cons. 96. per totam*, Hieron. Gabr. *cons. 97. num. 28. lib. 1.* Hippol Rimin. *cons. 492. num. 25. lib. 5.* Honded. *cons. 57. num. 32. cum seqq. lib. 1.* Barz. *Bononien. decis. 119. num. 5.* Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib 11. tit. 14. num. 10.* Castill. *controuers. lib. 2. cap. 4. num. 27. cum seqq.* latè Fusar. *de substitut. q. 403.* vbi multipliciter declarat, Rot. *decis. 354. n. 1. apud Farinac. p. 2. recent.*

60 Limita tertiò quando in ciuitate extat statutum exclusiuum fœminarum extantibus masculis, quia tunc fœminæ non veniunt appellatione filiorum. ita Mandel. Alba *cons. 19.* Hippol. *sing. 317.* Molin. *d. lib. 3. cap. 5. num. 38 & 39.* Bursat. *cons. 36. num. 31. lib. 1.* Anton. Gabr. *d. concl 6. n. 84.* Gerund. Mazol. *cons. 5. num. 5.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 7. num. 1. vers. sed adhuc*, Decian. *cons. 7. n. 50. cum seqq. lib 5.* Honded. *cons. 75. num. 25. lib. 1.* Menoch. *cons. 563. num. 11. & cons. 524. num. 4. vers. tertio, & cons. 836. num. 13. cum seqq. & de præsumpt. lib. 4. præs. 84. num. 11.* Crass. *in §. fideicommissum, q. 12. n. 3.* Card. Tusch. *tom. 3. lit. F, concl. 374. num. 26.* Anchar.

Regien.

Regien. *lib. 2. q. 65. num. 2. & 3.* Carpan. *super stat. Mediolanen. cap 278. num. 41.* Rustic. *in d. l. cùm anno. lib. 6. cap. 10. num. 13.* latè Fusar. *q. 311. à num. 42.* vbi *num. 47.* ait procedere sine dubio quando fœmina excluditur à masculo extante à successione intestati tam à successione grauati, quam grauantis; & *num. 49.* sublimitat si masculus existens non esset capax, & *num. 51.* quando testator substituisset omnes, vel quoscunque filios, quia tunc & fœminæ vocatæ censerentur, & *num. 53* quando testator in alia parte testamenti vocasset tam masculos, quàm fœminas; vnde iam infertur quòd stante tali statuto exclusiuo fœminarum, fœminæ non faciunt deficere conditionem, si sine liberis, ex quo testator præsumitur velle se conformare cum dispositione statuti, *l. conficiuntur. §. si quis cum nullum, ff. de iure codicill.* Bart. *in l. heredes mei. § cùm ita, ff. ad Trebell.* vbi Alex. *num. 10* Peregr. *de fid. com. art. 15. num. 12.* Card. Mantic. *de coniect. lib. 6. tit. 7. à n. 24.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 85. num. 20.* Fusar. *q. 402. num. 61.* Rot. *in Camerien. fideicommissi, 19. Ianuarij 1582. coram Card. Blanchetto,* & nouissimè *in Cesenaten. fideicommissi 24. Ianuarij 1629. coram R. P. D. Durano, in vers. secunda coniectura,* vbi subdit non obstare quòd hæc coniectura desumpta ex statuto & exclusione fœminarum non admittitur à Rota, quia hoc est verum, quando nullæ aliæ extant coniecturæ, secus autem quando concurrunt, vt declarant Seraph. *decis. 1216. n. 6.* & Steph. Gratian *discept. forens. c. 866. num. 31.*

19 Limita quartò quando testator fecit substitutionem pro agnationis conseruatione, quia tunc fœminæ non venirent appellatione filiorum, vt per Anton. Gabr. *d. concl. 6. num. 54.* Card. Mantic. *d. lib. 8. tit. 7. num. 1. in fine,* Pereg. *d. art. 25. num. 47.* Molin. *d. cap. 5. num. 2.* Thesaur. *decis. 188. num. 3.* Menoch. *dict. præs. 84. num. 8. & cons. 877. num. 1. & cons. 904. num. 21. & cons. 1152. à num. 11.* Fusar. *d. q. 311. num. 28.* vbi *num. 34. & 35.* declarat vt fœmina non sit omnino exclusa, sed ita demum extantibus masculis, & his deficientibus ipsa admittenda erit, nisi ratio agnationis esset expressa, vel essemus in casibus quod sub nomine filiorum non possunt contineri ob aliquam qualitatem inhærentem vsque ab initio. Ex quo infertur quod quando testator respexit ad conseruationem agnationis, maximè concurrentibus aliis coniecturis, tunc conditio, si sine filiis, intelligi debet de masculis tantùm, Menoch. *cons. 95. n. 76. & consil. 150. n. 35.* Seraphin. *decis. 1216. num. 6.* Fusar. *de substitut. q. 402. n. 16.* nouissimè Rot. *in Cesanaten. fideicommissi, 24. Ianuarij 1628. coram R. P. D. Durando, in vers. quinta.*

62 Limita quintò quando testator discretiuè loquutus fuit de masculis, & fœminis, vt si masculos vocauit filios, fœminas verò vocauit filias, vel quia fœminis aliquid reliquit instituendo masculos; nam tunc fœminæ non venirent appellatione filiorum, vt per Molin *d. cap. 5. num. 55.* Gabr. *d. concl. 6. num. 63.* Grass. *d. q. 12. num. 2.* Peregr. *d. art. 25. num. 45.* Rustic. *in d. l. cùm auus, lib. 6. cap. 10 num. 12. & 25.* Menoch. *cons. 204. num. 45. & cons. 215. num. 70. & cons. 461. num. 11. & cons. 752. num. 15. & cons. 877. num. 10. & d. præs. 84. num 9.* Fusar. *d. q. 311. num. 37.* vbi numeris seqq. dupliciter declarat, & ideò vbi testator fecit differentiam inter masculos & fœminas, & discretiuè de eis mentionem fecit, tunc masculus substitutus sub conditione, si sine liberis, maximè concurrentibus aliis similibus coniecturis non excluditur per fœminas, Bald. *in l. multis. ff. de st. in hom. n. 1.* Ias. *in l. si quis id quod, in princ. n. 13.* *ff. de iurisdict. omn. iudic.* Purpur. *cons. 402. num. 9.* Menoch. *cons. 110. num. 24. & cons. 104. num. 45.* Fusar. *q. 401. num. 115.* nouissimè Rot. *in Cesanaten. fideicommissi, 14. Ianuarij 1628. coram R. P. D. Durano, in vers. quarta coniectura.*

63 Limita sextò quando testator propinquiores fœminas exclusit instituendo masculos, & illis substituit filios, quia tunc solùm masculi dicuntur vocati, siue testator instituerit filium, siue fratrem, siue alium agnatum; ita Hieron. Gabr. *cons. 97. num. 16. vers. tertius casus, lib. 1.* Decian. *cons. 24. num. 22. lib. 2.* Cardin. Mantic *d. lib. 8. tit. 7. lib. 1. vers. addo,* Thesaur. *d. decis. 188. num. 3.* Menoch *d. præs. 84. num. 24.* Surd. *decis. 84. & cons. 21.* Peregrin. *d. art. 25. num. 43. & 44. & cons. 23. num. 6. & cons. 52. num. 3. lib. 3. & cons. 30. num. 3. lib. 4. & cons. 57. n. 13. & 14. eod. lib. 4.* Fusar. *d. q. 311. à n. 58.*

64 Limita septimò quando extat statutum, quòd verba testamentorum intelligantur ad litteram, nam eo casu appellatione filiorum non venirent fœminæ, ita Cardin Mantic. *d. lib. 8. tit. 7. num 1. vers. secundo,* Anton. Gabr. *d. concl 6. num. 122.* Menoch. *d. præs. 84. num. 42. & cons. 215. num. 16. & cons. 752. n. 14.* Rustic. *in d. l. cùm auus. lib. 6. cap. 10. num. 19.* Fusar. *d. q. 311. n. 57.*

65 Limita octauò quando cum aliqua qualitate exprimitur masculinum, vt si testator substituisset filios monachos, quia moniales non venirent, ita Anton Gabr. *d. concl. 6. n. 89.* Menoch. *d. præs. 84. n. 12.* Fusar. *d. 311. n. 70.*

66 Limita nonò quando testator apposuit qualitatem filio vocato, quæ non conuenit fœminæ, ita Gam *Lusit. decis. 317. num. 2. & 3.* Menoch. *cons. 938. numer. 12. & cons. 1075. num. 7.* Fusar. *d. quæst. 311. à num. 71.*

67 Limita decimò quando aliquid absurdum sequeretur, si fœmina veniret filiorum appellatione, ita Anton Gabr. *concl 6. n. 115.* Menoch. *d. præs. 84. n. 18.* Fusar. *d. q. 311. n. 78.*

68 Limita vndecimò quando sequerentur plures impropietates, si fœminæ venirent filiorum appellatione Gabr. *d. concl. 6. n. 116.* Menoch. *cons. 150. num. 49. & d. præs. 84. n. 19.* Fusar. *dict. quæst. 311. num. 80.*

69 Limita duodecimò quando ex communi vsu loquendi appellatione filiorum non veniunt fœminæ, Gabr. *d. concl 6. n. 214.* Menoch. *d. præs. 84. n. 17.* Fusar. *d. q. 311. n. 82.*

70 Limita decimotertiò quando ex consuetudine homines non solent bona illa relinquere fœminis vt si essent castra, quæ solent transire in masculos pro dignitate, & conseruatione familiæ, Decian. *cons. 7. n. 52. lib. 1.* Card. Mantic. *d. lib. 8. tit. 10. num 8. in fine,* Fusar. *d. q. 11. num. 83.*

71 Limita decimoquartò quando fœmina esset incapax bonorum, vt quia essent feuda, & iurisdictiones, in quibus fœmina non posset succedere, Card Mantic *d. lib. 8. tit. 10. num. 8. in fine.* Menoch *cons. 204. per totum, & cons. 752. num. 6.* Peregr. *d. art. 25. n. 46.* Fusar. *d. q. 311. num. 84.* qui aiunt procedere limitationem etiamsi cum istis essent mixta bona allodialia & patrimonialia.

72 Limita decimoquintò quando testator constituit primogenituram perpetuam pro se, filiis, & descendentibus, quia non censetur intellexisse de fœminis, Tiraq. *de iure primog. q. 19. num. 16.* Molin. *dict. cap. 5. num. 2. & 38.* Card. Mantic. *d. lib. 8. tit. 10. num. 8.* Menoch. *cons. 104. à n. 27.* Peregr. *de fideicom. art. 25. num. 46.* Gam. *Lusit. decis. 51. & decis. 137. n. 12.* dicit contrarium esse verum, quando testator vocasset

primogenitum, aut primogenitam, vel vocasset filium, aut filiam, quo casu successiuè venire fœminas post masculos tradunt Tiraq. d. q. 10. n. 9. Molin. d. cap. 5. n. 52. Peregr. d. n. 46. & cons. 58. n. 3. lib. 5. Fusar. d. q. 311. à n. 86.

73 Limita decimoseatò de iure Longobardorum, ita Rustic. in d. l. cùm anus. lib. 6. cap. 10. n. 20. Fusar. d. q. 311. post. n. 97.

74 Limita decimoseptimò quando substituta esset pia causa, ita Rustic in d. l. cùm anus lib. 6. cap. 8. n. 18. & cap. 10 num. 22. & 23. Fusar. dict. quest. 311. post num. 97.

Filiorum appellatione, an & quando veniant adoptiui arrogati, & spirituales filij?

75 RECeptissima est Doctorum sententia appellatione filiorum, tam in dispositiuis, quam in conditionalibus non venire filios adoptiuos, ac proinde in fideicommissis, & conditione, *si sine liberis*, non facere deficere conditionem, ita probant text. in l. fideicommissum, ff. de condit. & demonstr. & in l. si ita quis 31. §. fin. ff. de legat. 2. prosequuntur latè Corn cons. 85. lib. 3. Ruin. cons. 173. lib. 2. Castren. cons. 30. in princ. lib. 1. Alexand. cons. 2. in princip. lib. 1. Tiraq. in l. si vnquam, verb. susceperit liberos num. 60. cum seqq. C. de reuocand. donat. Gail. lib. 2. obseru. 136. num 11. Sfort. Odd. de compend. substit. p. 6. art. vlt. num. 4. Petr. Anton. Anguiss. cons. 77. num. 6. lib. 6. Cardin Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit 8. Cost. in cap. si pater, p. 1. verb. si absque liberis, n. 46. de testament. lib. 6. Intrigl. de substitut. cent. 1. q. 61. n. 9. Alex Trentacinq. in simili tract. p. 4. cap. 7. num. 13. Ascan. Clement. in tract. de patrio, cap. 5. n. 11. idem Cost. in l. Gallus §. & quid si tantùm, p. 5. à num. 52. ff. de liber. & posthum. Peregr. de fideicom. art. 22. à n. 93. Menoch de præsumpt. lib. 4 præs. 82 n. 8. latè Fusar de substitut. q. 316. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 8. lit V. concl. 102. n. 7.

76 Ratio autem huius resolutionis duplex assignari solet. Prima est, quia verba naturaliter sunt intelligenda in testamentis, non autem fictè, l. vlt. C. de iis qui veniam ætatis impet. cum similibus, de quibus Card. Mantic. de coniectur. lib 3. tit. 4. num. 15. & alij, de quibus Alphan. collect. 987. constat verò adoptiuos filios veros non esse, quales sunt soli illi, quos ipsi genuimus, cap primo gradu 35. q. 5. l. quod si nepotes ff de testament. sed fictos, vt probat text. optimus in l. filio quem pater, ff. de liberis, & posthum. ibi, *ne imagine naturæ veritas obumbretur*, l. pen. §. sed ne articulum, ibi, *quasi imaginaria*, C. de adoptionib. iunctis iis, quæ de adoptionis fictione latè explicant Philip. de fictionib. p. 3. cap. 6. Petr. Greg. syntagmat. lib. 10. cap. 6. Secunda ratio est, quia si adoptiui substitutum excluderent, & facerent deficere conditionem, esset in potestate ipsius grauati facto suo substitutum deludere adoptando filium, quo iure admitti non debet, ex reg. text. in l. nec ei, §. eorum, ibi, *nec esset in potestate*, &c. ff. de adoptionib.

77 Amplia vt etiam in contractibus appellatione filiorum minimè veniant adoptiui, vt in feudis probat text. in cap 1. §. adoptiuus, si de feudo fuerit controuersia inter domin. eodémque argumento in emphyteusi sub eadem forma accepta pro se & filiis, etiam iis deficientibus illam consequi non posse adoptiuos, resoluit Tiraq. d. verb. susceperit liberos, num. 13. disputat latè Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 13. à num. 7. & in materia maioratus post Pelaea Auen lan. l. 40. Tauri, gloss. 11. per totam, & Molin. de primogen. lib. 1. cap. 4. n. 5.

78 Limita primò non procedere nostram principalem resolutionem, quoties aliqua apparet specialis voluntatis coniectura, ex qua colligitur testatorem de adoptiuis quoque sentire voluisse, veluti si adoptio facta fuisset volente ipso substituto, Tiraq. dict. verb. susceperit liberos, num. 13. Menoch. dict. lib. 4. præs 82. n. 18. Fusar. d. q. 316. n. 9. Vel quando adoptio est facta voluntate, & iussu testatoris, l. si cognatio. ff. de rebus dub text. & gloss. in l. si quis posth. ff. de liberis & posthum. Tiraq. de verb. susceperit liberos, num. 73. Cardin. Mantic. d. lib 11. tit. 8. num. 6. Sfort de compend. substit. p. 6. q. 6. art. vlt. num. 5. vers. limita. Alex. Trentacinq. de substitut. p. 4. cap. 7. num. 14. Menoch. d. præs. 82. num. 16. & cons. 1019. num. 33. Peregr. dict. art. 22 num. 91. Rustic in d. l. cum, lib. 1. cap. 12. n. 50. ff. de condit. & demonstrat. Vel si grauatus ipse tempore testamenti liberos adoptiuos habebat, idque testator sciebat, vt post Cuman. Socin Alciat Tiraq. & alios, notat Costa in d. § si tantum. p. 5. num. 55. Card. Mantic. d. tit. 8. num. 5. Alexand. Raudens. cons. 15. num. 31. lib. 2. Menoch d. præs. 82. num. 16. & cons. 562. num. 11. Peregr. d. art. 22. num. 94. Intrigl. de substitut. cent. 1. q. 61. num. 16. Fusar. d. q. 316. num. 11. & 12. Vel si is grauatur qui veros filios habere non potest, Card Mantic. d. tit. 8. num. 7. Sfort. in compend. p. 6. art. vlt. num. 5. in fine, Alex. Trentacinq. d. cap. 7. num. 15. Ascan. Clem. de patria potest. cap 51. num. 13. Menoch d. præs. 82 num. 17. Intrigl. d. q. 61. num. 18. Peregr. d. art. 22. num. 91. & art. 28. num. 41. in fine, Fusar. d. q. 316. num. 8. Vel quando testator illum sibi in nepotem tamquam ex filio suo adoptasset, siue ante, siue post testamentum facta sit adoptio, nam sic adoptatus succederet, Cardin. Mantic d. tit. 8. n. 6. Sfort. d. p. 6. art. 6. n. 5. Alex. Trentacinq. de substitut. p. 4. cap. 7. num. 14. Menoch. d. præs. 82. num. 16. Intrigl. d. q. 61. num. 17. Rustic. in d. l. cùm anus. lib. 2. cap. 12. num. 60.

79 Quæ autem dicta sunt in adoptiuis, procedunt & in arrogatis, Ruin. in l. Gallus. §. si eius num. 59. ff. de liber. & posthum. Curt. iun. cons. 145. num. 19. & 20. Cardin. Mantic. d. tit. 8. n. 4. vers. sed considera, & n. 5. Cost. in d §. & quid si tantùm, p. 5. n. 54. Menoch dict. præs. 82. num. 4. cum seqq. Gall. de exception success. except. 27. num. 116. p. 2. Rustic. in d. l. cùm anus lib. 2. cap. 13. Fusar. d. q. 316. n. 22.

80 Sic etiam omnia supradicta ex eisdem fundamentis procedunt in filiis spiritualibus, scilicet ex sacro fonte susceptis; non enim veniunt in fideicommissis, & conditionibus appellatione filiorum, nisi ex verbis, aut mente testatoris id specialiter colligatur, vt docuerunt Bald in auth. nisi rogati, n. 19. C. ad Trebell. Cardin. Mantic. d. tit. 8. num. 18. & Menoch. d. præs. 82. n. 18.

81 De legitimatis autem, an veniant appellatione filiorum in fideicommissis relictis filiis, vide Menoch. cons. 625. n. 29 & seqq. & cons. 1012. n. 30 Peregr. de fideicom. art. 23. & cons. 41. num. 4. cum seqq. lib. 4. & cons. 61 n. 7. lib. 5. Fusar. de substitut. q. 315.

Filiorum appellatione, an, & quando veniant nepotes?

81 IN duas contrarias sententias diuisi sunt Doctores nostri, qui de hac quæstione tractarunt, ob idque varias in materia penè coniecturali excogitarunt resolutiones. Prima tenet quòd sub nomine filiorum & nepotes comprehendantur, & hanc per text. in l. vxorem. §. concubina. ff. de legat. 3. & in l.

liberorum

liberorum. §. sed & Papyrine. ff. de verb. signif. & in l. filij, appellatione 74. & in l. iusta, ff. eod. & in l filium habeo. ff. ad Macedon. probarunt Marc Mantu. cons. 87. & cons. 198 n. 21. Roland. à Valle cons 91. num. 19. lib. 2 Decian. consil. 54. n. 3. & cons. 88. n. 54. cum seqq. lib. 2. Crauet. cons. 155. Tiraq. in tract. le mort. p. 2. declar. 5. num. 2. Sebast. Madic. de regul. mris, reg. 2. indefinita orario, in verb. appellatione, n. 47. Anton. Gabr. lib. 6. commun. tit. de verbor. significat. concl. 1. n. 5. cum seqq. Hieron. Gabr. cons. 125. dub. 1. lib. 1. Eugen. cons. 94. num. 4. cum seqq. tom. 1. Capyc decis. 21. n. 8. Pereg. de fideicom. art. 1. num 12. & art. 22. n. 61. & cons. 47. num 16. vers. quare, lib 1. & cons. 31. num. 16. lib. 2. & cons. 59. n. 1. lib. 5. Cenall. communium contra commun. q. 694. Bellon. iun. cons. 2. num. 2. cum seqq. Rustic. in l. cum annus. lib. 6. cap. 11. ff. de condition. & demonstrat. maximè in fauorabilibus, Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 35. n. 23.

83 Alteram verò contrariam opinionem negatiuam, quod appellatione filiorum non veniant nepotes, probant expresè text. in l. quod si nepotes 6. ff. de testam. tutel. §. vlt. Instit. qui testamento tutores dari possunt, vnde etiam in testamentis prohibitionem alienationis extra familiam factam ad nepotes non extendi probat text. vbi notauit gloss. vltim. in auth. de restit. §. nos igitur. collat. 9. recepta ex multis, quos refert Gabr. d. concl. 1. num. 79. quibus addo Couar. lib. 3. var. cap. 5. num. 4. Sic etiam in fideicommissis facultatem eligendi de filiis ad nepotes non extendi per text. in l cum pater 79 §. hereditatem. ff. de legat. 2. docuerunt Pinel. in l. 1. C. de bonis matern. p. 1. num. 69. Menoch. d lib. 4. pres. 94. num. 3. Quare hanc negatiuam sententiam tenent Bardel cen. 83. n. 54. cum seqq. Pedroch. cons. 38. col. 1. & 2. Honded. cons. 60. num. 61. lib. 1. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 8. num. 9. & decis. 175. num. 1. Gaie. Falcon. reg. 205. Præt. de interpretat. vlt. volunt. vlt. volunt. lib. 3. lib. 4. solut. 1. à num. 37. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 6. num. 27. Boër. decis. 155. num. 3. Surd. de alimen. tit. 9. q. 36. num. 28. Fachin. controuers lib. 5. cap. 18. Magon. Lucensi decis. 82 Gam. Lusit. decis. 160. n. 7. Valasc. cons. 140. num. 4. & 13. & 14. Thesaur. quæst. forens. lib. 1. q. 91. num. 8. Seraphin. decis. 1486. n. 9. Menoch. cons. 215. num. 95. & cons. 315. num. 24. vbi intelligit quando de præiudicio tertij agitur, & cons. 347. num. 3. & cons. 493. num. 11. & cons. 567. num. 34 & cons. 591. num. 1. & cons. 233. num. 12. vbi intelligit in materia stricta, & cons. 1192. num. 26. vbi in pœnalibus, Perez de Lara de anniuersar. & capellan. lib. 2. cap. 6. num. 5. Ioseph. Sesse Aragoniæ decis. 53. num. 17. Rot. decis. 507. num. 7. vbi intelligi quando testator discretiuè loquutus fuit de filiis, & nepotibus, & numer. 14. etiam quòd filij sint vocati in futurum euentum decis. 693. n. 4. & decis. 667. num. 1. cum seqq. apud Farin. p. 2. recent.

84 Ego prolixi concordiis breuitatis studio omissis dicendum puto in proposito, vel attendi rigorem, & proprietatem verborum, vel impropriam, & latam eorum significationem, si verborum rigor attendatur, proculdubio verior est posterior sententia negatiua, quòd appellatione filiorum nepotes non continentur, vt benè probat text. in d. l. quod si nepotes, cum similibus supra adductis, nam constat filios esse quos ipsi genuimus, nepotes autem, qui ex ipsis filiis nascuntur, ideóque hoc secundum gradum, illos autem primum constituere, l. 1. §. 1. cum seqq. ff. de gradib. Si verò latior & impropria attendatur significatio, nepotes, & vlteriores etiam gradus continentur, vt in d. l. filij appellatione 84. & d. l. iusti 201. ff. de verb. signif. dum inquit iusta interpretatione filij appellatione contineri nepotes; dicitur enim iusta interpretatio quando ex legis sententia propriæ verborum augentur significationes; vt colligitur ex plenè adductis per Tiraq. de primogen. q. 40. num. 58. vel etiam quando ex verosimili mente disponentis aliquæ colliguntur coniecturæ, quod filiorum nomine etiam de nepotibus senserit; atque ita in effectu hanc distinctionem videntur admittere etiam prioris partis Auctores, fatentur enim illis casibus in quibus appellatione filiorum veniunt nepotes, id prouenire ex iusta interpretatione, non ex rigore verborum, vt constat ex adductis per Gabr. d. concl. 1. n. 3. Præt d. solut. 1. num. 37. optimè Franc. Sonsbech de feudis, part. 9. à num. 152. Cardin. Tusch. tom. 3. lit. F. conclus. 276. à princip. & benè Rot. decis. 507. n. 2. & 3. apud Farin. p. 2. recent. eleganter etiam Rota in Bononien. fideicommissi de Desideriis 10. Martij 1626. coram bona mem. Merlino Decano, impressa tom. 5 recentior. decis. 6. vbi num. 8. iuxta hanc nostram distinctionem probat quòd absolutè ex proprietate sermonis & stricta Iuris interpretatione nepotes non veniunt, quia aliter filij, aliter nepotes appellantur; secus autem dicit quando contrarium suadent voluntatis fideicommittentis coniecturæ; vel æquitas, & verisimilitudo ab illa propria verbi filiorum significatione, & stricta Iuris interpretatione non recedere cogit, iustam nempe præsumptæ menti testatoris consonam & latam amplectendo; & præter Doctores supra citatos, citat etiam Gasp. Thesaur. quæst. forens lib. 1 q 91. n. 8. Ludou. Cassanate cons. 34. n. 8. Seraph. decis. 1186. n 6. 8. & 9 Rustic. in l. cum annus, lib. 6. c. 11. n. 45. & cap. 14. n. 19. ff. de condit. & demonst. ead. Rota decis. 21. à princip. d. tom. 5. recent.

85 Amplia vt suprà resoluta in nepotibus habeant locum etiam in pronepotibus, vt per Ruin. cons. 166. num. 8. lib. 1. & cons. 62. num. 4. lib. 3. Crauet. cons. 151. col. 2. in fine, Peregrin. dict. artic. 22. n. 45. & cons. 31. num. 7. post princip. lib. 3. Anton. Gabr. dict. concl. 1. num. 44. Bursat cons. 13. num. 15. lib. 1 Rustic. d. lib. 6. cap. 13. num. 19. & 20. Fusar quæst. 320. num. 21 Cardin. Tusch dict. lit. F. concl. 175. num. 9. vbi loquens de emphyteusi ecclesiastica, dicit quòd nec etiam appellatione filiorum & nepotum veniunt pronepotes. Et an appellatione descendentium veniant nepotes, pronepotes, & trinepotes, & alij vlteriores? vide Rot. dict. decis. 6. n. 20.

86 Ex quibus iam primò colligitur meritò Doctores communiter resoluere in contractibus appellatione filiorum, in dubio non contineri nepotes, probatur, quia diximus appellatione filiorum ex sermonis proprietate solos filios primi gradus, non etiam nepotes contineri: sed constat in contractibus à proprietate verborum recedendum non esse, ex reg l. veteribus. ff. de pactis, & l. quicquid adstringendæ. ff. de verbor. obligat. ergo meritò in contractibus hanc regulam negatiuam constituit. Bart. in dict. l. liberorum. num. 8. Alexand. consil. 37. Viso themate, num. 7. vers. duodecimo, lib. 6. & consil. 2. num. 4. & 12. lib. 1. & cons. 17. Ponderatis, num. 3. & 4. & cons. 125. Attentis, in princip. lib. 3. Anton Gabr. dict. concl. 1. num. 64. Gare dict. reg. 102. num. 3. & colligitur ex aliis, quos adducit Cald. Pereira de em-

87 phyteusi. p. 3. cap. 13. num. 8. resoluentes attento Iure in emphyteusi accepta pro se, & filio, quem nominauerit, nepotem nominari non posse, quibus adde Mant. dialogo 39. Gam. Lusit. decis. 260. numer. 10. Cardin. Tusch. d. lit. F. conc. 376. n. 10. Vnde nepotes

88 sub filiorum appellatione inclusos non esse, quando sumus in substitutione facta in contractu, resoluunt

Rolad. à Valle *cons.* 93. *n.* 18. *&* 19. *lib.* 2. Sfort. Odd. *cons.* 39. *n.* 15. Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 64. Peregr *cons.* 65 *n.* 19. *lib.* 1. *& cons.* 149. *t.* 13 *in fine*, *lib.* 5. Rustic. *in d. l. cùm autem lib.* 6. *cap.* 14. *n.* 41. *in fine*, Fusar. *q.* 321. *n.* 161.

89 Non obstat text. *in c.* 1. *§. etsi clientulus*, *de alienat. f. udi*, vbi in contractu feudali pro se & filio masculo venire omnes descendentes, notauit gloss. *ibi*, *verb. reuertitur ad dominum*, quam sequuntur Doctores communiter, vt per Mant. *d. dial.* 59. Surd. *cons.* 573. *n.* 40. Bellon. *cons.* 1. *n.* 15. Ant Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 16. Cald. Pereir *d. c.* 14. *n.* 7. Fachin. *controu. iuris*, *lib.* 7. *c.* 75. quia respondetur text illum solum probare, concessionem feudi pro hærede intelligi de filio, non contrà, quia si concipiatur pro filio, intelligi de quolibet descendenti; communis tamen illius resolutionis ex illo deductæ rationem ponit Sonsbech. *d. p.* 9. *n.* 156. & multi, de quibus Peregr. *d. art.* 22. *n.* 52. quia cùm hæc materia indifferens sit quoad gradum, nulla ratio datur maioris affectionis in filium quam in nepotem, & insuper futurum tempus respicit, quare verisimilis apparet concedentis, & accipientis mens quod deficientibus filiis etiam pronepotibus dare, & accipere voluerit secundùm latiorem nominis significationem, ne scilicet dispositio maneat sine effectu; vnde sumpto vulgari argumento de feudo ad emphyteusim, de quo diximus *in locis communib. argum.*

90 *n.* 1 hoc ipsum in emphyteusi admittunt Alciat. *in d. l. liberorum ad fin.* Dec. & alij quos refert, & sequitur Pinel. *in l.* 1. *C. de bon. matern. p.* 1. *n.* 71. vbi *n.* 72. bene resoluit Ordinationem Regiam Lusitanorum, quæ deficientibus liberis admittit posse nominari nepotem ad emphyteusim acceptâ pro se & filio procedere attento rigore Iuris: quamuis enim stricta significatio nominis *filius*, in solis primi gradus verificetur ex dictis, non tamen repugnat vt his deficientibus admittatur nepos, iuxta latiorem & iustam significationem, quæ hoc casu ex verosimili contrahentium mente deducitur iuxta proximam rationem, quæ in eo etiam concluditur, cùm enim emphyteusis ad tres generationes cõcedatur, & materia sit indifferens ad filios, & nepotes, futurumque euentum respiciat, meritò licèt de filiis faciat mentionem, nepotes etiam comprehendit ex verosimili contrahentium mente, iuncta vulgari doctrina *gloss. vlt* per text. *ibi*, *in l. tale pactum. ff. de pactis*, recepta communi omnium Doctorum consensu, vt constat ex multis, de quibus Ant. Gabr. *collect.* 1 60. Card. Mant. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 1. *tit.* 19. *à n.* 4. & plenè addoctis per Castill. *quotid. lib.* 2. *cap.* 22. *n.* 69.

91 Vnde etiam sumpto argumento de feudo ad maioratum, quod validom est quando id quod in feudis deciditur, Iuris communis regulis consonum est; vt dixi *in locis communib. argum. n.* 1. hoc ipsum in maioratu resoluendum videtur; nam in proposito ratio quam in feudis tradidimus, fortiùs in maioratibus concludit, tum quia maioratus materia ad filios, & nepotes indifferens est, tũ quia maioratuũ institutio ea est, vt perpetui sint, ad perpetuàmque familiam tendant conseruationẽ, in quo casu sine difficultate Doctores omnes resoluunt filiorum nomine, si hi deficiant, nepotes necessariò cõprehendi, vt ex Ioan. Andr. Salic. & pluribus quos refert, testatur Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 37. *&* 81. Menoch. *d. præs.* 94. *n.* 25. Peregr. *d. art.* 22. *n.* 50. Prætis *d. solut. i. n.* 53. Cald. Pereira *d. c.* 14. *n.* 30 ex quibus in maioratibus esse verissimum concludunt Molin. *d. c.* 7. *n.* 28. Auend. *l.* 40. *Tauri gloss.* 10. *à prin.* Peregr. *d. art.* 22. *à n.* 31. Bellon. *d. cons.* 2 *n.* 16.

92 Quæ resolutio facilè procedit in prædictis terminis, scilicet deficientibus filiis primi gradus; si verò quæret aliquis, an his stantibus aliquo casu admittatur nepos, respondebitur certum esse ioxta suprà dicta ex proprietate sermonis nunquam, nec etiam ex mente regulariter nepotes admitti; an verò ex Iure transmissionis admittendi sint, vide *gloss. vlt. in l. vnic. C. de his, qui ante apertas tab.* receptã & Cost. *in d. c. ex parte*, *verb. si absque liberis*, *n.* 61. *vers. & retenta*, Valasc. *de iure emphyt. q.* 10. *v.* 44. & statim referendis, qui latè disputant, an, & quando ex repræsentatione admittantur tam in fideicommissis, quàm in maioratibus, vt per scribentes *in l. cùm ita* 33. *§. in fideicõmisso*, *ff. de legat.* 2. *& in l.* 40. *Tauri*, vbi Auẽd & prosequuntur latè relati ab Alphan. *collect.* 605. Cou. *pract. c.* 38. Valasc. *d. q.* 50. Gam. *Lusit. dec.* 307. Molin. *d. lib.* 2. *c.* 6. *cũ seqq.* Card. Mant. *de cõiect. vlt. vol. lib.* 8. *tit.* 9. Pereg. *de fideic. art.* 21. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 66. Molin. Theol. *de Iustit. tom.* 3. *tract.* 2. *disp.* 626. Flores de Mena *var. q.* 19. *à n.* 15. & plenè adducti à Castil. *quotid q lib.* 2. *c.* 20. & passim alij de materia repræsentationis agentes.

93 Secondò principaliter ex dictis colligitur tutam non esse communem sententiam eorum, qui docent in legis dispositionibus appellatione filiorum in dubio venire nepotes per text. *in d. l. filium habeo*, *& in d. l. senatusconsulto*, *& in l.* 1. *§. si mater. vers. quod si nepotibus. ff. ad Tertull.* sequuntur Bart. Card. & alij quos refert Ant. Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 13. Mant. *d. dial.* 49. Conan. *comment. l. b.* 10. *c.* 1. *n.* 3. & indubitatum tradit Pereg. *d. art.* 22. *n.* 56. Sed ex dictis conuincitur, diximus enim secundùm propriam nominis significationem appellatione filiorum solos filios primi gradus non etiam nepotes contineri, constat etiam in legibus à proprietate verborum recedendum non esse si de mente contrarium non apparet, *l. scire*, *§. illud ff. de excusat. tutor.* igitur in dubio regula negatiua est constituenda, quòd leges de filiis loquentes non comprehendunt nepotes. Deinde facit, quia in variis casibus leges de filiis loquentes ad nepotes non extendi frequenter decidunt Iureconsulti, & Imperatores, vt *in d. l. sed milites*, *& in l. Iulia. § hoc capite ff. de ritu nupt.* vbi lex prohibens Senatorem ducere filiam eius, qui ludricam artem exerceat, non impedit neptem eiusdem ducere, sicut etiam quæ patri permittit filiam adulteram occidere, non excusabit auũ si occidat nepta, *l. patri* 20. *ff. ad leg. Iuliã de adulter.* & priuilegium filiis concessum non prodesse nepotibus probat text. *in l. iubemus. § illud, C. ad Treb.*

94 Omissa igitur iurisdictione eorum, qui dicebant appellatione filiorum contineri nepotes si lex filiorum fauorẽ respiciat principaliter, non ita si eorum odium contineat, ego prædictæ sententiæ negatiuæ etiam in legis dispositionibus semper adhærendum esse probabiliùs puto, neque aliter admitti appellatione filiorum venire nepotes nisi ex verbis, aut efficaci coniectura colligatur mens legis quod voluerit dispositionem suam ad nepotes extendi ex rationibus, & auctoritatibus suprà pro secunda negatiua sententia per me adductis. Neque obstant Iura in

95 contrarium supra principio huius secundi corollarij adducta nam ad primum ex *d. l. filium habeo*, omissis multis de quibus D. Barbos. *in l. si constante*, *n.* 101. *ff. soluto matrim.* respondetur, nepotes ibi contineri ex lata legis interpretatione, quæ vocis significationem ad nepotes voluit extendere, vt satis idem text. insinuat, ibi, etsi verbis Senatusconsulti filij contineretur, &c. quasi sit sensus, quòd licèt proprietas verborum postularet, vt de solis filiis intelligatur Senatusconsultum; hoc enim importat verbum, *continerentur*, quo vtitur Iurisconsultus, ex legis ramen sententia trahitur, & extenditur ad nepotes, vt post Gom. bene notauit Pin. *d. p.* 1. *n.* 72. Similiter ad text. *in d. l. Senatusconsulto*, *& in d. §. si mater*, respondetur

in

in terminis illorum Iurium venire nepotes ex sententia legis collecta ex ratione,& mente ipsius legis.

96 Vnde iam subinfertur defendi non posse doctrinam gloss. *verb. filij, in cap. ad extirpandas 11. de filiis presbiter.* dum prohibitionem teat. quæ de filiis presbyterorum loquitur, ad nepotes legitimos extendit, ne in Ecclesiis, quas aui obtinuerunt, valeant ministrare; licèt enim eam communiter receptam dicant, & sequuntur Rebuff *de pacif. possess. n. 166. & seq.* Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 50. lit. A. in nouiss. edit.* Less. *de Iustit. lib. 2. c. 34. n. 91.* ea dictis tamen conuincitur, dicimus enim appellatione filiorū nepotes non contineri ex proprietate sermonis, ac subinde leges de filiis loquentes ad nepotes trahendos non esse, nisi ex verbis aut mente contrarium colligatur, constat etiam legem illam pœnalem esse & odiosam, nec proponitur ratio quæ in nepotibus concludat, imò vitium paternum, quod in filiis cernitur, & in patribus lea refrænare intendit, vt ait Conc. Trid *sess. 25. de reform. c. 15.* in nepotibus cessat; ergo melius contra dicendam glos. adhuc stante noua Constitutione Concilij *in d. c. 15.* contrarium sentiunt Nau. *cons. 9. de filiis presbyt. in nouis*, Sayr. *in [illegible] decis. sub eod. tit. decis. 9.* vbi bona additio, Spin. *in speculo testam. glos. 4. princ. à n. 23.* Azot. *instit. moral. p. 2. lib. 4. cap. 4. q. 15. & 17.* Steph. Grat. *discept. forens. cap. 397. num. 6.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 7. c. 3. n. 22.* vbi *in addit.* Campan. *in diuersorio iuris Canonici, rub. 11. c. 13. num. 76.* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplin. cleric. §. 3. num. 33. & num. 51. vers. neque*, Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarra, lib. 2. tit. 19. l. 1. de filiis presbyb. num. 1.* Seraphin. *decis. 1442.*

97 Similiter etiam subinfertur dubiam videri communem sententiam, quæ docet pœnam *l. quisquis. §. filij. C. ad legem Iuliam maiest.* nepotes comprehendere, cuius testes sunt post Salicet., Gig *de crimine læsæ maiest. lib. 3. q. 8.* Couar. *lib. 2. var. c. 8. n. 2.* Pereg. *de iure fisci, lib. 3. tit. 9. n. 5.* obstat enim, quia cùm huiusmodi lex pœnam acerbissimam contineat, ideoque crudelitatis plenissima plerisque videatur, & constat filiorum appellatione nepotes non contineri, nisi ea impropria significatione, iuxta supradicta, videbatur ad nepotes extendi non posse, iuxta *reg. odia, de regul. iuris, lib 6. cum vulgaribus*, quo argumento hoc ita constanter tenet Decian *tract. crim. lib. 7. c. 47. n. 7.* Sed vtraque sententia ad concordiam traducitur cum Alberic. *in d. §. filij n. 9.* fatetur enim hanc secundam verissimam esse attento rigore Iuris primam verò communem rectè defendi ea verbis nouæ Constitutionis Federici Imp. quam refert idem Alberic. quæ loquitur per nomen, *liberi*, quo nepotes contineri non est dubium, ex *d. l. quod si nepotes*, cum similibus.

98 Tertiò principaliter ex dictis colligitur rectè in priuilegiis Doctores communiter regulam negatiuam constituere, quòd appellatione filiorum in dubio non veniant nepotes, probatur ex omnibus suprà resolutis, iuncta reg. text *in c. sané, de priuileg.* cum vulgaribus, ex quibus hanc sententiam negatiuam ita constituit Bart. per text *ibi in l. sed. & mulier. ff. de excus. tutor.* notant glos. *verb. liberi, in Clem. 1. de baptismo*, Specul. & alij, quos refert & sequitur Gabr. *d. concl. 1. n. 62.* Cabed *Lusit. decis. p. 1. Aresto 53.* Bald. *cons. 303. Ad audientiam, in princ. lib. 2.* Signorol *cons. 557. in fine*, vbi loquitur de priuilegio concesso ab oneribus, Card. Tusch *d. lit. F. conc. 376 n. 27. & 45.* Ea quibus Greg. Lopez sibi contrarius bene resoluit, quòd si Princeps alicui facultatem concedat instituendi maioratum in vno ea filiis, deficientibus illis potest institui in persona nepotis, vt comprobat Molin. *de primogen. lib. 2. c. 11. num. 34.* quamuis enim ex proximè dictis nepotes appellatione filiorum non comprehendantur, & ideò stantibus filiis prædicta licentia ad nepotes trahi non debeat, his tamen deficientibus ex mente concedentis in nepote debet verificari, ne licentia maneat sine effectu, & quia cùm talis concessio indifferens sit ad filios & nepotes, & in futurum euentum dirigitur, iuxta suprà resoluta.

99 Quartò principaliter ea dictis colligitur etiam in testamentis veriorem esse sententiam negatiuam, quòd in dubio appellatione filiorum non veniant nepotes, vt in tutelæ datione probat expressè text *in d. l. quòd si nepotes, 6. ff. de testam. tut. l.*, & fatentur Bald *cons. 487. circa finem, lib. 1.* Card. Tusch *d. lit. F. concl. 376. n. 31.* & omnes vtriusque partis Auctores in principio huius articuli citati, atque etiam faciliùs hæc procedit illatio quoties dispositio fauorabilis non est, veluti in prohibitione alienationis facta filio, quam ad nepotes non extendi efficaciter probat text. *in d. auth. de restit.* iuncta *gloss. vlt.* recepta ea pluribus, de quibus Gabr. *d. concl. 1. n. 79.* quòd etiam resoluunt Alex. *cons. 1. num. 13. vers. vnde videamus, lib. 1.* Card. Tusch. *d. conc. 376. n. 30* Et demum plures alios casus in quibus nepotes appellatione filiorum non comprehenduntur, refert Steph. Grat. *discept. forens. tom. 4. c. 765. in princ.* vbi *n. 1.* quando dispositio habuit effectum in filiis, & *n. 2.* in fideicommisso inducendo, & *n. 3.* in substitutione reciproca filiorum, & aliis casibus.

100 Quando autem appellatione filiorum veniant nepotes in fideicommissis, tota est controuersia, in qua speciales voluntatis coniecturas hac in re semper esse obseruandas pro regula constituo, quarum aliquas referam, quæ viam ad alias colligendas aperire poterunt.

101 Prima igitur & principalis coniectura est, quando dispositio futurum respiciebat euētum, scilicet quia incertum erat, an frater grauatus filium, filiámve haberet; & etiam quando tempore mortis ipsius grauati non extabant filij, sed tantùm supererant nepotes ea eis, tunc enim ne hæreditas deferatur ad extraneos, & propriæ agnationi, lii præferantur contra *reg. l. cùm acutissimi, C. de fide. com.* meritò fit interpretatio vt deficientibus filiis admittantur nepotes; quamuis de eis in dispositione mentio facta non sit; ita Imol. Socin. Bald. & alij *in d. l. Gallus §. instituens ff. de liber. & posthum.* Cephal *cons. 394 n. 24.* Anton. Gabr. *d. concl. 1. num. 36.* Decian. *cons. 47. num. 13. lib. 3.* Menoch. *d. lib. 4 præs. 94 n. 31. & cons. 215. num. 38. & cons. 347. n. 23. & seq & cons. 1039. num. 1.* Pratis *dict. [illegible] 1. n 23. & 57.* Molin. *d. cap. 6. n. 29.* Peregr. *de fideicom. art. 22. à num. 57. & cons. 31. n. 14. lib. 2.* Rustic. *in d. l. cùm auus, lib. 9 cap. 11. n. 70 ff. de condit. & demonstr.* Fusar *de substitut. quæst. 320. n. 15. & 58. cum seqq. & q. 321. n. 37.* & constanter omnes nostri Lusitani, vt patet ex Costa *de success. Regni, p. 2. n. 19.* Pinel. *d. p. 1. num. 69. & 71.* Gam *decis. 507. n. 23.* Valasc. *cons. 140. num. 11. & 14.* Cald. Pereira *de emphyteusi, p. 3. cap. 14. num. 28.*

102 Quando autem viuit filius, & ex eo nepos, tunc filius solus admittitur, non autem cum eo concurrit nepos, quia hæc est verisimilis voluntas testatoris, vt ex ordine charitatis pater filio proferatur, Doctores *in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & posthum.* Marzar. *in epit. de fideicom. q. 17.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 8. num. 5.* Bardel. *cons. 83. n. 50.* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 36. n. 19.* Peregr *d. art. 22. n. 58.* Crass. *d. § fideicommissum. q. 10. num. 13.* Rustic. *in d. l. cùm auus, lib. 6. cap. 14 n. 25. & 26.* Fusar. *d. q. 321 num. 39.* Sic eodem modo quan-

do extarent filij & nepotes ex alio filio, tunc filius præferri debebit, & ſolùm cenſeretur vocatus nepos non extantibus filiis, Federic. Scot. *conſ.* 1. *n.* 182. *lib.* 2. *tam.* 1. Anton. Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 75. Decian. *conſ.* 54. *n.* 18. *verſ. item*, *lib.* 2. & *conſ.* 47. *num.* 11. *lib.* 3. Menoch. *d. lib.* 4. *praſ.* 94. *num.* 17. & *conſ.* 215. *num.* 38. *cum ſeqq.* & *conſ.* 530. *n.* 25. & *conſ.* 774. *n.* 7. *cum ſeqq.* Ruſtic. *in d. l. cùm auus. lib.* 6. *cap.* 14. *n.* 26. Fuſar. *dict. q.* 321. *n.* 42. vbi *n.* 49. ſubdit contrarium eſſe dicendum quando teſtator vocauit filios in numero plurali, & extabat tunc vnus tantùm filius, quia tunc nepotes venirent.

103 Secunda coniectura eſt, quando diſpoſitio eſſet facta à Iuriſperito, quia tunc appellatione filiorum venirent nepotes, ſecundùm Bardel. *conſ.* 83. *num.* 19. *verſ. decimo*, Fuſar. *d. q.* 320. *n.* 83. at verò ſi teſtamentum ſit factum ab idiota & imperito, tenendum eſt illum appellatione filiorum non ſenſiſſe de nepotibus, gloſ. *in d. l. quod ſi nepotes, de teſtam. tutel.* Roland. à Valle *conſ.* 42. *n.* 30. *lib.* 4. Bardel. *d. conſ.* 83. *num.* 30. Menoch. *conſ.* 215. *n.* 58. *cum ſeqq.* & *conſ.* 328. *num.* 25. Fuſar. *q.* 321. *n.* 105.

104 Tertia coniectura eſt, quando teſtator in vita nepotem vocabat filium, & eum vt filium tractabat, nam ex hoc elicitur vehemens coniectura quòd teſtator vocando filium ſenſerit & de nepote, vt reſoluunt Roland. à Valle *conſ.* 43. *num.* 37. *verſ. ſextà reſpondetur*, *lib.* 4. Decian. *conſ.* 100. *numer.* 40. *lib.* 2. Burſat. *conſ.* 372. *num.* 3. Bald. *d. conſ.* 83. *numer.* 47. Anton. Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 40. Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 2. & *lib.* 8. *tit.* 8. *num.* 14. *verſ. ſecundus caſus*, Menoch. *d. praſ.* 94. *n.* 24. & *conſ.* 115. *num.* 124. *cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 36. *num.* 22. & *deciſ.* 241. *num.* 18. *verſ. ſic teſtator*, Peregrin. *d. art.* 22. *n.* 55. Ruſtic. *d. lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 2. Fuſar. *d. q.* 320. *à n.* 7. *cum ſeqq.* vbi *n.* 10. intelligit ſi nominatio ſeriò facta ſit, & *num.* 11. ſubdit coniecturam non procedere quando filius, & nepos concurrerent, quia tunc verus filius veniret filij appellatione, quia tunc verus filius veniret filij appellatione, & de eo potius quàm de nepote verba intelligenda eſſent.

105 Quarta coniectura eſt, quando teſtator vocauit natos, & naſcituros; nam tunc & nepotes eſſe vocatos ſcripſerunt Decian. *conſ.* 47. *n.* 24. *lib.* 3. Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 31. Card. Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 8. *n.* 16. Craſſ. *d. §. fideicommiſſum. q.* 10. *n.* 9. Menoch. *d. praſ.* 94. *n.* 28. & *conſ.* 1015. *num.* 2. Surd. *d. tit.* 9. *q.* 36. *num.* 36. & 33. Ruſtic *d. lib.* 6. *cap.* 22. *num.* 17. Matheac. *de legat. lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 19. Fuſar. *q.* 320. *n.* 23. vbi *n.* 24. ſubdit maximè procedere quando vocati eſſent nati, & quicunque naſcituri.

106 Quinta coniectura eſt, quando ſumus in diſpoſitione ſui natura habente tractum ſucceſſiuum, & perpetuum; nam filiorum appellatione tunc veniunt nepotes, exemplúmque eſt quando ſumus in primogenituris, ita Tiraq. *de iure primog. q.* 40. *n.* 37. *verſ. decimaquinta ratio*, Couarr. *pract. c.* 38. *n.* 6. & 7. Rimin. iun. *conſ.* 23. *num.* 51. & 52. Molin. *de primog. lib.* 1. *c.* 6. *ſub num.* 28. Peregr. *d. art.* 22. *num.* 51. *verſ. idem eſt*, & *conſ.* 41. *n.* 34. *lib.* 5. Ruſtic. *d. lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 24. Fuſar. *d. quaſt.* 320. *num.* 28. vbi declarat vt procedat quando primogenitura fuit erecta per nomen pluralis numeri, Bellon iun. *conſ.* 2. *n.* 16. & 33.

107 Sexta coniectura eſt quando ratione agnationis, & pro conſeruandis bonis in familia fideicommiſſum eſſet relictum; tunc enim nepotes venire ſub nomine filiorum reſoluunt Decian. *conſ.* 88. *n.* 57. & 60. *lib.* 2. Card. Mant. *d. lib.* 8. *tit.* 8. *n.* 17. Surd. *d. tit.* 9. *q.* 36. *num.* 27. Ruſtic. *d. lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 44. Menoch. *conſ.* 387. *num.* 2. Bardell. *conſ.* 83. *n.* 45. Alex. Raudenſ. *conſ.* 74. *num.* 8. *cum ſeqq. lib.* 2. Caroc. *deciſ.* 69. Peregr. *conſ.* 52. *n.* 45. *lib.* 3. Craſſ. *d. q.* 10. *n.* 8. Fuſar. *d. q.* 320. *n.* 31. Rot. *deciſ.* 667. *n.* 9. *cum ſeqq. apud Farin. p.* 2. *recent.* vbi declarat, & *deciſ.* 693. *n.* 4. *ead. p.* 2. *recent.*

108 Septima coniectura eſt, vbi teſtator vocauit filios in ſtirpes, & non in capita, nam tunc ſub nomine filiorum contineri nepotes, ſcribunt Gallia *conſ.* 17. *n.* 14. Card. Mantic. *d. tit.* 8. *n.* 18. Rimin. iun. *conſ.* 283. *n.* 19. *lib.* 3. & *conſ.* 267. *n.* 34. *lib.* 7. Decian. *conſ.* 24. *n.* 8. *verſ. ſecundo*, *lib.* 2. Ruſtic. *d. lib.* 6. *c.* 12. *n.* 50. & 51. Menoch. *d. praſ.* 94. *n.* 29. & *conſ.* 347. *n.* 51. Hieron. Gabr. *conſ.* 69. *n.* 45. *lib.* 2. Fuſar. *d. q.* 320. *n.* 39. *cum ſeqq.*

109 Octaua coniectura eſt, quando aliàs ſequeretur abſurdum & irrationale, ſi nepotes non continerentur ſub nomine filiorum, vt quia non admiſſo nepote deſcendente teſtatoris, extraneus admitteretur, vel minus dilectus, vel filius naturalis, Roland. à Valle *conſ.* 93. *num.* 25. *verſ.* & *vbi abſurdum*, *lib.* 2. & *conſ.* 28. *n.* 33. *lib.* 4. Decian. *conſ.* 88. *n.* 56. & *ſeq.* & *n.* 63. *lib.* 1. Card. Mantic. *d. tit.* 8. *n.* 16. Anton. Gabr. *d. conc.* 1. *num.* 34. Bardel. *d. conſ.* 88. *n.* 29. Menoch. *dict. praſ.* 94. *n.* 26. & *conſ.* 613. *n.* 11. Craſſ. *d §. fideicommiſſum. q.* 10. *n.* 10. Surd. *conſ.* 85. *n.* 28. Peregr. *dict. art.* 22. *n.* 48. Ruſtic. *d. lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 7. & *à n.* 54. Fuſar. *dict. q.* 320. *à n.* 44. Rot. *d. deciſ.* 6. *n.* 25.

110 Nona coniectura eſt, quando nepotes ab inteſtato vnà cum filiis erant ſucceſſuri teſtatori; nam tunc ſimiliter ex præſumpta mente teſtatoris debent admitti ad fideicommiſſum, Decian. *d. con.* 47. *num.* 4. *lib.* 3. Anton Gabr. *d. conſ.* 1. *n.* 6. Card. Mantic *d. tit.* 8. *n.* 15. Menoch. *d. praſ.* 94. *n.* 30. Ruſtic. *d. lib.* 6. *c.* 11. *n.* 61. *cum ſeqq.* Fuſar. *d. q.* 320. *à n.* 48. *cum ſeqq.* vbi limitat. Vnde à contrario ſi eſſemus in caſibus, in quibus ab inteſtato nepotes non eſſent ſucceſſuri cum filiis, vel per repræſentationem filius non ſubintrat locum patris, tunc filiorum appellatione non venirent nepotes, vt per Burſ. *conſ.* 372. *n.* 3. Bardel. *d. conſ.* 83. *n.* 14. Menoch. *dict. praſ.* 94. *num.* 18. & *conſ.* 591. *num.* 1. & *conſ.* 886. *num.* 21. Ruſtic. *d. lib.* 6. *cap.* 14. *n.* 23. Fuſar. *q.* 321. *n.* 30. Alex. Trentacinq. *conſ.* 40. *num.* 29. *tom.* 1. vbi *n.* 28. & 41. reſoluit nepotes appellatione filiorum venire in fideicommiſſo, & *num.* 33. quòd nepotes veniunt appellatione filiorum in materia fauorabili, & *num.* 39. quòd opinioni fauenti nepotibus in dubio adhærendum eſt.

111 Decima coniectura eſt, quando teſtator vocauit filios in infinitum, vel in perpetuum, quia tunc etiam nepotes non venirent, Alciat. *reſp.* 2. *n.* 2. *lib.* 8. vbi declarat, Menoch. *conſ.* 310. *num.* 12. *verſ. primò quia*, Peregr. *conſ.* 53. *num.* 2. & 5. *lib.* 3. & *conſ.* 41. *n.* 2. *cum ſeqq. lib.* 5. Ruſtic. *d. lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 40. Fuſar. *d. q.* 320. *num.* 74. Rot. *in Florentina fideicommiſſi da Cambiis* 26. *Febr.* 1627. *coram R. P. D. Dunozetto*, *n.* 74.

112 Vnde ſi teſtator vocaſſet filios primi gradus, tunc nepotes cenſerentur excluſi Rimin. iun. *conſ.* 173. *numer.* 8. *verſ. ſecundò confirmatur*, & *num.* 10. *lib.* 2. Cacherau. *conſ.* 72. *num.* 11. Ruſtic. *d. lib.* 6. *cap.* 13. *à num.* 15. Fuſar. *q.* 321. *num.* 23. contra Sfort. *in tract. de compend. cap.* 7. *num.* 59. Intrigl. *in ſimili tract. cent.* 3. *q.* 37. *p.* 6. *art.* 3. *num.* 7. & Alex. Trentacinq. *de ſubſtit. p.* 4. *cap.* 7. *num.* 59. *num.* 7.

113 Prout etiam cenſerentur excluſi ſi vocarentur filij aliqua qualitate, quæ non inſit nepotibus; putà ſi vocatus eſſet filius Doctor, mercator, ſpurius, vel filia nupta, Capyc. *deciſ.* 21. *num.* 9. Peregrin. *conſ.* 52. *num.* 10. *lib.* 5. Bardell. *dict. conſil.* 81. *num.* 18. *cum ſeqq.* Hieronym. Gabr. *conſ.* 125. *num.* 24. *lib.* 1. Gam. *Luſitan. deciſ.* 160. *num.* 8. *verſ. non obſtat.* plures, quos refert & ſequitur Fuſar. *d. q.* 321. *n.* 5. Vel ſi nominatim filius relictum eſſet,

putà

putà si diceret, *Substituo Petrum filium meum*, quia 114 tunc filiorum appellatione nepotes non continentur, Gabr. à concl. 1. num. 73. Cardin. Mantic. d. tit. 8. num. 4. Anton. Gabr. d. conc. 1. num. 73. Hieron. Gabr. cons. 121. num. 22. lib. 1. Bursat. cons. 13. num. 21. lib. 1. Decian. cons. 54. num. 28. lib. 2. & cons. 47. numer. 15. lib. 3. Eugen. cons. 94. num. 11. & num. 19. tom. 1. Crass. d. q. 20. num. 12. Peregr. d. art. 22. num 47. & cons. 52. num. 2. lib. 1. & cons. 52. num. 7. lib. 2. Surd. d. tit. 9. q. 36. num. 14 & cons. 31. num. 32. Rustic. dict. lib. 6. cap. 14. 115 n. 52. Fusar. d. q. 321. num. 65. Vel si testator his verbis substituisset, *& si aliquis dictorum filiorum & hæredum decesserit, substituo alios superstites, vel superuenientes*, quia tunc nomen filiorum esset restrictum ad filios primi gradus iam nominatos, nec extenderetur ad nepotes, vt resoluunt Decian. cons. 47. num. 19. lib. 3. Anton. Gabr. d. concl. 1. num 86. Hieron. Gabr. cons. 121. num. 22. cum seqq. lib. 1. Mantic. d. tit. 8. num. 8. Rimin iun. cons. 690. num. 16. & 17. lib. 6. Menoch. d. præs. 94 num 5. in fine, & consil. 347. num. 9. Crass. dict. 10. num. 14. Peregr. cons. 52. num. 8. lib. 5. Rustic. d. lib. 6. cap. 14. num. 69. Fusar. d. q. 321. num. 71. Rot. in Ariminen. fideicommissi 23. Martij 1615. coram D. Dunozetto, impressa per Farin. decis. 667. num. 6. & 7. p. 2. recent. Vel denique quando testator vocauit filios filiorum, ex Menoch. consil. 347. num. 17. 50. & 51. Rot. d. decis. 667. num. 5. p. 2. recent. cum adductis per Fusar. d. q. 321. n. 93. vbi ait quòd vltra nepotes talis dispositio extendenda non est, scilicet ad pronepotes, & alios posteriores descendentes.

116 Vodecima coniectura est, quando tempore vocationis impossibile erat extare filios primi gradus, & ideo verisimile erat testatorem cogitasse tunc non extituros filios primi gradus, quia tunc appellatione filiorum nepotes comprehendere voluisse dicendum est, iuxta receptissimam sententiam Imolæ in l. Gallus. §. instituens. num. 48. vers. vel potest dicere. ff. de liberis, & posth. quam sequuti sunt Rub. Alexand. cons. 28. num. 9. circa med. vers. ex quo substitutio, Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 8. num. 22. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 50. Rustic. ad l. cùm auus, lib. 6. cap. 12. num. 4. Rot. in Tusculana fideicommissi 15. Aprilis 1619. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Bononien. fideicommissi de Desiderijs 20. Martij; & 26. Iunij 1626. coram R. P. D. Merlino, & in Florentina fideicommissi de Cambijs 26. Februarij 1627. coram R. P. D. Dunozetto, vers. sexta & vltima coniectura.

Filiorum appellatione an veniat Monasterium ad excludendum substitutum si grauatus sub conditione, si sine liberis decesserit, illud ingrediatur?

117 MOnasterium haberi loco filij, ac proinde facere deficere conditionem si sine liberis, & substitutum excludere, vulgò colligitur ex auth. de sanctiss. Episcopis, §. sed & hoc præsenti, & in auth. nisi rogati, C. ad Trebell. & in cap. in præsentia, de probat. & latè probarunt, quamuis in reddenda ratione diuersimodè loquantur Tiraq. in l. si vnquam, verb. susceperit liberos. n. 42. C. de reuocand. donat. Couar. cap. 2. num. 5. de testam & lib. 1. var. cap. 19. à num. 6. Boër. decis. 358. Villalob. commun. opin. lit. M, verb. Monachus, num. 188. Cost. in cap. si pater, verb. si absque liberis, à num. 70. de testam. lib. 6. Gail. lib. 2. obseru. 136. num. 7. Alphan. collect. 473. Bursat. cons. 199. lib. 2. & cons. 97. num. 23. Roland. cons. 35. num. 11. cum seqq. vol. 3. Menoch. de success. creat. lib. 3. §. 21. num. 166. cum seqq. Melch. Pelaez de maioratu, p. 3. q. 3. Franc. Marzar. in epit. de fideicom. q. 31. Sebast. Medices in tract. Mors omnia soluit, p. 1. à num. 35. & p. 2. concl 44. num. 119. & p. 3. à num. 48. Aluarad. de coniect. mente defuncti, lib. 2. cap. 3. num. 1. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 13. à num. 71. & lib. 2. cap. 5. à num. 28. & cap. 9. num. 45. Alciat. resp. 502. num. 3. Pert. Imol cons. 25. num. 31. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 7. & de tacitu & ambig. conuent. lib. 13. tit. 46. num. 7. & 8. Auend. ad l. 40. Tauri, gloss. 4. num. 17. Spin. in speculo testam. gloss. 12. princ. à n. 47. Anton. Gabr. commun. tit. de fideicomm. concl. 2. num. 79. Mar. Anguiss. cons. 63. num. 11. Sfort. Odd. in tract. de compend. p. 6. art. 6. dub. 2. à num. 6. Mathæsc. de legat. & fideicom. cap. 23. num. 2. & 3. Alex. Trentacinq. de substit. p. 4. cap. 7. num. 10. cum seqq. Intrigl. eod. tract. cent. 3. quæst 63. à Ponte cons. 39. n. 3. Bon. Iac. Roget. cons. 27. num. 120 lib. 1. Honded. cons 62. n. 15. & 16. lib. 1. Maluas. cons. 1. num. 11. vol. 1. Camill. Bortell. cons. 17. à num. 30. vol. 1. Peregr. cons. 59. n. 1. lib. 5. & de fideicomm. art 28. num. 58. Menoch. cons. 108. n. 22. & de præsumpt. lib. 4. præs. 83. num 28 cum seqq. Vincent. de Franch. decis. 29. Caualcan. decis. 77. p. 3. Olase decis. 126. num. 20. Gam. Lusit. decis. 318. Crass. §. fideicommissum quæst. 40. Matien ad l. 7. gloss. 2. n. 21. tit. 11. lib. 4. noua Recop. vbi Azeued. num. 18. Gutier. canon. lib. 1. cap. 32. Aquilin. 115. & quia si tantum super illis verbis, quid enim si aqua & ignis, 5. num. num. 17 Carol. Tap. ad auth. ingressi. C. de sacros. Eccles. cap. 13. Mastril. Siciliæ dec. 65. à num. 1. Cencd. ad Decretal. collect. 111. num. 1. & practic. ac canon. quæst. lib. 2. quæst. 35. num. 10. Mendez à Castro in repet. l. cùm oportet. p. 3. num. 157. C. de bonis, quæ liberis, Galganet. de condition. & demonstrat. p. 1. cap. 12. n. 31. Ceuall. commun contra commun. 193. num. 2. Gall. de except. success. tit. 2. excep. 57. num. 238. cum seqq. part. 2. Rustic. in l. cùm auus. ff. de condition. & demonstrat. lib. 5. cap. 2. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 190. vers. quando quis, Surd. de aliment. tit. 2. quæst. 15. num. 17. Fr. Emmao quæst. Regul. tom. 1. quæst. 77. art. 4. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 6. num. 10. & de renunt. q. 19. num. 3. Valasc. consult. 24. num. 5. & 9 Benedict. Ægid. in repet. l. Titia si non nupser. t. p. 1. num. 54. ff. de condit. & demonstrat. Rebello de obligat. Iustit. p. 2. lib. 8. q. 16. num. 4. Castill. lib. 1. de vsufructu. cap 65. num. 4. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 26 à princip. Paul Comitol. respons. moral. lib. 7. quæst. 7. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 305. Bellet. disquisit clerical. p. 1. tit. de bonis clericor. §. 20. num. 2. Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 131. consid. 1. num. 13. Hieron. Fernandez de Ottero Roman. lucubr. disp. 2. n. 9. latè & eleganter Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 16. & Fusar. de substit. q. 429 à n. 8.

118 Vnde Doctores argumentari solent ad maioratuum successionem, vt in illis monasterium, quod capax fuerit bonorum in communi, succedat, vt tenent Specul. tit. de success. Monachor. §. 1. num. 15. & post Betoi. & alios Molin. de primogen. lib. 1. cap. 13. à num. 77. & plures, quos refert Auen. l. 40. Tauri, gloss. 4. num. 13. & 17. & ita tenere Doctores communiter in d. cap. in præsentia, & contradictorem non habere, post Gam. decis. 6. n. 1. testatur Cabed. Lusit. decis. 133. num. 6. p. 1. atque etiam ad emphyteusim ad quam vocatur filius; nam si ingrediatur monasterium illud ad emphyteusim admittendum, quasi sit de suis, seu loco filij habeatur, docuit

gloss. *verb interest. in l. si ita quis* 155. 1§. *ea lege*, *ff. de verb. obligat.* Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum, & vxor.* §. 47. *num.* 18. Auendan. *dict. gloss. num.* 451.

119 Hinc denique Doctores communiter resoluunt quòd sicut testamentum posthumi agnatione rumpitur, *l.* 3. *l. posthumorum, ff. de iniusto rupt. princip. Instit. quibus modis testam. infirm.* ita etiam per professionem in religione capaci in communi emissam, rumpitur testamentum antea factum, quia monasterium loco filij agnoscitur, notauit gloss. *verb. com-*

120 *petere. in auth. si qua mulier, C. de sacros. Eccles.* & post Imol. testatur communem Couar. *in cap.* 2. *n.* 5. *de testament.* Cost *in cap. si pater, verb. testatore mortuo, n.* 8. *de testament. lib.* 6. Gutier. *canon. lib.* 5. *cap.* 1. *à n.* 4. de cuius tamen articuli veriori resolutiona alibi commodiùs diximus.

121 De ratione autem illorum Iurium, & supradictæ resolutionis ex illis desumptæ vtilis est & necessaria inter scribentes disceptatio; quidam enim censent rationem esse, quia monasterium habetur loco filij, ducti auctoritate text. *in d. cap. in præsentia*, ibi, *intelligendum non erat sine herede decedere, qui monasterium sibi heredem instituit*, vbi nomen hæredis capitur pro liberis, qoippe in substitutione fuit hæc conditio, si institutus decederet absque liberis; & ideo hanc partem tenent gloss. *in casus positione, in auth. nisi rogati. C. ad Trebell. & verb. intrauit, in auth. de sanctiss. Episcop. §. sed & hoc præsenti, & verb. competere, in auth. si qua mulier, C. de sacros. Eccles.* Molin. *lib.* 1. *de primogen. cap.* 9. *num.* 41. Leonard. Less. *de Iustit. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 16. *num.* 84. Socin. Alciat. Guillelm Benedict. Mench Villalob. & alij plures, quos refert, sed non sequitur Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 16. *n.* 1. Quæ ratio ab alijs communiter reprobari solet asserentibus moltò veriùs esse monasterium non haberi loco filij, & verba illa text. *d. cap. in præsentia*, non esse Pontificis decidentis, sed patris allegantis, cui allegationi non detulit Cardinalis, cuius sententiam Pontifex confirmauit hæreditatem monasterio adiudicans ex diuerso fundamento, vt ex littera apparet, atque ita succedit doctrina gloss. *vers. vel die tertio, in l.* 1. *C. qui admitti*, notant Abb. *num.* 40. & alij communiter secundùm Paris *num.* 158. *in d. cap. in præsentia*, Valasc. *cons.* 24. *num. vlt.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæst.* 6. *num.* 10. *& de renouat emphyt. quæst.* 19. *num.* 9. Tap. *in d. auth. ingressi, verb. sua, cap* 13. *num.* 4. Castill. *dict. lib.* 1. *de vsufruct. lib.* 1. *cap.* 65. *num.* 4.

122 Nonnulli igitur existimarunt conditionem illam haberi pro non scripta; quia est impeditiua religionis, & ne propter illam grauatus retrahatur à perfectiori vitæ statu, quod à Religione Christiana maximè alienum est, quod docuerunt Bart. & alij, de quibus Couarr. *lib.* 5. *var. cap.* 19. *num.* 9. & Gutier. *lib.* 6. *canon. cap.* 32. *num.* 17. Peregr. *d. art.* 28. *num.* 71. *&* 76. confirmantes, quia ex eadem ratione ne mulier à religione auertatur, inquiunt quod si pater filiæ relinquat ducenta si nubat, centum si ingrediatur monasterium, debet habere ducenta, arg *l. Titia* 93. *ff. de condit. & demonstrat.* Verùm ne hæc ratio placet, quia vt conditio dicatur impeditiua religionis, non sufficit quod indirectè, & in consequentiam alicuius actus liciti illam impediat, iuxta *reg. l.* 1. *ff. de auctor. tutor.* constar autem conditionem si sine liberis, directè non tendere ad impediendam religionem, sed sequi indirectè, quia status Religionis incompatibilis est cum matrimonio ex quo liberi suscipiuntur; tum quia si vt turpis reiiceretur conditio illa, non esset necessaria decisio, text. *in d.* §. *sed & hoc præsenti*, sed potiùs ex veteri & generali regula, *l. conditiones. ff. de condition. instit.* haberetur pro non scripta, quòd apertè repugnat verbis illius § *ibi sancimus*, &c.

123 Quare alij eam inquiunt esse illorum Iurium rationem, quia lex ex verosimili & coniecturata mente testatoris interpretatur, quod si testator cogitaret grauatum monasterium ingressurum velle, potius ipsum monasterium substituto præferret, quia scilicet optima est coniectura, quæ ex fauore Religionis sumitur, cùm tendat ad bonum salutis spiritualis eiusdem testatoris, iuxta *reg. cap. inustum, de rerum permut.* & ideo sic ratiocinatur Castren. *in d. auth. nisi rogati, n.* 3. Couar. *d. lib.* 1. *var. cap.* 19. *n.* 11. Galganet. *d. p.* 1. *cap.* 18. *n.* 51. Peregr. *d. art.* 28. *n.* 75. Mantic. *d. lib.* 11. *tit.* 7. *n.* 7. *& tit.* 8. *num.* 31. Spin. *d. gloss.* 12. *princip. n.* 29. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. quæst.* 6. *n.* 10. Flores *ad Gam. decis.* 319. & alij, quos refert & sequitur Sanch *d. c.* 16. *n.* 8.

124 Amplia primò, principalem resolutionem quatenus habet monasterium facere deficere conditionem si sine liberis, & substitutum excludere, vt procedat & locum habeat etiam in foro conscientiæ, vt resoluunt Cardin Manric. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 7. *n.* 2. Peregr. *d. art.* 29. *n.* 91. Matheac. *de legat. & fideicom. lib.* 3. *cap.* 23. *n.* 3. Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *præs.* 80. *num.* 5. *& lib.* 4. *præs.* 85. *à num.* 49. Gutier *d. cap.* 32. *à num.* 4. Intrigl. *de substitut. cent.* 3. *quæst.* 63. *num.* 3. Fusar. *in simili tract. quæst.* 429. *num.* 9. Rustic. *d. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 3. *cum seqq.* Benedict. Ægid. *in l. Titia si non nupseris* 100. *p.* 1. *n.* 54. *ff. de condition. & demonstrat.* Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 16. *n* 1. Quamuis contrarium minus bene tenuerint Alciat. *in l. quinque pedum, n.* 20. *in fine. C finium regund.* & Vinc. de Franch. *decis.* 19. *n.* 4. *p.* 1.

125 Amplia secundò, etiam in grauato bigamo, qui ex dispensatione Papæ sit monasterium ingressus, quia & tunc substitutus erit exclusus, Card. Mantic. *d. lib* 11. *tit.* 7. *n.* 17. Intrigl. *de substit. cent.* 3. *quæst.* 63. *num.* 6. Monach *d. lib.* 4 *præs.* 83. *n.* 63. Rustic. *d. lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 22. Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 64. vbi benè obseruat ad id nulla dispensatione opus esse, quia si ad Ordines promouendus non est, non obstat bigamia: vt autem bona eius per professionem transferantur in monasterium, & sic extinguatur substitutio, nullibi petitur professum ad Ordines promoueri.

126 Amplia tertiò, etsi Monachus apostataret, quia adhuc monasterium excludet substitutum, Bald. *n.* 15. *&* Felin. *n.* 32. *in d. cap. in præsentia*, Sfort Odd. *de compend. p.* 6. *quæst.* 2. *art* 6. *dub.* 2. *n.* 9. Intrigl. *de substit. cent.* 3. *quæst.* 63. *n.* 17. Fusar. *d. quæst.* 429. *n.* 14. vbi *n.* 15. post Rustic. *d. lib* 5. *c.* 2. *n.* 32. *&* 35. ampliat etsi Monachus degradaretur.

157 Amplia quartò, vt tunc etiam substitutio euanescat si grauatus fiat clericus Ecclesiæ sæcularis in sacris constitutus concurrentibus conditionibus mox explicandis, vt probat *d.* §. *sed & hoc præsenti*, ibi, *siue masculi, siue fœmina monasteria ingrediantur, aut clerici, aut diaconissæ*, &c. vbi gloss. *verb. clerici*, similis gloss. *verb. locum, in d. auth. nisi rogati*, Dilect. *de arte testandi, tit.* 5. *caut.* 58. *num.* 5. Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. lib.* 2. *interp.* 2. *dub.* 2. *solut.* 2. *num.* 109. Card. Manric. *d. lib.* 11. *tit.* 7. *num.* 22. Sfort. Odd. *de compend. p.* 6. *quæst.* 2. *art.* 6. *dub.* 2. *n.* 19. Menoch. *d. lib.* 4. *præs* 83. *à num.* 65. Alex. Trentacinq. *de substit. p.* 4. *cap.* 7. *num.* 21. Cavalcan. *decis.* 77. *n.* 35. *p.* 3. Pute. *decis.* 55. *n.* 2. aliàs *decis.* 53. *in correctis, lib.* 1. Gutier. *canonic. lib.* 1. *cap.* 31. *num. vlt.* Benedict. Ægid. *in repet. d. l. Titia, p.* 1. *n.* 45. Fusar. *d. quæst.* 429. *n.* 1. *cum seqq.* Sanch. *d. lib.* 8. *cap.* 56. *n.* 32.

Duplex

128 Duplex autem conditio exigitur vt clericus hoc priuilegio excludenti substituti fruatur, prior est, vt perpetuò in clericatu perseueret, posterior vt in fine vitæ bona illa quæ substituto restituturus erat, det Ecclesiæ, vel in alia opera pia expendat, quæ vtraque conditio expressè habetur *in d. §. sed & in hoc præsenti*, & constituto ab Intrigl. *d. quæst. 63. num. 13. & 14.* Menoch. *d. præs. 84. n. 68.* Pute. *d. decis. 53. num. 3.* Mantic. *d. tit. 7. n. 22.* Rustic. *d. lib. 1. c. 2. n. 21. 22. & 23.* & ab aliis citatis à Fusar. *d. q. 429. n. 3. cum seqq.*

129 Limita primò principalem resolutionem, vt non procedat quando grauatus esset ingressus monasterium incapax bonorum in commune, vt Minoritarum, qui nihil habere, vel possidere possunt, iuxta *cap. exiuit, de verb. signif. lib. 6. & Clem. exiuit, eod. tit.* nam tunc conditio substitutionis non deficeret; probatur, quia vbi monasterium capere non potest, cessant verba *d. §. sed & hoc præsenti, in vers. monasterio,* iuncto ibi, *competere volumus*, cessat etiam fauor Religionis, qui in eo consistit, vt eidem bona acquirantur, & apud illud perpetuò maneant; quam limitationem tenent Batt. *in text. Minorit. p. 3. vers. item isti hæredes*, Boër. *decis. 354. num. 8.* Osasch. *Pedem. dec. 126. in fine* Rimin. iun. *cons. 270. num. 43. lib. 3.* Emman. Costa *in d. cap. si pater, vers. si absque liberis, n. 62.* Honded. *cons. 61. n. 51.* Sfort. Odd. *de compend. part. 6. quæst. 2. art. 6. num. 10* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 344. n. 18. 21. & 43.* Card. Mantic. *d. lib. 11. tit. 7. n. 8.* Gutier. *d. cap. 32. n. 25.* Cald. Pereira *d. quæst. 6. num. 14.* Peregr. *d. art. 18. n. 62.* Crass. *d. §. fideicommissum, quæst. 40 n. 7.* Intrigl *d. cent. 3. quæst. 63. n. 62.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 83. n. 71.* Alex. Trentacinq. *de substitut. p. 5. cap. 7. num. 23.* Rustic. *d. lib. 5. cap. 3. cum seqq.* Gall. *de except. success. tit. 4. except. 17. n. 241. cum seqq. p. 1.* Surd. *decis. 8. num. 28.* Fusar. *d. quæst. 429. num. 61.* Sanch *d. lib. 7. c. 16. n. 13.* Farinac. *fragm. crim. p. 2. lit. M. n. 380.*

130 Illud valdè controuersum est, vtrum hoc casu statim postquam grauatus emiserit professionem admitti debeat substitutus, an mors naturalis grauati debeat expectari? Sunt qui existimant viuente monacho excludi substitutum, itavt non admittatur nisi post mortem naturalem monachi ingressi religionem incapacem, & bona relicta in pios vsus esse expendenda, ita Roman. *cons. 96. num. 1. & sing. 439. num. 3.* Guillielm. Benedict. *in cap. Raynutius, verb. & vxorem, decis. 2. in fine, de testam.* Angel. Tabien. Siluest. & alij, quos refert, sed non sequitur, Sanch. *d. lib. 7. c. 16. n. 14.*

131 Alij verò similiter tenent substitutum excludi solo tempore vitæ monachi, sed interim bona remanere debere, vel apud hæredem scriptum, vel legitimum professi; mouentur autem, quia potest substitutus prius mori, quam grauatus ingressus monasterium incapax bonorum, quo casu fideicommissum ad hæredes ab intestato deuoluetur, ex *reg. l. 1. §. vbi autem. C. de caducis tollend.* ideóque ratione præiudicij venientium ab intestato mors naturalis debuit expectari, vt in simili inquit text. *in l. Statius. §. Cornelio ff. de iure fisci*, adducitur etiam text. *in l. cum pater §. hæreditatem ff. de legat. 2. & in l. ex facto. §. ex facto, in fine, ff. ad Trebell.* quatenus probant in deportato. & in seruo pœnæ, (quem plerique monacho æquiparant) mortem naturalem esse expectandam, nec ante fideicommissi diem cadere; quare ita tenent Menoch *de success. creat. li. 3. §. 21. num. 171.* Xuar. *alleg. 10.* Spin. *d. gloss. 11. princip. n. 14. & 15. & gl. 14. n. 127.* Emman. Costa *in d. cap. si pater, verb. si absque liberis, n. 61. & in §. & quid si tantum, p. 2. num. 2.* Fusar. *quæst. 430. n. 16. cum seqq.*

132 Verùm licèt hæc proxima sententia satis probabilis sit, contraria tamen procul dubio receptior est, quæ ait statim à die professionis admitti substitutum exclusis Monachi illius hæredibus. Ratio est, nam grauans aliquem vt decedens absque liberis restituat substituto, hanc mentem habet, vt velit grauatum omnibus eius hæredibus, & substituto præferre, & deinde filios grauati, tertiò substitutum ipsum; cùm ergo grauatus factus frater minor sit incapax hæreditatis retinendæ, nec liberos habeat veros, nec fictitios, cùm monasterium sit succedendi incapax, erunt statim à professione restituenda ea bona substituto, cùm illum testator reliquis suis hæredibus quoad illa bona prætulerit. Deinde facit, quia mors ciuilis per professionem in Monasterio incapaci quoad bona, & bonorum capacitatem, non differt à naturali, si quidem statim constat nunquam posse succedere monasterium, in cuius fauorem, vt ei competat fideicommissum, conditio reiicitur, ex suprà dictis, & per consequens non est cur euentus mortis naturalis expectetur; ratio verò ex præiudicio venientium ab intestato futilis, si quidem eisdem per mortem naturalem grauati semper præferri debuit substitutus, & per consequens quod in vita, seu morte ciuili illius etiam eis præferatur; nihil continet iniustum, vt bene prosequitur Fortun. *in d. §. & quid si tantum, num. 52.* vbi etiam explicat rationem differentiæ, quare viuente deportato fideicommissum non statim deferatur ad substitutum, quia scilicet fiscus est successor in vita, fideicommissarius autem nonnisi post mortem, vnde meritò dum viuit deportatus, præfertur fiscus substitutus, vt capiat commoditates, quas delinquens esset habiturus: venientes autem ab intestato, sicut & substitutus successuri sunt post mortem, ita tamen semper substitutus præferatur; ergo & in morte ciuili debet præferri ex dictis: quare his & aliis fundamentis hanc posteriorem sententiam meritò sustinent Sebast. Medic. *in tract. Mors omnia soluit, p. 1. num. 45. & 46.* Couar. *in cap. 2. num. 6. de testam.* Nauar. *tom. 1. de Regularib. num. 54.* Rimin. *cons. 481. in fine, lib. 3.* Roland. à Valle *cons. 97. num. 41. lib. 2. & de lucro dotis, quæst. 95. num. 15. & 16.* Bursat. *cons. 48. num. 27. lib. 1.* Vincent. de Franch. *decis. 14. n. 7. p. 1* Boër. *decis. 254. c. 11.* Osasc. *Pedem. decis. 126. ad fin.* Cardin. Mantic. *d. lib. 11 ti. 7. n. 8.* Honded. *cons. 62. à num. 17. lib. 1.* Ludou. Cassaneo *s. 16. n. 3. vol. 1.* Surd. *cons. 90. n. 8. & 9. & cons. 238. n. 2.* Parlad. *differ. 147. §. 1. n. 12. & 13.* Gutier. *d. lib. 1. cap. 32. n. 25.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 85. num. 71.* Peregr. *d. art. 28. n. 63.* Ascan *Clem. de patria potestate, cap. vlt. num. 72* Sanch *d. lib. 7. cap. 16. n. 16.* vbi *à n. 20.* disputat quid dicendum si ille grauatus ingrediatur Societatem IESV.

133 Secundò limita quando monasterium non successisset grauato, vt quia repudiauit, quia tunc substitutus admitteretur, vt per Pancirol. *cons. 114. n. 4. lib. 1.* Cardin Mantic. *d. lib. 11. tit. 7. num. 10.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 83. n. 72.* Carol. Tapia *in d. auth. ingressi, verb. sua, cap. 13. n. 48.* Peregr. *d. art. 28. n. 64.* Intrigl. *de substitut. cent. 3. quæst. 63. num. 63.* Surd. *cons. 238. num. 1.* Canalc. *decis. 1. num. 41. p. 3.* Gall. *de except. success. tit. 4. except. 27. n. 244. p. 2.* Fusar. *d. quæst. 419. num. 64.* Sanch. *d. lib. 7. cap. 16. num. 14.* vbi *num. 25.* eum Peregr. subdit dum grauatus ille viuit, successuros hæredes illius in ea bona, sicut in reliqua succedunt.

134 Tertiò limita quando ingressus in monasterium non habuit effectum, vt quia Monachus ingrediens exiit, aut obiit intra annum probationis, cùm per

solam professionem efficiatur monasterium hæres bonorum monachi, itavt illa non sequuta careat iure excludendi substituti, & ideò hanc limitationem firmant *gloss vlt. in d. cap. in præsentia*, vbi Ioan. Andr. *num.* 36. Butr. *num.* 61. Bald. *num.* 15. Panor. *num.* 44. Paris. *n.* 118. & Felin. *n.* 32. Mantu *num.* 56. Cardin. Mantic. *d. tit.* 7. *n.* 11. Sfort. Odd. *de compend. p.* 6. *q.* 2. *dub.* 2. *num.* 9. Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 83. *num.* 7. Peregr. *d art.* 28. *num.* 60. Intrigl. *d. cent.* 3. *quæst.* 63. *num.* 64. Tapia *in d. auth. Ingressi, verb. sua c.* 13. *num.* 43. Gall. *d. except.* 27. *num.* 245. *p.* 2. Rustic. *d. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 34. Fusar. *d. quæst.* 419. *num.* 69. Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 16.

135 Similiter non excluditur substitutus si ille professus est, at professio fuit irrita, quia tunc non vera habuit effectum ingressus, vt ex Abb. Tapia, & Armil. resoluit Sanch. *d. num.* 26. subdens ibidem secus esse quando professio tenuit, sed professus ille fuit apostata, addens quod quando licitè transfertur ad aliam Religionem, excluso adhuc substituto, prior religio retinebit ad fideicommissum in perpetuum, quia non transfert bona legitimè acquisita priori monasterio, aut alteri; quare si prior esset religio Minorum, & ideo per professionem acquisita iam essent illa bona substituto, iuxta ea quæ diximus *sup. limit.* 1. quamuis transeat licitè ad religionem capacem, hæc non acquiret bona iam acquisita illi substituto.

136 Vnde nec minus excluderetur substitutus, si ille vt pœnitentiam ageret, fuit ingressus monasterium, non vt Religionem profiteretur, Sfort. Odd. *p.* 6. *quæst.* 2. *art.* 6. *dub.* 2. *n.* 11. Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 83. *n.* 87. Intrigl. *d. cent.* 3. *quæst.* 63. *n.* 84. Rustic. *d. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 42. Fusar. *d. quæst.* 429. *n.* 71. Sanch. *d. lib.* 7. *c.* 16. *n.* 27.

137 Ex eadem etiam ratione euanescet substitutio, si hic solùm efficiatur oblatus, se & sua tradens Ecclesiæ seculari, cùm adhuc non sit verus Religiosus, sic *gloss. fin. in d. cap. in præsentia*, vbi Batt. *n.* 61. *in fine*, Abb. *num* 46. Mantu. *n.* 59. & alij plures, quos refert & sequitur Sanch. *d. cap.* 16. *num.* 28. Quare non esse excludendum substitutum credo verius, si grauatus ille in manibus Episcopi obtulerit se monachalem regulam seruaturum, quia cùm dispositio hæc sit à Iure exorbitans, & de religiosis loquatur, non est extendenda ad hunc, qui verè Religiosus non est, vtpote, qui in nulla Religione à Sede Apost. approbata se votis adstrinxit, & ideo ita resoluunt Rustic. *d. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 25. Sanch. *d. cap.* 16. *num.* 28. quamuis contrarium absque aliquo bono fundamento Baldo & Puteo citatis tenuerint Menoch. *d. præs.* 83. *num.* 69. Intrigl. *d. cent.* 3. *quæst.* 63. *n.* 16. Fusar. *d. quæst.* 429. *n.* 12. vbi *n.* 13. resoluit dispositionem *d. cap. in præsentia*, cum similibus suprà citatis procedere in cordigeris, & mantellatis, cuius resolutionem accipiendam esse censeo si in communi viuant.

138 Quartò limita quando substituta esset pia causa, quia nullo modo excluderetur per professionem grauati, ita *gloss. fin. in dict. cap. in præsentia*, vbi Innoc. *n.* 8 Host. *n.* 9. Butr. *num.* 60. Abb. *num.* 59. Anch. *in.* 19. Imol. *num.* 17. Bellam. *n.* 29. *& vlt.* Felin. etiam *n.* 29. Paris *num.* 113. Ferret. *num.* 83. *in fine*, *& num.* 99. Beroi. *à num.* 455. Mantu. *num.* 47. *&* 48. Tiraq. *de priuileg. pia causa, priuil.* 95. *n. vnico*, Rebuff. *in repet. c. Raynutius, n. vlt. de testament.* Costa *in d. cap. si pater, verb si absque liberis*, *num.* 1. *in fine*. Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 19 *n.* 7. *in fine*, Cephal. *cons.* 7. *n.* 4. Bursat. *cons.* 199. *num.* 17. *lib.* 2. Spin. *gloss.* 14. *princip. n.* 124. Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 83. *num.* 47. *& num. vlt. in fine*, Sfort. Odd. *d. p.* 6. *quæst.* 2. *art.* 6. *dub.* 2. *num.* 21. Mantic. *d. lib.* 11. *tit.* 7. *n.* 12. Vincent. de Franch. *Neapol. decis.* 29. *in fine, p.* . Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 32. *n* 39. Alex. Trentacinq. *de substitut. p.* 4. *cap.* 7. *num.* 22. Peregr. *d. art.* 28 *num.* 84. Hoded. *cons.* 61. *n.* 53. *vol.* 1. Tapia *in d. auth. Ingressi, verb. sua, cap.* 13. *n.* 29. Intrigl. *dict. cent.* 3. *quæst.* 63. *n.* 46. Card. Tusch. *d. tom.* 5. *lit. M, concl.* 344. *num.* 35. *cum seqq. & concl.* 393. *num.* 7. Farinac. *fragmem. crimin. p.* 2. *lit. M, num.* 386. Molin. *de Iustit. tract.* 2. *disp.* 190. *col.* 14. *vers. deinde si pia causa*, Surd. *cons.* 218. *num. vlt.* Gall. *de except. success. tit.* 4. *except.* 27. *n.* 246. *cum seqq. p.* 2 Less. *de Instit. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 10. *n.* 84. Rustic. *d. lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 86. *& cap.* 2. *n.* 51. Fusar. *d quæst.* 429. *num.* 56. Sanch *d. lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 34. vbi in fine subdit non admitti causam illam piam vsque ad naturalem grauati professi mortem, & interim monasterium habiturum bona: quia ea dilatio etsi operari nequeat substitutionis extinctionem per præuiam substituti mortem si causa pia substituta sit Ecclesia, monasterium, aut Xenodochium, cùm hæc mori nequat, at operabitur monasterij, in quo monachus est professus, vtilitatem, quod potiatur illis bonis dum ille monachus vixerit.

139 Procedit hæc limitatio quamuis causa pia substituta sit minus pia quam monasterium, adhuc enim ab illo non excluditur, quia cùm constitutio hæc sit exorbitans à Iure, sat est si locus substitutus sit pius, etsi non æquè pius, vt per Honded. *dict cons.* 62. *circa fin.* Tapia *d cap.* 13. *n.* 33. Peregr. *d. art.* 28 *num* 84. *circa fin.* Gutier. *d. c.* 32. *num.* 40. Intrigl. *dict. quæst.* 63. *num.* 47. Gall. *d. except.* 27. *n.* 248. *p.* 2 Rustic. *d lib.* 5. *cap.* 1. *n.* 98. Fusar. *d. quæst.* 429. *n.* 57. Sanch. *d. cap.* 16. *num.* 35.

140 Similiter locum habet etiamsi pia causa non esset immediatè substituta, sed mediatè, vt si immediatus substitutus sit quidam alius, & huic substituatur pia causa, quippe prior ille substitutus præferri debet monasterio, vt locus detur substitutioni alterius piæ causæ posteriori loco factæ conditione substitutionis eueniente, Peregr. *d. art.* 28. *num.* 84 *in fine*, Intrigl. *d. cent.* 3. *quæst.* 63. *n.* 48. Fusar. *d. quæst.* 429. *n.* 58. Sanch. *d. c.* 16. *n.* 36.

142 Si verò testator partim substituisset causam piam, & pro alia parte aliquem priuatum, grauato profitente postea in Religione capaci, si causæ illæ substitutæ non sint re aut verbis coniunctæ, quia ad diuersas omnino res substituuntur, tunc monasterium succedet in eam partem causæ profanæ priuati, & causa pia succedet in suam, quia monasterium à sola causa pia potest excludi: si autem vtraque causa coniuncta esset & re & verbis, quia nimirum in eadem ratione, in eandem rem in solidum vtraque causa substituitur, aut sola re, quia nempe eadem res in solidum, diuersis tamen rationibus, vtrique legatur, tunc etsi in totam rem quælibet substituatur, succedit tamen quælibet pro parte, iuxta text. *in l. re coniuncti* 80. *ff. de legat.* 3. aut solis verbis vt si in eadem oratione vtraque substituatur in eandem rem, non tamen in solidum, sed æquis portionibus, his casibus pius locus iure accrescendi, vel non decrescendi, succedet huic monacho cùm naturaliter obierit in totam illam hæreditatem excluso penitus monasterio, quia cùm per professionem Religionis euanescat substitutio illa loci profani, succedet reg. vt quando legatum, vel fideicommissum efficitur caducum in personam vnius ex coniunctis, acquiratur alteri coniuncto, iuxta *l. vnic.* §. *sin autem. C. de caduc. tollendis.* quæ regula quoque locum habet quando de Iure speciali coniunctus admittitur, & capit ex defuncti voluntate;

iuxta

iuxta Bart. Bald Imol. & Socin. *in l. mulieri, & l. Titia, ff. de condit. & demonstr.* Quare ita docent Peregr. *d. art.* 18. *n.* 86. bene Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 16. *n.* 37. & aliquid Intrigl. *d. cent.* 3. *quaest.* 63. *n.* 49. & 54. Fusar. *dict. quaest.* 419. *n.* 41. & 59. *cum seqq.*

142 Quintò limita quando alter filius testatoris esset substitutus, quia tunc succedet ille excluso monasterio, ratio est, quia potius pro filio, quàm pro monasterio, praesumendum est, ad gloss. *in cap. vlt.* 17. *quaest.* 4. & *in l. si qua ad declinandam. C. de Episcop. & cleric.* tum quia, vt optimè ait Bald. *in d. cap. in praesentia, num.* 10. *in fine*, fauor liberorum substitutorum est naturalis, fauor autem monasterij est ciuilis, & minor fauor respectu maioris dicitur odium, *l. si apud ff. de minorib.* tum quia bona dicuntur debita filiis, non autem Ecclesiae, quae tractat de lucro; quare his, & aliis fundamentis hanc limitationem ponunt Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. libertis, num.* 91. Alciat. *resp.* 653. aliàs *cons.* 157. *num.* 2. *lib.* 9. Padil. *in l. cum acutissimi, n.* 8. *C. de fideicom.* Bimi. *cons.* 17. *a n.* 6. *vol.* 1. Berrazol. *cons.* 15. *n.* 31. *vol.* 1. Auguissol. *cons.* 64. *num.* 2. & *cons.* 176. *num.* 1. *vol.* 1. Alphan. *cent.* 473. Pancirol. *cons.* 114. *n.* 6. *vol.* 1. Cardin. Mantic. *d. lib.* 11. *tit.* 7. *num.* 13. Mench. *de success. progressu, lib.* 3. §. 26. *n.* 41. Boër. *decis.* 354. *num.* 7. Osasch. *Pedem. decis.* 126. *num.* 14. Vincent. de Franch *decis.* 29. *num. vlt. lib.* 1. Menoch. *d. lib.* 4 *praes.* 83. *num.* 36. & *num.* 44. *in fine*, Alex Trentacinq. *de substit. p.* 4. *cap.* 7. *num.* 24. Gutier. *d. cap.* 32. *n.* 35. Camill. Borrell. *cons.* 33. *num.* 203. *vol.* 1. Peregr. *d. art.* 18. *n.* 87. & *cons.* 59. *n.* 3. *cum seqq. lib.* 3. Intrigl. *d. cent.* 3. *quaest.* 63. *num.* 32. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quaest.* 6. *n.* 11. Carol Tap. *in d. auth. Ingressi, verb. sua, cap.* 13. *num.* 45. Gall. *de except. success. tit.* 3. *except.* 27. *num.* 149. *p.* 2. Fr. Eman. *quaest. Regul. tom.* 2. *quaest.* 77. *art.* 4. Rustic. *d. lib.* 5 *cap.* 1. *n.* 64. *cum seqq.* Farinac. *fragment. crimin. p.* 1. *lit. M. n.* 329. Fusar. *d. quaest.* 419. *num.* 48. *cum seqq.* Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 39.

143 Quamuis contrarium minus bene tenuerint Greg. Lop. *l.* 10. *verb. dexasse, tit.* 4. *part.* 6. Spin. *dict. gloss.* 14. *princ. n.* 126. Sfort. Odd. *de compend. p.* 6. *q.* 2. *art.* 6. *dub.* 2. *n.* 21. *vers. contrarium* Costa *in d. cap. si pater, p.* 1. *verb. si absque liberis, num.* 64. Molin. *de Iustit. tract.* 2. *disp.* 190. *col.* 14. *vers. multi*, quorum fundamentis breuiter responder Sanch. *d. cap.* 16. *n.* 39. & *n.* 40. subdit quòd licèt praedicti Doctores limitationem nostram probantes loquantur de filio substituto, rationes ab eis traditae procedunt quoque in aliis descendentibus substitutis, & numeris sequentibus declarat suam sententiam in duplici casu esse absque dubio amplectendam.

144 Sextò limita quando substitutus esset aliquis de familia adiecta ratione, & causa, quia vult bona conseruari in agnatione, & familia, nam tunc monasterium excluderetur à substituto, cùm verba substitutionis non possint monasterio conuenire, & cùm simus in claris, non est admittenda quaestio voluntatis, & ita tradunt Couar. *dict. lib.* 1. *var. cap.* 19. *num.* 11. Ioan. Dilect. *de arte testandi, tit.* 5. *caut.* 18. *n.* 3. *in fine*, Menoch *de success. creat. lib.* 3. §. 21. *num.* 116. *in fine*, & *num.* 169. Padil. *in l. cum acutissimi, num.* 14. *C. de fideicom.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 11. *tit.* 7. *num.* 21. Bursat. 97. *n.* 14. *lib.* 1. Pancirol. *cons.* 114. *num.* 5. *lib.* 1. Fulu. Pacian. *cons.* 36. *n.* 128. *vol.* 1. Mandel. *cons.* 493. *num.* 2 *vol.* 3. Camill Borrell. *cons.* 33. *num.* 108. *vol.* 1. Menoch. *cons.* 722. *num.* 32 & *d. lib.* 4. *praes.* 83 *num.* 45. Peregr. *d. art.* 18 *num* 76. & *cons.* 13. *num.* 15 *vol.* 3. Petra *de fideicom. quaest.* 8. *num.* 516. Sfort. Odd. *de compend. p.* 6 *quaest.* 2. *art.* 6. *dub.* 2. *num.* 16. Carol Tap. *in d. auth. Ingressi, verb. sua, cap.* 13. *n.* 18. Alex. Trentacinq. *de substit.* §. 4. *cap.* 7. *num.* 26. Intrigl. *in simili tract. cent.* 3. *quaest.* 63. *n.* 41. Ceuall. *commun. contra commun. quaest.* 195. *num.* 3. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 49. Vincent. de Franch. *cons.* 19. *num.* 7. Caualcan. *decis.* 1. *n* 37. *p.* 3. Vincent. de Franch. *Neap. decis.* 29. *n.* 8. *p.* 1. Cabed. *Lusit. decis.* 133. *n.* 9. *p.* 1. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. cap.* 6. *n.* 12. Rustic. *dict. lib.* 5 *cap.* 5. *n.* 86. Fusar. *d. quaest.* 419. *num.* 54. vbi *num.* 55. idem resoluit quando quis esset substitutus cum conditione vt nomen, & insignia familiae susciperet, Sanch. *d. lib.* 7. *c.* 16. *n.* 44.

145 Septimò limita quando grauatus prius quàm fieret monasterium ingressus instituisset haeredem extraneam, quia tunc substitutus erit admittendus excluso monasterio, vt per Ioan. Dilect. *dict. caut.* 18. *in fine*, Cardin Mantic. *d. tit.* 7 *n.* 14. Peregr. *dict. art.* 18. *n.* 65. Intrigl. *d. cent.* 3 *quaest.* 63. *num.* 67. Gam. *Lusit. decis.* 316. Surd. *de aliment. tit.* 2. *quaest.* 15. *num.* 159. & *cons.* 238. *num.* 1. Gall. *de except.* 27. *n.* 150 *p.* 2. Rustic. *d. lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 48. Fusar. *d. quaest.* 419. *n.* 66. Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 47. vbi *num.* 40. subdit quòd si solùm illorum partem reliquit grauatus extraneo, in illam non succedet monasterium, nec excluditur substitutus, ex *num.* 40. post Surd. *d. decis.* 238. *num.* 5. & 6. ait non succedere substitutum in ea bona vsque ad naturalem professi mortem, quando grauatus ille generaliter haeredem extraneum instituerit, sed obtinebit monasterium illo medio tempore, secus asserens si specialiter ea bona, quae grauatus est post mortem restituere substituto, reliquisset alicui extraneo, quia ea nullo tempore obtinebit monasterium, & *num.* 50. post Tap *d. cap.* 13. *num.* 10. tenet valere donationem si huiusmodi substitutus ante ingressum religionis donauerat ea bona matri, vel alij.

146 Octauò limita si conditioni aliquid adiiciatur ex quo appareat testatorem de filiis veris, & naturaliter genitis intellexisse, vt in casibus infrà *limit.* 18. *cum seqq.* expressis, & praecipuè quando testator haeredem grauasset, si decesserit sine liberis ex suo corpore, vel de legitimo matrimonio procreatis, quia tunc substitutus excluso monasterio admittetur. Ratio est, quia saepè diximus principalem conclusionem deficere, & monasterium non admitti quando constiterit de contraria voluntate testatoris, quia vbi habemus clarum testatoris sensum ex eius verbis, non admittitur quaestio voluntatis, *l. ille aut ille. §. cùm in verbis, ff. de legat.* 3. stante autem praedicta verborum conceptione, apparet testatorem sensisse de solis filiis naturalibus, & veris, & per consequens non manet locus coniecturis, ex *reg. l. continuus, §. cùm ita, in fine, ff. de verb. oblig.* Quare hanc limitationem tenent Grat. *cons.* 111. *n.* 50. *lib.* 2. Natt. *cons.* 602. *num.* 4. *lib.* 3. Alex. *cons.* 2. *num.* 3. & 18. *lib.* 1. Pancirol. *d. cons.* 114. *num.* 5. *vol.* 1. Socin. iun. *cons.* 61. *n.* 21. *lib.* 3. Boët. *decis.* 354. *num.* 6. Mench. *de success. prog. lib.* 3. §. 26. *n.* 41. & §. 21. *num.* 167. Meres *de maior. p.* 2. *quaest.* 3. *num.* 22. Sim de Praetis *de interp. vltim. volunt. lib.* 2. *interp.* 2. *dub.* 2. *solut.* 2. *numer.* 109. Sforr. Odd. *d. p.* 6. *quaest.* 2. *art.* 6. *dub.* 2. *n.* 29. Vincent. de Franch. *decis.* 29 Bimi. *cons.* 17. *num.* 12. *col.* 1. Spin. *d. gloss.* 12. *princip. num.* 31. Rimin. iun. *cons.* 170. *à n.* 16. *vol.* 3. Cardin Mantic. *d. lib.* 11. *tit.* 7. *num.* 20. Matheac. *lib.* 3. *de legat. & fideicomm. cap.* 23. *num.* 1. Mandell. *cons.* 491. *n.* 1. *vol.* 3. Menoch. *d. lib.* 4. *praes.* 83. *num.* 27. *cum seqq.* Crass. *d.* §. *fideicommissum, quaest.* 40 *num.* 3. Peregr. *d. art.* 18 *n* 71. Alex Trentacinq. *de substit. p.* 4. *c.* 7. *num.* 25. Intrigl. *eod. tract. cent.* 3. *quaest.* 63. *num* 19. Osasch. *Pedem. decis.* 126. *num.* 11. & 14. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 41. *cum seqq.* Petr. Greg. *syntagm.*

*Iuris.lib.*24.*cap.*18. *num.*17. Camill. Borrell. *conf.*33. *num.*107.*vol.*1.Fr.Emman. *quæst.Regular. tom.*2.*quæst.* 77.*art.*4. Ceuall. *commun. contra commun. quæst.*193. *num.*3.Gall.*de except.success.tit.*4.*except.*27. *num.*255. *p.*2.Gam.*Lusit.decis.*416 *num.*2. Rustic.*d.lib.*4. *cap.*1. *num.*44.*cum seqq.*Fusar.*d.quæst.*429.*num.*27.*cum seqq.* Card.Tusch *pract.conclusion.*5.*lit.M.concl.*344.*num.*5. 6.13.14.16.19.*& seq.*Farinac.*fragment.crimin.part.*2. *lit. M. n.*377.

147 Quamuis contrariam sententiam, imò adhuc exeluso substituto mooasterium successutum in ea bona, tenent Canonistæ *in d.cap.in præsentia,* & præcipuè Bald.*num.*9.*in fine,*Abb.*num.*48. Aretin. *a n.*68. Felin.*num.*36.Ferret.*num.*104.Paris.*à num.*136. Beroi. *n.*486 Couar.*lib.*1.*var.cap.*19.*n.*1.Curt.iun.*conf.*163. *col.*1.Socin iun.*conf.*63 *n.*62.*lib.*3. Aleiat.*conf.*95.*n.*2. *lib* 9.Crauet.*conf.*152.*n.*1.*vol.*1. Roland à Valle *conf.* 35.*a num.*12.*lib.*3. Fuln Pacian.*conf.*36. *n.*113. *vol.*1. vbi dicit adeo probabilem esse vtramque sententiam, vt possit quilibet ad suum libitum adhærere vni,vel alteri, Anguiss.*conf* 63.*à num.*10.*vol.*1. Mandel.*conf.*702.*num.unic.vol.*4. Laderch.*conf.*24 *num.*18. *vol.*1.Perez *l.*1.*tit.*2. *lib.*5. *Ordin. pag.* 134. Bald.Nouell.*de dote,p.*6. *priuil.*77. Ascan.Clem. *de patria potest.cap.vlt.num.*72.Auendan. *l.*40.*Tauri,gloss.*4.*n.*30. Molin.*d.disp.*190.*col.*13.*vers.quando quis*, Tap *d.c.*13. *n.*11.*&* 18.Rebell.*de obligat. Iustit.p.*3. *lib.* 18. *quæst.* 16.*n.*3.& alij,quos refert & sequitur Sanch. *d. lib.*7. *cap.*16.*num.*53.

148 Nonò limita quando grauatus fuit ingressus monasterium vt fraudaret substitutum, nam tunc substitutionis locus erit exeluso monasterio, quia fraus sua nemini debet patrocinari, *cap. sedes, de rescript.* tum etiam quia hoc colligitur ex text.*in cap.*2.*de renunc.in* 6.*& in cap.de his,de sepultur* ac ideò hanc limitationem tenent gloss.*verb.locum, in d.auth.n.si rogati*, vbi Bald. Salicet. Corn. Fulgos. Alber. & alij Canonistæ *in d cap.in præsentia,* videlicet Abb.antiq. *num.vlt.*Ioan.Andr.*n.*36.Butr.*num.*61.Bald.*n.*31.Abb. *num.*46.Ferret.*num.*95.Paris.*num.*119. Felin. *num.*56. Bero.*num.*500 Bellam.*num.*31.*&* 40. Henric.*num.*21. Barbat.*nu.*41.*&* 42 Mantu.*num.*47. Alciat.*conf.*616. *num.*4.Guillelm.Benedict.*in cap. Raynutius, verb. in extremis positus,num.*25. *de testament.* Sarmien. *lib.*1. *select.cap.*4.*n.*7.*& cap.*6.*num.*10. Anton.Gom.*l.*9.*Tauri,num.*58. Cardin. Mantic. *de coniectur. lib.*10.*tit.*4. *num.*19.*& lib.*11.*tit.*7.*num* 15. Molin. *de primogen.lib.* 12.*cap.*5.*num.*29. Crass. *d.* §.*fideicommissum,quæst.*40. *num.*41.Menoch.*d.lib.*4.*prof.*84.*num.*76. *& lib.*6.*præs.* 8.*num.*4.*& conf.*126.*num.*98. Peregr.*d.art.*28. *nu.*94. Intrigl.*d.cent.*3.*quæst.*63.*n.*70 Tap.*d.cap.*13.*n.*35.Molin.*d.disp.*190.*col.*14 *vers.item quamuis*, Fr.Emman. *quæst.Regul.tom.*2.*quæst.*77.*art.*5.Gall.*de except.success. tit.*4.*except.*27.*num.*251. *cum seqq.p.*2. Rustic. *d.lib.*5. *cap.*2.*num.*52.Fusar.*d.quæst.*419.*n.*73.*cum seqq.*Sanch. *d.lib.*7.*cap.*16.*n.*54 quicquid dicat Sfort.Odd.*d.ar.*6. *dub.*2.*num.*12.

149 Quia verò fraus non præsumitur in dubio, arg. *l.merito,ff.pro socio,& c.*1.*de regul. iuris in Decretalib.* debet illa in his terminis, perspicuis etiam indiciis & coniecturis probari,vt benè resoluit Bero.*in dict. cap.in præsentia, num.*104. quæ ad duo principaliora reducuntur, & solent à Doctoribus communiter in exemplum adduci. Vna ex his igitur fraudis coniectura est, si grauatus pluries sit nominatus substituto quod in eius odium, & damnum ingredietur monasterium, quod postea ingressus fuit, vel similia verba dixisset, per quæ appareret odij & fraudis causa fuisse ingressum monasterium, quam quidem coniecturam optimo iure admittunt *in d.cap. in præsentia,*Abb.antiq.*num.vlt.* Ioan.Andr. *num.*38.Butr. *num.*61.Panor.*n.*46 Felin. *num.*36. Henric. *num.* 21. Bellam.*num.*32.*&* 40.Mantu.*num.*58.Paris.*num.*120. & Ferret. *num.*56 Sfort Odd. *d.art.*6 *dub.*2. *num* 11. Crass.*d.quæst.*40.*num.*5. Anton Gom *l.*9 *Tauri, n.*58. Menoch.*d.lib.*4.*præs.*83.*n.*83. Card.Mantic. *d.lib.*10. *tit.*4.*n.*19 Molin.*de primog.lib.*2. *cap.*5 *n.*27. Intrigl. *d.quæst.*63.*num.*74 Tap.*d.cap.*13.*num.*37.*in fine,* Gall. *de except.success.tit.*4. *cap.*27. *num.* 151. *p.* 2. Rustic. *lib.*2.*cap.*11.*n.*43.*& lib.*5.*cap.*1.*n.*57. Fusar. *d.q.* 429. *n.*75.Sanch.*d.lib* 7.*c.*16.*n.*69.

150 Altera coniectura est quando quis in mortis articulo Religionem ingrederetur,arg.text.*in cap. familia mea, ff.solut.matrim.* eam admittunt Guillelm. Benedict.*in d.cap Raynutius verb.si absque liberis, el* 1. *num.*10.*& verb.in extremis*, *num.*25.Sarmien.*d.lib.*1. *cap.* 6 *n.*10. Sfort Odd.*d dub.*2.*n.*14.Tap. *d.cap.*13. *num.*37. Fr.Emman. *d art.*5 Gall.*d.num.*252.Rustic. *d.lib.*2.*cap.*16.*num.*43 *& lib.*5. *cap.* 2.*n* 61. Honded. *conf.*32.*num.*42 *&* 43. *lib.*2. Farin. *fragm.crimin. p.*2. *lit. M,n.*384.

151 Verùm hæc coniectura venit omnino reiicienda, quia præsumendum non est quemquam adhuc superstitem velle rebus omnibus spoliari, & maximis Religionis oneribus subiici, vt post mortem suam excludatur substitutus, eo vel maximè quòd in eo articulo nemo suæ salutis immemor præsumitur,*cap.fin annus* 1.*quæst.*7. nec obstat *d l.filia mea,* quia intelligitur quando actus in articulo mortis gestus non esset morienti vtilis, atque alteri noceret; at verò quando morienti & monasterio est vtilis,vt contingit in præsenti,longè abest fraudis præsumptio, & ideo hanc opinionem sustinent Gozad. *conf.*90.*num.*5. Anton. Gom. *l.Tauri,num.*58. Molin. *d.lib.*2.*de primogen.cap.*5.*n.*28.*&* 29.Card Mantic. *d. lib.*10 *tit.*4. *num.*18. Spin. *d. glos.*15. *princ. num.*107. Matheac. *lib.*3. *de legat.cap.*21.*n.*18.*&* 19.Intrigl.*d. cent.*3.*quæst.*63.*n.*74 Crass.*d.q.*40.*num.*6. Menoch.*d. lib.*4.*pros.*83.*n.*84. Fusar.*d.quæst.*429.*n.*78. Sanch. *d. lib.*7.*c.*16.*n.*59.

152 Decimò, limita quando quis fuit ingressus monasterium blanditiis, & suasionibus Prælati, quia tunc monasterium non succedet, sed substitutus erit admittendus,Port.Imol.*conf.*124.*n.*39. Sfort.Odd.*d. art.*6. *dub.*2. *num.*11. Gam. *Lusit. decis.* 316. *in fine,* Menoch.*d.lib.*4.*pros.*83. *num. vlt.* Peregr. *d. art.* 28. *num.vlt.* Intrigl. *d.cent.* 3.*q.*63. *num.*84. Tap. *d.c.*13. *n.*40.Rustic.*d.lib.*5.*cap.*2.*n.*45.Fusar.*d.q.*429.*num.*72. Sanch.*d.lib.*7.*c.*16. *n.*62.

153 Vndecimò,limita quando conditio, si sine liberis, respiceret personam testatoris,vt si dixisset, *Instituo Titium heredem, si sine liberis moriar*; quamuis enim testator non relictis liberis ingrediatur religionem, non excludetur substitutus, sed ille excluso monasterio succedet,vt per Menoch *d.lib.*4.*pros.*83.*n.*86. Peregr.*d.art.*28.*n.*67.Tapia *d.cap.*13.*n.*10.Intrigl. *d. q.*63.*n.*83.Rustic.*d.lib.*5.*cap.*2.*num.*50.Fusar.*d.q.*429. *n.*83. Sanch.*d.lib.*7.*cap.*16.*n.*65. *cum seq* vbi *num.*87. disputat si in donatione apponat donans eam conditionem, *si absque liberis decessero, do tibi hanc rem,* an postea donatore profitente succedat monasterium in ea bona excluso donatario, & resoluit excludi monasterium.

154 Duodecimò, limita quando extat statutum, vel consuetudo quòd verba testamentorum ad litteram intelligantur; tunc etiam substitutus succedet, monasterio excluso,vt per Sarmien.*lib.*1.*select.cap.*6 *col. vlt.vers.præterea,*Menoch.*d.lib.*4.*pros.*83.*n.*48 Intrig. *d.cent.*3.*q.*63.*n.*50 Fusar.*d.q.*429.*n.*81. Card.Mantic. *d.l.*12.*tit.*7.*n.*16.Gall.*de except.*27.*n.*253.*p.*2.Rust *d.*

*lib.*5

lib.5. cap.1. num.101. cum seqq. quorum tes vltiuo loco eitati differunt an requiratur confirmatio Papæ ad boc vt tale statutum operetur.

155 Decimotertiò, limita si in ciuitate extat statutum quòd monasterium, vel ingressi in illud non succedant, nam statutum seruandum erit & secundùm illud interpretabitur voluntas testatoris, Alciat. *cons.301.num.3.vers sed cùm, & cons.633.n.4.* Peregr. *d.art.28.n.92.& 93.* Menocb. *d. lib. 4.præs.83.n.53.* Intrigl. *d.cent.3.q.63.n.56.* Rustic. *d.lib.5.c.1. a. 106. cum seqq* Fusar. *d.q.429.n 82.*

156 Decimoquartò, limita quaodo extet consuetudo io ciuitate quòd monasterium ingressi ab intestato non fuceedant parentibus, & agnatis Boër. *decis. 354.n.7.& 8.* Card.Mant. *d.lib.11.tit.7.n.9.* Menoch. *d.lib.4.præs.83.n.53.in fine,* Intrigl. *d.cent.3. quæst.63. n 57.* Gall. *de except.27.n.242.p.2.* Fusar. *d.quæst. 429. num.83.*

157 Decimoquintò, limita non procedere in Regno Galliæ, in quo monasteria non succedunt Monachis professis, vt testantur Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, verb.& vxore.num.22.* Boër. *decis.354.n 8.* Rebuff *cons.173.num.11.& 12.* Peregr. *d.art.28.n 91.* Intrigl. *d.cent.3.quæst 63.num.90* Fular. *d. quæst.429. num.84.*

158 Decimosextò, limita si conditio illa, *si absque liberis*, &c. apponatur in contractibus onerosis, seu dispositionibus inter viuos. excluderur enim monasterium, vt si duo conueniant de re aliqua acquirenda. si absque liberis decedant, & alter liberis catens profiteatur, succederet in illam rem alter excluso monasterio, secus autem erit si ea conditio opponatur in testamento, aut contractu gratioso, in quibus terminis agit *d. §. sed & hoc præsenti*, & cùm eius dispositio sit exorbitans, & in solis illis loquatur, non est ad alios extendenda, & ideo hanc limitationem tenent Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. susceperis liberos, num.46.* Peregr. *d.art.28.num.68.* & plures alij citati, per Sancb. *d.lib.7.cap.16.num. 68.* Cardin.Tusch. *d.lit. M, concl.344.n.30.* Farin. *d.lit. M, num.385.*

159 Decimoseptimò, limita quando testator expressè exclusisset monasterium, vocando substitutum si grauatus hæres sine liberis decederet; nam hoc permissum esse testatori probatur ex *l.Deo nobis, C. de Episcop.& Cleric.* vbi patri permissum est ne filio professo quicquam vltra legitimam reliuquat, & ex *cap. verùm, de condit. apposit.* vbi testator potest rebus suis adiicere conditionem, vt apud Ecclesiam non maneant, nisi seruato modo, & conditione impositis, & ex *cap.cùm dilectus, de consuet.* & ex valgari regula, quòd quilibet in re sua est moderator & arbiter, *l.in mandata, C. mandati, cum similibus*; & ideò hanc sententiam sustinent Aym. *cons.52.num.1. lib.2.* Alciat *cons.53.num.5.lib.9.* Palat. *in repet.rub.de donat.inter virum, §.47.n. 18.* Dilect. *de arte testandi, tit.9.caut.18 num. 4.* Ascan. *Clem.de patria potestate, cap.vlt.n.72.* Couarr. *lib.1.var.cap.19.num.10.* Marz. *in epit.d. fideicomm.quæst. 31.* Cost. *in d. cap. si pater, verb.si absque liberis, n.68.* Vincent.de Franch. *decis. 29.num.3.4.& 7.p.1.* Osach. *Pedem.decis.116.num.26.* Rimin.iun. *cons.270 à n.13. vol. 3.* Molin. *de primog. lib.2.cap.12.num.54.* Cardin. Mantic. *d. lib.11. tit.7. à num. 7. & tit. 18, num. 38.* Sebast Medic. *in tract. Mors omnia soluit, p.3.num.49.* Æmil. *cons. 109.n.10.* Meneh. *de success.creat. lib.5. §. 21. num. 167. & seq.* Cæs.Vrsill. *in decis.ad Afflict.decis.84.n.vlt.* Bertazol. *cons.21.n.29.& 30.vol.1.* Mandel *cons.493.n.2.vol.3.* Lælij. Zech. *de Republ. Ecclesiast.tit.de Regularib.c.3. num.14.ampl.15.* Spin *d gloss.12.in princ.n.29. in fine,* Bimi. *cons.17.n.12.vol.1.* Philiarch. *de officio Sacerdot. tom.2.p.2.lib.6.cap.21.* Crass. *d.§ fideicommissum, q.40. num.2.* Menoch. *d.lib.4 præs.83.à num.2* Sfort Odd. *d.compend.p.6.quæst.2.art.2.dub 2.num.24. & cons.19. num.22. vol.1.* Peregr. *d.art.18. n.78* Alexand Trentacinq. *de substit.p.4.cap.7.n.25.* Intrigl. *in simili tract. cent.3. qu. 62.* Aluarad. *de coniectur. mente defuncti, lib.2. cap.3.in princip.num.3.* Camill Borrell. *consil.17. n.39. & 40.vol.1.* Fulu.Pacian. *cons.36. n.130. vol.1.* Gutier. *canon.lib.2.cap.31.num.19. & 16.* Ceuall. *commun.contra commun.qu.139.numer.1.* Tapia *d cap.13. num.18.* Molin. *d disput.190. col.14 vers.hac verò, & disp.207.ad fin.in solut.ad 1.* Rustic. *d.lib 5.c.1.* Florea de Mena *ad Gam. decis. 319. circa 1.concl.* Benedict. Ægid. *in repet.l.Titia si non nupserit, p.1. num.54.ff. de condit. & demonstr.* Fusar. *d.qu.429. numer.18.* Sanch. *d.lib 7.cap.16.n.12.*

160 Quamuis contrariam sententiam tenuerint Canonistæ *in d.cap.in præsentia*, & præcipuè Ioan. Andr. *num.35.* Butt. *num.65.* Bald. *num.18.* Host. *numer. vlt.* Henriq. *n.25.& 26.* Bellam. *n 33. & 42.* Beroi. *n.487. cum seqq.* Euerard. *in loco a matrimonio carnali ad spirituale, num.9.* Cost. *in l.cùm tale, §. si arbitratu, tota ampl.11.ff. de condit.& demonstr.* Ruin. *cons.189.n.13. lib.1.* Roland. à Valle *cons.35. num.12. & 21. lib.3.* Bursat *cons.199.num. 10.lib.2.* Sim.de Prætis *de interpret. vltim.volunt.lib.2.interpr.2. dub.2 sol.1. num.192. & seq.* Anguissol. *cons.63.num.11. & 13.vol.1.* Auendan. *l.40. Tauri, gloss.4.n.18.& 29.* Gam. *Lusit.dec.316. numer.1.* Fr.Emman. *quæst.Regul. tom.2.qu.117. art.1. vers.nec dicendum est,* Fachin. *lib.4. controuers. cap 56.* Anchar. Regien. *in suis quæst. familiar. lib.2. qu.201 num.6. & 8* Pro quibus non facit quòd huiusmodi conditiones quamuis scriptæ sint; vult tamen lex perinde haberi quasi scriptæ non essent, reiiciendo illas tanquam turpes, & vitæ monasticæ obstantes vt videtur deduci ex *dicto §. sed & hoc præsenti*, ibi tales conditiones inualidas, & pro non scriptis esse, ac proinde videbatur dicendum non attendi voluntatem testatoris illas ponentis, sed defectu potestatis oppositum volendi, excludi substitutum à monasterio in perpetuum, velit nolit testator, quia respondetur non esse mentem illius §. vt illæ conditiones sint inualidæ & quasi non scriptæ, eo quòd turpes sint, sed censeri inualidas, & inefficaces, & quasi non scriptas ex sola præsumpta testatoris voluntate; præsumitur enim fore vt illam conditionem non opponeret si professi memor esset. Nec etiam obstat quòd admissa priori sententia, quam sequimur, homines distrahi poterunt à vita contemplatiua, quia cùm intentio testatoris non sit ad hoc ordinata, non potest haberi in aliqua consideratione, arg. *l. non omne, ff. de statuliber. & in l. si vehenda, §. 1. ff. ad leg. Rhod. de iactu.* Nec denique obstat quòd valet argumentum à statuto ad testamentum, atqui non valet statutum quo ingrediens religionem non succedat; ergo pariter non valebit testatoris dispositio, quia respondetur diuersam esse rationem in statuto, & testatoris dispositione, statuentes enim contra Ecclesiasticam libertatem, non habent potestatem statuendi, *auth. cassa. C.de sacros. Eccles. cap. Ecclesia S. Mariæ, de constitut.* sed testator potest ad libitum de re sua disponere, vt in proposito probat Rustic *d.lib.5 cap. 1. num.36.vers.sed vt Franciscus.*

161 Decimooctauò, limita si testator dixisset, si decesserit sine veris filiis, nam substitutus excluso monasterio admitteretur, cùm testator non cogitauerit, nisi de veris & naturalibus filiis, non autem de fictis, ita Menoch. *d. lib 4 præs.83. num. 49.*

Intrigl. *de cent. 3. quæst. 63. num. 51.* Rustic. *d. lib. 5. c. 1. n. 59* Fusar. *d. q. 429. n. 33.*

162 Decimonono, limita quando dictum fuit, *si decesserit sine filiis masculis*, nam tunc monasterio excluso substitutus succedet, Menoch *d. lib. 4. præs. 83. num. 75. in fine*, Peregr. *d. art. 28. num 78. vers. tertius casus.* Ceuall *quæst. 195. num. 2.* Fusar. *d. quæst. 419. num 38*

163 Vigesimò, limita quando dictum esset, *si decesserit sine filiis legitimis & naturalibus*, nam & tunc monasterium excluderetur, cùm testator naturalitatem, & non ciuilitatem, & fictionem filiorum expresserit vt per Sfort. Odd. *de compend. p. 6. quæst. 2. art. 6. dub. 2. n. 28.* Cardin. Mantic. *d. lib. 5. tit. 7. num. 20.* Menoch. *d. lib. 4. præs 83. num. 35.* Intrigl *d. cent. 3. q. 65. n. 32.* Ceuall. *d. quæst. 193. n. 2.* Caualcan. *decis. 77. n. 7. cum seqq. part. 3.* Rustic *d. lib. 5. cap. 1. num. 60. cum seqq.* Fusar. *d. quæst. 419 n. 35.*

164 Vigesimoprimò, limita si testator dixerit, *si decesserit sine filiis*, non secundùm iuris interpretationem, quia conditio substitutionis non deficeret, quamuis grauatus monasterium sit ingressus, Peregr. *d. art. 28. n. 77* Intrigl *d. cent. ... quæst 63 n. 52.* Boët. *decis. 354. num 5.* Rustic. *d. lib. 5. cap. 1. num. 59.* Fusar. *d. q. 429. num. 14.*

165 Vigesimosecundò, limita quando substitutio sic esset concepta, si sine liberis decesserit, succedat Titius, non alius, seu nullus alius, quia substitutus monasterio excluso admittuntur, Menoch. *d. lib. 4. præs. 81. num. 46.* Intrigl *de cent. 3. quæst. 63. n 45.* Fusar. *d. quæst. 429. n. 59.* licèt displiceat Sanch. *d. lib. 6. c. 16. num. 74.*

166 Vigesimotertiò, limita quando dispositiuè essent vocati filii Titij, & eis deficientibus, sit datus substitutus: nam si Titius ingrediatur Religionem, monasterium non excluderet substitutum, Peregr. *d. art 28. num. 69.* Fusar. *d. quæst. 429. num. 40. contra Afflict. decis. 84. n. 14. & 14.*

167 Vigesimoquartò, limita quando grauatus habens liberos profitetur in Religione, tunc enim excluditur substitutus, & non succedit monasterium, quia ex quo habet filios ex verificata conditio, nec monasterium habetur loco filij, ita Rebuff. *in repet. cap. Raynutius, u vl de testam.* Palenth. *de notis & spuriis, cap. 28. in fine*, Caualcan. *decis. 1. n. 42. p. 3.* quos refert & sequitur Sanch. *d. lib. 7. cap. 16. n. 70.*

168 Vigesimoquintò, limita quando testator hæredi grauato aliquid reliquisset, si monasterium ingrediatur, quia tunc per substitutum excluderetur monasterium, Æmil. *cons. 109. num. 15.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 83. num. 50.* Intrigl. *d. cent. 3. quæst. 63. n. 53.* Fusar. *d. q. 429. n. 42.* Sanch. *d. lib. 7. cap. 16. n. 72.*

169 Vigesimosextò, limita quando viuo testatore grauatus ingrederetur Religionem post testamentum conditum, tunc enim non succedet monasterium, sed substitutus, quia cùm tunc testamentum non mutauerit, ac professus fuerit, videtur velle excludere monasterium, Caualcan. *decis. 1. num. 45. & 44 p. 3.* Sanch. *d. lib. 7. cap. 16. n. 71.*

170 Vigesimoseptimò, limita quando testator instituit filium in sacris iam constitutum, aut professum, & ei decedenti absque liberis substituat tertium, quia cùm testator memor Ecclesiæ & monasterij substituerit tertium, voluit clarè hanc Ecclesiæ & monasterio præferri; & quamuis ea conditio appareat turpis, habet tamen duplicem in se imbibitam; prior est explicita si liberos non habuerit, atque hæc est honesta, nec ad delinquendum inuita, posterior est implicita si liberos habeat, & hæc est turpis, vtpote quæ ad delinquendum allicit, sed cùm in solam expressè honestam consequentiam veniat, & quodammodo à contrario sensu, qui sumendus non est quando inde absurdum quidpiam sequitur, *l. 1. C. de condit. insertis*, ea non est consideranda; quare ita docent Menoch. *d. lib. 4. præs. 83. num. 54. & 55* Boët. *quæst. 154. col. pen* Corras. *lib. 1 miscell. cap. 7. n. 5.* Intrigl. *d. cent. 3. quæst. 63. n. 58.* Sanch. *d. lib. 7. cap. 16. num. 73.* Quamuis contrarium teneant Rustic. *d. lib. 5. cap. 1. n. 121. cum seqq.* & post Bart. Barbar. Angel. & Imol Fusar. *d. q. 429. n. 45.*

170 Vigesimooctauò, limita in eo, qui purè grauatus est, vel in diem restituere, quia tunc si Religionem ingrediatur substitutus non excluderetur, cùm nec à proprio filio grauati possit excludi, Menoch. *d. lib. 4. præs. 83. num. 56.* Intrigl *d. cent. 3. q. 63. n. 59* Rustic. *d. lib. 5. cap. 1. num. 124.* quos refert & sequitur Fusar. *d. q. 419. n. 27.*

172 Vigesimonono, limita quando grauatus ante Religionem habuisset filios, & postea vxore mortua ingrediatur monasterium, nam veri filij excludent monasterium, Paleoth. *de notis & spuriis, cap 28. in fine*, Caualc. *decis. 77. n. 42. p. 3.* quos refert & sequitur Fusar. *d. quæst. 419. n 86.*

173 Trigesimo, limita quando monasterium promisisset contentare quòd bona remanerent substituto, & propter hoc facta sit professio, quia monasterium erit excludendum, Gam. *Lusit. decis. 16 in fine*, vbi ait fuisse sic apud nostros iudicatum, Fusar. *d. q. 419. num 87.*

174 Trigesimoprimò, limita in sententia, & laudo, veluti si lata esset sententia quòd Titio decedente sine filiis succedat Caius, nam tunc Caius substitutus admitteretur, licèt Titius sit monasterium ingressus, vt per Aretin *cons. 235.* Barbat. *cons. 20. n. 21. & 22. lib. 1.* Caualcan. *decis. 77. n. 6. p. 3.* quos refert & sequitur Fusar. *d. q. 419. n. 88.*

175 Trigesimosecundò, limita in grauato sub alia conditione quàm liberorum, vel nuptiarum; quia eo casu monasterium non excluderet substitutum, Peregr. *d. art. 28. n. 66.* Intrigl *d. cent. 3. quæst 63. n 88.* Fusar. *d. quæst. 429. num. 89.* Vnde quando testator instituit descendentem suum, illum grauans, vt post mortem suam restituat hæreditatem, aut partem illius cuicunque tertio, nec explicans conditionem, *si absque liberis decedat*, si hic descendens ingrediatur Religionem capacem, non excluditur substitutus, sed ille post grauati professi mortem successurus est in ea bona excluso monasterio, vt tenent Cost. *in cap. si pater, p. 1. verb. si absque liberis, num. 70. & 71. de testam. lib. 6.* Auendan. *l. 40. Tauri, gloss. 4. num. 25.* Molin. *d. disp. 190. col. pen.* Benedict. Ægid. *in repet. l. Titia, p. 3. num. 54. ff. de condit. & demonstr.* Sanch. *d. lib 7. cap. 16. n. 81.* contra Bald Fortun Padill. Guilelm. Benedict. Greg. Lop. Anton. Gom. & alios quos ipse refert *ibid. num. 81.*

A p p e l l. C.

Flumen.

1 Fluminis appellatione non continentur ripæ fluminis, *l. 1. §. in flumine, ff. de fluminib* vbi dicitur, In flumine publico factum, accipere debemus quicquid in aqua factum est, nam si quid extra factum sit, non est in flumine publico factum, in ripa factum non videtur in flumine publico factum, refert Oldrad. *consil. 121. num. 11.* Vnde flumine concesso, eius ripam concessam non dici, tradit Menoch. *consil. 395.*

conſ. 395. *num.* 28. & *conſ.* 498. *num.* 46. Ripæ enim dicuntur illi limites, quibus naturalis curſus fluminis continetur, *d.l.*1.*§.ripa*,& quamuis aliquando ob ingentes pluuias flumen excreſcens illam innundet pro parte, & forſan in totum aquis repleat, non ob id ripa appellari poteſt, gloſſ. & Angel. *in d.§.ripa*, Socin. *conſ.*79. *ante finem, verſ.& iura in contrarium, lib.*3. Rip. *in l.quominus,ſub n.*2. *ff.de fluminib.* refert & ſequitur Rot. *in Bononien. pecuniaria* 20. *February* 1604. *coram Greg.XV.* impreſſa per Farinac. *deciſ.*108. *n.*4.*p.*2.*rec.*

Appell. C I.

Focus

1. *Foci appellatione, ſeu vbi de foco fit mentio, intelligitur de foco domicilii.*
2. *Eccleſia ſi aliquid relinquat teſtator, non intelligitur de Eccleſia Romana, ſed de Eccleſia domicilii.*
3. *Focus principalis in actionibus perſonalibus domicilij, in realibus verò eſt locus ille vbi res, quæ vendicatur, ſita eſt.*
4. *In criminalibus principalis focus eſt locus delicti.*
5. *Focus delicti tanquam principalis debet attendi.*

1 FOci appellatione, ſeu vbi de foco fit mentio, in dubio intelligitur de foco domicilij, *l. quæ conditio, § cùm ita, ff de condit. & demonſtr.* Roman. *conſ.*408.*n.*5. Hieron. Buccaron. *de different inter iudicia ciuilia & crimin. differ.* 130. *num.*16. *in princip.* quia focus domicilij dicitur potentior, vt poſt Caſtrenſ. *conſ.*413. *Viſo, col.pen.verſ & poſito, lib.*2. notat Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.*4. *lit.F, concl.*443. *num.*11.

2 Vnde Bald. *in d.l.quæ conditio, §.cùm ita*, dicit per illum text. quòd ſi teſtator reliquerit Eccleſiæ, non intelligitur de Eccleſia Romana, ſed de Eccleſia domicilij ipſius teſtatoris, quod per text. *in auth de Eccleſiaſt.tit.§.ſi quis in nomine*, videntur tenere Cou. *in cap.indicante, num.*2. *de teſtament.* Tiraq. *de priuileg. pia cauſa, priu.*56. Menoch. *de ſucceſſ.§.*17.*n.*43. Coſt. *in cap. ſi pater, verb.pauperes, num.*13. *de teſtam.lib.*6. Padil. *in l.cùm quidam, n* 6 *ff.de legat.*2. Anton. Gom. *l.*32.*Tauri num.*4.& *tom.*2.*var.cap.*11. *num.*8. Craſſ. *§. legatum, quæſt.*64. *num.*5. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.*197. apud quos latè videbis veram huius notabilis reſolutionem.

3 Intellige appellatiuum in ciuilibus ſecundùm Paul. de Caſtro *in l.*1 *num.*1.*C.vbi de crimine agi oporteat*, quo loci dicit quòd in actionibus perſonalibus principalis focus eſt domicilij, ſed in realibus ait principalem focum eſſe locum illum, vbi res eſt 4 quæ vendicatur, *in l. fin. C.vbi in rem actio*; locum verò originis propriæ, vel paternæ eſſe acceſſorium, at in criminalibus principalem focum eſſe locum delicti, vt *in cap* 2. *de conſtit. lib.*6. ſequuntur Lancel. Conrad. *in pract.§.*3. *de offic. prætor. in cauſ. crimin. in verb.de inquiſit.n.* 0. *fol.*248. Hieron. Buecaron. *d.n.*16. 5 *poſt med.* Et quòd focus delicti tanquam principalior debeat attendi, tradunt Bald. *in l. fin. col. vlt. quæſt* 6. *in princ. C. de edicto D. Adriani*, Viui. *tom* 1. *commun.opinion.lib.*3.*tit.*1.*num.*182. *pag.* 373. Donel. *commentar. iuris ciuilis, lib.*17. *cap* 16. *col.* 2. Mozl. *in emporio iuris p* 1. *tit.*2. *quæſt.*20. *num* 10. *verſ.ſed vera*, Cabed. *Luſit. deciſ.*26.*p.*1. Stephan Gratian. *diſcept.* *forenſ.cap.*171.*n.*28. D Barboſ. *in l.hæres abſens, §.proinde, in art.de foco delicti a num.*1. Chriſtoph de Pace *in ſchol.ad leges ſtyli, l.*9.*num.*1. Cald. Pereira *conſ.*23. *num.*5.

Appell. C I I.

Frater:

1. *Fratrum appellatione propriè venit frater in primo gradu.*
2. *Frater etiam vterinus in materia fauorabili venit apellatione fratris.*
3. *Præteritio facta à fratre, inſtituta turpi perſona, an habeat locum in fratre vterino.*
4. *Sorores veniunt fratrum appellatione in materia indifferenti, niſi mens diſponentis aliter ſe habeat ex coniecturis, vel quando militat diuerſa ratio.*
5. *Fideicommiſſum relictum fratribus non extenditur ad ſorores.*
6. *Statutum odioſum loquens de fratre non comprehendit ſororem.*
7. *Filij fratrum quandoque veniunt appellatione fratrum.*
8. *Fratrum alicuius Religionis nomine comprehenduntur omnes, qui in dicta Religione profeſſionem emiſerunt.*

FRATRIS appellatione propriè venit frater in 1 primo gradu, non frater patruelis, vel frater conſobrinus, qui ſimpliciter non ſunt fratres, ſed ſecundùm quid, Adrian. Neguſaut. *in ſylua reſponſor. q.* 87. *n.*6. Alexand. *conſ.*97. *Viſo, n.*4 *verſ.hanc quæſtionem, lib.*2.& *conſ.*104. *Conſideratis, num.*16 *eod. lib.* 2. & *conſ.*86.*num.*18 *lib.*6. Angel *conſ.*385. *Statutum, n.*3. *verſ.attento ergo.* Roman. *conſ.* 16. *Viſo themate, in prin.*& *conſ.*411. *num.*4. Caſtrenſ. *conſ.*118. *Statutum, lib.*2 Card Tuſch. *practic.concl.tom.*4 *lit.F, concl.*450. *n.*1.*n.*2.3 & 35. Stephan Gratian. *diſcept.forenſ.*757. *n.*15. De lata verò ſignificatione vocabuli veniunt patrueles, vt per Decian. *conſ.*43.*n.*4.& *conſ.*60.*n.*37. *vol.* 3. ſicuti etiam in ſtatuto excludente ſororem cauſa patris, Menoch. *conſ.*1146 *n* 11.

FRATRIS appellatione in materia fauorabili 2 venit frater etiam vterinus, vt per Caſtrenſ. *conſ.*118. *Statutum illud, in princip.lib.*1. Ferrer. *in conſtitut. Cathalonia, gloſſ.*1. *num.* 330. Crot. *conſ.* 263. *num.*20. *verſ.ſed ad hoc, lib.*2. Hieron Gabr. *conſ.*15. *ſub n.*40. *lib.*1. Honded. *conſ.*1. *num.*18. *cum ſeqq. lib.*2. Anell. Amat. *conſ.*97. *num.* 31. Vnde quòd ſtatutum excludens filias fœminas ſtante fratre defuncti, ita habeat locum ſi extat frater vterinus, prout ſi extaret frater vtrinque coniunctus, reſoluunt Roman. *conſ.*411. *Quatuor, col.*2. Iaſ. *conſ.*67. *col.*1. *lib.*1. Alex. *conſ.*144. *Viſo themate, n.*2. *verſ.*2. & *etiam ex propria ſignificatu, lib.*6. latè Socin. *conſ.*1. *lib.*1. Card. Tuſch. *d.lit.F, concl.*450. *num.*29.& *conſ.*451. *num.*1. Intellige ſecus eſſe in materia agnationis conſeruandæ, vt per Bald. *conſ.*218. *Statuto ciuitatis, lib.*2. vbi dicit quòd licèt ſtatutum ſimpliciter loquatur de fratre, vel patruo, & appellatione fratris, vel patrui veniant etiam vterini in materia indifferenti, tamen quando ex præcedentibus, & ſequentibus ſtatutum agnatis prouidet, non comprehenduntur, Caſtrenſ. *conſ.*196. *In puncto, num.*2. *lib.*1. vbi quòd appellatione fratris carnalis in materia ſtatuti excludentis fœminas, non venit niſi frater ex vtroque latere coniunctus,

vel saltem ex latere patris, non autem frater vterinus, quia ipse vterinus non conseruat agnationem, Angel. *cons. 69. Subtiliter, in fine, & cons. 119. Statuto Tudertina, per totum*, refert Cardin. Tusch *d. lit. F, concl. 451. num. 1. & 3.* Honded. *d. cons. 3. n. 37. cum seqq.* & in specie quòd fratres vterini non veniant appellatione fratrum vbi prospicitur conseruationi agnationis, firmauit Rota *in Camerinen. pecuniaria 18. Martij 1619. coram R. Selucinen.* quia frater vterinus non est de familia & agnatione. Bald. *cons. 30. lib. 1. & cons. 61. lib. 4.* Albert. Brun. *de stat. quod stantibus mascul. art. 11. n. 252.* Tob. Noni. *cons. 12. num. 5.*

3 Paul de Montepico *cons. 86 n. 36. & 71.* Vtrùm autem præteritio facta à fratre institota turpi persona iuxta terminos *l. fratres, C. de inoffic. testam.* habeat locum in fratre vterino? vide Molin. *de iustit. tract. disp. 159. vers. nihilominus*, Cald. Pereira *quæst. forens. cons. 13. n. 4. & in comment. ad §. soror. num. 46. Instit. de inoffic. testam.*

4 Fratrvm appellatione in materia indifferenti veniunt sorores, secundum Bald. *in l. tres fratres 31. ff. de pactis*, Alexand *cons. 85. Animaduersis, num. 7. lib. 4.* vbi per *l. cuius, §. Mania, ff. ad Trebell.* dicit quòd in dispositione legis, appellatione fratris venit soror, provt etiam in dispositione hominis, si loquatur in numero plurali, secus si in singulari, idem Alexand. *cons. 15. Viso, num. 2. eod. lib. 4.* Fulgos. *cons. 71. in princ. num. 2.* vbi quòd præteritio facta à fratre instituta turpi persona locum habet in sorore, *& cons. 106. in fine, vers. ad tertium*, vbi quòd sicut frater non accusat fratrem de crimine magno, putà falsi, ita neque soror; & saltem in materia fauorabili admittitur Angel. *consil. 385. in fine*, Curt. sen. *cons. 9.* Castrens. *cons. 119. Hæreditas, in princip. lib. 1.* Alciat. *cons. 10. tom. 3. lib. 9.* Socin. iun. *cons. 10. n. 28. vol. 4.* Rimin. sen *cons. 37. n. 4. vol. 1* Decian. *cons. 63. num. 5. vol. 1.* Cephal. *cons. 306. num. 43. & cons. 325. num. 38. vol. 3. & cons. 576. num. 15. & cons. 835. n. 31. vol. 4.* Menoch. *cons. 541. n. 25.* Cardin. Tusch. *d. lit. F, concl. 450. num. 41.* Sord. *cons. 100. num. 10.* Ferrer *in constitut. Cathalonia, gloss. 1. num. 417.* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 2. resol 59. casu 9.* Fallit si mens disponentis aliter se habeat ex coniecturis, quia tunc fratrum appellatione non continentur sorores, latè Alexand. *cons. 45. Habita, per totum, lib. 7.* vbi exemplificat, vt quia de masculis senserit, vel quando statutum disponit quòd verba statuti intelligantur ad litteram, vel quando militat diuersa ratio, vel quando statuentes voluerunt comprehendere fœminas, quia expresserunt in aliqua parte, Dec. *cons. 71. col. 1. in fine, vers. & videbatur*, Corn. *cons. 71. num. 9. lib. 4.* Anton. Gabr. *commun. opin. tit. de verborum significat. concl. 6. num. 11.* Menoch. *cons. 1146. num. 6. & 7. & cons. 999. num. 2. & de præsumpt. lib. 4. præs. 84. num. 12.* Fusar. *de substitut. q. 349. num. 1.* Et quòd appellatione fratrum non continentur sorores vbi discretiuè loquitur de fratre & discretiuè de sorore, aiunt Adrian. Negus. *vbi supr. q. 450. n. 18.* Bellon. *cons. 36. num. 44.*

5 Vnde fideicommissum relictum fratribus non extendi ad sorores, resoluunt Ias. *in d. l. tres fratres, in quarta limit. ff. de pactis*, Præt. *de interpret. vltim. vol. fol. 275. n. 14* Fusar. *d. q. 349. n. 2.*

6 Hinc etiam statutum odiosum loquens de fratre non comprehendere sororem, quia in odiosis, & exorbitantibus masculinum non concipit fœmininum, resoluit Alexand. *d. cons. 85. Animaduersis, in princ. & n. 2. 3. 7. & 8.* vbi ampliat etiamsi statutum loquatur in plurali de fratribus, & extet vnus frater solus, & sorores, nisi constet de mente statuentium, quia voluerunt genus omnem speciem comprehendere, vel quia quando voluerunt in eadem materia, vel simili, de masculo intelligi dixerunt fratres mares, refert Card. Tusch. *d. lit. F, concl. 150. num. 36. & 37.*

7 Fratrvm appellatione veniunt quandoque filij fratrum, vt per Coler. *de aliment. lib. 1. cap. 9. n. 28. in fine.* Mari. Giurba *decis. 5. n. 25. p. 1.*

8 Fratrvm alicuius Religionis nomine comprehenduntur omnes, qui in dicta Religione professionem emiserunt, Rota apud Paul. de Rubeis *decis. 13. n. 6. tom. 3. diuers. p. 2. recent.*

Appell. CIII.

Fructus.

1 *Fructus appellatione venit quòd nascitur, & renascitur.*
2 *Glans venit appellatione fructuum.*
3 *Palea & fœnum venit appellatione fructuum.*
4 *Arundines, & sylua cædua veniant appellatione fructuum.*
5 *Pensiones domorum veniunt appellatione fructuum, secus in materia stricta.*
6 *Laudemia non veniunt appellatione fructuum.*
7 *Aues, & feræ solita capi in fundo quando veniat appellatione fructuum.*
8 *Saccharum venit appellatione fructuum.*
9 *Appenditia extraordinaria veniunt appellatione fructuum.*
10 *Fructus etiam non maturi veniunt appellatione fructuum.*
11 *Fructuum appellatione non continentur ea, quæ cohærent personæ.*
12 *Distributiones quotidianæ non continentur appellatione fructuum.*
13 *Distributiones quotidianæ regulariter non veniunt in condemnatione fructuum perceptorum.*
14 *Distributiones quotidianæ non veniunt in amissione fructuum ob non factam fidei professionem.*
15 *Indultum concessum ad lucrandum fructus in absentia, non comprehendit distributiones quotidianas.*
16 *Præbenda quando sunt distincta in Ecclesia, & bona possidentur in communi, sed postea singulariter certo anni tempore distribuuntur, appellatione fructuum non veniunt distributiones quotidianæ.*
17 *Beneficium quando non consisteret in aliis fructibus nisi in distributionibus, tunc huiusmodi distributiones veniunt appellatione fructuum.*
18 *Condemnatus quando quis esset in fructibus perceptis, & qui percipi potuissent, appellatione fructuum venirent distributiones quotidianæ.*
19 *Condemnationes & confiscationes veniunt appellatione fructuum iurisdictionis.*
20 *Fructus pecudum appellatione continetur fœtus, lac, caseus, lana, agni, hœdi, & vituli.*
21 *Collatio, electio, & præsentatio beneficiorum veniunt fructuum appellatione.*
22 *Fructus dicuntur deductis expensis.*
23 *Fructuum, redditunm, & prouentuum appellatione non veniunt regalia.*

24 *Fructus*

24 *Fructus appellatione nec res ipsa, nec pretium continetur.*

1 FRVCTVVM appellatione venit quod nascitur & renascitur, gloss. & Abb. *in cap. salubriter, de vsuris*, Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 4. lit. P, concl. 484. n. 3.* Quod enim semel colligitur, & non renascitur, non dicitur in fructu, *l. diuortio, §. si fundum, ff. soluto matrim.* Bart. *in l. quadam, § nihil, ff. de edendo*, Boër. *decis. 224. num. 44.* Ranchio. *concl. 308. parte 2.*

2 FRVCTVVM appellatione venit glans, *l. 1. ff. de glande leg.* quia appellatione glandis venit omnis fructus, *l. qui venenum, § glandis, ff. de verb. signif.* & facit *l. sylua, §. glans ff. eod. tit.* Cardin. Tusch. *d. lit. F, concl. 484. n. 2.*

3 FRVCTVS appellatione venit palea, & fœnum, *l. vsufructuarius messem. ff. quibus mod. vsufr. amitt. l. fin. §. cùm apertissimi, C. de seruit. & aqua*, not. *in l. cùm manu satu, § 1. ff. de contrah. empt.* Roman. *sing. 599.* Speculat. *tit. de decimis, num. 15. in fine*, vbi inducit ad quæstionem, an decima sit soluenda antequam granum separetur à palea, & tenet affirmatiue, vbi est soluenda de fructibus decima, quia palea est in fructu, Natt. *cons. 31 num. vlt.* Card. Tusch. *d. lit. F, concl. 384 num. 8.* Rebuff. *ad l. 1. vers. ad fructum, ff. de verbor. signif. pag. 191.* Vincent. de Franch. *decis. 103. num. 1.* Ioseph. Ludou. *Perus. decis. 14. n. 9. & decis. 106. num. 10. & 11.*

4 FRVCTVS appellatione veniunt arundines, & sylua cædua, *l. qui fundum, §. cùm fundum, ff. de contrah. empt.* vbi si venditor exceperit omnem fructum, quod arundinem, & syluam cæduam tanquam in fructu excepisse videtur, Abb. *in c. salubriter, in fine, de vsuris*, Cardin. Tusch *d. lit. F, concl. 484. n. 9.* Bertazol. *de clausulis instrum. claus. 16. gloss. 13. sub num. 11.*

FRVCTVVM appellatione nedum fructus naturales in quorum productione & perceptione magis ipsa natura, quam hominis industria operatur, vt sunt fœnum, glandes, castaneæ, poma, ligna, & similia, verùm etiam industriales, qui potius ex hominis industria, quam ex ipsa natura proueniunt, & percipiuntur, vt triticum, hordeum, fabæ, vinum, oleum, & alia huiusmodi, *l. fructus, ff. de vsufru. l. ex diuerso*, & *ibi* gloss. & Doct. *ff de rei vendicat.* Adrian. Neguzant. *in sylua respons. quæst. 417. num. 3. cum seqq.*

5 FRVCTVVM appellatione veniunt pensiones domorum, *l. si is, qui, §. 1.* & *ibi* Bart. *ff. de pignorib.* vbi quòd is qui habitauit domum, dicitur fructus percepisse, Papien. *in libello rei vendicat. verb. cum fructibus, in fine*, Petr. de Anchar *cons. 3. non est dubium, in princ.* vbi ex hoc appellat. infert quod vsufructuarius omnium bonorum debet etiam habere pensiones, Castrens. *cons. 114. in princ. lib. 2* vbi quòd veniunt etiam pensiones, quæ percipiuntur mediante conductore seu colono, Card. Tusch. *d. lit. F, conclus. 484. num. 6. & num. 17. cum seqq.* Limita in materia stricta, in qua appellatione fructuum non veniunt pensiones, Ias. *in l. diuortio in 3. notab. ff. soluto matrim.* Natt. *consil. 141. n. 3.* Card. Tusch. *d. concl. 484. num. 7.*

6 FRVCTVVM appellatione non veniunt laudemia in locatione, Vincent. de Franch. *decis. 172. num. 11.* Verùm fructuum appellatione huiusmodi contineri, sicuti alia emolumenta ex iurisdictionis exercitio prouenientia tradunt Peregr. *de fideicom. art. 10. num. 6. & 7.* Adrian. Negux. *in sylua respons. q. 427. 10. & 11.*

7 FRVCTVVM appellatione veniunt aues, & feræ solitæ capi in fundo, si nullus alius fructus solet ex tali fundo percipi, *l. item si fundo, §. aucupari, ff de vsufructu*, Bart. *in l. cùm plures, ff. locati.* Cardin. Tusch. *d. lit. F, concl. 484. n. 10.*

8 FRVCTVS appellatione venit saccharum, Put. *decis. 80. lib. 1. in correctis*, Rot. *in Mediolanen. decimarum, 8 Februarij 1610. coram Cardin. Marquemont.* impressa per Farinac. *decis. 223. p. 1. recent.*

9 FRVCTVVM appellatione veniunt appendiciæ extraordinariæ, prout par caponum, seruitia, operæ, oua, plaustrum lignorum, & similia, quæ pro auantagiis prædiorum solent præstari, Ias. *in l. diuortio, §. quod in anno, col. 1. vers. vltimo pondera, ff. soluto matr.* Card. Tusch. *d. lit. F, concl. 484. n. 11.*

10 FRVCTVVM appellatione veniunt etiam non maturi, *l si constante, § fin. ff de vsufructu, l pen. ff. de vsufruct. legat. l. ex sylua*, vbi gloss. *ff. de vsufruct.* Card. Tusch *d. lit. F, concl. 484. n. 11.*

11 FRVCTVVM appellatione non continentur ea, quæ cohærent personæ, arg. *l. si vero, §. item quicquid, ff. soluto matrim.* consuluit Oldr. *cons. 129* quod in locatione fructuum Archidiaconatus non continentur ea, quæ solent præstari ipsi Archidiacono, quæ eius personam respiciunt, loquens de eo, quod præstari solet in coëundo aduentu Archidiaconi, quod tanquam personale non venit appellatione fructuum, Par. de Puteo *in tract. de feud. rub. regi. rub. un fact. concess. feu. incip. Et quia, num. 5. fol. 51.* Boër. *decis. 19. num. 16* Conuenit quòd traditur de adiutoriis quæ præstantur Baroni à vasallis in casibus contentis *in constit. Quamplurimum*, de quibus per Capi. *in sua vest. rub. feud. adiutoria, vers. per barones, fol 25.* & Capibl. *de auth. baron. pragm. 1. n. 56* quæ ex quo personæ domini cohærent, vt testatur Vincent de Franch *decis. 76. n. 6.* dicuntur extra rem, & fructuum appellatione non continentur, vnde ad eum non pertinent ad quem spectant redditus fundi, & ideo vsufructuario, vel creditori, qui iure pignoris possidet fundum, non debentur, Afflict. *in d. const. Quamplurimum*, Capye. *decis. 184.* Vincent. de Franch *decis. 172. n. 11.* remissiuè Capibl. *in d. pragm. 1 num. 55.*

12 FRVCTVVM appellatione non continentur distributiones quotidianæ, quia licet dentur beneficiato propter beneficium, fructus tamen non sunt, *d. cap. vnic. de cleric. non resid. lib. 6.* vbi Prob. *ad Monach. num. 53.* Cassad. *decis. 6. num. 6 de prebend.* Oldrad. *cons. 118.* Gemin *cons. 85. n. 23.* Couarr. *lib. 3. var. cap. 13. num. 1.* Gambar. *in tract. de potest. legati lib 6. tit. de pensionib. n. 18.* Flamio. Paris. *de resignat. benefic. lib. 6. q. 2. num. 30* Gutier. *cons. 8. num. 2.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 2. q. 74. art. 4. in initio*, Card. Tusch. *practic. conclus. lit. D, conclus. 511. numer. 28. & tom 4. lit. E, concl. 508.* Aloys. Ricc *in collect. decis. collect. 892 & 1451.* Azor. *instit. moral p. 2. lib. 7. cap. 7. q. 2* latè Gonzal. *ad reg. 8. Cancell § 7. proœm. num. 154. cum seqq.* Monet. *de distribut. quotid. p. 1. q. 6. per totam*, Rot *decis. 230. n. 1. p. 1. diuers.*

13 Vnde in condemnatione fructuum perceptorum non veniunt regulariter distributiones quotidianæ, nec ad illas se extendit condemnatio, quia tales distributiones non sunt de corpore beneficij, sed dantur ratione seruitij personalis, laboris, & mercedis, Lancellot. *de attent. p. 3. cap. fin. à n. 31.* Pute *decis. 233. lib. 1.* Gonzal. *d § 7. proœm. n. 155.* Monet. *d q. 6. n. 10.* Aloys. Ricc. *d. collect. 1451. vers. Hinc infertur.*

14 Sic etiam in amissione fructuum, donec prouisi de beneficiis iuramentum fidei per se præstiterint, iuxta formam Concilij Trid. *sess. 24. de reform. c. 12,*

vers. praesisi etiam, non venire distributiones quotidianas resoluunt. Azor *instit. moral. p. 2 lib. 7. cap. 2. q. 3.* Aloys. Rice. *in collect. decis. p. 5. coll. 8. 1451. vers. inferius sexto*, Galer. *in margarita casuum conscient. verb. praef. tri 2.* Steph. Gratian. *disc. pt. forens. c. 1066. n. 12.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 3. cap. 3. n. 60.* Gonzal. *d. § 7. procem. num. 169. & seq.* Anton. Ricc *de iure personarum, lib. 1. cap. 13. num. 51.* vbi *num. 55.* limitat quando Canonicatus, seu beneficium non habuerit aliquos fructus, sed emolumenta omnia consisterent in distributionibus quotidianis, quia tunc vt poena adiecta per Concil dicto loco possit in aliquo verificari, debet intelligi de distributionibus, plures refero ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 60. n. 30.*

25 Sic etiam indultum concessum ad lucrandum fructus in absentia, non comprehendit distributiones gloss. *verb. adfuerit, in d. cap. vnic. de cleric. non resid. in 6.* Couarr. *d. cap. 23. num. 2. vers. sed quoniam Princeps*, Monet *d. q. 6. num. 1n.* Gonzal. *d. § 7. procem. n. 175* vbi *num. 176.* ampliat licet indultum esset ad percipiendas etiam distributiones quotidianas, quia tunc priuilegiatus illius vigore haberet tantùm illas. quae sunt in pecunia, non autem panem, & vinum, & alia similia.

26 Limita primò quando praebendae sunt districtae in Ecclesia, & bona possidentur in communi, & postea singulariter certo anni tempore distribuuntur, quia redditus propriè dicuntur fructus grossi, qui succedunt loco praebendae, *gloss. fin. vers. plus dico, in d. cap vnic.* vbi Prob. *ad Monach. num. 60.* Ioan. de Auan *cons. 87. num. 5. in addit. vers. ex his etiam*, quare hanc limitationem firmauit Rot *in Morulen. congruae 26. Aprilis 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Cocci-o Decano*, impressa per Farinac, *dec. 449. n. 1. p. 2. recent.*

27 Limita secundò quando beneficium non consisteret in aliis fructibus, nisi in distributionibus, quia tunc huiusmodi distributiones venirent appellatione fructuum, Caputaq. *decis. 19 n 4. & 5. p. 2.* Gonzal *d. § 7. procem. à num. 157.* Monet. *d. quaest. 6. num. 16* Ricciul *de iure personarum, lib. 1. cap. 13. n. 55.*

28 Limita tertiò quando quis esse condemnatus in fructibus perceptis, & qui percipi potuissent, quia tunc pariter venirent distributiones quotidianae, nulla requisita praeuia protestatione, Pontan. *de spol. lib. 4 sub num. 21. post princip. vers. ac pariter venirent*, Gonzal. *d. § 7. procem. num. 160.* Monet. *d. q. 6. num. 17.* vbi tradunt Rotam id facere certis casibus per eos enumeratis.

29 Fructuum iurisdictionis appellatione veniunt condemnationes & confiscationes, quae dicuntur pendere donec sit facta exactio, Bald. *cons. 307. Punctum quaestionis, lib. 4.* quem refert Cardin. Tusch *d. lit. F, concl. 484. num. 13.* vbi *num. 14.* post Castren. *cons. 4 8. col. 3. in princ. vers. tertio, lib. 1.* ait quòd imò quando adsunt verba fructus curiae intelliguntur necessariò de iurisdictionalibus, quia Curiae verbum hoc necessariò infert, & idem Cardin Tusch. *ibid. num 15.* post Cuman. *cons. 162. Visa copia*, subdit, fructuum iurisdictionis appellatione veniunt salinae, pedagia, & alia similia.

30 Fructus pecodum appellatione continetur foetus, lac, lana, agni, hoedi, & vituli, *l. in pecudum, ff. de vsuris, l. bona fidei. § fin. ff. de acqui. rerum domin. l. vetus, §. foetus. ff. de vsufructu*, Monet. *de decimus c. 4. q. 1. n. 11* & quòd lac inter fructus connumeretur, probat Menoch. *de arbitr. casu 110. n. 16.* & ideò appellatione fructuum venit caseus, cùm sit lac coactum, sicut tradit Menoch. *consil. 189. n. 30.*

21 Fructuum appellatione venit collatio, electio, & praesentatio beneficiorum, quia dicuntur ex fructibus Ordinarij collatoris, ita gloss. *verb. Capitulo, vers. sed collatio benefi. iorum inter bona Episcopalia, & fructus computantur, in c. cum olim, de maiorit. & obed.* Miles *in repet. verb. beneficiorum collatio, n. 14.* Selu. *de benefic. p. 3. q. 40 num. 4.* Rebuff. *in tract. nominat. q. 14. num. 76.* Rot. *decis. 7. num. 1. de in reparatio. in nouis, & decis. 84. ante fin. eod. tit. in antiq. & decis. 166. num. 5. p. 1. diuer.* Decian. *resp. 6. num. 15. vol. 2.* Menoch. *cons. 83. num. 2. & cons. 190. num. 10.* Perez *l. 10. gloss. 3. pag. 889 col. 1. vers. quibus, tit. vlt. lib. 4.* Ordin. Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verb. Iuspatronatus, § 2. p. f. 186.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell gloss. 45 § 2. n. 8.* Valer. Reginald. *in praxi fori poenit. lib. 30. tract. 4. num. 241. vers. propositi.* Et ideò sicut possessor bonae fidei facit fructus suos, & pertinent ad illum, *§. qui à non domino, Instit. de rerum diuis. cap. grauis, de restit. spoliat.* ita isti fructus iuris conferendi eligendi, seu praesentandi pertinent ad bonae fidei possessorem, & non ad dominum, Ludou Gom. *in reg. de trienn. q. 57. n. 19.* quem refert Gonzal. *a. § 2. num. 9.*

22 Fructuum appellatione intelliguntur fructus deductis expensis, *l. fructus, l. dispositis, §. fin. ff. soluto matrim. l. 26. tit. 11. part. 4.* Couarr. *lib. 1. var. cap 3 n. 3* Tiraq. *de retractu lign. §. 15 gloss 1. in princ.* Paris. *cons. 96. num 25. lib. 2.* Meai. *in tract. tassa panis. concl. 2. a num. 88.* Menoch. *remed. 3. recuper. n. 574 & cons. 94. n. 25.* Surd. *de aliment. tit 9. q. 12. n. 15. & q. 41. n. 24. & decis. 82. n. 31.* Ceuall *communium contra communes, q. 897. n. 516. tom. 4.* Ioseph. Selle *Aragon. decis. 136. à num. 1.* Garc. Gironda *de priuilegiorum, seu exempl. explic. t. n. 1210. & 1211.* Card. Tusch. *d. tom. 4. lit. F, concl. 484. num. 25. cum seqq.* Cardos *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. fructus, n. 7.* Gonzal *ad reg. 8. Cancell § 7. procem. n. 163.* Flamin. Paris. *de confident. q. 35. n. 33.* Reinoso *in obseru. pract. obs. 56 num. 11.* vbi quòd fructuum nomine continetur quod iustis sumptibus deductis superest.

23 Fructuum, redituum, & prouentuum appellatione non veniunt Regalia in concessione, nisi quando Princeps alia bona non habebat in loco concesso, vel quando concessit fructus, reditus, prouentus, iura, obuentiones, & emolumenta quocunque nomine nuncupentur, ita Cuman. *cons. 162. vers. & vt omnia, & vers. hoc autem concessio*, prout eum refert Card. Tusch *practic. concl. tom. 6. lit. P, concl. 82. num. 27. & 29.*

24 Fructus appellatione nec res ipsa, nec pretium continetur, Polyd Ripa *obseru. 72. n. 3.* Mari. Giurba *decis. 72. n. 8 p. 1.* Venit tamen interesse lucri cessantis, Menoch *cons. 1181. n. 12.*

25 Fructuum, iurium, & actionum appellatione continentur laudemia, quae pro rebus censualibus, emphyteuticis, & feudalibus alienatis praestantur, Ias. *in l. vlt. num. 45. C. de iure emphyt.* Guid. Papae *in q. 47* Franc. Salsona *in tract. Laudemiorum, cellula 1. n. 14.* quos refert, & sequitur Menoch. *de praesumpt. lib. 4. praes. 141. n. 22.*

Appell. CIV.

Fruges.

Frugum appellatione continetur omne illud, quod est ad victum humanum, vt colligitur ex *l. frugem*

l.frugem 77.*in fine. ff.de verb.signif.* vbi quòd lupini, fabæ dicuntur fruges, & ibi pleoè Rebuff agit de multiplici huius appellatiol significatione, quod scilicet importet fructus substantiam,& rem fructiferam,refert Card. Tusch. *pract.conclus. tom.*8. *lit.T, concl.*392.*n.*6.

Appell. CV.

Frumentum.

1 *Frumenti appellatione, si in genere sumatur, continetur far, hordeum, & similia, qua aristam habent.*
2 *Frumentum in specie distat ab aliis speciebus,secundùm communem loquendi vsum.*
3 *Frumentum vbi prohibetur extrahi, venit tantummodo triticum.*
4 *Farina non continetur appellatione frumenti in legato de eo facto.*
5 *Frumenti debitor non potest creditori præstare farinam.*
6 *Frumentum vbi prohibetur extrahi,prohibetur quoque farina.*
7 *Panis non continetur appellatione frumenti.*
8 *Frumenti appellatione vbi quis illud promittit, venit quod promittens colligit ex suo fundo si illum habeat.*
9 *Frumenti appellatione vbi legatur, non venit quod testator venale habebat.*
10 *Frumento legato continetur venale quando testator nullum aliud frumentum domi habebat quàm illud venale.*
11 *Frumento legato quod est in ciuitate debetur existens in suburbio, si testator in ciuitate nullum habebat.*
12 *Frumento legato, quod domi quocunque modo quis habet,venit venale.*

1 FRVMENTI appellatione, si in genere sumatur, continentur far, bordeum, spelta, auena, siligo,& similia, quæ aristam habent, *l. frugem* 77. *ff. de verb. significat.* Forcatul. *in penu. iuris, cap.* 6. Menoch. *de præsumpt. lib.*4. *præs.* 15 *t. num.* 1. Card. Tusch.*practic.conclus.tom.*4.*lit.G*, *concl.*49. *num.*2.& *tom.*9. *lit.T*, *concl.*191. *num.*2. nisi quando frumentum, & hordeum nominarentur, quia cùm expressum faciat cessare tacitum, tunc frumenti nomine non venit hordeum.*l. modios*, *C.de suscept. præp. & arc. lib.*10. Rebuff. *ad d. l. frugem*, *vers. limitatur quando.*

2 In specie autem frumentum (sicut communis ipse loquendi vsus accipit) distat ab aliis, & solùm ipsum continetur, non autem hordeum, nec alia, quæ aristam continent, ita Forcat.*d cap.*6.Menoch.

3 *d.præs.* 151. *num.*4. Et ideò vbi prohibetur frumentum extrahi, venit tantummodo triticum, vt scribunt Auendan. *de exequendis mandat. part.*2.*cap.*19. *num.*55. *in fine*, Mexi. *in tract.tassa panis*, *conclus.*1. *num.*56. Auiles *ad cap.*17.*Pretorum*, *verb.* à razonables, *num.* 17. *vers.& ideo*, quos refert, & sequitur Collantes *sup.pragm.in fauorem tri frament. lib.* 1.*cap.* 10. *n.*3.

4 FRVMENTI appellatione non continetur farina in legato facto de frumento, vt resoluunt Menoch. *d.præs.*151.*num.*9. Stephan. Gratian. *Marchia*

5 *decis.*184. *num.*5. Vnde euenit vt frumenti debitor non possit creditori præstare farinam, sicut docent Bald. *in l.*1.*num.*6. *C. de fructib. & lit.expensis*, Surd. *decis.*139.*num.*3. Hermosil. *l.*2. *glos.*4.*num.* 12. *tit.*1. *p.*5. Franc. de Barry *de success.testati & abintestato lib.*9.*tit.* 19. *num.* 5. vbi citat Menoch. *de præsum.p.lib.*4.*præs.*151.*n.*5.

6 In prohibitione autem extractionis frumenti eùm non sonus verborum, sed effectus, & mens attendatur, ne annona carior efficiatur, & subditi fame pereant, continetur farina; ita vnanimiter scriptum reliquere Rip. *resp.* 4. *num.*14. *de constitut. & in tract. de peste, tit. de remediis ad conseruandam vbertatem, num.*43. Clar. §. *fin. q.*82.*fiat.*6. *vers.præterea quæro*, Marant. *de ordine indic. part.*2.*princip.in priac.n.*19. Ranchlo. *cons.*224.*part.*1.Strach.*in tract. de mercat p.*2.*num.*29.Bonacos.*commun.crimin. part.*1. *verb. statutum*, *fol.*156.*verso*,& *tom.*1.*commun. opin. lib.*1. *tit.*17.*num.*220.*pag.*219. & *num.*269. *pag.*216. Bobadill. *in sua polytica*,*lib.*4.*cap.*5.*num.*25.Menoch. *d.lib.*4.*præs.*151.*num.*5. & *cons.*106.*num.*19.Azeued. *l.* 25.*n.*11. *tit.*18.*lib.*6. *noua Recopil.* Mari Antonini *var resolut.lib.*2, *resol.* 35. *num.* 12. Surd. *decis.* 136. *num.*6.

7 FRVMENTI appellatione non continetur panis, Petr.Pechius *de testamentis coniugum*, *lib.*1. *cap.* 13. *n* 1.*in fine*, Menoch. *d.præs.*151.*num.* 9., Menoch. & Franc.de Barry *locis cit.*

8 FRVMENTI appellatione vbi quis illud promittit, venit quod promittens colligit ex suu fundo si illum habeat,Surd. *cons.*519. *num.*13. & *cons.* 309 *num* 8.

9 FRVMENTI appellatione vbi legatur, non venit quod testator venale habebat, ita Petr. Pechi. *d.cap.*13.*num.*1. Menoch. *d.præs.*151.*num.* 10. Secus
10 autem quando testator nullum alium frumentum domi habebat, quàm illud venale, quia hoc casu legato frumento continetur venale, *gl.in l.generali*, §.*vxori*,*ff.de vsufructu leg.* Cou. *lib.*1.*var. c.*5. *num.* 5. *vers.primo si quidem*,Menoch. *d.lib.*4.*præs.*147.*num.*9.
11 Vnde legato frumento, quod est in ciuitate, deberi existens in suburbio, si testator in ciuitate nullum habebat, tenent Felin.*in cap.Rodulphus*,*num.*4.*de rescriptis*,Menoch.*d.lib.*4.*præs.*126.*n.*8.

12 Similiter videntur venire in legato venalia vbi testator his verbis,aut similibus mentem propriam explicauerit, *Lego vxori meæ frumentum, quod domi quocunque modo habeo*,ita Cou.*d.lib.*2. *var. cap.*5. *n* 5. *vers. secundo*, subdens quòd non sufficit testatorem dixisse, *Lego vxori omne frumentum, quod domi habeo* nisi addidisset, *quòd domi quocunque modo habeo*: plures refert Menoch. *dict. lib.* 4. *præsumpt.* 137. *num.*10.

Appell. CVI.

Fundus.

1 *Pascua & alia terra separata,qua sunt deputata ad vsum fundi,veniunt appellatione fundi.*
2 *Fundo vendito, veniunt omnia qua sunt in illo.*
3 *Fouea,fossata,& aggeres veniunt vendito fundo.*
4 *Riuus, seu canale,vel aquadu&us venit fundo vendito.*
5 *Sterquilinium, seu fimus quando veniat fundo vendito.*
6 *Fructus extantes veniunt fundo vendito.*
7 *Columbi, caniculi, & alia animalia perpetuò mensura,veniunt fundo vendito.*

 8 *Arbo* es

8 *Arbores incisa, seu deiecta quando veniunt fundo vendito, ostenditur.*
9 *Vasa vinalia, dolia, & torcularia non veniunt fundo vendito.*
10 *Fundo vendito cum suis finibus venit etiam domus intra dictos fines constructa.*
11 *Fundi instructi appellatione veniunt omnia parata, & destinata perpetuò ad vsum fundi.*
12 *Vinea non venit fundi appellatione.*

1 FVNDI appellatione, cùm sit nomen vniuersale, *l. cùm fundus, ff. de legat. 2.* veniunt paseua & aliæ terræ separatæ, quæ sunt deputatæ ad vsum fundi, *l. Seia, § tyrannus, ff. de fundo instructo*, Rebuff. *ad l. 31. ff. de verb. signif. pag. 192.* Bertaz. *de clausulis instrum. claus. 10. gloss. 2. num. 4.* Menoch *cons. 140 n. 23.* & nemora, idem Menoch. *cons. 13. n. 10.* Surd. *decis. 241. num. 11. claus. 20 gloss. 1. num. 4* & ita totus fundus, *l. si quis eum totum*, vbi Socin. *num. 1. ff. de except. rei iudic.* ac proinde omnia, quæ sunt in fundo, *l. fundus, l. quæstio*, vbi Rebuff. *ff. de verb. signific.* Menoch. *cons. 478. num 66. & de præsumption. lib. 4. præs. 153. à num. 2.* Stephan. Grati n. *discept. forens. c. 116. n. 19.* vbi quòd venit pratum quando esset coniunctum fundo, & vno nomine vocaretur, aliàs secus, Cæs. Baia. *Bononien. decis. 5. num. 38.* vbi quòd totus fundus continetur, Iacob. de Collantes *super pragm. in fauorem rei frument. lib. 1. cap. 11. num. 3. vers. & si quid.* Franc de Barry *de success. testati, & ab intestato. lib 9. tit. 11.*

2 FVNDO vendito veniunt omnia, quæ sunt in vsu fundi, *l. Iulianus 66. ff. de legat. 3.* D. Barbos. *in l. diuortio, § si vir, num. 22. ff. soluto matrim.* Bertazol. *de clausul. instrum. claus. 20. gloss. 11. n. 1.* vbi subdit ad tollendas omnes dubitationes optimam esse cautelam describere omnia superexistentia in re vendita, & omnes eius qualitates, Surd. *cons. 207. n. 3.*

3 FVNDO vendito veniunt foueæ, & fossata, & aggeres, vt per Bart. *in tract. de alluuione, §. flumen. num. 5. vers. sed quid si reperiuntur*, Cæpol. *in tract. de seruit. rustic. præd. cap. 38. de torrente col. 2.* Bertazol. *d. claus. 20. gloss. 27. n. 2.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 16. n. 18.*

4 FVNDO vendito venit riuus, seu canale, vel aquæductus, qui appellatur formale, seu incile, Cæpol. *vbi sup. cap. de aquaductu, col. 13.* Curt. sen. *cons. 33. col. 2. & 3.* Ruin. *cons. 96. vol. 4.* Bertazol. *d. claus. 20. gloss. 27. n. 4.*

5 FVNDO vendito venit sterquilinium, seu fimus, siue lætamen, si comparatum sit stercorandi agri causa, secus si vendendi, ita per *l. fundi, § fundo vendito, & §. in sterquilinio, ff. de action. empti*, resoluunt Cæpol. *de seruitutib. vrban. præd. cap. 78. de sterquilinio, in fine*, Bertazol. *d. claus. 26. glos. 13. n. 6.* vbi quòd veniunt etiam stramenta.

6 FVNDO vendito veniunt fructus extantes, siue maturi sint, siue non, quia sunt pars rei, *l. Iulianus, §. si fructibus, ff. de action. empti, l. fructus, ff. eod. tit.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 7. n. 37.* Roland. à Valle *cons. 27. n. 15. lib. 2.* Ranchin. *concl. 309. p. 2.* Bertazol. *d. claus. 26. gloss. 13. n. 7.* Surd. *decis. 251. n. 3.* vbi *decis. 294. n. 3.* ait quòd fundo legato, veniunt fructus.

7 FVNDO vendito veniunt columbi, & alia animalia perpetuò mansura, vt cuniculi; Tiraq. *d. gl. 7. n. 116* Bertazol. *d. gl. 13. n. 14.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 16. n. 5.* Et veniunt arbores, quæ sunt in fundo, *l. quintus, ff de action. empti*, Steph. Grat *discept. forens. c. 164. à n. 1.* Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. fundus, n. 5.*

FVNDO vendito non veniunt arbores incisæ, vel deiectæ, etiam post inspectionem rei factam per emere volentem, maximè venditore ignorante, *l. si post inspectum, ff. de periculo, & commodo rei vend. l. in vendendo, §. fin. ff. de contrah. empt. l. fundi, §. si ruta & cæsa, ff. de action empti*, Bertazol. *claus. 20. glos. 6. num. 4. & claus. 26. glos. 13. num. 11.* Non veniunt blada, seu segetes incisæ, vel alia à solo separata, idem Bertazol. *d. gloss. 13. num. 10.* Nec veniunt vasa vinaria, dolia, & torcularia, etiamsi ædificio cohæreant, cùm magis ad instrumentum fundi pertineant, *d. l. fundi*, Cald. Pereira *de empt. cap. 22. n. 17.* Bertazol. *d. gloss. 13. num. 12.* vbi per *l. dolia, ff. de contrah. empt.* intelligit nisi sint defossa, seu plantata, vel sepulta. Nec veniunt boues, asini, pecudes, pulli, vel alia animalia existentia in fundo vendito, *l. funes, vers pisces, cum l. seq. ff. de action. empti*, Bertazol. *ead. gloss. 13. num. 13.* vbi distinguit an animalia sint ibi perpetuò mansura, vel ad tempus, & *num. 15.* an & quando veniant, & comprehensi intelligantur pisces, & *num. 16.* quòd non veniunt vinum, & alij fructus percepti, & *num. 17.* quòd non veniunt ligna, quæ erant ad fundum parata, & *num. 16.* quòd non veniunt instrumenta emptionalia ipsius venditoris, & similia.

10 FVNDO vendito cum suis finibus, venit etiam domus intra dictos fines constructa, *l. fundi, ff. quib. modis vsufr. amitt.* & ædificium solo cedit, *l. cùm in suo, Instit. de rerum diuis.* Bertazol. *d. claus 26. glos. 2. numer. 4. & ibid. & gloss. 7. num. 2.* agit fundo vendito cum omnibus, & singulis quæ habet in se, super, supra, intra, seu infra se integrè, nunquid veniant adiacentia, mobilia, & alia quæ veniunt ad instructionem prædij, & *num. 3.* quod fundo vendito, integro statu, comprehenduntur etiam instrumenta tam fundi, quàm patrisfamilias, quibus vtebatur in fundo. Et quòd fundo vendito cum omnibus pertinentiis, ingressibus, & egressibus continetur viæ seruitus, resoluit Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 22. n. 12.* Et quòd fundo vendito cum omnibus iuribus non intelligitur vendita iurisdictio, resoluit Cardin. Mantic. *de tacitu & ambig. conuent. lib. 4. tit. 16. num. 29. & n. 42.* subdit quòd vendito fundo in quo pedagium vendi consueuit, illud in venditione non continetur.

11 FVNDI instructi appellatione veniunt omnia parata & destinata perpetuò ad vsum fundi, vt per Alex. *cons. 68. lib. 6.* Abb. *cons. 88.* *Cusas in fund., lib. 2.* Card. Tusch. *d. tom. 4. lit. F, conclus. 534. à princip.* latè Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 153. per tot.* Et quòd fundus non censetur venditus instructus in dubio, nisi expressè dictum sit vel per verba id importantia, resoluit Bertazol. *cons. 26. gloss. 7. num. 10.*

12 FVNDI appellatione non venit vinea, Ias. *in l. si quis legauerit, n. 3. ff. de legat. 5.* Iacob de Collantes *super pragm. in fauorem rei frumentariæ, lib. 1. c. 4. in fine.*

APPELL. CVII.

Funus, Funeralia.

1 FVNERIS sumptus appellatione, venit omne quod ante humatum corpus expenditur, & ad id necessarium est, *l. funeris sumptus, ff. de relig. & sumpt. funer. l. 12. tit. 3. part. 2.* Azeued. *l. 13. à num. 9. tit. 9. lib. 5. noua Recopil.* Garc. Giroud. *de priuileg. seu*

exem

exemptionem explicat. num. 417. Ioan. Garc. *de expensis, cap.* 8. *num.* 1. *cum seqq.* Gam. *Lusit. decis.* 308. *per totam*, Mastril. *Sicilia decis.* 103. *etiam per totam.* Istè & eleganter Iolius Lauor. *in suo nouissimo tract. var. elucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 16. *per totum.*

2 FUNERALIUM appellatione veniunt omnia, quæ cum funere deferuntur, gloss. *verb. funeralibus, in Clem. dudum, de sepultur.* vbi Zabarell. *versic. verum, num.* 4. Corn. *cons.* 496. *lit. A*, Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 97. *num.* 17. Tamburin. *de iure Abbatum disp.* 15. *quæst.* 17. *num.* 3. Lauor. *d. tit.* 2. *cap.* 18. *num.* 19. vbi *num.* 20 subdit quòd funeralia hodie intelliguntur candelæ, quæ circa cadauer accenduntur, maceries omnis, quæ supra castrum doloris & corpus construitur, pannus siue laneus, siue sericus, siue aureo contextus, quo feretrum tegitur, & omnia, quæ cum funere computantur, & pro illo in Ecclesia per hæredes præparantur, siue aliàs efferuntur, subiicitque, *num.* 23. se vidisse Romæ practicari quòd hæredes, seu qui curam gerunt funeralium, paciscuntur cum curato ne pannum, & reliqua alia pretiosa, quæ solent offerri, ille accipere possit, oblata ei in compensatioonem aliqua pecuniæ quantitate.

3 Amplia vt non solùm funeralium appellatione veniant omnia quæ cum funere deferuntur, sed etiam omnia quæ obueniunt Ecclesiæ ratione funeris, siue antequam corpus sit in terra conditum, siue post, & vsque ad trigesimum diem, &, quandiu fit memoria de funere, sicuti docent Zabarel. *in d. Clem. dudum*, §. *verum*, *vers. tertiò quæro*, optimè Calderin. *cons.* 4. *de sepultur.* Lauor. *d. tit.* 1. *cap.* 3. *num.* 191. *cum seqq.* Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 14. *q.* 13. *vers. funeralia.*

APPELL. CVIII.

Generatio.

1 *Descendentes veniunt generationis appellatione.*
2 *Descendentes ex linea masculina tantùm, & non fœminina veniunt ex proprio significatu generationis appellatione, sed contrarium verius, vt num.* 3.
4 *Fœmina non comprehenditur generationis masculina appellatione.*
5 *Agnati veniunt generationis appellatione.*
6 *Generis appellatione secundùm propriam significationem, paternum & maternum continetur, nisi materia subiecta repugnet.*

1 GENERATIONIS, seu generis appellatione veniunt descendentes, *l. liberorum, ff. de verbor. signif.* Dec. *in l.* 2. *num.* 7. 2. *ff. de reg. iuris*, Corn. *cons.* 219. *num.* 9. & 10. *lib.* 2. & *cons.* 213. *num.* 4. *lib.* 4. Cephal. *cons.* 606. *num.* 17. Rebuff. *in l. signi.* 62. *ff. de verb. signif. pag. mihi* 316. Menoch. *cons.* 957. *num.* 4. Fusar. *de substit. q.* 329. *num.* 1.

2 GENERATIONIS appellatione comprehenduntur solùm descendentes ex linea masculina, non fœminina, & ideo non possunt dici de generatione aui materni nepos ex fœmina, & ab ea descendentes, cùm filius dicatur de generatione proprij parentis, non autem aui materni: quod videtur probare tex. *in l.* 1. §. *vlt. ff. de iure immun.* vbi priuilegium immunitatis concessum generationi alicuius non competit ad eos, qui ex fœminis nati sunt, & ex *cap. vbicunque, de pœnis*, *lib.* 6. vbi pœna imposita contra aliquem & eius tertiam, vel quartam generationem, non afficit descendentes ex fœmina, & ideò sic resoluunt Bald. *cons.* 40. *Quidam, col.* 2. *lib.* 3. Fulgos. *cons.* 132. *in fine*, Barbat. *cons.* 57. *col.* 11. *lib.* 2. Anchar. *cons.* 359. *Nos Petrus, in incip.* Castren. *cons.* 300. *Viso quadam, col.* 2. *lib.* 2. Paris. *cons.* 93. *num.* 34. *lib.* 2. Capyc. *cons.* 18. *num.* 10. *in fine*, Bertrand. *cons.* 30. *num.* 3. *lib.* 4. Hieron. Gig. *in tract. de crimine læsæ maiest. lib.* 5. *q.* 17. *num.* 13. & 15. Laurent. Palat. *in tract. quod stant. masc. fœminæ non succedant, num.* 151. Curt. Iun. *in tract. feud.* 1. *p.* 2. *art. princ. num.* 26. Ioan. Martin. *in commem. feudor. tit.* 11. *de fend. fœmin. num.* 44. Prat. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 190. *num.* 34. Menoch. *cons.* 326. *num.* 87. *cum seqq* & *cons.* 172. *à num.* 24. & *cons.* 774. *num.* 3. 4. & 5. & *cons.* 400. *num.* 12. & 51. & *cons.* 1029. *num.* 31. & *consil.* 1036. *num.* 14. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæst.* 6. *num.* 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 1. *cap.* 157. *num.* 14.

Contrariam verò sententiam, imò generationis, 3 seu generis nomen aptum esse ex proprio significatu comprehendere etiam fœminas, & descendentes ab eis, per *cap. statuimus, il.* 2. *in prin de hæret. lib.* 6. & *cap.* 1. *de schismat. lib.* 6. tenent Corn. *cons.* 51. *num.* 4. & *cons.* 192. *n.* 2. & 3. *lib.* 3. & *cons.* 219. *lib.* 2. & *cons.* 233. *num.* 3. & 4. *lib.* 4. Dec. *cons.* 233 *col* 2. *vers. sed tamen*, & *cons.* 495. *n.* 3. Paris. *cons.* 47. *num.* 58 *lib.* 3. Alex. *cons. Super eo, in fine*, *lib.* 1. Ioan. de Imola *cons.* 62. *Post exhibitum consilium*, Curt. Ion. *cons.* 321. *n.* 4. Fulgos. *cons.* 31. *in fine*, Tiraq *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 141. Socin. iun. *cons.* 25. *num.* 1. *lib.* 1. Crauet. *cons.* 180 *n.* 1. Alciat. *resp.* 8. *n.* 17. *vers. tertio*, *lib.* 8. Gozad. *cons.* 10. *n.* 8. Rebuff. *ad l.* 1. *ff. de verb. signif. sub vers. decimotertio pag.* 8. Clar *in* §. *emphyteusis*, *q.* 36. Corbul. *in tract. de causis ex quibus emphyt. prin. tit. de causis primis ob lin. finit. n.* 39. Crass. *in* §. *fideicommissum*, *q.* 15. *num.* 5. Boët *decis.* 141. *num.* 6 Burg. de Pace *in proæm. ad leges Tauri, num.* 117. Card. Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 19. & latè *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 15. *n.* 5. *cum seqq.* Surd. *cons.* 140. *n.* 20. Aloys. Ricc. *in praxi fori eccles. resol.* 112. *n.* 5. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 88. *num.* 8. & *præs.* 84. *num.* 26. & *cons.* 1117. *num.* 9. & 10. Peregr *de fide .om. art.* 22. *n.* 28. Intrigl *de substitut. cent.* 3. *q.* 83. *num.* 7. Fusar. *in fimili tract. q.* 320. *n.* 2. Cald. Pereira *de peres. eligendi, cap.* 15. *num.* 27. & 28. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 4. *lit. G, concl.* 38. *à num.* 1. & *concl.* 39. *à princip.* Marescot. *var. resol. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 23. Dutan: *Rota decis.* 300. *num.* 16. vbi *num.* 17. limitat quando verbum *generatio*. est limitatum ad infrascriptos, qui sunt descendentes masculi per lineam masculinam, quæ opinio ex eo colligitur quod Christus dicitur de generatione Dauid, & sic capitur generatio à fœminis, quæ fuerunt de stirpe Dauid, vt in sacro Euangelio, tum quia nomen generationis est nomen naturæ, ergo debet constitui differentia inter masculos, & fœminas, argum. *l. quique* §. *parentes*, *ff. de in ius voc.* Iuta verò pro prima opinione in contrarium adducta loquuntur tantum in suis casibus priuilegiorum, & pœnarum, & quod nuncupatim vbi agitur de pœna, seu priuilegio immunitatis, appellatione generationis non veniant fœminæ, tradunt Imol. *d. consil.* 62. *num.* 5. Apostil. ad Alex. *d. cons.* 61. *in verb. generationis lib.* 1. Cardin. Tusch. *d. lit. G, concl.* 38. *à num.* 8. vbi *num.* 9. subdit quòd etiam appellatione generationis, non veniunt fœminæ, vbi ageretur de dignitatibus, & honoribus. Et ideò optimè respondet Card. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 15. *n.* 10. text. *in d. cap. vbicumque, de pœ. ir,* 4 loqui, quando innocentes puniuntur propter nocentes

centes, quia tunc generaliter restring ıur ad masculos descendentes per masculum „ hinc inserena *num.* 14 quòd si alicui emphyteusis sit concessa vsque ad tertiam generationem, nulla dubitatio est quin etiam fœminæ & masculi descendentes ab eis comprehendantur.

4 GENERATIONIS masculinæ appellatione certum est fœminam non comprehendi, vt scribunt Anch. *cons.* 353. Corn. *cons.* 190. *col.* 2. *lib.* 3. Bero. *cons.* 116. *num.* 9. *lib.* 2. Paris. *cons.* 22. *num.* 26. *lib.* 3. Prætis *de interpretat. vltim. volunt. fol.* 293. *num.* 67. *in fine*, quos refert. & sequitur Fusat. *d. quæst.* 329. *num.* 5. quibus addo Card. Tusch *d. lit. G. concl.* 39. *num.* 9.

5 GENERATIONIS appellatione veniunt agnati, *l.* 1. *in fine*, *ff. de probation* vbi gloss Bart. *in fine*, & Angel. *in* 3. *notab.* Alciat. *in cap. nemo*, *num.* 21. *de indic.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltimar. voluntat. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 19 Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 88. *num.* 7. Fusat. *d. quæst.* 329. *num.* 7. Et solam agnationem comprehendi quando sumus in materia odiosa, tenent ·ulgos. *cons.* 131. *in fine*, Card. Tusch. *dict. lit. G*, *conclus.* 39. *num.* 3. quamuis relictum illis de generatione deberi etiam cognatis, & sic descendentibus ex fœminis, consuluerit, Crauet. *consil.* 180. *num.* 1. prout illum refert Menoch. *d. præs.* 88. *num.* 8.

6 GENERIS appellatione secundùm propriam significationem paternum, & maternum continetur, *l. neque Dorotheum*, *C. de decurion. lib.* 10 § *si quis igitur*, *in auth. de hered. ab intest. ven. cap. venerabilis*, *de prebend.* Cardin. Mantic. *de tacitis*, & *ambig. convent. lib.* 23. *tit.* 17. *num.* 12. nisi subiecta materia aliud postulauerit, vt in feudo concesso generi, quoad paternum extenditur, Cart. iun. *de feudis*, 1. *p. tertie p. princip. num.* 19. *cum seqq.* Roland. à Valle *cons.* 84. *num.* 17. *vers. accedit. lib.* 4. Cardin Mantic. *d. num.* 12.

APPELL. CIX.

Granum.

GRANI appellatione venit frumentum, glos. *in l.* 2. § *grani*, & *ibi* glos. *verb. per iniuriam*, *ff. de administ. rerum ad ciuit. pertinent. glos. fin. in l. frugem*, *in fine*, *de verb. significat.* Card. Tusch. *practic. conclusion. tom.* 4. *lit. G*, *concl.* 49. *per totam*, vbi *num.* 3. & 4. post Simon. de Prætis *cons.* 81. *num.* 2. *cum seqq.* subdit, quòd grani boni & nitidi appellatione venit frumentum cribratum, licèt sit tactum à tineis, quia verbum, *netto*, potest intelligi *netto*, *croé cribato*, & potest intelligi de grano non maculato. Vnde granarium dicitur repositorium frumenti, vel alterius grani, de quo Iurisconsf. *in l. quæsitum* §. *conseruandi*, *ff. de fun. de instructo*, prout tradit Rebuff. *ad l. impensa.* 79. *in vers.* & *horreum*, *ff. de verbor. significat. pag. mihi* 370.

APPELL. CX.

Glans.

GLANDIS appellatione omnea fructus continentur, *l. qui venenum* 236. § *glandis appellatione*, *ff. de verb. significat.* vbi latè Rebuff. *pag. mihi* 744. glos. *verb. tertie*, *in fine*, *in l. Iulianus*, *ff. de exhibend. l. vnic. in fine*, *ff. de glande leg.* vbi Bart idem Bart. *in l. qui seruandarum*, §. *si glandis*, *ff. de præscript.* Cæpol. *de seruit. rustic. prædior. tit. de semin. plant. num.* 5. Boët. *decis.* 4 11. *num.* 6. vbi ait non solùm omnes fructus, sed etiam omnes arbores contineri sub hoc appellatiuo. Rip. *tit. de sement.* & *re iudic. resp.* 2. *alias* 197. *num.* 7. vbi quòd arborum glandiferarum appellatione continentur fructifera, id est, fructum faciens, non autem sterili. Strictè verò, & secundùm communem loquendi visum Hispaniæ & Franciæ, glandes accipiuntur pro fructu quercuum tantùm, vt obseruat Rebuff. *vbi suprà*, *in vers. com munem.*

APPELL. CXI.

Grex.

1 *Gregis appellatione in legatis continentur, quæ postea accedunt, & ad legatarium pertinebunt.*

In obligationibus continentur, quæ postea nata sunt. ibid.

2 *Gregis ouium appellatione in legatis veniunt agni & arietes.*

3 *Gregem quinque porci, & decem oues faciunt.*

GREGIS appellatione in legatis continentur, quæ postea accedunt, & ad legatarium pertinebunt *l. grege*, *ff. de legat.* §. *si grex. vers. grege*, *Instit. eod.* Et in obligationibus continentur ea, quæ postea nata sunt, *l. grege. ff. de pignor.* Et veniunt quoque aliena capita, quæ sunt ex numero gregis, quia nomen gregis est vniuersale, *d. l. grege autem legato*, *ff. de legat* 2. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.* 13. *tit.* 23. *n.* 29. 1

GREGIS ouium appellatione in legatis veniunt agni, & arietes, *l. fecuis legatis*, *in fine*, vbi gloss. *ff. de legat.* 2. dicuntur agni, qui minores sunt anno, *l. cùm quæreretur*, *in princip. ff. eod. l. legatis*, vbi glos. *verb. secundùm*, dicit hoc sumendum ex cuiusque loci consuetudine. 2

Quinque porci & decem oues faciunt gregem, *l. oues*, *ff. de abigeis.* grex namque strictè & propriè est de minutis, armentum de grandioribus animalibus, vt per *l. boues*, *ff. de verborum signif.* & *l.* 1. *ff. de abigeis*, ibi, equos de armentis, vel oues, de gregibus, tradit Rebuff. *ad l. Neratius*, *vers. quinque*, *ff. de verber. signif. pag.* 381. & tetigit gloss. *gregibus*, *in Clement.* 1. *de decimis*, vbi subdit, quòd grex largè sumitur, pro maiorius, & minoribus, quæ greganturs. 3

APPELL. CXII.

Habitatio, Habitatores.

1 *Habitationis domus appellatione continentur aditus domus.*

2 *Habitationis appellatione, quoties alicui debetur virtute legati alimentorum, continentur scamna, tabule, & vasa ad coquinam, ad mensam, & alia instrumenta ad vsum quotidianum parata.*

3 *Habitationis nomen in legato relicta continet vt*

libe rè

liberè legatarius ibi esse, & habitare possit, atque ita ire, & redire.

4 *Testator quando dixerit*, relinquo vxori meæ habitationem cum filiis meis, *tunc præsumuntur illi relicta alimenta.*

5 *Famuli etiam stantes cum aliquo veniunt appellatione habitatorum.*

6 *Scholaris non venit appellatione habitatorum.*

1 HABITATIONIS domus appellatione continetur aditus domus, vt per Batt. *cons.* 109. *Factum tale est*, *lib.* 2. vbi quòd si domus legatur pro habitatione congregationis, seu confraternitatis, & sub conditione si congregatio seruit se de domo legata pro aditu ob alias domos, refert Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 4. *lit. H, concl* 8 *n.* 1.

2 HABITATIONIS appellatione quoties alicui debetur virtute legati alimentorum, prout legitur *in l. legatis, ff. de aliment. & cib. leg.* continentur scamna, tabulæ, & vasa ad coquinam, ad mensam, & alia instrumenta ad vsum quotidianum parata, & necessaria, iuxta *l. L. vbeo, ff. de supellect. leg.* sine quibus nos viuere non posse experimento comprobamus, ita Sim. de Prætis *de interp. vlt. volunt. lib.* 4. *interp.* 1. *dub.* 11. *n.* 14. Franc. de Barry *de success. testati, & ab intestati lib.* 9. *tit.* 11.

3 HABITATIONIS nomen in legato relictæ continet, vt liberè legatarius ibi esse, & habitare possit, atque ita ire, & redire, Beroi: *cons.* 48. *num.* 1. *lib.* 2. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 157. *num.* 20. vbi *num.* 21. *per l. cæterùm, § mulieri, ff. de vsu & habit.* subdit quòd hoc casu habitatio relicta intelligitur pro se, 4 & eius familia. Quando verò testator dixerit, Relinquo vxori meæ habitationem cum filiis meis, tunc & illi præsumi relicta alimenta, resoluunt Matt. *cons.* 379. *num.* 9. Cremens. *sing.* 66. *in fine*, Bero. *cons.* 24 *num.* 12. *lib.* 2. Sim. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. lib.* 5. *dub.* 11. *num.* 4. quos refert & sequitur Menoch. *d. præs.* 157. *n.* 3.

5 HABITATORVM appellatione veniunt etiam famuli stantes cum aliquo, ideo statutum loquens de habitatoribus, illos comprehendit, ita Bart. *consil.* 42. *vol.* 1. quem refert Bonacos. *de famulis, q.* 237. faciunt quæ Gare. Gironda *de priuileg. seu except. explicat a n.* 35.

6 HABITATORVM appellatione non venit scholaris, quia habet animum recedendi, vt per Roland à Valle *cons.* 79. *n.* 44. *vol.* 3.

APPELL. CXIIII.

Hæreditas, Hæres.

1 *Hæreditatis appellatione propriè venit non adita.*

2 *Hæredis appellatione venit hæres simpliciter, & verus, non secundùm quid.*

3 *Hæredis appellatione venit omnis hæres, quando non apponitur nomen proprium hæredis.*

4 *Hæredum mentio vbi dispositiuè fit, veniunt soli descendentes, non autem extranei.*

5 *Contrarium est verius sex potissimùm casibus, vt num.* 6.

7 *Vsusfructus si relinquatur Caio, & eius hæredibus, veniunt hæredes bonorum.*

8 *Annua relicta pro se & hæredibus, intelliguntur de extraneis hæredibus bonorum.*

9 *Dictio, suis, vbi esset apposita verb.* hæredibus, *ad denotandam suitatem, non veniunt hæredes extranei, sed solùm sanguinis.*

10 *Testator vbi reliquit fideicommissum Titio, & eius hæredibus in vita Titij tantùm, tunc verbum,* hæredibus, *intelligitur de filijs.*

11 *Hæredum appellatione veniunt hæredes sanguinis, quando sumus in re ad extraneos hæredes minimè transitoria.*

12 *Testator vbi in præcedenti dispositione dum loquutus fuit de hærede, vocauit solùm descendentes hæredes, & postea mortuus instituit, & eorum filios & hæredibus substituat Titium, & eius hæredes, tunc non venirent extranei Titij substituti, sed tantùm descendentes.*

13 *Limitatur dupliciter.*

14 *Testator quando substituisset filio descendenti alios filios superstites, & eorum hæredes, intelligitur de hæredibus sanguinis.*

15 *Hæredum appellatione veniunt hæredes sanguinis, vbicunque minus dilectus præferretur magis dilecto.*

16 *Hæredes masculi quando sunt vocati, tunc solùm descendentes veniunt.*

17 *Hæredum appellatione veniunt hæredes sanguinis quando filij eius, cuius hæredes sunt vocati, honorati sunt in testamento, & sic dilecti.*

18 *Testator vbi substituit aliquem ex suis descendentibus, vel coniunctam personam, & eius hæredes, intelligis de hæredibus sanguinis.*

19 *Testator quando vocauit hæredes ex suo corpore descendentes, censetur solùm vocasse hæredes sanguinis.*

20 *Testator quando in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis Titij, & postea in alia parte vocauit hæredes Titij, veniunt hæredes sanguinis, maximè si adhibuisset dict.* dicti hæredes, &c.

21 *Hæredum appellatione quando ex communi vsu loquendi venirent solùm descendentes, tunc verba testatoris, & de hæredibus sanguinis intelligenda sunt.*

22 *Testator vbi dixit, quod bona transirent de hærede in hæredem, tunc exponitur de descendente in descendentem.*

23 *Hæredes & descendentes quando vocati essent, dicuntur vocati hæredes, qui sunt de descendentibus.*

24 *Hæredes legitimos si testator vocauit, intelligitur vocasse illos, quibus ab intestato ex lege debetur hæreditas.*

25 *Hæredes vtriúsque sexus quando vocati essent, de hæredibus sanguinis interpretatio facienda est.*

26 *Hæredum mentio vbi fit conditionaliter, tunc conditio intelligitur de hæredibus sanguinis.*

27 *Hæredis appellatione in dubio venit hæres vniuersalis, non autem hæres in re certa.*

28 *Hæredes & successores vbi vocati sunt, intelligitur de hæredibus, & successoribus vniuersalibus, non singularibus.*

29 *Testator quando vocauit quoscunque hæredes, vel quoscunque successores, tunc veniret hæres in re certa, vel successor singularis.*

30 *Verbum,* hæres, *quando restringeretur ad descendentes, tunc & descendens in re certa institutus veniret.*

31 *Fœmina venit hæredis appellatione.*

32 *Hæredes vbi vocati sunt, veniunt hæredes hæredum.*

33 *Amplia siue in numero plurali, siue in numero singulari*

gulari facta sit mentio hæredum.

34 *Hæredes vbi vocati sunt ad rem quæ sui natura non transit ad hæredes, tunc non veniunt hæredes hæredum.*

35 *Testator quando vocauit hæredes alicuius tertij iam defuncti, tunc dispositio restringitur ad primos hæredes, qui fuerunt cogniti testatori.*

36 *Hæredes vbi vocati sunt nominatim, vel per dictiones relatiuas, tunc non veniunt hæredes hæredum.*

37 *Hæredem grauans, dicitur grauasse & hæredem hæredis.*

38 *Hæredi facta prohibitione alienationis, dicitur facta & hæredi hæredis.*

39 *Filij hæredes, vel filij & hæredes si vocati sint, an requirantur quod cum effectu sint hæredes, remissiuè.*

40 *Hæredum suorum appellatione an & quando veniant hæredes habentes ius suitatis. & extranei, ostenditur.*

1 HÆREDITATIS appellatione propriè venit non adita, Ruin. *cons.* 116 *num.* 1. *lib.* 2. Rom. *cons.* 49. *Visis, in princip.* Alexand. *cons.* 9. *Viso processu, in princip & num.* 10. *lib.* . vbi subdit quòd etiam dicitur hæreditas defuncti post aditam ea mente, & vsu communi loquendi, Bald. *cons.* 393. *circa med. vers. & modo, lib.* 5. vbi quòd dispositione loquente de hæreditate in dubio intelligitur de non adita, vbicunque dispositio respicit aditionem faciendam, vel ius deliberandi, vel hæreditatem defuncti, refert Card. Tusch *practic. concl. tom.* 4. *lit. H concl.* 17. *num.* 3 & 7. Menoch. *consil.* 95. *n.* 70. vbi quòd hæreditas adita non dicitur amplius hæreditas, sed patrimonium, & *cons.* 50. *num.* 16. & *cons.* 557. *num.* 23 & 27. Nam hæreditas paterna, vel materna dicitur antequam sit adita ab eo, cui defertur, post aditionem verò non amplius dicitur hæreditas, sed patrimonium adeuntis, *l. sed si plures, §. filia, ff de vulg. & pupil* Roman. *d. cons.* 40. *in princip.* vbi Apostil *verb. appellare*, Alexand *cons.* 70. *Magnificus, in fine, num.* 12. *vers. nec similiter lib.* 6. & *cons.* 124. *Super primo, num.* 13 *vers. non obstat lib.* 4. vbi quòd largo modo potest dici hæreditas paterna, aut materna, vel fraterna, licèt sit adita, & maximè ea communi vsu loquendi, Cardin. Tusch. *d. lit. H, concl.* 19. Et quòd non veniant bona fideicommisso subiecta hæreditatis appellatione, tradit Mari. Ant. *lib.* 1. *resol.* 59. *n* 11.

2 HÆREDIS appellatione venit hæres simpliciter, & verus, non secundùm quid, Anton. de Butr. *cons.* 20. *circa med.* quem refert Cardin. Tusch. *tom.* 8. *lit. V, concl.* 92. *n.* 14. & *n* 15.

3 HÆREDVM appellatione venit omnis hæres, quando non apponitur nomen proprium hæredis, Anch. *cons* 130. *Pro & contra, in princip.* vbi subdit quòd istud procedit quando à lege, vel homine profertur in iis, quæ sunt transmissibilia, Alex. *cons.* 120. *Super eo, in princip. lib.* 1. vbi quòd contractus, & quælibet obligatio facta per aliquem per se, & suos hæredes, comprehendit hæredes omnes in perpetuum, & quod idem est in casu conuerso, quando quis acquirit pro se, & suis hæredibus, quia semper de omnibus hæredibus intelligitur quando materia est indifferens, quæ possit transire ad omnes hæredes, aliàs secus, refert Cardin. Tusch. *d. lit. H, concl.* 74.

4 Controuersa est quæstio ista, an veniant tam extranei hæredes, quàm descendentes vbi dispositiuè facta est mentio hæredum? Quidam tenent quòd veniant soli descendentes, non autem extranei hæredes, per tex. *in l. ex facto, §. fin. ff. ad Trebell. & in l. pater filium, § pen. ff. de legatis* 3. è quorum numero sunt Corn. *cons.* 97. *lib.* 1. & *cons.* 59. *num.* 17. *lib.* 2. Bellam. *cons.* 25. *dub.* 2. Barbat. *cons.* 89. *col. pen. lib.* 3. Ruin. *cons.* 110. *num.* 9. & *cons.* 174 *col.* 4. & *cons.* 188. *num.* 4. *lib.* 2. & *cons* 158 *col.* 3. *lib.* 3. Paris. *cons.* 88. *num.* 37. *lib.* 2. Curt. iun. *cons.* 45. *col.* 2. *vers. quarto confirmatur*, Socin. iun. *cons.* 158. *lib.* 2. Neuiz. *cons* 29. *lib.* 5. Guid. Papæ *quæst.* 591. & *q* 457. Alciat. *cons.* 48. *lib.* 9. Natt. *cons.* 140 Pancirol. *cons.* 35. *num.* 5. Cephal. *cons.* 417. *num.* 8. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 196. *num* 5 & *fol.* 290. *num.* 48. & *fol.* 328. *n.* 68. Sfort Odd. *cons* 46. *n.* 14. Ant. Gabr. *commun. opinion. tit. de verbor. significat. concl.* 2. *num.* 19. Menoch *cons* 958. *num.* 3. *cum seqq.* & *cons.* 1135. *num.* 23. & *cons.* 1177. *num.* 2. *cum seqq.* Et sic nomine hæredum post mentionem factam filiorum veniunt nepotes, & descendentes sanguinis. Menoch. *cons.* 958. *num.* 3. *cum seqq.* Fusar. *q.* 539. *num.* 6 Rota *decis.* 216. *num.* 1. *p.* 5. *recent.* vbi *num.* 2 id maximè procedere ait, attenta expressione qualitatis masculinitatis, postquam statim fuit facta mentio hæredum ead. Rota *d. p.* 5 *decis.* 269. *num.* 4 Et in materia maioratus appellatione hæredum venire tantummodo hæredes sanguinis, id est, liberi & descendentes, tenent Flor. de Mena *var. ref lut. lib.* 1. *quæst.* 9. §. 2. *num.* 7. & 8. Galganet. *de condition & demonstr part.* 1. *c.* 30 Et iure feudorum, agnoscit Menoch. *cons.* 810. *num.* 3.

5 Alij verò multò meliùs tenent venire omnes hæredes, siue sanguinis, siue bonorum, siue extranei, siue agatur de fideicommisso simplici & absoluto, siue de prohibitione alienationis, vt bona remaneant Titio, & eius hæredibus, ita se habent Bart. *in l. Gallus, §. etiamsi parente, num.* 4. *vers. si verò, de liber. & posthum.* vbi Bald. Angel. Imol. Aretin. *n.* 4 Ias. *n.* 12. & Socin. sen *n.* 7. *vers. quarta & vltima*, idem Socin. sen *cons.* 157. *col.* 4. & 5. Angel. *cons.* 306. Fulgos. *cons.* 58 Corn. *cons.* 271. *lib.* 4. Alex. *cons.* 9. & *cons.* 56 *col.* 2. *lib.* 2. & *cons.* 36. *lib.* 3. & *cons.* 49. *num.* 9. *lib.* 6. Curt. sen. *cons.* 40. *col. vlt.* & *cons.* 45. Guid. Papæ *decis.* 220. Rimin. iun. *cons.* 252. *n.* 22. & *n* 47. Tiraq. *de retractu conuent.* § 1. *glos.* 6. *num.* 36. Ioseph Ludou. *concl.* 16 *illat.* 82. *vers. quarto modo*, Cardin. Mantic *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 14 Hieron. Gabr. *cons.* 132. *n.* 28 *lib.* 1. Decian. *cons.* 77. *num.* 1. *lib.* 5. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 130. & *cons.* 158 *num.* 11 Peregr. *de fideicomm. art.* 32. *n.* 16. *cum seqq.* & *cons.* 64. *lib.* 5. Intrigl *de substitution. cent.* 3. *q.* 54 *n.* 8. Fusar. *in simili cent. quæst.* 159. *in num.* 2. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resol.* 187. *per totam.* Rota *in Ferrarien. prætensa legitimæ, siue pecuniario*, 12. Ianuarij 1626. coram bonæ mem. Burato, inter eius decisiones impressas *decis.* 204. *num.* 4. vbi D. Ioan. Franciscus Florentillus in Romana Curia Aduocatus integerrimus in annotation. concordantes refert. Reinoso *in obseruat. pract. obs.* 8 *num.* 17. vbi *num.* 2. subdit quòd in substitutionibus fideicommissariis veniunt tãtùm descendentes, non autem hæredes extranei. Probatur hæc opinio ex *l. annalibus, C. de legat.* vbi sub relicto Titio & eius hæredibus dicuntur vocari hæredes bonorum in infinitum, & ex *l. veteres, C. de contrah stipulat.* & ex *l. si pactum, ff. de probat.* & ex *l. si sic, ff de verb. obligat.* in quibus iuribus habetur in contractibus appellatione hæredum venire successores bonorum, & ex *l. hæredis*, & *l. sciendum ff. de verb. significat.* vbi nomen hæredis accipitur pro vniuersali hærede, etiam extraneo.

6 Qua quidem opinione retenta, illam sex potissimùm casibus procedere declarat Fusat. d. quaest. 339. n. 12. cum seqq. Primò, quando vocati essent hæredes, & successores, nisi ex coniecturis colligatur testatorem aliud sensisse; secundò, quando essent vocati omnes, & quicunque hæredes; tertiò, si dispositio testatoris non posset verificari in descendentibus, quia tunc omnino est facienda interpretatio, quòd appellatione hæredum veniant extranei hæredes bonorum; quartò si vocarentur hæredes in perpetuum; quintò, quando testator vocauit suos hæredes, quia intelligitur de hæredibus à se institutis, non autem de descendentibus exclusis, sextò, si de filiis facta esset specialis mentio, nam tunc verbum *hæredes*, intelligitur de hæredibus bonorum.

7 Amplia primò hanc vltimam opinionem, quòd veniant hæredes bonorum, vt procedat etiamsi relicta sit res, quæ sui natura finitur morte honorati, vt est in vsufructu, nam si vsusfructus relinqueretur Caio, & eius hæredibus, capitur sensus pro hæredibus bonorum, *l. si quis Titio, ff. de vsufr. accresc.* Menoch. d. lib. 4. præs. 130. num. 4. Fusat. d. quaest. 339. num. 23.

8 Amplia secundò, etiam in relictis annuis pro se & hæredibus, quia intelligitur etiam de extraneis bonorum hæredibus, *l. in annalibus, C. de legat.* Menoch. dict. lib. 4. præs. 130. num. 7. Fusat. d. quaest. 339. num. 24.

9 Amplia tertiò, quamuis dictum sit de hærede suo, quia etiam tunc venit extraneus hæres, Anton. Gabr. d. tit. de verb. significat. concl. 2. Fusar. d. q. 339. num. 25. nisi dictio, *suus*, esset apposita ad denotandum suitatem, Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 597. num. 15. & quòd in dubio addito verbo *hæredes*, pronomen *suos*, intelligantur solùm de hæredibus sanguinis, tradit Menoch. *consil.* 958. num. 11. *vers. octauo.*

10 Limita primò, quando testator reliquit fideicommissum Titio, & eius hæredibus in vita Titij tantùm, quia tunc verbum *hæredibus*, intelligitur de filiis, Paris. cons. 71. col. 7. lib. 2. Anton. Gabr. d. concl. 2. num. 6. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 14. num. 2. *vers. primus*, Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 196. num 4. Anton. Gabr. d. concl. 2. num 6. Menoch. 178. num. 11. *vers. secundus casus*, & d. lib. 4. præs. 130. n. 9. Rustic. *in l. cum auus, lib.* 3. c. 3. num. 43. Peregrin. *de fideicom. art.* 52. num. 44. Fusar. d. q. 339. n. 28.

11 Limita secundò, quando res relicta non est ad extraneos hæredes transitoria, exemplum in feudo pro se & descendentibus acquisito, quia si acquirens illud relinquat filio, & eius hæredibus, non veniunt nisi hæredes sanguinis, non autem extranei, Bart. *in d. l. Gallus, etiamsi parente*, num. 4 & *ibi* Bald. Angel Imol. Areti. Alex Ias & Socin sen. n. 6. Calder. *cons.* 15. *de verb. significat.* Cephal. *cons.* 303 *per totum*, Roland à Valle *cons.* 11. n. 16. lib. 4. Ant. Gabr. d. concl. 2. num. 7. Cardin. Mantic. d. lib. 8. tit. 14. num. 3. Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 197. num. 19. Dec. *cons.* 58. num. 12. lib. 1. Ioseph Ludou. *concl.* 16. *illat.* 92. *vers. in materia autem differentiæ, & vers. si autem.* Menoch. d. lib. 4. præs. 130. num. 11. & *cons.* 158. n. 12. *vers. si primus casus*, Pereg. d. art. 32. num. 51. Rustic. d. lib. 3. cap. 3. n. 17 & 18. Mantic. *de tacitis lib.* 53 *tit.* 10. num. 18. Fusar d. quaest. 339. nu. 10 *cum seqq.* Vnde à contrario sensu colligitur, appellatione hæredum venire etiam extraneos, quando sumus in re ad hæredes extraneos transitoria, vt resoluunt Hieron. Gabr. *cons.* 196. n. 1. lib. 2. Menoch. *cons.* 158

num. 12. *vers. quintus casus*, & censuit Rot. *coram R. D. Cocino decis.* 250. num. 2. Cardin Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 14. *tit.* 19. num. 25. Leo *Valent. decis.* 145. num. 7. lib. 2. vbi ait quòd hæredis appellatio in materia transitoria ad extraneos, comprehendit nedum hæredes, sed etiam hæredes, & successores bonorum titulo vniuersali. & n. 8. quòd in materia indifferenti designat successorem bonorum coniunctà, vel extraneum, siue sit hæres de iure ciuili, siue de iure prætorio.

12 Limita tertiò, quando testator in præcedenti dispositione dum loquutus fuit de hærede, vocauit solùm descendentes hæredis, vel expressè facta mentione filiorum, liberorum, vel descendentium conditionaliter, vel dispositiuè, vel tacitè vocando eorum hæredes, & sumus in casibus quod tunc testator voluit intelligere de descendentibus non extraneis; nam si postea mortuis institutis, & eorum filiis, & hæredibus, substituat Titium, & eius hæredes, tunc non venirent hæredes extranei Titij substituti, sed tantùm descendentes; ita sustinent Rum. *cons.* 42. *col.* 3. & *cons.* 188 num. 4 lib. 2. Neuiz. *cons.* 29. num. 5. Crauet. *cons.* 38. n. 3 & *cons.* 155. num. 6. Rimin. sen. *cons.* 562. num. 13. & 14. Ant Gabr. d. tit. *de verb. signif. concl.* 2. n. 10. *cum seqq.* Card Mant. d. lib. 8. tit. 14. n. 6. & 7. Pereg d. art. 52. num. 31. Menoch d. lib. 4. præs. 130. n. 13. *cum seqq.* & *cons.* 158. n. 11. *vers. quintus* Rustic. d. lib. 3. c. 3. n. 10. *cum seqq.* & c. 10. n. 24. & 25 *in fine*, Fusar. d. q. 339 n. 36. *cum seq.* vbi n. 39 ait, procedere limitationem, quamuis testator cum dictione vniuersali vocasset hæredes, vt si omnes, vel quoscunque hæredes substituisset, & citat Menoch. d. *præs.* 130. n. 19. Intrigl. d. cent. 3 q 54. num 7. Rustic. d. lib. 3. c. 3. n. 31. *cum seqq.* contra Rol *cons.* 87. n. 14 lib. 2. Peregr. d. art. 32. num. 31. *in fine.* Sublimita dupliciter

13 primò, quando dispositio non potuisset verificari in hæredibus sanguinis, quia de extraneis hæredibus intelligeretur, vt per Socin. sen. *cons.* 13. *in princip. lib.* 3. vbi loquitur de Sacerdote substituto, Pereg d. art. 32. num. 31. *ad med.* vbi ait quando de necessitate in descendentibus dispositio non potuisset verificari, Rustic. d. lib. 3. c. 3. n. 39. vbi loquitur de valde sene substituto, qui liberos habere non poterat; secundò quando substitutus esset extraneus: nam tunc etiam eius hæredes extranei dicerentur vocati, hæredibus vocatis, Hieron. Gabr. *cons.* 131. q. 4. num. 28. lib. 1. Rustic. d. lib. 3. c. 3. num. 38. Fusar. d. q. 339. n. 45.

14 Limita quartò, quando testator substituisset filio decedenti alios filios superstites, & eorum hæredes, quæ intelligi debet de hæredibus sanguinis, ne hæres extraneus, exclusis descendentibus testatoris, admittatur contra præsumptam illius mentem, qui creditur magis dilexisse descendentes suos, quàm extraneos, Paris. *cons.* 44. lib. 2. Socin. iun. *cons* 158. lib. 2. Alciat. *resp.* 491. num. 1. aliàs *resp.* 44. lib. 2. Anton. Gabr. d. concl. 2. num. 15. Card Mantic. d. lib. 8. tit. 14. n. 8. Menoch. d. lib. 4. præs. 130. n. 20. Pereg. d. art. 32. n. 30. & 40. Fusar. d. q. 339. n. 48.

15 Limita quintò, vbicunque minùs dilectus præfertur magis dilecto, Anton Gabr. d. concl. 2. num. 16. Intrigl. d. cent. 3. q. 54. n. 11. Rustic. d. lib. 3 c. 3. n. 5. Fusar d. q. 339. n. 55.

16 Limita sextò, quando vocati essent hæredes masculis, quia tunc soli descendentes censentur vocati, Guid. Papæ *quaest.* 485 num. 1. Crauet. *cons.* 45. num. 5. Alciat. *resp.* 185. n. 9. lib. 8. Ioseph Ludou. d. concl. 16. *illat.* 82. *vers. fallit*, Anton Gabr. d. tit. *de verbor. sign. concl.* 3. Cardin. Mantic. d. lib. 8. tit. 14. num. 15. & seq. Sim. de Prætis *de interp. vltim. volunt. fol.* 197. num. 11. Menoch.

Menoch.*d.lib.4.præs.*130.*num.*23.*& cons.*958.*num.*11.*vers.nono*, Peregr.*d.art.*35.*num.*45.*& cons.*54.*num.*24.*lib.*2. Mari Antonin.*var.resolut.lib.*1.*resolut.*7.*num.*5.*vers.tum quin quando, & num.* 12. vbi idem dicit si vocari sint hæredes sanguinis, Intrigl *d.cent.*3.*q.*54.*num.*9. Rustic. *d.lib.*3.*cap.*5.*num.* 10.*& cap.*3.*num.*16. Fusar. *d.quæst.*339. *num.*56. vbi *num.*58 post Socin. sen. Ruin. Cardin. Mantic. & alios contra Peregr. intelligit limitationem procedere, quando vocari sunt hæredes masculi simpliciter, quia tunc soli descendentes masculi censentur vocati; secus verò si vocati essent hæredes masculi de iure succedentes, vel legitimi hæredes masculi, quia tunc non extantibus masculis descendentibus venirent agnati masculi transuersales.

17 Limita septimò, quando filij eius, cuius hæredes sunt vocati, sunt honorati in testamento, & sic dilecti, Alciat.*resp.*491. *num.*3.*vers.tertius est*, aliàs *cons.* 43.*n.*11.*lib.*9. *in vlt.impress.* Menoch.*d lib.*4.*præs.*130. *num.*25. Rustic. *d.lib.*3.*cap.*2.*n.*9. Fusar. *d.quæst.* 339. *num* 62.

18 Limita octauò, si testator substituit aliquem ex suis descendentibus, vel coniunctam personam, & eius hæredes, quia intelligitur de hæredibus sanguinis, Crauet. *cons.*38. *num.*3.*& cons.*593. *num.*13. Cardin Mantic.*d.lib.*8.*tit.*14. *num.*13. Menoch. *cons.* 958.*n* 8. Fusar.*d.q.*339.*n.*63. vbi *num.*64. ampliat limitationem, quamuis alternatiuè persona coniuncta sit substituta, vel eius hæredes.

19 Limita nonò, quando vocati sunt hæredes ex suo corpore descendentes, nam tunc solùm hæredes sanguinis sunt vacati, Crauet.*cons.*38 *n.*1. Card. Mantic. *l.lib.*11.*tit.*1.*n.*9.*in fine*, Rustic. *d.lib.*3.*cap.*3. *n.*14. Fusar.*d.q.*339.*n.*65.

20 Limita decimò, quando testator in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis Titij, & postea in alia parte vocauit hæredes Titij, & sic se referret ad filios de quibus suprà, maximè, si adhibuisset dict. *dicti hæredes*, &c. Ruin.*cons.*108.*num.*3.*lib.* a. Pacif. *cons.*86. *n.*36.*lib.*2. Crauet. *cons.*98.*n.*5. Ant. Gabt *d.concl.* 1.*num.*17. Menoch *cons.*117.*num.*28.*& cons.*1177.*n.*1. Peregr. *d.art.*35.*num.*41 Fusar.*d.q.*339. *num.*56.

21 Limita vndecimo, quando ex communi vsu loquendi venirent solùm descendentes appellatione hæredum, quia verba testatoris, & de hæredibus sanguinis intelligenda erunt, Socin. iun. *cons.* 158. *num.*6. *lib.*5. Alciat. *resp.*491. *num.*3.*ver.secundus est*, aliàs *cons.*43.*num.*10.*lib.*9. Natt.*cons.*130.*num.*2. Crauet.*cons.*108. *num.*4 Cephal.*cons.*417.*num.*8. Anton. Gabt. *d.concl.*2.*num.*18. Menoch.*cons.*978.*nu.*11. Peregr.*art.*32.*num.*45 Rustic. *d.lib.*3.*cap.*3.*num.*6. Fusar. *d.quæst.*339.*num.*67. vbi *num.* 68. intelligit vt vsus loquendi attendatur solùm in testamento materna, & vulgari lingua scripto, secus in Latinè scripto.

22 Limita duodecimò, quando testator dixisset quòd bona transirent de hærede in hæredem, quia exponitur de descendente in descendentem, Dec. *cons.*77.*n.*2.*lib.*5. Anton. Gabr.*d.concl.*2.*n.*22. Card. Mantic.*d.lib.*8.*tit.*11.*n.*6.*& tit.*14.*num.*14. Peregr.*d. art.*32.*n.*45. Intrigl.*d.cent.*3.*q.*54.*n.*9. Rustic. *d.lib.*3. *c.*3.*n.*35. Fusar.*d.q.*339.*n.*69.

23 Limita decimotertiò, quando, vocati essent hæredes & descendentes, quia dicuntur vocati hæredes, qui sunt de descendentibus, Peregr. *d.art.*32.*n.* 48. Fusar. *d.q.*339.*n.*70. vbi *n.*71 secus dicit quando vocati sunt descendentes, & hæredes, quia tunc hæredum mentio staret augmentatiuè.

24 Limita decimoquartò, si testator legitimos hæredes vocasset, quia intelligeretur vocasse illos, quibus ab intestato ex lege debetur hæreditas, *l.*1.*§.de illo, ff.pro socio, l.illud.ff.de acquir. hæredit.* Card. Mantic.*d.lib.*11.*tit.*1.*num.*10 Peregr.*d.art.*32.*n.*49. Fusar. *d.q.*339.*n.*79.

25 Limita decimoquintò, quando vocati essent hæredes vtriusque sexus; nam de hæredibus sanguinis interpretatio facienda est, Craoet.*cons.*38 *num.*5. Peregr.*d.art.*32. *n.*40. Rustic. *d.lib.*3.*c.*3.*n.*25. *&* 37. Fusar.*d.q.*339.*n.*64.

26 HÆREDUM mentio vbi fit conditionaliter, vt si dictum sit, si instituens sine hæredibus decesserit, substituo Titium, tunc conditio intelligitur de hæredibus sanguinis, aliàs non extantibus descendentibus, non deficeret conditio fideicommissi, ita Anton Gabr. *d.tit.de verb.signif.concl.*2.*num.*11. Cardin. Mantic.*d.lib.*8.*tit.*14.*num.*3.*& lib.*5.*tit.*1. *n.*9. Sfort. Odd. *de compend.substit.p.*6. *q.*2. *in* 1. *part.quæstionis*, Menoch.*cons.*958.*num.*3.*& d.lib.*4. *præs.* 130. *num.*4. Crass. *§.fideicommissum*, *q.*21. *num.*1. *& §.hæreditas*, *quæst.*11.*num.*15. Pereg.*d.art.*2.*n.*36.*&* 37.*& cons.*68. *vsque lib.*5. Intrigl. *d.cent.*3. *quæst.*54. Rustic. *d.lib.*4. *c* 5. Ceuall.*commun.contra communes*, *q.*538. Fusar. *d. q.*339. *num.*75.*cum seqq.* vbi *num.*78 ampliat, vt nec extranei hæredes veniant, licèt positi sint in conditione cum verbis vniuersalibus, vt dictum sit, si decesserit sine hæredibus quibuscunque, quia & intelligitur de descendentibus.

27 HÆREDIS appellatione in dubio venit hæres vniuersalis, non autem hæres in re certa. *l.hæreditas, ff.de regulis Iuris, l.quædam, §.nihil, ff.de edendo, l.quoties, C.de hæred.instit.* Ruin. *cons.*9.*num.*12. *lib.*1. Crauet. *cons.*186.*num.*2. Cardin. Mantic. *d.lib.*8. *tit.* 14. *num.*12. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 178.*num.*1.*& fol.*199.*num.*35. Pereg.*d.art.*32.*num.*8. *&* 19. Fusar *d.tract.de substitut.quæst.*341. Ratio est, quia adeunte hærede vniuersali institutis in re certa habetur loco legatarij, *l.ex facto.ff.de hæredib. instit.d.l.quoties*, Menoch. *d.lib.*4. *pr.*20. Pereg. *de fideicom.art.*3.*n.*7. Crauet.*cons.*186.*num.*2. vbi dicit hæredem in re certa non esse propriè hæredem, sed secundùm quid, & quod ideo dispositio loquens de hærede, non verificatur in hærede in re certa; etiam concesso quòd sit species mixta participans de hærede vniuersali, & legatario.

28 Amplia etiam quod vocati sint hæredes & successores, nam adhuc intelligitur de hæredibus, & successoribus vniuersalibus, non singularibus, nam quando dicitur, hæredibus, intelligitur de hæredibus vniuersalibus, qui succedunt de Iure Ciuili, & dum postea est additum verbum, *successoribus*, intelligitur de successoribus vniuersalibus, qui succedunt de Iure prætorio, ita Roland. à Valle *cons.*53. *lib.*3. Pereg.*d.art.*32.*in fine*, Fusar.*q.*341.*n.*5.

29 Limita quando testator vocasset quoscunque hæredes, vel quoscunque successores, quia tunc veniret hæres in re certa, vel successor singularis, vt per Anton. Gabr.*d.tit.de verb.signif.concl.*4. *n* 5. Peregr. *d. art.*32.*in fine*. Fusar. *d.q.*341. *n* 7.

30 Limita etiam quando verbum, *hæres*, restringeretur ad descendentes, quia tunc & descendens in re certa institutus veniret, Anton Gabr. *d.tit.de verbor.signif.concl* 2.*num.*20 Cardin. Mantic. *d. lib.*8. *tit.*14.*n.*12. Intrigl.*d.cent.*3.*q.*54.*num.*5. Fusar.*d.q.*341. *num.*8.

31 HÆREDIS appellatione venit fœmina, *l.hæredis appellatione, ff.de verbor.significat. l.ex facto, § fin. ff ad Trebell. l.*3.*C.de legit.hæred.* Sfort. Odd.*cons.*46. *nu.* 14. *cum seqq.& cons* 68.*num.*16. Bardel. *cons.*81. *num* 13. *&* 14. Menoch. *d lib.*4.*præs.*84. *num.*34.*& cons* 680. *num.*18.

num.18.& 19 cons 732.num.54.& conf.926.num.10. & conf.1053.n.5. Sim. de Prætis de interpret. vltim. volunt.fol.199.n. 38. & fol.293 num 67. & fol.337. n.10. Surd. decif. 95. n. 11. Magon. Lucen decis.7. n.1. & decis.14.n.4. Mari.Antonin. var. resol. lib. 1. resol.34. num.2 Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent.lib.22 tit.14. n. 22. Rot. in Recanaten. successionis 18. February 1611. corum bona mem.Buratto, in impressis,dec f.603. vbi D. Ioan Franciscos Florentillos in aouot. plures refert concordantes, latè Fusar. d. tract.de substitut. q.343.n.1.vbi n.2.post Peregr. d.art.32. n.43.post princip. ait quòd & fœminæ continentur quando dictum fuit bona transire de hærede in hæredem,& n. 3. & 4. subdit idem esse si vocati essent filij & hæredes, quia fœminæ veniunt,maximè si vocati essent quocunque hæredes, etiam quod essemus in materia non transitoria ad fœminas,& n.6. declarat non procedere hoc appellatiuum, quando testator proprias filias exclusit instituendo masculos, quia si postea vocat hæredes, vel successores, non intelligitur de fœminis, sed tantùm de masculis.

32 Hæredvm appellatione, vbi vocati sunt, veniunt hæredes hæredum, l. hæredis appellatione, l. sciendum, ff.de verb.signif.l. qui per successionem, ff. de regulis Iuris, l.3 §.fin.de petit.hæred.Cephal.conf.499. n.13.cum seqq.Tiraq.de retract.conuent.§.1 glos.6.n.21. Card.Mantic d.lib.8. tit.14. n. 21. Præt. de interpr. vltim.volunt.fol.198.num.21.cum seqq Menoch. conf. 89.num.134.& conf.867.n.16 cum seqq. & conf. 1071. num. 1.cum seqq. Ioseph Ludou.concl.16.illat.44.vers. ampliatur quartò, Peregr. d ar.32. num.60. cum seqq. Cardin.Tusch.tom.4.lit.H,concl.74. Fusar. d tract.de substitut.q.343.in princip. Franc. Molin. de ritu nupt. lib.3.q.24.num.44.latè Mari. Antonio.var.resol.lib.2. resol.52.per tot.sum,& præcipuè à num. 8. Grioel. Dolana decis.86. num. 26. & 28. vbi intelligit impropriè.

33 Amplia vt procedat,siue in numero plurali, siue in numero singulari facta sit mentio hæredum, vt expressè tenent Card Mantic.d.lib.8.tit.14.n.21. Peregr.d.art.32.n.61.Fusar.d q.343.n.4.

34 Limita multis modis; & primò quando hæres est vocatus ad rem, quæ sui natura non transit ad hæredes,vt si vocatus sit ad vsumfructum Titius, & eius hæredes, quia de primo tantùm hærede intelligitur,l.antiquitas,C.de vsufr. Mantic. d. lib.8. tit.14. num.22. Menoch. d.lib.4. præs.130. num. 6. Ioseph. Ludou d.concl.16. illat 44.vers. tertiò limitatur, Fusar. d.quæst.343. num.5.

35 Secundò limita quando testator vocasset hæredes alicuius tertij iam defuncti, quia tunc dispositio restringitur ad primos hæredes, qui fuerunt cogniti testatori, Peregr. d.art.32.num.66. Fusar.d.quæst. 343. n. 6. Tertiò limita quando testator substituisset hæredes non alicuius tertij, sed proprios, vt si facto legato Titio post Titij mortem substituatur hæres? nam mortuo hærede primo ante Titium cauetur dispositio, nec admittitur hæres hæredis,Cephal. conf.158.num.27. & 28. lib.1.& conf.499. num.21.lib.4 Hieron Gabr. conf.132.quæst.4. n.29.lib.1. Peregr.d.art.32. num.74. & seqq. Fusar. d.quæst.344. num. 9.cum seqq. vbi num. 11. intelligit quando res simpliciter fuit legata, & post mortem Titij substitutus hæres, secus si legatario esset relicta res ad vitam, quia eo casu hæres hæredis admitteretur, nisi postquam factum fuit legatum ad vitam, additum esset, & post mortem Titij substituo hæredem; nam tunc intelligeretur de hærede scripto, itavt eo decedente ante legatarium substitutio de hærede sit facta caduca. Quartò limita

36 vbi vocati essent hæredes nominatim, vel dictiones relatiuas, infrascripti, suprascripti, dicti,& similes,tunc soli scripti in testamento admitterentur, & illis mortuis ante grauatum fideicommissum, vel legatum, tanquam caducum remaneret apud eum, Ioseph. Ludou. dict. illat. 44. vers. limitatur primò, & vers. quintò limitatur, Card. Mantic.d.lib.8.tit.14. num.12 Ruin.conf.29. num 5.lib.2. Mar.Anton. dict. lib.2.resol.52.num.9. & 10. Peregr. d.art.31. num.79. Fusar.d.quæst.34.num.14.vbi num.15.intelligit nisi eadem limitaret ratio tam in primo, quam in secundo hærede, nam tunc non obstantibus verbis relatiuis hæredis, hæres comprehenderetur, & num. 17. extendit ampliationem etiam quando testator vocasset hæredem suum, vel dixisset, substituto hæredem meum, nam tunc non veniret hæres hæredis, quasi restrictio facta sit ad primum hæredem.

37 Hæredem grauans,dicitur grauasse & hæredem hæredis,l.annuam,ff.de annuis leg. Peregr. de fideicommiss.art.32.num.67.cum seqq.Fusar.d.tract.de substitut. quæst. 344 per totam, vbi declarant non procedere, quando testator nominatim grauasset primum hæredem,vel relatiuis verbis, dicendo, quisquis mihi hæres erit,quia intelligeretur de hærede scripto,non autem de hærede hæredis.

38 Hæredi facta prohibitione alienationis dicitur facta, & hæredi hæredis, Tiraq. de retract.conuent.§ 1.gl.6. num.24.Cephal. conf.318. num.84.& conf.499. num.19 Pereg.d art.31.num.67. & conf 58. num.1. cum seqq.lib.1.Rustic in d.l.annu, lib.6. cap.11. num.18.vers.tertio, Fusar. d. tract. de substitut.q.343. num.3.

39 Vtrùm vocati sint filij hæredes, vel filij & hæredes, requiratur, quod cum effectu sint hæredes, vide latè Fusar.d.tract.de substitut.q.340.n.15.cum seqq. & q.421.per totum.

40 Hæredvm suorum appellatione, strictè veniunt hæredes, habentes ius suitatis, l.in suis,ff.de liber. & posth.Castren.conf.375.Visis omnibus, n.4.lib.1. Quandoque largè veniunt hæredes etiam non habentes ius suitatis, l.1.ff.de suis,& legit.hæred. & secundùm hanc interpretationem comprehenduntur hæredes proximiores, qui ab intestato succedunt; Castren. conf.375. num.4 lib.1. Interdum largissimè veniunt omnes hæredes, Bald. conf.76. De descendentibus lib. 4. provt refert Cardin. Tosch. practic. conclus.tom.7.lit.S,concl.923.& princip.& ita veniunt hæredes etiam extranei, iuxta ea quæ Fusar. de substit.q.318.n.4.

Appell. CXIV.

Homicidium.

Homicidii appellatione non comprehenditur parricidium, vt per Carr. in pract. crimin. §.homicidium, il 4. num. 148. Surd. conf.13. num.16. ibi num.23. post Bolngn. conf.63. ait quòd parricidium includitur in statuto loquente de homicidio, quando dicitur omnis homicida, vel nullus homicida, quia generalis loquutio nihil reliquit intactum, & natura generalis sermonis est concludere omnes casus & personas, etiamsi maior esset ratio in vno casu,vel in vna persona,quàm in aliis, per ea quæ dixi Axiom.106.n.1.

Appell. CXV.

Hispania.

1 *Lusitania venit Hispaniarum Regnorum appellatione.*
2 *Adminicula ad perficiendam probationem solent admitti.*
3 *Ordinarius non potest statuere contra Ius commune.*
4 *Hispaniarum Regis appellatione, vbi aliquid conceditur illi expresso proprio nomine, venit etiam tanquam Rex Neapolitanus.*
5 *Philippus Rex Hispaniarum appellatus ratione maioris dignitatis, & potestatis.*

1 Hispaniarvm Regnorum appellatinne venit Lusitania, vt tradit Nau. *consil.* 1. *n.* 2. de decimis, in nouis, & post maturam considerationem, semel & iterum causa proposita fuit resolutum per Rotam in *Bracharen. fructuum* 3. *Decembris* 1617. *coram R. P. D. meo Pirouano.* nam cùm ibi acerrimè disputaretur an Lusitania, vti vnum ex Hispaniarum Regnis, gauderet generali illa consuetudine Regnorum Hispaniæ, quod hæredes beneficiorum succedant in fructibus à solo separatis, & nondùm exactis, canonizata & firmata per eandem Rotam quoad Regna Castellæ, Nauarræ, Valentiæ, Aragoniæ, & Comitatum Cathaloniæ, vt in decisionibus ibidem citatis, tandem affirmatiuè fuit responsum; licèt enim generalis illa consuetudo dici non posset probata ex consuetudine aliorum Regnorum, dum illa minimè extenditur de loco ad locum; tamen, quia argumentum non desumitur ex locali consuetudine, aut ratione illius ad extensionem quoad alia Regna, sed ex multis Regnis ad comprehensionem aliorum eiusdem reginis, ideò inter illa Regnum Lusitaniæ comprehendi meritò fuit resolutum, eo maximè, quia pro huiusmodi locali consuetudine multa concurrebant adminicula, quæ ad perficiendam probationem
2 solent admitti, *cap. fi.* ibi tanquam vehementer adminiculantes, *de success. ab intestato, l. instrumenta*, ibi, adminiculis adiuuantur, *C. de prob.* Guid. Papæ *decis.* 441. Achil. *decis.* 1. *de confess.* Rot. *decis.* 476. *p.* 1. *recent*, nam datur vnus testis ex duobus in Curia examinatis, qui deponit de hac consuetudine in diœcesi Bracharensi, & pro notorio allegabatur quod in Regno Portugaliæ, prout in aliis Regnis Hispaniarum, non colliguntur spolia clericorum à Collectoribus Ordinariis, ac demum de hac generali consuetudine attestantur Con. *in cap. cùm in officiis*, *n* 9. *de testamen.* Nicol. Garc. *de benefic. p.* 2. *c.* 1. *num.* 102. quorum dicta etsi de per se non releuent ad perfectam probationem, cùm non deponant de Curia in qua practicatur, Gabr. *de prob. concl.* 4. *n.* 3. attamen pro adminiculo tanquam de fama affirmantes possunt deseruire. Quibus accedebat Constitutio Synodalis, non quidem de per se disponens, vt fuit præsuppositum in alia decisione super
3 hac re facta, quia non potest Ordinarius statuere contra Ius commune, *cap. vinemes*, *de testam.* Felin. *in cap. quod super his*, *n.* 4. *in* 1. *fallent. de maiorit. & obed.* Rot. *in Calagurritana de Olmar.* 22. *Maij* 1604. *coram bonæ mem. Penia*, sed tanquam accessoria, & inhærens consuetudini, & adminiculans vniuersalem Regnorum comprehensionem supradictam, quæ Constitutio eo magis ad hanc probationem coadiuuandam videtur deseruire, quia dabantur duo testes bene concludentes de illius obseruantia ab anno 1538. quo condita fuit à Cardinali Henrico Archiepiscopo Bracharen. absque eo quod successores in beneficiis conquesti fuerint, nec Collectores manum appasuerint.

4 Hispaniarvm Regis appellatinne, vbi aliquid conceditur pro Regnis Philippi Hispaniarum Regis, ex communi loquendi consuetudine, venit ille etiam tanquam Rex Neapolitanus, & includitur Regnum Neapolis; nam dicitur esse Philippi Regis Hispaniarum, quia in qualibet materia verba magis sunt intelligenda secundùm communem vsum loquendi, quàm secundùm propriam verborum significationem, *l. Labeo*, §. *idem Tubero*, *ff. de supell. leg.* tum quia verba illa, *Hispaniarum Regis*, intelliguntur esse apposita causa demonstrationis, & ideo non restringunt *l. M. la*, *in princip. ff. de alimen. leg. l. insula, in fine, ff. de acquir. rerum dominio*, Ruin. *cons.* 97. *n.* 4. *lib.* 2. tum denique quia
5 Philippus Rex Hispaniarum appellatur ratione maioris dignitatis, & potestatis, arg. *l. quæritur. ff. de statu homin. l. cùm in diuersis, ff. de relig. & sumpt. funer. l. imperium*, & ibi post alios notat Alciat. *n.* 9. *ff. de iurisdict. omnium Iud.* Alexand. *cons.* 7. *n.* 4. *lib.* 7. qoibus fundamentis ita fuit resolutum in Rot. apud Mant. *decis.* 59. *per totam.*

Appell. CXVI.

Homo.

1 *Vniuersitas non venit appellatione hominum certi loci.*
2 *Dispositio loquens de conueniendis hominibus ex tali Collegio, non intelligitur de Collegio, sed de singulis.*
3 *Hermaphroditus quando non veniat appellatione hominis.*
4 *Hermaphrodito facultas non datur vtendi vtroque sexu, sed eo tantùm in quem incalescit magis.*
5 *Infans non continetur hominis appellatione.*

1 Hominvm certi loci appellatione non venit vniuersitas, sed particulares homines, vt per Felin. *in cap. eam*[e] *te*, *num.* 15. *de rescript.* quem refert Cardin. Tusch. *practicar. con.*
2 *clus. tom.* 6. *lit. P*, *conclus.* 318 *numer.* 10. Vnde dicit Pute. *decis.* 84. *num.* 5. *lib.* 1. *in correcto*, quòd dispositio loquens de conueniendis hominibus ex tali Collegio, non intelligitur de Collegio, sed de singulis, quia aliud sunt singuli, aliud vniuersi.

3 Hominis appellatione non venit hermaphroditus, vt per Nicol. *alleg.* 1. *part.* 2. *num.* 15. Intellige vbi in eo viget magis sexus fœmineus, vel est paritas in vtroque sexu, iuxta ea quæ tradunt gloss. *in cap. si testes*, § *hermaphroditus*, 4. *q.* 3. Syluest. *in sum. verb. hermaphroditus*, Bellet. *disquisit. cleric. p.* 1 *tit. de disipl. cleric.* §. 8. *à n.* 1. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 106. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, *p.* 2. *alleg.* 10. *num.* 18 *secundum Lugdunen. impressionem*;
4 non enim vtroque sexu vtendi hermaphrodito facultas conceditur; sed eo tantùm in quem incalescit magis, *l. quæritur ff. de statu homin.* cùm aliter portendum monstrum prodiret duos in vno Matrimonio viros esse, duásque vxores, & si vicibus coirent, parerentque

paretenique, vterque in pariendo vxor, & gignendo maritus forent. Verùm vbi in constitutione esset dict. *si quis*, comprehenderetur hermaphroditus, quia dictio illa, *si quis*, complectitur tam masculos, quàm fœminas, *l. verbum*, *ff. de verborum signific.* vbi Rebuff. *in vers. quid in hermaphrodito, pag.* 14. hoc ipsum tradit in hoc casu.

5 HOMINIS appellatione infans non continetur, Iacob Cuiac. *lib. 6. obseru.* 51. nouissimè Didacus Narbona *de ætate ad humanos actus requisita, an. 7. q. 2. n. 5.*

APPELL. CXVII.

Immobilia.

1 *Redditus annui veniunt appellatione immobilium.*
2 *Census redimibiles non veniunt immobilium appellatione.*
3 *Actiones ad immobilia veniunt appellatione immobilium.*
4 *Pecunia destinata ad emptionem prædiorum, & in branchis campsorum posita, venit appellatione immobilium.*
5 *Naues an contineantur appellatione immobilium? remissiue.*

1 IMMOBILIVM appellatione veniunt annui redditus, *Clem. exiui, §. cùmque annui redditus, de verb. significat. glos. verb. annuos, in l. iubemus, nulli, C. de sacros. Eccles. & verb. cum les, per text. ibi in auth. de non alienando, § hac ergo*, Tiraq. *de retract. lig. §. 1. glos. 6. num. 4.* Menoch. *remed. 1. recuper. n. 45.* Matien *l. 7. gloss. 1. à n. 18. tit. 11. lib. 5. nouæ Recopil.* Felic. Solis *de censib. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 2. & lib. 2. cap. 3. à n. 32. & tom. 2. lib. 1. c. 1. n. 3.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 3. collect. 668.* Gasp. Roder. *de annuis reddit. lib. 1. q. 3. n. 8. & q. 14.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 10. in princip.* Nicol. Garc. *de benef. p. 2. c. 5. n. 96.*

2 Non sic census redimibiles, quia attento futuro euentu, & redemptionis tempore inter mobilia censetur, Anton. Gom. *de censib. cap. 3. num. 4.* Matien. *l. 2. gloss. 1. n. 93. tit. 9. lib. 5. nouæ Recopil.* Nicol. Garc. *d. c. 5. n. 96.*

3 IMMOBILIVM appellatione veniunt actiones ad immobilia, vide Viui. *Neapol. decis. 138. à num. 46.* Matth. Coler. *de processibus execut. p. 1. c. 3. n. 136. cum seqq.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 142. num. 16. cum seqq. & cons. 300. n. 41.* Valasc. *cons. 77. in princip.* Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c. 12. n. 9. & 10. & de emptione & vendit. c. 13. n. 11.*

4 IMMOBILIVM appellatione venit pecunia destinata ad emptionem prædiorum, Viui. *tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 1. num. 288. vers. necnon pecunia destinata*, Ioseph Ludou. *tom. 3. tit. de verbor. signific. concl. vnica, ampl. 3. pag. mihi 541.* Ceuall. *communium contra commun. quæst. 312.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 10. consid. 2.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 12. num. 32.* quicquid dicant Menoch. *d. lib. 4. præs. 138. num. 3.* & Thesaur. *Pedem. decis. 160. num. 6.* Vnde pariter pecuniam in branchis campsorum posita, iure rerum immobilium censeri resoluunt Tiraq. *de retractu lignag. §. 1. gl. 7. n. 114.* Ioseph. Ludou. *concl. 48. n. 45.* Bajard. *ad Clar. §. fin. q. 78. n. 151.* Simoncel. *de decretis lib. 3. c. 8. sub n. 118.* Rein. Budel. *de monetis lib. 1. cap. 25. num. 16.* Steph. Gratian. *Marchio decis. 95. num. 90.* licèt contrarium teneant Paul. Montan. *de tutel. cap. 33. num. 180.* Card. Mantic. & Pinel. quos refert & sequitur Thesaur. *d. decis. 160.*

5 IMMOBILIVM appellatione an contineantur naues? vide Stracch. *de mercat. tit. de nauibus, p. 2. num. 31.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 7. num. 88.* Menoch. *remed. 1. recuper. num. 42. & 43.* Valasc. *de iure emphyt. quæst. 12. num. 9.* & an & quando molendina? vide Tiraq. *d. gloss. 7. num. 91.* Card. Tusch. *tom. 5. lit. M, concl. 303. num. 4. cum seqq.* latè Gutierr. *lib. 3. pract. q. 91. n. 5. cum seqq.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo contractum, num. 14.* qui resoluunt Molendina in terris cum suis ædificiis, seu in ripis fluminum, inter immobilia computari; secus verò si super nauibus in flumine sunt fabricata, vel fluminis impetu instar nauium mouentur.

APPELL. CXVIII.

Infirmitas.

INFIRMITATIS appellatione venit grauis. Franci *in cap. 2. in 3. not. de renunc. lib. 6.* Anch. *cons. 138. in 2. & vlt. col.* Felin. *in c. vlt. de except.* quos refert & sequitur Flamin Paris. *de resignat. benef. lib. 12. q. 6. num. 10.* Menoch. *de arbitr. casu 419. n. 9. in add. t.* Gratian. *discept. forens. c. 18. num. 14.* & faciunt quæ Alex. *cons. 186. Viso processu, in princip. lib. 7.* quem refert Card. Tusch. *practic. concl. tom. 8. lit. V. concl. 101. num. 19.* vbi quòd verba de amicitia, febre, vulnere, & similibus disponentia debent intelligi simpliciter, & non de modica, illum etiam citat Stephan. Grat. *discept. foren. tom. 1. c. 209. num. 18.* licèt quoad effectum reg. de viginti circa resignationes infirmorum sufficiat leuis infirmitas, cùm iam ex ea, quàm ex magna possit sequi effectus illius regulæ, Rot. *decis. 77. num. 77. p. 2. diuers.* Stephan. Grat. in *d. tom. 1. cap. 18. n. 18.* Quando autem dicatur grauis infirmitas, relinquitur arbitrio Medicorum, Purpur. *in l. 1. num. 539. ff. de offic. eius* Mascard. *concl. 896. num. 12.* quos refert Steph. Grat. *d. tom. 1. c. 19. num. 19.*

APPELL. CXIX.

Instrumentum.

1 *Scriptura priuata continetur appellatione instrumenti secundùm propriam significationem, quæ sumitur ex allusione vocabuli, non sic communi vsu loquendi inspecto, vt n. 2.*
3 *Scriptura priuata recognita comprehenditur appellatione instrumenti.*
4 *Testimonia veniunt appellatione instrumentorum.*
5 *Acta iudiciaria veniunt appellatione instrumentorum.*
6 *Testamentum, & codicillus veniunt appellatione instrumentorum.*
7 *Instrumentum validum & solemne, venit quandocumque de instrumento simpliciter fit mentio.*

INSTRVMENTI appellatione continetur scriptura priuata secundùm propriam significationem, quæ sumitur ex allusione vocabuli, Bald. *in l. 1. n. 6. C.*

de iureiur. Tiraq. *de retractu lig.§.2.gloss.1.n.19.* Menoch. *de præsumpt.lib.4.præs.41.num.*8. Socin. *cons.62. In præsenti consultatione*, n.18. *vers.his tamen non obstantibus, lib.1.* Catoe. *decis.49.n.3.cum seqq.* Cardin. Tusch. *tom.4.lit.I, concl.235. à princip.* Genua *de priuata scriptura lib.1.q.4.dub.1.à n.1.*

2 INSTRVMENTI appellatione, communi loquendi vsu inspecto, priuata scriptura non continetur, Tiraq. *d.gloss.1.num.10.* Roman. *cons.23.num.2. vers. contrarium*, Triuis. *lib.1.decis.40. n.8.* Villagut. *de extens.legum, in genere, prælud.24. n.27.* Catoe. *decis.49.n.10 & 11.* Rebuff. *ad l.99.ff. de verbor. signif. vers.tertio nota, pag.410.* Carol. de Grassis *in tract. de exception.in prælud.num.*80. Petr. Caball. *cons.24.n.13.* Genua *vbi supra, n.18.cum seqq.*

3 Limita quando priuata scriptura esset recognita, & per se probans, eo enim casu cùm publico instrumento omnino accedere videatur, absque dubio illius appellatione comprehendetur, ita Magon. *Lucen.decis.40. n.17. cum seqq.* Bertazol. *de clausulis in rub.n.4.* Carol. de Grassis *d.tract. de except. in prælud.n.78.* Carol. *decis.49. num.16.cum seqq.* Genua *d. tract.de scriptura priuata, lib.1. quæst.1. num.28. cum seqq.*

4 INSTRVMENTORVM appellatione veniunt testimonia *l.1.C.de fide instrum.* Ias. *in repet. l.admonendi, ff. de iureiur.num.322. & 323.* Cuman. *cons.98.* Bald. *cons.33. vers.secundò videndum, lib.2.* Ioan. de Imola *cons.67.in princip.* Card. Tusch. *d.lit.I, conclus.235. num.9. & tom.6.lit.P, conclus.771. num.2* Bertazol. *de clausulis instrument. in rubr.num.2.* vbi intelligit, præcipuè quando in vtroque est eadem ratio, subdit instrumentorum mentione in statutis facta non venire testes, Sbroz. *de Vicario Episcopi lib.1. quæst.61. num.3.* prout etiam nec veniunt in Concil Trident. *sess.25. de reform. cap. 9. in princip.* dum ait quod titulus iuspatronatus, qui sit in fundatione, vel donatione, ostendatur ex authentico instrumento: nam per hæc verba testium probationem remanere exclusam, tenent Rice. *in praxi rerum fori Eccles.resol.126.* Gonzal. *ad reg 8.Cancel gl.18. n.82.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 168. num. 21.* Molfes. *in sum. Theolog. moralis tract.6. cap.5. num.44.* Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 72.n.25.*

5 INSTRVMENTORVM appellatione veniunt acta iudicialia, Angel. *cons.49. Reperitur*, vbi quòd statutum Florentiæ de soluenda gabella mutui, de quo sit confectum instrumentum, habet locum etiam in mutuo, de quo appatet præceptum Iudicis, vel alia condemnatio. Castren. *cons.430. In quadam, num.3.lib.1.* Cardin. Tusch. *d.concl.235.num.3. cum seqq.* vbi *num.* 6. post Abb. *cons. 64. Venio, in fine lib.* 1. subdit quòd generaliter appellatione instrumenti venit omnis charta continens gesta inter partes, Thesaur. *quæst.forens.lib.2. q.17. num.4.* Farin. *in praxi crimin. quæst 155. num.16.* vbi quòd veniunt acta ad effectum puniendi notarium illa falsificantem, Rebuff. *ad l.99.ff. de verb. significat. vers. secundo instrumentorum nomine, pag.410.* vbi in vers. quartò nota, subdit quòd appellatione instrumenti venit priuilegium, & in vers.quinto, ait instrumentorum appellatione non venire confessionem contra Rot. *decis.389.*

6 INSTRVMENTORVM appellatione venit testamentum, & codicillus, *l.si idem*, & *ibi* Ias. *n.1.C. de codicill.* Steph. Ranchin. *concl.290. p.1.* item lauda & sententiæ, Castren. *cons.423. Pro confirmatione, col. fin.vers.non obstat statutum, lib.1.* Card Tusch. *d.concl. 235.n.8.* Mastrill. *Sicilia decis.25.n.4.*

7 INSTRVMENTI appellatione venit validum, & solemne, vnde statutum permittens capturam si constet de credito per instrumentum, intelligitur de instrumento valido, & solemni, non autem de nullo, ita Roman. *cons.294. num. 3. vers. statutum enim*, vbi apostill *in verb.validi*, *dat concordantes*, refert Cardin. Tusch. *tom. 8. lit. T, concl. 100. num. 7.* Sicut etiam non venit instrumentum simulatum, ex Rebuff *citato loco in vers.sexto.*

APPELL. CXX.

Interesse.

1 *Damnum mergens, & lucrum cessans venit appellatione interesse.*

2 *Fructus veniunt appellatione interesse.*

3 *Pretij recuperatio in materia emptionis, & venditionis venit appellatione interesse.*

1 INTERESSE appellatione venit damnum mergens, & lucrum cessans, Bald. *cons.181. Locata fuit, in princip.n.2. vers.in hac quæstione lib.1.* Ioan de Anan. *cons.76. per totum*, quos refert Card. Tusch. *practic.concl.tom.4.lit.I, concl.296. num.4.* Montaleg. *in praxi lib.1.c.11.num.109.& seq.*

2 INTERESSE appellatione veniunt fructus, *l.loci.§.2.ff. si seruit.vend.* Natt. *consil.536.num.7.* Card. Tusch. *d.lit.I, concl.296. num.12.* vbi *num.10.* post Bart. *in l.si filium, §.cùm fundum, ff.de verb. obligation.* & Bald. *cons.182.in fine*, vbi dicit, quòd fructus qui percipi potuissent ex agro si cultus fuisset, appellatione interesse veniunt, prout etiam fructus non sati veniunt sub nomine Interesse.

3 INTERESSE appellatione in materia emptionis, & venditionis venit recuperatio pretij, vt per text. *in l. Lucius, de actionib. empt.* tenet Ruin. *consi..141. numer.6. lib. 1.* & censuit Rot. *decis. 280. numer. 3.* impressa per Pacificum *post suum tract. de Saluiano interdicto*, vbi *num.* 4. declarat hoc casu pretium non repeti vti pretium, sed vti interesse.

APPELL. CXXI.

Introitus.

INTROITVS appellatione continentur redditus, prouentus, & obuentiones, quæ sunt synonyma, glos. notabilis *in l. Thais, §. libertatem, ff. de fideicom. libert. l. vsufructu, §. vsufructu, ff. de vsufructu,* Augustin. Berol. *cons.51.num.3. vol.2.* Hippol. Riminal. *cons.19.num.8. & 9.* Surd. *cons. 319. num. 9.* vbi tamen *num.12.* obseruat verbum, *redditus*, plus importare.

APPELL. CXXII.

Iudex.

1 *Iudicis appellatione continentur Iudices cuiuscunque Speciei.*

2 *Iudicis appellatione non solùm venit qui habet iurisdictionem, sed qui habet notionem.*

3 *Arbitri compromissarij non continentur appellatione Iudicis.*
4 *Iudices propriè sunt, qui publica auctoritate, non autem priuatorum consensu fuerunt instituti.*
5 *Statutum pœnale contra eum, qui per sententiam victus fuerit, non comprehendit illum, qui per compromissarij sententiam fuerit condemnatus.*
6 *Lex in pœnam temerè litigantium ex sententiis condemnatoriis decimam solui iubens, non potest extendi contra illum, qui etiam temerè litigans sententia compromissarij fuerit superatus.*
7 *Potestas loci venit Iudicis appellatione, etiam in materia statuti.*
8 *Iudicum omnium summa diuisio ostenditur.*

1 IVDICIS appellatione, vbi profertur indefinitè, continentur Iudices cuiuscunque speciei, siue sint Ordinarij, vel delegati, siue sint ad causas, siue sint executores ad gratias, siue arbitri Iuris, vt optimè tradit gloss. *verb. si à Iudicibus*, *in Clem.* 1. *de appellationibus*. Verbum enim, *Iudex*, in Iure generale est comprehendens omnes illos, qui publica iudicandi, & cognoscendi auctoritate & potestate funguntur, & ita non tantùm Magistratus, qui propriam, & alios Magistratus, qui licèt alienam, iurisdictionem tamen habent, de quibus *in l. more maiorum. ff. de iurisdict. omn. iudic.* iuncta *l.* 1. *§. qui mandatam, & per tot. ff. de officio eius*, cum 2 similibus; sed etiam illi, qui tantummodo habent notionem, prout à iurisdictione distinguitur, vt probat text. *in l. à Diuo Pio, in princip. ff. de re iudic. ibi, iudicum à se datorum*, *l. à iudice, C. de iudic. l. vlt. C. vbi & apud quem*, cum aliis adductis à Duaren. *lib.* 1. *disputat. cap.* 53. *in prin.* Gouean. *de iurisdict. lib* 2. *in princip. numer.* 30. Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *quæst.* 2. *numer.* 14. omnes enim isti Iudices sunt pariter publica cognoscendi, iudicandique potestate præditi, & vti tales non tam primi, quam etiam secundi Iudices in iure appellantur, vt constat ex *tit. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* iuncto *tit. C. de pedaneis iudic.* cum similibus, differúntque inter alia in eo quod qui iurisdictionem habent, possunt non solùm iudicare, sed etiam pro imperio, & potestate sententias suas exequi, quod extremum censetur iurisdictionis, *l.* 1. iuncta gloss. *verb. extremum, ff. si quis ius dicenti non obtemp.* qui verò tantùm notionem tenent, solùm iudicare valent intra formam sibi præscriptam sine exequendi potestate, quam scilicet retinent magistratus, qui eos dederunt, *d. l. Diuo Pio, in princip.* in hoc etenim inter se discriminantur iurisdictio & notio, quatenus diuersas species constituunt notiones in genere sumptæ, *d. l. ait prætor, l. notionem, in princip. ff. de verbor. signif* explicant latè, & eleganter Donel. *comment. Iuris Ciuilis, lib.* 17. *cap.* 6. *§. iudicum, cum seqq.* Gouean. *lib.* 2. *de iurisdict. in princip. num.* 30. *&* 38. *cum seq.* Quintanad. *de iurisdict. & imperio, lib.* 1. *tit.* 2. *num.* 7.

3 IVDICIS appellatione non continentur arbitri compromissarij, (qui & recepti appellantur ex eo quod recepto, id est, & compromisso adeuntur, *l. rem non nouam, ad med. C. de iudic.* Ratio est, quia iudicare munus publicum est, *l. cum prætor, ff. de iudic. l. ille à quo, § vlt. cum l. seq. ff. ad Trebell.* Duran. 4 *lib* 1. *disputat. cap.* 51. ac proinde illi soli propriè Iudices erunt, qui publica auctoritate fuerint instituti, non qui priuatorum consensu electi (prout sunt huiusmodi compromissarij) *l. priuatorum, C. de iurisdict. omn. Iudic.* Donel. *d. cap.* 6. *§. in primis*, Gouean. *d. lib.* 2. *in princip. num.* 35. Quamuis autem ex eo quod iudicium imitatur, Iudiciúmque partes assumunt, *l.* 1. *l. idem Pomponius, § recepisse, ff. de recept. arbitr.* interdum Iudicibus annumerentur, *l. si minor.* 34. *§.* 1. *ff. de minorib. l. pen. ff. de iudic.* nihilominus tamen propriè & simpliciter Iudices non dicuntur, sed magis Iudices cum adiectione, nempe ex consensu, vel compromisso litigantium, *d. l. pen. non quidem*, ex eo quod notionem tantùm habeant, vt malè ait *gloss. vlt. in d. l. ait Prætor, in princip. ff. de re iudic.* sed quia non publica, sed priuata compromittentium auctoritate sunt electi, Donel. *d. cap.* 6. *§.* 1. *in primis*, Gouean. *d. lib.* 2. *in princip. num.* 31. *cum seqq.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæst.* 1. *à num.* 10. tradit multa Vertut. *lib.* 9. *de verb. signif. verb. iudex & arbiter*, Corras. *lib.* 4. *miscell. cap.* 18.

5 Ex quo iam colligitur quod si lege, vel statuto aliquid statuatur exorbitans à iuris regulis, vel pœnale, aut aliter odiosum aduersus illum, qui per sententiam fuerit condemnatus, locum non habebit si quis per compromissarij sententiam victus fuerit, ratio est, quia in odiosis contra verborum proprietatem non fit extensio, iuxta *l. quod verò* 13. *ff. de legib.* cum aliis per me adductis *Axiom.* 166.

6 Hinc etiam fit quòd cùm lex in pœnam temerè litigantium ex sententiis condemnatoriis decimam solui iusserit, *auth. generaliter autem Iudex, C. de Episcop. & cleric. §. hæc autem, Instit. de pœna temerè litig.* minimè extendi poterit contra illum qui etiam temerè litigans sententia compromissarij fuerit superatus, sicut docet Ias. *in l.* 1. *num.* 4. *ff. de re iudic.* & decisum refert Cabed. *Lusit. decis.* 16 *num.* 10. *cum seqq. p.* 1.

7 IVDICIS appellatione venit potestas loci etiam in materia statuti, & maximè quando adest dictio, *aliquis Iudex*, quia est implicatiua, vt comprehendat omnem personam ius dicentem, ità Signorol. *consil.* 242. *num.* 7. *vers. item dico*, quòd est Leonardi de Ceris, refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 4. *lit. I*, *conclus.* 181. *num.* 1. *&* 2. vbi *n.* 3. obseruat eundem Signorol. *consil.* 243. *num.* 4. tenuisse contrarium, dum ait quòd licèt nomen *Iudicis*, sit generale, tamen non comprehendit illam speciem, quæ sumpsit speciale nomen, prout potestas.

8 Illud denique obseruandum est omnium Iudicum illam summam esse diuisionem, ad quam cæteræ reducuntur, vt alij sint qui iurisdictionem habent, alij qui notionem tantùm, vt constat ex suprà resolutis, satísque probatur *in d. l. ait prætor §. in princip. ff. de re iudic.* cum aliis citatis à Donel. *comment. Iuris Ciuilis, lib.* 17. *c.* 6 *§. Iudicum, cum seqq.* Et omissis illis, qui notionem tantùm habent eorum qui iurisdictionem sibi vendicant, genera item duo reperiuntur Iure Ciuili cognita, vt videlicet quidam sint qui iurisdictionem habent suo iure, quidam qui alieno beneficio, seu commissione, *l. more maiorum*, vbi iisdem ferè verbis hæc subalterna Iudicum diuisio trahitur, *ff. de iuris. omn. iudic.* Donel. *d. loco cap.* 7. priores, qui iurisdictionem habent suo iure, communi vocabulo Ordinarij Iudices dicuntur, posteriores delegati, Molin. *de instit. tom.* 6. *disp.* 8. *num.* 1. *in fine.*

Appell. CXXIII.

Iumentum.

1 IVMENTORVM appellatione continentur animalia, quæ terram colunt, currus trahunt, vel sarcinas gerunt, vtpote equi, muli, asini, & mulæ, elephantes autem & cameli iumentorum operam præstant, *l.2.ff. ad leg. Aquil.* Rebuff. *ad l.boues 89.vers. iumentorum, ff. de verbor. signific. pag.mihi* 387.

2 IVMENTORVM appellatione non continentur boués, nec è contra, ob idque pecoris facta fuit mentio in edicto ædilium, *l. adiles, la 2. §.iuramentum, ff. de adilit.edicto*, vbi gloss. *in verb. appellatione*, dicit, quòd nomen pecus est genus, vel totum, & sic aliquid est verè eius appellatione, aliud verò pars, siue species, nam omne iomentum est pecus, vt deducitur ex verbis de cætero pecore, sed non omnia pecora sunt iumenta, ex quo omnia animalia iumentorum appellatione non continentur, ex quibus colligitur iumentis legatis, boues non contineri, nec è contrà, *l.legatu seruis, §. fin. ff.de legat.*3. Rebuff.*vbi suprà, vers.& ideo iumentis, pag.*388.

Appell. CXXIV.

Ius.

1 *Iuris appellatione venit municipale.*
2 *Partium ex conuentione vbi aliquid fieri debet secundùm Ius, intelligitur secundum leges municipales, non secundùm leges Imperiales.*
3 *Ordinationes Regia Lusitania, & leges Hispania subditis Ius constituunt.*
4 *Testator si referat se ad Iuris dispositionem, intelligit de Iure municipali.*
5 *Testator præsumitur potius se conformare cum dispositione municipali, quam Iuris communis.*
6 *Consuetudo venit Iuris appellatione.*
7 *Arbiter si potestatem habeat terminandi causam, de Iure potest pronunciare secundùm consuetudinem.*
8 *Iuris communis appellatione propriè venit Ius commune Romanorum.*
9 *Iurium appellatione venit facultas aliquid agendi, seu disponendi.*
10 *Prædia & possessiones veniunt appellatione Iurium.*
11 *Iuspatronatus non venit appellatione iurium meorum in donatione.*

1 IVRIS appellatione venit municipale, sicuti docent gloss.*verb.Iuris,in proœm. Clementinarum*, Magon. *Lucen.decis.66.n.12.* Anchar.Region. *p.2.q. 6. num.11.*

2 Vbi enim aliquid ex partium conuentione fieri debet secundum Ius, intelligitur secundùm leges municipales, non secundùm leges Imperiales, provt resoluunt Mart.*in votis nouiss. decisionum, voto* 154. *n.*4 Stephan. Gratian.*discept.forens.cap.99.*

3 Quia leges municipales subditis Ius constituunt, vt de Ordinationibus Regiis Lusitan. dicunt Gam. *decis.50.num.5.& decis 350.num.6.* Valasc. *cons.103. num.8.* Cald. Pereira *de empt.& vendit. cap.1. num.5.* Cabed.*p.1.decis.211.* Et de legibus Hispanicis idem asserunt Perez *in proœm. Ordin.q. 3.* Azeued. *ad tit. lib.1.noua Recopil.pag.*122. Morla *in emporio Iuris, p.1. tit.1.q.16.n.13.*

4 Et ideo si testator se referat ad Iuris dispositionem, intelligitur agere de Iure municipali, non de Iure communi, vt resoluunt Menoch.*cons.95.n.93.* Peregr.*de fideicom.art.25.num.53.* Fusar. *de substitut. q 477.num.53.* 5 eo maximè, quia testator præsumitur potius se conformare cum dispositione municipali, quàm Iuris communis, vt ex Bart.& aliis tradit idem Fusar.*d.tract.q.377 n.5.*

6 IVRIS appellatione venit consuetudo, vt per Mench.*vsufreq. cap. 3. num.* 1. Bertazol. *de clausulis instrum. claus.4.gloss.35.num.* 2. 7 Vnde prouenit vt si arbiter potestatem habeat terminandi causam de Iure potest pronunciare secundùm consuetudinem, ex Duen.*reg.57.in princ.* Mich Crass.*tom. 1.commun. opin.lib.3 tit.26. num. 85. pag. 355.* Dicitur enim de Iure fieri quod fit per consuetudinem, secundùm Tiraq.*in tract.de mart, in præfat.decias 7.n.5.*

8 IVRIS COMMVNIS appellatione propriè venit Iuris communis Romanorum, non verò commune municipale, vt per Caualcan.*de tutori, n.98.in fine*, Ceuall.*commun.contra communes, q. 238. in fine*, Stephan.Gratian.*d.cap.99.n.14.*

9 IVRIVM appellatione venit facultas aliquid agendi, seu disponendi, *l. qui in potestate*, iuncta *l.filiu fam.ff.de testam.l apud Iulianum.,§ si quis alicui, ff.de legat.*1. Dec *in l si emancipata in 2. lect. num. 11. C.qui admitti*, Ludou Gom.*ad §.1.num. 19. Instit. de actionib.* Menoch.*cons.210. n. 32.* Fusar. *de substitut. q.550.n.16.*

10 IVRIVM appellatione veniunt prædia, & possessiones, vt per Sim de Prætis *de interpret.vlt.volunt. lib.2.solut.4.n.39.fol.84.*

11 IVRIVM MEORVM appellatione in donatione non venit iuspatronatus, ea ratione, quia dictio, *meorum*, est dominij significatiua, *l quintus, §.argento, ff.de auro, & arg. leg.* vnde cùm iuspatronatus non dicatur verè meum, non venit in tali donatione, sicuti docet Lambertin.*de iurepatron.7. q.princ. 2.p.num 5.*

12 IVRIVM SVORVM appellatione vbi quis illa cedit, non comprehendantur nisi ea, quorum dies venit, non verò conditionalia, vel in diem, ita Bald.per text.*ibi in l si ita scripsisset 47.sub num.2.ff.de legat. 2.* quem sequitur Alexand. *cons.106. n.8. lib.5.* & bene explicat Rota *decis.760. num.5.* apud Farin. *p.1. recent.*

Appell. CXXV.

Lana.

1 *Lanæ appellatione venit etiam lana filata, antequam tamen sit contexta.*
2 *Lanæ appellatione id continetur, quod tinctum non est.*
3 *Lana appellatione venit lana cuiuscumque generis, quando est natiuum signum vniuersale.*

1 LANÆ appellatione venit etiam lana filata, antequam tamen sit contexta, Bart. *in l quæsitum, §. illud, ff. de legat. 3.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 151. numer. 6.* Franc. de Barry *de success. testati, & abintestati, lib.9. tit. 5. numer. 1.* vbi ait venire lanam siue succidam, siue lauatam, siue præparatam,

paratam, carpanitam, & pectinatam, & licet sit iam in filum, & in stamen.

2 LANÆ appellatione id continetur quod tinctum non est, *l. si cui, ff. de legat. 3.* vbi gloss. *verb. non est*, Franc. de Barty *d. lib. 9. tit. 15. num. 2.* vbi dicit, quòd lana tincta continebitur si verbis amplis testator vsus sit, secus inspecta naturali significatione, Barbat. *cons. 29. col. vlt. vol. 3.* Natt. *cons. 686. n. 11. lib. 4.* Hippol. Riminald. *cons. 25. n. 51.*

3 Quando verò adiectum est signum vniuersale, venit lana cuiuscunque generis, vt colligitur ex *l. pediculis, § Labeo. ff. de auro & arg. legato*, & tetigit Rot. *in Ilcinen. iurispatronatus 18. Decembris 1615. coram bona mem. Rembaldo*, impressa per Farinac. *decis. 697. n. 6. p. 1. recent.*

APPELL. CXXVI.

Lectum.

1 *Lecti appellatione in legato vxori facto veniunt lectus etiam festiuus, culcitra de serico, & omnia ornamenta.*
2 *Lectum vbi testator relinquit vxori suæ viduæ, non præsumitur legasse lectum sericum, sed viduale.*
3 *Lecto testatoris legato, ornamentis quæ sint legatis, ornamenta etiam pretiosa viduæ legata censentur.*

1 LECTI appellatione in legato vxori facto venit etiam lectus festiuus, secundùm Bart. *in l. medio, § vxori, ff. de auro & argento leg. & in l. liberorum, § fin. ff. de legat. 3.* vbi per illum text. vltimo loco citatum firmat huiusmodi legato venire culcitram de serico, & omnia ornamenta, Florian. *in l. sed & si quid, § proprietatis, in fine, ff. de vsufructu*, Surd. *de aliment. tit. 3. q. 7. num. 5. vers. sed quicquid, & decis. 150. n. 20.* Rebuff. *ad l. in stratum 44. vers. si vero, ff. de verb. signif. pag. 241.* Stephan. Grat. *discept forens. tom. 1. cap. 138. num. 4.*

2 Secus autem erit quando testator legauerit lectum vxori suæ viduæ, quia tunc non præsumitur legasse lectum sericum, cùm id repugnet conditioni, & qualitati ipsius mulieris, ob idque lectum viduale reliquisse præsumitur, secundùm Menoch. *cons. 329. n. 14. & cons. 352. n. 11.* & Surd. *de alimentis, tit. 9. q. 30. n. 24.*

3 Quod quidem temperandum est, ne procedat vbi legatum fuerit lectum testatoris, aut ornamenta lecti quæ sint, quia tunc huiusmodi pretiosa ornamenta vxori etiam viduæ legata censentur, vt scribunt Card. Mantic. *de coniectur. vlt. volunt. lib. 6. tit. 11. n. 17.* Surd. *de aliment. tit. 4. q. 7. n. 5.* Stephan. Gratian. *d. cap. 138. n. 25.*

APPELL. CXXVII.

Legatum.

1 *Legati appellatione continentur fideicommissa, & donatio causa mortis.*
2 *Legata, & fideicommissa singularia æquiparantur.*
3 *Legatum est donatio à testatore facta, & ab hærede præstanda.*
4 *Legata ad donationem plurimum accedunt.*
5 *Donatio inter viuos non venit appellatione legati.*
6 *Legati vbi fit mentio intelligitur de valido.*

LEGATI appellatione continentur fideicommissa, & donatio causa mortis, *l. & fideicommissum, ff. de legat. 3. l. 1. ff. de legat. 2. l. 2. C. communia de legat.* Bellon. *commun. opinion. 10. verb. legati appellatione*; legata enim & fideicommissa singularia æquiparantur, Menoch *cons. 272. num. 72.* Et dicitur legatum donatio à testatore facta, & ab hærede præstanda, *l. legatum ff. de legat. 2. § legatum, Inst. t. de legatis*, Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 103. num. 17. & præs. 131. num. 1.* nam ad donationem plurimum accedunt legatum, Gilbert. Costa *lib. 1. quæst. cap. 14. à princip.* Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 10. tit. 4 num. 9.* Donel. *comment. Iuris Ciuilis, lib. 8.* Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 12. n. 3.*

LEGATI appellatione non venit donatio inter viuos, quia non accedit nominis similitudo, vt tenet Natt. *cons. 645. n. 3. lib. 4.*

LEGATI vbi fit mentio intelligitur de valido, non de inualido, vt respondit Paul. de Castro *cons. 50. lib. 2.* vbi ait quòd iussus soluere omnia legata intelligitur de validis, non de inualidis. idem scribunt Natt. *cons. 402. n. 53.* Fusar. *in tract. de substit. q. 552. n. 10.*

APPELL. LXXVIII.

Legumina.

LEGVMINVM appellatione (ita dicta ex eo quod colligendo manibus legantur, id est, colligantur, non autem subsequantur, teste Varro *de rustica, lib. 1. cap. 22.*) veniunt omnia quæ manibus leguntur, & siliquam habent, prout cicer, lentes, fabæ, faxioli, & similia, vt scribunt Rebuff. *ad l. frugem 77. in vers. leguminibus, ff. de verb. signif. pag. 558.* subdens quòd venit etiam cannapis, & Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 592.*

APPELL. CXXIX.

Lex.

1 *Principis placitum legis habet vigorem.*
2 *Princeps dicitur lex animata in terris.*
3 *Contractus Principis habet vim legis.*
4 *Consuetudo venit appellatione legis.*
5 *Pactum dicitur lex data negotiis.*
6 *Dogma prudentum virorum dicitur lex.*
7 *Pacis capitula inter ciuitates liberas sunt leges.*
8 *Communis opinio venit legis appellatione in statuto de lege loquente.*

1 LEGIS appellatione venit quod Principi placuit, quia Principis placitum legis habet vigorem, *l. quod Principi, ff. de legib. § sed & quod Principi, Inst. de iure natur.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 5. lit. L, concl. 252. n. 21.* Menoch. *cons. 666. n. 21.* Et ideo Princeps dicitur lex animata in terris, Surd. 2 *decis. 2. num. 5. & 23.* eiúsque contractus habet vim 3 legis, vt scribunt Menoch. *d. instr. cap. 3. a num. 5.* Surd. *d. decis. 2. num. 4.* Perege. *de iure fisci, lib. 6. tit. 2. in fine.* Card.

Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 3. tit. 10. n. 46. cum seqq.*

4 Consuetudo venit appellatione legis, siue Iuris, ex Menoch. *d. cap. 3. num. 2.* quia parem vim habet cum lege, Guid. Papæ *sing.* 803. Bernard. Græuæ. *ad practic. Camera Imper. lib. 1. concl. 36.*

5 Pactum dicitur lex data negotiis, Fulgos. *cons. 144. Syndici communis, num. 2.* vbi idem dicit de sententia Petr. de Anchar. *cons. 44. num. 3. & num. 9. vers. praterea.*

6 Dogma prudentum virorum dicitur lex, Roland. à Valle *cons. 52. n. 31. lib. 2.*

7 Pacis Capitula inter ciuitates liberas sunt leges, & statuta, Fulgos. *cons. 149. num. 3. circa fin. vers. ea autem.*

8 COMMVNIS opinio venit legis appellatione in statuto de lege loquente, Beroi *cons. 91. n. 16. & 17.* Decian. *cons. 59. n. 30. tom. 5.*

APPELL. CXXX.

Liberi.

1 *Descendentes omnes, tam masculi, quàm fœminæ, comprehenduntur liberorum appellatione.*

2 *Nepos ex filia venit appellatione liberorum.*

3 *Neptem ex filia qui reliquit, non dicitur de iure communi sine filiis decedere.*

4 *Liberorum appellatione veniunt omnes in infinitum.*

5 *Ordo genitura consideratur inter plures fratres, non autem inter filium, nepotem, & pronepotem.*

6 *Testator quando in prima substitutione vocat filios vnius, in secunda verò vocat liberos alterius, cum additione verbi, vt supra, tunc in secunda censetur intellexisse de filiis, prout fecit in prima.*

7 *Liberi dispositiuè vocati, intelligi debent soli liberi primi gradus.*

8 *Testator quando vocat liberos cum aliqua qualitate restrictiua ad filios, intelligitur vocare liberos primi gradus, non autem vlteriores.*

9 *Testator quando verbo,* liberis, *adiecit verba,* meis, *vel* suis, *censetur vocare liberos immediatè, & sic primi gradus.*

10 *Dispositio testatoris quando est restricta aliquod tempus, tunc intelligitur vocasse descendentes, qui intra illud tempus possunt nasci.*

11 *Liberum si in numero singulari testator vocauit, tunc de liberis primi gradus vocatio intelligenda est.*

12 *Conditio, si sine liberis, deficit vno tantum filio relicto.*

13 *Liberorum nomen intelligitur de liberis primi gradus quando testator esset imperitus.*

14 *Testator quando in substitutione fecit mentionem de liberis & descendentibus, tunc dicitur intellexisse de liberis primi gradus.*

15 *Testator quando in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis, & descendentibus, & in alia simpliciter vocauit liberos, tunc non comprehenduntur nisi liberi primi gradus.*

1 LIBERORVM appellatione nepotes ex filiis, ac omnes descendentes, tam masculi quàm fœminæ comprehenduntur, *l. liberorum, ff. de verb. signif. l. officiales, C. de Episcopis, & cleric.* gloss. *verb. liberi, in Clem. vnica, de baptismo,* Dec *cons. 148. num. 2. & cons. 253. numer 4.* Curt. iun. *consil. 49. numer. 4.* Bald. *cons. 303. Ad euidentiam, lib. 2.* Castrens. *cons. 97. Nc in propriis, num. 4. vers. secunda substitutio, lib. 2.* Alexand. *cons. 188. lib. 3. & cons. 38. in princip. lib. 6. & cons. 158. Viso testamento, in princ. lib. 7* Alciat *cons. 563. num. 1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 84. a n. 12. & præs. 89. num. 74. & cons. 204. num. 50. & cons. 520. num. 26. & cons. 565. num. 8. vers. & dicendum, & cons. 764. n. 2. & consil. 877. num. 14. & cons. 836. num. 21. & cons. 1040. num. 5. & consil. 1010. num. 1. & consil. 1036. num. 18.* Cost. *in cap. si pater, in verb. si absque liberis, num. 21. de testam. lib. 6.* Pinel. *in l. 3. num. 33. C. de bonis mat.* Surd. *decis. 66. num. 3. &* 10. vbi intelligit, nisi appareat de tacita mente disponentis, Peregr *de fideicom. art. 22. num. 43. & art. 25. num.* 8. Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 289. n. 24.* Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap. 25. n. 27.* Rustic *in l. cùm anni, lib. 6 cap. 8. num. 3 ff. de condit. & demonstr.* vbi ait comprehendi ex propria verborum significatione, & *numer.* 7. ampliat etiam procedere in contractibus, Ferret. *in constitut. Catalonia. gloss. 1. n. 143. & gloss. 5. num. 256.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 2. cap. 120. n. 26.* Rot. *coram Reuerendissimo Domino Coccino, decis. 111. num. 8. & decis. 480. num. 3.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 9. num. 13.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. L, conclus. 337. à princip.* Fusar. *de substitut. quæst. 316. num. 1.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 25. n. 17. & 18.*

2 Vnde nepotem ex filia venire appellatione liberorum probat *l. 1. & ibi* gloss. *C. de cond. 1. insert.* Cæpol. *cons. 49. num. 3.* Roman. *cons 148. col. 1.* Alciat. *cons. 34. num. 9. lib. 9.* Socin. iun. *cons. 114. num. 4.* Gerat. Mazzar *cons. 5. num. 82.* quos refert, & sequitur Fusar. *d. quæst. 326. n. 2.* quibus adde Alexand. *d. cons. 38. in princ. lib 6.* Cardin. Tusch. *d. lit. L, concl. 317. num.* 10. Non dicitur enim sine liberis decedere

3 qui relinquit neptem ex filia de iure communi, Bald. *cons 435. in princip.* plenè Alexand. *cons. 38. Perspectis, in princip. lib. 6.* vbi plena Apostil. *in verb. liberis.* Etiamsi agatur de excludenda causa pia substituta liberis testatoris qui decedant sine filiis, quia nepotes extantes vocantur, comprehenduntur, Decian. *cons. 391. In casu proposito, per tot.* Bald. *cons. 413. Viso testamento, lib. 4.* Et idem est in dispositione statuti disponentis, quod decedenti sine liberis succedant proximiores agnati, vsque ad tertium gradum inclusiuè, & in dispositione vltima hominis, & in fideicommisso facto sub tali conditione, Bald. *consil. 435. lib. 4.* Cardin Tusch. *d. concl. 337. n. 13. & 14.*

4 Imò appellatione liberorum venire omnes in infinitum, & probatur *in d. l. liberorum, & in l vlt. C. de legit. hæred. & in auth. de hæred. ab intest. venient. §. 1.* Menoch. *cons. 1. num. 197. cum seqq. & cons. 152. n. 28. & cons. 328. dub. 1.* Peregr. *de fideicom. art. 22. num. 43. & cons. 44. num. 8 dub. 1.* Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol 289 num. 24.* Fusar. *de substitut. quæst. 327. num. 1.* Mastrill *Sicilia decis. 256. num. 29.* & ita vltra trinepotem, vt voluerunt gloss. Ias. Non. Conan. Franc. de Cald. & Aldob. quos refert, & sequitur Rustic *in d. l. cùm anni, lib. 6. cap. 8 nu. 22* quibus addo Menoch. *d. cons. 1. n. 197. cum seqq. & cons. 44. num. 8. & cons. 315. num. 42. & cons. 328. num. 1. & 1. 26. 28. 55. & seq. & cons. 33. num. 14. & cons. 698. num. 1. & cons. 743. n. 3. & cons. 836. n. 3.* quamuis solum contineri vsque ad trinepotem inclusiuè existimauerunt Bart. Alex. Ias. Alciat Æmil. Ferret. Bellon. Bald. Paris. Roland. à Valle, quos congessit, sed non sequitur Rustic. *d. cap. 8. num. 21.*

5 Primò limita quando testator facta mentione liberorum exponendo dixit se intelligere de maiore natu, & postea de secundo genito in ordine geniturae, quia tunc solùm intelligitur sensisse de filiis primi gradus, quia ordo geniturae consideratur inter plures fratres, non autem inter filium, nepotem, & pronepotem, ita Menoch. *cons.* 328. *num.* 4. *vers. secundò confirmatur*, Fusar. *d. q.* 327. *n.* 17.

6 Secundò limita quando testator in prima substitutione vocat filios vnius, in secunda verò substitutione vocat liberos alterius, cum additione verbi vt supra, quia tunc etiam in secunda censetur intellexisse de filiis, prout fecit in prima, Menoch. *cons.* 328. *num.* 5. *vers. tertio*, Surd. *cons.* 534. *num.* 16. *lib.* 4. vbi dicit idem esse quando vocantur liberi eiusdem, & in prima substitutione intellexit de liberis primi gradus, quia & in secunda eadem facienda erit interpretatio ob verba restrictiua, & relatiua posita in secunda, refert Fusar. *d. quaest.* 327. *num.* 8.

7 Tertiò limita quando liberi Titij essent vocati, & postea dictum esset, si illi sine liberis decesserint, &c. nam liberi dispositiuè vocari intelligi debent soli liberi primi gradus, non autem de vlterioribus, cùm illi reperiantur positi in conditione ad exclusionem liberorum primi gradus, aliàs sequeretur quòd vna persona esset agens & patiens, cōtra *l. Titiam*, *ff. de fideiuss.* & scribunt Doct. *in l. si debitori*, *C. de pactis*; conditio enim liberorum se habere debet ad esse, & non esse, *l.* 1. & *ibi* Doct. *ff. de condit. & demonstr.* & hoc non posset contingere si liberi dispositiuè vocati essent, & sic omnes descendentes, ita declarat Socin. iun. *cons.* 108. *num.* 21. *lib.* 2. quem refert, & sequitur Menoch. *d. cons.* 328. *num.* 8. *vers. quartò comprobatur*.

8 Quartò limita quando testator vocat liberos cum aliqua qualitate restrictiua ad filios, vt si vocauit liberos Titij, admittendo prius maiorem natu, & postea alios successiuè, quia intelligitur alios filios successiuè vocare, non autem vlteriores liberos, ita Menoch. *d. cons.* 328. *num.* 11. & 12. vbi allegat Corn. *cons.* 182. *num.* 5. Ruin. *cons.* 23. *num.* 2. *lib.* 1. Curt. iun. *cons.* 157. *num.* 13. Paris. *cons.* 20. *n.* 54. *lib.* 3. Decian. *cons.* 55. *num.* 7. *lib.* 9. prout illos refert Fusar. *d. quaest.* 327. *num.* 20. Ratio est, quia dictio, *alius*, est repetitiua similium: vt dixi *in tract. de dictionib. dict. Alius*.

9 Quintò limita quando testator verbo, *liberis*, adiecisset verba *meis*, vel *suis*, quia censetur vocare liberos immediatè, & sic primi gradus, Menoch. *d. cons.* 328. *n.* 14. quòd tamen dubium esse obseruat Fusar *d. q.* 327. *n.* 23. vbi in fine hanc limitationem reiiciendam esse affirmat.

10 Sextò limita quando dispositio testatoris est restricta ad aliquod tempus, nam intelligitur vocasse descendentes, quia intra illud tempus possunt verisimiliter nasci, Decian. *cons.* 1. *n.* 254. *lib.* 1. Menoch. *d. cons.* 328. *n.* 17. Fusar. *d. q.* 327. *n.* 24.

11 Septimò limita si in numero singulari testator vocauit liberom, quia tunc de liberis primi gradus vocatio intelligenda est, Menoch. *d. cons.* 318. *n.* 20. Fusar. *d. q.* 327. *num.* 25. licèt liberorum nomen semper in plurali, nunquam verò in singulari reperiri, ac proinde posse in vno verificari, per text. *in l. non est sine liberis* 148 *ff. de verb. significat.* non sine indicio afferant Tiraq. *in l. si vnquam*, *verb. susceperit liberos*, *à num.* 141. *C. de reuocand. donat.* Cost. *in d. cap. si pater*, *verb. absque liberis*, *à num.* 21. Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 6. *num.* 8. ita vt conditio, si sine

12 liberis, deficiat vno tantum filio relicto, vt latè probat pluribus citatis Doctoribus Fusar. *d. tract. de substitut. quaest.* 401. *à princip.* tamen in singulari reperiri, prout *in l. ius autem agnationis* 25. *ff. de pactis*, & aliis ex Codice notat Tiraq. *d. verb. susceptris liberos*, *n.* 242.

13 Octauò limita quando disponens, seu testator esset imperitus, quia tunc nomen liberorum intelligitur de liberis primi gradus, Bart. *in d. l. liberorum*, *num.* 20. Menoch. *d. cons.* 328. *num.* 25. *cum seqq.* vbi vult procedere etiam in testamento scripto à Notario, Surd. *cons.* 554. *num.* 11. *lib.* 4. Rustic *in d. l. cùm auus*, *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 19. *cap.* 17. *ff. de condit. & demonstr.* Fusar. *d. q.* 327. *n.* 31. vbi *n.* 32. notat contrarium esse tenendum in testamento Latinè scripto à Notario.

14 Nonò limita quando testator in substitutione fecit mentionem de liberis & descendentibus, quia tunc pro liberis dicitur intellexisse de liberis primi gradus, Surd. *cons.* 554. *n.* 6. *vers. super conclusionibus*, *lib.* 4. Fusar *d. q.* 327. *n.* 35.

15 Decimò limita quando testator in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis & descendentibus, & in alia simpliciter vocauit liberos, nam hoc casu liberorum nomen non comprehendit, nisi liberos primi gradus, secundùm Surd. *d. cons.* 554. *n.* 11. & Fusar. *d. q.* 327. *n.* 36.

Appell. CXXXI.

Libertas.

Libertatis appellatione venit omnimoda & plena, *l. cùm venderes*, *ff. de actionibus empti*, Roland. à Valle *cons.* 2. *n.* 34. *tom.* 1. & *cons.* 85. *num.* 31. *tom.* 4.

Appell. CXXXII.

Libertus.

Libertorum appellatione continentur etiam liberti, *l. liberi*, *ff. de verbor. signific. l. cùm pater*, §. *cùm inter*, *ff. de legat.* 2. & venit communis, ideo non potest vocare in ius alterum ex patronis sine venia, *l. communis*, *ff. de in ius vocando*; non verò continetur libertus liberti, *l. pater filium*, §. *duobus*, *ff. de legat.* 3.

Appell. CXXXIII.

Liber.

Librorum appellatione continentur omnia volumina in quacunque materia scripta, *l. librorum*, *in princip. ff. de legat.* 3. vbi *in* §. *si cui*, probatur quòd in dubio intelligitur de vno volumine, non de liberis numerabilibus, per quos volumen diuiditur, & *in* §. *si Homeri*, dicitur quòd libri appellatione in legato testatoris is continetur prout inuenitur in morte ipsius testatoris, & *in* §. *libris*, quòd non continentur ea in quibus libri reperiuntur, & sic bibliotheca. Legatis verò libris, armaria & capsae librorum non continentur, nisi ex verbis colligi possit, vel ex personis praesumi, testatorem sensisse etiam

etiam de armariis, Crad. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 2. num. 50* Franc. de Batry *de success. testati, & abintestato, lib 9. ti. 16. n. 4.*

2 Legatum librorum, quos habebat tunc testator, non includit libros deinde emptos, vt respondit Bald. *cons.* 184. *Pater, lib.* 2. Roman. *sing.* 503. *incip. Textus*, Menoch. *de praesumpt. lib.* 4. *praesumpt.* 127. *num.* 15. vbi *num.* 16. cum eodem Romano, hoc extendit vt locum habeat etiam quando testator In primo testamento reliquit, puta libros, quos habebat, deinde emptis aliis multis confecit aliud testamentum, in quo confirmauit primum quoad legata. Ratio est, quia legata debent intelligi secundùm tempus testamenti, non verò secundùm tempus mortis testatoris, *l. si ita, & l. vlt. in princip. ff. de auro, & arg. leg. l. vxorem* 41. §. *testamento, ff. de legat.* 3. cum aliis citatis per Menoch *d. lib.* 4. *praes.* 127. *per tot.*

3 Librorum suorum appellatione in legato Doctoris, qui habebat libros aliquos, quos consueuerat commodare scholaribus, non veniunt libri illi vsui scholarium parati, vt soluit Bart. *in l. cum in testamento, ff. de auro & arg. legato*, quem refert Menoch *de praesumpt. lib.* 4. *praesumpt.* 162. *num.* 25.

Appell. CXXXIV.

Ligna.

1 Lignorum appellatione in legatis continetur arbor vento deiecta, nisi alius testator senserit, *l. ligni verbo, ff. de legat.* 3. vbi gloss. *verb. deiecta*, Bertazol. *de clausulis instrum. claus.* 20. *gloss.* 9. *num.* 3. Pali verò & perticae in legatis, & venditionibus non continentur, quia in numerum materiae redigendi sunt, *l pali, ff. de legat.* 3. *l. pali, ff. de verbor. significat.* faciunt quae Bart. *in tract. de alueo, vers. stricta ratione, num* 9. & in specie resoluit Bertazol. *de clausulis instrumentalib. claus.* 26. *gloss.* 13. *num.* 6. *in fine*, Rebuff. *ad l. carbonum* 167. *vers. tertia, in fine, ff. de legat* 3. *pag. mihi* 573. vbi subdit, quòd si pali prae vetustate sentire non possent nisi ad comburendum, ligni nomine venirent.

2 Ligni appellatione veniunt omnia, quae comburendi causa parata sunt, & quae consuetudo regionis, seu paterfam. pro ligno habebat, *d. l. ligni verbo*, latè Rebuff. *ad l. carbonum, in vers. ex praedictis, cum seqq. pag.* 571. & 573. Franc. de Batry *de success. testati & abintest. lib.* 9. *tit.* 15. *num.* 4. vbi quòd ligno legato non continetur lignum paratum ad aedificandum, vel fulciendum, sed tantum paratum ad comburendum, vel ad calefaciendum, nec continetur paratum ad carbones conficiendos, nisi testator calefaceret se carbonibus; item nec paratum ad faces faciendas.

Appell. CXXXV.

Linea.

1 *Linea appellatione directa, non autem inflexa venit.*
2 *Descendentes soli veniunt linea appellatione.*
3 *Transuersales non continentur quando testator dixisset, quod bona conseruentur in linea ipsius testatoris.*
4 *Transuersales non veniunt quando vocati essent qui sunt ex linea Titij, vel vocata esset linea haeredis, vel linea Titij, seu linea recta.*
5 *Transuersales veniunt vbi vocata esset linea domus haeredis, vel Titij.*
6 *Collaterales veniunt appellatione lineae quando aliàs verba essent superflua, vel testator sciebat non posse verificari lineae vocationem in descendentibus.*
7 *Agnationis lineam vbi testator vocauit, veniunt omnes descendentes, ascendentes, & transuersales agnati.*
8 *Transuersales veniunt vbi linea masculina vocata esset.*
9 *Testator vbi in alio testamento accepit lineam pro transuersalibus, ita, in vltimo testamento dicendum est illum habuisse eundem sensum, & in alio casu, vt n. 10.*
11 *Lineae appellatione venit linea testatoris, & non haeredis.*
12 *Lineae appellatione si agitur de transuersalibus, non venit vltra decimum gradum, secus si de linea descendentium.*
13 *Lineae appellatione veniunt tam masculi, quàm foemina.*
14 *Descendentes ex foemina, non veniunt quando vocata esset linea recta.*
15 *Linea vocata non venit foemina, nec descendentes ab ea, vbi testator tacito, vel expresse habuit mentem conseruandi bona in agnatione.*
16 *Lineae sub nomine non venit foemina quando agitur de bonis feudalibus, vel habentibus annexam iurisdictionem, vel dignitatem.*
17 *Nepos ex filio non dicitur de linea testatoris, quando ipse proprias filias exclusit.*
18 *Masculos per lineam masculinam descendentes quando testator vocauit, masculi ex foeminis descendentes non veniunt.*
19 *Foeminae omnino, & descendentes ab eis essent exclusi vbi testator habuit sensum conseruandi bona in familia.*
20 *Lineae paternae appellatione non veniunt descendentes ex foemina ab eodem patre procedentes.*
21 *Idem est dicere de linea paterna, & de paterna parte.*
22 *Illegitimi an veniant lineae appellatione, & ostenditur.*
23 *Naturales ad fideicommissum non veniunt appellatione lineae.*

1 Lineae appellatione directa, non autem inflexa continetur, vt post Socin & Corn resoluit Peregr. *de fideicomm art.* 22. *num.* 14 Micres *de maiorat. p.* 2. *quaest.* 6 *num* 18 & post Bald Castrens. & alios tenet Aloys. Ric. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut.* 138. *num.* 2. Giuell. *Dolana decis.* 109. *num.* 10 & fuit dictum in Mediolanen. Iurispatronatus 16. Octobris 1617. coram R. P. D. meo Pirouano, impressa per Viuian. post suam praxim Iurispatronatus *decis.* 73. *num.* 5. in nouissima impressione. Sic etiam appellatione lineae venit regulariter linea effectiua vocatorum, Menoch. *cons.* 234 *num.* 8. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *num.* 14. *cum seqq.* Fusar. *de substitut. quaest.* 345. *num.* 1. *cum seqq.* Rota apud Paul. de Rubeis *decis.* 97. *n.* 7 *tom.* 1. *diuers.* alias *p.* 7. *recent.*

2 Lineae appellatione continentur soli descendentes omnes, Anch. *cons.* 95. *n.* 7. Socin. sen. *cons.* 31. *num.* 9. & 10. *lib.* 3. Socin iun. *cons.* 97. *num.* 66 *lib.* 2. Dec. *cons.* 365. *col.* 3. & *cons.* 379. *num.* 4. & 5. Ruin. *cons.* 98. *num.* 4. *lib.* 1. & *cons.* 49. *num.* 6. & *cons.* 153

num. 10.

num. 10. & *conf.* 29 *num.* 3. *lib.* 2. & *conf.* 23. *col.* 3. & *conf.* 24. *lib.* 3. Parif. *conf.* 40. *num.* 1. *lib.* 2. & *conf.* 74. *num.* 32. *lib.* 3. Crauet. *conf.* 250. *num.* 5. Bruo. *fuper ftatut. ex. luf. fœmin. art.* 2. *quaeft.* 19. *col.* 1. & 2. Griuel. *Dolann dec.* 109. *num.* 12. vbi quòd contineatur agnatio, & cognatio, Capic. *decif.* 159. *num.* 6. Præt *de interpret. vltim. volunt. fol.* 191. *num.* 41. & *feq.* & *conf.* 59. *num.* 14. *lib.* 1. Cephal *conf.* 313. *num.* 59. & 60. Menoch. *conf.* 233. *num.* 15. *cum multis feqq.* & *conf.* 234. *num.* 7. *cum feqq.* & *conf.* 326. *n.* 6. & 8. & *conf.* 633. *num.* 12. & *conf.* 731. *num.* 43. & *conf.* 926. *num.* 14. vbi etiam quod in primogenituris, vocata linea intelligitur de linea effectiue, & *conf.* 957. *num.* 9. *cum feqq.* & *con.* 981. *num.* 8. & *conf.* 1177. *num.* 9. & *de prefumpt. lib.* 4. *praef.* 88. *num.* 11 Peregrin. *conf.* 11. *num.* 1. & 6. *lib.* 2. & *conf.* 57. *num.* 8. *lib.* 5. & *de fideicomm. artic.* 22. *num.* 24. Fufar. *de fubftitut. quaeft.* 345. *num.* 1. Rot. *decif.* 226. *num.* 3. *apud Farinac. part.* 2. *recent.* Rota *dict. conf.* 97. *num.* 8.

3 Quorum opinio eo maximè procederet quando testator dixisset quòd bona conferuentur in linea ipsius testatoris, nam transuerfales, non continerentur, Ruin. *conf.* 153. *num.* 10. *lib.* 1. Hieron. Gabr. *conf.* 132. *num.* 60. *lib.* 1. Peregr. *conf.* 57. *num.* 9. *lib.* 5. Menoch. *conf.* 233. *num.* 2 & *d. praef.* 88. *num.* 11. *in fine*, quos refert & fequitur Fufar. *d. quaeft.* 345. *num.* 6.

4 vbi *num.* 9. fubdit etiam transuerfales non veni e quando vocati effent qui funt ex linea Titij; vel quando vocata effet linea hæredis, vel linea Titij, Capic. *decif.* 159. *num.* 6. Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 191. *num.* 41. Menoch. *conf.* 934. *num.* 3. vel denique quando vocata effet linea recta, Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 293. *num.* 71. *circa med.* & *conf.* 32. *num.* 2. *cum feqq. lib.* 1. Cephal. *conf.* 510. Menoch *conf.* 316. *num* 81. *cum feqq.* refert Fufar. *dict. q.* 345. *n.* 12.

5 Limita primò quando vocata effet linea domus hæredis, vel Titij, quia tunc & transuerfales venirent, Menoch *conf.* 314. *num.* 12. Fufar. *d. quaeft.* 345. *n.* 11. & 14.

6 Limita fecundò quando alias verba effent fuperflua, vel teftator fciebat nô poffe verificari lineæ vocationem in defcendentibus, quia tunc & collaterales comprehenderentur, Crauet. *conf.* 659. *n.* 6. Menoch *dict. praef.* 88. *num.* 11. *in fine*, Fufar. *d. q.* 345. *num.* 13.

7 Limita tertiò quando teftator vocaffet lineam agnationis, quia tunc omnes afcendentes, defcendentes, & transuerfales agnatos comprehendit, Menoch. *conf.* 417. *num.* 16. & *co f.* 463. *num.* 12. *in fine*, & *conf.* 924. *num.* 1. *cum feqq.* Peregr. *conf.* 11. *num.* 16. *verf. allegata nuncms lib.* 2. Fufar. *d. quaeft.* 345. *num.* 17.

8 Limita quartò quando vocata eft linea mafculina, nam tunc etiam transuerfales venire fcribunt, Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 290. *nummer.* 39. & 43. Menoch. *confil.* 463. *nummer.* 12. Fufar. *dict. quaeft.* 341. *num.* 18. vbi *num.* 19. intelligit nifi vocati effent defcendentes mafculi per lineam mafculinam.

9 Limita quintò quando teftator in alio teftamento acceptaffet lineam etiam pro transuerfalibus, quia & in vltimo teftamento dicendum erit eundem fenfum teftatorem habuiffe, Menoch. *confil.* 924. *num.* 16. Fufar. *dict. quaeft.* 345. *num.* 20. vbi tamen *num.* 22. obferuat hanc limitationem non effe omnino tutam, quia multi tenent qualitatem appofitam in primo teftamento non cenferi repetitam in fecundo.

Ang. Barbofa Appell. Iur.

Limita fextò quando teftator plures filios, vel fratres vocauit, cuiufque lineas vocando, & in perfona vnius vocauit & lineam transuerfalem, quia & in linea alterius præfumendum erit teftatorem & de linea transuerfali intellexiffe; Menoch. *conf.* 924. *n.* 18. Fufar *d. q.* 345. *n.* 23.

11 LINEÆ appellatione venit linea teftatoris, & non hæredis, Menoch. *conf.* 982. *num.* 1. *in fine*, Fufar. *d. q.* 345. *n.* 27.

12 LINEÆ appellatione, fi agitur de transuerfalibus, non venit vltra decimum gradum, fecus fi de linea defcendentium, Curt. fen. *conf.* 52. *n.* 36. Præt. *de interpret. vlt. vol. fol.* 291. *n.* 45.

13 LINEÆ appellatione veniunt tam mafculi, quàm fœminæ, ita Corbul. *de iure emphyt. tit. de cadnc. ob lineam finitam, n.* 40. Cephal. *conf.* 413. *n.* 18. *cum feqq.* & *conf.* 664. *n.* 23. Bardell. *conf.* 66. *n.* 28. Menoch. *conf.* 625. *num* 9. *cum feqq* Peregr. *de fideicom. art.* 22. *n.* 24. qui omnes, excepto Peregr. refoluunt quod defcendentes ex fœminis dicuntur, & funt de linea, idem cenfuit Rot *decif.* 226. *n.* 3 *apud Farin. p.* 2. *recent.* vbi ex Bald *conf.* 334. *n.* 10. *lib* 3. ait quòd omnes poffumus dici de linea Adami. Caftill. *controu. tom.* 6. *c.* 138. *n.* 11. Etiam fub vocatione lineæ rectæ dicitur vocata fœmina. Aguirre *in apolog. p.* 2. *ex n.* 161. Auend. *ad l.* 40. *Taur. gloff.* 9. *n.* 40. Mieres *de maior. p.* 1. *n.* 107. *n.* 45. Caftill *d. c.* 138. *n.* 11. & *n.* 19. *verf. denique* Valenzuel. *conf.* 97 *n.* 107. *cum feqq. toto.* 1.

14 Primò limita quando vocata effet linea recta, tunc enim defcendentes ex fœmina non veniunt, Menoch. *conf.* 326. *n.* 8. Fufar. *de fubftit.* 347. *n.* 7.

15 Secundò limita quando teftator tacitè, vel expreſsè habuit mentem conferuandi bona in agnatione, nam tunc nec fœminæ nec defcendentes ab eis venirent in vocatione de linea, Mench. *conf.* 625. *n.* 2 Fufar. *d. q.* 147. *n.* 5.

16 Tertio limita quando agitur de bonis feudalibus, vel habentibus annexam iurifdictionem, & dignitatem, nam cùm de iis non fit capax fœmina illa, non veniret fub nomine lineæ, Ruin. *conf.* 108. *n.* 7. *lib.* 1. Menoch. *conf.* 105. *n.* 34. Fufar. *d. quaeft.* 347. *num.* 8.

17 Quartò limita quando teftator proprias filias exclufit, quia tunc neptis ea filia non diceretur de linea teftatoris, ita Cephal. *conf.* 413. *num.* 5. Menoch. *conf.* 105 *n.* 32. & *conf.* 585. *num.* 19. Peregr. *de fideicom. art.* 26. *n.* 30. *in fine*, Fufar. *d. q.* 347. *n.* 39.

18 Quintò limita quando teftator vocauit mafculos per lineam mafculinam defcendentes, quia tunc etiam mafculi ex fœminis defcendentes non venirent, Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 69. Menoch. *conf.* 802. *num.* 82. Fufar. *d. q.* 347. *num.* 32. Rot. *decif.* 203. *num.* 5. *apud Farin. p.* 2. *recent.* etiam quòd vocati effent folum defcendentes ex lineâ mafculina, Cephal. *conf.* 239. *n.* 7. & *conf.* 581. *num.* 12. Peregr. *d. art.* 26. *num.* 4. & *num.* 9. *in fine*, Fufar. *dict. q.* 347. *n.* 33.

19 Sextò limita vbi teftator habuit fenfum vt bona in familia conferuarentur, tunc enim fœminæ omnino & defcendentes ab eis effent exclufi, Crauet. *conf.* 656. *n.* 8. Menoch. *conf.* 379. *num.* 30. & *conf.* 625. *num.* 1. Peregr. *d. art.* 26. *num.* 29. *circa fin.* & *num.* 30. Fufar. *d. quaeft.* 347. *num.* 42. vbi *num. feq.* dicit quòd ficut è contra quando fubftitutio non eft facta pro conferuandis bonis in agnatione, vel eft fubftitutus is, qui agnationem conferuare non poteft, vt pia caufa, fœmina veniret.

20 LINEÆ paternæ appellatione non veniunt defcendentes ex fœmina ab eodem patre procedentes,

dentes Ruin. *cons.* 141. *num.* 21. *lib.* 5. Peregr. *d. art.* 16. *in fine*, Fusar. *d. quaest.* 347. *n.* 49. Ratio est, quia, vt dicit Curt. iun. *cons.* 5. *n.* 24. & 19. per fœminam rumpitur linea paterna, & ab ea incipit agnationis origo, *l. Iurisconsultus*, §. *agnationis*, *ff. de gradibus*; est enim fœmina finis propriæ familiæ, *l. pronunciatio*, §. *fin. ff.*

21 *de verbor. signif.* Aduerte tamen idem esse dicere de linea paterna & de paterna parte, vt fuit dictum in Mediolanen. iurispatronatus 28. Nouembris 1616. coram R. P. D. Pirouano, impressa per Viuian. post praxim Iurispatronatus, *decis.* 71. *num.* 3. & in eadem coram eodem 30. Octobris 1617. *ibid.* 73. *n.* 4.

22 Lineæ appellatione veniunt naturales ad fideicommissum, ita Cephal. *cons.* 391. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *n.* 80. *in fine*, Fusar. *de substitution. q.* 347. *n.* 1. *cum seqq.* declarantes id non procedere in illis casibus in quibus filiorum appellatione non veniunt naturales, dum arguunt à vocatione filiorum ad vocationem lineæ; addúntque spurios, & odibiliter natos non venire in vocatione lineæ, quod etiam tradunt Hieron. Gabr. *cons.* 195. *num.* 5. *vol.* 1. Farin *in praxi crim. p.* 1. *q.* 13. *num.* 52. & *seq.* & *n.* 73. quos refert Aloys. Rice. *in praxi rerum fori eccles. resolut.* 285. *n.* 2.

Appell. CXXXIV.

Lis.

1. *Litis appellatione vbi simpliciter profertur in constitutione procuratoris venit lis præsens, & non futura.*
2. *Instantia, & ius venit litis appellatione.*
3. *Litis motæ appellatione venit solùm contestata.*
4. *Litis appellatione venit solùm controuersia iudicialis.*

1 Litis appellatione vbi simpliciter profertur in constitutione procuratoris venit lis præsens, & non futura, *l. item*, § *sed si*, *ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine*, Ioseph. Ludou. *Perus. decis.* 37. *à n.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 9. § 5. *sub n.* 21. & 33. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 145. *num.* 12. *cum seqq.* nisi procurator habeat generale mandatum, secundùm Flamin. *de resignat. benefic. lib.* 9. *q.* 16. *n.* 17.

2 Litis appellatione venit instantia & ius, secundùm Doct. *in l. postquam liti*, *C. de pactis*, Puteo. *decis.* 407. *num.* 1. *lib.* 2. *in correctis*. Et veniunt lites, quæ per actionem intentatur, Leo *Valent. decis.* 20. *num.* 53. *lib.* 1.

3 Litis motæ appellatione venit solùm contestata, *cap. ex parte* 30 *de verbor. signif.* Bart. *in l. causas*, *C. de transact. in lect.* 2. Marant. *de ordine iud. p.* 5. *tit.* & *omnia fiant durante instantia*, *n.* 64. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quaest.* 8. *n.* 4. Cabed. *Lusit. decis.* 15. *num.* 10. *p.* 2. parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusitanor. l.* 3. *tit.* 20. §. 7. *n.* 3.

4 Litis appellatione venit solùm controuersia iudicialis, *l. causas*, *l. vel lites*, *C. de transaction.* Corn. *cons.* 167. *In hac consultatione*, *n.* 18. *vers.* & *licèt appellatione*, *lib.* 4. quem refert Cardin. Tusch. *pract. concl. num.* 5. *lit. L*, *concl.* 379. *num.* 1. vbi *n.* 4. *per l. litis nomen. ff. de verb. signif.* & Abb. *cons* 41. *Videtur*, *num.* 1. *lib.* 1. subdit quòd litis nomen importat omnem actionem tam personalem, quàm realem.

Appell. CXXXVII.

Maior, Maiores.

1. *Maioris in dubio appellatione intelligitur ætate, nisi verba repugnent.*
2. *Verb. Maior natu, ostendunt dispositionem intellexisse de seniore, & ætate maiore.*
3. *Maior masculus vbi vocatus esset solùm maior natu veniret.*
4. *Maiorum appellatione propriè sumpta, tantùm continetur vltra tritauum.*
5. *Maiorum appellatione non veniunt transuersales quantumcunque sint antiqui, sed solùm ascendentes à tritauo suprà.*

1 Maioris in dubio appellatione intelligitur ætate, nisi verba repugnent, quia verba potius de naturali maioritate, quam de accidentali, vel ficta intelligitur, Alea. *cons.* 4. *Ponderatis*, *num.* 2. & 3. *lib.* 5. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 5. *lit. M conclus.* 19. *num.* 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 456. *num.* 82. & 83. Rebuff *ad l.* 2. *ff. de verb. significat. verb. Maior*, *pag.* 23. Tiraq *in tract. primogen. quaest.* 1. *num.* 11. quem refero Ego ipse *in collect. ad cap. quoties* 5. *num.* 3. *de testibu.* Vnde si maior de domo vocetur, intelligitur de maiori ætate, non diuitiis, nec dignitate, vt per text. *in l. si pater*, *in fine*, *ff. de adopt.* & *in l. eum qui*, *in princip. ff. de interd.* & *releg.* & *in l. semper*, *in princ. ff. de iure immun.* & *in cap. maior.* 34. *quaest.* 1. & *in dict. cap. quot iis*, resoluunt Paris. *cons.* 19. *num.* 125. & *cons.* 93. *num.* 37. *lib.* 1. Ioan. Lecer. *in tract. de primogen. lib.* 1. *quaest.* 2. Tiraq. *dict. quaest.* 1. *num.* 10 Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 10. *sub num.* 2. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 329. *num.* 74. *circa fin.* & *fol.* 334. *num.* 28. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 92. *num.* 2. & *cons.* 211. *num.* 26. & *cons.* 220. *num.* 218. Alex. Rauden. *de analog. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 167. & 169. Peregrin. *cons.* 47. *num.* 16. *lib.* 2. Honded. *cons.* 70. *num.* 12. *lib.* 2. Fusar. *de substitut. quaest.* 183. Anton. Monach. *Florent. decis.* 71. *num.* 28. Ego ipse *in collect. ad dict. cap. quoties*, *num.* 4. Quæ

2 quidem opinio sine dubio procederet quando vocatus esset opinio sine dubio procederet quando vocatus esset maior natu; nam hæc verba, *maior natu*, ostendunt dispositionem intellexisse de seniore, & ætate maiori, *cap. lex est* 2. *l. qui cum maior*, *natu. ff. de oper. libert.* §. *minorem*, *Instit. de adopt.* Socin. sen. *cons.* 22. *num.* 4. *lib.* 2. Paris. *cons.* 19. *num.* 12. *cum seqq. lib.* 2. Tiraq. *d. quaest.* 1. *in fine*, Honded. *dict. cons.* 70. *num.* 13. *lib.* 2. Prout etiam procederet si vocatus

3 esset maior masculus, quia solùm maior natu veniret vt resoluunt Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. fol.* 329. *num.* 74. *in fine*, Fusar. *de substitut. q.* 356. *num.* 8.

4 Maiorum appellatione propriè sumpta, tantùm continetur vltra tritauum, Oldrad. *cons.* 23. *Thema tale est*, *ver. maiorum.* vbi *in vers. ad secundum*, subdit quò etiam verificatur in patre & auo, Angel. *cons.* 268. *Statutum Dalmatiæ*, *in princip.* vbi dicit hoc verum de propria significatione, quia propriè ascendentes supra tritauum dicuntur maiores, tritauus verò & alij deinceps dicuntur parentes, refert Card. Tusch. *d. tom.* 5. *lit. M. conclus.* 21. *num.* 1. & 2. Rebuff. *vbi suprà*, *verb. maior*, *vers. secundo.*

5 Maiorum appellatione non veniunt transuersales quantumcunque sint antiqui, sed solùm ascendent

ascendentes à triauo, *suprà l. Iureconsultum. ff. de gradib.* Alex. *con. 4. col. 1. lib. 4.* Card. Tusch. *d. conclus. 11. num. 5.*

APPELL. CXXXVIII.

Malefactores.

12 MALEFACTORVM appellatione indefinitè à statutis veniunt omnes vniuersaliter Alberic. *in tract. statut. part. 2. quæst. 131. num. 11.* Sebast. Medic. *de regul. iuris, reg. 2. n. 76.*

APPELL. CXXXIX.

Maritus.

MARITI appellatione in materia fauorabili venit sponsus de futuro, secus in materia odiosa, *l. non fiat,* vbi Cyn. *C. de bonis qua liber.* Sanch. *de Matrim. lib. 1. disp. 1. num. 2. vers. sed hoc sanè,* vbi *num. 4* declarat optimè quando dicatur dispositio fauorabilis, & quando odiosa, & quamuis Couar. *de sponsalib. p. 2. cap. 1. in initio, n. 2* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. cap. 51. n. 2* Matien. *l. fin. gloss. 6. n. 1. tit. 2. lib. 5. nouæ Recop.* tenuerint omnia iura loquentia de matrimonio, & de marito, & vxore, accipienda esse quando matrimonium per verba de præsenti, contractum est, quamuis copula sequuta minimè sit; tamen ipse Sanch. *vbi supra num. 3.* post Panorm. *in cap. tertio loco, in fine,* & *ibi* Felin. *num. 4 de præsumpt.* Alex. Carrer. *lib. 5 de sponsalib. cap. 5.* Anton. Cuch. *lib. 5 instit. maior. tit. 10. num. 8. & 9.* Auendan. *resp. 10. num. 3.* meritò distinguit inter materiam fauorabilem, odiosam, aut indifferentem, ita vt materia fauorabili veniant sponsalia & sponsa, matrimonij, seu mariti appellatione; in odiosa verò nomine mariti, vxoris, vel matrimonij, non veniunt sponsalia contracta per verba de præsenti; nec sponsi, ipsi de præsenti ante consummationem, in materia denique indifferenti veniunt qui contraxerunt per verba de præsenti, siue consummauerint matrimonium, siue non, non autem comprehenduntur sponsi de futuro.

APPELL. CXL.

Marmor.

MARMORIS appellatione in legatis non continetur marmor sculptum, *l. hæres §. 1. ff. de legat. 3. l. 1. de auro & argento leg.* Rimiuald. *cons. 25. n. 31.* Natt. *cons. 86. n. 1. lib. 4.*

APPELL. CXLI.

Masculus.

1 *Masculi vbi vocantur ad fideicommissum, vel aliam dispositionem, non veniunt fœminæ, imò censentur exclusæ.*

2 *Masculi ex fœminis excluduntur quando vocantur masculi ad fideicommissum, vel aliam dispositionem.*

3 *Limita vbi cessat ratio agnationis conseruandæ, vel quando vocati essent masculi quicunque.*

MASCVLORVM appellatione quando illi vo- 1 cantur ad fideicommissum, vel aliam dispositionem, non veniunt fœminæ, imò censentur exclusæ, iuxta reg. *l. cùm prætor, ff. de iudic. l. Gallus §. nunc de lege. ff. de liber. & posthum.* Rimin. iun. *cons. 371. n. 6. & 7.* Menoch. *cons. 1099. num. 20.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 102. à princip* Fusar. *de substitut. q. 321. num. 12.* Ratio est, quia vocatio masculorum non fit alia ratione, nisi pro conseruandis bonis in agnatione, Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 9. tit. 15. num. 2.* Rimin. iun. *cons. 457. num. 9. lib. 4.* Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. fol. 287. num. 5.* Cephal. *cons. 16. num. 44.* Hieron. Gabr. *cons. 97. num. 24. lib. 1.* Peregr. *de fideicom. art. 25. num. 47.* Menoch *cons. 205. num 23.* Surd. *cons. 96 num. 30* Honded. *cons. 70 num. 39 lib. 1.* Card. Tusch *d. concl. 102. num. 2.* Rot. *decis. 567. num. 2. p. 2. in posthum. Farin.* aliàs *p. 4. recent. & decis. 780. n. 3. p. 1. etiam in posthum.* aliàs *p. 3. recent.*

Amplia vt etiam hoc casu excludantur masculi 2 ex fœminis, vt per *l. 1. in fine, & l. immunitatis ff. de iure immunit.* vbi priuilegia immunitatis concessa descendentibus masculis non transeunt in masculos ex fœminis, resoluunt Ruin. *cons. 167. numer. 6. lib. 2. & cons. 49 num. 2. vers. sed tamen, & cons. 120. num. 8. & 9 lib. 1.* Socin iun. *cons. 69 n. 28. & cons. 116. lib. 3* Alciat. *cons. 96. num. 33. cum. seqq.* Natt. *cons. 187. num. 9.* Tiraq. *de iure primog. q. 13. num. 6.* Mathesil. *pag. 128* aliàs *131.* Cremens. *sing. 20.* Crauet. *cons. 222 col. vlt.* Bursat. *cons. 228 num. 92* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 15. num. 2. & de tacit. & ambig. conuent. lib. 23. tit. 13.* Laderch Imola *cons. 53. per totum,* Decian *cons. 127. num. 15. lib. 3.* Hippol. Rimin *cons 313. num. 31. & cons. 782. num 42.* Sforz. Odd. *de compend. substit. p. 6. art. 4. num. 4 & cons. 62 num. 43.* Molin *de primog. lib. 3. cap. 5. num. 27. & 45.* Christophor. Thorniel. *cons. 32. per totum;* Ant Gabr. *commun. tit. de substitut. concl. 2. in fine,* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. pres. 91. num. 5. & cons 172. num. 12. & cons. 321. n. 136. & cons. 1151. n. 16 & cons. 1177. n. 32. cum seqq. & cons 1228. num. 10 & cons. 1229. num. 16. cum seqq.* Hieron. Gabr. *cons. 116 num. 3. lib. 2.* Surd. *cons. 317. n. 7.* Crass. *in § fideicommissum, q. 35. num. 3.* Alex. Trentacinq *de substitut p. 4. cap. 7. n. 10.* Intrigl. *in simili tract cent. 3. q. 58. num 6. & q. 85 n. 5.* Thesaur. *Pedem. decis. 88. num. 23.* Anton. Monach. *Florent. decis. 52.* Gall *de except. sic eff. tit. 4. except. 27. num. 80 p. 2.* Rustic *in l. cùm aui. l. 6. cap. 16. ff. de condit. & demonstrat.* Card. Tusch *d. concl. 102. num. 8* Rota *decis. 221. num. 2. p. 1. in posthum. Farin.* Ludou. Molina *in Iuris allegatione pro Rege Catholico Philippo ad successionem Regnorum Portugalliæ n 8* quę allegatio cum non repertatur, ideo eius verba subnectam. *Vlterius in confirmatione, & pro extensione eorum quæ dicta sunt, aduertendum est, quòd in quacunque dispositione, quæ agnationem non respicit siue vltima voluntatis ea sit, seu inter viuos, vbi masculi ad successionem inuitantur, masculi, licet ex fœminis procedant, censentur vocati quia tales verè masculi sunt, & tanquam masculi succedunt, non habita consideratione ascendentium;* quòd sic tenent Ancharan. *cons. 339. col. 3. & 4* Paul. de Castro *in l. 1. C. de condit. insert. num. 3. in fine,* dicens *quòd in materia indifferenti, quæ tam masculos, quam fœminas concernit, appellatione masculorum comprehenduntur masculi ex fœminis nati.* Idem sequitur

Y 2 Aretin.

Aretin *n.52.ad fin.& n.53.*& Socin. *num. 59. in d. l.* *Gallus*, §.1.*nunc de lege Velleia*, Corn *conf. 246.lib. 2. n.5.& 6.* Iaſ *conf.117.col.2.num.1.lib.4.* Ruin.*conf.49. lib 1 n.2.& 3.cum seqq.* Deci. *conf.303.n.8.* Peralta *in l.cùm pater, §.filia.ff.de legat. 2.n.64.pag.335.*& habetur *in tract.de primog. Hisp lib.3.c.5.num.48.* August. Beroi.*conf.120.per tot.*maximè *n.23. lib. 2.* Et quamuis contrariam opinionem probet Specul.*tit.de emphyt.§.nunc aliqua*, *verſ.146.quaritur 173.* quem sequi videtur Iaſ.*in d § nunc de lege Velleia,num.16* cum aliis quæ congerit Tiraq. *de primog.q.12. num. 12. & q.13.num. 6.* hi tamen omnes sunt intelligendi, vbi dispositio, de cuius interpretatione agitur, agnationem respicit, prout ipſi loquuntur, &c.

3 Declara ampliationem, vt non procedat quando cessat ratio agnationis conseruandæ, vt quia fideicommissum sit constitutum ab extraneo; vel à muliere, vel initium habuit à fœmina instituta, quia tunc masculus ex femina veniret, ita Ruin.*conf.120. n.23.verſ.quo verò,lib.2.* Socin. iun.*conf.2.n.11. & 26. lib.3* Rimin iun *conf.347.n.27.& 28.* Mantic.*de coniect. vlt.volunt.lib.8.tit 8.n.20.& 75.* Molin. *d. cap. 5. n.49* Surd.*conf.304.n.14.* Rot.*deciſ.150.n. 2.p. 2. diuerſ.* Pereg.*in tract.de fideicommiſ.art.16. num. 27. & conſ 5 n.13 lib.1.& conſ.1.n. 33.lib. 5.* Menoch. *conſ. 802.n.38.cum seqq.* Gall.*d.except.27. n. 82. cum seqq.* Rustic.*d.cap.16.n.22.* Card. Tusch. *d.conc.102.n. 10.* Rota *in Spoletana hæreditatis 11. Martij 1613.coram Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin.*deciſ.463. n.8.p.1.recent.*& nouiſſimè *in Florentina fideicommiſſi de Cambiis 9. Iunij 1627.coram R.P. D. Dunozetto, in fine.* Vel quando vocati essent masculi quicunque propter illam dictionem vniuersalem, Rustic. *d. 4. cap.6.n.23.cum seqq.*

4 Declara etiam, appellatione masculi venire masculum ex fœmina quando succedit ex persona sua, & non per repræsentationem, quia vbi succeditur ex persona propria, debent considerari successores, vt tales, non vt filij talis, neque vlla ratio habetur destinationis masculinitatis, Iacob. Rayner.& Cyn.*in auth.post fratres, C.de legit.hæred.* Iaſ.*conf.215.Præſens, n.4.col.5.verſ.secundò principaliter moueor, & verſ. ratio ergo, lib.4.* Tiraq.*de primog.q.10.num.22.* Ludou. Molina *in d.Iuris alleg.num.42.*

Appell. CXLII.

Massaritiæ.

1 *Massaritiæ idem important quod supellectilia, & ideo Massaritiarum appellatione veniunt quæcunque continentur appellatione supellectilis.*

2 *Supellectilis appellatione veniunt omnia parata mobilia ad vsum communem patrisfamil.*

3 *Massaritia, mobilia, supellectilia, & fulcimenta sunt nomina appellatiua.*

1 MASSARITIARVM appellatione continentur ea, quæcunque continentur appellatione supellectilis, & è contra; Massaritiæ enim idem important quod supellectilia, Abb. *conſ. 88. num. 2.lib.1.*incip.*Caſus in facto*, Dec.*conſ.492.* Card. Tusch.*pract.concl tom 5.lit. M.concl.105.num.1. & 6.* Ange. Aretin *in tract de teſtament. gloſſ. 39. num. 1.* Durand.*de arte teſtandi, in tit.de legat.caut.53. in fin.* Menoch *de præſumption.lib.4 præſ.160.num.1.*

2 Appellatione verò supellectilis veniunt omnia parata mobilia ad vsum communem patrisfam. *l. 3. cum seq.ff.de ſuppellect.leg.* Abb.*conſ.88.in princip verſ. sed hoc non obſtante,lib.1.* vbi quòd veniunt lecti, culcitræ, capsæ, scamna, & similia

3 Et quod nomen Massaritiarum, mobilium supellectilium, & fulcimentorum sint nomina appellatiua collectiua, resoluit Rimin.iun *conſ.216.n. 84.* vbi *n. 81.* subdit quòd supellectilem suam appellant homines bona sua mobilia. Alia vide in verb.*Supellectilis, appell.252.*

Appell. CXLIII.

Mater.

1 *Auia continetur matris appellatione, quoties ponderatur naturalis affectio.*

2 *Matris appellatione non continetur auia in odioſis.*

1 MATRIS appellatione continetur auia quoties ponderatur naturalis affectio, quia procedunt per eandem rationem, *l.iuſta, ff.de verb. ſignif. l.Neſennius.ff.de negot.geſtis*, Alex.*conſ.198.Perſpectis, n.3.lib. 6.* vbi *n. 4.* ait ideò statutum excludens matrem, excludere etiam auiam maternam, refert Card. Tusch.*practic.concluſ.tom.5. lit. M. concl.108.num.1. & 2.* Rebuff.*in l.iuſta interpretatione 201. col 2. ad med.ff de verb. ſignif.* Surd. *de aliment. tit. 6. quæſt. 8. num.14.& 16.* Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.tom.3. c.977.n.5* Decian *conſ.13.n.2.vol.3.*

2 MATRIS appellatione non continentur auia in odioſis, *l.lege Iulia, §.1.ff.de ritu nupt* Alexand.*d. conſ.198.n.4.verſ.& ſimiliter*, Card. Tusch. *d.concluſ. 108.n.3.* Angul.*ad leg. Meliorat.l 1.gloſſ.1.n.2.*

Appell. LXLIV.

Matrimonium.

MATRIMONII appellatione propriè non veniunt sponsalia, sed matrimonium per verba de præsenti contractum, quamuis copula sequuta, minimè sit, Couar.*de ſponſalib.p.2.cap.1.in init.n.3. & 4.* Cald Pereira *in l ſi curatorem, verb.læſis, n.128. C.de in integ.reſtit.minor.* Gutier.*de iuram.confirm.p.1. c.51.n.2.* Matien. *l. fin.gloſſ.6.n.1.tit.2.lib.5. noua Recopil.* Verùm Sanch. *de matrim.lib.1.diſp. 1. n. 3.* sic distinguit, aut materia est odiosa, aut fauorabilis, aut indifferens: si est odiosa, appellatione Matrimonij non veniunt sponsalia contracta de præsenti ante consummationem: si est fauorabilis, comprehenduntur etiam sponsalia de futuro; si verò est indifferens, veniunt sponsalia contracta per verba de præsenti adhuc ante consummationem, non autem per verba de futuro, & citat Panor. *in cap.tertio loco, in fine*, vbi Felin.*num.4. de præſumpt.* Alex. Carrer. *lib.5.de ſponſalib.cap.5.* Anton. Cuch.*lib.5.inſtit.maior.tit.10.n.8.& 9.* Auendan.*reſp.10.n.3.*

Appell. CXLV.

Melioramenta.

MELIORAMENTORVM, seu meliorationum appellatione propriè veniunt ea, per quæ

quæ res efficitur melior, dummodo rei ita sint affixa quod efficiantur pars rei, vt per Boër *decis.44. n.6.* Menoch *cons.64. num.3. & 6* obseruantes quòd ea quæ non sunt affixa, neque incorporata, prout perticæ, postes, & similia, potius dici debent instrumenta rei, quàm melioramenta, refert Card. Tusch. *practic.concl.tom.5 l.1.M, concl.174 n 3 & 6.* Vnde fit vt melioramentorum, seu meliorationum nomine veniant ædificia per dominum & possessorem facta, tuguria, reputationes necessariæ, disboscationes agrorum, & syluarum, plantationes oliuetorum, vinetorum, & omnium eorum, quæ durationem habent: sic in erigendis, & plantandis salicibus, & cæteris arboribus impensum melioratio dicitur, in fossatis aggeribus, propagationibus vitium, & quorumcunque fructuum, quemadmodum in his, & aliis casibus in variis causarum figuris responderunt Neguzant. *de pignorib.p.5. memb.4.num.11.* Menoch. *remed.15.recup.quæst.19.num.500* Valasc. *de iure emph. quæst.25.n.13.cum seqq.* Fedette. Scot. *cons 5.* Rimin. iun. *cons 241.num.1. lib.3.* Roland. *consil. 28. a n.1. lib.1.* Caualcan. *decis.44.n.59 p.1.& decis.32.num.39. p.2.* Ioan. Garc. *de meliorat.& expensis, c.1.n.8.& 9. & c.15.à n.1.*

A P P E L L. C X L V I.

Membrum.

1 *Membrum propriè dicitur omne id, quod in corpore nostro distinctam habet operationem.*
2 *Digitus non continetur membri appellatione.*
3 *Dentes non veniunt membri appellatione.*
4 *Auricula siue cartilago auris non venit appellatione membri.*
5 *Mamilla fœminæ venit appellatione membri.*
6 *Barba hominis non venit appellatione membri.*

1 MEMBRI appellatione venit propriè illud per quod corpus mouetur ex proprio membri officio; nam omne id, quod in corpore nostro distinctam habet operationem, illud propriè dicitur membrum, puta oculus, aures, nasus, lingua, manus, atque pes, quorum propriè operatio respectiuè est videre, audire, odorare, gustare, tangere, & ambulare, Auctor. *de Meteor.* Bart. *in l.publicorum, num.13.ff.de public.an.* Bald. *in l.reos, num.5 de accusat.* Clar. *§.fin.quæst.69.num.3.& 16.* Plac. *de delict. lib. 1. cap.25.num.4.* Couar. *in Clem si furiosus, p.3. in initio, n.8.* Iacob. de Graff. *in aurea decis.lib.1 cap.26. n.4.* Henriq. *in sum.lib.14.cap.8.§.1* Nauar. *in man.cap.27. num. 296. vers. secundò dico,* Caball. *resolut. crimin. casu 136. num.16.* Farin. *in praxi crimin.p.1.quæst.19. n.24.cum seqq.* Aloys Ricc. *in praxi aurea, resolut.67.* Bellet. *disquis.clerical. p.1. tit. de disciplina cleric.§.5. n.89.* Campan. *in diuers.Iuris Canonici, rub.11. cap.17. num.111.* Card. Tusch. *practic. conclus.tom.5. lit.M, concl.185.num.1.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p.2.alleg.32.n.11.*

2 MEMBRI appellatione non continetur digitus, ille enim non est propriè membrum nostri corporis, Bart. *in l.2.num.13 ff.de public.iudic.& in l.non sunt liberi, ff.de statu homin.& cons.201. Quæritur vnum quid, lib.1.* Felin. *in cap. Ego N.post num.1.de iureiur. & in c.cum illorum, n.4.de sent. excom.* Cassen. *in consuetud. Burgund. rub.1. §.5. vers. per hac quidem,* Nauar. *cons.1.n.1. de corpore vit.in nouis,* Sayr. *in floribus dec.sub eod.tit.dec.1.* Clar. *d. quæst.69. num.3.* Rub. Alex *cons.83.* Henriq. *dict.lib.14. cap.8. § 1. in med.* Ægid de Coninck *de Sacrament.disp.18.dub.8. n. 65.* Farin. *d.quæst.19.n.24.* Aloys Ricc. *d.resol. 67. num.5.* Bellet *d.§.5.n.90.* Campan. *d.cap.17. n.110.* Ego ipse *d.alleg.32.n.19.* Card Tusch. *d.concl.185. num.1.* hinc resoluentes quod statutum puniens abscindentem membrum, non habet locum in eo, qui abscindit digitum.

3 MEMBRI appellatione non veniunt dentes, Farin. *fragment.crimin.p.1. lit.C, num. 375.* Ego ipse *d.alleg.42. num. 36.* Campan. *in diuersorio Iuris Canon.rub.11.cap.17.nu.96.* quia non habent proprium & distinctum officium, Marian. Socin. *in cap.ad audientiam, num. 200. de homicid.* nouissimè Narbona *de ætate ad humanos actus requisita. ann.1.quæst.13. num.13.*

4 MEMBRI appellatione non venit auricula, siue cartilago auris, cum necessaria non sit auditui, sed est potius tutela, & ornamentum auris, Borgal. *de irregul.tom.1 quæst.3.n.24. vers.sed videtur.* Couar. *in Clem. si furiosus, p.3.in initio, num.8. vers.primum,* Nauar. *in man.cap.27. num.225. vers.septimò infertur,* Henriq. *lib.14.cap.8.§.5. in princip.* Aloys Ricc. *dict. resolut.67.n.1.* Bellet. *d.§.5.num.60.in fine,* Campan. *in diuers. Iuris Canonici, rub.12.cap.17.num.50.* Ego ipse *d.alleg.41.num.39.* Contra Sot. *de Iustit.lib.1.quæst.2. art.1.* Maiol. *de irregular. lib.1.cap.25. num.5.* Farin. *d. lit.C. num.475.*

5 MEMBRI appellatione venit mamilla fœminæ, quælibet enim habet per se officium distinctum, sicut quilibet oculus. secundùm Bald. *in l. data opera, num 75. C. qui accusare non possunt,* in terminis Aloys. Ricc. *d.resolut.67.n.4.* Mari. Socin. *in d.cap.ad audientiam, n.197.de homicid.* Farinac. *d.lit.C, num.375.* secus dicentes de mamilla hominis, contra Sayr. *de censur. lib 7. cap.5.num.18.* existimantem mamillam fœminæ non esse membrum, & consequenter non contraxisse irregularitatem dictam mamillam abscindentem.

6 MEMBRI appellatione non venit barba hominis, Mari. Socin. *in cap. ad audientiam, num.201. de homicid.* vbi quòd siue barba accipiatur pro pilis, siue pro mento, neutro caso potest dici membrum instrumentale, sed solùm formale, refert Farin. *dict. lit.C.num.374.*

A P P E L L. C X L V I I.

Mendicantes.

1 *Mendicantium appellatione de Iure communi, & antiquo veniunt Prædicatores, Minores, Eremitæ S. Augustini, & Carmelitani.*
2 *Mendicantes, exceptis Minoribus de Obseruantia & Capucinis, possunt ex dispositione habere redditus, & possessiones in communi, licèt ex regula & Constitutionibus à Sede Apost. approbatis illis interdicti fuissent.*
3 *Mendicantium priuilegia retinent Ordines Mendicantes, ac proinde non liberantur Iuribus loquentibus de Mendicantibus, licèt priuilegio habiles facti sint ad habenda bona in communi.*
Inter Mendicantes annumerantur:
4 *Seruitæ,*
5 *Minimi,*
6 *Iesuati,*
7 *Patres Societatis IESV.*
8 *Carmelitæ Discalceati.*

9 *Mendicamium appellatione veniunt omnes alij Ordines, qui poſt quatuor priores à Sede Apoſt. inſtituti ſunt.*

10 *Suſpenſio lata in Superiores Ordinum Mendicantium, admittentes ad profeſſionem ante annum nouitiatus, extenditur ad Mendicantes poſtea creatos.*

11 *Fratres, quibus eſt conceſſa facultas tranſeundi ad non Mendicantes, ſi non inuenerint Mendicantes, qui eos vellent admittere, non ſatisfaciunt ſi apud Mendicantes olim inſtitutas non admittantur, niſi admitti quoque tenent apud denuò tales creatas.*

12 Clem. 1. de Regularib. *dum ſtatuit profeſſas Ordinum Mendicantium ad non Mendicantes, etiam de licentia Sedis Apoſt. tranſeuntes, non poſſe habere vocem in Capitulo, Prioratus, &c. comprehendit Mendicantes etiam poſtea approbatos.*

13 *Moniales Ordinum Mendicantium, non comprehenduntur ſub diſpoſitionibus loquentibus de Mendicantibus.*

Participant de priuilegijs Mendicantium:

14 *Canonici Regulares Lateranenſes,*
15 *Canonici Regulares S. Saluatoris.*
16 *Canonici ſaculares S. Georgij,*
17 *Canonici Regulares S. Crucis Conimbricenſis,*
18 *Monachi Caſſinenſes,*
19 *Monachi Vallis Vmbroſa,*
20 *Monachi Camaldunen.*
21 *Monachi Ciſtercienſes,*
22 *Monachi Ciſtercienſes reformati,*
23 *Monachi Cæleſtini,*
24 *Monachi Siluestrini,*
25 *Monachi Congregationis B. Mariæ Montis Virginis,*
26 *Monachi S. Baſilij,*
27 *Pramonſtratenſes,*
28 *Fratres S. Spiritus in Saxia,*
29 *Carthuſienſes.*
30 *Fratres S. Hieronymi Hiſpaniarum,*
31 *Fratres Eremitæ S. Hieronymi de Piſis,*
32 *Fratres S. Hieronymi de Feſulis,*
33 *Fratres Cruciferi,*
34 *Fratres Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis,*
35 *Fratres S. Mariæ de Mercede,*
36 *Fratres Militiæ Ieſu Chriſti,*
37 *Theatini,*
38 *Clerici Regulares de Sommaſchia,*
39 *Clerici Regulares Minores,*
40 *Clerici Regulares miniſtrantes infirmis,*
41 *& Clerici Regulares ſcholarum piarum.*

1 MENDICANTIVM appellatione de Iure communi & antiquo veniunt Prædicatores, Minores, Eremitæ S. Auguſtini, & Carmelitani, de quibus fit mentio *in cap. vnic. §. ſanè, de relig. domib. lib. 6.* ſicuti docent Lap. *alleg.* 44. gloſſ. *verb. quoſlibet, in Clem. 1. de Regularib.* Iſidor. Moſcon. *de maieſt. militantis Eccleſia, lib. 1. p. 4. cap. 1. de Regularib. verſ. Mendicantes, pag.* 514. Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 2. verb. Mendicantes pag. mihi* 67. Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 23. quaſt. 2.* Ludou. Miranda *in man. Pralatorum, tom. 1. quaſt. 11. art. 6.* Galganet. *de Iure publica, lib. 3. tit. 41.* & alij plures, quos refero Ego ipſe *de officia, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 77. num. 16. ſecundum Lugdunen. impreſſionem.*

2 Quamuis Mendicantium nomine de Iure ij tantùm comprehendantur, quibus ex regula, vel Conſtitutionibus interdictum eſt habere in communi redditus & poſſeſſiones, iuxta text *in cap. vnic. §. confirmatas, de relig. domib. lib. 6.* ſi hæ conſtitutiones à Pontifice ſint approbatæ, vt intelligit Sanch. *in pracepta Decalogi, lib. 6. cap. 7. num. 4.* tamen ſi ex diſpenſatione habeant redditus & poſſeſſiones in communi, (prout iam hodie diſpenſatum eſt cum omnibus Mendicantibus, præter Minores de Obſeruantia, & Capucinos, in Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 3.*) etiam tunc retinent quoad alia omnia priuilegia Mendicantium, ac proinde non liberantur Iuribus loquentibus de Mendicantibus, prout tradunt Rebuff. *in concord. rub. de Reg. ad Prælat. nomin. facien. verb. Mendicantibus, verſ. ſicuti ill.*, Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom. 2. queſt. 52. artic. 15. ad fin.* Mandoſ. *ad reg. 23. Cancell. quaſt. 4. num. 4. cum ſeqq.* vbi *num.* 5. declarat niſi priuilegium diſpenſans, vt ij Religioſi habeant redditus in communi, contineret expreſsè eius in poſterum non fore Mendicantes. 3

Præter ſupradictos quatuor Ordines, qui verè, & Iure communi inſpecto Mendicantium nomen ſortiti ſunt, alij ex particularibus priuilegiis verè inter Mendicantes annumerantur, quidam verò de priuilegiis Mendicantium participant, de quibus diligenter Aſcan. Tamburin. Vallis Vmbroſæ Monachus, in ſuo tract. de Iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam ſæcularium, quam Regularium Epiſcopis inferiorum, *tom. 1. diſp. 17. quaſt. 1.* vbi multa circa hanc rem notatu digniſſima cumulauit.

4 Serui igitur B. Mariæ inter Mendicantes annumerantur in Conſtit. Pij V. quæ incipit; *Romanus Pontifex*, ſub die 1. Octobris 1568. quæ eſt 44. in ordine Bullarum eiuſdem Pont. in Bullario nouo, *num. 2. pag.* 240. referunt Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom. 1. quaſt. 55. art. 3.* & Eraſm. à Cochier *de iuriſdict. Ordin in exemptas p. 1. q. 17. n. 16.*

5 Minimi S. Franciſci de Paula ſimiliter inter Mendicantes annumerantur à Sixto IV. *in conſtit. 9. in Ordine, tom. 1.* Bullarij noui, & à Pio V. in ſua Conſtit. incip *Apoſtolica Sedis benignitate*, ſub die 9. Nouembris 1577. in Bullario nouo *tom. 2. Conſtit. 49. eiuſdem Pont. pag.* 344.

6 Ieſuati Congregationis S Hieronymi, verè comprehendi inter Ordines Mendicantium, eorúmque gratiis, & indultis perfrui, declarauit idem Pius V. in ſua Conſtit. incip. *Romanus*, ſub die 19. Nouembris eiuſdem anni 1567. in Bullario nouo, *tom. 2. pag.* 243. referunt Fr. Emman. *d. tom. 1. quaſt. 55. art. 4.* & Azor. *d. p. 1. lib. 12. c. 13. q. 2.*

7 Societatis IESV Patres inter Mendicantium Ordines comprehendi voluit idem Pius V. ſua Conſtit. incip. *Dum indefeſſa*, ſub die 7. Iulij 1571. vt referunt Hieron Habr. *conſ. 27. lib. 1.* Fr. Emman. *d. tom. 1. quaſt. 54. art. 5. & tom. 3. quaſt. 49. art. 2.* Azor. *d. p. 1. lib. 13. cap. 7.* Mari. Muta *deciſ. 2. n* 18.

8 Carmelitas Diſcalceatos inter Ordines Mendicantes annumerandos eſſe declarauit Clemens VIII. ſua Conſtit. 101. incip. *Romanum Pont. decet*, ſub die 20. Auguſti 1603. in Bullario nouo, *tom. 3. pag.* 147.

9 Quare iam hodie Mendicantium appellatione non ſolùm veniunt Priores, & principaliores illi quatuor Ordines Mendicantes, de quibus ſuprà *n* 1. ſed etiam omnes alij præclati; qui poſtea à Sede Apoſt. inſtituti ſunt, qui omnes hi verè Mendicantes ſunt, ſicuti bene reſoluit Sanch. *in pracepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 7. n. 117.*

10 Meritò igitur Suar. *tom. 5. in 3. p. diſp. 31. ſect. 6. n. 7.* docet ſuſpenſionem latam *in cap. non ſolùm, & in cap.*

cap.constitutionem, *de Regularib.lib. 6.* in Superiores Ordinum Mendicantium admittentes ad professionem ante annum nouitiatus, extendi ad Mendicantes postea creatos.

11 Hinc etiam Nauar.*commento 4.de Regularib.n.13. vers.secundo* & Fr. Emman.*d.tom.3.quæst.52.art. 13.* tradunt Fratres quosdam, quibus concessa est facultas transeundi ad non Mendicantes, si non inuenirent Mendicantes, qui eos vellent admittere, non satisfactores si apud Mendicantes olim institutos non admittantur, nisi admitti quoque tentent apud denuò tales creatos.

12 Hinc denique prouenit dispositionem *Clem.1. de Regularib.* statuentis professos Ordinum Mendicantium, ad non Mendicantes etiam de licentia Sedis Apost.transeuntes, non posse habere vocem in Capitulo, Prioratus, administrationes, officia, &c comprehendere absolutè quoslibet Mendicantes Ordines, etiam post dictam Clement. approbatos, & à Sede Apostol.institutos, vt resoluit Actor. *instit. moral.p.1.lib.12.cap.14.quæst.12.vers.quæres.*

13 Restat nunc vt videamus, an Moniales præfatorum Ordinum veniant sub dispositionibus loquentibus de Mendicantibus? In qua quæst. licèt affirmate videantur gloss.*verb.quoslibet*, *in d.Clem.1.*& *ibi* Imol.a.8.ac Bonifac.*n.56.* Lap *alleg.4.An dispositio, num. 1. 2. & 3.* & *ibi* Mandol.*in addit. lit. A.* dum existimant dispositionem illius *Clem.* 1. de Mendicantibus loquentem comprehendere fœminas Ordinum Mendicantium: tamen negatiua sententia verior est, & ratione probatur; quia si Moniales comprehenderentur appellatione Mendicantium, illæ minimè defatigarentur in obtinendis priuilegiis communicationum cum Ordinibus Mendicantibus, iuxta *reg.l.1.ff.ad municip.& l.1.C.de thesaur. lib.10.* at constat Clementem VII. indulsisse Sororibus Sanctæ Claræ omnia priuilegia concessa, & concedenda quibuscunque Ordinibus Mendicantibus, vt nobis idonei testes sunt Fr. Emman *d.tom.1. quæst.55.art.1.& 13.*& Ascan.Tamburin.*dict.tom.1. disp.17.q.1. sub n. 49.* pariter attestantes Leonem X. indulsisse Monialibus Prædicatorum omnia priuilegia concessa Ordinibus Minorum, Eremitarum S. Augustini, Carmelitarum, & Seruorum B. Mariæ. Igitur, &c. Quare hanc partem negatiuam melius sustinent in terminis præfatæ *Clem.1.*Siluest. *in sum. verb. Religio 3.quæst.3. dicto 3.* Angel. *verb.nouitius, num.6.*& alij, quos refert & sequitur Sanch.*d.lib.6. cap.7.n.127.*

Participantes de priuilegiis Mendicantium qui?

14 CAnonici Regulares Lateranenses participant de priuilegiis Mendicantium, & communicant cum aliis per Bullam Pij V. incip. *Superna dispositionis arbitrio*, sub Dat.17.Kalend. Septembris 1567. Pontificatus sui anno II. quæ est 41. in ordine Bullarum eiusdem Pont. *tom. 2.* Bullarij noui, *pag.228.*

15 Canonici Regulares S.Saluatoris Bononien. pariter participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Iulij II. incip. *inter cæteros*, sub Dat. 4. Nonis Aprilis 1512. Pontificatus sui anno XI. quæ est 30. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom.1.*

16 Canonici sæculares S. Georgij in Alga, etiam participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Pij V. incip. *Ex incumbenti nobis*, sub Dat. 3. Idus Nouembris 1569. Pontificatus sui anno IV. quæ est 92. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom.2.*

17 Canonici Regulares S. Crucis Conimbricensis participant de priuilegiis Mendicantium, vt in d. Bulla Pij V.incip. *Ex superna dispositionis arbitrio*, in Bullario nouo, *tom.2.pag.218.*

18 Monachi Cassinenses, aliàs S. Iustinæ de Padua, participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Iulij II.quæ est 2. in ordine Bullarum eiusdem Pont.in Bullario nouo *tom.1.pag.402.*

19 Monachi Vallis Vmbrosæ, participant de omnibus priuilegiis Mendicantibus concessis, vt in dicta Bulla Pij V.incipien *Ex superna dispositionis arbitrio* Ex hac Religione (quæ in Etruria nimium creuit, & plurimum floret) Romæ familiariter cognoui Reuerendissimum P. D. Horatium Morandium, olim huius Vallis Vmbrosæ Congregationis Præsidem generalem, nunc Sanctæ Praxedis de Vrbe Abbatem meritissimum, Prælatum sanè inter omnes, quos viderim, doctrina & morum integritate celebrem, ingenio promptum, eloquio compositum, & omnium litteratum scientia egregiè præditum, qui velut alterum cœleste Dioscorum sydus micantissimo virtutum, & sapientiæ splendore sanctissimam hanc Religionem mirificè illustrat.

20 Monachi Camaldulen. participant quoque de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Gregorij XIV.incip.*Ex iniuncto nobis*, sub die 24.Septemb. 1591. Pontificatus sui anno I. quæ est 18. in Ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2. pag.710.*

21 Monachi Cistercien.Congregationis S. Bernardi in Italia Regularis obseruantiæ, participant etiam de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Romanus Pont.* sub die 10. Iunij 1592. Pontificatus sui anno I.quæ est in ordine 16. Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2. pag.704.*

22 Monachi Cistercien. reformati Congregationis B.Mariæ Fuliensis, vt in Bulla Sixti, V incip. *Super specula*, sub Dat. Idius Nouembris 1587 Pontificatus sui anno III. quæ est 70. in ordine Bullarum eiusdem Pont.in Bullario nouo, *tom. 2.pag.600.* & in alia Bulla Paulli V.incip. *Diuina disponente clementia*, sub Dat.5.Idus Iulij 1606. Pontificatus sui anno II. quæ est 23. aliàs 18. in ordine Bullarum eiusdem Pont.*tom. 3.* Bullarij noui, & in alia quæ sequitur, tur, incip. *in supereminentis*, sub die 21. Nouembris 1067.Pont.sui anno III.*eod.tom.1.pag.206.*

23 Monachi Cœlestini habent participationem priuilegiorum Mendicantium, vt in nouissima Bulla S.D.N. Vrbani VIII.sub Dat. 24. Augusti 1624. Pontificatus sui anno II.

24 Monachi Siluestrini participant etiam de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Pauli V. sub die 23. Nouembris 1606.cum clausula, *quatenus sint in vsu, & Concilij Trident.* vel ipsius Congregationis Constitutionibus non contrarientur, præter facultatem eligendi conseruatores, vt refert Laërt.Cherubin. *in rub.Bulla 36.* Pauli III. quæ extat in Bullario nouo, *tom.1.pag.676.*

25 Monachi Congregationis B. Mariæ Montis Virginis participant etiam de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Pauli V. incip.... sub die 19. Maij 1611. Pontificatus sui anno VI. quæ est in appendice Bullarij noui Laërtij Cherubini *Constit.1.tom.3. pag.46.*

26 Monachi S. Basilij participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Gregorij XIII. sub Dat. Kalend. Nouembris 1579. Pontificatus sui an-

an. VIII quam refert Fr. Emman. in nona collectione priuilegiorum Mendicantium, Bulla 15. eiusdem Pontif.

27 Præmonstratenses habent communicationem omnium priuilegiorum, tam spiritualium, quàm temporalium, tam in genere, quàm in specie concessorum Congregationi S Bernardi Ordinis Cistercien. Regnorum Hispaniæ, vt in Bulla Clementis VI.I sub die 20. Septembris 1593. Pontificatus sui anno II. quem refert Fr. Emman. vbi proximè Bulla 20. eiusdem Pont.

28 Fratres Sancti Spiritus in Saxia, participant de priuilegiis mendicantium, vt in Bulla Sixti V. incip. *Exigit*, sub die 13. Augusti 1586. Pontificatus sui anno II.

29 Carthusienses participant quoque de priuilegiis Mendicantium, ex priuilegio Pij II. prout refert Fr. Emman *quæst. Regul. tom. 2. quæst.* 8.

30 Fratres S. Hieronymi Hispaniarum participant de priuilegiis Mendicantium, ex quadam Bulla Pij IV. & alia Sixti V. quas refert Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 1. quæst. 55. art. 9.* & demum ex altera Pij V. sub Dat. 17. Kalendis Septemb. 1567. de qua *sup. num.* 13.

31 Fratres Eremitæ S. Hieronymi Congregationis B. Petri de Pisis, perfruuntur omnibus priuilegiis Ordinum Mendicantium, vt in Bulla Pij V. incip. *Religionis zelus*, sub Dat. Romæ, die 30. Martij 1571. Pontificatus sui anno VI. quæ est 125. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2 pag.* 337.

32 Fratres S. Hieronymi de Fusulis habent participationem, & communicationem omnium priuilegiorum, prærogatiuarum, immunitatum, & gratiarum, quibus Fratres Religiosi Conuentuum quorumcunque Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium vbique existentium vtebantur, vt in litteris Apostol. Alexandri VI. sub die 30. Aprilis 1496. *& in d. Bulla Pij V.* incip. *Ex superna dispositionis arbitrio*, de qua *sup. n.* 14.

33 Fratres Cruciferi communicant in priuilegiis cum Ordinibus Mendicantium, tam concessis, quàm concedendis, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Romanus Pontifex*, sub die 15. Iulij 1591. Pontificatus sui anno 1. quæ est in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2. pag.* 701.

34 Fratres Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum prouinciarum Castellæ, Legionis, & Bethicæ, ex priuilegiis Leonis X. & Adriani VI. fruuntur omnibus priuilegiis, præeminentiis, immunitatibus, exemptionibus, &c. concessis quatuor Ordinibus Mendicantium, quibus gratiis & exemptionibus concessis, & concedendis per Sedem Apost licis, & personis Ordinis Sanctissimæ Trinitatis dictarum Prouinciarum fruuntur loca & personæ eiusdem Ordinis in Regno Portugaliæ, per Constit. Pauli III. incip. *Inter curas*, sub Dat. Romæ Idus Nouembris 1534. in Bullario nouo, *tom. 2. pag.* 615.

35 Fratres S. Mariæ de Mercede gaudent priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Leonis X. sub Dat. Kalend. Augusti 1516. de qua meminit Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 1. quæst. 55. art.* 12.

36 Fratres Militiæ Iesu Christi Portugaliæ reformati, participant de omnibus priuilegiis Mendicantium per supra dictam Bullam Pij V. incipien. *Ex superna dispositionis arbitrio*, sub Dat. 17. Kalend. Septembris 1567 Pontificatus sui anno II. quæ est in ordine 41. Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2. pag.* 318.

37 Theatini gaudent priuilegiis Mendicantium per Bullam specialem Clementis VII. incipien. *Dudum pro parte vestra*, sub die 7. Maij 1533. quæ est in ordine 18. §. 12. Bullarum eiusdem Pontif. in Bullario nouo, *tom. 1. pag* 605.

38 Clerici Regulares de Sommaschia habent communicationem priuilegiorum Mendicantium, vt in Bulla Pauli V. incip. *Ex quo diuina Maiestas*, sub die 9. Nouembris 1607. Pontificatus sui anno III. quæ est in ordine 37. §. 1. Bullarum eiusdem Pontif. in Bullario nouo, *tom. 3 pag.* 226.

39 Clerici Regulares minores participant de priuilegiis Mendicantium per viam communicationis, quam habent cum Theatinis, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Romanus Pontif. x*, sub die 18. Februarij 1591. Pontificatus sui anno I. Bullario nouo, *tom. 2. pag.* 687.

40 Clerici Regulares ministrantes infirmis omnium priuilegiorum, facultatum, libertatum, indultorum, fauorum tam Mendicantibus, quàm non Mendicantibus concessorum communicationem habent, vt Bulla Gregorij XIV. incip. *Illius qui pro grege*, §. 26. sub Dat Romæ apud sanctum Marcum, vndecimo Kalend. Octobris 1591. in Bullario nouo, *tom. 2. pag.* 706. *cum seqq.*

41 Clerici Regulares pauperum Matris Dei scholarum piarum, habent communicationem omnium gratiarum, immunitatum, libertatum, &c. Ordinibus Mendicantium concessarum, vt in Bulla Gregorij XV. sub die 15. Octobris 1621. Pontificatus sui anno II.

APPELL. CXLVIII.

Mensis.

1 *Mensis vbi absolutè fit mentio, triginta dies continentur.*

2 *Mensem vbi lex, vel statutum concedens, disponit à quo tempore illum incipere debeat, intelligitur secundum quod occurrit in Kalendario.*

3 *Mensis vbi profertur ab homine in testamento, intelligitur 30. vel 31. dierum, prout magis ampliatur vltima voluntas.*

MENSIS appellatione, vbi absolutè de illo fit mentio, triginta dies continentur, quia tot diebus Luna in circuitu Solis remoratur, & ad suas vices redit, cursùmque conficit, *l. fin. §. fin. autem dubius*, iuncto *§ simili modo, & §. donec tamen, C. de iure deliber. l. si venditor, ff. de adilit. edicto, l adiles aiunt, ff. eod. tit. l. vbi lex. 101. ff. de regul. iuris*, vbi Dec. *num. 2.* & Cagnol. *n. 1.* Socin. *reg.* 13. Alex. *cons.* 114 *Visa scriptura, num. 13. lib.* 5. Greg. *l. 5. tit. 6. part.* 6. Menoch. *de arbitrar. casu 50. num. 8. cum seqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss. 11. num.* 8. Cald. Pereira *de resolut. emphyt. cap. 14. num. 5. & de empt. cap. 4. num.* 51. Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib. 3. tit. de dilation. resolut. 21. num.* 4. Melch. Phœb. *Lusit. decis.* 51 *num.* 54. *tom.* 1. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. M. concl.* 197. Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 58. num.* 8.

MENSIS appellatione, vbi lex vel statutum concedens illum disponit à quo tempore incipere debeat, vt à die electionis, vel à die per Iudicem assignanda, venit mensis secundum quod concurrit in Kalendario, & quod ex illo mense deficit, accipitur de sequenti, & ita habebit mensis ille triginta dies

dies, vel triginta & vnum, vt in Kalendario occurrerit, sic docent *gloss. fin. in l. 1. ff. de diuers. & tempor. praescr.* gloss. *verb. mensem*, *in cap. quamsit*, *de elect. lib. 6.* vbi Domin. §. *electus*, n. 2 & Franch. *eod.* §. n. 4. gloss. *verb. infra mensem*, *in extranag. suscepti*, *de elect. Ioann. XXII.* Rebuff. *in concord. rub. de collation.* §. *praefati Ordinarij*, in gloss. *verb. sequentibus mensibus*, Staphil. *de litteris gratia*, *tit. de vi & potestate clausul.* §. *tertio principaliter*, n. 2. Roch *de iurepatron. verb. honorificum*, *quaest.* 51. Lambertin. *in simili tract. lib. 1. p. 2. quaest. 1. art. 15.* Menoch. *d. casu* 50. *num. 21. cum seqq.* Alex. *d. cons.* 14. *n. 10. & 11. vers. & si diceretur*, *lib. 5.* Gonzal. *d. gloss.* 11. *n.* 7. Card. Tusch. *d. concl.* 187. *n.* 13. Nicol. Garc. *de benefic. p. 10. cap. 2. num. 42. cum seqq.* Ego ipse *de officio*, *& potest. Episcopi*, *p. 1 tit. 1. c. 4. n. 2. & p. 3. adeg.* 58. *n.* 9.

3 Mensis appellatione vbi profertur ab homine in testamento intelligitur 30. vel 31. dierum prout magis ampliatur vltima voluntas, ita Signorol. de Honded. *cons.* 38. *Si quaeratur*, *circa med. vers. si vero proferatur*, vbi *in vers. aut in contractibus*, subdit quòd si mensis proferatur ab homine in contractu, est 30. vel 31. dierum, prout mens contrahentium denotat, si de ea appareat, & in fine extendit, vt idem sit si non appaiet de mente, quia si adiicitur obligationi principali, & sumitur 30. vel 31. dierum, vt minor sit obligatio, refert Cardin. Tusch. *dict. concl.* 197. *n.* 8. *cum seqq.*

Appell. CXLIX.

Mercator, Merx.

1 *Statutum puniens conducentem vinum ex causa mercantia extra territorium, non habet locum in eo, qui semel vnica vice conducit modicum vinum ad vendendum.*

2 *Statutum loquens de mercatoribus, intelligitur de vsitatis & publicis.*

3 *Mercatoris appellatione venit ille, qui locat equos.*

4 *Mercatoris appellatione non venit ille, qui rem emit, vt suo labore, & industria in aliam formam redigat.*

5 *Pistor non venit appellatione mercatoris.*

6 *Mercis appellatione comprehenduntur annuli, qui digitis deferuntur.*

1 Mercatoris appellatione non venit ille, qui vnicum actum mercatoris fecit, Bero. *quaest.* 115. *n.* 4. Bocc. *super cap. vt min. gloss. 7. num. 17.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resol. 3. n. 17.* & ideò statutum puniens conducentem vinum ex causa mercantiae extra territorium, non habet locum in eo, qui semel vnica vice conduxit modicum vinum ad vendendum, Bald. *cons.* 495. *Ex nulla capite*, *in princ lib. 1.* Florian. de S. Petro *cons.* 56. *per totum*,

2 Marant. *de ordine iud. p. 4. dist. 9. n. 62.* & statutum loquens de mercatoribus, intelligitur de vsitatis & publicis, & qui sint matriculati, exerceant mercaturam, Signorol. de Homod. *cons.* 246. *vers. item est aduertendum*, refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 5. lit. M. concl.* 208. *n.* 1. & 5.

3 Mercatoris appellatione venit ille, qui locat equos, Cassan. *in consuetud. Burgund. rub. 4. §. 2. verb.* Si elle n'est marchande, *n.* 7. Curi. Philip. *tom. 2. lib. 1. c. 1. n. 10.*

4 Mercatoris appellatione non venit ille, qui rem emit vt suo labore & industria in aliam formam redigat, quia talis dicitur artifex, ita Surd. *dec.* 313. *n.* 1. Cardin Tusch *pract. conclus tom 1. lit. A, concl* 519. *n.* 2. Curi. Philip. *d. cap. 1. n. 7.* Rebuff. *loco infra citando*, *vers. aduertendum est.*

5 Mercatoris appellatione non venit pistor, Surd. *decis.* 35. *n.* 5. Rebuff. *ad l. mercis appellatione* 207. *vers. mulienes*, *ff. de verbor. signif. pag.* 663. vbi ait quòd pistores, moliones, fullones, sarcinatores, textores, & alij nominati *in l. 1. in princ. ff. de tribut. action.* negotiatores, dicuntur, non tamen mercatores, *in vers. non ergo*, *in fine*, ait communi loquendi vsu appellatione mercatoris non venire mensularium.

6 Mercis appellatione comprehenduntur annuli, qui digitis deferuntur *l.* 2. §. *iactura*, §. *inde agitatum* iuncta gloss. *ibid. ff. ad leg. Rhod. de iactu*, Rebuff. *in l. mercis appellatio* 66. *vers postremo notandum*, *ff. de verb. signif.* Narbona *l.* 14. *num.* 9. *tit.* 13. *l. 7. Recop.*

Appell. CL.

Meretrix.

1 *Meretrix dicitur illa, quae palàm, ac sine delectu corpus suum prostituit palam, siue quaestu, siue sine eo.*

2 *Meretrix non dicitur illa, quae alicuius amore capta ei sui copiam fecit.*

3 *Meretrix non dicitur illa, qua iam fuit, si meretricari desierit.*

1 Meretricis appellatione venit illa, quae palam, ac sine delectu corpus suum prostituit, siue quaestu, siue sine eo, siue in lupanari, siue alio in loco, colliges haec ex Abb. *in cap. inter opera; in fine*, *de sponsal.* vbi ait quòd quae palàm admisit duos, dicitur meretrix, *& cons. 2. col. 1. num. 3. & cons.* 81. *Videtur*, *n. 3. lib. 2.* loquitur de illa, quae in domo sua omnibus volentibus se prostituit, licèt non in publico, Alberic. *in dictionar. verb. meretrix.* Alex. *cons.* 157. *in fine*, *num. 3. l. 5. & cons.* 99. *num. 10. lib. 6.* Couar. *de sponsalib. p. 2. cap. 8* §. 11. *n.* 4 Anton. Gom. *ad l. 62. Tauri*, *num.* 3. Bermund. *de publicu concubinar. verb. concubinam dimittat*, *n. 10. cum seqq.* Menoch. *de arbitrar. casu* 102. *n. 7. & ca n* 328. *num.* 4. Mascard. *de probation. conclus.* 1066. *à num.* 4 Matien. *l. 10. gloss. 4. num. 2. tit. 3. lib. 5. noua Recopilat.* Farin. *in praxi crim. quaest.* 136. *num.* 76 *cum seqq. & consil.* 33. *num* 30. vbi *addit. lit. R*, Stephan. Grati n. *discept. forens. cap.* 135. *num.* 8. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. M, conclus.* 215. *à num.* 1. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.* 95. *n.* 8. & 9.

2 Meretricis appellatione non venit illa, quae peccatum aliquod occultum cum aliquo commisit, vel alicuius amore capta ei sui copiam fecit, ita Bossi. *in tit. de plur. violent. n. 67. & in tit. de raptu mulier. n.* 9. Menoch. *cons* 18. *num.* 18. Ioseph. Sesse *dict. decis.* 95. *n.* 10. Rota in Romana filiationis 10. Decembris 1611. coram Reuerendissimo D. meo Pirouano, impressa per Farin *dec.* 444. *n. 2. p. 1 r c*

3 Meretricis appellatione non venit illa, quae iam fuit, si meretricari desierit, Ioseph Ludou. *con lus.* 94. *col. 4. vers. fallit quando*, quem refert Farin. *fr. g n. crim. p. 2. lit. M, n.* 396.

Appell. CLI.

Meum.

1 *Mei appellatione venit illud, cuius dominium habeo.*
2 *Mei appellatione venit id, quod commune est, nisi sit materia statuti, seu odiosa, & stricta.*
3 *Descendentes omnes veniunt ex communi vsu loquendi appellatione Meorum.*

1 MEI appellatione venit illud, cuius dominium habeo, Bart. *cons.* 50. Giliua *lib.* 1. & *cons.* 87. Matthiolus *lib.* 2. Rebuff. *ad l. meorum* 91. *vers. si vero, ff. de verbor. significat. pag.* 399. Roman. *cons.* 101. *Pro decisione, n.* 2. *vers caeterùm*, vbi *n.* 3 subdit quòd meum esse dicitur quod mihi debetur si sumus in materia larga; si verò sumus in materia stricta & odiosa, propriè dicitur debitum id quod meum non est, refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 5. *lit. M, concl.* 215 *n.* 1. & 3. vbi *n.* 7. post Socin. *cons.* 8. *num.* 4. *lib.* 1. aduertit quòd plus importat dicere rem esse meam, quia intelligitur ratione dominij, quàm dicere rem ad me pertinere, quia potest verificari quod pertineat ratione possessionis, Menoch. *cons.* 115. *n.* 60. & *cons.* 456. *n.* 6.

2 Mei appellatione venit id quod commune est, vt per text. *in l. illud ff. de ritu nupt.* & *in l. si quis seruos. ff. de legat.* 3 resoluit Lambertin *de iurepatron.* 15. *art.* 7. *quaest. princ. primo part. primi libri, num.* 10. Limita quando sumus in materia statuti, vel in materia odiosa, stricta, quia licèt commune dicatur meum, illud non est propriè, sed per fictionem, nisi essemus in materia vltimae voluntatis, in qua fit larga interpretatio, Abb. *cons.* 83. *Videtur primò, lib.* 2. vbi quòd si statutum disponat quòd conducentes per territorium Collis soluant gabellam, non habet locum in eo qui conduxit per viam communem inter territorium Collis, & S. Geminiani, quae est communis territorij, Bart. *cons.* 90. *Frater, in princ. lib.* 1. vbi quòd si statutum disponat quòd dominus possit accusare damnum dantes, non potest habens rem communem solus accusare, quia non est dominus verè, sed per fictionem, Angel. Aretin. *cons.* 65. *Clarum, n.* 10. & 21. *vers. sed dicitur*, vbi quòd accusans de furto quod abstulit granum accusatoris, non potest obtinere si probat granum esse commune inter eum qui abstulit, & accusatorem, quia commune non est meum in materia odiosa, refert Cardin Tusch. *d. concl.* 225. *n.* 9. *cum seqq.*

3 MEORVM appellatione omnes descendentes veniunt ex communi loquendi vsu, sicut suorum, & tuorum, ita Guid. Papae *Delphin. decis.* 230. *Petrus, & decis.* 306. *Generalo*, quem refert Rebuff. *ad l. meorum* 91. *vers. postremo, ff. de verb. signif. pag.* 400.

Appell. CLII.

Miserabiles.

1 *Miserabilis persona dicitur illa, cuius natura mouet nos ad miserandum propter fortunae iniuriam.*
2 *Miserabilis dicitur quasi miseria habilis.*
3 *Miserabilis quis dicatur, arbitrio Iudicis relinquitur.*
4 *Miserabilium personarum appellatione veniunt pupilli, viduae, senes decrepiti, & diuturno morbo fatigati, & alij relati, num 5.*
6 *Vidua & orphani gaudent priuilegio* l. vnicae C. quando Imper. inter pupill. & vid. *etiamsi sint diuites.*
7 *Vidua luxuriosè viuens non continetur in priuilegijs concessis viduis tanquam personis miserabilibus.*

1 MISERABILIS personae appellatione, venit omnis, cuius natura mouet nos ad miserandum propter fortunae iniuriam, Sigism. Scacc. *de appellat. quaest.* 7. *num.* 138. & 2 dicitur miserabilis, quasi miseriae habilis, Rebuff *tom.* 1. *ad leges Gallia. tract. de promis. art.* 3. *gloss. vlt. num.* 15. *vers. vltimo miserabilis.* Scacc. *dicto loco.* 3 Quis igitur dicatur miserabilis, arbitrio Iudicis relinquitur, Ordin. Reg Lusitan *lib.* 3. *tit.* 5. §. 3. apud Hispanos *l.* 48. *tit.* 6. *part.* 1. vbi gloss. magna *post med.* Guid. Papae *quaest.* 566. Afflict. *decis.* 257 *a princip.* Benedict Capra *reg.* 30 *a n.* 21. Couar. *practic. cap.* 6. *n.* 3. *vers. relinquendum*, Palat. in *repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. notab.* 2. *n.* 11. Tiraq. *de pia causa, in praefat. pag.* 5. *cum seq.* & *in l. si vnquam, verb. omnia, num.* 31. *C. de reuocand. donation.* Mich Grass. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 3. *tit.* 12. *num.* 7. *pag.* 399 Menoch. *de arbitrar. casu* 66. & *cons.* 479. *n.* 5. Perez *lib.* 1. *tit.* 1. *lib.* 3. *Ordinam.* & *l.* 13. *tit.* 3. *lib.* 2. *pag.* 212. & *pag.* 462. *cum seq.* Mascard *de probation. concl.* 1061. & 1065. Azeued *l.* 9. *n* 12. *tit.* 3. *lib.* 4. *noua Recopil.* Flamin Paris *de resignat. benefic. lib.* 5 *quaest.* 6. *num.* 139 Sigism. Scacc. *d. quaest.* 7. *num.* 118. Bobadil. *in sua politic. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 75. Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib.* 1. *tit. de citation. resol.* 2. *n.* 25. Bernard. Graux. *ad pract. Camera Imper. concl.* 1. *consid.* 1. *n.* 2. *lib.* 1. Castill. *lib.* 9. *quotidian. cap.* 25. *num.* 18. Marta *de Iurisd. part.* 2. *cap* 21. *num.* 5. D. Barbos. *l.* 1. *part.* 1. *num.* 50. *ff soluto matrim.* Cabed *Lusit. decis.* 54. *num.* 8. *part.* 1. Thom. Valasc. *allegat. Iuris, tom.* 1. *allegat.* 65. *num.* 35.

4 MISERABILIVM personarum appellatione veniunt pupilli, viduae, senes decrepiti, & diuturno morbo fatigati, Alex. *consil.* 122. *Viso puncto, numer.* 16. *vers. & iudicio meo, lib* 4. Afflict. *decis* 257. *in princip.* Roland. à Valle *cons.* 66. *n.* 44. *lib.* 1. Card. Tusch *pract. concl. tom.* 5. *lit. M. conclus.* 273. *num.* 1. Item orphani, Azeued *d. l.* 8. *num.* 7. *tit.* 3. *lib.* 4. *noua Recopil.* Marta *dict. cap.* 21. *num....* Alex. Trentacinq. *resolut.* 1. *num.* 40. quia illis est opitulandum, Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 34. *n.* 4. 5 Item peregrini, puellae nobiles, quae secundùm conditionem viuere nequeunt, publici poenitentes, liberti Ecclesiae manumissi, officiales, & seruientes Ecclesiae, infantes expositi, caeci, mutilati membris, leprosi, carcerati, Cruce signati, nouiter conuersi, & alij, quos refert Rebuff *tom.* 1. *ad leges Gallia, tit. de sentent promis. art.* 1. *gloss. fin. in princip.* vbi quòd multi sunt miserabiles, quia miseri peccatores, sed non priuilegiati. Item vidua, Alex *d. cons.* 112. *num.* 15. *lib.* 4. Roland à Valle *d. cons.* 76. *num.* 43. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 273. *num.* 6.

6 Amplia supradictas miserabiles personas dici etiam quod sint diuites, vt vidua, & orphanis agentes ad effectum gaudendi priuilegio, *l. de dote, C. quando imper. inter pupil.* resoluunt Nouel. *de dote, p* 9 *priu l.* 12. Roland. *cons.* 76. *n.* 44. *vers. quia respondetur, lib.* 1. Natt. *cons.* 590. *à n.* 3. Couar. *practic. cap.* 6. *num.* 2. Menoch. *d. casu* 66. *n.* 4. Vincent. de Franch. *decis.* 100. *num.* 19. Pacian. *cons.* 84. *num.* 25. Thesaur. *decis.* 177. *n.* 3. Alex, Trentacinq. *d. tit. de citat. resol.* 2. *num* 16.

*num.*16. D.Barbos.*in l.*1.*part.*1.*num.*50.*&* 51.*ff.solute matr.*Bernard.Græuæ.*d.lib.*1. *concl.*1. *consid.*1.*num.*4. *cum seqq.*Stephan.Gratian.*discept.forens.cap.*1 82.*n.*3. Mart.*de iurisdict.part.*2.*cap.*11.*num.*6. Thom. Vala'c. *allegat.Iuris,tom.*1.*alleg.*65.*num.*18. Cardin.Tusch.*d.lit. M. concl.* 173. *num.* 12. Modern. *de supplicat. ad Sanctiss. part.*2. *cap.*31. *num.*34. vbi me citat in hoc loco.

7 MISERABILIVM personarum appellatione, vbicumque cauetur viduam cootineri in priuilegiis concessis eis tanquam miserabilibus, non venit vidua luxuriosè viuens. Tusch *lit.V. singul.* 18. Azeued. *l.*8. *n.*11.*&* 12.*tit.*3.*lib.*4. *noua Recopil.* Curia Philip.*p.*1. §.9. *num.*13.

APPELL. CXIII.

Molendinum.

1 *Molendini appellatione continetur perfectum, & in actu molendi.*
2 *Molendinum dicitur ædifitium constructum, cum molis, & macinis, & aliis necessariis ad molendum.*
3 *Molendino vendito ius aqua, & clusa molendini, ac fistulæ, & canales comprehenduntur.*
4 *Molendinum est pradium rusticum.*
5 *Fullones ad pannos fullandum: ex communi vsu loquendi potest comprehendi molendini appellatione.*

1 MOLANDINI appellatione continetur perfectum, & io actu molendi, ita Bald. *in cap.*1. §.*si quis de manso,num.*19.*de controu.inuestit.* quem re-2 fert Tusch. *lit.M.sing.*34. *in fine.* Molendinum enim dicitur ædificiom constroctum cum molis, & macinis, & aliis necessariis ad molendum, quia ea, quæ non sunt affixa dicuntur potiùs iostrumenta, ideò molendinum sine macinis non est propriè molendinum, sicut nec molendinum destructum, Bald. *cons.* 107. *Cogitaui an molendinum, lib.* 3. vbi io fine declarat, nisi consuetudo, & obseruantia esset in con-3 trarium, & ideò molendino vendito ius aquæ, & clusa molendini, ac fistulæ comprehenduntur, etiamsi propter siccitatem molere non possint, Bald. *in cap.significante,num.*2. *vers.sic si vendo molendinum,de rescript.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent.* 4 *lib.*4.*tit.*9.*num.*17. Et quòd molendinum sit prædium rusticum, aiunt Tiraq. *de retract.lig.* §.1.*gloss.*7.*n.*91. Neguz.*de pignoribus,p.*1. *memb.*2. *num.*144. Gutierr. *pract. lib.*3. *quæst.*91. *num.*10. & distinguit Menoch. *cons.*1061.*n.*7.

5 MOLENDINI appellatione, licèt propriè veniat ædificium ad macinandum, tamen ex communi vsu loquendi potest comprehendi fullonus ad pannos fullandum, Angel. Aretin. *cons* 94. *In casu contingente, in fine,* quem refert Card. Tusch. *practic.conclus.tom.*5. *lit.M.concl.*303.*n.*3.

APPELL. CLIV.

Monachus.

1 *Abbas venit Monachorum appellatione.*
2 *Monachorum appellatione indefinitè veniunt omnes Religiosi.*
3 *Conuersi professi veniunt Monachorum appellatione.*
4 *Moniales veniunt appellatione Monachorum quoad ea, qua sunt proportionabilia.*
5 *Canonici Regulares non veniunt appellatione Monachorum in pœnalibus, & exorbitantibus.*

MONACHORVM appellatione venit Abbas, vt 1 per Philip.Fraoc. *in cap.sæpe,in* 6.*notab.in fine,de statu Regul.lib.*6. Bart. *in l.*4.*ff.de stipulat. seru.* vbi dicitur quod quando relinquitur Fratribus cappa, & Priori Biblia, ipse Prior habebit etiam cappam, Ioan. Andr. *in proœm. Decretal. in prin.* Panorm. *in cap.vlt. num.*2.*cum seqq.de priuileg.* vbi Felin. *in princip.* Roman.*cons.*159. Bertachin. *in repertor. verb. Abbas, n.*1. Hippolyt.*cons.*9.*n.*2. Tamburin. *de iure Abbatum,tom.*1.*disp.*1.*quæst.*7.*per totam,* vbi *n.*4. post Panorm & Felin. *citatis locis*, limitat in materia odiosa Sanch. *in præcepta Decalogi,tom.*2.*lib.*6.*cap.*8. *num.*84. Valenzuela *cons.*74.*num.*59.

MONACHORVM appellatione indefinitè veniuot 2 omnes Religiosi cuiuscumque generis, *cap. quod Dei timorem,de statu Regul.* Felin. *in cap.non dubium,num.*2. *de sent.excomm.* Nauar. *in man.cap.*27.*num.*79. Mari. Antonin. *var.resol.lib.*1.*resol.*111.*casu* 63. *vers.primo,* Federic *cons.*25.*n.*2.*in fin, vers.nec obstat videtur, & n.*3.*in resp.seu consilio D.Petri de Tuderto,* ibi insertos quod etiam comprobat idem Federic. *in resp.sua,n.*9. *in fine,vers.respondeo,* Card.Tusch. *practic. concl.tom.*5. *lit. M. conclus.* 311. *num.* 4. ad paria enim iudicantur Monachi & Canonici Regulares, Signorol. de Homod. *cons.* 148. *In exceptione,in princip.* Et quòd veniat omnis Religiosus, nisi lex alioquin distinguat, dicit Azor. *instit.moral.part.*1.*lib.*12.*cap.*19. *quæst.*10.

MONACHORVM appellatione veoiunt etiam 3 Conuersi professi, quia Monachatus ad sui essentiam non est Ordo, neque Ordinem requirit, Calderin. *con* 415. aliàs 30. *de Regularib.* qoem refert Cardin. Tusch.*d.concl.*311.*n.*5.

MONACHORVM appellatione veniunt moniales, 4 quoad ea, quæ sunt proportionabilia, Felin. *in cap. de monialibus,de sentent.excomm.* Fulgos. *cons.*121. Paul. Fusc. *de visitat. lib.* 1. *cap.*18. *num.*61. Menocb. *de arbitr.casu* 421. *num. vlt.* Flores de Mena *var. lib.*1. *quæst.*10.*n.*25.

MONACHORVM appellatione in pœnalibus & 5 exorbitantibus non veniunt Canonici Regulares, ita Panorm. *in d.cap.quod Dei timorem,n.*1. D.Thom. 2.2.*quæst.*189.*art.*8. *ad* 1. Campan. *in diuersorio Iuris Canon.rub.*12.*cap.*1.*n.*3. Nauar. *tom.*3. *de Regul.n.*40. Isidor. Moscoo. *de maiestate militantis Ecclesia, lib.*1. *p.*4.*cap.*1.*de Regularibus,pag.*513. vbi etiam quòd sub nomine Monachorum in materia odiosa non veniunt Mendicantes, nec alij Regulares.

APPELL. CLV.

Monasterium.

1 *Monasterij appellatione propriè venit etiam monialium.*
2 *Monasteriorum appellatione in materia larga, & fauorabili veniunt alia Ecclesia saculares, secus in materia odiosa.*
3 *Monasterij appellatione venit illud spatium quod intra Monastery septa continetur.*
4 *Monasterij appellatione in exemptione veniunt etiam*

etiam Monachi, & perſona ipſius Monaſterij.

5 *Monaſterij appellatione etiam Eccleſia comprehenditur.*

1 MONASTERII appellatione propriè venit etiam monialium, ita per *cap. monaſteria puellarum 18. q. 2. & c. monaſteria, de vita & honeſt. cleric. & Clem. 1. iuncta gloſſ. 2. de elect.* reſoluunt Mandoſ. *in præfat. reg. Cancel. num. 6.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 1. numer. 74. & de confident. quæſt. 27. num. 15.*

2 MONASTERIORVM appellatiooe in materia larga & fauorabili veniunt aliæ Eccleſiæ ſæculares, ſecus in materia odioſa, gloſſ. *verb. monaſteriis, in Clem. 1. de elect.* Gemin. *conſ. 131. n. 1. & 3.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 5. lit. M. concluſ. 338. num. 4. & 5.*

3 MONASVERII appellatione venit illud ſpatium, quod intra monaſterij ſepta continetur, ſecundùm Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. quæſt. 46. art. 1.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 17. num. 12.* Bonacin. *de clauſura Religioſ. q. 5. puncto 1. num. 1.* quos refero Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. alleg. 102. num. 85. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*

4 MONASTERIS appellatione veniunt etiam Monachi & perſonæ ipſius monaſterij in exemptione, Rot. *apud Cardin. Seraphin. deciſ. 1025. num. 10.*

5 MONASTERII appellatione etiam Eccleſia comprehenditur, gloſſ. *verb. exempto, in cap. 1.* vbi communiter Doctores, *de priuil. in 6.* Duran. *Rota deciſ. 74. num. 4.*

APPELL. CLVI.

Moneta.

1 *Moneta appellatione continetur tam moneta aurea, quàm argentea.*

2 *Moneta appellatione in ſtatutis contra cadentes monetam, non venit minima.*

3 *Moneta appellatione in ſtatutis contra tondentes, vel radentes monetam, non venit falſa moneta.*

1 MONETÆ appellatione continetur tam moneta aurea, quàm argentea, gloſſ. *verb. nummos, & verb. pecunia, in l. 2. C. de falſa monet.* Guid. Papæ *deciſ. 492. num. 1.* appellatione enim pecuniæ tam aurum, quàm argentum continetur, *l. pecunia, la 2. & 3. ff. de verbor. ſignif.* Si verò quis ex vi contractus tenetur monetam ſoluere in certa ſpecie, nempe auri, non ſatisfacit ſoluendo in ſpecie argenti, Couar. *in tract. de veter. numiſm. collat. cap. 7. §. vnic. n. 2.* Menoch. *conſ. 49. à num. 12.* Gutier. *practic. lib. 2. quæſt. 179. num. 2.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 13. num. 17.* Surd. *conſ. 405. n. 31.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 55. à num. 26. & cap. 94. à num. 65.* Chriſtoph de Paz *in tract. de tenuta, cap. 34. n. 3. cum ſeqq.*

2 MONETÆ appellatione in ſtatutis contra cudentes monetam, non venit minima, Alex. *conſ. 104. col. 2. vol. 1.* Boſſ. *in ſua praxi crimin. tit. de falſa moneta, num. 4.* Tiraq. *de iudicio in rebus exig. verſ. 80. fol. mih. 46.* Mench. *de ſucceſſion. lib. 1. §. 7. n. 37. & 38.* Menoch. *de arbitr. caſu 316. num. 33.* Decian. *tract. crimin. lib. 7. cap. 27. num. 2.* Farinac. *in praxi crimin. q. 115. n. 90.*

3 MONATÆ appellatione in ſtatutis contra cudentes, vel radentes monetam, non venit falſa moneta, Cott. *in memorabil. verb. actus nullus,* Menoch. *d. caſu 316. n. 19. cum ſeqq.* Decian. *d. cap. 27. num. 14.* Surd. *deciſ. 282. num. 18.* Vnde ſtatutum loquens de moneta, ſeu denario, non habet locum in falſo, Surd. *conſ. 104. Statutum loquens, num. 3. lib. 1.* vbi ſubdit, quòd ſi fiat ludus ad diuinandum paria, vel imparia nummorum, & adſint nummi falſi, illi ſunt extrahendi, & ille obtinebit qui deductis nummis falſis diuinauerit, refert Card. Tuſch *practic. concluſ. tom. 8. lit. V. concl. 100. num. 10. & 11.* Chriſtoph. de Paz. *d. cap. 34. num. 28.* Rota *deciſ. 267. num. 14. p. 5. recent.*

APPELL. CLVII.

Mors.

1 *Mortis appellatione verè & propriè venit mors naturalis, non ciuilis.*

2 *Mors ciuilis non æquiparatur naturali, nec appellatione mortis venit mors ciuilis, niſi in caſibus à Iure expreſſis.*

3 *Mortis appellatione venit mors ciuilis, quando in illa viget eadem ratio, quæ in naturali.*

4 *Mors ciuilis venit appellatione mortis in diſpoſitione ſimpliciter loquente de morte, quando ipſa ciuilis mors quoad id de quo agitur, operatur, eumdem effectum, quem mors naturalis.*

5 *Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis in ſtatuto de lucro dotis per mortem coniugis.*

6 *Mortis appellatione venit tantùm mors naturalis, & non ciuilis, quando ſumus in diſpoſitione conditionali, & in materia fideicommiſſaria, vt num. 7.*

1 MORTIS appellatione, puta quando vigore conſuetudinis vocatur quis ad bona mortui, & in dubio venit mors naturalis, non verò ciuilis, *l. ex ea. §. inſulam ff. de verbor. ſignif. l. ſed etſi mors. §. tam igitur. ff. de donat. inter virum, & vxor. l. cùm pater. ff. de legat. 2. l. Statius. §. Cerueluo. &* ibi Bart. *ff. de iure fiſci, l. fin. C. de iis, qui veniam ætat. impetr.* Oldrad. *conſ. 184. n. 4. verſ. de Abbate.* Alex. *conſ. 139. num. 4. verſ. ſecundo quia, lib. 2.* Federic. de Senis *conſ. 35 n. 1. in fine, verſ. præterea cùm de morte,* latè Calderin. *conſ. 376.* aliàs 47. *de teſtament.* quòd duplicatur *conſ. 465* aliàs 1. *qui filij ſint legitimi,* vbi loquitur in ſtipulatione concepta in caſum morti, vt de naturali intelligatur, Anchar. *conſ. 396. In vnum caſum, n. 3.* vbi quòd in conditionibus implendis, ſemper intelligitur de morte naturali, non de ciuili, & quod vſusfructus ad vitam relictus non perditur per profeſſionem, Bald. *conſ. 6. n. 2 verſ. nam etiam mors, lib. 4.* vbi loquitur in fideicommiſſaria ſubſtitutione, quia ſi fiat ſubſtitutio filio quandocunque decedenti ſine filijs, intelligitur de morte vera, & naturali, licèt ſit gladio, vel ferro cauſata; multis appellatiuom hoc exornant Ægid. Bellam. *conſ. 6. n. 10 verſ. item quia,* vbi quòd prouiſio beneficij per mortem Titij non verificatur in morte ciuili, ſed debet intelligi de vera, & naturali, Maſtril. *Sicilia deciſ. 283. n. 14. cum ſeqq.* Petr. Loriot. *de Iuris apic. b. tract. 5. de morte, axiom. 1. 2. & 3.* Criot. *in l. Gallus, §. & quid ſi tantùm, num. 5. cum ſeqq. ff. de liber. & poſthum.* vbi Iuan. Coraſ. *num. 7. & 9.* Lancelot.

Galeaul à n. 7. Iuan Bolegnet nu.54.cum multis seqq. Fortun.Garc.à num.40. Lusitan Costa à num.7. Sarment.à num.41.Socin iun.à num.13. Sebast Medic. in tract. Mors omnia soluit, p.1.à n.22. Garc. Falcon. reg.456. Spin.in speculo testam gl ss.13.princ. à n.31. & gloss. 27. à num.24. Carol Tapia in auth. ingressi, C.de sacros. Eccles.verb.suo,cap.17.Menoch.cons.388. num.23.& cons. 536. n. 4. & 5. & consil. 980. n. 13. Fachin. controuers. lib. 1.cap. 45. Anton. Fab. lib. 9. coniectur cap. 3. Peregr.de fideicom.art.28.n.62. & 63. & de iure fisci, lib 3. cap. 5.num. 18. Fanut. de lucro dotis, circa princ.in cap.incipien.per mortem, num. 13. Matiens.l.3.gloss.2.tit.4.lib. 5. noua Recop. Gallin. de verb.signific.lib.1 cap.20.à n.33. Card Tusch practic. conclus.tom.5.lit. M, conclus.194.à princip. Farinac. fragment.crimin.p.2.lit.M,num.362.cum seqq. Castill. quotid. lib. 3.cap. 12. num. 2. cum multis seqq. Surd. cons.90 num.13.& 24. Fusat.de substit.q.450.num.17. censuit Rot. decis.543.num.1.& 2.apud.Farinac.p.2. recent.

2 Mors ciuilis non æquiparatur naturali, nec appellatione mortis venit mors ciuilis, nisi in casibus à iure expressis, gloss.verb moriatur, in cap.placuit 16. q.1.& verb non morte, in cap susceptum, de rescript.in 6. Oidrad.& Alex.locis suprà citatis, Anchar.cons.438. Ego autem, num.8. Calderin. cons. 36. quod est 3. in fine, de rescript.& cons.264.quod est 2.in fine, de rebus Eccles.non alien. Pacian.cons.19.num.10.lib.1. Petr. à Placa in epit delictor. lib.1. cap. 23. num. 11. vers. de morte ciuili, Ludou. Gom.in reg. de impetr. benef. per obitum famil. Cardinal.q.5.in fine.Felin.in cap in præsentia, num.55.cum seqq.de probation. Boër. decis. 223. num.6. Mieres de maioratu, p.2.q.33.n.15. Honded. consil.61.num.3.4.& 5.vol.1. Natt.cons.282.n. 8. ante fin.vers.vel secundò potest respondere, Phanuc.de lucro dotis, in rubr.num.12. Menoch.de success. creat. lib. 3. §.21.num.172.Sim de Prætis de interpr. vltim.volunt. fol.95.num.8. Surd.cons.90.n 23. & 24. Aloys. Ricc. in collect.decis.collect.531.latè Castil.controuers.tom.3. cap.12. à princip. & præcipuè num. 23. Card. Tusch. d.tom.5.lit. M,concl.393.à num. 1. Farinac. fragment. crimin.p.2.lit. M,num.366.cum seqq. Fusat. de substit. q. 450.num. 15. Rot. decis. 543. num. 1. part. 2. recent.

3 Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis, quando in illa viget eadem ratio, quæ in naturali, nam tunc mortem ciuilem naturali æquiparari, resoluunt Socin iun in l. Gallus, §.& quid si tantùm, num.16. & 17. ff. de liber. & posth. Ludou. Zunt. in suo responso pro vxore, n.901.& 905. Ceuall. commun. contra commun.q.63.n. 1. Alexand. Raudens. de analogis, lib.1.cap.34.num.10.Menoch.cons.388.num.22. Honded cons 63 n.40.lib.1. Farinac.d. M, num.368. Fusat.d.quæst.420.num.18. Castil. d. tom. 3. cap. 12. num.25.

4 Mortis appellatione, vbi dispositio loquitur simpliciter de morte, venit etiam mors ciuilis, quando ipsa ciuilis mors quoad id de quo agitur operatur eundem effectum quem mors naturalis, gloss.verb.morientes, & ibi addito margin.in Clem. ne Romani, § sanè, de elect. Sanch de matrimon. lib. 6. disp.17.num.9. Giouagnon. resp.85.num.4. & res. 89. num.4.lib.1. Fr.Bartholom.de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, dis.14.dub.9.n.5. Camill Gallin. de verbor. significat. lib.3.cap.20.num.34. Castil.d. cap. 12. num.15. vt in societate, quæ morte ciuili finitur, sicut morte naturali, l.1.§.vlt ff.de bonor.possess contra tab. l. actione, §.publicatione, ff.pro socio, §. soluitur, Instit. de societ. Aretin. in § contrahitur, num.5. Instit.quibus modis ius

patriæ potestat. solu. vbi declarat tunc demum mortem ciuilem operari eundem effectum sicut mors naturalis, quando sumus in iis quæ iuris sunt, non sic in iis quæ sunt facti; Villalob. commun. verb. mors, num.130. Natt. cons.281. num. 8. vbi bene declarat quando mors ciuilis operetur, vel non operetur eundem effectum, sicut mors naturalis, & ponit exemplum in statuto de lucrando dotem, vel donationem propter nuptias coniugis, quòd verificatur, & habet locum in morte ciuili per ingressum Religionis propter quem matrimonium est dissolutum; Paris.cons.5 num.150. lib. 4. Alexand cons. 139. Viso themate, num.8. vers. quintò probatur, lib.2. & cons.13. in princ.lib.3.Bossi. in tit. de bonor publicat. num. 35. vers.& mors ciuilis, Pacian.cons.19.num.1.& num.10. cum seq.lib.1. vbi quòd habet locum etiam in dispositione hominis conditionali, Roland à Valle cons. 97.num.19.lib.2.Rimin.iun. cons.416 lib.4.Molin.de primog. lib. 1.cap.13.num.94. Ascan. Clem. de patria potest.effectu vlt.num.3. Cephal. cons.392.n. 31.lib.2. Card.Tusch. d.lit.M, conclus.393.num.25. D:cian. cons.86. num.39. lib. 3. vbi pariter ampliat mortem ciuilem æquiparari naturali, quando in vtraque est idem effectus quoad id de quo quæritur, etiam in casibus a iure non expressis, Honded. cons.63. num 20.cum seqq.& num.35.lib.1.Menoch. cons. 527. num.45.& cons 388.num.13 Peregr de iure fisci, lib. 3. cap.5.n.19. Surd. cons.90. num. 27. Farinac. d.lit.M, n.369.Fusat.d.q.439.n.54.& 18.

5 Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis in statuto de lucro dotis per mortem coniugis, Natt.cons.282 n.8.Surd. d.cons.90.num. 10. Farinac. d.lit. M, 170.Tusch d.concl.393.n.9.

6 Mortis appellatione venit tantùm mors naturalis, & non ciuilis, quando sumus in dispositione conditionali, conditio enim purificari debet in casu vero, & non in ficto, l. qui heredi, §. Manium, ff.de condit. & demonstrat. mors autem ciuilis est mors ficta, & non vera, l.1 § fin. ff. de bonor. possess.contra tabul cum aliis allegatis per Surd. cons.90. n.24. 25. & 31 Tusch.d.concl.391.n.20.

7 Mortis appellatione venit tantùm naturalis, & non ciuilis in materia fideicommissaria, & ideò substitutus in casu mortis non admittitur per mortem ciuilem instituti, ex allegatis per Surd. d. cons 90. per totum, vbi pluribus hanc probat sententiam, proponit contraria, & illis respondet, refert Farin.d.lit. M, n.172.

8 Mortis appellatione, an, & quando veniat mors naturalis, & ciuilis, latè dixi de locis communibus Argumentorum Iuris, loco 74.

Appell. CLVII.

Naturalis.

1 Naturales qui dicantur, remissiuè.
2 Naturalis dicitur conceptus ex consanguineis ante obtentam dispensationem, si post eam expeditam etiam natus sit.
3 Naturalium è Regnis appellatione, qui veniant remissiuè.

1 Naturalium filiorum appellatione qui veniant attento vtroque iure longum esset inuestigare, ideò remitto lectorem ad Oldr. cons. 196. Factum tale est, Alex.cons.60.Visa legitimatione, lib.7. Bald. cons.206. Casus talis, lib.3. Beroi. cons. 165. in

3 *princ.lib.2.* Rimin iun.*conf.187.n.82.cum seqq. lib.2.* Duen.*reg. 350. ampl. 19.* Rojas *in epis. success. cap. à num.*8.Sarmient.*select.lib.1.cap.7.à pr nc.* Paleoth. *de nothis & spur.c.12.16.17. & 18.* Couar. *de sponsal. p.2.cap.8 §.4.num.2.& §. 5. à num. 1.* Anton. Gom. *l.9.Tauri,num. 1.* Lara *in l.si quis à liberis , in princip. num. 80. de liberis agnosc.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 12. tit.9. num. 92.* Cost *in l.Gallus, §.& quid si tantum, p.fin. num.60. ff.de liber. & posth.* Mench.*illustr.cap.102.à num.10.*Viui. *tom.1.commun. opinion.lib.5.tit.16.pag.mihi 754.*Ioan:Garc.*de nobilit. gloss.10.à num.34.* Spin. *in speculo testament. gloss.15. princ.num.118.*Menoch.*de præsumpt.lib.6.præs.54.n.4. & cons.60.num.3.& cons.383. num.10. & cons.1034. num.15.*Mascard.*de probat.concl.341.& 799.* Surd. *de aliment.tit.1.q.9.à num.9.& cons.177.num.6.*Matiens. *l.9.gloss.2.tit.8.lib.5.noua Recopil.*vbi Azeued. *à num. 1.*Henriq. *in summ. lib.11.cap. 20. §. 1. ad finem,*Peregr.*de iure fisci , lib.3. tit.18.* Soar. *tom.5. de censur. disp.50.sect.2.à num.4.*Cardio.Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. M, concl.10.* Mastril. *Siciliæ decis.152.n.7.* D.Barbos.*in l.1.p.4.num.63.ff.soluto matrim.*Cald.Pereira *de nominat.emphyt.q.21.à num.4. & quæst.forens. in comment.ad § cum autem,in princip. Instit. de inoffic. testam.* Valasc.*consult.134.num.5. cum seqq.* Molin.*de iustitia,tract.2.disp.165.& 172. in vers.per subsequens,*

2 Sanch. *de matrimon. lib.8. disp.7.num.19.*vbi resoluit quòd naturalis dicitur conceptus ex consanguineis ante obtentam dispensationem , si post eam expeditam natos sit.

3 NATVRALIVM E REGNIS appellatione qui veniant,vide Perez *l.18.verb.ningun estrangero,tit.3. lib.1.Ordinam.*Burg.de Pace *l.Tauri, n.451.* Azeued. *l.19.tit.3.lib.1. noua Recopilat.* Salzed. *ad practicam Bernardi, cap.56. n.23. cum seqq.in nouiss.edit.* Curia Philip.*tom.2.lib.1.cap.1.n.37.*

APPELL. CLIX.

Natus.

NATORVM appellatione venit qui in vtero est, ibi tractatur de eius commodo , *l. qui in vtero, ff. de statu homin. l. cùm pater , ff. de negot. gestis,* vel fauore testamenti, *l.Titius , §.fin. ff. de liber.& posth.* & ita natus pro nascituro aliquando accipitur , *l.1. §.sed si seruus,ff.de ventre inspicien.* Rebuff. *ad l.natorum appellatio,vers.interdum natus , ff. de verb.signific. pag.436.* vbi *in vers. natus tamen ,* per *l.quod dicitur, ff. de liber. & posthum.* ait quòd natus dicitur , qui cæso matris vtero viuus nascitur , qui tamen per text. ibi , ex professo probat natorum appellatione venire nepotes, quoad remissionem verò tutelæ ob multitudinem filiorum & reliqua ciuilia munera non continetur ille, qui in ventre est , *l.2. § qui autem in ventre , ff.de excusat. tutor.* Montan. *de tutel.cap.35. num 55.* quem refert Parens meus *in comment.ad Ordin. Regiam Lusitan.lib.4.tit.104.in princ. num. 4.*

APPELL. CLX.

Nauis.

NAVIS appellatione,licèt secundùm rectum sermonem contineatur triremis, scapha,& quodlibet aliud instrumentum aptum ad nauigandum, vt per Abb *con.61.n.7.* Strach. *in tract.de mercat. tit.de nauibus,p.1.n.2.*Dionys.Paul.*de vera quatuor Patriarchal.Sedium erectione,cap.17.n.87.*in confiscationibus tamen illius appellatione non venit scapha, Bald *in l.3.num.6.C.de nautico fœnore,*Sebast.Medic.*de regulis iuris,reg.5.num.55.in limit.*

APPELL. CLXI.

Necessarius.

NECESSARIORVM appellatione qui veniant, vide Tiraq *de retract.lign §.1.gloss.9.n.20* quem refert Fusar.*de substitut.quæst.774.*Beitazol.*de clausulis instrumentalib.clausula 7 gloss.12.sub num 5.* vbi ait quòd necessariorum appellatione veniunt mariti & affines.

APPELL. CLXII.

Negotiator.

1 *Negotiatoris appellatione non venit ille , qui vendit vinum, bladum , oleum , & similia de rebus suis collecta.*

2 *Clericus negotiator non dicitur qui vendit vinum, granum , aut oleum ex redditibus sui beneficij.*

3 *Clericus vendens fructus ex alieno agro conducto, quamuis suo semine , suáque industria collectos, dicitur negotiator.*

4 *Negotiatoris appellatione non comprehenditur ille, qui semel tantùm emeret, vel venderet.*

5 *Negotiator non dicitur ille,qui emit animalia,vt illa pascat in propriis prædiis, & cùm pinguia facta fuerunt,vel cùm partus ediderint,illa, & eorum partus vendat.*

NEGOTIATORIS appellatione non venit ille, 1 qui vendit vinum , bladum , oleum, & similia de rebus suis collecta , *cap. eiicient 88. dist.* Abb. *cons.6. in fine, vol.1.* Roland *cons.72. num.11.& 12. vol.4.*Bertachin.*in tract,de gabellis,p.7. quæst.7. col.4.* Molin.*de iustit. tract.2. disp. 341. num.11.* Cened.*ad Decretum,collect.37.n.2.in fin.* Ioseph.Ludou.*concl.5. vers.fallit quando,*Valasc.*cons.131.n.6.*Beller.*disquisit. clerical.p.1.tit. de emptionibus clericorum , & eorundem bonorum à muneribus publicis,§.4.in fine,& tit de exemption.cleric.à statutis sæcularium, §.3. num.8.* Ego ipse *de officio , & potest. Episcopi,part.2. alleg.13.num.11.* Vnde clericum negotiatorem non dicit , qui vendit 2 vinum , granum , aut oleum ex redditibus sui beneficij , meritò resoluunt Gregor. *l.49. verb. las franquezas,tit.6.part.1.*Bonacos.*commun.crimin. p.2. verb. gabellas,fol.31.verso,* Ioseph.Ludouic. *tom.3.commun. opinion tit.de gabellis,concl.vnica,vers. infertur decimo,* Mexi. *in tract. tassa panis , concl.5. num. 29* Marta *de iurisdict.p 4 casu 3.num.9.*Cabed.*part.2. Aresto 45.* Gutier.*de gabellis,q.93.num.25.*vbi *q.63.n.68.& 72.* secus dicit si vendat fructus ex alieno agro condu- 3 cto,qoamuis suo semine suáque industria collectos, Aloys.Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 375. in 1.edit.* aliàs *resol.317. num.10. in 2.edit.* vbi notat non dici clericum negotiatorem , vel mercatorem, licèt id quod superest , de eo quod vilius ad sui , vel

suorum

suorum sustentationem emit, iusto pretio tunc currente carius vendat quàm emit.

4 NEGOTIATORIS appellatione non comprehenditur ille, qui semel tantùm emeret, vel venderet, *l. 1. §. licet*, vbi gloss. *verb. omne, ff. de tribut. l. semper, §. Diuus Adrianus, cum l. seq. ff. de iure immun.* Greg. *l. 1. verb. mercatores, tit. 7. part. 5.* Salzed. *ad Bernard. cap. 58. vers. & ve huius*, Cened. *d. collect. 37. num. 2. in fine*, Carol. de Grassis *de effect. ib. clerical. effectu 6. num. 19.* Ego ipse *d. alleg. 13. num. 11. vers. nec etiam.*

5 NEGOTIATORIS appellatione non comprehenditur qui emeret animalia, vt illa pascat in propriis prædiis, & cùm pinguia facta fuerint, vel cùm partus ediderint, illa & eorum partus vendat, ita Molina *in tract. 2. disp. 342. num. 14.* Carol. de Grassis *d. effectu 6. num. 18.* quos refero ego ipse *d. alleg. 13. n. 1. in princ.*

APPELL. CLXIII.

Nepos.

1 *Nepotis appellatione ex propria significatione venit filius.*
2 *Nepotis appellatione per improprietatem, & secundum communem vsum loquendi veniunt fily fratris.*
3 *Testator quando habet filios, vocando nepotes censetur vocare nepotes ex filio.*
4 *Testator non habens nisi nepotes ex fratre, de illis intellexisse credendum est.*
5 *Nepotes ex fratre veniunt quando testator vocasset fratres, & nepotes suos.*
6 *Pronepotes ex propria vocabuli significatione veniunt appellatione nepotum.*
7 *Pronepos non venit vbi vocatur nepos ex tali filio natus.*
8 *Nepotes vbi extant præferri debent pronepotibus.*
9 *Nepotes ex fratre quando vocati essent, non veniunt pronepotes.*
10 *Pronepos non venit appellatione nepotis, vbi essent coniectura in contrarium.*
11 *Pronepos appellatione nepotis non venit in materia correctoria.*

1 NEPOTIS appellatione de propria significatione venit filius filij, ita Dyn. *cons. 16. Diligenter considerato, num. 8.* Federic. de Senis *cons. 39. Viso puncto*, Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 5. lit. N, concl. 44. num. 1.* Rot. *decis. 541. num. 4.* apud Farinac. *p. 1. recent. & in Mediolanen. Iurispatronatus, 28. Nouembris 1616. coram R. P. D. meo Pironano*, impressa per Viuian. *post praxim iurispatron. decis. 71. n. 1. in nouissima impress.*

NEPOTVM appellatione non veniunt filij fratris ex sermonis proprietate, sed per improprietatem, & secundùm communem loquendi vsum, ita Bald. *in l. si auia, in vlt. notab.* & ibi Angel. *circa fin.* & Dec. *num. 12. C. de success. edicto, & in l. vxor, in fine, C. qui accusare non poss.* Aretin. *in §. quarto gradu, col. 1. Instit. de gradibus, & consil. 37. num. 5.* Abb. *in cap. per tuas, de probat. & consil. 79. col. 2. vers. respondeo impropriè* Felin. *in d. cap. per tuas, num. 5. vers. secunda conclusio*, Abb. *cons. 83. num. 2.* Ioan Ign. *in l. dudum, num. 25. C. de contrah. empt.* Thom. Ferrat. *caut. 52. num. 8.* Ioan. Andr. *in cap. fundamenta, de elect. lib. 6.* Imol. *in cap. 2. col. vlt. de arbitr.* Federic. de Senis *d. cons. 39. col. 2. vers. respondeo impropriè*, Dyn. *d. cons. 16. num. 9. vers. praterea posito*, Rustic. *in l. si nm anni, lib. 6. cap. 15. num. 2. ff. de condit. & demonstrat.* Alexand. *cons. 5. Circa primum, num. 19. in fine, vers. postremò non obstat, lib. 3.* Card. Tusch. *d. tom. 3. lit. N, conclus. 44. n. 1. & 3.* Fusar. *de substitution. quæst. 324. num. 3. cum seqq.* Rot. *in Mediolanen. iurispatronatus 19. Iuny 1617. coram R. P. D. Pirouano*, impressa per Viuian. *post praxim iurispatron. decis. 72. num. 1. in nouissima impress.*

3 Coniectura est testatorem vocare nepotes ex filio, quando haberet filios; tunc enim vocando nepotes non essent vocati nepotes ex fratre, ne ille videatur propriam sobolem excludere, & extraneæ consulere, *l. tale pactum, §. fin. ff. de pactis. l. cum acutissimi, C. de fideicomm.* quare ita tenent Socin. sen. *in l. cùm vir. n. 6. de condit. & demonstr.* Rustic. *d. lib. 6. c. 15. n. 6.* Fusar. *d. q. 324. n. 5.*

4 Et è contrà, si testator non haberet nisi nepotes ex fratre, de illis verisimiliter intellexisse credendum est, vt in specie tenent Roman. *in l. 2. C. de success. edict.* vbi Salicet. & Dec. *num. 11. in fine*, Imol. *in d. ca. 2. in 4. not. de arbitr.* vbi Dec. *num. 4. in fine*, Felin. *in d. cap. per tuas, num. 7. vers. secundo limita, de probat.* Cardin. Tusch. *d. lit. N, conclus. 44. num. 22.* Fusar. *d. q. 324. n. 6.*

5 Sic eodem modo nepotes ex fratre venirent quando testator vocasset fratres, & nepotes suos; nam intelligeretur de nepotibus ex fratre, ita Bald. *in d. l. 2. num. 3.* Salicet. *num. 2.* Paul. de Castro *num. 4.* Alexand. Dec. *num. 11.* idem Dec. *in d. cap. per tuas, col. 3. num. 6.* vbi Felin. *n. 4. vers. & tenendo, de probat.* Alexand. *cons. 32. Consideratis, lib. 4.* Fulgos. *cons. 68.* Matthæus de Perooo, Sim. de Prætis *interpr. vlt. volunt. fol. 148. num. 103.* Rustic. *d. lib. 6. cap. 15. num. 3. vers. nisi ex aliquo*, Card. Tusch. *d. lit. N, concl. 44. n. 18.* Fusar. *d. q. 324. n. 9. cum seqq.*

6 NEPOTVM appellatione veniunt etiam pronepotes, ex propria significatione vocabuli, ita Bart. *in l. 1. §. si quis, ff. de suis & legit. hered. & in l. liberorum, col. pen. vers. quæro an appellatione, ff. de verbor. signif. & in l. Gallus, §. instituens, num. 2.* vbi Alexand. *num. 5. vers. ego puto*, Socin. sen. *num. 40.* & Fortun. Garc. *in §. item credendum, num. 13. ff. de liber. & posthum.* Ruin. *cons. 116. num. 8. lib. 1. & cons. 30. num. 2. lib. 2. & cons. 62. num. 4. lib. 3.* Paris. *cons. 20. num. 23. lib. 1. & cons. 52. col. 4. lib. 2.* Cassan. *in consuet. Burgundiæ, rub. 7. §. 10. num. 17. vers. legitimo facit*, Cuman. *cons. 13. Titius instituit*, Gozadin. *cons. 59.* Grauet. *cons. 155. col. 1. in fine, & col. 2.* Alciat. *cons. 59. n. 3. lib. 9.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. l. 8. tit. 8. in fine, num. 24.* Anton. Gabr. *commun. l. 6. tit. de verbor. significat. concl. 1. num. 44.* Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol. 318. num. 59.* Castillion. *cons. 26. num. 8. cum seqq.* Rebuff. *ad l. 220. vers. appellatione etiam nepotis, ff. de verb. signif. pag. 693.* Peregr. *cons. 59. num. 5. lib. 5.* Rustic. *d. lib. 6. cap. 13. in fine, & cap. 15. num. 8.* Cardin. Tusch. *d. lit. N, conclus. 44. n. 4. cum seqq.* Fusar. *de substitut. q. 313. num. 1. cum seqq.* Valenzuela *cons. 7. n. 12.*

7 Primò limita quando vocatus est nepos, qui ex tali filio nascetur, ex Bart. *in l. Gallus, §. instituens, n. 2.* Fusar. *d. c. 323. n. 8.* vel si testator relationem habuisset ad personas ex nepotibus tantùm, sic Ruin. *cons. 127. num. 2. l. 2.* Fortun. Garc. *in d. l. Gallus, §. idem credendum, n. 14. vers. vnde ego*, Rustic. *d. l. 6. cap. 15. num. 12.*

8 Secundo limita quando extant nepos, nàm hi præferri debent pronepotibus, maximè quando

nepos ab intestato excluderet pronepotem, Port. Imol *cons.* 15. Peregr. *cons.* 59. *in fine*, *lib.* 5.

9 Tertiò limita quando vocati essent nepotes ex fratre, quia tunc non venire pronepotes nisi communis vsus loquendi aliter se habeat, resoluunt Dec. *in d.l.* 5. *n.* 12. Tiraq *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 19. *n.* 97. Socin. iun. *cons.* 115. *n.* 22. *lib.* 1. Rustic. *d. lib.* 6. *cap.* 15. *n.* 7. Fusar. *d. q.* 323. *n.* 10. & 11.

10 Quartò limita vbi in contrarium essent coniecturæ, nam tunc non veniret pronepos appellatione nepotes, Corn. *cons.* 143. *lib.* 3. Fulgos. *cons.* 68. *per totum*, Card. Mantic *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 8. *n.* 23. Card. Tusch. *d. lit. N, conclus.* 44. *num.* 19. Fusar. *d. q.* 323. *n.* 52. coniecturæ autem colligi poterunt ex illis, quibus supra dicimus nepotem non venire appellatione filij; vnde Batt. *in l. liberorum*, *ff. de verb. signif.* dicebat pronepotem venire sub nomine nepotis in casibus in quibus nepos venit filiorum appellatione, quod etiam voluit Alex. *cons.* 125. *n.* 11. *cum seqq lib.* 5. vbi dicit procedere argumentum affirmatiuè, & propterea non omnes coniecturas, quæ excludunt nepotem vocato filio, excludere pronepotem vocato nepote, sed illas tantùm, quæ concludent, & dicit Castillion. *cons.* 26. *n.* 10. difficilius appellatione filij venire nepotem, quàm appellatione nepotis venire pronepotem, prout illum refert Card. Tusch. *d. lit. N, concl.* 44. *n.* 7.

11 Quintò limita in materia correctoria, In qua non venit pronepos appellatione nepotis, Fulgos. *cons.* 68. *in fine*, *vers. quibus ex omnibus*, Alexand. *d. cons.* 125. *in princip. lib.* 5. quos refert Card. Tusch. *d. lit. N, concl.* 44. *n.* 6.

Appell. CLXIV.

Nobilis,

1. *Nobiles qui dicantur, ostenditur.*
2. *Nobilitas acquiritur ratione officij dignitatem habentis.*
3. *Nobilis quis dicitur secundùm consuetudinem loci, quando talis reputatur.*
4. *Nobilium appellatione in oneribus imponendis, & admissione ad Ordines militares vbi nobilitas requiritur, veniunt etiam nobiles ex priuilegio.*
5. *Nobilium appellatione quoad ciuilem, & politicum statum, veniunt diuites.*
6. *Doctores veniunt nobilium appellatione.*
7. *Illegitimus, seu bastardus non continetur nobilium appellatione.*
8. *Bastardus non dicitur de familia & domo.*
9. *Agnationem non conseruat bastardus.*
10. *Illegitimè nati in Hispania admittuntur ad insignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris.*
11. *Vxor nobilis plebeio marito nubens non venit nobilium appellatione.*
12. *Plebeius vir vxori nobili nubens non venit nobilium appellatione.*
13. *Natus ex muliere nobili, patre bastardo, vel plebeio, non est nobilis.*
14. *Nobilitas à natura non inest, ac proinde non præsumitur nisi probetur.*
15. *Nobilitas potest probari per consanguineos, propinquos, domesticos, & per famam.*

NObilium appellatione veniunt non solùm illi, quos propriè nobiles appellamus, scilicet ex generis antiquitate, verùm etiam qui Regis beneficio in eius seruitium cooptati, & inter nobiles in ipsius libris descripti reperiuntur, iuxta triplicem, vel quadruplicem nobilitatis diuisionem, de qua Bart. *in l.* 1. *C. de dignitat. lib.* 12. Tiraq. *de nobilit. cap.* 4 *cum seqq.* Ioan. Garc. *in simili tract. gloss.* 48 §. 5. *à num.* 1. Pichard. *in tract. de nobilit. communicat. n.* 75. *cum seqq.* 2 Acquiritur enim nobilitas ratione officij dignitatem habentis, vel si à Principe quis nobilitetur, à quo tanquam à fonte procedit ipsa nobilitas, Esther 6. sic honorabitur quemcunque voluerit Rex honorare, Paul. de Castr. *cons.* 24 *col.* 2. *lib.* 2. Tiraquell, *d. tract. cap.* 6. *n.* 5. Gam. *Lusitan. decis.* 322. *num.* 5. Gardiol. *in tract. Hispanica nobilitatis*, *cap.* 4. & 5. Gutier. *practic. lib.* 4. *quæst.* 17 *num.* 131. *cum seq.* Cabed. *Lusitan. decis.* 78. *num.* 1. *part.* 2. 3 Dicitur etiam quis nobilis secundùm consuetudinem loci, quando talis reputatur, Socin. *cons.* 246. *num.* 3. *lib.* 2. Tiraq. *d. tract. cap.* 10. *num.* 6. Menoch. *de arbitr. casu.* 670. *num.* 40. & *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 60. Mascard. *de probat. concl.* 1094. *num.* 8. Gotier. *d. quæst.* 17. *num.* 5. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 5. *lit. N, conclus.* 48. *num.* 2. & 15.

4 Nobilium appellatione in oneribus imponendis, & in admissione ad Ordines Militares vbi nobilitas requiritur, veniunt nobiles ex priuilegio, sicut nobiles à sanguine, dummodo liberi sint à macula Iudæorum, & Sarracenorum, ita Mench. *de success. creat. lib.* 3. §. 30. *num.* 256. & 259. *cum seqq.* Azeued. *l.* 1. *à num.* 59. *tit.* 1. *lib.* 6. *noua Recopil.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 1. §. 1. *n.* 50. Garc Gironda *de priuileg. seu explicat. n.* 820.

5 Nobilium appellatione quoad ciuilem tamen & politicum statum spectat, veniunt diuites ij enim tantummodo, si vera loquamur, qui diuitiis abundant, nobiles vocantur, *l.* 3. *C. de commerc & mercat.* Tiraq. *de nobilit. cap.* 3. *à princ.* Guid. *sing.* 875. Matien. *l.* 7. *gloss.* 4. *in princip. tit.* 7. *lib.* 5. *noua. Recop.* Pichard. *in tract. de nobilit communicat. n.* 18. Nobilitas enim sine diuitiis sordescit, Guillem. *in cap. Raynutius*, *verb. duas habens filias*, *num.* 131. *cum seqq de testam.* Burg de Pace *cons.* 3. *num.* 44. & *cons.* 9. *num.* 6. Menoch. *cons.* 116. *num.* 3. & *cons.* 126. *n.* 28. Flamin. Paris. *de resignat benefic. lib.* 3. *q.* 1. *num* 150. & *num. seq.* subdit familiarium decus & honorem per diuitias conseruari.

6 Nobilium appellatione veniunt Doctores, Alexand. *cons.* 213. *Ponderatis*, *num.* 9. *vers in eo etiam concurrebat*, *lib.* 6. Garc. *de nobilit. gloss.* 48. 6. 3. *num.* 72. Anton Gom. *l.* 83. *Tauri*, *à num.* 16. Cardin. Tusch. *d. lit. N, concl.* 48. *num.* 9. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 78. *num.* 25. Viui. *decis.* 155. *num.* 36. *lib.* 2. Rustic. *ad l. cùm auus*, *lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 180. & 190. *ff. de condit. & demonstr.* Fusar. *de substitut. q.* 407. *n.* 12. Etiam medici secundùm Tiraq. *d. tract. de nobilit. c.* 34. *ferè per totum*, Cassan. *in catalogo gloria mundi*, *part.* 10. *consid.* 15. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 9. *num.* 7. *circa fin.* Menoch. *d. præs.* 78. *n.* 25. Rustic. *d. lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 123.

7 Nobilium appellatione non continetur illegitimus, seu bastardus, Duen. *reg.* 69. Angel. *cons.* 30. *circa fin.* vbi quòd appellatione plebeiorum veniunt filij illegitimi nobilium, Gemin. *cons.* 101. *in fin. vers ad vltimum*, & *cons.* 140. *in fine*, Anchar. *cons.* 389. *Visis diligenter*, *in princip.* Cardin. Tusch *d. lit. N, concl.* 48. *num.* 12. *cum seqq.* Fusar. *de substitut. q.* 360. *à num.* 4. & *quæst.* 361. *num.* 18. ait quòd nobilium de domo appellatione non veniunt naturales, Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 554. *num.* 51. Paleoth. *de nothis & spuriis*, *cap.* 27. *num.* 8. Rojas *de success.*

succeß.cap.15 à princ. Tell.*l.12. Tauri*, *n.* 3. Otalor. *de nobilit. part.4. cap.2. num.* 4. Benedict. Ægid. *de*
8 *iure & priuileg. honest.art.13. num* 41. Noo enim dicitur de familia, & domo, Card.Mantic.*de coniect. vltim.volunt.lib* 8.*tit.11 n.20.* Spin.*in speculo testam. gloß.16.a num.16.*Molin. *de primog. lib.1.cap.4.n.46. & 47.* Menoch *de præsumpt.lib.4. præs.* 88. *num.* 5. *& 13.& conf.117. num.51.& seq.* Deciao. *resp.1.n.6. lib.* 3. Gutier. *lib.* 2. *practic. quæst.*155 *num.1.& 3.* Peregr. *de fideicommiß.art.*22. *num* 83. Petra *in simili tract. quæst.11.num.* 202. Honded. *cons.*67. *num.* 16. *lib.1.* Farin. *in praxi crimin. part.1.quæst.13.à num.53.* Ceuall. *communium contra communes*, *quæst.* 757. *num.47.* Nicol.Garc.*de benefic. p.7. cap.5.a num.* 36. Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloß.5. num.110.* Fusar. *de*
9 *substitut. quæst.* 407. *num.* 66. nec conseruat agnationem, *l. iure naturæ ff. de statu hominum*, Tiraq. *de nobilit.cap.15.num.10.cum seqq.* Molin.*d.c.4.n.45.* Bursat. *cons.52.num.27. & 28. lib.1* Mantic. *d.tit.12. num.10.*Peregr.*d.art.22.num.82.* Menoch. *cons.* 117. *num.52.& cons.181. num.14. & cons.266. num.* 27. *& cons.345.num.* 18. Surd. *decis.* 149. *num.* 8. Cald. Pereira *in resp.pro Sebastiano Limpo*, *n.14.49. & 50.* Fusar. *d.quæst.407.num.65.* nec parentis insignia, & stemmata deferre potest, Olan. *in antin. lit.B, à n.9.* Ioan.Garc.*de expens.cap.3.num.21.vers.imò nec arma,* Matien.*in rubr.tit.1.gloß.1.a num* 116. *& l.7.gloß.2. num.2. tit.11. lib.5. noua Recop.* Gutier. *pract. lib.* 2. *q.155.n.1.in fine.*

10 Io Hispania verò ex consuetudine illarum partium illegitimè nati admittuntur ad insignia, nomen arma, honores, & nobilitatem patris, Azeued. *cons.14.num.27.& 29.* Nicol. Garc.*de benef.p.7.c.15. n.49.*Rot. *in Pampilonen. Capellania 4. Martij* 1623. *coram bonæ mem. Remboldo.*

11 Nobilium appellatione non venit, vxor nobilis plebeio marito nubens, *l.fin.C.de nupt. l.mulieres, C. de incolis, lib.10.l.1. C.de dignitatib. lib.12.* Pichard. *de nobilit. communicat.num.*18. Fusar. *de sub-*
12 *stitut. quæst.352. num.31.* nec plebeius vir vxori nobili nubens, secundùm Melch.Phœbos *Lusit. decis.*
13 17.*num.10. tom.1.* ideò natus ex muliere nobili patre bastardo, vel plebeio, non est nobilis, quia imò nobilitas mulieris offuscatur per maritum ignobilem, Staphil. *de litteris gratiæ, fol.mihi 121.vers.sed quid si aliquis*, Anchar. *cons.189.num.* 2. quos refert Cardin. Tusch.*d.lit.N, concl.48.n.10.*

14 Nobilium appellatione non veniunt nisi qui se tales probauerint, quia nobilitas a natura non inest, ac proinde non præsumitur nisi probetur, ita Tiraq. *d.tract. de nobilit. cap.* 10. *num.* 13. Perez *l.6. vers.ex quo infertur*, *tit.1. lib.* 4. *Ordinam. pag.*798. Mascard.*de probat.conclus.*1090 Gam. *Lusit. decis.86.in fine, & decis.322. num.* 3. Ioan. Garc. *de nobil.t. gloß.11. num.* 51. *& gloß.12. num.* 5. Azeued. *l. 4. à num.23. tit. 1. lib.6. noua Recop.* Menoch. *de præsumpt. lib.6. præs.60. & cons.321. num.* 11. Valasc. *consult.191. num.21.* Gutier. *practic.lib.4. q 14. num.* 4. Cabed *Lusit. decis.73. num.* 10. *part.2.* vbi *numer.* 11. quòd nobilitas potest probari per consanguineos, propinquos, & domesticos, & *num.15.* etiam per famam, quòd pariter tenent, Couarr.*pract.q.cap.21. n.7.* Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, part.8.consid.* 6. Mascard. *d.concl.*1090. *numer.*11. Ioan. Garc.*d.tract. gloß.7. num.11. & 12.* Farin.*in praxi crimin.p.1.q.47. num* 101.

Appell. CLXV.

Nomen.

1 *Nominis appellatione continetur non solùm proprium, sed etiam appellatiuum, & singulare.*
2 *Nomina collectiua plurium graduum, & personarum quæ sint, remissiuè.*
3 *Familia, siue agnatio testatoris continetur nominis mei appellatione.*
4 *Priuilegium concessum Caio, & iis, qui sunt de nomine suo, intelligitur de familia.*

Nominis appellatione continetur non solum proprium, sed etiam appellatiuum, & singulare, vt per Ludou. Gom. *in reg. de annali, q.30.num.6.* vbi limitat in dubio, & in pœnalibus. [1]
Nomina collectiua plurium graduum & personarum, quæ sint, quæ tantùm plurium personarum, non graduum, explicat Fusar. *de substitut. quæst.482. n.* 41. [2]

Hominis mei appellatione continetur familia, siue agnatio testatoris, vbi ipse in casum contrauentionis voluntatis suæ voluit hæreditatem peruenire ad proximiorem consanguineum de suo nomine, & suis armis, *l. pater filium*, *§ fundum, ff. de legat.3.* vbi gloss. *verb. nomine*, *l.cum ita*, *§ in fideicommisso, ff. de legat.* 2. gloss. *verb. nomine suo*, *in l.15. qui plures, ff.de legat.3.* Natt. *cons.* 675. *num.3.lib.4.* Vnde priuilegium concessum Caio, & iis, qui sunt de nomine suo, intelligitur de familia Caij, Alexand. *cons.125.num.6.vers.bene facit, lib.7.* Cardin.Tusch.*practic.conclus.tom.2.lit.D, concl.* 220. *num.10.* [3] [4]

Appell. CLXVI.

Notorium.

1. *Notorij appellatione in dubio intelligitur de notorio facti, non iuris.*
2 *Notorij appellatione venit omne illud quod aliqua tergiuersatione celari non potest.*
3 *Notorium dicitur omne id, quod ex actis iudicij constat.*
4 *Notorium dicitur delictum commissum, vel confessum in iudicio.*

Notorii appellatione in dubio intelligitur de notorio facti, non iuris, Philip Franc. *in cap. Romana, §.siue autem, de appellat. lib.6.* Aldobr. *commun.verb.notorij appellatione.* [1]

Notorii appellatione venit omne illud, quod aliqua tergiuersatione celari non potest, Clar. *§ fin. q 9.num.2.* Mench. *illustr. cap.2. num.* 11. *& cap.20. num.23.* Menoch. *de arbitrar casu* 166. *num.4.* Card. Tusch. *practic.conclus.tom.5.lit.N, concl.104. num.1.* ita vt nulla indigeat probatione, Bellacomb. *tom.1. commun.opinion. lib.4. tit.9. num.265. pag. mihi* 505. Surd. *decis.219. num.14. & decis.326.num.*82. Farin. *in praxi crimin. p.1. quæst.* 21. *à num.* 80. Mendez à Castro *in praxi Lusit.lib.3.cap.3.n.* 33. quamuis debeat allegari. Viui. *d.tit.9.num.19.cum seqq. pag.*478. *& seq.* Mench. *illustr. cap.2. num.12.* Farin. *d.q.* 21. *num.*110. [2]

3 NOTORII igitur appellatione venit omne illud, quod ex actis iudicij constat, sec ndùm Tiraq. *de retract. lign. §. 36. gloss. 2. num. 44.* Menoch. *remed. recuper. num. 31. & de arbitr. ca. n. 166. n. 6. & cons. 100. n. 6.* Mascard. *de probat. concl. 1101. num. 13. cum seqq.* Farinac. *d. quæst. 21. num. 14. & quæst. 9. n. 20.* Mendez à Castro *d. lib. 3. cap 15. num. 4.* Aldrete *de relig. d. seq l. tuenda, lib. 1. cap. 5. §. 2. n. 10.* ac proinde notorium dicitur delictum commissum, vel confessum in iudicio, Mascard. *concl. 1126. num. 4.* Farinac. *d. q. 21. n. 31.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 141. n. 9. & 10.* Aldrete *d. §. 2. n. 11.*

APPELL. CLXVII.

Nouale.

NOVALIS appellatione venit terra de nouo ad culturam redacta, cuius non extat memoria quod culta fuisset, & sic dicitur ager nunc primùm præcisus, *cap. 1. cap. quid per nouale, de verb. significat.* Bursat. *cons. 149. num. 9.* Rimin. iun *cons. 142. vol.* Monet. *de decimis, cap. 4. q. 3. num. 50.* Canis. *in simili tract. de decimis, cap. 11. num. 1. & in sum. Iuris Canon. lib. 2. tit. 26 §. nouabium*, Rebuff. *in l. sylua 30 §. nouales, ff. de verb signif. pag. mihi 18* . Mascard. *de probat. conclus.* 1106. Ascan. Tamburin. *de iure Abbatum, disp. 15. quæst. 18. num. 6.* Rot. *in Conchen. decimarum 25. Maij 1601. coram Ortembergo*, Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. N, concl. 114. n. 1.* vbi *num. 2.* post Abb. *cons. 71. col. 1. in fine, cum seq. vers. ager enim, lib. 1.* declarat quòd si ager vnus pro parte fuit cultiuatus, & maximè pro maiori parte, non potest dici nouale, licèt quoad partem non extet memoria hominum quod fuerit cultiuatus.

APPELL. CLXVIII.

Nouerca,

NOVERCÆ appellatione venit nouerca simpliciter, non autem nouerca magna, seu secundùm quid, Alexand. *cons. 97. Viso themate, num. 7. & 8. lib. 2.* quem refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 8. lit. V, concl. 91. num. 19.* Ratio est, quia verba in dubio sunt intelligenda simpliciter, non secundùm quid. *l. hoc legatum, in fine, ff. de legat. 3. l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verb. obligat.* Run. *cons. 56. in fine, lib. 2.*

APPELL. CLXIX.

Numerus.

1 *Pluralis numeri appellatione venit etiam singularis quando ratio eadem est in vno, quæ in pluribus.*

2 *Conditio, si sine liberis, deficit vno tantùm filio relicto.*

3 *Pluralis numerus verificatur in singulari quando sumus in dispositione de futuro conditionali, quia intelligitur quatenus extent.*

4 *Numeri singularis appellatione venit quandoque pluralis.*

5 *Conditio, si sine filio decesserit, verificatur in plurali.*

NVMERI pluralis appellatione venit etiam singularis, quando eadem sit ratio in vno, quæ in pluribus, ita Paul. de Castro *in l. 1. C. de condit. insertis*, Dec. *in l. 1. col. 3. C. de pactis, & cons. 50. col. vlt.* Decian. *cons. 64. num. 39. lib. 2.* Crauet. *cons. 180. num. 3.* Probatur *in l. falsa, §. quid ergo, ff. de condit. & demonstr.* vbi legatis Sticho & Pamphilio si mei erunt cùm moriar, vno alienato, ad legatarium alter pertinebit, & *in l. ait prætor, in princip. ff. de negot. gestis*, vbi verbum *negotia* exponitur, siue vnum, siue plura sint, & *in l. cùm vxori, C. quando dies leg.* vbi 2 legato vsufructu vxori & proprietate cum liberos habuerit verificatur vno nato. Facit etiam, quia conditio si sine liberis, deficit vno tantum filio relicto, *l. non est sine liberis, ff. de verbor significat. l. pater Seuerinam, §. ita fideicommisso, ff. de condit. & demonstrat. l. heredes mei, §. cum ita, ad Trebell. l. iubemus, §. sin autem, C. eod. tit.* Bero. *cons. 110. num. 29. lib. 2.* Decian. *cons. 64. num. 39. lib. 2. & cons 93. num. 6. lib. 3.* Surd. *cons. 557. num. 8* Hieton. Gabr. *cons. 117. num. 39. & 40. lib. 1. & cons. 110. num. 4. lib. 2* Menoch. *cons. 7. 4. num. 30* Hondcd. *cons. 57. num. 75. lib. 1. & cons. 48. num 9. lib. 1.* Peregr *cons. 35. lib 3. & de fideicom. art. 18. num. 37.* Thesaur. *Pedem. decis. 248. num. 4.* cum pluribus alijs citatis à Fusar. *de subst tit. q. 401. à num. 1* quibus addo Card. Tusch. *lit. P. conclus. 367. num. 44.* Facit denique 3 quod pluralis numerus verificatur in singulari, quando sumus in dispositione de futuro conditionali, quia intelligitur quatenus extent, ita Alexand *cons. 109. Super prima, num. 4. & 5. lib. 7.* vbi *num. 7.* subdit quòd grauatus restituere quibus voluerit, vni tantùm potest restituere, nisi ex coniecturis repugnaret mens disponentis, refert Cardin. Tusch. *d. lit. P, conclus. 367. num. 42. & 43.*

NVMERI singularis appellatione venit quan- 4 doque pluralis, *l. 2. § hereditas, ff. de suis, & legit. hered. l. si quis ita, vers. si quis filio, ff. de testament. cui. §. si plures, Instit. de legit. agnator. success.* gloss. *verb. filio, in l. tutor, la 3. ff. illo tit. de testament. tut.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 33.* Menoch. *cons. 158. num. 28.* Surd. *cons. 247. num. 10.* Vnde similiter si conditio concepta sit in numero 5 singulari, puta, si sine filio decesserit, verificatur in plurali, Crauet. *d. cons. 180. numer. 3.* Roland. à Valle *con. 138. n. 47. lib. 4.* Rustic. *ad l. cùm anus, lib. 6. cap. 7. num. 26. ff. de condit. & demonstrat.* quos refert Fusar. *d. q. 401. num. 10.*

APPELL. CLXX.

Nuptiæ.

1 *Nuptiarum appellatione continentur primæ.*

2 *Nuptiarum secundarum appellatione veniunt tam secundæ, quàm tertiæ, quartæ, & deinceps.*

NVPTIARVM appellatione continentur pri- 1 mæ, quia secundæ nuptiæ sine adiuncto non cadunt sub vocabulo nuptiarum, Zabarell. *cons. 49. num. 4. vers. ad secundum dicitur,* Sebast. Medices *de regulis iuris, reg. 4. Singularis sermo, num. 73.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 5 lit. N, concl. 161. n. 4.* vbi *n. 5.* cum Castrens. *cons. 309. In isto facto, in fine, vers. quæ facit, lib. 1.* declarat quòd licèt nuptiæ primæ sint fauorabi

fauorabiliores, tamen secundæ etiam sunt fauorabiliores, ac proinde legatum factum filiabus cùm nupserint, etiam comprehendit viduas.

2 NVPTIARVM secundarum appellatione veniunt tam secundæ, quàm tertiæ, quartæ, & deinceps, quia respectus præcedentium aliæ sunt secundæ, & omnes post primas sunt secundæ, Alex.*cons. 6. Attentis, n.5.vers.quia respondeo,lib.7.* vbi propterea infert quod statutum prohibens patri & matri inæqualitatem inter filios primarum, & secundarum nuptiarum, comprehendit omnes noptias post primas, & quod competit actio filiis ex statuto, licèt verba ad eos non dirigeotur, refert Cardio. Tusch. *d.concl.*161.*n.*6.Meooch.*cons.*4.*n.*38.

APPELL. CLXXI.

Nurus.

NVRVS appellatione propriè continetur pronurus, *l.nurus appellatio* 50.*ff. de verbor. significat.* vbi latè Rebuff. *pag.* 64. & deinceps in materia admittendæ satisdationis,*l.*2. *in fine*, *ff. qui satisdare cog.l.nurus*, *ff de verb.signif.* & in vltimis voluntatibus,*l vitrilu*, *§ aurus*, *ff.de legat.prast.d.l. nurus*, vbi glos.Surd.*de olimeent.tit.*8. *q.* 38. *n.* 41. & vbicunque quis non admittitur ad postulandum pro nuru, & certis personis, *l.*1*a fine,ff de postulan.* glos. *verb. nuram,in l.fifideiussor.ff.quis satisdare cog.*Et vbicunque nurui permittitur donationem fieri ab alio, *l. necnon*, *§.socrui*, *ff.de donat. inter viram & vxor.* tetigit Fusar.*in tract.de substit.q.*313.*n.*2.

APPELL. CLXXII.

Oblationes.

1 *Oblationum appellatione continentur omnia mobilia, & immobilia qua dantur Ecclesia, siue in Ecclesia, siue extra.*

2 *Oblationem sub nomine venit qua offeruntur ad Altare.*

3 *Oblationes dicuntur eleemosyna qua offeruntur curatis Ecclesia, vel Ecclesia pro Missis, orationibus, vel pro mera eleemosyna.*

4 *Decima veniant oblationum appellatione.*

5 *Decima, & oblationes in quo differant, ostenditur.*

1 OBLATIONVM appellatione continentur omnia mobilia & immobilia, quæ dantur Ecclesiæ,siue in Ecclesia, siue extra, *cap.causa,de verbor. signif.* Oldrad.*cons.*193.*in fine*, vbi *num.*6.*vers.tertio*,

2 subdit quòd veniunt sub nomine oblationum, quæ offeruntur ad altare, Isidor. Moscon.*de maiest. militantis Ecclesia*, *lib.*1.*p.*3.*c.*3 *pag.*466. vbi dicit,quòd sub oomine oblationum continentur omnia quocunque titulo ad Ecclesiam perueniunt, Cardin. Tusch. *practic. conclus.tom.*5.*lit. O*, *concl.* 11. *num.* 1.

3 Oblationes enim dicuntur eleemosynæ, quæ offeruntur Curatis Ecclesiæ, vel Ecclesiæ pro Missis, orationibus,vel pro mera eleemosyna,Lap.*alleg* 58. Petr. Anchar. *cons.* 48. *Quis talia*, Roman. *consil.* 344.*in casu proposito,n.*3. Card. Tusch *d. concl.* 11.*n.* 5.post Anchar.*cons.*419. *Quæstio tota est*, *num.*2.*&* 5. ait differentiam esse inter oblationem & eleemosynam,quia eleemosyna fit secreto, oblatio verò fit publicè.

4 OBLATIONVM appellatione veniunt decimæ, Lap.*alleg.*67.*num.*5.*vers.argumentum tamen*, Decian. *cons.*16.*num.*13.*lib.*2. vbi ait quòd à pari procedunt cum decimis oblationes, Monet *de decim.cap.*5.*q* 1. *num.* 1. vbi quòd oblationes, quæ fiunt ad sacrificium quarundam decimarum veteris legis loco subrogatæ sunt, ipsæ tameo *cap.*2.*num.*9. & 10 obseruat differentiam esse inter decimas,& oblationes, quia decimæ sunt quota pars frugum, & aliorum licitè acquisitorum debita ex præcepto Ecclesiæ iniunctis, oblationes autem quicquid Deo,vel Ecclesiæ ciuisve ministris voluntariè exhibetur.

5 Plura de oblationibus dixi *in tract. de officio, & potest. Episcopi, p.*3.*alleg.*80.*n.*11 *cum seqq.*

APPELL. CLXXIII.

Obuentiones.

1 *Oblationes, & personales decima veniunt appellatione obuentionum.*

2 *Verbum,obuentiones, est admodum generale comprehendens omnes redditus, cuiuscunque qualitatis sint.*

3 *Obuentiones dicuntur fructus ex eo venientes, causacunque sint emolumenti.*

4 *Distributiones quotidiana non veniunt appellatione obuentionum beneficij, seu prabenda.*

1 OBVENTIONVM appellatiooe veniunt oblationes,& personales decimæ, quæ dantur diebus, quibus accedunt ad Ecclesiam beneficiati, & ex mortuariis, & similibus, ita glos. *verb obuentiones, vers.licèt possit dici, in cap. ad audientiam, tl. t. de Eccles.adific.* vbi Abb. *num.* 15. *vers. nam verbum,*

2 asserit quòd verbum, *obuentiones*, est admodum generale, comprehendens omnes redditus cuiuscunque qualitatis sint, referunt Card Tusch *practic. conclus.tom.*5.*lit. O,conc.l.*61.*num.* 1 Gonzal.*ad reg* 8. *Cancel.§.*7 *proœm.n.* 100. Accedit quòd obuentiones

3 dicuntur fructus ex re venientes cuiuscunque sint emolumenti,vt per tex.*in l.*1.*§ exercitorem*, iuncta glos.*verb. obuentiones*, *ff. de exercit. action.* resoluunt Rebuff in *l.frugem. vers. obuentiones etiam. ff. de verb. signif.*Monet.*de distribut.quotid.p.*4.*q.*7.*n.*13.

4 OBVENTIONVM beneficij, seu præbendæ appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, ita Prob.*ad Monach.in c.vnic.n.*52.*de cleric. non resid. lib.*6.Rip.*resp.*2.*n.*2.*de constit.*Gig.*cons.*144.*n.*18.Monet.*d.tract.de distrib.quotid.p.*1.*q.*7.*n.*11. *cum seqq.*

APPELL. CLXXIV.

Offensa.

1 *Offensa appellatione non continetur leuis,sed grauis.*

2 *Promittens non offendere sub pœna,illam non incurrerit ob modicam offensam.*

3 *Promittens non offendere qualitercunque, seu quomodocunque, intelligitur de omni offensa non solùm graui, sed etiam leui.*

1 OFFENSA appellatione noo continetur minima, id est, leuis, sed venit grauis, secundùm Menoch.

Menocb. *de arbitr. lib. 2. quaſt 90. n. 30. & ſeqq.* Vnde promittens non offendere ſub pœna, non incurrit illam ob modicam offenſam, ita Bald. *conſ. 58. vol. 1.* Meron. *de tregua & pace, q. 172. per totam.* Vulpel. licèt aliquantulum dubius, *conſ. 51. in fine*, quos refert Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 5. lit. O, cancl. 69. n. 9. & 10.* Hippol. Riminald. *conſ. 61. n. 10. cum ſeqq.* vbi *num. 12.* ſubdit quòd in promiſſione eſſent verba, *non offendere, damnificare, non offendi, aut damnificari facere, quomodocunque, qualitercunque, & ex quacunque cauſa*, tum per dicta verba ſic vniuerſalia, intelligeretur etiam de omni offenſa, ſiue damno, & non ſolùm graui, ſed etiam leui.

APPELL. CLXXV.

Officialis.

1. *Officialis appellatione propriè venit is, qui ſub alio miniſtraliter exercet iuriſdictionem.*
2. *Officialis dicitur quaſi alterius officium exercens.*
3. *Iuriſdictionem non habentes qui largo modo dicuntur habere officium, veniunt appellatione Officialium, in materia ſcilicet fauorabili, ſecus in odioſa, vt n. 4.*
5. *Statum prohibens Officiales mercaturam exercere, non comprehendit Officiales largè & impropriè ſumptos, & qui nullam habent iuriſdictionem.*
6. *Actuarij, ſeu Magiſtri actorum non comprehenduntur ſub ſtatuto, quod de officialium delictis non poſſit cognoſcere, niſi magna Curia.*
7. *Officiales largè ſumpti non continentur ſub diſpoſitione loquente de Officialibus, quòd debeant eſſe annales.*
8. *Officialis diœceſan. appellatione venit Vicarius generalis Epiſcopi illius diœceſis.*
9. *Officialis, & Vicarius ſunt ſynonyma.*
10. *Officialis verbum ſimpliciter prolatum, etiam ad foraneum, ſecundum ſubiectam materiam eſt referendum, & n. 11.*

1 OFFICIALIS appellatione propriè venit is, qui ſub alio miniſtraliter exercet iuriſdictionem, ſicuti docent Anton. de Butr. *conſ. 74. num. 3.* vbi etiam quòd Rectores appellantur Officiales, qui ad particularia officia ciuitatis aſſumuntur, Carau. *ritu 49.* Vincent. de Franchis *deciſ. 407. n. 5. p. 1.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 5. lit. O, concluſ. 88. n. 1. & 2.*

2 OFFICIALIS enim ita dicitur quaſi alterius officium exercens, ſecundùm Petr. Gregor. *in cap. conquerente, de officio Ordin. cap. 11. num. 21.* Narbona *de appellat. à Vicario ad Epiſcopum, part. 1. num. 15.*

3 Verùm lato ſumpto vocabulo veniunt etiam non habentes iuriſdictionem, qui largo modo dicuntur habere officium, ſecundùm Vincent. de Franch. *d. deciſ. 407. ſub num. 5.* & Maſtril. *in tract. de Magiſtrat. lib. 1. cap. 20. n. 25. & cap. 23. num. 78.* & ſic continentur coquus, macellarius, ſeu cuſtos portarum, vt dicit Menocb. *conſ. 53. num. 7.* cum adductis circa coquum per me *appellat. ſeq. num. 3.* vbi id declaratur.

4 Intellige in materia fauorabili, in qua appellatione Officialium continentur Officiales largè ſumpti, ſicuti tradit Maſtril. *de Indultis cap 40. num. 5.* poſt Alex. quem citat *in l. 1. num. 2. ff. de iuriſdict. omnium Iudicum*, vbi ſecus dicendum eſſe ait in materia ſtricta & odioſa.

5 Quare ſub ſtatuto prohibente Officiales mercaturam exercere, non continentur Officiales largè & impropriè ſumpti, & qui nullam habent iuriſdictionem, Bart. *in l. aufertur, §. quod à Præſide, ff. de iure fiſci*, Bald. *in l. quiſquis, C. ſi certum pet. & conſ. 194. vol. 2.* Pariſ. de Puteo *de ſyndicatu, in verb. contrahere, ſub num. 8. fol. mihi 98.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, part. 1. verb. duos habens filios, numer. 47. de teſtam* quorum auctoritate, ita conſuluit pro generali theſauro Regni Neapolitani, Nauar. *conſ. 43. ſum. num. 15.* & à Ponte *conſ. 49. num. 54.* quos refert & ſequitur Maſtrill. *d. tract. de indultis cap. 40. num. 6.*

6 Pariterque ſub ſtatuto quod de Officialium delictis non poſſit cognoſcere, niſi magna Curia, prout eſt prouiſum in Regno Neapol. per Conſtit. Magiſter iuſtitiarius, vtique non cōtinentur Actuarij, ſeu Magiſtri Actorum, vt tenent Proſp. Carau. *in d. ritu 49.* Foller. *in praxi in verb. audiantur excuſatores, num. 138.* remiſſiuè à Ponte *in tract. de poteſtate Proregis tit. 3. de elect. offic. in princip. num. 5.* Capiblanc. *in tract. de auctoritate Baronum, pag. 5. n. 39.* niſi proponatur aliquid fauorem reſpiciens, in quibus terminis credo intelligendos contrarium ſentientes, ex quorum numero ſunt Tapia, cum quo videtur ſentire Maſtril. *Sicilia deciſ. 147. n. 25.* Anna *ſing. 48.* Camill Borrell. *de præſtantia Regis Catholici, cap. 62. n. 62.*

7 Denique ſub diſpoſitione quòd Officiales debent eſſe annales, non continentur hi qui largo modo, & impropriè dicuntur habere officium abſque iuriſdictione, vt reſoluunt Natt. *conſ. 38. num. 4.* Maſtrill. *de magiſtratib. lib. 1. cap. 23. num. 78.* Capiblanc. *d. pragm. 5. num. 84.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 184. num. 34.* quicquid dicant Anna *ſing. 369.* & Auend. *in addit. ad Vincent. de Franch. deciſ. 409. num. 5.*

8 OFFICIALIS diœceſani appellatione venit Vicarius generalis Epiſcopi illius diœceſis, ſicuti docent Anchar. *conſ. 240. Viſa thematio, & conſ. 341. per totum*, Menoch. *conſ. 51. num. 38.* Card. Tuſch. *d. tom. 5. lit. O, cancl. 82. num. 2.* Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 27. n. 27.*

9 OFFICIALIS enim & Vicarius ſunt ſynonyma, & idem ſignificant, prout referunt Ioan. Andr. *in addit. ad Speculat. in rub. de officio Vicarij.* Barbat. *in Clem. & ſi principalis, num. 16. de reſcript.* Hippol. Rimin. *in rub ff. de officio eius, num. 114.* Mandoſ. *in tract. de commiſſion. in commiſſ. per Breue 28. verb. Vicaria, & in reg. 14. Cancel. q. 6. n. 16.* & deſumuntur ex Concil. Triden. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 16. ibi, Officialem, ſeu Vicarium, &c.* Quapropter cùm verba hæc eandem ſignificationem, & eundem ſenſum habeant, Romanæ Curiæ ſtylus obſeruat, vt in expeditionibus, ſeu delegationibus ad Italiam, Vngariam, Dalmatiam, Epyrum, ſiue Albaniam, Sclauoniam, Cyprum, & Cretam, & partes Orientales, Siciliam, Sardiniam, & Corſicam, concernentibus Cancellaria, verb. *verb. Vicario*, ſemper vtatur hac formula, *Dilecto filio Vicario Neapolitano, venerabilis Fratris noſtri Archiepiſcopi Neapolitani in Spiritualibus generali.* Sed vltra omnes Alpinos, vt in Hiſpania, Gallia, Germania, Polonia, Anglia, & Africa, Officiales nominantur his verbis, *dilecto filio noſtro officiali Bracharen.* vt teſtantur Mandoſ. *d. verb. Vicario, & d. q. 6. n. 8.* & Sbroz *de Vicario Epiſcopi. lib. 1. q. 2. n. 10.*

Amplia

10 Amplia vt non solùm verbum, *Officialis*, simpliciter prolatum ad Vicarium generalem sit referendum, sed etiam ad foraneum secundùm subiectam materiam, prout colligi videtur ex celebri gl. *verb. obtinentibus, in c statutum, in princip. de rescript. lib. 6.* quæ ait dispositionem de Officiali loquentem non solùm in principali, sed etiam in foraneo locum habere, per quam glos. ita interpretatur Ludou. Gomez tex. *in cap. si annum, §. si vero, de iud. eod. lib. 6.* dum in comment. ad eundem *num. 22. cum seqq.* ait verbum *Officialis*, de quo ibi tam de generali, quàm de foraneo intelligi debere, itavt sensus sit quod quemadmodum principalis Episcopi Officialis potest in ciuitate curatorem minori dare, id similiter Officiali foraneo in iure liceat, cùm *in d. §. si verò*, simpliciter illud Officiali facere permittatur, quamuis Ioan. Andr. quem sequitur ibi Gemin. *num. 2.* & alij illum text. intelligant solùm in generali, nec in foraneo locum habere existiment; & licèt Anastas. Germon. vir alioquin doctissimus, *animaduersionum lib. 1. cap. 7.* paulò post *princip. vers. non ideò*, existimet Vicarium generalem non dici simpliciter Officialem, nisi adiiciatur particula, generalis, seu principalis.

11 Nec pro opinione Germonij facit *cap. cùm nullus, de temporib. Ordinat. lib. 6. & Clem. 2. de rescript.* ex quibus ipse deducit verbum *Officialis*, simpliciter prolatum solùm ad Vicarium foraneum referendum esse, quod neque eorum verbis comprobatur, neque aliqua verisimili ratione defendi potest; nam ibi Summi Pontifices Vicarium foraneum simplici, *Officialis*, verbo nominarunt, non vt propriam verbi Officialis significationem exprimerent, quasi illo verbo non alius quàm Vicarius foraneus regulariter comprehendatur, & ex diuerso generalem Vicarium principalem officialem, seu Vicarium generalem appellant, non vt significent ad denominandum Vicarium generalem, verbum *Officialis*, sufficiens non esse absque adiectione principalis, aut generalis, sed potius vt palàm, & sine vlla dubitatione percipiatur an de generali Vicario, an verò de foraneo, seu de vtroque loquantur. Vnde verbum illud, *Officialis*, appositum in dictis Iuribus de foraneo tantum Vicario accipitur, non quia hoc verbum genuina & propria significatione ad Vicarium foraneum solùm pertineat, sed quia ibi Pontifices generalem postea specialiter nominarunt, ideò ad eum referri nequit, sed ad foraneum tantùm, aliàs enim simpliciter officialem Episcopi dixissent, tam de Vicario generali, quàm de foraneo loquutos fuisse credendum esset.

Appell. CLXXVI.

Officium.

1 *Officiorum appellatione quæ contineantur.*
2 *Officium latè sumptum comprehendit omne ministerium aliàs necessariò adimplendum, licèt per artem exerceatur, quod vocatur artificium, in specie tamen, & magis propriè ab illo differt.*
3 *Coqui an præstent officium, vel ministerium, seu artificium, ostenditur.*
4 *Declaratur* l. legatis 65. §. si ex officio, ff. de legat. 2.
5 *Officiorum diuinorum appellatione quæ veniant, ostenditur.*
6 *Officia deputata alicui Ordini interdicto prohibentur, quæ fiunt à ministris, ab Ecclesia deputatis, ex eorum officio, & ipsius Ecclesiæ nomine.*

1 Officiorum appellatione continentur tam beneficia Ecclesiastica, quàm etiam alia munera, non solùm publica, sed etiam priuata, licèt sint vilia & infima, quia scilicet omnia certa sub se continent ministeria, ad quæ illa obtinens, seu gerens adstrictus, vel deputatus est, vt in beneficiis sunt text. *in cap. 1.* iuncta ratione ibi, cùm vnum officium vix dignè, &c. *de consuetud. lib. 6. cap. cùm singula 32. in princip.* iuncto §. *prohibemus, de prabend. eod. lib. 6.* cum aliis, de quibus Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 11. num. 2. cum seqq.* & in muneribus publicis probat text. *in l. 2.* ibi, ex ea prouincia, in qua officium aliquod gerit, *ff. de his quibus vt indign. l. si quis officium 38. ff. de ritu nupt.* & rubricæ omnes pertinentes ad Iudices, seu magistratus tam sæculares, quàm Ecclesiasticos, quæ ideò per verbum, *officium*, concipiuntur, vt patet *lib. 1. Digestorum, à tit. de officio Consulis, cum seqq. & lib. 1. Decretalium, & Sexti à tit. de officio Archidiaconi*, & demum officiorum nomine quoad hoc propositum veniunt Officium Sacristæ, Camerarij, œconomi, syndici, ostiarij in terminis *Clem. 1. de Regular.* tradunt Nau. *commento 4. de Regular. num. 24.* Azor. *institut. moral. p. 1. lib. 12. c. 14. quæst. 12. vers. quæres*, Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 127.* ac tandem in muneribus priuatis, etiam vilibus, sunt tex. *in l. peculium 65. in princip.* ibi, *officia seruorum, ff. de legat. 1. l. legatis 65. §. si ex officio, iuncta glos. 1. ff. de legat. 3.* communiter recepta ex Gam. *Lusit. decis. 353. num. 1.* prosequuntur latè Dec. *in rub. de officio deleg. num. 3.* vbi Sahag. *num. 1.* Mantu. & Bolognet. *in rub. ff. de officio eius, à num. 37. cum seqq.*

2 Cum quibus aduertere oportet quòd etsi nomen, *Officium*, sic latè & generaliter sumptum, comprehendat omne ministerium aliàs necessariò adimplendum, licèt per artem exerceatur, quod vocatur artificium, vt per *d. glos. 1. in l. legatis, §. si ex officio, ff. de legat. 3.* in specie tamen & magis propriè sumptum ab illo differt, vt probat text. *in d. § si ex officio, l. nominatim 24. ff. de manum testam.* officium namque in specie significat ministerium quod sine vlla arte exercetur, vt ostiarij, vestiarij, & similium; artificium verò sumitur pro eo, quod arte, & industria acquiritur, & per eas exercetur, vt textor, & alij similes, *l. inter artifices, ff. de solut.* Bologn *in d. rub. ff. de officio eius, n. 39.*

3 In qua propria significatione tractant Iureconsulti de reuocatione, diminutione, vel augmento legati, quoties suo nomine officij, vel artificij serui legatur, & postea tempore mortis testatoris officium illud, vel artificium mutauerant, quod habebant testamenti tempore, & ab eisdem Iureconsultis generalis regula traditur, quòd si seruus ex officio ad aliud officium, seu ministerium, vel ex officio ad artificium, aut denique ex artificio ad aliud artificium transierit, legatum extinguitur, non ita è conuerso si ex artificio translatus fuerit ad officium, *d. l. legatis 65. §. si ex officio*, vbi glos. *verb. officium, & verb. factus est, l. textoribus 61. ff. de legat. 3. d. l. peculium 65. in princ. ff. de legat. 2. l. si cui 12. vers. proinde, ff. quibus modu vsusfr. amitt.* post alios Bologn. *d. num. 39.* Cuiac. *lib. 9. obseruat. cap. 17. col. 2.*

4 Quæ tamen regula retenta, magnam patitur difficultatem text. *in d. l. legatis §. si ex officio, vers. non idem*, ibi, *coquus postea factus est, ex verbo, §. sequentis*, ibi, *plura artificia*, iuncto, ibi, *& alij coqui* legatò

legoti fuerunt, cui consonat text. *in l. si quid venditor* 18 *in fine*, ibi, *optimum in eo artificium*, *ff. de adilit. edicto*, *cap. ne tales*, ibi, *arte*, *& impendiu coquorum non indiget*, *de consecr. dist.* 5. adeò, vt Zoanet. *in lib. singulari Digestorum cap.* 7. coactus fuerit §§. illos legere, ac diuidere, quod tamen est contra omnium librorum fidem, & circa eorum explicationem, valdè laborant post scribentes ibi, Emm. Soar. *lib.* 1. *obseru. cap.* 39 Forcatul. *in penu Iuris cap.* 27. Cuiac. *vbi proximè*. Verùm ea eius dictis resolue coquos aliquando in solo ministerio, aliquando in artificio haberi, vt Liuius *lib.* 39. auctor est, in illis verbis, ibi, *tunc coquus vilissimum antiquis mancipium astimatione & vsu in pretio esse*, *& quod ministerio fuerat ars haberi cœpta est*, &c. iuxta quam distinctionem facilè conciliantur Iura suprà citata; nam text. *in d. l. legatis*, §. *si ex officio*, intelligitur de coquo prout in solo ministerio, & officio habetur, cætera verò Iura de eo loquuntur prout artificio annumerantur, cui eaplicationi consonat in effectu intellectus glos. *verb. coquus*, *in d* § *si ex officio*.

5 Officiorvm Divinorvm appellatione, quoad materiam interdicti, venire ea omnia quæ in Missali & Breuiario côtinentur, tenet Angel. *in sum. verb. interdictum* 3. §. 4. Sed meritò improbant Nau. Henriq. Sosr. & alij nouiores infrà referendi, quia multa in illis continentur, quæ prohibita non sunt tempore interdicti, vt benedictio mensæ, itinerarium, & similia. Quare meliùs dicendum puto eo nomine contineri omnia exercitia sacris Ordinibus maioribus, vel minoribus deputata, vt si Acolytus offerat vrceolos, Subdiaconus Epistolam solemniter cantet cum manipulo, vel Diaconus Euangelium, Sacerdos Missam dicat, Episcopus Ordines conferat, aut Virgines, Abbates, Altaris, & Calices consecret; vel etiam si Presbyter hoc hebdomadarij officium agat in choro, dum Matutinum, aut aliæ Horæ peraguntur; hæc enim omnia diuina esse officia asserens nouam esse sationem ab aliis non perpensam, resoluit Nauar. *in man. cap.* 27. *n.* 171. & post Couar. & alios communiter Henriq. *in sum. lib.* 13. *cap.* 44. *in princip.* iuncto commento *lit. A*, Vgolin. *de censur. tab.* 5. *cap.* 5. §. 2. *num.* 2. & alij plenè relati à Sayr. *in simili tract. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 4. *cum seqq. & cap.* 14. *à num.* 10. quorum sententiam partim sequitur, partim improbat Soar. 6 *tom.* 5. *disp.* 34. *sect.* 3. *à num.* 5. *&* 7. vbi à principio latè disputans communem doctinam sequitur quatenus officia deputata alicui Ordini interdicto prohiberi censet ea esse explicans, quæ fiunt à Ministris ab Ecclesia deputatis ea eorum officio, & ipsius Ecclesiæ nomine, ideóque non immeritò etiam Ecclesiastica officia dici posse, ipse notat *d. num.* 5. *in fine*, & sequi videtur Bonacin. *de censur. disp.* 5. *puncto* 3. *à n.* 1.

Appell. CLXXVII.

Ordinarius.

1 *Ordinarij appellatione venit Episcopus, & quicunque superior, siue inferior Prelatus ab illo, qui iurisdictionem ordinariam habeat in materia sibi adaptabili.*

2 *Ordinarius vbi aliquid committitur, de Ordinariis mentio fit ad omnes habentes iurisdictionem ordinariam commissio fit, nisi subiecta materia aliud exposcat.*

3 *Prior S. Ioannis Hierosolymitani venit appellatione Ordinarij.*

4 *Ordinarij appellatione in materia collationis non solùm venit Episcopus, sed etiam alius inferior, qui conferendi potestatem habeat.*

5 *Vicarius Episcopi venit appellatione Ordinarij.*

6 Concil. Trident. sess. 7. de reformat. cap. 8. *agens de locorum Ordinarius, procedit in inferioribus.*

7 Concil. Trident. sess. 24. de reform. Matrim. cap. 1. *vbi*, nisi Ordinarius, &c. *habet locum in Abbatibus etiam Commendatariis, & aliis habentibus quasi Episcopalem.*

8 *Ordinariorum collatorum appellatione veniunt etiam Capitula in casibus, in quibus habent potestatem conferendi.*

Ordinarii appellatione venit Episcopus, & quicunque superior, siue inferior Prælatus ab illo, qui iurisdictionem ordinariam habeat, in materia sibi adaptabili, & proportionabili, ita docent glos. *verb. Ordinariorum*, per text *in cap. vt animarum, de constit. lib.* 6. *& verb. locorum*, *in cap. Ordinarij*, vbi Gemin. *n.* 5. & Franc. *num.* 3. *de offic. Ordin. eod. lib.* Abb. *in cap. post cessionem*, *num.* 1. vbi Felin. *num.* 1. Dec. etiam *num.* 1. & Mynsing. *num.* 2. *de probat.* Zabarel. *in Clem. quia Regulares*, *num.* 11. *vers. octauò quares, de suppl. negl. Prel* Cou. *in cap. pen. num.* 1. *de testam.* Mandos. *cons.* 37. *num.* 19. *&* 21. Flamin. Paris. *de confident. q.* 28. *num.* 16. Seraphin. *decis.* 1401. *num.* 5. Stephan. Gratian *discept. forens. cap.* 212. *num.* 31. *&* 38. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol. fin. casu* 42. Flores de Mena *var. lib.* 3. *quast.* 14. *num.* 6. Ascan Tamburin. *de Iure Abbatum*, *tom.* 1. *disp.* 1. *quest.* 4. *num.* 1. Rot. *decis.* 798. *num.* 3. *apud Farin. in* 1. *collect. nouissimarum*, aliàs *p.* 4. *diuers. & coram R. D. meo Coccino Decano decis.* 346. *à num.* 1. inter eius impressas.

2 Quapropter cùm in aliquo Iuris decreto aliquid Ordinariis committitur, vel de Ordinariis mentio fit, nisi subiecta materia aliud exposcat, non ad Episcopos tantùm, sed etiam ad omnes habentes iurisdictionem ordinariam commissio dirigitur, gl. *d. verb. locorum*, vbi Franc. *num.* 3. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 15. *vers. nihilominus*. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 3. *quest.* 11. *num.* 19. *&* 20. *& de confident. quast.* 28. *n.* 16. Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *disp.* 20. *num.* 5. Erasm à Cochier *de iurisdict. Ordinarij in exemptos p.* 1. *quast.* 1. *num.* 9. Ascan. Tamburin. *d. q.* 4. *num.* 3.

3 Ex quibus iam primò infertur Ordinarij appellatione comprehendi Priorem S. Ioannis Hierosolymitani, vt censuit Rota *decis.* 493. *num.* 5. *part.* 2. *recent.*

4 Secundò infertur Ordinarij appellatione in materia collationis non solùm venire Episcopum, sed etiam alium inferiorem, qui conferendi potestatem habeat, vt per Rebuff. *in concord. tit. de collation.* §. *prafatique Ordinarij, verb. Ordinarij collatores*, Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 8. *q.* 9. *n.* 27. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 4. *n.* 1.

5 Tertiò infertur appellatione Ordinarij venire Episcopi Vicarium, cùm verè Ordinarius sit, glos. *verb. generaliter, in cap. Romana, de appellat. lib.* 6 Cou. *pract. c.* 4. *n.* 7. *& var. lib.* 3. *c.* 20. *n.* 5. Sbroz. *de Vicario Episcopi lib.* 5. *q.* 43. *& q.* 51. *num.* 1. Sanch. *d. disp.* 29. *n.* 5. *vers. vnde nemine*, Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *differ.* 11. *n.* 64. Bonacin. *de Matrim. q.* 2 *punct.* 8. *n.* 10. quos refero Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi*, 2. *p. allegat.* 32. *n.* 118.

Quartò

6 Quartò infertur dispositionem Conc. Trid. *sess. 7. de reformat. cap.* 8. dum iniungit locorum Ordinariis, vt Ecclesias quascunque quomodolibet exemptas auctoritate Apost. singulis annis visitare teneantur, procedere in inferioribus habentibus iura Episcopalia, vt censuit Rot. *decis.* 798. *apud Farin. collect.* 1. *nouiter nouiss.* aliàs *p.* 4. *diuers.* & in Salamantina iurisdictionis 3. Octobris 1579. coram Cardin. Seraphinc, quam refert Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.* 614. *in* 1. *edit.* aliàs *resol.* 558. *n.* 3. *in* 2. *edit.*

7 Quintò infertur dispositionem Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. Matrimon. cap.* 1. ibi, *nisi Ordinarius ipse, &c.* statuentis posse Ordinatium ex causa sibi bene visa dispensare, vt omittantur denunciationes, vel aliqua illarum ante, & post Matrimonij consummationem, procedere in habentibus quasi Episcopalem iurisdictionem, vt scribunt Nau. *cons* 5. *sub tit. de sponsalib. in* 1. *edit.* aliàs *cons.* 2. *sub tit. de clandest. despons. in* 2. *edit.* Henriq *in sum. lib.* 11. *c.* 5. § 5. Fr. Emman. *in sum. p.* 1. *cap.* 217. *n.* 4. Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p.* 2. *alleg.* 32. *num.* 30. Id ipsum in Abbatibus habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem nuncupatum, agnoscunt Sanch. *de Matrim. lib.* 5. *disp.* 7. *num.* 4. Flores de Mena *var. resolut. lib.* 3 *quaest.* 24. *num.* 26. Sayr. *in floribus decision. sub tit. de sponsal. decis.* 9. Fanc. Molin. *d. differ.* 11. *n.* 60. Stephan Gratian. *discept forens. c.* 83. *n.* 15. Molfes. *in sum. moralis Theologia tract.* 4. *cap.* 8. *n.* 21. Ego ipse *d. alleg.* 32. *n.* 31. & ad Commendatarios Abbates ampliant Petr. de Ledesma *in sum. p.* 1. *de Sacrament.* vbi de Sacramento Matrimon. *cap.* 6. *concl.* 7. *dub.* 2. *vers. seguesse le segundo*, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5. § 8. *num.* 28. Ego ipse *d. alleg.* 32. *num.* 32. Contra Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.* 2. *c.* 9. *num.* 55. Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra lib.* 3. *tit.* 15. *l.* 1. *de Matrim. n.* 22.

8 ORDINARIORVM collarorum appellatione veniunt etiam Capitula in casibus, in quibus habent potestatem conferendi, Rot. *decis.* 398. *n.* 5. *p.* 2. *in posthum. Farin.* aliàs *p.* 4. *rec.*

APPELL. CLXXVIII.

Oleum.

OLEI appellatione in legato cibarium venit, non autem quod voluptatis; & deliciarum causa seruatur, *l. si cui lana*, § *lana, ff. de legat.* 3. nec etiam quòd valetudinis gratia habetur, *l. non omne, ff. de penu leg.* non enim oleum hoc ex olea est, & propterea impropriè oleum dicitur, sic & quod ex nucibus fit, impropriè oleum dicitur, & ideò in legato olei non continetur, nisi aliter se habeat testatoris, vel religionis vsus, & consuetudo. ita Stephan. Forcatul. *in penu Iuris cap.* 12. Menoch. *de praesumpt. lib.* 4. *praes.* 153. *numer.* 4. & 5. Franciſc. de Barry *de success. testati, & abintestati, lib.* 9. *tit.* 19. *num.* 7. & 8.

APPELL. CLXXIX.

Ordo.

1 *Illegitimus dispensatus ad Ordines intelligitur tantùm dispensatus ad minores.*

2 *Dispensatus ad omnes Ordines, quoad minores tantùm, censetur dispensatus, nisi illos tantum habuerit.*

ORDINVM appellatione in dispensationibus veniunt solùm minores, itavt illegitimus dispensatus ad Ordines intelligatur esse dispensatus tantum ad minores, quia cum dispensatio sit stricti juris, & strictè interpretanda, *cap.* 1. *in fine, & cap.* 2. *de filiis Presbyt. lib.* 6. *cap. non potest, de praebend. eod. lib.* cum aliis per me citatis *de officio, & potest. Episcopi, p.* 2. *alleg.* 45. *num.* 1. Satis est si dispensatio facta ad Ordines effectum suum sortiatur in minoribus Ordinibus; quare ita docent glos. *verb. ordinar, in cap. litteras, de filiis Presbyt. & verb omnes, in cap. vlt. eod. tit. lib.* 6. vbi Franc. *n.* 4. Rebuff *in praxi benefic, tit. de dispensat super defectu natal. num.* 47. Maiol. *de irregular. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 6. Borgas. *in simili tract. p.* 2. *tit. de interpret, dispensat. num.* 22. Henriq. *in sum. lib.* 7. *c.* 30. § 2. & *lib.* 14. *cap.* 8. § 10. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 3. *quaes.* 6. Sayr. *de censuris lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 19. Auila *in simili tract. p.* 7. *disp.* 3. *dub.* 6. *vers. Maiolus*, Campan. *in diuersor. Iuris Canon. rub.* 11. *cap.* 13. *n.* 95. Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p.* 2. *alleg.* 45. *n.* 4 & me citato *in illo loco* Sanctarel. *variarum resol. p.* 1. *q.* 38. *n.* 1.

Amplia etiamsi dispensetur ad omnes Ordines, quia quoad minores tantùm dispensari censebitur, vt resoluunt Maior. *d. cap.* 8. *n.* 6. Henriq. *d. lib.* 14. *cap.* 8. § 10. Sayr. *d cap.* 11. *num.* 19. Sanctarel. *d. quaest.* 38. *num.* 4 nisi dispensari petens babuerit Ordines minores, quia tunc Papa de hoc certus dispensans quoad omnes Ordines, videtur dispensare ad sacros, vt priuilegium aliquid operetur, ita Sanch. *de Matrimon. lib.* 8. *disp.* 1. *num.* 26. Sanctarel. *d. q.* 38. *num.* 5.

APPELL. CLXXX.

Originarius.

1 *Originariorum appellatione veniunt ij, qui nati sunt in loco.*

2 *Oriundus dicitur à natiuitate propria, aut paterna.*

3 *Littera Apost. dispensationis, vel beneficij non sunt subreptitia in quibus diceret quis se oriundum ex ciuitate Bracharen. cùm re vera esset oriundus ex ciuitate Portugalen. si eius pater in dicta ciuitate Braharen. natus fuit.*

ORIGINARIORVM appellatione veniunt ij, qui nati sunt in loco, *l.* 1. & 3. *C. de incolis, lib.* 10 *l.* 1 *ff. ad munici.* Ioseph Ludouic. *Perus. decis.* 3. *n.* 15. Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. decis* 298. *in* 1. *edit.* aliàs *resolut.* 257. *num.* 2. *in* 2 *edit.* Griuel. *Delana decis.* 123. *num.* 23 Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p.* 1. *alleg.* 4. *n.* 3.

Oriundus autem dicitur à natiuitate propria, vel paterna, *l. assumptio*, § 1. *ff. ad municip.* Mandos. *ad reg.* 16 *Cancel. quaest.* 40. Ioseph. Gonzal. Flores *var. cap.* 36. *à numer.* 3. Garc. Tolet. *in lucerna rubricar. trium librorum Codicis super d. rub. de incolis, lib.* 2. *num.* 2. Campan. *in diuers. Iure Canon. rub.* 9. *cap.* 8. *num.* 8.

Vnde colligitur subreptitias non esse litteras Apostol. dispensationis, vel beneficij, in quibus diceret quis se oriundum ex ciuitate Bracbaren.

cùm

cùm re vera eſſet oriundus in ciuitate Portugalen. ſi eius pater in dicta ciuitate Bracharen. natus ſit, vt reſoluit Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſolut. vltim. caſu 33.* quem refero Ego ipſe *d. alleg. 4. num. 8.* quicquid dicat Nicol. Garc. *de benefic. p. 7. cap. 9. num. 25.*

APPELL. CLXXXI.

Ornamenta.

1. *Ornamentorum Eccleſiaſticorum appellatione venit liber, calix, & ſimilia.*
2. *Veſtis muliebris non continetur ornamentorum appellatione.*
3. *Ornamentorum ſuorum appellatione in legato teſtatoris non veniunt venalia.*
4. *Ornamentorum nomine non continentur lapilli, margarita, & gemmæ adhuc rudes.*
5. *Carruca dormitoria continetur nomine ornamentorum, ſi vxor cui maritus illam legauit, ea vtebatur.*
6. *Ornamentorum vxoris appellatione quid comprehendatur in legato illi facto oſtenditur, & quid ſint anademata, crocoſfantia, & viriola.*

1 ORNAMENTORVM Eccleſiaſticorum appellatione venit liber, calix, & ſimilia, *cap. degradatio, verſ. clericum igitur, de pœnis lib. 6.* Philipp. Franc. *in verſ. ſecundò nota*, infert ad quæſtionem de legato facto pro ornamentis Eccleſiæ, vel alicuius clerici, vt in prædicta conuerti poſſit, *Clem. 2.* ibi Eccleſiarum Calices, libros, & alia ornamenta, de decim.

2 ORNAMENTORVM appellatione veſtem muliebrem non contineri, probat text. *in l. ornamentorum, ff. de auro, & arg. leg.* At verò ornamentorum muliebrium appellatione generaliter continentur ea, quibus mulier ornatur, *l. argento, §. ornamenta, l. fin. ff. de auro & arg. leg.* Socin. ſen. *conſ. 10. num. 6. vol. 1.* And. Gail. *lib. 2. obſeru. 91. num. 4.*

3 ORNAMENTORVM ſuorum appellatione in legato teſtatoris non veniunt venalia, *l. pediculis, §. item cùm quæreretur, ff. de auro, & arg. leg.* vbi apertè notatur quòd ſi teſtatrix habuit proprium argentum ad vſum ſuum paratum, & legauerit ſuum, non videtur id legatum quod negotiandi cauſa venale proponeretur, niſi probaretur etiam teſtatorem de hoc ſenſiſſe, & ſic etiam de his venalibus ornamentis, vt optimè declarat Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 137. à princip.*

4 ORNAMENTORVM appellatione non continentur lapilli, margaritæ, & gemmæ adhuc rudes, ſi aliter appareat de teſtatoris voluntate. *l. argumento, §. pen. ff. de auro, & arg. leg.* Menoch. *d. lib. 4. præſ. 163. num. 9.*

5 ORNAMENTORVM appellatione continetur carruca dormitoria, ſi vxor cui maritus etiam legauit, vtebatur illa, *l. uxoris la 2. ff. de auro, & arg. leg.* Menoch. *d. lib. 4. præ 163. num. 10.* Carrucæ autem erant parui carri, quos veteres illi Romani in deliciis habebant, ſicut explicat Corraſ. *lib. 3. miſcel. c. 20. num. 6.*

6 ORNAMENTORVM vxoris appellatione in legato ei facto à marito teſtatore veniunt inaures, armillæ, viriolæ anuli non ſignatorij, geminæ, lapilli, vittæ, mitræ, ſemimitræ, calantica, acus cum margarita, reticola, crocoſantia, vt colligitur ex *d. l. argumenta, §. ornamenta, ff. de auro, & arg. leg.* Paul. *lib. 3. ſentent. cap. 6.* Menoch. *d. lib. 4. præſ. 163. à num. 5.* vbi *num. 7.* poſt Cott. *in memorab. verb. vndones, & verb. viriola*, agit de ſignificatione prædictorum ornamentorum.

APPELL. CLXXXII.

Oues.

OVIVM appellatione non continentur agni, niſi conſuetudo eſſet in contrarium, *l. legatis, §. ouibus*, vbi Bart. *ff. de legat. 3.* Bertach. *in tract. de gabellis, p. 8. in rub. de gabellis anima.* Sim. Schrad. *in ſuo lexic. Iuris expurgato, verb. Oues*, Mari. Muta. *deciſ. 75. num. 8. & 9.*

APPELL. CLXXXIII.

Panni.

1. *Pannorum appellatione non continentur ea, quibus quis induitur.*
2. *Veſtes non veniunt pannorum appellatione.*

1 PANNORVM appellatione continentur ea, quibus quis induitur, arg *l. veſtis, ff. de auro. & arg. leg.* vbi Bart. notabiliter dicit quòd cum quidam legaſſet alicui omnes pannos ſuos lanæ, & lini, & ille haberet aliquas petias panni lini non aptas ad vſum hominis, adhuc quoad iſtas tenuit legatum, ſi habebat illas cauſa faciendi pannos lineos ad vſum, ſecus, venales, per *l. pediculis, §. item cùm quæritur, ff. de auro, & arg. leg.* obſeruans idem Bart. quòd in dubio debet videre quantum ſibi expediebat pro vſu illius anni, & illud cedit legato, quod ſupereſt verò videtur eſſe venale iuxta *l. cum quæreretur, §. lana, ff. de legat. 3.* ita eleganter Sim de Prætis *de interp. vlt. volunt. lib. 4. interp. 1. dub. 10. num. 16.*

2 PANNORVM appellatione non veniunt veſtes, & ideò ſi teſtator legauit pannos, qui in domo erant, non præſumitur legaſſe veſtes, ſed ipſos pannos, vt ſunt in rudi materia panni, ita ex ſententia Baldi, & Balberij ſcripſit Petr Pech. *de teſtam. lib. 5. c. 14. num. 2.* quem refert Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 161. num. 21.*

APPELL. CLXXXIV.

Parentela.

1. *Parentela appellatione veniunt parentes vtriuſque ſexus, vſque ad tritauum, & ab eo ſuprà dicuntur maiores.*
2. *Parentela idem importat quod agnatio, & conſanguinitas.*
3. *Illegitimus non dicitur de parentela.*
4. *Adoptatus, ſiue creatus de parentela, an veniat appellatione illorum de parentela in diſpoſitione quod iuſpatronatus non exeat parentelam.*

1 PARENTELÆ appellatione veniunt parentes vtriuſque ſexus, vſque ad tritauum, & ab eo ſuprà

prà dicuntur maiores, non autem parentes, vel de parentela, ita Angel. *cons.268. Statutum Dalmatia,* Crauet.*cons.159.n.3.* Perez de Lara *de anniuers.& capellan.lib.2.num.24.* Card.Tusch.*pract.conclus.tom.6. lit.P.concl.82.num.1.* vbi *num.2.* post Alex. *cons.321. Ponderatu,num.4. vers.est verum, lib.6.* subdit quòd verbum, *parentes,* licèt intelligatur de ascendentibus, tamen potest etiam significare parentelam, & sic ex communi vsu loquendi comprehendere sanguine coniunctos.

2 Importat igitur *parentela,* idem quòd agnatio, & consanguinitas, vt ex Tiraq. *de retractu lignag. §.1. gloss.8.n.1.& 2.* tradit Carpan. *ad consuetud. Mediolanen.tom.1.cap.414.n.48.cum seqq.* ac proinde adaptari potest ad agnatos, cognatos, & omnes collaterales, vt docuit Flamin.Paris.*de confidem.q.32. num.41.* & facit Rot.*decis.513.n.1. apud Farin. collect.1.nouiss. aliàs p.4.diuers.*

3 PARENTELÆ appellatione non venit illegitimus, quia non dicitur de parentela, vt per Bart. *in l.tutela,ff.de capit.diminut.& in l.pronunciatio, ff.de verb.signif.* vbi intelligit quando verba significant ius, non ita si concepta sint significantia naturaliter. Guid. Papæ *decis.536.* Gasp. Thesaur. *decis.59.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. resolut. 185. num.2.*

4 Vtrùm autem appellatione illorum de parentela, in dispositione quod iuspatronatus non exeat parentelam siue domum, veniat ille qui est creatus de parentela, vel adoptatos, itaut dicatur patronus, prout alij qui verè, & naturaliter sunt de parentela? Vide Lambertin.*de iurepatron. lib.1.art.9. q.2. princip. secunda partis,* Roch.*in simili tract. verb. ipso,n.73.& seq.*

APPELL. CLXXXV.

Parentes:

1 *Parentum appellatione proprio vocabulo, continentur omnes vtriusque sexus ascendentes vsque ad tritauum.*

2 *Auus venit appellatione parentum.*

3 *Parentum appellatione, secundùm communem vsum loquendi, veniunt omnes, qui sunt de eadem familia, & agnatione.*

4 *Naturales qui sunt de parentela veniunt appellatione parentum.*

5 *Legitimati etiam per rescriptum veniunt appellatione parentum.*

6 *Legitimati per rescriptum agnoscuntur, & cognascuntur ascendentibus, & transuersalibus, agnatis, & cognatis, ac si ab initio fuissent nati de legitimo matrimonio.*

7 *Fœminæ veniunt parentum appellatione.*

1 PARENTVM appellatione proprio vocabulo continentur omnes vtriusque sexus ascendentes vsque ad tritauum, *l.quarta,§.parentes, ff.de in ius vocando, l.Iurisconsultus, §.parentes, ff.de gradib.* Angel. *cons.268.* Crauet. *cons.161.n.3.* Sebast. Medic. *reg.3.n.9.* Anchar.Regien.*lib.3.q.6.n.15.* Campanil. *in diuersor.Iuris Canon. rub.11. cap.27.à num.76.* Peregr.*de fideicom.art.21.n.21. & cons.53. num.10.lib.4.* Mastrill. *Sicilia decis. 256. num.31.* Paris. *de confid. benef.quæst.32.num.43.* Fusar. *de substitut. quæst. 363. num.5.* 2 Et ita auus, *l. appellatione parentis, 51. ff. de verb. signif.* Laurent. de Palat. *de stat. fœmin. exclus.* *num.210.* Stephan.Gratian. *discept. forens.tom.5.cap. 977.num.3.*

3 PARENTVM appellatione secundùm communem vsum loquendi veniunt omnes, qui sunt de eadem familia & agnatione, vt tenent Capr. *cons. 104. num.9.* Gozadio. *cons.79. num.4.& 5.* Tiraq *de retractu lig.§.1.gloss.8. num.1.* Rimin. iun. *cons. 308. num.2.& 17.* Præt. *de interpret. vltim.volunt. fol.293. n.57.* Intrig.*de substitut.cent.4.q.83.num.18.* Menoch. *de præsumpt.lib.4.præs.88.num.18.& cons.424. n.2.& 8.* Anchar. Regien. *d.q.6.num.17.cum seqq.* Pereg.*de fideicom.art.25.num.31.& cons.52. num.10. lib. 4.* Fusar. *d.quæst 365.num.1.* Fusch. *lit. A, sing. 39.* Rot. *in Mediolanen.iurispatronatus* 19. Iunij 1617. coram R. P. D. Pirouano, impressa per Viuian. post praxim iurispatron. *decis.72. num.3.* & in eadem coram eodem 10. Octobris 1617. *ibidem decis.73.à num.2.* vbi fuit dictum quòd appellatione parentum admittuntur omnes coniuncti iure cognationis, siue descensiui, siue collaterales ab eodem stipite. Item cognati, *cap.parentela 35.q.5. cap.fin. qui clerici, vel vouentes,* gl.*verb.parentelam in Clem.vnica, de iureiur.* Capr. Prætis, & Pereg.*locis proximè citatis,* Fusar. *d.q. 365.num.3.* vbi *num. 4.* limitat quando ratio agnationis habita esset, vt quia parentes masculi sont vocati, quia tunc venirent, nisi agnati.

4 PARENTVM appellatione veniunt naturales, qui sunt de parentela, Bart. *in l. pronunciatio, ff. de verb.signific.* Dec. *cons.365.col.2.* Cephal. *cons.591.* Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloss.8. num.3.& 4.* Pereg. *cons.53. num. 13. lib.3. & de fideicom.art.33.num.85. & 89.* vbi declarat, vt ita demum admittantur naturales, quando non extant legitimi, & spurios omnino excludit.

5 PARENTVM appellatione veniunt legitimati etiam per rescriptum, Pereg.*cons.53. n. 12. cum seqq. lib.4.* Fusar.*d.q.365. num.7.* 6 ex ea ratione, quia legitimati per rescriptum agnascuntur & cognascuntur ascendentibus, & transuersalibus, agnatis, & cognatis, ac si ab initio fuissent nati de legitimo matrimonio quoad successiones mutuas, *auth. quibus modis naturales efficiantur sui, §. tribus, & generaliter.* Pereg. *cons.96. num.3.lib.1.& cons.8.lib.3.& cons.53. num.13. lib.4. & de fideicom.art.13.num.25.cum seqq.* immo nisi statutum resistat, habent ius successionum delatatum à statuto in hæreditatibus fratrum, & aliorum agnatorum de familia ad exclusionem fœminarum, Anton. Gabr. *commun. tit. de legitim. concl.1. num.35.* Menoch. *de præsumpt. lib.6.præs.39. num.3.& cons.257.& cons.687. num.57.* Pereg.*d.cons. 52.n.14.*

7 PARENTVM appellatione veniunt fœminæ, Tiraq.*d.retract.lig.§.1.gloss.8.n.3.& 4.* Crauet.*cons.80. n.12.* Anchar.Regien.*lib.3.practic. quæst.6. n.10. cum seqq.* Pereg.*de fideicom.art.25. n.31. in fine,* vbi dicit hoc verum, nisi habita esset ratio agnationis, refert Fusar.*d.quæst.365.n.10* & optimè Stephan. Gratian. *discept.forens.tom.2.cap.333.num.20.& 21.* dicit quòd licèt appellatione parentum veniat tam pater, quàm mater, tamen in materia non congruente mulieribus, appellatione parentis mater non comprehenditur. Robles *de repræs.l. 2.c.14.n.30.* vbi quòd parentis appellatione mater continetur.

* *
*

Appell. CLXXXVI.

pars.

1 *Partis appellatione dimidia continetur.*
2 *Partis appellatione totum continetur, quando pars non applicatur magis vni parti, quàm alteri, vel quando qualitas adiecta parti conuenit etiam toto.*
3 *Partis appellatione vbi adiicitur dict.* aliqua, *vel,* quædam, *venit minima.*
4 *Partis appellatione quando sumus in diuisione, & distributione facienda pauperibus, intelligitur de minutis partibus.*

1 PARTIS appellatione dimidia continetur. *cap.* 1. *de decimis, lib.* 6. *l. planè, § sed & si quis, ff. de legat.* 2. vbi probatur quòd legatum fundi Titio factum, vt eum pro parte habeat, intelligitur de dimidia, *l. plures*, vbi gloss. *verb. adiectione, ff. de damno infecto*, gloss. *verb. aut earum parte, in Clem.* 1. *de foro compet.* vbi Cardin. *q.* 8 Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, vel partem, n.* 8. *C. de reuocand. donat.* Brun. *cons.* 9. *num.* 3. *& cons.* 154. *num.* 28. vbi ait procedere in dubio, Bald. *cons.* 54. *Casus breuis, in fine, vers. vnde, lib.* 1. vbi dicit, quòd testes deponentes simpliciter de parte, intelliguntur de dimidia, *& cons.* 326. *Actorum petitione, num.* 2. *vers. sequitur lib.* 2. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6. *lit. P, conclus.* 103. *num.* 2. *&* 3. Surd. *decis.* 105. *num.* 1. Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib.* 4. *solut.* 4 *num.* 8. *fol.* 380. Rota *decis* 18n. *num.* 17. apud Paul. de Rubeis *tom.* 2. *diuers.* aliàs *p.* 6. *recent.*

2 PARTIS appellatione totum continetur, quando pars non applicatur magis vni parti, quàm alteri, ita Castren. *cons.* 416. *Viso compromisse, num.* 4 *vers. praeterea non dicunt, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. tom* 6. *lit. R, conclus.* 235 *num.* 13. Rebuff *ad l. Appellatione rei* 72. *in fine vers. ad hac nota, ff. de verb. signif. pag.* 351. Vel quando qualitas adiecta parti conuenit etiam toti, & quando non possumus dicere quod magis de vna parte quàm de alia intellexerit ad tollendam incertitudinem, idem Castren. *cons.* 431. *Si quaritur, in fine, vers. nec obstat, lib.* 1. refert Card. Tusch. *d. lit. P, concl.* 103. *n.* 5. *&* 6.

3 PARTIS appellatione, vbi adiicitur particula, *aliqua*, vel *quadam*, veluti si dicatur *aliqua*, vel *quedam pars*, venit minima glos. *d. verb. aut earum parti*, & ibi additio marginalis, *in Clem.* 1. *de foro compet.* Gemin. *cons.* 6. *num.* 6. *vers. similiter dicitur*, Anchar. *cons.* 160. *num.* 4. *vers. praeterea*, Curt. sen. *cons.* 49. *num.* 96. Matth. Brun. *d. concl.* 154. *num.* 29. Ranchin. *lib.* 2. *conclus.* 257. Ferrer. *in constitut. Cathalonia glos.* 4. *num.* 187. Bernard. *reg.* 529. *vers. secundò limita*, Surd. *decis.* 183. *num.* 8. Mantic. *decis.* 192. *num.* 2. Valasc. *de iure emphyt. quast.* 27. *num.* 24. *col. fin.* vbi ait quòd si alicubi fiat mentio partis adiectione, *aliqua*, verificantur in parte minus dimidia. Cardin. Tusch. *d. lit. P, concl.* 103. *num.* 7. vbi *num.* 8. post Gemin. *cons.* 10. *num.* 4. *&* 5. subdit quòd partis appellatione quando sumus in diuisione, & distributione facienda pauperibus, intelligitur de minutis partibus, tum hoc casu partitio per dimidiam tanquam indiscreta non valet. Vide quæ dixi de dict. *Aliquis*, *suprà dict.* 25.

* *
*

Appell. CLXXXVII.

partes.

PARTIVM appellatione veniunt principales, non autem procuratores sibi commissis, secundùm proprium intellectum, licèt secus ex interpretatiuo, in Calderin. *cons.* 557. aliàs *cons.* 12. *de verbor. signif.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6. *lit. P, concl.* 102.

Appell. CLXXXVIII.

Patrimonium.

PATRIMONII appellatione strictè continetur res patris, seu hæreditas, quæ à patre obuenit filio, *l. cogi, ff. ad Trebell. l. quantitas, l. in quantitate, ff. ad leg. Falcid. l.* 2. *§. heres, C. quando, & quibus quarta pars*, Dec. *cons.* 80. *num.* 3. *vers. idem est*, Ruin. *cons.* 150. *num.* 10. *lib.* 3. Socin. iun. *cons.* 18. *num.* 2. *&* 10. Sim. de Præt *de interpret. vltim. volunt. lib.* 1. *interp.* 1. *dub.* 3. *solut.* 4. *num.* 10. *& lib.* 3. *interp.* 1. *dub.* 4. *solut.* 2. *num.* 3. Generaliter verò veniunt omnes res & bona, quæ obuenerunt alicui vndecunque, & sic capite pro substantia alicuius, & facultatibus, vt *in rub. & l. patrimoniorum, C. de muneri. patrimon. lib.* 10. *& in l. cùm pupillus, ff. rem pupilli saluam fore*, cum alii citatis à Rebuff. *ad l. rei appellatio* 5. *verb. patrimon, ff. de verb. signific. pag.* 45. Sim. de Præt. *d. lib.* 1. *interp.* 1. *dub.* 3. *solut.* 4. *n.* 9.

Appell. CLXXXIX.

Patriarchæ.

PATRIARCHARVM appellatione non veniunt minores Patriarchæ, seu Primates, sed tantùm quatuor illi summi Patriarchæ, videlicet Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierusolymitanus, glos. *verb. Patriarchis, in addit. in cap.* 15. *& quoniam, de statu Regul. lib.* 6. vbi Archid. *num.* 4. Cassan. *in catalogo gloria mundi, p.* 4. *consid.* 9. *vers. alij autem*, quos refert Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. c.* 17. *num.* 17. nam prædicti illi quatuor sunt in vniuerso orbe præcipui, veri, & maximi Patriarchæ; vt obseruant Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de officio, & potest. Episcopi, p.* 1. *tit.* 3. *cap* 1. *n.* 1. secundùm Lugdunen. impress. Alij autem Patriarchæ sunt minus principales, qui cùm Primates propriè appellentur, minus propriè Patriarchæ nuncupantur, quales in Gallia Bituricensis, Gradensis, & Lugdunensis: in Hispania Toletanus, & Bracharensis, quorum memini *d. p.* 1 *tit.* 1. *c.* 6. *n.* 8.

Appell. CXC.

pater.

1 *Auus paternus non continetur appellatione patris.*

2 *Limita*

2 *Limita vbicunque de od.o agitur.*

1 PATRIS appellatione venit auus paternus, *l. iusta interpretatione* 201. vbi glos. *verb. auus*, & Rebuff. *col. 2. in princip. pag.* 636. Boër. *decis.* 7. *n.* 7. Ascan. Clem *de patria potest effectu* 1. *n.* 12. *tom.* 8. *p.* 2. *fol.* 114. Surd. *de aliment. tit* 6 *q.* 8. *n.* 6. Stephan. Grat *discept. forens. tom.* 2. *c.* 259. *num.* 15. *& tom.* 5. *c* 977. *n.* 4.

Limita vbicunque de odio agitur, *l. lege*, §. *hoc ca-*2 *pite*, *ff. de ritu nupt.* vbi licèt prohibeatur Matrimonium cum illa, cuius pater exercuit artem ludricam, si pater non exercet illam artem, sed auus, minimè continetur, *l. patri*, *ff. de adulter.* Cou. *lib.* 2. *var. cap.* 8. *num.* 1. *vers. primum.* Angul. *de meliorat.* §. 1. *gl.* 1. *n.* 1. nouissimè Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 11. *num.* 118. Vnde etiam, quia agitur de odio appellatione patris non continetur auus in casu *d. l patri*, *& l. quisquis*, *C. ad leg. Iuliam maiest.* vt tenet communis sententia, quod tamen an verum sit consule Gig. *de crimine laesæ maiest. lib.* 3. *q.* 8. Decian. *in tract. crimin. lib.* 7. *c.* 41. *n.* 7. Peregr. *de iure fisci*, *lib.* 3. *tit.* 8. *n.* 9. Molin. *de Instit. tract.* 2. *disp.* 658. *vers. dubium circa superius.*

APPELL. CXCI.

Patruus.

1 *Patrui appellatione venit patruus simpliciter, id est, frater patris, & non patruus magnus.*
2 *Verba in dubio sunt intelligenda simpliciter, & non secundùm quid.*
3 *Patrui appellatione venit patruus magnus in fauorabilibus, dum sit eadem ratio in vtroque.*
4 *Patrui vterini propriè patrui appellantur.*

1 PATRVI appellatione venit patruus simpliciter, id est, frater patris, non autem patruus magnus, quia non est simpliciter patruus, sed secundùm quid, ita Alex. *cons.* 97. *Viso themate*, *n.* 4. *& seq. lib.* 2. Bald. *cons.* 258. *Appellatione patrui*, *per tot. lib.* 3. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 8. *lit. V*, *concl.* 92. *n.* 18. & 20. Ratio est, quia verba in dubio sunt intelligen-2 da simpliciter, & non secundùm quid, vt dixi *sup. Axiom.* 222. *n.* 29.

3 Limita in fauorabilibus, dum sit eadem ratio in patruo simplici, & in patruo magno, ac materia conueniat, quia tunc appellatione patrui venit patruus magnus, provt per tex. *in l.* 1. *C. de success. edicto*, resoluunt Bald. *cons.* 411. *Considerate*, *vol.* 2. *& cons.* 12. *Casus talis*, *vol.* 3. Roman. *cons.* 451. *Quatuor*, *in fine*, quos refert & sequitur Rebuff. *ad l. soceri* 146. *in fine*, *vers. alias vtilitates*, *ff. de verb. signif. pag.* 530. quicquid dicat Alex. *d. cons.* 97. *n.* 11.

4 PATRVI appellatione ex Iuris dispositione veniunt patrui vterini, secundùm Menoch. *cons.* 187. *num.* 12.

APPELL. CXCII.

Pauper.

1 *Pauperum appellatione veniunt non solùm mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ & dignitate videntur indigere.*
2 *Pauper dicitur qui habet multas filias nobiles.*
3 *Pauper differt ab inope, quia pauper dicitur, qui parum habet, inops qui nihil habet.*
4 *Iudicis arbitrio plurimum defertur in discernendo quis pauper dicatur.*
5 *Monasteria Fratrum, & Monialium, an & quando veniant appellatione pauperum? remissiuè.*
6 *Carcerati veniunt appellatione pauperum.*

1 PAVPERVM appellatione veniunt non solùm mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ & dignitate videntur indigere. Bart. *in l.* 1. *num.* 35. *C. de sacros. Eccles.* Tiraq. *de pia causa*, *in præfat. pag.* 10. Lara *in l. si quis à liberis*, § *sed si filius*, *num.* 44. *ff. de liber. agnosc.* Spin. *in speculo testam. glos.* 6. *n.* 10. Mexia *in tract. taxsa panis*, *concl.* 1. *num.* 46. Mascard. *de probation. concl.* 1154. *num.* 14. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæst.* 93. *num.* 30. vbi *num.* 33. subdit pauperem dici, qui 2 habet multas filias nobiles, & *tit.* 7. *quæst.* 9. *à num.* 27. *& decis.* 61. *num.* 3. D. Barbos. *in l. maritum n.* 6. *ff. soluto matrim.* Bernard. Græus *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 41. *consid.* 1. *n.* 2. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 6. *lit. P*, *concl.* 160. *n.* 11. vbi *num.* 83. *post* Socin. *cons.* 30. *in fine*, *lib.* 4 & Alex. *cons.* 91. *n.* 4. *lib.* 7. subdit quòd pauper differt ab inope, quia pauper 3 dicitur, qui parum habet, inops verò, qui nihil habet.

Vnde in discernendo quis pauper dicatur, pluri-4 mum Iudicis arbitrio deferendum est, qui attenta personarum & circunstantiarum qualitate discretè arbitrabitur, secundùm Perez *l.* 1. *vers. ex qualitate*, *tit.* 1. *lib.* 3. *Ordin. pag. mihi* 461. Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 16. *n.* 46. Menoch. *de arbitr. casu* 65. *& de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 25. Mascard. *de probat. concl.* 1154. Decian. *tract. crimin. lib.* 3. *cap.* 22. Surd. *d. tit.* 7. *q.* 9. *num.* 10. Seraphin. *de priuileg. iuramentis*, *priuil.* 4. *num.* 98. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 4. *num.* 43. Sigism. Scacc. *de appellat. quæst.* 27. *limit.* 40. *num.* 8. Farin. *in praxi crimin. quæst.* 58. *num.* 93. *&* 94. Cardin. Tusch. *d. lit. P*, *concl.* 160. *num.* 4. Flores de Mena *var. lib.* 2. *q.* 20. *n.* 130.

PAVPERVM appellatione, an & quando veniant 5 Monasteria Fratrum & Monialium? vide Federic. de Senis *cons.* 282. *per tot.* quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 160. *n.* 2.

PAVPERVM appellatione veniunt carcerati, & 6 carcere detenti, ideò legatum, siue relictum factum pauperibus, poterit erogari, & dari carceratis: ita Salicet. *in l. Iudices*, *C. de Episcop. aud.* quem refert & sequitur Stephan. Ranchin. *concl.* 415. *p.* 5.

APPELL. CXCIII.

Pecora.

PECORVM appellatione in legatis veniunt quadrupedes, quæ gregatim pascuntur, vt boues, oues, capræ, & similes, *legatis*, §. *pecoribus*, *& l.* 16. *seruis legatis*, *vers. pecudum ff. de legat. princip. Instit. de lege Aquil.* vbi Aretin. *vers. nota quòd equi*, Rebuff. *ad l. boues* 89. *vers. pecoris appellatione*, *de verbor. signif. pag. mihi* 588. *& l.* 30. §. *integra*, *verb. pecus*, *ff. eod. tit. pag.* 187. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6. *lit. P*, *concl.* 195.

Appell. CXCIV.

Peculium.

1 *Peculio legato continentur nomina debitorum, non autem comprehenditur id, quod ipse dominus debet servo.*

2 *Peculij legati appellatione continetur etiam id, quod servus dederat domino custodiæ, & depositi causa, donec ab ipso manumitteretur.*

3 *Peculio legato debetur illud, quod reperitur tempore mortis testatoris.*

1 PECVLII appellatione in legatis continentur debitorum nomina, quemadmodum egregiè respondit Paul *in l. 7. ff. de peculio legato*, quem refert Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 155. num.* 7. vbi tamen subdit hoc non intelligi quando dominus debet servo, quia tunc legato peculio non comprehenditur debitum à domino, nisi constet de voluntate domini, vt inquit Vlpian. Iureconsul *in l. peculium, §. sicut, ff. de peculio leg.*

2 PECVLII legati appellatione continetur etiam id, quod servus dederat domino custodiæ, & depositi causa donec ab ipso manomitteretur, vt probat text. *in l. denique Pegasius, §. his consequenter, ff. de peculi leg.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 155. n. 9.*

3 PECVLII legati appellatione venit illud quod reperitur tempore mortis testatoris, *d. l. denique, §. verum*, Menoch. *d. lib. 4. præs. 155. n. 14.*

Appell. CXCV.

Penus.

1 *Penoris appellatione continetur id, quod esui, potuique est destinatum.*

2 *Penoris appellatione continentur oleum, garum, muria, mel, vinum, acetum, frumentum, hordeum, ligna, carbones, & vasa, non tamen dolia.*

3 *Penoris appellatione continentur piper, ligusticum, caraum, & laser.*

4 *Penoris appellatione non venit acetum, quod paratum fuit causa extinguendi ignem, nec etiam frumenti, & leguminum thecæ, seu argula.*

5 *Penoris appellatione in legatis non continentur antidota, medicamenta, & instrumenta pistrini.*

6 *Penoris legata appellatione non veniunt quæ promercij causa habebat testator.*

1 PENORIS appellatione continetur id quod esui, potuique est destinatum, ita respondit Vlpian. *in l. 3. ff. de penu. leg.* & subiungit Sabinum scripsisse contineri omnia parata causa patrisfamil. vxoris, & liberorum, seu familiæ, ac etiam causa iumentorum, quibus ipse paterfamil. vti consueuit,

2 additque *in §. 1.* penoris appellatione contineri etiam oleum, garum, muriam, & mel, *& in §. esculenta*, ait laecrtas quoque cum ipsa muria contineri penu legata, & *in § poculenta*, refert in legato penoris contineri vinum, acetum, frumenta, hordeum, & his similia, & *in §. ligna*, dicitur contineri etiam ligna, & carbones, & *in §. vasa quoque*, asserit contineri quoque vasa, non tamen dolia, refert Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 156. à num. 1. vsque ad num. 6.* vbi pariter exponit significationem horum nominum.

3 PENORIS appellatione continetur piper, ligusticum, caræum, & laser, vt habetur *in l. non omne, §. vlt ff. de penu leg.* Gell. *lib. 4. noctium Attic. cap. 1. in fine*, Menoch. *d. lib. 4. præs. 156. num. 6. vers. & demum.*

4 PENORIS appellatione non venit acetum quod paratum fuit causa extinguendi ignem, *d. l. 3. §. penori de penu leg.* & ibi *in §. vlt.* dicitur, quòd nec etiam continentur frumenti, & leguminum thecæ, seu argulæ, vel sportæ, cùm ad penum instruendam paratæ sint, refert Menoch. *d. lib. 4. præs. 156. n. 9. cum seq.* vbi cum Alciat. *lib. 3. dispunct. c.* 17. subdit quòd sunt thecæ, vel argulæ, vel sportæ, in quibus aliqua ad vsum penoris coniiciebantur, atque ita ex penoris vtensilibus erant.

5 PENORIS appellatione in legatis non continentur antidota & medicamenta *d. l. non omne, ff. de penu leg. & in l. seq.* habetur non contineri instrumenta pistrini, & vasa coquinaria, quia pertinent ad fundum instructum, *l. cùm de lanione, §. asinam, ff. de fundo instr.* Menoch. *d. lib. 3. præs. 156. n. 13.*

6 PENORIS legatæ appellatione non veniunt quæ promercij causa habebat testator, *l. 4. item si quis, ff. de penu leg.* Menoch *d. lib 4. præs. 156. num. 14. cum seqq.* vbi etiam post Budæum, Alciat. & Cœl Rhodogin. declarat res promercales dici, quæ præter vsum proprium venditioni sunt destinatæ, atque ita venales.

Appell. CXCVI.

Pecunia.

1 *Pecuniæ appellatione largè sumpto vocabulo, venit omne bursale commodum, & sic omnia, quæ ad pecuniam reduci possunt.*

2 *Frumentum, oleum, & omne id, quod pondere, numero, & mensura constat, venit appellatione pecuniæ.*

3 *Satisfactio qualibet data creditori venit appellatione pecuniæ.*

4 *Iura & actiones ad pecunias competentia veniunt appellatione pecuniæ.*

5 *Pecuniæ appellatione ex vulgato vsu loquendi venit tantùm pecunia numerata, præsertim si verbo* pecuniæ, *adiectum sit verbum* distributæ.

6 *Pecunia appellatione tam aurum, quam argentum continetur.*

7 *Pecuniæ appellatione cum signo vniuersali continetur fructus.*

1 PECVNIÆ appellatione largè sumpto vocabulo venit omne bursale commodum quocunque modo consequatur, & sic omnia quæ ad pecuniam reduci possunt, *nam quod, in fine, ff. ad Trebell. l. 1. §. fin.* & *ibi* glos. *ff. de calumniat. glos. fin. in l. pecunia* 222. *ff. de verbor. signif.* glos. *verb. pecunia, in l. 2. C. de constit. pecun. & verb. converti, in l. fin. C. eod. tit.* glos. *verb. pecuniam, in Clem. volentes, de hæreticis*, Gig. *in tract. de crimine læsæ maiest. lib. 2. quæst. 34. num. 14.* Moz. *de contractib. tract. de empt. tit. quæ veniant appellatione rei, §. deuenio, num.* 25. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 20. num.* 9 Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloss. 14. num.* 42. vbi quòd venit frumentum, oleum,

oleum,& omne id,quod pondere, numero & mensura constat, Gregor. *decis.*28. *n.*1. vbi quòd venit quælibet satisfactio data creditori, Cephal. *cons.*14. *n num.*27, vbi quòd veniunt Iura & actiones ad pecunias competentia, latè Rebuff. *in l. pecunia appellatione la 4. ff.de verbor.significat.* vbi quòd venit omnis res, & totum patrimonium, Card.Tusch.*pract. conc.tom.6. lit.P, conc.*200. *per totum*, Seraphin. *decis.* 965. *num.*4. *& decis.*998. *núm.* 1. quibus locis in numero seq. subdit, quòd pecuniæ appellatione venit tantùm pecunia numerata ex vulgato vsu loquendi, præsertim si verbo *pecunia* adiectum sit verbum *distribuen.* Rota apud Paul. de Rubeis *decis.* 239. *num.*3. *cum seqq. tom.* 3. *diuersor.* vbi ait quòd licèt nomen pecuniæ sui natura aptum sit comprehendere omnem speciem debiti; nihilominus secundùm communem vsum loquendi nomine ipsius intelligitur sola pecunia numerata.

6 PECVNIÆ appellatione tam aurum, quàm argentum continetur, Guid. Papæ *decis.*492.*num.*1.& omnis pecunia venit, Dec.*cons.*481.*Visis .ii, num.* 2. quem refert Card.Tusch.*conc.* 200 *n.*3.

7 PECVNIÆ appellatione cum signo vniuersali continentur fructus, Angel. *cons.* 331. *An in restitutione, col.* 2. *vers.quarto*, Card.Tulch.*tom.*4. *lit.F, conc.* 484.*n.*46.

APPELL. CXCVII.

Permutatio.

PERMVTATIONIS appellatione venit propria & specifica, non verò generica, & vniuersalis, quæ ad plures species deducitur, ita Castreo. *cons.* 160. *num.* 2. *vers. verba legis, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *practic. conc. tom.* 8. *lit. V, conc.* 101. *n.*16. Resignationis appellatione permutatio includitur, vt habetur infra *Appell.*233.

APPELL. CXCVIII.

Persona.

1 *Vniuersitas, collegium, seu communitas non venit appellatione persona inspecta propria nominis significatione.*

2 *Promissio facta de defendendo contra omnem personam mundi, non extenditur contra ciuitatem, vel Remp.*

3 *Dispositio de compromittendo controuersiam ortam inter quascunque personas, non capit controuersiam collegij, vel vniuersitatis.*

4 *Mandatum procura datum contra quamcumque personam, non extenditur ad vniuersitatem, communitatem, vel collegium.*

5 *Statutum disponens per verbum, si quis, vel per verba personalia, nunquam includit collegium, vniuersitatem, communitatem, vel Capitulum.*

6 *Constitutio loquens de personis non comprehendit vniuersitatem, collegium, aut alia huiusmodi.*

7 *Clem 1. de iudic. quatenus de personis quibuscunque loquitur non procedit in collegiis, vniuersitatibus, Conuentibus, vel Capitulis.*

8 *Regula reuocatoria Adriani VI. non comprehendit gratiam factam loco, & corpori inanimato.*

9 *Vniuersitas, collegium, & communitas largè, & impropriè veniunt persona appellatione.*

10 *Vniuersitas, collegium, & communitas comprehenduntur persona appellatione quando materia subiecta sit apta, & proportionabilis ad comprehendendum illa.*

11 *Vniuersitas, & collegium in materiis fauorabilibus veniunt appellatione personæ.*

12 *Masculus & fœmina veniunt appellatione personæ.*

13 *Personarum ecclesiasticarum appellatione veniunt etiam qui solo clericali charactere sunt insigniti.*

PERSONÆ appellatione secundùm propriam significationem non venit communitas, collegium, seu vniuersitas, vt per Roman. *cons.*195. *In casu præmisso, num.*3. *& cons.* 400. *Quæritur an statutum, num.*4. *& seq.* vbi quòd communitas non venit in statuto quod inter personas omnes fiat compromissum, & *cons.*436. *Quod indultum, num.* 2. *cum seqq.* vbi ampliat in derogatione, etiamsi dictum sit quod derogat priuilegiis concessis personis in genere vel in specie sub quacumque forma, idem dicit Alex. *cons.* 216. *Nec arguendi, num.* 11. *vers. octano, lib.*2. Socin.*cons.*274. *lib.*2. Achil de Grass. *decis.*4. *de constitut.* vbi loquitur de vniuersitate, *& decis.*15. *de procurat.* vbi de Capitolo, & similibus, Verall. *decis.* 42. *num.* 2. *p.* 3. vbi de collegio, seu alio loco inanimato, Pute. *decis.* 84. *num.*2. *lib.*1. vbi quòd in materia strictè intelligenda, vel in statuto, appellatione personæ non comprehenditur vniuersitas, & corpus collegiale, Rauden.*decis.*200. vbi quòd regula Cancellariæ 19. de idiomate, dum loquitur de personis, locum non habet in collegiis, vel in capitulis, Mantic. *decis.*100. *num.*6. vbi post Sarnen. *in reg. de idiomate, q.*2. *n.*4. ait quod mandatum contra quascunque personas regulariter non intelligitur contra Capitulum, nisi procurator sit constitutus à reo, Tiber. Decian.*resp.*55.*n.*24.*vol.*1. latè Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel.gloss.*37. *n.*1. *cum seqq.* Card. Tusch. *practic.conclus.tom.*6. *lit. P, conc.* 318. *n princip.* Seraph. *decis.*1450.*n.*3. Aloys.Ricc.*in collect.decis. part.*4. *coll.* 1067.

Hinc prouenit quòd promissio facta de defendendo contra omnem personam mundi, non extenditur contra ciuitatem, vel Rempubl. Felin. *in cap. eam te, n.*11. *in fine, de rescript.* quem refert Gonzal. *d.gloss.*37.*num.*13. Et dispositio de compromittendo controuersiam ortam inter quascunque personas non capit controuersiam Collegij, vel Vniuersitatis, Roman. *d.cons.*400. *num.*4. Socin. *cons.*275. *In causa, num.*10. *lib.*2. Cassan. *cons.*1. *Præsupposito, sub num.*39. quos refert, & sequitur Gonzal. *d.gloss.*37. *n.*14. Et mandatum procuræ datum contra quamcunque personam, non extenditur ad vniuersitatem, communitatem, vel Collegium, Alexand. *d. cons.*216.*num.*11.*vers.octano, lib.*2. Cardin. Tusch. *d. lit.P, conc.*318. *n.*12. Et dispensationes personis factæ, locis concessæ non censentur, vt per glos. *verb. persona, in extrauag. execrabilis, de præbend.* Ioan. *XXII.*

Hinc etiam statutum disponens per verbum, *si quis*, vel per verba personalia, nunquam includit collegium, vniuersitatem, Communitatem, vel Capitulum, Calcan. *cons.*1. *num.* 2. *& seq.* Auiles *ad cap.*1. *Prætorum, in gloss. verb.* de ninguna persona,

num. 6. ad fin. Dec. *in l. si familia, num.* 10. *&* 11. *ff. de iurisdict. omn. iud.* Ias. *in l. si qui maior, num. 7. vers. secundo*, & fortius, *C. de transact.* Gonzal. *d. gloss. 37. num. 15.* Cardin. Tusch. *d. lit. P, conc.* 318 *num.* 8.

6 Hinc quoque Rebuff. *in concord. rub. de collat. §. statuimus* 2. *in verb. personis*, ait quòd quatenus illa Constitutio loquitur de personis, non comprehendit Vniuersitatem, collegium, & alia huiusmodi, provt illum refert Gonzal. *d. gloss.* 37. *num.* 21.

7 Hinc pariter dispositio *Clem.* 1. *de iudic.* dum dicit, personis quibuscumque, non procedit in Collegiis, Vniuersitatibus, Conuentibus, vel Capitulis, vt docet ibidem Bonifac. Vitalin. *num.* 7. relatus à Gonzal. *d. gloss.* 37. *num.* 17. Et regula reuocatoria

8 Adriani VI. de quibuscunque facultatibus, & gratiis concessis quibuscunque Prælatis, & personis, &c. non comprehendit gratiam factam loco, & corpori inanimato, & sic fabricæ S. Petri, quia personæ appellatione non venit Collegium, nec Vniuersitas, nec locus inanimatus, Caputaq. *decis. 42. n. 3. p.* 3.

9 PERSONÆ appellatione largè, & impropriè sumpto vocabulo, ac minus propria significatione continentur Vniuersitas, Collegium, & Communitas, Roman. *cons. 195. num. 3. & cons. 400. num. 3. & cons. 436. num. 1. & 5. in fine*, Felin. *in d. cap. eam te, num. 15. post med. vers. similiter dicunt*, Imola *de rescript.* Tiber. Decian *resp. 10. n. 46. vol. 1.* Gonzal. *d. glos. 37. num.* 30. Cardin. Tusch. *d. lit. P, conc.* 318. *num. vltimo.*

10 PERSONÆ appellatione comprehenduntur Vniuersitas, Collegium, & Communitas, quando materia subiecta sit apta & proportionabilis ad comprehendendum illa, *l. 1. & l. nihil interest, ff. ad Macedon.* Felin. *in d. cap. eam te, num. 55. ad med. vers. quarta declaratio*, Rebuff. *in concord. rub. de collation. §. præfatione Ordinarij, in verb. quicumque, & §. statuimus, il. 1. in verb. personis, vers. licèt*, Gonzal. *d. gl. 37. n.* 41.

11 PERSONÆ appellatione venit Collegium, & Vniuersitas in materiis fauorabilibus, Cassan. *d. cons. 1. num.* 39 Felin. *in d. cap. eam te, num. 15. ad med. vers. fauient nota*, Alexand. *cons. 116. num. 31. & seq. lib.* 2. Gonzal. *d. gloss. 37. n.* 36. Card. Tusch. *d. lit. P, conc.* 318. *num.* 15.

12 PERSONÆ appellatione venit non solùm masculus, sed etiam fœmina, *l. qui domum*, iuncta *l. mater, §. mulier, ff. ad leg. Iuliam de adulter. cap. mulieres, vel alia persona, de sent. excom. cap. persona, de priuileg. lib.* 6. Auiles *ad cap. 1. Prætorum, in gloss.* de ninguna persona, *num.* 3. Rebuff. *ad l. 1. ff. de verbor. significat. vers. duodecimo, pag.* 80. Gom. *in reg. de idiomate, q. 1. num.* 2. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. num.* 199. Rot. *coram reuerendissimo Domino Coccino decis. 177. n.* 2. & alij per me citati *dist.* 235.

13 PERSONARVM ecclesiasticarum appellatione veniunt etiam qui solo clericali charactere sunt insigniti, *cap. cùm contingat*, & ibi Doctor. *de ætate & qualit. cap. cleros*, vbi Præpos. & alij, 20. *dist.* & fuit dictum *in Veronen. pensionis 13. Februarij* 1600. *coram Cardin. Lancelloto, & in Ferrarien. pensionis* 14. *Iunij 1624. coram Remboldo*, impressa per Viuian. post praxim Iurispatron. *decis. 95. numer. 2. in nouissim. impressione.*

* *
*

APPELL. CXCIX.

Periculum.

PERICVLI appellatione non venit casus fortuitus, ac proinde suscipiens risigum & periculum, non ideò teneretur pro fortuito casu, gloss. post Azon. *in l. si quis, nec in verb. periculo, ff. si certum pet.* vbi Alex. *num.* 3. & Ias. *num.* 16. quia allegat text. quem dicit meliorem de Iure *in l. §. sæpè euenit. ff. depositi*, vbi dicitur quòd suscipiens periculum tenetur de lata, & leui culpa, non autem de casu fortuito, & de hoc est text. *in l. opus quod versione, ff. locati*, vbi gloss. *in verb. conductori.* dicit manifestè ibi probari quòd appellatione periculi non venit casus fortuitus, nisi culpa saltem leuissima præcedat, & tradunt Roman. *sing.* 437. Castren. *cons. 472. n. 1. in fine vers. præterea, vol.* 1. Socin. *cons. 133. n. 5. vol.* 4. vbi *num.* 10. subdit quòd conductor molendini, qui suo risigo & periculo promisit clusam manutenere, non tenetur de ruina, quæ contigit vi fluminis, & aquarum insolito impetu. Ruin. *cons. 77. num. 5. vol.* 1. Bero. *cons. 194. num. 21. vol.* 1. Rip. *in tract. de priuileg. contra caus. vest. num. 71. & seq.* vbi subdit procedere etiam vbi suscepisset omne periculum, Boss. *de remiss. merced. num.* 75. refert Surd. *cons. 61. n. 61. & 62.*

APPELL. CC.

Pertinentiæ.

1 *Pertinentiarum appellatione veniunt illa, quæ rei principali sunt accessoria, siue affixa, aut ipsius rei proprio vsui destinata.*

2 *Appendices pertinentiæ sunt res accessoriæ ad castrum, vel aliud corpus.*

3 *Pertinentiarum plures species.*

4 *Pertinentiarum appellatione veniunt ea, quæ statuto, vel consuetudine, seu lege, aut communi vsu loquendi deputata sunt vt accedant.*

5 *Fructus veniunt appellatione pertinentiarum.*

7 *Pertinentiarum appellatione veniunt non solùm ea, quæ consistunt in possessione, sed etiam quæ consistunt in iure & iurisdictione.*

7 *Molendina furni, horti, fouea, viridaria, & similia, quæ erant domini castri, veniunt appellatione pertinentiarum castri.*

8 *Pertinentiarum, seu iurium castri appellatione sola continetur iurisdictio, non prædia & terrena.*

9 *Pertinentiarum, seu iurium appellatione non veniunt aliæ res particulares.*

10 *Clausula, cum iuribus & pertinentiis, quid importet, ostenditur.*

11 *Pertinentiarum appellatione etiam in castro, & re vniuersali non veniunt bona, quando in specie de bonis expressè disponitur.*

PERTINENTIARVM appellatione licèt contineri ea, quæ pleno iure ad concedentem pertinens, dixerit Cardin. *cons. 47. Reuerendæ, num.* 7. & ita appellatione pertinentiarum Ecclesiæ venire curam existimauerit Calderin. *cons. 6. de verb. signif.* tamen verius venire illa, quæ rei principali sunt accessoria, siue affixa, aut ipsius rei proprio vsui destinata,

tenetur

tenent Innoc. *in cap. cùm ad sedem*, *n.* 1. & 2. *de restit. spoliat.* vbi Abb. *num.* 11. Bald. *in l. cætera*, §. *item hoc prohibetur*, *in fine. ff. de legat.* 1. Rub. Alexand. *cons.* 61. *Tota difficultas*, *n.* 5. Socin. *cons.* 47. *col.* 3. & *cons.* 13. *à num.* 6. *lib.* 5. *num.* 4. & 5. *vol.* 1. & *reg.* 295. Alexand. *consil.* 22. *Visis verbis*, *lib.* 2. Dec. *in cap. cùm venerabilis*, *not.* 2. *num.* 3. *de except.* & *cons.* 316. *num.* 21. Paris. *cons.* 3. *num.* 10. *vol.* 4. Tiraq. *de retractu lig.* §. 36. *gloss.* 3. *num.* 4. Ranchio. *conclus.* 23. *part.* 2. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 22. *gloss.* 13. *num.* 2. latè Auton. Gabr. *commun. lib.* 6. *tit. de verbor. significat. conclus.* 10. Rimin. iun. *cons.* 19. *num.* 22. *lib.* 1. Brunot. à Sole *in locis communib. verb. pertinentia*, Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 21. *num.* 14. *cum seqq.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6. *lit. P*, *concl.* 323. *per Totam.* Decian. *resp.* 123. *num.* 28. Gratian. *discept. forens. cap.* 657. *n.* 19.

2 Et ita dicuntur pertinentiæ appendices, seu accessoriæ res ad castrum, vel aliud corpus, Alexand. *cons.* 23. *num.* 6. *lib.* 5. Tiraq. *d.* §. 6. *gloss.* 3. *num.* 4. Et 3 sunt triplicis speciei, quia quædam accedunt per viam necessitatis, quædam per viam æquitatis, quædam verò per viam naturalis inhærentiæ, Bald. Præposit. *in cap. dilectus*, *de appellat.* Brun. *de augmento*, *conclus.* 1. *princ. numer.* 15. quos refert Cardin. Tusch. *d. lit. P*, *concl.* 323. *num.* 8. & dicuntur quædam proximæ, aliæ remotæ, vt explicant Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 99. *num.* 8. *cum seqq.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imperialis*, *lib.* 2. *conclus.* 62. Alexand. Trentacinq. *cons.* 8. *num.* 8. *part.* 1. vbi id fallere ait vbicunque ex statuto loci à masculis fœminæ excluduntur. Rot. *decis.* 780. *num.* 10. *part.* 3. *in posthum. Farinac.* vbi quòd appellatione posterorum non veniunt fœminæ in materia differenti.

4 Pertinentiarvm appellatione veniunt ea, quæ statuto, vel consuetudine, aut communi vsu loquendi, & lege deputata sunt vt accedant, vt per Rebuff. *in forma mandat. Apost. in gloss. verb. Pertinentiis*, Bald. *cons.* 420. *num.* 5. *lib.* 1. & *consil.* 245. *lib.* 3. Castrens. *cons.* 143. *in fine*, *lib.* 1. Decian. *cons.* 123. *n.* 27. *lib.* 3. Bertazol. *d. gloss.* 13. *num.* 1. Card. Tusch. *d. lit. P*, *concl.* 321. *n.* 4. & 5.

5 Pertinentiarvm appellatione veniunt fructus, iuxta ea quæ tradit Dec. *consil.* 516. *num.* 25. quem refert Rot. *decis.* 1. *num.* 12. apud Farinac. *part.* 2. *recent.* Duran. *Rot. decis.* 145. *num.* 2. vbi quòd pertinentiarum appellatione veniunt etiam animalia quæ culturæ causa in agris detinentur, eadem Rot. *decis.* 224. *num.* 14. & 15. *part.* 2. *in posthb. Farinac.* vbi quòd pertinentiarum appellatione veniunt omnia existentia in loco concreto, quamuis penitus separata.

6 Pertinentiarvm appellatione veniunt non solùm ea, quæ consistunt in possessione, sed etiam, quæ consistunt in iure, & iurisdictione, secundùm Roman. *cons.* 444. *n.* 6. & 7. Bald. *cons.* 420. *Verba Principis*, *num.* 4. *vers. tamen etiam præmittendum*, *lib.* 1. & *cons.* 245. *Villa*, *lib.* 3. vbi quòd iurisdictio castri cadit in venditione castri facta cum pertinentiis, Alexand. *cons.* 23. *Viso processu*, *num.* 5. & 6. *vers. & constat*, *lib.* 5. quos refert Card. Tusch. *d. lit. P*, *concl.* 315. *num.* 1. Neuiz. *cons.* 7. *n.* 1. & 2. Duran. *Rota decis.* 299. *n.* 6.

7 Pertinentiarvm castri appellatione veniunt non solùm molendina, Decian. *cons.* 123. *n.* 28. & 29. *lib.* 3. Rimin. iun. *cons.* 19. *in prin.* & *n.* 45. *cum seqq. lib.* 1. Sed etiam furni, & prædia, quæ erant domini castri, Crauet. *cons.* 893. *num.* 5. foueæ, horti, viridaria, & similia idem Crauet. *consil.* 480. *num.* 5. *vers. quartò considero*; & cum castro non accedant de iure nisi ea, quæ ab homine, vel consuetudine sunt deputata, ideò, qui dicit aliquid de pertinentiis castri esse, probare debet, Crauet. *d. cons.* 480. *n.* 3. Rimin. iun. *cons.* 19. *n.* 26. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. P*, *concl.* 232. *n.* 27.

8 Pertinentiarvm, seu iurium castri appellatione sola continetur iurisdictio, non prædia, & terrena, quæ allodialia præsumuntur, quamuis sint recognita cum castro, quia non censentur feudalia, sed allodialia, ita Rimin. iun. *consil.* 90. *numer.* 22. & *seq.* Menoch. *consil.* 498. *num.* 36. & 37. vbi subdit quòd si bona expressa terminantur vniformiter cum castro, censentur feudalia, aliàs secus.

9 Pertinentiarvm, seu iurium appellatione non veniunt aliæ res particulares, quando venditio est particularis, quia veniunt solùm accessoria, & vna res particularis non est accessoria alteri, Socin. *consil.* 47. *In primo præsentis*, *num.* 3. & *seq. vers. sed idem fortius*, *lib.* 1. Bald. *cons.* 245. *lib.* 3. vbi distinguit in venditione rei vniuersalis, vt veniant omnia, quæ ad corpus vniuersale spectant, secus si venditio est corporis particularis, plenè Roman. *d. consil.* 444. *num.* 6. *vers. quamobrem.* Et quòd ex clausula generali in concessione castri cum iuribus, & pertinentiis non veniunt bona particularia tanquam quod diuersum, tradunt Alexand *cons.* 55. *num.* 19. *lib.* 4. & *cons.* 14. *Abundè*, *in fine*, *num.* 6. *vers. hoc patet*, *lib.* 7. Natt. *cons.* 405. *num.* 2. Curt. iun. *cons.* 140. *num.* 11. Crauet. *consil.* 54. *n.* 9.

10 Illa enim Clausula, *Cum iuribus & pertinentiis*, licèt possit continere multa, tamen nihil probat nisi probetur; quia illud participium resoluitur, id est, quatenus pertineant, vel si quæ pertineant, quia importat relatiuum, Crauet. *cons.* 193. *col.* 4. Rimin. iun. *cons.* 90. *num.* 24. & restringitur ad ea, quæ sunt de natura contractus, vt solùm veniant iura & pertinentiæ eorum, quæ in contractu deducuntur, Socin. *d. cons.* 47. *n.* 6. *vers. præterea*, *lib.* 1. Paris. *cons.* 20. *n.* 71. & 73. *lib.* 1.

11 Pertinentiarvm appellatione etiam in castro, & re vniuersali non veniunt bona quando in specie de bonis expressè disponitur, quia tunc expressum facit cessare tacitum, Socin. *d. consil.* 47. *col.* 2. *vers. sed pro solutione*, *lib.* 1. Crauet. *consil.* 480. *In transactione*, *num.* 4. Alexand. *d. cons.* 14. *Abundè*, *n.* 5. & *seq. lib.* 7. vbi etiam quòd pertinentiarum appellatione, etiam in rebus, & corporibus particularibus, nunquam veniunt ea corpora; de quibus facta est specialis mentio.

Appell. CCI.

Plebs.

1 Plebis appellatione continetur tantummodo vulgus sine nobilibus, & sic cæteri ciues sine patritiis, & fauorabilibus, §. *plebiscitum*, *vers. plebs*, *Instit. de iure natur. gent. & ciuili*, vbi Angel. *num.* 2. & Nicol. *num.* 2. Rebuff. *ad l. plebs* 238. *statim in princip. ff. de verb. signif. pag.* 747. vbi subdit plebem à populo differre, sicut genus à specie.

* *
*

Appell. CCII.

Plus.

PLvris appellatione & totum continetur, vt de appellatiuo residui, quemadmodum appellatione minus, id quod nihil est continetur, *l.2.C.de heredib.instituend.* vbi institutus ex residua parte hæreditatis, si alter institutus ob conditionem suam non potest adire, venit tota hæreditas ad institutum in residua, refert & sequitur Sanch. *concl.* 4. *lib.*3.

Appell. CCIII.

Podere.

1 *Vniuersitas agrorum, licèt sint separati, venit Poderij appellatione.*

2 *Boues aratorij veniunt appellatione Poderij cum pertinentiis.*

3 *Podere non est nomen iuris, sed nomen, quod pendet ab vsu communi loquendi.*

1 PODERII appellatione venit vniuersitas agrorum, etiamsi sint separati, quando destinatione patrisfamilias pro vno poderio reputantur, quia podere dicitur quicquid vno nomine nuncupatur, licèt simul non sit, ita Bart. *in l.Seia, §.pen.ff.de fundo instructo*, Castreos. *cons.* 454. *in princip.lib.* 1. Neuizan. *cons* 446. *num.*5 Menoch. *cons.*409. *n.*61. Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap.* 337. *num.* 15. Cardin. Tusch. *practic.conclus.tom.*6. *lit. P*, *concl.* 374. *num.*1. vbi *num.*2. post Bart. *in l.*1. *num.* 4. *ff.de rebus dubiis*, *& in l. si ita, in fine, ff. de auro & argento legato*, subdit quòd si testator leget podere suum, & post testamentum emit agros, quos dicto poderio applicauit, & destinauit, veniunt omnia in legato. Et si quis vendiderit podere cum toto territorio, & districtu, veniunt etiam prædia existentia in alieno territorio, Bald. *cons.* 422. *lib.* 4. Menoch. *cons.*437. *num.* 29. quos refert, & sequitur Cardin. Mantic. *de tacit.& ambig.conuent.lib.* 4. *tit.* 16. *n.* 36. Nam Poderij appellatione veniunt omnia prædia sub eo contenta. Natta *cons.*440. *num.*4. Duran. *Rota decis.*344. *num.*2. vbi allegat decisionem *in Romana fideicommissi de Gratianis* 27. *Martij* 1638. *coram bonæ memoriæ Card. Virili*. Et quòd Poderium sit nomen generalis tam possessionis, quàm agri, dicit Rota apud Paul.de Rubeis *decis.*164. *num.* 20. *tom.*2. *diuers.* aliàs *p.*6. *recent.*

2 PODERII cum pertinentiis appellatione veniunt boues aratorij, vt probat text. *in l. si cui fundum & instrumentum, & in l.instrumenta*, ibi, *præterea boues domiti, ff.de fundo instr.* Angel. *in l.item si fundi, §.fin.ff.de vsufructu*, Cæpol. *de seruit.vrbon.prad. cap.* 4. *incip. Circa quam, vers. item legato vsufructu*, quos refert Card. Tusch. *d.tom.* 6. *lit. P*, *concl.* 323. *n.* 14. *& d.concl.*374. *n.*3.

3 PODERE non est nomen iuris, sed nomen quod pendet ab vsu communi loquendi, Alexand. *cons.*104. *Perspectis*, *n.*6. *vers. istud vocabulum*, *lib.*6. & tantum importat, quantum fundus, Castrens. *cons.*149. *Clarum est, in princ.vers.sed hic vsufructus*, *lib.*1. in Romandiola verò, & Lombardia loco poderij dicunt vnam possessionem pro multitudine agrorum, Alexand. *cons.*63. *num.*7. *lib.*6. Card. Tusch. *d.lit.P*, *concl.*374. *n.*7.

Appell. CCIV.

Pœna.

POENÆ capitalis appellatione in pœnalibus venit mitior pœna capitalis, quatenus stare possit sensus ita Anton. Trigo *sing.* 16. *num.* 5. quem refert Card. Tusch *practic.conclus.tom.*8. *lit. V*, *concl.*101. *n.*24. vbi *num.* 25. post Bald. *cons.* 150. *In quæstione*, *n.*12. *lib.*1. *& cons.*382. *n.*16. *lib.*5. declarat, nisi essemus in atrocioribus.

Appell. CCV.

Populus.

1 *Populi appellatione continentur omnes nobiles, & plebeij.*

2 *Clerici in fauorabilibus veniunt populi appellatione, secus in odiosis.*

3 *Clerici sunt pars Reipubl. & de districtu secularium in fauorabilibus.*

4 *Populi appellatione in interdicto veniunt singuli de eo.*

5 *Clerus non venit appellatione populi in interdicto.*

1 POPVLI appellatione continentur omnes nobiles & plebij, & sic vniuersi ciues, connumeratis etiam Patriciis & Senatoribus, *l.plebiscitum, vers. nam*, vbi gloss. Angel. *num.*1. & Nicas. *num.*2. *Instit. de iure naturali, gentium, & ciuili*, Rebuff. *ad l.plebs* 238. *ff.de verb.signif.pag.*747.

2 POPVLI appellatione veniunt clerici in fauorabilibus, secus in odiosis, vt per Abb. *in procem. Decretal.numer.* 19. *& in cap.*1. *numer.*2. *de prebend.* Alexand. *in l.in prouinciali, §. si in publico, ff. de noui operis nunciat.num.*12. Barbat. *consil.*1. *num.*65. *vers. & adduco, lib.* 3. Alberic. *in tract. statutorum, part.* 2. *quæst.*2. *col.*3. *vers. quod plura*, Grammat. *decis.* 100. *num.*18. Marc. Anton. Cucb. *lib.*3. *instit.maior.tit. de priuileg. clericor. num.* 65. Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *de disciplina clericali, §.* 2. *num.* 12. Sunt enim pars Reipubl. & de districtu secularium in fauorabilibus, *cap. dilecti*, vbi Abb. *not.* 2. *de foro compet.* Felin. *in cap.Rodulphus, num.*18. *de rescript. & in cap. Ecclesia S.Mariæ, num.* 74. *de constitut.* Cephal. *cons.*54. *n.*11. *& seq.vol.*1. licèt non habeant vocem in conciliis populi, Innoc. *in cap.dilecta, propè fin.de excessib.Prælat.* Abb. *in cap. non minùs, n.*14. *de immunit. Eccles.*

4 POPVLI appellatione in Interdicto veniunt singuli de eo, ita vt ipsi, nec ibi, nec alibi diuinis interesse possint; alij verò extranei, nec extra, nec ibi prohibiti censeantur, *cap.si sententia, de sentent. excommunicat.lib.* 6. Calderin. *de interdicto, part.* 1. *à num.* 32. Couar. *in cap. alma mater, part.* 2. *§.* 1. *à num* 6. Henriq. *in summ. lib.* 13. *cap.* 42. *in princip. lit. C*, Vgolin. *de censur.tab.*5. *cap.* 20. *§.* 3. Soar. *in tract. disp.* 32. *sect.* 2. *à num.* 13. notantes interdicto populo interdictos censeri non solùm eos, qui de eo fuerint tempore, quo interdictum fertur, sed etiam eos, qui de eo postea esse cœperint, id enim est

est populus, quamuis omnes personæ de eo fuerint mutatæ, iuxta doctrinam luci consult. *in l. proponebatur, ff. de iudic. & in l. si grege, ff. de legat.* cum aliis de quibus in notabili quæstione, Duen. *reg. 118. limit. 3.*

5 POPVLI appellatione in directo non venit clerus, quia in generali populi interdicto clerici non comprehenduntur, quemadmodum interdicto clero non intelligitur populus interdictus, id est, laici, vt probat text. *in d. cap. si sententia, in princ.* vbi notant Doctores communiter, & docent Cou. *d. §. 1. n. 7.* latè Vgolin. *d. c. 20. §. 5.* Soar. *d. sect. 2. n. 14.* Auila *de censur. p. 5. disp. 1. dub. 4. concl. 6.* Bonacin. *in simili tract. disp. 5. puncto 1. n. 11.* Cuius rei rationem meam esse inquiunt, quia diuersa sunt populus & clerus, *c. p. duo sunt 12. q. 2.* cum multis adductis per Læl. Zech. *de Repub. Ecclesiast. lib. 1. n. 3.* Petr. Greg. *syntagm iuris, lib. 15. cap. 5. n. 3.* ac subinde per particulam, & quæ non nisi inter diuersa ponitur, iuxta notata *dict. 9. n. 25.* ponuntur in iure nostro passim populus, & clerus, *cap. ex parte, ol. 3. de priuileg. cap. 1. de præbend.* cum multis similibus, quæ ibi cumulat Dec. *num. 1.*

APPELL. CCVI.

Poëta.

POETÆ appellatione apud Græcos Homerus, & apud Latinos Virgilius venit, §. *sed cum quidem & ibi* gloss. *in verb. Virgilius, Instit. de iure naturali,* Nau. *de spoliis clericor. §. 2. n. 1. in fine,* Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap. 17. n. 10.*

APPELL. CCVII.

Possessio.

1 *Possessionis appellatione vbi simpliciter profertur, venit vera, & propria possessio, prout importat ius detinendi, seu insistendi rei.*

2 *Declaratur* gloss. verb. stipuletur, in l. stipulatio ista, §. hæc quoque, ff. de verb. signif. & & n. 3.

4 *Possessio vbi adiicitur nomen proprium, aut possessiuum, de corporibus ipsarum rerum, seu prædiis est intelligenda.*

5 *Possessionis appellatione non venit domus.*

1 POSSESSIONIS appellatione vbi simpliciter profertur, venit vera & propria possessio, prout importat detinendi, seu insistendi rei, si materia subiecta, vel mens proferentis non refragetur; probatur, quia verba in dubio semper in principaliori significatu sunt accipienda, *l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager. vectig. cap. pen. de fons. excom.* cum similibus, de quibus Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 5. tit. 1. num. 6.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præs. 39. à num. 8.* sed principale possessionis significatum, & per prius, vt Logici loquuntur, est hoc pro detentatione nomine proprio, seu iure insistendi rei opinione domini, vt colligitur ex *l. si quis ante 10. §. 1. ff de acquir. possess. & l. quod seruus 24. ff. eod. & l. stipulatio ista §. hac quoque, ff. de verb. obligat. l. 1. §. quæsitum, ff. quorum legat. l. cum legati 12. ff. ex quibus causis in possess. eatur*, in quibus, in ibus verbum, *possidere*, ad solam refertur veram propriam possessionem, at verò in possessione esse detentationem simplicem, quia ista postulat qualitas personæ, quæ vere possidere non potest, vt sunt serui, de quibus in illis iuribus, vel coloni, qui ratione causæ & tituli, quo rem detinent, profitentur se alieno nomine possidere, explicant differentiam Anton. Gom. *l. 45. Tauri à num. 6.* Cardin. Tusch. *pract. conc. tom. 6. lit. P, conc. 404.* Valasc. *de partitionib. cap. 4. num. 11.*

2 Non obstat doctrina gloss. *verb. stipuletur, in l. stipulatio ista, §. hac quoque, ff. de verb. obligat.* docentis quòd si testes deponant simpliciter aliquem possidere, intelligitur de possessione facti, & ita de insistentia simplici, seu nuda detentatione eámque sequuntur Bart. & alij communiter, teste Alexand. *ibi, num. 5.* Abb. *in c. cum ad Sedem, num. 21. de restit. spoliat.* Felin. *in c. cum causam num. 3. vers. secunda tempora, de testib.* Anton. Gom. *l. 45. Tauri, num. 193.*

3 Respondetur enim doctrinam gloss. procedere propter materiam subiectam, quia scilicet testes deponere non possunt, nisi de illis, quæ corporeo sensu percipiunt, iuxta ea quæ tradunt Mascard. *de probat. conclus. 1375. à num. 3.* Fulu. Pacian. *in simili tract. lib. 1. c. 40. à num. 15.* Farin. *in praxi crim. p. 2. quæst. 60. à num. 9. à num. 93.* cùm ergo in hac materia sola illa corporalis detentatio oculis cerni & sensu corporeo percipi possit, meritò testes simpliciter asserentes Titium possidere, de hac corporali detentatione deponere censendi sunt: negandum tamen non est ex hac corporali detentatione iuris censura insurgere præsumptionem quòd is, qui incumbit, & insistit rei, & fructus percipit, verè & propriè, & cogitatione domini possidet, vt docent Bart Abb & Anton. Gom. *locis proximè citatis,* Cou. *in reg. possess. p. 1. 2. §. 1. num. 4. ad finem,* Mascard. *conc. 1016. à princ.* & præcipuè *à n. 13.* Card. Tusch. *d. lit. P, conc. 415.*

4 Licèt possessio quando simpliciter profertur, de vera & propria debeat intelligi, vt dixi, atque ita de iure insistenti rei, si tamen adiicitur nomen proprium, veluti possessio Antonij, aut pronomen possessiuum meum, tuum, suum, de corporibus ipsarum rerum, seu prædiis est intelligenda, ita enim vsus hanc acceptationem interpretatur, docēte Bart. *in l. vxorem 41. §. legauerat, ff. de legat.* & est communis ex Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis convent. lib. 3. tit. 31. num. 13.* & deducitur ea *l. 1. C. de seruitut. & aqua,* ibi, *possessionem Martialis, cap. vt super, §. possessiones,* ibi, *Ecclesia sua de rebus Eccles. non alien.* Rebuff. *in l. iterdum 78. ff. de verb. signif. verb. possessionis, vers. aduertendum est possessionem, &c.* Dec. *in l. 1. in princip. num. mihi 13. alias 41. ff. de acquir. possess.*

5 POSSESSIONIS appellatione non venit domus, vt probare videtur text. *in l. fin. C locati* ibi, *possessiones, vel domos,* ponderando illam particulam, *vel,* quæ denotat diuersitatem, vt dixi *in tract. de diction. dict. Vel,* ita Rebuff. *ad l. 79. vers. quod verò, ff. de verb. signif. pag. 364.*

APPELL. CCXVIII.

Posteritas.

1 *Descendentes veniunt posteritatis appellatione.*

2 Posteri

2 *Posteritatis nomen significat descendentiam, & procreationem.*
3 *Descendentes ex fœminis continentur posteritatis appellatione.*
4 *Feudum posteritati concessum restringitur ad masculos per virilem sexum descendentes.*

1 2 POSTERITATIS appellatione veniunt descendentes, Menoch. *cons.* 40. *num.* 18 quia posteritatis nomen significat descendentiam & procreationem, idem Menoch. *cons.* 390. *num.* 14. & veniunt etiam descendentes ex fœminis, sicuti veniunt posterorum nomine, ita scribunt Dec. *in l.* 2. *num.* 62. *vers. tertiò reperto, ff. de regulis iuris*, Ruin. *cons.* 58. *num.* 4. *lib.* 5. Alba. *cons.* 85. *num* 8. Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 9. *num.* 204. *&* 239. Rustic. *in l. cùm auus, ff. de condit. & demonstrat. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 3. *& lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 11. *& seq.* quos refert, & sequitur Fusar. *in tract. de substitut. quæst.* 330. *num.* 11.

3 Quamvis contrarium, imò vocata posteritate solùm masculos venire, licèt non ita posteris vocatis, sentiat Alexand. *consil.* 160. *num.* 4. *lib.* 2. Anchar. *cons.* 319. *num.* 3. vbi ponit exemplum in donatione Reginæ Petronillæ Alphonso eius filio, & omni eius posteritati. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 220. *n.* 7. *& tom.* 6. *lit. P, concl.* 891. *num.* 5. *cum seqq.*

4 Ratione verò subiectæ materiæ feudum posteritati concessum, restringitur ad masculos per virilem sexum descendentes, licèt propria significatio ad vtrumque sexum referatur, ita Anton. de Butr. *cons.* 9. *Viso puncto, num.* 1. Curt. iun. *de feudis, part.* 3. *princ. num.* 10. *in fine*, quos refert, & sequitur Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 23. *tit.* 17. *num.* 13.

APPELL. CCIX.

Posteri.

1 *Descendentes propriè veniunt appellatione Posterorum, & ita omnes in infinitum, & in perpetuum.*
2 *Posthumi an & quando Posterorum appellatione veniant, ostenditur.*
3 *Fœmina & descendentes ab eis veniunt Posterorum appellatione.*
Fœmina non continentur Posterorum appellatione.
4 *Si communis vsus loquendi esset contrarius, quod soli descendentes masculi comprehenderentur,*
5 *Vbi adest statutum fœminas excludens ob masculos,*
6 *In priuilegiis,*
7 *In immunitate concessa Titio, & Posteris,*
8 *& in feudos.*

1 POSTERORVM appellatione propriè veniunt descendentes, *l. vocatio, ff. de munerib. & honor. l. quod his verbis, in fine, ff. de legat.* 3. *l.* 1. *& l.* 4. *ff. de iure immun.* gloss. *verb. ignorare, in cap. statutum, de haret. lib.* 6. Ruin. *consil.* 117. *num.* 18. *lib.* 2. Socin. sen. *consil.* 51. *num.* 3. *lib.* 4. Socin. iun. *cons.* 80. *num.* 4. *lib.* 2. Gozadin. *cons.* 20. *num.* 8. Cephal. *consil.* 372. *num.* 11. *& consil.* 606. *num.* 18. Sim. de Prætis *de interpret. vltim voluntat. fol.* 292. *num.* 61. Menoch. *cons.* 40. *num.* 28. *& cons.* 331. *num.* 15. *& cons.* 941. *num.* 12. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *num.* 15. *&* 37. Rustic. *in l. cùm auus, ff. de condit. & demonstrat. lib.* 6. *cap.* 9. quos refert Fusat. *in tract. de substitut. quæ.* 159. *num.* 1. Et ita omnes in infinitum, vel in perpetuum, *l. immunitates, ff de iure immun. l. Iurisconsultus, §. parentes, ff. de gradib.* Natt. *cons.* 64. *num.* 8. Cephal. *cons.* 371. *num.* 11. *cum seqq.* Menoch. *cons.* 895. *num.* 10. *& de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 89. *num.* 20. Rustic. *d. cap.* 9. *num.* 1. Fusar. *d. q.* 330. *num.* 2. vbi *num.* 3. subdit quòd si testator vocasset omnes posteros, censeretur vocasse & transuersales, ob vim dictionis vniuersalis, per ea quæ scribit Peregr. *d. art.* 11. *num.* 23. *in fine.* Si verò sciebat hoc nomen non posse verificari in descendentibus, dici tunc vocasse agnatos transuersales, consuluit Cephal. *d. cons.* 606. *num.* 26. *& seq.*

2 Illud aduertere oportet quòd appellatione posterorum, vel descendentium veniunt omnes in infinitum, quamvis nati post mortem testatoris, vt per Socin. sen. *in l. cognatis, num.* 39. *in fine, ff. de rebus dub.* Cephal. *cons.* 318. *n.* 24. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 91. *in fine, & cons.* 1. *num.* 184. Petra *de fideicom. quæst.* 11. *num.* 85. & maximè quando dispositio in tempus futurum collata est, vt intelligit Card. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.* 8. *tit.* 11. *num.* 4. & videtur sentire Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. fol.* 515. *num.* 108. Et quod ex gemina significatione appellatione posterorum posthumi veniant, per *l.* 1 *ff. de iure immun.* resoluit Rebuff. *ad l. nomen* 1614. *in princ. vers. notandum, in fine, ff. de verb. signif. pag.* 560.

3 POSTERORVM appellatione veniunt etiam fœminæ & descendentes ab eis, *d. l. Iurisconsultus, §. parentes, d. l. quod his verbis, l. cognoscere, §. fin. ff. de verb. signif. l.* 1. *C. de imponen. lucrat. descript. lib.* 10. *cap.* 1. *§. contra natos, de schismat. in* 6. Butr *cons.* 9. *in princ.* & *ibi* Caballin. *in apostil. verb. posteritatis*, Tiraq. *de retractu lig. §. gloss.* 9 *num.* 205. 238. *&* 242. Dec. *cons.* 169. *num.* 2. *& cons.* 527. *num.* 26. Apostil. ad Bart. *in l.* 1. *n.* 1. *C. de iure immun.* Ruin. *cons.* 117. *num.* 18. *lib.* 2. Beroi. *cons.* 120. *num.* 11. *lib.* 2. Cephal. *cons.* 372. *num.* 12. *lib.* 3. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 292. *num.* 67. *& fol.* 337. *n.* 10 Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 41. Decian. *cons.* 7. *num.* 3. *cum seqq. lib.* 5. Menoch. *d. lib.* 4. *præsumpt.* 84. *num.* 19. *& cons.* 331. *num.* 15. *& cons.* 1012. *num.* 15. Crass. *in §. fideicommissum, q.* 15. *num.* 5. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *num.* 37. Rustic. *in d. l. cùm auus, lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 2. *&* 14. *& lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 1. *cum seqq.* Surd. *consil.* 140. *num.* 27. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6. *lit. P, conclus.* 455. *num.* 1.

4 Limita primò vt non procedat si communis vsus loquendi esset contrarius, quod solos descendentes masculos comprehenderet, prout si extat statutum exclusiuum fœminarum propter masculos, Ruin. *consil.* 141. *ante num.* 5. *lib.* 2. Cephal. *cons.* 134. *num.* 15. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 1076. *num.* 6. Rustic. *in d. l. cùm auus, lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 3. Decian. *cons.* 1. *num.* 396. *&* 391. *lib.* 1. Vel quando essemus in prohibitione alienationis facta, quia vult bona remanere apud posteros. nam hoc casu ex linea fœmina descendentes non dicerentur vocati ad fideicommissum in casu alienationis, ita Anton. de Butr. *d. cons.* 9. *in princip. vers. in contrarium.* vbi loquitur in fideicommisso in quo instituit testator masculos, & prohibuit alienari, quia vult quòd hæreditas sua ad posteros, & successores deueniat, & dicit quòd si illa verba coniunctim accipiantur, posteros & successores, res est clarissima refert Card. Tusch. *d. lit. P, conclus.* 455. *num.* 2. & tenet Rustic. *d. lib.* 6. *cap* 9. *num.* 4.

Limita

5 Limita secundò vbi adest statutum fœminas excludens ob masculos, quia tunc posterorum appellatione non veniunt fœminæ, Menoch. *cons.* 1076. *n.* 6. Rustic. *d. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 13.

6 Limita tertiò in priuilegiis, quia masculi solùm continentur, Butr. *d. consil.* 9. *in princ.* Card. Tusch. *d. lit. P*, *concl.* 455. *num.* 2. Rustic. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 10. vbi *num. seq.* sublimitat si à fœmina priuilegium concedatur.

7 Limita quartò in immunitate concessa Titio, & posteris, quia soli descendentes masculi comprehenduntur, *l.* 1. §. 1. *ff. de iure immun.* gloss. *verb. masculinum, in c. vbicunque, de pœnis*, Butr. *d. cons.* 9. *in princ.* vbi Apost. Caballin. dicit quòd istud est, quia immunitas est contra publicam vtilitatem, ideo restringitur, Surd. *consil.* 140. *num.* 8. Card. Tusch *d. lit. P*, *concl.* 455. 4. Hippol Rinaldi. *cons.* 25. *n.* 40. vbi tamen fatetur contineri nepotes ex filia in alia materia fauor bili.

Limita quintò in feudis, quia fœminæ in illis non continentur appellatione posterorum, Menoch. *cons.* 443. *n.* 65. Rustic. *d. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 7.

Appell. CCX.

Posthumus.

1 POSTHVMI appellatione non solùm venit is, qui est natus post mortem patris, sed etiam qui post testamentum, ante tamen eius mortem, *l. placet*, *ff. de liberis, & posthum.* vbi Ias. *n.* 5. *l. filius à patre*, §. 1 *ff. eod. tit. l.* 3. *ff. de iniusto rupto*, latè Rebuff. *ad l. nomen* 164. *in princip. ff. de verb. signif. pag.* 566. Surd. *cons.* 55. *n.* 1. *& seq. & num.* 15 *&* 22. limitat Fusar. *de substitut. q.* 3 8. *n.* 14.

2 POSTHVMI appellatione non venit iam natus, Menoch. *con.* 06. *n.* 55. Si verò posthumum quis ita instituat, si me viuo nascetur, non intelligitur institutus posthumus, qui mortuo testatore natus sit, Menoch. *consil.* 171. *num.* 16. *& consil.* 326. *num.* 7. 12. *&* 13.

Appell. CCXI.

Potus.

1 POTVS appellatione continetur vinum, ceruisia, & alia potionis genera, Rebuff. *in l. vltim verb. in princip. ff. de verbor. signific.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 157. *n.* 17. *vers. potus*, vbi etiam per *l.* 3. *ff. de penu leg.* cum eodem Rebuffo annotauit sub hoc nomine potus vasa, quibus vtimur, contineri.

2 POTVS appellatione venit aqua in illis locis, in quibus emitur, vt Venetiis, vt testantur Rimin. iun. *cons.* 112. *n.* 15. Roland. *cons.* 2. *n.* 7. *lib.* 2. Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 157. *n.* 15. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. A*, *concl.* 282. *n.* 10.

Appell. CCXII.

Pratum.

PRATI appellatione non venit terra sterilis & inculta, quia dicitur pratum locus in quo ad fructum percipiendum, dumtaxat falce opus est, ex eo dictum quod paratum sit ad fructuum capiendum, ita *l. pratum*, *ff. de verb. signific.* vbi latè Rebuff. *à pag.* 192. & quod pratum dicatur locus paratus ad vtilitatem redditam in singulos annos domino, post Rimin. sen. *cons.* 100. *n.* 43. Rimin. iun. *cons.* 142. *n.* 33. Bertrand. *cons.* 155. *n.* 1. tradit Bursat. *cons.* 330. *n.* 86. vbi *n.* 135. subdit prata dici etiam terras arabiles, non incultas, seu steriles, additque syluas non iudicari incultas, cùm quandoque fructus maiores afferant quàm terræ arabiles, secundùm Ruin. *cons.* 157. *n.* 15. *vol.* 1.

Appell. CCXIII.

Prædecessores.

PRÆDECESSORVM appellatione venit etiam prædecessor per multos annos mediatos, vt colligitur ex procemio Sexti, *vers. sanè*, vbi notat Franc. ex quo inter Gregorium, & Bonifacium VIII. de quo ibi legitur, multi fuerunt Romani Pontifices.

Appell. CCXIV.

Prædij.

PRÆDII appellatione etiam pars continetur, *l. dotale* 13. *in princip. ff. de fundo dotali, l. plane* 34. §. *fin. & ibi* gloss. *in verb. rectè*, *ff. de legat.* 1. *l. communi diuidundo*, §. 1. *ff. commun. diuid.* Rebuff. *ad l. appellatione rei* 72. *Ita in in princip. ff. de verb. signif. pag.* 350. Stephan. Gratian. *disceptat. forens. tom.* 3. *c.* 460. *n.* 13. vbi *n.* 11. post Rebuff. *in l. quæstio* 115. *col.* 4. *post med. vers. prædium*, *ff. de verb. signif.* subdit quòd prædium est nomen generale ad agrum & possessionem, quia siue quis per vsum, id est, possessionem, siue per proprietatem rem acquisierit, rectè prædium suum dicere poterit; & quod sit nomen generale, & magis continens quàm fundus. notat Ias. *in l. si pro fundo*, *num.* 3 *C. de transact.* & Carpan. *in stat. Mediolanen. ad cap.* 433. *num.* 9. *tom.* 1. Et quod trahat ad se nemora, & pascua sua, dicit Menoch. *cons.* 36. *n.* 38. *Et an ripam fluminis*, vide latè Rot. *decis.* 208. *per totam*, apud Fario. *p.* 2. *recent.*

Appell. CCXV.

Prælatus.

1 *Prælatorum appellatione veniunt non dum Episcopi, & alij superiores, sed etiam alij Prælati inferiores.*
2 *Abbates continentur appellatione Prælatorum.*
3 *Abbates commendatarij maximè perpetui, continentur appellatione Prælatorum.*
4 *Prælatus immediatus venit appellatione Prælati, vbi limitatur.*
5 *Translatio monachi professi ad strictiorem Religionem qua fit de licentia sui Prælati, intelligitur de Prælato immediato.*
6 *Prælatorum appellatione minùs propriè veniunt illi, qui*

qui in Ecclesia sine iurisdictione prærogatiuam, & honorificum gradum habent.

7 *Rectores in Ecclesiis curam animarum habentes, latè & amplè appellantur Prælati, licèt impropriè.*

8 *Capitulum non venit appellatione Prælati.*

1 PRÆLATORVM appellatione propriè veniunt ne dum Episcopi, & alij superiores, sed etiam alij Prælati inferiores ordinariam iurisdictionem habentes, *cap. Romana, §. ab Archidiaconis, de appellat. in 6. cap. 1. §. nec etiam suffraganeorum, de foro compet. eod. lib. cap. 1. § porrò*, ibi, *Episcopus autem, & alius, &c. de statu Regul.* Barthol. Peretr. *in comment. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand.* super verba, *Inferiores verò Prælati, n. 16. cum seqq. pag. mihi 253.* Franc. *in cap. fin. not. 1. ne clerici, vel monachi, & in c. 1. notab. 1. de clericis. agrot. lib. 6.* Pute *decis.* 238. *n. 5. lib. 3. in correctis*, Azor. *institut. moral. p. 2. lib. 3. c. 15. q. vnica*, Rebuff. *in tract. de pacificis possess. n. 64.* Ego ipse *in collect. ad cap decernimus, n. 3 de iudic.* In præiudicialibus autem Papam non venire sub appellatione Prælati, censuit Rota coram Duran. *decis.* 406. *num. 7.*

2 PRÆLATORVM appellatione Abbates continentur, ita Abb per text. *ibi in d. cap. decernimus, n. 2*, vbi Dec. *n.* 8. & Rip. *n. 30. de iudic.* Butr. *in cap. 1. n. 7. de ætate & qualit.* Lap. *alleg.* 84. *num. 11.* idem Dec. *in ca. edoceri, num. 4. de rescript. & in cap. quia nos, n. 7. de appellat.* Vualin *in Clem. 1. num. 3. de suppl. neglig. Prælat.* Isidor. Moscon. *de Maiestate militantis Ecclesiæ, lib. 1. p. 1 cap. 9. col. 2. dict. C. pag. 152.* Azor. *d. q. vnic.* Suar. *de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 2. n. 2.* Ascan. Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 1. disp. 1. q. 3 n. 1. cum seqq.* Valenzuela *cons. 74. n. 63.*

3 PRÆLATORVM appellatione veniunt Abbates commendatarij maximè perpetui, vt per Barbat. *cons. 1 num. 18. & 25. lib. 2.* Ludouic. Gom. *in reg. de triennali, quæst. 1. n. 17. cum seq.* Bertazol. Peretr. *vbi suprà, n. 19.* Fusc. *de visitat. lib. 2. cap. 9. de commend. num. 5.* Rebuff. *cons. 77. num. 1.* Rot. *decis* 346. *n. 2 lib. 3. part. 1. diuers.* Gonzal *ad Reg. 8. Cancell. gloss. 1. § 8. n. 27.* præcipuè si versentur in oratione vniuersali, vt ponderat Dec. *in d. cap. decernimus, n. 8. in 2. notab.* & censuit Rot. *in Romana Prælat. 8. Aprilis 1622. coram bonæ mem. Buratto.* Et demum quòd appellatione Prælatorum veniant Prælati claustrales, per gloss. *verb. non habentur, in Clem. dudum, vers. statuimus etiam & ordinamus, de sepult.* resolut. Fatio *in praxi crimin. p. 1. quæst. 60. n. 546.*

4 PRÆLATI appellatione venit Prælatus immediatus, vnde si debeat dari licentia studendi alicui monacho à suo Prælato, intelligitur de Abbate, vel alio immediato Prælato, *cap. 2. ne clerici, vel monach. lib. 6.* Feder. de Senis *cons. 145. n. 6. vers. Vnde si etiam*; sic etiam Religiosi, qui volunt habere licentiam pro libris, vestibus, & aliis sibi ex necessitate permissis à suo Prælato, debent illam habere ab immediato Prælato suo, non à Prouinciali, vel Generali Calderin. *cons.* 388. aliàs 3. *de Regular.* vbi restringit, nisi constitutio, vel consuetudo aliter dictaret, vel nisi talis Religiosus licentiam volens, professionem fecisset in manibus Generalis, vel Prouincialis, quia tunc licentiam Prælati intelligitur de generali, seu Prouinciali recipiente professionem, refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. lit. P, conclus. 494. num. 1. cum seqq.*

5 Vnde quoque translatio Monachi professi ad strictiorem Religionem, quæ fit de licentia sui Prælati, intelligitur de Prælato immediato, videlicet Abbate monasterij, vel Priore, non autem de Generali, & immediato, Lap. *alleg. 62 num. 4. & alleg. 151. num. 2 in fine, vers. item licentia petita*, Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. quæst. 31. art. 5. concl. 1.* Sanch *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 59. cum seqq.* Cardin. Tusch. *d. lit. P, concl.* 494. *num.* 6. Ego ipse *in collect. ad cap. licet 18. n. 20. de Regularib.* Fr. Barthol de Vecchis *in praxi Nouitiorum, disp. 15. dub. 2. n 13.*

6 PRÆLATORVM appellatione minus propriè, & latè sumpto vocabulo veniunt illi, qui in Ecclesia sine iurisdictione prærogatiuam, & honorificum gradum habent, vt Plebani, Decani, Archipresbyteri, & similes, *cap 1. de ætate, & qualit. cap. Romana, §. nec etiam, de foro compet. lib 6. gloss. verb. Prælatum, in Clem. 1. de elect.* Barthol. Peretr. *vbi suprà, n. 20.* Abb. *in d. cap. decernimus, num. 6.* Item licèt latè & amplè

7 Rectores in Ecclesiis curam animarum habentes Prælati appellentur, vt colligitur ex *cap. cum, de clerico ægrot.* vbi Abb. *not. 2. cap. cum ab Ecclesiarum, de offic. Ordin.* tamen non propriè tales dicuntur, quia in *Clem. dudum, §. in Ecclesiis, de sepult.* Rector & Prælatus separatim ponuntur, vt tangit ibi gloss. *verb. Prælatis*, & docet Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 25. quæst. vnica.*

8 PRÆLATI appellatione non venit Capitulum, vt ex *rub. de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, colligunt. Butr. *in cap. graue, not. 4. de præbend.* Natt. *cons. 42. n. 4.*

APPELL. CCXVI.

Præiudicium.

PRÆIVDICII appellatione venit lucrum cessans, gloss. *verb. præiudicium*, vbi Abb. *in cap. cum olim, de consuetud.* Beroi. *cons. 144. n. 22. & seq. vol. 3.* Surd. *cons. 321. n. 8.*

APPELL. CCXVII.

Presbyter.

PRESBYTERI appellatione, licèt propriè veniant, qui habent Ordinem sacerdotalem, Barbat. *cons. 33. n. 9. lib. 2.* Deci. *cons. 22. n. 5* Monet. *de commut. vlt. vol. cap. 10. n. 55.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 1. num. 56.* Rot. *decis* 216. *num. 2. p. 2. recent. & decis. 14. num. 7.* apud Paul. de Rubeis *tom. 1. diuers. alleg. p. 7. recent.* tamen hoc nomen potest etiam simpliciclerico conuenire, vt colligitur ex *cap. vestra, nullo princip. cum fine, de cohabit. cleric. & mul.* iunctis traditis per Barbat. *cons. 33. num. 2. dub. 1. lib. 2.* Roch. *de iurepatron. verb. honorificum, quæst. 4. n. 26.* Lambertin. *in simili tract. lib. 1. p. 1. q. 7. art. 17. n. 8.* Paris. *cons.* 50. *num. 12. & seq. lib. 4.* & ita videtur esse vulgaris loquendi consuetudo, vt obseruant Mantic *decis.* 129. *num. 2. & 3.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. num.* 86. Rot. *in Recanaten. beneficij 14. Martij 1608 coram Cardin. Lancellotto*, impressa per Farin. *decis.* 216 *num. 1. part. 2. recent.* latè Rota *decis. 14. à prin. & decis. 59. num. 33. cum seqq. eod. tom. 1. diuers* vbi *num.* 25. subdit quòd sacerdotij appellatione quilibet Ordo Ecclesiasticus intelligitur.

APPELL.

APPELL. CCXVIII.

Pretium.

1 PRETII appellatione propriè venit quicquid consistit in pecunia numerata, *l. quod seruus, §. fin. & l. si rem, ff. de in rem verso, l. 1. ff. de extraord. criminib. l. 2. ff. de contrah. empt. §. item pretium, Instit. eod. tit.* Rebuff. *ad l. pecuniæ appellatione 4. vers. item appellatione pretij, ff. de verb. signif.* 37. ideò dispositio odiosa loquens de pretio non habet locum, nisi pretium sit in pecunia numerata, Bald. *conf.* 98. *Bertonus de Couo, num. 1. vers. in contrarium, lib. 1. & conf.* 383. *num. 2. vers. nam statutum dicit, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus.* 485. *num.* ...

2 PRETII appellatione latè sumpto vocabulo continetur quicquid pro re datur, licèt non consistat in pecunia, Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloss.* 14. *num.* 41.

APPELL. CCXIX.

Prioratus.

PRIORATVS conuentualis appellatione venit Ecclesia Collegiata Regularis, non autem secularis ex propria significatione, vt per Gemin. *conf.* 132. *num. 4. vers. deinde dixit*, vbi declarat *in vers. licèt quandoque*, quòd impropriè quandoque appellatione Conuentualium veniunt etiam seculares, refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 6 lit. P. concl.* 706. *n. 2. & 3.* vbi *n. 4.* post Bellam. *conf.* 38 *n. 5. in fine*, subdit quòd etiam non sit conuentualis, nomen Prioratus sonat in dignitatem.

APPELL. CCXX.

Probatio.

PROBATIONIS appellatione, vbi lex facit mentionem, venit plena, nisi subiecta materia repugnet, ita Ias. *in l. qui accusare, num fin. C. de edendo, per Clem. constitutionem*, & ibi gloss. *verb. fidei, de elect.* appellatione verò legitimæ probationis, non venit probatio per iuramentum, sed per testes, vel instrumenta vt probat gloss. *verb. legitimus, in cap. cùm de indebito, ff. de probation.* vbi idem notat apostil. ex Alex. *conf.* 116. *Titulus talis, col. 2. vol. 2.* Probationis cuiuscunque appellatione continetur idonea, ex gloss. *verb. probationibus, in l. & si instrumenta*, vbi Bart. notat *n. 2. ad statuta*, & alia multa, *C. de fide instrum. & iure hasta fisc.* & quòd appellatione probationis cuiuslibet, vbi statutum dicit, quòd sufficiat qualibet probatio, veniat probatio sufficiens & legitima, notat apostil. *ad Specular. tit. de instrument. edit. sub rub. de execut. testam. vers. item si statutum per gloss. notabilem, in l. 1* ibi. *quibuscunque*, vbi Bald. hoc notat *n. 4. C. de fide instrum.*

APPELL. CCXXI.

Procurator.

1 PROCVRATORIS appellatione venit qui libet mandatarius, siue nuncius, Bald. *conf.* 151. *N. procurator, num. 2. vers. porrò nomen, lib. 3.* vbi si omni meliori modo, vt procurator egit, censetur egisse latissimè tanquam minister, & nuncius alterius, refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus.* 809. *n.* 1.

2 PROCVRATORIS appellatione non venit procurator in rem suam, ita apostil. ad text. inducta gloss. *in l. qui stipendia, C. de procurator.* & obseruat Cardin. Tusch. *d. lit. P. concl.* 809. *num.* 6. quòd procurator in rem suam latè dicitur procurator, sed non propriè, ex quo procurator propriè in rebus alienis datur, & ideò in dispositione statuti de procuratore non continetur.

APPELL. CCXXII.

Progenies.

1 *Descendentes propriè vocasse dicitur testator, qui vocauit progeniem ad fideicommissum.*
2 *Transuersales impropriè continentur appellatione progeniei.*
3 *Fœmina etiam & descendentes ab eis, censentur vocata, progenie vocata, nisi vocans voluisset consulere agnationi.*

1 PROGENIEI appellatione veniunt propriè descendentes, vt per Franc. *in cap. si pater, col.* 55. *vers. quarto qui veniant, de testam. lib.* 6. Curt. iun. *conf.* 4. *n.* 40. Laurent. de Pallat. *in tract. quod flantibus masculis, n.* 149. Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt, fol.* 292. *num.* 60. Peregrin. *de fideicom. art.* 32. *num.* 23. quos refert, & sequitur Fusar. *de substitut. q.* 335. *n.* 1. quibus addo Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 6. lit. P. conclus.* 891. *n.* 1. ac proinde quòd comprehendantur nepotes, pronepotes, & deinceps, tradunt Socin iun. *conf.* 79. *num.* 35. *lib.* 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 2. cap.* 259. *num.* 13. Sed vsque ad quem gradum admittantur, poterit ab aliquibus in dubium reuocari, & solùm vsque ad decimum gradum admitti volunt, Dec. *conf.* 321. & Cephal. *conf.* 187. *n.* 2.

2 PROGENIEI appellatione impropriè transuersales continentur, & maximè quando testator sciebat non posse verificari in descendentibus, Roman. *in l. 1. C. ad Sillan.* Cor. *conf.* 234. *n. 2. lib. 2.* quos refert Fusar. *d. quæst.* 335. *n.* 2.

3 PROGENIEI appellatione veniunt fœminæ, & descendentes ab eis, Rip. *in tit. de subst. resp.* 15. *num.* 2. Alex. *conf.* 188. *lib.* 3. Curt. iun. *conf.* 49. *num.* 5. Crass. *in §. fideicommissum, quæst.* 15. *n.* 5. Cephal. *conf.* 511. *num.* 26. vbi ait fallere quando testator voluit consulere agnationi, quia tunc fœmina non contineretur. Verum quòd de progenie non dicatur descendens ex fœminis, tenent Alex. *in addit. ad Bart. l. 1. §. personis, lit. A, vers. quid de verbo progenie. ff. de iure immun.* Cassad. *decis. vnic. num. 2. in fine, de iure dotium.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæst. 16. num.* 3. quos refert & sequitur Rot. *decis.* 635. *n.* 1. *p.* 2. *recentior.*

Appell. CCXXIII.

Proles.

1. *Descendentes soli continentur prolis appellatione.*
2. *Proles patris potest etiam sumi passiuè, vt intelligatur de genere & agnatione patris.*
3. *Proles paterna & materna potest considerari.*
4. *Transuersales veniunt prolis appellatione, si testator vocasset omnes de prole, quando non extarent descendentes, vel quando testator sciebat dispositionem non posse verificari in descendentibus.*
5. *Prolem vocans dicitur illos vocare qui censerentur vocati vocatis liberis.*
6. *Masculi & fœminæ veniunt prolis appellatione.*

1 PROLIS appellatione (quod nomen æquè commune est, vt tradit Menoch. *cons.* 904. *n.* 16.) solùm descendentes continentur, Bald. *cons.* 328. *Testamento cauetur*, *lib.* 1. & *cons.* 331. *In quæstione*, *n.* 8. *vers. & quod sequitur*, *lib.* 3. vbi quòd iste est verus sensus, quòd si dicatur ex prole patris, intelligitur de genitis ex patre, Alex. *cons.* 388. *perspectis*, *n.* 25. *lib.* 5. & *cons.* 80. *Super eo*, *lib.* 1. refert Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 6. *lit. P. concl.* 907. *n.* 1.

2 Declara tamen, quia proles patris potest etiam sumi passiuè, vt intelligatur de genere, & agnatione patris, Bald. *d. cons.* 331. *num.* 8. *vers. item potest intelligi*, *lib.* 3. vbi quòd primus sensus magis amicatur propriæ sensui, Cardin. Tusch. *d. lit. P. conclus.* 907. *num.* 3.

3 Imò proles paterna & materna potest considerari secundùm Signorol *cons.* 225. quem refert Card. Tusch. *lit. P. concl.* 907. *n.* 4.

4 PROLIS appellatione transuersales veniunt, si testator vocasset omnes de prole quando non extarent descendentes, Peregrin. *de fideicom. art.* 22. *n.* 13. *in fine*, quem refert Fusar. *in tract. de substitut. q.* 326. *n.* 2. vbi *num.* 3. subdit quòd etiam transuersales veniunt quando testator sciebat dispositionem non posse verificari in descendentibus.

5 PROLIS appellatione, vbi testator illam substituit, comprehenduntur illi, qui veniunt appellatione bonorum, Dec. *cons.* 495. *num.* 6. Ripa *resp.* 15. *num.* 2. *sub tit. de substitut.* Laurent. de Pallat. *in tract. quod stantibus masculis*, *numer.* 139. Boër. *decis.* 356. Sim de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 292. *num.* 63. Peregrin. *de fideicom. art.* 22. *num.* 22. *cum seqq.* quos refert, & sequitur Fusar. *d. quæst.* 336. *num.* 1.

6 PROLIS appellatione veniunt tam masculi, quàm fœminæ Dec. *cons.* 495. *n.* 6. addit quòd proles dicitur omnis descendens in infinitum, refert Rot. in Leodien. fideicommissi 19. Nouembris 1610. coram Card. Caualerio, impressa per Farin. *decis.* 318. *num.* 1. *p.* 2. *recent.*

Appell. CCXXIV.

Propinqui.

1. *Agnati, & cognati, qui admitterentur ab intestato ad successionem, de iure ciuili vsque ad decimum gradum veniunt propinquorum appellatione.*
2. *Fœminæ veniunt propinquorum appellatione.*
3. *Affines non veniunt propinquorum appellatione.*

1 PROPINQVORVM appellatione, quod nomen commune est, vt tradit Menoch. *consil.* 1006. *n.* 20. continentur agnati, & cognati qui admitterentur ab intestato ad successionem de iure ciuili vsque ad decimum gradum, *l.* 1. *ff. vnde vir. & vxor. l. vlt. C. de testam. milit. l. vlt. C. de verb. significat.* vbi gloss. *verb. descendentibus*, & Ias. *n.* 21. & 22. *l.* 1. *C. de imponen. lucrat. descript. lib.* 10. Bald. *cons.* 331. *In quæstione quæ vertitur*, *n.* 3. *vers. circa primum*, *lib.* 3. Dec. *cons.* 321. *n.* 1. Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 9. *num.* 8. & *seqq.* Ranchin. *cons.* 434. *p.* 5. Flamin. Paris. *de confident. benefic. quæst.* 32. *num.* 4. Campanil. *in diuersorio Iuris Canonici*, *rub.* 11. *cap.* 27. *num.* 77. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *n.* 36. Fusar. *in tract. de substitut. quæst.* 367. *n.* 1. Cardin. Tusch. *concl.* 914. *tom.* 6. *lit. P. n.* 1. & 2. vbi *n.* 3. post eundem Bald. *d. cons.* 331. *n.* 4. subdit remotiores non includi.

2 PROPINQVORVM appellatione veniunt fœminæ, vt per text. *in l.* 1. *C. vnde vir, & in l.* 1. *C. de impon. lucrat. descript.* docent Bald. *cons.* 334. *In quæstione*, *sub n.* 5. *vol.* 3. Gozadin. *cons.* 20. *num.* 8. Bursat. *cons.* 1. *n.* 33. *cum seqq. vol.* 1. Peregr. *de fideicom. art.* 21. *n.* 36. Rebuff. *in l.* 1. *ff. de verb. signif. sub vers.* 13. *pag.* 8. Menoch *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 84. *n.* 33. & *cons.* 807. *num* 64. Campan. *d. rub.* 11. *cap.* 27. *n.* 78. latè Fusar. *d. tract. & substitut. quæst.* 366. *n.* 3. *cum seqq.* vbi multipliciter declarat, & nos latiùs infra sub *appell.* 228. *à num.* 7.

3 PROPINQVORVM appellatione affines non veniunt, Bart. per illum text. *in l. fin. C. de verb. significat.* & *ibi* Ias. *n.* 22. idem Bart. *in l.* 1. *sub num.* 1. *C. vnde vi*, Campanil. *d. cap.* 27. *sub num.* 77. *vers. ac propterea.* Peregr. *de fideicom. art.* 22. *n.* 36. *in fine*, quamuis venire affines scribant Alciat. *consil.* 107. *num.* 14. *lib.* 1. Sim. de Prætis *de interpret. vlt. voluntat. fol.* 228. *num.* 14. *in fine.* Sed vsque ad quem gradum propinqui extendantur restat vt videamus, & videatur vsque ad sextum, vel septimum dilatarium legem de propinquis loquentem, sicuti per text. *in* §. *fin. Instit. de success. cognat.* tradit Petr. Gregor. *syntagm. lib.* 26. *cap.* 15. *sub num.* 3. vide *infrà appellatione* 228. *num.* 6.

Appell. CCXXV.

Proprietas, Proprium.

1. *Proprietatis appellatione venit dominium directum.*
2. *Proprietas dicitur apud illum, qui habet directum dominium, non autem vtile.*
3. *Dominium & proprietas pro eodem aliquando accipiuntur.*
4. *Proprietas si simpliciter proferatur significat plenam proprietatem cum vsufructu.*
5. *Dominium vnde dicatur, & proprietas ostenditur.*
6. *Declarantur multa iura de hac materia loquentia.*
7. *Proprietas dicitur aliquando plena, aliquando nuda.*
8. *Dominium interdum plenum, aliquando verò non plenum dicitur, & quando.*

9 Dominium

9 *Dominium si absolutè ponatur comprehendit vtrumque directum, & vtile, & plenum.*
10 *Dominium est ius perfectè disponendi de re corporali in quoscunque vsus lege non prohibitos.*
11 *Proprietatis si fiat mentio simpliciter, seu concretiuè, de plena intelligitur.*
12 *Proprietatis nomen simpliciter prolatum plenam proprietatem demonstrat, & dominium cum vsufructu coniunctum.*
13 *Proprietas diuersimodè secundùm subiectam materiam accipitur.*
14 *Proprij appellatione in voto paupertatis Religiosorum, quæ veniat, ostenditur.*

1 PROPRIETATIS appellatione venit dominium directum prout ab vtili distinguitur, & ab eo separatum est, ita vt nunquam proprietatis nomen in solo vtili possit verificari, nec in eo quod simul coniunctum est, in quem sensum trahenda sunt Iura, quæ dominium & proprietatem tanquam duo inter se distincta ponunt, vt *in l. si procurator* 13. ibi, *dominium, & proprietas, ff. de acquir. rerum dominio, l. incerti*, ibi, *proprietatis*, & ibi, *dominus, C. de interdictis, l. locorum*, vbi notauit Bart. *num.* 4. *C. de agro deserto, lib.* 1. text. opt. *in l. si tibi* 17. ibi, *dominium proprietatis, ff. quibus modis vsusfr. amit.* text. similis *in l. proprietatis, C. de probat.* ex quibus ita tenent Balb. Dec & alij communiter, teste Pinel. *in l.* 1. *p.* 2. *num.* 6. *&* 8. *C. de bonis mater.* Valasc. *de iure emphyt. quæst.* 13. *n.* 6. hinc resoluentes quòd licèt certum sit si quis in libello proponat dominium ad se pertinere satis esse quod vtile dominium probet, quia verum, & proprium dominium esse potest, non tamen sufficere illud probare si in libello proposuit proprietatem ad se
2 pertinere, quia vtile dominium proprietatis nomine nunquam venire potest, & ideò proprietatem dici apud illum, qui habet directum dominium, non autem apud eum, qui habet vtile, tradit expressè Ias. *in l. domus, §. si fundus, n.* 8. *cum seq. vers. nota quarto, ff. de legat.* 1. quem refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 6. *lit. P. concl.* 918. *n.* 1.

3 Verùm contra hanc resolutionem obstat, quia variis vtriusque Iuris locis passim ponitur dominium, & proprietas pro eodem, cuius enim rei dominium acquirimus, propriè dicimus acquirere proprietatem eiusdem, *l. qua ratione* 8. *§. hæc quoque*, vbi *traditione nostra fiunt, iuncto §. item si quis merces*, ibi, *transfert proprietatem, ff. de acquir. rerum domin. l. cùm in corpus* 36. ibi, *proprietatem ad se transire, ff. eod. tit. l. Sempronium* 16. *ff. de vsufr. legato.* vbi quemadmodum proprietas dicitur deducto vsufructu, ita dominium dicitur vsufructu deducto, sicut per contrarium,
4 quemadmodum dominium significat plenum ius proprietatis cum vsufructu, vt communis fatetur; ita proprietas si simpliciter proferatur, significat plenam proprietatem cum vsufructu, *l.* 4. *ff. si vsusfr. petatur, l. si tibi, ff. de vsufr. accresc. d. l. si tibi, ff. quibus mod. vsusfr. amit.* ex quibus atque aliis post Fabr. *in §. omnium, n.* 21. *Instit. de actionib.* ita concludunt Pinel. *d. n.* 6. *verb. ad hanc*, Duaren. *lib.* 1. *disp. cap.* 17. *in fine*, constanter Donel. *commen. Iuris Ciuilis, lib.* 9. *c.* 8. *vers. hoc idem tas.* Alex. Raudens. *de analogia, lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 2. latè Castill. *quotid. lib.* 3. *de vsufructu, cap.* 75. *n.* 4. 7. *&* 8. atque etiam Cuiac. qui stultos esse ait qui contrarium putant. *in l. naturaliter, §. nihil commune, in princ. ff. de acquir. possess.* & Brison. *de verb. Iuris significat. verb. proprietas*, ibi, *ius dominij*, adducens text. *in l. eci* 31 *ff. de dolo, & in l. interdum* 78 *ff. de verb. signif.* & probat apertè text. *in c.* 1 *de causa possess. & propr.* Confirmatur etiam ex Iuribus, quæ proprietatem vocant etiam postquam cum vsufructu consolidata est, *l. vsufructu* 57. *ff. soluto matr. l. si cùm argento* 21. *§. si fundum. ff. si except. rei iud.* Et deinde ex ipsa vtriusque nominis etymologia, nam sicut dominium importat ius & proprietatem in rem, quòd à domo deducatur, vt volunt Doctores communiter, & Donel. comprobat antiquo Ennij carmine à Cicer. sæpiùs repetito.

5

O domus antiqua quàm dispari domino dominaris; quasi à domo dominus deriuetur ratione potestatis, quam habet in res, quas in domum infert, siue à Græco δαμῶ, quod est subiicio, vnde & Latinè verbum domo, seu domare, vt contendit Petr. Gregor. *syntagm. Iuris, lib.* 1. *c.* 12. *n.* 2. ita etiam ex eodem, proprium, vnde proprietas, dicitur quasi propriè nobis sit, & magis potestati nostræ accedat, iuxta Nonium Marcellum, qui teste Brisson. *verb. proprium.* definiebat proprium esse suum cuiusque, consonat *l. vlt. ff. de superficieb.* cum aliis, quæ latè adducit Rebuff *in l. interdum, verb. proprietas ff. de verb. signif.*

6 Qua sententia retenta non obstant Iura pro prima supra citata, quæ dominium, & proprietatem ponunt tanquam diuersa, quia multipliciter respondent Doctores; qui secundam tuentur; in primis enim Pinel. *d. num.* 6. *vers. ex qua re*, respondet dominium ibi poni expositiuè, quasi dicant proprietas; quæ est dominium. Donel. verò loco citato respondet proprietatem nunquam reperiri in significatione diuersa à dominio, nisi cùm nominatur cum adiecto, dominium proprietatis, dominium seruitutis, vel vsusfructus, aut similis, quia tali adiecto declaratur tunc non abuti verbo proprietate. Sed melius responderi poterit cum eodem Pinel. *vbi suprà n.* 7. Iura illa *in d. l. proprietatis, & in dict. l. si tibi*, dum agunt de proprietatis dominio accipere proprietatem in alio sensu, secundùm quem accipitur pro re ipsa, de cuius agitur dominio, vt latè comprobat Rip. *in rub. de causa possess. & propr. num.* 43. Alia verò Iura quæ promiscuè vtuntur nomine dominium, & nomine proprietas, vt *in d. l. si procurator*, & *in d. l. incerti*, magis confirmant hanc partem, quatenus ponunt vnum, & alterum tanquam synonyma habentia eandem vim, & significationem, vt benè considerat multis adductis Castill. *d. cap.* 75. *n.* 18.

7 Ex quibus iam primò colliges quòd quemadmodum proprietas dicitur aliquando plena, quandò scilicet cum vsufructu coniuncta est, aliquando nuda quando ab eo est separata, vt quoad vtrumque membrum constat ex Iureconsultorum testimoniis, de quibus *in l. cùm in fundo* 78. *in princ.* ibi, plenam fundi proprietatem non separatam ab vsufructu, iuncto *§. vxor*, ibi *nuda proprietatis æstimatio. ff. de iure dotium, & in l. si dominus* 72. ibi, *nuda proprietatis, ff. de vsufructu, & in l.* 2. *ff. quibus mod. vsusfr. amit. & in l. fœmina, §. illud*, ibi, *plena proprietatis iure, C. de secundis
8 nupt.* Ita etiam dominium aliquando plenum dicitur, quia directum vtili coniunctum, seu consolidatum est, & insuper ipse dominus rei habet eius vsumfructum, vt deducitur ex *§. vlt. Instit. de vsufr.* non plenum dicitur quando directum est penes vnum, vtile penes alterum, vel quandò proprietatem habet deducto vsufructu, vt notarunt Petr. Gregor. *d. cap.* 12. *num.* 5. *&* 7. Pinel. *in d. l.* 1. *part.* 2. *n.* 4.
9 Deinde & per contrarium, quemadmodum dominium si absolutè ponatur comprehendit, vtrumque directum & vtile, & plenum ius disponendi de re, iuxta definitionem Bart. *in l. si quis vi, §. differentia, num.* 4. *ff. de acquir. possess.* asserentis dominium esse
10 ius perfectè disponendi de re corporali in quoscunque vsus lege non prohibitos, quam sequuntur

Anton Gom.*l.45.Tauri, num 5.& in l.65.in princip.* Donel.*lib.9.commem.cap.8.ad fin* Pinel. *in d.l.1.p.2.à n.1.*Sebast. Medic.*de definit.p.2.definit.66.* Molin.*de Iustit.tract.2.disp.3.*& tamen si proferatur provt opponitur vtili domino, iuxta *l.1 ff.si ager vectig.* solùm directum complectitur, cum aliis adductis per Anton. du Futtez nobilem Aragonensem in perinsigni Bononien. Hispanorum Collegio sodalem, *in comment. ad rub. C. de vsucap. pro emptore, num. 12.* ita etiam proprietatis nomen si proferatur ad differentiam vsusfructus, de nuda intelligitur, vt concludunt omnia iura de vsufructu discretiuè agentia, & de proprietate. Si autem simpliciter, seu concretiuè fiat mentio proprietatis, de plena intelligitur, quæ eadem est cum dominio, vt vltra omnes supra citatos, qui tenent dominium & proprietatem idem esse, resoluit Hercul. Marescot. *var. resolut. lib. 1. cap.29.à num.64* Idque apertius voluerunt omnes, qui docent nomen proprietatis simpliciter prolatum plenam proprietatem demonstrare, & dominium cum vsufructu coniunctum, vt ex Fabr. Bereng. & aliis cótra Herman. & alios comprobat Castil.*d.cap.75.à num.4.* tum ex multis, tum præcipuè ex *l.4.ff.si vsusfr.petatur, cum similibus*, quæ probant proprietatem cum vsufructu consolidatam adhuc proprietatem appellari, quod etiam optimis rationibus confirmat Donel. *d. cap.8. per tot.* Rebuff.*vbi sup. vers. sexto, cum seqq.* dum probat proprietatem aliquando pro dominio pleno accipi si proferatur simpliciter, vt *in l.si qua ratione, §. item si quis merces, ff. de acquir.rer.domin. & in §.item si quis merces, Instit.de rerum diuis.* aliquando pro nuda proprietate quando vsufructuario opponitur, quod etiam docuit Brison *citato loco.*

13 Secundò colliges iuxta materiam subiectam, & diuersas considerationes, proprietatem aliquando accipi pro re ipsa, vt *in d. l. proprietatis*, aliquando pro solo dominio directo, vel proprietate separata ab vsufructu, quando vsufructuario opponitur, vel pro dominio pleno, quando contra possessionem distinguitur, seu possessioni opponitur, vt *in d.l.interdum, & in d.§.nihil commune, & in l.1.§.huius, ff.vti possidetis, & in cap.1.& per totum de causa possess. & propr.* tunc enim iuxta qualitatem personæ, vel solùm dominium plenum, vel solùm directum complectitur, vel etiam solùm vtile; nam & hoc provt distinguitur à Iure possessionis, proprietas rectè appellatur, sicut dicimus dominium vsusfructus, dominium seruitutis, *l.3.ff.si vsusfr.pet.l.semper, §.hoc interdicto, ff.quod vi, aut clam*, ita etiam dicere possumus proprietatem seruitutis, vel vsusfructus, vt aduertit vltra alios bene Rebuff. *vbi sup. vers. idem si dicatur proprietas ratione possessionis.* inde concludens quod si emphyteuta legauerit proprietates suas, comprehendit etiam ius suum, atque ita vtile dominium, licèt contrarium voluerint Rip.*in d.rub.de causa possess.& prop.n.48.* Corras.*in d §.nihil commune, n.10.* Peregr. *var.lib.3.n.116.* Pinel. & Valasc. *dictis locis*, & alij, qui docent solùm directum dominium non ita vtile posse proprietatem appellari.

14 PROPRII appellatione in voto paupertatis Religiosorum non solum venit dominium & proprietas rei, sed etiam vsus Iuris, & vsusfructus possessio, & administratio, vt per Nauar.*com.2.de Reg. num.2.* Fr. Eman. *quæst. Regular.tom.3.quæst.29.art.4.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2.lib. 7. cap. 18. num.25* Barthol.à S.Fausto *in thesauro Religios.lib.3. quæst.5.*

APPELL. CCXXVI.

Prosapia.

1 *Prosapia appellatione veniunt, qui sunt de generatione & familia.*
2 *Illegitimè nati sunt de prosapia.*
3 *Fœminæ, & descendetes ab eis veniunt prosapia appellatione.*

PROSAPIÆ appellatione veniunt qui sunt de generatione, & familia, *l.cùm satis, l.ne diutius, C.de agric. & cens.lib. 11.* gloss. *in l.si quis ex corpore, C.de murileg.lib.11.* Ias.*in l.fin.C.de verb.signif.* Paris. *cons.51.n.11.& cons.93.n.33.lib.2.* Sim. de Præt.*de interpret vlt.volum.fol.292.n 62.* quos refert, & sequitur Fusar.*in tract.de substitut.quæst. 333.n. 1.* quibus addo Carpan. *ad consuetud. & stat. Mediolanen. cap.414.à n 38.* 1

Et ideò illegitime nati non dicuntur de prosapia, sicuti docent Tiraq.*de nobilit.cap.15 n. 12.* Menoch. *cons. 117. num. 51.* quos refert Carpan.*dict.cap.414. n. 39.* 2

PROSAPIÆ appellatione veniunt fœminæ, & descendentes ab eis, iuxta ea, quæ post alios tradit Sim.de Prætis *vbi supra, fol. 193.n.66.cum seqq.* quem refert Fusar.*d.quæst.333.n.2.* 3

APPELL. CCXXVII.

Prouentus.

1 *Prouentuum appellatione comprehenduntur omnia quæ ex facto hominis proueniunt, vt oblationes, funeralia, & similia.*
2 *Prouentus est nomen generale ad omnes fructus naturales, industriales, & artificiales, vt sunt pensiones.*
3 *Distributiones quotidianæ non veniunt appellatione prouentuum.*

PROVENTVVM appellatione comprehenduntur omnia, quæ ex facto hominis proueniũt, vt sunt oblationes, funeralia, vel quæ ex sigillo, aut ex alio emolumento beneficij, seu ex reditu magno, aut paruo, & similia, vt per Boër.*decis.224.num.5.* Rebuff.*in concord.tit.de collat.§.volumus, lit. C.pag.mihi 659.* Put.*decis.479.lib. 2. in correct.* Gutier. *cons.8. n.3.ante fin.* Gonzal.*ad reg.8. Cancel.§.7.proœm.num. 198.* Et sic veniunt illa commoda, quæ extriosecè casu, & re proueniunt, Ioan.de Grassis *in tract. de rescript.n.42.* Paul.de Castro *cons.63. Quod dicti redditus, vol.1. in nouis*, quem sequuntur Alciat. *resp. 688.n.2.* & Menoch. *cons.66.n.10.* dicens quòd verba illa generalia concessionis redditúum & prouentuum comprehendunt omne emolumentum qualitercunque proueniens etiam ratione iurisdictionis, Natt.*con.435.vol.2.* Alex.Trentacinq.*cons.3. num.11.vol.1.* vbi infert quòd pœnæ, multæ & bonorum publicationes veniunt nomine redituum, & prouentuum, quia extrinsecus, & casu eueniunt, vt sunt vtilitates, quæ veniunt ratione iurisdictionis. 1

Prouentus autem est nomen generale ad omnes fructus naturales, industriales, & artificiales. vt sunt pensiones, 2

pensiones, Mandos. *super facult. §. & taxam, verb. prouentus*, Gonzal. *ad §.7. proœm. num.197.* vbi *n.204.* sebdit plus continere prouentus, quàm fructus Monet. *de distribut. p.1. quæst.7. num.7. in fine.* Rot. *decis.576. n.2. p. 2. in posthum. Farin.* aliàs *p.4. recent.* vbi quòd *prouentus* verbum generale est, comprehendens omnes redditus cuiuscunque qualitatis.

3 PROVENTVVM appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, *cap. licèt, de præbend.* Rip. *in c. cùm M. Ferrariensis, n.16. de const.* Monet. *d. q.7. n.7.* vbi latè probat.

APPELL. CCXXVIII.

Prouisio.

1 *Prouisionis appellatione veniunt omnes modi per quos Ecclesia prouidetur.*
2 *Commenda includitur appellatione prouisionis.*
3 *Prouisionis Sedis Apost. appellatione veniunt prouisiones factæ à legatis.*

1 PROVISIONIS appellatione veniunt omnes modi per quos Ecclesiæ prouidetur, scilicet nominatio, postolatio, electio, præsentatio, confirmatio, institutio, & collatio, ita gloss. *verb. electione, cap. vt circa, de elect. lib.6.* gloss. *verb. prouisionem*, per text. *ibi cap.1. & in cap. quorundam, eod. tit. & lib.* gloss. *verb. prouisioni, in Clem. fin. eadem tit.* Felin. *in cap. in nostra, cor. 32. num. 28. de rescript.* Rebuff. *in concord. rub. de collationib. §. præfat. Ordinarij* in gloss. *verb. prouisionem, & in praxi beneficiali, titulo de forma Vicariatus, n. 5.* Lambertin. *de iurepatron. lib. 1. p.1. quæst.1. principali art.12. num.1. & 2.* Mandos. *in reg. 31. Cancel. quæst.4. n.3.* Rot. *decis.791. n.9. p.1. diuers.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl. 17. num.2.* Rot. *decis.638. n.4.* apud Farin. *in 1. collect. nouissimarum, seu p.4. diuers.*

2 PROVISIONIS appellatione includitur commenda, Gemin. *in cap. nemo, num.7. & ibi* Franc. *num.5. prope fin. de elect. lib.6.* Rot. *decis.791. num.9. p.1. diuers.* Gonzal. *d. gl.17. n.12.* intelligendo, vt per Ludou. Gom. *ad reg. de idiomate, quæst.5. num. 6. vers. non obstat.*

3 PROVISIONIS Sedis Apost. appellatione veniunt prouisiones factæ à legatis, gloss. *in cap. si Abbatia, de elect. lib.6.* vbi Gemin. *num.5.* & Franc. *n.2.* Cardin. *in Clem. quia contingit, in 8. quæst. de relig. domib.* vbi Imol. *col.3. vers. iuxta prædicta*, quos refert Rot. *decis.206. n.5. p.1. diuers.*

APPELL. CCXXIX.

Proximus, Proximior.

1 *Proximus, & proximior idem significat, cùm neutrum admittit medium interpositum.*
2 *Agnati & cognati veniunt proximiorum appellatione.*
3 *Proximiorum appellatione omnes eiusdem gradus veniunt, tam ascendentes, quàm descendentes.*
4 *Proximior quis præsumitur eo ipso quòd certum consanguinitatis gradum probat.*
5 *Verba,* sui proximi, *referenda sunt ad proximos testatoris.*

Aug. Barbosæ Appell. Iur.

6 *Agnati & cognati, qui veniunt appellatione proximiorum, vsque ad quem gradum admittantur, ostenditur.*
7 *Fœmina veniunt proximiorum appellatione, declaranda. vt* num.8.
Fœmina non veniunt proximiorum appellatione.
9 *Quando sumus in materia indifferenti,*
10 *Quando testator distretiuè de masculis, & fœminis loquutus fuit.*
11 *Quando testator se restrinxit ad masculos.*
12 *Quando testator vocasset masculos & in defectum masculorum alios proximiores substituisset,*
13 *Quando vocati essent proximiores de agnatione, vel de familia, vel de domo.*
14 *Quando extat statutum excludens fœminas propter masculos, & ab illo masculo fœmina ab intestato esset exclusa.*

1 PROXIMORVM, seu proximiorum appellatione, (idem enim significat proximus, quod proximior, cùm neutrum admittat medium interpositum, Bald. *cons.146. in fine, lib. 2.* citatus à Rot. *decis.693. num.2. in fine*, apud Farin. *p.2. recent.*) 2 veniunt agnati, & cognati, *l.1. §. proximus, ff. vnde cognati*, Angel *cons.289. Viso facto*, Tiraquel. *de retractu lig. §.1. gl. 9. num.15. & seq. & §.11. gl. 1. num.13. & 4.* Peregrin. *de fideicom. art.22. num. 33.* quos refert Fusar. *de substitut. quæst. 366. num.1.* Rebuff. *ad l. proximi appellatione 150. vers. ad hæc, ff. de verb. signif. pag.542.* 3 Menoch. *consil.1127. num.2.* Et omnes eiusdem gradus admittuntur, idem Menoch. *consil.158. num.28.* & tam ascendentes, quam descendentes, Bertrand. *cons. 30. Punctus quæstionis, col.1. vol.1.* quem refert, & sequitur Rebuff. *in d. l. proximi appellatione, vers. ita propinquorum, pag. 543.* & in maioratuum materia quod ad successorem legitimum potius referatur, tradit Christoph. de Paz *de tenuta, c.27. n.27.*

4 PROXIMIOR autem præsumitur quis eo ipso quòd certum consanguinitatis gradum probat; nam qui vult dicere contrarium, tenetur probare, ita Alciat. *de præsumpt. reg.1. præs. 28. num. 8.* Tiraquel. *dict. §.11. gl.1. num.5. & 9.* Couar. *lib. 2. var. cap.6. num.6.* Mascard. *de probat. concl.245.* Surd. *decis.106. num.8. & decis.221. num.26. & cons.1. num.34* Gutier. *cons.4. num.1.* Galganet. *de condit. & demonstr. p.2. cap.2. q.1. num.25.* Rot. *dict. decis.693. num. 2. apud Farin. p. art.2. recent.* vbi *numeris seqq.* declarat nunquid verbum, *Proximiores*, quando sunt vocati in fideicommisso, intelligatur de proximioribus testatoris, an verò de proximioribus grauati? & verba, 5 *sui proximi*, esse referenda ad proximos testatoris, probat text. *in l. debitor*; ibi, *filia sua*, id est testatoris, *ff. ad Trebell.* Paris. *cons.51. num.33. & seq. lib.2.* Cardin. Mantic. *de coniect. lib.8 tit. 24. num.2.* Rip. *in l. ex facto, num.6. in princip. ff. ad Trebell.* Rot. *in Romana fideicommissi de Ioannonibus 4. Martij 1624. coram Buratto.* Vide Campan. *in diuers. Iuris Canonici, rub. 11. cap. 27. num.80.* qui ait quòd vbi Constitutio de proximioribus verba faceret, intelligitur vocatus proximior eius, qui vltimo loco interiit si descendens sit primi testatoris, vt resoluit Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.8. tit.12. num.39. in fine*, & hoc est quòd voluit dicere Peregr. *de fideicom. art. 20. in sum.* post *num. 14.* quòd proximitas grauati non attenditur quando testatori consanguineus est, itaque vterque ad eum tendit finem, vt si vltimus moriens, & eius proximior sit de sanguine testatoris, intelligitur vocatus proximior ipsius vltimi decedentis, exclusis aliis, qui eidem

testatori essent proximiores, facit Gam. Lusit. *decis.*258. *num.*4. dicens proximitatem vltimi possessoris ea ea parte prouenire debere, ex qua successio prætenditur. Quare verum esse concludit, (vt vtar verbis Campan *citata loco*) quòd si proximior vltimi defuncti esset extraneus respectu primi testatoris, diceretur sine dubio exclusus: sed si de illius parentela & linea vtique censeretur vocatus, exclusis aliis ad testatorem magis coniunctis, quin & si plures essent in eodem gradu proximiores, vnus alterum nō excluderet, licèt ille ex masculo, iste verò ea fœmina descenderet, idem Gam. *decis.* 294. *n.* 3. nisi proximior de familia vocaretur, quia tunc sexus tantùm, non gradus attenderetur proximitas, secundùm Vincent. de Franch. *decis.* 157. *sub n.* 4. Quamvis succedere tanquam proximior nemo valeat, nisi purificata conditione, nihilominus oportet, vt tempore dispositionis sit proximus, quique tunc potuerit succedere si casus proximioritatis, & conditionis contigisset, non autem, qui tempore tantùm verificatæ conditionis esset talis, per notata affluentes à Menoch. *cons.* 106. *n.* 331.

6 Sed vsque ad quem gradum admittantur huiusmodi agnati, & cognati, qui veniunt proximiorum appellatione, solet ab aliquibus in dubium reuocari; nam Bald. *cons.* 80. aliàs 76. *circa fin. lib.* 4. dicit admitti solùm ad septimum gradum, prout eum refert Cardin Tusch *practic. conc. tom.* 7. *lit. S, concl.* 923. *num.* 9. Peregr. verò *de fideicom. art.* 22. *num.* 31. tenet admitti vsque ad decimum gradum. Vide *suprà appel.* 223. *in fine.*

7 Proximiorum appellatione veniunt etiam fœminæ, *l.* 1. §. *proximus*, *ff. vnde cognati* §. *non tamen*, iuncto §. *non cæteri*, *Instit. de leg. agnat. success.* Dec. *cons.* 213. *num.* 2. & *cons.* 269. *col.* 2. & *cons.* 525. *num.* 1. *cum seqq.* & *cons.* 570. *num.* 10. Paris. *cons.* 29. *num.* 30 & *cons.* 89. *num.* 40. *lib.* 2. Socin. iun. *cons.* 10. *col. vlt. lib.* 1. Tiraq. *de retract. lig.* §. 1 *gloss.* 9. *num.* 8. & *num.* 201. Simon. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. fol.* 293. *num.* 67. & *fol.* 337. *num.* 10. Rebuff. *ad l.* 1. *ff. de verb. signif. pag.* 8. Cranet. *cons.* 250. *col.* 1. & *cons.* 656. *num.* 7. Dec. *cons.* 7. *num.* 31. *cum seqq. lib.* 5. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4 *præs.* 84 *n.* 33. & *cons.* 473. *n.* 2. & 8. & *cons.* 807. *num.* 67. & *cons.* 522. *num.* 2. *vers. tertio*, & *cons.* 833. *num.* 19. Petr. *de fideicom. q.* 11. *num.* 510. Anch. *Regi. pract. q. lib.* 3. *q.* 6. *n.* 21. Peregr. *de fideicom. art.* 21. *num.* 33. Rot. *decis.* 282. *num.* 1. *p.* 2. *recent.* Comprehenditur etiam fœmina sub vocatione proximiorum familiæ, *l. voluntas patris*, *C. de fideicom. l. pronunciatio* 195. *in fine ff. de verbor. sign.* Aym. *cons.* 656. *n.* 7. *lib.* 4. Decian. *cons.* 7. *n.* 11. *lib.* 5. Curt. iun. *cons.* 49. *num.* 7. *vers. accedit*, *lib.* 1. Tiraq. *d. gloss.* 9. *n.* 203. Peteg. *d. tract. de fideicom. art.* 22. *n.* 46. *cum seqq.* Greg. XV. *decis.* 193. & 464. *num.* 22. Rot. *in Florentina de Guidaciis* 21. *Februarij* 1628. *coram R. P. D. Dunozetto*; quod procedit etiam quando fœmina est nupta extra familiam, Odd. *cons.* 46. *num.* 39. & *seqq.* Surd. *cons.* 140. *num.* 67. *lib.* 1. Gabr. *cons.* 190. *num.* 3. *lib.* 1. Beltramin. *ad Greg. XV. dict. decis.* 293. *num.* 23. ipse Greg. XV. *d. decis.* 464. *num.* 12. Seraphin. *decis.* 1436. *num.* 2. Rota *decis.* 587. *num.* 8. *p.* 3. & *decis.* 281. *p.* 2. *in recentiorib.*

8 Amplia quando testator vocauit masculos, & illis substituisset eorum descendentes masculos, & masculis descendentibus vocauit proximiores, quia fœminæ proximiores excludent agnatos remotiores, Cranet. *cons* 656. *num.* 7. Decian. *cons.* 98. *n.* 5. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 832. Peregrin. *de fideicom. art.* 25. *n.* 48. *in fine*, quos refert, & sequitur Fusar. *in tract. de substitut. quæst.* 366. *num.* 8. vbi *num.* 9. asserit ab ampliatione non esse recedendum quando contentio esset inter fœminas descendentes à testatore, & transuersales ob præsumptam dilectionem testatoris erga illos, & *n.* 11. post Menoch. *d. cons.* 833. respondet pro fœmina, quando illa non esset descendens à testatore, sed tamen esset descendens masculorum grauatorum, & *num.* 12. credit contrarium esse tenendum quando essemus inter masculos, & fœminas, nec à testatore, nec à grauatis.

9 In aliquibus verò casibus fœminæ non veniunt proximiorum appellatione, & primò, quando sumus in materia indifferenti, quæ non conuenit fœminis, sed tantùm masculis, ita Ruin. *cons.* 146. *col.* 3. *lib.* 1. Paris. *cons.* 57. *col. pen. lib.* 2. Socin. iun. *cons.* 168. *num.* 84. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 463. *num.* 9. & alij plures quos refert, & sequitur Fusar. *de substitut. quæst.* 366. *num.* 19.

10 Secundò, quando testator discretiuè de masculis & fœminis loquutus fuit, vt quia institutis masculis, & fœminis solùm dotes reliquit, Menoch. *cons.* 463. *n.* 11. Fusar. *d. q.* 366. *n.* 20.

11 Tertiò, quando testator se restrinxit ad masculos, nam fœminæ erunt exclusæ, Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 193. *num.* 67. *in fine*, Petr. *de fideicom. quæst.* 11. *num.* 520. Fusar. *dict. quæst.* 366. *num.* 21.

12 Quartò, quando testator vocasset masculos, & in defectum masculorum alios proximiores substituisset; nam ob dict. *alios*, intelligitur solùm vocasse masculos, non fœminas, Menoch. *cons.* 565. Surd. *cons.* 11. *in fine*, *lib.* 1. Fusar. *d. q.* 366. *n.* 22.

13 Quintò, quando vocati essent proximiores de agnatione, vel de familia, vel de domo, vel dispositio esset facta fauore agnationis, nam tunc fœminæ non censerentur vocatæ, Hieron. Gabr. *cons.* 132. *quæst.* 5. *lib.* 1. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 193. *num.* 70. & *cons.* 161. *num.* 28. & *seqq.* Honded. *cons.* 75. *n.* 14. *lib.* 1. Osasch. *Pedem. decis.* 127. vbi dicit hoc maximè verum in fœmina transuersali, Viui. *decis.* 1. *n.* 1. *cum seqq.* Menoch. *cons.* 522. *num.* 4. *cum seqq.* & *cons.* 833. *in fine*, Peregrin. *de fideicom. art.* 25. *n.* 45. *in fine*, & *cons.* 58. *n.* 61. & *cons.* 159. *n.* 13. *lib.* 5. Surd. *cons.* 96. *n.* 28. Intrigl. *de substitut. cent.* 3. *quæst.* 83. *n.* 4. Fusar. *d. q.* 366. *n.* 24.

14 Sextò, quando extat statutum excludens fœminas propter masculos, & ab illo masculo fœmina ab intestato esset exclusa, nam fœmina non censeretur vocata, Menoch. *cons.* 463. *num.* 12. Fusar. *d. q.* 366. *n.* 25.

Appell. CCXXX.

Pupillus.

Pupilli appellatione, licèt non veniat is qui est in vtero matris, tamen ad sui fauorem, licèt non sit verè pupillus, interpretatur pupillus, Bald. *cons.* 458. *Tutor habens*, *per totum*, maximè *in fine*, *lib.* 5. quem refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom.* 6. *lit. P, concl.* 453. *num.* 5. Pupillaris ætas quæ dicatur, & pupillus qui appelletur, optimè tradit Didac. de Narbona *de ætate ad humanos actus repetita*, *anno* 7. *q.* 3. *per tot.*

Appell. CCXXXI.

Reditus.

1 *Fructuum tam maturorum, quàm immaturorum omnes species veniunt redituum appellatione.*
2 *Prouentus omnes continentur redditum appellatione.*
3 *Reditus est nomen generale, quia plus est in reditu, quàm in fructu.*
4 *Praestatio annua venit redituum appellatione.*
5 *Distributiones quotidianæ propriè non veniunt appellatione redituum beneficij.*
6 *Veniunt tamen appellatione redituum, obuentionum, emolumentorum, omniúmque aliorum ad beneficium spectantium.*
7 *Mortuaria & anniuersaria non continentur appellatione redituum, & valoris beneficij.*
8 *Iura, & actiones non veniunt appellatione redituum.*

1 REDITVVM appellatione veniunt omnes species fructuum, Rebuff. *in concord. tit. de collation. §. volumus*, *lit. P. pag.* 659. Menoch. *de arbitr. casu* 66. *num.* 10. tam maturorum, quàm immaturorum, 2 Mastril. *Sicilia decis.* 58. *num.* 8. & 9. & continentur omnes prouentus, Rebuff. *de pacificis possess. num.* 99. & regulariter reditus dicuntur qui ex rebus immobilibus percipiuntur, Federic. de Senis *cons.* 12. *Fratres Prædicatores*, *num.* 5. *vers. item communi*, quem refert Cardin. Tosch. *practic. conclus. tom.* 6. *lit. R.* 3 *concl* 66. *num.* 1. est enim reditus, nomen generale, quia plus est in reditu, quàm in fructo, gloss. *verb. reditus*, *in cap. grandi*, *de suppl. neglig ent. Prælator.* alia gloss. *verb. reditus*, *in cap. generali* 12. *de elect. lib.* 6. vbi dicit quòd omnis fructus consistit in reditu, sed non conuertitur, quia non omnis reditus consistit in fructu. Cardin. *in Clem.* 1. *notab.* 9. *sub num.* 1. *de excessib. Prælat.* vbi quòd verbum, reditus, includit omnes prouentus, plenè Gasp. Bæza *de inope debitor. cap.* 23. *num.* 2. *cum seqq.* refert Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 7. *proœm. n.* 194. *cum seq.* Surd. *cons.* 262. *num.* 1.

4 REDITVVM appellatione venit annua præstatio, Castren. *cons.* 374. *Super isto dubio*, *in princip. lib.* 2. quem refert Cardin. Tusch. *practic. concl. tom.* 6. *lit. R. concl.* 66. *num.* 2. vbi *num.* 3. limitat in relicto annoo facto ad tempus Conuentui, vel fratri, intuitu eleemosynæ, vel consanguinitatis, quia non est reditus.

5 REDITVVM beneficij appellatione propriè non veniunt quotidianæ distributiones, nam cùm *reditus*, dicatur eo quòd redeat singulis annis, ac proinde cum simplici d, scribendum esse hoc nomen, Iore contendont Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 6. *num.* 1. & Nauar. *de reditib. Ecclesiast. quæst.* 1. *monit.* 1. & certum quotidianas distributiones non redire singulis annis, siue quia diætim, aut per singulos menses, aut sæpe saltem in anno distribuantur, siue quia incertæ admodum sunt, itavt in valore beneficij computandæ non sunt, ex adductis per Monet. *de distribut. quot. d. p.* 1. *q.* 8. *n.* 7. Ideò appellatioom probant Bellencin. *in tract. de charitatiuo subsidio*, *quæst.* 76. *num.* 1. Paris. *cons.* 51. *num.* 4. & 5. *vol.* 1. Boër. *decis.* 141. Gambar. *de auctor. Legati à latere, lib.* 6. *p.* 2. *n.* 17. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 2. *cap.* 283. *n.* 9. *cum seqq.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *quæst.* 74. *art.* 4. *vers. tertia ratio est*, Rot. *decis.* 1170. *p.* 3. *diuers.* Gonzal. *d.* §. 7. *proœm. à n.* 186. Monet. *de distribut. quotid. p.* 1. *quæst.* 7. *à num.* 1. vbi tamen *num.* 5. & 6. fatetur distributiones quotidianas non modò saltem largè dici posse reditus beneficiorum, sed etiam propriè dici posse reditus Ecclesiæ, seu Ecclesiasticos, vt satis probatur *in cap. dilectus il.* 2. *in fine*, *de præbend.* ibi, in canonicum recipi facias, & sibi de reditibus Ecclesiæ assignari prouentus, donec ei sit in beneficio præbendali prouisum. Appellatione 6 verò redituum, obuentionum, emolumentorum, omniúmque aliorum ad beneficium spectantium venire etiam distributiones quotidianas, censuit Rota *coram Reuerendissimo D. Coccino decis.* 144. *num.* 11.

7 REDITVVM & valoris beneficij appellatione non continentur mortuaria, & anniuersaria, vt per Bellencin. *de charitatiuo subsidio, quæst.* 76. *n.* 2. Couar. *var. lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 2. *ad fin.* Monet. *de distribut. quotid. p.* 2. *quæst.* 14. *n.* 22. *post princip.*

8 REDITVVM appellatione non veniunt iura & actiones, Alex. *in l. diuortio*, §. *si vir*, *col.* 3. *vers. quæ autem veniant appellatio. ff. soluto matrim.* apostil. ad Castr. *cons.* 374. *in verbo*, & *appellatione*, *lib.* 3. quos refert Card. Tusch. *d. lit. R. concl.* 66. *n.* 4.

Appell. CCXXXII.

Regalia.

Regalium appellatione veniunt:
1 *Salinæ & salinarum reditus,*
2 *Gabellæ, vectigalia, & tributa,*
3 *Piscatores, ac venationes; & piscationum reditus*
4 *Metallorum venæ,*
5 *Bona vacantia,*
6 *Condemnatorum bona,*
7 *Tracta grani & bladorum,*
8 *Portizatio in publico flumine,*
9 *Capitaneos, & duces belli, ac tabelliones creare.*

1 REGALIVM appellatione continentur salinæ, & salinarum reditus, *cap.* 1. *vers.* & *salinarum*, quæ sunt regalia, vbi Sebast. Næuius *à n.* 255. Castren. *cons.* 63. *in fine*, *lib.* 1. Gam. *Lusit. decis.* 51. D. Barbos. *in l. diuortio*, §. *si vir*, *num.* 29. *ff. soluto matrim.* Tob. Nooi. *cons.* 81. *n.* 19. Card. Tusch *pract. conclus. tom.* 6. *lit. R. conclus.* 81. *n.* 17. Cabed. *Lusit. decis.* 53. & *decis.* 81. *n.* 2. *p.* 2.

2 Gabellæ, vectigalia, & tributa sunt regalia, & veniunt appellatione regalium, *cap.* 1. *vers. vectigalia, quæ sint Regalia*, vbi Sebast. Neui. *à n.* 54. Bertachin. *tract. de gabellis, p.* 1. *in princip. n.* 13. Abb *cons.* 6. *col.* 3. *in princip. vers. ex iis, lib.* 2. Roland. à Valle *cons.* 1. *n.* 100. & *seq. lib.* 2. vbi *num.* 99. asserit quòd Regalia dicuntur datium pristini, & alia datia, quæ soli Principi sunt reseruata, Menoch *cons.* 983. *num.* 27. Alexand. Trentacinq. *var. resolut. lib.* 1. *tit. de iure fisci, resolut.* 5. *à princ.* Molin. *de Iustit. tract.* 2. *disp.* 666. *in princip.* Card. Tusch. *tom.* 3. *lit. G. conclus. n.* 7. & *tom.* 6. *lit. R. concl.* 82. *num.* 10. & 12. & *tom.* 7 *lit. V. concl.* 32. Cabed. Lusit. *dec.* 2. 49. *n.* 4. *p.* 2.

3 Piscationes, & venationes, ac piscationum reditus sunt regalia, & veniunt regalium appellatione, *d. cap.* 1. *vers. piscationum reditus, quæ sint Regal a*, vbi Sebast. Neui *à n.* 252. Xuar. *alleg.* 17. *num.* 11. & 12. Menoch. *cons.* 302. *num.* 31. *vers. decimoctauo*, & *cons.* 498.

*conf.*498.*n.*30. Rut Ruland *de commissa*. *part* 4.*lib*.2. *cap* 9. Petr. *de potest. Princip. cap*.7.*n*.11. *& fideicom. quæst* 13.*n*.574. Surd. *cons*.240.*n*. 10. Cabed. *Lusitan. decis*.34.*& decis*.81.*num*.2.*p*.1. Card. Tusch. *d.lit. R. concl*.82.*n*.13.*vers.Piscationes.*

4 Metallorum venæ sunt de Regalibus, & veniunt appellatione Regalium, Menoch. *cons*.302.*n*.29.*in fine*, *vers.decimosexto*, Peregr.*de iure fisci*, *lib*.4.*tit*.2. D Barbos.*in l.diuortio*, §.*vir*, *à n*.18.*ff.soluto matrim.* Cabed.*Lusit decis*.55.*p*.1. Cald. Pereira *de extinct.emphyt. cap*. 3. *num*. 13. vbi ampliat, etiamsi in fundo priuatorum reperiantur.

5 Bona vacantia sunt de Regalibus, & Regalium appellatione veniunt, *l*.1.*ff.de iure fisci*, *l*.1.*C.de bonis vacant.lib*.10. Menoch. *cons*.302.*num*.28.*vers.octauo*, Matien.per text.*ibi in l*.12.*gloss*.1.*tit*.8.*lib*.5.*noua Recopil.* Surd.*de aliment.tit*.1.*quæst*.11.*à n*.16. Peregr.*de iure fisci*, *lib*.4. *tit*.3. *num*. 2. Molin. *de instit.tract*.1. *disp*.164.*vers. undecima conclusio*. Cabed. *Lusit.decis*. 51.52.*&* 61.*p*.2. Quæ autem dicantur bona vacantia, tradunt Bonacin. *de contractib.& restitut.disp*.1. *quæst*.3.*puncto* 5.*n*.1.

6 Condemnatorum bona dicuntur Regalia, & Regalium appellatione veniunt, *l.bona damnatorum*, *C. de bonis proscript cap*.1.*vers. condemnatorum*, *quæ sint Regalia*, vbi Sebast.Neui.4.*n*.164 Crauet.*cons*.118. *num*. 4. Viui. *tom*. 2. *commun. opinion. lib*. 9. *tit*. 31. *num*.47. Menoch. *cons*. 302. *num*. 29. *vers.vndecimo*, Peregr.*de fideicom.lib*.5.*tit*.1.*à n*.4. Moliu. *de Iustit. tom*.4.*tract*.3.*disp*.20.*n*.8.*&* 9.Cabed. *Lusit.decis*.20. *num*.8.*&* 9.*p*.2. vbi *decis*. 58. quòd bona indigni dicantur de Regalibus, Card. Tusch.*d.lit. R.concl*.81. *num*.14.

7 Tracta grani & bladorum, est de Regalibus, Afflict.*decis*.265.*n*.109. Bald. *in d.cap*. 1. *quæ sint Regalia*, Lauden.*in tract.de Principe*, *quæst*.362.quos refert Card. Tusch.*d.lit.R.concl*.82.*n*.16.

8 Portizatio in publico flumine est de Regalibus, ac proinde venit appellatione Regalium, Bald. *cons*.154.*per totum*, *lib*.3.*d.cap*.1.*vers. portus*, *quæ sint Regalia*, vbi Sebast.Næui *à n*.47. Petr.Greg.*syntagm. Iuris*, *lib*.3.*cap*.14.*n*.7. Peregr. *d.lib*. 1. *tit*.1.*num*.17. Cabed.*Lusit.decis*.46.*n*.6.*p*.2. Cardin. Tusch.*d.lit.R. concl*.82.*n*.17.

9 De Regularibus est creare capitaneos, & duces belli, Peregr.*d.lib*.1.*tit*.1. *num*. 14. Cabed. *Lusitan. decis*.43.*num*. 3.*p*. 2. & Magistratus, seu Officiales creare, & constituere, *l*.1.§.*cùm vrbem.ff.de offic.Præfecti vrbis*, *aut de defensorib.ciuit*.§.*nos igitur*, *collat*.31 *auth. vt Iudices sine quoquo suffragio*. §. *illud videlicet*, *collat*. 2. Auiles *ad cap*.1.*Prætorum*, Capic.*in sua inuestis in* §.*magistratuum creatio*, *fol*.128. Cassan. *in catalogo gloria mundi*, *p*.5.*consid*.24.*cas*.15. Gram.*decis*.46. Bobadil.*in sua politica*, *lib*.1.*cap*.2.*num*. 14. *& lib*. 3. *cap*.8.*num*.152. Auendan. *de exequendis mandat*. *p*.1. *cap*.1.*num*.1. Menoch.*cons*.302.*num*. 29. *vers.decimo quinto*, Octau.Glorit.*resp*.6.*n*.2.Cabed.*Lusit.decis*.43. *p*. 2. Item & tabelliones creare, Curia Philip. *p*. 1. §.2.*num*.4. Auendan. *d.p*. 1. *cap*. 20.*num*. 1. Soar. de Pace *in pract.annot.vlt.n*. 13. Cabed. *Lusit. decis*.33. *num*.1.*p*.2.

APPELL. CCXXXIII.

Religiosus.

1 *Religiosorum appellatione in fauorabilibus veniunt largè Religiosi.*

2 *Clerici sæculares in fauorabilibus veniunt appellatione Religiosorum.*

3 *Religiosorum appellatione in odiosis minimè comprehenduntur non claustrales, nisi adiecta aliqua dictione vniuersali.*

4 *Militarium Ordinum Equites, propriè & strictè loquendo, non veniunt appellatione Religiosorum, nisi in fauorabilibus, &c.*

5 *Matrimonio vtentes, nec largo, nec stricto modo sunt Religiosi.*

6 *Equites Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani ex proprietate sermonis veniunt appellatione Religiosorum.*

7 *Equites Hierosolymitani sunt verè, absolutè, & simpliciter Religiosi.*

8 *Religionem ingredi voueat, satisfacit ingrediendo Religionem S. Ioannis Hierosolymitani.*

9 *Matrimonium ratum dissoluitur per professionem in Religione S. Ioannis Hierosolymitani, non verò in aliis Militaribus.*

10 *Militares S. Ioannis Hierosolymitani comprehenduntur sub decretis* Concilij Trid. 25.de Regularib.cap.15. & sess. 6. de reformat. cap. 3. vt *num* 11.& sess.25.de Regular.cap.11.vt *n*.12.& ibid.cap.19.vt *num*.13.

14 *Donati Religiosorum appellatione propriè & simpliciter non continentur.*

15 *Conuersi verè & propriè Religiosorum appellatione veniunt.*

16 *Nouitius in fauorabilibus venit appellatione Religiosorum.*

17 *Nouitium percutiens est excommunicatus, sicut percutiens professum.*

18 *Nouitius priuilegio fori gaudet.*

19 *Nouitius immunis est à gabellarum solutione.*

20 *Nouitius gaudet priuilegiis Religioni concessis.*

21 *Nouitius non venit appellatione Religiosorum in odiosis.*

22 *Religionem ingressus quis non dicitur ante professionem.*

23 *Habitus non facit Monachum, sed professio, & vita Regularis.*

24 *Nouitius Monachus non appellatur, nec efficitur de corpore Monasterij ante professionem.*

25 *Nouitius ante professionem remanet laicus.*

26 *Nouitius non adstringitur præceptis, & statutis Religionis.*

27 *Nouitius non tenetur vt professus persoluere diuinum Officium.*

28 *Nouitius non tenetur interesse cum professis in Capitulo.*

29 *Nouitius non subijcitur casibus Religionis reseruatis.*

RELIGIOSORUM appellatione in fauorabilibus veniunt largè Religiosi, secundùm Cæs. de Grassis *decis*. 47. Mastrill. *Sicilia decis*.290. *n*. 160. Item continentur clerici sæculares, vt per gloss.*verb.Religiosi*, *in cap.nullus itaque*, 1.*quæst*.1.& aliam, *verb.Religiosos*, *in cap.præsens*, 9.*q*. 3. resoluit Lambertin.*de iurepatron.lib*.1.*p*.1.*quæst*.11.*per totum*, vbi *n*.10. obseruat huiusmodi appellatiuum tripliciter capi, largissimè vt de omni Christiano, *cap. pro humani de homicid.lib*.6. largè de Christiano honestè viuente, quia qui impendit Deo debitam Religionem, potest dici Religiosus, *cap. Ecclesia S. Mariæ, de constitut*. Strictè tandem & tunc intelligitur de illis solùm, qui promittunt substantialia regulæ, vide Isidor.Moscon.*de maiest.milit.Eccles.in prælud pag*.13. *& p*.4.*cap*.1.*pag*.505.

RELIGIO

3 RELIGIOSORVM appellatione minimè continentur non claustrales in odiosis, nisi adiecta aliqua dictione vniuersali, Natt. *cons.* 507. *n.* 20. *lib.* 3. Cæs. de Grassis *dec.* 47. *per tot.*

4 RELIGIOSORVM appellatione, propriè & strictè loquendo, non veniunt Militarium Ordinum Equites, nisi in fauorabilibus, vel vbi adderetur aliquod verbum vniuersale, putà si dicatur, *quicunque Religiosi*, quia tunc etiam ipsi comprehenderentur, vt resoluit Natt. *dict. cons.* 507. *num.* 3. 4. 14. & 15. & videtur velle Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 8. *à n.* 61. iunctis traditis per Nicol. Garc. *de benefic. p.* 1. *cap.* 4. .16. Seraphin. *decis.* 587. Rot. *in Romana alimentorum* 23. *Iunij* 1617. *coram R. P. D. Dunan.* vbi fuit dictum Milites S. Iacobi de Spatha non esse verè Religiosos, ac proinde eorum filios natos ex soluta, cum qua de licentia magni Magistri poterant contrahere Matrimonium, non esse spurios dicendos, sed filios naturales. Et de commendatariis Abbatibus quòd non veniant appellatione Religiosorum, tradit Fr. Emman. *quæst. Reg. tom.* 3. *q.* 51. *art.* 9. quem refert Ascan. Tambur. *de iure Abbatum, disp.* 17. *q.* 4. *in fine.*

5 Vnde viuentes sub aliqua regula, veluti tertij Ordinis S. Francisci, non dicuntur propriè Religiosi nec veniũt Religiosorum appellatione, prout etiam qui vtuntur matrimonio, non sunt Religiosi, nec largo, nec stricto modo, vt censuit Rot. *coram Card. Seraph. dec.* 125. *n.* 6.

6 Quoad Milites verò & Equites Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani & Hospitalarij, qui communiter Militenses Equites nuncupantur, contrarium est resoluendum, & affirmandum ex proprietate sermonis venire appellatione Religiosorum in quacunque materia, etiam pœnali, vel odiosa, si aliàs de mente disponentis contrarium non appareat, vt docuit *gloss.* 2. *in Clem.* 1. *de decim.* recepta & laudata à Doctoribus communiter, secundùm Nauar. *cons.* 12. *num.* 1. *de regularib.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 2. *quæst.* 2. *art.* 7. Azor. *institut moral. p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. *quæst.* 4. optimè improbans distinctionem inter materiam fauorabilem, & odiosam, quod confirmatur ex recepta traditione, quæ docet in materia quacunque etiam pœnali venire omnia, quæ sub proprietate, verba etiam lata continentur, vt de verbo, *intestabilis*, probat text. *in l. cùm lege, ff. de testam.* & post Dec. obseruat Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 5. *ad fin.* & multis adductis latè D. Barbos. *in rub. ff. solut. matrim. p.* 4. *à num.* 47. & ideò quod veniat appellatione Religiosorum in terminis, censuit Rot. 7 *decis.* 177. *num.* 1. *apud Farin. p.* 1. *recent.* vtpote, quia verè, absolutè, & simpliciter Religiosi sunt, & aliorum more tria vota solemnia emittunt, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, sub regula ab Ecclesia approbata, vt resoluunt Menoch. *illustr. cap.* 105. *num.* 49. 50. & 51. Petr. Gregor. *syntagm. iuris, lib.* 105. *cap.* 34. Azeued. *lib.* 4. *à num.* . *tit.* 5. *lib.* 3. *noua Recop.* Menoch. *de arbitr. casu* 56. *n.* 11. & *casu* 231. *num.* 19. & *cons.* 54. *num.* 17. Nicol. Garc. *d. cap.* 4. *n.* 3. Steph. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 880. *num.* 1. 3. & 5. Barthol à S. Fausto *in thesauro Religiosorum*, *lib.* 5. *q.* 10. & sæpissimè fuit dictum in Rot. & signanter coram Puteo *decis.* 392. aliàs 381. *n.* 2. *lib.* 1. *in correctis*, & *decis.* 333. *sub num.* 1. apud Farin. *p.* 1. *recent.* & *decis.* 87. *n.* 1. & *decis.* 414. *num.* 3. apud eundem, *p.* 2. *recent.* coram Greg. XV. *decis.* 84. *num.* 2. vbi adden. *num.* 13. & 14. nouissimè in Egitanien. Commendæ 8. Iunij 1616. coram R. P. D. Merlino; quamuis Abb. *in rub. de Regul num.* 4. dicat quòd largo modo sunt Religiosi, & Mandos. *ad reg.* 8. *Cancel. q.* 12. *num.* 3. asserat quòd non dicuntur propriè Religiosi.

8 Ex quibus iam primò deducitur quod si quis voueat absolutè ingredi Religionem, satisfaciet ingrediendo dictam Religionem S. Ioannis Hierosolymitani, non ita aliàs Militares, quæ matrimonium contrahere permittunt, vt resoluunt Aragon. 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. *pag.* 738. *ad vlt. argumentum*, Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 3. *q.* 3. Sayr. *in claus. Regia, lib.* 6. *c.* 7. *n.* 10.

9 Secundò deducitur, matrimonium ratum dissolui posse per professionem in Religione S. Ioannis Hierosolymitani, non ita in aliis Militaribus Christi S. Iacobi, & similibus, vt tenent Nauar. *cons.* 2. aliàs 2. *in nouis, de conuers. coniug.* post Couar. Sot. & alios, Azor. *d. cap.* 3. *quæst.* 2. Henriq. *in sum. lib.* 11. *cap.* 8. §. 6. D. Barbos. *in rub. ff. soluto matrim. part.* 2. *num.* 82. latè Sanch. *de matrim. lib.* 2. *disp.* 18. *per totum.*

10 Tertiò deducitur eosdem Milites S. Ioannis comprehendi decreto Concilij Trident. *sess.* 25. *de Regular. cap.* 15. statuente circa professionem in Religionem non emittendam ante decimumsextum ætatis, neque ante expletum probationis annum, vt resoluunt Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib* 6. *q.* 2. *num.* 120. Armendariz. *in addit. ad recop. legum Nauarre, lib.* 1. *tit.* 8. *l.* 7. *de Religion. num.* 16. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis*, *disp.* 11. *dub.* 2. *num.* 4. Ego ipse *de officio & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 101. *num.* 8. quo quidem decreto alij Equites Militares non comprehendi firmant Flamin. Paris. *dict. q.* 1. *num.* 117. & *num seqq.* Azor. *d. p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 4. *q.* 1. Card Seraph. *decis.* 121. *num.* 2. quæ etiam reperitur impressa *part.* 1. *diuers. decis.* 591. Ludou. Beja *respons. casuum Conscientiæ*, *p.* 4. *casu* 18. Armendar. *dicto loco, num.* 7. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 8. *num.* 61. Sanch. *de Matrimon lib.* 7. *disp.* 44. *num.* 8. & *in præcepta Decalogi, lib.* 5. *cap.* 44. *num.* 17. Barthol. à S. Fausto *in thesauro Relig. lib.* 5. *quæst.* 160. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 2. *num.* 4. Ego ipse *d. alleg.* 101. *num.* 5. Quamvis huiusmodi Equites Militares comprehendi præfata Concilij Trident. dispositione existiment Fr. Emman. *in sum. tom.* 2. *cap.* 8. *concl.* 1. *num.* 1. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 363. *num.* 27. D. Hieron. Vereno & Leyua *in Examine Episcop. lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 7.

11 Quartò deducitur sub decreto Concilij Trident. *sess.* 6. *de reformat. cap.* 3. dum disponit Ordinarios tanquam Sedis Apost. delegatos punire posse, & corrigere quemcunque clericum sæcularem, & Regulares extra monasterium degentes, & delinquentes, non obstantibus quibuscunque sui Ordinis priuilegiis, comprehendi debuisse si verborum rigorem inspiciamus Religiosos Hierosolymitanos, quia verè Religiosi sunt, vt diximus, nec posse se iuuare priuilegio exemptionis; licèt enim per illud eximantur à potestate ordinaria, non tamen à potestate Papæ sunt exempti, cuius mandato, & auctoritate hoc casu procedunt Ordinarij, iuxta reg. *l.* 1. §. *cui mãdatum, ff. de officio eius*, atque ita quemadmodum isti dicere non possunt offendi suum priuilegium exemptionis si Papa contra eos processerit, ita nec contra eandem exemptionem facit Ordinarius procedens tanquam Apost. Sedis delegatus quare ita resoluunt Nauar. *cons.* 21. *in antiq.* aliàs *cons* 18. *in nouis*, *sub tit. de Regularib.* Sayr. *in flor. lum. dec. s. sub eodem tit. decis.* 16. Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 2. *quæst.* 2. *art.* 4. & *q.* 63. *art.* 7. *vers. quarto*, Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 4. *quæst.* 3. Aloys. Ricc. *in collect. decis.*

decis. p. 3. collect. 503. vers. amplia primo, *& in decis. Curia Archiep. Neapol. p. 4. decis. 231. num. 3* Campan. *in diuers. Iuris Canon. rubr. 12. cap. 13. num. 22.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 105. num. 25.*

12 Quintò deducitur sub decreto Concilij Trident. *sess. 25. de Regularib. cap. 11.* disponente personas Regulares exercentes animarum curam personarum sæcularium in monasteriis, quibus imminet, quoad ipsam curam, & administrationem Sacramentorum subesse iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius diœcesi sita sunt, comprehendit Ecclesias Militum S. Ioannis Hierosolymitani, vt tradunt Piasec *in praxi Episcop. p. 2. cap. 3. num. 46.* Erasm. à Cochier *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p. 2. quæst. 34. num. 11.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 176.* Vgol. *de officio, & potest. Episcopi, cap. 20. §. 3. num. 2.* Ego ipse *in simili tract. part. 3. alleg. 74. num. 26.*

13 Sextò deducitur sub decreto Concilij Trident. *sess. 25. de Regularib. cap. 19.* disponentis circa Regulares prætendentes se per vim, aut metum ingressos esse Religionem, comprehendi huiusmodi Hierosolymitanos Milites, vt decisum refert Armendar. *in addition. ad recopilat. legum Nauarra, lib. 2. tit. 18. l. 7. de Religion. n. 51.*

Septimò deducitur intellectus ad statutum insignis, ac maioris Collegij S. Clementis Hispanorum Bononiæ, quo cauetur neminem posse esse Collegialem qui sit Monachus, aut frater Religiosus? sed nec Canonicus quidem Regularis, aut omnino aliquam Religionem professus, vt comprehendat huiusmodi Hierosolymitanos Milites, iuxta ea, quæ suprà resoluimus, & quæ latè in casu occurrenti consuluit D. Antonius de Fuertes nobilis Angonensis, & eiusdem Collegij sodalis, qui multa pro suæ opinionis corroboratione satis eleganter & eruditè adducit in suo consilio nuper Bononiæ impresso.

14 RELIGIOSORVM appellatione propriè & simpliciter non continentur donati, hi enim licèt emittant tria Religionis substantialia vota in aliquibus Congregationibus, non tamen profitentur aliorum Religiosorum regulam, sed aliam longè diuersam, nec emittunt prædicta vota in Religione pro Religione approbata, sed tantummodo pro bono modo viuendi, vt scilicet inseruiant aliis verè & propriè Religiosis, vt per Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. q. 21. art. 1.* Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religios. lib. 5. quæst. 7.* vbi tamen *q. seq.* resoluit huiusmodi donatos esse personas ecclesiasticas, & gaudere fori, & Canonis priuilegio.

15 RELIGIOSORVM appellatione verè & propriè veniunt conuersi; hi enim licèt vulgò dicantur fratres laici, id non prouenit ex eo quòd Religiosi & ecclesiasticæ personæ non sint, cùm emittant tria substantialia vota, paupertatis scilicet, castitatis, & obedientiæ, sicut alij, sed quia initiati non sunt, & Ordinibus carent, & clerici non fiunt, sicut alij Monachi & Religiosi, quare ita docent Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælator. tom. 1. quæst. 29. art. 1. conc. 1. & art. 3.* Carol. de Grassis *de effectib. cleric. effectu 1. n. 96.* Peregr. *var. lib. 8. n. 70.* Flores de Mena *var. lib. 2. quæst. 11. n. 194. & 185.* Nicol. Garc. *d. cap. 4. n. 11.* & alij citati per me *de officio & potestate Episcopi, part. 2. alleg. 12. num. 38.* Bart. à S. Fausto *dict. l. 5. q. 6.*

16 RELIGIOSORVM appellatione venit nouitius in fauorabilibus, gloss. *verb. Religiosus. in Clem. 1. de electione*, & multis comprobant Coriolan. *de casibus reseru. p. 1. sect. 3. art. 18. n. 3.* Barthol. de Vecchis *in praxi obseruandi in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp. 9. dub. 26. num. 2.* vbi *secus quoad odia*, & latiùs *disp. 11. dub. 10. per totum*, vbi *num. 1.* ex Rebuff. *asserit Cancellariam Apost. vocare nouitium Monachum*, Aloys. Ricc. *in praxi aurea, res. 138. n. 3.* Henriq. *in sum. lib. 11. cap. 1. §. 3.* vbi quòd nouitius 17 latè dicitur Religiosus, vnde percutiens nouitium est excommunicatus, sicut percutiens professum, vt resoluunt plures citati à Cened. *ad Decretum, collect. 24. n. 12.* quibus addo Fr. Emman. *quæst. Reg. tom. 3. q. 51. art. 4.* Bobadil. *in sua politica, lib. 2. cap. 18. n. 88* Ægid. de Coninck *de Sacrament. & cens. tom. 2. disp. 14. dub. 15. num. 164.* Farinac. *in praxi crim. p. 1. quæst. 8. num. 16.* Carol. de Grassis *de effectib. cleric. effectu 9. n. 81.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 12. cap. 3. q. 2.* Coriolan. *de casibus reseruat. p. 2. cap. 20. de ind. Regular. § 10. n. 19. pag. mihi 803.* vbi ampliat quamuis sit nouitius vnius diei, Barthol. de Vecchis *dict. disp. 11. dub. 10. sub n. 2.* Item nouitius priuilegio fori 18 gaudet, vt non possit conueniri coram Iudice sæculari, Brunor. à Sole *in locis communib. verb. nouitius*, Galet. *in margarita casuum Conscientia, verb. Nouitius* 2. Mart. *de iurisd. part. 4. casu 121. num. 14.* Curi. Philip. *p. 3. §. 1. n. 12.* Sayr. *in floribus decis. lib. 2. tit. 2. decis. 3.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. q. 51. art. 12.* Azor. *d. p. 2. lib. 12. cap. 2. quæst. 2.* Ceuall. *commun. contra communes, tom. 4. quæst. 897. n. 1026.* Gutiee. *de gabell. quæst. 95. n. 22. cum seqq.* Campan. *in diuers. Iuris Canon. rub. 12. c. 3. n. 27.* Fr. Bart. & Vecchis *d. tract. disp. 11. dub. 11.* Et immunis est à gabellarum solu- 19 tione, vt scribunt Bertachin. *de Gabellis, p. 7. in princ. n. 56.* Mart. *de iurisdict. p. 4. casu 121. n. 24.* Flores de Mena *d. q. 21. n. 198.* & alij citati per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 10. num. 16.* & per me *in collect. ad cap. aduersus 7. num. 21. de immunit. Eccles.* Et demùm gaudet priuilegiis Religioni concessis, 20 secundùm Henriq. *in sum. lib. 7. cap. 21. n. 7.* Azor. *d. p. 1. lib. 12. cap. 2. quæst. 10. ad fin* Sayr. *de censur. lib. 7. cap. 13. num. 6.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 39. n. 17. & tom. 2. lib. 6. cap. 10. in fine*, Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num. 17. in fine*, Fr. Barthol. de Vecchis *d. disput. 11. dub. 10. à n. 2.* contra Mandos. *de priuileg. ad instar. gloss. 7. n. 34.* & Fr. Emman. *d. tom. 3. q. 51. art. ult.* 21

Quoad odia verò nouitius non venit appellatione Religiosorum, quia neque verè, neque effectu 22 Religiosus dici potest: non enim dicitur quis verè ingressus Religionem ante professionem, Dec. *in cap. in præsentia, num. 20. de probat.* Cened. *practic. & canon. quæst. lib 6. quæst. 6. num. 17.* Peregrin. *var. lib. 6. num. 69.* Benedict. Ægid. *in repet. l. 1. C. de sacros.* 23 *Eccles. §. 1. §. 2. num. 19. in princip.* quia verbum, *Religiosus*, etsi generale sit, includit tamen omnem Professum, vt dicit gloss. *verb. Religiosus, Clem. Religiosus, de procuratorib.* tum quia habitus non facit monachum, sed professio, & vita Regularis, *cap. ex parte. de Regular. cap. quia ingredientibus, de testament.* cum aliis per me citatis, *Axiom. 109. num. 1.* tum 24 quia non appellatur monachus, nec efficitur de corpore monasterij ante professionem, *cap. porrectum, de Regularib.* Barbat. *in d. cap. in præsentia, n. 56.* Socin. iun. *cons. 48. num. 21. lib. 4.* Rimin. iun. *cons. 85. à num. 42. lib. 1.* Magon. *Florent. deci. 141. num. 2.* Fab Turrect. *cons. 5. per tot. vol. 3.* Surd. *decis. 303. num. 3.* Pascal. *de viribus patria potestatis, cap. 3. num. 81* 25 tum denique, quia non efficitur Religiosus, sed ante professionem remanet laicus, *cap. non solùm, cap. constitutionem, de Regularib. in 6. cap. Religioso, de sent. excom. eodem lib.* Bero. *in d. cap. in præsentia, num. 55 1.*

Magon.

Magon. *Florent. decis.* 141. *num.* 1. *cum seqq.* Honded. *cons.* 94. *n.* 3. *vol.* 1. Et ideo illi non interdicitur officium Aduocati, aut Procuratoris, sicuti post multos docet Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 2.

26 Vnde nouitium non adstringit præceptis & statutis Religionis, & eius superiorum, tenent Azor. *d. quæst.* 10. Henriq. *d. lib.* 7. *cap.* 22. §. 7. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *quæst.* 21. *art. vlt.* & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *d. lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 7. Contra Sarmient. *lib.* 2. *selectar. cap.* 5. *num.* 9. *vers. ex supradi-*

27 *ctis*, & ideò minimè tenetur vt professus persoluere diuinum officium, *cap. fin. vers. deputatus*, 91. *dist.* Barthol à S Fausto *in thesauro Religios. lib.* 6. *q.* 169. nec interesse cum professis in Capitulo, *cap. ex eo,*

28 *de elect. Lib.* 6. Coriolan. *de casibus reseruat. p.* 1. *sect.* 3. *art.* 18. *num.* 4. ideo nullam habet vocem nec actiuam nec passiuam, Isid. Moscon. *de maiest. milit. Ec-*

29 *cles. lib.* 1. *p.* 4. *cap.* 1. *pag.* 521. *vers. nec conceditur.* Nec subiicitur casus Religionis reseruatis, secundùm Azor. *d. quæst.* 10. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *quæst.* 21. *art.* 11. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 2. *quæst.* 54. *art.* 16. Barthol. à S Fausto *vbi sup. lib* 5. *quæst.* 203. Coriolan. *d. art.* 68. *per totum*, imò Homobon *de casibus reseruatis, p.* 2. *cap.* 2. *fol. mihi* 44. existimat nouitium reseruatione ab Episcopo facta includi, ab eóque absolui debere.

Appell. CCXXXIV.

Reliqua.

RELIQVORVM appellatione non solùm propriè venit pars restans, vt *l. si, qui,* §. *hoc interdictum*, ibi *reliquum opus*, *ff. quod vi aut clam. l. si Stichum*, ibi, *reliquus debetur*, *ff. de verb. oblig. l. Æmilius*, ibi, *reliqui pretij partem.* & *ibi, reliquum pretium, ff. de minorib. cum similibus*, sed etiam totum, *l. potest.* 95. *ff. de verb. signif.* vbi latè Rebuff. *pag.* 409. *& seq.* limitans tamen in materia odiosa, & quando nihil restaret. Vnde absolutio facta à reliquorum restitutione censetur facta de omnibus, secundùm Alex. *cons.* 47. *Circa, num.* 11. *vers. denique, lib.* 1. quam refert Cardin. Tusch. *practic. conc. tom.* 6. *lit. R, conc.* 255. *num.* 17.

Appell. CCXXXV.

Res.

1 *Rei appellatione propriè venit omnis res.*
Rei appellatione continetur:
2 *Hæreditas,*
3 *Facta,*
4 *Pecunia,*
5 *Serui,*
6 *Farina, vinum, &*
7 *Fructus,*
8 *Rei appellatione continetur pars.*
9 *Iura & actiones veniunt rerum appellatione.*
10 *Rerum monasterij appellatione comprehenduntur etiam homines, & personæ monasterij.*

1 REI appellatione propriè venit omnis res, *l. si quis cum totum, in princ. ff. de except. rei iudic. d. l. si defensor*, §. *qui interrogatus*, *ff. de interrog. action. l. de pupillo*, §. *qui nunciat*, *ff. de noui oper. nunciat.* Ruin. *cons.* 80. *Proclara*, *num.* 4. *lib.* 2. Guillelm. Redoan. *tract. de rebus Ecclesiæ non alienan. in rub. qui veniant appellatione rei*, Mozz. *de contract. lib. tract. de empt. tit. qua veniant appellatione rei*, §. *Denique*, Surd. *dec.* 263. *num.* 3. *& cons.* 471. *num.* 11. Cæsar. Barz *Bononien. decis.* 5. *num.* 36. Cardin. Tusch *practic. conc. tom.* 8. *lit. V, conc.* 104. *num.* 1. Siue sit fundus, siue domus, siue possessio de tota intelligitur, Alex. *cons.* 195. *Perspectis, in princ. lib.* 6. Card Tusch. *d. lit. V, conc.* 104. *n.* 6.

2 Hæreditas igitur venit rei appellatione, *l. nam quod*, §. *fin. cum l. seq. ff. ad Trebel. l. licet.* vbi Ias. *num.* 13. *C. de pactis*, Rebuff. *ad l. res appellatio* 5. *ff. de verb. sign. vers. secundo, in fine, pag.* 42.

3 Facta quoque continentur, gloss. *verb. rei, in* § 1. *Instit. de obl.* Rebuff. *vbi supra*, *vers. quarto latius*, & Thesaurus intelligitur, *l. peregrè*, & *ibi* gloss *ff. de acquir. possess. citato loco in vers. thesaurus*, *pag.* 42. *in fine.*

4 Pecunia etiam includitur rei appellatione, Alex *d. cons.* 185. *n.* 26. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. lit. V, conc.* 104. *num.* 5.

5 Serui quoque comprehenduntur, *l. omnia.* §. *cùm ita.* vbi Bald. *ff. de legat.* 2. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. donatione largitus, num.* 321. *& seq. C. de reuocand. donat.* Rebuff *vbi supra vers. quinto, pag.* 43. *in princip.* vbi quòd etiam homines liberi veniunt, Surd. *cons.* 470. *n.* 5.

6 Farina, vinum, & similia veniunt, secundùm Menoch. *cons.* 1061. *n.* 37.

7 Fructus etiam continentur, *d. l. rei appellatione*, *l. rem*, *ff. de acquirendo rerum domin.* Mari Antonin. *var. res. lib.* 1. *res.* 48. *n.* 9.

8 REI appellatione continetur pars, siue agatur affirmatiuè, siue negatiuè, ita Bart per text. *ibi in l. ait Prætor, vers. eius, num.* 1. *ff. de iureiur.* Rebuff. *ad l. appellatione rei* 72. *prope fin. vers. vltimo fallit*, *ff. de verb. signif. pag.* 351. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 792. *n.* 7. *&* 8. Secus verò in odiosis, Magon. *Florent. decis.* 19. *n.* 4.

9 RERVM appellatione veniunt Iura & actiones, *l. rei appellatione* 23. *l. bonorum* 49. *ff. de verb. signif.* Beroi. *cons.* 161. *n.* 20. *vol.* 3. Alex. *cons.* 185. *Viso. n.* 27. *vers. & licèt*, *lib.* 2. Rebuff. *ad l. res appellatio, verb. latior, vers. tertiò pag.* 41. Surd. *cons.* 470. *num.* 4. Pinel. *in rub. C. de bonis mater. p.* 1. *n.* 5. Card. Tusch. *d. tom.* 8. *lit. V, conc.* 104. *num.* 3. Mari. Antonin. *var. res. lib.* 2. *res.* 57. *num.* 69. Hieron. Fernandez de Ottero *Roman. lucubrat. disp.* 1. *num.* 27. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. res, n.* 1. Matian. *de censib. c.* 8. *num.* 208. Milan. *decis.* 9. *n.* 27. *& decis.* 10. *num.* 6. *lib.* 2. Molfes. *ad consuet. Neapol. p.* 1. *de bonis*, *q.* 11. *num.* 3 Giurba *decis.* 17. *num.* 7. Et tam mobilia quàm immobilia continentur, Menoch. *cons.* 758. *n.* 14.

10 RERVM monasterij appellatione comprehenduntur etiam homines, & personæ monasterij, *l.* 1. §. *quædam, ff. de rerum diuis.* Calderin *cons.* 554. aliàs 9. *de verbor. significat.* Cardin. Tusch. *d. lit. V, conc.* 104. *num.* 7.

Appell. CCXXXVI.

Residuum.

RESIDVI appellatione venit totum quod superest, *l. cæterorum*, & *ibi* Alciat. *ff. de verb. signif. l. quamquam, C. de testam. mil.* Alex. *cons.* 16. *n.* 2. *lib.* 4.

lib.4. Berò.*conf.119.num.13.lib.2.* Zabarel.*conf.68. in princ.* Bertrand. *conf.298.n.3. vol.2.* Castren.*conf.71. num. 2. lib.1.* Cels. Vgo.*conf. 1. num.52.* idem Alex. *conf. 139. num.7. lib. 2.* vbi quòd potest importare totum, quando non potest applicari parti, Roman. *sing.15.* Peregrin. *de fideicom. art.9. num. 6.* Cardin. Tusch. *practic. conc. tom. 6. lit. R, conc. 225. num. 9. cum seqq.* Afflict. *decis.285. num.1.* Fusar. *de substitut. quæst. 652. num. 9.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.1.cap.3.num.2. & 4. & tom.4. cap.716. num.22. & 23.* Vide quæ dixi *in tract. de dictionib. vsufrequent. dict. 348. Residui* enim verbum in solutione seu quietantia petitum importat integram solutionem debiti, Rota *decis.15.num.2.& decis.624.num.2. part. 1. in posthum. Farin.* & totum significat, eadem Rota *decis.66.num.1.in fine,d.p.1.* Ducan. *Rota decis.11. num.1.*

APPELL. CCXXXVII.

Resignatio.

RESIGNATIONIS appellatione permutatio includitur, vt per Aloys. Riec. *in praxi aurea, res.128, num.1.* Flamin. *de resignat.benefic.lib.12. q.5.num.19* Gonzal.*ad reg.8.Cancel.gloss.14.num.42.* nam omnis dispositio loquens de resignatione, includit in se regulariter resignantem ex causa permutationis, ex eo quòd permutatio est vera resignatio, Rot.*decis.16.num.3.cum seq.de rerum permut. in antiq* Gom.*in reg.de publicand. gloss.3. num. 2.* vbi tenet quòd regula de publicandis locum habet in resignatione ex causa permutationis, habet enim permutatio in ventre resignationem in fauorem permutantium, ita vt permutatio nihil aliud sit nisi quædam reciproca resignatio, quæ ad inuicem inter permutantes fit, *cap. vnic. de rerum permut. lib.6. Clem.1.eodem tit.* Cassad. *decis.1. num.2. de rerum permut.* Flamin.*d.tract.lib.11.q.5.num.19. cum seqq. & de confident.q.25.n.8.*

APPELL. CCXXXVIII.

Sanguis.

1 *Descendentes veniunt vbi vocati sunt illi de sanguine.*

2 *Agnati, non autem cognati secundùm communem vsum loquendi, dicuntur esse de sanguine.*

3 *Natus de sanguine alicuius loci, dicitur tam natus ex patre, quam ex sola matre de tali loco.*

4 *Fœmina veniunt sanguinis appellatione.*

1 SANGVINIS appellatione, vbi vocati sunt illi de sanguine, veniunt descendentes, vt scribit Fusar. *de substitut.q.431.num.1.* referens se ad dicta in suo *conf.49.* 2 Præterea de sanguine dicuntur esse illi, qui sunt de genere; & sic soli agnati, non autem cognati secundùm communem vsum loquendi, Alciat *in l.pronunciatio,in verb.agnatus,ad fin.ff. de verbor.signif.* Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. fol.289.num.21.in fine*, Fusar. *dict. quæst.351. num.2.* vbi *num.3.* post Peregrin. *de fideicommiss. artic. 22. num. 25. in fine*, subdit quòd si essemus in casibus, quod ex coniecturis etiam venirent cognati præferendi essent agnati cognatis. 3 Statutum verò Vigleuani quod nullus possit esse de consilio nisi sit natus de sanguine Vigleuani, & habitauerit per decem annos, admittit tam natum ex patre, quàm ex sola matre de Vigleuano, quia dicitur de sanguine loci, siue ex patre, siue ex matre oriunda de Vigleuano: ita Signorol *conf.169. Cùm in terra*, quàm refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 8. lit. V, conc.106.num.vnic.*

4 SANGVINIS appellatione veniunt fœminæ sicut veniunt appellatione consanguineorum, vt dixi sub appellatione consanguinei.

APPELL. CCXXXIX.

Semen.

1 *Descendentes in infinitum veniunt appellatione seminis.*

2 *Naturales veniunt appellatione seminis quando dispositio in legitimis, & naturalibus non potest verificari.*

3 *Transuersales veniunt appellatione seminis quando dispositio testatoris non poterat verificari in descendentibus.*

1 SANGVINIS appellatione veniunt descendentes in infinitum, *l. 1. C. de condition. insertis.* Cephal. *conf.664. num. 25.* Fusar. *de substit. q. 332. num. 1.*

2 SEMINIS appellatione veniunt naturales quando dispositio in legitimis & naturalibus non potest verificari, Surd.*conf.276.n.6.* vbi *num.16. cum seqq.* declarat non procedere quando ex coniecturis constaret de contraria voluntate testatoris, prout eum refert Fusar.*d.q.311.n.2.*

3 SEMINIS appellatione transuersales veniunt, quando dispositio non poterat verificari in descendentibus, vt scribit Surd.*d.conf.279.n.12.vers.secundò respondeo,* quem citat Fusar.*d.q.532.n.3.*

APPELL. CCXL.

Securitas.

SECVRITATIS appellatione quæ veniant, latè tradunt Ias. *in l. 1. ff. qui satisdare cog.* Bald. *conf.462. Super eo quod quæritur, per tot.lib.3.* Franc. Becc. *conf.1. num.3. in fine,& num.4.16.& 26.* Surd. *decis.329.n.10* Stephan.Gratian.*discept.forens.tom.2. cap.54.n.12.* Card. Tusch.*pract.conc.tom.7. lit.S, conc. 95.per tot.* vbi regulam firmat cum declarationibus, & restrictionibus.

APPELL. CCXLI.

Satisfactio.

1 *Solutio venit satisfactionis appellatione.*

2 *Satisfactio importat vicem solutionis.*

3 *Creditori dicitur satisfactum quomodocunque debitum exigatur.*

4 *Satisfactionis verbum significat aliquando satisfactorum in pecunia ratione adiuncti.*

5 *Cautio idonea de soluendo venit etiam appellatione satisfactionis.*

1 SATISFACTIONIS appellatione venit solutio, sicuti docent Angel. Aret. *cons.* 122. *num.* 5. quem refert Cardin. Tusch. *practic. conc.* 2 *tom.7.lit.S,conc.*45. *num.*4. Satisfactio enim importat vicem solutionis, *l. item liberatur*, §.1.& *ibi* Bart. *ff.quibus modis pignus, vel hypoth.* Angel. Aret. *d. cons.*122.*num.*2.Rebuff. *ad l. satisdationis appellatione* 61.*vers.satisfacere,ff.de verbor.significat.pag.mihi* 312. 3 *in fine*, quia quomodocunque debitum exigatur, dicitur creditori satisfactum, secundùm Surd. *cons.*166.*n.*26.

4 Aliquando importat satisfactionem in pecunia ratione adiuncti, veluti si dicatur quod est satisfactus de paghis decursis, vt per Angel. Aret. *d. cons.*122. *num.*4.& 5. quem refert Cardin. Tusch. *d. conc.* 45. *num.* 3.

5 SATISFACTIONIS appellatione venit etiam cautio idonea de soluendo, *l.* 4.§.*condemnatum,ff.de re iudic.* licèt enim satisfactio propriè importet solutionem quocumque modo per quam sequitur liberatio, vt suprà dixi; quandoque tamen idoneam cautionem, videlicet fideiussoriam, denotat, vt ex Ias. *in l.*1.*in princ. ff. qui satisdare cog.* colligit Cardin. Tusch. *d.lit.S,conc.*40.*n.*2.

APPELL. CCXLII.

Sententia.

1 *Sententia appellatione in dubio venit diffinitiua.*

2 *Sententia appellatione non continetur interlocutoria, & referuntur fundamenta pro hac parte num.* 3.

4 *Contrarium verius, vt numeris seqq.*

5 *Declaratur* Clem.1.de sequest.possess.

6 *Sententia appellatione venit tam interlocutoria vim diffinitiuæ habens, quam illa, quæ simpliciter, & merè talis dicitur.*

7 *Præcipuè quando eadem, vel maior ratio sit in interlocutoria, quæ est in diffinitiua, vel quando materia est indifferens.*

8 *Arbitri alij iuris, alij compromissarij sunt, & qui tales dicantur ostenditur.*

9 *Arbitri iuris propriè, & verè iudices sunt, non ita compromissarij.*

10 *Arbitri iuris veram proferunt sententiam, quæ sententia appellatione continetur.*

11 *Arbitri compromissarij sententiam non proferunt, sed quoddam arbitramentum, quod sententia appellatione non venit.*

12 *Declaratur* text. in l.quid ergo 13.§.cùm autem, ff.de his qui notantur infam.

1 SENTENTIÆ appellatione in dubio venit diffinitiua, sicuti docent Felin. *in rubr. de sentent. & re iudic.* Socin.*cons.*39. *Capio, col.*2.*vers.præterea, vol.*4. Alexand. *cons.*50. *Visis actis, n.*2.*lib.*2. vbi extendit maximè in statuto contra ius commune, Cou.*pract.* *c.*25.*n.*3.*vers.quinto*, Mich.Grass. *tom.*2. *communium opin.lib.*7.*tit.*8. *n.*31.*pag.*244. Pute.*decis.*266. *num.*3. *lib.*2. *in correctis*, Card. Tusch. *practic.conclus. tom.*7. *lit.S, concl.*106.*n.*10. & *concl.*180.*n.*4.& 5. Sigism. Scacc.*de appellation.q.*17.*lib.*8.*n.*7.& 10.

August. Barbosæ Appell. Iur.

SENTENTIÆ appellatione non contineri 2 interlocutoriam, quasi non sit propriè sententia, videtur sentire gloss. *verb. definitiua, in princip. in Clem.*1. *de sequest. possess.* idem in effectu dicit glos. *verb.sententia, in l.* 1. §. *biduum, ff. quando appell.* gloss. *verb.sententia*, per text. *ibi, in cap. cùm olim, de testib.* obseruant plures, vt per Ias. *in rub. ff. de re iudic.* vbi Ripa *numer.* 2. Felin. *num.* 7. *in rub. de sentent.& re iudic.*Hippol.*in* §.*fin.num.*11.*Inst. quibus alienare licet*, refert alios Menoch. *remed.*8. *recuper. num.*84.

Pro qua sententia facit primò text. *in d. Clem.*1. 3 vbi agens de sententia post cuius prolationem dicit sequestrationem esse faciendam, expressit solam diffinitiuam, quasi sentiens illam solam sententiam appellari, & propriè talem censeri. Secundò facit text. *in l. si post sententiam* 9. *in fine*, ibi, *neque causam vllam.*&c.C. *de sent.& interlocut.* Tertiò facit *l. quod iussit* 14.ibi, *secus in sententiis, ff. de re iudic.* vbi Iurecons. in principio agens de interlocutoria, postea in verbo *secus*, quo vtitur, diuersitatem constituit in sententiis, sic planè significans appellatione sententiæ interlocutoriam non contineri. Quartò facit rubrica *C. de sent. & interlocut.* vbi particula, *&*, solet diuersa ex natura sua colligare, iuxta doctrinam gloss. receptæ *in rub.ff.de iuris & facti ignor.* cum aliis per me adductis *sup. dict.*110. ac proinde cùm in illa rubr. interlocutoria, & sententia diuersitatem habeant, vtique videtur dicendum sententiam, & interlocutoriam non esse idem, neque vnius appellatione alteram contineri. Quintò & vltimò facit, quia de substantia sententiæ est ita determinare controuersias litigantium, vt eisdem per illam finis imponatur, saltem quoad iudicem, arg. text. *in l.*1. *ff.de re iudic.* ibi, *finem accipit*, & *cap.* 2. *eod. tit.* ibi, *iurgantium controuersias terminare*, qui quidem finis per interlocutoriam non imponitur, adhuc enim apud eosdem litigantes contentio datur, & ipse iudex prædictam interlocutoriam reuocare potest, vt probat text. *in d. l. quod iussit*, & *in cap. cùm cessante, de appellat.*

Contrariam tamen sententiam tenuit gloss. *verb.* 4 *sententias, in Clem.*1.*de re iudic.*& *verb. vnius iuris, in l.*1. *ff.quod quisque iuris*, & *verb.sententia, in* §.*penult. Instit.quibus alienare*, & *in l. meminerint, C. vnde vi*; Abb. *in cap. causam matrimonij, num.*6. *de offic. leg.* Ias. *in d. rubr. ff.de re iudic. num.*14. Felin. *in d.rubr. num.*7. Syluest. *in summ.verb.sententia, num.*3.Ludou. Gom.*in cap.*2.§.*statuto, à n.*11.*de constit. lib.*6. Valasc. *cons.*47. *à num.*1. Cabed. *Lusit.decis.*16. *num.* 8.*p.*2. & est communis.

Ad cuius probationem vltra text. *in d.Clem.*1.*vers.* 5 *similiter, de re iudic.* facit primò, & retorquetur *d.Clem.*1.*de sequest.poss.* vbi agitur de sententia prolata super possessione, patet ibi, *contra possessorem*; & ibi, *possessorio promulgata*, &c. quam quidem sententiam constat propriè esse interlocutoriam, quamvis in illo text. diffinitiua appelletur, propterea quòd habet vim diffinitiuæ, vt latiùs ostendam in collectan. eandem *Clem. sub gloss. verb. possessorio.* Secundò facit, quia sententia propriè talis dicitur, quæ continet iudicis pronunciationem determinantem controuersias litigantium, qualem pronunciationem, dicitur, habet interlocutoria, licèt enim per illam Iudex non tollat, neque determinet controuersiam in causa principali, nihilominus tamen aliquam determinat super aliquo articulo eiusdem causæ principalis. Tertiò facit, quia sententia, quæ propriè talis est, diuiditur in diffinitiuam, & inter-

locutoriam, tanquam genus in proprias suas species, cuius diuisionis meminit gloss. *in cap. definitiua, in cap. ci, qui, §. diffinitiua 1. q. 6. gloss. vlt. in l. qui restituere, ff. de rei vind. & verb. diffinitiua, in d. Clem. vnic. de sequestr. possess.* cum aliis adductis per Marant. *de ordine iudic. 6. p. cap. de sententia, à num.* 23. vnde necessariò dicendum est, quòd sicut diffinitiua, ita etiam interlocutoria verè & propriè est sententia, siquidem species sub aliquo genere existentes sicut sub illo continentur, ita verè, & propriè de illo prædicantur, arg. text. *in l. si quid* 45. *§. inter, ff. de legat.* 3.

6 Qua quidem opinione retenta eam absque dubio intelligendam esse existimo, tam in interlocutoria vim diffinitiuæ sententiæ habente, quàm in illa, quæ simpliciter & merè talis dicitur, patet si expendatur in quacumque dispositione, etiam odiosa, verb. *proprietatem*, considerari iuxta reg. text. *in l. cùm lege* 26. *ff. de testam. & in l. 1. quod autem, ff. de alea lusu*, ac proinde cum vtraque interlocutoria in sua substantia sententia propriè sit, ex adultis per Lancelot. *lib. 3. Instit. iuris Canon. tit. de sent. in princ.* vtique dicendum est appellatione sententiæ vtramque interlocutoriam comprehendi, & contineri in dubio, nisi defectus intentionis in disponente colligatur; illo enim interueniente cessat consideratio proprietatis, ne aliàs vltra intentionem disponentis actus, seu dispositio operatur, contra reg. text. *in l. non omnis* 19. *ff. si certum pet.* Colligitur autem defectus intentionis ex verbis, quæ præcedunt, aut subsequuntur, ex materia subiecta, aut alia coniectura sufficienti, propter quam aliquando sola diffinitiua intelligatur; provt *in d. l. quod iussit*; aliquando verò etiam interlocutoria comprehenditur, & sic cessant plura fundamenta quæ pro prima retolimus opinione.

7 Ex quibus colligitur sine dubio appellatione sententiæ venire tam diffinitiuam, quàm interlocutoriam quamcunque, vbi eadem, vel maior ratio est in interlocutoria, quæ est in diffinitiua, vel quando materia est indifferens, quæ ita conuenit interlocutoriæ, sicut diffinitiuæ, provt optimè docent Alexand. *cons. 50. Visis actis, num.* 12. *& seq. vers. item respondeo, lib. 2. & cons. 171. Visis, num. 6. vers. quinimo, lib. 7.* vbi extendit etiam in materia stricta, Pute. *decis. 266. num. 5. lib. 2. in correctu*, vbi ampliat etiam in materia exorbitanti fauorabili, Card. Tusch. *d. lit. S, conc. 106. n. 7. & conc. 180. n. 6.*

8 SENTENTIÆ appellatione an veniat laudum arbitri, solet in præsenti materia ab aliquibus in dubium reuocari, pro cuius resolutione sciendum est quòd arbitri in duplici sunt differentia, alij enim tales sunt qui data necessitate, & auctoritate iuris à partibus eliguntur, & dicuntur arbitri iuris, quasi à iure constituti, & ordinati. Alij verò sunt in quos non interueniente prædicta necessitate, seu forma iuris, sed sponte, & liberi compromittunt, & arbitri compromissarij appellantur, de prioribus agunt multa iura; provt est text. *in l. apertissimi, C. de iudic. & in cap. suspicionis, de offic. delegati, & in c. cum specialis, in princ. de app. & in cap. ab arbitris, de offic. deleg. lib. 6.* de posterioribus, tractat *l. 1. & per totam,*

9 *ff. de arbitr. & in c. 1. cum multis ibidem, eodem, tit.* Inter hos autem illa datur differentia quòd priores propriè & verè iudices sunt, & vti tales iuris ordinem seruare tenentur. Probatur ratione, etenim cùm iudex dictus, quasi ius dicens, vt probat text. *in cap. forus, de verb. signif.* verè & propriè sit ille, qui tanquam Reip. minister, & tanquam fungens publica potestate ad ius dicendum habet iurisdictionem, qua nemo ius dicere censetur, probat text. *in l. 1. ff. si quis ius dicenti, & in l. 1. ff. de iurisd. omn. iud.* & arbitri iuris ac eodem iure duputati ministri, & fulgentes prædicta potestate, iurisdictionem si non ordinariam saltem delegatam censeantur, habere, iuxta text. *in l. & quia 6.* ibi, *nec ipse lex d. fert, ff. de iurisd. omn. iudic.* rectè fit tales arbitros verè & propriè iudices esse, vt probat text. *in d. l. apertissimi.* Contrarium verò dicendum est in posterioribus, cùm enim iudices non possint esse illi, qui ex priuatorum conuentione celebrata earundem ministri existentes aliquam non habent iurisdictionem, iuxta text. vbi *gloss. 1. in l. notionem 99. ff. de verbor. signific. & in l. ait prætor 5. in princ.* ibi, *actionis nomine*, iuncta gloss. *ibi, verb. & habens, ff. de re iud.* & arbitri, siue ad aliquod dubium iuris decidendum, siue ad aliquod factum æstimandum, ex mera tamen conuentione partium constituti, iuxta text. *in l. 1. de sent. & re iudic. & in cap. 1. de arbitr.* earundem partium ministri existant, nullámque ex eo habeant iurisdictionem, iuxta reg. text. *in l. priuatorum, C. de iurisd. omn. iudic.* rectè fit vt omnes non dicantur esse iudices, iuxta text. *in l. 1. ff. de iurisd. omn. iud.* iuncta decis. text. *in l. 3. ff. si quis ius dicenti*, idque manifestè probare videtur Iureconsf. *in l. a Diuo Pio 15. in princ. ff. de re iudic.* dum inter hos arbitros & iudices distinctionem facit.

10 Qua præhabita distinctione supradictum dubium resoluendum venit vt scilicet arbitri iuris, qui verè iudices sunt, veram proferant sententiam, quæ sententiæ appellatione contineatur, vt euincunt iura suprà citata dum de illis actum fuit, & in specie comprobant Rip. *in l. 1. num. 3. & in l. furioso, num. 7. ff. de re iudic.* Ioan. de Anan *cons. 50. num. 7. vers. circa verò secundum*, Cardin. Tusch. *d. lit. S, conc. 106. num. 5.*

11 Alij verò arbitri, qui compromissarij appellantur, & iudices non sunt, vt suprà probauimus, sententiam non proferunt, sed quoddam arbitramentum, quod sententiæ appellatione non continetur, cum potius accommodetur ad transactionem, vel contractum, quàm ad iudicialia, ita Abb. *in cap. 1. num. 2. & in cap. cum dilectus, n. 3. de arbitr.* Innoc. *in cap. Quintauallis, de iureiur.* Felin. *in rub. de sent. & re iud. num. 7.* Ias. *in l. 1. num. 4 ff. de re iudic.* Rip. *in rub. numer. 10. ff. illo tit. & resp. 44. num. 1.* Ioan. de Anan. *cons. 16. in princ. & d. cons. 50. num. 7. vers. circa verò*, Card. Tusch. *d. lit. S, conc. 106. num. 12.*

12 Non obstat text. *in l. quid ergo 13. § cùm autem. vers. ex compromisso*, ibi, *quia non per omnia sententia est, ff. de his, qui notantur infam.* ex quo colligunt gloss. *verb. sententia*, Bart. *num. 1.* & alij ibi, sententiam arbitri non esse propriè sententiam, quia respondetur procedere in arbitris compromissariis, non verò in arbitris iuris, cùm enim lex illa dicat, arbitrorum pronunciationem non esse propriè sententiam, necessariò de arbitris compromissariis intelligenda est, non verò de arbitris iuris, qui quidem à lege delegati iudices sunt, & ab eadem lege iurisdictionem habent, vt probat text. *in d. l. apertissimi*, ibi, *quasi arbitri fuerint ab Imperiali culmine delegati.* Nec refragantur illa de priuatorum consensu, quo arbitri iuris similiter eligantur, sicut compromissarij, satisfacit enim si aduertas arbitros iuris quantumcunque à partibus eligantur, non ab eisdem, sed potius à lege, cuius præcepto eliguntur, suam iudicandi potestatem suscipere, quæ potestas iudicandi à lege data, veluti à publica

potestate

potestate procedens iurisdictionem importat, pet quam arbitri iuris, & iudices, ac publici ministri constituuntur.

Appell. CCXLIII.

Serui, Seruientes, Seruitores.

1. *Seruorum appellatione continentur ne dum proprij, sed etiam y quos bona fide possidemus, & etiam communes.*
2. *Seruorum meorum appellatione in legatis continentur tantum, qui fuerunt tempore testamenti, nisi aliud comprehensum esset.*
3. *Seruorum suorum appellatione in legatis testatoris non continentur quos pignori acceperat.*
4. *Seruientium appellatione veniunt verò, & actualiter seruientes continuò.*
5. *Seruitorum appellatione veniunt etiam illi qui præsunt viridariis, & ea colunt.*
6. *Seruitorum appellatione venit etiam seruitor nobilis.*

1 Servorvm appellatione continentur nedum proprij, sed & hi, quos bona fide possidemus, & etiam communes, *l.* 1. §. *potestatis, ff. de pecul.* & in quibus vsusfructus fuit alienus, *l. si quis seruos, ff. de legat.* 3.

2 Servorvm meorum appellatione in legatis continentur tantùm qui fuerunt tempore testamenti, nisi aliud comprehensum esset, *l. si ita, ff. de auro & arg. leg.* Ranchin. *conc.* 56. *p.* 2. vbi dicit probationem pertinere ad legatarium quod essent tempore testamenti.

3 Servorvm suorum appellatione in legatis testatoris non continentur, quos pignori acceperat, id est, in eredito habebat testator, *l. seruos*, §. *eos, ff. de legat.* 3. *l. legata*, §. *fin. ff. de supellect. legata*, vbi supellectili sua omni legata argentum pignori acceptum non continetur; item nec continentur serui, quos testator habet venales, nisi euidens voluntas testatoris sit de his sensisse, *d. l. seruos, in fin. ff. de legat.* 3. Paul. de Castro *in l.* 1. *n.* 2. *C. de verb. signif.*

4 Servientivm appellatione veniunt verè & actualiter seruientes contiuò, non ex arbitrio, quia isti non sunt simpliciter seruientes, Ægid. Bellam. *cons.* 6. *n.* 10. *& seq.* quem refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 8. *lit. V, conclus.* 91. *n.* 3.

5 Servitorvm appellatione veniont etiam illi, qui præsunt viridariis, & ea colunt, qui serui viridarij vulgò dicuntur, Rebuff. *in l. impensa* 79. §. *voluptariæ, col.* 2. *in princip. verf. vnde viridarios, ff. de verb. signif.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 533. *n.* 28. per text. *in l. instrumenta, ff. de fundo instr.*

6 Servitorvm appellatione venit etiam seruitor nobilis ex genetali consuetudine Magnatum, qui tales solent penes se habere, Seraph. *decis.* 1409. *n.* 1.

Appell. CCXLIV.

Soboles.

1. *Filij, nepotes, & pronepotes, ac descendentes omnes continentur appellatione sobolis.*
2. *Fœmina & descendentes ab eis veniunt appellatione sobolis.*
3. *Sobolis appellatione naturales quoque continentur.*

1 Sobolis appellatione continetur non solùm filij, sed & nepotes, & pronepores, & descendentes omnes, vt *in auth. quibus modis naturales efficiantur sui*, §. *si quis autem defunctus*, Alexand. *in l. etiam filios, n.* 3. *solute matr.* Brun. *in tract. cession. bonor. q.* 26. *quarta princ. num.* 6. Gitonda *de priuilegiorum, seu exempt. explicatione, num.* 1241. latè Rustic. *in l. cum auus, lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 14. *ff. de condit. & demonstr.* Fusar. *de subst. q.* 334. *n.* 1.

2 Sobolis appellatione fœminæ & descendentes ab eis veniunt, *l.* 5. *ff. soluto matrim.* ibi, *propter sobolem procreandam, l.* 3. *C. de natur. liber. l. cum satis, in princ. & §. fin. C. de agric. & censib. lib.* 11. Laurent. de Pallat. *super stat. quod stantibus masculis, n.* 192. *verf. nunc autem quæro*, Rustic. *d. lib.* 2. *c.* 6. *n.* 15. Fusar. *d. q.* 324. *n.* 2.

3 Sobolis appellatione, licèt propriè veniant solùm nati ex iustis nuptiis, vt tangit Rustic. *citato loco*, tamen & naturales comprehenduntur, vt deduci videtur ex text. *in l.* 1. *C. de infantib. exposit.* dum ibi dicit, sobolem alendam, non exponendam, intelligit ibidem gloss. non solùm legitimam & naturalem, sed naturalem tantùm, per text. *in auth. licet, C. de natur. liber.*

Appell. CCXLV.

Solutio.

1 Solvtionis appellatione venit satisfactio quocumque modo facta, per quam tollitur primæua obligatio, *l. prout quisque, & l. solutionis, ff. de solutionib. l. si rem*, §. *omnes, ff. de pignor. act.* Alexand. *cons.* 115. *num.* 1. *lib.* 7. Abb. *cons.* 24. *num.* 2. *verf. præsupposito, lib.* 2. Surd. *cons.* 22. Card. Tusch. *practic. conc. tom.* 7. *lit. S, conc.* 341. *num.* 1. vbi *num.* 5. post Alexand. *cons.* 95. *in fine, num.* 8. *lib.* 3. limitat quando adiicitur, pecuniæ, quia tunc restringitur ad solutionem in pecunia, Coccin. *dec.* 84. *num.* 5.

2 Solvtionis appellatione non venit fideiussio, secundùm Socin. sen. *cons.* 90. *num.* 12. *lib.* 4. Tiraquell. *de retractu lig.* §. 3. *gloss.* 3. *num.* 14. *cum seqq.*

Appell. CCXLVI.

Sponsa.

Sponsæ appellatione quoties de ea in aliqua lege, aut alia quavis parte fit mentio, venit solà de futuro, nisi aliud suadeat communis ac frequens loquendi vsus, eiúsve intentio, qui legem condidit, aut contractum, vel testamentum fecit, ita docent Paris. *cons.* 62. *col.* 3. *vol.* 4. Butr. *in rub. de sponsalib. num.* 4. & *ibi* Præpos. *num.* 6. Couarr. *de sponsalib. p.* 1. *cap.* 1. *num.* 16. *in fine*, Perez *l.* 1. *verf. item apud, & verf. quare vtrum, tit.* 1. *lib.* 5. *Ord. pag.* 4. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *disp.* 1. *num.* 2. Seraphin. *decis.* 519. *num.* 1.

Vnde vbi de sponsa in dubio fit mentio, censeri sponsalia, matrimonium verò vbi de vxore loquitur, asserit Franc. Aretin. *cons.* 13. *Viso diligenter*, *n.* 5. quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 7. *lit.* S. *concl.* 399. *n.* 2.

Appell. CCXLVII.

Spolia.

Spoliorum appellatione continentur:

1. *Bona Ecclesiasticarum personarum sine licentia Sedis Apostolicæ de eis disponentium,*
2. *Acquisita ob illicitam negotiationem,*
3. *Illegitimis relicta,*
4. *Vacantia,*
5. *Fructus ante litterarum Apostol. expeditionem, aut alias malè percepti,*
6. *Bona Regularium extra claustrum decedentium,*
7. *Clericorum bona extra residentiam morientium,*
8. *Fructus beneficiorum Italiæ Sedi Apostolicæ reseruatorum, vel affectorum dum vacant.*

Spoliorum appellatione non continentur:

9. *Ornamenta, & paramenta Ecclesiarum,*
10. *Supellectilia domestica,*
11. *Bona clericorum, qui beneficia, aut pensiones non excedentes summam ducatorum 30. habuerunt.*

1 Spoliorum ad R. Cameram Apostolicam spectantium nomine continentur bona Ecclesiasticarum personarum, siue licentia Sedis Apostolicæ de eis disponentium, iuxta *Constit.* 19. & 46. *Pauli III. in Bullario nouo Laertij Cherubini, tom.* 1. *pag.* 558. & 686. *ac Pij IV. constit.* 8. *in eod. Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 8.

2 Acquisita ob illicitam negotiationem veniunt spoliorum appellatione, iuxta *Constit.* 19. *Pij IV. in eod. Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 29.

3 4 5 Illegitimis relicta, & vacantia bona, nec non fructus ante litterarum Apostolicarum expeditionem, aut aliàs malè percepti, vt *in Constit. Sixti V.* incip. *In conferendis* 100. *in ordine in eodem Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 670. *& in alia constit.* 14. *Pauli V.* incip. *Eminenti, in eodem Bullario nouo, tom.* 3. *pag.* 199.

6 Regularium bona extra claustra decedentium, veniunt quoque spoliorum appellatione, iuxta *Constit.* 43. *Gregorij XIII. in Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 411.

7 Clericorum bona extra residentiam morientium, spoliorum nomine veniunt iuxta *constitutionem* 91. *Pij IV. in eodem Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 132.

8 Fructus beneficiorum Italiæ Sedi Apostolicæ reseruatorum, vel affectorum dum vacant, spoliorum appellatione continentur, iuxta *Constitutionem* 32. *Pij IV. in eodem Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 46.

9 Spoliorum nomine ad R. Cameram Apost. spectantium non veniunt ornamenta & paramenta Ecclesiarum, nec supellectilia domestica, nec bona clericorum, qui beneficia aut pensiones non excedentes summam ducatorum triginta habuerunt, ex *Constit.* 84. V. incip. *Romani Pont. prouidentia, sub Dat. Romæ Kalendis Septembris* 1567. *in eodem Bullario nouo, tom.* 2. *pag.* 238.

Appell. CCXLVIII.

Spurius.

1. *Spurij appellatione lato sumpto vocabulo venit ille, qui patrem certum non habet, strictè verò qui natus est ex iis parentibus, inter quos contrahere lex vetat.*
2. *Spurij in duplici sunt differentia.*
3. *Filij nati ex vxorato, & soluta ex damnato coitu procreati non sunt.*
4. *Filij nati ex consanguinea vxorata, moniali, & clerico, dicuntur ex punibili & damnato coitu procreati.*
5. *Declaratur text. in cap. quia circa, de bigamis.*
6. *Filij simpliciter spurij matri non illustri sunt successibiles, & è contra non itasi ex damnato coitu sint procreati.*
7. *Naturalis vt quis dicatur, sufficit quod inter parentes potuerit esse matrimonium tempore natiuitatis, licèt non ita tempore conceptionis.*
8. *Spurij appellatione in materia fauorabili venit spurius, etiamsi sit incestuosus, secus in odiosa.*
9. *Spuriorum appellatione lato sumpto vocabulo, veniunt omnes nati extra matrimonium.*

1 Spurii appellatione lato sumpto vocabulo venit ille, qui patrem certum non habet, *l. vulgo concepti, ff. de statu homin.* Alexand. *cons.* 174. *n.* 5. *lib.* 5. vbi quòd non coitus accusabilis, sed tamen non dicitur naturalis, sed spurius, refert Cardin. Tusch. *practic. conclus.* 7. *lit.* S. *concl.* 409. *num.* 25. Ludou. de Sardis *de legitimat. per ma*[*t*]*rim. verum, quæst.* 8. *n.* 21. strictè verò & propriè venit ille, qui natus est ex iis parentibus, inter quos matrimonium contrahere lex vetat, veluti ex consaguineis, aut vxoratis, vel solemni voto adstrictis, vt docent Couarr. *de sponsalib. p.* 2. *cap.* 8. §. 5. *à princ.* Mench. *quæst. illustr. cap.* 102. *num.* 7. Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæst.* 10. *num.* 30. *cum seq.* Peregr. *de iure fisci, lib.* 3. *tit.* 16. *num.* 32. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæst.* 21. *n.* 13. Sebast. de Orosco *en el thesauro de lengua Castellana, verb. Espurio, fol. mihi* 380. *versu* Cephal. *cons.* 390. *n.* 7. Card. Tusch. *d. lit.* S. *concl.* 409. *num.* 23.

2 Spurii autem huiusmodi in duplici sunt differentia, vel enim sunt spurij simpliciter, vel ex damnato coitu procreati illi dicuntur omnes, qui nascuntur ex coniunctione quam leges humanæ nulla exteriori pœna coercent: hi verò quando lex humana aliquam pœnam præscribit, qui omnes spuriorum appellatione veniunt, ex adductis per Surd. *decis.* 249. *num.* 5. Exemplum spuriorum simpliciter Doctores adducunt de filio vxorato, & soluta, nulla enim pœna hic coitus punitur, *l.* 1. *C. ad leg. Iuliam. de adulter.* ac ideò Doctores magis communiter inferunt filios sic natos ex damnato coitu procreatos non esse, vt ex Castr. Alex. & aliis resoluit Cou. *d.* §. 5. *n.* 16. & post Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri, num.* 14. testatur Valasc. *cons.* 29. *num.* 6. & 13. quicquid dubitent Crauet. *cons.* 166. Molin. *de iustit. tract.* 2. *disp.* 167. *concl.* 167. & hos nothos dici asserit Sanctarel. *var. resol. p.* 1. *quæst.* 14. *n.* 14. exemplum autem

3 spuriorum

spuriorum ex damnato & punibili coitu procreatorum ponunt Doctores in natis ea consanguinea, vaorata, vel moniali, de quibus agit text. *in auth. quibus modis naturales efficiantur sui*, §. *vltim.* & Bart. *in tract. de fil. non legit. num.* 2. *in fine*, Cardin. Tusch. *d. lit. S, concl.* 409. *n.* 21. & de natis ex adulterio, quòd dicantur spurij ea damnato & punibili coitu procreati, tradunt Alex. *cons.* 50. *Visa legitimatione, num.* 8. *vers. nam præsuppono, & num.* 16. *vers. sed iste est.* Card. Tusch. *d. conclus.* 409. *num.* 4. Et idem de natis ex incestu asserit Abb. *cons.* 50. *Videtur primo, in princ. lib.* 1. Et de filiis clericorum in Sacris, quod etiam dicantur ex damnato & punibili coitu procreati, agnoscunt Gam. Lusit. *decis.* 136. Bologn. *in cons. Ioan. de Anania* 95. *in fine*, Cephal. *cons.* 409. *n.* 26. Molin. *de Iustit. tract.* 2. *disp.* 167. *concl.* 4. Gutier. sibi contrarius, *tract. lib.* 2. *q.* 192. Ioan Baptist. Costa *in tract. de rata port. q.* 40. *num.* 5. Sanctatel. *var. resolut. p.* 1. *quæst.* 14. *num.* 11. Card. Tusch. *d. concl.* 409. *num.* 5. quicquid contrarium minus benè existimauerint Federi. de Senis. Imol. Cardin. & alij, quos refert & sequitur Paleoth. *de nothu, & spuriis, cap.* 16. *n.* 14. & Cald. Pereira *d. q.* 21. *num.* 51. & magis communiter receptam sententiam asserat Auendan. *l.* 9. *Tauri gloss.* 19. *num.* 7. & 10. ducti auctoritate text. *in cap. quia circa*, ibi, simplici fornicatione notatos, de bigamis; sed facilis est solutio, nam licèt non satis perceperit Abb. *ibi num.* 5. & Host. dicat quòd Pontifex potius dicere debuisset, triplici fornicatione notatos, & non simplici sciendum est quod simplex fornicatio ibi dicitur ad differentiam bigamiæ, & irregularitatis ex ea contractæ, de qua principaliter dubitabatur, an scilicet eam incurrerit Presbyter plures habens concubinas, & meritò negat Pontifex, quia tanquam vxores ductæ non sunt, vt requirit text. *in cap. nuper. eod. tit. de bigamis*, atque ita sentit Bellam. *in eod. cap. quia circa, num.* 1. *quæst.* 1.

6 Hujus differentiæ inter alios notabilis ille effectus est, quod filij simpliciter spurij matri non illustri sunt successibiles, & è contra, *l. si spurius, l. hac parte, ff. vnde cognati, l. si qua illustris, C. ad Orfic.* non ita si ex damnato coitu sint procreati, vt notant Doctores per text. *ibi auth. ex complexu, C. de incestis nupt.* & probant Duen. *reg.* 366. *limit.* 8. Alex. *cons.* 174. *lib.* 5. Valasc. *cons.* 29. *n.* 9. Card. Tusch. *d. conc.* 409. *in fine.*

7 Illud aduertere oportet quod vt quis non dicatur spurius, sed tantùm naturalis, sufficit quod inter parentes potuerit esse Matrimonium tempore natiuitatis, licèt non ita tempore conceptionis, quia fauor filiorum postulat vt tempus illud attendatur quod ipsis fauorabilius est, §. 1. *vers. sufficit, cum seqq. Instit. de ingen. l. nuper, in fine, C. de naturalib. liber.* cum similibus, ex quibus notauit gloss. *verb. concepti, in c.* 2. *qui filij sint legitimi*, recepta ex multis, de quibus Cou. *d. c.* 8. §. 2. *num.* 2. Duen. *reg.* 350. *ampl.* 19. Spin. *in speculo testam. gl.* 15. *in princ. n.* 118. Molin. *d. tract.* 2. *disp.* 172. *ver. filius naturalis*, Sanctatel. *var. resolut. p.* 1. *quæst.* 23. *per totam*, hinc resoluentes naturalem esse filium conceptum ex consanguineis ante obtentam dispensationem, si post eam expeditam natus sit, & vltra præcitatos, resoluit Greg Lopez *l.* 2. *verb.* si no el hijo, *quæst.* 9. *tit.* 15. *part.* 2. & plures quos refert, & sequitur Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *disp.* 7. *n.* 19. Quamuis contrarium neruosè defendat Sarmien. *lib.* 1. *selectar. c.* 5. *num.* 10. pro quo non facit *l. Paulus, ff. de statu hom.* cui consonat *l. eos, ff. de ritu nupt.* nam licèt fundamentum Sarmienti concludere possit attentis regulis Iuris antiqui Digestorum, nihilominus attenta noua decisione Iustiniani *in d. l. nuper*, in fauorem prolis generaliter fuit constitutum, vt quoad filiorum statum, & legitimationem attendatur tempus conceptionis, vel natiuitatis, secundùm quod filiis vtilius fuerit, patet ex §. *fin.* ibi, *generaliter definimus*, &c. ex quo apparet quòd licèt tempore conceptionis vitium reperiatur quod impediat filios legitimos esse, si iam cessat tempore natiuitatis, hoc sufficit, vt in fauorem filij iudicetur.

8 Spurii appellatione in materia fauorabili venit spurius, etiamsi sit incestuosus, secus in materia odiosa, vt per Ioan. de Anania *cons.* 85. *in fine*, quos refert Cardin. Tusch. *d. lit. S, conclus.* 499. *num.* 16.

9 Spuriorum appellatione largo modo, & lato sumpto vocabulo veniunt omnes nati extra Matrimonium, & sic extra puritatem naturæ, & non ex iustis nuptiis, *cap. cum pridem, de renunciat.* gloss. *in Clem.* 1. *de baptismo*, Bald. *cons.* 129. *Factum proponitur, num.* 3. *vers. vna, secundùm dub.* 2. Ctanet. *cons.* 138. *num.* 5. *vers. quartò probatur*, Barr. *in tract. de filiis non legit. in princip.* Capt. *cons.* 1. *num.* 14. *& seq.* vbi quòd generaliter natus extra Mattimonium hodie dicitur spurius, Cephal. *cons.* 390. *num.* 7. vbi ait quòd vbicunque quis nascitur ex illis inter quos Matrimonium esse non potest sine dispensatione, dicitur spurius, Rot. *decis.* 547. *num.* 5. *p.* 1. *diuers.* vbi quòd natus ex quocunque illicito coitu dicitur spurius, Cardin. Tusch. *d. lit. S, conc.* 409. *num.* 19. 23. 31. 32. & 33.

Appell. CCXLIX.

Statutum.

Statuti appellatione venit consuetudo, vt per las. *in l. omnes populi in* 1. *lect. ff. de Iustit. & iure*, Alex. *cons.* 190. *col.* 2. *lib.* 2. Crauet. *cons.* 251. *num.* 3. Card. Tusch. *practic. conc. tom.* 7. S, *conc.* 426. *num.* 4. A pari enim procedunt statutum, & consuetudo, quia valet argumentum ab vno ad alium, vt diximus *in tract. de locis comm. Argum. Iuris loco* 105. *n.* 3. & *è contra, vt loco* 25. *n.* 3.

Appell. CCL.

Stirps.

1 *Stirpis appellatione veniunt descendentes, non autem collaterales.*

2 *Transuersales veniunt appellatione Stirpis, si testator vocauit omnes de stirpe; & non extant descendentes, aut si in descendentibus verificari dispositio non potuit.*

3 *Fœmina veniunt appellatione Stirpis.*

1 Stirpis appellatione veniunt solùm descendentes, non autem Collaterales, *l. si quis in suo, in princip. ff. de inoffic. testam.* Imol. *in l. ex facto, §. si quis rogatus, num.* 5. *ad Trebell.* Franc. *in cap. si pater, num.* 127. *de testam, lib.* 6. Socin. sen. *cons.* 104. *num.* 3. *lib.* 3. Bald. *cons.* 295. *Paterfam. in princ. lib.* 3. Paris. *cons.* 87. *num.* 24. & *cons.* 35. *col.* 1. & *cons.* 81. *num.* 24. *lib.* 3. Alciat.

Alciat. *conſ.546.col.2.* Menoch. *de præſumpt.lib.4.præſ.88.n.9.& conſ.317.n.31.& conſ.376.n.3.* Peregr. *de fideicom art.22.n.23.* Intrigl. *de ſubſtit.cent.3.quæſt.71.n.8.* Fuſar. *de ſubſtit.quæſt.337.n.1.* Card. Tuſch. *pract. concl.tom.7.lit.S,concl.704.num.1.*

2 Limita ſi teſtator vocauit omnes de ſtirpe, & non erant deſcendentes, quia tunc tranſuerſales venirent, vt ſcribunt Peregr. *d.art.11.n.23.* & Fuſar. *dict. quæſt.337. n.2.* vbi *num.3.* ſubdit tranſuerſales etiam comprehendi ſi in deſcendentibus verificari diſpoſitio non potuit.

3 Stirpis appellatione fœminæ dicuntur vocatæ, Pariſ. *conſ.35. num.5. lib.3.* Sim. de Prætis *de interpret.vltim.volunt.fol.893.num.61.& fol.317.n.10.* Menoch. *de præſumpt.lib.4.præſ.88.num.3.* Intrigl. *d. cent.3. quæſt. 81. num. 3.* Fuſar. *d. quæſt.317. num.4.* Moltn. *de primog.lib.3.cap.4.num.10.* Rot. *in Placentina Capellania 16. Maij 1620. coram R.P. D. meo Pironano*, impreſſa per Viuian. *poſt praxim iuriſpatron. deciſ.69. num.8.in vlt. impreſſ.* Intelligendo tamen iuxta ea quæ dixi in quæſtione, filiorum appellatione, an & quando veniant fœminæ ſub appellatione.

4 Stirps eſt nomen collectiuum plurium perſonarum diuerſorum graduum, Surd. *conſ.362.n.3.* Fuſar. *d.tract.de ſubſtitut.q.320.n.40.*

Appell. CCLI.

Subſtantia.

Svbstantiæ appellatione, vbi teſtator reliquerit, venit hæreditas ipſius teſtatoris, vt per text. *in l.Iulianus, ff.qui & à quibus, & in l.in teſtamentis, C.de teſtament.* tradit Sim. de Prætis *de interp.vlt.vol. lib.3.interp.1.dub.1.col.2.n.3.*

Appell. CCLII.

Subſtitutus.

Svbstitvti appellatione in dubio venit vulgaris, non fideicommiſſarius: nam ſi quis aliquem inſtituat, & aliquem ſibi ſubſtituat, videtur ſubſtituiſſe vulgariter, non per fideicommiſſum, ita ex text. *l. iam hoc iure*, ibi, *in vulgarem tantùm, ff. de vulg. & pupil. & in l. Gallus, §. 1. ff. de liberis, & poſth.* colligunt Caſtren. *in auth. hoc amplius, num.5. C. de fideicommiſſ.* & Burſat. *conſil. 127. numer. 44. & 45.* Vnde verba, *ſubſtitutionis directo, vel fideicommiſſario*, in dubio de directa intelliguntur, quia prior directa magis fauorabilis eſt, tum quia continet prouiſionem, poſterior verò fideicommiſſaria continet onus, ita Bart. *conſil.243. Fuit quidam, num.6. lib.2.* quem refert Card. Tuſch. *pract. concluſ.tom.7. lit. V, concl.101.num.7.*

Appell. CCLIII.

Supellex.

1 *Supellectilis appellatione continentur menſæ trapezophora, delphica, ſubſellica, ſcamna, lecti, culcitra, toralia, & Trulla, &c.*
2 *Vaſa Murrhina & cryſtallina continentur ſupellectilis appellatione.*
3 *Delphica vaſa ſunt, quæ fabrefacta ita erant, vt duplici facie diuerſis vſibus inſeruirent.*
4 *Trulla fuit vaſis genus, quo aqua, ac etiam vinum traiiciebatur ex vaſe in aliud.*
5 *Rheda & ſedularia veniunt appellatione ſupellectilis.*
6 *Tapeta, ſtragula, & toralia continentur ſupellectilis appellatione.*
Supellectilis appellatione non veniunt,
7 *Animalia,*
8 *Veſtes,*
9 *Linea.*
10 *Pugillares, & cortices,*
11 *Argentum eſcarium, & penula.*
12 *Argentum potorium, &*
13 *Vaſa ænea ſalientis aquæ.*
14 *Mobilium domus appellatione non continetur baltheum argenteum, nec argentum infectum.*

1 Svpellectilis appellatione continentur menſæ, trapezophora, delphicæ, ſubſellica, & ſcamna, lecti etiam inargentati, culcitræ, toralia, impelia, vaſa aquaria, pelues, candelabra, lucernæ, trulla, *l.3.ff.de ſup.lect.leg.* vbi *in §.1* habetur capſas & armaria, niſi ſint veſtium, vel librorum, ſuppellectilis nomine contineri, & *in §.de murrhinis*, aſſeritur vaſa murrhina & cryſtallina ſupellectilis appellatione venire, refert Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ.160. n.6.cum ſeqq.* qui prædictorum nominum ſignificationes explicat, & in primis ex Alex. ab Alexand. *lib. 1. dierum genialiũ, cap. 19. in fine*, dicit Delphica vaſa eſſe, quæ ita erant fabrefacta, vt duplici facie diuerſis vſibus inſeruirent, putà, vt poculorum vicem præſtarent, & clypeorum loco vſui eſſent. Trullam verò ex Alciat. *lib.7. Parerg.c.3. & lib.1.proterm.in verb.Trulla*, ſubdit fuiſſe vaſis genus, quo aqua, ac etiam vinum traiiciebatur ex vno vaſe in aliud. Et demum quæ ſupellectilium nomine continentur, vbi Franc. de Barry *de ſucceſſ. teſtati, & abinteſtati, lib.9.tit.13.* [2, 3, 4]

5 Svpellectilis appellatione veniunt rhedæ & ſedularia, *l.4.ff.de ſupellect.leg.* Menoch. *d.lib.4. præſ.160.num.16.* vbi ex Anton. Auguſt. *lib.1. emendat. Iuris cap.4.* ſubiungit ſedularia eſſe, quæ in rheda ſedenti ſubiiciebantur. Hottom. verò *in comment. verborum Iuris, verb. ſedularia*, intellexit ſedularia eſſe ſedes in quibus geſtamur.

6 Svpellectilis appellatione continentur tapeta, ſtragulæ, & toralia, *l.de tapetis, ff. de ſupell. leg.* Menoch. *d. præſ. 160. num. 17.* Item Aulæa nomine ſupellectilis continentur, cùm & hæc ſint domus fulcimenta, & ornamenta, Alciat. *lib.12. Parerg. cap.10.* Sicuti ſcamna, cathedræ, capſæ, & ſimilia, immo & ligna illa, quibus appenduntur ipſæ aulææ, vulgo appellata *le coraiſo*, nomine ſuppellectilis continentur, Cephal. *conſ. 92.* Menoch. *præſ. 160. num.19.*

7 Svpellectilis appellatione non continentur animalia, *l.a.de ſupell.leg.* Menoch *d. præſ.160. num.20.* Nec pariter veniunt veſtes *l.qui veſtem, ff. eod. tit. l. ſi quis in fundi vocabulo, ff.de legat. 2.* vbi Alex. *num.7.* Iaſ. *num.27.* & Rip. *num. 14.* Sic pariter non comprehendunt tapeta, & lintea, quibus inſternunt vehicula, ſicuti nec pelles, quibus inuoluuntur veſtimenta, cùm hæc ſint potius inſtrumenti [8, 9]

menti viatorij, *l. de tupesis*, §. 1. *ff. de supell. leg.* Menoch. *d. præs.* 160. *num.* 23. Non etiam pugillares, & codices supellectilis nomine continentur, *l. supellectilis, in fine, ff. eod. tit.* Menoch *d. præs.* 10. *num.* 24. vbi *num.* 25. subdit pugillares esse tabellas quasdam in qoibus scribebatur. 10

11 Svpsllsctilis appellatione non veniont argentum elcarium, penolæ, & togæ, *l. Lubeo*, §. *seruus*, *ff. de supellect. leg.* Menoch. *d. præs.* 160. *num.* 26. Natt. *conf.* 117. *num.* 7. nec pariter contioetur argentum potiorum, *l. cùm quidam, ff. de supell. leg.* Menoch. *d. præs.* 160. *num.* 27. nec vasa ænea salientis aquæ posita, *l. vasa, ff. de supell. leg.* Menoch. *d. præs.* 160. *n.* 29. Nec habitatio in qua soppellex ipsa est, *l. pen. ff. eod.* 12 13

14 Svpellsctilis, seu mobilium domus appellatione non continetur baltheum argentum, nec argenium infectum, Natt. *d. conf.* 117. *n.* 5. *in fine*, Menoch. *d. præs.* 160. *num.* 28. nam supellectilia aliquando appellantur mobilia domus, Natt. *d. conf.* 117. *n.* 6. vbi subdit quòd appellantur etiam vtensibilia, Pinel. *in l. p.* 2. *num.* 50. *C. de bonis mater.* Petr. Pech. *in tract. de testam. coniug. lib.* 5. *cap.* 15. *num.* 1. nonnonquam verò massariciæ domus, vt dixi sub verbo, *Massaricia appellatione.*

Appell. CCLVI.

Successor.

1. *Successoria appellatione venit solùm vniuersalis, non autem singularis.*
2. *Successor singularis venit appellatione successoris vbi subiectum materia patitur.*
3. *Successor singularis venit vbi testator vocasset quoscunque successores, vel acciperet aliquid pro se & successoribus quibuscunque.*
4. *Successorum appellatione veniunt omnes in infinitum; etiam heredes extranei in materia transitoria ad quoscunque heredes, n. 5.*

1 Svccessoris appellatione venit solùm vniuersalis, non autem singularis, *l. quadam.* §. *his autem, ff. de edendo*, vbi Ias. *in* §. *nihil interest*, *n.* 22. & 3. Idem Ias. *conf.* 89. *num.* 2. & 4. *lib.* 3. Bald. *in emptorem*, *col.* 3. *C. locati*, Matth. Brun. *conf.* 264. *n.* 17. Pereg. *de fideicom. art.* 23. *n.* 84. Fusar. *in tract. de substitut. q.* 341. *n.* 4.

2 Limita primò, vbi subiecta materia patitur, venire etiam singularem, ex text. *in l. fluminum*, §. *iudicitur, ff. ne quid in flumine publ.* Menoch. *remed.* 2. *adipiscenda*, *n.* 16. Pute. *decis.* 336. *n.* 1. *lib.* 3. *in correctis*, Vel ex circunstantiis appareat singularem successorem contineri, ex Imol. *in l. emptor* 12. *num.* 1. *ff. de plus. arc.*

3 Limita secundò, quando testator vocasset quoscunqoe successores, vel acciperet aliquid pro se & successoribus quibuscunque, quia tunc veniret successor etiam singularis, iuxta tradita *in cap. quia G.* *num.* 11. *de iudic.* Dec. *conf.* 171. *num.* 5. *vers. vel pro successore*, Alex. *conf.* 193. *n.* 1. *lib.* 2. quos refert & seqoitur Mantic. *decis.* 18. *n.* 5. & per plures citatos à Fusar. *d. quæst.* 341. *num.* 7. Nam hæc verba, *& successoribus quibuscunque*, habent eundem intellectum, qoem habent & alia verba, videlicet, *& quibus dederit*, Rip. *resp.* 23. *n.* 24. & 25. *lib.* 2.

4 Svccessorvm appellatione veniunt omnes in infinitum, vt per Menoch. *conf.* 1908. *num.* 25. & latè probat Fusar. *d. substitut. quæst.* 343. *à num.* 1. successores in infinitum significantur etiam vltrà decimum gradum, Menoch. *conf.* 399. *num.* 8. Et continentur quoqoe extranei, Socin. sen. *conf.* 266. *num.* 36. *lib.* 2. Menoch *conf.* 514. *num.* 7. Propriè verò soccessor dicitur qoi est successor sanguinis, & ita continentur filij & descendentes, *l. cùm acutissimi, de fideicom.* Socio. sen. *conf.* 249. *n.* 2. *lib.* 2. & *conf.* 26. *n.* 4. *lib.* 4. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 89. *num.* 57. & *conf.* 958. *n.* 21.

5 Svccessorvm appellatione in materia transitoria ad qooscunqoe hæredes, veniunt etiam hæredes extranei, Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.* 72. *n.* 2. *tom.* 3. *diuers.* aliàs *p.* 7. *recent.*

Appell. CCLV.

Superstes.

1. *Superstites, aut superuenientes vocans ad fideicommissum, dicitur nominatim illos vocare.*
2. *Superstites vocans simpliciter, censetur vocare superuenientes ex nominatis.*
3. *Superstites, seu superuenientes filios vocans, non censetur vocare nepotes.*
4. *Testator vbi substituisset his verbis, & si aliquis dictorum filiorum, & heredum decesserit, substituo alios superstites, solùm veniunt filij primi gradus iam nominati.*

1 Svpsrstitvm, aut superuenientium appellatione (soperstes enim significat superuioentem, ex Menoch. *conf.* 324. *n.* 1.) censetur illi in fideicommisso nominatim vocati, §. 1. *Instit. de excusat. tutor* §. *hoc autem, Instit. de legit. agnat. success. l. vlt. ff. ad Trebel.* Dec. *conf.* 69. *in princip.* Paris. *conf.* 9. *n.* 24. & *conf.* 17. *num.* 553. *lib.* 2. quos referunt & sequuntur Rustic. *in l. cùm anus, lib.* 6. *c.* 14. *num.* 82 *ff. de condit. & demonstrat.* & Fusar. *in tract. de substitut. quæst.* 321. *num.* 73. Vbi autem simpliciter ponuntur, important superuenientes ex nominatis, & ideò si suot instituti plures cum substitotione, quod aliquo præmoriente sine filiis deueniat in superstites, intelligi debet de superuenientibus, qui fuerunt instituti, vt per Cumān. *conf.* 13. *Titius instituit. in princ.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 7. *lit. S*, *conclus.* 900. *num.* 1. 2

3 Svperstitvm, seu superuenientium filiorum appellatione, vbi testator illos vocauit, non veniunt nepotes, vt scribont Corn. *conf.* 290. *lib.* 4. Hieron. Gabr. *conf.* 121. *n.* 24. *lib.* 1. Rustic. *in d. l. cùm anus*, *lib.* 6. *c.* 14. *num.* 77. Fusar. *d. quæst.* 321. *num.* 77. Vbi enim testator his verbis substituisset, *& aliquis dictorum filiorum & heredum decesserit, substituo alios superstites; vel superuenientes*; nam tunc solùm venirent filij primi grados iam nominati, non verò nepotes, iuxta ea quæ latè tradunt Natt. *conf.* 551. *num.* 29. *cum seqq.* Paris. *conf.* 33. *num.* 51. *cum seqq. lib.* 2. & *conf.* 63. *n.* 44. *lib.* 3. Rimin. iun. *conf.* 590. *n.* 16. & 17. *lib.* 6. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 8. *n.* 8. Anton. Gabr. *commun. lib.* 6. *tit. de verb. signif. concl.* 1. *num.* 86. Hieron. Gabr. *d. conf.* 121. *num.* 22. *cum seqq. lib.* 1. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 94. *n.* 5. *in fine*, Rustic. *in d. l. cùm anus*, *lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 69. *cum seqq.* Fusar. *d. quæst.* 321. *num.* 7. *cum seqq.* vbi *num.* 79. ampliat vt procedat etiam quod in numero plurali verbum, *superstites*, sit prolatum, nam verificari 4

verificari etiam poterit in numero singulari si contingat vnum tantum superesse, & *num*.80. declarat vt non procedat si appareat in contrarium mentem testatoris fuisse.

3 SVPERSTITVM appellatione, vbi testator illos vocat, veniunt filij præmortuorum, secundùm Menoch.*cons*.105.*n*.8.*&* 18.

APPELL. CCLVI.

Supensio.

1 *Suspensionis appellatione in dubio continetur suspensio Ordinum.*
2 *Suspensus ab officio non dicitur suspensus à beneficio.*

1 SVSPENSIONIS appellatione in dubio intelligitur de suspensione Ordinum, vt notat Philip. Franc. *in cap. 1. vers. sextò nota, de tempor. ordinat. lib*.6.

2 SVSPENSSONIS ab officio appellatione non comprehenditur supensio à beneficio, nisi expressè id declaretur, ita glos.*verb.suspendatur, il*.1.*in cap. presbyter si à plebe* 2.*quæst*.4.Bonifac.*in Clem.fin.num*. 48.*de pænis*, Nau.*cons*.41.*num*.2.*de homicid*.Perez.*l*. 5.*versic. in oppositum, tit*. 1.*lib*. 5. *Ordinam. pag*.35. Sanch.*de Matrim. lib*. 3. *disp*.51.*num*. 12. Pnbatur, quia in Iure nõnunquam ponitur suspensio ab officio, vt *in cap.quia in omnibus; in fine, de vsuris, cap. fin* §.*fin.de clandest.desponsat*.quandoque à beneficio, vt *in c.cum cunctis*, §.*fin.de elect*. interdum exprimitur ab officio & beneficio, *cap. tam litteris, in fine*, ibi, *ab officio, & beneficio denuncietis esse suspensos, de testib.& in cap.*1.*de secund.nupt*.ibi, *ab officio, beneficióque suspensum, & in cap. tuarum, de priuileg*. ibi, *ab officio, beneficioque suspendas*; ergo suspensio ab officio non inducit suspensionem à beneficio, & dum non exprimitur, vt suspensus sit ab officio, & beneficio, suspensus ab officio non censebitur à beneficio suspensus.

APPELL. CCLVII.

Sui.

1 *Descendentes veniunt appellatione suorum.*
2 *Venientes ab intestato secundùm gradus prærogatiuam veniunt suorum appellatione.*
3 *Fæmina veniunt suorum appellatione.*
4 *Consanguinei omnes vsque ad septimum gradum comprehenduntur suorum appellatione.*
5 *Hæredes extranei veniunt etiam suorum appellatione.*

1 SVORVM appellatione veniunt descendentes, qui etiam omnibus præferuntur, vt scribunt Cardin. Mantic. *de coniect. vltim.volunt.lib*. 8.*tit*.54. *num*.19.Sim.de Prætis *de interpret.vltim. volunt. fol*. 238.*num*.42.Crauet.*cons*.22.*col*.3. Dec.*cons*.217.*circa fin.& cons*.228.*col*.5. *& cons*. 253. *col*. 2. quos refert & sequitur Fusar. *in tract. de substitut. quæst*. 338. *num*.1. quibus adde Rebuff.*ad l*.220. *propè fin. vers. vltimò dicendum, ff. de verbor. signif. pag*. 696. *in fine*.

2 SVORVM appellatione secundùm gradus prærogatiuam comprehenduntur venientes ab intestato, Brun.*cons*.43.*col*.2.Rub. Alexand.*cons*.141.*num*.4. Simon. de Prætis, & Cardin. Mantic. *citatis locis*. Pereg.*de fideicom.art*.22.*num*.38. Fusar. *d.quæst*.338. *num*.2.

3 SVORVM appellatione veniunt fœminæ, Dec. *consil*. 253. *num*. 4. Sim. de Prætis *de interpret. vltim.volunt.fol*. 293. *num*.67. Fusar. *dict.quæst*. 318. *num*.5.

4 SVORVM appellatione comprehenduntur consanguinei omnes vsque ad septimum gradum, vt per Alex.*cons*.32.*Viso processu, num*.3.*vers.& verbum sui, lib*. 6. vbi quòd is, qui promittit dotare extraneam, si sui non dotabunt, intelligitur de suis consanguineis vsque ad septimum gradum, referunt Fusar.*d.q*.318.*num*.38.& Cardin. Tusch.*practic. conclus.tom*.7.*lit.S, conclus*.923. *num*. 5. vbi *num*. 6. post Bald.*cons*.76.*vers. istud autem vocabulum, lib*. 4.declarat quòd, suus, adaptatur ad substantiuum ei datum, vt suus hæras, suus filius, suus descendentes, & sic de singulis.

5 SVORVM appellatione vaniunt etiam hæredes extranei, vt per Alex.*con*. 26.*num*.5.*lib*.5. Dec. *cons*. 216.*num*.6. Sim.de Prætis *de interpr.vltim. volunt.fol*. 238.*num*.45. Peregr.*de fideicom.art*.22.*num*. 38. Fusar.*d.quæst*.318.*n*. 4. Rota *decis*.39.*n*. 5.*p*. 2. *in posth. Farin*.al.*p*.4.*recent*.

6 SVORVM hæredum appellatione qui veniant, vide suprà, Hæredum suorum appellatione.

7 SVORVM appellatione veniunt etiam omnes qui in eadem domo habitant, *l.pen.in fine*, ibi habitator suam, suorúmque culpam præstare debet, *ff. de his, qui deiec.vel effud.l.inter*, § *non omnia ff.mandati*, refert Rebuff.*ad l*.239.*propè fin.vers. suorum nomine, ff.de verbor.signif.pag*.765.

APPELL. CCLVII.

Taberna.

1 *Taberna appellatione propriè locus venit in quo venditur panis, vinum, & caro cocta.*
2 *Tabernarij sunt illi, qui recipiunt comedentes, non qui hospitantur.*
3 *Hospes, & tabernarius pro eodem quandoque ponuntur.*

1 TABERNÆ appellatione propriè venit locus, in quo venditur panis, & vinum, & caro cocta, in glos.*verb.tabernariorum, in Clem*. 1.*de vita & honest. cleric*. Bald. *cons*. 177. *Statuto cauetur, in fine, lib*.2. Rebuff.*ad l*.2.*taberna appellatione* 183.*ff.de verb.signif. pag*.596.*& seq*. Card. Tusch.*practic.concl.tom*.8.*lit*.5. *concl*.1.

2 Tabernarij igitur sunt illi qui recipiunt comedentes, non qui hospitantur, secundùm Menoch. *cons*.798.*num*.28.*&* 33.Stephan. Gratian. *discept.forens.tom*.5.*cap*.898.*num*. 2.vbi *num*.4.post Bertachin. *in verb.hospes, il*.1. & Carpan. *super consuetud. Mediolanen. cap*. 597. *in verb. hospes, p*.2. subdit quòd hospes, & tabernarius pro eodem quandoque ponuntur. 3

APPELL. CCLIX.

Tectum.

TECTI appellatione venit omne id, per quod domus, seu ædificium tegitur, & aqua stillat, vt per Cæpol *de seruitut. vrban. præd. cap. 91. de stillicidio, seu tecto, num. 1.* At verò tegularum appellatione continetur omne id per quod ædificium tegitur, putà incrustatio, & plumbum, sicuti per *l. si vitem, §. pen. & l. fin ff. de seruitut.* tradunt Cæpola *dicto tract. c. 41. vers. sed potest dubitari, & vers. quæro secundò,* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resolut. 20. n. 10.*

APPELL. CCLX.

Terra.

1 *Terra appellatione non venit terra vineata, nec plantata.*

2 *Terrarum appellatione veniunt.*

1 TERRÆ appellatione non venit terra vineata, nec plantata, vt probat *l. nulla*, & ibi Bald. *C. de acquir. possess.* Auendan. *de exequend. mand. part. 1. cap. 12. num. 23.* Collantes *super pragmat. in fauorem rei frumentariæ, lib. 1. c. 4. in fine.*

2 TERRARVM appellatione veniunt castra, *cap. cùm in partibus, de verb. signif.* Guid. Papæ *cons. 71. num. 4.* Ias. *cons. 124. col. 1. lib. 2.* Alex. *cons. 114. In causa, num. 10. & 11. vers. nec ad hoc obstat*, quos refert, & sequitur Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 46. n. 1.*

APPELL. CCLXI.

Territorium.

1 *Territorij appellatione venit quicquid est intra fines vniuersitatis.*

2 *Territorij appellatione continentur omnes nationes, & Magnates, qui circumscribuntur sub finibus designatis.*

3 *Ciuitas continetur territorij appellatione cùm dispositio fauorabilis est.*

4 *Territorij, & districtus appellatione veniunt proprietates.*

1 TERRITORII appellatione venit quicquid est intra fines vniuersitatis, ita quòd nulla persona, & nullus locus excipiatur, vt per Bald. *cons. 326. Rex Romanorum, n. 8. vers. item certum, lib. 1. & cons. 333. Ad intelligentiam, circa princip. vers. nam*

2 *si Imper. cod. lib. 1.* vbi quòd appellatione territorij continentur omnes nationes, & Magnates qui circumscribuntur sub finibus designatis, Ruin. *cons. 22. n. 5. & seq. lib. 1.* Cardin. Tusch. *practic. concl. tom. 8. lit. T, concl. 48. num. 5.* vbi *num. 6.* post Bald. *cons. 306. Punctus, & cons. 307. lib. 4.* extendit in tantum appellatione territorij venire omnia iura tanquam ad vniuersitatem applicata, vt si Papa concedat castrum cum territorio, & iuribus Cameræ *August. Barbosa Appell. Iur.*

alicui, veniant etiam iura, & confiscationes præteritæ factæ à concedente.

3 TERRITORII appellatione continetur ciuitas cùm dispositio fauorabilis est, secundùm Menoch. *cons. 140. n. 12. & 19.*

4 TERRITORII & districtus appellatione veniunt proprietates, quia prima verba sonant in superioritatem coërtionis, proprietas verò importat nudum dominium à formali vsufructu coniunctum, vel separatum, ita Oldrad. *cons. 179. Factum tale est, vers. ad secundam*, Cardin. Tusch. *dict. lit. T, conclus. 48. num. 1.* Contra Menoch. *cons. 447. num. 6.*

5 TERRITORII appellatione venit mare eidem contiguum, arg. text. *in l. venditor ff. commun. præd. l. insula Italiæ*, cum ibi notatis, *ff. de iudic.* Bald. *cons. 31. Quæritur an Florentini, num. 2. lib. 4.* probans mare dici de territorio illius ciuitatis, vel loci, qui confinat cum mari in quantum se extendit territorium terræ prope mare, Petr. Gregor. *de Republ. lib. 9. cap. 1. num. 27. & syntag. iuris lib. 1. cap. 3. num. 5. & lib. 9. cap. 14. num. 7.* plures citat D. Solorzan. *de Indiarum iure, tom. 1. lib. 3. cap. 3. num. 37. cum seqq.* vbi *num. 41.* id non solùm ad propinquam maris regionem, vel intra centum milliaria extendit, cum aliquibus Doctoribus, verùm etiam ad valde remotam, si tamen nulli alij propinquior sit.

APPELL. CCLXII.

Testamentum.

1 *Testamenti appellatione venit qualibet vltima voluntas.*

2 *Codicilli largè sumpto vocabulo continentur appellatione testamenti.*

3 *Contractus non venit appellatione testamenti, nisi impropriè, & largo modo.*

1 TESTAMENTI appellatione venit quælibet vltima voluntas, glos. *verbo ea omnes, in l. 2. C. de constit. pecun.* sicut & vltimæ voluntatis appellatione comprehenditur omnis testamentorum species, siue sit militare, vel priuatum, solemne, vel nuncupatiuum, vt docet additio ad glos. *verb. cuiuslibet, in Clement. vnic. de testament* adiiciens ex Zenzilino quod venit quælibet vltima voluntas, siue sit testamentum, siue codicillus, siue donatio causa mortis, & quamuis plus extendatur vltima voluntas quàm testamentum, tamen testa-

2 menti appellatione largè sumpto vocabulo continentur codicilli, *l. fideicommissum, ff. de legat. 3. l. Marcellus, §. 1. de donat. causa mortis*, gloss. *verb. personales in l. 2. C. commun. de legat.* Ias. *in l. si idem num. 3. C. de codicill.* Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 2. solut. 4. numer. 64. fol. 86.* Magon. *Lucensi decis. 12. num. 39.* Surd. *consil. 258. num. 6. & 28.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 5. num. 14.*

3 TESTAMENTI verò appellatione non venit contractus nisi impropriè, & largo modo, *l. verba contraxerunt*, vbi gloss. *de verb. signif.* Bald. & Doctores *in l. testamentum non ideo. C. de testament.* Stephan. Ranchin. *concl. 216. p. 2.* Crauet. *cons. 307. num. 5. & 6.* vbi dicit quòd prohibitus alienare testando, vel

codicillando, non prohibetur per contractum, nec per donationem inter viuos. Testamentum enim contractus non est, vt tradunt Rebuff *ad l. 19 ff. de verb. signif. pag. 420.* D. Barbos. *in l. diuor. io, §. si vir. n. 36. ff. soluto matr.*

Appell. CCLXIII.

Testes.

TESTIVM appellatione continentur instrumenta, vt dicit Ias. *in repet. l. admonendi, num. 216 ff. de iureiur.* Sicut & appellatione instrumentorum contineri testes suprà probauimus sub verbo instrumentum, *app. 118. num. 4.* Paria enim sunt aliquid probari per scripturam, vel per testes, *l. in exercendis 17. C. de fide instrum.* vbi latè Gilchen. Mascard. *de probat. in proœm. q. 6. & conc. 195. num. 3. & conc. 1041. n. 8.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 1. num. 6.* Surd. *decis. 277. num. 1.* Cardos. *in praxi iudic. verb. instrumentum, num. 11. & verb. probatio, num. 7.* Morel. *in emporio iuris part. tit. 11. in prælud. n. 4.* Soar. de Pace *in practic. tom. 1. p. 1. temp. 8. num. 7.* & alij per me suprà citati *Axiom. 161. num. 3.* Intellige in iis, quæ non excedunt hominum memoriam, secus verò si excedant, quia tunc probatio per testes non habet eandem vim quam per instrumentum, vt probat text. sic intelligendus *in l. census, ff. de probat.*

Appell. CCLXIV.

Triticum.

1 *Triticum in specie sumptum distat ab aliis speciebus, etiamsi arista contineantur.*
2 *Tritico legato solùm continetur ipsum in specie, non autem hordeum, nec alia, quæ aristam continet.*
3 *Tritici mentio quando fit in stipulationibus, & contractibus, debet intelligi secundùm communem loquendi vsum de tritico in specie.*
4 *Tritici appellatione si in genere sumatur, & secundùm latiorem significationem venit quicquid in area teritur, & propterea continetur non solùm hordeum, far, & siligo, sed etiam milium.*

1 TRITICI appellatione (si in specie sumatur, sicuti communis ipse loquendi vsus accipit) non veniunt aliæ species, etiamsi arista contineantur, vt hordeum, siligo, & similia, prout sumitur *in l. si quis vinum, §. 1. ff. de tritico, & oleo leg. & in l. triticum, ff. de verb. oblig.* ita Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 151. n. 3. sub vers. hic constat.*

2 Vnde legato tritico non hordeum, non siligo, non alia, quæ arista continentur, sed triticum ipsum in specie, vt communis ipse loquendi vsus significat, continetur, & sic solùm accipitur pro eo, quod sui notabilitate omnes alias fruges excedit, ita Abb. *in c. ex multiplici, in 2. notab. de decim.* Fortatul. *in penu Iuris c. 6.* Mantu *sing. 6.* Steph. Grat. *Marchia decis. 18. num. 3.* Menoch *d. lib. 4. præs. 151. n. 4.* vbi subdit

3 quòd quando in stipolationibos & contractibus fit mentio de tritico, intelligi debet secundùm communem loquendi vsum de tritico in specie.

4 TRITICI appellatione (si in genere sumatur, & secundùm latiorem significationem) venit quicquid in area teritur, & propterea continetur non solum hordeum, far, & siligo, sed etiam milium, *l. triticum,* vbi gloss *verb. triticum ff. de verb. oblig.* & ibi Bart. ac alij, maximè Ias. *num. 5. gloss. verb. frumentis, in l. 1. §. de eo opere, ff. de aqua pluu. arc.* Rebuff. *ad l. 77. ff. de verb signif. tepò fin. vers. triticum, pag. 360.* Menoch *d. lib. 4. præs. 151. n. 1.* Cardin. Tusch. *practic. conc. tom. 8. lit. V, conc. 392. n. 1.* Steph. Grat. *Marchia dec. 184. num. 1.*

Appell. CCLXV.

Turris.

TVRRIS appellatione venit ædificium sursum leuatum sua constans substantia, *l. turres. C. de operib. publ.* Bald. *cons. 124. Domus construitur, lib. 3.* vbi subdit quòd circulus, siue grilanda, quæ conficitur super ædificato, non dicitur esse turris, neque de turri, quia non est coniuncta per eandem materiam, nisi fortè esset turris lignea, refert Cardin. Tusch. *practic. conc. tom. 8. lit. T, conc. 406. num. 1. & 2.*

Appell. CCLXVI.

Vacatio.

1 *Vacationis appellatione venit omnis vacatio, seu vacationis casus.*
2 *Beneficium dicitur vacare non solùm per mortem, sed per renunciationem, aut dispositionem.*
3 *Vacationis appellatione vbi nullus vacationis modus exprimitur in dispositione, comprehenditur omnis vacationis casus, etiam in materia pœnali, & odiosis.*
4 *Beneficium impetrans vt vacans, illud obtinet quocunque modo vacet.*
5 *Expectatiua de beneficio vacaturo comprehendit omnem vacandi modum.*

1 VACATIONIS appellatione venit omnis vacatio, seu vacandi casus, glos. *verb. vacabant, in cap. si propter, de rescript. lib. 6* gloss. *verb vacantibus, in cap. cupientes, & verb. vacat. in cap. quia sæpe, de prabend eod. lib. 6.* Felin. *in cap. licèt vndique, sub num. 2. de officio deleg. & in cap. ad petitionem, sub notab. 1. de accusat.* Doctores per me citati suprà *claus. 171. num. 1.* Et ideo vacare dicitur beneficium non

2 solùm per mortem, sed etiam per resignationem, vt dixi *d. claus. 171. num. 6.* quia vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur, Flamin. *de resignat. lib. 1. quæst. 5. n. 4. & quæst. 6. n. 15.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. num. 15.* & per priuationem Flamin. *de resignat. lib. 8. quæst. 7. num. 136.* quia per priuationem beneficium, seu officium dicitur vacare, *cap si Papa 46. dist. cap. ex gestis, de cleric. non resig. cap. ex litteris, & cap. grauem, de excess. Prel. cap. 1. de schism. lib. 6. cum similibus,* Rebuff. *in praxi benef. tit. requisita ad collat. bonam, num. 11.* Lambert. *de iurepatron. in prima p. 2. libri in 8. art. q. 6. in princ.*

Amplia

3 Amplia etiam in materia pœnali, ficuti docent Staphil. *de litteris gratia. tit. de var. mod. vacan. num. 6.* Selu. *de benefic. part. 3. quæst. 12. num.* 51. Menoch. *de arbitr. casu* 201. *num.* 100. Flamin. *de resignat. lib.* 12. *quæst.* 14. *num.* 24. Et in odiosis, qoalia sont rescripta ad beneficia propter ambitionem, vt tradunt Dec. *in cap. super litteris, de rescript.* Menoch. *d. casu* 201. *numer.* 6. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 1. *num.* 84.

4 Vnde si in sopplicatione fiat mentio de vacatione simpliciter, non expresso vacandi modo comprehenditur omnis casos vacandi, & ideò impetrans beneficium vt vacans, illud obtinet quocunque modo vacet, vt notabilier tradit Bald. *in l. si quis, sic stipulatus, ff. soluto matrim.* à qoo non audet, licèt inuitus, recedere, Barbat. *cons.* 85. *col. fin. vers. non obstat, vol.* 4. Mandos. *ad Lap. alleg.* 6. *num.* 5. *lit. K.*

5 Sic etiam expectatiua de beneficio vacaturo comprehendit omnem vacandi modom, vt censuit Mohedan. *decis.* 10. *de prebend.* quem refert & sequitur Nicol. Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 1. *num.* 3. *cum seqq.*

APPELL. CCLXVII.

Venditio.

1 *Venditionis appellatione venit cessio, datio in solutum, & omnis contractus per quem dominium transfertur.*
2 *Venditione prohibita prohibetur datio in solutum, & permutatio, ac donatio, nisi verbum* venditio, *proferatur in materia stricta.*
3 *Venditionis appellatione si fiat mentio de pretio, non venit alius contractus.*
4 *Datio in solutum certo pretio propriè est venditio & in ea habet locum* l. curabit, C. de action. empti.
5 *Venditio in dubio indicatur vbi de pretio facta est mentio.*
6 *Venditionis appellatione non veniunt aliæ alienationes, quando prohibita est venditio sine licentia tutoris.*
7 *Venditionis appellatione in materia statuti de illa loquentis venit venditio, valida, &c.*

1 VENDITIONIS appellatione venit cessio, datio in solutum, & omnis coo tractus per quem dominium transfertur, *l. sicut, §. venditionis, ff. quibus modis pign. vel hypoth.* vbi Bart. gloss. *in l.* 1. *C. de vsucap.* Paris. *cons.* 82. *num.* 9. *lib.* 1. *& cons.* 83. *num.* 19. *& seq. eod. lib.* Roman. *cons.* 86. *Viso quæstionis themate, in princip.* Alex. Natt. *cons.* 63. *in causa, in princ. lib.* 7. Natt. *cons.* 528. *n.* 4. Tiraq. *de retractu lignag. §.* 1. *gl.* 2. *in princip.* Rebuff. *ad l.* 28. *vers. generaliter. ff. de verb. significat. pag.* 163. vbi intelligit quando est eadem ratio in aliis contractibus, & alienationibus, Surd. *cons.* 394. *n.* 26.

2 Vnde dicit Felin. *in cap. fin. num.* 5. *de accusation.* quòd prohibita venditione prohibetur datio in solutum, & permutatio, ac donatio, vbi *num.* 6. *&* 7. limitat qoando venditionis verbom profertor in materia stricta, seu materia in qua datur certa forma, vt refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 8. *lit. V, concl.* 42.

3 Si verò fiat mentio de pretio, appellatione venditionis non venit alios contractus, cùm tune propriè, & strictè debeat intelligi, vt de permutatione agentes scribunt, Marsil. *sing.* 105. *Vbicunque fit mentio*, Felin. *in d. cap. fin. num.* 5. *vers. fallit primò*, Bald. *consil.* 413. *in fine lib.* 5. Cardin. Tusch. *d. lit. V, concl.* 43. *num.* 12. Et in datione in solutum certo pretio quod propriè sit venditio, & in ea locom habeat *l. curabit, C. de actionib. empti*, tradit Ruin. *cons.* 66. *num.* 6. *lib.* 4. quem refert Cardin. Tusch. *d. conclus.* 42. *num.* 8. Venditio enim in dubio iudicatur vbi de pretio facta est mentio, Roman. *d. cons.* 86. *num.* 1.

6 VENDITIONIS appellatione non veniunt aliæ alienationes quando prohibita est venditio sine licentia tutoris, vt per Surd. *consil.* 394. *num.* 10.

7 VENDITIONIS appellatione in materia statuti de illa loquentis, vt vicinus possit rem venditam retrahere, venit venditio valida, ex qua dominium transfertur de venditore in emptorem, non simulata: ita Castrens. *cons.* 26. *In causa mota, in princip. lib.* 2. Tiraq. *de retractu lignag. §.* 1. *glos.* 2. *sub num.* 5. *vers. appellatione venditionis, & num.* 6. *post princip. vers. quia verbum,* Carpan. *ad statuta Mediolanen. cap.* 414. *num.* 35. *tom.* 1. Vincent. de Franch. *decis.* 342. *n.* 1. *cum seqq.* Seraph. *decis.* 834. *n.* 9. Card Tusch. *practic. concl. tom.* 8. *lit. V, concl.* 100. *num.* 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 526. *num.* 10. Rot. *in Bononien. retractu* 21. *May* 1627. *coram R.P. D. Duran. in vers. verum.*

APPELL. CCLXVIII.

Vestis.

1 *Vestium appellatione veniunt tam linea, & bombycina, quàm lana, item serica, & aurea, si eiusmodi testator habebat, nisi statuto prohibitum esset illi, cui vestes relinquuntur, eas deferre aureas, vt n.* 2.
Vestium appellatione continentur.
3 *Tapeta, fascia, crauales, & impilia,*
4 *Culcitra,*
5 *Calcimeata, &*
6 *Birretum, seu capellum.*
7 *Vestium appellatione continetur tela, quæ in pectine adhuc est, si modò pretexta est.*
8 *Vestis scissa, & nondum consuta venit appellatione vestium.*
9 *Vestium appellatione venit quicquid disponens pro veste reputabat.*
10 *Vestium appellatione veniunt etiam festiua, si dignitas persona, & mos regionis id postulet.*

1 VESTIVM appellatione veniont tam lineæ, & bombycinæ, quàm lanæ, *l. vestis, §.* 1. *de auro & arg. leg.* Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib.* 4. *interp.* 1. *dub.* 11. *num.* 41. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 161. *num.* 33. Surd. *de aliment. tit.* 4. *quæst.* 2. *num.* 8.

2 Item continentur sericæ, & aureæ, si eiusmodi testator habebat, *d. l. vestis, §.* 1. Menoch. *d. præs.* 161. *n.* 33. nisi statuto prohibitum esset illi, cui vestes relinquuntur, illas ferre aoreas, & holosericas, sicuti declarant Soc. sen. *cons.* 10. *col.* 2. *lib.* 1. Cremen. *sing.* 65. Petr. Pech. *de testament. coniug. lib.* 5. *cap.* 14. *n.* 3. *in*

fine, & *num. 7.* quos refert & sequitur Menoch. *d. præs. 161. num. 14.* vbi *num. 16.* ea Bald. & Cremen subdit tunc huic deberi æstimationem illarum vestium, quas ferre prohibetur. Ratio autem principalis resolutionis est, quia præsumitur testatorem voluisse suam voluntatem conformem esse dispositioni legis & statuti, *l. hæredes mei, §. cùm ita, ff. ad Trebell.* vbi late Rip. *n. 74.* tum quia omnis delicti præsumptio euitanda est, *l. merito, ff. pro socio*, præsumeretur autem testatorem delinquere voluisse si legando has vestes occasionem daret legatario faciendi aduersùs statutum.

3 VESTIVM appellatione continentur tapeta, fasciæ, crurales, impilia, & ceruicalia, *l. argumento, §. tapeta, ff. de auro, & arg. leg.* Sim. de Prætis *d. dub. 11. n. 41.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 161. n. 15.* vbi *n. 16.* post Hotoman. *in comment. verb. iuris, in verb. impilia*, subdit huiusmodi impilia esse fasciolas, quibus mulierum crines alligantur.

4 VESTIVM appellatione veniunt culcitræ, *d. l. argumento, §. culcitræ, ff. de auro & arg. leg.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 161. num. 17.* vbi etiam per *l. nummis, ff. de illo ti.* subiungit contineri & vestes, quæ magis deseruiunt ornatus gratia, quàm quòd corpus tegant.

5 VESTIVM appellatione veniunt calciamenta, cùm hæc sint pedum vestes quædam, *d. l. argumento, § 1.* Crauet. *cons. 199. num. 3.* Cordub. de Lara *in l. si quis ex liberis, §. non tantùm n. 39. ff. de liberis agnosc.* Bapt. Pontan. *de aliment. c. 17 n. 20.* Roland. *cons. 25. num. 5. lib. 1.* Sim. de Prætis *d. lib. 4. interp. 1. dub. 11. num. 39.* Menoch. *de arbitrar. casu 170. num. 3. & d. lib. 4 præs. 157. num. 19.* Surd. *de aliment. tit. 4. quæst. 2. num. 1.*

6 VESTIS appellatione venit quod tegendi capitis causa paratum est, Surd. *d. quæst. 1. num. 9.* & sic birretum, vt respondit Alexand. *cons. 5. col. vlt. lib. 1.* quem referunt & sequuntur Rip. *in l. si quis in fundi vocabulo, n. 55. ff. de legat. 1.* Menoch. *d. lib. 4 præs. 161. num. 19.*

7 VESTIVM appellatione continetur tela, quæ in pectine adhuc est, si modo prætexta est, nempe si telæ formam habet, secus verò si adhuc non est prætexta, cum tunc dicatur stamen, non autem tela, *l. vestimentum, ff. de auro & arg. leg.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 161. num. 11.* vbi declarat etiam tela ipsa adhuc tota prætexta non sit, sed cœpta tantùm, Franc. de Barry *de success. test. & ab intestat. lib. 9. tit. 14. num. 4.*

8 VESTIVM appellatione venit vestis scissa, & nondum consuta, existens adhuc apud sartorem, hanc igitur præsumi legatam è testatore, qui vestes legauit, colligitur ex text. *in d. l. vestimentum*, & sentiunt Felin. *in cap. cùm adeò, num. 5. de rescrip.* Franc. Cremen. *in sing. 64. Testator legauit*, Petr. Pechi. *in tract. de vestam. coniug. lib. 5. c. 15. n. 5.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 161. n. 10.* vbi cum Bart. *in d. l. vestimentum*, hoc intelligit quando vestis scissa est apud sartorem, eo animo vt confecta domi reportetur, non autem vt vendatur, quia tunc legatis vestibus non comprehenderentur. Franc. de Barry *d. tit. 14. n. 3.*

9 Et demum vestium appellatione venit quicquid disponens pro veste reputabat, *l. inter vestem*, vbi Bart. *ff. de auro & arg. legat.* Bellon. *cons. 30. n. 11.* Surd. *de aliment. tit. 4. q. 5. n. 5.*

10 VESTIVM appellatione veniunt etiam festiua, si dignitas personæ & mos regionis id postulet, Bart. *in l. liberorum, § vlt. de legat. 3. & in l. vlt. §. vxoris C. de legatis*, Angel. Aretin. *in tract. de testam. gl. 49.* Pech. *d. cap. 14. num. 6. vers. etsi maritus*, quos refert & sequitur Menoch. *d. lib. 4. præs. 161. num. 31.* Surd. *decis. 150. n. 9.*

APPELL. CCLXIX.

Via.

VIæ publicæ appellatione venit pons quando per illum vulgo iter fit, ideo statutum loquens de maleficiis in via publica commissis, verificatur in commissis super ponte publico, ita Cæpol. *de seruitut. vrban. præd. in. de ponte, n. 5.*

APPELL. CCLXX.

Victualia.

1 *Victualium appellatione in legato testatoris, continentur, quæ esui, & potui necessaria sunt.*
2 *Vestis non venit victualium appellatione.*
3 *Victualium appellatione, quæ præstanda sunt visitatoribus, veniunt tantùm illa, quæ consistunt in victu.*
4 *Equorum vecturæ non veniunt visitatoribus appellatione victualium.*

1 VICTVALIVM appellatione in legato testatoris continentur, quæ esui, & potui necessaria sunt, acsi legata essent cibaria, ita Sim. de Prætis *de interp. vltim. volunt. lib. 4. interp. 1. dub. 11. num. 43.* Sola in suis commment. decret. Sabaudiæ, *tit. de ecusib. glos. 1. prima parte, num. 5.* 2 Vnde victualium nomine non venit vestis, *l. præsenti, in fine, princ. C. de his, qui ad Eccles. confug.* Rebuff. *ad l. verbo victus 43.* paulò post princip. *vers. ex his sumitur, in fine, ff. de verb. signif. pag. mihi 235.*

3 VICTVALIVM igitur appellatione in terminis Concilij Trident. *sess. 24 de reformat. cap. 3.* mandantis illa præstari visitatoribus, veniunt tantùm illa, quæ consistunt in victu, non tamen ea, quæ concernunt alia necessaria personæ, vt per Zerol. *in prax. Episcop. p. 2 verb. visitatio. §. 6. dub. 1.* quem refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, *p. 3. alleg. 73 n. 57.*

4 VICTVALIVM huiusmodi appellatione non veniunt equorum vecturæ, vt contra visitantes scripsrum reliquerunt Marc. Anton. Genuens. *in man. Pastor. c. p. 35. num. 3. in fine*, Zerol. *in prax. Episcop. p. 2. verb. visitatio, §. 6. dub. 3.* Piasec. *in simili praxi, p. 5. c. 3. num. 63. in fine*, Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitore, §. 11. n. 4.*

APPELL. CCLXXI.

Victus.

1 *Victus appellatione veniunt, quæ esui, & potui, cultuique corporis necessaria sunt.*
2 *Victus duratio, & alimenta parificantur.*
3 *Victus quotidianus vbi exprimitur, intelligitur de cibo tantùm.*

4 *Victus*

4 *Victus appellatione venit lectus.*
5 *Medicina continentur victus appellatione.*

1 VICTVS appellatione veniunt quæ esui, & potui, cultuque corporis, quæqoe ad viuendum homini necessaria sunt, nec non & cætera, quibus videndi, curandive corporis nostri gratia vtimur, vt probat text. *in l.verbo victus* 43. *ff. de verbor. significat.* vbi latè Rebuff. *à pag. mihi* 234. Menoch. *de præsumpt.lib.* 4. *præs.*157. *num.* 15. & ita veniont vestimenta, *d.l.verbo victus*, §. *vestem*, *& l. legatis alimentis*, *ff.de aliment.& cibar.leg.* & tradunt Card Mantic. *de tacitis*, *lib.*21. *tit.*9. *numer.* 3. Corn. *cons.*5.*num.*3.*lib.*1.Roman. *cons.*400.*num.*4.,Campeg. *de dote*, *p.*2. *quæst.* 55. *num.*2. Paul. de Cittadinis *de iurepatron. p.* 9.*art.* 4. *num.* 10. Lambertin. *in simili tract.art.*6.*tertia quæst. principal. tertij lib.num.* 2. *&* 3. 2 vbi subdit quòd ista tria, victus, educatio, & alimenta parificantur, idémque iudicatur de vno quod de alio.

Quando autem in lege exprimitur victus quoti-3 dianus, tunc pro materiæ qualitate intelligeretur de cibis tantùm, & non de vestitu, vt in iudicibus, qui nullum munus recipere possunt, nisi victus quotidiani causa, *l.solent*, *in fine ff. de offic.Procons.* nempe ipsi vestes, vel pannum, aut fericum à litigantibus recipere non possunt, & de quotidiano victu loquitur Iureconsl. *in l.fin.*§.*item Episcopi*, *ff. de munerib. & honor.& in l.sed & lege*, §.*quod autem* 2. *ff. de petit. hæred.* refert Rebuff. *ad d.l.verbo victus* 43.*vers.sexto notatur*, *pag.*236.

VICTVS appellatione veniunt lectus, id est, 4 stratum, culcitra, & calciarium, eo quòd sine istis homo viuere non potest, ita Bart. *in tract. de aliment. n.*4.Sim.de Prætis *de interp.vlt.vol.l.*4.*interp.*1.*dub.*11. *n.*36.*& seq.*

5 VICTVS appellatione continentur qooque medicinæ, cùm non sit possibile sine eis ducere vitam nostram, & sic debentur cùm necessarium corpori debeatur, ita per *l. si cùm dotem*, §. *fin. ff.soluto matr.& l.quos nos*, §.*verbo viuere*, *& in l.in stratum*, *ff.de verbor. signif.* tradunt Paul. de Citadinis *in tract. de iurepatron.p.*6.*art.*4.*n.*10. Rebuff. *ad d.l. verbo victus* 45.§.*cætera*, *vers.annotare*, *pag.*239. vbi limitat quando ex consuetudine regionis homines Medicis non vtuntur.

APPELL. CCLXXII.

Vidua.

1 *Vidua appellatione propriè, & ex communi vsu loquendi venit illa, cuius maritus mortuus est.*
2 *Vidua appellatione in priuilegiis concessis miserabilibus personis, non continetur vidua luxuriosè viuens.*
3 *Vidua appellatione quoad dicta priuilegia venit mulier habens virum inutilem.*

1 VIDVÆ appellatione propriæ, & secundùm communem loqoendi vsum, venit illa, cuius maritus mortuus est, *cap. vidua* 34. *dist.cap. significantibus*, *de offic. deleg.cap. ex tenore*, *cap.ex parte*, *de foro compet.* cum aliis citatis per Rebuff. *ad l.* 242. §. *viduam*, *vers. primò limitatur*, *ff. de verbor.signif. pag.mihi* 773.

VIDVÆ appellatione in priuilegiis illi con-2 cessis, & miserabilibus persoois, *in l. vnic. C. quando Imperator inter pupillos, & viduas*, &c. nó venit vidua luxuriosè vioens, vt per Paul.Fuich. *lit.V*, *sing.*28. Azeued. *l.*8. *num.*11. *&* 12. *tit.*3. *lib.* 4. *noua Recop.* Couarr. *pract.cap.*7.*num.*1.Curia Philip. *part.*1. §. 9. *num.*13.

VIDVÆ appellatione quoad dicta prioilegia 3 cootinentur mulier habens virum inutilem, sicuti scriptum reliquerunt Alexand. *cons.* 104. *num.*4. *lib.*1. Rebuff. *eodem loco*, *vers.item licèt*, Tusch. *lit.M*, *sing.*41. Tiraq. *l.* 6. *connub. num.* 12. Azeued *l.* 1. *num.*7.*tit.*3.*lib.*6.*& l.*9.*n.* 10.*tit.*3.*lib.* 4. *noua Recop.* Vincent.de Franch. *decis.*100. *num.*18. Surd. *de aliment.tit.*1. *quæst.* 44. *num.* 67. Bobadil. *in sua politica*, *lib.*1. *cap.*11. *num.*7. D. Barbos. *in l.*1.*part.*1.*num.*47. *ff.soluto matr.* Perez de Lara *de anniuers. & capellan. lib.*1. *cap.*21. *num.* 36. Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. verb. priuilegium*, *num.*12. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.*1. *concl.*1.*consid.*1. *num.*8. Bernard. Muscatel. *in praxi aurea*, *gloss. competenter*, *num.*71. Thom. Valasc. *allegat.iuris*, *tom.*1.*alleg.*65. *num.* 10. *&* 21. Card. Tusch. *practic. conclus.* 1 *m.* 8. *lit.V*, *conc.*100. *num.*13. Ioan.Maria Nouarr. *in praxi electionis & variationis fori*, *quæst.* 8. *num.* 1.*pag.* 22. Quòd autem viduæ gaudeant priuilegiis *d.l. vnica*, quamuis sint diuites, dixi *supra*, *sub verb. Miserabiles*, *appell.*151.*n.*6.

APPELL. CCLXXIII.

Vinea.

1 *Vinea appellatione continetur terrenum in quo sunt vites plantata, non autem locus vbi illa minimè sunt.*
2 *Locus non vineatus si reducatur ad vineam, appellatur vinea.*
3 *Arundinetum, siue cannetum destinatum perpetuò vineæ venit appellatione vineæ.*

VINEÆ appellatione continetur terrenum in 1 quo sunt vites, non autem locus vbi illæ minimè sunt, etiamsi aliàs fuisset terrenum vineatum, ita Bald. *cons.*410.*Verba dicunt*, *circa fin. vers. quarto debemus considerare*, *lib.*1. vbi subdit quòd à contrario 2 locus non vineatus si reducatur ad vineam, appellatur vinea, refert Card.Tusch. *pract.conc. tom.*8.*lit. V*, *conc.*211.*n.*1.*&* 2.

VINEÆ appellatione venit arundinetum, siue 3 cannetum destinatum perpetuò vineæ, & ad vsum illius, vt per Caputaquen. *decis.*223.*num.* 10. *part.* 1. Verall. *decis.*342.*p.*3.Cardin.Tusch. *practic. conclus. tom.* 1.*lit. D*, *concl.*617.*n.*3. Stephan. Gratian. *discept. forens.cap.*126.*num.*17.*&* 18. *& cap.*752. *à num.* 31. Limita vbi cannetum esset separatum etiam per octauam partem milliaris si aliqua bona sint intermedia, sicuti decisum refert Putt. *decis.*85. *lib.* 3. *in correctis.*

APPELL. CCLXXIV.

Vinum.

1 *Vini appellatione in legato omne continetur quod ex vinea*

vinea natum vinum permanet.

2 *OEnomeli vini nomine continetur.*

3 *OEnomeli eſt vinum ſolum ex vuis certo modo ita expreſſum, vt ad mellis dulcedinem proximè accedat.*

4 *Acinaticium vini nomine comprehenditur.*

5 *Acinaticium dicitur vinum, quod longè poſt vindemiam hyemali tempore ex vuis diu ſuſpenſis, & rugoſis conficitur.*

6 *Paſſum vini appellatione venit.*

7 *Vuæ non includuntur in diſpoſitione loquente de vino, niſi prohibita fuiſſet exportatio vini.*

Vini appellatione non continetur:

8 *Mulſum, hoc eſt, ex vino, & melle confectum.*

9 *Zythum quod ex tritico, & hordeo fit,*

10 *Ceruiſia ex hordeo, & aliis rebus calidis,*

11 *Defrutum, quod ex duabus partibus muſtum ad tertiam deferuefaciendo redigitur,*

12 *Muſtum venit appellatione vini.*

13 *Cydoneum ex pomis cydoneis confectum, &*

14 *Acetum ſecundùm propriã ſignificationem,*

15 *Aquaticium venit appellatione vini.*

16 *Vini appellatione vbi prohibetur extractio an poſſit metreta extrahi guſtus cauſa, remiſſiuè.*

1 VINI appellatione in legato omne continetur, quod ea vinea natum vinum permanet, *l. ſi quis vinum, in princip. ff. de tritico, vino, oleóque leg.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ.* 152. *n.* 2.

2 OEnomeli, id eſt, dulciſſimum vinum, vini nomine continetur, *d. l. ſi quis vinum*, Menoch. *d. præſ.* 152. *num.* 17. & eſſe certum vinum mellitum ſcripſerunt Alciat. *lib.* 2. *parerg. cap.* 1. & Hotoman. *in comment. verborum iuris, verb. OEnomeli*, Cuiac verò *lib.* 24.

3 *obſeruat. cap.* 1. obſeruauit OEnomeli eſſe vinum ſolum ex vuis certo modo ita expreſſum, vt ad mellis dulcedinem proximè accedat.

4 Acinaticium, vel acinaceum vini nomine continetur, *d. l. ſi quis vinum*, Menoch. *d. præſ.* 152. *num.* 12.

5 vbi cum Cuiac. *lib.* 24. *obſeruat. cap.* 39. ſubdit acinaticium dici vinum quod longè poſt vindemiam hiemali tempore ex vuis diu ſuſpenſis, & rugoſis conficitur.

6 Paſſum vini appellatione etiam continetur, *d. l. ſi quis vinum*, Menoch. *d. præſ.* 152. *num.* 19. vbi cum Forcatul. *in pean iuris, cap.* 8. & Cuiac. *d. cap.* 39. ſubiungit paſſum eſſe vinum quod ex vuis paſſis ſole ſiccatis ante vindemiam certa quadam ratione exprimitur. Quamvis non defuerint aliqui exiſtimantes paſſum non eſſe vinum, quia ex Varrone, & aliis ſcribunt Cœl. Rodigin. *lib.* 18. *lect. antiq. cap.* 38. & Mercurial. *lib.* 1. *lect. var. cap.* 17. paſſum bibiſſe mulieres Romanas, quibus vini vſus interdictus erat.

7 Vuæ non includuntur in diſpoſitione loquente de vino, vt per *l. fin. §. cui dulcia, ff. de tritico, vino, oleóque leg.* tradit Surd. *conſ.* 330. *num.* 13. niſi prohibita fuiſſet exportatio vini, quia prohibita quoque cenſeretur exportatio vuarum, Bald. *in l. quod ratione, ff. de legib.* Rip. *reſp.* 4. *num.* 13. *de conſtitut. & in tract. de peſte, tit. de remed. ad conſeru. vbert. num.* 60. Mari. Antonin. *variar. reſolut. lib.* 2. *reſolut.* 33. *num.* 12.

8 Mulſum non continetur vini appellatione, non enim vinum permanet, ſed ſpecies efficitur, & appellatur mulſum, hoc ex vino, & melle confectum, *l. adeo, §. cum ex aliena, ff. de acquir. rerum dominio*, Menoch *d. præſ.* 152. *n.* 1.

9 Zythum nomine vini non continetur, *d. l. ſi quis vinum*, Menoch. *d. præſ.* 152. *num.* 4. vbi poſt Alciat. *lib.* 10. *parerg. cap.* 15. & Forcatul. *d. cap.* 8. ac Cuiac. *d. cap.* 19. ſubiungit eſſe vinum, quod ex tritico, ſeu hordeo fit.

10 Ceruiſia, quæ conficitur ex hordeo, & aliis rebus calidis, non venit appellatione vini, vt ſcribit Menoch. *d. præſ.* 152. *num.* 10.

11 Defrutum non venit appellatione vini, *d. l. ſi quis vinum*, Menoch. *d. præſ.* 152. *num.* 14. vbi cum Forcat. & Cuiac. *citatis locis*, ſubdit quòd eſt muſtum quod ex duabus partibus ad tertiam deferuefaciendo redigitur.

12 Muſtum venit appellatione vini in ſtatuto cauente ſoluendam eſſe gabellam de ementibus, & reuendentibus vinum, vt latè probat Mari. Anton. *var. reſ. lib.* 2. *reſ.* 33. *per totam.*

13 Cydoneum vini nomine non continetur, *d. l. ſi quis vinum*, Menoch. *d. præſ.* 152. *n.* 16. vbi ex Cuiac. *d. cap.* 39. ſubiungit Cydoneum eſſe quod ex pomis cydoneis conficitur.

14 Acetum ſecundùm propriam ſignificationem non continetur appellatione vini, quia non eſt vinum, ſed alia ſpecies, *l.* 1. *ff. de tritico, vino, & oleo leg. d. l. ſi quis vinum, §.* 1. *& §. item ſi quis*, vbi ſubiungit Vlpian. niſi quòd teſtamenti tempore vinum erat, coacuit, ſufficit enim eo tempore fuiſſe vinum, refert Menoch. *d. præſ.* 152. *num.* 16. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 5. *tit.* 3. *num.* 50. Cherubin. *in ſchol.* 2. *ad conſtit.* 42. *Pij IV. tom.* 2. *compendij Bullarij pag.* 12. vbi intelligit in materia odioſa. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 184. *n.* 25. vbi *n.* 24. ſubdit vini appellatione contineri acetum ſi habetur numero vini ex ſumpta voluntatis coniectura, & ipſius teſtatoris defuncti conſuetudine, per *d. l. ſi quis vinum §. acetum.*

15 Aquaticium venit appellatione vini, vt tenet Stephan. *d. Marchia deciſ.* 184. *n.* 18.

16 VINI appellatione vbi prohibetur extractio, an poſſit metreta extrahi guſtus cauſa? vide Strach. *de mercat. p.* 4. *num.* 26. Tiraq. *de iudicio in rebus exig. verſ. trigeſimo ſecundo*, Viui. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 17. *num.* 220. *verſ. amplia ſecundò*, Mexi. *in tract. taſſa panis, conc.* 1. *num.* 19. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 1. *&* 39. Bradil. *in ſumma legum pœnalium, p.* 2. *caſu* 17. *n.* 8.

APPELL. CCLXXV.

Vniuerſitas.

VNIVERSITATIS appellatione comprehenduntur Sacerdotes, & alij clerici, ac proinde in ſui fauorem poſſunt vti priuilegiis, & ſtatutis vniuerſitatum. Oldrad. *conſ.* 32. *Quæſtio eſt verùm*, quem refert Cardin. Tuſch. *practic. conc. tom.* 8. *lit. V, conc.* 268. *numer.* 1. Alderan. Maſcard. *de interpret. ſtatut. conc.* 1. *numer.* 193. Et ideo quòd Parochus reputetur de vniuerſitate in fauorabilibus, ſcriptum reliquit Alberic. *in l.* 1. *verſic. vidi etiam dubitari, ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomine*, quem citat Beliet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de diſcipl. cleric. §.* 2. *numer.* 16.

* * *

APPELL.

Appell. CCLXXVI.

Vrbs.

1 *Vrbis appellatione vbi simpliciter de ea fit mentio, venit ciuitas Romana.*
2 *Vrbis appellatione vbi materia congruit, venit qualibet vrbs.*
3 *Territorium continetur appellatione vrbis.*
4 *Comitatus continetur, non verò districtus appellatione vrbis.*

1 VRBIS appellatione vbi de ea simpliciter fit mentio, venit ciuitas Romana, *l.1.ibi*, quòd non tantum in vrbe, sed in Italia, *ff.de colleg. illic.& feliciis, in fine, verf. ciuitas verò quanis alia prater vrbem*, vbi Franch. *de pœnis, lib.6. gloss. in cap. significauit, de pœnit.& remiss.* Rebuff. *ad l.139. verf. vrbis, in princ. ff.de verb. signif. pag.761.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.8. lit. V, concl.197.*

2 VRBIS appellatione quando materia congruit venit quælibet vrbs, & regulariter quòd statuitur in vrbe habet locum in omnibus ciuitatibus, vt *in l.prator, §.hoc interdum, ff.de noui oper. nunciat. l.nam quodliquidò, §.si ita, ff.de pœnu leg. l.2. §.si quis, ff.ne quid in loco publico*, Afflict. *in tract. de iure protomiseos, §.1. notab.1.* Rebuff. per text. *ibi in l.vrbis, appellatio 2. ff.verb. signific. pag.16.*

3 VRBIS appellatione venit territorium, *l.1.§ cum vrbem. ff.de officio praefect. vrbis*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.4. tit.15 n.33.*

4 VRBIS appellatione comitatus continetur, districtos verò qui est vltra comitatum, non includitur, nam vrbs Roma totum ferè terrarum orbem distinguebat, & non vrbis appellatione continetur solum comitatus, qui vsque ad centesimum milliarium porrigitur, *d.l.1.§.cum vrbem*, & *ibi* Bart. *notab.* 2. Cardin. Mantic. *d.tract. de tacitis, & ambig. conuent. lib.13. tit.24. n.2.*

Appell. CCLXXVII.

Vsusfructus.

1 VSVSFRVCTVS appellatione venit proprietas est verissimili mente præcedentium, & sequentium, vt latè per Castrens. *conf.377. Licet iudex. in princ.& per totum, lib.1.* Parif. *conf.71. n.1. lib.2.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.8. lit. V, conclus.301. num.10.*

2 VSVSFRVCTVS fundi appellatione venit vsus instrumentorum, & eorum, quæ sunt parata pro fundo, sicuti docet Bald. *conf.385. Qui legat, in princ. lib.4.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. V, concl. 301. num.9.*

Appell. CCLXXVIII.

Vulnus.

1 *Vulneris appellatione non venit leuis cutis ruptura.*
2 *Verba de vulnere, amicitia, febre, & similibus disponentia, debent intelligi simpliciter, & non de modica.*
3 *Vulneris lethalis appellatione quid veniat, Medicorum relationi, & eorum iudicio relinquitur.*

1 VVLNERIS appellatione non venit leuis cutis ruptura, quia hæc non dicitur vulnus, sicuti docent Afflict. *in cap. 1. §. porrò, num. 5. que sit prima causa benefic. amitt. lib.3.* Dec. *in cap. de appellationibus, n.7. de appellat.* Socin. *reg.164. verf. fallit*, Perez *l. 1. propè fin. tit.11. lib.8.* Ordin. Hortens. Caualcan. *de brachio Regio, p.4. n.151.*

2 Verba enim de vulnere, febre, amicitia, & similibus disponentia debent intelligi simpliciter, & non de modica, vt resoluunt Alex. *conf.185. Viso proc. ss. in princip. lib.7.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl.101. num.19.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.200. n.19.*

3 VVLNERIS lethalis appellatione quid veniat, Medicorum relationi, & eorum iudicio relinquitur, vt per Menoch. *remed.5. adipiscenda, n.162.* Mascard. *de probation. conclus. 1034. num. 21. & 22. & conclus.1160. num. 20.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. minoribus, n.18. C.de in integ. restit. minor.* Farin. *in praxi crimin. q. 127. num. 101. cum seqq.* vbi *num. 109.* subdit quòd si dubitetur an vulnus fuerit lethale, poterit vulneratus exhumari, vt videatur vulnus.

Appell. CCLXXIX.

Vxor.

1 *Vxoris appellatione attenta verbi proprietate venit illa, qua contraxit matrimonium per verba de præsenti.*
2 *Iura loquentia de vxore intelliguntur quando matrimonium per verba de præsenti contractum fuerit.*
3 *Statutum vetans legare vxori, etiam sponsam de præsenti comprehendit.*
4 *Distinguitur sub distinctione principaliter resolutio.*
5 *Vxoris appellatione venit vxor qua est de præsenti, non verò ea, qua fuit.*

1 VXORIS appellatione attenta verbi proprietate venit illa quæ contraxit matrimonium per verba de præsenti, vt per Tiraquell. *de legib. connub. gloss. 2. num. 1. & num. 18. cum seqq. & num. 25.* Perez *l. 1. pag. 4. verf. item apud, & verf. quero vtram, tit. 1. lib. 5.* Ordin. Cald. Pereira *in l. si curatorem verb. lasis, num. 127. & 128. C. de in integr. restitut. minor.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.8. lit. V. concl.325. num. 1.* Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 1. num. 2.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.3. quaest.6. num.44.*

2 Vnde omnia iura loquentia de vxore, accipienda esse quando matrimonium per verba de præsenti contractum est, quamuis copula sequuta minimè fit, vt resoluunt Couarr. *de sponsalib. part.2. cap 1. in initio, num.2.* Matiens. *l.fin. gloss.6. num.1. tit. 2. lib.5. nouae Recopil.* Gutier. *de iuram. confirm. part.4. cap.51. num. 2.* Fontanel. *de pactis nupt. claus. 5. p. 10. num. 34. & 35.*

3 Quare in terminis statuti vetantis legari vxori, etiam

etiam sponsam de præsenti comprehendi, tradunt Boer. *decis.* 12. *num.* 38. Pechi. *in tract. de sepult. coniug. lib.* 4. *cap.* 11. *à princ.* quos refert, & sequitur Franc. Molin. *d. quæst.* 6. *num.* 47. quicquid dicat Cancer. *variar. resolut. p.* 3. *cap.* 11. *de sponsalib. à num.* 115.

4 Verùm in hac materia sic distinguendum esse puto; aut materia est odiosa, aut fauorabilis, aut indifferens; si est odiosa, nomine vxoris, vel mariti non veniunt sponsalia contracta per verba de præsenti, nec sponsi ipsi de præsenti ante consummationem: si autem est indifferens, veniunt qui contraxerunt per verba de præsenti, siue consummauerint matrimonium, siue non; minimè autem comprehenduntur sponsi de futuro; si autem est fauorabilis, comprehenduntur etiam sponsi, siue sponsæ de futuro. Colliges hæc ex Panorm. *in cap. tertio loco, in fine,* & *ibi* Felin. *num.* 4. *de præsumpt.* Anton. Tusch. *lib.* 5. *institut. maior. tit.* 10. *num.* 8. & 9. Alex. Carrer. *lib.* 5. *de sponsal. cap.* 5. Auendan. *resp.* 10. *num.* 3. quos refert, & sequitur Sanch. *d. lib.* 1. *disp.* 1. *num.* 3.

VXORIS appellatione venit vxor quæ est de præsenti, non verò ea, quæ fuit, licèt sit adhuc vidua, sicuti docet Alexand. *cons.* 217. *Ponderatis verbis, num.* 9. *vers. quinto, lib.* 6. vbi *num.* 11. hinc colligit quod in statuto de vxoribus rebellium, non venit vxor vidua eius, qui mortuus est rebellis, refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 8. *lit. V, concl.* 204. *n.* 10. & 11.

TRACTATVS

TRACTATVS LOCORVM COMMVNIVM ARGVMENTORVM IVRIS.

Loc. I.

ad Abſolutione.

1 *Ab Abſolutione ad excommunicationem quoad omnia valet argumentum.*
2 *Eius eſt ſoluere, cuius eſt ligare.*
3 *Excommunicare qui poteſt, poteſt abſoluere, & è contra.*
4 *Abſoluere qui poteſt, condemnare etiam valet.*

1 AB ABSOLVTIONE AD EXCOMMVNICATIONEM quoad omnia valet argumentum, ſicuti tradit Federic. de Senis *conſ. 11. n. 4. verſ. præterea*, quem refert Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1. lit. A, concl. 507. n. 23.*

2 Par enim & æquale ius eſt ſoluendi, & ligandi, quia eius eſt ſoluere, cuius eſt ligare, *l. 3. ff. de re iudic. l. nihil tam naturale, & l. eius eſt nolle, ff. de regulis iuris, l. vlt. C. de legibus, c. verbum, de pœnit. diſt. 1.* Garc. Falcon. *reg. 110.* Aſcan. Tambur. *de iure Abbatum, tom. 1. diſp. 17. quæſt. 1. num. 4.* Octau. Glorit. *reſp. 1. part. 3. num. 590.* & qui potuit excommunicare, poteſt ab-3 ſoluere, & è contra, *cap. prudentiam, §. ſexto, de officio del. & cap. ad reprimendam, de officio Ord.* gloſſ. *verb. inferior, in cap. 1. inferior 2. diſt.* Mari. Alter. *de cenſur. tom. 1. diſp. 2. de abſolut. ab excommunicat. lib. 4. cap. 2.* Bonacin. *in ſimili tract. diſp. 1. quæſt. 3. puncto 2. num. 1.* cum aliis citatis per metipſum *de officio, & po-4 teſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 52. n. 1.* Et qui abſoluere poteſt, condemnare etiam valet, iuxta ea quæ adduxi *Axiomate 1. n. 1.*

Loc. II.

ab Abſurdo.

1 *Ab Abſurdo vitando, ſeu remouendo valet argumentum.*
2 *Intellige quando verba nihil operentur, quamuis inducatur iurium correctio.*
3 *Amplia etiam contra piam cauſam.*

AB ABSVRDO vitando, ſeu remouendo 1 valet argumentum, *l. ſcire oportet, § aliud, ff de excuſat. tutor. l. nam abſurdum, ff. de bonis libert. l. ſine hereditaria, in fine, ff. de negot. geſtis, l. 1. §. vnde quæritur, ff. de public. l. ita vulneratus, verſ. quòd ſi quis abſurdè, ff. ad leg. Aquil. l. diuortio, ff. ſoluto matrim. l. aliud, §. fin. ff. de regul. iuris, cap. venerabilem, circa med. cap. in Geneſi, de elect. cap. ſolita, de maiorit. & obedient. cap. cùm iliter, de except. cap. cùm ſanus ſit abſurdum, de officio Archidiaconi, cap. quemadmodum, de iureiur. cap. ex ore, de priuileg.* Bald. *conſil. 2. Verba ſtatuti, num. 5. verſ. item hoc probatur, lib. 1.* Euerard. *in topicis legalib. loco 8.* Aym. Crauet. *conſil. 130.* Socin. iun. *conſil. 1. numer. 112. & conſil. 49. numer. 21. & conſil. 66. num. 14. & conſ. 71. num. 22. vol. 1.* Hippol. Riminald. *conſ. 226. num. 48. vol. 2. & conſ. 492. num. 31. & conſ. 502. num. 9. vol. 5.* vbi dicit *nihil eo validius*, Ioan. de Monte Sperello *conſ. 1. num. 21. & conſ. 298. num. 3. lib. 1. & conſ. 104. num. 7. eod. lib.* vbi quòd valet in ſtatutis, Decian. *conſil. 100. num. 28. volum. 2. & conſ. 74. num. 47. vol. 3.* Georg. Euerard. *conſil. 43. num. 14. vol. 1.* Curt. iun. *conſ. 170. num. 16. vol. 2.* Monald. *conſ. 150. num. 14. & 15. tom. 1. & conſil. 46. num. 19. tom. 2.* Pacian. *conſ. 32. num. 36.* Menoch. *conſil. 12. num. 3. & conſ. 37. num. 118. & conſ. 76. num. 12. & conſ. 84. num. 23. & conſ. 95. n. 76. & conſ. 207. num. 59. & conſ. 727. num. 10.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 30. num. 12.* Peregr. *conſ. 89. num. 28. vol. 1.* Surd. *conſil. 116. num. 45.* Oliban. *de iure fiſci, cap. 13. num. 60. pag. mihi 161.* Ruſtic. *ad l. cùm auus, lib. 3. cap. 10. n. 7. ff. de condit. & demonſtr.* Adrian. Neguſant. *in ſylua reſponſ. q. 100. num. 92.* Cauagnol. *deciſionum conſuli. tom. 1. pag. 183. à num. 63. & tom. 3. pag. 52. num. 52.* Flamin. *de confident. quæſt. 26. n. 10.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1. lit. A, concluſ. 66. num. 8.* Mari. Antonin. *variar. reſolut. lib. 2. reſol. 12. num. 12. & reſol. 59. caſu 19.* vbi ſubdit procedere in ſtatutis, Octau. Glorit. *reſp. 4. num. 27.* Rot. *deciſ. 256. n. 4.* apud Farin. *in 1. collect. nouiſſ.* aliàs *part. 4. diuerſor.*

provt in Romana Curia ſolet allegari, Cardin Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 7. & de tacitis & ambig. conuent. lib. 2. tit. 3. per totum, plures refert Doct Franc. Viui. deciſ. 255. n. 24. lib. 2. & vide quæ dixi Axiomate 2. Nouiſſimè Ioſeph. Vela diſſert. forenſ. diſſert. 26. n. 8. Melch. Phœb. Luſit. deciſ. 120. n. 35. tom. 2. Iacob. Cancer. var. reſ. p. 2. c. 8. n. 57. & c. 20. num. 88.

Intellige quando verba nihil operentur, etiamſi inducatur iurium correctio, vt reſoluit Seraphin. de priuileg. iuram. priuil. 107. numer. 40. & faciunt quæ tradit Fuſar. de ſubſtitut. q. 320. num. 45. & quæ dix Axiom. 1.

3 Amplia etiam contra piam cauſam, ideo ſi concurrat fauor animæ ea vna, & abſurditas intellectus, putà contrarietas, vt eluſoria diſpoſitio, ceſſat fauor cauſæ piæ, & præualet abſurditas, vt ea tollatur omnino, ita Cardin. Zabarel. conſ. 49. per tot. maximè n. 5. & ſeq. provt illum refert Card. Tuſch. d. lit. A, concl. 66. n. 351.

Loc. III.

ab Actore.

AB ACTORE ad REVM bonum eſt argumentum etiam in materia correctoria, gloſſ. verb. ſolueris, in Clem. ſæpè, de verb. ſignificat. Petr. de Anchar in repet. cap. 1. q. 14. de conſtitut. Franc. Viui. deciſ. 155. n. 41. cum ſeqq. lib. 1. Ratio eſt, quia actor & reus non debent ad imparia iudicari, l. fin. C. de fructib. & lit. expe. ſ. Et actor, & reus ſunt correlatiua, Niconit. in repet. cap. quoniam contra, de probat. p. 2. nn. 587.

Loc. IV.

ab Adoptione.

AB ADOPTIONE ad LEGITIMATIONEM validum eſt argumentum, vt poſt Bart. in §. & quid ſi tantùm, circa fin. tangit Pute. deciſ. 110. numer. 2. lib. 2. in correctis. Sicuti valere ab arrogatione ad legitimationem, tradunt Iaſ. conſ. 40. col. 4. in princ. vol. 3. Roland. à Valle conſ. 88. n. 16. vol. 1. & conſ. 96. n. 29. vol. 3.

Loc. V.

ab Aduocato.

1 AB ADVOCATO ad PROCVRATOREM, largè ſumpto vocabulo, valet argumentum, iuxta ea, quæ dixi Appell. 8. licet ſtrictè loquendo non eſſe validum, ſcribant Natt. conſ. 376. n. 7. lib. 1. Alexand. conſ. 108. n. 2. in fine lib. 6. Franc. Marc. deciſ. 314. p. 1. quos refert, & ſequitur Honded. conſ. 81. n. 49. tom. 1.

2 Vnde prouenit, vt ſicut Aduocatus propter præſumptam affectionem teſtimonium ferre non poteſt, l. fin. ff. de teſtib. cap. ſi teſtes omnes, § teſtes quos accuſator 4. q. 3. Nelr. de teſtib. num. 31. Campeg. in ſimili tract. reg. 58. à princip. Soar. recept. ſent. lit. A, num. 69. & lit. T, num. 193. Anton. Faber. in ſuo Cod. ſub tit. de teſtib. definit. 19. Vincent. de Franch. deciſ. 122. Rebuff. de reprobat. teſtium, num. 33. cum ſeqq. Hect. Æmil. in tract. de teſtib. verb. Aduocatus, Perez l. 1. tit. 19. lib. 2. Ordinam. pag. 403. Maſcard. de probat. concluſ. 66. num. 1. & 2. & concluſ. 1359. num. 3. Gutier. conſil. 24. num. 8. & 9. Menoch. quæſt. frequent. cap. 43. num. 4. Bobadil. in ſua politica, lib. 5. cap. 2. num. 35. Annæ. Robert. rerum iudic. lib. 2. cap. 19. p. 1. Anton. Scap de iure non ſcripto, lib. 5. cap. 112. num. 13. Hieron. Treutler. diſp. ſelect. p. 1. diſp. 8. theſi 2. Garc. Maſtrill. Sicilia deciſ. 151. n. 39. latè Rebuff. in praxi crim. p. 2. de teſtib. q. 60. num. 155. cum multis ſeqq. & Camill. Borrell. in ſumma omnium deciſ. tit. 65. de aduocatis, n. 74. cum ſeqq. vbi limitat.

3 Ita ſimiliter & procurator in cauſa in qua eſt procurator, teſtis eſſe non poteſt, Grammat. deciſ. 75. n. 16. Hect. Æmil. de teſtib. p. 1. verb. Aduocatus, n. 4. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 73. num. 5. Menoch. freqùent. c. 35. n. 5. Maſcard. conc. 1357. n. 35. & conc. 1232. à n. 1. Farin. d. q. 60. n. 196. cum ſeqq.

Loc. VI.

ab Æquiparatis.

1 ab Æquiparatis valet argumentum.
2 Intellige quando adeſt ſimilitudo in eo, in quo ſit æquiparatio.
3 Ratio diuerſitatis vbi limitat non valet argumentum ab Æquiparatis.
4 Argumentum ab Æquiparatis non procedit in correctorijs.

1 AB ÆQVIPARATIS valet argumentum, l. Stichus, ff. de manum. teſtam. Cephal. conſ. 210. n. 42. & conſ. 517. n. 19. Laurent. Pinu. conſ. 66. num. 6. & conſ. 136. n. 6. Socin. iun. conſ. 71. num. 2. & conſ. 122. n. 18. vol. 3. Franc. Becc. conſ. 8. n. 9. vol. 1. Franc. Viui. deciſ. 255. n. 19. lib. 2. Menoch. conſ. 3. n. 17. Sbroz. de Vicario Epiſcopi, lib. 2. q. 61. num. 11. & 12. lib. 3. q. 6. n. 8. Surd. de aliment. tit. 9. q. 1. n. 9. & conſ. 393. num. 36. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 46. n. 24. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 298. num. 70. Narbona l. 20. gloſſ. 21. num. 4. tit. 2. lib. 4. Recop. Fontanel. de pact. nupt. clauſ. 4. gloſſ. 7. part. 2. num. 61. vbi ait quòd procedit affirmatiuè, nó negatiuè. Valenzuel conſ. 224. num. 16. tom. 2. nouiſſimè Ioſeph. Vela diſſert. forenſ. diſſert. 6. n. 45. Rota deciſ. 6. num 3. & 5. part. 1. in poſth. Far. aliàs part. 3. recent. vbi quòd valet etiam in ſtatutis argumentum ab æquiparatis, ſeu ſubrogatis.

2 Intellige procedere quando adeſt ſimilitudo in eo, in quo ſit æquiparatio, ſecundùm Pelaëz. de maiorat. p. 1. q. 18. num. 22. Surd. deciſ. 119. num. 26. & 21. Card. Seraphin. deciſ. 288. n. 5. Cephal. conſ. 537. Diligenter, n. 19. vol. 4. Franc. Viui. d. deciſ. 251. num. 19. poſt prin. n. 21. poſt Hieron. Grat. conſ. 16. n. 64. vol. 1. ſubdit huiuſmodi argumentum locum habere indiſtinctè vbicunque æquiparatio foret facta per omnia, ſiue in omnibus, & per omnia. Vnde non habere locum huiuſmodi argumentum quando caſu aliquo æquiparatio ceſſare poteſt, ſcribit Ruſtic. ad l. cùm auus, lib. 2. c. 13. n. 50. ff de condit. & demonſtr.

3 Limita igitur vt non habeat locum vbi militat ratio diuerſitatis. Roman. conſ. 120. col. pen. verſ. vlt. & conſ. 169. n. 12. Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom. 3. lit. E, concl. 308. n. 32. Surd. conſ. 50. n. 25. Franc. Viui. deciſ. 255. ſub n. 21. lib. 2.

Limita

4 Limita etiam in correctoriis, seu quando per illud corrigitur ius commune, Anton. Monach. *Lucen. decis.* 49. *n.* 16. Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap.* 7. *num.* 5. Hooded. *cons.* 81. *n.* 48. *tom.* 1. vbi *n.* 47. subdit hoc argumentum non procedere vbi per illud non reperitur facta æquiparatio à lege.

Loc. VII.

ab Alimentis.

Argumentum valet.

1 *Ab Alimentis ad dotem,*
2 *Ab Alimentis ad legitimam,*
3 *Ab Alimentis ad annuum legatum, &*
4 *Ab Alimentis ad piam causam.*

1 AB ALIMENTIS ad DOTEM validum est argumentum, vt latè probant Euerard. *in topicis legalib. loco* 19. Cantiunc. *in* 19. *specie loci à simili*, Magdalen. *de numero testium, part.* 2. *cap.* 2. *num.* 55. Tiraquell. *de iure primog. quæst.* 62. *numer.* 4. *& num.* 12. *cum seq.* Lar. *in l. si quis ex liberis*, §. *idem Iudex, numer.* 24. *cum seqq. ff. de liber. agnoscend.* Viui. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 120. *pag.* 729. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 189. *num.* 29. Sebast. Næoi. *ad l. ob æs alienum* 12. *num.* 2. *C. de præd. minor.* Franc. Vegg. *cons.* 37. *num.* 7. Cauagnol. *decisionum consult. tom.* 2. *pag.* 99. *num.* 11. Cald. Pereira *quæst. forens. cons.* 1. *num.* 33. Sanch. *de matrimon. lib.* 4. *disp.* 16. *num.* 1. Rustic. *ad l. cum anus, ff. de condit. & demonstrat. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 44. Monter. à Cueua *Aragonia decis.* 16. *num.* 18. Rot. *decis.* 526. *num.* 7. *part.* 1. *diuers.* & coram Cardin. Seraphin. *decis.* 447. *num.* 7. vbi intelligit si sit eadem ratio, vbi enim est diuersa, non procedit argumentum de alimentis ad dotem, vt tradit Surd. *de aliment. tit.* 9. *quæst.* 1. *num.* 8. vbi *numer.* 10. subdit quòd sumatur solum negatiuè, sed pariter valere affirmatiuè, melius resoluit Cardinalis Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.* 4. *tit.* 16. *num.* 17. Sicut valet è contra à dote ad alimenta, vt dixi *loco* 39. *num.* 2.

2 AB ALIMENTIS ad LEGITIMAM, & è contra valet argumentum, secundùm Ceuall. *commun. contra communem, quæst.* 780. *numer.* 243. Sed hoc non esse perpetuo, verum asserit Valascus *de partition. cap.* 18. *num.* 39. *cum seqq.*

3 AB ALIMENTIS ad ANNVVM LEGATVM, siue vsumfructum, valet argumentum, vt resoluunt Peregr. *de fideicommiss. art.* 30. *numer.* 8. Adrian. Negusant. *in sylua respons. quæst.* 498. *num.* 22.

4 AB ALIMENTIS ad PIAM CAVSAM valet argumentum, Cantiuncul. *in topicis legalibus*, § *in* 4. *specie loci à simili.* Causa enim alimentorum dicitur causa pia, secundùm Tiraquell. *de priuilegiis piæ causæ, fol. mihi* 10. *& seq.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis convent. lib.* 13. *tit.* 12. *num.* 1.

Loc. VIII.

ab Antecedenti.

AB ANTECEDENTI necessariò validum est argumentum, vt per Euerard. *in topicis legalibus, loco* 94. *&* 96. Socin. iun. *cons.* 110. *num.* 18. *vol.* 3. Sim. de Prætis *cons.* 159. *num.* 14. *lib.* 1. Eugen. *cons.* 62. *num.* 53. *vol.* 1. Card. Seraphin. *decis.* 776. *num.* 1. vbi ampliat in sententiis, & in omni materia quantumuis strictа. Rota *decis.* 626. *num.* 5. *in fin. p.* 1. *in posth. Farinacy*, aliàs *p.* 3. *recent.* vbi quòd argumentum ab antecedenti, & subsequenti necessariò valet. Vide quæ dixi *Axiom.* 29. *n.* 3.

Loc. IX.

ab Appellatione.

AB APPELLATIONE ad EXCEPTIONEM valet argumentum, quia omnis causa quæ præbet iustam appellationem, præbet etiam iustam & releuantem exceptionem, vt per Oldrad. *cons.* 321. *Circa primum, in princ.* quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. lit. A, concl.* 507. *n.* 19.

AB APPELLATIONE ad RECVSATIONEM valet argumentum, sicuti tradunt Boërius *decis.* 169. *n.* 3. Gutier. *practic. lib.* 1. *quæst.* 94. *num.* 4. Morla *in emporio iuris ciuilis, part.* 1. *tit.* 2. *quæst.* 11. *num.* 4. Appellatio enim & recusatio à pari procedant, *l. apertissimi, vers. cum post, C. de iudic. cap. super eo, il* 2. *de appellat.* Bronor. à Sole *in locis communib. verb. Appellatio* 30.

AB APPELLATIONE ad SVPPLICATIONEM valet argumentum, quia appellatio, & supplicatio pari passu ambolant. *l. fin.* §. *pen. C. de temp. appell.* vbi Salicet. pro summario deducit. *Statuta in causa appellationis habens locum in causa supplicationis interposita à Præfecto prætorio.* Franc. Marc. *Delphin. decis.* 141. *p.* 1. Roland. *cons.* 94. *num.* 9. *cum seqq. lib.* 1. Rebuff. *ad leg. Galliæ tom.* 1. *tract. de supplicat. in præfat. n.* 89. *in med. & n.* 95. Suar. de Paz *in pract. p.* 7. *tom.* 1 *c. vnic. n.* 108. Cardin. Tusch. *tom.* 7. *remed.* 3. *num.* 24. vbi limitat in casibus, in quibus aperitur expressa differentia, quos dicit esse quinque.

Loc. X.

ab Arbitro.

AB ARBITRO ad DELEGATVM valet argumentum, vt per Fulgos. *cons.* 117. *Viso exemplo Instrum. ad restit. pignoris probandam, consid.* 2. *n.* 124.

Loc. XI.

ab Arrogatione.

AB ARROGATIONE ad LEGITIMATIONEM validum est argumentum, sicuti

Ee 2 docent

docent gloss. *in l.* 1. *ad finem*, *ff. de municip.* Ruin. *consil.* 173. *Proponitur*, *n.* 19. *lib.* 2. *& consil.* 71. *Quamuis*, *n.* 3. *lib.* 3 Roman. *cons.* 194. *In proposita*, *in* 4. *dubio.* Roland. à Valle *cons.* 88. *In causa*, *num.* 16 *lib.* 2. *& con.* 96 *Decreueram*, *n.* 29. *lib.* 3. Rostic. *in l. cum auus*, *lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 34. *ff. de condit. & demonstr.* Peregr. *vol.* 3. *consiliorum*, *in respons. sing. n.* 66.

Loc. XII.

ab Auctoritate.

1 AB AVCTORITATE Doctorum validum est argumentum, *l. antiqui*, *ff. si pars hered. c. cum haberet*, *de eo qui duxit in matrimon. cap. omnes Principes*, *de maioritat. & obedient. cap. significasti*, *il.* 2. *de homicid.* Euerard. *in topicis legal. loco* 48. Petr. Andr. Gammar. *in Dialectica legali*, *lib.* 2. *loco ab auctoritate*, Menochius *consil.* 9 *num.* 8. *& consil.* 18. *num.* 7. *&* 13. *& consil.* 33. *num* 27. Sim. de Prætis *cons.* 113. *num.* 17. *lib.* 1 Gregorius Euerard. *consil.* 17. *num.* 13. *vol.* 2. Iacobus Valdes. *de dignitate Regum*, *Regnorúmque Hispania*, *cap.* 2. *num.* 1. Valenzuel. *cons.* 102. *num.* 141. *tom.* 2.

2 AB AVCTORITATE Aristotelis, seu alterius magni viri valet argumentum, *l. si pater*, *ff. de solut. l. septimo mense*, *ff. de statu homin.* Bart. *in sua quæst.* 7. incip. *Mulier habens. vers. contra quod*, Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit. A*, *concl.* 590. *n.* 1. *&* 2. limitantes quando auctoritas magnorum virorum est contra legem, quia tunc non attenditur.

3 AB AVCTORITATE Maiorum nedum est probabile; sed necessarium argumentum, & illi standum ex vi rationis, quæ necessarium concludit. Bart. *in l.* 1. *sub num.* 23. *ff. si cert. pet.* latè Magdalen. *de numero testium in testam. requis. part.* 1. *cap.* 16. *num.* 12. *cum seqq.*

Loc. XIII.

à Bello.

A BELLO ad PESTAM valet argumentum, vt per Rip. *in tract. de peste*, *in princip. num.* 11. Hippolyt. Rimin. *cons.* 282. *num.* 40. *vol.* 3. Adde Balb. *in tract. de præscrip.* 2. *part.* 6. *partis*, *num.* 5. latè Magdalen. *de numero testium in testamento requis. p.* 1. *cap.* 11. *num.* 17. *cum seqq.* vbi post Paris. *cons.* 33. *n.* 15. *vol.* 2. & Boër. *decis.* 228. *n.* 8. dicit quòd tempus belli & pestis æquiparantur, quia eo tempore videtur esse quoddam prædium & hostilitas Dei fortior quàm sit hostilitas hominum. Pestis enim dicitur bellum inter Deum & homines, Bartol. *in l. naturaliter*, *n.* 23. *ff. de vsucap.* Iodoc. *in enchirid. parium*, *verb. testis*, Rip. *d. num.* 11. Et belli appellatione venit pestis, Thesaur. *practic. quæstion. lib.* 1. *quæst.* 13. *num.* 6.

Loc. XIV.

à Beneficiis.

A BENEFICIIS ad OFFICIA validum est argumentum, vt per Mandos. *ad reg.* 32. *Cancel. q.* 2. *num* 2. Cabed. *Lusit. decis.* 91. *n.* 4. *p.* 1. quicquid dicat Paol. Fusc. *in singularib. lit. A*, *num.* 84. Mastril. *de magist. lib.* 1. *c.* 25. *n.* 11. *& c.* 16. *n.* 4. Beneficia enim dantur propter officia, vt dixi *Axiom.* 36. Sic etiam valet argumentum è contra ab officiis ad beneficia, vt dixi *loco* 75. *n.* 1.

Loc. XV.

à Casu.

A CASV VERO ad FICTVM in æquiparatis valet argumentum, vt per Crauet. *cons.* 428. *n.* 10. quem refert Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 3. *lit. F*, *concl.* 221. *num.* 44. Secus verò vbi non est facta totalis æquiparatio, maximè non concurrente identitate rationis, vt censuit Rot. *coram Card. Seraph. decis.* 353. *n.* 3.

Loc. XVI.

à Causa.

1 A CAVSA valet argumentum, vt per Claud. Cantiune. *in topicis legalib. loco* 20. Ioan Appell. *de ratione explicandi Dialecticam*, *cap.* 3. *de causa*, latè Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. leg. lib.* 1. *loco* 11. vbi *loco* 12. ait de argumento *à causa materiali*, *& loco* 13. *à Causa formali*, *& loco* 14. *à Causa efficienti*, *& loco* 15. *à Causa finali.*

2 A CAVSA CESSANTE valet argumentum, vt per Laurent. de Pinu. *cons.* 41. *n.* 5. quia cessante causa cessat effectus, vt latè dixi *Axiom.* 40.

3 A CAVSA TESTATI ad CAVSAM INTESTATI valet argumentum, Decian. *cons.* 48. *n.* 14. *vol.* 4. Rot. *decis.* 295. *n.* 14. *p.* 1. *diuers.*

Loc. XVII.

à Charitatiuo subsidio.

A CHARITATIVO SVBSIDIO ad DECIMAM PAPALEM validum est argumentum, vt per Bellencin. *de charitatiuo subsidio*, *q.* 37. *n.* 3. Remig. *in simili tract. quæst.* 37. *num.* 14. *&* 23. Ioan. Petr. Monet. *in tract. de decimis*, *cap.* 7. *quæst.* 3. *num.* 125. *& in tract. de distribut. quotid. part.* 3. *quæst.* 9. *num.* 53.

Loc. XVIII.

à Ciuilibus.

A CIVILIBVS ad CRIMINALIA validum est argumentum, sicuti docent Euerard. *in topicis legalib. loco* 77. Cantiunc. *in* 35. *specie loci à simili*, Dec. *in cap. at si clerici*, *n.* 129. *& seq. de iudic.* Tindar. *de testib. lib.* 2. *p.* 1. *cap.* 6. *num.* 10. *& seq.* Foller. *in practic. crimin. in verb. & si confitebuntur*, *p.* 2. *n.* 3. *fol.* 316. Angel. *de malefic. in verb. comparauerunt*, *& in termino defensionis produxerunt*, *numer.* 1. *ad finem*, Mascard. *de probation. concl.* 332. *n.* 6. Eugen. *cons.* 76. *n.* 201.

n.101.vol.1.Hieron. Buccaron.de different.inter iudicia ciuilia,& crimin.præl.1.à princ.& differ. 110. n. 2. 17. & 18. in criminalibus enim procedunt ad instar ciuilium,l.absentem,ff.de pœnis, Angel.de malefic.vers. hec est quedam inquisitio,vers.quaro in delictis,Sigism. Scacc.in tract.de indic.caus.ciuil.& crimin.lib.2.cap.9. in rub.de artic.& interrog.in caus.crimin. q. 21. n. 893. Et procedere vbi fuerit par ratio in vtroque voluit, Salicet.in l.1.C.vbi de possess.agi oporteat,quem refert Buccaron.d.differ.110.n.18.quando enim militat diuersa ratio, dici solet nihil commune habere iudicium ciuile cum criminali, sicuti referunt Bonifac. de Vitalinis tit.de homicidio, & eorum pœnis,num.11. Gand.in tit.de bann.pro malefic.n.10.in fine.

2 Sed distinguere non displicet cum Doctoribus, quos refert Farinac.in praxi crimin.p.3.q.81.num.64. qoi voluerunt argumentum de ciuilibus ad criminalia valere negatiuè, nnn autem affirmatiuè, hoc modo,videlicet, confessio in ciuilibus non præiudicat confitenri; ergo nec in criminalibus.Item testes infames infamia iuris non admittuntur in ciuilibus; ergo nec in criminalibus, quia in eis pleniores & concludenriores requirantur probationes, quàm in ciuilibus, l.fin.C.de probation.refert & sequitur Buccaron.d.prælud.1.n.5.

Loc. XIX.

à Collatione.

A Collatione ad Imputationem in Legitimam optimè procedit argumentum negatiuè, secus affirmatiuè,l.illud, & ibi Dec. n.5.de collationib.Alexand.cons.14.n.4. vers. & non est verum, lib.1. Card. Seraph.decis.568.n. 7. Henric. à Rosenthal.de feudis, cap.7. concl.13.n.17. Fontan.de pact.nupt.claus.4.gl.2.n.2.fol.34.

Loc: XX.

à Communiter contingentibus.

1 A Communiter contingentibus validum est argumentum.
2 Honestatis ad probationem multum valet argumentum à Communiter contingentibus.
3 Luxuriosa vita probatur per locum à communiter contingentibus.
4 Probatoria in materia procedit argumentum à Communiter contingentibus.
5 In criminalibus quando agitur ciuiliter, valet argumentum à Communiter contingentibus.
6 Argumentum à Communiter contingentibus valet etiam negatiuè.
7 Pro coniectnranda voluntate disponentis valet hoc argumentum.
8 Argumentum à Communiter contingentibus non procedit vbicunque contingens foret multum rarum.

1 A Communiter Contingentibus, seu accidentibus validum est argumentum, l. ciuis condictio,§.si nummus,ibi,cum quotidie,ff.si certum pet.l.ideòque,vbi gloss.ff.de legib.l.quadam,§.nummularios,ff.de edendo, gloss.fin in l.neque tales, C.de probat,

cap.de cleric.non resid. Bald. cons. 390. Tam profundè; num.3.lib.2.Marsil.sing.1.Castrens.cons.466.n.6.lib.1. Socin.cons.93.circa princ.vers.primò,lib.1. Corn.cons. 21.Visis dicta repudiatione,col.pen.vers & argumentum à communiter contingentibus, lib. 2.& cons.48. Videtur primò, n.3.vers.non obstant contrariis,lib.2. Alexand. cons.80.Viso processu n.3.lib.4.& cons.190.Piura,n.21. lib.6. Euerard. in topicis legalib. loco 56. Petr. Andr. Gammar.in dialect.legal.lib. 1. loco 20. Paris. cons.87. n.24.vol.3.Mascard.de probat.concl.144.n.10.& concl. 445.n.6. Hippol. Rimin.cons.165.n.42.& cons.168. num.23.& cons.209.n.36.& cons.217.num.13.vol.2.& cons.241.num.147.& cons.244.n.231.& cons.261.n.40. & cons.296.num.27.vol.2.Menoch.de præsumpt.lib.6. præs.19.n.5.& cons.5.n.2.& cons.10.n.7.& cons. 670. num.7.Cephal.cons.178.n.92.tom.2.& cons.546.n.12. tom.4.Decian.cons.1.n.182.vol.1.& cons.49.n.24.eod. vol.2.& cons 41.n.5.& cons.76.n.26.vol. 3. & cons.7. n.11.vol.4.& cons.54.n.7.vol.5. Eugen.cons.18.n.78. vol.1. Brunor. à Sole in locis communib.verb.argumentum 1. Surd.decis.231.num.18.& de aliment.tit.7.q.9. n.15.& cons.132.n.22.& cons.135.n.30. & cons. 252. num.46.& cons.540.n.26. Petr. Henriq.cons.17.n.17. num.16. Honded. cons. 83. num. 32. tom. 1. Sim. de Prætis cons 138.num.57.& cons.133.n 9.& cons. 137. num.11.lib.1.& cons.153.num.5.eod lib.1. Sfort. Odd. cons.20.num.6.lib.1.Pacian.cons.31.num. 15. Magon. Lucen.decis.44.num.11. vbi loquitur in materia probatoria, Card. Tusch. practic.conclus.tom. 1. lit. A, concl.493. Aldouin.cons.44.n.5.Ioseph. Sesse Aragoniæ decis.121.num.23. Mari.Muta.decis.81.n.36.Cæs. Argel.de legitimo contradict.quæst.16.n.36. Garc.Mastrill.Siciliæ decis.245.num 18.Marc.Anton.de Anatis Ferrariæ decis.58. num.21. Borgnin. Caualcan. Froizana decis.44.num.115.p.1.Monald.cons.1.num.64.& cons.84.num 15.& cons. 4 num.5.& cons.31.num.21.& cons.41. num.8.& cons.30.num.11.& cons.55.num.36 & cons.63.num.29.tom.1.& cons.1.num.52. tom. 2. & cons.36.num.44.eod.tom.2.A Ponte cons.138.num.35. tom.1. Valenz.cons.77.num.52.Ioan.de Monte Sper. cons.1.num.16.vol.1.Laurent.de Pinu.cons.168.n.10. Hieron. Gabr.cons.167.n.34.vol.2. plures quos refert Franc. Viui decis.255.n.15.lib.2. Valenzuel.cons.108. n.11.& cons.169.n.108.Rot.apud Paul.de Rubeis dec. 142.n.7.tom.3.diuers.aliàs p.7.rec.

2 Primò amplia multum valere huiusmodi argumentum ad probationem honestatis ad excludendam copulam carnalem, vt resoluit Farin. in praxi crim.r.5.q.136.n.192.

3 Secundò amplia frequenter admitti ad probandam meretriciam, seu turpem vitam,quia luxuriosa vita probatur per locum à communiter contingentibus si fœmina passim admittat iuuenes ad se ingredi, Bald.cons.253. Filiasfamil. in princ.lib. 2. Euerard.d.loco 36. Mascard. d. probat.conc.103. num.20. Cardin.Tusch. d.conc. 493. num. 6. Viul. decis. 245. n.18.lib.2.

4 Tertiò amplia In probationibus, & materia probatoria,vt per Corn. cons.194.Circa præsentem,col.3. vers.& argumentum à communiter accidentibus, lib.2. Castrens.cons.282. col.2. in princ. vers. item reuelatur, lib.1.& cons.283.Super isto negotio,n.4.eod.lib.1.Aym. cons.131.& cons.234 col.3. vers. tertiò valet argumentum,& in tract.de antiquit.temporum,part.4. num.229. Hippol.Rimin.cons.26.n.43.lib.1.& cons.192.num.17. vol.3. Decian. cons.49.num.24.vol.2.Franc. Viui. decis.255.num.16.post princip.lib.2. Magon. Lucensi decis.44.num.11.Garc.Mastrill. Siciliæ decis. 245.n. 18. Card.Tusch.d.conc.493.num.13. Rot. decis.332. n.13. apud Farinac.p.2.rec.

5 Quartò amplia etiam in criminalibus quando agitur ciuiliter, Abb. *consil.* 113. *col.* 1. *lib.* 2. Aym. *cons.* 40. *num.* 3. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 493. *num.* 16. Paseth. *cons.* 111. *num.* 29. *cum seqq.* Viui. *d. decis.* 255. *num.* 17.

6 Quintò amplia, quia valet argumentum hoc à communiter contingentibus negatiuè, hoc modo videlicet, fieri non solet hoc; ergo non est verisimile quòd sit factum, quia communiter contrarium contingit, vt per Alexand. *cons.* 80. *Viso processu, num.* 2 *&* 3. *vers. nec etiam est verisimile, lib.* 4. Aym. *cons.* 40. *num.* 3. *vers. tertiò respondeo*, Cardin. Tusch. *d. concl.* 493. *n.* 22.

7 Sextò amplia valere pro coniecturanda voluntate disponentis, vt censuit Rot. *decis.* 75. *n.* 1. apud Farin. *part.* 2. *recent.*

8 Limita vbicunque communiter contingens foret multum rarum, vt per Cagnol. *in l. emancipati, n.* 18. *C. de collat.* Prosp. Paseth. *cons.* 152. *Pro resolutione, num.* 2. quos refert Franc. Viui. *dec.* 251. *num.* 18. *lib.* 2.

Loc. XXI.

à Connexis.

A Connexis valet argumentum, vt latè probant Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali lib.* 1. *loco* 2. Cantiunc. *in topicis legalib. loco* 15. vbi *loco* 14. argumentum desumit ab adiunctis. Connexorum enim idem est iudicium, vt dixi *Axiom.* 51. *num.* 1.

Loc. XXII.

à Coniunctione.

A Coniunctione plurium legum, seu statutorum valet argumentum, vt per Angel. Aretin. *cons.* 76. *In his dubitationibus, num.* 15. *vers. sed his non obstantibus*, Euerard. *in topicis legalib. loco* 15. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.* 20. 2. 16. Octau. Cacheran. *cons.* 41. *num.* 27. Card. Tusch. *pract. concl. tom.*.. *lit. A, conc.* 503. *num.* 1. *&* 2. Eugen. *cons.* 47. *n.* 65. *vol.* 1.

Loc. XXIII.

à Consequenti.

1 A Consequentis concessione ad Antecedens validum est argumentum, latè tradunt Euerard. *in topicis legalib. loco* 91. Cantiunct. *in simili tract. loco* 17. Petr. Andr. Gammar. *in Dialectica legali, lib.* 1. *loco* 6. Ludou. de Casanate *cons.* 45. *num.* 178. Magdalen. *de num. testium in testam. requis. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 111. Nam consequens qui vult, vult & antecedens, vt dixi *Axiom.* 54. *num.* 1.

2 Limita vbi consequens, & antecedens ad contrarios tendunt effectus, sicuti scribunt Ioseph. de Rusticis *in tract. an & quando liber. in conditione positi, lib.* 4. *cap.* 1. *p.* 1. *n.* 8. Ludou. de Casanate *d. cons.* 45. *num.* 179.

Loc. XXIV.

à Constitutione.

A Constitutione municipali & statuto ad Rescripta valet argumentum, quia pariter interpretantur, vt reducantur conformia iuri communi, ita Roman. *cons.* 399. *Vt præsens consultatio, in princip. vers. secundò probatur*, quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. A, concl.* 496. *n.* 1.

Loc. XXV.

à Consuetudine.

Argumentum valet

1 *A consuetudine ad Pactum,*
2 *A Consuetudine ad Priuilegium,*
3 *A Consuetudine ad Statutum, &*
4 *A Consuetudine ad Legem.*

1 A Consuetudine ad Pactum valet argumentum saltem negatiuè, secundùm Decian. *cons.* 6. *num.* 73. *vol.* 3. *& cons.* 1. *num.* 41. *eod. vol.* 3. *& cons.* 21. *num.* 73. *vol.* 1. Franc. Viui. *decis.* 255. *num.* 7. *lib.* 2. & alios citatos infrà *loco* 81. Consuetudo enim habet vim pacti, immò est fortior pacto, sicuti tradunt Farinac. *in praxi crimin. p.* 6. *q.* 175. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 52. *n.* 4. & facere potest quicquid potest pactum, Afflict. *Neapol. decis.* 91. *num.* 9. *& decis.* 258. *n.* 2. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. C. conclus.* 807. vbi declarat, sic etiam valet argumentum è contrà à Pacto ad consuetudinem, vt dixi *d. loc.* 81. *num.* 3.

2 A Consuetudine ad Priuilegium valet argumentum, *cap. cùm contingat, de foro compet.* Flamin. Paris. *de confident. quæst.* 38. *num.* 17. Consuetudine enim introduci potest, quicquid per priuilegium concedi valet, Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C, concl.* 808. Sic è contrà valet argumentum à priuilegio ad ad consuetudinem, dixi *loco* 88. *n.* 1.

3 A Consuetudine ad Statutum valet argumentum, quia quod non potest consuetudo, neque potest statutum, & è contrà, vt per Lap. *alleg.* 43. *in fine*, Federic. de Senis *cons.* 18. *num.* 3. *vers. præterea consuetudines.* Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 56. *num.* 27. *& cons.* 2. *num.* 29. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 1. *num.* 3. Card. Mantic. *practic. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 507. *num.* 10. Sic è contrà valet argumentum à Statuto ad consuetudinem, vt dixi *loco* 105. *num.* 3.

4 A Consuetudine ad Legem valet argumentum, vt per Cephal. *cons.* 271. *num.* 139. *vol.* 2. Sebast. Medices *de regul. iuris, verb. legis,* 2. 65. Gabr. Pereira *de manu Regia p.* 2. *c.* 67. *n.* 6.

Loc. XXVI.

à Contractibus.

Argumentum valet

1 *A Contractibus ad Iudicia,*
2 *A Contractibus ad Sententiam,*

3 *A Contractibus ad vltimas voluntates,*
4 *Nisi diuersa esset ratio,*
5 *Vel nisi loqueretur de solemnitatibus adhibendis in contractibus, vel quasi,*
6 *A Contractibus ad legatum,*
7 *A Contractibus ad fideicommissa,*
8 *A Contractibus ad Delicta,*
9 *A Contractu mutui ad contractum census,*
10 *A Contractu ad quasi contractum, &*
11 *A Contractu ad distractum.*
12 *Contractus, & distractus à pari procedunt.*

1 A Contractibus ad Iudicia valet argumentum, *l. si quis seruum*, *& l. si quis cum filio ff. de pecul. l. omnem, ff. de iudic.* glos. *verb. contractus, & auth. Sacramenta puberum, C. si aduersus vendit.* Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 35.* Meleh. Phœbos *Lusit. decis. 62. num. 5. tom. 1.* Henriq. *in tract. de fideiussorib. cap. 7. num. 171.* Sic è contra valet argumentum à iudiciis ad contractus, vt dixi *loco 57. n. 1.*

2 A Contratibus ad Sententiam, & è contrà valet argumentum, vt refert decisum Mari. Muta *decis. 70. n. 3.*

3 A Contractibus ad Vltimas Voluntates, & è contrà validum est argumentum, *l. pactum inter haredem, ff. de pact. l. qua de legatis, l. seruum filij 46. §. eum qui chirographum, ff. de legat. 1. l. eum qui ita, in princ. ff. de verb. obligat. l. fin. C. de legat.* Federic. de Senis *cons. 3. num. 5. vers. nam licèt*, Euerard. *in topicis legalib. loco 17.* Cantiune. *in simili tract. in septima specie loci à simili*, Dec. *cons. 69. n. 8.* Ias. *in l. qua de legato, ff. de legat. 1.* Paul. Fusch. *lit. A, sing. 85.* Socin. iun. *cons. 126. n. 28. vol. 1. & cons. 99. n. 7. vol. 3.* Curt. iun. *cons. 171. num. 3. lib. 2. & cons. 341. num. 8. lib. 3.* Hippol. Riminald. *cons. 112. n. 18. vol. 2. & cons. 269. n. 18. vol. 3.* vbi intelligit quando militat eadem ratio, *& cons. 509. num. 88. vol. 5.* Menoch *cons. 58. n. 23. & cons. 89. num. 36. & cons. 107. num. 27. & cons. 162. n. 8. & cons. 364. num. 7. & de præsumpt. lib. 4. præs. 127. n. 9.* Fulu. Pacian. *cons. 134. num. 80.* Cephal. *cons. 156. num. 49. tom. 2.* Neuizan. *cons. 2. num. 34.* vbi limitat quando diuersa reperiretur ratio, Magdal. *de numero testium, p. 3. cap. 2. num. 21.* Laurent. de Pina *cons. 76. num. 21.* Hieron. Gabr. *cons. 85. n. 6. vol. 1.* Franc. Vini. *decis. 255. num. 9. & 10. lib. 2.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 17. num. 1.* Sim. de Prætis *cons. 132. num. 4. & cons. 142. num. 31. lib. 1.* Mascard. *de general. stat. interp. conc. 7. n. 28.* Ioseph Ludou. *Lucensi decis. 29. num. 3.* Surd. *de alimentis tit. 2. quæst. 10. num. 7. & tit. 5. quæst. 1. num. 15. & tit. 9. quæst. 18 num. 8. & 9. & cons. 235. num. 2. & cons. 470. num. 14.* Honded. *cons. 16. num. 86. tom. 1.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. argumentum 2.* Camill. Gallin *in commentar ad tit. de verb. signif. libi 5. cap. 16. n. 74.* Pich. *ad §. ex conditionalib. num. 2. Instit. de verb. obligat. & in tract. de mora, num. 203.* Adrian. Neguzant. *in sylua responsor. quæst. 92. num. 3. & quæst. 503. num. 5.* Marta *voca 77. num. 34.* Camill. de Laratha *cons. 7. num. 32. & cons. 14. n. 7.* A Ponte *cons. 46. num. 96. tom. 2.* Fusar. *de substitut. quæst. 379. n. 14.* Franc. Molio. *de ritu nupt. lib. 3. qua l. 18. num. 24.* Cardin Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 1. lib. 2. tit. 15. num. 1.* vbi *num. 16.* intelligit subsistente eadem ratione, Cardin. Tosch. *practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 945. num. 1. & 2.* vbi post Dyn. *cons. 7. Quæstio talis est, num. 4. vers. præterea*, & Alex. *cons. 71. Super eo, n. 2. lib. 1.* asserit valere argumentum de contractibus ad vltimas voluntates affirmatiuè, tanquam de minori ad maius, non verò negatiuè, quia in contractibus fit stricta interpretatio, in vltimis verò voluntatibus fit lata, Cancer. *var. p. 1. c. 2. n. 101.* Sic è contrà valet argumentum ab vltimis voluntatibus ad contractus, vt dixi *loco 123. n. 1.*

4 Limita vbi est diuersa ratio, quia tunc non valet argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, nec è contrà, Alex. *d. cons. 61. num. 2. vers. non obstat quod in vltima, lib. 1.* Castren. *cons. 101. col. 2. vers. quarenum verò, lib. 1.* Cardin. Tusch. *d. conc. 495. n. 11.* Card. Mantic. *d. tom. 1. lib. 2. tit. 1. num. 17.* Monet. *de distribut. quotid. p. 3. q. 4. n. 14.*

5 Limita etiam in legibus loquentibus de solemnitatibus adhibendis in contractibus, vel quasi, quia non extenduntur ad vltimas voluntates, nec è contrà, Perlata *in l. cùm pater, §. a filia, num. 58. ff. de legat. 2.* quem refert Armendar. *in proœmio addit. ad recop. legum Nauarræ n. 175.*

6 A Contractibus ad Legata validum est argumentum, *l. qua de legato*, vbi Doct. *ff. de leg. 1.* Menoch. *de præs. lib. 4. præs. 144. n. 12. & præs 199. num. 5.*

7 A Contractibus ad Fideicommissa valet argumentum, ex Menoch. *cons. 97. num 7.* vbi citat Socin. iun. *cons. 99. n 7. lib. 3.*

8 A Contractibus ad Delicta, validum est argumentum, *l. omnem, ff. de iudic. l. itẽ [illegible], ff. de pœnis, l. 1. §. fin. ff. de custod. reorum, auth qua in prouincia, C. vbi de crimine agi oporteat, l. fin. de foro compet.* Florian *cons. 11 in fine, n 9. & 10.* Petr de Anch *cons. 28. n. 3. vers. de delictis*, Euerard. *in locis legalibus loco 20.* Cantiune. *in simili tract. in decima specie loci à simili*, Hippol Riminald. *d. cons. 196 n. 34. vol. 2.* Cardin. Tusch. *d. tom. 1. lit. A, concl. 495. num 8. & conc. 506. n. 26.* Buccaron. *de different inter iudicia ciuilia & crim. differ. 80. n. 7.* Sic è contrà valet argumentum à delictis ad contractus, vt dici *loco 15.*

9 A Contractu mutui ad contractum Census valet argumentum, Menoch. *cons. 49. n 16.*

10 A Contractu ad Quasi Contractum validum est argumentum, *l. si pupilli, §. si quis ita, ff. de negot. gest. l. apud Iulianum, §. fin. cum l. seq. ff. ex quibus causis in possess. eatur. l. ait prætor, in princip. iuncto §. non solùm, & seq. ff. de minorib.* Euerard. *in topicis legalib. loco 18.* Cantiuncul. *in simili tract. in octaua specie loci à simili.* Soc. iun. *cons. 147. n. 7. vol. 2.* Cæs. Argel. *de contradict. legis. q. 3. n. 30.* Ioseph. Sesse *de inhibitionib. cap. 9. §. 3. n. 13.* vbi subdit non valere in præiudicium tertij, Ioan. Griuel, *Dolana decis. 14. num. 14.*

11 A Contractu ad Distractum valet argumentum, *l. Pomponius, § præterea, ff. de acquir. possess. l. item veniunt, in princ. iuncto §. ff. de petit. hared. c. de illis 1. in princip. ff. de desponsat. impub. cap. vnic. §. idem quoque, eod. tit. lib. 6.* Euerard. *in topicis legalib. loco 19.* Cantiunc. *in simili tract. in nona specie loci à simili*, Sebast. Næui. *ad l. nihil tam naturale 36. n. 3. cum seqq. & ad l. ferè 195. ff. de reg. Iuris*, D. Barbosa *in l. hares absens, §. proinde, n. 13. ff. de iud.*

12 Contractus enim, & distractos à pari procedunt, & sunt eiusdem naturæ, *d. §. præterea, l. ab emptione 59. ff. de pactis, l. de tutela, C. de in integ. restit. minor.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 22. num. 6.* Pichard. *in disput. de mora, num. 141.* Cald. Pereira *de potestate eligendi cap. 7. n. 15.* Escob. *de ratiocin. cap. 14. num. 42.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 1. tit. 2. à num. 15.* Ceuall. *commun. contra comm. tom. 4. q. 897. n. 886.* Stephan. Gratian. *discept. for. c. 18. n. 7. & n. 10. cum seqq.*

Loc. XXVII.

à Contrario ſenſu.

1 *A Contrario ſenſu validum eſt argumentum.*
2 *Argumentum à Contrario ſenſu vt procedat debet ſumi à contrarietate cauſa finalis.*
3 *Accipitur ſtrictè, & ad limites verborum.*
4 *Sumitur à tota oratione cum ſuis qualitatibus.*
5 *Procedit quando contrarium non eſt in iure expreſſum.*
6 *Et habet locum de iure Canonico fauore pia cauſa, licet caſus ſit prohibitus de Iure Ciuili.*
Amplia,
7 *In contractibus,*
8 *In contractibus conditionalibus,*
9 *In conuentionibus, &*
10 *In ſtatutis.*
11 *Intellige quando in ſtatutis contrarius ſenſus non eſt repagnans iuri communi.*
12 *Reſtringe in caſu à Iure communi prouiſo.*
Amplia,
13 *In arbitramentis,*
14 *In pactis,*
15 *In pactis conditionalibus,*
16 *In Reſcriptis,*
17 *In feudo,*
18 *In ſententia, &*
19 *In vltimis voluntatibus.*
Limita,
20 *Ex gloſſis,*
21 *Ex deciſionibus,*
22 *Ex dictis Doctorum,*
23 *I priuilegijs,*
25 *In diſpoſitione concepta negatiuè.*
26 *Vbi eſſet inducenda Trebellianica detractio,*
27 *Quando in caſu contrario militat eadem, vel diuerſa ratio,*
28 *In irregularitate,*
29 *Vbi fieret correctio Iuris.*
30 *Etiam in ſtatutis,*
31 *Et teſtamentis,*
32 *Ac legibus feudalibus,*
33 *Niſi diſpoſitio redderetur inutilis,*
34 *Quando ſequeretur abſurdum,*
35 *Quando reſultaret abſonus intellectus,*
36 *Quando ſumeretur ex verbis narratiuis legis,*
37 *Quando ſumeretur contra mentem contrahentium,*
38 *In ijs qua ſunt poſita ad cautelam,*
39 *In pœnalibus,*
40 *Quando induceretur contrarietas,*
41 *Vbi adeſt particula* pleruunque, *&*
42 *In odioſis.*
43 *A Contrarijs validum eſt argumentum.*

1 A CONTRARIO SENSV validum eſt argumentum, *l. 1. §. huius rei, ff. de officio eius, cui mandata eſt iuriſdict. l. qui teſtamento, §. mulier*, vbi gloſ. *ff. de teſtam. l. ſi procuratorem, § ſi ignorantes, ff. mandati, l. ſi quis locuples 57. ff. de manum. teſtam. l. conuenticula*, & ibi Cyn. *à princip. C. de Epiſcop. & cleric. l. apud antiquos 11. C. de furtis, cap. qualis 15. diſt. cap. cum Apoſtolica, de iis qua fiunt à prał. cap. quamquam*, vbi Doct. *de cenſib. lib. 6.* Roman. *conſ. 399. in princip.* Dec. *conſ. 183 num. 1. & 2.* Caſtren. *conſ. 175. n. 3. lib. 1.* Iaſ. *in l. 1. num. 16. & ſeq. ff. de officio eius.* vbi ponit ampliationes, & limitationes, Socin. *reg. 28.* Euerard. *in topicis leg. loco 4.* Petr. Andr. Gammar. *in dialect. legali lib. 2.* in loco à contrario ſenſu, Pichard. *in diſput. de mora, n. 133.* Maſcard. *de probat. conc. 2146. n. 3.* Putc. *deciſ. 189. num. 8. lib. 1. in correctis*, Cephal. *conſ. 51. n. 14. & conſ. 116. num. 10. lib. 1. & conſ. 308. num 55. & conſ. 145. n. 3. vol. 4.* Caſtillon. *conſ. 19. In facto num. 2.* vbi ait quòd eſt caſus legis argumentum à contrario, ſenſu, Hippol. Riminald. *conſ. 120. n. 49. & ſeq. lib. 1.* vbi quòd dicitur textus expreſſus, mens legis, & ſtatuti, *& conſ. 485. num. 5. vol 5.* vbi quòd eſt fortiſſimum, *& conſ. 487. num. 58.* vbi quòd renunciari non poteſt, ſicut nec legi, *& conſ. 538. n. 13. vol. 5* Paul. Fuſch. *lit. A, ſing. 86.* Brunor. à Sole *in locis commun. verb. argumentum 3.* Viui. *opin. 71.* Surd. *de aliment. tit. 1. quaſt. 41. num. 40. & tit. 6. quaſt. 11. num. 1. & 2.* Honded. *conſ. 48. num. 35. tom. 1.* Hieron. Gabr. *conſ. 55. n. 11. cum ſeqq. tom. 1.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q. 12. num. 16.* Farinac. *in praxi crim. part. 4. conſ. 10. num. 219* vbi quòd eſt fortiſſimum, Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ. 10. n. 15.* Garc. Maſtrili *Sicilia dec. 107. n. 19. & deciſ. 254. num. 28. & 29.* Montet. à Cueua *Aragonia deciſ. 39. n. 51.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 1. lit. A, con. 498. per totam.* Cæſ. Argel. *de contradict. legis. q. 7. num. 3.* Mari. Antonin. *variar. reſ. lib. 1. reſ. 1. numer. 4* Monald. *conſ. 148. num. 7. & conſ 168. num. 9 vol. 2.* Valenzuela *conſ. 12. num 68* & *conſ. 36. num 19 & conſ 44. num. 18* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 991. num. 1.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib. 2. c. 13. num. 5.* Duran. *Rota deciſ. 415. num. 55.* vbi dicit quòd hoc argumentum à contrario ſenſu eſt fortiſſimum, & quod per illud probatur, dicitur probari per textum, & caſum legis. Valenz. *conſ. 111. n. 34. & conſ 121. n. 157* Caſtill. *controuer. tom. 5. c. 88. per tot.* Reinoſo *in obſeruat. practic. obſeruat. 42. n. 15.* Rota *deciſ. 498. num. 2. & 3. part. 2. in poſthum.* Farin. Melch. Phœbos *Luſit. deciſ. 145. n. 6. tom. 2.* Ioſeph. Vela *differt. 4. n. 1.*

2 Argumentum hoc à contrario ſenſu, vt procedat debet ſumi à contrarietate cauſæ finalis, *l. tale pactum, §. fin. de pactis.* Bald. *conſ. 477. in fine verſ. ergo dixi, lib. 4.* Cardin Tuſch. *d. conc. 498. n. 33.* Et in ſenſu directo, Dec. *conſ. 386. Licèt in controuerſiis, num. 4.* vbi ſi prohibetur alienatio vſque ad certum tempus, non prohibetur poſt illud tempus; ſed non ſequitur, ergo poſt tempus permiſſa eſt alienatio, quia non eſſet argumentum à ſenſu directo, Caſtr. *conſ. 106. incipien. do ſecundò, in princ. lib. 2.* vbi quòd ſolemnitas ſeruanda à ſtatuto in minore 18. annis non debet ſeruari in maiori 18. annis, ſed non ſequitur, ergo maior 18. annis efficitur maior 25 quia non eſt augere à ſenſu directo, refert Cardin. Tuſch. *d. conc. 498. n. 34. & 16.* 3 item accipitur ſtrictè, & ad limites verborum, Surd. *conſ. 224 n. 8.* Gregor. *deciſ. 197. num. 8.* Rot. *deciſ. 709. numer. 6. apud Far. p. 2. rec.* 4 vbi fuit dictum argumentum à contrario ſenſu ſtrictè accipi reſpectu eius quod dicitur in ſenſu directo. Denique ſumi debet à tota oratione cum ſuis qualitatibus, Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 1. num. 10.* Cardin. Tuſch. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 2. tit. 14. num. 2.* Peregr. *conſ. 51. num. 22. vol. 1.*

5 Primò amplia & intellige validum eſſe hoc argumentum quando contrarium non eſt in Iure expreſſum, *l. 1. C. de condit. inſertis, cap. cùm virum, de Regularib. cap. à nobis 2. de ſent. excom.* Euerard. *d. loco 4.* Garc. Falcon. *reg. 45.* Menoch. *de praſumpt. lib. 3. praſ. 93. n. 5. & lib. 4. praſ. 83. n. 55.* Fachin. *controuerſ. iuris lib. 13. c. 3. cum ſeqq.* Gam. *Luſit. deciſ. 167. num. 8.* Valaſc. *conſ. 136. n. 7.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vlt. volunt.*

*volunt.lib.3. tit.15. num.13.& tit.17. num.1. & 7. & de tacitu,& ambig.conuent.tom.1.lib.2.tit.14.*Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Argumentum* 3. Gut. *practic.lib.3.quæst.44. num.4.* Surd. *decis.75.num.7.& cons.25.n.37.* Ioseph. Aldrete *de relig. discipl. tuenda lib.2.cap.28.num.32.*Morla *in emporio Iuris p. 1. tit.1. q.3. in fine , & tit.5. quæst. 1. num.* 41. Sanch.*de Matrim.lib.6.disp.21. num.9.* Seraphin. *d.priuil.1. num.6.* Ignat.de Villar.*in sylua responsor.resp.16. cap.13. n.10.* Ioseph.Sesse *Aragonia decis.146.n.13.*Ferrer.*in Constitut. Cathalonia gloss.2. num.*204. Ant. Monach. *Bonon.decis.67.num.38* Sayr. *de censur.lib.5.cap.18.n.18.* Hieron Fernandez de Otern *in interp.c.fin. de pactis num 62.*

6 Secundò amplia vt procedat etiam de Iure Canonico fauore piæ causæ, licèt casus sit prohibitus de Iure Ciuili,*c.licèt,de sepultur.lib.5.* Feder.de Senis *cons 294.*Card.Tusch *d.concl.498.n.7.*

7 Tertiò amplia in contractibus , secundùm Alex. *cons.120.in princip.lib.2. & cons.46. n.4. & cons. 119. num.8.lib.2.*Surd.*decis.302. n. 11.* Roland. à Valle *in tract.de lucro dotis,quæst.43.num.1.*Viui.*opin.1.num.8.* Ioseph.de Rusticis *in tract. an & quando filij positi in conditione,lib.1.cap.4.num.8.* D. Barbos. *in l.si cùm dotem,n.28 cum seq.ff.soluto matrim.* Franc. Veg. *cons. 11. numer.* 4. Sim. de Prætis *cons.77. n.13. & cons.192. num. 12. lib.1.* Anton. Monach.*Lucens.decis.55.n.2. & 23.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.3.q. 51. num.9.* vbi *num.10.* resoluit procedere in contractibus tam bonæ fidei, quam stricti Iuris,& *n num. 17.* totus est in respondendo fundamentis , Hieron. Gabr. *cons. 58. n. 22.& 24. tom 1.* existimantis contractibus argumentum à contrario sensu desumi non posse. Castill. *d.cap.88. num.8. cum seqq.* vbi quòd in contractibus plurimum valet nedum bonæ fidei , sed etiam stricti Iuris,quamvis recedatur à natura contractus.

8 Quartò amplia etiam in contractibus conditionalibus,Bald.*cons.273.Pactum dicitur esse tale, num. 8. vers.aliquando lib.1.& cons.122.Quidam lib.5.*Castil. *d.c.88.n.9.*

9 Quintò amplia in conuentionibus, Roman. *cons. 399.vers.tertiò,*Dec.*cons.316. n.8.* Alexand.*cons. 46. Ponderatis verbis,num.6.vers.tertio in conuentionibus;* Castill. *d. cap. 88. num.19.* vbi quòd generaliter in omnibus hominum conuentionibus,& dispositionibus procedit.

10 Sextò amplia in statutis , sicuti docent Bald.*cons. 201. In prouincia,num.2.vers.in contrarium, lib. 1.* Castren.*cons.98.In causa appellationis,lib.1.*vbi ait quòd statutum in quo disponitur quod filiusfamil. non possit obligari , nisi gerat publicè negotia domus, intelligitur à contrario quòd gesserat negotia domus,potest obligari,idem Castren.*106. in princip.lib. 2.* vbi dicit statutum quòd minor viginti annis adhibeat certam solemnitatem statuti, Angel.*cons.110. Statutum supradictum,n.4. vers.contrarium* , vbi quòd statutum vacans ad successionem defuncti , certas personas certo casu censetur disponere contrarium à contrario sensu , Alexand. *cons. 141. Viso processu, num.2. vers. nam statutum , num. 6.* vbi ait statutum quòd Archidiaconus possit absente Presbytero installare,includere argumentum à contrario quod installatio spectet ad Archipresbyterum præsentem; Corn.*cons.136. In hac consultatione , in princip.lib.2.* vbi quòd si statutum excludat fœminas filias stantibus masculis , à contrario sensu non stantibus vocat fœminas , prout Ius commune disponit , Ruin. *cons.17.Pro decisione lib.3.*Socin.*cons.107. n.11. lib.2.* vbi dicunt statutum quòd non stantibus certis masculis succedunt fœminæ , operari vt à contrario sensu si extant tales masculi , fœminæ excludantur etiam ad correctionem Iuris communis , quando aliàs statutum nihil operaretur , Paris. *cons.47.col.2. lib.3.*Rimin.iun.*cons.249.n.14. & seq.lib.3.*vbi resoluunt quòd stante statuto quòd donec extabunt masculi fœminæ non succedant , illæ succedunt à contrario sensu quandocunque masculi desinunt. Dec. *cons.183.n.1.& 2.*vbi ait hoc argumentum in statutis procedere vt statutorum verba aliquid operentur, Portol.*de consortib.c.36.num.17.* Decian.*cons.17. n.6. vol. 1.* vbi intelligit quando per illud reducimur ad Ius commune,*& cons.46.n.8.& vol.2.cons.27.num.13. vol. 5.* vbi declarat si sumatur ad limites verborum, quæ habentur in directò sensu , Hippol. Riminald. *cons.320.num.25.lib.3.& cons.369.num. 6. & cons.391. num.17.& cons.446. num. 19. & cons.452.num.11.& cons.473.num.9.& cons.476.num.41.lib.4.& cons.552. num.18.vol. 5.* Borg. Caualcan.*decis.27. num.20. 21. & 29. p.3.*Viui.*opin.71.num.5.* vbi *num. 6.* intelligit *nisi sint correctorij,*Honded *cons.16. num. 60. tom.1.& cons.16.num.12 tom.2.* Hieron. Gabr.*cons.16. num.3. tom.1.* Iacob. Gall. *cons.34. num.13.*Pereg. *cons.144. n.5.vol.5.*Ceuall.*commun.contra commun.q.336.num.2. cum seqq.*Cardin.Tusch.*d. conc.498.num.19.cum seqq.* Rot.*decis.185.n.7.apud Far. p 3. recent.* vbi fuit dictum argumentum à contrario sensu validissimum esse in statutis , præsertim quando statutum disponit in casu Iure non præuiso , *decis. 709. n. 4.part.2. recent.* & coram R.D.meo Coccino Rotæ Decano, *decis.111.n.11. & 12.* vbi quòd hoc argumentum à contrario sensu valet in statutis quando non plus prouenit ex interpretatione quam verbis. Latè Castill. *d.cap.88.num.14.*Cancer.*var.resol.part.1.cap.10. num. 28.* Rot. *decis.680.num.3. p.1. in posthum. Far.* Peregr. *cons.89.n.32.vol.1.& cons.4. num.29.& cons. 40. n.6.vol.2.*

11 Intellige ampliationem quando in statutis contrarius sensus non est repugnans Iuri communi, secundùm Roman.*cons.399. n.5.& 6.* Ias. *in l.2.n 4 ff. de officio eius,*Bald.*cons.443.Statuimus , lib.2.* Cardin. Tusch.*d.concl.498.n.39.& 122.*Decian.*cons.32 n.11. vol 2.*

12 Declara eandem quartam ampliat , vt non procedat in statutis, argumentum à contrario sensu in casu à Iure communi prouiso , sicuti docent Rom. *cons.11. in princip.* Apostil. *ad eundem,cons.399.n.6. in verb.Veriorem* ; nisi quando statutum nihil operaretur,Ruin.*cons.37.in princip.lib.1.* Alex. *cons.95. Et si,vt puto, num. 4. & seq. vers. nec obstat. lib. 4.& cons. 242.num.1.& 3.lib 6.* Anchar. *cons.213.n.4.* Crauet. *cons.92.num.5. & cons.201.n.13.*

13 Septimò amplia in arbitramentis , quia in eis sumitur argumentum à contrario sensu , veluti si laudum faciat exemptum aliquem , donec durer descriptio facta, quia post descriptionem censetur denegatiua exemptio , ita Bald.*cons. 141. Quidam dominus,n.2.vers.subsequenter præmittendum , lib.2.*Cardin.Tusch.*d.concl.498. n. 46.* vbi *n. 47.* cum Fulgos. *cons.144.Syndici , n.2.* extendit in correctione laudi,seu arbitramenti facta in vna parte , quia aliam partem non tangit , tunc enim valet argumentum circa hoc.

14 Octauò amplia in pactis , quia argumentum à contrario sensu habet vim pacti expressi,ita Angel. *cons.110.n.4.vers.contrarium* , Bald.*cons. 390. Pactum tale est , in fine lib.4.* Anch.*cons.211.num.5.*Borgnin. Caualcan. *decis.37.n.11.& 12.p.1.* Cardin. Tusch. *d. concl.398.num. 49.* sicut habet vim legis , Castill. *d. c.89.n.2.*

Vndè

15 Vnde in pactis conditionalibus sub conditione datum contraria conditione ademptum censetur, quia & in iis validum est argumentum à contrario sensu, *l. pecuniam, ff. de rebus credit.* Riminald. *in l. 1. ff. de officio eius, n. 473.* Surd. *decis.* 201. *n.* 11. *ad finem*, hinc affirmatiua regula descendit, datum sub conditione affirmatiua contraria existente relictum non videri, *l. si legatum purè, ff. de adimend. leg. l. aliquando, ff. de condit. & demonst. l. quod purè, ff. quando dies leg. cedat*, Surd. *d. decis.* 102. *n.* 7.

16 Nonò amplia rescriptis Hippol. Riminald. *cons.* 471. *num.* 16. *vol.* 4. Palaez *de maioratu, p.* 1. *q.* 4. *n.* 14. Decian. *cons.* 56. *num.* 7. *vol.* 3. Castill. *d. cap.* 11. *n.* 15. ideò si ex rescripto mandantur taxari expensæ de Iure debitæ, à contrario sensu mandatur non taxari expensas de iure non debitas, Signor. de Honded. *cons.* 36. *In questione vertente, num.* 7. *vers. de imo promitto*, Rom. *in cons.* 399. *in princ. vers. secundo*, Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 51.

17 Decimò amplia in feudo, quia inuestitura vocans certas personas si talis decesserit sine filiis; operatur exclusionem à contrario sensu si cum filiis decesserit, sicuti docet Fulgos. *cons.* 4. *Ad id de quo queritur, in princip.* quem refert Cardin Tusch. *d. concl.* 498 *n.* 53. Castill. *d. c.* 88. *n.* 13.

18 Vndecimò amplia in sententia, vt resoluunt Fulgos. *cons.* 144. *n.* 2. Hippol. Riminald. *cons.* 304. *num.* 17. & 28. Alexand. Randens. *de is* 3 *num.* 1. *p.* 1. Castill. *d. cap.* 88. *num.* 18. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 61. vbi *num.* 62 post Roman. *cons.* 299. & Anchar. *cons.* 362. *num.* 6. extendit etiamsi sententia habeat dictionem taxatiuam, putà, si dicat malè iudicatum quoad certum caput, quia censetur confirmare in aliis. Secus est autem in absolutione sententiæ, putà in qua dicitur, Condemno te ad sortem principalem, quia non sequitur, ego absoluo te ab vsuris, secundùm Bart. & gloss. *in l.* 4. *C. depositi*, & Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 810.

19 Duodecimò amplia in vltimis voluntatibus, vt per Alex. *cons.* 130. *Attentis verbis, num.* 6. *vers. nam in vltimis voluntatibus, lib.* 2. Hippol. Rimin. *cons.* 310. *n.* 47. *vol.* 1. & *cons.* 381. *n.* 1. *vol.* 4. Viui. *opin.* 71. *n.* 9. Decian. *cons.* 57. *n.* 50. *vol.* 1. & *cons.* 27. *num.* 20. *vol.* 3. vbi ampliat etiam in modalibus, & conditionalibus, & *cons.* 34. *num.* 34. *eod. vol.* 3. vbi quòd interpretatio testamentorum & substitutionum valet, & *cons.* 77. *n.* 20. & *cons.* 316. *n.* 21. *vol.* 4. Pereg. *de fideicom. art.* 28. *n.* 18. Caualcan. *decis.* 1. *num.* 30. *part.* 3. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 8. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 954. *num.* 35. Nisi verisimilis mens testatoris repugnet, secundùm Alex. *cons.* 93. *Aliàs consultus, num* 11. *vers. & pro hoc, lib.* 3. quem refert Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 83. Castill. *d. cap.* 88. *num.* 19. vbi quòd argumentum valet in vltimis voluntatibus, fideicommissis, & substitutionibus, & *num.* 21. declarat procedere indubitatè in vltimis voluntatibus, quando sumitur ex verbis limitatis, aut restrictiuis, vel materia limitati temporis.

20 Limita primò vt non valeat argumentum à contrario in sensu glossæ, quamuis admittatur à contrario sensu textus, ita Cald. *cons.* 89. quòd est 9. circa *fin. de officio legat.* & duplicatur *cons.* 424. *aliàs* 3. *de præbend.* quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 398. *n.* 66. Facbin. *controu. lib.* 13. *c.* 4. Randens. *var. cap.* 65. *n.* 57. Castill. *d. cap.* 88. *n.* 12.

21 Limita secundò, vt nec etiam admittantur ex decisionibus Rotæ ex Card. Seraphin. *decis.* 1342. *n.* 1.

22 Limita tertiò, vt multo minus admittatur ex dictis Doctorum, secundùm Alex. *cons.* 15. *Viso testamento n.* 6. *in fine, vers. nec debet lib.* 3. Card. Seraphin. *decis.* 822. *n.* 6. Garc. Mastrill. *Siciliæ decis.* 193. *num.* 63. Molfes. *cons.* 26. *n.* 36. *tom.* 2. Stephan. Gratian. *discept. for. cap.* 689. *num.* 42. quicquid dicant Hippol. Rimin. *cons.* 71. *num.* 27. & 28. & *cons.* 86. *n.* 13. *vol.* 1. & *cons.* 386. *n.* 46. & *cons.* 414. *n.* 48. & *cons.* 450. *n.* 62. & *cons.* 466. *n.* 20. *vol.* 4. Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 68. & 69. Ludou. Rodolphin. *post tract. de suprema seu absoluta Principis potest. concl.* 5. *n.* 7. Viui. *opin.* 71. *num.* 10. Fontanel *de pact. nupt. cl.* 4. *gloss.* 17. *n.* 79. Pereg. *cons.* 3. *num.* 67. *vol.* 1.

23 Limita quartò in priuilegiis, gloss. *in cap. licèt, de priuileg. in* 6 Euerard. *d. loco* 4. Socin. *cons.* 246. *num.* 11. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 80. vbi *n.* 50. post Angel. Aretin. *cons.* 72. *in casu supradicto, n.* 14. *vers. & potissime*, ait in priuilegiis admitti hoc argumentum, maxime vt reducantur ad Ius commune.

24 Limita quintò, quando inducta ad vnum finem contrarium operarentur effectum, Crauet. *cons.* 39. *n.* 8. Purpurat. *in l.* 1. *n.* 682. *ff. de officio eius*, Cacher. *Pedemont. decis.* 178. *n.* 7. & *cons.* 40. *n.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 138. Franc. Mulin. *d. quæst.* 51. *num.* 7. Castill. *d. c.* 88. *n.* 31.

25 Limita sextò, in dispositione concepta negatiuè, ex qua non deducitur argumentum affirmatiue, quia verba negatiua semper negant, & nunquam affirmant, Bald. *in l.* 2. *C. de condit. insert.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 4. *vers. secundò istud limitatur*, Garc. Falcon. *reg.* 45. *n.* 1. Fachin. *controuers. lib.* 13. *c.* 8. Alex. *cons.* 150. *In causa, & lite, n.* 10. *ver. verba negatiua, lib.* 5. Cacheran *Pedemont. decis.* 69. *n.* 28. Fului. Pacian. *de probat. lib.* 1. *cap.* 35. *n.* 5. Hippol. Rimin. *cons.* 313. *n.* 15. *vol* 4. Surd. *de aliment. tit.* 6. *q.* 15 *num.* 7. & *decis.* 185. *n.* 24. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 121. Franc. Molin. *d. q.* 51. *n.* 5. Rustic. *in l. cùm tauum lib.* 4. *c.* 7. *n.* 19. *de condit. & demonst.*

26 Limita septimò quando per illud esset inducenda Trebellianicæ, vel falcidiæ detractio, vt per Ferrer. *in constit. Cathalon. gl.* 4. *n.* 305.

27 Limita octauò quando in casu contrario militat eadem vel diuersa ratio gloss. *verb. Videtur, in l. cùm prætor, ff. de iudic.* Natt. *consil.* 126. *n.* 14. Surd. *decis.* 18. *n.* 24. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 108. Sanch. *de matrim. lib.* 9 *disp.* 32. *n.* 11. Franc Molin. *d. q.* 51. *n.* 8. Castill. *d. c.* 88. *n.* 32.

28 Limita nonò in materia irregularitatis, cùm hæc non incurratur, nisi in casibus a Iure expressis, vt Sayr. *de censuris lib.* 7. *c.* 5 *n.* 16.

29 Limita decimò quando fieret ex tali argumento correctio Iuris communis, *c. significasti, de foro compet.* gloss. *verb. obseruare in Clem.* 1. *de sent. excom.* Ioan. de Imola *cons.* 57. *in fine*, & *cons.* 100. *in fine*, Abb. *cons.* 75. *n.* 2. *vers. nec obstat. lib.* 1. Castr. *cons.* 175. *Casus præsens, n.* 3. *vers. respondere poteris, lib.* 1. & *cons.* 184. *Videtur, col.* 2. *vers. nam contrarium, eod. lib.* 1. Euerard. *d. loco* 4. Rom. *cons.* 392. *Circa primum, n.* 25. Hippol. Riminald. *cons.* 419. *n.* 8. *vol.* 4. & *cons.* 581. *num.* 8. *vol.* 5. Cephal. *cons.* 299. *n.* 28. *tom.* 2. & *cons.* 412. *n.* 4. *tom.* 3. vbi ait quòd sumitur vbi limitatum est tempus, Decian. *cons.* 1. *n.* 126. *vol.* 2. & *cons.* 32. *num.* 14. *vol.* 4. Sim. de Prætis *cons.* 143. *n.* 53 *lib.* 1. Borgnin. Caualcan. *decis.* 5. *n.* 21. & *decis.* 35. *num.* 64. *part.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 86. & 87. Pereg. *cons.* 144. *n.* 4. *vol.* 5. Facbin. *cons.* 92. *n.* 19. *lib.* 3. Ioseph. de Rustic. *in l. cùm tauum, ff. de condit. demonst. lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 5. & *lib.* 5. *c.* 8. *n.* 6. Mastrill *Sicilia decis.* 261. *num.* 101. Grægor. *decis.* 297. *num.* 5. Hieron. Fernandez de Otero *in interp. cap. vlt. de pactis, n.* 61. Rota *decis.* 491. *n.* 9. *apud Far. part.* 1. *rec.* Castill. *d. cap.* 88. *n.* 35. nouissimè Didac. Narbona *de ætate ad humanos actus requisita anno* 14 *q.* 40. *n.* 2.

30 Limitationem huiusmodi extende ad statuta, vel constitutiones, itavt in eis etiam non sumatur argumentum à contrario sensu quando ex tali argumento induceretur correctio Iuris: ita Abb. *cons.* 75. *Primò est videndum, col. 1. in fine, & col. 2. in princ. lib. 1.* Alexand. *cons.* 17. *Visis & opportunè, n. 1. vers. sed ita est, & cons. 6. Visis facti, in fine lib. 2.* Roman. *d. cons.* 399. *num. 9. vers. quinto,* Card. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 103. Vel alterius statuti secundùm Gozadin. *cons.* 37. *Prima facie, n. 6.* Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 111. seu Constitutionis, Dec. *cons.* 32. *n.* 35. *vol.* 2. Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 94.

31 Extende pariter in testamentis, itavt huiusmodi argumentum non procedat quando induceretur correctio alterius partis testamenti, Alciat. *cons.* 78. *num.* 13. *lib.* 9. Magon. *Florent. decis.* 149. *n.* 28. Fusar. *de substitut. q.* 720. *n.* 11.

32 Extende etiam ad leges feudales, quia in feudalibus seruatur Ius commune, nisi in casibus in quibus reperitur expressè statutum contrarium, & argumentum à contrario sensu non dicitur expressè statutum, sed tacitum, Alex. *cons.* 25. *Attentis, num.* 12. *& seq. vers. sed tale argumentum lib.* 5. Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 93.

33 Sublimita, nisi dispositio redderetur inutilis, quia tunc argumentum à contrario sensu valet etiam ad correctionem Iuris, Alex. *cons.* 17. *Visis, n. 4. vers. & procedunt prædicta, lib. 2. & cons.* 126. *Animaduersis, num. 17. vers. vbi ergo statum, eod. lib.* 2. Roman. *d. cons.* 399. *num.* 6. Anchar. *cons.* 213. *num. 4. vers. & vltra rationes,* Ruin. *cons.* 39. *in princ. lib.* 1. Pichard. *in disp. de mora, num.* 132. Ferrer. *in constitut. Cathaloniæ gloss.* 3. *num.* 44. Cardin. Tusch. *d. concl.* 198. *num.* 89. vbi *n.* 90. post Roman. *citato loco* subdit valere argumentum à contrario sensu ad correctionem Iuris antiqui, quando non esset aliquis effectus lex vltima, & *num.* 112. dicit etiam valere quando constat de mente & coniecturis, & *n.* 123. post Castrens. *cons.* 455. *num.* 5 *lib.* 2. vbi agitur de bono publico ne quis decipiatur, Castill. *d. cap* 88. *n.* 35.

34 Limita vndecimò quando sequeretur absurdum, Ruin. *cons.* 71. *n.* 18. *lib. 2. & cons. 8. num. 2. lib.* 3. Pute *decis.* 69. *n.* 3. *lib.* 2. *in correctis*, Ioseph. de Rusticis *in l. cum auus, ff. de condit. & demonst. lib. 4. cap. 13. n. 14. & lib. 5. c. 1. num.* 116. Gasp. Anton. Thesaur. *quæst. forens. lib. 2. q* 87. *n.* 5. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 129. *& n.* 84. vbi *n.* 85. post Ægid Bellam. *cons.* 34. *n.* 28. *vers. ad tertium*, idem dicit quando resultaret Iniquitas, vt quia tollitur ius tertij. Castill. *d cap.* 88. *n.* 28. Gabr. Pereira *de manu Regia p. 2. cap. 22. n. 4. &* 12. Cancer. *var. resol. p. 2. cap. 10. n.* 77. Narbona *l. 20. glos. 22. n. 2b. tit. 1. lib. 4. Recop.*

35 Limita duodecimò quando ex huiusmodi argumēto resultaret absonus intellectus, vt per Hippol. Riminald. *cons.* 292. *n.* 30. *vol.* 3. Menoch. *cons.* 120. *n.* 31. Petr. Enriq. *cons.* 13. *n.* 11. Portol. *de consortib. cap.* 1. *n.* 18. Cacheran *cons.* 40. *n.* 10. Peregr. *cons.* 58. *n.* 11. *lib.* 3. Hieron. Fernandez de Ottero *in interp. cap. vlt. de pactis, n.* 60. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.* 146. *n.* 13. à Ponte *cons.* 30. *n.* 15. *vol.* 1. Fusar. *de substitut. q.* 736. *n.* 6. Rot. *decis.* 155. *n.* 14 *p. 2. diuers.*

36 Limita decimotertiò quando sumeretur ea verbis narratiuis legis. glos. *in l. 1. quando non pe. partes,* Euerard, *de loco* 4. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. argumentum* 3. Decian. *cons.* 32. *n.* 12. *vol.* 2.

37 Limita decimoquartò quando sumeretur contra mentem contrahentium verbis expressam, etiamsi ex proœmio tantùm colligi possit, vt per Hippol. Riminald. *d. cons.* 438 *n.* 60. *cum seq.* Alex. *cons.* 93. *n.* 10. *&* 11. *lib.* 3. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 5. *lit. M, conclus.* 296. *num.* 50. Cardin. Mantic. *decis* 173. *num.* 7.

38 Limita decimoquintò in iis, quæ sunt posita ad cautelam causa dubitationis tollendæ, Riminald. iun. *in l. 1. num.* 435. *ff. de officio eius,* & ideò in confirmatione Papæ facta pro poriori cautela non valet argumentum à contrario sensu, Grat. *cons* 121. *num.* 21. *&* 22. *lib.* 1. refert Cardin. Tusch *d. conclus.* 498. *num.* 115.

39 Limita decimosextò in pœnalibus, Ioan. Griuel. *Dolana decis.* 143. *n.* 10. & in materia stricti iuris, Card. Seraphin. 1466 *n.* 3.

40 Limita decimoseptimò quando induceretur contrarietas cum alia parte disponentis, vt resoluunt Roman. *cons.* 399. *num* 7. Rimin iun. *in l. 1. num.* 312. *ff. de officio eius*, Cardin. Mantic. *de tacitu & ambig. conuent. lib. 2. tit. 13. in fine*, Rot. in Imolen. *bonorum* 25. *Maij* 1620. *coram bonæ mem. Burattо, & in Romana officij Militis S. Petri* 23. *Maij* 1625. *coram eodem.*

41 Limita decimooctauò vbi abest particula *plerumque.* Magdalen. *de num. test. in testam. requisit. p. 1. c. 16. num.* 143.

42 Limita decimonono in odiosis, Trullench. *in præcept. Decalog. lib. 2. c. 2 dub. 3. n.* 4.

43 A Contrariis validum est argumentum, vt per Euerard. *in topicis legalib. loco* 75. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. leg. lib.* 2. loco à contrarietate, Cantione *in topic. loco* 13. vbi loco 18. agit de argumento à repugnantibus, Ioan. Appell. *de ratione explicandi Dialect. c.* 6. Menoch. *cons.* 88. *n.* 54.

Loc. XXVIII.

à Conuentione.

A Conventione ad Statvtvm valet argumentum affirmatiuè, vt per Roman. *cons.* 399. *n.* 3. vbi Apostill. *in verb. affirmatiuè*, quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. A, concl.* 496. *num.* 3.

Loc. XXIX.

à Correlatiuis.

1 A Correlativis validum est argumentum, *l. 1. C. ne liceat potent. l. fin. C. de indicta via. tollenda*, Bald. *cons.* 14. *Super legitimatione, num. 2. lib. 4. lib.* 4. Euerard. *in topicis legalib. loco* 76. Cantione *in simili tract. loco* 19. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali lib.* 2. loco à correlatiuis Menoch. *cons.* 32. *n.* 18. Sim. de Prætis *cons* 39. *n.* 14. *lib.* 1. Franc. Viui. *decis.* 255. *num.* 46. *lib.* 2. Surd. *de aliment. tit. 1. quæst.* 19. *n.* 4. Pereg. *cons.* 99. *num.* 142. *vol.* 2. Cardin. Tusch. *practic. conclus.* 1041. *num.* 4. Magdalen. *de num. test. in testam. req. part. 1. cap. 11. num* 68. Correlatiuorum enim idem est iudicium, & de vno dispositum trahitur ad alterum, vt dixi *suo loco.*

2 Intellige quando militat eadem ratio in vtroque correlatiuorum, vt tenet Farinac. *in praxi crimin. p. 4. cons.* 85. *num.* 74. quia si diuersa ratio detur, non valet argumentum, *l. . . . uterem, C. de interd. matrim.* Euerard. *d. loco* 76 Felin. *in proœm. Decretal. in vers. Gregorius; num* 10 Dec. *in l. 1. num. 9. C. de in ius vocando.* Anton. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de legib. concl. 3. num.* 58.

num. 51. *vers. primò limita*, Henric. à Rosenth. *de feudis c.* 16. *concl.* 19. *in glos. lit. M*, Surd. *d. q.* 16. *n.* 3. *&* *n.* 10. *&* *q.* 41. *num.* 4. *&* *in.* 4 *quæst.* 44. *num.* 58. *&* *decis.* 47. *n.* 7. *&* *conf.* 52. *num.* 62. Menoch *conf.* 1192. *num.* 15. *cum seqq. &* *n.* 51. Card. Seraphin. *decis.* 1442. *n.* 12. Anton. Monach *Bononien. decis.* 51. *num.* 14. Sanch. *de Matrimon. lib.* 6 *disp.* 21. *num.* 9. Stephan. Gratian *discept. forens. c.* 16. *n.* 5. Card. Tusch. *d. lit. C, concl.* 1042. *num.* 7. Octau Glorit. *resp.* 5 *n.* 55. Franc à Sousa *in repet. l. fœmina*, *ff de regulis iuris p.* 1. *n.* 143.

3 Amplia etiam in pœnalibus, secundùm Surd. *d. q.* 19. *n.* 4. Franc. de Castillo *decis.* 175. *n.* 14.

Loc. XXX.

à Crimine.

A Criminae Læsæ Maiestatis ad crimen Hæresis argumentari licet, sicuti scribunt Menoch. *cons.* 808. *num.* 1. Fulu. Pacian. *conf.* 19. *num.* 10. Roland. à Valle *cons.* 73. *n.* 16 *vol.* 3. vbi dicit valere huiusmodi argumentum de crimine læsæ maiestatis humanæ ad crimen diuinæ, non è contrà, *&* *cons.* 73. *n.* 17. *vol.* 4. ait quòd non valet, nisi in casibus à Iure expressis, quicquid dicat Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 38. *n.* 5.

Loc. XXXI.

à Debitore.

A Debitore ad Creditorem arguitur, quia sūt correlatiua, *l. fin.* vbi Bart *ff de accept.* Alex. *cons* 106. *Visis, n.* 7. *&* 8. *vers. tertiò, verba, lib.* 5. Cardin. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. C. concl.* 1055. *n.* 10.

Loc. XXXII.

à Decimis.

A Decimis ad Oblationes factas Ecclesiæ valet argumentum, vt per Dec. *cons* 16. *n.* 5. *vol.* 2. In quo autem differant decimæ ab oblationibus, tradit breuiter Monet. *in tract. de decimis, cap.* 2. *q.* 3. *num.* 10.

Loc. XXXIII.

à Definitione.

A Definitione validum est argumentum, *l.* 1. *§. dolum*, vbi Bart. notat. *ff. de dolo*, *l. fin.* iuncta gloss. *ff. de verbor. signif. cap. dudum* 2. *post princip. de elect.* Euerard. *in topicis legalib. loca* 44. Cantiunc. *in simili tract. loco* 2. Ioan. Appell. *de ratione explicandi Dialecticam c.* 1. *à definitione vocis*, Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali lib.* 1. *loco* 1. Tob. Non *ad princ. l. fin. de testament. n.* 25. Decian. *cons.* 19. *n.* 4. *&* *cons.* 18. *num.* 1. *&* *cons.* 19. *n.* 1. *&* *cons.* 66. *n.* 68. *vol.* 3. *&* *cons.* 2. *num.* 11. *vol.* 4 *&* *cons.* 61. *num.* 1. *vol.* 5. Sim. de Prætis *cons.* 86. *num.* 16. *lib.* 1. Surd. *cons.* 304. *n.* 5. Monet. *de distribut. quotid. p.* 2. *q.* 4. *n.* 4.

Loc. XXXIV.

à Delegato.

Argumentum valet

1 *A Delegato ad arbitrum, &*
2 *A Delegato à subdelegato ad Procuratorem, vel substitutum.*

A Delegato ad Arbitrum, & è contrà valet argumentum, Fulgos. *cons.* 217. *Viso exemplo, in princip.* quem refert Cardin. Tusch. *practic. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 507. *n.* 11. [1]

A Delegato à subdelegato ad Procuratorem, vel substitutum, valet argumentum, quia mortuo substituto procuratore, qui cœpit litem, facultas non reuertitur ad substituentem totaliter vices suas, sed ad dominum principalem, prout mortuo subdelegato, qui cœpit cognoscere, iurisdictio reuertitur ad fontem, non ad delegatum, Oldrad. *cons.* 130. *n.* 5. *vers. & si dicatur*, Cardin. *d. lit. A, concl.* 507. *n.* 7. [2]

Loc. XXXV.

à Delictis.

A Delictis ad Contractus valet argumentum, *l. omnes*, *l. tamen ex contractibus*, *ff. de iudic.* Petr. de Anchar. *cons.* 28. *num.* 3. *vers. de delictis*, Menoch. *cons.* 466. *num.* 18. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. A, concl.* 507. *num.* 26. cum aliis citatis suprà *loco* 26. *num.* 8. Sed non valere resoluit Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure ff. de inst. & iur. part.* 2. *c.* 6. *num.* 36.

Loc. XXXVI.

à Dispositione.

Argumentum valet

1 *A Dispositione tacita ad expressam,*
2 *A Dispositione legis ad dispositionem testatoris,*
3 *A Dispositione statuti ad dispositionem testamenti, &*
4 *A Dispositione in testamento ad codicillorum declarationem.*

A Dispositione Tacita ad Expressam valet argumentum, quando in vtraque est eadem ratio, *l. cùm quid*, vbi omnes, *ff. si certum pet.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 189. *num.* 97. nam taciti & expressi idem est iudicium, vt dixi *Axiom.* 218. [1]

A Dispositione Legis ad dispositionem Testatoris validum est argumentum, *l. non impossibile*, *ff. de pactis*, *l. seruum hac lege*, *ff. de manum.* *l. si ita fuerit seruus, in fine*, *ff. de manumiss. testam.* *l. cùm quidam*, *vers. quemadmodum enim*, *ff de verb. signif.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 52 Cantiunc. *in simili tract. in* 29. *specie loci à simili*, Dec. *cons* 62. *n.* 10. *vol.* 2. vbi subdit quòd valet etiam è contra, Menoch. *cons.* 97. *n.* 24. *&* *cons.* 204. *num.* 39. Franc. *decis.* 155. *num.* 5. [2]

num.5.lib. 2. Laderch. Imola *conf.* 24.*num.*23. Surd. *conf.*178.*n.*9. Voluntas enim testatoris pro lege obseruatur, *l.*5.*C.communia de legat.* cum aliis citatis à Piehard.*in rub.Instit.de lege Falcid.n.* 15. *& in disput. de mora*, *n.*202.

3 A DISPOSITIONE STATVTI ad dispositionem TESTAMENTI valet argumentum, vt per Decian *co f.*13.*num.*14.& *conf.*16.*n.*40 *vol.* 1. *& co f.*1.*num.*10.*vol.*2.*& conf.*87.*num.*17. *eod.vol.* 2. vbi subdit ita procedere vbi amborum verba vnico modo interpretentur, Menoch.*conf.*59.*num.*21. vbi subdit quòd etiam è contra valet argumentum à dispositione testatoris ad dispositionem statuti, *& conf.*95.*num.*84.*& conf.*160.*num.* 46.*& conf.*500.*num.* 21.*& conf.*631.*num.*4.*&* 9.*& conf.*695. *num.* 14. *& conf.*1083.*n.*17.*& de præsumpt.lib.*4.*præs.*83.*n.*24.vbi *num.* 25. subdit secus esse vbi non est eadem ratio; quamuis contrarium teneat. Cened.*practic.& Canonic.quæst.*7.*lib.*1.*quæst.*35.*n.*18.existimans de statuto ad testamentum non valere argumentum.

4 A DISPOSITIONE in testamento ad codicillorum declarationem valet argumentum, secundùm Menoch.*conf.*333.*n.*3. vbi citat Alex.*conf.* 204. *num.*7.*lib.*6.

Loc. XXXVII.

à Diuersis.

A DIVERSIS ad DIVERSA valet argumentum, vbi est eadem ratio. Dec. *conf.* 35. *n.* 56.*vers.nec obstant plura*, Cardin. Tusch. *practic. conclus.tom.*1.*lit.A.concl.*510.*num.*3.aliàs ferùs,vt per *l. Papinianus exuli*, *ff. de minorib.* tradunt Abb. *conf.*30.*In causa,& quæstione*, *in princip. lib.* 1. Socinius.*conf.*1.*num.*46.*& conf.*4.*num.* 10.*& conf.*12.*num.* 5. *& conf.*42.*num.*4.*conf.*57.*n.*12.*& conf.*64.*num.* 17. *& conf.*116.*n.*11. *& conf.* 134. *num.* 10. *vol.* 3. Imbrian. *de primo, & secundo benefic. seu restitut. ad pinguius probandum*, *consid* 3. *n.* 89. Cardin. Tusch. *d. lit. A. conclus.*510.*num.*2.A Diuersis enim non fit illatio,vt dixi *suprà*.

Loc. XXXVIII.

à Diuisibilibus.

A DIVISIBILIBVS ad INDIVISIBILIA non valet argumentum, Oldrad. *conf.* 231. *in fine*, *vers. præterea*, Cardin. Tusch. *practic. conclus.tom.*1. *lit.A.concl.*510.*num.*8. Valet tamen à diuisione, secundùm Ioan. Appell. *de ratione explicandi Dialecticam*, *cap.*2.Petr.Andr.Gammar.*in Dialectic.legali lib.*2.*loco* 8.

Loc. XXXIX.

à Dote.

Argumentum valet

1. *A dote ad piam causam*,
2. *A dote ad alimenta*,
3. *Dos enim & alimenta æquiparantur*,
4. *A dote ad legitimam*,
5. *A dote carnali ad dotem spiritualem*, *&*
6. *A dote ad studium.*

1 A DOTE ad PIAM CAVSAM valet arg.*cap.vnic. §. donare, qualiter olim poterat feud. alien.* Euerard.*in topicis legalib.loco à dote ad piam causam*, Perez de Lara *de anniuers.& cappellan.lib.*1. *cap.*5.*n.* 3.

2 A DOTE ad ALIMENTA valet argumentum, saltem affirmatiuè, sicuti docent Molin. *de primogen.lib.*2.*cap.*15.*num.*5. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *conf.*191.*num.*2. Camill. Lazarh *conf.*8.*num.* 13. Decian.*conf.*16.*num.*85.*vol.*1. *& conf.*15.*v.*7.*vol.*2. Surd. *de aliment.tit.*1.*quæst.*6.*n.*16.Carpan *in rub.ad statut. Mediolanen.*312. *num.* 6. *& in eod. statuto*, *num.* 65. Baptist.Costa *de remed.subsidiar.remed.*65.*n.*2. Franc. Molin.*de ritu nupt.lib.*3.*quæst.* 46. *num.* 10. Cardin. Mantic.*de tacitis & ambig. conuention. lib.* 12. *tit.* 16. *num.*16. Coler.*de alimentis lib.*2.*cap.*10.*n.*9. Monter à Cueua *Aragoniæ decis.* 16. *num.* 16. vbi intelligit eum eadem causa est ratio,Giurb.*decis.*5.*num.*12.*& decis.*10.*num.*11.*&* 42. Leo *Valent. decis.* 27.*num.* 5. *&* 21.*lib.*1.vbi quòd valet affirmatiuè, non negatiuè. Sicut è contrà valet ab alimentis ad dotem, vt dixi *suprà loco* 27.*num.*1.

3 DOS enim & alimenta æquiparantur, gloss. *in* *l.ob as,C.de pred.minor.*Bart.*in l.vlt.num.*7.*ff.quibus vt ind gn.*Xuar.*in l.quoniam*, *limit.*2. *C. de inoffic testam.* Tiraq.*de iure primog.quæst.*62.*n.*4.*cum seqq.*Corduba de Lara *in l.si quis à liberis*, *§. idem iudex*, *num.* 24. *cum seqq. ff. de liberis agnosc.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dos* 12. Surd. *de aliment. tit.* 9. *quæst.* 1. *num.* 14. vbi ait quòd dos succedit loco alimentorum.

4 A DOTE ad LEGITIMAM validum est argumentum, *auth. res quæ*, *C. communia de legat.* Bart.*in l.Titio centum.§.Titio genero*, *in fine*, *ff de condit.& demonstrat.*Franc. Vegg.*conf.*72.*n.*8.Menoch. *conf.*206.*n.*89.*& conf.* 531. *num.* 14. Cald. Pereira *in l.si curatorem*, *verb.sine curatore*; *n.*96.*C.de in integ. restit.minor.* Greg.*decis*489.*num.*17. Sic è contrà valet argumentum à legitima ad dotem,vt dixi *loco* 61. *num.*3.

5 A DOTE CARNALI ad DOTEM SPIRITVALEM beneficij dotati valet argumentum, vt per Abb. *conf.* 89. *Ex themate*, *num.* 2. *vers.moueor.lib.*2. Card. Tusch.*d.tom.*1. *lit. A.concl.*506.*n.*4. A dote verò carnali ad dotem spiritualis matrimonij ratione quantitatis non bene arguitur, vt fuit dictum in Romana dotis 21. Iunij 1601. coram Gregorio XV. quæ repetitur inter eius decisiones impressas,*decis.*63.*num.*21. & apud Fari.*decis.*560.*n.*4. *p.*2.*recent.*

6 A DOTE ad STVDIVM valet argumentum, vt per Decian. *conf.* 38. *num.*7. *vol.* 2. quicquid dicat Card. Mantic. *de tacitis*, *& ambiguis convent. tom.* 2. *lib.* 13. *tit.* 14. *num.* 5 *cum* causa studij æquiparatur causæ dotis,ex adductis per D.Barbos.*in l.*1. *ff.soluto matrim.p.*3.*n.*20.23.49.50.*&* 53. Magdalen. *de num. test.in testam.requis.p.*3.*c.*2.*n.*70.

Loc. XL.

ab Ecclesia.

Argumentum valet

1. *Ab Ecclesia ad hospitalem*,
2. *Ab Ecclesia ad minorem*,
3. *Ecclesia enim fungitur iure minoris*,

4 *Ab Ecclesia ad fiscum, &*
5 *Ab Ecclesia ad feudum.*

1 AB ECCLESIA ad HOSPITALE validum est argumentum, Euerard. *in topicis legalib. in loco ab Ecclesia ad pia loca*, Roman. *cons.* 407. & *cons.* 477. Ruin. *cons.* 7. *num.* 17. *vol.* 3. Imbrian. *de restitut. ad pinguius probandum, consid.* 4. *cum seqq.* cum aliis adductis per Alexand. Trentacinq. *var. resolut. lib.* 1. *tit. de rescript. & de priuil. resol.* 4. Et ab Ecclesia ad alia loca pia, & è contra valet argumentum, Magdalen *de numero testium in testam. requis. p.* 2. *cap.* 1. *n.* 24. & 25.

2 AB ECCLESIA ad MINOREM valet argumentum, Menoch. *cons.* 1299. *num.* 5. *cum seqq.* licet aliquatenus dubius, Gail. *lib.* 1. *obseru.* 3c. *n.* 16. 3 Ecclesia enim fungitur iure, seu vice minorum, *cap.* 1. *cap. audiuit, de restit. in integr.* Bernard. Diaz. *reg.* 219. Garc Falcon *reg.* 316. Sfort. Odd. *de in integr. restitut. p.* 1. *q.* 3. *art.* 4. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. minoribus, num.* 60. *C. de in integr. restitut. minor.* Cardos. *in praxi Iudicum, verb. Ecclesia, n.* 35. Menoch. *cons.* 170. *vol.* 2. Aloys. Rice. *in praxi rerum fori ecclesiast. resol.* 88. *n.* 3. *in* 2. *edit.* Sic è contra valet arg. de minore ad Ecclesiam, vt dixi *loco* 72. *num.* 1. vbi declaratur.

4 AB ECCLESIA ad FISCVM valet argumentum cùm è pari procedant, secundùm Menoch. *cons.* 39. *n.* 4. Sic è contra valet argumentum à fisco ad Ecclesiam, vt dixi *loco* 49. *n.* 1.

5 AB ECCLESIA ad FEVDVM valet argumentum, imò ea maioritate rationis, vt per Iacob. Gall. *consil.* 96. *num.* 1.

Loc. XLI.

ab Effectu.

AB EFFECTV ad CAVSAM valet argumentum, *l. non codicillum, C. de testament. c. at si clerici, in princip. de iudic. cap. cùm cessante, de appellationib.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 77. Cantiunc. *in simili tract. loco* 21. Ioan. Appell. *de ratione explicandi dialecticam, cap.* 4. *de effectu, siue officio.*

Loc. XLII.

ab Emancipatione.

AB EMANCIPATIONE ad LEGITIMATIONEM valet argumentum, Curt. sen. *cons.* 19. *col.* 1. & *cons.* 65. *col.* 3. Ias. *cons.* 184. *col.* 2. *vol.* 2. & *cons.* 40. *col.* 4. *vol.* 4. Ruin. *cons.* 71. *num.* 4. *vol.* 3. Roland à Valle, *cons.* 61. *num.* 5. *vol.* 1. & *cons.* 12. *n.* 12. *vol.* 4. Kirchou. *cons.* 1. *concl.* 23. nouissimè Didac. Narbona *de ætate ad humanos actus requis. anno* 8. *q.* 4. *n.* 9.

Loc. XLIII.

ab Emphyteusi.

Argumentum valet
1 *Ab emphyteusi ad locationem longi temporis,*
2 *Locatio longi temporis æquiparatur emphyteusi.*
3 *Ab emphyteusi ad feudum,*
4 *Ab emphyteusi ad maioratum, &*
5 *Ab emphyteusi ad vsumfructum.*

1 AB EMPHYTEVSI ad LOCATIONEM longi temporis, valet argumentum data rationis paritate, vt docet Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de Iustit. & iure p.* 1. *cap.* 9. *n.* 8. 2 Locatio enim longi temporis æquiparatur emphyteusi, sicuti scribunt Barthol. Perett. *ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienan. cap.* 2. *num.* 38. Pinel. *in l.* 2. *C. de bonis matern. p.* 3. *num.* 64. Sarmient. *select. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 31. Valasc. *de iure emphyt. quæst.* 29. *num.* 6. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 2. *num.* 55. Molin. *de Iustit. tract.* 2. *disp.* 445. *vers. hinc oritur*, Leonard. Lessi. *in simili tract. lib.* 2. *cap.* 24. *dub.* 1. *num.* 4. Cald. Pereira *quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 10. *num.* 8.

3 AB EMPHYTEVSI ad FEVDVM, Hippol. Rimin. *cons.* 38. *num.* 37. *lib.* 1. Cephal. *cons.* 29. *num.* 3. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 16. *num.* 2. & *cons.* 503. *num.* 1. & *cons.* 855. *num.* 1. & *cons.* 899. *num.* 11. Iacob. Gall. *cons.* 29. *num.* 2. & *decis.* 96. *num.* 4. & 25 Bellon. iun. *cons.* 30. *n.* 42. Borgnin. Caualcan. *decis.* 36. *num.* 446. *p.* 2. vbi subdit non bene procedere stante diuersitate rationis. Henric. à Rosenthal. *de feudis, cap.* 6. *concl.* 66. *num.* 3. vbi quòd non procedit quoad telonium. Sic è contra valet argum. de feudo ad emphyteusim, vt dixi *loco* 47. *num.* 2. Peregr. *cons.* 6. *n.* 16. *vol.* 1.

4 AB EMPHYTEVSI ad MAIORATVM valet argumentum, nisi detur diuersa ratio, sicuti tradunt Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 7. Molin. Theolog. *de Iustit. tract.* 2. *disp.* 631. *num.* 1. Matiens. *l.* 5. *gloss.* 6. *num.* 3. *tit.* 7. *lib.* 5. *noua Recopil.* Melch. Phœbos *Lusit. decis.* 96. *n.* 8. *tom.* 1. Valenzuela. *cons.* 69. *n.* 167.

5 AB EMPHYTEVSI ad VSVMFRVCTVM validum est argumentum, vt per Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 18. *num.* 15. D. Barbos. *in l. diuortio, §. fin. p.* 2. *n.* 48. *ff. soluto matrim.*

Loc. XLIV.

ab Etymologia.

1 *Ab etymologia vocabuli argumentum validum est in Iure.*
2 *Etymologiam nominis magni faciunt ipsi Pontifices, & prisci Iureconsulti.*
3 *Etymologia, & allusio vocabuli inter se differunt.*
4 *Etymologia origines verborum perquirit, eorúmque veritatem perquirit.*
5 *Allusio non ad originem verborum respicit, sed ad solum vocis sonum, seu similitudinem.*

1 AB ETYMOLOGIA vocabuli argumentum validum est in Iure, & multum frequens vt colligitur ex *l.* 2. *§. appellata, ff. si certum pet. l.* 1. *ff. de furtis, l.* 1. *ff. de acquir. possess. l.* 1. *ff. de Iustit. & iure, l.* 1. *ff. de testament. l.* 1. *ff. de nouationib. l.* 1. *ff. de pactis, princip. Instit. quibus modis re contrahitur oblig. princip. Instit. de testament.* Abb. *cons.* 82. *Quamquam, n.* 2. *vers.* 2. *lib.* 1. vbi quòd feudum dicitur à fide, & fidelitate propter etymologiam. Alexand. *cons.* 253. *Viso thema*

themate, *num.* 3. *vers. hoc etiam patet*, *lib.* 7. vbi ait quod valet argumentum ab allusione, seu etymologia vocabuli, quando non contradicit propriæ significationis, & ideo ibi volt quod consobrini propriè sunt filij sororum, quia etiam allusio vocabuli concurrit quasi consortij, Euerard. *in topicis legalib. loco* 6. Cantiunc. *in simili tract. loco* 3. Petr. Andr. Gammar. *in dialect. legali*, *lib.* 1. *loco* 3. Garc. Falcon. *reg.* 46. Tob. Nooi. *ad princip. Instit. de testament. n.* 51. Sfort. Odd. *cons.* 78. *num.* 26. *lib.* 1. vbi quòd valet negatiuè, idem dicit Decian. *cons.* 43. *num.* 18. *vol.* 5. Flamin. Paris. *de confident. quæst.* 26. *num.* 8. Pichard. *in de spus de mora*, *num.* 5. Cephal. *cons.* 698. *num.* 48. *vol.* 4. Monet *de distribut. quotid p.* 1. *q.* 7. *n.* 7. & 8. Borgnin. Caualcan. *decis.* 41. *p.* 3. Cauagnol. *decisionum consultat. lib.* 1. *pag.* 431. *num.* 21. *cum seqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 9. § 1. *num.* 5. Benedict Ægid. *in repet. l.* 1. *C. de sacros. Eccles. p.* 1. *in initio*, *n.* 14. Anton. Monach. *Lucensi decis.* 13. *n.* 53. vbi limitat si repugnat communis vsus loquendi, Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit. A*, *conc.* 500. Valenzuela *cons.* 4. *num.* 142. Benedict. Ægid. *ad l.* 1. *C. de sacros. Eccl. p.* 1. *in initio n.* 14. *fol.* 11.

2 In omnibus ferè Iuris articulis non solùm Doctores nostri, verùm etiam ipsi Pontifices, & prisci illi Iureconsulti, qui veram Iurisprudentiam coluerunt, nominis etymologiam magni faciunt, & ab illis omnibus & singulis suis tractatibus exordiuntur, vt in Iuribus suprà citatis, & per integrum tractatum prosequitur Isidorus relatus *in cap. forma*, *de verb. significat.* tum quia inter alios argumentorum locos, hunc ab etymologia ponit Aristoteles, Cicero, Quintilianus, & post eos reliqui omnes Philosophiæ professores, & veriloquium etymologiam appellauit Cicero in topicis, Agricola dialecticæ inuentionis *lib.* 1. *c.* 23. Fonseca *lib.* 5. *inst. dialect. c.* 2.

3 Etymologia & allusio vocabuli licet similia, & valde affinia videantur, ideóque illis abutantur passim Doctores nostri vtrumque confundentes, & vnum pro altero vsurpantes, vt per gloss. *in l.* 1. *ff. de acquir. possess.* quam sequuntur *ibidem*, Bart. *num.* 4. Ias. *à num* 25. & Alex. *num.* 1. adeo vt synonyma esse hæc quatuor, etymologia, allusio, & deriuatio, & descriptio scribunt, Angel. & Ioan. de Imola, & alij, quos sequitur Euerard. *d. loco* 6. *vers. verius tamen est*, longè tamen inter se hæc quatuor differre post Zaz. bene explicat Rip. *in proximè citata l.* 1. *num.* 18. &

4 omissa deriuatione & descriptione ostenditur, quia etymologia verborum origines perquirit, eorúmque veritatem notificat, & ob id secundùm Cicer. & alios, de quibus suprà, veriloquium appellatur, ab etymon quòd Græcè verum dicitur, vt optimis exemplis ostendit Fonseca *citato loco*, de consule, qui sic dicitur, quia consulit Reipublicæ, de abstemio, quia abstinet à temeto, idest, vino. Allusio

5 verò non ad originem verborum respicit, sed ad solius vocis sonum, seu similitudinem, vt optimo exemplo sic Iustinianum vendicans à morsu, seu potius calumniæ Laurentij Vallæ circa appellationem testamenti, quod Iustinianus dixit testationem mentis, *in princip. Instit. de Testament.* aduertit Alciat. *de verb. significat. lib.* 4. *numer.* 21. quem laudat Couar. *p.* 1. *rub. de testament. num.* 2. Aurel. Dauid. *de verbor. significat. cap.* 6. *à num.* 33. *iuncto num.* 36. optimè Cantiunc. *d. loco* 2. *post princip.* eadem etiam ratione à reprehensione, Alph. de Mendoça *qu.* 4.

6 *scholast.* § 6. liberauimus aliquando, gloss. *verb. gens sancta*, *in cap. fundamenta*, *de elect. lib.* 6. dum Romam appellari aiebat quasi rodat manus, quæ nunc in emendatioribus codicibus non reperitur. Vnde inter etymologiam & allusionem illud consequitur discrimen quòd etymologia, quod originem vocabuli veritatem præ se fert, & ideò in definitionibus ei locus assignatur, & ab ea saltem negatiuè valet argumentum, vt nos docet Iureconsul. *in l.* 2. § *appellata*, *ff. si certum petatur*; ex allusione autem cùm veram originem vocabuli non respiciat, minimè necessarium est argumentum, imò allusionem damnant antiqui omnes, vt ostendit Ripa *d. n.* 18. & ex Cicer. *contra Stoicos*, Cuiac. *lib.* 11. *obseru.* 37.

Loc. XLV.

ab Experientia.

AB EXPERIENTIA validum est argumentum, vt per Hippol Riminald. *cons.* 657. *num.* 8. *vol.* 6. Franc. Becc. *cons.* 44. *num.* 6. Surd. *cons.* 152. *n.* 25. Experientia enim est omnium rerum mater, & magistra, vt dixi suo loco.

Loc. XLVI.

à Falcidia.

Argumentum valet

1 *A Falcidia ad Trebellianicā, & è contra, &*
2 *A Falcidia, & Trebellianica ad legitimam.*

A FALCIDIA ad TREBELLIANICAM, 1 & è contra, in Iure admittitur argumentum, *l. Marcellus*, *vers. quod autem*, *ff. ad Trebell. l. iubemus*, *C. eod. tit. l.* 1. *ff. de legat.* 1. Euerard. *in topicis legalib. loco* 16. Cantiunc. *in sexta specie loci à simili*, Curt. iun. *cons.* 70. *n.* 17. *lib.* 1. Ferret. *in constitut. Carbalonia*, *gloss.* 4. *num.* 31. Secus verò quoad confectionem inuentarij, quia inter vnum & alterum remedium militat diuersa ratio, secundùm Laurent. de Pinu. *cons.* 5. *n.* 14.

2 A FALCIDIA, & Trebellianica ad LEGITIMAM valet argumentum, vt per Comen. *in l. coheredi*, § *cum filia*, *num.* 2. *ff. de vulgari*, & *pupil. substit.* Peregrin. *de fideicomm. art.* 36. *num.* 62. *ad med.* Marta *voto* 112. *num.* 8. & *voto* 113. *num.* 8. Fusar. *de substitut. quæst.* 296. *numer.* 67. Sic è contra valet argum. à legitima ad Trebellianicam, vt dixi *loco* 61. *num.* 2.

Loc. XLVII.

à Feudo.

Argumentum valet

1 *A feudo ad maioratum, seu primogenituram,*
2 *A feudo ad emphyteusim,*
3 *A feudo ad regnum,*
4 *A feudo ad officium,*
5 *A feudo ad iuspatronatus,*
6 *A feudo ad fideicommissum, &*
7 *A feudo ad vltimas voluntates.*

A FEVDO ad MAIORATVM, seu primo- 1 genituram confici potest argumentum, quando

do id, quod in feudis deciditur, iuris communis regulis non repugnat, Couar. *lib. 2. var. cap. 18. n. 1.* Gam. *Lusit. decis. 51. num. 5.* Dec. *cons. 16. num. 5. vol 4.* Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 7. in princip.* & præcipuè *num. 5.* Pegueta *decis. 214. num. 11.* Iacob. Gall. *cons. 10. numer. 46.* Ludouic. de Casanet. *cons. 57. n. 61.* vbi intelligit non respectu tituli, & qualitatis feudalis, sed respectu tantùm graduum, & formæ succedendi, maioratus enim similis est feudo, & eisdem ferè regulis comparatur, Roland. *cons. 58. num. 69. & 70. lib. 3.* Cephal. *cons. 251. numer. 30. & cons. 32. num. 18.* Surd. *cons. 41. num. 4.* Leo *Valent. decis. 80. num. 10. lib. 1.* Reinos. *in obseruat. pract. obseru. 22. n. 7.* Valenzuel. *cons. 113. numer. 49. tom. 2.* Sic è contrà valet argum. de maioratu ad feudum, vt dixi *loco 66. num. 2.*

2 A FEVDO ad EMPHYTEVSIM valet argumentum quando datur eadem ratio, & iuris regulæ non repugnant, *l. 1. §. fin. iuncta gloss. ff. si ager vectig. cap. 1. §. res autem, de inuestit. de re alien. fo ciend. in vsibus feud.* Alex. *cons. 44. Visa facti, in princip. lib. 3.* Eneuerd. *in topicis legalib. loco 12.* Cantiune. *in simili tract.* in secunda specie loci à simili, Tiraquel. *in tract.* le mort, *p. 4. declarat. 6. num. 2.* Couar. *var. lib. 2. cap. 18. num. 1.* Petra *de fideicom. quæst. 10. n. 45. & 47.* Laurent. de Pinu. *cons. 117. num. 6.* Camill. Larath *cons. 33 num. 9.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. argument.* 1. Hippol Riminald. *cons. 257. num. 109. & cons. 444. num. 4.* Valasc. *de iure emphyt. q. 39. num. 19.* Sim. de Prætis *cons. 9. n. 7. lib. 1.* vbi intelligit quando est eadem ratio, Viui. *opin. 73. n. 1. & 2.* vbi intelligit si in vtroque appareat eadem ratio, & *num. 1.* limitat in exorbitantibus, Henric. à Rosenth *de feudis, cap. 1. conc. 20. num. 3.* vbi *num. 6.* intelligit si sit præter ius & viua ratio in vtróque militet, & *in gloss. lit. G,* limitat in pœnalibus, Honded. *cons. 36. num. 4. tom. 1.* Hieron. Gabr. *cons. 60. n. 1. tom. 2.* Borgnin. Caualcan. *decis. 44. num. 22. part. 1. & decis. 18. num. 75. p. 3* Pereg. *cons. 25. num. 5. & 8. vol. 1.* vbi id intelligit cùm non subest ratio diuersitatis. Decian. *cons. 4. numer. 28. vol. 1. cons. 123. numer. 8. vol. 3. & cons. 2. numer. 3. & 51. vol 4.* Menoch. *cons. 111. numer. 59. & cons. 129. num. 2. & cons. 687. num. 17.* Surd. *decis. 188. n. 5. & decis. 190. num. 15. & cons. 75. num. 13. & cons. 208. numer. 9. & cons. 318. num. 33. & cons. 402. n. 24. & de aliment. tit. 4. quæst. 10. num. 15.* Perez de Lara *de anniuersar. & capellan. lib. 1. cap. 19. num. 7.* vbi ait procedere quando decisio feudalis non repugnat Iuri communi, Mari. Antonin. *variar. resol. lib. 1. resol. 56. sub num. 2.* Adrian. Negusant. *in sylua responsor. q. 132. num. 19.* Fulu. Paeian. *de probationib. lib. 1. cap. 10. num. 36.* vbi limitat in pœnalibus, Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap. 11. num. 43. & de nominat. emphyt. q. 17. num. 28. & de renou. emphyt. q. 9. num. 17. & de extinctione emphyt. cap. 3. num. 1.* Anton. Monach. *Florent. decis. 61. num. 3.* Cæs. Argel. *de contradictione legit. q. 16. num. 18.* Cardin. Tusch. *practic. conc. tom. 1. lit. A, conc. 507. num. 14.* Melch Phœbos *Lusit. decis. 13. num. 7. tom. 1.* Ioseph. Ludou. *Lucens. decis. 48. num. 37* Rot. *in Lauretana, seu Recanaten. emphyteusis 17. February 1625. coram bone mem. Buratto.* Melch Phœbos *Lusit. decis. 187. n. 7. to. 2.* Sic è contra valet argum. ab emphyteusi ad feudum, vt dixi *loco 43. n. 2.* Ioseph. Vela *dissert. for dissert. 13. n. 17.*

3 A FEVDO ad REGNVM valet argumentum, secundùm Anchar. *cons. 338. col. 8.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 7. n. 1.* Alexand. Raudens. *de success. Regni Portugalliæ, resp. 2. n. 96. & Pisana decis. 48. n. 18. part. 1.*

4 A FEVDO ad OFFICIVM valet argumentum, Boci. *decis. 350. num. 4.* Frec. *lib. 1. q. 51. & 56.* à Fonte *cons. 16. num. 5. tom. 2.* Mastrill. *de magistr. lib. 1. c. 14. n. 35. & cap. 28. num. 29.* Vincent. de Anna *alleg. 103. num. 3.* Ioan. Andr. Georg. *in repet. feudalib. c. 5. num. 51. & cap. 53. n. 28. & 29.* Theodor. *alleg. 41. num. 3. & 13.* Mart. *cons. 53. num. 1. cum seqq.* Noguerol. *alleg. Iuris tom. 1. alleg. 33. num. 5.* vbi etiam quòd officia magnam cum feudis habent similitudinem.

5 A FEVDO ad IVSPATRONATVS validum est argumentum quoad modum succedendi, vt per Lambertin. *de iurepatron. lib. 1. art. 8. q. 3. princip. prima part.* Decian. *cons. 32. num. 12. lib. 1.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 199. n. 221. & decis. 120. n. 319. in 1. edit.* aliàs *resolut. 181. n. 4. in 2. edit.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 521. num. 31.* Iulian. Viuian. *in praxi iurispatron. lib. 14. cap. 2. n. 30.* Rot. *in Praenestin. Iurispatronatus 10. Iuny 1602. coram bonæ mem. Litta, vers. sed non ad omnes, in fine,* impressa per Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 82. in fine.*

6 A FEVDO ad FIDEICOMMISSVM valet argumentum, Menoch. *cons. 89. num. 65. & cons. 116. num. 29. & cons. 124. num. 39. & cons. 161. num. 40. & cons. 315. num. 18.* vbi limitat, *& cons. 400. num. 41. & cons. 413. num. 38. & cons. 1036. num. 2.* Peregrin. *de fideicom. art. 27. n. 4.* Decian. *cons. 21. n. 18. vol. 3. & cons. 41. num. 163. vol. 1. & cons. 14. n. 6. vol. 5.* vbi ait quòd valet argumentum de foro paterno ad fideicommissum relictum fœminæ, vel agnatis, & è contra quoad successionem, Cephal. *cons. 313. num. 11. vol. 3. & cons. 606. num. 18. vol. 4.* Ioan. Gall. *cons. 10. n. 12.* Manent. *decis. 2. num. 29.* Garc. Mastrill. *Siciliæ decis. 122. num. 15.* Gjurba *ad consuetud. Messanenses, cap. 13. gloss. 1. n. 9* Fusar. *de substitution. q. 179. num. 14.* Idem Fusar. *cons. 18. num. 12. & cons. 124. num. 18.*

7 A FEVDO ad VLTIMAS VOLVNTATES valet argumentum, vt per Decian. *consil. 100. num. 7. vol. 1.*

Loc. XLVIII.

à Fideicommisso.

Argumentum valet

1 *A fideicommisso ad regnum,*
2 *A fideicommisso ad feudum, &*
3 *A fideicommisso ad maioratum.*

A FIDEICOMMISSO ad REGNVM, vel aliam successionem debitam ex causa necessaria, valet argumentum, vt per Alexand. Raudens. *de success. Regni Portugalliæ, respons. 2. num. 36.* [1]

A FIDEICOMMISSO ad FEVDVM validum est argumentum, sicuti scribunt Afflict. *decis. 112. num. 4.* Ruin. *cons. 38. num. 16. vol. 1.* Decian. *consil. 2. num. 112. & cons. 83. num. 12. vol. 4.* Henric à Rosenth. *de feudis, cap. 9. concl. 41. num. 9.* Menoch. *cons. 16. num. 3. & cons. 89. num. 63. & cons. 104. num. 60. & cons. 400. num. 41. & cons. 689. num. 9 & cons. 701. num. 107.* Surd. *cons. 427 num. 37.* Manent. *cons. 106. num. 8.* [2]

A FIDEICOMMISSO ad MAIORATVM valet argumentum Peralta *in l. 3. §. cui fideicommissa, num. 91. ad fin. ff. de hæredib. instit.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 2. num. 9.* Valasc. *de iure emphyt. q. 50. num. 29.* [3]

Fideicommissum enim familiæ relictum in omnibus ferè assimilatur maioratui, iuxta ea quæ tradunt Molin. *citato loco*, & Ioan. Garc. *de expensis*, *c.16. n.3. in fine.*

Loc. XLIX.

à Fisco.

Argumentum valet.

1 *A Fisco ad Ecclesiam.*
2 *A Fisco ad piam causam, &*
3 *A Fisco ad dotem.*

1 A Fisco ad Ecclesiam valet argumentum, vt tradunt Cephal. *cons.255.num.29.vol.2.* Peregr. *de iure fisci, lib.6.tit.2.num.5.* vbi *num.6.* subdit quòd valet à fisco ad dotem, Gasp Anton. Thesaur. *quæst. forens. lib.3. quæst.93. n.3.* Ista enim æquiparantur, *l. fin. C. de sacros. Eccles.* Abb. *cons.108. in fine*, intelligendo tamen, vt per Sfort. *de restitut. in integrum, quæst.1. art.13.* & 14. & Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. minoribus, num.62. C. de in integ. restit. min.*

2 Sic è contrà valet argum. ab Ecclesia ad fiscum, vt dixi *suprà loco 40. num.4.* Et à fisco ad piam causam valet argumentum, Magdaleu. *de numero testium in testam. requis. p.2. c.4. n.9.*

3 A Fisco ad dotem valet argumentum, Cancer. *p.1. c.3. n.1.*

Loc. L.

à Foro.

1 *A foro exteriori ad forum interius, & è conuerso, valet argumentum.*
2 *Forus pœnitentialis non sequitur naturam fori contentiosi.*
3 *Absolutio, concessio, seu priuilegium pro foro conscientiæ, minimè prodest in foro exteriori.*
4 *Referuntur aliqui contrarium tenentes.*
5 *Sed prior sententia recipitur.*
6 *Absoluendi facultas alicui simpliciter concessa, vtrùm de vtroque foro, an verò de solo interiori sit intelligenda, ostenditur, &* num.7.
8 *Argumentum à contrario sensu quando non concludat.*
9 *Absoluendi, vel dispensandi in foro conscientiæ vbi conceditur facultas in aliquo priuilegio, vel Bulla an necessariò sit præmittenda Confessio Sacramentalis an verò extra Pœnitentiam Sacramentum possit expediri, ostenditur.*
10 *A foro fori validum est argumentum.*

1 A Foro exteriori ad Forum interius, & è conuerso, valet argumentum, sicuti docent gloss. *verb. permittimus, in cap. fin. de pœnitent. & remiss.* gloss. *verb. vel ligare, in cap. omnis vtriusque sexus, eod. tit.* gloss. *verb. pacto, propè fin. cap. si diligendi, de foro compet.* Sot. *in 4. dist.20. q.2. art.2. & lib. 4. de iust. q.5. art.3. vers. quintò arguitur, & quæst.6. art.4. vers. neque verò*, Petr. à Nauar. *de restitut. tom. 1. lib. 2. cap. 1. numer. 67.* Sanch. *de Matrimon. lib.8. disp. 11. num.74. in fine, & disp.23. num.21 circa med.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.6. numer. 296.* Duran. *Rota decis.18. numer. 12.* nouissimè me citato in hoc August. Barbosæ Loc. Iur.

loco Ioan. Escobar à Corro *in tract. de vtroque foro, in initio n.5. cum seqq.*

Verùm quia de hoc dubitat Flamin. Paris. *de confident. quæst.14 num. 29.* & dicit Franch. *in cap.2. de pœnitent. & remiss. lib.9.* quòd forus pœnitentialis non sequitur naturam fori contentiosi, & gloss. *verb. replicari, in fine, in cap. de his, de accusationib.* docet absolutum quoad Deum per veram pœnitentiam, quoad Ecclesiam; & in foro iudiciali liberum non esse quominus accusari & puniri valeat. Et Philip. Franc. *in cap. 2. de pœnit. & remiss. lib.6.* dicit quòd forus pœnitentialis non sequitur naturam fori contentiosi, & Ludou. Gom. *ad reg. de non vindicando, q.14. sub vers. breuiter*, ac Gutier. *pract. lib. 4. quæst. 10. num. 8.* tenent quòd forus fori, & forus poli differunt sicut cœlum à terra. Ideò plures huius argumenti fallentias collegerunt, Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.4. lit. F, concl.443. & concl.446. num.10. cum seqq.* Petr. Gregor. *syntagm. Iuris, p.3. lib.30. cap.11. num.17.* & Ioan. Valerius per integrum *tract. de different. inter vtrumque forum*, Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.2. tit. 14. num. 19. & 24.* Amescua *de potest. in seipsum, cap.16. num.7. & 8. lib.2.* Laurea Granat *decis.15. num.86.* nouissimè Ioan. Escobar *dict. tract. de vtroque foro, per tot.*

3 Illa autem præcipua est differentia quòd concessio, absolutio, seu priuilegium pro foro conscientiæ minimè prodest in foro exteriori, sicuti resoluunt Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.1. quæst.61. articul. 10.* & Soar. *de legibus, lib.8. cap.6. à num. 11;* vbi *num. 15.* testatur hunc esse communem vsum & verborum sensum, & ante eos explicauit Nauar. *in man. cap.27. num. 278. ad fin. & cons. 5. de priuileg. in antiq.* aliàs *cons. 4. à numer. 8. de indic. in nouis*, & alij, de quibus plenè Sayr. *de censur. lib. 2. cap. 10. numer. 31.* & in spurio legitimato, seu dispensato pro foro conscientiæ, disputat latè Sanch. *de Matrimon. lib. 7. disp. 34. à numer. 43. & 49.*

4 Verùm non defuerunt Doctores grauissimi qui constanter tenent priuilegium, seu facultatem factum pro foro conscientiæ in exteriori suos operari effectus, vt in casu frequentissimo exemplum ponentes de absolutione censurarum, vel dispensationibus irregularitatum facti virtute priuilegiorum Mendicantibus competentium, & aliis Religionibus, de quibus Fr. Emman. *dict. quæst. 61. articul. 2. cum seqq.* aut quæ fiunt ab Episcopis auctoritate Concilij Trident. *sess. 23. de reformat. cap.6.* vel per Bullas Cruciatæ, aut similes, quæ facultatem faciunt limitatam ad forum conscientiæ, notat Henriq. *in sum. lib.6. cap. 13. §. 2. lit. V, & lib. 14. cap. 29. §. 1.* contendens sic absolutus à benigno Iudice, admittendos esse vt legitimè absolutos etiam pro foro exteriori, & de æquitate ex auctoritate Paris. & Decij, quos refert, & verum asserit Fr. Emman. *dict. articul. 19. ad fin. vers. loquendo tamen*; vnde contra Nauar. vbi proximè, contendit idem Henriq. *dict. §.1. lit. E*, dispensatum in sacra Pœnitentiaria pro foro conscientiæ ad matrimonium contrahendum, non debet ab Episcopo inquietari, & verum fatetur Sanch. *de Matrim. lib. 3. disput. 15. num. 14.* quando nullus denunciat impedimentum, vel *Matrimonium accusat.* Nec efficaci ratione destruitur hæc pars, nam absolutio censurarum etiam limitata in forum conscientiæ tollit verè, & re ipsa censuram, sicut dispensatio verè tollit dispensationem, aliàs enim non posset in foro conscientiæ dispensatus matrimonium in eodem

eodem contrahere, neque absolutus in eodem haberi posset pro non excommunicato, & consequenter quocunque modo constiterit de appellatione, vel dispensatione, debet haberi vt liber & immunis à tali censura, & impedimento, & sequitur intentum quod effectus fori interioris ab effectu exterioris specialis non est. Cui difficultati nititur respondere. Soar. *tom. 5. de censur. disput. 7. sect. 5. à num. 12* & postquam retulit opinionem eorum, qui dicunt hanc resolutionem pro foro conscientiæ permanentem non esse, sed fieri ad certum effectum, vt eo finito absolutus in eam coincidat; deinde *num. 14.* concludit sic absolutum etiam in foro exteriori pro non excommunicato se gerere posse, dummodò in eo foro de absolutione constet, sicque fateri videtur cogendum non esse aliam petere absolutionem pro exteriori, licèt contingat casum ad illum deduci, & ante eum expressius docuit Vgolin *de irregularit. cap. 33. §. 4. num. 5.* ex quibus non adeò plena res est, vt existimat Gutier. *Canon. lib. 1. cap. 2. num. 10.* cuius verba alij considerate transcribunt.

5 Sed nihilominus recedere non oportet à priori resolutione, quæ proculdubio communis est, ex Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 11. num. 11. & lib. 2. var. cap. 10. num. 3.* Nauar. *citato loco*, Sanch. *d. lib. 3. disp. 15. n. 17. vers. ad quartum*, resoluentibus absolutum quoad forum conscientiæ, licèt de absolutione cōstet, indigere alia absolutione pro exteriori, vt scilicet ab alijs pro absoluto habeatur; & dispensatum indigere alia dispensatione ne in exteriori foro separari cogatur, quod expressius tenuit Ioann. Bapt. Anton. relatus ab Vgolin. *vbi proximè*. Ad difficultatem verò suprà adductam responderi poterit faciendo illam absolutionem verè & realiter tollere censuram, & dispensationem, re ipsa remouere impedimentum, & matrimonium validum efficere; sed cum hoc stare quod in foro exteriori non iudicetur, nec habeatur tanquam validum matrimonium, quod re vera, & in conscientia validum est, nec admittatur, vt absolutus in exteriori foro is, qui re vera, & in conscientia ab excommunicatione liber est, vt benè aduertit additio ad Nauar. *dict. cons. 4. de iu... c. in fine*, & Sanch. *d. disp. 15. numer. 17. in prin.*

6 Procedit autem hæc resolutio quando expressè facultas limitatur ad forum conscientiæ, vbi verò simpliciter datur, grauis est inter scribentes controuersia, vtrum de vtroque foro, an solo interiori sit intelligendum? quæstionem formant Doctores in potestate absoluendi à censuris data per Iubilæum, seu Bullam Cruciatæ, & resoluunt multi quoad vtrumque forum datam videri; ita Barthol. de Medina *in instruct. Confessor. lib. 2. cap. 12. in fine*, quem constanter sequitur Fr. Emman. *in summ. verb. excommunicat. cap. 83. num. 9. & quæst. Regular. tom. 1. quæst. 61. art. 6. vers. secundò colligitur*, Henriq. *d. lib. 7. cap. 13. §. 2. lit. V, in fine*, Soar. *d. sect. 50. num. 10.* quorum fundamentum est, quia verba simpliciter prolata in vtroque foro æquè verificantur, vnde succedit reg. *l. 1. quod autem, ff. de aleator.* iuncta reg. *l. beneficium, ff. de constitut. Princip.* cum vulgaribus; deinde præcipuè mouentur ex verbis Motus proprij Pij V. in Iubilæo concesso anno 1568. vbi in perpetuum declarauit concessiones datas, vel dandas in futurum virtute Iubilæi non suffragari in foro exteriori, nisi satisfacta parte, ergo inferunt prodesse, & suffragari parte satisfacta.

7 Quorum resolutio licet defendi possit, vbi aliàs datur potestas simpliciter & absolutè ad absoluendum à censuris, vbi tamen datur per Cruciatam, vel Iubilæum fallunt, manifestissimè docent, & melius contrarium probarunt Couar. *d. §. 11. num. 16.* & sine dubio verum esse scribit Ledesma *2. 4. quæst. 16. art. 1. col. pen. vers. illud tamen*, & ex professo Gutier. *d. cap. 2. à num. 10.* & per totum Sayr. *d. cap. 20. n. 31.* & apertè deducitur ex Nauar. *cons. 48. num. 1. de sentent. excomm. in nouis*, & tandem sic concludit Sebast. à Costa *de Indulgent. quæst. 50.* Et pro hac parte plura faciunt fundamenta. Primò quia finis concedendi has Bullas & Iubilæa, præcipuus est bonum spirituale animæ, & remouere impedimenta salutis æternæ, qui satis obtinetur per absolutionem quoad forum conscientiæ, ex doctrina gloss. *in d. cap. de his, de accusat.* & omnibus suprà adductis, ideóque vsum Romanæ Curiæ esse, vt huiusmodi potestas Confessariis committatur, notat idē Nauar. *in man. cap. 16. num. 31.* Facit secundò, quia si huiusmodi absolutiones prodessent in foro exteriori, nimium detraheretur iurisdictioni fori exterioris, & in graue cederet Ordinariorum præiudicium, contra reg. text. *in cap. super eo, de offic. deleg.* & contra reg. text. *in cap. seruetur 11. q. 3.* & quæ notantur *in cap. cum ab Ecclesiarum, & in cap. ad reprimendam, de officio Ord.* Viget tertiò, quia in aliquibus Bullis & Iubilæis specialiter exprimitur quòd possit dari absolutio à censuris quoad vtrumque forum; ergo quando non exprimitur, est dicendum contrarium, quia si voluisset, dixisset, iuxta reg. text. *in cap. ad audientiam, de decim. cum similibus.* Facit tandem, quòd me præcipuè mouet, quod post Pium V. Gregorius XIII. in Cruciata pro Regno Portugalliæ, expressit quòd nullatenus etiam parte satisfacta prosit absolutio, virtute illius Bullæ in foro iudiciali, Gutier. *d. cap. 12. numer. 18. in fine*, & hoc ipsum expressit Gregorius XIV. in Bulla Cruciatæ, quam pro eodem Regno Portugalliæ indulsit anno 1591. quam integram refert Sebastian. à Costa *in principio dicti tract. de Indulgent.* quæ verba reperiuntur in Bulla Cruciatæ, qua hodie fruuntur Lusitani, ex quibus iam desinant contra Couarr. & Gutier. obmurmurare Fr. Emman. & qui eum sequuntur.

8 Ad declarationem verò Pij V. omissa solutione Gutier. qui *d. cap. 2. à num. 19. vsque ad finem*, nititur ostendere solum agere de absolutione ad reincidentiam, quam interpretatur parte satisfacta prodesse vtróque foro in quo deceptus est, & ideò meritò in hoc carpitur à Fr. Emman. Facilius igitur respondetur argumentum illud deduci à contrario sensu, quod in proposito non concludit, ex multiplici ratione, primò quia communiter receptum est verbis negatiuis non deduci argumentum affirmatiuum, vt resoluunt Doctores per me citati *suprà loco 27. num. 15.* Secundò, quia pariter non valet quando contrarium expressum reperitur in sensu directo, vt notant omnes, per text. ibi, *in l. conuenticula, C. de Episcop. & cler.* gloss. *verb. petere, in cap. cupientes, de elect. lib. 6.* recepta ex Nauar. *in cap. 1. § liberes, num. 22. de Pœnit. dist. 6.* & aliis, de quibus Ceuall. *communium contra commun. q. 336. à numer. 2.* Constat autem ex Bullis nouissimis sæpiùs Pontifices declarasse absolutionem virtute Iubilæi, vel Cruciatæ, etiam satisfacta parte non prodesse in foro exteriori, quod si replicetur secundùm omnes proximè citatos argumentum à contrario sensu efficax, licèt contrarium sit expressum, quando aliàs verba dispositionis manerent otiosa, & inutilia; respondetur enim satis esse quod aliquid operetur, licèt minimum, vt optimè probat text. *in cap.*

cum

cùm virum, in fine, de Regularib. verba autem illa, *nisi satisfacta parte*, illud maximè operantur, vt aliquo casu, si satisfactio parti præmittatur, prodesse possit absolutio in foro exteriori, is erit quando expressè ad vtrumque forum concessa fuerit absoluendi facultas, non enim proderit parte non satisfacta in foro exteriori, & idem declarauit Pius V. in sensu directo, ibi, quomodolibet concessas, vel in futurum concedendas.

9 Tandem illud in hoc propositum restat dubium non dissimulandum, vtrùm quando priuilegium, vel Bullæ faciunt facultatem absoluendi, vel dispensandi in foro conscientiæ, supponant necessariò præmittendam esse Confessionem sacramentalem, an verò extra Pœnitentiæ Sacramentum possit expediri? in quo articulo vt breuiter comprehendamus multa, quæ Doctores scripserunt, aduertere oportet forum conscientiæ, & forum pœnitentiale inter se differre tanquam genus & speciem; forus enim conscientiæ latiùs patet, quia sunt effectus ad forum conscientiæ pertinentes, qui extra Sacramentum Pœnitentiæ possunt expediri, vt est absolutio à censuris, & dispensatio irregularitatum, quando Iure communi, aut speciali simpliciter aliquibus conceditur, vt in Concil. Trident. *sess. 14. de reformat. cap. 6.* certum est non posse fieri etiam à non Sacerdote, & continetur extra pœnitentiæ Sacramentum, vt agens de intellectu, text. *in cap. canonica, de sent. excommunicat.* explicat Couar. *d. §. 11. num. 10.* & post Vgolin. Henriq. & alios nouiores, Sayr. *de censur. lib. 2. cap. 11. num. 1.* Sanch. *de Matrim. lib. 8. disp. 34. à num. 28.* quibus adde Nauar. *cons. 11. num. 11. de priuileg.* Alij verò sunt effectus necessariò supponentes Sacramentum pœnitentiæ, & sacramentalem absolutionem, vt est remissio peccatorum quoad culpam; huiusmodi etiam sunt facultates, quæ virtute Iubilæi, vel Cruciatæ fiunt, Confessoribus, quos quis elegerit, vt eum absoluat; tum quia semper adiici solet clausula, *eorum confessione audita*, vt patet ex Bullis nouissimis, & iis, quibus fruimur nos Lusitani; tum, quia hæc facultas absoluendi à censuris in Bullis indulgentiarum conceditur, veluti quoddam præludium ad absolutionem peccatorum, vt bene considerat Nauar. *d. cap. 26. num. 31.* & post eum, & Couar. *num. 16.* Fr. Emman. *super Bullam Cruciatæ, §. 9. num. 54.* & sic declarasse Pium V. testatur Sebast. à Costa *in tract. de Indulgent. quæst. 50. in fine*, licèt inconsideratè alij affirment indistinctè contrarium esse praxi receptum. Ex quibus omnibus meritò hanc subdiuisionem fori conscientiæ in Pœnitentiale, & non Pœnitentiale notauit, post Nauar. *dict. cap. 17. n. 41.* Fr. Emman. *d. tom. 1. quæst. 61. art. 10. vers. scio etiam*, & sequitur Soar. *de legib. lib. 8. cap. 6. n. 13.*

10 A Foro Fori firmum est, & validum argumentum, *l. quia parentis*, iuncta gloss. *ff. soluto matr. l. fin. C. de instit. & subst. auth. multo magis. C. de sacros. Eccles.* Rebuff. *de priuil. Scholast. priuil. 3. num. 4.* Valenzuela *cons. 101. n. 85.*

Loc. LI.

à Fructuario.

A Fructuario ad Emphiteutam validum est argumentum, vt per Cald. Pereira *de renunt. emphyt. quæst. 18. num. 15.* Valasc *de partitio. cap. 31. num. 8. & 9.* D. Barbos. *in l. diuortio, in princ. part. 2. num. 19. ff. soluto matrim.* Vide infrà loco 125. num. 1.

Loc. LII.

à Gabella.

A Gabella ad Laudemium valet argumentum, sicuti docent Doctores *in l. ab emptione, ff. de pactis*, Crauet. *cons. 331. num. 7. & 20.* Surd. *decis. 31. n. 10.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 180. num. 10.*

Loc. LIII.

à Genere.

A Genere ad Speciem validum est argumentum, *l. 1 ff. si certum pet.* Euerard. *in topicis legalib. loco 6.* Cantiunc. *loco* . Petr. Andr. Gammar. *in dialect. legali, lib. 1. loco 7.* Tob. Noni *ad princip. Instit. de testament. num. 32.* Adrian. Negusant. *in sylua respons. quæst. 100. num. 57.* Ludou. Rodolphin. *var. quæst. lib. 2. quæst. 51. num. 12.* vbi ait quòd valet affirmatiuè prædicamentaliter, non illatiuè. Sic è contrà valet argumentum à specie ad genus, vt dixi loco 104.

Loc. LIV.

ab Impossibili.

Ab Impossibili validum est argumentum, *l. si decesserit, ff. qui satisd. cog.* vbi gloss. Bald. *in l. conuenticula, col. vltim. C. de Episcopis, & cleric.* Euerard. *in topicis legalib. loco 78.* Petr. Andr. Gammar. *in dialectica legali, lib. 1. loco 16.* Menoch. *cons. 332. n. 30. & cons. 339. n. 8.*

Loc. LV.

ab Inclusione.

Ab Inclusione vnius ad exclusionem alterius valet argumentum, Menoch. *cons. 14. num. 14. & cons. 98. num. 76. & cons. 81. num. 49.* vbi ait argumentum hoc non procedere vt absurdum euitetur, *& consil. 249. num. 14. & cons. 250. num. 58. & 59. & cons. 406. num. 44. & 47. & de præsumpt. lib. 4. præs. 38. num. 32.* vbi post Decian. *in l. 1. in 1. lect. num. 84. ff. si certum petatur, & cons. 11. num. 8.* limitat quando illud quod exclusum videtur, alia dispositione includitur, quod idem repetit *consil. 141. num. 22. & cons. 181. num. 82.* Palaëz *de maioratu, p. 1. quæst. 1. num. 91.* vbi ait quòd non procedit quando illud quod videtur exclusum, alia legis dispositione includitur. Declara tamen diuersimodè, iuxta ea quæ latè congessi suo loco.

Loc. LVI.

ab Inuentario.

AB INVENTARIO tutoris ad innentarium, seu descriptionem faciendam per hæredem causa manifestandi rez hæreditatis, valet argumentum, vt per Phanuc. *de iuretur. in litem, ante n.25.vers.nec obstat*, Alexand.Raudens.*Pisana decis. 19.n.73.p.1.*

Loc. LVII.

à Iudiciis.

Argumentum valet
1 *A Iudiciis ad contractus,*
2 *A Iudiciis ad vltimas voluntates, &*
3 *A Iudiciis ad arbitria.*

1 A IVDICIIS ad CONTRACTVS vales argumentum, sicuti docent Roman.*cons.* 186. *in princip. num.* 3. Hering. *in tract. de fideiussor, cap.7. num.* 171. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.1.lit.A conclus.507.num.6* Sic è contra valet argum. à contractibus ad iudicia, vt dixi *loco* 26. *num.*1.

2 A IVDICIIS ad VLTIMAS VOLVNTATES validum est argumentum, *l. qui testamento, § quacumque, vers.in omnibus, ff.de testament.* Cantiunc. *in topicis legalib.in vndecima specie loci à simili*, Menoch.*cons.*162.*num.*10. Cald.Pereira *de empt.& vendit.cap.* 9. *num.* 14. Sic è contra valet argum.ab vltimis voluntatibus ad iudicia, vt dixi *loco* 113.*n.*2.

3 A IVDICIIS ad ARBITRIA valet argumentum, *l. 1.ff. de arbitr,* Euerard. *in topicis legalib.*in loco à iudiciis ad arbitria, Cantiunc. *in simili tract.*in prima specie loci à simili. Intellige tamen & declara, iuxta ea quæ dixi *appellatiuo* 121. *versic. nec obstat.*

Loc. LVIII.

à Iurepatronatus.

1 A IVRISPATRONATVS ad PRIMOGENITVRAM valet argumentum, secundùm Menoch.*cons.*11.*num.*75. Molin. *de primog. lib.1.c.9.num.10.& lib.3.cap.7.num.19.* Valasq. *l.40. Tauri, gloss.2.num.67.* Valenz. *cons.* 35. *num.* 44. *& cons.172.n.8.*

2 A IVREPATRONATVS libertorum ad FEVDVM validum est argumentum, sicuti docent Bart.*in l.vt iurisiurandi, §.si liberi, n.1.ff.de operis libert.*Menoch *cons.*161.*n.*43.

Loc. LIX.

à Legato.

Argumentum valet
1 *A Legato ad donationem,*
2 *A legato libertatis ad legatum pia causa, &*
3 *A legato ad beneficium.*

A LEGATO ad DONATIONEM validum est 1 argumentum, quia legatum est quædam donatio, *l. legatum* 119. *ff. de legat.* 2. § 1. *Instit. de legat.* Petr. de Anchar. *cons.* 121. *Quæstio est talis, num.* 5. Oldrad.*cons.*58.*num.*2.Gilbert. Costan.*lib.1. quæst....cap.14.à princ.*Anton.Gom.*var.tom.1.cap.*12. *num.*9.Socin.iun.*cons.*110.*num.*18.*vol.*2. Donel. *comment.Iuris ciuilis, lib.* 8. *cap.* 1. Mari. Antonin. *var. resolut.lib.1.resol.* 59. *num.* 1. Cardin. Tusch. *practic. conclus.tom.1. lit. A. concl.* 495. *num.*3. *& concl.* 511. *num* 4.

A LEGATO libertatis ad legatum piæ causæ va- 2 lidum est argumentum, vt per Roman. *cons.* 255. *num.5. vers.secundo*, Tiraquel.*de priuilegiis pia causa, priuil.*66. quos refert, & sequitur Menoch. *de præsumptionib.lib.4.præs.116.n.31.*

A LEGATO ad BENEFICIVM valet ar- 3 gumentum, *l.legatum,ff.de legat. 2. cap. quia diuersitatem de concess.praben.* Oldrad.*cons.* 58. *num.* 2. *vers. & propriè*, vbi in fine subdit, secus in hærede, quia non valet argumentum de hæreditate ad beneficium, refert Card. Tusch. *d.tom.1. lit. A.concl.* 506. *n.3.& concl.507.n.1.*

Loc. LX.

à Lege.

Argumentum valet
1 *A lege ad pactum,*
2 *A lege ad testatoris voluntatem,*
3 *A lege animata ad inanimatam, &*
4 *A legibus communibus Romanorum ad ordinationem successionis regnorum.*

A LEGE ad PACTVM valet argumentum 1 *l.1.§.si conueniat,ff.depositi.l.contractus, ff.de regulis Iuris, cap.contractus, eod. tit. lib.* 6. Cauagnol. *decisionum consultatiuarum, tom.2. pag.* 149. *num.* 18. Quicqnid enim potest fieri per legem, potest etiam fieri per pactum,*l.fin.*vbi Bart.& Bald. *C.de fideiuss. gloss.verb.officiali, in fine, in cap.2.de consuetud.lib.6. cum aliis citatis Axiom.*

A LEGE ad TESTATORIS VOLVNTA- 2 TAM valet argumentum, sicuti docent Hippol. Riminald *cons.46.num.41.vol.1.& cons.* 540. *num.* 4. *vol.*5. Decian.*cons.* 10. *num* 8.*vol.*2. *& cons.*114.*n.*8. *vol.*1.Cephal.*con.*641.*num.*23.*lib.*4.Cranet.*cons.*113. *num.*5.*lib.*2. Honded.*cons.*57.*n.*15.Gregor.*decis.*219. *num.*2.

A LEGE ANIMATA ad INANIMATAM 3 valet argumentum, vt per Hieron. Gabr. *cons.* 21. *n.16 tom.1.*

A LEGIBVS communibus Romanorum ad 4 ordinationem successionis regnorum valet argumentum, sicuti docet Alexand. Raudens. *de success. Regni. Portugalia, resp.2. n.63.& 64.*

* * *

Loc.

Loc. LXI.

à Legitima.

Argumentum valet

1 *A legitima ad debitum ex statuto, vel quodcunque aliud necessarium,*
2 *A legitima ad Trebellianicam,*
3 *A legitima ad dotem, &*
4 *A legitima ad alimenta.*

1 A LEGITIMA ad DEBITUM ex statuto validum est argumentum, vt per Surd. *decis.* 19. *num.* 7. seu ad aliud quodcunque debitum necessarium, secundùm Hieronym. Gabr. *cons.* 59. *num.* 32. *tom.* 1.

2 A LEGITIMA ad TREBELLIANICAM valet argumentum, arguendo de minori ad maius, putà si Trebellianicæ quantitas, quæ minus debetur, non restringitur ad quantitatem successionis ab intestato; multo ergo minus debet restringi legitima, quæ fortiori iure debetur, sicuti docet Decian. *cons.* 480. *num.* 18. dum respondet ad decis. Guid. Papæ, dicens hoc argumentum non procedere; non potest filius priuari Trebellianica; quia non potest priuari legitima; esset enim arguere à maiori ad minus, cùm magis debeatur legitima quàm Trebellianica; sed bene potest argui è contrà de minori ad maius, vt si non debetur Trebellianica; ergo multo minus legitima, refert Decian. *cons.* 49. *n.* 17. *vol.* 4. Sic è contrà valet argum. à Trebellianica ad legitimam, vt dixi *loco* 42. *n.* 6.

3 A LEGITIMA ad DOTEM valet argumentum, vt tradunt Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. sine curatore, num.* 96. *C. de in integr. restitut. minor.* Menoch. *de arbitr. casu* 149. *num.* 9. *& consil.* 3. *num.* 12. Decian. *cons.* 54. *num.* 11. *lib.* 1. Eugen. *cons.* 9. *num.* 29. *& cons.* 14. *n.* 9. *vol.* 1. Fusar. *de substitutionib. q.* 196. *num.* 68.

4 A LEGITIMA ad ALIMENTA valet argumentum, vt dixi *suprà loco* 7. *n.* 1.

Loc. LXII.

à Legitimatione.

Argumentum valet

1 *A legitimatione ad adoptionem,*
2 *De adoptatis ad legitimatos,*
3 *A legitimatione ad ingenuitatem, &*
4 *De legitimè natis ad ingenuitatem.*

1 A LEGITIMATIONE ad ADOPTIONEM valet argumentum, vt notatur *in l. in adoptionem, la* 1. *Cod. de adoptionib. & in l.* 1. *ff. ad munícip.* tradunt Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri, num.* 62. *vers. secundo,* Surd. *cons.* 317. *num.* 33. D. Barbos. *in l. qua dotis, num.* 164. *ff. soluto matrim.* Ioseph. de Rustic. *ad l. cum anus, ff. de condit. & demonstrat. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 29. Camill. Gallin. *de verb. signif. lib.* 5. *cap.* 16. *numer.* 25. *&* 247. Solorzan. *de iure Indiar. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 17.
2 *num.* 38. vbi quòd de adoptatis ad legitimatos valet argumentum.

3 A LEGITIMATIONE ad INGENVITATEM valet argumentum, Cæs. Manent. *consil.* 138. *num.* 19. *&* 65.

Et de legitimè natis ad legitimatos valet argumentum, Camill. Gallin. *dict. lib.* 5. *cap.* 13. *num.* 137. Solorzan. *d. tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 17. *n.* 48.

Loc. LXIII.

à Libertate.

Argumentum valet

1 *A libertate ad legitimationem,*
2 *A libertate ad pias causas, & è contra.*

1 A LIBERTATE ad LEGITIMATIONEM validum est argumentum, vt per Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. donatione largitus, num.* 287. *C. de reuocand. donat.*

2 A LIBERTATE ad PIAS CAVSAS, & è contrà, valet argumentum, *l.* 1. *§ sin autem, C. de commun. seru. manu. l. contra, Cod. de testam. man. l. cùm inter, Cod. de fideicomm. libert. l.* 2. *tit.* 22. *part.* 4. *& l.* 3. *vers. razon. tit.* 12. *part.* 5. Roman. *cons.* 215. *Quoad primum, nu.* 5. vbi Apostill. *in verb. argumentum.* Euerard. *in topicis legalibus, loco* 23. Cantiune. *in simili tract. in* 13. *specie loci à simili,* Magdalen. *de num. test. in testam. requis. p.* 2. *cap.* 2. *num.* 62. Tiraq. *de iure mariti, gloss.* 8. *num.* 166 *& de priuileg. pia causa, in præfat. vers. item legatum libertatis, & priuil.* 9. *ad fin. & in l. si vnquam, verb. donatione largitus, num.* 269. *&* 329. *C. de reuocand. donat.* Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 8. *titul.* 1. *num.* 10. Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 17. *num.* 4. Benedict. Ægid. *in repet. l.* 1. *C. de sacros. Eccles. p.* 3. *§.* 2. *num.* 16. *& p.* 5. *§.* 3. *num.* 2. *vers. cuius textus,* Peregr. *de fideicom. articul.* 16. *num.* 240. Stephan Gratian. *discept. forens. cap.* 603. *numer.* 6. Sanctarel. *var. resolut. lib.* 1. *quæst.* 65. *num.* 7. Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p.* 2. *alleg.* 82. *post num.* 31. *vers. nunc verò, in fine, pag.* 265. *secundùm Lugdunen. impress.* & censuit Rota *decis.* 647. *num.* 1. *p.* 1. *diuers.* vbi fuit dictum, quòd vt procedat huiusmodi argumentum debent eædem rationes irreuocabilitatis, & inæstimabilitatis, quæ militant in libertate, procedere in causa pia. Benedict. Ægid. *d. l.* 1. *C. de sacros. Eccles. p.* 3. *§.* 2. *num.* 16. *& p.* 5. *§.* 3. *num.* 2. *vers. cuius test.*

Loc. LXIV.

à Liberto.

A LIBERTO ad VASALLVM valet argumentum, vt per Euerard. *in topicis legalib. loco* 59. Georg. Euerard. *cons.* 39. *n.* 3. *tom.* 2. Menoch. *cons.* 226. *n.* 142. Henric. à Rosenth. *de feudis, cap.* 8. *concl.* 25. *num.* 13. *& cap.* 10. *concl.* 14. *num.* 14. *&* 17. Sic è contra valet argum. de vasallo ad libertum, vt dixi *loco* 118.

Loc. LXV.

à Loco.

A LOCO, vel TEMPORE ad PERSONAM, & è conuerso, valet argumentũ, quia ista sunt similia locus, tempus, & persona, *l.* 2. *§. Offilius, ff. ne quis eum*

cum qui in ius, cap. peruenit, cap. cùm Ecclesia, de immunit. Ecclesi. Petr. de Aochai. cons. 11. num. 7. vers. & quinto arguitur sic, Euetard. in topicis legalibus, loc. 41. Cantiunc. in 18. specie loci à simili, Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. conclus. 502. num. 3. Sic è contra valet argum. à persona ad locum, vt dixi loco 83. num. 2.

2 A Loco ad Tempus, & è contra valet argumentum, vbi Bart. num. 2. ff. si certum petat. idem Bart. cons. 13. Ex facto, in princ. vers. hoc probat, lib. 1. Ias. in l. admonendi, n. 201. ff. de iureiur. Euetard in topicis legalib. loco 48. Menoch. cons. 13. num. 12. Decian. cons. 11. num. 11. vol. 7. vbi quòd valet etiam in mora, Cauagnol. decisionum consult. tom. 1. pag. 21. num. 22. Ferrer. in constitut. Cathalonie, gloss. 2. num. 148. D. Barbos. in l. heres absens, in princip. num. 169. ff. de iudic. à Ponte cons. 137. num. 59. tom. 2. Card. Tusch. d. lit. A. concl. 505. num. 1. Mati. Antonin. var. resolut. lit. 2. resol. 40. n. 8. & lib. 3. resol. fin. num. 6. vbi num. 7. limitat quando subest ratio diuersitatis. Idem enim operatur temporis protensio, quod operatur loci longinquitas, Bart. d. cons. 13. vers. hoc probat. Sic è contra valet argum. de tempore ad locum, vt dixi loco 110. n. 2.

Loc. LXIV.

à Maioratu.

Argumentum valet

1 *A maioratu ad regnum,*
2 *A maioratu ad feudum,*
3 *A maioratu ad vsumfructum, &*
4 *A maioratu ad Iuspatronatus & Anniuersaria.*

1 A Maioratu ad Regnum validum est argumentum, vt per Molin. de primogen. lib. 3. cap. 7. n. 17. Alexand. Raudens. de success. Regni Portugaliæ, resp. 2. n. 114.

2 A Maioratu ad Feudum valet argumentum, vbi militat eadem ratio, sicuti tradit à Ponte cons. 5. num. 26. vol. 2. Sic etiam contra valet argum. de feudo ad maioratum, vt dixi sup. loco 47. n. 1.

3 A Maioratu ad Vsumfructum valet argumentum, Molin. de primogen. lib. 1. cap. 17. num. 1. Gam. Lusitan. decis. 350. num. 1. Idem Molin. d. cap. 7. num. 8. & cap. 19. num. 15. vbi inquit posse adaptari ad maioratus successores, quæ in vsufructuariis iure statuta sunt, maximè quando viget eadem ratio. Xuat. alleg. 9. ante num. 16. & in quæst. maioric. num. 2. vbi maioratus possessorem appellat quodammodo vsufructuarium. Gom. Ari. l. 46. tauri n. 6.

4 A Maioratu ad Iuspatronatus & Anniversaria valet argumentum, præcipuè similiter eadem ratio. Padil. in rupet. rub. C. de fideicom. num. 8. Anton. Gom. l. 49. Tauri, n. 67. in fin. Molin. de primog. lib. 1. cap. 9. num. 10. & lib. 3. c. 7. num. 19. Valenzuel. cons. 135. num. 44. & cons. 178. n. 8. tom. 2.

Loc. LXVII.

à Maiori.

1 *A maiori ad minus valet argumentum.*
2 *Intellige quando sumitur negatiuè.*
3 *Sed contrarium tenent aliqui.*
4 *Conciliantur huiusmodi contraria opiniones.*
5 *A maiori ad minus valet argumentum in statutis, & correctoriis.*
6 *A maiori ad minus non valet argumentum in dispensationibus, & priuilegiis.*
7 *Declaratur per cap. venerabilem, qui filij sint leg.*
8 *A maiori ad minus non valet argumentum in mandatis, nec iurisdictionalibus, vt n. 9.*

1 A Maiori ad Minus validum est argumentum, l. in suo, in fine, ff. de liber. & posthum. l. nec in ea 12. ff. de adulter. Auth. multo magis 2. C. de sacros. Eccles. cap. si ergo 8. quæst. 1. cap. si Paulus, & ibi gloss. 5. 2. quæst. 5. cap. per venerabilem, qui filij sint leg. Euetard. in topic. legalib. loco 66. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali, lib. 2. loco a maiori ad minus, Roland. cons. 15. n. 41. vol. 1. Aym. cons. 290. num. 7. & cons. 326. num. 10. Cephal. cons. 280. num. 17. tom. 2. Gail. lib. 2. obseru. 84. n. 6. Decian cons. 49. n. 55. vol. 2. & cons. 23. n. 48. vol. 4. vbi quòd valet affirmatiuè, Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 13. n. 19. & de confidem. q. 20. num. 4. Cuall. commun. contra communes, quæst. 780. num. 105. Farinac. in praxi crimin. p. 4. cons. 60. n. 109. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 2. num. 24. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. num. 21. Leo decis. 41. num. 22. Leo Valent. decis. 41. num. 12. lib. 1. Melch. Phœb. Lusit. decis. 106. n. 32. tom. 2. Solorzan. de iure Indiar. tom. 2. lib. 1. c. 14. n. 92. & lib. 2. c. 22. n. 26.

2 Intellige quando sumitur negatiuè, non verò affirmatiuè, sicuti docent Iсti in l. qua delegato, num. 4. ff. de legat. 1. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 5. 3. Curt. iun. cons. 134. & cons. 339. n. 59. & 60. lib. 3. vbi declarat naturali ratione hoc modo, sequeretur quòd quicquid potest Imperator, potest priuatus, Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 1. num. 11. Ignat. del. Villar. in sylua responsor. resp. 16. cap. 4. n. 4. Solorzan. d. n. 16.

3 Contrarium verò quòd imò valeat argumentum affirmatiuum de maiori ad minus, tenent Gozadin. cons. 6. num. 52. vbi extendit etiam in materia odiosa, sequitur Roland à Valle. cons. 62. num. 49. lib. 1. loquentes in potestate, quia si potest quod maius est; ergo potest etiam quod minus est, Alex. in d. l. in suis, in princip. vbi Ias. num. 1. & num. 24. vers. quarto, vbi sic arguunt, possum occidere bonitatem; ergo & vulnerare. idem Alex. cons. 187. Videretur, num. 9. vers. tertiò probatur lib. 5. vbi sic arguit, qui potest quod plus est, potest etiam quod minus est, Menoch. cons. 210. n. 11. vbi sic arguit, qui potest alienare inter viuos, multo magis poterit in vltima voluntate per hæredis institutionem, quæ est magis fauorabilis, Decian. cons. 49. num. 55. lib. 2. vbi ita sumit argumentum, quod magis videtur inesse, non est; ergo quod est minus, non inest.

4 Quas contrarias opiniones fœdere distinctionis conciliat Cardin. Tusch. practi. conclus. tom. 1. lit. A. conf. 501. n. 8. vt scilicet prima procedat in terminis diuersis, putà Imperator potest multa; ergo priuatus, qui minor est, multo magis poterit; secunda verò contraria opinio loquatur in eodem termino & subiecto, scilicet possum interficere bannitum; ergo possum vulnerare, quòd minus est, & sic vtraque opinio verior est in prædictis terminis. Item idem Tusch. citata concl. 500. num. 10. declarat eandem secundam opinionem, vt scilicet valeat argumentum affirmatiuum de maiori ad minus, quando maius, & minus sunt eiusdem qualitatis, ideò approbatus ad maiorem dignitatem, censetur approbatus etiam ad minorem,

minorem, quando minor est eiusdem qualitatis, aliàs secus, & citat Resignet. *dec. 19. de prab.* quæ duplicatur *in amb. dec. 4. de rescr.* aliàs 681.

5 Amplia huiusmodi argumentum de maiori ad minus valere in statutis, & in correctoriis, quando verba possunt trahi ad casum in quo concludit maioritas, vel paritas rationis, Anton. Monach. *Lucen. decis. 64. num. 26. & 27.* Flamin. Paris. *de confidenc. quæst. 20. num. 6.* vbi *num. 5.* ait habere etiam locum in materia odiosa, contra Menoch. *cons. 629. num. 5.* Et negatiuè procedit in delictis, Valenzuel. *cons. 128. num. 42.*

6 Limita primò in dispensationibus, & priuilegiis, quia in eis non valet huiusmodi argumentum de maiori ad minus, *cap. cui non de sacerdotali, de præbend. lib. 6.* vbi is, cui præbenda maioris valoris prouideri mandatur, præbendam minoris valoris non potest accipere, tradunt Abb. *in cap. at si clerici, § de adulteriis, num. 8 de iudic.* Felin. *in cap. postulasti, num. 9. de rescript.* Fortun. *in l. Gallus, §. & quid si tantùm, n. 112. cum multis seqq. ff. de liber. & posthum.* Hoied. *de incompatib. benefic. cap. 22. à numer. 69.* Couar. *de spons. p. 2. cap. 8. §. 8. num. 11.* Nauar. *in reditib. Ecclesiast. q. 3. monitu 10. num. 2.* Molin. *de primog. lib. 5. cap. 4. num. 48. & seq.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dispensationes sunt odiosæ*, Borgn. Caualcan. *decis. 19. n. 5. p. 1.* Menoch. *cons. 72. num. 11. & cons. 69. n. 5.* Surd. *decis. 268. n. 20. & 21.* Rendina *in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit. 26. num. 12.* Cald. Pereira *de nom. emphyt quæst. 11. numer. 65.* Gutier. *can. lib. 2. cap. 15. n. 124.* Molin. *de Iustit. tom. 3. tract. 3. disp. 591. num. 2.* Sanch. *de Matrim. lib. 8. disp. 1. n. 1. & disp. 24. num. 18.* Gregor. *353. num. 15.* nouissimè D. meus Iulius Lauor. *var. elucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 16. num. 44.* Sicut etiam argumentum de vno ad aliud in dispensationbius non procedit, Valenzuel. *cons. 155. num. 35. tom. 2.* Ratio est, quia dispensatio est odiosa, & strictàm recipit interpretationem, vt per multos quos plena manu citaui in meo *tract. de officio, & potestate Episcopi, p. 2. alleg. 33. n. 7.*

7 Non obstat text. *in cap. per venerabilem, qui filij sint legit.* ibi, *quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in minori*, loquens in dispositione, quia reiecta communi sententia, quæ distinguit inter dispensationes odiosas, & fauorabiles, vt scilicet prioribus procedit nostra limitatio, in posterioribus verò, scilicet fauorabilibus procedat text. ille *in d. cap. per venerabilem*, qui de legitimatione agit, quam inquiunt ea ratione fauorabilem, quia per eam fit regressus ad Ius naturale, secundùm quod omnes homines legitimi nascebantur, *auth. quibus modis naturales efficiantur sui, §. illud.* Reiecta pariter aliorum opinione distinguentium inter legitimationem; quam fatentur odiosam, & inter potestatem legitimandi, siue dispensandi, de qua intelligunt *d. cap. per venerabilem*, quam inquiunt esse fauorabilem & extendendam; facilius respondetur argumentum illud de spiritualibus ad temporalia, & ita de maiori ad minus, de quo *in d. c. per venerabilem*, non esse Pontificis, sed patris petentis ad temporalia legitimationem, quam Pontifex denegauit, vt iam aduertimus in collectan. ad illum textum.

Limita secundò in mandatis, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. libertis, n. 50. C. de reuocand. donat.* Nauar. *de red. Ecc. q. 3. monitu 10. n. 2.* Socin. iun. *cons. 22. n. 12. vo. 3.*

8 Limita tertiò in iurisdictionibus, vt tenet nouissimè Iulius Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 3. cap. 3. numer. 12.*

Loc. LXVIII.

à Maioritate.

A MAIORITATE, vel paritate rationis valet argumentum, sicuti docet Sim de Præt. *cons. 164. n. 6. lib. 1.* Decian. *cons. 6. lib. 1. num. 20. vol. 1. & cons. 48. n. 57. & cons 47. num. 126. vol. 2.* Cephal. *cons. 358. n. 46. vol. 3. & cons. 500. num. 59. tom. 4.* Surd. *cons 383. num. 13.* Octau. Cacheran. *cons. 56. num. 12.* Peregr. *cons. 103. num. 17. vol. 1.* vbi dicit quòd argumentum semper valet vt constitutum in eo, in quo est minor ratio, videatur constitutum in eo, in quo est maior constituendi ratio, Solorzan. *de iure Indiarum, tom. 3. lib. 2. c. 12. n. 14.* 1

Amplia primò in statutis, Decian. *cons. 45. num. 23. vol. 5.* Sim. de Prætis *d. cons. 163. num. 6. lib. 1.* quamuis contrarium, imò huiusmodi argumentum non procedere in statutis consuluerit Farin. *in praxi crim. pars. 4. cons. 65. n. 123.* & decisum refert Ant. Monach. *Lucen. decis. 66. n. 20.* qui tamen ibi hoc intelligit quando ratio non est expressa. 2

Amplia secundò in correctoriis ad declarandum dubium, non verò ad extendendam dispositionem, Anton. Monach. *Lucen. decis. 64. num. 35. cum seqq.* Cæsar. Argel. *de contradict. legis. quæst. 2. num. 204.* Et materia odiosa Hippol. Riminald. *cons. 677. num. 34. vol. 6.* 3

Limita primò in pœnalibus, quia illis non fit extensio ex maioritate rationis, sicuti docent Euerard. *in topic. legalib. loco à ratione legis larga, à num. 63.* Castr *de potest. legis pœn. lib. 1. cap. 7. doc. 3.* Mandos. *ad Rom. cons. 129.* Lader. Imola *cons. 199. numer. 2.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. cap. 10. n. 206.* Quamvis huiusmodi argumentum à maioritate procedere etiam in pœnalibus, nisi quando odium contineat irrationabile, dicat Sfort. Odd. *cons. 38. n. 8. lib. 1.* 4

Limita secundò in priuilegiis, *l. quod verò, l. ius singulare, ff. de legib. cap. porrò, de priuileg. cap. quæ à Iure, de regulis Iuris lib. 6.* Soar. *in tract. de legib. lib. 8. cap. 18. num. 11. cum seqq.* Ioan. de Salas *in simili tract. disp. 17. §. 6. & 8.* Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 1. n. 32. cum seqq.* latè Monet. *de distribut. quotidian. part. 2. quæst. 64. n. 11.* vbi *num. 12. per cap. in his, de priuileg.* subdit quòd priuilegium extenditur quando aliàs redderetur inutile, & *n. 13. per c. si eunum, vers. numerandum, de præbend. in 6.* pariter extendi asserit quando derogaret speciali statuto, & res reduceretur ad Ius commune, & *n. 15.* idem firmat quotiescunque constatet de mente Principis volentis præiudicare tertio. 5

Limita tertiò in feudis, vt per Hern. *in cap. Imperialem, in t. addit.* vbi Capic. & omnes, *de prohibita feud. alienat. per Federic.* Freec. *lib. 2. quæst. 9.* Guizarell. *decis. 67. num. 2.* Et in substitutionibus secundùm Decian. *cons. 31. num. 36. vol. 1.* & in dispensationibus, sicuti docet Ascan. Tamburin. *de Iure Abbatum, to. 1. disp. 5. quæst. 19. num. 3.* 6

Loc. LXIX.

à Mandato.

1 A MANDATO procuratorio ad mandatum iurisdictionis valet argumentum; *l. iudicium soluitur, ff. de iudic. iuncta l. si quis cum procuratorio, §. vlt. ff. de procuratorib.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 18. n. 31.*

2 A MANDATO ad RATIHABITIONEM valet argumentum, secundùm Decian. *cons. 5. n. 35. vol. 5.*

Loc. LXX.

à Matrimonio.

A MATRIMONIO carnali ad SPIRITVALE validum est argumentum, *auth. nisi rogati, C. ad Trebell. cap. pen. & vlt. de translat. Prælat. cap. cùm inter Canonicos, de elect.* Oldrad. *cons.* 61. Euerard. *in topicis leg. loco* 33. Cantiunc. *in* 23. *specie loci à simili*, Hippol. *sing.* 115. *Validum est*, Palat. *in rep. cap. per vestras, de donatione inter virum & vxor. §. 11. num. 3.* Paris. *cons. 17. num. 10. lib. 4* Roland à Valle *cons. 15. num. 18. lib. 3.* Sarmient. *de redditib. p. 4. c. 6. num. 11.* Anton. Gom. *l. 29. Tauri, n.* 14 Thom. de Thomasset. *in floribus legum reg.* 51. Boër. *decis. 1. num. 18.* Vincent. de Franch. *decis. 46. num. 1. p. 1.* Viui *Neap. decis 155. n. 39. lib. 1.* vbi *n. 40.* subdit multas esse differentias inter matrimonium spirituale & carnale, adeò quòd qui vult de vno ad alterum arguere, debet probare similitudinem, Menoch. *illustr. cap. 35. num* 0 Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 83. num. 21. & præs. 189 num. 90. & cons. 45. num. 8.* Gutier. *in repet. c. quamuis pactum, verb. dum nuptui trad batur, num. 1. de pactis lib. 6.* Petr. Enriq. *cons. 46. n. 24.* Sim. de Prætis *cons. 76. n. 16 lib. 1.* Octauian. Cacheran. *cons. 62. num. 7.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. A, conc. 506. num. 2. & conc. 507. num.* 18. Ioseph. Sesse *Aragonia decis. 45. num. 24.* vbi *num. 51* subdit non procedere in odium tertij, & *decis. 171. num. 1.* Iacob. Gall. *cons. 43. n. 20.* Ioseph. de Rusticis *ad l. cùm anus, ff. de condit. & demonstrat. lib. 5. cap. 1. n.* 8 Perez de Lara *de anniuersar. & capellan. lib. 2. cap. 8. num. 9.* Cened. *pract. & canon. quæst. lib. 1. quæst. 35. numer. 2.* Marc Anton. Genuens. *in practicabilib. Ecclesiast. quæst. 138. num 2. & quæst. 161. num. 2. quæst. 778. n. 2.* Benedict. Ægid. *in repet. l. 1 C. de sacros. Eccles p. 5. §. 2. n. 10.* Buccaron. *de differ. inter iudicia ciuilia & criminal. in princip. prælud. 1. n. 4.* Fusar. *de substit. quæst. 429. numer. 22.* Rot. *decis. 107. n. 15. p. 1. diuers. & decis. 115. n. 2. apud Farin. part. 2. recent.* Fusar. *cons. 141. num. 1.* Iacob. Cancer. *var. resol. p. 1. cap. 24. num. 10.* Fontanel. *de pactu nupt. claus. 4. gloss. 7. num. 33. fol. 45.* vbi quòd procedit data disparitate rationis, Fusar. *cons. 141. num 4.*

Loc. LXXI.

à Maioritate.

1 *A milite armato militia ad militem cælestis militiæ valet argumentum in casibus eandem rationem habentibus.*

2 *A milite armato ad Aduocatum, valet argumentum.*

3 *Aduocati militibus, seu equitibus comparantur.*

4 *A milite ad Doctorem valet argumentum, & vice versa.*

A MILITE armatæ militiæ ad MILITEM cœlestis militiæ valet argumentum, gloss. & Doct. *in l. miles, in princip. ff. de re iudic.* gloss. *in l. milites, C. locati, cap. degradatio, de pœnis lib. 6* Oldrad. *cons. 17. num. 10. in fine, col. 2.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 22. Cantiunc. *in 12 specie loci à simili*, Georg. Euerard. *cons. 38. num. 53. vol. 1.* Fulu. Pacian. *cons. 7. num. 114* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 504. n. 1.* Garc. Mastril *Sicilia decis. 159. n. 11.* Melch. Phœbos *Lusit. decis. 88. n. 3. tom. 1.* Benedict. Ægid. *num. repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. p. 2. §. 1. num. 16.* vbi *num. 22.* subdit procedere etiam in exorbitantibus, & *n. 23* quòd locum habet solùm in casibus eandem rationem habentibus, & *in tract. de iure priuileg. honestatis, art 8. n. 27.* vbi dicit non procedere quando dissimilis ratio inter vtrumque reperitur. Benedict. Ægid. *in hoc iure, ff. de Iustit. & iure, part. 2. cap. 10. num. 13.* latè Narbona *l. 55. gloss. 1. num. 17. tit. 3. lib. 1. Recopil. & l. 10. gloss. 1. num. 204. tit. 1. lib. 4. & gloss. 20. num. 28. eod. tit. & lib.* vbi argumentum procedere ait quantum ad priuilegia armatæ militiæ indulta vt cœlestibus competere videantur, dummodo illis applicabilia sint, non verò de odiosis de vno ad alium rectè argumentatur, & in his quæ clericis damnosa sunt.

2 A MILITE armato ad ADVOCATVM valet argumentum, vt per Benedict Ægid. *in tract. de iure priuileg. honest. art. 8. n. 28.* vbi limitat in pœnalibus, & odiosis. 3 Aduocati enim militibus, seu equitibus comparantur, nam, vt hi armis, ita legibus illi hominum vitas defendere dicuntur, *l. Aduocati, C. de aduocat. diuers. iud.* Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 7. consid. 28.* Tiraq. *de nobilit. cap. 29. à num. 11.* Matiens. *in Dialog. relatoru p. 1. cap. 4. n. 4.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss. 35. num. 10.* Bacc. *de inope debit. cap. 16. à num. 148.* Sayr. *in claui Regia lib. 12. cap. 22.* Bernard. Græue. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 43. numer. 7.* Camill Borrell *in summa omnium. decis. tit. 65. num. 20. & al.* Mendez à Castro *in prax. Lusitana lib. 1. cap. 3. num. 17.*

4 A MILITE ad DOCTOREM valet argumentum, & vice versa. Ita Narbona *l. 55. gloss. 1. num 17. tit. 3. lib. 1 Recop.* Valet enim argumentum à re litteraria ad Militiam, Rot. *decis. 69. num. 93.* apud Paul. de Rubeis *tom. 3. diuers.* alias *p. 7. rec.*

Loc. LXXII.

à Minore.

1 A MINORE ad ECCLESIAM valet argumentum, sicuti docent Innoc. *in cap. dudum, de rebus Eccles. non alien.* Hippol. Riminald. *cons. 12. num. 32. vol. 1. & cons. 133. num. 814. lib. 4.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 112. casu 44. vers. tertiò.* Sic è contrà valet argumentum de Ecclesia ad minorem, vt dixi *loco 40. num. 2.* Fontanel. *de pactis nupt. claus. 4. gl. 13. p. 1. n. 15.*

2 Ad quod facit vulgare illud Axioma, quod habet, Ecclesiam circa restitutionē fungi Iure minoris,

ris de quo affatim Doctores citati *suprà loco* 40. *n.* 3. quòd intelligendum est de minore iam maiore effecto, vt in specie tradit gl. *verb. Iure minoris, in princ. in c.* 1 *& verb. Ecclesia, in fine, in c. auditis, de restit. in integ. gl.* 1. *in c.* 1 *eod. tit. lib.* 6. Mord. *in emporio Iuris Ciuilis, p.* 1. *tit.* 5. *in prælud. n.* 15. Et ideò licèt in minoribus constitutissimum sit quadriennium non currere à tempore contractus, aut læsionis, nec proinde in minori ætate, sed ea eo demum esse computandum quo maiores sunt effecti, iuxta tex. *in l. vlt. C. de tempor. in integ. restit.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. infra legitimum, n.* 1. *C. de in integ. restit. minor.* Sfort. *de restit. in integ. q.* 20. *n.* 1. & 2. tamen in Ecclesia (licèt id fuerit inter antiquiores controuersum, vt refert glos. *verb. Ecclesia, in fine, vers. quidam ponunt*) quadriennium statim currit à tempore læsionis, vt sentiunt gloss. *verb. à tempore læsionis, in Clem. vnic. de restit. in integ.* Imol. *n.* 19. Balb. *de præscript.* 1. *p.* 6. *num.* 28. Bernard. *reg.* 219. Sfort. *d. q.* 20. *n.* 27. *cum seqq.*

3 A Minore ad Fiscum valet argumentum, Peregr. *de iure fisci, lib.* 6. *tit.* 2. *num.* 7. & 8. à Ponte *de potestate Proregis, tit.* 4. §. 3. *n.* 49.

Loc. LXXIII.

à Minori.

1 A Minori ad Maius validum, & receptissimum est argumentum, *auth. multo magis, C. de sacros. Eccl.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 65. Petr. Andr. Gammar. *in Dial. legali lib.* 2. *loco à minori ad maius*, Thom. de Thomass. *in floribus legum reg.* 52. Surd. *decis.* 254. *n.* 15. & *de aliment. tit.* 9. *q.* 2. *n.* 12. & *cons.* 451. *n.* 18. Farin. *in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 65. *n.* 84.

2 Intellige si affirmatiuè concipiatur, secundùm Fulu. Pacian. *de prob. lib.* 2. *c.* 28. *n.* 41. Farin. *praxi crim. p.* 1. *q.* 14. *n.* 10. quia non valet negatiuum de minori ad maius, sicuti docent Curt. iun. *cons.* 157. *n.* 30. & Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 301. *n.* 13.

3 Amplia in delictis ex Mascar. *de probationib. concl.* 1253. *n.* 1.

4 Limita primò quando quod minus videtur est in veritate maius aliquo respectu, vt ait Hippol. Rimin. *cons.* 221. *n.* 198. *vol.* 2.

5 Limita secundò in materia priuilegiorum, vt per Curt. iun. *cons.* 134. *n.* 4. *p.* 2.

9 Limita tertiò in mandatis, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. liberis, n.* 59. *C. de reuocand. donat.*

Loc. CXXIV.

à Morte.

1 *A Morte ciuili ad naturalem validum est argumentum in casibus à Iure expressis.*
2 *Mors ciuilis in quibus casibus naturali non æquiparetur, ostenditur,* & n. 3. & 4.
5 *Mors ciuilis quæ sit, & quando dicatur.*
6 *Religionem ingressus & professus, dicitur ciuiliter mortuus.*
7 *Deportatus dicitur ciuiliter mortuus.*
8 *Mortis appellatione quæ veniat in dubio, remissiuè.*

1 A Morte Ciuili ad Naturalem validum est argumētum in casibus à Iure expressis, in quibus eundem operatur effectum, vel quando militat eadem ratio, vel mens disponentis, *l.* 1. §. *vlt. ff. bon. possess. contra tab. l. actione*, §. *publicatione, ff. pro socio, l. Deo nobis*, §. *vlt. C. de Episc. & cleric. gl. verb. mortuus, in c. placuit* 16. *q.* 1. & *in c. susceptum, verb. non morte, de rescr. lib.* 6. Alex. *in l. Gallus*, §. *& quid si tantùm, n.* 2. & *ibi* Costa *p.* 2. *n.* 13. *ff. de liber. & posth.* idem Alex *cons.* 139. *Viso themate, n.* 8. *vers. quintò probatur lib.* 2. vbi declarat, & *cons.* 1. *n.* 34. *lib.* 5 Cassan. *in cōsuet. Burgund. rub.* 4 §. 4. Ludou. Zunt. *in suo respōso pro vxore, n.* 900. *cum seq.* Palat. *in repet. rub. de don. inter virum & vxor.* §. 71. *n.* 1. Xuar. *alleg.* 20. *n.* 20 Cald. *cons.* 26. *in fine, quod est* 3. *de rescr. & cons.* 164. *in fine, quod est* 2. *de reb. Eccl. non alien.* Petr. de Anehar. *cons.* 438. *Ego autem, n.* 2. Boër *decis.* 313. *n* 6. Boss. *in tit. de bonorum public. n.* 35. *vers. & mors ciuilis*, Marzar. *cons.* 38. *n.* 8. Grat. *cons.* 2. *n.* 80. *lib.* 2. Rol. à Valle *cons.* 97. *n.* 19. *lib.* 1. & *de lucro dotis, q.* 95. *n.* 25. Natt. *cons.* 182. *n* 8. Mench. *de success. creat.* §. 21. *num.* 172. *vers. est tamen*, Sebast. Medices *in tract. Mors omnia soluit, p.* 1. *n.* 47. Robert. *lib.* 4. *rerum iudic. c.* 16. Fulu. Pacian. *cons.* 19. *n.* 1. & *n.* 10. *cum seqq. lib.* 1. Rimin. iun. *cons.* 416. *lib.* 4. Ceph *cons.* 392. *n.* 32. *lib.* 2. Decian. *cons.* 86. *n.* 39. *lib.* 3. Honded. *cons.* 63. *n.* 20. *cum seqq. & n.* 35. *tom.* 1. Afe. Clem. *de patria potest. effectu vlt. n.* 3. Pelaëz *de maioratu, p.* 2. *q.* 3. *n.* 36. Auend. *l.* 4. *Tauri n.* 2. & 3. Menoch. *cons.* 388. *n.* 23. & *cons.* 980. Alex. Trentacinq. *de subst. p.* 4. *c.* 6. *n.* 4. Crass. § *fideicommissum, q.* 41. *in fine*, Alex. Raud. *de analogiis lib.* 1. *c.* 34. *num.* 319 & *n.* 510. Spin. *in speculo testam. gl.* 12. *princ. num.* 35. Camill. Gallin. *de verb. signif. lib.* 4. *c.* 20. *n.* 34. Flam. Paris. *de resign. benef. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 6. & *lib.* 9. *q.* 22. *n.* 2. Gui. *ead. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 44. & *n.* 60. *cum seqq. & pract. lib.* 3. *q.* 71. *n.* 10. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.* 44. *n.* 2. *cum multis seqq.* Surd. *cons.* 90. *n.* 23. *cum seqq.* Ceuall. *commun. contra commun. q.* 63 *n.* 1. D. Barb. *in l.* 2. *p.* 1. *n.* 154. *ff. soluto mat.* Fr. Emman. *quæst. regul. tom.* 2. *q.* 78. *art.* 12. *vers. nec minus* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* §. 5. *proœm. n* 26. Aloys. Ricc. *in collect. dec p.* 3. *collect.* 531. Card. Tusch. *d. tom.* 3. *lit. F, concl.* 222. *n* 44 & latè *tom.* 5. *lit. M, concl.* 393. *per tot.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imp. lib.* 2. *concl.* 14. *consid.* 1. *n.* 1. Steph. Gratian. *discept. forens. cap.* 101. *n.* 7. Farin. *fragm. crim. p.* 2. *lit. M, num.* 361. *cum multis seqq.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. c.* 15. *n.* 34. latè Castill. *quotid. lib.* 1. *de vsufructu c.* 64. *n.* 2. & *c.* 67. *n.* 18. & *lib.* 3. *c.* 22. *num.* 13. *cum multis seqq.* Fusar. *de substit. q.* 430. *n.* 14. & *n.* 17. *vers. respondent*, & *n.* 18. Rot. *decis.* 140. *n.* 7. apud Farin. *p.* 1. *recent.* Iacob. Cane. *var. resol. p.* 1. *cap.* 24. *num.* 11. *fol.* 417. Rob. *de repræs. lib.* 1. *cap.* 17. *n.* 13.

In tribus autem casibus non æquiparatur mors ciuilis naturali, primò in spoliis Prælatorum per eorum mortem Cameræ Apost. applicatis; secundo in obligationibus contractis; tertio in conditionibus implendis, ita Card. Tusch. *d. concl.* 393. *n.* 18. *cum seqq.* quem refert Farin. *fragm. crim. p.* 1. *lit. M, concl.* 367.

Et quod mors ciuilis non æquiparetur naturali, quando sumus in dispositione conditionali, resoluit Surd. *d. cons.* 90. *num.* 24. & 25. & 31. Conditio enim purificari debet in casu vero, non in ficto, *l. qui hæredi*, §. *Mænius, ff. de condit. & demonst.* mors autem ciuilis est mors ficta, & non vera, *l.* 1. §. *fin. de bonor. possess. contra tab.*

2 Item in materia fideicommissaria mors ciuilis non æquiparatur naturali, & ideò substitutus in casu mortis non admittitur per mortem ciuilem instituti, ex allegatis per Surd. *d. cons.* 90. *per tot.* vbi pluribus hanc probat sententiam, proponit contraria, & illis respondet.

3 Mors ciuilis quæ sit, & quando dicatur, latè ostendit Card. Tusch. *d. tom* 5. *lit. M, concl.* 292. *per totam.*

4 Religionem ingressus, & professus dicitur ciuiliter mortuus, *can. placuit* 16. *quæst.* 1. Ludou. Zunt. *in cons. Pro vxore, n.* 893. *cum multis seqq.* Peregr. *de iure fisci*,

fisci, lib. 3. cap. 5. num. 12. Card. Tusch. d. lit. M. concl. 391 per totam Intellige quoad possessionem propriè, voluntatis, & bonorum temporalium; secus verò quoad perdenda naturalia, licèt ea contemnere debeat, sicuti docet Fr. Barthol. de Vecchis in praxi nuntiorum, disp. 13. dub. 8. n. 3.

7 Deportatus, seu in metallum condemnatus dicitur mortuus ciuiliter, Decian. cons. 86. sub num. 38. lib. 3. Peregr. d. lib. 3. cap. 5. num. 17. cum seqq. Cardin. Tusch d. concl. 392. num. 10. latè Surd. cons. 80. per tot. vbi ad longum disputat nunquid deportatus, seu damnatus in metallum, vel etiam bannitus in pœnam capitis, cum confiscatione bonorum habeatur pro mortuo ciuiliter ad effectum, vt habeat locum fideicommissum, & substitutio facta in casu mortis, & videtur concludere quod nonnisi fideicommissum, seu substitutio esset facta per verba prægnantia, & vniuersalia includentia non solùm mortem naturalem, sed etiam ciuilem.

8 Mortis appellatione in dubio, an simpliciter veniat mors naturalis, & quando ciuilis? Vide quàm latè dixi in tract. de appellatiua verb. vtriusque Iuris significat. appell. 156.

Loc. LXXV.

à Multo Magis.

A Multo Magis quod est fortius aliis valet argumentum, vt per Curt. iun. cons. 194. n. 14. vol. 3. vbi dicit frequentissimum in Iure, Lautent. de Pinu cons. 153. n. 25. Cephal. cons. 332. n. 59. vol. 3. Hippol. Riminald. cons. 279. num. 171. vol. 3. vbi dicit validissimum, Decian. cons. 1. num. 190. lib. 1. vbi ait quòd hoc modo sumptum, excludit filias; ergo multo magis neptes, in odiosis non procedit, & cons. 123. n. 66. lib. 3. vbi alluuio spectat ad habentem vtile dominium, quod est plus, refert Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 1. li. A. concl. 501. n. 6.

Intellige si minus contineatur sub eo quod maius est tanquam species, Decian. cons. 65. num. 19. lib. 3. Card. Tusch d. concl. 501. n. 1.

Loc. LXXVI.

à Non nominato.

A Non Nominato valet argumentum, quia lex non comprehendit non nominatum, & potest dici, lex non loquitur isto casu; ergo dispositio non habet locum, vel non potest de hoc argui, l. si verò §. de viro, ff. soluto matrim. Anchar. cons. 280. in princ. qui loquitur in exertantibus. Crauet. cons. 90. n. 1. Card. Tusch. pract. concl. tom. 2. lit. D. conclus. 517. n. 30. & 31.

Loc. LXXVII.

ab Officio.

Argumentum valet
1 *Ab Officio ad beneficium,*
2 *Ab Officiali ad Tutorem, &*
3 *Ab Officiali perpetuo ad officialem ad beneplacitũ.*

A B Officio ad Beneficium valet argumentum, vt per Oliban. de iure fisci, c. 13. n. 61. Cald. Pereira in l. curatorem, verb lasis, n. 39. C. de in integ. restit. minor. Sicut è contrà valet à beneficio ad officium, vt dixi suprà loco 14.

2 Ab Officiali ad Tutorem valet argumentum, vt per Parid. de Puteo de syndicatu, verb. accusatus in officio num. 7. Ioan. Bologn. cons. 4. num. 52. Iacob. Cancer. var. resol. p. 2. c. 8. n. 128.

3 Ab Officiali Perpetuo ad officialem ad beneplacitum valet argumentum, ex l. sufficit, ff. de condict. indeb. c. si delegatus, de offic. deleg. in 6. gloss. verb. per electionem, in Clem. 2. de rescript. Burg. de Paz. cons. 21. n. 4. Molin. de prim. lib. 1. c. 25. n. 3. Mieres de maior. p. 4. q. 10. n. 6. Flamin. Parif. de confid. benef. q. 18. n. 22. Amanell. sing. 19. n. 1. Valenzuel. cons. 130. n. 31. tom. 1.

Loc. LXXVIII.

ab Operis.

A B Operis libertorum ad Feuda validum est argumentum, Bart. in l. vi iniurandi, §. si liberi, n. 2. ff. de oper. libert. & in l. si non sortem, §. libertus, n. 34. de condict. indeb. Natt. cons. 127. n. 5. tom. 1. Card. Mant. de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 34. tit. 30. n. 8. & num. 21. Nicol. Euerard. in topic. legalib. loco 59. Robles de repræsent. lib. 3. c. 14. n. 39. & 41. Feudatarius enim liberto æquiparatur. Bald. in l. liberti libertaque num. 35. & 38. C. de operis libert. Robles loco prox. cit.

Loc. LXXIX.

ab Oppositis.

A B Oppositis validum est argumentum, sicuti docent Euerard. in topicis legalib. loco 75. Hippol. Rimiual. cons. 677. n. 31. vol. 6. Mascard. de probat. concl. 322. num. 16. Menoch. cons. 97. num. 67. & cons. 147. num. 47. Surd. cons. 450. num. 40. vbi limitat quando datur diuersa ratio.

Loc. LXXX.

ab Ordine.

A B Ordine litteræ validum est argumentum, l. quoties, ff. de vsufructu, cap. veritatis, de dolo & contum. ibi, Episcopo, Abbati, & Præposito, in quo Doctores colligunt quòd Episcopus primò scriptus Abbate & Præposito dignior est, & Abbas Præposito, cap. cum dilectus, de fide instrum. cum similibus, gl. verb. Medielanensis, in cap. bene quidem 86. dist. & in cap. quorundam, in verb. Prædicatorum, de elect. in 6. Euerard. in topic. legalib. loco 1. & loco 57. Cantiune. in simili tract. loco 10. Petr. Andr. Gammar. in Dial. legali lib. 1. loco 5. Alciat. in rub. de officio Ordin. n. 2. & 2. Boër. in tract. de ordine graduum vtriusque fori, part. 2. n. 24. Burg. de Pace con. 41. num. 31. Mandos. ad reg. 16. Cancel. q. 48. num. 1. Prosp. Paseth. cons. 22. In causa, num. 3. Crauet. cons. 721. num. 14. lib. 4. Franc. Viui. decis. 255. num. 33. & 34. lib. 1. Hippol. Riminald. cons. 232. num. 81. & cons. 279. num. 156. & cons. 303. n. 77. vol. 3. & cons. 473. num. 4. & cons. 797. num. 20. vol. 4. Sim. de Prætis cons. 59. num. 25. lib. 1. Menoch. cons. 51. num. 35.

num.35. Gutier. *in repet.l.vnica,num.44. C. quando non petent. partes*, Rendiua *in promptuario receptar. sent. tom. 1. circa fin.in mistel.num.1.* Gasp Anton.Thesaur. *quaest.forensium lib.3 q.106.n.1.* Decian. *conf.19. n.23. vol.3.* Monald.*d conf 75.n.9. vol.2.* Valenzuela *conf 1. num.68 & conf.53.n.87.& conf.36.num.18.* Benedict. Ægid.*de iure & priuilegio honestatis,in init.n.5* vbi ait hoc argumentum frequens esse in iure, Cardin.Seraphin *decis.25.n.1* vbi intelligit procedere tantum quando ordo litteræ concurrit cum intentione. Valerzuel.*conf.113.num.81.tom.1.* Mastrill. *de Magist. lib.4.c.3.num.31.& c.5.num.7.& cap.6.n.8.& n.17.& c.14.n.12* Ioseph.Vela *dissert.foren.dissert.36.num.11. & n.68.cum seqq.*

Loc. LXXXI.

à Pacto.

Argumentum valet

1 *A Pacto ad statutum,* & num 2.
3 *A Pacto ad consuetudinem,* &
4 *A Pacto ad praescriptionem.*
5 *A Pacto ad legem non valet argumentum.*

1 A Pacto ad Statvtvm validum est argumentum, *l.vlt.in fine, C.de fideiussorib.* Euerard. *in topicis legalib.loco* 89. Ceph.*l.conf.425. n.31. vol.3.* Gail.*lib.1.obseru.19.n.4.& obseru.78.num.3.* Mascard. *de probat.conc.1857 n.46.* Menoch *conf.4.num.6* Viul. *opin.45.n.5.* Borgnin.Cauelcan.*decis.29. num.5 p.3.* Franc. *Milanen. decis.12. n.11. lib. 2.* Surd. *conf.85. n.30.& conf 210.n.7.& conf.260.num.14.& conf.401. n.6.& decis.160 n.7.& de aliment.tit.1.q.41.num.29.* Honded.*conf.14.n.76.tom.2.* vbi limitat,si vigeat diuersitatis ratio, Franc.Molin *de ritu nupt.lib.3. q.44. n.2.* Rot.*decis.191. n.2.p.1. diuers.* Sic è contrà valet argumentum à statuto ad pactum, vt dixi *loco* 105. *n.1.* Narbona *l.35 gloss.2.num.36.cum seqq.tit.3. lib.3. Recop.* vbi declarat si specialis aliqua ratio non obsistat,vel aliter in iure statutum sit.

2 Intellige quòd sine dubio valet argumentum affirmatiuum de pacto ad statutum, vt per Alex. *conf.59.Viso titulo,n.4.lib.4.* Mari.Socin.iun. *conf.24. n.14.vol.1.* Cephal.*conf.5.num.53.lib.1.* Card.Mantic. *de tacitis & ambig.convent.tom.2.lib.18. tit. 6. num. 2.* Steph.Grat.*d.scept.forens.c.300.n.19.* Licèt aliquando secundùm subiectam materiam valere possit argumentum hoc tam affirmatiuè, quàm negatiuè conceptum ex Florian.*conf.6.num.3.in fine, vers.praeterea, & num.4.* vbi ait quòd sicut reductio ad arbitrium boni viri, non potest pacto remitti quando est cum dolo,vel per sordes iniustum,ita neque per statutum,refert Card.Tusch.*pract.conc. tom.1. lit.A, conc.499.n.4.*

3 A Pacto ad Consvetvdinem,& è contra validum est argumentum, *l. non impossibile,ff.de pactis,* Euerard.*in topicis legalib.loco* 89. Socin.iun.*conf.17. n.24.vol.1.* Henric.à Rosenth.*de feudis c. 9. conc. 58. n.14.* Cald Pereira *in l.si curatorem,verb.sua facilitate, n.6.vers.& quod minor,* Steph.Grat.*disc.for.c.88.n.20. cum seqq.* dixi *suprà loco* 25.*n.1.*

4 A Pacto ad Praescriptionem valet argumentum,vt per Surd.*dec.136.num.9.* Quicquid enim potest pacto acquiri,potest & præscriptione, vt dixi *Axiomate* 173.*n.5.*

5 A Pacto ad Legem non valet argumentum, quia plus potest lex quàm pactum, Calder. *conf.98. Aug.Barbosa Argum.iur.*

An procedat hæc argumentatio, aliàs 5. de pactis, Euerard *in topicis legalib. loco* 89. vbi secus dicit quando bene formatur, Cardin. Tusch.*d. tom.1.lit. A, conclus.* 510. *num.* 18. Pactum enim non potest quantum lex, vt latè extendit idem Cardin. Tusch. *lit.P,concl.8.*

Loc. LXXXII.

à parte.

1 A Parte ad Totvm validum est argumentum, vt per Cautiune *in topicis legalib. loco* 6. vbi de argumento à partibus, Andr. Gammar *in dialect.legalib.lib.1.loco 5.* Menoch.*conf.855 num. 10.* vbi quòd in quantitate negatiuè procedit, Zach. *de societate officior.num.123.* Hippol. Riminald. *conf.510. num.17.vol.5. & conf.633. n. 48. vol. 6.* Pichard. *ad princip.Instit.de hered.quae ab intestato deferuntur, cap. de repraesentat num.41* Adrian. Neguzant.*in sua responsor.q.96.n.34* Rot.*decis.174 n 5.apud Farin.part 1. recent.* Sic etiam è contrà valet argumentum,à toto ad partem, vt dixi *loco* 114.*n.1.*

2 Aliquando de parte ad totum non valet argumentum, quia qui potest partem, non potest semper totum, ita Calderin *conf.* 11 *aliàs 2. de arbitr.* vbi ponit similia,qui potest offendere lumina, non potest in totum tollere, *l.Caius,aliàs binas, ff.de seruit.vrb.praed.* quia aliud est offendere,aliud occidere, *cap.in qui,de homicid.lib.6.* refert Card. Tusch. *pract. conclus.tom.1.lit. A,concl.499.n.4.*

Loc. LXXXIII.

à Persona.

Argumentum valet

1 *A Persona ad rem,*
2 *A Persona ad locum,* &
3 *A Persona ad tempus.*

1 A Persona ad Rem validum est argumentum, *l.quis furere, ff. de statu hominum. l.si quis inquilinos,ff.ita legatum,ff.de legat.1.cap.super quibusdam, de verb.signficat.* Cald.*conf.193.circa fin. aliàs 2.de rerum permut.* Hippol. Riminald. *conf.186.n.35. & conf.126.num.34.vol.2.& conf.673. num. 6. vol. 6.* Cephal.*conf.475. num. 10. vol. 4.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 38. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarch.Sedium erect. cap. 14. num. 31. in fine,* Surd. *conf.380.num.20.* Laderch. Imola *conf. 37. num. 11.* Cardin. Tusch.*pract.tom.1. lit. A,conclus.507.num. 25.& conclus.508.num.1.vbi num. 2.* ampliat vt procedat circa verborum interpretationem, Greg.*decis. 488.num.6.* Rot.*decis.33.num.14.& decis.54. num.7. p.2. diuers.* Sic è contra valet argumentum, à re ad personam, vt dixi *loco* 95.*num.1.* Castill. *controuers. tom.5.p.2.c.100.n.5.*

2 A Persona ad Locvm valet argumentum, sicuti docet Socin.iun. *conf.52.num.9.vol.1* Hippol. Riminald.*conf.118.num.106. vol. 2.* Decian. *conf. 2. n.127.vol.2.* Caualgnol. *decisionum consult.tom.1. pag. 484.num.17.* Sic è contrà valet argumentum à loco ad personam vt dixi *loco* 65.*n.1.*

A Persona ad Tempvs valet argumentum,secundùm Socin. iun. *conf.* 134.*num.10.vol.2.* Decian.

Dec.*conf*.81.*n*.13.*vol*.3.Ceph.*conf*.319.*n*.19.*vol*.3. vbi ait valere in materia Matrimonij, *& conf*.517.*n*.51. *vol*.4. tenet non valere argumentum de persona ad personam in materia stricta Sic è contra valet argumentum à tempore ad personam, vt dixi *loco* 110.*n*.4.

Loc. LXXXIV.

à Præscriptione.

1 A PRÆSCRIPTIONE ad CONSVETVDINEM valet argumentum, quia quicquid potest præscribi, potest per consuetudinem induci, Oldrad. *conf*. 172. *Quia omnes, in princ*. Card. Tusch. *pract. conc. tom. 1. lit. A, conc*. 507. *n*. 7.

2 A PRÆSCRIPTIONE ad PACTVM valet argumentum, ita Bald. *in l. 1. circa fin. C. de seruit. & aqua*, Sim. de Prætis *conf*. 170. *n*. 32. *lib*. 1.

Loc. LXXXV.

à Præsenti.

A PRÆSENTI ad PRÆTERITVM valet argumentum, quando status præsens conuenire potest cum origine rei, temporéque præterito, secùdùm Menoch. *conf*. 374. *n*. 83. *conf*. 378. *n*. 81. Secus verò in iis, quorum facies est tempore mutabilis, ex Seraphin. *decis*. 1075. *n*. 7. & Rot. *decis*. 524. *n*. 7. *apud Far. in* 1. *collect. nouiss*. aliàs *p*. 4. *diuers*.

Loc. LXXXVI.

à Primo.

A PRIMO ad VLTIMVM validum est in iure argumentum, sicuti docent Euerard. *in topicis legali loco* 67. Petr. Andr. Gam. *in Dialect. legali lib*. 2. *loco* 9. Ioseph. Sesse *Aragon. decis*. 56. *n*. 19. Ludouic. Rodolph. *in tract. de brachio seculari & Eccl*. *n*. 55.

Loc. LXXXVII.

à Principali.

A PRINCIPALI ad ACCESSORIVM valet argumentum, sicuti latè docet Petr. Andr. Gamm. *in Dialegali lib*. 2. *loco* 3. Accessorium enim sequitur naturam sui principalis, vt dixi *Axiom*. 4.

Loc. LXXXVIII.

à Priuilegio.

A PRIVILEGIO ad CONSVETVDINEM valet argumentum, quia quod potest priuilegium, potest consuetudo, & è contrà Oldrad. *conf*. 146. *in fine*, *& conf*. 172. *in princ*. quem refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom*. 1. *lit. A*, *concl*. 507. *num*. 13. Hinc est quòd omnia quæ possunt acquiri priuilegio, quæruntur etiam in consuetudine, & præscriptione immemorabili, Peregr. *de iure fisci*, *lib*. 1. *tit*. 2. *sub num*. 61. Ludou. Rodolph. *de suprema, seu absoluta princ. potest. c*. 2. *n*. 13. Octau. Glotit. *resp*. 1. *p*. 1. *n*. 144. *& seq*.

Loc. LXXXIX.

à Procuratore.

1 A PROCVRATORE ad TVTOREM valet argumentum, secundùm gl. *in l. mandato generali, ff. de procurat*. Menoch. *conf*. 228. *n*. 22. *&* 23. Martin. Monter. à Cueua *Arag. decis*. 19. *n*. 3.

2 A PROCVRATORE iudiciali ad DELEGATVM validum est argumentum, sicuti docet Cald. *conf*. 78. *aliàs* 5. *de officio deleg*. vbi sic arguit, sicut potest dari procurator ad lites nondum cœptas, ita Iudex ad confirmandam electionem nondum factam, idem Cald. *conf*. 69. *in fine*, aliàs 2. *de offic. Ord. & conf*. 80. aliàs 7. *de officio legati*, vbi ait quòd valet argumentum à reuocatione procuratoris, si principalis tractat causam per ipsum ad reuocationem delegari eodem modo, refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom*. 1. *lit. A*, *concl*. 507. *n*. 8. *&* 9. optimè declarat D. Barbos. *in l. cùm prætor*, §. 1. *n*. 105. *ff. de iud*.

Loc. XC.

à Promissione.

A PROMISSIONE dotis ad TRADITIONEM validum est argumentum, *l. fin. ff. ad leg. Falcid.* Bald. Nouell. *de dote*, *p*. 6. *priuil*. 14. *n*. 3. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib*. 3. *q*. 46. *n*. 13. *in princ*.

Loc. XCI.

à Procemio.

A PROOEMII generalitate validum est argumentum, *l. cùm pater*, §. *dulcissimis*, *ff. de legat*. 2. *l. vlt. C. de hæred. instit*. Mandos. *ad reg*. 28. *Cancel. q*. 1. *n*. 1. Flamin. Paris. *de confid. q*. 27. *num*. 159. faciunt quæ dixi *Axiomate* 192.

Loc. XCII.

à Pupillo.

1 *A Pupillo ad Ecclesiam valet argumentum.*
2 *Ecclesia æquiparatur pupillo.*
3 *A Pupillo ad Rempublicam frequens, & vtile est argumentum.*
4 *Respublica æquiparatur minori.*
5 *Pupillis æquiparantur communitates locorum.*
6 *A Pupillo, seu furioso ad prodigum, & è contrà, validum est argumentum.*

1 A PVPILLO ad ECCLESIAM valet argumentum, vt per Euerard. *in topicis leg. loco* 31. Cantiunc. *in* 21. *specie loci à simili*, Mari. Antonin. *variar. resol. lib*. 1. *res. fin. casu* 44. Marc. Antonin. Genuens. *in pract. Ecc. q*. 276. *n*. 2.

2 Ecclesia enim æquiparatur pupillo, *gloss. fin. l. si procurator, ff. de iure fisci*, gloss. *in l. ciuitas*, vbi Bald. & Bologne.

Bolognet.ff.si certum pet.gloss.in l. Imperatores, verb. negotio ff. de re iud. Barth. Perett.ad extran.ambitiosa, de rebus Ecclesiæ non alienan verb.quicquam, n.13.

3 A PVPILLO ad REM PVBLICAM non solùm probabile est,sed fortè frequens,& vtile argumentum, vt per Euerard. in topicis legalib. loco 28. Cantiunc.in simili tract.in 18 specie loci à simili.

4 Respublica enim æquiparatur minori, l. Respublic.cum ibi notatis, C.de iure Reipubl.lib.11.l. Respublica,C.ex quibus causis maiores,Brunor.à Sole in locis communib.verb.respublica 1.

5 Pupillis æquiparatur Communitas locorum,Rot. decis. 218.n.6.apud Farin.p.2.recent.Et à pupillo, seu furioso ad prodigum,& è contrà,valet argumentum. Magdalen.de num.test.in testam.requis.p.2.c.4. n. 98.

Loc. XCIII.

à Ratificatione.

A RATIFICATIONE ad MANDATVM valet argumentum, secundùm Garc. Mastrill. Siciliæ decis.150.n.18.

Loc. XCIV.

à Ratione.

1 *A Ratione cessante valet argumentum, &*
2 *Argumentum sumptum à naturali ratione, & à rebus sumptis.*

1 A RATIONE cessante validùm est argumentum, l.adigere,§.quamuis,ff.de iurepatron.l. quod dictum,ff.de pactis,l.4.milites, C.de milit.testam.l.generaliter,C.Episcop.& cleric. Euerard. in topicis legalib. loco 85.Socin.iun.cons.5.num.20.& cons.142.num.32. vol.2.Curt.iun.cons.134.num.1.p.2. Menoch.cons.90. n.71.& cons.93.n.9.& cons.95.n.84.& cons.96.n.10.& cons.124.n.76.& de præsumpt.lib.4.præs.190. num. 25. Petr.Henriq.cons.10.n.12.Surd.cons.383.n.14.Octau. Glorit.resp.5.n.65.

2 Et argumentum sumptum à naturali ratione, & à rebus sumptis validum est,Peregr.cons.10.n.8.vol.3.

Loc. XCV.

à Re.

Argumentum valet
1 *A Re ad personam,*
2 *A Re ad tempus,*
3 *A Re ad locum, &*
4 *A Re furtiua ad vsurariam.*

1 A RE ad PERSONAM validum est argumentum,argum.l. si quis inquilinos, §. si ita legatum, ff.de legat.1. Petr.de Anchar.cons.11.n.7.& cons. 12. n.6.vers.sed sic circa extraneum. Bart.cons.10.Viso statuto, num.4.lib.1.vbi quòd sicut defectus rerum suppletur,siue in parte, siue in totū,prout est defectus, ita etiam in personis. Cantiunc.in topicis legalib. in 23.specie loci à simili,Cephal.cons.50.num.22.vol.1.& cons.309.n.19.& cons.408.n.55.vol.3.Matth.Gribald. de ratione studendi,lib.1.c.18.Decian.cons.11.num.25. vol.1.& cons.1 n.147. vol. 2. vbi limitat quando militat diuersa ratio, Pereg cons.15.num.23.vol.2 Menoch cons 106 n. 186 vbi ait procedere etiam in fideicommissaria substitutione,Fusar num.112 n.4.Surd. cons.261.n.38.& cons. 400. n. 36. Escob. de ratiocin. comput.15.n.9.Camill Larath.cons.18.num.16 Pereg. cons.33.n.23.vol.2. Hieron.Fernand de Ottero in repet.c.gratum,de officio deleg. 68.Ecalm.à Cochier.de iurisdict.Ord.in exemptos,p.1.q.5.n.2 à Fonte cons.41. n.47.vol.1.Valenzuela cons.61.n.85 Solorzan de iure Indiar.tom.2 lib.1.c.4.num.8. Card. Tusch lit. concl. tom.1.lit. A,concl.302.à n.4 vbi num 5 post Anchar. cons.27.num. 12.vers.si in hoc est rebus, extendit vt procedat argumentum hoc in dispositione quacunque, putà dispositio loquens de rebus sit regulatur, ergo idem est in dispositione personarum, & è contra. Sic è contrà valet argumentum à persona ad rem, vt dixi loco 83.n. Iacob. Cancer. var resol. p.1.c.17.n.34.

2 A RE ad TEMPVS valet argumentum, l miles ita heredem,§.& quia diximus, ff. de re iud. ... ff solut matrim.vbi dupliciter limitat,Cald.cons.05. An procurator,vers. probatur, alias cons.3.de procuratorib.quod duplicatur, cons. 110. in fine, aliàs 4.de appellat.vbi sic argui, qui non potest præiudicare domino in re, nec etiam potest in tempore, Euerard. in topicis legalib. loco 39. Cantiunc. in 26.specie loci à simili, Angel cons.123.Viso libello, circa fin.vers. de arguendo, Bald. cons. 163. Quæritur de gabella, lib.4 Mari.Socin.iun.cons 18.n.13.& cons. 20.n.35.vol.1.Hippol.Riminald.cons.194.n.36.vol.2. & cons.144.n.106.vol.3.cons.149.n.25.vol 5. Sim. de Prætis cons.141.n.19.lib.1. Cephal.cons.472.num.37. vol.4.Magon Lucensi decis.69.n.7.Mandos.ad re. 39. Cancel.q.3.n 7.Menoch.cons.122.n.62.Surd.cons.460. n.36.Card. Tusch.pract.concl.tom.1.lit. A,concl.504. num.1.Card.Tusch.de tacitis & ambig. convent.tom. 1. lib.6.tit.22.n.22. Steph. Grat.discept.forens.cap. 128. num.8.Sic è contrà valet argumentum,à tempore ad rem, vt dixi loco 110.n.3.

3 A RE ad LOCVM validum est argumentum, l.pen.ff.de Iustitia,& iure, Farin. in praxi crim.p.1.q. 34.n.171. Steph. Grat.discept.foren.c.128.n.8.D.Barbos.in l.heres absens. in princip.n.70.ff.de iudic.

4 A RE furtiua ad VSVRARIVM valet argumentum, vt per Menoch.cons.100.n.73.

Loc. XCVI.

à Recusatione.

A RECVSATIONE ad APPELLATIONEM, & è contrà valet argumentum, sicuti docent Boër.decis 69.n.3 Gut.pract.lib.1.q.64.num.4.Morel. in emporio Iuris p.1.tit.2.q.11,n.4.

Appellatio enim,& recusatio à pari procedunt,l. à pers.issimis,vers.cum pot, C.de iud c.super eo tit.2.de appell.Brun. à Sole in locis communib.verb. appellatio 30.

Loc. XCVII.

à Regno.

A REGNO ad MAIORATVM valet argumentum, vt tradunt Alexand. Raudens. de success.

Regni Portugalia, *resp.2.num.114.* Menoch.*cons* 808. *num.*8. Cabed. *Lusitan.decis.*51.*num.*9.*part.* 2 Pelaez *de maiorat.p.*1.*q.*38.*num.*5. vbi ait quòd non semper valet, sed vbi est eadem ratio. Nouissimè Ioseph. Vela *dissert.forens.dissert.*4.*n.*27.

Loc. XCVIII.

à Rubrica.

1 *A Rubrica optimum est, & validum in Iure argumentum.*
2 *Intellige quando rubrica est per se clara, & ex omni parte perfecta.*
3 *Rubrica allegari non potest ad decisionem causarum, nisi orationem perfectam contineat.*
4 *Rubrica generalitas restringenda est à congestis in nigro si sequeretur absurdum.*

1 A Rubrica optimum est, vt & validum in Iure argumentum, Bart. per text. *ibi in l.*1.*ff. si certum pet.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 45. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali lib.* 2. *loco* 7. Mandos. *ad reg.*13.*Cancel.q.*1.*n.*2.*& reg.*10. *q.* 4. *num.* 8. Decian. *cons.*13.*n.*26.*vol.*1. Menoch. *cons* 3.*n.*15.*& cons.*485. *n.*2.11.*&* 12 Honded.*cons.*10.*num.* 46.*tom.* 1. Marc. Anto de Amatis *Marchia decis.* 105. *num.* 65. *&* 68. Aldoin.*cons.*101.*num.* 6. Ferret. *in constitut.* Casbalo*r*. *gloss.*1.*n.*118. Cabed. *Lusit. decis.*1.*num.*15. *p.* 1. Monet. *in tract. de opinione Cancr.c.*2.*num.*4. Cened. *pract.* & *Cancr. quest.lib.* 21.*num.* 16. Fontanell. *de pactis nupt. claus.*4 *gl.*1 *n.*1.*fol.*14.

2 Intellige quando rubrica est per se clara, & ex omni parte perfecta, nec indiget aliqua suppletione, aliàs secus, secundùm Alder. Mascard. *de generali stat. interp. concl.*2.*n.* 102. *cum seqq.* Anton. Monach. *Florent. decis.*46.*n.* 78. Fachinæ.*cons.*51.*num.*14. *lib.* 1. vbi limitat quando nigrum est generalius rubrica.

3 Nam Rubrica allegari non potest ad decisionem causarum, nisi orationem perfectam contineat, ex Cotta *in memoralib. verb. Rubrica pag. mihi* 740. Mich. Grass.*tom.*1.*commun.opin.lib.*2.*tit.*17.*de legib.num.* 245. *pag.*232.

4 Immò generalitas illius est restringenda à congestis in nigro si sequeretur absurdum, & iniquitas, vt per Triuisan. *Venetia decis.* 50.*n.*13.*lib.*2. Alder. Mascard. *d.concl.*2.*n.*106. Anton. Monach. *Florent.decis.* 47.*n.*40.

Loc. XCIX.

à Sententia.

Argumentum valet
1 *A Sententia ad Statutum,*
2 *A Sententia ad Testamentum,*
3 *A Sententia ad Confessionem, &*
4 *A Sententia ab Probationem.*
Argumentum non valet
5 *A Sententia ad Renunciationem, &*
6 *A Sententia Iuris ad Sententiam hominis.*
7 *A Sententia ad processum valet.*

1 A Sententia ad Statutum valet argumentum, quia similia sunt, & parem à Iure communi obtinent interpretationem, Roman. *cons.* 399.*n.*5 vbi A*p*ostil. *in verb. similitudinem*, Decian. *cons.*45.*n.*5.*vol.*2. Card. Tusch. *pract. concl. tom.*1.*lit. A, concl.*496.*n.*5. Sic è contra valet argumentum, à statuto ad sententiam, vt dixi *loco* 105.*n.*5.

2 A Sententia ad Testamentum valet argumentum, quia testamentum sententia dicitur, *l. seruus hac lege, ff. de manumiss.testam.* Oldrad.*cons.*119. *Titius condidit, vers. sed contrarium,* Euerard. *in topicis legalib.loco* 71. Cantiunc. *in simili tract. in* 32. *specie loci à simili,* Cephal.*cons.*387.*num.*12.*vol.*3. Menoch. *cons.*.62.*n.*10. Card. Tusch. *d.lit. A, concl.*507.*num.*2. Et sic è contrà valet argum. à testamento ad sententiam vt dixi *loco* 111.*n.*2.

3 A Sententia ad Confessionem procuratoris validum est argumentum, sicuti docet Oldrad.*cons.*126.*in fine, vers. quinto,* quem refert Cardin. Tusch.*d.lit. A, concl.*507.*n.*4.

4 A Sententia ad Procuratorem valet argumentum, vt per Dec. *in l.*2.*n.*66.*C.de edendo,* Fului Pacian. *de probat.lib.*1.*c* 5.*n.*6.

5 A Sententia ad Renunciationem, non valet argumentum, quia plus operatur renunciatio, & actus pendens à consensu spontaneo, quàm à consensu inuito, ita Oldrad.*cons.* 227.*num.*5.*ver. sed ad illud respondetur*, quem refert Card. Tusch.*d.lit. A, concl.*510.*num.*7.

6 A Sententia Iuris ad Sententiam hominis non valet argumentum, quia sententia Iuris spectat probationem fiendam, sententia verò hominis habet iam factam, ideo in spolia prima non impedit restitutionem, secunda verò sic: ita Oldrad. *cons.* 27. *n.*4.*vers. secundò obiic*i*, & cons.*240.*n.*2. *vers. hic verò quaeritur*, Card. Tusch. *d.lit. A, concl.*510.*n.* 5. In quo autem differat sententia iuris à sententia hominis latè ostendit idem Cardin. Tusch. *lit. S, concl.*107.

7 A Sententia ad processum valet argumentum. Rot.*decis.*614.*n.*7.*q.*2. *in posthum. Farinac.* aliàs *p.* 4. *recent.*

Loc. C.

à Seruo.

A Seruo ad Monachum probabile, frequens, & vtile est argumentum, ex latè adductis per Euerard. *in topicis legalib. loco* 58. Cantiunc. *in simili tract. in* 40. *specie loci à simili.* Monachus enim æquiparatur seruo, secundùm Nau. *de Regul. commento* 2.*n.* 4.5.30.*&* 42.*vers.*14.*& num.*44. Cald. Pereira *de nom. emphyt.q.*6.*num.*1. Azor. *instit. moral.p.*1.*lib.*12.*cap.*10. Sigism. Scacc. *de appell.q.*5.*n.*54. Melch Phœbos *Lusitan.decis.*13.*n.*19.*& decis.*63.*n.*6.*tom.*1.

Loc. CI.

à Simili.

1 *A Simili ad Simile valet argumentum.*
2 *De Similibus idem est iudicium.*
3 *Intellige quando in vtroque simili adest eadem ratio.*
4 *Et quando æqualis Iuris dispositio est in vtroque simili.*
5 *Similitudo quando non probatur in eo de quo agitur, non valet argumentum à simili, &* num. 6. *quia etiam parua dissimilitudo destruit*, vt n.7.

8 *Argumentum à simili fragile est quoties diuersa decidendi ratio assignari potest.*
Argumentum à simili non valet
9 *Iurium correctio vbi sequeretur.*
10 *Medium vbi non datur quod sit vtrique commune,*
11 *In pœnalibus, &*
12 *In materia priuationis.*

1 A SIMILI ad SIMILE valet argumentum, sicuti docent Euerard. *in topicis legalib. loco* 10. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali, lib.* 2. *in loco à simili*, Petr. Enriq. *cons.* 14. *n.* 6. Decian. *cons.* 31. *num.* 47. *vol.* 1. vbi ampliat etiam in contractibus, Fului. Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 10. Mascard. *in simili tract. conc.* 123. *num.* 4. vbi ait quòd procedit etiam in delictis, Marc. Anton. de Amatis *Marchia decis.* 21. *n.* 43. Alexand. Raudens. *Pisana decis.* 47. *n.* 11. *p.* 1. vbi quòd habet locum in statutis, Mari. Antonin. *variar. res. lib.* 1. *res. fin. casu* 62. Card. Tusch *pract. conc. tom.* 1. *lit. A, conc.* 507. *n.* 29. Grat. *cons.* 30. *n.* 31. *vol.* 1. Franc. Viui. *decis.* 255. *n.* 3. *lib.* 2. *& opin.* 203. *n.* 19. *cum seqq.* Peregr. *cons.* 9. *n.* 29. *vol.* 2.

2 Ratio est, quia de similibus idem est iudicium; *l. non possunt, & l. seq. ff. de legib. §. rectè, Instit. mandati*, Albert. *in tract. de baros. q.* 24. *n.* 9. Farin. *fragm. crim. p.* 2. *lit. E, n.* 188.

3 Intellige vt procedat quando in vtroque simili adest eadem ratio, vt per Osasch. *Pedemont. decis.* 68. *num.* 9. Mascard. *de probat. conc.* 1253. *num.* 5. Menoch. *de arbitr. casu* 84. *num.* 8. *&* 9. Farinac. *d. lit. F, num.* 189.

4 Et quando æqualis iuris dispositio est in vtróque, aliàs non dicitur simile, Bald. *cons.* 188. *in fine, vers. non obstat argumentum, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. lit. A, conc.* 507.

5 Limita primò, vt non procedat hoc argumentum quando non probatur similitudo in eo de quo agitur, vt per Socin. *reg.* 47. Feder. de Senia *cons.* 67. *n.* 2. *vers. sed non est dubium*, Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 1. *n.* 7. Seraph. *de priuilegiis iuramenti, priu.* 74. *n.* 103. Ioseph. de Rustic. *in l. cùm auus, ff. de condit. & demonst. lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 47. Card. Tusch. *d. lit. A, conc.* 501. *n.* 17. Gironda *de priu. expl. n.* 555. Fontanel. *de pact. nupt. cl.* 4. *gl.* 12. *n.* 79. vbi *n.* 80. quod non procedit data aliqua dissimilitudine, etiamsi sit petita inter res similes.

6 Similitudo enim debet esse in puncto, vt ait Menoch. *cons.* 1014. *n.* 27. ac proinde similia debent esse conuenientia saltem in eo de quo agitur, sicuti docent Aym Crauet. *de antiquit. tempor. p.* 4. *in princ. n.* 102. Albert. *d. q.* 24. *n.* 9, Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 43. Menoch. *de arbitr. casu* 14. *n.* 6. Brunor. à Sole *in locis comm. verb. argumentum* 4 Farin. *d. lit. F., n.* 196. licèt in aliis differre videantur, Dec. *cons.* 329. *n.* 4. Ias. *in l. creditore, n.* 8. *ff. de noui oper. nunc.* Alba *cons.* 71. *n.* 11. Rip. *in l. naturaliter, §. nihil commune, n.* 32. *ff. de acquir. possess.* Decian. *cons.* 51. *n.* 143. *vol.* 2. quos refert, & sequitur Octau. Glorit. *resp.* 9 *n.* 49.

7 Aliter nàmque nón valet huiusmodi argumentum, etiamsi parua sit dissimilitudo, secundùm Bertaz. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. n.* 762. vbi *n.* 761. ait non procedere nisi in æquiparatis, Mari. Ant. *var. res. lib.* 3. *res.* 39. *n.* 34.

8 Quare argumentum hoc fragile esse, quoties diuersa decidendi ratio assignari potest, tradit Cald. Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 2 *num.* 27. & propterea dicit Menoch. *cons.* 75. *n.* 82. quòd hoc argumentum facilè prosternitur, *& cons.* 37. *n.* 177. asserit ob id illud esse leue, & infimum, prout eum refert Mari. Ant. *d. lib.* 3. *res.* 39. *n.* 34.

9 Limita secundò, vbi sequeretur iurium correctio; sicuti docent Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, part.* 1. *consid.* 48. *vers. quartus casus*, Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis mat. p.* 3. *n.* 68. Corduba de Lara *in l. si quis à liberis, § idem Iudex, n.* 30 *ff. de liber. agnos.* Menoch. *de arbitr. casu* 84. *n.* 6. *& cons.* 180. *num.* 51. Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 1. *n.* 1. *cum seqq. & cons.* 200. *n.* 15. *& cons.* 259. *n.* 17. Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap.* 16. *num.* 6. *& de res. emphyt. c.* 2. *n.* 26. Garc. Gironda *d. priu. seu exempt. explicat. n.* 553. *& seq* Marc. Anton. Genuens. *in pract. Ecclesiast. q.* 38. *num.* 3. Farin. *d. lit. E, n.* 188. Gironda *d. loco, n.* 554.

10 Limita tertiò, vbi non datur medium quod sit vtrique commune in omnibus, secundùm Decian. *cons.* 19. *n.* 126. *vol.* 3.

11 Limita quartò in pœnalibus, vt per Perez de Lara *de anniuers. & capell. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 21.

12 Limita quintò in materia priuationis, etiam stante identitate rationis, & quamvis materia aliàs esset extensibilis, vt per Honded. *cons.* 2. *n.* 30. *&* 31. *tom.* 1. Barbat. *cons.* 40. *Clementissimum, n.* 7. *vol.* 4. quem refert Franc. Viui. *decis.* 255. *n.* 3. *in med. lib.* 2.

Loc. CII.

à Solitis.

A SOLITIS fieri validum est argumentum, *l. si quis donaturus, ff. de vsufructu, l. quod si nolit. §. quia assidua, ff. de adilit. edicto, l. certi condictio, §. si nummos, ff. si certum pet. l. vel vniuersorum, ff. de pignorat. act. l. Titianus, ff. quod cum eo, l. certè, in fine, ff de precar. l. vt liberis, circa fin. C. de collationib. §. fin. Instit. de satisdat.* Signorol. de Homod. *cons.* 10. *Factum sic se habet, n.* 4. Castrens. *cons.* 466. *n.* 5. *lib.* 1. *& cons.* 333. *Dubium videtur, n.* 1. *vers. licitum est, lib.* 2. Euerard. *in topicis leg. loco* 64 Strach *de mercat. p.* 2. *num.* 29. *& tit. de naut. p.* 3. *num.* 28. Decian. *cons.* 46. *sub n.* 36. *vol.* 2. *& cons.* 68. *n.* 18. *& cons.* 123. *n.* 46 *vo.* 3. *& cons.* 44. *num.* 15 *vol.* 1. vbi intelligit maximè in eadem materia, Crauet. *cons.* 91. *num.* 4. Cephal. *cons.* 77. *n.* 39 *lib.* 1. *& cons.* 318. *n.* 44. *vo.* 3. *& cons.* 558. *n.* 30. *vo.* 4. Menoch *cons.* 111. *n.* 50. *& cons.* 122. *n.* 73. *& de præsumpt. lib.* 3 *præs.* 7. *n.* 3. *& præs.* 14. *num.* 13. Seraphin. *de priu. iuram. priu.* 1. *n.* 35. *& priu.* 33. *n.* 36. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Argumentum* 5. vbi ait procedere in contractu emphyteutico, Sim. de Prætis *cons.* 189. *n.* 3. *lib.* 1. Eugen. *cons.* 90 *n.* 86. *&* 87. *vo.* 1. Honded *cons.* 36. *n.* 4. *tom.* 1. Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap.* 6. *n.* 2. Farin. *in praxi crim. p.* 3. *q.* 103. *n.* 160. Vgolin. *de officio, & potest. Episcopi, cap.* 36. § 6. *n.* 1 Surd. *decis.* 231. *n.* 18. *& cons.* 173. *n.* 88. *& cons.* 451. *n* 45. *& cons.* 546. *n.* 16. Valenz. *cons.* 94. *n.* 61. Adrian Negusant. *in sylua responsor. q.* 190. *n.* 19. vbi ampliat siue in contractibus, siue in vltimis voluntatibus, & *q.* 471. *n.* 7. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1 *lit. A, conc.* 094. *n.* 9. *&* 18. *& concl.* 507. *n.* 31. Rot. *coram Card. Serapi. decis.* 201. *n.* 6. *& p.* 1. *diuers. decis.* 126. *n.* 5. & apud Farin. *decis.* 396. *n.* 1. *p.* 1. *recē* 1. *& decis.* 314. *num.* 1. apud eundem *p.* 2. *etiam recent.* Castill. *controu. tom.* 5. *c.* 80. *n.* 3. Solorzan. *de Iure Indiar. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 24. *n.* 82.

Loc. CIII.

à Speciali.

A SPECIALI validissimum est argumentum, vt tradunt Euerard. *in topicis legalib. loco* 68

2 Cosm. *in pragmat. sanction. tit. de elect. sicut, §. deinde ver. Ordinibus, num. 2. pag. mihi* 101. Menoch. *cons.* 9. *n.* 10. Octau. Cacherao. *cons.* 36. *num.* 23. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.* 97. *num.* 25.

Loc. CIV.

à Specie.

A Specie ad Genus valet argumentum, sicuti latè docent Euerard. *in topicis legalib. loco* 7. Cantiunc. *in simili tract. loco* 8. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali, lib.* 1 *loco* 8 Henric. à Rosenth. *de feudis, cap.* 4. *concl.* 32. *n.* 6. vbi quòd non procedit negatiuè. Sic è contra valet argumentum à Genere ad speciem, vt dixi *loco* 53.

Loc. CV.

à Statuto.

Argumentum valet

1 *A Statuto ad Pactum,*
2 *A Statuto ad Contractum,*
3 *A Statuto ad Consuetudinem,*
4 *A Statuto ad vltimam voluntatem, &*
5 *A Statuto ad Sententiam.*

1 A Statuto ad pactum valet argumentum, sicuti docent Petr. Anchar. *cons.* 102. *Quæstio est talis,* vbi quòd sicut societas inita inter socios intelligitur de lucris & de iis, quæ acquiruntur, ita statutum quòd quærenda per coniuges intelliguntur de quærendis ex industria, non ex legato facto vni, vel venditione rerum vnius tantum, Bald *cons.* 289. *Antonius ad M... prope fin. vers. sed Statutũ, lib.* 2 vbi quia sicut statutum non trahitur ad casum fictum, ita neque pactum Ruin. *cons.* 109. *n.* 19. *vol.* 4 Marant. *cons.* 1. *n.* 1. Franc. Vini *decis.* 255. *n.* 8. *lib.* 2. Decian. *cons.* 23. *n.* 61. *vol.* 2. *& cons.* 69. *n.* 11. *& cõs.* 19. *n.* 19. *vol.* 4. vbi quòd imò plus potest statutum quàm pactum, Sim de Præt. *cons.* 187. *n.* 26. *lib.* 1. Hieron. Gabr. *cons.* 100. *n.* 26. *tom.* 2. Menoc. *cons.* 335. *n.* 54. Iacob Gall. *cons.* 8. *n.* 7 Steph. Grat. *discept. forens. c.* 148. *n.* 28. Garc. Mastrill. *Sicilia dec.* 247. *in iustificat. n.* 99 Card. Tusch. *pract. concl.* 10. 1. *lit. A, cõcl.* 497. *n.* 1. & 3. Greg *dec.* 204. *n.* 23. Sic è cõtra valet argum. à pacto ad statutũ, vt dixi *loc.* 81. *n.* 1.

2 A Statuto ad Contractum validum est argumentum, quia parem strictam habent significationem, vt secundùm ius commune intelligantur, secũdùm Roman. *cons.* 399. *num.* 2. *vers. tertio,* quem refert Card. Tusch. *d. lit. A, concl.* 496. *n.* 2. Sicut etiam valet à Statuto ad conuentionẽ partiũ, idem Roma. *cõs.* 90. *Viso themate, n.* 3. *vers. secũdo principaliter,* vbi Apostil. *in verb. Conuẽtioni,* Card. Tusch. *d. lit. A, concl.* 497. *n.* 2.

3 A Statuto ad Consuetudinem valet argumentum, *l. quibus, ff. de legib.* Remig. *in tract. de charitatiuo subsidio, q.* 61. *in fine, n.* 64. Socin. iun. *cons.* 17. *num.* 17. *vol.* 2. Curt iun. *cons.* 6. *Præsupponitur, n.* 4. *& cons.* 171. *Materia præsentis consultatio... n.* 2. Sim. de Prætis *cons.* 144. *n.* 40 *vol.* 1. Franc Vini. *decis.* 255. *n.* 6. *lib.* 2. Decian. *cons.* 100 *n.* 56. *vol.* 2. vbi quòd si statutum non valet in vno casu, neque valet consuetudo in eodem casu, & *cons.* 18. *n.* 97. *vol.* 1. obseruat quòd imò plus potest consuetudo quàm statutum, cùm differant inter se vti expressum à tacito, Ioseph de Rusticis *in l. cum auus, ff. de condit. & demonstr. lib.* 3. *cap.* 12. *n.* 31. Sigism. Scacc. *de appellationib. q.* 2. *n.* 29. *vers. tertia.* Sic è contra valet argumentum à consuetudine ad statutum, vt dixi supra *loco* 25. *n.* 3.

4 A Statuto ad vltimam voluntatem valet argumentum, sicuti docent Socin. iun. *cons.* 12. *n.* 9. *vol.* 4 Roman. *cons.* 99. *n.* 4. *vers. quartò probatur,* vbi quòd statutum, & vltima voluntas æquiparantur, Curt iun. *cons.* 5. *n.* 18 Honded *cons.* 75. *n.* 21. *tom.* 1. Fachin. *cons.* 35. *n.* 11. *lib.* 1 Decian. *cons.* 82. *n.* 5. *vol.* 3. Hippol Riminald. *cons.* 632. *num* 9. *vol.* 5. vbi subdit quòd valet argumentum de statuto ad testatorem, Hering. *de fideiussorib. c.* 1. *n.* 12. Card. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. A, concl.* 496. *n.* 4. Fusar. *de substitutionib. q.* 351. *sub n.* 8. *& q.* 366 *n.* 3 Card Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 6. *tit.* 7. *n.* 5. Fusar. *cons.* 72. *n.* 4. Iacob. Cancer. *var. resol. p.* 1. *c.* 24. *n.* 24. vbi quòd valet argumentum de statuto ad testatorem.

5 A Statuto ad sententiam, & è contra, valet argumentum, quia similia sunt, & parem obtinent à iure communi interpretationem, ita Decian *cons.* 1. *num.* 35. *vol.* 3. Roman. *d. cons.* 399. *num.* 5. vbi Apostil. in verbo *similitudinem*, Cardin. Tusch. *d. concl.* 496. *num.* 5. Sic è contra valet argumẽtum à sententia ad statutum, vt dixi *loco* 99. *n.* 1.

Loc. CVI.

à Substitutione.

1 A Substitutione pupillari ad exemplarem validum est argumentum, vt per Parian. *cons.* 63. *n.* 8. Ferret. *in constit. Catbaloria, gloss.* 5. *n.* 272.

2 A Substitutione pupillari ad fideicommissarium validum est argumentum, sicuti docet Bellon. iun. *cons.* 36. *n.* 66. vbi citat Imol. *in l. ita tamen* 27. *§ qui suspectam, num.* 7. *vers. & pro hoc etiam,* & ibi Alexand. *num.* 6. *vers. & pro hoc dicit, ff. ad Trebell.*

Loc. CVII.

à Successione.

1 A Successione ad accusationem valet argumentum, vt tradunt Imol & Alex. *in l. si ex facto, § si quis rogatus, ff. ad Trebell.* Plaça *de delictis, lib.* 1. *cap.* 42. *n.* 29. *in fine,* Farin. *in praxi crimin. part.* 1. *tit.* 2. *de accusat. quæst.* 11. *num.* 55.

2 A Successione ad legitimam valet argumentum negatiuè, secundùm Ioan. Griuel. *Dolana decis.* 88. *num.* 13.

Loc. CVIII.

à Sufficienti.

A Sufficienti partium enumeratione validum est argumentum, *l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, l. ex maleficiis, §. hæres, l. obligationum ferè, ff. de action. & obligat. princip. Instit. de oblig. quæ ex quasi contractu nascuntur.* vbi Pichard. *num.* 5. *cap. cùm dilectus, de iurepatron. cap. venerabilem, de elect. cap.* 2. *post med. de summa Trinit. cap. per tuas, de sentent. excom. cap. quoniam circa med. de iureiur.* Alexand. *cons.* 53. *num.* 8. *vol.* 4. Paris. *cons.* 67. *num.* 18. *vol.* 4. Socin. iun. *cons.* 10. *n.* 15. *& cons.* 13. *n.* 2. *& cons.* 14. *n.* 7. *& cons.* 79. *n.* 49. *vol.* 2. *& cons.* 24. *num.* 2. *vol.* 2. Rolād. *cons.* 3.

conſ.3.num.14.vol.4. Iaſ.*in §.omnium,num.20.Inſtit.de actionib.* Federic. de Senis *conſ. 159. Sempronius, in princ.n.2.verſ.ſecunda ratio*, Caſtrenſ.*conſ.256.Videtur manifeſtè,lib.2.* Ioan.de Imola *conſ.12.num.1.* vbi ait quòd in omni diſpoſitione concludit argumentum à ſufficienti partium enumeratione, Roman *conſ.102. Super eo, & conſ. 111. Viſo puncto*, Euerard.*in topicis legalib.loco 51.* Roland.*conſ.4.n.28.& conſ.20.n. 1. & conſ.27.n.5. & conſ.46.n.14.& conſ.72.num.19.vol.3.& conſ.60.n.48.vol.4.* Curt.iun.*conſ.47.n.8.vol.1.* vbi dicit quòd eſt optimum in iure, *& conſ. 224. n. 28. & conſ.284.n.7.& conſ.327.n.6.vol. 3.* Hippol. Rimin. *conſ.23.n.48.& conſ.42.num.89.lib.1.* Decian. *conſ.7. n.59.vol.1.& conſ.8.num.144.eod.vol.& conſ.72. n. 8. vol.2.& conſ.67.n.5.eod.vol.& conſ.72.n 13.vol. 4. & conſ.74.n.2.vol.5.* Eugen.*con.90.num.43.vol. 1.* Fulu. Pacian.*conſ.37.n.35.* Franc. Viui.*deciſ.255.n.12.lib.2.* Petr.Heuriq.*conſ.67.n.86.* Sim. de Prætis *cõſ.49.n.7. & conſ.132.n.61.lib.1.* Octau.Cacheran.*conſ.45.n.18.* à Ponte *conſ.115.n.7.tom.2* Octau. Glorit. *reſp. 4. n. 23.verſ.arguendo*, Adrian.Neguzant.*in ſylua reſponſ. q.96.n.29.* Ferret.*in conſtit. Cathaloniæ,gloſſ.5.n.198.* Ceuall.*commun.contra communes,tom.4.q.fin.n.182.* vbi dicit quòd hoc argumentum eſt fortiſſimum in iure, Cæſ.Argel*de contradict.legitimo,q.2.n.51.& q.5. n. 8.* Anton.Monach.*Florem.deciſ.1.num.62.* Card. Tuſch. *practic.concluſ.tom.1.lit. A,concl.492.per tot.* nouiſſimè Ioſeph.Vela *diſſert.4.n.52.*

2 Intellige quando enumerat omnes partes ſufficienter, ſecundùm Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.50.* Surd. *de aliment.tit.1.q.35.num.10.& conſil.489.n.26.*

Loc. CIX.

à Superfluitate.

A Svperflvitate euitanda validum eſt argumentum in iure, vt per Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.c.306.n.16.* Aliquando tamen eſt valdè tenue, vt ſcribunt Alciat.*in l.3.n.3.ff.de legat. 1.* Pereg.*conſ.57.in fine, lib.1.* quos refert Fuſar.*de ſubſtit. q.286.n.3.* Idem Fuſar.*conſ.10.n.25.& conſ.490.n.30.* Surd*conſ.325.n.14.* Mantic. *de coniect. lib. 3.tit.6.n.8.* Rot.apud Paulum de Rubeis *deciſ.249.n.20.tom. 2. diuerſ.aliàs p.6.recent.*

Loc. CX.

à Tempore.

Argumentum valet

1 *A Tempore ad Tempus,*
2 *A Tempore ad Locum,*
3 *A Tempore ad Rem, &*
4 *A Tempore ad Perſonam.*

1 A Tempore ad Tempvs valet argumentum, *l. omnes, §. à barbaris, ff.de re milit.l.non eſt neceſſe, ff.de probation.* Euerard.*in topicis legalib.loco 42.* Marc. Anton.de Amatis *Marchiæ deciſ.28.n.17.*

2 A Tempore ad Locvm validum eſt argumentum, *l.vinum,* & *ibi* Bart.*ff.ſi certum pet.l.ratio,§.ſi per venditorem*, vbi etiam Bart. *ff. de action. empti*, Euerard.*loco 40.* Federic. de Senis *conſ. 11. n.6. verſ. additio*, Decian.*conſ.8.n.153.vol.1.* Sfort. Odd.*conſ.21. n.47.lib.1.* Cantiunc.*in 27.ſpecie loci à ſimili*, Surd. *conſ.270.n.14.* Farinac.*in praxi crimin.p.1.q.34.n.161.* Card. Tuſch.*practic.concl.tom.1.lit. A,concl. 505.n.1. & concl. 507.n.24.* Stephan.Grat.*diſcept.forenſ.c.128. n.8.* D. Barboſ.*in l.hæres abſens, in princ.n. 169. ff. de iudic.* Camill. Gallin.*de verb.ſignif.lib.5.c. 16.n.252.* Solorzan.*de iure Indiarum, tom.1.lib.1.cap.11.n. 49.* Mari.Muta *deciſ.55.n. 4.* Sic è contra valet argumentum à loco ad tempus, vt dixi *loco 65.n.2.*

3 A Tempore ad Rem valet argumentum, *cap. vnic.de plus petit.* Gemio.*conſ.37.n.4.verſ.& hac argumentatione*, Decian *conſ.49.n.65.vol.2.* Cardin.Tuſch. *d.tom.1.lit. A,concl.504.num.1.* Garc. Maſtrill *Siciliæ deciſ.182.n.27.* Et ſic è contra valet argumentum de re ad perſonam, vt dixi *loco 95.n.2.*

4 A Tempore ad Personam validum eſt argumentum, vt per Decian. *conſ.78.n.35.vol. 3.* Hippol. Riminald.*conſ.145.num.4.vol.3.* Surd.*con.247.n. 9.& conſ.568.art.5.* Pereg.*conſ.44.n. 24.vol.2.* Card.Mant. *de tacitis & ambig.conuent.tom.2.lib.14.tit. 34. num.7.* Aloyſ.Ricc.*in praxi aurea,reſol.447.n.3.* Sic è contra valet argumentum de perſona ad tempus, vt dixi *loco 83.n.3.* Peregr.*conſ.44.n.24.vol.2.*

Loc. CXI.

à Teſtamento.

Argumentum valet

1 *A Teſtamento ad Statutum,*
2 *A Teſtamento ad Sententiam, &*
3 *A Teſtamento ad Iudicium.*
4 *A Teſtamento inter liberos ad Teſtamentum ad pias cauſas non ſemper valet argumentum.*

1 A Testamento ad Statvtvm valet argumentum, Bart.*in l.ſi quis legauerit,la 3.ff.de legat.1.* Sim.de Prætis *conſil.164.n.62.lib.1.*

2 A Testamento ad Sententiam validum eſt argumentum, vt per Euerard. *in topicis legalib.loco 72.* Hippol. *conſil. 401.n.18. vol. 4* Teſtamentum enim dicitur ſententia, *l. hac conſultiſſima, §.at cum humana, C.qui teſtam.facere poſſ.* Sic è contra valet argumentum à ſententia ad teſtamentum, vt dixi *loco 99.n.2.*

3 A Testamento ad Ivdicivm, & è conuerſo, valet argumentum, ſicuti docent Rom. *conſil.186. In caſu propoſito, n.3. & 4.* vbi Apoſtil. *in verb.voluntatibus*, Card. Tuſc. *practic.concluſ.tom. 1. lit. A,concl.507.n.3.*

4 A Testamento inter liberos ad teſtamentum ad pias cauſas non ſemper valet argumentum, iuxta ea quæ tradit Benedict. Ægid.*in repet.l.vnica, C. de ſacroſ.Eccleſ.p. 5. in initio, n.21.* Vide tamen Magd. *de num.teſtium in teſtam.requiſ.p.2.c.7.n.14.*

Loc. CXII.

à Teſtatore.

Argumentum valet

1 *A Teſtatore ad Legem,*
2 *A Teſtatore ad Statutum, &*
3 *A Teſtatore ad Contrahentem.*

1 A Testatore ad Legem validum eſt argumentum, gloſſ.*in l.1.ff.de iis,quib. vt indign.* Andr.Alciat.*in l.ſi ſtatus eius.n.5.verſ.ita etſi, ff.de liberis & poſth.* Ioſeph.de Ruſticis *ad l.cum anus, ff.de condit.& demonſtr.lib.2.cap.2.n.18.*

À Testa

2 A Testatore ad Statutum valet argumentum quoad interpretanda verba, & : entem, secundùm Bald. *in l.1.C.de liber.prat.* Franc. Veg. *conf.63. num.5.* Socin.iun. *conf.23.n.62. vol.1.* Curt.iun. *conf. 276.n.11.p.1.* Fulu.Pacian. *de probat. lib.2. c.3.n.90.* Adrian Negusant. *in sylua responsor.q.309.n.11.*

3 A Testatore ad Contrahentem valet argumẽtum, vt per Hipp.Rimin. *conf.599.n.6.vol.5.*

Loc. CXIII.

à Teste.

Argumentum valet

1 *A Testium depositione ad instrumentum.*
2 *A teste ad Notarium, &*
3 *A Teste ad Accusatorem.*

1 A Testium depositione ad Instrumentum, seu scripturam, valet argumentum, *l.in exercendis, C.de fide instr.* Menoch. *conf.538.n.5.* Sbroz *de Vicario Episcopi lib.1.q.64.n.3.in fine*, vbi tamen *n.12.* limitat quando testes non sufficiunt, nec habent eandem vim quam scriptura, Aloys.Ricc. *in praxi aurea, resol.165.n.2.* Rot. *decis.1161.n.4.p.1.diuers.*

2 A Teste ad Notarium, seu ad instrumentum Notarij valet argumentum, vt per Rimin.sen. *conf.1. num.15.* Decian. *conf.18.num.8.vol.2.& conf.25.num.2. & conf.91.num.10.vol.3.* Mascard. *de probat.concl.711. num.6.* Imò Notarij auctoritas habet vim duorum testium, ex Mascard. *vbi suprà, concl.1095.n.3.*

3 A Teste ad Accusatorem validum est argumeotum, secundùm Monald. *conf.10.n.7.vol.2.* Viui. *opin.29.n.4.* vbi intelligit affirmatiuè.

Loc. CXIV.

à Toto.

1 A Toto ad Partem validum est argumentum, *l.qua de tota, ff.de rei vendic.* Euerard: *in topicis legalib.loco 80* Cantionc. *in simili tract.loc.5.* Magd. *de num.test.in testam.req.p.1.c.16.n.243.* Petr Andr.Gãmar *in Dialect.legali, lib.1.loco 4.* Socin.iun. *conf.36. n.10.vol.1.* Hippol Rimin. *conf.277.n.25.vol.3.* Borgnin.Caualcan. *decis.24.n.31.p.3.* Franc.Veg. *conf 66. n.151.* latè Rebuff *ad l.appellatione rei 72.vers.negatiuè, eñ seqq.ff de verb.signif.pag.mihi 350.* vbi amplist in exceptionibus, probationibus, quantitatibus, corporibus, & tã affirmatiuè, quàm negatiuè, Menoch. *de præsumpt.lib.3.præs.35.n.27.* Surd. *conf.415.num.21.* Flamin.Paris. *de confident.q.28.n.106.* Cardin. Tusch. *practic.concl.tom.1.lit.A, concl.499.n.1.* Rot. *decis.74. n.79.* Impressa per Pacifie. *post suum tract.de Saluiano interd.* Rot. *decis.223.n.5.p.1. in postb.Farin.* aliàs *p.2. recent.& decis.222. n.9.ead.p.1.* vbi dicit quòd argumentum de toto ad partem est probabile, sed non necessarium, & secundùm quid, oon autem simpliciter, Ioseph.Vela *differt.4.n.20* Sic etiam è contra valet argum.à parte ad totum, vt dixi *loco 82.n.2.*

2 Intellige quando est eadem ratio, secundùm Abb. *conf.58.Quidam Nicolaus, in fine, vers.præterea, lib.2.* Alex. *conf.13.Viso, in fi lib.4.* Soc.ion. *cõs.74.n.24.vol. 3.* Bertaz. *de clausul.instrum.claus.22.gloss.19.n.1.* Borg. Caualcan *decis.75.n.112.p.2.* Menoch. *conf.71.num.5.* Surd *conf.193.n.6.& cõs.435.n.11* Iacob.Gall. *conf.48. n.24.* Card.Tusch *d.concl.499.n.3.* Fusar. *conf.41.n.98.*

3 Et ideò vbi diuersa ratio militat non procedere huiusmodi argumentum.tenuerunt Cephal. *conf.601. n.40.vol.4.* Surd. *d.conf.315.n.22.* Ioseph.de Rusticis *ad l.cùm auus, ff.de condit.& demonstr.lib.9.c.4.n.4.*

Loc. CXV.

à Transactione.

A Transactione ad Arbitramentum, seu cõpromissũ, & è cõtra, valet argumentum, quia arbitramentũ est transactio, ita Petr.de Anch. *conf.34.n.11. vers.hinc est,* Decian. *conf.56.n.17.vol.1.* Card.Tusch. *pract.concl.tom.1 lit.A, concl.507.n.27.*

Loc. CXVI.

à Tributo.

A Tributo ad Decimam validum est argumentum, *c.decima 16.q.1.c.tua nobis, de decim.* Euerard. *in topicis legalib.loco 72.* Cantiunc. *in simili tract.in 33.specie loci à simili,* Solorzan. *de iure Indiar. tom.2.lib.3.c.21.n.88.* Decima enim est tributum, vt ait Sigism. Scacc. *de appellat. q.17. limit.18.sub n 1. vers.ratio.* Narbona *l.26.gl.5.n.7. tit.21.lib.4.& l.14. gloss.2.n.24.tit.1.lib.6.Recop.*

Loc. CXVII.

à Tutore.

Valet argumentum

1 *A Tutore ad Syndicum,*
2 *A Tutore suspecto ad iudicem ordinarium suspectum;*
3 *A Tutore ad Prælatum, & è contra.*

1 A Tutore ad Syndicum valet argomentum, vt per Dec. *conf.297.n.1.* Menoch. *conf.228.n.22. in fine,* Monter à Cueua *Aragonia decis.19.n.3.* Laurent.da Pinu *conf.65.n.19.* & ad omnes alios administratores extendit Decian. *conf.11.n.98.vol.1.*

2 A Tutore suspecto ad Iudicem ordinariũ suspectum valet argumeotum, secundùm Oldrad. *conf. 147.Thema tale est, recusatus*, quem refert Cardin. Tusch. *pract.concl.tom.1.lit.A, concl.507.n.12.*

3 A Tutore ad Prælatum, & è contra valet argumentum, Cald.Pereira *conf.8.n.26.* Steph.Grat. *discept.forens.tom.4.c.601.num.6.* Gutier. *de tutel.p.3. cap.8.n.8.* Magdalen. *de numero testium in testam.requisito, p.3.cap.2.sub num.123.*

Loc. CXVIII.

à Vasallo.

A Vasallo ad Libertum valet argumentum, gloss. *in l.solo 50.C.de liber.causa*, Euerard. *in topicis legalib.in loco à libert. ad Vasall.* Marcell. Conuersan. *ad tit.de legit. parent. aut.§.17. num.16. pag. 81. & ad tit.de iurisd.aut.§.1. num.28. pag. 201.* Henricus Rosenth. *de feudis, cap.1 concl.21. num.1.* vbi intelligit si præter ius sit, & vbique eadem ratio. Sic è contra valet argumentum de liberto ad vasallum, vt dixi *loco 64.*

Loc.

Loc. CXIX.

à Vectigalibus:

A Victigalibus & gabellis ad Collectas valet argumentum, vt patet ex traditis per Doct. *in l.eitatio, §.earum rerum, ff.de public.* Corn. *conf.* 199. *n.*18.*vol.*1. Boss. *in tit.de angar.n.*4. quos refert, & sequitur Georg. Euerard. *conf.*3.*n.*46.*vol.*1.

Loc. CXX.

à Venditione.

A Venditione ad Locationem valet argumentum, *l.vlt.in fine, C.de contrah. empt.* Fabian de Moote *in tract.de empt.q.*2.*princip.n.*30. Auiles *ad cap.*33. *Praetorum, verb.à menoi costa, n.*5. Escob. *de ratioc. cap.* 16. *num.* 3. Verbnm enim, *venditore*, aliquandu pro *locare*, exponitur, vt notat Cald. Pereira *de empt.& vend.c.*2.*n.*7.

Loc. CXXI.

à Verosimili.

1 *A Verosimili mento testatoris, vel statuentis validum est argumentum.*
2 *Argumentum à Verosimili transfert in aduersarium onus probandi.*
Amplia,
3 *In Contractibus,*
4 *In Statutis, & statuentibus,*
5 *In priuilegio,*
6 *In inuestitura feudali,*
7 *In testamentis, &*
8 *etiam circa omissa.*
Limita
9 *In materia exorbitanti à Iure;*
10 *Ex diuersitate rationis,*
11 *Quando fieret extensio ad casum inordinatum;*
12 *In fideicommisso extendēdo de persona ad personā; &*
13 *In conditionibus voluntarijs.*

1 A Verosimili mentem statuentis vel testatoris validum est argumentum, *l. non est verosimile, ff.de eo quod metus causa.l.cùm auus, ff.de condit.& demonstr.l.ex facto, §.si quis autem, ff.ad Trebell.l. Titius, §.Lucius Titius*, & ibi Bart. *ff.de liber.& posth. l. generaliter, §.cùm autem, C.de instit.& subst. l. cùm acutissimi, C.de fideicom.l.fin.C.de posth.hered.instit.c. quia verosimile, de praesumpt.c.requisisti, de testam.* Aochar. *conf.*219. *Mirum prima facie*, Alex. *conf.*24. *Animaduersis, n.*34.*& conf.*46. *Ponderatis verbis, & conf.* 130. *Attentis, n.*4.*lib.*2. Vinc. Paleoth. *inter consilia eiusdem*, Alex. *conf.*54. *Viso puncto n.*6.*vers.item confirmo, lib.*4. vbi quòd procedit in statuto, lege contentione, & rescripto, Euerard. *in topicis legalib.loco* 5. Cantiunc. *in simili tract.loco* 25. Petr. Andr. Gammat *in Dialect. legali, lib.*1.*loco* 23. Card. Mantic. *de coniect.vlt.vo.lib.*3. *tit.*19.*n.*4. vbi sumit regulam à verisimili, & quando testatot vel disponens ita disposuisset si interrogatus fuisset, vel cogitasset, idem Mantic. *de tacitis & amb. conuent.tom.*1.*lib.*3.*tit.*1.*n.* 16. vbi ait quòd in qualibet materia receptum hoc est argumentum, Meooch. *conf.*110.*n.*54.*& conf.*296.*n.*31.*& conf.*306.*num.*26.*& conf.*374.*n.*21.*& conf.*434.*n.*43.*& conf.*607.*num.*20.*& conf.*6 4.*n.*6 Fachinae. *conf.*86. *n.* 13. *vol.*2. vbi quòd valet in vuluntate testatoris, Surd. *de aliment. tit.*9. *q.*12.*n.*25. Flamin. Paris. *de confident.q.*29. *num.*24.*& q.*32.*n.*31. Gasp. Anton. Thesaur. *quaest.for.lib.*1.*q.*84. *n.*4. vbi quod attenditur in causa coniecturali, Farin. *in praxi crim.p.*4.*decis.*47. *num.*2. *in fine*, vbi ait esse optimum in iure argumentom, Anton. Monach. *Bonon.decis.*10.*num.*16. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit.A, concl.*494. vbi *num.* 2. extendit procedere tam in eo, quàm in actore, & tam in masculo, quàm in foemina, Noni. *con.*95.*n.*5. vbi intellige quando verba possunt importare hanc mentem, alias secus. Iacob. Cancer. *var.resol.p.*1. *c.* 1. *num.*66. vbi quòd argumentum à verisimili in qualibet materia locum habet. Valenzuel. *conf.*102. *n.* 28. *& conf.*111.*n.*47. vbi intelligit quando negatiuè sumitur, Melch. Phoebos *Lusit.decis.*142.*tom.*1.

2 Quod quidem argumentum tantam vim habet, vt in aduersarium transferat unus probandi, *l.ex persona, l. siue possidetis, C. de probat.* Mascard. *de probat. concl.*1163.*n.*3. Menoch. *conf.*13. *num.*11.*& conf.*122. *n.*54.*& conf.*374.*n.*44. Surd. *d.q.*11.*n.*26.

3 Amplia primò argumentom procedere in contractibus, quia valet argumentum ab eoquod verisimiliter partes intellexerūt, & si interrogati fuissent respoodisseot, Rom. *conf.*37.*n.*22. *lib* 2. Osasch. *Pedem. decis.*90.*n.*16.*& seq.* vbi exteodit etiam io legibus, statutis conuentionibus, & rescriptis, Rolaud. à Valle *conf.*37.*n.*23. vbi loquitur io dooatione, vt illud censeatur dispositum quod donaos verisimiliter interrogatus respondisset, nisi essemus in contractibus, qui verbis celebrantur; quia cùm deficiat substantia, non valet argumeotum ab intentiooe, vel à tacita voluntate, ex Bald. *conf.*396. *In libris Thesaurarij, n.*6.*vers. interdum simulatur, lib.*4. quòd duplicatur *lib.* 1. *conf.* 249. vbi etiam idem esse dicendum asserit in contractibus, qui re contrahuntur ex eadem ratiooe, refert Card. Tusch *d.concl.*464.*n.*25. *&* 26.

4 Intellige ampliationem procedere quando illud à quo argumentatur, est adeò verisimile, vt omnes ita fatereotur, aliàs non, secundùm Hieron. Gabr. *conf.*156.*n.*38.*lib.*1.

5 Amplia secundò argumentum procedere in statutis, & statuentibus, Angel. Aret. *conf.*176. *In his dubitationibus n.*35.*vers.praeterea*, vbi loquitur de statutó circa tutelam, quia semper valet argumentū quando eadem, vel maior ratio militat, Bald. *conf.*459. *Circa quaestionem, n.*3.*in fine, vers.conclusiuè, lib.*5. vbi loquitur de statueotibus circa successiooem agnatorum exclusa matre, ao intellexerint de agnatis foeminis, vel de solis masculis, quia valet argumentum ab interrogatione; vt mater non excludatur ab amita, quia tatet ratione. In omni enim dispositione habetur pro expresso illud quod disponens expressisset verisimiliter si cogitasset, vel interrogatus fuisset, Alex. *conf.* 46. *Ponderatis verbis, n.*2.*vers.pro hoc facit, lib.*2. Quia omnis dispositio interpretatur provt verisimile est disponentem respoosurum si interrogatus fuisset, Anton. Gabr. *comm.lib.*6.*tit.de regulis iuris conc.* 10. Procedit haec ampliatio, & valet hoiosmodi argumentum etiam in statuto poenali, iuxta ea quae tradunt Alex. *conf.*24. *Animaduersis, num.*34. *vers.insuper respondeo, lib.* 1. vbi Apostil. *in verb.statuissent*, Roman. *conf.*105. *Viso themate, col.* 1. *vers.secundo*, quia vbi loquitur de statuto poenali contra faciētem delictum, vt extendatur ad mandantem, & ratum habentem, quia sic statuentes verisimiliter dixissent interrogati. Limita ampliationem in statuto exorbitāti à regulis iuris communis, quia immo in casu omisso cēsentur statuentes reliquisse dispositionem iuris communis validum, Socio. *conf.*207. *In causa domina, num.*4. *vers. quarè conatur, lib.*2. vbi dat alias responsiones, quod immò

immò si statuens non expressit, omisit, & contrarium disposuit in statuto correctorio, vel exorbitante. Eatende limitationem multo magis quaodo statutum est correctorium iuris communis, tunc non fit extensio ex eo quod si statuẽtes fuissent interrogati, ita dixissent, maximè quãdo ratio in statuto non est expressa, etiam quod dicatur eadem ratio militare in casu extendendo, Alea.*cons.*167.*Visis, n.*16. *vers. nec etiam obstat, lib.*7.refert Card.Tusch.*d.conc.*494.*n.*31.

5 Amplia tertiò in priuilegio, vt per Alea.*cons.*110. *Adeò grauis, n.*11.*vers.& confirmari potest, lib.*6.quem refert Card.Tusch.*d.conc.*494.*n.*19.

6 Amplia quartò in inuestitura feudali, de feudali recepto pro masculis & fœminis in defectum masculorum, vt eueniat concursus fœminarum inter se, valeat argumentum à verisimili mente feudum recipientis. Bald.*cons.*202.*Inuestitura domini, in princ. vers. sexto, & vltimo, lib.*5.quem refert Card.Tusch.*d. conc.*494.*n.*9.

7 Amplia quintò in testamentis, quia valet argumentum ab eo quod testator interrogatus responderet, Anchar.*cons.*361.*De iuribus, n.*3.Alex.*cons.*110. *Attentis verbis, lib.*2. vbi ait valere argumentum ab eo quod disposuisset testator si cogitasset de casu omisso, secundùm verba, quia suppletur per verisimilem mentem. Rot. *decis.*41. *n.* 4.*p.* 1.*in posth. Far.* vbi quod hoc argumentum est optimum in dispositionibus testamentariis, aliàs *p.*3.*rec.*

8 Amplia sextò, vt procedat etiam circa omissa, quia si concedẽs sciuisset, & verisimiliter fecisset, habẽtur pro factis, Signorol.de Homod.*cons.*5.*Cùm inter Gabrielem, in princ.n.*2.Roman. *cons.* 392. *Circa primum, in fine, vers. tertiò certum est*, Ang.Aretin.*cons.*76.*n.*35. *vers. praeterea.* Intellige ampliationẽ, nisi casus omissus fuisset ignoratus à disponente, Surd. *cons.* 150. *n.* 90. quia ignorata non potuit accommodare responsum, Natt.*cons.*15. quem refert Card. Tusch. *d. concl.*494.*n.*36. Vel nisi obstet cõtraria regola, quia si voluisset de facili expressisset, & cõstat quod prouidit in aliis casibus, ergo in omissis, nõ voluit esse prouisum, Alex.*cons.*55.*Ponderatis, n.*6.*vers. non obstat*, *l.*3.

9 Limita primò, vt argumentum huiusmodi ab eo, quod si interrogatus ista respondisset, non valeat in materia exorbitanti à iure communi, quia semper fit restrictio secundùm verba prolata, Alexand.*cons.*32. *Clarissime, in fine, vers. non obstat, lib.*7. quem refert Card.Tusch.*d.conc.*494.*n.*25.

10 Limita secundò, quando ex diuersitate rationis posset rationabiliter negari, quod imò interrogatus contrarium dixisset, Anchar.*cons.* 36. *circa fin. vers. non obstat quarta ratio*, Alexand. *cons.*36. *Ponderatis verbis, circa fin.n.*9.*vers. non obstat, lib.*2. quem refert Card.Tusch.*d.conc.*494.*n.*32.

11 Limita tertiò, quando ex tali argumẽtu & respõsione fieret extensio ad casum inordinatum, veluti si maritus instituit vxorem hæredem vniuersalem, si filij nascituri moriantur sine filiis, & fratrem in quinque instituit; nam si nulli filij nascantur, vxor non dicitur instituta, etiam quando constaret maritum eam magis dilexisse quam frattem, quia non valet argumentum ab interrogatione, ex quo frater contra ordinem legis excluderetur ab vxore, Anchar. *d. cons.*356.*n.*6.*& seq.*Card.Tusch.*d conc.*494.*n.*34.

12 Limita quartò, in fideicommisso extendendo de persona ad personam, quia non valet argumentum ex verosimili mente, quòd testator ita disposuisset interrogatus, Hieron.Gabr.*cons.*111.*n.*13.*l.b.*1. Card. Tusch.*d.conc.*494.*n.*18.

13 Limita quintò in conditionibus voluntariis, Socin.*cons.*126.*n.*6.*vers. ad vltimum, lib.*3. Paris. *cons* 8 6. *n.*20.*& seq.l.*2.Ant.Gabr.*comm.l.*6.*tit. de regulis iuris, conc.*10.*n.*11.

Loc. CXXII.

ab Vltimis voluntatibus.

Argumentum valet

1 *Ab Vltimis voluntatibus ad Contractus, &*

2 *Ab Vltimis voluntatibus ad iudicia.*

1 AB VLTIMIS VOLVNTATIBVS ad CONTRACTVS valet argumentum, nisi sit diuersa ratio, vt per Alea.*cons.*61.*n.*2.*ver. non obstat quod in vltimis, l.*1.Castren.*cons.*101.*col.*2.*vers. quantum verò, l.*1. Petr. Entiq.*cons.*12.*n.*9.Nicol.Euerard.*in topicis legal. loco* 17.Georg.Euer.*cons.*31.*n.*32. *vol.* 2. vbi subdit quòd non procedit ad correctionem legis, Hippol.Rimin. *cons.*702.*n.*13.*vol.*1.Dec.*cons.*41.*n.*102. *vol.*1. Iacob. Gall.*cons.*68.*n.*33.Fachin.*cons.*2.*num.*21. *lib.*3. Card. Tusch.*pract. concl.tom.*1.*lit. A, conc.*495.*n.*12.Rot.*dec.* 125.*n.*25.*p.*1.*diuers.* Sic è contra valet argum. à contractibus ad vltimas voluntates, vt dixi *sup.loc.* 26.*n.*3.

2 AB VLTIMIS VOLVNTATIBVS ad IVDICIA validum est argumentum, *l.*2. §.1.*ff. de tutel. diuid.* Roman.*cons.*186.*In casu proposito.n.*3.*&* 4. Cantiunc. *in* 11.*specie loci a simili.*, Card.Tusch.*d.tom.*1.*lit. A, conc.* 507.*n.*3.Euerard.*loco* 21.vbi intelligit si formetur affirmatiuè, ex eo quia quod potest testator, potest & Iudex *l. non est mirum*, & *ibi* Bart. *ff. de pignorat. act. l. soleat*, vbi gloss. *ff. de alim. & cibar. leg. l. seruus hac lege, ff. de manum. test.* Sic è contra valet argum. à iudiciis ad vltimas voluntates, vt dixi *suprà loco* 57.*n.*2.

Loc. CXXIII.

à Vocatione.

AVOCATIONE actiua ad PASSIVAM non valet argumentum, vt per Paris.*cons.*31.*n.*28.*lib.*2. Decian.*resp.*16.*num.*45.*lib.*2.Menoch.*cons.*326.*n.*57. Surd.*cons.*313.*num.*13.Ioan.Griuel.*Dolana decis.*135. *n.*8.Rot.*in Pampil. Capellania* 4. 1622. *coram bonæ mem. Remboldo*, impressa per Viuian. *in fine sua praxis Iurispatr.decis.*45.*n.*9.*secundùm nouissimam impress. & in Florentina fideicommissi de Cambys* 20.*Martij* 1528. *coram R.P.D. Dunozec.*

Loc. CXXIV.

ab Vsufructu.

1 AB VSVFRVCTV ad ALIMENTA valet argumentum, vt per Socin.iun.*cons.*86.*n.*8.*vol.*1.

2 AB VSVFRVCTVARIO ad EMPHYTEVTAM valet argumentum, *l.*1.§.*quod autem, ff. de superficieb.* Rimin.*cons.*426.*n.*7.*vol.*3.Decian.*cons.*13.*num.*17.*vol.*4. vide *suprà loco* 51. Sic è contra valet argum. ab emphyteusi ad vsumfructum, vt dixi *loco* 43.*n.*4.

Loc. CXXV.

ab Vsu Patrisfamilias.

AB VSV PATRISFAM. validum est argumentum, *l. hæredes palam, §. sed etsi notam, ff. de testam. l. si seruum, §. fin. ff. de legat.* 1.Mandos. *in proœm. Regularum Cancel.q.*2.*n.*4.Pute.*decis.*174.*num.*2.*lib.*2.*in correctis*, Rot.*decis.*584.*n.*11.apud Farin.*p.*1.*rec.*

TRACTATVS

TRACTATVS
DE
CLAVSVLIS
VSVFREQVENTIORIBVS

DE CLAVSVLIS in genere.

1 *Clausula, quæ de stylo Curiæ in gratiis solet apponi, illa semper subintelligitur etiamsi non apponatur.*

2 *Clausula apponi solita potius ex mente contrahentium, quàm ex stylo Notariorum apposita censentur.*

3 *Clausulæ quæ apponuntur ex proprio vnius Notarij stylo, non attenduntur.*

4 *Clausula apposita ad vnum finem, ad alium extendi non debet.*

5 *Clausula restricta ad certum verbum vel casum, debet recipere interpretationem, & determinationem ab eo.*

6 *Clausula adiecta in lege interpretata, videtur repetita in lege interpretante.*

7 *Clausulæ omnes ita interpretari debent vt singula singulis referendo vniuersaliter intelligi possint.*

8 *Clausulæ plures fortius operantur, vbi simul concurrunt.*

9 *Clausulæ positæ in narratiuis non attenduntur, sed in dispositiuis.*

10 *Clausulæ appositæ in supplicatione operantur suum effectum etiamsi in litteris non legantur, si Bullæ expeditæ sint.*

11 *Clausula apposita in prima commissione censetur repetita in omnibus.*

12 *Clausula apposita in commissionibus per ablatiuum absolutum dant iurisdictionem sub conditione.*

13 *Clausula ex Notariorum stylo adiecta parum attendenda, maximè vbi eius vis à Notario attestatore ignoratur.*

14 *Notarius simpliciter rogatus de instrumento conficiendo potest absque alia voluntate partium omnes consuetas clausulas apponere.*

15 *Clausulæ non debent censeri inutiles, & superfluæ.*

16 *Clausulæ regulantur secundùm naturam dispositionis, cui sunt adiectæ.*

17 *Clausula secundùm vsum loquendi ipsius disponentis interpretanda est.*

18 *Clausula vna declarat aliam.*

19 *Communia de clausulis in particulari remissiuè.*

Augustini Barbosæ de Clausul.

CLAVSVLA, quæ de stylo Curiæ in gratiis solet apponi, illa subintelligitur, etiamsi non opponatur. Felin. *in cap. cum M. n.* 6. *de constit.* Mandos. *in reg.* 17. *Cancell. quæst.* 2. *num.* 6 Rebuff. *in repet. cap. nulla, col.* 10. *in fine, vers. tertia est mihi, de concess. præb.* quia notarius in instrumento tenetur opponere clausulas consuetas, & solitas, Boër. *decis.* 77. *num* 1. Bertazol *de clausul. instrum. claus.* 16. *gloss.* 5. *num.* 2. Rota *decis.* 129. *n.* 24. *tom.* 3. *recent.* Et quamuis de his clausulis apponi solitis dicant aliqui potius appositas censeri ex stylo notariorum quàm ex mente contrahentium, & ideo in dubio nihil operari; ex quorum numero sunt Decius *cons.* 184. *col. pen. & cons.* 511. *num.* 15. Neoizan. *cons.* 28. *num.* 8. Socin. iun. *cons.* 158. *n.* 8. *lib.* 2. Valenzuel. *cons.* 29. *n.* 47. vbi quòd appositæ non consulto, sed ex stylo notariorum non attenduntur; contrarium nihilominus est verius; ex Tiraq. *de constit. p.* 3. *limit.* 31. *num.* 13. Anton. Gabr. *commun. tit. de consuet. concl.* 3. *n.* 1. Hieron. Gabr. *cons.* 109. *n.* 9. *lib.* 1. quæ autem apponuntur ex proprio vnius notarij stylo non attenduntur, idem Hieron. Gabr. *d. cons.* 58 *n.* 51. *lib.* 1.

Clausula apposita ad vnum finem, ad alium extendi non debet, Valenzuel. *cons.* 85. *num.* 32. Aym. *consil.* 31. *num.* 10. quia quando stat de per se, & est apposita ad aliud qualificandum, tunc illud tantum qualificat, Valenzuel. *cons.* 85. *num.* 33. Gabr. *de claus. al. concl.* 9. *num.* 11. Rot. *decis.* 257. *num.* 4. *p.* 5. *recent.* & vltra eius terminos aliquid non potest operari, Rot. *decis* 194. *num.* 93. *eod. tom.* 5 & restricta ad certum verbum, vel casum, debet recipere interpretationem, & determinationem ab eo, Rota *decis.* 698. *num.* 15. *part.* 1. *diuers.* Et adiecta in lege interpretata, videtur repetita in lege interpretante, Cassad. *decis* 6. *n.* 11. *super regul.* Et plura respiciens determinabilia, debet ea pariformiter determinare, *l. eam hoc iure*, cum ibi not. *ff. de vulgar. l. quamuis, C. de impub.* Ruin. *cons.* 150. *n.* 10. *lib.* 2. Rota *decis.* 443. *n.* 1. *p.* 1. *diuers.* vbi limitat non procedere quandò non militat eadem ratio.

Clausulæ omnes ita interpretari debent, vt singula singulis referendo vniuersaliter intelligi possint, Rota *decis.* 54. *numer.* 18. *part.* 2. *diuersor.* plures fortius operatur vbi simul concurrunt,

Deci.*cons*.173.*vo*.1. Et ex clausulis geminatis colligitur mens Principis concedentis aliquid, Rot. *decis*.204.*num*.1. *tom*.5. *recent*. Non operantur tamen contra mentem, & intentionem apponentis, Modern. *de supplic. ad Sanctiss. part*. 1. *c*. 3. *num*. 33. nisi sequuta prouisione, Mohed. *dec*.11.*de concess. prab*.

9 Non attenduntur positæ in narratiuis, sed in dispositiuis, Rebuff.*cons*.54.*n*.17.*vers.secundam etiã*, & *cons*. 47. .7 *in fine*, & *seq*.

10 Clausulæ appositæ in supplicatione operantur suum effectum etiamsi in litteris non legantur, quia ad supplicationem recurritur tanquam ad matricem, Mohedan. *decis*.265. Caputaq. *decis*.75.*part*.1. Paris. *cons*.51. *num*.17.*lib*.4. Bullis scilicet expeditis, si enim Bullæ non sunt expeditæ, non suffragantur clausulæ supplicationis, quia obstat regula de non iudicando iuxta formam supplicationis, vide Sarden. *in d.reg*. *q*.1. & *q*.6. *n*.7. & Mandos. *q*.4. quando agitur ad canonizationem gratiæ, Cassad. *decis* 4.*n*.4.*de causa possess*. Mohed *decis*.3 *in fin*, *de rescript*. Sarnen *de non indicando*, *q*.4.*n*.2.*vers*.& *ideo*, & *n*.4.& 5. *n*. 4. *vers. sed magis*, Mandos.*q*.13.*n*.3.

11 Clausulæ appositæ in prima commissione censentur in omnibus repetitæ, Rot. *decis*.321. *n*.1. *p*.1. *diuers*.& *dec*.8.*n*.1.& 2.*p*.2.*etiam diuers*. Cassad.*dec*.8. *n*.5.*de rescr*.

12 Clausulæ appositæ in commissionibus per ablatiuum absolutum dant iurisdictionem sub conditione, Staphil.*de litteris instit*.§.*dicendum*, *n*.42. Pute. *decis*.419.*lib*.1.& *decis*.18.& *decis*.181.*num*.2.*lib*.3.& ideo non adimpleta conditione non competit iurisdictio, & quicquid agitur ante huiusmodi adimplementum, est nullum, Paris.*cons*.94. *num*.8. *lib*.4. Verall.*decis*.125.& *decis*.150.*part*.1.Pute. *decis*.419. *lib*.1.

13 Clausulæ ex notariorum stylo adiectæ patum attendendo, maximè vbi eius vis à Notario & testatore ignoratur, Tiraq. *in prafat. l.si vnquam*, *n*.126. *C.de renoc. don*. Vincent.de Franch. *decis*. 181. *n*.10. Anell..Amat. *cons*.41. *n*.22.& *cons*.61. *num*.15. & 16. & *cons*.91.*num*.5. Gratian. *reg*.481. Solorzan. *de iure*

14 *Indiarum*, *tom*.2.*lib*.2. *c*.8. *num*. 46. Notarius simpliciter rogatus de instrumento conficiendo potest absque alia voluntate partium omnes consuetas clausulas apponere, Ias. *in l. certi condictio*, §.*si nummos*, *n*.24.*ff.de rebus cred*. Noguerol. *alleg.iuris*, *tom*.1. *alleg*.2.*n* 67.

15 Clausulæ non debent censeri inutiles, & super-
16 fluæ, Surd.*cons*.453.*n*.26.Rot. *decis*.23.*n*.1.*tom*.5.*recent*. & regulantur secundùm naturam dispositionis cui sunt adiectæ, Cassad. *decis*.10.*n*.4. *ad reg. Canc*. Caputaq. *decis*.121.*p*.1.Marta *de cl.p*.1.*cl*. 176. *n*.17. Rot.*d.dec*.23.*n*.24.

17 Clausula secundùm vsum loquendi ipsius disponentis interpretanda, *l.cum alimenta*, *in prin*. vbi Bart. *ff.de alim*.& *cibar.leg*. Sord.*cons*.319. *num*.7. Marta *de*
18 *claus.p*.4.*claus*.29.*n*.4. Et vna declarat aliam, *l. qui filiabm*.§ *si seruus plurium*, & § *vlt.ff.de legat*.1. *l. quasitum*, §. *Papinianus quoque*, *ff.de feudo instr*. Ceuall. *comm.contra comm.q*.905.*n*.29. Valenzuel. *cons*.63.*n*. 169.& *cons*.97.*n*.36.

19 Plura communia de clausulis in particulari, habes per discursum huius tractatus, v. g. De clausulis *accessoriis*, *claus*.1. De clausulis *cateratis*, *claus*. 14. De clausulis *consuetis*, *claus* 32. De clausulis *depositariis*, *claus*. 42. De clausulis *derogatoriis*, *claus*. 43. De clausulis *generalibus*, *claus*. 62. De clausulis *in principio*, *in medio*, & *in fine positis*, *claus*. 69. & 70. De clausulis *insolitis*, *cl*.73. De clausulis *sequentibus*, *cl*.150.

CLAVSVLA I.

Accessoria.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agent*.1.
2 *Dispositionem principalem non alterat, auget, seu immutat claus.accessoria*.
3 *Accessoria clausula regulantur secundùm principalem dispositionem, cui adiiciuntur*.
4 *Accessoria clausula non operantur detecto errore*.
5 *Gratiam non augent clausula merè accessoria*.
6 *Clausula accessoria qua possunt de per se stare, in fauorabilibus disponunt*.
7 *Notarij ex vsu & stylo an apponantur clausula accessoria, ostenditur*.
8 *Notariorum ex fide probatur quod clausula fuerint apposita potius ex stylo Notarij, quàm ex consensu partium*.

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Menoch *de prasumpt. lib*. 3. *pras*. 115. *numer*. 4. *cum seq*. Antonin. Gabr. *comm. lib*.6. *de cl. conc*. 10. Martam *de claus.part*.4. *claus*. 21. Monet *de commut. vlt. volunt.cap*.7. *a num*. 48. & alios in discursu citandos. 1

Non alterat, auget, seu immutat principalem dispositionem, sed declarat, gloss. *in Clement*. 1. *de prab*. Felin. *in cap. licèt in corrigendis*, *numer*.7. *de off. Ord*. Couarr. *in rubr. de testam. part*. 2. *num*. 13. *vers. tertia conclusio*, Gabr.*d.con*. 10. *num*.1. Put. *decis*.255. *num*.4.*lib*.1.& *decis*.91. *in fin. lib*.1. Tiraq. *de Constit. p*.3. *limit*.5. *num*.15. Molin. *de primogen. lib*.4. *cap*.2. *num*.42. Menoch. *d.pras*.118.*num*.43. *lib*.4. *pras*. 60. *num*.50.& *cons*.87.*num*.4. Mart. *d.cl*.21. *n*. 4. & 10. Brunor.à Sole *in locis communibus*, *verb. clausula*, *num*.53. Surd. *cons*.453.*num*.18. Sigism. Scacc.*de appellat. quast*.17. *limit*.6. *membr*.9.*num*.68. Gonzal.*ad reg*.8.*Cancell.gloss*.9. *in annos.contra nullitates*, *n*.243. & *gloss*.66. *num*.25.& 30.*cum seq*. Monet.*d.c*.6. *n*.48. & 51. 2

Regulantur secundùm principalem dispositionem, cui adiiciuntur gloss. *verb.Faniana*, *in fine*, *in l. si patronum*, *ff si quid in fraudem patroni*, Put.*decis*.1. *num*.2.*lib*.1. Mart. *d.claus*.21.*num*.1. Mari Antonin. *variarum res. lib*.1. *res*.3. *numer*. 10. Monet. *d. cap*.7. *n*.50. vbi ait illas non deseruire nisi illi parti dispositionis, cui adiiciuntur, assumúntque illius naturam, ex Marta *d. claus*.21. *num*.2. Menoch.*d.prasumpt*.115.*num*.43. Seraphin. *de prin. iuram.prin*. 64. *num*.6. Surd. *decis*. 7. *num*. 19. Brunor. à Sole *verb. clausula*, *num*.1. Gonzal.*d.gloss*.66. *num*. 31. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap*.730. *n*.44. Rot. *dec*.339. *num*. 3. *p*. 1. *in posth. Far*. aliàs *p*.3. *rec*. ita vt principali dispositione annullata etiam ipsæ clausulæ corruant, *l. cum principalis*, *ff. de regulis iuris*, Paris. *cons*. 54. *num*.31. & *seq. vo*.1. Mart. *d. claus*. 21. *n*.3. Put. *decis*. 91. *num*. 1. *lib*. 2. *in correctis*. Valenzuel. *cons*.148. *num*.85. *tom*. 2. Et clausula accessoria contractus reuocabilis etiam reuocabilis est. Castill. *contron.tom*.6 *c*.119.*n*.34. 3

Vnde clausulas accessorias non operari detecto errore voluerunt Menoch. *cons*. 103. *numer*. 78. & *cons*. 378. *num*.27. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap*.652.*num*.18. 4

Licèt huiusmodi clausulæ accessoriæ non augeant gratiam, vt suprà diximus *num*. 2. tamen hoc restringitur vbi non essent merè accessoria. 5

sed

sed importent aliquid diuersum & separatum æquè principaliter, vt per Gabr. *d. conclus.* 10. *num.* 7. sequutus Gomez *ad reg. de infirm. resign. quæst.* 24. *num.* 3. *& seq.* Ruin. *cons.* 151. *vers. non obstat*, *vol.* 3. quos refert Mouet. *d. cap.* 7. *num.* 52. vbi *num.* 55. cum

6 Gabr. *d. concl.* 10. *num.* 10. resoluit, clausulas accessorias, quæ possunt de per se stare, in fauorabilibus dispoœre.

7 Non me latet aliquos dixisse huiusmodi clausulas accessorias magis ex stylo & vsu Notarij, quàm ex dispositione partium apponi solitas, & ideo non considerandas, vt voluerunt Neuiz. *cons.* 28. *num.* 19. Menoch. *cons.* 87. *à n.* 45. *& d. præs.* 115. *n.* 44. quos refert, & sequitur Mart. *d. claus.* 21. *num.* 11. quòd non mihi satis probatur, cùm vt supra diximus, non alterent principalem dispositionem, quæ semper fit de mente & consensu contrahentium, ideo non stant præter, sed secundùm illam.

8 Quod autem clausulæ fuerint appositæ ex stylo Notarij potiùs, quàm de consensu partium, probabatur ex fide Notariorum, vt censuit Rot. *decis.* 114. *num.* 6. apud Farinac. *part.* 1. *recent.* illæ enim quæ sunt appositæ de stylo Notariorum non nocent sine præcedente certioratione, eadem Rota *decis.* 580. *num.* 8. *etiam part.* 1. *recent.* nec alterare possunt naturam contractus, Rot. *decis.* 624. *num.* 8. apud Farinac. *p.* 2. *recent.*

CLAVSVLA II.

Actum, &c.

1 *Actum perfectum, consummatum, & publicatum importat clausula*, Actum, &c. *manu Notarij calce scriptura apposita.*

2 *Instrumenti perfectionem importat clausula*, Actum, &c. *quando est posita in fine instrumenti, non verò in principio.*

3 *Subscriptionis, signi, & rogitus effectum operatur clausula*, Actum, &c.

4 *Scriptura quando leuari intenditur in authenticam formam, si in ea legatur clausula*, Actum, &c. *debet iudex mandare vt in authenticam formam redigatur, etiamsi subscriptio, & signum deficiant.*

5 *Perfectam rem quoad voluntatem testantis importat clausula*, Actum, &c.

6 *Instrumentum dicitur imperfectum deficiente in eo clausula*, Actum, &c.

1 Hæc clausula manu Notarij calce scripturæ apposita, importat actum perfectum, consummatum, & publicatum, Baldus *in authent. quod sine, C. de testam.* Alexand. *cons.* 14. *num.* 19. *vol.* 6. Paris. *consil.* 27. *num.* 15. *vol.* 2. plures per Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 4. *num.* 1. Durand. *Rota decis.* 387. *num.* 8. vbi quòd hæc clausula non adiicitur nisi actui perfecto, & in fine instrumenti, quibus addo Ruin. *cons.* 119. *num.* 13. *lib.* 4. Menoch. *consil.* 254. *num.* 3.

2 Surd. *cons.* 187. *num.* 4. vbi *num.* 2. dicit tunc importare perfectionem instrumenti, quando est posita in fine instrumenti, non verò in principio, Funtanel. *de pactis nupt. tom.* 2. *claus.* 13. *gloss. vnic. num.* 5. post Zabarell. *cons.* 133. *num.* 2. Cardin. Tusch. *tom.* 1. *lit.* C. *concl.* 301. *num.* 21. vbi quòd operatur lecturam partibus coram testibus Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 899. *n.* 16. Rot. *in Romana fideicommissi de Veccia* 22. *Iunij* 1616. *coram R. P. D. meo Pirouano*, impressa August. Barbosæ de Clausul. per Farinac. *decis.* 714. *num.* 1. *part.* 1. *recent.* vbi intelligit concurrente alia coniectura, quando sic Notarius scripturam habuerit pro perfecta, & stipulata, vtpote quia eam reposuerit inter alias matrices, prothocolla, aut filças instrumentorum, eadem Rota *in citata Romana fideicommissi* 16. *Ianuary* 1615. *coram eodem*, impressa per Farinac *decis.* 628. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* vbi etiam dictum fuit hanc clausulam

3 includere effectum subscriptionis, signi, & rogitus; nam, quando agitur de seruanda scriptura in authenticam formam, si in ea legatur hæc clau-

4 sula, debet iudex mandare, vt in authenticam formam redigatur, etiamsi subscriptio, & signum deficiant, Paul. de Castro *in l. contractus, n.* 5. *C. de fideicommiss. instit.* Natt. *cons.* 46. *num.* 4. Neuiz. *cons.* 26. *num.* 41. Menoch. *cons.* 47. *n.* 16. Curt. iun. *cons.* 162. *num.* 1. *vers. cum igitur in proposito*, Beroi. *cons.* 1. *n.* 51. *vol.* 2 qui omnes loquuntur de scriptura reperta in prothocollis, vel interrogationes Notarij demortui; Grammat. *decis.* 106. *num.* 15. *&* 16. loquens de scriptura in fasciculis, vbi cætera instrumenta asseruabantur, Ruin. *cons.* 159. *num.* 13. *lib.* 4. Seraph. *decis.* 902. *num.* 5. asserentes idem esse de filciis Notarij secundum regionis consuetudinem, de qua etiam loquitur Menoch. *de arbitrar. cas.* 187. *num.* 24. *cum seqq.* refert, & sequitur Rot. *d. decis.* 628. *num.* 2. *part.* 2. *recent.*

5 Vnde similiter hæc clausula in fine testamenti denotat perfectionem ipsius, quando illud fuerit lectum coram testatore, qui non contradixit, Bursat. *cons.* 15. *n.* 11. *& seq. vol.* 1. Houded. *cons.* 53. *n.* 46. *vol.* 1. & ita importat rem perfectam, quoad voluntatem testantis, *l. fin. C. famil. hercisc.* vbi gloss. Zabarell. *cons.* 133. *n.* 3. *vers. obiicitur*, Card. Tusch. *to.* 1. *lit.* C, *concl.* 302. *num.* 20. latè cum Rota Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom.* 1. *p.* 1. *cl.* 3. §. 3.

6 Deficiente verò hac clausula in instrumento, vt supra, illud dicitur imperfectum, cùm non constat à partibus fuisse rogatum Notarium, Seraphin. *decis.* 949. *n.* 1. Stephan. Gratian. *d. cap.* 899. *n.* 15. ac proinde deficit stipulatio, idem Seraph. *d. decis.* 494. *n.* 7.

CLAVSVLA III.

Ad beneplacitum, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Gratia facta* ad beneplacitum *concedentis durat donec ille eam reuocauerit, vel moriatur.*

3 *Magistratus* ad Beneplacitum *creatus expirat morte constituentis.*

4 *Iurisdictio ordinaria non expirat, si re integra moriatur concedens.*

5 *Gratia* ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, *aut*, interim dum Sedes Apostolica voluerit; *non expirat morte Papa concedentis.*

6 *Gratia si fieret ad beneplacitum persona & dignitatis, qua perpetua est, an expiret morte concedentis, ostenditur.*

7 *Gratia quando dicatur facta ad beneplacitum persona, seu dignitatis, ostenditur.*

8 *Clausula*, Ad beneplacitum & voluntatem, *importat liberam voluntatem, secus, si fuerit dictum, ad beneplacitum tantùm, quia tunc importat arbitrium boni viri.*

9 *Reseruationis beneplaciti clausula apposita in contractu, illam reddit conditionalem.*

10 *Fructus, qui percipiuntur, ex re deducta in contractum, restituendi sunt domino, donec conditio existat.*

11 *Praxim solemnitatis assensus seu beneplaciti Apostolici qui ponat, ostenditur.*

12 *Beneplacitum Apostolicum supplet omnes alias solemnitates.*

13 *Beneplacitum Apostolicum præsumitur spatio 30. annorum.*

14 *Beneplacito Apostolico obtento pœnitentiæ locus amplius non est.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide DD. per textum *ibi in cap. si gratiosè, de rescript. in 6.* Ces. Vgon. *in tract. claus. pag. 495. col. 1.* Mart. *de clausul. part. 2. claus. 1. in vlt. impress.* Erasm à Cochier. *de iurisdict. ordinaria in exemptos, p. 3. quæst. 5.* nouissimè Nicol. Garc *de benef. part. 5. cap. 1. num. 539.* Mastill. *de magistrat. lib. 4. c. 17. n. 22.* & significat, id est, arbitrio nostro, seu donec nobis placuerit, Felin. *in cap. ex litteris, n. 10. de Constit.* Mandos. *in gloss. facult. §. volentes, in vers. ad beneplacitum, pag. 169.* Cened. *post lib. canon. quæst. sing. 49. n. 13.*

2 Gratia facta ad beneplacitum concedentis durat donec ille eam reuocauerit, quia istud beneplacitum nulli legi subiacet, ad not. *in l. fideicommissa, §. quamquam, ff. de leg. 3.* vbi gloss. *verb. voluerit*, Natt. *cons. 608. n. 5. vol. 3.* Erasm. à Cochier. *d. q. 5. n. 3.* aut donec ipse concedens moriatur, quia morte voluntas soluitur, & extinguitur, *d. c. si gratiosè, ibi*, Franc. & DD. *l. mandatum, C. Mandati, l. vxorem, §. pen. ff. de leg. 3.* in specie Nau. *cons. 2. in antiq. aliàs 3. in nou. de privileg.* Caroc. *de locato p. 2. tit. de beneplacito*, Ioan. Baptista Costa *de claus. consuet. claus. 26.* Sayr. *in floribus decis. sub eod. tit. decis. 2.* Cened *d. sing. 49. num. 14.* Gozadin. *cons. 22. n. 18.* Erasm à Cochier. *d. q. 5. n. 4.* Sanch *de matrim. lib. 8. d. disp. 28. n. 50.*

3 Vnde magistratum ad beneplacitum creatum expirare morte constituentis, nisi à Principe creatus fuerit, tenet Molin. *de primog. lib. 1. cap. 5. n. 5.*

4 Iurisdictio autem ordinaria non expirat etsi re integra moriatur concedens, quia ita postulat fauor publicus, vtilitásque publica, quæ iurisdictione ordinaria conseruanda versantur; ita Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæst. 69. n. 9.* Gabr. *commun. lib. 6. tit. de prob. concl. 1. n. 32.* quos refert, & sequitur Sanch. *d. disp. 28. n. 5.*

5 Si verò dicatur, *Ad beneplacitum Sedis Apostolicæ*, aut, *interim dum Apostolica Sedes voluerit*, tunc non expirat morte, sed opus est expressa reuocatione, *d. c. si gratiosè*, quia Sedes Apostolica nunquam moritur, Card. *in Clem. 1. num. 1. & 4. de prob.* latè Mandos. *in gloss. facult. §. volentes, in vers. à nobis ad beneplacitum nostrum, fol. 43.* Molin. *de iust. & iure, tract. 2. disp. 298.* Erasm. à Cochier. *d. quæst. 5. num. 5.* Cened. *d. sing. 40. n. 14.*

6 Sed si gratia fieret ad beneplacitum personæ & dignitatis, quæ perpetua est, quid dicendum non bene constat inter DD. quidam enim censent præponderare dignitatem, & sic illam gratiam minime extingui concedentis morte; ita Ioan. Andr. *in d. cap. si gratiosè, num. 6. in fin.* aliis verò placet nomen, quod præcedit, præponderare, & ita non perire si præcedat nomen dignitatis, vt ad beneplacitum Sedis, & nostrum, sic tenet Imol. *in d. cap. si gratiosè*, vt eum referunt Domin. *ibi n. 16.* & Franc. *in fin.* nonnulli sic distinguunt; aut exprimitur vtrumque nomen alternatiuè, vt, ad beneplacitum nostrum, vel Sedis; & tunc expirat gratia morte concedentis, & quod in alternatiuis sufficiat alteram partem impleri, ex *reg. in alternatiuis, de reg. iur. in 6.* aut copulatiuè, vt, ad beneplacitum nostrum & Sedis, & tunc aut expressio fit in materia, quæ consueuit in successorem transire, vel est indifferens, & tunc si gratia sit Motu proprio concessa, non expirat propter amplissimam eius interpretationem faciendam; si autem non sit Motu proprio concessa, attendendum est vtrum ex eis nominibus præcedat, sicut distinxit secunda opinio nuper recitata; sic Domin. *eod. cap. si gratiosè, num. 26. vers. possit in hac materia.* At Franc. *in fine*, relatis his sententiis nil definit, quas omnes opiniones probabiles, vltimam verò Dominici præ cæteris sibi magis placere asserit Sanchez *de matrim. lib. 8. disput. 28. num. 60.*

7 Demum restat videre an dicatur gratia facta ad beneplacitum personæ, ac proinde eius morte extincta, quando fit mentio solius nominis dignitatis non in abstracto, videlicet, ad beneplacitum Sedis, vel Pontificis, sed in concreto, vt, ad Romani Pontificis beneplacitum, vel Regis. Sed quia hæc est controuersa inter Doctores disputatio, & altiorem petit indaginem, ideo remitto lectorem ad Henriq. *in summa, lib. 7. cap. 21. num. 5.* Molin. *d. disp. 298.* Valasc. *de iure emphyt. quæst. 34. num. 7.* Menoch. *de arbitrar. quæst. 69. per totam, & cons. 1033. num. 15. & 26.* Gutier. *pract. lib. 3. quæst. 12. num. 29.* Mascard. *d. prob. concl. 188.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 1. proœm. num. 9. cum seqq. & gloss. 12. à princip.* Farinac. *fragment. crimin. verb. bannum, n. 103. cum seqq.* Bernard. Græuæ *ad practicam Cameræ Imperialis, lib. 2. concl. 60. consid. 3. num. 1.* Aloys. Ricc. *decis. 68. n. 8.* Erasm. à Cochier *d. q. 5. n. 6.* Sanch. *d. disp. 28. num. 61. cum seqq.*

8 Illud tamen aduertere oportet, quod si dictum fuerit ad beneplacitum & voluntatem, tunc hæc clausula importabit liberam voluntatem, secus si fuerit dictum, ad beneplacitum tantùm, quia tunc importat arbitrium boni viri, vt docent Menoch. *de arbitrar. lib. 1. quæst. 8. n. 10.* & Mart. *d. claus. 1. n. 12.*

9 Clausulam reseruationis beneplaciti appositam in contractu, illum reddere conditionalem, resoluunt Cephal. *cons. 118. num. 9.* Pancirol. *cons. 35. num. 5.* Borell *cons. 47. n. 17.* Ioan. Baptista Costa *d. claus. 26. n. 2.*

10 vbi subdit quòd propterea fructus, qui percipiuntur ex re deducta in contractum cum beneplacito alicuius, restituendi sunt domino, donec conditio existat, quia conditio interim nihil ponit in esse, *l. necessario, §. quod si pendente, ff. de peric. & comm. rei vend. & num. 2.* post Gabr. *cons. 82. num. 19. 22. & 27. vol. 2.*

11 addit, quòd si contractus emphyteusis ineatur cum clausula, & si quatenus consensus Sedis Apostolicæ interueniat, intelligitur quando consensus esset necessarius;

12 vnde concordiam initam sub beneplacito Sedis Apostolicæ dici conditionalem post gloss. *in l. item Labeo, in vers. si prece. ff. famil. hercisc.* Paul. *cons. 288. ad med. & col. 2. vers. modo ita est, lib. 3.* Verall. *decis. 12. part. 3.* censuit Rota *in Verdunen. Abbatia 5. May 1614. coram Buratto*, impressa per Farin. *decis. 542. n. 7. p. 2. recent.*

13 Praxim solemnitatis assensus, seu beneplaciti Apostolici, ponit Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiastici. à resol. 24. vsque ad 95.* Paris. *cons. 24. n. 15. lib. 4.* quos refert Costa *in vna Mediolanen. resolutionis permutationis 10. Ianuary 1597. coram illustrissimo Card. Pamphilio*, impressa per Marches. *de commiss. part. 1. pag. 113.* vbi etiam dictum fuit, huiusmodi beneplacitum præsumi spatio triginta annorum, maximè quando conuenta sunt seruata, etiamsi non sit enunciatum.

14 Beneplacito Apostolico obtento pœnitentiæ locus amplius non est, quamuis non sit lata sententia

per

per exequutores ferenda , vt fuit resolutum *in Ferrar. bonorum* 28. *Iunij* 1613. *coram bonæ memor. Buratto*. At verò antequam illud obtineatur , est locus pœnitentiæ, volens tamen recidere tenetur restituere quod recipit, Put. *dec.2. de transact.*

CLAVSVLA IV.

Ad habendum , &c.

1 *Doctores referuntur de vi , & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Notariorum de stylo non censetur apposita clausula*, Ad habendum.

3 *Clausula*, Ad habendum, *importat idem quod clausula*, Et qoibus dederit.

4 *Emphyteusis quod sit transitoria ad extraneos operatur clausula*, Ad habendum.

5 *Declara procedere tantùm quando est posita in dispositiuis.*

6 *Clausula* , Ad habendum , *an & quando extet in executiuis, vel dispositiuis, ostenditur.*

7 *Alienandi liberam facultatem importat clausula*, Ad habendum.

8 *Licentia expressa alienandi continet clausula* , Ad habeodum.

9 *Alienandi quicquid eis videbitur , & successoribus, vt dicatur data licentia , operatur hæc clausula*, Ad habendom.

10 *Alienandi licentiam importat tantùm clausula* , Ad habendum , *si in parte dispositiua apponatur.*

11 *Licentia alienandi feudum sine facultate operatur clausula*, Ad habendum , *in parte dispositiua inuestituræ feudi posita.*

12 *Pactum non alienandi sine licentia quando adest, tunc non operatur clausula* , Ad habendum , *in eius præiudicium.*

13 *Venditio quod censeatur in dubio facta ad corpus, etiamsi mensura sit specificata, & contractus dubius operatur clausula*, Ad habendum.

14 *Dominij translationem importat clausula* , Ad habendum.

15 *Dominium plenum, & plena facultas alienandi idem sunt.*

16 *Dominij translationem in vita , non autem solius vsusfructus importat clausula* , Ad babendum, tenendum , & vsufructuandum ad vitam suam.

17 *Fideicommissi remissionem in diuisione inducit clausula*, Ad habendum, *quando est in parte dispositiua.*

18 *Clausula*, Cum potestate alienandi , vendendi, &c. *qui importet ostenditur.*

19 *Allodialium bonorum , & emphyteuticorum in instrumentis diuisionis apposita clausula*, ad habendum, *refertur ad allodialia tantùm.*

20 *Donatio facta piæ causa, quando est dubia an sit inter viuos, vel causa mortis , operatur clausula*, Ad habendum, *vt censeatur inter viuos.*

21 *Fideicommissi , seu alterius iuris renunciationem in executiuis non inducit clausula* , Ad habendum.

22 *Constitutum , aut traditionem possessionis ficta non inducit clausula*, Ad habendum.

23 *Clausula* , Ad habendum, *quando est sine restrictione, non reducitur ad terminos stipulationis.*

24 *Castrata claus.* Ad habendum, *& non extensa cum licentia alienandi, nihil operatur.*

25 *Claus.* Ad habendum, *non operatur in bonis , quorum est sequuta alienatio.*

26 *Facultatem capiendi propria auctoritate non importat claus.* Ad habendum.

27 *Clausula*, Ad habendom *intelligitur secundum naturam contractus.*

28 *Clausula* , Ad habendum *non operatur quando est posita in executiuis.*

29 *Inuestitos non iuuat clausula* , Ad habendum, *vbi est personalis , & restricta ad proximum acquirentem.*

30 *Verba clausulæ* , Ad habendum , *intelliguntur secundum quod iura disponunt , & subiectam materiam.*

DE vi , & effectibus huius clausulæ , vide Grat. *cons.7. num. 20. lib.2.* provt eum refert Put. *decis.273. num.6. cum seqq. lib.3.* Ioan. Baptistam Costam *in tract. claus. conuent. claus.7.* Mart. *de clausul. p. 1. claus.5. & p.2. claus.2. in vlt. impress.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom.1. lit.C, concl.297.* Duran. *Rota decis. 212. num.10 & 12.* ac cæteros in discursu citatos quibus addo nouissimè post primam huius tract. impressionem à me visum Theodos. de Rubeis *in singular. b. Rotæ tom.1. part.4. claus.4. pag.276.* & latiùs *claus.140. pag.310.* [1]

Licèt aliqui teneant hanc clausulam potiùs de stylo Notariorum, quàm à partibus appositam censeri, vt per Dec. *cons.3. num.151. lib.1. Pedem. decis.164. num.2.* Rimin iun. *cons.80. num.42. vers. me monet, lib.1.* contrarium tamen quod immo illa censeatur apposita de voluntate contrahentiom , vt aliquid operetur, obseruant idem Rimin. *d. cons.80. n.44. & seq.* Alexand. *cons.1. num.22. vers.1. lib.5.* Menoch. *cons.87. n.45. & seq. vers. non obstat quartum, & cons.817. n.59.* Card. Tusch. *tom.1. lit.C , conclus.304. n.23* Honded. *cons.33. num.4. tom. 1.* & ideo non paucos operatur effectus. [2]

Primos igitur effectus est , vt importet idem, quod clausula , Et quibos dederit, vt docent Franc. Becc. *cons.88. num.22. cum seqq.* Card. Tusch. *d. lit. C, concl.297.* & fuit dictum *in Nonantulana bonorum 14. Iunij 1610. coram Cardinale Sacrata* , impressa per Farinac. *decis.294. num.3. part.2. recent. & in Romana emphyteusis 12. Nouembris 1612. coram Card. Canalorio* , impressa per Farinac. *decis.415. num.11. part. 1. rec. & in Farf. bonorum 19. Decembris 1614. coram Buratto* , impressa per eundem *decis.642. num.2. ead. part. 1. & in Imol. bonorum 2. Decembris 1605. coram Cardinale Sacrato* , impressa per eundem *decis. 15. n.1. part. rec.* Seraphin *decis.153. n.4.* Theod. de Rub. *d. cl.4. §.4.* [3]

Secundos effectus est ex primo prouenieus , vt operetur quod emphyteusis sit transitoria ad extraneos, vt per Decian. *cons.500.* Corbul. *in tract. de iure emphyt. tit. de caus. priuat ob alienat. in 3. limit. Pedem. decis.164. num.1.* Gozad. *cons. 9. num. 2.* Polan. *cons.55. num.37. & 42. lib.7.* Clar. *de emphyt. quæst.28. in fin.* Curt. iun. *cons.40. n.1.* Vincent. de Franch. *dec.86. num.7. part.1.* Decian. *cons.49. num.5. col.5.* Manent. *cons.45. n.82.* Ioan. Baptista Costa *d. claus.7. num. 1.* Rol. *cons.55. n.37. & 42. lib.7.* latè Becc. *cons.88. n.20. vers. 2. cum multis seqq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.304. n.3.* Card. Mantic. *de tacit. & amb. conuent. lib.22. tit. 10. n.25.* Rota impressa per Pacific. *de Caluiano interd. dec.172. num.3.* & fuit dictum *in Bonon. emphyt. 16. Iunij coram Penia 1597. & in Imolen. bonorum 2. Decembris 1605. coram Cardinale Sacrato* , impressa per Farinac. *decis.161. num.1. part.2. rec. & in d. Nonantulana bonorum decis. 294. numer. 3.* [4]

p.2.recent. & *in Bonon.de Bonis 19. Nouembris* 1612. *coram Cardinale Sacrato*, impressa per Farin *decis*.438. *num.2.part.1. recent.* & *in d.Farfen. bonorum 19. Decembris* 1614.*decis*.462.*num*.4.*part.1.recent*. Eadem Rota *decis*74.*num*.15.apud Paul.de Rubeis *tom.1.diuers.*aliàs *p*6.*recent.* vbi quòd virtus huius clausulæ penitus euacuatur & eliditur per prohibitionem alienationis emphyteusis, & *n*.9. dicit quod posita in concessione emphyteusis restringitur inter terminos comprehensos, & *n*.10.quòd debet interpretari strictè, & sufficit vt quid minimum operetur, & *n*.11. quòd posita in emphyteusi ex pactu & prouidentia seruit de vento.

5 Declara procedere tantùm, quando est posita in dispositiuis, Paris de Put. *de feud.cap*.15. Olaic. *Pedemont.decis*.164.*num*.1. & 2. & *cons*. 16.*num*.21. Vincent.de Franch *decis*.6.*num*.7.Bece. *l. cons*. 88. *n*.49. & fuit tentum *in d. Bonon. de Bonis decis*. 438. *n*.2. & *in d. Farf. bonorum decis* 641. *numer*. 6. *part.1.rec.* vbi aliæ concordantes allegantur. Theod.de Rub. *d. cl*.140.*n*.2.& 15 Rot.*dec*.286.*n*.7.& 8.*decis* 450.*n*.3.*p*.1.*in postb.Fir.*

6 Ad cognoscendum autem an ista clausula cadat in executiuis, vel in dispositiuis, non solùm attenditur conceptio verborum, sed clausulæ, quæ illam hinc inde concomitantur, an scilicet sint executiuè, vel dispositiuè, vt per *dict. decis.Pedem*.164. *num*.3. *vers. si fuerint scripta, in medio*, quam refert Rota *in d.Nomentulana bonorum decis*.287.*num*.5.*in fin. part*. 1. *rec.* & dicit Laderch. Imol. *consil*. 1. *num*. 14. quòd hæc clausula non potest dici in executiuis, si ponitur ante perfectam dispositionem, refert Rota *in d.Farf. bonorum decis*. 641. *numer*. 7.*part*. 1.*recent.* nam si adiiciatur ex interuallo pòst perfectam dispositionem, non censeretur posita in executiuis, secus si immediatè pòst, vt declarat *Pedem. decis*. 164. *n*. 1. *in princ.* & *sub num*. 2. *in fine*, refert Rota *in d. Nomentulana bonorum decis*. 294. *num*. 7.*part*. 2.*rec.* vbi etiam ex eadem *Pedem.decis*.164.*n*.4 tenet hanc clausulam dici esse in executiuis, quando est posita in clausulis loquentibus de inuestitura & de traditione possessionis.

7 Tertius effectus est, vt hæc clausula importet liberam alienandi facultatem, vt post Roland.dictum fuit *in Romana domus 29. Nouembris* 1610. *coram Card.Marquemontio*, impressa per Farinac. *decis*.161. *num*.4.*part*.2.*rec.* & *decis*. 322.*num*.2.*cap*.3.vbi quòd

8 importat facultatem alienandi immo continet expressam alienandi licentiam, vt ex illa extensa patet, & ideò de eius virtute dubitari non potest, quin tutè fiat alienatio, Bart.*in l.qui Roma*, § *duo fratres*, *in* 8. *q. num*.21. *ff.de verb.oblig.* & *ibi* Angel. *n*. 12. Alexand. *num*.5 & Ias.*num*.72.Crot. *in repet. num*. 133. Dec. *d.cons*.88.*num*.11. & *n*.23.24.29. & 49. quos refer Rota *in d. Farf.bonorum decis*.642. *num*.3.*part*. 1.

9 *rec.* & quòd operetur, vt dicatur data licentia alienandi quicquid eis videbitur, & successoribus, censuit Rota impressa per Pacif.*post tract.de Saluian. interd.decis*.173 *n*.5.

10 Intellige si in parte dispositiua apponatur, tunc enim tantùm importat alienandi licentiam, ita Rota apud Pacificum *d.decis*. 172. *num*. 5. & post *dictam decis. Pedem*. 164.*in princip.* obseruat Cardin Tusch. *d.conclus*.107.*num*.8.& *num*.11.post Roland.*cons*.55.

11 *n*.44 *lib*.3.tenet hanc clausulam in parte dispositiua inuestituræ feudi operari, si fit data licentia vasallo alienandi feudum sine facultate; vnde Menoch. *cons*.64.*num*.46. tenet quod posita in executiuis instrumenti diuisionis factæ inter fratres, non dicitur

12 ex illa data facultas alienandi. Intellige etiam, quando adest hæc clausula, & pactum quod sine licentia non alienet, quia tunc non operatur clausula in præiudicia pacti, Corbul. *in d.* 3. *limit.fol*.248. Dec. *cons*.171.*n*.3.*vers.quarto*, Curt iun.*cons*.126.*n*.6.Card. Tusch.*d.concl*.297.*n*.13.Steph.Grat. *disc.for.cap*.344. *num*.11.

Quartus effectus est, vt operetur quod venditio 13 censeatur in dubio facta ad corpus, etiamsi mensura sit specifica, & contractus sit dubius, vt post Paris. *cons*.4.Incip. *Locnlentè*, *num*.34.*vers.ad qua bene facit*, Dec.*cons*.500.incip. *In causa*, *num*.4 *vers. sed obstare videtur*, notat Card Tusch.*d.concl*.297.*n*.1. & *s.* ea eodem Decio *num*. 6. & *seq. citato loco*, declarat hanc clausulam inducere corpus, ita vt venditio ad corpus sit facta, si est in parte substantiali contractus, secus verò si est in parte executiua, quia non ampliat contractus

Quintus effectus est, vt importet translationem 14 dominij, vt per *decis. Pedem*. 164.*in princ.* Roland. à Valle *cons*.54 *num*.43.*lib*.1. Soc. *cons*.9.*n*.43.*vers*.9. *Clarissimò*, *lib*.1 Gratian. *cons*.7. *n* 10. *lib*.2. Menoch. *cons*.561.*n*.39. Surd. *cons*. 450. *numer*. 27. Stephan. Gratian.*discept.forens.cap*.96.*num*.2.& *cap*. 586.*n*.3. & March *d.cons*.42. *num*.6. & 7. Camill. Borrell. *in summa omnium decis.tit*.36.*num*. 19. Cardin. Tusch. *d. conclus*.297.*num*.7. Theodos. de Rubeis *d. tom*. 2. *p* 4.*claus*.4. §.3. idem enim sunt plenum dominium 15 & plenas facultas alienandi, vt dicit Socin. *d.cons*.9. *n*.54.*lib*.1.

Vnde si sit dictum, Ab habendum, tenendum, & 16 vsufructuandum ad vitam suam, important hæc verba translationem dominij in vita, non autem solius vsusfructus, vt ex Bald.*cons*.372. incip. *Factum sic proponitur*, *num*.3.*vers. videamus ergo*, *lib*.1. notat Cardin. Tusch. *d. concl*.297. *n*.5 vbi *n*.6.post Castr. *cons*.149 *circa medium*, *vers.* & *illa verba*, *lib*.2. declarat, quod idem est in transactione filiorum cum matre indotata, quia si dans dotem ex bonis mariti, quæ erit reuersura ad filios primi mariti dotantis, vel legantis, licèt dicatur ad habendum iure proprio & disponendum, tamen operantur dicta verba translationem dominij loco possessionis & vsusfructus ad vitam vxoris tantùm, quando de hæredibus mulieris non est facta mentio.

Sextus effectus est, vt inducat remissionem fidei- 17 commissi in diuisione quando est in parte dispositiua, Rol.*d.cons*.55 *n*.42.& *seq.lib*.3. Card. Tusch. *d. conclus*.297.*num*.19.Ozasch.*cons*.8.*num*.80. Laderch. *cons*.1.Surd.*cons*.475.Gallia.*cons*.21.*num*.21. *cum seq.* Corbul *d.limit*.3.*n*.7.Ioan.Baptista Costa *d. claus*. 7. *num*.3.

Septimus effectus est, vt hæc clausula cum po- 18 testate alienandi, vendendi, & disponendi prout maritus voluerit, operetur quod res assignata dicatur data irreuocabiliter & pleno iure, & iure proprio, & in perpetuum, ita post Beroi.*cons*.63.*n*.11.*lib*.3. docet Steph.Grat.*disc.for.c*.952.*n*.5.

Octauus effectus est, vt apposita in instrumentis 19 diuisionis bonorum allodialium, & emphyteuticorum auferatur ad allodialia tantùm, vt docet Honded.*cons*.36.*n*.31.*tom*.1.

Nonus effectus est, vt operetur quod donatio 20 facta piæ causæ, quæ est dubia an sit inter viuos, vel causa mortis, censeatur inter viuos, vt post Bald. *cons*. 107. incip. *Anno Domini*, *col.fin. vers.* & *quia etiam*, *lib*. 1.tenet Card.Tusch *concl*.167.*n*.4.

Limita iam primò, vt hæc clausula in executiuis 21 non inducat renunciationem fideicommissi, seu alterius iuris, quando ad aliud potest referri, Menoch. *cons*.29.*n*.159.bene Honded.*cons*.39.*n*.33.*tom*.1.

Limita

22 Limita secundò, non importare constitutum, nec traditionem possessionis fictæ, ita Alexand. *cons.28.in princip.lib.2.* Cardin. Tusch. *d. concl.297. num.20.*

23 Limita tertiò, cùm est sine restrictiua non redaci ad terminos stipulationis, vt dictum fuit *in Imolen. bonorum 8. Martij 1596. coram Cardin. Pamphilio, & in d. Farfen. bonorum decis. 642. num. 5. part. 1. recent.*

24 Limita quartò, nullum operari effectum cùm est exterata, & non extensa cum licentia alienandi, Grat. *cons.17.n.47.* Gabr. *comm.tit.de fideicomm.concl. 1.num.30.& seq.* & dictum fuit *in Amerina bonorum 12.Ian.1615.coram Buratto*, impressa per Farin. *decis. 624.n.4. in princ. part. 2. recent.* vbi pariter habetur quod Bart. & alij *in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. oblig.* expresse loquuntur, quando in hac clausula legitur extensa prædicta facultas.

25 Limita quintò, vt non operetur in bonis, quorum non est secuta alienatio, secundùm Bart. communiter receptum *in d.§.duo fratres, quæst.8.num. 21. vers. si vero alienatio*, Rip. *num.84. in fin. vers. limita primò, & de communi voto n. 165.& 168.* Simon. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 3. in fin. vers. si vero alienatio*, Gabr. *d.conclus. 1. num. 33.* Menoch. *de præsumpt.lib. 3. præsumpt. 115. num. 48.* Peregrin. *de fideicom.art.52. num. 44.* quos refert, & sequitur Rota *in d. Amerina bonorum decis. 614. num. 4. post med.*

26 Limita sextò, vt non importet facultatem capiendi propria auctoritate, vt per Angel. Aretin. *cons.77.* incip. *In casu suprascripto, n.30.& seq.* Cardin. Tusch. *d.concl. 197. num. 21.* vbi *num. 22.* post Bald. *cons. 452.* incip. *Heredi. lib. 5.* declarat, quia talis clausula intelligitur secundùm naturam contractus; ex notat. per Mart. *d.claus. part.1. conclus. 5. num. 22.*

27 ideo si est facta concessio in emphyteusim duobus, cum pacto quòd mortuo vno deueniat in alterum, licèt adsit hæc clausula, Ad habendum, & quidquid placuerit faciendum, tamen intelligitur, si Præmissa salua sint, & sic secundùm naturam contractus.

28 Limita septimò, vt non operetur quando est posita in executiuis, vt in specie post Put. dictum fuit *in Camerinen. domus 4. Iunij 1593. coram Gipsio in d. Nonantulana bonorum decis.294.num. 7. in princ. p.2. recent.* de quo & quando dicatur esse in executiuis dixi suprà.

29 Limita octauò, non iuuare inuestitos vbi est personalis, & restricta ad proximum acquirentem, vt dictum fuit *in sæpe citata Nonantulana bonorum decis. 294.n.8.*

30 Illud demum aduertere oportet, quòd verba huius clausulæ, Ad habendum, alienandum, &c. intelligi debent legitimè secundùm quod iura disponunt in illa materia, Bart. *cons.72.* incip. *Ex facto, n.6. vers. ex quibus apparet, lib.1.* Card. Tusch. *d.concl. 297.num. 19.* & ita secundùm subiectam materiam, Crauet. *cons.20.n.15.* Signorol. *cons.10.n.1.* Osasch *d. p.1.claus.5 n.23.* cuius natura est non ampliare, nec alterare principalem dispositionem. Ioseph. Sesse *Arag. decis.24.n.4* Rot. *decis. 81.num.8.* apud Farin. *in prima collect. nouiss.* Vnde restringitur ad ea, quæ solita sunt contineri in contractu, cui apponitur, & intelligitur secundùm naturam contractus, vt inquit Seraph. *decis.794.n.8* & secundùm illam limitatur, ex notatis per Marches. *de Commiss. p. 1. pag. 978.n.5. in vlt. impress.*

CLAVSVLA V.

Ad instar alterius Ecclesiæ.

1. *Indulgentiarum in concessione apponi non debet clausula*, Ad instar.
2. *Priuilegio Apostolico potest apponi clausula*, Ad instar.
3. *Priuilegiorum alienorum, seu exemptionum concessa participatio ad instar, importat vt sortiatur eundem & parem effectum cum aliis ad quæ adæquatur.*
4. *Per relationem omnia quæ in priori dispositione continebantur, censetur repetita.*
5. *Tantum est in referente, quantum in relato.*
6. *Referens est in ipso relato cum omnibus suis qualitatibus.*
7. *Priuilegium de quo non apparet, si alicui communicetur, an in aliquo huiusmodi communicatio ei prosit, ostenditur.*
8. *Priuilegium concessum ad instar alterius, quod auctum, diminutum, vel reuocatum postea fuit, an diminutum, vel reuocatum censeri debeat in persona illius, cui communicatur, & num.9.*
10. *Forma communicationis priuilegiorum attendenda.*

1 IN concessione Indulgentiarum apponi non debet hæc clausula, nam esset contra regulam Cancellariæ 53. sed debent specificè, & specialiter exprimi ea ad quorum formam fit concessio; vt obseruant ibi Alphonsus glossator antiquus, & Ioannes à Cochier *pag.490.* Nauarr. *de indul. notab. 16. num.4.*

2 Secus dicendum esset in priuilegio Apostolico, quia in eo talis prohibitio non legitur, nec ad illud extenditur illa de qua *in d.reg.53.* Felin. *in cap. nonnulli, col. 8. vers. 3. declara, de rescript.* 3 Vnde concessa participatio alienorum priuilegiorum, seu exemptionum ad instar, importat vt sortiatur eundem & parem effectum cum aliis ad quæ adæquatur; ita Felin. *in d.cap.nonnulli, num.7.* Abb. *in cap. inter dilectos, n.9. de fide instrum.* Apostil. *ad eundem in cap. cùm olim, num.5. vers. ad instar, de consuetudine*, Paris. *cons.22. num. 5. vol. 4.* Roman. *cons. 383. num. 23.* Erasm. à Cochier. *de Iurisdict. Ordin. in exemptos part.1.quæst.17. num. 17.* 4 per hanc enim relationem omnia quæ in priori dispositione continebantur, censentur repetita, ad notata *in l. omnia, ad fin. C. de Episcop.* & per Cardin. Tusch. *tom. 6. lit. P, conclus. 763.* Mandos. *de priuileg. ad instar, quæst.4.* Soar. *de leg. lib.8.cap.13.n.2.* ex quo relationis effectus est, vt 5 tantum sit in referente, quantum in relato, iuxta reg. *l. asse toto, ff. de hered. instituend.* cum similibus, de quibus Peregr. *de fideicom. art. 16. à num.2.* & Glorit. *resp. 1. part. 3. num. 137.* 6 quia referens est in ipso relato cum omnibus suis qualitatibus, vt post Dec. Soc. Paris. Tiraq. & alios, inquit Menoch. *cons.837. num.1.*

7 Vtrùm autem si priuilegium Petro concessum communicetur Antonio, & de Petri priuilegio non appareat, prodesse possit in aliquo talis communicatio Antonio? In qua quæstione distinctione opus est; vel enim communicatio hæc priuilegij fit per verba generalia non exprimendò illud, quod primum priuilegium, ad quod refertur, continebat,

& certum est tanquam incertum nihil omnino valere; iuxta regul.text.in l.si sic 78.§.1. de legat.1.melior text. in auth. si quis in aliquo, C. de edendo; sic procedunt resoluta per Cabed. Lusitana decis.95.n.9.n.2.& per Azeued.cons.56.num.2.& per Erasmum à Cochier.de Iurisdict. Ordin. in exemptos, p.4.q.70.num. 6. aut in communicatione priuilegij exprimitur quod primum continebat; quo casu licèt primum priuilegium non appareat, eo tamen gaudere secundùm, cui communicatum est, ex Felin. & Mandos.d.tract. de priuileg. ad instar, q. 5. obseruat bene explicans Suar.d.cap.15.n.6.& 7. aduertens ex Bald. hoc posteriori casu magis absolutum esse priuilegium, & pinguius prouidere communicationem, quàm si priuilegium appareret, quia si appareat, secundùm illud debet communicatio restringi,ex infrà dicendis; quando verò non extat pro se absolutè, intellige si fieret specifica & certa mentio eius ad quod fit relatio ab habente potestatem de nouo concedendi, vt aduertit Erasm.à Cochier. d.q.70.n.6.

8 Quid autem dicendum quando priuilegium conceditur ad instar alterius, vel vni concessum alteri communicatur,si prius illud augeatur, minuatur,vel reuocatur; auctum etiam, diminutum, vel reuocatum censeri debeat in persona illius, cui communicatur? Quam quæstionem post Abbat. & alios disputant Mandos. d. tract. q. 6.Frat. Emman. quæst.Regul. tom. 7. q. 55.art. 19. Azeued.d.cons.36. per totum. Suar.d.cap.15.à num.5.& cap. 16. à num. 21. ex quorum mente resolue distinguendo, vel enim communicatio fit non per se, & principaliter, in quo casu planum est,quod non potest ille, cui communicatur priuilegium, eo vti nisi secundùm modum, iuxta quem eo vtitur ipse principalis, ex generali regula c.translato, de const.& c.accessorium, d. reg. iur. lib. 6. cum similibus; & ideo aucto, diminuto, vel reuocato priuilegio principali, sequitur necessariò augeri, diminui, & reuocari priuilegium in persona eorum, quibus communicatum est.

9 Aut verò priuilegium communicatur non sic dependenter, sed directè per se & æqualiter, ita vt persona, cui communicatur, eo vti possit eodem modo, quo prior poterat, vel ipse posset si primò & per se ei fuisset concessum; quæ forma frequentissima est communicationi priuilegiorum inter Religiones, vnius scilicet ad alteram, vt latè prosequitur Frat. Emman. d. quæst. 55.à princ. & in iis terminis regula est constituenda negatiua, quod scilicet aucto, vel diminuto, aut reuocato priuilegio principali,non augetur,nec diminuitur, nec reuocatur in persona eorum, quibus communicatur; supponimus enim vtrumque priuilegium stare per se vt reipsa distinctum, solùmque apponi particulam, vel relationem ad aliud ad terminandam significationem verborum, cognita autem hac significatione, & modo, & qualitate priuilegij sic concessi, nulla manet dependentia vnius ab altero, & consequenter cessat distinctio ceg. accessorium, & locum habet regula, l. Papinianus exuli.ff. de minor. ac procedit quod ait Frat.Emman.d.art.19. quòd in communicatione priuilegiorum non communicatur non vsus,quia licèt Religio cui primò concessa sunt, illis non vtatur, & propter non vsum ea amittat, adhuc tamen alia Religio vtitur,cui independenter communicata sunt.

10 Procedit autem hæc regula, nisi contrarium ex forma communicationis colligatur, quia scilicet facta est per modum causæ fiendæ, id est, in futurum, vt loquitur Azeued d.cons.36.num.6.quia scilicèt verba referuntur ad modum secundùm quem prima Religio in futurum vtetur priuilegio, veluti quia conceditur sub illa forma, Concedo Societati IESV priuilegia, quibus seu prout medicantes vtentur: concessio enim seu gratia huiusmodi dependet ab vso medicantium, iuxta tegulam text. in l.in delictu, extraneus, ff.de noxalib.action. de qua post alios Menoch.remed.16.recup. num. 19. & vide Rot apud Paul. de Rubeis decis.319.num.2.tom.2.diuers.aliàs part.6.recent.quòd hæc dicit Ad instar, stat causatiuè,non autem relatiuè, aut conditionaliter, & quòd denotat similitudinem, Rot.decis.10t.n.7.p.5.recent.

Cætera autem ad hanc clausulam pertinentia vide apud Mart.d.claus.p.1. claus 206. secundùm vltimam impressionem, & aliqua tetigi in tract. de dictionibus.

CLAVSVLA VI.

Ad libitum, vel pro libito suæ voluntatis.

1 *Arbitrium liberum, & absolutum, non Iuris regulis limitatum importat clausula*, Ad libitum, &c.
2 *Arbitrio boni viri locus est stante clausula*, Ad libitum, &c.
3 *Libertatem magis operatur clausula*, Ad libitum, *&c. si iungatur cum dictione* liberè.
4 *Conditionem sub beneplacito denotat clausula*, Ad libitum, &c.
5 *Voluntas stante clausula*, Ad libitum,&c. *tamdiu quamdiu concedens illam reuocarit.*

HÆc clausula importat liberum, & absolutum [1] arbitrium, non Iuris regulis limitatum, vt docent Bart.& Alex in l.si sic 78.ff.de leg.1.Abb.in cap.2.n.4.in 5.notab.de sequest.possess. Cardin. Tusch.tom.2.lit. D.concl.307. num. 1. Baptista Costa de claus. concent.claus.26.num. 6. Surd. decis.72.num.15. vbi ait [2] quòd stante hac clausula non est locus arbitrio boni viri, & decis.272.n.14.cum seqq.& cons.357. num. 10. Stephan. Gratian. discept. forens.cap. 58. num. 21. & seq. & dictum fuit in Romana bonorum 14. Martij 1580.coram Camuccio. Marta de claus. part. 5. clausul.2.num.3.ex Guid.Pap.dec.575.aduertit hanc clausulam aliquando importare liberam voluntatem, aliquando verò arbitrium boni viri; si verò iungatur cum verbo liberè, tanquam gemionata magis ope- [3] ratur libertatem, vt post Soc.cons.170.num.8. lib.1. aduertit Card.Tusch.d.concl. 307. num. 2. Vide quæ dixi in clausula, Ad beneplacitum.3.

Denotat conditionem sub beneplacito, & talis [4] voluntas ex facto venit declaranda,ex Seraph.decis.821.num. 2. & tamdiu durat,donec concedens illam [5] reuocaverit,vt per Erasmum à Cochier. de Iurisdict. Ordin.in exemptos, p.3.q.5.n.3.

CLAVSVLA VII.

Amoto quolibet illicito detentore.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Possessoris*

2 *Possessionis colorata expressionis vim habet clausula,* Amoto, &c.

3 *Vitium taciturnitatis colorata possessionis aliena tollit claus.* Amoto, &c. *si est posita in dispositiua gratia, secus si in executiua.*

4 *Executor debet cognoscere de colore tituli stante claus.* Amoto, &c.

5 *Claus.* Amoto, &c. *intelligitur Iuris ordine seruato, & citatis citandis.*

6 *Executor gratia cum claus.* Amoto, &c. *habet solùm iurisdictionem contra eos, qui de facto, & non de iure contradicunt, nisi dicatur,* sine vitio spolij & attentorum, &c.

7 *Executorem mixtum facit clausula,* Amoto, &c. *apposita in litteris beneficialibus, quando nulla res iudicata processit, nec fuit negotium discussum.*

8 *Appellare licet à sententia mixti executoris.*

9 *Possessor quando non adesset claus.* Amoto, &c. *non facit executorem mixtum.*

10 *Executio litterarum Apostolicarum non retardatur per appellationem à sententia mixti executoris cum claus.* Amoto, &c. *quando in beneficialibus gratia legitimè est satisficata, & littera non sfuit expedita sub intrusione.*

11 *Executor merus censetur vbi simul cum claus.* Amoto, &c. *iuncta est illa,* Citra vitium spolij & attentatorum.

12 *Claus.* Amotis quibuscunque detentoribus, & incursis posteriorem gratiam habentibus, *tollit gratiam Ordinarij posteriorem.*

13 *Claus.* Amotis quibuscunque, non tamen Apostolica auctoritate prouisis, *non capit prouisos ab Ordinario vigore indulti.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per textum *ibi in c. cùm nostris, de concess. prabend.* Cels. Vgon. *in tract. claus. pag.* 483. *col.* 2. Rebuff. *in praxi benef. tit. form. & declarat. noua prouisionis, vers. Amoto exinde quolibet illicito detentore,* Anton. Gabr. *communium lib.* 5. *tit. de acquir. possess. concl.* 3. *num.* 16. Lancell. *de attent. p.* 2. *cap.* 4. *in praf. num.* 477. *cum seqq.* Marr. *de claus. part.* 1. *claus.* 9. *in vlt. impress.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. clausula* 3. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 826. *& in praxi aurea resolut.* 330. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 9. §. 1. *in annot. num.* 236. Card Tusch. *tom.* 1. *litt.* C. *conclus.* 319 Marches. *de Commiss. part.* 1. *pag.* 327. *&* 328. *in* 2. *impress.* Campanil. *in diuersorio iuris canonici rub.* 11. *cap.* 13. *num.* 280. *cum seqq.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 11. *num.* 467. *& seq.* Viuian. *in praxi Iurispat. lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 39. *cum seqq. in vlt. impress.* nouissimè Theodos. de Rubeis *in singularib. Rota tom.* 1. *p.* 4. *claus.* 6. *pag.* 277. *& claus.* 167. *pag.* 324. *cum seq.* Rot. *decis.* 152. *num.* 2. *part.* 2. *in posthum. Far.* aliàs *p.* 4. *recent.* vbi quòd operatur vt censeatur facta mentio de possessione facti, Modern. *de supplicat. ad Sanctissimum part.* 2. *cap.* 34. *num.* 145. *cum seqq.*

2 Habet hæc clausula vim expressionis coloratæ possessionis, de qua erat facienda mentio, iuxta *cap. cùm nostris, de concess. prab.* ita Calderin. *cons.* 246. aliàs 25. *de prab.* Zab. *cons.* 31. *in fin.* Rebuff. *d. vers. Amoto exinde quolibet illicito detentore, in princip.* Marr. *d. p.* 1. *claus.* 10. *num.* 2. Card. Tusch. *d. concl.* 19. *num.* 9. Massob. *in prax. habendi concursum, pralud.* 7. *dub.* 20. *num.* 165. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellaria, gloss.* 15. §. 1. *n.* 68. Monet. *d. c.* 11. *n.* 468. Marches. *de Commiss. part.* 1. *cap.* 1. *pag.* 328. *num.* 135. *in vlt. impress.* vbi *num.* 24. ex Paris. *cons.* 120. *num.* 14. *vol.* 4. Lap. *alleg.* 13. asserit subreptionis vitium non tollere. Intellige hanc clausulam tollere vitium taciturnitatis coloratæ possessionis alienæ, si est posita in dispositiua gratiæ, secus tamen si in executiua, & in clausulis executiuis gratiæ; ita per *Clem. primam, in fine, de prabend.* Abb. *in c. in nostra, n.* 32. *de rescript.* Gemin. *cons.* 86. *num.* 6. *vers. nec obstat, & cons.* 92. *num.* 5. *in fin. & seq. & cons.* 187. *num.* 12. *in fine,* resoluit Card. Tusch. *d. conclus.* 319. *num.* 2. *& num.* 10 & post illum Aloys. Ricc. *d. collect.* 826. *effect.* 1. *in limit.* *d. res.* 330. *n.* 2 Monet. *d. cap.* 11. *num.* 468. Et quòd executor debeat cognoscere de colore tituli stante hac clausula, tenet Achil. *decis.* 5. *vt lit. pend.* Greg. *decis.* 335. *n.* 1.

4

5 Intelligitur hæc clausula Iuris ordine seruato, ac citatis citandis, Fel. *in c. de cætero, num.* 9. *de sent. & re iud.* Rebuff. *d. vers. Amoto exinde.* Achil. *decis.* 6. *num.* 2. *super reg. de trien.* Mohed. *decis.* 7. *num.* 6. *de restit. spoliat.* & Staphil. *d. lit. gratia in ap. de clausula, Amote,* *n.* 3. Nicol. Garc. *de benef. p.* 6 *cap.* 1. *num.* 50. vbi intelligit procedere, quando non adest clausula, *sine vitio spolij,* & dictum fuit *in Aquilana beneficiorum* 26. *Iunij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per Farinac. *decis.* 147. *num.* 4. *part.* 2. *rec.* Theodos. de Rubeis *d. claus.* 167. *num.* 3. Et operatur vt Iudex procedere debeat cum causæ cognitione. Rot. *decis.* 562. *num.* 3. *part.* 2. *in posthum. Far.* aliàs *part.* 4. *recent.* Modern. *dict. part.* 2. 34. *n.* 146. Executor gratiæ cum hac clausula habet solùm iurisdictionem contra eos, qui de facto, & non de iure contradicunt, vt docent Flores *variarum quast. lib.* 1 *q.* 4. *n.* 44. Marches. *de commiss. part.* 1. *pag.* 328. *num.* 131. *in* 2. *impress.* Cardin. Tusch. *d. conc.* 319. *num.* 7. quòd intelligere oportet, quando Papa vlterius non procedit dicendo, *sine vitio spolij & attentatorum,* quia tunc videtur voluisse quod dato quod ille esset detentor iuris, tamen quod executor posset illum spoliare, & detentor non posset agere; ita Put. *decis.* 14 *in correct. lib.* 1. Mandol. *de mon.* 1. *q.* 60. *num.* 67. Salust. Tiber. *in formular. instrum. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 29. *vers. & super,* Nicol. Garc. *d. part.* 6. *cap.* 3. *num.* 51. *&* 52. Aloys. Ricc. *dict. res.* 330. *num.* 4.

6

7 Hæc clausula apposita in litteris beneficialibus, quando nulla res iudicata præcessit, nec fuit negotium discussum, facit executorem mixtum; & requirit ordinem iudiciarium; ita post Abbatem & alios *in cap. de cætero,* maximè Felin. *num.* 9. *& seq. de sent. & re iud.* Mohed. *decis.* 7. *num.* 5. *de restit. spoliat.* aliàs 97. *num.* 5. Achil. *decis.* 6 *numer.* 4. *super reg. Cancell. de trien.* Marches. *de commiss. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 35. *in* 1. *impress.* Lancell. *de attent. part.* 2. *cap.* 4. *in prafat. n.* 470. *&* 514. Nicol. Garc. *d. part.* 6. *cap.* 1. *à num.* 48. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. glos.* 9. §. 1. *in annot. contra nullitates, num.* 236. Monet. *d. cap.* 11. *num.* 467. & fuit dictum *in Rauennaten. Iurispatronat.* 27. *Ianuar.* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per Farinac. *decis.* 159 *n.* 3. *part.* 2. *recent.* Duran. Rotæ *decis.* 414. *num.* 2. *& decis.* 487. *num.* 3 Modern. *d. part.* 2. *c.* 34. *num.* 147. *& in Tirassenen. electionis* 28. *Ianuar.* 601. *coram Cardin. Lancell.* impressa per eundem Farinac. *decis.* 52. *num.* 2. *p.* 2. *recent.* quòd quidem in tantum verum est, vt à dicti mixti executoris sententia liceat appellare, ex traditis per Mantic. *decis.* 324. *num.* 3. & Sigism. Scacc. *de Appellat. q.* 12. *limit.* 11. *num.* 11. Seraph. *decis.* 156. vbi ait non solùm appellationem esse permissam in hoc casu, verùm etiam esse locum reuocationi attentorum & innouatorum tali appellatione pendente. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 167. *num.* 1.

8

Supradicta

9 Supradicta autem restringendi sunt quando non adesset possessor, vt notant Rebuff. *vbi supra, vers. nec vltime huius clausula*, Gonzal. *d. gloss. 9. num.* 126. Nicol Garc. *d. part. 6. cap. 2. num.* 141. & fuit dictum *in Vercellen. Coadiutoria* 23. *Ianuarij* 1608 *coram Cardinale Lancellotto, & in Pacen. puritatis* 11. *Decembris* 1609. *coram Illustrissimo Manzanedo.* Theodos de Rubeis *d. claus.* 167. *n.* 5.

10 Item restringenda sunt, quando hæc clausula apposita est in litteris beneficialibus, & gratia est iustificata legitimè, & literæ non sunt expeditæ sub intrusione, tunc enim non retardaretur executio litterarum Apostolicarum; ita post Ferret. *cons.* 7. *num.* 12. *in fin. & num.* 3. docent Gonzal. *vbi suprà num.* 137. & Monet. *d. cap.* 11. *num.* 467. vbi etiam post Caputaq. *dec.* 180. Lancell. *d. c.* 4. *num.* 175. *cum*

11 *seqq.* & Gonzal *d. loco n.* 168. subdit censeri pariter merum executorem, vbi simul cum hac clausula, *Amote*, &c. iuncta est illa, *citra vitium spolij & attentatorum*; quòd etiam post alios docet Marchesi. *de Commiss. part.* 1. *c.* 1. *num.* 119. *pag.* 229. *in vlt. impress.* dum ait hanc clausulam habere locum tantùm, quando Breue est simpliciter concessum cum illa, non autem quando adest alia clausula, scilicet, *sine vitio spolij & attentatorum*, Nicol. Garc. *d. c.* 3. *n.* 45. 46. 47. *&* 50. *cum duobus seqq.* hoc tamen intelligens, nisi simul adsit etiam clausula, *constito de intrusione*, aut similis, quia tunc ante executionem intrusus est citandus.

12 Clausula, *Amotis quibuscunque detentoribus, & intrusis posteriorum gratiam habentibus*, tollit gratiam Ordinarij posteriorem, vt dictum fuit *in Toletana benefic.* 5. *Aprilis* 1593. *coram Orano*, impressa per Marchesi. *de commiss. p.* 1. *pag.* 381.

13 Claus. *Amotis quibuscunque, non tamen Apostolica auctoritate prouisis*, non capit prouisos ab Ordinario vigore indulti, vt ex Rota tradit Theodos. de Rubeis *d. cl.* 167. *num.* 14. quia cum indultum in beneficiis spectantibus ad Ordinarium nihil operetur, in aliis verò remoueat tantum obstaculum reseruationum, Cassad. *dec.* 8. *n.* 6. *de prebend.* non dicuntur prouisi auctoritate Apost. sed Ordinaria, *c. cum in aliquibus in* 2. *p.* & *ibi* scribens, *de rescr.*

CLAVSVLA VIII.

Anteferri.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectu huius clausula agentes.*
2 *Priores in data non precedunt illum ad cuius fauorem claus.* Anteferri, *apposita est.*
3 *Reseruatio specialis & claus.* Anteferri, *aequiparantur.*
4 *Claus.* Anteferri, *in pluribus gratiis diuersorum compensatur.*
5 *Claus.* Anteferri, *quomodo extendatur, ostenditur.*
6 *Prior qui est tempore in gratiis & beneficiis, potior est iure, nisi de contraria Principis voluntate constet.*
7 *Decretum irritans in contrarium acta quacunque annullat, aliósque etiam ignorantes ligat.*
8 *Reseruationes & expectatiua tam generales, quàm speciales tolluntur per hanc clausulam.*
9 *Ius omne ad rem quouis modo quasitum sublatum cẽsetur per clausulam,* Anteferri.
10 *Reseruationem continet claus.* Anteferri.
11 *Claus.* Anteferri, *nihil operatur, nisi is cui concessa est, voluerit anteferri.*
12 *Ordinarius si conferat beneficium intra mensẽ, quod fuit specialiter impetratum cum claus. decreti & institutionis, subsistet collatio si impetrans sua non vtatur gratia.*
13 *Claus.* Anteferri, *est odiosa, & non extendit vim suam nisi ad sibi similes.*
14 *Claus.* Anteferri, *si est apposita quoad prælationem gratiarum præteritarum, quæ etiam potest referri ad gratias futuras, restringitur tantùm ad præteritas.*
15 *Claus.* Anteferri, *non se extendit in præiudicium specialiter prouisi à Papa.*
16 *Gratia,* Anteferri, *non præiudicat habenti gratiam,* Motu proprio.
17 *Claus.* Anteferri, *non tollit effectum gratia præcedentis, cuius vigore iam fuit facta liquidatio, & processus, nisi de hoc fiat specialis mentio.*
18 *Mandatum per secundum ad alicuius fauorem factum etiam cum claus.* Anteferri, *non tollitur primum, nisi Papa derogauerit regula de non tollendo iure quasito.*
19 *Gratia conditionalis cum claus.* Anteferri, *facit etiã clausulam conditionalem.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Vestall. *decis.* 337. *num.* 5. *p.* 1. Mar. Anton. *variar. resol. lib.* 1. *resol.* 9. *num.* 13. Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 212. *in vlt. impress.* Card. Tusch. *tom.* 1. *litt. C, conc.* 314. Monet. *de commut. vlt. volum. cap.* 11. *num.* 487. *cum seqq.* Ioan. à Cochier *ad preces primarias Imperatoris sect.* 5. §. 1. *prope fin. pag.* 95. Viuian. *in pract. Iurispat. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 97 *cum seqq. in* 2. *impress.* & cæteros in discursu citatos, ex quibus sequentes colligo effectus. Nouissimè Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4 *cl.* 159.

2 Primus igitur effectus est, vt etiam priores in data eum ad cuius fauorem talis clausula est adiecta, non procedant, sed immò contra hic illos præcedat, iísque præferatur; ita Ægid. Bellam. *cons.* 33. *num.* 20. *in fin. vers.* 3. *hoc probatur*, vbi dicit quòd facit de posteriore priorem, Mart. *de claus.* 212. *n.* 1. Card. Tusch. *d. conc.* 324. *num.* 1. vbi *num.* 2. subdit

3 huiusmodi clausulam, *Anteferri*, & reseruationem specialem æquiparari, quia sicut præfertur habens clausulam, *Anteferri*, ita præfertur is, qui nititur gratiæ cum reseruatione speciali, Monet. *d. cap.* 11. *num.*

4 457. in pluribus autem gratiis diuersorum compensatur, ita vt gratiæ reducantur ad naturam suam, & ille præferatur, qui habet vel gratiam cum data anteriori, vel qui habet specialem, Zab. *cons.* 136. *Premitto ante solutionem, n.* 5. *& seq.* Card. Tusch. *d. conc.* 314. *n.* 11.

5 Qualiter autem extendatur hæc clausula, paucis ostendit Felin. *in cap. capitulum sancta Crucis, num.* 5. *in fin. de rescript.* in hæc verba, *non obstante quo pro aliis scripserimus, quibus & volumus anteferri*; integra verò prout in rescriptis prouisionem, de stylo Curiæ apponitur, vt refert Rebuff. *in praxi benefic. part. prima, in forma noua prouisionis, vers. non obstantibus pia memoria*, in hunc modum; *aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de huiusmodi, vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus generales, vel speciales d. Sedis, vel Legatorum reseruationem & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum, quibus omnibus volumus te in assecutione dicta Ecclesia anteferri.* Hactenus Re-

6 buff. nam quamuis regulare sit in gratiis ad beneficia, vt qui prior est tempore, potior sit iure, *c. si quis*

cap.

cap.cum quis, de preb.in 6. fallit tamen vbi de contraria Principis voluntate constet, qui pro sua summa potestate potest posteriorem anteponere priori, Azor.*instit.moral.p.2.lib.6.cap.52.vers.nonò quaritur*, Mamel.*cons.563.n.3.de preb.* & dum anteponit expreisè id declarando, non censetur priorem gratiam penitus abolere, vel reuocare, quin patitur illam manere saluam, vt illius vigore qui tempore prior fuit, possit acceptare aliud beneficium gratia sua comprehensum, vt Staphil. *de litteris gratia, tit. de vi & efficacia clauf.6. deinde sequitur*, quæ quidem Pontificis voluntas vt certiorem habeat exitum, solet communiter huic clausulæ, *Anteferri*, adiici alia

7 clausula, *decreti irritantis*, quæ in contrarium acta quæcunque annullat, aliosque etiam ignorantes ligat, ne quoquo modo tali voluntati, vel dispositioni possit contrauenire, & vbi contrauenerit, nihil egisse censeatur, ex traditis per me metipsum in d. clausula, *Motu proprio*, & in specie notat Mart. *d. clauf.212.num.3.* post Zabarell. *cons.136.col.3. & 4. vers.& ex hac infertur*, ac Ferret.*cons.3.num.12.vers.3. principaliter, col.1.*

8 Secundus effectus est, vt per eam tollantur reseruationes & expeditiuæ tam generales, quàm speciales; nam licèt expectanti deberetur beneficium; tamen Papa vult vt impetrans præferatur, vt docent Monet.*d.cap.11.n.459.* Cardin.Tusch.*d.conclus.314.num.18* vbi post Oldrad.*cons.136.in princ.num.2.* & Lap.*alleg.80.n.1.vers.ad predictn*, ait hanc clausulam operari quod is, qui habet eam, præferatur aliis expectantibus etiam Apostolicis.

9 Tertius effectus est, vt per illam sublatum censeatur omne ius ad rem quouis modo quæsitum, *cap.pen.de prabend.in 6.* Rebuff.*in praxi benefic.rub. form.noua prouisionis, vers.aut si aliqui*, Aloys. Ricc.*in praxi rerum fori Ecclesiast.decis.195.n.207.in 1.edit. alias resolut.174.num.4.in 2.edit.* Monet. *d. cap.11. num.459.* licèt ex Felin.*in cap. causam qua, num.16. de rescript.* referat Rotam contrarium non semel sensisse, dum excipit solum casum iuris ad rem acquisiti per acceptionem vacantis beneficij, ex eo, quia gratia expectantis omnino non perit, cùm non sit exclusus à gratia pro alia vice sequente, prout iam suprà commemorauimus. Et quod per hanc clausulam posterior in data præferatur priori habenti solum ius ad rem, tenent Verall. *decis.337. num.5.p.1.* Rebuff.*in repet.cap.nulla col.33.ad fin.vers. 12.clausula, de concess.preb.* Theodos. de Rubeis *d. clauf.169.num.10.* vbi *num.11.* post Felin. *in cap.causam qua, num.26.in princ.vers.considerata etiam, de rescript.* tenet quòd Curia seruat quod ista clausula tollit ius ad rem, non autem ius in re.

10 Quartus effectus est, vt reseruationem contineat, ex traditis per Rebuff.*in concordatis, tit.de mandatis Apostolicis, §.1.pag.680.* & præseruationem iurium aliarum personarum operetur, vt per Gonaal. *ad reg.8.Cancellaria, gloss.54. num.16.* vnde post Ægid. Bellam.*cons.43.n.3.in fin.cum seqq.vers.quod dummodo*, obseruat Card. Tusch. *d.concl.314.num.22.* quòd quando sumus in vacaturis gratia conualidans primam, vel extendens cum hac clausula, *Anteferri*, vel æquipollenter, semper præfertur ei, qui habet gratiam medio tempore ad vacaturum, quando tempore vltimæ gratiæ extendentis nondum venit vacatio.

11 Limita primò hanc clausulam nihil operari, nisi is, cui concessa est, voluerit anteferri, Calder. *cons.56.quod est 2.de translat. prelat. num.5. vers. ad idem facit*, prout illum refert Mart. *d. clauf.212.num.10.* Card Tusch.*d.concl.314.num.19.* Ioan. Monach. *in c.5. de preb. in 6.* vbi si Ordinarius conferat beneficium intra mensem, quod fuit specialiter impetratum cum clausula decreti & institutionis, subsistet collatio si impetrans sua non vtatur gratia, & si habens clausulam, *Anteferri*, ei renunciet, valebit collatio priùs facta, quia eo repulso sublatum est impedimentum quoad primum. 12

13 Limita secundò vt hæc clausula, cùm sit odiosa & iuri repugnans, non extendat vim suam nisi ad sibi similes, & in litteris Apostolicis non operetur in præiudicium illorum, quibus ius est quæsitum in re, vt per Gemin. *cons.138.* Brunor. à Sole *in locis communib, verb.clauf.4.* Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepiscopalis Neapol.decis.41.n.9.part.2.* Cardin. Tusch.*d.concl.341.num.3.* vbi refert Oldrad.*cons.198. num.5.vers.secundò pro intellectu*; hanc appellare iniuriosam clausulam.

14 Ex qua secunda limitatione iam infertur, hanc clausulam, *Anteferri*, si est opposita quoad prælationem gratiarum præteritarum, quæ etiam potest referri ad gratias futuras, restringi tantùm ad præteritas, vt docent Oldrad.*cons.198. in princ.num.3.vers. tertia clausula Anteferri*, Bellam.*cons.31.num 12.vers. modo claus.* Mari.*d.claus.212.numer.6.* Cardin. Tusch. *d.concl.314 . .*

15 Deinde infertur, hanc clausulam, *Anteferri*, adeò restringi vt non operetur contra morem & consuetudinem concedentis; ideo se non extendit in præiudicium specialiter prouisi à Papa, quia habens gratiam priorem cum clausula, *Anteferri*, non præfertur habenti gratiam prouisionis specialem, licèt posteriorem, vt per Oldrad. *cons.198.* incip. *Circa primum, vers.circa secundùm*, quem referunt, & sequuntur Zabarel.*cons.136.num.4.* Mari.*d.clauf.212. n.6.* Card.Tusch.*d.conc.314.n.4.*

16 Limita tertiò gratiam, *Anteferri*, non præiudicare habenti gratiam, *Motu proprio*, quæ gratiosa est, illa verò odiosa; & quando odium & fauor sunt in conflictu, & præfertur fauor, vt post Ægid.Bellam. *cons.33.n.51.& seq.vers.8. conclus.* resoluit Tusch. *d. concl.314.n.13.*

17 Limita quartò hanc clausulam, *Anteferri*, non tollere effectum gratiæ præcedentis, cuius vigore iam fuit facta liquidatio & processus, nisi de hoc fiat specialis mentio; ita ea Zabarell.*d.num.5. vers. vnde notas*, Card.Tusch.*d.concl.314.n.17.*

18 Limita quintò, vt per secundùm mandatum ad alicuius fauorem factum etiam cum clausula, *Anteferri*, non tollatur primum, nisi Papa derogauerit *reg. Cancell. de non toll. iur.quasit.* vt post Card. *cons.136.* obseruant Rebuff.*in praxi benef.part.prima, ad reg.de non tollend.iur.quasit.gl.4.* Monet.*d.c.15.n.462.*

19 Limita sextò, vt gratia conditionalis cum clausula, *Anteferri*, faciat etiam clausulam conditionalem, ita vt non operetur, nisi purificata conditione, Card.*cons.18.in principio, vers.puram intelligo*, Cardin.Tusch.*d.concl.314.num.9.*

CLAVSVLA IX.

Appellatione remota.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Princeps inferior non potest vti clausu*, Appellatione remota.

3 *Legatus à Latere non potest vti clausula*, Appellatione remota.

4 *Causa*

4 *Causa omnis tam principalis quàm incidens comprehenduntur sub clausula*, Appellatione remota.

5 *Litigantes inter partes operatur clausula* Appellatione remota, *non quoad tertium.*

6 *Onerosa est clausula*, Appellatione remota, *ac proinde restringenda.*

7 *Delegati persona concessa clausula*, Appellatione remota, *non transit ad subdelegatum.*

8 *Attentata ne reuocentur per viam attentatorum, operatur clausula*, Appellatione remota.

9 *Iudex non tenetur deferre appellationi stante clausula*, Appellatione remota.

10 *Attentata essent, quando Princeps appellationem remouet.*

11 *Iudex datus cum clausula*, Appellatione remota, *facit vt sententia ab eo lata suspendatur.*

12 *Iudex datus cum clausula*, Appellatione remota, *si suam exequatur sententiam tali appellatione pendente, non attentabit.*

13 *Excommunicatio lata post appellationem, vt teneat operatur clausula*, Appellatione remota.

14 *Iudex quando procedit seruata forma commissionis, & partem non grauat, tunc habet locum clausula*, Appellatione remota.

15 *Clausula*, Appellatione remota, *non de legitima, sed de friuola est intelligenda.*

16 *Resistentes de facto, non de iure comprehendit clausula*, Appellatione remota, *in contradictis, & litteris executionum apposita.*

17 *Cardinali facta commissio per Papam*, Appellatione remota, *tunc censetur exclusa qualibet appellatio etiam non friuola.*

18 *Appellationem in omnem tam legitimam, quàm friuolam excludit clausula*, Appellatione remota, *apposita in priuilegiis Religionibus a Summo Pontifice concessis.*

19 *Sententiam definitiuam, non autem interlocutoriam, quando simul ter profertur, comprehendit clausula*, Appellatione remota.

20 *Grauamen notorium vbi appatet, nihil operatur clausula*, Appellatione remota.

21 *Iudex si dolo malo, vel lata culpa sententiauit, non tollit appellationem clausula*, Appellatione remota.

22 *Appellatione remota à sententiis generaliter, non intelligitur de illa, in qua Iudex se competentem pronunciauit.*

23 *Appellationem non tollit clausula*, Appellatione remota, *quotiescunque quis incontinenti paratus est docere de iusta & legitima causa appellandi.*

24 *Iudicis à facto quin prouocetur non tollit clausula*, Appellatione remota.

25 *Deualutiuum quoad effectum non operatur clausula*, Appellatione remota.

26 *Appellationis causa commissa cum clausula*, Appellatione remota, *non prohibetur tertius appellare.*

27 *Supplicationem ad Superiorem non tollit clausula*, Appellatione remota.

28 *Appellationem, per quam appellans docet se innocentem, non tollit clausula*, Appellatione remota.

29 *Restitutionem in integrum non tollit clausula*, Appellatione remota.

30 *Recusatio non intelligitur sublata, ex eo quòd sit delegata alicui Iudici causa a Principe cum clausula*, Appellatione remota.

31 *Appellationes omnes intelliguntur sublata per clausulam*, omni & quacunque appellatione remota.

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide DD. [1] per textum ibi *in c. 1. de rescript. & in c. pastoralis, de Appel.* Couar. *pract. cap. 23. num. 6. & 7. & c. 16. num. 5.* Cels. Vgon. *in tract. claus. pag. 421.* Vital. de Cambanis *in simili tract. pag. 14.* Pinel. *in rub. de rescind. vend. p. 1. cap. 2. num. 22.* Matant. *de ord. Iudic. part. 6. tit. & quandoque appellatur, num. 338.* Hippol. de Marsil. *sing. 647.* Corset. *sing. 33. Lucer. Inquis. verb. appellatio, à num. 3.* Hieronym. Portel. *in scholiis ad Molin. §. dispmari, à num. 24.* Perez *l. 8. gl. prima, tit. 4. lib. 2. Ord.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priu. 74. num. 46.* & alios plures, quos refert Cened. *ad decret. collect. 128. n. 1.* Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 12. limit. 8. num. 40.* Menoch. *de arbitr. casu 197.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 7. n. 163.* Rendin. *in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit. 16. num. 4.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect. 135. & 1081* Marc. *de clausulis part. prima, claus. 12. in vlt. impress.* Fr. Emman. *quæst. Reg. tom. 1. q. 8. art. 13.* Sigism. Scacc. *de Appellat. quæst. 16. lim. 1. num. 93. cum seqq.* Marches. *de Commiss. part. 2. cap. 8. à princ. c. 29. cum seqq. & pag 47. part. 2. num. 57. cum seqq. in vlt. impress.* Cardin. Tusch *pract. conc. tom. 1. litt. A, conc. 400. cum seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. in annot. num. 244. cum seqq.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imperialis lib. 1. conclus. 135. num. 2.* Farinac. *fragment. crimin. p. 1. verb. Iudex, num. 956. cum seqq.* Steph. Grat. *discept. forens. cap. 41. num. 17. & 18.* Ioseph. Sessè *de Inhibit. cap. 8. §. 2. num. 10. cum seqq.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib. 2. cap. 11. §. 1. num. 16.* Viuian. *in praxi Iurispat. lib. 13. c. 18. num. 19. cum seqq. in 3. edit.* nouissimè Theodos. de Rubeis *in singularib. Rotæ com. 2. p. 4. claus. 7. pag. 277. & claus. 181. pag. 317.* Baptista Fragoso *in regimine Christiana Reipubl. part. 1. lib. 8. disput. 24. num. 212. cum seqq.*

Nullus inferior à Principe hac clausula vti potest, ex notatis per Matant. *de ordine Iudic. part. 6. tit. & quandoque appellatur, num. 337.* Marches. *de Commiss. part. 1. c. 8. num. 12. pag. 197. in vlt. impress. & p. 2. pag. 47.* Rolan. à Valle *cons. 19. n. 15. & 16.* Baptista Fragoso *d. p. 1. lib. 8. disp. 24. num. 213. & 220.* qui ampliant procedere in inferioribus Principibus, superiorem non recognoscentibus, Menoch. *de success. tit. de test. potest. lib. 1. §. 6. num. 7.* etiamsi esset Legatus de Latere, qui dum illa rescribere non potest, vt tenet Sigismund. Scacc. *de Appellat. q. 16. limit. 1. num. 106. & 109.* nisi id specialiter in facultatibus clarè habeat, vt declarat Marches. *d. c. 1. pag. 302. n. 77.* [2] [3]

Operatur hæc clausula in omni causa tam principali, quàm incidenti, ex resolutis per Ceuall. *commun. contra comm. tom. 4. q. 1. n. 833.* vnde habere locum in causa reconuentionis, notant Parlad. *rerum quotid. part. 5. lib. 2. c. fin. §. 10. num. 14.* & Scacc. *de Appell. quæst. 17. lim. 17. num. 23.* Marches. *de Commiss. part. 1. pag. 301. num. 60. in secunda impress.* vbi *num. 72.* ait quòd comprehendit omnes appellationes ab incidentibus & accessoriis, vbi eadem ratio militat. [4]

Item operatur tantùm inter partes litigantes, non quoad tertium, vt per Couarr. *pract. c. 15. n. 5.* Put. *decis. 147. lib. 2. in correct.* Pacif. *de Salman. introduct. Inspect. 4. c. 2. num. 93.* & ob id dicit Bald. *in c. an sit, num. 2. vers. item nota.* quem refert Marches. *d. p. 1. pag. 298. num. 25.* quòd ista clausula est onerosa, [5] [6]

onerosa,ac proinde restringenda ; & addit Marchef. d.p.1.prag.303 n 94.quòd concessa personæ delegati,non transit ad subdelegatom.

8 Item operatur ue attentata reuocentur per viam attentatorum : quia licet appellatione pendente nihil possit innouari , in toto tit. ff. nil nouari appell. pend. hoc tamen fallit,si est commissa causa , Appellatione remota ; nam hoc casu non obstante appellatione, poterit per iudicem à quo appellatum est innouari , & sententia executioni mandari,secundùm Innocent & Host.quos refert, & sequitur Fr. Emm. quæst.Regul.tom 1.q.8.art.13.in fin.Marchef. de Commiss.part.1.cap.8.pag.33.n.81.in vlt.impress.& faciunt quæ tradunt Flamin. de resign. lib.1. quæst. 7. n. 163. & Scacc. de appell. quæst.16.limit.1.sub n.94.& 105.

9 cas.4. Ratio est , quia Iudex non tenetur deferre appellationi;si tamen pars appellauerit,& tali causa, quæ si esset vera , deberet legitima reputari,potest adire Principem , qui poterit appellationem admittere,si sibi visum fuerit ; ita Fr. Emman. d.art.13. & Stephan.Grat. Marchia decis.51. quem refert Aloys.

10 Ricc. part.1. collect.135. post med.Et quòd attentara cessant quando Princeps appellatiooem remouet, notant Guid.Pap. decis.23. n.3 Vant. de nullit.tit.ex defectu Iurisd.n.142.Paris.cons.208.n.16. vol.1. & alij plures,quos refert Marches,p.1.pag.48.n.61.

11 Vnum tamen singulare aduertere oportet in hac materia , quod Iudex datus etiam cum hac clausula deferendo appellationi ex ignorantia Iuris , vel ex propria voluntate , facit vt sententia ab eo lata suspendatur , pro quo sunt consulendi Gemin. in cap. cum appellationibus.§.si verò.n.1.de appell.in 6. Franc. in cap.pastoralis.n.6. vers.quartò quæritur , & ibi Imol. n.6. & Ioao.Anton.de Sancto Georgio n.39.eod.tit. in antiq. Anton. Gomez var. tom.3.de delict.cap.13.

12 n.32. Marches. d.p.1.pag.303.n.82.in vlt.impress.vbi addit,quòd si suam sententiam exequatur , tali pendente appellatione non atteotabit,

13 Operatur denique , vt excommuoicatio lata post appellationem teneat , vt resoluit Scacc. de Appell. q.17.lim.22.n.56.Bapt.Fragoso d.disp.24.n.215.

14 Intelligitur , quando Iudex seruata fotma commissionis procedit,& partem non grauat, vt fuit dictum in Cremon. Iurisdictr. 26. Februarij 1603. coram Gregorio XV. impressa per Farin. decis.79.n.9.part.2. rec.& per Bertram. Inter decisiones impressas eiusdem Gregorij XV.decis.91.n.10. & per Marches. de Commiss.p.1.pag.1608.n.5.

15 Vndesolummodo de friuola appellatione , ooo verò de legitima esse Intelligendam , ideóque parum , aut nihil operari quando non est apposita, præuiæ causæ cognitione , tenetur gl.verb. ante sententiam,in fin.in cap.vt dubius honos , de appel. gl.2. in cap.ex parte 13.de offic.deleg. Lancell. d.c.12. limit.8. n.41.cum seqq.Menoch.de arb.casu 197. n.2. cum seq. Bruuor.à Sole d.verb.clausula , n. 5. Seraph. de priu. iuram. priu.194. num.46. Cardos. in praxi Iud. verb. clausula 2 Franc. Leo in thes for. Eccles. part.2. c. 2. num.36. Marches. de Commiss.part.1. cap.10. num.18. in prima impress. & Scacc. d.quæst.16.limit.1. num.93. & 94. Iosepb. Sesse de Inhibit.cap.8.§.2.n.10.Steph. Grat. d.c.41.n.18. Cened. pract.& canon.quæst. lib.1. quæst.45.n.41.& 42.Theodos.de Rub.d. claus. 7. §.2. & 3.Baptist Fragoso d.disp.24. num. 224. Et ideo in contradictis & literis executiuis appositam Intelligi contra resistente de facto,non de iure , censuit Rot. in Calaguritana benef.18. Aprilis 1603. coram Card. Lancellot. Impressa per Marches.d.part.1.pag.311. in vlt.impressa.

Restrioge tamen distinctam proximam resolutionem , casu quo per Papam alicui Cardinali sit commissa causa, Appellatione remota, tunc enim censeretur exclusa quælibet appellatio etiam non friuola , & iusta , vt dignitas Cardinalitia aliquid operetur ; ita Bald. in l.1.ante fin ff.de of.Prof.Prot.Afflict. in rub.quæ sint regalia , numer. 4. Gomez in compendio vtriúsque sign. num. 49. Mandos. ad Rom.cons.211.in addit. litt. C , quos refert , & sequitur Farin. fragm. crim.part.2.verb.Iudex,in num.963. Cardin.Tusch. d. conclus.400.num.11. vbi dicit speciale in commissiooe facta Cardinali.Bapt.Fragoso d.disp.24.num.214.

18 vers.his positis. Restriuge parter in priuilegiis Religionibus à Summis Pontificibus concessis , quod scilicet ad executionem illorum procedatur , Appellatione remota; quo casu remotam esse omnem appellationeio tam legitimam, quàm friuolam, obseruat Fr.Emm.d q.8.art.13.

19 Intelligitur etiam de definitiua,non autem de interlocutoria , quando simpliciter profertur ; ita Gemin.in cap.vt inquisitionis.num.8.& 9.vbi Franc.num. 4.de hæret.lib.6.Fel.in cap.causam quæ,n.27.de rescript. Card.Tusch.d. conc.400.num.17. Brunor. à Sole dict. verb.clausula. Cened.d.q.45.num.410. Mart. d. cl. 12. num 10.vbi quòd solùm refertur ad appellationem à definitiua in negotio principali , non autem ad illam quæ ioterponitur ab incidentibus,& accessoriis. Bapt.Fragoso d.disp.24.n.217.

20 Nihil etiam operari si constat de grauamine notorio , resoluunt Lancellot. d.cap.12.lim.8. num.28. cum seqq. Seraph. d.priu. 64. num. 46. & Scacc. dict. quæst. 11. limit.1. num. 74. Marches. de commiss. part.1. pag. 302. num. 79. in 2. impress. & Stephan. Grat. discept.forens.tom.1. cap. 41. num. 17. & tom. 3.c.494. numer. 2. Cardin. Tusch. d lit.A, conc.400. à num.5. Gonzal.d.gloss.9.n.145. Cened. d. quæst.45. num. 44. Mart.d.claus.12.num.8 vbi num. seq. hoc ampliat, vt procedat etiamsi dictum esset , Omni & quacunque appellatione remota.Rot.dec.117.n.1.in fin.p.1. in posth. Far.aliàs p.3.rec.

21 Vnde non tollere appellationem , si Iudex dolo malo,vel lata culpa sententiauit , tradit Scacc. d. limit.1. num. 83. nec quando iniustitia sententiæ est detecta , & notoria , Cardin. Tusch. d. conc.400. num. 21. & num.15. idem resoluit quando proceditur absque parte , & extra iudicium , & aduertit Marches. de commiss. part.1 .pag.303. num. 83. in vlt. impress. post Ruin. cons.1. num. 4. vo. 1. quòd appel-

22 latione remota à sententiis generaliter , non intelligitur de illa,in qua Iudex se competentem pronunciat.

23 Non tollit appellationem, quotiescunque incontinenti quis est paratus docere de iusta & legitima causa appellandi , Rip. cap.1.sub num.2.vers.sed si remoueatur,de rescript. Contard. de moment.poss.limit.12. num.3.& quæst.16.num.6. Pacif.de Salu.interd.Inspect. 4.c.2.n.96. vbi etiam quod simpliciter non tollit appellationem , si appellans vult ostendere repugnantiam,vel perplexitatem sententiæ.

24 Deinde non tollere quin à facto Iudicis prouocetur , dictum fuit in Calaguritana de Brantenilla 5. Iulij 1604. coram Cardinale Sacrato , impressa per Marches. de Commiss. part. prima , pag. 304. in vltim. impress.

25 Nonò operatur quoad effectam deuolutiuum quin negotium principale deuoluatur ad Superiorem , per quem poterit grauamen emendari & reparari ; ita Contard. d.quæst.16.n.6. & Pacif d. c. 2. n.97.quicquid dicant Rol.cons.27.n.17.vo.1. March. p.1.pag.303.n.84 in 2.impress.

26 Item nec operatur contra tertium, nam commiss-

sa causa appellationis cum hac clausula, non prohibetur tertius appellare pro eo, quod sua interesse putauerit; ita Bald. *in cap. super eo, notab. 2. de offic. deleg.* vbi Panorm. *num.* 4. Barbat. *col.* 1. *n.* 1. Felin. *n.* 1. & Decian. *num.* 4. Corset. *in suo singul. verb. clausula,* Marant. *d. tit. & quandoque appellatur, n.* 339. Lancell. *d. c.* 12. *ampl.* 14. *n.* 8. & 9. Bart. *in l.* 1. §. *interdum, n.* 3. *ff. à quibus appellare non licet,* Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Galliæ, tit. de litteris oblig. art.* 1. *gloss.* 10. *n.* 10. Vant. *de nullit. tit. qui possit dicere de nullitate, n.* 15. & 16 Menoch *remed.* 4. *adipisc. n.* 845. *de arbitr. lib.* 1. *quæst.* 9. *à n.* 92. *cum seqq.* Brunor. à Sole *d. verb. clausula sexta,* Gutier. *in repet. l. nemo potest, n.* 388 *ff. de leg.* 1. & *pract. quæst. lib.* 1. *q.* 118. *num.* 2. Valdes. ad Suar. *ad leges Regni, limit.* 2. *litt. B, pag.* 124. Mich. Grass. *tom.* 2. *comm. opin. lib.* 7. *tit.* 24. *n.* 29. *pag.* 323. Bernard. Græuæ *d. lib.* 2. *conclus.* 122. *num.* 4. Scacc. *d. quæst* 16. *limit.* 1. *n.* 78 & *q.* 17. *limit.* 6. *num.* 4. *n.* 42. Card Tusch. *d. conclus.* 400. *n.* 16. Marches. *de commiss. part.* 1. *pag.* 298. *num.* 2; & *pag.* 667. *n.* 90. *in* 2. *impress* & *part.* 2. *pag.* 48. *num.* 62. Rendin. *in prompt. recept. sentent. tam.* 1. *tit.* 16. *num.* 4. Marta *dec.* 11. *num.* 6. vbi *num.* 11. resoluit quod hæc clausula apposita in gratia directa executori litterarum Apostolicarum, intelligitur de contradictoribus de facto, & *num.* 12. quod posita in persona delegati, non transit ad subdelegatum, & quod hæc clausula est odiosa, & respicit præiudicium tertij.

27 Non tollere supplicationem ad Superiorem aduertunt Scacc. *d. quæst.* 17. *limit.* 15 *n.* 8. Marches. *d. part.* 1. *pag.* 297. *à n.* 38 & Cardin. Tusch. *d. quæst.* 400. *num.* 24 vbi *num.* 11. post Lap. *alleg.* 122. *num.* 13. *in fin.* ait hanc clausulam in rescripto nihil operari, si litteræ sunt nullæ, quandiu durat nullitas super literis, & *n.* 13. post Alex. *cons.* 113. *n.* 7. *vers. nunc so-*

28 *lum. lib.* 3. subdit non tollere appellationem, per quam appellans dicit se innocentem, & *n.* 15. post Lap *alleg.* 123. *num* 4. extendit clausulam nostram non habere locum, si procedatur absque parte, & extra iudicium, & *num.* 18. notat quòd licèt stante hac clausula non possit appellari, tamen potest de nullitate dici, quod *num.* 19. extendit, vt procedat etiam si esset dictum, *Dico sententiam nullam, si qua est, appello,* quia valet talis dictio nullitatis, ad notata per Alex. *cons.* 21. *à n.* 13 *lib.* 3.

29 Non tollere restitutionem in integrum censuit Rota *in Bonon. censu.* 21. *Decemb.* 1601. *coram Iusto,* impressa per Marches. *de commiss. part.* 1. *pag.* 308. *n.* 3. *in vlt. impress.* & apud Cenci. *post tractatum de Censibus, dec.* 109. *n.* 5.

30 Delegata alicui Iudici causa à Principe cum hac clausula, *Appellatione remota,* non intelligitur sublata recusatio illius; textus est clarus *in c. postremo, in fine, de appell.* vbi Franc. *n.* 1. dicit illum notabilem, clarum, & apertum, & notant cæteri scribentes, Grat. *cons.* 134. *n.* 9. *lib.* 2. Mandos. *in addit. ad Lap. alleg* 1. *verb. appellatio, lit. B,* Lancelot. *de attent. part.* 2. *c.* 6. *num.* 3. Iacob. Laur. *in tract. de Iud. suspect. c.* 2. *n* 20. & Scacc. *d. quæst.* 16. *limit.* 1. *n* 89 & *seq* Marches. *de Commiss. part.* 1. *pag.* 301. *n.* 89. *in* 2. *impress.* Farinac. *fragment. crim. part.* 2. *verb. Iudex. n.* 956. vbi *num.* 597. cum Iacobo Laurent. *d. c.* 2. *n.* 22. & Scacc *d. n.* 90. ampliat hoc procedere non solum de Iure canonico, sed etiam de Iure ciuili.

32 De clausula autem. *Omni & quacunque appellatione remota,* vide Scacc. *d. quæst.* 16. *limit.* 1. *num.* 56. Marches. *de Commiss. part.* 1. *pag.* 301. & 302. *à n* 56. vbi ait ex his verbis omnes appellationes esse sublatas, & *n.* 73. & 74. quòd prohibita appellatione in causa principali, stante hac clausula, censetur etiam prohibita in causa accessoria, & è contra.

CLAVSVLA XXI.

Arbitrio Rotæ.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Arbitrium regulatur à Iure.*

3 *Arbitrium lectum in commissione emanata à signatura Iustitiæ, non facit rescripta gratiosa.*

4 *Arbitrium dat facultatem aliquid relaxandi de Iuris rigore.*

5 *Arbitrium operatur, vt relicta extrema rigorositate seruetur æquitas.*

6 *Æquitas vbi concurrit, est satis ampla clausula,* Arbitrio Rotæ.

7 *Pensionis validitatem examinandi licentia data censetur per clausulam*, Arbitrio Rotæ, *iuncta claus.* Sine retardatione solutionis pensionis.

8 *Arbitrium intrat ad effectum reseruandi restitutionem fructuum in fine litis, stante paupertate.*

9 *Attenta stante clausula*, Arbitrio Rotæ, *nunquam Rota reiicere consueuit, nisi clarè constite de bono iure.*

10 *Possessorium reintegrandæ reiicere non valet clausula*, Arbitrio Rotæ, *vt solum super petitorio cognoscatur.*

11 *Possessorium ante petitorium terminandum est etiam a Iudice habente arbitrium.*

12 *Ius partis offerendi, vel lædendi non dat facultatem claus.* Arbitrio Rotæ.

13 *Rem iudicatam non potest impedire claus.* Arbitrio Rotæ.

14 *Manutentionem non impedit clausula*, Arbitrio Rotæ.

15 *Citationis defectum non supplet clausula*, Arbitrio Rotæ.

16 *Executio iam facta non potest reuocari vigore clausula*, Arbitrio Rotæ.

17 *Recursum ad Iudicem secularem habens non iuuatur claus.* Arbitrio Rotæ.

18 *Rigorem verborum*, Ratito Breui, *temperat aliquatenus claus* Arbitrio Rotæ.

19 *Arbitrium Rota retardatur ex calumnia manifesta.*

20 *Nullitas ex tribus vbi adest, cessat clausula*, Arbitrio Rotæ.

21 *Decimarum in causa inter Eccl. sæc. vigente apposita claus.* Arbitrio Rotæ, *appellatione interposita suspendit inorcatam.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 23. *in 2. impress.* Aloys. Ricc. *in collect. dec. part.* 4. *collect.* 1604. & *collect.* 1217. Gonzal. *ad reg.* 8 *Cancel. gloss.* 9. *in annot. num.* 285 *cum seqq* Seraph. *dec.* 448. *n.* 1 & 4. & cæteros in discursu citatos Quibus addo nouissimè Theod. de Rub. *sig. Rota tom.* 1. *p.* 4. *cl.* 8. & *cl.* 175. *pag.* 319.

Arbitrium regulatur à Iure, vt pluries censuit Rota, & signanter *decis.* 179. *n.* 1. & *decis.* 235. *n.* 1. & *decis.* 547. *num.* 1. apud Farinac. *part.* 1 *rec.* & *decis* 587. *n.* 1. *part.* 2. *recent.* & apud Pacificum *post tract. de Saluiano interdict. decis.* 11. *n.* 1. & apud Cenci. *post tract. de censib. decis.* 236. *num.* 1. & apud Zanch. *post tract. de oblig. Camer. decis.* 119. *n.* 1. Gregor. *decis.* 11. *n.* 3 & nouissimè *in Barcinon. fructuum* 16 *Iunij* 116. *coram Domino Duran.* & *in Firmana pensionis* 23. *Ianuar.* 1627.

coram

coram eodem, & hoc tanto magis procedit, quando arbitrium legitur in commissione emanata à signatura Iustitiæ, quæ non facit rescripta gratiosa seu arbitraria ab ordine Iuris, vt dicitur *in decis.* 558. *n.1.part.1.recent.*

4 Verum tamen est quod arbitrium dat facultatem aliquid relaxandi de iuris rigore, vt censuit eadem Rot.*decis.*85.*n* 4.*& decis.* 179. *num.*2. apud Farinac. *part.1.recent.& decis.*184.*num.*5.*& decis.*440.*n.*8. *& decis.* 587. *num.* 1. *apud eundem part.* 2. *etiam recent.* Seraph.*decis.*1154.*num.*1. Marches.*de commiss.part.*1. *pag.*331.*n.* 156. *& pag.*401.*num.*36.*in vlt.impress. & part.*3.*pag.* 3. vbi refert decisionem *in vna Auersana Capellania coram Cardinale Sacrato.* Rot. *decis.* 111. *n.*1.*in fine, & decis.*355.*n.*7.*in fin.& decis.*401.*num.*2. 5 *p.*1.*in posthum. Farinac.* aliàs *p.*3.*recent.* & operatur, vt relicto extremo rigoroso seruetur æquitas, Rota *decis.*462.*n.*3.*p.*1.*recent.& decis.*506.*n.*1.*part.* 2. *etiam recent.*

6 Est satis ampla hæc clausula, vbi concurrit æquitas, vt fuit dictum post Crescent.*decis.*4. *n.*3.*de testibus, in Cæsaraugustana dismembrationis* 3. *Decembris* 1601. *coram Cardinale Sacrato*, impressa per Farinac.*decis.*363.*num.*1.*part.* 1. *recent.* Quæ tamen æquitas cessat stantibus impedimentis & tergiuersatione partis, ita vt non solùm ex æquitate, sed etiam iure ordinario sit adhibenda fides testibus nulliter examinatis. Seraph. *decis.* 1054. *num.* 1. *& decis.*1196.*n.*2.*& decis.*1094.*n.* 2. vbi quòd per eam censetur remissus rigor iuris ciuilis, sicut etiam per clausulam, *Conscientiam tuam oneramus*. Item quando rescribitur Iudici aliàs Iurisdictionem habenti, ne si aliàs reducatur ad meros terminos Iuris, commissio reddatur inanis, vt post Fel. Dec.& alios fuit dictum *in Romana Cotigny* 6. *Martij* 1606. *coram Cardinale Sacrato*, cuius mentio fit *in d.decis.* 363. *n.* 1. *in fine.*

7 Iuncta clausula, *Sine retardatione solutionis pensionis*, operatur vt videtur datur facultas examinandi validitatem, vt tentum fuit in Rota apud Farinac. *decis.*567.*num.*1.*part.*1.*recent.* Theodos.de Rubeis *d. claus.*8.§.4.vbi quòd quando hæc clausula posita est in materia pensionis, Rota non solet declarari arbitrium, nisi gustata priùs validitate pensionis, Duran. *Rota decis.*60.*n.*7.vbi etiam quòd non retardat pensionis solutionem, ead. Rot.*decis.*130.*num.*1.*p.* 2. *in posthum Faria.*aliàs *p.*4.*recent.*

8 Arbitrium intrat ad effectum reseruandi restitutionem fructuum in fine litis, stante paupertate, vt tenet Maresc.*variar.resolut.lib.*1.*cap.*86.*num.*8; & dictum fuit *in Casenaten.de Aluitais* 9. *Decembris* 1609. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Elnea.praceptoria* 5. *Iunij eiusdem anni* 1609.*coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

9 Stante hac clausula, licèt aliquando Rota constito de bono iure reiecerit attentata, hoc tamen nunquam facere consueuit, nisi de bono iure constet clarè, & concludenter per partis confessionem, vel rem iudicatam; ita Rot.*decis.* 2.*de restit.spoliat.in nouis*, latè Lancellot.*de attent.part.* 3. *cap.* 4. *quæst.* 1. *num.* 64. *cum seqq.* & fuit dictum *in Cæsaraugustana dismembrationis* 25. *Ianuarij* 1610. *coram Cardinale Sacrato, & in decis.*461 *n.* 1.*&* 9 *coram Gregorio XV. & in Ferrarien.dotis* 13. *Maij* 1616.*coram Buratto, & in Leodien. dominij de Holloata* 5. *May* 1625. *coram Domino Merlino.*

10 Non habet tamen locum ad reiiciendum possessorium reintegrandæ, vt solum super petitorio cognoscatur, vt fuit dictum *in Verdunen. Abbatia* 10. *February* 1615. *coram Buratto*, impressa per Farin. *decis.*651.*num.*1.*part.*2.*recent* Possessorium enim ante 11 petitorium terminandum est etiam à Iudice habente arbitrium, vt habetur *eadem decis.*652. *n.* 2. nam 12 hæc clausula non dat facultatem offendendi, vel lædendi ius partis, *ad l.*2.§.*mentio.& §.si quis à Principe, ne quid in loco publico*, Bart.*in l.ambitiosa n.* 12. *ff.de decretis ab ordine facien. & in Extrauag. ad reprimendam, in verb.videtur.n.*13.*vers.quæro item*, Menoch.*de arbitr.lib.*1.*quæst.*24.*in princip.*

13 Non potest hæc clausula impedire rem iudicatam, vt dictum fuit *in Romana pr* 11 14. *Martij* 1613. *coram Vbaldo seniori*, impressa per Farin. *decis.* 434. *n.*3.*part.*2.*recent.*

14 Non impedit manutentionem, vt fuit dictum *in Aurien.parochialis* 17. *Aprilis* 160. *coram Cardinale Lancelloto*, impressa per Marches.*de commiss.part.* 1. *pag.*436.*n.*1.*in* 2.*impress.*

15 Nec defectum citationis supplet, est enim insanabilis, etiam stante hac clausula, Marches *d part.*3. *pag.*8.*n.*3.Gregor.*decis.*416. *num.* 2. & dictum fuit *in Mantuana bonorum* 1. *Decembris* 1611.*coram Vbaldo*, impressa per Marches.*d.part.*3.*pag.*8. *n.* 3. *& in Zamorea. pecuniaria* 20. *Martij* 1609. *coram Cardinale Caualerio*, impressa per eundem Marches. *d. part.* 2. *pag.*98.

16 Huic clausulæ non est locus ad reuocandam executionem iam factam, prout ex multis Rotæ decisionibus obseruat Mart. *d.claus.* 13. *num.* 11. *& tradiens* quòd stante hac clausula, apposito sequestro arbitrio Rotæ, non est locus arbitrio, si possessio sit legitimè capta fructuum seruandis; & *num.* 13. quòd stante hac nostra clausula, iuncta cum illa, *Sine retardatione solutionis pensionis.* ad fauorem transl itarij non suspenditur solutio, si adsint litteræ; *& num.* 16. *ex vna Tuden. parochialis* 3. *Decembris* 1601. *coram Cardinale Sacrato*, colligit hanc nostram clausulam 17 non iuuare illum, qui habuit recursum ad Iudicem sæcularem; & *num.*18.post Cæsar. de Grass.*decis.*12. *n.*4. *de prob.* asserit quòd si hæc nostra clausula adiecta fuerit alteri, *Sine præiudicio legitimæ executionis litterarum Apostolicarum*, est locus arbitrio ad supersedendum, vbi litteræ non sint iustificatæ.

18 De clausula, *Parito Bren: Arbitria Rota*, vide *in causa Altorseen Prioratus* 9. *Nouembris* 1596. *coram Litta*, impressa per Marches.*de commiss.part.*1.*pag.* 448. vbi habetur quòd hæc clausula temperat aliqualiter rigorem verborum. *Parito Breui, & in Barcinonen. beneficij* 23. *Ianuarij* 1610. *coram Cardinale Pamphilio, & in Aurien.parochialis* 27. *April.*1598. *coram Lancelloto, & in Tadertina parochialis* 4. *Ianij, &* 3. *Decembris* 1605.*coram Cardinale Sacrato, & in Leodien.parochialis* 16. *Nouembris* 1534.*coram Litta, & in Gerunden.beneficij* 10. *Aprilis* 1601 .*coram eodem, & in Geranden. Canonicatus, seu officij Pænitentiariæ* 11.*Februarij* 1588.*coram Orano.*

19 Arbitrium Rotæ retardatur ex calumnia manifesta, vt fuit dictum *in Bononien. census* 10. *Decembris* 1602.*coram Iusto*, impressa per Marches.*de commiss.part.*2.*pag.*61.*n.*4.*in vlt.impress.*

20 Cessat vbi adest nullitas ex tribus, Rota *in Fauentina* 22. *Iunij* 1607. *coram Penia*, impressa per Marches.*d.part.*2.*pag.*146.*n.*8.

21 In causa decimarum inter Ecclesias posita hæc clausula, *Appellatione interposita*, suspendit iudicatum, vt fuit dictum *in Corduben.decimarum* 2. *Decembris* 1605. *coram Cardinale Pamphilio*, impressa per Marches.*part.*1.*pag.*685.

CLAVSVLA XI.

Arbitrio suo.

1 *Arbitrium boni viri importat clausula*, Arbitrio suo.
2 *Arbitrium boni viri intelligitur, quod faceret ita ac vellet fieri in rebus suis.*
3 *Testator quando suam voluntatem non bene explicauit, vel declarationem suæ voluntatis alteri commisit, recurritur ad arbitrium boni viri.*
4 *Voluntatem liberam, & non regulatam aliquando importat clausula*, Arbitrio suo, *& quando, ostenditur.*
5 *Arbitrium expirat morte illius, qui illud habebat.*

1 IMportat hæc clausula arbitrium boni viri, vt docent Bart. *in l. also. num. 8. ff. de alim. & cibar. leg.* Corn. *cons. 173. col. 1. vers sed dubium facit, vol. 3.* Menoch. *de arbitrar. lib 1. quæst 8. num. 2. cum duobus seq.* Mart. *de claus. ul. part. 1. claus. 2. in vlt. Romana impres.* Gonzal *ad reg. 8. Cancellariæ, gloss. 9. in annot. à n. 281. præsertim num. 295. & gloss. 15. §. 1. num. 93.* Monet. *de commut. vlt. volunt. cap. 7. n. 143.* nouissimè Theudos. de Rubeis *in fine. Rota tom. 2. part. 4. claus. 171. n. 1.* late Nognerol *alleg. iur. tom. 1. alleg. 10 n. 81. cum seq.* Vide *infra dict. 414.* & huiusmodi arbitrium

2 intelligendum, quod faceret ita ac vellet fieri in rebus suis, Dec. *in l. in personam, §. generaliter.* vbi Cagnol. *ff. de reg. iur.* Bart. *in l. col. 1 ff. de solut.* Romanus *rub. de arbitr. col. 2. vers. item quæro,* quos refert Mart *d. claus. 2. n. 4. in fine.*

3 In vltimis etiam voluntatibus recurritur ad argumentum boni viri, quando testator vel suam voluntatem non bene explicauit, vel declarationem suæ voluntatis alteri commisit, *l. 1 ff. de legat. 2. l. fin. §. sed & si. C. comm. de leg.* Socin. *cons. 91. n. 11. & seq. vol 1.* Afflict. *decis. 371. n. 10.* quos refert, & sequitur Marta *d. claus. 2. n. 7* vbi *n. 8* idem esse dicendum affirmat, si legauerit Titio centum eroganda prout sibi in secreto dixit.

4 Aliquando tamen hanc nostram clausulam liberam voluntatem importare, & non regulatam, sicut illud verbum, *prolibito*, tenent Surd. *decis. 10 n. 50.* Mar. Anton. *variar resolut. lib. 1 resolut. 74. num. 8.* Mastrill. etiam *variar resolut. lib. 1. cap. 11. n. 30.* præcipue quando esset dictum, *libero suo arbitrio committimus*, ex Dec. *in d. l. in personam, §. generaliter, n. 2 ff. de reg. iur.* & Menoch. *d. lib. 1. quæst. 7. à n. 33.* & Monet. *d. cap. 1. n. 141. in fin.* vel quando arbitrium ei committitur, qui aliàs illud habebat, tunc enim libera & absoluta facultas tributa dicitur, vt verba aliquid operentur, ex Menoch. *dict. lib. 1. quæst. 7. num. 35.* & Monet. *d. cap. 7. n. 142. in princip.*

5 Arbitrium expirat morte illius, qui illud habet, Bart. *in l. centesimis. §. fin. num. 9. & seq. ff. de verb. oblig.* Gozadin. *cons. 12. n. 10.* & fuit dictum *in Mediolanen. pensionis 30. Februarij 1615. coram Vbaldo seniori*, impressa per Farin. *decis. 651. n. 2. part. 1 recent.*

CLAVSVLA XII.

Auctoritate, seu vice nostra.

1 *Iurisdictionem Ordinariam non importat clausula*, Auctoritate nostra, *sed delegatam.*
2 *Iurisdictio Ordinaria excitari videtur, cùm Iudici aliàs Ordinario à lege, vel à Principe Iurisdictio committitur, circa illa tamen quæ semota commissione ad illius spectabant potestatem.*
3 *Iurisdictionem Ordinariam inferioris mutat superior in delegatam, quoties in commissione adiecta fuerit clausula*, auctoritate nostra, vel, Tanquam delegatus à nobis.
4 *Quando adiicitur clausulæ particula*, Etiam, *vtramque, Ordinariam scilicet, & delegatam Iudex habere dicitur.*

1 HAnc clausulam non importare Iurisdictionem Ordinariam, sed delegatam, resoluunt Menoch *de præsumpt. lib. 2. præs. 16. num. 28.* Marchet. *de commiss. part. 1. pag. 64. n. 216. & pag 802. num. 315. & pag. 416. n. 204. in vlt. impress.* D. Barbos. *in l. cum Prætor 12. in princ. n. 33. ff. de iud.* Monet. *de commut. vlt. vol. c. 7. n. 141.*

2 Licèt quando Iudici aliàs Ordinario à lege, seu Principe Iurisdictio committitur, circa illa tamen quæ semota commissione ad illius spectabant potestatem, non delegata Iurisdictio de nouo tribui, sed Ordinaria, quam iam habebat, excitari videtur, vt in specie probat text *in c. Iudicè, de offi. Ordin.* ibi, *sua Iurisdictioni subiectos*, &c. Ias. *in l. ius ciuile, n. 2. ff. de Iust. & iure.* Cened *ad Decret. coll. 157. n. 1* Menoch. *de præs. lib 2 præs. 16. n. 14.*

3 Tamen quoties in commissione adiecta fuerit hæc clausula. *Auctoritate nostra*, vel, *Tanquam delegatus à nobis*, aut similis, tunc iuxta text. *in l. 1. §. si quis simpliciter, vers. cum adiicitur. ff. de verb. oblig.* videtur superior Iurisdictionem Ordinariam inferioris mutare in delegatam, dum vult vt ipse non iam suo nomine, sed delegantis cognoscat, quod proprium est delegatorum, succeditque reg. *l. 1. vers. omnia enim C. de veteri Iure enucleand. l. 1. qui mandatam. l. 1. ff. de officio eius*, probat in specie text. *in c. cum aliquibus, vers. nisi, de rescript. lib 6.* ex quo in terminis post Bart & alios, quos citant. tradunt Menoch. *de arbit. q. 12. à n. 4* Azeued. *in rub. tit. 9. n. 17. & 18. lib. 3. noua Rec.* Molin *de Iust. tom. 6 tract. 5. disp. 14. n. 2. vers. quando verò.*

4 Si verò in tali commissione adiiciatur particula, *Etiam*, veluti, dum dicitur, *Etiam auctoritate nostra*, vel, *Tanquam Apostolicæ Sedis delegatus*, tum vtramque potestatem, Ordinariam scilicet, & delegatam Iudex Ordinarius habere dicitur, prout in specie resolui *de offic. & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 91. num. 11.* iuxta particulam, *etiam*, quæ vnum casum exprimit, & alium includit, gloss. *verb. Ecclesiæ.* iuncto text *in Clem. 2. de hæret.* cum citatis per me *dict. 65. n. 4.* vnde si ab eodem Iudice alias Ordinario appelletur, non ad summum Pontificem, sed ad Metropolitanum Ordinarium erit appellandum, per ea quæ dixi *d. delegatione 92. n. 14.*

CLAVSVLA XIII.

Augendi, &c.

1 *Quantitas nisi fuerit expressa, non suffragatur claus.* Augendi, &c.
2 *Valor rei vt possit exprimi vsque ad tertiam partem, operatur cl.* Augẽdi, &c. *vbi est simpliciter posita.*
3 *Clausula*, Augendi, &c. *operatur vt gratia ob non expressum verum valorem sustineatur, donec impetrans delaberet.*

4 Augere

4 *Agere amplius non poterit, si habens clausulam,* Augendi, &c. *semel expresserit.*

5 *Clausula*, Augendi & minuendi vsque ad verum valorem etiam in secunda expeditione, *non operatur, si postfactam primam expeditionem beneficium per aliam ob malam expressionem fuerit impetratum.*

1 CVm hæc clausula sit facultatiua, non suffragatur nisi quantitas fuerit expressa, vt fuit tentum in Rota *in Tuden. beneficij* 11. *Aprilis* 1578. *coram Cardinale Blanchetto, & in Spoletana beneficiorum* 21. *Iunij* 1594. *coram Cardinale Mantia, inter eius decisiones impressas, decis.* 290. *num.* 5. nouissimè Theod. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p* 4. *clauss.* 9. *num.* 1. *& clauss.* 185. qui *d. num.* 1 ait quòd ista clausula est facultatiua, & regula de valore ei obstat, vt non possit augeri vltra tertiam partem, & interim stat confessio in valore expresso, citat Seraphin. *decis.* 422. *n.* 1. *& decis.* 1391. *n.* 2.

2 Vbi est simpliciter posita, operatur vt valor rei possit exprimi vsque ad tertiam partem, quod si dicatur, *Augendi quantum opus fuerit*, tunc potest vsque ad quamcunque summam actus exprimi; & ita seruare Rotam affirmat Matt. *de clauss. part.* 1. *clauss.* 16. *num.* 1. vbi *num.* 4. post Fab. *decis.* 14. *lib.* 2. 3 *in nouiss.* subdit hanc clausulam operari, vt gratia ob non expressum verum valorem sustineatur, donec impetrans deliberet quid in expeditione literarum velit exprimere, ampliátque vt procedat etiamsi ante expeditionem litterarum resignauerit, quia poterit in literis exprimi verus valor per resignationem.

4 Limita tamen quod hæc clausula non procedat, si habens clausulam, *Augendi*, semel expresserit, nam amplius augere non poterit, vt per Fel. *in cap. ad aures col. de rescript.* Verall. *decis.* 331. *par.* 3. Mart. *d.* 5 *clauss.* 16. *num.* 6. quæ limitatio locum sibi vendicat quamuis adsit clausula, *Augendi & minuendi vsque ad verum valorem, etiam in secunda expeditione*, si post factam primam expeditionem beneficium per alium ob malam expressionem fuerit impetratum, quia primus impetrans tenebatur inquirere verum valorem ante primam expeditionem, & ex quo malè expresserat, quod præsumatur dolosus, nisi ipse doceret, quod ex aliqua causa esset motus ad exprimendum minorem valorem; ita Put. *decis.* 94. *lib.* 3. *in vtraque editione*, vbi subdit non obstare illam clausulam, *Etiam in secunda expeditione*, quia intelligitur quando ex alia causa ad minorem valorem expediuisset, cùm tunc in dolo diceretur esse, ne priuilegium censeretur esse concessum doloso, & in præiudicium officialium, qui ex prima expeditione fraudati erant, secundo expedire non poterat, & tanto magis stante impetrante in medio, per ea quæ Fel. *in cap. in nostra. col.* 3. *circa princip. vers. & hanc limitationem, de rescript.*

CLAVSVLA XIV.

Cæterata.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Extensione indiget clausula ceterata.*

3 *Extensio antequam fiat Iudice authorante, clausula ceterata non debet haberi pro extensa.*

4 *Ceterata clausula continet omnia, quæ de stylo Notarij in instrumento consueuerunt extendi.*

5 *Omnia, quæ solent sequi posita, & subintelligi quoquo modo possunt, ad perficiendam orationem complectitur clausula ceterata.*

6 *Ceterata clausula continet ea, quæ sunt de natura actus, vel rei, super qua interponitur.*

7 *Omnia, quæ sunt de natura subiectæ materiæ, stylo, aut consuetudine, virtualiter includit clausula ceterata.*

8 *Notarius quando dixit in instrumento,* præsentibus talibus, &c. *tunc clausula illa,* & cætera, *est extendenda, quod scilicet testes fuerunt rogati.*

9 *Post verbum* acceptantibus *apposita clausula,* & cætera, *extenditur pro se, hæredibus & successoribus.*

10 *Clausula,* & cætera, *posita post relationem partis alicuius dispositiuam, comprehendit sequentia in illo actu.*

11 *Ceterata clausula non comprehendit ea, quæ sunt de substantia, & forma.*

12 *Extendi non potest clausula ceterata in contractibus de necessitate requirentibus scripturam.*

13 *Procuratoris mandato posita clausula ceterata, non potest extendi nisi ad ea, quæ sunt de natura actus, vel quæ sunt cœpta exprimi.*

14 *Iuramentum non continetur sub clausula ceterata, nisi expressè sit dictum.*

15 *Ceterata clausula non extenditur ad clausulas substantiales non solitas apponi.*

16 *Ceterata clausula extenditur ad ea, quæ sunt solita apponi.*

17 *Instrumenti solemnitas non suppletur per clausulam ceteratam.*

18 *Notarius si scripsit obligationem mulieris pro alio cum clausula,* renunciauit, &c. *non comprehenditur renunciatio Velleiani.*

19 *Clausula,* constituens, &c. *non comprehendit clausulam separatam,* accipiendi, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide formulatium Instrumentorum, seu Notariorum nouiter impressum, in quo descriptæ sunt omnes eorum clausolæ, & quomodo extendendæ. Mart. *de clauss. part.* 1. *clauss.* 276. *in vlt. impress.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. concl.* 302.

2 Hæc clausula indiget extensione, vt firmauit Rot. apud Zach. *post tract. de oblig. Cameral. lib. decis.* 83. *n.* 1. quæ debet fieri per Notarium, qui de instrumento rogatus fuit, vt post Bald. & Gratian firmauit Rot. *in Romana hæreditatis & Paragij dotis* 12. *Iunij* 1625. *coram Buratto*, impressa per Farin. *decis.* 723. *n.* 5. *p.* 1. *recent.* & iden antequam extésio fiat iudice authorante, 3 non debet haberi pro extensa, Grat. *cons.* 9. *n.* 125. *vol.* 1. Surd. *cons.* 350. *n.* 29. *vol.* 3. Rot. apud Pacific *post tract. de Salaiano interdicto, decis.* 141. *n.* 5. & inter recentiores impressas per Farin. *decis.* 723. *n.* 5. *part.* 1.

4 Continet omnia, quæ de stylo Notarij in instrumento consueuerunt extendi, Bal. *in cons.* 384. incip. *Duo instrumenta, in prin. lib.* 3. Zabarell. *cons.* 133. *in princ. col.* 2. *vers. aliter respondemus*, Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 302. *lib.* 1. Cardin. Mant. *de tacit. & ambig. connect. lib.* 2. *tit.* 10. *n.* 19. vbi ait quòd si de morte Notarij defuncti non appareat, recurrendum est ad generalem consuetudinem, & stylum Tabellionis eiusdem regionis. Et quod extendatur iuxta stylum Notarij probandum per inspectionem aliorum instrumentorum, tradit Rota *decis.* 542. *n.* 3. *p.* 1. *in posth. Farin.* Et ad videndum ad quæ extendatur, cognitio spectat ad Iurisperitū, non autem ad testes, Rot. *d. decis.* 542. *n.* 1. aliàs *p.* 3. *recent.*

5 Item complectitur omnia, quæ solent sequi postea, & subintelligi quoquo modo possunt, ad perficiendam orationem, Seraph. *de priuileg. iuram priuileg.* 74. *num.* 174. Rot. Bonon. diuers. *decis.* 140. *num.* 13. *&* 14. Card. Tusch. *tom.* 2. *lit. D. conclus.* 227. Rot. apud Cenc. *de censib. decis.* 84. *n.* 8. eadem Rot. apud Pacificum *post tractatum de Saluiano interdicto, decis.* 137. *n.* 3.

6 Includit ea, quæ sunt de natura actus, vel rei super qua interponitur, *l. si duo patroni*, § *si quis iurauerit. ff. de iureiur. l. si ita quis, cum l. seq. ff. de euict.* Corn. *cons.* 82. *num.* 6. *lib.* 1. *& cons.* 287. *num.* 8. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 154. *num.* 8 *&* 13. *vol.* 3. Paris. *cons.* 76. *n.* 7. *lib.* 3. Bertazol. *in repet. l. si quis maior. C. de transact. num.* 333. Surd. *cons.* 350. *num.* 28. Mari. Anton. *lib.* 2. *var. resolut.* 39. *num.* 1. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 10. *num.* 23. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellariæ gloss. vlt. num.* 3. Card Tusch. *d. conclus.* 307. *n.* 17. Rot. apud Cenc. *de censib. decis* 84. *num.* 7. & fuit dictum *in Iamnen. pecuniaria* 17. *Martij* 1612. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 393. *num.* 13. *part. recent.*

7 Item includit virtualiter omnia, quæ sunt de natura subiectæ materiæ, stylo, aut consuetudine, Crauet. *cons* 312. Bursat. *cons.* 150. *num.* 85. *& seq.* Cardin. Tusch. *d. conclus.* 312. *num.* 1. Rot. apud Pacificum *post tract. de Saluian. interdicto, decis.* 137. *n.* 2. vbi quòd habet in se omnia, quæ solent sequi secundùm consuetudinem, Petrus Henriq. *resp. opuscul.* 2. *lit. E, num.* 17. vbi post Grammat. *decis.* 106. *n.* 12. *&* 13. ait quòd si fuerit apposita in principio instrumenti, operatur vt videantur omnia, quæ tam de iure, quàm consuetudine requiruntur, apposita,

8 Gonzal. *dict. gloss. vlt. num.* 4. vbi *num.* 7. notat quòd quando in instrumento dicit Notarius, *præsentibus talibus, &c.* tunc clausula illa, *&c.* est extendenda, quod scilicet testes fuerunt cognati, Cardin. Mantic. *dict. tit.* 10. *num.* 19. vbi quòd complectitur omnia quæcunque solent sequi secundùm consuetudinem, & stylum Notarij rogati, si illa probari possint.

9 Hæc clausula apposita post verbum, *acceptantibus, &c.* extenditur pro se, hæredibus, & successoribus, Rot. *decis.* 393. *in princ. part.* 1. *diuers.* & fuit dictum *in Viterbien. bonorum* 2. *Maij* 1614. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis.* 319. *n.* 3. *part.* 1. *recent.*

10 Posita post relationem partis alicuius dispositionis comprehendit sequentia in illo actu, Rot. apud Pacificum *post suum tract. de Saluian. interd. decis.* 137. *n.* 4. vbi *n.* 1. quòd habet in se solùm ea, quæ deficiunt in sermone, & in ea parte vbi apponitur, eadem Rot. apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis.* 16. *à principio.*

11 Non comprehendit tamen ea, quæ sunt de substantia & forma, vt per Rot. *decis.* 352. aliàs 1. *de verb. significat. in antiq.* Grat. *cons.* 140. *num.* 7. *vol.* 1. Cardin. Mant. *d. tit.* 10. *n.* 2. *& lib.* 14. *tit.* 10. *num.* 44. *in fin. & num.* 43. & fuit dictum *in Romana hæreditatis* 12. *Iunij* 1613. *coram Buratto*, impressa per Farinac. *decis.* 723. *n.* 4. *par.* 2. *recent.*

12 Item non potest extendi hæc clausula in contractibus de necessitate requirentibus scripturam, ex Ias. *l. Gallus.* § *idem credendum, num.* 13. vbi Aret. & Ruin. *n.* 27. *ff. de liber. posth.* concludit Card. Tusch. *d. conclus.* 302. *n.* 28. vbi *num.* 31. restringit, nisi esset consuetudo extendendi.

13 In mandato procuræ posita non potest extendi nisi ad ea, quæ sunt de natura actus, vel ad ea, quæ sunt cœpta exprimi, non autem ad quorum saltem principium non est expressum, Castr. *cons.* 18. *n.* 3. *lib.* 1. & fuit dictum *in Anconitana censuum* 14. *Maij* 1613. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 492. *part.* 1. *recent.*

Item, nec sub tali clausula continetur iuramentum, nisi expressè sit dictum de iuramento, vt ex Bald. *cons.* 436. incip. *Quæritur, in fin lib.* 2. Hippolyt. *sing.* 123. *in fine*, tradit Tusch. *conclus.* 302. *num.* 31. vbi *num.* 35. cum Imola *cons.* 36. *in princip.* aduertit quòd si dicatur, *iurauit*, &c. bene præsumitur iurasse verbo, & tactis scripturis. 14

Item non extenditur ad clausulas substantiales non solitas apponi, vt ex Rot. *decis.* 1. *de verb. signif. in antiq.* tenet Gonzal. *d. gloss. vlt. num.* 10. non enim potest Notarius sub clausula cæterata extendere substantialia omissa, prout dies, indictio, Ruin. *in d. l. Gallus.* § *item credendum, num.* 21. *&* 22. Tusch. *d. conclus.* 302. *n.* 43. 15

Item non extenditur ad vltra dicta, & disdicta, sed ad ea, quæ solita sunt apponi, Tiraq. *de constituto, part.* 1. *limit.* 31. *num.* 10. Roman. *cons.* 346. *num.* 6. Gonzal. *d. gloss. vlt. n.* 3. 16

Item non est potens vt per illam suppleatur solemnitas instrumenti; ita Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.* 4. *n.* 7. 17

Item si Notarius scripsit obligationem mulieris pro alio cum clausula, *renuncians*, &c. non comprehenditur renunciatio Velleiani, quia breuis locutio non potest ista beneficia & certiorationes continere, ex Bald. *cons.* 205. incip. *Passu difficulus, lib.* 3. notat Cardin. Tusch. *d. conclus.* 301. *num.* 36 vbi *n.* 37. extendit, vt procedat etiamsi extet statutum in loco, quod omnia, quæ sunt de natura contractus, præsumantur interuenisse, quia adhuc ex clausula, *renuncians*, &c. non potest extendi certioratio mulieris renuntiantis. 18

Item hæc clausula cùm contineat extensionem clausulæ incœptæ, non autem alterius separatæ, ideo licèt post clausulam *constituit* soleat sequi clausula, *accipiendi propria auctoritate*; si tamen reperitur sola clausula, *constituens*, &c. non veniat alia clausula separata, quam *accipiendi*, &c. ita Castr. *cons.* 10. *sub n.* 3. *lib.* 1. Crau. *cons.* 34. *n.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 302. *n.* 39. 19

CLAVSVLA XV.

Casu quo, &c.

HÆc clausula facit actum conditionalem, vt per Surd. *cons.* 268. *num.* 8. *& cons.* 493. *num.* 15. *& cons.* 452. *num.* 39. Theodos. de Rub. *in singular. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 194. 1

Expressam conditionem importat in fideicommisso facto casu quo talis moriatur sine filiis, & idē est in legatis factis casu quo hæreditas deueniat ad talem; ita Bald. *cons.* 244. incip. *Casus talis est, lib.* 1. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *litter. C. concl.* 583. *n.* 10. vbi *n.* 13. post Bald. *cons.* 105. *n.* 7. *lib.* 3. subdit pariter conditionem importare si dicatur, *si & casu quo*, &c. 2

Vnde hanc clausulam facere conditionalem institutionem tradunt Bald. *consil.* 241. *vol.* 1. & Crau. *cons.* 268. *in princ.* Becc. *cons.* 39. *n.* 20. Surd. *cons.* 548. *num.* 10. 3

CLAVSVLA XVI.

Cautionem banchariam præstare teneatur, &c.

1 *Cautio bancharia quomodo soleat in Romana Curia praestari ad fauorem pensionarij, ostenditur.*

2 *Debitor non tenetur dare nouum fideiussorem, si primus ex conuentione datus & acceptatus facultatibus lapsus sit.*

3 *Verba,* ad sexennium duraturam, *inducunt obligationem annuam ipso sexennio durante.*

4 *Obligatione annua non sufficit semel cauisse, quia in principio cuiuslibet anni conditio purificatur, & noua nascitur obligatio.*

5 *Verba importantia tractum successiuum vbi adsunt, non sufficit semel adimplere, sed requiritur adimplementum vsque ad finem.*

6 *Verbum,* duraturam, *inducit perseuerantiam actus.*

7 *Promittens simpliciter fideiubere, satisfacit suæ obligationi semel fideiubendo.*

8 *Debitoris nomen in solutum dans sufficit si nomen sit exigibile de tempore cessionis, secus si promittat illud esse bonum, & exigibile.*

1 HÆc cautio solet in hac Curia præstari ad fauorem pensionarij, cui se obligat aliquis idoneus mercator de soluendo pensionem, & durabat olim per triennium cum obligatione illam renouandi de triennio ad triennium, quod certè exigit consensum Papæ, aliàs pactum foret simoniacum, iuxta tradita per Less. *de Iustit. lib. 2. cap. 35. num. 93.* quem refert D. Lotter. *in suo tract. de benef. lib. 1. quæst. 19. num. 58.* nisi tamen resignaret titularis, quia tunc cùm ille non tenetur ad solutionem pensionis, nec ad solutionem & renouationem banchariæ cautionis tenebatur, ad notata per Mandos. Mohed. & alios; firmant Flamin. *de resign. lib. 6. quæst. 2. n. 149. & 150.* Ioan. Baptista Costa *in tract. de claus. conuent. claus. 96.* Hodie verò præstatur cautio ad sexennium, & obligatur titularis his verbis, *Ac cautionem banchariam ad beneplacitum suum sufficientem & idoneam ad sexennium duraturam, & sexto quoque anno, & per sex menses ante finem cuiuslibet sexennij renouandam præstare teneatur, & ad id censuris Ecclesiasticis, & executiuè procedendo cogi possit*, vt habeo in litteris Apostolicis cuiusdam annuæ pensionis ducentorum ducatorum auri de Camera ad mei fauorem Apostolica auctoritate reseruatæ super fructibus certis, & incertis ac distributionibus quotidianis Thesaurariæ insignis Ecclesiæ S. Mariæ Doliuecita Vimaranensis.

2 Verùm mihi accidit, quod cùm transacto biennio mercator, qui dedit cautionem banchariam, defecerit per decoctionem, agitaui contra titularem, vt aliam loco deficientis præstaret, ille licèt se defenderet vulgari doctrina, quod non tenetur debitor nouum dare fideiussorem, si primus ex conuentione datus & acceptatus facultatibus lapsus sit, ex adductis à Guidobon. *decis. 64.* & latè Surd. *cons. 18. à n. 7.* tamen condemnatus fuit ad aliam loco deficientis præstandam, ex seqq.

3 Primò, quia verba illa, *ad sexennium duraturam*, de quibus in Apostolicis literis reseruationis pensionis, inducunt obligationem annuam ipso sexennio durante, *l. cùm in singulos, & l. cùm in annos. ff. de annuis legat. l. nec semel. ff. quando dies legati cedat*, cum aliis infrà allegandis.

4 Vbi autem versamur in obligatione annua, non sufficit semel cauisse, quia in principio cuiuslibet anni conditio purificatur, & noua nascitur obligatio, *d. l. nec semel. l. pater Seuerinum 6. fin. ff. de condit. & demonstrat. l. Senatus. §. fin. ff. de don. causa mortis*, Castr. *in l. Stichum. §. stipulatio, sub num. 1. vers. & sic de singulis ff. de verb. oblig.* Sociu. *cons. 81. n. 5. lib. 3.* Natt. *cons. 543. num. 5.* Paris. *cons. 95. n. 44. lib. 2.* Surd. *cons. 225. num. 5. & in tract. de aliment. tit. 9. quæst. 6. num. 3. & decis. 273. n. 10.* Anton. Gomez *var. tom. 2. cap. 11. num. 44.* Rota *in Ianuen. legati 20 Iunij 1612. coram Buratto.*

5 Secundò, quia quatenus non importaret obligationem annuam, sufficit quod verba illa, *ad sexennium duraturam*, importent tractum successiuum, ad hoc ne sufficiat fuisse semel præstitam, Cyn. *in l. si quis hæredem, num. 2. C. de instit. & substit.* & ibi Dec. *num. 1.* Angel. *cons. 34. num. 9.* Ias. *in l. si arbitrio, sub num. 13. vers. secundò, & fortius. ff. qui satisdare cog.* Fel. *in c. 2. sub num. 5. de treuga & pace*, Rot. *decis. 677. part. 1. diuers.*

6 Quod autem verba, *duraturam ad sexennium*, importent tractum successiuum est indubitatum, quia inducunt annuam obligationem quolibet anno, ex doctrinis allegatis, tum etiam, quia propria significatio huius verbi, est vt inducat perseuerantiam actus, Castrens. *l. fin. num. 3. C. de indicta diuit. toll.*

7 Non obstat quod qui tenetur ex pacto dare fideiussorem, satisfacit suæ obligationi semel fideiubendo, nec iterum tenetur fideiubere si primus sit decoctus, vel factus sit non soluendo. Bart. *in l. prætoria, secunda. ff. de prætor. stipulat.* cum aliis per Surd. *cons. 18. per totum*, quia hoc procedit in eo, qui promisit simpliciter fideiubere, vt in specie declarat Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 527. num. 16. & 17.* & sic non applicantur casui nostro, in quo cùm verba promissionis importent tractum successiuum, lege accipiunt ex conuentione partium, *l. 1. §. & si conueniat. ff depositi*, Natt. *cons. 384. num. 11.*

8 Hinc licèt is, qui dat in solutum nomen debitoris, sufficit si nomen sit exigibile de tempore cessionis, *l. mandato meo. §. vltim. ff. mandati*, Surd. *decis. 326. n. 42.* nihilominus quando vlteriùs processerit, & promiserit illud esse bonum & exigibile, tenetur illud manutenere exigibile, etiam in futurum, *l. si venditor 39. in princip. ff. de actionib. empt.* Fulgos. *in l. si nomen. ff. de hæred. vel act. vend.* Eugen. *cons. 73. n. 1. & 2.* Surd. *cons 441. n. 7. post medium, & n. 15. cum seqq.*

9 Pari ergo ratione, licèt promittens simpliciter dare cedulam, liberetur semel dando, nec teneatur in casu decoctionis eam renouare, tamen vbi, prout in casu nostro, promisit dare cautionem banchariam duraturam ad sexennium, tenetur prima deficiente aliam subrogare, aliàs esset dare cautionem simpliciter, & non banchariam, nec manuteneret qualitatem durationis, quam manutenere tenetur, *d. l. si venditor 30. de act. empt.* Gratian. *loco citato, num. 1.* cum aliis allegatis.

10 Circa hanc cedulam (cuius vsus frequentissimus est in Vrbe) aduertendum duxit eum D. Lotter. *in suo doctissimo tract. de re beneficiaria lib. 1. quæst. 38. num. 155.* campsorem per eam se obligare statis temporibus per tot annos, vel ad pensionarij & titularis vitam se soluturum, sub iuramento & obligatione Camerali absque vlla prorsus exceptione,

excepto casu mortis beneficiati, illáq; e ita conscripta eam consueuisse tradit ipsimet pensinnario: adueniente ergo tempore solutionis ostensa sibi per ipsum pensionarium, vel eius legitimum procuratorem cedula, campsorem, vt resoluit consueuisse à tergo ipsius cedulæ scribere & adnotare quantitatem solutam cum die & anno, vt semper ex eadem scriptura iustificetur obligatio campsoris erga pensionarium, simúlque constet de illius diminutione per dictas annotationes ad commodum ipsius campsoris, cùm non possint fieri aliter quàm de ipsius creditoris consensu, quo stante, vtrimque insurgit probatio pro, & contrà, iuxta *l. Publia. §. vlt.* vbi *gl. vlt. ff. depositi.*

Plura circa hanc materiam doctissimè pertractat D. Lotter. *dict. quæst.* 38. *per totam*, & præcipuè à *num.* 155. *cum multis seqq.* & latissimè deducta fuerunt *in vna Cremon. pensionis, siue Prioratus 15. Februarij & 2. May* 1622. *& 23. Iunij* 1623. *coram bonæ memoriæ Vbaldo.*

CLAVSVLA XVII.

Citra aliquam innouationem.

1 *Claus.* Citra aliquam innouationem, *præseruat hypothecam antiquam.*
2 *Præseruat iura, & priores contractus.*
3 *Claus.* Citra præiudicium priorum iurium, imò iura iuribus addendo, &c. *operatur vt non dicatur facta nouatio, nec recessum à primo instrumento.*
4 *Claus.* Citra reuocationem, &c. *operatur vt per secundum mandatum primum non dicatur reuocatum.*

1 PEr hanc clausulam præseruari antiquam hypothecam, obseruat Gozad *cons.* 38. *num.* 1. Gab. *commun. tit. de nouat. conc.* 1. *n.* 56. *in* 3. *sublimitatione*, & fuit dictum *in Romana anterioritatis hypotheca* 28. *Nouembris* 1507. *coram Cardinale Pamphilio.*

2 Item præseruat iura, & priores contractus, vt nouatio non fiat, ita Ias. *in l. lecta, n.* 9. *in fine, ff. si cert. petat.* Gratian. *cons.* 126. *n.* 8. *lib.* 1. Natt. *cons.* 527. *n.* 2. Gozad. *cons.* 18. *n.* 2. Thesaur. *Pedem. decis.* 126. *n.* 5. nam aliàs de nouationis natura erat extinguere præcedentem obligationem, eámque in sequentem transfundere, *l.* 1. *de nouat.* Surd. *cons.* 298. *n.* 44 & fuit dictum *in Romana pecuniaria* 28. *Ianuarij* 1608. *coram Ortembergo*, impressa per Farin. *dec.* 149. *n.* 6. *p.* 1. *rec.*

3 Claus. *Citra præiudicium priorum iurium, imò iura iuribus addendo, &c.* operatur, vt non dicatur facta nouatio, nec recessum à primo instrumento, vt per Gratian. *cons.* 127. *n.* 27. *ad fin. & seq. lib.* 1. Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *part.* 4. *cl.* 102. Rota *dec.* 738. *n.* 1. *& seq. p.* 1. *diuers.*

4 Claus. *Citra reuocationem, &c.* operatur vt per secundum mandatum primum non dicatur reuocatum, Pute. *decis.* 138. *lib.* 1. Thesaur. *dec.* 107. *in fine*, & quòd primus Vicarius per secundi deputationem non censeatur reuocatus, Rebuff. *in forma Vicarij n.* 29 Et posita in mandato procuræ intelligitur de constitutione prioris valida, non autem de nulla, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 57. *n.* 18. *vers. & clausula citra reuocationem.*

CLAVSVLA XVIII.

Citra vitium spolij, & attentatorum.

1 *Clausula*, Citra vitium spolij, & attentatorum, *quando in Curia vtamur, ostenditur.*
2 *Litteræ in forma Breuis cum clausula*, Citra vitium spolij, &c. *possunt impetrari etiam postquam commissa fuerit causa super possessione & pertinentia illius beneficij.*
3 *Clausula*, Citra vitium spolij, &c. *apposita in Breui, tanquam accessoria recipit conditionem Breuis, intelligitur quatenus Breue sit iustificatum.*
4 *Sententia Auditoris Cameræ super executione Breuis lata sine iustificatione, est nulla.*

1 IN Curia vtimur hac clausula, illam potissimùm inserendo in Breuibus de capiẽda possessione nomine Cameræ beneficij litigiosi, ac aliàs quomodocunque collationi Apostolicæ Sedis reseruatur vacantis per mortem alterius ex collitigantibus, vel in Curia, aut per obitum Curialium, vel familiarium Cardinalium, Collectorum, vel Subcollectorum, aut Protonotariorum, & similium, & operatur, quod licèt adsit lis, tamen non attentet possessionem capiens illius vigore, vt per Staphil. *de literis gratiæ, in vltim. col. de rescrip. in form. Breuis*, & per Sarnen. *in tract. de Breuium, num.* 14. *vers. Breue etiam frequenter*, vbi *numer.* 15. subdicit id sæpius vidisse.

2 Possunt huiusmodi literæ in forma Breuis cum hac clausula impetrari etiam postquam commissa fuerit causa super possessione, & pertinentia illius beneficij, nõ obstante inhibitione desuper emanata, iuxta allegata per Lancell. *de attent. in præfat. part.* 1. *c.* 4 *n.* 415. *& seq.*

3 Recipit tamen in Breui apposita tanquam accessoria conditiones Breuis, & intelligitur quatenus Breue sit iustificatum, Put. *decis.* 1. *lib.* 1. impressa per Marches. *part.* 1. *pag.* 428. Rota *in Vicen. beneficij Sancti Martini*, 20. *February* 1600. *coram Cardinale Pamphilio, & in Celson. præceptoria* 4. *Februarij* 1605. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Marches. *de Commiss. p.* 2. *pag.* 62. *n.* 6. *&* 7.

4 Vnde sententiam Auditoris Cameræ super executione Breuis latam non præcedente illius iustificatione, esse nullam & spoliatiuam, censuit Rota *in Maioric. Sacristia* 16. *Decembris* 1602. *coram Cardinale Pamphilio.*

CLAVSVLA XIX.

Citra aliquam liberationem fideiussorum.

1 NOuationem respectu etiam fideiussorum excludit hæc clausula, iuxta tradita per Ias. *in l. non solùm. §. morte, n.* 48. *de noui oper. nunciat.* Grat. *cons.* 126. *n.* 7. *&* 8. *lib.* 1. Rot. *in Romana consignationis depositi* 3. *Iuny* 1600. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano.*

2 Clausula, *Circa præiudicium iuris mei*, quid importet, vide Socin. iun. *cons.* 89. *num.* 8. *vol.* 3. quem sequitur Cenc. *post lib. pract. & can. q. sing.* 43. *n.* 5.

CLAVSVLA XX.

Citra consensum in iurisdictionem, &c.

Comparatio coram Iudice si fiat simpliciter, & sine clausula, Citra consensum in iurisdictionem, &c. *tunc per quemcumque actum consentitur in iurisdictionem illius Iudicis.*

QVicquid contra vtentes hac clausola dixeriot, Innocent. *in cap. Cumana, n. 4. de elect.* Alex. *in l. non solùm, §. morte, in fin. n. 52. ff. de noui oper. nunciat.* & Felin. *in cap. cum M. Ferrarien. n. 66. de Constit.* tamen valde suffragari experientia docet, cùm contingit dubitari an fuerit consensum in iurisdictionem illius Iudicis; nam si comparatio fiat simpliciter, & sine hac protestatione, non est dubium fuisse in iurisdictionem consensom Iudicis illius per quemconque actum; ita Felin. *in cap. inter monasterium, sub n. 10.* ibi, *sed faciendo aliud actum, &c. de re iud.* & *ibi* gloss. *verb. subeundo iudic. vers. super hac dicunt quidam,* vbi Abb. *n. 8. &* 9. Rot. *decis. 563. num. 4. part. 1. diuers.* & fuit dictum *in Elboren. iuris conferendi 18. Martij 1613. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

CLAVSVLA XXI.

Codicillaris.

1. *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2. *Clausula* Codicillaris *est inuenta ad conseruandas vltimas voluntates.*
3. *Testatoris ex voluntate prasumitur potius, quàm ex capite Notarij apposita clausula,* Codicillaris.
4. *Intellige si testamentum publicè coram testatore legatur, vel consuetudo, seu stylus sit illam apponi à Notariis.*
5. *Testamentis inter liberos conditis tacitè prasumitur inesse clausula* Codicillaris, *licèt non reperiatur contirmata.*
6. Codicillaris *clausula quando est tacitè intellecta, non est paris potentia cum expressa.*
7. *Testamentum si non potest valere tanquam testamentum, vt valeat tanquam Codicillus, & omnia legata & fideicommissa sustineantur, operatur clausula* Codicillaris.
8. *Legatis in particularibus operatur clausula* Codicillaris, *vt licèt testamentum reddatur nullum prateritione filiorum, vel posthumi, nihilominus debeantur legata.*
9. *Legata, qua conseruantur per auth. ex causa C. de liberis praterit. qua actione petantur, remissiuè.*
10. *Testamenti caducatio vt impediatur, operatur clausula* Codicillaris.
11. *Testamentum quando est nullum exharedatione, aut mala filij prateritione, tunc operatur clausula* Codicillaris *repetitionem fideicommissi venientibus ab intestato.*
12. *Testamento rupto ex causa prateritionis filij iam nati, tn operetur clausula* Codicillaris, *vt bona per fideicommissum haredi scripto sint restituenda, remissiuè.*
13. *Testamento rupto per querelam, operatur clausula* Codicillaris.
14. *Testamento apposita clausula* Codicillaris, *operatur vt haredes ab intestato censeantur grauati disposita in testamento adimplere.*
15. *Testamentum si est nullum, vt purè intelligatur relictum esse fideicommissum, operatur clausula* Codicillaris.
16. *Legati repetitionem venientibus ab intestato operatur clausula* Codicillaris.
17. *Voluntas testatoris vbi deficit, operatur clausula* Codicillaris.
18. *Substitutionem directam fideicommissi facit valere clausula* Codicillaris, *adiecta testamento matris.*
19. *Restituere in grauato operatur clausula* Codicillaris, *quòd non detrahatur Trebellianica.*
20. *Verba directa vt obliquentur, operatur clausula* Codicillaris.
21. *Defuncti voluntatem sustinet, seu confirmat clausula* Codicillaris, *quando deficit simpliciter ob defectum solemnitatis, non autem eam alterat.*
22. *Iuramenti ad reuocationem testamento inserti, operatur clausula* Codicillaris, *vt debeat fieri in alio testamento specialis mentio.*
23. *Testamentum valere facit clausula* Codicillaris, *eo casu, quo heres moritur in vita testatoris.*
24. *Testamentis apposita clausula* Codicillaris, *facit directam substitutionem flecti in fideicommissariam.*
25. *Venientes ab intestato quod censeantur tacitè vocati, operatur clausula* Codicillaris.
26. *Casu eueniente dispositio à testatore, operatur clausula* Codicillaris.
27. *Testator ac si rogasset venientes ab intestato restituere hareditatem haredi scripto, operatur clausula* Codicillaris.
28. Codicillaris *clausula non habet vim contra voluntatem testatoris, nec aliquid operatur in testamento, quod non valet propter defectum voluntatis.*
29. *Hareditas licèt non possit in Codicillis dari, nec adimi, tamen si daretur etiam per verba directa, operatur clausula* Codicillaris, *vt debeat hareditas per fideicommissum restitui.*
30. *Hareditas vt debeatur ex clausula* Codicillaris *ab intestato, ipsa clausula operatur, excepta legitima etiam quoad partem prateriti rumpentis.*
31. *Heres institutus si pramoriatur testatori, operatur clausula* Codicillaris, *vt haredes ab intestato teneantur ex fideicommisso restituere substituto.*
32. *Substitutio pupillaris vt testamento rupto natiuitate posthumi, vel prateritione filij sustineatur, operatur clausula* Codicillaris.
33. *Substitutionis pupillaris conseruationem ad fauorem non impugnantis testamentum operatur clausula* Codicillaris.
34. *Heres datus in solidum licèt si repudiet hareditatem, priuetur etiam commodo legatorum, tamen si in testamento adest clausula* Codicillaris, *potest repudiare hareditatem, & consequi legata ab intestato.*
35. *Testamentum quando est nullum, quia spurius incapax est substitutus, sustinentur ex clausula* Codicillari *etiam facta concubina.*
36. *Testatoris voluntas vt omni meliori modo valeat, operatur clausula* Codicillaris.
37. *Fratres S. Francisci incapaces si in testamento instituti sint cum clausula* Codicillari, *possunt haberé*

habere vt vendant, pretium pro necessitatibus consequantur.

38 *Legatum factum haeredi continuum cum tertio, valet si in testamento est clausula* Codicillaris.

39 *Posthumi quando sunt instituti, & vltimo morienti sunt aliqui substituti, quomodo operetur* cl. Codicillaris, *ostenditur.*

40 *Solemnitatis defectum vt suppleat, non voluntatis, operatur* cl. Codicillaris.

41 *Quoad legitimam debitam filiis, vel aliis grauatis restituere ex* cl. *Codicillari, nihil illa operatur.*

42 *Immissionem haeredi scripto non dari, nec retardari immissionem haeredis ab intestato, operatur* cl. Codicillaris.

43 *Institutus in re certa, vt trahi possit ad vniuersum ex fideicommisso, licet non adsit alius haeres vniuersalis ex testamento, operatur* cl. Codicillaris.

44 *Testamentum quando est nullum praeteritione filij, nihil operatur* cl. Codicillaris.

45 *In testamento in quo turpis persona instituitur à fratre, vel sorore, & caeteri fratres, vel sorores sunt praeteriti, nihil operatur* clauf. Codicillaris.

46 *Substitutio reciproca quod contineat fideicommissariam, non operatur clausul.* Codicillaris.

47 *Caeci in testamento non facto secundum solemnitatem requisitam, nihil operatur* cl. Codicillaris.

48 *Testamentum secundum ad impediendum quin reuocetur primum, nihil operatur* cl. Codicillaris.

49 *Testamentum vbi potest valere vt testamentum, nihil operatur* cl. Codicillaris.

50 *Testamento de inofficioso vbi agitur, nihil operatur* cl. Codicillaris.

51 *Testamento in inualido reuocatorio primi validi nihil operatur* cl. Codicillaris.

52 *Testamenti in fine quando ponitur* cl. Codicillaris, *nihil operatur.*

53 *Remedium l. si vnquam. C. de reuoc. don. non tollit* cl. Codicillaris.

54 *Testamentum valere facere quoad poenam appositā haeredi si contrauenia, non operatur* cl. Codicillaris.

55 *Matrem si quis instituat in re certa praeteritis filiis cum* cl. Codicillari, *non operatur nisi quoad rem particularem.*

56 Codicillaris *cl. multis modis ponitur.*

57 *Testamentum nullum ob praeteritionem posthumi an sustineat clausul.* Codicillaris, *remissiue.*

1 DE vi, & effectibus huius clausolae vide latè Turret. *in speciali tract. de hac clausul. edito,* Hippol. *cons.* 118. *numer.* 7. *vol.* 2. Anton. Gomez *l.* 3. *Tauri, num.* 71. *cum seqq.* Menoch. *cons.* 326. *num.* 39. *cum seqq.* & *cons.* 882. *num.* 14. & *cons.* 979. *n.* 2. Mascard. *de prob. conclus.* 300 Perez *ad l.* 1. *vers. sexta solemnitas. tit.* 2. *lib.* 3. *Ordinā pag.* 108. Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. vol. lib.* 1. *tit.* 9. Ioseph. Ludou. *decis.* 2. *num.* 31. Surd. *cons.* 129. *num.* 48. *cum seq.* & *cons.* 231. Molin. *de Iust. disput.* 142. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit.* C, *conclus.* 292. & *conclus.* 304. *numer.* 16. *cum seqq.* Mart. *d. cl. p.* 3. *cl.* 13. Ceuall. *commun. contra commun. quaest.* 80. & *quaest.* 185. *cum seqq.* Cardos. *in praxi Iudic.* & *Aduocatorum, verb. cl.* 21. Honded. *cons.* 74. *tom.* 2. Bernard. Graeuae. *ad pract. Camerae Imperialis, lib.* 2. *conc.* 114. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 1. *collect.* 59. & *p.* 4. *collect.* 1186. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 48. *n.* 4. *cum seqq.* latè Fusat. *de substit. quaest.* 245. *n.* 38. *cum seqq.* Cancer. *var. res. p.* 1. *c.* 4. *à num.* 59. & *n.* 108. & *c.* 1. *n.* 124. Magdalen. *de numero testium in testamento requisito p.* 1. *c.* 6. *num.* 17. & 28. & *c.* 16. *n.* 75. *cum seqq.* Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 11. *pag.* 229. & *cl.* 205. *pag.* 325.

2 Haec clausula est inoenta ad conseruandas vltimas volontates, Bald. *l. in vltima, co.* 4. *vers. nunc aliqua, de Codic.* Deciao. *cons.* 287. & 4. Fusat. *dict. q.* 245. *n.* 40.

3 Praesumitur ex volontate testatoris potius, quàm ex capite Notarij apposita, Aloys. Ricc. *d. collect.* 59. *post med.* Honded. *cons.* 33. *num.* 44. *tom.* 1. Menoch. *cons.* 87. *n.* 50. & *cons.* 37. *num.* 143. quod intellige si te-4 stamentum publicè coram testatore legatur, ex adductis per Honded. *cons.* 33. *numer.* 46. & *cons.* 74. *n.* 43. *tom.* 1. & Gab. *commun. tit. de consuetud. conc.* 4. *num.* 7. nam bonum est de ea testatorem certiorari, Angel. *cons.* 364 *n.* 6. *co. pen. vers. quapropter*, quem refert Cardin. Tusch. *d. conc.* 291. *n.* 158. vel consuetudo seu stylus sit illam apponi à Notario, vt per Mascard. *d. conc.* 300. *n.* 1. quia censetur apposita ex tacita voluntate testatoris, cùm consuetum sit quòd apponatur, secundùm Farin. *in praxi crim. p.* 6. *de falsitate & simul. quaest.* 157. *num.* 48. aliter enim illa omissa non debet intelligi, ex Brunor à Sole *in locis communibus, vers. clausul.* 7. Card. Tusch. *d. conc.* 192. *n.* 185.

5 In testamentis inter liberos conditis tacitè praesumitur in esse, licèt non reperiatur continuata, gloss. *verb. non voluit, in fin. in l. cohaeredi.* §. *cum fil. a. ff. de vulg.* Couat. *in c. Raynutius.* §. 1. *num.* 4. *de test.* Anton. Gomez *leg.* 3. *Tauri, num.* 61. & 74. Costa *in c. si pater, verb. interdum, n.* 8. *eodem tit. lib.* 6. Cephal. *cons.* 410. *n.* 17. Mench. *de success. progress. lib.* 2. §. 18. *n.* 81. *vers. item multum*, Praet. *de interpret. vlt. vol. fol.* 300. *n.* 38. Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.* 1. *tit.* 9. *n.* 5. & *lib.* 6. *tit.* 2. *numer.* 21. & 22. Clar. *in* §. *testamentum, quaest.* 8. *n.* 7. Ferret. *in consilio Cathalonio, gloss.* 7. *n.* 38. Matieo. *ad l.* 1. *gloss.* 10. *n.* 59. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recop.* & *d. l.* 1. *gloss.* 2. *num.* 9. Gutier. *in repetit. l. nemo potest, num.* 231. *ff. de leg.* 1. & *pract. lib.* 3. *quaest.* 50. *num.* 3. Surd. *cons.* 232. *num.* 14. Ceuall. *comm. contra communes quaest.* 186. *cum seq.* & Stephan. Gratian. *d. c.* 48. *n.* 18. & *c.* 369. *num.* 1. Fusat. *de substit. quaest.* 245. *num.* 48. vbi *n.* 49. & 52. declarat procedere quoad solemnitatem, non quoad substantiam.

6 Quaodo verò est tacitè intellecta, non est paris potentiae cum expressa, ex notatis per Surd. *cons.* 232. *num.* 28.

7 Primò operatur haec clausula in testamento, vt si testamentum non possit valere tanquam testamentum, valet tanquam codicillus, & omnia legata & fideicommissa sustineātur, *l.* 1. vbi Bart. *num.* 3. *ff. de iure Codic.* Clar. *in* §. *testamentum, quaest.* 46. *n.* 1. Matien. *ad l.* 1. *gloss.* 1. *num.* 9. & *gloss.* 10. *num.* 4. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouo Recop.* Surd. *d. cons.* 231. *n.* 17. Gama *Lus. decis.* 136. *n.* 3. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 191. *à princ.* Cardos. *d. verb. clausula* 21. Aloys. Ricc. *d. collect.* 1186. *vers. quinto*, & tunc sustinetur testamentum iure codicillorum, in quibus sufficiunt quinque testes, etiam non rogati, Mench. *de success. creat. lib.* 2. §. 15. *n.* 43. Paris. *cons.* 32. *n.* 39. *lib.* 2. Stephan. Gratian. *disc. forens. cap.* 633. *n.* 6. Operatur etiam in legatis parti-8 cularibus, vt licèt testamentum reddatur nullum

praeteritione

præteritione filiorum, vel posthumi, nihilominus debeantur legata, Castr. *cons.* 100. incip. *Clarum est. lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 292 *num.* 72. vbi *num.* 73. *cum Oldrado cons.* 149. *vers. su et tertia*, & Bald. *cons.* 9 159. *in principio*, *lib.* 2. & aliis, subdit hanc clausulam respicere validitatem legatorum, etiam quod testamentum licèt solemne sit, rumpatur per natiuitatem posthumi, quando non habet verba, *& si non valet*, vel, *in futurum non valeret*, quia tunc non potest restringi hæc clausula ad solemnitatem, quæ non respicit futura; & qua actione petantur legata, quæ conseruantur per *auth. ex causa. C. de liberis præterit.* vide Rendiu. *in prompt. recept. sent. tom.* 1. *tit. de legat. num.* 36.

10 Secundò operatur, vt testamenti caducatio impediatur, Menoch. *cons.* 106. *num.* 95. & quòd substitutus succedat non obstante quod institutio fuerit caduca, tradit Viocent. de Franch. *decis.* 156. *num.* 1.

11 Tertiò, quando testamentum est nullum præteritione, aut mala filij exhæredatione, tunc operatur repetitionem fideicommissi venientibus ab intestato; ita Crau. *in §. Codicillam, quæst.* 22. *n.* 21. Mart. *d. claus.* 11. *n* 19. Put. *decis.* 7. *de testam.* Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 50. *n.* 7. Gabr. *cons.* 109. *num.* 5. *&* *cons.* 113. *n.* 12. *lib.* 1. & fuit dictum *in Ariminen. legati* 10. *Decembris* 1594. *coram Litta; & in Sutrina successionis* 15. *Martij* 1604. *coram Cardinale Sn.* ... *; & in Viterbien. seu Romana pecuniaria* 28. *Februarij* 1624. *coram Vbaldo*, impressa per Farin. *decis.* 568. *n.* 3. *part.* 1. *recent.*

12 An autem rupto testamento ea causa præteritionis filij iam nati, operetur hæc clausula, vt bona per fideicommissum hæredi scripto sint restituenda? vide latè Fusar. *quæst.* 569. An verò rupto testamento ex causa præteritionis posthumi, operetur bona deberi in vim fideicommissi hæredi scripto? vide latè Fusar. *d. quæst.* 569. *n.* 8. *cum seqq.*

13 Quartò operatur rupto testamento per querelam, ita ex Bart. *in auth. ex causa, n.* 13. *C. de liber. præteritis*, tradunt Ceual. *d. quæst.* 185. Mart. *d. claus.* 11. *n.* 40. & Stephan. Gratian. *d. cap* 48. *n.* 8.

14 Quintò, posita in testamento operatur, vt hæredes ab intestato censeantur grauati quasi per fideicommissum disposita in testamento adimplere; *l. fin vers. illud. C. de codicillis*, Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 6. *tit.* 13. *num.* 256. *vers. nec enim*, *pag.* 60. Valasc. *cons.* 68. *n.* 2.

15 Sextò operatur, si testamentum est nullum, vt purè intelligatur relictum esse fideicommissum, quo casu legitima tantùm, non tamen Trebellianica deduci potest, Gutier. *d. quæst.* 50. *num.* 9. Peregr. *cons.* 81. *n.* 4. *vol.* 1.

16 Septimò operatur repetitionem legati venientibus ab intestato, vt per Vincent. de Franch. *decis.* 1. *num.* 13. *&* 15. Gregor. *decis.* 271. *num.* 8. *&* *num.* 12.

17 subdit quòd non operatur vbi deficit voluntas testatoris; & *num.* 20. quærit an sustineat testamentum, in quo frater est præteritus instituta turpi persona.

18 Octauò in testamento matris adiecta facit valere suam substitutionem directam iure fideicommissi, vt per Ferrer. *in constit. Cathalon. gloss.* 1. *n.* 165.

19 Nonò operatur in grauato restituere, quod non detrahatur Trebellianica, ex Caualcan. *v. usufruct. mulieri relicto*, *n.* 80.

20 Decimò, quod verba directa obliquentur, Matien. *l.* 2. *gloss.* 2. *num.* 9. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopilat.* Surd. *cons.* 132. *num.* 19. *&* 23. Seraph. *de privileg. iuram. priuil.* 97. *num.* 4. Ferrer. *in constit. Cathalon. gloss.* 7. *n.* 135. Gratian. *cap.* 774. *n.* 32.

21 Vndecimò sustinet, seu confirmat voluntatem defuncti, quando deficit simpliciter ob defectum solemnitatis, non autem eam alterat, vel extendit, iuxta resoluta per Valasc. *cons.* 193. *num.* 12. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 369. *n.* 20. & fuit dictum *in Auximana fideicommissi* 26 *Nouembris* 1611. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 357. *num.* 9. *part.* 1. *recent.* vbi habetur quod hæc clausula confirmat tantùm & corroborat voluntatem testatoris, non autem eam alterat, & extendit.

22 Duodecimò, ex præsumpta testatoris mente operatur, vt ad reuocationem iuramenti testamento inserti, debeat fieri specialis mentio in alio testamento; ita Gabr. *commun. lib.* 4. *de testam. conclus.* 5. *num.* 10. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 11. *n* 13. Ceuall. *commun. contra communes*, *quæst.* 211. *num.* 1. Stephan. Gratian *d. cap.* 48. *n.* 19. Bernard. Græuæ. *ad practicam Camer. Imperialis*, *lib.* 2. *conclus.* 114. *considerat.* 1.

23 Decimotertiò facit valere testamentum eo casu, quo hæredes moritur in vita testatoris; ita Vincent. de Franch. *decis.* 159. *n.* 1. Marsil. *singular.* 544. Ros. *cons.* 51. *n.* 57. *vol.* 2. Paris. *cons.* 60. *n.* 10. *&* *cons.* 61. *n.* 12. *&* *cons.* 64. *n.* 13. *vol.* 2. Bellacomb. *tom.* 2. *com. opinion. lib.* 6 *tit.* 13. *n.* 259. *pag.* 62. Menoch. *cons.* 106. *n.* 395. *&* *cons.* 500. *n.* 4.

24 Decimoquartò, apposita in testamentis facit directam substitutionem flecti in fideicommissariam; in Ferrer. *in constit. Cathalon.*, *gloss.* 1. *n.* 76. quia trahit secum substitutionem fideicommissariam, quando de interitu testatoris appareat sic voluisse, vt dictum fuit *in Romana fideicommissi de Vrsinis* 9. *Maij* 1611. *coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano*, impressa per Farinac. *decis.* 544. *n.* 10. *part.* 2. *recent.*

25 Decimoquintò operatur quod censeantur venientes ab intestato tacitè vocati, Gregor. *decis.* 446 *n.* 5. vbi *n.* 6. *&* 7. subdit operari, vt reuocatio testamenti teneat, absque eo quòd sequatur declaratio voluntatis decedendi ab intestato, præsertim quando est adiecta clausula, *Omni meliori modo*, *&c.*

26 Decimosextò operatur eueniente casu disposito à testatore, Socin. sen. *cons.* 76. *in fin. lib.* 3. Alciat. *resp.* 492. *n.* 27. Menoch. *cons.* 226. *n.* 40. quicquid dicant Alex. *cons.* 17. *n.* 19. *lib.* 2. Paris. *cons.* 52. *num.* 15. *&* *cons.* 64 *num.* 14. *lib.* 1. Decian. *resp.* 1. *num.* 132. *lib.* 1. Menoch. sibi contrarius *cons.* 43. *à n.* 15. Fusar. *de substit. quæst.* 456. *n.* 141. *&* *quæst.* 469. *n.* 83. sequitur primam opinionem.

27 Decimoseptimò operatur ac si testator rogasset venientes ab intestato restitui hæreditatem hæredi scripto, Fusar. *de substit. quæst.* 69. *n.* 2.

28 Clausula hæc codicillaris non habet vim, & effectum contra voluntatem testatoris, nec aliquid operatur in testamento, quod non valet propter defectum voluntatis, Tiraq. *in l. si unquam*, *verb. donatione largitus*, *n.* 266. *C. de reuocand. donat.* Seraph. *de privileg. iuram privileg.* 84. *num.* 4. Curt. iun. *cons.* 114. *n.* 10. Card. Mant. *de coniect. lib.* 1. *tit.* 4. *n.* 15. Turret. *de effectu clausulæ codicillaris quæst.* 22. *la* 1. *n.* 2. Surd. *decis.* 37. *num.* 7. *&* *cons.* 211. *n.* 10. *&* *cons.* 131. *n.* 16. *&* *cons.* 157. *n.* 15. Cald. Pereira *q. for. lib.* 2. *q.* 26. Steph. Grat. *disc. for.* *c.* 774.

29 Decimooctauò operatur, vt licèt hæreditas non potest in codicillis dari, nec adimi, tamen si daretur etiam per verba directa, debeat hæreditas per fideicommissum restitui, *l. Scæuola. ff. ad Trebell.* Calder. *cons.* 364. aliàs 35. *de testamentis*, Castro *cons.* 97. incip. *Super primo*, *n.* 1. *in fin. lib.* 1. *&* *cons.* 200. *in princ. etiam lib.* 1. Tusch. *d. conclus.* 292. *n.* 45. vbi *n.* 46.

extendit

extendit vt procedat etiam in testamento in scriptis, licèt non sit scripta, dummodo probetur à testatore dicta, quia si non valet vt testamentum in scriptis, valet vt codicillus ex dicta clausula.

30 Decimononò operatur, vt hæreditas debeatur ex clausula codicillari ab intestato, excepta legitima, etiam quoad partem præteriti rumpentis; ita ex Bart *cons.30.num.6.vers.2.*incip. *Est videndum, lib. 2.* concludit Card. Tusch. *d.conclus.292.n.47.*

31 Vigesimò, quod hæres institutus si præmoriatur testatori, hæredes ab intestato tenentur ex fideicommisso restituere, substituto, vt per Bald. *cons.119. in fin. vers. diceremus lib.1. & cons. 170. lib. 5.* Cardin. Tusch *conclus.292.n.49.* vbi *n.50.* extendit, vt imò si hæredes ab intestato sunt prohibiti aliquid petere, restituant sine retentione Trebellianicæ.

32 Vigesimoseptimò operatur, vt substitutio pupillaris in testamento rupto natiuitate posthumi, vel præteritione filij, sustineatur; Bart. *consil. 44. in fin. lib.5.* Oldrad. *cons.171. in fin. vers. alij dicunt*, Angel. *cons.97. num 5. vers. restat igitur*, Bald. *cons. 286.* incip. *Factum. lib.1. & cons.167.* incip. *Thema. num.4. lib.2.* Card. Tusch *d.conclus.292.n.53.* vbi *n.54.* cum Alex. *cons 26.n 5.lib.1.* extendit, etiamsi ignorauerit testator natos filios, vel nepotes, & *num.56.* extendit, vt procedat etiamsi eadem substitutione vocaretur frater ex latere patris coniunctus, excluderetur posthumus vtrinque coniunctus, qui erat præteritus, quando pater sciuit natum posthumum, & non mutauit testamentum, & *num. 57.* pariter extendit habere locum in substitutione pupillari non expressa.

33 Vigesimosecundò operatur conseruationem substitutionis pupillaris ad fauorem non impugnantis testamentum; ita ex Rom. *cons. 516.* incip. *In casu proposita consultationis, in fin.* tradit Card. Tusch. *d. conclus.292.n.69.* vbi *n.70.* cum eod. Rom. *cons.181.* incip. *Pro decisione, n.5.* restringit conseruari pupillarem substitutionem in portione eius, cui facta est substitutio, provt legata conseruantur ab eo, qui est grauatus, non tamen in portione præteriti; & *n.71.* similiter restringit, quia non sustinetur substitutio pupillaris facta ad fauorem præteriti, quando impugnat testamentum.

34 Vigesimotertiò operatur, quod licèt hæres datos insolidum si repudiet hæreditatem, priuetur etiam commodo legatorum, tamen si in testamento adest hæc clausula, potest repudiare hæreditatem, & consequi legata ab intestato vigore huius clausulæ; ita Bald. *cons.528.* incip. *Factum tale, vers. sed posito lib.1.* Cardin. Tusch. *d.conclus.292.n.80.*

35 Vigesimoquartò operatur quando testamentum est nullum, quia spurius incapax est institutus, sed vt possit nubere & viuere honestè, Anton. de Butrio *cons.14.* Card. Tusch. *d.conclus.292.num.86.* vbi *n.87.* asserit operari etiamsi defectus sit ex parte disponentis, provt si filiusfamilias, qui non potest testari, sed potest donare causa mortis, vt quia pater consensisset, testaretur, quia testamentum per hanc clausulam valebit vt donatio causa mortis, & *num. 88.* subdit operari quoque etiamsi ex defectu capere debentis testamentum esset nullum, provt in Mendicantibus, qui non possent habere hæreditatem titulo institutionis, sed iure relicti, vel donationis.

36 Vigesimoquintò operatur quòd voluntas testatoris omni meliori modo valeat. ideo si in testa-

37 mento instituti sunt Fratres Sancti Francisci incapaces, illi possunt habere vt vendant, & pretium pro necessitatibus consequantur; ita Bart. *in tract. Minorum, lib.1. distinct.2. cap.2. Ex prædictis, num. 15.* Card. Tusch. *d.conclus. 292. num. 89.* contra Bald *in auth. Ingressi, n.16. C. de sacros. Eccles.* Nota clausulam codicillarem non obseruari vbi adest voluntas, Anell. Amat. *cons.61.n.13. & 34.*

38 Vigesimosextò operatur quòd licèt non valeat legatum factum hæredi coniunctum cum tertio, quia tertius totum legatum habebit, tamen secus est, si in testamento esset clausula Codicillaris, quia hæredi fiet restitutio, Angel. *cons.295. num. 29.* vbi *num. 100.* subdit operari quod fideicommissum vniuersale sustineatur, & *num.101.* imò quod faciat valere in vim fideicommissi vniuersalis, non autem particularis.

39 Vigesimoseptimò operatur etiam quando sunt instituti posthumi, & vltimo morienti sunt aliqui substituti quòd nonnulli posthumi nascantur, testamentum est nullum, & substitutio nulla, & vocantur venientes ab intestato, qui tenentur restituere ex clausula codicillari substitutis retenta Trebellianica, Castr. *cons.395.* incip. *Videndum, num.4. vers. sed quæro. lib.7.* Card. Tusch. *d.conclus.292. num.112.* vbi *n.113.* asserit etiam operari, quod licèt nascatur posthumus, nihilominus tenetur ex fideicommisso restituere aliis hæredibus scriptis, quando clausula est per verba etiam de futura, videlicet, *si non valet*, vel *non valebit.* & *num.114.* subdit pariter operari quando posthumus natus fuit agnitus, & testator de eo habuit scientiam, & tempus mutandi voluntatem, sed non mutauit, & refert Castr. *cons. 200. num.5. lib.1. & cons.15. lib.1.* Alex. *cons.142. num. 6. lib.2. & cons 50. lib. 3.* declarando tamen quod testator ignorasset habere filios, vel posthumos, fortè clausula hæc non operatur ex defectu voluntatis, vel etiamsi sciuisset posthumum, sed non habuit tempus mutandi voluntatem, quia tunc non operaretur in præiudicium præteritorum, & restitueretur extraneis, vt per Card. Tusch. *d.claus.292. num.115.* vbi *num.121.* declarat, seu restringit, vt non procedat, quando pater etiam ignorauerit, vel non cogitauerit de posthumo, si tamen constat de mente, quod si sciuisset, nihilominus disposuisset, & substituisset, veluti si substituit causam piam filio suo masculo, quando moreretur in ætate pupillari, quia si mortuus est viuo testatore, & alius masculus præteritus posthumus natus fuit, & mortuus in pupillari ætate, tunc Clausula codicillaris saluat substitutionem, quia constat de mente, & citat Angelum *consil.52.* incip. *Simon Notarius, num. 41. vers. solùm igitur.*

40 Vigesimooctauò operatur de sui natura, vt quod ex testamento inualido non debetur, ab intestato debeatur, & solemnitatis defectum suppleat, non voluntatis, Peregr. *de fideicom. art.18. num. 8.* Gabr. *cons.129.n.12. & 16. lib.3.* Menoch. *cons.326. num.40.* & fuit dictum *in Narnien. fideicommissi 8. Nouembr. 1625. coram Card. Verospio*, impressa per Farin. *decis. 589. n.6. part.1. recent.*

41 Limita tamen primò, quòd nihil operatur quoad legitimam, filiis, vel aliis grauatis restituere ex tali clausula, Bald *cons.387. in fin. lib.5.* Cardin. Tusch. *d. conclus.192.n.151.*

42 Limita secundò, per hanc clausulam non dari immissionem hæredi scripto, nec retardari immissionem hæredis ab intestato. Bero. *cons.117. num.18. lib.2.* Roland. *cons.78. num.14 & 15. lib. 3.* Gabr. *consil.45. num.15. lib.2.* & fuit dictum *in Romana de Marescotis 20. Nouembris 1615. coram Cardinale Sacrato*, impressa, per Farinac. *decis. 526. num. 3. part. 1. recent.*

Limita

43 Limita tertiò, non operari vt inſtitutus in re certa trahi poſſit ad vniuerſum ex fideicommiſſo, licèt non adſit alius hæres vniuerſalis ex teſtamento; ita ex Bald *conſ.* 179. incip. *Quędam Domina, in fine, lib.* 1. tradit Card Tuſch. *d. conc.* 292. *n.* 150.

44 Limita quarto, nihil operari quando teſtamentum eſt nullum præteritione filij, & in teſtamento ſunt legata, quæ debentur ex teſtamento nullo, quia non poteſt conualeſcere teſtamentum ex clauſula, ex quo nihil operatur quoad legata, vnde non poteſt operari tanquam nullum & conualidatum, Signor. *conſ.* 153. incip. *Quæſtio talis eſt, num.* 3. *in fine, & n.* 4. *verſ. circa quantum*, Cardin. Tuſch. *d. conc.* 292. *numer.* 152. & quòd clauſula codicillaris non operetur, vbi filius iam natus ignoranter fuit præteritus, per Bart. *in l.* 1. *num.* 10. *ff. de iure codicill.* cenſuit Rot. *in Romana de Mareſcottis* 25. *Ianuarij, &* 21. *Maij* 1618. *coram Cardinale Sacrato, & in Romana hereditatis de Matthæu* 21. *Maij* 1627. *coram Domino Verili.*

45 Limita quintò, nihil operari in teſtamento in quo turpis perſona inſtituitur à patre, vel ſorore, & cæteri fratres, vel ſorores ſunt præteriti, quia in hoc ius antiquum non eſt mutatum, tum quia à turpi aufertur omne relictum, ideo reſtitui ſibi non debet. Fulgoſ. *conſ.* 71. incip. *Mulier maritum, num.* 4. *verſ. ad ſecundum*, Caſtren. *conſ.* 569. incip. *Ad primum, n.* 2. *verſ. in diuerſum, lib.* 1. Card. Tuſch. *conc.* 595. *n.* 153. Surd. *de alim. tit.* 8. *priu.* 96. *n.* 3. Fuſar. *de ſubſt. q.* 570. *n.* 2. *cum ſeqq.*

46 Limita ſextò, non operari quod reciproca ſubſtitutio non contineat fideicommiſſariam, Surd. *conſ.* 235. *n.* 13. *&* 16. Mart. *d. cl.* 11. *n.* 15. *cum ſeqq.*

47 Limita ſeptimò, hanc clauſulam nihil operari in teſtamento cæci, non facto ſecundum ſolemnitatem requiſitam, Fulgoſ. *conſ.* 90. *col. fin. verſ. nec me mouet*, Cardin. Tuſch. *d. conc.* 195. *n.* 161.

48 Limita octauò, nihil operari quoad impediendum ſecundum teſtamentum, quin reuocetur primum. Angel. *conſ.* 558. incip. *Teſtator fecit, col. fin.* Card. Tuſch. *d. conc.* 195. *n.* 165.

49 Limita nonò, non operari vbi teſtamentum poteſt valere vt teſtamentum, *l. vlt. §. illud. C. de iure cod.* Cephal. *in l. centurio, num.* 600. *&* 651. *ff. de vulgari.* Simon. de Prætis *de interpretat. vlt. volunt. fol.* 103. *ſolut.* 21. *n.* 5. Fuſar. *de ſubſtit. q.* 245. *n.* 38. Surd. *conſ.* 235. *n.* 38.

50 Limita decimò, nihil operari quando agitur de inofficioſo teſtamento, Fulg. *conſ.* 71. *n.* 6. Card. Tuſch. *d. conc.* 192. *n.* 163.

51 Limita vndecimò, nihil operari in teſtamento inualido reuocatorio primi validi, quia ex quo procedit teſtamentum validum, ſecundum inualidum non operatur, quia non cenſentur rogari venientes ab inteſtato, cùm ſucceſſio deferatur ex teſtamento, Fulgoſ. *conſ.* 90. incip. *Super eo, in fin.* Cardin. Tuſch. *d. conc.* 195. *n.* 168.

52 Limita duodecimò, non operari quando ponitur in fine teſtamenti, ſed tantùm quando ponitur in diſpoſitione, quia dicit teſtator quod omni meliori modo valeat; ita Couarr. *in cap. relatum il* 2. *num.* 4. *in fin. de teſtam.* Cardin. Tuſch. *d. concl.* 295. *num.* 169. vbi *num.* 170. ſubdit quòd plus operatur clauſula, *Omni meliori modo*, in diſpoſitiua, quàm codicillaris.

53 Limita decimotertiò, non tollere remedium *l. ſi vnquam, C. de reu. donat.* vt per Tiraq. *in præfat. eiuſdem l. num.* 82. *verb. libertis, num.* 105. qui videtur ſibi contrarius.

54 Limita decimoquartò, non facere valere teſtamentum quoad pœnam appoſitam hæredi ſi contrauéniat, quia cùm non poſſit valere directò, ſed per obliquum vigore huius clauſulæ codicillaris, vel confirmationis, in codicillis pœna non habebit locum, vt per Oldrad. *conſ.* 138. incip. *Thema tale eſt. c.* 5. Card. Tuſch. *d. concl.* 592. *n.* 147.

Auguſt. Barboſa de Clauſ.

55 Limita decimoquintò, non operari ſi quis inſtituat matrem in re certa præteritis filiis, cum hac clauſula, niſi quod rem particularem, quia non habet locum in tota hæreditate per ius accreſcendi, Bald. *conſ.* 387. incip. *Quædam Domina in fin. verſ. quid ſi dicta mater, lib.* 5. duplicatur *lib.* 1. *conſ.* 179. Cardin. Tuſch. *d. conc.* 292. *n.* 149.

56 Multis modis ponitur hæc clauſula, quando conditionaliter, aliquando copulatiuè, interdum diſiunctiuè, aliquoties alternatiuè, nonnunquam de præſenti, & de futuro, & demum pleniſſimè, de quibus omnibus modis agit Card. Tuſch. *d. conc.* 292. *n.* 175. *cum multis ſeqq.*

57 Pugna ingens eſt, an hæc clauſula ſuſtineat teſtamentum nullum ob præteritionem poſthumi; quia verò excultiſſimi optimèque de Iuriſprudentia meritis, quæſtionis huius reſolutionem ſumma induſtria inueſtigarunt, ſuóque cum inſtructiſſimo apparatu propoſuerunt, eò omnino remittendus erit ſtudioſus, adeat proinde Anton. Gabr. *comm. lib.* 6. *tit. de clauſ. conc.* 6. *&* 7. Clar. *§. teſtamentum, q.* 47. *num.* 11 Hippolyt. *conſ.* 118. *num.* 7. *vol.* 2. Franc. Viu *Neapol. deciſ.* 19. *n.* 7. *&* 22 *lib.* 4 Surd. *Mantua deciſ.* 54 10. *& conſ.* 55. *n.* 11. *& conſ.* 232. *num.* 39. Vinc. Honded. *conſ.* 74. *vol* 1. Marc. Anton. de Amathis *Marchia deciſ.* 10. Gilch. *in auth. ex cauſa, n.* 10. *cum ſeqq. C. de liberis præterit.* Azeued. *l.* 1. *n.* 70. *tit.* 8. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Menoch *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 32. Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. clauſ.* 8. Mart. *d. clauſ.* 11. *n.* 54. *&* 25. Fachio. *controuerſ. lib.* 4. *cap.* 12. *cum duobus ſeq.* Paul. Montan. *de tutel. cap.* 15. *num.* 55. Ceual. *communium contra communes, q.* 180. *&* 181. & Steph. Grat. *d. c.* 48. *n.* 9. *cum ſeq.*

CLAVSVLA XXII.

Coniunctim & diuiſim.

HÆc clauſula poſita circa plures modos importat, vt vnuſquiſque modus cenſeatur de per ſe propoſitis, & ideo reus negans poſitiones coniunctim, debet ſeparatim interrogari per hanc clauſulam; ita Lap. *alleg.* 51. *n.* 5. *verſ. ad ſecundum, circa finem*, Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 5. *litt. C, concluſ.* 152 *n.* 1. Mart. *de clauſ. p.* 1. *clauſ.* 231. *n.* 1. *in vlt. impreſſ.* vbi *num.* 2. poſt Zabarel. *conſ.* 54. *n.* 2. *verſ. ad quartam*, ſubdit, quòd ſi poſt dationem executorum appoſita fuerit hæc clauſula, tunc ſi vnus incepit procedere, alter proſequi non impeditur, præſertim ſi ille fuiſſet impeditus, & dicitur impedimentum ſi abſens, vel infirmus fuerit, de quo etiam Cardin. Tuſch. *d. litt. C, concl.* 351. *num.* 1. vbi *n.* 2. ampliat quòd ſi vnus proceſſit nulliter, putà quia dedit poſſeſſionem non citato poſſeſſore, poterit alius iuridicè procedere faciendo renunciare poſſeſſioni nullæ, & de nouo dando poſſeſſionem legitimam. Theodoſ. de Rubeis *in ſingul. Rotæ, tom.* 5. *part.* 4. *clauſ.* 11. vbi quòd hæc clauſula poſita in commiſſione, operatur quòd in vim illius poſſit iudex pronuntiare inſtantiam vnius, etiam omiſſis aliis.

CLAVSVLA XXIII.

Compareas, si tua putaueris interesse.

1 *Clausula* Compareas, &c. *operatur vt persona non dicatur habilis ad comparendum, nec audiri debeat, nisi constet de suo interesse.*

2 *Citare faciens aduersarium suum ad iudicium, videtur eius personam approbare.*

3 *Facultatem comparendi in absolutam citati voluntatem claus.* Compareas, &c. *facitque reum voluntarium, non necessarium.*

1 HÆc clausula operatur, vt persona non dicatur habilis ad comparendum, nec audiri debeat, nisi constet de suo interesse, hoc est, se ius aliquod in causa habere, vt probat text *in l. si vnus, §. ante omnia, ff. de pact.* resoluunt Menoch *remed. 4. adipisc. n. 616. cum seqq.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 33. numer. 83. decis. 120. num. 11. & decis. 260. num. 3.* Bernard. Græuæus *ad practicam Cameræ Imperialis lib. 1. concl. 69. n. 1.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 302. n. 30 & c. 487* & qui fecit citare aduersarium suum ad iudi-2 cium, videtur eius personam approbare, Hippol. *in l. si quis ne quæstum 39. ff. de quæst.*

3 Facultatem comprehendi in absolutam citati voluntatem confert hæc clausula, facitque reum voluntarium, non necessarium, Surd. *decis. 26. n. 5.* Seraph. 512. *n. 3.* Cæsar. Angel. *de Contradictore legitimo, q. 3. n. 78.*

CLAVSVLA XXIV.

Conscientiam tuam oneramus.

1 *Clausula,* Coníscientiam tuam oneramus, *operatur, vt arbitrio boni viri negotium remissum censeatur.*

2 *Monitionem potiùs denotat, quàm conditionem claus.* Conscientiam tuam oneramoa.

3 *Iuris Ciuilis rigor videtur remissus per clausulam,* Conseientiam tuam oneramus, *in rescripto Papæ appositam.*

4 *Clausula,* Conseientiam tuam oneramus, *non operatur nisi respectu contrauentionum de facto.*

5 *Conscientia est indicium menti consonum, in quodam naturali Iure consistens.*

6 *Iudex secundum allegata & probata, non secundum conscientiam indicare debet.*

7 *Appellatio non datur à sententia Iudicis, cùm causa est commissa cum clausula,* Conscientiam tuam oneramus.

8 *Delegatus cum claus.* Conscientiã tuam ooeramus, *non potest subdelegare.*

9 *Arbitrium boni viri denotat clausula,* Conseieotiæ, seu prudeotiæ tuæ committimus.

10 *Commissarius cum clausula,* Cónscientiam tuam oneramos, *sequi debet non priuatam conscietiam, sed communem & publicam.*

1 REscribere aliquando Papa solet Episeopis, ac alus eum hac clausula, quæ operatur, vt arbitrio boni viri negotium remissum censeatur, *cap. non solùm, de reg. iur. in 6. ibi, vt conscientia priuati,* Marches. *de commiss. part. 1. cap. 6. de commiss. appell. extra Rom. Curiam, num. 84. pag. 156. in vlt. impress.* Peregr. *cons. 72. num. 9 vol. 1.* vbi quòd non inserta in principali commissione, sed post accessoriè ad commissionem ipsam, non tollit vim principalis commissionis.

Non mutat hæc clausula naturam negotij, & po-2 tiùs denotat monitionem, quàm conditionem, vt per Stephan. Gratian. *Marchia decis. 154. num. 9.* Et sic ostendit monitionem & excitationem qoandam, vt attentis procedat delegatua, & Deum ac legum præcepta præ oculis habeat, vt per Nauarr. *cons. 6. de offic. deleg.* Flores de Mena *var. q. 4. à n. 67.* Nicol. Garcia *de benef. p. 6. c. 2. n. 109.* & alios, quos refert & sequitur Solorzan. *tom. 2. tit. de iure Indiarum lib. 2. c. 7. n. 11.*

Per hanc clausulam in rescripto Papæ videtur 3 remissus rigor Iuris Ciuilis, sicut per clausulam; *Arbitrio Rosa*, ita Seraph. *decis. 447. num. 1.* me citato *in hoc loco* Ioao. Escobar *in tract. de vtróque foro, in initio num. 73.*

Non operatur nisi respecto contrauentionum de 4 facto, & vbi non adest possessor, idem Seraph. *decis. 1176. num. 5.*

Quia conscientia est iudicium menti consonum, 5 in quodam naturali Iure consistens, ideo non ob hanc clausulam sequi conscientiam Iudex simpliciter debet, sed iustitiam communi & publica lege munitam; debet enim secundum allegata & probata, non verò secundum illam iudicare, *l. illicitas, §. 6 veritas, ff. de offic. Præsid.* Ordin. Regia Lusit. *lib. 3. tit. 63. in princ. & tit. 66. etiam in princip.* Viu. *in Neapol. decis. 178.* Clar. *§. fi. q. 66. num. 2.* Decian. *tract. crim. lib. 2. cap. 14.* Menoch. *de arbit. lib. 1. quæst. 8. num. 40. & seq. & cons. 91. n. 80. cum seqq. & cons. 786. in vlt.* Caualcan. *decis. 26 n. 5. part. 1. & decis. 19. n. 61. & decis. 23. n. 10. part. 3.* Masceard. *de probat. conclus. 748* Farin. *in praxi crim. p. 1. quæst. 21. num. 163. cum seqq.* Seraph. *de Priuileg. iuram. priuil. 2. in princip.* Marches. *d. c. 6. n. 87. & 88.* Cened. *ad Decret. collect. 101. num. 11.* Ludou. Mirand. *de ord. iud. q. 28 art. 3.* Sayr. *in claui Regia, lib. 12. c. 8. n. 6. cum seqq.* Less. *de Iustit. lib. 2. c. 29. n. 10. & n. 84.*

A sententia Iudicis, cùm causa est commissa cum 7 hac clausula, non datur appellatio, vt per Sigism. Scacc. *de Appellat. q. 18 concl. 15. n. 3.* vbi *n. 5.* asserit tunc posse recurri ad superiorem per viam supplicationis.

Delegatus cum hac clausula, non potest subde-8 legare, quia videtur electa industria, *l. nulli*, ibi, *pro sua conscientia*, vbi Bald. *n. 4.* & Ias. *n. 12. vers. 5. limita. C. de Episcop. & Cleric.* Menoch. *n. 12.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici, p. 1. c. 15. num. 49. & p. 2. c. 2. num. 16.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. disput. 27. num. 43.* Sigism. Bonon. *de elect. dub. 14. num. 14.* Verùm quòd sobdelegare possit, tenet Angel. *in auth. ad hæc, n. 2. C. de Iud.* Rot. *decis. 28. de concess. præb. in nou.* Nauar. *cons. 2. in antiq. alias 6. in nouis, de offic. deleg.* Franc. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. quæst. 119. art. fin. vers. vlt.* quas contrarias opioiones nititur concordare Marches. *dict. cap. 6. num. 9.* vt apud illum videri potest.

Verba (*Conscientia, seu prudentia tua committimus*) 9 denotare quoque arbitrium boni viri, obseruant Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæst 8. n. 40.* Mascard. *de probat. concl. 414.* Monet. *de commut vlt. vol. cap. 7. num. 146.* vbi quòd Menoch. *proximè citato loco, num. 44.* declarat, vt is Iudex, seu Commissarius com tali 10 clausula sequi debeat non priuatam conseientiam, sed commuoem & publieam; nam, vt loquit Marches,

chef.de Commiss. p.1.pag.102.num. 77. in vlt. impress. non debet Iudex, cui commissa fuit causa cum hac clausula, secundùm suam conscientiam iudicare, sed bene secundùm illam prudentiam, quæ à sacris Canonibus, & à Iure Cæsareo regulatur, sicque prudentia non erit attendenda, si Iuri contradicat.

CLAVSVLA XXV.

Constito.

1 *Conditionalis est clausula*, Constito, *& formam inducit.*
2 *Conditione non probata ob clausulam*, Constito, *concessio locum non habet.*
3 *Iurisdictionem non dat clausula*, Constito, *nisi priùs verificetur conditio.*
4 *Iurisdictio vbi datur sub conditione, quicquid fit ante eam purificatam est nullum.*
5 *Iudicialem indagationem, & causa cognitionem requirit clausula*, Constito, &c.
6 *Probationes veras, & concludentes, non præsumptiuas requirit clausula*, Constito.
7 *Rescriptum cum clausula*, Constito, *iurisdictionem non tribuit, nisi liquidè constet, excepto quando iustificatur ex præsumptione Iuris.*
8 *Iustificatio clausula*, Constito, *absque iustificatione aliorum narratorum sufficit, ne dicatur Iudex de facto procedere.*
9 *Executor vt debeat assumere partes Iudicis, ritè rectéque procedere facit clausula*, Constito.
10 *Executor merus vt non sumat informationem extraiudicialem, non obstat clausula*, Constito.
11 *Claus.* Constito de interesse, *satis iustificatur ex eo quod ius commune sistat super negotio controuerso.*

1 HÆc clausula est conditionalis, & formam inducit, vt per Aloys. Ricc. *in collect. dec. p. 5. collect. 1675. in princ.* Marchef. *de commiss. p. 1. pag. 320. n. 57. & pag. 1123. n. 81. in vlt. impress.* Campan. *in diuersorio Iuris Can. tit. 11. c. 13. n. 215.* Mart. *de claus. p. 1. claus. 19. à princ.* Rot. *in Interamnen. pecuniaria 23. Ianuarij 1603. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano*, impressa per Marchef. *de Commiss. p. 2. pag. 544. num. 3. & in vna nullius Cauonicatus 4. Decemb. 1600. coram Greg. XV.* impressa per Farin. *decis. 40. n. 1. p. 1.*
2 *recent.* vbi etiam dictum fuit, quod conditione non probata concessio locum non habet, Rot. *etiam apud Cenci. post tract. de censib. decis. 137. n. 2.* Nicol. Garc. *de benef. p. 6. c. 3. n. 36.* Rota *decis. 134. num. 4. posthum. Farin.* vbi quòd facit conditionem.

3 Non dat iurisdictionem, nisi priùs verificetur conditio, vt resoluit Steph. Grat. *discept. forens. c. 869. n. 25. & c. 991. n. 11.* & fuit dictum *in Firmana Altaris 11. Ianuarij 1616. coram Andrea*, impressa per Farin. *decis. 701. n. 4. part. 1. recent.* nihil enim potest executor nisi iustificatis narratis, Paris. *cons. 15. n. 14. lib. 4.* Rol. *cons. 65. n. 20. cum seqq. lib. 1.* Put. *decis. 275. n. 1. lib. 2.* & fuit dictum *in Mileuitana bonorum 7. May 1627. coram D. Duran.* Rota *decis. 182. num. 7. p. 5. recent.* vbi quòd debet plenè iustificari, etiam si non adsit con-
4 tradictor generale enim est, quod vbi iurisdictio datur sub conditione, quicquid fit ante eam purificatam est nullum, gl. *fin. c. cum plures, de offic. deleg. in 6.* Soc. *cons. 1. n. 10. lib. 3.* Paris. *cons. 41. n. 14. & cons. 94. n. 5. & 8. lib. 4.* Vant. *de nullit. ex defectu iurisd. delegata, n. 91.* Verall. *decis. 150. n. 3. p. 1.*

Requirit hæc clausula iudicialem indagationem, *Aug. Barbosa de Claus.* & causæ cognitionem, vt resoluit Grat. *discept. forens. c. 961. n. 9.* Rot. *apud Cenci. post summ. tract. de Cens. decis. 8. n. 8. & decis. 36. n. 3. 4. & 10.* & dictum fuit *in Celson. preceptoria 14. Maij 1604. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Marchef. *d. p. 1. pag. 435. n. 4. in vlt. impr.* Theod de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. cl. 216. n. 6.* vbi *n. 11.* quòd requirit partis citationem, & *n. 8.* limitat quando agitur de re modica, & de paruo præiudicio, nec tunc requirit partis citationem, nec causæ cognitionem.

Deinde requirit hæc clausula veras & concludentes probationes, nec præsumptiuas admittit, Theodos. de Rubeis *d. claus. 216. num. 10.* Aloys. Ricc. *collect. 1675.* Nicol. Garc. *de benef. p. 6. cap. 2. n. 38. & cap. 3. n. 64.* & fuit dictum *in Pacen. puritatis 11. Decembris 1609. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, & in Romana Grani 11. Aprilis 1614. coram Buratto*, impressa per Farin. *decis. 532. n. 1. p. 2. recent. & in Oscen. portionis 17. Decemb. 1617. coram Dunozetto*, Greg. *decis. 53. n. 1.* & fuit resolutum *in d. Mileuitana bonorum coram Domino Duran.* vbi etiam quòd hæc probatio debet fieri cum partis citatione, quæ reperitur impressa inter decisiones eiusdem Duran. *dec. 78. num. 5. & 6.* liquidè enim constare debet, vbi fuerit hæc clausula iniuncta, aliàs rescriptum cum ea iurisdictionem non tribuit, *l. Lutius 81. ff. de condit. demonstr.* & fuit dictum *in Pampilonen. beneficij 16. Martij 1577. coram Blanchetto, & in Romana Grani 11. Aprilis 1614. coram Buratto*, excepto quando iustificaretur ex præsumptione Iuris, vt fuit dictum *in Elnen. beneficij 1. Iulij 1615. coram Dunozetto*, impressa per Farin. *decis. 756. n. 4. p. 2. recent.* & iustificati hanc clausulam ex sola Iuris præsumptione, cùm dicatur liquidissima probatio, ait Beltram. *in annot. ad decis. 53. Greg. XV.* sufficere tamen insti-
8 ficationem huius clausulæ absque iustificatione aliorum narratorum, ne dicatur Iudex de facto procedere, & ne exinde spolij actio competat, dicit Anch. *cons. 297. num. 8.* & dictum fuit *in Celson. preceptoria 4. Februarij 1605. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Tadentina monasterij 17. Maij 1613. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, deinde Rot. *in Vrgellen. Abbatia 23. Nouembris 1613. coram eodem D. Decano*, impressa per Farin. *decis. 484. n. 1. p. 2. recent.* censuit Breue esse exequendum, cùm pro illius verificatione sufficeret iustificare hanc clausulam; sic etiam *in alia Papien. præpositura 30. Maij 1611. coram Reuerendissimo Attrebaten.* impressa per Marchef. *p. 2. pag. 530.* dictum fuit verificata clausula, *Constito*, non requiri aliam iustificationem narratiuæ, nec esse cognoscendum de exceptionibus aliunde petitis, ibique multæ aliæ concordantes decisiones citantur.

9 Facit deinde, vt executor debeat assumere partes Iudicis, ritè rectéque procedere, vt dictum fuit *in Vrgellen. Canonicatus 30. Octobris 1583. coram Cardinale Blanchetto*, impressa per Marchef. *de commiss. p. 2. pag. 277. n. 4.* non enim est merus, sed mixtus executor, vt fuit resolutum *in Cremonen. Iurispatr. 26. Ianuar. 1603. coram Greg. XV.* impressa per Farin. *dec. 79 n. 1. p. 2. rec. & in Celson. preceptoria coram Decano*, Impressa per Marchef. *part. 2. pag. 63. & in Syracusana parochialis 13. Aprilis 1619. coram Cardinale Caualerio, & demum in d. Mileuitana bonorum coram Domino Duran.* Rot. *decis. 65. n. 6. p. 5. recent.* Non obstat ta-
10 men hæc clausula, vt executor merus non sumat informationem extraiudicialem, vt resoluit Gratiano. *discept. forens. c. 766. n. 18.* Et contenta est solo facto, omissa iuris allegatione an bene, vel malè factum fuerit. Rota *decis. 617. n. 5. p. 1. in posth. Farin.*

11 Claus. *Constito de interesse*, satis iustificatur ex eo quòd interesse alleganti assistat ius c mmune super negotio controuerso. Rota apud Paul. de Rub. *decis. 367. n. 1. tom. 2. diuers. & n. 2. cum seqq.* quòd continet conditionem, cui satisfactum dicatur, non tequiritur probatio omnino certa, aut necessariò concludens, sed sufficit præambula quædam probatio conducens ad præparationem, & quòd summariè & apparenter doceatur de interesse, & etiam quòd de eo constet sola iuris præsumptione.

CLAVSVLA XXVI.

Constito de irrationabilitate, &c.

1 *Appellatio ad effectum deuolutiuum admittitur ab electione Episcopi in concursu ad Parochiales.*

2 *Electio per Episcopum facta in concursu, non reuocatur nisi quando constiterit dolosè, & euidenter irrationabiliter iudicasse.*

3 *Electione facta per Episcopum in concursu, est interpretatio ad eius fauorem facienda, quod omnia considerauerit, & magis idoneum arbitrio suo eleg rit.*

4 *Approbatus ab Examinatoribus Synodalibus, non poterit ab irrationabili iudicio Episcopi appellare, si alius similiter approbatus eligatur.*

5 *Clausula*, Constito de irrationabilitate, &c. *non verificatur nisi per sententias, & rem iudicatam, ex eisdem sententiis resultantem.*

6 *Irrationabilitas electionis in concursu, si non sit euidens & manifesta, contra illam opponentem est iudicandum.*

1 Licet admittenda non videretur appellatio ab Episcopi electione in concursu ad parochiales, tanquam facta in executionem decretorum Sacri Concilij Tridentini, quod est munitum decreto irrit nte, & clausula, *Sublata*, &c. tamen ad effectum deuolutiuum conceditur, sed cum hac clausula, *Constito de irrationabilitate*; ita ex eod. Concil. *sess. 24. de reformat. cap. 18. & Constit. sanctæ memor. Pij V.* obseruant Vgolin. *de potestate Episcopi cap 50. §. 13. n. 1.* Campanil. *in diuersorio Iuris Canonici. rub. 7. c. 6. n. 75.* Gonzal *ad reg. 8. Cancell. gloss. 6. n. 138.* Massob. *in praxi habendi concursum, requisito 5. dub. 2. num. 42. Rot. decis. 535. n. 11. & decis. 656. num.* 1. apud Farin. *p. 1. recent.* & fuit dictum *in vna Pampilonen. Abbatia de Aresso 22. Aprilis 1622. coram Reuerendissimo Do-*
2 *mino meo Nauarro*; nec reuocatur electio per Episcopum facta, nisi quando constiterit dolosè, & euidenter irrationabiliter iudicasse, vt colligitur ex verbis d. Constitutionis Pij V. super collatione parochialium, *sub dat. 15. Kal. Aprilis 1566. coram Cardinale Aragonio*, & ex deductis *in Raucmaten. parochialis 2. Octobr. 1594.* & apud Gregor. XV. *decis. 538. n. 5. & inter recen. decis. 40. sub n. 1. p. 1. & decis. 614. n. 4. p. 4. in nouiss.* Marescot. *variar. resolut. lib. 1.*
3 *c. 52. num. 13. & 24.* Nam facta electione per Episcopum, est interpretatio ad eius fauorem facienda, quod omnia considerauerit, & magis idoneum arbitrio suo elegerit. ex notatis per Gonzal. *d. gloss. 6. n. 131.* & per Massob. *d. requis. 5. dub. 2. num. 31. cum*
4 *seqq.* ac proinde approbatus ab examinatoribus Synodalibus non poterit ab irrationabili iudicio Episcopi appellare, si alius similiter approbatus eligatur, quia in hoc casu locus est gratificationi, Lambertin. *de iurep. tr. p. 3. lib. 2. n. 1.* Seraph *decis. 152. in fin.* & fuit dictum *in Calaguritana beneficij 14. Nouembris 1620. coram Vbaldo seniori, & in dicta Pampilonen. Abbatia coram Reuerendissimo Domino meo Nauarro.*

5 Non verificatur hæc clausula nisi per senteotias & rem iudicatam, ex eisdem sententiis resultantem, latis super irrationabilitate, ad text. & gloss. *in l. furti, ff. qui notatur infamia, in verb. inter famosos,* Ægid. *decis. 103.* ideo donec per sententias cognoscatur de tali irrationabilitate Examinatorum, vel electoris, immissio & possessio erit concedenda, vt fuit dictum *in Barcinonen. parochialis 20. Nouemb. 1613. coram Buratto*, impressa per Farin. *decis. 537. p. 1. recent.* nam donec de tali irrationabilitate ita non constiterit, semper præsumptio erit in contrarium, & pro iudicio ipsius Ordinarij, arg. *cap. in præsentia, de renunciat.* & illorum, quæ supra diximus, in
6 tantum, vt si talis irrationabilitas non sit euidens & manifesta, contra illam opponentem sit iudicandum, vt factum fuit *in causis Rauennaten. parochialis 29. Nouembris 1609. coram Ortembergo, & in Barcinonen. parochialis 29. Nouembris 1609. coram Buratto & in Tud. parochialis 28. Aprilis 1603. coram Cardinale Sacrato.*

Quis autem dicatur dignior ad concursum parochialium, & quis minùs dignè & irrationabilitate electus per Episcopum, dixi late *de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 60. n. 101. cum seqq.*

CLAVSVLA XXVII.

Constito de assertis.

1 *Conditionem denotat clausula*, Constito de assertis, *posita in rescripto.*

2 *Iurisdictionem conditionalem facit clausula*, Constito de assertis.

3 *Vnum verificari non sufficit ex pluribus narratis si adsit clausula*, Constito de assertis.

4 *Clausula*, Constito de assertis, *posita à Regente in commissione, quid operetur, ostenditur.*

1 Hæc clausula in rescripto conditionem denotat, & inducit, vt per Verall. *decis. 228. n. 3. p. 1.* Marches. *de Commiss. p. 2. §. 3. de commiss. restit. in integrum, n. 167. pag. 18.* & fuit dictum *in Oriolen. decimarum 26. February* 1590. impressa per eundem Marches. *part. 1. cap. 3. pag. 575. num. 4. in vlt. impress.*

2 Facit iurisdictionem conditionalem, ita vt Iudex nihil possit nisi iustificatis narratis, secundùm Socin. *cons. 93. num. 10. lib. 3.* Paris. *cons. 41. num. 14. & cons. 45. num. 5. cum seqq. lib. 4.* Rol. *cons. 65. num. 20. cum seqq. lib. 3.* Put. *decis. 275. num. 1. lib. 2. in correct.* & quidem per veras proaptiones, *l. Lucius 82. ff. de condit. & demonstrat.* Bellam. *decis. 471.* Fel. *in rub. de probat. sub num. 3.* & iis relatis dictum fuit *in Romana domorum de Ronciorsbus 14. Iuny 1625. coram Buratto* impressa per Farinac. *decis. 725. n. 10. part. 2. recent.* operatur tamen hæc clausula quod licet plura narrentur in commissione, ex eis sufficit si vnum verificatur, etiamsi alia falsa sint. Serap. *decis. 330.* maximè verificetur illud, quod mouit Papa ad concedendum rescriptum, idem Seraphin. *decis. 455. & decis 615. num. 4.* quem refert Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 14. §. 2.* vbi etiam aduertit quod Rota coram eodem Seraph. *dec. 637. n. 3. in fine.*

reuocauit

reuocauit in dubium id, ad qood in alia huios cauſæ poſitione inclinauerat propter claoſ. expreſsè appoſitam, *Conſtito de aſſertu*, quòd requitatnt ioſtificatio omnium narratorum, ad not. per Pariſ. *conſ.* 41. *n.* 25. *lib.* 4.

3 Item facit quod ex pluribus nattatis non ſufficiat vnum verificari, Seraph. *deciſ.* 637. *n.* 4.

4 Poſita tamen à Regente in commiſſione, non refertur ad oatrata, ſed ad ea, quæ habentur in clauſula, *Conſtito*, poſita in diſpoſitione commiſſionis, & ſic non teddit reſeriptum conditionale, quando ſignatora Papæ, vel Cardioalis eſt pura & ſimplex, quia Regens non poteſt alterare ſignaturam Papæ, vel Cardinalis, quæ eſt illa, quæ diſponit, & attenditur, Caſſad. *deciſ.* 17. *n.* 14. *de reſcript.* & fuit tentum *in Trolıen. decimarum 26. Februarij* 1590. *coram Orano*, vt refert Mart. *d. clauſ. p.* 1. *clauſ.* 19. *n.* 10. *in vlt impreſſ.*

CLAVSVLA XXVIII.

Conſtito de tribus conformibus.

1 *Clauſula*, conſtito de tribos conformibus, *intelligitur de tribus ſententiis validis.*
2 *Clauſula*, Conſtito de tribus couformibus, moderentur inhibitionem, *facit, vt illa moderata cauſa ad partos remitteatur.*
3 *Executorem mixtum facit clauſula*, Conſtito de te iudicata exequatur.
4 *Conditionem cognitionis importat clauſula*, Coostito de re iudicata, &c.
5 *Conditionem importat clauſula*, Conſtito de re iudicata, &c. *ita vt niſi conſtet de rej iudicata, non cenſeatur data iuriſdictio.*
6 *Negotium quando redditur dubium, ſic reſcribere ſolet ſignatura*, Conſtito de te iudicata, ſeu quod aliàs exequutioni locus ſit exequatur.

1 INtelligitur de tribus ſententiis validis, ad *l.* 4. *§ condemnatum, cum ibi not. de re iud.* Rot. *Landen. pecuniaria 1. Iuly* 1588. *coram Orano*, impteſſa pet Marcheſ. *de commiſſ. p.* 2. *pag.* 144. *num.* 2. & reſoluunt idem Marcheſ. *p.* 3. *pag.* 142. *n.* 29. vbi aliis tefert deciſiones, & Mart. *d. clauſ. p.* 1. *clauſ.* 19. *n.* 11. vbi plures refert deciſiones Theodoſ. de Rub. *d. tom.* 2. *p.* 4. *clauſ.* 216. *num.* 18. latè Rota apud Paul. de Rob. *deciſ.* 38. *à princ. tom.* 3. *diuerſ.* aliàs *p.* 7. *recent.* Huic conditioni dicitur ſatisfactum ſi oſtendantur tres ſententiæ adiutoriæ, v.g. decimarum Rectori Parochialis Eccleſiæ, Caſtren. *conſ.* 163 *ſub num.* 2. Cort. iun. *conſ.* 30. *n.* 1. Anton. Gabr. *commun. tit. de execut. rei iudic. concl.* 1. *n.* 12. *& ſeq.* Quorum iuſtificatio non eſt neceſſaria cùm ſufficiat cooditionis implementum probari de facto, Corn. *conſ.* 80. *n.* 5. *verſ. tamen his*, *lib.* 4. Bart. *in l. filiusfam. §. cùm quis n.* 2. vbi Bald. *in fine*, & Caſtr. *ſub n.* 1. *ff. de legat.* 1.

2 Quando ita reſeribitur, *Conſtito de tribus conformibus, moderetur inhibitionem*, illa moderata ad partes cauſa remittitur; ita Marcheſ. *d. p.* 2. *pag.* 116. *n.* 184. *in vet. impreſſ.*

3 Clauſula, *Conſtito de re iudicata exequatur*, facit executorem mixtum, adeò quod partes vocare debet, ac diffinitiuè, vel tacitè procedendo ad vlteriora, vel expreſsè pronunciare tenetur, Felin. *in cap. de catero*, *n.* 10. *de ſent. & re iud.* gloſſ. & Doctores

4 *in Clem. præſenti. in verb. conſtiterit. de cenſib.* Importat enim cognitionem cnnditionis, Rot. *deciſ.* 21. *de reſcript. in antiq.* Staphil. *de litteris gratia. part.* 2. *verſ.* citatio perſonalis, *num.* 4. Lancell. *de attent. part.* 2. *cap.* 3. 5 *ampl.* 11. *num.* 22. & ideo illa dictio, *de*, ſubſtantiam ita denotat, vt commiſſioni locus eſſe nequeat, niſi de re iudicatata conſtet, Corn. *conſ.* 167. *num.* 14. *vol.* 2. refert Marcheſ. *part.* 1. *§.* 3. *de commiſſ. reſtit. in integr. n.* 165. *pag.* 186. *in vlt. impreſſ.* Et ſic denotat condi- 5 tionem, vt niſi conſtet de te iudieata, non cenſeatur data iuriſdictio; ita ex Pariſ. *conſ.* 41. *num.* 14. *lib.* 4. Rol. à Valle *conſ* 65. *n.* 25. *lib.* 5. Natt. *conſ.* 430. *num.* 16. *lib.* 2. concludit Cardin. Tuſch. *tom.* 1. *lit.* C. *concl.* 467. *num.* 4. in tantum vt debeat verificatio præcedere, aliàs nihil ponit in eſſe, Pariſ. *conſ.* 45. *n.* 4. *lib.* 4 Rol. *d. conſ.* 65. *n.* 21 *lib.* 3. Cardin. Tuſch. *d. concl.* 567. *n.* 5.

6 Quando negotium redditor dubium, teſcribere ſoler ſignatuta, *Conſtito de re iudicata, ſeu quod aliàs exequutioni locus ſit, exequatur, ſiue minus cauſam appellationis cognoſcat*, vt aſſerit March *p.* 1. *pag.* 1233. *num.* 75. vbi obſeruat, quod procuratores vltra clauſulam, *Conſtito*, ſatagant aliam addere, videlicet, *vel quod aliàs exequutioni locus ſit, exequatur.*

CLAVSVLA XXIX.

Conſtito de bono iure:

Conſtito de litteris, &c.

1 *Clauſula*, Conſtito de bono iure, *quid importet, oſtenditur.*
2 *Clauſula*, Conſtito de litteris, *non intelligitur de litteris iuſtificatis.*
3 *Clauſ.* Conſtito tibi de tali facto, *requirit cauſa cognitionem, & partis citationem.*
4 *Clauſ.* Conſtito de præmiſſis, *reddit rationem conditionalem.*
5 *Clauſ.* Conſtito quòd obierit de menſe teſeruato, *requirit concludentem probationem.*

1 HÆc Clauſula, *Conſtito de bono iure*, dat formam, adcò quod parte citata cauſæ cognitio venit adhibenda, Lancell. *de attent. poſt inhibit. limit.* 11. *num.* 23. Vant. *de nullit. tit. quot & intra quod tempus, num.* 4. *verſ. ideirco.* Marcheſ. *de commiſſ. part.* 3. *§.* 1. *de commiſſ. nullit. ſanat. n.* 114. *pag.* 17. *in vlt. impreſſ.* de quo bono iure commiſſionem obtinentis ſufficit in aliqua parte, licèt non plenè, guſtare de negotio principali, Veſtr. *in ſua praxi lib.* 8. *cap.* 3. *n.* 9. *in fine.* Poſita hæc clauſula in commiſſione operatur quod ius bonum diſcutiatur, *cap. præterea*, cum ibi notatis, *de offic. deleg. l. ad rem mobilem, de procurat.* ad qoem effectum tranſportari debent omnia acta in cauſa facta, etiam quod pars offerat de eo docete per teſtes, vel etiam aliter: nam huiuſmodi probatio non eſt concludens, quia in actis poteſt eſſe aliquid quod eius excludat intentionem; ita cum Rota tenet Theodoſ. de Rubeis *ſingul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauſ.* 13. *§.* 4. In materia ſpolij non ſuffragatur hæc claoſula niſi de bono iure conſtet per confeſſionem partis, aut rem iudicatam, Rot. *deciſ.* 751. *n.* 5. *p.* 1. *in Farin.*

2 Claoſula, *Conſtito de literis*, non intelligitur de literis iuſtificatis, ſed ſimpliciter de literis, nudáque earum exiſtentia, vt per Put. *deciſ.* 225. *num.* 1. *lib.* 1. *in correct.* nouiſſimè D. Lotter. *in doctiſſimo tract. de re benefic. lib.* 1. *q.* 38. *n.* 86. Theodoſ. de Rubcis *d. clauſ.* 13 *§.* 8. vbi ait materiam interpretationis hoios clauſulæ eſſe difficilem, & ſubdit Rotam eam interpre-

taste de litelis legitimam exceptionem non patientibus.

3 Claus. *Constito tibi de tali facto*, in rescripto Papæ requiri causæ cognitionem, & partis citationem, & facit rescriptum conditionatum, & importat conditionem de præsenti, & suspendit actum in futurum, & non tribuit iurisdictionem nisi purificata conditione, Theodos. de Rubeis *d. clausul.* 13. §. 5. & 6.

4 Claus. *Constito de præmissis*, &c. reddit rationem conditionalem, & plenè est probanda. Theodos. de Rubeis *d. clausul.* 15 §. 10.

5 Claus. *Constito quod obierit de mense reservato*, requirit concludentem probationem vti fundamentum impetrantis, nec sufficit semiplena. Rota *decis.* 134. *num.* 2. *part.* 8. *in posthum.* Farinac. aliàs *part.* 3. *recent.*

CLAVSVLA XXX.

Constito de paupertate.

1 *Signatura quando vtatur clausula*, Constito de paupertate, &c. *ostenditur.*

2 *Clausula* Constito de paupertate, *quomodo iustificanda, ostenditur.*

3 *Clausula*, Constito de paupertate, *excusat ab expensis, & fructibus, sed non à dimissione possessionis.*

4 *Conditionalis dicitur commissio data ad cap. Odoardus, de solut. cum clausula*, Constito de paupertate.

5 *Paupertas probanda est in specie habito respectu ad id, quod petitur, stante clausula*, Constito de paupertate, &c.

6 *Paupertas vbi ad certum aliquem effectum desideratur, illam in genere dicere, vel probare non sufficit.*

7 *Pauper quis dicatur discretioni Iudicis committitur, attenta personarum, & circumstantiarum qualitate.*

8 *Pauperes dicuntur non solùm Mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ, & dignitate videntur indigere.*

9 *Pauper dicitur qui habet multas filias nubiles.*

10 *Pauper an dicatur qui potest viuere ex laboribus?*

1 Signatura interdum solet non solùm alimenta, sed etiam sumptus litis illa durante præstari iubere simpliciter, vel cum hac clausula, quando pro sententia viget præsumptio, ac pauper adeò litibus defatigatur, vt ad finem perducere minimè valeat, iuxta tradita per Marchesi. *de Commiss. part.* 1. *tit.* 1. *de commiss. appell. in causa alimentorum, n.* 188. *pag.* 1167.
2 vbi *num.* 90. tradit quod cùm hæc clausula conditionalis sit, licèt summariè purificanda venit etiam ex adductis testibus vicinis, vel aliis, qui verisimiliter statum petentis notum habere possint, & iudiciario ordine omisso, tam ex officio, quàm ad partis instantiam, aliis seruatis de iure seruandis interrogare Iudex poterit, & citat Felin. *in cap. cùm Ioannes, num.* 11. *vers. ita intelligantur, de fide instrum.* Marant. *de ord. iudic. part.* 4. *distinct.* 9. *num.* 3. Ratio est, quia cùm ista probatio non sit finalis, nec magni præiudicij, eodem modo facta sufficit, Bart. *in l. si constit. num.* 8. & 9. *ff. soluto matrim.* Alex. *consil.* 45. *num.* 5. *vol.* 1.

3 Hæc clausula excusat ab expensis & fructibus, sed non à dimissione possessionis, vt per Vestr. *in praxi lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 3. Stort. *de restit. in integ. quæst.* 40. *n.* 27. & Pacif. *de Saluiano interdict. Inspect.* 4. *c.* 4. *à num.* 48. Marchesi. *d. part.* 1. *tit. de commiss. appellat. in possess. Saluiani, n.* 185 *pag.* 904.

4 Commissio data ad *c. Odoardus, de solut.* cum ista clausula dicitur conditionalis; ita Soc. *cons.* 99. *n.* 10. *lib* 3 Parisi. *cons.* 41. *num.* 14 *lib.* 4. & ideo citationem partis, & hanc causæ cognitionem, & dictam paupertatis probationem requirit, aliàs nullam tribuit iurisdictionem, secundùm Guid. Pap. *decis.* 70. *in princip.* Afflict. *decis.* 355. *n.* 3. & *seq.* Ægid. *decis.* 68 85 & 667. & fuit dictum *in Placentina Parochialis de Malpartita* 10. *Octobris* 1585 *coram Lista*; &
5 operatur vt illa sit probanda in specie habito respectu ad id, quod petitur, vt per Stephan. Gratian. *disceptat.* [illegible] *cap.* 660. *num.* 17. nam quando ad certum effectum de alicuius paupertate quæritur, illam in genere dicere, vel probare non sufficit, Bald *in authent. præterea, num.* 4. *C. vnde vir & vxor.* Afflict. *decis.* 157. *num.* 3. Mandel. *cons.* 69. *num.* 6.
6 *vers. & ait*; & saltem in genere ad effectum de quo agitur, venit probanda ex communi reputatione; Verall. *decis.* 95. *part.* 3. Rot. *decis.* 573. *num.* 3. *part.* 4. *recent.*

7 Quomodo autem paupertas probetur, vide Cened. *Decret collect.* 27. *num.* 11. 14. & Scac. *de Appellat. quæst.* 17. *limit.* 8. *sub num.* 9. Gonzal *ad reg.* 8. *Cancellariæ, gloss.* 2. *num* 44 Marchesi. *d. part.* 1. *pag.* 1168. *num.* 191 & demum discretioni Iudicis committi qui pauper dicatur, attenta personarum, & circumstantiarum qualitate, resoluunt Menoch. *de arbitrar. casu* 65. & *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 25. Perez *l.* 1. *vers. ex qualitate, tit.* 1. *lib.* 3. *Ordinament.* 1. *pag.* 461. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 46. Mascard. *de probat. concl.* 1134. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 9. *num.* 10. Seraph. *de priuileg. iuram. priuileg.* 4. *num.* 98 D. Barbosa *in l. maritum, num.* 6. *ff. soluto matrim.* Farin. *in praxi crim. q.* 58. *n.* 93 & *seq.* Gonzal. *d. gl.* 2. *n.* 43. Flores *var. lib.* 2. *q.* 21. *n.* 130. & Scace. *d. q.* 17. *lim.* 40. *n.* 11.

8 Pauperes dicuntur non solùm Mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ, & dignitate videntur indigere; ita Bart. *in l.* 1. *num.* 35. *C. de sacrosanct. Eccles.* *l. si qua à liberis*, §. *sed si filius, num.* 44. *ff. de liber. agnosc.* Tiraquell. *de pia causa, in præfat. num.* 10. Spin. *in speculo testam. gloss.* 6. *num.* 10. Mascard. *d. conclus.* 1184. *num.* 14. D. Barbosa *in l. maritum, num.* 6. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imperialis lib.* 1. *concl.* 42. *consid.* 1. *num.* 2. Surd. *decis.* 61. *num.* 3. & *de aliment. tit.* 7. *q.* 9. *n.* 27 *cum seqq.* & *tit.* 1. *q.* 93. *n.* 30.
9 vbi *num.* 31. resoluit pauperem dici illum, qui habet multas filias nubiles, Mexia *in tract. taxa panis conc.* 1. *num.* 46.

10 Pauper an dicatur, qui potest viuere ex laboribus? Affirmat Azeued *l.* 1. *num.* 46 *tit.* 18. *lib.* 4. *noua Recop.* Negant tamen Stephan. Gratian. *discept. for. c.* 7. *n.* 9. Rot. *decis.* 149. *n.* 1. & *decis.* 250. *apud Far. in* 1. *collect. nouissimarum.*

CLAVSVLA XXXI.

Constituti.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Possessio*

2 *Possessio vera vt transferatur in emptorem, licèt non sit facta actualis traditio, operatur clausula* Constituti.

3 *Possessio transfertur per clausulam,* Constituti, *quoties is, in cuius fauorem constituitur, est præsens, vel eius ratihabitio sequitur.*

4 *Possessio tam ciuilis, quàm naturalis censetur translata in constitutarium per clausulam,* Constituti.

5 *Dominij translationem operatur clausula,* Constituti.

6 *Possessionis traditionis vim habet clausula,* Constituti, *non solùm in stabilibus, verùm etiam in rebus corporalibus.*

7 *Cessionarius vigore cessionis potest in corporalibus experiri interdicto vti possidetis, probata possessione concedentis.*

8 *Probationem concludentis possessionis contra constituentem, & causam ab ipso habentem, operatur clausula,* Constituti.

9 *Possessionem venditoris contra emptorem probat clausula,* Constituti, *apposita in instrumento venditionis.*

10 *Possessionem constituentis contra tertium non probat Constitutum.*

11 *Fructuum acquisitionem operatur clausula,* Constituti.

12 *Possessionem capiendi absque auctoritate iudicis, vel citatione partis, tribuit facultatem clausula,* Constituti.

13 *Possessionis translationem in donatione denotat clausula,* Constitoti.

14 *Clausula,* Constituti, *dicitur vnus ex modis fictis, in quibus transfertur possessio, & dominium sine traditione.*

15 *Venditor licèt per clausulam,* Constituti, *liberetur à traditione iuris, non tamen liberatur à traditione facti.*

16 *Possessionem etiam in hæredes constitutarij transfert clausula,* Constituti.

17 *Possidens prior per Constitutum præfertur secundo habenti actualem possessionem.*

18 *Attentatorum absque vitio, vt possit quis possessionem habitam vigore clausulæ,* Constituti, *continuare, ipsa clausula operatur.*

19 *Interdictum vnde vi, vt competat habenti possessionem vigore huius clausulæ,* Constituti, *ipsa eadem operatur.*

20 *Spolij remedium competit pro recuperatione possessionis vigore Constituti acquisita.*

21 *Conditio ex l. fin. C. de acquir. possess. vt competat contra tertium possessorem, operatur clausula,* Constituti.

22 *Constituentis post mortem operatur etiam clausula,* Constituti.

23 *Creditor quod possit agere ad bona obligata nulla facta priùs excussione, operatur clausula,* Constituti.

24 *Possessori vt detur mandatum de associando etiam mortuo constituente, operatur clausula,* Constitoti, *in instrumento apposita.*

25 *Mandatum de manutenendo vt non detur contra illum, cuius nomine quis se constituit possidere, operatur clausula,* Constituti.

26 *Clausula,* Constituti, *habet suam vim in emphyteusi*

27 *Incursionis pœnæ effectum non operatur clausula,* Constituti, *nisi aliter facta sit traditio.*

28 *Emphyteuta si donet, vel alienet rem emphyteuticam per clausulam,* Constituti, *deinde eandem rem vendat alteri cum consensu directi domini, illamque tradat realiter, & corporaliter, præferri debet iste inuestitus à domino directo.*

29 *Possessio quando tempore Constituti non erat penes constituentem, nihil operatur clausula,* Constituti.

30 *Possessionis translationem non operatur clausula* Constituti, *quando apposita fuit in contractu nullo, & reprobato.*

31 *Exceptiones omnes, quæ competunt contra principalem contractum, competunt etiam contra Constitutum.*

32 *In contractu de cuius validitate disputatur, si apponatur clausula,* Constituti, *nihil operatur.*

33 *Conditionali in casu non operatur clausula* Constituti, *conditione non purificata.*

34 *In contractu alienationis bonorum fideicommisso subiectorum, nihil operatur clausula,* Constituti, *nisi data validitate ipsius alienationis.*

35 *Possessionis translationis effectum non operatur clausula,* Constituti, *apposita in alienatione rei incertæ per verbum numerale.*

36 *Statuto stante veram ac corporalem requirente traditionem, non operatur clausula,* Constituti.

37 *Statutum si loquatur simpliciter de possessione, habet locum in possessione translata per Constitutum.*

38 *Possessionem in absentem non transfert clausula* Constituti.

39 *Ad futura non extenditur clausula,* Constituti.

40 *Census in contractu nihil operatur clausula,* Constituti.

41 *Spatio 30. annorum durat virtus clausulæ,* Constituti, *etiam in tertij præiudicium.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Doctores per text. *ibi in l. quod meo; & in l. interdum, ff. de acquir. possess.* latè Tiraq. *in tract. de iure Constituti possessorij*, Gregor. Lopez *l. 9. tit. 30. part. 3.* Mart. *de clausul. p. 1. claus. 20. in vlt. impress.* Menoch. *cons. 129.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 1. collect. 55. & part. 2. collect.* 449. Carpan. *ad Statuta Mediol. tom. 1. cap.* 462. & cæteros in discursu citatos. Nouissimè Theod. de Rubeis *in sing. Koso tom. 2. p. 4. claus.* 14. & latiùs *claus.* 217. latè Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. p. 2. cap. 13. claus. 10. per tot.* Hæc clausula dicitur continere fictum modum traditionis. Menoch. *remed. 5. adipisc. num.* 36. Rot. *decis.* 242. *num.* 2. apud Paul. de Rub. *tom. 3. diuers.* & debet intelligi secundùm subiectam materiam, eadem Rot. *decis. 262. num.* 10. apud eundem *tom. 3. diuers.* aliàs *p. 7. rec.*

Primus effectus est, vt vigore huius clausulæ vera transferatur in emptorem possessio, licèt non sit facta actualis traditio, *l. quædam 78. ff. de rei vend.* Paris. *cons. 128. num. 11. lib. 4. & cons. 33. num. 30. lib. 3.* Tiraq. *de iure Constituti, p. 1. num. 2. & p. 2. ampliat. 1. num. 1.* Menoch. *cons. 104. num. 72. & cons. 119. n. 24. & cons. 944. num.* 18. Ioseph. Ludou. *Perus. decis. 50. cap. 6. num. 25. & 28. & de emet. cap. 25. num.* 10. Benedict. Ægid. *d. claus. 10. num.* 1. vbi quòd per hanc transfertur in constitutarium possessio, quam habet constituens, & si nullam habeat, nulla transfertur, & *num.* 2. quòd per hanc clausulam possessio ficto modo transfertur, sed possessio ipsa vera est.

& eiusdem effectus, cuius est possessio, quæ per actum verum, & corporeum acquiritur, & *n.* 3. quòd per eam titulo inualido adiecta non transfertur possessio, & *n.* 6. quòd constituto collato in tempus post mortem constituentis, possessio non transfertur, quamvis adiiciatur claus. *Ex nunc prout ex tunc*, & *n.* 7. quòd clausulæ constituti effectus translatæ per eam possessionis, non extinguitur constitutarij morte, sed possessio virtute clausulæ translatæ in hæredes illius non transit, & *n.* 9. quòd eius virtute possessio absenti non quæritur ante ratihabitionem illius, & quòd operetur translationem possessionis naturalis & ciuilis, eadem Rota *d. decis.* 261. *num.* 15. Anton Gomez *l.* 45. *Tauri*, *n.* 78. 3 vbi *n.* 82. tenet quòd per hanc clausulam transfertur possessio, quoties is, in cuius fauorem fit Constitutum, est præsens, vel eius ratihabitio sequitur, & Stephan. Gratian. *discept. fore. f. c.* 175. *num.* 3. Amic. *de iure emphyt. quæst.* 2. *n.* 2. Pacific. *de Saluiano interd. inspect.* 2. *c.* 2. *n.* 224. Fusar. *de subst. quæst.* 718. *n.* 32. & sæpe sæpius in Rota dictum fuit, & signanter *in Romana Salu. interd.* 5. *Decembris* 1601. *coram Iusto*, *in Bonon. immissionis* 26. *Octobris* 1592. *coram Cardinale Lancelloto*, & apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis.* 31. *n.* 3. *& decis.* 64. *n.* 4. *& inter recentior. decis.* 83. *num.* 1. *& decis.* 22. *num.* 1. apud Farinac. *part.* 1. *recentior.* Duran. *Rota decis.* 288. *num.* 3. vbi quòd hæc clausula transfert possessionem, & *decis.* 401. *num.* 6 vbi quòd probat possessionem constituentis etiam ad effectum Saluiani, quando agitur contra habentem causam ab eo, & *decis.* 364. *n.* 71. quòd possidens vigore clausulæ constituti citari debet, & summariè audiri, antequam possessio ab eo auferatur. Rota *decis.* 587. *num.* 4. *p.* 1. *in posth. Far.* vbi quòd operatur vt possessori detur mandatum de associando, & *decis.* 118. *num.* 1. *ead. p.* 2. quòd transfert possessionem constitutarij & *decis.* 258. *num.* 2. *cum seqq. p.* 2. *in posth. Far.* Melch. Phœbos *decis.* 105. *num.* 6. *tom.* 2. & plenè probat hæc claus. possessionem constituentis aduersùs constitutarium. Seraph. *decis.* 1415. *n.* 2. Greg. XV. *decis.* 162. *n.* 1. *& decis.* 491. *n.* 10. Caualer. *decis.* 524. *n.* 26.

4 Secundus effectus est, vt operetur quod possessio tam ciuilis, quàm naturalis censeatur translata in constitutarium, ex adductis per Viuium *tom.* 2. *comm. op. li.* 7. *tit.* 1. *num.* 67. *vers. & tanto*, Menoch. *cons.* 239. *num.* 11. *& cons.* 854. *n.* 2. Caputaq. *decis.* 14. *num.* 8 Tiraq. *de iure Constit. part.* 1. *num.* 2. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conu. lib.* 3. *tit.* 23. *num.* 14. Rot. apud Pacific. *post d. tract. de Salu. interdict. decis.* 184. *num.* 8. & fuit dictum *in Terracin. Saluiani* 21. *Maij* 1614. *coram illustrissimo Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.* 551. *num.* 4. *part.* 1. *rec.* Rota *decis.* 408. *num.* 8. *part.* 2. *in posth. Far.* aliàs *p.* 4. *recent.* vbi *num.* 6. *cum seqq.* quòd apposita in donatione non operatur, nec transfert possessionem in donatarium quando domus reseruauit sibi ipsi viuente possessionem, & vsumfructum, & *num.* 11. quòd nihil operatur nisi fuerit probatum constituentem tempore contractus possedisse. & quòd probat possessionem non solùm inter constituentem, & constitutarium, sed etiam inter habentem causam à constituente.

5 Tertius effectus est, vt non solùm translationem veræ possessionis operetur, sed etiam dominij, vt per Abb. *in cap.* 2. *num.* 13. *vers. quartum exemplum, de consuetud.* Guid. Pap. *quæst.* 147. Afflict. *decis.* 299. *n.* 16. Bero. *consil.* 41. *num.* 12. *&* 13. *vol.* 3. Menoch. *cons.* 792. *n.* 21. *& cons.* 1089. *n.* 23. & fuit dictum *in Sutrina bonorum* 23. *Octobris* 1595. *coram Cardinale Pamphilio*; quam quidem possessionis & dominij translationem operatur ad quoscumque effectus, Rot. *in d. Sutrina bonorum*, *& in Assisien. census* 21. *Iunij* 1603. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

Quartus effectus est, vt non solùm habeat vim 6 traditionis possessionis in stabilibus, sed etiam in rebus incorporalibus, prout in iuribus, actionibus, quasi possessione exigendi, vel decimandi, vel præsentandi, ac similibus dummodo concurrat iurium cessio, *l. fin. in princip.* vbi Bart. *num.* 1 *ff. de don.* & *ibi* Roman. *num.* 3. & fuit dictum *in Tudertina officij Cancellariæ* 10. *Ianuarij* 1598. *coram Cardinale Lancelloto*, *& in Veneta donationis* 16. *Nouembris* 1615. *coram Curatto*, impressa per Farinac. *decis.* 764. *num.* 2. *part.* 2. *rec.* vbi allegatur Tiraq. *de Constit. ampliat.* 34. *& part.* 3. *declarat.* 7. Rot. *decis.* 184. *a n.* 1. *p.* 5. *rec.* Cessio enim in incorporalibus habet vim traditionis, Bart. *in l. ac enim, num.* 3. & *ibi* Imol. *ff. de don.* Tiraq *de retract. tit.* 1. *§.* 1. *gloss.* 7. *num.* 12. *vers. & cessio* Et 7 cessionarius vigore cessionis potest in incorporalibus expediri interdicto vti possidetis, probata possessione cedentis. gloss. *in l.* 2. *§. idem Nerua. ff. ne quid in loco publico*, Natt. *cons.* 398. *num.* 37. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 310. *n.* 3. & fuit dictum *in Romana census* 4. *Martij*, *&* 2. *Iunij* 1611. *coram Penia*, vt refertur *in d. Veneta donationis.*

Quintus effectus est, vt operetur probationem 8 concludentis possessionis contra constituentem, & causam ab ipso habentem, vt per Ruin *cons.* 46. *num.* 13. *lib.* 4. Tiraq. *de iure Constituti, part.* 3. *limit.* 1. *num.* 20. *& in princip. num* 2. Rot. *decis.* 549. *part.* 1. *diuers.* & fuit dictum *in Bonon. actorum* 16. *Octobris* 1587. *coram Cardinale Mant. inter eius decisiones impress. decis.* 33. *numer.* 16. *& in Mediol. bonorum de Petris* 4. *Iunij* 1600. *coram Cardinale Pamphilio*, *& in Romana pœnitentiaria* 20. *Iunij* 1614. *coram R. P. D. meo Pirouano*, impressa per Farinac. *decis.* 634. *numer.* 2. *part.* 1. *rec.* Vnde apposita in instrumento venditio- 9 nis probat possessionem venditoris contra emptorem, Greg. *decis.* 662. *num.* 1. probat etiam possessionem constituentis, ad præiudicium ipsiusmet constitutarij, Rot. *apud Cenci. post tract. de cens. decis.* 150. *num.* 5. *part.* 1. *diuers. decis.* 766. *num.* 11. ac fuit dictum *in Romana spolij* 10. *Decembris* 16 8. *coram Card. Caualerio*; non tamen probat per se so- 10 lùm possessionem constituentis contra tertium, glos. *vers. tradita, in l.* 2. *C. de seq. poss.* Tiraq. *de Const. lim.* 1. *n.* 20. *& seq.* Seraph. *decis.* 32. *n.* 6. Rot. *apud Far. dec.* 768. *n.* 4. *p.* 2. *rec.*

Sextus effectus est, vt operetur acquisitionem fru- 11 ctuum, ita vt constitutario debeantur, nisi aliter expressè sit conuentum, vt fuit dictum *in Romana prætorum* 22. *Martij* 1601. *coram R. P. D. Pirouano*, contra Surd. *cons.* 13. *n.* 13. *lib.* 1.

Septimus effectus est, vt tribuat facultatem ca- 12 piendi possessionem absque authoritate iudicis, vel citatione partis, etiam sine vitio spolij, vt per Gozad. *d cons.* 42. *num.* 26. *& seq.* Ioseph. Ludou. *decis.* 29. *sub num.* 6. *vers. quod quidem constitutum*, Farinac. *in praxi crim. q.* 175. *n.* 275. *cum seqq.* Rota *decis.* 339. *num.* 19. *part.* 5. *recent.* vbi quòd tribuit facultatem possessionem propria auctoritate capiendi, & signanter quod 13 denotet translationem possessionis in donatione, resoluit Alexand. *cons.* 606. *n.* 5.

Nam hæc clausula dicitur vnus ex modis fictis, in 14 quibus transfertur possessio, & dominium sine traditione, gloss. *verb. animo, in l.* 1. *ff. de acq. possess.* gloss. *verb. signum, in cap.* 2. *de consuetudine*, Bald. *cons.* 482. *num.* 11.

num. 11 *lib.* 2. Cardin. Tusch. *tom.* 2. *litt.* C, *concl.* 785. *à princip.* Grat. *discept. forens. cap.* 134. *num.* 30. *&* 32. 15 Amic. *de iure emphyteut. in prælud. num.* 12 & licèt per illam liberetur venditor à traditione iuris, non tamen liberatur à traditione facti, scilicet ab actuali, siue reali possessione, quam tradere tenetur, vt per Tiraq. *de iure Constituti, in princip. n.* 10. Alex. *cons.* 18. *n.* 7. *lib.* 2. Ruin. *cons.* 94. *n.* 1. *lib.* 1. Cardin. Tusch. *d. conc.* 785. *n.* 17. Amic. *loco proximè citato.*

16 Octauus effectus, est vt transferat possessionem etiam in hæredes constituarij ex resolutis per Corn. *ad l.* 40. *Tauri, num.* 20. Menoch. *d. conclus.* 39. *num.* 30.

17 Nonus effectus est, vt possidens prior per Constitutum, præferatur secundo habenti actualem possessionem, quia possessio est vera, licèt modus sit fictus, vt per Ias. & Doctores *in l. quoties, C. de rei vend.* Mozium *de contract. tit. de natura empt. num.* 33. *&* 34. Viuian. *comm. opin. tom.* 2. *lib.* 7. *tit.* 1. *num.* 67. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 30. *num.* 5. Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.* 8. *num.* 4. *& de resol. emphyt. c.* 10. *n.* 23. Cardos. *in praxi Iud. & Aduoc. verb. emptio, n.* 18.

18 Decimus effectus est, vt operetur quod absque vitio attentatorum possit quis possessionem habitam vigore huius clausulæ continuare, vt per Paris. *cons.* 172. *sub num.* 11. *lib.* 4. Lancell. *de attent. p.* 2. *c.* 4. *limit.* 1. *num.* 13. *&* 14. *& cap.* 10. *limit.* 9. *num.* 4. vbi hunc effectum declarat non procedere, quando lis esset super validitate, seu inualiditate contractus, in quo erat appositum Constitutum, tunc enim post factam inhibitionem quis sub prætextu d. Constituti non potest sine vitio attentatorum possessionem continuare, prout refert Far. *fragm. crim. p.* 2. *lit.* I, *n.* 319.

19 Vndecimus effectus est, vt operetur quod interdictum vnde vi competat habenti possessionem vigore huius clausulæ, vt tenent Tiraq. *d. tract. de iure Constit. p.* 1. *n.* 69. *& p.* 2. *ampl.* 11. *& tract. le mort, p.* 6. *declar.* 4. *n.* 5. Valasc. *consult.* 106. *n.* 11.

20 Vnde spolij remedium competere pro recuperatione possessionis vigore d. Constituti acquisitæ, tradunt Grat. *resp.* 63. *num.* 33. *& seq. part.* 2 Cacheran. *Pedem. decis.* 132. *num.* 7. & fuit dictum *in Auenion. separationis thori* 1. *Iuly* 1606. *coram Card. Marquemontio*; ac proinde constitutarium sua possessione spoliatum, posse intrare remedium recuperandæ possessionis, obseruat Menoch. *cons.* 139. *num.* 12. & Valasc. *d. consult.* 106. *n.* 3.

21 Duodecimus effectus est, vt illius vigore competat contra tertium possessorem condictio, ex *l. fin. C. de acquir. poss.* vt per Afflict. *dec.* 139. *n.* 5. Ozasc. *dec.* 35. *n.* 5. Pacif. *de Salu. interd. inspect.* 3. *c.* 2. *n.* 217. Rot. *apud eundem dec.* 300. *n.* 10.

22 Decimustertius effectus est, vt operetur etiam post mortem constituentis, ita vt constitutarius non priuetur sua possessione, vt censuit Rot. apud Pacific. *post tract. de Salu. interdict. decis.* 170. *n.* 11. vbi *num.* 12. limitat non procedere, quando post mortem constituentis ipsa res fuit ab eius hærede apprehensa, & postmodum constitutarius neglexit apprehendere possessionem naturalem, tunc enim amisit possessionem, quam priùs habebat.

23 Decimusquartus effectus est vt operetur quod creditor possit agere ad bona obligata nulla facta priùs excussione, vt per Steph. Grat. *disc. for. tom.* 1. *c.* 78. *n.* 8. vbi *n.* 9. subdit hoc procedere etiam vbi res agitur inter duos creditores.

24 Decimusquintus effectus est, vt apposita hæc clausula in instrumento, operetur quod possessori detur mandatum de associando etiam mortuo constituente, vt post Tiraq. dictum fuit *in Esina bonorum* 23. *Iuny* 1614. *coram Cardinale Verospio*, impressa per Farinac. *decis.* 694. *n.* 8. *part.* 1. *recent.* vbi hoc tamen limitatur non procedere, quando post mortem constituentis ipsa res fuit ab eius hærede apprehensa, & postmodum constitutarius neglexit apprehendere possessionem naturalem; tunc enim amisit possessionem, quam priùs habebat, vt infrà dicetur.

25 Decimussextus effectus est, vt non detur mandatum de manutenendo contra illum, cuius nomine se quis constituit possidere, vt per Steph. Grat. *disc. for. c.* 114. *n.* 71

26 Decimusseptimus effectus est, vt operetur & habeat suam vim in emphyteusi, eo quod idem operatur fictio in casu ficto, quod veritas in casu vero; ita resoluunt Tiraq. *d. tract. de iure Constit. part.* 3. *limit.* 26. *n.* 5. *&* 6. Corbul. *de iure emphyt. tit. de caus. priu. ob alien. irrequisito domino appell.* 39. *numer.* 1. *in fin.* Rol. *cons.* 51. *num.* 17. *lib.* 2. Suar. *in thesaur. recept. sent. verb. emphyteusis, num.* 76. Valasc. *de iure emphyt. q.* 18. *num.* 18. *cum seqq.* Card. Tusch. *tom.* 3. *lit.* E, *conclus.* 207. *num.* 82. Molin. *de iust. tract.* 2. *disp.* 459. *n.* 9. 27 non tamen operari effectum incursionis pœnæ, nisi aliter facta sit traditio ex benigniori & æquiori, post multos, quos plena manu refert Cened. *ad Decret. collect.* 144. *num.* 10 resoluunt Corbol. *d. tract. de iure emphyt. tit. de caus. caducit. ob alien. ampl.* 30. *num.* 3. *vers. quin immò per multa*, Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri, num.* 48. Gam. *Lusit. decis.* 116. *num.* 1. Clar. §. *emphyteusis, q.* 13. *numer.* 4. Aloys. Ricc. *collect.* 55. *in fin.* Pereira *de extinct. emphyt. c.* 5. *num.* 82. *cum seqq. & c.* 6. *n.* 24. *cum seqq.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 33. Rebell. *de oblig. iust. p.* 2. *lib.* 13. *q.* 4. *n.* 7. Amic. *de iur. emphyt. q.* 2. *n.* 3. *cum seqq.* Fusar. *de subst. q.* 718. *n.* 31.

28 Vnde si emphyteuta donet, vel alienet rem emphyteuticam per hanc clausulam, deinde eandem rem vendat alteri cum consensu directi domini, illamque tradat realiter & corporaliter, præferri debet iste inuestitus à directo domino, vt tenent Valasc. *d. q.* 14. *num.* 16. & Amic. *de iur. emphyt. quæst.* 49. *num.* 14.

29 Limita iam primò, hanc nostram clausulam non operari, nec suffragari quando possessio tempore Constituti erat penes constituentem, vt per Tiraq. *d. tract. de iure Constit. p.* 3. *lim.* 1. *princ.* Hippol. *sing.* 521. Menoch. *cons.* 612. *num.* 3. *& cons.* 701. *num.* 46. Gom. *l.* 45. *Tauri, num.* 84. Ioseph Ludou. *Perus. decis.* 68. *n.* 1. *p.* 2. Mascard *de prob. concl.* 422. *& concl.* 1189. *n.* 3. *& conclus.* 1211. *num.* 2. *cum seqq.* Valasc. *de consult.* 106. *num.* 11. & fuit dictum *in Romana partis domus* 13. *Iunij* 1603. *coram Card. Sacrato*, impressa per Farinac. *dec.* 63. *n.* 5. *p.* 1. *rec.*

30 Limita secundò, non operari translationem possessionis, quando hæc clausula apposita fuerit in contractu nullo, & iure reprobato, vt per Tiraq. *d. tract. de iur. Constit. p.* 3. *limit.* 7. *n.* 16 Menoch. *cons.* 465. *n.* 2. Valasc. *d. consult.* 106. *n.* 6. & dictum fuit *in Mediolan. bonorum* 4. *Iunij* 1600. *coram Card. de Pamphilio, & in Romana domus* 4. *Decembris* 1615. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 644. *n.* 9. *p.* 1. *recent.* tunc enim est necessaria actualis traditio latè Tiraq. *citato loco, lim.* 7. *n.* 1 Aym. *cons.* 199. *n.* 3 Rot. *dec.* 214. *n.* 1. *part.* 2. *diuers.* & fuit dictum *in Mediolan. donationis* 12 *Febr.* 1599 *coram Orano*, vbi quòd omnes 31 exceptiones, quæ competunt contra principalem contractum, competunt etiam contra constitutum & quod nullius sit momenti, & nihil operetur si

apponatur

apponatur in contractu nullo, tradunt Ioseph. Sesse *Aragonia decis.29. num.13.* Cald. Pereira *quaest. for. cons.19.n.43.* & censuit Rota apud Pacific. *post tract. de Salu.interd.decis.170. num. 13.* & apud Cenci. *post tract. de cens.dec.2503.n.14* & apud March. *de Comm. p.3.pag 227.in vlt.impr.*

32 Limita tertiò, vt nihil operetur si apponatur in contractu, de cuius validitate disputatur, quia interim, nec hoc casu suum effectum operari potest, imò suspensa remanet, vt fuit resolutum *in Placentina Castri 4. Iuly 1601. coram Illustrimo C.meo Card. Millino.* me citato, *in hoc loco,* Noguerol. *alleg.iur.tom. 1.alleg.14.n.54.*

33 Limita quartò, vt non operetur in casu conditionali conditione non purificata, vt fuit dictum *in Romana retractus Palatij ad montem Iordanum 19. Nouembris 1604. coram Cardinale Pamphilio,* impressa per Marches *de commiss.part.1.pag.109. num. 6.* Post. *de manut.obseru.20.num.42.* D. Cuteli *de donat. tract.1. discur. 3. p. 6. n. 19. cum seqq* me citato *in hoc loco* Noguerol *d.alleg.14. n.52.* & apposita in contractu conditionali, ipsa etiam reputatur conditionalis, pendentéque conditione possessionem non transfert. Ita Rota *decis.471. num.4 p.2. in posth. Far.* aliàs *p.4.rec.* vbi *num.6.* subdit purificata conditione retrotrahi, nisi illo medio tempore fuerit alteri ius quæsitum Et quod retrotractio solum habeat locum in hypotheca conditionali sub conditione casuali, vel mixta, non verò in translatione dominij, aut possessionis, quia in præiudicium tertij nihil operatur, Grat. *disc.for.tom.5.c.857.à n.28* Noguerol. *d.alleg.14. n.56.*

34 Limita quintò, nihil operari in contractu alienationis bonorum fideicommisso subiectorum, nisi data validitate ipsius alienationis, quæ non potest esse, nisi facta fuerit pro exoluendis debitis, aut legatis, factis à testatore, vt *in l.fin.§ sin autem, & in authent. res quæ, C. comm. de legat.* & fuit dictum *in Sutrina bonorum 23. Octobris 1595. coram Card. Pamphilio.*

35 Limita sextò, non operari suum effectum translationis possessionis apposita in alienatione rei incertæ per verbum numerale, vt per Tiraq. *de iure Constituti, p.3.lim.19.* Gam. *Lus.dec.55.per tot.* Brunor. à Sole *in locis comm.verb.clausula, n.* 10. Menoch. *cons. 222.n.50.*

36 Limita septimò, vt non operetur stante statuto veram ac corporalem requirente traditionem, vt per Stephan Gratian. *March.decis.238.dub.1.* quem

37 refert Aloys. Ricc. *d.collect.55.post princ.* Si verò statutum simpliciter loquatur de possessione, habere locum in possessione translata per Constitutum, tenent Petr. *de fideic.q.8.n.28.* Fusar. *de substit.q.718.numer 32.*

38 Limita octauò, vt non transferat possessionem in absentem, ex notatis per Tiraq. *d.tract. de iure Const. p.3.lim.30.n.52.cum seqq.* Gam. *Lus.dec.383. n.2.* Valasc. *consult.55.n.3.*

39 Limita nonò, non extendi ad futura, vt per Vrsil. ad Afflict. *decis.139.num.5.& 6.* Tiraq. *d.tract. de iure Constitut.part.2.ampliat.32.* Menoch. *cons.122.n.36.& num 55.*

40 Limita decimò, nihil operari in contractus census, in quo est inepta, vt per Nauarr. *de vsur. c.131.* & Stephan. Grat. *March.dec.20.n.8.* Cenci. *de cens. p.2. c.2. q.5.art 9.n.15.*

41 Durat autem virtus huius clausulæ spatio triginta annorum etiam in tertij præiudicium, Afflict. *decis.139.in fin.* Cremen. *sing 62.* Hippol. *sin.158* Menoch. *remed.14.recup.n.70.* Thesaur. *Pedem. decis.215. num.61.* quòd tamen intellige verum quoad effectum agendi hypothecaria, quæ spatio decem annorum præscribitur, *l.pact.2.C.si aduers.cred.* sed remedio *l. fin. C. de acquirenda poss.ff.* Rot. *in Romana Saluiani 22. Iunij 1616 coram Vbaldo,* de cuius tamen articuli veritate vide Tiraq. *de iure Constituti, part. 3. limit.21.* Anton. Fabr. *in suo Codice, sub tit.de acquirend.possess definit.10.* Aloys Ricc. *d.collect.449 limit.2.* Menoch. *d. cons.139. num.7 & 28.* Rot. *in Romana pecuniaria 20. Iunij 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano,* impressa per Far. *dec.634.n.5.cum seqq. p.1.rec.*

CLAVSVLA XXXII.

Consueta.

1 *Consueta apponi stylo Curiæ, censentur apposita, ac subintelliguntur, quamuis non apponantur.*

2 *Consuetudo apponi aliquam clausulam, si generalis sit probatione non indiget.*

3 *Consuetudini nunquam derogatum censetur, nisi id specialiter dicatur.*

4 *Notarius præsumitur rogatus apponere in instrumento omnes clausulas consuetas, nisi partes hanc consuetudinem ignorauerint.*

5 *Consueta quamuis omittantur, nunquam censentur omissa, imò habentur pro expressis.*

6 *Consueta clausula censetur potiùs apposita in instrumento, quàm insolita.*

7 *Substantialia, & ea, quæ sunt facti, licèt consueta sint exprimi, non subintelliguntur, si non exprimantur.*

8 *Consueta clausula censetur de stylo apposita, quando consueuit communiter, & vtplurimùm, non autem rarò apponi.*

9 *Latinitas falsa vbi in rescripto sequeretur, clausula consueta non censetur de stylo apposita.*

1 CLausulam consuetam apponi de stylo Curiæ, censeri appositam, ac subintelligi, quamuis non apponatur, obseruant Abb. *in cap.cum M.Ferrariens.num.50. de constit.* vbi Felin. *in* 6. Rip. *num.29. & seq.* & Dec. *num.6.& 7.* Molin. *de primog.lib.4.c.7. num.3.* Matiens. *l.8.gloss.14. num. 11.lib.5. noua Recopil.* Seraphin. *de priuileg.iuram.priuil.22.num.93.* Bertazol. *de claus.instrum.claus 4.gloss.34.* Surd. *cons.223. num.9.* Valasc. *de partit.cap.6. num.45.& consult.146. num.6.in fin.& n.15.* Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.6.num.3.* Card. Mant. *de tacitis & ambig. conuent. lib.2.tit.9.n.10.& lib.3.tit.8.num.33.* Sanch. *de matrimon.lib.8. disp.25. num. 19.* Cardos. *in praxi Iudicum, verb.clausula, n.31.* Farin. *in praxi crim.p.6. tit. de falsitate & simulat.q.157.num.39.* Fr. Anton. à Sousa *in relect.de censuris Bullæ Cœnæ, cap.23. disp.99. num.7.* Monet. *de commut.vltimar. volunt.cap.7. num.62.* vbi

2 *num.65.* ait talem consuetudinem apponendi aliquam clausulam, si generalis sit, probatione non

3 egere; & *num.66.* cum Decio *d.num.7.* resoluit huic consuetudini nunquam derogatum videri, nisi id specialiter dicatur.

4 Vnde Notarios præsumitur rogatos apponere in instrumento omnes clausulas consuetas, vt per Gabr. *com.lib.6.tit.de consuetud.conclus.1* Matiens. *d.gloss.14. num.11* Bertas *d.gloss.54.* Card. Mantic. *d.lib.2.tit.9. num.10.* Flor. de Mena *var.lib.1.q.11.num.6.* Monet *d. cap.7.num.63.* etiam de expressa voluntate partium,

ex

ex Molin. d. lib. 4. cap. 2. num. 51. Gutier. in repet. authent. Sacramenta puberum, num. 102. C. si aduersus vendit. Brunor. à Sole in locis communib. verb. clausula, n. 55. nisi partes hanc consuetudinem ignorauerint, Menoch. cons. 37. n. 77.

5 Consueta enim quamuis omittatur, nunquam censetur omissa, Valasc. d. ca. 6. num. 43. & d. consult. 193. num. 3. imò habetur pro expressa, Afflict. decis. 265. num. 84. Grammat. decis. 62. n. 20. Rot. decis. 207. part. 2. diuers. Marta p. 4. claus. 13. & præsumitur 6 potiùs apposita in instrumento, quàm insolita, ex Mascard. de probat. concl. 299. n. 3.

7 Limita tunc primò, vt substantialia, & ea quæ sunt facti, licèt consueta sint exprimi, non tamen subintelligantur si non exprimantur, vt per Gabr. d. concl. 3. num. 27. & seqq. Mascard. d. concl. 299. n. 12. & Monet. d. cap. 7. n. 67.

8 Limita secundò, vt procedat quoad eam clausulam, quæ consueuit communiter, & vt plurimum, non autem rarò apponi, vt per Gabr. d. conclus. 3. n. 29. Mascard. d. concl. 299. num. 14. Monet. d. cap. 7. num. 68.

9 Limita tertiò, vbi falsa Latinas in rescripto sequeretur, vt per Roman. cons. 377. in cap. omnipotentis, aliàs, quæstio est nunquid, in fin. Dec. in cap. cum M, n. 7. ad fin. Monet. d. n. 68. in med. quicquid dicant Rip. in d. c. cum M, & Gabr. d. concl. 3. n. 31.

CLAVSVLA XXXIIII.

Contradictores appellatione postposita compescendo.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Contradicentes de iure non comprehendit clausula,* Contradictores, &c. *sed solùm refertur ad contradicentes de facto.*

3 *Contradictor de iure, non autem de facto dicitur, qui agit coram iudice.*

4 *Executores virtute clausula,* Contradictores, &c. *possunt excommunicare contradicentes sine causa de facto.*

5 *Iudicialiter procedendi concessa facultas dicitur per clausulam,* Contradictores, &c.

6 *Appellatione postea interposita, vt non faciat quid censeri attentatum, operatur clausula,* Contradictores, &c.

7 *Iudex non obstante appellatione potest deuenire ad executionem absque vitio nullitatis attentatorum, stante clausula,* Contradictores, &c.

8 *Clausula,* Contradictores, &c. *operatur vt contra tertios etiam procedi possit.*

9 *Delegata iurisdictio extenditur ad extraneos illam impedientes.*

10 *Delegatus virtute clausula,* Contradictores, &c. *non potest alia pæna punire, quàm per viam excommunicationis, vel interdicti.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Martam de clausulis, p. 1. claus. 21. in vlt. impress. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 7. n. 191. cum seqq. Marchesi. de Commiss. p. 1. cap. 5. à num. 191. pag. 214. in vlt. impress. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. C. conclus. 320. nouissimè Theodos. de Rubeis singul. Rotæ tom. 2. p. 4. claus. 5. & latius claus. 218.

2 Hæc clausula semper solet apponi in parte executiua literarum, & non comprehendit contradicentes de iure, sed solùm refertur ad contradicentes de facto; ita gloss. verb. contradictores, & ibi Abb. n. 9. in cap. pro illorum, de præbend. & ibidem Anchar. num. 13. & Ioan. Andr. num. 10. Zab. in Clem. quia contingit, §. Contradictores, de religios. dom. Rom. cons. 482. & Staphil. de lit. gratia, tit. de vi, & effectu clausularum, Rebuff. in forma & declarat. nouæ prouisionis, verb. contradictores, & concordatis in formaliter. execut. eodem verbo, Nauarr. in cap. cum contingat, causa 7. nullit. n. 3. de rescript. Flamin. de resign. lib. 1. q. 4. num. 44. Bartholom. Peter. in comment. de extrauag. Ambitiosæ, de reb. Ecclesiæ non alien. verb. infringere, n. 10. pag. 168. Lancell. de attent. tit. de attent. appell. pendent. p. 2. c. 22. limit. 9. num. 41. Rendina in promptuario receptarum sententiarum. tom. 1. tit. 16. n. 5. Zerola in praxi Episcopali. p. 1. verb. contradictores, pag. 53. & verb. litera Apostolico, pag. 66. Salust. Tiber. in practic. A. C. lib. 3. c. 6. n. 3. & 50. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 1. in annot. num. 242. Marr. d. claus. 21. num. 1. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. C. conclus. 320. Campanil. in diuers. iuris Canonici, rub. 11. cap. 13. num. 234. cum seqq. Nicol. Garc. de benef. p. 6. cap. 2. num. 115. cum seqq. vbi plures refert sacræ Rotæ decisiones, Monet. d. c. 7. num. 391. Viuian. in praxi iurispatronatus, lib. 13. cap. 8. num. 38. in 2. edit. quòd sæpe sæpiùs Rota firmauit, & signanter in vna Panormitana Archidiaconatus 15. Iunij 1591. coram Penia, impressa per Marchesi. de commiss. p. 5. pag. 961. num. 3. duplicata, part. 2. pag. 441. in vltima impressione; & iterum in vna Calagurritana quatuor chartarum 21. Iunij 1615. impressa per Farin. decis. 635. num. 1. p. 2. recent. vbi num. 4. habetur con- 3 tradictorem de iure, non autem de facto dici qui agit coram Iudice; & nouè in Parmen. parochialis 22. Iunij 1620. coram Card. Sacrato. Vnde executores 4 virtute huius clausulæ contradicentes sine causa & de facto, eo ipso cadunt à iure, quod in beneficio habent, ex adductis per Flamin. d. q. 7. n. 158. & per Monet. d. cap. 7. n. 392.

5 Per hanc clausulam dicitur concessa facultas iudicialiter procedendi, vt post Ioan. Andr. in cap. 1. num. 9. vers. si ergo, & ibidem Hostien. n. 14. ac Domin. num. 13. de offic. deleg. lib. 6. censuit Rota in Oscen. iurisdictionis 12. Decembris 1614. impressa per Farin. decis. 616. n. 4. part. 2. recent. Campanil. d. cap. 13. n. 235. Mar. Anton. var. resolut. lib. 1. resolut. 112. cas. 106. Theodos. de Rubeis d. claus. 15. §. 2.

6 Operatur vt appellatio postea interposita non faciat quid censeri attentatum, nec effectum suspensiuum operatur, vt notant Doctores in cap. Pastoralis, §. præterea, de offic. delegati, Phillpp. Franc. in cap. bona, num. 36. de appellat. Rendina d. tit. 16. num. 5. Flam. lib. 8. quæst. 7. num. 163. Monet. d. cap. 7. num. 393. Sufficit enim, vt possit Iudex non obstante appel- 7 latione illam spernere, & deuenire ad executionem absque vitio nullitatis, & attentatorum, Abb. in d. cap. Pastoralis, num. 11. Lancellotus de attent. cap. 12. limit. 8. in princip. Rot. decis. 71. lib. 1. p. 1. diuers. & fuit dictum in Romana melioramentorum 29. Nouembris 1617. coram Vbaldo seniori, & in Leodien. Abbatia 14. Ianuarij 1622. coram eodem.

8 Operatur quod contra tertios etiam procedi possit, Abbas in cap. per illos, n. 9. de probat. Ioan. Monach. in cap. 1. n. 7. & 8. & Gemin. num. 10. ac Franc. num. 6. de concess. præbend. quos refert & sequitur Marchesi. d. p. 1. cap. 5. n. 191. pag. 214. & p. 2. p. 160. n. 49. in vlt. impress.

9 Extenditur vis huius clausulæ contra turbantes exequutoris ipsius iurisdictionem, quia delegata Iurisdictio extenditur ad extraneos illam impedientes

tes, *cap. 1. cap. significasti*, vbi Imol. *num* 3. *de offic. deleg.* Marchesf. *d. p. 1. cap. 5. num.* 195. *cum seq. pag.* 214. vbi quærit quid dicendum si aliquis turbauerit extra faciendo, exempli gratia, si capiat itinere venientem, & se remittit ad distinctionem Baldi *in cap. qui acquisiuit, colum. 1. vers. nota quod iurisdictio de offic. deleg.*

10 Delegatus virtute huius clausulæ non potest alia pœna punire, quàm per viam excommunicationis, & interdicti, ex adductis per Azeued. *ad l. 1. num. 21. tit. 5. lib. 8. nouæ Recopil.* cuius tamen contrarium nonimmeritò tuetur Monet. *dict. cap. 7. num.* 392 *in fine.*

Cuius litis statum, &c Vide *Litis statum &c.*

CLAVSVLA XXXIV.

Cum iuribus & pertinentiis.

1 *Venditioni apposita clausula*, Cum iuribus & pertinentiis, *intelligitur de iuribus, quæ sunt de natura rei vendita, non autem alterius naturæ.*

2 *Actiones directa transeunt in emptorem sine cessione quando dictum fuit*, item vendit omne ius, quod habet.

3 *Seruitutes competentes venditori tempore venditionis, veniunt sub clausula*, Cum iuribus & pertinentiis.

4 *Concessio facta de aliqua re vel corpore*, Cum iuribus & pertinentiis suis, *intelligitur de pertinentiis accessoriis rei, de qua est sermo, secundùm naturam suam.*

5 *Clausula*, Cum iuribus, &c. *intelligitur de omnibus iuribus tam veteribus, quàm nouis, de quibus constabat secundum statum rei tempore contractus.*

6 *Clausula*, Cuius ad hoc expressus accedit assensus, *stat causatiuè, non autem conditionaliter.*

7 *Clausula*, Cuiuscumque status, gradus & conditionis, &c. *de sui natura includit personas, quæ alias non comprehenderentur.*

1 HÆc clausula in venditione apposita intelligitur de iuribus, quæ sunt de natura rei venditæ, nun autem alterius naturæ, vt per Fabian. de Monte *in tract. de vend. in princ. vers. circa testium, n. 9. & 10.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. C, conclus.* 308. *n.* 7. vbi *num.* 8. cum Cephal. *cons.* 188. incip. *D. Anselmus, in fin. lib. 2.* extendit in donatione facta de aliquo cum omnibus iuribus & pertinentiis, quia intelligitur de iuribus rerum donatarum, non autem de iuribus extra res donatas.

2 Operatur, vt etiam in emptorem transeant actiones directæ sine cessione, quando dixit, *item vendit omne ius, quod habet*, Cels. Vgo *in tract. claus. num.* 164. Card. Tusch. *d. conclus.* 308. *num.* 15. vbi *num.* 13. citat in contrarium Signorol. *cons.* 217. incip. *Factum, num. 6. & 7.*

3 Item operatur quoad seruitutes competentes venditori tempore venditionis, non verò quod noua seruitus videatur imposita, Surd. *cons.* 17. *n.* 11. Bertazol. *de claus. instrument. claus. 26. gloss 13. num. 2. & 3.* Ioan. Baptista Costa *in tract. de clausul. comment. claus.* 49.

4 Concessio facta de aliqua re, vel corpore cum iuribus & pertinentiis suis, intelligitur de pertinentiis accessoriis rei, de qua est sermo, secundum naturam suam, ita ex Fabiano de Monte *in d. tract. de empt. & vend. in prin. n.* 12. & Alexand. *cons.* 75. incip. *Viso themate, num. 6. vers. item non obstat, lib. 6.* tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 308. *num.* 1. vbi *num.* 2. extendit, vt importet coniunctionem accessoriam, & sic de iuribus accessoriis rebus, de quibus agitur; &

5 *num.* 10. subdit hanc clausulam intelligi de omnibus iuribus iam veteribus, quàm nouis, de quibus constabat secundum statum rei tempore contractus; & *num* 11. post Cels. Vgo. *d. tract. de claus. verb. contractus, num.* 237. ait hanc clausulam operari, vt etiam veniant actiones furtiuæ.

6 Clausula, *Cuius ad hoc expressus accedit assensus*, cum sit concepta per verba præsentis temporis, stat causatiuè, non autem conditionaliter, *l. inst. titio talis, §. 1. ff. de condit. instit. l. cum ad præsens, l. itaque, ff. si certum pet.* Bart. *in l. demonstratio falsa, §. quod autem, n. 2. vers. quare dico*, & ib. Paul. de Castro *n. 10. de condit. & demonstrat.* maximè quando est posita in litteris, quia tunc sine dubio stat causatiuè, cum litteræ non fuissent sine consensu expeditæ, Veral. *decis.* 120. & 213. *n. 2. p. 1.* Putc. *decis* 429. *lib. 1. & decis.* 18. *lib. 2.* Quando verò est posita in materia, in qua Papa requirit consensum, vt in materia pensionis ab initio ex intentione Papæ stat conditionaliter, etiamsi sit concepta per verba præsentis temporis, & intelligitur de consensu à tergo, etiam quod non sit sufficiens, vide Rot. *in Elboren. pensionis 9. Iunii, & 27. Octobris* 1585. & 19. *Ianuarij* 1596. & 21. *Iunij* 1602. *coram Corduba.*

7 Clausula, *cuiuscumque status, gradus, & conditionis*, &c. de sui natura includit personas, quæ aliàs non comprehenderentur, quamuis essent Reges, serui, Monachi, & Iudæi, Sarnen. *in proœm. regularum, q. 4. col. 2. ad fin. vers. nam dicta regula*, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 38. n. 1. cum seqq.*

CLAVSVLA XXXV.

Cum plena, & libera administratione.

1 *Procera in mandato ponitur potiùs clausula*, Cum plena, &c. *ex consuetudine, & stylo Notariorum, quam ex partium voluntate.*

2 *Clausula*, Cum plena, *restringitur per verba*, in præmissis & circa præmissa, *ita vt eorum fines egredi non possit.*

3 *Clausula quæcumque in mandato non extenditur ad non expressa.*

4 *In mandato* cum libera *facto duobus, nunquam subintelligitur clausula*, In solidum.

5 *Procurator* cum plena, &c. *potest facere omnia, quæ principalis.*

6 *Clausula*, Cum libera, *operatur posse fieri in executionem voluntatis mandatis, non autem contra, vel præter illam.*

7 *Generalitas mandati* cum libera *restringitur, vt intelligatur ciuiliter.*

8 *Mandatum* cum libera, *non inducit clausulam*, quod promittit habere ratum & firmum quicquid, &c.

9 *Mandatum* cum libera *regulari debet arbitrio boni viri.*

10 *Mandatum* cum libera *æquiparatur mandato speciali.*

11 *Procuratori* cum libera *ad omnia negotia, an ſolui poſſit, oſtenditur.*

12 *Beneficium Eccleſiaſticum impetrare poteſt procurator* cum libera, *abſque alio ſpeciali mandato.*

13 *Diſpenſationem obtinere poteſt procurator* cum libera, &c.

14 *Emphyteuſim renouare poteſt procurator* cum libera, &c.

15 *Reſcriptum cum clauſula*, Appellatione remota, *maximè in re dubia & incerta, impetrare poteſt procurator* cum libera, &c.

16 *Solutionem non poteſt recipere procurator ad lites cum clauſula*, Cum plena, &c.

17 *Debitum remittere non poteſt procurator* cum libera, &c.

18 *Alienare non poteſt procurator* cum libera, &c.

19 *Iurare non poteſt procurator* cum libera ſine ſpeciali mandato.

20 *Accuſare non poteſt procurator* cum libera, &c.

21 *Reſcriptum iuſtitiæ impetrare non poteſt procurator* cum libera, &c.

22 *Exemplationem inſtrumenti facere non poteſt procurator* cum libera, &c.

23 *Matrimonium contrahere non poteſt procurator* cum libera, &c.

24 *Recuſare non poteſt procurator* cum libera, &c.

25 *Subſtituere non poteſt procurator ſine ſpeciali mandato.*

26 *Tranſigere, vel paciſci non poteſt procurator* cum libera, &c.

27 *Compromittere non poteſt procurator* cum libera, &c.

28 *Poſſeſſionem capere non poteſt procurator* cum libera, &c.

29 *Iurare de calumnia non poteſt procurator* cum libera, &c.

30 *Poſitionibus reſpondere non poteſt procurator* cum libera, &c.

31 *Reſtitutionem in integrum petere non poteſt procurator* cum libera, &c.

32 *Pacem facere non poteſt procurator* cum libera, &c.

33 *Donare non poteſt procurator* cum libera, &c.

34 *Inſtantia litis renunciare non poteſt procurator* cum libera, &c.

35 *Exemptionibus peremptoriis renunciare non poteſt procurator* cum libera, &c. *quamuis poſſit dilatoriis.*

36 *Appellationi per ſe interpoſitæ renunciare non poteſt procurator* cum libera, &c.

37 *Procurator* cum libera, &c. *non poteſt præiudicare, nec paciſci quòd ſuus principalis à ſententia non appellet, nec ius de nullitate dicendi remittere.*

38 *Procurator* cum libera, &c. *non poteſt facere ea, quæ ſunt magni præiudicij.*

39 *Beneficium non poteſt reſignare procurator* cum libera, &c.

40 *Præſentare Clericum ad beneficium non poteſt procurator* cum libera, &c.

41 *Beneficium Eccleſiaſticum acceptare non poteſt procurator* cum libera, &c.

42 *Procurator* cum libera, &c. *non poteſt facere ea ex quibus conſtituens cadit in pœnam.*

43 *Mandatum quantumcunque generale, non extenditur ad ea, per quæ dominus cadat in commiſſum, & delictum.*

44 *Caducitatem remittere non poteſt ſine ſpeciali mandato procurator* cum libera, &c.

45 *Caducitatem declarare non poteſt procurator* cum libera &c.

46 *Beneficium* cap. Odoardus, de ſolut. & cap. peruenit, de fideiuſſ. *non poteſt impetrare procurator* cum libera, &c.

47 *Mandatum* cum libera, &c. *vallatum quibuſcumque facultatibus, regulariter non cenſetur dare facultatem procuratori, vt extra negotia domini in alterius fauorem fideiubeat.*

48 *Clauſulæ generales reſtringuntur circa expreſſa.*

49 *Mandatum* cum libera, &c. *non dat facultatem procuratori obligandi dominum.*

50 *Libellum obſcurum datum à mandante, non poteſt declarare procurator* cum libera, &c.

51 *Laudemium validè exigi non poteſt à procuratore, qui ad illud exigendum ſpeciale non habet mandatum.*

52 *Retractus ſeu congrui ius non poteſt intentare procurator* cum libera, &c.

HÆc clauſula in mandatis procuræ ponitur potiùs ex conſuetudine, & ſtylo Notariorum, quàm ex partium voluntate, & conſenſu iuxta tradita per Matienz. *ad l. 7. gloſſ. 14. num. 6. tit. 11. lib. 5. noua Rec.*

Reſtringitur igitur per verba, *in præmiſſis, & circa præmiſſa*, ita vt eorum fines egredi non poſſit, *cap. qui ad agendum, de proc. in 6.* Ruin. *conſ. 5. num. 4. lib. 5.* Mart. *de clauſ. p. 1. clauſ. 16. in vlt. impreſ.* Rot apud Farinac. *deciſ. 293. num. 5. collect. 1. nouiſſ.* Et ſic non extenditur ad ardua, & ſpecialiter prohibita *l. quam Tuberonis*, iuncta gloſſ. *verb. alia, ff. de pecul. l. ſi hominem, ff. mandati.* Schrad. *de feudis, p. 7. ſect. 18. n. 133.* Solorzan. *de iure Indiar. tom. 2. lib. 2. c. 11. n. 16.* Vnde clauſulæ quæcunque in mandato non extenduntur non expreſſa, vt per Thom. Triuiſ. *Venet. deciſ. 13. p. 1.* Cenci. *de cenſib. p. 2. cap. 2. q. 3. art. 1. num. 1.* Et propterea in mandato *cum libera*, facto duobus, nunquam ſubintelligitur clauſula, *In ſolidum*; quamobrem vnus ſine alio agere non poteſt, vt reſoluont Flam. *de reſig. lib. 9 queſt. 3. num. 14.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 17. num. 88. add. ad Gregor. deciſ. 180. num. 9.* Rot. *deciſ. 860. lib. 3. p. 3. diuerſ.*

Item huic clauſulæ, *Cum libera*, æquipollet altera, videlicet, *dans poteſtatem extendi ea, quæ poſſet ipſe conſtituens*, & ita operatur, vt quis poſſit omnia facere, quæ principalis; ita Gemin. *conſ. 129. num. 6. & ſeq. verſ. item eſt.* Craucr. *conſ. 914. num. 9.* Ruin. *conſ. 93. num. 5. & ſeq. vol. 3.* Tiraq. *de iure conſtit. p. 3. limit. 13. n. 12.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 50. num. 7. & 13.* Azeued. *l. 3. num. 3. tit. 3. lib. 3. noua Rec.* Mart. *d. clauſ. 26. num. 2.* Nicol. Gare. *de beref. p. 3 c. 8. num. 74.* Mooter. à Cueua *Arag. deciſ. 38. num. 25.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 5. collect.* 1730 Stephan. Gratian *Marcheſ. deciſ. 79. n. 2. & diſcept. forenſ. c. 296. num. 13* Rota *in Terracin. Archidiaconatus 24. Nouembris 1603. coram Iuſto*, impreſſa per Marcheſ. *de commiſſ. p. 1. pag. 304. n. 3. in vlt. impreſſ.*

Operatur hæc clauſula poſſe fieri in executionem voluntatis mandatis, non autem contra, vel præter illam, Fabian de Monte *in tract. de emptione, q. 3. num. 51. in fine*, Ricc. *in conſ. 84. num. 12. & 13. lib. 3.* & fuit dictum *in Terracien. adminiſtrationis tutelæ 29. Febr. 1608. coram Card. Canaleria.* Et ideo illius

generalitas restringitur, vt intelligatur ciuiliter; nam nullum est tam latum, & vniuersale verbum, quod talem restrictionem non patiatur, *l.si cui,ff.de seruit.l.obligatione generali,ff.de pig.*Oldrad.*conf.*148. *n.*7.Calcan.*conf.*17.*num.*7. Crauet. *conf.*462. *num.*15. *& seq. vol.* 3. Regulari etiam debet arbitrio boni viri, Cassad. *decis.vnica num.*3.*de emptione*,& fuit dictum *in Toletana parochialis de Mazaraloe* 29.*Aprilis* 1592.*coram Pen*. Et ideo mandatum *cum libera*, &c. non inducit clausulam, *quod promittit habere ratum & firmum quicquid per procuratorem factum fuit*, gloss.*in l.si procuratorem, ff de procurat.* Couar. *lib.*3. *var.cap.*16.*n.*4 quem refert Nicol.Garc.*de benef.p.*5. *c.*8.*n.*75.

9

10 Mandatum *cum libera*, &c. æquiparatur mandato speciali, *l. procurator cum libera, & l. mandato*, vbi gloss.& Bart *ff.de procur.*Couarr.*var.lib.*1. *cap.*6. *n.*3. *vers. quintus*, Gregor. *l.*19. *vers. quando*, *tit.*5.*part.* 3.Tiraq.*de retract.tit.*1.§ 1. *gloss.*13.*num.*32.Cotta *in memor.verb.procurator generalis,pag.*707. Bellacomba *tom.*1.*comm. op. lib.*2.*tit. de procur num.*54. *pag.*319. Materes. *in pract. tractat.*7. *de claus. pon.in mandatu*, Mohed.*decis.*2.*de off. Vicar.* aliàs 323. Sbrox *de off. Vicar.lib.*1.*quest* 65.*num.* 6.*&* 8.Mart.*d.claus* 23. *n.*3. *vers.habent,& claus.*135.*numer.*1.Flam. *de resig.tom.*2. *lib.*7.*q.*24.*num.*12.*& tom.*2.*lib.*9.*q.*7.*num.*26 *& q.*17. *num.*31.Nicol.Garc.*de benef.p.*5.*cap.*8.*n.*72 Bernard. Græuæ.*ad pract.Cam. Imp. lib.*2. *conc.* 72. *in consid.*4. *num.*4 Stephan.Gratian. *discept.for.cap.*196.*num.*22. *cum seqq.* & Marchesf. *decis.*79. *num.*1. Cald. Pereira *de empt.cap.*15.*num.*2.*cum seqq.& cap.*23.*num.*6. *cum seqq.* Moner. *de opt. Can. q.* 4. *num.*56 Farin.*p.*4.*decis* 51.*num.*2. vbi addit *littera B*, Camill. Borrell.*in summa omnium decis.tit.*66. *n.*241. Mendez à Castro *in praxi Lusitana,lib.*1.*c.*3.*n.*38. Marchesf. *de commiss. p.*2.*pag.*452.*num.*24.*in vlt.impress.* Intelligitur dummodo procurator contrahat bona fide, & pro facto domini constituentis,ex resolutis per Cenci. *de censibus,p.*2.*c.*2.*q* 3 *art.*1.*n.*10.

11 Vnde procuratori *cum libera* ad omnia negotia, posse solui,per text.*in l.vero procuratori, in prin.& in l.qui hominem,§.si Titium, ff.de solut.* resoluunt Mathesilan. *sing* 30. Marr. *de clausulis, claus.*26. *num.*2. Cald Pereira *de empt.c.*23.*n.*6. & terminum solutionis prorogare,ex adductis per eundem Cald.Pereira *d.tract.de empt.cap.*15. *num.* 5. quamuis quod ei solui possit,teneat Camill.Borrell.*d.tit* 66.*n.*218.

12 Item procurator *cum libera*,&c. sine alio speciali mandato potest impetrare beneficium Ecclesiasticum, Nauarr. *in cap.si quando, in prin.de rescript.&*

13 *cons.*51. *de sponf. num.*13.*in antiq.* Et dispensationem obtinere, idem Nauarr.*loco proximè citato,à num.*1.

14 Sanchez *de matrim.lib.*8.*disp.*16.*num.*4. ac emphyteusim renouare,Cald.Pereira *de empt.cap.*15.*num.*4.

15 Idem potest virtute huius clausulæ rescriptum impetrare cum clausula, *Appellatione remota*, maximè in re dubia, & incerta, cùm incertum sit, vt à fine causæ pendens, an hæc clausula sit fauorabilis, vel nociua futura; ita Marchesf.*de commiss.p.*1.*pag.*199. *n.*31.*in vlt.impress.*quicquid dicat Cassad.*decis.*3.*n.*3. *de rescr.*

Casus in quibus speciale requiritur mandatum, & non sufficit constitutum esse procuratorem cum hac clausula.

16 PRimò,procurator ad lites cum hac clausula non potest recipere solutionem, cùm ad hoc requiratur speciale mandatum, *l. hoc iure*, vbi Doctores, *ff.de solut.*Tiraq.*de retract.tit.*1.§.9.*gloss.*3.*n.*10.Card. *in praxi iudicum,& Adu.verb.procurator*, *n.*32. Cald. Pereira *de empt.c.*23.*n.*6.

17 Secundò,nec potest remittere debitum, Cardos. *d.verb.procurator,num.*23. Camill. Borrell. *in summa omnium decis.tit.*66.*num.*136 Et quòd procurator *cum libera* non possit iura constituentis remittere, tenet Alexand.*cons.*22.*col.*3.*vers.attento ergo, num.* 8. *vol.*2. *& cons.*115.*num.*1.*&* 3.*lib.*5.Steph.Grat.*Marchia dec.* 79.*n.*7.*& seq.*

18 Tertiò, non potest alienare, D. Marta *de claus. p.*1. *num.*2. *claus.*26.*vers.hac clausula*, Cald. Pereira *de empt. cap.*15. *num.* 2. vbi contrarium tenere videtur.

19 Quartò,non potest iurare sine speciali mandato, Surd. *Mantua dec.f.*159.*num.*2. Cardos. *d. verb. procurator,num.*24. & in iuramento fidelitatis, resoluit Camill.Borrell.*in summa omnium decis.tit.*17.*n.*35.*& tit.*66.*n.*197.

20 Quintò non potest accusare,*l.fin.C.de pactis conuent.*,Surd.*dec.*89.*n.*19.vbi *n.*20.idem resoluit in declaratione animi.

21 Sextò,non potest impetrare rescriptum, Cardos. *d.verb.procurator,n.*32.Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell.gl.*63. *n.*17.Perez *l.*6.*vers. quero* 28.*tit.*1.*lib.*3.*Ord.pag.*700. vbi secus asserit in rescriptis gratiæ.

22 Septimò,non potest facere exemplationem instrumenti Cardos.*d.verb.procurator,n.*35.

23 Octauò, non potest matrimonium contrahere, eo quòd mandatum ad contrahendum matrimonium debet esser speciale cum expressione personæ, cum qua matrimonium contrahi debet,& non sufficit maodatum generale ad contrahendum cum quacunque; resoluunt citati à Ceued. *in collect. super sextum librum Decretalium,collect.*3.*n* 2.quibus adde Ioseph.Ludou.*tom.*3.*comm.op.tit.de mandato*, *conc.*1. *vers.duodecimo,pag.*513. Tiraq. *de iure mariti, gloss.*3. *num.*152.Fr.Emman Roder. *quest. Reg. tom.*3. *q.* 27. *art.*21. Cald.Pereira *in l.si curatorem, verb. implorandum,num* 6.*vers.facit,C.de in integrum restitut. minor.* Flam. *de resig. lib.* 10. *q.*8.*num.*53.Card.*d.verb.procurator*, *num.*33. Sanchez *de matrim. lib.*2. *disp.*11.*n.*3. *&* 4. Rebell.*de obligat.instit. p.*2.*lib.*1.*quest.*5.*num.*2. Francisc.Molin.*de ritu nupt.lib.*1.*comparat.*25.*num.*5. *cum seqq.*

24 Nonò, non potest recusare, Roland.*cons.*19.*n.*2. *vol.* 3. Stephan. Gratian. *discept.forens.cap.*100.*n.*44. Bernard.Græuæ.*ad practicam Cameræ Imperialis,lib.*2. *conc.*303.*consid.*4.*n.*4.

25 Decimò,non potest substituere sine speciali mandato,Cassan.*in consuet.Burgundiæ,rub.*4.§.5. *verb. faut procurat.n.*4.Surd.*decis.*195.*n.*9.

26 Vndecimò,non potest transigere,vel pacisci,*procurator,cui generaliter*,vbi gloss.*verb.procurator*, *ff. de procur.*Cardos.*d.verb.procurator, n.*5.

27 Duodecimò,non potest compromittere, Camill. Borrell.*in summa decis.tit.*66.*num.*176.Cardos.*d.verb. procurator,n.*26. quamvis contrarium teneant Viui. *tom.*1.*comm.op.lib.*4.*tit. Mandati,n.*50.Menoch.*q.visus. c.*68.*n.*9.

28 Decimotertiò, non potest capere possessionem, Aloys.Ricc.*in praxi Archiepiscop. Neapol. decis.* 189. *num.*194.

29 Decimoquartò, non potest iurare de calumnia, vt bene probat text.*in cap.nullam* 3. *de iuram. calumniæ,lib.*6.tenent Cou.*in cap.quamuis pactum,p.*1. §.5. *à n.*8.*& var.lib.*1.*cap.*6. *n.*2. Cotta *in memorab. verb. procurator*, *pag.*709. Franc. Marc. *Delph. decis.* 687. *num.*2. *p.*2. Matth. Coler. *Germ. decis.*115. *n.* 1.*&* 2.

Anton.

Antnn. Gabr. *tom. 3. commun. opin. tit. de mandato, concl. vnica, verb. quartò requiritur*, Mench. *quæst. vsu freq. cap. 15. à num. 16.* Peregr. *Iannin. de creatione reali lib. 3. cap. 24. num. 161.* Fului. Pacian. *de probat. lib. 2. cap. 48. num. 12.* Anton. del. Re Tiburtin. *de iuram. calumnia, cap 16 per totum*, Seraphin. *de priuil. iuram. priuil. 11 1. n. 4.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 62.* Card. Pereira *in l. si curatorem, verb. implorandum, num. 6.* Farinac. *in praxi crimin. p. 4. decis. 117. num. 2.* Camill Borell. *in summa omnium decis. tit. 51. de iuram. calumnia, n. 26. & tit. 66. de procurat. num. 181.* Cardos. *d. verb. procurator, num. 56.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 105. à num. 21.* Aloys. Riec. *in decis. Curiæ Archiep. Neapol. dec. 119. part. 2.* Sufficit tamen speciale mandatum, licèt non sit expressum in ea causa, in qua iurandum sit, vt docent Anton. del. Re Tiburt. *d. cap. 16. n. 18.* Stephan. Gratian. *d. c. 105. n. 23.* quamuis contrarium defendat Mench *d. cap. 25. n. 17.*

30 Decimoquintò, non potest respondere positionibus, Rebuff. *tom. 3. ad leges Gallio, tit. de respons. per credit. art. 1. gloss. vnica, num. 15.* Menoch. *cons. 8. n. 64. vol. 1.* Camill. Borrell. *d. tit. 66. n. 210.*

31 Decimosextò, non potest petere restitutionem in integrum, *l. illud. §. si tali, ff. de minor. cap. coram*, vbi gloss. *verb. mandatum, de restit. in integrum.* Cou. *d. cap. 6. in princ* Menoch. *cons. 100. num. 298.* Maurit. *de in integrum restit. cap. 13. cum seqq.* Sfortia *eodem tract. p. 1. quæst. 31. art. 16. cum seqq.* Marc. Anton. de Amathis *Marchia decis. 97. num. 6.* Pereg. *Ianni. de reali creat. lib. 3. cap. 21. num. 159.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. implorandum, à num. 4.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 83. num. 1.* Moila *in emperio iuris, p. 1. tit. 5. in princ. num. 12.* Ceual *commun. contra communes q. 135.* Farin. *in praxi crimin. p. 4. decis 52.* Bernard. Græuæ. *ad. pract. Cam. Imper. lib. 1. conclus. 143. consid. 1. num. 8.* Cardos. *d. verb. procurator, num. 17.* Stephan. Gratian. *Marchia decis. 196. num. 4. & discept. forens. cap. 105. num. 25.* vbi etiam resoluit, ad petendam restitutionem in integrum requiri speciale mandatum, quamuis non exprimatur persona, vel causa, in qua peti debeat restitutio. Intellige procedere solùm quoties principaliter petitur restitutio, secus vbi incidenter, tunc enim speciale mandatum non requiritur, Bart. *in l. cùm procurator*, & *ibi* Iason. *in princ. num. 5.* Mynsing. *cent. 3. obseruat. 26. vers. verum prædictum dogma*, Kirchou. & Bald. *tom. 1 commun. opin. lib. 2. tit. 23. n. 1. cum seqq. pag. 141.* Ioseph. Lodou. *concl. 30. n. 10* Hieron. Magon. *Florentina decis. 70. num. fin.* Cald. Pereira. *d. verb. implorandum, num. 11.* Camill. Borrell *d. tit. 66 n. 170.*

32 Decimoseptimò, non potest facere pacem, Clar. *lib. 5 §. fin. q 58. num. 28.* Tiraq. *in l. si vnquam. verb. donatione largitus, n. 175. C. de reuoc. donat.*

33 Decimooctauò, non potest donare, Paris. *cons. 8. num. 8. lib. 4.* Honded. *cons. 66 n. 81. & 81, lib. 1.* Rot. *decis 697. num. 4. p. 2. recent.* Gregor. *decis. 311. num. 4.* & fuit dictum *in Vrcellen. Statuti 26. Iunij.* Mascard. *de probat. conclus. 1308. num. 10.* Flam. *d. lib. 9. quæst. 17. num. 88.* Cald. Pereira *d. verb. implorandum, num. 7. vers. ex quibus. & de emptione, cap. 15. n. 10.* Gratian. *Marchi decis. 79. num. 6.* Cam. Borrell. *d. tit. 66. n. 246.* Cardos. *d. verb. procurator, num. 43.* Si tamen in mandato legeretur f c ltas non solùm ad transigendum, sed etiam ad rem r eodum, tunc per hoc censeretur data facultas donandi, quia remittere est donare, Rot. *in Fulginaten. redditus rationis 16. Decembris 1616. coram Patriarcha Pamphilio.*

34 Decimononò, non potest renunciare instantiæ litis, Tiraq *d. verb. donatione largitus, n. 175.* Mascard. *d. concl. 1308. n. 15* Camill. Borrell. *d. tit. 66. n. 250.*

35 Vigesimò, non potest renuntiare exceptionibus peremptoriis, quamuis possit dilatoriis, Tiraquell. *d. verb. donatione largitus, num. 173. C. de reuocand. donat.*

36 Vigesimoprimò, non potest renuntiare appellationi per se interpositæ, Tiraq. *d. verb. donatione largitus, n. 174. & in tract de iure maritis, gloss. 7. num. 77.* Mascard. *d. concl. 1308. n. 14.* Stephan. Grat. *d. decis. 29. n. 6.* Cardos. *d. verb. procurator, n 43.* nec potest præiu-

37 dicare, neque paciscei quod suus principalis à sententia non appellet, nec ius de nullitate dicendi remittere, quia non maiora, sed minora expressis exeqoi valet, vt per Marches. *de commiss. p. 1. cap 8 num. 32. pag. 199. in vlt. impress.*

38 Vigesimosecundò, nno potest facere ea quæ sunt magni præiudicij, sed requiritur speciale mandatum, Menoch. *cons. 331. n. 90. & cons. 400. n. 4.*

39 Vigesimotertiò, nõ potest resignare beneficium, Rebuff. *in tract. nominat. q. 14. n. 112.* Flamin. *d. lib. 9. q. 7. num. 9.* Cardos. *d. verb. procurator, num. 4.* vbi *num. 19.* idem dicit in collatione, seu inuestitura beneficij.

40 Vigesimoquartò, non potest Clericum ad beneficium præsentare, Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. tom. 1. lib. 7. tit. 16. n. 39.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis. 189. num. 193.* Cald. Pereira *de empt. cap 15 n. 11.*

41 Vigesimoquintò, non potest acceptare beneficium Ecclesiasticum, Couar. *lib. 3. var. cap. 16. num. 4. & 5* Villalob. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 24. num. 15. pag. 611* Brun à Sole *in loc. commun. verb. mandatum, n. 14.* Flam. *de resign lib. 10. q. 6. num. 13. & q. 8. num. 34.* Camill. Borrell. *d. tit. 66. n. 175.* Massob. *in sua praxi habendi concursum, prælud. 25. dub. 8. secundùm Roman. impress.*

42 Vigesimosextò, non potest facere ea ex quibus constituens cadat in pœnam, nisi ad illa facienda habeat speciale mandatum; vt probat text. *in l. si procurator, ff. de condict. indeb. l. 3. §. si procurator, ff. quod quibusque iuris*, vbi Bart. Soar. de Pace *in pract. tom. 1. p. 7. cap. vnic. à num. 3.* Axeuedo *ad l. 10. num. 31. tit. 1. lib. 4. nouæ Recop.* Brunor. à Sole *verb. mandatum, n. 13.*

43 Cald. Pereira *de empt. cap. 15. n. 13.* Mandatum enim quantumcunque generale non extenditur ad ea, per quæ dominus cadat in commissum & delictum; *l. creditor, § Lucius, ff. mandati.* Surd *de alim. tit. 9. q. 26. n. 11.* Cald. Pereira *d. cap. 15. n. 12.* & expressè quod caducitas ob canonem non solutum, vel aliam causam declarari non possit à procoratore generali, resoluunt Verall. *decis. 301. p. 1.* Cornazan. *decis. 1. n. 3.* Gonxal *ad reg. 8. Cancell. gloss. 56. num. 46. & num. 54. vers. adeò, vt nec etiam à filio & hærede, qui idem est cum defuncto*, Surd. *cons. 86. num. 11. & seqq.* vbi pluribus comprobat, & rationem affert, *& consil. 149. n. 55.* Beroi. *cons. 49. n. 13. & seqq. lib. 3.* Cassad. *decis. 3. de locato.*

44 Vigesimoseptimò, non potest remittere caducitatem sine speciali mandato, Menoch. *cons. 460. n. 14.* Surd. *Mant. decis. 181. n. 15.* Stephan. Gratian. *Marchia decis. 4. num. 18* Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit. 33. num. 151. & tit. 66 num. 214.* Nec etiam

45 potest declarare caducitatem, Surd. *d. decis. 181. num. 14.*

46 Vigesimooctauò, non potest impetrare beneficium, *cap. Odoardus, de solut. & cap peruenit. de fideiussor.* cùm ad hoc requiratur speciale mandatum, vt per Marches. *de commiss. part. 3. cap. 1. §. 1. num. 11. pag. 311. in vlt. impress.*

47 Vigesimonò, non potest quidquam vltra negotia domini ei commissa; mandatum enim cum

libera vallatum quibuscunque facultatibus regulariter non censetur dare facultatem procuratori, vt extra negotia domini in alterius fauorem fideiubeat, *l. seruus in suo*, vbi notaut Bart & alij Doctores, *ff. de fideiuss.* Dec. *cons.* 98. *n.* 1. *in fin.* Anchar. *cons.* 332.

48 Alexand. *cons.* 139. *lib.* 5. quia clausulæ generales restringuntur circa expressa, id est, circa negotium, & vtilitatem domini, ad quem restringitur officium procuratoris, Bald. & alij *in l. si procurator, C. de procur.* ita fuit resolutum *in vna Romana Societatis officij* 13. *Ianuary* 1600. *coram Insto*, impressa per Marchesi. *part.* 2. *pag.* 583. vbi pariter dictum fuit quòd hæc clausula non dat facultatem procuratori obligandi

49 dominum; & quamuis in illa decis. Domini de Rota resoluissent fideiussionem de qua agebatur, factam à procuratore cum libera nomine principali fuisse validam, hoc tamen non censuerunt virtute d. clausulæ, *Cum libera*, sed propter verba clara mandati, provt ex ipsius decisionis tenore constat.

50 Trigesimò, non potest declarare libellum obscurum datum à mandante, vt per Angel. *n.* 5. *circa med.* & Alexand. *num.* 9. *in l. inter stipulantem* 83. §. 1. *ff. de verborum obligat.* vnde Bald. *in l. idem Pomponius la* 2. *num* 1. *ff. de rei vendicat.* tradit procuratorem non posse declarare verba prolata obscurè à mandante, & è contrà non posse mandantem declarare verba obscura mandatarij, quia quæ sunt animi ad alios non transeunt sine speciali mandato, *l. seruus communis*, §. *fin. de acquir. poss.* Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloss.* 10. *n.* 94 Surd. *decis.* 89. *n.* 10.

51 Trigesimoprimò, non potest laudemium exigere, illud enim non potest validè exigi à procuratore, qui ad illud exigendum non habet speciale mandatum, vt voluit Arnold. Ferran. *ad consuetud. Burdegal. de feudis*, §. 9. *in fin. vers. vt tamen*, quamuis Burg. *de laudemio*, *p.* 1. *inspect.* 9. *num.* 15. dicat laudemium posse peti & exigi à generali procuratore constituto ad exigendum, & clarius *eadem p.* 1. *inspect.* 4. *num.* 48. asserat ex Xuar. *ad leg. post rem, in declarat. leg. Regni*, §. *qui sacra visam est*, *fol.* 670. *a.* 11. quòd procurator generaliter constitutus ad exigendum, & solutionem recipiendam, quibuscumque delatoribus posset exigere laudemia à sponte soluentibus.

52 Trigesimosecundò, non potest ius retractus, seu congrui intentare, cùm sit positum in pura voluntate volentis ex iure vti, in hoc enim casu requiritur speciale mandatum ad retrahendum, adeò vt nec sufficeret datum à lege, vt per Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloss.* 9. *num.* 264. *& gloss.* 10. *num.* 97. *& seq.* cum aliis cumulatis per Matiens. *l.* 8. *gloss.* 19. *n.* 13. *tit.* 11. *lib.* 5. *nona Recopil.* vbi in fine limitat si coniunctus ageret eo iure pro coniuncto, amente, prodigo, & similibus.

CLAVSVLA XXXVI.

Cum potestate citandi, & inhibendi, &c.

1. *Iurisdictionem contra quoscunque in executione citationis nominandos dat clausula*, Cum potestate citandi, &c.
2. *Amplia etiam in facultate citandi extra Curiam.*
3. *Protestatiua dicitur clausula*, Cum potestate citandi, &c.
4. *Commissionem impetrandi sicut vigore clausulæ*, Cum potestate citandi, &c. *potest alios citari facere actiuè, etiam passiuè citari valet.*
5. *Clausula*, Cum potestate citandi, &c. *non datur extra Curiam in commissione cessionis bonorum.*

IVrisdictionem hæc clausula dat contra quocumque in executione citationis nominandos, etiamsi non sint in commissione nominati, iuxta decisionem Putei 96. *lib.* 1. *in correctu*, & fuit dictum *in causa Toletana parochialis de Gnecas* 5. *May* 1595. *coram Card. Pamphilio*, Theodos. de Rubeis *in singul. Rotæ tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 246. quod ampliatur etiam in facultate citandi extra Curiam, etsi expressum non sit, vt latè tradit Gomez *in proœm. regularum Cancellariæ, in* 2. *q. num.* 5. *vers. dubitatur enim*, vbi refert in Rota ita fuisse decisum. 1 2

Dicitur hæc clausula protestatiua, & sicut impetrans commissionem eius vigore potest alios citare facere actiuè, ita etiam passiuè citari valet, iuxta decisionem Putei 386. *lib.* 1. *in correctu*, refert Marchesi. *de commissionibus*, *p.* 2. §. *vnic. de commiss. quando tert. ad caus. admitt. num.* 18. *pag.* 255. *in vlt. impress.* 3 4

Non datur hæc clausula extra Curiam in Commissione cessionis bonorum, vt testatur Marchesi. *p.* 3. *cap.* 2 §. 2. *de commiss. admiss. ad bonorum cessionem, num.* 78 *pag.* 300. 5

Clausula, *Cum plenitudine Iuris Canonici*, importat vt prouisus habeat stallum in choro, & vocem in Capitulo, atque distributiones quotidianas, & alia, quæ spectant ad alios Canonicos, *cap. propositus, de concess. prabend.* Gemin. & alij *in cap. fin. eod. tit. lib.* 6. Monet. *d. distribut. quotid. p.* 2. *q.* 1. *num.* 13. Stapbil. *de expectat. sub num.* 38. *vers. & quod dictum est de distributionibus*, nouissimè D. Lotter. *in tract. de re benef. lib.* 1. *q.* 19. *n.* 48. *&* 49. 6

CLAVSVLA XXXVII.

Cum omnibus incidentibus, & dependentibus, &c.

1. *Causa etiam super petitorio & negotio principali, vt censeatur commissa, operatur clausula*, Cum omnibus incidentibus, & dependentibus. &c. *posita in commissione appellationis à sententia lata in possessorio.*
2. *Iurisdictionem iudicis ad quem, ita ampliat clausula*, Cum omnibus incidentibus, &c. *vt ambigendum non videatur, quin totum negotium principale sub ea comprehendatur.*
3. *Incidens, dependens, seu emergens causa quando dicatur, ostenditur.*

HÆc clausula posita in commissione appellationis & appellationum à sententia lata in possessorio operatur vt commissa censeatur causa etiã super petitorio, & negotio principali, quamuis de illo aliàs non sit facta mentio; ita Bellam. *decis.* 698. Cassad. *decis.* 9. *n.* 13. *de causa possess.* Mandos. *super reg. de subrogan. collitigantibus. q.* 14. *n.* 7. Aloys. Riec. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 2707. *in fin.* & fuit dictum *in Barcinonen. parochialis de Mataro* 20. *Iuny* 1611. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Marchesi. *de commiss. p.* 1. §. 2. *de comm. apellat. ab execut. Breu. & lit. Apost. n.* 4. *pag.* 479. & per Farin *decis.* 342. *n.* 2. *p.* 1. *recent. & vna Perusina hæreditatis* 26. *Octob.* 1602. *corã Card. Pamphilio, & in Nocerina Iurispatron.* 14. *May* 1612. *coram Card. Caualerio, & in Caputoq.* 1

Abbatia

Abbatia 25. May 1620. coram Dunozetto, adden. ad decis. Greg. 125. num. 17. Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. pag. 4. claus. 338.*

2 Adeò ampliat hæc clausula iurisdictionem iudicis ad quem, vt ambigendum non vitiatur, quin totum negotium principale sub ea comprehendatur, Franc. *in cap. vt debitæ, n. 45. de appellat.* Mohed. *decis. 7. illo tit. de appellat.* Caputaq. *decis. 151. part. 1.* Surd. *decis. 173. num. 9.* dicens idem procedere siue sit bene, vel malè appellatum, propter stylum Curiæ, cui inhærendum est refert Rota *in Toletana, seu Almerien. decimarum 15. Decembris 1614. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano.* impressa per Farin. *decis. 618. n. 6. p. 2. recent.*

3 Quando autem dicatur incidens, dependens, seu emergens, vide Imol. *in c. 1. num. 6. de ordin. cognit.* Marches. *de commiss. p. 1. c. 5. pag. 102. & seq. n. 81. 82. 83. & 84.* vbi in hæc verba: *Incidentes & emergentes causæ illæ censentur, quæ eiusdem qualitatis sunt cum causa agitanda,* Bellam. *decis. 328.* Cassad. *decis. vlt. n. 3. de causa possess.* ac omnia demandata censentur, sine quibus nequit expediri commissio, Felin. *in cap. præterea, n. 4. de off. deleg.* dummodo persona sit capax; vt *ib* Dec. *num. 7.* Emergens pariter illa erit, quæ processum & litis ordinem respicit, ac in naturam dilatoriæ exceptionis cadit, quando agitur an dilatio sit danda, an testes admittendi, vel iura: aut si oppono scripturas non esse in forma probanti, aliquem non procuratorem, libellum ineptum, & similia. Bald. Castr. Salicet. & DD. *in l. 1. C. de ordin. iudic.* Socin. *cons. 146 num. 2. vol. 2.* Lap. *allegat. 8.* Et an super incidenti Iudex debeat pronunciare, ponit Bald. *in l. ad ise Præsidem, num. 3. & 7. C. de ord. iud.* Præterea dependens illa dicitur, quæ trahendo à negotio principali originem, causam principalem tangit, & quando iudicium principale transit in necessarium consequens, vt de illo cognoscatur opus est, latè Ruin. *cons. 164 num. 9. & 10. vol. 5.* Incidens dicitur, quando tangit negotium principale, & emergens quando tangit exceptionem dilatoriam respiciendo processum, & vt dicatur causa dependens, quod de illa tractetur pendente negotio principali, incidente tamen ad illud, necesse est; at si separatim & de per se agatur, tunc nullo modo incidens dici poterit, vt per Ruin. *d. num. 10.* Angel. *de malef. in verb. emergentibus, & dependentibus,* Boss. *in practic. crimin. tit. de foro compet. num. 11.* Hactenus Marches.

CLAVSVLA XXXVIII.

Cum annexis, & connexis, &c.

1. *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2. *Annexa propriè sunt, quæ dependent ab eodem negotio.*
3. *Connexa illa dicuntur, quæ diuersitate factorum separationem non recipiunt.*
4. *Connexorum idem est iudicium.*
5. *Annexum & connexum dupliciter dicitur.*
6. *Iuspatronatus cum sit annexum iuri instituendi, quod est spirituale, dicitur spirituali annexum.*
7. *Iudex Ecclesiasticus in spiritualibus annexis Iudex competens est.*
8. *Annexum proximum, & annexum remotum dicitur.*
9. *Negotium principale comprehendit includitque clausula,* Cum annexis, & connexis, &c. *in commissione appellationis à grauamine inserta.*
10. *Causa etiam quoad partes executoris censetur commissa vigore clausulæ,* Cum annexis, & connexis, &c. *in commissione pensionum.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ multa tradunt Mart. *de clausulis, p. 1. claus. 28 in vlt. impress.* Card. Tusch *pract. conclus. tom. 1 lit. C. concl. 325.* Marches. *de commissionibus, part. 1. cap. 5 pag. 203. cum seqq. n. 89. cum seqq. in vlt. impress.* Mandos. *super reg. Cancell. q. 12. à n. 3.* Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. p. 4. claus. 337.* Rota *decis. 408 n. 3. part. 1. in posth. Farin.* alias *part. 4. recent.* vbi quòd claus. *Cum annexis, incidentibus, emergentibus, & dependentibus*, in commissione operatur vt commissa censeatur executio, etiamsi datus fuisset particularis executor.

Omissis tribus modis, quibus causa annexa dicitur, prout constat ex adductis per Imol. *cons. 139. n. 2. vol. 6.* & per Marches. *de commiss. p. 1. cap. 5. num. 85. pag. 202.* Annexa enim siue connexa sunt ea, quorum vnum ab altero dependet, Abb. *in cap. quando, n. 5. & 6 de iudic.* Bereng. *in l. vnic. C. de sent. quæ pro eo, n. 6* Ruin. *cons. 108. n. 6. lib. 5.* Curt. sen. *cons. 101. n. 23.* Fului Pacian *de probat. lib. 1. c. 26. n. 46. & c. 28 n. 14. & 21.* Card. Tusch *pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 25. n. 3.* Vel quando ea ad eundem finem diriguntur, gloss. *in l. cum filius, §. 1 ff. de verb. oblig.* Rimin. *cons. 104. n. 4.* Menoch. *de arbitr. casu 95. n. 6.* Pacian *d. c. 28. n. 44.* seu in illis eadem militat ratio, *gloss. vlt. in fine, in c. præterea, de offic. deleg.* Bald. *in l. cum actum, not. 2. ff de negot. gestis.* Bereng. *in d. l. vna. n. 6.* Vel quando vna res est ab altera inseparabilis, Pacian. *d. c. 26 n. 19. & d. c. 28. n. 46. cum seq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 4. c. 941 n. 15.* Vel quando vna res consuetudine deputata est, vt accedat alteri, Dec. *cons. 316 n. 23.* Zephal. *cons. 578. n. 66. vol. 2.* Euerard. *in topic. legal. loco 15. num 1.* Annexa propriè sunt, quæ dependent ab eodem negotio, Bart. *in l. Aurel. §. dem ff de liber. legat.* Curt. sen. *cons. 10. num. 33. vers si ergo,* Mart. *d. claus. 28. in fin.* Connexa verò illa dicuntur, quæ diuersitate factorum separationem non recipiunt; vt ex Dec. *in cap. si duobus, num. 19. de appell. & cons. 33. num. 2.* Boër. *decis. 71. n. 4. & seq.* Paris. *cons. 66. num. 13 cum seqq. vol. 1.* concludit Marches. *vbi proximè, n. 90.* ita vt vnius & alterius idem sit iudicium, gloss. *verb. annex. in cap. cum singulis, de præbend. lib. 6* gloss. *verb. connexa, in cap. quanto, de iudic.* Hippol. *singul 251.* Guillelm. Bened *in cap. Raynutius, de testam. verb. & bertum, à num. 1.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 45. & lib. 2. cas. 95.* Girond. *de priuil. seu exemption. explicat. num. 751.*

5 Annexum & connexum dupliciter dicitur, vel quia alterum dependet ab altero, cui annexum est, vel quia ordinatur ad alterum, Crauet. *cons. 318. n. 3.* Abb. *in cap. quanto, de iudic. num. 5. & 6.* & ideo iuspatronatus cùm sit annexum iuri instituendi, quod est spirituale, dicitur spirituali annexum, Tiraq. *in tract. res inter alios, pag mihi 8* Azor. *instit. moral p. 2 lib. 6. c. 19. q. 2.* Suar. *de Relig. lib 4. de simon. cap. 14. num. 10.* Viuian. *in praxi iurispatronatus. p. 1. lib. 1. c. 1. & n. 2. in prima impress.* & ideo Iudex Ecclesiasticus in spiritualibus annexis Iudex competens est, Marant. *de ord. iudic. p. 2. dist. 11. num. 8.* Rauden. *cons. 17. num. 15. lib. 1.* Carol. de Grass. *de effectibus clericat. effectu 1. num. 400.*

8 Dicitur annexum proximum, & remotum annexum.

xum, vt ex Imol *cons.* 136. *num.* 6. *vers.* *veruta*, colligit Matt. *d. claus.* 18. *num.* 2. *in fin.* vn[illegible] Card Tusch. *d. litt.* C, *co. clus.* 315. *num.* 1. declarat hanc nostram clausulam esse intelligendam de annexis & connexis non remotis, sed proximis.

9 Comprehendit & includit hæc clausula in commissione appellationis à grauamine inserta negotium principale, ex Bellam. *decis.* 619. dato etiam quòd de illo mentio non fiat, Cassad. *decis.* 9. *n.* 31. *de causa poss.* & quòd principale negotium non contineat, veluti disputando de viribus inhibitionis, aut eius validitate, & comprehensione, ac de similibus, tradunt Achill. *decis.* 7. *de attent.* Rot. *decis.* 187. *n.* 6. *&* 7. *p.* 1. *diuers.* refert Marchesf. *d. p.* 1. *c.* 5. *n.* 94. *pag.* 204. *in vlt. impress.* *&* *part.* 2. *num.* 72. *num.* 351. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 217. *n.* 1.

10 Huius clausulæ vigore in Commissione pensionum, etiam quoad partes executoris causa censetur commissa, vt tentum fuit *in Abulen. pensionis* 15. *Decembris* 1610 *coram R. P. D. meo Pirouano*, impressa per Marchesf. *de commiss. p.* 1. *pag.* 535. *n.* 5. *in vlt. impress.*

CLAVSVLA XXXIX.

Cum toto negotio principali.

1 *Clausula*, Cum toto negotio principali, *in commissionibus causarum in Romana Curia ab antiquo apponi solita fuit.*
2 *Iudex ad quem nullam habet iurisdictionem, postquam super aliquo articulo, à quo fuit appellatum, bene vel male appellatum fuisse pronunciauerit.*
3 *Causa principalis non deuoluitur amplius ad Iudicem à quo, si ab eo super aliquo articulo prouocatum fuerit, & causa commissa reperiatur cum clausula*, Cum toto negotio principali.
4 *Causa etsi in Rota simpliciter commissa reperiatur super aliquo articulo, licèt ille articulus expediatur, amplius de Rota non exibit.*
5 *Attentatorum causa durante non potest in negotio principali procedi.*
6 *Causam petitorij & possessorij denotant verba clausula*, Cum toto negotiu principali.
7 *Clausula*, Cum toto negotio principali, *strictè intelligitur de, & circa causam, & actionem intentatam.*
8 *Iudicium executiuum an censeatur intentatum per clausulam*, Cum toto negotio principali.
9 *Appellatione deserta ab articulo grauaminis per clausulam*, Cum toto negotio principali, *an & quando reuertatur negotium ad primum iudicem, ostenditur.*

1 ISta clausula in commissionibus causarum in Romana Curia ab antiquo apponi solita fuit, vt testatur Corn. *cons.* 201. *num.* 16. *vol.* 3. & est tantæ efficaciæ, quòd licèt in appellationis causa simpliciter super aliquo articulo, vel decreto, à quo 2 fuit prouocatum, commissa, Iudex ad quem nullam habeat iurisdictionem, postquam super illo articulo bene vel malè appellatum fuisse pronunciauerit; ex Bellam. *decis.* 58. *n.* 1. 5. ac Vestr. *in sua praxi,* 3 *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 11. tamen cum adest ista clausula, non deuoluitur amplius cognitio principalis ad iudicem à quo, si pronunciari contingat, Bisig. *decis.* 11. *de appellat.* Felin. *in cap. causam qua, num.* 6. *vers. adde quod de stylo, de rescript.* Marchesf. *de commiss. part.* 1. *cap.* 5. *de commiss. appell. in Romana Curia, num.* 99. *pag.* 204. vbi *num.* 100. ait quòd facit hæc clausula expressionem aliter quàm inest, & *num.* 102. asserit capere ea solùm, quæ sunt eiusdem naturæ; & *num.* 105. *pag.* 208. refert hoc fallere, quando causa 4 in Rota simpliciter commissa reperitur super vno articulo, quia cùm semel sit effecta Rotalis ob tanti Tribunalis reuerentiam, licèt ille articulus expediatur, amplius de Rota non exibit, etiam si in Commissione deerit hæc clausula, & citat Put. *decis.* 344. *n.* 2. *& seq. p.* 3. Bellam *decis.* 619.

5 Intelligitur tamen hæc clausula, reuocatis attentatis, Rota *decis.* 43. *de rescript. in nou.* cùm regula sit, quòd durante causa attentatorum, non possit in negotio principali procedi, Afflict. *decis.* 98. *n.* 3. 4. *&* 5. Guid Pap. *decis.* 213. *num.* 6. Vnde illis non remotis, non fit progressus in negotio principali, Rot. *decis.* 8. *p.* 3. *diuers.* ita Marchesf. *d. p.* 1. *cap.* 6. *n.* 96. *pag.* 204 *in vlt. impress.*

6 Verba huius clausulæ denotant causam petitorij, & possessorij, Cassad. *decis.* 6. *de rescript.* *&* *decis.* 9. *n.* 13. *de causa poss.* Marchesf. *de commiss. p.* 3. §. 1. *de commiss. admiss. ad bona num.* 19. *pag.* 237. *in vl. impress.* *&* *p.* 1. §. 2. *de commiss. appell. in poss. Salu. num.* 71. vbi refert, hanc clausulam portare secum etiam petitorium, & dare facultatem, vt in petitorio etiam procedatur & citat Verall. *decis.* 152. *per totam, p.* 1.

7 Intelligitur quoque strictè, de, & circa causam, & actionem intentatam, Gregor. *decis.* 345 *num.* 4.
8 An autem per eam censeatur aduocatum iudicium executium? vide Rotam apud Zachiam *post tract. de oblig. Cam er. decis.* 122. *n.* 5. *&* 6.

9 Illud demum aduertere oportet, in Commissione appellationis ab articulo grauaminis cum toto negotio principali, accessoriè venire negotium, ita vt deserta appellatione reuertatur negotium ad primum iudicem, secus si æquè principaliter committitur appellatio à grauamine, & negotio principali, quia vtrumque principaliter censetur commissum; ita Ruin. *cons.* 114 incip. *Pro respons. lib.* 4. quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. t. m.* 2. *lit.* D, *concl.* 258. *num.* 6.

CLAVSVLA XI.

Decretum irritans.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Decretum irritans annullat omnia, qua in contrarium fiunt.*
3 *Actus contra decretum irritans factus est nullus ipso iure etiam parte non opponente.*
4 *Nullitatem actus ab initio operatur decretum irritans.*
5 *Gesta verò inficit decretum irritans, quandocunque de eo opponatur.*
6 *Actum ante decreti irritantis interpositionem plenè perfectum, non irritat ipsummet decretum.*
7 *Ignorantes ligat decretum irritans.*
8 *Scientia præsumpta non solùm non sufficit, verum etiam nec probabilis, ac insta ignorantia excusat, quia decretum irritans ligat ignorantes.*
9 *Decretum irritans operatur effectum suum à die data, etiam ante scientiam priuilegiati, vel promissi, seu Constitutionis publicationem.*

10 *Decretum*

10 Decretum irritans ligat etiam Papam, nisi faciat contra illud motuproprio, vel cum ipsius derogatoria.
11 Executorem Apostolicum ligat etiam decretum irritans.
12 Ignorantes ligat decretum irritans, siue iustè, siue iniustè, aut etiam causa non cognita emanauerit.
13 Ignorantes non ligat decretum irritans respectu aliarum pœnarum, vltra nullitatem actus.
14 Decretum irritans ab inferiore, etiam legato Papæ positum non ligat ignorantes etiam quoad nullitatem actus.
15 Possessionis capta ab ignorante contra decretum irritans, non est facienda mentio ab impetrante.
16 Ignorantes non ligat decretum irritans, quando est super incerto corpore beneficij, & non est adiectum tempus.
17 Decretum irritans tunc ligat ignorantes, quando dispositio, cui adijcitur, est certa, & determinata, secus si dubia.
18 Reformationibus beneficiorum, atque etiam affectionibus appositum decretum irritans non solum inficit titulum, sed etiam possessionem.
19 Intellige quando irrat Constitutio, cui adhæret tanquam accessorium.
20 Priuilegijs decretum irritans appositum tanquam accessorium, non operatur effectum, nisi postquam cognitum fuit priuilegia irritare.
21 Decretum irritans appositum in Constit. Gregorij XIII. de modo publicandi resignationes, non intrat interim dum non fuerit doctum de publicatione.
22 Ampla siue reseruatio sit generalis, siue specialis.
23 Possessionem inficit decretum irritans, de quo in cap. fin. vt lite pendente. lib. 6.
24 Possessionem, aut titulum an inficiat decretum irritans in alijs casibus præterquam in beneficijs reseruatis, & litigiosis.
25 Decretum irritans etiam ante factam iustificationem narratorum, non tollit detentionem, sin insistentiam facti.
26 Dominium inficit decretum irritans.
27 Possessionem facti simplicis & nudi, non inficit decretum irritans.
2 6 Possessionem non inficit decretum irritans, quando non est appositum super certo corpore beneficij.
29 Decretum irritans inficit possessionem, & titulum, literis tamen in quibus illud insertum est, iustificatis, & non aliter.
30 Possessor anterior quando continuauit in vnaquaque possessione, etiam non inficit decretum irritans.
31 Decretum irritans non inficit possessionem & titulum, quando Papa concedens noluit concedere nisi verificatis verbis.
32 Formam inducit decretum irritans, qua non seruata actus ipso corruit.
33 Dispositioni, cui adiectum est decretum irritans, an possit pars renunciare, ostenditur.
34 Præscriptionem tollit decretum irritans.
35 Consuetudinem nedum in præteritum, sed etiam in futurum tollit decretum irritans.
36 Sententiæ vires tollit, eiusque executionem impedit decretum irritans.
37 Decretum irritans appositum in gratia, operatur etiam ante præsentationem literarum.
38 Possessorio dimisso potest pronunciari in petitorio stante decreto irritanti.
Decretum irritans importans,
39 Decernentes irritum, &c.
40 Aliter non valeat, &c.
41 Nullius sit momenti, &c.
42 Nullius roboris sit, &c.
43 Nullatenus, &c.
44 Alioquin, &c.
45 Nullo modo, &c.
46 Lex vbi aliquid prohibet simpliciter, intelligitur apponere clausulam annullatiuam, si contrà fiat.
47 Decretum irritans non ampliat dispositionem principalem, sed tanquam accessorium illius naturam sequitur.
48 Decretum irritans appositum in gratia Papæ concurrente cum collatione Ordinarij sub eadem die, nihil operatur quando prouisus ab Ordinario habet possessionem, in terminis cap. si à Sede, de præben. in 6.
49 Decretum irritans non operatur, quando est interpositum ex falsa causa.
50 Decretum irritans appositum in fauorem vnius, non operatur in fauorem alterius.
51 Decretum irritans appositum in gratia de aliquo beneficio obtenta, vti de reseruato, non afficit manus Ordinarij, si non sit reseruatum.
52 Decretum irritans nihil operatur ad hoc, vt expresso vno modo vacandi veniat alius non expressus.
53 Subreptitium decretum irritans dicitur appositum in gratia subreptitia.
54 Gratia principali non subsistente, cui cohæret decretum irritans, & ipsum decretum deficit.
55 Conditionali dispositioni adiectum decretum irritans etiam ipsum conditionale redditur, & suspenditur eius effectus in euentum conditionis.
56 Clausf. De facto, operatur vt manu Regia procedi & iudicari possit.
57 Clausf. De iure facto, operatur quòd Iudex possit admittere probationes persuasiuas, & verisimiles, &c.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Mandos. ad reg. 7. Cancell. q. 4. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1302. Anton. Gabr. communium lib. 6. tit. de clausulis, concl. 3. VVames cons. 256. à num. 14. vol. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. vlt. num. 11. cum seqq. Nicol. Garciam de benef. p. 5. cap. 1. §. 9. Cald Pereira quæst. forens. lib. 1. q. 6. num. 29. cum seq. Ioan. Cochier ad preces primarias Imperatoris, in §. 2. sectionis §. super verb. Irritum ac inane, pag. 107. Sigismund. à Bononia de elect. dub. 3. n. 6. Monet. de commutat. vlt. vol. c. 7. n. 230. cum seq. Matt. de clausulis, p. 1. claus. 191. alias 255. Rot. decis. 241. num. 9. part. 1. rec. & decis. 516. n. 4. & decis. 570. num. 6. & 7. & decis. 613. num. 3. & decis. 652. num. 1. & decis. 751. num. 6. part. 2. etiam sec. Theod. de Rubeis sing. Rota tom. 1. p. 4. cl. 10. & 258 Valenzuel. cons. 228. num. 91. vbi quòd inducit formam.

Primus effectus huius clausulæ decreti irritantis est, vt irritet, seu annullet omnia, quæ in contrarium fiunt, cap. si eo tempore, de elect. lib. 6. ad. 1. vers. adis tebatur, de concess. præbend. eodem lib. Cassad. decis. 1. num. 7. de restit. spoliat. & decis. 12. num. 6. super regul. Gom. super reg. de triennali, q. 49. vers. nam decretum, & in reg. de annali, quæst. 4. vers. nam decretum. Cou. pract. cap. 9. num. 7. Anton. Gabr. commun. lib. 6.

tit.de clausulis, *conc.3. n.56. & 57.* Gonzal. *ad reg.S. Cancel. gloss.67. à n.12.* Salas *de legib. q 96. tract.14. dub.16. sect.8. sub n.27. post princip. vers. addito autem,* Flamin. *de resign.lib.4.q.9.n.29.* Mart *de clauf. 91 n.6.* Menoch *cons.83.n.7.& cons. 322. n.40.* Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepiscop. Neapolit.p.2. decis.75. n.3.* Ferrer. *in Constit. Cathalonia, gloss.1. num.151.* Maresc. *var. res. lib. 2. c. 38.* Stephan. Gratian. *discept. for. c. 283. num. 3. & c. 574. num. 5. & 9. & c. 791. n. 13.* Nicol. Garcia *de benef. p. 5. c.1. à num.27.* Monet. *de commut. vlt. vol. c. 7. n. 230.* Farin. *fragm. crim. p.2. litt. L, n. 97.* Theodos. de Rubeis *d. cl. 258. n. 4.* Melch. Phœbos *Lusit. decis.137. n.5. tom.2.* vbi quòd operatur nullitatem contracto ipso iure, Solorzan. *de Iure Indiar. tom.2. lib.2. c. 4. numer. 23.* Rota latè *in Melit. Admiratus 15. Ianuarij 1619. coram Reu. Coccino Decano.*

3 Amplia hunc primum effectum, vt actus contra decretum irritans factus sit nullus ipso Iure, etiam parte non opponente, Gabr. *d. conc.3. num.67.* Mart. *d. clauf. 191. num.6. aliàs clauf. 255. in vltim. impress.* Monet. *d. num. 130. prope finem*, Gomez *in tract. de gratiis expect. num. 18. & 19.* Bursat. *cons. 82. num.21. vo.1.* Destruit enim & inficit ipso Iure omnia contra aliquem attentata, ad not. per Cald. Pereira *d. quast.6. num.29.* ita vt omnia facta contra decretum habeantur profectit, Gabr. *d. conclus.3. num.56.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. litt. D, conclus.115.* Theodos. de Rubeis *d. clauf. 258. num.*

4 *59.* Intellige, vt operetur nullitatem actus ab initio illius, cùm dicatur habere oculos retrò, Sarnen. *super reg. de annali, quast.5. in fin.* Cassad *super reg. decis.11. num.4. & 5.* Rot. *in Ipporegien. Canonicatus 17. Iunij 1605. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.142. num.4. p.2.*

5 *recent.* & retrò gesta inficit, quandocunque de eo opponatur, Gemin. *in cap. statutum, sub num.12. prope finem, de priuil. in 6.* Gabr. *d. concl.3. num.52. in 9. effectu*, Rot. *in Meten. Monasterij 5. Iulij 2621. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano.* Etiamsi partes millies consentiant, Menoch. *cons.398. n.48.* de quo infrà latiùs.

6 Limita tamen hunc effectum, vt scilicet decretum irritans non infirmet actum ante illius interpositionem plenè perfectum, vt per Franch. *in d. ct. cap. si eo tempore, not.2.* Gabr. *d. concl.3. num.78.* Petr. Henriq. *cons.75. n.12.* Monet. *d. c.7. n.230. vers. limitatur.*

7 Secundus effectus est, quia decretum irritans ligat etiam ignorantes, non solùm si adsint ea verba, *vel ignoranter contigerit attentari*, vt in casu *d. cap. si eo tempore*, verùm etiam si non adsint, vt probat text. *in cap. si postquam, & in cap. dudum, & in cap. si beneficia, de praben. lib.6.* obseruant Felin. *in cap. caterùm, num.37. de rescript.* Cassad. *decis.12. num.5. super reg.* Gabr. *d. concl.3. n.2.* Couar. *in cap. alma mater, p.1. §. 10. n.8. & seq.* Simon *de reseru. benef. q.96.* Bonacos. *comm. opinionum lib.1. tit.18. n.5.* Flamin. *d. lib.5. qu.6. n.220. cum seq. & lib.11. q.4. num.44. & q.13. num.86.* Franeisc. Gallet. *in margarita casuum Conscient. verb. clausula*, Fr. Emman. *quast. Regul. tom.2. q 75. art.2.* Eras à Cochier *de Iurisd. Ordin. in exemptos, lib.2. q.5. n.15. & q.25. num.3.* Farinac. *fragm. crim part.1. lit.C, n.672.* Ceual. *commun. contra communes, q.903. num.13.* Mart. *d. clausula 191. num.12. & de Iurisd. p.4. cent.1. casu 91. n.32.* Mantic. *decis.76 n.4 & 5.* Sigismund. à Bononia *de elect. dub.3. num.6.* Cald. Pereira *quast. forens. lib.1. q.6. n.30.* Monet. *d. c.7. num.232.* Rot. *in Dertusen. parochialis de Sorita 12. Februarij 1593. coram Penia, & decis.578. num.3. p.1. diuers.* Theod. de Rubeis *d. cl.258. n.57.* vbi ait procedere siue adsint verba illa, *scienter, vel ignoranter*, siue non adsint. Eadem Rot. *in d. Militen. Admiratus*, quæ reperitur impressa *p.5. rec. dec.231.*

8 Amplia primò, vt non solùm sufficiat præsumpta scientia, verùm etiam probabilis ac iusta ignorantia non excuset, *c. si beneficia, de praben. in 6.* Bisig. *decis. 1. num. 6. vers. & esto, de restitut. spol.* Put. *decis. 387. lib. 3.* Rot. *in Verdun. parochialis 23. Ianuarij 1587. coram Gipsio*; statim enim operatur

9 effectum suum decretum huiusmodi à die datæ, etiamsi ante scientiam ipsius priuilegiati seu prouisi, & etiam ante constitutionis publicationem, quæ non requiritur ad huiusmodi effectum, per ea quæ post Innoc. & Hostien. tradunt Ioannes Andr. *in c. 1. num.3. vers. dicit Inn.* vbi Anan. *n.6. vers. quoad primum, de concess. praben.* Gabr. *d. conc.3. num.45. & tit. de legibus, concl.4. num.9.* Monet. *d. c.7. n.246.* Rot. *in Papi. deuolutionis bonorum 16. Ianuarij 1598. coram Card. Pamphilio.*

10 Amplia secundò etiam quoad Papam, nisi faciat contra decretum Motu proprio, vel ad instantiam partis ex certa scientia cum clausula derogatoria ipsius decreti, prout aliis relatis tradit Gabr. *d. concl.3. n.4. & 5* quem refert, & sequitur Monet. *d. c. 7. num.232.* Put. *decis.138. lib.2. in correctu*, Anastas. Germon. *de indult. Card. §. alioqui n.13.* Solorzan. *de iure Indiarum tom.2. lib.3. c. 2. num.12.* licèt non adsint verba ea, *etiam per nos*, &c. vt post Cassad. *decis. 5. de concess. prab.* & Paris. *cons.37. vol.4.* obseruant Gabr. *d. concl. 3. num.74.* quicquid dicant Marta *de clauf.191. alias 255. num.1. cum seqq.* Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloss. 67. num. 24.* Nicol. Garc. *de benef. p. 5. c. 1. à num. 19. vsque ad 20.* Menoch. *cons. 83. num. 23.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.4. collect.1596.*

11 Amplia tertiò, vt hic secundus effectus locum habeat etiam quoad executorem Apostolicum, vt ex Gemin. *per illum text. in c. quodum, notab.4.* & ibi Anchar. *not. 3.* Franc. *not. 2. de prab. lib. 6.* resoluunt Gabr. *d. concl. 3. num. 3.* Monet. *d. c. 7. ante num.232.*

12 Amplia quarto, vt procedat, siue decretum emanauerit Motu proprio, siue ad instantiam partis, siue iustè, siue iniustè, atque etiam siue causa non cognita, vt post alios tradunt Gabr. *d. conc.3. n.7.* Monet. *d. c.7. c.7. n.233.*

13 Limita nunc primò hunc secundum effectum, vt respectu aliarum pœnarum decretum irritans non liget ignorantes, vt per gloss. *verb. ex nunc, in c. nolentes, de haret. lib.6.* Felin. *in cap. caterùm 3. col. 14. vers. secunda restrictio, num. 19. de rescript.* Marescot. *var. resolut. lib.2. c. 39. num.1. & 13.* Sanch. *de matr. lib.3. disput. 17. num.10.* Gratian. *discept. for. c. 231. num. 14.* Gonzal. *d. gloss.66. num.19.* Gabr. *d. concl. 3. num.8.* Monet. *d. cap.7. num. 234.* Sigismund. de Bononia *d. dub.3. num.7.* Put. *decis. 274. num. 2. in fin. lib.1. in correctis*; vbi etiam dicitur, quod licèt decretum irritans afficiat ignorantes, non tamen afficit ante publicationem vel ante conditionis euentum. Rota *dict. decis. 232. num. 7. part. 5. recent.*

14 Limita secundò, quòd hoc decretum ab inferiori tamen, etiam Legato Papæ positum non ligat ignorantes etiam quoad nullitatem actus, prout obseruant Mandos. *in tract. de inhib. q.36. num.4. & 5.* Leonel. *de subrept. rescript. q.3. art.4. in fin. fol.13. col. 4.* Gabr. *d. concl. 3. num.9. & 12.* licèt *num. 22.* multosque recenseat contrarium in hoc sentientes, Gonzal. *d. gloss.67. num 21.* ex Cassad. Mart. *vbi sup. n.12.*

num. 12. Caputaq. *decis.* 1. *in fin. p.* 2. Erasm à Cochier *de Iurisd. Ord. in exemptos, lib.* 2. *q.* 5. *n.* 16. Monet. *d. c.* 7. *num.* 235.

15 Limita tertiò, vt possessionis captæ ab ignorante contra decretum irritans, facienda non sit mentio ab impetrante, licèt secus sit in sciente, vt post alios limitat Gabr. *d. conc.* 3. *n.* 13. quem refert Monet. *d. c.* 7. *num.* 236.

16 Limita quartò, vt decretum irritans non liget ignorantes, quando est super incerto corpore beneficij, & non est adiectum tempus, vt per Gabr. *d. concl.* 3. *num.* 14. Monet. *d. c.* 7. *num.* 237. Rot. *decis.* 56. *lib.* 2. *p.* 3. *diuers.* & *decis.* 413. *num.* 5. *in princ.* apud Farin. *p.* 2. *rec.* Idem in reseruatione tradit Gabr. *d. loco, num.* 15. & in manus appositione facta à Papa, *num.* 16. & in decreto apposito in alternatiua Episcopi, *num.* 17. licèt quoad hæc duo vltima contrarium contendat Hieron. Gonzal. *d. gloss.* 67. *a n.* 29.

17 Theodos. de Rubeis *d. claus.* 298. *numer.* 12. Nam decretum irritans tunc demum ligat ignorantes, quando dispositio, cui adiicitur, est certa, & determinata, secus si dubia, Rot. *decis.* 608. *num.* 13. *p.* 2. *recent.*

18 Tertius effectus est decreti irritantis, vt appositum reseruationibus beneficiorum tam vigore regulæ 8. de mensibus Apostolicis, quàm aliis, non solùm inficiat titulum, sed etiam possessionem, vt per Cassad. *decis.* 1. *de causa possess.* & *propriet.* & *decis.* 1. *sub n.* 7. *de restit. spoliat.* Simon. *de reseru. q.* 40. *in princ.* Sarnen. *in reg. de triennali, q.* 49. *num.* 3. Gabr. *d. tit. de clausul. concl.* 3. *num.* 56. Flamin. *d. q.* 9. *num.* 30. Matt. *d. claus.* 191. *aliàs* 255. *n.* 8. Put. *decis.* 48. *num.* 3. & *decis.* 94. *n.* 2. & 4. & *decis.* 386. *p.* 1. *in correctis*, Aloys. Ricc. *in decis. Curio Archiep. Neapol. p.* 2. *decis.* 75. *num.* 4. Ægid. *decis.* 533. Sarnen *super reg. de annali, q.* 23. *num.* 4. *de triennali q.* 49. *num.* 3. Anton. Fab. *in Cod. lib.* 1. *art.* 2. *definit.* 21. Ioan. à Cochier *in reg.* 1. *Cancel. num.* 20. Verall. *decis.* 15. *num.* 2. *p.* 3. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 238. Rot. *decis.* 3. *de restit. spoliat. in nouis*, & *in Merd. Canonicatus* 7. *Maij* 1593. *coram Card. Pamphilio*, & *in Beneuent. beneficiorum* 14. *Decembris* 1601. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, & *in Ipporig. Canonicatus* & *prebenda* 27. *Iunij* 1605. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Ferinac. *decis.* 142. *num.* 4. *p.* 2. *rec.* & *in Cassal. Canonicatus*, 24. *Aprilis* 1613. *coram Ortemembergo*, & *Bar. seu nullius Archipresbyteratus* 28. *Martij* 1613. *coram Card. Sacrato*, & *in alia ciuitatis Castelli parochialis* 2. *Iunij* 1614. *coram D. Dunozetto*, impressa per Farin. *decis.* 613. *n.* 7. *p.* 1. *recent.* & *in Cæsaraugustana proeminentiarum* 10. *Nouembris* 1623. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, & *in Met. Monasterij* 5. *Iulij* 1621. *coram eodem*, & *in Dertus. Vicaria* 22. *Aprilis* 1614. *coram R. P. D. meo Merlino*, & *in Barcinon. Vicaria* 9. *Decembris* 1626. *coram bon. mem. Buratto.* Theodos. de Rubeis *dict. clausul.* 258. *num.* 6. vbi *num.* 7. addit talem possessorem dici non habere possessionem, nec ciuilem, nec naturalem, itavt titulus remaneat sine aliquo colore. Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.* 105. *a num.* 22. *tom.* 3. *diuers.* aliàs *p.* 6. *rec.* vbi quòd inficit possessionem iuris, non autem facti.

19 Amplia primò, & intellige huiusmodi decretum irritans inficere titulum, & possessionem, quando intrat Constitutio, cui adhæret, tanquam accessorium vt per Gemin. & Franc. *in c. præsenti*, *in princ. de offic. deleg. lib.* 6. Rot. *in Vmbriatic. parochialis* 1. *Iulij* 1613. *coram Card. Sacrato*, & *in Castr. beneficij* 17. *Iunij* 1614. *coram Illustrissimo Card. Verospio*, impressa per Farin. *decis.* 651. *n.* 3. *p.* 1. *rec.* vbi etiam fuit dictum decretum irritans non operari nisi clarè pareat beneficium sub reg. 8. comprehendi. Vnde etiam *in vna Tirasson. decimarum* 17. *Iunij* 1612. *coram R. P. D. meo Pirouano*, impressa per Farin. *decis.* 341. *numer.* 3. *p.* 1. *rec.* fuit dictum, hanc clausulam in priuilegiis tanquam accessorium non operari effectum, nisi postquam cognita fuerint priuilegia intrare: & *in alia Acerrana Canonicatus* 2. *Iulij* 1613. *coram Illustrissimo Domino Patriarcha Manzanedo*, impressa etiam apud Farin. *decis.* 516. *n.* 4. *p.* 1. *rec.* fuit pariter dictum, decretum irritans appositum in Constit. Gregor. XIII. de modo & forma publicandi resignationes, non intrare interim dum non fuerit doctum de publicatione; & sic quod intret distincta Constitutio, nihil operari, & non impedire manutentionem, & *citat. decis.* 122. *lib.* 2. *p.* 3. *diuers.* & demum Gonzal. *d. gloss.* 67. *num.* 39. cum aliis à se relatis declarat, hunc tertium effectum procedere, quando constat de tali reseruatione, affectione, vel lite, vt obseruat Monet. *d. cap.* 7. *num.* 249. Et quod decretum irritans tunc inficiat possessionem, quando certum est illud intrare, & quòd, donec dubium est, an intret, vel non, interim possessor sit manutenendus ratione saltem suæ detentationis, tenent, Lancelot. *de attent. p.* 3. *cap.* 24. *quæst.* 1. *num.* 80. Seraph *dec.* 1471. *n.* 5. & 7. & fuit resolutum *in Salernitana præb.* 10. *Nouembris* 1617. *coram D. Vbaldo seniori*, & *in Anagna beneficij* 15. *Martij* 1617. *coram D. Vbaldo iuniori.*

22 Amplia secundò siue reseruatio sit generalis, siue specialis ex Cassad. *decis.* 1. *num.* 1. *de causa possess.* & *prop.* ac Mandos. *ad Lapum alleg.* 127. *sub lit. B, in fin.* & *in proœm. reg. Cancell. q.* 2. *n.* 2. tradunt Gonzal. *d. gloss.* 67. *num.* 36. & Monet. *d. cap.* 7. *num.* 239. *in fine.*

23 Amplia tertiò, vt etiam decretum irritans, de quo *in cap. fin. vt lite pendente*, *lib.* 6. contra prouidentes de beneficiis litigiosis, inficiat possessionem, vt ex Rota *decis.* 17. *num.* 1. & 2. *de restit. spol. in antiq.* ac Lancellot. *de attent. p.* 1. *cap.* 3. *num.* 111. notant Gonzal. *d. gloss.* 67. *num.* 37. & 38. & Monet. *d. cap.* 7. *num.* 240. *in princ.*

24 An autem decretum irritans inficiat possessionem, aut titulum in aliis casibus, præterquam in beneficiis reseruatis ac litigiosis: vide Achil. de Grassis *decis.* 8. *num.* 4. *de restit. spoliat.* Put. *decis.* 17. *lib.* 2. & *decis.* 180. *num.* 2. *lib.* 3. Gonzal. *d. gloss.* 67. *à num.* 4. *vsque ad* 49. Nicol. Garc. *d. c.* 1. *à n.* 412. *vsque ad* 437. Monet. *d. c.* 7. *num.* 140. *prope fin.*

25 Amplia quartò, & declara, vt supradictum decretum etiam ante factam iustificationem narratorum, non tollat detentionem, seu insistentiam facti, vt per Lancellot. *de attent. p.* 3. *cap.* 24. *tit. de reo, q.* 2. *num.* 77. & fuit resolutum *in Parm. Prioratus* 16. *Ianuarij*, & 26. *Februarij* 1598. *coram bona memoria Orano*, & *Cusentina Capellania* 26. *Octobris* 1602. *coram Illustrissimo Domino meo D. Card. Millino*, & *in Melit. parochialis* 27. *Iunij* 1603. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, & *in Tudertina Assigna* 18. *Iunij* 1607. *coram eodem*, & *in Rauennat. notariatus* 21. *Iulij* 1615. *coram Buratto*, impressa per Farin *dec.* 752. *n.* 6. *p.* 2. *rec.*

26 Amplia quintò, vt non solùm titulum, & possessionem inficiat, sed etiam dominium, & omnes affectus ex illis resultantes, vt per Sarnen. *super reg. de triennali*, *q.* 49. *prope princip. vers. nam decretum irritans*, Gabr. *d. conclus.* 3. *num.* 50. Put. *decis.* 50. *in fin. lib.* 1. & *decis.* 197. *num.* 3. *lib.* 3. Rot. *decis.* 89. *num.* 4. *p.* 1. *diuers.* & *in vna Interamn. Castri Pedisluci* 12. *Februarij*

Februarij 1601. *coram R.P. D. Crescentio A.C. Clerico*, impressa per Farinac. *decis.* 41. *num.* 9. *p.* 1. *rec.* vbi fuit dictum, decretum irritans afficere & destruere omnia, & operari nullitatem ab initio, ita vt nec effectum, nec Iuris fomentum, nec executionem habeat.

27 Limita primò, procedere tantùm in possessione iuris, non autem facti simplicis, & nudi, vt per Alex. *in l.* 1. *numer.* 11. *& seq. ff. de acquir. possess.* & fuit dictum *in Lic. beneficiorum* 4. *Iunij* 1607. *coram Caualerio.*

28 Limita secundò, non inficere possessionem, quando non est super certo corpore beneficij, Cassad. *decis.* 1. *num.* 1. *de restit. spoliat.* Put. *decis.* 48. *num.* 2. *& decis.* 94. *num.* 2. *lib.* 1. *& decis.* 26. *num.* 1. *lib.* 3. *in correctis*, & fuit dictum *in Mediolan. beneficij* 10. *Martij* 1614. *coram Martino Andrea*, impressa per Farinac. *decis.* 525. *num.* 6. quicquid dicant Anastas. Germon. *de indultu Card. §. volentes, numer.* 30. *&* 31. Gonzal *d. gloss.* 67 *num* 32. & Monet. *d. cap.* 7. *num* 219.

29 Limita tertiò, id solùm locum habere, literis in quibus ista clausula inserta est, iustificati, & non antea; nam reus possessor potest illi se opponere, dicens contra prouisum quoad se, *liberas ædes habeo*, iuxta text. *in l. fin. de rei vend.* Rot. *decis.* 6. *de re iud. in antiq. & decis.* 4. *eodem tit. in nouis, & in illa Lic. suprà allegata, & in d. Tudertina, & in Leod. Canonicatus* 22. *Aprilis* 1612. *coram R. P. meo Pirouano.*

30 Limita quartò, id locum non habere quando anterior possessor continuauit in vnaquaque possessione, vt fuit dictum *in Anconitana S. Primiani* 6. *Iunij* 1561. *coram Rubeo.*

31 Limita quintò, non habere locum nec effectum, quando Papa concedens noluit concedere nisi verificatis narratis, ac illis veris existentibus, vt per Gemin. *in cap. præsenti, in princ. vers. nona*, & *ibi* Franc. *num* 1 *vers. nota, de officio leg. in* 6 Gabr. *d. conclus.* 3. *n.* 82. Rot. *in Romana pecuniaria* 23. *Iunij* 1570. *coram Cotta.*

32 Quartus effectus est, quod clausula decreti irritantis inducit formam, vt per Felin. *in cap. cum accessissent, sub num.* 8. *vers. & vbi apponitur clausula*, & *ibi* Dec. *vers. & ad hoc etiam facit, de constit.* Albert. Brun. *in tract. de form. rub. quando aliq. cens. trad. pro forma.* Socin. iun. *cons.* 71. *num.* 23. *lib.* 1. Gabr. *d. concl.* 31. *n.* 70. Paris. *cons.* 19. *num.* 185. *lib.* 2. Grat. *resp.* 16. *in princ. lib.* 1. Matien. *l.* 1. *gloss.* 4. *n.* 19. *lib.* 5. *noua Recopil.* Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 15. *à num.* 40. Flam. *de resignat. benef. lib.* 5. *q.* 6. *num.* 226. Mart. *de iurisd. p.* 4. *cent.* 1. *casu* 49. *num.* 19. Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 15. *num.* 9. Ceuall. *comm. contra communes, tom.* 4. *q.* 900. *num.* 13. Gonzal. *d. gloss.* 67. *num.* 50. Sigismund. de Bononia *d. dub.* 3. *n.* 9. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 242. Rot. *decis.* 215. *n.* 7. *p.* 1. *diuers.* & fuit dictum *in Verd. parochialis* 23. *Ianuarij* 1586. *coram Gipsio, & in Valentina Baroma* 10. *Martij* 1603. *coram Attreb. & in Perusiana fideicommissi de Alphanis* 10. *Nouembris* 1608. *coram Greg. XV.* impressa per Farinac. 225. *num* 5. *p.* 2. *rec.* Theodos. de Rubeis *d. claus.* 258. *n.* 27. Adeò vt illa non seruata actus ipso Iure corruat, Bald. *cons.* 351. *num.* 9. *lib.* 5. Decian. *cons.* 532. *num.* 4. & fuit dictum *in Romana Societatis offici*, 14. *Ianuarij* 1613. *coram Domino Pamphilio.*

33 Quintus effectus est secundùm aliquos, vt dispositioni, cui adiectum est hoc decretum, licèt facta sit ad commodum partis, non possit pars renunciare, siue expressè, vt voluit glos. *verb. processum, in cap. dispendia, de rescript. in* 6. & *ibi* Archid. Ioan Andr. ac Gemin. Iason. *in l. non dubium C. de legib.* Alderan. Mascard. *concl.* 9. *num.* 15. *cum seqq. & præcipuè num.* 29. Virgil. Boccac. *in constit. gloss.* 6. *num.* 139. *cum seqq.* & plerique, quos refert Gabr. *d. concl.* 5. 17. 19. *&* 21. siue tacitè non vtendo, vt alij censuerunt, quos ibidem refert *num.* 20. *&* 22 Verùm contrarium, quòd nimirum pars possit renuntiare dispositioni habenti decretum irritans in fauorem partium, tenet Gabr. *d. concl.* 3. *à num.* 25. Marta *d. loco num.* 5. Gonzal. *d. gloss.* 63. *num.* 52. Cald Pereira *d. q.* 6. *num.* 32. & censuit Rota *apud Cenci. de censib. decis.* 59. *num.* 15. *& p.* 5. *rec. decis.* 231. *num.* 8. Reiectis pluribus conciliationibus, quas ad has contrarias opiniones adducunt Hieron. Gabr. *cons.* 162. *num.* 16. *vol.* 1. Gabr. *d. concl.* 3. *num.* 30. *cum seqq.* Gonzal. *d. gloss.* 67. *num.* 53. illa mihi videtur vera, vt scilicet prima procedat, quando quis incepit vti dispositione, cui adiectum est decretum irritans; posterior verò antequam huiusmodi dispositione vti incipiat, refert Monet. *d. cap.* 7. *num.* 241. *in med.* actus enim nullus, quia iam contra decretum irritans factus, consensu partium sustineri nequit; vt post Menoch. *cons.* 348. *num.* 48. tradit Marta *loco cit. num.* 10. & faciunt multa, quæ congessit Far. *fragm. crim. p.* 2. *litt. L, à num.* 182.

34 Sextus effectus est, quia decretum irritans tollit præscriptionem, vt per Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de fir. & irreu. concord. stabil. vers. plus dicit.* Gabr. *d. conc.* 3. *num.* 44. Gonzal. *d. glos.* 67. *num.* 50. Monet. *d. c.* 7. *n.* 244. vbi *num.* 248. id intelligit de præscriptione futura, non autem præterita, per quam acquisitum est ius tertio, cui non censetur Princeps velle præiudicare, nisi exprimat.

35 Septimus effectus huius decreti est, vt tollat etiam consuetudinem nedum in præteritum, sed etiam in futurum, vt per Gabr. *d. concl.* 3. *num.* 40. Gonzal. *d. gloss.* 67. *num.* 50. Farinac. *in tract. de immunitate, num.* 15. Mart. *d. loco, num.* 9. vbi ait contra decretum irritans allegari non posse non vsum, contrariúmve vsum, & quoad contrarium vsum admitti, negans quoad non vsum, Hieron. Gabr. *d. cons.* 162. *à num.* 19. *lib.* 4. Anton. verò Gabr. eandem priorem opinionem tanquam communem limitat, ex Ruin. *cons.* 11. *num.* 30. *vol.* 2. vt non habeat locum in consuetudine immemoriali, refert Monet. *d. cap.* 7. *num.* 243. Theodos. de Rubeis *dict. clausul.* 258. *num.* 70.

36 Octauus effectus decreti irritantis est, vt tollat vires sententiæ, eiusque executionem impediat; ita post Cassad. *decis.* 12. *num.* 5. 6. *&* 7. *de reg. Cancell.* & Sarnen. *in reg. de annali, q.* 5. tradit Gabr. *d. conclus. num.* 51. quem sequitur Gonzal. *d. gloss.* 67. *num.* 50. in id etiam allegans Rot. *decis.* 24. *num.* 5. *& decis.* 149. *num.* 2. *part.* 2. *diuers.* & refert Monet. *d. cap.* 7. *num.* 248.

37 Nonus effectus est, quod decretum irritans appositum in gratia, operatur etiam ante præsentationem literarum, vt per Gonzal. *d. num.* 50. post Gabr. *d. concl. num.* 52. qui *num.* 53. huc refert, per istud decretum reuocari Iudicis processum, etiam ante præsentatas literas reuocatorias, refert, & sequitur Monet. *d. c.* 7. *n.* 249.

38 Decimus effectus est, quod licèt suspendatur petitorium, vt agatur de possessorio, tamen stante hoc decreto irritante potest pronuntiari in petitorio dimisso possessorio, vt tradit Gonzal. *d. gloss.* 67. *n.* 64. vbi asserit ita fuisse resolutum *in vna Syracusana quarta* 24. *Maij* 1585. *coram Blanchetto, & in eodem* 20. *Iunij* 1586. *coram Robusterio*, refert Monet. *d. c.* 7. *n.* 250.

Hi

39 Hi ſunt huius clauſulæ principaliores effectus, quos operatur non modò ſi eſt integra, & extenſa, nimitum. *Decernentes irritum, & inane, ſi ſecus à quoquam quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari*; ſed etiam ſi dicatur, *Irritum, & inane*, &c. prout *in fine reg.* 8. *Cancell.* hodie 9. iuxta ea quæ tradunt Gonzal. *d. gloſ.* 67. *à num.* 2. & Monet. *d. cap.* 7. *num.* 232.

40 Idem eſt, ſi fuerit adiecta clauſula, *Aliter non valeant, & abſeruentur*, quæ æquiparantur decreto irritanti, vt poſt Caſtren. *conſ.* 82. *num.* 21. *vol.* 1. tradit Mart. *d. loco n.* 7.

41 Idem quoque ſi dicatur, *Nullius ſit momenti*, ex congeſtis à Gonzal. *d. gloſſ.* 57. & à Monet. *d. cap.* 7. *numer.* 253. *in princip.* & à metipſo *de dictionibus, dict.* 153.

42 Idem eſt de dict. *Nullius roboris ſit*, vel *Roboris non obtineat firmitatem*, vt per Gonzal. *vbi ſuprà, n.* 8. 43 & Monet. *d. n.* 153. & de dictione, *Nullatenus*, ex gloſſ. *verb. nullatenus*, & *ibi* Imol. *n.* 20. *de ſequeſt. poſſeſſ.* Sanch. *lib.* 6. *de Matrimon. diſp.* 31. *n.* 7. Gonzal. *d. gloſſ.* 67. *n.* 65. & aliis per me citatis *dict.* 192. *n.* 4. & 5. 44 & de dict. *Omnino*, *dict.* 206. & de dict. *Alioquin.* Gonzal. *d. gl.* 67. *n.* 66.

45 Idem denique de dictione, *Nullo modo*, ſentit Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 51. *n.* 18.

46 Et denique vbi lex aliquid prohibet ſimpliciter, intelligitur tacitè apponere clauſulam annullatiuam, *ſi contra fiat*, de quo vide Doctores per text. *ibi, in l. non dubium, C. de legib. & in cap. dilecta, de reſcriptis.* Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de elect. cap. ſicut, §. ſimiliter, verb. ne. pag.* 113. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. reuertatur, à num.* 58. *C. de reuocand. donat.* Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.* 4. §. 7. *in princip. num.* 1. Suar. *de legib.* 5. *cap.* 25. *num.* 4. *cum ſeqq.* latiſſimè cum multis ampliationibus, & declarationibus exornat Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *litt. L, num.* 169. *cum multis ſeqq.*

47 Tria circa hanc clauſulam à nobis reſtant adnotanda. Primum, quòd decretum irritans non ampliat diſpoſitionem principalem, ſed tanquam acceſſorium illius naturam ſequitur; ita Gabr. *d. concl.* 3. *n.* 54. *verſ. contrarium*, Gonzal. *d. gloſſ.* 67. *num.* 55. Put. *deciſ.* 1. *num.* 2. & *deciſ.* 303. *num.* 3. *lib.* 1. *in correctis*, & fuit dictum *in Baren. ſeu nullius Prioratus* 20. *Iunij* 1614 *coram Card. Sacrata*, impreſſa per Farinac. 48 *deciſ.* 569. *n.* 8. *in fin.* Vnde infert Gonzal. *d. gloſſ.* 67. *num.* 56. & *ſeq.* quòd decretum irritans in gratia Papæ concurrente cum collatione Ordinarij ſub eadem die, nihil operatur quando prouiſus ab Ordinario habet poſſeſſionem, in terminis *cap. ſi à Sede, de præbend. in* 6. quoniam decretum irritans tan-49 quam acceſſorium nnn cauſat anterioritatem. Infertur ſecundò, quod decretum irritans non operatur, quando eſt ex falſa cauſa interpoſitum, vt per Roman. *conſ.* 335. *num.* 11. & 60. Gabr. *d. concl.* 3. 50 *num.* 79. Gonzal. *d. gloſſ.* 67. *num.* 59. Infertur tertiò, quòd decretum irritans appoſitum in fauorem vnius non operatur in fauorem alterius, vt poſt Ruin. *conſ.* 70. *num.* 17. *vol.* 2. tradunt Gabr. *d. concl.* 3. *n.* 81. 51 & Gonzal. *d. gloſ.* 67. *num.* 61. Infertur quartò, vt decretum irritans appoſitum in gratia de aliquo beneficio obtenta, vti de reſeruato, non afficiat manus Ordinarij, ſi non ſit reſeruatum, vt per 52 Gonzal. *d. gloſſ.* 62. *num.* 62. Infertur quintò, vt decretum irritans nihil operetur ad hoc, vt expreſſo vno modo vacandi veniat alius non expreſſus, vt per Gabr. *d. concluſ.* 3. *num* 80. & Gonzal *d. gloſſ.* 67. 53 *num.* 63. Infertur ſextò, quod decretum irritans appoſitum in gratia ſubreptitia, & nulla, pariter ſubreptitium ſit, & nullum, tanquam dependens ab illa; ita Gonzal. *d. gloſſ.* 67. *n.* 64. poſt Caſſad. *deciſ.* 20. *num.* 4. *reg. Cancell.* Mohed. *deciſ.* 11. *num.* 1. *de conceſſ. praben.*

54 Secundum eſt, vt non ſubſiſtente gratia principali, cui cohæret decretum irritans, & ipſum decretum deficiat, vt per Gemin. *in cap. præſenti, in princip. verſ. nota quod*, vbi Franc. *in* 3. *not. de offic. leg. lib.* 6. Put *deciſ.* 108. *lib.* 3. *in correctis.* Gabr. *d. concl.* 3. *num.* 82. Rot. *in Oxomen. Archidiaconatus* 10. *May* 1614. *coram bon. mem. Buratto*, impreſſa per Farinac. *deciſ.* 570. *n.* 7. *p.* 1. *recent.*

55 Tertium eſt, quòd decretum irritans adiectum conditionali diſpoſitioni, etiam ipſum conditionale redditur, & ſuſpenditur eius effectibus in euentum conditionis, vt notant Doctores per text. *in* [illegible] *Clem.* vbi gloſſ. *verb. per Ordinarium, de conc. eſſ. præbend.* & *ibi* Card. *appoſit.* 1. *verſ. ex hoc infertur, & quæſt.* 15. *verſ. ſecus eſſet*, Imol. *not.* 3. & Anchar. *num.* 5. Mart. *d. loco, num.* 11. Gabr. *d. concl.* 3. *num.* 46. Gonsal. *d. gloſſ.* 67. *num.* 51. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 254. Non operatur enim in conceſſione conditionali conditione non verificata, Rot. *apud Farin. deciſ.* 516. *n.* 4. *p.* 1. *recent.*

56 Clauſ. *De facto*, operatur vt manu Regia procedi & iudicari poſſit, Decian. *conſ.* 434. *num.* 4. Blanc. *de compromiſ. q.* 1. *num.* 24. & *ſeq.* Et ſine libelli productione, Blanc *d. q.* 1. *num.* 25. Item ſine cauſæ cognitione & probatione, Felin. *in cap.* 1. *num.* 51. *verſ. etſi dicatur de facto, de conſtit.* Blanc, *d. q.* 1. *ſub n.* 24. qui etiam tenent operari vt procedi poſſit omiſſis ſolemnitatibus, & Iuris ordine non ſeruato, Theod. de Rubeis *in ſingul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauſ.* 264. *à n.* 1. vbi *num.* 12. tenet hanc clauſ. non operari quod Iudex tollat, vel contra naturalem æquitatem lædat iura partium, vel eis defenſionem conferat.

57 Clauſ. *De iure & facto*, poſita in compromiſſo operatur quòd Iudex poſſit admittere probationes perſuaſiuas, & veriſimiles, licèt non plenas, & concludentes, & quòd poſſint recipi teſtes die feriata, & iuris ordine prætermiſſo, Blanc. *d. q.* 1. *num.* 27. Theod. de Rubeis *d. clauſ.* 268. *num.* 3. & 4. vbi *n.* 7. *cum ſeqq.* poſt Dec. *conſ.* 39. *col.* 3. dicit quòd iſta clauſula non poteſt apponi à tutore compromittente iure pupilli, nec à Prælato compromittente iure Eccleſiæ.

CLAVSVLA XLI.

De plenitudine poteſtatis.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſulæ agentes.*

2 *Plenitudo poteſtatis eſt illa, cuius cauſa non eſt ratio exquirenda in Principe, cur ita faciat.*

3 *Plenitudo poteſtatis in Principe eſt cum eiuſdem abſoluta poteſtate.*

4 *Princeps in reſcriptis, & conceſſionibus, in dubiò præſumitur non vti plenitudine poteſtatis, ſed reſcribere, & concedere ſecundùm Ius commune.*

5 *Odioſa cenſetur clauſula*, De plenitudine poteſtatis.

6 *Princeps quando apponit clauſulam*, Non obſtante, &c. *præſumitur vſus plenitudine poteſtatis, vel quando apponit clauſulam*, Ex certa ſcientia.

7 *Princeps præſumitur vti plenitudine poteſtatis, quando actus non valeret.*

8 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *idem importat quod clausula*, Ex certa scientia.

9 *Derogatoria ad omnem legem contrariam vim habet clausula*, De plenitudine potestatis.

10 *Contraria vt censeantur sublata absque alia derogatione operatur clausula*, De plenitudine potestatis, *maximè quando adest clausula*, Ex certa scientia.

11 *Princeps in legibus humanis etiam ex leui causa dispensare censetur stante clausula*, De plenitudine potestatis.

12 *Princeps per clausulam*, De plenitudine potestatis, *censetur dispensare in Iure diuino & naturali cum iusta causa, in casibus, quibus hoc ei licet.*

13 *Princeps ex iusta causa potest priuilegium, seu contractum à se cum subdito celebratum limitare.*

14 *Intellige, modo causa publicam respiciat vtilitatem.*

15 *Priuilegiis derogari potest ratione publica necessitatis, quando constat, quod talis viget necessitas, quæ non potest euitari.*

16 *Princeps per clausulam*, De plenitudine potestatis, *derogat Iuri saltem humano, etiam sine causa.*

17 *Defectus omnes solemnitatis prouenientes à natura, tollit clausula*, De plenitudine potestatis.

18 *Citationem reiicit clausula*, De plenitudine potestatis.

19 *Obretionem, & subreptionem tollit clausula*, De plenitudine potestatis.

20 *Princeps vt scribit de plenitudine potestatis, nihil apponi potest, quod gratiam annullet.*

21 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *operatur ne non possit aliquid opponi contra priuilegium.*

22 *Exceptio nulla obiici potest facta mentione plenitudinis potestatis.*

23 *Papa præsumitur motus ex causa rationabili.*

24 *Princeps absque iusta causa non potest de plenitudine potestatis quemquam dominio rei suæ priuare.*

25 *Facta de plenitudine potestatis, dicuntur per allusionem fieri de plenitudine tempestatis.*

26 *Contractui inita cum subdito, non potest Princeps contrauenire etiam de plenitudine potestatis.*

27 *In contractibus nihil operatur clausula*, De plenitudine potestatis.

28 *Quæsita per contractum non tollit clausula*, De plenitudine potestatis.

29 *Princeps non potest priuilegia, seu concessiones illas renocare, quæ in naturam, & vim contractum transeunt; vel pro quibus pecunia interuenit, vel conceduntur in recompensationem meritorum.*

30 *Priuilegia præcipuè causa meritorum sunt irreuocabilia, etiam de plenitudine potestatis.*

31 *Papa sine causa non potest beneficiatum suo beneficio priuare, & num. 32. referuntur contrarium tenentes.*

33 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *nihil operatur, quando opponitur super illicito.*

34 *Princeps quando aliquid facit, aut concedit de plenitudine potestatis, præsumitur actum fuisse cum causa cognitione.*

35 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *non nisi causa cognita à Principe apponi potest.*

36 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *nihil operatur vbi ea vtens plenè de negotio informatus non est.*

37 *Legitimatio facta de spurio sub assertione, quod spurius sit, cum clausula*, Non obstante, *& clausula*, De plenitudine potestatis, *non valet si est spurius duplici spurietate non expressa.*

38 *Dolum partis impetrantis non supplet clausula*, De plenitudine potestatis.

39 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *non operatur contra non subditum à natura, & in alterius præiudicium, vt num. 40.*

41 *Status causa si non fuerit Papa narratus, nihil operatur clausula*, De plenitudine potestatis.

42 *Regula de iure quæsito non tollendo, non derogat clausula*, De plenitudine potestatis.

DE vi & effectibus huius clausulæ vide Cels. Vgon. *in tract. claus. pag.* 490. Menoch. *cons.* 1. *num.* 184. *&* 423. *cum seqq. & cons.* 103. *num.* 82. *& cons.* 181. *num.* 35. Menoch. *de success. lib.* 1. *§.* 6. *num.* 21. Henriq. *in sum. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 37. *§.* 4. *litt.* C, Surd. *cons.* 303. *num.* 17. Azeued. *l.* 1. *num.* 25. *& l.* 2. *num.* 55. *tit.* 4. *noua recopil.* Marches. *de Commiss. part.* 2. *§. vnico, num.* 99. *cum seqq pag.* 421. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 259. *in vltima impress.* Ludou. Rodolphin. *in tract. de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap.* 5. *&* 6. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt.* C, *conclus.* 342. Monet. *de commut vlt. volunt. cap.* 7. *num.* 115. *cum seqq.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cam. Imper. lib.* 2. *conclus.* 56. *consid.* 3. *in fin.* Theodos. de Rubeis *in singular. tom* 2. *part.* 4 *claus.* 274. Melch. Phœbos. *Lusit. decis.* 128. *num.* 4. *tom.* 2. vbi quòd apposita in instrumento non liquido nihil operatur, *& decis.* 129. *n.* 6. Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure ff. de instit. & iure p.* 2. *c.* 18. *claus.* 1. *per tot.* [1]

Plenitudo potestatis est illa, cuius causæ non est ratio exquirenda in Principe, cur ita faciat. Bald. *in l.* 2. *de seru. & aq. & in l. impetratam, C. quæ sententia rescindi non possint, & in cap. si quis autem, de pace Constantia,* resoluit Mart. *d. claus.* 259. *num.* 1. Quæ quidem plenitudo potestatis in Principe, idem est cum eiusdem absoluta potestate, ex traditis per Natt. *cons.* 512. *num.* 19. dum ait, si aliquid etiam leue Principem moueat, eum posse de plenitudine potestatis facere quicquid libet; quod intelligit de legibus humanis. Tum etiam ex Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *præsumpt.* 12. *num.* 2. *iuncto num.* 3. dum eam, quam ibi vocat absolutam potestatem, hîc plenitudinem potestatis, refert, & sequitur Monet. *dict. cap.* 7. *num.* 115. & ante illum Sanchez *de Matrimon. lib.* 2. *disput.* 15. *num.* 3. *in princip.* [2] [3]

In dubio præsumitur Princeps in rescriptis, & concessionibus non vti plenitudine potestatis, sed rescribere & concedere secundùm Ius commune, vt ex *cap. innotuit, de elect. & in cap. proposuit. § licet autem, de concess. præbend.* tradunt post multos à se relatos Mandos. *ad reg.* 16. *Cancell. quæst.* 6. *num.* 16. Menoch. *de præsumpt.* 12. *num.* 1, Menoch. *illust. cap.* 26. *num.* 8. Surd. *decis.* 2. *num.* 10. Bernard. Græuæ. *d. lib.* 1. *concl.* 59. *consid.* 3 *num.* 6. *&* 7. Ludou. Rodolphin. *de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap.* 3. *n.* 1. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 116. Sigismund. Scaccia *de appellat. q.* 19. *rem.* 1. *concl.* 2. *num.* 30. *&* 33. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 274. *n.* 24. Ratio est, quia odiosa censetur hæc clausula, vt docet Rodolphin *d. cap.* 1. *n.* 20. vbi *num.* 19. resoluit, quod si sola hæc clausula apponatur in concessione, concessio ipsa strictè interpretari debet; quia absoluta Principis potestas [4] [5]

dicitur

dicitur odiosa, ac proinde ea vti non præsumitur Princeps, præcipuè quando ex ea resultaret iniquitas, Menoch. *consil.* 2. *num.* 146. Limitant tamen dicti Doctores, quando euidenter de voluntate eius constet, vel quando defectus esset expressus, quamuis actus aliàs esset nullus, vel quando actus peccaret in totom quoad formam Iuris. Limitarem etiam, hanc præsumptionem locum non habere, quando

6 Princeps apponit clausulam, *Non obstante*, eùm tunc præsumatur vsus plenitudine potestatis: ita Menoch. *de præsumpt.* 12. *n.* 3. ex Galliau. *in l. centurio*, *n.* 140. *ff. de vulg. & pupillari*, ac multis aliis, Rodolphin. *dict. cap.* 3. *n.* 3. aot quando apponit clausulam, *Ex certa scientia*, vt post Galliau. *vbi suprà n.* 141. docet Menoch. *d. præsumpt.* 22. *n.* 4. & tradunt Mandos. *d. q.* 7. *num.* 3. Monet. *d. cap.* 7. *n.* 117. Rodolphin. *in d. cap.* 3. *num.* 4. & 5. id declarans *num.* 6. & 7. vt in facto non propno, aut notorio debeat exprimi; & *num.* 8. idem alios sequutus docet de clausula *Motu proprij*, & *num.* 11. quando interuenit secunda iussio Principis.

7 Ae denique locum non habet, quando aliàs actus non valeret, tunc enim Princeps præsumitur vti voluisse plenitudine potestatis; ita per Galliaolam *d. l. Centurio*, *n.* 144. Mandos. *d. quæst.* 7. *num.* 6. & Menoch. *de præsumpt.* 12. *n.* 3. resoluunt Monet. *d. cap.* 7. *n.* 117. *in med.* Rodolph. *d. cap.* 3. *num.* 13. inferens post alios *num.* 14. ad Principem remittendum damna subditorum illata pro obtinenda pace, & *num.* 15. de suburbiorum ciuitatis destructione tempore belli, & *n.* 16. de concessione tertiæ appellationis; *n.* autem 17. *eam multis seqq.* ipsum limitat multis modis declarans. Quibus sic præhabitis, aliquos effectus, & non paucos huius clausulæ breuiter recensere oportet.

8 Primus igitur effectus est, vt importet idem qood clausula, *Ex certa scientia*, vt præter ibi citatos voluerunt multi, quos refert & sequitur Gabr. *comm. lib.* 6. *de clausul.* 1. *conclus.* 1. *numero* 6. Menoch. *conf.* 1. *n.* 417. Rodolphin. *d. c.* 5. *numero* 14. Theodos. de Rub. *d. claus.* 274. *num.* 19. *cum seqq.* Imò plus operari hanc clausulam, quàm illam, *Ex certa scientia*, post Felin. *in cap. nonnulli*, *in prin. vers. tertio contra istam quartà fallentiam, de rescript.* Grammat. *conf. ciuil.* 100. *n.* 24. concludit Gabr. *ad conclus.* 1. *n.* 7. imò banc nostram clausulam tantam vim habere quantam habent duæ illæ simul, *Ex certa scientia*, & *Motu proprio*, notant Mandos. *d. reg.* 16. *q.* 7. *num.* 5. Menoch. *d. conf.* 1. *n.* 386. Ioan. à Cochier *ad reg.* 16. *Cancell. n.* 23. & *ad reg.* 20. *n.* 26 Monet. *d. c.* 7. *n.* 12.

9 Secundus effectus est, quòd habet vim derogatoriæ ad omnem legem contrariam, etiam habentem clausulam derogatoriam, vt per Matien. *lib.* 3. *gloss.* 12. *n.* 4. & 5. *noua Recop.* & Rodolphin. *d. cap.* 5. *num.* 4.

10 Tertius effectus est, vt operetur quod contraria censeantur sublata absque alia derogatione, & clausula, *Non obstante*, maximè quando adest clausula, *Ex certa scientia*, ita post Bald. *cons.* 253. *Illustriss. d. n.* 4. *vers. præterea in donatione, lib.* 1. tradit Card. Tusch. *d. litt. C. conc.* 42. *n.* 1.

11 Quartus effectus est, vt per eam dispenset Princeps in legibus humanis, etiam ex leui causa, ad tradita per Anchar *in cap.* 1. *numero* 10. *de constit.* vbi ait, Principem de potestate ordinaria non posse dispensare in lege humana sine magna causa, quasi velit de absoluta posse ex leui causa, & apertiùs Natta *cons.* 512. *num.* 19. dom de humanis legibus loquens scripsit, quod si aliquid etiam leue Principem moueat, poterit is de plenitudine potestatis facere quidquid libet, ptovt eos refert Monet. *d. c.* 7. *n.* 119. *vers. secundus.*

12 Quintus effectus est, vt per eam dispensare censeatur in Iure diuino, & naturali cum iusta causa, in casibus, quibus hoc ei licet, vt docent plures, quos refert, & sequitur Gabr. *com. lib.* 3. *tit. de iure quæsito non tollendo, conclus.* 1. *numero* 1. *iuncta conclus.* 3. *num.* 1. dum asserunt, Principem posse de plenitudine potestatis auferre alicui eum causa ius ei quæsitum, etiam de Iure gentium, refert, & sequitur Monet. *d. c.* 7. *n.* 120.

13 Vnde data iusta causa, non solùm posse Principem priuilegium, seu contractum à se cum subdito celebratum limitare, eique modum, & conditionem præscribere, docent Molin. *de primogen. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 17. Pelaez. *de maiorat.* q. 44. *num.* 11. Matien. *l.* 11. *gloss.* 8. *n.* 4. *tit.* 7. *lib.* 5. *noua Recop.* Peregr. *de iure fisci, lib.* 1. *tit.* 3. *numero* 67. Cabed. *decis.* 19. *numer.* 10. & *decis.* 68. *part.* 2. sed etiam reuocare, tenent Ias. *cons.* 227. *vers.* 13. & 14. & *n.* 41. & 49. *vol.* 2. Abb *cons.* 94. *col.* 5. *vers. quoad* 3. *vol.* 2. Rimin. iun. *cons.* 601. *n.* 114. *vol.* 3. Afflict. *decis.* 361. *num.* 6 Rol. *cons.* 66. *num.* 24. Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. num.* 41. Pinel. *ad l.* 1. *C. de bon. mater. p.* 3. *num.* 62. *illat.* 16. *vers. ego.* Afflict. *decis.* 631. *num.* 6. Gabr. *d. tit. de iure quæsit. conclus.* 5. *num.* 42 Naoar *in cap. si quando*, *de rescript. except.* 13. *vers. ad* 4. Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 10. *num.* 49. Burg. de Pace *cons.* 25. *à num.* 48. Peregr. *d. tit.* 3. *num.* 67. & *lib.* 6. *tit.* 1. *num.* 1. Cabed. *decis.* 19. *n.* 8. & *dec.* 575. *p.* 2. Rodolphin. *de absoluta Principis potestate*, *c.* 6. *n.* 199.

14 Intellige dommodo huiusmodi causa publicam respiciat vtilitatem, ex traditis per Menoch. *cons.* 351. *num.* 21. Cæsar. Barz. *decis.* 118. *num.* 10. Surd. *cons.* 103. *num.* 16. Peregr. *de iure fisci, lib.* 5. *tit.* 2. *sub n.* 49. Dec. *cons.* 3. *sub num.* 50. Crauet. *cons.* 176. *sub n.* 7. Roland. *cons.* 80. *num.* 29. *vol.* 3. Decian *cons.* 51. *num.* 31. *vol.* 3.

15 qui voluit tunc ratione publicæ necessitatis posse derogari priuilegiis, quando constat, quod talis viget necessitas, quæ non potest euitari, nisi priuilegiati soluant, Bursat. *cons.* 16. *numero* 71. *vol.* 3. qui hoc intelligit in casu valde insolito, & omnno raro. Quod autem fine causa non possit Princeps de plenitudine potestatis quemquam dominio rei suæ priuare, aut contractum cum eo celebratum infringere, nec Papa beneficiatum suo iure priuare, dicemus *infra limit.* 1.

16 Sextus effectus est, vt per hanc clausulam Princeps derogat Iuri saltem humano, etiam sine causa, vt satis constat ex Rodolphin. *d. tract. de suprema, seu absoluta Principis potestate*, *cap.* 1. *numero* 1. dum post alios tradit plenitudinem potestatis nihil aliud esse, nisi derogationem Iuris communis, seu ordinarij, & *numero* 2. ait esse plenitudinem arbitrij nulli necessitati subiectam, nullisque Iuris publicis regulis limitatam, atque absolutam potestatem non subiacere legibus, nimirum humanis, sequitur Monet. *d. cap.* 7. *num.* 121.

17 Septimus effectus est, vt tollat omnes defectus solemnitatis non prouenientes à natura, vt post Alex. *consil.* 195. *Assumpto*, *n.* 3. & 17. *lib.* 2. & *cons. in. Perspectu*, *num.* 3. *vers. tamen istis*, *lib.* 6. resoluit Card. Tusch. *d. litt. C. conclus.* 342. *numero* 4. Vnde licèt non valeat donatio patris in filium existentem in patria potestate tamen si Princeps donat filio existenti in patria potestate, & dicat facere Regia potestate, valebit, quia clausula nostra, *De plenitudine potestatis*, tollit omnes defectus, & supplet omnes solemnitates, Alex. *d. cons.* 111. *numero* 4. *lib.* 6. Card. Tusch. *dict. conclus.* 342. *n.* 8.

18 Octauus effectus est, vt hæc clausula eximat à citatione, ita Alex. *cons.* 92. *vol.* 6. & *cons.* 11. *vol.* 7. Felin.

Felin. in c. quæ in Ecclesiarum, de constit. Brunor. à Sole in locis commun. verb. citatio 9. [Marescot. lib. 1. var. c. 20. n. 98. Ponte. cons. 41. n. 70. cum seq. vol. 1. Castill. lib. 5. var. c. 28. n. 14. Noguerol. alleg. iur. tom. 1. alleg. 33. n. 198.] Gabr. d. tit. de clausulis, conclus. 1. n. 12. & lib. 2. tit. de citat. conclus. 1. n. 13. vbi vsque ad n. 22. de hac opinione multipliciter, & n. 24. non paucos refert in contrariam sententiam abeuntes, quam limitat num. 25. post alios, vt non procedat in beneficialibus, in quibus Papa potest de plenitudine potestatis procedendo, etiam contra partem nõ citatam disponere, & pronunciare, propter summam potestatem, quam in iis habet, de quo tamen vide quæ limitatione dicemus. Illud ad propositum huius effectus aduertere oportet, quod hæc clausula in legitimatione à Rege concessa, excludit citationam hæredum ab intestato venientium. vt resoluit Gam. Lusit. dec. 278.

19 Nonus effectus est, vt tollat obreptionem, & subreptionem, ex traditis per Ludouic. Rodolphin. in tract. de suprema, & absoluta Principis potestate, cap. 5. num. 15.

20 Decimus effectus est, quod vbi Princeps scribit de plenitudine potestatis nihil opponi potest, quod gratiam annullet, vt post Mandos. d. quæst. 7. num. 6. docet Monet. d. c. 7. num. 124. ac proinde operari, vt 21 non possit aliquid opponi contra priuilegium, ex Angel. cons. 368. Serenissimus Princeps, numer. 2. in vers. 4. idem dominus, colligit Card. Tusch. conc. 342. num. 1. Sicut etiam facta mentione talis potestatis, 22 nulla exceptio obiici valet, nihilque opponi potest, nec dici, cur ita facis? vt post Bald. in l. 2. num. 39. C. de seruit. & aqua, Abb. cons. 84. lib. 1. & alios obseruat Sanch. de Matrimon. lib. 2. disp. 15. numer. 3. in 23 principio, quia Papa præsumitur motus ex causa rationabili, Abb. in c. cum venissent, sub n. 8. de iud. Rot. in Assisien. Canonicatus 5. Iunij 1595. coram Iusto, apud Marchesi p. 2. pag. 121.

24 Limita primò hanc clausulam, & præcipuè suprascriptum quintum eius effectum, vt absque iusta causa non possit Princeps de plenitudine potestatis quenquam dominio rei suæ priuare; sed quia hæc inspectio altiorem petit indaginem, qui de ea plura scire cupit, videat Tiraquel. de pœn. temper. in præfat. num. 38. cum seqq. Pincl. in rubr. C. de rescind. vend. p. 1. cap. 2. num. 12. Mench. vsufrequentium lib. 1. cap. 1. à num. 6. Bossi. in tract. de Principe. §. Princeps solùm potest auferre dominium, vers. de plenitudine verò potestatis, Anton. Gabr. d. lib. 3. tit. de iure quæsito, conclus. 2. num. 1. vers. contrarium tamen, Brunor. à Sole in locis communibus, verb. Princeps 30. Menoch. cons. 2. num. 424 & cons. 103. num. 68. & cons. 307. num. 51. Honded. cons. 86. num. 14. vol. 1. Fachin. controuers. lib. 8. cap. 63. vers. contrarium docuerunt multi, Peregr. de fideicommiss. art. 52. sub n. 327. vers. verum hæc, Azeued. ad leg. 1. num. 13. tit. 1. lib. 4. nouæ Recep. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 928. Rodolphin. dict. cap. 6. num. 167. Bobadil. in sua politic. lib. 2. cap. 16. num. 162. Ceuall. com. contra communes, tom. 4. quæst. 906. n. 255. Cabed. Lusitan. decis. 18. num. 12. p. 2. Guid. Panciroi. in thesauro var. lect. lib. 1. cap. 23. Mart. d. clausul. p. 1. clausul. 259. numer. 9. in vltim. impress. & iurisd. p. 4. cent. 2. cons. 195. Bernard. Græuæ. d. conc. 56. Castil. quotidianarum quæstionum lib. 1. cap. 28. & lib. 6. cap. 6. num. 8. Nam quæ sine causa fiunt de plenitudine 25 potestatis, dicuntur per allusionem fieri de plenitudine tempestatis, vt obseruant Mench. illustr. cap. 5. numer. 17. Henriq. in summa, lib. 14. cap. 17. num. 3. in commento, litt. Z, Peregr. de Iure fisci, lib. 1. tract. 3. num. 65.

Extende, vt nec etiam de plenitudine potestatis 16 possit Princeps contrauenire contractui inito cum subdito, vt docent Socin. cons. 86. num. 14. vol. 4. Cephal. cons. 549. num. 46. vol. 4. Bero. cons. 138. num. 1. & 9. vol. 3. Bursat. cons. 160. num. 36. vol. 2. Grat. decis. 65. num. 27. Peregr. de iure fisci, lib. 1. tit. 2. num. 44. & cons. 7. num. 1. vol. 3. Gabr. d. tit. de iure quæsito, conclus. 5. num. 18. Rodolphin. d. cap. 6. num. 170. Nam in contractibus nulla est hæc clausula, ex resolutis per Io- 17 seph. Sesse Aragon. decis. 187. num. 5. tum quia quæsita per contractum non tollit, vt docent Me- 18 noch. cons. 2. num. 145. Valasc. consult. 129. n. 9. [Nam in eo Princeps reputatur tanquam priuatus & efficaciter obligatur, Bald. in l. qui se patris, col. pen. C. vnde vi, Deci. cons. 28. n. 7. ibi, Nil mirum est quod Princeps ex suo contractu obligetur, cum & Deus Opt. Max. si contraheret, ex sua promissione, & contractu teneretur, Loffred. cons. 38. n. 21. & 29. Bertran. cons. 154. num. 2. vol. 3. p. 1. Decian. cons. 25. n. 28. lib. 4. Aponte cons. 53. num. 6. Anton. Fab. in suo Codice sub tit. de rei vendic. diffinit. 21. num. 1. Carol. Tapia in l. fin. C. de constitut. Princip. p. 2. c. 9. n. 2. & decis. 5. n. 35. ipsique incumbit contractus à se factos obseruare, & adimplere, quia aliàs nullus cum eo contrahere vellet, vt arg. l. quod si minor, §. non semper ff. de minorib. tenent Deci. cons. 286. n. 7. Ias. cons. 56. vol. 1. Roland. cons. 15. n. 32. & 33. & cons. 45. num. 8. Crauet. cons. 542. num. 51. & cons. 135. n. 41. Cephal. cons. 23. n. 47. & cons. 68. n. 30. Ramon. cons. 24. n. 81. ad fin. Carol. Tapia d. decis. 5. num. 38.]

Vnde euenit, vt nec possit Princeps priuilegia, 19 seu concessiones illas reuocare quæ in naturam, & vim contractus transeunt, vel pro quibus pecunia interuenit, vel conceduntur in recompensationem meritorum; vt resoluunt Roderic. Suarez alleg. 9. Mobed. decis. 6. n. 2. de priuileg. Roland. cons. 76. n. 13. & seq. vol. 2. & cons. 13. num. 21. & seq. vol. 3. Pinel. ad d. Rubr. C. de rescind. vend. p. 1. cap. 2. col. penult. & vlt. Petra de potestate principis, cap. 32. dub. 2. num. 154. Valasc. consult. 72. n. 5. & consult. 120. num. 9. Molin. de primog. lib. 4. cap. 3. num. 18. cum seq. Aloys. Ricc. p. 4. collect. 862. Camill. Borrell. de præstantia Regis Catholici, cap. 53. num. 6. cum seqq. Suar. lib. de legib. 8. cap. 37. num. 4. & 10. Pereg. de Iure fisci, lib. 1. tit. 3. num. 28. Sanctarell. var. resolut. lib. 1. quæst. 17. numer. 3. Talia 30 enim priuilegia, præcipuè ex causa meritorum, sunt irreuocabilia etiam de plenitudine potestatis, Aret. in cap. nouit, de iudic. num. 28. vbi Felin. n. 11. Afflict. decis. 128. num. 10. Tiraq. l. si vnquam, verb. donatione largitus, num. 11. C. de reuocand. donat. Natt. cons. 122. num. 20. quod vendicat sibi locum, etiamsi tale priuilegium sit subdito concessum, Bursat. cons. 16. num. 44. & seq. vol. 1. Natt. cons. 268. n. 5. Surd. citat. loco, Bardol. cons. 21. num. 20. [Et de priuilegiis, quæ transeunt in vim contractuum, idem resoluunt Cephal. cons. 342. num. 53. Osasch decis. 139. numer. 32. Crauet. cons. 869. n. 7. & cons. 963. num. 26. & cons. 894. n. 27. Viui. decis. 126. num. 11. Bimi. cons. 106. n. 17. & cons. 162. n. 13. Pegnera decis. 39. per tot. Ioseph. Sesse Arag. decis. 79. in prin. Ramon. d. cons. 24. n. 80. præcipuè interueniente pretio in priuilegij concessione, nam eo casu priuilegium transit in contractum onerosum, Bald. in dict. l. qui se patris. num. 13. Ruin. cons. 29. numer. 4. lib. 2. Beltrand. cons. 154. numer. 2. vol. 3. p. & cons. 194. numer. 15. lib. 4. Decian. cons. 25. num. 29. lib. 1. Anton. Queta cons. 12. n. 8. Rebuff cons. 247. col. 7. Surd. cons. 419. n. 53. lib. 3. Franc. Regi. cons. 5. n. 6. Anton. Petra c. 24. num. 242. Ramon d. cons. 14. n. 82. licet ipse Princeps vtatur verbo, indulgens, aut alio simili, Anch. cons. 366. Alex. cons. 101. vol. 1. lib. 1.

Gozadin

Gozadin. cons.14. in fine, & cons. 12. num.19 Mandos. reg. 13. Cancel. in fine, Ferdin. de Loares cons. super oppido de Mula 1. dub. in 1. fundam. pro Marchione num. 1. cum multis seqq. Et ideo contractus ac priuilegia sic concessa nullo modo reuocare poterit Princeps, Bologn cons.1. num.11. Flor. cons.11 n.1. Deci. cons.287. n.5. & cons.291. n.7. Anton. Queta cons.12. num. 1. Pereg. cons.4. n.10. lib.1. & cons.7. num.13. lib.3. Alex. Trentacinq. var. res. tit. de past. resol.1. n. 1. quamvis vtatur hac clausula, de plenitudine potestatis, Dec. cons.151. n.11. & cons.291. n.7. & cons. 187. num. 5. Turret. cons. 4. n.17. Crauet. cons. 993. num. 12. Marc. Anton Eugen. cons.50. n.13. Decian. cons.5. n.21. lib.4. Zuchard. cons.3. n.31. & cons.8. num.72. Germ. Vultei cons.19. n.49 Franc. Becc. cons.5. n.5. latè Anton Pett. c. 10. §. nunc secundum principalem dubitationem n.58. 66. 85. & 88 præcipuè quando adest promissio de nõ reuocando, Surd. cons.419. n.67. lib.3. Menoch cons. 264. num 26. & absque vllo dubio si interueniat iuramentum, Neuiz. cons. 12. n.111 Afflict. in constit. Neapol. lib.1. rub.47. num.1. cum seqq Loares in repet. l. si filiusfam. §. diuinum. 150. ff. de legat. 1. Vincent. de Franc. decis.1. num.4. Mendoça de pactis l.1. c.5. n.51. Borrel. cons.1. Menoch. dict. cons.164. n.17. Sesse decis. 79. per tot. Cassanate cons.33. n.51. Ramon. d. cons.24. n.92.]

31 Ex quibus iã infertur, non posse Papam sine causa beneficiarum suo beneficio priuare; patet, si expendas in tali ablatione lædi simul legem, & rationem naturalem. Probant illationem, Abb. in c. vlt. num.10. de confirm vtili, Card. cons.142 Nauar. in c. si quando, de rescript. except.13. Rom. cons. 345. Selu. de benef. p.2. quest.7. Soto de Iust. lib.3. quest.6. art.1. Staph. de litteris gratia, tit. de modis prouis. n.11. Gomez in proœm. regularum, quæst. 2. & in reg. de non tollendo iure qu. , 'io, closs.6. num.13. Viu. tom.1. comm. opin. lib.1. tit.9. num.3 Cott in memorabil. verb. beneficium, pag.73. & verb. Papa, pag.647. Menoch. remed.15. recuperan. n.43. cum seq. & cons.1. n.422. & cons.83. num.1. & 15. & cons.181. num.49. & de præsumpt. lib.1. presumpt.10. n.18. Meneh. vsufrequentium cap. 2. à princ. Peregr. de Iure fisci, l.1. tit. de haben. iura fiscalia, n.24. Ceual. comm. contra communes, quæst.528. Farin. fragm. crim. part.1. litt. C, à num.83. Cabed. Lusit. decis. 18. n. 13. & decis. 26. num 2. p 2 Azor. instit. moral. tom.2. lib.6. c.1. quest.4. vers. quod autem, plures apud Cened. 3. collectan.21. n.1. Ioan. Valer. in different. inter vtrumque forum, verb. Electio, different.5. vbi infert Sixtum V. dum ipse esset Romæ, contulisse quandam dignitatem cuidam nobili Doctori Cæsaraugustano, & postea precibus Oratoris Regis Catholici, & ob eius gratiam dignitatem dictam abstulissa à prouiso iam in Hispania agente, & cùm anceps esset Papa quomodo id facere posset, concessit antidatam in fauorem illius, in quem Rex Catholicus conferri cupiebat; quod cùm præfatus Doctor Cæsaraugustæ cognouisset, reddit citus Romam, cui postea alia dignitas fuit data in recompensationem, & satisfactionem ablatæ: & meritò, quia in beneficiis ius & dominium reperitur, iuxta text. in cap. si tibi absenti, de præben. lib.6 & ex supradictis constat, Principem sine causa ius & dominium alicuius auferre non posse, quinimò si auferat, æstimationem soluere obligatur, ex text. in l. item verberatum 15. §.1. in fin. ff. de rei vend. iuuat reg. l. id quod nostrum, de regulis iuris, l.6.

32 Quamuis Papam etiam sine causa posse clericum suo beneficio priuare, teneat Rip. lib.2. resp.19. n.5. & 6. Aym. de antiquit. tempor. p.1. verb. non omitto, à n.33. Gig. de pension quæst.10. n.6. & 7. Simonet. de
Augusti. Barbosa de Clausul.

reseruat. q.1 n.6. latè Anton Gabr. d. tit. de iure quæsito, non tol. 1. Hieron. de recompensatione benef. cap. 13. n. 58. Mohed. decis.4. de rescript. f. oliat. Rot. decis.536. n.1. p.1. diuers. & alij plures, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. de benef. p.5. c.1. n.2.

Limita secundò, nihil operari hanc nostram clausulam, De plenitudine potestatis, quando apponitur super illicito, quia intelligitur de potestate bona & laudabili, vt post Bald. cons.345. Ad euidentiam, in princ. lib.1. resoluit Card. Tusch d. lit. C, conclus.342. n. 9. subdens cum eodem Bald. quod nec aliquid operatur, licèt adsit simul clausula, Ex certa scientia. **33**

Limita tertiò, vt non operetur, quando fuit processum sine causæ cognitione, vt per Rodolphio. de suprema, & absoluta Principis potestate, cap.6. n.7. vbi n.3. subdit, in dubio vbi Princeps aliquid facit, aut concedit de plenitudine potestatis, præsumi actum fecisse cum causæ cognitione. Quia non nisi causa cognita à Principe apponi potest, ex traditis per Molin. de primogen. lib.3. c.2. n.12. **34** **35**

Limita quartò, vt nihil operetur, vbi ea vtens plenè de negotio ob quod ea vtitur, informatus non est, vt per Menoch. cons.1. n.426. & cons.103. num.78. Rodolphin. d. c.6. n.2. Mart. d. cl.159. n.14. **36**

Limita quintò, vt non operetur circa non expressa, ideo legitimario facta de spurio sub assertione quod spurius sit, cum clausula, Non obstante, & clausula, De plenitudine potestatis, non valet, si est spurius duplici spurietate non expressa, vt quia ex coniugato, & coniugata, vt post Alex. cons.195. lib.2. docet Cardin. Tusch. d. concl.342. n.10. **37**

Limita sextò, vt non suppleat dolum partis impetrantis, ex traditis per Fr. Emman. q. Regul. tom.1. quæst. 8. art.15. **38**

Limita septimò, non operari contra non subditum à natura, vt docet Menoch. cons.2. n.144. **39**

Limita octauò, non operari in alterius præiudicium, vt per Burg. de Pace cons.25. n.45. Rodolphin. d. cap.5. n.11. Marches. de Commiss. p.2. §.2. cap. vn. num.100. pag.411. Ioseph. Sesse de Inhibit. cap.4. §.3. n.14. Seraphin. dec.1081. n.8. **40**

Limita nonò, vt non operetur si causæ status Papæ non fuerit narratus, vt per Anastas. Germon. de indultis Cardinal. verb. nos itaque, num. 40. cum seqq. Ioan. Cochier ad reg. 8. Cancel. de non impetr. benef. viuentium, n.17. **41**

Limita decimò, non derogare regulæ de iure quæsito non tollendo, vt fuit dictum in Cæsaraugustana exemptionis 13. Iunij 1594. coram Card. Seraphino, impres. per Marches. de Commiss. p.2. pag. 125. n.7. in vltima impress. **42**

CLAVSVLA XLII.

Depositaria:

1. *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2. Depositaria *clausula importat, vt non audiatur debitor priusquam deponat in iudicio certam pecuniæ quantitatem.*
3. *Contractus principalis quando est nullus, & agretur de illius nullitate, clausula,* Depositaria, *non est licita.*
4. Depositaria *clausula hodie non apponitur in contractibus, nisi sit super quantitate recepta pecuniæ, super qua audientia postulatur.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ agunt nostri Lusitani in Ordinatione Regia, lib.4. tit.72. **1**

vbi parens mens, Cabed. *p.7.decis.37.* Card. *in prax. Iudicum, & Aduocatorum, verb. clausula, n.26. cum seq.* Mendez à Castr. *in prax. Lusitanu, lib.3. cap.52. n.59. cum seqq.* [latè Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur. p.2. c.13. clauf.1.* Reinoso *in obser. pract. obser.45. per tot.*]

2 Hæc clausula, quæ importat, vt non audiatur debitor priusquam deponat in iudicio certam pecuniæ quantitatem, plenissimè in Senato Regni Lusitaniæ, & aliis iudiciis obseruatur, vt testantur Gam. *decis.69* Valasc. *consult.85. n.6. & consult.173. n.4.* D. Barbosa *in alia § eleganter, n.47. ff. soluto matrim.* Thom Valasc. *tom.1. alleg. Iuris alleg.100. num.1.* vbi

3 limitat quando contractus principalis esset nullus, quia tunc si ageretur de illius nullitate, clausula, *Depositoria*, non est licita. [Bened. Ægid *d.p.2. c.13. clauf.1. n.5.* vbi quòd est valida hæc clauf. & praxi recipitur, vt odiosa tamen strictè accipi debet, & *n.1.* quòd non debet à Notario interponi nisi speciali partium consensu ad id rogato, & *n.3.* quòd contra eum non auditur pars læsionem enormissimam allegans, aut aliam contractus nullitatem, & *n.4.* quòd minor contra eam restitutionis auxilio auditur, & *n.5* quòd transit in hæredes, sed limitat in filio, qui se in legitima contractu paterno læsum esse proponit, & *n.6.* quòd non obligat in executione sententiæ, nisi aliter conuentum sit, & *n.7. cum seq.* quòd pauperem deponere non valentem non adstringit. & *n.9.* quod non obligat quando is, in cuius fauorem adiecta fuit, conditionem post contractum mutauit in deterius, nisi idonea ab eo præstita cautione Reinoso *d. obs.45. num.1.* vbi quòd clausula depositaria inuenta fuit ad præcidendas lites, & aduersùs illam multoties dispensatur à lege. & *numer.3.* quòd vt odiosa & exorbitans multipliciter restringitur, & *n.49.* quòd ea non obstante auditur reus cum exceptione solutionis in continenti probare. & *n.41.* quòd ea non obstante emptor conuentus à venditore auditur, obiiciendo rem venditam sibi non fuisse traditam. & *num.26.* quòd ea non obstante debitor conuentus auditur offerens impedimenta, & illa probans incontinenti, & *n.57.* quòd ei locus non est quando venditio facta est sine vxoris consensu. & *num.50.* quòd eius rigor cessat, quando debitum, cuius depositum petitur, non est liquidum.]

4 Quia verò ex appositione huius clausulæ plures lites & dissensiones cum fraudibus oriebantur, per specialem pragmaticam à Rege Catholico Philippo III. constitutum est, ne in posterum à tabellionibus sub pœna amissionis officiorum, huiusmodi clausula in contractibus apponeretur, nisi intra quantitatem receptæ pecuniæ, super qua audientia postulatur.

CLAVSVLA XLIII.

Derogatoria.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Derogatoria clausula tollit ea de quibus debebat fieri mentio specialis.*

3 *Derogatoria clausula reuocat, & derogat eatenus quatenus reperit repugnantiam sua dispositioni.*

4 *Gratiam principalem ampliare non possunt clausula derogatoria, bene tamen valent illam declarare.*

5 *Testamento primi derogationem, etiam haberet clausulam*, quod ei non censeretur derogatum, nisi in secundo apponerentur quædam verba, &c. *operatur clausula*, non obstantibus quibuscunque aliis testamentis, &c.

6 *Testamentum primum vt collatur, non sufficit generalis derogatio, nec individua, sed requiritur specialis ad clausulam derogatoriam primi testamenti.*

7 *Iuramentum habet in se clausulam derogatoriam.*

8 *Testamentum primum habens clausulam derogatoriam, censetur per secundum reuocatum, si transacti sint decem anni.*

9 *Testator vbi apposuit clausulam*, quod promittebat testamentum non reuocare, & si illud reuocaret, talis reuocatio non valeret, nisi in illo certa verba apponantur. *tunc non censetur per secundum reuocatum, nisi verba illa sint in eo inserta, aut sit expressa mentio facta de illa clausula.*

10 *Verba*, cassans, & irritans omne aliud testamentum, *non derogant primo habenti clausulam*, quod non possit derogari, nisi sub certa forma, *nisi addatur*, etiamsi contineat clausulam derogatoriam.

11 *Derogatoria clausula regulantur ab ipsa dispositione principali.*

12 *Derogatoria clausula contenta in reg. 8. Cancell. an referantur ad omnes alias regulas praecedentes, remissiuè.*

13 *Derogatoria clausula generales an comprehendant priuilegium* l. vnic. C. quando Imper. inter pupill. & vid. *remissiuè.*

14 *Derogatoria clausula an requiratur in concessione exemptionis, remissiuè.*

15 *Derogatoria clausula apposita in concessione subsidij quid operentur.*

16 *Derogatoria clausula amplissima nihil operantur contra personas priuilegiatas, vbi in Papa non datur scientia praiudicij.*

17 *Derogatoria derogatoriarum iuris censentur sublata per clausulam*, etiamsi de illis, illorùmque totis tenoribus, &c.

18 *Priuilegium secundum habens clausulam derogatoriam cum illis verbis*, etiamsi talia forent, &c. *reuocat primum habens clausulam derogatoriam.*

19 *Derogatoria clausula, etiamsi amplissimis verbis concepta, non extenditur vt comprehendat ius ignoratum à Papa.*

20 *Clausula, quod prouisiones non possint fieri sine consensu patroni, quod operetur, ostenditur.*

21 *Clauf.* Donec aliud duxerimus ordinandum, &c. *non expirat morte mandantis.*

22 *Clauf.* Donec castè, & honestè vixerit, *non excludit quòd legatum ia nubat.*

23 *Clauf.* Donec vices suas duxerit reuocandas, *operatur vt à subdelegato ad subdelegantem sit appellandum.*

24 *Clauf.* Donec vitam vidualem seruauerit, &c. *censetur in fauorem mariti apposita.*

De vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per text. ibi, *in l. si quis, ff. de legat.3.* Cels. Vgo *in tract. de clauf. pag.476.* Clar. *§. testamentũ, q.99.* Anton. Gom. *l.3. Tauri, n.92. cum seqq.* Tiraq. *de iure mariti, gl.7. n.66.* Menoch. *de præsumpt. lib.4. præs.166.* Card Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.1. cap.6. n.8.* Matt.

Mart.*d.claus.p.4.claus.* 14. Gonzal. *ad regul. Cancel. gloss.* 56.*num.*3. Rendin.*in promptuario recept sentent.* tom. 1*art.*16.*n.*10. Marescot. *var.resolut.lib.*1. *cap.*51. *n.*22.*& lib.*2.*cap.*35.*n.* 10. Ceual. *comm. contra communes,q.*211.& Stephan. Gratian.*discept.forens.c.*48. *num.*11.*cum seq.& cap.*673.*n.*24. Card. Tusch.*pract. conclus.tom.*2.*lit.C.concl.* 346.]nouissimè Theodos. de Rub.*in sing.Rota tom.*2.*p.*4 *claus.*11.*&* 277.Rot.apud Paul de Rubeis *decis.*333.*num.* 5. *tom.* 2. *diuers.* vbi quòd clausolæ derogatoriæ debent intelligi quòd derogent, nisi contrarium in dispositione caueatur de aliqua re.]

2 Hæc clausula tollit ea, de quibus specialis fieri debebat mentio, vt per Menoch.*cons.* 1096.*num.*15. [Etiam in ampla forma non videtur sufficere, vbi certa formalis derogatio ex lege requiritur. Peregr. *cons.*2.*num.*59.*vol.*1.]ac proinde reuocat,& derogat 3 eatenus, quatenus reperit repugnantiam suæ dispositioni, Alex.*cons.*7.*n.*17.*lib.*6. Petr. Henriq.*cons.*75. *num.*13.

4 Licèt derogatoriæ clausulæ ampliare non possint principalem gratiam, bene tamen valent illam declarare, vt per Castr.*in l.iura iis* 14.*sub num.*14.*in fin.de legib.*Mandel.*cons.*184.*n.*20. *& seq.vol.* 3. Seraphin. *decis.*570.*n.*4.*& decis.*716.*n.*3.*& decis.*1321.*n.*5.Rot. *dec.*532.*n.*7.*p.*1.*diuers. & in Cæsaraugustana pensionis* 17.*Decembr.*1611.*coram Card. Marquemontio*,impressa per Farin.*decis.*368.*sub num.*5.*p.*1.*recent. & in Papien.bonorum* 5.*Iunij* 1606.*coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*,impressa per eundem Farinac.*decis.* 577.*num.*1. *p.* 1. quia ad limites illius appositæ censentur,ad not.per Abb.*in cap.cùm in nostro,col.fin.in fin.de concess.prabend.*Felin.*in c. nonnulli, de rescript.* Calderin. *cons.* 25. *concess. prabend.* & fuit dictum *in Oriolen.decimarum* 9.*Iunij* 1606. *coram Orano, & in Romana domus* 22. *Iunij* 1611. *coram Card. Marquemontio.* [& non debent esse inutiles, & superfluæ, sed aliquid operari debent. Duran.*Rota decis.*48.*numero* 4]

5 Clausula derogatoria generalis, *Non obstantibus quibuscumque aliis testamentis*, apposita in secundo testamento operatur derogationem primi, etiamsi haberet clausulam, *quod ei non censeretur derogatum, nisi in secundo apponerentur quædam verba præcisa*,quia licèt verba non apponantur, tamen sufficit si dicatur, *Non obstantibus quacunque verborum forma, quibus derogauit, &c.*ita Feder.de Senis *cons.*47. incip. *Habita num.*1.*in fin.*Ioan.de Anan. *cons.* 56. Cardin. 6 Tusch.*d.conclus.*346.*n.* 1. Verùm ad tollendum primum testamentum,derogatio generalis non sufficit, nec indiuidua est necessaria, sed requiritur specialis ad clausulam derogatoriam prioris testamenti; ita Corn.*cons.*86.*n.*3.*vol.*3.Alex.*cons.*134.*numero* 1.*lib.*1. Couar.*in rub.de testam.p.*2.*n.* 19. *vers. tertia conclusio*, Clar.§.*testamentum,q.*99 *vers.& hæc quidem conclusio*, quos sequuta est Rota *in Romana hæreditatis* 12. *Iunij*,1615.*coram Reuerendissimo Domino Pirouano*, impressa per Farin.*decis.*721.*n.*1.*part.*2.*recent.*vbi *num.*2. subdit,quod tunc dicitur fieri specialis mentio primi testamenti, quando testator facit mentionem de clausula derogatoria in ipso testamento inserta,putà quia dictum sit, *Non obstante alio testamento habente clausulam derogatoriã.*]Latè Rota apud Paul.de Rubeis *decis.*247.*per tot.tom.*2.*diuers.*aliàs *p.* 6.*recent.*

Amplia, iuramentum habere in se clausulam de-7 rogatoriam, ita vt secundum testamentum iuratum reuocet primum, in quo adest clausula reuocatoria secundi, licèt in secundo non fiat mentio dicti primi testamenti, ita Clar.*d.quæst.*99.*num.*10. Tiraq.*d. gloss.*7.*n.*153. Gom.*d.l.*3. *Tauri, num.*96. Menoch.*d. præsumpt.*166.*n.*33.Ceual.*d.q.*211.*n.*1. Gutier.*de iuramento confir.p.*2.*cap.*1 *n.*7.

Amplia deinde, si post primum conditum testa- 8 mentum habens clausulam derogatoriam, transacti sint decem anni, quia cùm per illud tempus clausolæ inducatur obliuio, censetur tacite primum per secundum reuocatum; ita Couar. *in rubr. de testar. part.*5.*n.*20.*vers.*9. Clar. §. *testamentum*, *q.*91.*n.*3.*& quæst.*99.*n.*9.Vinc.de Franch.*dec.*287.*n.* 5. Menoch. *de arbitr.cas.*276.*num.* 57.*& de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.*166.*num.*44.*& cons.*45.*num.*41.*& cons.* 176.*n.* 7.Mascard.*de prob.conclus.*1152.*num.*4.*& concl.* 1136. *num.*10.

Restringe tamen, vbi testator apposuit clausulam, 9 *quod promittebat testamentum non reuocare, & si illud reuocaret, talis reuocatio non valeret in secundo testamento facta, nisi in illo verba certa apponantur*, veluti nisi in eo scribantur Articuli Fidei, aut oratio Dominica; quia tum non rumpitur per secundum, seu aliud vltimum, nisi verba illa in eo vltimo sint inserta, aut sit expressa mentio facta de illa clausula derogatoria, quia mentio generalis non sufficit; vide Bursat. *cons.*47.*n.*1. *vol.* 1. Couar.*d.p.*2.*n.* 82. *vers. secundum.* Crass.*verb.testamentum*, *q.*89.Menoch *d.præsum.*166. *n.*13.Molin.*de Iust.tract.*2.*disput.*152.*vers.porro*,Cardos.*in praxi Iudicum*, *verb.testament.n.*69.

Restringe etiam, si in secundo testamento ades- 10 sent solùm verba, *cassans omne aliud testamentum*, quia per hæc verba non esset primo testamento derogatum si in primo adessent verba, *quod non posset derogari nisi sub certa forma*, quia saltem debent apponi verba generalia derogatoria quibuscunque formis, aliàs secundum non valet; ita Fed. de Senis *cons.* 47.*in prin.* Card. Tusch.*d.concl.*346.*n.*11.si tamen post illa verba, *cassans, & irritans omne aliud testamentum*, addatur, *etiamsi contineat clausulam derogatoriam*, tunc dicitur fieri specialis mentio dicti testamenti, vt censuit Rota *d.decis.*721.*n.*5.*part.recent.*

Clausulæ derogatoriæ regulantur ab ipsa disposi- 11 tione principali, & non egrediuntur limites illius, vt post Ant.de Butr.*cons.*29.*post princ.* Dec.*cons.*195. *col.*3.*vers.secundo diligenter*, Ruin.*cons.*137. *num.*10. *lib.*3.Achil.*decis.*3.*n.*1.*qui filij sint legitimi*, fuit resolutum *in Monasterien.capella* 10. *Martij*, 1604.*coram Gregorio XV.* impressa per Farin.*decis.*767. *n.* 3.*cum seqq.p.*2.*recent.*

Vtrùm autem clausulæ derogatoriæ contentæ in 12 reg 8.Cancellariæ, referantur ad omnes alias regulas præcedentes? vide Rotam *in Eugubina Canonicatus* 20.*Decembris* 1615.*coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis.*767.*n.*3. *cum seqq.p.* 2.*recent.*vbi à *n.*8.disputat, an clausulæ derogatoriæ generales derogent reseruationibus in corpore Iuris clausis.

Clausulæ derogatoriæ generales an comprehen- 13 dant priuilegium *l. vnica C. quando Imperator inter pupil.& viduam?* vide Rot. apud Zachiam *post tract. de oblig.Camer. decis.*93.*n.*4.*&* 13.

An etiam clausula derogatoria requiratur in con- 14 cessione exemptionum? vide Erasm.à Cochier *de Iurisd.Ord.in exemptos,lib.*1.*quæst.*21.

Clausulæ derogatoriæ appositæ in concessione 15 subsidij, respiciunt tantùm fauorem Regis, nec per eas censentur sublati contractus, ex quibus Regi nullum præiudicium infertur, vt dictum fuit *in Valentina subsidij* 22. *Maij* 1615.*coram Pamphilio*, impressa per Farin.*decis.*702.*n.*6.*p.*2.*recent.*

Clausulæ derogatoriæ amplissimæ nihil operan- 16 tur contra personas priuilegiatas, vbi in Papa non datur scientia præiudicij, vt fuit dictum *in Romana*

fideicommissi de Vercelis 28. *Iunij* 1614. *coram Litta*, impressa per Farinae. *decis*. 128.*numero* 4.*part*. 2. *recent*.

17 Clausulæ derogatoriæ derogatoriarum satis subdatæ censentur per clausulas subsequutæ constitutionis, videlicet, *etiamsi de illis, illorúmque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua mentio, ac de verbo ad verbum facta fuisset*; ita Federic. de Senis *cons*.47.*sub n*.1. *vers. ad hoc intelligo verum*. Alex. *cons*.7.*num*.7.*lib*.4. Ias. *cons*.184.*col*.3.*vers. ita præfata fortius*, *lib*.2. & fuit dictum *in interamnen. bonorum* 5. *May* 1603.*coram Gregor. XV. inter eius decisiones impressas decis* 109. quæ reperitur etiam impressa per Farinac. *decis*.87.*n*.4.*p*. 2. *recent*. vbi etiam post Anton. de Butr. *cons*. 2. Mohed. *decis*.1.*de rescript*. hoc intelligit verum, præsertim accedente etiam clausula, *Pro expressis*. [Clausulæ derogatoriæ quando sunt satis prægnantes ad sequentes derogationes, per has sequentes non tollitur præcedens concessio, & maximè si requiratur in derogatione consensus eius, cui fit concessio, Seraphin. *decis*. 510.*num*. 2. Et in clausulis derogatoriis si ponitur particula illa *insolito*, dato quòd faciat derogationem esse amplissimam, tamen non excedit terminos derogationis specificæ, nec habet vim indiuiduæ, ac si de verbo ad verbum totus tenor insertus foret; idem Seraph. *dec*.297.*n*.7.]

18 Quotiescumque igitur priuilegium secundum habet clausulam derogatoriam cum illis verbis, *etiamsi talia forent de quibus mentionem fieri oporteret, de verbo ad verbum*, semper per hoc censetur primum reuocatum; ita Gabr. *com. lib*.6.*tit. de clausul. conclus*.5.*num*.12. Crauet. *cons*.126.*numero* 1. Menoch. *de præsumpt. lib*.6.*præsumpt*.41.*num*. 22. Ceual. *commun. contra com*.*q*.611. Gonzal. *ad reg*. 8. *Cancell. gloss*.28. *num*.23. Erasm. à Cochier. *de Iurisd. Ordin. in exemptos*, *p*.3.*q*.9.*n*.6. Monet. *de commut. vlt. volunt. cap*.8. *num*.:49.

19 Clausula derogatoria, etiamsi amplissimis verbis concepta, non extenditur vt comprehendat ius particulare à Papa ignoratum, cuius ad effectum derogationis facienda erat specialis & expressa mentio, vt per Cort. iun. *cons*.170.*numero* 31.*lib*.2. Petr. Henriq. *cons*.75.*num* 26. non extenditur enim ad ea quibus à Principe verisimiliter non fuisset derogatum, Mar. Anton. *var. resolut. lib*.1.*resol*.46.*n*.10.] Derogationes iuris patronatus laicorum sunt admodum odiosæ, & Papa non solet illis derogare, nisi ex vrgentissimis causis. Flamin. Paris. *de resign. benef. lib*. 2.*q*.4.*num*. 45. & in Gallia non admittuntur, vt per Rebuff. *in* 3. *p. signat. in verb. nec non iurispatronatus*, *numero* 12.*&* 36.*& de nominat. q*. 15. *n*. 2. Flamin. *d*. *q*.4.*numero* 43. Idem in Hispania Ioan. Lup. *de benef. in Curia vacant*. §.11. Couar. *pract. cap*. 36. Flamin. *d*. *q*.4.*n*.44.]

20 Clausulæ, quod derogationis literæ debeant præsentari patronis per trinas diuersas literas; & item quod prouisiones non possint fieri, nisi de consensu patroni; sine quo non posset derogari, & si derogentur, derogatio non sufficiat, sed in pristinum statum reponatur, non impediunt quominus intret reg. de mensibus, si beneficium vacet in mense reseruato: nam illæ clausulæ habent locum duntaxat, vbi vacatio contingit in mense ordinario, vel certè vbi concurrit cum ipso Ordinario, vt fuit dictum *in Compsan. Iurispatronatus* 3. *Decemb*. 1604. *coram Litta*, impressa apud Farinae. *decis*. 58.*p*.1.*recent*. & apud Massob. *in praxi habendi concursum*, *prælud*.7. *dub*.3.*n*.27.*cum seqq*.

21 [Claus. *Donec aliud duxerimus ordinandum*, &c. n6 Expirat morte mandantis, sicut expirat beneplacitum, sed requirit nouam dispositionem. Menoch. *cons*.360.*n*.8. Theod. de Rub. *in sing. Rota tom*.2.*p*.4. *claus*.290.

22 Claus. *Donec castè, & honestè vixeris*, legato adiecto non excludit quòd legataria nubat, quia dicitur castè, & honestè viuere, etiamsi nubat. Bart. & Alex. *num*. 5.*cum seqq. in l. mulier*. §. *cùm proponeretur*. *ff. ad Trebell*. Quod tandem procedit in relicto à patre, vel ab extraneo, secus in relicto à marito, vel filio, quia per secundas nuptias contestatur anima mariti, & filio fit iniuria. Alex. *numero* 3.*& seq. in d*. §*cùm proponeretur*. Couar. *de sponsal. p*.2.*cap*.2.*n*.9.*n*. 21. Cephal. *cons*. 500.*n*.4 Spin. *in spec. testam. gloss*. 14. *num*.94.*cum seqq*. vbi *numero* 11. tenet quòd mulier non desinit castè viuere, si per vim fuerit in prostibulo prostituta.

23 Claus. *Donec vices suas duxerit reuocandas*, apposita in subdelegatione, operatur vt à subdelegato ad subdelegantem sit appellandum. Bisignet. *decis*.21.*n*. 3.*de appella*.

24 Claus. *Donec vitam vidualem seruaueris*, &c legato adiecto censetur in fauorem maris apposita. Decian. *cons*.415. *num*. 7. Et operatur vt mulier transiens ad secunda vota legatum amittat. Alex. *in d* §.*cùm proponeretur*, *n*.6. vbi *n*.12. subdit quòd ad hoc vt mulier consequatur legatum suum cum hac claus. relictum, debet portare nigrum.]

Loc. XLIV.

Dummodò tempore datæ præsentium alteri non sit ius quæsitum.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *semper habetur pro apposita, siue Papa conferat, siue alius ipsius authoritate.*
3 *Ius quæsitum in re, non solùm præseruat clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *sed quæsitum ad rem.*
4 *Ius ad rem resultans ex electione, vel præsentatione, considerabile est ad effectum regulæ de iure quæsito, & clausula*, Dummodò tempore datæ, &c.
5 *Ius ad rem, quod acquiritur collatario absenti, ante acceptationem est considerabile.*
6 *Ius ad rem, quod acquiritur post receptionem in Canonicum, cum expectatione præbendæ, est considerabile.*
7 *Ius ad rem quæsitum per reseruationem factam pro aliquo de certo beneficio, vel per optionem, est considerabile.*
8 *Oppositio sola non tribuit ius in re, neque ad rem.*
9 *Ius ad rem considerabile acquiritur ex sola oppositione, quotiescumque ex fundatione, & ordinatione testatoris constat, voluisse proximiorem de suo genere præsentari.*
10 *Clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *intelligitur de iure valido, & considerabili.*
11 *Gratiam conditionalem suspensiuam non facit clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *sed solùm præseruat ius.*
12 *Executorem mixtum facit clausula*, Dummodò tempore datæ, &c.

13 *Executio*

13 *Executio facta pendente appellatione, vel intra terminum ad appellandum, per executorem, ſtante clauſula,* Dummodò tempore datæ, &c. *eſt nulla, & attentata.*

14 *Gratia à vitio ſubreptionis excuſatur per clauſulam,* Dummodò tempore datæ, &c.

15 *Clauſula*, Dummodò tempore datæ, &c. *operatur quod non poſſit dari de ſubreptione gratia.*

16 *Ius conditionale, non autem purum alteri quæſitum, tollit clauſula*, Dummodò tempore datæ, &c.

17 *Clauſula*, Dummodò tempore datæ, &c. *apponenda eſt etiam in beneficiis vacantibus in Curia.*

18 *Ius ad rem quouis modo quæſitum cenſetur ſublatum per clauſulam,* Anteferri.

1 DE vi, & effectibus huius clauſulæ, vide Mart. *de clauſul. part. 1. clauſ. 25. in 2. impreſſ.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ part. 4. collect. 814. & in praxi rerum fori Eccl. deciſ.* 195. *à n.* 204. *in 1. edit.* aliàs *reſol.* 177. *in 2. edit.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1. litt. C, concl.* 329. Ioan. à Cochier *in regul. de non tollendo iure quæſito, à n. 6. cum ſeqq.* Monet. *de commut. vlt. volunt. cap. 11. n. 463. cum ſeqq.* [Theod. de Rubeis *in ſingul. Rota tom. 2. p. 4. clauſ. 16. &* 301. Duran. *dec.* 306 *n. 7. & deciſ.* 350. *n. 7.* vbi quod apponi ſolet quando Papa prouidet de non reſeruato.]

2 Hæc clauſula (quæ ſemper habetur pro appoſita; ſiue Papa conferat, ſiue alius ipſius authoritate, *cap. ſi poſtquam, de præben. in* 6. Zabarel. *conſ. 91. n. 3.* Ioan. à Cochier *vbi proximè, num. 15. &* 16. Cardin. Tuſch. *d. concl. 329. num. 27.*) [Rot. *deciſ. 579. num. 2. p. 1. in poſthum. Farin.* aliàs *p. 3. recent.* vbi quod ſemper in gratiis habetur pro appoſita, & ſolet apponi in litteris expediendis, & quod præſeruat ius eius, cui per gratiam fit præiudicium, itavt contra eum gratia non poſſit ſortiri effectum, & *deciſ. 355. n. 1. eod. p. 1.* ait quod non præſeruat ius accidentale, & extrinſecum exceptionis dilatoriæ, ſed tantum ius intrinſecum, & quæſitum in ipſa re, *& deciſ. 110.*

3 *n. 1. p. 5. recent*] ne dum præſeruat ius quæſitum in re, vt voluerunt Sarnen. *in d. reg. de iure quæſit. quæſt. 1.* Calder. *conſ. 8. in fin. de reſcript.* Caputaq. *deciſ. 337. n 6. p. 1. &* Staphil. *de liter. gratia, tit. forma mandati de prouidendo, n. 4.* Mar. Anton. *lib. 1. reſol. 9. num. 3.* Rot. *in Caturcen. hoſpitalis 10. Martij* 1650. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Pirouano*; verùm etiam ius quæſitum ad rem, quod eſt ad hunc effectum conſiderabile, Caſſad *deciſ. 3. n. 2. & deciſ. 18. num. 1. de præbend.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. reſol. 177.* Marcheſ. *de commiſſ. p. 1. pag. 404. num. 61. & 62. in 2. impreſſ.* Mart. *d. clauſ. 35. num. 1.* Card. Tuſch. *d. concluſ. 329. n. 1.* Nicol Garc. *de benef. p. 4. cap. 3. n. 19. cum ſeq.* Stephan. Grat. *diſcept. forenſ. cap. 780. n. 17. &* 19. Mareſcot. *var. reſol. lib. 2. cap. 1. num. 172. &* 173. Monet. *d. cap. 11. num. 463.* Maſſob. *in praxi habendi concurſum, prælud. 7. dub. 21. n. 149.*

4 Vnde ad effectum huius clauſulæ, ſicut & regulæ de iure quæſito non tollendo, conſiderabile eſt ius ad rem reſultans ex electione, vel præſentatione, vt docent Felin. *in cauſam quæ, num. 56. verſ. ſed Rot. de reſcript.* Aloyſ. Ricc. *d. deciſ. 195. num. 204.* & fuit dictum *in Tyraſſonen. Eleemoſynaria 28. Ianuarij* 1602. *coram Illuſtriſſimo Cardinali Lancellotto*; impreſſa per Farin. *deciſ 52. n. 3. p. 5. recent.* [Theodoſ. de Rubeis *d. clauſ. 301. n. 9.* Rota *deciſ 643. n. 7. p. 2. in poſthum. Farin.* aliàs *tom. 4. recent.* Duran. *Rota*

5 *deciſ. 100. num. 5.*] Sic etiam eſt conſiderabile ius ad rem, quod acquiritur collatario abſenti ante acceptationem, vt poſt alios tenet Garc. *dict. cap. 3. num. 55. & 39. cum ſeqq.* Necnon illud, quod ac-

6 quiritur per receptionem in Canonicum cum expectatione præbendæ, Bellamer. *conſ. 331. num. 9. verſ. 5. concluſ.* quem refert Cardin. Tuſch *d. concluſ. 329. num 9.* Garc. *d. cap 3. à num. 56.* vbi *num. 43. iuncto num. ſeq* hoc ipſum poſt alios docet de iure ad rem,

7 quod eſt quæſitum per reſeruationem factam pro aliquo de certo beneficio, & *num. 45. cum ſeq.* de iure ad rem, quod acquiritur per optionem, ſeu ius optandi, & *à num. 47. vſque ad 55.* idem probat de regreſſu, vel acceſſu, quem habet penſionarius ad beneficium penſione grauatum, poſt magnam proteruiam beneficiati in ſoluenda penſione, & declarationem penſionarij, quod velit eſſe locum regreſſui, vel acceſſui, *num. 55. cum tribus ſeqq.* de regreſſu, vel acceſſu ob aliam cauſam, idque ſiue ante, ſiue poſt vacationem; *num.* verò *59. cum ſeqq.* idem tradit de iure ad rem, quod acquiritur ex mandato de prouidendo in forma Dignum.

8 Quid autem dicendum ſit de iure ad beneficium, quod acquiritur per oppoſitionem (de quo agit latè Garc. *d. cap. 3. à num. 61. vſque ad* 80.) non immeritò dubitatur à Doctoribus: nam quamuis regulariter ſola oppoſitio non tribuat ius in re, nec ad rem, ex traditis per Sarnen. *in reg. de iure quæſito, q. 1. n. 10* Caſſad *deciſ. 18. n. 5. de præben.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel gloſſ. 9. §. 1. n 89.* & fuit dictum *in Barcinon. beneficij 15. Ianuarij* 1655. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Pirouano*;

9 tamen hoc fallit, quotieſcunque ex fundatione, & ordinatione teſtatoris conſtat, voluiſſe proximiorem de ſuo genere præſentari; tali enim caſu ex ſola oppoſitione acquiritur ius ad rem conſiderabile, adeò quod per hanc clauſulam cenſeatur præſeruatum, Sarnen. *d. quæſt. 1. num. 11.* Rot. *in Barcinonen. tertij beneficij S. Tecla 27. Ianuar.* 1623. *coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanede.* [Nam extra hunc caſum ius ex oppoſitione, vel acceptatione expectationis ante factam collationem non cenſetur per hanc clauſulam præſeruatum, Rot. *deciſ. 17. de præbend. in nouis, & deciſ. 2. de conceſſ. præb. in antiq.* Rebuff. *in forma noua prouiſ. in verb. dudum, num. 1.* Sarnen. *d. q. 1. n. 30.* Selu. *de benef. p. 3. q. 13. num. 21.* Theodoſ. de Rubeis *dict. clauſul. 301. num. 11.*]

10 Intelligitur hæc clauſula de iure valido, & conſiderabili, vt per Mart. *d. clauſ. 35. num. 11* Sarnen. *ſuper reg. de publicandis, quæſt. 17.* Monet. *d. cap. 11. n. 464. in fin.* & fuit dictum *in Salamantina dimidia portionis 27. Martij* 1609. *coram Card. Marquemontio*, impreſſa per Farinac. *deciſ. 354. n. 1. part. 5. recent. & in Calagurritana beneficij 10. Martij* 1614. *coram Rembeldo*, pariter impreſſa per Farin. *deciſ. 575. p. 1. recent. & in Piſtorien. beneficij 23. Ianuarij* 1615. *coram Card. Caualerio*, ſimiliter impreſſa per eundem Farinac. *dec. 634. n. 1. p. 5. recent.*

11 Hæc clauſula cùm non faciat gratiam conditionalem ſuſpenſiuam, ſed ſolùm præſeruet ius, ita vt conſtito de iure alterius, gratia reddatur nulla, vt per Mart. *d. clauſ. 35. n. 9.* Mareſcot. *var. reſolut. lib. 2. c. 1. n. 175.* Achil. *deciſ. 18. n. 2. in fin. de probat.* [Seraph. *deciſ. 1494. n. 11.* Theodoſ. de Rub. *d. clauſ. 16. §. 1.*] ideo non eſt iuſtificanda per impetrantem, Mareſc. *d. cap. 1. n. 573.* Rot. *in Colonien. Canonicatus 30. Maij* 1602. *coram Card. Pamphilio*, impreſſa per Nicol. Garc. *de benefic. p. 10. c. 2. n. 74* Greg. *dec.* 350.

12 Executorem mixtum facit hæc clauſula, Gregor. *deciſ. 91.* & ab eo tunc dabitur appellatio, Staphil *de litteris gratia, tit. de noua forma mandati, n. 3.* Mantic.

*decis.*324.*num.*3 Scacc.*de appellat. quæst.* 12. *limit.*11. *num.*11.[Duran.*Rota decis.*414. *num.*2 *& decis.* 437. 13 *n.*3.]& propterea executionem ab eo factam pendente appellatione, vel intra terminum ad appellandum, esse nullam, & attentatam, censuit Rota, teste Seraph.*dec.*1045.*num.*4.

14 Per hanc clausulam excusatur gratia à vitio subreptionis, Selu.*de benefic. p.* 3. *quæst.* 11. *n.*103. Card. *consil.*92.*n.*4.*vers. item in concessione*, Matt. *d.clausul.*35. *num.*12. Massob.*in sua praxi habendi concursum, prælud.* 7. *dub.* 21. *num.* 154. *secundùm Roman. impress.* & dictum fuit *in d. Colonien. Canonicatus*, apud Nicol. Garc. *d. num.*74. [Theod.de Rub. *d.claus.*301.*n.*25.]

15 Et operatur quod non potest dari de subreptione gratiæ, ex eo, quia non sit facta mentio possessionis alienæ, ita ex Zabar. *cons.*92.*n.*3. notat Card.Tusch. *d.concl.*319.*n.*21.& ex Felin.*in c.super litteris*, *n.*11. *de rescriptis*, aduertit Monet.*d.c.*11.*n.*465.

16 Tollitur ius conditionale, non autem ius purum alteri quæsitum, Roman. *cons.*156. *Approbo*, *in fin.* vbi Apostilla magna; Card.Tusch. *d.concl.*319. *n.* 10. & 11. obseruantes tollere ius perpetuò non duraturum, videlicet ad incertum tempus, veluti si alicui commendatur Ecclesia ad beneplacitum, vel simpliciter, aut ad commoditatem Ecclesiæ, & in illa conferatur alieni cum hac clausula, valet collatio, & ius commendatarij ad incertum tempus non est considerabile, secus si commenda esset ad certum tempus, veluti per biennium, vel ad vitam, quia tunc est ius considerabile.

17 Hanc clausulam apponendam esse, haberéque locum etiam in beneficiis vacantibus in Curia, obseruat Rebuff.*in d forma ac declarat. nona prouisionis*, *num.*7.*cum seq.* quem refert Monet. *d.cap.*11. *n.* 466. quoniam Ordinarius potest conferre huiusmodi beneficia post mensem à die vacationis, nisi Papa de iis prouideat, *cap. statutum*, *de præben.in* 6. sicut & parochiales Ecclesias in Curia vacantes Apostolica Sede vacante, ac de quibus Papa ante obitum non prouidit, *c. si Apostolica, eod. ti.& libro.*

18 Prædicta autem de præseruatione iuris quæsiti ad rem, intelligenda sunt, dummodò in litteris Apostolicis non esset adiecta clausula, *Anteferri*, quia per illam sublatum censetur omne ius ad rem quovis modo quæsitum, *cap. penult. de præben. in* 6. Mandos. *de sign.gratia, in rubr. de expectatiuis*, *vers. nulli dabatur*, Lap.*alleg.*79.*n.*1. Verall. *decis.*227. *n.*5. *part.* 1.

19 Latam interpretationem in præiudicium concedentis importat hæc clausula, Rot. *decis.*22. *de prebend.in antiq.* Massob.*d.dub.* 21. *num.*150. vbi subdit, habere vim supplendi defectus taciturnitatis detentionis beneficij, per Rot.*decis.*38.*de rescript. in antiq.* & Gonzal.*gloss.* 15.§.1.*n.*68. Felin. *num.*32.*in cap. in nostra, de except.*

CLAVSVLA XLV.

Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat.

1 *Clausula*, Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat, *solet apponi, quando Papa prouidet de reseruato.*

2 *Gratia de beneficio facta cum clausula*, Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat, *intelligitur, si tantùm vigore iuris specialis, & sic reseruationis spectet ad Papam.*

3 *Iustificanda non est per impetrantis clausula*, Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat, *cùm non contineat conditionem suspensiuam.*

4 *Reseruationes narratæ stante clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c. *necessariò & concludenter sunt iustificandæ.*

5 *Clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c. *non refertur ad vacationem expressam, sed ad alias vacationes comprehensas in clausulis generalibus.*

6 *Papa prouidens cum clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c. *declarat nolle prouidere, nisi quatenus beneficium reseruatum existat.*

7 *Papa intentionem præueniendi, & concurrendi cum Ordinario excludit clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c.

8 *Papa quando vult præuenire, loco clausulæ*, Dummodò collatio ad nos, &c. *apponere solet clausulam*, Dummodò à data præsentium, &c.

Claus. Dummodò eius dispositio ad nos, &c. *operatur quòd Papa non intendit concurrere cum ordinariis*, ibid.

9 *Clausula*, Dummodò pro alio non scripserimus, *intelligitur de eodem Papa, non si prædecessor scripsisset.*

10 *Clausula*, Dummodò resignans habeat aliunde, possit vitam commodè sustentare, *quid importet ostenditur.*

Solet apponi, quando Papa prouidet de reseruato, Simonet.*de reseruat.quæst.*61. *num.* 3. Rot.*coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, apud Marches. *de commiss. p.*2. *pag.* 608. *num.*4. [Duran. *decis.* 106.*num.*10.*& dec.*150.*num.*6. Rota apud Paul. de Rubeis *decis.*250.*num.*44. *tom.* 3. *diuers.* aliàs *p.*3. *recent.* vbi quod ponitur quando Papa prouidet simpliciter de reseruato vel ratione mensis, vel ex alia reseruatione particulari: secus autem quando prouidet principaliter de affecto, & *n.*40. quod non solet apponi in gratia concessionis beneficij facta Motu proprio, & *n.* 46. quod etiam non apponitur quando Papa prouidet simpliciter de reseruato absque claus.*sine premisso*, &c.]

2 Apposita verò in collatione beneficij, quod Papa asseruit reseruatum, si reseruatum non reperiatur, ita vt collatio ad Episcopum spectet, Papa non intellexit conferre, quia licèt concurrat cũ omnibus Ordinariis, *cap. dudum*, *vers. nos igitur*, *cap. si à Sede*, cum similibus, *de præbend. lib.* 6. tamen intelligitur virtute huius clausulæ gratia facta, si tantùm vigore iuris specialis, & reseruationis spectet ad Papam, non autem ex Iuris communis constitutione, ita Gemin. *cons.*91. *in princip. vers. ad primum*, Pauin. *de potest. Capituli Sede vacante, in* 7.*prælud.sub n.*29. Monet.*de reseru.beneficiorum, quæst.*61.*n.*3. Card. Tusch.*tom.*1.*litt.C, concl.*328.& fuit resolutum *in vna Taurinen. Cantoria* 14.*Octob.*1596.*coram Oradino, & in Romana Clericatus S.Petri.*27.*Nouembris* 1602.*coram Card. Pamphilio, & in Comen. Præpositura* 20. *Iunij* 1611. *coram D.Pirouano.*

3 Et licèt non sit iustificanda per impetrantem, cùm non contineat conditionem suspensiuam, vt fuit dictum *in Versellen.beneficij* 16. *Nouembris* 1601. *coram Litta*, prout sunt idonei testes, Mart. *claus.* 37. *num.*4.*part.*1.*adden. ad decis. Gregorij* 350. tamen reseruationes narratæ stante hac clausula necessariò & concludenter sunt iustificandæ, vt fuit dictum *in Ianuen. Canonicatus* 14. *Octobr.*1596. *coram Oradino*, &

& in Abulen. beneficiorum 26. *Nouembris* 1599.*coram* 5 *Penia*; nam hæc clausula non refertur ad vocationem expressam, quia cùm vacatio sit specificè narrata, Papa bene scit, an dispositio ad ipsum pertineat necne, sed refertur ad alias vacationes comprehensas in clausulis generalibus, seu alio quouis modo, vt dictum fuit *in Carpentoraten. pensionis* 15. *Martij* 1601.*coram Card. Lancellote, & in Aretina Commenda* 7. *Nouembris* 1586. *coram Cardin. Seraph.* quam refert Nicol. Garc.*de benefic. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 183. vbi antea *num.* 182. ex Hieron. Paulo *in pract. Cancel.* §. *notabile super vacantibus reseruatis*, idem tradiderat, *& n.* 178. ex Pauino *d. praludio* 7. *col. vltim.* & Simonet.*de reseruat.q.*61.*num.*1. colligit quod in prouisionibus additur hæc clausula, per quam restringuntur clausulæ generales, quæ apponuntur in gratiis de beneficiis reseruatis in euentum quod non essent reseruata, & citato Simonet. dictum fuit *in Iacen. Vicaria* 20.*Ianuarij* 1616. *coram Buratto*, impressa per Farinac.*decis.*777.*num.*6.*part.* 2.*recent.*

6 Papa prouidens cum hac clausula, declarat nolle prouidere, nisi quatenus beneficium reseruatum existat, vt fuit dictum *in d. Romana Clericatus S. Petri, & coram Gregorio decis.* 314.*n.*3. excludit enim in- 7 tentionem Papæ præueniendi, & concurrendi cum Ordinario, Matt.*d. part.* 1.*claus.* 37.*num.* 2. & quando 8 Papa vult præuenire, loco huius clausulæ apponere solet clausulam, *Dummodò à die data præsentium*, &c. ita fuit dictum *in Elnen. Beneficij* 21. *Ianuarij* 1604.*coram Penia, & in Paterbonen. Canonicatus* 19. *Martij* 1610. *coram Reuerendissimo D. meo Coccina Decano, & in Hispalen. Canonicatus* 23. *Iunij* 1616. *coram Buratto.*

[Claus. *Dummodò eius dispositio ad nos, &c.* posita in beneficiis reseruatis operatur quod Papa non intendit concurrere cum ordinariis, & sic non potest capi beneficium per clausulas generales, Ferret. *cons.* 283.*n.*19.*lib.* 1. Theodos. de Rubeis *in singularibus Rota tom.* 1.*p.*4. *claus.* 310. *n.* 3. Non ponitur ratione reseruationis expressæ in literis, sed ratione clausulæ generalis, *sine præmisso, siue alio quouis modo*, *&c.* Seraph.*decis.*744.*n.*2.*& decis.*755.*n.*4. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 310. *n.* 1. Non ponitur in prouisione beneficij nouiter creati, si tamen ponatur, non vitiat, Rebuff. *in forma simplicis prouisionis*, *in verb. siue præmisso n.* 10. *&* 14. Restringit gratiam ad reseruationem & vacationem narratam. Simon. *de reseru.q.*61. Cassad. *decis.* 5. *n.*3.*de probend.* Greg. XV. *decis.*314.*n.*3. Rot.*decis.*141.*n.*5.*p.*5.*recen.* vbi *n.*6. subdit, quod ideo ante omnia est verificanda.]

9 Claus. *Dummodò pro alio non scripserimus*, intelligitur de eodem Papa, non si prædecessor scripsisset vt per Gemin.*cons.*30.*in fin.* Card. Tusch.*practic. conclus. tom.* 1. *litt.* C.*concl* 327.*n.* 2. vide in clausula, *Si pro aliis non scripserimus.* De expectante verò cum hac clausula, vide eundem *litt.* E.*concl.*613.

10 Clausula *Dummodò resignans habeat aliunde, vt possit vitam commodè sustentare*, si infit litteris in forma commissoria, verificari debet de tempore executionis, si verò sit in forma gratiosa, debet verificari de tempore datæ, vbi tamen resignans sit viuus, aliàs non venit verificanda: colligitur ex Rot. *in vna Iacen. Vicaria* 1590.*coram bonæ mem. Card. Plate*, impressa per Nicol. Garc *de beneficiis, part.*6.*cap.*2.*n.* 279. prout refert Mallob. *in sua praxi habendi concursum, requis.*7.*dub.*38.

Clausula, *Dummodò incontinentiæ paternæ imitator non sit*, soluta apponi per signaturam, cùm à Papa conceduntur dispensationes illegitimis ad Ordines, & Ecclesiastica beneficia obtinenda, non operatur conditionem, & præsertim extrinsecam, sed potiùs sonat in quendam modum instruentem executorem, super quibus inquirere debeat, ita quod sine expressione subintelligeretur, vt per Rot.*decis.*846. *sine* 4. *de filiis presbyt. in antiquis.* Bisignet. *decis. vnica. qui filij sint leg. in antiq.* Complures enim dispensationes huiusmodi irritarentur si iam hæc clausula operaretur conditionem annullantem rescriptum, vt ait Mã Ios. *in tract. Signat. gratia, rub. dispensationes super defectu natalium, vers. sed aduertendum*, quem refert Campanil. *in diuersorio Iuris Canon. rub.* 11.*c.*13.*n.*83.

Loc. XLVI.

Dummodò causa non sit instructa.

1 *Commissiones auocatoriæ sæpe conceduntur in Romana Curia, cum clausula*, Dummodò causa non sit instructa.

2 *Causa instructa quando dicatur ostenditur.*

4 *Sententiam nullam reddit clausula*, Dummodò causa non sit instructa, *si feratur vigore commissionis habentis dictam clausulam, postquam causa fuit instructa.*

4 *Conditionalis est claus.* Dummodò causa, &c. *& respicit citationem, & inhibitionem.*

5 Dummodò causa in partibus instructa non sit, &c. *a quo die sit intelligenda, ostenditur.*

Conceduntur sæpe commissiones auocatoriæ 1 tam in partibus, quàm in Romana Curia cum hæc clausula, & tunc ad hunc effectum causa instructam fore censeo, quando tempore auocationis iura producta erant, & termini (licèt malè, & nulliter) seruati: eo autem in statu, inhibitione vigore vltimæ commissionis obtentæ emanata minimè obstante, poterit Iudex pronuntiare, ac ad vlteriora 2 procedere, quia non obstat commissio præfata conditionalis, vt per multa iura & rationes dixit Rot. *apud Crescen. decis.* 1. *de Iud.* subdens quod bene id facere absque attentatorum metu valet & ideo ita rescribit Signatura, quia iam instructus Iudex post conclusum in causa potest sententiam proferre, quamuis non antea, Felin. *in cap. significauerunt, num.* 3. *de testib.* refert, & sequitur Marches *de Commiss. p.* 2. *c.* 7. § 1. *num.* 103. *cum seqq. pag.* 287. *in secunda impress.* [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 1. *p.* 4. *cl.* 305. *num.* 8. *cum seqq.*] Vnde hanc clausulam reddere sententiam 3 nullam, si illa feratur vigore commissionis habentis illam clausulam, postquam causa vt suprà fuit instructa coram primo iudice, censuit Rota *in Veneta legitimitatis* 19. *Ianuar.* 1487. *coram Card. Seraph. inter eius decisiones impressas, decis* ... cuius meminit Matt. *de clausulis, part.* 1. *claus.* 36. *num.* 1. vbi *n.* 3. ait quod si huic clausulæ addatur, *& in iurisdictione consensum*, non requiritur vtrunque, sed alterum sufficit; & *num.* 5. subdit hanc clausulam esse con- 4 ditionalem, & respicere citationem, & inhibitionem, & quod posita in rescripto auocatorio, seu commissorio, alicui Iudici tribuit iurisdictionem conditionalem, ita & taliter, vt hac conditione non purificata, non habeat aliquam iurisdictionem, tradunt gloss. *verb. reperit. in Clem.* 1. *de off. deleg.* Socin. sen. *cons.*99.*n.*10.*vol.*3. quod procedere ait Crescent. *decis.* 1. *de re iud.* etiamsi termini malè, & nulliter fuissent seruati, distinguendo tamen, vt per eundem Crescent. *dec.* 5. *de rescript.*

Clausula

5 Clausula, *Dummodò causa in partibus instructa non sit*, &c. solet apponi in commissione auocationis causæ quæ litigatur extra Curiam; vnde dubitari potest, à qua die sit intelligenda, an scilicet à die inhibitionis, vigore talis commissionis, an verò à die illius præsentationis in partibus? & attendendum esse tempus præsentationis inhibitionis, non autem impetratæ commissionis, & exinde non excusari attentata, censuit Rot. *in Vercellen. bonorum apud Mohed. decis. 1. vt lite pendente.*

CLAVSVLA XLVII.

Dummodò remaneant centum pro Rectore.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Probationem plenam & concludentem requirit clausula*, Dummodò remaneant centum pro Rectore.

3 *Valor licèt regulariter sufficienter probetur per publicam vocem, & famam, hoc tamen non procedit quando agitur ad effectum iustificationis clausula*, Dummodò remaneant centum pro Rectore.

4 *Claus.* Dummodò remaneant centum, &c. *debet intelligi de tempore gratia & reseruationis.*

5 *Iustificatio clausula*, Dummodò remaneant centum, &c. *necesse est quod continuò duret, ad hoc vt pensio sustineatur.*

6 *Pensio non propterea erit diminuenda, si aliquibus annis contingeret quod Rectori non remanerent centum.*

7 *Reductioni pensionis locus erit, si post illius reseruationem ita essent diminuti fructus, quod soluta pensione non posset Rector se, & onera Ecclesia incumbentia sustentare.*

8 *Onera arbitraria, & voluntaria non sunt detrahenda ex illis centum Rectoribus praestandis.*

9 *Onera necessaria sunt detrahenda ex illis centum rectoribus praestandis.*

10 *Gratia reseruationis pensionis, si solùm remaneant pro Rectore sexaginta non vitiatur, in totum sed solummodò in parte excessus.*

11 *Valor beneficij quando Papa fuit narratus, & ex reseruatione pensionis appareat illa centum pro Rectore non remanere, non operatur clausula*, Dummodò remaneant centum, &c.

12 *Possessor si per multos annos pensionem exigat, in eo praesumitur non solùm titulus, sed etiam iustificatio clausula*, Dummodò remaneant centum pro Rectore.

13 *Petitorium respicit iustificatio clausula*, Dummodò remaneant centum, &c.

14 *Probandi onus remanere, vel non remanere centum pro Rectore, cui incumbat stante clausula*, Dummodò remaneant centum, &c. *ostenditur.*

15 *Probatio concludere debet etiam quod centum Rectori remaneant ex fructibus beneficij libera, hoc est deductis oneribus, si fuerit dictum vt remaneant centum libera pro Rectore.*

16 *Intellige de oneribus ordinariis, non autem de extraordinariis.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de claus. p. 1. claus. 42. in vlt. impress.* Nicol. Gate. *de benef. p. 1. cap. 5. num. 373. cum seqq* Rot. *in Cremonen. pensionis 30. Decembr. 1612. coram Card. Caualerio*, impressa per Farin. *decis. 417. part. 2. recent* Flam. *de resign. lib. 6. quæst. 2. num. 26. cum seq.* Campan *in diuers. Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num.* 89. & alios in discursu citatos [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 1. p. 4. claus. 26 §. 4. cum seqq. & claus.* 330 Duran. *Rota decis. 324. n. 24. & 25.*]

Requirit hæc clausula plenam, & concludentem 2 probationem, vt resoluunt Flam. *de resign. lib 6. q. 2. num. 25.* Matt. *d. claus. 42. num.* 1. Seraph. *decis.* 1222. *num.* 2. nouissimè D. Lotter. *de re benef. lib. 1. quæst. 38. num. 40. & quæst. 43. num. 4.* & fuit dictum *in Cusetina parochialis*, impressa per Marches. *de comm. tom. 1. pag. 629. in vltim impress.* [Theodos. de Rub. *d. claus. 330. n. 1.* [adeò vt non possit iustificari ex semiplena probatione Seraph. *d. decis. 1122. num. 2. vers. & hoc casu non sufficit*, adden. ad Greg *decis. 245. num. 11.* D. Lotter. *d. quæst. 38. num. 44.* nec ex solo consensu titularis, adden. ad Grass. *decis. 57. num.* 12. D. Lotter. *d q. 38. n. 47.*

Et licèt regulariter valor probetur sufficienter 3 per publicam vocem, & famem, tamen non procedit quando agitur ad effectum iustificationis huius clausulæ, vt censuit Rot. *decis. 444. sub num. 1. & 4. p. 1. recent.* [Theodos. de Ruheis. *d. claus. 331. n. 4.* vbi dicit hanc clausulam intelligi, prout ducati valent in loco beneficij.]

Et quamuis huiusmodi clausula debeat intelligi 4 de tempore gratiæ, & reseruationis, vt ex multis concludit Nicol Gare. *d. p. 1. c. 2. num.* 398 tamen 5 est necesse quod continuò duret illius iustificatio, ad hoc vt pensio sustineatur, Seraph. *decis. 651. n. 4.* 6 Verùm si aliquibus annis contingeret quod Rectori non remaneant centum, non propterea erit diminuenda pensio, iuxta opinionem Gate. *d. cap. 5. num. 399.* [Theod de Rub. *d. claus. 330. n. 2.*] qui tamen sob *n.* 340. admittit, quod si post reseruatio- 7 nem pensionis ita essent diminuti fructus, quod soluta pensione non posset Rector se & onera Ecclesiæ incumbentia sustentare, tunc sit locus reductioni.

Onus quod potest per ipsummet titularem subiri, 8 non est detrahendum, Rot. *decis. 158. n. 19. p. 1. recens. & Rom. pensionis 6. Nouembris 1619. coram Buratto, confirmata coram eodem 6. Aprilis* 1620. Onera verò arbitraria, & voluntaria non sunt deducẽda, vt fuit dictum *in Cremonen. pensionis 28. May 1617. coram Card. Caualerio.*

Onera necessaria detrahenda sunt, vt salarium 9 vnius clerici in minoribus constituti, qui inseruiat Missis, & cæteris necessariis, vt fuit dictum *in Rom. pensionis, & in d. Cremonen. pensionis*, in qua etiam habetur, deducenda esse onera expensarum pro cultu diuino, pro cera, hostiis, vino, oleo, pro luminaribus sanctissimi Sacramenti, & similibus.

Gratiam huiusmodi reseruationis pensionis si so- 10 lummodò remaneant pro Rectore sexaginta, non vitiari in totum, sed solùm in parte excessus, respondit Rot. *in Toletana pensionis 29. Ianuarij* 1591. *coram Gipsio.*

Non operatur hæc clausula suum effectum, quan- 11 do Papæ non fuit narratus valor beneficij, & ex reseruatione pensionis apparebat, illa centum pro Rectore non remanere, in quo etiam generalis derogatio sufficit, vt quoque Concilij dispositioni derogatum censeatur, vt tenuit Rot. *in Segobien. tertio partis fructuum 25. Maij 1612. coram D. Patriarcha Manzanedo*, vbi etiam dictum fuit quod si possessor per multos annos pensionem exigat, in eo præsumitur 12

non

non solùm titolus, sed etiam præfatæ Clausulæ iustificatio, ita vt ad illam verificandam cogendus non sit, cùm ex tali possessione hoc ius, possessionémque pro se acquisiuisse videatur.

13 Discussio, ac verificatio huius clausulæ petitorium respicit, & propterea ad illud iudicium remittendus est, interimque manutentio possessori illius prætextu oon retardatur, vt fuit dictum *in Bononien. pensionis 8. Iunij 1611. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

14 Cui autem incumbat oous probandi remanere, vel non temanere huiusmodi centum pro Rectore, nempe an titulari asserenti remanere, vel potiùs pensionario affirmanti oon remanere, quæstio est dubia. Pro parte titolaris deduci potest, præfatam clausulam conditionem, vel modum importare, ita vt ipse ad pensionem soluendam cogendus oon sit, nisi dicta conditiooe, vel modo adimpleto, & sic probato per actorem centum remaoere pro Rectore, quod pluries Rota censuit, & signanter coram Mantic. *decis.* 196. *& in Brixien pensionis 29. Decembris 1597. coram Illustrissimo D.meo Card. Millino & in Mileuitana pensionis 27. Iunij & 8. Nouembr. 1597. coram Littæ & in Paduana pensionis 28. Iunij 1581. coram Rubeo, & in Cremonen. pensionis 15. April. 1611. coram Card. Caualerio*, impressa per Marchef. *de Commission. p. 1. pag. 559. in vlt. impress. & in eadem coram eodem 10. Decembris 1611.* impressa per Farinac. *decis. 427. p. 2. recent.* vbi fuit dictum quod hoc procedit, quando huiusmodi clausula apposita est simpliciter ipsi reseruationi pensionis, de qua agitur, non verò quando non ita, sed consecutiuè ad modificandum & limitandum aliam clausulam proximam antecedentem, videlicet, *Etiamsi alia pensiones annua vltra præfatas alijs personis assignata existant*, &c. dummodò omnibus pensionibus deductis centum remaneant pro Rectore; vnde pensio erat purè & liberè reseruata, nec poterat dici conditiooalis, nisi in euentum quod probaretur, de tempore reseruationis adfuisse alias pensiones; vt in his terminis fuit decisum *in Carpentoraten. pensionis 15. Martij 1602. coram Card. Lancelloto*; & ideò cùm appareat huiusmodi clausulam in his terminis oon esse positam simpliciter ad totam orationem, sed consequutiuè ad clausulam, *Etiamsi alia*, &c. vt dictum est, oon potest ad alia referri, ad notata *in l. vlt. §. Titia*, vbi Bart. *ff. de liberat. leg.* Capu. *decis.* 108. *n.* 12. qood etiam resolutum fuit *in S. Marci pensionis 30. Iannar. 1612.*

15 impressa per Marchef. *p. 2. pag.* 488. *n.* 8. si fuerit dictum, vt remaneant libera, hoc est, deductis oneribus, vt per Felin. *in cap. ad aures, sub n. 13. vers. duodecima conclusio, de rescrip.* Sarnen. *in reg. de valore, q. vlt.* & fuit dictum *in Forosempronien. pensionis 9. February 1615. & in Cremonen. pensionis 28. May 1618. coram Card. Caualerio*, ex eo, qoia dictio illa, *liberè*, idem importat quod absque alia dimioutione, vt dixi *in tract. de dellonib. dict. 190. in vlt. impress.* [Theodos. de Rub. *d. clans.* 331. *num.* 1. vbi tenet quòd verbum, *Liberè*, importat quòd deductis oneribus ordinariis centum ducati absque diminutione remaneant.]

16 Intellige de oneribus ordinariis, non autem de extraordinariis, & rarò contingentibus, vt per Gig. *de pensionib. q. 96. n. 2.* Rot. *decis.* 298. *n. 2. part. 1. diuers. & in Cusentina pensionis coram Litta*, impressa per Marchef. *de commiss. tom. 1. pag. 619. & in d. Romana pensionis 6. Nouembris 1619. coram Buratto, confirmata coram eodem 6. Aprilis 1620.*

CLAVSVLA XLVIII.

Dummodò mille remaneant prò Episcopo.

1 *Pensio quod iusta esse debeat, & talis vnde remaneat, vt pensionarius viuere possit, habet fundatam titularis intentionem.*

2 *Pensionum in reseruatione super mensis Episcopalibus si omittotur clausula*, Dummodò mille remaneant pro Episcopo, *signum est quod Papa sciens grauauerit talem Episcopum, licèt eius fructus tenues essent.*

3 *Concilium Trid. non indiget speciali derogatione.*

4 *Pensio reseruata cum clausula conditionali*, Dummodò mille remaneaot pro Episcopo, *ante purificationem conditionis non potest dici deuita, & ante omnia verificari debet.*

5 *Iustificatio quod mille remaneant pro Episcopo, stante clausula*, Dummodò mille, &c. *est necessaria etiam contra consequentem.*

6 *Consensus pensionis reseruata cum clausula*, Dummodò remaneant mille, &c. *habet in ventre eandem conditionem, quam habet gratia.*

7 *Pensionarius quando est in casu possessionis exigendi pensionem, tunc non retardatur solutio sub prætextu quod minimè sit probatum mille remanere pro Episcopo.*

8 *Iustificanda venit clausula*, Dummodò mille remaneant pro Episcopo, *etiam in reseruatione pensionis Motu proprio.*

9 *Fama probatio cum adminiculis sufficit pro iustificatione clausule*, Dummodò mille remaneant pro Episcopo.

OMnia proximè dicta clausula præcedenti de Rectore, pro explicatiooe clausulæ, *Dummodò remaneant centum pro Rectore*, possunt ad Episcopum applicari, quoniam vterque habet fuodatam intentionem, & in Iuris communis dispositione, qood pensio iusta esse debeat, & talis vnde remaneat, vt viuere possit, ad tradita per Gigan. *de pensionib. q. 4. num. 1.* 1

2 Nunc verò sciendum est, quod omissio huius clausulæ apponi solitæ in reseruatione pensionum super mensis Episcopalibus, est signum euidens, quod Papa scieos, & volens grauauerit talem Episcopum, licèt eius fructus tenues essent, vt censuit Rota *in Ferantina pensionis 23. Ianuarij 1691. coram Ortembergo*, impressa per Marchef. *p. 1. pag.* 535. vbi etiam fuit dictum quod in his terminis caute videtur ipse Papa Concilij Trid. decreto *sess. 13. de reformat. c. 13.* derogare, & quod ad hoc speciali derogatione opus est, cùm eius auctoritatem idem Concil. *sess. 25. de reform. c. 21.* saluam esse voluerit. 3

4 Cùm sit conditionalis hæc clausula, pensio cum ea reseruata, iure merito ante verificationem conditionis quod ille remaneant pro Episcopo, non potest dici debita, *l. Thais ancilla §. Stichus, ff. de fideicommiss. libert.* Cephal. *cons.* 17. *numero* 21. Cassad. *decis.* 10. *num.* 8. *de rescript.* & ideo ante omnia verificari debet, Greg. *decis.* 57. *numero* 2. & etiam contra consentientem est necessaria iustificatio, Seraphin. 5 *decis.* 1017. *& decis.* 1122. Rot. *decis.* 547. *num.* 3. *&* 4. *p. 1. recent.* vbi redditur ratio, quia consensus habet 6 in ventre eandem conditionem, quam habet gratia, cui accedit, nempe dummodò remaneant mille pro Episcopo, *& num.* 4. post Mohed. *decis.* 9. *num.* 1. *&* 2. *de*

de causa possess. Cassad. *decis.* 8. *num.* 8. *vers. nisi agens de rescript.* limitat non habere locum, quando pensionatius est in casu possessionis exigendi pensionem; quia tunc non retardatur solutio sub prætextu quod minimè sit probatum, mille remanere pro Episcopo, & procedere etiam affirmat contra successorem illius, qui soluit, per decis. Guidop. 629. *n.* 2. Put. 151. *lib.* 3 Gigan. *in tract. de pensionib. q.* 47. *num.* 10. Rot. *in Campanien. pensionis* 20. *Iuny* 1611. *coram Vbuldo seniori*, docet Nicol. Garc. *d. p.* 1. *cap.* 5. *n.* 464. vbi addit, id locum habere siue agatur in petitorio, siue in possessorio executiuè.

8 Vnde hanc clausulam etiam Motu proprio reseruatam esse iustificandam censuit Rota *in Neritonen. pensionis* 15. *Nouembris* 1601. *coram Litta*, impressa per Marchesi. *de Commiss. p.* 1. *pag.* 131.

9 Pro iustificatione autem huius clausulæ sufficere probationem famæ cum adminiculis, fuit resolutum *in Clusina pensionis* 18. *Ianuar.* 1575. *coram Card. Blanchetto*, & *in Neritonen. pensionis* 24. *Nouemb.* 1606. *coram Greg. XV. inter eius decisiones impressas decis.* 277.

CLASVLA XLIX.

Dummodò omnes simul non extendant medietatem, &c.

1 *Conditionalem gratiam reddit clausula*, Dummodò omnes simul, &c. *& est verificanda per agentem ad pensionem.*
2 *Supplicatio gratia non est attendenda ad effectum iustificationis, sed formula literarum.*
3 *Pensio quando est imposita absque conditione, non est verificanda per pensionarium clausula*, Dummodò omnes simul, &c.
4 *Pensio si sit excessiua, non in totum vitiatur, sed reducitur.*
5 *Pensionis reseruatio quando facta fuit libera, & exempta ab omnibus oneribus, &c. tunc clausula* Dummodò omnes simul, &c. *non intelligitur deductis oneribus.*
6 *Claus.* Dummodò plura simul non sint, &c. *intelligitur quòd plura simul obtineri non possint, sed successiuè.*

1 HÆc clausula in litteris reseruationis pensionis apposita, reddit gratiam conditionalem, & est verificanda per agentem ad pensionem, vt per Cassad. *decis.* 10. *num.* 8. *vers. secus à principio, de rescript.* Gigan. *de pensionib. q.* 85. Campan. *in diuers. Iuris Canon. rub.* 11. *cap.* 13. *n.* 88. *in fine.* [Theod. de Rubeis *in fine. Rota tom.* 1. *p.* 4. *claus.* 316. *n.* 1.] & fuit dictum in *Mileuitana pensionum* 28. *Octobris* 1597. *coram Litta*, impressa per Marchesi. *p.* 2. *pag.* 510. vbi etiam fuit dictum hoc locum habere etiamsi hæc clausula in supplicatione non adsit, quia ad effectum iustificationis non est attendenda supplicatio, sed formula literarum, cùm literæ ipsæ sint canonizandæ, vt perficiatur gratia per expeditionem literarum, & *in Carpentoraten. pensionis* 16. *Martij* 1602. *coram Card. Lancelloto*, impressa pariter per eundem Marchesi.

3 *d. p.* 1. *pag.* 519. vbi etiam dicitur quod hæc clausula non est iustificanda per pensionarium, quando pensio est imposita absque conditione, & ibi latiùs declaratur. [Et debet verificari de tempore reseruationis, non autem de tempore translationis, si translatio fit, ita ex Rota decis. Theod. de Rub. *d. p.* 4. *cl.* 324. *n.* 1. vbi *n.* 2. addit quòd quando est adiecta reseruationi pensionis, facit illam conditionalem, vel modalem, vt sit verificanda, secus si adiiciatur post reseruationem puram ad modificandam aliam clausulam. Et nunquam intelligitur nisi expresse apponatur Mohed. *decis.* 11. *sub n.* 1. *de locato.* Theodos. de Rub. *d. p.* 4. *claus.* 516. *n.* 3. & 4.]

4 Operatur hæc clausula, quod si pensio sit excessiua, non in totum vitietur, sed reducatur, vt remaneat pro titulari ipso ante omnia fructuum medietas. Cassad. *decis.* 4. *n.* 4. & 6. *vers. & est sine præiudicio, de pension.* Pute *decis.* 31. *n.* 2. *lib.* 1. *in correct.* Mantic. *decis.* 153. *num.* 2. Rota *in Salmantina pensionis* 26. *Martij* 1595. *coram Gipsio*, impressa per Marchesi. *de Commiss. p.* 1. *pag.* 525. *in vlt. impress.*] eadem Rota *decis.* 1160. *lib.* 3. *p.* 3. *diuers.* Crescent. *decis.* 17. *de rescript. n.* 3. *circa med. vers. nihilominus.*] Verùm non parum viget, quod hæc clausula videtur continere protestationem Papæ, quod nisi ita se res habeat, nolit gratiam aliquam fecisse, & propterea pensio sit nulla, ob defectum vnius oboli non est locus reductioni, sed in totum corruit, vt per Gig *de pensionib. q.* 15. *n.* 2. D. Lotter. *de re benefi. lib.* 2. *q.* 18. *n.* 54. consideratur enim tanquam vnum integrale, quod non potest pro parte valere, & pro parte non, vt ait Rot. *decis.* 6 16. *n.* 5. *p.* 1. *diuers.*

5 Quando verò talis reseruatio pensionis facta fuit libera, & exempta ab omnibus oneribus, &c. tunc clausula ista loquens de fructibus, non intelligitur deductis oneribus, nam obstant contraria verba dispositionis Papæ, ibi, *libere*, &c. vt fuit dictum *in Metropolitana pensionis* 16. *Ianuarij* 1598. *Coram Orano*; & quia addi solent & illa verba, *omnes vt simul*, &c. ideo tunc clausula ista refertur etiam ad pensiones alias antea, vel etiam eodem tempore reseruatas, & similes vltimo loco concessas Crescent. *decis.* 1. *num.* 1. *de priuileg.* Rot. *in d. Menopol tana Pensionis* 13. *Iuny* 1597. *coram Orano*, vbi etiam fuit dictum, verba illa referri ad omnem, quæ Religioni soluuntur.

6 Clausul. *Dummodò plura simul non sint*, &c. posita in dispensatione ad obtinenda beneficia, intelligitur, quod plura simul obtineri non possint, sed successiuè, vt ex Rota tenet Theod. de Rubeis *d. p.* 4. *cl.* 327. addens post Nauar. *cons.* 16. *de præbend.* hanc clausulam refert ad retentionem, non ad collationem.]

CLAVSVLA L.

Dummodò intrusus non sit.

1 *Executorem non merum, sed mixtum facit clausula*, Dummodò intrusus non sit.
2 *Clausula*, Dummodò intrusus non sit, *intelligitur de alia intrusione præter narratam.*
3 *Intrusus dicitur, qui ante præsentationem, & collationem beneficij possessionem ingreditur.*
4 *Possessionem capiens litteris non confectis dicitur intrusus.*
5 *Titulum non habens, seu habens ab eo, cui ius conferendi non competit, dicitur intrusus.*
6 *Resignans post resignationem reputatur intrusus.*
7 *Prouisus de beneficio reseruato ab alio quàm a Papa, dicitur intrusus.*

DE stylo hæc clausula apponitur in literis Apostol. prouisionum beneficiorum non reseruatorum, & maximè si sint litigiosa, vt per Sarnen. *de iure quæsito non tollendo, q.* 1. *in princip.* Rot. *in Asericen. Cappellaniæ* 17. *Nouembris* 1600. *coram Iusto*. Quo

casu

casu facit executorem non merum, sed mixtum, qui propterea tenetur assumere partes Iudicis, & citare facere possessorem, vt in termino sibi præfixo compareat, & de sua possessione, vel interesse doceat, si veniat, & suum ius deducat, audiri debet, & contra eum procedi Iuris ordine seruato, vt tradunt Butr. *n.*8. Fel. *n.* 14. *&* 33. *verf. quadraginta aduerte, in c. fin. de præsumpt.* Rot. *in Neapol. S. Andrea* 14. *Febr.* 1569. *coram Fiuetto, & in Piscien. Capellania* 21. *Febr.* 1578. *coram Clemente VIII. & in Bononien. parochialis* 22. *Iunij* 1590. *coram Penia, & in Vrbeuetana beneficij* 28. *Iunij* 1591. *coram Giptio.*

2 Intelligitur de alia intrusione præter narratam, vt per Sarnen. *de iure quæsito, q.* 1. *in fine.* Crescent. *decis.* 7. *de Iurepatron.* Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 38. *n.* 1. *in vlt. impress.* Mantic *decis.* 71. *n.* 5. [Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 313. vbi est quòd facit gratiam conditionalem.]

3 Quis autem dicatur intrusus, non erit abs re in præsenti inuestigare. Dicitur igitur intrusus, qui ante præsentationem, & collationem beneficij possessionem ingreditur, Mart. *d. claus.* 38. *n.* 3. Mantic. *decis.* 107. *n.* 3. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *cap. vlt. q.* 10.
4 Vel qui literis non confectis possessionem capit, Flamin. *de resign. lib.* 10. *q.* 1. *n.* 21. 5 Vel qui titulum non habet, aut habet ab eo, cui ius conferendi non competit, Mantic. *decis.* 118. *n.* 11. Marta *d. claus.* 38. *n.* 1. *post princip.* Item resignans post resignationem reputatur intrusus, Flamin. *de resignat. lib.* 1. *q.* 6. *n.* 6 Item promi-6 sus de beneficio reseruato ab alio quàm à Papa, vt 7 fuit dictum *in Verdunen. Abbatiæ* 21. *Iunij* 1615. *coram Buratto,* impressa per Fario. *decis.* 741. *n.* 2. *p.* 1. *recent.*

CLAVSVLA LI.

Dummodò, seu quatenus licita, &c. honesta sint.

1 *Conditionalem, seu modalem gratiam facit, redditque confirmationem conditionalem clausula,* Dummodò licita, & honesta sint.
2 *Confirmatio generalis etiam ex certa scientia, non refertur ad statuta illicita.*
3 *Expressa non comprehendit clausula,* Dummodò licita, & honesta sint, *posita in confirmatione.*

1 HÆc clausula facit gratiam conditionalem, seu modalem, redditque confirmationem conditionalem, & ideo non suffragatur, nisi doceatur pacta, seu conuentiones, aut statuta sub confirmatione contenta esse licita, & honesta, per ea quæ tradunt Deci. *cons.* 149. *n.* 6. Borgnin. *decis.* 46. *sub n.* 40. *p.* 1. & fuit dictum *in causa Ostien. affictus* 23. *Maij* 1614. *coram D. Patriarcha Pamphilio, & in Seguntina admissionis ad Capitulum* 5. *Iunij* 1587. *coram Giptio, confirmata coram eodem die* 16. *eiusdem mensis.*

2 Vnde fit, vt confirmatio generalis omnium statutorum, etiamsi facta esset ex certa scientia, non sit referenda ad statuta illicita, & iniusta, per ea quæ tradunt Alex. *cons.* 59. *n.* 14. *& lib.* 1. Roland. *cons. unm.* 32. *lib.* 1. quos citat Rot. *in Hispalen. Cantoria de Ossuna* 3. *Decembris* 1599. *coram Litta,* impressa per Farinac. *decis.* 21. *n.* 3. *p.* 2. *recent.*

3 Posita hæc clausula in confirmatione, non comprehendit expressa, vt censuit Rot. apud Censium *post tract. de Censib. deci.* 114. *n.* 2. & apud Farin. *dec.* 339. *n.* 5. *p* 2. *recent.* vbi fuit dictum, hanc clausulam referri ad illa statuta, quorum tenor non fuit expressus, non verò ad statutum expressum.

CLAVSVLA LII.

Dummodò, seu quatenus sint in vsu.

1 *Clausula,* Dummodò, seu quatenus sint in vsu, *in fine posita debet ad omnia referri.*
2 *Clausula,* Dummodò sint in vsu, *refertur ad extensionem.*
3 *Vsus statuti regulariter præsumitur, & asserenti contrarium incumbit onus probandi, non obstante clausula,* Dummodò sint in vsu, *in confirmatione Principis posita.*
4 *Clausula,* Dummodò sacris Canonibus, ac Decretis Concilij Trid. non aduersetur, *quid importet, ostenditur.*

IN confirmatione facta per superiorem, statutis inferiorum, vniuersitatum, vel locorum, & priuilegiorum solet apponi hæc clausula, & ideo in fine posita debet ad omnia referri, iuxta reg. *l. fin. de rebus dub.* & licèt videatur restringere confirmationem ad vsum, cùm est eadem ratio in extensione, quæ est in confirmatione, debet etiam referri ad extensionem, vt post Ruin. & alios firmauit Rot. *in Palentina decimarum* 9. *Decembris* 1588. *coram Card. Plato.* [De ista claus. latè Theodos. de Robeis *in singul. Rota tom.* 3. *p.* 4 *cl.* 332. *&* 612. dicens appositum in confirmationem statutorum & priuilegiorum referri ad priuilegia, & non ad statuta, & quod cùm soleat apponi ex stylo, non mutat substantiam, nec naturam statutorum.]

3 Vsus statuti regulariter præsumitur, & sic etiam aliarum Constitutionum in tantum, vt asserenti contrarium, onus probandi incumbat, prout censuit Rot. *in Amerina successionis* 24. *Maij* 1593. *coram Penia,* vbi tentum fuit, hoc ipsum procedere non obstante hac clausula, *Dummodò, seu quatenus sint in vsu,* in confirmatione Principis posita, Gozad. *cons.* 16. *n.* 16. Dec. *cons.* 649. *n.* 9. Cresc. *dec.* 4. *n.* 2. *de priuil.* & fuisse pluries resolutum asserit eadem Rot. *in Montis Regalis iurisdictionis* 21. *Feb.* 1600. *coram Card. Lancelloto.*

4 Solent huic clausulæ addi alia verba, videlicet, *Et sacris Canonibus, ac decretis Concil. Trid. non aduersentur,* quæ explicat Hieron. à Sorbo *in annot. ad Alphonsum à Casarubios de priuil. Minorum, ad Bullam Clementis VII. editam sub die* 30. *Maij* 1526. *& ad verb. Priuilegia Fratrum,* cuius verba hic referre non pigebit. Aduertendum est, inquit ille, quod dum in hac clausula dicitur, *sacris Canonibus, & decretis,* non est intelligendum, vt aliqui malè sentiunt, de sacris Canonibus Summorum Pontificum in Decretis, & Decretalibus contentis, sed de sacris Canonibus, & decretis Concilij Trident. cùm clarè pateat, ipsum Concilium & Canonibus, & decretis constare, & illud operetur illa clausula, coniungendo Canones cum decretis Concilij Trident. Ideo malè sentire mihi videntur, qui aiunt, sub illa particula, *Canonibus,* comprehendi Decreta, & Decretalia Summorum Pontificum, & sub alia, *decretis Concilij Trid.* ea quæ sunt in Concilio Trident. & quod proinde nulla, aut paucissima remaneant priuilegia; & ita esset equidem si hæc illorum valeret opinio: sed quàm sit absurdum, & à mente, verbísque Pontificum alienum, nemo sanæ mentis non videt; dixis-

seot enim, si intelligi voluissent de Decretis, & Decretalibus quatenus sunt in vsu, & sacris Canonibus Summorum Pont. & decretis Conc. Trid. Hactenus Hier à Sorbo, prout eum refer Erasm. à Cochier *de Iurisd. Ordinarij in exemptos, p. 4. q. 21.*

Quid autem operetur in confirmationibus priuilegiorum Regularium clausula, *Quatenus decretis Concilij Trident. non aduersentur*, vide infrà *sub clausula 124.*

CLAVSVLA LIII.

Dummodò non vltra tres dietas, &c.

1 *Dietas vltra duas de Iure quis trahi non potest.*
2 *Clauf.* Dummodò non vltra tres, *adeò est restrictiua, vt reperiatur omissa, per Dominum Referendarium sit addenda.*
3 Cap nonnulli, de rescript. *sufficienter derogari censetur per illa verba*, Et cum derogatione regul. Bonifacij VIII.
4 *Dieta non seruantur quoad Auditorem Cameræ.*
5 *Causa committuntur sine clausula*, Dummodò non vltra tres, *quando adest partium consensus, & certa scientia.*
6 *Dieta est itineratio vnius diei, in quo assignantur viginti milliaria, siue sex leucæ.*
7 *Dieta commensurari debet per viam vsitatam, & frequentiorem.*
8 *Dieta per mare est quinquaginta milliariorum.*

1 CVm vltra duas dietas quis trahi non valeat, vt probat text. *in cap. nonnulli, de rescript.* in quo Papa mandat, quod si illius textus dispositioni non derogatur eius expressa mentione facta, nullus vltra duas dietas ad litigandum trahitur, vt ego ibi notaui *num. 1. & num. 14.* rationem præsto, quare exigatur specialis illius derogatio: sed quia Signatura Iustitiæ non potest derogando supradictis vltra tres dietas causas committere, ideo additur in commissione hæc nostra clausula, *Dummodò non vl-* 2 *tra tres*, quæ ita restrictiua, si reperiatur omissa, per Dominum Referendarium erit addenda, ex Staphil. *de lit. Iustit. cap. quomodo petitur, n. 4. & seq.* ita refert Marchesf. *de Commiss. in vltim. impress. part. 1. c. 6. de commiss. appellat. extra Rom. Curiam, n. 97. & 98. & p. 2. §. 4. de commiss. auocat. causarum, num. 21. cum seq.* vbi *num. 23.* subdit sufficienter derogari *d. cap.* 3 *nonnulli*, per illa verba, seu clausulam, *& cum derogatione regulæ Bonifacij VIII. de duabus dietis; dummodò non vltra tres.*

4 Non intelligitur hæc clausula respectu Auditoris Cameræ, quia quoad illum non seruantur dietæ, cùm aliàs sit Iudex ordinarius Romanæ Curiæ, & ita habet stylus notissimus, vt teoet Fel. *in d. c. nonnulli, n. 34.*

5 Quando autem adest partium consensus, & certa scientia, ille maximè in Romana Curia facit, vt non habito respectu dietarum, causæ committantur sine hac clausula, sicut quotidie fieri, & seruari affirmat Marchesf. *d. p. 2. §. 4. de commiss. aduocat. causarum, n. 24. in vlt. impress.*

6 Dieta verò est itineratio vnius diei, in quo assignantur viginti milliaria, seu sex leucæ itineranti singulo die, *cap. ex parte C.* ibi, *vltra duodecim leucas, de for. compet.* Parlador. *lib. 2. rerum quotid. cap. 19. n. 9.* Marchesf. *d. §. 4. num. 6.* vel ad summum septem, Mandos. *ad regul. 30.* Cancel. *quæst. 1. n. 2.* Henriq. *in summa, lib. 9. c. 27. §. 6. in Comment. litt. C, & lib. 13. cap. 51. §. 5.* Ludou. Mirand. *in Man. Prælat. tom. 2. quæst. 39. art. 8. conclus. 3.* & debet computari à fine diœcesis, Menoch. *de arbitrar. casu 206. num. 5.* Escobat. *de ratiociniis comput. 12. num. 12.* Cened. *ad Decret. collect. 123. num. 2.* commensurando per viam vsitatam, & 7 frequentiorem, iuxta resoluta per Parlador. *citato loco*, & per Mascard. *de prob. concl. 156.* Cabed. *Lusit. dec. 13. n. 3. p. 1.*

8 Per mare verò dieta erit quinquaginta milliariorum, quia plus est facere per terram viginti, quàm per mare quinquaginta milliaria, Felin. *in cap. olim, n. 7. de except.* Marchesf. *de Commiss. d. §. 4. n. 40.*

CLAVSVLA LIV.

Dummodò collatio deuoluta.

1 *Deuolutionem probare debet impetrans beneficium cum clausula*, Dummodò collatio sit deuoluta, &c.
2 *Probatio deuolutionis debet fieri concludenter cum omnibus suis qualitatibus, stante clauf.* Dummodò collatio sit deuoluta, &c.
3 *Deuolutio debet plenè, & concludenter probari stante clauf.* Etiamsi deuoluta, &c.
4 *Deuolutio quomodo fieri debeat, ac probanda veniat, remissiuè.*
5 *Causa ad Romanam Curiam quomodo deuoluantur, remissiuè.*
6 *Clauf.* Dummodo accedat assensus, &c. *inducit formam.*
7 *Clauf.* Dummodo resignans aliunde babeat, &c. *respicit substantiam gratiæ.*
8 *Clauf.* Dummodo cura animarum non negligatur, &c.
9 *Clauf.* Dummodo medietatis patronorum consensus accedat, &c. *non facit gratiam conditionalem, sed modalem.*
10 *Clauf.* Dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit, &c. *solet apponi respectu filiorum presbyterorum.*

1 CVm conditionali hac clausula prouisionem impetrans debet deuolutionem probare, quia in hoc casu non intelligitur Papam voluisse prouidere, nisi collatio ad Sedem Apostolicam sit deuoluta, Caffad. *decis. 5. n. 3. de præbend.* Caputaq. *decis. 63. lib. 1.* Mant. *decis. 160. n. 1.* Quæ quidem probatio de- 2 bet fieri concludenter cum omnibus qualitatibus, Caffad. *d. decis. 5.* Rot. *in Calciaten. dimidiæ portionis 7. Decembris 1581. coram Ornno*, & in terminis clausulæ, *Etiamsi deuoluta*, &c. quod debeat deuolutio plenè, & concludenter probari, tradunt Mohed. *dec. 17. de præbend.* Put. *decis. 265. lib. 2. in correct.* Rot. *decis. 186 n. 5. p. 2. rec.* & fuit dictum *in Aretina Capella 3. Iunij 1611. coram Cardinale Lancelloto, & in Ianuen. Abbatiæ 22. Iunij 1616. coram Buratto.*

3 De deuolutione quomodo fieri debeat, ac probanda veniat, multa dixi *de officio & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 58 n. 10. cum seqq.* & latè Nicol. Garc. *de benef. p. 10. c. 3. n. 41. cum seqq.*

4 Causæ autem quomodo deuoluantur ad Romanam Curiam, vide Marchesf. *de Commiss. p. 3. c. 1. §. 1. de commiss. deuolut. causarum, n. 6. cum seq. & n. 74.*

5 [Clausula *Dummodo accedat assensus*, &c. inducit formam, ideóque apposita in prouisione de beneficio iuris patronatus operatur vt consensus patroni per eam reseruatus debeat esse

eſſe expreſſus, ita vt nnn ſufficiat tacitus ex non contradictione illius. Theod. de Rubeis *in ſingularib. Rota tom. 2. p. 2. clauſ. 200. num. 1. & 2.* & *num.* 4. addit quòd hæc clauſula præſeruat ius illius, cuius conſenſus exigitur, ita vt eo nolente nihil dicatus tributum, & citat Rot. *deciſ.* 455. *lib.* 3. *p.* 3. *diuerſ.*

7 Clauſ. *Dummodo reſignans aliunde habeat, &c.* reſpicit ſubſtantiam gratiæ nam attento ſtylo aliàs concedi non ſolet. Pariſius *de reſign. lib.* 2. *quaſt.* 6. *num.* 41. *lib.* 10. *quaſt.* 14. *num.* 6. Theodoſ. de Rubeis *d. tom.* 5. *part.* 4. *clauſ.* 301. *num.* 5. vbi *num.* 3. addit gratiam facere conditionalem, nempe quatenus huiuſmodi aſſertio ſit vera. Iuſtificatur autem iſta clauſ. ſecundum Rotam ex teſtibus deponentibns, quod reſignans de tempore reſignationis, & ante, poſſidebat prædium, & alia bona, ex quibus percipere poterit aureos quinquaginta annuos, qui niſi fuerunt ſufficientes pro illius ſuſtentatione in illis partibus, cum in aliis propter annonæ caritatem non ſufficiat hæc quantitas, prout eadem Rota non ſufficere cenſuit ducentos ducatos in ciuitate Hiſpalen. vbi propter populi frequentiam eſt annonæ caritas; ita Theodoſ. de Rub *d. clauſ.* 301. *n.* 4.

8 Clauſ. *Dummodo cura animarum non negligatur, &c.* appoſita nihil operatur, nam videtur inducere quandam monitionem, cum à Iure tacitè intelligatur, quod ſi beneficium ſit curatum, in illo debeat deſeruiri, Rebuff. *in repetitione cap. nulla, col.* 35. *verſ.* 14. *clauſ. pag. mihi* 44. *conceſſione probenda*, quem refert Theodoſ. de Robeis *d p.* 4. *clauſ.* 308.

9 Clauſ. *Dummodo medietatis patronorum conſenſus accedat, &c.* non facit gratiam conditionalem, ſed modalem, Pute. *deciſ.* 430. *lib.* 1. quod citat Theod. de Rubeis *d. p.* 4. *clauſ.* 315.

10 Clauſ. *Dummodo paterna incontinentia imitator non ſit &c.* ſolet apponi reſpectu filiorum preſbyterorum, licet tacitè inſit de iure vt libidinoſis non conſerantur beneficia, propter tamen præſumptionem paternæ incontinentiæ debet verificari, Rebuff. *in repet. cap. nulla col.* 39. *in* 13. *clauſula, pag. mihi* 442. *de conceſſ. preben.* quem citat Theodoſ. de Rub. *d. p.* 4. *clauſ.* 325]

CLAVSVLA LV.

Etiamſi generaliter, vel ſpecialiter ſit reſeruatum.

1 *Vacatio in Curia debet exprimi, & non tollitur per Clauſulam*, Etiamſi generaliter, vel ſpecialiter ſit reſeruatum.

2 *Reſeruatio ſpecialis de certo beneficio, & pro certa perſona non tollitur per clauſulam*, Etiamſi generaliter, vel ſpecialiter ſit reſeruatum, *nec per clauſulam*, Etiamſi deuolutum, &c. *vt num.* 4.

3 *Papa ſi in collatione dixerit*, Etiamſi deuolutum vel reſeruatum exiſtat, *iure cenſetur conferre ex iure deuoluto, vel reſeruato. Nec tollitur reſeruatio ſpecialis de certo beneficio facta ad fauorem certæ perſona, n.* 4.

Clauſ. Etiam diſpoſitioni ſuæ, vt præfertur, reſeruati, *non inducit nouam reſeruationem reſpectu quatuor menſium quos Papa ſibi retinet in conceſſione alternatiua.*

6 *Clauſ.* Etiamſi pro alio ſcripſerimus, &c. *oſtendit mentem Papa.*

7 *Clauſ.* Etiamſi talia forent, &c. *operatur vt per eam cenſeatur derogatum diſpoſitioni.*

HÆc clauſula in prouiſionibus beneficiorum appoſita, non eſt apta tollere omnes reſeruationes, cùm non tollat reſeruationem, quia vacauit in Curia, de qua expreſſa mentio fieri debet? ita Gemin. *conſ.* 11. *num.* 4. *verſ. vnde licet, & num.* 3. *verſ. nec obſtat*, [Theodoſ. de Rubeis *in ſingul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauſ* 465. *num.* 1. *cum.* 1. *ſeqq.* vbi *num.* 5. addit hanc clauſulam non eſſe potentem ad comprehendendum reſeruationes, de quibus eſt facienda mentio ſpecialis.] Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 1. *litt. C, concluſ.* 336. *num.* 1. vbi *num.* 5. ampliat, quia nec ex illis tollitur reſeruatio ſpecialis de certo beneficio, & pro certa perſona, quia Papa non præſumitur tollere ius illi particulari, ideo non ſufficit.

Si verò Papa in collatione dixerit, *Etiamſi deuolutum, vel reſeruatum exiſtat*, tunc cenſetur conferre ex iure deuoluto, vel reſeruato, Gemin. *conſ.* 15. *n.* 1. *in fin. verſ. item ſi ſit reſeruata*, Card. Tuſch. *d. concluſ.* 336. *num.* 3. Mart. *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 579. *n.* 5. intelligentes quando non agitur de præiudicio tertij, ſed ſolius conferentis.

Item per iſtam clauſulam non tollitur reſeruatio ſpecialis de certo beneficio facta ad fauorem certæ perſonæ, quia Papa non præſumitur tollere ius illius perſonæ Gemin. *d. conſ.* 12. *num.* 4. *in fin. verſ. ſimiliter non tolleret*, Mart. *d. clauſ.* 579. *n.* 4.

Clauſula, *Etiam diſpoſitioni ſua, vt præfertur, reſeruati*, quæ eſt *reg.* 9. *Cancellaria*, non inducit nouam reſeruationem reſpectu quatuor menſium, quos Papa ſibi retinet in conceſſione alternatiuè, & ſunt reſeruati in prima parte regulæ, vt oſtendunt illa verba, *Etiam vt præfertur*, ſecundum vnum intellectum, & referuntur ad primam partem, ſed bene eam inducunt reſpectu duorum menſium, quos capit ex quatuor ordinariis, & non erant in prima parte comprehenſi; & idem ſecundum alium intellectum, quem tenet Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloſ.* 54. *num.* 1. & 5. *verſ. hic ſunt appoſita*, nempe quod illa verba, *vt præfertur reſeruauit*, præſupponant anteriorem reſeruationem ſex menſium, quæ expreſſa non fuerat, ſed duntaxat tacita, eo ipſo quod alij ſex menſes fuerunt ordinariis expreſſi; qui tamen ſecundus intellectus poteſt procedere quoad Martium & Septembrem, qui non fuerant expreſſi in prima parte regulæ, ſed non quoad alios quatuor in dicta prima parte expreſsè reſeruatos, & quorum reſpectu non fuit ſublatum impedimentum, vt ſunt expreſſæ deciſiones Putei, & aliæ quæ ſe fundant in iſta expreſſa reſeruatione priore. Denique ſenſum tenuit Rota *in Salmon. alternatiua* 14. *Maij* 1610. *coram Cardinale Lancellote*, dum dicit quòd Papa in ſecunda parte conceſſionis alternatiuæ reſeruat ſibi alios ſex menſes, vt præfertur ſcilicet modo, quo ſuprà in regula ſibi purè reſeruauit reſeruat ſibi alios ſex menſes, vt præfertur, ſcilicet modo, quo ſuprà in regula ſibi purè reſeruauit, refert Maſſob. *in ſua praxi habendi concurſum, prælud.* 23. *dub.* 5. *num.* 24. *ex vna Papien. beneficij* 10. *Aprilis* 1617. *coram bona memoria Martino Andrea.*

[Clauſ. *Etiamſi pro alio ſcripſerimus, &c.* poſita in mandato de vacaturo, oſtendit mentẽ Papæ volẽtis grauare collatorem ordinariũ pluribus mãdatis, Rebuff *d. clauſ. mand. n.* 55. *in fine, & conſ.* 47. *n.* 7. Theod. de Rub. *cl.* 369. Si duo mandata impetrata fuerunt cum hac clauſ. alterũ cũ clauſ. ſi pro alio non ſcripſerimus, &c. neutrũ valet. Rebuf. *in forma mand. Apoſt. in verb. pro alio ſcripſerimus, verſ. tertius eſt, & ſeq.*

7 Clauſ. *Etiamſi talia forent*, &c. operatur vt per eum cenſeatur derogatum diſpoſitioni ſpecialemque & indiuiduam derogationem requirenti. & habenti clauſulas derogatorias ad futuras diſpoſitiones, Alex. *conſ.* 155. *n.* 12. *lib.* 6. Pariſ. *conſ.* 1. *num.* 92. *lib.* 2. Theodoſ. de Rubeis *clauſ.* 374. Peregr. *conſ.* 20. *num.* 14. *vol.* 1. vbi quod operatur vt ea, quorum nominatim meminiſſe oportuiſſet, habeantur pro ſpecialiter expreſſis.]

CLAVSVLA LVI.

Et in euentu in quem, &c.

1 NOn reſtringit caſum præcedentem, ſed illum de nouo ponit, & conſtituit, nec eſt verum quod limitet, & coarctet fideicommiſſum, prout clauſula, *tunc & eo caſu*; denotat etiam potiùs conditionem, quàm reſtrictionem, cùm idem ſit dicere in euentu in quem ambo decedant, ac ſi ambo decedant, vt fuit reſolutum *in Romana fideicommiſſi domorum* 19. *Februarij* 1607. *coram Gregorio XV. inter eius deciſiones impreſſas deciſ.* 296. *n.* 5.

[Clauſ. *Et ex aliis cauſis animum ſuum mouentibus*, operatur vt quis vna dumtaxat cauſa non cenſeatur motus ad aliquid faciendum, Surd. *conſ.* 361. *n.* 14. & *conſ.* 531. *n.* 7 Rota *deciſ.* 251. *n.* 13. *p.* 5. *recent.*

CLAVSVLA LVII.

Et quibus dederit.

1 *Alienandi facultas quod competat facit clauſula*, Et quibus dederit.
2 *Feudum omnino alienabile ſignificat clauſula*, Et quibus dederit, *dummodo tamen ius commune minus lædatur.*
3 *Extranei vt dicantur comprehenſi operatur clauſula*, Et quibus dederit, *poſita in contractu non tranſitorio ad extraneos.*
4 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica vt ſit tranſitoria ad hæredes extraneos operatur clauſula*, Et quibus dederit.
5 *Feudi in conceſſione operatur clauſula*, Et quibus dederit, *quod in alienatione nouus omnino conſenſus non requiratur.*
6 *Vaſallus vt feudum alienare poſſit etiam inconſulto domino, operatur clauſula*, Et quibus dederit.
7 *Clauſula*, Et quibus dederit, *æquiparatur alteri*, Pro ſe, ſuiſque hæredibus, & deſcendentibus quibuſcunque, *& ſimiliter clauſula*, Ad dandum, & alienandum, &c.
8 *Emphyteuſis, vel feudum quod ſit conceſſum pro ſe & hæredibus quibuſcunque, vel quibus dederit, à pari procedit.*
9 *Clauſula*, Et quibus dederit, *reſtringitur ad perſonas habiles ad ſuccedendum.*
10 *Vaſallum in libera facultate alienandi ſimpliciter & abſolutè, non ponit clauſula*, Et quibus dederit; *ſed tunc demum quando alienatio fit in perſonam gratam.*

1 HÆc clauſula facit quod competat facultas alienandi, Seraph. *deciſ.* 253. *num.* 5. ſignificat 2 feudum omnino alienabile, Menoch. 478. *num.* 32. & *conſ.* 987. *num.* 5. [Peregr. *conſ.* 2. *num.* 32. & *conſ.* 7. *num.* 10. *cum ſeqq. vol.* 1. & tunc debet intelligi, vt quanto minus fieri poſſit, Ius commune lædatur in alienatione facienda ſecundum naturam feudi, ſeu emphyteuſis, ſcilicet inter maſculos deſcendentes ab ipſis inueſtitis, & vocatos in inueſtitura, vt in ſpecie reſpondit Alex. *conſ.* 106. *num.* 34. & 9. *vol.* 4. quod eſt reperitum *in conſ.* 128. *vol.* 5. Dec. *conſ.* 193. *n.* 6. Gozad. *conſ.* 4. *col. fin. verſ. ad decimum patet*, & *conſ.* 84. *n.* 12. & *ſeq.* Theſaut. *Pedem. deciſ.* 164. *n.* 15. *prope finem.*

3 Poſita in contractu non tranſitorio ad extraneos operatur quod etiam extranei dicantur comprehenſi; ita Curt. iun. *conſ.* 4. *in princ.* 150. *n.* 2. Clar. §. *emphyteuſis*, *q.* 28. *n.* 10 Rol. à Valle *conſ.* 55. *n.* 31. *cum ſeqq. lib.* 3. Card. Tuſch *practic. concluſ. tom.* 1. *litt. C. concl.* 295. *n.* 1. & 5.

4 Operatur etiam, quod emphyteuſis Eccleſiaſtica ſit tranſitoria ad hæredes extraneos, Rol. à Valle *d. conſ.* 55. *n.* 53. *verſ. & operatur.* Curt. iun. *d. conſ.* 4. *ſub n.* 1. *verſ. ſed quoniam*, Couar. *lib.* 2. *var. c.* 17. *ſub n.* 4. *verſ. quarta concluſio*, Clar. *d. q.* 18. *n.* 4. & 9 Surd *conſ.* 551. *n.* 2 & 3 Card. Tuſch. *d. concl.* 295. *n.* 6. & hanc opinionem ſæpe ſequuta eſt Rota & ſignanter *in Mediol. bonorum* 16. *Februarij* 1601. *coram Cardinale Lancellotto*, & *in Papien. bonorum* 10. *Maij* 1602. *coram Cardinale Pamphilio*, & *in Cremen. bonorum* 5. *Iunij* 1624. *coram Vbaldo ſeniori.*

5 In conceſſione feudi operatur, quod in alienatione nouus omnino conſenſus non requiratur, ſecus ſi habeat adiectum verbum, *in feudum*, vel *titulo feudi*. ita Seraph. *deciſ.* 99 *num.* 1. vnde Menoch. *conſ.* 865. *num.* 7. ait quod clauſula operatur, vt vaſſallus 6 feudum alienare poſſit etiam inconſulto domino, quod etiam ex Alexand. *conſ.* 228. *in* 6. *lib.* 6. tradit Card. Tuſch *d. concl.* 295. *n.* 12.

7 Æquipollet hæc clauſula alteri, *pro ſe, ſuiſque hæredibus, & deſcendentibus quibuſcunque*, cum à pari 8 procedat quod emphyteuſis, vel feudum ſit conceſſum pro ſe, & hæredibus quibuſcunque, vel quibus dederit, vt per Galli. *conſ.* 84. *n.* 44. Roland. à Valle *de lucro dotis*, *q.* 54. Magon. *Lucenſ. deciſ.* 12. Ioan. Bapt. Coſt. *de clauſul. commet. clauſ.* 106. *num.* 1. Menoch. *conſ.* 378. & clauſulæ, *ad dandum, & alienandum*, Rol. *d. conſ.* 55. *n.* 37. *lib.* 3. Gozad. *conſ.* 9. *n.* 2. Card. Tuſch. *d. concl.* 295. *n.* 9.

9 Reſtringitur tamen ad perſonas habiles ad ſuccedendum, Menoch. *conſ.* 987. *n.* 4. Gabr. *conſ.* 83. *per totum*, & *conſ.* 84. *n.* 24. *lib.* 2. Card. Tuſch. *d. conc.* 296. *n.* 13. & 20.

10 Deinde non reponit vaſallum in libera facultate alienandi ſimpliciter, & abſolutè, ſed tunc demum, quando alienatio fit in perſonam gratam, vt in ſpecie Motot. *con.* 46. *n.* 78. quem refert Io. Bapt. Coſta *d. clauſ* 106. *n.* 2. vbi etiã cum Menoch. *conſ.* 84. *n.* 57. declarat non procedere, ſi eſt poſita in executiuis.

CLAVSVLA LVIII.

Et ſi plus valet, donat.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſula agentes.*
2 *Notariorum potius ex more, & ſtylo, quam ex contrahentium mente cenſetur appoſita clauſula*, Et ſi plus valet donat.
3 *Verba clauſulo* Et ſi plus valet donat, *in venditione poſita captioſa ſunt.*

4 *Clausula*, Et si plus valet, donat, *posita in venditione, vel cessione facta per minorem, nihil operatur.*

5 *Remedium l.2.* C. de rescind. vend. *quando excludat clausula*, Et si plus valet, donat, *apposita in instrumento venditionis.*

6 *Clausula*, Et si plus valet, donat, *apposita in instrumento venditionis, apud Lusitanos nihil operatur, etiamsi ab ignorante rei valorem apponatur.*

7 *Læsio enormissima semper censetur excepta.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Cels. Vgon. *in tract. claus. pag.* 512. *col.* 2. Salust. Tiber. *in formular. instrument. c.2. n.* 18. Mart. *de claus. part.1. claus.246. aliàs claus.* 353. *in vlt. impress.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.2. litt. C, concl.* 398. Ioan. Bapt. Cost. *de claus. conuent. claus.* 147. [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.2. p.4. cl.* 388.]

2 Hæc clausula perfunctoriè, & veluti ex more & stylo potiùs Notariorum, quàm ex mente contrahentium apponitur, vt tradunt Alex. *cons.* 125. *n.* 10. *vers. non obstat quod Notarius, lib.*1. Mart. *d. claus.* 363. *num.*5. Matien. *l.7. gloss.* 3. *num.* 5. *tit.* 11. *lib.*5. *noua Recop.* Card. Tusch. *d. tom.*2. *litt. C, concl.* 304. *num.* 12. Tiraq. *de retract. tit.*1. *§.*1. *gloss.* 18. *num.* 16. vbi post Fabian. de Monte, subdit arbitrio Iudicis esse relinquendum, an & quando hæc clausula potius dicatur apposita de scribarum stylo, quàm de partium mandato.

3 Verba huius clausulæ in venditione posita captiosa sunt, & referri debent ad modicam importantiam, & non tam prodigam, ex qua dolus & malitia argui possit, Bald. *cons.* 476. incip. *Casus talis. in fin. vers. illa autem verba*, Cassad. *decis. vnic. numer.*1. *circa med. de empt.* Marchés. *de Commiss. p.*2. *pag.* 168. *num.*6. *in vlt. impress.* Mart. *d. claus.* 363. *num.* 6. Card.

4 Tusch. *d. lit. C, concl.* 298. *n.*1. vbi *n.*2. extendit hanc clausulam appositam in venditione, vel cessione facta per minorem, non operari aliquid propter dolum & fraudem contrahentium pro minore, præcipuè quando in turpem causam faceret minor, & sine iuramento, Seraph. *de Priuileg. iuram. priu.* 83. *n.*16. *&* 18 [Theodos. de Rubeis *d. cl.* 388. *num.*7. vbi dicit quòd intelligitur de modico, non autem de pluri in magna quantitate, & *num.* 9. quòd induceit præsumptionem simulationis.]

5 Quando hæc clausula apponitur in testamento venditionis, non excludit venditorem à beneficio *l.2. C. de rescind. vend.* si ignorans rei valorem illam apposuit, secus si eum sciebat; ita Paris. *cons.* 118. *num.* 33. *vol.*1. Gabr. *com. sub tit. de empt. conc.*1. *n.* 56. *cum seqq.* Couar. *lib.*2. *var. cap* 4. *numer.*2. Menoch. *de arbitr. casu* 144. *num.*13. Becc. *cons.* 223. *numer.* 32. *vol.*2. Seraph. *de Priuileg. iurament. priu.* 83. *n.* 108. Fachin. *controuers. Iuris lib.*2. *cap.* 19. Ioan. Bapt. Cost. *de claus. conuent. claus.*147. *num.*1. *&* 2. *& in tract. de facti scientia, & ignor. cent.*1. *dist.*41. Gaspard. Roder. *de ann. reddit. lib.*1. *q.*8. *num.*10. *& quæst.*11. *numero* 6. Molina *in Emporio Iur. Ciuil. part.*1. *tit.*9. *quæst.*10. *&* 24. Ceual. *commun. contra comm. q.*511. Ioan. de Salas *de contract. tract. de emp. dubit* 27. *n.*8. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 78. *n* 27. [Quia hæc clausula non operatur nisi data scientia veri valoris, nec sufficit generalis scientia, sed requiritur particularis, certa & indubitata. Bart. *n.*14. *cum seqq.* Crem. *n.* 17. Cagnol. *n.*124. Pinel. *p.*1. *cap.*10. *num.* 20. *in d. l.*2. Aut. Gabr. *d. concl.*1. *num.* 52. Theodos. de Rubeis *d. conc.*

6 63 *ad numer.*1.] Verùm apud nostros Lusitanos hæc clausula apposita in instrumento venditionis, nihil operatur, etiamsi ab ignorante rei valorem apponatur, prout ad tollendas fraudes, & obuiandas hominum malitias sanciuit Ordinatio Regia *lib.*4. *tit.* 16. *§.*9. vbi Parens meus.

7 Intellige supradictam Doctorum sententiam de enormi læsione, non de enormissima, hæc enim excepta semper censetur, vt auctoritate Alciati, Con. Greg. Pinel. Soc. Dec. Curt. iun Rol. Borg de Pace, & aliorum scripsit Gutier. *in auth. Sacramenta puberum, n.*95. *&* 99. *in fin. &* eo citato firmauit Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 96. *à n.*38.

CLAVSVLA LIX.

Ex certa scientia.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
Clausula, Ex certa scientia, *habet vim clausularum.*

2 De plenitudine potestatis,

3 Non obstante, &c.

4 Motu proprio, &

5 Pro expressis.

6 *Actum nullum, & inualidum confirmat clausula*, Ex certa scientia.

7 *Ius alteri quæsitum in tollendo operatur clausula*, Ex certa scientia.

8 *Citatio partis non requiritur in dispositione, cui apponitur clausula*, Ex certa scientia.

9 *Causa vt in principe præsumatur facit clausula*, Ex certa scientia.

10 *Dubitare non licet de eo quod Princeps asserit*, Ex certa scientia.

11 *Delegatio Papæ facta non existenti in dignitate, vt valeat, operatur clausula*, Ex certa scientia.

12 *Contraria vt censeatur sublata absque alia derogatione, operatur clausula*, Ex certa scientia.

13 *Robur clausula*, Ex certa scientia, *quoad solemnitatem, sicut & quoad validitatem.*

14 *Concessio vt à Principe facta non extinguatur morte concedentis, operatur clausula*, Ex certa scientia.

15 *Validitatem & sanationem circa defectum intrinsecum operantur clausulæ*, Ex certa scientia, *&* De plenitudine potestatis.

16 *Causaliter non verò conditionaliter adiecta censetur clausula*, Quatenus iustè possidentis, *stante clausula*, Ex certa scientia.

17 *Clausula*, Ex certa scientia, *tollit omne Iuris obstaculum.*

18 *Præsumptionem informationis in Principe operatur clausula*, Ex certa scientia.

19 *Concessionis nouæ vim habet clausula*, Ex certa scientia, *in confirmatione posita, dummodò constet quod Papa habuerit plenam notitiam.*

20 *Confirmatio ex certa scientia non dicitur simplex confirmatio, sed ampliatio, & noua concessio.*

21 *Princeps ex validitate & certa scientia censetur dispensare cum impetrante super inhabilitate.*

22 *Nullus auditur contra factum Principis* Ex certa scientia.

23 *Principis dicto statur maximè circa causa commissionem, & alia de quibus est informatus.*

24 *Remedium l.2.* C. de rescind. vendit. *facit cessare clausula*, Ex certa scientia, *in alienationis contractu adhibita.*

25 Erroris omnem præsumptionem tollit clausula, Ex certa scientia.

26 Donationem operatur clausula, Ex certa scientia, in se obligante sine causa.

27 Conditionem indebiti tollit clausula, Ex certa scientia.

28 Cognitionem vlteriorem etiam præludit clausula, Ex certa scientia, & facit præsumere quod Papa voluerit vti plenitudine potestatis.

29 Tertij in modicum præiudicum nihil operatur clausula, De plenitudine potestatis.

30 Tertij præiudicium operatur clausula, Ex certa scientia, in priuilegio iuncta derogatione generali.

31 Tertio vt præiudicet clausula, Ex certa scientia, necesse est quod sit adhibita causæ cognitio.

32 Causa cognita tantùm apponi potest clausula, Ex certa scientia.

33 Causæ cognitio quando nulla processit, nihil operatur clausula, Ex certa scientia.

34 In ijs quæ in facto consistunt, & de quibus Princeps non præsumitur habuisse notitiam, non operatur clausula, Ex certa scientia.

33 Potestas vbi in principe deficit, non operatur clausula, Ex certa scientia.

36 Papa confirmans ex certa scientia, non censetur actum nullum ex inhabilitate facientis conualidare.

37 Defectus duplex vbi adest, non operatur clausula, Ex certa scientia.

38 Clausula, Ex certa scientia, nihil operatur quando apponitur super negotio, de quo Princeps non habet notitiam, vel in ijs, quæ Princeps non potest statuere contra æquitatem naturalem, vt num. 39.

40 Erroris vbi est notitia, nihil operatur clausula, Ex certa scientia.

41 Rem aliter se habere quando constat, non operatur clausula, Ex certa scientia.

42 Erroneam & falsam informationem non supplet clausula, Ex certa scientia.

43 Falsitatem narratorum non supplet clausula, Ex certa scientia.

44 Defectus substantiales non supplet clausula, Ex certa scientia.

45 Substantialia & solemnitates supplentur & sanantur per clausulam, Ex certa scientia, quando processum fuit parte citata, & cum causa cognitione.

46 Appellationem non impedit clausula, Ex certa scientia.

47 Princeps quando aliquid concedit ad instantiam partis, nihil operatur clausula, Ex certa scientia.

48 Parte absente, quæ non contradixit, non operatur clausula, Ex certa scientia, maximè quando adhibita fuit sine causæ cognitione.

49 Condecentes in præiudicium non operatur clausula, Ex certa scientia, quoad non expressa.

50 Subreptionis vitium non tollit clausula, Ex certa scientia, nisi Princeps informatus procedat.

51 In dispensationibus sine causa factis non operatur clausula, Ex certa scientia.

52 Confirmatio statutorum, quæ potest referri ad valida, & inualida, semper refertur ad valida, & nihil operatur quoad inualida.

53 Confirmatio generalis statutorum, vel priuilegiorum, seu alterius dispensationis, non confirmat aliquid illicitum.

54 Confirmatio ex certa scientia priuilegiorum Fratribus Minoribus concessorum, an comprehendat ea priuilegia, quæ iam in vsu non erant, ostenditur.

55 Dispensatio posterior, vt non facta prioris memoriæ minimè sit subreptitia, non operatur clausula, Ex certa scientia.

56 Dolum partis impetrantis non supplet clausula, Ex certa scientia.

57 Accessoria ad gratiam quando est clausula, Ex certa scientia, nihil operatur.

58 Princeps censetur facere ex certa scientia, si id in literis exprimat.

59 Princeps censetur facere ex certa scientia, si fuerit certificatus solùm de natura negotij.

60 Princeps si aliquid facit cum iuramento, censetur facere ex certa scientia.

61 Princeps si in confirmatione inserat confirmatum integrum, censetur ex certa scientia confirmare.

62 Confirmatio non potest dici verè ex certa scientia, non obstante appositione huius clausulæ, nisi totus tenor Papæ innotuerit, & fuerit insertus.

63 Princeps dicitur ex certa scientia, quando aliquid facit cum causæ cognitione.

64 Clausula, Ex certa scientia, si non sit expressa, sufficit de illa tacitè constare.

63 Collatio ex certa Pontificis scientia fieri quando dicatur remissiuè.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Cels. 1 Vgon. in tract. de clausul. pag. 251. Anton. Gabr. comman. lib. 6. de clausul. concl. 2. Molin. de primogen. lib. 2. c. 7. num. 15. cum seqq. Perez leg. 5. vers. quæro 25. tit. 12. lib. 5. Ordin pag. 694. Menoch. de successi. lib. 2. §. 6. a n. 10. Menoch. consil. 1. num. 431. cum seqq. & cons. 36. num. 17. & n. 59. cum seqq. & cons. 156. n. 45. & cons. 181. num. 38. Mascard. de prob. concl. 1210. num. 7. Azeued. ad l. 2. num. 55. tit. 14. lib. 4. nouæ Recopil. & l. 3. numero 5. cum seqq. eod. tit. & lib. Mathes. de Commission. part. 1. c. 2. à numero 23. Henriq. in summa, lib. 7. c. 27. §. 4. litt. B, pag. 563. Surd. consil. 303. num. 17. & cons. 313. num. 28. Valasc. consil. 130. n. 6. & num. 33. Cabed. Lusit. decis. 2. num. 3. part. 2. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. C, conclus. 340. & seq. Suar. de legib. lib. 8. c. 18. à num. 4 Gonzal. ad regul. 8. Cancel. gloss. 45. §. 1. numer. 75. & seq. Nicol. Garc. de benefic. part. 3. c. 2. num. 225. Bernard. Græuæ. ad practic. Cameræ Imperialis, lib. 2. concl. 1. n. 46. Ludou. Rodolphin. de suprema, seu absoluta Principis potest. c. 5. n. 13. & c. 6. num. 5. cum seqq. latè Glorit. resp. 1. part. 2. num. 29. cum seqq. Mart. de clausul. part. 2. claus. 206. in 1. edit. alias clausul.. Monet. de commut. vltim. volunt. c. 7. n. 94. cum multis seqq. [Theod. de Rubeis in sing. Rotæ tom. 2. p. 4. cl. 33. & 391.]

Primus effectus est, vt idem operetur huiusmodi 2 clausula quod clausula, De plenitudine potestatis, vt obseruant Felin. in c. cum inter, num. 5. de except. Paris. consil. 2. num. 42. lib. 1. Alexand. cons. 92. incip. Perspectis, n. 31. & seq. lib. 6. Roman. cons. 369. n. 28. in fin. Curt. sen. cons. 48. incip. Memoriæ recolendæ, num. 26. & cons. 65. numero 20. Cort. in memorab. verb. clausula, pag. 115. Brunor. à Sole in locis communibus, verb. clausula 17. Gabr. d. tit. de clausul. concl. 1. num. 1. Menoch. cons. 103. num. 50. Matien. l. 7. gloss 7. num. 4. tit. 7. lib. 5. nouæ Recop. Auendan. ad l. 40. Tauri gl. 11. num. 28. Marches. de Commiss. part. 1. pag 65. num. 152. Ludou. Rodolph. de suprema, seu absoluta Principis potestate, c. 5. n. 14. Monet. d. c. 7. numer. 96. Card. Tusch. d. lit. C, conclus. 340. num. 21. & 22. vbi n. 23.

post

post Abb. *cons.* 109. *col. fin. lib.* 1. extendit idem esse, quando hæc clausula habet etiam in eadem gratia clausulam, *Non obstante*, & *n.* 14. post Dec. *cons.* 655. *Viso, n.* 19. subdit quòd non potest quæri à Principe, cur ita faciat, quando ex certa scientia. [Theod. de Rub. *d. concl.* 392. *n.* 26. Magdalen. *de numero test. in testam. requis. p.* 2. *c.* 23. *n.* 5.]

3 Secundus effectus est, quia hæc clausula habet vim clausulæ, *Non obstante*, gloss. mag. *in fin. in l. ratas, C. de rescind. vend.* 1. *gloss.* 1. *in l. vniuersis, C. de precib. Imper. offer. & in cap.* 1. *verb. noscatur, de constitut. in* 9. Paul. de Castr. *in l.* 3. *§. si is pro quo, num.* 3. *ff. quod quisque iuris, & cons.* 102. *Videndum, n.* 3. *vers. tertiò videndum, lib.* 2. Ruin. *cons.* 60. *n.* 5. *vol.* 1. Socin. *cons.* 3. *num.* 11. *vol.* 3. Glorit. *resp.* 1. *part.* 2. *num.* 46. Menoch. *d. cons.* 1007. *num.* 52. & *cons.* 36. *numer.* 59. Monet. *d. cap.* 7. *n.* 101. Mascard. *conclus.* 1080. *num.* 40. Card. Tusch. *d. conclus.* 340. *num.* 1. *cum seqq.* vbi *n.* 5. post Alexand. *cons.* 111. *Perspectu, num.* 9. *vers. præterea, lib.* 6. declarat hanc clausulam operari declarationem, & habere vim clausulæ, *Non obstante*, per se solum, quando non agitur de præiudicio tertij, & *num.* 12. post Fulgos. *cons.* 155. Incip. *Proponitur*, extendit hoc ipsum procedere etiam in rescripto, vel priuilegio ad fauorem Iudæorum concesso, & à *num.* 15. quærit an procedat, si agatur de derogando Canoni Conciliarij] Theod. de Rub. *d. claus.* 391. *num.* 14.]

4 Tertius effectus est, quia habet vim clausulæ, *Motu proprio*, vt per Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 27. gloss. *verb. litterarum, in fin. in cap. statutum*, §. 1. *de rescript. in* 6. Paris. *cons.* 3. *num.* 57. *vol.* 4. Monet. *d. cap.* 5. *n.* 104. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *num.* 32. Card. Tusch. *d. concl.* 340. *num.* 22.

5 Quartus effectus est, quod hæc clausula habet vim clausulæ. *Pro expressis habentes*, vt per Alexand. *cons.* 11. *vol.* 6. Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 26. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 103.

6 Quintus effectus est, quod hæc clausula confirmat actum nullum, & inualidum, ita post Bart. *in l. si constat* 12. *n.* 2. *ff. de appellat.* Alexand. *cons.* 60. *Viso instrum. vers. non obstat, vol.* 1. & *cons.* 1. *vol.* 5. Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 1. concludit Monet. *d. cap.* 7. *num.* 95. quibus adde Cabed. *Lusitania decis.* 2. *num.* 3. *part.* 2. [Nam apposita à Principe in confirmatione statutorum operatur vt censeantur confirmata statuta iniusta, & iuri communi contraria. Ant. Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 2. Theod. de Rub. *d. concl.* 391. vbi *n.* 62. addit quòd quando potest referri ad iusta, & iniusta, ad iusta tantùm est referenda.] Nam quod factum fuit ex certa scientia Principis, non potest in dubium reuocari, Bart. *in l. si conficiuntur*, §. *Codicill. ff. de iure codicill.* Dec. *cons.* 161. *num.* 8. [Anton. Gabr. *d. concl.* 1. *num* 29. *cum seqq.* Theod. de Rub. *d. claus.* 191. *n.* 44.] nec ab eo Principe quæri, cur ita faciat, Dec. *d. cons.* 160. *num.* 8. & *cons.* 655. *num.* 19. Decian. *cons.* 18. *n.* 269. *lib.* 1.

7 Sextus effectus est, vt operetur etiam in tollendo ius alteri quæsitum, vt plerique tenent ex relatis à Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 8. & à Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præs.* 9. *n.* 25. Sed de hoc pleniùs *infrà lim.* 2.

8 Septimus effectus est, quod in dispositione, cui apponitur, non requiratur partis citatio, vt voluerunt Abb. *in cap. cùm olim, de re iudic.* Roman. *cons.* 369. *in* 5. *dub.* & alij, quos refert Gabr. *lib.* 2. *commun. tit. de citation. concl.* 1. *n.* 16. & *d. tit. de clausul. concl.* 1. *n.* 11. vbi alios recenset contrarium sentientes: sed *n.* 13. & 14. has dissidentes opiniones conciliat, vt prior procedat in actu, qui ex liberalitate mera Principis proficiscitur, vt collato beneficij, in qua citatio non requiritur, *cap. licèt, de præbend. in* 6. posterior in actu decisiuo iuris contradictorij, in quo regulariter citatio requiritur, *l. de vnoquoque, ff. de re iudic.* vel prior in modico præiudicio, posterior in magno & graui; refert, & sequitur Monet. *d. cap.* 7. *numer.* 98. Et ex Roman. *cons.* 369. *Circa primum, n.* 28 *vers. non est dubium*, colligit Cardin. Tusch. *d. concl.* 43. *n.* 25. modificationem pensionis factam etiam non citata parte valere, si ex certa scientia.

9 Octauus effectus est, quia facit, vt causa in Principa præsumatur, vt post Corn. *cons.* 189. *vol.* 4. tradit Gabr. *d. tit. de clausulis, conclus.* 1. *num.* 15. id amplians *num.* 16. vt procedat, etiamsi Princeps rem concedat parte non citata, quæ tamen ampliatio dubia est ex adductis per eundem Gabr. *lib.* 3. *commun. tit. de iure quæsito non tollendo, concl.* 3. *n.* 9 & ex Mascard. *de prob. concl.* 279. *n.* 10. prout eos refert Monet. *d. cap.* 7. *n.* 99. & post Alexand. *cons.* 216. *n.* 22. & 23. *lib.* 2. tangit Card. Tusch. *d. concl.* 340. *n.* 26.

10 Nonus effectus est, quòd non liceat dubitare de eo, qui Princeps asseruit, sicut neque quod concessionem fecit ex certa scientia, vt pluribus relatis tradit Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 28. & 29. & post Dec. ac Decian. concludit Card. Tusch. *d. conc.* 340. *n.* 24. nec dissentit Monet. *d. c.* 7. *n.* 105.

11 Decimus effectus est, vt valeat delegatio Papæ facta non existenti in dignitate; ita post Lanfranc. *in cap. quoniam contra, vers. hic tractabimus materiam, de probationib.* Concludunt Gabr. *d. conclus.* 1. *num.* 17. & Monet. *d. cap.* 7. *n.* 100. ampliantes quoad qualitates requisitas in delegato Papæ, iuxta text. *in cap. statutum, in princ. de rescript. lib.* 6.

12 Vndecimus effectus est, vt operetur quod contraria censeantur sublata absque alia derogatione, vel clausula, *Non obstante*, vt post Bald. *cons.* 253. *n.* 4. *vers. præterea in donatione, lib.* 1. Alex. *cons.* 101. *Visis instrum. n.* 9. *vers. & præsertim, lib.* 1. & *cons.* 30. *Ponderatis, num.* 10. *lib.* 5. ac alios plures concludit Card. Tusch. *d. concl.* 340. *n.* 1.

13 Duodecimus effectus est, vt operetur, vt id quod confirmatur, si non est solemne, reddatur solemne, ita vt det robur quoad solemnitatem, sicut & quoad validitatem, vt post Guidop. *cons.* 134. *n.* 4. *vers. præterea valet d. vnio*, resoluit Card. Tusch. *d. concl.* 341. *n.* 9. vbi *n.* 10. post Alex. *cons.* 92. *Perspectis, n.* 30. & *seq. lib.* 6. hoc extendit, idem esse in solemnitate alienationis rei Ecclesiæ non solemniter factæ, quia efficitur solemnis si Papa illam confirmat cum hac clausula, vel de plenitudine potestatis cum clausula, *Supplentes*, &c.

14 Decimus tertius effectus est, quod operatur, vt concessio à Principe facta non extinguatur morte concedentis, vt per Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 33. & Monet. *d. c.* 7. *n.* 106.

15 Decimus quartus effectus est, vt hæc clausula cum alia, *De plenitudine potestatis*, operetur validitatem, & sanationem etiam circa defectum intrinsecum, vt post Alexand. *d. cons.* 92. *prope finem, num.* 42. *vers. & per hoc etiam*, docet Card. Tusch. *d. concl.* 340. *num.* 21.

16 Decimusquintus effectus est, quod licèt in rescriptis adiecta sit clausula illa, *quatenus iustè possideat*, aut similis, non stat conditionaliter, sed causaliter, vt post Alex. *cons.* 16. *vers. quinimo etiam, vol.* 5. tradunt Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 33. & Monet. *d. cap.* 7. *num.* 108.

17 Decimussextus effectus est, vt tollat omne iuris obstaculum, vt per Franciscum Leo. *in thesaur. fori Ecclesiastici, p.* 4. *cap.* 1. *n.* 55. Monet. *d. cap.* 7. *n.* 109. & sequi videtur Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 37.

18 Decimus septimus effectus est, vt operetur præsumptionem informationis in Principe, vt latè per Alex.*cons.*15.*n.*2. *lib.* 5. & dictum fuit *in Bracharen. de Cabanas* 9. *Iunij* 1606.*coram Gregor. XV.* impressa per Farinac.*decis.*180.*n* 2.*p.*1.*recent.*

19 Decimusoctauus effectus est, vt in confirmatione posita habeat vim nouæ concessionis, dummodò constet quod Papa habuerit plenam notitiam, *cap. si Apostolica*, vbi gloss.*verb.confirmamus*, *de præbend. in* 6. Rot. *in Baren. seu nullius Archipresbyteratus* 23. *Ian.* 1615.*coram Card. Sacrato.* impressa per Farinac. 20 *decis.*666.*n.*7.*p.* 1. *recent.* tunc enim non dicitur simplex confirmatio, vel innouatio, sed ampliatio, & noua concessio, Ruin.*cons.*31.*n.*5.*lib.*1. Gozadin.*cons.* 62.*n.* 15. Rot.*decis.*192.*num.*1. apud Farinac.*part.*1. *recent.* quos refero ego ipse *in collect. ad cap. cùm dilecta* 4 *n.*20.*de confirm.vtili.*

21 Decimusnonus effectus est, vt operetur quod Princeps etiam censeatur dispensare cum impetrante super inhabilitate, vt post Ang. Aret.*cons.*72. *num.*4.*vers. & si quis defectus*, *& cons.* 113. *Quia in casu*, *n.* 3.*& seq. vers.secundo illud concessit*, maximè *num.*5.*&* 6.tenet Cardin. Tusch. *d.conclus.*340.*n.*17. & non dissentit Mart.*de iurisdict.p.*5.*cent.*1.*casu*176. *num.*4.

22 Vigesimus effectus est, vt operetur quod nullus audiatur contra factum Principis ex certa scientia, vt post Ioan.de Anan.*cons.*44.*num.*3.*vers.quod autem operetur*, concludit idem Card. Tusch. *sæpe citata concl.*340.*n.*18.& reddit rationem, quia statur dictu 23 Principis, maximè circa causæ commissionem, & alia de quibus est informatus.

24 Vigesimusprimus effectus est, vt in alienationis contractu adhibita faciat cessare remedium *l.*2.*C.de rescind.vend.*ita Menoch.*cons.*1.*n.*352. & Bald.*in ead. l.*2.*quæst.*7.*n.*10.*ad finem*, Alexand. *cons* 42. *num.* 7. *lib.*1. Curt. sen.*cons.*49.*n.*75. Boër.*decis.*142.*n.* 7.*&* 10.quos refert, licèt non sequatur Pinel.*ad d.l.*2.*p.*1. *cap.*1.*n.*23.

25 Vigesimussecundus effectus est, vt tollat omnem erroris præsumptionem, ea tradunt per Ang.Alex.& alios *in l.sed & si quis*, §.*item quæritur*, *ff.si quis caution.* Socin.*in cons.*72.*in princ.vol.*3.*& cons.*79.*n.*46.*vol.*4. Menoch.*cons.*37.*num.* 145. Glorit. *respons.*1. *part.*1. *num.*29.

26 Vigesimustertius effectus est, vt hæc clausula, *Ex certa scientia*, operetur donationem obligantis se absque causa, aliàs non esset verum, quod soluens scienter indebitum non repetit, quia censetur donare; ita post Alex.*cons* 4.*num.*9.*vers.nec in isto casu*, *lib.*1.docet Card. Tusch.*d.conclus.* 340.*num.*31. vnde 27 tollere conditionem indebiti, asserit Gabr. *d.concl.*1. *num.*59.

28 Vigesimusquartus effectus est, vt viam præcludat vlteriori cognitioni, & faciat præsumere quod Papa voluerit vti plenitudine potestatis, tradunt Munet.*in tract.de decimis*, *cap.*9.*quæst.*3.*n.*134. Cald. Tusch. *d. concl.*340.*num.* 25. vbi subdit, quod hæc clausula in priuilegio, vel moderatione, per quod ius alteri aufertur, importat quod Princeps censeatur facere de plenitudine potestatis.

29 Limita primò, vt in tertij præiudicium nihil operetur; ita Socin.iun.*cons.*77.*num.*126.*vol.* 1. Alexand. *cons.*112.*Viso puncto*, *in fin.num.*25.*vers.secundo confirmo*, *lib.* 4. Beroi *cons.*146. *in fine*, *lib.* 3. Menoch. *cons.*101.*n.*83. Card. Tusch. *d. concl.*340.*n* 39. Rol. *cons.*7.*n.*103.*vol.*1. Paris. *cons.*1. *num.* 84. *& cons.*11. *num.* 121. *vol.* 2. & alij plures, quos referunt Gabr. *d.conclus.*1.*num.*26. & Mart. *de claus.part.*2.*claus* 73. *num.*10.quorum opinio procedere potest in modico præiudicio, econtrario verò in magno, quod signanter tradunt Ruin.*cons.*12.*vol.*3.& Afflict.ac Matian. iun.citati à Gabr.*d.concl.*1.*num.*9 & Menoch *de præsumpt.lib.*2.*præs.*9.*num.*25.*& cons.*36.*num.*59. dum ait hanc clausulam habere vim specialis derogationis, cùm de leui præiudicio alterius agitur, secus si de graui; & ad hæc reducendi sunt, seu potiùs intelligendi Gozad.*cons.*5.*num.*15.Ruland.*cons.*2.*num.*164. *vol.*1. Molin.*d.lib.*2.*cap.*7.*num.* 23. Menoch. *cons.*1. *n.*431.Burg.de Pace *cons.*25.*num.* 45. Brunor. à Sole *d.verb.clausul.* 15. *&* 25. Rendina *in prompt. receptarum sententiarum*, *tom.* 1.*tit.* 16. *n.* 11. Rodolphin. *de suprema, seu absoluta Principis potestate*, *cap.*7.*num.*14. Mart.*de iurisd.part.*4.*cent.*1.*casu* 176. *num.* 5. Monet. *d.cap.*7.*num.*97. Rot. apud Cenc.*post tract.de censib. decis.*72.*num.*4.[Theod.de Rub.*d.claus.*391.*n.*19.*cum seqq.*

30 Vnde post Curt. *cons.* 83. *circa primum*, *num.* 16. *& seq.lib.*4. resoluit Cardin. Tusch. *d.concl.* 340.*numer.*7. quod hæc clausula in priuilegio iuncta derogatione generali operatur præiudicium tertio, quando non est magnum præiudicium, *& num.*33.*&* 34. post menoch.*cons.*36.*num* 57.*& seq.& n.* 61. subdit, hanc clausulam non præiudicare tertio, quando agitur de magno præiudicio, etiamsi adsint aliæ clausulæ multiplicatæ, *Non obstante*, &c.

31 Intellige tamen requiri, vt hæc clausula præiudicet tertio, iuxta distinctionem suprà positam, quod fuerit adhibita causæ cognitio, & quod is, cui præiudicatur, fuerit citatus; ita post Socin. *cons.*164.*num.*6.*vers.ex quibus remanet*, *lib.* 2. Curt. iun.*consil.*142. *Habita diligent. num.* 8. *versic. nec obstant*, Berni.*cons.*146.*prope finem*, *num.* 58. *& seq. lib.* 1. Crau.*cons.* 297. *col.*5. *vers. nec obstat*, resoluit 32 Cardin.Tusch.*d.concl.*340.*num.*38.& quod hæc clausula non nisi causa cognita apponi potest, tradunt Molin.*de primog.lib.*3.*cap.*3.*n.*12. & Menoch. *cons.*1. *n.*433.

33 Limita secundò, vt quando nulla præcessit causæ cognitio, nihil operetur, ita Mil. *in repertor. verb. certa scientia*, Gabr.*d.concl.*1.*n.*52. Mart.*d. claus.*73. *n.*11. Monet.*d.cap.* 7. *n.* 122. [Theod.de Rubeis *d. claus.*391.*n.*9.Dunan.*Rota decis.*85.*n.*129.]

34 Limita tertiò, non operari in iis, quæ in facto consistunt, & de quibus Princeps non præsumitur habuisse notitiam, vt per Alexand *cons.*23.*Viso processu*, *num.*12. *vers. debet intelligi*, *lib.* 5.*& consil.* 112. *Viso puncto*, *in fin. num.* 26. *vers.* 3. *hoc confirmo*, *lib.*4. Cott.*dicto verb. clausula*, *pag.* 113. Vinc. de Franchis *decis.*192.*num.* 18.Menoch.*cons.*1.*n.*432. *& cons.*193.*in fin.* Aloys. Ricc.*in collect. decis.part.*5. *collect.*1591.*in fin.* Brunor. à Sole *d. verb.clausula* 18. Seraphin. *decis.* 268. *num.* 5. Sanchez *de Matrimon. lib.*5.*disput.*4.*num.*6. Rodulphin. *d.tract.de suprema, seu absoluta Principis potestate*, *cap.*6. *n.* 5. Marches. *de Commiss.part.*2.*pag.*357. *num.* 94. Nicol. Gare. *de benef.part.* 5.*cap.*2.*n.*132. Card. Tusch. *d.conclus.*340. *num.*44. Alder.*pro omnimoda Regularium exemptione*, *part.*2.*cap.*1.*num.*11. [Theod. de Rub. *d.claus.* 391. *num.* 1. vbi *num.* 84. id limitat quotiescunque Princeps saltem in genere, licèt non in specie, de illo facto potuit habere notitiam, latè Rot. *decis.* 66. *num.* 9. *cum seqq. p.* 5. *recent.* vbi quòd hæc clausula operatur circa ea quæ sunt facti, quando supra sciuit præiudicium tertij, secus si ignorauit.]

35 Limita quartò, hanc clausulam non operari, vbi in Principe deficit potestas, vt per Couar. *lib.* 1.*var. cap.*6.*num.*9.vnde post Ruin.*cons.*188.*num.*16. *&* 17. *lib.* 1.resoluit Cardin. Tusch. *d. conclus.* 340. *n.* 35. quod si Princeps aliquid confirmat ex certa scientia nullum,

nullum, quia is, qui facit actum illum, qui confirmatur, non poterat ex capite inhabilitatis facere, prout si laici super re Ecclesiastica disponunt, non censetur Papa confirmans ex certa scientia, talem actum nullum ex inhabilitate facientis conualidare; sic etiam idem Tusch. *eadem conclus.* 340. *numer.* 36. post Alexand. *cons.* 122. *Viso puncto, num.* 14. *vers. quia respondeo, lib.* 4. extendit, vt idem sit quando Princeps sæcularis confirmat statutum laicorum, puta Collegij, quod non potest statuere extra collegiatos, certè non operatur confirmatio, quod statutum illud conualidetur contra non suppositos & contra quos statuentes non habeant facultatem.

37 Limita quintò, non operari, vbi adest duplex defectus, vt post Ioan. Port. *in cap.* 1. *de constitutionibus, lib.* 6. & Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 59. concludit Monet. *d. c.* 7. *n.* 112. *vers.* 4. vbi hoc temperat, nisi simul adsit clausula, *Supplentes omnes defectus*, &c.

38 Limita sextò, nihil operari, quando apponitur super negotio, de quo Princeps non habet notitiam, vt per Deci *cons.* 142. *Et pro tenui, n.* 7. Gozad. *d. cons.* 5. *n.* 14. & 15 Alex. *cons.* 23. *n.* 12. *lib.* 5. Paris. *cons.* 1. *sub n.* 81. *vol.* 1. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *n.* 3. Card Tusch. *d. conc.* 340. *num.* 41.

39 Limita septimò in iis, quæ Princeps non potest statuere contra æquitatem naturalem, quia tunc hæc clausula, & aliæ similes nihil operantur, vt per Menoch. *cons.* 104. *n.* 76. & *seq. lib.* 2 & Alex. *cons.* 52. *In causa, numero* 10. *vers. non obstat dum dicitur, lib.* 7. quos refert, & sequitur Card. Tusch. *d. conclus.* 340. *num.* 46.

40 Limita octauò, nihil operari, vbi constat de errore, vt per Seraphin. *de Priuilegiis iuramenti, priuil.* 90. *num.* 5. Socin *cons.* 159. *In praesenti consultatione, n.* 24. *l.* 2. & Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 793. *num.* 10. quicquid dicant relati à Card. Tusch *citato loco. n.* 27. & quicquid pariter asserant, hanc clausulam impedire posse allegare errorem, Seraph *d. priuil.* 90. *n.* 3. & Donat. à Fina *tom.* 1. *comm. opin. lib.* 1. *tit.* 20. *num.* 128. *pag.* 163.

41 Limita nonò, non operari, quando constat rem aliter se habere, vt per Socin. *cons.* 72. *numero* 4. *vol.* 3. Paris. *cons.* 1. *num.* 82. *vol.* 1. Menoch. *cons.* 2. *numer.* 331. Glorit. *resp.* 1. *part.* 1. *numero* 37. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 340. *numero* 28. quo casu contra hanc clausulam admitti probationem in contrarium, voluit Socin. *cons.* 79. *num.* 46. *vol.* 4. quem refert Glorit. *resp.* 10. *num.* 106

42 Limita decimò, non supplere erroneam, & falsam informationem, ex traditis per Valasc. *consul.* 130. *numer.* 33.

43 Limita vndecimò non purgare falsitatem narratorum, vt per Decian *in cap. venerabilis, col.* 1. *de confirm. vtil.* & Iosephum Sesse *Aragoniæ decis.* 113. *numero* 165.

44 Limita duodecimò, vt non suppleat defectus substantiales, vt resolunt Gabr. *d. conclus.* 1. *numer.* 40. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 110. declarantes si sint defectus etiam substantiales iuris tantùm positiui, satis suppleri per hanc nostram clausulam, quando constaret Principem de iis notitiam habuisse; hinc inferentes secus dicendum in defectibus naturalibus, hoc est, iuris naturalis, quamvis simul adsit clausula, 45 *Supplentes omnes & singulos defectus.* Et quod substantialia & solemnitates suppleantur, & sanantur, quando processum fuit parte citata, & cum causæ cognitione, alias non, ex vantio notat Brunor. à Sole *d. verb. cl. n.* 15.

46 Limita decimotertiò, vt hæc clausula non impediat appellationem, vt post gloss. *verb. dignus, in cap. si quis suadente* 16. *quæst.* 4. docent Gabr *d. conclus.* 1. *num.* 60. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 112. *vers. limita* 5.

Limita decimoquartò, quando Princeps aliquid 47 concedit ad instantiam partis, vt per Seraph. *de priuilegiis iuramenti, priuil.* 107. *n.* 38.

Limita decimoquintò, non operari parte absente, 48 quæ non contradixit, maximè quando fuit adhibita sine causæ cognitione, vt per Brunor à Sole *d. verb. claus.* 15.

Limita decimosextò, non operari in præiudicium 49 concedentis quoad non expressa, vt post Surd. *cons.* 47. *num.* 19. & *seq.* resoluit Card. Tusch. *d. concl.* 340. *num.* 40.

Limita decimoseptimò, non tollere vitium sub- 50 reptionis; vt per Nicolaum Garc. *de benef. part.* 3. *cap.* 2. *numero* 233. Rodolphin. *d. cap.* 5. *numero* 11. hoc autem sublimita; quando Princeps informatus processit, quia tunc omne vitium subreptionis cessat, vt docent Alexand. *cons.* 116. *in fin. vol.* 6. Corn. *cons.* 313. *numer.* 10. *vol.* 4. Cephal *cons.* 617. *numer.* 27. *vol.* 5. Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 26. Rodolphin. *d. cap.* 5. *num.* 13. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *num.* 30. [Theod de Rubeis *d. cl.* 391. *num.* 5.]

Limita decimooctauò, non operari in dispensatio- 51 nibus, sine causa factis, vt per Mart. *de clausulis, part.* 1. *clausul.* 73. *numero* 12. Monet. *d. cap.* 7. *numero* 114.

Limita decimononò, quia hæc clausula in con- 52 firmatione statutorum, si potest referri ad statuta valida & inualida, semper refertur ad valida, & nihil operatur quoad inualida, vt tenent Surd. *cons.* 47. *num.* 19. Card. Tusch. *d. conclus.* 340. *num.* 42. nam confirmatio generalis statutorum, vel priuile- 53 giorum, seu alterius dispositionis, non confirmat aliquid illicitum, ex traditis per Felin. *in cap. Eccles. S. Mariæ, num.* 4. *in fin. de constit.* Bald. *in l. omnes populi, num.* 37. *ff. de iust. et iure*, Socin. iun. *cons.* 32. *n.* 45. *lib.* 3. Rol. *cons.* 29. *num.* 32. & *seq. lib.* 1. Alexand. *consil.* 56. *num.* 8. *lib.* 1. Paris. *consil.* 33. *num.* 53. *lib.* 3. Corn. *cons.* 9. *num.* 5. *lib.* 3. Gutier. *de iur. confirm. part.* 2. *cap.* 38. *num.* 6. Rot. *decis.* 780. *num.* 6. *part.* 1. *diuers.* quos citaui *in Collectaneis ad cap. ad nostram* 1. *n.* 4. *de confirm. vtili.*

Ex quibus, & aliis non immeritò procedit re- 54 sponsum Pontificis Iulij II. incip. *in militanti Ecclesia agro*, quod refert Fr. Emman. *tom.* 1. *Bullarum, pag* 570. confirmauerat enim Sixtus IV. ex certa scientia per illa verba, *& de nouo concedimus priuilegia Minoribus Fratribus concessa*; quæsitum deinde fuit à Iulio II vtrùm huiusmodi confirmatio comprehendat ea priuilegia, quæ iam in vsu non erant? Respondet Iulius negatiuè, quod scilicet priuilegia, quæ in vsu non sunt, minime confirmantur. Nam licèt Collector priuilegiorum Mendicantium, prout eum refert Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *quæst.* 8. *art.* 1. *ad finem*, asserat hoc Iulij II. responsum datum fuisse absolutè, & generaliter propter defectum relationis, hoc est, quod Iulius II. ita respondit, quia plenè non fuit informatus de forma confirmationis, & quod in ea reperiebatur, clausula, *Ex certa scientia, merâ voluntate, Motu proprio, & pro potiori cautela*, & quod si de his clausulis plenè informatus fuisset, contrarium responderet, & post Cordub. sequitur Suar. *d. cap.* 10. *n.* 9. asserens non videre quid aliud possit responderi. Ego tamen aduerto, confirmationem illam Sixti quarti fuisse generalem priuilegiorum Fratribus Minoribus concessorum, neque de singulis, & de ipsorum

ipsorum iustitia, & validitate causæ cognitionem præcessisse? vnde cùm possit referri ad priuilegia valida, quæ in vsu sunt, & ad inualida, vel quæ aliàs non sunt in vsu? ad ea tantùm debet referri, quæ valida, & in vsu sunt, iuxta celebrem doctrinam Ant. de Buttiu, per text. *ibi in d. cap. dudum, n. 15. de decimis*, multum commendantis quod bene notetur, quod alibi non reperitur; sequuntur Alexand. *cons. 39. numer. 10 vol. 4.* Auiles *ad cap. 17. Prætorum, verb Preuer. n. 7.* & post alios Cabed. *Lusit. decis. 3. num. 5. part. 2.* Rot. *decis. 11. num. 3. part. 2. recent.* & confirmari potest ex text. & quæ ibi notant Abb. & alij communiter *in cap. 1. vers. nec constitutione, de his quæ fiunt a maiori parte Capituli, & in cap. 1. de iureiurand. lib. 6.* Nec obstat quod Pontifex ex certa scientia se confirmare adiecit: non enim ideo sequitur ex certa scientia fecisse, & plenè de singulis informatum fecisse, imò defectus intentionis potest præsumi respectu eorum, quæ vel iniusta sunt vel per non vsum sublata, quem defectum intentionis clausula illa, *Ex certa scientia*, non tollit, per ea, quæ Doctores resoluunt, quos refero *d. claus. 15. num. 5* & ita respectu eorum, de quibus Pontifex non habuit notitiam, magis reducitur ad confirmationem in forma communi. Iuxta hanc igitur receptam traditionem respondisse Iulium II. asserere facilius & præstabilius est, quàm ab ipsius Pontificis interpretatione recedere cum Collectore priuilegiorum, & aliis, qui eum sequuntur; & ita colligendo fateor, quod si appareat Pontificem ex certa scientia certioratum, quod aliqua priuilegia non erant in vsu, ea confirmauit per illam clausulam, *Ex certa scientia innouamus, & de nouo concedimus*, aut verba similia, & nouum robur, nouàmque validitatem illis tribuit: fateor etiam hæc verba, & clausulas huiusmodi satis esse, etiamsi de certa scientia aliunde non appareat, quando apponuntur in aliquo, certóque priuilegio; & sic procedit communis sententia, quam de virtute illius clausulæ adduxi *d. claus. 15.* negamus tamen ea verba sufficere respectu eorum, quæ inualida, aut in vsu non sunt, quod cõfirmatio generalis est, & refertur ad plura, quæ valida, & inualida esse possunt, iuxta doctrinam Buttij, quæ omni ex parte responso Iulij II. quadrat.

55 Limita vigesimò, non operari, vt posterior dispensatio non facta prioris mentione minimè sit subreptitia, ex traditis per Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 22. n. 8.*

56 Limita vigesimoprimò, nunquam supplere dolum partis impetrantis, vt per Fr. Emman. *quæst. Reg. tom. 1. q. 8. art. 15.*

57 Limita vigesimosecundò, nõ operari, quando est accessoria ad Gratiam, vt post Alexand. tradit Card. Tusch. *d. conc. 340. n. 49.*

58 His ita breuiter constitutis circa vim huius clausulæ, & non effectus illius, restat nunc inquirere, quando hæc nostra clausula inesse videatur, & qualiter probetur. In primis Princeps censetur facere ex certa scientia, si id in litteris exprimat; vt docent gloss. *verb. litterarum, in fin. in c. statutum, in princ. de rescript. lib. 6.* Abb. *in cap. examinata, in fin. de confirm. vtili.* Dec. *in cap. porrecta, num. 15. vers. 3. quando expressè, eodem tit.* Rom. *cons. 327. n. 7.* Ruin. *cons. 31. num. 5. lib 6.* & fuit dictum *in Toletana admissionis 27. Iunij 1609. coram D. Pamph lio*, apud Farin. *decis. 192. num. 3. p. 1. rec.* & apud *me in collect. ad c. cùm dilecta 4. n. 15. in fin. de confirm. vtili.*

59 Deinde censetur facere ex certa scientia, si fuit certificatus solùm de natura negotij, *cap. pastoralis, §. proterea, de offic. deleg.* Oldrad. *cons. 330. num 6. vers. facit etiam*, Card. Tusch. *d. lit. C, conclus. 341. n. 1.* vbi *num. 10.* post Decian. *cons. 18. num. 169. & seq. lib. 1.* ac Cephal. *cons. 439. n. 45. lib. 1.* extendit etiam quando Princeps ad informationem Magistratus aliquid concedit, quia censetur ex certa scientia concedere? *& num. 4.* post Bald. *cons. 161. Proponitur, num. 4. lib. 5. vers. vnum est etiam valde notandum*, & Alex. *cons. 133. Super quæsitis, n. 14. vers. ad hoc etiam accedit, lib. 5.*

60 ampliat, vt si Princeps aliquid facit cum iuramento, censeatur facere ex certa scientia, cùm iuramentum habeat vim clausulæ derogatoriæ, *Ex certa scientia.*

61 Sic etiam huiusmodi clausula præsumitur inesse, si Princeps in confirmatione inserat confirmatum integrum: nam tunc censetur ex certa scientia confirmare; ita Abb. *cons. 101. In quæst. qua vertitur, n. 9. lib. 1. & in cap. 1. num. 6. & in cap. examinata, & in cap. venerabilis, num. 2. de confirm. vtili*, Gabr. *cons. 21. n. 7. lib. 1. & cons. 182. num. 13. & seq. lib. 2.* Gutier. *cons. 11. num. 7. & 8.* Card. Tusch *d. litt. C, conclus. 341. num. 7.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 5. collect. 1592.* Decian. *tract. crim. tom. 1. lib. 1. cap. 33. lib. 4.* Mancin. *in tract. de iuram. part. 4. effectu 1. quæst. 4. num. 10.* Octau. Glorit. *resp. 1. part. 1. n. 11.* Carol de Grassis *de effect. cler. effectu. 1. n. 158.* Rota apud Farin. *decis. 340. in 1. collect. nouissimarum, & decis. 339. num. 2. part. 2. rec.*

62 Hinc est, quod ait Seraph. *decis. 121.* confirmationem non posse dici verè ex certa scientia, non obstante appositione huius clausulæ, nisi totus tenor Papæ innotuerit, & fuerit insertus, sequitur Nicol. Garc. *de benef. p. 3. cap. 2. n. 133.* & Aloys. Ricc. *d. collect. 1592. in med.*

63 Extende, quòd Princeps dicitur facere ex certa scientia quando aliquid facit cum causæ cognitione, vt post Alexand. *cons. 112. V. sopuncto, num. 12. lib. 4.* ostendit Card Tusch *d. conclus. 341 num. 9.* vbi *num. 10.* hoc intelligit maximè, quando ex interuallo facit, quia magis operatur validitatem, & certam scientiam; & *n. 11* ait sufficere, quod faciat mentionem in rescripto de processu, appellatione, & meritis, & *num. 12.* idem esse dicendum asserit, quando Princeps fuit certificatus de omnibus, vel quando inter partes contradicentes rescripsit ex certa scientia:

64 nam si non sit expressa hæc clausula, sufficere de illa tacitè constare probat D. Barb. *in l. si quis postea quàm n. 126. ff. de iudiciis.*

65 Quando dicantur collatio & confirmatio ex certa Pontificis scientia fieri, vide Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 29. n. 144.*

CLAVSVLA LX.

Executiua.

1 *Executiua clausulæ non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem dispositionem.*
2 *Clausulæ plures accessoria executiua non disponunt & n. 4.*
3 *Executiua clausula non alterant principalem dispositionem, etiamsi remanerent superflua si illam non ampliarent.*
5 *Executiua clausula prolata à partibus disponunt.*
6 *Iuramentum, si adsit clausula accessoria & executiua, ampliat dispositionem.*
7 *Executiua clausula non alterant dispositionem, quando sunt accessoria, secus si principales.*

8 *Exe*

8 *Executiuæ clauſulæ declarant diſpoſitionem.*

9 *Executiuæ clauſulæ quæ dicantur, oſtenditur.*

1 CLauſulæ executiuæ non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem diſpoſitionem; Clem. 1. de præbend. Dec. conſ. 304. numer. 6. & ſeq. & conſ. 413. n. 8. & conſ. 470. num. 4. & conſ. 500. num. 9. Anton. de Butr. conſ. 19. Cacheran. Pedem. deciſ. 164. num. 62. Couarr. in rub. de teſtam. p. 2. numer. 13. in fin. Verall. deciſ. 83. num. 3. p. 1. Molin. de primog. lib. 4. c. 2. num. 42. & 49. cum ſeq. Vincent. de Franchis deciſ. 213. num. 53. Menoch. conſ. 84. num. 45. Surd. deciſ. 45. n. 18. & conſil. 45. num. 24. Peregr. var. lib. 5. tit. de pactis & conuent. n. 182. Mart. de clauſul. part. 4. clauſ. 20. num. 2. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. 5. 4. collect. 786. Alexand. Trentacinq. var. reſolut. lib. 1. tit. de reſcript. reſol. 8. n. 2. Seraph. deciſ. 574. n. 2. & deciſ. 716. n. 3. & deciſ. 1231. num. 5. Sanchez de matrim. lib. 6. diſp. 29. num. 9. Card. Tuſch. pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 312. num. 1. Garc. Gironda de priuilegiorum, ſeu exempt. explicat. n. 143. Ioſephus Seſſe Aragonia deciſ. 24. numero 3. Gregor. dec. 311. num. 5. Monet. de commutat. vltim. volunt. c. 7. num. 48. cum ſeqq. [latè Caſtill. controuerſ. tom. 4. c. 48. n. 4. cum ſeqq. Theodoſ. de Rubeis in ſingularib. Rotæ tom. 2. p. 4. clauſ. 193. num. 1. Rota dec. 55. num. 5. p. 1. in poſthum. Farin. aliàs p. 3. recent. vbi dicit quod licet clauſulæ executiuæ fortius ligent, non tamen ampliant principalem obligationem, & deciſ. 216. n. 2. eadem p. 1. vbi quod non ampliant diſpoſitionem, declarant tamen qualis fuerit mens diſponentis, nouiſſimè Modern. de ſupplicat ad Sanctiſſimum, p. 2. cap. 26. n. 14.]

2 Primò amplia, etiamſi ſint plures clauſolæ acceſſoriæ executiuæ, quia non diſponunt, vt poſt Dec. conſ. 373. num. 14. tradit Card. Tuſch. de concluſ. 312. num. 34.

3 Secundò amplia, etiamſi clauſulæ executiuæ remanerent ſuperfluæ, ſi diſpoſitionem non ampliarent, vt eſt caſus in d. Clem. 1. de præbend. Curt. iun. conſ. 274. num. 49. vol. 3. Ruin. conſ. 173. n. 2. Decian. conſ. 12. num. 20. & 28. Mart. d. clauſ. 20. num. 3. vbi 4 n. 4. declarat hoc eſſe intelligendum, quando verba clauſulæ executiuæ ſunt conditionaliter prolata, quæ non diſponunt, ſecus ſi non ſunt conditionaliter prolata, ſed diſpoſitiuè.

5 Tertiò amplia, vt non ſolùm non amplient, ſed etiam nihil diſponant, Menoch. conſ. 2. num. 58. & conſ. 285. numero 35. Mart. d. clauſ. 20. num. 10. Prolatæ tamen à partibus diſponunt, ex deductis per Menoch. conſ. 87. num. 6. & 41. & per Peregr. d. tit. de pact. & conuent. n. 182. vbi ſubdit, qood prælatæ in medio inter diſpoſitiuas attendendæ ſunt, & quod prolatæ à Notario non ſolent babere multam vim.

6 Limita, vt clauſula acceſſoria & executiua ampliet diſpoſitionem, ſi adeſt iuramentum, Roland. conſ. 8. num. 14. & ſeq. lib. 1. Card. Tuſch. d. lit. C. concl. 312. num. 44.

7 Limita deinde, ſeu potiùs declara, quod dicitur clauſulas executiuas non alterare diſpoſitionem, procedere quando clauſula eſt acceſſoria, ſecus ſi principalis, Crauet. con. 25. n. 3. Dec. conſ. 304. incip. Inſtideceam, col. fin. n. 6. & ſeq. & conſ. 194. col. antepen. & conſ. 373. n. 14. & conſ. 413. à num. 7. Card. Tuſch. d. concl. 312. n. 50.

8 Limita denique, ſeu potiùs declara, quod licèt clauſulæ executiuæ non amplient, tamen declarant, Dec. conſ. 423. incip. Negari non poteſt, in fine, Curt. ſen. conſ. 49. Alex. conſ. 62. lib. 1. & conſ. 195. n. 8. lib. 2. Cardin. Tuſch. d. concl. 312. n. 28. Ioſeph. Seſſe d. deciſ. 24. n. 6.

9 Dicuntur clauſulæ executiuæ, quæ incipiunt à clauſula, *de quibus*, &c. vel à clauſula, *quæ omnia*, &c. quæ ſolent à Notariis apponi poſt perfectum contractum, Mart. d. clauſ. 20. num. 1. Ioſephus Seſſe d. deciſ. 24. n. 5. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 609. à nu. 10. Card. Tuſch. d. concl. 312. n. 26. [Theod. de Rubeis d. cl. 393. à n. 8.

CLAVSVLA LXI.

Ex nunc provt ex tunc.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſulæ agentes.*

2 *Clauſula*, Ex nunc provt ex tunc, *in reſcriptis Apoſtolicis eſt retrotractiua ad tempus datæ.*

3 *Relata ad futurum clauſula*, Ex nunc provt ex tunc, *infert actum in tempus ad quod refertur.*

4 *Conditionali in diſpoſitione appoſita clauſula*, Ex nunc provt ex tunc, *non operatur retrotractionem, niſi iuſtificata conditione.*

5 *Gratiam non ſuſpendit clauſula*, Ex nunc provt ex tunc, *quando eſt appoſita in collatione de vacanti, ſecus ſi de vacaturo.*

6 *Clauſula*, Ex nunc provt ex tunc, *operatur quod vnum tempus videatur alteri ineſſe.*

7 *Gratia expectatiuè conceſſa cum clauſula*, Ex nunc provt ex tunc, *retrotrahitur ad tempus datæ ipſius gratiæ.*

8 *Retrotractiua ad diem datæ in præiudicium iuris alteri quæſiti medio tempore non eſt clauſula*, Ex nunc provt ex tunc.

9 *Gratia ita dicitur perfecta, ſi Papa concedat expectatiuam de beneficio vacaturo, cum clauſula*, Ex nunc provt ex tunc, *vt non expiret morte concedentis.*

10 *Epiſcopus mandans clerico, vt debitum à ſe confeſſatum ſoluat intra tot dies, aliàs ex nunc provt ex tunc excommunicatus exiſtat, talis valet excommunicatio.*

11 *Clauſula*, Ex nunc, &c. *appoſita in conſtituto collato in tempus mortis, vel poſt operatur effectum ſuum poſt mortem conſtituentis.*

12 *Donatione cum hac clauſula facta per patrem filio, iuncta clauſula*, conſtituti, *ſequuta morte patris donantis, dominium transferri facit in filium à die initi contractus prædictæ donationis.*

13 *Excommunicatio ſi feratur ſub verbis*, Ex nunc provt ex tunc, *an ſit canon latæ ſententiæ, vel ferendæ, remiſſiuè.*

14 *Conſtitutio in qua adeſt clauſula*, Ex nunc provt ex tunc, *ſtatim ligat à tempore promulgationis illius.*

15 *Clauſula*, Ex tunc cùm fuerit clericali charactere inſignitus, *quid importet, oſtenditur.*

1 DE vi, & effectibus huius clauſulæ, vide Mart. d. clauſul. p. 1. clauſ. 54. in vltim. impreſſ. Aloyſ. Ricc. in collect. dec. p. 1. collect. 71. & part. 4. collect. 753. Mareſcot. var. reſol. lib. 2. cap. 39. n. 18. & 29. Maſſobr. in praxi habendi concurſum, prælud. 25. dub. 13. num. 18. ſecundùm Rom. impreſſ. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 5. procem num. 86. Vioian. in praxi iuriſpatronatus, lib. 13. cap. 7. num. 57. cum ſeqq. Ioan. Bapt. Coſt. de retrotract. c. 10. effectu 1. & de clauſulis conuent. clauſ. 113. Cened. poſt lib. pract. quæſt. ſing. 14. [Fontanel. de pactis nupt. clauſ. 4. gloſſ. 3. num. 22. cum ſeqq. & gloſſ. 4. à princip. Theodoſ.

Theodos de Rubeis in singular. Rota tom. 2. part. 4. claus. 398. n. 1. cum seqq. Duran. Rota decis. 48. n. 22. & seq. & decis. 562. n. 8. Rot. decis. 770. n. 3. p. 1. in posth. Far. aliàs p. 3. rec.

2 Apposita in rescriptis Apostolic is est retrotractiua ad tempus datæ, & operatur vt rescriptum retrotrahatur, veluti si actus à principio purè factus esset, ita Brunor. à Sole in locu commun. verb. clausula 20. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 20. n. 383. habet enim hunc effectum, vt actus postea factus censeatur iam à principio factus, gloss. verb. ex nunc, in Clem. volentes, de haret. & ibi Zabarell. in prima oppos. Alex. cons. 83. post numer. 8. vers. confirmatur, vol. 2. & cons. 111. à numer. 26. vers. ex prædictis, vol. 6. Cassan. cons. 53. vol. 1. vers. 14 & vers. 23. & cons. 66. vol. 5. vers. ad hoc, Soc. iun. cons. 106. n. 28. vol. 1 Tiraq de retract. conuent. §. 2. gloss vnic. num. 86. & de iure constituti, p. 3. limit. 2. n. 16. Rimin iun. cons. 678. num. 12. vol. 6. Silu. cons. 97. num. 3. Cosm. in pragm. sanct. tit. de collat. §. vt verò, in verb. prout ex tunc, Cened. d. sing. 14. n. 1. Rebuff. in comment. ad l. mulieru 23. vers. praterea, ff. de verb. signif. pag. 91.

3 Ad futurum relata infert actus in tempus ad quod refertur, Honded cons. 44. n. 59. tom. 2. vbi n. 60. obseruat, quod quando dicitur è conuerso, Ex tunc prout ex nunc, retrotrahitur ad tempus actus; de quo tamen an verum sit, vide quæ infrà dicam.

4 Apposita in dispositione conditionali non operatur retrotractionem, nisi iustificata conditione Put. decis. 383. lib. 1. in correct. Paris. cons. 81. num. 17. vol. 4. Gig. resp. 23. numer. 13. Cassad. decis. 3. numer. 13. de prabend. Cened. d. sing. 14. n. 3. Gabr. cons. 185. in fin. vol. 1. Greg. decis. 428. n. 4. Aloys. Ricc d. collect. 733. in medio, Mart d. claus. 54. n. 5. Honded. tom. 1. cons. 18. num. 43. & n. 64. vbi n 63. ait, quòd adiecta constituto in dispositione collata in tẽpus mortis, interim non transfert possessionem, & ita non operatur à die dato instrumenti, sed solùm à die purificatæ conditionis, Paris. cons. 82. numer. 17. vol. 4. & fuit dictum in Signina Castrorum 13. Nouembris 1623. coram R. D. meo Coccino Decano, in vers. quòd vero. [Notat quod facit dispositionem puram. Fontanel. d. gloss. 3. num. 17.]

5 Quando est apposita à Papa in collatione de vacanti, non suspendit gratiam, secus si de vacaturo, Cassad. decis. 3. n. 15. de prabend. Crescen. decis. 7. n. 13. & 19. de concess. prabend. Achill. decis. 7. numer. 4. de senunc. & fuit dictum in Illerd. Canonicatus 23. Octobris 1597. coram Card. Pamphilio, quos referũt Mart. d. claus. 34. n. 2. & Aloys. Ricc. d. collect. 753. in princ. [Theodos. de Rubeis d. claus. 98. num. 6. vbi num. 7. idẽ operari dici quando est posita in collatione de vacaturo, dummodo gratia sit pura, licet executio collata in futurum euentum.]

6 Operatur quod vnum tempus videatur alteri inesse, Doctores in l. huiusmodi, la secunda, ff. de verb. oblig. Negus. de pignor. part. 2. membr. 2. numer. 5. & 6. Tiraq. de retract. tit. 2. §. 2. gloss. 1. num. 86. Staphil. de literis grat. in prafat. num. 17. & seq. Octauian. Vulpel. de praposit. signif. sub dict. ex nunc, pag. 36. Caualcan. decis. 43. num. 8. part. 1. Salust. Tiber. in formul. instrum. lib. 1. cap. 5. num. 11., Surd. decis. 113. num. 10. Mart. d. tract. de clausul. part. 2. claus. 27. numer. 1. Mascard. conclus. 1239. numer. 3. Mari. Anton. var. resol. lib. 1. res. 76. numer. 3. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 239. numer. 18. Marches. de commiss. p. 3. pag. 352. num. 89. in vltima impress. [Theodos. de Rubeis d. claus. 198. n. 9 & 25. Duran. Rota dec. 238. n. 10. Rot. apud Paul de Rubeis decis. 7. n. 6. vbi quod transfundit tempus præsens in futurum.

7 Gratia igitur expectatiuæ concessa cum hac clausula, retrotrahitur ad tempus datæ ipsius gratiæ, Felin. in cap. licet causam, n. 6. de probat. Alex. cons 111. num. 23. lib. 6. vnde perinde est, ac si Papa tempore datæ primam gratiam contulisset, Cresc. decis. 14. lib. 2. aliàs decis. 7. n. 13. de concess. prab. Ferret. cons. 314. num. 7. lib. 2. Rot. in Anconitana Canonicatus 9. Octobris 1592. coram Penia.

8 Non est retrotractiua ad diem datæ in præiudicium iuris alteri quæsiti medio tempore; ita Put. decis. 186. lib. 2. in correct. Mart. d. p. 1. claus. 34. num. 3. Camill. Borrell. d. tit. 10. n. 383.

9 Hincque fit, vt si papa concedat expectatiuam de beneficio vacaturo cum hac clausula, gratia vsque adeò dicatur perfecta, vt non expiret morte concedentis, vt fuit dictum in vna Calagnritana Canonicatus 1. Iunij 1592. coram Pena, cuius meminerunt Gunzal. ad reg. 8. Cancell gloss. 12. n. 41. vers. sic etiam, D. Lotter. de re benefic. lib. 1. q. 29. n. 34.

10 Episcopus si mandauerit clerico, vt debitum à se confessatum soluat intra tot dies, aliàs ex nunc prout ex tunc excommunicatus existat an talis valeat excommunicatio? Affirmatiuè respondet Bald. in c. 1. de milite vasal. qui contumax est, in vsib. feudorum, vers. sed pone, clericus, sub n. 13. quem refert & sequitur Guidop. decis. 388 n. 2. vbi subdit, quod dictio, nunc, significat perfectionem actus verbi prolati, & tunc, effectum verbi consummati, & quod sic non adest aliqua perplexitas in istis sermonibus, Aloys. Ricc. d. collect. 71. in fine.

11 An autem hæc clausula apposita in constituto collato in tempus mortis, vel post operetur effectum suum post mortem constituentis? Pro vtraque parte multa adducit Thesaur. decis. 18. per totam, & tandem refert pro negatiua fuisse factam resolutionem: possessio transfertur per clausulam, constituti, quando adiicitur hæc clausula, vt tradunt Negus. de pign. p. 1. mem. 1. n. 4. Tiraq. de iure constituti, num. 25. lim. 2. Octau. Vulpell. citato loco, n. 2.

12 Vtrùm autem hæc clausula apposita in donatione facta per patrem filio cum clausula, constituti, sequuta morte patris donantis, dominium transferri efficiat in filium à die initi contractus prædictæ donationis? Affirmatiuè respondent Tiraq. de iure constituti, p. 1. limit. 2. n. 15. Vinc. de Franch. decis. 213. n. 1. Quid si quis donauit omnia bona sua, casu quo sine liberis moreretur, constituens se ex nunc prout ex tunc, & è contra, nomine donatarij dicta bona possidere, an sequuto casu dominium eorum transeat in donatoris hæredem, vel in donatarium? & transire in donatarium tenuere relati per Guidop. decis. 268. num. 1.

13 Vtrùm autem si proferatur excommunicatio sub verbis huius clausulæ, sit eo casu canon sententiæ latæ, vel ferendæ? Vide Ias. in l. ad diem, numer. 3. de verb. oblig. Salzed. ad Bernard. reg. 263. vers. 3. limita, Gutier. Canon. lib. 1. cap. 4. num. 10. cum seqq. & plures alios quos citat Cened. ad Decretales, collect. 36. n. 3.

14 Constitutio, in qua adest hæc clausula, Ex nunc, vel, Ex tunc, statim ligat à tempore promulgationis illius, gloss. sing. in Clem. 2. vers. ex tunc, de haret. Tiraq. retract. conuent. §. 2. gl. 1. n. 86. Rebuff. in comment. ad d. l. mulieris appellatione vers. adem; vbi in diuers. ideo, asserit quod lex trahitur ad præterita, quando adiecta fuerit illa dictio, & in vers. 9. tenet dictionem, Ex nunc, suspendere actum, & sententiam interlocutoriam iudicis vsque ad extremum tempus iudicis, quemadmodum dictio, Ex tunc, vt in cap. licet, de probat. quicquid dicat Felin. in d. cap. licèt causam, num. 6. de probat. nulla est vis an dicatur, Ex tunc

prove

prout ex tunc, vel è contra, *Ex tunc prout ex nunc*, quia semper trahitur actus ad diem existentis conditionis, prout summa cum ratione, tradunt Cosm. *in pragm sanct.tit.de collat.§.vt verò, in verb.prout ex tunc*, Abb.*in cap.praeterea, il secundo, numer.* 11. *de appellat.* Bald. *in cap.* 1. *de milite vasallo, qui contumax est,num.*16.& 17.Gutier. *Canon.lib.*1.*cap.*4.*n.*10. Cened.*d.sing.*14.*n.*3. *cum seqq.* [Theodos. de Rub.*d. clauf.*398.*n.*11.vbi *n.*12. Intelligit quoad nullitatem actus, non quoad pœnam.]

15 Clausula, *Ex tunc enim fuerit clericali charactere insignitus*, apposita in translatione facta in laicum, operatur vt transferens licitè exigat pensionem vsque in diem initiationis, vt per Hieron.Gabr.*consil.* 185.*à n.*3.& *cons.*186.*per totum,lib.*1. Flamin.*de resignat.benef.lib.*6.*q.*4.*n.*55.& 60.D. Lotter.*in tract. de re benef.lib.*1.*q.*40.*n.*11.Nam hodie nulli permittitur facultas transferendi pensiones in laicum præterquā cum clausula, *Ex nunc prout ex tunc cum fuerit clericali charactere insignitus*,quæ intelligitur de charactere exequibili,vt plenè deducit Gabr.*cons.*189.*à n.* 7. & *seq n.*12.*lib.*1.D.Lotter.*d.q.*40.*n.*131.

16 [Fui sæpè interrogatus,an pensio à Papa reseruata cum hac clausula, *Tibi ex nunc prout ex tunc, & è contra, postquam atate legitima tibi suffragante clericali charactere ritè insignitus fueris*, &c. debeatur à die datæ Bullarum reseruationis, vel à die suscepti Ordinis clericalis? Difficultas in eo consistebat quòd videbatur conditionem illam suscipiendi Ordinem retrotrahi ad diem gratiæ concessæ,ac perinde habendam ac si fuisset pensio reseruata clerico iam effecto. Sed his non obstantibus contrarium verius est, per ea quæ resoluit Hieron.Gabr.*d.cons.* 186.*n.* 14. dum tenet quòd in rescriptis, & gratiis, quæ imitantur naturam vltimarum voluntatum, conditio etiam casualis non retrotrahitur,sed tempus conditionis inspicitur,& perindè est licut si tempore conditionis fuisset gratia facta.*c.si pro te, de rescript. in* 6.& idem Hieron. Gabr.*cit.loco*, *n.*16.subdit retrotractionem non concedi hoc casu defectu extremi ad quod;quia tempore expeditionis Bullarum is,cui pensio cum hac clausula reseruata fuit, erat inhabilis,& *n.*19.respondet ad hanc clausulam, *Ex nunc prout ex tunc*, in hæc verba. Quia in gratia conditionali hæc verba referuntur ad diem conditionis, gloss.& Doctores *in d.Clem.*1.*de concess.preb.* vbi Card.*n.* 9. Imol. *n.*10. Oldrad. *cons.*129.*num.* 4. & 17.Paris.*cons.*82. *numer.*12.*vol.* 4. imò constat ex verbis Papam fecisse gratiam post characterem susceptum, & non antè; ea enim aduerbia, *ex nunc*, & *de cetero*, prolata sunt solùm respectu gratiæ puræ, &c.]

CLAVSVLA LXII.

Generalis.

1 *Generalis clausula restringitur ad ea omnia, quæ specialiter in contractu sunt expressa.*
2 *Generalis clausula refertur ad renunciata.*
3 *Generalis clausula si pracedat, & subsequatur specialis, tunc illa clausula refertur ad omnia specificata, etiam in quibus fuit specialiter prouisum.*
4 *Generalis clausula subsequens post specificationem, debet restringi ad specificatam causam, quando id potest fieri salua ratione recti sermonis.*
5 *Clausula generalis post specificationem specierum in renunciatione comprehendit solùm casus similes, non verò maiores.*
6 *Clausula generalis in principio posita, ad omnia sequentia refertur; in fine verò posita, ad omnia pracedentia.*
7 *Generalis clausula in dubio non restringit, quando post expressionem generis subsequitur enumeratio specierum.*
8 *Generalis clausula, quando inest ratio cur ad maiora expressis referri debeat, ad ea referenda est.*
9 *Generalis clausula exclusiua non refertur ad priuilegiatos.*
10 *Generalis clausula inclusiua fauorabilis non refertur ad odiosos, & prohibitos.*
11 *Priuilegiorum clausula generales non porriguntur ad ea, qua prasumuntur ignorata.*
12 *Generales clausula posita in mandato restringuntur tantùm circa contenta in mandato.*
13 *Defectus plures non habent vim supplendi clausula generales.*
14 *Generales clausula non extenduntur ad non verisimilia.*
15 *Conciliari dispositioni non derogant clausula generales.*
16 *Generales clausula geminata important, vt nulla restrictio, aut nulla limitatio fieri possit.*
17 *Generalis clausula an & quando referatur ad ea, qua habent specialem determinationem, remissinè.*

1 RESTRINGITUR clausula generalis ad ea omnia, quæ specialiter in contractu sunt expressa, vt per Aloys.Ricc.*in collect.decis.p.*4.*collect.*1100.Card. Mantic.*de tacit.& ambig.conuent. lib.*5.*tit.*2. *num.*37. & Stephan.Gratian.*discept.forens.cap.*895 *n.*18.Rot. apud Zach.*post tract.de oblig.Camer.decis.*111.*num.*1. vbi dicitur quod refertur ad enunciata, & fuit di-2 ctum *in Romana societatis officij* 13. *Ian.* 1600.*coram Bullo*, impressa per Marchesi.*de commiss.p.*2.*pag.*583. *n.* 2. *in vlt. impress.* [Valenzuel.*cons.*134.*n.*43.& 44. *vol.*1.]

3 Intellige primò, seu potiùs declara, quod si generalis præcedat, & subsequatur specialis, tunc illa clausula refertur ad omnia specificata, & in quibus fuit specialiter prouisum;ita Meleh. Phœbos *Lusit. decis.*57.*n.*4.*tom.*1. nam aliàs non extenditur ad specificata, Menoch.*cons.*111.*n.*6.

4 Secundò declara,quod quando est generalis subsequens post specificationem, debet restringi ad specificatam causam, quando id potest fieri salua ratione recti sermonis,*l.si de certa,C.de transact.*Cels. Vgon.*in tract.claus.pag.*474.*col.*2. Mart.*de claus.p.*4. *claus.*1.*n.*5.Card. Tusch.*pract.concl.tom.*1.*lit. C. concl.* 309.*num.*6.vbi *n.* 1. subdit, quod clausula generalis post specificationem specierum in renuntiatione comprehendit solùm casus similes, non verò maiores, de quo etiam Mart.*d.claus.*1.*n.*6.vbi *n.*7.ampliat etiam in dispositione, vbi clausula generalis 5 non trahitur ad maiora, vide Aloys. Ricc. *part.* 4. *collect.*1165.

6 Clausula generalis in principio posita, ad omnia sequentia refertur,vt per Azeued.*l.*6.*n.*1.*tit.*15.*lib.*4. *noua Recop.*In fine verò posita, ad omnia præcedentia refertur,*gloss.fin.in l.si negotium,C. de negot.gestis*, Menoch.*cons.*334.*n.*8.Mart.*d.claus.*1.*n.*9. vbi subdit, hoc procedere quando clausula generalis aliàs saluari non potest secundùm rectitudinem sermonis,

vel ſequeretur correctio, aut repugnantia in eadem diſpoſitioue, aot ex alia ſimili cauſa, v citat Rotam *deciſ.54.n 15.& ſeq.p.2.diuer.*] Theodoſ. de Rub. *in ſing. Rota tom.2.p.4.concl.405.n.1.*]

7 Deinde clauſnla generalis in dubio non reſtringit, quando poſt expreſſionem generis ſubſequitur enumeratio ſpecierum? quia ſpecies dicuntur expreſſè cauſa demonſtrationis, & maioris declarationia, non autem reſtrictionia, *l. quaſitum, §. fin. ff. de fundo inſtructo, l. legata ſupellectilis, ff. de ſupellectili legata*, Soc.iun.*conſ.68.n.30.lib.1.* Crauet. *conſ.127. n.7.* Rot.*deciſ.558.p.3.diuerſ.* Mart.*d.clauſ.1.n.13.* vbi *n.14.* intelligit præſertim, quando ſpecierum enumeratio reſpicit actum legandi, & *n.15.* idem ait, quando genus, & ſpecies eandem perſonam reſpiciunt. [Theod.de Rub.*d.cl.405.n.5 cum ſeqq.*]

8 Præterea clauſula generalis, quando ineſt ratio cur ad maiora expreſſis referri debeat, ad ea referenda eſt, Pariſ.*conſ.50.n.17. & conſ.55.n.31.& 32. & conſ 89.n.42.& 43 vol.2.* Gabr.*conſ.31.vol.1.* Mart. *d.clauſ.1.n 9.* vbi ſubdit, quod ſi cum omnibus remotis conueniat, ſaltem ad ea, quibus conuenit, referenda eſt, & *n.7.* ait huiuſmodi clauſulas geoerales non capere vacationes futuras.

9 Clauſula generalis excluſiua non refertur ad priuilegiatos, vt per Celſ. Vgo.*vbi ſuprà, pag.475.col.5.*
10 vbi ſubdit, quod clauſula generalis incluſiua fauorabilis non refertur ad odioſos, & prohibitos.

11 Clauſulæ generales priuilegiorum, quæ aliàs ſolent habere clauſulam, *Citra ſpecialis derogationis*, &c non porriguntur ad ea, quæ præſumuntor ignorata, Curt.iun.*conſ.170.n.31.vol.1.* Socin.iun.*conſ.77. n.106.& conſ.116.vol.1.* Natt.*conſ.209.n.6.* [Theod. de Rub.*d.clauſ.405.n.34.*] Mart.*d. clauſ. 1.n.8.* vbi
12 *n.9* ſubdit, quòd clauſulæ generales poſitæ in mandato, reſtringuntur circa contenta in mandato, & vltra ea non extenduntur. [Theod.de Rub.*d.clauſ.405. num 22.*]

13 Non habent vim clauſulæ generales ſupplendi plures defectus, vt per Stephan.Gratian.*diſcept.foren. cap.892.n. 17.* nam ſatis eſt quod aliquem effectom tribuant, nec opus eſt, illa extendere in præiudicium contrahentium, idem Stephan.Gratian.*diſcept. forenſ.cap.277.n.44.*

14 Non extenduntur ad non veriſimilia, vt per Brunot. à Sole *in locis comm.verb.clauſ.21.* Flam.*de reſign. tom.2.lib.12.q.14.n.11.* [Theodoſ.de Rob. *d.clauſ.405. num.24.*]

15 Noo ſufficiunt ad derogandum Conciliari diſpoſitioni, vt per Saoch.*de matrim.lib.3.diſp.26.num.7.* & citatos in clauſula, *Non obſtantibus.* [Nec ſunt ſufficientes pro derogatione iuriſpatronatus ex fundatione, & dotatione. Verall.*deciſ.122.n.3.p.1.* Nec tollunt exceptiones non ſpecificatas. Card.*conſ.85. n.2.* Nec tolluot defectum perſonæ. Pot. *deciſ. 70. n.3.ad fin.lib.3.* Nec cenſetur derogare pactis à Sede Apoſt.confirmatis, idem Puteus *deciſ.122.n.2.lib.3.* Nec conceſſis io vim contractus, & pacti. Creſcent. *deciſ. 2. de priuileg.* Nec tollunt iua in re quæſitum, idem Creſcent.*deciſ.7.n.16.& ſeq.de conceſſ. prabend.* Nec extenduntur ad maiora expreſſis. Lap.*alleg.70. n.10.& 15.* citati à Theod.de Rub.*d.cl.405.n.51.*]

16 Generales clauſulæ geminatæ important, vt nulla diſtinctio, nulla reſtrictio, aut nulla limitatio fieri poſſit, vt per Crau. *conſ.135.num.5.& conſ. 294.& conſ.308.* Mart.*d.p.4.clauſ.3.n.1.* vbi *n.1.* ſubdit, quòd quando ſumus in geminatione actuum, verborum geminatio nihil operatur; ſecus verò quando verſamur in geminatione, & comulatione verborum, nealterum ipſorum ſtet ſine virtote operandi, & *n.7.* declarat, vt in exa voluntas importata propter virtutem verborum geminatorum, nonquam intelligatur facere tertio præiudicium.

17 An, & quando clauſula generalis referatur ad ea, quæ habent ſpecialem determinationem? vide Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.cap.795.n. 18.* Rot.apud Cenc.*poſt tract.de conſ.deciſ.54.n.6.* [Et quòd clauſula generalis non corrigat illud quod eſt in actu ſpecialiter diſpoſitum. Alexand.Trentacinq.*conſ.36.n.3. part.1.*]

CLAVSVLA LXIII.

Habita, vel non habita poſſeſsione.

1 *Beneficij validam prouiſionem præſupponere debet clauſula*, Habita, vel non habita poſſeſſione.
2 *Clauſula*, Habita, vel non habita poſſeſſione, *adinuenta fuit ad obuiandum malitiis illorum, qui differunt poſſeſſionem beneficij accipere, animo penſionarium eludendi.*
3 *Clauſula*, Habita &c. *nihil operatur, vbi fraus ceſſat, & conſtat per titularem non extitiſſe.*
4 *Clauſulam*, Habita, vel non habita poſſeſſione, *vltra triennium non extendi Rota cenſuit, & aliquando vſque ad tres annos ampliauit, nunc demùm additur*, vt ſoluatur penſio, vſque quò lis terminetur per tres conformes *vt num.5.*

1 SOlet vt plurimùm in Hiſpaniis penſioni per Papam impoſitæ conſentientibus ſuper beneficiis illis à Sede Apoſt.collatis apponi hæc clauſula, qui deſiderio, & nimis auida voluntate illa conſequendi incautè eam promittunt ſoluere, habita, vel non habita poſſeſſione beneficij illius ſuper quod imponitur, & omni meliori modo, &c. cùm verò plures poſſeſſionem beneficiorum adipiſci nequeant ob aliorum obtruſiones, vel quia ad Papam prouiſio tunc non ſpectabat, non ſemel dubitatum fuit, an ad illam ſoluendam adſtricti manerent. Ego in hoc dubio meam interponere ſententiam non audeo; illud tamen credo à nemine ignorari, quod hæc clauſula validam beneficij collationem præſupponere debet, & ſi nulla, ſeu inualida ſit, in dicta clauſola ſoam fundare intentionem penſionarius nequit, quia ſolutio iſta præſupponit grauatum ad ſoluendum de beneficio litigioſo ſuper quo eſt impoſita prouiſum, & qui vnum dicit, omnia ad illud habilia præſupponit, *l.qui teſtamentum, ff.de teſtam.l.furioſum, ff.qui teſtamenta facere poſſunt*, Pariſ. *conſil. 30. in princip. vol.4.*
2 Quare cùm penſio debeatur, quæ fructuom beneficij pars eſt, ſi illos non percipit, abſurdum videtur, vt eam ſoluat, quia huiuſmodi clauſula adinuenta fuit ad obuiandum malitiis illorum, qui differunt poſſeſſionem beneficiorum accipere, animo penſionarios eludendi: at vbi fraus ceſſat, &
3 conſtat per titularem non extitiſſe, vel quia agitatur contra aduerſarium, nec illum excludere potuit, vel quia incontinenti oſtendit de nullitate gratiæ talis beneficij à Papa ſibi collati, non debet adſtringi ad vllam ſolutionem, præcipuè quando ipſe gratiæ renuntiat, quia ſi beneficium eſt vtile impetranti, nullatenus debet præſumi quod ipſe omiſerit quidquid potuit exequi ad penſionem conſequendam, tum quia hæc clauſula non debet operari vltra intentionem conſtituentis illam, Rot.*deciſ. 158.part.1.diuerſ. & deciſ. 699. n. 2.* nec quicquam iuramentum facit, quia regulatur ſecundum naturam

principalis

principalis obligationis, *cap. quemadmodum, c. permutat. de iureiurando*. quæ si nulla est, debet & illud inualidum reputari.

4 Rota igitur nihil amplius hanc clausulam vltra biennium extendi posse censuit, ex decis. Anton. August. 105. *lib. 3.* Aliquando verò vsque ad tres annos ampliauit, vt constat ex *decis. 699. num. 2. part. 1. diuers. & decis. 128. num. 1. p. 2. etiam diuers.* quarum meminerunt hac de re agentes Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. decis. 429. in 1. edit.* aliàs *resol. 366. n. 2. in 2. edit.* latè Marches. *de commiss. part. 1. pag. 491. num. 54. cum seqq. in vlt. impress.* & consuluit Bursat. *cons. 361. n. 32.* & post Cæs. de Grassis *decis. 11. n. 3. de probend.* & Seraphin. *decis. 66. num. 2. & 3.* obseruauit D. Lotter. *de benefic. libro. 1. quæst. 29. numer. 52.* vbi *num. 53.* subdit, non sufficere huiusmodi lapsum temporis, & deductionem impedimenti, nisi etiam probarentur intra illud factæ omnes diligentiæ possibiles, tum in producendo literas, & instando pro earum executione, tum in remouendo impedimento obiecto.

5 Verùm quia aliqui, vt è tali onere se eximerent, cedebant liti, & beneficio, excogitatum fuit decretum quoddam nouum, vt soluatur pensio vsque quò lis terminetur per tres conformes in Rota; quod cùm vrgeat contra consentientem, non est iam in potestate iudicis prætextu cuiuscumque æquitatis ab eo recedere, vt fuit dictum *in M. varden. pensionis 23. Martij 1620. coram Illustrissimo Card. Verospio*, cuius meminit D. Lotter. *d. quæst. 39. n. 57.* vnde agēte pensionario contra campsorem, frustra hic excipit titularem cessisse liti, aut aliàs renunciasse iuri in beneficio sibi competenti, vel intra triennium non potuisse nancisci possessionem: nam cùm tunc contra eum agatur in vim Cameralis obligationis, non potest alia exceptione iuuari quàm solutionis, aut falsitatis, iuxta Cassad. *decis. vnic. num. 2. de mutuis petit.* vel alia, quæ oritur ex ventre ipsius cedulæ, suæque obligationis: Galles. *ad form. Camer. in 1. quæst. ad 4. part. à num. 15.* & ita fuit dictum *in d. M varden. pensionis*; refert D Lotter. *d. quæst. 39. n. 61.* vbi *n 62.* subdit, quod vt firmius sit, in decreto adiicitur, ne titulares validè possint resignare, nisi resignatarij eandem obligationem de soluendo, & dando cedulam faciant.

CLAVSVLA LXIV.

Hac tamen lege, & conditione.

1 *Clausula*, Hac tamen lege, & conditione, *non importat conditionem, sed modum.*

2 *Clausula*, Indignationem omnipotentis Dei, &c. *importat quatenus verbum ipsum sonat.*

1 CONditionem non importat hæc clausula, sed modum, *l. Mauia, ff. de manumiss. testam.* Bart. *in l. quibus diebus, §. Termilius, n. 5. ff. de condit. & demonstr.* Bero. *cons. 66. num. 5. vol. 2.* Neuizan *cons. 55. numero 1.* Ruin. *cons. 127. n. 2. vol. 1.* Natt. *cons. 373. n. 26.* Cran. *cons. 59. n. 1* Surd. *cons. 268. n. 6.*

2 [Clausula, *Indignationem omnipotentis Dei*, &c. importat quatenus verbum ipsum sonat, & quod in contrarium peccat mortaliter, Staphil. *de litteris gratia tit. de vi & effectu clausular. rubr. de clausul. nullo omnino, num. 3. & 4.* Theod. de Rubeis *in singularibus Rotæ tom. 2. p. 4. claus. 324. n. 1.* Et non importat certam pœnam à iure traditam, sed contrauenientes veniunt puniendi extraordinariè, Rebuff. *in repet.* *August. Barbosa de Claus.* *cap. nulla, col 38. in vers. 26. quæ solet apponi, pag. mihi 441. de concess. prabend. & in tract. nom. quæst. 29. n. 8.* Et sic importat pœnam arbitriam, Marsil. *sing. 559.* Menoch. *de arbitr. l. 1. casu 365. n. 4.*

CLAVSVLA LXV.

Inducatis in possessionem, & manuteneatis.

1 *Iurisdictionem executori dat clausula*, Inducatis in possessionem, &c.

2 *Clausula*, Inducatis in possessionem, &c. *non habet amplius effectum post annum, vel postquam pacificè possedit, quia si molestetur, via ordinaria est agendum.*

3 *Iudices ordinarij post inductionem cognoscunt in Francia, & ideo ibi nihil operatur clausula*, Inducatis in possessionem, & manuteneatis.

4 *Necessitatem non importat clausula*, Inducatis in possessionem, &c. *vt qui est in possessione, & nouam obtinet prouisionem cum illa clausula, de nouo apprehendat possessionem de manu executoris.*

5 *Clausula*, Inducatis in possessionem, &c. *apposita in noua prouisione illius, qui est in possessione, intelligi debet, vt sit apposita ad cumulandam possessionem possessioni.*

1 HÆc clausula dat iurisdictionem executori, quia poterit manutenere inductum, donec sit pacificus, non tamen semper, ne derogetur Ordinario, ideo post annum, vel postquam pacificè possedit, si molestetur, via ordinaria est agendum, quia hæc clausula non habet amplius effectum, vt per Staph. *de literis gratia, fol. 97. pag. 2. vers. sequitur postmodum*, Marches. *de commissionib. part. 1. pag. 939. num. 177.* Campan. *in diuers. iuris Canonici, rub. 11. cap. 13. n. 283.* Card. Tusch *pract. conclus. tom. 1 litt. C, concl. 218. n. 1.* vbi *num. 2.* subdit Rebuff. *in forma noua prouisionis, in verb. & defendat inductum*, retulisse quod in Francia nihil operatur, quia iudices ordinarij post inductionem cognoscunt, &c. Theodos. de Rubeis *in singular. Rotæ tom. 2. p. 4. claus. 426. n. 1.* vbi dicit quod hæc clausula non tribuit perpetuam iurisdictionem, sed solum donec gratia fuerit plenè exacta, & vsque ad annum secundum formam *cap. quærenti, de offic. deleg. & num. 2.* subdit quod respectu molestiæ, quæ fit ex causa antiqua, quando contradicit is, cui impositum fuerat silentium ex æquitate iurisdictio durat etiam post annum]

Non importat necessitatem, vt qui est in possessione, & nouam obtinet prouisionem cum hac clausula, de nouo apprehendat possessionem de manu executoris, acquisitio enim nouæ possessionis de manu executoris non contradicit retentioni primæ possessionis naturalis, vt dictum fuit *in Alexandrina Archipresbyteratus 18. Iunij 1627. coram R. P. D. Merlino*, impressa sub clausula, *Si & post quantum*, &c. intelligi etiam potest vt, sit apposita ad cumulandum possessionem possessioni, quia vtraque possessio de per se est considerabilis, ad tradita per Cassad. *decis. 4. n. 2. & seqq. de restit. spoliat.* Menoch. *de adipisc. remed. 4. quæst. 43. num. 337. & seq.* & Gabr. *conc. 7. n. 6. de acquir. possess.* quos sequuta est Rot. *in d. Alexand. Archipresbyteratus coram D. Merlino.*

CLAVSVLA LXVI.

In forma Dignum.

1 *Gratia in forma Dignum non est conditionalis.*
2 *Gratia in forma dignum in esse nihil ponit, donec executioni sit demandata.*
3 *Resignatario acquisitum dicitur ius ad rem, & non in re per gratiam in forma dignum, ante eius executionem.*
4 *Resignatarius quãdo fuit prouisus in forma dignum, resignans non cadit à iure super beneficio, nisi donec litera Apostolica fuerint executa.*
5 *Ius regulariter non abdicatur à resignante, nisi donec quasitum fuerit resignatario per collationem.*
6 *Beneficium collatum absẽti ante acceptationem, non potest alteri conferri.*
7 *Beneficium sequuta morte prouisi in forma dignum, antequam ille repertus, seu declaratus fuerit dignus, non vacat per mortem illius, sed per mortem vltimi possessoris.*
8 *Executor fit mixtus quando adest clausula,* In forma dignum.
9 *Appellare licet ab executore cum clausula,* In forma dignum, *& possessio interim capta est attentata.*
10 *Intellige quando alius est in possessione, vel adest legitimus contradictor.*

1 GRatia in forma Dignum non est conditionalis, quia illa verba, *quatenus idoneus repertatur,* respiciunt qualitatem idoneitatis, quæ de iure inest, & potiùs sonant in monitionem, & instruunt executorem, vt intelligat qualis esse debeat ille cui prouidet, & sic non reddunt gratiam conditionem quoad eius substantiam, sed tantùm respectu executionis, & prouisionis faciendæ, quæ est dilata in tempus postquam idoneus repertus fuerit: licèt enim ista conditio impediat executionem gratiæ, donec constet de idoneitate impetrantis, tamen nõ impedit acquisitionem, si in rei veritate resignatarius sit habilis, & sic ista suspensio est circa executionem, non circa acquisitionem iuris, cùm qualitas identitatis sit pura, & certa in rerum natura, licet à nobis ignorata, antequam examinaretur, & conditio de præterito, vel præsenti non suspendat, *l. cùm ad præsens, ff. si certum petatur, l. institutio talis, ff. de condit. instit.* ita dictum fuit *in Burgen. Canonicatus* 28. *Aprilis* 1597. *coram Card. Pamphilio*, impressa per Marches. *de commiss. part.* 1. *p.* 142. *in vlt. impress. duplicata, pag.* 358. *eadem p.* 1. *& in Papien. Prioratus S. Michaelis* 6. *Iunij* 1607. *coram Card. Lancellotto.*

2 Item gratia in forma dignum in esse nihil ponit, donec executioni sit demandata, *clem. vnic.* & *ibi* Card. *num.* 7. *&* 8. & Vitalin. *num.* 18. *& seq. de conceß. prabend.* Cassador. *decis.* 1. *n.* 6. *vt lite pendente*, Mandos. *super reg. de annali, quæst.* 55. *n.* 3. Seraphin. *decis.* 1446. *n.* 3. & fuit dictum *in Calaguritana beneficij* 30. *Ian.* 1606. *coram Card. Marquemontio, & in Elboren. fructuum* 20 *Martij* 1613. *coram Martino Andrea*, impressa per Farin. *decis.* 665. *n.* 4. *p.* 2. *recent.*

3 Per gratiam in forma dignum ante eius executionem dicitur resignatario acquisitum ius ad rem, & non in re, Sarnen. *ad reg. de iure quæsito, quæst.* 1. *vers. & ista omnia procedunt*, Ægid. *decis.* 563. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell gloss.* 15. *§.* 2. *num.* 56. cum aliis allegatis per Rot. *in Vercellen. Canonicatus* 11. *Decembr.* 1613. *coram R.D. meo Coccino Decano*; vbi etiam fuit dictum, idem operari mandatum de prouidendo, & quemlibet alium titulum de futuro, quod facit, vt illud beneficium alteri conferri non possit, *c. si postquam* 13. *de praben. in* 6.

4 Quando enim resignatarius fuit prouisus in forma dignum, resignans non cadit à iure super beneficio, nisi & donec litteræ Apostolicæ fuerint executæ, Rot. *in Abulen. & Zamoren. beneficij* 17. *Iunij* 1594. *coram Penia*, vbi elegãter fit distinctio inter resignationẽ puram, & ad fauorem certæ personæ in forma dignum admissam, *& in d. Burgen. coram Card. Pamphilio, & in Bracharen. Cantoria* 26. *Martij* 1601. *corã Iusto, & in Ampurien. beneficij* 18. *Febr.* 1615. *coram D. Merlino*;

5 & regulariter non abdicatur ius à resignante, nisi & donec quæsitum fuerit resignatario per collationẽ, Put. *decis.* 158. *n.* 3. *lib.* 3. Achil. *dec.* 10. *n.* 4. *de restit. spoliat.* Mohed. *decis.* 36. *per totam, de renunc.* Caputaq. *decis.* 82. *&* 86. *p.* 3.

6 & facit simile de beneficio collato absenti, quod ante acceptationem non potest alteri conferri, *cap. si tibi absenti* 17. vbi Anchar. *n.* 2. & Gemin. *n.* 18. *de præb. in* 6. *cum allegatis in causa Hispalen. beneficij de Toar* 15. *Decemb.* 1589. *coram Bubalo.*

7 Vnde sequuta morte prouisi hoc modo antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, beneficium non vacat per mortem illius, sed per mortem vltimi possessoris, Felin. *in c. fin. n.* 33. *vers. quod si pendente, de præsumpt.* Seraph. *decis.* 446. *n.* 3. & fuit resolutum *in d. Ampurien. beneficij, coram D. Merlino.*

8 Executor fit mixtus, quando adest hæc clausula, Seraph. *dec.* 817. Rot. *in Panormitana Archidiaconatus* 23. *Iunij* 1590. *coram Penia* impressa per Marches. *de commiss. p.* 2. *p.* 960. *in vlt. impr. & in Tirassonen. eleemosynaria* 28. *Ian.* 1602. *coram Card. Lancelloto*, impressa per Farin. *dec.* 92. *n.* 2. *p.* 2. *recent. & in Brixien. Canonicatus* 21. *Maij* 1615. *coram Card. Verospio*, impressa per eundẽ Far. *dec.* 701. *sub n.* 2. *p.* 2. *recent. & in Reatina beneficiorum* 2. *Maij* 1616. *coram Baratto & in Rauennaten. iurispatronatus* 27. *Ian.* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, cum aliis citatis per Nicol. Garc. *de benef. p.* 6. *c.* 2. *n.* 126. *&* 127.

9 Vnde ab executore cum ista clausula appellare licere, & possessionem interim captam esse attentatam, sæpe fuit dictum in Rota, & signantes *in vna S. Agatha Gottorum, & Zamoren. beneficiorum, & in nullius Sacristia* 26. *Oct.* 1601. *coram Penia, & in Barcinonen. parochialis* 10. *Decembris* 1601. *coram Card. Sacrato, & decis.* 702. *sub n.* 2. *p.* 2. *recent.*

10 Intellige tamen, quando alius est in possessione, vel adest legitimus contradictor, & tunc datur appellatio propter præiudiciũ possessoris, Felin. & alij communiter *in c. fin. de præsumpt.* Rot. *decis.* 202. *num.* 1. *p.* 1. *diuers.* & fuit dictum *in Conchen. Archipresbyteratus* 28. *Iunij* 1606. *& in Pistorien. parochialis* 25. *Iunij* 1621. *coram D. Pirouano, & in Leodien. Abbatia* 14. *Ianuarij* 1622. *coram Vbaldo seniori.*

CLAVSVLA LXVII.

In omnibus, & per omnia.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Relatiua est, relationémque inducit clausula,* In omnibus, & per omnia, &c.
3 *Clausula,* In omnibus, & per omnia, &c. *ob eius vniuersitatem facit, vt comprehendantur ea, qua alias comprehenderentur.*
4 *Effectus clausula,* In omnibus, & per omnia, &c. *est, vt nihil omnino excludat.*
5 *Clausula,* In omnibus, & per omnia, &c. *restringitur*

stringitur ad praterita, non autem veniunt futura.

6 *Conformitatem cum iure communi respicit clausula,* In omnibus,& per omnia, &c. *ne absonus intellectus eliciatur.*

7 *Mandatum cum claus.*In omnibus,& per omnia, &c. *dicitur esse specificum.*

8 *Priuilegij specialis vim habet claus.*In omnibus, & per omnia,&c.

9 *Mandati specifici non habet vim claus.*In omnibus, & per omnia, &c. *ad faciendum incidere Dominum in pœnam.*

10 *Exaquata vt vnam, & eandem naturam habeant, operatur clausula*, In omnibus, & per omnia,&c.

11 *Perfectionem & integritatem dispositionis importat claus* In omnibus,& per omnia,&c.

12 *Testamenti paterni approbatio vt nullo modo restringatur, operatur claus.* in omnibus,& per omnia,&c.

13 *Fictionem & veritatem in iis, qua possunt verè fieri, importat claus.* In omnibus, & per omnia,&c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de claus par.1.claus.62. & p. 3. claus.* 42. Card. Tusch *pract.conc tom.1. litt.C, concl.*354.Seraph.*dec.*510.*n.*5.Viuian.*in praxi iurisp.lib.* 3.*c.*8. *n.* 343. *in* 2. *edit* [Theod.de Rubeis *in singularib.Rota tom.2.p.4. claus*415.*per tot.*vbi *n* 6.& 7.quod hæc clausula est generalissima & latissima, Rebuff. *super concord. in forma litter.execut.mandat. Apostolic.in verb. in omnibus, & per omnia*. Rot. *decis.*368 *n.*11.*ad fin.p.*1.*diuers* vbi quod posita in legitimatione operatur quod de legitimato sit inducendum; vt de vero legitimo.]

2 Hæc clausula multum operatur,ea adductis per Cephal. *cons.*186.*n.*11.& Surd.*decis.*53.*n.*5.& est relatiua,rationémque inducit absque aliqua differentia, vt dictum fuit *in Clusin.Posto Puteoli* 23. *Ian.* 1613. *coram R.D.meo Pirouano*,impressa per Fatin.*dec.*429. *n.*2.& 3.*p.*2.*recent.* [Importat omnimodam adæquationem,Rot.*decis.*398.*n.*6.*p.*2.*in posthum.Farin.* aliàs *p.*4.*recent.*] Ob eius vniuersitatem facit,vt

3 comprehendatur ea, quæ aliàs non comprehenderentur, *l.Ballista*,cum ibi notatis,*ff.ad Trebell. l. cùm scimus, C.de agricol.& censitis.lib.*11.Ruin.*cons.*32. *n.*5. *lib.*2. & *cons.*171.*n.*11.*lib.*3. Rol.*cons.* 60. *n.* 21. *cum seqq. lib.*1.Mart.*d.claus.*62.*n.*1.Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, n.*55. Menoch. *cons.*109.*n.*22. vbi *n.*94.

4 subdit,quod intelligitur secundùm ea,ad quæ testatori relationem habuit;& eius effectum esse, vt nihil omnino excluda,tenet Surd.*cons.*412.*n.*29. & operatur, atque importat omnem substantiam,& qualitem,Cott.*in memorab.verb.per omnia,pag.*679. & fuit dictum *in Casaraugustana praeminentiarum* 10. *Nouembr.*1623.*coram R.Coccino Decano.*Sed restringitur

5 ad præterita, non autem veniunt futura *l.*2.*ff.de leg.*1.vbi Socin.iun.*n.*12.*cum seqq.*& Bologuet.*num.* 57. Mart.*d.n.* 3.*el.*42.*n.*3.

6 Respicit tamen conformitatem cum iure communi,ne absonus intellectus eliciatur, vel resultet. Ias.*in d.l.*1.*n.*12.*ff.de leg.*2.Card.Tusch. *d. conc.* 354. *n.*18.vbi *n.*14.post Butt.*cons.*19.*n.*9.& *seq.*subdit,non operari quoad insolita, & inhonesta, & *n.*25.quod non operatur vltra mentem.

7 Habet vim specialis specificationis, ideo mandatum cum ista clausula dicitur esse specificum, Bald. *cons.*110.incip.*Decreto Domini cauetur, in prin. vers. secunda ratio, lib.*1. Curt.iun.*cons.*74.*num.* 3. Rimin. iun.*cons.*911.*num.*43.& *seq. vol.* 5. Mart. *d. claus.* 62. *num.*4.Cardin.Tusch.*d.conc.*354. *num.*1.vbi *numer.*2. post Butr.*cons.*19.*num.*13.*vers.item* 2.Decian. *cons.*5. *num.*53. *lib.*1. & alios, subdit habere vim specialis

8 priuilegij, quibus addo Mart. & ab eo citatos *d. claus.*61. *n.*5. Non habet tamen vim specifici man-

9 dati ad faciendum incidere Dominum in pœnam, prout ex Bald.*cons.*100.*col.*2. *in fin. vers. nec obstant, lib.*1.tradit Card.Tusch *d.concl.*154. *n.*21.

10 Item habet magnam efficaciam & operatur, vt exæquata vnam, & eandem habeant naturam, & nulla sit penitus differentia, §.2. *vers. per omnia ferè*, vbi Ias.*a num.*10 & Rip.*num.*1. & 2. *Instit. de donat. d.l.*1.*ff.de leg.*1.Bertazol *de clausul. instrum. claus.* 21. *num.*1.Rolan.*cons.*67.*num.*42.*lib.*3.Hippol. *cons.* 101. *num.*46.*vol.*2. Cardin.Tusch. *d. conc.*354.*num.*6.vbi *num.*13. post Butt. *cons.*19.*num.*9. subdit, adæquationem in omnibus, & per omnia factam non comprehendere ea, quæ non sunt concessibilia, nec ea, quæ speciali nota digna sunt,& *num.*27.limitat etiam in iis, quæ non possunt esse proportionabilia, & *num.* 33. restringit, vt priuilegia, & omnes qualitates transeant,quæ sunt in essentia,& existentia personæ, cui fit adæquatio, sed non ea, quæ sunt reseruata.

11 Importat perfectionem, & integritatem dispositionis,§.*pari ratione,vers per omnia,Instit. quibus modis ius patria potestatis soluitur*, Bertazol. *d.cl.*28. *n.*1. Honded.*cons.*79.*n.*99.*tom.*2.

12 Operatur hæc clausula, vt approbatio testamenti paterni nullo modo restringatur, sed vniuersaliter intelligatur,ita Ruin.*cons.*56.*n.*12. *l.*2. Fusar. *de substit.q.*296.*n.*99.

13 Importat nedum fictionem, sed etiam veritatem in his, quæ possunt verè fieri, Ang.Arct.*cons.*103. *n.*16. Mart. *d.claus.*61.*n.*6. Card.Tusch.*d. conc.*354. *n.*5. & fuit dictum *in Verdunen. Canonicatus* 13. *Febr.* 1617.*coram Andrea.* Vnde si statutum dicat, quod filia nupta per omnia habeatur prout sui iuris, verè dicitur sui iuris effecta, ita ea Ang Aret. *d.cons.*107. *num.*20. tradit Card.Tusch. *d conc.* 354.*n.*4. vbi *n.*5. idem, si dicat quod habeatur per omnia pro non facto in iis,quæ iuris sunt,quia verè habetur, ac si factum non esset.

14 Hanc clausulam idem operari quod clausula, *Omnia,& singula.*dicit Caualcan.*de vsufructu mulieri relicto,c.*1.*n.*55.quem refert.Cened. *post lib. pract, & canon.q.sing.*71.*n.*3.

CLAVSVLA LXVIII.

In principio posita.

1 OMnis clausula in principio posita refertur ad sequentia,vt pro regula constituunt Cels.Vgo. *in tract.claus.pag.*485.*col.*1.Hipp.*cons.*75. *num.* 8. *cum seqq.* Mascard. *de prob conc.* 101.*n.*5.Accatius Anton. *in comment.ad l.*3. *ff. de condit. & demonstrat. n.* 207. [Cassad. *decis.*8. *num.*1.& 2. *de rescript.* & *decis.*10. *num.* 2. *de appellat.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 31. *num.*38. *cum seqq.* Theodos. de Rubeis *in singular. Rota tom.*2.*part.*4.*claus.* 115. *numer.* 3.] & ad omnia,quæ sequuntur relationem habet vsque ad finem, quando militat eadem ratio, Mar. Alter. *de censur. Ecclesiast.tom.*1. *lib.* 5. *disputat.* 14. *cap.* 1. *litt.B.*

2 Clausula præcedens est maioris efficaciæ ad determinationem sequentium,quàm sequens ad determinationem præcedentium,vt per Brunor. à Sole in *locis comm.verb.claus.*40.Mart. *de claus.p.* 4. *claus.* 24. *n.*1.

*n.*1.Matien.*l.*7.*gloss.*13.*n.*6.*tit.*11.*lib.*5. *noua Recopil.* Azeued.*l.*1.*n.*5.*cum seq.tit.*11.*lib.*4. *etiam noua Recop.* Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell.gloss.*32.*num.* 29. [Marchesi. *sing.*150.Mandos.*ad reg.*8.*Cancell.q.*3.*n.*5. *& reg.*16. *q.*46.*n.*3.Tbeod de Rub.*d.claus.*115.*n.*5.]

CLAVSVLA LXIX.

In medio posita.

1 *Clausula in medio posita præcedentibus, & sequentibus deseruire potest, si ponatur inter plures articulos connexos, & dependentes ab vno principali.*

2 *Clausula in medio posita nunquam refertur ad sequentia, quando adest dictio,* præmissa, *vel* prædicta.

3 *Clausula in medio posita non refertur ad præcedentia, neque ad sequentia capitula habentia suam orationem perfectam, maximè inter diuersas personas.*

1 CLausula in medio pòsita præcedentibus, & sequentibus deseruire potest,*l.*3.*§.filius,ff.de liber. & posthum.l.quisquis, ff.de leg.*3.*cap.secundò requiris, de appell.*Cels Vgo *in tract.claus.pag.*475. *col.*2. Matiens.*l.*2.*gl.*2.*n.*8.*tit.*4. *lib.*5.*noua Recop.*Burg.de Pace *l.*3.*Tauri,part.*1.*concl.*2.*num.*67. Ioan.Garz.*de nobilitate,gloss.*1.*num.*11.Brunor.à Sole *in locis communibus, verb.clausula, n.*39.Ceual. *communium contra comm. quæst.*905.*num.*3.Mari.Alter.*de cens.tom.*1.*disp.*13.*lib.*5.*cap.*3.*lit.E,*Card.Tusch *pract. conclus. tom.*1.*litt.C, conclus.*190.*num.*5. vbi post Alexand.*cons.*61.*num.*9. *lib.*6.declarat procedere,quando est posita inter plures articulos connexos,& dependentes ab vno principali : secus verò quando ponitur inter articulos diuersos absolutè, quia tunc non refertur ad sequentia : & *n.*8. post Abb. *cons.*75. *col.*2. *vers.*2. *videtur, lib.* 2. exemplificat in instrumento obligationis continente plura debita, & plura capitula debitorum, & in vno capitulo debiti vnius ponatur, quod teneatur fideiussorem dare; in aliis verò nihil dicatur,tunc non tenetur,nisi pro contentis in illo capitulo,non autem pro aliis,ex eo quia non refertur ad omnia capitula, ex quo obligatio est in vno capitulo.

2 Hinc clausula in medio posita nunquam refertur ad sequentia, quando adest dictio, *prædicta*,vel *præmissa*,quia refertur solùm ad præcedentia, Alexand. *cons.*63 incip. *Diligenter,n.*8.*in fin.lib.*6. Card.Tusch. *d.concl.*290.*n.*2.vbi *n.*3.post Paris.*cons.*38.*n.*30.*lib.*1.

3 subdit, pariter clausulam in medio positam referri ad præcedentia, neque ad sequentia capitula habentia suam orationem perfectam,maximè inter diuersas personas.

CLAVSVLA LXX.

In fine posita.

1 *Clausula in fine posita, regulariter refertur ad omnia præcedentia.*

2 *Præcedentia omnia respicit clausula, si in principio, medio, vel fine ponatur.*

3 *In odiosa, & exorbitanti materia, clausula in fine posita etiam refertur ad præcedentia, nisi diuersitatis ratio dari possit.*

4 *Clausula in fine posita ita refertur ad omnia præcedentia capitula, ac si singulis capitulis esset apposita.*

5 *Capitulorum omnium dispositionis vbi non est eadem ratio, clausula in fine posita non refertur ad præcedentia.*

Clausula in fine posita non refertur ad præcedentia.

6 *Materia largè interpretanda quando veniret restringenda.*

7 *Iuris correctio quando sequeretur.*

8 *Intellectus iuri contrarius quando resultaret.*

9 *Absurditas quando sequeretur.*

10 *Contrarietas, & repugnantia quando sequeretur.*

11 *Ratio recti sermonis quando aliud postularet.*

12 *Testatoris voluntas præsumpta quando repugnaret.*

13 *Scriptura, & sensus quando non patitur.*

14 *Actus quando redderetur nullus.*

15 *Dispositio quando redderetur inutilis.*

16 *Quando non congrueret verbis, & dispositioni antecedenti.*

17 *Quando refertur ad ea, quæ habent claram, & determinatam dispositionem.*

18 *Qualitate diuersa personarum stante, &*

19 *Quando non stat de per se, sed accessoriè ad aliquod capitulum.*

20 *Clausula in fine posita non refertur ad præcedentia, quæ incidenter, vel causa demonstrationis posita sunt.*

21 *Clausula in fine posita non refertur ad ea, quæ longè distant, si medient extranea.*

22 *Clausula pœnalis apposita in vno capitulo, non censetur in aliis repetita.*

23 *Clausula in fine posita non refertur ad præcedentia in casibus priuilegiatis.*

24 *Clausula illa, quæ tacitè subintelligitur in aliquo capitulo, nunquam ad alia refertur.*

25 *Clausula prima quando habet propriam, & specificam determinationem, tunc clausula in fine posita non refertur ad illam primam.*

26 *Genus quando præcedit, & clausula sequens continet speciem, tunc non potest referri ad omnia præcedentia.*

27 *Generalis clausula, & generalis approbatio non refertur ad ea, quæ specialiter fuerunt cassata, & in quibus specialis, & diuersa prouisio militat.*

28 *Clausula in fine posita non refertur ad ea, quæ habent orationem perfectam de se.*

CLausula in fine posita, regulariter infertur 1 omnia præcedentia, præcipuè quando principaliter per se posita, & commodissimè potest ad omnia referri, *cap. secundò requiris, de appellat.l.*1.& *ibi* Ias.*num.*4.*& seq. C. de liberis prater.* Felin. *in cap. causam quæ, num.*4. *vers.clausula refertur, de rescript. l.talis scriptura,§.fin ff.de leg.*1.*cap.secundò requiris, de appellat.*Alexand.*cons.*101.*n.*1.*lib.*3. Bernard.*reg.* 84. Cassan.*in consuetud. Burgund.rub.*4.*§.*2.*verb. de tous meubles, num.*1.Cels. Vgon.*in tract.clausul.pag.*475. *col.*2. Socin.sen.*cons.*188.*num.*5.*lib.* 2. Mandos.*super regulas Cancellariæ, in prælud.quæst.*2.*num.*2. Boër.*decis.*146.*num.*2.*cum seq.*Syluan.*cons.*88. *num.* 24. Capic.*decis.*108.*num.*9.Anton. Gabr.*commun. lib.*6. *tit. de claus.conclus.*9.*num.* 1. Marta *de clausulis, part.* 4. *clausul.*23. Soar.*tom.*2.*commun.opinion. lib.* 6. *tit.* 13. *num.*266.*pag.*62. Menoch.*de arbitr.casu* 64. *num.*22. *& de præsumpt lib.*4.*præs.*182.*n.*4.*& cons.*130. *num.* 5. *& cons.*339.*n.*1.*&* 2. Ioseph. Ludou. *Perus. decis.*45. *num.*6.

num.6.par.1. Burg. de Pace conſ. 44. ex n. 13. Surd. conſ.182.num.4.& conſ.567.numer. 4. Gutier. practic. lib.3.quaſt.29.num.11. & 12. Honded. conſ. 4. n. 34. & conſ.34.num.28. vol. 1. Marcheſan. de Commiſſion. p.1.pag.626.num.4.in 2. impreſſ. Card. Tuſch. pract. concluſ.tom.1.litt. C. concl. 291. Valaſc.conſ.133.n. 3. Decian.conſ.70. ex n. 19. lib. 3. Ceuall. comm. contra communes, q.828.num.131.& q.905.num.3.Brunor. à Sole in locis communibus verb.clauſula 58. Cardoſ.in praxi Iudicum, eod.verb.n.22.Ioſephus Seſſe Aragonia deciſ.205.n.29. Gonzal. ad reg.8.Cancel. gloſſ. 32. n. 30. & gloſ. 35. n. 26. Aldret. de omnimoda Regularium exempt.part.1.cap.8.num.1.ſtatim in princip. Luſitan. Franciſc.à Souſa inrepet.l.fœmina, ff. de regulis Iuris part.1.num.152.Mari. Alter.de cenſuris, tom.1. diſp.13.l.b 5.litt.B.& diſp.15.cap.1.litt. E.& diſp.16. cap.3.litt. A. Sanchez de Matrimon.lib. 5. diſput.7. n.17.& lib.6.diſp.22.n.19.lib. 8. diſp. 16. in fine, & lib.10.diſp.17.in fine, Mantic.deciſ. 52. num. 1. & 3. Sigiſm.à Bononia de electione dub.3.num.4. Stephan. Gratian. Marchia deciſ.135.n.14. Monet. de commut. vltim.volunt.cap.7.num.54. cum ſeqq. Glorit. reſp. 1. p.3.n.128.Rota deciſ.416.part.1. diuerſ. & deciſ. 75. n.1.& deciſ.105.num.9.p. 1. recent. & apud Zach. de oblig.Cameral.deci.,160.num. 3. & nouiſſimè in Anconitana pecuniaria 14. Martij 1625.coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo, & in Treueren. Abbatia 20. Nouemb. 1624. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano [Theodoſ. de Rubeis in ſingul. Rota num.2.p.4.cl.115.n.15. Valenzuel. conſ.109. n.148.& conſ.151.n.13. Rot.deciſ.582.n.4.p. 1. in poſthum. Farinac. aliàs p. 3. recent. vbi dicit, & intelligit n.54 id procedere quando qualitas omnibus capitibus conuenit, ſecus quando conuenit ſolum deductis in principio.]

2 Amplia primò non ſolùm ſi in fine, ſed etiam in principio, vel medio ponatur, vt per Menoch.d.lib. 4.praſ.181.numero 2.Mart.d.clauſ.13.num. 2. Peregr. de fideicom.art.16.num.102.& 105. Sanchez de Matrimon.lib.6.diſp.22.num. 19. & lib. 8. diſp. 16. circa med.Monet.d.c.7.num.55. [Theodoſ.de Rubeis.d.cl. 115.n.2.]

3 Amplia ſecundò etiam in materia odioſa, & exorbitanti, vt per Menoch. d.praſ.181. num. 4. & conſ.792.num.11. Gabr.d.concl.9. num. 2. Gonzal. ad reg.8.Cancel.gloſ.36.n.27.& 28.Surd.conſ.179.num.1. & conſ.565. n. 18. verſ. imò etiam, Cardin. Tuſch. d. concl.19.n.30. Sanchez de matrimon. lib. 5.diſp.22.n. 19.Monet.d.cap.7.num.56.Card.Tuſch.d.litt.C.concl. 291.n.30.vbi num.2.ait clauſulam generalem in fine poſitam referri ad omnia etiam remota, de quibus non eſt ſpecialiter prouiſum, niſi ſint contraria, licèt Capic.deciſ. 108. numero 14. & Mart. d.clauſ.23. num.6. contrarium ſentiant. Et hanc ſecundam ampliationem intelliges, niſi diuerſitatis ratio dari poſſit, ex Surd.deciſ.88.num. 13. Cald. Pereira de poteſt. elig.cap.11.num.27. Card. Tuſch. d.concluſ.291.n.7. Rot.deciſ.231.num.1.part.1.diuerſ.& deciſ. 767.n. 5. apud Farin.p.2.recent. [Theodoſ. de Rubeis d. cl.11. num.7.]

4 Amplia tertiò, in tantum clauſulam in fine poſitam referri ad omnia præcedentia capitula, vt idem ſit, ac ſi ſingulis capitulis clauſula eſſet appoſita, vt poſt Decian.conſ.70.n.19.& ſeq.lib. 3. tradit Cardin. Tuſch.d.concl.291.num. 11. vbi num. 13. poſt Alex. conſ.212.num.6.lib.6.ampliat, vt clauſula in fine poſita etiam annullatiua referatur ad omnia præcedentia, quando ſtat de per ſe, & n.16.pariter ampliat, vt clauſula reſtrictiua in fine poſita, quæ poteſt referri ad omnia præcedentia, ad omnia referatur, & num.10.poſt Mat. conſ.614.num. 2. etiam ampliat clauſulam poſitam in eadem oratione plura complectente, referri ad omnia, quando oratio regitur ab eodem verbo, niſi quando qualitas non conuenit primo, ſed ſecundo.

5 Limita nunc primò, vt non procedat vbi omnium capitulorum diſpoſitionis non ſit eadem ratio? vt per Mart.& ab eo citatos d.clauſ.22. numer.7. quibus Adde Gabr.d.conc.9. num.3. Honded. conſ 4. num.41.tom.1.Gonzal.d gl.36.n.27. Cardin. Mantic. de conect.vlt.volunt.lib.3.tit.14.numer 8. Menoch. d. praſ. 18. num. 2. 16. 17. & 18. Sanchez de Matrim. lib.8.diſp.34.num.30.Monet. d. c.7.num. 57. Cardin. Tuſch. d.conc.291.n.82.Rot. deciſ. 767. num. 5. p. 2. recent.Veral.deciſ.92.n.5. verſ.quia hoc p. 1. Mandoſ. in reg.8.Cancel.q.4.n.5. Heron. Gabr. conſ. 22. n. 10. lib.1.Rota deciſ.666.n.2.& deciſ.667.n.3. p.1. diuerſ. & dec.55.n.18.p.2.diuerſ.Theod.de Rub.d.cl.115. n. 8. vbi n. 9. quod ſemper refertur ad omnia quando non poteſt reddi ratio diuerſitatis.]

6 Limita ſecundò, quando per hoc reſtringeretur materia largè interpretanda, vt per Gabr.d.conc.9. num.14.& 30.Menoch. d.praſ.181. num. 14. Monet. d.c.7. num. 58. verſ. ſecundo Veluti quando ſumus in beneficio Principis, Card. Tuſch. d.concluſ. 292. num.44.

7 Limita tertiò, quando ſequeretur Iuris correctio, ſeu aliud inconueniens, c. Eccleſia veſtra 2. vbi notat Abb.de elect.Menoch. d.praſ.181. n.10. Socin. conſ.105.num.37.Alex.conſ.98.num.5 lib. 1. Marta d. clauſ.25.n.18.Card.Tuſch.d.conc. 291. num. 38 cum ſeqq Franc à Souſa in repet. d. l. fœmina ff. de regulis Iuris p.1.n.152. Monet. d.c.7.n.57. verſ. tertiò, iuxta finem.

8 Limita quartò, quando ex tali relatione reſultaret intellectus Iuri contrarius, l.adoptiuus, ff. de adopt. l.ſi idem, ff.de iuriſd.omn.Iud.Marta d. clauſula 23. numer.20.Brunor à Sole d. verb. clauſula 28. in fin.Roman.conſ.112.num.3.verſ. non obſtat, Signorol. conſ. 182.n.17. Card. Tuſch. d. conc.291. num.40.Monet. d.num.57. verſ. tertio, in princip. vbi cum Gabr. d. conc.9.n.5.6.& 7.tradit clauſulam hanc non referri ad ea, quæ ſunt Iuri communi contraria, licèt ea clauſula expreſſe in genere ſe referret ad præcedentia, niſi omnia præcedentia eſſent contra Ius commune.

9 Limita quintò, quando ſequeretur abſurditas, vt per Gabr d.conc.9.num.28. Menoch. d.praſ.171.num. 13.Mart.clauſula 13. num.12. Monet. d.num.57.verſ. quarto, Cardin.Tuſch.d.conc.291. num. 84. [Anton. Gabr. d.tit.de clauſ.conc.9.n.28. plures per Theod.de Rub.d.cl.115.n.19.]

10 Limita ſextò, quando ſequeretur contrarietas, & repugnantia in ipſa diſpoſitione, vt per Gabr. d. conc.9. num.9. Menoch. d.praſ.181. num. 9. Roman. conſ.112.num.3.vbi Mandoſ. Pariſ. conſ.34. num. 19. vol.1.Natt.conſ.270.n.5. vol.2. Brunor. à Sole d.verb. clauſula, n.28.in fine, Mart. d.clauſ.13.n.10. Monet.d. num.57.verſ.quarto.[plures per Theod.de Rub.cl.115. num.15.]

11 Limita ſeptimò, quando ratio recti ſermonis aliud poſtulat, vt per Rot.Bononien.deciſ.150. n.79. Honded.conſ.4.n.40.tom.1.

12 Limita octauò, quando repugnaret præſumpta teſtatoris voluntas, vt per Socin.iun.conſ.81.n.19. & 29.lib.5.Menoch.d.praſ.181.n.20.Monet.d.n.57.verſ. quarto.prope finem.

13 Limita nonò, quando commodè fieri non poteſt, & ſcriptura, vel ſenſus non patitur, vt per Surd.conſ. 315.num.9.Gabr. d.concl.9. num. 16. Monet. d. verſ. quarto,

quarto, in fine, Matt. *d clausula* 23.*nu* 5.vbi plurea ex antiquinribus refert Cardin. Tusch *d.concl*.291. *num*. 59. Theodos. de Rubeis *dict.claus*. 115. *numero* 32.]

14 Limita decimò, quando actus redderetur nullos, vt per Surd *cons*.850.*num*.48. [Theodos de Rubeis *d.cl*.115.*num*.29 Rot.*decis*.227.*n*.5. *vers. obstat*, *p*.1. *diuers*.]

15 Limita vndecimò, quando inutilis redderetur dispositio, vt per Surd. *cons*.415.*n*.8. Craoet.*cons*.70. *n*.4.Matt.*d.clausula* 23.*n*.21. Gabt. *d.concl*.9.*num*.10. Menoch.*d praesumpt*.181.*n*. 11. Monet. *d.n*.57.*in fin*. Rom.*cons*.112.*col*.2. Card. Tuscb.*d. concl*. .91.*n*.41. & 77.

16 Limita doodecimò, quando non congrueret verbis, & dispositiuni antecedenti, vt dictum fuit in Rota Bononien.*decis*.150.*r*.78.

17 Limita decimotertiò, non referri ad ea, quæ habent claram, & determinatam dispositionem, vt per Hooded.*cons*.36.*num*.14.*tom*. 1 Gabr. *d concl*.9.*num*. 8.Peregr.*d.art*.16.*numer*. 107. Menoch. *d. praesumpt*. 181.*à num*.6.Matt.*d.clausula* 23. *num*. 9. Monet. *d. num*. 57. *vers. quinto*. Vel specialem prouisionem à contrahentibos, Roland.à Valle *cons*.59.*n*.48.*lib*.3. Roman. *cons*. 503.*num*. 4. Card. Tuscb.*d.concl*.291. *num*.47.

18 Limita decimoquartò, stante diuersa personarum qualitate, vt censuit Rot. Bononien.*decis*.150. *num* 80.

19 Limita decimoquintò, quando non stat de per se, sed accessoriè ad aliquod capitulum, quo casu eius pars, conditio, modus, vel qoalitas ad alia non refertur, vt per Bero *cons*.176.*num*.53.*col*.1.Gabr.*d. concl*.9.*n*.11.& 2n. Menoch *d.praes*.181.*n*. 22. Marta *d.claus*.23.*numer*.8. Monet. *d.cap*. 7.*num*.58. *vers. septimo*.

20 Limita decimosextò, non procedere in iis quæ incidenter, vel causa demonstrationis posita sunt, vt per Gabr.*d.concl*.9.*num*. 15. Menoch. *d.praes*.181. *num*.15.Mart.*d.clausula* 23.*num*. 14. Monet. *d.n*. 58. *in princip*. vbi ait, multo magis hoc verum esse, si claosula hæc in medio vnius capituli ponatur, & citat Gabr.*d.concl*.9.*n*.27.Mart.*d.claus*.23.*num*.21.& Peregr.*d.art*.16.*n*. 203. sublimitantem, nisi aliàs sequens capitulum esset inutile.

21 Limita decimoseptimò, non referri ad ea, quæ longè distaot, si medient extranea, ad quæ clausula hæc referri non possit, vt per Gabr.*d.concl*.9.*n*.12.& 14.Menoch.*d.praes*.181.*n*.22 Monet.*d.n*.58 *vers. octauo*, imò etiam si referri possit, vbi ea sint omnino separata, vt satis probat Sanchez *de Matrim. lib*.7. *disp*.108.*n*.3.

22 Limita decimooctauò, in claosula pœnali apposita in vno capitulo dispositionis, quia in aliis non censetur repetita, vt per glos.*verb. sanctions in Clem*. 2.*de vita & honest.Cleric*. Roin. *cons*.38.& 86.*vol*.5. Gabr.*d.concl*.9.*n*.22. Menoch.*d.praes*.181.*n*. 5. Mart. *d.clausula* 13.*num*.23. vbi dicit, ita tenrum fuisse *in Romana vinea de Alexiis* 20. *Octob*.1589. *coram Penia*, Monet. *d. cap*. 7.*num*.49.vbi sublimitat, nisi ea clausula pœnalis ponatur in fine dispositionis cum iis verbis, *circa praemissa, aut aliquod praemissorum*, vel simili, & citat Sanchez *de Matrim.lib*.7.*disp*.108.*n*. 3.*circa initium*.

23 Limita decimonono, in casibus priuilegiatis, vt per Menoch. *d. praes*.181.*num*.19. Monet. *d.c*.7.*num*. 60.& huic limitationi affinis est alia qoam Gabr.*d. conc*.9.*n*.25. affert post Gozad *cons*. 2. vt claosula in fine posita non referatur ad præcedentia, quando ex ea relatiune ius tertij læderetur.

14 Limita vigesimò in clausula illa, quæ tacitè sobintelligitur in aliquo capitulo, nunquam enim ad alia referri tradunt Mart.*d.clausula* 23.*n*.17.Gabr *d. concl*.9.*n*.17. Menoch. *d.pres*.181.*n*.21.Monet.*d.c*.7. *num*.61.

25 Limita vigesimoprimò, quando clausula prima habet propriam, & specificam determinationem, quia tunc claosula io fine posita noo refertur ad illam primam, Alex.*cons*.48.*lib*.2. Signorol.*cons*.181. *num*.13.& 24.Rom.*cons*.152.*col*.2.*n*.3.Card.Tusch.*d. concl*.291.*n*.45.

16 Limita vigesimosecundò, quando præcedit genus, & clausula sequeos contioet speciem, qoia non potest referri, ex quo species extrahitur ex genere, Sigoorol.*cons*. 181.*n*. 23.*vers. nec huic obstat*, Card. Tusch.*d.concl*.291.*n*.50.

27 Limita vigesimotertiò, quia geoeralis clausula, & generalis approbatio non refertur ad ea, quæ specialiter fuerunt cassata, & io quibus specialis, & diuersa prouisio militat, Anch. *cons*.2. *à n*.12. Alex. *cons*.226.*n*.15 *vers. quartò quia.lib*.6. Card. Tusch.*d. conc*. 291. *n*. 71. vbi *n*. 72. post Socin. *cons*.120.*n*.37. *lib*.1.& Alex. *cons*.210.*Stante statuto*, *n*.4.*lib*.4.subdit. quod nec refertur ad ea in quibus est facta prouisio specialis.

28 Limita vigesimoquartò, quia clausula non refertur, ad ea, quæ habent orationem perfectam de se, etiamsi adsint dictiones repetitiuæ, ptovt dictio. *Item etiam*, & similes; ita Decian.*cons*.17.*n*.14.*lib*.1. Roman.*cons*.152.*num*.2.*vers.prima*, Cardio. Tuscb.*d. concl*.291.*n*.79.vbi *n*.80.post Paris. *cons*. 38.*n*.26. *lib*. 2.& Alex.*cons*.66.*n*.6.*lib*.3.extendit io legatis, quia si sunt in eadem orationem, fit receptio, secus verò si in diuersa oratione.

CLAVSVLA LXXI.

In rem suam, &c.

1 *Procurator in rem suam factus ille dicitur, qui ex mandato procura commodum sibi applicare debet.*

2 *Procurator in rem suam altero de tribus modis censetur constitutus.*

3 *Procurator in rem suam constitutus videtur per illa verba*, Ponens eum in locum suum, &c.

4 *Procurator in rem suam constitutus dicitur, cùm illud, quod exigit, nulli restituturus est.*

5 *Dominij translationem, & reciprocam fideicommissi remissionem importat clausula*, In rem suam, &c.

6 *Procurator rem suam habetur loco domini, & potest paisci.*

7 *Procurator in rem suam potest iuramentum deferre.*

8 *Procurator in rem suam post litem contestatam reuocari non potest.*

9 *Procurator in rem suam potest ante litem contestatam alium procuratorem substituere.*

10 *Procurator in rem suam constitutus ad iudicia, nequit ante litis contestationem alium substituere, nisi mandatum habeat cum speciali clausula, substituendi.*

11 *Statutum disponens circa procuratores, non habet locum in procuratore in rem suam.*

12 *Procurator in rem propriam, non intelligitur reuocatus per mortem constituentis.*

13 *Procurator in rem suam quandoque fit ab homine, quandoque à lege.*

14 *Mandatum in rem suam non præsumitur in dubio, nisi præcedat causa cedendarum actionum.*

15 *Testibus potest probari aliquem fuisse constitutum procuratorem in rem suam.*

1 PRocurator in rem suam factus ille dicitur, qui ex mandato procuræ commodum sibi applicare debet, *gloss. in princ. in l. 1. ff. de procurat.* gloss. *verb. suam rem, in l. qui stipendia, C. eod. tit.* Matt. *de clausul. part. 1. clauf. 188. num. 2.* Bertaz. *de clauf. instrum. clauf. 29. gloss. 1. n. 1.* vbi *num. 5.* ex Bald. *in l. quæ omnia, §.* 2 *fin. de procur.* & Ias. *in d. l. qui stipendia*, asserit censeri constitutum procuratorem in rem suam altero de tribus modis, quando scilicet sunt mandatæ actiones directæ, & cessæ vtiles, vel quando tantùm sunt cessæ vtiles, quo casu censetur etiam factus procurator cessionarius in rem suam, & tertiò quando solum sunt mandatæ actiones directæ, quod minus importat concessionem.

3 Item in rem suam constitutus videtur per illa verba, *Ponens eum in locum suum*, &c vt per Bart. *in l. 3. ff. famil. hercisc. & in l. qui quadraginta, ff. ad Trebell.* nam idem quod hæc clausula, *In rem suam*, importat virtualiter d. clausula, *Ponens*, &c. solita apponi in instrumentis venditionum, quæ etiam importat cessionem iurium, & vbi adest huiusmodi clausula, *Ponens*, &c. vel cessio iurium, tunc dicitur indubitanter procurator constitutus in rem suam, Bertazol. *d. tract. clausul. 27. gloss. 4. & clauf. 28. gloss. 2.*

4 Dicitur etiam tunc constitutus procurator in rem suam, cùm illud, quod exigit, nulli restituturus est, ita Aret. *cons. 124. num. 3. & cons. 225. in princ.* Bero. *cons. 187. num. 45. vol. 1.* & fuit dictum *in Mediolanen. Capellama 5. Martij 1607. coram Cardin. Marquemontio.* Sic etiam dicitur ex clausula, *quod facias quicquid domino videris expedire*, vel, *quod habeas totam potestatem*, vel, *quod re vtatur tanquam sua*, ex adductis per Cald. Pereira *de empt. cap. 15. num. 8.*

5 Translationem dominij, & reciprocam fideicommissi remissionem importare hanc clausulam, tenent Alex. *cons. 8. num. 6. vers. denique, lib. 5.* Ruin. *cons. 144. num. 49. vers. alio, & cons. 152. num. 8. col. penult. lib. 2* Grat. *cons. 60. num. 19. lib. 1.* Socin. iun. *cons. 116. num. 60. vers. præterea, lib. 1.* Menoch. *cons. 362. numer. 38.* & Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 342. num. 11.*

6 Procurator cum hac clausula habetur loco domini, & potest paciscì, *l. sed & si sanxim, l. sed & si fideiussor, l. si cum emptore, ff. de pactis, l. sicut, §. si procurator, ff. quando pignus, vel hypoth.* gloss. & Doctores *in l. transactionis, C. de transact.* Sic etiam potest iuramentum deferre, licèt simplex procurator nequeat, *l. iusiurandum quod ex conuentione, §. final. ff. de iureiuran. gloss. vltim. in cap. qui ad agendum, de procur.* 7 *in 6.* Bertazol *de clausulis instrumental. clauf. 29. glos. 10. n. 1.*

8 Licèt re integra reuocari possit procurator in rem propriam, antequam sit processum ad tria contenta *in l. 3. C. de donat.* vt tradit Cald. Pereira *de exempt. c. 22. & 23.* non ita tamen post litem contestatam, ex *l. illam. C. de donat.*

9 Sic etiam licèt procurator ante litem contestatam non possit alium procuratorem substituere, nisi id habeat in mandatis, tamen aliud est in hoc procuratore in rem suam, *in c. 1. §. 1. de procur. in 6* in Bertaz. *d. cl. 29. gl. 10. n. 1.* iste enim procurator domino comparatur tam ante, quàm post litem contestatam, vt tradit Ioan. de Grass. *in tract. de substant. procurat. in clauf. & quæ per quemlibet procuratorem verum, num. 1.*

10 Si verò constituatur ad iudicia, nequit ante litis contestationem alium substituere, nisi mandatum habeat cum speciali clausula substituendi; ita Marant. *de ordine iudicio. part. 4. dist. 16. num. 21. & 28.* Dant. *de nullit. tit. ex defectu mandati, num. 109.* & de Pace *in pract. tom. 1. in initio annot. 4. num. 5* post tem tamen contestatam poterit, vt per Boër. *d. 285. n. 1.* D. Barbos. *in l. cùm prætor. §. 1. n. 104. cum seq. ff. de iudiciis.*

11 Statutum disponens circa procuratores, non habet locum in isto procuratore in rem suam, qui propriè non est procurator, Bald. *in l. non solum, in 2. lect. num. 6. ff. de procur. & in l. 1. quæst. 5. num. 14. C. de action. & oblig.* Felin. *in cap. licet vndique, num. 8. de offic. deleg.* Aret. *in l. 1. num. 21 ff. si certum petatur*, Bertazol. *d. clauf. 29. gloss. 1. n. 2.*

12 Procurator in rem propriam non intelligitur reuocatus per mortem restituentis, *l. 2. in propria causa, ff. quando appellandum sit*, Bart. *in l. si procurator. ff. de condict. causa data*, Aret. *cons. 124. & seq.* Caballin. *Milloloq. 247. n. 1.* Card. Mant. *de tacit. & ambig. conuent. lib 7. tit. 23. n. 52.* Bertazol. *d. clauf. 29. gl. 2. num. 4.* & Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 342. num. 1.*

13 Illud pro coronide huius breuis discursus sciendum est cum Bertazol. *d. glos. 1. à n. 6.* quod procurator in rem suam quandoque fit ab homine, quandoque à lege: ab homine, vt in caso, quo vel fit cessio, vel mandantur directæ actiones per cedentes, aut ita in mandato procuræ expressè constitutus reperitur; à lege, quoties sine cessione, vel expresso mandato transeunt actiones, vt *in l. penult. C. ad Trebell.* & in casibus de quibus *in l. 1. & 2. C. de action. & obligat.* Sic etiam procurator in rem suam quandoque censetur factus ex voluntate, vt in casibus, in quibus voluntas vtriusque contrahentis concurrit, sicut in cæteris contractibus, *l. sicut C. de action. & obligat.* ex necessitate, quando alicui sunt adiudicata nomina debitorum, *l. planè, ff. famil. herciscunda*, & in aliis casibus, de quibus per gloss. & Bart. *in l. seruum quoque, §. final.* vbi text. loquitur de isto procuratore in rem suam ex necessitate, *ff. de procurat.*

14 In dubio non præsumitur mandatum in rem suam nisi præcedat causa cedendarum actionum, vt tradunt Bald *in l. 3. p. 1. C. mandati*, Bertazol. *d. gloss. 1.* 15 *n. 9.* vbi subdit, quod licèt non præsumatur mandatum factum in rem suam, tamen si id sit omissum, vt quia fuit scriptum, aliquem fuisse simpliciter procuratorem constitutum, potest testibus id comprobari.

CLAVSVLA LXXIII.

In solidum.

1 *Obligatio regulariter non in solidum, sed pro virili parte inter plures correos facta censetur.*

2 *Clausula, In solidum, vbi est apposita, excludit inter socios, vel plures coheredes, aut plures reos debendi, beneficium diuisionis.*

3 *Debitores principales vt omnes censeantur, operatur clausula, In solidum, erga principalem debitorem.*

4 *Emphyteutica rei concessio, quando est facta duobus cum clausula, In solidum, vel si stipuletur, pro se, & filiis, & descendentibus, & pro*

quilibet

quolibet ipsorum in solidum, operatur vt ad superstitem portio deficiens accrescat per ius non decrescendi.

5 *Clausula,* In solidum, *importat in emphyteusi, quod nullus alteri succedat, quando dictio distributiua,* quolibet, *est apposita stipulantibus.*

6 *Fideiussores quando plures sunt dati in solidum, quilibet eorum tenetur ad solutionem totius debiti.*

7 *Creditor potest fideiussores in solidum obligatos insimul conuenire, cum protestatione quod vnica fiat solutio.*

8 *Fideiussor vnus soluendo totum, an habeat recursum contra alium confideiussorem, remissiuè.*

9 *Integritatem reiecta omni diminutione significat clausula,* In solidum.

10 *Contrahentes arctius ligat clausula,* In solidum, *non vero auget obligationem.*

11 *Clausula,* In solidum, *non continetur sub obligatione Camerali, nisi expressè ponatur.*

12 *Clausula.* In solidum, *in obligatione Camerali annotata operatur, vt renunciatum censeatur omni, & cuicumque Iuris auxilio.*

13 *Clausula,* In solidum, *facit vt quilibet ad totum teneatur.*

14 *Totum vnicuique attribuit clausula,* In solidum.

1 QVia obligatio regulariter non in solidum, sed pro virili parte inter plures correos facta censetur, *l. reos, 11. §. cùm in tabulis, ff. duob. reis*, Rota *in Romana pecuniaria 26. Iunij 1592. coram Penia*; ope-2 ratur igitur hæc clausula, vbi est apposita, vt excludatur inter socios, vel plures cohæredes, at plures reos debendi, beneficium diuisionis, ita vt quilibet pro toto debito, vel integra summa, aut omni interesse conueniri possit, vt latè declarat Ronchegal. *in tract. de duobus reis, siue in repetit. l. penult. ff. eod. tit. n. 8. & 9.* & erga principalem debitorem operatur, vt 3 omnes cum hac clausula censeantur principales debitores, & nullus alterius fideiussor, Aym. *cons. 77. n. 3. vers. hoc itaque*, Ias. *cons. 58. n. 4. lib. 3.* Rota *decis. 112. n. 6. p. 1. diuers. & in Romana restitutionis in integrum 18. Maij 1611. coram Card. Lancellotta.*

Quando duobus est facta concessio rei emphy-4 teuticæ, cum hac clausula, *In solidum*, vel si stipuletur, *pro se, & filiis, descendentibus, & pro quolibet ipsorum in solidum*, operatur vt ad superstitem portio deficiens accrescat per ius non decrescendi; ita Bald. *in l. vnica, C. quando non petentium partes, n. 36. vers. ex quibus concluditur*, Corbol. *de iure emphyt. tit. de caus. priuat. ob lineam finitam, cap. 12 causa, à n. 86.* Alex. *cons. 30. num. 9. lib. 1.* Curt. sen. *cons. 49. num. 54.* Paris. *cons. 6. num. 13. lib. 1.* Cotta *in memorabilib. verb. emphyteusis concessa Petro*, Mandos. *ad cons. 315. Romani, verb. in feuda, vers. item si dictum esset*, Cardin. Tusch. *tom. 3. litt. E, concl. 176. num. 42. & tom. 4. litt. I, concl. 567. n. 23.* vbi *concl. 201. num. 12.* dicit quòd 5 hæc clausula, *In solidum*, importat quod nullus alteri succedat, quod intelligendum venit, quando dictio distributiua, *quolibet*, est apposita stipulantibus, hoc modo, *Titio, & Sempronio concedimus pro ipsis, & quolibet ipsorum in solidum*, tunc habet locum ius accrescendi, vt dicit Socin. sen. *cons. 50. num. 1. & 2. lib. 1.* secus verò si illa dictio distributiua esset apposita in personam filiorum, vt putà si dictum esset, *concedo Titio, & Sempronio pro cuiuslibet eorum filiis, & descendentibus*; nam tunc vno decedente emphyteusis redit ad Ecclesiam, & non ad superstitem, Cephal. *cons. 445. n. 19. lib. 3.* Corbol. *citato loco à n. 88.* Gabr. *cons. 87. à n. 2. lib. 1.* Card. Tusch. *d. litt. E, concl. 176. n. 43. & 51.*

6 Sic etiam quando plures fideiussores sunt dati in solidum, quilibet eorum tenetur ad solutionem totius debiti, vt per Gutier. *de iuram. confirmat. p. 1. cap. 25. num. 9.* Ranchin. *p. 4 conclus. 416.* Molin. *de Iust. tract. 2. disput. 342.* D. Barbos. *in l. si constante, in princ. n. 115. ad fin. ff. soluto matr.* Cald. Pereira *de empt. cap. 33. n. 49.* Valasc. *consul. 127. à n. 7.* Rebell. *de oblig. Iustit. p. 1. lib. 16. q. vlt. de fideiussor. à num. 18.* & statutum est apud Lusitanos *in Ordin. Regia, lib. 4. tit. 59. §. vlt.* & apud Castellanos *l. 8. tit. 12. part. 5.* vbi Gregor. *verb. cada vna, l. 1. tit. 16. lib. 5. noua Re-7 cop.* vbi Matien. *glos. 2. cum seqq.* Poterit tamen creditor eos insimul conuenire in solidum, cum protestatione quod vnica solutio fiat, ex traditis per Viu. *tom. 1. com. opin. pag. 288. n. 152.* Vinc. de Franchis *decis. 305.* Pallador. *lib. 2. rerum quotidianarum, 8 cap. fin. part. 3. §. 11. n. 19.* Et an vnus fideiussor soluendo totum habeat recursum contra alium confideiussorem, vide Surd. *decis. 308. n. 20.* & Stephan. Grat. *discept. forens. cap. 282. à principio*, Rebell. *d. quæst. vnic. num. 19.*

9 Significat hæc clausula integritatem, reiecta omni diminutione, *l. 1. auth. itaque. C. de duob. reis*, Menoch. *cons. 271. n. 97.* Mart. *d. p. 1. cl. 288. n. 1.* Mar. Anton. *var. res. lib. 2. resol. 8. n. 30.*

10 Ligat arctius contrahentes, non autem auget obligationem, vt per Galles. *de oblig. Cameral. p. 3. q. 3. n. 2.* Gabr. *cons. 173. n. 2. lib. 2.* & fuit dictum *in Romana nullitatis obligationis 27. Febr. 1611. coram Reuerendissimo D. meo Pirouano*, impressa per Farin. *decis. 392. n. 6. p. 1. recent.*

11 Sub obligatione Camerali non continetur, nisi expressè ponatur, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 553. n. 20. & cap. 682. num. 1. & 2.* Rot. *d. decis. 392. num. 6.* In obligatione verò Camerali annotata 12 operatur, vt censeatur renũciatum omni, & cuicunque Iuris auxilio, Alex. *cons. 133. in princ. vol. 5.* Corn. *cons. 128. n. 6. vol. 3.* cum aliis allegatis *in Rom. nullitatis obligationis 14. Nouembris 1617. coram Peraltes*, vbi etiam fuit responsum, id intelligi procedere, & restringi solùm ad ius competens de præsenti, non autem de futuro.

13 Facit vt quilibet ad totum teneatur, Rota apud Zach. *post tract. de oblig. Cam. decis. 22. n. 1. & decis. 23. n. 3.* vbi fuit dictum, hanc clausulam importare, ac si dictum esset, *quilibet eorum*, de quo Mart. *d. claus. 288. à num. 2.*

14 Attribuit totum vnicuique, *l. 1. de fideiuss. l. si non singula. C. si cert. pet. l. si diuisa. C. loc.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 39. glos. 7. num. 1.* vbi subdit, quod propriè conuenit promittentibus, non autem vendentibus rem suam.

CLAVSVLA LXXIII.

Insolitæ.

1 *Insolita clausula rescriptorum, & instrumentorum illa suspecta de fraude, & dolo reddunt.*

2 *Simulationis coniecturam faciunt clausula insolita, quando nimia est cautela.*

3 *Insolita clausula si sint plures, simulationis coniecturam faciunt, secus si vna.*

4 *Vsurarum contractum arguunt clausula insolita.*

5 *Suspectum actum reddunt clausula insolito.*

6 *Insolita clausula illa dicitur, quæ contra naturam contractus est, vel contra stylum, aut consuetudinem.*

7 *Insolita*

7 *Insolita clausula non præsumitur, & alleganti eam esse insolitam, incumbit onus probandi.*
8 *Insolita clausula non præsumitur de voluntate partium, scripta, sed potius à Notario apposita.*
9 *Testatoris de mente clausula insolita non videtur scripta in testamentis.*
10 *Claus.* In statu & terminis, *facit vt quis censeatur admissus ad actus in posterum faciendos.*

1 Clausulas omnino insolitas rescriptorum, & instrumentorum, reddere illa suspecta de fraude, & dolo, resoluunt, Socin.iun. *cons.77. num.*47. Neuiz. *cons.*8. *n.*63. Aleiat. *resp.*491. *num.*10. Crauet. *cons.* 861. *num.*6. & *cons.*969. *n.*14. Decian. *cons.*32. *n.*64. & *cons.*67. *num.*15. *lib.* 3. Tiraq. *de retractu conuent. in præfat. numero* 32. & *seqq.* Cou. *lib.* 3. *var. c.* 8. *n.* 6. *in fin.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præs.* 3. *numer.* 103. & *cons.* 1. *num.* 338. & 341. & *cons.*685. *num.* 19. Mascard. *de prob. conc.* 199. *num.* 18. Cæpol. *de simulat. contractus, præs.* 9. *casu* 31. Azeued. *l.* 4. *num.* 38. *tit* 6. *lib.* 8. *noua Recop.* Card. Tusch. *practic. conclus. litt.* C, *conc.* 306. *n.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 36. *n.* 86. Mart. *de claus. p.* 4. *claus.* 18. *num.* 3. Farinac. *de delictis*, *p.* 4. *decis.* 42. *in addit.* Monet. *de commut. vltim. volunt. c.* 7. *n.* 69. Theodos de Rubeis *in sing. Rota tom.* 1. *p.* 4. *cl.* 440. *n.* 2.]

2 Simulationis coniecturam faciunt quando nimia est cautela, *l. si quis sit fugitiuus*, 1. *apud Labeonem*, *ff. de adilit. edicto.* Doctores *in c. illo vos*, *de pignorib.* Viu. *decis.* 182. Mascard. *de prob. conc.* 299. *in fine.* Rota Bononien. *diuers. decis.* 145. *num.* 48. Mart. *de cl.* 18. *n.* . Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 36. *n.* 86. Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 13. *tit.* 35. *n.* 13. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 255. *num.* 11. & 13. Farinac. *in praxi crim. p.* 6. *de falsitate, & simulat. q.* 161. *n.* 155. & 163. [Noguerol. *alleg. iuris tom.* 1. *alleg.* 10. *n.* 41.

3 Intellige si clausulæ sint plures, secus verò si sit vna, glos. & DD. *in l. si quis sub conditione, ff. de condit. instit.* Cardin. Mantic. *d. tit.* 35. *num.* 14. Card. Tusch. *practic. concl. litt.* S, *conc.* 261. *num.* 25. Farinac. *d. q.* 161. *num.* 161.

4 Vsurarum contractum arguunt, vt per Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præs.* 122. *num.* 65. Mart. *d. cl.* 18. *n.* 4. Monet. *d. c.* 7. *n.* 70.

5 Suspectum actum reddunt, vt per Cott. *in memorab. verb. claus. pag. mihi* 109.

6 Clausula insolita illa dicitur, quæ contra naturam contractus est, vel contra stylum & consuetudinem, ita Menoch. *cons.* 422. *n.* 114. & *d. cons.* 1. *n.* 341. remissiuè Monet. *d. c.* 7. *n.* 71.

7 Non præsumitur, & alleganti eam esse insolitam, incumbit onus probandi, latè Farin. *d. q.* 161. *num.* 160. & Mascard. *d. concl.* 299. *num.* 1. vbi *numero* 2. resoluit, illam probari debere ex inspectione multorum instrumentorum.

8 Scripta non præsumitur de voluntate partium, sed potiùs à Notario apposita, ex Paris. *cons.* 100. *n.* 107. *lib.* 1. Mascard. *de prob. conc.* 1099. *numero* 18. Mart. *d. claus.* 18. *numero* 1. Vnde in testamentis non videri scriptam de mente testatoris, voluit Valasc. *consult.* 174. *n.* 8.

9 [Claus. *In statu & terminis*, facit vt quis censeatur admissus ad actus in posterum faciendos, non autem vt cum eo repeti debeant actu iam facta, Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.* 357. *n.* 9. *tom.* 2. *diuers.* aliàs *p.* 6. *recent.*]

CLAVSVLA LXXIV.

Interpretanda.

1 *Interpretanda est clausula secundum vsum loquendi ipsius disponentis.*
2 *Communis vsus loquendi est attendendus, vt erat tempore dispositionis, non autem post.*
3 *Intellectus plures habens clausula, ita est interpretanda, vt minus quàm sit possibile lædat actum, in quo apponitur.*
4 *Clausula vna declarat aliam.*
5 *Clausularum vis, & efficacia non tantùm est consideranda, quantùm mens Papæ concedentis.*
6 *Expressio clausulæ, quæ subintelligitur à Iure, non dat nouam formam mandato, nec facit actum conditionalem.*
7 *Clausula nulla debet esse superflua.*

1 INterpretanda est clausula secundum vsum loquendi ipsius disponentis, *cùm alimenta, in princ.* vbi Bart. *ff. de alim. & cibar. legatis*, Corn. *cons.* 64. *num.* 5. *in fin. vol.* 1. Surd. *cons.* 318. *num.* 7. Mart. *de claus. part.* 4. *claus.* 20. *num.* 4. vbi *num.* 1. subdit, quod eius verba pariter intelligi debet secundum communem vsum loquendi, & quod 2 communis vsus loquendi attendendus est, qui erat tempore dispositionis, non autem post, & citat Ruin. *cons.* 88. *num.* 11. *vol.* 2. Cardin. Tusch. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 3. *tit.* 8. *num.* 5. Menoch. *cons.* 266. *num.* 66.

3 Plures habens intellectus, ita est interpretanda, vt minus quàm sit possibile natura rei alteretur, & lædat actũ, in quo apponitur, ita Menoch. *cons.* 62. *n.* 27. Mart. *d. cl.* 19. *n.* 1.

4 Clausula vna declarat aliam, *l. qui filiabus*, *§. si seruus plurium*, & *§. vlt. ff. de leg.* 2. *quæsitum*, *§. Papinianus quoque*, *ff. de fundo instructo*, *l. quamuis. C. de fideicomm.* Caual. *commun. contra comm. quæst.* 905. *num.* 10.

5 Clausularum vis, & efficacia non tantùm est consideranda, quantùm mens Papæ concedentis, & intentio illius, ac contrahentium, quæ præsumitur talis, qualis de Iure esse debet, vt fuit dictum *in Leodien. Canonicatus* 21. *May* 1607. *coram Cardin. Marquemontio.*

6 Expressio clausulæ quæ subintelligitur à Iure, non dat nouam formam mandato, nec facit actum conditionalem, *l. conditionalem quæ extrinsecus, ff. de condit. & demonstrat. l.* 3. *ff. de leg.* 2. *cap. significasti, de elect.* Alex. Trentacinq. *var. resol. lib.* 1. *tit. de rescript. res.* 7. *n.* 12. *vers.* 4.

7 Clausula nulla debet esse superflua, Surd. *cons.* 455. *num.* 16 imò debet aliquid operari, Cels. Vgon. *in tract. de claus. pag.* 475. *col.* 1. maximè in contractibus, Salust. Tiber. *in form. instrum. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 6.

CLAVSVLA LXXV.

Ita quod &c.

1 *Expositiua est præcedentium ad mentem proferentis clausula*, Ita quod &c. *& regulat præcedentes dispositiones.*
2 *Præcedentia declarat, auget, ampliat, & extendit clausula*, Ita quod &c.

3 *Clausula*, Ita quod, &c. *& similes, quando precedit certa determinatio, vel verba præcedentia, stant augmentatiuè, & extensiuè.*

4 *Clausula*, Ita quod &c. *secundum supradicta est intelligenda.*

5 *Clausula*, ita quod, &c. *aliquando stat illatiuè.*

1 HÆc clausula est declaratoria mentis proferentis in præcedentibus, & sic præcedentium expositiua ad mentem proferentis, & regulat præcedentes dispositiones, Socin. sen. *cons.* 49. *n.* 2. *vers. dicemus, autem, & n.* 5. *vers. ad propositum*, Decian. *cons.* 33. *n.* 44. *lib.* 7. [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2 2. *p.* 4. *cl.* 40. *n.* 1. vbi quòd declarat & limitat præcedentia retentis eisdem terminis, & cum eisdem qualitatibus.] Marr. *de claus. p.* 1. *claus.* 64. *numer.* 1. vbi *n.* 2. post Soci. & Dec. *citatis locis*, ac Paris. *cons.* 90. *num.* 16. *&* 27. *lib.* 2. ampliat, vt non solùm declaret præcedentia, sed illa etiam augeat, ampliet, & extendat.

3 Quando præcedit certa determinatio, vel verba præcedentia, hæc clausula, & similes, *Ita vt* & sic quæ habent certam, propriamque significationem, stant augmentatiuè & extensiuè, alioquin stant declaratiuè, & aliquando restrictitiuè, seu taxatiuè, prout distingunt Bero. *cons.* 77. *n.* 16. *vol.* 2. Dec. *cons.* 227. *n.* 6. Alciat. *cons.* 127. *num.* 10. *lib.* 9. Ruin. *cons.* 25. *numero* 22. *vol.* 1. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 29. *gloss.* 3. Menoch. *cons.* 530. *numero* 31. qui loquitur de clausula, *Ita vt*, Rimin. iun. *cons.* 163. *numer.* 40. vbi subdit, hanc clausulam esse referendam ad superiora, & secundùm supradicta esse intelligendam.

4 Aliquando stat illatiuè, Gabr. *cons.* 111. *n.* 22. *cum seq. vol.* 1. Surd. *cons.* 315. *num.* 25. *cum seq.* Honded. *cons* 69. *n.* 45. *vol.* 2. Peregr. *de fideicom. art.* 14. *num.* 17. *& cons* 38. *n.* 30. *vol.* 1.

Et latiùs de hac clausula, sicut & de aliis scilicet, *Ita tamen*, & *Ita vt*, dixi *in tract. de dictionibus, dict.* 183. *&* 184.

CLAVSVLA LXXVI.

Ius, & iustitiam ministrari, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Remedium magis vtile ipsi petenti, vt censeatur intentatum, operatur clausula*, Ius, & Iustitiam ministrari, &c.

3 *Actio omnis quod dicatur intentata, operatur clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

4 *Iudex vt possit condemnare secundum modum probandi, per quem declaratur intentio libellantis, operatur clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

5 *Remedium quod sufficit ad victoriam, vt intentatum intelligatur, operatur clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

6 *Remedium illud, quod libellanti competere posset, vt quis videatur intentare, importat hoc clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

7 *Libellus licèt sit ineptus, tamen vigore clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c. *potest iudex iudicare secundum quod erat petendum.*

8 *Iudex actore non petente potest condemnare reum conuentum in fructibus, interesse, vsuris, & expensis, si actor petierit*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

9 *Iudex vt possit super non petitis officium suum impertiri, operatur hac clausula*, Ius, & iustitiam ministrari. &c.

10 *Possessorio agens, & concludens, quando possit virtute clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c. *obtinere in petitorio, ostenditur.*

11 *Libellus vt sustineatur ex causa apta, licèt super inepta sit conclusum, operatur hac clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

12 *Verba illa libelli vt improprientur ad deseruiendum intentioni libellantis, operatur clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

13 *Libelli conclusio licèt regulariter attendatur, vt actio intentata cognoscatur, non autem narratiua, tamen secus est quando adest hac clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

14 *Iudex vt debeat deferre iuramentum, quamuis expressè petitum non sit, operatur hac clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

15 *Modos non narratos minimè comprehendit clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

16 *Remedia contraria quando intentata fuissent, non procedit hac clausula.*

16 *Libellum non sustinet clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c. *quando vna res petitur, & alia probatur.*

18 *Circa libellum generalem non operatur aliquid clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c. *quando de generalitate fuit oppositum.*

19 *Claus.* Iuris ordine seruato, &c. *facit quem arbitratorem.*

20 *Claus.* Iuris solemnitate omissa, &c. *operatur vt censeatur sublatus omnis ordo cognoscendi.*

21 *Claus.* Iustitiam facit, &c. *restringit commissionem.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Capic. *decis.* 96. Anton. Gabr. *comm. lib.* 6. *tit. de claus. conclus.* 4. Menoch. *cons.* 314. *numero* 5. Ioseph. Ludouic. *Perus. dec.* 117. Perez *ad l.* 11. *vers. oppono* 2. *tit.* 1. *libro* 3. *Ordinam. pag.* 484. Pinel. *in l.* 2. *C. de rescind. vend. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 29. Gam. *Lusitan. decis.* 300. *num.* 3. Surd. *cons.* 273. *num.* 5. *& num.* 23. *cum seqq.* Valasc. *de iure emphyt. quæst.* 6. *num.* 15. *& consult.* 119. *num.* 15. Marr. *d. claus. p.* 1. *claus.* 65. Rot. Ianuen. *decis.* 65. *& decis.* 91. *num.* 12. Ludou. Rodolphin. *post tractat. de absoluta Principis potestate, voto vnico, num.* 11. *cum seqq.* Cardos. *in praxi Iudic. & Aduocat. verb. claus.* 11. Mend. à Castro *in praxi Lusitana, lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 4. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C, conc.* 359. [Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 42. *&* 457.]

2 Operatur hæc clausula, vt censeatur intentatum remedium magis vtile ipsi petenti, vt per Crau. *cons.* 801. *n.* 45. Rol. *cons.* 79. *n.* 38. *vol.* 1. Pinel. *d. cap.* 3. *num.* 29. Perez *d. lib.* 3. *vers. oppono secundò, pag.* 484. Gam. *Lusit. decis.* 300. *num.* 3. Valasc. *de iure emphyt. quæst.* 6. *num.* 15. Menoch. *cons.* 314. *num.* 5. Surd. *cons.* 273. *num.* 4. Mar. Antonin. *var. res. lib.* 2. *res.* 15. *numero* 17.

3 Item operatur, quod omnis actio dicatur intentata, quæ colligi potest ex narratis, ita Corn. *cons.* 46. *n.* 4. *& cons.* 301. *num.* 3. *lib.* 3. Aret. *cons.* 17. Alex. *cons.* 42. *& cons.* 61. *incip. Viso, n.* 10. *& cons.* 117. *& cons.* 191. *num.* 9. *& cons.* 200. *n.* 7. *lib.* 1. *& cons.* 6. *num.* 8. *& cons.* 34. *n.* 4. *lib.* 3. Butr. *cons.* 63. Crau. *cons.* 151. *num.* 4. Marr. *d. p.* 1. *claus.* 65. *n.* 2. Card. Tusch. *d. conc.* 359. *num.* 1. vbi *num.* 2. extendit, etiamsi concluderetur in actione inepta, quia adhuc si ex narratis apta colligi potest, admittitur.

4 Item operatur, vt secundum modum probandi, per quam declaratur intentio libellantis, Iudex possit condemnare, Corn. *cons.* 102. incip. *Visa petitione, lib.* 1. Gemin. *cons.* 218. incip. *Ne super deductis, n.* 5. Card. Tusch. *d. conclus.* 336. *n.* 4.

5 Item operatur, vt intentatum remedium intelligatur, quod sufficit ad victoriam, ita Rodolphin. *d. voto vnico, n.* 11.

6 Item importat, vt quis videatur intentare illud remedium, & illam viam, quæ libellanti competere posset, & æquè actori magis sit proficua, vt per Pacif. *de Salu. interd. Inspect.* 1. *c.* 2. *n.* 7.

7 Item operatur, quod licet libellus sit ineptus, Iudex possit iudicare secundum Iuris dispositionem, & quod erat petendum, Coual. *commun. contra comm. q.* 763. *n.* 64.

8 Item operatur, vt Iudex actore non petente possit condemnare reum conuentum in fructibus, interesse, & vsuris, ac victum in expensis, si actor petierit ius, & iustitiam ministrari; ita Viu. *tom.* 1. *com. opin. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 95. *vers. & eam, pag.* 365. Beruard. Græuæ *ad pract. Cam. Imperial. lib.* 1. *conclus.* 61. *consid.* 3. *n.* 4. [Giurba *dec.* 65. *n.* 15.]

9 Item operatur, vt possit Iudex super non petitis officium suum impertiri, secundum Abb. *in cap. fin. in fin. de iureiuran.* Alex. *cons.* 41. *sub n.* 2. *vers. & quando, vol.* 5. Cotta *in memorabil. verb. iuramentum in supplementum, in fine*, Capic. *decis.* 10. *n.* 22. & dicit Aleiat. *cons.* 116. *in fin.* quod potest actor obtinere in actione personali, licèt intentauerit realem, si fuerit vsus hac clausula, de quo etiam Cephal. *cons.* 400. *n.* 1. *vol.* 3. Afflict. *decis.* 95. *n.* 7. & 9. & ait Ioseph. Ludou. *Lucen. decis.* 46. *n.* 5. & *seq.* quod si petita fuerint solùm quinque, & probatum in decem, condemnatio in decem probatis fieri potest virtute huius clausulæ.

10 Item operatur, quod agens, & concludens in possessorio, potest obtinere in petitorio, dummodo ex narratis possit elici actio ad petitorium, aliàs secus, Corn. *cons.* 91. incip. *In causa vertente, in princ. lib.* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 159. *n.* 3. Gram. *decis.* 19. *n.* 16. Crau *cons.* 199 *n.* 1. & ita importat, vt intelligatur propositum petitorium, & possessorium, prout erit vtilius auctori, *ut* per Hond. *cons.* 24. *n.* 18. *tom.* 2. vbi *n.* 29. declarat, nisi narratiua, & conclusio respiceret merum petitorium. [Peregr. *cons.* 24. *n.* 11. *vol.* 1.]

11 Item operatur, vt libellus sustineatur ex causa apta, licèt super inepta sit conclusum, & ita saluat libellum ab omni ineptitudine; ita Capic. *decis.* 10. *n.* 21. Marant. *de ordin. iudicior. p.* 6. *tit. de libel. oblat. n.* 15. Rot. *Lauuen. decis.* 1. *num.* 7. Brunor. à Sole *in locis com. verb. clausula* 15. Ludou. Rodol. *d. voto vnic. n.* 11. Hippol. *sing.* 36 incip. *Clausula*, Cardin. Tusch. *d. concl.* 359. *n.* 18. [Et operatur vt libellus obscurus & generalis admittatur. Gabr. *d. tit. de claus. conclus.* 4. *num.* 1. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 450. *num.* 11. vbi *num.* 11. intelligit, parte non opponente, & *num.* 13. addit quòd operatur vt procedat libellus sine conclusione, & etiamsi conclusio sit inepta, vel nulla. & *num.* 16. & 17. quod operatur super possessorio, licèt conclusum sit in petitorio, quando narrata possunt vtrumque respicere, & *num.* 14. quod operatur, vt iudicari possit super omnibus narratis, etiam quòd super aliquo narratorum sit specialiter conclusum & *n.* 15. quòd per eam censetur intentatum illud quod est fauorabilius actori.]

12 Item operatur, vt improprientur verba libelli ad deseruiendum intentioni libellantis, ita Socin. *in cap.* 2. *num* 84. & 85. *de libelli oblat.* Alexand. *cons.* 121. *lib.* 1. & alij citati à Cardin. Tusch. *dict. conclus.* 359. *num.* 9.

Item operatur, quod licèt regulariter attendatur 13 conclusio libelli, vt actio intentata cognoscatur, non autem narratiua, tamen secus est quando adest hæc clausula; ita Alex. *cons.* 121. *lib.* 1. & *cons.* 117. & *cons.* 192. *lib.* 2. & *cons.* 21. *lib.* 3. & *cons.* 124. *lib.* 5. *col.* 3. Butr. *cons.* 63. Socin. *cons.* 160. *ad fin. lib.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 359. *n.* 14.

Item operatur, vt Iudex debeat deferre iuramen- 14 tum, quamuis expressè petitum non sit, quia virtualiter sub hac clausula petitio continetur, Cott. *in memor. verb. iuramentum in supplementum*, Gabr. *d. concl. n.* 25. Mascard. *de probat. concl.* 954. *n.* 48.

Limita primò, non comprehendere modos non 15 narratos, Gabr. *com. lib.* 6. *sub tit. de claus. conclus.* 4. *num.* 12. & 16. Aret. *cons.* 17. incip. *Considerandis, col.* 3. *vol.* 5. *vers. vnde sicut ista clausula*, Corn. *cons.* 301. Incip. *In præsenti, n.* 3. *lib.* 3. Hippol. *cons.* 75 *n.* 21. *vol.* 1. Brunor à Sole *dict. verb. clausula* 49. Surd. *cons.* 279. *n.* 24. Honded. *cons.* 14. *n.* 30. *tom.* 2. Card. Tusch. *dict. litt. C. concl.* 259. *n.* 25. & 40.

Limita secundò, vt non procedat quando reme- 16 dia contraria intentata fuissent vt per Alex. *cons.* 96. *n.* 7. & *cons.* 110. *col.* 4. *vol.* 4. Paris. *cons. vlt. n.* 12. *vol.* 1. Ferret. *cons.* 204. *n.* 10. *vol.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 395. *num.* 30. Mart *d. claus.* 65. *numer.* 16. Surd *cons.* 173. *num.* 3. Bernard Græuæ *ad pract. Camer. Imper. lib.* 1. *conclus.* 61. *consid.* 3. *n.* 6. Honded. *cons* 83. *n.* 60. *tom.* 1. & Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 24. *n.* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 359. *num.* 30. Pacif. *de Salu. interd. Inspect.* 1. *cap.* 3. *num.* 22. vbi *n.* 23. subdit, quod non saluat libellum à vitio contrarietatis, & *n.* 24. quod non sustinet libellum in iudicio recuperandæ, si fuit intentatum retinendæ. Sublimita tamen quando fuit facta probatio in vno plus quàm in alio ex contrariis, quia tunc sustinetur libellus continens contraria; ita Grat. *cons.* 70. incip. *Ex multitudine, n.* 31. & *seq.* Mart. *d. claus.* 65. *num.* 18. Card. Tusch. *d. conclus.* 139. *n.* 51. vbi *num.* 33. post Grat. *d. cons.* 70. *n.* 28. & Alex. *cons.* 125. incip. *Viso, n.* 12. *lib.* 1. sublimitat pariter, si adest clausula, *Omni meliori modo*, quia illa tollit defectum contrarietatis, & addit Pacif. *d. cap.* 5. *num.* 41. quod non obstante contrarietate; operatur hæc clausola, vt actor obtinere debeat in eo, in quo iustitiam habet. Et quod hæc clausula trahatur etiam ad remedium diuersum, vbi nulla certa actio fuit proposita, ex Surd. *cons.* 273. *num.* 24. tradit Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 193. *num.* 9.

Limita tertiò, non sustinere libellum, quando 17 vna res petitur, & alia probatur, Surd. *consil.* 24. *num.* 19.

Limita quartò, clausulam nostram non operari 18 aliquid circa libellum generalem, quando de generalitate fuit oppositum, vt ex Ruin. *cons.* 29. incip. *Visa petitione, n.* 9. *lib.* 4. tradit Card. Tusch. *d. con.* 359. *n.* 26. Theod. de Rub. *d. conc.* 457. *n.* 12.

Claus. *Iuris ordine seruato*, &c. facit quem censeri 19 arbitratorem, etiamsi partes compromittant in eum tanquam in arbitrium. Card. *cons.* 86. *num.* 1. Theod. de Rub. *cl.* 455. *n.* 1.

Claus. *Iuris solemnitate omissa*, &c. operatur vt 20 censeatur sublatus omnis ordo cognoscendi introductus à iure gentium. Lancell. *de attent. p.* 2. *in præf. num.* 46. Theodos. de Rubeis *cl.* 456. *num.* 4. Et per istam clausulam videtur sublatus omnis ordo in cognoscendo. Lancel. *in d. præf. num.* 47. Theodos. de Rub. *d. claus.* 446. *n.* 5. vbi *num.* 3. quòd non excludit collationem.

Claus. *Iustitiam facias*, &c. restringit commissionẽ 21 vt intelligatur quatenus de iure. Crescent. *decis.* 1.

de rescript. Theod.de Rub.*d.clauf.459.n.1.* operatur vt seruetur ordo iudiciarius. Felin.*in c.1.n.51.verf.& si dicatur, de consti.* Theod.de Rub. *d.clauf.456.n.3.* & vt sit data potestas cognoscendi & decidendi. Felin.*vbi supra.* Theod.de Rub.*d.clauf.459.n.5.*]

CLAVSVLA LXXVII.

Litis statum, &c.

1 *Litis mentio sufficienter facta dicitur per clausulam*, Cuius litis statum, &c.*insertam in commissione ad lites, seu supplicatione ad beneficia.*

2 *Attentatorum absque vitio quod capi possit possessio, non operatur clausula*, Cuius litis statum, &c.

3 *Res iudicata requirit specificam, & indiuiduam mentionem, ita vt non operetur effectum clausula*, Litis statum, &c. *quando adest res iudicata.*

4 *Res iudicata quando est deducta in controuersiam, sufficit facere mentionem de lite per clausulam*, Litis statum, &c.

5 *Litis mentio an sufficiat in commissione ad lites, seu supplicatione ad beneficia, vbi plures sunt, ostenditur.*

1 IN commissione ad lites seu supplicatione ad beneficia, hæc clausula inserta inter alias clausulas generales, operatur vt dicatur sufficienter mentio facta litis; ita tradunt Felin.*in cap. ex litteris 29. de offic.delegat.* Gemin. *conf.*120.*n.* 6. Achil. *decis. 9.de rescript.*vbi dicit, quod propterea non remanet subreptitium rescriptum, Rebuff.*in praxi,p.3.Signatura, in verf.quatenus litigiosum litis statum, num.4.* Mant. *decis.* 213. *num.* 8. Marchef. *de Commission. part.* 1. *pag.*481.*num.*11.*in vltima impressione,*Monet.*de commun.vlt.volunt.cap.7.n.* 330. & fuit dictum *in Zamoren.fructuum* 12. *Nouemb.* 1584.*coram Card. Seraph. inter eius decisiones impress. decis.*.. *& in Militen. pensionis* 13. *Octobr.*1595.*coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino, & in Tamarina parochialis* 16. *Iunij* 1600.*coram Gregorio XV.inter eius decisiones impressas decis.*a.*n.* 6. quæ etiam est impressa per Farin. *decis.* a9.*n.*2.*p.*2. *recent. & in Pampilonen. de Iansi* 19. *Decembris* 1605. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Cremonen. pensionis* 5. *Decembris* 1614. *coram Andrea*, impressa per Farin. *dec.* 605. *n.*11.*p.* 2.*recent.* [operatur enim ac si status causæ in indiuiduo, & nominatim esset expressus,Gemin. *d. conf.*120. Sarnen. *in reg.de triennali q.* 14. *num.* 17. Theod.de Rub.*in singularib.Rota tom.*1.*p.*4. *cl.* 101. §.2.vbi *in* §.1.dixerat quod hæc clausula posita in commissione non extenditur ad alias lites, propter illud aduerbium, *huiusmodi*, quod solet apponi in extensione dictæ clausulæ.]

2 Licèt autem hæc clausula perseneret gratiam à subreptione ob non factam mentionem de lite, non operatur tamen quod capi possit possessio absque vitio attentatorum, vt fuit dictum *in Cardenen. Iurispatronatus* 13.*May* 1610.*coram D. Patriarcha Pamphilio, & in Conchen.beneficij de Triesti* 20.*Decembris* 1609.*coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano.*

3 Non operatur etiam effectum hæc clausula, quando adest res iudicata, quia res iudicata requirit specificam, & indiuiduam mentionem, vt fuit dictum *in Abulen. Capellania* 21. *Aprilis coram Card. Lancelloto iuniori, & in Toletana beneficij* 14. *Nouembris* 1605.*coram Iusto*, impressa per Marchef.*de Commiss.p.1.pag.*385.vbi subditur, quòd idem est in quocumque casu, vbi adsunt executoriales, quæ perimunt litem, cùm dentur vigore sententiæ, & rei iudicatæ: hoc tamen non procedit si res iudicata esset iam deducta in controuersiam, quia tunc sufficit facere mentionem de lite per hanc clausulam, vt fuit dictum *in Burgen.praeminentiarum* 3. *Martij* 1608.*coram Reuerendissimo D.meo Coccino Decano.* 4

5 Vtrùm autem litis mentio sufficiat, vbi plures sunt lites? Resp.quoad hunc effectum sufficere, maximè quando facta fuit mentio litis indefinitè sine aliqua restrictione, vt fuit dictum *in d.Ternisina parochialis coram Greg.XV.*impressa per Farin.*d.decis.*29. *n.* 4.*p.* 2. *recent.* vbi responsum fuit ad decisionem Cæsaris de Graff. non facere in contrarium, quia nihil firmat, sed relinquit particulariter dubitandum; tum etiam, quia ibi erat expressa lis super beneficio, vnde nil mirum, si non comprehendat litem super fructibus.

CLAVSVLA LXXVIII.

Manu Regia.

1 *Conuentiones omnes antiquitus a Regis manu procedebant.*

2 *Manus Regia etiam hodie in Principibus durat.*

3 *Clausula*, Manu Regia,*operatur, vt quis procedat quasi Princeps.*

4 *Iudex vt possit procedere de facto, & sine vllo Iuris ordine, operatur clausula*, Manu Regia.

5 *Appellationis remedia tollit clausula,*Manu Regia, *posita in rescriptis.*

6 *Solemnitates Iuris Ciuilis, non tamen substantialia iudicij, tollit clausula*, Manu Regia.

7 *Manutentionem non impedit clausula*, Manu Regia, *& alia*, Sola facti veritate inspecta.

1 ANtiquitus omnes conuentiones, etiam pacto nudo à Regis manu procedebant, si quidem antequam Magistratus creati fuissent, & populus à Romolo in triginta Curias diuisus esset, ipse controuersiis præerat, illásque manu sua decidebat, prout Reges heroicis temporibus faciebant, vt ait Aristoteles *lib.* 3. *Politic.* Verùm cùm Romulus populum auctum in Curias triginta diuiserit, Magistratus creati ius dicere cœperunt, & ita successiuis temporibus factum est; sed non ideo manus Regia extincta fuit, quoniam etiam hodie in Principibus durat, vt ex Ant de Butr. *in cap.qua in Ecclesiarum, num.*26.*& seq.de constitut.* refert. Marta *de clauf.p.*1. *clauf.*70.aliàs 71.*n.*1.*in vlt,impress.* 2

3 Operatur igitur hac clausula, vt quis procedat quasi Princeps, ex notatis per Stephan. Gratian. *Marchia decis.*68.*n.*5.

4 Operatur etiam, vt Iudex possit procedere de facto,& sine vllo Iuris ordine,vt per Nat.*in Clemente. sape.§.non sic tamen, verf.visis suprascriptis, num.* 95. Marant.*de ord.iudicior.p.*4. *distinct.* 9. *num.* 8. & fuit dictum *in Mirandulen.pensionis* 27.*Martij* 1613.*coram Reuerendissimo D.meo Coccino Decano*, impressa per Farin.*decis.*446.*n.*1.*p.*2.*recent.*

5 Positam in rescriptis tollere remedia appellationis, tradunt Dec.*in cap.pastoralis, num.*17.*&* 18.*de appell.* Marchef.*de Commiss.p.*2.*pag.*421.*n.*101.*in vlt. impress.*

Tollere

9 Tollere solemnitates Iuris Ciuilis, non tamen substantialia iudicij, resoluit Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 1. cap. 569. num. 30. & 31.* vbi *num.* 32. subdit, non tollere ineptitudinem libelli parte opponente, nec beneficium excussionis [Rota *decis.* 300. *n. 4. p. 1. in post. Farin.* aliàs *p. 3. recent.*]

7 Hæc clausula, & illa alia, *Sola facti veritate inspecta*, non impedit manutentionem, vt fuit dictum *in Bononien. de Carualibus 21. Ianuarij 1602. coram Card. Pamphilio*, impressa per Marches. *de Commiss. p. 2. pag. 646. n. 11. in vlt. impress.* [Theod. de Rub. *in sing. rub. Rota to. 2. p. 4. cl. 474. n. 1.* vbi *n. 2.* subdit quòd non operatur vt actus via Regia, & emisso iuris ordine factus non sit parti notificandus.]

CLAVSVLA LXXIX.

Motu proprio.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Motu proprio illud dicitur concessum, quod sponte, & nemine petente conceditur.*
3 *Gratia motu proprio concessa dicitur, quando Pontifex expressit in litteris se Motu proprio concedere.*
4 *Clausula*, Motu proprio, *debet esse scripta manu Propria Principis concedentis.*
5 *Inferior non potest vti clausula.* Motu proprio.
6 *Princeps quando explicat se Motu proprio concedere, dicitur Motu proprio concessisse, quamuis constet huiusmodi gratiam fuisse ab impetrante petitam.*
7 *Motus proprius concessus ad instantiam partis, idem operatur quod Motus proprius ex mera liberalitate Principis.*
8 *Probare volens ad partis petitionem concessam fuisse gratiam Motu proprio, non admittitur.*
9 *Clausula,* Motu proprio, *nunquam præsumitur.*
10 *Motus proprius testibus non potest probari.*
11 *Scriptura si amittatur, potest per testes probari, in ea fuisse clausulam* Motus proprij.
12 *Facultas per clausulam* Motus proprij *concessa, quando expiret per obitum Papa concedentis, ostenditur.*
Clausula Motus proprij, *habet vim clausula.*
13 Non obstantibus, &c.
14 Ex certa scientia, &c
15 Specialis expressionis.
16 *Subreptionis vitium tollit claus.* Motus proprij.
17 *Legatus à latere si apponat claus.* Motus proprij. *illa tollit vitium subreptionis.*
18 *Subreptionem in tacenda inhabilitate persona, non tollit claus.* Motus proprij.
19 *Tertij in præiudicium non operatur claus.* Motus proprij.
20 *Gratia* Motus proprij *non valet, si qualitas intrinseca beneficio tacéatur.*
21 *Subreptio, quæ procedit ex re ipsa non tollitur per clausulam* Motus proprij.
22 *Motus proprius quando est ad suggestionem partis, tunc potest dari de subreptione, quæ procedit ex parte impetrantis.*
23 *Obreptio non suppletur à claus.* Motus proprij.
24 *Concessio facta Motu proprio est intelligenda prout iacet, & sonat.*
25 *Clausula* Motus proprij *reddit dispositionem fauorabilem.*
26 *Priuilegium concessum Motu proprio, latè est interpretandum.*
27 *Impetranti cum claus.* Motus proprij, *in terminis* Clem. 1. de concess. præbendæ, *non currit tempus a die nota vacationis in loco, sed tantùm à die sua scientia.*
28 *Titul.* quod quisque iuris in alterum statuerit, ipse eodem iure vtatur, *non habet locum stante clausula* Motus proprij.
29 *Probata ea omnia videntur, quæ Princeps asserit in suis litteris, stante clausula* Motus proprij.
30 *Diligentiam processus ab aduersario adhibitam tollit claus.* Motus proprij.
31 *Possessionem partis in data non tollit claus.* Motus proprij.
32 *Causa præsumitur in Principe rescribente Motu proprio.*
33 *Concessio vt non præsumatur propter importunitatem facta, operatur clausula* Motus proprij.
34 *Papa si Motu proprio mandet conferri, vel conferat prebendam, si vacat, tunc satis est quod vacet tempore collationis, vel repetitionis, licèt non vacaret tempore data.*
35 *Impetrationem tollit claus.* Motus proprij, *& omnes eius effectus, qui ex impetratione oriri possunt.*
36 *Gratia viuificationem cùm operetur gratia Motus proprij, non potest ad illius destructionem allegari.*
37 *Claus.* Motus proprij *operatur circa omnes qualitates extrinsecas.*
38 *Claus.* Motus proprij *ad causas pendentes refertur.*
39 *Gratiam non ampliat clausula* Motus proprij *circa expressa, & ea, quæ non sunt contra mentem disponentis, aut contra Ius commune.*
40 *Actum irritum comprehendit claus.* Motus proprij.
41. *Claus.* Motus proprij *apposita posterioribus litteris, reuocat processum factum in vim primarum, etiam ante earum præsentationem.*
42 *Tertij in præiudicium non operatur claus.* Motus proprij.
43 *Princeps præsumitur priuilegio suo, in quo est inserta claus.* Motus proprij, *tollere statuta ciuitatis.*
44 *Claus.* Motus proprij *non operatur in iis, quæ non iuris, sed facti sunt.*
45 *Priuilegium lite pendente obtentum cum clausulâ* Motus proprij, *nulla litis pendentis in eo facta mentione, nō sit validum vigore clausula* Motus proprij.
46 *Priuilegium contra ius alterius non firmat clausula* Motus proprij.
47 *Intentionis defectum non tollit clausula.* Motus proprij.
48 *Ius in re, vel ad rem quæsitum alteri non adimit claus.* Motus proprij.
49 *Defensiones, & exceptiones competentes de Iure, non aufert claus.* Motus proprij.
50 *Gratiam contra mentem concedentis non firmat claus.* Motus proprij.
51 *Dispensationem aliquam non inducit clausula* Motus proprij, *nec tollit impedimentum personæ.*
52 *Dispensatio posterior non facta prioris mentione, vt minime sit subreptitia non operatur claus.* Motus proprij.

53 *Clausula* Motus proprij *non operatur vltra expressa, sed ad specialiter specificata, & nominatim dicta restringitur.*

54 *Beneficiorum incompatibilitatem non aufert clausula* Motus proprij.

55 *Defectus substantiales non supplet, nec inhabilitatem remouet clausula* Motus proprij.

56 *Illegitimitatis, ætatis, ordinis, & irregularitatis defectus non supplet clausula* Motus proprij.

57 *Bigamia defectum non aufert clausula* Mutus proprij.

58 *Collationem factam excommunicato non validat clausula,* Motus proprij, *si in ea adsit.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per text. *ibi in cap. si Motu proprio, de præbend. in* 6. Vital. de Camban. *in tract. clausul. pag.* 12. *col.* 1. Cels. Vgon. *in simili tract. verb. Motu proprio non tollit, pag.* 482. *col.* 1. *cum seqq.* Bertachin. *in repert. verb. clausula Motu proprio*, Mil. *etiam in repertor. verb. Motus proprius*, Gig. *de pension. quæst.* 9. *à num.* 4. Hoied. *de incompatib. benefic. cap.* 20. *n.* 7. Selu. *de benefic. part.* 3. *quæst.* 12. *à n.* 2. Gambar. *de officio, & potest. Legati de latere, lib.* 3. *à n.* 44. Anton. Gabr. *lib.* 6. *commun. tit. de clausulis, concl.* 2. Menoch. *de arbitr. casu* 201. *à n.* 78. *& cons.* 1. *n.* 387. *& cons.* 103. *n.* 99. *cum seqq. & cons.* 178. *n.* 20. *de præsumpt. lib.* 1. *præs.* 9. *n.* 26. *&* 27. Rebuff. *in concord. in forma mand. Apost. in glos. Motu proprio*, Mascard. *de probationib. concl.* 1075. Matien *ad l.* 7. *gloss.* 7. *num.* 4. *tit.* 7. *lib.* 5. *noua Recopil.* Surd *cons.* 303. *n.* 17. Henriq. *in sum. lib.* 7. *cap.* 17. *n.* 4. *lit. C.* Flamin *de resignationib. tom.* 1. *lib.* 6. *quæst.* 2. *n.* 92. *& num.* 2. *lib.* 8. *quæst.* 9. *n.* 74. D. Barbosa *ad l.* 2. *§. legatis, num.* 99. *ff de iudiciis*, Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom* 1. *litt. C. conclus.* 340. *cum seqq.* Seraph. *decis.* 365. *à num.* 1. Bernard. Græuæ *ad practicam Cameræ Imperialis, lib.* 2 *concl.* 58. *cond.* 1. Ludouic. Rodolphin. *in tract. de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap.* 5. *n.* 15. Aloys Ricc. *in collectan. decis. part.* 2. *collect.* 400. *& part.* 4. *collect.* 959. D. Marta *de clausulis, part.* 1. *claus.* 72. Nicol. Garc. *de benef. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 510. Viuian. *in praxi Iurispatr. lib.* 13. *cap.* 8. *n.* 20. *cum seqq. in* 2. *edit.* Ricciul. *de iure personar. extra gremiũ Eccles. existentium, lib.* 4. *cap.* 6. *n.* 6. *cum seqq.* Monet. *de decim. cap.* 9. *quæs.* 3. *n.* 533. & latiùs *de commutationib. vltim. volunt. c.* 7. *n.* 77. *cum seqq.* Rot. apud Farin. *decis.* 656. *à princip. p.* 2. *recent.* [Theod. de Rub. *in singul. Rotæ tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 47. *&* 481. Duran. *decis.* 60. *n.* 8.]

2 Motu proprio illud dicitur concessum, quod sponte, & nemine petente conceditur, *d. c. si Motu proprio*, Gram. *decis.* 605. *num.* 35. Menoch. *cons.* 255. *n.* 40. Glorit. *resp.* 1. *part.* 2. *n.* 36.

3 Tunc autem solùm dicetur gratia Mutu proprio concessa, quando Pontifex expressit in literis, se proprio Motu concedere, vt expresse habetur *in d. c. si Motu proprio*, & resoluunt Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *disp.* 1. *num.* 6. *in princip.* Monet. *de commut. vlt. volunt. cap.* 6. *num.* 168. vbi post Gabr. *dict. conclus.* 5.
4 *num.* 102. obseruat, huiusmodi clausulam debere esse scriptam manu propria Principis, seu conce-
5 dendis, qui non potest esse inferior, vt multis probat Mench. *de success. tit. de test. st. potent. lib.* 1. *§.* 6. *num.* 13.

6 Et adeò verum est. Principem, quando explicat se proprio Motu concedere, dici Motu proprio concessisse, vt procedat, quamuis constet huiusmodi gratiam Motu proprio fuisse ab impetrante petitam, quia hæc non repugnant, sed significant, Pontificem illis verbis non illa petitione, sed proprio Motu ductum, ita tenent Dec. *in cap.* 2. *num.* 23. *de rescript. & cons.* 51. *n.* 3. *vol.* 1. *& cons.* 602. *num.* 2. *vol.* 5. Rebuff. *in concord. in forma mandati Apostolici, super verb. Motu proprio, vers. notandum quòd hæc clausula, & in praxi beneficiali, tit. de mandatis Apostol. in clausulis mandator. num.* 25. Anastas. Germ. *de Indult. Card. §. non itaque, num.* 5. Menoch. *de arbitr. casu* 205. *num.* 79.

7 Idem enim operatur Motus proprius concessus ad instantiam partis, quod Motus proprius ex mera liberalitate Principis, vt ex sententia Rotæ probat Gambar. *de off. Legati, lib.* 8. *num.* 61. *cum seqq.* quem refert, & sequitur Seraphin. *decis.* 365. *num.* 1. *&* 2. & illis citatis Rot. *in Asten. pensionis* 31. *Martij* 1615. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farin. *decis.* 656. *n.* 1. *p.* 1. *recent.* Quamvis contrarium velint Paris. *cons.* 1. *n.* 76. *lib* 1. Apostil. ad Aleaand. *cons.* 112. *in verbo inserta, lib.* 7. Bellam. *cons.* 33. *n.* 22. *&* 23. quos meritò reprehendit Rota *in d. Asten. pensionis*, firmans in isto conflictu sufficere quod ipsa sequatur illam opinionem, quod idem operetur Motus proprius ad suggestionem partis, quod Motus proprius ea mera volũtate Principis; & quotidianam practicam Rom. Curiæ ita seruare contendit, quicquid dicat Ioan. à Cochier *de permut. benef. p.* 4. *c.* 4. *n.* 6. *fol.* 115.

8 Vnde bene infert Rebuff. *in dictis clausulis mandatorum, num.* 23. *cum gloss. ab omnibus recepta, verb. expressè in d. c. si Motu proprio*, tunc non admitti volentem probare ad partis petitionem concessam esse gratiam Motu proprio, quia esset Pontificem mendacij redarguere velle tum etiam, quia id nihil emolumenti afferret, & vt bene docet idem Rebuff. *loco proximè citato*, eosdem prorsus tunc operabitur effectus clausula *Motus proprij*, perinde, ac si pars non petiisset.

9 Circa probationem huius clausulæ (cùm illa nunquam præsumatur, vt ex *d. cap. si Motu proprio*, & Bart. tradit Mascard. *de prob. conc.* 1075.) illud est
10 aduertendum: Motum proprium testibus non posse probari, vt docent Vital. de Camban. *citato loco, n.* 2. Cels. Vgon. *pag.* 483. *col.* 1. Gabr. *d. conc.* 2. *num.* 103. Sanchez *d. lib.* 8. *disput.* 1. 6. Monet. *de commutat. vlt. volunt. c.* 6. *n.* 168.

11 Cum hoc tamen stat, quod si scriptura amittatur, possit per testes probati in ea fuisse hanc clausulam, vt declarat Gabr. *d. conc.* 2. *n.* 105. Sanch. *d. lib.* 1 *disp.* 2. *n.* 6. *ad finem*, Monet. *d. c.* 6. *n.* 168.

12 Illud obseruandum est, facultatem per hanc clausulam concessam, per obitum Papæ concedentis expirare, si ille, cui fuit concessa ante eius obitum non vtatur; secus est, si sit concessa per viam contractus. quia tunc durat etiam post obitum concedentis. vel si sit facta per viam legis, quia tunc pariter perpetuò durat, vt per Seraphin. *dec.* 731. *n.* 1. Quamplures tamen operatur effectus ea seqq.

13 Primus effectus est quod clausula *Motus proprij* habet vim clausulæ, *Non obstantibus*, &c. vt per Bald. *in l. omnes, C. de quadriennij præscript.* Socin. *cons.* 127. *in fin. vers. nam etiam, vol.* 3. Curt. sen. *cons.* 66. *num.* 65. Ruin. *cons.* 21. *vol.* 5. *d. conc. n.* 58. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *n.* 44. Monet. *de commut. vlt. volunt. c.* 7. *n.* 78. quicquid de hoc dubitauerit Alex. Trentacinq. *var. res. lib.* 1. *tit. de rescript. res.* 6. *n.* 8.

14 Secundus effectus est vt habeat vim clausulæ, *Ex certa scientia*, vt post Crauet. *cons.* 241. *n.* 20 tradit Marta *de claus. p.* 1. *claus.* 72. aliàs 73. *n.* 7. & aliis citatis Monet. *d. cap.* 7. *n.* 78. *in fin.* & hæ geminatæ sunt efficaciores, vt refert Marches. *de commiss. par.* 2. *pag.* 356. *n.* 71. *in* 2. *impress.*

Tertius

15 Tertius effectus est, vt babeat vim specialis expressionis, ita post Ang. *in l.sed & si quis.§ quesitum ff. si quis cantion.* & Dec. *in l.certum. ff. si per pet.* doceor Gabr. *d.conclus. 2. num. 93.* Moner. *dict. cap.7. num.93.*]Erhinc gratia, quæ per viam Motus proprij emanauit, non indiget aliqua iustificatione cùm solum ionitatur voluntate, & verbo Papæ. Achil. *decis. 10. de probat.* Pute. *decis. 301. lib. 3*]Seraph. *decis. 1484 n.10.* Rot. *decis 633. num 3. & decis. 645. num 1.p.1. & decis. 656 n.1. p. 1. recent.* & propterea litteræ Apost ob illarum reuerentiam stante dicto Motu proprio absque alia iustificatione debent executioni demandari, Rot *in Casalen. beneficiorum 10. Decembr. 1627. coram R. P. D. Merlino*, vbi etiam dicit quod licet ex huiusmodi Motu proprio releuetur quidem impetrans ab onere probandi narrata in tali gratia, non autem impedit quin ex aduerso possit dari de defectu intentionis Papæ, & eo probato Motus proprius nihil operatur, quia solum efficit motus proprius quod onus probandi non incumbit vtenti gratia, cum ille fundet suam intentionem in ipso Motu proprio, sed hoc onus incumbit impugnanti.

16 Quartus effectus est, vt tollat vitium subreptionis, ex *d.cap. si Motu proprio*, & ex *Clem. si Romanus, de prebend.* resoluunt Mil. *in repert. verb. Certa scientia*, Paris. *cons. 3. num. 71. & seq. lib. 4.* Gabr. *d.tit. de claus. conclus. 1. num. 11. & conclus. 2. num. 24* Curt. sen. *cons. 66. vol. 6. vers. confirmatur*, Lanar. *cons. 31. num. 8.* Gasp. de Perus. *de reseruat. benef. §. quis sit effectus, num. 5* Iacob. Simonet *in simili tract. q. 5. num. 26* Put. *decis. 367. num. 1. lib. 1. in correctis*, Menoch. *cons. 1. n. 429. & cons. 378. num. 32. & de arbitr. casu 101. n. 8. & de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 13. n. 11.* Rodolph. *d.cap. 5 n. 15.* Aloys. Ricc. *d.collect. 400. vers. 4.* Flam. *d.lib. 8. q. 9. num. 74.* Marchesi. *de Commiss. p. 2 pag. 356. num 85. in 2. impress.* Soar. *de legib. lib 8. cap. 12. n. 11.* Sanchez *de Matrim. lib. 8. disp. 21. num. 47. cum seqq.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 6. num. 157.* Alex. Trentacinq. *var. resol. tom. 1. lib. 1. de rescript. resol. 5. n. 30. cum seqq.* Franc Leo *in thes. fori Eccl. part. 3. cap. 17. num. 172.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol. 390. num. 1.* & fuit dictum *in Auellina vnionis 15. Decembris 1595. coram Gipsio.*

17 Amplia hunc quartum effectum procedere, etiam si hæc clausula apponatur à Legato, vt docet gloss. communiter recepta, *verb. mentio, in cap. vlt. de offic. Leg. in 6* Rebuff. *in concord. in forma mandati Apostol. super clausula, Motu proprio, effectu 19.* Sanchez *dict. disput. 21. num. 48. in princip.* Monet *d.cap. 6 n. 158.* Amplia deinde hunc effectum habere huiusmodi clausulam non modò in beneficialibus, sed etiam in omnibus concessionibus gratiosis, vt declarant Gabr. *d.tit. conclus. 2. numer. 7.* & Monet. *dict. n. 158.*

18 Limita primò eundem quartum effectum, vt hæc clausula non tollat subreptionem in tacenda inhabilitate personæ, vt tradunt Menoch. *d. casu 201. num. 81. & seq.* Gabr. *d.conclus. 2. num. 40. & 44. cum seqq* Sanchez *d.disp. 21. num. 49.* Monet. *dict. cap. 6. n. 159.*

19 Limita secundò, vt hæc clausula non operetur in præiudicium iuris tertij, ex traditis per Gabr. *dict. conclus. 2. num. 8.* Menoch. *d.cons. 1. num. 429.* Sanchez *d. disput. 21. num. 50.* Monet. *d. cap. 6. num. 160.* non solùm habentis ius in re, sed etiam ad rem, vt declarant Rota Bononien. *diuersor. decis. 30. num. 118.* Sanchez *d.num. 50.* Monet. *d. num. 160.* Imò & procedit hæc limitatio, etiam si hoc præiudicium tertij versaretur in sola possessione, cuius notitiam non haberet Princeps, vt pluribus relatis tradit Gabr. *d. concl. 2. & n. 10. & 11.* vbi hoc extendit ad impetrationes Motu proprio factas à Legatis, vel Ordinarijs, & *n. 12* ex Sarnen. *ad regul. de annal. q. 9* Hinc eandem secundam limitationem post alios sublimitar, primò vbi cum clausula, *Motu proprio*, concurreret etiam clausula, *Non obstante*, nimirum specialis: secundò vbi verba expressa importarent tertij præiudicium: tertiò in modico præiudicio.

20 Limita tertiò, nisi qualitas intrinseca beneficio taceatur, tunc enim non valet gratia, non ob vitium subreptionis, sed quia non apparet de concedentis voluntate, vt per Rebuff. *vbi supra, in 5. effectu*, quem non operatur clausula, *Motu proprio*, Menoch. *de arbitr. casu 201. n. 80.* Sanchez *disp. 21. n. 51.*

21 Limita quartò in subreptione, quæ procedit ex re ipsa quia Motus proprius non tollit quominus possit dari de illa, vt per Ægid. *decis. 192. & 475.* & Seraph *decis. 398. n. 5.* Rot. *decis. 656. n. 4. in princ. part. 2. recent.*

22 Limita quintò, quando Motus proprius est ad suggestionem partis, nam tunc potest dari de subreptione, quæ procedit ex parte impetrantis, vt docent Socin. iun. *cons. 77. num. 98. lib. 1.* Rot. *d. decis. 656. num. 4.*

23 Limita sextò quoties subreptio contingit in falsæ causæ expressione, quæ obreptio dicitur; eam enim non suppleri à clausula, *Motu proprio*, post Abb. *in cap. quia circa, num. 7. de consang. & affin.* & *ibi* Alex. de Næuo *num. 8.* Præposit. *num. 4.* Felin. *in cap. aures, num. 9.* & *ibi* Dec. *n. 31. in nouis*, Bero *n. 39. de rescript.* & alios, tradunt Soar. *de legib. lib. 8. cap. 12. num. 11. cum seqq.* Sanchez *d.disp. 21 num. 52.* Monet. *d.cap. 6 num. 166.* vbi rationem diuersitatis afferunt quoad hoc inter taciturnitatem veri, & expressionem falsi; quia quando tacetur veritas, ignoratur an Princeps bene, vel malè informatus gratiam Motu proprio concesserit, & ideò non potest dici concessa contra eius intentionem, & mentem. At cùm falsa causa exprimitur, cognoscitur animus concedentis, & vltra eius intentionem in gratia obtinetur, cùm tamen Motus proprius non firmet gratiam contra concedentis intentionem, vt infrà dicitur.

24 Quintus effectus est, vt concessio facta Motu proprio, intelligenda sit prout iacet, & sonat; & sic non debet restringi ad differentiam illius, quod conceditur ad petitionem partis, ex resolutis per Surd. *cons. 140 num. 59. cum seqq.* Grammat. *decis. 59. n. 55.* Felin. *in cap. causam quæ, n. 14. in fi. de rescript.* Glorit. *resp. 1. p. 2. num. 71. in prin.* & dictum fuit *in voce Romana Mensa nummularia 5. Iunij 1614. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Far. *dec. 663. n. 14. p. 1. rec.*

25 Sextus effectus est, vt hæc clausula reddat dispositionem fauorabilem, vt probat text. *in c. in pluribus, de præbend. lib. 6.* vbi Romanus Pontifex loquens de collatione beneficij, quæ alioquin strictè erat interpretanda, iuxta *d.cap. si pluribus, & c. non potest, eod. tit. & lib.* ait, *gratiam huiusmodi si Motu proprio eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem referri volumus ad dignitatem, vel præbendam, quæ inter illas esset maioris valoris*; vt adnotant Marta *d. loco num. 7.* Gabr. *d.conclus. 2. n. 601. 605. 607. & 77.* Monet. *d. cap. 7. num. 79.* ampliantes ad dispensationem, quæ pariter strictè venit interpretanda, *cap. 1. §. vlt. de filiis presbyter. lib. 6.* de quo etiam meminit Sanchez *d.lib. 8. disp. 1. num. 5.* Vnde priuilegium concessum Motu proprio, latè esse interpretandum resoluunt Natt. *cons. 340. numer. 5.* Surd. *cons. 140. num. 59.*

num. 59. *cum seq.* Camill. Borrell. *de præstantia Regis Catholici*, *cap.* 33. *num.* 19. quos refert, & sequitur Glorit. *resp.* 1. *p.* 2. *num.* 72. Intellige in præiudicium concedentis, non autem in præiudicium tertij, Simonet. *in tract. de reseruat. q.* 5. *n.* 20. *&* 21. Bellam. *de permut. benefic. p.* 3. *q.* 1. *in fine.*

27 Septimus effectus est, quia impetrandi cum clausula, *Motu proprio*, in terminis *Clem.* 1. *de concess. præben.* non currit tempus à die notæ vacationis in loco, sed tantùm à die suæ scientiæ, cùm aliàs sufficeret notitia vacationis in loco, vt ibi dicitur; ita sentit Gabr. *d. conclus.* 2. *num.* 92. quem refert Monet. *d. cap.* 27. *n.* 92.

28 Octauus effectus est, quia stante hac clausula, non habet locum titulus, *quod quisque iuris in alterum statuerit, vt ipse eodem iure vtatur*, vt per text. *in l.* 3. *in princ. ff. illo titulo*, docet Gabr. *d. conclus.* 2. *n.* 66. vbi *num. seq.* limitat, quando priuilegium impetratum Motu proprio, respicere ordinaria iudicij, & illius processum, & *num.* 68. vbi tale priuilegium Motu proprio concessum, sit in ea materia, quæ alteri pacificetur per viam correlatiui, vel necessariæ consequentiæ; refert, & sequitur Moneta *d. cap.* 7. *num.* 30.

29 Nonus effectus est, vt stante hac clausula videantur probata ea omnia, quæ Princeps asserit in suis litteris, vt docet Gabr. *d. conclus.* 2. *n.* 89. quem sequitur Moneta *d. cap.* 7. *num.* 90. vbi cum eodem Gabr. ampliat, etiamsi attestetur de facto alieno. Et ideo non indigent iustificatione, Seraph. *decis.* 1498. *n.* 1. Rot. *decis.* 656. *num.* 1. *&* 2. *p.* 2. *recent.* & fuit dictum *in Ianuen. Abbatia* 22. *Iunij* 1626, *coram Burattо.*

30 Decimus effectus est, quia tollit diligentiam processus ab aduersario adhibitam, vt pluribus relatis docet Gabr. *d. concl.* 2. *n.* 69. declarans *n.* 70. non ideo tollere possessionem paris in data; refert Moneta *d.*

31 *cap.* 7. *n.* 81. vbi addit, minùs tollere ius ad rem ab alio potiùs quæsitum.

32 Vndecimus effectus est, vt causa præsumatur in Principe rescribente Motu proprio, ita Gabriel. *d. conclus.* 2. *numer.* 88. *& tit. de iure quæsito non tollendo, conclus.* 3. *num.* 12. Mascard. *de probation. conclus.* 275. *n.* 1. 11. 12. *&* 25. Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præs.* 10. *num.* 32. Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *disp.* 17. *num.* 14. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 6. *num.* 54. cùm tamen regulariter causa etiam in Principe concedente non præsumatur, vt probat Sanchez *d. n.* 14. Monet. *d. cap.* 6. *numer.* 42. *cum seqq.* & plures alij, quos ipsi referunt.

33 Duodecimus effectus est, vt non præsumatur concessio facta propter importunitatem; ita post Gom. *ad regul. Cancell. de annal. q.* 10. *num.* 3. & alios docent Gabr. *d. tit. de clausul. conclus.* 2. *n.* 82. & Monet. *d. c.* 6. *n.* 86.

34 Decimustertius effectus est, quod si Papa Motu proprio mandet conferri, vel conferat præbendam, si vacat, satis est quod vacet tempore collationis, vel receptionis, licèt non vacaret tempore datæ, vt post Ioan. And. & Staph. tradunt Gabr. *concl.* 3. *num.* 91. & Monet. *d. c.* 7. *n.* 91.

35 Decimusquartus effectus est, vt impetrationem tollat, & omnes eius effectus, qui ex impetratione

36 oriri possunt, Seraph *decis.* 365. *n.* 4. vbi *n.* 3. subdit, quod cùm operetur viuificationem gratiæ, non potest allegari ad illius destructionem.

37 Decimusquintus effectus est, vt operetur circa omnes qualitates extrinsecas, ita ex *decis. Rota* docent Gabr. *dict. conclus.* 2. *num.* 71. & Monet. *d. cap.* 7. *num.* 82.

38 Decimussextus effectus est, vt ad causas pendentes referatur, vt obseruat dominus meus Doctor Petr. Barbosa *in l.* 2. § *legatis*, *numer.* 97 *cum seqq. ff. de iudiciis.*

39 Decimusseptimus effectus est, vt ampliet gratiam circa expressa, & quæ non sunt contra mentem disponentis, aut contra Ius commune, vt constat ex adductis à Gabr. *d. conclus.* 2. *n.* 72. *cum seqq.* vbi sic conciliat diuersas, vel aduersas circa hunc effectum Doctorum opiniones, refert, & sequitur Monet. *d. c.* 7. *n.* 83.

40 Decimusoctauus effectus est, vt actum iuratum comprehendat, prout docet Seraphin. *de priuilegiis iurament. priuileg.* 22. *n.* 25.

41 Decimusnonus effectus est, vt ea clausula apposita posterioribus literis, reuocetur processus factus in vim primarum etiam ante earum præsentationem, vt pluribus citatis docet Gabr. *d. conclus.* 2. *n.* 68. *cum seqq.* sic concordans contrarias hac in re Doctorum sententias, prout refert Monet. *d. cap.* 7. *n.* 84. Ij sunt principaliores huius clausulæ effectus, nunc verò restat, vt casus aliquos enumeremus, in quibus illa nihil operatur.

42 I. In præiudicium tertij non operatur, vt per Vital. de Camban. *vbi supra num.* 1. Pute. *decis.* 377. *lib.* 1. *in correctis*, Gig. *de pens. q.* 29. *n.* 4. *& q.* 79. *n.* 3. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. clausula* 25. Menoch. *cons.* 36. *num.* 65. *& cons.* 103. *num.* 30. *cum seqq.* Aloys. Ricc. *dict. collect.* 959. *& in praxi aurea, resolut. num.* 2. Matt. *d. p.* 1. *claus.* 73. *num.* 3. *&* 8. Rot. apud Cencium *post suum tractat. de Censib. decis.* 72. *num.* 4. vbi *num.* 5. intelligit maximè quando non præcessit causæ cognitio, quod antea obseruarunt Alex. *cons.* 215. *n.* 5. *&* 59. *lib.* 7. Gozadin. *cons.* 3. *n.* 16. Theodos. de Rubeis *d. cl.* 481. *n.* 21.

43 II. Non operatur, vt Princeps præsumatur priuilegio suo, in quo inserta est hæc clausula, tollere statuta ciuitatis, vt resoluit Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 39. *n.* 5. *&* 7.

44 III. Non operatur in iis, quæ non iuris, sed facti sunt, vt per Crauet. *cons.* 241. *col.* 9. *in princ.* Rolan. *cons.* 7. *num.* 105. *vol.* 3. Paris. *cons.* 2. *num.* 81. *vol.* 1. *& cons.* 4. *n.* 28. *& cons.* 74. *n.* 19. *vol.* 4. & alios citatos à Matta *dict. claus.* 73. *num.* 11. quibus adde Seraph. *dec.* 365. *num.* 6.

45 IV. Non operatur, vt priuilegium lite pendente obtentum cum hac clausula, nulla de lite pendente in eo facta mentione, validum sit, vt per Gabr. *d. tit. de claus. concl.* 1. *n.* 3. & plures citatos à Cened. *ad Decretal. collectan.* 530. *n.* 2.

46 V. Priuilegium non firmat contra ius alterius, vt tenuit Rota apud Seraph. *decis.* 398. *n.* 6. [Theod. de Rub *d. claus.* 281. *n.* 15.]

47 VI. Intentionis defectum non tollit, vt per Abb. *in cap. quia circa, vers. sed quartò, de consanguinit. & affin.* Lap. *alleg.* 7. *in fin.* Cardos. *cons.* 96. *sub num.* 1. *vers. & si dicatur*, Gabr. *d. concl.* 2. *sub numer.* 8. *&* 34. Vincent. de Franchis *Neapol. decis.* 192 *num.* 8 Flam. *de resign. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 127. Ioan. à Cochier. *in regul.* 20. *Cancel. de non impetran. benefic. viuentium*, *num.* 28. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloss.* 32. *num.* 5. Monet. *de commut. vlt. volunt. cap.* 5. *num.* 162. Seraph. *decis.* 398. *num.* 2. & fuit dictum *in Pacen. pensionis* 15. *Martij*, *&* 25. *Octobris* 1593. *coram Card. Pamphilio*, *& in Asten. pensionis* 11. *Martij* 1615. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.* 656. *num.* 7. *p.* 2. *recent.* [Theodos. de Rubeis *d. claus.* 481. *num.* 4. Modern. *de supplic. ad Sanctiss. p.* 1. *c.* 3. *à n.* 35.]

48 VII. Ius in re, vel ad rem quæsitum alteri non

adimit

adimit, vt docent Menoch. *d. consi*. *n*.4:8. Sanchez *dict. lib*. 8. *disp*. 21. *num*. 50. Vnde dicit Æne. de Falconib. *in tract. de reseru. benefic*. q. 4. *effectu* 4. *num*. 2. quod collatio facta Motu proprio à Papa de beneficio reseruato certæ personæ, non facta mentione reseruationis, nulla est, quia non præsumitur Papam velle per clausulam, *Motu proprio*, tollere ius quæsitum.

49 VIII. Defensores, & exceptiones competentes de Iure non aufert, vt ait Seraph. *decis*. 280. *num*. 1.

50 IX. Gratiam contra mentem concedentis non firmat, ex traditis per Gig. *de pension. q*. 22. *num*. 15. & *q*. 29. *num*. 4. Suar *alleg*. 12. *num*. 40. Menoch *de arbitr. cas*. 201. *num*. 80. Mascard. *de prob. conclus*. 887. *n*. 93. Nec illam ampliat plus quàm sit de sua natura, vt per Æne. de Falconib. *d. tract. de reseru. benef. q*. 4. *effectu* 5. *n*. 2. [Alexand. Trentacinq. *consi*. 1. *n*. 24. *p*. 1. Theodos. de Rubeis *d. clauf*. 481. *num*. 23. vbi quòd non ampliat gratiam, sed illam fortificat tantùm, & *num*. 26. quòd non ampliat gratiam vltra expressa.

51 X Dispensationem aliquam non inducit, nec tollit impedimentum personæ; ita gloss. communiter recepta, *in d. cap. si Motu proprio*, Lap. *alleg*. 7. *num*. 8. Ancbar. *cons*. 10. *post princ*. Gabr. *d. tit. de clausul. conclus*. 1. *num*. 12. Paris. *consi*. 1. *num*. 79. *lib*. 1. & *consi*. 74. *num*. 37. *lib*. 4. Couar. *in c. alma mater*, *p*. 1. § 7. *num* 2. Nauarr. *consi*. 66. *n. vltim. sub tit. de sent. excommunic. in antiq*. Marc. *dict. clauf*. 73. *num*. 15. Ricciul. *de iure personarum*, *lib*. 4. *c*. 6. *n*. 7. Ioan. à Cochier *loco proximè citato*, *n* 19. [plures refert Theod. de Rub. *d. cl*. 481. *n*. 16]

52 XI. Non operatur, vt posterior dispensatio non facta prioris mentione, minimè sit subreptitia, vt resoluit Sanch. *d. lib* 8. *disp*. 22. *num* 8. [Rebuff. *in forma mandati Apost. in verb. Motu proprio*, *col*. 8. *vers. tertiò non facit*.]

53 XII. Non operatur vltra expressa, sed ad specialiter specificata, & nominatim dicta restringitur, vt dictum fuit *in Oximen. pensionis* 20. *May* 1598. *coram Lutta*.

54 XIII. Incompatibilitatem beneficiorum non auferre, [quia dispensationem non operatur super pluralitate plurium incompatibilium. Rot. *decis*. 7. *num. fin. de rescript. in antiq*. Cardin. *consi*. 117. *sub n*. 2. Anton. Gabr. *d. tit. de clauf. concl*. 2. *num*. 48. Flamin. *de resign. lib*. 4. *q*. 2. *n*. 126. Theod. de Rub. *dict. concl*. 481. *num*. 18.]

55 XIV. Defectus substantiales non supplet, nec inhabilitatem remouet, Marc. *d. clauf*. 73. *n*. 15. Rot. *decis*. 7 1. *de rescript. in antiq*. aliàs *decis*. 6. *de praebend. in nouis*, Roderic. Suarez *d. alleg*. 12. *num*. 42 Ricciul. *d*.

56 *lib*. 4. *cap*. 6. *n*. 8. Vnde vitium illegitimitatis non supplere, resoluit Gabr. *d. conclus*. 1. *n*. 45 vbi *n*. 46. dicit, defectum ætatis pariter non supplere, & *n*. 52. idem ait de defectu ordinis, & *n*. 44. de defectu irregularitatis.

57 XV. Defectum bigamiæ non adimit, vt per Ioan. Andr. *in d. c. si motu proprio*, vbi Gemin. *col*. 2. Gabr. *d. conclus*. 2. *num*. 49. Ricciul. *d. cap*. 6. *num*. 8. *in fine*.

58 XVI. Non validat collationem factam excommunicato si in ea adsit, vt tenet Couarr. *in cap. alma mater*, *p*. 1. § 7. *num*. . Rebuff *ad cap. postulastis*, *n*. 47. *de Clerico excommun. ministran* Nicol. Garc. *de benef. p*. 6. *c*. 2. *vers. similiter eadem ratio est*, Gabr. *d. conc*. 2. *n*. 41. Ricciul *d. c*. 6. *n*. 6.

59 XVII. Non operatur vbi fuerit apposita in contractu, seu sententia nulla; nam ea resoluta, eâque nulla declarata, resoluitur quoque Motus proprius, vt per Seraphin. *decis*. 96 . *n*. 2. quem refert nouissimè Barthol Gipt. *in Constit*. S. D. N. *Vrbani VIII. super prohibitione vnest. tur rum rerum iurisdictionalium ad Ecclesias inferiores spectantium*, *n*. 2. *gl*. 1. *n*. 16.

CLAVSVLA LXXX.

Nemine discrepante.

HÆc clausula indicat liberiorem consensum; Anton Monach. *Bon. decis*. 18. *num*. 46. Et in omni dispositione, in qua aliquid per plures concorditer fieri debet, intelligitur nemine discrepante, maximè in materia contractus, & ita dicti Iuris sua Octau. Volpel. *de prepos. & aduoc. b. signat. sub dict. commodè*, *pag*. 17. Card. Tusch. *pract. conclus. tom*. 2. *litt. D*, *conc*. 253.

CLAVSVLA LXXXI.

Non aliàs, aliter, neque alio modo.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula accentes*.
2 *Verba clausula*, Non aliàs, &c. *regulantur tanquam geminata, & sunt multum præcisa, & non recipiunt aliquam modificationem*.
3 *Contrahentium præcisam mentem arguit clausula*, Non aliàs, &c.
4 *Veritatem præcisam indicat clausula*, Non aliàs, &c.
5 *Consensum ab actu adimit clausul*. Non aliàs, &c.
6 *Necessitatem facit clauf*. Non aliàs, &c.
7 *Voluntatem omnino abesse denotat clausul*. Non aliàs, &c.
8 *Naturam præcisam habet, ac formam inducit clauf*. Non aliàs, &c.
9 *Actus contra clausulam*, Non aliàs, &c. *facti, ipso Iure sunt nulli*.
10 *Actus gestus, si se compatitur cum forma inducta à clausul*. Non aliàs, &c. *in tali casu non operatur illius resolutionem*.
11 *Conditionem importat clauf*. Non aliàs, &c. *qua deficiente perinde est, ac si nihil actum esset*.
12 *Venditionis principium respicit tantum clauf* Non aliàs, &c. *posita in venditione facta cum pacto de retrouendendo*.
13 *Possessionis in reservatione cum regressu, facit clauf*. Non aliàs, &c. *totam gratiam corruere, si regressus non tenet*.
14 *Resolutionis contractus habet vim clauf*. Non aliàs, &c. *& excludit purgationem mora*.
15 *Volunt tu esse limitatiua clauf*. Non aliàs, &c. & *preseruatiua sui iuris in casu contrario*.
16 *Beneplacitum Apostolicum est necessarium, quando fuit reseruatum cum clausula*, Non aliàs, &c. *etiamsi aliàs de Iure non esset necessarium. Si verò reseruatum sit simpliciter sine hac clausula, & non sit de Iure necessarium, tunc potest omitti*.
17 *Clauf*. Non aliàs, &c. *operatur, vt per eam protestans defendatur à priuatione iuris sui, quam aliàs incurreret*.

18 *Emphyteuta vendens, seu alienans irrequisito domino, adhibita tamen protestatione*, saluo consensu domini, non aliàs, aliter, nec alio modo *entrat pœnam caducitatis.*

19 *Limita, nisi res emphiteutica, quæ cum iis clausulis alienatur, & traditur, esset difficilis recuperationis.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Tiraq. de retract. tit. 1. § 8. gloss. 6. n. 3. Menoch. cons. 38. num. 11. & 21. & cons. 369. n. 15. cum seqq. Bertazol. de claus. instrum. claus. 14. gloss. 6. Flamin. de resign. lib. 7. quæst. 1. num. 64. & 65. Fulu. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 25. num. 53. cum seqq. Surd. cons. 246. numer. 20. & cons. 322. num. 13. Octau. Vulpel. de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Non aliter, pag. 63. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. C, conclus. 311. Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 6. num. 35. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 516. & 868 Cened. post lib. pract. & canon. q. sing. 63 [Theodos. de Rubeis in sing. Rota tom. 2. part. 4. claus. 48. & 492. Brito ad cap. potuit, §. 2. num. 26. de locato.

2 Verba huius clausulæ regulantur tanquam geminata, vt ex Tiraq de retract. tit. 1. gloss. 9. num. 1 1. & aliis notatis, Surd. decis. 124. num. 1. & sunt multum præcisa, & non recipiunt aliquam modificationem, vel intellectum, Alex. cons. 3. incip Viso instrumēto, num. 4. lib. 1. Ias. in l. stipulatus sum. ff. de verb. oblig. Bertazol. d. gloss. 6. num. 1. Card. Tusch. d. lit. C, conclus. 311. numer. 1. Natt. cons. 372. num. 5. Cened. d. sing. 65. num. 2. & fuit dictum in Placentina dotis 6. Iunij 1614. coram Patriarcha Pamphilio, impressa per Farin decis 610. n. 2. p. 1. rec. quicquid dicant Dec. cons. 181. col. fin. & Roland. cons. 61. n. 57. vol. 2.

3 Arguit hæc clausula præcisam contrahentium mentem, ex Farin. in praxi crim. p. 4. decis. 10. num. 5. & tanquam resolutiua operatur perinde, ac si nihil fuisset actum, Alex. cons. 3. num. 4. lib. 1. Clar. §. emphyteusis, quæst. 13. num. 11. Caputaq. decis. 82. num. 4. p. 3. & fuit dictom in Theatina iurisdictionis 10. Maij 1621. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.

4 Indicat præcisam necessitatem, vt censuit Rota apud Cenc. post tract. de Censib. decis. 117. n. 4. Natt. cons. 372. num. 5. vol. 2. [& habet materiam præcisam, Surd. con. 143. n. 43. Paris. de resignat. lib. 7. q. 1. n. 64. Theodos de Rubeis d. claus. 492. n. 5. vbi n. 6. dicit hanc clausulam adeò esse præcisam, vt non recipiat aliam interpretationem, vel aliam modificationem à verbis separatam, & n. 7. quod recipit declarationem à principali dispositione]

5 Consensum ab actu adimit, quo non sequuto operatur perinde, ac si nihil actum fuisset, gloss. Bald. & alij in l. si quidem, de except. Neuis. cons. 87. num. 13. Grat. cons. 118. num. 13. Alex. cons. 1. num. 4. vers. in tantùm. vol. vbi ait, quod hæc clausula importat, quod si non valet, vt agitur, non intelligatur contractus celebratus, neque etiam ex parte, qua valere possit, Beneuent. de assecurat. gloss. 15. num. 2. fol. 136. Caputaq. decis. 82. n. 4. p. 3. Intrigriolo Sicilia decis. 21. n. 12. Cened. d. singul. 65. n. 4. & 5. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 748. n. 12. & 13. & fuit dictum in Romana de Capuzuechis 10. Aprilis 1603. coram Illustrissimo Card. Lancelloto, impressa per Farin. dec. 115. n. 6 p. 1. rec.

6 Necessitatem facit, vt dictum fuit in Bonon. bonor. de Bonis 20. Febr. 1598. coram Illustrissimo D. meo Card. Millino, impressa per Marches. de Commiss. p. 1. pag. 117. n. 4.

7 Denotat omnino abesse voluntatem, Alex. cons. 3 num. 5. vers. & licet, lib. 1. & fuit dictum in Auximana Societatis 3. Martij 1595 coram Iusto, impressa per Marches. d. p. 1. pag. 748. [Et quod magis sustinet voluntatem quàm artem, Rota decis. 509. num. 5. p. 1. in posth. p. 3 recent. quia est limitatiua voluntatis, & præsentatiua sui iuris in casu contrario, Caputaq. decis. 82. num. 3. & decis. 84. num. 10. p. 3. Paris. de resignat. lib. 1. q. 2. num. 19. Theodos. de Rubeis dict. claus. 492. n. 13. & 14.]

8 Naturam præcisam habet, & formam inducit Boër. decis. 243. num. 11. post med. Cened. d. sing. 65. num. 1. D. Lotter. de re benefic. lib. 1. q. 41. n. 35. Verall. decis. 81. num. 4. Mart. de claus. p. 1. claus. 74. aliàs 76. num. 8. Cephal cons. 118. num. 13. lib. 1. Flam. d. q. 1. num. 64 Surd. cons 246. num 20. & cons. 133. num. 27. & cons. 143. num. 43. Aloys. Ricc. d. collect 868. Card. Tusch. d. litt. C. conclus. 311. num. 4. Mar. Anton. var. resolut. lib. 8. resol. 33. num. 8. Farin. in praxi crim. p. 4. decis. 23. in addit. lit. B. & decis. 564. num. 6. Decian. cons. 518. ante fin. Grat. cons. 16. n. 48. lib. 1 & Stephan. Gratian discept. forens. cap. 208. num. 22. Franc. Leo in Thesauro fori Ecclesiast. p. 1. cap. 1. num. 42. & c. 2. num. 4. Rot. apud Zach. post tract. de oblig. Cameral. decis 64. num. 6. & decis. 72. num. 5. & fuit dictum in Illerden. visitationis 13. Nouembris 1602. coram Iusto, impressa per Farin. decis. 57. num. 9. p. 1 recent. vbi habetur, hanc clausulam respicere expressam formam quoad assistentiam, non quoad alia, de quibus nihil dicitur, [plures refert Theodos de Rubeis dict. claus. 492. num. 10.] Vnde actus contra eam factos, 9 ipso Iure esse nullos, notant Roland. cons. 42. n. 18. lib. 1. & cons. 63. num. 29. cum seqq. lib. 4. & cons. 59. num. 11. lib. 3. Menoch. de arbitr. cas. 237. num. 34. Osasc. Pedem. decis. 163. num. 11. Cephal. consil. 80. num. 2. vol. 1 Fulu. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 25. num. 53. Farin. fragmentor. crimin. p. 1. litt. L, num. 105.

10 Verum si actus gestus se compattitur cum illa forma inducta ab ipsa clausula; in tali casu non operatur illius resolutionem, vt per Seraph. decis. 1190. vol. 1.

11 Conditionem importat, qua deficiente perinde est, ac si nihil actum fuisset, Ias. in l. fin. C. de iure emphyt. num. 142. & cons 162. numer. 5. lib. 2. & cons. 86. num. 16. lib. 3. Curt sen. cons. 8. numer. 6. Paris. cons. 12. num. 104. lib. 2. Caputaq. decis. 82. num. 3. p. 3. Cassad. decis. 2. num. 7. de Simonia, Natta cons. 372. num. 4. & 3. Rol. cons 61. num. 24. vol 4. Verall. decis. 72. n. 3. & 4. p. 3 Menoch de arbitr. casu 237. num 14. cons. 38. num. 21. & 22. & cons. 312. num. 40. & consil. 369. num. 15. Surd. cons. 218. num. 9. Flam. de resign. lib. 1. c. 2. num. 11. lib. 9 q. 17. n. 18. Aloys. Ricc. d. collect. 868. & in praxi rerum fori Eccl. siast. resol. 33. num. 1. in 2. impress. Ant. Monach. Flor. decis. 23. n. 3. Ruin. cons. 181. num. 1. lib. 2. & cons. 152. lib. 4. in princip. Card. Tusch. dict. litt. C, conclus. 311. num. 2. vbi num. 3. cum eod. Ruino consil. 46. in fin. lib. 1. subdit, quod tacitè, & expresè huic conditioni renunciari potest, Cened. dict. sing. 65. num. 1. 5. Cald. Pereira de potestate eligendi, cap. 17. num. 16. Mart. dict. claus. 76. num. 7. Seraph. decis. 838. num. 7. Stephan Gratian. discept. forens. cap. 801. num. 38. & cap. 949. num. 3. & c. 971. num. 2. Marches. de Commiss. p. 1. pag. 583. num. 24. in vltima impress. Rota apud Farin. in praxi crim. p. 4. decis. 23. numer. 4. & apud Zach. post tract. de oblig. Camer. decis. 160. num 6. & apud Pacificum post tract. de Saluian. interd. decis. 244. num. 5. & fuit dictum in Vicentina pensionis 21. Maij 1610. coram Reuerendissimo D. meo Pirouano, impressa per Farin. decis. 286. n. 2. p. 2. recent. & in Hispalen. & Caurien. permutationis 25. Martij 1597. coram Giptio, impressa per Marches.

d.p.1. pag. 114. num.2. & Ianuen.parochialis 22. Iunij 1622. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, & in Illerden. Canonicatus 2. Decembris 1624. coram Burasco ? [plures refert Theod. de Rub. d. clausf. 491. n. 9. Roland. consf. 59. n. 11. vol. 3. Beroi. consf. 31. num. 6. vol. 3.] & tunc cessat consensus agentis, Cephal. consf. 296. n. 11. vol. 2. & fuit dictum in Toletana pensionis 28. Ianuarij 1591. coram Gipsio.

21 Posita in venditione facta cum pacto de retrouendendo, respicit tantùm principium venditionis, vt scilicet non censeatur res vendita purè, & simpliciter, sed cum illa reseruatione, Seraph. decisf. 1063. n. 12. facit enim gratiam correspectiuam, & indiuiduam, idem Seraph. decisf. 583. n. 9.] In donatione apposita operatur, vt dominium rei donatæ retro transfertur in donantem. Rot. decisf. 338. n. 2. p. 2. in posth. Farin. aliàs p. 4. recent.]

13 In reseruatione pensionis com regressu, facit totam gratiam corruere, si regressus non teneat, Put. decisf. 6. de pensf. & fuit dictum in Hispalen. pensionis 24. Maij 1586. coram Cardin. Seraphino, inter eius decisf impresf. decisf. 114. n. 1. quæ etiam reperitur impressa per Marchesf. d. p. 1. pag. 116.

14 Habet vim resolutionis contractus, & excludit purgationem moræ, vt per Stephan. Gratian. discept. forensf. tom. 3. cap. 517. à princ. & cap. 532. n. 21. vbi ait, quod consensum excludit, & qood videatur habere vim decreti irritantis, adeò vt omnia resoluat vsque ab initio, post Socin. sen. consf. 251. n. 4. vol. 2. resoluit D. Lotter. de benefic. lib. 1. q 37. n. 60. & q. 40. n. 372. [quia est resolutiua, & facit perinde ac si nihil actum sit, Hieron. Gabr. con. 185. n. 1. lib. 1. Clar. in §. emphyteusis q. 13. num. 5. vers. item quaero, & §. feudum q. 31. n. 6. vers. bene verum est, Rebuff. consf. 4. n. 14. & consf. 38. num. 5. & consf. 87. n. 47. Theodosf. de Rub. dis. clausf. 492. n. 11.]

15 Est limitatiua voluntatis, & præseruatiua sui iuris in casu contrario, Parisf. consf. 10. n. 285. lib. 4. Verall. d. decisf. 82. n. 3. & decisf. 84. num. 10. p. 3. Mart. d. clausf. 71. n. 10. & Stephan. Gratian. d. tom. 3. cap. 587. num. 11. & cap. 748. n. 12.

16 Beneplacitum Apostolicum est necessarium, quando fuit reseruatam cum hac clausula, etiamsi aliàs de Iure non esset necessarium, vt fuit dictum in Pisana bonorum 18. Octobris 1585. coram Brauo, & in Aretina Capellania 16. Ianuarij 1616. coram Burasco & in Ferrarien decimarum 23. Iunij 1617. coram D. Patriarcha Pamphilio, & coram Gregorio decisf. 192. n. 1. quicquid dicat Gabr. consf. 92. n. 4. & seq. lib. 1. Si verò beneplacitum reseruatum sit simpliciter sine hac clausula, & non sit de Iure necessarium, tunc potest omitti, Gabr. d. consf. 92. n. 7. Rota decisf. 619. n. 3. p. 1. diuersf. Seraph. decisf. 1027. n. 6.

17 Operatur, vt per eam protestans defendatur à priuatione iuris sui, quam aliàs incurreret, vt per Monet. de opinione canonica, cap. 5. q. 5. n. 65.

18 Vnde emphyteutam vendentem, seu alienantem irrequisito domino, adbibita tamen protestatione, saluo consensu domini, non aliàs, aliter, nec alio modo, euitare pœnam caducitatis, resoluunt Hippol. verb. feudatarius, pag. 483. Clar. §. emphyteusis, q. 13. num. 5. Corbul. de iure emphyteutico, tit. de clausf. quibus emphyteuta iure suo priuatur, cap. de clausf. priuat. ob alienationem, ampliat. 13. & limit. 6. & 37. Borsat. consf. 181. num. 12. cum seqq. Gram. decisf. 49. num. 3. & 4. Fosch. lit. A, singul. 50. Roland. consf. 7. num. 7. cum seqq. vol. 3. & consf. 63. num. 24. vol. 4. Gama Lusitana decisf. 147. n. 4. Vincent. de Franch. Neapol. decisf. 163. Bertazol. dict. gloss 6. num. 2. Cened. ad Decretal. collect. 144. num. 27. Freccia de subfeudis, lib. 2. §. 1. auctoritas, n. 13. Menoch. consf. 28. num. 10. & num. 39. cum seq. & consf. 38. num. 21. & 22. consf. 369. num. 25. Mich. Grass. tom. 1. com. opin. lib. 4. tit. 44. n. 179. vbi Vezin. num. 284. pag. mihi 686. Bellacomb. tom. 2. tract. de feud. tit. 8. quibus ex causis feudum amittatur, pag. 636. Flam. de resign. lib. 7. q. 1. num. 67. Redoan. de reb. Ecclesf. non alienan. q. 33. a num. 18. vsque ad 24. & q. 39. cap. 9. à num. 42. Thesaur. decisf. 269. Matt. d. clausf. 76. num. 1. & in votis nouiss. decisf. voto 169. Card. Tusch. tom. 3. lit. E. conclusf. 107. n. 76. & 80. Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 28. num. 18. cum seqq. Galganet. in tract. de condition. & demonstr p. 1. cap. 51. n. 2. Aloysf. Ricc. in collect. decisf. p. 3. collect. 526. Molin. de Iust. tract. 2. disput. 459. num. 10. Rebell. de oblig. Iustitia, p. 1. lib. 13. q. 4. num. 10. Cardosf. in praxi Iudicum, verb. clausula 15. & verb. emphyteusis 6. post princip. Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 5. num. 84. & cap. 6. à num. 26. Amic. de iure emphyt. q. 1. n. 13. cum seqq.

19 Limita tamen, supra proximam resolutionem procedere, nisi res emphyteutica quæ cum bis clausulis alienatur, & traditur, esset difficilis recuperationis, putà si esset Castrum, vel locus munitissimus, vel si esset facta traditio in personam potentem, tunc emphyteuta caderet à iure suo, nonobstante hac clausula, cùm conditio domini sit facta deterior, & re ipsa adsit dolus, vt per Ripam in cap. cum M. num. 80. de constit. Clar. d. q. 13. num. 5. in fin. Roland. consf. 5. n. 36. lib. 1. Mantic. d. tit. 207. num. 79. & 80. Matt. d. clausf. 76. num. 2. & 3. Amic. dict. q. 1. num. 20.

CLAVSVLA LXXXIII.

Non obstantibus, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Inferior a Principe clausula,* Non obstantibus, &c *vti non potest.*

3 *Testator in suo testamento non potest apponere clausulam,* Non obstantibus, &c.

4 *Clausula,* Non obstantibus, &c. *tollit omnia, qua dispositioni, in qua est apposita, obstare possunt.*

5 *Derogans non presumitur cogitasse de speciali prouisione.*

6 *Clausula,* Non obstantibus, &c. *habet locum in iis, quorum verisimiliter Papa notitiam habuit.*

7 *Obstacula personalia non tollit clausula,* Non obstantibus, &c.

8 *Subreptionis vitium non tollit clausula,* Non obstantibus, &c.

9 *Defectus plures vbi concurrunt, non operatur clausula,* Non obstantibus, &c.

10 *Nulla si existeret dispositio super qua clausula,* Non obstantibus, &c. *apposita est, illa nihil operatur.*

11 *Clausula generalis non obstantiarum si est posita in vltima parte rescripti, non refertur ad praecedentia, quae sunt contraria Iuri communi.*

12 *Iura contraria non tollit clausula,* Non obstantibus, &c. *posita in rescripto, seu Bulla aliqua.*

13 *Clausula generalis,* Non obstantibus, &c. *non sufficit, vbi lex Canonica, vel Ciuilis habet clausulam derogatoriam ad futura rescripta, nisi faciat*

faciat mentionem de illa lege ſpecialiter, vel ſaltem per verba æquipollentia.

14 *Conciliari Concilij Trid. diſpoſitioni derogat clauſula*, Non obſtantibus, &c.

15 *Legi, ſeu conſtitutioni habenti clauſulam derogatoriam ad futuras, cenſetur derogatum per clauſulam*, Non obſtantibus, &c. *ſi addita ſint verba illa*, etiamſi de ipſa, &c.

16 *Statuto particulari non facit clauſula*, Non obſtantibus, &c. *vt cenſeatur derogatum.*

17 *Princeps non præſumitur voluiſſe priuilegio ſuo clauſula*, Non obſtantibus, &c. *munito, tollere ſtatuta ciuitatis.*

18 *Regulis Cancellariæ an cenſeatur derogatum per clauſulam*, Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis.

19 *Diſpoſitionem iuramento firmatam non tollit clauſula*, Non obſtantibus, &c.

20 *Immunitatis in conceſſione facta à Principe requiritur clauſula*, Non obſtantibus, &c.

21 *Veriſimiliter non eſt quod velit Princeps tollere legē diu excogitatam.*

1 DE vi, & effectibus huius clauſulæ vide Doctores per text. *ibi in cap. cum aliquibus, de reſcript. lib. 6. & in cap. vlt. de ſentent. excom. eod. lib.* Rebuff. *in praxi, tit. de forma noua prouiſ. verb. non obſtantibus,* Staphil. *de literis gratia, tit. de vi, & effectu clauſul. §. de clauſ. non obſtantiarum,* Cott. *in memorab. verb. clauſ. non obſtante, pag. 111.* Flamin. *de reſignat. benefic. tom. 2. lib. 11. q. 11. n. 42.* Menoch. *conſ. 1. num. 434.* Azeued. *l. 1. n. 37. cum ſeqq. tit. 14. lib. 4. noua Recop.* Mateſcot. *var. reſolut. lib. 1. cap. 19. num. 8. & cap. 29. num. 72. & cap. 35. num. 4.* Mart. *de clauſ. p. 1. clauſ. 79.* Rendin. *in promptuario recept. ſent. tom. 1. tit. 16. n. 12.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 9 §. 1. à num. 57.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 421. numerum 15. & 16. & cap. 458. num. 6. & c. 742. num. 22.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 1. litt. C. concl. 349. cum ſeq* Eraſm. à Cochier. *de Iuriſd. Ordinarij in exemptos, part. 3. quæſt. 9.* Ioan. à Cochier. *ad preces primarias Imper. ſect. 5. §. 1. litt. Q.* Glorit. *reſp. 1. p. 4. à num. 28.* Monet. *d. commut. vlt. volunt. cap. 7. num. 160. cum ſeqq.* [Theodoſ. de Rubeis *in ſingul. Rotæ tom. 2. p. 4. clauſ. 49. & 496.* Rot. apud Paul. de Rub. *deciſ. 333. n. 4. tom. 2. diuerſ.*]

2 Inferior à Principe hac clauſula vti non poteſt. vt docent Alex. *conſ. 101. num. 5. vol. 1.* Natt. *conſ. 185. num. 9. & conſ. 304. n. 2.* Cæſ. Barz. *deciſ. 117. num. 33.* Marius Anton. *var. reſol. lib. 1. reſol. 38. num. 11.* Glorit. *d. reſp. 1. p. 2. num. 40.* ac proinde teſtator illam in ſuo 3 teſtamento apponere non valet, ita ſcribentes *in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1.* vbi Ang. *num. 1.* Alex. *num. 1.* Rip. *num. 8.* & alij plures; quos refert, & ſequitur Rendin. *in prompt. receptar. ſententiar. tom. 1. tit. 16. num. 8.*

4 Hæc clauſula tollit omnia, quæ diſpoſitioni, in qua eſt appoſita, obſtare poſſunt, Iſſ. *conſ. 110. col. 4. in fin. verſ. 3. lib. 4.* Bero. *conſ. 147. n. 28. verſ. & licet. lib. 3.* Rol. *conſ. 67. num. 62. lib. 3.* Mart. *de clauſ. p. 1. clauſ. 79. num. 1. ſecundum Rom. impreſſ.* & fuit dictum *in Hiſpalen. præeminentiarum 17. Iulij 1913. coram D. Patriarcha Pamphilio,* impreſſa per Farin. *deciſ. 506. num. 5. part. 1. recent.* Cenc. *de Cenſib. part. 3. cap. 1. quæſ. 3. art. 8. num. 14.* Mar. Anton. *d. lib. 1. reſol. 46. num. 7. & 11.* [Theodoſ. de Rubeis *d. clauſ. 496. num. 2.* vbi *num. 103.* ſubdit quod remouet obſtantias perpetuas, non autem temporales, & *num. 105.* quod reſpicit præterita, & non futura.] Vnde ſolemnitatibus requiſitis à Iure, vel ſtatuto, ſatis cenſeri derogatum per hanc clauſulam, tenens Iaſ. *conſ. 100. col. 4. in fin. verſ. tertiò moueor, lib. 4.* Bero. *conſ. 147. num. 28. verſ. & licet, lib. 3.* quos refert Rot. *in Sabinen. Caſtri Montis Rotundi 8. Febr. 1617. coram D. meo Coccino Decano.* Non tamen tollit iſta quando 5 eſt aliter ſpecialiter prouiſum, quia non præſumitur cogitaſſe derogans de ſpeciali prouiſione, Cald. *conſ. 116. alias 1. de priuil. n. 2. verſ. ad tertium,* Card. Tuſch. *litt. C. concl. 348. num. 6.* vbi *n. 7.* poſt Gemin. *conſ. 114. n. 8. verſ. & pro hac facit,* docet hanc clauſulam, *Non obſtantibus,* &c. in genere factam in ſecunda diſpoſitione, non ſolùm operari conualidationem ſecundæ diſpoſitionis, ſed etiam non annullare primam diſpoſitionem contrariam, niſi adſint verba annullatiua.

6 Locum habet in iis, quorum veriſimiliter Papa notitiam habuit, & in quibus non requiritur ſpecialis derogatio, Natt. *con. 209. n. 6.* & fuit dictum *in Taruiſina plebis 28. Iunij 1593. coram Illuſtriſſimo D. Cardinali Merlino.* [Valenzuel. *conſ. 152. num. 31.* vbi quod inducit nouam conceſſionem, & *num. 33.* quod tollit ſtatutum, & impedimenta in ſupplicatione contenta, & *num. 37.* diſputat quid operetur in gratia circa pluralitatem beneficiorum, & n. 40. quod hæc clauſula appoſita cum decreto irritanti, oſtendit Papam voluiſſe vti poteſtate ſua.]

7 Obſtacula perſonalia non tollit, Calder. *conſ. 14.* aliàs 1. *de reſcript. & conſ. 116. in fin. verſ. predictis non obſtantibus,* aliàs 1. *de priuileg.* vbi quòd non auget, nec confert pluſquam gratia conferat, Ancharan. *conſ. 364. num. 2. & 3.* Mart. *d. clauſ. 79. num. 112.* Card. Tuſch. *litt. C. concluſ. 349. num. 3.* vbi *num. 13.* limitat, quando vltra derogationem in genere adeſſet clauſula. *Motu proprio,* quia tunc habilitat perſonam impetrantis. [Theodoſ. de Rubeis *dict. clauſul. 496. num. 120.*]

8 Subreptionis vitium non tollit, Corn. *conſil. 245. num. 14. lib. 6.* Alex. Trentacinq. *var. reſol. lib. 1. tit. de reſcrip. reſol. 5. num. 18.* Cardin. Tuſch. *dict. litt. C. concluſ. 349. à num. 18.* Mart. *de clauſ. 79. num. 10.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 15. num. 32.* vbi etiam ait quòd non inducit diſpenſationem, limitat Card. Tuſch. *litt. C. concl. 349. à n. 18.* [Theod. de Rub. *d. clauſ. 496. à num. 114.*

9 Non operatur, vbi plures defectus concurrunt, quia tunc requiritur ſpecialis expreſſio, Alexand. *conſ. 195. incip. Aſſumo, n. 10. verſ. ad idem optimè, lib. 2.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 827. n. 10.* Cardin. Tuſch. *litt. C. conc. 348. n. 13.* vbi *concl. 349. num. 21.* quod non tollit defectum, ſeu nullitatem prouenientem in forma ſeruanda poſt actum.

10 Nihil operatur ſi diſpoſitio, ſuper qua hæc clauſula appoſita eſt, nulla exiſteret, Pariſ. *conſ. 79. n. 25.* Ang. *conſ. 30. n. 32. verſ. nec etiam obſtat,* Dec. *conſ. 141. incip. Pro tenui, in fin.* quos refert Tuſch. *litt. C. concl. 349. num. 9.* Mart. *d. clauſ. 79. n. 26.* vbi *num. 23.* poſt Corn. *conſ. 110. num. 16. vol. 4.* [Theod. de Rub. *d. clauſ. 496. n. 122.*] Crauet. *conſ. 70. n. 3. & conſ. 196. col. 3. verſ. 4. niſi,* reſoluit quod ſi hæc clauſula gene- 11 ralis non obſtantiarum eſt poſita in vltima parte reſcripti, ſiue Bullæ, non refertur ad præcedentia, quæ ſunt contraria Iuri communi.

12 Clauſula hæc generalis poſita in reſcripto, ſeu Bulla aliqua, regulariter, nō tollit contraria Iura, ſed requiritur in ea adeſſe ſaltem clauſulam illam, *Non obſtante quacumque lege in contrarium faciente,* vt per Ioan. Andr. Anchar. & Gemin. *in cap. vnic. de exceſſibus Prælat. lib. 6* & alios, quos refert, & ſequitur Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 161. & ſeq.* vbi *num. 163.* ampliat clauſulam noſtram generalem non derogare priuilegiis inſertis in corpore Iuris,

de

de quo infrà suo loco dicemus, additque per illam pariter non intelligi derogatum priuilegiis continentibus liberalitatem Principis, & *n.* 164. ampliat quoque etiam, vbi rescripto Papæ sola lex Ciuilis contraria esset, & *n.* 165. ampliat denique non sufficere dicere, *Non obstante quacunque lege*, sed addenda esse illa verba, *qua in contrarium loqueretur*, vel illa, *in contrarium faceret*; & idem Mart *d. loco n.* 166. multipliciter limitat supradictam regulam, & præcipuè quando adesset clausula *Motu proprio*, vel, *Ex certa scientia*; aut *De plenitudine potestatis*, seu quando rescriptum esset geminatum per secundam iussionem, seu quando emanaret in fauorem Reipublicæ, seu ad publicam vtilitatem, siue quando aliquid conceditur contra Ius non in totum derogando, sed in aliquo detrahendo, vel differendo.

13 Nec sufficit hæc clausula generalis, *Non obstante quacumque lege*, aut, *Non obstantibus quibuscunque constitutionibus, vel ordinationibus Apostolicis in contrarium facientibus*, vbi lex Canonica vel Ciuilis habet clausulam derogatoriam ad futura rescripta, nisi fiat mentionem de illa lege specialiter, vel saltem per verba æquipollentia, ita Ioan. And & Gemin. *in d. cap. vnico*, Castro *cons.* 55. *in prin.* Ancbar. *cons.* 205. *col.* 3. Mart. *d. clau.* 79. *n.* 11. Monet. *d. cap.* 7. *n.* 175. Vnde prouenit, quod cùm Concilium generale contineat tacitam derogationem ad futura contraria rescripta, ideo de dispositione contraria Concilij generalis facienda est mentio, ac derogatio specialis seu veriùs indiuidua, vel per æquipolens, ita vt non sufficiat hæc nostra clausula, generalis, Cotta *in memorab. verb. clausula, Non obstante*, Rebuff. *in auth. Habita, verb. examinatione, pag. mihi* 580. *cum seq. C. ne filius pro patre*, & *in praxi beneficiali, tit. de dispensat. super defectu natalium, n.* 24. Henriq. *in summa, lib.* 13. *cap.* 57. § 1. Zerol. *in praxi Episcop. part.* 2. *verb. absolutio, vers. dico* 5. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 4. *collect.* 1367. *prope fin.* Flores *var. lib.* 1. *quæst.* 10. *n.* 50. Verall. *decis.* 268. *num.* 3. *part.* 1. Mari. Anton. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 88. *num.* 6. Bonacin. *de censur. disput.* 1. *q.* 3. *punct.* 1. *num.* 4. *in fin.* Campanil. *in diuers. Iuris Canonici, rub.* 12. *cap.* 13. *num.* 154. *vers. in causa*, & *rubr.* 11. *cap. vlt. num.* 27. Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 1. *q.* 8. *art.* 10. & *tom.* 3. *quæst.* 36. *art.* 2. & *quæst.* 39. *art.* 4. Marescot. *lib.* 2. *var. resol. cap.* 38. *num.* 41. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *disput.* 26. *num.* 7. Soar. *de legibus, lib.* 8. *cap.* 19. *num.* 5. Sigism. à Bononia *de elect. dub.* 4. *num.* 3. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 14. *quæst.* 6. Stephan. Gratian. *discept. forens.* 197. *num.* 35. *cum seqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 5. *num.* 2. Nicol. Garc. *de benef. part.* 4. *c.* 5. *num.* 30. Monet. *d. cap.* 7. *numer.* 178. Ricciul. *de iure personar. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 16. & *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 6. & dixi *de officio, & potestate Episcopi, p.* 2. *alleg.* 33. *n.* 24. & tentum fuit *in Valentina decimarum* 8. *Februarij* 1588. *coram Orano*, & *in Conch. exemptionis decimarum* 13. *Martij* 1589. *coram eodem*, & *in eadem* 9. *Decembris* 1602. *coram Penia*, & *dec.* 179. *n.* 6. *inter impressas Reuerendissimi D. mei Decnai.*

14 Pro derogatione tamen decretorum sacri Concilij Tridentini, sufficit hæc nostra clausula generalis, vt clarè disponit idem Concilium *sess.* 25. *de reform. cap.* 21. dum omnia, singula sub quibuscumque clausulis, & verbis, quæ de morum reformatione, atque Ecclesiastica disciplina tam sub fel. rec. Paulo III. & Iulio III. quàm sub Beatissimo Pio IV. Pontificibus maximis in eo Concilio statuta sunt, declarat ita decreta fuisse, vt in iis salua semper authoritas Sedis Apostolicæ, & sit, & esse intelligatur; ideo ita docent Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 6. *num.* 120. Marescot. *var. resol. lib.* 1. *cap.* 19. *ad finem*, & *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 41. Bonac. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 5. *punct.* 2. *numer.* 2. *vers. ratio desumitur*, Mart *de claus. par.* 4. *claus.* 14. *n.* 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 940. & 963. Filliuc. *tract.* 16. *numer.* 320. Ricciul. *de iure personar. lib.* 5. *cap.* 14 *num.* 16. & *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 6. vbi refert decisiones Rotæ, Monet. *d. cap.* 7. *num* 177. & *cap.* 11. *num.* 250. Nicol. Garc. *de benef. part.* 5. *c.* 8. *num.* 87. vbi asserit sic respondisse Sacram Congregationem, Sigismond à Bononia *de elect. dub.* 5. *num.* 3. Ioan. Anton. Massobr. *in praxi habendi concursum, requis.* 17. *dub.* 4. *num.* 8. nouissimè Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, dissp.* 6. *dub.* 13. *in fin.* Rot. apud Farin. *decis.* 179. *n.* 6. & *decis.* 687. *n.* 24. *p.* 1. *recent.* & *Fauentina pensionis* 23. *Ianuar.* 1601. *coram Ortembergo*, impressa per Matches. *p.* 1. *pag.* 535. *in vlt. impress.*

15 Quamvis, vt suprà dictum extat, per nostram clausulam generalem, seu aliam similem, non videatur derogatum legi, seu constitutioni habenti clausulam derogatoriam ad futura, tamen sufficeret si addita fuissent verba illa, *etiam si de ipsis, seu ipsis oportet facere specialem mentionem*, licèt non sit nominata in indiuiduo; ita Felin. *in cap. nonnulli, in prin. n.* 6. *de rescr.* Monet. *d. c.* 7. *n.* 185. & nos latiùs dicemus clausula sequenti.

16 Hæc clausula non facit, vt censeatur derogatum statuto particulari, ita Rota *decis.* 1. *sub n... de preb. in nou.* Felin. *in d. c. nonnulli, num.* 23. Mart. *d. claus.* 79. *n.* 4. non enim præsumitur Princeps voluisse priui-

17 legio suo hac clausula munito tollere statuta ciuitatis, ex resolutis per Menoch. *d. præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 39. *n.* 4.

18 An autem per illam clausulam, *Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis*, censeatur derogatum regulis Cancellariæ? vide Ioann. à Gochier *in proœmium regular. Cancellariæ, n.* 31. Mart. *d. claus.* 79. *num.* 14. Selu. *de benef. p.* 4. *quæst.* 46. *col.* 4. Sarnen. *in proœmium regular. Cancellariæ, q.* 5. & *quæst. vlt.* Flamin. *de resig. benef. lib.* 3. *quæst.* 7. *n.* 16. vbi negatiuè resoluit.

19 Hæc clausula, *Non obstantibus*, non tollit dispositionem iuramento firmatam, Roman *cons.* 393. *n.* 12. *vers. secundò respondetur*, Card. Tusch. *lit. C, concl.* 348. *num.* 12. vbi *num.* 14. ait, nec tollere dispositiones aliter confirmatas, neque ea, in quibus partes per stipulationem specialiter prouiderunt, & *num.* 15, post Crauet. *cons.* 196. *num.* 3. *vers. non obstat*, etiam tradit non tollere vitium subreptionis, sed restringere se ad expressa, & 11. post Roman. *d. cons.* 393. *num.* 11. & *seq. vers. nec huic refragatur*, tenet hanc clausulam quantumcunque prægnantissimam non tollere ea, quæ disponens in specie tollere non posset. [Theod. de Rubeis *d. claus.* 496. *n.* 123. *cum seqq.* vbi quod non tollit ius alteri quæsitum, neq; vnquam præiudicat alteri in specie super iure suo, nisi illud exprimatur, & quod non habet locum in præiudicium tertij, nisi hoc præiudium etiam modicum, & *num.* 138. quod vbi sunt plura obstantia, nihil operatur, & *n.* 159. quod non operatur quoad ea quæ in facto consistunt, & *n.* 160. quod in legitimatione nihil operatur, quia est multum odiosa, & *n.* 165. nullo verbo operatur potestatis plenitudinem, & *n.* 166. quod non operatur nisi quando est processum cum causæ cognitione.]

20 Requiritur hæc clausula in concessione immunitatis facta à Principe, vt voluerunt Bart. Bald. Angel. & Alex. *in l. vacuatis. C. de decurion. lib.* 10. Alex. *cons.* 30. *num.* 9. *cum seq. vol.* 5. Ias. *cons.* 83. *col. fin. vo.* 3. Purpurat. *cons.* 156. *num.* 5. Franc. Marc. *dec.* 120. *num.* 1.

p. 1.

p.1. Tapia *in rub. ff. de constit. Princ p.4. num.* 107. Festas. *de collect. in 4.part.* 5. *n.* 37. Sord. *cons.* 419. *n.17.* Gloric.*resp.1.p.2.à n.* 38 vbi multis probare conatur, hoc limitari in concessione immunitatis facta ob benemerita. Ratio est, quia verisimile non est, quod velit Princeps tollere legem diu excogitatam, ad text. *in l.si quando, in fine princ.C.de inoffic. testam.* Vital. *in tract.clausul. verb.in clausula generali,* Erasm.à Cochier. *de Iurisd.Ordin.in exemplo, p.3.q.9. num.2.*

CLAVSVLA LXXXIII.

Non obstantibus priuilegiis, &c.

1 *Priuilegiis derogatum censetur, qua in Iuris corpore clausa non sunt, per clausulam,* Non obstantibus priuilegiis, &c. *nisi additum sit,* etiam clausulis,&c.

2 *Rescripta, mandata, seu priuilegia Principis contra Iura non valent absque clausula,* Non obstantibus priuilegiis,&c.

3 *Rescriptum in dubio contra Ius à Principe emanatam prasumitur subreptitium, & per importunitatem concessum.*

4 *Mandatum Principis valet, licèt sit contra Iura, quando constat de eius voluntate.*

5 *Priuilegia clausa in corpore Iuris, non sunt priuilegia, sed Ius commune.*

6 *Faciliùs tolluntur ea, qua Iure speciali, quàm qua Iure communi valent.*

7 *Priuilegium primum continens clausulam derogatoriam, non censetur derogatum per clausulam,* Non obstantibus priuilegiis, &c. *nisi addantur verba,* etiamsi talia forent,&c.

8 *Priuilegia Principis, qua transierunt in vim contractus, non tollit clausula,* Non obstantibus priuilegiis,&c.

9 *Priuilegia, qua onerosa titulo comparata sunt, non tolluntur per clausulam,* Non obstantibus priuilegiis,&c.

10 *Merita debent aquipollere concessioni.*

11 *Pretium, quod datur pro re concessa, debet aquipollere ipsi rei.*

12 *Compositiones gratiosa remanent, si illud, quod pro illis soluitur, non aquiualet ei, quod conceditur.*

13 *Iuspatronatus si sit ex causa onerosa, spectari debet quod expensum fuerit, an scilicet aquiualeat concessioni.*

14 *Iuspatronatus non desinit esse ex priuilegio, quando augmentum non est commensuratiuum ad illius concessionem.*

15 *Priuilegia futura non comprehendit clausula,* Non obstantibus &c.

16 *Derogationem beneficij Iurispatronatus fundati à patrono laico non operatur clausula,* Non obstantibus priuilegiis, &c. *apposita in eius prouisione.*

17 *Dispensationē nō inducit claus.* Non obstantibus priuilegiis,&c. *licèt tollat subreptionem.*

18 *Priuilegio ad pias causas non derogat clausula,* Nō obstantibus priuilegiis &c.

19 *Priuilegia, siue indulta concessa commiserationis causa non tollit clausula,* Non obstantibus priuilegiis, &c. *nisi de illis expressa fiat mentio.*

20 *Priuilegiis concessis gratia publica vtilitatis non derogat clausula,* Non obstantibus priuilegiis,&c.

21 *Tertij in praiudicium, si de magno agatur, non operatur clausula.* Non obstantibus priuilegiis, &c.

22 *Priuilegio viduis, & pupillis concesso non videtur derogatum per clausulam,* Non obstantibus priuilegiis,&c.

23 *Oracula viua vocis non censentur sublata per clausulam,* Non obstantibus priuilegiis,&c.

24 *Pontificis de mente quando constat derogare volentis priori priuilegio, sufficit vt priuilegium illud censeatur reuocatum, quibuscumque verbis Pontifex vtatur.*

25 *Priuilegium à pluribus Pontificibus, seu Principibus confirmatum difficiliùs censetur tolli.*

26 *Geminatio manifestè monstrat Principis voluntatem.*

27 *Actus geminati censentur gesti cum maiori animi deliberatione.*

28 *Geminatio loco specialis nominationis habetur.*

29 *Priuilegium secundum speciale non faciens mentionem de primo generali, non derogat.*

30 *Priuilegium secundum speciale potest primum generale in illa speciali parte minuere, nulla facta illius mentione.*

31 *Claus.* Non obstantibus constitutionibus Apostolicis,&c. *non derogat constitutionibus conciliaribus, & n.32.& 33.*

Limita, vt n.34.

35 Non obstantibus constitutionibus,&c. *non sufficit ad tollendam regulam habentem clausulam derogatoriam, & n.36.& 37.*

38 *Claus.* Non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus,&c. *operatur affectam omnimoda derogationis omnium legum, statutorum, priuilegiorum.*

PEr hanc clausulam iis censetur priuilegiis derogatum, quæ in Iuris corpore clausa non sunt, non verò aliis, quæ in eo clausa reperiuntur, nisi additum sit, *etiam clausis* &c. notauit *gloss.* 1. per text. *ibi in l.3. C.de silentiar lib.*12. quam recipiunt Doctores omnes post gloss. *ibi verb.excusatur, & in l.hares absens. ff.de Iud.* vt post Felin. *in cap.1.n.12. de rescript.* testantur Burg. de Pace *l.3. Tauri, num.* 137. & plenè relati à Cened. 3.*part.collect.*14. *n.*4. quibus adde Gonzal. *ad reg.8.Canc.gloss.36.à num.34.* Marches. *de Commiss. part.1.c.8.n.67.& part.2.cap.2.n.12.* Menoch. *de prasumpt.lib.6. prasumpt.40.n.25.* Suid. *decis.164.num.1. & cons.461.n.7.* Baptist.Cost. *de facti scientia, & ignorantia, inspect.5.à n.5.* Fr.Emman. *tom.1.quast.Regular. q.9.art.3.vers.secundò dico,* Flores de Mena *var. lib.2. q.21.n.25.* Soar. *de legib.lib.8.cap.14.n.8.* D.Barbos. *in l.qua tale, num.16.ff.solut.mat. & in l.1.p.1.a num.9. eodem tit. & in l.2. §. legatis, num.* 117 *ff. de Iudic.* Ceual. *commun.contra communes, q.611.* Mart. *de claus. part.1.claus.79.num.2.* Cabed. *Lusit. decis.94.n.1. cum seqq. part.2.* Cardos. *in praxi Iud. & Aduoc. verb. clausul.* Franc. Molin. *de ritu nupt.lib.3.quast.28.n.5. & 6.* Erasm.à Cochier *de Iurisd. Ordin. in exemptos, p.3.quast.9.n.1.& 2.* Monet. *de commut. vltim. volunt. c.7.n.884.*[Theod.de Rub. *in sing.Rota tom.2.p.4.cl. 466.n.4.cum seqq.*

Ratio est, quia rescripta, mandata, seu priuilegia Principis contra Iura, non valent absque prædicta clausula potius ob defectum voluntatis, quàm potestatis, Salicet. *in l.fin. in fine sua distinctionis, sub n.4.C.si contra Ius, vel vtilit. pub.* Menoch. *cons.* 158. *num.* 22. *& cons.411.num* 19. non enim verisimile est, quod velit Princeps tollere legem diu excogitatam, ad text. *in lege si quando, in fine princip. inoffic.*

inoffic. test. Vital. *in tract. clausular. verb. clausula generalis*, Felin. *in cap. 1. n. 11. de rescript.* Erasm. à Cochier. *d. q. 9. num. 2.* Cuius voluntas talis præsumitur, qualem de Iure esse oportet, gloss. *in l. relegati. ff. de pœnis*, gloss. *in cap. paratus 23. q. 1.* DD. *in l. digna vox. per text. ibi. C. de legib.* Felin. *in cap. 1. num. 26. de constitut.* 3 Ias. *cons. 136. col. 2. vol. 2.* Hinc est quod in dubio rescriptum contra Ius à principe emanatum præsumitur subreptitium, & per importunitatem concessum, glos. *verb. consona, in cap. pastoralis, de fide* 4 *instr. & verb. nescatur, in cap. 1. de const. lib. 6.* Verùm quando constat de principis voluntate, mandatum eius valet, licèt sit contra Iura, vt inquit Salicet. *in d. l. fin. in 1. capite distinctionis*, per tex. *in l. 1. ff. de const. Principum*, Tapia *in rubr. eiusdem tit. c. 4. n. 107.*

5 Suprapositæ autem differentiæ rationem eam esse asserit Menoch. *d. lib. 6. de præsumpt. præsum. 40. num. 25.* quia priuilegia clausa in corpore Iuris, non sunt priuilegia, sed Ius commune, & consequenter non verificantur in illis verba clausulæ derogatoriæ priuilegiorum; consonant, quæ resoluit Greg. Lopez *l. 2. gloss. 1. tit. 18. part. 5.* contra quos tamen obstat, quia priuilegia clausa in corpore Iuris, non desinunt esse verè, & propriè priuilegia, imò in illis reperiuntur omnia de ratione intrinseca priuilegiis necessaria, quod scilicet sint Ius singulare contra commune indulta.

6 Meliùs ergo assignatur ratio ex regula, quam Doctores deducere solent ex tex. *in l. cius militis, § si militia. ff. de militari testamento*, quo faciliùs tolluntur ea, quæ Iure speciali, quàm quæ Iure communi valent; exornant latè Mant. *singulari 29.* Tiraq. *in tract. cessante causa, limit. 21. num. 4.* Pinel. *in l. 2. de rescind. vend. part. 3. cap. 1. num. 15.* & alij, de quibus Alphan. *collect. 596.* quibus adde plenè Gabr. *lib. 6. communium, tit. de regul. Iur. conclus. 9* Licèt ergo priuilegia omnia specialem contineant concessionem, quia tamen, quæ in corpore Iuris clauduntur, hoc amplius habent, vt in ipso iure communi commixta, & inserta sint; & ab eo approbata, non immeritò etiam ad eorum derogationem specialis mentio requiritur; & facit generalis regula, quod ea, quæ speciali nota digna sunt, non veniunt in generali dispositione, *l. item apud §. ait prætor. vers. ea enim, ff. de iniuriis*, cum aliis, de quibus Mant. *Paralipom. cap. 36.*

7 Si verò priuilegium primum contineat clausulam derogatoriam, non facientem propriam, & specialem mentionem, v. g. si ita concessum sit quod ei derogari non possit, nisi de illo fiat mentio de verbo ad verbum, censebitur illi derogatum per hanc clausulam, *Non obstantibus priuilegiis*, cum illis verbis, *etiamsi talia forent, de quibus mentionem fieri oporteret de verbo ad verbum*; ita Federic. de Senis *cons. 43. n. 3.* optimè Crauet. *cons. 126. n. 2.* Gabr. *d. tit. de clausul. cl. 5. n. 15.* Menoch. *d. lib. 6. præsumpt. 41. num. 21.* Card. Tusch. *litt. P. conclus. 751.* Ceuall. *communium contra comm. q. 611.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl. 26. n. 23.* Erasm. à Cochier. *d. q. 9. n. 6.* Monet. *de commut. vlt. volunt. c. 8. n. 539.* Collect. *priuileg. Mendicant. in compendio, verb. priuilegia Fratrum. § 33.* vbi mouet quæstionem, quia in nonnullis priuilegiis Regularibus concessis adest clausula, quod non intelligantur reuocata, nisi de eis de verbo ad verbum mentio fiat, vt v. g. concessum est aliquibus Religionibus, vt non teneantur ad procurationem Legatorum, etiamsi in litteris eorũdem dicatur quod tam exempti, quàm non exempti ad hoc onus teneãtur, nisi de huiusmodi indulto de verbo ad verbum mentio fiat; demum summus Pont. concedit Legato, vt possit exigere procurationem à quibuscumque personis etiam exemptis, quamuis talia obtinerent priuilegia, quod de eis de verbo ad verbum mentio facienda esset, quæ voluit in literis Legati haberi pro expressis. Vnde mouetur dubium, vtrum per literas Legati cuiconque priuilegio derogatum sit, vt probat idem Collect. ex sententia Felin. *in c. nonnulli, de rescript.* idem censuit Panorm. *in d. c. cum instantia*, qui eandem quæstionem fusè tractat, & resoluit pro parte affirmatiua, idem tenent Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. q. 9. art. 6. & tom. 2. quæst. 77. art. 8.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 45. art. 6. concl. vnica.* Ratio est, quia summus Pont. hoc loquendi modo satis indicat, velle priuilegium reuocare, quod vim habet ab ipsius summi Pontificis voluntate. Vnde secus dicendum est de reuocatione facta solummodo per clausulam generalem reuocatoriam: etenim non extenditur, quia Papa per clausulam generalem non sufficienter indicat, velle huiusmodi priuilegia reuocare, vt per Azor. *instit. moralium p. 1. lib. 5. cap. 22. q. 12.* Bonac. *de legib. disp. 1. q. 3. punct. 8. § 3. num. 21. vers. addo priuilegium.*

8 Hæc clausula non tollit priuilegia Principis, quæ transierunt in vim contractus, vt per Vital. de Gamb. *in tract. claus. pag. 11. col. 2. num. 1.* Gutier. *in repetit. l. nemo potest, n. 185. cum seqq. ff. de legat. 1.* [Crescent. *decis. 2. & 5. de priuileg.* Puteus *decis. 47. num. 1. lib. 1.* Mohedan. *decis. 21. in fin. de prob.* Theodos. de Rubeis *d. cl. 496. num. 65.* vbi limitat *num. 66.* nisi præiudicium esset modicum.] 9 vel quæ onerosо alio titulo comparata sunt, ex citatis per Menoch. *cons. 461. n. 12.* & per Sanchez *de Matr. lib. 8. disp. 43. n. 1.* & per me *in collect. ad cap. 1. num. 9. de probat.* Intellige, quando illud priuilegium sic pretio mediante in contractum transactum, vel onerosum titulum habentem æquipollet rei concessæ, & sic habet, secundum Bald. *in l. qui se patris, C. vnde liberi*, 10 cum ea perpetuam commensurationem: nam sicut merita debent æquipollere concessioni, Natt. *cons. 188. n. 2.* 11 *& cons. 511. c. 8. & cons. 680. n. 17.* Rimin. iun. *consil. 289. n. 20. vol. 1.* sic pariter debet æquipollere pretium, quod datur pro re concessa, Peregr. *de iure fisci, lib. 1. tit. 3. num. 19.* Roland *con. 14. num. 12. vol. 3.* Menoch. *cons. 981. n. 1.* Osasc. *decis. 189. num. 10.* sentientes quod quando concessio præponderat, est gratia, nec puri priuilegij nomen amittit, quia actus iudicatur secundum illud, de quo magis participat, argum. *l. quæritur. ff. de statu homin. l. fundi partem ff. de contrahen. empt.*

12 Hinc fit, vt in materiis componendis, pro quibus soluitur magna compositio, si illud, quod soluitur, non æquiualet ei, quod conceditur, remanent huiusmodi compositiones gratiosæ, & illas obtinens, non dicitur eas habere ex causa onerosa, Rot. *decis. 457. n. 17. p. 1. diuers.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 6. c. 2. n. 194.*

13 Pari modo, ad hoc vt Iuspatronatus sit ex causa onerosa, spectari debet, quod expensum fuerit, an scilicet æquiualeat concessioni, quia vbi non æquiualet, concessio ipsa iudicari potiùs debet gratiosa, quàm onerosa, Rot. *decis. 58 8. & decis. 88. n. 4. p. 2. recent.* & dictum fuit *in Cæsarauг. de Mella 31. Ianuarij 1618. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, vbi expressè habetur, quod quando argumentum non est commensuratiuum ad con- 14 cessionem Iurispatronatus, non desinit esse ex priuilegio, nec priuilegij nomen amittit.

15 Ad futura priuilegia non extenditur hæc clausula, vt resoluit Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 9. § 5. n. 10.*

16 Derogationem beneficij Iurispatruoatus, fundati à patrono laien non nperatur hæc clausula in eius prouisione apposita vt per Caputaquen. *decis.* 122. *p.*1. quem refert, & sequitur Flam. *de resignat. lib.* 8. *q.*7. *n.*177.

17 Dispensationem non indueit, licèt tollat subieptionem, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 15. *n.*32.

18 Non derogat priuilegium ad pias eausas, iuxta tradita *en cap. si propter sua debien, de rescript. lib.* 6. vbi per tesceriptum non intelligitur derogatom ei, quod ad pias eausas est concellum, & *in l. liberti, & in l. vlt. §. posthumos, ff. de aliment. & cibar. legat.* resoluit Vital. de Gamb. *d. pag.* 21. *col.* 2. *num.* 11. [Dec. *cons.* 165. *n.* 15. Theodos. de Rub. *d. claus.* 496. *n.* 61.] nam eo ipso quod prius priuilegium est ad piam causam, eensetur clausulam derogatoriam eius, cuius mentio specialis faeienda est, ita Felio. *in cap. nonnulli, in princ. n.* 3. *in fin. de rescript.* Aret. Laudem. *in tract. de priuilegiis*, §. 39. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 9. *n.* 183.

19 Vnde non tollere priuilegia, siue indulta concessa commiserationis caosa, nisi de eis expressa fiat mentio, tradunt Felin. *in cap. nonnulli, num.* 19. Roman. *cons.* 416. *num.* 14. *vers.* 7. *principalior ratio est.* Rolan. *cons.* 13. *num.* 32. *lib.* 3. [Theodos. de Rubeis *d. cl.* 496. *n.* 59. vbi quòd non derogat priuilegiis conceſſis personis priuilegiatis, & miserabilibus pauperibus.]

20 Quod pariter non deroget priuilegiis concessis gratia publicæ vtilitatis, voluit idem Felin. *in d. cap. nonnulli, num.* 16. post Roman. *cons.* 498. *col.* 5. qui allegat text. *in l. decurionib. C. de silent. lib.* 12. prout eos citat Monet. *d. c.* 7. *n.* 184. [quibus addo Theod. de Rubeis *d. cl.* 496. *num.* 62. vbi *num.* 60. quòd non censetur derogatum priuilegio concesso ob eausam alimentorum, vbi *num.* 74. dicit quòd non eensetur derogatum priuilegiis concessis vniuersitati, seu collegio, & *num.* 75. quòd nec eensetur derogatum priuilegiis postea successiuè à pluribus Principibus ex certa seotentia coofirmatis, & *num.* 76. post Roman. *cons.* 436. quòd nec priuilegiis, concessis Auditoribus Rotæ, & *num.* 77. post eundem Roman. *cons.* 498. *n.* 15. *cum seqq.* quòd nec priuilegiis concessis collegio Cardinalium.]

21 Non operatur in præiudicium tertij, si de magno agatur, vt per Crauet. *cons.* 241. *col.* 9. *vers. quartò respondeo*, Menoch *consil.* 36. *num.* 19. & 61. Gabr. *d. tit. de clausulis, concl.* 7. *n.* 22. & 24. quos refert, & sequitor Marta *d. claus. p.* 1. *cl.* 79. *num.* 16. vbi *num.* 7. pariter subdit, nihil operari, quando Princeps ignorauit iura eius, aduersus quem facta est concessio, & *num.* 20. ait, quod similiter nihil operatur, quando non fuit adhibita eausæ cognitio, additque *num.* 19. hanc elausulam, *Non obstantibus priuilegiis*, intelligendam esse de friuolis, & inualidis.

22 Per hanc clausolam non videri derogatum priuilegio viduis, & popillis concesso, docet D. Barbosa *in l.* 1. *art.* 4. *num.* 72. *ff. de Iudic.* & limitat, nisi verba derogatoria fuerint ita ampla, vt necessariò etiam tali priuilegio videantur derogare, vnde additis illis verbis, *In corpore iuris clausis*, adhuc non illis tollere tenet Marches. *de Commiss. p.* 2. *pag.* 460. *n.* 30. *in* 2. *impress.*

23 Denique per hanc clausulam non censentor sublata, seu reuocata viuæ vocis oraeula, nisi id expressè specificetur, vt testantur Henriq. *in sum. lib.* 7. *cap.* 24. §. 8. Emman. Sà *verb. gratia, num.* 13. Flam. 1. *p. methodi, cap.* 7. §. 6. Laurent. de Peirin. *tom.* 2. *priuileg. sui Ordinis Minimor. in annot. ad §. constit.* 17. *Iulij II. v.* 3. *in* 2. *impress.*

24 Duo tamen pro coronide huius clausulæ sunt nobis notanda. Primum est, quod quandocumque constat de mente Pontificis derogare volentis priori priuilegio, sufficit vt priuilegium illud censeatur reuocatum, quibuscumque verbis Pontifex vtatur, vt per Felin *in d. c. nonnulli, n.* 7. & 8. & Federic. de Senis *cons.* 345. *col. vlt.* quos refert, & sequitur Eras. à Cochier. *d. q.* 9. *n.* 9.

25 Alterum est, quod priuilegium à pluribus Pontificibus, Principibúsve confirmatum, difficiliùs censetur tolli, Dec. *cons.* 165. *num.* 3. præsertim eùm accedit fauor piæ causæ, vel Religionis, ex adductis per Dec. *d. cons.* 165. *num.* 1. & Alex. *cons.* 123. *num.* 16. *l.* 4. & Ant. de Amatis *decis.* 17. *num.* 9. 26 Geminatio enim manifestè monstrat Principis voluntatem, *l. Ballista*, eum ibi notatis, *ff. ad Trebellian.* Paris. *cons.* 94. *num.* 4. *vol.* 2. Crau. *cons.* 101. *num.* 41. Menoch. *cons.* 10. *num.* 1. & *cons.* 255. *num.* 41. & 27 actus geminati censentur gesti eum maiori animi deliberatione, *cap. & si Christus, de iureiuran.* Dec. *cons.* 15. *sub n.* 1. Ossasc *decis.* 58. *n.* 16. Roland. *cons.* 61. *num.* 39. & *seq. vol.* 2. & 28 ideo geminatio loco specialis nominationis habetur, Gonzal. *cons.* 4. *num.* 25. & *cons.* 50. *n.* 3. vbi ait geminationem adimere omnem dubitationem, refert, & sequitur Menoch. *cons.* 40. *num.* 4. & *cons.* 215. *num.* 54. præcipuè quando geminatio fit ex interuallo, ex traditis ab eodem Menoch. *cons.* 395. *n.* 17. *vol.* 4.

29 Circa regulam illam, quod priuilegium secundum speciale non faciens de primo generali mentionem illi non deroget, de qua aliqua dixi *in collect. ad cap.* 1. *num.* 4. *cum duob. seq. de rescript.* nunc obseruare oportet, hoc esse intelligendum, quando in totum derogaretur, non verò si in parte: nam hoc posse secundum in illa speciali parte primum minuere 30 nulla facta illius mentione, per text. *in cap. dudum. §. nos igitur, & in cap. quamuis, de præben. in* 6 resoluunt Syluest. *in summa, verb. priuilegium, quæst.* 16. post Salas *de legib.* Bonac. *in simili tract. disput.* 1. *q.* 13. *punct.* 8. §. 3. *num.* 17. *vers. ex dictis*, Suar. *eod. tract. lib.* 8. *cap.* 39. *num.* 7. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 8. *num.* 529. Ruin. *cons.* 98. *num.* 4. *vol.* 4. dicens quod quamuis priuilegia onerosa in totum per Principem auferri non possint, possunt tamen quoad aliquam partem restringi, & moderari, Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 40. *num.* 21. Mar. Giurb. *cons. crim.* 63. *n.* 40.

31 [Claus. *Non obstantibus constitutionibus Apostolicis, &c.* non derogat constitutionibus conciliaribus *cap. ex parte*, & ibi Abb. *num.* 2. *de capell. Monach.* Calderin. *cons.* 11. *de priuil.* Oldrad. *cons.* 326. Cou. *de sponsal. part.* 2. §. 9. *num.* 6. *ad fin.* Sarnen. *in proœm. regul. Cancell. quæst.* 5. *col.* 2. *vers. & ista ratione.* Caputaq. *decis.* 176. & 268. *num.* 2. & 3. *part.* 1. Rota *decis.* 122. *numer.* 1. & *decis.* 123. *part.* 1. *diuers.* Roman. *cons.* 416. *num.* 11. *in fin. vers. primo ex ro.* Flamin. *de resign. benef. lib.* 6. *quæst.* 2. *num.* 38. quia dispositiones conciliares habent tacitam derogationem ad futuras concessiones illis contrarias, & propterea requirunt specialem derogationem *cap. nulli, in fine princ. de rescript.* Sarnen. *d. q.* 5. *vers. & ista ratione.* Mohed. *decis.* 7. *n.* 2. *de locato.* Caputaq. *dec.* 168. *n.* 2. *in fin. & seq. p.* 1.

32 Non requiritur tamen specifica, & indiuidua derogatio, sed sufficit ea, quæ fit per æquipollentia. Bart. *in Extrauag. ad reprimendum, in verb. non obstantibus, num.* 2. Ripa *in cap.* 1. *num* 55. *de rescript.* Felin. *in cap. nonnulli n.* 2. *eod. tit.* Ideoque his constitutionibus conciliaribus dicitur satis derogatum si dicatur, *Non obstantibus constitutionibus etiam in Concilio*

generalis,

generali,&c.*edit*. Dec.*cons*.341.*num*.11. Corn. *d.c*.8. §.9.*n*.6.*in fin*.

33 Pro derogatione tamen Concilij Trid. sufficit generalis clausula, *Non obstantibus, &c.* ex quo in eo fuit præseruata auctoritas summi Pont. & sic non habet clausulam derogatoriam ad futuras dispositiones. Ita citati per me *in collect.ad Concil. Trid.statim in pr.*

34 Limita tamen principalem conclusionem suprà *num*.31.traditam procedere nisi appareat de scientia Papæ ex aliis, Paris.*d.lib*.6.*q*.1.*num*.88. *circa med*. & nisi cum claus. *non obstantibus, &c.* iuncta sit claus. *Motu proprio*, quia tunc habet vim specialis derogationis, & Concilij, Cassad. *decis*.4.*num*.3.*de concess. preb.*

35 Claus. *Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apost.* non sufficit ad tollendam regulam habentem clausulam derogatoriam, Pute.*decis*.515. *num*.2.*lib*.2. nec ad tollendam regulam habentem decretum irritans, idem Pute.*d.decis*.515. Pute.*decis*. 527.*lib*.3.*p*.3.*diuers*.

36 Nec sufficit pro derogatione regularium Cancellariæ, nisi de illis fiat specialis mentio, Sarnen. *in proœm.regul.q*.5. Rebuff.*in forma noua prouis. in verb. non obstantibus, vers.& de hac clausula, & super concord.in forma mandati Apost. in verb. constitutionibus, vers.sed operatur*, Paris. *de resig.lib*.8.*q*.7.*num*.166.*&* *q*.8.*n*.122.*& seqq.*

37 Sufficeret tamen si dicatur *non obstantibus regulis Cancellariæ*, ex Rebuff. *vbi proximè*, nisi essent notabiles, & notariæ maximè iudiciales; nam talis clausula non sufficit pro illarum derogatione, nisi tenor regulæ apponatur, vel nisi sit facta specialis illarum mentio ex stylo & obseruantia Cãcellariæ, Sarnen. *in d.proœm.Regul.q*.6 quod limitatur, si adesset claus. *quorum tenores, &c.* Sarnen.*d.quæst*.6. *in fine*, Rebuff. *super concord. in forma mand. Apost. in verb. mentio specialis, in fine*; sed nec hæc sufficeret pro regulis requirentibus indiuiduam derogationem; nam tunc non sufficit generalis mentio regularum cum claus. *quorum tenores, &c.* Sarnen. *d.quæst*.6. *in fine*; vnde per talem derogationem non censeretur derogatum regulæ de iure quæsito, Sarnen. *dict. quæst*. 6. *in fine*. Pute. *decis*.165.*lib*.2. Caputaq. *decis*. 30. *part*.3.

38 Claus. *Non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus, &c.* posita ab eo, qui derogare potest, operatur effectum omnimodæ derogationis omnium legum, & statutorum, & priuilegiorum, etiamsi priuilegia non nominarentur, Gamb. *de officio legati lib*.8.*tit.de potest.legati in legibus, & statutis cond.n*.18.

CLAVSVLA LXXXIV.

Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c.

1 *Statuta per Papam edita, seu confirmata non tollit clausula*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c.

2 *Constitutiones, seu statuta iurata non tolluntur per clausulam*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c.

3 *Verba*, per quæ nostra concessio impediri posset, *addita clausula*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c. *non tollunt obstacula dilatiua, sed tantùm impeditiua.*

4 *Obstacula dilatiua vt tollantur per clausulam*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c. *dici debet*, per quæ effectus nostræ gratiæ impediri quomodolibet posset, vel differri.

5 *Statuto singulari super certo beneficio non deroget clausula*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, iuramento, confirmatione Apostolica, &c.

6 *Statuta qualibet Prælatorum, & Ecclesiarum citra fundationem condita, censetur sublata per clausulam*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, iuramento, confirmatione Apostolica, &c.

7 *Statuta Ecclesiarum actu Sacerdotium requirentia, an, & quando per clausulas generales derogatorias in litteris Papalibus positas, sublata censeantur, ostenditur.*

8 *Statutum, seu constitutio requirens certam formam seruari debere non tollitur per clausulam*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c. *nisi in specie de illa forma sit dictum.*

9 *Derogatio*, Non obstante statuto, & quibusvis aliis, *non se extendit ad derogandum statuto speciali, in quo est maior ratio.*

10 *Per claus.* Non obstantibus statutis, &c. *derogatur statutis generalibus omnia beneficia ecclesiastica respicientibus. Et per eam censetur derogatum statutis Ecclesiarum requirentibus actu Sacerdotium, n*.11.

12 *Claus.* Non obstantibus priuilegiis, &c. *non comprehendit illas quæ transitum fuerunt in iudicatum.*

13 *Claus.* Non obstante quòd pro alio scripserimus, *non facit gratiam pinguiorem.*

NOn tollit hæc clausula statuta per Papam edita, seu confirmata, vt per Felin. *in cap. nonnullis in prin. num*.10. *de rescript.& in cap.constitutus, n*.21. *vers.considera tertiò, eod. tit.* Roman.*singul*. 8. *& cons*. 394.*ad fin.& cons*.236.*col*.4. *& cons*.404.*in fin*. Cels. Vgon.*in tract.claus.pag*.480. *col*.1. Brunor. à Sole *in locis commun. verb.clausula* 31. me citato Monet. *de commut.vltim.vol.cap*.7.*n*.190. *cum seqq.* [Theodos. de Rub.*d.cl*.497.*n*.93.] 1

Item nec tolluntur constitutiones, seu statutum iuratum; & sanè quod iuramenti adiecti in statuto Ecclesiæ mentio fieri debeat, neque tali statuto Ecclesiæ iurato derogetur per hanc clausulam generalem, argum.text.*in cap.cùm non deceat*, vbi gloss. *verb. effectus, de elect.lib*.6. resoluunt [Duran *decis*. 5. *n*. 7. Gãb.*de legat.lib*.8. *tit.de potest. legati in legibus, & stat. cond. num*. 31. Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom*.2.*p*.4. *claus*.496. *n*.54.] Felin. *d. n*.10. *vers. nota quartò, & in d.cap.constitutus, num*. 3. Roman.*d. singul*.8. Matt. *de clausul.part*.1.*claus*.79. *num*. 21. *in vltima impress.* Vital.de Camb.*in tract. claus. pag*. 10. *col*.2.*num*.1. Mat. Anton. *var.resolut. lib*. 1.*resol*. 58. *num* 6. Monet.*d. cap*. 7. *num*. 192. vbi idem dicendum esse asserit, licet in specie, seu in indiuiduo dicatur; *Non obstante tali statuto*; neque enim tunc valent huiusmodi literæ gratiæ, nisi fiat mentio iuramenti, vt decidit Rot. *decis*.18. *num*. 1. *de rescript.in antiq.* hoc ipsum restringens idem Monet. Multipliciter: primò, vbi adest in rescripto clausula, *Motu proprio*; secundò, nisi ex causa rationabili superueniente impetrasset, quia in quolibet iuramento intelligitur conditio, si res in eodem statu permanserit, *cap. quemadmodum, de iureiur.* Quas quidem restrictiones, aliasque in hac materia vtiles adducit Felin. *in d.cap.constitutus, num*.5. 7.& 8. vbi id prætereà restringit, vbi actus iuratus concerneret solam

reuerentiam superioris, vel vbi Papa prouideat de beneficio vacante apud Sedem Apostolicam, vel aliàs reseruato Et demum quod statuta iurata non tollantur per generalem canonum, vel statutorum derogationem, tradunt Bern.Græuæ. *reg.* 89.*&* 693. Sayr.*in claui Regia, lib.*5.*cap.*8. *num.*11. Fr. Emman. *quæst. Reg. tom.* 1. *q.* 8. *art.* 11. Ratio est, quia nulla dispositio simpliciter loquens, trahitur ad actum iuratum, sed vis iuramenti, illiusque auctoritas semper excepta videtur, secundum Surd.*de alim.tit.*8.*priu.* 56.*n.*49.

3 Amplia supradicta adeò vera esse, etiamsi si huic nostræ clausulæ adiecta fuissent verba illa, quæ aliquando apponuntur in rescriptis gratiæ, nimirum, *per quæ nostra concessio impediri posset*; quæ verba in simili gratia habentur *in cap. si propter, de rescript. lib.*6.*& in d.cap.cùm non deceat, de elect.eod. lib.* nam etiam tunc hæc clausula non tolleret obstacula dilatiua, sed tantùm impeditiua; ita sentit gloss. de omnibus recepta, *verb. impediri, in d.cap. si propter,* Gemin. *ibi col.*6. Felin. *in d.cap. nonnulli, in princip. num.*10.*vers.nota tertiò, & num.* 25 *in fin.* Monet. *d.*

4 *cap.*7. *num.*193. vbi meritò ex Felin. subdit, quod ad hoc vt tollantur etiam dilatiua obstacula, dici debet, *per quæ effectus nostræ gratiæ impediri quomodolibet posset, vel differri*, prout sæpiùs obseruari videmus.

5 Declarabis tamen, & ampliabis, quòd licèt huic nostræ clausulæ adiiciantur illa verba, quæ communiter in rescriptis gratiæ poni solent, sumpta ex *cap.cum aliquibus, in princ. de rescript.in* 6.& ex *cap. quia sæpe, de elect.eod.lib.* nimirum, *iuramento, confirmatione Apostolica, & quauis firmitate alia roboratis*, per ea tamen, quamvis derogetur etiam statutis generalibus omnia beneficia Ecclesiastica respicientibus, non derogatur statuto singulari super certo beneficio; ita post Gulielm. de Montelauduno tenuit Felin. *in d. cap. nonnulli in prin. numero* 23. *de rescript.* Rot.*decis.*1.*numero* 2. *de præben. in nou.* vbi id verum esse dicit in statuto apposito in prima fundatione certi beneficij per fundatorem, siue Clericum, siue laicum, vel in testamentis eorum, quibus Papa non intendit præiudicare, nec derogare per huiusmodi clausulas generales, ne retrahantur à fundatione, & ordinatione beneficiorum, argum. *cap. cùm dilectus, de Iurepatron.* sequuntur Nicol. Garc. *part.* 7. *cap.*1. *numero* 119. Monet. *d. cap.* 7. *num.*194.

6 Vlteriùs declarabis, vt per prædictam clausulam generalem consuetam nunc apponi in rescriptis gratiæ. videlicet, *Non obstantibus statutis iuramento, confirmatione Apostolica, aut quauis alia firmitate roboratis, per quæ nostra concessio impediri posset, vel differri*, sublata, seu dilata censeantur quælibet statuta Prælatorum & Ecclesiarum, si citra fundationem condita sint, vt tenent Rot.*d.decis.*1.*de præben. num.*1. *& decis.*41.*num.*1. *de concess.præben. in antiq.* Felin. *d. n.*

7 23. Ex hoc inferentes, statuta Ecclesiarum actu Sacerdotium requirentia, per clausulas generales derogatorias in literis Papalibus positas sublata, vel saltem dilata censeri, ita vt impetrantes Apostolici possint huiusmodi beneficia acceptare, licèt non sint in Sacerdotio constituti, dummodo sint in tali ætate, vt in proximis quatuor temporibus, vel intra annum possint ad Sacerdotium promoueri; referunt, & sequuntur Nicol.Garc.*d.p.*7.*c.*1.*n.*117.& Monet.*d.c.*7.*n.*191.

8 Per hanc clausulam, *Non obstantibus statutis.* minimè tolli statutum, vel constitutionem requirentem certam formam seruari debere, nisi in specie sit dictum de illa forma, tenuit Cranet. *cons.* 572. *n.* 19. quem refert, & sequitur Card. Tusch. *tom.*1.*litt.C, concl.*349.*num.*10.[Non derogat hæc clausula constitutionibus conciliaribus, sed requiritur specialis derogatio. Duran.*dec.*238.*n.*31.

9 Derogatio illa, *Non obstante statuto, & quibusuis aliis statutis*, non se extendit ad derogandum statuto speciali, in quo est maior ratio, quam in statuto habente derogationem, quia intelligitur de similibus, ita Felin.*cons.*135. incip. *In causa criminationis col.*3. *in prin. vers.nec moueat*, vbi quod clausula illa generalis, & incerta, ideo non capit maiora, refert Cardin. Tusch.*conclus.tom.*2.*litt. D, conc.* 245. *numer.* 10.

10 Per istam clausulam, *Non obstantibus statutis, &c.* consuetam apponi in gratia Apost. derogatur statutis generalibus omnia beneficia ecclesiastica respicientibus Rot.*decis.*1.*n.*2. *de præben. in nou.*, *& decis.*18.*num.*2. *de rescript. in antiq.* Gemin. *cons.* 36. *n.*3. Felin. *in cap.nonnulli, n.*23.*in* 8. *conc. de rescript.* Federic de Senis *cons.*233.*n.*7. Pot. *decis.* 229 *n.* 12. *in fin. & seq. lib.*2. & censetur sublatum omne impedimentum, quod ex illis posset obstare gratiis huiusmodi. Verall.*dec.*296.*n.*2.*p.*2.

11 Et per eam censetur derogatum statutis Ecclesiarum requirentibus actu sacerdotium, si impetrãs sit in tali ætate quòd in proximis quatuor temporibus, possit ad sacerdotium promoueri, aliàs secus. Staphil.*de litter. gratia, tit.de clausa.non obstantiar.num.*1 Franc.Marc.*dec.*1269. *n.*3. *part.*1. Ferret. *cons.*109.*num.*5.*lib.*1. Rebuff. *in forma nou. prouis. in verb. & qualibet, vers.etiam hæc clausula, & super concord. in forma mand. Apost. in verb. const.tuisientibus, vers.sed operatur.* Et sufficit quòd sit in ætate quòd infra annum possit ad sacerdotium promoueri. Rot. *dec.* 1. & *ibi* adden.*de præben.in nou.* Non tamen censetur derogatum statuto requirenti actu sacerdotium factu in fundatione beneficij Anchar. *cons.* 20.*num.*364. Staphil. Franc. Marc. & Rebuff. *citatis locis.*

12 Claus. *Non obstantibus priuilegiis, &c.* non comprehendit illas quæ transitum fecerunt in iudicatum. Dec. *cons.* 198. *num.*4.*& cons.*295. *numero* 3. *& cons.* 308. *in prin.* Ruin. *cons.*104. *n.*12.*lib.* 5. Felin. *in c.super litteris, numer.* 14. *de rescrips.* quos refert & sequitur Theodos. de Rubeis *d.cl.* 496. *numero* 134. vbi 135. cum Rota hoc intelligit verum, vbi est apposita in rescripto Principis, secus vbi est apposita in lege, seu in dispositione, in qua aliquid statuitur per viam legis, & *numero* 136. limitat vbi esset dictum, *Non obstante sententia*, quæ transitum fecit in iudicatum, &c.& *numer.*137. ait hanc claus.non comprehendere, nec tollere sententiam latam de expresso consensu Papæ.

13 Claus. *Non obstante quòd pro alio scripserimus*, non facit gratiam pinguiorem, vt per Rot. *decis.* 13. & *ibi* adden. præsertim Papaz.*numer.*2.*de rescript. in nou.* quam citat Theodos. de Rubeis *d. claus.* 486. *numer.*150.]

CLAVSVLA LXXXV.

Non obstantibus quibuscumque pactis.

1 *Pactum iuratum non comprehẽdit claus.* Non obstantibus quibuscumque pactis, &c.

2 *Dispositioni firmata consensu partium non derogat clausula,*

clausula, Non obstaotibus quibuscumqoe pactis, &c.

3 *Statutis particularibus ciuitatum non derogat clausula*, Nooo obstantibus quibuscumque statutis, &c.

4 *Princeps quando non fuit optimè informatus de partium conuentionibus sepiùs iteratis, non operatur clausula*, Non obstaotibus quibuscumque pactis, &c.

1 HÆc clausula non comprehendit pactum iuratum; vt docent Cels. Vgon. *in tract. claus. pag.* 477. *col.* 1. Vital. de Camban. *in simili tract. pag.* 10. *col.* 2. *p.* 1. Franc. Gallet. *in Margarita casuum conscientia, verb. claus. pag.* 40.

2 Et non dicitur derogare dispositioni firmatæ consensu partium, resolutis per Meooch. *cons.* 39. *n.* 62.

3 Nec statutis particulatibus ciuitatum derogat, ex eodem Meooch. *cons.* 517. *n.* 3.

4 Non operatur quando Princeps non fuit optimè informatus de partium conuentionibus sæpius confirmatis, vt ex Craoet. notat Menoch. *cons.* 1. *n.* 434. [Rota *decis.* 391. *n.* 1. *p.* 2. *in posth.* Farinac. aliàs *p.* 4. *recent.*

CLAVSVLA LXXXVI.

Non obstante collatione alteri facta.

1 *Clausula*, Noo obstante collatione alteri facta, *intelligitur de collatione inualida, non autem valida.*

2 *Collationem, aut rescriptum inualidum non tenetur quis commemorare.*

3 *Clausula*, Noo obstante quacumque generali reseruatione, *an, & quando releuet à mentione facienda de vacatione in Curia.*

1 HÆc clausula apposita in literis ad beneficia, iotelligitur de collatione inualida, noo autem valida; ita concorditer teneerunt *in cap. causam qua, de rescript.* Compost. *n.* 13. Ioan. Andr. *n.* 10. Anch. *col.* 2. Imol. *n.* 13. Butr. *in fin.* & Felin. *n.* 19. [Sarnen. *super reg. de iure quæsito, q.* 21. Rebuff. *in forma noua prouis. verb. non obstante, vers. imò si Papa diceret, & de rescript. perinde valere n.* 35. vbi ampliat, etiamsi dicatur, oon obstante quacunque collatione, & in repet. *cap. nulla, col.* 17. *vers.* 21. *claus. de concess. praben.* Mohed. *decis.* 7. *n.* 6. *de restit. spol. & decis.* 4. *n.* 3. *de fide instrum.* Aym. *cons.* 93. *n.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 28. *num.* 8.] Bruoor. à Sole *in locis comm. verb. clausula* 27. Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocatorum, verb. clausula* 4. Cels. Vgon. *in tract. clausularum, pag.* 478. *num.* 1. Ioan. de Selua *in tract. de benef. part.* 3. *quæst.* 11. *fol.* 142. *in parn. & p.* 3. *quæst.* 13. *vers.* 9. *facit*, Reodin. *in promptuario receptar. sentent. tom.* 1. *tit.* 16. *num.* 6. vbi subdit, qood quamuis videatur 2 hanc clausulam nihil, aut parum operari, cùm collationem, aut rescriptum inualidum non teneatur quis commemorare, ex *gloss.* 1. *in fin.* & ibi scribentes *in cap. ex tenore, de rescript.* tamen non modicum operatur effectum, cùm literæ illæ, in qoibus clausula memorata continetur, subreptitiæ noo censebontur, quasi in illis nulla mentio alterius coloratæ possessionis facta sit: licèt enim possessori nullum ius in beneficio competeret, essent tamen literæ vitio subreptionis affectæ, nisi in eis alterius colorata possessio expressa foret, ex text. *in cap. cum nostris, de concess. prabend.*

3 Clausul a, *Non obstante quacumque generali reseruatione:*, non releuat à mentione facienda de vacatione in Curia, oisi additum esset, *etiam in corpore Iuris clausula*, vel aliàs facta fuisset Motu proprio, vt per Æne. de Falconibus *in tract. reseruat. q.* 4. *effectu* 36. quem refert Massob. *in praxi habendi concursum, r. quis.* 7. *dub.* 49. *in fin. secundùm Romanam impress.*

4 Clausula, *Non obstante quacumque exceptione*, declaratur sub clausula, *Recusatione remota, in fin. claus.* 131. *à n.* 13.

CLAVSVLA LXXXVII.

Non obstante quacumque consuetudine, &c.

1 *Principem habuisse notitiam contrariæ consuetudinis, demonstrat clausula*, Non obstante quacomque consuetudine, &c.

2 *Subreptionem ad euitandam sufficit scientia concedentis in genere, ita vt cogitare potuerit.*

3 *Consuetudo immemorialis an censeatur sublata per clausulam*, Non obstante quacumque consuetudine, &c. *ostenditur, & n.* 4.

5 *Concilium Tridentinum* sess. 13. de reform. cap. 16. *tollit omnem consuetudinem antiquissimam Sacerdotum, qua aliq aliis mutuò confitebantur ante Concil. absque vlla alia approbatione.*

6 *Concilium Trid.* sess. 14. de reform. c. 10. *non comprehendit consuetudines immemorabiles.*

7 *Concilium Trid.* sess. 25. de reformat. cap. 6. *loquitur de consuetudinibus etiam immemorabilibus.*

8 *Consuetudo immemorialis nunquam censetur sublata etiam cum dictione vniuersali, nisi expressa mentio de ea in lege, vel constitutione habeatur.*

9 *Consuetudo quando tollitur tanquam irrationabilis, & iniqua, tunc similiter immemorabilis etiam sublata, & reuocata censetur.*

10 *Consuetudo immemorabilis censetur sublata per clausulam*, Non obstante consuetudine, &c. *quando in ea militat eadem ratio.*

11 *Consuetudine prohibita in quacumque materia, an censeatur prohibita non solùm de præterito, & de præsenti, sed etiam de futuro, ostenditur, & num.* 12.

HÆc clausula demoostrat Principem habuisse 1 notitiam cootrariæ consuetudinis, vt fuit resolotom *in Toletana admissionis* 17. *Iunij* 1609. *coram D. Patriarcha Pamphilio*, impressa per Farinac. *decis.* 181. *n.* 6. *p.* 1. *recent.* vbi pariter dictum fuit, ad euitandam 2 subreptionem sofficere scientiam concedentis in genere, ita vt cogitare potuerit, ad notata per Cassad. *decis.* 12. *n.* 6. *de prabend. & decis.* 1. *de priuileg.* & per Verall. *decis.* 196. *n.* 1. *& decis.* 797. *n.* 2. *p.* 2.

3 Vtrùm autem per hanc clausulam censeatur sublata consuetudo etiam immemorialis, ab aliquibus solet in dubium reuocari. In primis partem affirmatiuam tuentur gloss. *verb. quæcumque, in Clement. vnica §. vlt. de foro compet. & gloss. vlt. in Clem. vlt. de reb. Eccles. non alienan.* Auend. *de exequendis mandatis, p.* 1. *c.* 6. *n.* 6. *& p.* 2. *cap.* 14. *num.* 5. plures, vt per Aceoed. *ad l.* 4. *num.* 11. *tit.* 1. *lib.* 2. *noua Recop.* Horos. *in l. est receptum, num.* 12. *ff. de Iurisd. omn. Iudic.* Duen. *reg.* 144. *ampl.* 3. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 31. *num.* 4. Ceuall. commun.

August. Barbosæ de Clausul.

commun.contra communes, *q.* 704. *n.*14. Valaſc. *conſ.* 241.*num.* 3. plúres ex citatis à Sanchez *de Matrim. lib.*7.*diſp.*4.*num.* 13. Farin.*in praxi crimin. p.* 1. *q.* 8. *n.*3. Pro quibus expenditur, quia diſpoſitio vniuerſalis, præſertim quæ pœnalis non eſt, comprehendit omnes ſpecies, de quibus propriè prædicatur, quamuis maximè qualificatas, *l.in fraudem* 16.§. *vlt. in fin.ff.de milit.teſtam.l.*1.§.*quod autem ſecundum veriorem literam,ff.de alea luſa*, bonus textus in ratione, quam reddit, *in cap.ſtatutum* 22. *de elect. lib.* 6. quem poſt alios ſic intelligit Valaſc. *conſ.* 51. *n.* 51. *verſ. contrarium*, iunctis quæ immediatè prædixerat cum Abb.Calder.& Tiraquel.quos refert.

4 Contrariam tamen ſententiam, imò ſublata generaliter omni conſuetudine cum hac noſtra clauſula, non cenſeri ſublatam immemorabilem, probatur à ſimili, ex ſequenti argumentatione. Prohibita generaliter conſuetudine, non debet cenſeri prohibita immemorialis; antecedens conſtat, quia ſeruitutes diſcontinuæ generaliter præſcribi prohibentur, *l. ſeruitutes prædiorum* 14.*in princ. ff. de ſeruit.* & tamen præſcriptio immemorialis non prohibetur, *l.*3. §. *ductus aquæ*, *ff. de aqua quotid.* Deinde vbi Ius commune reſiſtit, vel præſumptio datur contra præſcribentem, prohibetur præſcriptio ſine titulo, & tamen immemorialis admittitur, *c.*1.*de præſcript. lib.*6.*cap.ſupe*[illegible]*ſdam* 25.*præterea*, *de verb.ſignif.* Deniq[illegible]alis admittitur, *l. vlt. in princ. ff.de vſuc.*[illegible] *publicam* 2.*de via publica*, *l.præſc. C. de operib.*[illegible]*ol.* & tamen tempore immemoriali acquiruntur, *a.*§.*ductus aquæ*, *l.vſum aquæ* 4. vbi *gloſ.*1. *C.de aqua ductu*, *lib.*11.

5 Vlteriùs hæc eadem ſententia colligitur ex pluſibus Sacri Concilij Trid.locis, præcipuè *ſeſſ.*13.*de reform.cap.*6.*in fin.*ibi, *vel conſuetudine etiam immemoriali*, & *cap.* 16. ibi, *non obſtante quacumque conſuetudine etiam immemoriali*; ex quo tolli omnem conſuetudinem antiquiſſimam Sacerdotum, qua alij aliis mutuò confitebantur ante Concil. Trid. abſque vlla alia approbatione, ex Toleto refert Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta*, *præcept.*2.*lib.*2. *n.*94. vbi ſimiliter aſſerit, abrogatam eſſe antiquam conſuetudinem, qua olim ſolebant Parochi committere ſuas oues cuicunque Sacerdoti volebant.

6 Item id ipſum colligitur ex eodem Concil. Trident.*ſeſſ.* 24.*de reform.cap.*20.ibi, *& aliis quibuſcumque conſuetudinib.* in quo loco licèt Concilium vtatur particula vniuerſali, *quibuſcumque*, cùm tamen de immemorabilibus mentionem non faciat, eas ſub illo textu non comprehendi deciſum referunt Gonzal. *ad reg. Cancell.gloſſ.*33. *num.* 5. & Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.cap.* 492. *n.* 6. & Narbona *de appell.à Vicario ad Epiſcopum*, *p.* 2.*fundam.*3.*n.*10.*in fin.* ego ipſe *de officio*, *& poteſtate Epiſcopi*, *p.*3.*alleg.* 84.*num.*5.*in fine*, & cenſuit Rota *in Theatina Iuriſdictionis* 5. *Decembris* 1614. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano*, impreſſa per Farin. *deciſ.* 610.*n.*1. *p.* 2. *recent.* & *in Marſicen. Iuriſdictionis* 26. *Aprilis* 1609. *coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo*, etiam impreſſa per eundem Farin.*dec.* 248. *n.*1.*p.*2.*recent.* vbi aſſerit, Sacram congregationem Illuſtriſſimum Cardinalium Concilij Tridentini interpretum cenſuiſſe, decretum Concilij *in d. c.* 20. non excludere immemorialem.

7 Item id ipſum ex eodem Concilio colligitur *ſeſſ.* 25.*de reform.cap.*6.ibi, *nec conſuetudinibus etiam immemorabilibus*, de quo Steph.Grat.*diſcept.forenſ.cap.* 491.*n.*6.

8 Et demum quod conſuetudo immemorialis nunquam cenſetur ſublata, niſi expreſſa mentio de ea in lege, vel conſtitutione habeatur, nec comprehenditur in reuocatione conſuetudinis etiam cum dictione vniuerſali, ob eius maximam prærogatiuam, & excellentiam, docent Crau *de antiq.tempor.*4.*part.*ſ*ect. materia iſta*, *num.* 47. Boër.*deciſ.*39. *n.*12. Ruin.*conſ.*13.*num.*30. *lib.* 3. Couar. *lib.* 3. *var. c.*13.*num.*5. Afflict.*deciſ.*254.*num.*5. Bertran.*conſ.*98. *num.*12. Auendan.*reſp.*16.*n.* 1. Mierez *de maioratu*, *p.*4.*q.*10. *num.* 51. Laurent. de Peirinis *in conſtit. ſui Ordinis Minim. tom.* 2. *conſtit.* 19. *Leonis X.n.*3. Roland.à Valle *conſ.*59.*n.* 17. *lib.* 4. Otalor. *de nobilit. p.*3.*c.*7.*num.*21. Caſſan.*in conſuet. Burgund. rub.* 9. *tit. des mains mortes*, § 2.*in verb. Par quelque laps de temps*, *num.*1. Fachin. *lib.*1.*conſ.*86.*num.*12. *cum ſeqq.* Ant. Gabr.*commun. lib.*1.*tit. de præſcript. concl.* 1. *num.* 27. *verſ.contrarium*, Tiber. Decian. *tom.* 2.*reſp.*44.*n.*19. Gutier.*pract.lib.*3.*q.* 77. *num. fin.* Maſcard. *de probationib.concl.*1372.*num.* 45. *cum ſeqq.* Ceuall. *commun. contra commun.q.*897.*num.*248. Narbon. *de appel at. à Vicario ad Epiſcopum*, *p.*2 *fundam.*1.*n.*9. Fr.Emm. *quæſt. Regul.tom.*1.*q.*9.*art.*5. *ad fin.* Flor. *var. lib.*2. *q.* 10. *num.* 44. Villar.*del patronado de Calatayud*, *p.* 3. §.2. *n.* 10. *circa fin.* dicens quod conſuetudo vniuerſalis non intelligitur ſublata per legem ſimpliciter tollentem conſuetudinem, nec per Sacrum Concil. Trid. Nicol.Garc.*de benef.p.*3.*cap.* 2. *num.* 190. Sahagun.*in cap.fin.de conſuetud.num.*37. Salas *de legib. diſput.*16.*ſect.*7.*num.*70. Suar. *in ſimili tract. lib.*7.*c.*20. *num.*18. Monet.*de diſtribut.quotid.p.*2.*q.*12.*num.* 22. Proſper. de Auguſt. *in addition. ad Quarant. in ſumma Bullar.verb.alienatio rer. Eccleſiæ*, *in fin.litt.K.* & fuit reſolutum *in Palentina Iuriſdictionis* 25. *Maij* 1565. *coram Orano*, immemorialem ſcilicet non comprehendi in reuocatione conſuetudinis etiam cum dictione vniuerſali, limitari tamen duobus modis.

9 Primò, quando tollitur conſuetudo tanquam irrationabilis, & iniqua, quia tunc ſimiliter, & immemorabilis ſublata, & reuocata cenſetur, quod tenent præter Couar.*d.lib.*3.*cap.* 13. *ſub n.* 5. Quarant.*d. verb.alienatio rerum Eccleſiæ*, *in fin. verſ. limita* 1. Monet. *d. num.* 21. Vnde quòd vbi conſuetudo eſt probata, vel irrationabilis, cenſeatur etiam reprobata immemorabilis, tenuit eadem Rota *Burgen. emolumentorum ſigilli* 28. *Ianuarij* 1591. *Penia*, reprobans Ruin.*conſ.*156.*lib.*4. ſi talis irrationabilitas non ſit contraria Iuri naturali, vel diuino;

10 & nouiſſimè eadem Rot. *in Cracouien. iuris legendi* 21. *Maij* 1627. *coram Reuerendiſſimo D. meo Coccino Decano*, cenſuit, quod licèt aliqui Doctores teneant ex dictionibus vniuerſalibus adiunctis verbo conſuetudini, non cenſeri derogatum conſuetudini immemorabili, tamen quando conſuetudo eſt iniqua, & irrationabilis, cenſetur damnata, & reprobata, & quod ſublata Immemorabili tanquam improba, non poteſt denuò introduci. Secundò limitatur, quando eadem ratio militat in Immemoriali, vt ex Couar. tradit Gonzal. *ad reg.*8.*Cancell.gloſſ.*33.*n.*2. & eo citato Nicol.Garc.*d.n.*190.*in fin.*

11 Dubium & controuerſum apud Doctores eſt, an prohibita conſuetudine in quacumque materia, prohibita & ex conſequenti cenſeatur non ſolùm de præſenti, & de præterito, ſed etiam de futuro? In quo gloſ.*verb.conſuetudine*, *in Clem. ſtatutum*, *de elect.ſingularis*, vt per Abb.*in cap.vlt.col. vlt. de conſuetud.* exiſtimat ſublata conſuetudine ſolùm prohibitam cenſeri, quæ eſt de præterito, non verò de futuro, & ex noua cauſa emergentem, & hanc partem tenent. Dominic. *in cap.*1. *col. fin. conſtitut. in* 6. Abb.*num.*8. Dec.qui communem dicit, *n.* 2.*in cap.*2. *de probationib.* Contrarium verò in ſpecie obſeruat gloſſ.

gloss. *verb. expressè*, *in d.c.*1. disputat latè Couarr. *lib. 3. var. c. 13. numer.* 4. vbi varias assignat conclusiones, quibus intendit absoluere hanc quæstionem, & sequi videntur Mench. *vsufruct. lib.*1.*c.*3.*n.*10. Armendar. *in addit. ad Recopil. legum Nauarra, in addit. num.*186.

12 Pro indaganda igitur veritate huius controuersiæ, dico primo attendenda esse verba, quibus lex improbans consuetudinem vtitur, ita vt si solùm referantur ad consuetudinem, quæ tunc temporis vigebat, non censeatur prohibita de nouo emergens rationabilis, & ex noua causa; secus si lex per verba vniuersalia, vel æquipollentia absolutè pro-

13 hibet quamcumque consuetudinem, quo casu non solùm de præsenti, verùm etiam illam quæ de futuro emergit, & ex noua causa, prohibere censetur. Exemplum prioris membri sit, si dispositio concipiatur per verba, *Non obstante prædicta consuetudine*, vel, *Quicquid in contrarium vigeat consuetudo, quam vt irrationabilem abrogamus* vel similia verba, pro vt etiam videre est in specie *c. vnic. de Cler. non resid. lib.* 6. cuius dispositio solùm loquitur in consuetudine vigente tempore, quo illa decisio, & ad eandem restringitur, vt patet *in principio*, ibi, *consuetudinem, quæ in quibusdam partibus*, &c. Posterioris membri sit exemplum, si concipiatur per hæc verba, *Omni sublata consuetudine*, vel, *Non obstante quacumque consuetudine*, vel, *Omnem consuetudinem improbantes*, &c. Ratio prioris membri est, quia lex improbans consuetudinem de præterito, seu de præsenti solùm, videtur tantummodo improbare irrationabilem, & ex iniusta causa introductam, vnde cùm sit exorbitans à iuris regulis, quæ dictant cuicumque rationabili consuetudini standum, de quo *in c. fin. de consuetud. & in l. de quibus, ff. de legib.* cum similibus, ea consequenti non debet extendi ad consuetudinem futuram rationabilem, & ex iusta causa introductam, argum. text. *in c. non debet in princip. de consang.* facit text. *in l. si quis, in princip. ff. de legatis* 3. *d. cap.* 1. *de constit. lib.* 6. In secundo autem casu cum lex absolutè, & generaliter prohibet consuetudinem, eamde consequi videtur comprehendere nouam, & ex noua causa de futuro emergentem. Primò, quia lex de sui natura in futurum, & ad futuros casus, ordinatur, *c.* 2. *c. fin.* vbi gloss. *verb. futura, de constit. l. leges* 7. *C. de legib.* Secundò, quia eo ipso quod consuetudo etiam futura improbatur, non potest ex quacumque causa de nouo emergente rationabilis reputari, quippe quæ supposita præsumptione iniusta, & minus rationabilis præsumitur, cùm sit legis auctoritate destituta, cuius prohibitio non cessat, quantumvis ratio in casu particulari cesset, argum text. *in l. prospexit, ff. qui, & a quibus.* Tertiò, quod rectè procedit, & intelligitur *l.* 2. *C. quæ sit longa consuet.* & cessat labor glossæ & Doctorum *ibidem*, si intelligatur textum procedere in lege abrogante ipsam consuetudinem, ita vt sit sensus, quod etsi aliàs regulariter consuetudinis non sit vilis auctoritas; attamen non potest legem, & rationem, cui nititur, vincere, illam scilicet per quam prohibetur, & abrogatur eademmet consuetudo, quantumcumque de nouo, & ex noua causa emergat, in qua specie magis propriè verificantur verba illa, *rationem vincere, aut legem*, cum qua ex diametro pugnat.

* *
*

CLAVSVLA LXXXVIII.

Non obstante quacumque præscriptione.

1 *Præscriptio longi temporis, non verò longissimi, nec immemorialis tollitur per clausulam*, Non obstante quacumque consuetudine.

2 *Dict.* nulla, *non excludit præscriptionem longissimam.*

3 *Præscriptione quacumque sublata, immemorialis quoque sublata censetur, si sit malæ fidei.*

4 *Præscriptio etiam immemorialis quando excluditur, non exinde sublata censetur, si illa in vim priuilegij præsumpti, & probati per tempus immemoriale allegetur, si materia, de qua agitur, talis sit, vt legitimè superioris priuilegio concedi possit.*

5 *Declaratur* reg. cùm quid 84. de regulis iuris, lib. 6.

PEr hanc clausulam tollitur solùm præscriptio 1 longi temporis decem, vel viginti annorum, non verò longissimi triginta, vel quadraginta annorum, & à fortiori immemorialis. Probatur, quia seruitutes discontinuæ generaliter præscribi prohibentur, *l. seruitutes prædiorum* 14. *in princip. ff. de seruit.* & tamen præscriptio immemorialis non prohibetur, *l.* 3. *ductus aquæ, ff. de aqua quotid.* Deinde vbi ius commune resistit, vel præsumptio datur contra præscribentem, prohibetur præscriptio sine titulo, & tamen immemorialis admittitur, *c.* 1. *de præscript. lib.* 6. *c. super quibusdam* 25. §. *præterea, de verb. significat.* Denique publica vsucapi prohibentur, *l. vlt. in princ. ff. de vsucap. l. præscriptio, C. de operib. pub.* & tamen tempore immemoriali acquiruntur, *d.* §. *ductus aquæ. l. vsum aquæ* 4. vbi *gloss.* 1. *C. de aquæ ductu, lib.* 11. Quare ita sustinet Vital. de Camb. *in tract. claus. pag.* 18. *col.* 2. Felin. *in rubr. de præscript. num.* 18. Balb. *de præscript.* 2. *p.* 3. *partis sextæ, q.* 1. *n.* 21. *&* 5. *p.* 5. *quæst.* 9. Tiraq. *de retract. conuent.* §. 1. *gloss.* 2. *num.* 22. 23. *&* 25. Afflict. *decis.* 154. *numer.* 15. Boër. *decis.* 39. *num.* 12. Otalor. *de nobilit. cap* 7. *n.* 81. Auendan. *resp.* 16. *n.* 1. Fr. Emman. *quæst. Reg. tom.* 1. *q.* 9. *art.* 5. *ad fin.* Flores *var. qq. lib.* 1. *quæst.* 10 *num.* 44 Nicol. Garc. *de benef. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 192. Cardos. *in praxi Iud. & Aduocator. verb. claus.* 6. Mascard. *de probat. conc.* 1215. *n.* 55. *seu conc.* 1220. Quarant. *in summa Bullar. verb. alienat. rer. Ecclesiæ, n.* 47. & fuit dictum *in Burg. emolumentor. sigilli* 28. *Ianuarij* 1591. *coram Pena.*

Vnde dict. *nulla*, non excludere præscriptionem 2 longissimam, tradit Tiraq. *de retractu conuent.* §. 1. *gl.* 2. *n.* 12. quem refert Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing.* 67. *n.* 2. *propè fin.*

Verùm si talis præsciptio vti irrationabilis, vel 3 malæ fidei, aut aliter præstans delinquendi occasionem, auferatur, Immemorialis quoque sublata censetur: nam præscriptio cum mala fide nullo vnquam tempore procedit, *cap. vlt. de præscript.* ibi, *nulla*, & *c. reg. possessor*, ibi, *vllo tempore, lib.* 6 gloss. *verb. nisi*, per text. ibi, *in cap.* 5. *de præscript. lib.* 6. Couarr. *in d. reg. possessor, p.* 2. §. 8. *num.* 5. Mench. *illustr. cap.* 81. *num.* 10. Valasc. *cons.* 8. *n.* 25. Pinel. *in auth. nisi à n.* 14. *C. de bonis mat.* Menoch. *de arbitr. casu* 225. *à princ.* Nihilominus hoc casu, quamvis præscriptio inutiliter allegetur, etiam immemorialis, si tamen illa in vim priuilegij allegetur præsumpti, & probati

per tempus immemoriale, satis erit, arg. *d. §. ductus aqua, l.1. §.vlt.l.vlt.ff.de aqua pluuia arcend.* Rip. *in l.queminus, num.41. & 101. ff. de fluminib.*Greg.*l.7. tit.19.p.3.* Auendan. *de exequend. mand. lib.1.c. 12., à num.6.*Couar.*lib.1.variar.cap.17.n.15.vers. sed si dubitetur,*Socin.iun.*cons.115.num.38. vo.1.* Balb.*de praescript.p.5.prin.q.7.à num.19.*Valasc. *cons. 563. num.9.* Intellige tamen, si materia, de qua agitur, talis sit, vt legitimi superioris priuilegio concedi possit, tunc enim quamuis prohibita generaliter omni, & quacumque praescriptione, censeatur prohibita etiam immemorialis in vim praescriptionis, non tamen in vim priuilegij; secus verò dicendum est, quando materia priuilegium superioris non admittit. Ratio est, quia, cùm prohibitio, vt supponimus, directè non feratur nisi in praescriptionem, non dicitur priuilegium reiicere, quando illud legitimè expediri potest, quia à diuersis non fit illatio, *l. Papinianus exnli 21. ad fin.princ.ff.de minor.*& limitata prohibitio non potest ampliorem producere effectum, argum.*l.in agris 6. ff.de acquir. rer. domin.* at verò priuilegium illud praesumptum ex tanti temporis diuturnitate, non potest esse potentius quàm reale priuilegium; & ideo si materia non patitur superioris reale priuilegium, à fortiori tempus immemoriale in vim priuilegij praesumpti minimè patietur.

5 Neque obstat, quod si lege prohibente omnem, & quamcomque praescriptionem in his terminis, admiserimus immemorialem per viam priuilegij, iam quod vna via prohibetur, alia admittitur, contra *reg.cùm quid vna via 84. lib.6.* & illusoria manebunt iura improbantia immemorialem praescriptionem; respondebimus enim, *d. reg.cùm quid*, rectè procedere, quando aliquid absolutè prohibetur in se attento effectu, & fine, tunc enim tale prohibitum vna via, alia admitti non debet: habetur enim respectus principalis ad prohibitum in se ad effectum, vt nulla via admittatur, bonus text. *in cap. vnic. vers.nec per vnam, cler. de coning. lib. 6.* obseruat *gl. vnic.vers.satis,in d.reg.cum quid*, vbi Dynus, & DD. Abb.*in cap.tua,*& alij Doctores *de procurator.*Couar. *in cap. cùm in officiis, in fin. de testam.* Non sic dicendum, si principaliter prohibeatur via, vel modus, vt proposito, quia solùm intenditur, ne via praescriptionis illud prohibitum obtineatur, non autem alia via diuersa, veluti priuilegio, aut simili titulo donationis, vt patet in proposito, eo maximè, quia leges prohibentes praescriptionem immemorialem, sunt exorbitantes, cùm omnia praedicto tempore acquirantur, *d.§.praeterea,d.§ ductus, d. cap.1 in fin.de praescript.lib.6.* & ideo ita sunt interpretandae, vt verbi proprietatem non excedant; vnde cùm de praescriptione loquantur ad priuilegium etiam praesumptum extendi nun debent, iuxta *reg.qui a iure 20.de reg.iuris in 6.*

CLAVSVLA LXXXIX.

Non se adstringens, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Iuris communis à regulis non videtur quis recedere per clausulam,* Non se adstringens, &c.

3 *Clausula,* Non se adstringens, &c. *aequipollet illa,* Ius, & iustitiam ministrari, &c.

4 *Excusationis vim habet clausula,* Non se adstringens, &c. *ne scilicet actor plus debito petens teneatur probare id, quod petitum est.*

5 *Actor vt non teneatur probare qualitatem deductam in libello, operatur clausula,* Non se adstringens, &c.

6 *Impertinentia superflua, & inepta ne noceant, operatur claus.* Non se adstringens, &c.

7 *Qualitatem expressam cuius probatio necessaria est, non videtur remouere claus.* Non se adstringens, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulae vide Ias. *in §.omnium, num.161. Instit.de act.*Bonacos. *p.1. comm.crim.verb.qualitas,pag.143.* Cels. Vgo. *in tract. claus.pag.501. col.1* Pinel.*in l.1.C.de rescind.vend.p.3. cap 3. num.19.* Menoch. *cons.527.num.2.* Mascard.*de probat. conc.1248. num. 37. cum seqq.* Ioan. Martin. à Costa *in addit.ad formam libellorum, annot.1. lit. A, pag.3.* Mart. *de claus. p. 5. claus.78.* aliàs 80.*in vltim. impress.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana,lib.3.c.2. num.3.*Rot.*Lauen.decis.26.n.6. & 33.* [Theodos. de Rub.*in sing.Rota tom.5.p.4. cl.498. per tot.* vbi *n. 1.* ait quòd haec clausula operatur quòd potiùs probata, quàm petita sint attendenda Peregr. *cons.92. n 6. vo.5.* vbi quòd in libellando & articulando est multi effectus.]

2 Per hanc clausulam non videtur quis recedere à regulis iuris communis, vt per Osasc.*decis.144.n.57.* ideo ea debet semper apponi, & erit vtilis, vt docuit Ias.*in §.omnium,Inst.de act.n.161.*

3 Huic clausulae aeqoipollet altera, videlicet, *Ius. & Iustitiam ministrari,* Albert.Brun. *cons. 83. num.4. vo.1.* Mart. *d.claus.80. num. 8.* vbi *n. 9.* post Franc. Ponte *cons.64.num.5. cum multis seqq.* asserit, valere respectu singularitatis testium, quia nullo modo iuuat.

4 Clausula haec vim habet excusationis, ne scilicet actor plus debito petens teneatur probare id, quod petitum fuit, nec ob id actor in causa succumbet, etsi omnia deducta in libello non probet ad vnguem, ita Menoch. *cons.127.n.4.* [Theodos.de Rub. *d.claus.498.n.1.*vbi *n.2.* post Rebuff. & Rot. resoluit quòd tunc nuncius, vel legatus non excluditur, quando prouidet ex expressa commissione Papae.]

5 Operatur etiam, vt actor non teneatur probare qualitatem deductam in libello, alias sine hac clausula succumbet non probando qualitatem, dato quod probaret factum principale, ita Marant. *de ordine iudicior.part.6.tit. de libelli oblatione, num. 17.* Cardos.*in praxi Iudicum,verb.claus.num.50.*Mendez à Castro *d.c.2.n.4.*

6 Deinde operatur, ne impertinentia, superflua. & inepta noceant, Hippol.*in l.vnus,§.final. num. 36.ff.de quaestionibus.*

7 Non videtur tamen remouere qualitatem expressam, cuius probatio necessaria est, sed solùm remouet probationem necessariam, Mascard. *d. conclus.1248. numero 57.* vbi *num.58.* asserit hoc procedere, quando talis clausula ponitur in fine libeli.

CLAVSVLA XC.

Non tamen à nobis prouisiones habentes.

1 *Prouisiones à praedecessoribus habentes non excludit clausula*

clausula, Non tamen à nobis prouisiones habentes.

2 *Verbum*, à nobis, *est personale.*

3 *Clausula*, Non tamen à nobis, &c. *est tantùm appositu ad exclusionem prouisorum à Legatis, & Nuntiis, qui auctoritate Apostolica conferunt.*

4 *Clausula*, Non tamen à nobis, &c. *procedit, siue fuerint bene siue malè prouisi.*

5 *Clausula*, Non tamen à nobis, &c. *intelligitur de prouisis tempore data ipsius Breuis, non de prouidendis, præsertim post declaratoriam censurarum, & executoriales concessas contra intrusum.*

6 *Breue cum clausula*, Non tamen à nobis, &c. *an possit exequi contra resignatarium tanquam prouisum à Papa, & non à resignante, ostenditur.*

7 *Prouisiones habentes à prædecessoribus non excludit clausula*, Non tamen à nobis, &c. *si in Breui dicatur*, Non tamen à nobismetipsis, *seu*, à nobis ipsis prouisis.

8 *Verba*, A nobismetipsis, *sunt personalissima.*

1 HÆc clausula non excludit eos, qui à prædecessoribus prouisiones habuerunt, vt fuit dictum *in Aquilana Canonicatus 6. Octobris* 1586. *coram Cardin. Blanchetto*, impressa per Nicol. Garc. *de benef.* 2 *part. 5. cap. 1. num* 652. vbi etiam fuit animaduersum, quod licèt verbum, *à nobis*, sit personale, tamen attendenda est subiecta materia, & verisimilis mens concedentis, quam non est præsumendum fuisse talem, vt voluerit destruere prouisiones à suis prædecessoribus factas, stante validitate eiusdem prouisionis in reliquis; additurque in eadem decisione, 3 huiusmodi clausulam esse appositam tantùm ad exclusionem prouisorum à Legatis, & Nuntiis, qui auctoritate Apostolica conferunt. Hæc eadem decisio impressa reperitur apud Marches. *de commiss. part. 1. pag.* 419. *in vlt. impress.* & idem dictum fuit *in Valentina Canonicatus, & Sacristia 15. Iunij* 1615. *coram Buratto*, impressa per Farin. *decis.* 728. *n. 1. part. 2. recent.* Rot. *dec.* 711. *n. 1. part. 3. lib. 3. diuers.* quod etiam tenet Argel. *de contradict. legitimo, q. 15. n. 103.* 4 & procedere, siue fuerit bene, siue malè prouisi, censuit Rot. *decis.* 723. *num. 1. vers. conclusum fuit, lib. 3. part. 3. diuers.* quæ refertur *in d. decis.* 728. *num. 1. in fin. part. 2. recent.* & tradit Nicol. Garc. *de benefic. p. 6. cap. 2. n. 79.*

5 Intelligitur hæc clausula de prouisis tempore datæ Breuis, non de prouidendis, præsertim post declaratoriam censurarum, executoriales concessas contra intrusum, & fuit dictum *in Toletana beneficij 14. Nouembris* 1605. *coram Iusto*, impressa per Marches. *de commiss. part. 1. pag.* 384. vbi etiam tantum 6 fuit, quod licèt videretur non posse exequi Breue stante hac clausula contra resignantarium tanquam prouisum à Papa, & non à resignante, per Innoc. *in cap. quia, & ibi* Abb. *de iudic.* tamen ex quo resignans resignauit beneficium in manibus Papæ, reseruata sibi pensione, non videtur ab illo pure prouisus, ita vt dicatur à Papa prouisus, sicut requiritur, tum quia qualitas adiuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, tum quia resignatio fuit facta in fauorem, quo casu licèt resignatarius habeat ius à Papa, non tamen plus iuris habere potest quàm habuerit resignans, Rebuff *cons.* 85. *num.* 11. & demum, quia Papa non potuit intelligere se velle præiudicare h[o]c pacto Breui concesso à commissario Cameræ cùm hoc non expresserit. *cap. super eo de officio delegati*, aliàs esset aperire viam sæpius eludendi executores Breuium, qui facilè admittuntur, & iura resignantium ignorantur, quæ in omnem euentum sola transferuntur in resignatarium, nec melioris conditionis esse debet, quam fuerit resignans.

7 Restringitur autem supradicta resolutio, in qua habetur hanc clausulam non excludere eos, qui à prædecessoribus prouisiones habuerunt, vt non procedat, quando in Breui dicatur, *Non tamen à nobismetipsis*, seu, *à nobis ipsis prouisis aut prouisionem habentibus*, vt resoluunt Nicol. Garc. *d. p. 5. cap. 1. num.* 653. Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol.* 330 *num.* 2. & fuit dictum *in Salamantina beneficij de Dueñas 31. Ianuarij* 1586. *coram Reuerendissimo D. Corduba Episcopo Pacen.* impressa per Marches. *d. part. 1. pag.* 343. *& in Vicen. beneficij* 22. *Iunij* 1598. *coram Luca*, cuius meminit Nicol. Garc. *d. num.* 603. *& in Militen. beneficij 6. Iunij* 1607. *coram Card. Marquemontio*, impressa per Farinac. *decis.* 201. *num. 6. part. 2. recent.* & vbi *num.* 7. subditur verba illa, *a nobismetipsis*, esse personalissima, ex Bald. *consil.* 304. *lib.* 5. & Natt. *cons.* 163. *n.* 8.

CLAVSVLA XCI.

Nulli ergo hominum liceat, &c.

1 *Potestati qui resistit, ordinationi Dei resistit.*

2 *Clausula*, Nulli ergo hominum, &c. *consueuit apponi in priuilegiis publicis.*

3 *Beneficiorum priuationis comminationem importare clausulam*, Nulli ergo &c. *putarunt nonnulli.*

4 *Constitutioni Pontificia qui se opponeret de iure, & non facto, non comprehenditur sub clausula*, Nulli ergo hominum, &c.

5 *Constitutionis Pontificia infractores subiiciuntur pœna arbitraria, quando adest clausula*, Nulli ergo hominum, &c.

6 *Clausula*, Nulli ergo hominum, &c. *posita in litteris Imperialibus, quid importet, ostenditur.*

7 *Infringere importat retractare, vel per malitiosam interpretationem infringere.*

8 *Temerario ausu facere, importat etiam sine dolo, sed ex subtilitate.*

1 EVm, qui sine iusta, & rationabili causa dispositioni Apostolicæ non paruerit, indignationem Dei omnipotentis, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius incursurum, habetur in fine Bullarum Apostolicarum: nam, vt dicitur *in cap. qui resistit. 11. quæst. 3.* qui resistit potestati, ordinationi Dei resistit? vnde S. Ioan. Chrysostomus relatus *in cap. si nemo 21. quæst. 3* sic ait, *nemo contemnat Ecclesiastica vincula, non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui hanc potestatem dedit hominibus, eosque, & Dominos fecit tanti honoris.* & ideo peccare mortaliter resoluit Laurent. de Peirinis *in constit. sui Ordinis Minim. constitut. 3. Sixti IV. n. 7. tom. 1.* [Staphil. *de litteris gratia, tit. de vi & effectu clausul. vbi de clausul nulli, omnino hominum, n. 4.* Rebuff *in forma noua prouis. in verb. nulli ergo vers. ego autem putarem*, Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. p. 4. claus.* 504. *n. 2.* vbi *n.* 3. limitat in eo, qui de iure, & sic ex causa illis contradicit.]

De vi autem huius clausulæ, quæ teste Lauden. *in tract. de priuileg. quæst.* 18. consueuit apponi etiam in priuilegiis Apostolicis, plerique examinant, & quidem

dem Bald.*in cap.* 1.§.*porrò*, *num*.6. *qua sit prima causa feud. amittendi*, putauit importare comminationem priuationis beneficiorum, quem refert Marchesi. *de commiss.part*.1.*pag*.412.*num*.104.*in vlt. impress*. Ioan. Bapt.*vol.cunctos populos*, *C. de summa Trinitate*. Soc. *consil*.87.incip. *Visis inuestit.col*.2.*vol*.3. Card. Tusch. *verb.indignationis pœna*,*concl*.91. Laurent.de Peirinis *in constit.sui Ordinis Minim.consil*.3. *Sixti IV*.*num*.8. *tom*.1.

4 Alij verò multo meliùs existimant infractorem constitutionis Pontificiæ, in qua adest huiusmodi clausula, subijci pœnæ arbitrariæ: ita Bellencin. *in tract.de charitatiuo subsidio*, *quaest*.44.Martin.Lauden. *d.quaest*.18.*Restaur.de Imperatore*,*quaest*.110.Menoch. *de arbitrar.casu* 365.*n*.5.*cent*.4. Erasm. à Cochier. *de iurisd. Ordinarij in exemptos*, *part*.4.*quaest*.62. *num*.1. Ioan.à Cochier.*in schol.ad preces primarias Imperatoris in fine*.

5 Intellige dummodo ipso facto infringant, eique non contradicant de iure; nam certum est eum, qui se constitutioni Pontificiæ opponeret de iure, & non de facto, non comprehendi sub hac clausula, iuxta notata per Doctores *in cap. in præsentia*, *de probat*.& per Flamin.*de resign.lib*.8.*quaest*.7.*num*. 169. Marchesi. *de commiss.part*.2. *pag*. 412. *in vlt. impress*. Matt. *de clausul. part*. 1. *claus*. 314. *num*. 1. *in vltim. impress*.

6 Posita verò in litteris Imperialibus, operatur quod nullus, siue priuatus, siue in quacumque dignitate constitutus,etiam Vicarius imperialis, possit contrauenire, vt ex Bart.*in extrauag.qui sint. rebelles*, *in fin.vers.nulli ergo*, notat Card.Tusch.*pract. conclus.tom*.1.*litt.C.conclus*. 352. *num*. 1. vbi *numeris seqq*.subdit quòd *infringere*, importat retractare,vel per malitiosam interpretationem infringere. *Temerario ausu*, importat etiam sine dolo, sed ex subtilitate contraire, videlicet dissimulando, audiendo allegationes; vel disceptationes, *attentare* importat etiamsi ad effectum non perducatur, & demum *indignationem*,&c.importat, quod Princeps indignatus gratiosum se non exhibebit, & citat Bart.*in d.extrauag.verb.infringere*,*& verb.temerario*,*& verb. contraire*, *& verb.indignationem*, Alexand.*cons*.103.incip. *Videtur*,*n*.14.*vers.primò quia lib*. 1. quod etiam tradit Mart.*d. claus*. 314. *num*. 1. *cum seqq*. & Laurent. de Peirinis *in constit.sui Ordinis Minim.consil*.1. *Iulij II. num*.98.

CLAVSVLA XCII.

Nullo modo, &c.

1 *Modum omnem, qui aliàs erat permissus, excludit clausula*, Nullo modo, &c.

2 *Potestatem omnem adimit clausula*, Nullo modo, &c.*inducendo nullitatem actus*, *& operando idem quod clausula*, decreti irritantis.

3 *Negatiua omnis potentiæ est clausula*, Nullo modo, &c.

4 *Clausula*, Nullo pacto,*idem importat*, *quod* nulla ratione.

1 HÆc clausula excludit omnem modum, qui aliàs esset permissus,vt per Seraphin.*de Priuil. iuram.priuil*.98.*num* 95.& habet vim præcisæ prohibitionis,prout dict.*nullatenus*,Cephal.*cons*.497.*n*.15. *lib*.4.& idem est,ac si diceretur, *nullo tempore*,*nulla ratione*, Alber.*in diction.verb.nullo modo*, Strach. *de* 2 *decoct.p*.6. *num*. 28. Ideo adimit omnem potestatem inducendo nullitatem actus,& operando idem quod clausula *decreti irritantis*, Grammat.*cons*.3. *num*. 11. Gig.*de pension.q*.10.*num*.10.Osasch. *Pedem.decis*.165. *num*.14 Et est negatiua omnis potentiæ, idem ope- 3 rando quod dicto, *penitus*, Menoch.*remed*. 14. *recuper.num*.6. Vide *in tract.de diction.b. dict. nullo modo* [nam vniuersalem negationem inducit, Mandos.*in reg*.24.*Cancell.q*.88.*n*.2. Beto.*cons*. 117.*n*.5.*lib*. 2. Et habet effectum vt nulla dispositio in contrarium valeat, gloss.*in Clem.vt ij*, *ver.concedamus*, *de atat.& qualit*.Theod.de Rubeis *in singul. Rota tom*.2. *p*.4.*claus*.50.*n*.3.& *n*.1.post Aym.*cons*.201.*num*. 43. quod habet præcisam naturam, & *n*. 2. post Lambert.*de iurepatron.lib*.2.*p*.1.*q*.7.*art*.30.*sub n*.19. quod tollit dispensationem.]

Huic similis est clausula, *Nullo pacto*, quæ idem 4 importat, quod *nulla ratione*, vt per Alberic.*in dict. verb.nullo pacto*, per text.*in l.pupillus* 24.vbi gloss.*ff. quæ in fraud.cred*.& trahitur ad omnem specificata,Roland.*cons*.2.*num*. 4.*lib*.4. Tiraq.*in l.si vnquam*, *verb. omnia*, *n*.14.

CLAVSVLA XCIII.

Nunc, & pro tempore.

1 *Futura comprehendi clausula*. Nunc, & pro tempore.

2 *Clausula*, Nunc, & pro tempore reseruandas, *adiecta in facultate transferendi pensiones*, *an referatur ad tempus translationis*.

HÆc clausula futura comprehendit, Bald. per 1 text.*ibi*, *in cap.cùm inter*,*n*.7.*de re iudic*.Rebuff. *in concord.tit.de regia ad præl.nomin*.§.1.*vers. pro tempore*, & fuit dictum *in Romana pensionis extra Rot*.19. *Iunij* 1615.*coram Buratto*, impressa per Marchesi. *de commissionib.p*.2.*pag*.558.& per Farin.*decis*.733.*num*. 4.*p*.2.*recent*. [Rebuff.*super concord. tit. de Regul. ad Prælatur. nomin. facien*. §. *in verb. pro tempore*, Theodos. de Rubeis *in singularib. Rota tom*.2.*p*. 4. *claus*.510.]

Clausula,*Nunc & pro tempore reseruandas*, adiecta 2 in facultate transferendi pensiones, refertur ad tempus translationis,vt in puncto resoluit D. Lotter.*in tract.de re benefic.lib*.1.*q*. 36. *num*. 83. tam ex natura subiectæ materiæ, quàm ex vi verborum præcipuè ponderando dictionem, *pro tempore*, quæ futura comprehendit, vt suprà dixi,& vltra citatos firmat Bald *in cap. cùm inter*, *num*. 7. *de re iudicata*. eum adductis per Rot. *in vna Lauden. pensionis* 29. *Ianuarij* 1591.*coram Penia*, quam amplè confirmat eadem Rot.*d.decis*.733.*num*.3.*&* 4.*p*.2.*recent*.& meminit D.Lotter.*d.q*.36.*n*.85.

CLAVSVLA XCIV.

Omnésque alios sua interesse putantes.

1 *Doctores referuntur de vi*, *& effectibus huius clausula agentes*.

2 *Iurisdictionem contrà quoscumque interesse prætendentes*, *dat clausula*, Omnésque alios, &c. *si fuerit apposita in commissione causæ*.

3 *Tertius si veniat ad causam vigore commissionis pro interesse*

intereſſe cum clauſula, Omneſque alios, &c. *dicitur reus, non actor.*

4 *Citatio generalis cum clauſula*, Omneſque alios, &c. *facta, non aliter nominibus perſonarum expreſſis, non eſt arctatoria.*

5 *Excommunicatus non ſpecificè nominatus in admiſſione ad abſolutionem à cenſuris, vigore clauſulæ*, Omneſque alios, &c. *poteſt petere abſolutionem, ſi habeat intereſſe in cauſa.*

6 *Infinitas reprobatur.*

7 *Reſcripti fraudibus vt occurratur, impetrator nomina in eo expreſſa ſpecificarè debet.*

8 *Iuriſdictionem non tribuit clauſula*, Omneſque alios, &c. *contra ſpecialiter priuilegiatum.*

9 *Pauperes, qui propter paupertatem ſe defendere non poſſunt, non comprehenduntur ſub clauſula*, Omneſque alios, &c.

10 *Fœminas non comprehendit clauſula*, Omneſque alios, &c.

11 *Maiores perſonas non comprehendit clauſula*, Omneſque alios, &c.

12 *Illuſtres perſonas, & qualificatas, ac particulari nota dignas, non comprehendit clauſula*, Omneſque alios, &c.

13 *Vniuerſitatem, Capitulum, aut Collegium non comprehendit clauſ.* Omneſque alios, &c.

14 *Clauſula*, Omnes & ſingulos, &c. *habet vim expreſſionis in indiuiduo.*

15 *Clauſula*, Omnia, & ſingula, &c. *refertur ad enunciata.*

1 DE vi, & effectibus huius clauſulæ vide Matt. *d. clauſul. p. 1. clauſ. 86. in vlt. impreſſ.* Marcheſ. *de commiſſ. p. 1. pag. 105. num. 104. cum ſeqq.* Monet. *de commut. vlt. vol. c. 6 à num. 363.* [nouiſſimè Theod. de Rub. poſt hæc impreſſa viſum *in ſing. Rota tom. 2. p. 4. clauſ. 511.*]

2 Hæc clauſula dat iuriſdictionem contra quoſcumque intereſſe prætendentes, ſi fuerit appoſita in commiſſione cauſæ, ita vt per eam poſſint citari alij, qui non ſunt in commiſſione nominati, Abb. *in cap. veniens, il 2. num. 8. de teſtam.* Mohedan. *decis. 5. de iudic.* Put. *deciſ. 24. de iud. & in corpore deciſ. 196.* aliàs 100. *in correctu, lib. 1* Matt. *de clauſul. p. 1. clauſ. 86. in vlt. impreſſ.* Ioan. à Cochiet, *in reg. Canc. ad reg. de annali poſſeſſore. n. 38.* & fuit dictum *in Toletana parochialis de Guecas 5. Maij 1594. coram Card. Pamphilio, & in Brachar. beneficij 3. Martij 1603. coram Greg. XV. inter eius deciſiones impreſſas dec. 94.* & apud Farinac. *deciſ. 81. num. 2. p. 2. rec.* Theod. de Rub. *d. cl. 511. n. 1*]

3 Operatur, vt ſi tertius veniat ad cauſam vigore commiſſionis pro intereſſe cum hac clauſula, dicatur reus, non actor, vt per Put. *deciſ. 346.* aliàs 436. *in correctu, lib. 1.* & licèt reus, voluntarius tamen, operatur quod actor debeat contra omnes inſtructus venire, eo quia illos vocando ad iudicia excitat, Achil. *deciſ. 1. n. 2. de dilat.* Marcheſ. *de commiſſ. p. 1. pag. 205. n. 106. in vlt. impreſſ.*

4 De ſui verò natura citatio generalis cum hac clauſula, *Omneſque alios, &c.* facta, non aliter nominibus expreſſis perſonarum, non eſt arctatoria, ſed monitoria, vnde omnes, qui ſua intereſſe putauerint, & ſic illis comparentibus ad vlteriora procedi valebit, ſin minus ſecus, Hoſt. & Innoc. *in cap. dilecti, de except.* Rota *deciſ. 8. de dolo, & contum.* [Theodoſ. de Rub. *d. clauſ. 511. num.* dum ait quòd ad huc vt huiuſmodi clauſula operetur, requiritur ſpecificatio perſonæ in citatione.]

5 Vigore huius clauſulæ iniunctæ admiſſioni ad abſolutionem à cenſuris, & excommunicatione, illam petere poterit, non ſolùm ſpecificè nominatus in ea, verùm etiam ille, qui habet intereſſe in cauſa, vt poſt deciſ. Achil. 151. aliàs 2. *vt lite pendente, & dec. 390. lib. 3.* dictum fuit *in Placentina ſideiuſſionis 22. May 1592. coram Pena.*

6 Huius clauſulæ vigore tres, vel quatuor alios vltra expreſſè nominatos citati, & nominari poſſe, cauetur *in cap. cum multa, de reſcript. in 6.* ex illa ratione, quam text. ponderat, vt ſcilicet infinitas reprobetur, quam rationem multis exornant Vital. de Camban. *in tract. clauſul. pag. 56. numero 5.* Eſcobar *de ratioc. cap. 18. num. 4.* Stephan. Gratian. *d. ſcept. for. tom. 3. cap. 600. num. 10.* Cald. Pereira *de poteſt. elig. c. 3. num. 18.* Valaſc. *conſ. 51. n. 19. & de partit. cap. 9. num. 50 & 51.*

7 Vt autem fraudibus occurratur, debet reſcripti impetrator illorum quatuor nomina expreſſè ſpecificare, ita Veſtr. *in ſua praxi, lib. 4. cap. 2. num. 2.* Rot. *deciſ. 18. num. 2. de dolo, & contum. in nouis*, Abb. *in cap. paſtoralis, §. quoniam autem, numero 4. de reſcript.* vbi etiam Felin. aſſerit, ante citandorum per partem declarationem, iudicem eorum nominationem in aëre, & incertam habere. Hinc Rota *deciſ. 2. de reſcript. in antiq.* dubitauit, an vigore huius clauſulæ vltra quatuor conueniri valeant, reſoluit tamen prædicta non habere locum in Romana Curia, quia commiſſiones, & ſic iuriſdictio, quæ illis mediantibus exercetur in Rota, non eſt arctatoria ratione ordinariæ, & ſuperioris iuriſdictionis, quam Papa præſens ſuper cauſis deuolutis, vt aliàs in Curia tractandis habet, quæ non veniunt reſtringendæ ad aliarum cauſarum inſtar, quæ extra Curiam coram iudicibus delegatis aguntur, quia ad iuriſdictionis ordinariæ diminutionem tendunt; ſubdens ibi Rota, quod verba illa, *quatuor citandi*, quoad actorē in principio citationis intelligi poſſunt, quia ratio infinitatis, & vexationis euitanda venit, ſed non quoad alios non citandos ad eius inſtantiam, qui dando de eorum proprio intereſſe ad cauſam venire vellent: nam, vt *in prædicta deciſione*, ibi ad multos extenderetur, quæ omnia refert Marcheſ. *d. p. pag. 207. n. 131.*

8 Sed non tribuit contra ſpecialiter priuilegiatum iſta clauſula iuriſdictionem, quando ſpecialis mentio de illis facienda veniebat, *cap. Sedes*, vbi Doctores *de reſcript.* Roman. *conſ. 400. num. 4.* Franc. *in cap. 2. num. 3. etiam de reſcript. in 6.* Marcheſ. *d. p. 5. pag. 205. num. 105.*

9 Vnde illam non comprehendere pauperes, qui propter paupertatem ſe defendere non poſſunt, dicunt Bald. *in cap. Sedes, num. 5. de reſcript.* Felin. *in cap. ſignificantibus 38. num 6. in 4. priuilegio paupertatis, de officio deleg.*

10 Nec etiam capere fœminas aſſerit Ludou. Gomez *ad cap. 2. de reſcript. in 6. n. 60. cum ſeq.* contra quem ſcripſit Mandoſ. *ſuper commiſſ. cauſ. benefic. verſ. omnéſque alios.*

11 Item nec maiores perſonas, quia aliter proceditur contra maiores, aliter contra minores, notat Imol. *in cap. Sedes Apoſt. num. 12.* vbi Felin. *num. 1. de reſcript.* Marcheſ. *d. p. 1. pag. 207. num. 120.* Mandoſ. *loco proximè cit. in verſ. ſecundò quæro*, vbi ait, hanc clauſulam non comprehendere Principes, neque perſonas Illuſtres, & qualificatas, ac particulari nota dignas. [Theodoſ. de Rubeis *d. clauſ. 511. num. 9*]

12 Item nec Vniuerſitatem, ſeu Capitulum, aut Collegium comprehendere, obſeruant Gomez *in d. c. 2 n. 68.* Mandoſ. *cit. loco*, Marcheſ. *d. p. 1. pag. 207. n. 118.*

&c.

& 119. vbi subdit, si hæc clausula expressa cum nomine Clerici laicom non comprehendi. [Rota *decis.* 25. *num.* 1. *lib.* 3. *p.* 5. *diuers.* Theodos. de Rubeis *d. claus.* 512. *num.* 6. vbi *num.* 8. declarat non procedere quando in commissione, aut inhibitione, & simili adest mentio syodicorum Capituli, quia tunc hae clausula, *omnesque alios*, comprehendit residuum Capitoli.

14 Claosola, *Omnes, & singulos, &c* habet vim expressionis in iudicio, vt ex Rota tradit Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 1. *p.* 4. *cl.* 512.

15 Claosula, *Omnia, & singula, &c.* refertur ad enunciata, Alexand. *cons.* 7. *num.* 2. *lib* 3. Paris. *cons.* 97. *n.* 91. *cum seqq. lib.* 1 Theodos. de Rubeis *d. tom.* 2. *part.* 4. *claus.* 513. *n.* 1. & ad accessoria eius, quod principaliter est dispositum, Rot. *decis.* 246. *n.* 2. *t.* 1. *diuers.* habet vim indiuiduæ expressionis, Paris *consil.* 1. *num.* 104. *lib.* 3. & tollit subreptionem, Rebuff. *in forma mand. Apostol. in verb. omnia & singula, in prins*]

CLAVSVLA XCV.

Omni meliori modo, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Pleno iure, & sine diminutione operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

3 *Clausula,* Si non valet quod ago, &c. *æquiparatur claus* Omni meliori modo, &c.

4 *Iuramento ad sustinendum actum æquiparatur claus.* Omni meliori modo, &c.

5 *In testamento inter liberos subintelligitur claus* Omni meliori modo, &c.

6 *Clausula,* Omni meliori modo, &c. *operatur, vt melior via censeatur electa.*

7 *Dispositio vigore clausula,* Omni meliori modo, &c. *non restringitur ad expressa, sed extenditur ad omnes casus, in quibus actus melius sustinetur.*

8 *Actum, etiamsi alio modo, quàm expressum sit, valere possit, facit sustineri clausula,* omni meliori modo, &c.

9 *Dispositio si secundum verba expressa sustineri non possit vigore clausula,* Omni meliori modo, &c. *sustinebitur secundum ea, quæ congruentiùs exprimi potuissent.*

10 *Actus si non possit valere eo modo, quo fuit gestus valebit eo modo quo iure fieri potuit, vigore clausula,* Omoi meliori modo, &c.

11 *Remedium vtilius vt dicatur deductum, operatur claus.* Omni meliori modo, &c.

12 *Remedium omne magis fauorabile vt censeatur intentatum, & deducta omnis actio necessaria, & proficua actori, operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

13 *Solemnitatem supplet clausula,* Omni meliori modo, &c. *& conualidat actum inualidum ex omni capite, quo fieri potuit.*

14 *Contractum inualidum facit valere clausula* Omni meliori modo, &c. *& validum in vim validioris.*

15 *Vltra expressa comprehendit clausula,* Omni meliori modo, &c. *quando est dictio, Et, vel alia copulatiua, secus si simpliciter.*

16 *Possessionem capiendi propria auctoritate licentiam operatur clausula,* Omoi meliori modo, &c.

17 *Legatarium vt possit capere legatum propria auctoritate, operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

18 *Disponentem noluisse restringere suam dispositionem ad specificata, sed voluisse illam gerere eo modo, quo de iure meliùs fieri potuit, operatur clausula,* Omni meliori, modo, &c.

19 *Casus omnes, & modos vt comprehendat, quibus dispositio sit fortior, & pleniùs valeat, extendit dispositionem clausula,* Omni meliori modo &c.

20 *Casus omnes etiam maiores, ac improprios cõprehendit clausula,* Omni meliori modo, &c. *adiecta dictioni vniuersali.* Quocumque.

21 *Pœnam petentium plus debito facit cessare clausula,* Omoi meliori modo, &c.

22 *Iudicis officium vt censeatur imploratum in libello, & quod omnia arbitrio iudicis censeantur remissa, operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

23 *Actio omnis, & omne officium Iudicis vt censeatur intentatam in libello, absque aliqua expressione actionis, vel officij iudicis, operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

24 *Verba impropriando, quod potiùs actio competens apta sit intentata, quam conclusio inepta operatur claus.* Omni meliori modo, &c.

25 *Libelli ineptitudinem tollit clau.* Omni meliori modo, &c.

26 *Libellus vt in casu dubio interpretatur eo modo, qui fauorabilior est actori libellanti. operatur claus.* Omoi meliori modo, &c.

27 *Contraria remedia quod possint cumulari, operatur claus* Omni meliori modo, &c.

28 *Contrarietatem, & incertitudinem in libello tollit claus.* Omni meliori modo, &c.

29 *Libellans quod censeatur deduxisse omnia narrata, & non se restrinxisse ad conclusionem, si non competit, operatur clausula,* Omoi meliori modo, &c.

30 *Excipiens actorem esse repellendum* Omni meliori modo, &c. *habet intentum, si actor audiri non debet, licèt non repelli.*

31 *Electionem factam per vota conditionalia, & incerta, facit valere clausula,* Omni meliori modo, &c.

32 *Iudex, qui potest procedere tanquam ordinarius, & delegatus, si iudicando dicit,* Omni meliori modo, &c. *censetur ex potestate vera processisse.*

33 *Verbum* Relinquo, *quod in testamentis importet institutionem, operatur claus.* Omni meliori modo &c.

34 *Testamentum in scriptis factum, si non valet vt in scriptis quod valeat vt nuncupatiuum, operatur cl.* Omni meliori modo, &c.

35 *Institutus in duobus testamentis, si dubitat, quod valeat, & adiuit cum clausula,* Omni meliori modo, &c. *censetur adiuisse ex eo testamento, quod valet.*

36 *Codicillari clausula æquipollet claus.* Omni meliori modo, &c.

37 *Derogationis primi testamenti habet vim clausula,* Omni meliori modo, &c. *apposita in vltimo testamento.*

38 *Expressi vim habet claus.* Omni meliori modo, &c.

39 *Donatio causa mortis, vt transeat in donationem inter viuos, vel è contrà operatur claus.* Omni meliori modo, &c.

40 *Clauſ.*Omni meliori modo, &c. *efficit vt quis teneatur ex cauſa vera, & putatiua.*

41 *Vocationem liberorum poſitoram in conditione inducit clauſ.*Omni meliori modo,&c.

42 *Derogatoria clauſula contenterum in primo teſtamento habet vim clauſ.*Omni meliori modo,&c. *poſita in codicillis.*

43 *Proprietas vt in dubio cenſeatur relicta, operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

44 *Donatio facta de bonis præſentibus, & futuris, vt ſuſtineatur quoad præſentia,operatur clauſ.* Omni meliori modo,&c.

45 *Iuramentum ſuppletorium vt iudex deferat parte non petente, operatur clauſ.* Omni meliori modo,&c.

46 *Subſtitutionem directam pupillarem, quæ aliàs talis non erat, efficit clauſ.* Omni meliori modo,&c.

47 *Subſtitutionem directam reſoluit in fideicommiſſariã facit clauſ.*Omni meliori modo,&c.

48 *Validitatem in prælegato nullo operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

49 *Tranſmiſſionem abſque detractione Trebellianica inducit clauſ.*Omni meliori modo,&c.*poſita in teſtamento.*

50 *Filij poſiti ſub conditione, vt dicantur diſpoſitiuè vocati, operatur clauſ.* Omni meliori modo,&c.

51 *Voluntatem certam,& ſpontaneam diſponendi denotat clauſ.*Omni meliori modo,&c.

52 *Validitas, vel modus, per quem actus valere poteſt, ſi non eſt expreſſus cum alijs modis ineptis, non operatur clauſ.* Omni meliori modo, &c.

53 *Clauſ.*Omni meliori modo, &c. *refertur reſpectu mandati expreſſi.*

54 *Clauſ.*Omni meliori modo,&c.*operatur etiã quoad ea, quæ ex expreſſis aptè inferri poſſunt.*

55 *Actum vt faciat valere quoad incognita, & incogitata, non operatur clauſ.* Omni meliori modo,&c.

56 *Diſpoſitionem vltra cognita agenti tempore actus non poteſt extendere clauſ.* Omni meliori modo,&c.

57 *Quoad contraria nihil operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

58 *Iudicium ad cauſam expreſſam non reſtringit clauſ.* Omni meliori modo, &c. *nec ſuſtinet libellum continentem remedia contraria.*

59 *Clauſ.* Omni meliori modo, &c. *non operatur niſi quoad narrata, ſeu ſummam, aut rem petitam, non autem quoad aliud, quod plus probaretur.*

60 *Expreſſio certa vbi pro forma requiritur, non operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

61 *Modi inepti quando ſunt expreſſi, nihil operatur clauſ.*Omni meliori modo, &c. *ſi aptus modus ex expreſſis deſcendere non poteſt.*

62 *Actus limitatione ſtante nihil operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

63 *Diſpoſitionem non alterat, nec ampliat clauſ.*Omni meliori modo,&c.

64 *Actu imperfecto non attenditur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

65 *Actus validitatem non operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.*quando defectus non eſt in ſolemnitate, ſed in ſubſtantia & forma.*

66 *Actus vt valeat eo modo, quo non poteſt ſortiri effectum ſuum, non poteſt inducere clauſ.*Omni meliori modo,&c.

Auguſt. Barboſa de Clauſ.

67 *Actus re vera nullo non tribuit vim effectum clauſ.* Omni meliori modo,&c.

68 *Clauſ.* Omni meliori modo, &c. *nihil operatur contra mentem, & intentionem partium.*

69 *Actum omni alio modo non ſuſtinet clauſ.* Omni meliori modo, &c. *ſed ſecundum propoſitum agentis.*

DE vi, & effectibus huius clauſulæ, vide Capic. 1 *deciſ.*96.*n.*8.Hippol.*conſ.* 118.*n.*8.*vo.*2. Siluan. *conſ.*97.*n.*13. Celſ.Vgoo. *in tract. pag.* 503. Pinel. *in l.*1.*C.de bonis mater.c.*2.*n.*8.*ad fin.*Simon. de Præt. *de interpr.vlt.vo.fo.*127.*ſolut.* 4. Menoch. *de arbitrar. lib.*1.*q.*47.*n.*3.*cum ſeqq.& q.*72. *num.*15. *& conſ.* 127. *n.*5.*& conſ.*314.*n.*4. Viui. *tom.*2. *comm.op.lib.*6.*tit.*13. *n.*256.*verſ.quoniam clauſula*,Ioſeph.Ludou.*Peruſ.deciſ.*117.*n.*2.22.*&* 23.Seraph.*de priuileg. iuram. priu.* 22.*n.*65.*cum ſeqq.*Valaſc.*de iure emphyt.q.*6 *num.*16.& *conſult.*719.*n.*15.Hood.*conſ.*44.*n.*26.*cum ſeqq. tom.* 2. Surd.*dec.*7.*n.*25.*& conſ.*303.*n.*13.*& conſ.* 305.*n.* 49. *& conſ.*418.*n.*19.Aloyſ.Ricc.*in collect.deciſ. p.* 4. *collect.*879.Card.Tuſch.*practic.conc. tom.* 1. *lit.* C, *conc.* 358.Mart.*de clauſ.p.*1 *clauſ.*84.aliàs 88.*in vlt. impreſſ. & p.*3.*clauſ.*56.Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.*3. *n.*8. Rendin.*in promptuario receptarum ſententiar. tom.* 1. *tit.*16.*n.*13.Hieron.Gabr.*conſ.*137.*n.*23. *lib.*1. Steph. Gratian. *diſcept. for. cap.* 24. *n.*4.Bernard.Græue.*ad pract. Camera Imper. lib.*1.*conc.*61. *conſider.* 3. *num.* 6. Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana,lib.*3.*cap.*2.*nu.*6. Fuſar.*de ſubſtit.q.*245.*n.*63.*cum ſeqq.*D.Lotter.*in ſuo nouiſſimo tract.de re benef.lib.*1.*q.*40. *n.* 328. *cum ſeqq.* Cancer.*var.p.*2.*cap.*14.*num.*145.Fontanell.*de pactis, clauſ.*4.*gloſſ.*21.*p.*1.*num.*42.*cum ſeqq.*vbi *num.*44.quòd operatur vt vtile non vitietur per inutile. Peregr. *conſ.*81.*à n.*21.*vol.*5.Giorba *dec.*1.*n.*48.Bened.Ægid. *ad l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iur.p.*2.*c.*13.*cl.*16. Duran. *dec.*60.*n.*38.*& dec.*151.*n.*3.

Hæc clauſula æquipollet clauſulæ, *Pleno iure*, & 2 ideo importat idem quod pleno iure, & ſine diminutione, Ruin *conſ.* 47.*n* 20.*lib.*1.Rimin.iun.*cõſ.*638. *num.*62.*lib* 6.Mart.*d.clauſ.*88. *num.*7. [Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto,num.*227.Rot.*dec.*30.*n* 6.*p.*1. *in poſth.* vbi quod importat idem quod pleno iure, Theod.de Rub.*in ſing. Rota tom.*2. *p.*4. *cl.*517. *n.*25] Et æqoiparatur clauſulæ, *Si non valet quod ago, vt ago,* 3 *valeat eo modo, quo valere poteſt*, Cephal.*cõſ.*423.*n.*92. *& conſ.*437.*n.*82.*cum ſeqq.*Hond.*conſ.*44. *n.*28.*tom.*2. Fuſar.*de ſubſtit.quæſt.*245.*num* 64. Et operatur idem quod clauſula, *Super quibus, & in litam miniſtrarè petitur.* Boër.*dec.*94.*num.*3. Card.Tuſch. *d. conc.* 358. *num.*17, & æquipollet clauſulæ codicillari, vt intrà videbitur *in verſ.* 23. & æquiparatur iuramento ad 4 ſuſtinendum actum, Rot. Boonien.*dec.*14.*num.*59. Cephal.*conſ.*772.*n.*11.*& ſeq.& num.*39.Card.Tuſch. *d.concl.*358.*n.*41.ſubintelligitur in teſtamento inter 5 liberos, Hipp.*conſ.*118.*num.*10.Mart.*d.clauſ.*56.*n.*10. Fuſar.*d.q.*245.*n.*50.[Peregr.*conſ.*46.*n.*20. *& conſ.*60. *n.*3.*vo.*1.]

Primò operatur hæc clauſula, vt melior via cen- 6 ſeatur electa, Ioſeph.Ludou.*Peruſ.deciſ.*117.*n.*4. *&* 5. Seraph. *de priu.iuram.priu.*98.*num.*3 [in tranſlatione penſioois operatur vt trãſlatio ſuſtineatur, pro vt eſt poſſibile ſuſtineri poſſe, Rot. *deciſ.* 30. *numero* 35. *num.*3.*recent.*& ideo diſpoſitio vigore huius clauſu- 7 læ non reſtringitur ad expreſſa, ſed extenditur ad omnes caſus, in quibus actus meliùs ſuſtinetur, ita Ruin. *conſ.*9. *num.*9.*vol.*5.Rimin.iun. *conſ.*23.*n.*143. *vol.*1.Mart.*d.p.*3.*clauſ.*56.*num.*4.Facit enim ſuſtineri 8 actum, etiamſi alio modo, quàm expreſſum ſit, valere poſſit, ex notatis per Achil. *deciſ. vnic. de teſt.*

signu. & Verall. decis. 124. p. 1. & fuit dictum in Romana laudi 13. Iuny 1624. coram Buratto, imp essa per Farinac. decis. 553. numer. 20. p. 1. recent. Card. Tusch. d. concl. 358. n. 43. Vnde etiam fit, vt si dispositio secundum verba expressa sustineri non possit, sustineatur secundum ea, quæ congruentiùs exprimi potuissent, Card Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 14. num. 11 Couarr. in c. Raynutius de test. in. §. 1. sub num. 2. vers. proterea, Menoch. cons. 314. num. 4. Fusar. d. q. 245. num. 63. & fuit dictum in Reatina hereditatis 3. Martij 1600. coram Iusto [& licèt faciat sustineri actum etiam alio modo quam expresso, non tamen operatur, vt quis se pro alio obliget, Rot. dec. 107. n. 9. p. 2. in posth. Far. aliàs p. 4. rec.]

20 Hinc etiam fit, vt si actus non possit valere eo modo, quo fuit gestus, valeat eo modo, quo iure fieri potuit, Menoch. cons. 314. numero 4. vel vt si non valeat actus vno modo, valeat omni alio meliori, Menoch. cons. 683. numer. 75. Hond. cons. 44. num. 26. tom. 2. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 2. res. 49. num 8. [& operatur vt actus valeat eo modo, quo valere potest. Aymo cons. 141. n. 3. Decian. cons. 34. num. 81. lib. 3. Rot. decis. 142. num. 8. p. 1. in posth. Far. aliàs p. 3. recent. Hieron. Gabr. cons. 137. sub n. 23. lib. 1. Theodos. de Rub. d. cl. 517. num. 1] Et ita apta est etiam tollere, & reiicere modum expressum, per quem actus corruat, Cresc. decis. 11 n. 9. de dolo, & contum. D. Lotter. d. q. 40. num. 328. neque stat restrictiuè, nisi quando ponitur simpliciter, & sine copula, *Et*, Cæsar. de Grass. dec. 1. aliàs 1. n. 4. de elect. Rot. dec. 467. n. 7. p. 3. lib. 3. diuers.

21 Secundò operatur, vt vtilius remedium dicatur deductum, & si quod fuit expressum, non valet eo modo, quo fuit expressum, valet eo modo, quo valere potest; ita Gomez l. 3. Tauri, numero 78. Menoch. cons. 314. numer. 4. Surd. cons. 428. numero 19. & cons. 450. num 23. Ioseph. Ludouic. Perus. decis. 117. num. 4 & 5. Mart. d. cl. 88. num. 1. Aloys. Ricc. d. collect. 869. effect. 1. Marescot. var. lib. 1. c. 29. num. 72. & lib. 2. c. 158. numero 46. & 47. Gregor. decis. 204. num. 19.

22 Tertiò operatur etiam, vt censeatur intentatum omne remedium magis fauorabile, & deducta omnis actio necessaria, & proficua actori. Rot. Bonon. diuers. decis. 129. num. 25. & decis. 216. num. 54. Subdit quod in petitione operatur, vt semper causa necessaria, ac semper aptum, & necessarium remedium censeatur intentatum.

23 Quartò supplet solemnitatem, & conualidat actum inualidum ex omni capite, quo fieri potuit, Cephal. cons. 772. n. 10. & seq. Alexand. cons. 80. incip. Visis, num. 4. & seq. lib. 5. Hond. cons. 44. num. 29. tom. 2. Card. Tusch. d. concl. 318. num. 35. vbi num. 37. cum

24 Grato cons. 7. num. 24. & seq. ampliat in contractu, quia facit valere in vim cōtractus validioris, de quo etiam Grat. cons. 7. numero 24. & seq. Mart. d. claus. 88. num. 5.

25 Quintò comprehendit vltra expressa, quando adest copula, *Et*, vel alia dictio copulatiua, secus si simpliciter, & sine copula ponatur, nam tunc non operatur nisi circa expressa, Ruin. cons. 9. n. 9. vol. 5. Mart. d. p. 1. claus. 88. num. 3. vbi refert plures Rotæ decisiones, Mantic. dec. 217. n. 2. & Stephan. Gratian. discept. for. cap. 764. num. 14. cum seqq. Honded. cons. 44. n. 34. tom. 2.

26 Sextò operatur licentiam capiendi possessionem propria auctoritate, Mart. d. claus. 88. numer. 10. & d. claus. 56. num. 16. Vincent. Honded. cons. 28. num. 26. tom. 2 vbi num. 27. subdit, supplere titulum institutionis etiam in legato rei particularis. Et ideo

27 operari, vt legatarius possit capere legatum propria auctoritate, notant Mart. d. claus. 56. numero 15. Intrigl. Sicilia decis. 48. numero 20. & tribuere tacitè fideicommissario facultatem capiendi propria auctoritate obseruat Angelus de contradict. legitimo, q. 10. n. 27.

Septimò ostendit, disponentem noluisse restringere suam dispositionem ad specificata, sed voluisse illam gerere eo modo, quo de iure melius fieri potuit, ita Hond. cons. 44. numero 25. tom. 2. vbi num. 51. subdit extendere dispositionem, vt omnes casus & modos comprehendat, quibus dispositio sit fortior, & pleniùs valeat, & num. 45. quod operatur, vt dispositio verificetur eo casu, in quo eorum impropriè pleniùs verificari potest, & numero 46. quod adiecta dictioni vniuersali, *Quocumque*, comprehendit omnes casus etiam maiores, ac impropriòs. [Et sic operatur vt veniant omnes alij modi etiam non expressi, Caputaq. decis. 124. p. 1. Seraphin. dec. 1184. numero 3. Rot. apud Paul. de Rubeis dec. 104 numero 20. tom. 3. diuer. aliàs p. 7. recent. vbi n. 11. quod posita in testamento importat omnes alios modos similes expressis.] 18 19 20

Octauò facit cessare pœnam petentium plus debito, vt per Ioseph Ludou. Perus. dec. 11 n. 4. & 5. 21

Nonò in libello operatur, vt officium iudicis censeatur imploratum, & quod omnia arbitrio iudicis censeantur remissa, ita vt cesset incertitudo, vel contrarietas, Lap. allegat. 51. n. 9 Ruin. cons. 209. numero 24. lib. 1. Card. Tusch. d. conclus. 358. num. 1. vbi num. 2. post Corn. cons. 18. incip. In præsenti, num. 8 lib. 3. subdit idem operari, siue sit in principio, siue in fine. 22

Decimò in libello operatur, vt omnis actio, & omne officium iudicis censeatur intentatum absque aliqua expressione actionis, vel officij iudicis, ita Petr. de Anchar. cons. 73. incip. Visis omnibus, num. 3. & seqq. Card. Tusch. d. concl. 358. num. 4. vbi numer. 5. post Corn. d. consil. 18. numero 8. & Butr. consil. 63. [Benedict. Ægid. d. cap. 13. claus. 16. num. 2.] extendit etiam impropriando verba, quod potius actio competens apta sit intentata, quàm conclusio inepta. 23 24

Vndecimò tollit ineptitudinem libelli, Bald. cons. 478. incip. In causa, num. 3. lib. 1. Card. Tusch. d. concl. 358. n. 6. 25

Duodecimò operatur, vt in casu dubio libellus interpretetur eo modo, qui fauorabilior est actori libellanti, Marant. de ord. iudicior. p. 6. tit. de libelli oblat. n. 35. 26

Decimotertiò operatur, quod remedia contraria possint cumulari, & quicquid ex narratis resultat, censeatur conclusum, prout idem est in clausula, *Petens*, &c. Crau. in responso pro genero, numero 215. & 217. & tunc sententia potest fieri non conformis libello, Marant. de ord. iudicior. p. 4. dist. 9. n. 3. Card. Tusch. d. conclus. 158. num. 7. vbi num. 8. post Angel. cons. 157. col. 2. vers. ex quibus, extendit, vt etiamsi in libello spolij vnum remedium non competens esset expressum, si adest hæc clausula, censeatur etiam deductum omne aliud remedium. 27

Decimoquartò tollit contrarietatem, & incertitudinem libelli, quia operatur, vt officium iudicis dicatur imploratum, & omnia in arbitrio illius conclusa. Lap. alleg. 51. numero 9. vers. nam hic proponitur, Card. Tusch. d. concl. 358. numero 9. Pacific. de Salmaterd. inspect. 1. c. 3. n. 43. 28

Decimoquintò operatur, quod libellans censeatur deduxisse omnia narrata, & non se restrinxisse ad conclusionem, si non competit, ita Anton. de Butr. 29

cons.

conſ.63.incip.*Viſo libello*. Alexand.*conſ*.113.*lib*.3.Soc. *conſ.142.col.antepenult.lib*. 1. Crauet. *conſ*.326.*n*.25. Card.Tuſch.*concl*.358.*n*.11.

30 Decimoſextò operatur tam in agente, quàm in excipiente, ideo excipiens repellendum actorem *omni meliori modo,&c*. habet intentum, ſi actor audiri non debet, licèt non repelli, Ruin. *conſ*. 209. *n*.24.*lib*.1.quem refert Card. Tuſch. *d. concluſ*.368. *num*.16.

31 Decimoſeptimò facit valere electionem factam per vota conditionalia, & incerta, quæ aliàs non valeret, quia cenſetur remiſſa in voluntatem ſuperioris,*cap.alleg*.51.*n*.10.*verſ.ita etiam*, Card. Tuſch. *d.concl*.358.*n*.18.

32 Decimooctauò operatur, quod iudex, qui poteſt procedere tanquam ordinarius, & delegatus, ſi in iudicando dicit, *Omni meliori modo*, cenſetur ex poteſtate vera proceſſiſſe, Felin. *in cap. cùm ſuper, col.penult.verſ.quod autem,num*. 11.*de offic.deleg*.vbi Dec.*in fin*.Card.Tuſch.*d.concl* 358.*num*.11.vbi *n*.22. cum Dec.*conſ*.14.*num*.3.*&* *conſ*.73.*n*. 4. extendit, vt imò ſi iudex crediderit ſe delegatum, cùm non eſſet, & erat etiam ordinarius, procedendo vt delegatus cum clauſula, *Omni meliori modo*, ſuſtineatur proceſſus.

33 Decimononò poſita in teſtamentis operatur,quod verbum *Relinquo*, importet inſtitutionem, vt poſt Paul.Caſtren.Bald Felin.& alios, tenet Viuius *tom.2.comm.opinion.lib.6.tit* 13.*n*.256.*verſ. quoniam clauſula*,Celſ.Vgon.*in tract.clauſ.pag*.583.*col*. 1. Hippol. *conſ*.118.*num*. 9. Aloyſ. Ricc.*d. collect*. 879.*effectu* 4. [In teſtamento appoſita operatur vt teſtator non ſe reſtringat ad validandum ſuam intentionem ad vnum ſpeciale in teſtamento expreſſum, ſed comprehit omnem modum & facultatem teſtatori competentem Rot.*deciſ*.311.*n*.7.*p*.2.*in poſth. Farin*. aliàs *p*.4.*recent*.]

34 Vigeſimo operatur,quod teſtamentum in ſcriptis factum, ſi non valet vt in ſcriptis valeat vt nuncupatiuum, Alex. *conſ*.176.*col*.2.*lib*.5.Socin.*conſ*.173. incip.*R.in fin.n*.2.Afflict.*deciſ*.164.*n*.2.Saluſt. Tiber. *in formul.inſtr.lib*.1.*cap*.18.*n*. 14. Matt. *d. clauſ*. 88. *num*.4.*&* *d.clauſ*.56.*num*.8. Menoch. *conſil*.1062.*n*.1. Aloyſ.Ricc.*d.collect*.879.*effect*.3. Card. Tuſch.*concl*. 358.*n*.17 [Theodoſ. de Rubeis *d.clauſ*. 517. *n*. 8. Et operatur vt quæ relicta ſunt iure inſtitutionis, cenſeantur relicta, ſi alio modo inutilia manerent. Bened. Ægid. *dict. clauſ* 16. *n*. 1. *verſ. & operatur*, vbi in principio dicit quòd hæc clauſula in teſtamentis ſupplet titulum inſtitutionis in legitimam liberorum,& clauſulæ codicillari æquipollet,& *n*.2. ſubdit quòd contractui adiecta facit eum valere in vim validioris contractus,vt cùm donationis adiicitur, de donatione inter viuos intelligatur.]

35 Vigeſimoſecundò operatur, vt qui eſt inſtitutus in duobus teſtamentis, & dubitat quod valeat, & adiuit cum clauſula,*Omni meliori modo,&c*.cenſeatur adiuiſſe ex eo teſtamento quod valet,Felin.*in d.cap. cùm ſuper de offic.deleg.num*.11.*verſ*. 3.*effect*. Ang. de Peruſio *conſ*.185.incip.*Berta,n*.3.*verſ*.2. Dec.*conſ*.14. incip.*Et pro tenui,n*.4.*verſ.& in ſimili*, Card.Tuſch. *d.concl*.358. *num*. 28 vbi *num*. 29. declarat, ſi fecit mentionem de vtroque teſtamento, ſecus ſi de altero tantùm.

36 Vigeſimotertiò æquipollet clauſulæ codicillari, Felin.*in d.cap.cùm ſuper, num*.11.*in fin. verſ. quartus effectus*,Corn.*conſ*.62.incip. *Aliàs conſului.lib*.2.Sim. de Præt.*de interpr.ult.vol.fol*.128.*n*. 20. Dec. *conſ*.14. *num*.3.*&* *conſil*.77 *n*. 4. Anton. Gom. *ad l*. 3. *Tauri, num*.74. Card. Mantic. *de coniectur. vltimar.volunt. lib*.3.*tit*.14.*num*.11. Card. Tuſch. *d. concl*. 358.*n*.30. D. Barboſ.*in priuatis ſcholiis ad l.nemo poteſt*, *l*. 42. *ff.de legatis*, 1.Matta *d clauſ* 88.*num*.6. Aloyſ.Ricc. *d.collect*.879.*effectu* 6.Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. cap*.369.*num*.6.Cardoſ.*in praxi Iudic.verb.clauſula* 8. Fuſar.latè *de ſubſtitution.q*.145.*à n*. 68 [Magdalen. *de numero teſtium,p*.1.*c*.6.*n*.27.*&* 28 Theod.de Rub. *d.clauſ*.517.*n*.24.]Imò plus operari quam clauſulam codicillarem, aſſerit Seraph. *de Priuileg. iuramenti. priuil*.98 *n*.8.*&* *priuil*.74.*n*.195.

37 Vigeſimoquartò,in teſtamento vltimo habet vim derogationis primi, Socin.*conſ*.174 *in fin lib*. 2,Ruin. *conſ*.11.incip.*Ex iis,n*.13.*&* 14.*lib*.2.Card. Tuſch.*d. concl*.358.*n*.32 Seraph.*deciſ* 239.*n*.1.

38 Vigeſimoquintò habet vim expreſſi;ideo omnia, quæ pro actus validitate debuerunt exprimi,habentur pro expreſſis,prout ſi eſſet iuratum, quia æquipollet iuramento,Cephal.*conſ* 772.*n*.38 *&* 39.Curt. iun.*conſ*.71.*n*.12. Grat.*conſ*.34.*n*.6.*&* *conſ*.58.*num* 9, *lib*.1.Crau.*conſ*.141.*n*.3.Pariſ.*conſ*.40 *n*.24.*l*.3. Card. Tuſch.*d*.358.*n*.34.

39 Vigeſimoſextò facit, quod donatio cauſa mortis tranſeat in donationem inter viuos, & è contrà, Crau *conſ*.214.*num*. 19. Roland à Valle *conſ*.8.*n*.24. *lib*.1.Pariſ.*conſ*.90.*num*.10.*lib*.3. Hond.*conſ*.44.*n*.54. *tom*.2.Seraph.*deciſ*.369.*num*.5.*&* 6. Cald Pereira *de poteſt.eligendi,c*.3.*n*.13 vbi ait, quòd quando in inſtrumentis, ſeu nominationum chartis hæc clauſula apponitur,eius natura eſt excludere mortis cauſa donationem,& inducere quod inter viuos donatio facta dicatur, impediſſe reuocationem,Card Tuſch.*d. concl*.358.*num*.44.vbi *n* 45.cum Cumano *conſ*. 190. incip. *Filiusfam. circa fin*. ſubdit, donatione filiifam. cauſa mortis operari pactum reſolutiuum, & alia neceſſaria, ex quibus impediatur alienatio, vel operari, vt ſi filiusfamilias eſt miles, vel eques,aut Doctor, valeat diſpoſitio in vim codicillorum, ex quo poteſt codicillari.

40 Vigeſimoſeptimò efficit,vt quis teneatur ex cauſa vera & putatiua, vt per Steph. Grat. *diſcept.forenſ. cap*.793.*n*.4.

41 Vigeſimooctauò inducit vocationem liberorum poſitorum in conditione, vt per Honded. *conſ*. 54. *num*.49.*tom*.2.

42 Vigeſimononò, poſita in codicillis habet vim clauſulæ derogatoriæ contentorum in primo teſtamento, etiamſi in eo teſtator dixiſſet nolle poſſe mutare teſtamentum, & ſi contigerit mutatio, non valeret ex defectu intentionis, quia mutatio ſola facta cum verbis, *quod valeat omni meliori modo, quo poteſt*, operatur enixam, & præciſam voluntatem, & derogationem contrariorum, Bald.*conſil*.a26.incip.*Reperitur*, *lib*.1.quod duplicatur *conſ*.389. *lib*.5. Card. Tuſch.*d.concl*.358.*num*. 46. vbi *num*. 47. cum Alex *conſ*.50.*in fin.&* *conſ*.53 incip.*In cauſa,num*.10. *verſ.accedit.lib*.7.ſubdit, quòd poſita in teſtamento, in quo pater reliquit, vel legauit omni meliori modo, operatur quod iure inſtitutionis cenſetur legatum.

43 Trigeſimò operatur, vt in dubio cenſeatur relicta proprietas, ita Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. cap* 216.*num*.34.

44 Trigeſimoprimò operatur, vt donatio facta de bonis præſentibus,& futuris. virtute huius clauſulæ ſuſtineatur quoad præſentia,vt ex Grat.*reſp*.70.*n*.21. *lib*.1.reſoluit Ioſeph.Ludou.*d.deciſ*.117.*n*.6.

45 Trigeſimo ſecundò operatur, vt iuramentum ſuppletorium iudex deferat, non petente parte, vt per Camill. Borell.*in ſum.omnium deciſ.tit*.55.*num*. 6. *cum ſeqq*.

46 Trigesimotertiò efficit substitutionem directam pupillarem, quæ aliàs non erat talis, Mart.*d.clauf.56.n.2* Rot.Bonon.*diuerf.decif.14.n.53*.Surd.*conf.* 434. *num.13.*

47 Trigesimoquartò facit resolui substitutionē directam in fideicommissariam, ex notatis per Stephan.Gratian *discept.forenf.cap.369.n.6.*

48 Trigesimoquintò operatur validitatem in prælegato nullo, vt per Parif.*conf.79.n.31.vol.2.* Menoch. *conf.86.n.85*.Mart.*d.clauf.56.n.14.*

49 Trigesimosextò, posita in testamento inducit transmissionem absque detractione Trebellianicæ, vt per Menoch.*conf.1112.n.23.* Rota Bononien. *diuerf.decif 14.n.53*.Mart.*d.clauf.56.n.13.*

50 Trigesimoseptimò operatur, vt filij positi sub conditione, dicantur dispositiuè vocati, Parif.*conf.* 21. *num.53.vol.3.* Rimin. iun. *confil.* 583.*num.14 vol.* 5. Simon.de Præt.*de interpr.vlt.volunt.lib.3.num. 6. fol.* 300.Iosep. Rustic.*in tract.an & quando, lib.* 5.*cap.6. num.3.a* 39.*coniectura*, Hond.*conf.54.num.* 47. *cum feqq.tom.2*.Put.*decif.*215.*in fin*.aliàs 214.incip. *Nicolaus,n.5.lib. in correct.* quidquid dicat Menoch. *conf.54.n.47.cum feqq.*

51 Trigesimooctauò denotat enixam voluntatem,& spontaneam disponendi, Gabr.*conf.32.q.5.n.17.vol.1*.Mart.*d.cl.88.n.13.verf.item denotat.*

53 Limita primò, vt nihil operetur quoad non ea pressa, ideo si validitas, vel modus, per quem actus valere potest, non expressus, cum aliis modis ineptis non operatur, Calder.*conf.1.de accufat.num.* 1. *verf.non obftant*, aliàs 479. Aret.*conf.17*.incip. *Confiderato*, *n.4.* Vant.*de nullit.ex defectu iurifdict.n.174.* Rot.apud Farinac.*decif.*841.*n.3.in* 1. *collect. nouiffimorum,& decif.*553.*num.*20.*p.*1.*recent.* [Bened.Ægid. *d.claus.* 19. *num.* 1. *verf. conuenit.*] Card. Tusch. *d. concl.*358.*num.* 50. vbi a. 51. extendit limitationem, quia si quis potest aliquid facere ea se ipso,& fecerit vigore mandati, non sufficientis expressè, licèt adiecerit hanc clausulam, tamen actus non sustinetur, quia clausula, *Omni meliori modo, &c.* refertur

53 respectu mandati expressi,& *n.52.cum feqq.* declarat hanc clausulam non solùm operari quoad expressa,

54 sed etiam quoad ea, quæ ex expressis aptè inferri possunt, si expressio inesset saltem ea lata importantia vocabuli, vel adesset copula, *&*, quia tunc extra expressa extenditur, vt obseruant citati à Gonzal.*ad reg.8. Cancell.gloff.3.n.* 8. quibus adde Aloys. Ricc.*d.collect.*879.*effect.* 5. Mart.*d.clauf.* 88. *num.* 3. Seraph.*decif.*1184.*num.* 3. & iuxta hæc intelligendæ sont plures Rotæ decisiones, ex quibus elicitur, hanc clausulam comprehendere etiam modos non expressos, vt per Verall.*decif.114. lib.3.* Crescent. *decif.*11.*in fin.de dolo*, Cæs. de Graff.*decif.1.n.3.& 4.de elect.* Rot *decif.*467.*a.7.lib.3.p.3.diuerf.& decif.*733. *n.9.apud Farin.p.2.recent.*

55 Limita secundò, quia non operatur, vt faciat valere actum quoad incognita, & incogitata, Felin. *in d.c.cum fuper,a.*13.*verf.quando,de offic.deleg.* Roman. *confil.* 294. incip. *Hac confeffio, in fin.* Card. Tusch. *d. concl.* 358. *a.* 58. Brunor. à Sole *in locis communib. verb.claufol.*32.[Bened.Ægid.*d.clauf.16.n.*1. Peregr. *conf.*31.*n.*24.*vol.*[illegible]]

56 Vnde non posse extendere dispositionem vltra cognita agenti tempore actus, fuit dictum *in Rota in Bononien.fideicommiffi de Panfar arits 17 Nouembris* 1589.*coram Ginnio.*Nec corroborare potest ea, quæ ea narratis colligi non possunt, Aret.*conf.* 103. *fub n.4.verf. tertio quia*, sed solùm quæ veniunt ex ipso actu, & dispositione, non autem extranea, ad quæ principalis dispositio non refertur, Parif. *confil.* 12. *num.69.lib.* 1. Cassad.*decif.* 7. *num.* 7. *de appellat.* & fuit dictum *in Firmana bonorum* 20.*Iunij* 1585. *coram Ginnio & in Bononien. vfusfructus* 16. *Iunij* 1597.*coram Card. Pamphilio.*

57 Limita tertiò, quia nihil operatur quoad contraria, vt per Card. Tusch.*d.concl.*358.*n.*59. Vnde in-

58 dictum ad causam expressam non restringit, nec sustinet libellum continentem remedia contraria, Sur. *conf.*173.*n.6.& 27* Ioseph.Ludou.*decif.117.n.* 32. Stephan. Gratian *d.cap.24.n.5.*

59 Limita quartò, quia non operatur, nisi qoad narrata, seu summam, aut rem petitam, non autem quoad aliud, quod plus probaretur, vt per Brunor. à Sole *in locis communib. verb. claufula* 49. Bernard. Græuæ *ad pract.Camera Imper.lib.1.concl.*63.*confid.3. num.* 2.

60 Limita quintò in formalibus, quia vbi pro forma requiritur expressio certa, non operatur ista clausula, Felin.*in d. c.cum fuper, n.* 14. Card. Tusch. *d. concl.*358.*num.60.*

61 Limita sextò, vt nihil operetur, quando sunt expressi modi inepti, si aptus modus ea expressis descendere non potest, vt per Hond.*conf.54. num.*11. *tom.* 3.

62 Limita septimò, vt nihil operetur stante limitatione actus, Surd.*decif.7.n.27.verf.pro quo facit*, Stephan.Gratian.*discept.forenf.cap.764.n.21.* Menoch.*de arbitr.lib.1.q.47.n.4.*

63 Limita octauò, vt non alteret, nec ampliet dispositionem, Stephan. Gratian.*discept.forenf. cap.* 764. *num.* 21. Seraph. *decif* 1116.*num.*13. *& decif.*1184.*n.3*.Greg.*decif.*207.*n.*4 [Theodos. deRub. *d.clauf.*517.*n.*39.]

64 Limita nonò, vt non attendatur in actu imperfecto Ruin.*conf.6.n.7.cum feqq.lib.2*.Menoch.*conf.*415. *n.22.cum feq.* Surd. *decif.* 7.*c.*26.*in fin.* Roman.*conf.* 144.*n.4.in fin.*vbi Mandof. Stephan.Gratian.*discept. forenf.ca.764.n.*18.

65 Limita decimò, vt non possit operari validitatem actus, quando defectus non est in solemnitate, sed in substantia,& forma, Roman.*conf.*517.*fub n.*24.Grat.

66 *conf.70.num.*19.*lib.*1. Nec inducere potest, vt actus valeat eo modo, quo non potest sortiri effectum suum, Aretin.*conf.17.fub a.6.verf.fed quod actus*, Curt. iun.*conf.*166.*n.*16.*vol.*3.

67 Limita vndecimò, vt non tribuat vim, & effectum actui re vera nullo, nec operetur quidquam cùm adest defectus potestatis, vel modus ineptus exprimitur, vt per Menoch.*de arbitr.lib.1.quaft.47. à num.*3.

68 Limita duodecimò, nihil operari contra mentem, & intentionem partium, Rot Bononien.*diuerf.decif.* 64.*nu.*52. vbi *n.* 53. subbit quod restringitur ad casum tantùm specificatum. Vnde ex Ang.*conf.94.*incip.Cùm *tu,in fin.verf.nec obftat.*notat.Card.Tusch. *d. concl.*358.*n.*61. quod hæc clausula non sustinet actū

69 omni alio modo, sed secundum propositum agentis, non autem secundum oppositum; ideo transigens omni meliori modo, si transactio non valet, ea non sustinetur, vt pactum gratuitum, quia fuot opposita, ea quo transactio non est gratuita.

CLAVSVLA XCVI.

Omnia, & singula, &c.

1 *Expreffionis fpecialis, & indiuidua habet vim claufula*, Omnia & singula, &c.

2 *Omnia vt fimul veniant in difpofitione, ac fingulariter*

riter censeantur comprehensa, operatur clausula, Omnia, & singula, &c.

3 *Omnia absque vlla limitatione includit prorsus clausula,* Omnia, & singula, &c.

4 *De materia clausula,* Omnia, & singula, &c. *est, vt nihil prætermissum censeatur.*

5 *Pœna committitur, etiamsi in minimo deficiat clausula,* Omnia, & singula, &c.

6 *Iuramentum super omnibus, & singulis interpositum refertur specificè ad omnia etiam minima, ac si specialiter super singulo esset iuratum.*

7 *Minor, qui se dixit esse maiorem, si iurauit omnia, & singula esse vera, non auditur, si vult docere se minorem.*

8 *Omnia, & singula, quæ sunt præmissa, siue principaliter, siue incidenter, siue accessoriè, continet clausula,* Omnia, & singula, &c.

9 *Disiunctiuam virtutem habet clausula,* Omnia, & singula, &c. *aliquando verò copulatiuam.*

10 *Procura in mandato apposita clausula,* Omnia, & singula, &c. *cum aliis verbis, nempe,* quæ ipsemet constituens facere possit, &c. *operatur, vt constitutus possit validè possessionem capere, etsi hoc fuerit specificatum.*

11 *In priuilegio posita clausula,* Omnia, & singula, &c. *ostendit illud fuisse concessum etiam singulariter.*

12 *In coadiutoria apposita clausula,* Omnia, & singula, &c. *operatur, vt coadiutor possit facere ea omnia, quæ explere poterat coadiutus.*

13 *Clausula,* Omnia, & singula, &c. *refertur ad enunciatiuam in instrumento contentam, in quo illa legitur apposita.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Archid. *in c. vt circa, verb. omnia, & singula, col. 2. ad fin. de elect. lib. 6.* Rebuff *in concord. tit. de formaliter. execut. mand. Apost. in vers. omnia, & singula,* Mart. *de claus. p. 1. claus.* 83. aliàs 87. *in vlt. impress.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. C. concl.* 296. Cened. *post l. pract. & canon. quæst. sing.* 72. Habet hæc clausula vim specialis, & indiuiduæ expressionis, gloss. *in cap. vt cura, de iurepatr. lib.* 6. Hieron. Gabr. *cons.* 144. *n.* 68. *& seq. lib.* 2. Socin. *cons.* 3. *n.* 17. *vol.* 3. vbi dicit, quòd significat, ac si omnia essent specificata, Petroc. *in tract. de interpr. & resol. contract. à numer.* 470. Surd *cons.* 330. *num.* 7. *& cons.* 412. *num.* 27. *& cons.* 567. *n.* 5. Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 83. aliàs 87. *in vltim. impress. num.* 3. Fusar. *de substit. quæst.* 296. *num.* 39. & fuit dictum *in Romana affictus Casalis* 31. *Nouembris* 1605. *coram Cardinali Sacrato,* impressa per Farinac. *decis.* 130. *n.* 3. *p.* 2. *recent.*

2 Vnde operari, quod omnia simul veniant in dispositione, ac proinde singulariter censeantur comprehensa, ex Bald. *cons.* 461. incip. *Inter Ioannem, n.* 6. *lib.* 1. Dec. *cons.* 512. *num.* 6. Oldrad. *cons.* 100. incip. *Factum tale,* Curt. iun. *cons.* 74. *num.* 6. Decian. *cons.* 64. *n.* 39. *lib.* 1. concludit Card Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. C. concl.* 286. *num.* 1. vbi *n.* 2. cum Roland. *cons.* 1. *num.* 71. *lib.* 3. extendit, importare specificationem specialem, etiamsi per relationem fiat, & *num.* 8. post Aret. *cons.* 114. *in fin.* pariter extendit, hanc clausulam in ratificatione appositam censeri approbare singulariter omnia in contractu ratificato contenta Et hanc clausulam idem operari, ac si dictum esset, *Omnia simul, & quodlibet de per se.* & attribuere actum vnicuique de per se, & non insolidum, resoluit Bald. *d. cons.* 461. *n.* 6 quem refert Cened. *d. sing.* 72. *num.* 4. & verificari in qualibet re singulari dicit Curt. iun. *sing.* 4. *n.* 3.

3 Hæc clausula ita geminata includit prorsus omnia absque vlla limitatione, gloss. *verb. omnia, & singula, in cap. vt circa, de elect. lib.* 6. Mar. Alter. *de cens. tom.* 1. *disp.* 15. *lib.* 5. *cap.* 1. *lit. C. & disp.* 5. *cap.* 2. *lit. D.* Et eius verba sunt ita geminata, vt enixam voluntatem importent, Alexand. *cons.* 216. incip. *Nec arguendo, num.* 27. *vers. septimo, lib.* 2. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 321. *num.* 1. 4 quia de materia istius clausulæ est, vt nihil prætermissum censeatur, Ias. *in l.* 1. *num.* 24. *ff. de leg.* 1. *& in l. Titia, §. final. n.* 3. *ff. de verb. obligat.* Alciat. *cons.* 751. *num.* . Mandos. *in reg.* 31. *Cancell. quæst.* 2. *n.* 2. *vol.* 2. *pag.* 95. *tom.* 1 Rebuff. *in d. vers. omnia, & singula, pag.* 633. Socin. *cons.* 10. *n.* 2. *vol.* 1. Corn. *cons.* 207. *numer.* 12. *vol.* 1. Ossasc. *decis.* 90. *n.* 6. Cened. *d. sing.* 71. *n.* 1. Card. Tusch. *d. claus.* 296. *num.* 8. *& num.* 19. subdit, quod dictio, *omnia,* est vniuersalis, cui quando additur alia dictio, *& singula,* tunc fit hæc clausula, quæ nullam patitur restrictionem, sed omnia comprehendit præcisè, de quo vide Xuar. *alleg.* 26. *n.* 1. *ad finem,* Mandos. *in* 2. *forma commission. in verb. singulos, fol.* 18.

5 Amplia hanc clausulam in tantum esse vniuersalem, & habere vim specialis expressionis omnium, vt etiam si in minimo deficiat, committatur pœna, vt ex Corn. *cons.* 95. *col.* 3. *lib.* 4. & Crau *cons.* 781. *n.* 8. tradit Card Tusch. *d. conclus.* 296. *num.* 13. vbi *n.* 14. ex 6 Gabr. *cons.* 134. *num.* 64. *& seq. lib.* 2 extendit etiam in iuramento super omnibus, & singulis interposito, quia refertur specificè ad omnia etiam minima, ac si specialiter super singulo esset iuratum.

7 Vnde minor, qui dixit se maiorem, & iurauit omnia, & singula esse vera, non auditur, si volt docere se minorem, quia verbâ illa, *omnia, & singula,* exprimont omnia etiam dum dixit se maiorem, Alexand. *cons.* 7. incip. *Ponderatis, num.* 2. *lib.* 5. Paris. *cons.* 97. *num* 90. *& seq. lib.* 1. Ruin. *cons.* 103. *num.* 10. *in fine, & n.* 11. *lib.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 197. *n.* 16. *&* 22. 8 *& n.* 21. subdit, hanc clausulam continere omnia & singula, quæ sunt præmissa, siue principaliter, siue incidenter, siue accessoriè, & *num.* 23. quod continet omnia asserta, & dicta, omnes qualitates, & circumstantias negotij, vel delicti.

9 Denotat hæc clausula, vt habet virtutem disiunctiuam, ita quod potuit, dari omnia simul, vel etiam partem de per se, *l. huiuscemodi, §. penult. ff. de legat.* 1. Surd. *decis.* 268. *num.* 4. Aliquando vim habet copulatiuæ, Surd. *decis.* 268. *n.* 14. & repetit præcedentia coniunctim, & diuisim, Seraph. *de priuileg. iuramentis, priuileg.* 49. *num.* 38. & ad quæcumque pacta, & capitula refertur, Bertaz. *de clausul. instrum. claus.* 4. *gloss.* 3. *num.* 1. vbi subdit, quod comprehendit omnia, & exigit concursum omnium, quæ apta sunt comprehendi.

10 Hæc clausula posita in mandato procuræ cum illis aliis verbis, nempe, *quæ ipsemet constituens facere possit, &c.* operatur, vt constitutus possit validè possessionem capere, etsi in ipso mandato procuræ non fuerit specificatum ad capiendam possessionem, vt censuit Rota *in Ciuitate Castelli* 15. *Octobris* 1595. *coram Pena.*

11 In priuilegio verò posita ostendit illud fuisse concessum, etiam singulariter, & nihilominus non est magis latum, nec vlterius extenditur in personam vnius, quàm in personam alterius, vt latè fuit deductum *in Interamnen. bonorum* 3. *Maij* 1601. *coram Greg. XV. inter eius decisiones impressa decis.* 109.

12 In coadiutoria apposita operatur, vt coadiutor

possit facere ea omnia, quæ explere poterat condiutus, gloss. *verb. officium, in cap. vnic. de C eric. ægrotante, lib. 6.* & dictum fuit *in Salmantina coadiutoria 1. Iulij 1594. coram Penia.*

13 Refertur ad ennunciatiuam in instrumento contentam, in quo illa legitur apposita, imò ad omnia, quæ tam principaliter, quàm incidenter, seu accessoriè in eo narrata fuerunt, vt per Gabr. *cons. 144. n. 68. & seq. vol. 1. lib. 1.* Crescent. *decis. 26. n. 2. & 1. aliàs 5. de fide instrum.* Rot. *decis. 741. n. 2. p. 1. diuers. & decis. 797. n. 11. ead. 1 diuers.* & apud Cencium *post suum tract. de censib. decis. 285. num. 4.* & fuit dictum *in Mediolanen. prætensæ simulationis contractus 10. Decembris 1603. coram R. D. Atrebaten.*

14 Hanc clausulam, *Omnia, & singula*, idem operari, quod claus. *In omnibus, & per omnia*, ait Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, c. 1. n. 55.* quem refert Cened. *d. sing. 72. n. 3.*

CLAVSVLA XCVII.

Parito iudicato.

1 *Clausula*, Parito iudicato, *de stylo signaturæ non solet dari, nisi vbi adsunt tres conformes, vel duæ vigore statuti.*

2 *Sententia vna lata, quæ in iudicatum legitimè transiuerit, non datur clausula*, Parito iudicato.

3 *Sententiis tribus latis per contradictas non datur clausula*, Parito iudicato.

4 *Iurisdictionem conditionalem tribuit clausula*, Parito iudicato, *ita vt antequam sit paritum, deficiat iurisdictio, & gesta sint nulla.*

5 *Clausula*, Parito iudicato, *nihil operatur, quando ille, ad cuius fauorem est obtenta, ea non vtitur, & sic expressè, vel tacitè illi renunciat.*

6 *Conditionalis non est clausula*, Parito iudicato, *stante clausula*, Appellatione remota.

7 *Clausula*, Parito iudicato, *modificatur per clausulam*, Arbitrio Rotæ.

8 *Lis introducta non censetur, si stante commissione cum clausula*, Parito iudicato, *priusquam pareatur, fiat citatio ad dicendum contra commissionem.*

9 *Clausula*, Parito iudicato, *importat vt orator possessionem dimittat, fructus restituat, ac expensas reficiat, antequam in causa ad vlteriora procedatur.*

10 *Iudex ad quem stante clausula*, Parito iudicato, *de causa cognoscere non potest, nisi priùs integraliter facta executione.*

12 *Paritio verbalis stante clausula*, Parito iudicato, *sufficit quoad reintegrationem in spolio.*

12 *Patientia, & verbalis paritio sufficit ad satisfaciendum clausulæ*, Parito iudicato, *quando non est aliquid actualiter præstandum.*

13 *Possessionis dimissio verbalis sufficit ad hoc, vt censeatur paritum quoad possessionem stante clausula*, Parito iudicato.

14 *Clausula*, Parito iudicato, *censetur satisfactum ex receptione pro residuo.*

25 *Compensatio an faciat, vt censeatur satisfactum clausulæ*, Parito iudicato, *ostenditur.*

16 *Paritionem realem requirit clausula*, Parito iudicato.

17 *Compensatio non admittitur vbi requiritur vera solutio.*

18 *Damna, & interesse non liquidata non veniunt sub hac clausula*, Parito iudicato.

19 *Expensas non comprehendit clausula*, Parito iudicato, *quando circa eas vnica tantum sententia lata est.*

20 *Clausula*, Parito iudicato, *verificatur in amotis terminis reponendis ex instrumento publico repositionis, & fide expensarum factarum in ipsis reponendis.*

21 *attentata quin reuocentur non tollit clausula*, Parito iudicato.

22 *Claus.* Parito Breui, *habet eandem vim, & eosdem effectus, quos operatur hæc clausula*, Parito iudicato, *& n. 23.*

24 *Et hæc clausula facit vt executia rei iudicatæ decernatur.*

DE stylo signaturæ dari non solet hæc clausula, nisi vbi adsunt tres conformes, vel duæ vigore statuti, vt per Mart. *d. claus. p. 1. claus. 92. n. 2.* Vestr. *in sua praxi, lib. 4. cap. 4. n. 9. in fine*, Pacific. *de Saluiano interdicto, Inspect. 4. cap. 4. n. 48.* Rot. apud eund. Pacif. *post d. tract. decis. 266.* Greg. *decis. 361.* & fuit dictum *in Romana Molendini 6. Nouembr. 1609. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Marches. *de commiss. tom. 2. pag. 247.* vbi etiam habetur, quod hæc clausula non datur lata vna sententia, quæ in iudicatum legitimè transiuerit, *& in Placentina beneficij 1. Iunij 1615. coram Card. Verospio, & in Vallisoletana exemptionis 14. Martij 1616. coram Andrea.* Dummodo non sint latæ per contradictas, vt reprobato Staphil. tradit Marches. *de commiss. p. 1. pag. 114. n. 175. in vlt. impress.*

Tribuit iurisdictionem conditionalem, ita vt antequam sit paritum, deficiat iurisdictio, & gesta sint nulla, Put. *decis. 429. lib. 1.* Rot. *decis. 93. part. 4. in nouissimis*, Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. in annot. contra nullit. numer. 249. & numer. 251.* Mart. *d. p. 1. claus. 92. numer. 10.* [Theodos. de Rob. *in sing. Rotæ tom. 2. part. 4. cl. 523. n. 15. & cl. 56. §. 2.*] & fuit dictum *in Anconitana bonorum 12. Ianuarij 1607. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Marches. *p. 2. pag. 259. & Pampilonen. de Aranzo 19. Iunij 2610. coram Caualerio*, impressa per eundem Marches. *d. p. 2. pag. 161.* vbi etiam habetur, quòd hæc clausula conditionalis plenè probanda venit, *& in Burgens. iurisdictionis 6. Februarij 1604. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farin. *decis. 68. num. 2. p. 1. recent. & in Firmana Altaris 11. Ianuarij 1616. coram Andrea*, impressa per eundem Farinac. *decis. 701. num. 4. ead. p. 1. & in Farfen. pecuniaria 26. Ianuarij 1615. coram Patriarcha Pamphilio*, etiam impressa per Farinac. *decis. 616. n. 1. p. 2. recent.* [*& decis. 705. n. 4. & 8. in fin. p. 1. in posth. Farin.* vbi quòd operatur vt quis non audiatur absque quod pareat.] quod tamen non procedit quando ille, ad cuius fauorem est obtenta dicta clausula, ea non vtitur, & sic expressè, vel tacitè illi renunciat, quia tunc dicta clausula nihil operatur, Vetall. *dec. 125. num. 2. p. 3.* & fuit dictum *in Toletana Parochialis de Chirion. 18. Nouembris 1601. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Marches. *d. p. 1. pag. 261.* Limitatur etiam, quod scilicet hæc clausula conditionalis non sit stante clausula appellatione remota, Marches. *d. p. 2. numer. 181. pag. 117.* item quando rescribitur, *Parito arbitrio Rotæ*, vt fuit resolutum *in d. Anconitana bonorum coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Marches. *d. p. 2. pag. 159.* hanc enim clausulam modificari per clausulam, *Arbitrio Rotæ*, obseruat Seraph. *decis. 1305. n. 1.*

Vnde

8 Vnde si stante commissione cum hac clausola fiat citatio ad dicendum contra commissionem, cùm rescriptum sit conditionale, nisi priùs indicato pareatur, non erit censenda lis introducta, Socin. *cons.* 99. *nu.* 4. *vers. tertiò autem*, *vo.* 4 Pute. *decis.* 429. aliàs 419. *in correctis*, *lib.* 1. Marches. *dict. part.* 2. *pag.* 111. *num.* 156. *in vltim. impress.* vbi intelligit, etiamsi incidenter petatur, & peti possit coram Iudice, & obseruat procedere tam in causa Ecclesiastica, quàm profana, vel etiam spirituali, criminali, aut mixta.

9 Importa hæc clausula, vt orator possessionem dimittat, fructus restituat, ac expensas reficiat, antequam in causa ad vlteriora procedatur, Rot. *decis.* 3. *de except. in nouis*, *& decis.* 2. *vt lite non contest. in antiq.* Staphil. *de liter. gratia*, *cap. quando petitur*, *n.* 8. *&* 9. Vestr. *in praxi*, *lib.* 8. *c.* 3. *n.* 10. Borgn Caualcan. *Finizana decis.* 24. *num.* 4. *p.* 2. Sfort. Odd. *de rest. in integr. p.* 2. *q.* 71. *art.* 6. *num.* 63. Campan. *in diuersorio Iuris Can. rub.* 11. *cap.* 13. *num.* 258. Lancell. *de attent. penden. appellat. in integ. cap.* 18. *num.* 142. *& numer.* 127. *&* 128. subdens *n.* 126 per commissionem cum hac clausula non censeri litem introductam, nisi priùs indicato pareatur.

10 Ex quibus constat, Iudicem ad quem de causa cognoscere non posse, nisi priùs integraliter facta executione, Mart. *d. claus.* 92. *num.* 7. Rot. *in d. Anconitana bonorum*, *& in Toletana decimarum* 19. *Febr.* 1593. *coram Card. Pamphilio*, impressa per Marches. *d. p.* 2. *pag.* 153. [Rot. *decis.* 17. *num.* 1. *p.* 1. *in posthum. Far.* vbi quòd importat quod prius & ante omnia 11 fiat integralis solutio, aliàs *p.* 3. *rec.*] tamen quoad reintegrationem in spolio non ita dicendum est, in quo casu sufficit verbalis paritio, iuxta decis. Putei 250. *lib.* 1. & fuit dictum *in Bon. attentatorum* 6. *Martij* 1595. *coram Iusto.*

12 Quando autem non est aliquid actualiter præstandum, tunc ad satisfaciendum huic clausulæ sufficit patientia, & verbalis paritio, Mohed. *decis.* 275. *alias* 9. *in fin. de sent. & re indic.* Rota *in Burg. Iurisdictionis* 29. *Octobris* 1596. *coram Card. Seraph. inter eius decisiones impressas dec is...* *& in Toletana Capellania* 13. *Aprilis* 1595. *coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino*, & apud Pacific. *post suum* 13 *tract. de Saluiano interd. decis.* 166. *num.* 1. Et ad hoc vt paritum censeatur quoad possessionem, sufficere verbalem possessionis dimissionem, fuit dictum *in Burg. situs Capella* 22. *Iunij* 1587. *& in Toletana decimarum* 24. *Nouembris* 1589. *coram Penia*, *& in Tall. seu nullius Senonensis Monasterij* 5. *Iuly* 1608. *coram Card. Sacrato.*

14 Huic clausulæ satisfactum censetur ex receptione pro residuo, vt fuit dictum *in Valentina pecuniaria* 10. *Nouembris* 1598. *coram Gipsio*, impressa per Marches. *de Commiss. p.* 2. *pag.* 147. vbi pariter dictum fuit, Signaturam non solere dare hanc clausulam quoad expensas, nisi quando sunt tres conformes.

15 Item huic clausulæ censetur satisfactum ex compensatione, quæ vicem solutionis habet, Gregor. 16 *decis.* 342. *num.* 1. Sed contrarium, ex eo quod huiusmodi clausula requirit realem paritionem, postea tenuit eadem Rota *in Romana de Rusticuccis* 7. *Iu*17*nij* 1619. *coram Remboldo*; nam vbi requiritur vera solutio, non admittitur compensatio. Surd. *cons.* 246. *num.* 19.

18 Damna, & interesse non liquidata non veniunt sub hac clausula, vt fuit dictum *in Burg. S. Thomæ* 10. *Decembris* 15-6. *coram Oriel. & in d. Valentina* 19 *pecuniaria coram Gipsio.* Et hanc clausulam non comprehendere expensas, quando circa eas vnica sententia lata est, censuit Rota *in Mediol. Capellania* 13. *Maij* 1591. *coram Seraph. inter eius decis. impressas decis.* .. & apud Marches. *d. part.* 2. *pag.* 144.

20 Verificatur hæc clausula in amotis terminis reponendis ex instrumento publico repositionis, & fide expensarum factarum in ipsis reponendis, vt fuit dictum *in Reatina terrarum* 14. *Maij* 1614. *coram Buratto*, impressa per Farin. *dec.* 550. *n.* 1. *p.* 2.

21 Non tollit quin attentata reuocentur, vt dictum fuit *in Bon. attentatorum* 21. *Martij* 1595. *coram Iusto*, impressa per Marches. *d. p.* 1. *pag.* 908.

22 Circa paritionem quoad fructuum restitutionem dictum est in clausula, *Parito Breui*, quæ vt inquit Marches. *de Commiss. p.* 2. *pag.* 397. *n.* 10. eandem vim habet, & eosdem effectus operatur, quos hæc clausula, *Parito iudicato.*

23 Aduertere oportet, quod clausula, *Parito indicato*, non datur si prætendatur iudicatum ex vna tantùm sententia vnius singularis iudicis virtute clausulæ, *Appellatione remota*, vt latè fuit decisum *in Vallisoletana exemptionis* 14. *Martij* 1616. *coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano*, prout nouissimè refert D. meus Lotter. *de re beneficia in apparatu num.* 121.

24 [Et hæc clausula facit vt executio rei iudicatæ decernatur à Iudice à quo, non à Iudice ad quem, Rot. *decis.* 400. *num.* 1. *p.* 1. *in posthum. Far.* aliàs *p.* 3. *rec.*]

CLAVSVLA XCVIII.

Parito Breui.

1. *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2. *Commissio appellationis quando detur cum clausula,* Parito Breui, *ostenditur.*
3. *Conditionem importat claus.* Parito breui.
4. *Iudici vt non censeatur data Iurisdictio, nisi prius de paritione constiterit, operatur claus.* Parito Breui, *apposita in commissione.*
5. *Sententia nulla remanet, si non parito feratur stante claus.* Parito Breui.
6. *Clausula*, Parito Breui, *obstat cuicumque venienti ad causam, etiam quod ad ipsum non spectet paritio.*
7. *Iurisdictio nulli competit stante claus.* Parito Breui, *donec illi sit paritum possessionem dimittendo, & fructus restituendo.*
8. *Tertium venientem ad causam pro suo interesse afficit claus.* Parito Breui.
9. *Commissio quando conceditur non habenti Iurisdictionem cum claus.* Parito Breui, *tunc nullatenus potest appellans audiri in negotio principali, donec doceat de integra paritione.*
10. *Fructuum restitutionem importat clausula*, Parito Breui.
11. *Fructus omnes, & distributiones debent restitui à die obitus, seu vacationis decursi stante claus.* Parito Breui.
12. *Beneficij possessor reseruati etiam cum bona fide, & titulo ab alio habito quam à Papa, non facit fructus suos.*
13. *Fructus, & distributiones minimè perceptas ob non residentiam tenetur etiam restituere possessor stante claus.* Parito Breui, *si illi facta fuit legitimè prouisio.*

14 *Fructuum oblatio non sufficit ad parendum Breui, sed illi sunt cum effectu restituendi, vt tollatur suspensio Iurisdictionis.*

15 *Fructus quando non sunt liquidati stante claus.* Parito Breui, *recurritur ad Signaturam, & quomodo, ostenditur.*

16 *Tertios non afficit clausula*, Parito Breui, *quoad fructuum restitutionem, qui illos non perceperunt.*

17 *Fructus petens vigore clausula*, Parito Breui, *illorum perceptionem probare tenetur.*

18 *Fructuum de perceptione ad hunc effectum satis constare dicitur ex possessione, nisi doceatur se illos non percepisse, nec ab alio perceptos fuisse.*

19 *Paupertate stante non est necessaria restitutio fructuum.*

20 *Clausula*, Parito Breui, *debet intelligi quoad possibilia.*

21 *Expensa non continentur sub clausula*, Parito Breui.

22 *Manutentionem impedit claus.* Parito Breui.

23 *Claus.* Parito Breui, *non habet locum, quando post illam committitur causa super excessu.*

24 *Claus.* Parito Breui, *in vna commissione apposita, censetur in omnibus alijs subsequentibus repetita.*

25 *Claus.* Parito Breui arbitrio Rotæ, *non reuocat executionem iam factam.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Mart. *de claus. part. 1. claus. 91.* Marches. *de Commiss. p. 1. pag. 397. cum mult. seqq.* Nicol. Garc. *de beneficiis, p. 3. cap. 3. num. 103. cum seq.* Campanil. *in diuersorio Iuris Canonici, rubr. 11. c. 13. à num. 258.* & cæteros in discursu citatos. [nouissime Theod. de Rub. *in sing. Rota tom 2. p. 4. cl. 55. & 522.*]

2 Quando vigore literarum Apost ad declaratoriam proceditur, non solet commissio appellationis, maximè si censuræ in Romana Curia latæ fuerint fulminandæ, dari nisi cum hac clausula, ad effectum suspensiuum à declaratoria lata vigore processus executiui, non nisi cum dicta clausula rescribitur, tum quia ab executore non datur appellatio, ita Marches. *de Commiss. p. 1. pag. 396. n. 1.*

3 Importat hæc clausula conditionem, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 1. §. 1. in annot. num. 249. &*
4 *251.* Campanil. *num. 258* & ideo apposita in commissione, operatur vt iudici non censeatur data Iurisdictio, nisi priùs de dicta paritione constiterit, vt fuit dictum *in Regi. beneficij 13. Ianuarij 1597. coram Litta, & in Vrgellen. iuris optan. 10. Decembris 1601. coram Gregorio XV. inter eius decisiones impressas decis. 36. & in Hipporeg. Canonicatus, & prabendæ 17. Iunij 1605. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis. 142. n. 1. p. 2. recent. & in Compostellana parochialis 16. Decembris 1596. coram Orano*, impressa per Marches. *de Com-*
5 *miss. p. 1. pag. 417.* ita vt remaneat nulla sententia, si non parito feratur, & non transeat in rem iudicatam, vt dictum fuit *in Compostellana parochialis 16. Decembris 1596. coram Card. Seraph.* impressa per Marches. *d. p. 1. pag. 379.*

6 Amplia, vt hæc clausula obstet cuicumque venienti ad causam, etiam quod ad ipsum non spectet parito, Greg. *decis. 36. n. 2.* Rot. *decis. 68. num. 2. p. 1. rec.*

7 Vnde Iurisdictionem nulli competere, donec sit paritum dicto Breui, possessionem dimittendo, & fructus restituendo, tenent Cassad. *decis. 10. n. 8. de rescript.* Gig. *de pens. q. 35. in fin.* Rimin. iun. *cons. 634. num. 18. vol. 6.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 1. §. 1. in annot. num. 147. cum duob. seqq.* Nicol. Garc. *d. p. 6. c. 3. à n. 118.* Rota apud Farin. *decis. 93. n. 1. in 1. Collect. nouissim.*

8 Afficit etiam tertium venientem ad causam pro suo interesse, qui debet admitti in statu, & terminis præfatis, Rota *in Compostellana parochialis 16. Decembris 1596. coram Orano, & d. dec. 93. n. 3.* apud Farin. Marches. *d. p. 1. pag. 398. n. 15.*

9 Quando conceditur commissio non habenti Iurisdictionem cum hac clausula, tunc cùm nulla adsit Iurisdictio, donec sit paritum Breui, nullatenus potest appellans audiri in negotio principali, donec doceatur de integra paritione, vt ex Caputaq. tradit Gonzal. *d. §. 1. in annot. num. 251. & à n. 253.* colligit omnes casus, in quibus admittitur appellatio ab executore Breuis.

10 Importat hæc clausula non solùm dimissionem, sed etiam fructuum restitutionem, vt fuit dictum *in Pampilonen. de Sos 18. Ianuary 1577. coram Card. Blanchetto, & in Vrgell. iuris optandi 10. Decembris 1607. coram Greg. XV. inter eius decisiones impressas decis. 36. num. 1. & in Tirasson. Canonicatus 15. Martij 1610. coram Reuerendissimo D. meo Pirouano, & in Pampilon. Prioratus 16. Aprilis 1602. coram eodem Greg. XV. decis. 50. à n. 1.* & ita omnes fructus, & di-
11 stributiones debent restitui à die obitus, seu vacationis decursi, vt in Breui dicitur: nam possessor
12 beneficij reseruati etiam cum bona fide, & titulo ab alio habito, quàm à Papa, non facit fructus suos, Sainen. *in reg. de annali, q. 23.* Rot. *decis. 10. de prob. in antiq.* Simonet. *de reseru. q. 44.* vbi Grauot. *num. 5.* Garc. *de benef. p. 5. c. 5. sub n. 24. & seq.* etiamsi non sit facta protestatio, Cassad. *decis. 6. n. 3. de prabend.* Rot. *decis. 618. p. 1. diuers.* & fuit dictum *in Maioric. Canonicatus 1. May 1594. coram Illustrissimo D. meo Cardinali Millino.*

13 Quando verò ipsimet fuit facta legitimè protestatio, nempe vt resideret, aut dimitteret possessionem, tunc tenetur etiam ad fructus, & distributiones non perceptas ob non residentiam, secundùm Rotæ stylum, Put. *decis. 383. n. 7. lib. 1.* Rot. *decis. 1170. lib. 3. p. 3. diuers.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. n. 156.* intelligendo cum Nicol. Garc. *de benef. p. 9. c. 1. n. 233.*

14 Oblatio fructuum non sufficit ad parendum Breui, sed illi sunt cum effectu restituendi, vt tollatur suspensio Iurisdictionis, Mart. *d. cl. 91. num. 2.* Seraph. *decis. 655. num. 2. & 3.* & fuit dictum in Rota apud Marches. *p. 1. pag. 433. col. 1.* vbi etiam quod hæc clausula intelligitur de fructibus vltra possessionis dimissionem.

15 Quando stante hac clausula fructus non sunt liquidati, recurritur ad Signaturam, petitúrque vt data cautione Bancharia, vel in forma depositi de illis liquidatis soluendis, in petitorio ad vlteriora procedatur, vt per Marches. *d. p. 1. pag. 349. à num. 20.* vbi refert ita resolutum *in d. Pampilon. beneficij de Sos coram Card. Blanchetto.* Limitatque hoc non procedere, quando fructus sunt liquidati, quia tunc fieret obiectio ad differendum obedire mandatis Apostolicis, vt cautiosè facta liquidatione solùm soluere supersit.

16 Non afficit tamen tertios quoad fructuum restitutionem, qui illos non perceperunt, neque ab illo, qui percepit, causam habentes, nam sunt merè tertij, & pro eorum interesse, & iure ad causam veniunt. Ratio est, quia hæc clausula solùm in occupantis odium est apposita, & ideo extendi ad alios nequit,

argumento

argumento *c. non debet, de reg. iur. in 6.* ita Marches. *d. p. 1. pag 397. n. 2.*

17 Sed fructus petens, illorum perceptionem probare tenetur, Achil. *decis. 26. in fin. & decis. 2. n. 1. de restit. spoliat.* vbi declarat quomodo intelligantur illa verba, *& qui percipi potuerunt.* Vnde qui illos non percipit, restituere non tenetur, Rot. *decis. 1. de renunc. in nouis*, Marches. *d. p. 1. pag. 397. num. 4. &*

18 5. Et de perceptione fructuum ad hunc effectum satis constare dicitur ex possessione, nisi doceatur se illos non percepisse, nec ab alio perceptos fuisse, Rot. *in Compostellana fructuum 6. Martij 1590. Cardinale Plato, & in Panormitana Archidiaconatus 22. Maij 1592. coram Penia, & in Cusentina parochialis 10. Decembris 1595. coram Card. Pamphilio.*

19 Stante paupertate non est necessaria restitutio fructuum, ad notata *in cap. olim. il 2. de restit. spol.* Cassad. *decis. 5. n. 5. vers. qua affirmatiua, de rescript.* Vestr. *in praxi, lib. 4. cap. 4. n. 10. add. ad decis. Greg. 361. num. 5.* & fuit dictum *in Tull. seu nullius Simon.*

20 *Monasterij 5. Iuly 1608. coram Card. Sacrato*, vbi etiam habetur, quod hæc clausula debet intelligi quoad possibilia.

21 Sub hac clausula expensæ non continentur, vt Marches. *d. c. 1. num. 285. num. 52.* Mart. *d. claus. 91. num. 3.* Garc. *d. p. 6. cap. 3. num. 130.* & fuit sæpius resolutum in Rota, & signanter *in Vrgell. iuris optandi 10. Decembris 1610. coram Greg XV.* impressa per Marches. *d. p. 1. pag 608. & inter decisiones eiusdem Gregorij impressas decis. 36. num. 8. & in Maioric. beneficij 24. Nouembris 1610. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis. 319. num. 2. p. 2. rec. & in Ferdinien. beneficij 10. Martij 1623. coram Vbaldo, & in Neapolitana beneficij 13. Ianuarij 1617. coram eodem.* [Theod. de Rub. *d. cl. 522. num. 3.*

22 Impedit hæc clausula manutentionem, vt per Nicol. Garc. *d. p 6. c. 3. à num. 110.* Mart. *d. claus. 91. num. 15.* Marescot. *var. resolut. lib. 1. cap. 86. num. 87.* Viuian. *in praxi Iurispatronatus, lib. 13. c. 8. num. 331. cum seqq. in 2. edit.* Rot. apud Farin. *decis. 179. num. 6. in prima collect. nouiss. & decis. 142. num. 1. p. 2. recent.*

23 Non habet locum, quando post illam committitur causa super excessu, vt fuit dictum *in Carpentorat. beneficiorum 29. Aprilis 1611. coram Card. Verospio*, impressa per Marches. *p. 1. pag. 1071. in vlt. impress.*

24 In vna commissione apposita, censetur, in omnibus aliis subsequentibus repetita, Cassad. *decis. 8. num. 4. & 5. de rescript.* Mart. *d. claus. 91. num. 8.* Marches. *d. p. 1. pag. 397. num. 12.* [Theod. de Rub. *d. cl. 522. num. 8.*

25 Claus. *Parito Breui arbitrio Rota*, non reuocat executionem iam factam, vt per Rot. relatam à Theodos. de Rubeis *cl. 522. num. 11. & num. 17.* dicit quòd impedit executionem vbi reseruatio prætenditur ex alternatiua, & beneficium est simultaneum collationis Episcopi cum Capitolo, & *n. 18.* quòd operatur vt sit supersedendum fumo non plenæ probationis reseruationis.]

CLAVSVLA XCIX.

Per cessum, vel decessum, &c.

1 *Claus.* Per cessum vel decessum, &c. *intelligitur per renunciationem, vel mortem.*

2 *Resignationem ad fauorem non capit clausula* Per cessum, vel decessum, &c.

3 *Claus.* per cessum, vel decessum, &c. *in vnione apposita, non purificatur ex resignatione facta ad fauorem.*

4 *Claus.* Cedente, vel decedente, *quid importet ostenditur.*

INtelligitur per renunciationem, vel per mortem, [1] iuxta text. *in c. quamuis, il 2.* & *ibi* gloss. *verb. cedentium, de prebend. lib. 6.* gloss. *verb. morte, in c. susceptum, de rescript. eod. lib.* Put. *decis. 177. lib. 3.* Glorit. *resp. 6. n. 13.*

De simplici cessione intelligitur, non de ea, quæ [2] fit ad fauorem certæ personæ, & non capit resignationem ad fauorem, vt per Puteum *decis. 563. lib. 1.* Greg. *decis. 159. n. 5.* Cæsar. Argel. *de contradictore legitimo, q. 15. numer. 150.* Flamin. *de resig. benef. lib. 1. quæst. 4. num. 29. & seq. & num. 35. & 37. & lib. 6. q. 5. num. 18. & seq.* [Cassad. *decis. 3. de renun.* Mohed. *decis. 341.* aliàs *36. in fin. de renunt.* Rota *decis. 402. lib. 3. part. 3. diuers.* Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 576. num. 1.*] & in specie quod hæc [3] clausula apposita in vnione, non purificetur ex resignatione facta ad fauorem, fuit latè deductum *in Gerunden. Prioratus 11. Maij 1615. coram Card. Verospio, in Eugubina beneficij 15. Martij 1599. coram Card. Pamphilio*, impressa per Nic. Garc. *de benef. p. 1. c. 4. n. 40.* [Non comprehendit vacationem per priuationem Simon. *de reseru. q. 65. num. 1. cum seqq.* nisi adesset clausula; vel quamuis aliam dimissionem. Simonet. *d. q. 65. n. 4. & 5* Theod. de Rub. *d. cl. 516. n. 2. & 3.*

Clausula, *cedente, vel decedente*, adiecta in vnione, [4] non suspendit illam, vel illius perfectionem, sed tantùm executionem, neque importat conditionem, verùm demonstrat duntaxat tempus omnino extitorum, quo executioni mitti debet, vt post Oldra. *cons. 223. num. 9. & cons. 157. sub num. 5. vers. per vnionem tamen prædictam, & num. 19.* bene obseruat D. meus Loiter. *in suo doctiss. tract. de re benef. lib. 3. q. 30. n. 36.*

CLAVSVLA C.

Perinde valere.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Rescriptum cum claus.* Perinde valere, *datur, quando Papa facultatẽ a se cõcessam, sed aliqua ex parte irritam, valere decernet.*

3 *Rescriptum,* Perinde valere, *retrotrahitur, & efficit concessionem valere, quæ subreptitia erat.*

4 *Dispensationis defectum tollit clausula,* Perinde valere.

5 *Gratia,* Perinde valere, *facta lite pendente, non habita mentione litis, est nulla.*

6 *Tertij contra ius medio tempore quæsitum non operatur claus.* Perinde valere.

7 *Dispositio principalis, vel causa si cesset, putà, quia est nulla, non operatur clausula,* Perinde.

8 *Probatio colorati tituli dicitur ex gratia,* Periode valere.

9 *Gratia,* Si neutri, *impetrata pendente termino ad publicandum acceptationem, non est bona.*

DE vi, & effectibus huius clausolæ vide Paris. [1] *cons. 44. n. 7. & cons. 45. num. 26. vol. 4.* Menoch. *cons. 316.*

*cons.*316. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.4 collect.* 1471. Azor. *instit. moralium p.2. lib. 7. c.31. q. 1.* Matth. *de claus. part. 1. claus. 225. alias 232. in vltim. impress.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib.2. c. 3. num. 14. cum seqq.* Mari. Antonin. *var. res. lib. 1. res. 105. num. 4. 5. & 6.* Viuian. *in praxi Iurispatr. lib. 13. c. 8. num 61. cum seqq. in 2. impress.* Rebuff. *in praxi beneficiali, rubr. de rescript. Perinde valere,* Mandos. *in Signatura gratiæ. in verb. Perinde valere.*

2 Rescriptum cum hac clausula datur, quando Papa facultatem a se concessam, sed aliqua ex parte irritam, valere decernit, prout notant Rebuff. *citato loco*, & Azor. *d. q. 1. vers. porro rescriptum*, vbi subdit, in quibus differat a rescripto pontificio, quod dicitur noua prouisio.

3 Retrotrahitur huiusmodi rescriptum, & efficit concessionem valere, quæ subreptitia erat, ita Menoch. *cons.*316. *num.3. & 15.* Azor. *d. q.1. vers. porro.*

4 Tollit defectum dispensationis, Rota *decis. 436. num. 1. part. 1. diuers.* Matt. *dict. claus. 321. num.4.*

5 Gratia tamen *Perinde valere*, facta lite pendente, non habita mentione litis est nulla, Lancell. *de attent. c. 4. in pref. a num. 61.* Nicol. Garc. *de benef. p.4. c.3. n.34.* & fuit resolutum *in causa Tellesina beneficij 23. Ianuarij 1595. coram Card. Seraphino inter eius decisiones impressas decis.*.. *& in Leod. Canonicatus 7. Iunij 1596. coram Pena.*

6 Non operatur hæc clausula contra ius tertio medio tempore quæsitum, *c. quamuis, de rescrips. in 6.* Rot. *decis. 12. de preb. in antiq. & decis. 633. num. 6. p. 3. lib.3. diuers.* Mohed. *decis. 21. de prabend. & decis. 10. de concess. preben.* Caputaq. *decis. 126. num. 5. p. 1. & decis. 198. num.7. p.2.* Put. *decis. 186. lib.2. in correct.* Mandos. *de Signatura gratiæ, in rubr. Perinde valere, vers. Perinde igitur,* Caualcan. *decis. 28. num. 39. p.3.* Mari. Antonin. *d. res. 105. num. 5.* Mart. *d. claus. 321. num.2.*

7 Item non operatur, si dispositio principalis, vel causa cesset, putà, quia est nulla, Gabr. *comm. lib.6. tit. de claus. concl.7. num.87.* Lancell. *de attent. p.3. c. 31. num. 265.* Flam. *de resign. lib.8. q.11. n.46.* Mar. Ant. *d. res. 105. n.7.*

8 Probatio colorati tituli elicitur ex gratia, *Perinde valere*, Put. *decis.8 de prabend.* Aloys. Ricc. *d. collect. 1471. vers. secundus,* Mascard. *de probat. conclus. 1387. num.7.*

9 Gratia, *Si neutri*, impetrata pendente termino ad publicandum acceptationem, non est bona, non obstant cons. Gemin. 19. & Rom. 489. quia requiritur quod beneficium vacet tempore datæ, ita Put. *decis.7. de preb.*

10 Habens expectatiuam sub data concessionis gratiæ, si concurrat cum habente gratiam adiecta clausula, *quod perinde valeat, ac si sub prima data, & sub primis processibus concessa fuisset*, ille verus præfertur, ex quo concurrit circa idem cum habente fictam datam, ita Cassad. *decis.6. decis. de concess. prabend.* quem refert Aloys. Ricc. *d. collect. 1471. vers. tertius.*

CLAVSVLA CI.

Pleno iure.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Proprietas simul, vt cum vsufructu transferatur, operatur claus.* Pleno iure.

3 *Donationem liberam, non feudum esse concessum, importat clausula,* Pleno iure, *in concessione arbitrata.*

4 *Liberam rem significat claus.* Pleno iure.

5 *Totalitatem importat etiam in proprietate, possessione, vel vsufructu claus.* Pleno iure.

6 *Claus.* Pleno iure, *intelligitur sine diminutione, & cum omni integritate.*

7 *Clausula,* Pleno iure, *posita in donationibus propter nuptias, nullis existentibus liberis primi matrimonij, quomodo intelligatur, ostenditur.*

8 *Hæres pleno iure institutus, dicitur etiam institutus in vsufructu.*

9 *Substitutio in dubio censetur directa infra pupillarem propter clausulam* Pleno iure.

10 *Trebellianica detractionem prohibet claus.* Pleno iure, *posita in restitutione fideicommissi.*

11 *Claus.* Pleno iure, *interpretatur secundum subiectam materiam variè, & diuersimodè.*

12 *Omnia comprehendit claus.* pleno iure, *non indigens adiectione.*

13 *Dominus rei dicitur pleno iure, licèt ea ab ipso possit euinci, reuocari, vel repeti.*

14 *Possidere dicitur ille pleno iure, qui fructus colligit, & de illis disponit pro libito voluntatis suæ.*

15 *Fundus vbi legatus est pleno iure, legatarius de illo disponere potest in vita, & in morte.*

16 *Ecclesiæ dicuntur pleno iure ad aliquem pertinere, quando vtroque iure eidem subiectæ sunt.*

17 *Claus.* Ponens in locum suum, &c. *importat cessionem iurium, & translationem vtilium, actionum.*

18 *Claus.* Præterquam à nobis prouisos, &c. *preseruat omnes prouisiones Apost.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Petr. Gregor. *Syntagmat. Iuris lib. 1. cap. 12. num. 5.* Mart. *de claus. p.1. claus. 89. aliàs 93. in vltim. impress.* Card. Tusch. *pract. conc. litt. P, conc. 364.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.46.* [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p.4. cl.534.* tribuit plenum ius faciendi, disponendi, &c. etiam priuandi quoad alios. Rot. *dec.358. n.8. p.5. rec.* [1]

Operatur hæc clausula, quod proprietas simul cum vsufructu transferatur, *l. mater*, & *ibi* Angel. & Fulgos. *C. ad Tertull.* Alex. *cons.56. num.2. lib.3.* Alber. *in dictionar. verb. pleno iure,* & Stephan. Gratian. *Marchia decis. 239. num.6.* Card. Tusch. *tom. 1. lit. B, conc. 331. num.1. & tom.8. lit. V, conc. 315. num. 94.* Mart. *d. claus. 93. num.1.* vbi *num. 3.* post Alex. *cons 208. num. 6. vers. nec prodictis obstat, lib. 2.* id intelligit, quando ponitur absolutè, nó verò respectiuè ratione subiectæ materiæ, secundùm quá restringitur, [Theod. de Rub. *d. cl. 534. n.1.*] [2]

In concessione adhibita arguit donationem liberam, non feudum esse concessum, Menoch. *cons.87. n.119. & cons.191. n.14.* significat enim rem liberam, idem Menoch. *cons.6. n.5.* [3]

Importat totalitatem, Menoch. *cons.1. num.13. & cons. 87. num. 427. & cons. 191. num. 24.* etiam in proprietate, & possessione, vel vsufructu, vt per Steph. Gratian. *d. decis. 239. n.6.* & Card. Tusch. *pract. conc. tom. 2. lit. D, conc. 331. à principio.* [4]

Importat sine diminutione, & intelligitur cum omni integritate, Dec. *cons.493. num.8. & 9.* Mart. *d. claus. 92. num.5.* Card. Tusch. *d. litt. D, conclus. 332. num. 3.* [5]

num. 3. & fuit dictum *in Serana Iurispatronatus* 18. *Aprilis* 1603.*coram Card. Pamphilio*, Menoch. *conſ.* 1046.*num.*5. Card. Tuſch. *litt. D. concl.*197.*n.*14.*&* *concl.* 329.*num.* 1.[Rota apud.Paul.de Rub.*deciſ.*129. *n.*15.*tom.* 1.*diuerſ.*aliàs *p.*6.*recent.*]

7 Poſita in donatione propter nuptias, nullis exiſtentibus filiis primi matrimonij, intelligitur quoad proprietatem, & vſumfructum; illis verò exiſtentibus, intelligitur quoad vſumfructum tantùm, & ſic vt donatio quoad proprietatem ſit reſeruanda filiis, quia ex præſumpta mente contrahentium ſtipulatio intelligitur concepta iuxta diſpoſitionem *l.fœmina*, *& l.generaliter*, §.*illud C. de ſecundis nupt.* ita fuit reſolutum *in Beneuentana bonorum* 10. *Iunij* 1594.*&* 17. *Aprilis* 1595. *coram Lita.* Et quod reſolutio ſibi facta de certis bonis in donatione pleno iure, importat idem quod ſine diminutione tam in dominio, quàm in hypotheca, vſufructu, & omnibus obligationibus, & quibus poſſunt minui, ita Alex *conſ.*108.incip. *Viſo*, *à princ. vſque ad num.*8.*lib.*2. Cardin. Tuſch.*d.litt. D.concluſ.*331.*numer.* 7. & ſtatutum quod donatio valeat pleno iure, intelligitur quoad proprietatem, & vſumfructum, non autem quoad non poſſit reuocari, Alex. *conſ.* 161.incip.*Viſis*, *n.*1.*&* 5.*lib.*6. Card. Tuſch. *d.concl.* 321.*n.*2.

8 Operatur quod hæres pleno iure inſtitutus, etiam in vſufructu inſtitutus intelligatur, ita Alex. *conſ.*56. *num.*2.*l.*1. Ruin.*conſ.*40 *num.*71.*in fin.lib.* 2. Cardin. Mantic.*de coniect.vltim.volunt.lib.*9.*tit.* 6. *num.* 17. *&* 10. Menoch. *de praeſumpt.lib.*4.*praeſ.*140.*num.* 26. Mart. *d. clauſ.* 93. *num.* 2. vbi refert in contrarium Rip.*in l.re coniunctis*, *n.*49.*verſ.ſed in*, *ff. de leg.*3. & Gabr.*conſ.*102.*n.*3.*lib.*1.

9 Subſtitutio in dubio cenſetur directa infra pupillarem, & excludit matrem propter hanc clauſulam, *Pleno iure*, vt per Anton.de Butr.*conſ.*53.*num.*1. Bart.*conſ.*15.*in fin.* Corn.*conſ.*141.*col.*5.*verſ.corroborantur premiſſa*, *vol.*4. Alex.*conſ.*176.incip. *Viſis narratis.num.*7.*verſ.ſed pleno iure*, *lib.*7. Aret. *conſ.* 156. *col.*7.*verſ.vnde dicunt*, Grat.*conſ.*134.*vol.*2. Mart.*de clauſ.p.*3.*clauſ.*58.*n.*1. Card. Tuſch.*litt. D.concl.*351. *num.* 1.

10 Poſita in reſtitutione fideicommiſſi, prohibet detractionem Trebellianicæ, Capra *conſ.*36.*num.*9. *& conſ.*86.*num.*9.*in fin.* Menoch. *conſ.*1112. *num.*14. [Theodoſ. de Rubeis *d.clauſ.*534.*num.* 7.] Cardin. Mantic.*de coniect.vltim.volunt.lib.*7.*tit.* 12. *num.* 18. Mart.*d.part.*3.*clauſ.*58.*num.*1. Put.*deciſ.*438. *num.*7. *lib.*1.*in correct.* Sed Apoſtil.ad Rom.*conſ.* 75. *in verſ. quòd non*, tenet quod iſta clauſula, *Pleno iure*, non impedit detractionem Falcidiæ, aut legitimæ, aut portionis de iure debitæ, prout eum refert Cardin. Tuſch.*d. litt. D.concluſ.*331.*num.* 6. Rota verò apud eundem Mantic. *deciſ.* 346. *num.* 3. in hoc puncto ſic cenſuit. In propoſito autem Domini conſuerunt, Trebellianicam eſſe prohibitam, cùm teſtator expreſsè voluit in euentum conditionis totam hæreditatem pleno iure deuolui ad cippum domus: nam licèt magna ſit diſputatio, cùm teſtator voluit pleno iure hæreditatem reſtitui ſubſtitutis, an ſit prohibita Trebellianica, & frequentiori calculo receptum ſit, eam non eſſe prohibitam, quia commodiſſimè poteſt intelligi, vt hæreditas reſtituatur quoad directum, & plenum dominium, à quo vtile non ſit deiunctum, vel quoad proprietatem, & vſumfructum, Roman.*conſ.*219.*n.*3. Capra *conſ.* 83. *num.* 9. *& ſeq.* cum aliis à me deductis *d.lib.*7. (videlicet *in tract.de coniect.vltim.volunt.*) *tit.*12. *n.* 58. tamen quando teſtator voluit pleno iure totam reſtitui hæreditatem, verius eſt, vt intelligatur expreſſim prohibita, quia ex iis verbis enixa voluntas teſtatoris oſtenditur; ſicut etiam quando teſtator voluit reſtitui totam, & integram hæreditatem Galliaula *in l.Centurio*, *ff.de vulgari*, *num.*88.& Rip. *n.*130.*&* 135. Put.*deciſ.*444. *in fin. lib.* 2. *alias deciſ.* 449.*in correctis*, quod etiam à me traditum eſt *d. lib.*7.*tit.*12.*num.*13. 15. *&* 18 *in fin.* Hactenus *deciſ. Illuſtriſſimi Card. Mant.citato loco.*

11 Interpretatur hæc clauſula ſecundum ſubiectam materiam variè, & diuerſimodè, vt per Pute.*d.deciſ.* 438. *n.* 3. & ita ſecundum ſubiectam materiam importat ſolùm directum dominium, ſed tamen regulariter importat ſine diminutione, Alex. *conſ.* 108. *n.*6.*&* 7.*lib.*1. Card.Tuſch.*d.lit. D*, *concl.*331. *num.*9. vbi *n.*10.cum eod. Alex. *conſ.*161.*num.*5. *in fin.lib* 6. ſubdit, quod intelligitur rebus ſic ſtantibus.

12 Omnia comprehendit non indigens adiectione, Franc.Marc. *Delphin.deciſ.*387.*n.*1.*p.*2. Caſtr.*conſ.*25. *n.* 4. *lib.* 2. Rom.*conſ.*79.*n.*1.*&* *conſ.*239.*n.*3.

13 Pleno iure rei Dominus dicitur, licèt ea ab ipſo poſſit euinci, reuocari, redimi, vel repeti, vt latè probat Tiraquel. *d. retract. conuent. gloſſ. vnic.* §. 2. *num.* 18.

14 Pleno iure illum poſſidere dicimus, qui fructus colligit, & de illis diſponit pro libito voluntatis ſuæ, prout ait Bald.*in l.*1. *C.de reuocan. donat num.* 3. vbi ſubdit, pleno iure illum quoque poſſidere, cui ex ſuperueniente caſu poteſt poſſeſſio retractari.

15 Pleno iure vbi fundus legatus eſt legatarius de illo diſponere poteſt in vita, & in morte, *l.fœmina* 3. §.*illud C. de ſecundis nupt.* & latè ponit Felin. *in cap.conqueſtus* 16.*in prin.de foro compet.*

16 Pleno iure dicuntur Eccleſiæ ad aliquem pertinere, quando vtroque iure, id eſt, in ſpiritualibus, & temporalibus eidem ſubiectæ ſunt, *cap. quoniam* 21.*de priuileg.*Butr.*num.* 26. Card. *numer.* 1. & Dec. *n.*17.*&* 3.*in c.cùm & plantare*, §. *in Eccleſiis*, *eod.tit.* Rebuſſ.*in concordat.tit.forma mandati*, *verb. plenum*; Card. Tuſch.*d.concl.*364. *num.* 3. Mart. *d. clauſ.* 93. *num.*6. Sayr.*de cenſ.lib.*1. *cap.* 11. Eraſm. à Cochiet. *de Iuriſd. Ordin. in exemptos*, *part.*4 *quaeſt.*67.*n.*5. [Theodoſ. de Rubeis *d.c.*534. *n.* 11. vbi dicit quòd hæc clauſula ſonat in ſpiritualibus & temporalibus; & *num.* 15. quòd hæc clauſula importat vt cenſeatur intentatum nedum poſſeſſorium, ſed etiam petitorium, & *n.*16. quòd videtur importare rem non eſſe ſubiectam fideicommiſſo, & *num.*10 quòd importat directam ſubſtitutionem, vbi poteſt directò ſubſtitui, alias ſecus, & *n.*13. quòd excludit obligationem, & hypothecam, & *n.*14. quòd importat merum & mixtum & imperium, & *num.*26.*&* 27 quòd operatur vt verbum commune interpretetur directum, vbi ſumus in perſona, cui directò ſubſtitui non poteſt.

17 Clauſ. *Ponens in locum ſuum*, *&c.* importat ceſſionem iurium, & tranſlationem vtilium actionum, & conſtitutionem procuratoris in rem ſuam, Bart.*in l. qui quadraginta n.*7.*ff. ad Trebell.* vbi Iaſ. *num.*7. Pariſ.*conſ.*107. *num.*34.*lib.*3. Riminald. *conſ.*529.*n.* 43. *lib.*5. Theodoſ. de Rubeis *in ſingul.Rota tom.* 1. *p.* 4. *clauſ.*536.*num.* 1. vbi *n.* 2. ſubdit quod illius vigore competit actio executiua prout competit cedenti; & *num.*6. poſt Rimin.*d. conſ.* 529. *num.* 43. *lib.* 5. & Menoch.*conſ.*361. *num.* 38. reſoluit hanc clauſulam importare tranſlationem dominij

18 Clauſ. *Præterquam à nobis prouiſos*, *&c.* poſita in Breui, præſeruat omnes prouiſiones Apoſt. factas etiam ab anteceſſoribus, & excludit tantum prouiſiones inferiorum, niſi apponatur hoc modo, *præterquam*

quam à nobis ipsis, &c. quia tunc est personalissima, & ideo eo casu non præseruantur prouisiones factæ ab antecessoribus, sed solum factæ ab ipsomet Papa immediatè, ita Theodos. de Rubeis *dict. part.* 4. *clauf.*541.

19 Clauf. *Praterquam per abitum apud sedem, &c.* limitat totam gratiam, & sic etiam subrogationem gratiosam, quæ est accessoria ad gratiam principalem, quod locum non habet quando beneficium non est reseruatum, & in litteris nulla est egressa reseruatio. Ita Theodos. de Rubeis *dict. part.* 4. *clauf.*544.]

CLAVSVLA CII.

Pro expressis, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Expressionis specialis, & indiuidua cum omnibus suis qualitatibus habet vim clausula,* Pro expressis.
3 *Expressionem specificam litis operatur clausula,* Pro expressis, *quando dicitur,* Cuius litis statum, &c.
4 *Expressionem ita operatur clausula,* Pro expressis, *vt non admittatur aliquis ad allegandum, vel probandum contrarium.*
5 *Legitimatio, seu confirmatio legitimationis non valet, nisi fiat mentio de filiis legitimis.*
6 *Papa vbi fingit aliquid expressum, quod non est expressum, habetur ac si in indiuiduo expressio facta fuisset ad validitatem gratia.*
7 *Insertionem tenoris operatur clausula,* Pro expressis.
8 *Derogationis specialis vim habet clausula,* Pro expressis.
9 *Derogatorias derogatoriarum tollit clausula,* Pro expressis.
10 *Clausula,* Pro expressis, *habet clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones.*
11 *Subreptionem omnem ex eo quod aliter sit narrata gratia praecedens, quàm constaret, cessare facit clausula,* Pro expressis.
12 *Clausula,* Pro expressis, *restringitur ad expressa, & eorum principalem tantùm dispositionem.*
13 *Tertij in praiudicium, de quo princeps non intellexit, non operatur clausula,* Pro expressis.
14 *Intentionis defectum non tollit clausula,* Pro expressis, *neque operatur in iis, qua consistunt in facto ignorato.*
15 *Legem, aut statutum, vbi mandatur fieri expressionem specialem, & tacitè, vel expressè prohibet generalem, non tollit clausula,* Pro expressis.
16 *Defectus, per quos gratia est subreptitia, non tollit clausula,* Pro expressis, *maximè quando est appositia limitatè.*
17 *Subreptionem gratia facta ad instantiam partis sine causa cognitione; non tollit clausula,* Pro expressis, *sicut nec tollit subreptionem, quando agitur de praiudicio tertij.*
18 *Obreptionem non tollit clausula,* Pro expressis
19 *Dispensationem non inducit clausula,* Pro expressis.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Paris. *conf.*1.*n.*96.*vol.*1.*& conf.*42.*vol.*5 Dec.*cōs.*341. *& conf.*441.*num.*7.*vol.*1. Anton. Gabr. *conc.lib.*6.*tit. de clauf.concl.*5.Perez *l.*6.*verf.* 6. *clauf. tit.* 12. *lib.* 3. *Ordinam pag.*695.Menoch.*conf.*190.*num.*24.*& conf.* 817.*num.*6. Mart.*de clauf.part.*1.*clauf.* 101. *in vltim. impress.* Flam.*de resign.tom.*2.*lib.*12.*q.*14.*num.* 15. *&* 16. Marches.*de Commiss. part.*1.*pag.* 225. *cum seqq.* Aloys. Ricc.*in collectan.decis.p.*4.*collect.*949. Cardin. Tusch.*pract.conclus.tom.*1.*litt.* C. *concl.* 339. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel.glos.* 36.*num.* 83. Viu.*in prax. Iurisp. lib.*13.*cap.*8.*num.* 147. *cum seqq.in* 2. *impress.* Monet. *de commut. vlt. volunt. cap.* 7. *à num.* 201. *cum multis seqq.*qui *in princip.num.*281. ait hanc clausulam, & illam, *Quorum tenores*, &c. eadem vim habere.[nouissimè Theodos.de Rubeis *in singul.Rota tom.*2.*p.*4. *clauf.*553. Gambar.*de legat.lib.*8.*tit.de potest.legati in legibus, & statutis conden.n.*27.*cum seqq.*]

2 Primus effectus est, vt habeat vim specialis, & indiuiduæ expressionis cum omnibus suis qualitatibus, vt per Mart.*d.clauf.*101.*num.*1. Flamin.*d.q.*14. *num.*16. Gemin.*conf.*65.*num.*21.*verf. istud rescriptum, & conf.*120.*n.*7 *verf. ex iis rationibus*, Card. Tosch. *d.concl.*339.*n.*6. Aloys. Ricc. *d.collect.* 949. *effect.* 5. Menoch.*conf.*1003.*n.*47.*&* 48. Monet.*d. num.* 201. *paulo post princip.* [Rebuff. *super concord. in forma mand. Apostol.in verb. pro expressis, verf. & hac clausula*, Theodos de Rubeis *d.clauf.*553.*num.*1. & *n.* 3. dicit quod operatur vt omnia possint exprimi, & *num.* 4. quod etiam operatur vt omnia exprimenda censeantur expressa, ac si nominatim expressio facta fuisset.]

3 Amplia hunc effectum, vt hæc clausula operetur expressionem specificam litis, quando dicitur, *Cuius litis statum haberi volumus pro expresso*, quia habet omnem expressionem de stylo Curiæ, vt post Gemin.*d.conf.*120.*num.* 6. *& seq.verf. praterea, & dicas aduertendum*, docent. Mart.*d.clauf.*101.*n.*7. Cardin. Tusch.*d.concl.*339.*n.*7.

4 Amplia deinde, vt in tantum operetur expressionem, quod non admitteretur aliquis ad allegandum, vel probandum contrarium, vt post Ant. de Butr.*consil.*2.*&* 49.*in fin.*ac Gemin.*d consil.* 120. *numer.*7.*verf. item, ex quo Papa*, tenet Card. Tusch.*d. concl.*339.*num.* 8. vbi *n.*9. ampliat in legitimatione, seu confirmatione legitimationis, quia licèt non valeat, nisi fiat mentio de filiis legitimis expressa, tamen sufficit, si fiat per relationem ad aliam legitimationem, in qua mentio fiebat de filiis legitimis, & Papa habuit pro expressa in prima legitimatione, & *num.*11. similiter ampliat, quod si de stylo Curiæ 5 Papa fingit aliquid expressum, quod non est expressum, habetur ac si in indiuiduo expressio facta fuisset ad validitatem gratiæ, & non admittitur probatio in contrarium, & citat Ant. de Butr.*dicto loco.*

6 Secundus effectus est, vt operetur insertionem tenoris, ex traditis per Gabr.*d.tit.de clauf.conclus.*5. *n.*1.Anton.de Butr.*conf.*2.*num.*4.*verf.nam gratia, & consil.*49.*n.*5. Mart.*de clauf.*101.*n* 6. Ioseph.de Sesse *Aragon.decis.*93.*n.*15.Gemin.*conf.*15.incip.*Super, in princ.* qui loquitur in prouisione beneficij facta per Papam ob priuationem alterius, in qua voluit processum, & sententiam haberi pro expressis, Gemin. *consil.*65.*n.* 22. Card. Tusch.*d.concl.*339.*n.* 1. Couar. *p.*2.*rubr. de testam.num.* 20.*verf. rursus erunt*, Franc. Leo *in Thes. fori Ecclesia. p.*1. *cap.*13.*num.*21. *& p.* 4. *c.*2.*num.*189.Soar.*de legib.lib.* 8.*cap.*38.*num.* 2. Gabr. *d.concl.*5.*num.*2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.gloss.* 36. *à num.*13. Menoch. *de prasumpt. lib.*6.*prasum.*49.*n.* 15. licèt Tiraq.*ad leges connub.gloss.*7.*n.*33.*& seq.* quem refert Card. Tusch.*d.concl.*339.*num.* 2. ac alij relati

per

per Menoch. *d.n.* 21. contrarium sentiant, videlicet quod requiratur expressio, cùm hæc clausula sit periculosa, & de stylo apponi solita.

8 Tertius effectus est, vt habeat vim specialis derogationis, vt ex Ciau. Selo & aliis resoluit Menoch. *consil.* 190 *num.* 18 *& de præsumpt. lib. 6. præsumpt.* 39. 9 *num.* 6. ac pENIODE tollit derogatorias derogatoriarum, Greg. *deci.* 109. *num.* 11. habétque clausulam 10 derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones, Flam. *d. quæst.* 14. *num.* 16. Aloys. Ricc. *d. collect.* 949. *effect.* 4. Mart. *d. clauf.* 101. *num.* 1. Monet. *d. tr. cap* 2. *num.* 201. *in med.* Quod adeò verum est, vt si Papa in genere deroget omnibus contrariis, quorum tenores habere vult pro expressis, perinde sit derogatio, ac si omnia contraria essent specificata; vt post Butr. Dec & Gemin. concludit Cardin. Tusch. *d. conclus.* 319. *n.* 5. [Hæc clausula posita in mandatis de prouidendo, operatur vt taciturnitas beneficiorum obtentorum per impetrantem non reddat gratiam subreptitiam, Rebuff. *in forma noua prouis. in verb. necnon omnia. n.* 4. *& in repet. c. nulla col.* 31. *in* 8. *clauf. pag. mihi* 418. *de concess. præb.* Theodos. de Rub. *dict. clausis* 553 *n.* 11. vbi *n.* 14. quod etiam operatur vt pro expressis habeantur dispensationes, quas habet impetrans pro dictis beneficiis retinendis, & sic quod gratia valeat, etiam quod non fiat mentio dispensationis.]

11 Quartus effectus est, vt faciat cessare omnem subreptionem ex eo quod aliter sit narrata gratia præcedens, quàm constaret, vt per Angel *cons.* 274. incip *Bonifacius Episcopus*, *num.* 2. *vers. pro hoc quia*, Mart. *d. clauf.* 101. *num.* 6. Alex. Trentacinq. *var. resol. lib.* 1. *tit. de rescript. resol.* 5. *n.* 37. Card. Tusch *d. conclus.* 319 *n.* 10. [quia non operatur in his, quæ sunt contraria narratis, vt per Theodos. de Rubeis *dict. clauf.* 553. *n.* 6.]

12 Primò nunc limita, hanc nostram clausulam restringi ad expressa, & eorum principalem dispositionem tantum, vt ex Dec. *cons.* 142. *vers. non obstat cùm Papa*, & Paris. *cons.* 141. *vers. illa enim verba, vol.* 4 docet Gabr. *d. conclus.* 5. *n.* 12. *&* 18 quos refert, & sequitur Monet. *d. cap.* 7. *n.* 207.] quia non operatur ex sui natura circa non expressa. Dec. *con.* 142. *n.* 7. *vers. non obstat.* Theod de Rub. *d. clauf.* 553. *n.* 7.]

13 Limita secundò, vt non operetur in præiudicium tertij, de quo Princeps non intellexit, ita Gozad. *cons.* 14. *vers. duodecimò considera, iuncto vers. non obstat*, Gabr. *d. conclus.* 5. *n.* 19. Ioseph Sesse *Aragon. decis.* 93. *n.* 24. Monet. *d. c.* 7. *n.* 110

14 Limita tertiò, non tollere defectum intentionis, neque operari in iis, quæ consistunt in facto ignorato, vt per Ferret *cons.* 38. *n.* 1. *& seq.* vbi dicit hoc esse verum, quando est ad instantiam partis? referunt, & sequuntur Mart. *d. clauf.* 101. *n.* 10 & Card. Tusch. *d. conclus.* 339. *n.* 17. [Theodos. de Rubeis *d. clauf.* 553. *n.* 8.]

15 Limita quartò, vt non tollat legem, aut statutum, vbi mandatur fieri expressionem specialem, & tacite, vel expresse prohibet generalem, vt per Gabr. *d. con.* 5. *n.* 14. Ioseph Sesse *d. decis.* 93. *n.* 17. Monet. *d. c.* 7. *n.* 1.

16 Limita quintò, vt non tollat defectos, per quos gratia est subreptitia, maximè quando est apposita limitata prout citato Dec *cons.* 142. incip. *Et praesertim*, *n.* 7. aduertit Cardin. Tusch. *d. concl.* 349. *n.* 12. vbi *n.* 13. post Crau. *cons.* 896. incip. *Quæritur, col.* 5. *vers.* 17 *nec obstat præmissis*, extendit, non tollere obreptionem gratiæ factæ ad instantiam partis sine causæ cognitione, sicut nec tollit subreptionem, quando agitur de præiudicio tertij.

Aug. Barbosa de Clauf.

Limita sextò, non tollere obreptionem, vt post 18 Crauet. *d. cons.* 296. *col.* 5. *vers. tertiò respondeo*, docet Card Tusch. *d con.* 339. *n.* 16.

[Limita septimò, non inducere dispensationem 19 Rebuff. *in* 3 *p. signatura num.* 18. Theodos. de Rub. *d. clauf.* 553 *n.* 9. vbi etiam quòd nec inducit inhabilitatem impetrantis, vt exemplificat *ibi n.* 19. *at n.* 20. dicit quòd solus Papa vtitur hac clausula in beneficialibus, non autem Legatus, vel alius, nisi id expressè eis concedatur à Papa.]

CLAVSVLA CIII.

Pro maiori, seu potiori cautela.

1 *Abundantem prouisionem inducit clausula*, Pro maiori, seu potiori cautela, *quasi sufficiant præcedentia, & iam disposita.*
2 *Abundans cautela non nocet.*
3 *Clauf.* Et pro maiori cautela, &c. *nihil plus tribuit, quàm ipsa confirmatio.*
4 *Clausula*, Pro maiori securitate, & ex abundanti, *æquipollet clausula*, Pro maiori, seu potiori cautela.

INducit hæc clausula abundantem prouisionem, 1 quasi sufficiat præcedentia, & iam disposita, Paris. *cons.* 117. *num.* 14. *lib.* 1. Card. Tusch. *pract. conc. tom.* 1. *lit. C, con.* 301. quamuis autem non videatur necessaria hæc clausula, in multis tamen casibus potest esse valde vtilis, quia abundans cautela non nocet, 2 Roman. *cons.* 343. *num.* 7. Surd. *decis.* 13. *num.* 14. Sebast. Næuł. *in l. non solent* 95. *ff. de reg. iur.* Fario. *in praxi crim. p* 3. *q.* 89. *num.* 123. Card. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. A, concl.* 67. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 6. *à num.* 20. Stephan Gratian. *discept. for. cap* 141. *num.* 12. Laurent. de Peirinis *in const. suis Ordinis Minim. const.* 1. *Iulij II. n.* 39. *tom.* 1.

Pro maiori validitate confirmationis aliquando 3 apponi solet hæc clausula, *Et pro maiori cautela de nouo concedimus*, quæ nihil plus tribuit, quàm ipsa confirmatio, vt fuit dictum *in Tolesana admissionis* 17. *Iunij* 1609. *coram Pamphilio*, impressa per Farin. *dec.* 102. *n.* 2. *p.* 1. *rec.*

Clausul. *Pro maiori securitate, & ex abundanti*, huic 4 nostræ æquipollet, ex adductis per Ioan. Bapt. Cost. *in tract. de claus. conuent. claus.* 82. *n.* 4. & tendunt recto tramite ad excludendam nouationem, Rot. *decis.* 758. *n.* 1. *p.* 1. *diuers. & decis.* 30 *in prin. p.* 2. *etiam diuers.* Alciat. *cons.* 13. *n.* 7. *lib.* 5. Surd. *cons.* 495. *n.* 11.

CLAVSVLA CIV.

Promittens habere ratum, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Perpetuitatem, vt non faciat, vel veniat contrà, per se, nec per alium, importat clausula*, Promittens habere ratum, &c.
3 *Renunciationem læsionis* l. 1. C. de rescind. vend. *importat clausula*, Promittens habere ratum, &c.
4 *Præscriptionem tollit clausula*, Promittens habere ratum, &c.
5 *Promissio de defendendo perpetuò, refertur solùm ad iura competentia ante diuisionem, non verò post.*

6 *Promittens perpetuò attendere, & non venire contra, posita in contractu conditionali, intelligitur, & restringitur, vt postquam exiterit conditio, vel quousque existere possit, obligetur, non si defecerit.*

7 *Procura in mandato posita clausula*, Promittens, &c. *restringitur ad specificata in mandato, & non ad alia.*

8 *Clausula*, Promittens, &c. *in executiuis posita non ampliat.*

9 *Procurator ante receptum mandatum virtute clausulæ*, Promittens, &c. *potest sibi mandata exercere.*

10 *Mandatum in solidum importat clausula*, Promittens, &c.

11 *Mandatum cum libera importat clausula*, Promittens, &c. *cuius tamen contrarium receptius est.*

12 *Clausula*, Promittens, &c. *posita in obligatione, semper intelligitur inesse pactum, quatenus stipulatio intersit iusta.*

13 *Instrumentum exhibens, illud ratum habere dicitur, & omnia in eo contenta approbare videtur.*

14 *Venditionis instrumentum confirmare dicitur, qui illius virtute accipit rei venditæ possessionem, & exinde fructus percipit.*

15 *Venditionem ratam habere dicitur ille, qui petit pretium in ea promissum.*

16 *Ratum habere censetur ille, qui sciuit cum suis qualitatibus, & longo tempore tacuit.*

17 *Clausula*, Promittens, &c. *in promissione posita, non se extendit ad ignorata per promissorem.*

18 *Rati promissor non tenetur ad ea, quæ nomine eius gesta non sunt.*

19 *Promissio non comprehendit ea, de quibus scientiam minimè habuit ratificare debens.*

20 *Clausula*, Promittens, &c. *extendit vires ad heredes de iure, licet non fuisset de illis facta mentio in contractu.*

21 *Claus.* Promittens non contrauenire, &c. *restringitur ad specificata, & similia expressis.*

22 *Comprehendit omnem modum, etiam per quem indirectè contractui non statur. n. 22.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Bertaz. *in repet. l. si quis maior. C. de transact. num. 410. cum seqq.* Mart. *de claus. p. 1. claus. 98. aliàs 103. in vlt. impress.* Ioan. Baptist. Costa *de clausul. conuention. claus. 117.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. litt. C. concl. 299. & concl. 364. à n. 14.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect. 929.* [nouissimè Theod. de Rub. *in sing. Rotæ tom. 2. p. 4. claus. 560.*]

2 Hæc clausula importat perpetuitatem, vt non faciat, vel veniat contrà, per se, nec per alium, vt per Oldrad. *cons. 243.* incip. *Factum tale est, in fin. vers. tertia ratio*, Card Tusch. *d. litt. C. concl. 299. n. 1.* vbi *n. 2.* subdit, quod hæc clausula apposita in contractu habente promissionem, donec placuerit promittenti, si talis contractus confirmetur cum clausula, *Promittens non contrauenire, &c.* importat ne vllo modo, neque vllo tempore possit venire contrà, & alterat primum contractum ad placitum, & efficitur ex necessitate obligatorius, de quo etiam Marta *d. claus. 103. n. 5.*

3 Importat renunciationem læsionis, *l. 2. C. de rescind. vend.* Castr. *cons. 387.* incip. *Per supradictum, in fin. lib. 2.* Card. Tusch. *d. concl. 299. num. 3.* Mart. *dict. claus. 103. n. 5. in fine.*

Item tollit præscriptionem, Socin. *cons. 86. col. 5. vers. secundò probatur, vol. 1.* Stephan. Aufret. *in ad. 1. ad Capell. Tholos. in q. 220.* Mart. *d. claus. 193. n. 7.* vbi *n. 8.* declarat, vt non procedat, quando in contractu est error, quia tunc non confirmat contractum, Card. Tusch. *d. conclus. 199. n. 4.* vbi *n. 3.* subdit, maximè tollere effectum præscriptionis, si ab habente iura Principis promittatur. 4

Hinc dicitur, quod promissio de defendendo perpetuò, refertur solùm ad iura competentia ante diuisionem, non etiam post, quia hæc clausula potest restringi ad iura de præsenti specificata, salua recti sermonis ratione, ita Bardell. *cons. 11. n. 3. & 4.* & excipit casum adiectionis verborum vniuersalium respicientium futurum, ita Caualcan. *decis. 36. num. 17. p. 1.* 5

Hinc etiam promittens perpetuò attendere, & non venire contrà, posita in contractu conditionali intelligitur, & restringitur, vt postquam extiterit conditio, vel quousque existere poterit, obligetur, non si defecerit, ita Castr. *cons. 225.* incip. *Pro euidentia, in princip. vers. nam omnia verba, lib. 1.* Card. Tusch. *conclus. 199. num. 6.* vbi *num. 7.* ex eod. Castr. *d. cons. 225. num. 3.* subdit, hanc clausulam non saluare contractum, in quo error induxit contrahentem. 6

Hæc clausula posita in mandato procuræ, restringitur ad specificata in mandato, & non ad alia, ita gloss. & DD. *in cap. contingit, de transact. & in cap. ex parte, de rescript.* Gemin. *in cap. qui ad agendum, de procur. in 6.* Mart. *d. claus. 103. n. 2. & p. 4. claus. 21. n. 5.* [Theodos. de Rub. *d. claus. 569. n. 15.*] Card. Tusch *d. litt. C. conclus. 364. n. 23.* vbi *n. 25.* post Dec. *cons. 500.* incip. *In causa n. 12.* subdit, quod quando hæc clausula posita in executiuis, non ampliat, ideo non videtur data libera potestas; & *n. 16.* declarat, quod imò quando principalis promisit cum iuramento habere ratum, & gratum quicquid per dictum procuratorem factum, vel gestum, aut procuratum fuerit, tunc Dominus obligatur, licèt mandatum sit datum ad recipiendum, si cum alio in solidum se obligauit procurator, & fuit renunciatum beneficio fideiussorum, quia Dominus tenetur etiam pro summa confessata. 7 8

Operatur ista clausula, quòd licèt procurator ante receptum mandatum non possit sibi mandata exercere, tamen secus est quando adest ista clausula; ita Alex. *cons. 146.* incip. *In causa, num. 33. vers. præterea, lib. 5.* quem refert Card. Tusch. *d. claus. 364. num. 28.* 9

Importat mandatum in solidum, Put. *decis. 98. lib. 3. in correct.* Flam. *de resign. lib. 9. q. 3. n. 21. & 23.* Gregor. *decis. 280. n. 4.* & fuit dictum *in Leodien. Canonicatus 4. Decembr. 1624. coram D. Merlino.* 10

Item importat mandatum cum libera, & sic operatur, vt sit sufficiens in casibus, in quibus requiritur speciale mandatum, vt per Bart. *in l. procurator, cui generalis, num. 4. ff. mandati, & in l. si procurator, num. 5.* vbi Ang. *num. 1. C. eod. tit.* Verùm contrarium, imò hanc clausulam non inducere mandatum cum libera, tradunt gloss. *in l. si procuratorem, ff. de procur.* Alex. Bald. Salicet & alij *in d. l. si procurator,* Gregor. *l. 19. tit. 5. part. 6.* Couar. *var. lib. 1. cap. 6. n. 4.* Mart. *d. claus. 103. num. 1. vers. contrarium,* Nicol. Garc. *de benef. p. 5. cap. 8. num. 75.* [Pro vtraque parte plures refert Doctores Theodos. de Rub. *d. claus. 560. num. 1. & 2.*] 11

Posita in obligatione, semper intelligitur inesse pactum, quatenus stipulatio intersit iusta, Cresc. *decis. 189. aliàs 17. sub n. 1. vers. quin stipulatio, de probat.* 12

&

& fuit dictum *in Perufina executionis* 17. *April.* 1600. *coram Pania*, ſatiſque ratum habere dicitur, qui re vtitur, Bald. *conſ.* 349. *n.* 2. *lib.* 1. Dec. *conſ.* 46. *n.* 19. Rot. *in Bononien. Caderna* 29. *Iannarij* 1610. *coram. Card. Lancellotto.*

13 Sic etiam exhibens inſtrumentum, illud ratum habere dicitur, & omnia in eo contenta approbare videtur, *cap. cum venerabiln* 6. *de except.* vbi Abb. *n.* 40. *in fin. verſ. nota quod*, Alex. *conſ.* 112. *n.* 5. *in fin. lib.* 5. etiam ſi talis productio facta fuerit per compulſum ſi in eo adſit obligatio in forma Cameræ, & clauſula, *Pro qnibus omnibus, &c.* vt fuit reſolutum *in Bonon. cenſus* 27. *Iuny* 1601. *coram Penia.*

14 Sic etiam confirmare dicitur inſtrumentum venditionis, qui illius virtute accipit rei venditæ poſſeſſionem, & exinde fructus percipit, ac illius onera ſoluit, Alex *con.* 127. *n.* 2. *lib.* 5. Creſc. *decif.* 1. *de procur.* Surd. *decif.* 219. *n.* 5. & 6. Rota *in Romana pretij vinea* 1. *Iuly* 1611. *coram Card. Marquemontio*, & poſtea *in eadem* 12. *Decembr.* 1614. *coram Pironano.*

15 Sic etiam ratam habere dicitur venditionem ille, qui poterit pretium in ea promiſſum, *l. matri tua, C. de reivendicat* vbi Bart. *n.* 5. & Caſtr. *n.* 6. Rota *in Camerinen. donationis* 10. *May* 1106. *coram Card.*

16 *Marquemontio.* Denique non poteſt dubitari quin ratum habuerit ille, qui ſciuit eum ſuis qualitatibus, & longo tempore tacuit, Socin. iun. *conſ.* 139. *n.* 14. *lib.* 3. & fuit dictum *in Calaguritana Capella de Nagera* 15. *Iunij* 1590. *coram Orano.*

17 Poſita hæc clauſula in promiſſione, non ſe extendit ad ignorata per promiſſorem, ad hunc enim effectum requiritur certa, & vera ſcientia cum omnibus ſuis qualitatibus; ita Pur. *decif.* 373. *num.* 1. *lib.* 3.

18 Gabr. *conſ.* 36. *n.* 60. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 18. *n.* 18. Vnde rati promiſſorem non teneri ad ea, quæ nomine eius geſta non ſunt tradunt Gram. *decif.* 103. *num.* 11. Tiraq.

19 *de retract. tit.* 1. §. 1. *gl.* 1. *n.* 148. Nec promiſſio huiuſmodi comprehendit ea, de quibus ſcientiam minimè habuit ratificare debens, & illius qualitatem, Natt. *conſ.* 163. *n.* 33. Rot. *in Anconitana mercedis* 10. *Decembris* 1602. *coram Card. Sacrata*, & *in Rom. lan-*

20 *di* 28. *Iunij* 1613. *coram Buratto.* Extendit tamen vires hæc clauſula ad hæredes de iure, licèt non fuiſſet de eis facta mentio in contractu, Milanen. *Sicilia decif.* 10 *n.* 87.

21 [Clauſ. *Promittens non contrauenire*, &c. reſtringitur ad ſpecificata & ſimilia expreſſis. Dec. *conſ.* 495. *ſub n.* 17. & *ſeq.* nec porrigitur ad ea, de quibus non fuit cogitatum, nec extenditur ad ius, quod de nouo ſuperuenit. Idem Dec. *conſ.* 163. *col. fin.* Theod. de Rub. *d. clauſ.* 561. *n.* 1. *cum ſeqq.* Appoſita donationi cauſa mortis operatur quòd talis donatio tranſeat in donationem inter viuos *l. vbi ita donatur ff. de donat. clauſ. mort.* Cou. *in rubr. de teſtam. p.* 2. *ſub num.* 11. Card. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.* 1. *tit.* 13. *num.* 5. Theod. de Rub. *d. clauſ.* 561. *n.* 6. Hæc clauſula nihil operatur ſtante enormiſſima leſione. Pariſ. *conſ.* 75. *n.* 41. *lib.* 3. ſi illa apponatur in ſubſtantialibus, & in diſpoſitiuis; ſecus ſi apponatur in clauſulis executiuis Cou. *d. p.* 2. *n.* 13. Card. Mant. *d. tit.* 13. *ſub n.* 7. Molin. *de primog. lib.* 4. *c.* 2. *ſub n.* 46. Theod. de Rub. *d. cl.* 561. *n.* 7. & 8.

22 Clauſ *Promittens non contrauenire ex quauis cauſa, & quouis modo*, &c. comprehendit omnem modum, etiam per quem indirectè contractui non ſtatur. gloſſ. *verb. quoquo modo, in c. vt inquiſitionis.* §. *prohibemus, de hæret.* Rebuff. *ſuper concord. in formam mandati Apoſt. in verb. alium quemcumque, in fine prime fallentia.* Theod. de Rub. *d. clauſ.* 561. *n.* 9.

CLAVSVLA CV.

Pro omnibus, & ſingulis abſentibus, & cætera.

1 *Stipulatio facta à Notario cum clauſula*, Pro omnibus, & ſingulis abſentibus, &c. *operatur, vt ius quæſitum dicatur abſentibus ſine ceſſione.*

2 *Ius abſenti an acquiratur ſtante clauſula*, Pro omnibus, & ſingulis abſentibus, &c. *ſine ratificatione, vel illius acceptatione? quæſtio dubia.*

3 *Vna ſententia tenet non acquiri.*

4 *Altera ſententia tenet virtute clauſula*, Pro omnibus, &c. *ius irreuocabile acquiri abſenti, Notario pro eo ſtipulante.*

5 *Donatario tantùm volente, non verò recuſante, acquiritur abſenti ius irreuocabile Notario pro eo ſtipulante.*

6 *Animi quacumque declaratio ſufficit, quando ſumus in actu de ſui natura delectabili.*

7 *Poſſeſſio non acquiritur ex Notarij ſtipulatione pro abſenti cum clauſula*, Pro omnibus, & ſingulis abſentibus, &c. *niſi ſequuta ratificatione.*

8 *In obligatione Camerali appoſita hac clauſula*, Pro omnibus &c. *operatur, vt poſſit agi contra nomen debitoris, perinde ac ſi ſpecialiter promiſiſſet, etiam nulla habita ceſſione.*

9 *Clauſ.* Pro omnibus quorum intereſt, &c. *intelligitur de principalibus.*

STipulatio facta à Notario cum iſta clauſula, 1 operatur vt ius quæſitum dicatur abſentibus etiam ſine ceſſione, vt per Corn. *conſ.* 50. *ſub num.* 7. *lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 69. *n.* 139. & 148. *lib.* 3. Ruin. *conſ.* 119. *num.* 7. & 8. *lib.* 1. cum aliis allegat *in Romana fructuum dotis* 10. *Martij coram Gregor. XV. inter eius deciſ. impreſſas deciſ.*

Vtrùm autem ſtante hac clauſula acquiratur ius 2 abſenti ſine ratificatione, vel illius acceptatione? quæſtio dubia.

Vna ſententia tenet, non acquiri ius abſenti ſine 3 ratificatione, vel illius acceptatione, quam tuentur Caſtr. *in l. in inſula* 43. §. *fin. n.* 3. *ff ſolut. matr.* & *conſ.* 195. *in* 2. *dubio*, *n.* 1. *verſ. ad quod breuiter* & *conſ.* 171. *num.* 1. *lib.* 1. Dec. *conſ.* 126. Surd. *num.* 2. *verſ. tertiò dictum Bartoli.* & *conſ.* 58. *num.* 3. *verſ. præterea.* Curt. *conſ.* 52. *num.* 13. Socin. iun. *conſ.* 126. *num.* 12. & *ſeq.* 1. *lib.* 2. Caſſan. *conſ.* 53. *num.* 55. *cum ſeq.* Ruin. *conſ.* 7. *num.* 29. *lib.* 1. & *conſ.* 39. *num.* 19. *eod. lib.* 1. Clar. §. *donatio, ſub num.* 8. *verſ. reſpondeo*, Craſſ. §. *donatio cauſa mortis*, *q.* 3. *num.* 4. *in fin.* cum innumeris hinc inde relatis à Rota impreſſa per Zach. *poſt tract. de oblig. Cameral deciſ.* 123. vbi hæc opinio firmata fuit reiecta contraria, quam etiam ſequuta fuit eadem Rota *in Bononien. pecuniaria* 13. *Ianuar.* 1581. *coram Card. Lancelloto*; quod aliqui ampliat, etiam ſi appoſita inueniatur in relictis ad pias cauſas, & factis Eccleſiis, vel pauperibus, ceſſante nuntio, vel epiſtola, vt reſoluunt Cardin. Tuſch. *tom.* 2. *litt. D. concluſ.* 637. *num.* 17. & *ſeq.* & plures alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *de Matrim. lib.* 1. *diſput* 6. *n.* 16. cuius tamen contrarium etiam ſtante hac ſcientia colligitur ex adductis per Tiraq. *de priuileg. pia cauſa priuil.* 115. Cephal. *d. conſ.* 33. *lib.* 2. Ioſeph. Ludou. *Peruſina deciſ.* 29. *n.* 10. & 11.

4 Altera sententia (cui tanquam probabiliori magis adhæreo) tenet, virtute huius clausulæ ius irreuocabile acquiri absenti, Notario pro eo stipulante, & haoc sequuntur Cephal.*cons.*3 3.*num.*5.*&* 8.*lib.*1. Siluc.*conf.*21.*n.*11. Roland.à Valle *conf.* 19.*n.*12.*&* 22. *lib.*1. Clar.§.*donatio*,*q.*13.*n.*2. Osasc. *Pedem.decis.*32. *n.*4. Surd.*decis.*121.*n.*5. Tiraq.*de iure constituti*, *post limitationem* 30.*n.* 23. & fuit dictum *in Elboren.donationis* 1.*Febr.*1581.*coram Gyptio.& in Romana Palatij* 4.*Nouembr.*1592. *coram eodem*, *& in Veneta censu* 3.*Decemb.*1610.*coram Card. Marquemontio.*

5 Intellige, primo procedere hanc sententiam donatario volente.secus illo recusante.vt censuit Rota *decis.*683.*n.*4.*p.* 2. *diuers.* Intellige etiam saltem interuenieote scientia, & patientia donatarij, absque eo quod constet de alio, ex notatis per Couarr. *in rub.de testam.p.*3.*num.*13 & per Ioseph. Ludou.*d decis.*29.*sub n.*9.

6 Sumus enim in actu de sui natura delectabili & ideo sufficit quæcumque animi declaratio, quæ fieri potest quandocumque, Natta *cons.*474. *n.*20.*lib.*2.etiam habita per coniecturas, & præsumptiooes. Guidop. *cons.*13.*n.*12.*&* 13.quoniam in iis, quæ nobis commodum afferunt; scientia præsumitor, Card.*in Clement.*1.§.*vltim.n.*5.*&* 6.*de concess. probende*, Marant.*in l.potest*, *n.*129.*ff. de acquir. hered.* Menoch.*de presumpt.lib.*6.*pres.*23.*n.*84.

7 Possessionem verò non acquiri ex Notarij stipulatione cum hac clausula pro absente, nisi sequuta ratificatione ex *l.*3.*in princ.ff.de acquir.poss.l. quemadmodum* 5.*&* *l.quod meo* 18.§.*si furioso*, *ff.eod. tit.* tradunt Pontao.*de spolio*,*lib.* 2.*n.*112.Curt.iun.*conf.*120. *col.*1.*&* 2. Osasc. *Pedem.decis.*33.*n.* 12. Thes. etiam *Pedem.decis.*70.*dub.n.*5.*vers.aut verò loquimur.*

8 In obligatione Camerali apposita hæc clausula, operatur vt possit agi contra nomen debitoris, perinde ac si specialiter promisisset, etiam nulla habita cessione, vt per Bettazol. *de clausulis instrum. claus.* 18.*gloss.*5.*n.* 8. Stephao. Gratian. *discept.forens. cap.* 507.*n.*9.

9 [Claus.*Pro omnibus quorum interest*, &c.intelligitur de principalibus, non autem de aliis, quorum interest, & non suffragatur illi, cuius non interest. Rota *Lucens.diuers.*9 1.*col.*2.*in vers. respondetur enim.* Theod.de Rub.*in sing.Rota tom.*2.*p.*4.*claus.*565.]

CLAVSVLA CVI.

Pro omni, & toto, &c.

1 Restringitur hæc clausula ad ea, de quibus agitur, vt per Calcan.*conf.*19.*n.*3.*vers. & licet dicatur*, Gabr.*comm.tit.de regulis Iuris*, *concl.*4.*n.*31.*vers. vel si dictum sit*, Surd.*decis.* 217.*n.*13. Rot.*in Recanaten.pradij* 14. *Aprilis* 1614.*coram Pamphilio*, impressa per Farin.*decis.*534.*n.*4.*p.*2.*recent.*

CLAVSVLA CVII.

Pro Rota:

1 Vide notata *in tract.de dictionibus*,*dict.*294.& ibi citatis adde Ioan.Bapt. Costam *de clausul. conuent.claus.*23. Mart.*d.claus. p.* 1.*claus.* 106. *in vltim. impress.*

CLAVSVLA CVIII.

Pro Residuo.

1 *Solutiones alias precessisse, & factas fuisse, praesumptionem inducit clausula*, Pro Residoo.
2 *Debitum totum, & integrum fuisse solutum, arguit clausula*, Pro residuo, *in quietantia apposita.*
3 *Quietantiam si quis ostendat cum clausula*, Pro residuo *illius virtute inducitur solutionis praesumptio etiam aliarum portionum.*
4 *Petens pro resto ex computatione rationum, potest de errore doceri.*
5 *Claus* Pro residuo,*cum aliquibus verbis restrictiuis dumtaxat praestat, ne creditor possit ratione illius crediti quidquam consequi.*
6 *Creditor potens sine clausula*, Pro residuo, *vel aliqua dictione taxatiua, non propterea censeretur sibi plus non deberi.*

1 Alias solutiones præcessisse, & factas fuisse, præsumptionem inducit hæc clausula, Castren.*in l.*1.*n.*4.*Cod.de hered.instit.* Bero *cons.* 192.*n.*6.*&* 7. *lib.*1.& fuit.dictū *in Regien.pensionis* 26. *Iunij* 1598. *coram Orano*, & præsopponit existentiam præcedentis, quantitatis, & ad partem restantem refertur, *l.heres* 89.*in fin.ff.de verb.signif.* Rebuff *ad l.potest reliquorum* 95.*ff.eod.tit.* Rot. *in Bononien. de Buccamatiis* 29. *Ianuar.* 1590.*coram Orano*; & ideo clausula ista in qoietantia apposita argoit totum, &

2 integrum debitum fuisse solutum, gloss. *verb. reliquum*, Ruin.Angel.& Castr.*in l.si ex pluribus*, *in princ.ff.de solution.* Cæpol.*caut.*177. Guid. Pap.*q.*177.incip. *Fuit etiam*, Corn.*d.conf.*33.*n.*24.*lib.*1. Alex.*consil.*116.*n.*4. *vol.*6. Bettaz.*de clausul.conuent.claus.*54.*n.*1. Rota *in Valentina pecuniaria* 20. *Nouembr.*1598.*coram Gipeto*, *& in Romana depositi* 24. *Maij* 1595. *coram Penia*. Totum enim continetur appellatiooe residui, *l.caeterorum* 160.*ff.de verb.signif.l.*2.*C.de hered.instit.* Rota *in Pernsina pecuniaria* 3. *Decembr.* 1599. *coram Iusto.*

3 Vnde si quis ostendat qoietantiam cum hac clausula, licèt non fit de recepto nisi portionis debitæ, tamen illius virtute inducitur solutionis præsumptio etiam aliarum portionum, Bero.*conf.*292.*n.*9.*&* 10. *lib.*1. Rot.*in Spoletana bonorum* 30. *Ianuar.*1584.*coram Bubalo.& in Romana residui dotis* 8.*Febr.*1589.*coram Card. Arigonio*,*& in Romana pecuniaria* 22.*Febr.*1600. *coram Penia*,*& in Fauentina fideicommissi* 13.*Nouemb.* 1595.*coram Litta*, *& in Romana Trebellianica* 9.*Nouemb.*1612.*coram Vbaldo.*

4 Limita primò, nisi peteret pro resto ex computatione rationum, quia tunc de errore potest doceri, *l.*1.*de errore calcul.* Steph.Gratian *discept.forens.cap.*3. *n.*2.*cum seqq.* Ioan.Bapt.Costa *d.claus.*54.*n.*2.

5 Limita secundò, quando addita essent aliqua verba restrictiua, veluti quia dictum esset (*per saldo della presente lista*) vel (*pro resto del debito vecchio*) tūc enim hoc dumtaxat præstat, ne creditor possit ratiōne illius crediti quicquam consequi, Stephan.Gratian.& Ioan.Bapt.Costa *locis citatis.*

6 Limita tertiò, quando sine hac clausula, vel aliqua dictione taxatiua, tantùm, aut simili, creditor peteret etiam in iudicio, putà ex contractu maioris sommæ, ne propterea censeretur sibi plus non deberi, Batt. Bald. & alij *in l.si vnus idem*, *C.de transact.* Guid. Pap. *dict. quaest.* 177. Bertazol. *dict. gloss.* 11. *num.*3.

CLAVSVLA CIX.

Pro tempore.

1 *Tempus tam futurum, quàm præsens denotat clauſ.* Pro tempore.

2 *Diſponens per clauſulam,* Pro tempore, *quando reſpectiuè vult obſeruari tempora, tunc neminem obligat, niſi illum, qui in illo tempore reperitur.*

1 DEnotat hæc clauſula tam futurum tempus, quàm præſens, iuxta tradita per Bald. *in c. cùm inter, numero 3. de re iud.* Rot *in Carthag. decimarum 10. Decembris 1578. coram Bubalo, & in Lund. penſionis 29. Ianuar. 1591. coram Penia,* quam amplè confirmauit eadem Rot *deciſ. 731. numer. 3. & 4. p. 2. rec.* quarum meminit D Lotter. *in ſuo doctiſſ. tract. de re benef. lib. 1. q. 36. n. 85.* [. Theod. de Rub. *in ſing. Rota to. 2. p. 4. cl. 572.*]

2 Quando diſponens per clauſulam, *Pro tempore,* reſpectiue vult obſeruari tempora, tunc neminem obligat, niſi illum, qui in illo tempore reperitur; vnde ſi teſtator inſtitutis pluribus hæredum gradibus mandet aliquid annuatim ſolui per hæredes pro tempore, reſpectiuè non obligantur niſi illi hæredes, qui pro tempore fuerint; vide Caualc. *dec. 31. n. 7. p. 5.* Mart. *de cl. p. 1. cl. 337. in vlt. impreſſ.*

CLAVSVLA CX.

Pro ſe, & filiis.

1 *Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis, comprehendit etiam filios naſcituros, & poteſt vni filiorum aſſignari, cæteris excluſis.*

2 *Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis, poteſt ad nepotes deuenire.*

3 *Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis maſculis, & fœminis, ſuccedunt ordine ſucceſſiuo, ſecus ſi conceſſio ſit facta per dict.* Cum.

4 *Emphyteuſi acceptata pro ſe, & vxore, & filiis, poteſt deuenire ad filios ſecundi matrimonij.*

5 *Emphyteuſis quando conceditur cum clauſ.* Pro ſe, & filiis, *non poteſt pater præiudicare filiis etiam tranſigendo.*

6 *Pater vendens emphyteuſim conceſſam cum clauſ.* Pro ſe, & filiis, *in dubio videtur tantùm vendere ius ſuum, non filiorum.*

7 *Primus emphyteuſis acquiſitor poteſt alienare in præiudicium comprehenſorum.*

8 *Emphyteuſim ex re, vel pecunia patris acquiſitam poteſt ipſe pater filiis alienando nocere.*

1 EMphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis, comprehendit etiam filios naſcituros nondum natos, Gam. *Luſit. deciſ. 213. n. 7* quem refert Camill Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 33. n. 35* & poteſt vni filiorum aſſignari, cæteris excluſis, Gama *vbi proximè,* Camil. Borrel. *d. tit. 33. num. 36* Surd *deciſ. 209. num. 16.* Cald. Pereira *in reſponſo pro Societate Ieſu, n. 15.* Card. *in praxi Iud. & Adu. verb. emphyteuſis, n. 28.*

2 Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis, poteſt ad nepotes deuenire; quia in emphyteuſi filiorum appellatione veniunt nepotes, Card. Mant. *de tacitis, & ambig. conu. tom. 2. lib. 22. tit. 12.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q. 13. à n. 14. & q. 17. à n. 48.* Sed priùs debet venire ad filium, vel filiam exiſtentem, ex Cald. Pereira *d. q. 15. num. 3.* Et quando emphyteuſis ſuſcepta eſt pro ſe, & filiis, ac nepotibus maſculis, aut pro ſe, & deſcendentibus maſculis, in ea ſuccedere poteſt nepos maſculus filius filiæ, Clar. *in pract. §. emphyteuſis, q. 36. num. 1.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 41. num. 5.* quamuis contrarium ſequantur Molina *de primog. Hiſp. lib. 3. cap. 5. n. 41.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana, lib. 2. c. 10. n. 4.*

3 In emphyteuſi conceſſa pro ſe, & filiis maſculis, & fœminis, ſucceditur ordine ſucceſſiuo, ſecus ſi conceſſio ſit facta per dict. *Cum.* ita Stephan. Grat. *diſc. for. cap. 70. num. 24. & ſeq.* quia tunc maſculi, & fœminæ inſimul admittuntur, Valaſc. *de iure emphyt. q. 41. n. 4.*

4 Emphyteuſis accepta pro ſe, & vxore, & filiis, poteſt deuenire ad filios ſecundi matrimonij, Bald. *in auth. qui rem, num. 5. C. de ſacroſ. Eccleſ.* quem ſequuntur Menoch. *conſ. 40. n. 25. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 21. numero 8.* Gama *Luſitana deciſ. 251.* Cardoſ. *d. verb. emphyteuſis, n. 38.* Camil. Borrel. *d. tit. 33. num. 17.* ſecus eſt quando conceditur pro filiis vtriuſque, Gama *Luſitana dec. 233. numero 2.* Cald. Pereira *de nom. emphyt. q 15. à num. 25. & de poteſtate eligendi, c. 13. à num. 22.*

5 Quando cum hac clauſula emphyteuſis conceditur, non poteſt pater præiudicare filiis, vt per Codar. *lib. 1. var. cap. 18. numero 2.* Clar. *§. emphyteuſis, quæſt. 16. numero 1. verſ. his præmiſſis,* Valaſc. *de iure emphyteut. q. 49. num. 6.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus, lib. 2. q. 12. n. 37.* Gam. *Luſitana deciſ. 8. à n. 2. & deciſ. 151. n. 1.* Cald Pereira *de nom emphyt. q. 12. num. 52.* Molina *de Iuſtitia, tract. 2. diſp. 478. num. 2.* Rebell. *de obligat. Iuſtitiæ, p. 2. lib. 3. q. 15. n. 6.* Cabed. *Luſitana deciſ. 154. n. 5. p. 1.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 65.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. n. 295. & n. 300.* Nec etiam tranſigendo illis præiudicium inferre poterit, ex Gama *Luſit. deciſ. 151.* & ſi alicui tertio eam vendiderit, à filio talis venditio reſcindi poterit, dummodo reſtituat emptori pretium pro ſua parte, ſi patris hæres ſit, Gama *dec. 8. n. 4.* quos refert, & ſequitur Rebell *d. n. 6. prope finem.*

6 Vnde in dubio pater ſi vendat, videtur tantùm vendere ius ſuum, non filiorum, Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt. 16. numero 38. & de poteſtate eligendi, cap. 3. num. 38.* Surd. *dec. 172. numero 7.* Cabed. *Luſitana dec. 124. p. 1.* & alienatio durabit ſolùm in vita alienantis, iuxta tradita per Flamin *de reſignat. lib. 6. q. 2. n. 91. & 92.*

7 Limita tamen, quando pater fuit primus emphyteuſis acquiſitor, quia tunc poteſt alienare in præiudicium comprehenſorum, præſertim accedente domini conſenſu, Surd. *deciſ. 11. in fin.* Peregr. *de fideicom. art. 6. n. 14* Valaſc. *de iure emphyt. q. 49. n. 9.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 20. n. 4. & in reſponſo pro Societate Ieſu, num. 13.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 3. collect. 690. verſ. limita ſecundò,* Rebell. *d. n. 6.* Molin. *d. diſp. 478. num. 4.* Stephan Gratian. *d. deciſ. 65. à num. 8.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. n. 298.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 10. n. 71.*

8 Limita etiam, quando emphyteuſis ex re, vel pecunia patris acquiſita ſit, quia tunc poteſt pater filiis alienando nocere, Pinel. *l. 1. C. de bonis maternis, p. 3. n. 98.* Valaſc. *d. q. 49. n. 70.* Cald. Pereira *d. c. 10. n. 1. & de poteſtate elig. cap 15. n. 14. in fin. & d. reſponſo, n. 16. & in comment ad §. ſed hæc, Inſt. de inoff. teſtam. cap. 2. n. 27. Alleg. iuris pro maioratu de Bellos, part. 1. art. 5. n. 146.* Flores *in addit. ad Gam. dec. 5. ad fin.* Molin. *d. diſp. 478. n. 5.* Rebel. *d. q. 15. n. 2.*

CLAVSVLA XCI.

Pro se, & suis, &c.

1 *Testimonium qui non possunt, vel non coguntur dicere, veniunt in ferendo testimonio, quando adest claus.* Pro se, & suis, &c.

2 *Claus.* Pro se, & suis, &c. *absque alia expressione filiorum, & descendentium, intelligitur de haredibus in dubio.*

3 *Differentia non leuis est, an dictum sit,* Pro se, suisque, &c. *vel,* Pro se, & successoribus quibuscumque, &c.

4 *Stipulatio si concepta sit pro se, absque dictione, caterata, non facit actum personalem.*

1 HÆc clausula secundum subiectam materiam habet plures significationes, nam si agatur de ferendo testimonio, veniunt illi, qui non possunt dicere testimonium, putà serui, liberi; item venirent, qui non coguntur dicere testimonium, prout pater, prouignus, socer, gener, patroni, & similes, vt per gloss. *in l. famina. ff. ad Turp.* Alex. *cons. 26. num. 5. vers. nec pradicta obstat, lib. 5.* Dec. *in l. semper stipulationibus. ff. de reg. iur. & cons. 43. n. 5.* quos refert, & sequitur Cardin. Tusch. *pract. conc. tom. 1. lit. C, conc. 294. n. 7.*

2 Concepta hæc clausula absque expressione filiorum, & descendentium, vel hæredum, intelligitur de hæredibus in dubio, Alex. *d. cons. 26. num. 5. in fin. & num. 3.* vbi loquitur de concessione feudali, intelligendo tamen de hæredibus descendentibus, & sic habilibus in materia feudi, & consequenter hæredibus secundum quid, Card. Tusch. *d. conc. 594. num. 5.* vbi *num. 6* post Alex. *d. cons. 26. n. 3. & cons. 18. num. 7. lib. 5.* subdit, quod licèt simplex, concessio feudi facta sit pro se, debet in dubio intelligi, & hæredibus, filiis, & descendentibus. [In vltima voluntate apposita intelligitur de liberis. Fontanel. *de pact. nupt. cl. 4. gl. 9 p. 1. n. 31.*]

3 Est tamen differentia non leuis, an dictum sit, *Pro se, suisque, &c.* vel, *Pro se, & successoribus quibuscũque, &c.* quia primo casu in emphyteusi Ecclesiæ continentur soli descendentes; secondo verò, casu etiam extranei, quia æquipollet clausulæ, *Et quibus dederis*, ita Bero. *quæst. 17. & 18.* Borgn. *decis. 30. num. 370. 374. & 400. p. 2.* Roland. à Valle *de lucro dotis, q. 54.* Clar. *§. emphyteusis. q. 18 numer. 9.* quos refert Ioan. Baptist. Costa *de claus. conuent. claus. 79. numero 5.*

4 Stipulatio si concepta sit pro se, absque dictione concisa, seu cæterata, non facit actum personalem, Anch. iun. *q. 45. lib. 5.* Ioann. Baptist. Costa *d. claus. 79. num. 1.* nisi subiecta materia aliud suadeat, veluti in societate in vsufructu, & in huiusmodi casibus, quoniam includit etiam successorores vniuersales, multo magis stante dictione concisa, & fortiùs vbi in stipulatione sunt nominati hæredes, Simon. de Prætis *cons. 2.* Surd. *cons. 20. n. 13.* Bursat. *cons. 131.* Hering. *de fideiuss. c. 20. §. 10. n. 56.*

CLAVSVLA CXII.

Pro se, suisque hæredibus, & successoribus.

1 *Heredes extranei veniunt virtute clausula,* Pro se, suisque hæredibus & successoribus.

2 *Donatarius potest ad libitum de rebus donatis disponere etiam in extraneas personas vigore clausula,* Pro se, suisque hæredibus, & successoribus.

3 *Emphyteusis Ecclesiastica, pro se, & haredibus concessa, dicitur concessa haredibus sanguinis, non extraneis.*

4 *Emphyteusim hareditariam importat claus.* Pro se, & hæredibus, *posita in contractu emphyteutico.*

5 *Emphyteusis concessa pro haredibus, & descendentibus, cum sit mixta, non comprehendit descendẽtes, qui etiam haredes non sint, neque haredes, qui etiam descendentes non sint.*

6 *Emphiteusis concessa descendentibus, illis deficientibus, potest venire ad extraneos.*

7 *Emphyteusis concessa pro se, & filiis, & descendentibus, nulla facta mentione haredum, transit ad filios descendentium, etsi non sint haredes.*

8 *Feudum ex pacto, & prouidentia inducit claus.* Pro se, suisque hæredibus, & successoribus, *in concessione feudi apposita.*

9 *Emphyteusis Ecclesiastica concessa pro se, & haredibus suis, non transit ad haredes extraneos, sed tantùm ad filios.*

10 *Emphyteusis concessa pro se, & quibus dederis, transit ad haredes etiam extraneos ab intestato.*

1 VIrtute huius clausulæ, etsi adita post illam non sit dict. *quibuscumque*, veniunt hæredes extranei; *l. sciendum, l. haredis appellatio. ff. de verb. signif. lib. in annalibus. C. de legat.* Alex. *cons. 193. co. 5. lib. 2.* Dec. *cons. 171. numer. 5.* Bald. *cons. 442. numer. 5. lib. 5.* Crauet. *pro genere, num. 308.* Curt. iun. *cons. 49. & 10.* Menoch. *cons. 61. num. 54. & cons. 378. numer. 1.* Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 14. num. 18.* Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. clausula 23.* Corbul. *de iure Emphyteut. tit. de caus. priuat. ob mortem ciuilem, n. 51.* & fuit dictum *in Bonon. fideicommissi de Catuneis 4. Martij 1616. coram Reuerendissimo D. meo Pirouano, & in Bon. de Maluetiis 4. Iunij 1621. coram eodem.*

2 Sic etiam virtute huius clausulæ posse donatarium ad libitum de rebus donatis disponere etiam in extraneas personas, resoluunt Menoch. *cons. 40. num. 26.* Francisc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 14 numer. 18.*

3 Empbyteusis Ecclesiastica pro se, & hæredibus concessa, dicitur concessa hæredibus sanguinis, non extraneis, ita Fusar. *de substit. q. 339. n. 33.* declarando vt per illum *n. 34. & 44.*

4 Clausula, *Pro se, & haredibus*, posita in contractu emphyteutico, importat emphyteusim hæreditariam, vt resoluit Franc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiast. p. 4. cap. 1. n. 16.* subdens *numer. 19.* quod admittit fœminas descendentes, & etiam quascumque personas extraneas, dummodo habeant illam qualitatem hæreditariam, videlicet quod sint hæredes, intellige si hæredes fuerint capaces, cum Cald. Pereira *de nominat. emphyteut. q. 10. numer. 9.* quamuis adeant hæreditatem, ex eod. Cald. Pereira *citato loco, q. 12. num. 45.* vbi etiam resoluit procedere in hærede instituto in re certa, nullo dato cohærede vniuersali, vel si fortè habuit cohæredem, qui tamen repudiauit, idem Cald. Pereira *eod. tract. q. 8. n. 6.* vbi tenet non procedere in fideicommissario vniuersali, qui verus hæres non est.

5 Emphyteusis concessa pro hæredibus, & descendentibus, cùm sit mixta, non comprehendit descendentes

dentes, qui etiam hæredes non sint, neque hæredes, qui etiam descendentes non sint, Valasc. *de iure emphyt. q. 44. n. 18. & q. 88. num. 4.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q. 22. n. 33.* Cardos. *in praxi Iudic. & Aduocat. verb. emphyteusis, n. 48.*

6 Item emphyteusis concessa descendentibus, illis deficientibus potest venire ad extraneos, quia non solùm videtur stipulari sibi, sed etiam hæredibus suis, *l. pactum 6 ff. de prob.* Gram. *Lusitan. decis. 39. n. 1. & 2. & decis. 234. n. 12.*

7 Emphyteusis concessa pro se, & filiis, & descendentibus, nulla facta mentione hæredum, transit ad filios descendentium, etiamsi non sint hæredes, vt per Clar. *§. emphyteusis, q. 16. n. 1. vers. emphyteusis non hæreditaria, & q. 37. n. 1.* Valasc. *de iure emphyt. q. 43.* Card. Tusch. *litt. E. conclus. 147. à n. 11.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæst. 17. n. 15. & 16.* Amic. *de iure* 8 *emphyt. in prælud. n. 21.* vbi intelligit procedere tam in emphyteusi priuata, quàm Ecclesiastica. Hæc verba in concessione feudi inducunt feudum ex pacto, & prouidentia, Menoch. *cons. 394. num. 8. & con. 109. n. 2.*

9 Emphyteusis Ecclesiastica concessa pro se, & hæredibus suis, non transit ad hæredes extraneos, sed tantùm ad filios, vt per Ceual. *commun. contra com. quæst. 144.* Marc. *in votis nouissim. decis. voto 207. num. 3.*

10 Emphyteusis concessa pro se, & quibus dederit, transit ad hæredes etiam extraneos ab intestato, Curt. iun. *cons. 4. n. 15.* Fusar. *de substit. q. 550. n. 4.* Vide suprà in clausula, *Et quibus dederis 57.*

CLAVSVLA CXIII.

Pro se, suísque hæredibus, & successoribus quibuscumque.

1 *Feudi propria natura est, vt ad hæredes extraneos, seu fœminas non transeat.*

2 *Hæredes extranei ad feudum vocari possunt etiam irrequisito Domino, quando concessio est facta cum clausula*, Pro se, suísque hæredibus, & successoribus quibuscumque, *vel*, Quibus dederis.

3 *Alienabilia sunt bona etiam extra descendentes fideicommisso subiecta cum clausula*, Pro se, suísque hæredibus, & successoribus quibuscumque.

4 *Clausula*, Pro omnibus hæredibus in bonis fideicommisso subiectis, *facit illa alienabilia, & & transibilia etiam in fiscum.*

5 *Ampliatur etiam ad fauorem singularis successoris.*

6 *Iuspatronatus reseruatum cum clausula*, Pro se, suísque hæredibus, & successoribus quibuscumque, *transit ad hæredes etiam extraneos.*

7 *Emphyteusis concessa cum clausula*, Pro se, suísque hæredibus, & successoribus quibuscumque, *est transitoria etiam ad hæredes extraneos.*

8 *Emphyteusis concessa pro se, & hæredibus quibuscumque, est subiecta fideicommisso.*

9 *Verba*, Successoribus quibuscumque, *apta sunt recipere interpretationem absque præiudicio vocatorum descendentium, in antiquis inuestituris.*

10 *Verba*, Successoribus quibuscumque, *intelligenda sunt de successoribus personis legitimis, & non prohibitis.*

Licèt de feudi propria natura sit, vt ad hæredes 1 extraneos, seu fœminas non transeat, tamen vbi in illius concessione apposita fuerit hæc clausula; ob generalitatem horum verborum sic per ea feudi natura immutatur, vt ad hæredes extraneos transeat, quinimò Bald. *in l. 1. q. 34. ff. de rer. diuis.* ad- 2 notauit idem esse dicere, *Pro se, & hæredibus quibuscumque*, ac si dictum foret, *& quibus dederis*, vt vtroque casu hæredes extranei ad feudum possint vocari etiam irrequisito domino, cùm sit feudum hæreditarium, & allodiale. Baldi traditionem sequuntur Ias. *cons. 70. num. 6. lib. 7. & in l. 2. num. 98. C. de iure emphyt. & in præludiis feudorum, num. 49.* Corn. *cons. 16. num 22.* Bero. *cons. 65. & 66. num. 11. lib. 1.* Gozad. *cons. 6. num. 6.* Paris. *cons. 9. num. 8. lib. 1.* Natt. *cons. 116. num. 1. lib. 1.* Roin. *cons. 16. num. 5. lib. 1. & cons. 103. num. 8. lib. 3.* Curt. iun. *cons. 1. num. 2. & cons. 4. à num. 1. & cons. 48. num. 3.* Roland. à Valle *cons. 3. num. 65. & cons. 69. n. 37. lib. 1.* Burlat. *cons. 76. num. 7.* Decian. *cons. 58. num. 30. cum seqq. lib. 2.* Olase. *decis. 169. num. 1. & decis. 161. n. 2.* Menoch. *cons. 42. num. 16. lib. 1. & cons. 61. num. 16. & cons. 378. n. 32.* Gabr. *cons. 76. num. 26. vol. 2.* Seraph. *decis. 188. n. 3.* Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing. 91. num. 1.* Alexand. Raudens. *cons. 26. num. 23. & num 8. lib. 1.* & in caso nominationis faciendæ, quos voluerit idem Raudens. *in tractat. de analog. cap. 6. numer. 7.*

Vnde pariter si hæc clausula apposita fuerit inter 3 diuidentes bona fideicommisso subiecta, & scientes fideicommissum, ac illius qualitatem, & tenorem, ac eius vsum, illa bona videntur facta alienabilia, etiam extra descendentes ipsorum diuidentium, prout in feudo eo modo concesso, tradunt Ruin. *cons. 16. num. 5. lib. 1.* Socin. iun. *cons. 72. num. 22. vol. 1.* Peregr. *de fideicom. art. 52. num. 42.* vbi affirmat idem esse, ac si fuisset dictum, *Pro quibuscumque hæredibus*, vel, *Pro omnibus hæredibus*, Amic. *de iure emphyt. q. 93. num. 1.*

Quod etiam procedit quando fuisset dictum, 4 *Pro omnibus hæredibus*, Curt. iun. *cons. 1. n. 4.* Roland. *cons. 29. num. 17. vol. 3.* vbi subdunt, quod faciunt illa transibilia etiam in fiscum, *& cons. 42. in princip. vol. 4.* Decian. *resp. 58. n. 8. vol. 2.* Gail. *lib. 2. obseru. 54. num. 9. & 22.* Menoch. *cons. 186. n. 24. & cons. 378. num. 16.*

Amplia id procedere etiam ad fauorem singula- 5 ris successoris, & siue dicti diuidentes fideicommissum sciuerint, siue illud ignorauerint, dummodo dicta clausula vsi fuerint, ita Alex. *cons. 189. col. 4. num. 10. vol. 1.* Ruin. *cons. 172. num. 6. lib. 1.* Crauet. *cons. 24. num. 8.* Socin. iun. *cons. 260. num. 37. lib. 2.* Paris. *cons. 164. num. 6. lib. 4.* Peregr. *de fideicommiss. art. 32. num. 54* Honded. *cons. 92. num. 2. lib. 1.* Surd. *cons. 105. num. 28. & cons. 153. num. 4.* Seraph. *decis. 188. num. 3.*

Iuspatronatus reseruatum cum hac clausula, 6 transit ad hæredes etiam extraneos, vt notat Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiastici, decis. 206. n. 255. in 1. edit.* aliàs *resol. 187. n. 7 in 2. edit.* vbi ait ita per Rotam fuisse resolutum coram Card. Seraph. vt paret *in eius decis. 325.*

Emphyteusis concessa cum hac clausula, est 7 transitoria etiam ad hæredes extraneos, ita Clar. *§. emphyteusis, q. 18. num. 8.* Octau. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub dict. Quibuscumque, pag. 92.* Seraph. *decis. 183. n. 3. & decis. 188. num. 7. & decis. 325. num. 8.*

& decis.703.num. 2. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. litt. D. conclus. 351. num. 3. Bertazol. de clauf. instrum. clauf. 4. gloss. 30. num. 2. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 964. & Stephan. Gratian discept. forens. c. 351. n. 14. Mart in votu nouiss. decis. voto 207. n. 3. Cardin. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 12. tit. 19. num. 11. Cald. Pereira de nom. emphyt. q. 23. num. 35. Amic. de iure emphyt. in prælud. n. 21. Rot. in Papien. bonorum 10. Maij 1602. coram Cardin. Pamphilio, & in Cæsaraugustana pensionis 18. Iulij 1610. coram Card. Lancell. impressa per Picum decis. 2. n. 3. & in farfen. bonorum 19. Decembris 1613. coram Buratto. impressa per Farin. decis. 642. à num. 1. p. 2. recent. & in Imolen. bonorum 2. Decembris 1605. coram Card. Sacrato, impressa per eundem Farin. decis. 152. num. 1 p. 2. recent. & in Bonon. de Maluetiis 27. Martij 1623. coram Vbaldo seniori, & in Cremonen. bonoram 5. Iunij 1624. coram eodem. [Theodos. de Rubeis in sing. Rota tom. 2. p. 4. clauf. 556. n. 2. Rota decis. 151. n. 6. p. 5. recent.]

8 Emphyteusis concessa pro se, & hæredibus quibuscumque, & subiecta fideicommisso, vt per Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 7. tit 9. num. 6. Crass. in §. fideicommissum, q. 51. num. 5. Menoch. cons. 704. n. 18. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 197. n. 13. vers. cæterùm, Amic. de iure emphyt. q. 93. n. 1. Fusar. de substit. q. 630. n. 4.

9 Verba illa, *Successoribus quibuscumque*, apta esse recipere interpretationem absque præiudicio vocatorum descendentium, in antiquis inuestituris, notant Bald. in l. 1. num. 3. C. quando non petent. partes, Dec. cons. 390. num 3. Decian. cons. 73. num. 49. lib. 5. Mantic. decis. 373. n. 2. Rot. in d. Bonon. de Maluetiis coram Vbaldo.

10 Intelligenda sunt etiam præfata verba de successoribus personis legitimis, & non prohibitis, vt per Afflict. decis. 186. n. 4. Bald. cons. 507. n. 4. lib. 2. Bero. in cap. in præsentia, num. 336. cum seqq. de probat. Molin. de Iust. tract. 2 disp. 446. num. 1. quos refert, & sequitur Amic. de iur emphyt. q. 93. n. 14.

Alia ad hanc clausulam conducentia tradidi in tractat. de dict. sub dict. Quicumque 316.

CLAVSVLA CXIV.

Protestatur pro expensis.

1 PEr hanc clausulam censetur interpellatus Iudex, vt condemnet victum victori in expensis, ad quas non tenetur Iudex condemnare si non petantur, vt tradunt Marant. de ord. iudic. p. 6. tit. de libell. oblat. num. 18. Cardos in praxi Iud. & Aduocat. verb.

2 clausula 11. Iudex enim non potest parte non petente victum in expensis condemnare, ex gloss. vlt. in cap. fin. de rescript. Viu. tom. 1. comm. opin. lib. 4. tit. 1. n. 95. vers. Hócque intelligitur, Seraph. de priuil. iuram. priuil. 13. num. 37. Perez l. 1. tit. 15. lib. 3. Ordinamenti, pag. 735. Amat. Roder. de modo & forma videndi, & examinandi processum, cap. 5. num. 34. D. Barbos. in l. cum qui temerè, n. 174. cum seqq. de Iudic.

CLAVSVLA CXV.

Provt de iure.

1 *Restitutionis in integrum in rescripto semper apponitur clausula*, Provt de iure.

2 *Commissio semper tacitè in ventre habet clausulam*, Provt de iure, *licèt omittatur.*

3 *Signatura Iustitiæ semper rescribit cum clausula*, Provt de iure.

4 *Clausula*, Provt de iure, *dat Iudici normam, vt ea, quæ Iuris sunt faciat, sin minus, processus nullus reddetur.*

5 *Clausula*, Provt de iure, *in rescripto restringit tantùm verba præcedentia, non autem refertur ad omnia contenta in commissionibus, in quibus adest specialis determinatio.*

6 *Rescriptum totum limitat clausula*, Provt de iure, *in Motu proprio.*

7 *Clausula*, Provt de iure, *in commissione de exequendo sententiam, vel laudum, operatur vt non censeatur data facultas, nisi quatenus sit locus executioni.*

8 *Clausula*, Provt de iure, *quando ponitur contra tres sententias conformes, operatur quod procedi possit in causa non retardata executione.*

9 *Commissionis in fine apposita clausula*, Provt de iure, *limitat, & restringit totam commissionem.*

10 *Principis intentio vt iusta præsumatur signum dat clausula*, Provt de iure.

11 *Clausula*, Provt de iure, *operatur idem quod alia apponi solita in rescriptis gratiæ, videlicet*, Arbitrio Rotæ.

12 *Dispositionem conditionalem inducit clausula*, Provt de iure.

13 *Iurisdictionem conditionalem non tribuit clausula*, Provt de iure, *sed puram.*

14 *Clausula*, Provt de iure, *intelligitur tam de Iure communi, quàm de Iure municipali.*

15 *Iudex, cui committitur causa, vt cognoscat secundum Ius, poterit cognoscere secundum consuetudinem, vel statuta.*

16 *Iuris communis appellatione venit Ius commune Romanorum, non commune municipale.*

17 *Clausula*, Quatenus de iure, *in deferentè appellationi, operatur vt eatenus sit admissa appellatio, quatenus de Iure erat admittenda.*

18 *Clausula*, Provt iuris, *in commissione posita solùm respicit Iudicem, non autem naturam partium.*

19 *Clausula*, Provt iuris, *quando posita est copulatiuè, stat augmentatiuè propter copulam.*

1 IN rescripto restitutionis in integrum semper apponitur hæc clausula, vt testatur Campanil. in diuers. iuris Canonici, rubr. 12. cap. 13. n. 297. quæ licèt omittatur, nihilominus semper tacitè commissio illam in ventre habet, adeò quod semper intelligitur provt de iure, secundum Crescen. decis. 1. de rescript. Marches. de Commiss. p. 2. pag. 128. n. 5. in vlt. impress.

3 Vnde per Signaturam Iustitiæ semper additur, ex qua pars non damnificatur, quia ad alicuius damnum Iuris obseruantia non est, cap. nonnulli, de rescript. ac proinde de rescripto cum tali clausula nullus conqueri potest, Calder. cons. 7. n. 5. de iureiuran.

4 Imò hæc clausula dat Iudici normam, vt ea, quæ Iuris sunt faciat, sin minus, processus nullus reddatur, vt per Aym. cons. 181. n. 9. quamuis non omnes commissiones cum hac clausula passim sint concedendæ, quia iniustæ lites suscitantur; sed addenda venit, vbi considerari potest tertij præiudicium in parte rescribendo, vt sentit Marches. de Commiss. p. 3. pag. 523. n. 501. in vltim. impress.

5 In rescripto restringit tantùm verba præcedentia, non autem refertur ad omnia contenta in commissione, in quibus adest specialis determinatio, Seraph. decis. 922. n. 5.

In Motu proprio limitat totum rescriptum, Surd. *cons.* 379. *n.* 3. Seraph. *decis.* 896. *n.* 4.

7 In commissione de exequendo sententiam, vel laudum, seu restitutionis in integrum, operatur vt non censeatur data facultas, nisi quatenus sit locus executioni, Verall. *decis.* 50. *n.* 1. *p.* 1.

8 Quando ponitur contra tres sententias conformes, operatur quod procedi possit in causa non retardata executione, ad text. *in Clem.* 1. *de re iudicata.* Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 113. *in vlt. express.* Marcse. *var. lib.* 1. *cap.* 86. *n.* 11. Viuian. *in praxi Iurispatr. lib.* 13. *cap.* 8. *n.* 46 *in* 2. *editione.*

9 Apposita in fine commissionis limitat, & restringit totam commissionem, illámque totam respicit, Seraph. *decis.* 896. *n.* 6. & fuit dictum *in Romana censu* 20. *Iulij* 1599 *coram Litta*, impressa per Marches. *de Commiss. p.* 1. *pag.* 739. *& in Romana S. Thoma* 4. *Febr.* 1608. *coram Scotto*, impressa per Marches. *de Commiss part.* 1. *pag.* 275. *num.* 0. vbi quod in corpore commissionis posita restringit illam partem. Et quod in rescripto restringat verba præcedentia, non subsequentia, fuit pariter resolutum *in Ariminen. rescissionis transactionis* 18 *Maij* 1590. *coram Card. Seraphino.* impressa per eundem Marches. *d. pag.* 1. *pag.* 185. Vnde limitare & restringere dispositionem, ac ad Iuris ordinem omnia reducere, notant Dec. *cons.* 436. *n.* 4. *&* 5 Ioan. Bapt. Ferret. *cons.* 219. *n.* 7. *Pedem. decis.* 5. *n.* 9. quos refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 467. *n.* 15.

10 Denotat, & signum dat intentionis Principis, vt iusta præsumatur, quæ semper præsumitur talis, qualis esse debet, Bald. *in cap. licet, not ab.* 1. *de offic. Ordin.* Marches. *d. pag.* 128 *n.* 2.

11 Operatur idem quod alia apponi solita in rescriptis Signaturæ gratiæ, scilicet, *Arbitrio tuo*, Alex. *cons.* 33. *n.* 3. *lib.* 1. Rot. *in Telesana pecuniaria* 13. *Aprilis* 1587. *coram Card. Pamphilio, & in Tiburtina redditionis rationis administrationis* 17. *Martij* 1608. *coram Illustrissimo Patriarcha Marzanedo.*

12 Inducit dispositionem conditionalem, ita vt si de iure concedendum sit id quod petitur, pro concesso habeatur, sin minus, pro denegato; Ita Marth. Brun. *cons.* 17. *sub n.* 5. Surd. *cons.* 369. *num.* 34. Seraph. *decis.* 530. *num.* 5.

13 Conditionalem non tribuit Iurisdictionem, sed puram, nec impedit quominus interim non dicatur introducta lis, Put. *decis.* 6. *de in integrum restit.* Mart. *d. part.* 1. *claus.* 113. & fuit dictum *in Pampilonen. parochialis* 4. *Martij* 1618. *coram Card. Pamphilio.*

14 Intelligitur hæc clausula tam de Iure communi, quàm de iure municipali, Dec. *cons.* 517. *n.* 6. Marches. *d. p.* 2. *pag* 144 *n.* 118. & Iudex cui committitur

15 causa, vt cognoscat secundum Ius, poterit cognoscere secundum consuetudinem, vel statuta; vt post Abb Bern. & alios tenet Ceual. *commun. contra com. q.* 138 *à princ* si tamen ex partium conuentione aliquid fieri debeat secundum Ius, intelligitur secundum leges Regni, non secundum leges Imperiales, vt per Bertaz *de clausul. instrum. claus.* 4. *gloss.* 35. *n.* 2. Mart. *in votis nouissim. decis. voto* 154. *n.* 4. & Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 99. *à princ.* vbi *n.* 14. resol-

16 uit, quod appellatione Iuris communis venit Ius commune Romanorum, non commune municipale, de quo etiam Caualcan. *de tutore, & curatore, n.* 98. *in fin.* Ceual. *d. q.* 238. *in fin.*

17 In deferente appellationi operatur hæc clausula, sicut & alia similis, *Quatenus de iure, &c.* vt eatenus sit admissa appellatio, quatenus de Iure erat admittenda, vt obseruat Roman. *cons.* 501. *n.* 3. Gabr *cons.* 15. *num.* 9. *lib.* 1. Seraph. *decis.* 499. *n.* 2. & fuit dictum *in Ferrarien. decimarum* 21. *Aprilis* 1611. *coram Vbaldo seniori, & in Leodien. Abbatia* 13. *Ianuar.* 1622. *coram eodem.* Restringit enim hæc clausula præcedentia ad terminos Iuris, vt tentum fuit *in Romana census* 5. *Iunij* 1600. *coram Litta*, impressa per Farin. *decis.* 28. *num.* 1. *p.* 2. *recent.*

18 De clausula, *Provt iuris*, agunt Mart. *p.* 1. *cl.* 112. Put. *decis.* 93. *n.* 5. *lib.* 1. *in correct.* [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 582. *per tot.*] Hæc enim in commissione posita solùm respicit Iudicem, non autem narrata partium, Rota *decis.* 258. *num.* 1. *p.* 1.

19 *diuers.* Quando est posita copulatiuè, fiat augmentatiuè propter copulam, vt fuit dictũ *in Ilter... n... a... nicatus* 24. *May* 1596. *coram Orano*, & in rescripto restingit verba præcedentia, non subsequentia, Rota *in d. Ariminea. rescissionis contractus.*

CLAVSVLA CXVI.

Provt asserit.

1 OPeratur hæc clausula, vt gratia non iustificatis narratis dicatur subreptitia, Rota *decis.* 77. *de rescripts. in antiq. & decis.* 0. *eodem tit.* Cassad. *decis.* 4. *n.* 8. *de praben.* & fuit dictum *in Tudertina pensionis* 2. *Iunij* 1617. *coram Card. Verospio.*

2 Hæc clausula, quæ semper in litteris pensionum inseri sólet, adeò conditionalem gratiam facit, quod venit iustificanda, vt censuit Rota *in Salamantina pensionis coram Rubeo, & in Paduana pensionis* 28. *Iunij* 1581. *coram eodem*, impressa per Marches. *de Commiss. p.* 1. *p.* 513. & *pag.* 516. *in vlt. impress* de quibus meminit idem Marches. *d. p.* 1. *pag.* 585. *n.* 36. Alia vide in clausula, *Vt asseritur*, 187.

CLAVSVLA CXVII.

Provt constiterit, &c.

1 MOdum, & qualitatem significat hæc clausula, *l provt* 8. *ff. de solut* & ideo rem dubiam ostẽdit, & cùm ad futurum tempus referatur, inducit conditionem; quæ quidem suspendit concessionem in eum casum; quo constiterit, *l. si ita stipulatus fuero* 120 *ff. de verb. sign. l. nominat.* 34 *in fin ff de cond. & demonstr.* Rimin. iun. *cons.* 213. *n.* 15. Decian. *resp.* 35. *n.* 25. *lib.* 3. Mantic. *decis.* 373. *n.* 4.

CLAVSVLA CXVIII.

Provt sibi fuerit bene visum, &c.

1 *Procura in mandato apposita clausula*, Provt sibi fuerit bene visum, &c. *videtur importare arbitrium boni viri.*

2 *Visum quod est præter rationem; non bene visum dicitur.*

3 *Donandi facultatem non potest operari clausula;* Provt sibi fuerit bene visum, &c.

4 *Clausula*, Provt sibi fuerit bene visum, &c. *in libello posita, illum saluat à contrarietate & incertitudine.*

5 *Clausula*, Provt sibi fuerit bene visum, &c. *posita in principio, influit in sequentia.*

1 IN mandato procuræ apposita hæc clausula, videtur importare arbitrium boni viri, *l. fideicõmissa* 12. §. *si*

5.*si fideicommissum*,*sub vers. si vtile tibi*,vbi Bart. *n.* 5. *ff. de leg.* 3. Afflict. *decis.* 91. *n.* 4. Socin iun. *cons.* 129. *n.* 54. *lib.* 1. Dec. *cons.* 493. *n.* 16. *vers. secundò respondetur*, *cum seq.* & fuit dictum *in Toletana prouincialis de Mazarabrel* 26. *April.* 1592. *coram Pena.* [Theod.
2 de Rubeis *in singul. Rota*, *tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 588. Nam quod visum est præter rationem, non bene visum dicitur, & sic noo satisfacit huiusmodi clausulæ, ita Cotn. *cons.* 92. *n.* 11. *&* 12. *lib.* 1. Bero. *cons.* 124. *num.* 23. *lib.* 1. & fuit tentum *in d. Toletana parochialis confirmata coram eodem* 16. *Iuny* 1592. Latè de clausulis impottantibus boni viri arbitrium, agunt Menoch. *de arb. lib.* 2. *q.* 8. & Monet. *de commun. vltim. volum. c.* 7. *n.* 142. *cum seqq.*

3 Operari non potest hæc elausula facultatem donandi etiam concurrentibus quibuscumque alıis similibus, quia id censetur vltra intentionem mandantis, *c. fin.* vbi Doctotes, *de officio Vicar. lib.* 6. Anchar. *cons.* 32. *sub n.* 3. Dec. *cons.* 401. *num.* 9. Paris. *cons.* 8. *num.* 18. *vol.* 4. & latè fuit dictum *in Zamoren. parochialis* 18. *May* 1586. *coram Gipsio.*

4 In libello posita illum saluat à contrarietate, & ineertitudine, quia ad arbitrium Iudieis omnia referuntur, ita post Lap. *alleg.* 51. *n.* 9. *vers. nam agere* tradunt Mart. *de claus. p.* 1. *cl.* 138. *in vlt. impress.* & Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. concl.* 357. *n.* 1.

5 Posita in principio, influit in sequentia, Corn. *cons.* 18. incip. *In præsenti*, *n.* 8. *lib.* 3. Mart. *d. claus.* 338. *n.* 2. Card Tusch. *d. concl.* 357. *n.* 2.

CLAVSVLA CXIX.

Provt sunt de præsenti.

1 *Clausula*, Ptovt sunt de præsenti, *apponi debet in instrumentis diuisionum.*
2 *Claus.* Provt eis placebit, *importat arbitrium boni viri.*
3 *Claus.* Ptovt iustitiæ conuenire videbitur, *operatur quòd iuris ordo seruetur.*
4 *Claus.* Provt opus fuerit, &c. *importat necessitatē.*

1 IN instrumentis diuisionum apponi solent verba huius clausulæ quæ prædicantur esse relatiua eorum omnium, quæ tempore terminationis competebant ipsis partibus, & secundum ea modifieant, & limitant ipsas diuisiones fiendas; ita ex Decian. *cons.* 3. *n.* 144. *vol.* 1. tradit Ioan. Bapt. Costa *in tract. de claus. conuent. claus.* 119. quæ etiam reperitur impressa inter clausulas Mart. *p.* 1. *claus.* 335. *in vlt. impress.*

2 [Claus. *Provt eis placebit*, importat arbitrium boni viri, Mathes. *notab.* 5. Deci. *cons.* 493. *n.* 21. Theod. de Rub. *in singul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 578.

3 Claus. *Provt iustitia conuenire videbitur*, operatur quod iuris ordo seruetur, Dec. *cons.* 189. *col. fin.* Theod. de Rub. *d. p.* 4. *claus.* 583.

4 Claus. *Provt opus fuerit*, &c. necessitatem importat, Dec. *cons.* 493. *n.* 20. Theodos. de Rubeis *d. p.* 4. *claus.* 585.]

CLAVSVLA CXX.

Quæ omnia, &c.

1 *Præcedentia non potest immutare, nec augere clausula*, Quæ omnia, &c.
2 *Principalem dispositionem reformare nō potest clausula*, Quæ omnia, &c.
3 *Clausula*, Quæ omoia, &c. *licèt vniuersalis, restringi tamen debet ad id, quod æquum est.*
4 *Actum indiuiduum reddit clausula*, Quæ omnia, &c.

HÆc clausula cùm veniat ad executionem præcedeotium, oon potest immutare, nec alterare, nec augere præcedentia, vt per Rimin. iun. *cons.* 264. *num.* 62. nec principalem dispositionem reformare, Cabal. *cons.* 142. *n.* 17. refert, & sequitur Ioan. Bapt. Costa *in tract. d. claus. conuent. claus.* 121. *num.* 6. quæ etiam reperitur impressa inter clausulas Martæ *p.* 1. *claus.* 117. [1, 2]

Veruntamen licèt vniuersalis, restringi tameo debet ad id, quod æquum est, oe quis indebitè damnum patiatur; ita Rimin. *d. cons.* 264. *num.* 43. ex quo *ibid. num* 59. *&* 90. notat Ioan. Bapt. Costa *vbi sup. num.* 5. quod vbi quis promisit pœnam dupli, addita hac clausula, *Quæ omnia, &c.* illa refertur solùm ad casus in instrumento expressos, & præmissos, non verò ad omissos, præsertim si adsint ea verba, *de quibus omnibus prædictis, & in præsenti instrumento contentis*, inter quæ oon reperiatur ille casus, de quo controuersia est, quod idem operantur ea verba, ac in aliquo modo oon contrà facere sub pœna dupli, quæ referri non debent ad non promissa superis ratione cootrarietatis, & subitæ correctionis euitandæ, sed ad eonueota tantùm restringi debent. [3]

Actum indiuiduum reddit hæc clausula, proindéque pœna committitur in totom, si vni capitulo tantùm contrà fiat, ex adductis per Lader. *cons.* 61. *n.* 12. Ioan. Bapt. Cost. *d. claus.* 121. *n.* 1. [Hæc claus. habet vim indiuiduæ expressionis. Rot. *decis.* 95. *n.* 2. *p.* 1. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 3. *recent.*] [4]

CLAVSVLA CXXI.

Quam, & quas, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Clausula*, Quam, & quas, &c. *quando extendatur, refertur.*
3 *Negotium totum principale commissum censetur stante clausula*, Quam, & quas, &c.
4 *Commissio cum clausula*, Quam, & quas, &c. *non solùm præteritas causas, sed etiam futuras comprehendit.*
5 *Super omnibus probatis obtineri potest propter clausulam*, Quam, & quas, &c.
6 *Ius omne censetur deductum per clausulam*, Quam, & quas, &c.
7 *Clausula*, Quam, & quas, &c. *efficit, ne ad expressa commissio sit restricta, sed quod causas, quas impetrans vult, specificare possit.*
8 *Omnia vt comprehendat, quæ per translationem vniuersalem veniunt, operatur clausula*, Quam, & quas, &c.
9 *Clausula*, Quam, & quas, &c. *operatur, vt possit pronunciari provt in prima.*
10 *Iudex quod possit in causa procedere, etiamsi de appellatione illi non constiterit, operatur clausula*, Quam, & quas, &c.
11 *Iudicium iactationis, & iactationum intentari potest vigore clausulæ*, Quam, & quas, &c.
12 *Sententia lata in gradu appellationis quod sustineatur tanquam in prima, operatur clausula*, Quam, & quas, &c.

13 *Iudo*

13 *Iudex appellationis vt possit procedere prout Iudex prioris instantia , operatur claus.* Quam , & quas,&c.

14 *Aduocationem causæ sapit clausula* , Quam , & quas , &c. *apposita in commissione appellationis.*

15 *Commissio respectu appellationis si est nulla , sustinetur tamen quoad negotium principale vigore clausula*, Quam,& quas,&c.

16 *Iudex vigore clausula* , Quam & quas,&c.*potest nouum Ius canonizare.*

17 *Causa super diuersis capitulis quando commissa reperitur cum claus.* Quam,& quas, &c. *tunc eius vigore agi potest, & intentari iudicium,quod commissum videbitur.*

18 *Restitutionis in integrum in causa commissa cum claus* Quam,& quas, &c. *procedi potest contra sententias fauore tertij,tanquam in prima.*

19 *Claus.* Quam , & quas , &c. *operatur,vt quis possit omissa vna via aliam aggredi,absque refectione expensarum.*

20 *Iudex vt procedat in negotio principali appellatione omissa , operatur clausula* , Quam , & quas,&c.

21 *Iurisdictio data censetur tam super principali, quàm super accessorijs vigore clausula*, Quam,& qoas, &c. *posita in commissione restitutionis in integrum.*

22 *Possessory in commissione apposita claus.* Quam, & quas , &c. *facit , vt etiam petitorium deduci possit.*

23 *Iudex vt appellatione deserta videre possit in negotio principali , operatur claus.* Quam , & quas,&c.

24 *Lis super titulo beneficij introducta probatur ex commissione continente clausulam* , Quam , & quas,&c.

25 *Ius omne tam in petitorio , quàm in possessorio, an possit deduci virtute clausula* , Quam , & quas, &c.*ostenditur.*

26 *Iudicij cœpti naturam non mutat claus.* Quam , & quas,&c.

27 *Appellatio quod non fuerit bene introducta non potest dubitari stante in commissione claus.*Quam, & quas,&c.

28 *Inhiberi quod possit quando adest clausula* , Cum toto negotio principali *etiam quod non constet de appellatione interposita.*

29 *Commissionem non extendit clausula* , Quam,& quas,&c.*nisi ad personas, & res expressas,& specificatas.*

30 *Alterum à transportatione non excusat claus.* Quã, & quas,&c.

31 *Acta quando non sunt transportata , clausula.* Quam , & quas , &c. *non operatur , vt procedi possit in prima.*

32 *Causam committentis quando se restrinxit ad aliquod ius particulare , non operatur claus.* Quam , & quas,&c.

33 *Claus.* Quam , & quas , &c. *non operatur circa rem diuersam.*

34 *Citata quando non fuit pars aduersa ad dicendum contra commissionem , & ad libellandum , non potest quis iuuari clausula* , Quam , & qoas, &c.

1 DE vi , & effectibus huius clausulæ vide Abb. *in cap. significantibus,à num.15. vt lite non contest.*Papaa *ad decis.a 3.de rescript.in nouis*, Mandos. *in comm §.9.admissionis pro interesse, vers.quam, & quas,* Mart. *de claus. p. 1. cl.120. in vlt. impress.* Menoch. *cons.166.à num.8.* Marches. *de Commiss.p.1. pag.200. num.56.cum seqq.in vlt.impress.* Campan. *in diuersorio Iuris Canonici,rub 11.c. 13. numero 106. cum seqq.* & cæteros in discursu citatos. [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. cl. 596.* latè Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.184.n.4.cum seq.tom.3. diuers.*aliàs *p. 5. rec.* Modern. *de supplicat. ad Sanctissim. p. 2. cap. 32.* Theodos.de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. cl. 73.*]

2 Licèt hæc clausula in commissionibus relinquatur sub verbo , *&c.* eo modo , quo suprà habetur, extensa intelligi debet , vt aduertit Marches. *d.p.1. pag. 200. n.58.* subdens sic cantare dum extenditur, *Necnon quam , & quas idem orator habet,& mouet,habereque & mouere vult , & intendit contra aduersarios, omnésque alios præmissorum occasione sua cõmuniter, vel diuisim interesse putantes in executione præsentium nominandos,& cognominandos.*

3 Primus effectus est, quod totom negotium principale commissum censeatur , ita Sarneo. *de infirm. resig. q.34. n.4.addit.ad decis.Rota 23.de rescript.in nouis*, Mart.*de claus.p.1.claus.120.n.15.in vlt. impress.* & fuit dictum *in Romana Salsarij interdicti* 14. *Decembris* 1598. *coram Card. Pamphilio*,impressa per Marches.*de Commiss. p.2. pag.35.* [Et deducit omne ius partium in iudiciom,& potest , sententia super causa probata, licet non deducta.Rot.*dec.30.numer.50. p. 3.rec.*]

4 Secundus effectus est , quod præteritas non solùm causas comprehendat commissio com hac clausula.Rot.*decis. 34.de rescript.in nouis*, sed etiam futuras,vt per Cæs.de Grassis *decis.1.etiam de rescript.n.5. & 6.* cum latè adductis *in Clusina puteoli 13. Febr. 1617.coram Buratto.*

5 Tertios effectus est , quod propter hanc clausulam potest super omnibus probatis obtineri,Sarnen. *d.q.36. num.3.* Achil. *dec.14.de rescript.& dec.22.numero 2. de appell.* Rot. *dec.154.numero 1. p. 1. diuers.* intelligendo,vt per Stephan.Gratian.*discept.for.tom. 3.c.534.*

6 Quartus effectus est , quod censetur deductum omne ius,Sarnen.*d.decis.34.n.4.* Theodos.de Rubeis *dict.claus.596.num.8.*]Achil.*dec.14.de rescript.& dec. 22.numero 2.de appell* Mart.*de claus. 120. num.7* vbi plures refert Rotæ decisiones ; Rota etiam apud Pacificum *post suum tract.de Saluiano interdicto , dec.68, n. 12.* vbi fuit resolutum operari,vt quis possit omnẽ ius suum deducere , & quod tunc in specie actionem , quam velit debet in actis deducere. Amplia etiam si competat per viam quærelæ , vt post Rot. *in Salmantina Canonicatus* 11. *Februarij 1577. coram Card. Blanchetto*,notat Mart.*d.claus.120.n.8.* & resolutum fuit *in Toletana confraternitatum de Pastrana 2.Decembris 1611.coram Vbaldo seniori* , impressa per Farinac.*decis.360.numero 3. p.1. rec.* vbi etiam dicitur , quod potest specificari quælibet causa , & citat Achil *d.decis.22.num.2. & decis.684.num.3.lib.3.p.3. diuers.*quæ loquitor in spolio. [Duran. *Rota decis . 60. n.33.& 46.* vbi quod operatur vt omne ius partium censeatur ab initio deductum.] .

7 Quintus effectus est , vt efficiat ne ad expressa commissio sit restricta , sed quod causas quas impetrans vult,specificare possit , vt per Sarnen. *in reg. de infirm.resig.quæst.34.n.4* Marches. *d.part.1 pag. 200. n.63.*& fuit resolutum *in nullius de Correctis 13. Nouembris 1587.coram Comitulo* , impressa per Marches. *ead.part.3.pag.231.*[Et ideo Rot.*decis. 10.n.6.p.1.in posth. Far.*aliàs *p.3.rec.*dicit quod cõprehendit quodlibet ius competens ex quacumque causa.]

Sextus

8 Sextus effectus est, vt comprehendat omnia, quæ per translationem vniuersalem veniunt, ita vt tunc dicatur potius translatio particularis, quàm vniuersalis, ita Stephan. Gratian. *discept. for. cap.* 781. *numero* 23.

9 Septimus effectus est, vt possit pronunciari prout in prima, ex adductis per Mart. *d. clauf.* 120. *numero* 2. & fuit dictum *in Romana Saluiati interdicti* 14. *Decembr.* 1595. *coram Card. Lancellotto*, impressa per Marchesi. *de Commiss. p.* 2. *pag.* 62. & apud Seraph. *dec.* 1241. *numer.* 2. & 3. [Achil. *decis.* 14. *num.* 1. & *decis.* 17. *in fine, de rescript.* Mohedan. *decis.* 6. *de appellat.* Modern. *d. p.* 1. *c.* 12. *n.* 2. Theodos. de Rubeis *d. decis.* 598. *n.* 2. & 3 post Rot. *decis.* 254. *num.* 1. *p.* 1. *diuers.* ampliat vt iis, contra quem est impetrata commissio, possit procedere in prima vigore huius clausulæ postquam commissio est præsentata, & effecta communis, & *n.* 4. limitat quando acta non sunt transportata, quia tunc hæc clausula non operatur vt procedi possit sicut in prima Dunan. *Rota dec.* 61. *n.* 4.]

10 Octauus effectus est, quod Iudex si de appellatione illi non constiterit, nihilominus in causa procedere potest, Achil. *dec.* 14. *n.* 1. *de rescr.* Marchesi. *d. p.* 1. *pag.* 120. *n.* 59.

11 Nonus effectus est ex eius potentia, ac verbis subsequentibus, *Rel. usque aliis, &c.* quod iudicium iactationis, & iactationum ex remedio *l. diffamari. C. de ing. & manumiss.* intentari possit. Cæs. de Graff. *decis.* 1141. *n.* 1. *vsque ad n.* 4. *de iudiciis*, Marchesi. *d. p.* 1. *pag.* 100. *n.* 60.

12 Decimus effectus est, quod sententia lata in gradu appellationis sustineatur tanquam in prima Achil. *d. decis.* 14. *de rescript.* Cæs. de Graff. *decis.* 5. *n.* 5. *eod. t.* Sarnen. *d. quæst.* 34. *num.* 5. *vers. & hoc vlterius* Seraph. *decis.* 1141. *n.* 2. & *dec.* 1237. *num.* 3. & fuit dictum *in Pac. Canonicatus* 17. *Iunij* 1615. *coram Vbaldo seniori*, impressa per Farin. *dec.* 731. *numero* 5. *p.* 2. *rec.* [me citat in hoc loco Modern. *d. p.* 2. *cap.* 32. *num.* 3]

13 Decimusprimus effectus est, quod Iudex appellationis potest procedere prout Iudex prioris instantiæ, Sarneo. *d. quæst.* 34. *n.* 4. Lanceli. *de attentat. appell. pendente, p.* 2. *cap.* 4. *lim.* 2. *num.* 17. Rot. *decis.* 254. *in princ. p.* 1. *diuers.* & *dec.* 74. *p.* 3. *lib.* 2 *diuers.* Housed. *cons.* 28. *n.* 45. & 53. *num.* 2. & fuit dictum *in Alex. beneficij* 17. *Maij* 1614. *coram Buratto*, impressa per Farin. *dec.* 546. *n.* 1. *p.* 2. *rec.*

14 Decimussecundus effectus est, quod in commissione appellationis apposita sapit auocationem causæ, vt per Housed. *tom.* 1 *cons.* 27. *n.* 44 vbi *n.* 45. subdit, quòd eius vigore non solùm causa appellationis, sed etiam negotium principale sustinetur, & quod procedi possit etiam non constito de appellatione, vel ea existente nulla, & quamuis commissio appellationis esset subreptitia, vbi tamen *num.* 63. id intelligit procedere secundum stylum Curiæ, [me citato in hoc loco Modern. *d. p.* 2. *c.* 32. *num.* 6.] & dicit Menoch *cons.* 785. *n.* 5. quod si commissio respectu appellationis est nulla, tamen sustinetur quoad negotium principale.

16 Decimustertius effectus est, quod potest Iudex vitrute huius clausulæ nouum Ius canonizare, vt per Ægidium *decis.* 661. & fuit dictum *in Toletana pensionis de Chidon* 28. *Nouembris* 1601. *coram Decano.*

17 Decimusquartus effectus est, quod quando causa super diuersis capitulis commissa reperitur cum hac clausula, tunc eius vigore agi potest, & intentari iudicium quod commissori videbitur, vt per Achil. *decis.* 148. alias *decis.* 22. *de appell.* vbi dicit, id procedere concurrentibus quibusdam, ex quibus constet commitentem cautam esse reum conuentum, & molestari, Rota *in Romana hæreditatis* 31. *Maij* 1600. *coram Card. Sacrato.*

18 Decimusquintus effectus est, quod in causa restitutionis in integrum commissa cum hac clausula, procedi potest contra sententias fauore tertij tanquam in prima, vt fuit dictum *in Toletana decimarum* 9. *Febr.* 1584. *coram Card. Pamphilio.*

19 Decimussextus effectus est, vt quis possit omissa vna via aliam aggredi, absque refectione expensarum, Seraphin. *decis.* 630. *n.* 5 Gregor. *decis.* 270. *n.* 5. & fuit dictum *in Cordub. præstimoniorum* 17. *Febr.* & 7. *Aprilis* 1606. *coram Litta* [Eadem Rota *dec.* 30. *n.* 40. *p.* 5. *rec.*

20 Decimusseptimus effectus est, quod faciat vt Iudex procedat in negotio principali appellatione omissa, vt tradit Stephan Gratian. *discept. for. c.* 968. *num.* 4. & fuit dictum *in Orden.* 26. *Februarij* 1596. *coram Orano*, impressa per Marchesi. *d. p.* 1. *pag.* 174.

21 Decimusoctauus effectus est, quod posita in commissione restitutionis in integrum, censetur data iurisdictio tam super principali, quàm super accessoriis, vt per Seraph. *dec.* 1327. *n.* 3.

22 Decimusnonus effectus est, quod apposita in commissione possessorij, facit vt etiam petitorium deduci possit, vt fuit dictum *in Gerund. Hebdomadariæ* 3. *Iu.* 11 1614. *coram D. Patriarcha Pamphilio*, impressa per Farinac. *decis.* 455. *numero* 1. *part.* 2. *rec.* [Sarnen. *de infirmis resig. q.* 34. *n.* 4. Puteo. *decis.* 51. *de iud.* Theod. de Rub. *d. claus.* 596. *num.* 15. & *num.* 18. quod operatur vt censeatur commissum negotium principale. Nam apposita in commissione comprehendit tam petitorium, quàm possessorium Rota *decis.* 710. *num.* 1. *p.* 1. *in posthum. Far.* aliàs *p.* 2. *rec.*]

23 Vigesimus effectus est, quod facit vt appellatione deserta Iudex videre possit in negotio principali, vt fuit dictum *in Elbor. iuris conferendi* 8. *Febr.* 1600. *coram Corduba*, impressa per March. *de Comm. p.* 3. *pag.* 394. *n.* 1.

24 Vigesimusprimus effectus est, quod lis super titulo beneficij introducta probatur ex commissione continente hanc clausulam, Gregor. *decis.* 125. *n.* 15. & fuit dictum *in Nocerina Iurispatronatus* 14. *Maij* 1614. *coram Card. Caualerio*, & *in Elnen. præceptoriæ* 28. *Nouembris* 1608. *coram Card. Marquemonte*; & *in Conch. beneficij* 20. *Decembris* 1619. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*; in quibus decisionibus habetur, censeri beneficium litigiosum, eo ipso quod in commissione adest clausula hæc, cuius vigore potest deduci omne ius tam in 25 petitorio, quàm in possessorio. Contrarium verò, imò hanc clausulam per se solam non sufficere, nisi in processu reperiretur possessorium deductum, in specie tantùm fuit *in eadem Rota in vna Pampilonen. parochialis* 2. *Decembris* 1605. *coram Cardinale Lancelloto*, & in aliis apud Pacific. *post tractat. de Salu. interd. decis.* 68. *num.* & apud Seraphin. *decis.* 113. *numero* 2. Verum prima opinio potest procedere, quando simpliciter lis est super beneficio, quia tunc censetur hanc clausulam comprehendere tam possessorium, quàm titulum; secundò verò, quando est principaliter super possessorio, quia tunc non censetur comprehendere petitorium, nec titulum.

26 Vigesimussecundus effectus est, quod non mutat naturam iudicij cœpti, Mohed. *decis.* 2. *num.* 1. & 1. *de iudiciis*, Fab. *decis.* 15. incip. *Quidam cessionarius*, Marchesi.

Marcheſ *d.p.1.pag.*201.*num.*1.& fuit dictum *in Parmen. Prioratus* 16.*Ianuarij* 1598.*coram Orano.*[Theodoſ.de Rubeis *d.cl.*596.*n.*36]

27 Vigeſimus tertius effectus eſt.quod in commiſſione facit,quod non poſſit dubitari , quod appellatio non fuerit bene introducta , vt per Seraphin. *deciſ.* 644.*n.*5.

28 Vigeſimus quartus effectus eſt,quod poſſit inhiberi,quando adeſt alia clauſula,*Cũ toto negotio principali*,etiam quod non conſtet de appellatione interpoſita à ſententia,vel ſententia nõdum lata,vt poſt Sarneo.Peregr.& Rotam concludit Marcheſ.*d.p.*1.*pag.*201.*n.*68.*in vltim.impreſſ.*

29 Limita primò hanc clauſulam non extendere commiſſionem,niſi ad perſonas & res expreſſas,ac ſpecificatas , vt poſt Imol. Felin.Staphil.& Rotam tradit Marcheſ.*d.p.*1.*pag.*201.*n.* 67.

30 Limita ſecundò , hanc clauſulam non excuſare ab actorum tranſportatione,vt fuit dictum *in cauſa Fanenſina fideicommiſſi* 5.*Iunij* 1595.*coram Litta,& in Romana Saluiani interdicti* 14. *Decembris* 1598.*coram Cardinale Lancellotto* , impreſſa per Paciſie. *poſt tract.de Salu.interd deciſ.*62.Rot. *deciſ.* 254.*n.*1.*p.*1.

31 *diuerſ.*Vnde quando acta non ſunt tranſportata, hãc clauſulam nõ operari,vt procedi poſſit prout in prima fuiſſe io Rota reſolutum,refert Marc.*d.clauſ.*110.*n.*4.[Rot.*deciſ.*210. *num* 5. *p.*1.*poſthum. Farinaliis p.*3. *rec.* vbi quòd non operatur ante tranſportationem actorum.]

32 Limita tertiò , non operari quando committens cauſam ſe reſtringit ad aliquod ius particolare , vt fuit dictum *in Legionen. Praſtimoniorum* 16. *Ianuarij* 1505.*coram Card. Pamphilio* , *& in Aretina commenda* 27. *Februarij eiuſdem anni coram eodem*, prout

33 refert Marc *d.clauſ.*120.*num* 19. vbi *num.*20. ſubdit, non operari circa rem diuerſam , & aſſerit ita fuiſſe reſolutum *in cauſa Florent. damnorum* , *& intereſſe* 9. *Decembris* 1585.*coram Giptio* [Theodoſ.de Rub.*d.cl.* 596.*n.*52.

34 Limita quartò , vt illa quis iuuari non poſſit, quando pars aduerſa non fuerit citata ad dicendum contra commiſſionem,& ad libellandum,prout etiam quando noo ſunt ſeruati termini ſubſtantiales ſoliti in dicto iudicio,vt per Verall.*deciſ.*125.*n.*2. *p.*3.quem refert Marcheſ. *d.p.*1.*pag.*201.*n.*69. *in vlt. impreſſ.*

CLAVSVLA CXXII.

Quam duxeris acceptandam.

1 HÆc clauſula in expectatiua facit gratiam conditionalem , ac proinde attenditur tempus conditionis , & acceptationis , an beneficium cadat ſub gratia ; ita Oldrad. *conſ.* 229. *num.*4. *verſ. ad quartum* , Caſſad. *deciſ.*3. *num.*24.*verſ.item ſucceſſiue inuenit* , quos refert , & ſequitur Card. Tuſch.*pract. concluſ. tom.*2.*litt.C* , *concl.* 311. *num.*1. vbi *n.* 2. ampliat ſecundùm Feder. de Senis *conſ.* 197. *verſ. non ſic eſſet* , quod hæc clauſula etiam cum menſis appoſitione,operatur quod gratia ſit generalis, & non præferatur ſpeciali, poſteriori , & *num.* 5. citat Oldrad. *conſ.*175.*n.*2.*verſ. praeterea* , exiſtimantem quod ſi adiiciatur menſis,vel aliud tempus , tunc non eſt conditionalis. ſed puta. [Et hæc clauſ. non imponitur vbi præbendæ non ſunt diſtinctæ , Rot.*deciſ.*26. *num.*1.*de præbend.in antiq.* Theodoſ.de Rubeis *in ſingul.Rota tom.* 2.*part.*4. *clauſ.*394. *num.* 1. vbi *num.* 5. dicit, quòd hæc clauſula eſt conditionalis; & facit

August. Barboſa de Clauſ.

gratiam decretum,& omnia ex conditione pendere, & *n.*5. quod operatur quod ſi impetrans male acceptat primum , poteſt illo dimiſſo aliud acceptare, quod aliàs non poſſit.]

CLAVSVLA CXXIII.

Quantum ſibi videbitur.

1 IMportat hæc clauſola non meram, & liberam voluntatem,ſed arbitrium boni viri, *fideicommiſſoria ibi,ſi ſibi videbitur , peto manumittas , de fid. libert l. fideicommiſſa,§.quamquam,ff.de leg.*3.Roman.*conſ.*15. *ſub n.*1.*& conſ.*238 *ante n.*12.Alex.*conſ.*83.*lib.*2. Gozad.*conſ.*91.*ſub n.*9.Pariſ.*conſ.*92.*n.*22.*lib.*1.Menoch. *de arbitr.lib.*1.*q.*8.*n.*1.2.*&* 3.,Mooet.*de diſtrib.quotid. p.*1.*q.*9.*n.*17.

CLAVSVLA CXXIV.

Quatenus ſint in vſu, & ſacris Canonibus , ac decretis Concil. Trid. non aduerſentur.

1 *Clauſ* Quatenus ſint in vſu,*intelligitur de illis priuilegiis tantum,quæ ſunt in obſeruantia , non de inualidis,& amiſſis.*

2 *Clauſ.*Et ſacris Canonibus , &c. *intelligitur de inſertis in Concilio Trid. non verò in corpore Iuris communis.*

3 *Clauſula*, Quatenus decretis Concilij Trident. non aduerſentur , *de ſtylo Curiæ apponi ſolet in confirmationibus priuilegiorum Regularium.*

4 *Priuilegia omnia aliis Conciliis generalibus contraria , Trident. excepto confirmata cenſentur ſtante clauſ.* Quatenus decretis Concilij Trident. &c.

5 *Clauſ.* Quatenus decretis , &c. *derogare cenſetur priuilegia non ſolùm , quæ à Concilio Trident. per clauſ.*Non obſtantibus,*expreſſè derogantur , ſed etiam ea , quæ ſunt eidem Concilio expreſſè contraria.*

6 *Clauſ.*Non obſtantibus,&c.*derogat decretis Concilij Trid.*

7 *Clauſ.* Quatenus decretis ſacris Concilij Trid. & Regularibus inſtitutis ipſius ordinis contraria non exiſtant,&c.*non apponitur in gratiis quæ ex certa ſcientia conceduntur.*

8 *Clauſ.* Quatenus de Iurepatronatus , &c. *poſita in ſupplicatione , quomodo intelligatur , reſpectiuè.*

9 *Clauſ.*Quatenus ſit de nouo,&c.*operatur vt ſit noua conceſſio.*

10 *Clauſ* Quatenus opus ſit,*eſt ſalutaris.*

1 PRima huius clauſulæ verba , *Quatenus ſint in vſu* , intelligitur de illis priuilegiis tantùm quæ ſunt in obſeruantia , ſuumque valorem retinent , non autem de illis , quæ inualida , & amiſſa ſunt per non vſum , vel per contrarium vſum, aut quamcumque aliam cauſam , quia tunc nec per confirmationem ex certa ſcientia reualidantur. Ita tradunt Fr.Emman.*qq.Regul.tom.*1. *q.*8. *art.* 3. Ioan. à Cruce *de ſtatu Relig. lib.*2. *cap.* 3. *dub.*2. *concluſ.*6. Soar.*de legib.lib.*8. *cap.*18. *num.*16. Laur.de Peirinis *in declar. priuil. ſuo Ordini Minimorum conceſſorum*

tom.2.super constit.1.Greg.XIII. numero 1. Vide suprà *claus.52.num.1.2.&* 3.[Fontanel.*de pact.nupt.claus.4. gloss.10.part.2.num.43.* Hæc clausula stat conditionaliter,& limitatiuè Dec.*cons.385 num.*1. Capitaq. *decis.343. num.2. p.* 3. Theodos. de Rubeis *in singul. Rot.tom.2.p.4.claus.611.num.*1. Et posita in priuilegiis intelligitur respectu vsus generalis, non autem respectu illius indiuidui, ad tradita per Federic. *cons.102.in fin.& cons.147.num.3.in fin.* Abb.*cons.54. num.3.ad fin.p.*1. Theodos. de Rubeis *d. claus.612. num.5.*vbi etiam quòd stante hac clausula ad hoc vt intret confirmatio priuilegiorum,vel statutorum, debet probari vsus, nec sufficit quòd vsu præsumantur recepta,& *num.7.*addit quòd in confirmatione statutorum censetur apposita ex stylo Referendariorum]

a Alia verò, *& sacris Canonibus*, non intelliguntur de illis, qui in corpore Iuris communis inserti sunt, atque illud constituunt; sed de insertis in Concilio Trident. vt ostendit illa dictio, *&* quæ est coniunctiua, & coniungit Canones Concilij cum ipsius decretis Ratio autem, est, quia hæc clausula apponi solet in confirmationibus, indultis, & innouationibus priuilegiorum Regularium Cùm ergo omnia ferè priuilegia sit contra Ius commune, tales confirmationes, & innouationes parum, aut nihil operarentur, si hæc verba intelligerentur de Canonibus in corpore Iuris communis insertis: quare ita tenent Hieron. à Sorbo *in annot. ad compendium priuileg.verb. priuilegia fratrum, vers. est etiam aduertendum*, Fr. Emman.*d. quæst* 8. *art.*8. Laur.de Peirinis *citato loco, num.*2. & tetigi *d.cl.* 52. *num.* 4.

3 Vltima denique huius clausulæ verba, *& decretis Concilij Tridentini non aduersentur*, quæ de stylo Curiæ solent apponi in confirmationibus priuilegiorum Regularium, vt testantur Quarant.*in summa Bullari, verb. Concilium Trid. in confirm.* & Ioan. à Cruce *d.cap.3.dub.5. in fin.* ad nullum alium effe-

4 ctum apposita videntur, nisi ad firmandam regulam in contrarium, id est, vt intelligantur confirmata omnia priuilegia aliis Conciliis generalibus contraria,Tridentino excepto, vt docet Fr Emman. *d.quæst.8.art.*11. *in fin.* iunctis quæ tradit Soar. *de legib.lib.8.c.19. num.*6. & Laurent. de Peirinis *citato*

5 *loco,num.* 3. vbi etiam subdit, sensum communem istius clausulæ modò obtinere, vt per eam censeantur derogata priuilegia,non solùm quæ à Concilio Trident.per clausulam, *Non obstantibus,&c.* expressè derogantur,sed etiam ea, quæ sunt eidem Concilio simpliciter contraria.

6 Cùm enim sub clausula, *Non obstantibus, &c.* quæ vtplurimum apponi solet in fine eorumdem priuilegiorum, derogatum esset decretis Concilij Trident.vt insinuat idem Concil. *sess.* 25. *de reform. c.*21.& tradunt citati suprà *claus.* 82. *num.* 14. ideo in confirmationibus, & innouationibus præfatis necessaria fuit expressa mentio eiusdem Concilij, vt bene obseruat Sigism.à Bononia *de elect.dub.2. n. 2. vers.at vt vera.*

7 [Claus. *Quatenus decretis Sacri Concilij Trid. & regularibus institutis ipsius Ordinis contraria non existant, &c.* non apponitur in gratiis, quæ ex certa scientia conceduntur, quia quando Papa habet certam scientiam; & adhibet causæ cognitionem, scit etiam cognoscere an priuilegia sint contra decreta Concilij;& Regularia instituta Ita Rota *dec.40. n.4. p.2.in posth.Far.*aliàs *p.4.rec.*

8 Claus *Quatenus de iurepatronatus, &c.* posita in supplicatione, in qua est narratum beneficium esse Iurepatronatus, quando intelligatur; vide Rebuff *in 3.p. signat.in verb.necnon iurispatronatus* Put. *decis.315.n.4.lib.2.& decis 63.lib.1.* vbi an & quando spoliatus debeat restitui antequam iustificet beneficium esse de iurepatronatus.Gambar.*de officio legati lib.3.n.330.vers.atqui si Papa,cum seqq.*

9 Claus.*Quatenus sit de nouo, &c.* posita in confirmatione Papæ operatur, vt non sit simplex confirmatio,sed noua concessio.Hier.Gabr. *cons* 151. *n.*9. *lib.*2.Item ex ea patet quòd partes voluerunt nouum actum facere,& recedere à primo, si opus sit,vt quia primus est nullus.Rota *decis.*738.*num.*1.2.*p.*5. *diuers.*

10 Claus *Quatenus opus sit*,est salutaris.Rot.*decis.*12. *num.*41.apud Paul.de Rubeis *tom.*2. *diuers.* & conditionem importat, & nihil ponit in esse, ead. Rot. apud eundem *dec.188.n.8.d.tom.2.diuers.*]

Quatenus idoneus reperiatur. Vide, *Si idoneus*, &c. Claus. 151.

Quatenus licita, & honesta sint. Vide, *Dummodò licita*, &c. Claus. 51.

Quibus dederit Vide, *Et quibus dederit*, Claus. 57.

CLAVSVLA XXV.

Quod si non omnes, &c.

1 *Clausula sub quibus multoties commissiones, seu delegationes pluribus, vel diuersis fiunt Iudicibus, in duplici reperiuntur differentia, & numero* 2.

3 *Vnus, vel plures ex duobus, seu pluribus Iudicibus, vbi ad causam deputati impediti proponuntur, cæteri soli procedere non valent.*

4 *Claus.* Quod si non omnes, &c. *conditionaliter concedit vni vsum, & exercitium totius Iurisdictionis, nempe casu quo cæteri interesse non possint.*

5 *Sententiam à nullitate saluat claus.* Quod si omnes, &c. *quando ex pluribus Iudicibus datis cum illa clausula, quorum aliqui erant excommunicati, solummodo iudicant non excommunicati.*

6 *Clausula*, Vt omnes aut duos, &c. *operatur, vt statim à principio singulis, & cuilibet ex Iudicibus purè, & in solidum concedatur non tantùm Iurisdictio ipsa,sed Iurisdictionis exercitium.*

7 *Iudicare potest quilibet seorsum ex duobus Iudicibus Ordinariis, quibus causarum cognitio competit.*

8 *Delegatus cum clausula*, Vt omnes aut duo, &c. *qui præuenit, potest seorsum procedere, & sine aliis coniudicibus iudicare, nec tenetur eosdem requirere.*

9 *Claus.*Quod vnius ex contrahentibus iuramento stetur,&c.*valida est.*

Clausulæ sub quibus multoties commissiones, seu delegationes pluribus, vel diuersis fiunt Iudicibus, in duplici reperiuntur differentia, vt [1] post

post *gloss.1. in c.cùm plures de off. S. delegat. lib. 6.* vbi Domin.*n.1.& 2.* tradunt Imol. *in c. prudentiam, in prin. n.1.* & *ibidem* Abb.*n. 3. eodem tit.de off.deleg. in antiq.* cum aliis infrà referendis. Vel enim causa delegatur pluribus, seu duobus Iudicibus, cum hac clausula, *Quod si non omnes, &c.* vel, *Quod si ambo interesse non possunt, duo, vel alter eorum in causa procedat,* de qua *in d.cap.prudentiam, & in cap. quamuis 6. eodem tit.c. sciscitatus 13.de rescripti. & cap. si contra vnum 4. de off.deleg.lib.6.* Sub qua clausula continetur & illa, quæ communis non est vtrique Iudici delegato, sed à Doctoribus præelectiua personæ nuncupatur, vt cum dicitur, *Si omnes interesse non possunt, tu frater Episcope, v.g. procede,* cuius meminit gloss.*verb.probari, in d.cap.si contrarium,* & de ea agit text *in c.ceram 34.illo tit.de off. deleg. in decret.* tradit Abb.*d.n.3.*

2 Vel rursus fit commissio pluribus cum clausula hodie frequentissima, alternatiua scilicet, seu distinctiua, *Vt omnes, aut duo, vel vnus eorum,* de qua agit text.*in d.cap.cùm plures*, vel, *Vobis, & vestrûm singulis, & in cap.vt commissi, in princip. de haret. lib.2.* aut consimili, vt cùm dicitur, *Eorum vni, aut cuilibet*, vel, *Vt quilibet eorum in solidum per se iudicare, seu exequi possit;* vel si dicatur, *Quod alter alterum non expectet, vel non requirat.* vt refert *gloss.2.in d.cap. cùm plures*, quamuis Rebuff. *in praxi benef. tit. declaratio noua prouisionis, vers. quatenus duo, & in concord.tit. forma literarum executoriarum, verb.vel vnus vestrûm;* vtramque clausulam confundat, & pro vna, & eadem accipiat.

3 Verius tamen est, vnam, & alteram clausulam valde inter se distare, effectus enim eius clausulæ, *Quod si non omnes, &c.* vel. *Quod si ambo, &c.* ille est; quod licet vbi vnus, vel plures ex duobus, seu pluribus Iudicibus ad causam deputati impediti proponuntur, cæteri soli procedere non valeant, ex reg tex. *in l.duo 39.ff. de re iud. cum causa 22. cap.vno 42. de off. deleg.* id tamen non obtineat, vbi hæc clausula;
4 *Quod si non omnes, &c.* in commissione apponitur; per illam enim in eum euentum conceditur vsus, seu exercitium totius Iurisdictionis vni tantùm, vel duobus ex dictis Iudicibus, non quidem purè, sed conditionaliter, nempe casu quo cæteri interesse non possint, vt bene deducitur ex *d. cap. sciscitatus, vers.dummodo,* & ex *d.c.prudentiam, in princip. vers.in hoc casu,* vbi Doctores tradunt *gl.2.in d.cap.si contrarium, gl.*vbi omnes *in d.c.cùm plures,* Ias.*in l.si vni, n. 50. ff. de re ind.* Vant. *de nullit. tit. ex defectu Iurisd. Ord. n.180. & tit. ex defectu Iurisdict. delegata, n.36.* Matant.*de ordine ind.p.4.dist. 6. n. 31. cum seq.* Cou. *pract.c.26.n.5.* Rebuff.*in praxi, tit.de forma noua prouisionis, vers.quatenus ipsi.* Marches.*de Commiss.p.1.c.6. de commiss appell. extra Rom.Curiam, n.100. pag.258. in vlt.impr.* Molin.*de iust.tr.2.disp.24.n.3.& 4.* D Barbosa *in l.si longius, in pr.n.26 ff de ind.*

5 Vnde huiusmodi clausula, *Quod si non omnes, &c.* saluare sententiam à nullitate, quando ex pluribus Iudicibus datis cum hac eadem clausula, quorum aliqui erant excommunicati, solummodo iudicant non excommunicati, notant Socin. *in cap. sacris, n. 269.cum seqq.de sent. ex.com.* Anton Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 4. cap. 18.n.8.* vbi etiam obseruat, quod tales non excommunicati procedendo simul cum excommunicatis, inficiunt propriam Iurisdictionem, & citat Host. *in c.ad probandam, vers.sed esto quod ille tex in,* vbi Ioan. Andr.*n.3.* & Abb.*sub n.4.vers.quod procedit, de sent.& re ind.*

6 Effectus verò alterius clausulæ, *Vt omnes, aut duo,* *vel vnus Iudicum mandatum exequantur*, vel *horum vni aut cuilibet, &c.* est, vt statim à principio singulis, & cuilibet ex Iudicibus purè, & in solidum concedatur non tantùm iurisdictio ipsa: hoc enim & in aliis delegatis datis sine huiusmodi clausula, contingit propter naturam Iurisdictionis, quæ, vtpote res incorporalis, & indiuidua, pro parte haberi non potest, ex doctrina *gloss.5. in d. cap. prudentiam*, vbi Imol. *n.10.* Stephan.Gratian. *discept. for. c.196. n.9.* sed etiam vsus, & exercitium ipsius Iurisdictionis, ex Menoch.*de præsumpt.lib.2.præsumpt.18.num.35.* ita vt sufficiat, & possint vel omnes, vel duo, vel vnus iuxta diuersam formam clausulæ, negotium adimplere secundum materiam dispositionis alternatiuæ, in qua electio datur, & sufficit alterum adimpleri, *reg.in alternatiuis, de reg.Iuris, lib.6.* & sic quilibet eorum solus, alio non expectato, in causa procedere valet, eòque Iurisdictionem præueniente, reliqui non nisi in ipsius defectum admittuntur, vt est textus expressus *in d.c.cùm plures,* vbi *gl.1. gl.2. in d.cap.si contra vnum,* Anchar. *in cap. vt commissi, in prin.de haret.lib.6* Bart.*in d.l.si vni, n. 9.* & *ibi* Ias. *d.n.10.ff.de ind.* Cou. *d.cap.26. n. 5.* Molin. *d. disp. 24. n. 4.* Alex. *cons. 93. n. 5. lib. 7.* Ratio est, quia si ex vi dictæ clausulæ, *Vt omnes, &c.* competit in solidum cuilibet ex delegatis vsus, & exercitium Iurisdictionis, vt suprà diximus, inde fit, eum qui priùs cognoscere incipit, posse per se solùm sine aliis procedere, iuxta *reg. l.1. ibi, & seorsum singuli manumittunt,* vbi DD. *de off. Consulis,* ex qua communiter traditur, ex duobus Iudicibus ordinariis, 7 quibus causarum cognitio competit, posse quemlibet seorsum iudicare, quia quilibet in solidum habet exercitium Iurisdictionis, glos. *verb. separatum, in cap.vt officium, in prin. de haret. lib. 6.* Bart.*in d.l.si vni.n.1.* Vant.*d.tit.ex defectu Iurisd. ord. n. 177.* D.Barbos.*in d.l.si longius 18.in pr.n.19. & 22. ff. de ind.* & in specie huius clausulæ Menoch.*dicta præsum. 18.n.37.*

8 Intellige, & amplia hanc proximam resolutionem, vsque adeò posse solum delegatum, qui præuenit, seorsum procedere, & sine aliis coniudicibus iudicare, vt nec teneatur eosdem requirere ad effectum, vt omnes simul cognoscant, nec minùs illos expectare, vt manifestè probat verbum, *liberè,* quo vtitur text. *in d. c. cùm plures,* quod non solùm omnem obligationem excludit, sed etiam exponitur, sine alicuius requisitione, vel assensu; vt dixi *in tractat.de actionibus, dict. non obstat d. cap. sciscitatus, de rescript.& d.cap. prudentiam, in princip.* quia respondetur procedere in clausula, *Quod si non omnes, &c.* vel, *Quod si ambo, &c.* quibus stantibus, non solùm expectare, & requirere Collegas tenetur alter condelegatus, sed etiam oportet de eorum impedimento, vel voluntate constare, vt suprà diximus.

9 [Claus. *Quod vnius ex contrahentibus iuramento stetur, &c.* valida est, & si pars inique iuret, recurritur ad arbitrium boni viri, & aduersus declarationem iuratam audiendus est alter contrarium probare intendens Ita Benedict. Ægid.*ad l.ex hoc iure ff. de Iust. & iure p.2. cap.13. cl.3. n.1. cum seqq.* vbi *n.4.*quod non valet conuentio in contrarium, & *n. 5.* quod non obligat superueniente noua suspicionis causa in persona illius, & *n. 6.* dicit quod si is moriatur antequam iuret ad hæredes illius non transit, quamuis hæredum mentio in contractu facta sit.]

CLAVSVLA CXXVI.

Quoad vixerit.

1 *Claus* Quoad vixerit, *posita in obligatione soluendi medietatem fructuum Rectori Ecclesiæ, quid importet ostenditur.*
2 *Claus.* Quoad vixerit, *alterat naturam beneficij aliàs manualis.*
3 *Claus.* Quod sola Sanctissimi Signatura sufficiat, *remittit necessitatem expediendi literas.*
4 *Claus* Quod maior, & verior expressio fieri possit, *quid operetur, ostenditur.*
5 *Claus.* Quod de subreptione, &c. *est odiosa, & contra ius commune.*
6 *Claus.* Quod in primis, & ante omnia, *importat formam.*
7 *Claus.* Quod obstantiæ beneficiales, &c. *operatur quòd quis non teneatur exprimere obtenta.*

1 HÆc clausula posita in obligatione soluendi medietatem fructuum Rectori Ecclesiæ, ex cōcordia auctoritate Apost. confirmata intelligitur rebus sic stantibus, videlicet donec Rector detineret Ecclesiam, & supportaret illius onera, non autem post resignationem, vt per Paris. *cons.* 5. *n.* 14. *lib.* 4. & fuit dictum *in Ost. & Veliterna pensionis* 15. *Martij* 1591. *coram Illustrissimo D. meo Card. Millino, & in Lucana pensionis* 18. *Decemb.* 1611. *coram Vbaldo seniori*, impressa per Marchesi. *de Commiss. p.* 1. *pag* 647. *in vlt. impr.*

2 Clausula, *Quoad vixerit*, alterat naturam beneficij aliàs manualis, etiamsi aliàs fiat collatio iure deuoluto, vt post Felin. *in cap. per tuas, de maiorit. obed. num* 3. *vers. in quantum concludit*, & Dec. *in cap. ad nostram. num.* 16. *de confirmat. vtili, vel inutili*, nouissimè obseruat D. Lotter. *de benef. lib.* 1. *q.* 333. *num.* 55.

3 Clausula, *Quod sola Sanctissimi Signatura sufficiat*, remittit necessitatē expediendi literas, vt post Mandos. *de Signatura gratiæ* §. *derogationes Regularium, vers. Regula de non iudicando*, Gig. *de pensionib. q.* 34. *n.* 5. obseruat nouissimè Lotter. *d. lib.* 1. *q.* 37. *n.* 2.

4 Clausula, *Quod maior, & verior expressio fieri possit*, licèt non operetur respectu diuersi corporis, Put. *decis.* 300. *num.* 3. *lib.* 1. id tamen intelligitur de diuersitate insurgente ex qualitate constitutiua diuersæ speciei, ne frustratoria sit, *ex reg. l. si nominatim* 34. *ff. de condit. & demonstrat.* resoluit D. Lotter. *d. lib.* 1. *q.* 40. *n.* 85. [Et facit hæc clausula quòd attendatur narratiua litterarum, non autem supplicationis, vt cum Rota tenet Theodos. de Rubeis *p.* 4. *d. claus.* 646. *num.* 1. Excludit subreptionem, & facit quod in litteris omnia possunt extendi, & dispositiuè poni. Mohed. *decis.* 1. *num.* 2. Sarnen. *in proœm. Reg. q. vlt. num.* 7. *& in reg. de valore q.* 11. *num* 5. Rebuff *in* 3 *p. signat. in verb. & quod præmissorum omnium n.* 2. *&* 3. *& in vers. maior, verior, seu amplior, verb. ad hæc expressio.* Multum operatur, & per eam dicitur facta sufficiens mentio primæ pensionis ad effectum vt secunda non sit subreptitia, Sarnen. *d. q.* 15. *n.* 5. Verall. *decis* 296. *n.* 7. *in fine & n.* 8. *p.* 1. Theodos. de Rubeis *d. cl.* 634. *n.* 6. *&* vbi *n.* 10. cum Rebuffo tenet quod vigore huius claus. potest fieri expressio in nomine sancti, nisi dolo fuerit apposita.

5 Claus. *quod de subreptione &c.* est odiosa & contra ius commune, ideóque strictè debet intelligi, Verall. *decis.* 128. *n.* 3. *p.* 1. vbi subdit quod intelligitur apposita à Papa ad partis instantiam, & *n.* 5. quod si Papa illam apponit non dicatur tollere ius quæsitum, Theodos. de Rubeis *in sing. Rotæ tom.* 2. *p.* 4. *claus* 626. *à num.* 6. vbi *num.* 3. dicit quod iuncta cum claus. *Quod litteræ non possint impugnari ex eo quod non sint iustificatæ*, operatur vt quis non teneatur ad verificationem narratorum, cum paria sint narrata esse vera, vel de eorum falsitate dici non posse.

6 Claus. *Quod in primis & ante omnia*, importat formam. Caputaq. *dec.* 515. *n.* 5. *p.* 5. Theod. de Rub. *d. p.* 4. *claus* 631.

7 Claus. *Quod obstantia beneficiales*, &c. operatur quod quis non teneatur exprimere obtenta, Cassad. *decis.* 6. *num.* 8. *de præben.* Achil. *decis.* 7. *&* 14. *num.* 3 *eod. t.* Rebuff. *in* 3. *p. Signatura in verb. Quod obstantia*, Theodos. de Rubeis *d. p.* 4. *claus.* 639. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum eod. Rebuffo *citato loco* dicit quod vigore illius possunt exprimi omnia, & singula beneficia monasteria, &c. Non includit defectum natalium. Pute. *decis.* 278. *lib.* 1. Rebuff *d. loco num.* 15. Nec tollit inhabilitatem personæ idem Rebuff. *num.* 15. 16. *&* 18. nec defectum intentionis, idem Rebuff. *num.* 18. inducit dispensationem, Theodos. de Rubeis *d. claus.* 639. *numer.* 11. *&* 12.]

CLAVSVLA CXXVII.

Quorum tenores, &c.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Clausula*, Quorum tenores, &c. *non debent nocere, nec multum attenditur, quando est posita, & extensa per Copistas.*
3 *Constitutionibus quibuscumque habentibus clausulas derogatorias derogatoriarū, derogat claus.* Quorum tenores, &c.
4 *Expressionis specialis, & indiuidua vim habet claus.* Quorum tenores, &c. *eorum omnium, ad quæ relata.*
5 *Claus.* Quorum tenores, &c. *habet tantam vim, ac si tenor esset insertus, quando agitur de præiudicio concedentis.*
6 *Regulis Cancellariæ censetur derogatum per clausulam.* Quorum tenores, &c.
7 *Probatio in contrarium non admittitur, quod claus.* Quorum tenores, &c. *non importet veram expressionem, & derogationem.*
8 *Expressionis specialis, ac indiuidua vim habet clausula*, Quorum tenores, &c. *non solum cùm gratia, seu priuilegium conceditur Motu proprio, verùm etiam si fiat ad instantiam partis.*
9 *Mentionem expressam, & indiuiduam non operatur clausula*, Quorum tenores, &c. *quando non fuit facta aliqua mentio de illo, de quo tractatur.*
10 *Claus.* Quorum tenores, &c. *non operatur circa non expressa, nec circa ea, de quibus Papa non habuit notitiam.*
11 *Claus.* Quorum tenores, &c. *non operatur in iis quæ sunt facta.*
12 *Priuilegium posterius, quod est in notabile præiudicium tertij, etiam Motu proprio concessum non tollit præcedens illius tertij sine speciali derogatione regula de iure quæsito non tollendo, etiam stante*

stante clausula, Quorum tenorer, &c.

13 *Derogationē expressam non operatur clausula*, Quorum tenores, &c. *quoties posteriori dispositione expressè requiritur certa scientia.*

14 *Derogationem specificam, & expressionem omnium contrariorum non importat clausula*, Quorum tenores, &c. *quando Papa signaret Supplicationem non simpliciter, sed cum qualitate, puta*, Fiat, & committatur.

15 *Clausula*, Quorum tenores, &c. *non extenditur, sed restringitur iuxta narrata.*

16 *Clausula*, Quorum tenores, &c. *tanquam accessoria debet restringi ad id, de quo principalis dispositio loquitur.*

17 *Clausula*, Quorum tenores, &c. *non operatur quotiescumque concedens habendo notitiam, non concessisset.*

18 *Intentionis de defectu Papa concedentis vbi constat, nulla est efficacia clausula*, Quorum tenores, &c.

19 *Intentionis defectus Papa concedentis opponi non potest concessioni cum hac clausula*, Quorum tenores, &c. *præcipuè si concurrant alia clausula, quæ semper iniungi solent.*

20 *Subreptionem tollit clausula*, Quorum tenores, &c. *non autem amplias principalem dispositionem.*

21 *Subreptionem cum derogatione regula de iure quæsito, non tollit clausula*, Quorum tenores, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de clausulis, p.1. clauf.139. in vltim. edit.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect.*949. Card. Tusch. *tom.* 1. *litt.C, conc.*350. Monet. *de commut. vltim. volunt. c.*7. *num.* 201. *cum seqq.* & cæteros in discursu citatos. [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *part.* 4. *clauf.* 77.

2 Licèt soleant Copistæ in extensione minutarum Supplicationum, passim hāc clausulam in iis inserere, quæ est conspicua, & particulari nota digna, quo casu tunc non debet nocere, vt aduertunt Dec. *cons.* 265. *sub n.2. vers. est hoc idem*, Gozad. *cons.* 9. *n.* 27. Paris. *cons.*42. *n.*12. *lib.*4. Couar. *in rub. de testam. p.* 2. *n.*20. *in princ.* nec multum attenditur, ex adductis per Iosephum Sesse *Aragon. decis.*97. *n.*19. & Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gloss.*36. *n.*13. tamen multos habet effectus ex infrà dicendis.

3 In primis ex obseruantia Curiæ derogat quibuscumque constitutionibus habentibus clausulas derogatorias derogatoriarum, Paris. *cons.*42. *num.*15. & 16. *lib.*4. Gonzal. *cons.*9. *num.*24. Put. *decis.*104. *lib.* 1. *in correctis*, Butr. *cons.* 1. *num.* 2. Mohed. *decis.* 1. *de rescript.* Gabr. *tit. de clausulis, lib.*6. *conc.*5. *n.*1. Anastas. Germon. *de indultis Cardinal. part.*2. §. *ac iritum*, *n.*1. *vers. neque.* Mar. Anton. *var. ref. lib.* 1. *ref.* 46. *num.* 4. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gloss.*35. *num.*102. *cum seqq.* & præsertim *num.* 29. quod fuit inuenta, vt esset certa via, qua Papa posset derogare gratiis præcedentibus. nam aliàs impossibile esset, quia non potest reminisci omnium, vel scire omnia in contrarium obstantia, Gregor. *decis.*109. *n.*3. & *decis.* 140. *n.*2. vbi ait hanc clausulam, quando per viam legis proceditur, tollere omnia priuilegia quascumque derogatorias habentia; fuit dictum *in Toletana indulti* 12. *Maij* 1625. *coram Remboldo*, & nimis coarctaretur, si propter ignorantiam eas reuocare non posset, Put. *dec.*104. *lib.*1. *in correctis* Rot. *decis.*213. *in princ. p.*1. & *decis.*161. *n.*1. *p.*2. & *decis.*682. *n.*3. *lib.*3. *p.*3. *diuers.*

4 Vim habet hæc clausula specialis, ac indiuiduæ expressionis omnium eorum, ad quæ relata est? ita Felin. *in cap. nonnulli, sub n.6. de rescript.* Butr. *cons.* 2. *num.*5. Gemin. *cons.*64. *n.*22. Cassad. *super reg. Cancel. decis.*10. *num.*3. & *decis.*38. *num.*3. Sarnen. *in proœmio regularum Cancel. quæst.*6. *num.*6. & *in regula de triennali, quæst.*17. *num.*5. Crauet. *cons.*127. *num.*7. plures quos refert, & sequitur Mart. *d. clauf.* 139. *num.* 1. quibus adde Gutier. *cons.*1. *num.* 5. Flamin *de resign. lib.*22. *q.*14. *num.*16. Ioseph. Sesse. *d. decis.*93. *num* 21. & 22. Marches. *de Commiss. p.*2. *pag.* 316. *numer.*105. Cardin. Tusch. *tom.*1. *litt. C, conc.* 350. *num.* 1. Aloys. Rice. *in collect. decis. p.*4. *collect.*959. *effectu* 1. Ioan. à Cochier *ad preces primarias Imperatoris, pag.*93. Ricciul. *de iure personarum lib.*8. *c.*9. *n.*4. D. Lotter. *de re benefic. lib.*1. *quæst.*40. *num.*64 [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.*2. *p.* 4. *clauf.* 658. *n.* 2. vbi *num.* 1. dixerat quod inducit scientiam per modum fictum, & operatur quoad validitatem actus. Valenz. *cons.* 152. *num.* 38. & 39.] & fuit dictum *in Comaclen. & Ferrarien. Præpositura* 15. *Decembris* 1625. *coram Remboldo.* & *in Ospalen. præeminentiarum* 15. *Martij* 1613. *coram D. Pamphilio*, impressa per Farinac. *decis.*466. *num.*5. *part.*1. *recent.* & *in eadem coram eodem* 17. *Iunij* 1613. impressa pariter per Farin. *decis.*506. *num.*5. vbi fuit tentum, hanc clausulam habere vim expressionis cuiuscumque litis, iuris, & prætensionis in iudicium deductæ, & similiter fuit dictum *in Ferrarien. de Tanonis* 14. *Iunij* 1622. *coram Vbaldo senior.*, & *in Cremonen. honorum* 5. *Iunij* 1624. *coram eodem.* Rot. etiam apud Zachiam *de oblig. Camer. decis.*91. *num.*19. & ideo omnia comprehendere dicit Seraph. *decis.*510. *numer.*6. & operari expressionem eorum, quæ possent obstare, ex Butr. *cons.*2. *n.* 4. Gemin. *cons.*65. *n.*28 censuit Rota *in Rabinen. Castri Montis Rotundi* 8. *Februarij* 1627. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.* [Theodos. de Rubeis *d. clauf.*77. §6. Duran. *decis.*48. *n.*3. & operatur perinde ac si omnia fuissent de verbo ad verbum expressa. Rota *decis.* 607. *num.* 2. *p.* 1. *in posth.* & *decis.* 407. *num.*7. *dict. part.* 1. aliàs *part.* 3. *recent.*

5 Habet denique tantam vim, ac si tenor esset insertus, vt per Cassad. *super reg. Cancel. decis.* 38. *n.*3. Butr. *cons.*1. *n.*6. Ioseph. Sesse *d. decis.*93. *num.*15. Ioan. Franc. Leo *in Thesaur. fori Ecclesiastici, part.*1. *cap.*13. *n.*21. & *p.*4. *c.*2. *n.*189. Mart. Anton. *var. ref. lib.* 1. *ref.* 18. Card. Manric. *decis.*76. *n.*3. Laurent. de Peirinis *in constit. sui Ordinis Minim. tom.* 1. *constitut.* 4. *Sixti IV. num.* 3. Aldret. *pro omnimoda Regularium exemptione, part.*1. *cap.*2. *numer.*3. Card. Tusch. *de conc.* 340. *num.*3. vbi post Oldrad. *cons.*326. *num.* 2. & 3. intellige quando agitur solùm de præiudicio concedentis, & fuit dictum *in Baren. seu nullius Archipresbyteratus* 23. *Ianuarij* 1616. *coram Card. Sacrato*; impressa per Farinac. *decis.*666. *num.*2. *part.*1. *recent.* vbi etiam habetur, quod latissimè est extendenda, nam hæc clausula operatur quoad suum præiudicium, non verò aliorum, Sesse *decis.* 93. *n.* 24. prout etiam operatur, quando derogatio fuerit facta ex certa scientia, vt post Ruin. *cons.*30. *num.*8. *in fin.* & *n.* 6. *vol.* 1. censuit Rota *in d. Comaclen. & Ferrarien. Præpositura coram Remboldo.* [Theodos. de Rubeis *d. clauf.* 658. *num.* 3. vbi dicit quod hæc clausula non operatur, vbi requiritur certa scientia, quia illam non inducit, & *num.* 7. quod tollit defectum intentionis, & *n.*9. quod hæc clausula cum mentione priuilegiorum operatur indiuiduam expressionem, ac si in specie esset insertum totū priuilegiū & *n.* 11. post Cassad. *dec.*10. *n.*2. & *decis.*38. *n.*3. *super reg.* ait quod

in gratiis beneficiorum tollit & sospendit beneficia-lia,& indioidua gratiarum præceden :uin,*& aum.*12. post Pute.*decis.*89.*a.*1. *lib.* 1. dicit quod hæc clausula operatur,vt dicatur derogatum priuilegiis aliorum, quibus caotum est,quod ipsis non possit derogari, nisi accedente illorum consensu.

6 Amplia primò,per hanc clausulam etiam censeri derogatum regulis Cancellariæ , ac si de verbo ad verbum fuissent expressæ , vt per Sarnen *proœm.reg. Cancel. q.*6.*circa fin.vers.quorum tenor* , Marescot. *res. lib.*1.*c.*19.*num.*9.*&* 10.*lib.*2.*cap.*48.& Stephan.Gratian.*discept.forens.c.*182.*n.*18.*& c.*42.*n.*9. *& cap.*548. *num.*14.

7 Amplia secundò , vt in tantùm hæc clausula importet veram expressionem , & derogationem , ex quo Papa id asserit , vt non admittatur probatio in contrarium,ita post Butr.*cons.*2. *in fin. vers. item ex quo Papa*,& Gemin.*cons.*120. *num.* 7. tradit Cardin. Tusch.*d.conc.*150.*n.*7.

8 Amplia tertiò , non modò procedere cùm gratia seu priuilegium posterius conceditur Motu proprio,vt teneot Gabr.*d.tit.de clauf. conc.*5. *n.* 3. *& seq.* & Couar. 2.*p.var.rubr.de testam.a.*10. *vers. secundum*, & Gonzal. *d.gl.*36.*n.*43. Verùm etiam si ad instantiam partis,vt sentiunt Felin. *in c. nonnulli , in princ. n.*6.*de rescript.* Cassad. *d.decis.*10. *n.* 2. Crauet. *cons.* 126.*in fin.* Mart.*d.clauf.*139. Cardin.Mantic. *de coniect.vlt.vol.lib.*12.*tit.*8.*n.*21. Gabr. *d. conc.* 5. *num.* 1. Menoch.*de præsumpt.lib.*5. *præs.*40.*num.*22. licèt alij in hac specie contrarium teneant , quos sequitur Gabr. *d.conc.*5.*num.*4.*&* 5.& Gonzal. *d. gl.*3.*n.*603. quorum omnium opiniones conciliat Monet. *d.c.*7. *num.*101.

9 Limita primò,non operari expressam , & indiuiduam mentionem , quando non fuit facta aliqua mentio de illo,de quo tractatur , vt per Verall. *dec.* 121.*n.*1.Aloys.Ricc.*in praxi aurea,res.* 368. *num.* 1.& fuit dictum *in Toletana decimarum* 16. *Nou.* 1605. *coram Iasto , & in Romana fideicommissi de Veccius* 28. *Iunij* 1604.*coram Litta*,impressa per Farin. *dec.*128.

10 *n.*5.*p.* 1. *recent.* vbi etiam habetur hanc clausulam non operari circa non expressa,nec circa ea,de quibus Papa non habuit notitiam.[Seraph. *decis.* 1135. *n.*1.Theod.de Rub.*d.cl.*77.§.1. Rot. *decis.* 398. *n.*6. *p.*2.*in posth.Farin.*aliàs *p.*4.*recent.*]

11 Limita secundò in iis , quæ sunt facti , quia nihil operatur ex quo Papa præsumitur, ea ignorare , sed tantùm in iis,quæ sunt ioris, habet effectum , vt ex Rotæ decisionibus concludit Card. Tusch. *d. conc.* 350.*num.*9.vbi *num.*10.post Maluas. *cons.* 1. *num.* 42. extendit etiam si simul sint omnes hæc clausulæ, *Ex certa scientia, Motu proprio , De plenitudine potestatis, Non obstantibus,&c.*

12 Limita tertiò,vt priuilegium posterius , quod est in notabile præiudicium tertij,etiam Motu proprio concessum , non tollat præcedens illius tertij sine speciali derogatione regulæ 17. nunc 18. Cancel. de non tollendo iure quæsito, ex adductis per Mart. *d.clauf.*139.*n.*10.& Gonzal.*d.gloss.*36.*à n.*54. ac per Monet.*d.c.*7.*n.*114.

13 Limita quartò,non operari expressam derogationem , quoties in posteriori dispositione expressè requiritur certa scientia,vt resoluit Nicol.Garc.*de benef.p.*3.*c.*2.*num.* 234. & eo citato fuit dictum *in Comaclen.& Ferrarien.Præpositura* 15. *Decembris* 1615. *coram Remboldo,in vers. siue attendamus* , [Theodos. de Robeis *d.clauf.*958.*n.*3.] & post Ferret. *cons.* 38. *n.*2.*& seqq.lib.*1.ac Rotam *coram Card. Seraph.* tradit Mart.*d.clauf.*139.*n.*3.inde inferens *num.*4. quod hæc clausula non sufficit in cõfirmatione ex certa scientia,nisi totus tenor inseratur,subdens *n.*5. non sufficere tenorem inseri in expeditione literarum tempore alterius Pontificis : quam quidem illationem temperat *n.*18. post alios , nisi Princeps confirmaret priorem concessionem à prima linea vsque ad vltimam, asserens se eius tenorem vidisse,& legisse, atque confirmationem illam pro sufficienter haberi volens;& sufficere narratam substantiam contentorum in priuilegiis derogatis, ad hoc vt præsumatur certa scientia in derogante,censuit Rot.*in Abulen.Iurisdictiona* 25.*Ianuarij* 1588.*coram Orano,& in Toletana administrationis* 17.*Iunij* 1609.*coram Pamphilio,& in d.Comaclen.& Ferrarien Præpositura coram Remboldo.*

14 Limita quintò , non importare specificam derogationem , & expressionem omnium contrariorum, quando Papa signaret Supplicationẽ non simpliciter,sed cum qualitate,putà, *Fiat,& committatur* , vt cum Gemin.*cons.*65.*in fin.num.*17.*vers.non obstat*,obseruat Card.Tusch. *d. concl.*350. *n.* 11. subdens post *n.*11.quòd tunc procedit si Papa signaret , *Fiat , vt petitur*, aliàs non.

15 Non extenditur hæc clausula , vt fuit dictum in *Taruisana plebis de Midulo* 2.*Iunij* 1593. *coram Illustrissimo Domino meo Cardin. Millino* , impressa per Marches. *de Commissionib.p.*1. *pag.*685. *n.* 3. imò restringitur iuxta narrata, ex Seraph.*decis.*16.*n.*1.quia

16 tanquam accessoria debet restringi ad id , de quo principalis dispositio loquitur , & sic non comprehendit ea, de quibus dictum non fuit in dispositiua, vt per Dec.*cons.*373.*n.*14.Paris.*cons.*42.*n.*18.*vers.illa enim verba,lib.*4.Caputaq *dec.*121.*p.*1. cum aliis allegatis *in Romana legitime* 10. *Martij* 1617.*coram Card. Sacrato,& in Bergomen. pensionis de Trescurio* 13. *Nou.* 1626 *coram D.Durano.* & non operatur circa non expressa, vt censuit Rot.*in Valentina decimarum* 18. *Nou.*1603. *coram Card.Lancellotto iun.* impressa per Marches.*d.p.*1.*pag.*640.*n.*6.

17 Non operatur quotiescumque concedens habendo notitiam, non concessisset , Rot. *in d. Valentina decimarum coram Cardin. Lancellotto.*Nec habet efficaciam quoties Papa si sciuisset defectus , non ita rescripsisset,ex Seraph. *decis.*981. *num.*8. [Theodos. de Rubeis *d. clauf.*658.*n.*6.] quia nulla est efficacia

18 huius clausulæ , vbi constat de defectu intentionis Papæ concedentis , Paris.*cons.*64.*n.*55.*lib.*4. & fuit dictum *in Ostien. affictus* 13. *Maij* 1614.*coram Patriarcha Pamphilio.* Qui quidem intentionis defe-

19 ctus opponi non potest concessioni cum hac clausula,præcipuè si concurrant aliæ clausulæ,quæ semper iniungi solent,nempe , *Motu proprio, Ex certa scientia,*& *De plenitudine potestatis*,vt fuit dictum *in Auclina vnionis* 15. *Decembris* 1595.*coram Giptio*;non enim inducit certam scientiam concedentis,ex traditis per Marches.*d.p.*1.*pag.*640.*in vlt.impress.*

20 Deseruit hæc clausula ad tollendam subreptionem,non autem ampliat principalem dispositionem, secundum Calderin.*cons.*1.*de rescript.* Rom.*cons.*530. *n.*13.*in fin.*Put.*decis.* 1.*n.*2.*lib.*1. *& dec.*156. *n.*7. *lib.*2. Crescent.*decis.*7.*n.*11.*de concess.præbend.*Gabr.*d.tit.de clauf.concl.*10.*n.*1.Marches.*de Commissionib. p.*3. *pag.* 124.*n.*3.*in* 2.*impress.* Nicol.Garc.*de benefic.p.*3.*cap.*2. *n.*234. Stephan.Gratian. *discept.forens.c.*635. *n* 9. & fuit dictum *in Baron. seu aullius Prioratus* 10. *Iunij* 1614.*coram Card. Sacrato* , impressa per Farin. *decis.* 569.*n.*8.*p.*2.*recent.* Non tollere tamen subreptio-

21 nem cum derogatione reg. de iure quæsito,resoluit Marches.*d.part.*1.*pag.*217 *num.*331.

CLAVSVLA CXXVIII.

Rato manente pacto.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Clausula,* Rato manente pacto, *tacitè subintelligitur in omnibus contractibus bona fidei.*

3 *Iuramentum habet vim clausula,* Rato manente pacto.

4 *Clausula,* Rato manente pacto, *operatur solùm ad fauorem obseruantis contractum, non autem ad fauorem contrauenientis.*

5 *Clausula,* Rato mente pacto, *operatur vt debitum principale, simul & pœna exigi possint, & vtrumque debeatur.*

6 *Emphyteutico in contractu si vltra pœnam caducitatis ob non solutionem canonis, apponatur alia pœna cum clausula,* Rato manente pacto, *emphyteuta cadit à iure suo, & debet soluere dictam pœnam.*

7 *Emphyteuta vt possit expelli ob non solutionem canonis, etiamsi Dominus directus illum receperit de præterito, operatur clausula,* Rato manente pacto.

8 *Nouationem in praiudicium contrauenientis inducit clausula,* Rato manente pacto.

9 *Petitionis cumulatiua in fauorem eius, qui seruat contractum, habet effectum clausula,* Rato manente pacto.

10 *Clausula,* Rato manente pacto, *operatur quod quis possit vti remediis contrariis.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de claus. p. 1. claus. 141. in vlt. edit.* aliàs *claus. 125. in 1.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect.* 973. Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. C. concl.* 300. & cæteros in discursu citatos. [Theod. de Rub. *in singul. Rota tom. 2. p. 4. claus.* 78. & 670. *per tot.* vbi *n. 9.* ait quòd hæc clausula non stat conditionaliter, sed purè, & dispositiuè, Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure, p. 2. cap. 15. claus. 11.*]

2 Hæc clausula tacitè subintelligitur in omnibus contractibus bonæ fidei, vt tradunt Cot. *in memorabil. verb. clausula, pag.* 110. Cald. Pereira *de empt. & vend. dis. cap. 30. n.* 55. præterquam in fideicommissis, vt obseruant Vital. de Cambanis *in tract. claus. pag. 4. num. 8.* & Cels. Vgoni. *in simili tract. pag. 510. col. 2.*

3 Iuramentum habet vim huius clausulæ; vt per Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuileg.* 85. Cels. Vgon. *citato loco,* Mart. *d. claus. 141. num. 4. vers. addr,* Card. Tusch. *de concl. 300. n. 4.* [Marant. *de ordine iudic. p. 6. tit. de appell. n.* 253. Theodos. de Rubeis *d. claus. 670. num. 5.*]

4 Operatur solùm ad fauorem obseruantis contractum, non autem ad fauorem contrauenientis, vt tradunt Vital. de Camban. *citato loco, num.* 4 Honded. *cons. 89. n. 80. tom. 2.* Seraphin. *d. priuileg. 85. num.* 8. Card. Tusch. *d. concl. 309. n.* 15. Mart. *d. claus. 141. n. 6.* Cald. Pereira *d. cap. 30. num.* 53. Amic. *de iure emphyteutico, q. 26. num. 8. in fin.* [Bened. Ægid. *d. claus. 12. num. 4.*] minimè enim prodest non obseruanti, secundum Cels. Vgoni. *citato loco,* Ioseph. Sesse *de inhibitionib. rap. 5. §. 3. n. 11.* Contractus verò firmus manet, ex Mascard. *de probationib. concl. 1257. n. 37.* & Card. Tusch. *d. concl. 300. num. 9.* [Cancer. *var. p. 2. c. 18. n. 25.*]

5 Operatur etiam quod debitum principale, simul & pœna exigi possint, & vtrumque debeatur, *l. qui fidem ff. de transaction. l. cum proponas, C. eod. tit.* Vital. de Camban. *in d. tract. claus. pag. 3. num. 1. cum seqq.* Salust. Tiberi. *in formulario instrum. lib. 1. cap. 14. n. 10. & cap. 19. num* 14. Gutier. *in repet. l. nemo potest, n. 423. ff. de legat. 1.* Cald. Pereira *d. cap. 30. num. 52.* [Theod. de Rub. *d. claus. 670. n. 7.* vbi *n. 8.* post Afflict. *dec. 174. n. 4.* ait quòd operatur vt mora purgari non possit. Benedict. Ægid. *d. claus. 12. num. 1.*] Vnde infertur,

6 quod si in contractu emphyteutico vltra pœnam caducitatis ob non solutionem canonis, apponatur alia pœna cum hac clausula, emphyteuta cadit à iure suo, & debet soluere dictam pœnam, vt per Card. Tusch. *d. concl. 300. num. 9. & 11.* Amic. *d. q. 26. à num. 6.*

7 Operatur etiam in emphyteusi, vt emphyteuta possit expelli ob non solutionem canonis, etiamsi Dominus directus illum receperit de præterito, quoniam vtrumque consequi poterit, videlicet, canonem præteritum, & expulsionem, quæ sunt compatibilia, secus si recepisset pro futuro; ita Alexand. *cons. 196. n. 2. & seq. vers. nec ad hoc obstat, & cons. 206. n. 2. vers. ad prædictorum confirmationem, vol. 7.* Vital. de Camban. *citato loco, n. 4.* Mart. *d. claus. 131. n. 7.* Card. Tusch. *d. concl. 300. n. 11.*

8 Inducit nouationem in præiudicium contrauenientis, vt per Bald. *consil. 341. in fin. vol.* 2. Mart. *d. clausul. 131. numer.* 9. Cardin. Tusch. *d. conclus. 300. num. 5.*

9 Habet effectum petitionis cumulatiuæ in fauorem eius, qui seruat contractum, non autem illius, qui contrauenit, ex adductis per Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 770. n. 14. & 15.*

10 Operatur quod quis possit vti remediis contrariis, *l. qui fidem, ff. de transaction. d. l. cùm proponas,* vbi Bald. *num. 1.* Fulgos. *num. 2.* Roman. etiam *num. 2.* & Ias. *n. 4. in 3. notab.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect.* 973. *in princip.* Cardin. Tusch. *d. concl. 300. num.* 5. Mart. *d. claus. 131. num. 1.* vbi *num.* 2. verum dicit, respectu obseruantis contractum, secus verò respectu contrauenientis, quod pariter ex Rot. *decis. 15. n. 2. p. 1. diuers.* obseruat Aloys. Ricc. *citato loco.* [Theodos. de Rub. *d. claus. 670. n. 1. &* 2. qui totum dicit, videlicet vt vigore huius clausulæ quis vti possit remediis contrariis respectu obseruantis contractum; secus vero respectu contrauenientis, quia in eius fauorem hæc clausula non operatur, cùm in eius odium sit posita, & ideo ea iuuari non potest.] Quærit etiã idem Marta *vbi proximè, n.* 10. quid hæc clausula operetur in rumpente pacem, & *num.* 11 quid in feudo, stante pacto inter Dominum & vasallum, vt vasallo feloniam committente, teneatur Domino ad damna & interesse, cum clausula, *Rato manente pacto.*

CLAVSVLA CXXIX.

Rebus sic stantibus.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Clausula,* Rebus sic stantibus, *intelligitur in quacumque dispositione, obligatione, & promissione, vel pacto, etiam iuramento firmatis.*

3 *Clausula,* Rebus sic stantibus, *importat idem, ac si dictum fuisset,* Dummodo res in eodem statu permaneat

4 *Promissio debet intelligi secundum terminum, & statum, qui tempore promissionis vigebat.*

5 *Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.*
6 *Clausula,* Rebus sic stantibus, *non subsistit, quando partes disposuerunt etiam mutato rerum statu, vel quando fuit cogitatum, vel potuit cogitari in futurum.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Cels. Vgoni. *in tract. claus. pag. 510. col. 1.* Azin. *de execut. §. 9. cap. 104* Alb. *cons. 102. num.* 8. *&* 9. Mart. *de claus. p. 2. claus. 127. in 1. edit. aliàs claus. 143. in 2. edit. & p. 2. claus. 64. & p. 3. claus. 73* Aloys Ricc. *in collect. decis. collect.* 171. Baptist Cost. *de re integra, prælud. 4. n. 3. & in tract. de claus. conuention. claus.* 10. [latè Castill. *controu. tom. 4. c. 59. per tot.*]

2 Hæc clausula regulariter intelligitur in quacumque dispositione, obligatione, & permissione, vel pacto, etiam iuramento firmatis, *l. quod Seruius, ff. de condict. ob causam, l. continuus, §. cùm quis ff. de verbor. oblig. l. quæro, § inter locatorem ff. locati,* Dec. *cons.* 338. Socin *cons. 22. num 18. vol.* 4. Mandel *cons. 302. num. 9. & cons. 555. num.* 14. Hippol. *cons. 76. num. 31. vol.* 1. Crauet. *cons. 95. n. 4. & con 216. vol. 1.* Cæs. de Grassis *decis. 125 aliàs 4. de rebus Eccles. non alien. n. 17. & seq.* Roland. *cons. 1. num. 158. vol. 2.* Tiraq. *in l. si vnquam, in princip. n. 166 C. de reuocand. donat.* Menoch. *cons. 26. num. 47. & cons. 150. num. 3. &* 32. Mascard. *de probat. conclus. 1131. num. 27. & cons. 1157. numer. 7.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 1. q. 14. n. 11. & lib. 3. q. 18. num.* 123. Surd. *de aliment. tit. 2. q. 15. n. 187. & tit. 8. priuileg. 56. num. 61. & decis. 326. num. 31. & cons. 418. num. 8. & cons. 445. num.* 35. Gutier. *practic. lib. 3. q. 42. num. 37. & 38. & in tract. de tutel. & curis, p. 1. cap. 1. num.* 23. Mart. *d. p. 3. claus. 62. n. 1. &* 2. Rot. *dec. 606. num.* 1 apud Farinac. *collect. 1. nouissimarum*, Cald. Pereira *in responso pro Duce Pastrana, n. 6. & in resp. pro D. Roderico à Sylua, vers. ad hec*, Aloys. Ricc. *d. collect.* 1771. Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 96. n. 23. & cap. 884. n.* 21. Fernandez de Ottero *select. iuris interpretat. lib. vnic. ad cap. fin. de consuetud. n.* 37. Glorit. *resp. 1. p. 3. n.* 210. Card. Tusch. *practic. concl. tom. 1. litt. C. conc. 303. n.* 11. & fuit dictum *in Cæsaraugustana pensionis* 11. *Martij* 1591. *coram Gipsio* [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus.* 80. *&* 672. *n.* 1. vbi *n. 2. & 3.* quod procedit in quolibet contractu, etiam iurato, maximè concurrente verisimili mente contrahentium, qui ita respondisset, si fuisset interrogatus, & *à num 7. cum seqq.* quòd hæc clausula subintelligitur in legibus, in iuramento, in statutis etiam iuratis, & in testamentis, ac in quacunque dispositione. Castil. *d. c. 59. num. 11. cum seqq.* Cancer. *var. p. 2. cap. 2. n. 69.* Duran. *decis. 322. n. 4.* Theodos. de Rubeis *d. cl.* 80. §. 2. vbi cum Seraphino intelligit dummodo mutatio sit incompatibilis cum statu præcedenti, secus si sit compatibilis, & §. 3. quod locum habet in contractibus iuratis, puta in renunciationibus factis à filiisfam. & §. 3. quod procedit in constitutione dotis à parentibus facta, nam si stante postea mutatione temporum, & personarum dicta dos, non esset congrua, est locus augmento, & §. 4. quod procedit respectu causæ finalis, & non in contractibus vltro, citroque obligatoriis. An habeat locum in contractibus habentibus tractum successiuum? vide Seraphin. *decis. 179. n. 1. & decis. 212. n. 4. & decis. 707. n. 7. & decis 745. n.* 12. vbi Rota loquitur de agumento quod fieri deber in pecunia pro alimentis auctis pretiis rerum, non obstante statuto super quantitate pecuniarum factis propter dictam regulam, quæ etiam procedit in his, quæ se habent ad augmentum, & diminutionem, quando casus superueniens non potuit facilè præcogitari, & *decis. 389. num.* 2. vbi quod stante antiqua obseruantia circa curam animarum spectantem ad Capitulum, & Archipresbyterum si per deputationem noui Vicarij oritur obligatio, ea erat intelligenda, rebus sic stantibus, cum prius tenerentur ad contributionem salarij Vicarij Parochialis in loco extra ciuitatem, cum tam Capitulum, quàm Archipresbyter perciperent fructus de iure communi spectantes ad solum Archipresbyterum ratione curæ ideo etiam Capitulum tenebitur ad contributionem nouo Vicario]

3 Idem importat hæc clausula, ac si dictum fuisset, *Dummodo res in eodem statu permaneat*, scilicet, dummodo alius contrahens & ipse promissa seruent, vel adimpleant correspectiuè, aliàs non obligat promissio, ita Tiraq. *in tract. Cessante causa, n.* 225. Alciat. *de præsumpt. reg. 2. præs. 16. n. 5. 6. & 15. vers.* 2. & fuit dictum *in Placentina donationis, seu promissionis 20. Iunij* 1588. *coram Gipsio.*

4 Vnde promissio debet intelligi secundum terminum, & statum, qui tempore promissionis vigebat, vt per Socin. *con. 123. vol.* 4. Osasc. *decis. 91. n. 2. & 3.* Menoch *cons. 156. n. 5.* 5 Nam quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio, *l. ætate, §. ex causa, ff. de interrog. action. l. 1. in princip.* & *ibi* gloss. *ff. de ventre inspic. cap. cæterùm, cum similibus, de iuram. calumn.* quod procedit, quando noua causa iusta superuenit, quæ principio non fuit cognita; at secus si præuisa, aut cogitata fuerit, quia dici tunc non potest, quod status rerum sit mutatus, vt declarant Bart. *in d. l. quod Seruius, n.* 4. Roman. *cons. 22. col. 2. vers.* 2. Gozadin. *cons. 17. n.* 9. Ruin. *cons. 105. in fin. vol.* 5. Osasc. *d. decis. 91. num. 14. & seq.* Rebuff *de priuilegiis Scholar. priuil. 76. n.* 1. Menoch. *cons. 156. n.* 32.

6 Non subsistit hæc clausula, quando partes disposuerunt etiam mutato rerum statu, vt per Surd. *consil. 445. num.* 16. Vel quando fuit cogitatum, vel potuit cogitari in futurum, sicut eadem regula perdit officium suum in dispositione verbis vniuersalibus concepta, in qua veniunt præsentia, & futura, vt docent Natt. *cons. 160. n.* 24. Manent. *cons. 84. n. 58. cum seqq.* quos refert Ioan. Baptist. Cost. *d. claus. 10. in fine.*

CLAVSVLA CXXX.

Rebusque aliis, &c.

1 *Clausula,* Rebusque aliis, &c. *in commissione posita ad omnia quæ deducta sunt, refertur.*
2 *Dict.* aliis, *aliquando ponitur in rescriptis, aliquando verò in dispositionibus, quod ibi declaratur.*
3 *Clausula,* Rebusque aliis, *operatur, vt possit deduci omne ius, nisi quando constaret de aliqua restrictione.*
4 *Maiora expressis, & grauia non comprehendit clausula,* Rebusque aliis, &c.
5 *Illustres personas, & qualificatas non comprehendit clausula,* Rebusque aliis, &c.

1 HÆc clausula in commissione posita, ad omnia, quæ in actis sunt deducta, refertur, vt per Paris. *cons. 39. num. 20. vers. nam ille, vol.* 1. [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 671. n.* 3.] obseruat tamen Butr. *in cap. cùm in cunctis, num. 2. & seq. de rescript. lib.* 6. quod dictio illa (*aliis*) de qua in hac clausula, aliquando ponitur in rescriptis, aliquando verò in dispositionibus: quando autem reperitur in rescriptis, tunc si referatur ad personas, prout disponitur

disponitur *in d.cap.cum in cunctis*, non possunt vltra tres cōueniri, vel quatuor; at verò si relata sit ad res, videlicet si de summa tantum causa commissa sit, vnà cum præfata clausula, *Rebusque aliis*, tunc ista clausula non restringitur, nec ad numerum rerum, nec ad ipsarum qualitatem, & sic super maioribus summis agere impetrans commissionem poterit: quamuis ipsemet Butr.*num.* 1. subdat, reum petere posse, quod habens talem clausulam, super quibus rebus agere intēndat, declaret; & ideo restringitur, ne in infinitum vagetur, cùm iudicis munus sit extinguere lites, licet quandoque non restinguantur, puta quando constituitur procurator contra N omnesque alios. vt *ibi* Butr.*n.*2. vbi etiam ponit quæstionem, an possint vigore illius verbi (*alios*) fœminæ conueniri; ita refert Marches.*de Commiss.p.*1.*p.*201.*n.* 70.& 71.*in vlt.impress.*

3 Operatur hæc clausula, vt possit deduci omne ius, imò quod per illam censeatur deductum. Sed tamen id limitatur non procedere, quando constat de aliqua restrictione, scilicet in prosecutione causæ actorem se restrinxisse ad aliquod ius particulare, vt euenit *in causa Erganen. prastimoniorum, allegata in causa Mediolanen. Capellania de Valdaino* 3. *Iuly* 1595. *coram Card. Pamphilio* [Theod. de Rub. *d.claus.* 671. *n.*1. vbi *n.* 2. quòd operatur vt possint specificari iactationes, & molestationes.]

4 Maiora autem expressis non comprehendit, nec grauia, gloss *verb. rebus aliis, in cap. præsentibus* 1. *de test.ib.* Gonzal.*ad reg* 8. *Cancell. gloss.*4. *sub num.*40. vbi asserit, hanc clausulam non comprehendere personas illustres, & qualificatas, de quo etiam Mandos. *in comm.ss. super causis beneficialibus, verb. omnesque alios,&c. vers. quaro secundo* [Theod. de Rub. *d. claus.* 671.*num.*4.[

CLAVSVLA CXXXI.

Recusatione remota.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Princeps potest remouere suspicionem, & committere causam, ea remota, quo intellige debet de recusatione propter friuolam suspicionem, non autem grauem, & iustam.*
3 *Suspicio quæcumque quando per Principem remota est, tunc censeretur remouisse etiam non friuolam.*
4 *Causa si esset commissa alicui Cardinali cum clausula* Recusatione remota, *an aliquo casu possit recusari, ostenditur.*
5 *Inferior a Principe non potest alicui iudici causam committere cum clausula*, Recusatione remota.
6 *Iudici suspecto nunquam Princeps præsumitur ex certa scientia causam committere.*
7 *Princeps committendo causam cum clausula*, Recusatione remota, *inualidè agit, quando immunitia causam dederit recusationi.*
8 *Princeps superior non potest etiam de plenitudine potestatis alicui iudici suspecto committere causam cum clausula*. Recusatione remota.
9 *Princeps quando ex aliqua iusta causa mouetur ad committendum causam cum clausula*, Recusatione remota, *iudici suspecto tunc poterit committere.*
10 *Causa, qua motus Princeps potest causam committere suspecto iudici cum clausula*, Recusatione remota *qua sit ostenditur.*
11 *Papa semper præsumitur motus ex rationabili causa.*
12 *Clausula*, Recusatione remota, *si fuerit apposita in vna parte rescripti delegationis ad plures causas, an extendatur ad omnes? remissiuè.*
13 *Exceptiones omnes nullitatis si remoueantur statuto, vel partium conuentione, an remota censeatur declaratoria fori competentis, ostenditur.*
14 *Iudicium à principio non subsistit data fori incompetentia.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Cels. 1 Vgoni. *in tract. claus. pag.* 488. *col.* 1. Rebuff. *tom.*1.*ad leges Gallia, tit. de recus. in præfat.n.* 9. *cum seqq.* Perez.*l.*1.*vers. est dubium, vtrum causa, tit.*5.*lib.*3. *Ordinament.* Sigism. Scacc. *de appel.quæst.*16.*limit.*1. *num.*118. *cum seqq.* Iacob. Laurent. *de iud.suspect.c.*2. latè Farinac. *fragment. crim.part.*1. *verb. iudex.n.* 954. *cum multis seqq.* Laurent. de Peirinis *de Relig. subditis, & Prælato, tom.*1. *quæst.*1. *de obedient. c.* 19. *in princ.* [Theod de Rub. *in sing. Rota claus.* 678.]

Princeps potest remouere suspicionem, & com- 2 mittere causam ea remota, seu prohibita recusatione in ipsa delegatione, vt tradunt gloss. *verb. recusatione, in princ. in l. apertissimi C. de iudi.* recepta communiter ibi, & alibi, vt per Dec. *in c. ad hac, n.*7. *de rescript. & in cap. cùm inter, n.*11. *in fin. de except.* Franch. *in rubr. num.*17. *de appellat.* Intellige de recusatione propter friuolam suspicionem, non autem grauem, & iustam, & iustam, vt sentiunt Domin. *in c. iudex* 5. *num.*13. *de offic. deleg.* Speculat. *in tit. de recusat.* §. 1. *num.*5. *vers. vel dic.* Prob. à Monach. *num.*2. *à num.* 3. *in cap. postremo, de appellat.* Rebuff. *d. tit. de recus. in præfat. quæst.* 1. *n.* 9. Mynsing. *centur.* 3. *obseruat.* 63. *ad finem* Gail. *lib.*1. *obseruat.* 33. *num.*5. Perez *ad l.*1. *ad fin. vers. est dubium, vtrum causa, tit.*5. *lib.*3. *Ordinament.* Lancell. *de attentat. in præfat. num.* 67. *& part.* 2. *c.* 6. *num.*33 Rebuff *tom.*3. *ad leges Gallia, tit. de recusat. in præfat. à num.* 9. Acceued. *ad l.*1. *num.* 2. *tit.* 16. *lib.* 4. *noua Recopil.* Petr. Anton de Petra *in tract. de absoluta Principis potest. cap.*6. *num.*35. Morl. *in empor. iuris, part.* 1. *tit.*2 *in prælud. num.* 186. *cum seq.* Carrasc. *in explicat. ad aliquas leges Recopil. cap.* 9. *n.* 340. Melchior. Phœbus *Lusitan. decis.*77.*n.*7.*cum seqq.* Scacc. *d. quæst.*16.*limit.*1.*num.* 120. vbi tamen limitat, nisi à Principe fuisset remota quæcumque suspicio, quia 3 tunc censeretur remouisse etiam non friuolam; ità Iacob. Laur. *d. cap.* 2. *n.* 19. *in genere.* Sed n. 21. sic prædictam conclusionem ampliat, etiam quod Papa vsus fuisset verbis generalibus, & vniuersalibus, puta dicendo, *omni & quacumque appellatione remota*, nam & tunc non censetur voluisse remouere nisi friuolam recusationem, non autem grauem, & iustam, & *n.*23.*in fin.* ampliat, licet causa commissa esset alicui Cardinali cum hac clausula, quia 4 etiam tunc posset vt suspectus recusari, si talis reperiretur ob manifestam inimicitiam, aliamve similem causam.

Inferior à Principe non potest alicui iudici cau- 5 sam committere cum hac clausula, *Recusatione remota* vt per Franc. *in cap. postremo, de appellat. num.*3. *ante fin. vers. hac procedunt*, vbi omnes scribentes Seraph. *in tract. de priuileg. iuram. prinil.*7.*n.*1. *vers. illud autem certum est*, & Scacc. *d. quæst.*16 *limit.*1.*n.* 25. *cum seq.* Anchar. *Region. quæst.*43. *num.*12. & 13. *p.*2. Iacob. Laur. *d.c.*2.*n.*25.

Iudici suspecto nunquam Princeps præsumitur 6 ex

ex certa scientia causam committere, *cap. cùm inter.* *de ex. eptiou* Prob. ad Monach. *in cap. Iudex, num. 2. ad fin. de offic. deleg. lib. 6.* Scace. *limit. 1. n. 119. & 122.*
7 Iacob. Laur. *d. cap. 1. num. 19* ac probnde si committat eum hac clausula, inualidè agit, quando inimicitia causam dederit recusationi; ita Franc. *in d. cap. postremò, litt. B.* per text. *in Clem. pastoralis*, ibi, *notorium quoque, de re iudicata*, Dec. *in d. cap. cùm inter, num. 12. & 13 de except. & cons. 174. num. 1. post princ.* nec dissentire videtur Iacob. Laur. *d. cap. 2. n. 16.* vbi molitur
8 rationibus contendit, quod Princeps superiorem non habens, provt est Papa, & imperator, non potest etiam de plenitudine potestatis alicui iudici suspecto committere causam cum clausula, *Recusatione remota*.

9 Quando verò Princeps moueretur ad sic committendum ex aliqua iusta causa, credo tunc posse committere iudici suspecto causam cum hac nostra clausula, secus sine causa, secundùm Alexand. de Nevo *in cap. cùm inter, num. 21. & seq. de except.* vbi relatis contrariis Doctorum sententiis, cum hac refidet distinctione. Causam autem tunc exemplificat,
10 quando committit personæ, de cuius scientia, & legalitate adeò confidit, vt rectè iudicaturus sit, non obstante quacumque suspicione; & subdit amplius, quod in dubio in Principe committente causam suspecto iudici, præsumatur prædicta causa, Sigismund Scace. *d. quæst. 16. limit. 1. num. 121.* vbi amplius dicit, quod quando Princeps remouet ex iusta causa suspicionis exceptionem, tunc censetur remouisse etiam suspicionem non sciuntam, sub-
11 dens postea: Sed quis dicet Principi quod facit sine causa? Papa enim semper præsumitur motus ex causa rationabili, Abb. *in cap. cùm venissent, sub n. 8. de iud.* Rot. *in Assision. Canonicatus 15. Iuly 1595. coram Iusto*, impressa per Matthes. *p. 2. pag. 221. in vlt. impress.*

12 Vtrùm autem si clausula hæc, *Recusatione remota*, fuerit apposita in vna parte rescripti delegationis, ad plures causas, extendatur ad omnes? vide Petr. de Bellapertic. *in l. apertissimi, C. de iudic. col. 2. post med. vers. pone, Iudex est delegatus ad plures causas*, vbi distinguit, an ea sola prædicta fuerit apposita in principio, vel in medio vel in fine commissionis, & alia ad hanc materiam pertinentia bene declarat.

13 Vtrùm autem si lege, statuto, vel pattium conuentione, remoueantur omnes exceptiones nullitatis, remota censeatur declinatoria fori incompetentis, quæstio est dubia, in qua licèt gloss. *verb. pondere, in Clement. 1. de re iudic.* Catdin. Imol. Bonif. Corset & Barbat. quos refert Couarr. *pract. c. 25. n. 4.* existimauerint remotam quoque censeri declinatoriam fori incompetentis, saltem in terminis *d. Clement. 1.* vt non obstante exceptione nullitatis, quæ oritur ex defectu iurisdictionis, tres sententiæ conformes mandentur executioni; nihilominus contrarium, imò potiùr tunc remotam censeri declinatoriam fori incompetentis, defendunt *gloss. vltima in hoc celebri, in Clem. vnic. de sequ. str. poss.* receptas per omnes ibi, Felin. *in rubr. de foro compet. num. 8. & in cap. ex parte 2. num. 16. de officio deleg.* Ias. *num. 2.* Rip. *num. 23. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic.* Abb. *in cap. item cùm quis, numer. 6. de restit. spoliat.* Dec. *consil. 8. n. 7. & consil. 38. num. 7.* Perez *l. 4. gloss. 1. vers. exceptio, tit. 4. lib. 3. Ordinam.* *l. 2. vers. secundò limitatur, tit. 15. lib. 3. etiam Ordin.* Vant. *de nullitat. tit. quis possit dicere de nullitate, num. 37. & tit. de nullit. ex defectu iurisdict. num. 4.* referunt plures, quos sequuntur Couarr. *d. cap. 25. num. 4.* Auiles *ad cap. 10. Prætorum, in glo. verb. execution. num. 63.* Padil. *in l. 1. num. 32. C. de iuris & facti ignor.* Gabr. *lib. commun. tit. de statutis, concl. 1.* Menoch. *remed. 5. recuper. n. 13.* Valasc. *consil. 55. in princip. & in praxi partition. cap. 39. num.* Cabed. *Lusit. decis. 48. part. 1.* (qui tamen in praxi testatur contrarium fuisse iudicatum in exceptione incompetentiæ contra tres sententias conformes,) refert nonnullos Sutd. *consil. 99. num. vlt. multo plures*, vt per Gutier. *pract. lib. 1. quæst. 96. à num. 8.*

14 Pro quibus expenditur, quod data fori incompetentia iudicum à principio non subsistit, *l. 1. & per totum, C. si à non compet. cap. at si 5. in princip. de iudic.* cum aliis, & consequenter non proponitur à principio aliquid quod exequendum sit, vt patet iuncta reg. *l. non dubium 5. C. de legib. reg. non præstat*, magis in specie *l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. l. siue oportet 15. §. vlt. ff. de excus. tutor.* Cùm ergo exceptio fori incompetentis includat iudicium à principio nullum, deficiatque statim in initio illius fundamentum propter defectum personæ iudicis incompetentis, fit consequens, quod quamuis aliqua dispositio exceptiones nullitatis prorsus reiiciat, non tamen censetur reiecisse declinatoriam fori incompetentis. Declaratur hæc ratio, quia talis exceptio concludit nullitatem valde magnam, vt Doctores loquuntur, Valasc. *d. cap. 39. n. 1.* vbi ex aliis affirmat, propter illius magnitudinem impediri executionem trium sententiarum conformium, *d. gloss. vlt* iuncta *Clem. 1. de re iudic.* vnde in generali prohibitione exceptionum non debet censeri comprehensa, arg. *l. obligatione generali 5. ff. de pignoribus, cap. vlt. de officio Vicarii in 6.* Facit etiam, quod si statuto caueatur, vt arbitrium mittatur executioni, non obstante quacumque exceptione, nihilominus admittetur exceptio, quæ concernit inhabilitatem personæ ipsius arbitri, veluti quia bannitus, excommunicatus, mulier, & alia id genus, Paul. *in vlt. C. de recepts arbitris*, refert plures casus in specie Auiles *citato loco, n. 62.*

CLAVSVLA CXXXII.

Refectis expensis.

1 *Satisfactionem integram requirit clausula*, Refectis expensis.
2 *Oblationem non admittit clausula*, Refectis expensis, *sed requirit veram, & actualem solutionem.*
3 *Forma clausulæ*, Refectis expensis, *non satisfit per fideiussorem præstitum de illis reficiendis facta earum liquidatione.*
4 *Compensatio non admittitur in reficiendis expensis stante clausula*, Refectis expensis.
5 *Expensarum in refectione veniunt facta in actibus & processibus, ac instantiis de partibus, dummodo fuerint facta in eadem causa.*
6 *Expensa in iudicio attentatorum, veniunt stante clausula*, Refectis expensis.
7 *Expensa facta per reum in extractione instrumentorum veniunt stante clausula*, Refectis expensis.
8 *Expensa non solùm facta in Rota, sed etiam in Tribunalibus aliarum Stantiarum, veniunt ex clausula*, Refectis expensis.
9 *Expensarum in taxatione non erit habenda ratio illarum, quæ facta fuerunt in actibus nullis.*
10 *Clausula*, Refectis expensis, *non apponitur in commissione,*

missione, si ex vtraque parte nullitas adesset, & sanatio peteretur.

11 *Clausula,* Refectis expensis, *non censetur adimpleta, ex quo datur cedula Bancharia pro refectione expensarum.*

12 *Conditionalis est clausula,* Refectis expensis, *propter naturam ablatiui absoluti.*

13 *Testes nulliter examinantur ex defectu iurisdictionis ante refectionem expensarum stante clausula,* Refectis expensis.

14 *Paupertas quando adest, tunc S. D. N. gratia datur commissio cum clausula,* Reseruatis expensis in fine litis, constito de paupertate.

15 *Paupertatis fumus quando non datur, non solet commissio dari sine clausula,* Refectis expensis.

16 *Clausula,* Refectis expensis, *in vna commissione apposita, censetur in omnibus aliis repetita.*

1 HÆc clausula requirit integram satisfactionem, vt fuit dictum *in Pampilo... beneficij de Sos* 28. *Ianuarij* 1577. *coram Card. Blanchetto*, impressa per 2 Marches. *de commiss. p.* 1. *pag.* 412. *num.* 5. & ideo non admittit oblationem, sed requirit veram, & actualem solutionem in manibus collitigantis, nec sufficit verum, & actuale depositum, Put. *decis.* 159. *in fin.* aliàs, 114. *in correct. lib.* 1. Mart. *de clausul. p.* 1. *claus.* 144. *num.* 1. *in vlt. impress.* & fuit dictum *in Romana legitima* 16. *Martij* 1561. *coram Rebufferio, & in alia Romana domorum, seu spolij de Pinis* 19. *Ianuarij* 1611. *coram Gregorio XV. inter eius decis. impressis, decis.* 492. *num.* 9. quæ etiam reperitur impressa per Marches. *de commiss. part.* 2. *pag.* 215. *in vlt. impress.* [Theod. de Rub. *d. clauf.* 674. *n.* 1. vbi quod posita in commissione requirit veram & realem solutio-3 nem, nec sufficit oblatio, vel depositum] Nec formæ huius clausulæ satisfit per fideiussorem præstitum de illis reficiendis facta earum liquidatione Negus. *de pignor. in* 4. *membro* 5. *partis principalis, n.* 10. *vers. tertia conclusio,* Alexand. Rauden *Pisana decis.* 26. [Nec per oblationem verbalem. Rota, *decis.* 369. *n.* 3. *in fin. p.* 1. *in posth. Farin.*]

4 Amplia, vt nec pro eis admittatur compensatio, *cap. fin. in fine, de rescrip.* Put. *decis.* 124. *lib.* 1. & fuit dictum *in Ciuitatis Castelli fructuum, & expensarum* 8. *Iunij* 1592. *coram Gipsio.*

5 In refectione harum expensarum veniunt factæ in actibus, & processibus, ac instantiis de partibus, dummodo fuerint factæ in eadem causa, Rot. *decis.* 42. *de sent. & re iud. in antiq.* & fuit dictum *in Burgen. iurisdictionis* 6 *Februarij* 1604. *coram R. D. Decano,* impressa per Farinac. *decis.* 68. *p.* 1. *recent.*

6 Veniunt etiam expensæ factæ in iudicio attentatorum, & circa, nam illæ in primis, ante omnia refici debent, vna cum damnis, & interesse, Port. Imol. *consil.* 66. *num* 24. Lancellot. *de attent. part.* 2. *cap.* 31. *sub tit. de pœn. attent. num.* 164. *& seq.* & fuit dictum *in Anconitana computorum* 19. *Iunij* 1592. *coram Penia.*

7 Item veniunt expensæ factæ per reum in extractione instrumentorum per eum productorum ad se defendendum? licèt sine illis obtinere potuisset, dummodo ad causam aliquo modo faciant, vt fuit tentum *in Valentina emolumentorum, seu expensarum* 15. *Decembris* 1594. *coram Card. Pamphilio.*

8 Item veniunt non solùm expensæ factæ in Rota, sed etiam in aliis Tribunalibus aliarum stantiarum, Felin. *c. significauerunt, num.* 6. *de except.* Corsett. *in repet. Felini. verb. Iudex,* & fuit dictum *in Romana vineæ* 25. *Iunij* 1593. *coram Litta.*

In taxatione harum expensarum non erit habenda 9 ratio illarum, quæ factæ fuerunt in actibus nullis, *ad cap. si cum litibus,* cum *ibidem* notatis per gloss. *de dolo, & contum.* Afflict. *decis.* 70. *n.* 3. Liquidatio autem harum expensarum fit illis probationibus, quæ haberi possunt, Federic. de Sen. *cons.* 519. *n.* 5. & fuit dictum *in Salmantina censuratum, seu liquidationis fructuum* 24. *Ianuarij* 1611 *coram Card. Marquemontio.*

Si ex vtraque parte nullitas adesset, & sanatio pe- 10 teretur, tunc si contingat dari commissionem, non apponitur hæc clausula, Bellam. *decis.* 13. *&* 159. Rota *decis.* 111. *num.* 1. *p.* 1. *diuers.* Marches. *de commiss. p.* 3. *pag.* 164. *n.* 21. vbi *n.* 13. subdit quare hæc clausula apponatur in commissione sanatoria nullitatum, ex vna tantùm parte prouenientium.

Vtrùm autem hæc clausula adimpleta dicatur, ex 11 quo datur cedula Bancharia pro refectione expensarum? Respondet negatiuè Marches. *de commiss. p.* 3. *pag.* 408. *n.* 16. *in vlt. impress.* ex ea ratione, quia hæc clausula requirit totalem, & effectualem expensarum refectionem, & non chirographum, quia promittere non est soluere, vt in specie de processu Auditoris Cameræ loquitur Paris. *cons.* 106. *num.* 2. *vol.* 5. quod declarauerunt, quando expensæ non sunt liquidæ: nam tunc sufficit depositum, vel talis obligatio soluendi, facta statim liquidatione, vt dicit Aleand. *in l.* 4. *§. at prætor, num.* 2. & *ibi* Doctores *ff. de re iud.* Cæpol. *cautela* 51. aliàs sequeretur, quod semper illas non liquidare esset repositum in partis arbitrio, & altera pars, quæ expensas reficere tenetur, stantibus præmissis agere non valeret, Alex. *cons.* 49. *n.* 5. *lib.* 4. Socin. *cons.* 61. *n.* 7. *lib.* 1. Put. *decis.* 471. aliàs *decis.* 461. *in correct. lib.* 1. secus autem si essent liquidæ, vel de facili liquidandæ, vt est decisio Verall. 138. *p.* 1.

Hæc clausula propter naturam ablatiui absoluti 12 est conditionalis, vt resoluit Mart. *d. claus.* 144. *n.* 2. & dictum fuit *in Romana rescissionis contractus* 30. *Octobris* 1601. *coram Cardinale Pamphilio,* impressa per Marches. *de commiss. p.* 3. *pag.* 20. *in eadem coram eodem* 30. *Decembris* 1611. impressa per eundem Mar- chef. *d. p.* 3. *pag.* 103. Vnde illis non refectis, nulliter 13 testes examinari ex defectu iurisdictionis, asserunt Caputaq. *decis.* 150. *p.* 1. Put. *decis.* 419. aliàs 419. *in correct. lib.* 1. & fuit dictum *in dicta Romana rescissionis contractus.* [Theodos. de Rub. *d. claus.* 674. *n.* 1. vbi quòd hæc claus. dat iurisdictionem sub conditione, ita vt expensis non refectis non possit procedi in causa ex defectu iurisdictionis, quæ non competit ante illarum solutionem. Limita quintò quando beneficium vacauit in mense reseruato, nec de dicto mense fuit facta mentio, obstante regula, cuius decretum irritans habet locum, vbi quis vult capere vacationem per obitum in mense absque eo quod fuerit expressus mensis, etiamsi velit capere beneficium ea vacatione per clausulas generales. Ita Rota *dec.* 379. *num.* 1. *p.* 1. *in posthum. Far.* vbi *n.* 5. sublimitat non procedere vbi non datur concursus ordinarij, vel eius prouisi, & *num.* 6. intelligit quando beneficium est reseruatum alia reseruatione quàm ratione mensis]

Quando paupertas adest, tunc ex S. D. N. gratia 14 datur commissio cum clausula, *Reseruatis expensis in fine litis, constito de paupertate,* de qua priùs debet præcedere verificatio, quia fuit conditionaliter apposita dict. (*constito*) vt dixi in clausula, *Constito de paupertate;* & quando de paupertate fumus saltem non datur, non solet commissio dari sine huiusmodi clausula,

clausula, vt aduertit Velr. *in praxi, lib 8. cap. 1. n. 8.* & ex illo refert Marches. *d. p. 3. pag. 164. n. 20. in vlt. impress.*

61 In vna commissione apposita, censetur in omnibus aliis repetita, iuxta decis. Ægid. 341. Cassad. *decis. 8. num. 5 de re iud.* Mart. *d. claus. 144. num. 5.* vbi *num. 3* ex Capiraq. *decis. 125. num. 2. p. 3.* limitat supradicta procedere, quando pars in cuius fauorem est apposita, illa vti velit, secus si illi renuntiet expressè, vel tacitè, non vtendo, quia tunc non obstat. [Theod. de Rub *d. cl. 674. n. 5.* vbi *n. 6.* dicit quòd hæc claus. non habet locum vbi petitur committi causam appellatione remota.

CLAVSVLA CXXXIII.

Renuntians omni legum auxilio.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Exceptionibus omnibus faciendis in fauorem renuntiantis, vt renuntiatum censeatur, operatur claus.* Renuntians, &c.
3 *Beneficio cuilibet speciali fauore introducto censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians omni legum auxilio.
4 *Velleiani beneficium competens mulieri tollitur per clausulam*, Renuntians, &c. *maximè quando obligat se pro tutela.*
5 *Velleiani priuilegio mulier gaudere potest, etiamsi ei renuntiet in iudicio.*
6 *Moræ purgationi incursæ ob non solutionem canonis, censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.
7 *Executionis beneficio renunciatum censetur per clausulam*, Renuntians, &c.
8 *Beneficio ne quis conueniatur vltra quàm facere potest, censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.
9 *Renuntiatum censetur per clausulam*, Renuntians, &c. *beneficio* l. plerique, ff. de in ius vocando, & l. vnicæ, §. taceat, C. de rei vxor. act.
10 *Emphyteuta, vel conductor, vt non possit petere remissionem pensionis propter libellum, vel aliam similem causam, operatur claus.* Renuntians, &c.
11 *Mercedis remissio non fit propter casum superuenientem, quando conductor renuntiauit casibus fortuitis.*
12 *Renuntiatio casuum non comprehendit nimis insolitum.*
13 *Inuentarii beneficio censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.
14 *Diuisionis beneficio censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.
15 *Simulationis exceptioni censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.
16 *Beneficio non incarcerandi censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.
17 *Dispositioni* l. si vnquam C. de reuocand. donat. *non censetur renunciatum per clausulam*, Renuntians, &c.
18 *Beneficio* d. l. si vnquam, *potest expressè renuntiare.*
19 *Beneficio* l. 2. C. de rescind. vend. *non censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.
20 *Renuntiari etiam expressè non potest remedio* l. 2. C. de rescind. vend.
21 *Conditio indebiti non censetur sublata per clausulam*, Renuntians, &c.

De vi, & effectibus huius clausulæ, vide latè [1] Vital. de Camban *in tract. claus. pag. 236. cum multis seqq.* Mart. *de claus. p. 1. claus. 130.* aliàs 136. *in vlt. impress.* Bertaz. *de claus. in solemn. claus. 40. gloss. 6.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 5. collect. 80* [nouissimè Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 680.* latè Giurba *decis. 41. n. 11. cum seqq.*]

Operatur hæc clausula, vt censeatur renuntiatum [2] omnibus exceptionibus faciendis in fauorem renuntiantis; ita Aret. *cons. 104. num. 9* Hippol. *in rubr. de fideiuss. n. 25.* Roman. *cons. 151. vers. 1. cum renuntiauerit*, & alij citati à Marta *d. claus. 136. n. 11* [Theod. de Rub. *d. claus. 680. n. 1.*] & sic cuilibet beneficio [3] speciali fauore introducto, Aret. *cons. 104. num. 9. vers. 2. hoc probatque*, Curt. iun. *cons. 18. num. 4. vers. confirmatur*, Marta *vbi supr. n. 17.* non solùm si beneficium competat de iure communi, sed etiam de iure municipali Hippol. *in rubr. de fideiuss. num. 25.* Ruin. *cons. 51. num. 22. lib. 1.* Rol. *cons. 13. num. 9.* Rimin. iun. *cons. 587. num. 19. & seq.* Mart. *d. loco, n. 18.* Bertazol. *d. gloss. 6 n. 7.*

Per hanc igitur clausulam tollitur beneficium [4] Velleiani competens mulieri, maximè quando obligat se pro tutela; ita Bart. *num. 12.* & Bald. *num. 3. in authent. matri, & auiæ, C. quando mulier tutelæ officio fungi potest*, Socin. *in l. plerique, 7. quæst. num. 40. & in cons. 180. col. 3. num. 2. vol. 2.* Tiraq. *in l. si vnquam, in præfat. num. 2*1. plures per Mart. *d. claus. 136. num. 3.* Bertazol. *d. gloss. 6. num. 3.* [plures refert Theodos. de Rub. *d. claus. 680. n. 4.* [aliàs enim Velleiani priui- [5] legio mulierem gaudere posse, etiamsi ei renuntiet in iudicio, tenent Couarr. *in cap. quamuis, part. 1. §. 3. num. 5. vers. 7.* Gregor. *l. 3. verb. renuntiando, tit. 12. part. 5.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 13. num. 17.* Card. Tusch. *tom. 2. litt. C. conclus. 502. num. 36.* Gutier. *de iuram. confirmat. p. 1. cap. 20. num. 7.* Gama *Lusitan. decis. 121.* Fachin. *lib. 8. contrau. cap. 19.* Surd. *cons. 367. numer. 2.* Valentin. Franc. *in tract. de fideiuss. cap. 2. num. 188* Anton. Hering *eodem tract. cap. 7. num. 312.* Cenal. *comm. contra comm. q. 515 n. 1.* Bernard. Græuæ, *ad pract. Cameræ Imperial. lib. 2. conclus. 77.* Molin. *de iust. tract. 2. disp. 540. vers. dubitant*, Rebell. *de oblig. iustitia, & p. 2. lib. 16. q. vnic. de fideiussoribus, n. 10.* Valer. Reginald. *in prax. fori pœnitentialis, lib. 25. n. 220. vers. tertium.*

Item censetur renuntiatum per hanc clausulam [6] purgationi moræ incursæ ob non solutionem canonis, vt per Cephal. *cons. 25. num. 33. & 38. lib. 1.* Gozad. *cons. 37. num. 19.* Roland. *de lucro dotis, q. 12. num. 22. & cons. 13. num. 9.* Put. *decis. 465. num. 2. lib. 2.* Corbul. *de iure emphyteut. tit. de causis priuationis ob non solutum canonem, limit. 41. à n. 2.* Mart. *d. claus. 136. num. 4.* Amic. *de iure emphyt. q. 28. num. 9.* quicquid dicant Afflict. *decis. 174. num. 4.* & Card. Tusch. *tom. 3. concl. 193. num. 33.* [Theodos. de Rub. *d. claus. 680. numer. 4.* quòd censetur renuntiatum purgationi moræ]

Item per hanc clausulam censetur renuntiatum [7] beneficio executionis, quia generali renuntiatione amittitur; ita gloss. *verb. fideiussorem, & verb. accedat. in auth. de fideiussor. in princ. collat. 1.* Vital. de Camban. *vbi supr. pag. 284.* Duen. *reg. 315.* Hippol. *in rubr. de fideiussor. num. 8* Anton. Gom. *d. cap. 13. numer. 11. vers. quod primò.* Bertazol. *d. gloss. 6. num. 1 & claus. 41. gloss. 7. n. 1.* Thoming. *Rota Lipsiensis. decis. 1.* Gutier.

d. p. 1.

d.p.1.cap.28.n.21. Matthias Coler. *de process. execut. p.1.cap.10.n.394.* Caroc. *de executione, p.2.q.17.n.50.* Anton. Faber. *in suo C. de fideiuss. diffin.* 31. Mart. *d. claus.136.n.10* Molin. *d.tract.2.disp.545.vers.fideiussoribus*, Card. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.16. tit.18. à principio.*

8 Item censetur renuntiatum beneficio, ne quis conueniatur nisi in quantum facere potest, Corn. *consil.128.n.3.lib.3.* Gozad. *consil.60.n.20. & cons.88. num.19.* Tiraq. *d.num.121.vers.denique.* [Roland. *de lucro dotis, q.42.n.13. & consil.13.n.10. lib.1.* Theod. de Rub. *d.claus.680.n.5.*] Mart. *d. claus. 136. num.5.* Rot. *decis.485.num.1. & 2.part. 2. recent.* Bertazol. *d.*

9 *gloss.6.num.* 4. vbi subdit, quod censetur renuntiatum omnibus exceptionibus in fauorem renuntiantis faciendis, & beneficio *l.plerique, ff.de in ius vocando*, & vt quis capi non possit in domo ex beneficio *l.unica, §.taceat, C.de rei uxoriae act.* concesso mulieri, ne sibi dos perimatur, & dispositioni *l.de his, ff. de transaction* [Giurba *d.decis.42.n.22.*vbi *n.24.* subdit hanc.claus. in executiuis contractus positam principalem dispositionem non alterare.]

10 Operatur etiam, vt conductor, vel emphyteuta non possit petere remissionem pensionis propter bellum, vel aliam similem causam, Gozad. *consil.87. n.13. & consil.54.n.9.* Cæpol *cant.48.* Valasc. *de iure emphy.q.27.n.19.* Capuc. *decis.* 87. *num.*19. Roland. *consi.23 num.8.* Mart. *d.claus.136.num.6.*] plures per Theodos. de Rub. *d.claus.680.n.6.*]

11 Remissio mercedis non fit propter casum superuenientem, quando conductor renuntiauit casibus fortuitis, quibus non obstantibus se ad integram pensionis solutionem obligare poterat, ita Anton. Gom. *tom.2.var.cap.3.n.19.* Pinel. *in lib.2.C.de rescind. vend.p.1.cap.5.num.26.* vbi dicit, sat esse renuntiare generieè omni legum auxilio, vel casibus fortuitis, nullum in specie exprimendo, Valasc. *d.q.27.n.14. vers.2.* Mandel *consil.1.à n.* 10. Gama, & *ibi* Flores *decis.251.* Mench. *vsufrequentium, cap.54.n.6.* Gutier. *de iuram.confirmat.p.1.cap.24.n.1.* Menoch. *de arbitr. cas.80.* Molin *disp.495. vers. 5.* Azor. *institut. moral. part.3.lib.6.cap.8.* Morl. *in emporio iuris, part.1.tit.10. quaest.1.n.19.* Castill. *quotidianarum quaest. lib.3. cap.3. n.48.*

12 Renuntiatio casuum non comprehendit nimis insolitum, Syluan. *consil.60.* incip. *Consideratо, n.12. & consil.61.n.1.* Pinel. *d.cap. 3. n.* 29. Ioseph. Ludou. *tom.3.comm.opin.tit.de iure emphyt. concl. 1. pag. mihi 467.* Azeuedo *l.2.n.9.cum seqq.tit.9.lib.9.nova Recop.* Ceual. *comm.contra communes, quaest.57.n.10. & q.702. n.1. & 2.* Caroc. *de locato, p.4.de casibus, quaest.8.num.6.* Molin. *disp.495.vers.dubium est,* Card. Mant. *de tacitis, & ambig.conuent.lib.5.tit 8.n.3. & 8.* Castill. *d. cap.3. n.80.cum seqq.*

13 Item censetur renuntiatum beneficio inuentarij, Corn. *consil.31.n.13.lib.3.* Gonzad. *consil.53.n.9. & consil 69.n.20.in fin.* Mart. *d.claus.136.n.* 8. [Roland. *consil.13.n.11.lib.1. & de lucro dotis, q.42.n.14.* Theod. de Rub. *d.claus.680.n.7.*]

14 Item censetur renuntiatum beneficio diuisionis, Guidop *decis.167.num.1.* Roland. *consil.13.num.16. lib.1.* Mart *d.claus.136.num.12.* Bertazol. *d.gloss.6.n.2.* [Roland. *d.q.42.n.19.* Theod. de Rub. *d.claus.680. num.13.*]

15 Item censetur renuntiatum exceptioni simulationis, Gonzad. *cons.69.n.19.* Rol. *cons 13.n.19* Mart. *d. cl.136.n.140* [Theod. de Rub. *d.cl.68.n.15.*]

16 Item censetur renuntiatum beneficio non incarcerandi, Mathesilan. *singul.108.n.2.* Rol. *cons.18.n.18.* Mart. *d.claus.136.n.16.* Bertazol. *d.gloss.6.n.3.*]

reg.312.in 2.limit. Theod. de Rub. *d.concl.680.n.17.* vbi *n.9. &* 10. dicit quòd censetur renuntiatum beneficio cedendarum actionum, & pro vtraque parte plures refert Doctores, & *n.20.* quod per eam censetur renuntiatum cuilibet beneficio speciali fauore introducto.

Item censetur renunciatum beneficio *l. de his, ff. de transact.* ita vt valeat renuntiatio facta etiam non visis verbis testamenti, Rip. *in l. si vnquam. C de reuoc. donat. q.72.n.61.* & *ibi.* Tiraq. *in praefat. n.* 121. *post. med. vers. & beneficio, & n.145.* Roland *de lucro dotis, q.42.n.21. & consil.13.n.20. lib.1.* Theod. de Rub. *d. concl.680.num.1.*

Item vt censeatur renontiatum beneficio *l. plerique de in ius vocando*, Rip. *d.q.52. n.* 6. & Tiraq. *in d.praefat.n.121.post med.vers.item*, Theod. de Rubeis *d.concl.680.n.12.*

Item operatur vt censeatur renuntiatum beneficio executionis, Tiraq. & Roland. *citatis locis*, Theodos. de Rubeis *d.concl.680. n.* 11. vbi *n.20.* ait quod per hanc clausulam censetur renuntiatum lucro dotis prouenienti ex statuto non solum si beneficium competat de iure communi, sed etiam si ex iure municipali, & *n.23.* quod per hanc clausulam in donatione positam censetur renuntiatum insinuationi]

17 Non censetur tamen renuntiatum per hanc clausulam dispositioni, *l.si vnquam, C.de reuocand. donat.* vt tradunt. Tiraq. *ibi, in praefat.n.122. & seq.* & Rip. *q.52.* Paris. *consil.73.n.50. & seq. lib.2.* Gabr. *consil.127. num.39. lib.1.* Mart. *d.claus.136.num.21.* Theodos. de Rubeis *d.cl.680.n.27.*]

18 Expressè tamen illius beneficio poterit renuntiari, quae renuntiatio operatur solum, vt donatio in vita patris valida sit, & ne possit à filiis reuocari, nisi post mortem patris quatenus attingat ipsorum legitima, de quo vide Bern. *reg.213. ampliat.4.* Clar. *§ donatio, quaest. 12.num.4.* Couarr. *in rubr.de testam.p.1.§.4.n.3.* Tiraq. *in d.l si vnquam, in princ.n.88.* Gregor. *l.8.verb.ni.au speranza, tit.4.partit.5.* Vital. de Camb. *citato loco, pag.145.* Gabr. *comm. tit.de donat.concl.2.à n.63.* Ceual. *comm.q.104.* Rebell, *de oblig.iustitia, p.2.lib.18.q.10.n.2.*

19 Nec censetur renuntiatum beneficio *l.2.C.de rescind. vend.* Tiraq. *in d.praefat.n.127.* Alex. *consil. 42. n.5.lib.1.* Mart. *d.claus.136.n.25.* Bertazol. *d. gloss.6. n.6.* [Tiraq. *in d.praefat.n.127. & in d.l.2.* Castr. *n.9. vers.quinta conclusio*, Pantaleo Cremon. *n.62.* Theod. de Rubeis *d.concl.680.n.31.*]

20 Illi enim nec expressè potest renontiari, prout apud Lusitanos est dispositum *in Ordinat. Regia, lib.4.tit.13.§9.* de quo vide Gabr. *comm.lib.3.tit.de empt.concl.1.num.52. cum seqq.* Mozz. *de contract.tit. quibus casibus annulletur emptio, à num.10.* Mascard. *de probat.conc.1264.n.* 31. Ceual. *commun. contra comm quaest.* 511. Gutier. *pract.lib.2. quaest.140.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb.laesis, n.2.* Molin. *d.tract.2.disp.349. vers. in Lusitana*, Rebell. *de oblig.iust.p.2.lib.9.q.3.sect.2.n.9.vers. caeterum;* Salas *de contract.de emphyt.dub.17.n.* 14. [Theod. de Rubeis *d.con.680.n.* 32. vbi dicit verum quando deceptus ignorat valorem, secus si sciat, quia tunc censetur renuntiasse]

21 Nec etiam per hanc clausulam censetur sublata condictio indebiti, ex Ias. *in §.fuerat, n.77. Instit.de act.* tradit Mart. *d.claus.136.n.20.*

CLAVSVLA CXXXIV.

Repetita.

1 *Repetita quando censeantur clausula in secunda commissione.*

2 *Qualitas vnius clausulæ non censetur repetita in altera, quando clausulæ sunt separatæ.*

3 *Diuersitate stante, clausula posita in vna substitutione, non censetur repetita altera, quarum singulæ habent orationem separatam.*

4 *Clausula vnius capituli non censetur repetita in altero, quando capitula habent suas speciales determinationes.*

1 CLausulæ quando censeantur repetitæ in secunda commissione, vide Mart. *de claus.p.4.claus.31.* Ceuall. *commun. contra comm.q.905.*

2 Qualitas vnius clausulæ non censetur repetita in altera, quando clausulæ sunt separatæ, Menoch. *cons.131.num.25. & cons. 171.n. 22.& cons. 415.n.5.* Mart. *d.p.4.claus.25.n.5.*

3 Stante diuersitate, clausula posita in vna substitutione, non censetur repetita in altera, quarum singulæ habeat orationem separatam, Menoch. *cons.124. n.74* Mart. *d.claus.25.n.5.*

4 Clausula vnius capituli non censetur repetita in altero, quando capitula habent suas speciales determinationes, & clausulas, tunc enim quæ posita est in vno capitulo, non refertur ad aliud, Boër. *decis.146. num.5* Grad. *cons.2.num.30.* Socin.iun. *cons.88.n.32.* Menoch. *cons.130.num.10.& seq.& consil. 151. n.43.* Mart. *d.claus.25.n.6.*

CLAVSVLA CXXXV.

Reseruato beneplacito.

1 *Clausula*, Reseruato beneplacito, *posita in contractu alienationis rei prohibitæ alienari, operatur quod non incurratur pœna, nec perficiatur contractus sine tali beneplacito.*

2 *Traditione rei alienatæ facta, censetur recessum à protestatione facta cum clausula*, Reseruato beneplacito, *nisi addatur*, non aliàs, aliter, nec alio modo.

3 *Clausula*, Reseruato vsufructu, &c. *vbi tractetur, ostenditur.*

4 *Clausula*, Reseruato iure partibus, *non disponit, nec confert ius aliquod, sed præseruat, quod habent.*

1 CLausola hæc posita in contractu alienationis rei prohibitæ alienari, operatur quod non incurratur pœna, nec perficiatur contractus sine tali beneplacito, ita Guidop. *decis.163.& cons.58.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol.372. n.1.* [Cephal. *cons.118. n.1.& 9.cum seqq.lib. 1.* Rot. *decis. 56.n.3.p.1.diuers.* Theod.de Rub. *in sing. Rota tom.2.p.4.claus.683.n.1.* vbi *n.2.* intelligit quatenus opus sit. [Card. Tusch. *pract.conclus.tom.1.lit. C. concl.310.* vbi *num. 2.* post. Ias. *in l. vlt.col.vlt. C.de iure emphyt.*& Dec. *cons.460.* Rol.à Valle *cons.51.lib. 2.* Clar. *§.feudum, quæst.31.n.5.* subdit, magis operari quando dicitur, *saluo beneplacito, & non aliàs, aliter, nec alio modo.*

2 Limita, nisi esset facta traditio rei alienatæ, quia tunc cẽsetur recessum ab ipsa protestatione, quando solùm fuit dictum, *saluo, & reseruato beneplacito domini*, vel, *saluo iure domini*, ita post Clarum *§.emphyteusis, quæst.16.num.5.vers.item quæro, & in § feudum, quæst.31.n.5.vers. item quæro*, concludit Card. Tusch. *d.conclus.310.num.3.* vbi *num. 4.* id ipsum sublimitat, quando dictum esset, *saluo & reseruato beneplacito, vel iure domini, & non aliàs, aliter, nec alio modo*, nam tunc etiamsi esset sequuta traditio actualis, alienans, & non tradens minimè caderet in pœnam, nisi esset sequuta alienatio, & traditio personæ potentiori, à qua difficilis esset recoperatio, quia isto casu quamuis adsint illa verba, *& non alias, &c.* nihilominus caderet.

3 De clausula, *Reseruato vsufructu dum viuit, & facultate disponend. prohibito suo*, vide Ioan. Baptistam Costam *in tract.de clausul.commun.claus.46.* quæ etiam reperitur impressa inter clausulas Martæ, *part.1.claus. 349.in vlt.impress.*

4 Clausula, *Reseruato iure partibus*, sine alia specificatione, cùm sit generalis, non disponit, neque confert ius aliquod, sed si partes habent ius, de quo docere teneantur, illud est præseruatum, ita post Alexand. *cons.195.* incip. *Perspectis, n.9.vers.nec obstat. prædicta, lib.6.* tradit Card. Tusch. *pract.conclus.tom.1. litt.C.concl.334.n.8.*

CLAVSVLA CXXXVI.

Reseruans dominium.

1 *Concessum à Principe cum clausula reseruationis dominij, non refertur ad contenta, siue expressa in gratia, sed ad extrinsecum præiudicium.*

2 *Reseruatio vniuersalis dominij, & superioritatis, semper censetur inesse in quacumque concessione.*

1 QVando aliquid conceditur à Principe cum clausula reseruationis dominij, hæc clausula non refertur ad contenta, siue expressa in gratia, sed ad extrinsecum præiudicium, ita Rota *decis.188.n.4. part.1.diuers.* Gom. *super reg.Cancell.de non tollend.iure quæsito, q.1.vers.postremò*, Mart. *de claus.p.2.claus.65. num.1.*

2 Reseruatio vniuersalis Dominij, & superioritatis, semper censetur inesse in quacumque concessione, vt tradunt Oldrad. *cons.159.num.6.& num.19.* Roland. *consil.1.n.51.in fin.vol.4.& consil. 50. n. 59. vers.similiter, & n.63.etiam vers.similiter, vol.3.* Mart. *d.claus.65.n.2.*

CLAVSVLA CXXXVII.

Reseruans omne ius, &c.

1 *Relationem habet clausula*, Reseruans omne ius, &c. *ad alia quæ competere possunt.*

2 *Clausula*, Reseruans omne ius, &c. *non ampliat sed conseruat.*

3 *Insolita, & inaudita non comprehendit clausula*, Reseruans omne ius, &c.

4 *Donatio, seu cessio non iuuat, nisi constet de iure actoris.*

5 *Reseruans ante omnia, debet docere de iure suo.*

1 SVb hac clausula non continetur id, quod in scriptura expressum est; ad alia igitur quæ competere possunt, relationem habet, vt per Barbat. *consil.1. n.6.vol.1.* Signorol. *cons.75.col.8.vers. venio ad decimum principale*, Mart. *d.claus.p.1.claus.239.* aliàs 352. *in vlt.impress.*

2 Non ampliat, sed conseruat, vt per Stephan. Gratian. *Marchia decis. 60.n. 50.* vbi *n.60.* subdit, quod habet conditionem, si de iure competat, & *n.61.* ait nihil nocere, si fuit erronea, & *n.55.* resoluit operari, quod fiat salua omnia iura.

Insolita,

3 Insolita, & inaudita non comprehendit Boët. *decis.*143.n.11.*vers. quodfacit*, Schrad. *de feud.p.*6. c. 3. n.28. Mart.*d.cl.*152.n.1.

4 Cùm non sit inconueniens, vt nihili facienda sit reseruatio, vbi ius reseruatum non competit, postquam habet subauditam conditionem, si competat ius reseruanti, Craoet.*consf.*117. *ad fin.* & *consf.* 144. *num.*15. Matt.*consf.*471. *num.* 14. quèmadmodum nec suoat donatio, nec cessio, nisi constet de iure actoris Alexand.*co f.*56.*vo*.7. Natt. *consf.* 38. *vo*.1. Honded. *consf.*38.n.56.*vo*.1. Idcirco ante omnia reseruans de-

5 bet docere de iure suo, aliàs perperam diffugit ad reseruationem, cuius præcipuum est nihil de nouo dare, nec ampliare, sed potiùs conseruare, si quod est, tametsi actus esset iuratus, Crauct.*d.consf.*144.*n.*16. Aldobr.*consf.* t 10.*n.* 13.& 44.

CLAVSVLA CXXXVIII.

Salua gradus prærogatiua, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Nepos vt excludatur à patruo, operatur clausf.* Salua gradus prærogatiua, &c. *inter plures adinuicem institutos & vocatos.*

3 *Clausf.* Salua gradus prærogatiua, &c. *æquiparatur, si testator proximiores vocauerit.*

4 *Filius ne patrem repræsentet, vel in eius locum succedat, operatur clausf.* Salua gradus prærogatiua, &c.

5 *Clausf.* Salua gradus prærogatiua, &c. *in testamento apposita, intelligitur de eadem linea ac stipite, & inter descendentes ab ea, non autem de alia.*

6 *Clausf.* Salua gradus prærogatiua, &c. *operatur quod non omnes vocati collectiuè admittantur, sed proximiores in gradu.*

7 *Clausf.* Salua gradus prærogatiua, &c. *referri debet ad eos vocatos, quibus proximè reperitur apposita.*

8 *Clausf.* Salua gradus prærogatiua, &c. & alia, In stirpes, *se inuicem non compatiuntur, ac simul stare non possunt.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de clausf.p.*1.*clausf.*131. aliàs 147. *in vlt. impressf.* & *p.*3.*clausf.*74 latè Tiber. Decian.*consf.*10. *n.*65. & *seqq. lib.*3. Aloys. Ricc. *in collect. decisf. collect.*1196. Honded. *consf.*60. *num.*78 *cum seqq. tom.*1. Card. *pract. conc. tom.* 1 *litt.C. conc.*335. [Theod. de Rubeis *in sing. Rota tom.* a.p.4.*cl.*688. latè Robles de Salzedo *de repræsent. lib.* 3.c.10.*n.*1 *cum seqq.*]

2 Hæc clausula inter plures ad inuicem institutos & vocatos, operatur quod nepos excludatur à patruo, quia licèt sint pares in successione de iure communi, tamen frater habet prærogatiuam gradus, vt sit proximior fratri, quàm nepos, & ideo stante hac clausula, non intrat in gradum patris, vt per Dec. *consf.* 1. *col. pen.* & *consf.* 408. *col. fin. versf. tertia conclusio*, Parisf. *consf.* 40. *num.* 25. & *seq. lib.* 1. & *consf.* 30. *num.* 55. & *consf.* 37. *num.* 69. *lib.* 1. Cort. iun. *consf.*154. *co.*3.*in fin. versf. tertio moueor*; Crau. *consf.* 67. *co.*2.*versf. tamen loquuntur*, Gozad. *consf.* 4. *co. penult. versf. præterea*, Gram.*decisf.*1.*n.*1.& 5. Honded. *consf.* 60. *n.*79.*tom.*1. Card Tusch. *litt. C. conc.* 335. Menoch. *consf.*10.*num.*64.& *consf.*357.*num.*30. Gabr.*comm.tit.de fideicomm. conc.*3.*num.*3. Clar. *in §. fideicomm.* q. 11. *n.*8. Card. Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib.* 8. *tit.* 9. *num.*9. Molin.*de primog.lib.*3.*cap.* 8. *numer.*16. Mart. *d. clausf.*74. *num.*1. vbi *num.* 2. subdit, hoc procedere licèt in feudis permittatur sobiogressio filij in dominio patris, & *num.*3. post Menoch. *d. consf.* 357. *num.* 3. & *consf.*68.*num.*7. ac Decian.*resp.*5.*num.*191. *versf.* 1. & alios, addit, quod huic clausulæ æquiparatur si

3 testator proximiores vocauerit, quoniam patruus tanquam magis proximus excludit nepotem per subingressionem.

4 Vnde operatur, ne filius patrem repræsentet, vel in eius locum succedat, Surd.*consf.*407.*num.*56. ac proinde tollit repræsentationem, Stephan. Grat. *d. cept. forensf.cap.*806.*num.*19. & excludit repræsentationem in maioribus, ex adductis per Valasc. *de iure emphyt. q.*8.*n.*37.

5 In testamento apposita, intelligitur de eadem linea, ac stipite, & inter descendentes ab ea, non autem de alia, vt in eadem stipite ac linea admittatur successio seruato iuris ordine, & gradus prærogatiua non autem omnes simul eodem tempore succedant, sed de linea in lineam, ita Cephal. *consf.* 189. *n.* 80. *vo.*4. ac proinde operatur, quod non omnes

6 vocati collectiuè admittantur, sed proximiores in gradum, Brunor. à Sole *in locis comm. verb. Clausula* 35 *in fine.*

7 Hæc clausula debet referri ad eos vocatos, quibus proximè reperitur apposita, iuxta notata *in cap. cum dilecti, de donat.* & per Boët. *decisf.*146.*n.*4 & per Rot. *in Bon. de Capafuccis* 16. *January* 1615 impressa per Farinac. *dec.*617.*n.*9.*p.*1.*rec.*

8 Illud demum aduertere oportet, quod hæc clausula, & alia, *In stirpes*, se inuicem non compatiuntur, ac simul stare non possunt, Mart. *d. cl.*43.*n.*16. Bruh. à Sole *d. verb. cl.*45.

CLAVSVLA CXXXIX.

Saluo, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Modificatiua, & limitatiua est clausula*, Saluò; &c.

3 *Clausula*, Saluo, &c. *nihil tribuit, sed solùm præseruat.*

4 *Præseruatiua iuris alieni est clausula*, Saluo, &c. *non autem conditionalis.*

5 *Ius quod quis habet tuetur illæsum clausf.* Saluo, &c. *non verò de nouo præstat.*

6 *Modificatiua & restrictiua contractus est clausula*; Saluo, &c. *in tantum, vt non censeatur aliter contractum.*

7 *Agnatorum iura tuetur clausf.* Saluo, &c.

8 *In innouationibus subintelligitur clausf.* Saluo, &c. *etiamsi non exprimatur.*

9 *Clausf.* Saluo, &c. *non intelligitur respectu superius concessorum.*

10 *Dominus vt teneatur de euictione, operatur clausf.* Saluo, &c.

11 *Iudicium idem continuari facit clausf.* Saluo, &c.

12 *Concessum aliquid videtur in dubio cum clausf.* Saluo, &c.

13 *Præiudicatum non censetur illis quibus ius fuit reseruatum per clausulam*, Saluo, &c.

14 *Præcedentia quæ modificantur ad veritatem, prout est veritas, importat clausula*, Salua veritate.

15 *Ius non præseruat clausula*, Saluo iure meo, *domino*

A gust. Barbosa de Clausul. Vv 2

domino directo protestanti & pensionem cum ea recipiendi.

16 *Alienationi consentiens cum clausula*, Saluo iure meo, *non auditur in iudiciali reali petitorio, sed potest duntaxat agere ad pretij consequutionem.*

17 *Exceptionem eorum, quæ sunt concessa, inducit claus.* Saluo, & reseruato, &c.

18 *Claus.* Saluo iure domini, *in alienatione feudi idem operatur, quod claus.* Non aliàs, aliter, &c.

19 *Salutaris in legitimationibus est claus.* Saluo iure agnatorum, vel tertij.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Felin. *in c. inter Monasterium 2. num. 3. & seq. de sent. & re ind.* Socin. *in c. 2. de libelli oblat. num. 94. & 95.* Corset. *sing.* 332. Mart. *d. cl. p. 1. cl. 180. in vlt impress.* Card Tusch. *pract. conc. tom. 2. litt. C, conc.* 333. [Theodos de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. cl.* 693.

2 Hæc clausula semper modificat, & limitat, vt per Angel. *cons.* 17. incip. *Quidam, in fin. vers. nec obstat, & cons.* 290 incip. *Thema tale est n. 4. vers. in contrarium,* Cardin. Tusch. *pract. conc. tom. 2. litt. D, conc.* 308. *n. 1.* vbi *n. 2.* post Angel. *d. cons. 290. n. 4.* extendit, naturam huius clausulæ in tantum modificare; vt si non inuenit quid modificet, extinguat orationem præcedentem [Peregr. *cons. 36. num. 11. vo. 1.* vbi quòd limitat, modificat, & restringit]

3 Nihil tribuit, sed solùm præseruat, Crau. *cons. 33. num. 17. & cons. 70. num. 6.* Cassad. *decis. 2. num. 2. de rescrip.* Mart. *d. cl. 150. n. 1.* Amic. *de iure emphyt. q. 34. n. 1.* & fuit dictum *in Gerund. vini 3. Martij* 1600. *coram Penia,* impressa per Farinac. *decis. 23. n. 8.*

4 *p. 2. rec.* [Theodos. de Rubeis *d. claus. 693. num. 1.*] ac proinde non est conditionalis, sed præseruatiua iuris alieni, vt censuit Rota apud eundem *decis. 610. in fin. in prima collect. nouiss.* operatur, vt omne ius tertij saluum remaneat in quocumque iudicio, Ioseph. Sesse *Arag. dec. 106. n. 7.*

5 Tuetur illæsum ius, quod quis habet, non autem de nouo præstat, Cald. Pereira *de empt. & vend. c. 26. n. 28.* vbi *n. 30.* subdit, quod seruat ius de præsenti. Inducit enim reseruationem iuris, quòd præexistere supponitur, non autem nouum confert, vt ex Crauet. *cons. 70. num. 5. in fine, & num. 6. vers. 4.* tradit Card. Tusch. *d. litt. C, conclus. 333. num. 4. & conclus. 334. num. 8.* post Alexand. *cons. 195.* incip. *Perspectis, num. 9. vers. nec obstat, lib. 6.* addit, quod clausula, *Reseruato iure partibus,* sine alia specificatione, cùm sit generalis, non disponit, neque confert ius aliquod, sed si partes habent ius, de quo docere tenentur, illud est præseruatum.

6 In tantum est modificatiua, & restrictiua contractus, vt non censeatur aliter contractum, & ideo alia clausula, *Ad habendum, &c.* conciliatur cum hac clausula; ita plenè Osasc. *Pedem. decis. 164. n. 7. cum seqq.* Card. Tusch. *d. concl. 333. num. 5. cum seqq.* vbi extendunt procedere, etiamsi alienatio sit sequuta, nisi essemus in materia prohibita alienari, pro vt in feudo, vel emphyteusi.

7 Agnatorum iura tuetur, vt ex Oldrad. Dec. Paris. & Bero obseruat Menoch. *cons. 305. num. 20.* vbi *n. 24.* subdit, quod non dicitur decursa aliqua præscriptio stante hac clausula.

8 Subintelligitur in inuestituris, etiamsi non exprimatur, Bart. *in l. dotalem, ff. de testam. milit.* Bald. *in l. 1. num. 5. ff. de constitut. Princip.* Corbul. *de iure emphyteut. de caus. priuat. ob non sol. can. amp. 45. n. 26.* Paris. *cons. 101. num. 67. vol. 1.* nisi euidenter appareret facta inuestitura ad derogationem iuris tertij, Dec. *cons. 38. n. 126. vol. 1.*

9 Non intelligitur respectu superiùs concessorum, Capic. *decis. 66. n. 6. & 7.* Socin. *cons. 43. n. 4. & seq. vo. 3.* Socin. iun. *cons. 89. n. 8. vo. 1.* Menoch. *cons. 2. n. 57. ad fin.* Cened. *sing. 100. n. 2.*

10 Item operatur, vt dominus non teneatur de euictione, Surd. *decis. 290. num. 7.* vbi *n. 15.* subdit, quod est modificatiua ac restrictiua præcedentium, de quo etiam Dec. *cons. 656. nu. 6.* quam refert Ioan. Baptista Costa *de claus. conuent. cl. 140. n. 3.* Corset. *in sing. verb. salua* vide Alciat. *de præs. reg. 2. præs. 28. num. 4.* Cened. *sing. 100. n. 1.*

11 Facit continuari idem iudicium, Mart. *de iurisd. p. 4. cent. 2. casu 9. n. 5.* vbi *n. 22* subdit, quòd semper censetur inesse, & *n. 33.* quod solet apponi à iudicibus ad obturandum ora loquentium.

12 In dubio videtur aliquid concessum cum hac clausula, Azeuedo *l. 14. num. 39. tit. 3. lib. 1. noua Re.* Cald. Pereira *de nom. emphyt. q. 21. num. 56. cum seqq.*

13 Et per eam non censeri præiudicatum illis, quibus ius fuit reseruatum, post Osasc. *decis. 164. n. 6. & 7. & seqq.* censuit Rota *in Vrbeuetana fideicommissi 15. Decembris 1606. corā R. D. meo Coccino Decano,* impressa per Farin. *decis. 169. n. 4. p. 1. rec.* [Facit vt euitetur pœna. *l. 1. C. de plus petit.* si in fine libelli apponatur. Oliban. *de actionibus, lib. 1. p. 1. ad §. hac quidem, n. 12. pag. 259. in fin.*]

14 Clausula, *Salua veritate*, importat quod modificantur præcedentia ad veritatem, pro vt est veritas gloss. *verb. pure in litem Labeo, ff. famil. hercis.* Alexand. *cons. 193.* incip. *Perspectis, n. 6. lib. 6.* Card. Tusch. *d. litt. C. con. 357. n. 4.*

15 Clausula, *Saluo iure meo.* non præseruat ius domino directo protestanti, & pensionem cum ea recipienti vt per Guidop. *decis. 171. & seq.* Gig. *de pens. q. 73. in fin.* Rodoan. *de rebus Eccles. non alienand. q. 75. n. 15. vers. si verò.* Molin. *de instit. tract. 2. disp. 453. vers. ad hoc,* Cardin. Tusch. *litt. E, con 193. num. 52.* Mantic. *dec. 200. n. 2. & de tac. & ambig. conuent. lib. 12. tit. 33. à n. 5.* Amic. *de iure emphyt. q. 34.*

16 Consentiens alienationi cum clausula, *Saluo iure meo* non auditur in iudicio reali petitorio, sed potest duntaxat agere ad pretij consecutionem, Alciat. *cons. 168. num. 3. lib. 5.* Ioan. Bapt. Costa *de claus. conuent. claus. 39. num. 1.* Menoch. *cons. 2. num. 57. ad finem.* nam ita protestatio intelligitur respectu pretij. non autē ipsius rei, Socin. *cons. 93. num. 4. vol. 3.* Cened. *sing. 100. num. 1.*

17 Clausula, *Saluo, & reseruato, &c.* inducit exceptionem eorum, quæ sunt concessa, & de regula, ita post Signorol. *cons. 75. vers. sed Aduocatus,* tradit Card. Tusc. *d. lit. C, con. 334. n. 3.*

18 Clausula; *Saluo iure domini*, in alienatione feudi idem operatur quod clausula, *Non aliàs, aliter, nec alio modo,* Menoch. *cons. 58. n. 25.*

19 Clausula, *Saluo iure agnatorum, vel tertij,* est salutaris in legitimationibus, & debet in eis haberi pro expressa, Menoch. *cons. 102. n. 162. & 169.*

20 Clausula, *Saluo,* vt infrà, est modificatiua, & restringit ipsam generalitatem, Mandel. de Alba *cons. 287. num. 10.* Menoch. *cons. 1022. n. 18.* Mart. *de claus. p. 3. claus. 75. à prin.* Roman. *cons. 89. in 3. col.* Ioan. Bapt. Costa *de clausulis conuent. claus. 53. num. 2.* vbi *n. 2.* post Paris. *cons. 39. n. 22. vol. 3.* & Crauet. *cons. 98. num. 8. &* alios, subdit, repetere præcedentia cum omnibus suis qualitatibus, & non aliter.

CLAVSVLA CXL.

Saluo consensu domini.

1 *Conditionalem actum reddit clausula*, Saluo consensu Domini.
2 *Consensus inter contrahentes perfectus est etiam stante clausula*, Saluo consensu Domini.
3 *Clausula*, Saluo consensu domini, *operatur, vt precedens dispositio restringatur ad eum solum casum, de quo actum est.*
4 *Emphyteutam alienantem non excusat à caducitate clausula*, Saluo consensu domini.

1 HÆc clausula licèt reddat actum conditionalem, ex adductis per Menoch. *consil.* 38. *num.* 22. *&* 26. & per Surd *consil.* 484. *num.* 9. & Amic. *de iure emphyt. q.* 1. *num.* 8. *in fin.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea.* 2 *resol.* 372. *num.* 1. non efficit tamen, quin contractus interim sit perfectus inter contrahentes, ita vt quoad eos non sit locus pœnitentiæ, *l. necessario* 8. §. *si ita res, ff. de periculo, & commodo rei vendita*, cum allegatis per Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1 *gloss.* 2. *n.* 37. Rol. *cons.* 57. *n.* 8. *& seq. lib.* 3. Gallet. *in marg. casuum conscientia, verb. clausula, pag.* 19. Rot. apud Pacific. *post tract. de Salu. interd. dec.* 67. *num.* 13. & fuit dictum *in Romana census* 17. *Martij* 1600. *coram Iusto.*

3 Eius verba sunt limitatiua, & restrictiua, ac proinde operantur, vt præcedens dispositio restringatur ad eum solum casum, de quo actum est, Alber. *in suo dictionario. verb. Saluo*, Menoch. *d. consil.* 38. *num.* 29. Amic. *d. q.* 1. *n.* 13. [Theodos. de Rub. *d. claus.* 694. *num.* 8.]

4 Non excusat à caducitate emphyteutam alienantem, vt per Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *gloss.* 1. *num.* 32. Rol. *consil.* 51. *n.* 28. *lib.* 2. Clar. §. *emphyteusis*, *q.* 13. *num.* 5. *vers. item quero*, *&* §. *feudum*, *quæst.* 31. *n.* 5. *vers. item quero*, Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 1. *collect.* 60. Matt. *d. p.* 1. *claus.* 150. *num.* 3. Card. Tusch. *tom.* 1. *litt. C conclus.* 310. *num.* 3. Quid autem si adiungatur clausola, *Non aliàs, aliter, nec alio modo* vide claus. 81. [Theod. de rub *d. claus* 694. *n.* 1. vbi quòd ista clausula secuta traditione non excusat alienantem à caducitate.]

CLAVSVLA CXLI.

Saluo quod, &c.

1 *Limitationem, & exceptionem denotat, & importat clausula*, Saluo quod, &c.
2 *Aduersatiuam importat clausula*, Saluo quod, &c.
3 *Clausula*, Saluo iure quarumcumque personarum, &c. *subintelligitur, licet inuestitura alicuius fundi emphyteutici non sit expressa.*
4 *Clausula*, Saluo iure fideicommissi, *quid importet? remissiuè.*

1 DEnotat, & importat hęc clausula limitationem, & exceptionem, vt per Signorol. *cons.* 75. *n.* 8. *vers. sed. Aduocatus*, Anchar. *cons.* 17. *n.* 5. *&* 6. *vers. accedit ad hoc*, & fuit dictum *in Vrbeuetana fideicommissi.* 3. *Aprilis* 1609. *corã Reuerend. ssimo Domino meo Coccino Decano*; & importat aduersatiuam, quia non 2 vult quod dispositio loquens in vno casu, habeat locum in alio; ita Alexand. *consil.* 99. incip. *Super primo. num.* 5. *in fin. lib.* 7. vbi *n.* 9. subdit, quod propterea importat repetitionem præcedentium, quia de natura aduersatiuæ est, vt retineat eandem qualitatem facti præcedentis, refert Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *litt. D. concl.* 368. *n.* 1.

Clausula, *Saluo iure quarumcumque personarum, &c.* 3 subintelligitur, licèt in inuestitura alicuius fundi emphyteutici non sit expressa, Bart. *in l. dotalem, ff. de testam. milit.* Decian. *consil.* 13. *num.* 126. *vol.* 1. vbi *num.* 127. limitat hoc non procedere, quando appareret, inuestituram factam esse ad derogationem iuris tertij, refert Ioan. Bapt. Costa *d. clausul. conuent. claus.* 120.

Clausola, *Saluo iure fideicommissi*, quid importet? 4 vide Marzar. *in epitome fideicom. q.* 49. *ad fin.* quem refert Cened. *post pract. & canonic. quest. sing.* 100. *n.* 2. *in fine.*

CLAVSVLA CXLII.

Saluo iure addendi, &c.

1 *Superflua videtur clausula*, Saluo iure addendi, &c. *inserta in libello.*
2 *Facultas corrigendi extinguitur per litis contestationem, & libellus vsque ad litis contestationem emendari potest.*
3 *Libellans vt non se adstringat ad superflua probanda, operatur clausula*, Saluo iure addendi, &c.

1 HÆc clausula nihil operatur, & ideo inserta in libello videtur superflua, iuxta tradita per Ias. *in* §. *omnium*, *n.* 157. *Instit. de act.* & per Bart. *in l.* 3. *n.* 30. *C. de eden. & in l. Nesennius*, *n.* 2 *ff. de negotijs gestis*, quia à lege taxatum est tempus vsque ad quod; videlicet, litis contestationem, licet addere, vel mutare; ita Cell. Vgoni. *in tract. claus. pag.* 404. *col.* 2. post litem verò contestatam non licet, vt notant DD. per text. *ibi in l. edita, C. de edendo*, Mascard. *de probat. concl.* 347. *n.* 18. Stephan Gratian. *discept forens. c.* 118. *n.* 52. *&* 58. Bernard. Muscatell. *in praxi aurea Ciuilis Regni Neapolitani, p.* 1. *gloss. fe iur*, *n.* 50. Camill. Borell. *in sum ma omnium decis.* 49. *de libello*, *n.* 95. *cum seqq.* D. Barbos. *in l. non potest videri. n.* 28. *ff. de inducijs.* 2 Et ita extinguitur facultas corrigendi per litis contestationem, sed solùm vsque ad litis contestationem potest corrigi, & emendari libellus, Fulgos. *cons.* 138. incip. *In quæstione, in princip. vers. sicut dicitur*, Card. Tusch *pract. concl. tom.* 1. *litt. C. concl.* 357. *n.* 6. vbi *n.* 7. post Curt. iun. *cons.* 163. *num.* 4. subdit, quod vbi vigore huius clausulæ fieret mutatio, debent refici expensæ, aliàs nouus processus esset ipso iure nullus; quia exceptio reficiendarum expensarum impedit litis ingressum.

3 Operatur quod libellans non se adstringit ad superflua probanda, vt post Bald. *cons.* 301. incip. *Pramitte, lib.* 1. tradit Card. Tusch. *tom.* 1. *lit. C. concl.* 257. *n.* 5. [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 699. vbi de vi & effectibus huius clausulæ. Apposita in inuentario quid operetur, vide Duran. *Rota dec.* 337. *n.* 63. *& decis.* 387. *n.* 3. *&* 7.]

CLAVSVLA CXLIII.

Saluo iure impertinentium, &c.

1 *Articuli impertinentes vt non censeantur admissi, operatur*

operatur clausula, Saluo iute impertinentium, &c.

2 *Quid si dubium esset, pertinentes an ne sint, & qui dicantur articuli impertinentes, ostenditur.*

3 *Reseruatio cum clausula*, Saluo iure impertinentium, &c *si per iudicem facta fuerit, & postea exceptiones veras, & iuridicas esse apparuerit, quidquid postea factum fuit, pro non facto habetur.*

4 *Admissus si fuit qui non debeat admitti stante clausula*, Saluo iure impertinentium, &c. *fit omnino impertinens.*

5 *Clausula*, Saluo iure impertinentium, &c. *quid operetur, ostenditur.*

6 *Clausula*, Saluo iure superflui, *addita libello, excusat petentem plus debito à pœna, & expensis.*

7 *Clausula*, Saluo iure tertij, *praeseruat non solùm proprietatem, sed etiam possessionem.*

1 OPeratur hæc clausula, vt articuli etiam notoriè impertinentes non censeantur admissi, nec probationes factæ super eisdem articulis; ita Marania *de ordin. iudic. p. 6. tit. de positione, seu articulorum productione, n. 19.* Mynsinger. *cent. 2. obseru. 90.* Franc. Monald. *cons. 58. a n. 1.* Menoch. *cons. 630. n. 12.* Viu. *decis. 395. n. 1.* Azeued. *l. 1. n. 41. tit. 6. lib. 4. noua Recopil.* Carrill. Borell. *in summa omnium decis. tit. 49. de libell. n. 6.* Mendez à Castro *in prax. Lusitana lib. 3. c. 9. n. 4.* plures refert Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. concl. 41. n. 5.* Parens meus Emma. Barbosa *in comment. ad Ordin. Regiam Lusitan. lib. 3. tit. 5. §. 2. n. 2.*

2 Verùm si dubium esset, pertinentes, an ne sint, tunc sub hac clausula, oe modus procedat probandi, veniunt admittendi, ex Menoch. *cons. 2. sub n. 362. vers. at tamen.* Franc. Marc. *Delphin. decis. 564. num. 5. tom. 1.* Hon ded. *cons. 18. num. 12.* Surd. *cons. 164. n. 5.* Tiber. Decian. *resp. 75. n. 4. vol. 2.* Fulu. Pacian. *de probat. lib. 1. cap. 38. n. 15.* Impertinentes autem articuli illi dicuntur, qui causæ nullo modo adminiculantur, ea resolutis per Ias. *in l. si duo patroni, §. idem Iulianus, num. 13. & 14. ff. de iureiur.* Vincent. de Franch. *Neapol. decis. 220. n. 10.* Vincent. de Honded. *cons. 18. num. 11. vol. 1.* Menoch. *cons. 2. n. 363. & cons. 701. n. 23.* Flamin. Paris. *de resignat benefic. lib. 11. q. 10. n. 6.* Franc. Marc. *Delphin. dec. 566. n. 10. vol. 5. & dec. 718. num. 12.*

3 Quando per iudicem reseruatio cum ista clausula facta fuerit, & postea exceptiones veras & iuridicas esse apparuerit, quidquid postea factum fuit, pro non facto habetur, DD. per text. *ibi, in l. prætor, in princ. & in l. qui viam, ff. de damno infect.* Marsil. *sing. 365.* Menoch. *cons. 367. n. 8.* Mart. *d. claus. p. 1. cl. 241. aliàs 194. in vlt. impress.*

4 Operatur etiam, quod si fuit admissus, qui non debebat admitti, vt testes, qui non debebant admitti, vel deposuerunt, cùm non deberent examinari, sit aliàs omnino impertinens, nec conferens ad causam; ita Viral. de Camb. *in tract. claus. pag. 4. vol. 2.*

5 Vnde colligitur, istam clausulam aliquid operari, quidquid nihil importare, sed potiùs poni à iudice ad obturandum os loquentium, quàm ad alium finem, dicant Afflict. *dec. 35. n. 7.* & Mynsinger. *lib. 2. obseru. 56. & 90* quos refert Mart. *d. p. 1. claus. 134.* aliàs *350. n. 11. in vlt. impress.*

6 Clausula, *Saluo iure superflui*, addita libello, excusat petentem plus debito à pœna, & expensis, Neuisan. *cons. 94. n. 14. & seq.* Hond. *cons. 09. num. 36 tom. 1.* Marc. *d. p. 1. claus. 355. in vlt. impress.* [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 700.*

7 Clausula, *Saluo iure tertij*, præseruat non solùm proprietatem, sed etiam possessionem. Theod. de Rub *in sing. Rota tom. 2. p. 6. c. 698. n. 1.* vbi *n. 4.* quòd in concessionibus Principú semper subintelligitur.]

CLAVSVLA CXLIV.

Saluis, &c.

1 *Reseruationem quoad expressa in gratiis Principum non operatur clausula*, Saluis iuribus.

2 *Clausula*, Saluis reseruationibus Apost. *quid operetur, ostenditur.*

3 *Clausula*, Saluis capitulis & dispositionibus, *quid operetur, ostenditur.*

4 *Clausula*, Saluis legatis & conditionibus infrà dicendis, *importat limitationem, & exceptionem.*

5 *Clausula*, Saluis tamen confinibus specificatis, *modificat præcedentia ad confines specificatos.*

6 *Clausula* Saluis tamen infra rescriptis, *limitat & restringit totam dispositionem.*

1 CLausula, *Saluis iuribus*, non operatur reseruationem quoad expressa in gratiis Principum, sed tantùm quoad omissa, vt tradit Natt. *cons. 403. num. 7. circa fin. vol. 1.* & fuit dictum *in Lucana Parauerarum 28. Iunij 1606. coram Illustrissimo Patriarcha Manzaneda.*

2 Clausula, *Saluis reseruationibus Apost* quando apposita fuit in confirmatione cócordiæ, tunc in nullo casu intrabit alternatiua, cùm constet de voluntate Papæ nolentis includi, Mohed. *dec. 23. n. 2. & 3. prabend.* cum adductis per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 45. §. 1. num. 67. & seq.* [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 691*]

3 Clausula, *Saluis capitulis & dispositionibus*, in signatura, vel gratia Papæ, aut in confirmatione, importat quod talia expressa sub hac clausula sint salua, & illis nullo modo sit derogatum, sed imò inducatur confirmatio; ita post Gemin. *cons. 65. n. 17. vers. quoad secundum*, tradit Card. Tusch. *pract. concl. tom. 5. lit. C. concl. 334. n. 1.*

4 Clausula, *Saluis legatis & conditionibus infrà dicendis*, posita in testamento, in quo inducitur fideicommissum vniuersale, importat limitationem, & exceptionem, vt legata & infrà dicenda, quæ sunt salua, non veniant in fideicommisso, vt per Petr. de Anch. *cons. 27. incip. Non seruato, n. 5. & 6. vers. accedit*, Card. Tusch *d. claus. 334. n. 2.*

5 Clausula, *Saluis tamen confinibus specificatis*, modificat præcedentia ad cófines specificatos, vt per Alex. *cons. 193. incip. Perspectis, in fin. n. 6. lib. 6.* Card. Tusch. *d. claus. 334. n. 5* vbi *n. 7.* extendit, quia semel specificata confinia præseruantur, quando dicitur, *saluis præfatis confinibus*, etiamsi sequatur alia assertio confinium, quia à primis non receditur.

6 [Clausula, *Saluis tamen infra scriptis*, limitat, & restringit totam dispositionem. Paris. *cons. 70. n. 15. lib. 3.* Pedem. *dec. 164. n. 7. cum seqq.* Theodos. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 697.*]

CLAVSVLA CXLV.

Sequens.

1 *Claus.* Sequens, *refertur, & trahitur ad omnia præcedentia, quando non est diuersa ratio, vt n. 3.*

2 *Mentem testatoris declarat clauf.* Sequens, *& regulat praecedentem dispositionem.*

3 *Clausula*, Sequens, *non refertur ad iam specificata.*

1 REgulariter clausula, *Sequens*, refertur, & trahitur ad omnia præcedentia, *l. vlt.* & *ibi* Bart. *ff. de reb. dubiis*, *cap. secundò requiru* 4t. *de appel.* Ant. Gabr. *lib. 6. comm. tit. de clauf. conc.* 9. Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc. gloss.* 32. *num.* 30. Aloys. Riec. *in praxi aurea, res.* 91. *n.* 2. Rot. apud Cenc. *post tract. de Cens. decis.* 51. *n.* 4.

2 Declarat mentem testatoris, & regulat præcedentem dispositionem, Socin. sen *cons.* 49. *num.* 2. *vers. aut dicemus*, *& num.* 5. *vers. ad propositum*, *lib.* 1. Dec. *cons.* 227. *num.* 6. Tiber. Decian. *cons.* 33. *num.* 49. *lib.* 1. & fuit dictum *in Vrbeuetana fideicommissi* 27. *Ianuarij* 1606. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.* 105. *n.* 4. *p.* 1. *rec.*

3 Refertur etiam ad præcedentia, quando non est diuersa ratio, vel legum correctio non inducitur, ita Auendan. *in l* 6. *Tauri, gl.* 11. *n.* 9.

4 Non refertur tamen ad iam specificata, ex Menoch. *cons.* 115. *num.* 4. nec refertur ad illa, ex quorum relatione sequeretur correctio, ex eodem Menoch. *d. cons.* 115. *n.* 39.

CLAVSVLA CXLVI.

Si constiterit.

1 *Conditionalem commissionem facit clauf.* Si constiterit, *& importat necessariò causa cognitionem.*

2 *Tempus futurum, præteritum, & præsens, importat clauf.* Si constiterit.

3 *Constare quando dicatur, remissiuè.*

1 HÆc clausula ordinariè poni solet in rescriptis prouisionalibus, & facit commissionem conditionalem, & importat necessariò causæ cognitionem; nam priùs debet præcedere indagatio, & cognitio iudicialis cum citationibus partium, & prouisio aliter facta redderetur nulla ex defectu Iurisdictionis, ad notata *in Clem.* 1. *de concess. præben. & ad Clem. Iudex, de off. deleg.* vnde differt à clausulis, *Si sic est, Si ita est, Si est idoneus, aut legitime etatis*; in quibus sufficit in facto ita rem esse, quamuis non præcesserit cognitio, & pronuntiatio super eo; ita Paris. *cons.* 45. *num.* 7. *lib.* 4. Lap. *alleg.* 61. incip. *Visis literis, n.* 2. *vers. secus fuisset*, Celi. Vgo. *in tract. clauf. pag.* 489. Bald. *cons.* 402. incip. *Colligamus*, *n.* 6. *vers. quia clausula, lib.* 1. Caualcan. *decis.* 22. *n.* 6. *p.* 1. Rota *decis.* 21. *de rescript. in antiq. & decis.* 15. *de dol. & contum.* Marc. *de clauf. p.* 1. *clauf.* 131. *num.* 4. *& seq. aliàs* 157. *in vlt. impress.* Card Tuscb. *practic. conclus. tom.* 2. *litt. C, concl* 782. *n.* 2. Vital. de Camb. *in simili tract. pag.* 21. Mar. Anton. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 58. *num.* 2. 3. *&* 4. Sanchez *de Matr. lib.* 8. *disp.* 34. *num.* 26. Nicol. Garc. *de benef p.* 6. *cap.* 3. *num.* 26 Seraph. *decis.* 601. *n.* 1. Monet. *de commut. vltim. vol. c.* 7. *num.* 139. optimè Perez *var. lib.* 1. *tit. de Iurisd. Ordin. & delegat. n.* 26. Cardin Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C, concl.* 368. *num.* 1. vbi *n.* 2. post Anchar. *con.* 297. incip. *Efficacibus, n.* 10. subdit hoc non habere locum, quando datur executor principaliter, quia in iis, quæ possent aliàs exequi de Iure sine citatione, vt putà si agatur de executione super vacanti, clausula ista non operatur, vt teneatur citare, nisi in rescripto executoris non esset hæc clausula, quia tunc partes Iudicis assumeret, & importaret causæ cognitionem, quia verba secundùm subiectam materiam sunt intelligenda.

2 Hæc clausula importat tempus futurum, & etiam præteritum, & præsens, & ideo si consultor consulat aliquid faciendum cum clausula, *Si tale constiterit*, si illud constabat tempore consilij, verificatur conditio. Bald. *cons.* 265. incip. *Verba laudi*, *num.* 3. *vers. deinde Iudex, lib.* 2. Cardin. Tusch. *d. conc.* 782. *num.* 4. Rota tamen tenet illam non esse de futuro, sed de præterito, apud Seraph. *decis.* 1044. *num.* 3. [Hæc clausula requirit veras, & perfectas probationes. Cæs. de Grassis *decis.* 2. *num.* 3. *de rescript.* Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauf.* 734. *n.* 1. vbi dicit verùm quando est posita sub certa conditione, secus si per viam monitionis. Idem Theodos. de Rubeis *d. p.* 4. *clauf.* 89. §. 1. vbi quòd hæc clausula posita in gratia *Si neutri*, non importat conditionem de futuro, sed de præterito. Et *in clauf.* 90. §. 1. *&* 2. post Seraphin. *decis.* 601. *num.* 2. subdit quòd clauf. *Si ibi legitimè constiterit*, importat partis citationem, & denotat requiri plenas & veras probationes.]

3 Constare autem quando dicatur, vide Lap. *d. alleg.* 61. *num.* 3. Mascard. *de probat. con.* 75. *n.* 21. Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc.* §. 7. *procem. num.* 233. & dicta per me *de diction. dict.* 66.

CLAVSVLA CLXVII.

Si assensus quorum interest, accesserit.

1 *Consensum in ipso actu non requirit clauf.* Si assensus quorum interest, accesserit, *sed sufficit illum superuenire ex interuallo.*

2 *Capituli Ecclesiæ Cathedralis consensus in vnione per Episcopum facienda, satis est si postea accedat.*

3 *Rectoris consensus in dismembratione fructuum Ecclesiæ, pro illius validitate sufficit quandocumque superuenerit; sed contrarium in Rota fuit resolutum, vt n.* 4.

1 NOn requirit hæc clausula consensum in ipso actu, sed sufficit illum superuenire ex interuallo, & etiam tacitum; ita Rebuff. *in compendio alien. n.* 15. *circa med.* cum aliis allegatis *in Conch. fructuum* 10. *Febr.* 1586. *coram Giptio.*

2 Vnde consensus Capituli Ecclesiæ Cathedralis in vnione per Episcopum facienda, satis est si postea accedat, argum. *cap. cùm nos*, *& cap. cura*, *de Iurepatr.* tradunt Boër. *decis.* 345. *num.* 3. *&* 4. Rebuff. *ad reg.* 21. *Canc. gloss.* 11. *num.* 20. *&* 21. Hoied. *de incompatib. benef. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 6. quos refert, & sequitur Sanchez *in præcept. Decalog. tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 29. *n.* 165.

3 Sic etiam in dismembratione fructuum Ecclesiæ, sufficere pro illius validitate consensum Rectoris quandocumque superuenerit, tenent Mohed. *decis.* 60. *aliàs* 5. *sub n.* 1. *de renun.* Verall. *decis.* 216. *num.* 6. *p.* 1. Put. *decis.* 368. *aliàs* 358. *in correctis*, *lib.* 2. & fuit resolutum *in d. Conchen. fructuum coram Giptio.*

4 Verùm cùm consensus Rectoris in hoc casu non tantum pro eius interesse, quantum pro forma inductus sit, ad rigorem Iuris obseruandum in fauorem publicum, ne Ecclesiæ depauperentur, ideo

illum requiri in ipso actu, fuit resolutum *in Toletana parochialis de Madrid.* 1. *Febr.* 1611. *coram Corduba*, impressa per Nicolaum Garc. *de benef. p.* 12. *cap.* 3. *num.* 8.

CLAVSVLA CXLVIII.

Sicut accepimus.

1 HÆc clausola posita in gratia *Motus proprij* non eget iustificatione, secus verò in gratia ad partis instantiam, vt per Guidop. *decis.* 16.. Achil. *decis.* 10. *num.* 1. 2. *&* 3. *de probat.* & fuit resolutum *in causa Met. Monasterij* 31. *February* 1600. *coram Litta*, impressa per Marchef. *de commiss. par.* 2. *pag.* 317. *in vlt. impress. & in Branchor. parochialis de Morcira* 12. *January* 1604. *coram Iusto*, impressa per eundem Marchef. *de commiss. p.* 1. *pag.* 451. *num.* 3. *& in Ast. pensionis* 11. *Martij* 1611. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.* 656. *num.* 3. *p.* 2. *rec.* Put. *decis.* 100. *lib.* 3. *in correct.* Seraph. *decis.* 365. *& dec.* 1371. *num.* 4. Rot. *decis.* 447. *num.* 1. 2. *p.* 1. *diuers.* Mart. *d. clauf. p.* 1. *clauf.* 154. *in vlt. impress.* [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauf.* 737. *num.* 1. vbi *num.* 2. quod ostendit narratio à Papa esse ad partis supplicationem, & *num.* 3. post Put. *decis.* 100. *lib.* 1. dicit quòd admittit probationem in contrarium.]

CLAVSVLA CXLIX.

Si, & in quantum, &c.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Admissio iurium, protestationis, seu appellationis, cum clauf.* Si, & in quantum, &c. *operatur, vt admissa cum illa, reiecta censeantur, si de Iure non erant admittenda.*

3 *Admissionem importat clausula*, Si, & in quantum, &c. *quatenus de iure sit locus admissioni, & reiectionem, quatenus de Iure non sit admittenda.*

4 *Admissum nullatenus intelligitur, quod in effectu non debuit admitti.*

5 *Præsentatio admissa cum clausula*, Si, & in quantum, &c. *censetur admissa, si de Iure admitti debuit, & constituit in quasi possessione præsentandi.*

6 *Clauf.* Si, & in quantum, &c. *nihil ponit in esse, sed pendet à futuro euentu.*

7 *Conditionalem dispositionem reddit clauf.* Si, & in quantum, &c.

8 *Appellationis in causa operatur clausula*, Si, & in quantum, &c. *quod si illa est rationabilis, censetur admissa, secus si irrationabilis.*

9 *Appellatio quando interponitur à sententia diffinitiua, Iudex admittendo*, Si, & in quantum, &c. *dicitur ei detulisse, & admisisse.*

10 *Appellatum si fuerit, & appellatio*, Si, & in quantum, &c. *admissa, tunc non dicitur Iudex de apostolis respondere.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Felin. *in cap. cùm contingat. num.* 11. *de off. deleg.* Mascard. *de probat. conc.* 119. Beninrend. *decis.* 1. Mart. *de clauf. part.* 1. *clauf.* 361. *in vlt. impress.* Menoch. *conf.* 2 *num.* 360. *cum seqq.* Vital. de Camb. *in tract. clauf. pag.* 4. *col.* 2. Cels. Vgón. *in simili tract. pag.* 566. Card. Tusch. *tom.* 1. *litt. C*, *conc.* 361. *à num.* 5. Campan *in diuers. Iuris Can. rub.* 11. *&* 13. *à n.* 403. Theod. de Rub. *in sing. Rotæ tom.* 2. *p.* 4. *col.* 91. *&* 741.

2 Admissio iurium, protestationis, seu appellationis cum hac clausula, operatur, vt admissa cum illa, reiecta censeantur, si de iure non erant admittenda, Honded. *conf.* 21. *num.* 19. *tom.* 1. Rota *dec.* 687. *num.* 2. *p.* 1. *diuers.* & fuit dictum *in Florentina Iurispatronatus* 11. *February* 1604. *coram Cardinale Lancellotto.*

3 Importat igitur admissionem, quatenus de Iure sit locus admissioni; & reiectionem, quatenus de Iure non sit admittenda. Roman. *conf.* 501. *num.* 4. *& seqq.* Socin. iun. *conf.* 18. *num.* 14 *&* 15. *lib.* 1. Mart. *de clauf. p.* 1. *clauf.* 152. *in vlt. impress.* Marant. *de ord. iud. part.* 6. *§. appellatio. num.* 200. Menoch. *conf.* 174. *num.* 32. Honded. *conf.* 222. *num.* 12. *tom.* 2. Seraph. *decis.* 687. *num.* 2 Et ideo Bart. *in l. ambitiosa, circa pri. ff. de decret. ab ordine faciem.* quem refert, & sequitur Ioan. de Imola *in l. Iudex postquam, in fin. de re iud.* tenet quod per hanc clausulam nullatenus intelligatur admissum, quod in effectu non debuit 4 admitti, sequuntur Socin. *conf.* 48. *num.* 61. *vol.* 4. Rub. *consil.* 35. *num.* 7. *& seq.* Catald. *in tract. Syndicatus, num.* 72. *& seq.* [Theodos. de Rubeis *d. cl.* 741. *num.* 2.]

5 Præsentatio admissa cum hac clausola, censetur admissa, si de Iure admitti debuit, & cóstituit in quasi possessione præsentandi, Rot. *decis.* 687. *n.* 2. *p.* 1. *diuers.* Seraph. *decis.* 499. *n.* 2 Greg. *decis.* 417. *n.* 3. & fuit dictum *in Florentina parochiali, seu Iurispatronatus* 28. *May* 1589. *coram Iusto*

6 Item hæc clausula nihil ponit in esse, sed pendet à futuro euentu, Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 517. *num.* 1. *aliàs res.* 413. *num.* 1. Caualcan. *decis.* 71. *num.* 31. *& decis.* 28. *num.* 16. *& num.* 20. *p.* 3. *& decis.* 32. *num.* 9. *p.* 5. Viuian. *in praxi Iurispatr. part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 1. *num.* 3. *in* 1. *impress.* Mart. *de clauf. part.* 1. *clauf.* 362. *numer.* 1. *in vlt. impress.* vbi *num.* 3. subdit, quæ sit differentia, si dicatur, *Si, & in quantum de Iure debet*, vel si dicatur, *Si, & in quantum de Iure potest.* [Theodos. de Rubeis *d. cl.* 741. *num.* 8.]

7 Vnde infertur, hanc clausulam conditionalem dispositionem reddere, ex adductis per Alexand. *consil.* 127. *num.* 1. *vol.* 7. *conf.* 511. *num.* 2. Cacheran. *decis.* 5. *num.* 9. *& sequen.* Vital. de Camban. *citato loco, num.* 1. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 2. *collect.* 399. *in fine.*

8 In causa appellationis operatur, quod si illa est rationabilis, censetur admissa, secus si irrationabilis, Felin. *in cap. cùm contingat, num.* 13. *de off. delegat.* Ruin. *conf.* 61. *n.* 27. *vol.* 5. Socin. iun. *conf.* 18. *n.* 16. *vol.* 1. Marant. *de ord. Iud. p.* 6. *in* 2. *actu principali, n.* 200. Mart. *d. cl.* 362. *n.* 4.

9 Vnde quando appellatio interponitur à sententia diffinitiua, Iudex admittendo, *Si, & in quantum de Iure, &c.* dicitur ei detulisse, & illam admisisse, quia tunc talis conditio non facit suspensionem, sed habet veritatem: nam licèt dicat Iudex, *& Si, & in quantum, &c.* tenetur tamen rationabilem admittere, secundum *decis. Benintend.* 1. quem refert, & sequitur Aloys. Ricc. *d. res.* 413. *in fine.*

10 Quid si fuerit appellatum, & appellatio, *Si, & in quantum, &c.* admissa, an tunc de apostolis respondere Iudex dicatur; negatiuè respondet Zabarel. *in Clem. quamuis, §. si Iudex, n.* 4. *de appell.* quem refert, & sequitur Marchef. *de Commiss. part.* 2. *pag.* 10. *n.* 8. *in vlt. impr.*

CLAVSVLA CL.

Si, & postquam renuntiauerit, &c.

1 *Clausula, Si, & postquam renuntiauerit, &c. quando solita sit apponi, & quomodo extendatur, ostenditur.*

2 *Refertur decisio Sacræ Rotæ in Alexandrina Archipresbyteratus.*

3 *Forma renuntiationis in vim huius clausulæ traditur.*

4 *Actibus ex pluribus factis à Canonico præsentibus aliis Canonicis, probatur possessio capitulariter capta.*

5 *Possidendi causa est quid diuersum ab ipsa possessione.*

6 *Titulo nouo superueniente, potest quis continuare suam possessionem de facto mutato solùm primo iure, & titulo possessionis.*

7 *Mutatio iuris, & tituli possessionis, ipso Iure statim facta intelligitur, data notitia secundi tituli, etiam absque alia declaratione.*

8 *Mutatio tituli, & possessionis est noua causa superueniente, vt rectè fiat, non est opus vt mutans exeat de possessione, & postea iterum ingrediatur.*

9 *Canonicus falsus si diu stetit in possessione, & deinde à Papa obtinuit prouisionem non est necessaria noua apprehensio, & installatio, quia ipso Iure fit quædam conuersio ex nouo titulo superueniente.*

10 *Factum nudum, & sola detentio consideratur in manutentione.*

11 *Animus requiritur ad dimittendum possessionem.*

12 *Renuntiatio strictè est interpretanda, vt minus lædat renuntiantem, quàm fieri possit.*

13 *Renuntiatio strictè ad præsentationem, & possessionem inde sequutam, non est trahenda ad omnem possessionem.*

14 *Cedens, & renuntians licèt dicatur perdere dominium, & possessionem saltem de Iure, attamen si postea incumbat de facto, & realiter inhæreat possessioni, adhuc ad statum est manutenendus, imò & reintegrandus, si spolietur.*

15 *Decreto cum clausula,* Si, & postquam renuntiauerit, *satisfactum videtur, si intelligatur ad cumulandum possessionem possessioni.*

16 *Scientia quod aliquis sit Canonicus, præsumitur ex pluribus actibus factis in Capitulo, & extra tanquam talis.*

17 *Canonici si nulla vrgente ratione denegauerint Canonico capitularem receptionem, hoc casu habetur pro capitulariter capta.*

1 HÆc clausula de stylo Datariæ consueuit apponi in nouis prouisionibus, & quando beneficium de nouo impetratur à Simoniaco, quæ sic extenditur, vt in exemplo nouæ prouisionis Domini mei Ioannis Antonij Massobrij, qui fuerat de Archipresbyteratu Alexandrino ordinaria auctoritate ad præsentationem patroni laici institutus, & animaduertens Iuspatronatus non subsistere, nouam prouisionem à Sede Apost. obtinuit cum huiusmodi clausula, *Si, & postquam dictus Ioannes Antonius præsentationi, & institutioni de eius persona factis, & possessioni exinde sequuta renuntiauerit, ac declarauerit se velle dictum Archipresbyteratum in futurum vti reseruatum, & non aliter possidere, auctoritate nostra conferas, & assignes*, &c.

2 Postea occasione huius clausulæ dubitatum fuit, an dictus Dominus Massobrius ei satisfecisset, decretóque in ea contento paruisset renuntiando præsentationi, & institutioni, ac possessioni exinde sequutæ, &c. continuando in reali possessione, quam antea apprehenderat absque alterius nouæ apprehensione; in dubio Rota censuit prout in infrascripta decisione.

R. P. D. Merlino.

Alexandrina Archipresbyteratus.

Lunæ 28. Iunij 1627.

3 MAssobrius fuit præsentatus ab Arnutio, & ab Episcopo obtenta institutione, apprehendit capitulariter possessionem Archipresbyteratus, pluresque actus concernentes officium huiusmodi dignitatis necnon etiam curam animarum illi annexam exercuit. Verùm monitus assertum Iuspatronatus non subsistere; imò, cùm vacatio contigerit de mense Augusti, illius collationem spectare ad Sanctissimum, ab eo impetrauit prouisionem, cum solito tamen decreto, quod renuntiaret d. præsentationi prout his verbis decreto paruit: *Renuntiauit præsentationi, & institutioni, ac possessioni exinde sequutæ, & d. Archipresbyteratum vti reseruatum, & non aliter, in futurum possidere se velle declarauit.* Et continuando in reali possessione, post huiusmodi renuntiationem, interfuit Choro, processionibus, & aliis functionibus capitularibus: vnde fuit dubitatum, an eidem Massobrio dandum esset mandatum de manutenendo. Et DD. ter, ac maturè discusso articulo, affirmatiuè responderunt.

4 De possessione enim illius non potest dubitari. Et cōstat de prima apprehensione solemniter, & capitulariter facta, & post renuntiationem dantur testes, qui deponunt de visu, quod Massobrius tanquam Archipresbyter interuenit publicis functionibus cum aliis Canonicis. Et constat quod congregato Capitulo pro tradenda possessione alteri Canonico, idem Massobrius recepit iuramentum ab eo, ex quibus actibus factis præsentibus aliis Canonicis, probatur possessio capitulariter capta, Rot. *decis. 17. de præb. in nou.* Cassad. *decis. 8. de caus. possess. & decis. 5. n. 3. de Iurepatr.* Verall. *decis. 27. lib. 1. in manuscr. & coram Reuerendissimo Domino meo Decano dec. 235. n. 12. in eius impressis.*

Nec obstare visum fuit, quod pro Scipione adducebatur; scilicet primam possessionem Massobrij capitulariter captam non esse attendendam, nec manutenibilem, cùm illi renuntiauerit; nec etiam secundam postquam renuntiauit, quia non fuit apprehensa capitulariter, & actus illi, quamuis gesti præsentibus Canonicis, non tamen sunt gesti cum scientia eorundem, quod scilicet Massobrius possideret in vim prouisionis Apostolicæ, cùm potuerint credere ipsum continuasse tanquam præsentatum à patrono: quorum & vtramque possessionem Rota credidit validam esse, ac manutenibilem.

5 Et quod primum, aduertendum est Massobrium non renuntiasse possessioni reali, & illi, quæ de facto est, vt apparet ex illis verbis, *Renuntiat præsentationi, & institutioni, ac possessioni inde sequutæ, & declarat se velle possidere d. Archipresbyteratum tanquam reseruatum*: vnde non possessioni in totum, & absolutè renuntiauit, sed possessioni tanquam ex antecedente

antecedente præsentatione prouenienti, & sic solummodo renuntiauit titulo, & causæ possidendi, quæ causa possidendi est quid diuersum ab ipsa possessione, *l.3 §.ex pluribus, ff.de acqu r.possess.*

6 Et iure merito Massobrius, superueniente sibi nouo titulo, scilicet prouisione Apostolica, potuit continuare possessionem ipsam de facto, mutato solùm primo iure, & titulo possessionis, *l.non solùm §. quod vulgo, ff.de vsucap.l.3.§.illud.l.qui bona.§. 1. cum ibi not.ff.de acquir.possess.* Rot. apud Achil. *decis.4.de caus.possess.& propr.* Put. *decis. 165. num. 3. lib. 1. & decis.44.1.eod.& in recent.decis.*200.*num.* 8.*p.* 1. Gabr. 7 *cons.52. num. 2. & 28. lib. 1.* Quæ mutatio ipso Iure statim facta intelligitur, data notitia secundi tituli, etiam absque alia declaratione, iuxta cons. Decij 400.quod sequitur Rota, vt per Achil. *d.decis.441. lib.1.* Crescen.*decis.168.alias 5.de rest. spol.* Rot. *decis.224.num.1.part.1. diuers.& decis.601.num. 3.p.1. diuers.*Card.Mant.*decis.72.num.* 1. neque opus erat, vt exiret de possessione, & postea iterum ingrederetur, *ad l cùm nemo*, & *ibi* gloss.*in verb.extrinsecus, C.de acquir possess.* Put.*d. decis.*441.*lib.*1. & Achil.*d.* 8 *decis.* 4. vbi quod hæc opinio est magis æqua, & consona iuribus, & semper seruatur à Rota, vt *in decis.345.n.4.& decis.623.num.5.part.1. & dec. 143. num. 4. part. 2. diuers.& in Truden. parochialis 4. Nouembris 1592.coram bon.mem. Card.Pamphilio,*in quibus fuit reprobatum *cons.*331.*lib.*1.Socin.sen.contratrarium sentientis.

9 Et in puncto dixit Baldus *in l.2.num. 62. vers. sed pone, C. de seru. & aqua.* Quod si falsus Canonicus diu stetit in possessione, & deinde à Papa obtinuit prouisionem, non est necessaria noua apprehensio, & installatio, quia ipso Iure fit quædam conuersio ex nouo titulo superueniente, & Baldum sequitur Crauetta *cons.*171.*num.*1.*vers.secundò pro hac*, & licet sub *num.*19 declaret Baldi sententiam non procedere, quando ante prouisionem Papæ ius tertio fuerit quæsitum, & Crauettam sequatur Rimin.iun. *con.*100.*num.* 25. attamen non applicatur casui nostro hæc limitatio, quia ante prouisionem Apostolicam Massobrij nullum ius erat quæsitum Scipioni;& propterea si Massobrius retinuit possessionem de facto, mutauitque sibi solummodo ius, & titulum possidendi, adhuc ei manutentio danda est ad statum suæ possessionis, *c. querelam*, cum ibi not. *de elect. l. Aquilius*, vbi Castr.*n.5.ff. de donat.* Cassad. *decis.24.num. 8.super reg.* & Rota *coram sanct. mem.* 10 *Gregor. XV. dec.560.num.* 1. In manutentione enim nudum factum, & sola detentio consideratur, Castr. *in d.l. Aquilius, sub num.5.de donat.*Cephal.*consil.16. sub num.5.lib.1.*Cardin. Seraphin. *decis.482. num 5.* Rota *diuers. decis. 50. num. 19. & decis. 64. num. 2. part.2.*

11 Hæc que videntur certiora euadere, quia Massobrius sibi prouidit, & conseruauit suam primam possessionem de facto per declarationem, quod volebat possidere ex titulo prouisionis Apostolicæ Archipresbyteratum, quem priùs possidebat ex titulo præsentationis, & in eodem instanti renuntiat, & declarat; & sic renuntiatio est correspectiua ad declarationem, eatenus enim renuntiauit, quatenus credidit esse consultum suæ possessioni, & continuationi. Sique hæc declaratio non suffragaretur, renuntiatio quoque ex defectu consensus non operaretur, & consequenter primam possessionem à se non abdicasset Massobrius. Ad dimittendam enim possessionem requiritur animus, *d.l.3.§. in amittenda*, vbi Alexand.*ff.de acquir.poss.* Cassad. *decis. 4.n.3. de restit.spoliat.*Paris.*cons.*114.*num.*7.*lib.* 4. Rot. apud Achil.*decis.* 11. *de pens.* & renuntiatio strictè est in- 12 terpretanda, vt minus ledat renuntiantem quàm fieri possit, *l.si domus, ff.de seru. vrb. præd.* Becc.*cons.* 121. *sub n.* 31. Surd.*cons.446.num.* 22. & propterea 13 renuntiatio restrictiuè ad præsentationem, & possessionem inde sequutam, non est trahenda ad omnem possessionem, *ad Clement.quòd circa, de electione*, Bald.*in l.2.num.2.C.de leg.* Roland.*cons.86.num. 33.lib.* 2. Et hæc duo; scilicet quod quis renuntiet præsentationi, & possessioni inde sequutæ, & quod velit possidere ex prouisione Apostolica, non inuicem repugnant, quia vult insistere in possessione de facto, & reiicere primum titulum possessionis.

14 Secunda quoque possessio (scilicet postquam renuntiauit) est manutenibilis, quia etiam liberè cedens, & renuntians, licèt dicatur perdere dominium, & possessionem, saltem de Iure; attamen si postea incumbat de facto, & realiter inhæreat possessioni, adhuc ad statum est manutenendus; imò & reintegrandus, si spolietur, Innoc.*in c.super hoc, de renuntiat.* Calder.*cons.4.eod.tit.* & sequitur Rota *decis.1.num.2.in non.tit.* Cassad.*d.decis.4 de restit.spoliat. num 2.& 4.vers.credit.tamen*, vbi firmat dictum Innocenti procedere etiam in beneficialibus, si incumbens possessioni de facto habeat titulum præsumptum; vnde multo magis quando habet verum, & canonicum ex prouisione Apostolica, & sequitur Gomez *super reg.de ann.q.57.in princ.* Paris. *de resign.lib.1.q.5.n.28.*

15 Neque obstat quod renuntiatio Massobrij fuerit in executionem decreti literarum Apostolicarum, in quibus committitur executori, vt Massobrium introducat in possessionem; quia acquisitio nouæ possessionis de manu executoris non contradicit retentioni primæ possessionis naturalis Et menti Papæ aliquibus ex Dominis satisfactum videbatur, si intelligatur dictum decretum ad cumulandam possessionem possessioni, ad trad.per Cassad.*d.decis. 4.n.12.& seq.de restit.spol.* Menoch. *de adipis rem. 4. q.43.n.337.& seq.*Gabr *concl.7.n.6.de acquir.poss.* vbi quòd vtraque possessio de per se est considerabilis. Et demum in hoc summariissimo iudicio retinendæ, attendi debet quod Massobrius fecit, non quod facere debebat.

16 Nec obstat quod Canonici ignorauerint, vel ignorare potuerint huiusmodi mutationem tituli in Massobrio, quoniam, quicquid sit an requiratur talis scientia, &c.ex tot actibus, & ex ipsa facti serie, scientia hæc bene inferri, & præsumi potest, Abb.*in cap. cùm Ecclesia, num. 25.de caus. poss.* Rot. *decis.179.num.2.p.1.diuers.& decis.685.n.4.p.2.recent.* Præsertim, quia non agitur de apprehensione de nouo facienda, sed de continuanda possessione, mutato solùm titulo, Inn.*in cap.bene, il. 1.n.6.vers. pro prima, de postul. prelat.* Ripa *in cap.cùm Ecclesia Sutrina, n.64 vers.tertiò declara, de claus.poss.& prop.* & agitur ad effectum manutentionis, quæ datur ad statutum, vt dixi, quo casu nec scientia videtur necessaria, iuxta Rot. *decis. 17. n. 7. p.2. diuers.* à qua nec recessit *in recent.d.dec.985.n.4 p.1.*Et in plenario possessorio poterit Massobrius docere de scientia Capituli.

17 His etiam intelligimus non obstare, quod capitulariter non fuerit apprehensa possessio per Massobrium, iuxta *decis.8.* Cassad.*de claus.poss* Quoniam si attendimus primam possessionem, illa fuit capitulariter apprehensa, & in mutatione tituli non est opus noua apprehensione, & installatione, vt suprà ex Baldo, & Crauetta dictum est. Si verò actus

posteriores

posteriores consideremus tanquam inducentes secundam, & nouam apprehensionem possessionis, non autem continuatiuè ad primam possessionem capitulariter obtentam, tunc sat est quod Massobrius petierit manuteneri, & quatenus opus sit admitti capitulariter, ipsique Canonici nulla vrgente ratione denegauerint huiusmodi capitularem receptionem; hoc enim casu habetur pro capitulariter capta, Rota *coram sanct. mem. Gregor. XV. decis. 364. num. 2. & in Pistor. Canonicatus 16. Iunij 1625. coram Illustriss. D. Card. Caualerio, & in Leod. Canonicatus 3. Iulij 1617. coram eod.* quas secuta etiam fuit *in Caesaraugustana onerum 3. Iulij 1613. coram R.P.D. meo Pirouano.* Et ex actis suprà ponderatis, quæ coram Canonicis capitulariter congregatis gesta sunt, resultat etiam apprehensio capitulariter facta, vt suprà in principio dictum fuit, & ita conclusum, &c. Hactenus decisio.

CLAVSVLA CLI.

Si idoneus reperiatur.

1. *Modum potius, quàm conditionem importat claus.* Si idoneus reperiatur.
2. *Conditionem & formam importat claus.* Dummodo idoneum repereris.
3. *Citatio alicuius in examine faciendo non est necessaria, vbi ad Ordinarium est directa claus.* Si idoneus reperiatur.
4. *Doctor in collatione benefi.ij, vel receptione ordinum examinandus non est.*
5. *Præsentatus ad parochialem necessariò examinandus est, quia examen est de forma, quamuis notoriè sit dignus, vel famosus Doctor, seu Vicarius Episcopi.*
6. *Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel Iure Canonico, & in publica Vniuersitate graduatus, non excusatur ab examine, quando petit prouideri de aliqua Ecclesia parochiali.*
7. *Examinatus, & approbatus semel ad vnum beneficium, non amplius examinatur ad aliud simile.*
8. *Reprobatus semel, & reiectus potest iterum admitti.*
9. *Reiectus non solet admitti ad nouum examen, quando habilitas præsumitur acquisita medio tempore.*
10. *Tempus quindecim mensium esse breue ad effectum, vt probatus alio examine approbationem meruerit.*

1 IMportat hæc clausula potius modum, quàm conditionem, ita quod cognitionem anteire non oporteat, vt per Cels. Vgon. *in tract. claus. tit. de claus. rescriptorum, pag. 484. co. 1. &* 1. Caualcan. *Finizana decis. 22. sub num. 6. p. 1.* Mari. Anton. *var. res. lib. 1. res. 39. num. 3.* Campanil. *in diuers. Iuris Canonici, rubr. 11. c. 13. n. 88. & 156.* Mart. *de claus. p. 1. claus. 111. in vltim. impress.* [Non importat conditionem, sed monitionem gloss. *verb. repererit, in Clem. 1. de off. deleg.* Lap. *alleg. 15. n. 7. vers. non obstat, & alleg. 80. num. 3.* Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præs. 3.* Pute. *decis. 256. lib. 1.* Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. part. 4. claus. 604.*

2 Verum si dicatur *Dummodo idoneum repereris*, tunc hæc importabit conditionem, & formam, quæ propterea omitti non potest, vt tenent Sanch. *de Matr. lib. 8 disp. 34. n. 16.* Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici, dec. 700. in 1. edit. aliàs res. 591. num. 1. in 2. edit.* Moner. *de commut. vlt. vo. c. 7. n. 138.*

3 Vbi est directa hæc clausula ad Ordinarium, non est necessaria citatio alicuius in examine faciendo, vt post Card. & Rotam *dec. 543. lib. 2. quotidianarum,* tradit Mart. *de claus. p. 1. claus. 111. in vlt. impress.* Et de hac materia vide dicta in claus. *Si inueneris præmissa, &c.* infrà *cl. 153.*

4 Illud pro coronide huius clausulæ aduertere oportet quod Doctor in collatione beneficij, vel in receptione ordinum examinandus non est, ex quo notus promoueri potest absque examine, ita gloss. *verb. ignota, in cap. de Petra 47. dist.* Rochus *de Iurep. verb. honorificum, n. 16. vers. ego credo Saluerio examen,* Petr. Lesnaud. *in tract. de Doctoribus, p. 4. quæst. 8.* Henriq. *in summa, lib. 10. c. 18. in princ.* Cened. *ad Decret. collect. 15. n. 3.* quos refero ego ipse *de off. & potestate Episcopi p. 3. alleg. 60. num. 75.*

5 Limita tamen hoc ipsum non procedere in præsentato ad parochialem, in hac enim examen præcisè necessarium est, nec omitti potest, ex eo quod prouisus notoriè sit dignus, vt resoluunt Lambert. *de Iurepatr. p. 1. lib. 2. quæst. 11. art. 3. num. 5.* Rebuff. *de priu. Scholar. priu. 86. num. 4.* Flam. *de resig. lib. 8. q. 9. num. 83. cum seqq.* Cened. *d. collect. 15. n. 5.* Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepiscopalis Neapolitana, decis. 139. p. 1.* Vgol. *de off. Episcopi, cap. 50. §. 6. num. 6. & §. 10. n. 6.* Lessius *de Iustitia lib. 2. cap. 14. n. 82.* etiamsi esset famosissimus Doctor, qui cum maximo applausu per plures annos legerit, ex notat per Fusch. *de Visitat. lib. 1. cap. 5. num. 10.* & etiamsi esset Vicarius ipsius Episcopi, vt tradit Flamin. *d. q. 9. num. 87.* Vnde Sacra Congregatio Concilij ita censuit.

6 Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel Iure Canonico, & in publica Vniuersitate graduatus, non excusatur ab examine, quando petit prouideri aliqua Ecclesia parochiali; quam decisionem referunt Zerola *in praxi Episcopali, p. 2. verb. Doctor. §. 1.* Piasec. *in simili prax. p. 1. cap. 5. num. 17. vers. Doctor,* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gl. 4. num. 90.* Prosper. de Augustino *in addit. ad Quarant. in summa Bullarij, verb. beneficiorum parochialium collatio, q. 1.* Nic. Gare. *de benef. p. 9. c. 1. n. 103.*

7 Semel examinatus, & approbatus ad vnum beneficium simplex, non amplius examinatur ad aliud simile. Idem est si semel sit approbatus ad Canonicatum, vel dignitatem in Collegiata, non amplius examinatur ad similem Canonicatum, vel dignitatem in alia Collegiata: sic semel approbatus ad Curatum, vel Canonicatum, aut dignitatem in Cathedrali, non vltrà examinatur ad simile, vel similem, ita seruari in Curia referunt Gonzal. *d. gloss. 4. n. 84.* & Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici, decis. 419. in prima impress. aliàs res. 76. in 2. impress.* quod intellige iuxta resoluta per Campanil. *in diuersorio Iuris Canonici, rubr. 4. cap. 3. num. 8. prope finem,* & per meipsum *d. alleg. 60. num. 89. & 90.*

8 Verùm autem semel reprobatus, & reiectus possit iterum admitti? respondeo quod sic, nouum enim examen, est optimus modus probandi scientiam examinati, aliàs reiecti, & grauamen ab examinatoribus illatum; Ita Rota *decis. 8. de probat. in nou. & decis. 18. n. 14. de concess. præbenda, etiam in nouis,* Greg. *decis. 527. n. 2. & decis. 558. num. 1.* & fuit dictum *in Calagur. de Monila 15. Iunij 1612. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

9 Ne subsistit obiectum, quod huiusmodi reiectus post reprobationem potuerit doctus euadere, ita vt habilitas præsumatur acquisita medio tempore, quo casu reiectus non solet admitti ad nouum examen,

examen, vt *in decis.505.n.4.p.2. recent.* & *in Calagur. beneficij de Camera* 8. *Febr.* 1591. *coram Penia*, & *in Paduana coadiutoria* 9. *Nouembris* 1623. *coram D. Merlino*; quia respondetur allegatam præsumptionem excludi ex breuitate temporis quatuor mensium, vel circa, Greg *decis.527.n.3.* & *decis.538.n.4.* Ex quibus decisiunibus Rota censuit, tempus quindecim mensium esse breue ad effectum, vt reprobatus in examine, possit medio tempore ita eruditus fieri, vt postea in alio examine approbationem meruerit, vt fuit dictum *in Nepesina Canonicatus* 25. *February* 1625. *coram D. Merlino.*

CLAVSVLA CLII.

Si in euidentem Ecclesiæ vtilitatem fiat, &c.

1 *Clausula*, Si in euidentem, &c. *dicitur de stylo apponi solita in literis*, Si in euidentem, &c.

2 *Claus.* Si in euidentem, &c. *nihil aliud innuere videtur, nisi quatenus in Ecclesia vtilitatem gesta tendant, auctoritate Apost. Iudices, quibus littera Apost. diriguntur, confirment; sin secus, infirment.*

3 *Gratiam totam restringit, & modificat rescriptum* Si in euidentem, &c.

4 *Alienatio si cedat in euidentem vtilitatem, non suspendit gratiam.*

5 *Vtilitas Ecclesia, & quod sit euidens, ad gratiam iustificandam probanda est.*

6 *Alienationes quando dicantur fieri in vtilitatem Ecclesia remissiuè.*

7 *Vtilitas Ecclesia an adsit in alienatione, si quis cognoscere velit, non est considerandum tempus breue, sed anterius, & posterius.*

8 *Contractus an sit vtilis, & damnosus Ecclesia, vt videatur, inspici debet tempus celebrationis ipsius contractus.*

9 *Euidens vtilitas qua dicatur, ostenditur.*

10 *Subreptio in gratia*, Si in euidentem, &c. *quando attendatur.*

11 *Vtilitas Ecclesia non probatur ex delegatorum assertione, nisi adsint separata documenta.*

1 HÆc clausula dicitur de stylo apponi sulita in literis, *Si in euidentem*, vt censuit Rota *in Ferrarien. bonorum* 15. *Iunij* 1615. *coram Vbaldo*, impressa 2 per Farinac. *decis.750. num.3. in fin p. 2. recent.* Et nihil aliud innuere videtur, nisi quatenus in Ecclesiæ vtilitatem gesta tendant, auctoritate Apost. Iudices, quibus literæ Apost. diriguntur confirment; sin secus, infirment, ad text. *in c. sine excep.* & *c. terrulas* 12.*q.*2. Marches. *de Commiss. p.1. pag.* 57. *num.*34. *in vlt. impress.* vbi *num.*35. ex Rodoan. *de rebus Ecc. non alien. rub. de causa cognita, num.*56. & aliis subdit, hanc clausulam conditionem facere. [Fontanel. *de pact. nupt. cl.4. gl.18. p.1. n.91.*]

3 Restringit hæc clausula, & modificat totam gratiam, vt fuit dictum *in Romana domus in Burgo* 30. *Octobris* 1589. *coram Card. Mantica, inter eius decisiones impressas decis.*201. & *in Lucana nullitatis alienationis bonorum* 27. *Iunij* 1605. *coram Card. Blanchetto*, impressa per Marches *de Commiss. part.1. pag.* 4 110. *num.*2. At verò cùm respiciat tempus initi contractus, si alienatio cedat in euidentem vtilitatem, non suspendit gratiam, *l. cùm ad præsens. ff. si certum petatur*, & fuit resolutum *in Romana rescissionis contractus* 4. *Iunij* 1570. *coram Card. Blanchetto*, impressa per Marches. *de Comm. d.p.1. pag.99.n.7.*

5 Duo igitur ad gratiam iustificandam probanda sunt, vtilitas scilicet Ecclesiæ, & quod sit euidens, quæ arbitrio Iudicis relinquenda sunt, ex latè traditis per Rodoan. *in tract. de rebus Ecclesia non alien. q.20. de caus. vtilitatis n.*54.

6 In vtilitatem Ecclesiæ an dicantur fieri alienationis, vide Er. Emman. *quæst. Reg. tom.1. q.27. art.* 8. & metipsum *de officio, & potest. Episcopi p.* 5 *alleg.*95.

7 Ad dignoscendum, an adsit Ecclesiæ vtilitas in tali alienatione, non est considerandum tempus breue, sed anterius, & posterius per aliquot annos, Afflict. *decis.*316.*n.*17. Rota *decis.*65. *num.*13. & 20. *p.2. diuers.* sequendo theoricam. Bart. *in l. pretia rerum, num.3. ff. ad leg. Falcid.* Imò, vt quidam asserunt, sufficit, quod vtilitas adsit ab initio, nec attenditur quod postea accidit, Calder. *cons.4. de rerum permut.* Alciat. *cons.*37 *num.*5. Monald. *cons.*117. *num.*3. & fuit dictum *in Florentina bonorum* 7. *Maij* 1591. *coram Card. Pamphilio*, quam refert cum aliis Aloys. Ricc. 8 *in praxi rerum fori Ecclesiast. res.*14. *num.*3. Quia, vt videatur, an contractus sit vtilis, vel damnosus Ecclesiæ, inspici debet tempus celebrationis ipsius contractus, Rebuff. *in compendio alienat. num.* 73. *in fin.* Surd. *de alimen. tit.8. priu.56. n.78.* & *tit.9. q.11. num.* 10. Marc Anton. Genuen. *in pract. Archiep. Neap. cap.* 89. *n.*9. Quarant. *in sum. Bullary, verb. alienatio rerum Ecclesia, n.*12.

9 Vnde huic clausulæ non remanet satisfactum propter solam Ecclesiæ vtilitatem, nisi sit euidens, quæ talis dicitur, quando ita clare, & manifestè apparet, vt de ea dubitari non possit, quin sit magis profutura Ecclesiæ, *cap. sine exceptione* 12. *quæst.* 1. Rebuff. *num.*97. & 92. idem Rebuff. *cons.* 11. *num.* 8. & *cons.*112. *num.*13 Rodoan. *d. quæst.*20. *sub num.* 81. Mandos. *in praxi Signatura gratia, Si in euidentem, in princip. vers. hac verba*, Menoch. *in addit. ad lib.* 2. *de arbitr. casu* 172. *num.*22. Borgo. Caualcan. *decis.*45. *num.*34. & *seq.* Quarant. *d. num.* 12. *in princip.* Aloys. Ricc. *in d. praxi rerum fori Ecclesiast. in prælud. à princip.*

10 Hinc etiam in gratia, *Si in euidentem*, non attenditur subreptio quando non est circa vtilitatem, sed quando respicit vtilitatem; quia tunc gratia vitiatur, Menoch. *cons.*122. *vol.* 2. Aloys. Ricc. *d. praxi, resolut.* 15. *numero* 5. vbi refert ita resolutum *in vna Romana domus* 2. *Decembris* 1588. *coram Bubalo.*

11 Requiritur autem quod in actis coram Iudicibus delegatis constet de vtilitate Ecclesiæ, quare non aliàs ex delegatorum assertione probatur, minúsque assertio præfata cõualidat, nisi adsint separata documenta, ac de præcedenti appareat probatione, *cap.1. vbi domina*, & Franc. *de rebus Ecclesia non alien.* Socin. *cons.*52. *n.*5. & 11. *vol.* 4. Dec. *cons.* 142. *n.*50. Marches. *de Commiss. d.p* 1 *pag.*55. *num.*49. vbi *n.* 51. ex Iodoc. Damhou. *in tract. subhastat cap.1. num.1.* subdit quod nec Papæ assertioni quod vtilis sit alienatio, credendum est.

CLAVSVLA CLIII.

Si inueneris præmissa, &c.

1 *Citationem partis requiri claus.* Si inueneris præmissa, &c.

2 *Nisi*

2 *Nisi addantur verba illa*, per summariam informationem.

3 *Commissarius vigore clausula*, Si inueneris præmissa, &c. *in re modica non tenetur partes citare secus in graui.*

4 *Gratiam conditionalem facit clausula*, Si præmissa repereris esse vera, &c.

5 *Commissarius in vim clausula*, Si præmissa repereris, &c. *si non constito sibi citatis partibus de veritate, dispenset, aut exequatur, talis dispensatio, seu executio est nulla.*

1 HAnc clausulam requirere partis citationem, nulla ferè dubitatio est, id enim tenet Rota *decis. 14. de dolo, & contum. in antiq.* post Ioannem Andr. *in Clem. Iudices, de Offic. deleg.* subditque, ita seruare Cancellariam, & Rotam DD. Auditorum; ita etiam tenet eadem Rot. *decis. 12. n. 10. circa med. de officio deleg. in nouis*, & *ibi* Papaz. *in addit.* & Felin. *in cap. 2. n. 6. de rescript.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 7. n. 138* quamuis Lap. *alleg. 60. num. 2. & 3.* dicat hanc clausulam, *Si inueneris, &c.* in rescriptis appositam non importare conditionem, sed monitionem quandam, ac præceptum examinandæ veritatis, prout eum refert Sanchez *de Matrim. lib. 9. disp. 34. num. 25.* Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. p. 4. claus. 744. n. 1.*

2 Primò supradictam principalem resolutionem limita, nisi addantur ea verba, *per summariam informationem*, tunc enim potest Commissarius citare, vt sumat informationem, non tamen tenetur, nec potest dare parti nomina testium, Rota *decis. 23. de dolo, & contum. in antiq.* Monet. *d. n. 138. vers. id autem limitandum.*

3 Secundò limita, vt si agatur de re modica, non teneatur talis Commissarius partes citare, secus in re graui, Rota *decis. 16. de dolo, & contum. in antiq.* Mart. *d. claus. p. 1. claus. 156. n. 3. in vlt. impress.* Monet. *d. num. 138. vers. 2.* vbi pariter limitat, quando certus ei modus informationis sumendæ à committente præscribitur, vt quod inspectis literis commissum negotium exequatur, prout est casus *in cap. 2. vers. verum quoniam, de rescript.*

4 Aliquando hæc clausula concipitur sub aliis verbis, videlicet, *Si præmissa repereris esse vera, &c.* quæ conditionalis est, facitque gratiam conditionalem, Felin. *in cap. si constiterit, n. 5. de constitut.* ideóque gratia cum illius insertione concessa requirit veram & exactam narratorum probationem, vt dictum fuit *in Casalen. seu nullius præpositura 21. Aprilis 1597. coram Gipsio*, vbi etiam habetur decisionem Ægidij 113. cum concordantibus, asserentem pro verificatione narratorum sufficere leuiores probationes, ac minus plenas, procedere in iis, in quibus intentio Papæ concedentis principaliter non defraudatur.

5 Amplia ita hanc clausulam, *Si præmissa repereris, &c.* facere gratiam conditionalem, vt si Commissarius non constito sibi citatis partis de veritate, dispenset, aut exequatur, talis dispensatio, seu executio sit nulla, quantumuis preces sint in se veræ, vt per Sanchez *de Matrim. lib. 3. disp. 33. n. 3. & 4. lib. 8. disput. 34. n. 26.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 138. vers. med* obseruantes, hoc esse intelligendum, nisi subiiciatur clausulæ; *Conscientiam suam onerantes*; nam tunc sufficeret quod se extraiudicialiter informet, certiorque fiat de veritate precum.

6 Supradicta clausula, *Si inueneris, &c.* & alia subsequens, *Si repereris, &c.* an differant? vide Mart. *de claus. p. 1. claus. 156. in vlt. impres.*

August. Barbosæ de Claus.

CLAVSVLA CLIV.

Si ita est.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Clausula*, Si ita est, *de iure tacitè subintelligitur in quocumque rescripto.*

3 *Iurisdictionem, vel executionem conditionalem tribuit clausula*, Si ita est.

4 *Verba*, Si ita est, dispensetis, *inducunt formam, & solemnitatem.*

5 *Clausula*, Si ita est, *non procedit in iis, qua præsumuntur a Iure.*

6 *Gratiam conditionalem facit clausula*, Si ita est, *& ostendit Papam de narratis notitiam habuisse.*

7 *Rescriptum conditionale non reddit clausula*, Si ità est, *quando gratia est de præsenti.*

8 *Causæ cognitionem, & partis citationem non importat hæc clausula*, Si ita est, *cuius contrarium verius.*

9 *Conditionem non ita facit clausula*, Si ita est, *in rescriptis posita, vt suspendat Iurisdictionem Commissarij, vsque ad eius verificationem, sed solùm ipsum commissarium, seu exequuterem mixtum reddit.*

10 *Iustificationem contentorum in dispensatione requirit clausula*, Si ita est, *in dispensatione posita.*

11 *Claus.* Si ita esse compereris, &c. *dicitur conditionalis, apposita in gratia debet in primis iustificari.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Mart. *de claus. part. 1. claus. 141.* aliàs 157. *in vlt. impress.* Mari Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 58. n. 2. 3. & 4.* Monet. *de commut. vlt. volunt. cap. 7. n. 126. cum seqq.* vbi *n.* 128. subdit quòd idem importat quod clausula illa, *Veris existentibus narratis*, & clausula, *Si preces veritate nitantur.* Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 92. & 745.*

2 Hæc clausula tacitè de Iure subintelligitur in quocumque rescripto, *l. fin. in princip. C. de diuers. rescript. cap. 2. de rescript.* vbi Rip. *n.* 19. Socin. *cons. 164. n. 6. lib. 2.* & ideo semper apponitur ab expeditoribus, quando gratia est in forma commissaria, vt fuit dictum *in Portugalen. dismembrationis* 13. *Iunij* 1610. *coram Iusto*, quam refert Mart. *d. claus. 157. num. 3.* Theod. de Rub. *claus. 745. n. 5.* vbi *n.* 10. quòd solet apponi in literis gratiæ, & si non apponatur, tacitè inest.

3 Iurisdictionem, vel executionem conditionalem tribuit, vt per Abb. *cons. 96.* incip. *Cùm in aures, col. 4. vers. item si bene consideres, lib. 1.* Marches. *de commiss. p. 1. pag. 322. n. 78. in vlt. impress.* Garc. Girnod. *de priuileg. seu exemption. explicatione, n. 1159.* vbi *n.* 1158.

4 dicit, quòd verba, *Si ita est, dispensetis*, inducunt formam, & solemnitatem non leuem, Seraph. *decis. 989. n. 1.* Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 367. n. 12.* vbi *n.* 13. subdit, vt hæc clausula non procedat

5 in iis, quæ præsumuntur à Iure, quia non requiritur, quod verificetur, prout si mandatur, aliquem vti virum probum admitti, & in rescripto dicitur, *Si ita est, admittas*, quia sufficit præsumptio Iuris.

6 Vnde gratiam facere conditionalem, & ostendere Papam de narratis notitiam non habuisse, censuit Rota apud Seraphin. *d. decis. 989. num. 1.* quem refert Monet. *d. cap. 7. num. 229.* tradit Mart. *dict. claus. 157. n. 1.* & post Verall. *decis. 125. num. 2. part. 1.*

asserit Marches. *de Commiss. d. part. 1. pag. 322. num. 78.*
7 non reddere tamen rescriptum conditionale, quando gratia est de praesenti, idem firmat Staph. *decis.* 775. *num.* 5.

8 Non importare hanc clausulam causae cognitionem, nec partis citationem, seu vocationem, tenent Lap. *alleg.* 60 *num.* 1. Card. *in Clem.* 1. *num.* 17. *de effic. deleg.* Marescot. *var. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 158. *cum duobus seqq.* Verùm contrarium tanquam probabilius sequuntur Felin. *in cap. vlt. num.* 32. *de praesumpt.* Rot. *decis.* 11. *de effic. deleg. in nouis*, Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *disput.* 34. *n.* 26. Monet. *de commut. vltim. volunt.* 9 *cap.* 7. *num.* 131. vbi subdit, hanc clausulam in rescriptis positam non ita conditionalem facere, vt suspendat iurisdictionem Commissarij vsque ad eius verificationem, sed solùm ipsum Commissarium, seu exequutorem mixtum reddere. Sub distinctione tamen rem componit Marches. *de Commiss. d. p.* 1. *pag.* 312. *num.* 81. dicens, aut adest partis, vel testis interesse, aut cessat; primo casu requiri citationem credit, in secundo verò minimè. Rota *decis.* 27. *num.* 6. *p.* 1. *in posthum. Farin.* vbi quòd requirit causae cognitionem, sed quòd sufficit extraiudicialis informatio.

10 Et hanc clausulam in dispensatione appositam requirere iustificationem contentorum in dispensatione, fuit dictum *in Barcinonen. matrimonii* 15 *Martij* 1604. *coram Penia*, impressa per Farin. *decis.* 71. *n.* 4. *p.* 1. *recent.*

11 Claus. *Si ita esse compereris*, *&c.* dicitur conditionalis, & apposita in gratia debet in primis iustificari. Rot. *decis.* 155. *n.* 1. *part.* 1. *in posthum. Farin.*

CLAVSVLA CLV.

Si videbatur.

IMportat haec clausula arbitrium boni viri, *l. fideicommissariae libertas*, *la* 2. *ff. de fideicom. libert. l. fideicommissa* 11. *§. quamquam. ff. de legatis* 3. cum aliis allegatis *in Comen. hoberitus* 14. *May* 1607. *coram Iusto*, latè Monet. *de commutat. vltim. volunt. cap.* 7. *num.* 141. *cum seqq.* Et de verbis, seu simili clausula, *Vt tibi videbitur*, quòd importet boni viri arbitrium, latè probant Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quaest.* 8. *n.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. §.* 7. *proem. n.* 113. *& seq.* & idipsum de verbis, *Facias quod tibi videbitur expedire*, tradit idem Menoch. *d. quaest.* 8. *num.* 5. & de illis, *Si bonum, aut iustum tibi videbitur*, *num.* 6. de iis verò, *Si tibi placuerit*, *n.* 7. & 9. & de illis, *Si tibi probetur*, *n.* 8. refert Monet. *d. n.* 143.

CLAVSVLA CLVI.

Sine aliqua exceptione, &c.

1 *Exceptionem omnem, & defensionem excludit clausula*, Sine aliqua exceptione, &c.
2 *Exceptiones legitimas non tollit clausula*, Sine aliqua exceptione, &c.
3 *Exceptiones friuolae, non autem rationabiles per clausulam*, Sine aliqua exceptione, &c. *videntur repulsae.*
4 *Exceptiones omnes quando tolluntur in statuto, aut constitutionibus, tunc non solùm friuolae, sed etiam legitimae sublatae dicuntur.*
5 *Exceptiones, quae resultant ex eadem scriptura, vbi clausula*, Sine aliqua exceptione, &c. *est scripta, non censentur sub illa comprehensa, etiamsi altiorem indaginem requirerent.*
6 *Exceptiones ortae ex ipsomet instrumento, & ex eodem fonte, opponere potest debitor, etiamsi promisisset soluere*, omni molestia, & exceptione remota.
7 *Exceptiones prouenientes ex natura rei, non censentur comprehensae sub clausula*, Sine aliqua exceptione, &c.
8 *Subreptionis exceptionibus nunquam renunciatum censetur, licèt Princeps id mandet.*
9 *Exceptiones non apponendas si pars apponeret, & discuti potiatur super qualitatibus, & releuantia illarum, tunc factum praeiudicium etiam stante clausula*, Sine aliqua exceptione, &c. *ac si nihil fuisset premissum.*
10 *Appellatio per clausulam*, Sine aliqua exceptione, &c. *quemadmodum, & per quascunque clausulas generales, quod videtur exclusa, ostenditur.*

1 OMnem exceptionem, & defensionem excludit haec clausula, *l. Thau.* 4. *Stichus seruus, ff. de fideicom. libert.* Bertazol. *de clauf. instrum. clauf.* 22. *gloss.* 1.

2 Non tollit legitimas exceptiones, vt ex text. *in cap. ex parte* 2. *de offic. deleg.* notat Rebuff. *in compend. alien. num.* 49. vnde si est factum, in quo cadere po-3 test exceptio rationabilis in dubio per rescriptum, vbi est posita haec clausula, vel illa, *Nulla exceptione obstante*, friuolae exceptiones videntur repulsae, non autem rationabiles, gloss. *in d. cap. ex parte*, Vital. de Camban. *in tract. clauf. pag.* 16. *col.* 1. *num.* 2. Cels. Vgo *in simili tract. pag.* 490. *col.* 1. Bertazol. *vbi suprà*, & fuit dictum *in Asten. fructuum* 27. *Martij* 1613. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.* In statutis verò, 4 aut constitutionibus, quando tolluntur omnes exceptiones, tunc non solùm friuolae, sed etiam legitimae sublatae dicuntur, & praecipuè si condita fuerint ab habentibus merum & mixtum imperium; ita Mynsing. *tom.* 2. *obseru.* 10. *n.* 3. Carol. de Graffis *de except.* 1. *cum seqq.*

5 Sub hac clausula non censentur comprehensae illae exceptiones, quae resultant ex eadem scriptura, vbi clausula haec est scripta, Alex. *cons.* 119. *num.* 2. *vol.* 1. Bursat. *cons.* 134. *num.* 1. *vol.* 3. Surd. *cons.* 246. *num.* 24. *vol.* 2. 1020. Bapt. Costa *in tract. de clausulis conuent. clauf.* 102. *num.* 6. *& de obligatione Camerali* tradit Galles. *ad* 4. *partem forma. quaest.* 1. *num.* 8. & fuit dictum *in Mediolanen. pecuniaria* 16. *Martij* 1592. *coram Giptio*, etiamsi altiorem indaginem requireret talis exceptio, ex instrumento resultans, vt per Cassad. *decis.* 10. *de rescript. n.* 1. *&* 2. Sarnen. *in compendio vtriusque Signaturae*, *n.* 3. *& seq.* Rot. *decis.* 649. *num.* 3. *lib.* 1. *part.* 3. *diuers.* & fuit tentum *in vna Recanaten. transactionis* 27. *Nouembris* 1592. *coram Giptio*, impressa per Zach. *post tract. de oblig. Camerali decis.* 8. *& in Asculana, seu Ripana pecuniaria* 15. *Martij* 1606. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano*, impressa per eundem Zachiam *decis.* 14. *num.* 2. *& in Romana responsionis* 11. *Ianuarij* 1597. *coram Corduba*, pariter impressa apud eundem Zach. *decis.* 42. *num.* 7. quam quidem exceptionem, quae ortum habet ex 6 ipsomet instrumento, & ex eodem fonte, opponere potest debitor, etiamsi promisisset soluere, *omni molestia, & exceptione remota*, cuius naturae exceptiones sunt, *rei non traditae, pretij non soluti*, & *adimplementi non facti.* Exemplum est in locatore, vel venditore agente

agente ad pretium rei locatæ, vel venditæ vigore instrumenti locationis, vel venditionis, cui ex forma statuti non posset apponi aliqua exceptio, poterunt eo non obstante emptor, vel conductor opponere, *non habui rem venditam, non potui uti locata*, Alex. *cons.* 119. *num.* 2. *vol.* 1. Turret. *cons.* 49. *num.* 34. *vol.* 2. latè Carol. de Grassis *in tract. de except.* 23. *n.* 1. 3. & 7.

7 Sic etiam sub hac clausula non censentur comprehensæ exceptiones provenientes ex natura rei, Bald. *in auth. præsente. C. de fi. e. inst.* Felin. *in cap. ex parte, il. 2. in* 10 *limitat.* & *ibi* Dec. *num.* 57. *de offic. deleg.* Rota *in Lauretana præd., seu pecuniaria* 15. *Aprilis* 1595. *coram Giptio*; nec exceptiones subreptionis, quibus nunquam renuntiatum censetur,

8 licèt Princeps id mandet, ut per Cæpol. *in specie, cons.* 64. *col.* 7. *vers. plus etiam dico*, Cravet. *de antiquit. tempor. p.* 4. § *transeo*, *num.* 223.

9 Verùm si apponantur exceptiones non apponendæ, & pars taceat, ac non contradicat, sed solùm discuti patiatur super qualitatibus, & relevantia illarum; tunc faciunt præiudicium, ac si nihil fuisset promissum, ac essent de iure admittendæ; ita Innocent *in cap. cùm Bertoldus, n.* 4. *in fin. de sent. & re iudicat.* Alex. *cons.* 77. *n.* 13. *vol.* 2. Cap. *alleg.* 25. incip. *An minor. certificatus, vers. ad quartum*, Galles. *de oblig. Camer. ad* 4. *partem formæ, quæst.* 4. *in princ.* Tiber. Salust. *lib.* 1. *cap.* 14. *sub n.* 3. *vers. imò in executione*, Anton. Corn. *de absolut. iuram. part.* 3. *quæst.* 23. *n.* 8. *vers. & ita nominatim*, Rota *in Aurien. parochialis* 11. *Decembris* 1609. *coram Card. Marquemontio.*

10 Et quod per hanc clausulam, quemadmodum & per quascumque clausulas generales videatur exclusa appellatio, sentit Ruginel. *de appellat.* § 9. *gloss.* 2. *cap. unic. num* 18. *cum seqq.* Turret. *cons.* 86. *n.* 20. *vol.* 2. quos refert Ioan. Bapt. Costa *d. claus.* 102. *n.* 8.

CLAUSULA CLVII.

Sine præiudicio, &c.

1 *Clausula*, Sine præiudicio, &c. *subintelligitur in omnibus concessionibus, quando potest stare cum principali dispositione.*

2 *Gratia in qualibet Papæ semper intelligitur clausula*; Sine præiudicio.

3 *Principis gratia semper intelligitur sine alterius iniuria.*

4 *Rescripto in quolibet semper intelligitur clausula*, Sine præiudicio alieni iuris.

5 *Clausula*, Sine præiudicio, &c. *semper intelligi debet de alio præiudicio, quam expresso.*

6 *Clausula*, Sine præiudicio, &c. *operatur tantùm super non expressis in eodem contractu.*

7 *Ius illius præservat clausula*, Sine præiudicio, &c. *ad cuius favorem apposita est.*

8 *Actum conditionalem reddit clausula*, Sine præiudicio, &c. *si, & quatenus præiudicium ex actu alicui inferatur, & intelligitur de conditione resolutiva, & non suspensiva.*

9 *Possessio data sub conditione resolutiva censetur purè data.*

10 *Depositum conditionale non dicitur ex eo, quod factum fuerat cum clausula*; Sine præiudicio, &c.

11 *Clausula*, Sine præiudicio, &c. *an præservet ius tam in petitorio, quam in possessorio, referuntur data sententia, & n.* 18.

12 *Possessionem alterius plenam præservat solum clausula*, Sine præiudicio, &c.

14 *Clausula*, Sine præiudicio, &c. *posita in concessione, quæ est incompatibilis cum dispositione, vel dispositionem vitiat, vel vitiatur à dispositione.*

15 *Civilitatis & immunitatis in Brevi Apost. inserta clausula*, Sine præiudicio, &c. *ad solam civilitatem refertur.*

16 *Iurisdictionem Iudicis ad quem non tollit in commissione clausula*, Sine præiudicio, &c.

17 *Exequutorem mixtum facit clausula*, Sine præiudicio iurium alterius.

18 *Claus.* Sine præiudicio quorumcumque suorum iurium, *habet vim præservationis, etiam in minimis.*

19 *Claus.* Sine præiudicio alicuius, &c. *requirit causæ cognitionem.*

Subintelligitur hæc clausula in omnibus concessionibus, quando potest stare cum principali dispositione, Seraphin. *decis.* 598. *num.* 28. Menoch. *cons.* 1033. *num.* 21. 1

Et sic in qualibet gratia Papæ, Sarnen. *in reg. de iure quæsito non tollendo, quæst.* 1. *in princ.* & fuit dictum *in Pampilonen. sepulturæ* 10. *Novembris* 1608. *coram Gregor. XV. inter eius decisiones impressas, decis.* 383. *n.* 2. quæ etiam reperitur impressa per Farinac. *decis.* 226. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* Principis enim gratia semper intelligitur sine alterius iniuria, *l.* 2. § *si quis, a Principe. ff. ne quid in loco publ. cap. super eo, de officio deleg.* Dec. *cons.* 15. *n.* 4. 2 3

Et in quolibet rescripto, provt signanter de clausula, *Sine præiudicio iuris alieni*, agentes concluduot, Rot. *decis.* 21. *n.* 5. *de præbend. & in Burgen. de Arroyo; ult. Ianuarij* 1594. *coram Litta.* 4

Semper tamen intelligi debet de alio præiudicio quàm expresso, ut per Oldrad. *cons.* 330. *in fine*, Paris. *cons.* 70. *n.* 11. *lib.* 1. Gabr. *cons.* 151. *num.* 29. & *seq. lib.* 1. Theodos. de Rub. *d. claus.* 754. *num.* 9. Verall. *decis.* 7. *in fin. de iurepatron.* Honded. *cons.* 86. *num.* 47. *tom.* 2. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 867. *n.* 19. Cæsar. Argel. *de contradict. legitimo, q.* 12. *n.* 9. Rebuff. *in praxi benef. in forma nov. provis. in verb. dummodò; num.* 6. Cened. *post lib. practic. quæst. sing.* 100. *n.* 3 & dictum fuit *in Toletana admissionis* 17. *Iunij* 1609. *coram Pamphilio*, impressa per Farin. *decis.* 192. *n.* 6. *p.* 1. ac proinde operatur tantum super non expressis in eodem contractu, ut per Rebuff. *in praxi tit. de erect. in Collect. ad fin.* Mandos. *cons.* 10. *n.* 14. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 157. *n.* 3. & 9. *in ult. impress.* Rota *decis.* 720. *n.* 8. *p.* 1. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 3. *recent.* ubi quòd non extenditur ad expressa. 5 6 7

Præservat ius illius, ad cuius favorem clausula hæc apposita est, Puteo. *decis.* 191. *n.* 17. *lib.* 1. *in correctis*, ubi ait, quod ista clausula nihil novi concedit, sed ius, sive bonum, sive malum, provt antea erat, dimittit, & *decis.* 113. *lib.* 2. Marta *d. claus.* 157. *num.* 1. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 835. *in princip. & collect.* 1243. Verall. *decis.* 119. *part.* 1. Seraph. *decis.* 154. *num.* 6. & fuit dictum *in Regien. fundi de Tobilis* 24. *Novembris* 1586. *coram Cardin. Pamphilio, & in Mediolanen.* 8. *Iunij* 1612. *coram Reverendissimo D. Pamphilio. iun.* impressa per Farin. *decis.* 419. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom.* 2. *part.* 4. *claus.* 754. *num.* 2. *cum seqq.* 8

Reddit actum conditionalem, si, & quatenus præiudicium ex actu alicui inferatur, Peregr. *de fideicom.* 9

August. Barbosa de Clausul.

num. 47. *ſub num.* 29. *verſ. ideo* , Marta *d. clauſ.* 157. *num.* 2. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 137 *n.* 2. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 980. *num.* 8. quòd tamen eſt intelligendum de conditione non ſuſpenſiua, ſed reſolutiua , hoc eſt , quod conſtito de alterius præiudicio , & iure , actus reſoluatur , interim autem actus geſtus cum dicta conditione habetur pro puro, Pereg. *d. art.* 47. *ſub num.* 29. *verſ. intellige*, Honded. *conſ.* 86. *num.* 44 *tom* 2. Seraphin. *deciſ.* 877. *n.* 2. *&* 3. vbi dicit, quòd poſſeſſio data cum dicta conditione, cenſetur purè data, quandiu non apparet alium habere potiora iura , ex adductis *in Ferrarien. bonorum* 16. *Iunij* 1613. *coram Reuerendiſſimo D. meo Pamphilio*, impreſſa per Farin. *deciſ.* 513. *ſub num.* 3. *part.* 1. *recent.* Theodoſ. de Rubeis *d. clauſ.* 754. *num.* 6. *& clauſ.* 96. §. 2.

10 Vnde conditionale depoſitum non dici ex eo, quod factum fuerit cum hac clauſula , cenſuit Rot. *coram Gregor. XV. deciſ.* 324. *n.* 1.

11 Vtrùm autem hæc clauſula præſeruet ius tam in petitorio , quàm in poſſeſſorio, quæſtio eſt dubia, in qua vna ſententia tenet in vtroque ius præſeruare, quam tuentur Peregrin. *d. art.* 47. *num.* 29. *& art.* 48. *ſub num.* 36. *& conſ.* 2. *ſub num.* 63. *verſ. & in ſumma, lib.* 1. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 55. *n.* 31. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 867. *num.* 35. & ſæpe in Rota ita fuit reſolutum , & ſignanter *deciſ.* 1013. *part.* 3. *lib.* 3. *diuerſ. & coram Seraph. deciſ.* 403. *num.* 1. *&* 2. *& in Romana domus de Cardelis* 17. *Maij* 1609. *coram Card. Caualerio, & in S. Seuerini bonorum* 1611. *coram Card. Sacrato* , vbi dicitur , quòd ſtante tali clauſula, vel cenſetur reſeruata poſſeſſio alterius. vel quatenus id verificari non poſſit ; vitiabitur poſſeſſio alteri data cum dicta clauſula , & fuit etiam dictum *in vna ciuitatis Caſtelli* 13. *Iulij* 1617. *coram Vbaldo* , vbi dicitur non cenſeri præiudicatum iuri alterius quoad poſſeſſionem , nec etiam ad effectum manutentionis, & quod præſeruat iura tam in petitorio , quàm in poſſeſſorio.

12 Altera ſententia tenet, non præſentare niſi iura in petitorio , & fuit non ſemel tentum in Rota coram Manric. *deciſ.* 332. & coram Seraphino *deciſ.* 656. *num.* 2. *& in Romana cenſus* 13. *Maij* 1608. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano, & in alia Romana cenſus* 14. *Nouemb. eiuſdem anni* 1608. *coram Cardinale Marquemontio.* Quæ quidem contrariæ opiniones facilè concordari poſſunt , ſi primam intelligamus , quando verſamur in actu facto à Iudice , veluti quando Iudex dat immiſſionem cum hac clauſula : ſecundam verò , quando verſamur in actu poſſeſſorio voluntariè facto ab eademmet parte.

13 Hanc clauſulam præſeruare ſolùm poſſeſſionem alterius plenam , tenent Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 3. *n.* 3. *&* 4. *& de verb. ſignif.* Honded. *conſ.* 86. *num.* 51. *tom.* 2. Rota *d. deciſ.* 513. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* & fuit dictum *in Romana domus de Cardelis* 1. *Decemb.* 1617. *coram Cardin. Caualerio , & in Sabinen. Caſtri Mompei* 7. *Februarij* 1618. *coram Card. Veroſpio.*

14 Poſita in conceſſione, quæ eſt incompatibilis cum diſpoſitione, vel diſpoſitionem vitiat , vel à diſpoſitione vitiatur, ne actus reddatur negatorius, Seraph. *deciſ.* 398 *n.* 17. Vnde in tranſactione poſita in directè contrariis, & incompatibilibus , cum priori inſtrumento venit reiicienda, vt per Aym. *conſ.* 29. *n.* 2. Put. *deciſ.* 370. *lib.* 1. *in correctu* , cùm per ſecundum cenſeatur inducta nouatio , Aretin. *conſ.* 21. *num.* 1. Dec. *conſ.* 463. *n.* 5. Cachet. *Pedem deciſ.* 142. *num.* 11. quicquid dicant Natt. *conſ.* 527. *n.* 2. Gozad. *conſ.* 38. *n.* 1. Theſaur. *deciſ.* 126. *n.* 5.

15 Inſerta in Breui Apoſt. ciuilitatis, & immunitatis ad ſolam ciuilitatem refertur, ne aliàs vacet, & nihil operatur , Menoch. *conſ.* 117. *n.* 4. Marta *d. clauſ.* 157. *num.* 10.

16 In commiſſione non tollit Iuriſdictionem Iudicis ad quem , & licèt non operetur effectum ſuſpenſiuum , operatur tamen deuolutiuum , vt de eo cognoſci poſſit & procedi ad vlteriora etiam reuocando . Seraphin. *deciſ.* 845. *num.* 2.

17 Facit exequutorem mixtum clauſula illa ſine præiudicio iurium alterius , Gregor. *deciſ.* 413. *n.* 3.

18 Clauſula , *Sine præiudicio quorumcumque ſuorum iurium*, habet vim præſeruationis etiam in minimis, vt per Put. *deciſ.* 6. *n.* 1. *lib.* 2. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 40 *num.* 278.

19 Clauſ. *Sine præiudicio alicuius* , *&c.* requirit cauſæ cognitionem , Verall. *deciſ.* 284. *n.* 4. *p.* 2. Theodoſ. de Rubeis *in ſingul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauſ.* 756. *num.* 5. vbi *num.* 6. ait quod in omni gratia tenetur tacitè intellecta , ſeu appoſita , cùm ſemper cenſeatur aliquid concedi ſine præiudicio iurium alterius ; & *num.* 7. quod ſi exprimatur , intelligitur etiam de modico præiudicio.

CLAVSVLA CLVIII.

Sine præiudicio venientium ab inteſtato, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſulæ agentes.*

2 *Legitimatio non poteſt fieri abſque clauſula* , Sine præiudicio venientium ab inteſtato , &c.

3 *Clauſula* , Sine præiudicio venientium ab inteſtato , &c. *idem importat quod clauſula* , Sine præiudicio legitimorum.

4 *Clauſula* , Sine præiudicio venientium , &c. *intelligitur ſine præiudicio alicuius.*

5 *Ius in ſpe ſuccedendi ex fideicommiſſo , ex pacto, & prouidentia in feudo , & emphyteuſi , præſeruat clauſula* , Sine præiudicio venientium, &c.

6 *Clauſula* , Sine præiudicio venientium , &c. *intelligitur de aſcendentibus, & deſcendentibus , non verò de tranſuerſalibus.*

7 *Ius omne ſucceſſionis proueniens ex quacumque maiorum diſpoſitione , & anteceſſorum omnium, præſeruatur legitimis per clauſulam* , Sine præiudicio venientium , &c.

8 *Legitimatio cum clauſula* , Sine præiudicio venientium , &c. *legitimato tantùm ſuffragatur in iis , in quibus nullum paratur præiudicium legitimo vero , & naturali.*

9 *Legitimatus cum clauſula* , Sine præiudicio venientium , &c. *non poteſt minuere legitimam legitimorum , & naturalium , etiam concurrendo cum illis , & faciendo partem.*

10 *Legitima integrè debita de Iure filiis legitimis , & Naturalibus , ſi non diminuatur, tunc non obſtante clauſula* , Sine præiudicio legitimorum, &c. *legitimatus petere poterit , quod ſibi a patre in teſtamento relictum fuerit.*

11 *Legitimatum excludere à ſucceſſione inteſtati , & præcipuus effectus clauſulæ* , Sine præiudicio legitimorum , &c.

12 *Clauſula* , Sine præiudicio venientium &c. *poſita in legitimatione , oſtendit Principem, qui conceſſit priuilegium legitimandi cum*

hac

hæc clausula, voluisse quod tertio præiudicium non inferatur.

13 *Voluntatem liberam dispositionis patris præseruat clausula*, Sine præiudicio vinentium, &c.

14 *Clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *comprehendit tam legitimos filios, qui extant tempore legitimationis, quàm postea nascituros.*

15 *Legitimatio quando est facta ad instantiam patris testatoris, non operatur clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *quando agitur de illius successione.*

16 *Testamento facto non operatur clausula*, Sine præiudicio venientium, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Martam *de clauf. part. 1. clauf.* 162. Cardin. Tusch. *practic. concl. tom. 1. litt. C. concl.* 356. *num.* 17. *cum seqq.* Aloys. Rice. *in collect. decis. part.* 5. *collect.* 178. nouissimè Theod. de Rub. *in singul. Rota tom. 2. part. 4. clauf.* 760. Bapt. Fragoso *de regimine Christ. Reip. 1. lib. 3. disp. 6.* §. 6. *à n.* 63. Gambar. *de officio legati lib.* 2. *q.* 39. *n.* 315. *cum multis seqq.* Rot. *decis.* 587. *num.* 2. *cum seqq. p.* 2. *in posthum.* Farin. aliàs *p* 4. *recent.* vbi quòd in legitimatione non operatur facto testamento.

2 Hæc clausula solet apponi in dispensationibus, & legitimationibus, imò regulariter legitimatio non potest sine ea fieri, etsi Princeps legitimans habeat quamcumque amplissimam facultatem legitimandi; nec extenditur, vt legitimatus possit succedere bonis patris contra illius voluntatem, Dec. *conf.* 538. *num.* 9. Card. Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 3. *num.* 9. Theod. de Rub. *d. clauf.* 760. *n.* 1. vbi quod hæc clauf. posita in legitimatione non intrat stante testamento, & *n.* 19 quòd hæc clausula operatur vt legitimatio non sit propriè legitimatio, sed dicatur dispensatio, & fuit dictum *in Bononien. hæreditatis de Gargantibus* 14. *Martij* 1601. *coram Illustrissimo*
3 *Domino meo Cardin. Millino.* Et idem importare quòd clauf. *Sine præiudicio legitimorum*, ex Corn. *conf.* 93. *n.* 29. *lib.* 2. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 356. *num.* 18.

4 Intelligitur sine alicuius præiudicio, Honded.
5 *conf.* 64. *num.* 10 *tom.* 2. vbi *num.* 11. quòd præseruat ius in spe succedendi ex fideicommisso ex pacto & prouidentia in feudo, & emphyteusi; & *consil.* 83. *num.* 14. *tom.* 2. vbi *num.* 16. subdit, quòd generaliter posita, generaliter intelligitur quoad omnes.

6 Item intelligitur de ascendentibus, & descendentibus, non verò de transuersalibus, vt per Cald. Pereira *receptarum sententiarum, siue quæstionum forens. cap.* 4. *num.* 16. Cabed. *Lusit. decis.* 89. *n.* 4. *part.* 2. Cardos. *in praxi iudicum, & aduocatorum, verb. clausula* 32. Valasc. *de partit. cap.* 12. *num.* 43. Licèt sub ea transuersales comprehendi asserant, Socin. sen. *in l. Gallus.* §. *& quid si tantum, num.* 21. *vers. & licèt, de liber. & posthum. & conf.* 112. *concl.* 1. *lib.* 2. *& concl.* 95. *col. penult. lib.* 3. Aloys. Rice. *de collect.* 1782. *vers. secundus effectus*, Gam. *Lusitan. decis.* 278. Rota *decis.* 501. *part.* 1. *diuers.* Cardin. Tusch. *dict. litt.* C. *conclus.* 356. *num.* 27. Honded. *d. conclus.* 83. *num.* 25. *tom.* 2 quatenus asserit, conseruare etiam ius transuersalium, quando respicit successionem tam paternam, quàm aliam, ne reddatur illusoria, cum pluribus allegatis *in causa Romana de Guaddis* 27. *Nouembris* 1566. *coram Robusterio.* Theodos. de Rubeis *dict. clauf.* 760. *num.* 11. Bapt. Fragoso *cit. loc.* vbi hanc partem defendit.

Aug. Barbosa de Clauf.

7 Per hanc clausulam præseruatur legitimis veris omne ius successionis perueniens ex fideicommisso, ait ex pacto, & prouidentia, vel ex quacumque maiorum dispositione, & antecessorum omnium, Alex. *conf.* 187. *num.* 12. *vers. item potest intelligi, lib.* 5. Socin. *conf.* 95. *n.* 35. *lib.* 4. Gabr. *conf.* 30. *num.* 10. *lib.* 1. *& conf.* 22. *n.* 7. *lib.* 2. Ruin. *conf.* 3. *num.* 22. *vers. nec istis obstat. lib.* 1. *& conf.* 206. *num.* 8. *lib.* 3. Honded. *conf.* 64. *num.* 22. *lib.* 1. *& conf.* 59. *num.* 15. *&* 16. *lib.* 4. Rot *decis.* 667. *n.* 3. apud Farin. *part.* 1. *recent.* Pereg. *de fideicom. art.* 23. *n.* 65. *&* 87. & fuit dictum *in Ianuen. Iurispatronatus* 30. *Ianuarij* 1606. *coram Litta.* Ideò
8 huiusmodi legitimatio legitimato tantùm suffragatur in iis, in quibus nullum paratur præiudicium legitimo vero & naturali, Gabr. *in d. conf.* 24. *num.* 29. *lib.* 2. qui allegat *ibi* Socin. Rimin. & plures alios, & fuit dictum *in Bonon. apothecarum* 24. *Nouembr.* 1603. *coram Gregorio XV. inter decisiones eius impressas decis.* 201. quæ etiam repetitur impressa per Farin. *decis.* 65. *part.* 1. *recent. duplicata decis.* 64. *part.* 2. *recent.*

9 Vnde talis legitimatus non potest minuere legitimam legitimorum, & naturalium etiam concurrendo cum illis, & faciendo partem, prout expressè tenuerunt Cast. *in l. Gallus.* §. *& quid si tantum. n.* 16. *in fin. ff. de lib. & posthum. & conf.* 180. *col.* 2. *lib.* 1. *& conf.* 429. *in fin. lib.* 2. Curt. sen. *conf.* 73. *num.* 8. *vers. est etiam verum.* Capra *conf.* 157. *in fin.* Peregr. *de fideicom. art.* 23. *num.* 80. Gabr. *conf.* 24. *n.* 11. *lib.* 2. Decian. *conf.* 19. *n.* 4. *lib.* 1. Rot *in d. Bononien. apothecarum coram Gregor. XV. versicul. ab effectu* Si autem non diminuatur legitima integrè debita de iure filiis legitimis, &
10 naturalibus, tunc non obstante hac clausula legitimatus petere poterit quod sibi à patre in testamento relictum fuerit, Dec. *conf.* 393. *num.* 1. *& conf.* 576. *n.* 6. *vers. ita enim verba*, Gozad. *conf.* 6. *n.* 33. *&* 78. Gabr. *conf.* 29. *n.* 7. *lib.* 4.

11 Præcipuus huius clausulæ effectus est, excludere legitimatum à successione intestati, Paris. *conf.* 14. *sub n.* 44. *lib.* 1. Capyc. *decis.* 12. *num.* 5. Mandel. *conf.* 7. *n.* 1. Rot. *in d. Bononien. apothecarum coram Greg. XV. vers. accedat quòd.*

12 Posita in legitimationibus, ostendit Principem, qui concessit priuilegium legitimandi cum hac clausula, voluisse quod tertio præiudicium non inferatur, vt per Honded. *conf.* 64. *n.* 4. *& conf.* 59. *n.* 14. *& conf.* 71. *n.* 38. *tom.* 2. & ita intelligitur, ne per legitimationem fiat præiudicium venientibus ab intestato in iure quæsito ante legitimationem; idem Honded. *d. conf.* 61. *num.* 7.

13 Non tantùm præfertur præiudicium venientium ab intestato, sed etiam liberam voluntatem dispositionis patris; ita vt sic legitimatus non possit paternum iudicium impugnare, tanquam habilitatus ad succedendum in eo tantùm, quod patri videbitur, Rimin. sen. *conf.* 40. *n.* 9. *&* 13. Gregor. *decis.* 201. *num.* 4. vbi fuit dictum, legitimatum cum hac clausula non posse dicere testamentum nullum ex causa præteritionis, & citat Angel. *conf.* 624. *post num.* 2. Socin. *conf.* 41. *sub num.* 4. *lib.* 3. Capyc. *decis.* 22. *num.* 4. quia legitimatus cum hac clausula habilitatur tantùm ad succedendum secundum voluntatem patris dispositiuam, vel permissiuam: contra verò, vel præter voluntatem patris nihil consequi potest, vt firmat Castil. *de coniect. vltim. volunt. cap.* 12 *num* 158. & in specie, quod si legitimatus succedit tantùm in eo, quod sibi à patre relinquitur, ita vt non teneatur pater ei aliud relinquere, notant Curt. iun. *conf.* 74. *num.* 8. *circa med.* Gabr. *conf.* 30. *num.* 29. *lib.* 1. Decian. *conf.* 40. *num.* 33. *circa med. vers. hanc quoque,*

lib. 1. Rot. *in d. Bononien. apothecarum coram Greg. XV. vers. comprobatur.*

14 Comprehendere hanc clausulam tam legitimos filios, qui extant tempore legitimationis, quàm postea nascituros, obseruat Cabed. *d. decis.* 9. *num.* 10. & ex Alex. *cons.* 187. incip. *Videretur, in princip.* & *cons.* 188. *in princip. lib.* 5. tradit Card. Tusch. *dict. concl.* 356. *num.* 21.

15 Non operatur hæc clausula, quando legitimatio est facta ad instantiam patris testatoris, quando agitur de illius successione, secus quando de successione fideicommittentis, vt fuit dictum *in Viterbien. fideicom.* 9. *Februarij* 1615. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano*, impressa per Farin. *decis.* 677. *p.* 1. *recent.*

16 Nec etiam operatur facto testamento. Gabr. *cons.* 29. *n.* 17. *lib.* 1. Cephal. *cons.* 442. *n.* 5. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 87. *num* 20. *lib.* 3. Gozad. *cons.* 6. *num.* 33. & 78 & ex Corn. *cons.* 93. *num.* 29. Card. Tusch. *dict. litt.* C. *concl.* 356. *n.* 19. Mart. *d. clauf. p.* 1. *clauf.* 162. *num.* 1. *in vlt. impress.* Rot. *d. decis.* 667. *num.* 4. Theodos. de Rub. *d. clauf.* 760. *n.* 5. vbi *n.* 6. plures in contrarium refert. Intellige procedere ad effectum, vt relictum in testamento, teneat etiam nolentibus filiis legitimis, sed non propterea quòd legitimatus fiat capax impugnationis voluntatis paternæ; solùm enim habilitatur, vt possit pater illi in testamento relinquere. Dec. *cons.* 576. *sub num.* 6. Paris. *cons.* 14. *sub num.* 44. *lib.* 2. Socio. *cons.* 95. *sub num.* 43. *lib.* 4. Bero. *cons.* 177. *n.* 74. *lib.* 2. Rimin. sen. *cons.* 41. *n.* 9. & fuit resolutum *in d. Bononien. apothecarum coram Greg. XV.*

17 Clausula, *Sine præiudicio agnatorum*, quominus proximus agnatus succedat vnà cum legitimato, intelligitur, dummodo concurrat in pari gradu cum legitimato, non autem si est agnatus remotioris gradus, ita ex Bald. *cons.* 129. *num.* 6. *vers. circa quintum, lib.* 2. tradit Card. Tusch. *d. concl.* 556. *n.* 44.

CLAVSVLA CLIX.

Sine præiudicio legitimæ executionis.

1 *Iurisdictionem præseruat Iudici à quo clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis, *ita vt ipse sine vitio attentatorum exequi possit decretum per se factum.*

2 *Executio potest fieri etiam contra tertium, qui acquisiuit lite pendente vigore clausulæ*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

3 *Tertium, qui nulla est obligatione adstrictus, non comprehendit clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

4 *Inhibitio emanata vigore commissionis continentis clausulam*, Sine præiudicio legitimæ executionis, *non causat attentata.*

5 *Executionem validam, non verò inualidam, præseruat clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

6 *Clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis, *solùm tollit id, quod legitimè factum est, non quod nulliter, aut iniustè geritur.*

7 *Commissionem totam causæ appellationis restringit, & limitat clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

1 HÆc clausula Iurisdictionem præseruat Iudici à quo, ita vt ipse absque vitio attentatorum exequi possit decretum per se factum, seu mandatum iustè & rectè relaxatum, & ad vlteriorem executionem procedere valeat, Lancell. *de attent. post inhibitionem, cap.* 20. *limit.* 13. *num.* 17. Cæsar de Grass. *decis.* 3. *num.* 2. *de sentent. & re iudic.* Salust. Tiber. *lib.* 1. *c.* 27. *num.* 4. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 573. Marta *de clausul. part.* 1. *clauf.* 138. *num.* 9. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 9. *in annot. num.* 224. Valenzuel. *cons.* 159. *num.* 72. *tom.* 2. Gregor. *decis.* 232. *num.* 1. & fuit dictum *in Spoletana attentatorum* 5. *Iulij* 159. *coram Cordubæ, & in Romana legitimæ, seu melioramentorum* 5. *Decembris* 1614. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 609. *part.* 2. *recent.* 2 vbi etiam habetur, quòd vigore huius clausulæ potest fieri executio etiam contra tertium, quia acquisiuit lite pendente, maximè si alienatio fuit facta in fraudem executionis incœptæ, vel paratæ; & iterum *in Romana vineæ* 1. *Iulij* 1613. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*. 3 Vbi etiam fuit resolutum, hoc esse intelligendum, vt non possit tertium comprehendere, qui nulla est obligatione adstrictus, sed solùm tanquam possessor rei litigiosæ commisit causam iactationis, & molestationis, & propterea 4 inhibitio emanata vigore commissionis continentis hanc clausulam, non causat attentata, Lancell. *dict. limit.* 13. *num.* 2. Cæs. de Grass. *vbi suprà*, cum cæteris citatis, & fuit dictum *in Anconitana dotis* 3. *Aprilis* 1609. *coram Illustrissimo Domino meo Cardinale Millino*, impressa per Marches. *de commiss. part.* 1. *pag.* 57. *in vlt. impress.* quia hæc claus. præseruat ab attentatis. Lancel. *de attentat. post inhibit. limit.* 13. *num.* 2. Theod. de Rub. *in sing. Rota concl.* 757. *num.* 6. Et posita in commissione operatur quòd non impeditur processus executiuus, licèt propterea non desinat operari quòd in reliquis remaneat commissio cum suo effectu. Idem Theod. de Rub. *d. tom.* 2. *p.* 4. *clauf.* 96. §. 4. vbi §. 5. subdit quòd executio remanet penes iudicem à quo, & non transfertur ad iudicem ad quem.

5 Hæc clausula præseruat executionem validam, non verò inualidam, vt fuit resolutum *in Romana Casalis* 14. *Nouembris* 1581. *coram Clemente VIII.* impressa per Marches. *de Commiss. part.* 2. *pag.* 61. 6 & ideo solùm tollit id, quod legitimè factum est, non id, quod nulliter, aut iniustè geritur, vt similiter resolutum fuit *in Placentina fideiussionis* 12. *Iunij* 1592. *coram Penia*, impressa per Marches. *de commiss. part.* 1. *pag.* 177. & notat Nicol. Garc. *de benefic. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 563. Operatur autem hæc clausula, quod Iudex à quo possit exequi, non tamen impedit quòd executio si non sit legitima, non possit reuocari, vt per Theod. de Rub. *d. clauf.* 757. *n.* 5. vbi *n.* 7. quòd impedit executionem iniustæ sententiæ, & *n.* 8. quòd ideo non impedit quominus Iudex ad quem non possit absoluere nulliter excommunicatum, & *n.* 13. tenet quòd hæc clausula in commissione appellationis posita præseruat iurisdictionem Iudicis à quo, vt possit procedere ad executionem, non obstante quod pendeat appellatio, & *n.* 19. dicit quòd hæc clausula solum præseruat facultatem executionibus litterarum Apost. procedendi ad executionem, non obstante iudicio ordinario.

7 Restringit, & limitat totam commissionem causæ appellationis, in qua cum ea fuit rescriptum, vt censuit Rota *in Segobien. violati testamenti* 5. *May* 1595. *coram Iusto*.

CLAVSVLA

CLAVSVLA CLX.

Sine præiudicio executionis literarum Apoſtolicarum.

1 *Clauſula*, Sine præiudicio executionis literarum Apoſtolicarum, *de ſtyle Signatura Iuſtitia apponi ſolet in commiſſionibus appellationum ab executione literarum Apoſtolicarum.*

2 *Literarum Apoſtolicarum via eſt executiua.*

3 *Litera Apoſtolica habent paratam executionem ad inſtar inſtrumenti publici.*

4 *Commiſſio appellationes ſtante clauſ.* Sine præiudicio executionis literarum Apoſtolicarum, *non ſuſpendit, nec impedit, quin Iudex à quo procedat ad vlteriorem executionem.*

5 *Subreptionis etiam prætextu retardari non poteſt executio literarum Apoſtolicarum.*

6 *Litera Apoſtolica habent paratam executionem, & non obſtante appellatione poſſunt exequi, ſi eſſent iuſtificata, & non antea.*

7 *Clauſ.* Sine præiudicio literarum Apoſtolicarum, *intelligitur de literis Apoſtolicis tunc expeditis, & non poſtea emanatis.*

8 *Iudex ad quem non impeditur ex clauſ.* Sine præiudicio literarum Apoſtolicarum, *quominus poſſit procedere in iudicio ordinario, & cognoſcere de iniuſtitia, & nullitate ſententia, qua opponuntur.*

9 *Poſſeſſorio in iudicio promiſſus ab Ordinario, cùm non habeat ſe pro ſpoliato, de nullitate, & iniuſtitia ſententia dare poterit, etiam ſtante clauſ.* Sine præiudicio executionis literarum Apoſtolicarum.

10 *Cl.* Sine præiudicio executionis literarum Apoſtolicarum, *vbi est intelligenda, quatenus de Iure locus ſit.*

11 *Clauſ.* Sine præiudicio executionis literarum Apoſtolicarum, *preſeruat quod legitimè factum fuit, non illud, quod nulliter, aut iniuſtè geritur.*

12 *Iudex ad quem non obſtante clauſ.* Sine præiudicio executioois literarum Apoſtolicarum, *poteſt per viam attentato, & manutentionis reuocare executionem factam à iudice à quo, ſi non ſit rite, & rectè facta.*

13 *Effectus clauſula*, Siue præiudicio executionis litterarum Apoſtolicarum, *conſumptus dicitur per executionem factam ſemel, & per vnicam immiſſionem etiam nulliter.*

14 *Clauſ.* Sine præiudicio executionis literarum Apoſtolicarum, *appoſita per Nuntium in commiſſione directa alicui Iudici, non afficit ipſum Nuntium.*

[1] DE ſtylo *Signaturæ* Iuſtitiæ apponi ſolet hæc clauſula in commiſſionibus appellationum ab executiooe literarum Apoſtolicarum, prout apponi ſolet ita commiſſione appellationis ab obligatione Camerali contenta in inſtrumento, cuius virtute actum fuit, iuxta conſ. Gemin. 99. incip. *Super primo, num. 2. & 3.* in Galleſ. *in tract. oblig. Camer. in 6. p. 1. in cap. de quaſt. variis poſt proceſſum incid. num. 10. cum ſeqq.* Et quòd hæc clauſula ſemper ſoleat apponi in commiſſione appellationis à decreto, ſeu ſententia prolata vigore literarum Apoſtol. tenent Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. in annot. contra nullit. & attent. n. 221. cum ſeqq.* Theodoſ. de Rub. *in ſing. Rota tom. 2. part. 4. clauſ. 758. num. 10.* Non tamen apponitur vbi appellatur à ſententia lata contra executionem literararum Apoſt. Gonzal. *gloſſ. 6. n. 203. cum ſeqq.* Theod. de Rubeis *d. clauſ. 758. num. 12.* Nam literarum Apo- [2] ſtolicarum via eſt executiua, *cap. ſi capitulo 5. de conceſſ. prabend. lib. 6.* & fuit dictum *in Oueт. Canonicatus 30. Martij 1607. coram Card. Marquemontio, & in Ciuitaten. confirmationis concordia 15. Aprilis 1611. coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo, & in Eugubina Canonicatus 14. Februarij 1613. coram eodem,* paratámque habet executionem, *c. ſuper literis, de lite pen.* Gig. *de penſ. quaſt. 8. num. 2.* Beroi. *conſ. 14. reſcript.* Mohed. *deciſ. 9. de cauſa poſſeſſ. & deciſ. 13. vt n. 1. lib. 1.* Sarnen. *in tract. Breuium*, vbi dicit, illas [3] habere paratam executionem ad inſtar inſtrumenti publici; & fuit dictum *in Vic. Canonicatus, ſiue indulti 23. Nouembr. 1601. coram Penia.*

Operatur igitur quòd commiſſio appellationis [4] illam non ſuſpendat, nec impediat, qoia Iudex à quo procedat ad vlteriorem executionem, ex addoctis per Mart. *de clauſ. part. 1. clauſ. 160. num. 10. in vlt. impreſſ.* Nicol. Garc. *de benef. part. 1. cap. 5. num. 473.* adden. ad Greg. *deciſ. 232. n. 1. Reuerendiſſ. Dominum meum Coccin. deciſ. 144. num. 7.* Lotter. *de re benef. lib 1. q. 38. n 5.* ac proinde, ne Iudex ad quem ante executionem ſententiæ latæ à Iudice à quo poſſit ſe introducere, Bald. *conſ. 427. vol. 1.* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſ. 435. num. 1.* in tantum, vt earum literarum [5] Apoſtolicarum executio etiam prætextu ſubreptionis retardari non poſſit: ideo ſi ex hoc capite appellatum fuerit, oon erit admittenda appellatio, niſi cum hac clauſula, & talis ſubreptionis exceptio eſt de petitorum remittenda, Gig. *de penſ. quaſt. 35. n. 9. verſ. ſecundum,* Sarnen. *in compendio vtriúſque Signatura, n. 85.* Staph. *in tract. de commiſſ. lit. Iuſt. §. in primis igitur, n. 84. verſ. alia.*

Quæ quidem veniont intelligenda tantum pro- [6] cedere literis Apoſtolicis iuſtificatis, & non antea, vt per Cæſ. de Graſſis *deciſ. 12. num. 4. de probat.* Pariſ. *conſ. 138. num. 1. lib. 4.* Rot. *in Portugal. diſmembrationis 16. Iunij 1595. coram Cardinale Blanchetto, & in Nouar. Canonicatus 14. Decembris 1612. coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo, & in Aſteriс. Archidiaconatus 9. Nouembris 1602. coram Card. Lancellote,* vbi habetur, noo obſtante ſententia quod literæ non eſſent iuſtificatæ, non impediri qoin literæ præfatæ iterum poſſint iuſtificari, nec exinde illas dici vulneratas, quod etiam pariter dictum fuit *in Nerit. penſionis 26. Nouembr. 1607. coram Card. Caualerio.*

Intelligitur pariter hæc claoſula de literis Apo- [7] ſtolicis tunc expeditis, & tunc in eſſe exiſtentibus, non de poſtea emanatis, & fuit dictum *in Valliſoletana Scholaſtrie 5. Iunij 1599. coram Cardinale Lancelloto,* impreſſa per Marcheſ. *de Commiſſ. part. 1. pag. 294. in vlt. impreſſ.* Mart. *p. 1. clauſ. 190. num 6. in vlt. impreſſ.*

Virtute enim huius clauſulæ non impeditur Iu- [8] dex ad quem qoominus poſſit procedere in iudicio ordinario, & cognoſcere de iniuſtitia, & nullitate ſenteotiæ, quæ opponuntur, ſed ſolùm per illam præſeruatur facultas executoribus literarum procedendi ad executionem, non obſtante iudicio ordinario, Put. *deciſ. 97. alias 92. in correctis, lib. 1.* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſ. 341. num. 1.* Mareſcot. *var. reſolut. lib. 1. cap. 55. num. 31. & cap. 83. num. 4. & lib. 2. cap. 137. num. 1.* & fuit dictum *in Hiſpalenſi, & Caurien permutationis 11. Martij 1596. coram G ptio.* impreſſa per Nicol. Garc. *d. par. 1. c. 5. num. 574.* & per

Marchesf. *in commiss. part. 1. pag. 366. & in Onot. beneficy 39. Nouemb. 1597. coram Card. Lancellote*, impressa per Marchesf. *in commiss. d. p. 1. pag. 415.*

9 Quare prouisus ab ordinario in iudicio possessorio, cùm non habeat se pro spoliato, de nullitate, & iniustitia dictæ sententiæ dare poterit, Put. *decis.* 419. *lib.* 3. Marchesf. *de Commiss. d. part. 1. pag. 499. num.* 105.

10 quia hæc clausula venit intelligenda quatenus illi de Iure locus sit, Ias. *in l. causas, num. 7. C. de transact.* Crescent. *decis.* 47. aliàs 1. *de rescript.* Rot. *in dict. Hispal. & Caur. permutationis*, vbi etiam fuit resolutum, hanc clausulam non importare præcisam necessitatem dimittendi vtramque possessionem, naturalem scilicet, & ciuilem, sed tantùm concedit facultatem immittendi in realem & corporalem possessionem, nec ideo ille, qui possidebat, qui non habuit se pro spoliato, prohibetur vti remediis possessoriis.

11 Non operatur tamen quin Iudex ad quem, qui cognoscit de causa appellationis, non possit reuocare omnia gesta per Iudicem à quo, si iniustè processerit, hæc enim clausula solùm præseruat quod legitimè factum fuit, non illud, quod nulliter, aut iniustè geritur, vt per Marchesf. *de Commiss. part. 1. n.* 107. Nicol. Garc. *d. p. 1. cap. 5. num.* 574. Aloys. Ricc.

12 *in d. praxi aurea, ref. 433. n. 1.* Et quòd Iudex ad quem non obstante hac clausula possit per viam attentati, & per viam manutentionis reuocare executionem factam à Iudice à quo, si non sit ritè & rectè facta, tradunt Marta *de clausf. part. 1. clausf.* 16n. *num.* 4. Gregor. *decis. 91. in fin.* Sed de veritate huius resolutionis dubitauit. Rota *in Terdon. beneficij* 24. *Nouembris* 1614. *coram Vbaldo*, vt fuit dictum quod multi ex dominis valde dubitabant, imò quod inclinabant in contrariam sententiam, quod stante hac clausula non posset, nisi via ordinaria executio à Iudice à quo facta reuocari. Sed nihilominus Rota postea sequuta fuit primam opinionem, & per viam attentati, & etiam manutentionis reuocauit executionem nulliter factam à Iudice à quo, *in Verdun. Vicary 1 Julii 1619. coram Buratto, & in Senagolien. bonorum 14. Aprilis 1617. coram Remboldo.* Duran. *Rota decis. 414. n. 3.* vbi quòd non impedit hæc clausula reuocationem attentatorum.

13 Consumptus dicitur effectus huius clausulæ per executionem literarum Apostolicarum, ad quarum fauorem concessa fuit, factam semel, & per vnicam immissionem etiam nulliter, & exequutor dicitur functus officio suo, Rota *decis. 16. de re iudicata, in nouis*, Tiraq. *in l. boues §. hoc sermone, limit. 22. n. 4. ff. de verbor. sign.* Aloys. Ricc. *in d. praxi aurea, ref.* 432. *num.* 2. & fuit dictum *in d. Hispalen. & Caurien. coram Gipsio.* Quia hæc clausula non impedit quo minus facta executione possit dari de nullitate exclusionis, & possessor manuteneri; si non habuerit se pro spoliato, quia facta executione est consumptus effectus huius clausulæ; secus tamen ante factam executionem. Nam donec fit executio, propter hanc clausulam non potest dari mandatum de manutenendo, ne oriatur contrarietas, si executor eiecerit & iudex, cui est commissa causa, manuteneret, ita ex pluribus Rotæ decisionibus, Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. cl. 758. n. 2. & 3.* vbi *num.* 4. verum dicit quando mandatum de manutenendo daretur simpliciter; secus si cum hac clausula, & *n.* 6. resoluit quòd hæc clausf. posita in commissione intelligitur de litteris antea emanatis, non autem de gratia postea concessa, non facta mentione litis.

14 Hæc clausula per Nuntium apposita in commissione directa alicui Iudici, etiamsi censeatur repetita, si idem Nuntius commiserit causam alteri Iudici, non tamen illa afficit ipsum Nuntium, qui postea causam ad se aduocauit absque aliqua reseruatione, & non obstante partis oppositione, quod non procederet, nisi priùs solitis terminis decursis, vt fuit dictum *in Oxim. pensionis 28. Junij 1595. coram Card. Pamphilio.*

CLAVSVLA CLXI.

Sine præiudicio obligationis Cameralis.

1 *Appellationem non admittit obligatio Cameralis, nisi ad effectum deuolutiuum.*
2 *Obligatio Cameralis habet executionem paratam.*
3 *Executionem paratam habet obligatio Cameralis probata per scripturam, non autem per testes.*
4 *Clausula*, Sine præiudicio obligationis Cameralis, *si in commissionibus appellationis causarum, in quibus vigore obligationis Cameralis actum fuit, amissa reperiatur, per calumniam extorta censetur.*
5 *Iurisdictionem Iudicis à quo præseruat clausf.* Sine præiudicio obligationis Cameralis.

1 HÆc clausula vtitur Signatura Iustitiæ in commissionibus appellationum, vbi adest obligatio Cameralis, ne Iurisdictio iudicis à quo suspendatur per commissionem causæ ad effectum deuolutiuum factam Iudici ad quem, ne fiat præiudicium habentibus obligationem Cameralem ad sui fauorem, cuius virtus est non admittere appellationem, nisi ad supradictum effectum, & interim illius executionem non posse retardari, consummandam per Iudicem à quo, vt per Gallesf. *de oblig. Camer. part. 6. in quæst. in ordine post processum, num. 8. & 13.* Thesaur. *Pedem. decis. 26. n. 11.* Ruginel. *de appell. §. 2. cap. 3. vers. Cameralis obligatio, n. 127.* & Scacc. *in simili tract. lib. 3. cap. 2. quæst. 17. limit. 9. num. 7. & seq.* Rot. *decis. 216. n. 2. part. 1. diuers.* cum innumeris adductis per Zachiam *post tract. de oblig. Camer. verb. non admittitur appellatio*, Marchesf. *de Commiss. part. 1. de commiss. appell. in causis Camer. obligationis*; obligatio

2 enim Cameralis habet executionem paratam, vt per Mohed. *decis. 2. & 3. de except.* Vrsil. ad Afflict. *decis. 30. num. 6 in fin.* Mari. Antonin. *var. res. lib. 4. res. 32.* Zach. *d. tract. de oblig. Camer. quæst. 2. num. 4.* & fuit dictum *in Romana Domus 4. Iulij 1600. coram Card. Sacrato, & in Anconitana pecuniaria 23. Ianuar. 1612. coram D. meo Pirouano.* Intellige, si actum sit vigore

3 obligationis Cameralis, probatæ per scripturam; non autem probatæ per testes, vt obseruant Scacc. *d. limit. 9. num. 63.* Castrac. *de sociss. offic. cap. 11. num. 10. vers. contrarium tamen.*

4 Et adeò ordinaria est hæc clausula in commissionibus appellationis causarum, in quibus vigore obligationis Cameralis actum fuit, vt siue ea causa aliqua commissa reperiatur, per calumniam extorta censeatur, ita vt Iudex à quo suam sententiam siue diffinitiuam, siue interlocutoriam, exequi possit sine aliquo vitio attentatorum; ita Lancell *de attent. appell. pendente, cap. 12. limit. 25. n. 1. part. 1.* Seraph. *decis.* 383. *n.* 1. & fuit dictum *in Romana attentatorum 4. Iulij 1601. coram Pensa.*

5 Hæc clausula præseruat Iurisdictionem Iudicis à quo, vt fuit dictum *in Romana vineæ 14. Iunij 1613. coram D. Patriarcha Pamphilio, & in eadem 1. Iulij eiusdem*

eiusdem anni coram D. Patriarcha Manzanedo, impressa per Marchel. *de Commiss.p.1. pag.* 554. & per Zach.*post tract.de oblig.Camer.decis.*41.*num.*6.vbi *dec.* 13.*n.*6.habetur,quod præseruat ius partium.

CLAVSVLA CLXII.

Sine retardatione solutionis pensionis.

1 *Doctores referuntur de vi,& effectibus huius clausula agentes.*

2 *Claus.* Sine retardatione pensionis *solet apponi in commissionibus super nullitate, vel reductione pensionis a Papa reseruata.*

3 *Non rescribitur contra titularem cum claus.* Sine retardatione,&c.*stante translatione ad fauorem translatarij.*

4 *Claus.*Sine retardatione,&c.*non peritur in pensionibus per inferiores à Papa impositis.*

5 *Iudex non potest validè procedere in negotio principali stante claus.*Sine retardatione,&c.*nisi priùs soluta pensione.*

6 *Iurisdictionem exequendi reseruat clausula*, Sine retardatione, &c. *Iudici exequutori à quo, non tamen ligat manus Iudici appellationem ad quem.*

7 *Claus.* Sine retardatione, &c. *procedit, quando sententia fuerit lata ad fauorem,& pro validitate pensionis.*

8 *Terminos non solùm iam maturatos, & decursos non solutos, sed etiam in futurum decurrendos respicit claus.*Sine retardatione,&c.

9 *Literis non iustificatis proceditur ad executionem contra consentientem reseruationi pensionis.*

10 *Claus.* Sine retardatione, &c. *si de solutione non constat, non tollit quin litera sint iustificanda.*

11 *Pensionarius soluere debet pensionem translatario, etiam non iustificata gratia transferentis, quando transferens erat in quasi possessione exigendi; & beneficiatus consenserat reseruationi pensionis.*

12 *Translatarius releuatur ab onere iustificandi gratiam transferentis, quando ipse transferens fuit in longissima quasi possessione exigendi pensiones.*

13 *Claus.* Sine retardatione &c. *durat in omnibus instantiis.*

14 *Tertium venientem ad causam pro suo interesse, afficit claus.* Sine retardatione, &c. *donec per titularem integrè pensionario fuerit satisfactum.*

15 *Claus.*Sine retardatione,&c.*impedit ne pensionem soluere nolens absoluatur.*

16 *Iurisdictionem conditionaliter dat claus.* Sine retardatione,&c.*vt pensio soluatur, interimque suspenditur.*

17 *Sententia lata,& omnia gesta non priùs soluta pensione, stante claus.*Sine retardatione, &c. *sunt nulla.*

18 *Claus.*Sine retardatione,&c.*non operatur, quando constaret de vitio in ventre.*

19 *Exceptio nullitatis,vel vitij aliunde,& extrinsecus, quàm ex ventre proueniens, non retardat solutionem pensionis stante claus.* Sine retardatione solutionis pensionis.

20 *Pensionarius quando stetit per longum tempus non petendo pensionem,nihil operatur claus.*Sine retardatione, &c.

21 *Signatura in aliquibus casibus consueuit rescribere sine clausula*, Sine retardatione solutionis pensionis.

22 *Pensionarius vbi agit contra vnum ex obtinentibus aliquod beneficium de pluribus, super quibus est facta reseruatio,non datur claus.* Sine retardatione,&c.

23 *Pensionarius quando simpliciter non denegat solutionem pensionis, sed prætendit deduci onera, non datur claus.* Sine retardatione solutionis pensionis.

24 *Non datur vbi ex productione literarum reseruationis resultat exceptio.*

25 *Claus.* Sine retardatione solutionis pensionis arbitrio Rotæ,*quousque suspendat processum executiuum super solutione pensionis.*

26 *Claus.*Sine strepitu & figura iudicij, *operatur vt iudex possit incipere ab articulis, & illis probatis statim procedere ad arbitrium.*

27 *Claus.*Si paternæ continentiæ non sit imitator, *potius format modum instructiuum commissarij, quàm quod inducat conditionem.*

DE vi,& effectibus huius clausulæ, vide Maresc. 1 *var. res. lib.1. cap.22.* Put. *decis.*34. aliàs 32.*in correct.lib.*1.Mart *de claus.part.1.claus.*149. alias 165. *in vlt.impress.*Nicol Garc.*de benef.p.1.cap.5.num.*516. *cum multis seqq.* Marches. *de commiss.part.1.pag.*595. *num.*123.*cum seqq.*Aloys.Ricc.*in collect. decis. part.4. collect.* 1163. Campanil. *in diuersorio Iuris Canonici rub.11.cap.13.num.*184.*cum seqq.* Viuian. *in praxi Iurisp.lib.*13.*cap.*8.*num.*172.*cum seqq. in 2. edit.* latè & eleganter D. Melch Lotter.*de benef. lib.1. quæst.*38. *à princ.*Theodos.de Rubeis *in sing.Rota tom.2. part.4. conc.*762. Rot. *decis.*193.*num.*15.*p.1. in posthum. Farin.* vbi quòd suspendit iurisdictionem vsque dum conditio impleatur,& *decis.*308 *n.*3.*in fin.& n.4.ead.p.1.* aliàs *p.3.rec.*

In commissionibus super nullitate, vel reductio- 2 ne pensionis à Papa reseruatæ, solet poni hæc clausula ob reuerentiam literarum Apostolicarum,& fraudes recusantium soluere pensiones; ita Staphil. *de liter.Iustitia,tit.exceptio sola plus operatur,& c.n.*13. *&* 14.*pag.*184.*& seq.* Gom. *in compend. vir.vsque Signatura, vers. est aduertendum*, Gig.*de pens. quæst.*35. *num.*9. *& quæst.*61. *num.*12. *& quæst* 85. Gambar. *de officio Legati, lib.6.quæst.*17. *&* 36. Rebuff. *de pacif. possessor. num.*156. aliàs 137. Vestr. *in pract. lib.* 3. *c. vlt.num.*1. Flamin. *de resign. lib. 6. quæst.*2. *num.* 155. Mart.*d.claus.*165.*num.*23. Aloys.Ricc.*d.collect.*1163. *ampliat.*1.Nicol.Garc.*d.cap.*1.*num.*516. vbi *num.*517. ex Rota *decis.*301.*pars.* 1. *diuers.* ampliat, etiamsi non adsit quasi possessio exigendi. Theodos. de Rubeis *d.claus.*762. *num.*18. vbi *num.* 39. dicit quòd semper apponitur vbi constat de reseruatione pensionis, ad obuiandum, (vt ipse aduertit *numer.* 40) fraudibus & malitiis soluere recusantium,ne scilicet interim durante lite solutio pensionis omittatur, & *num.* 41. quòd etiam apponitur in commissione inualiditatis pensionis, ne interim pensionarius pensione spolietur, Valenzuel *cons.*186. *num.*10. vbi quòd apponitur in commissione super reductione pensionis.

Verùm cum hæc clausula non rescribitur contra 3 titularem stante translatione ad fauorem translatarij in vim literarum translationis, quæ secum affert exceptionem primæ pensionis extinctæ, Cassad. *decis.*10.*num.*8.*de rescript.* Vestr.*in pract.lib.*3 *cap.vlt. numer.* 2. & fuit dictum *in Brixien. pensionis* 23. *Maij* 1594. *coram illustrissimo D. meo Card. Millino*

&

& in Neriton. pensionis 9. Nouembris 1601. coram Litta, & in Papien. pensionis 11. Decembris 1606. coram Ortembergo, impressa per Farinac. decis. 122. n. 3. part. 1. rec. Theodos. de Rubeis d. cl. 761. num. 28. vbi intelligit si transferens, fuit in quasi possessione exigendi. & n. 31. intelligit iustificata translatione, ac etiam reseruatione antiqua, etiam quòd adsit clau. Arbitrio Rotæ. Literæ autem translationis habent de Iure paratam executionem, ita vt detur translatario via executiua pro executione suæ translationis, sicut dabatur pensionario transferenti, vt fuit dictum in Bonon. pensionis coram Illustrissimo Card. Millino, & in Cremon. pensionis coram Illustrissimo Card. Canal. impressa apud Marches. de commiss. part. 1. pag. 558. & seq. & in Firmana pensionis 16. Febr. 1625. coram Remboldo, adeò vt contra translatarium iam non foleat rescribi, nisi cum hac clausula, vt per Garc. de benef. part. 1. cap. 5. num. 470. & fuit resolutum in Firmana pensionis 23. Ianuarij 1627. coram D. Dur. Generaliter enim via executiua, quæ competit cedenti, datur etiam cessionario cum eisdem priuilegiis, Ioan. Andr. in addit. ad Spec. tit. in rub. de cess. Paul. de Castro cons. 91. n. 3. vol. 1. Roman. cons. 38 & cons. 142.

4 Sic etiam hæc clausula non ponitur in pensionibus per inferiores à Papa impositis, prout solet imponi in eis, quæ reseruantur à summo Pont. nam in istis non requiritur causa, non enim potest esse aliquod dubium super illarum validitate, quare statim habent executionem, cùm in aliis requiratur causa iusta, & legitima, cùm non possint imponi nisi in casibus permissis: vnde non est honestum, vt fiat executio sine discussione, & cognitione causæ; ita ex Gom. & Greg. resoluit Stephan. Gratian. disc. for. c. 617. n. 20.

5 Operatur, vt Iudex non possit validè procedere in negotio principali, nisi priùs soluta pensione, quia interim cessat Iurisdictio, Sarnen. in compendio Signaturæ, num. 84. Paris. cons. 94. num. 12. lib. 4. Mart. d. clauf. 165. num. 14. Nicol Garc. d. cap. 5. num. 518. cum seqq. Aloys. Ricc. d. collect. 1163. effect. 1. Pacific. de Salu. interd. inspect. 4. cap. 4. n. 40. Seraph. decis. 664. num. 1. Rota decis. 301. & decis. 349. num. 1. part. 1. & decis. 182. num. 3. lib. 2. part. 3. diuers. & fuit dictum in Eln. pensionis 13. Nouembris 1609. coram Card. Caualerio, impressa per Marches. de Commiss. part. 1. pag. 544. & in Abul. pensionis 20. Nouemb. 1606. coram Card. Sacrata, impressa per March. d. p. 1. pag. 609. & in Romana pensionis 23. Iunij 1597. coram Pamphilio, impressa per eundem pag. 613. & in Parm. dat. 27. Iunij 1612. coram Reuerendissimo Domino mea Coccino, impressa per Farin. decis. 918. num. 1. part. 1. recent. Cæs. de Graffis decis. 8. num. 1. de re iudic. Theod. de Rub. d. clauf 762. n. 1. vbi num. 4. aduertit quòd de solutione constare debet in actis, antequam iudex procedat, aliàs non dicitur certus de sua iurisdictione. & num 21. quòd non sufficit quòd pensio sit verè soluta, nisi id ex actis constiterit, & num. 20. quòd stante hac clausula sententia lata non prius soluta pensione est nulla. & num. 21. quòd generaliter omnia gesta ante solutam pensionem stante hac clauf. sunt nulla. Vide Theodos. de Robeis p. 4. d. clauf. 99. num. 2. vbi quòd hæc procedit non obstante clauf. quod pensio medietatem fructuum non excedat, quæ est exceptio resultans ex ventre reseruationis, quia ve intret clausula, non est opus verificatione gratiæ, sed postea iustificatur in petitorio.

6 Hæc clausula licèt reseruet Iurisdictionem exequendi Iudici exequutori à quo, vt per Gigant. de pens. quæst. 69. in final. verbis, non tamen ligat manus Iudici appellationis ad quem, quin quoque idem facere possit, vt declarando Gom. in compendio vtriusque Signaturæ num. 84. & 85. vers. confirmatur ista opinio, respondit Rota in Cæsaraugustana pensionis 4. Iunij 1608. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, & in Abulen. pensionis 15. Decembr. 1610. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano. Vbi etiam habetur, 7 hanc clausulam procedere, quando sententia fuerit lata ad fauorem, & pro validitate pensionis, ac proinde Signaturam ea vti non solere in contrario casu scilicet in commissione appellationis, quando sententia fuit lata ad fauorem titularis.

8 Respicit hæc clausula non solùm terminos iam maturatos, & decursos non solutos, sed etiam in futurum decurrendos, vt notat Marches. d. p. 1. pag. 494. num. 1. & stante scilicet quasi possessione exigendi, maximè si concurrant literæ Apostolicæ expeditæ, vt per Staphil. de liter. Iustitiæ. §. in prima, num. 82. Gig. de pens. quæst. 35. num. 8 & quæst. 62 num. 42. At contra consentientem reseruationi pensionis, proceditur ad executionem etiam literis non iustificatis, & fuit dictum in Aretina pensionis 15 Iunij 1610. coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino. Et quando controuertitur pensio, Rota vult, vt contra successorem constet aliquo modo de quasi possessione; idémque pariter gustare Signatura intendit, & postea vno, vel alio modo secundùm facti contingentiam rescribit, vt fuit dictum in Burg. pensionis 24. Iunij 1595. coram Bianchetta, quam refert Marches. d. part. 1. pag. 495. num. 74. nam hæc clausu- 10 la si de solutione non constat, non tollit quin literæ sint iustificandæ, vt fuit tentum in Papiana pensionis 16. Decembris 1579. coram Rubea, impressa per Marches. de Commiss. part. 1. pag. 513. & Ideo pensio- 11 narius soluere debet pensionem translatario, etiam non iustificata gratia transferentis, quando transferens erat in quasi possessione exigendi, & beneficiatus consenserat reseruationi pensionis, vt fuit resolutum in Mediolanen. pensionis 17. Iunij 1613. coram Pamphilio, impressa per Farin. decis. 505. num. 2. part. 1. rec. vbi num. 3. subdit, quòd translatarius re- 12 leuatur ab onere iustificandi gratiam transferentis, quando ipse transferens fuit in longissima quasi possessione exigendi pensiones. Vide Theodos. de Rubeis d. p. 4. clauf. 99. §. 3. vbi dicit quod stante hac clausula in commissione in iudicio retinendæ, non requiritur quod censet de reseruatione pensionis per literas Apostolicas, in dicto enim iudicio non requiritur aliquis titulus etiam coloratus, per Cassad. decis. 4. n. 8. de restit. spoliat cùm sola quasi possessio sufficiat ad effectum manutentionis, idque procedit etiam contra successorem in beneficio iuxta decisiones Guid 629. & Putei 151. lib. 1. quos Rota passim obseruat. siue agatur remedio can. reintegrandæ, siue remedio retinendæ, cùm vtrumque competat ei, cui existendi in quasi possessione percipiendi solutio pensionis denegatur, Put. dec. 419. lib. 2. vt in iudicio petitorio, vbi validitas pensionis est discutienda, debet constare de reseruatione per literas Apostolicas, iuxta regulam de non iudicando iuxta formam supplicationum.

13 Durat in omnibus instantiis hæc clausula, Cassad. decis. 8. de rescript. Rota decis 43. num. 2. part. 3. diuers. & fuit dictum in d. Abulen. pensionis coram Domino meo Pirouano, impressa per Marches. d. part. 1. pag. 536. num. 4. Theodos. de Rubeis d. clauf. 762. num. 26. & num. 25. dicit quòd hæc clausula censetur in qualibet commissione sepernta. nouissimè D. Lotter. de re benef. lib. 1. q. 37. num. 23. vbi quòd durat vsque ad

ad finem litis per tres conformes, vel per vnam, quæ tranſierit in rem iudicatam, etiamſi in aliis commiſſionibus non fuerit reperita, vt fuit dictum *in Neritcnen. penſionis 26. Nouembris 1607. coram Card. Caualerio*, impreſſa per Marcheſ. *p.* 1. *pag.* 610. *n.* 2. *in vlt. impreſſ.*

14 Afficit tertium venientem ad cauſam pro ſuo intereſſe, donec per titularem integrè penſionatio fuerit ſatisfactum, vt fuit dictum *in Vrgellen. iuris optandi 10. Decembris 1601. coram Gregor. XV. inter eius deciſiones impreſſas deciſ.* 36. *n.* 3. Mart. *d. clauſ.* 165. *num.* 24.

15 Impedit ne penſionem ſoluere nolens abſoluatur, vt fuit dictum *in Elnen. penſionis 13. Nouemb. 1609. coram Card. Caualerio*, impreſſa per Marcheſ. *d. p.* 1. *pag.* 544.

16 Hæc clauſula dat conditionaliter Iuriſdictionem, vt priùs penſio ſoluatur, interimque ſuſpenditur, vt ſæpe ſæpiùs reſolutum fuit in Rota, & ſignanter *in d. Abulen. penſionis corā Domino meo Pirouano*, impreſſa per Marcheſ. *d. part.* 1. *pag.* 536. *num.* 6. *& in Cauen. penſionis 10. Iunij 1609. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano*, impreſſa per Marcheſ. *d. part.* 1. *pag.* 541. & in aliis allegatis per Mart. *dict. clauſ.* 165.

17 *num.* 1. vbi *num.* 2. ampliat procedere etiam lite pendente, & *n.* 3. etiamſi ſententia lata ſit ſuper ſpolio, vel per appellationem ſuſpendatur, ita vt ſententia lata, & omnia geſta non priùs ſoluta penſione ſint nulla, vt per eundem Mart. *d. clauſ.* 165. *num.* 3. Aloyſ. Ricc. *d. collect.* 1163. *effect.* 2. Theodoſ. de Rubeis *d. clauſ.* 762. *n.* 3. *cum ſeqq.*

18 Non operatur tamen hæc clauſula, quando conſtaret de vitio in ventre, veluti ſi conſtaret de non iure, vel ageretur vigore inſtrumenti nulli, vel inualidi, quia tunc non obſtante clauſula, *Sine praeiudicio executionis, &c.* ſuperſedendum eſt in executione, Caſſad. *deciſ.* 10. *de reſcript.* Put. *deciſ.* 34. *ſub num.* 1. *in fin. lib.* 1. Marta *d. clauſ.* 165. *num.* 9. Marcheſ. *d. part.* 1. *pag.* 469. *num.* 88. Rot. *deciſ.* 310. *num.* 3. *& deciſ.* 349. *num.* 7. *part.* 1. *diuerſ.* & apud Pacific. *poſt tract. de Saluiano interd. deciſ.* 263. *num.* 1. *&* 2. *& deciſ.* 264. *ante finem.* Achill. *deciſ.* 4. *in fin. de reſcript.* Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 8. *num.* 13. *de re iud.* Theodoſ. de Rubeis *d. clauſ.* 761. *num.* 14. vbi *num.* 18. aduertit quòd à tempore Gregorij XIII. eo ita mandante in ſignatura retulit D. Robuſterius quòd exceptio oriens ex ventre, non impedit dictam clauſulam, ex quo propterea iuriſdictio eſt data ſub conditione, & *num.* 19. ſubdit quod tunc exceptio dicitur oriri ex ventre quando gratia eſt conditionalis, aliàs ſecus. Tunc Rota intelligit exceptionem oriri ex ventre, quando gratia eſſet conditionalis, puta, *Poſtquam clericali fuerit charactere inſignitus*; conditione enim non verificata, non conſtat de reſeruatione, & hoc caſu procedit *deciſ.* 3. *de commiſſ.* Achill. Seraphin. *deciſ.* 664. *n.* 2. Theodoſ. de Rubeis *d. clauſ.* 99. §. 4. *n.* 4.

19 Vel etiam ſi incontinenti de nullitate, vel vitio doceretur, Capuaq. *deciſ.* 164. *p.* 2. Pacific *d. cap.* 4. *num.* 45. Secus tamen ſi aliunde, & extrinſecus, quàm ex ventre, hæc exceptio oritur. Rota apud eundem Pacific. *poſt tract. de Salu. interd. deciſ.* 263. *num.* 3. *part.* 1. quia tunc non retardatur executio, vt aduertit idem Pacific. *d. cap.* 4. *num.* 46. Hinc etiam hanc clauſulam non dari in penſione impoſita ex falſa cauſa, cenſuit Rota *in Compoſtellana penſionis 15. Martij 1585. coram Card. Seraphino*, impreſſa per Marcheſ. *d. p.* 1. *pag.* 533.

20 Nec operatur, quando penſionarius ſtetit per longum tempus non petendo penſionem; ita ex Gigan. *de penſ. quæſt.* 85. *num.* 3. Sarnen. *vbi ſuprà, verſ. præterea, & ex vna Bixien. penſionis 21. Maij* 1529. colligit Mart. *d. clauſ.* 165. *num.* 15. vbi ſubdit, hoc eſſe verum, quando penſionarius poteſt agere, & negligit; ſecus verò ſi non poteſt agere, quia non data negligentia, minimè cenſetur amiſiſſe animum exigendi, & *num.* 16. obſeruat, hanc clauſulam non dari quando penſio eſt impoſita ſuper pluribus beneficiis, quæ poſtea deuenerunt ad manus diuerſarum perſonarum. Hæc omnia reſoluit Theod. de Rubeis *d. clauſ.* 761. *n.* 44. 45. *&* 47.

21 Sunt etiam aliqui caſus in quibus Signatura ſine hac clauſula reſcribere conſueuit, quos nouem eſſe refert, & proſequitur Gig. *de penſionib. quæſt.* 85. *per totam*, quem citat D. Lotter. *d. lib.* 1. *quæſt.* 38. *num.* 14. vbi ſubdit, eos omnes caſus ad vnam cauſam poſſe reduci, videlicet quando obligatio titularis non eſt liquida.

22 Non datur igitur hæc clauſula, vbi penſionarius agit contra vnum ex obtinentibus aliquod beneficium de pluribus, ſuper quibus eſt facta reſeruatio, vt per Gigan. *d. quæſt.* 85. *num.* 5. Anton. Auguſtin. *in epit. cap.* 5. *de ſolut. penſ. num.* 2. D. Lotter. *dict. quæſt.* 38. *num.* 19 vbi *n.* 21. poſt Seraphin. *deciſ.* 1429. *num.* 7. ſubdit, hoc non procedere ſi reſeruatio facta eſſet in ſolidum, cùm tunc foret in electione penſionarij, retinere ſolidam penſionem ſuper vno corpore beneficij, dummodo eſſet illius capax.

23 Nec etiam datur, quando penſionarius ſimpliciter non denegat ſolutionem, ſed prætendit deduci onera, vt per Gig. *d. quæſt.* 85. *num.* 7. D. Lotter. *dict. q.* 38. *n.* 12.

24 Nec etiam datur vbi ex productione litterarum reſeruationis reſultat exceptio, Caſſad. *deciſ.* 10. *de reſcript.* Cæſ de Graſſis *deciſ.* 8. *num.* 13. *de re iud.* Theodoſ. de Rubeis *d. concl.* 762. *n.* 48.

25 Clauſ. *Sine retardatione ſolutionis penſionis arbitrio Rotæ*, ſuſpendit proceſſum executiuum ſuper ſolutione penſionis, donec Iudex faciat verbum in Rota ſuper meritis cauſæ, abſque eo tamen quod ſuper hoc an intret arbitrium, det dubium particulare: ita Theod. de Rub. *in ſingul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauſ.* 664. *num.* 19. cum hæc clauſula intelligatur prout de iure, quando nulla adeſt cauſa, non retardat nec impedit effectum clauſulæ, *Sine retardatione ſolutionis penſionis*, & quando penſio eſt iuſtificata, non eſt locus arbitrio ad retardandam ſolutionem; operatur tamen vt cenſeatur data facultas cognoſcendi de validitate, vel inualiditate penſionis ad effectum procedendi cum retardatione, vel ſine, & idem Rota antequam declaret arbitrium ſolet deguſtare validitatem penſionis, & ſi penſio eſt valida, non dat arbitrium, ita ex pluribus Rotæ deciſionibus Theod. de Rub *d. concl.* 763. *n.* 1. *cum ſeqq.*

26 Clauſ. *Sine ſtrepitu & figura iudicij*, operatur vt iudex poſſit incipere ab articulis, & illis probatis ſtatim procedere ad ſententiam, Roman. *conſ.* 519. *n.* 5. Theod de Rob. *clauſ.* 763. *n.* 4. vbi *num.* 2. tenet quòd per hanc clauſulam cenſetur remiſſa, quæ conſtructionem iudicij, & ſolemnitatem tantum reſpiciunt, non negotij veritatem.

27 Clauſ. *Si paterna incontinentia non ſit imitator*, potius ſonat in modum inſtructiuum commiſſarij, quàm quod inducat poſſeſſionem, Rot. *deciſ.* 4. *de filijs Presbyt. in antiq.* Felin. *in c.* 2. *n.* 6. *verſ. adde tamen, de reſcript.*

CLAVSVLA CLXIII.

Si non valet vt testamentum, valeat, &c.

1 *Relictum factum filiis cum clausula*, Si non valet, &c. *intelligitur factum iure institutionis ; si verò dicatur*, valeat iure cuiuslibet vltimæ voluntatis, *tunc valebit iure codicillorum, vt num.* 2.

5 *Quid si dicatur*, si valeat etiam iure donationis inter viuos.

1 QVando adiectum fuerit, *valeat prout meliùs valere potest*, tunc hæc clausula æquiparatur clausulæ, *Omni meliori modo*, & relictum factum filiis, intelligitur factum iure institutionis, Bald. *in l. quoties, col. fin. C. de hered. instituend.* Mart. *de claus. part. 3. claus.* 83. *in fine.*

2 Si verò composita sit simpliciter, hoc est, *valeat iure cuiuslibet vltima voluntatis*, tunc valebit iure codicillorum, Bald. *cons. 504. num. 3. vol. 5.* Paris. *cons. 25. num. 6. vol. 3.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 1. tit. 9. n. 16.* quos refert & sequitur Mart. *d. claus.* 83. *n.* 1.

3 Si tamen superadditum sit, *valeat etiam iure donationis inter viuos*, tunc hæc clausula nihil operatur in testamento, sed tantùm in codicillis; ita; Surd. *cons. 348. n. 14.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 29. n. 29.* vbi *n.* 31. subdit, operari aliquando, vt donatio possit sustineri.

CLAVSVLA CLXIV.

Si neutri.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Beneficium acquiritur per gratiam*, Si neutri, *quando neuter litigantium super illud ius habet.*

3 *Scriptum*, Si nulli, &c. *quando dicatur, ostenditur.*

4 *Gratia*, Si neutri, *vt suffragetur, debet verificari duplex conditio vltra litem, videlicet quod beneficium vacet, & quod neutri ius competat.*

5 *Gratia*, Si neutri, *pendet à futuro litis euentu, & antequam operetur effectum suum, debet expectari dictus euentus.*

6 *Gratia*, Si neutri, *non habet locum, nisi quando beneficium est litigiosum, lite nondum extincta.*

7 *Litem requirit de tempore data gratia*, Si neutri.

8 *Gratia*, Si neutri, *non conceditur pro lite mouenda.*

9 *Citationis reproductio est necessaria ad inducendam litem respectu rei.*

10 *Lis vera non est necessaria in gratia*, Si neutri, *sed sufficit lis de facto.*

11 *Iurisdictionis defectus si adesset in Iudice, tunc non diceretur adesse lis, nec de facto, ad effectum gratia*, Si neutri.

12 *Prouisionis aduersarij debet fieri mentio, vt sit valida gratia*, Si neutri.

13 *Mensis est exprimendus in gratia*, Si neutri.

14 *Beneficij vacatio nisi præsupponatur, non sustinetur gratia*, Si neutri.

15 *Conditionalis est gratia*, Si neutri.

16 *Subreptitia non est gratia*, Si neutri, *ex eo quod non sit facta mentio, quod collitigans sit prouisus Apostolicus.*

17 *Gratia*, Si neutri, *conceditur prouiso Apostolico etiam contra alium prouisum Apostolicum.*

18 *Gratia*, Si neutri, *quoad non ius alterius partis satis iustificatur ex reuolutione, & inspectione actorum.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Mascard. *de prob. conc.* 1383. *num.* 16. Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 72. col.* 939. Flam. *de resignat. lib. 1. quæst. 3. n. 64. & 104. & lib. 10. quæst. 3. n. 11. cum seqq. & n.* 43. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 32. n.* 40. Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit. 22. n. 1. cum seqq. & n. 58. cum tribus seqq.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. part. 5. collect.* 1687. Hæc clausula & gratia cum conditione, *si beneficium vacet, & neutri ex collitigantibus ius competat*, statim conceditur prouiso Apostolico, Rot. *decis. 184. num. 1. p. 1. in posthum. Farin.* alias *p. 4. recent.*

2 Per gratiam, *Si neutri*, acquiritur beneficium, quando neuter litigantium super illud ius habet, quod vno ex duobus modis fieri potest. Primo, dirigendo gratiam, seu scriptum Episcopo, vel alteri, cui Papa mandat, vt si per euentum litis eiusmodi constiterit, neutrum dictorum litigantium in dicto beneficio ius habere, & idem beneficium, vt præmittitur, vacare, & tempore datæ præsentium non sit in eo ius alicui specialiter acquisitum, cum omnibus iuribus & pertinentiis suis eidem N. auctoritate nostra conferas, & signare procures, inducens, &c. Secundò, quando Papa ipsemet confert; si neutri litigantium sit ius quæsitum, & hoc est tutius, & postea petit in iudicio recipi in partem, & recipitur. 3 Rescriptum verò, *Si nulli*, dicitur quando sunt tres, vel plures nullum ius habentes, & super eodem beneficio litigantes, & prouidetur à Papa tertio de tali beneficio: quod demum habet locum, quando illud est litigiosum, vel quando partes essent pares in data, & se impedirent per concursum, nisi tamen in gratia alterius esset clausula ratificationis. Post tres sententias victo non datur gratia, *Si neutri*, sed potest dari rescriptum, *Si alteri*, videlicet, si victori ius non competit, eidem victo conferatur; quo casu is non poterit ius antiquum deducere, sed nouum tantùm, vtpote hæresim, vel simoniam, quam victus nesciebat, & si illam probet, obtinebit, aliàs opponetur exceptio rei iudicatæ. Colliges hæc ex Rebuff. *in praxi beneficiali, prima parte Signatura*, & ex Azorio *d. c.* 32.

4 Vt gratia, *Si neutri*, suffragetur debet iustificari vltra litem duplex conditio, videlicet quod beneficium vacet, & quod neutri ius competat; ita Rota *decis. 24. & ibi addit. num. 3. de rescriptis, & decis. 1. de sequest. poss. in nou.* Verall. *decis. 41. num. 3. part.* 2. Put. *decis.* 48. aliàs *decis. 46. n. 3. in correct. lib.* 1. & fuit dictum *in Aurien. parochialis de Breues* 15. *Iulij* 1615. *co. am Vbaldo*, impressa per Farin. *dec. 715. num. 2. p. 2. recens.* vbi pariter habetur, quod huiusmodi conditiones debent verificari per agentem, & gratiam prodocentem.

5 Pendet gratia, *Si neutri*, à futuro litis euentu, & antequam operetur effectum suum, debet expectari dictus euentus, vt pariter dictum fuit *in citata Aurien. parochialis. impressa d. decis. 725. num. 3. p. 2. recent.* nam hæc gratia est conditionalis, dummodo scilicet per aduentum litis comparuerit neutri ius competere, Rot *decis. 220. num. 6. part. 1. in posthum. Farin.*

Et

6 Et ideo locum non habet, nisi quando beneficium est litigiosum lite nondum extincta, Gonzal *d.gl.*32. 7 *num* 4. Azor. *d.cap.*31. Imò requirit litem de tempore datæ, Verall. *decis.*14. *num.* 1. *& seq.p.* 2. Mantic. *decis.*50. *n.*1. Nicol. Garc. *de benef.p.*6. *cap.*1. *n.*a12. *& seq.* & fuit resolutum *in Gerunden. Hebdomadaria* 13. *Iunii* 1612. *coram D. Patriarcha Pamphilio*, impressa per Farinac. *decis.*451. *num.*1. *p.* 2. *recent.* Et sicut piscis non potest esse sine aqua, ita nec gratia, *Si neutri*, sine lite, vt fuit dictum *in Salamantina Archidia-* 8 *conatus* 16. *Iuny* 1581. *coram Rubeo.* Et quod non concedatur pro lite mouenda, asserit Verall. *dec.*34. *n.*4. *p.*2. & fuit dictum *in Verdun. Canonicatus*, impressa 9 per Nicol. Garc. *de beneficiis, p.*5. *c.*3. *n.*44 Et est adeò verum requiri litem de tempore datæ dictæ gratiæ, vt si tunc esset citatio executa, sed non reproducta, & post datam gratiæ reproducta sit, non sufficeret, cùm reproductio sit necessaria ad inducendam litem respectu rei, Rota *in Legionen. Parochialis* 16. *May* 10 1603 *coram Ostemberge.* Bene verum est, quod non est necessaria vera lis, sed suffic lis de facto, Man- 11 tic. *decis.*99. *n.* 4. Si tamen adesset defectus iurisdictionis in Iudice, tunc non diceretur adesse lis, nec de facto, ad effectum huius gratiæ, *Si neutri*, vt fuit dictum *in Placentina Decanatus* 12. *Nouembris* 1593. *coram Penia.*

12 Hæc gratia, *Si neutri*, vt sit valida, debet fieri mentio prouisionis aduersarij, vt ex Rebuff. *in praxi, tit. de rescripto gratiæ, Si neutri, n.*36. censuit Rota *in vna Bracharen. benefici*j 19. *Ianuarij* 1604. *coram Greg. XV.* quæ reperitur impressa per Farin. *decis.*105. *num.* 1. *p.*2. *recent.*

13 In hac gratia, *Si neutri*, mensis ex exprimendus, 14 vt per Gonzal. *d.gloss.*32. *num.* 21. & non sustinetur, nisi præsupponat beneficij vacationem, ex Flamin. *d.lib.*1. *q.*3. *n.*64. *&* 104. vbi *n.*43. subdit, nequaquam prodesse non facta mentione intrusionis, & fructuum malæ perceptionis.

15 Est conditionalis, & nihil ponit in esse, ac proinde attenditur tempus, quo beneficium conferri potest, non autem tempus datæ; ita Mascard. *d. conclus.*1383. *num.*16. Camill Borell. *d.tit.*22. *num.* 2. *& num.*59.

16 Hæc gratia, *Si neutri*, non est subreptitia, ex eo quod non sit facta mentio, quod collitigans sit prouisus Apostolicus, Greg. *decis.*150. *per totam*, vbi *n.* 3. 17 dicitur, quod hæc gratia ex stylo Datariæ conceditur prouiso Apostolico etiam contra alium prouisum Apostolicum; & *num.*6. quod non est præiudicialis, quia non habet locum nisi data inualiditate gratiæ partis aduersæ.

18 Satis iustificatur quoad non ius reuolutione, & inspectione actorum, Gregor. *decis.*84. *num.*5. Intellige quoad non ius alterius partis, nam quoad non ius impetrantis satis iustificatur ex sola illius confessione, Gregor. *decis.*98. *num.*2. Et quod ex sola confessione impetrantis iustificetur quoad non ius illius, in terminis huius gratiæ sæpiùs firmatum fuit in Rota, & signanter *in Melnen. Prioratus* 22. *May* 1615. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.* 699. *sub num.* 2. *part.* 2. *recent. & in Ciuitatis Castelli Parochialium* 22. *Iunij* 1615. *coram Card. Verospio*, impressa per eundem Farinac. *decis.*736. *in fin. ead. part.* 2. *recent.* Imò etiamsi haberet ius in prima gratia, censetur huic iuri renuntiare, Rota *decis.*98. *num.*1. apud Farinac. *post lib.* 2. *consil.*

CLAVSVLA CLXV.

Si per diligentem examinationem, &c.

1 *Clausula*, Si per diligentem examinationem, &c. *apponi solet in prouisionibus parochialium.*
2 *Examen cum synodalibus examinatoribus quod pro forma requiratur, operatur clausula*, Si per diligentem examinationem, &c.
3 *Examinatus coram Ordinario, synodalibus examinatoribus adhibitis, & idoneus repertus ad certam parochialem, ad eandem examinari non debet etiam stante clausula*, Si per diligentem examinationem, &c.
4 *Examinatus semel, iterum examen subire non tenetur.*
5 *Approbatione ad eandem parochialem exhibita à Cancellaria, passim mutari consueuit supplicatio ex forma dignum, in gratiosam.*
6 *Declaratur Gonzal. ad Garc.*
7 *Ex anteacta vita ratione assequitur, quid de sequenti vita sit præsumendum.*
8 *Auditor Rota tanquam subrogatus loco Ordinarij potest conferre immittendo in possessionem.*

1 Hæc clausula apponi solet in prouisionibus parochialium per Sedem apostolicam faciendis, quæ sic extendi solet; *Si per diligentem examinationem per te adhibitis examinatoribus in Synodo diœcesana deputatis, ad hoc idoneum esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus.* Quæ clausula cùm frequens sit, ideo super illius intellectu transcribendam duxi S. Rotæ decisionem *in vna Pistorien. parochialis* 6. *Februarij* 1623. *coram R.P.D. Merlino*, quæ eleganter sic decidit.

2 Quamuis enim clausula prædicta conditionem importet, & operetur quod examen cum synodalibus examinatoribus requiratur pro forma, ita vt illud prætermitti nequeat, quantumcumque impetrans sit re vera idoneus, ex latè deductis per Garc. *de benef. cap.*2. *num.* 253. *& pluribus seqq.* & præsertim *n.* 266. vbi refert decisionem *in Calaguritana beneficij de Ornillos* 12. *Octob.* 1587. *coram bon. mem. Cardin. Pamphilio*, in qua fuit dictum id procedere, etiamsi aliàs fuisset examinatus, & approbatus etiã ad parochiales: visum tamen fuit conditionem, ac formam huiusmodi satis superque fuisse adimpletam, ex eo quia Ricciardus fuerat iam antea coram 3 eodem Ordinario synodalibus examinatoribus adhibitis examinatus, & idoneus repertus, & approbatus ad hanc eandem parochialem. Et consequenter non fuit necessarium nouum examen: semel 4 enim examinatus, iterum examen subire non tenetur, *cap. accepimus*, *& ibi gloss. in* 1. *notab. de ætat. & qualit. & ordin. præficien.* Et clausula prædicta debet intelligi de examine facto, vel faciendo, quatenus illud iam antea factum non fuisset: siue enim conditio prædicta dicatur casualis, ex quo etiam idoneus casus, putà, memoria labente, vel Præsulis, & examinatorum aspectu perterritus deficere potest in examine; siue mista tanquam pendens etiam ab arbitrio, & iudicio Ordinarij, vel examinatorum, non est necessarium adimplenda potest rescripti præsentationem, sed sufficit quod fuerit antea in rei veritate modo prædicto adimpleta, quoties tempore rescripti Princeps ignorabat adimplementum, ad *l. hac conditio.* §. *fin.* & ibi Bart. & Socin. *ff. de cond. & demonstr. l. si ita scriptum.* §. *fin. ff. de legat.* 2. Ruin. *consil.* 89. *num.* 2. *lib.* 4. pulchrè Surd. *in consil.* 69. *n.* 19. *&* 20.

Præsumitur enim, quod si Papa tale adimplementum sciuisset, non quidem in forma Dignum, sed in forma gratiosa, & absque tali conditione prouidisset, vt in similibus terminis considerant Socin. *in d.l.hac conditio, n.4.in fin.* Ruin. *d.conf. 89. num. 2.* quos sequitur Surd. *in praellegato consilio 69. n. 10.*

5 Cum quo etiam consonat stylus Cancellariæ, cuius attestatio fuit, secundum quem exhibita approbatione ad eandem parochialem, passim mutari consueuit supplicatio ex forma dignum, in formam gratiosam. Ex quo apparet, formam huiusmodi per clausulam prædictam importatam, non esse mentalem, & consequenter illius omissionem processum non vitiare, vt tradit Butr. *in cap. super literis, n.16. de rescript.* & Brunot. *in tract. de forma, tit. de potest. & effect. forma, vers. tertio prædicta conclusio, fol. mihi 56.*

6 Ex quibus patet responsio ad ea, quæ tradit Garc. *de benef. d.part.6. cap. 2. n. 353. cum seqq.* & Gonzal. *super reg.8. gloss.3. n. 89. & 56. cum seqq.* Procedunt enim, & ipsi loquuntur, quando non præcessit examen cum tribus examinatoribus synodalibus, iuxta formam præscriptam, vel quando fuit factum ab alio Ordinario, & approbatio fuit tantummodo generalis ad parochiales, in quibus terminis versabatur casus *in d. Calagurritana beneficij de Ormillos coram bon. mem. Card. Pamphilio*, vt ibi deprehenditur; non autem quando præcessit specialis approbatio ad talem parochialem præuio examine, & ideo non applicatur, cùm Ricciardus fuerit ab examinatoribus synodalibus rigorosè examinatus, & approbatus ad hanc eandem parochialem, & ab eodem Ordinario, in cuius locum fuit subrogatus D. meus Pirouanus, iuxta *Clem. Auditor, de rescript.* Et euidens est ratio differentiæ inter vtrumque casum, quia per examen generaliter factum ad parochiales, non est plenè consultum disciplinæ Christianæ, & curæ animarum alicuius certæ parochialis: fieri enim potest, quod talis parochialis exigat in suo Rectore præcipuas qualitates, quæ ab extraneo Ordinario examinante pro aliæ parochialis non potuerint excogitari; quod secus est, vbi ad eandem parochialem, & ab eodem Ordinario quis priùs fuerit examinatus, & approbatus.

7 Nec obstat quod à die, quo Riccardus fuit ab examinatoribus approbatus, vsque ad diem exhibitionis literarum Apostolicarum, effluxerit ferè duo menses, & vsque ad diem obtenti supradicti mandati de immittendo, intercesserit quinquennium, intra quod temporis spatium potuit ipse Ricciardus mutare mores, ita vt de emptore immissionis non esset idoneus. Quoniam vltra quod imò examen sequutum fuit per dies sex post datam prouisionis Apostolicæ, in quo tempore potuit Ricciardus scito sibi gratiam fuisse signatam, huiusmodi morum mutatio nullo modo probatur, & Iuris præsumptio est in contrarium, ex anteactæ enim vitæ ratione assequitur, quid de sequenti vita sit præsumendum, vt tradunt Marsil. *in l. maritus num.34. & seqq. ff. de quæst.* Alciat. *de præsumpt. reg. 2. præs. 8. in princip.* & Surd. *conf. 245. num. 49.* Quæ omnia tanto magis placuerunt, quia videbantur magis æqua, præsertim cùm agatur de sustinendo mandatum iam relaxatum, & immissionem illius vigore sequutam.

8 Minus etiam dicta immissione impugnari poterat, ex eo quod non præcesserit collatio; quia cùm Rotæ Auditor tanquam subrogatus locus Ordinarij, iuxta *dictam Clem. Auditor*, possit conferre immittendo in possessionem, videtur etiam priùs saltem virtualiter contulisse, adde Rom. *conf. 337. n. 3.* Rot. *decis. 16. n. 1. in fin. de concess. præbend. in nouis*, & in iis proprijs terminis idem fuit resolutum *in Calagurritana beneficij de Arnedo 22. Iunij 1625. coram me*, vbi plures afferuntur decisiones concordantes. Hactenus decisio coram R.P.D. Merlino, ex qua optimè declaratur vis, & effectus huius clausulæ.

CLAVSVLA CLXVI.

Si preces veritate nitantur.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Clausula*, Si preces veritate nitantur, *in qualibet gratia ex tacita conditione inest.*
3 *Clausula*, Si preces veritate nitantur, *intelligitur in vnoquoque rescripto, seu mandato; & in rescripto etiam Regis*, vt n.4.
5 *In obligatione Camerali adiecta literis reseruationis pensionis, subintelligitur clausula*, Si preces veritate nitantur.
6 *Clausula*, Si preces, &c. *apposita semper censetur, licet omissa fuerit ex consuetudine.*
7 *Æquiparantur clausulæ*, Si preces veritate nitantur, Si tibi constiterit, &, Vocatis vocandis.
8 *Conditionem non facit clausula*, Si preces veritate nitantur, *nec iurisdictionem fundat, sine inchoat, sed tribuit instructionem ad procedendum.*
9 *Iurisdictionem non impedit clausula*, Si preces veritate nitantur, *licet impediat eius exercitium.*
10 *Subreptio omnis quantumcumque modica per clausulam*, Si preces veritate nitantur, *vitiat gratiam.*

De vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per text. *ibi in l. fin. C. de diuers. rescript. & in c.2. de rescript.* Greg. *l.6. tit. 19. partit. 3.* Vital. de Camb. *in tract. claus. pag. 50. col. 1.* Lancel. *de attent. p.2. cap.20. limit.11. n.4.* Verall. *decis.128. n.1.* Perez *ad l.5. verf. quaro 14. tit. 12. lib. 3. Ordin.* Mascard. *de prob. concl.1210. num. 3.* Suar. *de legib. lib. 8. cap. 18. n.10.* Mart. *de claus. p.1. claus. 152. aliàs 168. & p.2. claus.71.* Cald. Pereira *quæst. forens. conf.26. n.7. in fin.* Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit.44. num. 301.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. litt. C, conclus. 305. à princip.* Rota *decis. 155. num.5. part. 2. in posth. Far.* aliàs *recent.* vbi quòd Seraph. subintelligitur in gratiosis, & *decis. 512. n.2. ead. p.1.* Theod. de Rubeis *in sing. Rotæ tom.2. part.4. claus.93.* vbi §.1. subdit quòd subintellecta in gratia suspendit effectum gratiæ quoad eius canonizationem, non autem quoad effectum gratiosæ subministrationis.

2 Hæc clausula in rescripto Apostolico, ac qualibet gratia ex tacita conditione inest, semperque subintelligitur, vt per Oldrad. *conf. 122. n.3. vers. 2.* Zabar. *conf.95. num.5.* Anch. *conf. 240. incip. Per prædicta, in princ.* Soc. *conf.164. n. 11. vers. confirmantur præmissa, vol.2.* Dec. *conf.13. n.1. & conf.142. num.6.* Rot. *decis. 251. p.2. diuers.* Marches. *de Commiss. p.1. pag.164. n.155. & p.3. pag.374. num.13. in vlt. impress.* & fuit dictum *in Burgen. Canonicatus 19. Ianuar. 1590. coram Card. Pamph.* impressa per March. *de Commiss. p.2. pag.543. & in Cæsaraugustana pensionis 21. Dec. 1591. coram eodem*, impressa per eundem Marches. *p.1. pag.573. n.2. in vlt. impress. & in Tudertina pensionis 2. Iunij 1617. coram Card. Verospio*, Card. Tusch. *d. litt. C, concl. 305. n.1.* Campan. *in diuers. Iuris Canonici, rub. 11. cap.13. num.193.* Mouet. *de commut. vltim. volunt. cap.7. n.127.*

Theodos.

Theod. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. part. 4. clauf. 772. num. 2.* vbi *num. 4. cum seqq.* ampliat etiam in omnibus partibus gratiæ, etiam accessoriis, etiamsi gratia sit Motu proprio, maximè in beneficialibus, ne detur vitiosus ingressus.

3 In vnoquoque rescripto, & mandato etiam intelligitur, *l. fin. C. de diuers. rescript. cap. in parte, tit. 1. de rescript.* Matt. *d. par. 1. clauf. 71.* Menoch. *conf. 103. n. 21.* Mascard. *d. conclus.* 1210 Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. in annot. n. 229.* Alea. Trentacinq. *var. resol. lib. 1. tit. de rescript. resol. 7. num. 1. & 2.* Melchior Phœbos *Lusit. decis. tom. 1. decis. 41. n. 1. & 2.*

4 In rescripto etiam Regis pariter subintelligitur, vt tradit Azeued. *l. 4. num. 2. & 3. tit. 26. lib. 8. noua Recopil.*

5 Subintelligitur quoque in obligatione Camerali adiecta literis reseruationis pensionis, vt censuit Rota apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis. 46. num. 2.*

6 Denique apposita semper censetur, licèt omissa fuerit ea consuetudine, Vital. de Camban. *vbi supra, n. 2. & vltim.* Perez *d. l. 5. vers. quare* 14. ibi, *tamen ex consuetudine, &c.*

7 Hæc clausula, & illa, *Si tibi constiterit, & Vocatis vocandis*, æquipollent, vt tradit Vital. de Camb. *vbi suprà, num. 1.*

8 Conditionem non facit hæc clausula, nec Iurisdictionem fundat, siue inchoat, sed tribuit instructionem ad procedendum; ita Felin. *in cap. ex parte, il 1. num. 1. & 6.* vbi Bald. *de rescript.* Matt. *d. part. 1. clauf. 151. aliàs 168. num. 1.* Marches. *de commiss. part. 1. pag. 165. num. 156.* Vital. de Camb. *citato loco, num. 4. & 5.* Henriq. *in summa, lib. 12. de matrim. cap. 3. in fin.* Alea. Trentacinq. *var. resol. lib. 1. tit. de rescript. resol. 7. num. 11.* Sanchez *de Matrim. lib. 8. disput. 34. num. 15.* præcipuè quando hæc clausula est tacitè subintellecta, quia tunc non reddit gratiam nec rescriptum conditionale, Theodos. de Rubeis *d. clauf. 772. n. 1.*

9 Vnde non impedire Iurisdictionem, licèt impediat eius exercitium, obseruat Mart. *d. part. 1. clauf. 71. n 4* vbi *n. 5.* subdit cum Curt. iun. *conf. 6. num. 27.* & Rebuff. *in praxi beneficiali, tit. de differ. inter rescripta gratiæ, & Iustitiæ, n. 9.* & Gram. *decis. 66. num. 18* quòd

10 per hanc clausulam omnis subreptio quantumcumque modica vitiat gratiam, & *n. 7.* post Tiraq. *tract. Cessante causa, limit. 1. n. 11. & seq.* & Natt. *conf. 168. n. 4* ac Menoch. *de arbitr. casu 261. num. 22.* vbi addit vitiari etiam ex falsa causa impulsiua.

CLAVSVLA CLXVII.

Si pro aliis non scripserimus.

1 HAe clausula licèt loquatur in numero plurali, resoluitur tamen in singularitates, & sic gratia posterior cum ista clausula erit nulla, licèt tantùm pro vno fuerit scriptum, Bald. *in cap. mandatum, n. 4. in fin. & num. 5. de rescript.* cum aliis congestis per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. susceperit liberos, num. 255. & 256.* cum pluribus adductis à Gonzal. *in reg. 8. Cancell. gloss. 21. à num. 6.* Theodos. de Rubeis *in singul. Rotæ tom. 2. p. 4. clauf. 773. num. 10.* dum tenet hanc clausulam verificari etiamsi pro vno tantum scripserit. Castill. *controu. tom. 6. c. 120. n. 34.*

2 Intelligitur de eodem Papa, non verò si prædecessor scripsisset, vt per Gemin. *conf. 39. in fin.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. C, conclus. 327. num. 2.* August. Barbosæ de Claus. Rot. *decis. 141. num. 2. p. 2. in post. Farin.* aliàs *part. 4. recent.* Hæc clausula tacitè inest, & ideo intelligitur etiamsi non apponatur, Rebuff. *in rep. cap. nulla in 10. clauf. vers. aduertens, de concess. preb.* & ostendit quòd Papa non intendit grauare ordinarium collatorem duobus mandatis, idem Rebuff. *in forma mand. Apostol. in verb. pro alio non scripserimus*, Theodos. de Rubeis *in sing. Rotæ tom. 2. p. 4. clauf. 773.*

CLAVSVLA CLXVIII.

Si qua mihi iusta causa, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Doctores per text. *in l. 1. ff. ex quibus causis maiores*, Sfort. Odd. *de restit. in integrum q. 8. num. 1. cum seqq.* Matt. *de clauf. p. 1. clauf. 243. alias 366. in vltima impress.*

2 Quando maiores non possunt restitui ex illis causis, ex quibus minores restituuntur, tunc stante læsione restituuntur ex hac clausula generali; Vide Alciat. *de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 42. num. 1. cum seqq.* Menoch. *consil. 931. num. 1.* Matt. *d. clauf. 366. num. 2.*

3 Ignorans restituitur ex hac clausula, ad tradita per Hippol. *in l. qui ignorans, n. 13. ff. ad l. Cornel. de falsis, & in l. 1. §. si quis vltrò, n. 38. ff de quæst.* Anton. Gom. *var. tom. 1 cap. 2. n. 27.*

CLAVSVLA CLXIX.

Si quid exequendum exequatur, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Executionem vt suspendat solùm donec de Iustitia sententiæ exequendæ cognoscatur, operatur clausula*, Si qoid exequendum.
3 *Sententia effectum suspensiuum pro interim impedit clausula*, Si quid exequendum, *si de iure erat locus executioni.*
4 *Appellationis in commissione intelligitur clausula*, Si quid eaequendum, *de & circa causam super qua fuit pronuntiatum.*
5 *Clausula*, Si quid exequendum, *habet implicitam clausulam*, Quatenus de Iure aliquid veniret exequendum.
6 *Clausula*, Si quid exequendum, *dat cognitionem causæ, vt priùs cognoscatur super exceptionibus oppositis antequam exequatur.*
7 *Clausula*, Si quid eaequendum, *intelligitur prout de iure.*
8 *Sententia nisi iustificetur ex eisdem actis, non habet locum clausula*, Si quid exequendum.
9 *Executione ne locus sit, sufficit quòd derogatur mandatum iniustum esse ex nouiter deductis.*
10 *Sententia debet iustificari ex actis prioris instantiæ, non autem ex nouiter deductis, vt locus sit clausula*, Si quid exequendum.
11 *Executiuè proceditur ex eisdem actis stante commissione*, Constito de iustitia maodati.
12 *Clausula*, Si quid eaequendum, *in initio causæ data, censetur repetita in omnibus aliis commissionibus.*
13 *Clausula stante*, Si quid eaequendum sit, in primis, ante omnia exequatur, & attentata

reuocet, ante omnia super exe"utione pronunciandum est.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Lancellor. *de attent. part. 2. cap. 20. limit. 11. num. 4. &* 5. Matt. *de claus.* 169. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. litt. C. conclus.* 367. *num.* 14. Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect.* 954. Mascard. *de Commiss. part. 1. vbi de commiss. appellat. in causis Camer. obligat. pag. 699. à num. 78. & pag. 705. à num. 132. & pag. 709. à num.* 146 Rot. *decis.* 31n. *part. 1. & decis.* 423. *part. 3. diuers.* Theodos. de Rubeis *in singular. Rota tom. 1. part. 4. concl. 95. & 775.* qui *d. clausul. 95. §. 1.* cum Seraphin. *decis. 1396. num. 2.* dicit quòd hæc claus. posita in commissione operatur, ne possit executiuè procedi contra simpliciter obligatos de restituendo prioribus, & potioribus, etiam quòd non se obligauerint cum claus. *Ad omne mandatum Domini*, & §. 2. cum eod Seraphin. *decis. 1412. num. 1.* tenet quòd ista claus. operatur quod licèt aliàs esset ordinariè procedendum, per hanc claus. datur facultas procedendi executiuè ad fauorem illius, qui decretum obtinuit.

2 Effectus huius clausulæ est, vt executionem suspendat solùm donec de iustitia sententiæ exequendæ cognoscatur, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 968. num. 2.* Rot. apud Cenc. *post suum tract. de cens. decis. 87. num. 1. & decis. 79. num. 2.* & fuit sæpe sæpius resolutum, & signanter *in Romana vinea de Fabiis 20. Decembris 1604. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Marchesi. *dict. part. 1. pag. 233.* duplicata *eadem part. 1. pag. 734.*

3 & ita pro interim impedit effectum suspensiuum sententiæ, si de Iure erat locus executioni, Rota *in Romana vinea de Paalinis 26. February 1603. coram Illustrissimo Domino meo Cardin. Millino*, impressa per Zach *post tract. de obligat. Cameral. decis. 156. & decis. 54. num. 3.* Theodos. de Rubeis *d. claus. 95. §. 3.* vbi quòd per hanc claus. Rota iuxta eius antiquum statum non exequitur aliorum sententias, nisi gustata earum iustitia, & §. 5. quòd iustificari debet ex actis prioris instantiæ, quæ sola sunt attendenda ad effectum huius clausulæ.

4 In commissione appellationis intelligitur de & circa causam, super qua fuit pronuntiatum, vt censuit Rota, impressa per Cencium *post tract. de Cens. decis. 243. num. 4.* & nihil facere videtur, quia commissio loquitur conditionaliter, & quia appellationem suspendit, aliquid exequendum non venit; nisi an executioni locus sit, gustetur, Rot. *decis. 228. p. 3. diuers.*

5 Habet implicitam clausulam, *Quatenus de Iure aliquid veniret exequendum*, vt per Pacificum *de Saluiano interd. inspect. 4. cap. 5. num. 7.* Rot. *apud eundem decis. 172. num. 1. 2. & 9.* & propterea priùs videndum est, an executio sit facienda, & in quota parte, & interim illa fieri non potest, Lancell. *de attent. p. 3. cap 30. num. 33.* Honded. *cons. 29. n. 24. lib. 1.* vbi dicit,

6 quod hæc clausula dat cognitionem causæ, vt priùs cognoscatur super exceptionibus appositis, antequam exequatur, Rot. *decis. 497. n. 7. & dec. 423. n. 1. lib. 3. p. 1. diuers.*

7 Intelligitur prout de Iure, vt ex Rot. *in vna Firmana olei 9. Aprilis 1596. coram Cardin. Blanchetto*, resoluit Marches. *d. part. 1. pag. 707 num. 150.* Rota etiam apud Cenc. *post dictum tract. de Cens. decis. 255. num. 7.* & apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis. 136. num. 9.* Nam intelligitur hæc clausula prout de iure quatenus executori locus sit, & ex eisdem actis, quæ sola attenduntur, vt illi locus sit, vt per Theodos. de Rubeis *d. claus. 775. num. 1.* vbi quòd hoc procedit etiamsi nouæ probationes tendant ad corroborandas antiquas, & *num. 11.* per hanc clausulam dicitur suspensa executio, donec per iudicem appellationis cognoscatur de iustitia sententiæ, & *n. 13.* quòd effectus huius clausulæ est, vt executio quatenus locus sit, pertineat ad iudicem ad quem, non autem ad iudicem à quo.

8 Non habet locum, nisi sententia iustificetur ex eisdem actis, vt fuit dictum *in Aquilegien. pensionis 21. May 1610. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis. 287. num. 6. p. 2. recent. & in Tridentina officy Cancellaria coram Cardinale Lancelloto*, impressa per Pacific. *de salu. interdicto, decis. 64. num. 1.* vbi *num. 3.* subdit, quòd ad effe-

9 ctum, vt non sit locus executioni, sufficit quod detegatur mandatum iniustum esse ex nouiter deductis, Rota etiam apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis. 136. n. 1. & decis. 145. n. 11.*

10 Intellige, vt debeat iustificari ex actis prioris instantiæ, vt fuit dictum *in Rota*, impressa per Pacific. *post tract. de Saluiano interd. decis. 168. num. 10. & in Romana grani 19. Nouemb. 1607. coram Ortembergo*, impressa per Farinac. *decis. 142. n. 1. part. 1. recent. & in Romana census 4. Decembris 1595. coram Cardin. Pamphilio*, impressa per Marches. *d. p. 1. pag. 757.* Vnde non potest iustificari ex nouiter deductis, vt pluries censuit Rota inter impressa per Pacific *post dictum tract. de Salu. interd. dec. 24. num. 1. & 5. dec. 162. n. 1. & decis. 160 n. 5.*

11 Stante commissione, *Constito de iustitia mandati*, ex eisdem actis proceditur executiuè, Rota apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis. 12. n. 4. & decis. 156. n. 2.*

12 Hæc clausula in initio causæ data, censetur repetita in omnibus aliis commissionibus, Ægid. *decis. 221.* Cassad. *decis. 8 de rescrip.* & fuit dictum *in Romana societatis 3. Iuny 1577. coram Cardin. Blanchetto*, impressa per Marches. *p. 1. pag. 738.*

13 Cùm aliquando hæc clausula detur sub illis verbis, putà *Si quid exequendum sit, in primis, & ante omnia exequatur, & attentata reuocet*, quæro super quo primùm pronunciandum sit, an super executione, an verò super attentatis? & Rota censuit super executione, ex vi illius verbi, *in primis, & ante omnia*, vt *in decis. 623. n. 1. p. 3. lib. 3. diuers.* quamuis, si de attentatis constaret postea, ibi fore supersedendum Rota dixerit.

CLAVSVLA CLXX.

Si senseris te grauatum.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula*, Si senseris te grauatum, *imposita ab homine, vel intellecta a Iure, facit, vt quis non dicatur grauari.*

3 *Clausula*, Si senseris te grauatum, *inhibitione non operis resoluitur in alternatiuam.*

4 *Iudicis preceptum cum clausula iustificatiua*, Si senseris te grauatum, *resoluitur in vim simplicis citationis.*

5 *Clausula*, Si senseris te grauatum, *adeò est necessaria, vt si omittatur, preceptum sit nullum.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Cels. Vgon. *in tract. claus. pag. 505. col. 2. in fine*, Matt. de

de clausul. part. 1. claus. 147. aliàs 361. in vltim. impress. Matant. *de ordin. iudic. part. 6. num. 17. cum seqq.* Rimin. iun. *cons. 333. vol. 3.* Hippol. *sing. 643.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. lit. C, conclus. 360. num. 1.* Theodos. de Rubeis *in sing. tom. 2. part. 4. claus. 778.*

2 Imposita ab homine, vel intellecta à Iure, facit, vt quis non dicatur grauari, ex adductis per Steph. Gratian. *Marchia decis. 30. n. 3.*

3 In nuntiatione noui operis resoluitur in alternatiuam, vel quod inhibitus resistat, vel quod veniat responsurus; ita post Bald. *cons. 245.* incip. *Proponitur, in fine lib. 2.* tradit Cardin Tusch. *d. concl. 360. n. 1.* vbi *num. 2.* dicit contrarium tenere Bart. *cons. 80.* incip. *Quaeritur.*

4 Praeceptum Iudicis cum hac clausula iustificatiua, resolui in vim simplicis citationis, tenent *gloss. fin. in c. ea parte 23. de verb. sign.* Cels. Vgon. *vbi proximè*, Bonacos. *commun. crimin. part. 1. verb. praeceptum, fol. 135. verso, & part. 2. eodem verb. fol. 61. verso*, Bald. *cons. 177.* incip. *Ad euidentiam, in princ. lib. 3. & d. cons. 463. numer. 7. lib. 4.* Nauar. *cons. 3. de censib. num. 2. in antiq.* Spin. *in speculo testamentorum, gl. 11. rubrica, num. 42. cum seqq.* Vizin. *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 15. num. 91. pag. 279.* vbi Viul. *num. 96. pag. 281.* Bernard. Graeuae. *ad pract. Cam. Imper. lib. 1. conclus. 19. consid. 1.* Cardin. Tusch. *dict. conclus. 360. num. 3.* vbi *numeris seqq.* multipliciter declarat. Theodos. de Rubeis *d. claus. 778. num. 1. & 6.*

5 Amplia in tantum esse verum, quod haec clausula est necessaria, vt si omittatur, praeceptum sit nullum, & possit sperni, Ias. *in l. nequiequam, §. vbi decretum, ff. de offic. Proconsulis*, Mart. *dict. claus. 364. in fin.* Card. Tusch. *dict. conclus. 360. num. 9.* vbi *num. 10.* post Angel. Aretin. *consil. 77.* incip. *In casu supradicto, num. 16.* ampliat, quia licèt praeceptum Iudicis non valeat, cùm à praeceptis non sit incipiendum, valet tamen quando adest haec clausula.

CLAVSVLA CLXXI.

Si sine filiis decesserit.

1 *Clausula*, Si sine filiis decesserit, *intelligitur, de suo corpore natis, licèt non exprimatur.*

2 *Conditio contenta sub clausula*, Si sine filiis decesserit, *verificatur. siue filij non nascantur, siue nati praemoriantur.*

3 *Clausula*, Si sine filiis decesserit, *deficit tam per superuenientiam filiorum masculorum, quàm foeminarum.*

4 *Substitutionem compendiosam inducere apta est, clausula*, Si sine filiis decesserit.

1 INtelligi de suo corpore natis, licèt non exprimatur, consuluit Menoch. *cons. 166. n. 5.*

2 Conditio contenta sub hac clausula verificatur, siue filij non nascantur, siue nati praemoriantur, ita vt tempore purificatae conditionis non existant; ita Dec. *cons. 227. col. 2.* Alex. *cons. 101. in tertio dubio, num. 11. in fine, lib. 7.* Bellon. *cons. 19. num. 4.*

3 Deficit tamen tam per superuenientiam filiorum masculorum, quàm foeminarum, ex traditis per Menoch. *cons. 1070. n. 4.* & per Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 1. tit. 14. num. 1.* & fuit dictum *in Camerinen. bonorum 19. Maij 1589. coram Cardin. Seraphino inter eius decis. impress. decis...*

4 Est apta haec clausula inducere compendiosam substitutionem, veluti si fuerit dictum, *Si sine filiis decesserit filius meus, succedat Sempronius*, etiamsi non sit adiecta dict. *quandocumque*, *gloss. magna verb. absque, in cap. si pater, de testament. lib. 6.* Alexand. *in l. Centurio 27.* & *ibi* Ias. *num. 33.* & Rip. *n. 109. ff. de vulg.* Odd. *cons. 95. num. 5.* Gabr. *cons. 230. num. 3. & cons. 104. num. 1. vol. 1.* Menoch. *cons. 325. num. 5.* Crass. *de success. § substitutio, quaest. 6. n. 10.* Surd. *decis. 37. num. 8.* Rota *in Romana fideicommissi de Surdis 11. Maij 1618. coram Vbaldo sen.*

CLAVSVLA CLXXII.

Siue praemisso, siue alio quovis modo, &c.

1 *Vacandi vno modo expresso non venit alius.*

2 *Clausula*, Siue praemisso, &c. *comprehendit omnem modum vacandi.*

3 *Vacationem apud Sedem includit clausula*, Siuè praemisso, &c.

4 *Beneficium vacans per obitum in Curia capit clausula*, Siue praemisso, &c.

5 *Vacationem etiam per priuationem capit clausula*, Siue praemisso, &c.

6 *Vacationem etiam per resignationem capit clausula*, Siue praemisso, &c.

7 *Vacatio per mortem, & per resignationem aequiparantur.*

8 *Clausula*, Siue praemisso, &c. *intra data saltem de facto vacatione.*

9 *Clausula*, Siue praemisso, &c. *intrat verificato vno modo vacandi ex duobus narratis.*

Intrat in impetratione certo modo. ibid.

Intrat vt procedat etiamsi modus narratus non esset verius. ibid.

Intrat etiamsi in impetratione ex iure deuoluto. ibid.

10 *Vacationem inductam per regulam infirmis, non capit clausula*, Siue praemisso, &c. *obtenta à resignatario.*

11 *Clausula*, Siue praemisso, &c. *non se extendit ad personam non expressam.*

12 *Clausula*, Siue praemisso, &c. *comprehendit etiam vacationem ex persona alterius, si addantur verba illa*, Seu ex alterius cuiuscumque persona, &c.

13 *Vacandi modus omnino falsus quando expressus sit, non operatur clausula*, Siue praemisso, &c.

14 *Beneficium quod vacauerit de futuro, non capit clausula*, Siue praemisso, &c. *& n. 15.*

16 *Nec quando modus vacandi est datus dispositiuè.*

17 *Vel quando est narratus alius modus alternatiuè.*

18 *Vel quando malitiosè narratur modus expressus, qui verè non adest, vt capiat impetrans ex clausulis generalibus.*

19 *Vel vt non capiat vacationem ex persona impetrantis.*

20 *Claus.* Siue praemisso, &c. *non operatur quando in Bulla esset expressus vnus tantùm modus vacandi, in litteris executoriis omnis modus, sine ista clausula.*

1 QVia regulariter expresso vno modo vacandi, non venit alius, *c. susceptum, de rescript. in 6.*

2 ideo solet apponi hæc clausula, per quam includitur omnis modus vacandi, siue directè, siue indirectus, etiam accessorius ex intentione concedentis, vt per Cassad. *decis.5. de praben.* Paris. *consf.* 35. *n.10.lib.3.*Flamin.*de resign.lib.8. q.7. n.64.* Ioan. Cochier.*ad regulam 61. de clauf. in beneficiu vacantibus ponen.num.*20.& fuit dictum *in Oncten.beneficij 5.Iulij 1610. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*,impressa per Farin.*decis.*509.*num.*2.*p.*2. *recent.* Valenzuel. *consf.*118.*n.*107. Theod. de Rubeis *in sing. Rota tom.*2.*p.*4.*cl.*100 §.3.*cum seqq.& cl.*787.*n.*1. vbi *n.*2.quòd non comprehendit qualitates, modorum, & *num.*17.quòd capit omnem modum etiam indirectum,& accessorium.

3 Primò amplia, vt includat vacationem apud Sedem, vt per Flamin. *d. lib.*8. *q.*7. *num.* 142. Aloys. Ricc. *in collect.decis. part.* 2. *collect.* 355. *vers. amplia primò.*

4 Secundò amplia,vt capiat beneficium vacans per obitum in Curia, vt per Flamin. *d.lib* 8. *q.*7. *n.*141. etiam ex confidentia, iuxta tradita per eundem Fl min. *de confident. benefic. q.*7. *à n.*81. Theod. de Rub.*d.cl.*787.*n.*13.

5 Tertiò amplia, vt capiat vacationem etiam per priuationem,Rota *decis.*1. *de rescript. in nou.* Lap. *alleg.*78.*num.*18. Mohed. *decis.* 2.*de sequestr.possessionu*, Flamin.*d.lib.*8.*q.*7.*n.*136. Theodos.de Rubeis *clauf.* 100.§.4.*& d.clauf.*787.*num.*16. vbi de priuatione ob violationem sequestri, ob simoniam, & ob homicidium.

6 Quartò amplia,vt capiat etiam vacationem per resignationem. Put. *decis.5. in fin.de regul. de mense*, Mohed.*decis.*2.*de offic. delegat.* Rota *in d.Oncten.beneficij coram D.Decano dec.*309. *num.*2. *& p.*2.*recent.* Flamin.*de resign.lib.*8 *q.*7.*num.*123.*cum seqq.*Rota *decis.*505.*lib.*3 *p.*5.*diuers.* Theodos. de Rubeis *d. clauf.* 7 787.*n.*8.vbi *num.*9.*&* 10. etiamsi resignatio sit nulla, maximè si resignans esset possessor. Nam vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur,vt tradunt Flamin. *de resign. lib.*1. *q.*5. *num.*4. *& quæst.*6.*num.*15.Gonzal. *ad reg* 8.*Cancell.* §.5. *proœm. num.*25. Intellige probata resignatione secus verò illa minimè probata,quia tunc nihil operatur, Put. *decis.*268.*lib.*3. Aloys. Ricc. *d. collect.*354.*vers.in.l.*2. *ampliat.*

8 Quintò amplia, hanc clausulam intrare data saltem de facto vacatione, vt fuit dictum *in Placen. Capellania* 27. *Iunij* 1597.*coram Penia,& in Ternisina parochialis S. Theomisti* 11. *Ianuarij* 1602. *coram Gregorio XV.inter eius decisiones impressas decis.* 57. *n.*10.quæ reperitur etiam impressa per Farinac. *dec.* 49.*n.*5.*p.*2.*recent.*

9 Sextò amplia, hanc clausulam intrare verificato vno modo vacandi ex duobus narratis, neque est necessaria verificatio vtriusque, vt fuit dictum *in Bononien.Canonicatus* 19. *Febr.* 1590. *coram Cardin. Pamph.* impressa per Marchesf. *de commiss.part.*1. *pag.* 357.duplicata *eadem p.* 1.*pag.* 478. *in vltim. impress.*

Septimò amplia in impetratione certo modo, Cassad.*decis.*5.*n.*1.*&* 2.*& de prabend.* Cæs.de Grassis *dec.*14.*n.*7.*eod.tit.*Theod.de Rub.*d.cl.*787.*n.*9.

Octauò amplia vt procedat etiamsi modus narratus non esset verus quia nihilominus gratia propter hanc clausulam non dicitur subreptitia, Cæs. de Grassis *decis.*14.*n.*6.*de prabend.*Theodos.de Rub. *d.cl.*787.*n.*4.

Nono amplia etiam in impetratione ex iure deuoluto,Cassad.*dec.*5.*de prab.* Rebuff. *in forma mand. Apost.in verb.etiam quamcumque dispositionem, vers. fallit il* 2. *in fine.*

10 Limita primò, vt hæc clausula obtenta à resignatario, non capiat vacationem inductam per regulam de infirmis, vt per Flamin. *de resign.lib.*12.*q.*14. *num.* 23. Theodos.de Robeis *d. clauf.* 787. *num.* 15. Item non cadit sub clausulis generalibus vacatione Greg. III. *de publicandis in* §. *de beneficiis*,quia talis vacatio debet dispositiuè narrari. Theodos. de Rubeis *d.clauf.*100.§.3.

11 Limita secundò,vt non se extendat ad personam non expressam, & ideò si impetretur beneficium tanquam vacans per mortem Titij, vel quouis alio modo, non habebit illud, si vacauit per mortem Sempronij; & idem si dixit per mortem Titij, qui decessit in tali loco, & tali die, nam si alio in loco, & alio die obiit, beneficium illud similiter non obtinebit propter specificationem, quam fecit: nam, vt dicit Lap. *loco citato*, mors Titij non est mors Sempronij, nec mors in vno loco, & tempore,est mors alio in loco, & tempore, sed mors est modus vacationis;vide Mohed.*decis.*2.*de offic.deleg.* Nauarr. *in cap.si quando, except.*1. *num.*2. *de rescript.* Flamin. *d.lib.*8.*q.*7 *num.*144.*cum seqq.* Franc.Leo *in Thesauro fori Ecclesiastici.p.*2.*c.*3.*num.*85. Theodos.de Rubeis *d.clauf.* 786. *num.*26. Verùm hanc clausulam com-12 prehendere etiam vacationem ex persona alterius, si addantur verba illa,*seu per alterius cuiuscumque*,&c. tradit Rota *decis.*1. vbi *adden.in verb. quouis alio modo,& ibi* Papaz.*n.*7.*de rescript.in nou.& decis.*16.*lib.*1. *part.*3 *diuers.* Anton. Faber *decis.*2.*de sacrosanctis Ecclesiis*,quem refert Aloys.Ricc. *d.collect.*355. *vers.limita* 8. & fuit dictum *in Cremonen. pensionis* 5. *Decembris* 1614. *coram Andrea*, impressa per Farinac. *decis.*605.*n.*9.*p.*2.*recent.*

13 Limita tertiò, vt non operetur quando expressus sit omnino falsus vacandi modus, vt per Ant.Fab. *sub eodem tit.de sacrosanctis Ecclesiis, diffinit.*4. quem refert Aloys.Ricc.*d.collect.*355.*in fine.*

14 Limita quartò, vt non capiat beneficium, quod vacuerit de futuro, iuxta resoluta per Sarnen. *in regul.de publican.q.*16. Flamin. *d.lib.*8.*q* 7.*n.*143. nam solùm capit vacationem de illo tempore, Flamin. *lib.*11 *num*...*q.* 6.*& lib.*12.*q.*14.*num.*25.Theodos.de Rubeis *d.cl.*787.*n.*21.

15 Illud demum aduertere oportet, quod si in fine supplicationis habentis hanc clausulam,in qua narrabatur deuolutio ad Sedem Apostolicam, addantur hæc verba, *& deuolutione detur dispositiuè*, censetor esse restricta, & limitata, ita vt si non doceatur de deuolutione, prouisus non capiat beneficium vigore huius clausulæ, vt per Cresecnt. *decis.* 12.*de prabend.* Cassad.*decis.*8.*eodem tit.& decis.*14.*de rescript.* quos refert Massobr. *in sua praxi habendi concursum,pralud.*26.*dub.*35.*n.*8.*&* 9.*secundùm Romanam impress.*

16 Limita quintò, quando modus vacandi est datus dispositiuè, quia tunc non suffragatur hæc clausula, Cassad. *decis.*5. *n.*3. *de prabeu.* Cæs. de Grassis *decis.* 14. *num.* 8. *eod.tit.* Theodos. de Rubeis *d.clauf.*787. *num.*20.

17 Limita sextò, quando est etiam narratus alius modus alternatiuè, nam tunc sufficit quod vnus tantum verificatur, nec requiritur verificatio vtriusque, Rota apud Theodos. de Rubeis *d. clauf.*787. *num.*22.

18 Limita septimò quando maliriosè narratur modos expressus, qui verè non adest, vt capiat impetrans ex clausulis generalibus, quia tunc non intrant, Put.*decis.*400.*lib.*1.*& decis.*268.*lib.*5. Theod.de Rubeis *d.clauf.*787.*n.*34.

19 Limita octauò, vt non capiat vacationem ex persona

persona impetrantis, Verall. *decis. 43. ad fin. part. 2.* Theod. de Rub. *d. claus. 787. n. 37.*

20 Limita nonò, hanc clausulam non operari quando in Bulla esset expressus vnus tantum modus vacandi, & in litteris executoriis omnis modus, siue ista clausula, Rebuff. *in forma simpl. prouis. in verb. siue præmisso, n. 7. & in form. mandat. Apostol. in verb. aliam quamcumque dispositionem, vers. nota tamen, ad fin. & super concord. in form. executor. mandat. Apost. in verb. plenius continetur*, Theod. de Rub. *d. claus. 787. n. 44.* vbi *n. 45.* idem dicit si nullus modus vacandi exprimeretur, sed diceretur per modum in Cancellaria exprimendum.

CLAVSVLA CLXXIII.

Sola facti veritate inspecta:

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Clausula,* Sola facti, &c. *plus operatur, quàm clausula*, Summariè, &c. *& clausula*, Sine strepitu, &c.
3 *Clausula.* Sola facti, &c. *similis est alteri,* De bono, & æquo.
4 *Principes non recognoscentes superiorem, iudicant causam secundùm eorum conscientias sola facti veritate inspecta, non se adstringentes ad allegata, & probata.*
5 *Princeps non tenetur seruare iuris ordinem.*
6 *Iudicare vt possit iudex sicut ipse Princeps, vt Deus, operatur clausula*, Sola facti, &c.
7 *Causa quando est commissa cum clausa*, Sola facti, &c. *procedi potest manu Regia.*
8 *Clausula,* Sola facti, &c. *intelligitur de ea veritate, cuius patrocinatur, & procedit solo iure naturali, & gentium inspecto.*
9 *Ordinem iudiciarium aufert clausula*, Sola facti, &c. *& omnem solemnitatem iuris relaxat.*
10 *Clausula*, Sola facti, &c. *operatur quod possit in causa procedi absque libello, & contestatione.*
11 *Clausula,* Sola facti, &c. *operatur quod possit iudex iudicare super causa probata, licet non deducta in libello.*
12 *Libelli ineptitudo parte non opponente tollitur virtute clausula*, Sola facti, &c.
13 *Causa proprietatis vt simul cum causa possessionis diffiniri possit, operatur clausula*, Sola facti, &c.
14 *Attestationibus publicatis vt possint alij testes produci, & examinari, operatur clausula*, Sola facti, &c.
15 *Probationes non concludentes, & persuasiuas potest iudex admittere virtute clausula*, Sola facti, &c.
16 *Cumulationem admittit clausula*, Sola facti, &c. *quoad actiones ad remedia, quæ non inuicem contrariantur.*
17 *Præscriptionis exceptionem an tollat clausula*, Sola facti, &c. *ostenditur.*
18 *Appellationem tollit clausula*, Sola facti, &c.
19 *Feriis rusticis censetur derogatum per clausulam*, Sola facti, &c.
20 *Ius parti quæsitum nõ aufert clausula*, Sola facti, &c.
21 *Exceptiones de iure tertij non admittit clausula*, Sola facti, &c.
22 *Attentata non renocantur stante clausula*, Sola facti, &c.
23 *Beneficium excussionis non potest iudex virtute clausula*, Sola facti, &c. *tollere.*
24 *Defensiones legitimas partis, nec eius citationem tollit clausula*, Sola facti, &c.
25 *Clausula*, Sola facti, &c. *non excludit ea, quæ fuerit alio statuto in specie promissa.*
26 *Clausula*, solemnitate iuris omissa, &c. *aufert solemnitatem iuris ciuilis & positiui, non autem diuini & naturalis.*

De vi, & effectibus huius clausulæ, vide Azeued. *l. 10. num. 127. tit. 17. lib. 4. noua Recopil.* Cels. Vgon. *in tract. claus. pag. 487. & pag. 488.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect. 699.* Mart. *de claus. p. 1. claus. 368. in vlt. impress.* & Stephan. Gratian. *Marchia decis. 68. à prin.* nouissimè Theodos. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 791.* Gambar. *de legat. lib. 8. tit. de potest. legati in iudic. p. 163. cum seqq. & n. 169.* Peregr. *cons. 14. n. 10. vol. 1.* vbi quòd idem importat quod clausula, *secundùm Deum, & iustitiam.*

Hæc clausula plus operatur, quàm clausula, *Summariè, &c.* clausula, *Sine strepitu, &c.* vt per Honded. *cons. 93. n. 53. tom. 1.* Marant. *de ord. iudic. p. 4. tit. & an iudex sit competens, n. 32.* Cacheran. *decis. 1. num. 20.* Mart. *d. claus. 508. n. 4.* vbi hinc infert, iudicem deputatum hac clausula, pleniùs procedere posse. 2

Similis est hæc clausula illi, *De bono & æquo*, quæ importat etiam, vt reiectis penitus, & exclusis solemnitatibus, & apicibus iuris, causa summariè expediatur, Salust. Tiber. *cap. 21. n. 6.* 3

Principes non recognoscentes superiorem, iudicant causas secundùm eorum conscientias sola facti veritate inspecta, non se adstringentes ad allegata, & probata, vt post multos à se citatos concludit Mart. *d. claus. 368. num. 1.* quibus adde Palat. *in repetit. cap. per vestros, de donat. inter virum, & vxorem, §. 34. n. 10. & 11.* & metipsum *in collect. ad cap. petitionem 22. n. 5. de accusat.* & Steph. Grat. *d. March. decis. 62. n. 12. cum seqq.* vbi contrarium tenere videtur; Princeps enim non tenetur seruare iuris ordinem, vt docet Perez per text. *ibi in l. 10. gloss. 1. tit. 4. lib. 2. Ordinam.* 4 5

Operatur quod Iudex possit iudicare sicut ipse Princeps, Bertaz. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. n. 60.* Valasc. *de iure emphyt. q. 6. n. 12.* imò quod possit iudicare vt Deus, Honded. *cons. 22. n. 3. tom. 1.* Steph. Grat. *Marchia decis. 36. n. 13. & decis. 68. num. 1.* Nam si causa est commissa cum hac clausula, procedi potest manu Regia, ex notatis per Stephan. Grat. *d. decis. 68. n. 4. & discept. forens. cap. 321. num. 1.* Ludou. Rodolphin. *post tract. de absoluta Principis potest. voto vnico, n. 42.* Peregr. *cons. 2. n. 22. vol. 1.* 6 7

Intelligitur de ea veritate, cui ius patrocinatur, Marant. *de ordin. iudiciorum, part. 4. tit. & an iudex sit competens, num. 39.* & procedit solo iure naturali, & gentium inspecto, non verò iuris solemnitate, & ordine considerato, vt aduertit Aldret. *de relig. disciplina tuenda, lib. 1. cap. 7. n. 14.* 8

Aufert ordinem iudiciarium, & omnem solemnitatem iuris relaxat, & reducit ad formam iudicij inductam de iure gentium, vel naturali; ita Menoch. *cons. 180. n. 7. in fin.* Brunor. à Sole *in locis commun. verb. clausula 46.* Valasc. *de iure emphyt. q. 6. n. 12. & consult. 145. n. 10.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 3. collect. 699. effect. 1.* Rota *Bonon. diuers. decis. 30. n. 28. & decis. 65. n. 140.* vbi subdit, quòd remittit rigorosas iuris solemnitates, sed non eas, quæ tendunt ad reperiẽdam veritatem. Theod. de Rub. *d. claus. 791. n. 3.* vbi dicit quòd per hanc clausulam censetur sublatus omnis ordo cognoscendi de iure ciuili introductus, & iudex eo casu tenetur seruare formam iudicij inductam à iure gentium, & *n. 4.* quòd operatur vt iudex non cogatur super incidentibus pronuntiare, sed possit illa vnà cum negotio principali decidere, & *n. 8.* quòd 9

operatur vt dilationes à iure requisitæ possunt abbreuiari, non autem in totum tolli, & n.9. quòd iudex potest incipere ab articulis, quibus probatis statim potuerit procedere ad sententiam.

10 Operatur deinde, quod possit in causa procedi absque libello, & litis contestatione, ex Aloys. Ricc. d. collect 699. effect n 4.

11 Idem quod possit iudex iudicare super causa probata, licet non deducta in libello, Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 9. n. 9. n. 17. & n. 12. & in repetit. l. is potest, n. 133 ff de acquir. hered. Gutier. pract. lib. 1. q. 100. n. 1. Aloys. Ricc. d. collect. 699. effect. 3. Rota Bonon. diuers. decis. 93. n. 2 Honded. cons. 22. n. 1. tom. 1. Cacher. decis. 5. n. 21. Surd. cons. 273. n. 2. & 3. Matt. d. claus. 365. n. 5. vbi n. 6. ex Marant. in repet. d. l. is potest, n. 195.

12 subdit, quòd virtute huius clausulæ tollitur ineptitudo libelli parte non opponente.

13 Item operatur, vt causa proprietatis simul cum causa possessionis definiri possit, Dec cons 249. n. 21. Rub. cons. 4 n. 11. Cacher. decis. 1. n. 28. Ioseph. Ludou. Perusina decis 27. num. 12. Menoch. cons. 2. n. 184. & cons. 180. n. 7. Rota Bononien. diuers. decis. 50. n. 96. Matt. d. claus. 368. n. 7.

14 Item operatur, vt publicatis attestationibus possint alij testes produci, & examinari; Cacher. Pedemont. decis. 1. n. 26. quem refert, & sequitur Bernard. Greuę. ad pract. Cam. Imper. lib. 5. concl. 103. n. 17. in fin. Dat enim iudici facultatem tam ex se, quàm ex officio interrogandi testes, ac illos repetendi; eodem modo quo fit instante parte, etiamsi in causa sit conclusum, Marant. d. part. 4. decis. 9. n. 30. Marches. de commiss. p. 2. pag. 419. n. 81.

15 Virtute huius clausulæ potest iudex admittere probationes non concludentes, & persuasiuas, vt per Steph Grat. d. decis. 68. n. 3. Et licèt possit admittere probationes leuiores, vt tenent Roland. cons. 7. n. 36. & Menoch. d. arbitr. lib. 1. q. 24. quos refert Mart. d. claus. 368. num. 8. tamen hoc intelligitur, quando aliunde fecit veritatem aliter se habere, vt probat Crauet. in tract. de antiquit. temporum. in 6. particula 5. partis principalis, n. 6. quæ incipit, 8. datur, &c.

16 Item cumulationem admittit quoad actiones ad remedia, quæ non inuicem contrariantur, Surd. d. cons. 273. n. 22. quem refert Stephan. Grat. d. decis. 193. n. 6. & 7.

17 Exceptionem præscriptionis tollit, Aloys. Ricc. d. collect. 699. effect. 6. Verùm huiusmodi exceptionem non posse iudicem virtute huius clausulæ reiicere, post Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 20. probat Mart. d. claus. 368. n. 9.

18 Tollit appellationem, ex adductis per Sigismund. Scacc. de appell. q. 16. limit. 1. n. 76.

19 Per hanc clausulam censeri derogatum rusticis feriis, ex Azinio in praxi Florentina, §. 3. cap. 7. notat Bernard. Græuæ. ad pract. Cam. Imper. lib, 1. concl. 53. consid. 2. n. 29.

20 Ius parti quæsitum non aufert, Brunor. à Sole in locis commun. verb. claus. 46.

21 Exceptiones de iure tertij non admittit, nec reprobationem personam, vel testium: at si ponatur in omissione sine partis citatione impetrata, tacito quod fuerit absens, non annullat rescriptum, & in secunda instantia durat, Bellam. decis. 526. Marches. de commis. p. 2. pag. 419. in 2. impress.

22 Attentata stante hac clausula non reuocantur, Steph. Grat. March. decis. 69. n. 19.

23 Beneficium excussionis non potest iudex virtute huius clausulæ tollere, Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 51. n. 4. & cons. 25. n. 12. & cons. 263. n. 3. Natt. cons. 521. n. 13. Cephal. cons. 86. n. 16. vol. 1. Marta d. claus. 368. n. 10. Coru. Lucen. decis. 37. n. 4. Ioseph. Ludou. Perusina decis. 45. n. 9. sub distinctione Bernard. Græuæ. ad pract. Camera Imper. lib. 2. concl. 27. consid. 3. quicquid dicat Cald. Pereira de empt. cap. 33. n. 30.

24 Defensiones legitimas partis non tollit, Steph. Gratian. d. decis. 68. n. 12. nec eius citationem aufert, idem Gratian. decis. 231. n. 3. Operari tamen, vt actus sit validus, etiam si pars non fuisset citata, dicit Rota Bononien. diuers. decis. 65. n. 18.

25 Ea quæ sunt alio statuto in specie prouisa, non excludit, Anton Monach. Bononien. decis. 2. n. 9.

26 Clausula, *Solemnitate iuris omissa*, &c. aufert solemnitatem iuris ciuilis & positiui, non autem diuini, & naturalis. Gamb. d. tit. de potest. legati in iudic. n. 170. Theod. de Rub. d. p. 4. claus. 792. n. 1. vbi dicunt quòd ideò requiritur citatio, quia est de iure naturæ.

CLAVSVLA CLXXIV.

Statum, & merita causæ, &c.

1. *Clausula*, Statum, & merita causæ, &c. *operatur perinde, ac si integrè processus, ac omnia acta, & partium comparationes fuissent in indiuiduo narrata.*
2. *Litis pendentia malè ex supplicatione narrata suppletur ex clausula*, Statum, & merita causæ, &c.
3. *Litis mentio sufficiens facta dicitur per clausulam*, Statum, & merita causæ, &c. *ac si in indiuiduo, & nominatim esset facta.*
4. *Rescripti omnem difficultatem tollit clausula*, Statum, & merita causæ, &c.
5. *Clausula*, Statum, & merita causæ, &c. *non se extendit ad tollendum id, quod si expressum esset, impediuisset rescripti expeditionem, in quo posita est.*
6. *Commissionem à subreptione ex taciturnitate quòd causa esset instructa, saluat clausula*, Statum, & merita causæ, &c.
7. *Clausula* Statum, & merita causæ, &c. *nullum operatur effectum, quando res iudicata adest.*
8. *Clausula* Statum, & merita causæ, &c. *non intrat vbi specialis mentio requiritur.*

1 OPeratur perinde, ac si integrè processus, ac omnia acta, & partium comparationes fuissent in indiuiduo narrata, Felin. in cap. cæterum, col. 3. lib. 7. vers. intellige primò, de rescript. Gemin. cons. 120. n. 1. & seq. Rot. decis. 20. de rescript. in nouis. Achil. decis. 9. eod. tit. vbi dicit quòd stante hac clausula non poterit impugnari commissio aduocatoria, etiam tacito quod lis esset instructa, Marches. de commiss. part. 1. pag. 227. num. 333. in vlt. impress. nam litis pendentia 2 malè in supplicatione narrata suppletur ex ista clausula, Gram. decis. 66. n. 60. & seq. Rot. decis. 897. n. 3. p. 1. & decis. 275. n. 23. p. 1. diuers.

3 Quia per hanc clausulam dicitur facta sufficiens mentio litis, ac si in indiuiduo, & nominatim esset facta, Gemin. d. cons. 220. n. 6. Rebuff. in 3. p. Scriptura, verb. quatenus litigiosum, n. 4. Achil. decis. 9. de rescript. Pute. decis. 2. eod. tit. Vestr. in praxi, lib. 3. cap. 9. num. 3. Sarnen. de trien. q. 14. n. 7. Mart. de claus. p. 1. claus. 174. n. 1. in vlt. impress. Card. Tusch. tom. 1. litt. C, concl. 338. n. 1. Latè pluribus citatis nouissimè Theod. de Rub. in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 797. n. 1. vbi n. 2. quòd ideo operatur vt Papa intellexerit litem eo modo, quo pendebat, & n. 3. quòd facit etiam vt Papa censeatur prouidisse etiam vti de litigioso, & n. 4. quòd operatur

operatur expressionem litis ad validitatem gratiæ, quæ non potest impetrari lite pendente, nisi facta mentione litis, & *a.6* cum Achill. *d.decis.9.* declarat prædicta procedere quando in gratia est facta mentio litis, nam tunc perinde est ac si fuisset expressa in eo statu, & terminis, quo reperitur; secus si nulla facta est mentio litis, nam tunc hæc clausula nihil operatur, & *n.9.* post Rebuff. *in forma simpl. prouisionis, in verb. aut litigiosum, & in 4. p. signatura, in verb. quatenus litigiosum,* ait quòd per hanc clausulam censetur derogatum *cap. si lis contra quos, vt. lit. pend. in 6.*

4 Omnem tollit rescripti difficultatem, Achil. *decis.*
5 *8. de rescript.* Rot. *dec. 807. n. 3. p. 1. diuers.* Sed non tollit concessa in alio rescripto, quia non se extendit ad tollendum id, quod si expressum esset, impediuisset rescripti expeditionem, in quo posita est, Felin. *in d.c. caterum, fall. 3.* Rot. *decis. 134. p. 3. diuers.* Marches. *d.p.1. pag. 216. n. 325.*

6 Saluat ista clausula commissionem à subreptione ex taciturnitate quod causa esset instructa, Achil. *decis. 9. n. 1. de rescript.* Mart. *d. claus. 164. n. 4* Sed non sufficit ad saluandam commissionem non facta litis mentione, Achil. *decis. 66. sub tit. de rescript.* Lancel. *de attent. lite pendente, in præfat. n. 648.* Marches. *d. part. 1. pag. 227. n. 327.* Marta *d. claus 164. n. 4. vers. prædicta.*

7 Nullum tamen operatur effectum, quando res iudicata adest, Mart. *d. claus. 164 in fine.* & fuit dictum *in Oxomen. molendini 8. Nouembris 158 .coram Card. Pamphilio, & in Toletana beneficij de Manzanares 4. Nouembr. 1605. coram Iusto,* quos omnes refert Marches. *d.p.2. pag. 227. num. 328.* Theodos. de Rubeis *d. claus. 797. n. 8.*

8 Non intrat vbi requiritur specialis mentio, secundùm Vestr. *in sua praxi, lib. 3. cap. 9. num. 7.* nam potiùs censatur apposita, vt ad pares causas faciliùs remittatur, vbi sunt acta, ex quibus status & merita sunt iustificanda, Marches. *de Commiss. p. 2. pag. 348. n. 41.* Sed in Rota hanc clausulam operari, vt ab vno Auditore auocetur alter, & committatur, patet ex *decis. 10. de rescript. in nouis, & decis. 11. eod. tit. in antiq.* Cassad. *decis. 10. in reg. de trien.* quia tunc ex valido Signaturæ rescripto à primo auocata censetur, & alteri commissa; & licet Papa per relationem pro expressis, illa quæ non sunt expressa, habere possit, & expressum fingere per relationem, Butr. *cons. 2. n. 5.* tamen cæteris necessariis narratis intelligitur ad rescripti substantiam aliàs nunquam daretur nullitas, nec de subreptione, vel obreptione dici posset; ac omnium causarum tacita veritate daretur auocatio, contra reg. quod quælibet dispositio venit intelligenda, ne absurdum sequatur, imò restringenda, vt euitetur, *l. quamuis, ff. de in ius vocando,* Roman. *cons. 32. in fine*, licèt si non plenè narretur status, & merita causæ, sufficeret hanc clausulam ponere, Achil. *decis. 9 de rescript.* Rot. *decis. 87 n. 3. p. 1. diuers.* Fallit tamen regula, quando causa Motu proprio auocatur, quia tunc ipsius mentione non est opus, Lancellot. *de attent. lite pendente, limit. 23.*

CLAVSVLA CLXXV.

Sublata, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Rescripti conditiones, vbi posita est, accipit semper clausula,* Sublata, &c.

3 *Iudici os claudit clausula,* Sublata, &c. *& illi tollit facultatem aliter iudicandi.*

4 *Princeps sine causa potest præcipere, quod quis non audiatur.*

5 *Papa cum inhabilitet personam iudicis per clausulam,* Sublata, &c. *tunc ipso iure, absque eo quod opponatur exceptio, processus est nullus.*

6 *Oris apertio tollit rigorem clausulæ,* Sublata, &c. *& dat facultatem impugnandi breue.*

7 *Iudices omnes quauis dignitate fulgentes, etiam S. R. E Cardinales, comprehendit clausula,* Sublata, &c.

8 *Iudices absque oris apertione, stante clausula,* Sublata, &c. *aliter iudicantes graui pœna afficiendi sunt, tanquam iurisdictionem sibi denegatam vsurpantes.*

9 *Ignorantes, & omnes futuros quoscumque iudices ligat clausula,* Sublata, &c.

10 *Regulæ Cancellariæ opponi non possunt, quamuis sint fauorabiles, stante clausula,* Sublata, &c.

11 *Iudicio possessorio etiam summarissimo manutentionis obstat clausula,* Sublata, &c.

12 *Replicationis per viam non potest etiam aliquid opponi contra dispositionem continentem clausulam,* Sublata, &c.

13 *Opponi quandocumque potest, & in qualibet instantia de clausula,* Sublata, &c.

14 *Acta gesta ante, & post oppositionem clausulæ,* Sublata, &c. *sunt nulla ipso iure.*

15 *Iudex inferior iudicare non potest contra formam gratiæ continentis clausulam,* Sublata, &c.

16 *Oris apertio antequam concedatur per Signaturam gratiæ, prudentes iudices in causa non procedunt stante clausula,* Sublata, &c.

17 *Dispositio, cui adiecta est clausula,* Sublata, &c. *censetur faciliùs derogare contrariæ illam clausulam non habenti.*

18 *Signatura iustitiæ non potest aperire os ad impugnandam concessionem, cui adiecta est clausula,* Sublata, &c.

19 *Os contra clausulã,* Sublata, &c. *aperiri nequit sine derogatione* reg. de iure quæsito non tollendo.

20 *Articuli ad probandum contrarium, admitti non possunt stante clausula,* Sublata, &c.

21 *Declarandi facultas etiam super solo facto per clausulam,* Sublata, &c.

22 *Gratiam munitam clausula,* Sublata, &c. *non tenetur impetrans iustificare, etsi versemur in gratia ad postulationem partis concessa, præcipuè si adsit clausula,* Quod de subreptione, &c.

23 *Consuetudinem omnem contrariam tollit clausula,* Sublata, &c.

24 *Titulum, & possessionem inficit clausula,* Sublata, &c.

25 *Decretum prohibitiuum æquipollet clausulæ,* Sublata, &c.

26 *Si in dispositione habente clausulam,* Sublata, &c. *adsit clausula,* Cuius ad id expressus accedit assensus, *hic consensus non censetur positus sub conditione, sed ad opponendum eius defectum requiritur apertio oris.*

27 *Clausula,* Sublata, &c. *habet vim claudendi os cuicumque iudici, & parti; si eiadiuncta sit aliqua clausula,* Quod non possit dici de subreptione, &c.

28 *Clausula,* Quod de subreptione, &c. *vnde tractetur, ostenditur.*

29 *Clausula,* Quod de subreptione, &c. *absque clausula,* Sublata, &c. *& decreto irritanti, non operatur, nisi veris existentibus narratis.*

30 *Clausula,* Sublata, &c. *non ampliat dispositionem princi*

principalem, nec se extendit vltra eius limites.

31 *Clausula*, Sublata, &c. *apposita in gratia conditionali, nihil operatur ante conditionis euentum.*

32 *Clausula*, Sublata, &c. *non obstat dicenti gratiam non comprehendere casum, de quo agitur.*

33 *Iudex quominus possit videre de comprehensione, minimè impeditur per clausulam*, Sublata, &c.

34 *Clausula*, Sublata, &c. *non habet effectum, cùm dispositioni, cui adiecta est, derogatur per contrariam legem.*

35 *Commissio causa simplex non sufficit ad tollendam clausulam*, Sublata, &c. *nisi facta sit mentio de ea, vel adsit clausula*, Quorum tenores, &c.

36 *Clausula*, Sublata, &c. *non obstat, si pars ei renunciet.*

37 *Clausula*, Sublata, &c. *non operetur, vbi pars, ad cuius fauorem apposita est, curasset committi causam super validitate gratiæ.*

38 *Audientia non denegatur, quando pars non opponit de clausula*, Sublata, &c.

39 *Clausula*, Sublata, &c. *non obstat quando, & in casibus, in quibus priuilegium ea munitum non intrat.*

40 *Clausula narratorum quando est detecta, non operatur clausula*, Sublata, &c.

41 *Priuilegium de iure speciali competens non tollit clausula*, Sublata, &c.

42 *Cessante dispositione, cessat clausula*, Sublata, &c.

43 *Clausula*, Sublata, &c. *non obstat, cùm quis agit de retractanda executione gratia, cui adiecta est.*

44 *Confirmatio antequam sit sequuta cum causæ cognitione, non operatur clausulam*, Sublata, &c. *posita in commissaria dispositione habente clausulam*, Vocatis vocandis.

45 *Clausula*, Sublata, &c. *non operatur quominus Ordinarius auctoritate Concilij ex officio reuidere possit uniones factas à quadraginta annis citra, cum clausula*, Sublata, &c.

46 *Sententia non obstat clausula*, Sublata, &c. *quæ de ea mentionem non faciat.*

47 *Clausula*, Sublata, &c. *vbi est sola non operatur, veris existentibus narratis.*

48 *Oris apertio tollit obstaculū clausula*, Sublata, &c.

49 *Fideiussori obstat clausula*, Sublata, &c. *quando obstat principali.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de clausul. part. 1. claus. 176.* & *ibi* per eum citatis adde Surd. *cons. 1. n. 107.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 9. §. 1. in annot. n. 246. & gloss. 56. num. 106. cum seqq. & gloss. 66. per tot.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 6. c. 61. n. 81. cum multis seqq.* & Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 113. num. 72. & c. 559. n. 60. & c. 791. num. 12.* Card. Tusch. *tom. 1. litt. C, concl. 344. & seq.* Viuian. *in praxi iurispatr. lib. 13. c. 8. a n. 150. in 2. edit.* Ioan. à Cochier *in reg. 8. Cancell. gloss. 22.* Monet. *de commut. vlt. volunt. c. 7. n. 116. cum seqq.* Giuba *cons. crim. 20. n. 5. & cons. 60. n. 12.* Rot. apud Farin. *dec. 461. p. 1. recent.* alios in discursu citatos. Valenz. *cons. 151. n. 12.* Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. cl. 103.*

2 Hæc clausula (quæ accipit semper conditiones rescripti, vbi posita, est vt censuit Rota *in vna Vrgellen. Canonicatus coram Card. Blancketto*, impressa per Marches. *p. 1. pag. 138.* nisi adsit clausula, *Quod de subreptione dici non possit*, vt limitatur *in Nouarien. Canonicatus 12. Febr. 1503. coram Card. Pamphilio*, impressa per Marches. *eod. p. 1. pag. 451.* plures alias Rota decisiones refert nouissimè Theodos. de Rubeis *d. p. 4. concl. 798.* claudit os iudici, & illi tollit facultatem 3 aliter iudicandi, & non valet pars, quæ venit contra literalem intellectum, audiri, nisi obtenta ab ipsomet sum. Pont. in signatura gratiæ, oris apertione, vt docent Ruin. *cons. 21. n. 16. lib. 1.* Paris. *cons. 1. n. 38. & seq. & cons. 38. n. 7. lib. 4.* Mandos. *in tract. de monitoriis, q. 60. n. 44. super verb. sicque per quoscumque iudices*, Rebuff. *super concordat. Franciæ, tit. de form. & irreuoc. concord. stabil. vers. 8. vult. iudices quoscumque*, Caputaq. *decis. 194. n. 4. & decis. 218. p. 3.* Pute. *decis. 50. n. 5. lib. 1. & decis. 377. lib. 3.* Verall. *decis. 134. p. 3. & decis. 218. ead. p. 3.* Mantic. *decis. 309. n. 3.* Seraph. *decis. 351. n. 1.* Marches. *de Commiss. p. 1. pag. 441. n. 3. & pag. 547. n. 2.* Gonzal. *d. gloss. 66. à n. 3.* Garc. *d. c. 3. n. 98.* & Steph. Grat. *discept. forens. c. 791. n. 12.* Mooet. *d. c. 7. n. 213.* Rot. Bononien. diuers. *decis. 33. n. 47.* & fuit dictum *in Calagurritana prætensæ confidentiæ 1. Iulij 1592. corā Penia*, impressa per Marches. *p. 2. pag. 426. n. 1. & in Bracharen. de Cabanas 9. Iunij 1606. coram Greg. XV.* impressa per Farin. *decis. 17. n. 1. p. 2. recent. & in Casaraugustana præeminentiarum 30. Nouembris 1625. coram R. D. meo Coccino Decano.* Rot. *decis. 428. n. 7. p. 1. in posth. Farin. & decis. 62. n. 8.* apud Paul. de Rubeis *tom. 2. diuers.* Theod. de Rub. *d. p. 4. concl. 103. § 3.* vbi quòd hæc clausula obstat non solum parti, sed etiam iudici, ita vt contra gratiam iudicare non possit, maximè quando est iuncta cum claus. *Quod non possit dari de subreptione, & obreptione*, iuxta decisionem Putei *377. l. 5.*

Intellige etiam sine causa, quia licèt Princeps sine 4 causa ius tertij tollere non possit, tamen potest præcipere quòd non audiatur, vt post Paris. *cons. 1. n. 38. vers. dicentes, lib. 5.* & Socin *in l. Gallus, § & quid si tantum, n. 17. ff. de liberis & posthum.* tradit Card. Tusch. *tom. 1. lit. C, concl. 344. n. 3.* Et cùm per hanc clausulam 5 Papa inhabilitet personam iudicis, tunc ipso iure, absque eo quod opponatur exceptio alia processus est nullus, vt fuit dictum *in Calagurritana prætensæ confidentiæ 1. Iulij 1592. coram Penia*, impressa per Marches. *de commiss. p. 2. pag. 426. n. 3. in vlt. impress.*

Oris apertio tollit rigorem huius clausulæ, & dat 6 facultatem impugnandi Breue, sed non elidit alios effectus, Rot. *in Pacen. pensionis 20. Nouembr. 1609. coram Card. Marquemontio*, impressa per Marches. *d. p. 2. pag. 438. n. 5.* Stante hac clausula Rota totius agendo solet semper remittere partes ad Sanctissimum, vt per plures Rotæ decisiones aduertit Theod. de Rub. *d. claus. 798. n. 93.* quia nec etiam Præfectos signaturæ iustitiæ potest os aperire. Gonzal. *d. gloss. 66. num. 19.* Theod. de Rub. *d. claus. 798. n. 83.* De facili concedi solet hæc oris apertio ne ista clausula, & aliæ similes sint vinculum iniquitatis, & ne per eius intra partiū remaneant indefensa, & inaudita. Card. *cons. 69. in fin.* Theod. de Rub. *d. claus. 798. num. 78.* & oris apertio non dicitur noua gratia, sed tantùm remouet obstaculum, & commissio apertionis oris sapit iustitiam, & ideo non potest impugnari de subreptione Theodos. de Rub. *d. cl. 797. n. 77. & 79.*

Primò amplia, hanc clausulam tantæ esse effica- 7 ciæ, vt comprehendat omnes iudices quavis auctoritate fulgentes, etiam S. R. E. Cardinales, & Rotæ Auditores, vt per Mandos. *de monitoriis, q. 6. num. 44. in verb. sicque per quoscumque iudices*, Rebuff. *d. vers. 8. vult* Ioan. à Cochier *d. gl. 22. in princ.* Theod. de Rub. *d. cl. 797. n. 8.*

Amplia secundò, vt graui pœna afficiendi sint iu- 8 dices sine huiusmodi apertione oris aliter iudicātes, tanquam iurisdictionem sibi denegatam vsurpantes, vt colligitur ex *l. fin. C. de can. frument. Vrbis Romæ, lib. 11.* & post Mandos. & Rebuff. *citatis locis*, ac Ruin. *cons. 76.*

conf.76.n.9.cum seqq.vol.1.tradunt Gonzal.d.gloss.66. & Monet.d.c.7.n.216.in fin.

9 Amplia tertiò, vt hæc clausula liget etiam ignorantes, & omnes futuros quoscumque iudices, vt post multos resoluunt Marches.de Commiss.p.1.sue.de commiss.appell.c.6.n.2. Gonzal. d.gloss.6.n.9. Ioann à Cochier.d.gl.22.Monet.d.c.7.n.227.Theod.de Rub. d.clauf.798.n.4.

10 Amplia quartò, vt stante hac clausula non possit opponi de regul.Cancellariæ, quamuis sint fauorabiles, vt per Mart.d.claus.176.n.11.& Gonz. d.gl.66. n.9.& Monet.d.c.7.n.218.Et in specie non posse opponi reg.de iure quæsito non tollendo, censuit Rota in Papien.bonorum 5. Iunij 1606. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.impressa per Farin.dec.177.n.3. p.2.recent.Theod.de Rub.d.claus.798.n.15.

11 Amplia quintò, vt etiam obstet hæc clausula in iudicio possessorio summarissimo manutentionis, vt docent Ioann à Cochier.d.gloss.22.Gonzal.d.glos.66. num.12. obseruantes ita fuisse resolutum bis in vna Cæsaraugustana dismembrationis 13.Martij 1596. cerā Iusto.Et licèt de hoc dubitauerit Put.decis.50.num.5. lib.1. tamen ex aliis multis idem probat Mart. dict. claus.176.n.5.& 6 subdens n.13. quod non obstante petitionis suspensione, sententia lata super eo valet. Theod.de Rub.d claus.798.n.12.& 13. vbi dicit obstare hanc clausulam vt quis non possit manuteneri ante apertionem oris, quia postquam apertum est os,interim potest dari mandatum de manutenendo possidenti aduersùs istam clausulam.

12 Amplia sextò, vt nec per viam replicationis aliquid opponi possit contra dispositionem continentem hanc clausulam, vt post Put. decis.377. sub n.1. lib.3.concludit Gonzal.d.gloss.66. n.10.quem sequitur Monet.d.c.7.n.218.vers.4.Theod.de Rub.d.claus. 798.n.3.

13 Amplia septimò, vt de hac clausula possit quandocumque opponi,& in qualibet instantia, cum sit impedimentum reale,adimens inferiori iurisdictionem,& teddens ipsum ad iudicandum, & procedendum inhabilem, vt fuit decisum in vna Calagurritana Canonicatus 6.Iunij,& 1. Iulij 1591.coram Penia,im-

14 pressa per Marches. p.2.pag.416. n. 3. in qua etiam dictum fuit,non solùm acta gesta post oppositionem dictæ clausulæ,nulla esse ipso iute, sed etiam illa, quæ gesta fuerunt ante oppositionem illius, prout referunt Ioan.à Cochier.d.gl.22. Mart d.claus.176.

15 n.45.Gonzal.d.gloss.66 n.23.Nam vt suprà dixi, non valet iudex inferior iudicare contra formam gratiæ cum hac clausula,Paris.cons.1.n.38.lib.4.Put.dec.377. lib.3.& fuit dictum in Barcinonen. Prioratus 16. Iunij 1605.coram Card. Marquemonio,adeò vt propterea dicatur habere manus ligatas, Vrall. d.dec.134. & procedēdo,ita nullitet agere dicatur,vt talis nullitas non possit sanari per Signaturam iustitiæ, per rescriptum,nec alio quovis modo,vt sæpe fuit resolutum in Mediolanen.bonorum de Osede de anno 1586. coram Card.Seraph.inter impressas dec... Nec locus est arbitrio iudicis,vbi hæc clausula expetitur, ideo ea operatur,quod ipse tencator præcisè iudicare in fauorem Constitutionis suæ gratiæ cum hac clausula. cap.si eo tempore,de elect.lib.6. Put. decis.48.n.6 & decis. 386.lib. 1. in correct. Card. Tusch. tom. t. litt. C,

16 concl.344.& seq.Propterea in Curia laudabilis stylus seruatur,vt cùm primùm de hac clausola innotuerit, non antea prudentes iudices in causa procedant, quàm per Signaturam gratiæ oris apertio contra eam agenti concedatur,vt dictum fuit in d.Calagurritana coram Penia. impressa per Marches. de Commiss. p.1.pag.426.in 2.impress.

17 Amplia octauò,vt dispositio, cui adiecta est huiusmodi clausula, faciliùs censeatur derogare contrariæ illam clausulam non habenti,& eam habenti difficiliùs derogari à non habente,vt docent Gonz. d.gloss.66.n.17.& Monet.d.cap.7.n.221.

18 Amplia nonò, vt nec Signatura iustitiæ possit aperire os ad impugnandam concessionem, cui adiecta est hæc clausula,ita Mart.d.claus.176 n.59. & post Marches.d.cap.6.n.1.& seq. tradit Gonzal.dict. gloss.66.num.19. & illis citatis non dissentit Monet. d.cap.7.num.222.

19 Amplia decimò, vt os contra hanc clausulā aperiri nequeat sine derogatione reg.Cancellariæ de iure quæsito non tollendo,saltem tacita,vt fusè tradit Gonzal.d.gloss.66.n.20. quem refert, & sequitur Monet. d.cap.7.n.223. Licet contrarium, quod simpliciter derogatio non requiratur, fusiùs contendat Nicol. Garc.d.cap.6.n.98.cum seqq.

20 Amplia vndecimò,hanc clausulam esse tantæ efficaciæ, vt nec etiam admitti possint aliqui articuli ad probandum contrarium,vt per Seraph.dec.1251. n.19.& me citato Monet. d.cap.7.n.224. Theod. de Rubeis d p.4.claus.103.§.1.

21 Amplia duodecimò, vt per hanc clausulam sit sublata facultas declarandi etiam super solo facto, vt docent Gonzal.d.gloss.66.n.22. & Monet.d.cap.7. num. 224. nam tollit audientiam, nisi os aperiatur, ex adductis per Marches.de Commiss.p.2.pag.547.n.1. in 2.impress.

22 Amplia decimotertiò, hanc clausulam esse tantæ efficaciæ, vt impetrans non teneatur aliquo modo iustificare gratiam illa munitam, etsi versemur in gratia ad postulationem partis concessa; vt per Put. decis.377. lib.3. & fuit resolutum in Oscen. indulti 1. Iunij 1598. coram Lista.Quod intelligendum venit, quando hæc clausula habet sociam aliam, cum qua semper solet concedi,scilicet, Quod de subreptione,& obreptione dici non possit,vt per Put.decis.219. lib.2.& fuit dictum in Calagurritana iurisdictionis 30. Maij 1580.coram Rubeo,& in Pampilonen. Archidiaconatus 19. Martij 1593. coram Card. Pamphilio. Theod. de Rubeis d.claus.798.n.28. nam si sola sit, intelligitur veris existentibus narratis,ex traditis per Put. decis. 377. l.3. & per Marches.de commiss.p.2.pag.432.n.2. in 2.impress.& fuit dictum in Placentina pensionis 21. Iunij 1593.coram Penia.

23 Amplia decimoquartò,vt hæc clausula tollat omnem contrariam consuetudinem,vt resoluit Farin. de immunitate Ecclesiastica,n.15.Rota dec.373.n.7.& 8. p.5.recent.vbi quod illam impedit in futurum.

24 Amplia decimoquintò, vt hæc clausula inficiat titulum, & possessionem,non per se,sed in vim decreti irritantis, cui de stylo solet annecti; vt per Ægidium decis.525.Cassad super reg.decis.7.num.3. & Gabr. commun.lib.6.de clausul.concl.3.n.50. cum aliis allegatis in causa Tirasonen.decimarum 17.Iunij 1617. coram R.D.meo Pirouano. Duran. Rota decis.301.n.1. vbi quod claus.Sublata,& decretum irritans, reddunt turbidos actus possessorios factos in contrarium, prout turbidam reddant iuris assistentiam. Quod intellige, licet concessa sit gratia ad postulationem partis,& non Motu proprio, vt fuit dictum in Mariaricen.parochialis 2.Iunij 1572.& in Parmen. Castrorum 17.Iunij 1577.coram Clemente VIII.

25 Amplia decimosextò,vt etiam procedant supradicta, quando adsunt alia verba, quæ æquipolleant huiusmodi clausulæ, quale est decretum prohibitorium,ne iudex in contrarium pronunciet, aut declaret,vt per Gonzal.d.gloss.66.n.18.& Monet. d.cap.7. n.224.vers.ampliatur duodecimò.

Amplia

26 Amplia decimoseptimò, vt si in dispositione habente huiusmodi clausulam, adsit clausula, *Cum ad id expressus accedit assensus*, hic consensus non censeatur positus sub conditione, sed ad opponendum eius defectum requiratur apertio oris, vt ex *vna Placentina coram Penia*, docet Mart. *d. clauf.* 176. *n.* 14. subdens *n.* 15. quandonam hæc clausula posita in supplicatione, operetur, etiamsi in Bullis non sit posita, sicut antea ex nonnullis Rotæ decisionibus docuerat *n.* 7. illam claudere os, etiam quoad vitium subreptionis, & defectus intentionis. & *n.* 8. *ac* 9 quòd apposita Breui resignationis, aut de capienda possessione, non possit dici de huius nullitate, & *n.* 11. quod obstet etiam iudici confidentiarum: ac demùm *n.* 12. quod absolutè posita, maximè cum decreto irritanti, operetur etiam respectu tertij, prout illum refert Monet. *d. c.* 7. *n.* 225. Plures alios effectus, quos operatur, adducit Theodos. de Rub *clauf.* 798. *per totam.* vbi *n.* 14. quod obstat etiam vt non possit dari remissoria, & *n.* 15 & vt non possit opponi de defectu intentionis, vel subreptionis, & *n.* 18. quod apposita hæc clausula in Breui de capienda possessione operatur vt non possit dari de nullitate Breuis, dummodo Breue sit iustificatum, ex quo est posita ad postulationem partis.

27 Limita nunc primò, vt huiusmodi nostra clausula habeat vim claudendi os cuicumque iudici, & parti, si ei adiuncta sit alia clausula, *Quod non possit contra gratiam dici de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis defectu*, aliàs de hoc opponi poterit, vt ex multis Rotæ decisionibus latè comprobant Mart. *d. clauf.* 178. *n.* 20. Gonzal. *d. gloss.* 62. *num.* 12. *cum seqq.* Nicol. Garc. *d. p.* 6. *c.* 3. *à n.* 88 satis comprobans *n.* 95. *cum duobus seqq.* idem etiam operari dictam clausulam. *Quod non possit dici de obreptione, vel subreptione, & intentionis defectu*; sicut & idem Mart. *sæpe citata clauf.* 176. *n.* 7. hunc eundem effectum tribuit huiusmodi clausulæ, *Sublata*, &c. si iungatur cum clausulis, *Motu proprio*, *Ex certa scientia*. & , *De plenitudine potestatis*. Et ideo *in vna Oscen. indulti* 1. *Iunij* 1598. *coram Litta*, impressa per Marches. *de Commiss. par.* 1. *pag.* 517. dictum fuit, quod hæc clausula vnita aliis, tollit obiectionem subreptionis. Ex quibus infert Gonzal. *citato loco*, *n.* 26. quod si dispositio sit generalis, aut specialis ex Motu proprio, nō potest opponi de subreptione; & quod hæc nostra clausula, *Sublata*, &c. etiam sola operabitur suum effectum, quod etiam post Rotam sentit Gar. *d. c.* 3. *n.* 99. Monet. autem Gonzal. *vbi suprà n.* 27. quod hodie ad obuiandum huic limitationi, rarò reperietur gratia. in qua adsit clausula huiusmodi, *Sublata*, &c. quæ similiter
28 non contineat clausulam, *Quod non possit dari de subreptionis, aut obreptionis vitio siue intentionis defectu*, de qua aliqua tractant Caputaq. *decis.* 128. *n.* 3. *p.* 1. *decis.* 228. *p.* 3. Paris. *cons.* 1. *n.* 75. *vol.* 4. & Nicol. Garc. *d. c.* 3. *à n.* 95. inter cætera docens *n.* 98. quod dicta clausula, *Quod de subreptione, & obreptione dari non possit*, etiam cum hac nostra clausola, *Sublata*, &c. nō facit gratiam validam in foro conscientiæ, quæ aliàs est
29 subreptitia. Et quod clausula, *Quod non possit dari de subreptione, vel obreptione*, absque hac nostra clausula, & decreto irritanti, non operatur nisi verbis existentibus narratis, censuit Rota *in Hispalen. beneficij* 6. *Nouembr.* 1602. *coram Litta*, impressa per Marches. *de Commiss. p.* 2. *pag.* 412. *n.* 5.

30 Limita secundò, vt non ampliet dispositionem principalem, nec se extendat, vltra eius limites, ita vt comprehendat maiora expressis, vt per Mart. *d. clauf.* 176. *n.* 10 & *in seqq.* Gonz *d. gloss.* 66. *n.* 30. & 31. Garc. *d. c.* 3. *n.* 84 *cum seqq.* & fuit resolutum *in Calaguritana de Victoria* 15. *Iunij* 1592. *coram Card. Pamphilio*, & *in Valentina decimarum* 9. *Iunij* 1597. *coram eodem*. Theod. de Rub. *d. clauf.* 798. *num.* 36. *cum seqq.* Accessoria enim iudicatur hæc clausula ad principalem dispositionem, & consequenter ab ea regulatur, easdem conditiones respicit, quas illa, vt per Put. *decis.* 1. *lib.* 1. & Marches. *de Commiss. p.* 1. *pag.* 2 7. *n.* 3. & fuit dictum *in Elnen. minerariarum* 28. *Aprilis* 1582. *coram Orano*, & *in Vrgellen. Canonicatus* 30. *Octobris* 1592. *coram Card. Blanchetto*, & *in Tirassonen. Canonicatus, seu officij Pœnitentiaria* 5. *Iunij* 1596. *coram Corduba*. & nouissimè *in Bergomen. pensionis de Trescurio* 13. *Nouembr.* 1626. *coram D. Duran.* vnde apposita in vna commissione, non trahitur ad aliam diuersam, vt ex traditis per Gabr. *d. tit. de clausul. concl.* 3. *n.* 84. *in* 4. *limit.* dictum fuit *in Romana de Cinciis* 13. *Iunij* 1614. *coram Remboldo*, impressa per Farinac. *dec.* 622. *n.* 3. *p.* 1. *recent.*

31 Limita tertiò, vt hæc clausula apposita in gratia conditionali, nihil operetur ante conditionis euentum, vt satis ostendit Gonzal. *d. gl.* 66. *n.* 28. *cum seqq.* quem refert, & sequitur Monet. *d. c.* 7. *n.* 226. *vers. limita secundò*. Theod. de Rub. *d. clauf.* 798. *n.* 43. *cum seqq.* vbi quod apposita in Breui conditionali recipit omnes conditiones, quas recipit Breue, & non operatur nisi conditione verificato, vt omnes aliæ clausulæ. & secondum ius naturæ.

32 Limita quartò, vt hæc clausula non obstet dicenti gratiam non comprehendere casum, de quo agitur, vt per Put. *decis.* 48. *n.* 6 *lib.* 1. *in correct.* & post nonnullas Rotæ decisiones Mart. *d. clauf.* 176. *num.* 17. *vers.* & *ideò*, & *n.* 50. Monet. *d. c.* 7. *n.* 229. Nam per
33 huiusmodi clausulam minimè impediri, quominus iudex possit videre de comprehensione, censuit Rot. *in d. Baren. seu nullius Prioratus*, impressa per Farin. *decis.* 569. *in fin. p.* 2. *recent.*

34 Limita quintò, hanc nostram clausulam non habere effectum, cùm dispositioni. cui adiecta est, derogatur per legem contrariam, vel per aliam dispositionem habētem clausulam, *Pro expressis*, in casibus, in quibus hæc clausula sufficit ad derogandum cuiuis præcedenti dispositioni, vt per Gonz. *gloss.* 66. *n.* 32. & 33. Monet. *d. c.* 7. *n.* 217.

35 Limita sextò, non sufficere simplicem causæ commissionem ad tollendum huiusmodi clausulam, nisi facta sit mentio huius clausulæ, vel adsit clausola, *Quorum tenores*, &c. vt post multos Doctores, & aliquas Sacras Rotæ decisiones resoluit Mart. *dict. clauf.* 196. *n.* 40. quem refert Monet. *d. n.* 227. & post Ruin. *cons.* 21. *n.* 16. *in princ. lib.* 1. obseruat Card. Tuich. *litt.* C, *conc.* 344. *n.* 5.

36 Limita septimò, non obstare si pars ei renuntiet, vel toti gratiæ, non patri ipsius, quamuis munita sit decreto irritanti, vt per Gabr. *d. tit. de clausulis*, *concl.* 3. *n.* 36. Mart. *d. clauf.* 176. *n.* 23. id temperantem *n.* 44. in beneficiato, Monet. *d. c.* 7. *n.* 229. *vers.* 13. & fuit dictum *in Romana Societatis officij* 9. *Maij* 1598. *coram Giptio*, & *in Aretina Commenda* 1. *Iunij* 1587. *coram Orano*, impressa per Zachiam *post tract. de oblig. Camerali*, *decis.* 28. *n.* 4. quæ renunciatio sufficienter facta non videtur per commissionem causæ in Rota vt fuit tentum *in Pampilonen. Archidiaconatus* 19. *Martij* 1593. *coram Card. Pamphil.*, & in alia impressa apud Cenc. *post suum tract. de censib. decis.* 59. *n.* 15. nō obstantibus adductis *in d. Elnen. minerariarum.*

37 Limita octauò, vt non operetur vbi pars, ad cuius fauorem apposita est, curasset committi causam super validitate gratiæ, vt latè probat Gonz. *d. gloss.* 66. *à n.* 38. id temperans *n.* 43. & *seq.* nisi compulsa fuisset ad commissionem ad fugiendas molestias aduersarij.

Hanc

Hanc eandem principalem limitationem ex multis S. Rotæ decisionibus comprobat Marta *d. clauſ. 176. n. 31* eam extendens *n. 32.* in compromittente dictam gratiam, & *n. 33.* temperat, vbi commissio solùm fieret super executione gratiæ, vel super molestationibus, & *n. 34. cum seq.* vbi solùm obtineretur super iniustitia, vel ex nullitate sententiæ latæ contradictam clausulam; vel si quis vigore Signaturæ iustitiæ processit in causa respectu articuli, cui non obstabat clausula, licèt commissio esset generalis contra dispositionem habentem dictam clausulam.

38 Limita nonò, quod quando pars non opponit de dicta clausula, non denegatur audientia, ex adductis per Mart *d. clauſ. 1 6. num. 3.* Ioan à Cochier. *d. gloſſ. 2 1. in fin.* Gonzal. *d. gloſſ. 66. à num. 45.* vbi hanc tanquam veriorem tuetur, Monet. *d. cap. 7. num. 228.* qui supradictam ampliationem septimam declarant procedere postquam gratia est producta, hanc verò limitationem ante eius productionem: intelligitur enim hæc nostra clausula, quatenus ille, in cuius fauorem est apposita, ea vti velit, Rot. *deciſ. 21. de conceſſ. præbend. in antiq.* Satnen. *de annali, q. 4. n. 4.* Gonzal. *gloſſ. 50. n. 107.*

39 Limita decimò, quando, & in casibus, in quibus priuilegium ea munitum non intrat, vt per Gemin. *in c. præſenti, in princ. verſ. nota quod eo ipſo,* & ibi Franc. *verſ. tertiò nota, de offic. deleg. lib. 6.* & post Gabr. *d. tit. de clauſul. concl. 3. n. 8.* & fuit dictum *in Oriolen. decimarum 19. Ianij 1592. coram Giptio, & in Tirassonen. decimarum 17. Iunij 1611. coram R. P. D. meo Pirouano.* Nam tunc demum operatur suum effectum hæc clausula postquam fuerit cognitum intrare dispositionem, vt censuit Rota *in vna Romana S. Thomæ 24. Ianuarii 1612. coram D. Patriarcha Pamphilio,* impressa per Fariu. *deciſ. 423. n. 3. p. 2. recent.*

40 Limita vndecimò, quando est detecta falsitas narratorum; vt probat Marta *d. clauſ. 176. n. 21.* quem refert Monet. *d. cap. 7. n. 229. verſ. vndecimo.*

41 Limita duodecimò, non tollere priuilegium de iure speciali competens, vt per Seraphin. *concl. 1293. num. 9.*

42 Limita decimotertiò, vt non obstet, si postea facto Papæ recedatur à parte transactionis confirmatæ cum ista clausula, quia cessante dispositione, cessat dicta clausula, vt post Gemin. *in d. c. præſenti, verſ. nota quod eo ipſo,* & ibi Franc. *notab. 3. de offic. leg. in 6.* & Gabr. *d. concl. 3. n. 82.* ac Rotæ decisiones concludit Marta *d. clauſ. 176. n. 19.* quem refert Menoch. *d. cap. 7. n. 229. verſ. decimo.*

43 Limita decimoquartò, non obstare, cùm quis agit de retractanda executione gratiæ, cui adiecta est, iam executæ, vt post decisionem Rotæ resoluit Marta *d. clauſ. 176. num. 22.* quem refert Monet. *d. num. 229. verſ. duodecimo.*

44 Limita decimoquintò, positam in commissaria dispositione, habente clausulam, *vocatis vocandis,* non operari, antequam sequuta sit confirmatio cum causæ cognitione, vt post decisiones Rotæ probat idem Marta *d. clauſ. 176. n. 24.* subdens *n. 25.* positam in literis in forma commissoria, non suffragari nisi post earum executionem.

45 Limita decimosextò, hanc clausulam non operari quominus ordinarius auctoritate Concilij ex officio reuidere possit vniones factas à 4o. annis citra cum hac clausula; secus ad instantiam partis in contradictorio iudicio, vt post Put. quem non inueni, & Rotæ decisiones, obseruat Marta *d. clauſ. 176. num. 15.* quem refert Monet. *d. cap. 7. num. 229. verſ. limitatur decimoquinto.*

46 Limita decimoseptimò, non obstare sententiæ quæ de ea mentionem non faciat, vt post Rot. *in Auelliana, seu andliua vnionis 15. Decembr. 1595. coram Giptio,* resoluunt Marta *d. clauſ. 176. n. 26.* & Monet. *d. cap. 7. n. 229. verſ. limita decimosextò.*

47 Limita decimooctauò, non operari nisi veris existentibus narratis, vbi est sola, vt fuit dictum *in nullitatis, seu Aquinaten. 12. May 1600. coram Litta,* impressa per Marches. *de commiſſ. p. 2. pag. 433. n. 2. in vlt. edit.* Vbi etiam habetur, operari sine aliqua iustificatione expressorum, siue narratorum in ea, quando additur clausula illa, *Quod de subreptione, & obreptione, &c.* Idem etiam resolutum fuit *in Aquinaten. seu nullitatis beneficiorum 16. Decēbris 1605. coram Card. Marquemontio,* impressa per eundē Marches. *p. 1. pag. 456. n. 1. & in Pacen. pensionis 20. Nouembr. 1609. coram eodem Card. Marquemontio,* impressa per Marches. *p. 1. pag. 438. nam. 4.* Rot. *deciſ. 611. n. 3. p. 1. in posthum. Farin.* aliàs *p. 3. recent.* vbi quòd non tollit defectum subreptionis, & *deciſ. 508. n. 2. ead. p. 1. recent.* vbi quòd cum decreto irritanti præiudicat tertio possessori. Theodos. de Rubeis *in dicta singul. Rota tom. 2. part. 4. clauſ. 103. §. 16.*

48 Limita decimonono non tollere defensiones & exceptiones de iure competentes, Seraph. *deciſ. 270. n. 1.* Theod. de Rub. *d. clauſ. 103. §. 5.*

Limita vigesimo nihil operari in transactione; quæ ex falsa causa est nulla, Rot. *deciſ. 21. de præbend. in antiq.* Theod. de Rub. *d. clauſ. 103. §. 18. n. 3.*

Limita vigesimoprimò, in priuilegiis adiectam non extendere comprehensionem priuilegiorum; Theodos. de Rub. *d. clauſ. 103. §. 19.*

Limita vigesimosecundò nihil operari quando non constat de scientia Papæ, & gratia est obtenta ad supplicationem: Seraph *deciſ. 1495. n. 5.* Theod. de Rub. *d. clauſ. 103. § 7.*

48 Oris apertio tollit obstaculum huius clausulæ, vt dictum fuit *in Romana demorum 29. May 1595. coram Litta,* impressa per Marches. *de commiſſ. p. 2. pag. 431. n. 1.* vbi *n. 2.* habetur, quòd Papa procedit oris apertionem non derogando *reg. de iure quæſito.*

49 Clausula hæc quando obstat principali, obstat etiam fideiussori, Æmilian. *conſ. 100. num. 8.* Rot. *in Placentina pensionis 8. Martij 1596. coram Penna,* impressa per Marches. *d. part. 2. pag. 482. num. 3.* vbi *n. 4.* habetur, quòd hæc clausula in fine orationis posita; ad totam orationem se refert.

50 Clausula, *Sublata quacumque difficultate,* &c intelligitur de difficultate facti, non autem iuris, & quæ probabilem causam haberet, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 57. num. 11. verſ. necnon* Theodos. de Rubeis *d. part. 3. clauſ. 799. num. 1.* vbi *num. 2.* dicit quòd hæc clausula apposita in gratia reuocata per regulam Cancellariæ nihil operatur.

51 Clausula, *Sublato appellationis obstaculo,* &c. non operatur quando sententia est notoriè iniusta, Theodos. de Rub *d. clauſ. 799. n. 3.*

52 Clausula, *Sublato iuris ordine,* &c. non solet committere causam legatis, Felin. *in c. 1. n. 2. de reſcript.* Theod. de Rubeis *d. clauſ. 799. n. 3.*

CLAVSVLA CLXXVI.

Summariè, & simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius clausulæ agentes.*

Aug. Barbosa de Clauſ. Zz 2 Inferiot

2 *Inferior uti non potest clausula*, Summariè, &c.

3 *Æquiparatur clausula*, Summariè, &c. Manu Regia, Procedat provt voluerit.

4 *Index datus cum claus.* Summariè, &c. *sicut Deus iudicare potest.*

5 *Iudex claus.* Summariè, &c. *potest procedere cum secundum quod Deus iudicaturus esset.*

6 *Iudex cum claus.* Summmariè, &c. *deputatus potest iudicare secundum propriam conscientiam.*

7 *Ordo iudiciarius vt sit sublatus operatur claus.* Summariè, &c.

8 *Iudex quod non admittat probationes post lapsum terminum, nec cumulationem, operatur clausula*, Summariè, &c. *propter verbum*, simpliciter.

9 *Iudex vt sine termino peremptorio procedere possit ad sententiam, operatur claus.* Summariè, &c. *propter verba*, simpliciter, & de plano.

10 *Die feriata, non tamen honorem Dei, vt iudex procedere possit, operatur claus.* Summariè, &c *propter verbum* de plano.

11 *Solemnitates omnes iuris positiui vt tollantur, operatur claus.* Summariè, &c. *propter verba*, sine strepitu, & figura iudicij.

12 *Iudex vt nulla data sententia possit iubere rem capi, & distrahi, operatur claus.* Summariè, &c.

13 *Testes interrogandi, ac repetendi tam ex se, quàm ex officio, vt censeatur iudici data facultas, operatur claus* Summariè, &c.

14 *Sententiam vt iudex sedens proferat non est necesse, stante claus.* Summariè, &c.

15 *Termini breuiores vt dari possint operatur claus.* Summariè, &c.

16 *Appellationes friuolæ, exceptiones, & alia, quæ processum retardare consueuerunt, censetur sublata per clausulam*, Summariè, &c.

17 *Causam summariam in alijs instantiis facit clausula*, Summariè, &c. *in prima commissione posita.*

18 *Iudex in causa sibi commissa cum clausula*, Summariè, &c. *vt remaneat ordinarius, ostenditur.*

19 *Citationem non tollit claus.* Summariè, &c.

20 *Defensio sublata non est per clausulam*, Summariè, &c.

21 *Probationes necessarias non aufert claus.* Summariè, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per text. ibi *in Clem. dispendiosam, de iud. & in Clem. sæpe, de verb. sig.* Cels. Vgon. *in tract. claus. pag.* 485. *cum seq.* Bertachin. *in repert. iuris p.* 1. *verb. Summariè, pag.* 312. *col.* 4. Marant. *de ord. iud. part.* 4. *dist.* 9. *num.* 8. Cacheran. *Pedem. decis.* 1. *&* 2. Rendin. *in prompt. receptarum sent. tom.* 1. *tit.* 16. *n.* 9. Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 148. aliàs 64. *& claus.* 160. aliàs 180. *in vlt. impress.* Marchesf. *de Commiss. part.* 2. *pag.* 419. *num.* 82. *&* 83. Ludou Rodolphin. *post tract. de absoluta Principis potest. lib.* 2. *var. quæst.* 30. *num.* 7. *cum seqq.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C, concl.* 366. Gambar. *de officio Legati, lib.* 8. *tit. de potest. Legati in iudicialibus, n.* 157. *cum seqq.* Theod. de Rub. *in fine. Rota tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 803.

2 Inferior vti non potest hac clausula, tradunt Cels. Vgon. *vbi supra col.* 2. Menoch. *de success. tit. de testat. potentia, lib.* 1. *§.* 6. *num.* 11. & de Legato à latere vide Gabr. *comm. lib.* 6. *tit. de cl. conc.* 6. Theod. de Rub. *d. cl.* 803. *n.* 13.

3 Huic clausulæ æquiparari clausulam, *Manu Regia*, & clausulam, *Procedat provt voluerit*, refert Mart. *d. cl.* 189 *n.* 6.

4 Primò operatur hæc clausula, vt iudex datus cum ea, sicut Princeps iudicare possit, Alexand. *cons.* 6. *n.* 2. *vol.* 3 Cacheran. *d. decis.* 1. *num.* 20. Mart. *d. claus.* 180. *num.* 3.

5 Secundò operatur, quod iudex possit procedere secundùm quod Deus iudicaturus esset; ita Bald. singulariter dicit, quem sequitur Natt. *in repet. dict. Clem. sæpe, de verb. signif.* Honded. *cons.* 94. *n.* 51. *tom.* 1.

6 Et quod iudex cum ista clausula deputatus possit iudicare secundum propriam conscientiam, tradit Gram. *decis.* 62. *n.* 31. post Guid. Pap. *decis.* 23. & ideo potiùs debere attendere veritatem, quàm iuris subtilitatem, ait Gram. *d. loco.*

7 Tertiò operatur, vt ordo iudiciarius sit sublatus, Bronor. à Sole *in locis comm. verb. clausula* 48. Mart. *d. claus.* 180. *n.* 5. Ludou. Rodolph. *d. lib.* 2. *quæst.* 29. *n.* 1. Gambar. *d. tit. de potest. Legati in iudicial. n.* 155. *cum seqq.* Theodos. de Rubeis *d. cl.* 803. *n.* 2. vbi *n.* 3. quod tollit ordinem inductum à iure positiuo, non autem inductum à iure diuino, vel naturali.

8 Quartò operatur, præcipuè propter verbum, *simpliciter*, quod reus de iudicio sisti cauere, si immobilia possidet nihilominus teneatur, & quod iudex non admittat probationes post lapsum terminum, nec cumulationem; ita Ias. *in l. Iulian. num.* 7 *ff. qui satisdare cogantur*, Felin. *in cap. licèt causam, num.* 18. *vers. limita quartò, de prob.* Curt. iun. *in l. edita, n.* 113. *C. de edend.* Marchesf. *de commiss. p.* 2. *pag.* 419. *num.* 79. *in vlt. impr.*

9 Quintò operatur, præcipuè propter verba *simpliciter, & de plano*, vt iudex sine termino peremptorio procedere possit ad sententiam; ita post Oldrad. *cons.* 115. incip. *In iudicio, in prin.* tradit Card. Tusch. *d. lit. C, concl.* 366. *num.* 1.

10 Sextò operatur præcipuè propter verbum, *de plano*, quod virtute ipsius in die feriata, dummodo non in Dei honorem, iudex procedere possit, Felin. *in cap. olim, num.* 5. *de accusat.* Marchesf. *d. p.* 2. *pag.* 419. *num.* 80.

11 Septimò operatur, præcipuè propter verba, *sine strepitu, & figura iudicij*, vt omnes solemnitates iuris positiui tollantur, ita vt nec libellus sit necessarius, sed solùm quædam simplex petitio, facti narrationem continens; ita Marant. *de ord. Iudicior. part.* 4. *tit. & an iudex sit competens, num.* 8. Grauat. ad Vestr. *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 7. Mart. *d. claus.* 180. *num.* 1. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 803. *num.* 1. Cabed. *Lusit. decis.* 72. *num.* 2. *part.* 5. Honded. *consil.* 94. *num.* 52. *tom.* 1. Marchesf. *d. part.* 2. *pag.* 419. *num.* 82. vbi ait, quod liberat iudicem ab omni forma, & figuris per ius Ciuile introductis, adeo quod iuris gentium tantùm solemnitates, vel naturali ratione introductas seruare teneatur, Card. Tusch. *d. conc.* 366. *num.* 4. vbi dicit, quod sic iudicium ipsum actorem, & iudicem respicit, & per illam censentur sublata ea, quæ sunt de ordine iudicij & de essentia, veluti quod libellus, & litis contestatio non sint necessarij, nec trium personarum præsentia, quoad ea, quæ respiciunt solemnitatem; sed requiritur figura iudicij quoad ea, quæ respiciunt veritatem.

12 Octauò operatur, quod iudex nulla data sententia potest iubere rem capi & distrahi, vt fuit dictum *in Miranden. pensionis* 27. *Martij* 1613. *coram R. D. meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *dec.* 446. *num.* 1. *p.* 2. *recent.*

Nonò

13 Nonò operatur, præcipuè propter verba, *sola facti veritate inspecta*, vt dataecenseatur iudici facultas tam ex se, quàm ex officio interrogandi testes, ac illos repetendi eodem modo, quo fit instante parte, etiamsi in causa sit conclusum, vt per Marant. *de ordin. iudicior. part. 4 dist. 9 num.* 30. Marches. *d. p. 2. pag.* 419. *n.* 81.

14 Decimò operatur, vt non sit necesse quod iudex sedens proferat sententiam, dummodo ferat in scriptis, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 522. *num.* 4.

15 Vndecimò operatur, præcipuè propter verba, *sola facti veritate inspecta*, quòd termini breuiores dari possint, item quod possit incipi ab articulis, quibus probatis ferri possit sententia; ita post Roman. *cons.* 519. *num.* 4. *& seq.* concludit Card. Tusch. *d. lit. C, conc.* 366. *n.* 7.

16 Duodecimò operatur, præcipuè propter verbum, *sine strepitu*, quòd respicit partes, vt censeantur sublatæ friuolæ appellationes, exceptiones, & alia, quæ processum retardare consueuerunt, vt per Oldrad. *d. cons.* 115. *vers. frustratoria verò*, Cardin. Tusch. *d. conc.* 366. *n.* 3.

17 Decimo tertiò operatur, vt hæc clausula in prima commissione posita faciat causam summariam etiam in aliis instantiis, & vsque ad finem litis, Cassad. *decis.* 8. *n.* 5. *de rescript.* & fuit dictum *in Ferrarien. bonorum* 16. *Iunij* 1613. *coram D. Patriarcha Pamphilio.*

18 Decimoquartò operatur, vt causa commissa cum clausula, *Summariè*, non obstantibus statutis iudex non remaneat ordinarius, sed efficiatur delegatus, ita vt detur appellatio ab illius sententia, à qua secundum statutum non dabatur, si pronunciasset vbi ordinarius; quoniam per dictam clausulam non solùm exercitatur iurisdictio, sed etiam immutatur, quo facit cessare iurisdictionem ordinariam; ita Ias. *in l.* 1. §. *& post operis*, *num.* 3. vbi de communi testatur, *ff. de nom operis nunciat.* dicens hanc decisionem in praxi esse multum vtilem, Bald ad Speculat. *in tit. de legato, col. fin. vers. ego dico*, Angel. *cons.* 139. incip. *Visis, ad finem, vers. si enim*, Alex. *in l. more maiorum, num* 16. *ff. de iurisdict. omnium iudicum*; quicquid dicat Rom. *in l. mulier, num.* 44. *ff. solut. matrim.* quia contra eam est verior opinio, & magis communis, prout fuit dictum *in Bononien. fideicommissi de anno* 1549. *coram Fabio*, vt testatur Mandos. *in quarta parte commissionis, vers. quodcumque, num.* 32. *in fine.*

19 Limita primò, quod non tollat citationem, Cald. *cons.* 130. *circa med. vers. nec illa verba*, aliàs *final. de indic.* quod duplicatur *cons.* 136. aliàs 4. *de dilationib.* Marant. *de indicior. part.* 4. *tit. & an index sit competens, n.* 9. Card. Tusch. *conc.* 366. *n.* 2.

20 Limita secundò, quod non sit sublata defensio, ideo oppositiones fieri possunt, & dari debet copia, & fieri citatio, licèt ea, quæ sunt solemnitates iudicij, sint remissa, vt suprà dixi; ita Rom. *cons.* 314. *n.* 3. Card. Tusch. *d. conclus.* 366. *num.* 3. Vnde non operari nisi quoad ordinem iudiciorum substantialem, tradunt Cels. Vgon. *vbi suprà, col.* 2. & Ludou. Rodolphin. *d. lib.* 1. *q.* 39. *n.* 7.

21 Limita tertiò, probationes necessarias non auferre, ex traditis per Marant. *d. tit. & an index, n.* 10. & per Matt. *d. d.* 190. *n.* 10.

Limita quartò, quod iuramentum calumniæ non tollit, vt per Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 33. *num.* 67.

Limita quintò, quod excussionem non aufert, vt per Cald. Pereir. *de empt. & vend. c.* 33. *n.* 10.

Limita sextò, quòd stante hac clausula non reuocantur attentata, vt per Stephan. Grat. *Marchia decis.* 176. *n.* 16.

CLAVSVLA CLXXVII.

Supplentes omnes defectus, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Defectus iuris positiui tollit clausula*, Supplentes, &c.
3 *Solemnitatem non adhibitam in alienatione rei Ecclesiasticæ, tollit clausula*, Supplentes, &c.
4 *Defectus aliquis opponi non potest, si Papa confirmando alienationem rei Ecclesiæ factam non seruatis solemnitatibus, addat clausulam*, Supplentes omnes defectus de plenitudine potestatis.
5 *Defectum solemnitatis substantialis tollit clausula*, Supplentes ex certa scientia, &c.
6 *Papa si confirmet statutum laicorum etiam circa Ecclesiastica cum clausula*, Supplentes, &c. *comprehendit etiam Ecclesiastica.*
7 *Papa committendo causam laico sibi noto, dicitur facere ex certa scientia.*
8 *Defectum iuris naturalis non supplet clausula*, Supplentes, &c.
9 *Citationis defectum supplet clausula*, Supplentes, &c.
10 *Defectus non narratos, vel ignoratos non supplet clausula*, Supplentes, &c.
11 *Defectum substantiale non tollit clausula*, Supplentes, &c.
12 *Clausula*, Supplentes, &c. *non tollit ca, quæ expressè sunt posita in conditione.*
13 *Defectus, qui concernunt personam supplicantis, vel contrahentis, non supplet clausula*, Supplentes, &c.
14 *Defectus, quibus actus redditur nullus, & super quibus requiritur dispensatio, non supplet clausula*, Supplentes, &c.
15 *Tertij ius quando laditur; nihil operatur clausula*, Supplentes, &c.
16 *Clausula*, Supplentes, &c. *non refertur ad ea, quæ specialiter commissa fuerint.*
17 *Obreptione, & falsitate expressa non operatur clausula*, Supplentes, &c.
18 *Subreptionis vitium licèt tollat clausula*, Supplentes, &c. *iuncta cum illa alia*, Quorum tenores, &c. *non tamen certam scientiam in concedente inducit.*
19 *Defectum causæ piæ non supplet clausula*, Supplentes, &c.
20 *Defectum potestatis facientis actum confirmatum non tollit hæc clausula posita in confirmatione.*
21 *Non supplet defectus concernentes delicti condemnationem.*
22 *Non operatur expressa falsitate.*
23 *Non operatur vbi processum fuit sine causa cognitione.*

1 De vi, & effectibus huius clausulæ, vide Cels. Vgon. *in tract. clausul. pag.* 491. *col.* 1. Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 181. Marches. *de Commiss. part.* 2. *pag.* 159. *à num.* 89. *& pag.* 490. *num.* 79. *& part.* 2. *pag* 419. *num.* 85. *& pag.* 424. *num.* 23. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *litt. C, conclus.* 343. Monet. *de commuts,*

communt. vlt. vol. c. 7. n. 157. cum seqq. Theodos. de Rub. *in sti: g. Rota tom. 2. p. 5. cl. 807. per tot.* vbi *num. 16. & 17.* subdit quòd hæc clausula vti non potest nisi Papa vel Princeps non cognoscens superiorem, ita vt nec legatus de latere ea vti possit.

2 Hæc clausula tollit omnes defectus iuris positiui, vt resoluunt Marta *d. cl. 419. num. 2.* Roder. Soar. *alleg. 12. num. 21.* Menoch. *cons. 747.* Vital. de Camban. *in tract. cl. pag. 12.* Marches. *d. p. 1. pag. 226. n. 318.* Ioan. Franc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiast. p. 4. c. 1. n. 64.* Aluys. Ricc. *in praxi aurea, res. 368. n. 3.* Monet. *d. c. 7. num. 158.* Abb. *cons. 99. Illud, n. 1. vers. tertiò quod etiam, lib. 1.* vbi ait quòd Papa supplendo omnes defectus intelligitur sanare defectum solemnitatis iuris positiui, quia potest habere leges indicentes solemnitatem pro infectis, *c. 1.* iuncta gloss. *verb. pro infectis, de immunit. Eccles.* Theod. de Rub. *d. cl. 807. n. 4.* vbi *n. 6.* intelligit quòd non supplet defectus iuris positiui, nisi specificentur in litteris.

3 Amplia primò, tollere etiam solemnitatem non adhibitam in alienatione rei Ecclesiasticæ, quia illa solemnitas est de iure positiuo, vt post Alex. *cons. 79. n. 8. vers. sed non dubium, lib. 1.* docet Card. Tusch. *d. tom. 1. lit. C, conc. 343. n. 3.*

4 Amplia secundò, quod multo magis non potest opponi aliquis defectus, si Papa confirmando alienationem rei Ecclesiæ factam non seruatis solemnitatibus, addat clausulam, *Supplentes omnes defectus de plenitudine potestatis*, vt per Alexand. *cons. 92. Perspectis, num. 30. & seqq. lib. 6.* Card. Tusch. *d. conclus. 343. num. 10. cum seqq.* extendentes, vt idem sit quando adiungitur huic nostræ clausulæ claus. *Ex certa scientia*, subduntque, ille *num. 32. & seq. vers. fuit adiecta*, hic verò *num. 12.* importare plenitudinem potestatis etiam cum præiudicio tertij, quando adest clausula nostra, *Supplentes omnes defectus*, & clausula, *Ex certa scientia*, cum clausula, *Non obstante*, in plena forma.

5 Amplia tertiò, adeò verum esse, clausulam, *Supplentes ex certa scientia, &c.* tollere defectum solem-6 nitatis substantialis, vt si Papa confirmet statutum laicorum etiam circa Ecclesiastica cum d. clausula, comprehendat etiam Ecclesiastica, licèt non possint laici statuere; sic post Alexand. *d. cons. 79. num. 8. vers. nam vt dicit, & cons. 92. Perspectis, num. 2. in fin. cum seq. vers. modò videndum, lib. 6.* tradit Card. Tusch. *d. concl. 343. num. 5.* vbi *n. 4.* citato Alexand. *cons. 111. num. 3. & seq. lib. 6.* ait, quòd in creatione Cardinalium non seruata forma, vt proponatur, Papa ex certa scientia, & de plenitudine potestatis faciat, cum clausula, *Supplentes omnes defectus*, sufficit, licèt defectus non exprimantur, de quo meminit Marta *d. claus. 181. n. 5.*

7 Amplia quartò, vt cùm Papa committendo causam laico sibi noto, dicatur facere ex certa scientia, tamẽ licèt obstet *c. statutum, de rescript. in 6.* per hanc clausulam, *Supplentes, &c.* omnes defectus sanet, vt post Abb. *d. cons. 61. col. fin. vers. dico quod delegatio, l. 1.* tradit Cardin. Tusch. *d. conc. 343. n. 7.*

8 Limita primò, vt hæc clausula, *Supplentes, &c.* non suppleat defectus iuris naturalis, vt per *Clem. 1. §. cæterùm, de re iud.* Alexand. *cons. 52. n. 20. vers. non obstat, lib. 7.* Felin. *in cap. postulasti, num. 11. de rescript.* Ruin. *cons. 79. num. 19. vol. 3.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 11. num. 12.* Card. Tusch. *d. concl. 343. num. 15.* Mart. *d. p. 1. concl. 181. n. 7.* Hippol. *in l. vnicam, §. cognituram, n. 42. ff. de quæstion.* Roder. Soar. *alleg. 12. n. 21.* Rebuff. *in forma mandati Apost. in verb. iuramento, vers. iurat etiam, circa med. & in c. nulla, col. 38. vers. 23. clausula, pag. mihi 441. de concess. præbend.*

Theodos. de Rubeis *d. cl. 807. num. 5.* Monet. *d. c. 7. n. 158.* vbi ampliat procedere, licèt adsit simul clausula, *Ex plenitudine potestatis*, & citat Dec. *in c. 2. num. 7. de confirmat. vtili*, & Alexand. *in l. si filium à patre, §. fin. ff. de liberis, & posthum. & cons. 194. col. 6. lib. 2.* & idem Monet. *loco proximè citato* extendit, idem esse, si huic clausulæ, *Supplentes*, adiuncta sit clausula, *Ex certa scientia*, quod post Alex. *d. § fin.* & Rebuff. *in praxi benefic. tit. de dispensat. n. 13.* tradiderat Gabr. *commun. lib. 6. tit. de clausulis, conc. 1. n. 42.*

9 Limita secundò, seu potiùs dictam primam limitationem amplia, vt hæc clausula non suppleat defectum citationis, vt per Ruin. *cons. 229. n. 11. vol. 1. & cons. 79. num. 11. vol. 3.* Menoch. *cons. 1. num. 412.* Mart. *d. claus. 181. num. 7.* vbi ex Sarnen. *in compendio Signaturæ, fol. 90. col. 1.* ait, defectum citationis esse insanabilem per hanc clausulam, secus esse asserens, quando citatio non fuit debito modo exequuta, quia non fuit seruata forma; tunc enim per Signaturam Papæ sanatur cum clausula, *Supplentes*, addita tamen alia clausula, *Dummodo ad notitiam citati peruenerit.* Vnde infertur, quod licèt Papa possit cum causa aliquem priuare beneficio sine citatione de plenitudine potestatis, tamen supplendo defectus non supplet citationem omissam, vt post Card. Zabarel. *cons. 34. vers. si fortè diceretur, quod est Collegij Patauini*, docet Card. Tusch. *d. conc. 343. n. 9.*

10 Limita tertiò, vt non suppleat defectus non narratos, vel ignoratos etiam iuris positiui, sed tantùm specificatos, vt per Ferret. *cons. 31. num. 54.* Alexand. *cons. 52. In causa & lite, in fin. lib. 7.* Cardin. Tusch. *d. conc. 341. n. 13. & 14.* Mart. *d. claus. 631. n. 3. & 4.* Monet. *d. cap. 7. n. 158. in fin.* Theod. de Rub. *d. consil. 807. num. 6.*

11 Limita quartò, non tollere defectus substantiales, vt per Mari. Antonin. *var. res. lib. 1. res. 5. num. 29. & 38.* Fr. Emmau. *quæst. Reg. tom. 1. q. 7. art. 15.* Paris. *cons. 11. num. 88. & seqq. vol. 1. & cons. 45. n. 42. vol. 3.* Mart. *d. claus. 181. num. 9.* vbi addit, non intelligi remissam fidelitatem, quæ est de substantia feudi; 12 & *n. 11.* subdit pariter non tollere ea, quæ expressè sunt posita in conditione, puta si in euidentem vtilitatem Ecclesiæ, nec substantiam huius alienationis conditionalis.

13 Limita quintò, non supplere defectus, qui concernunt personam supplicantis, vel contrahentis, vt per Vitol. de Camban. *in tract. claus. pag. 12. col. 1.* Salust. Tiber. *in formul. instr. lib. 1. cap. 4. num. 9.* Perez *l. 7. vers. septimò idem dicunt, tit. 12. lib. 3. Ordinamenti, pag. 695.* Menoch. *cons. 1. num. 412.* Seraph. *de Priuil. iuramenti, priuileg. 83. num. 17.* Fr. Emmau. *d. art. 15.* Mart. *d. claus. 181. num. 1.* Monet. *d. cap. 7. num. 159. prope finem*, & Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 599. n. 9.* Rebuff. *d. verb. iuramento, in vers. iurat etiam, circa med.* Theod. de Rub. *d. cl. 807. n. 13.*

14 Limita sextò, non supplere defectus, quibus actus redditur nullus, & super quibus requiritur dispensatio, vt post Hostiens. *in c. 1. de transact.* & Specul. *tit. de Legat. §. nunc ostendendum*, & Felin. *in c. 2. n. 42. de rescript.* docet Monet. *d. n. 159.*

15 Limita septimò, non operari cùm læditur ius tertij, vt per Ruin. *cons. 35. n. 35. vol. 1.* Mart. *d. claus. 181. n. 9.* vbi *n. 13.* asserit, hanc clausulam non referri ad 16 ea, quæ specialiter commissa fuerunt. Theodos. de Rub. *d. claus. 807. n. 8.*

17 Limita octauò, non operari expressa subreptione, & falsitate, vt post Abb. *in cap. inter dilectos, col. 4. de fide instr.* docet Mart. *d. claus. 181. num. 18.* 18 Et licèt hæc clausula vnita cum illa alia, *Quorum tenores, &c.* tolla vitium subreptionis, non tamen

certam

certam scientiam in concedente inducit, ex traditis per Mantic. *decis.* 121. *sub n.* 3.

19 Limita nonò, non supplere defectum causæ, vt per Redoan. *de rebus Eccles. non alienand. verb. etsi sic facta, n.* 13. Magon. *Lucen. dec.* 12. *n.* 21.

20 Limita decimò hanc clausulam positam in confirmatione non tollere defectum potestatis facientis actum confirmatum, Abbas *in c. inter dilectos, sub n.* 8. vbi adden. *in verb. priuilegium, de fide instrum.* Theod. de Rub. *d. cl.* 807. *n.* 1. vbi *n.* 2. dicit verum quando Papa ignorauit, secus si sciuit, saltem in genere.

21 Limita vndecimò non supplere defectus concernentes delicti condemnationem. Ferret *con.* 31. *n.* 33. *lib.* 1. Theod. de Rub. *d. cl.* 807. *n.* 7.

22 Limita duodecimò non operari expressa falsitate, Deci. *cons.* 541. *n.* 14. Theod. de Rob *d. cl.* 807. *n.* 14.

23 Limita decimotertiò non operari vbi processum fuit sine causæ cognitione, Dec. *d. cons.* 541. *n.* 14. *vers. & considerandum est*, Theo. de Rub. *d. cl.* 807. *n.* 15. ideo *n.* 11. addit ideo non operari nisi in his, in quibus Papa est informatus.

CLAVSVLA CLXXVIII.

Tali casu.

1 *Clausula*, Tali casu, *eius est natura vt restringat fideicommissa ad personas, tempus & casum tantum expressos.*

2 *Clausul.* Taliter quod, &c. *est restrictiua, sicut claus.* Ita quod.

1 HÆc clausula eius est naturæ, vt restringat fideicommissa ad personas, tempus, & casus tantùm expressos, vt per Alex. *cons.* 191. *num.* 13. *circa fin. lib.* 7. Peregr. *de fideicomm art.* 29. *n.* 15. & 28 & fuit dictum *in Mileuitana fideicommissi* 14. *Martij* 1618. *coram Card. Cauaglerio, & in Romana pratensi fideicommissi* 31. *Martij* 1613. *coram Vbaldo sen.* Et sic denotat hæc clausula in consideratione fuisse casum certum particularem. Menoch. *cons.* 326. *n.* 60. Caualcan *dec.* 454. *num.* 7. ita vt omnes alij casus præter litteraliter exceptuatos sub contraria remaneant dispositione, licet in illis eadem, aut maior militet ratio, Deci. *in l. fin. n.* 2. *C. de instit. & substitut.* Bald. *cons.* 57. *num.* 2. *lib.* 2. Alex. *cons.* 31. *lib.* 2. Paris. *cons.* 56. *num.* 44. Card. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.* 3. *tit.* 14. *n.* 14. & *tit.* 19. *num.* 10. *vers. tertio verò*, Menoch. *cons.* 216. *n.* 21. & *cons.* 326. *n.* 16. Surd. *cons.* 416. *n.* 14.

2 Clausula, *Taliter quod*, &c. est restrictiua sicut clausula, *Ita quod, l. Lucius, §. qua habebat. ff. ad Trebell.* Deci. *cons.* 521. *n.* 16. Theodos de Rubeis *in sing. Rotæ tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 811.

CLAVSVLA CLXXIX.

Teque absoluentes, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ atentes.*

2 *Claus.* Teque absoluentes, &c. *in cuiuscumque rescripti impetratione semper apponitur.*

3 *Absolutio vigore clausula*, Teque absoluentes, &c. *reddit gratias efficaces, & validas, non obstante exceptione excommunicationis.*

4 *Claus.* Teque absoluentes, &c. *in gratiis, & re-* August. Barbosa de Clausul.

scriptis Apostolicis censetur adiecta, si omittatur.

5 *Absolutio vigore clausula*, Teque absoluentes, &c. *operatur validitatem solummodo impetrationis.*

6 *Absolutus vigore clausula*, Teque absoluentes, &c. *non potest celebrare, nec diuinis interesse, & alia similia facere.*

7 *Absolutus vigore clausula*, Teque, absoluentes, &c. *non potest obtinere aliud beneficium ab ordinario, nisi de nouo absoluatur ad illum effectum.*

8 *Excommunicatus absolutus vigore clausula*, Teque absoluentes, &c. *non facit fructus suos beneficij sic collati.*

9 *Beneficium impetrans excommunicatus in forma* Dignum, *cum claus.* Teque absoluentes, &c. *debet absolui, antequam fiat ei collatio à commissario.*

10 *Absoluitur impetrans etiam ab excommunicationibus, & censuris Papæ, etiam contentis in Bulla Cœnæ Domini, per clausulam*, Teque absoluentes, &c. *positam in literis Papæ.*

11 *Absolutionem non operatur claus.* Teque absoluentes, &c. *posita per Legatum, seu Nuntium, nisi ab excommunicationibus, à quibus ipse poterat absoluere.*

12 *Episcopus potest apponere in eius collatione clausulam*, Teque absoluentes, &c. *qua non operatur nisi in casibus, in quibus ille vti ordinarius poterat absoluere.*

13 *Insordescentes in excommunicatione per annum, vel irregulares, non gaudent absolutione contenta sub claus.* Teque absoluentes.

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Felin. *in cap. Apostolica, in prin. de except.* Staphil. *de litt. gratia, tit. de vi, & effect. clausularum*, §. 1. *a num.* 7. Rebuff. *in praxi benef. p.* 1. *tit. de forma noua prouisionis, verb. Teque absoluētes, & in concordat. in forma mandati Apostolici, verb. quauis occasione, & in repet. c. postulastis, de Clerico excommunicato min. notab.* 2. *n.* 67. Mandos *de signat. gratia, tit. de promis. vers. claus. Et cum absolutione, & tit. de absolut. ab excom.* Gig. *de pens. q.* 14. *in fine*, Boëz *decis.* 190. Nauarr. *in cap. ita quorundam, de Iudæis, not. ab.* 11. *à n.* 14. Cosm. Philiarch. *de off. Sacerdotum, p.* 1. *lib.* 3. *c.* 16. Vgol. *de censur. tab.* 1. *cap.* 4. §. 1. *n.* 17. Flamin. *de reg. lib.* 4. *q.* 3. *n.* 53. & *lib.* 8. *quæst.* 7. *à n.* 110. Sayr. *de censur. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 6. *cum seqq.* Mart *de claus. part.* 1. *claus.* 47. *in vlt. impress.* Erasm à Cochiet *de inuisd. ord. in exemptos, p.* 4. *quæst.* 69. Nicol. Garc. *de benef. part.* 7. *cap.* 13. *n.* 59. *cum multis seqq.* Antōn Ricciul. *de iure person. lib.* 4. *c.* 9. *per totum.* Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 5. *cl.* 814.

2 Ad vitanda pericula, & nullitates, quæ frequēter in impetrationibus oriri possunt, & inhabilitatem ex capite excommunicationis, Curia Romana introduxit, vt in cuiuscumque rescripti impetratione, siue procedatur per viam gratiæ, siue per viam iustitiæ, semper detur impetranti absolutio à quacumque excommunicatione ad effectum, &c. ita Mar. *d. cl.* 47. *n.* 1. & Ricciul. *d. c.* 9. *n.* 1.

3 Quæ quidem absolutio reddit gratias efficaces, & validas, non obstante exceptione excommunicationis, Couarr. *in cap. Alma mater, part.* 1. §. 7. *n.* 7. *ad fin.* Nicol. Garc. *d. cap.* 13. *num.* 59. Mart. *d. claus.* 47. *num.* 2. Erasm. à Cochier *d. quæst.* 69. *num.* 1. Ricciul. *d. cap.* 9. *num.* 1. Et in prædictis gratiis, & rescriptis Apostolici, ita est ordinaria, vt si omittatur, possit vel censeri debeat adiecta tanquam solita apponi, vel saltē reformari literæ, & in illis inseri, ita Nauarr. *cons.* 28. *sub n.* 5. *de sent. excom.* Erasm. à Cochier *d. quæst.* 69. *n.* 2. Ricciul. *d. c.* 9. *n.* 2.

5 Operatur tamen ista absolutio validitatem solommodo impetrationis, & solùm prodest ad effectum, vt literæ sint validæ, vt tradit Nicol. Garc. *d. cap.* 13. *num* 61. Ricciul. *d. cap.* 9. *n.* 4. vbi ex aliis subdit, quòd huiusmodi absolutio non est realiter & in effectu vera absolutio, sed solummodo suspendit impedimentum proueniens ab excommunicatione quousque gratia sortiatur effectum, quo sequuto impetrans statim reincidit in excommunicationem.

6 Ex quibus primò colliges, realiter absolutum non posse celebrare, nec diuinis interesse, nec ordines sumere, & alia similia facere, vt per Rebuff. *d. verb. Teque absoluentes, n.* 15. *&* 19. Nicol. Garc. *d. c.* 13. *n.* 65. Ricciul. *d. c.* 9. *n.* 5.

7 Secundò colliges, taliter absolutum non posse obtinere aliud beneficium ab Ordinario, vel alio Collatore, nisi de nouo absoluatur ad illum effectum, quia effectus clausolæ est in prima absolutione consumptus; ita post Rebuff. *citato loco, n.* 16. tradit Ricciol. *d. c.* 9. *n.* 6.

8 Tertiò colliges, taliter absolutum non facere suos fructus beneficij sic collati, Rebuff. *citato loco, n.* 18. Vgol. *de cens. tab.* 1. *cap.* 11. *in prin. num.* 1. *vers.* 6. Garc. *d. c.* 13. *n.* 66. Monet. *de distrib. quotid. p.* 2. *q.* 15. *num.* 14. Ricciul. *d. c.* 9. *n.* 7.

9 Aduertere oportet, quod cùm absolutio illa sit ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, excommunicatus impetrans beneficium in forma Dignum, seu aliàs in forma commissaria, debet absólui, antequam fiat el collatio à commissaria, aliàs illa erit nulla, vt tradit Henriq. *in sum. lib.* 23. *cap.* §. 3. *in fine*, quem, refert, & sequitur Garc. *d. cap.* 13. *num.* 62. quòd tamen non approbat Ricciul. *d. cap.* 9. *num.* 8. ex ea ratione, quia hæc absolutio non tam operatur effectus veræ absolutionis, quàm suspensionis impedimenti, quo fit, vt prouisus non egeat alia absolutione: quia pro consequenda gratia statim atque literæ sunt expeditæ cum hac clausula, habetur perinde ac si impedimentum excommunicationis non adesset, vnde absolutio esset otiosa.

10 Deinde aduertere oportet, quod per hanc clausulam positam in litteris Papæ absoluitur etiam impetrans ab excommunicationibus, & censuris reseruatis Papæ, etiam contentis in Bulla Cœnæ Domini, vt per Nauarr. *in d. cap. ita quorundam, notab.* 11. *n.* 21. Auilam *de censur. p.* 1. *cap.* 6. *disp.* 5. *dub.* 2. limitantem tamen non procedere in excommunicatione incursa propter hæresim, refert Garc. *d. cap.* 13. *num.* 67.

11 In aliis verò, Legatis, scilicet, & Nontiis, quibus Sedes Apostolica concedit facultatem conferendi, non operatur hæc clausola, nisi absolutionem ab iis excommunicationibus, à quibus Legatus, aut Nuncius poterat absoluere, non autem à Papæ reseruatis, vt per Nau. *in d. cap. ita quorundam, notab.* 11. *num.* 8. Garc. *d. c.* 14. *n.* 68.

12 Sic etiam Episcopum posse apponere in eius collatione hanc clausulam, illámque sic ab eo appositam non operari nisi in casibus, in quibus poterat absoluere Ordinarius, tradunt Nauarr. *d. notab.* 11. *n.* 18. *&* 22. Vgolin. *d. tab.* 1. *cap.* 4. §. 5. *n.* 189. Garc. *d. cap.* 13. *n.* 71. Ricciol. *d. c.* 9. *n.* 11.

13 Non tamen habet effectum hæc clausola in eo, qui per annum insorduit in excommunicatione, vel est irregularis, vt per Matt. *d. claus.* 47. *num.* 3. Erasm. à Cochier *d. quæst.* 9. *n.* 3. *&* 4. Campan. *in diuers. iuris Can. rub.* 11. *cap.* 15. *num.* 22. *cum seqq.* & per me citatos *in collect. ad d. cap. postulastis, num.* 25. quibus addo Massobr. *in sua praxi habendi concursum, requis.* 1. *dub.* 2. *num.* 52. *secundùm Rom. impress.* Flamin. Paris. *de resig. lib.* 4. *q.* 1. *n.* 57. Theod. de Robeis *d. cons.* 414. *n.* 6. vbi *n.* 7. subdit quòd ex regula Cancellariæ non suffragatur sustinenti scienter excommunicationem vltra quatuor menses.

CLAVSVLA CLXXX.

Toties quoties, &c.

1 *Claus.* Toties quoties, *intelligitur quoties opus fuerit, & donec opus fuerit.*
2 *Infinitatem regulariter denotat clausula*, Toties quoties.
3 *Claus.* Toties quoties, *in compromissis apposita restringitur ad duas vices tantùm, & non plus.*
4 *Claus.* Toties quoties, *in retrouenditione non operatur vltra triginta annos.*
5 *Repræsentare aliquem si quis obligasset toties quoties, per binam præsentationem liberatur.*
6 *In obligatione soluendi pœnam operatur, vt pœna pluries peti possit.*

Intellige quoties opus fuerit, & donec opus fuerit, 1 vt per Nell. *in tract. de bannis. p.* 1. *secundi temporis q.* 15. Hier. Gabr. *cons.* 181. *in prin. lib.* 1. Hond. *cons.* 111. *n.* 3. *tom.* 1.

Verùm licèt hæc clausola regulariter infinitatem 2 denotet, vt cum Bart. *in l. qui bona, §. fin. ff. de damno infecto*, Alex. & aliis notant Tiraq. *in l. boues. §. hoc sermone, limit.* 26. *n.* 2. *ff. de verb. sig.* Matt. *de claus. parte* 1. *claus.* 184. *num.* 2. *in vlt. impress.* censuit Rota *in Bon. fideicommissi de Pannolinis* 10. *Dec.* 1610. *coram Card. Marquemontio*, impressa per Farin. *decis.* 266. *n.* 13. *in fin. p.* 1. *rec.* tamen quando de tempore nihil fuisse dictum constat, vt infinitas vltetur, in binis actibus verificari potest, prout in sequentibus casibus.

In commissis apposita restringitur ad duas vices 3 tantùm, & non plùs; ita Port. Imol. *cons.* 86. *num.* 9. Fab. de Anna *cons.* 75. *n.* 25. *cum seqq.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. dictio* 32. Galgan. *de cond. & demonst. p.* 2. *c.* 5. *q.* 21. *n.* 2. Baptista Costa *in tract. de claus. cont. cl.* 132. *n.* 1.

In retrouenditione, seu redimendi facultate to- 4 ties quoties placuerit venditori, hæc clausula non operatur vltra triginta annos etiam cum iuramento, ac cum illis verbis, *semper, quandocumque, & perpetuis temporibus*; ita Surd. *decis.* 2. & Stephan. Grat. *discept. for. cap.* 3. *num.* 3. *cum seq.* Ioan. Baptista Costa *d. cl.* 132. *n.* 2.

In obligatione de repræsentando aliquem toties 5 quoties, per binam præsentationem liberari tradunt Mantua *sing.* 534. Nell. *d. tempor.* 2. *num* 14. Decian. *d. cons.* 87. *num.* 2. *lib.* 2. Ang. *in l. si finita, num.* 1. *ff. de damno infecto, & in l.* 2. §. *qui ad exhibendum, n.* 6. *ff. de custodia reorum*, quamuis non liberari per vnicam, seu binam præsentationem dicant Hippol. *in rubr. de fideiuss. p.* 9. *&* 15. Afflict. *dec.* 130. Rol. à Valle *cons.* 21. *n.* 11. *lib.* 2. *& cons.* 59. *n.* 4. *lib.* 1. Honded. *d. cons.* 111. *n.* 11. Farin. *in praxi crim. p.* 1. *q.* 34. *n.* 165. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit.* C, *concl.* 153. *& tom.* 2. *lit.* D, *concl.* 189. *n.* 1. Et nihil operatur si reus à fideiussore per fiscum monito vlterius repræsentari non potest, vt per Giurb. *cons.* 35. *num.* 19

In obligatione soluendi pœnam, vt pœna plu- 6 ries peti possit, Lancell. *de attent. p.* 2. *cap.* 17. *n.* 192. Theod. de Rub. *in singul. Rotæ tom.* 2. *part.* 4. *claus.* 818. *n.* 5. vbi *n.* 1. subdit quòd hæc clausula non impedit, quominus obligationi, in qua posita est, præscribi possit.

CLAVSVLA

CLAVSVLA CLXXXI.

Transferentes, &c.

1 *Actionem vtilem, & directam importat clausula,* Transferentes, &c.
2 *Venditionis in instrumento posita clausula,* Transferentes, &c. *ad fauorem emptoris operatur, vt omnes actiones, quæ erant penes venditorem, efficiantur inefficaces quoad ipsum.*
3 *Clausula*, Transferentes omnia iura, &c. *apposita in contractu, facit illum censualem, quando sunt translata omnia iura, licèt partes eum emphyteuticum appellent.*
4 *Doctores de facultate transferendi pensionem agentes referuntur.*
5 *Papa solus, non autem Legatus, vel Ordinarius concedere potest facultatem transferendi pensionem.*
6 *Facultas transferendi pensionem, intelligitur de prima dumtaxat.*
7 *Facultas transferendi pensionem, non fuit consumpta per translationem inualidam.*
8 *Facultas transferendi pensiones tunc, & pro tempore reseruatas quandocumque, non est restricta ad pensiones tempore indulti reseruatas.*
9 *Translatio pensionis fieri debet coram persona in dignitate constituta, ac proinde coram Canonico Cathedralis Ecclesiæ, non autem Collegiatæ.*
10 *Trãslatio pensionis potest fieri per procuratorem.*

1 HÆc clausula omnem actionem vtilem, & directam importat, quod feudum sit datum in allodium, nisi fuerit dictum, *in feudum*, & addita clausula, *nihil nobis reseruantes*, quia tunc erit feudum non habens propriam naturam feudi; ita Alex. *cons. 24. n. 11. vol. 5.* Capic. *in verb. feudorum clausula, in vers. transferentes*, Mart. *de clausulis, part. 1. claus. 76. n. 2. & 3.* In mandatis Procuratorum, & substitutionibus eorundem apposita intelligitur quoad expressa. Theod. de Rub. *in sing. Rota com. 1. p. 4. claus. 106. §. 1.*

2 Posita in instrumento venditionis ad fauorem emptoris operatur, vt omnes actiones, quæ erant penes venditorem, efficiantur inefficaces quoad ipsum, vt per Cencium *de censibus, p. 3. c. 1. q. 3. art. 7. num. 10.*

3 Dubia est clausula illa, *Transferentes iura, &c.* nam aliquando apposita in contractu, facit illum censualem, quando sunt translata omnia iura, licèt partes eum emphyteuticum appellent ita Doctores *in cap. constituit, de relig. domib.* Socin. *cons. 226. num 6. l. 1.* Mart. *de claus. p. 1. claus. 186. n. 1.* vbi *n. 4.* ex Rota *decis. 16. lib. 2. quotidianarum*, subdit conuenire etiam contractui emphyteutico, & locationi perpetuæ, cùm recipiat interpretationem ab obseruantia; & *num. 2.* addit, quòd hæc clausula de necessitate non importat translationem dominij directi, quamuis sit apposita super alienatione vtilis dominij. Theodos. de Rubeis *d. p. 4. claus. 819. n. 1.* vbi *n. 2.* intelligit principalem conclusionem in principio huius numeri suprapositam procedere quando sunt translata omnia iura, & *n. 5.* tenet quòd ista claus. est dubia, & conuenit etiam contractui emphyteutico, & locationi perpetuæ.

4 De clausula facultatis transferendi pensionem, agit Gig. *post finem tract. de pens. vers. sciendum est etiam*, vbi ponit formam, mandos. *de signat. gratia, tit. de translat. pens.* Garc. *de benef. p. 1. cap. 5. n. 240. cum seqq.* quæ quidem non censetur concessa per quascumque clausulas generales, nisi speciali mentione facta, Capotaq. *decis. 303. & 319. p. 2. & decis. 100. p. 3.* Put. *decis. 142. aliàs 332. in correct. lib. 3.* Mandos. *d. tit. de translatione pensionis, in princ.* Flamin. *de resign. lib. 9. q. 4. n. 28. cum seqq.* Nicol. Garc. *d. cap. 5.*

5 Huiusmodi facultas transferendi pensionem, à solo Papa, non autem à Legato, vel Ordinario concedi potest, vt per Gambar. *de offic. Legati de latere, lib. 6. num. 125.* & Flam. *d. p. 4. num. 13. cum duobus seqq.* Garc. *d. c. 5. n. 242.*

6 Intelligitur autem de prima dumtaxat, *ad reg. l. 6 bonis. §. hoc sermone. ff. de verb. signific.* Mandos. *d. tit. de translat. pensionis, vers. rursus si in vim clausula.* Garc. *d. c. 5. n. 247.* vbi refert, ita fuisse resolutum *in vna Oxomen. pensionis 20. Maij 1598. coram Litta*, vbi

7 *num. 249.* subdit, per translationem inualidam non fuisse cõsumptam facultatem transferendi, *ad decis. 47. p. 2. diuers.* & ita resolutum est *in Placentina pensionis 17. Iunij 1601. coram Corduba.*

8 Facultas verò transferendi pensiones tunc, & pro tempore reseruatas quandocumque, non est restricta ad pensiones tempore indulti reseruata, ex illa dictione, *quandocumque*, Ruin. *cons. 77. n. 13. lib. 1.* & illis verbis, *pro tempore*, denotantibus etiam tempus futurum, Bald. *in c. cùm inter, num. 7. de re iud.* præsertim cùm in materia etiam odiosa, & alteri præiudiciali, non excludatur in priuilegiis lata interpretatio ex proprietate verborum proueniens, Calder. *cons. 1. in princ. de consanguin. & affinitate*, & fuit dictum *in Carthaginen. Decimarum 10. Decembris 1578. coram Bubalo.*

9 Vnde aduertere oportet, huiusmodi translationem iuxta clausulam facultatis fieri debere coram persona in dignitate constituta, ac proinde coram Canonico Cathedralis Ecclesiæ, *ad cap. statutum, de rescript.* vbi Gomez *n. 225.* Nicol. Garc. *d. c. 5. n. 244:* vbi *num. 245.* subdit, non posse fieri coram Canonico Ecclesiæ Collegiatæ; &

10 *n. 246.* addit, posse fieri per procuratorem, etiamsi in facultate dicatur, *Tibi, vel quicumque loci Ordinarius, seu Canonicus, &c.* & litteris *per te eligendus, &c.*

CLAVSVLA CLXXXII.

Tunc, & eo casu, &c.

1 *Clausula*, Tunc & eo casu, *magis operatur; quàm dictio*, Tunc, *sola.*
2 *Restrictiua, & limitatiua dispositionis ad casum expressum est clausula*, Tunc, & eo casu.
3 *Extensionem, quæ fit ex coniecturata mente testatoris, ad casum qui sit similis expresso, non impedit clausula*, Tunc, & eo casu.
4 *Substitutioni per testatorem iuncta clausula*, Tunc, & eo casu, *est apta comprehendere varios casus.*
5 *Fideicommisso iuncta clausula*, Tunc, & eo casu, *operatur, vt restringatur dispositio ad casum expressum.*
6 *Temporis extremitatem denotat clausul.* Tunc, & eo casu, *adiecta dispositioni conditionali.*
7 *Casus similes non excludit clausula*, Tunc, & eo casu, *si mens testatoris non repugnet.*
8 *Extensio nullatenus fit, quando dictum fuerit,* Tunc, & eo casu, & non aliter, nec alio modo.
9 *Substitutioni vulgari apposita clausula.* Tunc, & eo casu, *censetur excludere omnes alios casus non expressos, qui aliàs venirent in dispositione.*

10 *Clausula*, Tunc, & eo casu, *si adiiciatur morti plurium, debet verificari mors omnium.*

1 HÆc clausula plus operatur, quàm dictio, *Tunc*, sola, quia licèt importet idem, quod, *eo casu*, tamen quando vtrumque ponitur, dicitur geminata dispositio; ita Rol. *cons. 56. n. 20. & seq. vol. 3.* Mart. *d. tanf. p. 3. clauf. 88. n. 2* Aliquando dicitur, *Tunc, & eo casu*, aliquando verò, *Tunc eo casu*, absque coniunctiua, *&*, Rom. *cons. 131. & 161.* Mandos. *in addit.* quando verò dicitur, *Tunc, & eo casu*, magis præcisè disponit, nec ad alium casum extenditur, Roland. *cons. 56. n. 26. & seq. vol. 3.* Dec. *cons. 2. num. 25. vol. 2.* Mart. *d. clauf. 88. & 10.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. litt. D. concl. 390. n. 23.* vbi *n. 21.* post Roland. *cons. 70. num. 15. & cons. 56 num. 10. lib. 3.* subdit quòd operatur, vt dispositio non habeat locum in alio casu.

2 Et restrictiua, & limitatiua dispositionis ad casum expressum, ita vt omnes alij casus prorsus non expressi excludantur; ita Paris. *cons. 92. n. 13. vol. 2. & cons. 108. n. 26. vol. 3.* Menoch. *cons. 181. n. 41. & cons. 24. n. 46 & cons. 126. num 16. & cons. 188. num. 17. & cons. 118. n. 15* Honded. *cons. 49. num. 48. lib. 1.* Mart. *de clauf. p. 1. clauf. 187. n. 1. in vltim. impress.* Rota *in Bononien. de Coperellis 17. Nouembris 1617. coram Andrea, & in Ferrarien. fideicommissi 5. Martij 1611. coram Card. Verospio.* Considerata tamen hæc clausula sic simpliciter non est taxatiua, sed potiùs demonstratiua, nisi addantur dictiones, *tantùm, dummodo*, & similes. Decian. *resp. 1. num. 148. & seq. vol. 1.* Mantic. *de correct. vltim. volunt. lib. 3. tit. 14. num. 50. in fin.* Magon. *Florent. decis. 3. n. 42.* Surd. *cons. 236. num. 46. vol. 2. cons. 344. num. 19. vol. 3. & decis. 37. num. 31.* Menoch *cons. 432. num. 32. vers. respondeo.* Ioseph. de Rustic. *cons. 1. n. 47. & seq.* post suum tract. *de liberis in conditione positis.* Steph. Grat. *discept. forens. c. 487. n. 17.* Plures alias Rotæ decisiones refert Theodos. de Rubeis *in sing. Rotæ tom. 2. part. 7. concl. 820. num. 1.* Peregr. *cons. 45. n. 1. vol. 1. & cons. 150. num. 13. & consil. 152. n. 23. vol. 5. & cons. 47. num. 4. eod. vol. 5.* vbi quòd

3 restringit, & impedit extensionem. Verumtamen non expedit extensionem, quæ fit ex coniecturata mente testatoris, ad casum qui sit simili expresso, Paris. *cons. 66. n. 4. lib. 3.* Surd. *cons. 356. num. 46.* Rot. *in Ariminen. bonorum 30. Aprilis 1610. coram D. Patriarcha Pamphilio*, Gozadin. *cons. 64. in fin.* Theod. de Rubeis *clauf. 820. num. 2.* Marta *d. clauf. 187. n. 2.* vbi intelligit maximè fauore piæ causæ, & citat Tiraq *de privileg. pia causa, privil. 62.* Curt. iun. *cons. 35. num. 6. & 7.* Mart. *de coniect. lib. 6. tit. 3. n. 3.* & Rot. *in Romana de Aquilanis 18. Iunij 1600. coram Corduba.*

4 Iniuncta per testatorem substitutioni, siue substitutionibus, est apta comprehendere varios casus, & ideo contra illam non tollat fundamentum, quod substitutio facta cum ea non admittat extensionem, vt censuit Rota *in dicta Romana de Aquilanis*, cuius tamen contrarium defendunt Peregr. *de fideicom.*

5 *art. 12. n. 65.* & Surd. *cons. 448. n. 3.* vbi subdit, hanc clausulam fideicommisso iniunctam operari, vt restringatur dispositio ad casum expressum, & vlteriùs ad aliam personam non extendatur, etiam ex verisimili, & coniecturata mente testatoris, vt fuit dictum *in Romana fideicommissi de Surdis 10. Maij 1618. coram Vbaldo seniore.*

6 Adiecta dispositioni conditionali, denotat extremitatem temporis, vt priùs conditio debeat existere; quàm dispositio aliquid efficiat, Rol. *cons. 56. n. 18. & seq. vol. 3.* Ruin. *cons. 100. num. 9. vol. 2.* Anchar *cons. 356. n. 5.* Rim. iun. *cons. 247. num. 26. & 27. vol. 4* Mart. *d. p. 3. clauf. 88. n. 3.* vbi *n. 4.* declarat, non importare extremitatem temporis ad effectum facti, sed ad effectum Iuris, latè Cardin. Tusch. *d. litt. D. cons. 390. n. 1. & 3.* vbi *n. 4. & 5.* cum Ægid. Bellam. *con. 39. n. 3. & 10.* subdit, hanc clausulam ita denotare extremitatem temporis, vt comprehendat omnes conditiones, si pluribus apponatur, & quod denotat extremitatem temporis tam primi, quàm vltimi, si pluribus adiiciatur. Pereg. *cons. 151. num. 13. vol. 5.* vbi quòd denotat extremitatem illius temporis ad quod se refert.

7 Non excludit casus similes, si mens testatoris, non repugnet, ad text. *in l. Gallus. §. & quid si tantùm, ff. de lib. & posthum.* Alciat. *lib. 3. de verbor. signif. fol. 68.* Gozad. *cons. 64. in fin* Mart. *d. clauf. 47. num. 7.* Cardin. Tusch. *d. concl. 390. n. 14.*

8 Declara tunc nullatenus fieri extensionem, quando fuit dictum, *Tunc, & eo casu, non aliter, nec alio modo*, vel fuerit dictum, *Tunc, & in casu prædicto tantùm*, vt per Ioann. Dilect. *de arte testandi, tit. de substit. cautel. 5. n. 5.* Cassad. *decis. 1. de testam.* Clar. *§. emphyteusis, q. 13. n. 5. vers. item quæro.* Mart. *d. clauf. 48. n. 8.* Cardin. Tusch. *d. concl. 390. n. 15.*

9 Declara etiam hanc clausulam, *Tunc, & eo casu*, in substitutione vulgari censeri excludere omnes alios casus non expressos, qui aliàs venirent in dispositione, Anchar. *con. 356.* incip. *Ex serie testamenti, n. 5. vers. tertio*, Dec. *cons. 63.* Cassad. *decis. 1. de testam. in fine*, quos refert Cardin. Tusch. *d. concl. 390. num. 16.* Rota *decis. 346. num. 26. p. 5. recent.* vbi quòd stat inclusiuè ad substitutos, qui tunc temporis extabunt, non tamen semper stat inclusiuè ad alios, qui postea super nascentur, vbi *num. 24.* post Marches. *cons. 117. n. 29.* & Surd. *cons. 344. num. 13.* subdit quòd quandoque stat declaratiuè, si id suadeat voluntas testatoris.

10 Amplia, in tantum esse verum, hanc clausulam denotare extremitatem, vt si adiiciatur conditioni mortis vnius, sicut etiam si adiiciatur morti plurium, debeat verificari mors omnium, ad hoc, vt sit locus dispositioni cum ista clausula, plenè Roman. *cons. 131.* incip. *Prima dubitatio, in princ.* vbi Apostil. *in verb. Tunc, & eo casu*, Ioan. de Anan. *cons. 66. n. 3. col. 3. vers. sed iis non obstantibus*, Cardin. Tusch. *dict. concl. 390. n. 7.*

CLAVSVLA CLXXXIII.

Vitæ, ac morum honestas, &c.

1 *Clausula*, Vitæ, ac morum honestas, &c. *est impulsiua ad concedendum, sed cessante non cessat gratia.*

2 *Mores boni sunt necessarij in beneficiatis.*

3 *Mores boni qui dicantur, qui autem praui, remissiuè.*

4 *Clausula*, Grata seruitutis officia, &c. *non excludit gratiam propter seruitia.*

5 *Clausula*, Vnà cum toto negotio principali. &c. *facit vt censeatur deductum & commissum totum negotium principale.*

1 HÆc clausula est impulsiua ad concedendum, sed cessante non cessat gratia, gloss. sing. *in l. 2. in fin. ff. de donat. cap. cum cessante, de appellat.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de clauf. n. 5.* Quia hæc clausula de stylo apponitur in prouisionibus, nec probar, nec probari debet. Rebuff. *super concord. in forma mand. Apost.*

Apost. in verb. morum honestas. Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. concl.* 828.

2 Nam boni mores sunt necessarij in beneficiatis, vt per Selu. *de benefic. p. 5. q. 5. n.* 35. Cosm. *in pragm. Sanct. tit. de elect. cap. sicut. §. deinde, verb. moribus*, *pag.* 99 *versa.* Nau. *in c. si quando, except.* 11. *n.* 2. *& except.* 15. *prope finem*, *de rescript.* Gutier. *Canon. lib.* 2. *c.* 16. *à n.* 34. Flamin. Parif. *de resignat. benefic. lib.* 4. *q.* 11. *n.* 15. *cum seqq.* Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 41. *cap.* 5. *n.* 40.

3 Qui autem dicantur boni mores, & qui praui, tradunt Plat. *de legib. lib.* 2. *&* 3. Arist. *in problemat. sect.* 54. *n.* 1. *& Ethic. lib.* 4. *cap.* 8. *& Moral. lib.* 10. *c.* 1. Ioan. Pic. Mirand *d. lib.* 13. *cap.* 12.

4 Clausula, *Grata seruitutis officia*, *&c.* non excludit gratiam propter seruitia, neque donationem ex causa, Oldrad. *consf.* 5. Staphil. *de litteris gratia, tit. de vi, & effectu clausularum, n.* 6.

5 Claus. *Vnà cum toto negotio principali, &c.* posita in commissione appellationis, facit, vt censeatur deductum & commissum totum negotium principale. *p.* 1. Theodos. de Rub. *d. p.* 4. *claus.* 832. *n.* 1. vbi *num.* 2. dicit verum, si partes super eo instent, & *num.* 8. post Lancell. dicit quòd posita in commissione appellationis ab interlocutoria non operatur quando negotium principale est alteri commissum.

CLAVSVLA CLXXXIV.

Vniuersales.

1. *Vniuersales clausula omnia complectuntur.*
2. *Vniuersales clausula nihil excludunt, ac si de omnibus mentio specialis facta esset.*
3. *Verba vniuersalia geminata habent vim diuisiuam.*
4. *Vniuersales clausula sunt maioris efficacia, quàm generales.*

1 Clausolæ vniuersales omnia complectuntur, & non debent restringi, nulla existente ratione restringendi, Lodou. Motot. *consf.* 59. *col.* 1. Mart. *de clausulis q.* 4. *claus.* 4. *n.* 1, vbi intelligit hoc procedere, etiamsi vniuersaliter intelligendo sequeretur amissio lucri.

2 Nihil excludunt, idem operando, ac si mentio specialis de omnibus facta fuisset, Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 990. *n.* 15.

3 Prætetea verba vniuersalia geminata habent vim diuisiuam, & idem efficiunt, ac si expressim, & diuisim de singulis casibus mentio fit, Lodou. Motot. *consf.* 43. *num.* 19. *& seq.* Mart. *d. claus.* 4. *n.* 3. vbi *n.* 4. post Schrader. *in tract. de feud. p.* 10. *sect.* 5. *n.* 71. subdit clau-

4 sulas vniuersales esse maioris efficaciæ, quàm generales, ac proinde omnia comprehendere, nullo penitus excepto.

CLAVSVLA CLXXXIV.

Vocatis vocandis.

1. *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2. *Clausula*, Vocatis vocandis, *aquipollet alia*, Seruatis seruandis.
3. *Clausula*, Vocatis vocandis, *solùm arctat ad eos vocandos, qui interesse debent.*
4. *Clausula*, Vocatis quorum interest, *necessitatem imponit vocandi omnes, qui quodammodo in ea casu interesse habent.*
5. *Exequutorem de mero mixtum facit clausula*, Vocatis vocandis.
6. *Appellatio datur à sententia mixti exequutoris vigore clausula*, Vocatis vocandis.
7. *Appellatio, qua datur a sententia mixti exequutoris, operatur non solùm effectum deuolutiuum, sed ettam suspensiuum.*
8. *Clausula*, Vocatis vocandis, *facit, vt processus exequutoris, qui aliàs esset extraiudicialis, fit, esseque debeat iudicialis.*
9. *Clausula*, Vocatis vocandis, *in rescripto conditionali dat iurisdictionem conditionalem.*
10. *Exequutor mixtus vigore clausula*, Vocatis vocandis, *debet adhibere causa cognitionem iudicialem, seu assumere partes Iudicis, modò adsit legitimus contradictor.*
11. *Citatio requiritur semper stante clausula*, Vocatis vocandis.
12. *Causa cognitio iudicialis adhiberi non potest sine citatione eorum, quorum interest.*
13. *Actus vt sine citatione factus nullidus fit, operatur clausula*, Vocatis vocandis.
14. *Clausula*, Vocatis vocandis, *importat, vt quis sua possessione priuari non possit citatione.*
15. *Iura litigantium vt exaudiri debeant, operatur clausula*, Vocatis vocandis.
16. *Ordo iudiciarius vt seruetur, requiritur clausula*, Vocatis vocandis.
17. *Exequutor quod non possit subdelegare alteri, operatur clausula*, Vocatis Vocandis.
18. *Subreptionis vitium tollit clausula*, Vocatis vocandis.

De vi, & effectibus huius clausulæ vide Cels. Vgon. *in tract. claus. pag.* 483. *col.* 2. *in fin.* Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 196. *in vltim. impress.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 9. §. 1. *in annot. num.* 226. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 805. Mari. Anton. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 58. *n.* 1. Campan. *in diuers. Iuris Canon. rubr.* 17. *c.* 13. *à num.* 208. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. C, concl.* 517. Monet. *de commut. vlt. volunt. c.* 7. *n.* 163. *cum seqq.* Viuian. *in praxi iurispatr. lib.* 17. *c.* 8. *n.* 16. *cum seqq. in secunda impress.* Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 111.

2 Huic clausulæ æquipollet alia, *Seruatis seruandis*, vt post Redoan. *in tract. de reb. Eccles. non alien. sub rubr. de causa cognit. n.* 64. docet Marta *d. claus.* 196. *n.* 5. vbi subdit, quòd licèt hæc nostra latiùs pateat, tamen non aliud significat, vt patet ad sensum. Hæc clausula solet apponi in rescripto, *cap. exhibita, de iudic.* Rebuff. *in praxi tit. de differ. inter rescriptum gratia & iustitia n.* 59. *& in l. quod iussu n.* 89. *n.* 2. *notab. ff. de re iudic.* Theod. de Rub. *d. p.* 4. *claus.* 834. *n.* 8. vbi *n.* 9. addit quòd subintelligitur si non apponatur, & *n.* 11. quòd non debet poni post rem iudicatam, & *v.* 7. quòd requirit causæ cognitionem. Plures verò effectus habet, quorũ aliquos principaliores Impræsentiarum inserere operæpretium duxi.

3 Primus igitur effectus est, vt hæc clausula solùm arctet ad eos vocandos, qui debent interesse, vel de Iure hic, & nunc, attentis omnibus circunstantiis, necessariò sunt vocandi: alios verò non arctat, vt post Abb. *in cap. ex lit. n.* 6 *vers. quare cum sint vocandi, de iudic.* & Vetall. *decis.* 58 *lib.* 3. tradit Mart. *d. claus.* 196. *n.* 4. Seraph. *decis.* 358. *num.* 3. Nicol Garc. *de benef. p.* 12. *cap.* 2. *n.* 139. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 161. vbi

4 subdit, clausulam illam, *Vocatis, quorum interest*, necessitatem imponere vocandi omnes, qui quodammodo

modo in eo actu interesse habent, licèt alias de Iure non essent necessariò ad illum vocandi; & *n.* 327. resoluit, quòd vbi in rescripto adest clausula, *Vocatis vocandis*, vel, *Vocatis, quorum interest*, necessariò vocandi sunt ij, qui ex commissionis executione lædi possunt, aliàs exequutio erit ipso iure nulla. Posita in rescripto, *Si euidentem*, est intelligenda de habentibus interesse, non autem de his, qui pro solemnitate adhibêtur, quia auctoritas Papæ adhiberur vt suppleat omnes solemnitates, Abb. *cons.* 41. *n.* 3. Nec curat Papa in his alienationibus de solemnitatibus, sed tantum de vtilitate Ecclesiæ, Socin *cons.* 15. *n.* 15. *vers. insuper*, *lib.* 1. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 111. vbi §. 4. dicit quòd operatur vt commissarius debeat seruare telam iudiciariam.

5 Secundus effectus est, vt hæc clausula faciat exequutorem de mero mixtum, qui propterea tenetur partes Iudicis assumere, & seruare formam rescripti, aliàs nulliter agit, vt per Felin. *in cap. de cætero, n.* 10. *de re iudicata*, *& in cap. exhibita, n.* 4. *de iudiciis*, *& in cap. fin. n.* 33. *de præscr.* Zabarell. *cons.* 92. *num.* 1. Matt. *d. claus.* 196. *num.* 1. Marches. *de Commiss.* 1. *pag.* 402. *n.* 42. *& p.* 1. *pag.* 99. *n.* 3. *in secunda impress.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 9. §. 1. *in annot. n.* 216. Honded. *cons.* 19. *n.* 13. *tom.* 9. Maresc. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 8. Franc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiastici, part.* 1. *c.* 15. *n.* 48. *& p.* 2. *c.* 16. *n.* 13. Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *cap.* 2. §. 1. *n.* 140. Aloys. Ricc. *d. collect.* 805. *in princ.* & Stephan. Grat. *discep. forens. c.* 596. *n.* 30. Monet. *d. cap.* 7. *n.* 268. & dictum fuit *in Panormitana Archidiaconatus* 15. *Iunij* 1590. *coram Penia*, impressa per Marches. *de Commiss. p.* 2. *pag.* 491. *& in Hispalen. praeminentiarum* 24. *Ianuarij* 1614. *coram Card. Sacrato*, impressa per Farin. *decis.* 558. *n.* 3 *p.* 1. *recent.* vbi *n.* 4. declarat, quòd si materia secundùm ordinem Iuris est executiua, non debet per hanc clausulam fieri ordinaria, quia cùm verba per necesse hoc non importent, ordo procedendi remanet in dispositione Iuris, & etiam fuit dictum *in Vercellen. dismembrationis* 1. *Aprilis* 1612. *coram illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.* 386. *n.* 1. *p.* 2. *recent. & in Regien. beneficij* 15. *Nouembris* 1613. *coram Dunozetto*, *& in Parmen. parochialis* 11. *Iunij* 1620. *coram Card. Sacrato.* Plures Rotæ decisiones refert Theodos. de Rubeis *d. conc.* 834. *n.* 1. vbi *num.* 1. dicit quòd à sententia talis executoris potest appellari, illique est deferendum, & *num.* 3. quòd hoc casu non tenetur assumere partes Iudicis, Duran. Rotæ *decis.* 254. *num.* 1. *&* 2. vbi quòd facit exequutorem mixtum, & *decis.* 197. *n.* 7. vbi quòd importat, vt iudicialiter sit procedendum, quæ etiam reperitur *decis.* 267. *n.* 10. *p.* 5. *recent.*

6 Et ab huiusmodi mixto exequutore dari appellationem, tradunt Staphil. *de liter. gratia, in tit. de noua forma mandati, n.* 3. Mantic. *decis.* 314. *n.* 3. Scacc. *de appell. q.* 12. *limit.* 11. *n.* 11. Et propterea executionem ab eo factam pendente appellatione, vel intra terminum ad appellandum, esse nullam, & attentatam, tenet Seraph. *decis.* 141. *n.* 4. nam huiusmodi

7 appellationem operari non solùm effectum deuolutiuum, sed etiam suspensiuum, resoluunt Caputaquen. *decis.* 184. *n.* 4. *p.* 1. Gonzal. *num.* 14. vbi refert, fuisse ita resolutum *in vna Barchinonen. parochialis de anno* 1601. *coram Card. Sacrato*, *& in vna Abulen. & Zamoren. beneficiorum de anno* 1524. *coram Penia*, Docuerat enim priùs *n.* 19. post alios, clausulam huiusmodi, *Vocatis vocandis*, facere vt processus exe-

8 quutoris, qui aliàs est extraiudicialis, sit, esséque debeat iudicialis; idque in hac eadem clausula posita in gratia, *Si in euidentem*, ex nonnullis Rotæ decisionibus tradit etiam Matt. *d. claus.* 196 *n.* 3. qui *n.*

9 6. *cum seqq.* addit, satísque probat. quod hæc clausula apposita in rescripto conditionali, vt *Vocatis vocandis, si inueneris talem esse filium Sacerdotis, &c.* dat Iurisdictionem conditionalem, ac proinde processus & sententia inde sequuti sine causæ cognitione, sunt nulli ipso Iure, subdens *n.* 8. id locum habere, si procedatur contra absentem, secus si contra præsentem, quia illi est imputandum, cur non opposuit de isto defectu præparatoriæ cognitionis.

10 Illud demum, quod suprà diximus, nimirum talem mixtum exequutorem vigore huius clausulæ debere adhibere causæ cognitionem iudicialem, seu assumere partes Iudicis, intelligi debet, modò adsit, qui ad illum actum vocari debeat, seu legitimus contradictor: nam si nullus huiusmodi sit, licèt adsit in rescripto hæc nostra clausula, *Vocatis vocandis*, adhuc tunc proceditur extraiudicialiter, vt post alios docet Nicol. Garc. *d. p.* 12. *c.* 1. *n.* 139. *cum duobus seqq.* præcipuè ex nonnullis Rotæ decisionibus, licèt olim contrarium senserit eadem Rota apud Bellam. *decis.* 617. Atque in hoc differt clausula hæc, *Vocatis vocandis*, seu *qui fuerint vocandi*, seu etiam clausula, *Seruatis seruandis*, (quam huic æquipollere suprà diximus) ab illa, *Vocatis, quorum interest*, quoniam per hanc semper aliqui vocandi erunt, cùm semper sit, qui interesse habeat.

11 Tertius effectus est, vt stante hac clausula, requiratur semper citatio, vt resoluunt Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici*, *decis.* 108. *n.* 6. *in prima impress. aliàs resol.* 94. *in secunda impress.* Monet. *d. cap.* 7. *n.* 169. *cum seqq.* Rota *decis.* 30. *n.* 1. *de rescripts. & decis.* 12. *de offic. deleg. in nouis*, Beroi. *cons.* 31. *n.* 13. *vol.* 2. Rota *decis.* 707. *n.* 1. *p.* 1. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 3. *recent.* vbi quòd operatur vt nisi citentur interesse habentes, senten-

12 tia sit nulla. Quod ex eo patet, quia causæ cognitio iudicialis adhiberi non potest sine citatione eorum, quorum interest, ad notata per Ruin. *cons.* 76. *n.* 18. *vol.* 3. Gozad. *cons.* 2. *n.* 15. *& cons.* 91. *num.* 31. Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 12. *n.* 12. *vers. nec obstat, & n.* 13. Menoch. *de arbitr. q.* 19 *num.* 3. Plures autem casos, in quibus citatio desideratur, alios moltos plures, in quibus illa non requiritur, ac proinde quod stante hac clausula interuenire non potest, nec debet, enumerat latissimè Monet. *d. c.* 7. *n.* 273. *cum multis seqq.*

13 Vnde hæc clausula operatur, vt actus sine citatione factus inualidus sit, vt dictum fuit *in Ferrarien. bonorum* 16. *Iunij* 1614. *coram Dunozetto*, impressa per Farin. *decis.* 624. *à n.* 4. *p.* 1. *recent.* vbi pariter tentum fuit, hanc clausulam debere intelligi de aliis, qui forsan possent prætendere interesse ratione

14 possessionis, vel proprietatis. Importat etiam, vt quis sua possessione priuari non possit sine citatione, vt dictum fuit *in Mediolanen. beneficij* 10. *Martij* 1614. *coram Andrea*, impressa per Farin. *decis.* 525. *n.* 4. *p.* 1. *recent.*

15 Quartus effectus est, vt stante hac clausula debeant quoque exaudiri iura litigantium, cùm id ad cognitionem causæ exigatur, vt ex Socin. sen. *cons.* 31. *col. penult. lib.* 1. Signorol. *cons.* 201. *n.* 5. & Marsil. *sing.* 318. tradit Menoch. *d. q.* 19. *n.* 4. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 10. *n.* 269. *vers.*

16 Ex quibus infertur, ob eandem requiri, vt seruetur ordo iudiciarius, vt docent Peregr. *var. lib.* 4. *tit. de iud. n.* 96. *in fin.* Matt. *d. claus.* 196. *n.* 9. Caualcan. *dec.* 46. *n.* 415. *p.* 1. Cardos. *in praxi Iudicum, verb. claus. n.* 44. Mari. Anton. *d. lib.* 1. *resol.* 39. *n.* 2. Campan. *d. c.* 13. *n.* 108 Rot. *decis.* 202. *sub num.* 1. *p.* 1. *diuers.* Monet. *d. cap.* 10. *n.* 299. subdens exigi, vt termini statuantur,

intra

intra quos possint partes suas afferre probationes, & hinc inde adducantur exceptiones,& replicationes, si quas adducere volunt partes ; & in summa, quod debeat talis Iudex , seu mixtus executor , ea omnia facere, ad quæ Iudex tenetur:nam hæc clausula illum satis adstringit ad procedendum ordinariè,& causa cognita,vt volunt Vctall.*decis.*286.*n.*4. *part.*2.Marches.*de Commiss.part.*1.*pag.*491.*n.* 3. *in* 2. *impress.*

17 Quintus effectus est,vt in litteris Papæ operetur, quod exequuto non possit subdelegare alteri , ex adductis per Cels. Vgon.*in tract.claus.pag.*484.*col.*1.

18 Sextus effectus est, vt tollat vitium subreptionis, vt docent Card *cons* 42.*n.*2.*in fin.& n.*3.Mart.*d.claus.* 196.*num.*10.Menoch.*de arbitr.cas.*201.*n.*140. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 805. *vers.item hac*, Card.Tusch.*d.conc.*3:7.*n.*1. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell. gloss.*9.*in annot.n.*116. Nicol. Garc.*d. p.*12.*cap.*2.*§.*1. *num.*140 Theod.de Rub.*d.claus.*834.*n.*10.

19 Septimus effectus est vt posita hæc clausula in gratia, *Si in euidentem , &c.*operetur quòd non possit procedi extraiudicialiter,sed debet procedi iudicialiter , Theod.de Rubeis *d.concl.*834.*n.*4.

CLAVSVLA CLXXXVI.

Volumus autem , &c.

1 HÆc clausula sic extenditur ; *Volumus autem, quod infra annum a die præsentium computan. redditus sexaginta ducatorum huiusmodi dicta Præpositura realiter, & cum effectu assignare omnino tenearis*, quæ quidem imputtat formam in hoc fuisse mandatam respectu modi, & ideo ab illa non potest recedi,*l.si quis mihi §.si coram ff.de acquir.hæred.*si enim non fuerit adimpletum , censetur mutata substantia facti , Bart.post Oldrad.*in l.*1.*§.si plures , n.* 13. *ff. de exercit.action.* & fuit dictum *in Compostellana Canonicatus* 10.*Iunij* 1601.*coram Corduba* , & in terminis huius clausulæ *in Valentina Baronia* 10. *Martij* 1603. *coram Attrebaten. & in Comaclen. & Ferrarien. Præpositura* 15. *Decembris* 1625.*coram Rembeldo,in vers. quantum attinet* ; ita vt si non fuerit seruata forma, corruat concessio,ad notata *in l. hoc ius porrectum,C. de sacrosanctis Eccles.& in l.cùm tu. ff.de transact. & in l. hac consultissima C.de testament.* & in puncto fuit resolutum *in dicta Valentina Baronia , & Comaclen. ac Ferrarien.Præpositura.*

2 Clausula *Volumus autem quod infra sex menses nouam prouisionem expedire, &c.*intelligitur à die habitæ possessionis pacificæ , vel quod per eum steterit quominus illam adispiscatur,Pute *decis.*51.*num.*1.*lib.* 1.*& decis.*328.*lib.*3. Achil.*decis.* 12. *de primil.* Capuaq.*decis.*216.*p.*2.*& decis.*248.*p.*1. Theodos de Rub. *d.p.*4.*concl.*837.*num.*2.vbi *n.* 3. addit quòd stante intruso non tenetur facere diligentias pro illo remouendo.

CLAVSVLA CLXXXVII.

Vsque ad tertiam generationem.

1 *Concessio quando facta est vsque ad tertiam generationem ipsius acquirentis,a qua incipere debeat,remissiuè.*

2 *Generationibus finitis , ad quas emphyteusis concessa fuit tenetur directus eandem hæredibus , aut descendentibus accipientis renouare.*

3 *Ampliatur , etiamsi dominus directus velit emphyteusim ad se reuersam sibi, & suis vsibus retinere.*

4 *Ampliatur deinde , etiamsi in inuestitura sit apposita clausula ,* Quod finitis generationibus emphyteusis liberè ad ipsum dominium , seu Ecclesiam cum melioramentis reuertatur.

QVando concessio facta est vsque ad tertiam generationem ipsius acquirentis , à qua incipere debeat,& quas personas includat ? vide Menoch. *cons.*885.Mart.*de claus.p.*2.*claus.*77.*à princ.* Stephan. Grat.*discept.forens.c.*88.*n.*27.*cum seqq.* Rot.*decis.*818. *&* 819.apud Farin.*in collect.*1.*nouissimarum.* 1

Finitis generationibus, ad quas emphyteusis concessa fuit , tenetur dominus directus eandem hæredibus, aut descendentibus accipientis renouare , vt docuit Bart.*in l.*1.*§.permittitur, ad fin.ff de aqua quot.* quæ constantissimè sequuntur Villalob. *in ærario commun.opin.verb.emphyteusis,à n.* 49. Aloys. Ricc.*in collect.dec.p.*4. *collect.* 1259. & alij quos refert Gabr. *lib.*3.*commun.tit.de iure emphyt.concl.* 1.*in prim.*& in Sacro Rotæ Auditorio sæpe fuisse resolutum , tenetur Card.Mant.*de tacitis , & ambig.conuent.tom.*1.*lib.* 22.*tit.*35.*n.*1.& in Regno Lusitaniæ comprobatissimum dicunt Gam.*decis.*41.*à princ.* Valasc. *cons.*101. *&* 157. Cabed.*p.*1.*decis.*203. Molin.*de Iustit. tract.*2. *disp.*484 Rebell.*de obligat.Iustitia,part.*2.*lib.*13.*q.*39. Cald.Pereira *de renouat.emphyteusis* , *q* 8.*n.*2. 2

Amplia procedere , etiamsi dominus directus velit emphyteusim ad se reuersam sibi , & suis vsibus retinere , vt tradit Cald. Pereira *d.q.* 8.*cum seqq.* & nouissimè *quæstionum forens.cons.*46.*n.* 3. *& cons.* 43. *per totum*,multis probare conatur hoc ius renouandi esse hæreditarium , & transire in quoscumque hæredes. 3

Amplia deinde procedere , etiamsi in inuestitura sit apposita clausula , *Quod finitis generationibus emphyteusis liberè ad ipsum dominium, seu Ecclesiam cum melioramentis reuertatur* , vt tradit Cald Pereira *d.q.* 8.*n* 18. & obseruare praxim nostri Regni Lusitaniæ iustissima cum ratione , probat Valasc.*consult.*123.*in fine.* 4

CLAVSVLA CLXXXVIII.

Vt assertitur.

1 *Narratiua vt non dicatur partis , nec impetrans quicquam videatur affirmare , operatur clausulas* Vt assëritur.

2 *Locutio affirmatiua vt non possit dici , operatur,* Vt asseritur.

3 *Narrantem liberat à narratorum verificatione clausula ,* Vt asseritur.

4 *Confessio narratorum ne dicatur facta, operatur clausula ,* Vt asseritur.

5 *Assertio facta per verba impersonalia , & enunciatiua , probat in præiudicium renunciantis , & ad fauorem tertij.*

6 *Clausula,* Vt asseritur,*non refertur ad narrationem , sed ad prouisionem.*

7 *Narratiua partis præsumitur , quando dicitur ,* Vt asseris, vel Vt asserit.

8 *Clausula ,* Vt asseris , *relata ad pensionarium, si accesserit consensus titularis , remanet , iustificata.*

9 *Clausula,* Vt accepimus , *quid importet , remissiuè.*

10 Claus.

TRACTATVS
DE
DICTIONIBVS,
PARTICVLIS, ADVERBIIS,
& Præpositionibus in vtroque Iure vsufrequentioribus.

DICTIO I.

A, Ab.

1 *Exclusiuè ponitur dict.* A.
2 *Inclusiuè stare dictionem* A, *qui teneant, referuntur.*
3 *Exclusiuè ponitur dictio* A, *quando statuti dispositio est odiosa: inclusiuè verò quando est fauorabilis.*
4 *Statutum habens, quod à pulsu campanæ de sero nullus incedat cum armis sub certa pœna, intelligitur post finitum pulsum campanæ.*
5 *Arma vt non deferantur post pulsatam campanam quictis, statuitur apud Lusitanos, & Castellanos.*
6 *Dies termini non computatur in termino, quando dispositio, qua tempus statuit, proponit per dict.* A, *vel* Ab, *ex quo terminus incipiat.*
7 *Exclusiuè sumetur dict.* A, *quando apparet ex Iuribus, legem velle eam stare exclusiuè.*
8 *Inclusiuè stabit dict.* A, *quando natura contractus, aut mens disponentis, seu fauor, aut odium persuadeat, vel vt euitetur absurdum, seu correctio.*
9 *Inclusiuè stant dict.* A, *vel* Ab, *quando ponuntur in dispositione, vbi iungitur actus cum tempore, quod est de initio ipsius.*
10 *Tempus, aut locum immediatum significat dict.* A, *quando tempus, aut locum diuidit.*
11 Post, *aliquando importans dict.* A, *vel* Ab.
12 Pro, *interdum designat dict.* A.
13 *Locum, aut personam, vnde aliquid sumitur, designat dict.* A.
14 Per, *nonnunquam importat dict.* A.
15 *Tempus præteritum multis modis designat dictio* A.
16 De, *non semel importat dict.* A.
17 Abhinc, *& ablatiue, & accusatiue iunctum refertur ad tempus præteritum.*
18 Abte; *id est, præter rem, sine causa.*

A PRÆPOSITIO multis modis capitur, sed regulariter ponitur exclusiuè, vt docent gloss. *verb. ab initio, in l.* 20. *§. fin. ff. de action. empti, & verb. à die in Clem. sicut appellationem, de appellat. & verb. numerandum, paulo ante fin. in cap. statutum, de præbend. lib.* 6. vbi Anch. *col.* 2. *in* 5. *notab.* & Archid. *num.* 2. *vers. à die*, & Gemin. *num.* 11. Ioan. Andr. *ad Specul. tit. de citat. §. viso, vers. pen. & in tit. de dilation. §. dilationum, vers. sed pone*, Bald. *in l. vltim. in princip. col.* 2. *vers. sed illud non est, Cod. de tempor. appellat. & in leg. scire oportet, §. aliud, ff. de excusat. tutor. & in l. eos, §. sin autem, col.* 2. *vers. quæro autem an dies, C. de appellat. & cons.* 457. *col.* 3. *vol.* 1. *& cons.* 461. *vol.* 3. *& consil.* 357. *col.* 2. *vers. sequitur, vol.* 5. Castr. *cons.* 42. *num.* 5. *p.* 3. Angel. *cons.* 404. *in fin.* Anchar. *cons* 413. *in fin.* Alex. *cons.* 42. *col.* 2. *vers. vetus, vol.* 2. *& cons.* 77. *col. vlt. vol.* 7. Corn. *cons.* 259. *col. vlt. lib.* 1. *& cons.* 54. *num.* 2. *vol.* 2. Oldrad. *cons.* 49. *num.* 1. Beltran. *consil.* 221. *numero* 29. Ronchegal. *in l. si ex duobus, num.* 16. *cum seqq. de duobus reis*, Tiraq. *de retractu lign. §.* 1. *gloss.* 11. *num.* 51. *cum seqq.* Rebuff. *ad l.* 125. *ff. de verbor. signif. vers. ab eo, pag. mihi* 482. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. §. videlecet verb. A pag.* 251. Mandos. *in reg.* 19. *Cancel. quæst.* 18. *num.* 5. Azini. *in praxi, p.* 1. *§.* 17. *c.* 6. *vers. secundo loco, num.* 1. Rot. *decis.* 710. *num.* 4. *p.* 1. *diuers. & decis.* 705. *n.* 2. *p.* 2. *diuers.* Carthar. *Ianuens. decis.* 71. *num.* 8. Magon. *Florent. decis.* 8. *num.* 7. *vers. & maximè si terminus*, Polyd. Ripa *in tract. singul. obseruat. obseru.* 376. *& in tract. de nocturno tempore, cap.* 63. Octauian. Vulpell. *de præposit. & aduerb. significat. sub hac dict. numer.* 6. *pag.* 2. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 124. *num.* 4. *& discept. forens. cap.* 161. *num.* 5. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 1. *collect.* 389. Sigism. Scacc. *de appellationib. q.* 2. *num.* 57. Cardin. Tusch. *practic. conclus. lit. A, concl.* 1. *n.* 8. Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing.* 1. *num.* 1. nouissimè

Grat. *de diction. d.* 1. *n.* 1. [nouissimè Ioseph Vela. *dissert. iuris, diss.* 18. *n.* 16.]

2 Verùm contrarium, imò quod dict. *A*, includat, tenent Archid. *in d. c. statutum*, & alij citati à Tiraq. *d. gloss.* 11. *n.* 51. *&* 52. & à Cened. *d. sing.* 1. *n.* 2.

3 Pro concordia igitur primò considerandum est, vbi non apparet de mente legis, quod aut statuti dispositio est odiosa, & tendens ad condemnationem, & pœnam, aut est fauorabilis absoluens, & in libertatem quodammodo redigens: nam in primo casu hæc dictio stat exclusiuè, in secundo verò inclusiuè, vt ex Ioan. Ferrat. *in sua praxi, in forma capituli quando testes producantur ad æternam rei memoriam*, tradit Stephan. Gratian. *d. c.* 16. *num.* 23. & ex alijs explicat Cened. *d. sing.* 1. *n.* 10.

4 Vnde stante statuto, vt à pulsu campanæ de sero nullus incedat cum armis, vel vadat per vicos sub certa pœna, statutum illud est intelligendum post finitum pulsum campanæ, exclusiuè scilicet, quia tendit ad condemnationem, & pœnam: quando verò statutum dictat, vt à pulsu campanæ de manè quilibet possit incedere cum armis, vel exire, intelligitur, vbi cœpit pulsari campana, inclusiuè scilicet, quia est fauorabile, vt bene explicat Stephan. Gratian. *d. c.* 162. *n.* 23.

5 In Regnis verò Castellæ per *l.* 6. *tit.* 6. *noua Recop.* vt omnis dubitatio tollatur expressè sancitum est, quod post pulsatam campanam quietis, arma non deferantur; ita etiam apud nostros Lusitanos cautum extat in Ordinat. Regia, *lib.* 5. *tit.* 79. *in princip.* vbi Parens meus.

6 Secundò considerandum est, quod quando dispositio, quæ tempus statuit, proponit per huiusmodi dictiones ex quo terminus incipiat, v.g. à die contractus, ab appellationis die, à die notificationis, tunc dies termini non computatur in termino; ita docent Bald. *cons.* 457. *n.* 3. *vers. si autem iungitur, lib.* 1. Alex. *cons.* 114. *col.* 1. *in fin. lib.* 5. Rebuff. *d. l.* 1. *vers. adeò* Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 154. *n.* 2. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 12. *q.* 8. *n.* 8. Octauian. Vulpell. *sub hac dict. n.* 6. Stephan. Gratian. *d. decis.* 124. *n.* 3. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *litt. D, concl.* 238. *n.* 10. Cened. *d. sing.* 1. *n.* 11. *cum seqq.*

7 Tertiò considerandum est, quòd quando apparet ex iuribus, legem velle hanc dict. *A*, stare exclusiuè, tunc sumetur exclusiuè, vt *in l. pater, §. sexaginta. ff. ad legem Iuliam de adulter. & in cap. frequens, de restit. spoliat. lib.* 6. *& in c. ita vers. si quis igitur, de except. eod. lib. & in d. c. statutum*, Bald. *cons.* 457. *col.* 3. *vers. dubitatur, vol.* 1. Tiraq. *d. gloss.* 11. *n.* 4. Cened. *dict. sing.* 1. *num.* 7.

8 Quartò considerandum est, quod quando materia subiecta aliud postulauerit, vel natura contractus, aut mens disponentis, seu fauor, aut odium persuadeat, vel vt euitetur absurdum, seu correctio stabit hæc dictio inclusiuè; ita Tiraq. *dict. gloss.* 31. *num.* 33. *cum seqq.* Rot. *d. decis.* 705. *n.* 3. Aloys. Ricc. *d. collect.* 389. Stephan. Gratian. *d. cap.* 161. *n.* 21. Card. Tusch. *d. concl.* 238. *n.* 8. vbi *n.* 9. post Bald. *d. cons.* 457. *num.* 3. *vers. sed qualitercumque, lib.* 1. subdit, quod dictiones istæ semper includunt terminum à quo, quando iunguntur termino, qui ponitur inclusiuè, Cened. *d. sing.* 1. *n.* 14. vbi *n.* 20. subdit, quod quando huiusmodi dictiones ponuntur in dispositione, vbi iungitur actus cum tempore, quod est de initio ipsius, tunc stant inclusiuè.

9

10 Quando dict. *A*, tempus, aut locum diuidit, significat immediatum tempus, aut locum, vt si dicatur, à die, à fundo Titij, *d. l. si pater. §. sexaginta*, Tiraq. *in l. si vnquam, verb. postea, num.* 20. Strach. *in tractat. de assecurat. gloss.* 12. *num.* 2. Cened. *d. sing.* 1. *num.* 23.

11 Dict. *A*, vel *Ab*, aliquando ponitur pro Post. Cic. *pro M. l.* Centesima lux est hæc ab interitu P. Clodij. Idem 3. *de Orat.* Qui annus ei primus ab honorum perfunctione omnium concessu aditum ad summam auctoritatem dabat. Idem *de Senect.* Cuius à morte hic tertius & trigesimus est annus. Ex nostris gloss. *in fin. in l. nemine. C. de decurionib. lib.* 10. Tiraq. *d. gloss.* 11. *n.* 55. Surd. *dec.* 282. *n.* 8. Steph. Grat. *d. c.* 161. *n.* 6. Cened. *d. sing.* 1. *n.* 24.

12 Interdum pro *Pro*, sumitur. Cic. 1. *de Orat.* Vide ne hoc totum Scæuola sit à me, id est, pro me. Idem *in Brut.* Vt nemo contra ciuium perditorum popularem, turbulentámque dementiam à Senatu, & à bonorum steterit causa.

13 Sæpè locum, aut personam, vnde aliquid sumitur, designat. Cic. *in Verr.* 5. Pecuniam numerauit ab ærario. Idem *pro Planco.* Sinite me, quod vobis fictus huic sæpe promisi, id à vobis ei persoluere. Idem *Attic. lib.* 14. A me hoc illi dabis, id est, sumes à me quod illi des.

14 Nonnunquam accipitur pro *Per*, vt tradit Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 6. *n.* 41. *vers. septimo, in medio.*

15 Item ad tempus præteritum refertur, idque multis modis, scilicet à puero, à pueritia. Cic. 4. *Academ. qq.* Diodoto quid faciam Stoico, quem à puero audiui? Ab ineunte ætate, à prima ætate, idem est quod à pueritia. Cic. *lib.* 1. *epist.* 4. A prima ætate me omnis ars, & doctrina liberalis, & maximè Philosophia delectauit. Ab adolescentulo, ab adolescentia, siue à prima adolescentia; idem penè est quod ab ineunte ætate, Cic. *pro Quinct.* Nam qui ab adolescentulo quæstum sibi instituisset sine impedio. Idem *lib.* 1. *epist.* 9. Refero me ad mansuetiores Musas, quæ me maximè, sicut à prima adolescentia delectarunt.

16 Aliquando *A*. pro *De*, capitur. Terent. *in Adelph.* A villa mercenarium vidi. Vulpel. *sub hac d. pag.* 3.

17 *Abhinc*, & ablatiuo, & accusatiuo iunctum refertur ad tempus præteritum. Cic. 3. *Verr.* Abhinc annis quatuordecim. Idem *pro Cornel. Bal.* Etenim si Cn. Pompeius abhinc annos quingentos fuisset. Terent. *in And.* Abhinc triennium. Vulpell. *sub hac dict. pag.* 3.

18 *Ab re*, id est præter rem, sine causa Suet. *in August.* Non ab re fuerit subtexere, id est, non alienum à proposito, vel sine vtilitate, refert Vulpel. *sub hac dict. in fine.*

DICTIO II.

Absque.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Negatiua, exclusiua, & separatiua est dictio* Absque.
3 *Inclusionem aliquando denotat dict.* Absque.
4 *Carentiam omnimodam requirit dict.* Absque.
5 *Statutum de dote lucranda, si vxor absque filiis decesserit, prodest etiam quod cum vno tantùm decedat.*
6 Sine *aliquando apud Comicos importat dictio* Absque.

1 De vi, & effectibus huius dictionis vide gloss. & Archid. *in c. non est nostrum* 23. *q.* 5. Doctores *in l. si res. ff. de except.* Alberic. *in dictionario, verbo Absque*, Bertach. *in suo repertor. verb. absque*, Tiraq.

de

de retractu tit.1.§.gloss.11.n.79. Vulpell. *de praepositionum,& aduerb. significat. sub hac d.pag.3.* Cened. *post lib.canonicarum & practicar.quaest.sing.2.*Grat.*de dictionib.dict.2.*Tursellin.*de particulis,c.2.*

2 Ista dictio est negatiua,& exclusiua,ac separatiua, *cap.qui generaliter,* vbi Arch. *num.3.vers. Absque,de procuratorib.lib.6.*& *ibi* Ioan.Andr.*n.1.* & Dominic. *in vers.quaero quae sit natura huius dict. Absque,*Cosm. *in pragmat.Sanction.tit. de collationib.§. item insuper, vers.Absque,*Bald. *in l.data opera,col.pen.n.96.*Vulp. *sub hac dict.pag.3.*Cened.*d.sing.2.n.1.*

3 Aliquando etiam denotat inclusionem, vt *in c.2. decim.6.cap. non est nostrum 23. quaest.5.* vbi glos. *verb.Absque,* Cosm. *citato loco,* Cened.*d.sing.2.n.4.* vbi *n.4.* subdit videri ex praedictis, huiusmodi dict. *Absque,* secundum subiectam materiam accipiendam esse;& *num.5.*addit,quod quando dict. *Absque* praecedit negatiua, tunc stat inclusiuè; si verò ista dictio ponatur simpliciter, & non praecedat negatiua,tunc stat exclusiuè.

4 Requirit etiam omnimodam carentiam, vt ait 5 Bald. *in l.1.C.de condition.inf.* dicens quod statutum de dote lucranda, si vxor absque filiis decesserit, prodest etiam quod cum vno tantùm decedat, refert Vulpel.*sub hac dict.n.3.*

6 Pro *Sine*, aliquando apud Comicos vsitatur haec dictio, apud Oratores verò non ita.Plaut. Si absque me fores. Itaque satius est dicere,sine iniuria, quàm absque iniuria; sine vlla dubitatione, quàm absque dubio.

Dictio III.

Ac.

1 *Coniunctio copulatiua est regulariter dict.* Ac.
2 *Augmentatiuè venit dict.* Ac.
3 Ac, *apposita inter duas orationes perfectas,non repetit in sequenti qualitatem expressam in praecedenti.*
4 *Dispositiuè pro*, id est, *aliquando accipitur dict.* Ac.
5 *Illatiuè aliquando sumitur dict.*Ac.
6 *Similitudinem,seu comparationem denotat dict.*Ac.
7 *Ampliatiua de sui natura est dict.* Ac etiam.

1 Regulariter haec dictio est coniunctio copulatiua,& ponitur pro, *Et,l.2.§.& cùm placuisset,ff. de origine Iuris,l.si de lege,ff.de legib.l.libertas,§.fin ff. de statu hominum,l.2.§.fin.C.de summa Trinit.* Cosm. *in pragmat. sanction. in proaem. in §.quae quidem, in verb.obsecrando,& in tit. de interdict.in diff. non pon. §.statuit,in verb. Ac,*Mandos.*in glos.facult.§.ac etiam, in verb.Ac,* Vulpel. *de propos. & aduerb. significat. sub hac dict.pag.4.*Peregrin.*cons.53.n.4.lib.3.*Cened. *post lib.canonic.& practic.quaest sing.16.num.1.* [Rota 2 apud Paul.de Rubeis *decis.236. n.17. tom.2.diuers.*] & ideo dicitur venire augmentatiuè, Put. *decis.90. lib.3.in correctis.*

3 Apposita tamen inter duas orationes perfectas, non repetit in sequenti qualitatem expressam in praecedenti, Bart. *in l.Seia.§. Caio.n.3.ff. de fundo instructo,*Paris.*cons.38 n.25.& seq.lib.2.* & fuit doctum *in Romana pecuniaria 26.Maij 1627.coram R.P.D. Virili.*

4 Aliquando accipitur dispositiuè pro, *Id est,l. decernimus,*& *ibi* gloss.*verb.Ac.C.de sacros. Eccles.l.facultas,C.de fideiussor.lib.10.*vbi Luc.de Peona,Cosm. Mandos.& Cened.*citatis locis.*

August.Barbosa de Dictionib.

Aliquando haec dict. accipitur illatiuè, *cap.1.3.1. dist.* Cosm. *in verb.Ac,fol.214.* Cened. *dict.sing.16. num.3.* 5

Interdum accipitur similitudinariè, & comparatiuè, & denotat similitudinem, seu comparationem, *Clem.1.§.1.de iudic.l.1.C.de errorib. Aduocat.* Mandos. *in d.verb.Ac,fol.140.* Dec. *cons.362. ante n.1.* Cened. *d.sing.16.n.4.* 6

Dict. *Ac etiam,*de sui natura est ampliatiua, vt per Seraph. *decis.562.n.1.* 7

Dictio IV.

Ac sit.

1 *Fictionem importat dict.* Ac si.
2 *Similitudinem, sed non per omnia denotat dict.* Ac si.

Fictionem importat haec dictio, vt *ex l.si alterius, ff.de heredib.instit.* tradit Paul.Montan.*de tutel.& curis,cap.37.num.54.* 1

Denotat etiam similitudinem, sed non per omnia *l.si.deserente,ff. quibus modis pignus.* & fingit factum, quod verè factum non est, gloss. *in l.quamuis,ff. de bonis auctorit. Iud.possiden.* & fuit dictum *in Compsana Iuris patronatus 26. Ianuarij 1605.coram Litta,* impressa per Farin.*decis.58.n.3.p.1.recent.* 2

Dictio V.

Accipere.

1 *Dominij translationem importat verbum* Accipere.
2 Accipere,*&* Capere *differunt.*

Importat hoc verbum dominij translationem ex notatis per Cald.Pereira *de empt.& vendit.cap.18. num.26.* 1

Accipere, & *Capere* differunt, quia *capere* com effectu dicitur, *accipere* verò etiam si quis non sic accipit, vt habeat, ita *ex l.in aliud 71.ff.de verbor. signif.* vbi Alciat colligit Galganet. *de different.indiuid.lit.C,num.8.* 2

Dictio VI.

Ad.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Variè sumitur dictio* Ad.
3 *Inclusiuè aliquando accipitur dictio* Ad.
4 *Tempus,numerum, vel actum, cui adiicitur,includit dictio* Ad.
5 *Vicinitatem, non intrinsecitatem nonnunquam importat dictio* Ad.
6 *Causam finalem interdum denotat dictio* Ad.
7 *Conditionem quandoque importat dictio* Ad.
8 *Modum facit dictio* Ad, *quando adiicitur ad aliquid explicandum per honorarium,aut per alium*
9 *Perfectionem actus designat dictio* Ad *in compositione.*
10 *Iuxta, seu Supra, importat nonnunquam dictio* Ad.
11 *Insultum factum ad domum dicitur, siue fiat*

prope domum per duos, vel tres pedes, siue in porticu annexa domui.

12 Post *Dictio* Ad *importat.*
13 Valdè.
14 Intus.
15 Apud, *cùm refertur ad locum.*
16 Contra.
17 Circiter.
18 Præ, *in comparatione.*
19 Secundùm.
20 Vsque ad, *cùm ad tempus refertur.*
21 *Inclusiua, & implicatiua est dictio* Ad.
22 Ad diem, *significat præstitutum tempus.*
23 Ad summum, *vel ad tempus, vel ad numerum refertur.*

1 De vi, & effectibus huius dictionis vide Doctores, *in l. non putabam. ff. de cond. & demonstr. & in l. qui filium, §. vlt. vers. ad annum, ff. ad S. C. Trebell. & in l. quidam Hibertus*, vbi gloss. *verb. ad parietatem. ff. de seruit. vrbanor. prædior.* Bertachin. *in suo Repertorio, verb. Ad.* Mandos. *in gloss. facult. §. ac etiam, in verb. Ad fol.* 233. Tiraq. *de retract. tit.* 1. *gloss.* 1. §. 11. *n.* 67. Vulpell. *de præpos. signif. sub hac dict. p. 4. q.* 4. & 5. Tursellin. *de particulis, cap.* 4. Gratian. *de dictionib. dict.* 4. Cened. *post lib. pract. & canon. q. sing.* 49. Card. Tusch. *tom.* 1. *litt. D, concl.* 239.

2 Variè sumitur hæc dictio, vt referunt Tiraq. *d. n.* 67. & Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 12. §. 1. *n.* 31.

3 Aliquando enim accipitur inclusiuè; vt per Oldrad. *cons.* 49. *n.* 6. Tiraq. *d. gloss.* 11. *n.* 67. Mandos. *in d. verb.*

4 *Ad*, Cened. *d. sing.* 49. *n.* 1. Et ita includit tempus, numerum, vel actum, cui adijcitur, Cic. *pro Cecin.* Cum amicis ad diem veni in castellum, *l.* 3. §. *qui habeat. ff. de seruit. rustic. prædior. l. qui duos.* §. 1. *ff. de manumiss. testam.*

5 Nonnunquam importat vicinitatem non intrinsecitatem; idcò si quis probat possedisse fossatum vsque ad aliam ripam, non includit ripam, quia est captiosa; & dubia probatio contra probantem interpretatur; ita post Alex. *cons.* 54. *incip. Viso processu, n.* 8. & *seq. lib.* 5. tradit Card. Tusch. *d. concl.* 239. *n.* 1. & Alex. referuntur, & sequuntur Vulpel. *sub hac dict. n.* 1. & Rota *in Theatina iurisdictionis S. Ioannis* 17. *Iunij* 1612. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farin. *decis.* 509. *n.* 3. *par.* 1. *recent.*

6 Quandoque denotat causam finalem, Menoch. *cons.* 332. *n.* 1. & 2. Socin. ion. *cons.* 28. *n.* 2. *vol.* 3. Mandos. *in reg.* 34. *Cancellar. q.* 66. *n.* 35. Gonzal. *d. gloss.* 12. §. 1. *n.* 30. Cened. *d. sing.* 49. *n.* 8.

7 Interdum importat conditionem, ideò si promitto tibi centum ad arbitrium boni viri, censetur obligatio sub conditione si Iudex, vel bonus vir declarauerit, & ante declarationem nihil debetur; ita post Alex. *cons.* 72. *incip. Viso processu, in fine, vers. & illa verba, lib.* 5. tradit Card. Tusch. *d. concl.* 239. *n.* 2. vbi *n.* 3. subdit, idem esse dicendum, si promitto tibi dare decem ad voluntatem meam, quia intelligitur si voluero, & sic sub conditione. [Galgancet. *de condit. p.* 2. *c.* 5. *q.* 4. Franc. de Barry *de success. testati, & abintest. lib.* 17. *tit.* 2. *n.* 6.]

8 Quando adijcitur ad aliquid explicandum per honoratum, aut per alium, facit modum; *l. quibus diebus, §. Termelius, ibi, ad monumentum, ff. de cond. & demonstr.* Quando verò pendet ex viribus fortunæ, facit conditionem, *l. si vir, ibi, ad tempus*, vbi gloss. & Bart. *eodem tit.* Ita colliges ex tradit per Galgancet *de cond. & dimonstr. p.* 2. *c.* 3. *p.* 4.

9 In compositione perfectionem actus designat Oldrad. *cons.* 49. *col.* 2. *in fine*, Felin. *in c. cum vigesimum post n.* 7. *vers. si dicatur, de offic. deleg.* Mandos. *in gloss. facult. §. etiam in vers. Ad, & in reg.* 34. *Cancell. q.* 56. *n.* 3. Cened. *d. sing.* 49. *n.* 4.

10 Primò hæc dictio nonnunquam accipitur pro *Iuxta*, vel *Supra*, vt *in d. l. quidam Hibertus*, vbi gloss. *verb. ad parietes*, exponens verbum illud, dicit, id est, supra parietem, vel, idest, nimis prope parietem, Alex. *in l. si cui legetur, n.* 3. *ff. de leg.* 1. Petr. Henriq. *opusc.* 2. *lit. A, ante n.* 1. Cened. *d. sing.* 49. *n.* 2. Vulpell. *sub hac dict. n.* 2. vbi post Tiraq. facit differentiam inter *Ad*, & *In*, quia ire ad theatrum, est ire ad locum theatro proximum: & ire in theatrum, est intrare in theatrum

11 & *n.* 3. *cum seqq.* subdit, insultum factum ad domum pici, siue fiat prope domum per duos, vel tres pedes, siue in porticu annexa domus, siue in pertinentiis domus.

12 Secundò sumitur etiam pro *Post*, Cic. *ad Attic. lib.* 11. Nescio quid intersit, vtrùm nunc veniam, an ad decem annos. Idem *Attic. lib.* 2. *epist.* 22. Num Sanfacerani merita in partiam ad annos sexcentos maiora viderentur, quam nostra. Text. *in l. qui duos, ff. de manumiss. testam. & in l. militis codicillis, & ibi* gloss. *verb. ad testamentum*, vbi Bart. & Bald. *ff. de testam. militis*, Tiraq. *d. gloss.* 11. *num.* 67. Cened. *dict. sing.* 49. *num.* 6.

13 Tertiò etiam accipitur pro *Valdè*, gloss. & Bald. per text. *ibi, in d. l. non putabam*, Felin. *in d. c. cum vigesimum, post n.* 7. Gonzal. *d. gloss.* 12. §. 1. *n.* 30.

14 Quartò etiam accipitur pro *Intus*, vt in rubro, & in nigro, *C. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, id est intus Ecclesias.

15 Quintò etiam pro *Apud*, refertur ad locum. Cic. 4. *Verr.* Ad vrbem cùm esset, audiuit. Idem *Attic. lib.* 1. *epist.* 2. Signa quæ nobis curasti, ea sunt ad Caietam exposita. Idem *pro Calio*: Habet hortos ad Tiberim.

16 Sextò ponitur etiam pro *Contra* Cic. *lib.* 1. *de diuin.* Mirari licet quæ sint animaduersa à Medicis herbarum genera; quæ radicum ad morsus bestiarum, ad oculorum morbos, ad volnera. Idem *lib.* 2. *epist.* 18. Nisi desperatione tecum obduruisset animus ad dolorum nouum. Text. *in l.* 1. iuncta *glos.* 1. *ff. an per alium causa appellationis reddatur, l. commissa & ibi* gloss. *verb. ad heredem*, id est, contra hæredem; *ff. de publican. & vectigal. l. item apud Labeonem, vers. proinde si quis ad domum suam, ff. de iniuriis.*

17 Septimò etiam pro *Circiter* accipitur, Cic. *ad Qu. Fratr. lib.* 2. *epist.* 1. Sanè frequentes fuimus ad ducentos Idem *ad Attic.* Homines ad quiodecim Curioni assenserunt, nullum senarusconsultum facienti.

18 Octauò etiam pro *Præ*, in comparatione vsurpatur, Cic. *de Orat.* Sed nihil ad Persium. Idem *de legib.* Nihil ad Cælium, sed potiùs ad antiquorum languorem, & insciciam. Terent. *in Eunuch.* Sed nihil ad nostram hanc.

19 Nonò etiam pro *Secundùm* ponitur, Cic. *de Amicit.* Omnia ad voluntatem loqui, nihil ad veritatem. Idem *in Orator.* Ad arbitrium, & nutum auditorum totum se fingit, & accommodat.

20 Decimò pro *Vsque ad*, sæpe tempus significat Cic. *Attic. lib.* 13. Multus sermo ad multam diem, Idem 2. *Philippic.* Perpotauit ad vesperam.

21 *Ad minus*, dictio est inclusiua, & implicatiua, Azcued. *l.* 38. *n.* 2. *tit.* 6. *lib.* 3. *Recopil.*

22 *Ad diem*, significat præstitutum tempus, Cic. *pro Roscio Amerin.* Opinor esse in lege, quam ad diem Proscriptiones, venditionésque fiant, ominirum ad Kalendas Iunias Idem 4. *Verr.* Quando illa frumentum, quod debebat, ad diem non dedit.

Ad

23 *Ad summum*, vel ad tempus, vel ad numerum refertur, Cic. *pro Milon.* Quatuor, ad summum quinque, sunt inuenti. *Ad summam*, idem quod in summa. *Ad extremum, ad postremum, ad vltimum*, pro *denique* vsurpantur.

Dictio VII.

Adeò.

1 Valdè, *seu* Multùm, *aliquando importat dictio* Adeò.
3 *Declaratiua, & continuatiua eiusdem qualitatis est dictio* Adeò.

1 HÆc dictio pro *Valdè* vsurpatur. Virgil. *Georgic.* Multa adeò meliùs gelida se nocte dedere. Et Terent. pro *Multùm* accipit. Adolescentem adeò nobilem, refert Vulpell. *de propos. sing. sub dict. Ad, post num.* 14.

2 Declaratiua, & continuatiua est eiusdem qualitatis, *l. iuris gentium, §. adeò, ff. de pactis*, Gabr. *consf.* 111. *n.* 19. 22. *&* 24. *lib.* 1. Maresc. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 103. *num.* 16. vbi hoc intelligit, quando est iuncta cum dict. *Quod.*

Dictio VIII.

Ad hoc.

1 *Restrictiua est dictio* Ad hoc, *& modum respicit.*
2 Ad hoc, *denotat idem quod* ad effectum eorum, quæ sequuntur.
3 Iuxta hoc, *seu* Secundùm hoc, *importat dictio* Ad hoc.

1 Est dictio restrictiua, & modum respicit, *l. quibus diebus, §. Termilius*, vbi Bat. *ff. de cond. & demonst.* Alciat. *consf.* 5. *in princip. lib.* 9. *in* 2. *impress.* Vulpell. *de praeposit. signific. sub dict. Ad, post n.* 14.

2 Denotat idem quod *ad effectum eorum, quæ sequuntur*, vt in cap. 1 *in princip. de sequestr. poss. ff.* [illegible] *in c. ad hoc* 89. *dist.* Mandos. *in gl. facult. §. veteutes, in verb. ad hoc, fol.* 175. Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. singul.* 49. *n.* 11.

3 Item accipitur, id est, *Iuxta hoc*, seu *secundùm hoc*, *l. iubemus, §. ad hoc*, & ibi Luc. de Penna exponit *ad hoc*, id est, *iuxta hoc, C. de silentiar. lib.* 12. Bart. *in Extrauag. ad reprimen. in verb. ad hoc.* Cened. *d. sing.* 49. *num.* 11.

Dictio IX.

Adhuc.

1 *Tempus respicit tum præsens, tum etiam futurum dictio* Adhuc.
2 *Præterea aliquando importat dict.* Adhuc.
3 Adhuc, *in quo differat ab* Hactenus.

1 AD tempus refertur tum præsens, tum etiam futurum, Cic. *in Verr.* Est adhuc non Verres, sed P. Mutius. Idem *lib.* 2. *de diuin. in princip.* Adhuc hæc erant. Idem *lib.* 6. *epist.* Tamen adhuc non feci. Idem *lib.* 7. *epist.* Me adhuc non legisse turpe est.

August. Barbosa de Dictionib.

2 Interdum pro *Præterea*, vsurpatur, Cic. *de amicit.* Nisi si quid adhuc fortè vultis.

3 In hoc autem differt *Adhuc* ab *Hactenus*, quia *adhuc* de tempore vsurpatur, *hactenus* de re accipitur, & ideo minùs rectè dicitur: Hactenus ita sensi, quàm, Adhuc ita sensi, vt per Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Ad, post n.* 14.

Dictio X.

Adiudicare.

1 HOc verbum propriè pertinet ad iudicia diuisoria, *l. item Labeo, in princip. ff. famil. hercisc.* gloss. *in l. sed etsi res, ff. de publ. in rem act.* quam dicit notabilem Ias. *in §. quædam, Instit. de action. in* 1. *col.* refert Petr. Heniq. *opusc.* 2. *lit. A. in fine.*

2 *Adiudicare, & abiudicare*, differunt, ex adductis per Galgaoet. *de differ. iudiciduorum, lit. A. n.* 37.

Dictio XI.

Admodum.

1 DIcitur quasi admodum, ac proinde significat *Satis*, aut *Valdè*; quia ad modum quod est, satis est Cic. 6. *Verr.* Erat admodum amplum, & excelsum signum cum stola. Idem *de Amicit.* Partu admodum familiares. Idem *in Brut.* Nam planè quidem perfectum, & cui nihil admodum desit. Refert Tursellin. *de particul. c.* 7.

Dictio XII.

Admoneo.

1 VErbum hoc non inducit mandatum, *l. idémque, §. si quis ea quæ, ff. mandati.* Nicol. Mozz. *de contract. sit. mandati, c. de substantialibus mandati, n.* 9.

Dictio XIII.

Aduersus.

1 COmponitur hæc dictio ex *Ad*, & *versus*; qood idem sonat quod *Erga*. Cic. *lib.* 1. *de natur. Deor.* Pietas, & iustitia aduersus Deos. Idem *lib.* 1. *Offic.* Adhibenda est reuerentia quædam aduersus homines. Interdum pro *Contra* vsurpatur. Cic. 1. *in Verr.* Pecuniæ conciliatæ aduersus leges, aduersus Rempubl. Idem *Attic. lib.* 14. Non contendam aduersus te, si duriorem te præbes.

Dictio XIV.

Æqualiter.

1 *Æqualitatem vocationis aliquando non significat dict.* Æqualiter, *sed distributionem inter vocatos.*
2 Æqualiter, *id est, eodem tempore, quando interpretatur.*
3 *Dictio* Æqualiter *multum importat in successione hereditaria.*

1 DIctio hæc idem sonat, quod Æquè, de qua infrà; aliquando tamen non significat æqua-

litatem vocationis, sed distributionem inter vocatos, vt veniant in capita, non in stirpes, argum. *l. libertus, §. præterito, in fine, ff. de bonis libert.* Albtun. Brun. *consil. 72. post med.* Tiraqueli. *de retract. lign. §. 11. gloss. 6. num. 2.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 774. n. 51.* [Rota *decis.* 180. *num.* 19. apud Paul. de Rubeis *tom. 2. diuers.* aliàs *p. 6. recent.* vbi quòd tunc importat vocationem in capite, quando plures eodem verborum contextu sunt instituti æqualiter, & *numer.* 20. qualiter sit intelligenda clausula. *Pro æqualibus portionibus.*]

2 Interdum non denotat, quòd pariter vocentur instituti; sed interpretamur *Æqualiter*, id est, eodem tempore, Bart. *in l. si finita, §. si autem. num.* 1. per illum text. *ff. de damno infecto,* vbi infert ad concordiam testium, Roman. *consil.* 301. *vers.* 5. Oldrad. *cons.* 178. Ias. *in l. æquè, in princip.* & *ibi* Gomez *n.* 8. *Institut. de action.* Tindar. *in tract. de testib. p. 2. cap. 7. num.* 5.

3 Et ita dictio *Æqualiter* multum importat in successione hæreditaria, Paris. *conf.* 38. *num.* 81. *vol.* 2. refert Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. singul.* 77. *num.* 4.

Didtio XV.

Æquè.

1 *Æquè ab æquo dictum, interdum absolutè ponitur.*
2 *Distributiua est dictio* Æquè, *adeò vt si instituti sint filij fratris, & Titius æquè, quilibet eorum in virilem admittatur.*
3 *Casus aliquando non æqualiter coniungit dictionem* Æquè, *sed cum disparitate.*
4 *Purificare in totum non solùm in qualitate, sed etiam in substantia est de natura dictionis* Æquè.

1 ADuerbium hoc ab æquo dictum, interdum absolutè ponitur, Cic. *lib. 5. epist.* 21. Tamen nemo erat, qui cum essem libentius, quàm tecum; & pauci, quibuscum æquè libenter. Sæpe cum *Ac*, vel *Atque* coniungitur, Cic. *de amicit.* Quis esset tantus fructus in prosperis rebus, nisi haberes, qui illis æquè, ac tu ipse gauderes? Idem *lib. 13. epist.* 41. Sed me colit, & obseruat æquè, atque illum ipsum patronum suum. Nonnunquam cum *Et*, vel *Vt* annectitur, Cic. *Philippic.* 2. Possumne igitur in Antonij latrocinio æquè esse, vt hi, &c. Idem *pro domo sua.* Itaque libentissimè prædicabo Cn. Pompeium studio, & auctoritate æquè vt vnumquemque veterum pro salute mea laborasse.

2 Distributiua est hæc dictio, adeò vt si instituti sunt filij fratris, & Titius æquè, quilibet eorum in virilem admittatur, ac si omnes nominati essent, *l. interdum, ff. de hæred. instituen.* Panorm. *in cap. Raynutius numero* 5. & *ibi* Bero. *num.* 90. *de testam.* Dec. *cons.* 382. *numero* 2. *tom.* 2. Alex. *cons.* 55. *num.* 3. *vol.* 4. Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. singul.* 77. Vulpel. *sub hac dict. pag.* 30. Grat. *de dictionib. dict.* 8. *num.* 1.

3 Aliquando tamen non æqualiter coniungit casus, sed cum disparitate, vt per Bart. *in l. si finita, § si ante, num.* 1 *ff. de damno infecto,* Roman. *cons.* 301. *vers.* 5. Gom. *in §. æquè, num.* 8. *Institut. de action.* Alexand. *cons. 55. num. 3. vol.* 4. Cened. *dict. sing.* 77. *num.* 3.

4 Natura huius dictionis est in totum purificare non solùm in qualitate, sed etiam in substantia, & effectu, *l. unius, ad fin. ff. de fideicom. libert. l. interdum, ff. de hæred. instituend. l. legata inutiliter, in fine, ff. de leg.* 1. *l. fideicommissa, §. sic fideicommissum, in fine,* iuncta gloss. *verb. æquè, ff. de leg.* 3. Corn. *cons.* 75. *n.* 24. & *cons.* 240. *post n.* 4. *vol.* 1. Gom. *in d. §. æquè, n.* 8. Mandos. *in gloss. facule. §. & in ipsa, in verb. æquè, fol.* 192. Alex. *cons.* 170. *col.* 1. *vol.* 5. quos refert Cened. *d. sing.* 77. *num.* 1.

Dictio XVI.

Aliàs.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Formam, & solemnitatem inducit dictio* Aliàs.
3 *Conditionem aliquando importat dictio* Alias.
4 *Interpretatur interdum dictio* Aliàs, *id est, alio casu.*
5 *Exclusiuè quandoque ponitur dictio* Aliàs.
6 *Loci aduerbium est dictio* Aliàs, *& significat idem quando alio loco.*
7 *Temporis aduerbium est dictio* Aliàs, *& sumitur pro* aliquando, *vel* alio tempore.
8 *Qualitatis aduerbium est dictio* Aliàs, *& ponitur pro* aliter, *vel* alio modo.
9 *Diminutionem aliquam requisiti videtur operari dictio* Aliàs.
10 *Dictio* Aliàs *non semel iteratur.*
11 *Excludere vitium, vel qualitatem, cui adiungitur, & alia includere, est in natura dict.* Aliàs.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Bart. *in l. 1. ff. de cond. & demonstr. n.* 12. Mandos. *ad reg.* 27. *Cancellar. de non iudicando iuxta formam supplicationis, q.* 19. *num.* 4. Rebuff. *in Concord. rubr. de reg. nomin. §. monasterium, in verb. Aliàs,* Vulpell. *de præpos. & aduerb. significat. sub hac dict. pag.* 7. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 14. *n.* 84. & *seq.* Tusch. *tom. 2. lit. D, concl.* 241. Cened. *post lib. pract. & canon. q. singul.* 62. *num.* 4. & 5. Tursellin. *de particul. c.* 12. *à n.* 7. Grat. *de diction. dict.* 9.

2 Formam, & solemnitatem inducit hæc dictio, *l. de his,* vbi Bart. *ff. de transact.* Tiraq. *de retract. conu. §.* 4. *gloss.* 7. *n.* 14. Chassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 7. *§.* 3. *verb. Autrement, n.* 1. Et interpretatur aliter, vel alio modo, quàm expresso, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 49. *n.* 2. & 3.

3 Aliquando importat conditionem, sicut dictio *Alioquin*, vt *in l. diuortio, circa princip.* & *ibi* gloss. *verb. aliàs, ff. de negot. gestis, l. aliàs, ff. de iureiuran.* Bat. *l.* 1. *vers.* 5. *ff. de cond. & demonstr.* Tiraquel. *de retract. tit.* 1. *§.* 8. *gloss.* 6. *num.* 1. Capra *cons.* 72. *num.* 19. Grat. *cons.* 14. *num.* 1. & 4. *vol.* 2. Socin. *cons.* 51. *numero* 9. *vol.* 1. Petr. Henriq. *resp. opusc.* 2. *dub. sub num.* 1. Vulpell. *sub hac dict. num.* 1. *pag.* 7. Cened. *dict. sing.* 62. *num.* 4.

4 Interdum interpretatur, id est, *Alio casu*, vt *in l. qui testamento, §. mulier testimonium, ff. de testam.* Mantic. *decis.* 316. *n.* 1. *in fine.* [Nouissimè Didac. Narbona *de ætate ad omnes humanos actus requisità anno* 25. *q.* 10. *num.* 5.]

5 Quandoque ponitur exclusiuè, Cened. *dict. singul.* 62. *n.* 5. *in princip.*

6 Nonnunquam est aduerbium loci, & significat idem quod *Alio loco*, vt *in l. adeò, 7. §. quod si toto ff. de acquir. rerum dominio.*

Item

7 Item est aduerbium temporis, & sumitur pro *aliquando*, vel *alio tempore*, vt *in l. dicere, ff. de arbitr. & in l. 3. ff. de condict. sine causa.*

Item est aduerbium qualitatis, & ponitur pro *aliter*, vel *alio modo*, vt *in l. denique, §. vtrùm, ff. de pecul. leg. l. 1. § illud. ff. de aqua quotid. & æst.* Chassan. *d. §. 3. vers. Autrement, n. 1.* Caputaquen. *decis. 210. n. 5. p. 1.* Corn. *cons. 160. n. 4. vol. 4.* Honded. *cons. 70. num. 32. volum. 2.* Cened. *dict. collect. 65. num. 5. in fine* [Rota *decis. 316. num. 6. par. 5. recent.* Veral. *decis. 210. n. 5. par. 1.*]

9 Item videtur operari aliquam requisiti diminutionem, Seraph. *decis. 968. n. 5.*

10 Non semel hæc dictio iteratur, Cic. *lib. 5. de Finib.* Nemo potest aliàs beatus esse, aliàs miser. Idem 3. *de Orat.* Ornamentis ferè eisdem vti licebit aliàs contentiùs, aliàs venustiùs. Idem 3. *in Verr.* Aliàs reuocabat, aliàs decernebat.

11 Natura huius dictionis est excludere vitium, vel qualitatem, cui adiungitur, & alia includere, gloss. *magna, circa med. in Clem. quod vni, de elect.* Gemin. *cons. 88. col. pen. ver. natura enim,* Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 141.* Caroc. *decis. seu casu 56. n. 31.* Marescot. *var. resol. lib. 2. c. 18. n. 16.*

Dictio XVII.

Alioquin.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 *Aduersatiua conditionalis est dictio* Alioquin *eiusdem ferè natura, quod dictio* Aliàs.

3 *Relatiua est dictio* Alioquin, *& refertur ad omnes qualitates expressas in præcedentibus.*

4 *Alternatiua vim habet dictio* Alioquin.

5 *Comminatoria est dictio* Alioquin, *& inducit nullitatem ipso iure.*

6 *Matrimonio, vel alteri substantia quæ non admittit conditionem, quando adiicitur dictio* Alioquin, *nihil operatur.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Bertachin. *in Repert. Iuris, verb. Alioquin,* Alberic. *in suo Dictionario, eadem verb.* Gom. *in § in persona, n. 15. Instit. de act.* Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 8. gloss. 6. n. 1. & 2.* Rebuff. *in Concord. rubr. de Regia, ad Prælatos nominatione, §. monasteriis, in verb. Alioquin,* Osasc. *decis. 545. n. 5.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub dict. Aliàs, post n. 1. pag. 8.* Cened. *post lib. pract. & canon. q. sing. 3.* Grat. *de dictionib. dict. 11.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 245.*

Eiusdem ferè naturæ est, cuius dictio *Aliàs*, ac 2 proinde est aduersatiua conditionalis, id est, si non facta fuerint prædicta; poniturque aduersatiuè ad præcedentia, *l. diuortio, in princip. ff. de negot. gestis, l. alias, iuncta glos. ff. de iureiuran.* Tiraquel. *d. gloss. 6. n. 1.* Socin. *cons. 51. num. 9. vol. 1.* Mandos. *reg. 52. Cancellar. q. 6. num. 5. & regul. 34. q. 81. n. 1.* Cæs. de Grass. *decis. 143. n. 14. de fideiuss.* Petr. Henriq. *resp. opusc. 5. post num. 1.* Vulpell. *citato loco,* Cened. *dict. singul. 3. num. 1.*

3 Relatiua est hæc dictio, & refertur ad omnes qualitates expressas in præcedentibus, vt sentit gloss. *verb. alioquin, in c. vt circa, de elect. in 6. & ibi* Archid. *num. 4. in vers. alioquin.* Cened. *d. singul. 3. num. 4.* vbi *num. 5.* subdit, quia ex quo est relatiua, debet referri ad qualitates expressas, & non ad alias non expressas.

4 Item sonat in alternatiuam, gloss. *verb. si verò dubia, in c. ex parte 2. de verbor. signif.* Bald. *cons. 245. in fine, lib. 2.* Rota *in Corduben. præstimonior. 5. Maij 1617. coram Card. Sacrato.*

5 Dictio hæc est comminatoria, & inducit nullitatem ipso iure, Crescent. *decis. 18. num. 3. de præbend.* Rot. *in Elboren. fructuum 20. Martij 1615. coram Andrea,* impressa per Farin. *decis. 665. n. 5.* Si Iudex tamen dicat: Mando tibi, quòd venias tali die, vel quòd talem cites, alioquin te noueris excommunicatum; non veniens, vel non citans non est excommunicatus, quia necessaria est sententia declaratoria, secundùm Vital. de Lamb. *in tract. de claus. pag. 5. col. 2.*

6 Non operatur verò, quando adiicitur matrimonio, vel alteri substantiæ, quæ non admittit conditionem, vt post Calder. *cons. 460. circa med. vers. nec obstat,* aliàs *cons. 3. de sponsal.* tradit Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 242. num. 5.*

Dictio XVIII.

Aliquandiu.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Doctores *in c. 1. de restit. spol. lib. 6.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, C. de reuocand. donat.*

2 Interpretatur, id est, *per aliquantulum tempus, cap. constitutus de eo, qui mittitur in possess.* Recipit tamen moderationem arbitrio Iudicis, *l. 1. ff. de iure deliberandi.* Anchar. *in c. 5. de restit. spol.* De stylo verò Curiæ importat tempus quadraginta dierum, vt post Gemin. *cons. 78. n. 5. in fin. vers. nec obstat,* tradit Card. Tusch. *tom. 2. lit. D, concl. 570.*

Dictio XIX.

Aliquando.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 Coram *aliquando importat dictio* Aliquando.

3 Vnquam *nonnunquam significat dictio* Aliquando.

1 DE hac dictione vide Rebuffum *ad l. interdum, 78. vers. idem, de dict. Aliquando, ff. de verbor. signific. pag. mihi. 361.* vbi asserit, hanc dictionem importare exceptionem, per text. *in l. aliquando, ff. ad Velleianum, & in l. Stichum, §. aditio, ff. de solution.*

2 Significat idem quod *Coram*, vt ex Ias. *in l. 1. n. 93. ff. de acquir. possess.* tradit Petr. Henriq. *resp. opusc. 2. post n. 1.*

3 Quandoque hæc dictio ponitur pro *Vnquam*, Cic. *pro Cælio*: Quis Ciuis meliorum partium aliquando? Idem 1. *Academic. quæst.* Num hæc ex vllo audiuisti aliquando. Idem *lib. 6. epist. 6.* Veritus sum deesse Pompeij saluti, cùm ille aliquando non defuisset meæ. Persæpe pro *Tandem* vsurpari solet, Cic. 3. *Verr.* Et aliquando misereminì sociorum, Iudices. Idem *de Arusp.* Sit discordiarum finis aliquando.

Dictio XX.

Aliquatenus.

1 DE hac dict. vide Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verb. reuertatur, à n. 224. C. de reuocand. donat.* vbi *n.* 225. post Rebuff. ſubdit, hanc dictionem eſſe latæ ſententiæ.

2 Significat idem quod *In minimo*, vel *Nullatenus, c. ſuper eo, 2. de teſtib.* Creſc. *deciſ. 9. de appell.* Vulpell. *de prepoſ. & aduerb. ſignif. ſub hac dict. pag.* 8. Pariſ. *conſ. 58. n. 34 vol. 4.* vbi declarat text. *in d. cap. ſuper eo*, dum habet, Non eſſe aliquatenus teſtem admittendum, vt intelligatur: id eſt, nec in minimo quidem illi credendum.

Dictio XXI.

Aliquid.

1 *Modica in quantitate verificatur dictio* Aliquid, *& ad quid minimum refertur.*

2 *Dictio* Aliquid *accipitur ſecundùm ſubiectam materiam.*

1 HÆc dictio *Aliquid* regulariter verificatur in modico, & ad quid minimum refertur, *l. ſi ſeruum, §. precor ait, ff. de acquir. hered.* gloſ. *verb. earum parte, in Clem. 1. de foro compet.* Bart. *in d. l. ſi ſeruum*, Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. omnia, n.* 14. Dec. *in l. is apud quem, num. 16. C. de eden.* Dec. *in l. conditiones, n. 9. cum ſeqq. C. de pactis*, Conar. *lib. 2. var. c. 16. n. 5. verſ. ſed quod loquutio*, Dec. *conſ. 456. num. 3. tom. 2.* Aym. *de antiq. tempor. par. 4. §. tranſeo nunc ad quartam partem, n. 154. & conſ. 135. n. 19. & conſ. 308. n. 4.* Natt. *conſil. 125. n. 6. vol. 1. conſ. 481. n. 11. tom. 3. & conſ. 525. n. 6. & conſ. 648. n. 8. tom. 4.* Grat. *conſ. 9. n. 68. & conſ. 114. n. 20. lib. 1.* Dec. *conſ. 456. num. 3. tom. 2.* Alex. *conſ. 102. col. 2. lib. 6*, Menoch. *remed. 24. recuperandæ poſſeſſ. n. 4. & 8. & conſ. 27. n. 29. & conſ. 4. n. 18. & conſ. 35. n. 9. & conſ. 178. n. 19. & conſ. 332. n. 2.* Ruin. *conſ. 60. num. 3.* Mandoſ. *in reg. de non iudicando iuxta formam ſupplicationis, q. 4. n. 5.* Rebuff. *in compendio alienation. rerum Eccleſiæ, n. 58.* Stracch. *de mercat. par. 1. n. 82.* Gom. *in §. pœnales, n. 3. & 4. Inſtit. de act.* Gutier. *canonicar. lib. 2. c. 13. n. 2.* Brun. à Sole *verb. dictio, 4. & 39.* Pariſ. *de confident. benef. q. 34. n. 54.* Surd. *deciſ. 283. n. 8. & conſil. 383. n. 12. & conſ. 524. n. 8.* Bertazol. *de clauſulis inſtrum. clauſ. 14. gloſſ. 3. & clauſ. 26. gloſſ. 12. n. 1.* Surd. *de alim. tit. 8. priuil. 61. n. 21.* Franc. à Souſa *in comment. ad tit. ff. de pactis, art. 2. q. 2. n. 6.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 3. c. 509. n. 35.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, p. 1. c. 9. n. 54. ff. de inſtit. & iure*, Pic. *ad ſtatuta vrbis, gloſſ. 19. n. 2.* Petr. Enriq. *reſpon. opuſc. 2. poſt. n. 1.* [Narbona *l. 15. clauſ. 2. n. 20. tit. 11. lib. 5. Recop.*] Mareſcot. *var. reſol. lib. 1. cap. 25. num. 11.* Anton. Monach. *Floren. deciſ. 50. num. 18.* vbi ſubdit, quòd plus operatur, quàm ſignum vniuerſale. Cened. *poſt lib. practic. & c. non. quæſt ſingul. 5. num. 1.* vbi *num. 2.* ſubdit, quòd non ſemper iſta dictio verificatur in minimos, & citat Gom. *in §. pœnales, num. 3. & 4. Inſtit. de act.* Et 2 veriùs credit, huiuſmodi dictionem *Aliquid* accipiendam eſſe ſecundùm ſubiectam materiam, vt ſecundùm ipſam aliquando verificetur in minimo, aliquando verò ſecundùm quod ſubiecta materia dictauerit, *& num. 5. poſt addit. marginal.* & Panorm. *in cap. paſtoralis, num. 9. de offic. delegati, in lit. E*, aſſerit, iſtam dictionem quandoque non partem, ſed totum ſignificare.

Dictio XXII.

Aliquis.

1 *Vniuerſalis eſt dictio* Aliquis, *& comprehendit omnem ſpeciem.*

2 *Diſtributiua eſt, & diuerſitatem ſupponit dictio* Aliquis.

3 *Vniuerſitatem non comprehendit dictio* Aliquis, *cùm ad perſonas ſingulares referatur*, & n. 9.

4 *Diſtributionem in ſingula parte importat dict.* Aliquis.

5 *Subſtitutioni ſi apponatur dict.* Aliquis, *omnes comprehendit & in ſingulos diſtribuit.*

6 *Affirmatiuè ſi ponatur dict.* Aliquis, *non ponit totum de genere.*

7 *Negatiuè ſi ponatur dict.* Aliquis, *totum dicit, & æquipollet vniuerſali negatiuæ.*

8 *Perſonas omnes comprehendit dict.* Aliquis, *abſque vlla diſtinctione.*

10 *Plurali numero æquipollit dict.* Aliquis.

11 *Fœmininum ſexum comprehendit dict.* Aliquis.

12 *Terminus cui adijcitur dict.* Aliquis, *intelligitur latè, & contra proprium ſignificationem.*

13 *Dict.* Aliquis *reſtringitur ſecundùm ſubiectam materiam.*

14 *Diminutiua eſt aliquando dict.* Aliquis.

1 HÆc dictio eſt vniuerſalis, & comprehendit omnem ſpeciem, *gloſſ. fin. in cap. ſi propter, de reſcript. in 6.* gloſſ. etiam *in Clem. 1. de foro compet.* Cephal. *conſ. 347. n. 14. cum ſeqq.* Gemin. *conſ. 29. n. 2.* Socin. *conſ. 3. verſ. vnde reſpondeo num. 10. lib. 3.* Aym. *conſ. 294. num. 4.* Cæſ. de Graſſis *deciſ. 191. numero 7. de diuort.* Bec. *conſ. 12. num. 6. & conſ. 32. num. 5.* Surd. *conſ. 33. num. 20. & conſ. 103. num. 8. & conſ. 134. num. 2. & conſ. 363. num. 12. & conſ. 430. num. 8. & deciſ. 283. num. 7. & de aliment. tit. 8. priuil. 61. num. 21.* Menoch. *conſ. 609. num.* 18. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio 4.* Card. Tuſch. *tom. 2. litt. D, concl. 243. num. 1. & concluſ. 109. à num. 1.* Melch. Phœbos *Luſit. deciſ. 9. num. 8. tom. 1.* [Fuſar. *conſ. 145. num. 26.* vbi quòd q. nes comprehendit nemine excepto.]

2 Diſtributiua eſt, & diuerſitatem ſupponit, gloſſ. *verb. incerta, poſt med. in Clem. 1. §. ad hoc, de præbend.* vbi Card. *quæſt. 8. num. 9.* Cened. *ſing. 5. num. 7.* Et licèt ſit diſtributiua ſingulorum, omnes tamen in ſolidum comprehendit. *l. qui filiabus, §. 1. ff. de legatis 1.* Card. Tuſch. *d. tom. 2. lit. D, concluſ. 269. n. 1.* Franc. à Souſa *in comment. ad tit. ff. de pactis, art. 2. quæſt. 2. numero 6.* Et ſic arctat ſignificationem ad res ſingulas. Anton. Monach. Florent. *deciſ. 1. num. 66.* 3 Vnde cùm ad perſonas ſingulares referatur, ideò non comprehendit vniuerſitatem Gemin. *conſ. 65. n. 27. verſ. item ſub iſtis verbis*, Card. Tuſch. *d. lit. D, concl. 244. num 7.* vbi 4 *num 10.* ſubdit, quod importat diſtributionem in ſingula parte.

5 Item ſi apponatur ſubſtitutioni, habet locum, ſiue ſint plures, ſiue vnus, & omnes comprehendit, & in ſingulos diſtribuit, Barth. *conſ. 57.* Ancellus *lib. 1. in fine*, Card. Tuſch. *d. concl. 244. n. 9.*

6 Plurimum autem refert, an ponatur affirmatiuè, vel negatiuè: nam ſi ponatur affirmatiuè, non ponit

ponit totum de genere. Vnde si dicatur, Aliquis scholaris legit, intelligitur, quòd non omnis scholaris legit. Sin autem ponatur negatiuè, veluti, Non aliquis scholaris legit, tunc totum dicit, & æquipollet vniuersali negatiuæ, & per hoc est, ac si dicatur, Nullus scholaris legit, gloss. *verb. à suspensis, in cap. cum dilectus, de consuet.* Natt. *cons. 525. num. 7. tom. 4.* Ruin. *cons. 60. num. 11. tom. 3.* Cened. *d. sing. numero 8. & 9.*

8 Comprehendit hæc dictio omnes personas absque vlla distinctione, gloss. *verb. earum parte, in d. Clem. 1. de foro comp.* cum citatis à Cald. Pereira *de potest. elig. cap. 1. n. 2.* Card. Tusch. *d. concl. 243. n. 8.* Et cùm

9 eius natura sit, quòd apponatur ad singulares personas, ideò non continere vniuersitatem docet Gemin. *cons. 65. num. 27. vers. item subiicitur verbu*, quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 169. n. 4.* vbi *n. 5.* post Signorol. *cons. 188. num. 7.* subdit, non comprehendere etiam personas singulares, quibus obuiat ius commune in illa dispositione, vel vbi sequeretur fatuitas, vel absurdum, & *n. 6* cum eodem Sigorol. *d. consil. 188. n. 13* pariter restringit vbi repugnat natura eius de quo agitur, quia tunc dictio *aliquis* non comprehendit omnes.

Et licèt sit concepta in numero singulari, apta est tamen comprehendere plures, & ideò æquipollet numero plurali, vt per Pereg. *de fideicom. artic. 19. numero 17. & artic. 3 2. n. 61.* Fulgos. *concl. 47. n. 1.* quos refert Rot. *in Leodien. domus 23. Martij 1615. coram Card. Caualerio*, impressa per Farin. *decis. 668. n. 5. p. 2. recent.*

10 Vnde licèt proferatur in masculino genere, comprehendere etiam fœmineum tradunt Dec. *in l. si quis id quod, & in l. 2. n. 49. ff. de reg. iuris, & cons. 507. n. 1. tom. 2.* Aretin. *cons. 39.* Alex. *cons. 14. lib. 2.* Rolaod. *cons. 81. vol. 3.* Aul. *ad c. 1. Pratorum, in gloss. de singuna persona n. 8.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 31. n. 8.* Steph. Gratian. *discept. forens. c. 58. n. 10. cum seqq.* Cened. *d. sing. 6. n. 10.*

11 Terminus cui adiicitur, intelligitur latè, & contra propriam significationem, Ias. *cons. 124. n. 10. vol. 2. & cons. 19. n. 4. vol. 1.* Surd. *cons. 425. num. 48.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, n. 14.* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 26. num. 16.*

12 Restringitur tamen hæc dictio secundùm subiectam materiam, vt post Gemin. *cons. 29.* tradit Card. Tusch. *d. concl. 243. n. 6.*

13 Et aliquando diminutiua est, ex adductis per Cassan. *in consuet. Burgund. rub. 1. §. 6. verb. D'aucune chose, pag. 361.* [Nam adiecta parti verificatur in minima parte, Hermosil. *l. 8. gloss. 5. & 6. n. 1. tit. 4. p. 5.* Et dictio, *Aliquod*, etiam in minimo verificatur. Ancll. Amat. *cons. 1. n. 35.*]

Dictio XXI.
Aliquo modo.

1 *Modo similes, & maiores expressis comprehendunt verba.* Aliquo modo.
2 *Generaliter verba sunt,* Aliquo modo, *& operantur, vt veniunt ea, quæ aliàs non comprehenderentur.*
3 *Diminuunt aliquando de proprio significatu verba* Aliquo modo.

1 Verba ista sunt generalia, & comprehendunt modos similes, & maiores expressis, si sint geminata gloss. *in Clem. 1. de re iudic. & in l. cùm pœna, ff. de rec. arbitr.* Socin. *cons. 242. n. 3. & 4. vol. 2.* Petr. Henriq. *resp. opusc. 2. post n. 2.*

2 Idem importat quod, *quomodocunque*, & sunt generalia, & prægnantia, ac operantur vt veniant ea, quæ aliàs in conditione non comprehenderentur, Curt. iun. *cons. 177. n. 6. & 7.* Bertazol. *de claus. instrument. claus. 16. gloss. 1 2. n. 2.*

3 Diminuont aliquando de proprio significatu, ex adductis per Tiraq. *in l. si tanquam, verb. omnia, n. 14. ante med. C. de reuoc. donat.*

Dictio XXIV.
Aliquid.

1 *Formam, & solemnitatem inducit dictio* Aliter.
2 *Conditionem denotat dict.* Aliter.
3 *Dict.* Aliter *significat in contrarium.*
4 *Iteratur aliquando dict.* Aliter.
5 *Cum* Et *&* Vt *coniungitur interdum dictio* Aliter.

1 Formam & solemnitatem inducit hæc dictio, *l. de his, & ibi* Bart. *ff. de transact. l. vlt. vers. quare an cinitas, C. de vend. req. ciuit. lib. 11.* Roman. *cons. 66. vers. his tamen non obstantibus, & cons. 400.* Alex. *cons. 27. col. 1. vol. 6.* Ias. *con. 167. vol. vlt. post princ. vol. 2.* Tiraq. *de retractu conuent. §. 4. gloss. 7. n. 14.* Natt. *cons. 372. n. 5. vol. 2.* Ruin. *cons. 91. n. 25. vol. 2.* Cassan. *in consuet. Burgundiæ, rub. 7. §. 3. verb. autrement, n. 1.* Cened. *sing. 62. n. 1.*

2 Denotat conditionem, seu facit conditionalem dispositionem, & tunc accipitur pro aliàs. Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 8. gloss. 6. n. 1.* Cened. *sing. 62. n. 2.*

3 Ista dictio significat in contrarium. Cic. *lib. 3. epist. 7.* Tu si aliter existimas, non errabis. Id. *ad Attic. lib. 6. epist. 9.* Non fuit faciendum aliter.

4 Aliquando iteratur. Cic. *3. offic.* Sed aliter leges aliter philosophi tolluntastutias. Id. *ad Attic. lib. 13.* Aliter enim cum tyranno aliter cum amico viuitur. Plerumque copulatur cum *ac, atque, vt, quàm.* Cic. *lib. 6. epist. 12.* Nec sim saluus si aliter scribo, ac sentio. Id. *lib. 1. epist. 3.* Sed aliter atque ostenderam, facio. Id. *lib. 16. ad Attic. epist. 11.* De Antonij itineribus nescio quid aliter audio, atque vt ad te scribam Id. *3. Verr.* Nec aliter quàm ego velim meum laudet ingenium.

5 Interdum cum *Et* & *Vt* coniungitur. Cic. *ad Att. lib. 10. epist. 9.* Quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio. Idem *ad Attic. lib. 11. ep. 23.* Illud quidem mutari si aliter est, vt oportet non video posse.

Dictio XIV.
Aliter atque.

1 Importat idem quod *Aliter quàm*, vt in *l. qui re sibi commoda, ff. de furtis.* Item iuris, & facti diuersitatem notat à præcedenti casu, *l. 1. §. si reus*, ibi, *aliter atque si ab alio sit impeditus, ff. de eo per quem factum fuerit, l. quis eruam ff. de interrog. action.* Rebuff. *ad l. pronunciatum. 46. vers. aliter atque. ff. de verb. signif. pag. mihi 245.* Anchar. *q. 57. n. 17. p. 2.*

Dictio XXVI.

Alius.

1 *Similitudinem denotat dict.* Alius, *& est relatiua, & repetitiua similium.*
2 *Similia etiam in qualitate designat dictio* Alius.
3 *Relationem in qualitate similem facit est dictio,* Alius.
4 *Relatiua, & praeseruatiua similium est dictio* Alius, *etiamsi apponatur verbo*, Quibuscunque.
5 *Maiora expressis, & sic extranea, & dissimilia venire, quando dictioni* Alius *adiungitur verbum generale*, Quibuscunque, *tenent plures.*
6 *Concordantur contraria sententia.*
7 *Dict.* Alius, *verificari potest in similitudine in specie, & in genere.*
8 *Conditionem, & qualitatem praecedentis dispositionis in sequentem repetit dictio* Alius.
9 *Qualitatem & similitudinem in substantia repetit dict.* Alius.
10 *Statutum si prohibeat opponi exceptionem doli, vel metus, aut aliam, intelligi debet de simili.*
11 *Concessio vel mandatum si fiat alicui alienandi, vel locandi certis subditis, aut aliis idoneis personis, non poterit fieri alienatio officiali habenti iurisdictionem.*
12 *Promittens dare loco prima cautionis aliam, intelligitur de alia simili, etiam in quantitate.*
13 *Similitudinem ex eodem patrimonio importat dict.* Alius.
14 *Dissimilia denotat dictio* Alius, *ratione subiecta materia, vel quando sequeretur absurdum.*
15 *Generalitatem quandam in se habet dictio* Alius, *vt etiam comprehendat alios non expressos.*
16 *Qualitatem omnimodam non semper implicat dictio* Alius.
17 *Diuersitatem à suprà expressis denotat dictio* Alius.
18 Alius *intelligitur de tribus, vel pluribus, alter de duobus.*
19 *Indiffinita est dictio* Alius.
20 *Dictio* Aliorum, *est apta comprehendere omnia in infinitum.*
21 Alius *exponitur aliquando, id est, contrarius, seu diuersus.*

1 SImilitudinem denotat hæc dictio, & est relatiua, & repetitiua similium, & facit positionem eiusdem qualitatis ad præcedentia, *l. quidam relegatus*, & *ibi* Bart. *ff. de reb. dub. l. 3.* vbi gloss. *C. de seruis fugitiuis, cap. sedes, de rescript.* gloss. *verb. alio quocunque modo, in l. 1. ff. mandati*, gloss. per text. *ibi in authent. de mandatis Principum, in princip.* gloss. *verb. alio iure, in l. Barbarius, ff. de officio Praesidis*, gloss. *verb. alio crimine, in cap. cum non ab homine, de iudiciis*, Oldrad. *consil. 287.* Calder. *consil. 2. de arbitr.* Villalob. *in suis communib. opin. verb. alius, vers. 99.* Parif. *cons. 64. num. 31. & cons. 9. num. 41. volum. 2. & cons. 158. num. 18. vol. 4.* Tiraq. *ad leges connub. gloss. 5. num. 48. ad finem*, Natt. *cons. 198. num. 5. volum. 1. & cons. 551. num. 29. vol. 3.* Alex. *cons. 119. num. 6. vol. 2. & cons. 204. num. 4.* Gom. *in cap. cùm in multis, n. 60. cum seqq. de rescript. lib. 6.* Grat. *cons. 11. n. 9. lib. 1.* Ruin. *cons. 130. num. 1. vol. 3. & cons. 92. num. 22. & cons. 15. num. 4. vol. 1. & cons. 64. num. 3. vol. 5.* Curt. iun. *cons. 38. num. 1.* Cephal. *cons. 15. num. 11. & cons. 55. n. 66. vol. 1.* Socin. iun. *cons. 160. num. 15. & cons. 168. numero 52. vol. 2.* Beltran. *cons. 126. num. 6.* Gozar. *cons. 27. num. 14.* Ioann. Licir. *de primog. lib. 2. quaest. 4. artic. 2. num. 26.* Colm. *in pragm. sanct. tit. d. collat. §. ordinat. vers. & quoties, in verb. alio*, Mandos. *in gloss. facult. in §. habita, verb. aliis, & in §. proprium, in verb. alius*, Menoch. *remed. 9. de retin. num. 256. & de arbitr. lib. 1. quaest. 80. num. 122. & cas. 66. sub n. 3. cons. 185. num. 19. & cons. 200. num. 2. & cons. 508. num. 12. & 13. cons. 950. num. 2. & cons. 795. num. 34.* Honded. *cons. 7. numer. 21. vol. 2.* Afflict. *decis. 244. n. 1.* Osasc. *Pedemont. decis. 157. num. 7.* Caputaqu. *decis. 295. num. 3. part. 2.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 4. gloss. 18. & claus. 27. gloss. 12. & gloss. 19. n. 1.* Azebed. *lib. 1. num. 72. tit. 5. lib. 8. nona Recopil.* Fr. Emman. *quaest. regul. tom. 1. quaest. 30. artic. 15. in fine.* Suid. *decis. 265. n. 24. & decis. 274. num. 4. & cons. 41. num. 26. & cons. 77. num. 25. & cons. 200. numer. 3. & cons. 282. num. 7. & cons. 303. num. 35. & cons. 357. n. 20. & aliment. tit. 9. quaest. 3. n. 6.* Flam. *de resign. lib. 2. quaest. 15. n. 11.* Gutier. *canonic. libr. 2. cap. 15. num. 88. cum seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 3. num. 22.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. & dict. conclus. 245.* Stroz. *de vicar. Episcopi, lib. 2. quaest. 43. num. 3.* Valasc. *de partit. cap. 13. n. 95.* Cald. Pereira. *de extinct. emphyt. cap. 21. numer. 4. & quaest. forens. cons. 23. num. 13.* Ioseph Sesse *Arag. decis. 46. num. 6.* Flamin. *de confident. q. 58. n. 17. & 53.* Card. Seraph. *decis. 587. num. 2.* Ferrer. *in constit. Cathalon. gloss. 2. num. 156. & 163. cum seq.* Garc. Gironda *de priuileg. seu exemption. explicat. num. 289.* Aloys. Ricc. *in dec. Curia Archiepiscopalis Neapolitana, dec. 58. num. 6. p. 2.* Intrigl. *Sicilia dec. 5. num. 137.* Francis. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. different. 11. n. 129.* Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 20. num. 2. cum seqq.* Cened. *post lib. pract. & canon. quaest. 4. à numer. 1.* Franc. à Soosa *in repet. §. actionum, inst. de action. par. 4. num. 72.* Accac. Ant. *in comment. ad l. 3. ff. de cond. & demonstr. n. 91.* Rota *Bonon. diuers. decis. 34. num. 42.* & fuit dictum *in Romana censuum viginti millium, 24. Febr. 1612. coram Gregor. XV.* impressa per Farin. *decis. 391. n. 5. part. 1. recent. & inter eius decisiones impress. dec..*
[Rota apud Paul. de Rub. *decis. 104. num. 12. tom. 3. diuers.* vbi quòd non potest imperare modos diuersæ naturæ alias *p. 7. recent.* Cassanate *cons. 34. n. 22. & cons. 57. num. 20.* vbi *num. 18. & 19.* quòd inducit quid diuersum, & est nota exclusionis. Narbona *l. 8. gloss. 5. numero 7. tit. 5. lib. 1. Recop. & l. 51. gloss. 11. num. 18. pag. 109.* vbi quod repetit similes qualitates præcedentibus, & *l. 20. gloss. 17. num. 1. cum seqq. tit. 1. lib. 4. Recop.* vbi quòd est repetitiua similium cum eisdem qualitatibus Renos. *in obseruat. practic. obseru. 1. n. 27.* Fusar. *cons. 97. num. 4. & cons. 109. n. 8.* vbi quòd significat similitudinem, *& cons. 41. n. 16.* vbi quòd est repræsentatiua eiusdem qualitatis, & gradus. Durao. *Rota. decis. 146. num. 17. cum seqq. & decis. 193. n. 13.*]

2 Primò amplia hanc dictionem referri ad similia, etiam in qualitate, vt *per l. final. §. cum dulcia, ff. de vino, tritico, oleóque legato*, tenens Bermon. *in tit. de publicis concub. in verb. pœnis aliis, n. 1.* Ruin. *cons. 181. num. 2. vol. 2.* Paris. *cons. 145. à num. 15. vol. 4.* Cephal. *cons. 13. num. 11. vol. 1.* Osasc. *decis. 52. n. 123.* Mandos. *reg. 12. Cancellar. q. 6. num. 2.* Rimin. *in rubr. Instit. de donat. n. 31. fol. 17.* Cened. *d. singul. 4. n. 2.*

3 Secundò amplia, importare personam eiusdem qualitatis, & sic facere relationem in qualitate similem, vt post Roman. *cons. 485. incip. In casu, num. 5.* tradit Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 245. num. 5.* Quod in tantum verum est, vt Barbat. *cons. 33. à num. 26. vol. 2.*

vol. 2. censeat, quòd testator mandauit celebrari tot Missas in hebdomada per Petrum, vel alium Sacerdotem, necesse erat, quòd Petrus esset actu Sacerdos, non verò sufficeret habito Sacerdotem esse: quam doctrinam referunt, & sequuntur Mandos. *in d.§.proprium, in verb.alij,fol.*326. Cened.*singul.*4. *num.*3. Extende etiam, quia in tantum importat eandem qualitatem, & similitudinem eius, de quo facta est mentio, vt si fiat inuestitura tribus fratribus, de feudo pro se, & filiis, & dicatur, quod decedente vno fratre sine filiis, ad alios deueniat sua portio, intelligitur de fratribus, videlicet ad alios fratres, non ad filios, quia non sunt eiusdem qualitatis. Ita post Alex.*cons.*204.incip. *Consideratn,n.*4. *lib.*2. tradit Card.Tusch. *d. conclus.*245.*n.*7. vbi *n.*8. pariter extendit, etiamsi fiat in eadem oratione, quia refertur solùm ad illam orationem, in qua polita est, & ad proxima.

4 Tertiò amplia, quòd adeò ista dictio est relatiua, & præseruatiua similium, & qualitatum præcedentium, vt procedat etiamsi apponatur verbum *quibuscumque*: nam quamuis hoc verbum *quibuscumque aliis*, adhibeatur, adhuc intelligetur, id est, similibus; nec vniuersale istud *quibuscumque* alterabit naturam dictionis *alius*, quæ vt dictum est, relatiua est similium. Ita Calder. *cons.*111.*in fine*, aliàs 2. *de arbitr.* vbi, quòd is, qui iurauit non petere reductionem laudi ex causa enormis damni, neque ex quacumque alia causa, non prohibetur ex causa enormiori, vel enormissimi damni petere; quia dictio *Alia* restringitur ad similia, prout refert Cardin. Tusch.*d.conclus.*245.*n.*9. Ias. *in l.si vnus ex argentariis,n.*10.*ff.de pactis,& in l.quicumque,n.*3.*C.qui admitti.* Alex.*cons.*76.*Viso n.*26.*vers.confirmatur, lib.*4. *& cons.*70.incip. *Magnificus,n.*5.*vers.nec obstat,lib.*6. Felin.*in c.sedes,n.*5.*vers.sed contra,de rescript.* vbi ponit plura exempla, Roman.*cons.*180.*n.*9.*in fine*, vbi habetur; quòd promittens soluere Bononiæ, Ferrariæ, & in quocumque alio loco, non intelligitur de remotis, sed similis distantiæ.

5 Verùm contrarium, imò quòd quando adiicitur verbum *Aliquod*; generale videlicet. *Quibuscumque aliis*, vel *Quibusque aliis*, quòd tunc veniant maior expressis, & sic extranea, & dissimilia, tenent Grat. *cons.*165.*num.*19.*lib* 2. Couar. *pract.cap.*25. *num.*3. *in princip.* Barbat.*cons.*34.*num.*22.*vol.*2. *& consil.*38. *in primo dubio, vol.*1. *& cons.*44.*col.*4. *vers.*4. *vol.*3. Roland.à Valle *cons.*5.*num.*44.*& cons.*61.*à num.*41. *vol.*1. *& cons.*27.*num.* 18.*vol.*4. Mandos. *in reg.* 27. *Cancellar. quæst.*5. *& in praxi commiss.in* 2.*forma. in verb.vel aliis quanis*, Surd.*cons.*449.*numero* 29. Rot. *decis.*612.*in antiq.* Gom.*in reg.de triennali, q.* 2.*vers. tandem,pag. mihi* 533. Bermond. *de publ. concub. in vers.pœnis aliis,num.*2. Cened.*d.sing.*4.*n.*5. Azebed. *l.*1.*n.*2.*tit.*20.*lib.*4.*nouo Recopil.* Sanch. *de matrimon. lib.*7.*disp.*37.*sub num.*51. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancellar. gloss.*3.*n.*45.*cum seq.* Stephan. Gratian. *discept.forens. cap.*163.*num.*21. Anton.Monach. *Lucens.decis.* 58. *num.*19. Bertazol.*d.claus.*27.*gloss.*12. *num.*2. Intrigl. *Sicilia decis.*3.*num.*158. Menoch. *cons.*485.*num.*18. *& cons.*156.*n.*24. dum ait, quòd dictio *Alia quauis causa*, vel *Alio quouis modo* est vniuersalis & intelligitur non solùm de modis, sed etiam de maioribus similibus.

6 Quas quidem contrarias sententias multipliciter componere possumus: vt scilicet prima procedat maximè in odiosis, quia dumtaxat tunc dictio *Alius* similia complectitur, non autem maiora expressis, Butr.*cons.*50.*num.*2. Roman.*cons.*92.*num.*2.*vers. nec huic conclusioni*, vbi ponit quatuor similia, Cardin. Tusch.*d.conclus.*245.*num.*30. Vel quando resultaret absurdum, verba *Quibuscumque Aliis*, denotarent, & comprehenderent maiora expressis, vt per Cened. *singul.*4. *numero* 6. Secunda verò opinio procedit in materia fauorabili, & non restringibili, vt obseruant Ruin.*consil.*103.*numero* 9.*volum.*3 Roland.*consil.*5.*à numero* 45.*volum.*1. vbi subdit, in his casibus maiora expressis comprehendi, & ideò quòd si Princeps concedit feudum alicui, & quibuscumque aliis suis hæredibus, quòd includuntur etiam extranei, qui aliàs non includerentur, Roland.à Valle *cons.*61.*numero* 40.*& seq.* vbi loquitur in facultate legitimandi, & quoscumque alios, *& cons.*5.*num.*44.*lib.*1. Card. Tusch.*d.conclus.*245.*num.*55. vbi *num.*34. post Alex. *cons.*7.*num.*7.*lib.*7. subdit, quòd ideò in concessione in qua dictio *Alius* intelligeretur de simili, si adiicitur dictio vniuersalis. *Quæcumque alia*, extenditur ad maiora expressis. Vel quando verbum vniuersale, quod adiicitur dictioni *Alius*, debet capi vniuersaliter, & sine aliqua restrictione, quando profertur ab homine, Ruin.*cons.*20.*n.*4.*vol.*1. Roland.*cons.*5.*n.*47. *vers.secundò respondetur,vol.*1. Cened.*d.sing.*4.*n.*7.*in fine.*

7 Quartò amplia, vt verificari possit hæc dictio in similitudine, in specie, & in genere, vt per Verall. *decis.*298.*n.*3.*&* 4.*p.*1.

8 Quintò amplia, vt repetat conditionem, & qualitatem præcedentis dispositionis in sequentem, vt per Vtusum *decis.*193. quem citat Aloys.Ricc. *in collect. decis.p.*1.*collect.*389.*& d.decis.*38.*n.*8. Sanch.*d.disp.* 10.*n.*2. Galganet. *d.cond.& demonstr.p.*2.*cap.*1.*q.*18. *num.*12.

9 Sextò amplia, vt etiam repetat qualitatem, & similitudinem in substantia, vt per Felin. *in cap.sedes, num.*6.*vers.dictio Alius,de rescript.* Alex.*cons.*1.*n.*10. *lib.*4. Anchar.*cons.*361.*num.*5. Rota *decis.*839.*num.*2. *de rescript.in antiq.* Mandos.*in gloss.facult.§.ac etiam, in verb. Aliis,pag.*304.*col.*1. *& in §. volentes, in verb. Alios,quùm Cardinales,pag.*150. Socin.sen.*cons.*300. *col.*5.*vers.*3.*principaliter,lib.*2. Cened.*d.singul.*4.*n.*8. Honded.*cons.*7.*num.*31. *& cons.*8.*num.*52. *post med. vers.& dictio lib.*2. Surd.*cons.*21.*num.*13.*&* 14.*lib.*1. quorum plures sequuta est Rota *in Romana mensa nummularia* 30. *Iunij* 1614. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.*663.*num.*8. *part.*1.*recent.* & etiam fuit dictum *in Carpentoracten. pensionis* 29. *May* 1602.*coram Card.Lancell.* impressa per eundem Farin. *decis.*327. *num.*7. *eod. p.*1.*recent.* vbi fuit resolutum, quòd licèt dictio *Alius* propriè sumpta diuersitatem, significet in supposito, denotat tamen identitatem in substantia.

10 Septimò amplia, in tantum hanc dictionem importare similitudinem, vt si statutum prohibeat opponi exceptionem doli, vel metus, aut aliam, intelligi debet de simili, Felin.*in c.sedes,n.*3. *vers. clausula general.* Roman.*cons.*42.*circa finem*, Card.Tusch. *concl.* 245.*n.*14.

11 Octauò amplia, vt si fiat concessio, vel mandatum alicui alienandi, vel locandi certis subditis vel aliis idoneis personis non poterit fieri alienatio Officiali habenti iurisdictionem, quia dictio illa *Alius* intelligitur de similibus, qui possint conueniri. Ita post Alex.*cons.*1.*n.*10.*lib.*4. tradit Card.Tusch. *d.conclus.* 245.*n.*18.

12 Nonò amplia, vt si promitteret quis date loco primæ cautionis aliam, intelligatur de alia simili, etiam in quantitate vt post Alex. *cons.*70. *in princip. nec ad hoc,lib.*1. tradit Card.Tusch. *dict.conclus.*245. *num.*22. vbi *num.*24. post Dec.*cons.*425.*numero* 16.

&

13 *& seqq.* ampliat, hanc dictionem importare similitudinem ex eodem patrimonio, veluti si legetur per partem filiæ aliquid pro omnibus aliis portionibus debitis, intelligatur de debitis à legante, non ab alio extraneo.

14 Limita primò, vt ratione subiectæ materiæ, vel quando sequeretur absurdum, hæc dictio dissimilia denotet, vt colligitur ex illo *Luca* 23. Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo, scilicet Christo, vt interficerentur, Gloss. *verb. crediteris, in l. non solùm, §. quæritur, ff. de procur.* Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 27. *gloss.* 12. *n.* 1. Surd. *cons.* 449. *n.* 26. Gonzal. *d. gloss.* 3. *n.* 49. *cum seq.* Anton. Monach. *Lucens. decis.* 58. *n.* 18.

15 Limita secundò, hanc dictionem ita in se habere quandam generalitatem, vt etiam comprehendat alios non expressos, vt si quis impetrauerit rescriptum contra talem Sacerdotem, & quoscumque alios, comprehendat non solùm Sacerdotes, sed etiam laïcos. Ita Curt. *d. cons.* 38. Caputaq. *decis.* 296. *num.* 6. *p.* 6. Cùm enim adest dictio *Quacumque alia*, non patitur restrictionem, ex notatis per Gozadin. *cons.* 1. *n.* 19. quem refert Card. Tusch. *d. tom.* 2. *litt. D, concl.* 55. *n.* 6. vbi *numeris seqq.* plura exempla ponit,

16 & declarat. Non enim semper implicat omnimodam qualitatem, gloss. *verb. cæteris, in c. deinde,* 26. *distinct.* Felin. *in c. sedes, n.* 6. *de rescript.* Surd. *cons.* 151. *n.* 2. Et fuit dictum *in Lunen. Sarzenen.* 10. *Iuly* 1615. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis.* 729. *n.* 4. *in fine, p.* 2. *recent.* Imò aliquando includit diuersa ab expressis, Socin. *cons.* 500. *sub n.* 2. *vers. tertiò principaliter.* Natt. *cons.* 546. *n.* 2. *& seq.* Menoch. *cons.* 355. *n.* 18. *& seq.* Et fuit dictum *in Viterbien. bonorum* 1. *Iuly* 1615. *coram Remboldo*, impressa per Farin. *decis.* 714. *n.* 5. *p.* 2. *recent.*

17 Denotat hæc dictio *Alius* diuersitatem à suprà expressis, & diuersa ab expressis includit, *l. si fundus sub conditione, §. libertus, ff. de leg.* 1. Paris. *cons.* 78. *c.* 21. *vol.* 2. *& cons.* 92. *n.* 5. *vol.* 1. Socin. iun. *cons.* 500. *col.* 3. *vers. tertiò principaliter, vol.* 2. *& cons.* 107. *n.* 45. *&* 47. *vol.* 5. Corn. *cons.* 5. *n.* 3. *cum seqq. lib.* 1. Syluan. *cons.* 40. *n.* 51. Duran. *de arte testandi, tit. de hæred. institution. caut.* 4. *n.* 2. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, c.* 1. *n.* 6. Decian. *cons.* 24. *n.* 99. *lib.* 1. *& cons.* 55. *n.* 83. *lib.* 5. Menoch. *cons.* 535. *n.* 10. *& seqq.* Honded. *cons.* 69. *n.* 25. *vol.* 2. Cened. *d. singul.* 4. *n.* 15. [Giurba *cons. crim.* 99. *n.* 7. vbi quòd diuersos modos ab expressis designat.]

18 Hæc dictio *Alius* intelligitur de tribus, vel pluribus; *Alter* verò in duobus verificatur, vt notant Feli. *in d. c. sedes, n.* 6. Alex. *in l. cùm ex filio, §. quid. em, n.* 2. *&* 5. *ff. de vulgar.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. si quis verò, vers. præterea, pag.* 558. Cened. *d. sing.* 4. *n.* 12.

19 Indefinita est dictio *Alius*, ex adductis per Escobar, *de ratiociniis, c.* 18. *n.* 2.

20 Dictio, *Aliorum*, est apta comprehendere omnia in infinitum, Dominic. *cons.* 13. *n.* 2. maximè quando non iungitur termino restrictiuo præcedenti, Staphil. *de liter. gratiæ, pag.* 252. *n.* 10.

21 Dictio hæc *Alius*, exponitur, id est, contrarius, iuxta text. *in c. cùm beatissimus, ad fin. iuncta gloss.* 24. *q.* 1. & tradunt Mandos. *in gloss. facult. in §. volentes, in verb. Alios, fol.* 50. Cened. *d. sing.* 4. *n.* 10. vbi *n.* 11. subdit, quòd exponitur etiam, id est, diuersus, vt *in §. fin. Instit. de rerum diuis. & in l. in negotiis, ff. de reg. iuris, & in c. alia causa est Monachi,* 16. *q.* 1.

Dictio XXVII.

Alter.

1 *Distributiua duorum est dictio* Alter.

2 Alter *de tribus etiam & pluribus dicitur, præcipuè vbi resultaret absurdum, vel absonus intellectus aut voluntas disponentis contraria appareret.*

3 *In enumeratione plurium,* Alter *vsurpatur pro secundo.*

4 *Similia denotat dictio* Alter.

5 *Qualitatem eandem repetit dictio* Alter.

6 Alter *&* Alteruter *differunt.*

1 De sui natura, & proprio significatu distribuit inter duos tantùm; & sic est distributiua duorum, vt in *l. nonnunquam, ff. de iudiciis, & in l. qui duos, in fine principij, ff. de rebus dubiis, l. si interpellatur, §. ex alia, ff. de arbitr. & in l. si ex toto, §. fin. ff. de leg.* 2. *l. ea lege, C. de condict. ob causam, §. quod si causa, Instit. de rer. diuis.* Felin. *in cap. sedes, n.* 6. *de rescript.* Castr. *cons.* 264. *n.* 1. *par.* 2. Ronchegal. *in l.* 3. *§. vbi duo, n.* 14. *ff. de duobus reis.* Ioan. Lecet. *in tract. de primog. lib.* 2. *q.* 4. *art.* 2. *n.* 26. Rebuff *in concord. tit. de collat. §. si quis verò, in vers. ad alium.* Vulpell. *de prepos. signific. sub hac dict. pag.* 8. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 20. *gloss.* 31. Cened. *sing. post lib. pract. & canon. q.* 68. *n.* 1. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 1. *lit. D, concl.* 252. *n.* 2. [Rota *decis.* 611. *n.* 5. *p.* 1. *in posthum. Farin.* aliàs *part.* 3. *recent.*]

2 Aliquando tamen de tribus etiam & pluribus dicitur & verificatur, præcipuè vbi resultaret absurdum, vel absonus intellectus, aut voluntas disponentis contraria appareret Castro *d. cons.* 264. *num.* 2. *lib.* 2. Bertazol. *dict. gloss.* 51. *num.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 58. *num.* 57. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 252. *n.* 5.

3 In enumeratione plurium, *Alter*, vsurpatur pro secundo. Cic. 1. *Philip.* proximo, altero, tertio, denique reliquis consecutis diebus. Idem 4. *Verr.* Alterum, tertium, quartum, permulta erant eiusmodi nomina.

4 Implicat, & denotat similia, Hippol. Rimin. *in rubr. instit. de donat. num.* 27. *fol.* 16. [Robles de Salzedo *de repræsent. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 26. *& lib.* 2. *c.* 14. *n.* 45.] Cosm. *in pragm. sanct. in tit. de collat. §. & quotiens, in vers. Alio, pag.* 71. *col.* 2. vbi dicit, quod dictio

5 *Alter*, repetit eandem qualitatem, allegat text. & gloss. *in Clem. si vna, de reb. Ecclesiæ non alienan.* Gregor. *decis.* 544. *n.* 9. Cened. *d. sing.* 68. *n.* 5. & sic ostendit personam similem. Menoch. *cons.* 752. *n.* 44. [Et non admittit nisi personas eiusdem qualitatis. Fusar. *cons.* 59. *n.* 16. *& cons.* 41. *n.* 108.]

6 Vnde inferes alterum, & alterutrum differre, quia alterutrum importat quem volo, alterum non vtrumque Bart. *in l. si ex toto, §. si ita scriptum, vers. nota tamen ex hac glossa differentiam, ff. de legat.* 1. Item alter est distributiuum duorum, vel trium, alteruter duorum tantùm Bald. *in d. l. si ex toto, §. si ita scriptum, n.* 5. *ff. de legatis* 1. *& in l. ancilla, C. de furtis,* Castr. *cons.* 18. refert Galganet. *de indiuid. lit. A, n.* 58.

Dictio XXVIII.

Ambo.

1 *Dispositionem in omnibus verificari exigit dictio* Ambo, *nec satis est in vno verificari, nisi aliter colligatur*

colligatur ex mente testatoris, vel nisi militet eadem ratio in vtroque casu.

2 *Collectiua de duobus tantùm, & non de pluribus sunt dict.* Ambo, & Alter.

1 EXigit hæc dictio, dispositionem in omnibus verificari, nec satis est vt in vno verificetur, Parif. *consf.* 14.*n.*9.*lib.*2. Honded. *consf.*60.*n.*20.*vol.*1. [Castill. *contrer.tom.*8.*c.*121.*n.*16.] Nisi alter colligatur ex mente testatoris, quæ præponderat propriæ significationi. Honded. *d. consf.* 60. *n.* 21. vel nisi militet eadem ratio in vtroque casu de per se, Tiraq. *in leg. si vnquam, verb. susceperit liberos, n.* 160. Card Mant. *de coniect. vlt.volunt. lib.* 1. *tit.* 5. *num.* 19. Honded. *d.consf.*60.*n.*22.

2 Hæc dictio, & alia similis, *Alter*, sunt collectiuæ de duobus tantùm, & non de pluribus. Castr. *consf.* 264. incip. *Videtur in princ.lib.*2. quem refert Card. Tusch. *pract.concl.tom.*2.*lit.D,concl.* 262.*n.*2.

Dictio XXIX.

Amen.

1 DE hac dict. vide Fr. Antonium de Gueuara *in* 2. *parte montis Caluarij, pag. mihi* 99.

2 Tantum importat quantum fine defectu; est enim dictio composita ab A, quod idem importat quod sine, & mene, defectu, vt tradit Ioann. Andr. post Vgon. *in c. & si Christus*, vbi Abb. *n.*6. *de iureiurando*, & illis citatis, Bertaz. *de clauf.instrum.clauf.*1.*gloff.*1. *n.*6. vbi subdit, quòd hæc dictio posita post inuocationem diuini nominis in instrumentis, non est de substantia, nec necessaria, sed ad bene esse.

3 Aliquando significat, in veritate, seu verum est, *cap. re vera*, vbi gloss *de consecrat. dist.* 2. Bertaz. *d.n.* 3. vbi addit, quòd in officiis diuinis interpretatur, fiat, & est responsio populi.

4 Interdum in sacra Scriptura est nomen significans in recto IESVM CHRISTVM vt veritas est, & veracita s ipsa, ex adductis per Emman. de Valle de Moura *de incantation. & ensalmu, sect.*2.*c.*14.*n.*9.

Dictio XXX.

Amittat.

1 VErbum hoc importat latam sententiam, & idem quod ipso iure, secundùm gloss. *in l. amissione. §. qui deficiunt, in fine, ff. de capitis diminut.* Conar. *in c. si hæredes, n.*8. *de testam.* Sayr. *in claui Regia lib.*3.*c.* 8.*n.*21.*vers.fallit.* Ioan. de Salas *in tract. de legib. q.*96. *tract.*14.*disp.*15.*sect.*6.*sub n.*78. Suar. *in simili tract. lib.*5.*c.*6.*n.*25, Farinac. *fragm.crim.p.*2.*verb.lex, n.*126. quamvis contrarium, imò verbum hoc prolatum à lege, vel statuto in tempore futuro non importate canonem latæ sententiæ, teneat gloss. *verb. amittent. in l. si quis in tantam. C. vnde vi*, & alia gloss. etiam *verb. amittat. in l. si qua ex fœminis, C. de secund. nupt.* cum aliis citatis per Tiraq. *in l. si vnquam, ve. bo reuertatur, n.*152.*cum seqq.*

Dictio XXXI.

Amodo.

1 IMportat hæc dictio idem quod posthàc, secundum Grammaticos, & eo sensu etiam accipitur apud *August. Barbosa de Dictionib.* Legistas, vt *in c. vnico, qualiter iurare deb. vasal. dom. fidelit.* Albert. *in suo dictionar. sub hoc verbo*: & de hac dictione habetur Ioan. 14. Si cognouissetis me, & patrem meum cognouissens, & amodo cognoscetis; vel vt alter stat textus, cognoscetis eum; & Apocalyps. *cap.* 14. Amodo enim iam dicit Spiritus; in quibus locis magis præsenti, quàm pro futuro tempore accipitur, secundùm Bertaxol. *de clauf.instrum.clauf.* 29.*gloff.*3.*n.*1.

Dictio XXXII.

Amplius.

1 *Dictores referuntur de vi & effectibus huius dictionis ingentes.*
2 *Includere est de natura dictionis* Amplius.
3 *Repetitiua precedentium est dictio* Amplius *si adiiciatur dictioni* Eo, *vel* Hoc.
4 *Continuatiua legati, non repetitiua rei legatæ est dictio* Amplius, *si ponatur sine pronomine,* Hoc.
5 *Augmentatiuè, in modico tamen ponitur dict.* Amplius.
6 *Dictio* Amplius, *ad illum quoque pertinet, cui nihil debetur.*
Dict. Amplius *quandoque importat.*
7 Vltra, *vel* Vlterius.
8 Plus.
9 Insuper, *aut* Præterea.
10 Deinceps.
11 Etiam.
12 Melius.
13 *Dict.* Amplius *accommodatur interdum ad tempus, & numerum.*

1 DE vi, & effectibus huius dict. vide Prat. *in suo Lexico, verb. Amplius,* Brisson. *lib.* 1. *de verbor. signif. eod. verb.* Rebuff. *ad l. verbum amplius*, 82. *ff. de verbor. signif. pag.* 377. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 9. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 246. Cened. *post lib. pract. & can. q. singul.* 68.*n.*4.

2 Natura huius dictionis est includere, Luc. de Peña *in l.* 1. *col.* 2. *C. de iure fisci, lib.* 10. Pett. Henriq. *resp. opusc.* 2.*n.*2. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsump.* 145.*n.*3.

3 Est repetitiua præcedentium. *l. legatum inutiliter, in princip. ff. de leg.* 1. Bart. *in l. si tibi purè*, 52. *ff. de l.* 3. *& in l. in repetendis*, 61. *in princ. ff. eodem*, Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 7. *tit.* 5. *n.*8. Ioan. Garz. *de nobilit. diuif. num.*51. Stephan. Gratian. *Marchia decis.*137.*num.*10. *& discept. forens. cap.* 116.*n.*3. Socin. iunior *consf.*61.*n.*2. *& consf.* 118.*num.*9. *vol.*4. Cardin. Tusch. *d. concl.* 246.*n.*1. vbi refert Signor. *consf.* 208. *n.*3. *vers. præterea.* Intellige, si adiiciatur dictioni *Eo*, vel *Hoc*, quia sine illis non repetit, Azeued. *ad l.* 2. *num.*8. *tit.*4. *lib.*8. *nouæ. Recopil.* & infrà *in dict. Hoc amplius.*

4 Vnde in legatis si hæc dictio *Amplius* ponatur sine pronomine *Hoc*, est dumtaxat continoatiua legati, non repetitiua rei legatæ; secus autem, si apponatur pronomen *Hoc*, quia tunc est repetitiua legati, *leg. si à pluribus*, 110. *§. si ita scriptum, & ibi* Paul. de Castro *num.*2. *& seq. ff. de leg.* 1. Guihelmin. *cap. Raynutius verb. Alterocha, n.*3. *de test.* Cened *d. singul.* 68. *num.*4. Vulpell. *vbi supra*, Surd. *consf.* 271. *num.* 26.

5 Nonnunquam ponitur augmentatiuè, in modico tamen

tamen, *l. cùm inter nos, ff. de verbor. signific.* Vulpell. *citato loco, vers. & ponitur.*

6 Ad illum quoque pertinet hæc dictio, cui nihil debetur, *l. minus solutum*, vbi Rebuff. & Alciat. *ff. de verbor. signific.* Monet. *in tract. de option. canonica, c. 5. q. 1. n. 10.*

7 *Amplius* idem significat quod *Vltra*, vel *Vlterius*, vt *in l. 4. §. lex Iulia*, ibi, Amplius quarta parte, quàm debet, punitur, *ff. ad legem Iuliam peculatus, l. 1. §. qua quæst. ff. de quæst. l. cùm amplius, ff. de regul. Iuris.*

8 Quandoque importat idem quod *Plus*, vt *in l. si quando*, ibi, *semipedem, & amplius, ff. si seruitus vendicetur*, Cic. 3. *Verr.* Facite quod vultis, daturus non sum amplius.

9 Plerumque declarat *Insuper*, aut *Praeterea*, Cic. *pro Milon.* Quid vultis amplius? Idem *pro Planc.* Nihil dico amplius.

10 Interdum accipitur pro *Deinceps*, vt *in l. eni*, ibi, Amplius mutanda eius (scilicet vitæ electæ) potestatem habere, *ff. de seruit.*

11 Aliquando importat idem quod vt *Etiam*, vt *in l. §. sed, & si quis vsumfructum*, ibi, Hoc amplius, *ff. de rei ere, atque priuato.*

12 Denique exponitur pro *Melius*, à gloss. *in proœmio Digestor.* ibi, Quis amplius, quàm vos, cognouit?

13 Accommodatur quandoque ad tempus, ac numerum, Cic. *pro Roscio Amerin.* Amplius sunt sex menses. Idem 4. *Verr.* Amplius quàm certum ciues. Idem 6. *Verr.* Hora amplius in demoliendo signo mittebatur.

Dictio XXXIII.

Ante.

1 Ante, *præpositio est quoties casum regit; & tunc eiusdem naturæ est cum dictione* Post.
2 *Personam aliquando respicit præpositio* Ante.
3 *Locum nonnunquam respicit præpositio* Ante.
4 *Tempori quandoque adiungitur præpositio* Ante.
5 *Tempus ante principium actus regulariter de sui propria natura significat dict.* Ante.
6 *Finem actus exposcit dict.* Ante, *quando refertur ad actum, qui habet tractum successiuum determinatum, & concurrit fauor debitoris.*
7 *Tempus post principium actus denotat dict.* Ante *ratione concordiæ testium discordantium.*
8 *Dict.* Ante *propriè sumpta denotat quod illud, cui adiiciatur, debet interuenire.*
9 Ante *aduerbium est, cùm nullum casum regit.*

1 PRæpositio est quoties casum regit, & tunc eiusdem naturæ est cum dictione *Post*, séque mutuò respiciunt, laté Tiraq. *in l. si vnquam, verb. & postea, n. 14. C. de reuocand. donat.* ad quem locum se remittit *de retractu lign. §. 1. glos. 11. n. 49. & n. 70.*

2 Personam nunc aliquando respicit, Cic. 6. *Verr.* Ante hosce deos erant tabulæ, *l. quod Ephesi, in fine*, ibi, Summam æquitatem quoque ante oculos habere debet Iudex; *ff. de eo, quod certo loco.*

3 Nonnunquam locum, Cic. *pro Milone.* Clodius ante suum fundum Miloni insidias collocauit, *l. sed & si pupillus, §. proscribere*, ibi, Ante eum locum, quo negotiatio exercetur, *ff. de instit. action.* & quando actus fieri debet ante ædem, vel in alio loco, nisi ibi fiat actus, erit nullus, *Clem. causam*, vbi Doctores *de elect.*

4 Tempori quandoque adiungitur, Cic. 2. *Verr.* Causam interea ante eum diem diceret, *l. casus*, ibi, Ante expletum tempus *ff. de pignorat. act.* Et interdum personæ addita hæc præpositio designat etiam tempus, Cic. 3. *Verr.* Minutius mortuus est ante istum Prætorem. Idem *Acad.* 1. Omnes ante eum Philosophi.

5 Vtrùm autem, vbi tempori adiungitur, significet illud perfectum, vel ante principium actus, non bene constat inter Doctores. Regulariter verò, & de sui propria natura dictio ista significat tempus ante principium actus, *l. si quis id quod, vers. quod sit dispon. ff. de iurisdict. omnium Iudicum*, ibi, Dum proponitur, vel ante propositionem, *l. fin. ff. de albo scribendo, cap. ante triennium, 31. distinct.* Dec. *in l. 2. §. creditum in l. 1. lectura, n. 13. & 23. de reb. creditis, & cons. 593. n. 3.* Cened. post *lib. pract. & canon. quæst. singul. n. 1. & 6.* quamvis hanc dictionem inclusionem, seu finem actus significare teneant Oldrad. *consil. 4. ad finem*, gloss. *verb. dierum, in c. anteriorum 2. q. 6.* Rebuff. *ad l. anniculus, 132. § ante diem decimum, ff. de verbor. signif. pag. 503.* & alij citati per Cened. *d. sing. 13. n. 5.* Vnde in terminis Concil. Trid. *sess. 23. de refor. c. 12.* decidentis, ne quis ante vigesimum secundum annum ab subdiaconatus Ordinem promoueatur, sufficere esse inceptum, tradunt Henriq. *in sum. lib. 10. c. 19. §. 1. & lib. 13. c. 38. §. 1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 166.* Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg.*.. Nam quando perfectum, & consummatum annum requirit idem Concilium, hoc ipsum exprimit, addendo verbum illud *Expletum*, prout *sess. 15. de Regular. c. 15.* ibi, Ante decimum sextum annum expletum.

6 Verùm quando ista dictio refertur ad actum, qui habet tractum successiuum determinatum & concurrit fauor debitoris, putà si dicamus: Promitto tibi soluere ante vnum annum, vel ante Kalendas Augusti: quia tunc exposcit finem actus, & intelligitur ante annum finitum, & ante Kalendas finitas, nec debitor poterit conueniri in ipso die Kalendarum, sed in altero sequenti, *l. qui ante Kalendas. ff. de verbor. oblig. l. eum qui ita, 56. §. qui ita stipulatur ante. ff. eod. tit.* vbi gloss. *verb. ante Kalend.* Alex. *in d. l. 2. §. creditum, n. 2.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. n. 2.* vbi *num. 4.* obseruat, hac in re perpendenda esse verba conuentionis, & dispositionis, quia virtus huius dictionis valebit secundum naturam contractus, Rendio. *in prompt. recept. sent. tom. 1. tit. 27. n. 6. vers. secundum est membrum.* Cened. *d. sing. 13. n. 3.*

7 Sic etiam ratione concordiæ testium discordantium denotat hæc dictio tempus post principium actus: verbi gratia, si vnus testis dicat talem rem fuisse factam ante nuptias, alter verò testis dicat post nuptias, tunc gratia reductionis testium ad concordiam interpretabimur dictionem *Ante nuptias*, scilicet finitas, & verbum *Post nuptias*, scilicet inchoatas: quo casu recedimus à proprietate verbi *Ante*. Ita Bart. *in d. §. creditum*, vbi Isa. *num.* 8. & Dec. *in prima, lect. num. 5. & in secunda lectura, n. 9.* Curt. iun. *col. 4. n. 13.* Rendio. *d. num. 6. vers. est & tertium* Cened. *d. sing. 13. n. 2.*

8 Denotat etiam hæc dictio propriè sumpta, quòd illud, cui adncitur, debet interuenire; vt si dicam ante acceptationem debes illud facere: ergo præsupponit, quòd acceptatio debet interuenire, licèt aliquando minus propriè sumpta benè denotat, quod non interuenit; ita Zabarel. *cons. 65. num. 4.* Cened *d. sing. 13. n. 7.* vbi *n. 8.* post Gom. *in cap. si annum. §. si verò, n. 3. de iudicis. in 6.* subdit, quòd potest significare actum immediatè sequentem, & distantem.

Antè

9 *Antè* aduerbium est, cùm nullum casum regit. Cic. 1. *Tuscul.* Et paucis antè diebus cùm posset è custodia educi, noluit Idem 2. *de Finib.* Vt qui Philosophi esse volunt, Assoti antè fiant.

Dictio XXXIV.
Antea.

1 Dicitur, quasi *Anteea*, cui *Postea* opponitur. Cic. *lib. 1. epist. 9.* Appius in sermonibus antea dictabat, postea etiam dixit in senatu.

2 Respicit communiter tempus, vt *in l. non distinguemus, §. illud, ff. de receptis arbitr.* Cuius naturæ est etiam dictio *Antequam*, vt *in l. 1. ff. de mortuo inferendo.* notat Rebuff. *in commens. ad leg. annienlus, 1 5 2. §. ante diem, in fine, ff. de verbor. signific. pag. 504.*

Dictio XXXV.
Antedictus.

1 Hæc dictio est relatiua, & operatur, ac si aliquis nominatim fuisset expressus, Bart. *in l. qui liberis, §. hæc verba, in fine, ff. de vulgari.* Surd. *conf. 123. n. 13. & conf. 315. n. 3.*

2 Item de sui natura est restrictiua, vt *in l. 1. §. de inde, ff. de postulan.* Menoch. *conf. 160. n. 39.*

Dictio XXXVI.
Antehac.

1 Hæc dictio refertur ad tempus antea elapsum, iuxta tradita per Flamin. Paris. *de confident. benefic. q. 28. a. 55.* vbi *n. 55.* subdit, quod hæc dictio includit.

2 Idem importat, quod *Ante hac.* Terent. *in Andr.* Nam quod ante hæc fuit, nihil ad me pertinet. Item interpretatur *Ante hoc tempus*, cui contrarium est *Posthac, & Nunc.* Cic. *lib. 12. epist. 33.* Atque antehac quidem sperare saltem licebat, nunc etiam illud ereptum est.

Dictio XXXVII.
Antequam.

1 Aliquando hæc dictio cum coniunctiuo interdum verò cum indicatiuo modo copulatur. Cic. *1. Philippic. 1.* Antequam de Republica, Patres conscripti, dicam ea, quæ. Idem *4. Verr.* Antequam de Siciliæ incommodis dico. Nonnunquam pluribus verbis interiectis distrahitur. Cic. *pro Rab. Per.* Quæ causa antè mortua est, quàm tu natus esses.

2 Non semel implicat, *l. quod dicitur, ff. de verb. sign.* Vulpel. *de prap. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 11.* vbi post Abb. *in illo textu*, subdit, quòd dictiones negantes actum certo tempore, non ponunt implicatiuè actum illo tempore, & ideò saluari posse testem à pœna falsi, qui dixerat, quod antequam Titius veniret ad prandium, filius percussit Sempronium, si probetur Titium ea die ad domum non venisse.

Dictio XXXVIII.
Apprehendere.

1 Verbum hoc potest intelligi cum violentia, & sine illa, prout materia postulauerit, ex traditis per Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuil. 152. n. 73.*
Augúst. Barbosa de Dictionib.

Dictio XXXIX.
Approbare.

1 *Arbitrium boni viri denotat verbum* Approbare.
2 Approbate *quis non potest quod semel impugnauit.*
3 Approbatum *semel non potest ampliùs reprobari.*

1 Denotat boni viri arbitrium, vt *in l. si sic legatum, ff. de legat. 1.* tradit Bened. Ægid. *in repet. leg. 1. C. de sacrosanct. Eccl. p. 1. in initio, n. 10.*

2 Approbare quis non potest quod semel impugnauit, *leg. dispensatorem, ff. de solut.* Menoch *conf. 105. n. 27. & conf. 364. n. 17. & conf. 595. n. 89.* Surd. *consil. 167. n. 10. & conf. 196. num. 2. cum seqq. & conf. 364. num. 27.* Rota *decis. 596. num. 5. & decis. 656. n. 8. p. 2. recent.*

3 Nam approbatum semel, non potest ampliùs reprobari *l. Pomponius, ff. de negot. gestis*, Surd. *conf. 18. n. 2. & conf. 351. n. 41. & decis. 132. n. 4.* Marc. Anton. *var. resol. lib. 2. resol. 30. n. 25.* Sanch. *de matrim. lib. 9. disput. 6. num. 9.* Anton. Menoch. *Bononien. decis. 34. num. 2.*

Dictio XL.
Apud.

1 *Coram denotat dict.* Apud.
2 Penes, *vel* Prope, *importat dict.* Apud.
3 Apud & Penes *in quo differant, ostenditur.*
4 Ab *interdum importat dictio* Apud.
5 In *nonnunquam denotat* Apud, *quandoque verò differunt.*

1 Varias habet hæc dictio significationes, aliquando enim denotat idem, quod *Coram*, vt *in l. 1. & 2. ff. de offic. Præsidis, l. 2. ff. de adopt. l. de iure, ff. ad municipal. l. 2. ff. de sicariis*, ibi, Inauditum filium pater occidere non potest se accusare eum apud Præfectum, secundùm intellectum Rebuff. *in leg. penes te, ff. de verbor. signific. in verf. interdum*, Mandos. *in glos. facult. in proœm. in verb. Apud quos*, idem Rebuff. *in concordat. in rub. de Regia ad Prælatos nom. §. 1. in verb. apud sedem*, Cened. *post lib. pract. & canon. q. singul. 19. n. 4.* Franc. à Sousa *in comment. ad tit. ff. de pactis, art. 1. n. 7.*

2 Nonnunquam significat idem, quod *Penes*, vel *Propè*, vt *in l. is, apud quem, ff. de acquir. hæred. & in l. iis, apud quem, ff. de verb. signific. & in l. is, apud quem, C. de edendo, & in l. vnica, §. pro secundo, C. de caducis tollendis, & l. omnes populi, ff. de iustitia & iure*, Petr. Henriq. *respons. opusc. 2. n. 2.* Marches. *de commiss. p. 1. cap. 13. num. 45.* Mandos. *in d. verb. apud quos, pag. 54.* Rebuff. *in d. l. penes te, vers. notandum esse*, Cened. *d. singul. 19. n. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 43. num. 44.*

3 *Apud* & *Penes* in hoc differunt quia *Apud* significat personam in loco, vt Apud Platonem, id est, in loco, in quo est Plato; *Penes*, verò significat personam, & dominium, ac potestatem, vt, Penes te est salus, vita mea. Ita tradunt Mandos. *in d. verb. apud quos, pag. 55.* Vulpell. *sub dict. Antequam, in vers. apud pag. 11.* Cened. *d. sing. 19. n. 3.*

4 Interdum sumitur pro *Ab l. apud antiquos quærebatur*, id est, ab antiquis, *C. de furtis*, Mandos. *d. verb.*

 apud

*apud quos,fol.*54. Cened.*dict.singul.*19.*num.*5. Nonnunquam sumitur pro *in* ita gloss. *verb.in Curia*, *in cap.statutum, de praebend.in* 6. Cosm. *in pragm.sanct. titul. de conciliat. Eccles. Gallican.* §.1. *in verb. apud*, Mandos.*d.verb.apud quos,pag.*54. Rebuff.*in d.l.penes te,vers. apud Iulianum*, Cened. *d. singul.*19. *num.*6. Qui omnes tradunt, hanc dictionem *Apud*, & illam dict.*in*,differre; quia *Apud* personae praeponitur, *In* verò propriè sumpta loco praeponitur, *Genes.*8. Cuncta animantia, quae sunt apud te. *& cap.*12. Et laudauerunt eam apud illum. *& cap.*23. *in princ.* Aduena ego sum,& peregrinus apud vos & probatur *in l.*1.*vers.domos*, & *vers.viduas, C.de fals.monet. & in l.*1.*C.de desert.lib.*12.

DICTIO XLI.

Assiduè.

1 *Tempore pro omni aliquando sumitur dictio* Assiduè.
2 *Temporis frequentiam non verò continuationem denotat dict.* Assiduè.
3 *Frequenter quandoque importat dict.* Assiduè.
4 *Sapè, vel Crebrò, interdum importat dictio* Assiduè.

1 PRo omni tempore aliquando sumitur ista dictio. *l.eg.filium*, & *ibi* Bald.*ff.de iu, qui sunt sui, leg.final.in p inc.ff. de aedilit. edict.cap. Diaconi,prope finem,*99.*distinct.cap.*1.*de restit. spol. lib.*6. & tradunt Mandos. *in gloss. facul.* §.*volentes, vers. assiduè, pag.*173. Cened. *post lib.pract.& canon. quast.singul.*12. *num.*1.

2 Interdum frequentiam, non verò temporis continuationem denotat; & sic quòd *Assiduè*, idem sonet, quod horis competentibus, & non omne momentum exigatur, vt *in l.si quis legauit, ff.de cond. & demonstr.l. Mania,ff.de manum.test.*am.*cap. fin.* 36. *distinct. cap.frequens*, & *ibi* Dominicus 54.*dist.gl.fin.* per text. ibi *in cap. de quibusdam,* 37. *dist.c.*1.*de offic. Archipresbyt.* vbi Hostiens. exponit *Assiduè*, id est, horis competentibus, Fel.*in Procemio Decretal. verb. Rex pacificus,*post *num.*3.*vers.idem si dicatur assiduo*, Petr.Henriq.*resp.opusc.*2.*num.*2. Vulpell.*de praepos.& aduerb.signif.sub hac dict.pag.*11. Cened.*d.singul.*12. *n.*3.Mandos.*verb.assiduè,pag.*173.*in fine.*

3 Nonnunquam accipitur pro *Frequenter*, & ponuntur pro eodem vt *in l. quod si nolit*, §. *qui assiduè, ff.de aedilit edicto, l.assiduis, ff.qui potiores in pignore habeantur*,Cened.*d.sing.*12.*n.*2.

4 Quandoque exponitur,id est, *Sape*,vel *Crebrò*,vt *in l. Mania*, §.*vxore, ff.de annuis legatis*, vbi etiam iuncta gloss.*verb.difficile*, subditur,quòd *assiduè*, & *Rarò* opponuntur, Mandos. *in d.verb.assiduè, pag.*174.*col.*1.Cened.*d.sing.*12.*n.*4.

Dicimus *Assiduè,assiduò,assiduissimè*, vt ex Cicerone,& aliis bonis Authoribus latè tradidi *in meo Dictionario Lusitanico-Latino,col.*248.

DIDTIO XLII.

Assignauit.

1 VErbum hoc in dubio dominij translationem denotat,ex traditis per Brunor. à Sole *in Locis communibus,lit.V,n.*36.

DICTIO XLIII.

Atque.

COniungit haec dictio,vt *in l. in lege censoria, in fine, ff.de verb.signi.& in l.itémque,*§.1.*ff. de act. empti,& in l.fundum,* §.*penult. ff. de euict.* cum aliis adductis per Rebuff. *in comment.ad l.pronunciatum,*46.*vers.atque,ff.de verbor.signif.pag.*245.

DICTIO XLIV.

Atqui.

1 *Orationem non secus quàm* Atque, *vel* Atque etiam,*continet sapè dict.*Atqui.
2 Sed,*aliquando importat dictio* Atqui.
3 Ettamen *interdum declarat dict.* Atqui.
4 Certè *quandoque denotat dict.* Atqui.

1 COntinet sæpe orationem non secùs, quàm *Atque*,vel *atque etiam*, sed vi quadam maiori, Cic. *pro Milone*: Atqui si tempus est vllum iure hominis necandi,quae multa sunt,certè illud est. Idem *ibid.* Atqui erat id temporis clarissimus, & fortissimus Consul inimicus Clodio.

2 Aliquando ponitur pro *Sed*, vt *in l. arbitrio*, §. *de eo,ff.de dolo*,licet gloss.ibi exponat pro *Certè*, & *in l.*1.*ff.si seruitus vendic.* vbi gloss. exponit pro *Sed*; ita Rebuff.*in comment.ad l.pronunciatum*,46.*vers.atqui, ff.de verbor.signif.pag.mihi* 245.

3 Interdum declarat *Et tamen* Cic. 3. *Verr.* Atqui in his rebus multa videmus ita sancita esse legibus, vt,&c. Idem *pro Sext.* Atqui ne ex eo quidem tempore id egit Sextius.

4 Quandoque interpretatur pro *Certè*,vt *in l.filiusfamilias,ff.de in rem verso,& in l.atque*,vbi gloss.*ff.de negot.gestis*.Rubuff.*citato loco.*

DICTIO XLV.

Auferre.

1 Auferre,*importat aliquando* Accipere.
2 Auferre *nonnunquam dicitur quod manibus per raptum accipitur.*
3 Auferre *& mouere,in quo differant,ostenditur.*

1 VErbum hoc importat aliquando *Accipere*, vt *in l.duobus,ff.de leg.*1. *& in l. Mauius*,§. *cum qui*, vbi gloss.*verb.abstulit*, *ff. de leg.*2.Brunor. à Sole *in Locis communibus,verb.auferre*,vbi subdit, quòd auferri dicitur, quod manibus per raptum accipitur.

2 Et posse intelligi cum violentia, & sine illa, dicit Seraphin.*de priuileg.iuram.priuil.*132.*n.*73.

3 *Auferre*, & *Mouere* differunt: nam auferuntur, quae detrahuntur, vt transferantur ex alio aedificio in aliud; mouentur, quae eruuntur ex officinis, Cuiac.*lib.*18.*obseru.*19.Item *Auferre*, & *amouere* differunt,*l.*3.§.*non solùm, ff.de incend.ruina, & naufrag.* Galganet.*de different. indiuid.lit.A,n.*99.

DICTIO XLVI.

Aut.

1 *Disiunctiua propriè est dictio* Aut.

2 *Alterna*

2 *Alteratiua dictio* Aut, *attribuit actum cuilibet in solidum.*

3 *Alternatiua cùm sit dictio* Aut, *sufficit ad eius verificationem alteram partem esse veram, siue dispositio sit affirmatiua, siue negatiua.*

4 *Alternatiua ordinis, non verè electionis est dictio* Aut.

5 *Copulatiuè, seu coniunctiuè accipitur aliquando dict.* Aut, *& requirit concursum vtriusque.*

6 *Aduersatiua nonnunquam est dict.* Aut, *& ponitur inter diuersa.*

7 *Similia & inter aqualia quandoque ponitur dictio* Aut.

8 *Expositiuè pro, id est, accipitur etiam dict.* Aut.

9 *Dict.* Aut, *quando ponitur inter personas inter quas subest ordinata affectio, censentur vocati ordine successiuo, & non simul; secus verò quando ponitur inter personas honoratas, quia tunc resoluitur in coniunctionem.*

10 *Maioratu si dicatur quod succedat filius, aut filia maior ex ordine scriptura praferendus est filius, licèt iunior, existente filia etiam maiore.*

11 *Alternatiua, siue disiunctionis propria vim habet dict.* Aut, *quando ponitur inter personas grauatas, seu ad onus vocatas.*

12 *Coniunctiuè non accipitur dictio* Aut, *quando ponitur inter personas, & in casu simpliciter odioso.*

13 *Alternatiua in propria natura stat dict.* Aut, *quando ponitur non inter personas, sed inter res.*

14 *Disiunctionis, seu alternatiua in propria natura stat d.ct.* Aut, *quando ponitur inter ea, qua simul esse non possunt.*

1 Disiunctiua propriè est, ac disiunctiuè regulariter sumitur hæc dictio, *leg. si ex toto. § 1. ff. de leg. 1. d. ille, aut, ille, in princ. ff. de leg. 3. leg. Titio, ff. de leg. 2.* Roland à Valde *consil. 99. numer. 56. tom. 4. medio, de ac acquir. possess. in princ. verb. aut.* Et disiungit sensum, & verba, Paris. *cons. 91. numer. 29. lib. 2.* Natt. *cons. 276. num. 26. vol. 4.* Hooded. *consil. 33. numer. 17. vol. 2.* Et est alternatiua, quæ importat idem quod *Seu*, aut *Siue*, Bald. *consil. 45. & 450. lib. 5.* Roman. *consil. 186. num. 7. in fine,* Cardin. Tusch. *tom. 2. lit. D, concl. 244. n. 7.* Flamin. Paris. *de confident. benef. q. 32. num. 40.* Et ad verificationem sufficit alteram partem esse veram, *l. si heredi plures, ff. de cond. instit. leg. pleramque. § fin. ff. de iure dotium, si quis ita stipulatus fuerit, in fine, ff. de verbor. oblig.* tradunt Bart. Peregr. *ad extrauag. ambitiosa, in verb. vsibus, n. 20. pag. 152.* Rebuff. *in comment. ad leg. ostentum, 38. vers. aut, ff. de verbor. signif. pag. 208. in fine,* Portol. *de consortib. c. 1. num. 7. vers. diximus autem,* Mandos. *in glos. facult. §. ac etiam, in verb. Aut, pag. 260.* Euerard. *in sua Cent. loco 49. à natura alternatiuorum,* Pichard. *ad §. quòd si quis, 5. num. 6. Instit. de inutil. stipulat.* Azor. *Instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 27. q. 1.* Cened. *post canonicas quæst. sing. 6. num. 1. & 3.* Galganet. *de different. indiuiduorum, lit. A, num. 103.* 2 Vnde *glos. 1. in cap. cùm plures, de offic. deleg. n. 6.* vbi dicit, quòd ista alternatiua attribuit actum cuilibet in solidum, quem sequuntur ibi Archid. Ioan. Andr. Domin. & Franch. prout eos refert Cened. *d. sing. 6. n. 3. in fine.*

3 Amplia quod supra dictum est, videlicet, ad verificationem eius sufficere alteram partem esse veram vt procedat, siue dispositio sit affirmatiua, siue negatiua, vt post Din. *in reg. in alternatiua, de reg. Iuris, in 6.* tenet Felin. *in cap. inter cæteras, num. 29. de rescript. & ibi* Dec. *num. 9. col. 3.* quos refert, & sequitur Cened. *dict. singul. 6. num. 3.* vbi *num. 4.* post August. Barbosa de Dictionib. Rebuff. *in concord. tit. de collat. 8. statuimus, in verb. aut* subdit, quòd licèt ista dictio sit alternatiua, & sufficiat, vt dictum est, ad eius verificationem alteram partem esse veram, tamen natura huius dictionis est, vt sit alternatiua ordinis, non verò electionis, additque *ex gloss. 1. in fine, in cap. cùm plures,* vbi Dominic. 4 *in princ. in 4. notab. de offic. de leg. in 6.* quòd aliquando ista alternatiua *Aut* est electionis, & non ordinis, & significare electionem ordinatam tradit Menoch. *cons. 1116. n. 9.*

5 Interdum tamen hæc dictio *Aut*, accipitur copulatiuè, seu coniunctiuè, & requirit concursum vtriusque, maximè quando ponitur inter personas, & tunc exponitur pro *Et*, in *l. sæpè, ff. de verbor. signif. & in leg. cùm quidam, vers. melius itaque, cod. tit. cap. in omnibus rebus, in fine.* & ibi gloss. *verb. aut, 2. q. 4. cap. 2.* vbi gloss. *verb. aut, de censibus, in 6.* tradunt Rimini. sen *cons. 187. num. 15. lib. 1.* Tiber. Decianus *cons. 43. num. 10. lib. 1.* Honded. *d. cons. 35. num. 18. & cons. 86. num. 13. vol. 2.* Gallei. *in margar. casuum conscientiæ. verb. dictio,* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. assiduè, in fine, pag. 12.* Pichard *ad §. planè, 4. num. 26. Instit. de inutil. stipulat.*

6 Aliquando, & principaliùs est aduersatiua, & ponitur inter diuersa, *l. iter si susceperit, ff. de procur. leg. aut facta, ff. de pen. l. 3. cum duabus seqq. ff. de donat. causa mortis,* Roland. *consil. 99. n. 56. cum seqq. vol. 4.* Mandos. *in gloss. facult. §. & proprium, in verb. aut. & in reg. 1. Cancell. q. 10. n. 10.* Menoch. *consil. 1861. n. 46.* Cened. *d. sing. 6. n. 1.* & tunc idem significat, quod *Vel*, Bartol. Peretr. *vbi supra n. 21.*

7 Nonnunquam verò ponitur inter similia, & æqualia, vt tradit Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. alternatiua primo.*

8 Accipitur etiam ista dictio expositiuè pro *Id est*, Paris. *consil. 110. num. 18. vol. 3.* Mandos. *d. verb. aut, in fine,* Iacobat. *de concil. lib. 3. art. 1. n. 110.* Honded. *consil. 69. n. 28. vol. 2.* Cened. *d. sing. 6. n. 5.* vbi *n. 6.* post gloss. *verb. aut, in l. debitoribus, ff. de re iudic.* & Mandos. *d. §. & proprium, in verb. Aut, in fine, pag. 323.* subdit, hanc dictionem accipi pro *Sicut*.

Quia vero ex supradictis non bene liquet, an, & quando ista dictio sumi debeat alternatiuè, & disiunctiuè, quando verò accipi debeat copulatiuè & coniunctiuè, ideò per aliquas assertiones hoc patefacere operæ pretium duxi.

9 Prima igitur assertio sit. Supposito, quòd hæc dictio *Aut* propria, & vera, ac naturalis sit alternatiua, seu disiunctiua, & ad eius verificationem sufficiat alteram partem esse veram, *cum citatis supra in princip.* quando illa ponitur inter personas, inter quas subest ordinata affectio, siue interea concurrat necessitas instituendi, siue non, censentur vocati ordine successiuo, & non simul. Quando verò ponitur inter personas honoratas, inter quas non abest ordo charitatis, & affectionis, tunc resoluitur in coniunctiuam, & ponitur pro *Et:* colliges hæc ex Cancer. *lib. 1. var. cap. 1. num. 51.* Pelaez. *de maiorat. p. 2. in initio, num. 34. & seq.* Molina *de primogen. lib. 10. cap. 6. num. 6.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 68. num. 5.* Cened. *d. sing. 6. num. 10. & 11.* vbi *num. 12.* limitat, quando huiusmodi dictio ponitur inter personas, inter duas valere non potest, prout geritur nam tunc valebit eo meliori modo, quo valere potest, & *n. 16.* limitat pariter, nisi aliud constet de mente disponentis expressè.

10 Vnde inferunt Doctores ad maioratum, in quo si dicatur (succedat filius, aut filia maior) ex ordine scripturæ præferendum esse filium, licèt iuniorem, existente filia etiam maiori; de qua quæstione

vide latè Conat. *lib.3. var. cap.5. n.5.* Anton. Gom. *l.40. Tauri, n.612.* Gam. Lusian. *decis. 347. n.11. cum* 10 *seqq.* vbi Flores *in addit.* & de emphyteusi concessa pro filio, aut filia nominanda, vide eundem Gam. *Lusitan. decis. 260. num. 2.* Cald. Pereira *de nominat. emphyte. q.10. n.52.*

11 Secunda assertio est, quòd quando huiusmodi dictio ponitur inter personas grauatas, seu ad onus vocatas, tunc stat in natura propria alternatiuæ, siue disiunctionis; putà si dicatur: Lucius hæres meus, aut, Titius hæres meus, Seio centum dato: nam sunt duo rei debendi, & quilibet tenetur in solidum, & vno soluente alter liberatur, *l. si ex toto, §.1. ff. de l.1.* Cened. *d. sing. 6. n. 18.*

12 Tertia assertio est, quòd quando ponitur ista dictio inter personas, & in casu simpliciter odioso: vt Condemno ad mortem Titium, aut Sempronium: tunc non ponitur coniunctiuè, cùm fortè nullus veniat damnandus. Ita Cened. *d. sing. 6. n. 18.*

13 Quarta assertio est, quòd quando ponitur non inter personas, sed inter res, stat in propria natura alternatiuæ, vt si dicatur, Lego filio meo domum meam, aut hortum: vel dicatur: Illam, aut illam rem tali relinquo quia hoc casu, ex quo ista dictio posita est inter res, stabit in propria natura alternatiuæ, *l. cùm quidam, ad finem, vers. sed hoc, C. de verb. signif.* & ibi gloss. *verb. incorrupta.* Et hoc casu hæredis, vel debitoris erit electio, *l. si in emptione, §. pœna & l. si ita, ff. de contrah. empt. l. plerumque, in fine, ff. de iure dotium,* Ias. per text. ibi *in § huic autem, à num. 10. Instit. de action.* Rebuff *in concord. in rubr. de elect. §.1. in verb. quique bis,* Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rubr. 9. §. 21. in verb. au choix, n.1. & 2.* Mandos. *in gloss. facult. §. ac etiam, in vers. Ant, fol. 260. col. 2. ad princip.* Negusant. *de pignor 5. parte principali, n.7.* Cened. *d. sing. 6. num. 21.* vbi *num. 22.* subdit, quòd quando ponitur in conditionibus potestatiuis, vel casualibus, tunc alternatiua stat in propria natura disiunctionis, & alternatiuæ, & *num. 24.* subdit, quòd in arbitrariis, id est, in iis, quæ arbitrio alicuius disiunctiuè committuntur, stat in propria natura disiunctionis, seu alternatiuæ, per *l. ff. de custod. reorum.*

14 Quinta assertio est, quòd vbi hæc dictio ponitur inter ea, quæ simul esse non possunt, semper stat in propria natura disiunctionis, seu alternatiuæ: vt, Dies est aut nox, *l. hac verba, 124. ff. de verbor. signific.* Cened. *sing. 5. n. 24. vers. 11.*

Dictio XLVII.

Autem.

1 *Aduersatiua in iure, & in facto est dictio* Autem.
2 *Aduersatiua est dictio* Autem *ad proximè præcedentia.*
3 *Solutioni anticipata non vti facta ex pacto, sed vti spontanea aduersatur dictio* Autem.
4 *Qualitates casus præcedentis in sequentem repetit dict.* Autem, *exceptis in iis in quibus expressè aduersatur.*
5 *Repetitiua præcedentium cum suis qualitatibus est dictio* Autem.
6 *Repetitionem qualitatum, & conditionem præcedentis legati, & dispositionis in sequentem inducit dictio* Autem.
7 *Diuersificatiua & aduersatiua est dictio* Autem.
8 *Pro* Quia, *& pro* Certè *aliquando accipitur dictio* Autem.

1 Est aduersatiua in iure, & in facto, & secundùm suam naturam, dum aliud ex disponentis mente non colligitur, implicat diuersitatem casuum, *leg. hoc amplius, §. de his, ff. de damno infecto,* vbi glos. *verb. Autem l. sed & si lege, §. quod autem, ff. de petit. hæred. l. fin. §. sin autem 1. & 2. C. comm. vtriusque iudicij, cap. statutum, §. cum autem,* & ibi gloss. *verbo autem, de rescript. lib.6.* tradunt Bart. *cons. 421. num. 4. part. 3.* Corn. *cons. 44. col. penult. vol. 3.* Dec. *cons. 562. num. 3.* Natt. *cons. 459. num. 3. tom. 2.* Paris. *cons. 44. num. 10. & cons. 53. num. 12. vol. 2.* Beltran. *cons. 125. num. 2. vol. 7.* Aym. *cons. 208. num. 5.* Gratian. *cons. 2. num. 34. vol. 1.* Oscas. *decis. 108. num. 13.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 78. n. 20. & cons. 629. n. 35.* Vulpell. *de præpos. signific. sub hac dict. n. 1. pag. 12.* Medic. *de acquir. poss. in princ. verbo Autem.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, conclus. 140. tom. 11. & concl. 248. à princ.* Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing. 7. n. 1.* vbi *n. 2.* subdit hoc fallere quando hanc dictionem non præcedit aliquid, cui aduersetur, quia tunc ponitur inceptiuè, seu declaratiuè, & *n. 3.* post Bart. *per text. ibi in l. transigere, n.6. Cod. de transact.* & Beltran. *cons. 124. n. 2. vol. 7.* addit, quòd quando ista dictio ponitur in dispositione, in qua ipsam dictionem præcedit genus, tunc ista dictio aduersatur, & genus strictè intelligitur, & *n. 4.* ait, quod quando ista dictio ponitur in dispositione, in qua ipsam dictionem non præcedit genus, sed sunt enumerati aliqui casus, & postea subditur huiusmodi dictio *Autem*, si illud, quod sequitur habet diuersam rationem, tunc dictio *Autem*, ponitur aduersatiuè ad ius & ad effectum.

2 Amplia primò, vt ista dictio aduersetur ad proximè præcedentia; ita Dec. *cons. 561. n. 3. consil. 111. n. 27. vol. 1. & cons. 44. n. 10. & consil. 53. n. 12. vol. 2.* Cened. *d. sing. 7. n. 5.*

3 Amplia secundò aduersari anticipatæ solutioni, non factæ ex facto, sed vti spontaneæ *iuxta text. in l. 2. §. hoc etiam, C. de iureiuran. propter calum.* Paris. *d. cons. 111. num. 27.* Grat. *cons. 2. n. 33. vol. 1.* Corn. *cons. 44. n. 7. & cons. 86. n. 12. lib. 3.*

4 Amplia tertiò, quòd licèt hæc dictio sit aduersatiua, tamen repetit qualitates casus præcedentis in sequentem, exceptis iis in quibus expressè aduersatur, *l. mariti, §. fin. & ibi gloss.* & Bart. *num. 1. ff. ad l. Iuliam de adulter.* Aym. *cons. 208. num. 5.* quia aduersatur retentis eisdem terminis, Corn. *cons. 286. num. 10. vers. suadet. vol. 1.* Gratian. *cons. 1. num. 33. vol. 1.* 5 Cened. *d. sing. 7. num. 6.* Et ita est repetitiua præcedentium cum suis qualitatibus. Bald. *in l. omnes populi, col. 10. vers. modo quæro vtrum vnum, ff. de iustitia, & iure.* Natt. *cons. 570. num. 8. tom. 3.* non tamen repetit omnes qualitates præcedentes, vt post Isa. *in l. nam & postea, §. sed & si quis, num. 9. ff. de iureiuran.* tradit Cened. *d. sing. 7. num. 8. vers. ista tamen*, vbi subdit, non semper hanc dictionem repetere qualitates præcedentes. 6 Verùm quod inducat repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, tradunt Menoch. *cons. 76. num. 6.* Peregr. *de fideicom. art. 16. num. 91.* Galganet. *de cond. & demonstr. part. 2. cap. 1. q. 18. num. 5.*

7 Amplia quartò hanc dictionem esse diuersificatiuam, & aduersatiuam, ac denotare diuersum à casu præcedenti. Bart. *in l. pater filium. §. 16. de leg. 3.* gl. & Bart. *in l. mariti, §. cum autem. ad l. Iuliam, de adult.* gl. & Bart. *in l. hoc amplius, §. de his, n. 1. ff. de damno infecto.* Alber. *in diction. verbo Autem,* Isa. *in l. 1. n. 5. ff. acq. poss.* Cened. *d. sing. n. 9.* [Et aliquando limitationem inducit. Anell. Amat. *cons. 74. n. 21.*]

Aliquando

8 Aliquando hæc dictio accipitur pro *Quia*, item pro *Certè*, vt in *l. Officibus*, vbi gloss. *verb. Ex diuerso, ff. de leg. 3.* Parif. *conf.* 53. *n.* 30. *vol.* 2. Mandos. *in gloss. facult. in §. habita, in verb. Sed in fine, pag.* 225. Cencd. *d. fing.* 7. *n.* 11.

Dictio XLVIII.

Bene.

2 IDem significat quod *Ritè*, & *Rectè*, sicut malè, non ritè, nec rectè, Bald. *in l. eos, col.* 2. *vers. & nota quod aduerbium bene, C. de appell.* Iaf. *in l. lecta, num.* 16. *ff. si certi petat.* Petr. Henriq. *resp. opusc.* 2. *sub n.* 3. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 67. *n.* 14. Vulpel. *de prepos. & aduerb. signific. pag.* 14.

2 Sæpe præter vulgarem vsum hæc dictio *Bene*, auget, & pro *Valde*, ponitur. Cic. *Attic. lib.* 4. Bene mane dedi litteras. Id. 2. *de Orat.* Bene ante lucem. Id. 2. *Agr.* Adolescens non minus bene nummatus, quàm bene capillatus. Terent. *in Andr.* Sanè bene conueniebat.

Dictio XLIX.

Breuiter.

1 QVando in commissione dicitur, *Breuiter & summariè*, tunc hæc non tollit pœnam, & concludentem probationem, sed solùm respicit modum, & breuitatem probandi, & quod causa agitari possit breuiter, & sine multis solemnitatibus, Bart. *in Extran. ad reprimendum, vers. summariè.* Cathet. *Pedem. decis.* 1. *num.* 2. Rota *in Giennens. Canonicatus* 4. & 11. *Maij* 1587. *coram Robusterio, & in Corduben. beneficij de Castro* 21. *April.* 1559. *coram Quiroga, & in Burgen. de Pancerrno* 28. *Aprilis* 1591. *coram Gyptio, & in Placentina Canonicatus* 1. *Martij* 1599. *coram Orano & in Pampilonen. beneficij de Alo* 8. *Martij* 1577. *coram Cantuccio, & in Corduben. dimidiæ portionis* 11. *Febr.* 1602. *coram Sacrato.*

Dictio L.

Cadat.

1 *Obliquum est verbum* Cadat.
2 *Significationem duplicem, vnam acquisitiuam, alteram priuatiuam habet dictio* Cadat.
3 *Verba composita, veluti, recedat, redeat, reuertatur an sint obliqua.*
4 *Sententiam latam importat verbum* Cadat.

1 VErbum hoc licèt sit obliquum ex doctrina Ruin. *consil.* 47. *num.* 4. *lib.* 2. Cephal. *consil.* 274. *n.* 29. & 30. Honded. *conf.* 59. *n.* 74. *lib.* 1. & *consil.* 67. *num.* 3. *lib.* 3. nihilominus habet duplicem significa-
2 tionem: vnam acquisitiuam, alteram priuatiuam, vt cùm testator vult, vt si hæres non adimpleat suam voluntatem, ab hæreditate cadat; & eo modo accipitur in contractibus feudalibus, & emphyteuticis, in illo sensu priuatiuo loquuntur omnes supradicti Doctores; sed non ideò infertur idem esse dicendum, cùm prolatum est à testatore acquisitiuè: tunc enim verior est opinio, illud aut semper esse directum, aut saltem commune, Calder. *conf.* 6. *de iudiciis*, cum allegatis per Simon. de Prat. *de interpret. vltim. volunt. lib.* 3. *interpret.* 2. *dub.* 1. *solut.* 4. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.* 186. Et fuit dictum *in vna Firmana hæreditatis* 6. *Nouembr.* 1620. *coram Dunozetto.* Vbi etiam resolutum fuit minimè

3 sequi verba composita, qualia sunt, *Recedat, Redeat, Reuertatur*, & similia, non posse esse aut directa, aut communia, sed semper esse obliqua: quia repugnat communi Doctorum opinioni, vt post Aret. *in leg. Centurio, num.* 20. & Rip. *n.* 183. *ff. de vulg.* & Sforria Odd. *de compendiosa, p.* 4. *q.* 2. *art.* 1. Trentac. *de substit. l.* 4. *cap.* 4. *num.* 19. 25. & 28. Roi. *decis.* 1. *n.* 3. *p.* 2. *recent.*

4 Importat latam sententiam, ex adductis per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.* 186. *C. de reuoc. donat.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 17. *n.* 12. Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *q.* 7. *n.* 19. *cum seqq.*

Dictio LI.

Cæterùm.

1 VT Aduerbium propriè est *De cætero, De reliquo* Cic. *lib.* 2. *epist.* 15. Ego me in Cumano, & in Pompeiano præterquam quòd sine te, cæterùm satis commodè me oblectabam. Aliquando significat idem, quod dictio *Sed, l.* 1. *C. si aduersus rem iudic. l. in causam, ff. de procurat.* Rip. *in l. in fideicommissariam, §. si legatum, n.* 1. *ff. ad senatusconsult. Treb.* Vt nomen significat reliquum, *l. quæsitum, §. idem respondet*, ibi, Cæteram supellectilem, *ff. de verb. signific.*

Dictio LII.

Cætera.

1 DEducitur à verbo Græco καὶ ἕτερα, id est, & *alia*: & ideò cum abbreuiationis causa apponitur, eius virtute alia repetita censentur, quæ ex natura, & consuetudine contractus requirebantur. Et ita est repetitiua similium, vt *in l. non solum*, 9. vbi gloss. *verb. creditores, ff. de procurat. cap. deinde*, vbi glos. 1. 2. 26. *dist.* Ruin. *conf.* 179. *n.* 2. *vol.* 2. Vulp. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 15. D. Barbos. *leg. qua dotis, n.* 11. *ff. soluto matrim.*

2 Regulatur tamen secundum naturam rei, cui adiungitur, Doct. *in auth. ex causa, C. de liber. præterit.* Mascot. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 76. *n.* 56. Et fuit dictum *in Carthaginen. sequestri* 30. *Decembris* 1599. *coram Card. Lancellotto.*

Vide in clausula, *Et cætera.*

Dictio LIII.

Careat.

1 VErbum hoc importare latam sententiam, & ipso iure, non autem ferendam, tradunt gloss. *verb. fore, in l. prouidendum, C. de postul* & alia *verb. carebat, in leg.* 1. *ff. ad l. Iuliam, de vi publica*, & alia *verb. potestate, in cap. nihil, de elect.* Corset. *in sing. verb. careo*, Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 161. *C. de reuocand. donat.* Vezin. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 354. Gam. *in retract. de sacram. præstand. vltimo supplicio damn. q.* 5. *n.* 17. Sayr. *in Claui Regia, lib.* 3. *c.* 8. *n.* 26. Card. Tusch. *verb. priuatio, concl.* 719. *num.* 19. Farinac. *fragment. crimin. part.* 2. *verb. lex, num.* 129.

DICTIO LIV.
Cessare.

1 PRoprè dicitur cessare id, quod validum est, *cap. accedens, 1. vt lite non contest.* Dec. *in authent. cessa n. 6. C. de sacrosanct. Eccl.* Bertaz. *de clausulis instrum. claus. 16. gloss. 1. n. 2.* vbi etiam dicit, quòd quandoque licet impropriè, dicimus cassare quòd nullum est, & de facto processit, ex gloss. *in cap. propos̃uit, de concess. prabenda.*

DICTIO LV.
Celeriter.

1 QVid celeriter fieri dicitur, quod velociter fit, vt apud Cæs. *de bello Gallico*, Impetrata celeriter fecerunt. Hoc autem secundum subiectam materiam iudicis arbitrio relinquitur, ita tamen vt nec præcipiti festinatione, nec moratoria cunctatione intelligatur, *leg. tutor qui repertorium, §. si tutor, ff. de administr. tutor.* refert Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. beneplacitum, pag. 14.*

2 Non facit causam esse summariè decidendam, vt per Felin. *in c. 2. n. 6. de sentent. & re iudic.*

DICTIO LVI.
Certè.

1 PRoprè certè idem importat, quòd *Sine dubio*, Plaut. *Trinum.* Certè is est. Cic. *lib. 2. epist.* Si metanti facis, quanti certè facis. Aliquando concessioni deseruit, Cic. *in Orat.* At dignitatem docere non haber, certè, si quasi in ludo. Idem *2. de Finib.* Naturales diuitias dixit parabiles esse, quòd paruo esset natura contenta, certè nisi voluptatem tanti æstimaretis. Quoties verò antecedit dictio *Fortasse* vel alia quælibet, quæ dubitationem contineat, hæc dictio *Certè* eleganter ponitur pro *Saltem*, quia id quod subiicitur, tanquam dubio certum opponitur, Cic. 4. *de Finib* Res enim fortasse veræ, certè graues. Idem 4. *Philippic.* Hoc imperatum omnibus consilium incognitum certè cepi. Idem 1. *Tusculan.* Homines mortem optare incipiant, vel certè timere desinant.

DICTIO LVII.
Circa.

Circa, *nonnunquam importat.*

1 Circum.
2 In.
3 Erga, *seu* quoad.
4 Iuxta.
5 Apud.
6 Ad.
7 *Dictio* Circa *ad tempus, aut numerum nonnunquam refertur.*
8 *Modicum post, vel modicum ante importat dictio* Circa.
9 Circa *non extenditur vltra sex menses.*
10 *Iudicis arbitrio remittendum est quod circa subiectam materiam operetur dictio* Circa.
11 *Testis debens deponere de certo tempore, si addat dict.* Vel circa, *non probat.*
12 *Ætatis probatio non admittitur per testes deponentes per dict.* Circa.
13 *Diminutionem importat dictio* Circa.
14 *Delictum maius ad excludendum dict.* Circa *in mitiorem partem est interpretanda.*
15 *Accessionem, non verò principalitatem denotat dict.* Circa *rebus coniuncta.*
16 Circiter *idem penè significat quod* Circa.

1 HÆc præpositio idem significat, quod *Circum* & ad locum, aut personam fermè refertur, Cic. 2. *Agr.* Dùm Rullus Capuam, & vrbes circa Capuam occuparit Idem 3. *Verr.* Multa sibi opus esse multa canibus suis, quos circa se haberet.

2 In iure nostro pluribus modis accipi, variósque habere potest significatus: aliquando enim accipitur pro In, vt *in l. circa ff. de inoffic. testam. & in leg. si cùm dotem, §. fin ff. soluto matrimon.* Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 1. gloss. 1. n. 75.* Mandos. *in gl. facult. §. volentes, in vers. circa, pag. 175.* Cened. *post canonicas quæst. sing. 19. num. 2.* Rebuff. *ad l. cæterorum, 160. vers. circa eum ff. de verbor. signific.*

3 Interdum pro *Erga*, seu *Quoad* accipitur. Sic *in l. nec quidquam, § circa aduocatos, ff. de offic. Proconſ. & in l. circa eum, ff. de probat. & in c. vi circa, de elect. lib. 6.* Mandos. *in d. §. volentes, in vers. circa, pag. 175.* Cened. *d. sing. 18. n. 1.*

4 Nonnunquam accipitur pro *Iuxta*, seu *Propè*. Sic *in l. 1. ff. de offic. Præfecti vigilum vers. erat autem familia publica circa portas & muros disposita, & in l. 1. in princ. ff. de rip. mun.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de his, qui temp. diuin. offic. in verb. circa, pag. 168. col. 3.* ibi, Circa Ecclesiam, id est, vsque ad modicam distantiam ab Ecclesia, Cened. *dict. singul. 8. num. 2.* Rebuff. *d. l. 1. cæterorum, vers. interdum, & vers. circa pro iuxta.*

5 Interdum pro, *Apud* vel *Quantum* sumitur, vt *in l. post, rem, ff. de transact. & l. 14. ff. de noxa lib. & in l. extat, ff. de iure fisci*, cum aliis citatis per Rebuff. *ad d. l. cæterorum, vers. circa eum.*

6 Quandoque pro *Ad* exponitur, *in l. si seruus, §. idque euidentius, ff. de furtis*, Rebuff. *in d. l. cæterorum, vers. circa pro ad.*

7 Deoique ad tempus, aut numerum nonnunquam refertur, (licèt ab elegantibus scriptoribus *Circiter*, & non *Circa* dici soleat) & tunc inter Doctores maximè controuertitur ad quantum tempus, vel numerum extensionem operetur, aliqui namque tenent, quòd si defectum ætatis patiens in rescripto dicat: In duodecimo, vel circa, suæ ætatis anno constitutus; quod erit subreptitium rescriptum, si in vndecimo anno, & duobus mensibus sit constitutus, quia per istam dictionem non fiat extensio vltra sex menses, sed tantùm ad modicum tempus, vt per Alberic. *in suo Dictionario, verb. Circa finem anni*, Boss. *in praxi. tit. de desens. reor. n. 28. pag. 221.*

8 dicens, quòd ista dictio denotat modicum post, vel modicum ante. Et hoc ipsum tenet Paris. *consil. 104. num. 13. vol. 1.* vbi dicit, hanc dictionem in modico versari. Quod & tradunt Alex. *cons. 310. num. 8. lib. 2.* Corn. *cons. 179. num. 5. vol. 3.* Cosm. *in pragmat. sanct. in tit. de his, qui tempore diuin. offic. in vers. circa*, Rodoan. *de reb. Eccles. non alienat. d. q. 10. num. 15.* Gemin. *cons. 14. num. 4. vers. nam dictio*, vbi modicum tempus exemplificat esse decem dierum Petr. Ennq. *respons. opusc. 2. sub num. 3.* Rebuff. *in praxi beneficiali, tit. de dispensatione ætatis in verb. seu circa, n. 3. & 4.*

9 vbi ait, quòd hæc dictio non extenditur vltra sex

menses, Francisc. Marc. *Delphin. decis.* 190. Menoch. *de arbitr. cas.* 57. *n.* 30. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 16. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 249. *n.* 1.

10 Verùm cùm circa declarationem illius temporis, quod importet hæc dictio, non bene conueniant suprà citati Doctores, ideò quid circa subiectam materiam illa operari debeat remittendum arbitrio iudicis tradunt gloss. *verb. circa, in cap.* 1. *in fine, de offic. Ordin. lib.* 6. Cosm. *d. verb. circa, in fine.* Rum. *consil.* 130. *num.* 5. *vol.* 4. Menoch. *de arbitr. casu* 36. *à num.* 4. *cum seqq.* Mandos. *in d.* §. *volentes, in vers. & circa, pag.* 176. Rebuff. *d. tit. de dispens. ratione ætatis, verb. seu circa, n.* 3. Cened. *d. sing.* 8. *n.* 7. Alex. *cons.* 82. incip. *In causa, vers. insuper, lib.* 7. vbi dicit, quòd in licentia vendendi certos campos in circa, importat arbitrium iudicis, prout illum refert Card. Tusc. *d. lit. D, concl.* 249. *n.* 14.

11 Hæc dictio posita in actu probatiuo, siue à teste, siue à confitente, operatur, quòd talis probatio & confessio non dicatur certa, & limitata quia testis debens deponere de certo tempore, licèt deponat de ipso tempore, si addat dictionem *Vel circa*, non probat. Vide Alex. *cons.* 66. incip. *In causa, n.* 6. *lib.* 7. *& cons.* 184. incip. *Viso processu, n.* 11. *vers. quia quando testu, & cons.* 217. incip. *Viso quodam, n.* 10. *vers. preterea, & cons.* 584. *num.* 11. *lib.* 7. Monticell. *in Repert. de testib. cap. impugnatur testis ratione loci, & temporis, vers. testis deponens de tempore,* 3. Natt. *cons.* 53. incip. *Viso, num.* 3. *vers. preterea,* Vulpel. *citato loco,* Menoch. *cons.* 1046. *n.* 1. & Stephan. Grat. *discept. forens. c.* 277. *n.* 11. Marc. Anton. *variar. resol. lib.* 1. *resol.* 94. *num.* 4. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1520. Cardin. Tusch. *d. lit. D, concl.* 249. *n.* 15. *&* 16.

12 Vnde ætatis probationem non admitti per testes deponentes per hanc dictionem tradit Farinac. *fragment. crim. lit. à verb. ætas, num.* 197. Et deponens, Titium possedisse circa decem annos proximè præterito ante litem motam non probat præscriptionem, vt per Mascard. *de probationib. conclus.* 1215. *num.* 13.

13 Diminutionem importare censuit Rota coram Mantic. *decis.* 25. *n.* 5.

14 Ad excludendum maius delictum, dictionem istam in mitiorem partem esse interpretandam, tradunt Bursat. *cons.* 141. *n.* 28. *vol.* 1. Polydot. Rip. *de nocturno tempore, c.* 5. *n.* 44. *& c.* 86. *n.* 13.

15 Rebus verò coniuncta non principalitatem, sed accessionem denotat Rebuff. *in l. vnica in gl. in verb. prout num.* 153. *C. de sententiis, quæ pro eo,* Vulpell. *vbi supr. in vers. insuper, pag.* 17. Cened. *d. sing.* 8. *n.* 8.

16 Circiter idem penè significat, qood *Circa*, sed aptiùs *Circa* ad locum *Circiter* verò ad tempus, aut numerum accommodatur. Plaut. *Mustel.* Redito huc circiter meridiem. Cic. *Attic. lib.* 2. Nos circiter Kalendas aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. Cæs. *lib.* 1. *de bello Gallico.* Ita dies circiter viginti-quinque iter fecerunt. Liu. *lib* 28. Cùm decem circiter millia passuum ab hoste abessent.

Dictio LVIII.

Citra.

1 Citra *contrarium habet* Vltra.
2 Citra *importat* Ante, *dictio verò* Vltra Post.
3 *Extrema inter duo quando ponitur dict.* Citra, *non includit aliquid quod sit extra illa duo extrema.*
4 Citra *quid importet quando ponitur cum copula* Et, *& quid sine ea ostenditur.*
5 *Exceptiua est dict.* Citra.
6 *Inclusiuè aliquando ponitur dict.* Citra.

1 HÆc præpositio contrarium habet *vltra* & illi opposita est. Cæsar. *lib.* 6. *de bello Gallico.* Qui sunt citra Rhenum. Cic. *lib.* 26. *epist.* 4. Is locus est citra Leucadem stadia cxx. Id. 6. *Philip.* Vt exercitum citra flumen Rubiconem. Et ex nostris hoc ipsum tradiderunt Bald. *consil.* 411. *lib.* 5. Rebuff. *in comment. ad l. coterorum,* 160. *vers. citra, ff. de verb. sign. pag.* 554. Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *gloss.* 11. *num.* 69. Vulpel. *de prepos. seu aduerb. signific. sub dict. Circa pag.* 17. Cened. *post pract. quæst. sing.* 43. *in fine.* 2 Nam dictio hæc *Citra* importat ante, dictio verò *Vltra* importat post. Ita Bald. *cons.* 405. incip. *Quidam emerunt, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 251. *num.* 2. vbi *n.* 1. subdit, quòd hæc dictio importat propinquitatem comparatiuè aliquo termino medio existente.

3 Quando hæc dictio ponitur inter duo extrema, videlicet à quo, & ad quod, non includit aliquid, quod sit extra illa duo extrema, veluti si statutum, vel alia dispositio annullet, vel conualidet certos actus celebratos à tali die citra, vsque in præsentem diem, non includit ante terminum à quo, nec post terminum ad quem. Si verò ponatur ad terminandum solum vnum extremum, quia non exprimitur nisi vnum, & tunc si exprimitur extremum de futuro, denotat exclusionem actuum de futuro, & solùm includit actus de præterito; contra quando ponitur ad determinandum solùm extremum præcedens, tunc excludit actus anteriores, & actus futuros includit. Ita post Gemin. *cons.* 18. incip. *Christi nomine inuocato, num.* 4. tradit Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 250. *num.* 1. *cum duobus seqq.* vbi *num.* 4. subdit quod immo de natura dictio à tali tempore, & *citra,* sit limitare tempus ex parte ante, sed non ex post.

4 Illud verò maximè obseruandum est discrimen non paruum adesse, an ista dictio *Citra*, ponatur cum copula *Et*, an sine illa, vel si dicatur *abinde* citra; vel sine dictione *abinde*, quia quando ponitur cum copula veluti, & citra, vel *abinde citra*, tunc denotat continuationem temporis, & dierum ab illo principio temporis, quod est expressum. Grat. *consil.* 12. *n.* 90. *vol.* 1. Bertachin *in repert. iur. verb. citra,* Seraph. *decis.* 1102. Felin. *in cap. licet causam,* 9. *n.* 8. *vers. tertia causa, de probat.* Apostilla ad Abb. *in cap. prudentiam,* 21. *de offic. deleg. num* 5. Natt. *cons.* 69. incip. *Antonius. num.* 2. Rutn. *consil.* 5. *num.* 4. Vulpell. *sub dict. Circa, in vers. citra, pag.* 17. Cened. *d. sing.* 43. *num.* 3. *in princ.*

Et ideo si testis dicat, qoòd talis possedit à decem annis & citra, denotat continuationem possessionis per decem annos, secus verò si non ponatur copula *Et, cap. licet causam, vers. ex præmissis igitur,* & *ibi* Hostiens. & Ioan. Andr. *de probat.* & Anchar. *ibidem num.* 14. Felin. *in cap. quod consultationem, de re iudica num.* 26. *vers. item scias si diceretur à decem diebus, & citra.* Alexand. *cons.* 45. *col.* 2. *& consil.* 118. *col. penult. vol.* 1. Bart. *in l. Celsus, in vlt. col. num.* 23. *&* 24. *ff. de vsucap.* Balb. *de præscript. in vlt. part. num.* 14. Rum. *consil.* 67. *num.* 10. *vers. nam vnus testis, lib.* 1. Caputaq. *decis.* 81. *num.* 2. Mandos. *in gloss. facult.* §. *vendentes, in vers. Abinde, pag.* 161. Card. Tusch. *tom.* 6. *litter. T, conclus.* 273. vbi dicit, quòd testes deponentes à decem annis citra, non concludunt de tempore Ioan. Baptista Bou. *in tract. de statutar. vrbis præscrib. gl.* 24. *num.* 9.

n.9.& 10.fol.287.Cened.d.sing.43.num.3.post princ. Vide si proferatur hæc dictio à teste sine copula *Et*, verificari in vsu facto per vnam diem tantùm probant l.1.§ *quod autem*,& ibi Bart.ff.de aq.quotid.Alex. cons.108.num.7.lib.2. Maresc.var.resol.lib.2.cap.100. n.15.Stephan.Gratian.discept.forens.c.681.n.45. Et fuit dictum *in Burgen.decimarum* 10.Maij 1597.coram *Orano*, vbi pariter fuit resolutum idem operari quod copula *Et*, iuncta huic dictioni si loco illius adiungatur alia temporis continuatiua, videlicet *semper*, *perpetuò*,& similes.

5 Regulariter hæc dictio *Circa*,est exceptiua,& ponitur pro *Prater*, seu *Sine*.Plin.lib.3. Citra fastidium nominare,id est,sine fastidio,l.si bona fidei,ff.de petitione hared.l.final.ff.de collat.l.1.ff.de feriis,l.post rem, ff.de transact.l.nec filius,ff.de rebus creditis, cum aliis citatis per Rebuff.in d.l.caterorum,verf.Citra, & per Cened. d.sing.43.n.1. vbi etiam subdit, istam dictionem aliquando exponi,id est, *Contra*, interdum pro *Sine*,& nonnunquam pro *Ante*.

6 Interdum inclusiuè ponitur, cap. licet, de probat. Cosm.in pragm.sanct.tit.de collat.verb.Citra, §.ne tamen,pag.121.Vulpell.citato loco, Cened. d. sing. 43. n.4.vbi ex Bald.in l.falsus,num.7.de furt.ait,quod ista dictio *Citra*,est nota veritatis.

DICTIO LIX.
Clam.

1 *Ablatiuo , & accusatiuo iungitur prapositio* Clam.
2 Clam *non verificatur in re coram multis acta*.
3 Clam *id fieri dicitur,quando publicè fieri potest,& occultò conficitur*.
4 Clam *factum dicitur,quoties ita fit,vt ad eos,quorum interest,notitia peruenire non possit*.
5 *Alienatio clam facta dicitur cùm eam quisquam obcultat,ne aduersario innotescat*.
6 *Contractus clam fieri dicitur, vbi instrumentum de eo confectum occultum remanet, nec publicatur*.

1 HÆc præpositio ablatiuo & accusatiuo iungitur. Terent. *in Andr.* Nec clam te est. Quandoque inuenitur non seruens casui. Virgilius lib.1. Æneid.

2 Non verificatur in re coram multis acta, ex adductis per Menoch.cons.38.n.34.

3 Planè clam id fieri dicitur quando id publicè fieri potest, & occultò conficitur,vt in matrimonio scribit Iureconf. in l.fin.ff.de ritu nupt.& in l.1.C.de interd.matr. Masc. de prob.concl.531.n.43. Menoch. de præsumpt. lib.5. præsumpt. 3. n.107. qui illic scribit simile esse in eo qui non rectà,& publica via incedit, sed insolita clandestinè.

4 Et clam factum dicitur, quoties ita fit,vt ad eos, quorum interest, notitia peruenire non possit, Bart. in l.2.C.de his,qui ex publ. Felin.in cap.consuluit,n.20. de offic.deleg.Dec.cons.399.n.19.Franc.Molin.de ritu nupt. lib.2. different.11. in princ. Petr. Henriq. resp. opusc. 2. sub num.3. [Clam fieri quando quid dicatur, vide Hermosil ad l.2.gloss.6.n.22.tit.4.& l.57.glos.3. n.27.tit.5.p.5]

5 Alienatio igitur clam facta dicitur,cùm eam quisquam occultat, ne aduersario innotescat, l.3. §. fin. ff.quod,vi,aut clam. Alciat .in l. post contractum,n.30. ff.de donat.vbi Pier.& Annibal.post Bar.n.7. Franc. Molin. d.differ.11.n.10.

6 Clam itidem fieri dicitur contractus, qui vbi instrumentum de eo confectum est,occultum remanet, nec publicatur Alciat. in d.l.post contractum,n.50.& seq. Ruin. cons.128.n.5.lib.4. & cons.51.n.15.& cons. 149.num.7.lib.5.Francisc.Molin.d.different.11.n.11. Menoch. de arbitr.casu 194.n.19.& 20.qui post Plot. in l.si quando,n.327.C.vnde vi, plurimum in iis iudicis arbitrio tribuit.

DICTIO LX.
Commando.

1 VErbum hoc inducit mandatum; vt *in l. si non remunerandi*, §.enim quidam,ff.mandati, notat Nicol.Mozz. de contract.tit.mandati,cap.de substant. mandati n.9.

DICTIO LXI.
Committimus.

1 *Alterationem non importat verbum* Committimus *sed excitationem iurisdictionis*.
2 *Delegatam iurisdictionem non importat verbum* Mandamus.
3 *Ordinarij iurisdictio alterata non censetur clausulam* Committimus, *&* mandamus.
4 Committere,*&* conferre,*in quo differunt*.

1 VErbum hoc non importat alterationem, sed excitationem iurisdictionis, vt per Felin. in cap.licet in corrigendis,de offic.Ordin.num.1.vers.adde, vbi Bald. in vers.quia semper, Matthes.sing.80. Mart. de claus. p.1. claus.186. aliàs 227. in vltima impress. num.4.vbi n.5.subdit,quòd verbum *Mandamus* non

2 importat delegatam iurisdictionem,& n.6. post Ferret.consil.204. à num.19. ad finem, dicit, quòd per hanc clausulam *Committimus*, & *Mandamus*, non

3 censetur alterata iurisdictio Ordinarij Quando verò post hoc verbum *Committimus*, sequitur aliud, & *delegamus*, tunc iudex fit delegatus, ex adductis per Stephan.Gratian.Marchia decis.44.n.9.

4 *Committere*,& *Conferre* differunt: nam ad tempus committitur aliquid alicui; in perpetuum verò confertur,gloss. verb.committere,in Clement.vnica,de suppl end.neglig.Prælat. Lap. de hospital.n.23. Galganet. de different.indiuid.lit.C,n.45.

DICTIO LXII.
Commodè.

1 DIcitur id fieri *commodè*, quod salua dignitate, & sine incommodo promittentis fieri potest, l.nepos Proculo,ff.de verbor.signific.quod in specie ad dotis promissionem à socero factam deducitur ab Alciato ibi, Ioan.Andr.in cap.1.§.fine,de statu Regul. lib.6.capit hanc dictionem,id est,sine pecunia,quem probat Lara in l.si quis à liberis,§.sed si filius,num.81. ff.de liberis agnoscend.ita Vulpell.de prapos.& aduerb. signif.sub hac dict.pag.17.

2 *Commodum* aduerbium, pro *Commodè*, siue *Opportunè*,vsurpari solet.Plaut. *Mercat.* Si isthac ibis, commodùm obuiam venies patri. Cic. *Attic.lib.*13. Commodùm discesseras heri, cum Trebatius ad me venit.Idem *Attic.lib.*10.Commodùm ad te dederam literas

literas de pluribus rebus, cum ad me bene manè Dionysius fuit.

Dictio LXIII.
Concedere.

1 *Generale est verbum* Concedo, *vim sumens à natura rei, cui adiicitur.*
2 *Casus omnes comprehendere aptum est verbum* Concedo, *secundùm subiectum materiam.*
3 *Donationem, & dominij translationem importat verbum* Concedo.
4 Concedere *&* Cedere, *in quo differant, ostenditur.*

1 VErbum hoc generale est, vim sumens à natura rei, cui adiicitur, Bald. *in l. non ambiguitur, in fin. ff. de legib.* Socin. sen. *cons. 93. num. 1. lib. 4.* Alexand. *in l. si quis antea, num. 18. ff. de acquir. possess.* Ias. *in l. quod principali, num. 4.* post gloss. *ff. de constitut. pecun.* quos refert, & sequitur Flamin. Paris. *de confidenc. benefic. q. 34. n. 50.* vbi *n. 51.* post alios subdit, quod est aptum comprehendere omnes casus secundùm subiectam 2 materiam. Vt plurimum autem importat donationem, & dominij translationem, vt per Sebast. Medic. 3 *de compensat. q. 22. num. 2.* Brunonem à Sole *in locis communib. litt. V, n. 38.* Menoch. *cons. 191. n. 8. & de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 34. n. 31.* Farinac. *in praxi crim. p. 4. cons. 95. n. 6.* & Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 82. n. 15. & cap. 938. n. 2. cum seqq.* Flamin. Paris. *d. q. 34. n. 51.*

4 *Concedere*, & *Cedere* differunt quia *concedere* est temporarium, *cedere* verò perpetuum gloss. *verb. portentibus, in l. ad eum, ff. de donat.* Galganet. *de different. ondiuid. lit. C, num. 42.*

Dictio LXIV.
Concorditer.

1 IN omni dispositione, in qua aliquid per plures concorditer fieri debet, intelligitur nemine discrepante, maximè in materia contractus, & stricti iuris. Ita gloss. *in cap. cupientes, §. ad hac, de elect. lib. 6.* gloss. *verb. concorditer, in Clem. ne Romani, de elect.* Ias. *in l. de fideicommiss. C. de transact.* Alexand. *cons. 124. incip. In causa, n. 2. & 3. lib. 2.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. n. 4.* Car. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 253.* Vulpel. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 17.* vbi ex Abb. subdit, non posse dici concorditer factum, etiam è collegio, quod fit aliquo discrepante, nisi esset factum absente minori parte.

Didtio LXV.
Confestim.

1 Confestim *significat, vt quid cùm primùm possit, vel iudicis copia haberi valeat, fiat secundum subiectam materiam.*
2 Confestim, *cum aliquo temporis temperamento accipienda est ratione subiectæ materiæ.*
3 Confestim *quando à lege profertur, intelligitur statim, & immediatè ad sustinendum actum, cum interuallo verò quando ponitur ad aliquod factum affirmatiuè.*
4 Confestim *fieri dicitur aliquando, si fiat intra annum.*
5 Confestim *idem significat quod ipso iure.*

1 SIgnificat hæc dictio vt quid cùm primum possit vel iudicis copia haberi valeat, fiat secundùm subiectam materiam, *l. 2. confestim ff. ad senatuscons. Trebell.* vbi Bart. Aret. *in §. alienum, num. 44. Instit. de act. & in § quemadmodum, num. 4. Instit. ad senatusconsul. Trebell.* qui ex interpretatione, & benignitate potius, quàm ex vi huius dictionis, secundum subiectam materiam, illam accipiunt, id est, intra annum, mitigato rigore *de §. confestim*, refert Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Commodè, vers. confestim, pag. 18.* 2 Vnde cum aliquo temperamento temporis accipiendam esse, per *l. procuratorem, ff. de procur.* obseruat Rebuff. *in comment. ad l. anniculus, 134. vers. idem, in dict. confestim, ff. de verbor. signific. pag. 507.* & hanc dictionem *Confestim, illico, mox statim, continuò, incontinenti*, & similes intelligi cum temperamento ratione subiectæ materiæ, tradit Gonzal. *ad reg. 8, Cancellar. gloss. 6. §. 1. in annot. contra nullit. num. 217.*

3 Et verò in hac materia certa aliqua regula dari possit, obseruandum duxi, quod quando ista dictio profertur à lege, intelligitur statim, & immediatè, & sine vllo medio; & hoc, quando ponitur ad sustinendum actum. Si verò ponatur ad aliquod factum affirmatiuè, tunc potest intelligi cum interuallo, Raphaël. Cuman. *in l. de pupillo, per eum text. & ibi* Ias. *n. 1. ff. de noui operis, nunc.* Bermond. *in tit. de publ. concubinar. in verb. statim, n. 2. pag. 217.* Aloys. Ricc. *in decis. curiæ Archiepisc. Neapol. p. 2. decis. 288. n. 12.* 4 Cened. *post lib. practic. & canonic. q. sing. 74. num. 4.* vbi subdit aliquando dici confestim fieri, si fiat intra annum.

5 Denotat idem quod *Ipso iure* Bart. *in authent. incestas, C. de incestis nupt.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n. 94. C. de reuoc. donat.* Cened. *d. sing. 74. num. 5.* Aloys. Ricc. *d. decis. 288. num. 13.* Sayro *in Clauis Regia, lib. 3. c. 8. n. 27.* Monet *de distrib. quotid. p. 3. q. 7. à 35.*

Dictio LXVI.
Constare.

1 Constare *dicitur id quod palam est, & palam esse dicitur.*
2 *Iudici de iure alterius tunc dicitur, constare, quando omni dubitatione caret, quod ille ius habet.*
3 Constare *non dicitur id quod in scriptura literaliter non continetur.*
4 Constare *aliquid, aut apparere non dicitur, si nondum testes sunt examinati, licet iurauerint.*
5 *Iudici* constare *nunquam dicitur de iure partium si sententia sit lata in contumaciam.*
6 Constare *potest aliquid sine per instrumenta, aut testes, etiam per sententiam, aut aliam claram probationem.*

1 COnstare dicitur quod palam est, & palam esse dicitur id, quod apud omnes est, vel maiorem partem hominum loci. Ita post Zabarell. *cons. 69. in fine* tradit Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. litt. C, conclus. 781. num. 1.* vbi *num. 2.* post Rom. *consil. 329. incip. Præsens consultatio, num. 10.* subdit, quod tunc dicitur de iure alterius iudici constare, quando omni dubitatione caret, quòd ille ius habet; vel è con

è conuerso quòd ius non habet, & *n.*3. quòd iura partium dicuntur constare, quando ambarum partium mutua discreptatione pandontur.

3 *Constare* verò non dicitur id, quod in scriptura literaliter non continetur, licèt virtualiter eliciatur: & ideò dispositio relatiua ad id, quod, constat in libris, non quæratur, nisi constet per scripturam apparentum. Ita Gemin. *consil.*25.*num.*4. *vers. demonstrat.* Card. Tusch. *d.tom.*2. *litt.D, conclus.*255. *num.*1. vbi *num.*3. extendi, non dici constare aliquid, nec apparere si nondum testes sunt examinati, licèt iurauerint; secùs, si sunt examinati, licèt non publicati.

4

5 Nunquam dicitur constare iudici de iure partium, si sententia sit lata in contumaciam, etiam si illa pars, quæ non fuit contumax, produxerit iura sua; argum. *c. error*, 8. *dist.* vbi dicitur, quòd tunc opprimitur veritas, atque certitudo, cùm altero contendente alter minimè se defendit. Roman. *d. conf.* 329. *n.* 10. & 11. Card. Tusch. *d. lit. C, concl.* 781. *n.* 4.

6 Verbum *Constare* verificari potest siue per instrumenta, aut testes siue etiam per sententiam aut aliam claram probationem constet. Ita Feder. de Senis *conf.* 157. incip. *D. Inquisitori*, Petr. Henriq. *resp. opusc.* 2. *sub n.* 4. Mascard. *de probat. concl.* 75. *n.* 21. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. C, concl.* 782. *num.* 1. vbi *n.* 2. post Bald. *cons.* 165. incip. *Verba, n.* 3. *vers. deinde, lib.* 2 subdit, quòd importat tempus futurum, & etiam proximum, & præsens.

Vnde intelligi posse tam de notitia iudiciali, quàm extraiudiciali tradit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar.* §. 7. *proœm. n.* 233.

Dictio LXVII.
Constituimus.

Verbum hoc non importat præceptum, vt post Sayr. *in clavi Regia, lib.* 3. *c.* 7. *n.* 28. tradit Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 40. *in med.*

Dictio LXVIII.
Continuò.

1 *Moram omnem tollit dict.* Continuò, *& idem significat quod* Statim.
2 *Dict.* Continuò, *debet intelligi ciuiliter, id est,* horis, & temporibus competentibus.
3 *Priuilegium concessum illis de comitatu qui per decem annos continuò habitauerint in ciuitate, intelligitur etiamsi habitantes ciuitatem tempore messium, & vindemiarum iuerint in comitatum cum familia ad faciendum recollectas.*
4 *Ciuis qui continuò tenetur habitare, implet si habitet etiam per tres menses in rure singulis annis.*
5 *Obligatus ad continuam residentiam, intelligitur horis congruis, & salua necessitate, vel infirmitate.*
6 *Iudicis arbitrio relinquitur, quando dicatur aliquid* continuò *esse factum.*
7 *Verba,* Continuò amittat, *denotant ipso iure.*

1 Omnem moram tollit; & idem significat, quod *Statim* Cic. *Pro Quint.* Ignis in aquam coniectus continuò extinguitur. Terent. *Heaut.* Continuò hic adero. Idem *Eunuch.* Hos priùs introducamus postea continuò exeo, *l. apud Aufidium ff. de opt. leg. l. qui vxore ff. de instructo, vel instr. leg.* *cap. ceterum,* vbi Abb. *num.* 4. *de rescript.* Grilland. *de haret. lib.* 1. *q.* 5. *num.* 12. *vers. res*, Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. commodè, vers. continuò, pag.* 18. Petr. Enriq. *resp. opusc. sub n.* 5. Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. singul.* 74. *n.* 1.

2 Verùm licet ista dictio exigat, vt non fiat temporis interuallum, & de sui natura denotet, id est, sine interuallo, tamen debet intelligi ciuiliter, id est horis, & temporibus competentibus. Apostill. ad Abb. *in proœm. Decretal. verb. Rex pacificus, n.* 3. *vers. sine intermissione.* Cosm. *in pragm. st. sanct. tit. de caus. in princip. in verb. iugiter, pag.* 107. *& seq.* Cald. *cons.* 88. *vers. item illud verbum, quod est,* 8. *de offic. leg.* Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *litt. C, concl.* 977. *n.* 3. Dominic. *in proœm. sexti,* §. *sacrosancto,* Petr. Enriq. *sub d. num.* 5. Surd. *cons.* 313. *num.* 24. Cened. *d. sing.* 74. *n.* 2.

3 Vnde priuilegium concessum illis de comitatu, qui per decem annos continuò habitauerint in ciuitate, intelligitur, etiamsi habitantes ciuitatem tempore messium, & vindemiarum iuerint in comitatum cum familia, ad faciendum recollectas: quia ex quo reuersi sunt ad ciuitatem, dicuntur continuò habitasse. Ita Ioan. de Imol. *consil.* 6. *in fine* quem refert Card. Tusch. *de conclus.* 977. *num.* 5. nam

4 ciuis, qui continuò tenetur habitare, implet, si habitet etiam per tres menses in rure singulis annis, Apostill. ad Rom. *cons.* 264. *in vers. circa secundum,* Card. Tusch. *vbi supra, num.* 6. vbi *num.* 7. post Rom. *cons.* 263. & 264. *num.* 3. *vers.* 2. subdit, continuò dicitur quem habitasse, licèt ex iusta causa fuerit absens, puta pestis, vel infirmitatis.

5 Hinc etiam euenit, vt obligatus ad continuam residentiam intelligatur obligatus horis congruis, & salua necessitate, vel infirmitate, Calder. *cons.* 88. *vers. item illud verbum*, aliàs 8. *de offic. legati*, Card. Tusch. *d. concl.* 977. *n.* 2.

6 Demum arbitrio iudicis remittitur, quando dicatur aliquid continuò esse factum, Alciat. *in l. detestatio, ff. de verb. signif.* Ancar. Regten. *p.* 1. *q.* 48. *n.* 5. & 6. Cened. *d. sing.* 74. *n.* 2. *in fine.*

7 Verba illa, *continuò amittat*, denotant ipso iure vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 102. *C. de reuocand. donat.* Cened. *d. singul.* 74. *num.* 3. Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepiscopalis Neapolitana, p.* 2. *decis.* 288. *n.* 11. Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *q.* 7. *n.* 36. & 37.

Dictio LXIX.
Conuenit.

1 Verbum hoc redactum in scripturam, significat pactum nudum, vt notat Ceual. *commun. contra commun. q.* 114. Et licèt in scripturam redactum non sit, importare stipulationem, tradit Suar. *tom.* 2. *comm. opin. lib* 9. *tit.* 34. *n.* 363.

Dictio LXX.
Contra.

Contra aduerbium sæpe est, quia sine casu ponitur, Cic. *lib.* 14. *epist.* 18. Vtrumque contra accidit.

Pro

Pro dictione *Preter* aliquando, ponitur gloss. *in auth. hent. quaeri, C. de sacro sanct. Eccles.* Grat. *dict.* 33.

Saepe vsurpatur pro *Econtra*. Cic. 5. *Tuscul.* Vt hi miseri, sic contra illi beati. Idem 2. *Acad.* Vt aliae probabiles videantur, aliae contra. Tursellin. *de particulis Latinae orationis, cap.* 38.

Dictio LXXI.

Coram.

1 *Proximitatem significat, ad certásque personas refertur dict.* Coram.

2 *Praesentiam non solùm personalem, sed etiam intellectualem, & operatiuam importat dictio* Coram.

1 Refertur ad certas personas, proximitatémque significat, ex adductis per Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. commodè, vers. coram, pag.* 18.

2 Importat etiam non solùm praesentiam personalem, sed etiam intellectualem, & operatiuam. Sic *in l. diem proferre, §. coram. ff. de receptis arbitris, l. si quis mihi bona, §. coram Titio,* iuncta gloss. *ff. de acquir. her. cap. 1. in primis,* vbi gloss. *verb. ipso praesente, q.* 7. cum aliis de quibus per Auendan. *ad l. 44. Tauri, gloss.* 14. *num.* 3.

Dictio LXXII.

Credere.

1 *Fictionem denotat verbum* Creditur.

2 *Praesumptionem aliquando significat verbum,* Creditur.

3 *Testis deponens per verbum* Credit, *non affirmat, nisi addat causam sufficientem.*

4 *Consulens, vel sententiam proferens per verbum & non affirmat.*

5 Credere, *&* Deponere, *ia teste differunt.*

6 Credo, *verbum, in positionibus facit veram confessionem.*

1 Fictionem denotat hoc verbum, ex adductis per Tiraq. *de retract. comment. §. 1. gloss. 6. num* 17. & Menoch. *de praesumpt. lib. 6. praesumpt.* 17. *n.* 15.

2 Praesumptionem aliquando significat, vt *in l. consituntur in princ. ff. de iure codicill. & in cap. quosdam,* vbi gloss. *de praesumpt.* notat Menoch. *d. praesumpt.* 12. *num.* 27.

3 In teste non affirmat, quamvis dicat, Scio, quia credo: vel, Credo pro certo: etiam stante consuetudine, vt per Mascard. *de probat. concl.* 458. *à princip.* quem refert Card Tusch. *tract. conclus. tom. 2. lit. C, conclus.* 1070. limitantes, nisi addat causam sufficientem; item in consulente, & in iudice sententiam proferente, quia affirmant.

4 Vnde in teste *Credere* & *Deponere* differunt vt per Galganet. *de different. individ. lit. C, num.* 106. & tunc semper quis potest probare contrarium, absque eo quòd sibi contrarius dicatur, ex adductis per Vual. de Camb. *in tract. claus. pag.* 161. *col.* 1.

5 In positionibus verò facit veram confessionem, cùm in hac materia sit veritatis expressiuum, de quo tamen vide Rot. Genuen. *decis.* 48. *n.* 1. Surd. *decis.* 17. *num. 9. & decis.* 58. *n.* 13. & 14. Seraphin. *de priuil. iuram. priuil.* 11. *à princ.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap.* 109. *num. 6. cum seq.* & *cap.* 105. *num.* 5. Amat.

Rodetic. *in pract. de modo, & forma examinandi processum, cap. 7. n.* 63. & 64.

Dictio LXXIII.

Cuique.

1 *Distributiua vim habet dict.* Cuique.

2 *Collectiua est dictio* Cuique, *requirens concursum omnium, & tribuens rem cuilibet in solidum.*

3 *Restrictionem non recipit dict.* Cuiusque.

4 *Verba,* Cuiusvis ex nominatis, *importat in substitutione reciprocam.*

1 Datiuus hic casus ex relatiuo *Quisque,* vim distributiuae habet, ex notatis per Surd. *consil.* 362. *num.* 18. Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.* 13. *n.* 47. vbi subdit, quòd per hanc dictionem non videtur concessum ius accrescendi.

2 Et est collectiuus, requirens concursum omnium & tribuens rem cuilibet in solidum, *l. hoc articulo,* vbi Bart. *ff. de hered. instituend. l. Balista, ff. ad Trebell.* Tiraq. *de retract. lign.* §. 31. *gloss.* 1. *num.* 12. notat Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. commodè, vers. cuique, pag.* 18. vbi subdit, quòd dicitur distributiua fauore institutionis.

3 Vnde in genitiuo casu *Cuiusque,* tanquam vniuersalis non recipit restrictionem, Alex. *consil.* 118. incip. *In casu, a. 5. vers. & tanto magis, lib.* 5 quem refert. Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl.* 397. *num.* 21. vbi *n.* 22. post Alex. *consil.* 100. incip. *Super primo, num. 3. vers. sed praedictis non obstantibus, lib.* 7. subdit, quòd dictio *Cuiusvis ex nominatis* importat in substitutione reciproca, quae solam vulgarem

4 continet, vt necessariò contineatur compendiosa annexa: & in singulos sit facta substitutio.

Dictio LXXIV.

Cuiuslibet.

1 *Vniuersalis est dict.* Cuiuslibet, *omnia comprehendens.*

2 *Distributiua est dict.* Cuiuslibet *& attribuit cuilibet in solidum.*

3 *Relictum si fiat cuilibet ex consanguineis, omnes admittuntur.*

4 *Legatum factum familiae, & cuilibet de familia, censetur factum omnibus in solidum, & ordine successiuo.*

1 Genitiuus hic casus ex relatiuo *Quilibet* est vniuersalis, omnia comprehendens, gloss. *verb. quaelibet alias, in l. omnes. C. de quadriennij praescript. & in Clem. 1. verb. qui nis alia de re iudicata,* Ioan. Franc. de Ponte *decis.* 3. *n.* 4. Gloss. *resp. 1. part. 1. n.* 185. vbi idem dicit de verbo *Cuiuscunque,* & citat Cephal. *consil.* 451. *n.* 35. 58. & 59. & Decian. *consil.* 44. *num.* 5. *vol.* 4.

2 Distributiuus est, & attribuit cuilibet in solidum, ex adductis per Parif. *consil.* 49. *n.* 3. *& seq. vol.* 2. & per Bertaz. *de claus. instrum. claus.* 11. *gloss.* 2. *n.* 1.

3 Vnde si cuilibet ex consanguineis fiat relictum, omnes admittuntur, quia dictio haec est vniuersalis, & distributiua. Ita Castr. *consil.* 384. incip. *Notandum est, num. 1. in fine, & num. 2. vers. sed nos sumus in casu, lib.* 1. vbi quòd est vniuersalis distributiua.

4 Et legatum factum familiæ, & cuilibet de familia censetur factum omnibus in solidum,& ordine successiuo,sequitur Card. Mant. *de conect.vltim.volunt. lib.8.tit.12.num.3.vers. & si relictum*, quem refert Card.Tusch. *pract.concl.tom.2. lit.D, conclus.397. num.23.*

Dictio LXXV.
Cum.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Tempori sæpè dict.* Cum *adhibetur.*
3 *Conditionem denotat dict.* Cum *quando ea vtimur loco dict.* Si.
4 *Conditionem importat dict.*Cum, *si adiicitur verbo futuri temporis.*
5 *Causam, vel demonstrationem inducit dictio* Cum *quando adiicitur verbo futuri temporis.*
6 *Copulatiua est,& coniunctionem inducit dict.* Cum *quando ea vt præpositione vtimur,& loco copulæ,* Et.
7 *Dictio* Cum, *magis coniungit, quam coniunctio* Et.
8 *Dict.* Cum, *quando ponitur inter res,quarum vna alteri accedere non potest, tunc coniungit æquè principaliter,non autem accessoriè.*
9 *Accessoriè coniungit dictio* Cum, *quando ponitur inter res, quarum vna erat accessoria ad aliam.*
10 *Accessoriè non coniungit,sed principaliter,quando dict.*Cum, *ponitur inter personas.*
11 *Dict.*Cum,*quando coniungit per modum accessorij, tunc si principalis dispositio est nulla, nullum est quoque accessorium.*
12 *Restituere si qui promittat domum cum melioramentis,melioramenta veniunt accessoriè.*
13 *Statutum disponens quod mulier cum hæreditate non nubat forensi, non habet locum si nubat sine hæreditate.*
14 *Accessoriè ita coniungit dict.* Cum, *vt aliquando duas personas ponat pro vna, quando eum dicta dictione iungatur.*
15 *Testator si legauerit fundum cum peculio, si legatum in fundo erit nullum, erit etiam nullum in peculio.*
16 *Hæreditatis in venditione, cui adiectum est iuspatronatus,operatur dict.* Cum, *vt idem iuspatronatus simul cum hæreditate in venditorum transeat.*
17 *Dict.*Cum,*ponitur inter similia,vel parum distantia.*
18 *Demonstratiuè potius quàm taxatiuè stat dictio* Cum, *posita inter diuersas rationes.*
19 *Repetitionem de sui natura inducit dict.*Cum.
20 *Fictionem, & fraudes tollit dictio* Cum *effectu.*

1 De vi, & effectibus huius dictionis, vide Alber. *in suo Dictionario,verb.Cum*, & Firman. *in suo Repertorio,eo verb.* Ioan.Andr.*in cap. nullus, num.*10. *cum seqq. ff. de reg.iuris*, Luc.de Peñ. *in l.vnic*, 1. *col.* 15. *vers. de præpositione Cum, C. d. Decurionibus lib.*10.Mandos.*in gloss.facul..§.habita, in verb. Cum,* Bertax.*de clausul.instrum.claus.4. gloss.*22. Vulpell. *de præpos.& aduerb.signif.sub hac dict.pag.*18. Tursel. *de particulis Latinæ orationis,cap.*39.Card.Tusch.*pract. conclus.tom.2.lit.C,concl.*583.*n.*16.*cum seqq.& lit.D, concus.*257.*&* 258.Galganet.*in tract.de condit.& demonstr.p.*1.*cap.*5.*n.*2.*&* 2.*& p.*2.*cap.*1.*q.*2. Grat. *de dictionib.dict.*34.Cened.*post lib.pract.& canonicarum quæst.sing.*9.

2 Sæpè dictio *Cum* tempori adhibetur, Cic.*lib.*13. *epist.* 3. Scis profectò fuisse quoddam tempus, cùm homines existimarent, &c. Idem *lib.* 15.*epist.* 14. Multi enim anni sunt, cùm ille in ære meo est Idem *lib.* 3.*epist.*3. Vltimum diem illum videam, cùm tibi gratias agam. Idem *pro Planc.* Nunquam obliuiscar noctis illius, cùm tibi vigilanti pollicebar, &c. Sic etiam in iure, quando hac dictione vt aduerbio vtimur, illa tempus significat, ad nota *in l. qui promisit, ff. de cond. indeb.& in l.quocumque §.final.ff.de verbor.obl.* Ias.*in l.si ancilla,n.*1.*cum seqq. ff.de leg.*1. Grat. *cons.*103.*n.*7.*vol.*2. Mandos.*in gloss. facult.§.habita in verb.Cum,pag.*133.*col.*2. Vulpell. *citato loco.* Cened.*d.sing.*9.*n.*2.

3 Quando dictione *Cum* vtimur, loco dictionis *Si*, tunc denotat, & inducit conditionem, & tantum valet,quantum dictio *Si*, vt est text. *in l. qui promisit,ff.de condict.indeb.& in l.cuicunque,§.non solum, & in l. huiusmodi stipulatio,ff.de verbor. obligat.* Dec. *cons.*401. Cephal.*cons.*22. *n.*4. *vol.*1. Paril.*cons.*19. *num.*12.*vol.*2. Grat. *cons.*1.*n.*94. *vol.*1. Cald. Pereira *de potestate eligendi,cap.*2.*num.*16. Decian. *cons.*34. *num.*43.*lib.*3. Vulpell.*citato loco*, Cened. *d. sing.*9. *num.*3.

4 Et demum importare conditionem, si adiicitur verbo futuri temporis, tenent Cuman. *consil.*601. incip. *Petrus boras,num.*3.*vers.ad secundum*, Roman. *cons.*438.*num.*4. vbi ait,quod dictio *Cum* adiecta futuro, licèt sit causa, tamen habet effectum conditionis, Alex. *cons.*55. incip. *Viso titulo,in princ.lib.*2. vbi dicit, quòd in testamento hæc dictio adiecta in certo termino semper importat conditionem;pro vt si pater legat filiæ,cùm nupserit, refert Card. Tusch. *d.lit.C,concl.*583.*num.*17.*&* 18.*& d.lit.D,concl.*257. *num.*10.*&* 11.[Galgan.*de condit.p.*2.*c.*1.*q.*2.Franc.de Barry *de success. testat & ab intestat. lib.*17. *tit.*2. *num.*3.]

5 Limita, quando adiicitur verbo præteriti temporis,quia tunc inducit causam, vel demonstrationem Cuman.*d.cons.*61.*num.*2. Roman. *d. cons.*438. *n.*3. *vers.quoad secundam*, vbi dicit, quòd hæc dictio adiecta verbo præteriti, vel præsentis temporis, importat causam, & *n.*4.subdit, quòd siue sit de præterito,siue de præsenti, importat causam,quæ non vitiat, licet deficiat. Si verò iungatur tempori de futuro,licèt sit causa,& non conditio,tamen habet effectum conditionis,& defectus vitiat sicut si esset conditio. Refert Card. Tusch.*d.concl.*583.*n.*19. *&* 21. *& d.concl.*257.*n.*11. vbi *n.*12. subdit,quòd in dubio potiùs demonstrationem, quàm conditionem debet importare.

6 Sed quando hac dictione vtimur vt præpositione & loco copulæ *Et*, tunc est copulatiua, & coniunctionem inducit, *l.Titia textores,§.nihil differt. ff de leg.*1.*l.si ita fuerit.ff.de manumiss.testam.l.si quis legauerit,ff.de verbor.signif.* Ias.*in l.si ancilla,num.*1.*&* 2. *ff.de leg.*1. Dec.*consil.* 401. *num.*1. Paris. *consil.* 19. *num.*12.*col.*2. Rum. *consil.*138. *num.*10. Rip.*lib.*1. *respons.cap.*3.*num.*26. Mandos.*in gloss.facult. §. habita,in vers.Cum, pag.*232.*& seq. & in §.& in ipsa, in vers.Cum, pag.*290. Cassan.*in consuetud. Burgund. rubr.*2. *§.*1. *in vers.in consisque, num.*1. Arundan. *de exequend.mandatis,p.*1.*cap.*19.*num.*6. Vulpell *citato loco,* Cened. *d sing.*9.*num.*4. & vniformiter copulat. *l.si legatarius,§.cum ita,ff.de legatis* 3.Surd.*d.decis.*8. *num.*8.

Immo

7 Immò hæc dictio magis coniungit, quàm dictio, *Et*, quia aliud est dicere, Titius, & Mæuius venerunt Romam, & Titius cum Mæuio venit Romam: primo enim casu non est necessarium pro veritate propositionis quòd simul venerint; secus verò in secundo casu, in quo etiam videtur demonstrata qualitas temporis, sicut & aliud est dicere, instituo filium cum nepote. Pro quibus vide Doctores *in l. Gallus, §.1. ff. de liber, & posthumis*, Lancell. Polit. *in tract. substit. vbi de vulgar. p.2. num.23.* Menoch. *de præsumpt. lib.4. præsumpt.70. num.10. & 32.* Mandos. *in d. gloss. facult. §. & in ipsa, vers. Cum, pag.291.* Surd. *de alim. tit.2. quæst.7. num.5. cum seqq. & decis.8. num.9.* Cened. *d. sing.9. num.8.* benè Castr. *cons.455. num.3. lib.2.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.258. num.17.* vbi ait, quòd dictiones *Cum, Vnà, Simul*, & similes, semper magis copulant, quàm dictio, *Et*, quia dictio, *Et*, perdit virtutem copulandi in iis, in quibus datur ordo successiuus; aliæ verò semper copulant etiam in iis, in quibus datur ordo charitatis, vel ordo iuris successiuus.

8 Verùm, vt meliùs & clarius percipi possit quæ sit vera, & realis differentia inter hanc dictionem, & coniunctionem, *Et*, ac proinde quando hæc dictio coniungat, & copulet accessoriè, quando verò æquè principaliter, distinguendum duxi cum Ias. *in d. l. si ancillas, num.1.* quòd quando ista dictio, *Cum*, ponitur inter res, quarum vna alteri accedere non potest, vt lego domum cum vinea, tunc coniungit æquè principaliter, non autem accessoriè, & nulla est differentia inter dictionem hanc, & coniunctionem *Et*, prout ex text. *in d. l. Titia textores, §. nihil*, tradunt Cassan. *citato loco*, & Dec. *in auth. ingressi, num.23. vers. in gloss. C. de sacros. Eccles.* Cened. *d. singul.9. n.5.*

9 At quando ista dictio ponitur inter res, quarum vna erat accessoria ad aliam, tunc coniungit accessoriè, *l. si quis ancillas*, vbi Ias. *num.1. ff. de leg.1. l.1.2. & 3. ff. de peculio legato.* Dec. *in d. authent. ingressi, n.23.* vbi declarat quid differat dedicare se cum suis bonis Ecclesiæ, vel se, & sua bona Bertazol. *de clausul. instrum. claus.26. gloss.4. num.1.* Castr. *cons.377. ante num.2. part.1.* Alexand. *cons.193. incip. Ex themate, num.5. lib.2. & cons.75. incip. Viso themate, num.6. lib.7. cons.114. num.4. & 5. lib.4.* Vulpell. *citato loco, num.1.* Ioseph. de Sesse *Aragon. decis.124. num.20.* Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.237. num.4.* vbi *num.5.* post Gemin. *consil.32. col. fin. vers. quod autem ad cessionem*, extendit hoc, in tantum esse verum, vt si principalis dispositio sit nulla, sit etiam nulla dispositio copulata cum dictione *Cum*, tanquam accessoria.

10 Demum quando hæc dictio ponitur inter personas, non coniungit accessoriè, sed coniungit principaliter. Ita Bald. *cons.409. incip. Concessus fuit, lib.1. quod duplicatur, cons.408. lib.5.* vbi dicit, quòd habens saluum conductum eundi, & redeundi cum decem equis, & bonis, potest etiam mittere vxorem, quia dictio *Cum*, complectitur vxorem, licèt sit principalis, & non accessoria. Socin. *consil.40. num.1. vol.1.* vbi dicit, quòd ista dict. *Cum*, posita inter personas, operatur per modum copulæ, & idem quod copula *Et*, ac proinde tantam potestatem attribuit vni sic coniuncto, quantam habent omnes alij. Franc. Aret. *cons.1. num.12.* vbi ait, quòd dictio *Cum*, coniungit principaliter personas ad effectum repetitionis qualitatum, & conditionum inter diuersas personas positas in eadem oratione. Strach. *de adiect.4. part. q.4. num.1. pag.249.* vbi ait, quòd dictio *Cum* posita inter personas, habet eandem vim, quam dictio *Et*. Anch. *cons.365. incip. In themate proposito, n.4.* ait quod inter personas honoratas prolata coniungit sicut copula, &, prout refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.258. n.14.* In quo autem differant hæc dictio, & dictio *De*, vide *ibi sub dict. De*.

11 Hæc dictio quando est illius virtutis vt coniungat per modum accessorij, tunc si principalis dispositio est nulla, nullum est quoque accessorium in necessariam consequentiam. Ita Gemin. *cons.32. col. fin. verb. quo autem ad concessionem.* Ruin. *cons.114. n.4. & seq. lib.4.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl.258. n.1.*

12 Amplia primò in tantum huiusmodi dictionem iungere accessoriè, vt si in transactione quis promisit restituere domum cum melioramentis melioramenta accessoria dicantur, ita vt si restituat domum, & non melioramenta, non incidat in pœnam, *l. si quis maior*, quæ non habet locum in accessoriis; ita Castr. *cons.378. incip. Quamuis, col.1. in fin. vers. præterea ipse seruauit, lib.1.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl.258. n.8.* [notat Hermosil. *l.32. gloss.1. n.176. tit.5. p.5.* quòd hæc dictio in contractu apposita inducit accessione.]

13 Amplia secundò etiam ita coniungere vt requiratur verificatio vtriusque copulati, ideo statutum disponens quòd mulier cum hæreditate non nubat forensi, non habet locum si nubat sine hæreditate, quia requiritur concursus omnium copulatorum. Bald. *consil.357. in fin. lib.1.* Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.258. n.13.*

14 Amplia tertiò ita accessoriè coniungere, vt aliquando duas personas ponat pro vna, quando iunguntur per hanc dictionem *Cum*, *l. fin. C. de impuberum, & aliis*, vbi si quis dicat, Titius vnà cum filiis suis, & Sempronius mihi hæredes sunto, Titius, & filij habebunt medietatem, Semporonius verò aliam medietatem. Sed obstat ex diametro text. *in l. si quis Titio, ff. de vsufruct. accrescen.* vbi si testator dicat, Titio cum hæredibus meis, & Mæuio eandem rem lego, Titius habebit tertiam, hæredes tertiam, & Mæuius tertiam. Pro concordia tamen Abb. *consil.57. incip. Attingam, in principio, lib.1.* distinguit quòd quando dictio *Cum*, coniungit nomina collectiua vel nomina dignitatum, semper stat coniunctiuè principaliter, secus si nomina singularia; ideo Papa mandans Archiepiscopo Florentiæ, vt vnà cum Capitulo, & Consulibus fabricæ doret, & ordinet præbendas Canonicales, non ponit Episcopum & Capitulum tanquam vnum, & Consules pro secunda voce, sed erunt tres voces principales Episcopus habebit vnam vocem, Capitulum aliam, & Coosules tertiam, refert Card. Tusch. *d. concl.258. n.18.19. & 20.*

15 Amplia quartò, vt si testator legauerit fundum cum peculio, si legatum in fundo erit nullum, erit etiam nullum in peculio; ita Rota *decis.709. n.9. p.1. diuers.* Honded. *cons.91. n.13. vol.1.*

16 Amplia quintò vt adiecta in venditione hæreditatis cui annexum est iuspatronatus, operetur, vt idem iuspatronatus transeat simul cum hæreditate in venditorem; iuxta resoluta per Sanch. *in præcepta Decalogi tom.1. lib.2. c.19. n.13.*

17 Ponitur hæc dictio inter similia, vel parum distantia, vt per Ioseph. Sesse *Aragon. decis.124. n.21.* &

18 posita inter diuersas orationes stat potius demonstratiuè, quàm taxatiuè Monet. *in tract. de option. Canonica, c.3. q.3. n.64.*

19 Deinde hæc dictio de sui natura repetitionem inducit, vt tradunt Galganet. *in tract. de cond. & demonstr. p.2. cap.1. quæst.18. n.3.* Menoch. *de præsumpt. lib.4. præsumpt.180. num.43.* vbi *num.46.* limitat non procedere fauore libertatis, & *num.46.* asserit, non

August. Barbosa de Dictionib.

habere locum quoties ponitur inter duas personas affines, & sanguine coniunctas.

20 Dictio (*cum effectu*) tollit fictionem, & fraudes; *gloss. penals. in Clem.1. de decim.* & importat quòd realiter, non verbo fiat, *Extraag. Ioan.22. suscepti*, cum alus adductis per Bertazol. *de claus. instrument. claus.4. gloss.7.n.1.*

DICTIO LXXVI.

De.

1 DE vi, & effectibus huius dict. vide Tiraq. *in tract. Cessante causa, limit.20.num.30. cum seqq.* Scott. *in rubr ff. si cert. pet. num.51.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 20.* Card. Tusch. *pract. concl. tom.2. lit. D, concl. 261.* Cened. *post lib. pract. & canon. q. sing. 10.* Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, c.41.* Grat. *de dictionib. dict.36.*

2 Hæc dictio varios habet significatus, de sui verò natura denotat causam proximam, & immediatam nisi aliud constet de mente loquentis, *l.1. §. fin. ff. de incend. ruina, & naufr. l. ex hoc iure ff. de iustitia, & iure*, Anchar. *q.69. n.2. & 6 p.1.* Polyd. Rip. *de nocturno tempore, cap.62. num.7.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.11. tit.12. num.17.* Rip. *in rubr. ff. si certum petatur, num.2. & 3.* vbi Dec. *lect.1. num.1. & 2. & lect.2. num.5.* Barbat. *de præstantia Cardinal. q.2. p.1. post n.21.* Paris. *cons.9. n.44. vol.1.* Dec. *cons.624. n.3.* Euerard. *cons.142. in fine*, Tiraq. *d. limit.10. n.31. vers. natura & dictio* De, Anton. de Sola *in constitut. Sabaud. p.2. tit. de alior. bonor. maior. gl.3. n.47.* Gom. *in reg. de infirmis resignantibus, q.11. vers. & ista opinio*, Burg. de Pace *cons.19. n.62.* Menoch. *de præsumpt. lib.4. præs.81. n.13. & cons.173. n.7.* Ber. *decis.44. n.29.* Mandos. *in glos. facult. in § habitea, in verb. de eorum, pag.114. & ad reg.14. Cancellar. q.7. num.7.* Vulpel. *citato loco, num.1.* Cened. *d. sing.10. num.2.* Bertazol. *de claus. instrum. claus.26. gloss.10. num.2. & gloss.5. num.2.* Stephan. Gratian. *Marchiæ decis.141. num.7.* Card. Tusch. *d. concl.261. n.2.*

3 Aliquando tamen causam remotam significat secundùm subiectam materiam, quando alias constaret de mente disponentis, vt *in l. si finita, §. deinde, ff de damn. infecto*, Dec. *in rubr. ff. si certum petatur, lect.1. num.2. & consil.624. num.2.* Mandos. *in reg.18. Cancellar. q.2. num.8.* Cened. *d. sing.10. num.3.* Semper enim regulatur hæc clausula secundùm subiectam materiam, ex adductis per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.116. n.27.*

4 Interdum substantiam significat, Socin. iun. *cons. 82. num.11. vol.3.* Tiraq. *d. limit.20. num.32. vers. hac enim dict.* Paol. *in tract. de potest. Capituli Sede vacante, in primo præludio, à num.1.* 5 veluti si fiat legatum de bonis testatoris debentur bona, Corn. *cons.167. num.14. vers. dictio enim De, lib.2.* vbi ait, quòd idem est dicere, quòd aliquid fit de bonis, vel de substantia bonorum, & ideò summa legata de bonis debentur in tot bonis, Socin. *consil.72. num.10. cum seq. lib.3.* Rum. *consil.65. num.3. lib.2.* Paris. *cons.18. num.37. lib.2.* Crau. *consil.187. num.5.* 6 Hinc etiam si dos debetur à statuto filiæ exclusæ de bonis defuncti, quod debeatur in substantia, & non in pecunia, tradit Menoch. *de arbitr. cas.163. n.25. cum duobus seqq.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.261. num.5.*

7 Nonnunquam importat materiam, seu causam materialem, Bald. *in l. penult. prope finem, C. de coad. infert.* Luc. de Peña *in leg. omnes, num.72. C. de decurionibus, lib.10.* Rip. *in rubr. ff. si certum petatur, num.2. & seq.* Pauin. *d. prælud.1. num.1.* Cened. *d. sing.10. n.1.* Card. Tusch. *d. conclus.261. num.6.* Camill. Medic. *consil.153. num.1.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.570. num.4.* [Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.26. n.27. tom.3. diuers.* aliàs *p.7. recent.*]

8 Quandoque significat immediatam materiam, de qua aliquid fit, vel surgit; ideò si adiungatur filio, puta si dicatur de progenie filij, non includitur pater, nec ascendentes, vel transuersales, quia non surgunt ex filio, sed solùm de descendentibus filij intelligitur, ita Bald. *cons.336. incip. Quæritur verum, lib.3.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 261. n.2.*

9 Persæpe originem, vel domicilium importat, vt *in l.1. ff. ad municip.* tradit Surd. *decis.129. n.15.*

10 Item importat augmentum, vt *in l.1. ff. depositi*, vbi ponere apud aliquem, non tollit omnimodam custodiam à ponente; sed si deponit, secus est, quia seorsum à se ponit, vt ibi gloss. *in verb. auget*, Bald. *cons.210. incip. Proponitur, num.5. lib.1.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl.261. n.1.*

11 Item taxatiuè aliquando ponitur, non demonstratiuè, puta si dicatur: Relinquo tali decem mensuras frumenti de fundo, seu agro meo sito in tali loco: quia ex quo dictio *De* ponitur taxatiuè, si in eo agro non colligantur tot mensuræ, non poterit legatarius petere supplementum ex grano; quod in aliis agris colligetur, *l. Lucius, ff. de alim. legat. l. quidam testam. in princip. ff. de legat.1.* Paul. de Castro *cons.338. num.3. vol.1.* Dec. *cons.500. num.15.* Ioan. de Anuc. *cons.46.* Beninrend. *decis.64.* Durand. *de arte testandi, tit. de leg. caus.49.* Petr. Pechius *de testam. coniugum, lib.5. cap.13. pag.190.* Caualcan. *in tract. de vsufr. mulieri relicto, c.9. n.167.*

12 Item denotat conditionem, vt per Achil. de Grass. *decis.6. de rescript. n.2.*

13 Eiusdem significationis est dictio hæc, ac dictio *Ex*, secundùm Tiraq. *d. limit.20. num.31.* & quando

hæc

hæc nostra pro illa ponitur, sæpe ad personam accommodatur, Cic. *pro Cornel.* Audiui hoc de parente meo. Idem *Attic. lib.* 1. Messala Consul de Pompeio quæsiuit quid de religione sentiret.

14 Differunt autem hæc dictio *De*, & *Cum*, quia hæc nostra denotat substantiam, & dictio *Cum* denotat processum; & ideò si statutum dicat, quòd Prætor faciat de consilio, tenetur sequi consilium: si verò dicat cum consilio, non ita præcisè arctatur ad consilium sequendum. Ita Coro. *cons.* 53. incip. *Pro decisiano, col.* 1. *vers. prapositio, num.* 6. *lib.* 1. Burs. *cons.* 90. *à num.* 41. *vol.* 2. Ceoed. *d. sing.* 10. *n.* 7. Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. D, concl.* 291. *num.* 21. vbi *num.* 22. citat in contrarium Feder. de Senis *consil.* 1. *num.* 3. *vers. & si appones.*

55 Multiplices significatus habet hæc dictio, aliquando enim ponitur pro *A*, vt *in l. si is, qui rem*, §. *fin. ff. de furtis*, in illis verbis, *si stipulatus de te sim*, id est à te, *l.* 1. *C. de fund. rei priu. lib.* 11. ibi, *de fisco*, id est à fisco, *l. si vt certo, ff. commodati*, Cic. *de Orat.* Audiui de socero meo, id est, à socero meo.

16 *Super* importat, cùm de legatis agitur, ad significandam materiam, aut causam legationis, Cic. *lib.* 1. *Officio.* Regulus de captiuis commutandis Romam iussus. Idem *in Brutum:* Legatus ad Senatum de Rhodiorum præmiis venerat, *l.* 3. *in princip. ff. si à non comp. Iud.* Put. *decis.* 39. *n.* 1. *lib.* 2. *in correct.*

57 *Propter* importat ad causam declarandam. Plaut. De nihilo irasci Terent. *in Eunuch.* Quid nos amas de fidicina isthac, id est, propter fidicinam hanc *l. vn. quando ciuilis actio, in princip.* ibi, *de re familiari*, quæ verba ibidem gl & Doctores exponunt, propter rem familiatem.

18 *Pro* etiam importat, *authent. vt nulli iudicum*, §. *necessarium*, ibi, *Vt nulla mulier de qualibet re includatur* id est, pro qualibet re, vt declarat ibi gloss. *post venditionem, in princ. ff. de aqua pluuia arcend. l. procurator*, §. *si quis, vers. ex quo, ff. rem ratam haberi.*

De diœcesi, & *in diœcesi*, in quo differant, vide sub dict. *in.*

19 *De industria*, est dedita opera. Cic. *lib.* 1. *Officior.* Si de industria facias. Idem *lib.* 4. *de Finib.* Nec tamen ab illis ita dicuntur de industria.

50 *De integro* idem quod denuò. Cic. *Attic. lib.* 53. Gratulari de integro. Idem *libr.* 1. *epistol.* 29. De integro incidere in morbum. Idem *Attic. libr.* 13. De integro scribere.

25 *Descriptio*, id est, non memoriter. Cic. *lib.* 10. *epist.* 53. Vt à me de scripto dicta sententia est. Idem 10. *Philippic.* Ita enim dixisti, & quidem de scripto.

DICTIO LXXVII.

Debet.

1 *Necessitatem, & coactionem plerumque inducit verbum* Debet.

2 *Iussum, & parendi necessitatem significat verbum* Debet.

3 *Necessitatem importat verbum* Debet, *etiam prolatum à testatore, & quando refertur ad iudicem*, vt n. 4.

5 *Necessitatem non importat verbum* Debet, *quando dirigitur ad personam, cuius, vel vbi subiecta materia repugnat*; vt n. 6.

7 *Pro* Potest, *aliquando opponitur verbum* Debet.

8 *Naturam verborum precariorum quandoque assumit verbum* Debet.

9 *Decentiam, & vrbanitatem, non verò necessitatem* *importat verbum* Debet, *quando in lege ponitur.*

10 *Lex aliquid præcipiens per verbum* Debet, *vel* Non debet, *inducit regulariter præceptum, per quod contra faciens, incurrit peccatum mortale.*

11 *Verbum* Debet, *non importat præceptum quando adiungitur particula importans consilium.*

12 *Actum de iure impossibile reddit verbum* Debet, *quando illi adiicitur dictio negatiua.*

VErbum hoc plerumque inducit necessitatem, & præceptum, vt *in c. propositi*, §. *super quo*, & *in cap. oblata, de appellat.* & *in l. prætor, in princ. ff. de edend. l.* 1. §. *qui magistratum, ff. quod quisque iuris*, gl. *verb. non debet, in cap. propositi, de appellationib.* gloss. etiam *verb debeant, in Clem. attendentes de statu monach.* tradunt ibi Card. *in pr. not ab.* 9. & Im. *n.* 7. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *gl.* 13. *n.* 1. Burg. *in l.* 3. *Tauri, p.* 2. *concl.* 4. *n.* 1133. Syluest. *in sum. verb. præceptum, q.* 2. Auendan. *respons.* 14. *n.* 2. Castr. *de lege pœnali, lib.* 1. *cap.* 3. *docum.* 4. Matiens. *l.* 1. *gloss.* 4. *n.* 6. *tit.* 4. *lib.* 3. *noua Recopil.* Sanch *de matrim. lib.* 4. *disp.* 23. *n.* 2. & *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 36. Hippol. *cons.* 60. *n.* 4. Vasq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disp.* 138. *cap.* 3. *n.* 21. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 6. *q.* 3. Perez *l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 3. *Ordinam, pag.* 25. Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præs.* 47. *num.* 9. Seraphin. *de priuileg. iuram priuil.* 33. *num.* 70. Rota *decis.* 79. *num.* 1. & *decis.* 176. *num.* 2. apud Farinac *p.* 1. *recent.* Ioseph. de Sesse *Aragon. decis.* 230. *num.* 15. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 1. *num.* 2. Fr. Emman. *quæst. regul. tom.* 3. *q.* 47. *art.* 4. Thom. de Thomasset, *in floribus legum, reg.* 304. [nouissimè Ioseph. Vela *dissert.* 1. *n.* 29.] Rot. Bonon. *diuers. decis.* 8. *num.* 2. vbi quòd regulariter iussum, & parendi necessitatem significat. Escobar *de ratiocin. cap.* 6. *n.* 22. vbi *n.* 43. quod non semper importat necessitatem præcisam, Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *litt. D, conclus.* 32. *num.* 2. & *conclus.* 262. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Alexand. *cons.* 223. incip. *Visis, in fin. lib.* 3. extendit, etiamsi iungatur cum verbo voluntario, puta *Possit*, & *Debeat*; quia etiam tunc verbum *Debet*, importat necessitatem.

Amplia primò, quod verbum hoc necessitatem importat etiam prolatum à testatore, vt per Hippol. *in repet. l. vnica, C. de raptu virginum, n.* 279.

Amplia secundò, pariter necessitatem importare, quando refertur ad iudicem, vt per Bobadil. *in sua Politica, lib.* 1. *c.* 12. *n.* 40.

Limita primò, nisi hoc verbum dirigatur ad personam cuius fauore profertur. Apostill. ad Alex. *cons.* à 23. *in fine, lib.* 2. *in verb. debent*, Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 262. *n.* 3. Fel. *in c. nam concupiscentiam, n.* 8. *limit.* 2. *de const.* Sanch. *d. lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 36. *vers. secundus.* Ratio est, quia cùm possit is fauore suo cedere, non potest debitum præcepti, & necessitate importare, vt colligitur ex *l. cùm pater*, 79. §. *mando, ff. de legat.* 2. vni gloss. *verb. iuri.*

Limita secundò, vbi subiecta materia repugnat, quia tunc necessitatem non importat, sed debitum solius honestatis, quamuis addatur dictio *Omnino*, vt ex Abb. & Felin. tradit Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 146. *n.* 19. Sanch. *de matrim. lib.* 4. *disp.* 23. *num.* 2. *vers. tunc autem.* Quod accidit quando si importaret præceptum resultaret absurdus intellectus, vel alicuius iuris correctio, *l. prætor. in princip. ff. de edendo*, ita Bart. *in l. redditores*, 2. *num.* 3. *C. de pignorib.* Imol. *in Clem. attendentes, n.* 7. *de statu monach.* Sanch. *d. lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 36 *vers. primus.* Nam aliquando exponitur pro *Potest*, gloss. *verb. debet in l. obseruare*, §. *fin. ff. de offic. Proconsul.* Hippol. *in repet. l. vnica, C. de raptu virginum, n.* 278.

August. Barbosa de Dictionib.

8 Quandoque enim assumit naturam verborum precatoriorum, ex adductis per Fetter. *in constitut. Cathalon.gloss.7.n.11.*

9 Limita tertiò quando in lege ponitur, nam tunc non importat necessitatem, sed decentiam, & vrbanitatem, vt *in l.non solum, §.1.ff.de noui operis nunciat.* gloss. *verb.debent, in l.3. C.de pignorib.* Burg. de Pace *consf.46.num.3.* Card. Tusch. *d.lit.D, conclus.32.n.3.* vbi *num. 1.* post Calder. *consil. 220. circa princip. vers.quinto probatur,* aliàs *cons.vnic.de vita, & honest. Clericor.* subdit, quòd lex aliquid præcipiens per verbum *Debet*, vel *Non debet*, inducit regulariter præceptum, per quod contra faciens incurrit peccatum mortale.

10 Limita quartò quando adiungitur particula importans consilium, vt si dicat: Humiliter debet, ita gloss. *verb.humiliter, in cap.1. dist.6.* Sanch. *d.lib.6. cap.4.n.36.vers.vltimus,* vbi post Gabr. Angel. & Syluest. subdit, quòd cùm hæ acceptiones impropriæ

11 sint, & ex peculiari ratione concurrenti distrahatur verbum *Debeo* à propria significatione, quæ & vt debitum præceptum importet, non sunt ad consequentiam trahendæ.

12 Quando negatiua dictio adiicitur huic verbo reddit actum de iure impossibilem, vt per Steph. Grat. *Marchia decis.51.n.7.*

Dictio LXXVIII.
De cætero.

1 Importat omne futurum tempus, & ideò is, qui in causa pendente iurat de cætero nihil impetrare, se excludit omni tempore. Ita post Roman. *consil.379.* incip. *Circa primum, num.3.vers.secundo propter verbum,* tradit Card. Tusch. *pract.concl.tom.2. lit.D, concl.259.n.1.* [Alexand. Trentacinq. *consf.23. n.3.tom.2.*

Dictio LXXIX.
Decernimus.

1 *Aliquid de nouo inducit verbum* Decernimus.
2 *Ius nouum inducit, & antiquum declarat verbum* Decernimus.
3 *Animi deliberationem ab omni actu separatam significat verbum* Decernimus.

1 Verbum hoc suapte natura aliquid de nouo inducit, iuxta gloss. *in cap.eos, de sentent.excomm. lib.6. Clem.1.de causa possess. & propriet. Clem.2.* vbi gloss. *verb. decernimus, de rebus Eccles.non alienand.*

2 Flamin. *de resignat.lib.13.q.2.num.3.* Et quòd inducit nouum ius & declarat antiquum, post Abb. & Dec. *in fine, in c.decernimus, de iudic.* & gloss. *verb.decernimus, in Clem.per litteras, de prebend.* tradit idem Flamin.Parif. *de confident.benefic.q.58.n.44.*

3 Significat animi deliberationem ab omni actu separatam, iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt. lib.4.præsumpt.99.* .21.

An autem importat necessitatem, specialis est difficultas; illam importare, tenent Archid. *in cap.1. n.2.dist.76.* vbi Dominic. & Turrecr. *in fine,* Butr. *in cap.cum concupiscentiam, de constitut.* vbi Felin. *n.8. limit.2.* Imol. *num.9.* Dec. *in 2.lect. num.25.in noua edit.* At verus est, esse verbum commune, ac proinde nec præceptum, nec præcepto æquipollens, vt docent Abb. *in dict.cap.nam concupiscentiam, num.4.* Armill. *verb.præceptum, n.7.* Castr. *lib.1.de lege pœnali, cap.5. docum.4.* Gutier. *canon.lib.1.c.7.num.25.* & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.6. cap.4.n.41.*

Dictio LXXX.
Declaramus.

1 *Noui nihil inducit verbum* Declaramus.
2 *Ius nouum non sequitur ex declaratione.*
3 *Declarans nihil ponit, neque facit de nouo.*
4 *Demonstrare aliquando diffinire interdum, importat verbum* Declarare.

1 Verbum hoc nihil noui inducit, vt notant Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 30. gloss 4. num.1.* Marta *de iurisdict.p.4.cent.2.casu 152.num.4.* nam declarare est aperire, seu manifestare sensum dubium legis, vel dispositionis obscuræ, Castr. *consf. 341.incip. Verum nunc, in princip.vers.non obstantibus*

2 *prædictis, lib.1.* vbi quòd ex declaratione non sequitur ius nouum, quia qui declarat, nihil dat, Oldrad. *consil.224.n.10.vers. praterea non obstat, & consil.318.in fin.vers.ad articulos,* Card. Tusch. *pract. conclus.tom.2.lit.D, concl.86.num.1.& 6.* vbi *num.26.* post Bald. *in l.1.num.2.C.de manumiss.testam.* subdit, quòd in tantum qui declarat, nihil dat de nouo, vt neque ex declaratione inducatur confirmatio actus declarati.

3 Demum quòd declarans nihil ponit, nec facit de nouo, probant *leg.heredes palam, §. si quid post, ff.de testam.l.adeò, §.videtur, ff.de acquir.rerum domin.* gloss. *verb. de nouo, in cap.per tuas, de dominib.* Brunor. à Sole *in locis communib.verb.declaratio 1.* Roland *consf. 15.num.27.vol.3.* Gabr. *lib.5.commun. tit. de regulis iuris, concl.3.num.1.& 48.* Mar. Antonin. *var.resolut. lib.1.resol.3.num.12.* Franc. Galler. *in margarita casuum conscientia verb.declaratio,* Rot. *decis.454.n.2.* apud Farinac. *p.1.recent.*

4 Aliquando hoc verbum pro demonstrare accipi interdum verò diffinire, & declarare, esse synonyma aduertit Bertazol. *d.gloss.4.n.1.*

Dictio LXXXI.
Defendere.

1 *Verbum* Defendere, *denotat alterius causam tueri.*
2 Defendere, *est id facere quod dominus in litem faceret.*
3 Defendere *qui tenetur, debet in defensione perseuerare vsque ad finem.*
4 *Defensionem tam iuris, quàm facti importat verbum* Defendere.

1 Verbum hoc est notæ significationis, ab ipsa fermè natura ostensum; nam qui in discrimen aliquod penitus vocabantur, defendendi suam rationem excogitarunt, & est verbum ciuile, denotatque alterius causam tueri, siue fiat per mandatum, siue sit remandatum, Vlpianus autem *in l. sed*

2 *& ea, §. defend. ff. de procurat.* dicit, quòd defendere est id facere, quod dominus in litem faceret, hoc est, nihil omittere, quod ad tuitionem, litis pertinere potest, ita Bertazol. *de clausul. instrument. claus.26. gloss.9. num.1.* vbi etiam dicit, quòd qui

3 tenetur

tenetur defendere, non suffi cit, quod se ingerat, sed quòd non sit defuturus defensioni, & in ea persenerer vsque ad finem, per text. *in l.ita ait Prætor, §.penult. ff. ex quibus causis maiores & in l.2.in fine, ff. ex quibus causis in possess. eatur*, & tenetur etiam iudicatum soluere, aliàs non rectè dicitur defendere, *l.rectè defendi*, & ibi Castr. *ff. de iudiciis*.

4 Verbum etiam istud *Defendere* generale est, & tam defensionem Iuris, quàm facti importat, *leg. defensionis facultas. & ibi gloss.* & Barr. *C. de iure fisci. lib.* 10. Bertazol. *d.gloss.9.num.2.* vbi *num.* 4. dicit, quòd verbum hoc propriè, & secundum eius propriam significationem accipitur pro defensione, quæ fit ab impugnatione tam de iure, quàm de facto, & *n.6.* tenet, *Tueri*, verbum idem esse cum verbo *Defendere*.

Dictio LXXXII.
Deinde.

1 *Ordinis gradum significatiua est dictio* Deinde.
2 *Continuatiua præcedentium est dictio* Deinde.
3 *Dictio* Deinde *idem significat quod dictio* Postea, Demum, *& similes*.
4 *Successiuè importat dictio* Deinde.
5 *Ordinem, & continuationem ad præcedentia denotat dict.* Successiuè.
6 *Dictio* Deinde, *& similiter, intelliguntur incontinenti, & sine interuallo.*

1 HÆc dictio est significatiua ordinis graduum, & ideò in materia successionis importat successiuum ordinem, vt proximior præferatur remotiori; Ita Bald. *consil.* 293. incip. *Primò dicam num.1. vers. illa enim dictio. lib.2.* Surd. *consil.* 419. *num.* 10. Sanch. *de matrim. lib.3. disput.7. num.* 17.

2 vbi subdit, quòd est continuatiua præcedentium, Cardin Tusch. *practic. conclus. tom.2. lit. D. concl.* 263. *numer.1.* Rota apud Zach. de Societate *decision.* 41. *num.* 12.

3 Idem significat, quod dictiones *Postea*, *Demùm*, & similes, vt *in l.potior, in princip. ff. qui potiores in pignore habeantur, & in l.si tibi, ff. de adimendis legatis, & in l.si filius-familias, ff. de religiosis, & sumptibus funer. & in l.vlt. C. ad legem Cornel. de falsis, §.vlt. Instit. ad leg. Falcid* notant Tiraq. *in l.si vnquam, verb. & postea, n.9. C. de reuocandis donat.* Rebuff. *ad l.prorius, §9. vers. deinde, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 35. Surd. *consil.* 429. *n.* 10.

4 Item eandem significationem habet, quod dictio *Successiuè*, vt *in l.auia, in princip.* vbi gloss. *ff. de cond. & demonstr.* Surd. *consil.* 365. *num.9.* Honded. *consil.* 40. *num.19. lib.2.* Rot. *decis.* 453. *num.1. in fine*, apud Fa-

5 rinac. *p.2. recent.* vbi fuit dictum, dictionem *Successiuè* denotare ordinem, & continuationem ad præcedentia, præcedentiúmque qualitatum repetitionem inducere.

6 Interdum hæc dictio, & similes intelliguntur in continenti, & sine interuallo; nonnunquam verò cum illo, vt *in l.2. §.prius*, vbi gloss. *verb. deinde, ff. de vulgari, l.illud, § si idem*, vbi gl. *ff. ad legem Aquiliam*.

Dictio LXXXIII.
Deficere.

1 Deficere *non solùm importat mori, sed deesse.*

2 *Verba* Deficiente linea fœminina, *comprehendunt tam casum mortis filiarum præmorientium, quàm non existentium.*

VErbum hoc non solùm importat mori, sed 1 etiam deesse, siue non esse, vt *in l.1. C. de indicta viduitate tollen. & in l.petitionem, C. de adnocat. diuers. Iudic.* Ex quibus ita tenet Bero. *consil.66. n.16. & consil.102. num.18. lib.2.* Alciat. *consil.41. num.11. & seq. lib.9.* Dec. *consil.* 127. Socin. iun. *consil* 181. *num.* 23. *& 25. lib.2.* Simon. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib.3. solut.11. num.48 & seq. pag. mihi* 291. Surd. *decis.* 37. *num.16.* Quibus citatis ita fuit resolutum *in Maceraten. hæreditatis 24. Maij 1613. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.* 453. *num.6. part.2. recent.* vbi etiam ha- 2 betur, quòd verba *Deficiente linea fœminina*, comprehendunt tam casum mortis filiarum præmorientium, quàm non existentium, aut quia præmortuæ, aut quia nunquam natæ, ad text. *in l.vnica, §. vbi autem*, cum gl. & *in §. in autem ad deficientes, C. de caducis tollendis.* [An verificetur in his, quæ nunquam fuerunt, vide Fusar. *consil.* 195. *n.30. &* 50. Et quod ex sui propria natura successiuam deficientiam per mortem importet, Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.* 341. *n.6. tom.1. diuers.*

Dictio LXXXIX.
Deinceps.

1 *Temporis futuri indicatiua est dictio* Deinceps.
2 *In infinitum accipitur dict.* Deinceps.
3 *Importat idem quod dict.* Deinde *siue* Postea.
4 *Pro* De cætero *aliquando accipitur dictio* Deinceps.
5 *Interdum pro* Gradatim, *accipitur dictio* Deinceps.

HÆc dictio est indicatiua futuri temporis, iuxta 1 gloss. *verb. deinceps, in Clem. eos, de regul.* & gloss. *eod. verb. deinceps, in cap. nemo, de elect. lib.6.* Alberic. *in l.Seia, in fine, ff. de vsur.* Oldrad. *consil.* 310. Menoch. *consil.472. num.11.* Hooded. *consil.76 n.3. & seq. lib.2.* Petr. Henriq. *consil.75. num.2.* Et fuit resolutum *in Lamacen. Canonicatus 25. Nouembris 1621. coram Card. Caualerio, & 27. Martij 1624. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

Accipitur in infinitum, §. *licet, Instit. de adopt.* §. 2 *fui, Instit. de hæredum qualit. & differ.* Octau. Vulpel. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. De, vers. deinceps, pag.* 22.

Est eadem cum dict. *Deinde*, siue *Postea*, vt notat 3 Rebuff. *in comment. ad l. appellatione parentis, vers. deinceps, ff. de verbor. signif. pag.* 267. Honded. *consil.* 76. *n.31. vol.2.*

Aliquando accipitur pro *De cætero, in l. cùm bissextus, ff. de verbor. signif. & in l.nemo deinceps, C. de Episcop. audient.* [*Clem. vnic. §. porro, de summa Trinit.* Rebuff. *in l.appellatione parentis, ff. de verb. signific.* Barbat. *consil.40. n.45. lib.4.* Valenzuel. *consil.151. n.23. tom.2.*] 4

Nonnunquam sumitur pro *Gradatim*, id est, per 5 ordinem, quasi vnus post alium, sic *in l.pronunciatio, §.1. vers. iure enim, ff. de verbor. signif.* cum aliis citatis à Rebuff. *in comment. d.l. appellatione parentis, vers. Deinceps.*

Dictio LXXXV.
Demum.

1 RESTRICTIUA, taxatiua, & inclusiua est hæc dictio, vt *in l. ex duobus, 34. in princip. ff. de vulgar. & pupill. substit. & in l. ita demum, C. de procurat.* notant Bertachin. *in repert. Iuris, verb. demum*, Bald. *cons.* 208. incip. *Quæstio est verum, n. 1. lib. 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 65. n. 6.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 264. n. 1.*

Dictio LXXXVI.
Deponatur.

1 VERBUM hoc importat sententiam ferendam, secundùm Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n. 13. C. de reuocand. donat.* quod latè explicabis cum Ludouico Carbo *de legibus, lib. 8. disput. 6. vers. tertia regula*, Ioan. de Salas *in simili tract. q. 96. tract. 14. disput. 15. sect. 3. sub num. 41.* Monet. *de distribut. quotid. p. 3. q. 7. à n. 19.* Farin. *frag. crim. p. 2. verb. Lex num. 133.*

Dictio LXXXVII.
Dictus.

1 *Repetitiua, & relatiua præcedentium est dict.* Dictus.
2 *Relationem non solùm substantiæ, sed etiam omnium qualitatum facit dict.* Dictus.
3 *Relationem substantiæ rei, non autem qualitatis, vel valoris importat dict.* Dictus.
4 *Dictio* Dictus, *importat perinde ac si expressisset eos, de quibus agitur cum omnibus illorum qualitatibus.*
5 *Personas, quæ legi possunt in instrumento, respicit dict.* Dicti.
6 *Pactum factum cum aliquo, adhibita dictione* Dictus, *ad hæredes non transit.*
7 *Omnia etiam futura, de quibus facta fuit mentio, repetit dict.* Dicta.
8 *Restrictiua est aliquando dict.* Dictus.

1 EST repetitiua, & relatiua præcedentium, & ad illa refertur, quæ superiùs dicta fuerunt, cum omnibus suis qualitatibus. Ita Paris. *cons. 31. num. 26. & cons. 86. numer. 36. vol. 2. & cons. 1. num. 12. & cons. 21. num. 37. vol. 3.* Bellarm. *cons. 32. in princip.* Alex. *cons. 140. sub num. 3. vol. 6.* Ruin. *cons. 103. n. 1. vol. 2. & cons. 148. num. 5. in fine, cum seqq. lib. 5.* Crau. *cons. 98. n. 8.* Honded. *cons. 60. num. 55. & 56. & cons. 72. n. 24. vol. 1. & cons. 69. num. 4. vol. 2.* Menoch. *cons. 4. num. 27. & cons. 86. num. 43. & cons. 95. num. 128. & cons. 117. num. 5. & cons. 141. num. 4. & cons. 173. num. 21. & cons. 303. num. 23. & cons. 326. num. 45. & cons. 390. num. 15. & cons. 556. num. 2. & cons. 633. n. 25. & de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 178. n. 20.* Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 8. gloss. 7. num. 24.* Surd. *cons. 163. numer. 14. & cons. 313. numer. 40. & cons. 323. num. 20. & cons. 417. num. 4.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio 7.* Mascard. *de probationib. conclus. 1265. n. 34.* Ioan. Garc. *de nobil. indiuis. n. 40.* Galganet. *de cond. p. 1. c. 1. q. 12. n. 20. & q. 18. n. 15.* Ioseph de Sesse *Aragon. decis. 185. n. 109.* Seraphin. *decis. 584. num. 8.* Greg. *decis. 495. n. 7.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. C, concl. 266. n. 1.* [Rota *decis. 96. n. 11. p. 5. recent.* Fusar. *cons. 115. n. 10.* Anell. Amat. *cons. 74. n. 22.*]

2 Amplia primò, vt faciat relationem non solùm substantiæ, sed etiam omnium qualitatum, vt per Rolan. à Valle *cons. 34. n. .. 31. & 32. tom. 4.* Gabr. *cons. 66. num. 7. 8. 11. & 22. lib. 2.* & fuit dictum *in Romana Casalet. 18. Maij 1609. coram Card. Sacrato*, impressa per Farinac. *decis. 187. num. 7. part. 1. recent.*

3 Importare tamen relationem substantiæ rei, non autem qualitatis, vel valoris, tradit Bald. *cons. 190.* incip. *casus, in fine, lib. 1.* vbi quòd interrogatus, an habeat bona specificata penes se tanti valoris, si dicat habere dicta bona, non censetur fateri valorem, quia dictio *Dicta*, refert substantiam. Idem dicit Bald. *in l. si cui, la 2. §. à filio ff. de leg. 1.* vbi quis inquisitus, quòd cognouerit Bertam vxorem Titij, si dicat cognouisse dictam Bertam, non censetur fateri qualitatem, quod sit vxor Titij, quia dictio *Dictam* refert substantiam tantum. Idem pariter tradit Angel. Aret. *cons. 101.* incip. *in casu, num. 19.* prout eos refert Card. Tusch. *d. lit. C, conclus. 266. num. 4. & 5.*

4 Amplia secundò, quòd est relatiua, & importat perinde ac si expressisset eos, de quibus agitur, cum omnibus illorum qualitatibus, vt per Rotam *Bononien. diuers. decis. 34. n. 43. & decis. 115. n. 11.*

5 Amplia tertiò, vt referatur tantùm ad personas, quæ legi possunt in instrumento, vt per Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 31. num. 4.* Et ita nonnisi ad eos, qui corporeis oculis legi possunt, licèt ratione possint comprehendi, ex adductis per eundem Surd. *d. tract. de aliment. tit. 9. priuil. 13. num. 32.* [Rot. *decis. 15. num. 8.* apud Paul. de Rubeis *tom. 3. diuers.* vbi quod hæc dictio est restrictiua, & relatiua personis, de quibus in præcedenti dispositione, aliàs *p. 7. recent.*] Vnde pactum factum cum aliquo, ista dictione adhibita, ad hæredes non transit, quia est personalissimum. Ita Menoch. *cons. 115. n. 50.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 13. num. 34.*

6 Et fuit dictum *in Bonon. de Mangiolis 20. Februarij 1615. coram Card. Caualerio, & in Romana domo 13. Februarij, & 24. Nouembris 1513. coram Reuerendiss. Domino Pirouano.*

7 Amplia quartò, vt repetat omnia etiam futura, de quibus habita fuit mentio, quia relatiua est præcedentium omnium, Cephal. *cons. 44. num. 13. & seq.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl. num. 10.*

8 Aliquando restringit hæc dictio, vt per Menoch. *cons. 732. num. 17.* Crauet. *cons. 98. num. 8.* vbi quòd licèt appellatione hæredum veniant hæredes hæredum tamen fallit, quando de hæredibus facta est mentio, & repetitio, *Dictos hæredes*, Dec. *cons. 465.* incip. *Perscrutaris, n. 8. & 9.* vbi quòd appellatione filiorum hæredum, qui repetuntur per relationem verbi *Dictos filios*, non veniunt nepotes, quia repetit qualitates omnes. Refert Card. Tusch. *d. conc. 66. n. 14.* [Anell. Amat. *cons. 74. n. 23.*

Dictio LXXXVIII.
Dimittere.

1 IMPORTAT dimissionem respectu accessus, vt ille dicatur rem dimittere, qui retinet in dominio suo, non tamen ad illam accedendo corporaliter, vt per Gemin. *cons. 106.* incip. *Super dicto dubio, in princ.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 267. n. 1. & 2.* idē limitantes, quando adiicitur certa qualitas,

vt

vt si dicatur realiter dimittere quia importat totalem, & omnimodam abdicationem.

Dictio LXXXIX.
Disponere.

1 DIspositionem inter viuos & in vltimis voluntatibus, de sui natura continere potest, vt per Surd. *decis.* 172. *& decis.* 279. *num.* 6. quem refert, & sequitur Franc. Molio. *de ritu nuptiar. lib.* 3. *quaest.* 18. *n. vlt.* Propriè tamen vltimæ voluntati adaptatur, vt colligitur ex text. *in §. vlt. circa med. Instit. quibus ex causis manumittere non licet, authent. de nupt. §. disponat. collat.* 4. Notant Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 151. Marc. *d. claus. p.* 3. *claus.* 34. *num.* 1. Rota *decis.* 879. *num.* 1. apud Farinac. *in prima collect. nouissimarum.* [Fusar. *cons.* 22. *n.* 2. vbi quòd conuenit vltimæ voluntati, *& cons.* 112. *n.* 5. vbi quod conuenit etiam alienationi inter viuos, latè de hoc verbo, Rot. apod Paul. de Rubeis *decis.* 190. *n.* 8. *tom.* 3. *diuers.*]

Dictio XC.
Diu.

1 *Tempus longum importat dict.* Diu.
2 *Tempus decennale interdum importat dict.* Diu.
3 *Annos quatuor quandoque designat dict.* Diu.
4 *Biennium nonnunquam denotat dict.* Diu.
5 *Pro anno aliquando ponitur dict.* Diu.
6 *Tempus quadraginta dierum non semel importat dict.* Diu.
7 *Arbitrio boni viri accipitur dict.* Diu.
8 *Iudicis arbitrio relinquitur, quando quis dicatur* Diu *in fideiussoria obligatione persistere, ad hoc vt possit ab illa eximi.*

1 IMportat hæc dictio longum tempus Cic. 1. *Verr.* Quæ singulatim, ac diu collecta sunt, vno tempore vniuersa perdamus. Et ideò sæpè iungitur cum *Multum*, vt significetur & diuturnitas temporis, & assiduitas vel attentio actionis. Cic. *in Orat.* Diu, multúmque dubitaui. Idem *pro Syl.* Hæc diu multúm, multóque labore quæsita vna eripuit hora.

2 Interdum significat tempus decennale, vt *in l. possideri. §. si seruum. ff. de acquir. possess. l. sicut, §. Aristo, ff. quib. & à quo.* Alex. *l.* 3. *§. si seruus, n.* 2. *ff. de acquir. possess.* Gail. *lib.* 2. *obseru.* 29. *n.* 6. Rebuff. *in tract. de decim. q.* 53. *n.* 53. [Peregr. *cons.* 97. *n.* 81. *vol.* 4.]

3 Quandoque ponitur pro quatuor annis, vt *in l. quamuis, C. de vsuris.*

4 Nonnunquam pro biennio accipitur, vt *in l. cùm domini, ff. de locat. & in l. qua in agro, C. de omni agro deserto, lib.* 11. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. n.* 1. *pag.* 22.

5 Aliquando ponitur pro anno, vt *in l.* 1. *§. quibus, ff. de success. edicto.*

6 Non semel importat tempus quadraginta dierum. Ioan. Andr. *in cap. ex parte, de priuileg.* Gemin. *cons.* 78. *num.* 5. *in fine, vers. nec obstat.* Staphil. *de literis gratiarum.* 13. Henriq. *resp. opusc.* 2. *lit. D, sub num.* 17. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 270. *num.* 1.

7 Denique accipitur arbitrio boni viri, vt per gloss. *in cap. fin. de fideiussor.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centur.* 1. *casu* 41. *n.* 3. Octau. Vulpell. *dicto loco.* Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib.* 3. *tit. de fideiuss. resol.* 5. *n.* 3. & intelligitur habito respectu ad tempus præfixum, Bernard. Muscatel. *de modis fideiuben. p.* 2. *q.* 3. *n.* 7.

8 Sic etiam arbitrio Iudicis relinquitur, quando quis dicatur diu in fideiussoria obligatione persistere, ad hoc vt possit ab illa eximi. Ita Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 25. *num.* 72. Menoch. *d. casu* 41. *n.* 3. Valentin. Franch. *de fideiussor. c.* 5. *n.* 561. Henriq. *in simili tract. c.* 25. *n.* 33. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 16. *tit.* 20. *n.* 2.

Dictio XCI.
Diutius.

1 MOdicum tempus denotat, vt *in l. cùm impubere, ff. de rebus dubiis.* Verùm extendi ad biennium, vel quinquennium, per text. *in l. quod dicitur, ff. de pact. & in cap.* 1. *de coniug. leprosor.* tenet ibi Abb. *n.* 8. Specular. *in §. post hoc autem, n.* 9. *de disput.* Menoch. *de arbitr. casu* 459. *n.* 2. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 23. obseruantes, relinquendum esse arbitrio Iudicis, quid importet hæc dictio; quia secundùm subiectam materiam Iudex debet illam extendere.

Dictio XCII.
Do, Donò.

1 *Donationem, & dominij translationem de sui proprietate importat verbum* Do.
2 *Venditionis in materia verbum* Do, *accipitur pro tradere.*
3 *Venditionem propriè aliquando importat verbum* Do.
4 *Verbum* Do, *impropriè accipitur, si apponatur in contractu, de cuius natura non est transferre dominium.*
5 *Permutationem, & compensationem non semel importat verbum,* Do.
6 *Fideicommissum quando importet verbum* Do *remissiuè.*
7 Donare *quando resoluatur in fideicommissum.*
8 Dare, *&* Donare, *in quo differant.*

1 VErbum hoc de sui proprietate importat donationem & dominij translationem, vt *in l. fin. ff. de condict. data causa, & in l. vbi autem, §. fin. ff. de verb. obligat. & in §. sic itaque discretis, Inst. de act.* Notant Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præs.* 34. *n.* 32. Surd. *decis.* 166. *n.* 16. *& de alimen. tit.* 2. *q.* 1. *n.* 2. Bertaz. *de claus. instrum. claus.* 16. *gloss.* 1. *n.* 3. Pichard. *ad §.* 2. *Inst. quibus modis re contrahitur obligat. n.* 40. *&* 42. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 82. *num.* 14. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. cap.* 18. *n.* 4. *& de empt. & vend. c.* 18. *n.* 24. *& cap.* 20. *n.* 1. Gregor. *decis.* 194. *n.* 15. [Giurba *decis.* 24. *n.* 19. Noguerol. *tom.* 1. *alleg.* 26. *n.* 195.]

2 In materia tamen venditionis accipitur pro tradere; ac proinde non importat dominij translationem, *l. exemplo,* 11. *ff. de action.* Bertazol. *d. gl.* 5. *n.* 3. Franc. de Sousa *in comment. ad tit. ff. de pactis, art.* 3. *q.* 2. *n.* 7. *in medio.*

3 Aliquando hoc verbum *Do*, exponitur pro *restituo*, & importat perditionem propriè; ita Rom. *cons.* 309. incip. *Circa propositam, n.* 8. *vers. & sic intelligantur,* vbi Appostilla *in verb. Do,* refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 343. *n.* 1.

Sic

4 Sic etiamsi apponatur in contractu de cuius natura non est transferre dominium, tum impropriè accipietur, prout in contractibus locationis, feudi, & similium. Ita Bertazol. *d. gl. 1. num. 2.* qui tamen *clauf. 27. gloss. 4. n. 1.* subdit propriè importare idem quod *Cedo*; cùm sit verbum translatiuum.

5 Comprehendit non semel hoc verbum permutationem, & compensationem; iuxta tradita per Cald. Pereira *de emption. c. 24. n. 1.*

6 Verbum *Do*, quando obliquetur, & importet fideicommissum, vide Monet. *de commut. vltim. vol. c. 9. n. 63.*

7 Verbum *Dono*, resoluitur in fideicommissum, quando ob absentiam donatarij valere non potest vt donatio, vt per Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 105. n. 19.*

8 *Dare, & donare* in quo differant, vide Galganet. *de different. indiuid. lit. D, n. 6.*

Dictio XCIII.

Donec.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Dict.* Donec, Quamdiu, Quovsque, Vsquequo, *&* Quoad, *sunt eiusdem effectus.*
3 *Temporis limitatiua & restrictiua sunt dict.* Donec, *& similes, habéntque naturam suspensiuam.*
4 *Dict.* Donec, *& similes, requirunt perseuerantiam ad effectum consequendi legatum, pro futuris annis.*
5 *Dispositionem restringit dict.* Donec, *cum perseuerantia vsque ad tempus cui adiecta est.*
6 *Dispositio vt non possit extendi vltra tempus à testatore præfixum, operatur dict.* Donec.
7 *Infinitè accipitur dict.* Donec.
8 *Repetitiua præcedentium est dictio* Donec, *& habet temporum reuolutionem.*
9 *Negatiuè quandoque ponitur dict.* Donec.
10 *Limitationem dispositionis importat dict.* Donec, *& similes.*
11 *Fœmina si excludatur donec extent masculi, exclusio non est perpetua, sed temporalis.*
12 *Conditionem regulariter facit dictio* Donec; *& quando illam importet, quando verò non,* num. 13.
14 *Legatum annuum faciunt dict.* Donec, *& similes.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Bart. *in l. 1. num. 15. cum seqq. ff. de cond. & demonstr.* Alduin. *cons. 73. n. 4.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag. 23.* Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. c. 1. q. 5.* Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing. 46.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 271.* Tursell. *de particulis Latinæ orationis c. 45.* Gratian. *de dictionib. dict. 45.*

2 Hæc dictio, & aliæ similes, videlicet *Quamdiu, quovsque, vsquequo, & quoad*, sunt eiusdem effectus, & idem sonant. Boër. *decis. 44. n. 30. & 38.* Cosin. *in pragmat. sanct. tit. de collat. §. quod si quis, verb. donec, pag. mihi 212.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 23.* Natt. *cons. 439. num. 16. vol. 2.* Surd. *cons. 186. n. 16. & cons. 476. n. 2.* Card. Tusch. *d. concl. 271. n. 2.* Cened. *d. sing. 46. n. 2.*

3 Istæ dictiones sunt limitatiuæ, & restrictiuæ temporis, habéntque naturam suspensiuam, & dispositionem, seu acquisitionem suspendunt, vt colligitur *ex l. legatum, ff. de annuis legat.* Notant. gloss. *verb. donec, in Clem. 1. de consib.* Dec. *cons. 621. num. 7.* Alex. *cons. 66. num. 3. lib. 3.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 6. §. 6. verb. des enfans, n. 8. pag. 219. versa,* Bursat. *cons. 133. num. 1. lib. 2.* Tob. Non. *cons. 12. num. 14.* Cephal. *cons. 158. n. 39.* Menoch. *cons. 151. num. 40. & cons. 166. num. 1.* Surd. *cons. 186. num. 13. & cons. 319. num. 16. & cons. 439. num. 9.* Honded. *cons. 6. num. 36. vol. 1.* Pacif. *de Saluiuterd. in spect. 4. cap. 1. num. 83.* Ceual *commun. contra comm. q. 806. num. 35.* [Theodos. de Rubeis *in sing. Rotæ tom. 2. p. 4. concl. 289. n. 3.*]

4 Item istæ dictiones de sui natura requirunt perseuerantiam ad effectum consequendi legatum pro futuris annis, verbi gratia, si dicatur: Relinquo centum vxori meæ quolibet anno, donec castè vixerit, & vidua fuerit, quia requiritur perseuerantia ad hoc, vt pro anno futuro consequi possit legatum Dec. *in l. si quis heredem, num. 7. C. de instit.* Natt. *cons. 439. num. 16. & 17.* Ruin. *cons. 34. num. 4. & seq. vol. 2.* Capyc. *decis. 203. num. 1.* Caualcan. *in tract. de vsufructu mulier relicto, cap. 9. num. 110.* Nam stantibus istis dictionibus, legatum pro primo anno erit purum, & pro sequentibus erit conditionale, ex traditis per Boër. *decis. 44. n. 39.* Vnde mulier per transitum ad secundas nuptias, amittet illud legatum in futurum: pro tempore tamen præterito legatum valuit, nec mulier tenetur fructus perceptos restituere, quamvis, cessauerit conditio viduitatis, & castitatis, quia in præteritum licitè fructus percepit. Ita tradunt Caual. *d. cap. 9. num. 113.* Aym. *cons. 300. num. 3.* Paris. *cons. 95. num. 44. vol. 2.* Socin. *cons. 81. num. 7. vol. 3.* Ruin. *consil. 31. num. 17. vol. 2.* Nam per hanc dictionem, & similes testator non prohibet, vt non nubat, sed vult quòd habeat, donec non nupserit; postquam verò nupserit, quòd non habeat etiam quod mortuo marito reuerteretur ad viduitatem, vt latè in proposito consuluit Dec. *cons. 621.* Ruin. *cons. 63. à num. 1. & 6. vol. 1.* Caualcan. *d. c. 9. num. 117. post princip.* Et in hoc differunt ista dictio *Donec*, & similes, à dictione *Dummodò*, quæ denotat perseuerantiam, & perpetuitatem. Vnde si vxor in casu prædicto steterit vidua per triennium, & perceperit fructus triennales, & postea nupserit, tenetur restituere fructus, quos perceperit pro illo triennio, quo steterit in viduitate. Ita Paris. *cons. 95. num. 44. vol. 2.* sentit Bero. *q. 99. num. 3.* & tradit clarè Caualcan. *d. cap. 9. n. 117. cum seqq.*

5 Et quòd dictio *Donec*, restringat dispositionem cum perseuerantia vsque ad tempus, cui adiecta est, tenent Bart. *in l. 1. col. 6. ff. de condit. & demonstr.* Grat. *cons. 91. num. 27. lib. 2.* cùm habeat naturam suspensiuam, Socin. iun. *cons. 76. num. 113. lib. 1.* Albert. Brun. *in tract. de statuto, quòd stante masculo, artic. 10. q. 5. num. 72.* Tob. Non. *cons. 8. num. 2.* Rip. *singul. obseruat. obseru. 372. num. 2. 3. & 4.* Surd. *cons. 186. num. 15.* Honded. *cons. 29. num. 3. vol. 1.* & sit aduerbium limitatiuum, vt per Dec. *cons. 621. num. 7. & cons. 637. num. 12. & cons. 583. num. 11.* Caualcan. *d. c. 9. n. 79.*

6 Operatur, vt vltra tempus à testatore præfixum dispositio non possit extendi, vt post Paris. *cons. 20. n. 7. lib. 3.* fuit resolutum in *Romana hereditatis de Vaninis 17. Februarij 1606. coram Card. Marquemontio,* impressa per Farin. *decis. 162. n. 3. recent.*

7 Item infinitè accipitur dictio *Donec*, Luc. de Penna *in l. si ad magistrat. col. 3. ad fin. C. de decur. lib. 10.* Cened. *d. sing. 46. n. 7.*

8 Item est repetitiua præcedentium, & habet in se tempo

temporum reuolutionem iuxta tradita per Azebed. *ad l.1.n.74.tit.4.lib.5.noua Recopil.*

9 Quandoque hæc dictio ponitur pro negatiua, vt *in cap. Ioseph. de verbor. signif.* ibi, *Ioseph. non cognouit Mariam, donec peperit filium primogenitum*; ac si *nunquam* diceret, etiam postquam peperit. Ita Cardin. Tusch. *d.l.D, concl.471.n.8.*

10 Item quod suprà dixi hanc dict. *Donec*, & similes importare limitationem dispositionis, quod per *leg. fœmina, ff. de senator.* tradunt etiam Dec. *cons.384. num.11.* & Castr. *cons.184.num.2.lib.2.* Card. Tusch. *d. concl.271.num.21.* Extende in dispositione statuti, quia si fœmina excluditur, donec extant masculi, exclusio non est perpetua, sed temporalis. Bald. *cons.43.lib.2.* Dec. *dict. cons.384.n.11.* Socin. iun. *cons.2.in fine, lib.1.* & *cons.110.lib.12.* Alex. *cons.180.num.2.lib.6.* Rimin. iun. *cons.249.num.21.* & *seq.* Menoch. *cons.105.num.85.* & *seq.* Cardin. Tusch. *d. concl.271. num.3.* vbi *num.9.* post Dec. *d. cons.484. num.11.* ampliat, huiusmodi dictiones limitantes dispositionem, idem operari, si adiciantur dispositioni negatiuæ, quia erit limitata dispositio negatiua, prout si apponantur dispositioni affirmatiuæ: & ideò quòd pater prohibens alienationem filio, donec, fuerit certæ ætatis, censetur ipso iure concedere adueniente ætatis suspensa, & *num.10.* pariter ampliat, vt multo magis operentur huiusmodi dictiones quando sunt geminatæ, veluti si dicat, Donec, & quousque & *num.11.* etiam ampliat in tantum dictiones istas limitare, vt si apponantur dispositioni prohibitiuæ, lapso termino prohibitionis, ad tempus inducatur permissum; declarat tamen *num.12.* post Barth. *cons.20. in princip. lib.1.* vt non procedat, quando essemus in dispositione causata, seu requirente factum Superioris; quia excommunicatus, donec soluat, sequuta solutione debet absolui.

12 Regulariter dictio *Donec* facit conditionem, *leg. pater Seuerinam, §. fin.* & ibi Bart. *in vers. secundo principaliter, ff. de condit. & demonstr. l. legatum, ff. de annuis legat. l. generaliter, §. duas filias, ff. de vsufructu legato*, Dec. *in l. si quis haredem, num.7. ad finem, C. de instit. & cons.485.num.6.lib.2.* Socin. iun. *cons.58.n.8. vol.3. & cons.485.num.6.* Cephal. *cons.71.num.17.* Ruin. *cons.43.num.4.vol.2.* Honded *cons.81.num.11. vol.2.* Boër. *decis.44.num.39.* Cened. *d. singul.46.n.1.* Petr. Henriq. *resp. opusc.2.lit.D.* [Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom.1.p.4.claus.289.num.1.* Rot. *decis.290.num.6.p.1.in posthum. Farin.* aliàs *p.3.recent.* vbi quod non importat conditionem principaliter, sed secundariò, quia principaliter importat tempus.]

13 Declara, huiusmodi dictiones *Donec, quoad, & quousque*, ac similes, si respiciunt inchoationem beneficij, vel dispositionis importare conditionem, si apponuntur ad suspensionem beneficij, quando suspensio est incerta, secùs si limitata certo tempore. Si verò apponatur à lege ad limitationem, important conditionem extinctiuam ipso iure; si verò ab homine, secùs, vt distinguit Bart. plenè *in l.1.n.15. vers. & quaro, ff. de condit. & demonstr.* cuius opinionem communem dicit Surd. *cons.186. num.16.* Decian. *cons.108.n.19. lib.3.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus.271.num.6.* vbi *num.7.* cum eodem Deciano, extendit huiusmodi dictiones in vltima voluntate appositas ad limitandam dispositionem importare conditionem extinctiuam, prout si à lege induceretur [Galgan. *de condit. part.2. cap.1. part.5.* Franc. de Barry *de success. testati, & abintestat. lib.17. tit.2.n.8.*]

14 Denique supradictæ dictiones faciunt legatum annuum, *l. legatum. ff. de annuis legat.* Surd. *de aliment. tit.2. q.15.num.192.* Octau. Vulpell. *citato loco, n.5.* vbi subdit, quòd pro priore anno est purum, pro aliis conditionale; & *num.6.* asserit, speciali alimentorum fauore inductum esse, vt legatum Donec, vel quamdiu quis cum hæredibus habitauerit, etiam iis mortuis debeatur, & sit perpetuum, dummodò per legatarium non steterit; ad notata per gloss. & scribent. *in l.1.C. de instit. & substit.*

Dictio XCIV.

Dum.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Dictio* Dum, *&* Donec, *sunt eiusdem natura.*
3 *Tempora tria, præteritum, præsens & futurum respicit dict.* Dum.
4 *Annuum relictum faciunt dict.* Dum, *& similes in vltimis voluntatibus.*
5 *Actum dum est in fieri denotat dict.* Dum.
6 *Conditionem importat dictio* Dum, *declarando vt ibi.*
7 *Conditionem actu perseuerantem an inducat dict.* Dum.
8 *Exceptiua ad regulam est dictio* Dum *tamen.*
9 *Tempus præteritum, præsens & futurum designat dictio* Dudum.

1 De vi, multiplicique significatione huius dictionis vide Albet. *in Diction. verb. dum*, Cosm. *in pragmat. sanct. in tit. de caus. in §. inoleuerunt, in vers. dudum, pag.109.* Mandos. *in glos. facult. §. sanè, in verb. dum, pag.70.* Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, c.45.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.26.* Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing.47.* Grat. *dict.46.*

2 Hæc dictio, & *Donec*, sunt eiusdem naturæ, Cic. *pro Flac.* Qui valuit tamdiu, dum hic produxet. Colum *lib.2.cap.11.* Paulùm aqua maceratur, dum inlentescat. Vnde facta suprà in dictione *Donec* adaptari possunt huic dictioni.

3 Tria tempora, præteritum scilicet præsens, & futurum respicit hæc dictio, sicut *Donec, & Quamdiu.* Mandos. *in gloss. facultatum, §. sanè, in vers. dum, pag.78.* Cened. *d. sing.47.n.2.*

4 Faciunt in vltimis voluntatibus relictum annuum, Roman. *cons.516.num.9.* Mandos. *d. §. sanè, in vers. dum, in fine.* Boër. *decis.44.n.39. ad finem.* Caualc. *de vsufructu mulieri relicto, cap.9.n.115.* Cened. *d. singul.47.n.6.*

5 Denotat hæc dictio actum, dum est in fieri, vt *in l. si quis id quod, vers. quòd si dum proponitur. ff. de iurisd. omnium Iud. l. arboribus, §. Iulianus*, vbi text. & gloss. *ff. de vsufructu.* Ias. *in l. clàm possidere, §. qui ad nundinas, n.3* & ibi Areno. *ff. de acquir. possess.* Cened. *d. sing.47.n.3.*

6 Conditionem importat sicut dict. *Donec, Dummodo*, & similes præcipuè quando iungitur rei perfectæ, vt in *l. qui concubinam, §. vxori, ff. de legatis 3. cap. præterita, de elect.* Dec. *cons.526.num.2.tom.2.* Paris. *cons.95.num.47.lib.2.* Ruin. *cons.43.num.5. volum.2.* Flor. de S. Petro *cons.9. num.4.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom.2. lit. C, concl.583.num.16.* Vulpel. *de præposit. signif. sub hac dict. pag.26.* vbi subdit, quòd legatum factum vxori dum vidua steterit, donec non nupserit debetur, & addit, hanc dictionem habere

bere conditionem repetitiuam, vt dispositio suum reassumat effectum, impedimento cessante. *ad not. in l. si quis ita leganerit, ff. de condit. & demonstr. & in l. pen. ff. de excus. tutor.* Cened. *d. sing. 47. num. 5.* vbi ait, quòd hæc dictio facit conditionem si iungatur rei imperfectæ, secus si iungatur rei perfectæ, quia tunc facit modum. [Rot. *decis. 241. n. 42. p. 5. recent.* vbi quod adiecta perfectæ dispositioni, facit ipsam modalem.]

7 An autem ista dictio inducat conditionem actu perseuerantem? vide Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de condit. apposit.* vbi tractat quæstionem si communitas alicui dederit prædia publica in emphyteusim dum Princeps consenserit; an sufficiat Principem semel consensisse, an verò requiratur Principem in consensu perseuerare? de quo etiam vide Ias. *in leg. 2. in 2. lect. n. 4. ff. de in ius voc.* Mandos. *in gloss. facult. §. sanè, in vers. dum fol. 79.* & citatos per Caualcan. *d. c. 9. n. 115.*

8 Dictio *Dum tamen*, est exceptiua ad regulam, ideo excipit casum positum sub hac dict. vt per Angel. *cons. 190. incip. Thema est, n. 5. vers. illa ergo dictio* vbi quòd firmat regulam in contrarium, refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 278. n. 1.*

9 *Dudum*, importat tempus præteritum, præsens, & futurum, sicut dict. *Olim*, & *Quando*, ex adductis per Bertachin *in repert. Iuris, verb. Dudum*, Petr. Henriq. *opusc. 2. lit. D, in fine.*

DICTIO XCV.

Dummodo.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Modum, & non conditionem de sui propria natura denotat dict.* Dummodo.
3 *Conditionem importat dictio* Dummodo, *quando iungitur ei, quod venit implendum ante quam actus perficiatur.*
4 *Actui imperfecto quando iungitur dictio* Dummodo, *importat conditionem.*
5 *Modum inducit dictio* Dummodo, *si adiiciatur actui perfecto.*
6 *Dispositioni quando est adiecta dictio* Dummodo, *importat conditionem, non verò si adiecta sit exequutioni.*
7 *Facto explicando per aliquem tertium, quando apponitur dictio* Dummodo, *importat conditionem.*
8 *Implementum eorum, quibus dictio* Dummodo *adiungitur, semper requiritur, siue faciat modum, siue conditionem.*
9 *Præcedentia restringit, & modificat dictio* Dummodo.
10 *Admonitionem, vel comminationem denotat aliquando.*

1 De vi & effectibus huius dict. vide Bertachin. *in repert. Iuris, verb. Dummodo.* Neapod. *in consuet. si quæ mul. er. in verb. Dummodo.* Rebuff. *in praxi benef. tit. de forma noua prouisionis, in verb. Dummodo, & in rub. de reg. ad præl. nomin. §. fin. in verb. Dummodo.* Tursell. *de particulis Latinæ orationis, c. 46.* Vulpell. *de præpos. signif. sub hac dict. pag. 26.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 272.* Cened. *post practic. & canon. q. sing. 11.* Grat. *dict. 48.*

2 Ex sui propria natura denotat modum, & non conditionem, Bart. *in l. quibus diebus, §. vltim. num. 4. vers. quid de dict. Dummodo, ff. de condit. & demonstr.* Dec. *cons. 327. num. 3.* Corn. *cons. 162. num. 17. in princ. lib. 2. & cons. 130. num. 7. lib. 3.* Ruin. *consil. 12. num. 4. & cons. 152. num. 3. & cons. 215. num. 10. vol. 3. & cons. 63. num. 3. vol. 4.* Beroi. *cons. 55. numero 6. vol. 1.* Blanc. *de comprom. quæst. 1. num. 28.* Tiraq. *de retractu lig. §. 8 gloss. 8.* Bertachin. *d. verb. Dummodo.* Rebuff. *in concor. in rubr. de reg. nomin. §. fin. in verb. Dummodo, & in praxi tit. de dispensat. rat. ætatis, in verb. Prouisio, in fin. & in comment. ad l. maiore parte 256. vers. Dummodo, ff. de verb. signif. pag. mihi 544.* Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, c. 9. num. 117.* Mandos. *ad reg. 17. Cancell. q. 2. num. 2.* & Gom. *ibid. quæst. 1.* Rot. *decis. 231. alias decis. 1. de condit. appos. in nouis.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 28.* Vulpel. *citato loco.* Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 9. tit. 34. num. 63.* Crauet. *cons. 10. num. 14.* Gabr. *consil. 5. num. 2. lib. 1.* Menoch. *cons. 134. num. 36.* Azeued. *ad leg. 11. num. 39. tit. 6. lib. 5. noua Recopil.* Cardin. Tusch. *d. concl. 272. num. 1.* Marc. Anton. de Amatis *Marchia decis. 50. num. 34.* Surd. *cons. 186. num. 11. & cons. 371. num. 69.* Card. Seraphin. *decis. 339. num. 5. & decis. 349. num. 1.* Anton. Monach. *Florent. dec. 46. num. 64.* Anchar. *q. 31. num. 8. & 15. pars. 2.* Cened. *d. sing. 11. num. 1.* Qui omnes tenent quòd huiusmodi dictio denotat modum, & non resoluit dispositionem, sed obligat ad sic faciendum. [Vnde infert Franchin. *decis. p. 1. concl. 219.* Si quis sit receptus in ciuem, dummodo soluat collectas, illis non solutis, non propterea desinere esse ciuem, sed cogi debere ad eas soluendas.]

3 Verùm licèt regulariter importat modum, tamen tribus casibus importat etiam conditionem. Et primò, quando iungitur ei, quod venit implendum, antequam actus perficiatur, *l. Tait, §. Stichus, ff. de fideicomm. libert.* Curt. sen. *cons. 78. col. 8.* Socin. iun. *cons. 148. in fine, vol. 1.* latè Crauet. *cons. 10. num. 14.* Rip. *lib. 2. resp. c. 9. col. 1.* Bertran. *cons. 201. n. 5. vol. 1.* Mandos. *in reg. 51. Cancell. q. 13. n. 8. & reg. 17. q. 2. n. 3.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 8. §. 5 verb. Christi nomine, n. 19.* Surd. *decis. 209. n. 4. & cons. 186. n. 11. & seq.* Menoch. *cons. 918. n. 10.* Cened. *d. sing. 11. n. 2.*

4 Secundò, quando ponitur, & iungitur actui imperfecto, Rebuff. *in concord. rubr. de reg. ad Præl. nom. §. fin. in verb. dummodò,* Caualcan. *de vsufructu, cap. 9. n. 117.* Puteo *decis. 420. num. 4. lib. 1. in correct.* Cened. *d. sing. 11. num. 3.* Molin. *d. cap. 15. num. 29.* Sanch. *de matrimon. lib. 3. disput. 8; num. 2.* notantes quòd hæc

5 dictio tunc inducit modum, si adiiciatur actui perfecto. [Franc. de Barry *de success. testati, & ab intestati lib. 17. tit. 2. n. 14.*]

6 Tertiò, quando est adiecta dispositioni, non autem exequutioni. Socin. iun. *cons. 18. n. 13. vol. 3.* Seraphin. *decis. 1017. n. 5.* Rota *decis. 58. p. 1. diuers.*

7 Quartò, quando apponitur facto explicando per aliquem tertium, vt consuluit Gabr. *cons. 59. num. 1. lib. 1.* [Denique quando testator dixerit, *Dummodò hoc fecerit, aliàs nihil habeat, &c.* necesse est vt illud fiat, quia dictio, *aliàs*, & *alioquin* facit conditionem. Intrigl. *de substit. cent. 3. q. 88. n. 19. & 25.* Franc. de Barry *de success. testati, & ab intest. lib. 17. tit. 2. & 4.*]

8 Illud obseruandum est, quòd siue ista dictio faciat modum, siue conditionem, semper requiritur, quòd adimpleantur ea, quibus ista dictio adiungitur; aliàs si non interueniunt, actus corruit, nec consequitur effectum. Rebuff. *in comment. ad d. leg. maiore parte, vers. verum* Strach. *de mercat. tit. de mandato, n. 8.* Paris. *cons. 95. num. 44. vol. 2.* Dec. *cons. 661. num. 12. vers. secundò,* Anchar. *cons. 169. num. 2. vers. sunt tamen contrarium,* Grat. *consil. 86. num. 2. vol. 2.*

Alciat.

Alciat. *cons.* 211. *num.* 3. Caualcan. *d. cap.* 9. *n.* 117. *ad finem, & n.* 119.

9 Hæc dictio restringit, & modificat præcedentia, *l. Lucius, §. quo habebat, & l. ita tamen, ff. ad Trebell.* Rebuff. *in princip. tit. de dispensat. ratione ætatis, in verb. promisio, in princ.* Cened. *d. sing.* 11. *n.* 6. *in princ.* seu facit contradictionem ad præcedentia, Paris. *cons.* 47. *num.* 7. *vol.* 3. [Et coarctat dispositiones secundùm qualitates appositas. Rota apud Paul. de Rub. *decis.* 319. *num.* 31. *tom.* 2. aliàs *p.* 6. *recent.* & stat restrictiuè, & qualificat antecedentem dispositionem, Rot. *dec.* 247. *n.* 26. *p.* 5. *recent.*]

10 Aliquando denotat admonitionem, vel comminationem gloss. *verb. retinere, circa fidem, de praebend. in* 6. & *ibi* Ioan. Andr. Rot. *decis.* 1. *de condit. appos. in nouis,* Cened. *d. sing.* 11. *in fine.*

DICTIO XCVI.

Dumtamen.

1 *Conditionalem actum, cui apponitur, reddit de sui natura dict.* Dumtamen.
2 *De necessitate requiritur, quòd existat illud, cui dict.* Dumtamen *iniungitur.*
3 *Modum aliquando facit dict.* Dumtamen *quo non impleto deficit legatum.*
4 *Actus debet adimpleri siue dict.* Dumtamen *sonet in modum, siue in conditionem, & ante adimplementum non consequitur effectum ciuilitatis.*
5 *Modum, aut conditionem aliquando non facit dict.* Dumtamen, *sed ponitur in textu alicuius noui casus.*
6 *Exceptionem ad regulam importat dictio* Dumtamen.

1 DE sui natura reddit actum, cui apponitur, conditionalem, & actum perseuerantem importat vt *in cap. licèt.* vbi Panorm. *n.* 5. & 10. *de transl. Pral.* Bursat. *cons.* 44. *n.* 27. *vol.* 1. Cened. *post lib. pract. & canonic. q.* 48. *n.* 1.

2 Et requiritur, quòd de necessitate existat illud, cui ista dictio iniungitur. Ruin. *cons.* 137. *n.* 2. *vol.* 1. & *cons.* 115. *n.* 6. *eod. vol.* 1. Cened. *d. sing.* 48. *n.* 2.

3 Aliquando facit modum, quo non impleto deficit legatum. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 27.

4 Et siue ista dictio sonet in modum, siue in conditionem, debet adimpleri actus, & ante adimplementum non consequitur effectum ciuilitatis, Anch. *cons.* 169. *n.* 2. *vers. siue enim,* Dec. *cons.* 661. *n.* 12. *vers.* 2. vbi loquitur de dictione *Dummodò* tenet tamen contrarium Alciat. *cons.* 211. *n.* 3.

5 Aliquando ista dictio non facit modum, nec conditionem, sed ponitur in textu alicuius noui casus vt *in l. in offerendis, C. de appellat.* Neapod. *in cons. si qua mulier, n.* 6. *de mulier. hab. filio fol.* 206. Cened. *d. sing.* 48. *n.* 3.

6 Importat exceptionem ad regulam, vel dispositionem, cui adijcitur; ita Angel. *cons.* 290. incip. *Thema est tale, n.* 5. *vers. illa ergo dictio,* Card Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 273. *n.* 1. & *concl.* 278. *n.* 1.

DICTIO XCVII.

Dumtaxat.

1 *Taxatina est dict.* Dumtaxat.
Augúst. Barbosa de Dictionib.
2 *Limitatina, & restrictiua est dictio* Dumtaxat.
3 *Negationem in aliis concludit dictio* Dumtaxat.
4 *Exclusiua est dictio* Dumtaxat *omnium aliorum casuum, & omnium personarum præter expressas.*
5 *Casus similes non excludit dict.* Dumtaxat.
6 *Exclusiua non est dictio* Dumtaxat, *eorum quæ sunt de natura rei, nec eorum, quæ veniunt de consuetudine contractus,* vt n. 7.
8 *Casum habentem eandem rationem non excludit dictio* Dumtaxat.
9 *Solemnitatem, & formam inducunt dict.* Dumtaxat *& similes, taxatiuè apposita dispositioni de aliquid faciendo.*

TAxatiua est hæc dictio, significans idem quod *Tantum,* vel *Solum,* vt *in leg. non est ferendum, de transact. & in l. non solum, §. quoties, ff. de procur. & in l.* 3. *§. interdum, ff. de negot. gestis, & in l. si ex causa, §. nunc videndum, ff. de minorib.* Notant Fulgos. *consil.* 22. incip. *Visis quatuor, num.* 2. *vers. tertia,* Rebuff. *in comment. ad l. pratum,* 31. *vers. dumtaxat, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 183. Menoch. *cons.* 989. *n.* 14. Vulpel. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 28. Ferret. *in constitut. Cathalonia, gloss.* 9. *num.* 29. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 388. *num.* 1. vbi addit, quòd respicit sequentia, & non antecedentia. [Narbona *l.* 59. *gloss.* 1. *num.* 23. *post med. tit.* 4. *lib* 2. *Recop.* vbi quod est taxatiua, & cæteros omnes excludit.] 1

Limitat & restringit; vt *in l. Iulianus, ff. de petit. hared.* gloss. *verb. dumtaxat, in extrauag. suscepti regiminis Ioan.* 22. *de elect.* Tiraq. *de retractu conuent. §.* 1. *gloss.* 6. *num.* 2. Rebuff. *in comment. ad d. l. pratum, vers. item,* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 43. *num.* 24. Cened. *sing.* 18. *num.* 6. *prope finem,* Stephan Granan. *Marchia dec.* 78. *n.* 26. 2

Et ita est taxatiua, & restrictiua, vt concludat negationem in aliis, Card. *in Clem.* 1. *de sequestr. poss. & in cap. contingit,* vbi Etiam Felin. *de fide instrum.* Bart. *in l. si quis, §. cum Titio, ff. de adimend. legatis.* Cened. *d. sing.* 18. *n.* 5. 3

De eius natura est excludere omnes alios casus, & omnes personas præter expressas, *l.* 3. *§. cum Titio ff. de adimen. legat. l.* 2. *C. de legib. cap. cum Ecclesia, de verb. signif. Clem.* 1. & *ibi* Zabarell. *in princ. in* 3. *notab. de sequestr. possess. c. statutum, §. in nullo,* & ibi Archid. *de rescript. in cap.* 1. *de iureiurand. in* 6. *c.* 1. *de tempor. ordin. eod. lib.* Bart. *in l.* 1. *n.* 1. vbi Ias. *num.* 8. *in fin. ff. si quis ius dicenti.* Roman. *cons.* 512. *n.*... & ibi Mandos. *lit. E,* Oldrad. *cons.* 186. Natt. *cons.* 78. *n.* 3. *tom.* 1. Sebast. Medic. *de diffinit. p.* 2. *cap.* 88. *num.* 2. Cosm. *in pragm. sanctis. tit. de collat. §. item censuit, in verb. dumtaxat.* Aym. *cons.* 201. *n.* 40. Paris. *cons.* 47. *n.* 18. *lib.* 4. Gozad. *cons.* 60. *n.* 7. Mandos. *in reg.* 8. *Cancell quæst.* 6. *n.* 6. Mascard. *de prob. concl.* 1393. *n.* 37. Cened. *d. sing.* 18. *n.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 388. *n.* 2. 4

Verumtamen licèt ista dictio sit taxatiua excludens casus omnes alios, præter inclusos hoc tamen limitatur in aliquibus casibus, & primo quod non excludit casus similes, vt *in l. si mora, in verb. dumtaxat,* & ibi Paul. de Castro *num.* 9. & Ias. *num.* 5. *ff. soluto matrim. & in l. si contractus,* iuncta gloss. *in princ. ff. de reg. iuris.* Abb. *in cap. cùm dilecta, n.* 8. *de confirm. vtili.* Tiraq. *de retract. conuention. §.* 1. *gloss.* 6. *num.* 2. *cum seqq.* Guttier. *canon. lib.* 14. *à num.* 4. Cened. *d. sing.* 18. *num.* 2. Et vide latiùs infra in sub diction. *Solum, & Tantùm.* 5

Secundò limita, quòd per hanc dict. non excluduntur ea quæ sunt de natura rei, vt *in leg.* 1. *ff. si* 6

 mens.

mens. fals. mod. dixerit. Paul. de Castr. in l. 1. si vestimenta, num. 2. ff. depositi. Quemadmodum etiam non excludit ea quæ veniunt de consuetudine contractus. Vnde si data fuit potestas alicui, vt acciperet mutuò duodecim ducatos dumtaxat, & iste acceperit, sed sub vsuris, quod non videtur excessisse fines mandati quia videtur facere ea quæ sunt de natura contractus, cùm sit consuetudo, quòd mercatores isto modo mutuent. Ias. in l. si constante, à n. 97. ff. soluto matrim. & in l. 1. n. 11. vers. tertiò principaliter, ff. si quis ius dicenti. Rom. in l. 3. §. iurari, ff. de iureiurand. Cened. d. sing. 18. n. 4. 7

8 Tertiò limita quòd non excludit casum habentem eandem rationem, iuxta notata per Frat. Emman. q. Regul. tom. 3. q. 5. art. 2.

9 Hæc dictio, & aliæ similes taxatiuè appositæ dispositioni de aliquid faciendo, solemnitatem & formam inducunt, & ipsarum transgressio vitiat actum. Paris. cons. 19. n. 19. vol. 2. Mandos. in reg. 8. Cancell. q. 6. n. 6. Cened. d. sing. 18. n. 4. vers. similiter; habent enim vim non solùm tacitæ prohibitionis, sed etiam expressè, vt per Roman. cons. 114. n. 5. Marc. Anton de Amatis Marchiæ decis. 14. n. 1.

DICTIO XCVIII.

Ea.

1. *Repetitiua est dict.* Ea, *referens præcedentia sequentibus.*
2. *Restrictiua est dict.* Ea, *secundum disposita in præcedentibus ad quæ fit relatio.*
3. *Relatiuè cum suis qualitatibus stat dict.* Ea.
4. *Modum aliquando significant verba* Ea conditione.
5. *Conditionem non faciunt verba* Ea conditione, *sed sumuntur pro pacto, vel lege in contractu apposito.*

1 HÆc dictio est relatiua, & repetitiua, referens præcedentia sequentibus, Aym. cons. 220. num. 20. Et est repetitioa & restringitur secundum disposita in præcedentibus, ad quæ fit relatio Paris. cons. 18. n. 32. vol. 2. & cons. 103. n. 14. vol. 1. Et stat declaratiuè, & relatiuè cum suis qualitatibus, Mandos. in gloss. facult. §. nos qui in vers. eiusdem, pag. 105. & in §. volentes, in vers. ex eisdem, pag. 172. post Socin. cons. 251. n. 6. Alciat. cons. 610. num. 5. quos refert Cened. post lib. pract. & canonic. q. sing. 45. n. 1. 2 3

4 Verba *Ea conditione* significant aliquando modum, vt in terminis l. Mæuia, ff. de manumiss. testam. & l. 2. in princ. ff. de donat. obseruat Galgan. de cond. & demonstr. p. 2. c. 3. q. 6. Et non faciunt conditionem, sed sumuntur pro pacto vel lege in contractu apposita, vt post Tiraq. de retractu conuent. §. 3. gloss. vnica, n. 72. notat Cened. sing. 205. in princip. 5

DICTIO XCIX.

Eadem.

1. *Relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus est dict.* Eadem *significant identitatem in omnibus, & per omnia.*
2. *Relatiua substantiæ est dict.* Eadem.

1 ESt relatiua præcedentium, cum omnibus suis qualitatibus, significans identitatem in omnibus, & per omnia, gl. in l. cùm hi, §. qui in perpetuum, ff. si ager vectigalis, Grat. cons. 9. n. 88. vol. 1. Menoch. de præsump. lib. 4. præs. 173. num. 20. Rot. decis. 455. n. 2. apud Farinac. in 1. collect. nouissimar. Surd. decis. 45. 125. n. 1. vbi loquitur de dictione *Eisdem*, in numero plurali, quæ est demonstratiua, & relatiua ad suprà nominatos.

2 Et quòd hæc dictio sit relatiua substantiæ, tradunt Bart. in l. si quis, §. si initium, n. 2. in 2. leg. ff. de eden. Anth. Rhegien. quæst. 60. num. 4. p. 2. Mandos. in gloss. facult. §. nos qui, in vers. eiusdem, pag. 106. quos refert Cened. post lib. practic. & canon. quæst. sing. 45. n. 3. [Fusar. cons. 170. n. 14.]

DICTIO C.

Eapropter.

1 INducit dispositionem hæc dictio, vt per Cardin. Seraphin. decis. 1025. n. 13.

DICTIO CI.

Eatenus.

1 REfertur ad præcedentia, & de sui natura limitat, & modificat, l. miles, ff. de re iudicata, cap. significatum, de præben. cap. super litteris, de rescript. cum similibus, Dec. cons. 38. n. 3. tom. 2.

DICTIO CII.

Eiicere.

1 VErbum hoc intelligi debet de eiectione violenta, non verò de iusta, vt per Ioseph. Sesse de inhibit. c. 8. §. 3. n. 102.

DICTIO CIII.

Eius, Eorum.

1. *Dominium denotat dictio* Eius.
2. *Relatiua est dictio* Eius *ad proximè nominatum.*
3. *Repetitiua præcedentium cum suis qualitatibus est dictio* Eorum, *& restrictiua ad personas nominatas.*
4. *Nepotes non comprehendit dict.* Eorum, *cùm refertur ad personas filiorum superstitum.*
5. *Restrictiua est secundùm præcedentia dictio* Eorum *& non habet tractum ad futurum.*
6. *Dictio* Eorum, *non potest verificari in vno tantùm, sed omnibus expressis, aliquando resoluitur in singularitates.*

1 DIctio *Eius* denotat dominium, vt in l. Quintus, §. Mutius, ff. de auro, & argento legato, Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 3. n. 31.

2 Relatiua est ad proximè nominatum, Cardin. Seraphin. decis. 689. numero 1. [Et est personalissima. Rot. decision. 269. numero 11. part. 5. recent.]

3 In nomero plurali est repetitiua præcedentium cum suis qualitatibus, & restrictiua ad personas nominatas, vt in l. vlt. C. de hæred. instituend. notat Ruin. cons. 99. num. 16. vol. 2. Rolan. cons. 74. num. 54. tom. 3.

&

& cons.97.num.23. tom.4. Com. cons.9.sub num.6.in fine,vol.1.Paris.cons.103.n.14.lib.1.& consil.18.n.32. & cons.86.n.58.lib.2. Aret.cons.155.n.1.Cephal.cons. 140.num.17.vol.1. Mandos. in gloss.facult.§. & proprium,in verb.eo,pag.321.& in §.nos qui,vers.eiusdem, pag.106.Menoch.cons.200.num.4. vbi quid refertur ad suprà nominatos, & cons.212.num.150. & cons. 390.num.13. Flam. de resignat.tom.2.lib.11.quaest.5. n.6. Et cùm refertur ad personas filiorum superstitum,non comprehendit nepotes.Menoch.cons.1005. n.7. Et quòd ista dictio restringatur secundùm praecedentia, & quòd non habeat tractum ad futurum, tradunt Tiraq. de retractu,tit.1.§.8.gloss.9.n.24. Socin.cons.250.col.penult.vers.secundo,vol.2. quos refert Cened. post lib.canon. & pract. quaest.singul.45. n.1.vers.& qualiter.

6 Non potest dictio *Eorum* verificari in vno tantùm,sed in omnibus expressis, Card. Seraphin. d.cis. 266.n.2. Aliquando verò resoluitur in singularitates, ac si dictum esset post vniuscuiusque mortem, Torniel. in l.heredes mei,§.cum ita,n.5.vers. aliquando,ff.ad Trebell.& ibi Rip.n.129. Alex.cons.117.n.1. vol.1.& cons.204. vol.2.Paris. cons.18.n.19. & seq. vol.2.Marzar.in epitom.fideicommiss.quaest.11.pag.13. quos refert Cened. d.sing.45.n.2.

Dictio CIV.

Eo amplius.

1 HÆc dictio est relatiua, & repetitiua praecedentium cum omnibus suis qualitatibus,Menoch. de praesumpt.lib.4.praes.180.n.48.Galganet. de condit. & demonstr.p.2.c.1.q.18.n.4.

Dictio CV.

Eo casu.

1 *Restrictiua est dictio* Eo casu.
2 *Substitutionibus apposita dictio* Eo casu, *operatur vt restringatur solùm ad casum expressum.*
3 *Dispositionem ad tempus, & casum expressum non restringit dictio* Eo casu, *quando id colligitur ex verisimili mente testatoris.*

1 REstrictiua est haec dictio, vt per Menoch. consil. 117.n.6.& cons.135.n.3.& cons.177.num.20.& cons.198.n.9. Surd.cons.344.n.3.& cons.347.n.3.

2 Apposita in substitutionibus operatur, vt restringatur solùm ad casum expressum, nec ad alium extendi possit, Crauet.cons.98.n.5. Natt.cons.678.n.6. vol.4. Paris.cons.2.n.15.& cons.14.n.9.lib.3. Maresc. variar.resol.lib.1.c.99.n.3.vbi n.2.dicit esse relatiuam cum suis qualitatibus, ad text. in l. à filio,§.testator, ff.de aliment.& cibariis legatis. [Fusar.cons.24. n.73. & cons.69.n.32.& 33.]

3 Si autem contrarium constet ex verisimili mente testatoris, tunc non restringit dispositionem ad tempus,& casum expressum. Menoch.d.cons.117. n.29. Surd. d.cons.344.n.13.

Dictio CVI.

Eo ipso.

1 *Nullitatem actus ipso iure inducit dictio* Eo ipso. August. Barbosa de Dictionib.
2 *Sententiam latam importat dict.* Eo ipso.
3 *Dictio* Eo ipso, *idem importat ac si dictum fuisset sine aliquo hominis,vel iudicis ministerio, vel potius* ipso iure.

DIctio haec statim prolata annullat ipso iure, ex traditis per Tiraq.in l.si vnquam verb.reuertatur,n.18. Rota in Veronen. pensionis 1. Iulij 1592. coram Card. Millino.[Theod.de Rub.in singul.Rota com.2.p.4.claus.334.] 1

Importat latam sententiam,secundùm gloss. verb. eo ipso,& verb.euacuauerit, in cap. quam sit, de elect. lib.6.vbi Dominic.& Franch. & verb. suspendat, in princip. in cap.cupientes,§ caeterum, eod.tit. & lib. & verb.eo ipso,in Clem.1.vbi Imol.& Zabarel.de vita, honest. clericor Bald.cons.401.vol.3. Tiraq.in l. si vnquam,verb.reuertatur,n.142. Rolan.cons.62.num. 31. lib.2. Salas de leg.q.96.tract.14.disp.16.sect.8. post n.29.vers.propria verba sunt,Suar.in simili tract.lib.5. cap.7.sub n.4.& cap 8.n.2. Farinac. fragmen. crimin. p.2.lit.L.verb.lex,n.95. 2

Et idem importat, ac si dictum fuisset sine aliquo hominis, ac iudicis ministerio, vel potiùs ipso iure, ipso facto, ex Abb. in cap. si diligenti, num.8.de foro competen.Felin.in c.Rodulphus,vers.vltimò non obstat, de rescript.Corn.cons.165.n.22.vol.1. Dec.cons.138. in princip.& cons.188.col.penult.vol.1. Roman. cons. 427.n.9.Rolan.cons.62.n.32.vol.2. 3

Dictio CVII.

Eo modo.

HÆc verba significant identitatem in omnibus,& per omnia,vt notat gl. verb.obligatus, in l.cùm hi,§.si vni,ff.de transact.Grat.cons.140.n.22. lib.1. Cened.post lib.pract. & canonic. quaest. sing.45. num.3. 1

Dictio CVIII.

Esse.

1 *Proprietatem,& essentiam denotat verbum* Esse.
2 *Nullitatem actus ipso iure importat verbum* Esse.
3 Esse,& haberi,*in quo differant,ostenditur.*

VErbum hoc proprietatem,& essentiam denotat, iuxta resoluta per Ioseph.de Sesse de inhibit.c.9. §.1.n.41. 1

Importat nullitatem actus ipso iure, vt per gloss. verb.priuat.in cap.licet canon.in fine,de elect.lib.6. Tiraq.in l.si vnquam.verb.reuertatur,num.180.cum seqq. C.de reuocand.donat. Gonzal.ad reg.8.Cancell.gl.32. num.37. 2

Esse & *Haberi* differunt, quia *esse* significat veritatem, *haberi* verò fictionem denotat, vt per Afflict. in cap.mulier,§.naturales filij,in 5.notab.num.13.cum seqq.si de feudo fuerit controuersia. Galganet.de different.indiuid.lit.E,n.28. 3

Vide infrà sub verbo *Sum.*

Dictio CIX.

Ergo.

1 Ergo,*in principiis posita, vsurpatur pro* Iraque.

2 *Ergo in medio posita, sumitur pro* Causa.
3 Igitur *interdum denotat dict.* Ergo, *cum interrogatione.*
4 *Illatiuè, seù continuatiuè ponuntur dictiones,* Ergo, Igitur.

1 IN principiis sæpè hæc dictio vsurpatur pro *Itaque*. Cic. *de Amicit.* Ergo hoc est animi bene constituti, &c. Liuius *lib.* 4. Ergo dum nullum fastiditur genus, in quo eniteret virtus, creuit Imperium Romanum.

2 In medio posita sumitur pro causa. Cic. *Attic. lib.* 3. Si quid contra alias leges, eius legis ergo factum sit. Idem *de optimo genere Orat.* Virtutis ergo donaretur Et *ibidem*: Eum doari virtutis ergo, beneuolentiæque.

3 Interdum pro *Igitur* cum interrogatione vsurpatur. Cic. *pro Quinct.* Quid ergo est? primùm magnitudo periculi, &c. Idem *Academ.* 2. Num ergo is excæcat nos, aut orbat sensibus?

4 Dictio *Ergò*, & dictio *Igitur* ponuntur illatiuè, seu continuatiuè, *l. Gallus, ff. de liber. & posthum. l. fructus, ff. solut. matrimon.* Corn. *cons.* 136. *num.* 2. *vers. & etiam est aduertendum, vol.* 1. Quandoque tamen inceptiuè, *l. Ius ciuile, §. hoc igitur, ff. de iustitia. & iure,* Notant Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub. dict. æquè, vers. ergo, pag.* 30.

Dictio CX.

Et.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius dictio agentes.*
2 *Dict.* Et, *duobus modis accipitur, primò in sensu composito, secundò in sensu singulari.*
3 *Coniunctiua, & copulatina regulariter est dictio* Et.
4 *Qualitatem pracedentis ex tunc sequenti attribuit dict.* Et, *& ea vniformiter iungit.*
5 *Copulare debet aqualiter dict.* Et.
6 *Copulatiua ad veritatem sufficit alteram partem esse veram.*
7 *Copulare pracedentia cum sequentibus est de natura dict.* Et.
8 *Æqualitatem terminorum in casibus copulatis denotat dict.* Et.
9 *Æqualiter copulat dict.* Et, *vt idem sit de vno, quod de altero ex copulatis.*
10 *Copulatorum concursum non requirit dict.* Et, *quando cadit inter duas orationes respectu alicuius accidentis.*
11 *Copulati vtriusque concursum non semper requirit dict.* Et.
12 *Pars vnius copulatiua declarat aliam.*
13 Et, *si ponitur inter duo idem sonantia, tunc ea remota, illa duo resoluuntur in vnum.*
14 Et, *posita inter honoratos, & possessores, significat vnam solùm personam.*
15 Et, *quando ponitur inter duo, quorum vnum alteri in est, ambo in vnum resoluuntur.*
16 *Posita inter personas, diuidit effectum dispositionis inter eos aqualiter.*
17 *Æqualiter non copulat dict.* Et, *sed potiùs designat ordinem quando ponitur in materia necessaria respiciente personas coniunctas.*
18 *Posita inter personas honoratas, vel grauatas semper diuidit inter eos debitum pro rata.*
19 *Posita inter personas inter quas est ordo charitatis, non coniungit, sed inducit ordinem.*
20 *Pater si instituat filium, & nepotem ex eodem filio, non erunt simul copulatiuè haredes.*
21 *Filius si instituatur, & descendentes ex eo, tunc veniunt descendentes ordine successiuo.*
22 *Ordo successiuus non cadit vbi sunt dictiones copulatiua* Cum, Vnà, Simul, *& similes.*
23 *Institutione facta de patre, & eius filiis, an filij concurrant cum patre simul, & eodem tempore, an verò ordine successiuo post obitum illius, ostenditur.*
24 *Copulatos aquè, & pariter admitti facit dictio* Et.
25 Et, *aliquando ponitur inter diuersa.*
26 *Posita inter duo idem significantia non dicitur inter diuersa poni, sed stat declaratiuè pro* Id est.
27 *Declaratiua ponitur dictio* Et, *si ponatur inter genus & speciem, causam & causatum.*
28 *Disiunctiuè stat dictio* Et, *pro* Vel, *quando ponitur inter ea qua sunt eiusdem potestatis, sed affectus, vel quando ponitur inter incompatibilia, & repugnantia.*
29 *Repetitiua precedentium qualitatum, & conditionum est dict.* Et.
30 *Dispositio quando est sub eadem oratione concepta tunc dictio* Et, *repetitiua est omnium conditionum pracedentium, secus si sub diuersa.*
31 *Repetitiua pracedentium conditionum non est dictio* Et, *quando ponitur inter diuersas personas etiam in eadem oratione.*
32 *Continuatiua interdum est dict.* Et, *& non copulat sequentia, sed potius continuat orationem sequentem.*
33 *Auget, & ampliat dictio* Et, *seu adiicit ad pracedentia in materia larga, & in materia legatorum, non verò in materia stricta,* vt n. 34.
35 *Ampliatiuè, & augmentatiuè non semel ponitur, dict.* Et.
36 *Dispositionem quandoque restringit dict.* Et.
37 Vel *nonnunquam importat dict.* Et, *sed impropriè.*
38 *Coniunctionem talem in vltima voluntate operatur dict.* Et, *per quam oritur ius accrescendi inter coniunctos, secus verò in contractibus.*
39 *Implicatiua nonnunquam est dict.* Et.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Vulpel. *de prap. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 30. *cum duabus seqq.* Mandos. *in reg.* 1. *Cancell. q.* 10. *n.* 19. Bursat. *cons.* 141. *num.* 43. *cum seqq. vol.* 2. Rodul. Cupers *in cap. oportebat,* 79. *distinct. §. textus sequitur, num.* 1. *cum seqq. pag.* 170. Tiraq. *de retract. in, tit.* 1. *§.* 1. *gloss.* 10. *num.* 3. *ad finem,* Couar. *in cap. Raynutius, §.* 1. *à num.* 1. *de testament.* Flamin. Paris. *de confidenti. benefic. q.* 31. *num.* 64. *cum seqq.* Cened. *ad Decretal. collect.* 7. *num.* 12. *& post librum practic. & canonic. quast. sing.* 50. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 19. *n.* 24. Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect.* 1431. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 3. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 174. & cæteros in discursu citandos.

2 Hæc dictio accipitur duobus modis: primo in sensu composito, vt cum dicimus: Cæsar, & Bibulus Consules fuerunt; intelligitur enim simul. Item, in sensu singulari, vt cùm dicimus: Gregorius, & Bonifacius Pontifices multas constitutiones fecerunt: intelligitur enim non simul, sed separatim. Ita declarat Alciat. *cons.* 39. *num.* 19. *lib.* 9. quem refert Vulpell. *citato loco, n.* 2. *vers. aliud.*

3 Regulariter hæc dictio est coniunctiua, & copulatiua, vt in *l. si quis ita stipulatus, ff. de verbor. oblig. l. si* *haredi*

hæredi plures, ff. de cond. instit. l.hæredi. §.Caio,ff.de fund.instructo.l.Titia textores.§.nihil.ff.de leg.Rebuff. in concord.tit. de collat.§.1. in verf.canonicatum. Flamin.Parif.de confident.benefic q.31.num.64.Menoch. conf.111.num.9.& conf.117.num.54.Decian.conf.44. num.52.lib.4.Gonzal.ad reg.8.Cancellar.§7.proœm. num.123.& gloff.3.n.1. Ceual.commun.contra comm. q.828.n.87. Bernard. Mufcatell.in tract. de cognit. delict.tit.de recept.n.18. Card.Tufch. d.conclu.274. num.1. Marc.Anton. variar.refolut.lib.1. refol.7.n.7. [Valenz.conf.141.n.22.& conf.169.num.118.tom.2. Rot.decif.329.n.16.tom.2.diuerf.aliàs part.7.recent.] Gregor.decif.308.num.3. vbi ait, quòd qoalitatem præcedeotis ex tunc attribuit fequenti & ea vniformiter iungit Petr. Enriq.refp. opufc.2.fub lit. E, in

4 princip.Menoch.conf.215.num.59.& conf.435.n.12. vbi quòd copulare debet æqualiter, conf. 497.n. 17. vbi quòd fubfequentia nectit antecedentibus,

5 & conf.945. num.10. Cened. d. fing. 50.num.1. vbi fubdit, quòd ad veritatem copulatinæ fufficit alteram partem effe veram. [Melh. Phœbos Lufit. de-

6 cif.125.n.16.tom.2. vbi quòd coniungit omnia præcedentia,& cum omnibus,& decif.141.n.10.eod.tom. 2.quòd multoties fumitur difiunctiuè, Narbona leg. 26.gloff.5.num.16.tit.22.lib.4.Recop. vbi qoòd coniungit, & vtrumque concurrere requirit, Reinofo conf.41.num.12. vbi quòd inter diuerfa ponitur, & requirit eadem tempora vtriufque copulati concurfum. Rot. decif.167.n.11.p.5.recent. vbi quòd eft copulation, & coniunctiooem vnius cum altero operatur.]

7 Natura huius dictionis eft copulare præcedentia cum fequentibus, vt in l.& quia iuncta l. præcedenti ff.de iurifdict.omnium Iud. notant gloff.in l.2.princip. ff.de dote prælegata,& in l.fi fic, ff.quemadmodum feruitus amittatur, Grat.conf.11.num.4.lib.1.& conf.13. num.26.lib.2. Socin.iun. conf.71. num.4.vol.5. Mafcard.de probat. conclus.1265. num.32. Flamin. Parif. de refignat.tom.2.lib.11.q.11.num.25. & Steph.Gratian. difcept.forenf. cap.247.n.16. Gregor.decif.508. num.5.

8 Denotat æqualitatem termioorum in cafibus copulatis, Anton. Monach. Lucenf. decifion.55. numero 11.

9 Æqualiter copulat, vt idem fit de vno, quod de altero ex copulatis; ac ita requirit concurfum copulatorum. vt in l.fi mihi,& Titio ff. de verbor. fignif. & in l.reos,§.cùm in tabulis,ff.de duobus reis,& in l.fi hæredi plures.ff.de cond.inftit.notant Iaf.in l.1.num.5. & feq.ff.de iuftitia.& iure, Felin.in cap.2. num.52.in verb.copula,de refcript. Dec.conf.89.num.1. & confil. 417.num.1.& conf.435.num.6. Natt. conf.573.n.14. tom.4.Parif.conf.95.num.6.vol.1.& conf.63.num.14. vol.1.Thefaur.decif.189.num.1. Guidop. decif.527. num.1.& fing.309. num.1.2.& 4.Roch. de iure patronat.verb.ipfe,vel is,num.48.& feq.Moron.in tract. de pace,q.447.num.1. Anchar. Rhegien. q.9. num.6. in prima parte, Mand. in gl.facult.§.ac etiam,in verb. pro tempore, pag.247.col.1. Roch.de vifit.verb. & n, pag.154.Plot.de in litem iurando,§.6.n.33. Menoch. conf.56.num.95.Brunor à Sole in locis commun. verb. copula,2.Marc.Anton.Bard.de tempor.vtili, & continuo,cap.19.num.16. Rot.decif.115.num.8.p.1.diuerf. Aym.in confuetud. Alban.tit.1. art.4. num.7 fol.62. Dionyf. Paul. de vera quatuor Patriarchalium fed erect.c.5.num.45. Cened.d.fing.50.num 8. Rebuff. in comment.ad l.coniunctionem,29.verf.primò intellige,ff. de verbor.fignif.pag.mihi 168.Quo loco in verf. item, afferit, quòd fi vendatur villa, & ius patronatus, licèt ooo valeat venditio quoad ius patronatus, cap. ex litteris,de iure patronat. vbi dicemus, valebit tamen quoad villam cùm vtrumque æquè principaliter vendatur, & vno deficiente alterum non extinguitur. [Et pofita inter copulata eorum omnium concurfum requirit Giurb.conf.crim 77.n 3.]

10 Limita, quando copula hæc cadit inter duas orationes refpectu alicuius accedentis, quia tunc non requirit concurfum copulatorum. Vnde fi teftator legat centum omnibus Doctoribus Iuris Canonici, & Iuris Ciuilis, non eft neceffarium, quod habeant vtrumque gradum; fed fufficit, quòd fit Doctor Iuris Canonici tantùm, vel Iuris Ciuilis tantum. Ita Alex.conf.101.num.9.lib.4.vbi Apoft.& conf.110.in princip. lib.5. Card.Tufch. d. concl.274. num.54. vbi num. 55.& 56. declaratur, vt copula inter diuerfas orationes refpectu diuerforum factorum non requirat concurfum eorum, quæ in vtraque oratione ponuntur, vt procedat, quando duæ orationes diuerfæ copulantur per fe principaliter, quia tunc copula inducit cootinuationem, fecùs fi copulantur refpectiuè ad aliud: non enim femper requirit hæc dictio concurfum vtriufque copulati. Aym.& Plot. citatis locis, Rom. conf.104.n.4. Alex. conf.64.n.9.vol.7.

11 Habet virtutem copulandi primò io fenfu compofito, fecundò in fenfu fingulari, vt per Alciat. conf. 39.n.19.lib.9.qoem mendosè in conf.487.n.17.citat Cened.d.fing.50.n.9.

12 Pars vnius copulatiuæ declarat aliam.Surd.Mantua decif.124.n.9.

13 Si ponatur inter duo idem fonantia, tunc remota copula, illa duo refoluunt in vnum, iuxta refoluta per Gonzal.d.gloff.3.n.13.

14 Pofita inter honoratos, & poffeffores, fignificat vnam folùm perfonam Menoch.conf.844.n.112.

15 Quando ponitur inter duo, quorum vnum alteri ineft, ambo io vnum refoluuntur, éftque vnum velut adiectio alterius, vt per Gutier. lib.3. pract.q.13. num.61.

16 Item pofita inter perfonas diuidit effectum difpofitionis inter eas æqualiter, ita Ant.Gom. tom.1. variar.q.1.n.16.

17 Præterea, quando copulatiua hæc ponitur in materia neceffaria refpiciente perfonas coniunctas, tunc, non copolat æqualiter, fed potiùs defignat ordinem, vt quòd primo loco expreffum eft præcedat, & illud, quod fequitur, veniat in fubfidium. Ita Domious meus D.Petrus Barbofa ad l.1.ff.folut.matrim.p.4.n.153.

18 Item pofita inter perfonas honoratas, vel grauatas, femper diuidit inter eas debitum pro rata, vt ex l.reos,§.cùm in tabulis, ff.de duobus reis, refoluit Anton.Gom.var.refolut.tom.2.c.11.n.19.

19 Item quando ponitur inter perfonas, inter quas eft ordo charitatis, non abftractus à ratione debiti naturalis, tunc natura copulæ non eft coniungere fed ioducere ordinem, vt fic copulati non faciant fibi partes per concurfum, fed primò nominatus primò vocetur, & eo exclufo vocetur, fequens in ordine. Ita fentit gloff. fingularis. verb. non exprimat, in l.Gallus.§. quidam recté, ff.de liber.& pofth. prout refert Cened.d.fingul.50. num.16. vbi fubdit, variè de hoc Doctores loqui, Card. Tofch. d.concl.274.

20 num.33. vbi exemplificat, fi pater inftituat filium, & nepotem ex eodem filio, quia non erunt fimul

21 copulatiuè hæredes. Idem fi inftituatur filios, & defcendentes ex eo, quia ordine fucceffiuo veniunt defcendentes, maximè fi non extabant tempore teftatoris, Bard.conf.492.incip.Non eft dubium,lib.2. & conf.503.lib.3.Signorol.conf.248.num.5. Cardin.

Tuſch. *d. concluſ.* 274. *n.* 34. de quo tamen infrà latiùs.

22 Hoc tamen limitatur, vt non procedat, quando eſſent dictiones copulatiuæ, videlicet *Cum, vna, ſimul*, quia tunc non caderet ordo ſucceſſiuus. Caſtr. *conſ.* 455. *n.* 3. *lib.* 1. Card. Tuſch. *d. concl.* 274. *num.* 37. vbi *num.* 38. poſt Angel. *conſ.* 38. *num.* 3. *verſ. alias ſi ſignanter*, ſubdit hoc pariter limitari, niſi copula inſtituat filium, & nepotem ex eo, ambos, demonſtrando vt ſimul ſuccedant.

23 Vtrùm autem inſtitutio facta de patre, & eius filiis, concepta per copulam *Et*, ita intelligatur, vt filij concurrant cum patre ſimul, & eodem tempore; an verò ordine ſucceſſiuo poſt obitum illius, diſputant Doctores *in d. l. Gallus, §. quidam rectè, ff. de liber. & poſthum.* inter quos verior, & receptior ſententia obtinuit, quòd ſimul cenſeantur vocati, vt colligitur ex reſolutis per Michaël. Graſſ. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 6. *de heredib. inſtituend. num.* 33. *pag.* 71. Menoch. *de præſumptionib. lib.* 4. *præſumpt.* 70. *num.* 16. vbi *num. ſeqq.* ex profeſſo per plures caſus veritatem examinat, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 70. *n.* 20. Gonzal. *d. gloſſ.* 3. *n.* 19. vbi *n.* 20. reſoluit in materia maioratus, vel emphyteuſis cenſeri vocatos ordine ſucceſſiuo.

24 Interdum licet hæc dictio faciat, copulatos æquè & Pariter admitti, vt ſupra dicebamus, & poſt plura iura concludit Ceoed. *d. ſing.* 50. *num.* 10. tamen diuidit pro dimidia, vt *in d. l. reos, § cùm in tabulis, ff. de duobus reis, & in l. cùm pater, §. hereditatem, ff. de l.* 2. *& in §. ſi plures, Inſtit. de hered. inſtituen.* de quo plura adducit Gonzal. *d. gloſſ.* 3. *n.* 16. *cum ſeqq.*

25 Aliquando ponitur hæc dictio inter diuerſa, vt *in rubr. C. de ſentent. & interlocut. & in rubr. Inſtit. de vſucap. & longi tempor. præſcript. & in cap. cùm olim,* 34. *de teſtib. gloſſ. & rubr. de Iuris, & facti ignorantia,* Alex. *conſ.* 198. *num.* 10. *vol.* 5. Pariſ. *conſ.* 39. *n.* 21. *& conſ.* 95. *num.* 6. *&* 8. *vol.* 1. Gozad. *conſ.* 33. *num.* 17. Salon. *in proœm. legum Tauri num.* 151. Mandoſ. *in gloſſ. facult. §. nos qui, in verſ. Et pag.* 95. *& in regul.* 1. *Cancell quæſt.* 10. *num.* 11. Vulpell. *citato loco, in princ.* Menoch. *remed.* 8. *recuper. num.* 84. Surd. *conſ.* 315. *num.* 27. Gonzal. *d. gloſ.* 3. *num.* 11. Cened. *d. ſing.* 50. *n.* 4. Narbon. *d. appell. à Vicario ad Epiſcopum, part.* 1. *num.* 107. [Valenx. *conſ.* 133. *n.* 60. *tom.* 2. Robles *de repræſ. lib.* 3. *c.* 17. *n.* 42. *&* 47.]

26 Hoc tamen intellige niſi ponatur inter duo idem ſignificantia, quia tunc non dicitur inter diuerſas poni, ſed ſolùm ponitur declaratiuè, pro, id eſt. Bart. Iaſ. & alij *in l.* 1. *ff. de Iuſt. & iure*, Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.* 7. *§.* 10. *in verb. de ligno, fol.* 1037. Bellon. *conſ.* 53. *num.* 6. Felin. *in cap. ex parte* 1. *num.* 91. *verſ. copula, Et, de reſcript.* Mandoſ. *d. q.* 10. *num.* 10. Salon. *in d. proœm. legum Tauri, num.* 152. Surd. *dict. conſil.* 215. *num.* 19. Pauin. *de offic. & poteſt. Capituli, Sede vacante in* 5. *prælud. de virtutib. copulat.* Ceoed. *d. ſingul.* 50. *num.* 5. Cabed. *d. deciſ.* 117. *num.* 2. Monet. *de opt. canonic. cap.* 7. *num.* 2. Girond. *de priuil. explic. numer.* 1031. [Valenx. *conſ.* 133. *num.* 61. *tom.* 2.]

27 Idem eſt ſi ponatur inter genus & ſpeciem, cauſam & cauſatum, quia etiam tunc ponitur declaratiuè, pro, id eſt, vt per Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de pacif. poſſ. poſt prin. in verb. Et*, Cened. *d. ſing.* 50. *n.* 6. vbi allegant *l. de quibus, ff. de legib. & l.* 1. vbi gl. *verb. conſenſus ff. de pactis*, & in ſpecie quando eſt poſita inter genus, & ſpeciem, non inducere diuerſitatem docet Cabed. Luſitan. *deciſ.* 117. *num.* 9. *p.* 2. allegans textum *in l. cùm eo, C. de appell.* & intelligens authoritatem illam Chriſti Domini Marc. 16. Dicite diſcipulis, & Petro.

28 Item quando ponitur inter ea quæ ſunt eiuſdem poteſtatis, ſeu effectus, tunc ponitur pro *Vel*, & reſoluitur in diſiunctiuam, vt in exemplo, concedo tibi omnia quæ talis exercere poteſt de iure, & conſuetudine, quia tunc declaratur, id eſt, vel conſuetudine, vt ſtet pro diſiunctiua. Oldrad. *conſ.* 196. *n.* 8. & *ibi addit.* Portol. *de conſortib. c.* 1. *à n.* 20. Burſat. *conſ.* 81. *num.* 20. *vol.* 1. Theſaur. *deciſ.* 189. *n.* 2. Nam quando ponitur inter incompatibilia, ſeu repugnantia reſoluitur in diſiunctiuam, & accipitur pro, *Vel* Mandoſ. *in gloſſ. facult. §. & proprium, in verb. & pag.* 312. Ceoed. *d. ſing.* 50. *num.* 8. [Rot. *deciſ.* 584. *num.* 3. *p.* 2. *in poſthum. Farin.* vbi ait quod quando hæc dictio non poteſt copulare, quia materia repugnat, & quia in ſimul dare non poſſunt, reſoluitur in diſiunctiuam *Vel*. An & quando reſoluatur in diſiunctiuam, quando ſtet expoſitiuè pro, *id eſt*, vide eandem Rot. *deciſ.* 446. *n.* 4. *d. p.* 1. & *deciſ.* 454. *n.* 4. dicit quod hæc particula ſecundum pactorum contingentiam habet diuerſas proprietates, & ſtat aliquando non copulatiuè, ſed expoſitiuè, & declaratiuè, nec alterat proprietatem verbi immediatè ſequentis, ſed ab illo recipit declarationem.]

29 Hæc copula eſt repetitiua præcedentium qualitatum, & conditionum, vt *in l. a filio, §. teſtator.* & ibi Bart. *ff. de aliment. & cib. leg. Seiæ, §. Caio, ff. de fundo inſtr. l. aua, in princip. iuncta gloſſ. ff. de condit. & demonſtr.* Notant Vulpell. *loco citato, n.* 1. Gutier. *lib.* 3. *pract. q.* 19. *num.* 23. *prope finem.* Surd. *conſ* 200. *n.* 17. Cened. *d. ſing.* 97. *num.* 14. Anton. Monach. *Lucenſ. deciſ.* 55. *num.* 12. & *Florent. deciſ.* 49. *num.* 1. *&* 2. Cardin. Tuſch *d. concl.* 274. *n.* 27. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 147. *num.* 16. latè Galganet. *in tract. de condit. & demonſtr. p.* 2. *c.* 1. *q.* 18. *n.* 2. vbi *n.* 39. per plures caſus declarat quando inducat repetitionem præcedentis conditionis, & qualitatis [Robles *de repræſent. lib.* 3. *c.* 17. *n.* 43.]

30 Intellige hanc conditionem repetere omnes conditiones præcedentes ſermonis, copulando cum omnibus qualitatibus, quando diſpoſitio eſt ſub eadem oratione concepta, ſed ſi ſub diuerſa: Zabarel. *conſ.* 58. *in princip.* Alexand. *conſ.* 110. incip. *Super eo, col.* 1. *in fin. verſ. non obſtat, lib.* 1. Card. Tuſch. *dict. concl.* 274. *n.* 24. *&* 25. Stephan. Gratian. *d. cap.* 147. *num.* 17.

31 Intellige etiam non eſſe repetitiuam conditionum præcedentium, quando ponitur inter diuerſas perſonas, etiam in eadem oratione, vt poſt Bart. *conſ.* 3. incip. *Titius conditus, in fin. lib.* 1. tradit Card. Tuſch. *d. concl.* 274. *num.* 29. vbi *num.* 19. ſubdit hanc reſtrictionem multò magis procedere, vt ſcilicet repetitio conditionis non cenſeatur facta per copulam *&*, vel dictionem *item*, quando ponitur nedum inter diuerſas perſonas, ſed etiam inter diuerſas res.

32 Interdum eſt continuatiua, & non copulat ſequentia, ſed potiùs continuat orationem ſequentem Pariſ. *conſ.* 38. *num.* 26. *lib.* 2. Corn. *conſ.* 129. *in fin. lib.* 2. Decian. *conſil.* 17. *num.* 34. *lib.* 1. Cardin. Tuſch. *d. concl.* 274. *num.* 26. Declara, vt copula inter orationes continuet, & non coniungat, quando ſunt orationes perfectæ; ſecus ſi ſunt imperfectæ ratione verbi, vel ratione ſuppoſiti, aut appoſiti, quia tunc fit repetitio, aut coniunctio. Bart. *conſ.* 27. incip. *Viſa facti narratione, in princ. lib.* 1. Angel. *conſ.* 264. *num.* 4. Zabarel. *d. conſ.* 58. *circa fin.* quos refert Card. Tuſch. *d. conſ.* 274. *num.* 27. vbi *num.* 28. poſt Alex. *conſ.* 110. *num.* 14. *verſ. nec prædictam, lib.* 3. ſubdit, idem eſſe quando diuerſæ orationes copulantur propter ſe, quia tunc continuatiuè ſtat, ſecus ſi duæ oratio

orationes ſtant reſpectiuè ad aliud, quia coniungit.

33 Auget & ampliat effectum præcedentium hæc dictio, ſeu adiicit ad præcedentia, vt *in leg. ea tamen,* iuncta gloſſ. *ff. de leg.3.* Anchar. *conſ.154.n.5.* Signorol. *conſil.181.num.10. verſ. praeterea cum de uniuers,* Alex *conſ.87.incip. Accurate.num.12.lib.6.* vbi Apoſtil. *in verb. augeo,* Card. Tuſch. *d. concl.274. num.16.* Cened. *dict. ſing.50.num.12.* vbi citat Felin. *in cap.1. de reſcript.* dicentem, quòd ſi legatum relinquatur, militibus, & doctoribus, includitur ſimplex miles, & ſimplex Doctor. Et ampliare ſiue ponatur inter res diuerſas, tenet Bald. *conſ.237.incip. Titius in teſtam. circa princip. lib.1.* ſiue inter duo genera, aut duas ſpecies, dicit idem Bald. *conſil.239.incip. Teſtator. verſ. ſecundus, & tertius caſus, lib.1.* pro vt cum refert Card. Tuſch. *d. concluſ.274.num.18. & num.71.* poſt Bald. *conſ.305.num.2.lib.1.* & Alexand. *conſ.120. in princip. lib.1.* ſubdit hanc dictionem ſtare quandoque non copulatiuè, ſed ampliatiuè pro *etiam,* & ſic augmentatiuè, maximè quando iungitur copula relatiuo.

34 Et ideò ſi in materia indifferenti Titius inueſtitur de emphyteuſi prophana pro ſe, ſuiſque filiis, & hæredibus, illa dictio *& hæredibus* ampliat, vt quoſcumque hæredes comprehendat extraneos; ſecùs ſi eſſet in materia differenti, pro vt in emphyteuſi Eccleſiaſtica, vel feudo, quia tunc dictio *& hæredes,* reſtringitur ad deſcendentes, qui ſunt deſcendentes, & hæredes. Ita Alex. *conſ.44. & conſ.129. verſ. ſed præmiſſis, lib.1.* vbi Apoſtil. *in verb. extranei,* Card. Tuſch. *d. concluſ.274.num.19. & 20.* Vnde aducent Cened. *d. ſingul.50.num.13.* quòd hæc dictio auget, & ampliat in materia larga, vt in materia legatorum, non verò in materia ſtricta, quia tunc hæc copula reſtringit.

35 Ampliatiuè igitur, & augmentatiuè non ſemel ponitur hæc dictio, vt per Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr.7.§.10. in verb. de ligne,* Bermon. *de publicis concubin. in princip. in verb. & fol.133.* Pariſ. *conſ.17. num.24. vol.1.* vbi ait, quòd auget, & non reſtringit quando ponitur geminatè *& conſil.90.num.16. eod. vol.1.* vbi dicit, quòd ponitur pro *Etiam,* & ſit augmentatiuè, *& conſil.95. num.6. & 7. eod. vol.1. & conſ.63.num.14. vol.3.* Grat. *conſ.9. num.84. vol.2.* Surd *conſ.200.num.16. & conſ.415.num.17.* Menoch. *conſ.677.num.4. & conſ.625. num.17. & conſil.972. num.12. & conſ.713.num.29. & conſ.878.num.23.* vbi *num.36.* ait, quòd nihil plus auget, quàm dictio *Fuit, & conſil.140. num.17.* vbi refert, quòd ſtat augmentatiuè, cùm ponitur loco dictionis *Etiam, & conſ.1049.num.2.* Gonzal. *d. gloſſ.3.num.5.* Steph. Gratian. *d. deciſ.175.num.8.* Mareſc. *variar. reſolut. lib.2. reſol.66.n.3.* Bernard. Muſcarell. *de cond. delict. tit. de vulner. lethal. num.55.* Gregor. *deciſ.21. num.3.* Cened. *d. ſing.50.num.10.* Rota *deciſ.680.num.5.p.2. recent.* [Rot. apud Paul. de Rub. *deciſ.57. num.11. tom.3. diuerſ.*]

36 Aliquando tamen reſtringit diſpoſitionem, vt per Pechium *de teſtament. coniugum, lib.5. cap.9. num.1.* Cened. *d. ſingul.50.num.11.* Et quando ponitur inter genus, & ſpeciem, tunc ſpecies minuit genus in copulato, Bald. *conſ.239. in princip.* Card Tuſch. *d. concluſ.274.n.61.* [Rot. *d. deciſ.57.n.13.* vbi quod ſtat limitatiuè dum eſt poſita inter genus præcedens, & ſpeciem ſubſequentem.]

37 Nonnunquam ponitur pro *Vel,* ſed impropriè Alex. *conſ.48. incip. Super ex tract. num.3. lib.1.* Card. Tuſch. *d. concl.274. num.58.* vbi *num.59.* poſt Ioan. de Imol. *d. conſ.101.num.4. verſ. quia primum,* ſubdit, hoc procedere maximè ad curandam falſitatem, vel vt tollatur contrarietas, & *n.50.* poſt Roman. *conſ.480. n.3. & ſeq.* Pariter hoc procedere affirmat, quando ponitur inter impoſſibilia, vt ſi teſtator inſtituto filio ſubſtituat ſibi, & filio quia reſoluitur in alternatiuam pro Vel, vt ſit vulgaris, & fideicommiſſaria, nam hæc dictio per disiunctiua *Vel* ratione ſubiectæ materiæ ſumitur, iuxta reſoluta per Vulpell. *citato loco num.2.* & per Gonzal. *d. gloſſ.3.num.14.* Portol. *de conſort. c.1.n.10.*

38 Denique hæc copula *Et,* operatur diuerſos effectus, ſecundùm naturam materiæ, in qua ponitur: nam in vltima voluntate operatur coniunctionem talem, per quam oritur ius accreſcendi inter coniunctos, in contractibus verò ſecùs, quia operatur partitionem ſine iure accreſcendi. Ita Bald. *conſ.251. in princ.2.*

39 Implicatiua nonnunquam eſt dictio hæc, vt notat Menoch. *de præſumptionib. lib.4 præſumpt.18. num.30. & conſ.4.num.22.* Cened. *d. ſing.80.num.21. & n.22.* ex pluribus ſacræ ſcripturæ locis colligit, quòd hæc copulatiua ſolet eſſe cauſalis, & accipitur pro *Quia.*

Dictio CXI.
Et cætera.

Vide quæ dixi in tractatu de clauſulis, ſub clauſula *Cætera,* 14. [latè Theod. de Rub. *in ſing. Rota tom.2.p.4. clauſ.347.*

Dictio CXII.
Etiam.

1 *Implicatiua eſt dict.* Etiam, *& exprimit caſum magis dubitabilem, & implicat minus dubitabilem.*
2 *Implicatiua eſt ad maiora expreſſis Dict.* Etiam, *in materia ſtricta, & exorbitante.*
3 *Dict.* Etiam, *implicat, & includit ſub eadem diſpoſitione.*
4 *Implicatiua eſt dict.* Etiam; *tacitè includens ſpecies ab expreſſis.*
5 *Caſum præcedentem cum eiſdem qualitatibus implicat dictio* Etiam.
6 *Species diuerſas maiores expreſſis implicat dictio* Etiam, *quando alia diuerſa non includerentur, quia eſſent maiores.*
7 *Diſpoſitionem ad qualitatem, cui adiungitur includit, & auget dictio* Etiam.
8 *Extenſiua, & implicatiua eſt dictio* Etiam, *illius quod priùs non erat dictum.*
9 *Augmentatiuè & ampliatiuè ſtat dict.* Etiam.
10 *Diſpoſitionem legis ad alium caſum extendit dict.* Etiam.
11 *Augmentatiua eſt dictio* Etiam, *illius quod prius non includebatur.*
12 *Reſtrictionem vt non poſſit importare diſpoſitio illam ampliat dict.* Etiam.
13 *Reſtrictionem quando importet dictio,* Etiam, *oſtenditur.*
14 *Cumulatiuè non ſtat dict.* Etiam.
15 *Species diuerſas ab expreſſis includit dictio* Etiam.
16 *Repetitiua conditionum, & qualitatem præcedentis diſpoſitionis in ſequentem eſt dictio* Etiam.

17 Causam remotam potest significare dict. Etiam, gratia euitandi absonum intellectum.
18 Copulam, Et, importat dict. Etiam.
19 Dictio Hoc amplius, seu Vltra, aliquando importat dict. Etiam.
20 Alternatiua quandoque dicitur dict. Etiam.
21 Scilicèt aliquando importat dict. Etiam.
22 Dictionem Non solùm, interdum præsupponit dict. Etiam.

5 IMplicatiua est hæc dictio, & exprimit casum magis dubitabilem, & implicat minùs dobitabilem, l. etiam, ff. de verbor. signific. l. conuentiuncula, C. Episcop. & Cleric. l. etiam, C. si tutor. vel curator, Dec. in l. quamquam, num. 10. C. de testament. militis, cap. unic. de commodato, vbi Panormit. num. 3. Clem. religiosi, & Zabarell. num. 1. de præscript. Clem. vnica, §. fin. in princip. & ibi Zabarell. num. 2. de supplenda negligent. Prælat. Clem. nolentes, vers. & tam & ibi Zabarell. numero 1. de hæreticis, Gemin. in cap. cùm de beneficio, num. 7. de præbend. in 6. Cosm. in pragmat. sanct. tit. de elect. verb. etiam, fol. 97. Corn. consil. 163. num. 4. vol. 2. Socin. consil. 23. num. 7. vol. 1. Calder. consil. 4. in fine, de præbend. Paris. cons. 41. num. 5. vol. 4. & cons. 36. num. 9. & consil. 65. num. 28. & consil 98. n. 69. vol... Cephal. consil. 68. num. 9. vol. 1. Socin. iun. consil. 41. num. 32. vol. 3. Angel. Aret. consil. 100. incip. In casu prædicto, num. 25. in fine, vers. nam illa dictio, Alexand. consil. 116. incip. Animaduersis, n. 14. vers. nam de natura, lib. 2. vbi Apostill. in verb. etiam, Bermon. in tit. de publicis con. ubin. in verb. etiam, num. 2. fol. 148. Meooch. cons. 116. n. 8. & cons. 158. n. 75. & cons. 531. num. 7. & consil. 610. num. 14. & consil. 652. num. 2. & de arbitr. lib. 1. q. 49. num. 8. & lib. 2. casu 68. num. 50. & de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 180. num. 52. Flamin. de confident. benefic. quæst. 58. num. 32. Surd. cons. 303. num. 15. & cons. 445. num. 28. Octauian. Vulpell. de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. num. 1 pag. 33. Bertazol. de clausul. instrument. claus. 4. gl. 17. Manc. decis. 173. numer. 3. & decis. 342. num. 3. Petr. Enric. resp. opusc. num. 17. in fin. Caocet. decis. seu casu 24. num. 1. & casu 59. num. 8. & casu 131. n. 20. Decian. cons. 64. num. 31. lib. 3. Polydor. Rip. de nocturno tempore, cap. 78. n. 5. Roch. de visit. verb. etiam. pagin. 54. Honded. cons. 76. num. 34. vol. 2. Glotit. resp. 1. par. 3. n. 259. Cened. post lib. canonic. quæst. sing. 51. num 1. Ferrer. in constit. Cathaloniæ, gloss. 4. num. 272. Cald. Pereira quæst. forens. cons. 19. num. 11. Rota Bononien. diuersor. decis. 25. n. 15. Sigism. Scacc. de camb. §. 7. gloss. 3. num. 18. Seraphin. decis. 530. n. 6. Card. Tusch. practic. concl. tom. 2. litt. D, concl. 275. Rota apud Farinac. decis. 689. num. 4. in prima collect. nouiss. & inter recent. decis. 122. num. 3. & decis. 721. n. 5. & 7. p. 2. Et nouissimè fuit dictum in Romana pecuniaria 26. Maij 1627. coram D. Virili. [Robles de repræsent. li. 2. c. 14. n. 25. & c. 25. n. 13. Rot. dec. 104. n. 3. p. 1. in posth. Farin. Fusar. cons. 183. n. 22. & cons. 184. n. 5. & 59. & cons. 186. n. 18. & cons. 188. n. 9.]

a Primò amplia procedere, siue materia sit fauorabilis, siue odiosa quia ista dictio est implicatiua ad maiora expressis, etiam in materia stricta, & exorbitante, vt per Gemin. cons. 65. num. 7. vers. sed dictio etiam, & cons. 125. n. 10. vers. quia dictio, Card. Tusch. d. conclus. 279. num. 4. Cened. disting. 51. n. 2. Paris. cons. 46. num. 30. lib. 4. Decian. cons. 46. num. 158. lib. 2. Et fuit dictum in Nucerina bonorum 4. Martij 1602. coram Card. Sacrato, impressa per Farinac. dec. 51. n. 8. p. 1. recent.

3 Secundò amplia, huiusmodi dictionem ita implicare, & includere sub eadem dispositione, vt dispositio, quæ est, qoòd omnia disposita habeant locum etiam quoad inclusa per dictiooem prædictam Calder. cons. 237. in fine, vers. nec obstat, aliàs 16. de præb. Card. Tusch. d. concl. 271. n. 2.

4 Tertiò amplia, quòd hæc dictio est implicatiua, tacitè inclodens species, ab expressis, cap. tanta, de simonia. Gemin. cons. 65. num. 8. vers. sed dictio, Card. Tusch. d. concl. 275. n. 3.

5 Quartò amplia, vt etiam implicet casum præcedentem, cum eiusdem qualitatibus, vt per Mascard. de probationib. concl. 1265. n. 33.

6 Quintò amplia, vt etiam implicet diuersas species maiores expressis, quando aliæ diuersæ non includerentur, quia essent maiores, Gemio. d. cons. 65. num. 8. vers. & si dicatur, Card. Tusch. d. concl. 275. num. 5. vbi num. 6. cum eodem Gemin. cons. 120. in fine, num. 8. extendit, vt sit implicatiua sui contrarij, veluti si dicatur: Etiamsi lis pendeat indecisa, cuius statum, &c. quia comprehendit litem indecisam implicatiuè, & expressè, ac etiam litem finitam, ac decisam per tres conformes, quia implicatio hoc importat.

7 Sextò amplia, vt includat, & augeat dispositionem ad qualitatem, cui adiungitur, vt per Card. Tusch. d. concl. 275. num. 7. vbi num. 9. post Anchar. cons. 88. num. 6. vers. & hoc, maximè extendit implicare etiam diuersas qualitates.

8 Septimò amplia, seu potiùs declara de natura huius dictionis esse extendere, & implicare quod priùs non erat dictum, vt censuit Rota apud Farinacium decis. 408. n. 1. in prima collect. nouiss. Rot. decis. 311. n. p. 1. in posth. Farin.]

9 Extensiua est hæc dictio, & stat augmentatiuè, & ampliatiuè, vt in l. 1. C. de testib. notant Rimin. consil. 246. num. 83. vol. 3. Paris. cons. 46. num. 40. cum seqq. & cons. 144. num. 15. vol. 4. Staphil. de lit. gratia, tit de prærogat. expectatiuarum, num. 2. & in tit. de form. expectat num. 3. Menoch. consil. 331. num. 7. & cons. 336. num. 17. Sord. decis. 8. num. 12. & consil. 303. num. 15. Bertazol. de claus. instrument. claus. 27. gloss. 16. Cald. Pereira quæst. forens. consil. 29. num. 11. Pic. ad statut. Vrbis, gloss. 1. num. 2. Honded. cons. 40. num. 26. lib. 2. Seraphin. decis. 561. num. 1. Menoch. cons. 814. n. 48. Marc. Anton. de Amatis Marchia decis. 1. numer. 26. Rot. apud Farin. decis. 567. n. 1. p. recent. [Durant. Rota decis. 60. n. 27. vbi quod hæc dictio est ampliatiua, Rot. apud Paul. de Rubeis decis. 193. n. 1. & 5. tom. 3. diuersor. vbi quod hæc dictio stat extensiue, augmentatiuè, & duplicatiuè ea Rot. decis. 30. num. 22. part. 5. recent.]

10 Amplia hæc dictio, & extendit dispositionem legis ad alium casum, Clem. 1. §. fin. de re iudic. Burg. de Pace ad l. 1. Tauri num. 39. Menoch. consil. 906. num. 36. Auget quòd priùs non includebatur, Ruin. cons. 43. num. 19. lib. 2. præcipuè qoando adiuncta est dictioni Et, vt in l. si quis seruum, §. etiam, ff. de pecul. notat Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. gloss. 36. numer. 25. Et ita ampliat dispositionem, vt non possit importare restrictionem, Bald. cons. 209. incip. Illa verba, numer. 2. & numer. 4. quòd est dictio augmentatiua, lib. 3. Gemin. cons. 132. in princ. Card. Tusch. d. conclus. 275. n. 10.

11 Quandoqoe tamen importat restrictionem, quando repugnant verba, & dispositio: ideò si testator legat vsumfructum vxori, sicut habebat io domo testatoris, etiam se alimentando, dictio Etiam non ampliat, sed limitat, ita vt ad alimenta legatum restringatur, Angel. cons. 338. num. 3. Cardin. Tusch. d. conclus. 275. num. 13. Et ideò in rescripto accipitur pro restrictiua, vt importat idem quod

Videlicet

Videlicet, quando ex materia, & necessitate ita debet interpretari, vt non plus sit concessum, quàm petitum, Goxad. *consil.* 73. *num.* 13. Card. Tusch. *d.conclus.* 275. *num.* 14. & *n.* 12. post Bald. *cons.* 109. *num.* 1. *lib.* 3. obseruat, quòd quando hæc dictio importat dictionem *Maximè*, tunc si profertur per modum causæ finalis, vel per modum conditionis restringit; secus si profertur per modum demonstrationis, aut per modum modi, fauore legatarij, quia tunc non restringit.

14 Declara, quòd licèt hæc dictio sit extensiua, non tamen stat cumulatiuè. Seraphin. *decis.* 1384. *n.* 5.

15 Includit hæc dictio diuersas species ab expressis, Rim. *in princ. Instit. per quas personas*, *num.* 8. *fol.* 627. Cened. *d. sing.* 51. *n.* 3.

16 Est repetitiua conditionum, & qualitatum præcedentis dispositionis in sequentem; ita Natt. *cons.* 476. *n.* 8. Staphil. *de lit. gratia, tit. de sexta forma, n.* 3. Ruin. *cons.* 86. *n.* 4. *vol.* 1. & *cons.* 53. *n.* 19. & *cons.* 61. *num.* 9. *vol.* 2. Cened. *d. sing.* 51. *num.* 4. Peregr. *de fideicommiss. art.* 16. *n.* 20. Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 6. Et repetere, si ponatur inter diuersas orationes non perfectas, tradunt Decian. *consil.* 17. *n.* 34. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 75. *n.* 16. & 17. Id restringentes, quia continuat orationes perfectas, non autem copulat, neque repetit, [Fusar. *cons.* 124. *n.* 26.]

17 Significare posse causam remotam, gratia euitandi absonum intellectum, ait Natt *cons.* 64. *n.* 9.

18 Interdum importat copulam *Et*, & habet illius vim, ex traditis per Surd. *decis.* 210. *num.* 14. quæ ideò si ponatur inter diuersa, operatur concursum vtriusque Alex. *cons.* 116. *num.* 15. *vers. vnde, lib.* 2 vbi hoc maximè, quando absonus intellectus resultaret, si suam teneret naturam ampliandi, refert Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *n.* 18.

19 Quandoque idem operatur, quod dictio, *Hoc amplius* & dictio *Vltrà* Natt. *cons.* 476. *num.* 8. *lib.* 2. Rimin. iun. *cons.* 450. *n.* 58. *lib.* 4. Roland. *cons.* 27. *num.* 18. *volu.* 4 Marescot. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 83. *n.* 55. Honded. *cons.* 40. *n.* 27. *lib.* 2.

20 Nonnunquam dicitur alternatiua, vt per Ferret. *in constit. Cathalaniæ gloss.* 5. *n.* 109.

21 Aliquando interpretatur pro *Scilicet*, Goxadin. *cons.* 75. *n.* 15. Cened. *d. sing.* 51. *n.* 6. *in fine.*

22 Item præsupponit dictionem *Non solùm*, iuxta notata per Mationum *in l.* 4. *num.* 2. *gloss.* 1. *tit.* 7. *lib.* 5. *recta Recop.*

23 [Dictio *Etiamsi* est casuum implicatiua coniungens casus, inter quos apponitur, & augens dispositionem præcedentem, Robles *de repræsent. lib.* 3. *c.* 5. *num.* 8.]

Dictio CXIII.
Etsi.

1 Hæc dictio eadem est, ac *Etiamsi* vel, *Quamvis*, ac proinde ampliatiua, vt in §. *qua ratione, Instit. de pupillari substitut. cap. dudum, de præbend. lib.* 6. Gemin. *cons.* 132. *in princip.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 319. *num.* 14. & 15. & *cons.* 713. *num.* 18. 30. & 31. Crauet. *cons.* 294. *num.* 7. *vers. septimo pendere*, Vulpell. *de prapos. & aduerb. signific. sub dict. Et plus, vers. Et si, pag.* 35. vbi subdit, quòd aduersatur præcedentibus in facto, retentis eiusdem qualitatibus.

2 Æquipollet dictioni *Seu*, iuxta notata per Surd. *cons.* 427. *n.* 29. *lib.* 3.

Dictio CXIV.
Et sic.

1 *Illatiua est dictio* Et sic.
2 *Continuatiua, ac repetitiua sensus verborum præcedentium est dictio* Et sic.
3 *Vocationem positorum in eodem capitulo, non in præcedenti, inducit dict.* Et sic.
4 *Restrictiua est dictio* Et sic, *& explicat verba antecedentia generaliter, eaque restringit.*

1 Est illatiua hæc dictio, vt per Socin. sen. *cons.* 49. *num.* 2. *vol.* 1. Rota *decis.* 568. *n.* 4. & 6. *p.* 1. *diuers.* Magon. *Florent. decis.* 50. *num.* 4. Peregr. *cons.* 47. *n.* 6. *vol.* 1. Ioan. Baptist. Costa *de clausul. conuentionalib. claus.* 25. *in fine.*

2 Continuatiua est, ac repetitiua sensus verborum præcedentium, Ruin. *cons.* 101. *num.* 12. & *cons.* 184. *num.* 6. *lib.* 2. Menoch *cons.* 328. *n.* 30. Rota *decis.* 128. *num.* 4. *part.* 2. *diuers.* Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *n.* 9. Honded. *cons.* 45. *num.* 40. *vol.* 2. quia aduertit *num.* 41 huiusmodi dictionem inducere vocationem positorum in eodem capitulo, non in præcedenti. 3

4 Restrictiua est hæc dictio, & explicat verba antecedentia generaliora, eaque restringit, vt notat Ruin. *consil.* 102. *num.* 11. *lib.* 2. quem citat Anton. Monach. Bononien. *decis.* 53. *n.* 5.

Dictio CXV.
Ex.

1 *Causam immediatam & proximam de sui propria natura denotat dict.* Ex.
2 *In successiuis non immediatis verificatur etiam dict.* Ex, *designans causam proximam, & immediatam.*
3 *Causam immediatam, non autem occasionem remotam importat dict.* Ex.
4 *Statutum habens, quòd maritus lucretur dotem mortua vxore, si non extent filij ex ea, non impedit quin maritus lucretur etiam quòd extent nepotes.*
5 *Causam substantialem, & immediatam, ac materialem importat dict.* Ex.
6 *Coniunctionem significat dict.* Ex.
7 *Separationem importat dict.* Ex.
8 *Causam mediatam, vel remotam aliquando denotat dictio* Ex, *ratione materiæ, & ad euitandam contrarietatem, seu absonum intellectum.*
9 *Naturalitatem exigit dict.* Ex.
10 *Originem denotat dictio* Ex, *si iungatur cum genitiuo.*
11 *Extrinsecitatem denotat dictio* Ex.
12 *Exclusiua est dict.* Ex, *præposita dioi.* Ex, *importat aliquando.*
13 Post, *cum tempori apponitur.*
14 A, vel Ab.
15 Propter.
16 De.
17 In.
18 Secundùm.
19 *Causam sæpè declarat efficientem dict.* Ex.
20 *Modum aliàs declarat dict.* Ex.
21 Ex animo facere, *id est*, Ex voluntate.

22 Ex sua voluntate, *id est*, Sponte.
23 Ex die diuortij, *id est*, post diem diuortij.
24 Ex sententia, *idem est*, *quod* ex voluntate.
25 Ex eo, *id est*, Eapropter, Ea causa, Propter hoc.
26 Ex hoc, *id est*, Hinc, *seu* Vnde.
27 Ex corporis vitio, *id est*, Propter corporis vitium.
28 Ex continenti, *id est*, In continenti.
29 Ex latere, *id est*, Ex transuerso.
30 Ex lege capere, *id est*, secundùm legem.
31 Ex post facto, *id est*, Postea, *vel* post factum.

1 DE sui propria vera, & regulari significatione denotat hæc dictio causam immediatam, & proximam, vt *in l.1.§.ex incendio, ff.de incendio, ruina, & naufrag.& in l.1.C.si seruus exterus, & in l.non dubium, C.de legibus, & in c.inter dilectos, de fide instr.* notant Castr.*cons.*322.incip.*Visis, in princ.lib.*1. Ang. Aret.*cons.*30.incip.*Videtur dicendum, n.*21. Alexand. *cons.*49.incip.*Viso processu, n.*3.*lib.*3.*& cons.*124.*n.*12. *lib.*4.*& cons.*36.*n.*3.*& cons.*61.*n.*6.*lib.*5.*& cons.*198. *num.*11.*& consil.*144. *num.*12. *lib.*6.*& in l.diuortio, §.sicut, num.*6.*ff.soluto matrim.* Barbat *consil.*63.*col.*3. *ad med.vol.*3. Dec.*consil.*69.*post num.*3. Giani.*cons.*2. *num.*3. Roland.*consil.*54. *n.*11.*vol.*3. Paris. *consil.*9. *num.*44.*lib.*2. Grat.*consil.*100.*num.*18.*lib.*1. Cephal. *consil.*330.*num.*40.*lib.*3. Socin.sen.*consil.*51.*num.*7. *&* 8.*vol.*4 Corn.*consil.*290.*num.*1.*vol.*4.*& consil.*25. *num.*1. *& consil.*122.*n.*24.*vol.*2. Euerard. *consil.*142. *in fin.* Riminald.*in princip.num.*647.*& in §.*1.*n.*131. *Instit.de donation.* Natt.*consil.*64.*num.*3. Tiraquell. *in tract. Cessante causa, limit.* 20.*num.*19. Mandos. *in gl facult in proœmio, in verb. Ex, fol.*18.*col.*1. Gulielm.Bened. *in cap. Raynutius, in verb. cætera bona, num.*28.*de testam.* Hippol.*in l.*1,*num.*11. *Cod.ad leg. Cornel.de sicarijs, & in l.nihil interest, num.*16. *ff.eod. tit.* Rebuff. *in l.vnica, in verb. prout, num.*150.*Cod.de sentent.quæ pro eo,* Menoch.*consil.*40.*num.*3.*& n.*29. *& consil.*132.*n.*42.*& de præsumpt lib.*4.*præsumpt.*81. *num.*13. Maresc.*var.resol.lib.*1.*cap.*66.*num.*14.*&* 15. Quintil. Mandos. *in repet.rubr.de constitut.num.*30. Bosch.de Codecha *in repet. cap.*1.*de iudic.* vbi Rip. *num.*4.Brunor.à Sole *in locis communib.verb.dictio* 9. Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt.lib.*1. *tit.*22. *n.*17.Polydor.Rip.*in tract.singul.obseruat. obseru.*72. *num.*20. Sebastian. Medic. *in tract. de legib. part.*1. *quæst.*17.*num.*13. Osasc.*decis.*80.*n.*5. Surd.*cons.*573. *num.*41. Card. Pereira *de potestate eligendi, cap.*13. *num.*24.*& cap.*14. *num.*4.*& num.*39. Dionys. Paul. *de vera Patriarchal. sed erect.cap.*4. *num.*49. Bertax. *de clausul.instrum claus.*26. *gloss.*10. *num.*1. Cened. *post lib.pract.& canonic. quæst.sing.*30.*num.*1. Bened. Ægid.*in repet.l. ex hoc iure, ff.de instit.& iure, p.*1. *casu* 4.*num.*2. Ferrer. *in constitut. Cathalon. gloss.*2. *num.*13.*&* 16.*& gloss.*7.*num.*84. Card.Tusch.*pract. conclus. tom.*2. *lit. D, conclus.*266. *num.*4. *cum seqq.* Hieronym. Fernand.de Ottero *in interpretat.cap.*1. *de iudic.num.*3. Rota *decis.*507. *n.*10. apud Farinac. *p.*2.*recent.* [Narbona *l.*14. *gloss.*1. *n.*57.*tit.*2. *lib.*6. *Recop.* vbi quod regulariter significat causam proximam & propinquam, licèt aliquando remotam comprehendat, Benedict.Ægid. *leg. ex hoc iure, ff.de instit.& iure, p.*1. *c.*4.*n.*2. *& p.*2.*differ.*2.*n.*3.*vers.pro qua ponderanda,* Duran. *Rota dec.*311.*n.*7.*& dec.*140. *n.*3.vbi *n.*17.*&* 18. subdit quod aliquando denotat causam remotam, præsertim quando causa proxima habet connexitatem cum remota, & reperitur *decis.*107.*n.*6.*cum seqq.p.*3.*recent.*]

2 Primò amplia, hanc dictionem designantem causam proximam, & immediatam verificari etiam in successiuis non immediatis, quando aliquid de substantia primi retinet veluti nepos, pronepos dicitur descendens ex auo, & ex proprio corpore aui, quia sicuti filius participat in generatione de substantia patris, & nepos, de substantia filij, & patris, & pronepos de substantia nepotis, filij, & patris, dicitur verificari dictio *Ex*. Ita Castr.*cons.*164.incip.*In præsenti causa, n.*4.*vers.Constat autem, lib.*2. Card. Tusch. *d.lit.D.concl.*276.*n.*5.

3 Secundò amplia seu potiùs declara huiusmodi dictionem importare causam immediatam, non autem occasionem remotam; sed tamen acquisitam ex actione hæreditaria verificari esse ex hæreditate, quia sufficit quòd ex actione acquiratur pecunia, ex pecunia bona, & erunt ex hæreditate. Ita Alex. *d.cons.*49.*num.*5.*lib.*3. Secus si aliquid acquisitum esset sub conditione *Si hæres eris*, quia non est ex hæreditate sed occasione hæreditatis. Ita Alex. *de consil.*49.*in fin. num.*9.*& consil.*124.*num.*12.*lib.*4. quem refert Card. Tusch. *dict.conclus.*276.*num.*6. vbi *num.*7. post Bart. *cons.*109. *in fin. lib.*1. hinc infert, quòd si dicatur, quòd percussit cum gladio, ex quo sanguis effluxit, denotat locum percussionis immediatum, non aliunde: & *num.*8. post eundem Bart. *consil.*132.*lib.*1. subdit, quòd statutum quòd maritus lucretur dotem 4 mortua vxore, si non extent filij ex eis, non impedit quin maritus lucretur etiam quòd extent nepotes, quia licèt nepotes in fauorabilibus veniant appellatione filiorũ, tamen secus est, quando qualitas filiorum non conuenit nepotibus, prout dictio *Ex eis*, quæ denotat causam immediatam quæ non conuenit nepotibus, prout filiis & *n.*10. post Alex.*cons.*144. *n.*12.*lib.*6. obseruat, quòd quando statutum disponit, quòd pax non prosit, si ex percussione factus est sanguis; quia si ex percussione quis ceciderit in terram, & colliso lapide fecit sibi vulnus, certè non dicitur ex percussione, quia dictio *Ex*, denotat causam immediatam secus si esset dictio *Propter*.

5 Tertiò amplia, hanc dict. importare substantialem & immediatam causam. Ita Bald.*cons.*139.incip.*Eleganter, n.*3.*vers.quia illa dictio, lib.*2. sicut etiam materialem, & immediatam causam. Signorol. *cons.*170. *n.*10. refert Card.Tusch. *d.concl.*276.*num.*11.*&* 12. [Fusar.*cons.*83.*n.*30.]

6 Quartò amplia, hanc dictionem causam immediatam, & sic coniunctionem significare, ita vt si dicatur, ex linea Titij aliquem vocari, intelligatur de descendentibus ex Titio, quia coniunctionem inducit. Ita Bald.*consil.*321.incip.*Testamento cauetur, in fine, lib.*1. Alexand.*cons.*124.incip.*Super primo, n.*12. *lib.*4. quos refert Card. Tosch. *d. concl.*276.*num.*13. vbi *num.*15. post Bald. *cons.*197.*lib.*4. subdit, hanc 7 dict. importare separationem. Ita vt statutum dicens quòd decedenti sine filiis succedant in bonis paternis proximiores ex linea paterna, & in maternis proximiores ex materna, non habeat locum matre existente quia ipsa succedit in totum, ex eo quod non potest fieri separatio ab ea quæ est principium lineæ propter dictionem *Ex*.

8 Aliquando tamen ista dictio *Ex*, ratione materiæ, & ad euitandam contrarietatem, vel absonum intellectum, non denotat causam immediatam, sed potiùs mediatam, vel remotam; vt *in d §.ex incendio, & in l.finita, §. deinde,* vbi Bart. *ff. de damno infecto, & in l.certi condictio, &* ibi Ias.*n.*15.*de reb.creditis,* Tiraq. *d.limit.*10.*num.*30. *in fin.* Staphil. *de liter. gratia, in præfat. num.*18. Fulgos. *consil.*17. *num.*1. Signorol. *consil.*170.*num.*12.*cum seqq.* Vulpell. *d. loco, num.*1. Rimin. *consil.* 109. *num.*8. *lib.*2. Menoch. *consil.*40. *num.*

num. 19. Natt. *consil.* 64. *num.* 3. & 6. idem Menoch. *de praesumpt. lib.* 4. *praesumpt.* 81. *num.* 16. Cald. Pereira *d. cap.* 14. *num.* 38. Cened. *dict. singul.* 30. *num.* 1. & 3.

9 Naturalitatem exigit hæc dictio, nec est ciuili contenta, vt ex Tiraq. *in l. si vnquam, verb. liberos, n.* 13. *C. de reuocand. donat.* & aliis, tradit Cald. Pereira *de* 10 *potest. eligendi, cap.* 13. *n.* 21. Et quòd si iungatur cum genitiuo, originem denotare solet, ait Ferrer. *in consilii. Cathalonia, gloss.* 7. *n.* 82.

11 Separatiua est hæc dictio, & extrinsecitatem denotat, vt per Bald. *consil.* 196. *paulò ante finem, vol* 4. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *gloss.* 11. *n.* 54. Rebuff. *in l. vnica, in gl. prouis. n.* 150. *C. de sent. qua pro eo* Cened. *d. sing.* 40. *n.* 7. Seraph. *decis.* 461. *n.* 6.

12 Hæc dictio *Ex*, multas, & varias habet significationes. In primis, tempori apposita exponitur pro *Post* Cic. *pro Sextio*: Si quis antea mirabatur, nec ex hoc tempore miretur potius, id est, post hoc tempus. Idem *in Brut.* Cotta ex Consulatu profectus est in Galliam id est, post Consulatum. Ita accipitur *in l.* 1. §. *item si quando die legati cedat, l.* 1. §. 1. *verbo* §. *si mulier, ff. de liber. agnoscendis*, cum aliis citatis per Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *gloss.* 11. *n.* 54. quem refert Cened. *d. sing.* 30. *n.* 5.

13 *A*, vel *Ab*, aliquando designat, vt *in l.* 2. *vers. emitium*, & *vers. ex veteri iure, C. de veteri iure enucleando, & in l. ambigua, ff. de legib.* notat Tiraqual. *d. gloss.* 11. *n.* 54. Mandos. *in gloss. facult. in proœmio, in verb. Ex, fol.* 18. Cened. *d. singul.* 30. *n.* 5. Nam huiusmodi dictiones denotatores terminum à quo, suapte natura sunt exclusiuæ, & separatiuæ. Ita ex Tiraq. Magon. & aliis, tradit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 12. §. 1. *num.* 23. vbi *num.* 24. limitat, nisi aliud materia subiecta, vel natura contractus, aut mens disponentium, seu fauor, aut audium persuadeat, vel vt euitetur absurdum, seu correctio: nam tunc stabit inclusiuè.

14 Dictio ista proposita diei eum diem excludit, Bald. *in l. vlt. in princip. C. de tempor. appell.* & *in l. vlt. col.* 2. *C. de iur. delib. impetr.* Tiraq. *d. gl.* 11. *n.* 55. *cum seqq.* Cened. *d. sing.* 30. *num.* 6. Et excludere diem quo, vt non computetur, resoluit Sigismund. Scaccia *de appell. q.* 12. *n.* 57.

15 *Propter* interdum designat, vt *in l. de tale pradium, iuncta gloss. fin. ff. de fundo dotali, l.* 3. § *cum Pollidius, ff. de vsuris*, Paris. *cons.* 9. *n.* 44. *vol.* 2. Mandos. *vbi suprà* Cened. *d. sing.* 39. *n.* 4.

16 *De* nonnunquam denotat, vt per Oldrad *cons.* 32. *n.* 11. Pauin. *de offic. & potestate Capituli Sede vacante, in primo prælud. in fine*, Mandos. *in d. verb. Ex*, Cened. *d. sing.* 30. *n.* 5. *in medio.*

17 *In* quandoque denotat, vt *in l. ex his, ff. de leg. & in l.* 1. ibi, *Vt ex vinculis causam dicas, ff. de custod. reor.* Mandos. *vbi suprà* Cened. *d. n.* 1. *in fine.*

18 *Secundum* non semel denotat. Cic. 2. *Philippic.* Nihil nisi ex optimo more, & sanctissima disciplina Idem 5. *Tusculan.* Ex præceptis Philosophiæ acta vita.

19 Hæc dictio causam sæpè declarat efficientem. Cic. *lib.* 16. *epist.* 21. Quando igitur tum ex me doluisti nunc vt duplicetur tuum ex me gaudium, præstabo. Idem *in Brut.* Ex te duplex nos afficit sollicitudo, quòd & tu Republica careas, & illa te. Idem *de Amicit.* Domus mea ædificatur ex authoritate Senatus, pecunia publica. Ex hinc dicimus, *Ex decreta, ex testamento, ex formula.*

20 Modum aliàs declarat. Cic. 1. *Officior.* Simplices, & aperti, qui nihil ex occulto, nihil ex insidiis agendum putant. Idem *pro Cluen.* Multi boni viri, ex occulto interneanisissent. Idem 5. *in Verr.* Voluisti ex improuiso, si quæ res natæ essent, &c. decernere Liu. *lib.* 18. Ex insperato repentè missus nobis hunc Scipionem.

21 *Ex animo facere*, id est, ex voluntate, non fictè, vel coactè, *l.* 3. ibi, *Quam ex animo accusare, ff. de adulter.* Cic. *in Pison.* Equidem dicam ex animo quod sentio Idem *ad Q. fratr. lib.* 1. *epist.* 2. Te autem alienum hominem ament ex animo.

22 *Ex sua voluntate*, id est, sponte, & sine mandato, *l. eum, qui ex sua voluntate, ff. de munerib.*

23 *Ex die diuortij*, id est, post diem diuortij, *leg. licet, in fine, ff. de iure dotium, l. hereditas ex die, ff. de hered. instituend. l.* 1. *iuncto* §. *si mulier, ff. illo tit. de iure dotium.*

24 *Ex sententia*, idem est, quod ex voluntate, id est, volumus. Cic. *lib.* 22. *epist.* 10. Ex sententia confecta sunt, Plaut. *Menach.* Benè obsonauit, & ex mea sententia. Terent. *Heaut.* Spero hanc rem euenturam nobis ex sententia.

25 *Ex eo*, id est, Ea propter, ea causa, propter hoc, vt *in l. in princ. ff. de postuland. & in l. qui testamentum, in fine, ff. de probat.* Vel inde *l.* 4. §. *fin. ff. de statu homin.* Cened. *d. sign.* 30. *n.* 5. *in fine.*

26 *Ex hoc* id est, hunc seu vnde, vt *in l. & seruorum*, § *ex hoc quæsitum, ff. de statu hominum.*

27 *Ex corporis vitio*, id est, propter corporis vitium *l. ob qua vitia, in princ. ff. ædilitio edicto.*

28 *Ex continenti*, id est, incontinenti, siue mox, vt *in l. sed si ex parte*, §. *penult. ff. quod cum eo.*

29 *Ex latere*, id est, ex transuerso, *l. fin. ff. de ritu nupt. l.* 1 *ff. de gradibus.*

30 *Ex lege capere*, id est, secundùm legem, vt *in l. quemadmodum*, § *magistratus, ff. ad legem Aquiliam.*

32 *Ex post facto*, id est postea, vel post factum, *l. si Titio, ff. de pign. l. omnis hereditas, ff. de reg. iuris.*

DICTIO CXVI.

Excommunicetur.

VErbum hoc est canon latæ sententiæ, per ea quæ tradunt Mathesil. *sing.* 111. incip. *Nota quod* Cremen. *sing.* 7. incip. *Tusca*, Bernard. *reg.* 779. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, à n.* 39. *C. de reuocand. donat.* Lancell. Conrad. *in temp. omnium iudicum, lib.* 1. *cap.* 1. §. 4. *num.* 3. quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 7. *n.* 14.

DICTIO CXVII.

Ex nunc.

1 LIcet hoc aduerbium sit præsentis temporis, vt *in l.* 1. §. *nunc tractemus, ff. de tutel.* & tradunt Tiraq. *de retractu conuent.* §. 2. *gloss.* 1 *num.* 36. *in fine*, Cened. *sing.* 14. *num.* 4. *in princip.* & referatur ad tempus actus facti, Callad. *decis.* 3. *num.* 1 0. *de probat*, Paris. *consil.* 82. *num.* 17. *vol.* 2. Gabr. *consil.* 69. *num.* 4. *lib.* 1. ac proinde temporis inchoationem designet, Marescot. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 2. Futurum tamen donotat effectum, vt obseruant Rebuff. *l. multiria appellatione*, §. *desinere*, *vers. praeterea*, *pag.* 126. *ff. de verb. signif.* Cened. *d. singul.* 24. *num.* 4.

Dictio

Dictio CXVIII.
Ex tunc.

1 *Temporis extremitatem donat dictio* Ex tunc, & n.3.4.& 5.
2 *Terminus si detur ad probandum ad vnum mensem & ex tunc alius terminus ad probandum, non poterit fieri reprobatio, donec durat terminus probatorius.*
6 *Excludit dictio* Ex tunc, *diem à quo, vt non computetur.*
7 *Sententia lata vim habet dictio* Ex tunc.
8 *Dictio* Ex tunc, *quando apponitur in actu conditionali, operatur à die adimplementi conditionis, non autem à die prolationis verborum.*

1 EXtremitatem temporis hæc clausula significat, & denotat vltimum temporis implementum, vt *in l.4.ff.de condit.& demonstr.& in l.vlt.ff.de fideicommiss.libert.& in l.in substit.§.fin.* iuncta gloss.*verb. ex eo,ff.de vulgari,& pupillari substit.cap.super eo, de appell.cap.si eo tempore, de rescriptis in 6.* gloss.*in Extrauang.suscepti* Ioan. 22.*de elect.*notant Paris. *cons.14. n.1.lib.4.* Tiraq.*de retractu lign.§.1.gloss.11.num.39.* Rebuff.*in comment.ad l.mulieris,appell.13.vers.8.ff.de verbor.signific.pag.mihi 91.* Matiens. *l.14.gloss.1.n.44. tit.4.lib.3.nouo Recopil.*Flamin.Paris.*de resign.tom.2. lib 71.quæst 2.num.15.* Cald.Pereira,*quæst.forens.lib.1. q.6.n.74.* Card.Tusch.*pract.concl.tom.2.lit.D,concl. 279.n.11.*

2 Vnde fit, vt si detur terminus ad probandum ad vnum mensem, & ex tunc alius terminus ad reprobandum, non poterit fieri probatio donec durat terminus probatorius, nisi habens terminum ad probandum renunciaret dilationi ad sui fauorem concessæ; ita Gemin. *cons.121.n.4.vers. idem probat,* quem refert Card.Tusch.*d.concl.279.n.1.*

3 Idem est in dispositione, in qua declaratur quis hæres, si soluat alimenta vsque ad ætatem nubilem filiæ exclusæ, & si non soluerit, ex tunc priuatus sit quia censetur priuatus, solùm postquam ætas nubilis aduenerit, non ante, quia hæc dictio *Ex tunc* importat, & denotat temporis extremitatem. Ita Bald. *cons.150.* incip.*Proponitur,n.8.vers.modò restat,lib.5.* pro vt illum refert Cened. *vbi supra,n.2.*

4 Idem est, si hæres instituatur cum conditione, si manserit in domo testatoris, & vitam conditione vidualem seruauerit; aliàs ex tunc; si contrarium fecerit, instituit alios, quia denotat extremitatem temporis, vt antequam contraueniat, non priuetur Ita Castr.*cons.259.*incip.*Omnis difficultas,col.2.in fin. n.3.lib.1.*

5 Idem est in laudo lato, quòd quis sit hæres, si soluat filiæ testatoris certum quid, aliàs si deficiat in solutione, ex tunc filia sit hæres, quia importat extremitatem temporis, vt per Angel. de Perusio *cons.42.* incip. *Porrecta sunt,in fine,vers.per hoc etiam patet.*

6 Regulariter hæc dictio excludit diem à quo, vt non computetur, iuxta resoluta per Sigismund. Scacc.*de appell.q.11.n.57.*

7 Habet vim latæ sententiæ, vt ex tunc excommunicatio incurratur, ex adductis per Corn. *cons. 104. sub num.2.vers.licèt ergo non fuerit,lib.1.* Redoan. *de spoliis,q.17.num.33.* Suar.*de legib.lib.5.cap.7.post n.7.* Ioan. de Salas *in simili tract. q.95.tract.14.disp.15. sect.6.sub n.78.* Rebell.*de obl.iust.p.1.lib.1.q.6.n.37.* Sayro *in Claui Regia,lib.3.cap.8.num.27.* Monet. *de distrib.quotid.p.2.q.7.n.36.& 37.* Farinac.*fragm.crim. p.2.lit.L,verb.lex,n.96.*

8 Quando apponitur hæc dictio in actu conditionali, operatur à die implementi conditionis, non autem à die prolationis verborum, iuxta resoluta per Flamin. Paris. *de resign.lib.6. quæst.4.num.59.* & per Cened. *d.sing.14.n.3.*

De clausula *Ex nunc, prout ex tunc,* plene dixi *tract.de clausulis,claus.59.*

Dictio CXIX.
Expellatur.

1 VErbum hoc denotat latam sententiam, sonat enim in factum, non in ius, & sic innuit, quod non est necessaria sententia priuationis, sed sufficit expulsio facti, iuxta resoluta per Tiraquell. *in leg. si vnquam, verb. reuertatur, num.174. cum seq.C.de reuocand. donat.* vbi postquam pro, & contra, multa adduxit, videtur residere in opinione vltimo loco per eum relata, quod scilicet non ipso iure, sed ferendam sententiam significet; vide Ioan. de Salas *de legib.q.96.tract.14. disp.15.sect.6.sub n.78.* Farinac. *fragm.crim.p.2.verb.Lex,n.134.*

Dictio CXX.
Ex post.

1 HÆc dictio referri potest etiam ad longum interuallum, vt per Rotam Bononiens. diuersor. *decis.34.n.23.*

Dictio CXXI.
Extra.

1 *Dictio* Extra *ex diametro aduersatur dictioni* Intra.
2 *Remotionem, & separationem importat dictio* Extra.
3 *Foris denotat dict.* Extra, *sed tamen interposito interuallo.*
4 *Præter non rarò importat dict.*Extra.
6 *Absque nonnunquam importat dict.*Extra

1 HÆc dictio ex diametro aduersatur dictioni *Intra, leg.1.§. siue autem,ff.de aqua quotidiana, & æstiua,*ibi,*Siue autem intra Vrbem sit aqua,siue extra, huic inter dictolocus erit,* Cic.5.*Tuscul.*Soleane beata vita relinquitur extra ostium, liménque carceris? Idem *de natura Deor.* Sensibus, & animo ea, quæ extra sunt, percipimus. Notant alciat *cons.1.n.11. lib.2.tom.1.* Vulpell.*de præpos.& aduerb.signif.sub d. lex,vers.extra,pag.36.*Bertazol.*de clausul.instrument. claus.26.gloss.6.num.& 2.* Card.Tusch. *pract. concl. tom.2.lit.D.concl.280.n.4.*

2 Importat hæc dictio remotionem, & separationem *l.absente, ff.de verbor.sign.*Albet.*in suo Diction. verb.extra,* vbi subdit quòd habet multos significatus, Card.Tusch.*d.concl.280.n.1.* vbi *n.5.*post Archid.*in c.statutum,n.4.& 5.de elect.lib.6.*subdit quòd si hæc dictio apponatur ciuitati, veluti extra ciuitatē non intelligitur extra muros ciuitatis, sed extra continentia ciuitatis, cuius appellatione veniunt suburbia; secus sit extra vrbem, quæ continetur ex muris

Foris

3 Foris denotat, sed tamen imposito intervallo; ita Ioan. Andr. *in d. cap. statutum, num. 9. & ibi* Gemin. *in §. in nullo, n. 2.* Card. Tusch. *d. concl.* 280. *n. 2. in princ.*

4 *Præter* non rarò importat hæc dictio. Cic. 1. *de leg.* Extra Collium Sacerdotum ne quisquam sacra, quæ publicè essent constituta, nosceret. Idem *lib.* 7. *epist.* 3. Extra ducem, paucósque præterea. Cardin. Tusch. *d. concl.* 280. *n. 2.*

5 Nonnunquam importat idem quod dictio *Absque* Cic. *de Invent.* Se extra omnem culpam, & causam posuit. Idem. 1. *Offic.* Ne extra modum sumptu, & magnificentia prodeas. Idem *lib.* 7. *epist.* 16. Sed mehercule extra iocum homo bellus est Idem 1. *Verr.* Extra hanc contentionem, certaméque nostrum familiariter tecum loquar.

Dictio CXXII. Extrinsecùs.

1 ADverbium hoc contrarium habet, *Intrinsecus* Cic. 2. *de nat. Deor.* Ducunt extrinsecus spiritum pulmones, & cor. Id. 1. *de Div.* Animos hominum extrinsecos esse tractos & haustos. Id. 2. *Academ.* Irrumpunt extrinsecus in animos nostros per corpus imagines nobis dormientibus. Idem. 4. *Tusc.* Corporum adiumenta adhibentur extrinsecas, animorum salus inclusa in ipsis est.

Dictio CXXIII. Facilè.

1 PRæter vulgatam huius dict. significationem interdum vsurpatur pro, *sine controversia.* Cic. *pro Rosc. Amer.* Non solùm sui municipij, sed etiam illius vicinitatis facilè primos. Id. 2. *de Div.* Eudemius Platonis auditor in Astrologia, iudicio doctissimorum facilè Princeps.

2 Aliquando iungitur cum superlatiuo Cic. *pro Rab.* virum vnum totius Græciæ facilè doctissimum Platonem. Idem *Tusc.* Africani fratris nepos vitæ omnium perditorum ita similis, vt esset facilè deterrimus.

Dictio CXXIV. Ferè.

1 *Imminuunt nonnihil rem, aut numerum dictio* Ferè, *&* Fermè.
2 *Comparatiuè quandoque ponitur dictio* Ferè.
3 *Diminutiua est dict.* Ferè, *& non firmat in omnibus.*
4 *Imperfectionem denotat dictio* Ferè.

1 FErè, & Fermè imminuunt nonnihil rem, aut numerum. Cic. 1. *Offic.* Quemadmodum dicatur honestum satis ferè dixi. Id. *in Brut.* Vt ei nihil fermè quisquam posset addere. Id. *Attic. lib.* 7. Hora ferè nona. Interdum hæc dictio *Ferè*, videtur aliquid addere. Cic. *lib.* 3. *de nat. Deor.* Hæc ferè habuit dicere de natura Deorum. Nonnunquam vsurpatur pro *Plerumque* Cic. *pro leg. Man.* Hoc iam ferè sic fieri accepimus, Id. *lib.* 1. *epist.* Nunc etiam ad orationibus disiungo me ferè referóque ad mansuetiores Musas.

2 Ponitur quandoque dict. *Ferè*, comparatiue, *l. magis. ff. de reb. credit.* Non semel electiue, *l. si fortè §. hac actio, ff. de seruis l. 1. §. final, C. com. divid.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 58.

3 Est etiam diminutiua, & non firmat in omnibus, *August. Barbosa de Dictionib.* *l. in omni, ff. de adopt. vtile, §. venditibus, ff. de minorib.* Rot. apud Marches. *de commiss. p. 2. pag.* 536. *num.* 9. Et fuit dictum *in vna Interamnen. pecuniaria* 23. *Iunij* 1603. *coram Reuerendissimo D. meo Decano*, impressa per pic. *ad statua verbis quæst.* 19. *n.* 29. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub hac dict. num.* 19. Et quòd de sui natura sit diminutiua, ac imperfectionem denoter, iuxta text. *in*

4 *l. querela, C. ad leg. Cornel. l. 2. §. vlt. ff. de origin. Iuris, cap. vlt. de Cleric. agrotante, cap. qui fine,* 4. *q.* 8. notat Oldrad. *cons.* 49. *n.* 18. quem refert, & sequitur Bertachin. *in suo repert, verb. Ferè*, & illis citatis fuit resolotum *in Seguntina admissionis ad capitulum* 7. *Iun.* 1610. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.* 290. *n.* 1. *p.* 2. *recent.*

Dictio CXXV. Fiat.

1 *Tempus futurum respicit verbum* Fiat.
2 *Tempus præsens aliquando denotat verbum* Fiat.
3 *Pœna ipso iure non imponitur per verbum* Fiat, *cùm sit futuri temporis.*
4 *Rem ipso iure fieri non denotat verbum* Fiat.

1 VErbum hoc futurum tempus respicit: vt *in l.* 2. *§. deinde, ff. ne quid in loco public:o, l.* 1. *in princ. ff. de flumin.* & gloss. *verb. Fiat, in cap. quisquis, de elect.* tradit Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 208. *C. de reuocand. donat.*

2 Aliquando denotat tempus præsens, vt *Genes. Fiat lux, & facta est lux, & Luc.* 1. *Fiat mihi secundùm verbum tuum*, tradunt Felin. *in c. Rodulphus n.* 26. *d. rescript.* Ludou. Gom. *in reg. Cancell. de non indicand. iuxta formam supplicationis, quæst.* 16. *in vers. est in primis.* Rebuff. *in praxi beneficial, p.* 1. *verb. concessum vt petitur.* 1. 15. *&* 16. Mandos. *in reg. Cancell.* 33. *de sign. & fiat, quæst.* 2. *n.* 4. Mascard. *de prob. conclus.* 845. *n.* 17. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione, c.* 5. *n.* 57.

3 Pœna ipso iure non imponitur per hoc verbum cùm sit futuri temporis, iuxta tradita per Doctores *in cap. in pœnis de regul. Iur. in* 6. & Panorm. *in cap.* 2. *& in cap. si diligenti, de foro competen.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, n.* 39. Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 21. *vers. fallit.* Ludou. Garbo *in tract. de legib. lib.* 7. *disp.* 6. *in princ. vers. secunda regula.* Monet. *de distrib. quotid. q.* 3. *q.* 8. *n.* 41.

4 Non denotat hæc dictio rem ipso iure fieri gloss. *in d. c. quisquis & in c. si quis, de vita, & honest. Cleric.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, n.* 510. *& seq.* Soar. *de leg. lib. c.* 5. *sub n.* 25. Farin. *fragm. crim. p.* 2. *verb. lex, n.* 148.

Dictio CXXVI. Forsan, Forsitan, Fortassis.

1 *Verificatio eius, quod per dict.* Forsan, Forsitan, & Fortassis *asseritur, non est necessaria, cùm per illas nihil affirmetur.*
2 *Assertionis nota aliquando sunt dict.* Forsan, Forsitan, & Fortassis.
3 *Dubietatem facti in facto important dictiones* Forsan, Forsitan, & Fortassis, *non dubietatem Iuris.*
4 *Veritatem interdum importat dictio* Forsan.
5 *Affirmiuè quandoque stat dict.* Forsan, *secundùm subiectam materiam.*
6 *Augmentatiuè in gratia stat nonnunquam dict.* Forsan.

7 *Narratiua concepta sub dict.* Forsan, *non eget iustificatione.*

1 QVando huiusmodi dictiones apponuntur, nihil affirmatur, & ideò non est necessaria verificatio eius, quod per tales dictiones asseritur, vt *in l. in substit. ff. de vulgari*, notant Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Ferè, vers. Forsitan, pag.* 38. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 32. *n.* 10. *&* 11.

2 Aliquando sunt notæ assertionis, iuxta tradita per Rebuff. *in commeat. ad l. ostensum* 38. *vers. fortè, ff. de verb. signif. pag. mihi*, 208. *& in concord. tit. forma mandati. Apost. pag.* 715.

3 Regula est, quod huiusmodi dictiones in facto important dubietatem facti, non dubietatem Iuris vt per Ias. *in l. si ex falsis, n.* 5. *C. de transact.* Menoch. *cons.* 759. *num.* 4. Cardin. Tuschus *practic. conclus. tom.* 2. *litt.* 2. *concl.* 281. *num.* 1. Et designanter quod dictio *Forsitan*, sit nota dubitationis, deprehenditur ex *leg. Gallus, §. forsitan. ff. de liber. & posthum.* Et de dictione *Fortassis, in leg.* 1. *§. si quis nesciat, ff. de iur. & facti ignorantia, l. Ialia,* 2. *ff. de ritu nupt.* [Rot. *decis.* 533. *n.* 3. *in fin. p.* 2. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 4. *receat.* vbi quod hoc verbum est dubitatiuum, *& decis.* 456. *n.* 5. *eod. p.* 1. vbi quod hæc dictio non habet vim approbationis.

4 Interdum dictio *Forsan*, importat veritatem, vt per gloss. *verb. Forsan, in c.* 2. *de test.* Ias. *in d. l. si ex falsis, n.* 3. *& in l. substitutione, ff. de vulgari, etiam n.* 5. Card. Tusch. *d. concl.* 281. *n.* 6. vbi *n.* 7. restringit quando apponitur rationi, non autem decisioni Iuris, quia tunc ratio non est finalis.

5 Nonnunquam ista dictio *Forsan*, stat assertiuè secundùm iustam materiam, ex adductis per Rotam *decis.* 33. *num.* 3. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissimarum.* Vnde vulgò dicitur; *Sub dubio forsan respondent sæpè periti.*

6 Quandoque *Forsan*, in gratia stat augmentatiuè, prout si impetrans beneficium dicat, quod forsan sit iurispatronatus, non tamen se restringit, sed auget gratiam. Rot. *decis.* 64. *lib.* 2. *p.* 3. *diuers.* Card. Tusch. *d. litt. D, concl.* 281. *num.* 8. Vide Menoch. *cons.* 759. *num.* 5. Vnde narratiua concepta sub ista dictione *Forsan*, non eget iustificatione secundùm Felinus *in cap. accedens* 1. *num.* 10. *vers. melior responsio est, vt lite non contestata.* Natt. *cons.* 243. incip. *In causa, n.* 3. *lib.* 2. Crauet. *cons.* 157. incip. *Nobilis, n.* 9. Quibus citatis fuit resolulum *in Ferrarien. Prioratus* 28. *Iunij* 1610. *coram Penia*, impress. per Farin. *decis.* 248. *n.* 9. *p.* 1. *receat.*

DICTIO CXXVII.

Fortè.

1 *Dubitationis nota est dict.* Fortè, *quando factum respicit.*

2 *Narrata per dict.* Fortè, *non sunt necessariò verificanda.*

3 *Confessio non resultat ex dictis per dictionem* Fortè.

4 *Deponens per dictionem* Fortè, *nihil concludit, quia videtur dubitatiuè deponere.*

5 *Dubitationem non inducit dict.* Fortè, *quando ponitur super Iure.*

6 *Assertionis quandoque nota est dict.* Fortè.

7 *Consultor in suo consilio apponens dict.* Fortè, *non inducit dubitationem iuris, sed potius censetur affirmare.*

8 *Sententia valet si Iudex dicat,* Condemno Titium in decem Sempronio, *quia fortè ei debitor est.*

9 *Lex quando causam, vel rationem adducit per dict.* Fortè, *illa causa non est finalis, sed impulsiua.*

10 *Ratio assignata per dict.* Fortè, *quamvis cesset non tamen cessabit dispositio, seu effectus.*

1 REgulariter hæc dictio est nota dubitationis, quando factum respicit, vt in *l. urbana prædia, & in l. absentem, ff. de verbor. signif. & in l. mutus, & leg. filiumfam. ff. de procur. & in l. si duo,* & *ibi* gloss. *ff. de receptis arbitris, & in l. & si fortè, in princ. & in §* 1. *ff. si seruitus vendicetur, & in l.* 1. *§.* 1. *sancta gloss. verb. adiectu causa, ff. de rei vendic. & in cap.* 2. *de sponsalib.* tradunt Rebuff. *in commeat. ad l. ostensum,* 38. *vers. fortè, ff. de verbor. significat. pag. mihi* 208. *& in compendio alienation. pag.* 66. Paris. *cons.* 29. *num.* 18. *vol.* 2. Ias. *in l. si ex falsis, num.* 3. *de transact. & in l. in substit. num.* 5. *ff. de vulgar.* Ludou. Gom. *in repet. cap.* 1. *n.* 4. *de Iudiciis, in* 6. Iacob. de Beluiso *in repet. cap. Rom. num.* 34. *de foro compet. in* 6. Menoch. *cons.* 759. *num.* 4. Ruin. *cons.* 170. *num.* 5. *vol.* 2. Alex. *cons.* 29. *num.* 7. *vol.* 2. Vulpell. *de propos. & aduerb. signif. sub hac dict. vol.* 38. Dionys. Paulus *de vera quatuor Patriarchalium Sedium tract. cap.* 3. *num.* 51. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *litt. D, concl.* 281. *num.* 1. Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing.* 36. *num.* 2, Clorit. *resp.* 1. *p.* 3. *num.* 137.

2 Et ideo narrata per dictionem *Fortè*, non sunt necessario verificanda, ad tradita per Ruin. *cons.* 110. *sub n.* 3. *vol.* 2. & per Cassad. *decis.* 4. *num.* 4. *cum seqq. de probat.* Paris. *cons.* 29. *num.* 19. *lib.* 2. Corn. *cons.* 184. *num.* 11. *vol.* 1.

3 Vnde qui loquitur per dictionem *Fortè*, nihil concludit quia dubitatiuè loquitur & ex tali modo loquendi non resultat confessio, ad text. *in l. de ætate, §. nihil, ff. de interrog. action.* Alex. *in d. l. in substitutione, n.* 5. Menoch. *cons.* 112. *n.* 33. *& cons.* 756. *n.* 3.

4 Hinc etiam testis deponens per hanc dict. *Fortè*, nihil concludit, quia videtur dubitatiuè deponere; ita Anton. de Butr. *cons.* 43. *vers. & non obstat*, Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 282. *n.* 2.

5 Verum quando hæc dictio *Fortè* ponitur super Iure, non inducit dubitationem, vt *in cap.* 2. *vers. necessarium,* & *ibi* gloss. *in verb. fortè, de testam. & in cap. quamobrem* & *ibi* gloss. *verb. si fortè, in fin. de pænit. distinct.* 1. *& in cap. admonet. vers. idcircò,* 53. *q.* 2. *& in c. accedens, §. tàm igitur.* & *ibi* gloss. *in verb. propter contumaciam,* ac Panormit. *n.* 9. & Felin. *n.* 10. *vt lite non contestata,* Socin. *cons.* 28. *n.* 3. *vol.* 1. Ruin. *cons.* 170. *n.* 5. *vol.* 2. Cened. *d. sing.* 36. *n.* 2.

Quandoque enim est nota assertionis, vt *in cap. ex parte, de celebrat. Missar. & in cap. sua ad nos, de sponsalib.* iuncto intellectu gloss. *ibidem, verb. fortè, cap.* 1. *de supplen. negligent. Prælat. lib.* 6. vbi Monach. *n.* 9. & Prob. *ad eum n.* 8. *& in cap. si fortè, de elect. lib.* 6. iuxta tradita per Rebuff. *d. vers. fortè*, & Menoch. *cons.* 25. *n.* 14. & Vulpell. *citato loco*, Hostien. *in cap. cum n.* 5. *de procur.* vbi quòd nonnunquam importat veritatem, Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub hac d. n.* 19. *in fin.* Bernard. Græuæ, *ad pract. Camer. Imper. lib.* 3. *concl.* 10. *n.* 10.

6 Ex quo inferunt Doctores, quòd si consultor in suo consilio apponit dictionem *Fortè*, quod non propterea inducit dubitationem Iuris, nec minùs quæstionem indecisam pendere, sed potiùs censetur affirmare quod dixit, quia per verbum *Fortè*, respondent sæpè periti, vt ait gloss. *in l. si duo, ff. de receptis arbitris*, & refert Felin. *in d. cap. accedens,* 1. *n.* 10.

&

& Rebuff. *in l. oſtenſum, verſ. fortè*, & tradunt Alex. *conſ.* 19. incip. *Super eo, num.* 11. *lib.* 5. vbi apoſtill. *in verb. fortè*. Socin. *conſ.* 28. *col.* 1. *poſt med. lib.* 2. & *conſ.* 93. *col.* 8. *verſ. poſtremò, lib.* 1. Aym. *conſ.* 91. *num.* 4. Mandoſ. *in gloſſ. facult. in §. habita, in verb. forſan, pag.* 233. *col.* 2. Menoch. *conſ.* 25. *numero* 14. Galganet. *de condit. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 10. Bertaxol. *de clauſul. inſtrument. clauſ.* 14. *gloſſ.* 6. *numero* 3. Cened. *d. ſingul.* 36. *num.* 3. Cardin. Tuſch. *d. litt. D, concluſ.* 281. *num.* 4. [Magdalen. *de numero teſtium in teſtament. requiſ. par.* 1. *cap.* 16. *num.* 83. vbi quòd hæc dictio in Doctore ſtat aſſertiuè, non dubitatiuè.] Inde inferentes, quòd quamuis Iureconſultus in conſilus circa ea, quæ Iuris ſunt, vtatur dictione *Fortè*, non propter hoc conſilium eſt dubium, nec dubitatiuè, ſed aſſertiuè conſulere dicitur, ac proinde illi ſtandum eſt, quia quantum ad ſe, cenſetur quæſtionem decidere;

8 ſic etiam ſententia, ſi Iudex dicat: Condemno Titium in decem Sempronio, quia fortè debitor eſt; quia importat certitudinem in eo caſu hæc dictio *Fortè*, per ea, quæ tendunt Iaſ. *in d. l. in ſubſtitutione, num.* 3. & *ibi* Alex. *à num.* 6. Vulpell. *citato loco*, Felin. *in d. cap. accedens*, 1. *num.* 11. *verſ. ſecundò nota*, Socin. *conſ.* 28. *col.* 1. *vel.* 1. Vulpell. *citato loco*, Cened. *d. ſing.* 36. *num.* 4.

9 Aduertendum eſt, quòd quando lex rationem, vel cauſam adducit, per iſtam dict. *Fortè*, illa cauſa non eſt finalis, ſed impulſiua, iuxta tradita per Tiraq. *in tra. Ceſſante cauſa, limit.* 10. *n.* 1. Menoch. *conſ.* 272. *n.* 55. Marc. Antonin. *variar. reſolut. lib.* 3. *reſol.* 40. *num.* 48. [Ioan. Eſcobar *de vtroque foro art.* 1. *de defectu veritatis, n.* 32. *pag.* 31.]

10 Vnde etſi eſſet ratio aſſignata per dict. *Fortè*, non tamen ceſſabit diſpoſitio, ſeu effectus; ita Iaſ. *in d. l. in ſubſtitutione, n.* 6. Dec. *in cap. ſuper litteris, n.* 38. *de reſcript.* Cened. *d. ſing.* 37. *n.* 5. Tiraq. *in tr. Ceſſante cauſa, limit.* 10. *n.* 1. vbi ſubdit, quòd hæc dictio reſpicit factum, ſiue facti accidentia, non verò Iuris diſpoſitionem.

Aliquando ponitur hæc dictio explicatiuè, vt *in l. quod ſi, ff. de pignor.* Non ſemel verò abundat, *l. ſi pupilli, §. fin. ff. de negot. geſtis.*

DICTIO CXXVIII.

Fruſtrà.

1 IMportat nullitatem actus ipſo Iure, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. reuertatur, num.* 130. *de reuocan. donat.* Anton. Gom. *variar. reſolut. tom.* 1. *cap.* 1. *num.* 4. Petr. Henriq. *reſp. opuſc.* 2. *ſub hac dict. num.* 20. Ferrer. *in conſt. Cathaloniæ gloſſ.* 7. *n.* 132. Rebell. *de oblig. inſt. p.* 1. *lib.* 1. *q.* 6. *ſect.* 6. *n.* 37. Octauian. Vulpell. *de prapoſ. & aduerb. ſignif. ſub hac dict. pag.* 39. vbi etiam ex Abb. dicit, quòd de proprietate huius dictionis eſt denotare quandam annihilationem, & actus nullitatem; ſubditque, quòd poteſt ſtare, vbi actus exceptionis ope venit infringendus, *l.* 1. *C. de non numerat. pecunia.*

DICTIO CXXIX.

Funditùs.

1 IPſo Iure importat hæc dictio, iuxta gloſſ. ſingularem *in l. nil decernimus, C. de Epiſc. & Cleric.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. reuertatur, n.* 103. vbi ſubdit, quòd hæc dictio importat idem, quòd dictio *Omninò*, refert Farin. *in fragm. crim. p.* 2. *verb. lex, n.* 124.

August. Barboſa de Dictionib.

DICTIO CXXX.

Habere.

1 *Dominium, & poſſeſſionem, & de facto detentionem comprehendit verbum* Habere.

2 *Poſſeſſionem ciuilem denotat verbum* Habere, *ſi iungatur cum verbo* Poſſidere.

3 *Statutum ſi loquatur per verbum* Habeatur, *nunquid importat latam ſententiam, vel ferendam, remiſſiuè.*

4 *Improprietatem ſignificat dictio* Habeantur.

VErbum hoc eſt generale, & comprehendit tam dominium, quàm poſſeſſionem, & de facto deteotionem, *l. ſi ſtipulatio iſta, §. habere, ff. de verbor. obligat.* vbi *Habere* dupliciter accipitur, *l. habere duobus modis, ff. de verbor. ſignific. l.* 2. *§.* 1 *ff. de religioſis, & ſumpt. funer.* notant Petr. Henriq. *reſp. opuſc.* 2. *ſub hoc verbo, num.* 20. *in fine*, Rebuff. *in comment. ad l. ad apud ſe,* 143. *verſ.* 2. *quis dicitur habere, ff. de verbor. ſignific. pag.* 523. Contar. *de momentan. poſſeſſ. in verb. rationes decidendi, num.* 34. Decian. *conſ.* 108. *num.* 32. *lib.* 3. Rot. *in Caſalen. domus* 12. *Ianuarij* 1612. *coram Vbalde*, impreſſa per Farin. *deciſ.* 369. *num.* 1. *par.* 1. *recent.* Bertaxol. *de clauſul. inſtrument. clauſ.* 26. *gloſſ.* 4. *n.* 2. & 3. & *clauſ.* 35. *gloſſ.* 3. *num.* 1. vbi *numero* 2. ſubdit, quòd verbum *Exigere* propriè importat ab inuito extorquere, per *l. debitor*, vbi Alciat. *in fine, ff. de verbor. ſignific.* & gloſſ. *in l. fideicommiſſ. §. ſi rem, ff. de leg.* 3. [Duran. *Rota deciſ.* 82. *num.* 1. vbi quòd *habere* denotat dominium, Rot. *dec.* 477. *n.* 5. *p.* 2. *in poſth. Farin.* aliàs *p.* 4. *recent.* vbi quod hoc verbum ſiue ad dominium, ſiue ad poſſeſſionem referatur, ſemper intelligitur cum effectu, & in perpetuum. Ead. Rot. *deciſ.* 122. *n.* 5. *p.* 5. *recent.* vbi quod verb. *habere*, denotat proprietatem.]

2 Si verò iungatur cum verbo *Poſſidere* denotat ciuilem poſſeſſionem, iuxta tradita per Farinac. *in praxi crimin. part.* 4. *conſ.* 95. *num.* 6. Et quòd verbum *Habere* accipiatur ſecundùm ſubiectam materiam, tradunt Decian. *d. conſ.* 108. *n.* 33. & Rot. *d. deciſ.* 369. *num.* 3.

3 Lex, ſeu ſtatutum ſi loquatur per verbum *Habeatur*, vt ſi dicatur: Habeatur pro confeſſo, pro conuicto, vel pro priuato, nunquid importat latam ſententiam, vel ferendam? Vide Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verb. reuertatur, num.* 216. *cum ſeqq.* & *num.* 219. vbi quod ſi huiuſmodi verbum in actiua ſignificatione proferatur, putà ſi dicatur: *Habeat*, nunquid ſit directum, obliquum, vel commune, & *num.* 200. *cum ſeqq.* quod ſi hoc verbum *Habeatur*, iungatur cum verbo *Sit*, putà ſi dicatur: Habeatur, & ſit pro confeſſo, & *num.* 223. quid ſi dicatur: Nullam habeat factionem, vel iuriſdictionem, vide Flamin. Chartar. *de execut. ſent. capto bannito, c.* 1. *n.* 138. & *ſeq.* Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 118. *n.* 3.

4 [Dictio *Habeantur*, improprietatem ſignificat. Hermoſil. *l.* 13. *gloſſ.* 2. *n.* 72. *tit.* 5. *p.* 5.]

DICTIO CXXXI.

Hactenus.

1 DEſignat hæc dictio tempus præteritum, *l.* 1. *in princ. ff. de noui operis nunciat.* Signorol. *conſ.* 22. incip. *In quæſtione vertente, col. penult. in princip.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 2. *litt. D, concluſ.* 283. *num.* 1. Illúdque excludit vſque ad illum diem, Roland. *conſ.* 8.

*conf.8.n.49.lib.3.*Rimin.iun.*conf.491.n.23.lib.5.*Quibus citatis ita fuit resolutum *in Spoletana bonorum 13. Iuny* 1608. *coram Card. Marquemontio,* impressa per Farin.*decis.1213.n.8.p.2.recent.*

DICTIO CXXXII.

Haud.

1 *Inducit* negationem hæc dictio, & ponitur pro *Non*, Cic. *pro Cluent.* Haud hæres est Cluentius, *l.ita stipulatus, ff.de verbor. oblig. l.1.* vbi gloss. *verb. contron.ff solut.matrim.* gloss. per text. *ibi in §.si verò, vers. eisdem pœnis*, & *ibidem* Bart. *num. 3. in authent. de non alienand. reb. Eccles.* Zabarel. per text. *ibi in Clem.1.num.1.de testib.* Alber.*in suo Dictionario,verb. haud,*Cened.*post libr.practic.& canonic.quæst.sing.59. num.3.*

2 *Haud* si adsciscat *Quaquam*, aut *Sanè*, vehementer negat. Cic. 3. *de Orat.* Haud quaquam id est difficile Crasso. Idem 1. *de Orat.* Quorum pater homo prudens,& grauis haud quaquam eloquens,saluti Reipublicæ fuit. Idem *de Amicit.* Haudquaquam mediocre condimentum amicitiæ. Idem *de Amicit.* Rem haud sanè difficilem admirari videmini.

DICTIO CXXXIII.

Hic, Hæc, Hoc.

1 *Demonstratiuum rei ad oculum est pronomen* Hoc.
2 *Demonstratiuum tam ad oculum, quàm ad intellectum est pronomen* Hoc.
3 *Relatiua est dict.* Hic, *& refertur ad proximiora.*
4 *Pronomen* Hic, hæc, hoc, *nonsemper demonstrat, nec refertur ad proximiora.*
5 *Repetitio qualitatum, & conditionum præcedentis legati,& dispositionis in sequentem, inducitur per pronomen.*Hic,hæc,hoc.

1 PRonomen *Hoc*, est demonstratiuum rei ad oculum, *l.nemo, ff.de heredib.instituen.* Paris.*conf.19. num.7. & conf.35. num.20. lib.2.* Dec. *in l. vnic. in 1. lect.num.13. & in 2.lect.num.45. C.de sent. quæ pro eo,* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. post princip. in vers.cui,fol.33.col.4.* Osasc. *decis.52.num.13.*Roman. *conf.301.*incip. *In proposita, num.6.vers. secundò probatur,* Rimin.*in §.1. num.139. Instit. de donat.* Surd. *decis.123.num.1.& conf.308.num.16.* Maresc. *variar. resolut.lib.2.cap.77.num.25.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst.sing.59. num.4.* Vulpel. *de præpos. & aduerb.signif.sub dict.hactenus, vers.hac,* vbi etiam dicit, quòd est demonstratiuum ad oculos intellectus, per *l.2.*vbi Castr.*n.1.ff.de pactis,*Card.Tusch. *practic. conclus.tom.2.lit.D, conclus.260.num.3.* & intelligit Osasc. *decis.112.n.4.* quando res demonstrata corporalis est.

2 Et quòd pronomen istud sit demonstratiuum tam ad oculum, quàm ad intellectum, tradunt Bart. *in l.1.num.2.& 3.ff. de noui operis nunciat.* Rebuff. *in d.l.vnic.in 4.notab.num.20. & gloss.1.n.15. C. de sent. quæ pro eo,*Osasc.*d.decis.112.num.4.*Cened.*d.sing.49. num.8.*

3 Relatiua est hæc dictio, & refertur ad proximiora, Paris.*conf.20.n.49.& conf.33.n.20.vol.2.* Rebuff.*in d. l.vnica,gloss.1.n.173.*

4 Verùm non semper demonstrat, nec refertur ad proximiora, vt per *l.ex eo iure,ff.de iustitia, & iure,& l.quæsitum,§.1.ff.de procur.*tradunt Bart.*d.l.1.ff.de noui operis nunciat.* & Cosm. *in pragm.sanct.tit.de collat.§. statuit autem, in vers.hoc,fol.8.*Cened.*d.sing.59.n.6.v. sed non semper.*

5 Item per hoc pronomen inducitur repetitio qualitatum,& conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem,vt per Galganet. *de condit.& demonstr.p.1.c.1.q.18.n.13.*Et est repetitiuum personarum,& qualitatum,Bermond.*de publicis concubinar.in vers.in conclus,n.2.fol.220.* Cened. *d.sing.59.num.6. in fine.*

DICTIO CXXXIV.

Hinc.

1 *Extremitatem, & cohærentiam subiecti, importat dict.* Hinc, *vt tempus currat de momento enunciato ad momentum.*
2 Hinc *importat idem quod*, Ex hac die, In antea, *vel* Ab hoc tempore.
3 *Idem importat dict.* Hinc, *quòd* Ex hac causa, *vel* Ex hoc.
4 *Causam finalem importat dict.* Hinc.

1 H*Inc ad decem dies*, vel *hinc, & infra decem dies*, est aduerbium importans extremitatem, & cohærentiam subiecti, vt tempus currat de momento enunciato ad momentum. Ita Bart. Bald & Angel. *in l.1.ff. si quis cautio.* Ang. *conf. 404.* incip. *Paulus, col.2. vers.in contrarium*, Bald. *conf.246.lib.5.* Alex. *conf.73.*incip. *Ponderatis, num..vers.quia imò,lib.2.* quod reperitur *conf.56. vol.6.* Guid.Pap. *decis. 270.* Tiraq.*de retractu,tit.1.§.1.gloss.11. num.2.*Vulpel. *de præpos.& aduerb.signif.sub hac dict.pag.40.*Cened.*post lib.pract.& canonic.quæst.sing.59.num.1.* Card. Tusch. *pract.concl.tom.2.lit.D,concl.283.num.1.& concl.291. num.3.*

2 Et importat idem quod *Ex hac die, in antea*, vel *ab hoc tempore.* Bart. *conf.13.num.1.vol.2.* Mandos.*in gloss. facult. §. volentes, in vers. hinc,pag. 150.* Alex. *conf.34.num.4.lib.2.*vbi *num.5.*subdit, quòd importat non solùm initium temporis, sed etiam voluisse connumerare illud initium in tempore, quod refert Cardin.Tusch.*d. conclus.285. num.2.* Menoch. *conf.762. num.2.& 3.*vbi ait, quòd intelligitur à die factæ prorogationis.

3 Interdum importat idem quod *Ex hac causa*, vel *ex hoc;*vt *in l. Fulcinius, §.sed his, ff. quibus ex causis in possessionem*, vbi gloss. *in verb.ne hinc*, exponit *,ne ex hoc causa:* quod si cessat negatiua, exponitur *hinc,* videlicet,*ex hac causa,*refert Card.Tusch.*d.concl.285. num.8.*

4 Aliquando verò causam finalem importat vt per *c. inferior,21.dist.*tradunt Goxad.*conf.9.n.36.*& Cened. *d.sing.59.n.3.*& nemine citato, Card.Tusch. *d.concl. 285.n.4.*

DICTIO CXXXV.

Hoc amplius.

1 *Sequentia eiusdem conditionis,quibus erant inclusa præcedentia,includit dict.*Hoc amplius.
2 *Repetitiua præcedentium est dictio* Hoc amplius.
3 *Substantiam præcedentis legati,& qualitatem repetit dict.*Hoc amplius.

4 *Rotera*

4 *Reiterationem actus inducit legandi dictio* Hoc amplius.
5 *Augmentum importat dict.* Hoc amplius.

1 HÆc dictio includit sequentia eiusdem conditionis, quibus erant iogloſa præcedentia, & quæ in prælationibus dicuntur, in ſequentibus repetita intelliguntur. Ita Calder. *conſ.* 550. aliàs 5. *de verbor.ſignif.* Card. Tuſch. *pract.concl.tom.2.litt. D, concl.* 286. *num.* 1. & 2. declarantes, vt non procedat, quando per repetitionem vitiaretur diſpoſitio in ſequentibus, quia tunc non repetit.

2 Eſt repetitiua præcedentium, adeò quòd ponit in ſecundo caſu omne quod dictum eſt in primo, & illud reducit ad qualitatem ſecundi, *vt in l. ſi tibi purè, ff. de leg.* 3. *l. qui dotem, ibi, hoc amplius denarios decem, de dote prælegata*, Paul. de Caſtr. *conſ.* 16. *ſub n.* 6. *p.* 2. & *conſ.* 88. *n.* 1. *vol.* 1. Pariſ. *conſ.* 95. *n.* 19. *volum.* 2. Iaſ. *in l. cætera, in princip. num.* 23. *ff. de leg.* 1. Gulielm. Bened. *in cap. Raynutius, verb. Alecrocha, numero* 4. *de teſtam.* Ang. de Gambell. *in tract. de teſtam. gloſſ.* 24. *num.* 1. Menuch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſump.* 179. *n.* 12. Ang. *conſ.* 236. incip. *Punctus eſt*, vbi hoc dicit eſſe verum, niſi conſtet de contraria intentione, vbi loquitur in priuilegio immunitatis, Azebed. *lib.* 2. *num.* 3. *tit.* 4. *lib.* 8. *noua Recopil.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 7. *tit.* 5. *num.* 8. Anchar. Rhegien. *part.* 2. *q.* 53. *num.* 6. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 116. *n.* 30. Card. Tuſch. *d. lit. D, concluſ.* 286. *n.* 4. Cened. *poſt libr. pract. & canonic. quæſt. ſing.* 59. *num.* 7. vbi ſubdit, quòd inducit aliquid de nouo, Volpell.

3 *de prapoſ. & aduerb. ſignif. ſub hac d. pag.* 40. vbi etiam notat, non ſolùm reperere ſubſtantiam præcedentis legati, ſed etiam qualitates. Secùs autem eſt, ſi non

4 ſit appoſita dictio *Hoc*, ſed nodè dicatur *Amplius*, quia tunc reiterationem actus inducit legandi, veruntamen antiquum legatum non repetit. Dec. *in l. lecta, num.* 14. *ff. ſi cert. petat.* Gulielm. Bened. vbi ſuprà, *num.* 3. Cened. *d. ſing.* 59. *num.* 7. Azebed. *d. l.* 2. *num.* 8. vbi citat text. *in l. ſi ſeruus, leg. §. ſi ita ſcriptum, ff. de leg.* 1.

5 Item importat hæc dictio augmentum, ideò ſi ſpecies apponitur poſt genus, per hanc dictionem, quæ eſt ampliatiua, tunc genus non reſtringitur; ita poſt Bald. *conſ.* 329. incip. *Caſus talis eſt, in fine, verſ. ex contrarium, lib.* 2. tradit Card. Tuſch. *d. concluſ.* 286. *num.* 3.

DICTIO CXXXVI.
Hoc ipſo.

1 HÆc dictio denotat *ipſo iure*, vt per gloſſ. *verb. ipſo Iure, in Clem. vlt. de præbend.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. reuertatur, n.* 118. *C. de reuocan. donat.* Monet. *de diſtrib. quotid. p.* 3. *q.* 7. *n.* 35. Cened. *poſt lib. pract. & canonic. q. ſing.* 59. *n.* 8. Et infrà latiùs dicemus ſub dictione *ipſo Iure*.

DICTIO CXXXVII.
Hodie.

1 NOn differt ſolutionem, ſed repræſentat actionem, id eſt, facultatem agendi. Idémque eſt, *Hodie dabis*, quod *In præſenti dabis*, argum. *l. cùm ſcriptura, in verb. quamuis, ff. de leg.* 1. Et quamuis regulariter dies adiecta ſolutionem differat; ita vt expe-

August. Barboſa de Dictionib.

ctandus ſit diei finis, *l. qui hoc anno, ff. de verbor. obligat.* tamen dictio hæc nullam tribuit dilationem, neque conditionem inducit, ſed eſt ſignificatiua præſentis temporis, vt *in l. liber homo, §. decem*, vbi Zaz. *ff. iſto tit. de verb. oblig.* Alber. *in ſuo Dictionario, verb. hodie*, Vulpell. *de prapoſ. & aduerb. ſignif. ſub hac dict. pag.* 41.

DICTIO CXXXVIII.
Huiuſmodi.

1 *Relatiua præcedentium eſt dictio* Huiuſmodi *cum omnibus ſuis qualitatibus.*
2 *Proximè præcedentia oſtendit ad oculum dict.* Huiuſmodi.
3 *Diſpoſitionem reſtringit ad id ad quod adiicitur dict.* Huiuſmodi, *poſita poſt certum ordinem expreſſum.*
4 *Dict.* Huiuſmodi, *importat idem ac ſi diceretur*, Talis, *vel* Tales.
5 *Similitudinem importat dictio* Huiuſmodi.

1 RElatiua eſt hæc dictio præcedentium cum omnibus ſuis qualitatibus, vt tradunt gloſſ. *in cap. Abbate, & in cap. nemo, verb. huiuſmodi, de elect. lib.* 6. Corn. *conſ.* 235. *num.* 5. *ad med. lib.* 2. & *conſ.* 97. *num.* 8. *lib.* 4. Pariſ. *conſ.* 32. *numero* 32. *lib.* 3. & *conſ.* 40. *num.* 8. *lib.* 4. Felin. *in cap. Apoſtolicæ, num.* 3. *in fine, verſ. quia dictio, de except.* Nauarr. *in cap. ſi quando rem.* 6. *num.* 5. *de reſcript.* Rebuff. *in comment. ad l.* 1. *verſ. huiuſmodi ſtipulationes, ff. de verbor. ſignif. pag. mihi* 6. Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 2. *lit. D, concl.* 287. *num.* 1. *in fine*, Mareſc. *variar. reſolut. lib.* 2. *cap.* 77. *num.* 27. Vulpell. *de prapoſ. & aduerb. ſignif. ſub dict. hodie. verſ. huiuſmodi, pag.* 41. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 4. *n.* 4. Seraph. *deciſ.* 388. *n.* 6. & *deciſ.* 606. *n.* 3. & 14. & *deciſ.* 624. *n.* 2. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 534. *n.* 10. *tom.* 3. Et fuit dictum *in Romana legitima* 8. *February* 1612. *coram Reuerendiſſimo Dom. meo Coccino Decano*, impreſſa per Farin. *deciſ.* 373. *n.* 6. *p.* 2. *recent.* [Fuſar. *conſ.* 4. *n.* 3. Rot. *deciſ.* 194. *n.* 34. & 35. *p.* 3. *recent.* vbi quòd eſt repetitiua præcedentium, & ſequentem diſpoſitionem reſtringit ad præcedentem.]

2 Oſtendit ad oculum proximè præcedentia; Menoch. *conſ.* 586. *n.* 2. & reputatur vt demonſtratiua, & vti relatiua prædicatur ab omnibus, iuxta reſoluta per Ferrer. *in conſtit. Cathalonia, gloſſ.* 1. *n.* 110.

3 Poſita poſt certum ordinem expreſſum, reſtringit diſpoſitionem ad id, ad quod adiicitur, vt ſi dicatur ordinis huiuſmodi, ita Feder. de Senis *conſ.* 25. *n.* 4. *in fin. verſ. reſpondeo, ita conſtitutio*, quem refert Cardin. Tuſch. *d. lit. D, concl.* 287. *n.* 1. *in princ.*

4 Importat idem, ac ſi diceretur: Talis, vel Tales, *l. huiuſmodi, ff. de leg.* 1. Card. Tuſch. *d. concluſ.* 287. *num.* 2. vbi *num.* 3. *per l. denique, ff. de pignor.* & *cap. fin. de foro competen. lib.* 6. ſubdit, quòd ſimilitudinem im-

5 portat.

DICTIO CXXXIX.
Iam.

1 *Temporis perfectio vt denotetur, ſæpè oratio concipitur ſub dict.* Iam.
2 *Tempori præterito iunctà dict.* Iam, *ſæpè præpoſitiones* A, *vel* Ab, *copulatur.*

3 Iam nunc, *pro* Iam ex tempore, *dicitur.*
4 *Completiua est dictio* Iam, *& non reddit rem dubiam.*

1 AD denotandam temporis perfectionem sæpè oratio concipitur sub dict. *Iam*, putà, *Iam factum est, vt præterist*, &c. vt notant Socin. sen. *cons.* 59. *n.* 4. *&* 6. *vol.* 4. Corn. *cons.* 278. *n.* 2. *vol.* 3.

2 Præterito tempori iuncta hæc dictio, sæpe præpositioni *A*, vel *Ab* copulatur. Cic. *lib.* 1. *epist.* 1. Iam à prima adolescentia delectarũt. Idem *pro Balb.* Iam à principiu Romani nominis. Item quoties tempus declarat, *Cùm* libenter adsciscit. Cæs. *lib.* 6. *de bello Gallico*: Iamque ab eo non longiùs bidui via aberat, cùm duas venisse legiones missu Cæsaris cognoscũt.

3 *Iam nunc*, pro *Iam ex hoc tempore*, elegantissimè dicitur. Cic. 1. *Verr.* Quæ cùm cogito, iam nunc timeo. Idem *lib.* 1. *epist.* 5. Iam nunc admodum me delectant. Idem 1. *Verr.* Iam nunc mente, & cogitatione perspicio, quæ tum studia hominum, qui concursus futuri sint. *Iam tum* pro *ex tunc* elegantiùs dicimus. Cic. *pro Cluent.* Qui omnes in iudiciis publicis iam tum florente Republica floruerunt. Idem *lib.* 13. *epist.* 16. Eius libertum Apollonium iam tum equidem cùm ille viueret, & magnifaciebam, & probabam. Idem *lib.* 1. *epist.* 9. Iactat ea, quæ iam tum cùm aderas, offendere eius animum intelligebam.

4 Denique completiua est hæc dictio, & non reddit rem dubiam, iuxta resoluta per Gutier. *cons.* 18. *num.* 48. *&* 49.

Dictio CXL.

Iam diu.

1 *Tempori præterito plerumque adiungitur dictio* Iam diu.
2 *Præsenti tempori aptè etiam adiungitur dict.* Iam diu, *quoties actio adhuc durat.*
3 *Dictio* Iam diu, *non potest adaptari ad duos dies præcedentes, sed includit longum temporis spatium.*

1 PLerumque hæc dictio præterito tempori adiungitur. Cic. *lib.* 2. *epist.* 13. Nam iam diu propter hyemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Idem *Attic. lib.* 1. Conuentus, qui initio celebrantur iam diu desierunt.

2 Quoties verò actio adhuc durat, hæc dictio præsenti tempori aptè iungitur. Cic. 7. *Verr.* Per eos ipsos deos, de quorum religione iam diu dicimus. Idem *lib.* 15. Vt te, quem iam diu plurimi facio, tanto interuallo viderem. Idem 1. *Academic.* Iam diu hæc tractantur à Græcis.

3 Non posse hanc dictionem adaptari ad duos dies præcedentes, sed includere longum temporis spatium, notat Card. Seraph. *decis.* 47. *n.* 1.

Dictio CXLI.

Iam dudum, Iam pridem.

1 Iam dudum *longius spatium designat quàm* Dudum, *& ad præsens tempus, atque ad præteritum accomodatur.*
2 Iampridem *longius tempus designat, quàm dict.* Pridem.

1 HÆc dictio longius spatium designat, quàm *Dudum*; prout *Iam pridem*, quàm *Pridem*, & *Iam diu*, quàm *Diu*; & ad præsens tempus, atque ad præteritum accommodãtur. Cic. *lib.* 2. *de orat.* Quem iam dudum Cotta, & Sulpicius expectant. Idem *de Amic.* Ea, quam iam dudum tractabamus, stabilitas.

2 De dictione *Iam pridem*, quòd longius tempus designet, quàm dictio *Pridem*, colligitur ex Cic. *Attic.* Cupio equidem, & iam pridem cupio Alexandriã visere. Idem *ibidem*: Iam pridem intellexisti voluntatem meam. Idem *in Orat.* Nam in me quidem iam pridem effectum est quod futurum fuit.

Dictio CXLII.

Idcirco.

1 *Causam ostendit dict.* Idcirco.
2 Idcirco, *idem est quod* Ideo; *sæpe iungitur cum* Quod, *interdum cum* Quia, *ac tum præcedit, tum subsequitur.*

1 OStendit hæc dictio causam, eiúsque natura est, vt causaliter ponatur; ita Bart. *in l. demonstratio falsa, §. quod autem, vers. idem puto, ff. de condit. & demonstr.* quem refert Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 41.

2 *Idcircò* idem est quod *Ideò*, sæpe iungitur cum *Quòd*, interdum cum *Quia*; ac tum præcedit, tum sobsequitur. Cic. *lib.* 9. *epist.* 2. Putaret me idcircò discedere, quòd quosdam homines oculi mei ferre non possent. Idem *Attic. lib.* 8. Ego quòd putabam dispersos nos, idcircò ad Domitium literas misi. Idem *lib.* 6. *epist.* 5. Qui me idcircò putant bene audire velle, vt ille malè audiat. Idem *lib.* 13. *epist.* 7. Quos idcircò non commemoro, ne de miseriis meorum necessariorum conquerens, homines, quos nolo videat offendere.

Dictio CXLIII.

Idem.

1 *Relatiua est dict.* Idem, *& repetit qualitates in præcedenti dispositione expressas.*
2 *Tractum ad futura non habet dict.* Idem, *sed refertur tantùm ad præcedentia.*
3 *Relatiua est dict.* Idem, *non solùm ad id quod est idem in specie, sed etiam ad illud quod est idem in genere.*
4 Idem *dicitur illud, cuius est substantia.*
5 *Decisionem eandem, & eandem in diuersis casibus censuram importat dict.* Idem.
6 *Dictio* Idem, *cum* Ac, Atque, Et, Vt, *copulatur.*
7 *Dictio* Idem *assumit* Qui, Quæ, Quod.

1 REIatiua est hæc dictio, & repetit qualitates in præcedenti dispositione expressas, seu qualitatem dispositionis, ad quam se refert, vt *in l. à filio, §. testato*, & ibi Bart. *de alim. & cibar. legatis*, *l. in fine, ff. de iis, qui sunt sui*, notant. Aret. *cons.* 155. *num.* 1. Crauet. *cons.* 45. *num.* 4. *& cons.* 98. *n.* 8. Paris. *cons.* 16. *num.* 44. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 3. *num.* 4. *vol.* 3. Rebuff. *in l. vnica, in* 4. *notab. num.* 26. *C. de sentent. quæ pro eo*, Mandos. *in gloss. facult. in §. nos qui, vers. eiusdem, & in §. volentes, in vers. ex eisdem, & in reg.* 32. *Cancellar. q.* 18. *num.* 6. Grat. *cons.* 21. *num.* 26. *vol.* 1. vbi dicit, quòd ista dictio repetit omnes qualitates præcedentes

dentes in sequentes, & ponit eandem determinationem, & idem significat, eandem esse in pluribus casibus censuram. Menoch *cons.* 130. *num.* 7. vbi ait, quòd solet æquiparare casum sequentem præcedenti, Vulpel. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 41. *col.* 2. Cened. *post lib. practic. & canonic quaest. sing.* 97. *num.* 1. Monet. *de commun. vltim. volunt. cap.* 11. *num.* 33. Rota *decis.* 115. *num.* 13. *p.* 1. *diuers.* [Narbona *l.* 59. *gloss.* 1. *num.* 163. *tit.* 4. *lib.* 2, *Recop.* vbi quod est repetitiua praecedentium, & omnium qualitatum.]

2 Refertur hæc dictio tantùm ad præcedentia, nec habet tractum ad futura, vt per Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *gloss.* 9. *num.* 24. vbi subdit *num.* 25. quòd non potest omnia referre ad præcedentia, nec cum omnibus suis qualitatibus, quem refert Ced. *d. sing.* 97. *num.* 2.

3 Relatiua est, & non solùm refertur ad id, quod est idem in specie, sed etiam ad illud, quod est idem in genere, gloss. *in l. final. ff. de magist. conuenien.* Dec. *in l. mutuum damus, in* 1 *lect. num.* 6. *& in* 2 *lect. n.* 5. *ff. si certum petatur*, Mandos. *in reg.* 8. *Cancellar. q.* 4. *post num.* 10. Ced. *d. sing.* 97. *n.* 3.

4 Idem dicitur illud, cuius est substantia, iuxta tradita per Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 11. *gloss.* 14. *num.* 8.

5 Importat hæc dictio omninò eandem in diuersis casibus censuram, seu decisionem: & ideò si statutum dicat, & idem seruetur in alio casu, censetur disponere, & decidere eodem modo quoad omnia, Ita Bald. *cons.* 94. *incip. Casus praesumitur, num.* 2. *lib.* 3. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 288. *num.* 1. & 2. limitantes, quando ex sequentibus per talem dictionem inducere alteratio; exemplum portentes in statuto excludente filia fœminas, stantibus masculis, & subiungente, & idem seruetur in matre, quæ nullo modo succedat; nam non intelligitur stantibus masculis, propter adiecta verba, quæ nullo modo succedat, quia excluditur, siue extent masculi, siue non.

6 Hæc dictio sæpe enim *Ac, Atque, Et, Vt* copulatur. Cic. *pro Syl.* Idémque valere debet, ac si pater iudicaret. Idem *pro Dom.* Vnum & idem videtur esse, atque id, quod de me ipso nominatum tulisti. Idem 1. *Offic.* In eadem sunt iniustitia, vt si in suam tem aliena connertant.

7 Persæpe hæc dictio assumit *Qui, qua, quod.* Cic. 3. *Verb.* Idem est, qui fuit semper Verres. Idem *lib.* 6. *epist.* 14. Non offendes eundem bonorum sensum, quem reliquisti. Idem *lib.* 1. *epist.* 14. Apud bonos iidem sumus, quos reliquisti.

Vide suprà dict. *Eadem*, 99.

Dictio CXLIV.

Ideo.

1 Ideo, *tandem vim habet, quam dictio* Idcirco.
2 *Causalis est dictio* Ideo, *& idem significat quod* Ob causam.
3 *Causam finalem denotat dictio* Ideo.
4 *Illatiua est dictio* Ideo, *quia infert ex praedictis.*
5 Ideo *in rationali dispositionis respectu omnium praecedentium posita censetur.*
6 Ideo, *capitur pro* Itaque.

1 Eandem vim habet hæc dictio, quam *Idcircò*, & easdem vsus habet. Cic. 1. *Agr.* Neque verò nunc ideò disputabo, quod hunc statum Reipublicæ non magnoperè defendendum putem. Idem *lib.* 12. *epist.* 14. Ad te ideò antea rarius scripsi, quòd non habebam idoneum, cui darem. Idem 1. *Offic.* Ideò quia nihil decet inuita Minerua, vt aiunt.

2 Causalis est hæc dictio, & idem significat, quod *Ob causam, ob id.* Bart. *in l. demonstratio, §. quod* - *ptè, sub num.* 9. *ff. de condit. & demonstr.* Rota *decis.* 29. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* Greg *decis.* 2. *n.* 3.

3 Denotat igitur causam finalem, Socin. *cons.* 159. *n.* 20. *in fine, & n.* 21. *lib.* 2. Crauet. *cons.* 192. *n.* 1. *vers. tertio arguitur*, Bec. *cons.* 20. *n.* 13 Marese. *variar. resol. lib.* 2. *cap.* 100. *n.* 19. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 289. *num.* 3.

4 Illatiua est hæc dictio, quia infert ex prædictis, *l. & ideò, ff. de legat. praest.* vt per Natt. *cons.* 59. incip. *Circa n.* 9. *ad finem*, Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 289. *num.* 2.

5 Hæc dictio in rationali dispositionis, veluti cùm dicitur, *Et hoc ideò feci.* respectu omnium præcedentium posita censetur quasi ex causa præcedentium fiat dispositio, vt per Castr. *cons.* 189. incip. *Videtur dicendum, circa finem, vers. item non obstat, lib.* 1. Abb. *cons.* 91. incip. *Videtur, in princip. lib.* 1. quos refert Card. Tusch. *d. concl.* 288. *num.* 1. vbi *num.* 1. *post* Abb. *d. cons.* 81. subdit, quòd aliquando restringit liberationem generalem ad causam expressam; ideò si filia quietans patrem generaliter, & dicat: *Hoc ideo feci, quia habuit è patre dotem maternam*, censetur restringere liberationem ad dotem maternam, [quia de sui natura est restrictiua & limitatiua. Seraph. *decis.* 447. *n.* 3. Rota *decis.* 140 *sub n.* 4. *p.* 3. *recent. & decis.* 190. *num.* 6. apud Paul. de Rub. *tom.* 5. *diuers.* aliàs *p.* 7. *recent.*]

6 Interdum hæc dictio capitur pro *Itaque.* vt *in l. ager, ff. de verbor. signif.* Aliquando verò sumitur pro *Ideòque, vt in l. aliud, ff. eod. tit. & in §. apum, Instit. de rer. diuis.*

Dictio CXLV.

Id est.

1 Id est, *idem importat quod* Scilicet, *&* Videlicet.
2 *Restrictiua naturam habet dict.* Id est.
3 *Generalitatem praecedentem restringit dictio* Id est, *praecipuè si ponatur inter genus, & speciem.*
4 *Declaratiuè, & non restrictiuè aliquando ponitur dict.* Id est.

1 Idem importat hæc dictio, quod *Scilicet*, & *Videlicet*, Soc. iun. *cons.* 30. *n.* 20. *n.* 21. *vol.* 1. *& cons.* 124. *num.* 7. *vol.* 3. Socin. sen. *cons.* 50. incip. *Viso testamento. col.* 1. *ad finem, vol.* 5. Paris. *cons.* 92. *num.* 35. *vol.* 1. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 58. *glos. n.* 3.

2 Habet huiusmodi dictio vim ac naturam restringendi, vt per Bart. per text *ibi in l.* 1. *ff. ad l. Aquiliam* Ias. *in l.* 3. *§. saltem num.* 1. *ff. de acquir. haered.* Gratian. *cons.* 54. aliàs 59. *num.* 12. *lib.* 1. Vulpel. *de prapos. & aduerb. significat. sub dict. Item, vers. Id est, pag.* 43. Bertazol. *de claus. instrument. claus.* 21. *gloss.* 15. *n.* 3. Cened. *post lib. pract. & canonic. quaest. sing.* 97 *num.* 5. *in princ.* &

3 restringit generalitatem præcedentem, per doctrinam Bart. *in l. quaesitum, §. si quis fundum, col.* 4. *ff. de fundo instr. & in d. l.* 1. *in princip.* Socin iun. *cons.* 114. *num.* 6. *vol.* 3. Flamin. *de confidet.* 1. *quaest.* 28. *n.* 168. præcipuè si ponatur inter genus & speciem, ex adductis per Pichard. *in §. item in cau.* 2. *num* 39. *Instit. quibus modis re contrahitur oblig.*

4 Aliquando verò ponitur declaratiuè, & non restrictiuè, vt *in l. cum priorem.* vbi Dec. *num. 2. C. vnde legitimi, & in l. 2. ff. de adopt.* ibi, rogatur, *id est, interrogatur, & in l. si familia, ff. fam. hercisc. & in l. auxilium, in princ. ff. de minorib.* Aret. *in l. qui liberis, in princip. in 3. notab. ff. de vulgar.* Cosm. *in pragm. sanct. tit. de annatis, in vers. item quod si, & in vers. videlicet, ad finem.* Cened. *d. sing. 97. num. 4.* Et in dubio quando præcedit dispositio generalis, & ponitur exemplum per dictionem *Id est*, non ponitur restrictiuè, vt per Aret. *in d. l. qui liberis, in princip. in 3. notab.* Dec. *in d. l. cum proprinrem, n. 2.* Parif. *conf. 110. num. 18. vol. 3.* Cened. *d. sing. 97. n. 5. in fin.*

Dictio CXLVI.

Igitur.

1 *Illatinè regulariter stat dict.* Igitur.
2 *Inceptinè aliquando ponitur dict.* Igitur.

1 Illatiuè regulariter stat dictio ista, vt *in l. Diuus, ff. de custodia reorum, & in l. si procurator, §. si ignorantes, cum similibus, ff. mandati.* Rip. *in l. re coniuncti, n. 15. ff. de leg. 2.* & Bologn. *ibi num. 60.* Octauian. Vulpell. *de praposit. signific. sub dict. Item, vers. igitur, pag. 43.* Monet. *de commun. vlt. volunt. cap. 11. num. 70.* [Rot. *decis. 148. n. 4. p. 2. in posthum. Farin.* aliàs *p. 4. recent.* vbi infert quòd ideo non mutat substantiam principalis dispositionis]

2 Inceptiuè aliquando ponitur, vt *in l. ius ciuile, & ibi gloss. ff. de Iustit. & Iure, & in l. 1. §. 1. ff. de condict. ob turpem causam, & in l. quidam referunt, ff. de Iure codicillorum,* prout refert Rip. *citato loco,* & Vulpell. *d. pag. 43.*

Dictio CXLVII.

Ille.

1 *Demonstrationem ocularem & expressam significat dict.* Ille.
2 *Fœminam non refert dict.* Ille, *eo casu, quo masculinum non concipit fœmininum.*
3 *Masculinum quibus casibus concipiat fœmininum remissiuè.*

1 Significat hæc dictio ocularem, & expressam demonstrationem, vt notant Surd. *decis. 125. num. 1.* Anton. Monach. *Bonon. decis. 61. num. 4.* Et refertur solùm ad nominatos in proximo superiori versiculo. Gloss. *in cap. vt circa, §. 1. vers. coram.* vbi Gemin. *de elect. lib. 6.* Alex. *cons. 204. num. 4. & 5. lib. 2.* Quod etiam procedit etiamsi oratio ab vnico verbo principali regatur. Afflict. *decis. 248. n. 13.* Gabr. *conf. 127. num. 5. & 6. lib. 2.* vbi *n. 9.* aduertit, hanc dictionem
2 salua ratione tecti sermonis non referre fœminam eo casu, quo masculinum non concipit fœmininum.
3 Quibus autem casibus, & qua dispositione masculinum concipiat fœmininum, vide Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 9. num. 206.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 7. num. 18. & lib. 11. tit. 14. num. 2.* Peregr. *de fideicom. artic. 25. n. 2.* Gam. *Lusit. dec. 337. num. 5.* Cost. *in cap. si pater, de testam. lib. 6. p. 1. verb. Si absque liberis n. 14.* latè Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 16. à princ.*

Dictio CXLVIII.

Illicitè.

1 Licitè fieri dicitur quod à Iure prohibitum est, vt per text. *in l. fideicom §. illicitè,* iuncta gloss. *ff. de leg. 3. & in l. licitatio, §. quod illicitè, ff. de publican. & in l. si filia, C. de donat. ante nuptias,* notant Bertazol. *de claus. instr. claus. 27. gloss. 29. n. 5.* vbi subdit, quòd licere nobis dicitur quod conceditur.

Dictio CXLIX.

Illico.

1 Illico, *operatur*, Sine interuallo.
2 *Biduum importat dict.* Illico.
3 Illico, *intelligitur*, Ipso iure.
4 *Executionem paratam habet dict.* Illico, *& non requirit aliam condemnationem.*

1 Operator hæc dictio, *Sine interuallo, vt in l. idémque, §. sicut mandauero, ff. mandati, & in l. si quis in tantam, C. vnde vi.* Et idem ostendit quod dicho *Protinus*, & *Sine cunctatione, vt in l. litigator, C. de appell.* notat Menoch. *remed. 1. recuper. n. 252.*

2 Biduum importat, vt per Rip. *in l. 4. §. si condemnatum, n. 32. ff. de re indicata.* Interdum illud dicitur *Illicò fieri,* quod infra triduum fit, vt per text. *in leg. infra decem dies, C. quomodo, & quando Index. & in l. fin. Cod. de indict. viduit. tollend.* tradunt Mascard. *de prob. concl. 1084. num. 10.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 43. n. 51.*

3 Intelligitur *Ipso iure,* vt *in l. vlt. C. de indictis,* notant Socin. *reg. 160. in 2. fallentia.* Cremen. *sing. 7.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Reuertatur, n. 115. C. de reuoc. donat.* vbi subdit, habere executionem

4 paratam veluti rem iudicatam, nec requirere aliam condemnationem. Sayr. *in claus Regia, lib. 3. cap. 8. num. 3.* Monet. *de distrib. quotid. p. 3. quæst. 7. num 36. & 37.* Card. Tusch. *verb. Priuatio, conclus. 719. n. 20.* Ioann. de Salas *in tract. de legib. quæst. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 6. sub n. 78.* Farinac. *fragm. crim. p. 2. verb. Lex. num. 113.*

Dictio CL.

Immediatè.

1 Immediatè *dicitur quicquid per rerum naturam continuatè vnum & idem est.*
2 *Annum immediatè præcedentem aliquid denotat dict.* Immediatè.
3 *Internallum omne ex vera & propria significatione reijcit dict.* Immediatè.
4 Immediatum *id dicitur, quod est sine medio; & denotat aliquid fieri ipso iure.*

1 Immediatè dicitur quicquid per rerum naturam continuatiuè vnum & idem est, vt tradunt Bald. *in l. acutissimi, C. de fideicom. & in l. 1. col. penult. C. de cond. insert.* Capra *conf. 18. num. 12.* Petr. Henriq. *resp. opus. 2. sub hac dict.* [Rota *decis. 166. n. 2.* apud Paul. de Rub. *tom. 2. diuers.* aliàs *p. 7. recent.* vbi quòd *immediatè*, importat idem quod nullo modo interposito.] Caputaquent. *decis. 22. numero 3. part. 3.* vbi

2 ait, denotare annum immediatè præcedentem aliquid. Decian. *resp. 9. num. 10. lib. 2.* Rot. *in Romana fideicomm.*

fideicomm. de Bertis, 15. *May* 1588. *coram Cardinali Pamphilio.*

3 Ea vera & propria significatione reiicit omne in-
4 teruallum, nam id immediatum est, qood est sine medio, & denotat aliquid fieri ipso iure, ex adductis per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Reuertatur, n.* 123. *C. de reuoc. donat.* & per Rebell. *de oblig. Iustitia, p.* 1. *lib.* 1. *q.* 6. *num.* 37.

Dictio CLI.

Imò.

1 *Correctiua præcedentium est dict.* Imò.
2 *Testis si diceret vnum, & postea diceret* imò tunc, *tunc vltimum dictum valebit, & non dicetur vacillare, sed se statim correxisse.*
3 *Sententia si diceretur*, Absoluimus Titium, imò condemnamus, *censetur condemnatus, & non absolutus.*
4 *Copulatiuè, & ampliatiuè, non verò correctiuè ponitur dictio* Imò, *quando ponitur cum dict.* Etiam, *vel cum copula* Et.
5 *Alternatiuè aliquando ponitur dictio* Imò, *quando in præcedenti est eadem ratio, vel maior.*

1 DE sui natura regulariter est correctiua præcedentium, & eius effectus est, vt vltimum valeat, vt *in l. si ita scriptum fuerit, ff. de hered. instit* non. Castr. per text. *ibi, in l. si qua,* 21. *ff. si seruitus vendicetur, & in l. Stichus, imò Pamphilus,* & *ibi* Bart. *ff. de manumiss. testam. l.* 1. *in princ. ff. ad legem Rhod. de iactu,* Panormit. per text. *ibi, in cap. accedens, n.* 9. *vt lite non contestata,* Aret. *in cap. prædicator,* 16. *q.* 1. Rot. *cons.* 18. *vers. sed in contrarium,* Alciat. *cons.* 577. *num.* 4. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub hanc dict.* Pancirol. *cons.* 197. *num.* 25. Cuman. *in l.* 1. *num.* 13. *C. de nouo C. faciendo,* Socin. iuo. *cons.* 77. *n.* 13. *vol.* 4. Honded. *cons.* 69. *n.* 18. *&* 29. *vol.* 1. Bertrand. *cons.* 372. *vol.* 1. [Fusar. *cons.* 170. *n.* 6. vbi quòd habet vim correctiuam si proferatur ab homine.]

2 Vnde fit, vt si testis diceret vnum, & postea diceret, *Imo sic*: tunc vltimum dictum valebit, & non dicetur vacillasse, sed se statim correxisse Bart. *in d. l. si ita scriptum, n.* 2. Castr. *in d. l. si qua, n.* 2. quos refert Cened. *post lib. canonic. & pract. quæst. sing.* 52. *n.* 4.

3 Hinc etiamsi in sententia diceretur: *Absoluimus Titium, imò condemnamus,* quòd censetur condemnatus, & non absolutus, tradunt gloss. *verb. imò, in d. c. prædicator,* 16. *q.* 1. Castr. post Bald. *in l.* 1. *n.* 16. *C. de nouo C. faciendo.* Verùm pro huius decisionis veritate videt Roman. *cons.* 14. & Dec. *cons.* 445. *n.* 11. Alex. *cons.* 9. *col. penult. vol.* 1. *& cons.* 119. *col. penult. vers. & quamuis, vol.* 3. Curt. *in addit. ad Castrum, in d. l.* 1. *n.* 16. *in vers. de dictione Imò.*

4 Interdum tamen ista dictio non ponitur correctiuè, sed copulatiuè, & ampliatiuè, quando scilicet ponitur cum dictione *Etiam*, vel cum copula *Et*, vt declarat Bart. *in d. l.* 1. *§. quibus, n.* 17. *C. de nouo C. faciendo,* Alciat. *cons.* 577. *n.* 4. Cened. *d. sing.* 52. *num.* 5. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 43.

5 Aliquando ponitur alternatiuè, quando scilicet in præcedenti est eadem ratio, vel maior, vt *in l. iubemus. §. œconomus, C. de sacros. Eccles.* Si verò non est eadem ratio, tunc ponitur correctiuè, vt *in l. si vehenda, in pr. & §.* 2. *ff. ad legem Rhod. de iactu,* Bart. *in d. l. si ita scriptum, n.* 1. *& in d. l.* 1. *n.* 17. Castr. *in d. l. si qua, n.* 1. *&* 2. quos refert Cened. *d. sing.* 52. *n.* 6.

Dictio CLII.

In.

1 *Diuersimodè, multipliciterque accipitur dictio* In.
2 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
In, *nonnunquam importat,*
3 Intra.
4 Inter.
5 De.
6 Ea.
7 Iuxta.
8 Apud.
9 Sub.
10 Supra.
11 Propter.
12 Valde.
13 Per.
14 Ante.
15 Vsque.
16 *Intrinsecitatem in loco denotat dict.* In.
17 *Intrinsecitatem in loco denotat dict.* In, *ratione euitanda contrarietatis,*
18 *Distributiua est dict.* In.
19 *Augmentatiuè quandoque ponitur dict.* In.
20 *Augmentum non significat, sed minuit, seu priuat dict.* In, *quando reperitur composita.*
21 *Inclusiua est dictio* In, *intelligendo vt ibi.*
22 *Dict.* In, *&* De, *in quibus differant, ostenditur.*
23 *Prouideri si mandatur de dignitate in Ecclesia, talis gratia non habet vnicam dignitatem.*
24 *Dict.* In, *posita in gratia expectatiua, importat & capit omnem Ecclesiam, præter Cathedralem, quando mandatur prouideri in aliqua Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis.*
25 *Statutum disponens, quòd quis capi non possit in domo, potest capi in limine domus.*
26 *Locus exemptus sitne de diœcesi, vel in diœcesi, ostenditur.*
27 *Conditionem quando faciat dictio* In, *ostenditur.*
28 In dies, *&* in singulos dies, *an idem sint.*
29 In diem viuere.
30 In posterum.
31 In modum.
32 In speciem.
33 In manibus.

1 DIuersimodè, multipliciterque accipitur hæc dictio, vt per Archidiacon. *in cap. si Papa,* 40. *dist.* Bart. *in l. Gallus, §. ille casus, ff. de liber. & posth.* Roman. *cons.* 376. *n.* 1. *cum seqq.* vbi apostill. Alber. *in suo Dictionario, verb. in* Mandos. *in gloss. facult. in §. habita. in verb. in.* Menoch. *de arbitr. casu* 495. De eius tamen vi, & effectibus vide Tiraq. *de retractu, tit.* 1. *§.* 1. *gloss.* 11. *num.* 74. Medic. *de acquir. possess. in pr. vers. in.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 44. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 291. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. singul.* 17. Tursellin. *in libello de particulis Latinæ orationis, c.* 77. Grat. *de dictionib. dict.* 91. Vnde propter multiplicem eius significationem arbitrio Iudicis relinqui, quod sit eius significatum, tradit Menoch. *d. casu* 495. *n.* 1. *&* 2.

2 *Intra* importat hæc dictio vt, *in l. Gallus, in pr. ff. de liber. & posthum.* Roman. *d. cons.* 376. *num.* 5. *vers. expositam etiam,* Bertaaol. *de clausulis instrument. claus.* 26. *gloss.* 4. *n.* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *n.* 12. Est enim omninò, aut propè eiusdem significationis

b. 1.

l.1.§.quod diximus, ff.de success.edict. Tiraq.*d.gloss.*11. *num.*74. Menoch. *de arbitr. lib.*1. *q.*99. *num.*7. *& de præsumption.b. lib.*4. *præsumpt.*126.*num.*5. Octauian. Vulpell.*citato loco,n.*2. Surd. *decis.*178. *num.*3. Vnde Rot.*decis.*683.*n.*5.*p.*1.*recent.* post Bald.*in l.Gallus,§. ille casus, vers.vltimò nota hic de dict. in.* Alex.*n.*15. & Ias.*num.*21.*ff.de liber.& posthum.* censuit,hanc dictionem adiectam nomini locum significanti, & in casu nedum ablatiuo, sed etiam accusatiuo designare confinia intùs.

4 *Inter* importat,*cap.sacros.*22.*distinct.*gloss.*in l.fin. ff.de reb.dubiis,& in l.qui Roma, §.Callimachus, ff. de verbor.oblig.* Roman. *d cons.*376.*n.*5.*vers.tertia ratio,* Card.Tusch. *d.conclus.*292.*num.*11. Card.Seraphin. *dec.*874.*n.*5.

5 *De* non semel importat, vt *in cap.accedens, vers.in aliquo beneficio,de concess.prebend.* quod exponitur de aliquo beneficio, Roman. *d.cons.*376. *in princ.* Card. Tusch.*d.concl.*292.*n.*8.

6 *Ex* sæpe importat,vt per gloss. *in l.si patroni,§.*1.*ff. ad Trebell.* Roman. *citato loco,* Card.Tusch. *d.concl.* 392.*n.*9.

7 *Iuxtà* quandoque importat, maximè posita in accusatiuo casu gloss. *in l. si statua, C.de iure dotium,* Alex.*in l.si cui legetur,n.*3.*ff.de leg.*1. Surd.*decis.*178. *num.*3.

8 *Apud* importat,vt *in l.fundi,§.item quod,ff.de action. empti,* Roman. *d.cons.*376.*n.*5. *vers.aliquando etiam,* Card.Tusc. *d.concl.*292.*n.*14.

9 *Sub* importat hæc dictio,*in auth.de deposito,collat.*6. *circa princ. in v.in eond.* Rom. *d.cons.*376.*in princip.* Card.Tusch.*d.concl.*192.*n.*7.

10 *Suprà* importat etiam,vt *in l.si duo,§.item videamus ff.vti possidetis, & in l.si vtem, §. si quis proiectum.ff. quod vi,aut clam,* Rom. *d.cons.*376.*n.*5.*v. aliquando,* Card.Tusch.*d.concl.*292.*n.*15.

11 *Propter* importat,quando non ponitur determinatè ad certum locum, & tempus, & significat actum immediatum,vt per Bero.*q.*99.*n.*8.

12 *Valdè* importat,vt per Bartol.*in l.Gallus,§.ille,n.*2. *ff.de liber.& posthum.*

13 *Per* importat,*in cap.vestra de cohabitat.Clericor.& mulier.* vbi gloss.Rom.*d.cons.*376.*n.*4. *vers. secunda, quia,*Card.Tusch.*d.concl.*292.*n.*10.

14 *Ante* aliquando importat,vt per Corn.*cons.*83.*n.*2. *volum.*1. Cassan. *in consuetud. Burgund. rubric.*1.§.8. *in verb.iour,num.*19.*fol.*318. Cened. *d.sing.*12.*n.*3.*in fine.*

15 *Vsque* importat,quando iungitur accusatiuo casui, vt si fieri promittatur aliquid in diem,interpretamur, idest,vsque ad diem. Vulpell. *d.loco,n.*2. Bertaz. *dict. gloss.*4.*n.*4.*in fine.*

16 Intrinsecitatem in loco denotat hæc dictio, vt per Bart. *in l.Gallus,§.ille casus.ff.de liber.& posthum. & in l.*1.*§.in flumine,ff.de flumin.*Bald.*cons.*47.*num.*1. *in princ.p.*4. Papien. *in forma prod. test.ad perpetuam rei memoriam, §. vsque ad Kalendas,col.*2.*n.*2. *in fine, vers.vel testis* Immol. *in Clem.causam, col.*6.*ad med. vers.vnde differunt.n.*34.*de elect.* Alex. *cons.*22.*n.*8. *lib.*4. Corn. *cons.*339.*num.*3. *vol.*1. *& cons.*278. *n.*7. *vol.*3. Rimin.iun.*cons.*388.*num.*30.*& cons.*398.*n.*9. *& cons.*470.*num.*54.*lib.*4. Tiraq. *d.gloss.*11.*num.*66. Paris. *cons.* 22.*num.*15.*lib.*2. Put.*decis.* 220, *num.*4. *lib.*2.*in correct.*Vulpell.*citato loco.in princip.*Bertazol. *d.gloss.*4.*num.*4. Ioseph.Sesse *Aragon.decis.*114.*n.*27. Stephan. Gratian.*discept.forens.cap.*460. *numer.* 60. *&* 61. Card. Tusch. *d.concl.*291.*numer.*1. vbi id intelligit si iungitur ablatiuo casui: & *num.*2. subdit, non denotare intrinsecitatem in accusatiuo, si apponatur loco,vel tempori. Cened. *d. sing.*17. *num.*2. vbi ait, quòd quando hæc dictio adiicitur nomini significanti locum, siue adiiciatur in accusatiuo, siue ablatiuo,significat quamdam intrinsecitatem; & citat Iason *in d.l.Gallus,§ ille casus,n.*21. tenentem contra Bart.*ibid.n.*2.

17 Limita tamen, hoc non procedere ratione euitandæ contrarietatis, quia tunc non denotat intrinsecitatem,*l.si statua,* & *ibi* gloss. *verb.monumento,* vbi Bart.*n.*2.*ff.de iniur.* gloss. *verb.domum, in Clem. causam,de elect.* quæ exponit *in domo*, ante domum, ne sit contra *l. plerique, ff. de in ius vocando.* Tradunt Alex.& Ias.*in d.l.Gallus,§.ille casus.*Cassan. *in consuetud.Burgund.rubr.*1.§.8.*verb.iour,n.*19.*pag.*528. Cened.*d.sing.*17.*n.*3.

18 Distributiua est hæc dictio, & sæpe distributioni seruit. Cic.4. *Verr.* Describebat Censores binos in singulas ciuitates. Idem *pro Balb.* Vt in singulas colonias ciues Romanos facere posset, cum aliis adductis per Octauian. Vulpel. *d.loco,num.*5.*vers.est etiam,* & per Menoch.*cons.*124.*n.*65.

19 Aumentatiuè quandoque ponitur, vt per Bald. *in d.l.Gallus.§.ille casus num.*2. Sed Cened. *d.sing.*17. *num.* 1. quòd quando reperitur hæc dictio composita, hoc est, alij dictioni adiuncta, regulariter significat augmentum, & ponitur pro *Valdè*, & citat gloss.*verb.inuigilare,in Clem.pastoralis,de re iudic.* quæ exponit *inuigilare*, idest,valdè vigilare Cosm. *in pragmat. sanct.in tit.de causis ad princ.in verb. inuigilare.* Mandos.*in gloss.facult.§.habita,in verb.vt officium fol.*238.*col.*1.*ad finem.*

20 Quandoque tamen reperitur composita, & non significat augmentum, sed minuit, seu priuat, vt in dictionibus,*Intestatus, iniustus, &* aliis similibus apparet, tradunt Mandos. vbi suprà *fol.* 238. *col.*1. Menoch.*de præsumptionib.lib.*4.*præsumpt.*1. *n.*3. Cened *d.sing.*17.*n.*1.*in fine.*Ferret.*in constit. Cathaloniæ gloss.*1.*n.*27.

21 Inclusiua est hæc dictio,vt per Roman. *cons.*376. *num.*5. Tiraq.*d.gloss.*11.*n.*74.*& in l.si vnquam, verb. susceperit liberos,n.*210.*vers.nam.*Oldrad.*cons.*49.*n.*9. Feder.de Senis *cons.*25.*num.*2. *vers.item.* Card.Tusc. *d.tom.*2. *conclus.*238.*num.*5.*litt.D*, Sub distinctione tamen resoluit Cened. *d. sing.*17. *n.*4. dicens, quòd quando coniungitur nomini significanti tempus, tunc si adiiciatur ablatiuo, intelligitur intra tempus: nam idem est dicere, *In anno*, quod *intra annum, l.si ita fuerit libertas,ff.de manumiss.testam.* Bart. *in l.si cui legetur, ff. de legat.* Ruin. *cons.*114. *num.*6. *&* 7. *& cons.*81.*num.*1. *vol.*1. Si verò ponitur cum accusatiuo, significat post tempus, scilicet annos proximos, *l.si in annos,& l.non putabam,ff.de condit.& demonstr.* vbi Socin.declarat.

22 Dictio *In*, & *De*, differunt, quia si mandatur prouideri de Ecclesia, importat omnem Ecclesiam; si verò in Ecclesia, videtur excipi Ecclesia continens. Ita Calderin. *cons.*239. aliàs 28. *de præbend.* Oldrad. *cons.*305.*in fine,num.*5. *& cons.*304.*num.*16. *vers. non obstat* Gemin. *cons.*36.*in princip.* vbi quòd si manda-

23 tur prouideri de dignitate in Ecclesia, talis gratia non capit vnicam dignitatem: quia si vnica est dignitas tunc dicitur esse Ecclesiastica dignitas, non in Ecclesia Zabarell. *in Clem.*1. §.1.*n.*7. *in* 6.*quæst. de præbend.* vbi quòd dictio *In*, quando adiicitur in Ecclesia, non comprehendit ipsam Ecclesiam, etiamsi aliud beneficium in ea non esset.

24 Declara quòd dictio *In*, posita in gratia expectatiua importat, & capit omnem Ecclesiam, præter cathedralem, quando mandatur prouideri in aliqua Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis; quia ea, quæ exprimuntur per nomina plurium cupulatiua, ampliorem

pliorem significationem assumunt, vt per Oldrad. *cons.305 in fine, vers. sed dato.* Card. Tusch. *d. litt. D, conclus. 292. num. 17.* vbi dicit, secùs è contrà quando non dicitur, *In aliqua Ecclesiarum*, sed dicitur; *In Ecclesia.*

25 Sic etiam statutum disponens provt Papiæ, quod si quis capi non possit in domo, potest capi in limine domus, licèt limen sit de pertinentiis; quia dictio *In domo*, importat, vt intra mœnia domus. Ita per text. *in l. cum ancillis, in fine, ff. de incertis nuptiis*, tradit Signorol. *cons. 16.* incip. *Statuto ciuitatis*, vbi adducit simile, quia in ciuitate dicitur, qui est intra mœnia ciuitatis, refert Card. Tusch. *d. conclus. 292. n. 19.* vbi *n. 20.* post Ioan. de Immol. *cons. 115. in princip.* subdit, quòd vendens omnia bona, vel quidquid habet in castro Liuarij, non censetur vendere ipsum castrum, quia dictio *In* hoc ipsum importat.

26 Vtrùm autem locus exemptus sit, ne in diœcesi, vel de diœcesi, vide latè Felin. *in cap. graue*, vbi Doctores, *de Offic. Ordin.* Feder. de Senis *cons. 2.* gloss. *verb. aut earum parte; in Clem. 1. de foro competen.* Ab. *in cap. Apostolica, notab. 3. de donat.* Castr. *cons. 187. vol. 2.* Mil. *in Repert. verb. diœcesis*, Bald. *cons. 426. p. 1.* Ang. *cons. 133.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de annatis, §. item quod ratione, vers. in diœcesi*, Ioan. à Cochier *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p. 4. q. 55.* vbi ait, quòd adiecta particula In, generali sermone diœcesis comprehendit quidquid est inter illius fines, ita quòd nullus locus excipiatur; si verò dicatur de diœcesi, locus exemptus non comprehenditur. Quando Pontifex, v.g. mandat Episcopo, vt alicui prouideat in aliqua Ecclesia suæ diœcesis, an prouidere possit in exempta. Dupliciter sub distinctione quæstio hæc dirimitur, videlicet, vt si dicatur, *In diœcesi*, comprehendantur exempti, ex eo quòd sint in diœcesi; si verò dicatur, *De diœcesi*, minimè: non enim dicuntur exempti esse de diœcesi, à qua per exemptionem sunt eiecti. Ita Felin. *in dict. cap. graue, de offic. Ordin.* Brixien. *in Repertorio, verb. exemptio, vers. an per mandatum*, Gemin. *in cap. si propter, de rescript. lib. 6.* Ioan. corpus *de fructib. lib. vlt. cap. 3. num. 14. & 15.* Anton de Rosel. *in tract. de Indulgent. num. 314. cum seqq.* Abb. *in cap. pro illorum num. 6. in fine, de prebend.* pariter resoluentes, quod si concessum fuerit Episcopo priuilegium vt habeat fructus beneficiorum vacantium in sua diœcesi, habebit etiam fructus beneficiorum exemptorum suæ diœcesis, provt eos refert Erasm. à Cochier *de tract. de iurisd. Ordin. in exemptos, part. 2. q. 5. num. 2.* Secundò distinctio fieri potest, an sit dispositio fauorabilis, vel odiosa, vt sub priori comprehendantur exempti, sub posteriori verò minimè, vt per Felin. *in d. cap. graue*, & Petr. Andr. Gamar. *in capit. 1. n. 109. de permut. benefic. in 6.* Erasm. à Cochier *in d. tract. p. 4. q. 29.*

27 Conditionem facit, quando scilicet dispositio suspenditur in aliquem incertum euentum futurum, vt *in l. si solemus, ff. de condit. & demonstr. & in d. l. si cui legetur*, vbi Bart. *ff. de leg. 1.* Natt. *cons. 661. n. 27. & cons. 519. num. 4. tom. 4.* Paris. *cons. 18. n. 16. lib. 3.* Ruin. *cons. 115. num. 6. vol. 4.* Becc. *cons. 41.* incip. *Visis, n. 26.* Gabr. *cons. 171. num. 4. lib. 4.* Cened. *dict. sing. 17. num. 6. & 8.*

28 Quando hæc dictio iungitur verbo importanti tempus, oportet illud esse completum, vt per Alex. *in d. l. si cui, n. 3. ff. de leg. 1.*

In dies, & in singulos dies, significationem eandem habent; differunt tamen in hoc, quòd alterum imminutum est, alterum plenum Cic. *Topicor.* In dies vitium crescit. Idem *3. Catil.* Crescit in singulos dies hostium numeros. Idem *lib. 6. epist. 12.* Illa in dies singulos magis, magísque opinio confirmatur.

In diem viuere Cic. *2. Officior.* Barbarorum est in diem viuere. Idem *2. Phil.* Iam minimè miror, te cum perditissimis latronibus non solùm de die, sed etiam in diem viuere.

29 *In posterum* dicimus, vel *in perpetuum*. Cic. *2. Agr.* Videte, ne Censoribus in posterum potestatem Regiam permittatis. Idem *2. de diuinat.* Defectionis Solis, & Lunæ cognitæ; prædictæque in omne posterum tempus. Idem *3. in Verr.* Idcircò tibi amicum in perpetuum fore putasti.

30 *In modum* elegantes, ac varios vsus habet Plaut. *Trin.* Exornetur in peregrinum modum. Cic. *2. Verr.* Seruilem in modum cruciari. Idem *de pron. Cons.* Miserandum in modum necari. Idem *Attic. lib. 2.* Miserandum in modum iratus est. Idem *lib. 15. epist. 9.* Miserandum in modum gaudeo. Liu. *lib. 1.* Vaticinantis in modum cecinit.

31 *In speciem* non semel eleganter dicimus. Cic. *7. Verr.* Præclara classis in speciem, sed inops, & infirma. Liu. *lib. 3.* Dilataque in speciem actione, re ipsa sublata. Idem *lib. 3.* Ducentos, paneos in speciem captiuos.

32 *In manibus* esse per translationem multa significat. Cic. *Attic. lib. 6.* Res est in manibus, id est, iam agitur. Idem *Attic. lib. 4.* de libris Orator loquens: Factum est à me, diligentes, diu, multumque in manibus fuerunt, id est, expoliti sunt. Idem *de Amicit.* Sed & audiuistis, & est in manibus oratio, id est, vulgò habetur. Idem *2. Verr.* Libelli nominum vestrorum in manibus erant omnium, id est, per manus omnium versabantur. Liu. *lib. 35.* Victoria est in manibus, id est, habetur pro secura.

Dictio CLIII.

In antea.

HÆc dictio importat. *Ab inde, seu in posterum v. in l. cùm stipulatus sum mihi à Proculo, ff. d. verbor. oblig.* Capta *cons. 44.* Flamin. Paris. *de confident. beneficial. lib. q. 28. num. 34.*

Dictio CLIV.

In circa.

1 *Dict.* In circa *operatur in modico.*
2 *Iudicis arbitrio relinquitur quanta sit modica quantitas quam operatur dict.* In circa.
3 *Modicus defectus ordinatur in decima parte.*
4 *Excessus modicus dicitur in decima parte.*
5 *Tempus incertum, saltem per sex menses importat dict.* In circa.
6 *Quantitatem certam & determinatam excludit dict.* In circa.
7 *Testes deponentes per dictionem* In circa, *an & quando probent, ostenditur.*
8 *Testes duo contrarij deponentes per dict.* In circa, *quomodo possint redigi ad concordiam, ostenditur.*

1 OPeratur hæc dictio in modico *argum. l. 2. §. ex actis, ff. de origin. Iuris*, gloss. *verb. Circa, in cap. 1. §. penult. d. offic. Ordin. lib. 6.* Ruin. *cons. 130. num. 5. vol. 1.* Paris. *cons. 104. num. 13. & cons. 35. lib. 1.* Menoch. *de arbitr. cas. 46. num. 3. cum seq.* Surd. *cons. 376. num. 15.*

*num.*15.Matt.*de clausp.1.clauf.*59.*n.*2.Et fuit dictum *in Maceraten.spoly* 13.*Iuny* 1611. *coram Illustrissimo Patriarcha Minzanedo*, impressa per Farinac. *decis.*353.*n.*2.*in fin.p.*2. *recent.* [Hermosil. *l.*24.*gloss.*2. *n.*31.*tit.*5.*part.*5.Rot.apud Paul. de Rubeis *decis.*41. *n.*13.aliàs *p.*7 *recent.*]

2 Qualis, & quanta sit ista modica quantitas, remittitur arbitrio Iudicis, inspecta qualitate negotij, & personarum ac rerum quantitate. Ita Alex. *cons.*82. *in fin.lib.*7.Gregor.*decis.*344.*num.*1.& 10. Et faciunt tradita per Menoch. *de arbitr.cas.*144. *sub num.* 13.

3 Modicus igitur defectus ordinatur in decima parte, vt per Corn. *cons.*59.*sub num.*6.*lib.*4.Et excessus modicus dicitur etiam in decima parte, secundùm

4 Bero. *cons.* 85. *num.*4.*lib.*1. Et quòd modica portio verificatur in quarta parte, voluit Corn. *de loc.*& fuit dictum *in Romana locationis vinea* 20.*Decemb.*1603. *coram Gregorio XV.* inter eius decisiones impressas, *decis.*128. quæ reperitur etiam impressa apud Farin.

5 *decis.*73. *num.*3.*p.*2. *recent.* Quoad ætatem verò importat hæc dictio tempus incertum, saltem per sex menses. Guido Pap.*decis.*290. & *singul.*436.Rebuff. *in praxi,tit.de dispens.ratione ætatis, in verb. Seu circa, & in tract. de nomin. quæst.*11.*in fine,num.*31. vbi dicit hanc dictionem esse ambiguam. Ruin. *cons.* 10. *num.*3.*lib.*3.Marches. *de commiss. p.*1. *pag.*1173.*n* 3. vbi dicit, reddere tempus incertum. Rot. *decis.*7 8. *n.*3. apud Farin *in 1.collect. nouissima num.* [Hermosil. *cit.loc.*]

6 Excludere certam & determinatam quantitatem, tenent Ruin. *cons.* 10.*n.*3.*lib.*3.Gregor.*decis.*550.*n.*1. Rot. *decis.*73. *n.*3.*in princip.* apud Farin. *p.*2. *recent.* [Rota *decis.*427.*n.*1.*p.*1.*in posthum. Farin.* aliàs *p.*3. *recent.*]

7 Testes deponentes per dict. *In circa*, an & quando probetur, vide Castr. *cons.*113.incip. *Contra superius, num.*4. *lib.*1. Curt.iun. *cons.*144. *num.* 4. Ruin. *cons.*10.*num.*3. *lib.*5. Guid. Pap. *singul.*436. Rebuff. *in pract. beneficiali, tit. de dispensat. ratione ætatis, in verb. Vel circa,n.*6. vbi *sub num.* 5. refert exemplum cuiusdam Clerici, qui debuit studuisse quinque annis completis, si dicatur illum studuisse quinque annis io circa, talis attestatio non valet, quia incerta Corn.*cons.*179.incip. *Ex puncto, num.*4.*lib.*3. vbi ait quòd hæc dictio potest importare quartam partem; & quod in teste importat ambiguitatem, quæ non concludit: & pleniùs *cons.*197.incip. *Visa, num.*14. *circa medium*, *lib.*2. vbi, quòd testis deponens vel circa, deponit incertè, & non probat, & *cons.* 120. incip. *Omissis, num.*8 *lib.* 2. vbi ait, quòd si testis deponit, quòd sunt propè decem anni, vel decem anni in circa, quòd talis dictio refertur ad modicam quantitatem, & *cons.*149. *n.*17.*lib.*5. ait, quòd si probatio debet esse de certo tempore, & testis dicat de illo tempore in circa, non concludit, & *cons.*82. incip. *In causa,in fine,vers.in super,lib.*7. vbi ait, quòd in licentia vendendi certos campos io circa, importat arbitrium Iudicis. Angel. *cons.*127. incip. *Visis; in princ.* vbi ait, quòd testes deponentes de quantitate certæ meosuræ, adiicientes dictiooem *In circa*, debent intelligi de modica quantitate minori. Greg. *decis.*244.*n.*6.Card.Tusch.*pract.conclus.tom.*2.*litt.D, conclus.*249.*n.*3.*cum seqq.*

8 Illud ad hoc propositum non est contemnendum quod quando duo testes contrarij deponunt per dict. *In circa*, possent redigi ad concordiam, detrahendo virtutem istius dictionis *In circa*, à maiori summa, de qua deponit primus testis, & virtute eius dictionis augendo minorem summam, de qua deponit secundus testis, iuxta tradita per Alciat. *in l. hac adiectio,ff.de verb.signific.*Angel.*cons.*94.*num.*9.*in fin.* Paris.*cons.*104. *n.*35.*lib.*1. Mandel. *cons.* 266.*num.*34. quibus citatis sic censuit Rota *in Tiburtina confinium* 4.*May* 1611.*coram Card.Sacrato*, impressa per Farin. *decis.*334.*n.*5.*p.*2.*recent.*

DICTIO CLV.

Incontinenti.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 Incontinenti, *pluribus modis accipitur.*
3 Incontinenti, *ex propria eius natura significat*, Sine interuallo.
4 *Actus, vt nullo alio actu etiam momentaneo interposito debeat celebrari operatur dict.* Incontinenti.
5 *Celeritatem desiderat dictio* Incontinenti.
6 *Interuallum aliquod temporis non excludit dictio* Incontinenti, *quando res incontinenti recuperari non potest.*
7 *Temporis modicum spatium quomodo dict.*Incontinenti *importet, ostenditur.*
8 *Dictio* Incontioenti *verificatur, quando eadem die, & loco, & coram eisdem testibus aliquid fit.*
9 *Charta de retrouendendo incontinenti dicitur fieri, quando fit sub eodem Notario,& testibus.*
10 Incontinenti *quæ fiunt, à iure inesse creduntur.*
11 *Temporis aliquod breue spatium arbitrio Iudicis taxandum dicitur* Incontinenti.
12 *Arbitrio Iudicis relinquitur, an aliquid dicatur factum* Incontinenti.
13 Incontinenti *intelligitur intra terminum ad probandum concessum.*
14 Incontinenti *fieri dicitur, quando fit in flagranti delicto.*
15 *Contractus quando dicatur fieri* Incontinenti, *remissiuè.*
16 Iocontinenti *vt plurimum denotat, & intelligitur intra tres dies, quandoque intra mensem, nonnunquam intra decennium.*
17 Incontinenti *interpretatur, cùm commodè potuerit arbitrio Iudicis.*
18 *Canonem latæ sententiæ significat dictio* Incontineoti.

1 De vi,& effectibus huius dict. vide Menoch. *de arbitr. casu* 9.*cum tribus seqq.*& *cons.*576. *n.*33. Vulpell.*de prepos.signif.sub hac diction.pag.*46. Fraoc. de Saousa *in comment ad tit.ff.de pact.artic.*8. *quæst.*1. *num.*6.*cum seqq.* Cened. *post lib.pract.& canon. quæst. sing.*56. Anton. Gabr. *com. lib.*1. *tit.de præs. concl.*13. Tiraq.*in l.si vnquam, verb. Reuertatur, in* 3.*fallentia n.*114 & *in verb.Donatione largitus, n.*117.*cum seqq. C.de reuocan.donat.* [Christoph.de Paz *de tenuta,c.*23. *n.*36.*cum seqq.*]

2 Pluribus modis accipitur hæc dictio, vt per Bald. *in l.petens,*17.*num.*56.*C.de pactis.*Natt.*cons.*50.incip. *Materiam, n.*24 *in fin.* Aret.*in l.*1.*ff.de verb.obligat. num.*11. *post princip.* & *ibi* Imola *n.*19. [Giurb. *cons. crim.*86. *n.*18.*cum seqq.*]

3 Ex propria eius natura significat, *sine temporis interuallo*, gloss. *verb. Mox, in cap. Quia propter, de elect.* dum ex pooit, *Mox* id est, *Incontinenti*, nullo actu intermedio, text. *in l.quod ait*, §.*vlt.ff. de adulter.* qui interpretatur *incontinenti*, id est, vno impetu. Vide Tiraq. *d.verb. reuertatur, num.*114. Ioan. de Salas *de legib.*

legib. quæst. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 6. sub num. 78.

4 & denotat vt nullo alio actu etiam momentaneo interposito debeat actus celebrari, vt probat text. & *ibi* gloss. *in l. si pater captus, ff. de vulgari.* Auendan. *de exequend. mandat. p. 1. c. 16. n. 1.*

5 Desiderat hæc dictio, & similes quæ sunt aduerbia temporalia, celeritatem, vt per Bermood. *d. publ. concub. verb. Statim, n. 3. fol. 217.* Grillan. *de heret. lib. 1. quæst. 5. n. 5.* vbi *n. 13.* subdit, quòd etsi ista dictio desideret celeritatem, tamen quod debet intelligi cum ciuilitate, quem refert Cened. *d. sing. 56. n. 1. in princ. & n. 4. prope finem.*

6 Vnde non excludit hæc dictio aliquod interuallum temporis, quando res *incontinenti* recuperari non potest iuxta resoluta per Tiraq. *de iure constituti, p. 3. limit. 21. num. 11.* Nam licèt de sui natura importet modicum temporis spatium, tamen hoc debet intelligi cum quodam temporis moderamine, non autem ad vnguem, vt obseruat Natt. *consil. 50. num. 29.*

7

8 Verificatur hæc dictio, quando eadem die, & loco, & coram eisdem testibus aliquid fit, iuxta tradita per Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rubr. 1. §. 1. verb. rentes, num. 36. & rubr. 7. §. 5. verb. en ordonnance, n. 10.* Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. donatione largitus, n. 119. & de retractu conuention. §. 1. gloss. 4.*

9 Vnde *incontinenti* dicitur fieri charta de retrouendendo, quando fit sub eodem notario, & testibus. Cassan. *consil. 33. num. 12.* & quòd pacta sint aliquid fieri ante actum, vel *incontinenti* pòst, etiam in iis quæ de necessitate debent fieri ante actum, probant Rebuff. *in concord. in rubr. de collat. §. prætatique graduati, in verb. Ante vacationem, pag. 372.* Cened. *singul. 56. num. 6.* quia quæ *incontinenti* fiunt, à iure inesse creduntur, *leg. lecta, 40. §. dicebam, ff. si certum petatur, l. petens, C. de pactis, cap. officij, 38. de elect.* Goozal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 43. num. 54.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 4. lit. I, concl. 18.* Marc. Ant. *variar. resolut. lib. 1. resolut. 69. num. 5. & resolut. fin. casu 61.*

10

11 *Incontinenti* dicitur aliquod breue temporis spatium arbitrio iudicis taxandum. Menoch. *de arbitr. cap. 12. num. 4.* Sanch. *de matrimon. lib. 10. disput. 12. num. 23.* Et regulatur secundùm subiectam materiam, ex adductis per Sigismund. Scacc. *de camb. §. 2. gloss. 5. num. 7.* Franc. de Sousa *in comment. ad tit. ff. de*

12 *pactis, art. 8. q. 1. num. 6.* Ac proinde relinquitur arbitrio iudicis, an aliquid dicatur factum in continenti, vel non, secundùm subiectam materiam, vt per Felin. *in cap. præterea, n. 10. de testib. cogend.* Gig. *de pens. q. vlt. n. 26.* Bermond. *de publicis concubinar. in verb. statim, num. 8. fol. 227.* Neuizan. *consil. 56. n. 8. & consil. 82. num. 11.* Aym. *in consuetud. Alber. tit. 3. art. 1. num. 11. fol. 10.* Menoch. *d. cons. 9. n. 5.* Neapod. *in casu 1. in verb. incontinenti, de iure dotium, fol. 131.* [Christoph. de Paz *de tenuta cap. 26. n. 31.* vbi *c. 23. n. 36.* subdit, In continenti quod fit, pro eo reputari ac si prius actum fuerit. Giurb. *consil. crimin. 86. numero 18.*]

13 Intelligitur intra terminum ad probandum concessum. Gregor. *l. 7. verb. possession. tit. 4. partit. 5.* Molin. *de primogenit. lib. 3. cap. 13. n. 12. & 18.* [Christoph. de Paz *de tenuta c. 23. n. 37.*]

14 *Incontinenti* fieri dicitur, quando fit in flagranti delicto, hoc est, donec animos continuus durat. Fr. Anton. de Sousa *in relect. de censur. Bullæ Cœnæ, c. 25. disp. 78. n. 6.*

15 Contractus quando dicatur fieri in continenti, vide Ioseph. de Sesse *Aragon. decis. 230. n. 16.*

16 Cùm igitur reguletur hæc dictio secundùm subiectam materiam, prout suprà diximus; ideò vtplurimum denotat, & intelligitur intra tres dies, vt *in l. fin. §. illico,* vbi Iason *C. de iudiciis, & in l. lecta, num. 19. ff. si certum petat.* Interdum vnius mensis spatium denotat, vt *in l. diuortio.* vbi Alex. *num. 10. ff. soluto matrimon.* Quandoque extenditur vsque ad decennium, gloss. *in l. ab eo, C. quomodo, & quando iudex* vbi Bald. *num. 1.* Ita Vulpell *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. num. 46.*

17 Denique interpretatur, cùm commodè poterit arbitrio iudicis, iuxta reg. *l. 3. §. cùm igitur, ff. de vi, & vi armata,* traduot Menoch. *de arbitr. casu 13. & rem. 1. recuperanda, num. 259.* Mascard. *de probat. concl. 1065. n. 7.* Azebed. *l. 7. n. 3. tit. 1. lib. 3. noua Recop.* Valasch. *consult. 88. n. 6. & de partit. c. 3. n. 11.*

18 *Ipso iure* denotat, & canonem latæ sententiæ significat, vt per Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. reuertantur, num. 95.* Cened. *d. sing. 59. num. 5.* Sayro *in Claui Regia, lib. 3. cap. 8. num. 27.* Monet. *de distribut. quotid. p. 3. q. 7. num. 37.* Farinac. *fragment. crimin. p. 2. verb. lex, num. 113.*

Dictio CLVI.

Incurrat.

1 VErbum hoc intelligitur ipso iure, sine alia sententia, iuxta resoluta per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 145. C. de reuoc. donat.* Monet. *de distribut. quotid. p. 3. q. 7. num. 22.* Ioan. de Salas *de legib. q. 98. tract. 14. disp. 15. q. 16. sub num. 78.* Farin. *fragment. crimin. p. 2. verb. lex, n. 145.* Sayro *in Claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 21. vers. fallit,* vbi etiam idem dicit de verbo *Incidat.*

Dictio CLVII.

Inde.

1 Inde *interdum infert, & significat,* Ex quo.
2 Deinde *aliquando importat dictio* Inde.
3 *Locum respicit: quandoque dictio* Inde, *& significat,* Ex quo loco.
4 Ex hoc *non nunquam importat dictio* Inde.
5 *Personam respicit dictio* Inde, *& denotat,* Ex qua persona.

1 HÆc dictio interdum infert, & significat, *Ex quo;* vt *in l. censere, & in l. si calumniatur, ff. de verbor. signif. & in l. 1. ff. de pact. & in l. & tertium, ff. de iudic. & in l. item obstetrix, ff. ad legem Aquil.*

2 Aliquando accipitur pro *Deinde.* Cic. *in Brut.* Deinceps inde multi. Idem *pro Mur.* Quid tum inde? Liu. *lib. 1.* Agrippa inde Tiberini filius.

3 Quandoque respicit locum, & significat *Ex quo loco,* vt *in l. portus, ff. de verb. signif. & in l. plerique, ff. de in ius vocand. & in l. heres, § proinde, ff. de iudiciis.* Cic. *2. de nat. Deor.* Iam inde ab ortu. Idem *lib. 13. ep. 39.* Nec inde venit vnde mallem. Idem *1. de Inuent.* Si inde incipimus narrare vnde necesse erit.

4 Nonnunquam ponitur pro *Ex hoc,* vt *in l. notionem, ff. de verb. signif.*

5 Denique respicit personam, & denotat *Ex qua persona;* interdum tempus, & significat *Ex quo tempore,* vt *in l. ait lex, ff. ad legem Aquiliam.*

Dictio CLVIII.

Indulgemus.

1 DEnotat hoc verbum concessionem priuilegij, vt *in cap.si de terra,de priuileg.* Quandoque tamen importat solum idem, quod primum, & de iure competebat, vt per Gemin.*consf.72.n.2.verf.non obstat verbum Indulgemus*, quem infert Card.Tusch.*pract. concl.tom.2.lit.D,concl.293.n.1.& 2.*

Dictio CLIX.

Inest.

1 VErbum hoc est significatiuum veritatis, per ea, quæ tradit Tiraquell. *de retractu conuent. §.1. gloss.6.num.28.*

Dictio CLX.

In euentum.

1 HÆc dictio addita alicui dispositioni reddit eam subsidiariam, vt scilicet locum non habeat, nisi in subsidium, vt fuit resolutum *in Romana, seu Ariminen.pecuniaria* 10. *Decembris* 1591. *coram Giptio, & in Romana supplementi legitima* 30. *Iunij* 1619. *coram Buratto.*

Dictio CLXI.

Infrà.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis ugenee.*
2 Infrà, *contrarium habet* Suprà.
3 *Extra sua includere solet dictio* Infrà, *& excludere ea qua sunt extra.*
4 *Terminus si assignatur ad aliquid faciendum infra decem dies, qualibet die dictorum decem dierum poterit ille actus fieri, & postea non.*
5 *Diem, quo assignatur terminus, est de natura huius dict.excludere.*
6 *Licentiam accipiendi possessionem pradij sui si quis dederit, nempe infra annum, in qualibet anni parte possessio accipi potest.*
7 *Actum immediatè sequentem terminum, cui adiungitur, denotat dictio* Infrà, *aliquando actum mediatum, interdum extremam partem.*
8 *Tempus continuum significat dictio* Infrà.
9 *Tempori iuncta dictio* Infrà, *denotat diminutionem, seu imperfectionem temporis.*
10 *Relationem habet dictio* Infrà *ad inferius dicenda.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Vulpell. *de prapos.& aduerb. signif. sub hac dict. pag.*48. Card.Tusch. *practic. concl.tom. 2.lit. D,conclus.*294. Cened.*post lib.practic.& canonic.quæst.sing.*53. Tursellin. *in libello de particulis Latina orationis, cap.*79. Geat.*de dictionib.dict.*95.

2 Hæc dictio contrarium habet *Supra.* Cic. *lib.* 6. *de Rep.* Supra Lunam sunt omnia æterna, infra autem nihil est nisi mortale. Idem *Attic. lib.9.epist.*6. Et quidem supra me Atticus, infrà me Vetrius, familiares tui. Idem 6. *Ver.* Ipse ad mare infra Officium expectabat. Idem *pro Quint.* Non modò ex numero virorum exturbatur, sed si fieri potest, etiam infra mortuos amandatur.

3 Regulariter solet sua includere extrema, & excludere ea, quæ sunt extra, vt *in l.1.§.1.* vbi Bart. & alij *ff.de offic.Præfect.vrbis,& in l.in venditione.ff. de act.empti.* Vulpell.*citato loco* Marc.Anton.Bard.*de tempore vtili,& continuo,q.19.n.19.* Gemio.*cons.*121. incip. *Attenta forma,num.3.verf.& hoc importat,* vbi

4 ait, quòd si assignatur terminus ad aliquid faciendum infra decem dies, qualibet die dictorum decem dierum poterit ille actus fieri, & postea non. Dionys. Paul *de vera quatuor Patriarchalium sedium erect.cap.16.num.9.* Flam.*de resign.lib.11.q.8.num.*25. Card.Tusch.*practic.conclus.tom.2. lit.D, concl.*299. *num.*2. Rot.*decis.60.num.*5 apud Farinac.*in 1.collect. nouissimarum.*

5 Natura huius dictionis est excludere diem, quo assignatur terminus; & sic quando ille assignatur per istam dictionem, dies ipse primus termini non computatur in termino, vt per Cened. *d. sing.*53. *num.*1. Sic etiam natura huius dictionis est, quòd contineat contenta inter extrema, quibus adiungitur, *cap.1. cap. ex tua, de auctoritate, & vsu pallij.* Socin.*consil.*182. *num.5. lib.*3. Cassan. *in consuetud. Burgund.rubr.1.§.8.in verb.tour, n.9.verf. & primò.* Tiraq. *de retractu, tit.1.§.1. gloss.11. num.*76. Petr. Henriq. *resp.ósuse.2.sub hac dict.* Cened. *d.sing.*53. *num.*2.

6 Vnde si quis dederit licentiam accipiendi possessionem prædij sui, nempe infra annum, in qualibet anni parte possessio accipi potest, vt fuit dictum *in Perusina bonorum* 20. *Aprilis* 1592. *coram Penia*, impressa per Pic. *ad statuta vrbis, decis.*38. *num.*12.

7 Denotat actum immediatè sequentem terminum, cui adiungitur, & aliquando actum mediatum, interdum verò extremam partem, vt per Gom. *in cap. si annum,§.si verò,num.2.& 8.de iudiciis,lib.*6. quem refert Cened.*d.sing.53.n.4.*

8 Significat tempus continuum; ita vt currat de momento ad momentum. Angel.*consil.*404. incip. *Paulus,col.2.verf.& hoc importat.* Bald.*cons.246.li.5.* quem refert Card.Tusch. *d. lit.D, concl.*294. *num.*1. Et ita facit terminum momentaneum, idem Tusch. *d.lit.D,concl.291.n.4.*

9 Iuncta tempori denotat diminutionem, seu imperfectionem temporis; vnde dicitur puellam esse constitutam infra duodecim annos, quando nondum peruenit ad pubertatem. Ita Panorm. *in cap.ex parte,n.3.de restit.spol.* quem refert Cened.*d.sing.*53. *num.*5.

10 Relationem habet ad inferiùs dicenda, & secundùm ea regulatur, vt per Paris. *consil.98. numer.22. vol.*1. Roland. *cons.34.n.27.tom.*4. Menoch.*consil.86. n.9.& 71.* Stephan.Gratian. *discept forens.cap.*575. *num.*28.

Et est eiusdem effectus, ac si omnia nominata, & 11 scripta fuissent. Bertazol. *de claus ul.instrument.claus. 4.gloss.3.num.*2.

12 Propriè refertur ad locum, vt *in l.venditione. ff. de action.empti*, ibi, *infrà domum, l.scire oportet.§. multum,de excusat.tutor.cap.1. de auctoritate, & vsu pallij.* Dec *in rubr C.qui admitti,num.8.in 1.lect.& num.36. in 2. lect.* Licèt quandoque referatur, & respiciat tempus, secundùm eum ibidem plures textus citantem, refert Cened. *d.sing.53.n.6.*

13 Interdum pro *Post* vsurpatur. Cic. *in Brut.* Homerus non infra superiorem Licurgum fuit.

Dictio CLXII.

Infrascripti.

1 *Relatiua ad casus. qui infrà expressè enumerantur, & descripti apparent est dict.* Infrascripti.
2 *Verba* Infrascriptos hæredes, *important solùm illas personas, quæ oculis corporis legi possunt, & discerni ex inspectione testamenti.*
3 *Verba præcedentia ad personas expressè nominatas institutione, & substitutione, restringit dict.* Infrascripti.
4 *Scriptos infra taliter quòd legi possint, non per subauditum sermonem, importat dict.* Infrascripti, *secus si aliter non posset habere effectum dispositio.*

1 HÆc dictio est relatiua ad casus, qui infrà expressè enumerantur, & descripti apparent, vt per Paris. *consil. 93. num. 4. & seq. lib. 1.* Rimin. iun. *consil. 181. num. 13. lib. 2.* Menoch. *consil. 86. num. 71. & cons. 200. num. 31.* Honded. *cons. 2. n. 19. lib. 2.* Vnde verba *Infrascriptos heredes* important solùm illas personas, quæ oculis corporeis legi possunt, & discerni ex inspectio testamenti. Ita Alex. *cons. 179.* incip. *Visis narratis, n. 10. lib. 7.* quem refert Card. Tusch. *practic. concl. lit. D, concl. 260. n. 5.*

2 Restringit verba præcedentia ad personas expressè nominatas in institutione, & substitutione; & restringit dispositionem ad subsequentia, vt per Menoch. *cons. 347. n. 7.*

3 Importat scriptos infrà, taliter quòd legi possint non per subauditum sermonem Alex. *cons. 176. in fin. lib. 7.* Et ita non verificatur nisi in iis, quæ scripta sunt & oculis corporeis legi possunt. Bart. *in l. 1. in fine, ff. quæ in testam. delentur.* Natt. *cons. 436. num. 6. tom. 2.* Rimin. *cons. 229. n. 32. vol. 3.* Menoch. *cons. 1020. n. 16. & 42.* Ioan. Bapt. Costa *inter clausulas Marta, p. 1. claus. 308. n. 2. in vlt. impress.* Quando verò aliter non posset habere effectum dispositio, tunc continebit ea, quæ legi non possunt, sed per intellectum capiuntur, vt post Alex. *cons. 173.* incip. *Visa facti narratione, n. 6. & seq. lib. 5.* tradit Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 266. n. 15.*

Dictio CLXIII.

In infinitum, In perpetuum.

1 *Tempus perpetuum denotat dict.* In infinitum.
2 In perpetuum, *idem est quod* In infinitum.
3 In perpetuum, *quandoque secundum subiectam materiam refertur ab hominis vitam, si actus de sui natura, vel disponendi modus personam respiciat.*
4 In infinitum, *operatur vltra decimum gradum, perpetuámque familia conseruationem denotat.*
5 *Posita dict.* In infinitum *in concessione rei, importat vt illa nunquam sit reuersura.*
6 *Fideicommissum perpetuum inducit dict.* In infinitum, *posita in substitutione facta in omnes descendentes.*
7 In infinitum, *posita in substitutione, intelligitur de vulgari, & posita in vulgari, non extenditur ad fideicommissariam.*
8 *Fideicommissum nouum non inducunt verba,* In perpetuum, & In infinitum, *quando sunt posita relatiuè.*

August. Barbosa de Dictionib.

9 *Temporis tractum importat dictio* In infinitum.

1 DEnotat hæc dictio perpetuum tempus, & perinde est, ac si *Semper,* dixisset, *l. apud Celsum, §. in hac exceptione, ff. de doli except.* Paris. *cons. 74. n. 83. & seq. vol. 3.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 49.* Matt. *de clausul. p. 3. claus. 41. n. 1.* [Fusar. *cons. 9. n. 3. 6. 10. & 13.* Rota apud Paul. de Rubeis *decis. 77. n. 15.* vbi quòd intelligitur iuxta subiectam materiam.]

2 *In perpetuum* idem est quod *in infinitum,* & intelligitur etiam post centum annos, vt per Put. *decis. 113. aliàs 510. num. 5. & 8. lib. 1. in correct.* Cephal. *cons. 268. n. 5.* Petr. Henriq. *resp. opusc. 2. sub hac dict.* Rimin. iun. *cons. 219. num. 22. lib. 1.* Stephan. Gratian. *Marchia decis. 12. num. 9. & discept. forens. cap. 131. num. 14.* & sine præfinitione temporis est interpretanda. *l. iurisperitus, ff. de excus. tutor. l. qui saltum, ff. de legat. 3.* Paris. *cons. 72. num. 85. lib. 4.* Grat. *cons. 31. num. 24. lib. 1.* Port. *lib. 1. commun. opinion. reg. 27.* quos refert, & sequitur Rot. *in Perusina bonorum 22. Aprilis 1380. coram Brano,* impressa per Farinac. *decis. 10. num. 3. p. 1. recent.* nouissimè Didac. Narbona *de ætate ad humanos actus requis. an. 17. q. 3. n. 22.*]

3 Quandoque secundum subiectam materiam refertur ad hominis vitam hæc dictio *In perpetuum,* si actus de sui natura, vel disponendi modus personam respiciat, *l. 1. ff. pro socio. cap. transmissa, de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ* gloss. *in l. in perpetuum, ff. de procur.* Butr. *consil. 49. circa finem.* Ruin. *cons. 143. num. 6.* Petr. Enriq. *citato loco,* Alex. *cons. 86. num. 2. lib. 1.* vbi declarat, id esse verum, cùm quid conceditur personæ.

4 Ex sua propria significatione hæc dictio *In infinitum* operatur vltra decimum gradum, Menoch. *cons. 399. n. 8.* perpetuámque familiæ conseruationem denotat. Intrigl. *Siciliæ decis. 3. n. 19.*

5 Posita in concessione rei importat, vt illa nunquam sit reuersura, vt post Socin. *cons. 166. n. 37. vol. 2.* tradit Gabr. *cons. 76. n. 7. & 8. vol. 2.* & censuit Rota *dec. 10. n. 5.* apud Farinac. *p. 1. recent.*

6 Posita in substitutione facta in omnes descendentes, inducit fideicommissum perpetuum, vt per Menoch. *cons. 548. n. 16.*

7 Item posita in substitutione intelligitur de vulgari, iuxta tradita per Surd. *consil. 307. num. 9.* & posita in vulgari non extenditur ad fideicommissariam, vt resoluit Matt. *d. claus. 41. n. 5.*

8 Verba *In perpetuum,* & *In infinitum,* non inducunt nouum fideicommissum, quando sunt posita relatiuè, sed recipiunt limitationem iuxta substitutionem relatam, ex adductis per Gregor. *decis. 433. numero 11.*

9 Importam hæc dictio tractum temporis. Seraphin. *decis. 409. n. 15.* Et quia huiusmodi dictio denotat qualitatem temporis, ideò semper refertur ad proximè immediata, & non ad alia, vt notatur *in l. filium in princ. ff. quando dies legati cedit,* Matt. *d. claus. 41. n. 1.* vbi intelligit, præsertim quando diuersa ratio inter vnum, & alterum casum assignari potest.

Vide alia in dictione *Perpetuò, 255.*

Dictio CLXIV.

Insimul.

1 HÆc dictio *Insimul* significat congregationem & connexitatem, vt *in cap. 1.* ibi, *Cum reliqua*

insimul, de consuet. lib. 6. & in l. 3. circa princ. ff. si fam. furt. fec. dic. & in l. Arethusa, ff. de statu hom. & in l. qui duos, ff. de vulgari, & pupill. tradit Paris. *cons. 79. n. 20. lib. 3.*

Dictio CLXV.

Instar.

1 SImilitudinem importat hæc dictio. Bald. *cons. 232. n. 2. vers. præterea lib. 1. & in l. 1. C. de patr. qui fil. distrax.* Cardin. *in Clem. 1. in 5. notab. de iudic.* Mandos. *de priuileg. ad instar, q. 1. num. 2.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 296. num. 1.* vbi *num. 2.* post Bald. *d. cons. 232. num. 2.* declarat, quòd hæc dictio *Ad instar alicuius*, quod esse desinit, nihil operatur, ex quo iam desinit esse, & nulla similitudo esse potest eius, quod non est. [Rot. *decis. 140. n. 2. p. 2. in posth. Farin.* aliàs *p. 2. recent.*]

Cætera habes *in tract. de Clausulis, claus. 5.*

Dictio CLXVI.

Insuper.

1 *Idem quod* Vltrà & Vlterius *importat dict.* Insuper.
2 *Diuersitatem à præcedentibus importat dict.* Insuper.
3 *Clausula posita in principio, non refertur ad sequentia, quando adest dict.* Insuper.
4 *Continuatiuè de sui natura venit dict.* Insuper *addendo ad superiora retenta eadem materia.*
5 Insuper, *ponitur pro,* Præterea, *& aliquando pro* Præcipuè, *vt n. 6.*

1 IMportat hæc dictio idem quod *vltra*, & *vlterius*, *l. Seia, in princip. vers. Seia insuper*, & ibi gloss. *ff. de fundo instructo, cap. statutum, §. insuper, de rescript. in 6.* Petr. Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. 1. vers. insuper.* Vulpel. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. in infinitum vers. dict. Insuper, pag. 50.* Bertazol. *de clausul. instrum. claus. 27. gloss. 1. n. 5.* Et fuit Dictum *in Romana nullitatis, 26. Nouembris 1616. coram Vbaldo.*

2 Diuersitatem à præcedentibus denotat, *cap. insuper, de test.* Vulpell. *citato loco*, Gemin. *cons. 44. n. 2.* vbi *n. 4. vers. hoc probat*, ait quòd clausula posita in principio non refertur ad sequentia quando adest dictio *Insuper*, quæ importat diuersitatem, & *cons. 23. in princip.* ait, quòd si priuilegium continet plura capitula: illud dicitur diuersum ab aliis, quòd incipit per istam dictionem *Et insuper*, Mandos. *de priuileg. ad instar gloss. 1. n. 12.* Flamin. *de resign. tom. 2. lib. 11. q. 11. n. 18.* Mart. *de clausulis, p. 4. claus. 24. n. 4.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 295. n. 1.*

3 De sui natura venit continuatiuè, addendo ad superiora, retenta eadem materia, dictum *cap. statutum, §. insuper, cap. vbi periculum, §. ipsos insuper, de elect. elect. lib. 6.* Bero *cons. 80. num. 5. lib. 2.* Flamin. *d. q. 11. num. 24.* Maresc. *variar. resolut. lib. 1. cap. 151. num. 8.* Et fuit dictum *in Romana Palatij, 18. Februarij 1619. coram Card. Sacrato.*

4 Ponitur pro *Præterea, l. 1. C. communia de legatis, §. alia insuper, Instit. de donat.* Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §. 1. in gloss. verb. insuper*, quem refert Gonz. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 41. n. 30.*

5 Aliquando pro *Præcipuè* ponitur, *cap. cùm accessissent, de constit.* Mandos. *gloss. 1. n. 14.*

Dictio CLXVII.

Integrè, Integrum.

1 Integrè *habere dicitur qui totum habet, & nullam penitùs tenet diminutionem.*
2 *Liberatio facta integrè de omni, quod debetur ei qui liberat comprehendit etiam debitum ratione personæ, vel officij, & vtroque modo.*
3 Integrum *dicitur, cui nulla pars deest.*
4 *Diminutio vbi aliqua est non dicitur* integrum.
5 Domus integra *dicitur antequam ruat, demoliatúrve.*
6 Facultas integra, *id est, plena, & non dissipata.*
7 Pecunia integra, *id est, omnis.*
8 Fides integra *id est, syncera, & perfecta.*
9 Integra petitio, *id est, tota.*
10 Præbenda integra, *id est, non diuisa.*
11 Fama & dignitas integra, *id est, non corrupta.*
12 Riuus integer *dicitur, qui refectione non indiget.*
13 Dotem integram *si maritus promittat restituere, mortua vxore, censetur renunciare lucro quartæ partis ipsius dotis, quod per mortem vxoris ex forma statuti lucrari debet.*
14 Fructus integri, *dicuntur non deductis expensis.*
15 Legatum integrum, *dicitur sine falcidia detractione.*
16 Dominium integrum, *id est, continuum, non amissum.*
17 Vas integrum, *id est, sanum, & non ruptum.*
18 Animal integrum, *dicitur habens omnia corporis membra integrè formata.*
19 Restituere in integrum, *est restituere honoribus, ordini, & omnibus cæteris.*
20 Restituere integrè, *importat restitutionem vsque ad vltimum quadrantem.*
21 Ex integro, *id est,* Denuo, In solidum, In totum.

1 INtegrè habere dicitur, qui totum habet. Menoch. *cons. 687. n. 43.* Rot. *decis. 30. n. 10. p. 1. recent.* & nullam penitùs habet diminutionem. Idem Menoch. *cons. 918. n. 3.* Vide Bald. *cons. 88. lib. 1.* vbi ait, quòd liberatio facta integrè de omni eo, quod debetur ei, quia liberat, comprehendit etiam debitum ratione personæ, vel officij, & vtroque modo, nisi de contrario appareat, prout eum refert Card. Tusch. *practic. concl. tom. 1. lit. D, concl. 197. n. 1.*

2 *Integrum* dicitur, cui nulla pars deest, vel quod sine diminutione ex omnibus suis partibus constat, *l. nomen filiarum, §. fin. ff. de leg. 3. l. decem, ff. de fideicommiss. libert.* Alex. *cons. 201. n. 6. vol. 7.* Ruin. *cons. 159. num. 6. vol. 3.* Paris. *consil. 116. num. 14. vol. 1.* Ioan. de Amic. *cons. 12. n. 29.* Natt. *cons. 164. num. 9.* Roland. *consil. 27. num. 3. tom. 4.* Menoch. *cons. 219. num. 10. & cons. 374. num. 11.* Peregr. *de fideicommiss. art. 3. n. 90.* Surd. *cons. 511. num...* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss. 12. num. 7. in fine.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. integrè, pag. 51.* Card. Tusch. *d. concl. 297. num. 1.* Rota *decis. 449. num. 1.* apud Farinac. *in 1. collect. nouissimarum.*

3 Vbi enim est aliqua diminutio, non dicitur integrum Gozad. *consil. 42. num. 8.* Petr. Enriq. *opusc. 2. num. 25.* Nam integrum, & sine diminutione dicitur corpus illud, cui nihil deest. Menoch. *consil. 264. num. 26.*

4 *Integra domus* dicitur, antequam ruat, demoliatúrve, *l. hoc amplius, ff. de damno infecto.*

Integra

6 *Integra facultas*, id est, plena, & non dissipata, nec obligata, *l. 2. C. de d: bitor. ciuit. lib. 11.*

7 *Integra pecunia*, id est, omnis pecunia, *l. si rem, §. omnis, ff. de pignor. actione.*

8 *Integra fides*, id est, sincera, & perfecta, *l. vnic. C. de suffragio.*

9 *Integra petitio totius rei, vel debiti*, id est, tota, solida, non diminuta, *l. eum qui, in fine, ff. de inoffic. testament.*

10 *Integra prabenda*, id est, non diuisa, nec diminuta, *cap. cui de non sacerdotali de prabend. lib. 6.*

11 *Integra fama, & dignitas*, id est, non corrupta, læsa, aut diminuta aliqua nota, seu crimine, *l. & tantum, §. 1. ff. de seruo corrupto, l. capitalium, § fi. ff. de pœnis.*

12 *Integer riuus* dicitur, qui refectione non indiget, *l. 1. §. purgandi, ff. de riuis.*

13 Integram dotem si maritus promittat restituere, mortua vxore, censetur renunciare lucro quartæ partis ipsius dotis, quod per mortem vxoris ex forma statuti lucrari debet. Ita Marsil. *sing. 687. incip. verbum integrè*, Alex *cons. 5. n. 15. lib. 3. & cons. 133. n. 5. lib. 5.* vbi *n. 7.* restringit quoad impensam funeris, & refert Card. Tusch. *d. concl. 297. n. 10. & 11.*

14 *Integri fructus* dicuntur, non deductis expensis, Alex. *d. cons. 133. n. 4. vers. & similiter, lib. 5.* Cardin. Tusch. *d. concl. 297. n. 9.*

15 *Integrum legatum* dicitur sine Falcidiæ detractione. Alex. *d. cons. 133. n. 4. lib. 5.* Card. Tusch. *d. concl. 297. n. 8.* Vnde si testator mandauerit integra legata solui legatariis, videtur prohibere hæredi detractionem Falcidiæ, Alex. *d. cons. 133. n. 6. vers. vbi habetur, lib. 5.* Card. Tusch. *d. concl. 297. n. 12.*

16 *Integrum dominium*, id est, continuum, non amissum, aut incorruptum dicitur, *l. Pomponius, in princ. ff. de acquir. possess.*

17 *Integrum vas* si teneatur præstare venditor, intelligitur sanum, & non cassatum, nec ruptum, *l. tenetur, §. sed si vas mihi vendideris, ff. de action. empti, l. vnica, C. de sent. quæ pro eo.*

18 *Integrum animal* dicitur habens omnia corporis membra integrè formata, *l. quod dicitur, ff. de liber. & posthum.*

19 *In integrum restituere*, est restituere honoribus, ordini, & omnibus cæteris, *l. 1. & l. fi. C. de sententiâ passis.*

20 *Integrè restituere* importat restitutionem vsque ad vltimum quadrantem, iuxta notata per Cald. Pereira *de empt. cap. 9. n. 7.* Et in integrum restituitor minor, quando totum ius suum recuperat, *l. quod si minor, §. restitutio, ff. de minorib.*

21 *Ex integro*, id est, denuò, in solidum, in totum, *l. ait Prætor, §. exitus, ff. quæ in fraudem creditor, l. Diuus, ff. de custodia reorum.*

Dictio CLXVIII.

Irregulariter.

1 HÆc dictio idem importat, quod sine diminutione, vel cum integritate. Natt. *cons. 464. n. 9. & 10. vol. 2.* Alex. *cons. 206. Viso themate, n. 2. vers. fortificantur, lib. 2.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D. conclus. 297. n. 2.*

Dictio CLXIX.

Intelligitur.

1 *Veritatem aliquando designat verbum* Intelligitur. Auguft. Barbosa de Dictionib.

2 *Fictionem quandoque importat verbum* Intelligitur.

3 *Impropriètatem nonnunquam importat verbum* Intelligitur.

4 *Præsumptionem interdum arguit, & ostendit verbum* Intelligitur.

VErbum hoc veritatem aliquando designat, iuxta notata per Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 11. num. 12.* 1

Interdum fictionem importat, vt per Abb. *cons. 10. col. 2. vers. nam verbum, lib. 2.* Brunor. à Sole *in locis communibus, lit. V, n. 43.* Tiraq. *de iure mariti, gloss. 2. n. 67.* Bertazol. *in repet. si quis maior, C. de transact. num. 650.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 35. n. 9.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 594. num. 2.* 2

Nonnunquam impropriètatem denotat, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss. 7. num. 174. & in tract. Le mort saisit le vif, p. 2. declar. 10. à n. 7.* 3

Quandoque arguit, & ostendit præsumptionem, secundùm Menoch. *d. cons. 370. n. 10.* [Leo Valent. *decis. 194. n. 8. & 11. lib. 2.*] 4

Dictio CLXX.

Inter.

1 *Temporis extremitas notatur per dictionem* Inter.

2 *Distributiua est dictio* Inter, *quæ operatur, vt omnes quos respicit in dispositione considerati dicantur.*

PEr hanc dictionem notatur temporis extremitas, *l. non omnis, ff. si certum petat.* Et illa ponitur exclusiuè, *l. 1. §. in initio, ff. de offic. Præfect. vrbis, l. ede, §. interim, ff. de contrahent. empt.* 1

Distributiua est hæc dictio, quæ operatur, vt omnes, quos respicit in dispositione, considerati dicantur, *l. inter pares, ff. de re iudic.* Menoch. *cons. 200. num. 78.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. interdiu, vers. inter, pag. 51.* Card. Seraphin. *decis. 874. num. 4.* 2

Dictio CLXXI.

Interdiu.

ADuerbium est temporis, cuius contrarium *Noctu* Cato *de re rust.* Canes interdiu clausos tenere oportet, vt noctu acriores, & vigilantiores sint, *l. si commune, §. is qui nocturnam, ff. quemadmodum seruitus amittat. l. hoc edictum, §. Labeo ff. de his, qui deiec. l. itaque, ff. ad legem Aquil.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 51.* 1

Dictio CLXXII.

Interdum.

DE natura huius dictionis est, vt præsupponat regulam in contrarium, & denotat exceptionem, & raritatem, vt *in l. interdum, ff. de minorib. l. interdum, in princip. & ibi* gloss. & Salicet. *ff. de condict. indeb. l. interdum, & ibi* etiam Salicet. *in princip. ff. qui pot. in pignor. hab. l. interdum, ff. de verbor. signific. l. seruitutes, §. stillicidium, ff. de seruitut. verb. prad. urb. l. interdum,* 1

terdum, ff. de vsufruct. accresc. l. interdum, ff. rem ratam haberi, l. interdum, ff. de furtis. Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *glos.* 9. *num.* 214. Corn. *cons.* 13. *col.* 1. *vol.* 4. Gom. *in* §. *sed ista, num.* 21. *Instit. de actionib.* Signorol. *cons.* 155. *col.* 4. *vers. item certi sunt.* Vulpell. *de prepos. & adnerb. signif. sub hac dict. pag.* 52. Menoch. *consil.* 99. *num.* 187. Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. singul.* 55. *num.* 1. vbi *num.* 2. *per l. legitima, ff. de pactis, & cap. quemadmodum, in fin. princip. de iureiur.* subdit, quòd aliquando videtur, quòd ista dictio denotat regulam.

Dictio CLXXIII.

Interim.

1 *Temporis intermedij limitatiua est dictio* Interim, *& importat pendentiam, & idem quod* medio tempore.

2 Interim, *&* Interea, *vim eandem habent.*

1 Est limitatiua temporis intermedij, & importat pendentiam, & idem quod *medio tempore, l. qui ad certum, ff. locati, l. si tborum, in fin. ff. de legat.* 3. *l. libertus,* §. *in quæstionibus, ff. ad municip.* Cephal. *cons.* 450. *n.* 27. *lib.* 3. Signorol. *consil.* 189. *num.* 1. Rimin. iun. *cons.* 244. *n.* 48. *&* 71. *lib.* 3. Vulpell. *de prepos. signif. sub dict. Interdiu, vers. interim, pag.* 52. Magon. *Florent. dec.* 90. *n.* 13. Anton. Magon. *Bononien. decis.* 59. *num.* 20. Honded. *cons.* 97. *num.* 17. *lib.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 298. Et vltra illud tempus non protenditur. Surd. *consil.* 460. *num.* 68. Anton. Monach. *d. decis.* 59. *num.* 21. Et fuit resolutum *in Romana Societate* 9. *April.* 1612. *coram Card. Caualerio,* impressa per Zach. *post tract. de Societ. decis.* 78. *n.* 2.

2 *Interim, & Interea* vim habent eandem, sed *Interim* ferè absolutè ponitur. Cic. *pro Ligur.* Interim Varus Vticam venit. Id. 2. *de Orat.* Hoc interim spatio conclaue illud concidit. Cæs. *lib.* 5. *de bello Gall.* Interim dum de conuentionibus inter se agunt.

Dictio CLXXIV.

Intra.

1 Intra, *contrarium habet* Extra, *& ex diametro aduersantur.*

2 Intra *propriè sumpta refertur ad tempus.*

3 *Tempus, & diem termini quandoque includit dictio* Intra.

4 *Includit interdum dictio* Intra *rem, siue locum, vel sua extrema.*

5 *Anni perfectio quòd non requiratur, operatur dictio* Intra.

5 Intra *in substitutionibus, secundùm mentem testatoris, importat idem quod* Citra, *vel quod* Ante.

7 Citra *sæpè importat dictio* Intra.

8 Iuxta *aliquando importat dictio* Intra.

1 Intra contrarium habet *Extra*, ac sæpè statum in loco declarat. Cic. *de Vniu.* Intra cœlū geniti Dij. Id *Attic. lib.* 3. *epist.* 14. Quod facilè fuisset, nisi intra parietes meos, de mea pernicie consilia inirentur. Ex diametro igitur huiusmodi dictiones sibi aduersantur, vt *in l.* 1. §. *siue autem, ff. de aqua quotid. & æstiua,* Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *gloss.* 11. *n.* 72. Bertazol. *clausulis instr. claus.* 26. *gloss.* 6. *num.* 1. Cened. *post lib. practic. & canon. quæst. sing.* 54. *num.* 4. [Valenzuel. *cons.* 165. *n.* 34. *tom.* 2.]

2 Propriè sumpta hæc dictio, refertur ad tempus. Cic. 2. *Ver.* Quæ intra decem annos posteaquam iudicia ad Senatum translata in rebus iudicandis nefariè, flagitioséque facta sunt, *l.* 1. *ff. de doli except. l. mancipata, C. qui admitti,* Dec. *in rub. C. qui admitti, num.* 8. *in* 1. *lect. & num.* 36. *in* 1. *lect.* Cened. *d. sing.* 54. *n.* 1. vbi *n.* 2. subdit, quòd si hæc dictio respicit locum, denotat intrinsecitatem loci, & verificatur in qualibet parte loci.

3 Quandoque includit tempus & diem termini, *l. si ita stipatus, ff. de verb. oblig. l. qui ante, ff. eod. tit. l. qui bona,* §. *fin. ff. de damno infect. l. intra, ff. de minor. l. si legatum, ff. de operib. publ. l. si intra, ff. de statulib. l. plebiscito, ff. de offic. Presid.* Notant Tiraq. *d. glos.* 11. *n.* 24. Vulpel. *de preposit. signif. sub hac dict. pag.* 48. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 299. *n.* 3. Cened. *d sing.* 54. *n.* 1. vbi *n.* 3. subdit, quòd intra annum soluere includit vltimum diem anni.

4 Interdum includit rem, siue locum, vel sua extrema, *l.* 1. §. *cùm vrbem, ff. de offic. Præf. vrbis, l. fin. ff. de captiu. l. ædes, ff. de contrah. empt. l. quæro, ff. de act. empti, l. vxore,* §. *itē quæsitum, ff. de legat.* 3. *l. intra, ff. de appellat. l.* 1. *C. vt intra certum tempus ciuiles quæst. termin.* Vulpell. *citato loco, pag.* 48. Socin. *cons.* 221. *in princip. vers. & sic videtur facta, lib.* 2. Card Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 9. Card. Tusch. *d. concl.* 299. *num.* 1. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 301. *num* 20. & fuit dictum *in Romana Societatis* 2. *Iunij* 1608. *coram Card. Lancellotto.*

5 Operatur tamen quòd non requiratur anni perfectio, iuxta notata per Surd. *decis.* 178. *n.* 8.

6 In substitutionibus hæc dictio secundùm mentem testatoris importat idem quod *citra*, vel quod *ante*, velut si pater substituat filio, si decedat intra pubertatem, *l. qui habet filium, ff. de vulg. & pupil.* quia ibi exponitur ante pubertatem. Card. Tusc. *d. concl.* 299. *num.* 4. vbi *num.* 5. post Bald. *cons.* 111. incip. *Factum talis proponitur, n.* 2. *vers. super secundo, lib.* 4. extendit, vt idem sit quando pater substituit filio decedenti intra legitimam ætatem, quia intelligitur si decedat antequam sit in ætate legitima.

7 Et quòd pro *Citra* sæpe hæc dictio vsurpetur, colligitur ex multis locis Ciceronis, & præcipuè *pro Sext.* Antiochus intra montem Taurum regnare iussus est. Idem 1. *Verr.* Locus iam intra Oceanum nullus est. Idem *pro lege Manilia:* Nullam intra Oceani ostium prædonum nauim esse audiatis.

8 Pro *Iuxta* aliquando assumitur, *l. si statuta*, cum *ibi* notatis, *ff. de reg. iuris.* Et facit quod notatur *in l. eas, ff. de condit. & demonstr.* Alex. *cons.* 8. *n.* 7. *lib.* 4.

Dictio CLXXV.

Intuitu.

1 Importat idem quod contemplatione, vulgari Italico sermone, *Per risguardo*, aut *Per rispetto del tale, cap.* 2. *de dolo, & contumac.* Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 300. *n.* 1.

Dictio CLXXVI.

Inuicem.

1 Inuicem, *ab* In, *&* vicem ponitur.

2 *Reciproca*

2 *Reciprocationem inter partes denotat dict.* Inuicem.

3 *Communionem inter partes includit dict.* Inuicem.

4 *Dict.* Inuicem *posita in substitutione, eam reciprocam ostendit.*

1 AB *In*, & *vicem* componitur dictio *Inuicem*, vt declarat tex. *in l. qui inuicem, ff. de condict. indeb. auth. item sibi inuicem, C. de sacros. Eccles.*

2 Denotat reciprocationem inter partes, *l. 1. ff. de*
3 *verb. oblig. l. 1. C. de iis, qui ante apertas tab.* Et communionem inter eas inducit, Ferret. *in constit. Cathalonia, glos. 7. n. 15.*

4 In substitutione eam reciprocam ostendit, *l. in testamento, §. hac verba, ff. de hared. instit.* Notat Vulpel. *de prapos. & aduerb signif. sub hac dict. pag. 52.*

Dictio CLXXVII.

Ipse.

1 *Relatiua est dict.* Ipse, *qua habet relationem ad praecedentia.*

2 *Demonstratiuè stat dict.* Ipse, *ad significandas personas expressas.*

3 *Restringit magis dict.* Ipse, *quàm alia dictiones relatiua.*

4 *Demonstratiua persona ad oculum est dictio* Ipse.

5 *Personalissima est dict.* Ipse.

6 *Personalitatem ostendit dict.* Ipse.

7 *Exclusiua est alterius rei dict.* Ipse.

8 *Testator si prohibeat, ne ipse hares meus bona alienet, talis prohibitio non comprehendit haredem haredis.*

9 *Dominium aliquando importat dict.* Ipse.

1 RElatiua est hæc dictio, quæ habet relationem ad præcedentia, operatúrque illorum repetitionem cum omnibus suis qualitatibus, *l. pluribus, in princ. ff. de verbor. obligat.* Dec. *cons. 71.* incip. *In casu, col. 2. vers. similiter* Ruin. *cons. 161. num. 9. & cons. 117. num. 1. & 3. vol. 2.* Bald. *cons. 304. n. 2. lib. 4.* Gemin. *cons. 108. n. 2. & 3.* Paris. *cons. 95. n. 14. vol. 2.* Rolan. *cons. 67. num. 82, tom. 3. & cons. 30. num. 20. & cons. 97. num. 20. tom. 4.* Becc. *cons. 88. sub n. 58.* Menoch. *cons. 409. num. 94.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 301. num. 1.* Cened. *post libr. pract. & canonic. quaest. sing. 22. n. 3.* Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. c. 1. q. 17. n. 15.* vbi addit, quòd per illam inducitur repetitio qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionum in sequentem. Et fuit dictum *in Romana hareditatis, 1. Februarij* 1610. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Barensen nullius Prioratus,* 20. *Iunij* 1614. *coram Card. Sacrato,* impressa per Farin. *decis. 369. n. 5. p. 2. recent.*

2 Demonstratiuè stat ad significandas personas expressas, vt per Tiraq. *de retract. conuent. §. 1. gloss. 6. n. 25.* Menoch. *cons. 152. n. 40. & cons. 276. n. 13.* vbi ait, quòd significat immedietatem quamdam; *& cons. 351. n. 44. & cons. 349. n. 19.* vbi ait, quòd stat demonstratiuè, non autem restrictiuè, quando coniecturæ concurrunt, *& cons. 647. n. 13.* vbi ait, quòd non stat restrictiuè, sed demonstratiuè. [Rota *decis. 396. n. 4. p. 2. in posth. Farin.* aliàs *p. 4. recent.* vbi ait quòd stat demonstratiuè, & limitatiuè simul.]

3 Restringit enim magis, quàm aliæ dictiones relatiuæ. Doctores *in l. filiusfamilias, §. Diui, ff. de leg. 1.* Rebuff. *in l. sciendum, §. idem dicitur, col. 4. ver. vndecimus, ff. de verb. signif.* Grat. *cons. 76. num. 11. lib. 1.* Gab. *cons. 113. n. 64. & cons. 154. n. 13. vol. 2.* Surd. *cons. 448. n. 29.* Honded. *cons. 11. n. 21. vol. 2.*

4 Demonstrat personam ad oculum Bald. *cons. 304.* incip. *Nobilis, in fin. lib. 5.* Surd. *cons. 53. n. 11. & cons. 153. n. 15. & decis. 125. n. 1. & decis. 210. n. 18.* Steph. Grat. *discept. forens. c. 104. n. 13.* Card. Tusch. *d. lit. E, concl. 260. n. 1. & concl. 301. n. 2. & 5.* Roman. *cons. 301.* incip. *In proposita, n. 6. vers. secundo probatur.* Menoch. *cons. 705. n. 30. & cons. 730. n. 3.*

5 Est enim personalissima, vt per Bald. *cons. 304. n. 1. in fine, volum. 5.* Barbat. *cons. 87. n. 3. vers. secundò dico, vol. 4.* gloss. *verb. cum ipsa, in §. fuerat, Instit. de action.* Tiraq *de retract. conuent. §. 1. gloss. 6. n. 25.* Dominic. *cons. 107. col. 1.* Socin. sen. *cons. 250. n. 5. vol. 2.* Socin. iun. *cons. 144. n. 14. vol. 3.* Zaz. *cons. 12. post princ.* Rolan. *cons. 55. n. 29. & cons. 59. n. 27. cum seqq. vol. 3. & cons. 97. n. 21. vol. 4.* Cephal. *cons. 43. n. 8. vol. 1.* Curt. iun. *cons. 144. n. 42.* Grat. *cons. 28. n. 10. vol. 1. & cons. 76. n. 11. eod. vol. 1. & cons. 52. n. 58. vol. 2.* Ber. *cons. 88. n. 10. & 88.* Moron. *de pace, q. 57. n. 1.* Mandos. *in reg. 34. Cancell. q. 69. n. 5.* Menoch. *cons. 82. n. 158. & cons. 106. n. 196. & cons. 155. n. 5 & cons. 120. n. 20. & cons. 349. 3. & consil. 379. n. 10. & consil. 390. n. 14. & consil. 447. n. 7. & cons. 647. n. 6. & consil. 688. n. 18. & cons. 705. n. 30. & cons. 730. n. 5. & cons. 985. n. 12. & cons. 1066. n. 2.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c. 13. n. 34.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 104. n. 13. & c. 145. n. 5.* Cened. *sing. 22. n. 1.* Melch. Phœbos *Lusitan. dec. 4. n. 7.* Et fuit dictum *in Bononien. de Mangiolis,* 20. *Februarij* 1615. *coram Card. Caualerio, & in Romana domus,* 13. *Februarij, &* 24. *Nouembris* 1617. *coram Domino Peronano.*

6 Restrictiua est ad personam, personalitatémque ostendit. Menoch. *cons. 390. n. 12. & cons. 730. n. 6. & de prasumpt. lib. 6. prasumpt. 38. n. 130.* Galganet. *d. p. 3. cap. 1. quaest. 12. num. 19.* Cened. *d. sing. 22. n. 1.* Ita vt omnes alios excludat, per ea, quæ tradunt Ias. *in l. filiusfamilias, §. Diui, in 2. lectura, n. 181.* & *ibi* Rip. *n. 111. vers. & idem si, ff. de leg. 1.* Natt. *cons. 163. num 8.* Tiraq. *d. gloss. 6. n. 25.* Quibus citatis ita fuit resolutum *in Placentina dotis, 6. Iunij* 1614. *coram Patriarcha Pamphilio,* impressa per Farin. *decis. 619. n. 3. p. 1. recent.* [Rot. *decis. 501. n. 2. in fin. d. p. 2. in posth. Farin.* aliàs *par. 4. recent.* vbi quòd est pronomen personalissimum.]

7 Vnde exclusiuam esse alterius rei censuit Rota apud Seraph. *decis. 552. n. 1. & decis. 1049. n. 3. & 18.* Nec ad aliam personam referri posse tradunt Surd. *cons. 53. n. 7.* & Cened. *d. sing. 22. n. 1.* quia facit semper actum personalem, Surd. *cons. 384. n. 47.* Sic dispositio loquens de ipso hærede, non extenditur ad hæredem

8 hæredis. Corta *in memorabil. verb. ipse.* Vnde si in alienationis prohibitione testator dicat. Et volo & prohibeo, ne ipse hæres meus bona alienet: quòd ista prohibitio non est perpetua, sed ipsum tantùm hæredem comprehendit, non autem hæredem hæredis: & ita per ipsum hæredem hæredis bene fieri poterit alienatio, quia illa demonstratio *Ipse* personam ipsam grauatam, veluti ad oculum, demonstrat, nec eam egreditur. Bald. *cons. 304* Rip. *in d. §. Diui, n. 111.* vbi Ias. *in 2. lectura, num. 151.* Tiraq. *d. gloss. 6. n. 25.* Rolan. *cons. 59. n. 29. vol. 3. & cons. 96. n. 22. vol. 4.*

9 Aliquando importat dominium, ex adductis per Steph. Grat. *discept. forens. c. 98. n. 7.*

Dictio CLXXVIII.

Ipsofacto, Ipso Iure.

1 *Canonem latæ sententiæ important hæ voces* Ipsofacto, Ipso iure, *si adiiciatur verbo præterito, vel præsenti.*
2 *Verba* Ipsofacto, Ipso Iure, *synonyma sunt, & idem important.*
3 *Lex ex subiecta materia censetur per dict.* Ipsofacto, *vel* Ipso iure, *obligare velle in conscientia ante sententiam.*
4 *Lex, seu statutum, si vtatur verbo* Ipso facto, *tunc pariter & annullatio, & pœna impositio censetur facta* Ipso iure.
5 *Nullitatem incontinenti operantur dict.* Ipso facto, Ipso iure, *absque alio Iudicis ministerio.*

1 HÆ voces important canonem latæ sententiæ, vt per Bald. *in rubr. C. si pendente appell.* Felin. *in c. Rodulphus, n.48. & seq. de rescript.* Adden. ad Albet. *in suo Dictionario, verb. ipso Iure.* Papien. *in forma libelli, in causa spol. possess. in gloss. ipso facto n.2.* Paris. *cons.91.n.65.lib.2.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.142. cum seq. C. de reuoc. donat.* Bartholom. Peret. *ad Extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccl. non alienand. vers. & si per sex menses, n.31. cum seqq.* Rolan. *cons.90.n.21. cum seqq. lib.3. & cons.62. à n.20. & n.112. lib.2.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 53.* Rebuff. *in praxi beneficiali, in 3. part. rubr. de modis amittendi beneficia, n.3.* Monet. *de distrib. quotid. p.3. q.7. n.36.* Carbo *de leg. lib.8. disp.6. vers. prima regula.* Franc. Leo *in thes. fori Eccles. p.1.c.15.n.31. & p.4.c.2. n.183.* Bernard. Muscat. *de mod. fideiubendi, p.1. modo 14.n.12.* Sayro *in Claui Regia, lib.3. cap.8. numer.24. & 26.* Farinac. *fragm. crim. part.2. lit. L, numero 94.* [Benedict. Ægid. *in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur. p.2. c.6.n.24. pag.133.*] Card. Tusch. *pract. concl. tom.2. lit. D, concl.302.n.1.* vbi *n.3.* post Soc. iun. *cons.68.n.37. & 38. lib.3.* subdit, quòd verba *Ipso iure*, vel *Eo ipso*,
2 vel *Ipso facto*, & similia important canonem latæ sententiæ, si adiciantur verbo præterito, vel præsenti; secùs si verbo futuri temporis, quia requiritur declaratio, & *n.4.* post Alex. *cons.159.n.2.lib.7.* quòd hæ dictiones *Ipso facto*, vel *ipso Iure*, synonyma sunt, & idem important. [Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom.2.p.4. decis.441. & seqq.* De his dictionibus Anguian. *de legib. lib.4. controu.5.n.23. cum seqq.* Et hæc verba *ipso iure, & sine alia declaratione*, habent tacitam conditionem, volente scilicet eo de cuius vtilitate agitur, Rot. *decis.422.n.4. in fin. p.2. in posth.* aliàs *p.4. recent.*]
3 Per has dictiones censetur lex ex subiecta materia obligare velle in conscientia ante sententiam, ex adductis per Suar. *tom.5. disput.3. sect.3. n.8. & de legib. lib.5. cap.8. n.1.* Salas *in simili tractatu de legib. q.96. tract.14. disput.15. sect.2.* Lorar. *p.1. disp.24. memb.1. reg.1. & membr.2. §. vlt.* Nicol. Garc. *de benef. p.11.c.10 num.22.*
4 Si verò lex, seu statutum vteretur verb. *Ipso facto*, tunc pariter & annullatio & pœnæ impositio censetur facta ipso iure, text. *in cap.1. de homicid. lib.6.* gloss. *verb. ipso facto in cap.1. ne Clerici, vel Monachi, eod. lib. & in Clem. attendentes, in gloss. vlt. de statu Monach.* Archid. *in d. cap.1. in princ. in verb.* Ipso iure, *& in cap. fœlicis in verb. infamis, de pœnis, eod. lib.6.* Dec. *cons.238. in princ.* Soc. *in reg.360. in 2. fallentia.* Mathesilan. *singul.111. in princ.* Marsil. *in pract. §. aggredior, num.123.* Suar. *de legib. lib.5. cap.9. num.4. & cap.8. sub n.1. & 2.* Ioan. de Salas *in simili tract. q.96. tract.14. disp.15. sect.6. sub n.77. in princ. & disput.16. sect.8. num.29. in fin.* Farinac. *d. lit. L, num.93.* Et nulli-
5 tatem in continenti operari has dictiones absque alio Iudicis ministerio, firmauit Rota in *Veronen. pensionis 1. Iulij 1592. coram Illustrissimo D. meo Card. Millino.*

De dict. *Is* vide dict. *Ea* 98. *Eius, Eorum*, 103.

Dictio CLXXIX.

Ita.

1 *Formam & modum determinatum cum certis qualitatibus includit dict.* Ita.
2 *Similitudinem denotat dict.* Ita, *atque declarationem ad rem expressam significat.*
3 *Exemplificatiuè interdum sumitur dict.* Ita.
4 *Affirmatiuè non semel profertur dict.* Ita.
5 *Continuatiua aliquando est dict.* Ita.
6 *Expositiua, & illatiua quandoque ex præcedentibus est dict.* Ita.
7 *Conditionem nonnunquam inducit dict.* Ita.
8 Adeo *sæpe importat dict.* Ita.
9 Hoc modo *importat dict.* Ita.
Latini dicunt.
10 Itaque, Atque ita.
11 Ita vt, Ita vt si.
12 Ita quasi.
13 Ita quemadmodum.
14 Ita si.
15 Itane verò.

1 INducit hæc dictio formam, & modum determinatum cum certis qualitatibus, vt per Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Ipso iure, vers. Itaque, pag.54.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.3. cap.575. num.34.* Anton. Monach. *Florent. decis.29. num.43. & 44.* Quod intelligunt si iungatur dictioni *Vt* non autem dictioni *Si* Rebuff. *in comment. ad leg. triplici modo 142. vers. Ita, ff. de verb. signif. pag.517. in fin.* Galganet. *de cond. & demonstr. part.2. cap.3. num.1. & 3.*

2 Similitudinem denotat, atque declarationem ad rem expressam significat, tuncque interpretatur pro *Sicut, l. quæsitum, §. pete, l. qui habebat, §. fin. ff. de l.3. l. libertas, §. hac scriptura, ff. de manumiss. testamento.* Notant Gozad. *cons.8. num.19.* Grat. *cons.9.n.86. & cons.13.n.5. vol.1.* Cosm. *in pragm. sanct. tit. de elect. in princ. in verb. Ita.* Mandos. *in gloss. facult. in §. volentes, in verb. Ita, fol.181. & 198.* & Stephan. Gratian. *d.c.573. n.33.* Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing.38.n.1.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib.3. c.11.n.2.*

3 Interdum sumitur hæc dictio exemplificatiuè, vt *in l. si res ita, & in l. si ita, ff. de contrahen. empt.* Cened. *d. sing.38.n.2. in princ.*

4 Item affirmatiuè non semel profertur, vt in *c. ita domiane, 19. dist.* Cosm. *in d. verb. Ita.* Mandos. *in d. verb. Ita, fol.198.* Cened. *d.n.2.*

5 Aliquando est dictio continuatiua, iuxta tradita per Paris. *cons.17.n.19. vol.1.* quem refert Cened. *d. sing.38.n.2. in medio.*

6 Quandoque expositiua, & illatiua ex præcedentibus, effectum eorum, quæ in præcedentibus erant disposita inferens, & significans, non autem extensionem denotans. Grat. *cons.9. num.86. & cons.3.n.1. vol.1.*

Nonnunquam

7 Nonnunquam conditionem inducit, *l. Iulianus*, & ibi gloss. *ff. de cond. & demonstr.* Tradunt Grat. *cons.* 226. *n.* 31. *vol.* 2. Paris. *d. cons.* 17. *n.* 19. *vol.* 1. quos refert Card. Cened. *d. sing.* 38. *n.* 2. *in fin.*

8 *Adeo* sæpe importat hæc dictio. Cic. *pro Deiot*, Dij te perdant fugitiuè, ita non modo nequam, & improbus, sed & fatuus, & amens es. Id. *in Orat.* Ratus incessus, nec ita longus. Id. 6. *Ver.* Simulachra præclara, sed non ita antiqua. Id. *in Brut.* Non ita multi sunt. Id. 2. *Acad.* Hoc tibi non ita decorum est.

9 Idem quod *Hoc modo* importat, vt *in l. ædificia, ff. de verb. signif.* Honded. *cons.* 13. *n.* 24. *vol.* 2.

10 *Itaque*, siue *Atque ita* importat. Cic. 5. Tusc. Ita nobilissima ciuitas Græciæ, & olim potentissima, sepulchrum ciuis sui ignorasset, nisi, &c. Id. *pro Quin.* Ita fit, vt ego qui tela depellere, & vulneribus mederi debeam, tum id facere cogar.

11 In iureiurando eleganter vsurpatur, Teren. *Eunt.* Ita me Dij ament, honestus est. Cic. *Attic. lib.* 5. Ita viuam vt maximos sumptus facio. Id. 2. *Ver.* Ita mihi Deos omnes propitios esse velim.

12 *Ita, vt Ita vt si* pro *Adeo, vt, Adeo vt si.* Cic. *Attic. lib.* 2. *epist.* 42. Ita sum afflictus, vt nemo vnquam. Id *lib.* 13. *epist.* 21. Mihi molestissimis temporibus ita beneuolè, fideliterque præstò fuit, vt si esset à me manumissus.

13 *Ita quasi*, vel *Tanquam.* Cic. *lib.* 7. *epist.* 4. Ita mecum loquutus est quasi non dubium bellum habeamus. Id. *pro Quin.* Quasi domi nummos haberet, ita constituit Scapulis se datum.

14 *Ita quemadmodum*, vel *Quomodo.* Cic. *de Fat.* Ita certe euenit quemadmodum sit futurum. Id. *Attic. lib.* 13. *epist.* 20. Quare facies vt ita sit in libro, quemadmodum fuit.

15 *Ita si* pro *Hac conditione.* Cic. *de senect.* Ita enim senectus honesta est, si se ipsa defendit, si ius suum retinet. Id. 1. *Offic.* Nam hoc ipsum ita iustum est, si est voluntarium. Id. *lib.* 15. *epist.* 20. Crebris litteris nos appellato, atque ita si idem fiat à nobis.

16 *Itane vero* vrgentis sunt, aut etiam stomachantis. Cic. *de diuin.* Itane censes. Id. 2. *de nat. Deor.* Itane verò Ego iniustus, qui & Consul rogaui, & augur, & auspicato. Id. 7. *ver.* Itane verò, tu tua pericula communi periculo defendes.

Dictio CLXXX.

Ita demum.

1 *Limitatiua præcedentis dispositionis est dict.* Ita demum, *de sui propria natura.*

2 Tantum, *importat dict.* Ita demum.

3 Ita demum *aliquando significat idem quod* Præcipuè, Hoc ita, Quasi, Ea lege, Eo modo. Non aliàs.

4 Ita demum, *importat illud esse de forma, cui per partes renunciari non potest.*

1 DE sui natura est limitatiua præcedentis dispositionis, vt per Aret. *in auth. ex testamento, n.* 2. *in* 2. *notab. C. de collat.* & Cened. *post lib. pract. & canonic. q. sing.* 39. *n.* 3. Et idem importat quod tantùm *l. ita demum, C. de procurat.* Bertazol. *de claus. instr. claus.* 24. *gl.* 4. *n.* 1.

2 Aliquando idem significat quod *Præcipuè, Hoc ita, Quasi, Ea lege, Eo modo*, vt *in l. si quis, ff. quod quisque iuris, & in l. in tradendis, §. 1. ff. commun. prædiorum, & in l. hac autem, in fin. ff. de seruit. urban.* & *in l. si quis libertatem, ff. de petitione hæred.* Importat etiam idem

3 quòd, *Non aliàs*, quam hoc certo modo, vt *in l. si quis ex argentariis, §. ex hoc edicto, ff. de eden.* notant Rebuff. *in comment. ad l. triplici modo* 142. *vers. ita demum, ff. de verb. signif. pag.* 518.

4 Vnde importat illud esse de forma, cui per partes renunciari non potest, vt per Felin. *in c. cùm dilecta, n.* 7. *vers. septimum signum, de rescript.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 4. *§.* 2. *verb. femme, n.* 11. *&* 15. *pag.* 523. *& seq. & cons.* 49. *n.* 14. quos refert Cened. *d. sing.* 39. *n.* 3. *post med.*

Dictio CLXXXI.

Itaque.

1 *Continuatiua est dict.* Itaque, *& determinatiua casus præcedentis, & restrictiua casus sequentis.*

2 *Declaratiua & limitatiua præcedentium est dict.* Itaque, *nisi verba ad ampliandum sint apposita.*

3 *Necessitatem inducit dict.* Itaque.

4 *Lex quando vtitur hac dictione, forma ab ea designata est substantialis.*

5 Proinde, *siue* Ergo, *importat aliquando dict.* Itaque.

6 Igitur *interdum importat dict.* Itaque.

1 COntinuatiua est hæc dictio, & determinatiua casus præcedentis, & restrictiua casus sequentis, vt *in l. libertis, §. hac scriptura, ff. de manumiss. testam. & in l. Lucius, ff. qui habebat, ff. ad Trebell. & in l. hac edictali, §. his illud, in fin. C. de secundis nupt. l. venditor, §. si constat, ff. commun. prædior. §. sic itaque*, vbi Gom. *n.* 2. *Instit. de action.* Dec. *cons.* 226. *n.* 6. *& cons.* 521. *num.* 16. *tom.* 2. Soc. *cons.* 241. *col. penult. & vlt. vol.* 2. Paris. *cons.* 22. *n.* 39. *vol.* 3. *& cons.* 40. *n* 9. *vol.* 4. Cened. *post libr. pract. & canonic. quæst. sing.* 39. *num.* 4. [Rot. apud Paul. de Rub. *decis.* 129. *n.* 17. *tom.* 2. *diuers.* aliàs *p.* 6. *recent.* vbi quòd eius natura est rem concludere; & tanquam accessoria non ampliat, nec immutat superiùs allegata.] Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. ipso iure, vers. itaque, pag.* 54. vbi subdit, quòd declarat, & limitat præcedentia, nisi verba ad ampliandum sint apposita, quia tunc restrictionem operari debent.

2 Necessitatem inducit, vt *in d. §. hac scriptura, & in l. ita tamen, ff. ad trebell* notat Burg. de Pace *in leg.* 3. *Tauri, p.* 2. *concl.* 6. *n.* 1207. vbi etiam asserit *n.* 1209. quod quando lex vtitur hac dictione, forma ab ea designata est substantialis.

5 Significat aliquando idem quod *Proinde, Ergò*, vt *in l. coram, & in l. si calumnietur, §. fin. de verb. signif. & in l.* 2. *ff. de negot. gestis, & in l. quòd si minor, §. restitutio, ff. de minor. & in l. in re communi, ff. de seruit. vrbanor. prædior.*

4 Interdum exponitur, id est, *Igitur*, vt *in l.* 1. *ff. de iis qui sunt sui, vel alieni iuris, & in l. in repetendis, ff. de l.* 3. Notant Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. §. volens itaque, in verb. itaque.* Cened. *d. sing.* 39. *n.* 4.

Dictio CLXXXII.

Ita quòd.

1 *Limitatiua & restrictiua præcedentis dispositionis est dict.* Ita quòd, *taxationisque vim habet.*

2 *Augmentatiuè, & non restrictiuè aliquando stat dict.* Ita quòd.

3 *Fideicom*

3 *Fideicommissum ampliat, & non restringit dict.* Ita quod.
4 Ita quod *potest accipi vel restrictiuè, vel declaratiuè, vel ampliatiuè, secundum subiectam materiam.*
5 *Testatoris mentem semper declarat dict.* Ita quod *& regulat pracedentem dispositionem.*
6 *Obligatio concepta sub verbis*, Ita quòd in quocunque casu, *&c. dicitur facta verbis illatiuis, & accessorijs ad pracedentem obligationem.*
7 *Declaratiua precedentium est dict.* Ita quòd, *de illiusque natura est quòd intelligitur secundùm supradicta.*
8 *Continuatiua pracedentis dispositionis est dict.* Ita quod.
9 *Conditionem & qualitatem pracedentis dispositionis in sequentem repetit dict.* Ita quod.

1 Limitatiua, & restrictiua præcedentis dispositionis est hæc dictio, taxationisque vim habet, vt *in l. Lucius. §. qui habebat, ff. ad Treb. & in l. Gallus, §. idem creden. in fine, ff. de liber. & posthum.* Notant. Decian. *cons. 226. n. 6. tom. 1. & cons. 521. num. 16. tom. 2.* Socin. sen. *cons. 46. col. 3. vers. cùm ergo lib. 1. & cons. 49. n. 15. lib. 4.* Socin. iun. *cons. 69. n. 33. vol. 2.* Rimin. iun. *cons. 263. n. 40. & cons. 313. n. 29. vol. 1.* Paris. *cons. 92. n. 53. lib. 2.* Ruin. *cons. 18. num. 11. & cons. 74. n. 17. vol. 2. & cons. 92. n. 2. vol. 3. & cons. 1. n. 11. vol. 4.* Berret. *consil. 147. num. 6.* Aym. *cons. 201. n. 41. & cons. 956. numero 14.* Menoch. *cons. 134. num. 15.* Gabr. *cons. 35. num. 26. lib. 1.* Tiber. Decian. *cons. 7. num. 62. lib. 1.* Honded. *cons. 69. n. 45. lib. 2.* Surd. *cons. 315. num. 24.* Mandos. *in glos. facul. §. sitque, in verb. ita quod, d. pag. 279. col. 1.* Mart. *de iurisdict. p. 4. cent. 2. casu 130. n. 8.* Cened. *post lib. 1. pract. & canonic. quæst. sing. 39. num. 1. in princip.* [Rota *decis. 28. num. 3. par. 2. in posth. Farin.* Giurba *cons. crim. 81. num. 2.* vbi quòd taxatiuæ vim habet, & restringit.]

2 Aliquando tamen stat augmentatiuè, & non restrictiuè, vt per Curt. sen. *cons. 49. sub n. 40. vers. confirmatur.* Paris. *cons. 90. n. 27. vol. 2.* Bero. *cons. 77. n. 16. vol. 2.* Socin. *cons. 99. n. 15. vol. 4.* Ruin. *cons. 18. num. 7. & 8. vol. 1. & cons. 84. num. 2. vol. 3.* Cened. *d. sing. 39. num. 2.* Et quod ista dictio ampliet, & non restringat fideicommissum; tenet Paris. *cons. 90. num. 26. cum seqq. vol. 2.*

3 Potest igitur accipi vel restrictiuè, vel declaratiuè, vel ampliatiuè, secundùm subiectam materiam, iuxta resoluta per Seraphin. *decis. 911. num. 7.* Magis tamen restringit, quàm quòd augeat, iuxta ea, quæ tradunt Alciat. *cons. 492.* aliàs *cons. 44. num. 3. lib. 9.* Rimin. iun. *cons. 491. num. 63. lib. 4.* Crauet. *consil. 201. num. 41. lib. 2.* Honded. *cons. 45. num. 47. & 43. vol. 1.* Bertazol. *de clausul. instrument. claus. 26. gloss. 3. num. 2.*

4 In testamentis posita vel stat ampliatiuè, vel declaratiuè, considerat post alios Paris. *cons. 90. n. 26. & 27. & seq. lib. 2.* Semper tamen certum est, quòd declarat mentem testatoris, & regulat præcedentem dispositionem. Socin. sen. *cons. 49. n. 2. vers. aut dicimus & n. 5. vers. ad propositum, lib. 5.* Dec. *resp. 33. num. 94. vol. 1.* Et fuit dictum *in Vibeuentana fideicommissi, 27. Ianuarij 1606. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

5 Obligatio concepta sub verbis *Ita quòd, in quocunque casu, &c.* dicitur facta verbis illatiuis; & accessorijs ad præcedentem obligationem, ideò illam ampliare non possunt extra terminos dictæ primæ obligationis Alciat. *resp. 44. n. 30. tom. 3. lib. 9.* Et fuit dictum *in Romana fideicommissi, 30. Aprilis 1574. coram Orielen. & in Bononien. domus de Blanchettis, 6. Martij 1592. coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino.*

7 Regulariter hæc dictio profertur ad declarandum præcedentia, de illiúsque natura est, quòd intelligatur secundùm supradicta, *§. & quoniam scimus v. & ita, in auth. de testib.* Alciat. *d. cons. 492. num. 17.* Menoch. *cons. 332. n. 1.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. ipso Iure, pag. 54.* Mart. *d. casu 130. n. 8.* Ruin. *d. cons. 18. n. 11.* vbi ait, intelligi eo modo, quo suprà fuerat dictum. Paris. *cons. 90. n. 27. vol. 2.* vbi dicit, relatiuam esse, retentis terminis præcedentibus. Capic. *decis. 108. n. 8.* vbi ait, quod refertur ad proxima. Afflict. *decis. 248. n. 10. in fine*, vbi ait, quòd est continuatiua præcedentis dispositionis.

8 Conditionem repetit hæc dictio, & qualitatem præcedentis dispositionis in sequentem, vt per Paris. *cons. 17. n. 19. lib. 1.* Socin. *cons. 49. n. 2. vol. 1.* vbi ait, venire qualificatiue, apponendo conditionem præcedenti dispositioni. Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. c. 1. q. 18. n. 10.* [Et addit Giurba *d. cons. 81. n. 9. & 17.* quòd modum etiam denotat, quo non impleto gratia resoluitur, & *n. 8.* quòd conditionem aducit resolutiuam.]

DICTIO CLXXIII.

Ita tamen.

1 *Modificatiua, restrictiua, & limitatiua pracedentium est dict.* Ita tamen.
2 *Restrictiua, & declaratiua est dict.* Ita tamen, *secundùm subiectam materiam.*
3 *Restrictiua, & annullatiua actus, cui apponitur, est dict.* Ita tamen.
4 *Testator si leganit vxori victum, & vestitum, ita tamen quod teneatur bene regere, & gubernare, legatum victus, & vestitus censetur restrictum & limitatum per verba regere, & gubernare.*
5 *Limitatiuè, & taxatiuè, non verò declaratiuè venit dict.* Ita tamen, *alibi quàm in fine instrumenti posita.*
6 *Pracedentia omnia non respicit dict.* Ita tamen, *quando vel diuersa est ratio, vel dispar qualitas, vel cum apponitur ad vnum casum qualificandum.*
7 *Relata dicitur semper ad omnes dict.* Ita tamen, *siue in principio, siue in medio, siue in fine dispositionis super nominatione facienda apponatur.*
8 *Relatio ad omnia pracedentia semper fit quando non adest circa modum & formam aliqua specialis, & propria promisio, seu determinatio.*
9 *Conditionem importat dict.* Ita tamen.
10 *Modum quandoque importat dict.* Ita tamen.
11 *Formam in rescriptis inducit dict.* Ita tamen.
12 *Taxationis vim habet dict.* Ita tamen.

1 HÆc dictio est modificatiua, restrictiua, & limitatiua præcedentium, vt *in l. vbi adhuc, ver. ita tamen*, vbi Salicet. *C. de iure dotium, l. Lucius, §. qui habebat, & l. ita tamen, ff. ad Trebell.* Notant Menoch. *cons. 530. num. 19.* Vulpell *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. ipso Iure, vers. ita tamen, pag. 54.* Bertazol. *de clausul. instrument. claus. 23. gloss. 1. num. 1.* [Gozadin. *cons. 36. num. 6.* Seraphin. *decis. 447. num. 3.* Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. part. 5. claus. 41. §. 1. & claus. 450.* Rota *decis. 286. num. 6. p. 1. in posthum. Farin.*

2 Farin. aliàs par. 3. recent.] Et ita restringit, limitat, & declarat secundùm subiectam materiam, cons. 226. num. 6. Ias. in l. 1. n. 10. ff. si quis ius dicend. Salic. per ibi in l. vbi adhuc, vers. ita tamen, C. de iure dotium. Rimin. cons. 74. num. 17. vol. 2. Neuizan. cons. 30. n. 12. Paris. cons. 106. num. 19. vol. 1. Alciat. consil. 492. num. 17. Surd. consil. 313. num. 29. Capic. decis. 108. à n. 6. Fr. Emman. quæst. regul. tom. 3. q. 10. art. 4. in medio, 3 vbi ait, quòd est restrictiua, & annullatiua actus, cui apponitur. Rebuff. in concord. tit. de mandat. Apost. §. 1. in gloss. ita tamen, & in praxi, tit. de dispens. ratione ætatis, in verb. promisso in princip. & in comment. ad legem Labeo, 14. §. item si dominus, in fine, ff. de verbor. signif. Mandos. in praxi signat. verb. licentia, vers. an autem. fol. 63. col. 2. & in reg. 32. Cancellar. q. 28. n. 4. cum seqq. Seraph. decis. 447. num. 3. vbi ait, quòd de sua natura limitat, & restringit dispositionem, cui adiicitur. Surd. cons. 315. sub num. 27. vers. & quod dicitur, & cons. 473. num. 7. vbi ait, quòd ponitur declaratiuè, & restrictiuè, nunquam autem augmentatiuè. Albet. in Dictionario, verb. ita tamen, vbi vult, quòd legatis domibus vxori, ita tamen, quòd ibi habeat habitationem omnibus diebus vitæ suæ, illa dictio ita tamen, restringit legatum supradictum, taliter quòd comprehendit habitationem tantùm, non autem proprietatem; & ita tradunt Capic. de-4 cis. 108. num. 7. & Aym. cons. 25. num. 26. vbi consuluit, quòd si testator legauit vxori victum, & vestitum, ita tamen quòd teneatur bene regere, & gubernare, legatum victus, & vestitus censetur restrictum, & limitatum per verba regere, & gubernare; adeò quòd non videtur vxori relicta proprietas, nec facultas alienandi, & Alber. ac Aym. refert, & sequitur Mandos. in d. reg. 32. Cancell. à num. 4. & in d. verb. licentia, fol. 63. col. 2.

5 Hæc dictio alibi quàm in fine instrumenti posita limitatiuè, & taxatiue, non verò declaratiuè venit intelligenda, ac proinde non operatur contra expressa, vt per Surd. cons. 475. num. 39. vol. 4. Bursat. cons. 140. num. 23. vol. 1. Ioan. Bapt. Costa de clausul. connentien. claus. 149. n. 3.

6 Quando vel diuersa est ratio, vel dispar qualitas, vel cum apponitur ad vnum casum qualificandum, non respicit omnia præcedentia, nec casus indistinctè comprehendit, prout iuxta tradita per Capic. decis. 108. num. 8. & seq. fuit dictum in Romana deuoluentis domus, 3. Aprilis 1593. coram Pena.

7 Siue apponatur in principio, siue in medio, siue in fine dispositionis, super nominatione facienda, semper ad omnes dicitur relata, cùm non possit assignari ratio, cur magis ad vnum, quàm ad alium ex illis sit referenda, l. 1. C. de liber. preter. l. 3. §. filius, ff. de liber. & posth. l. talis scriptura, §. fin. ff. de leg. 1. Menoch. de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 181. Pereg. de fideicommiss. art. 16 num. 105. cum seqq. Seraphin. decis. 570. num. 1. Et fuit dictum in Romana emphyteusis domorum, 11. Martij 1616. impressa per Farinac. decis. 709. num. 2. p. 1. recent. vbi habetur, hoc procedere etiam in odiosè, & strictè interpretandis. Et num. 4. subditur, quòd ad omnia expressa non refertur, quando sic eam referendo induceretur con-8 trarietas, vel absurditas, seu actus inutilitas. Quando verò non adest circa modum, & formam aliqua specialis, & propria prouisio, seu determinatio, tunc semper fit relatio ad omnia præcedentia, vt per Gabr. lib. 6. commun. tit. de claus. conclus. 6. num. 8. limit. 8. Peregr. d. art. 16. n. 107. Menoch. de præsumpt. 181. num 6. 7. & 8. Rot. decis. 709. num. 8. Immò etiamsi capitula possint dici distincta, & separata, nihilominùs hæc dictio determinat omnia præcedentia, l. ita tamen, 27. ff. ad Trebell. l. vbi adhuc, 29. versic. ita tamen, C. de iure dot. Bero. cons. 71. num. 6. lib. 2. Surd. cons. 475. num. 39. Rot. decis. 223. num. 1. & decis. 526. n. 3. p. 1. diuers.

9 Conditionem importat hæc dictio, vt in l. Titio centum, 70. §. Titio centum, vers. conditio, & in l. Iulianus, 85. in princ. vbi gloss. in verb. & ita. ff. de condit. & demonstr. Luc. de Pena in l. 1. vers. ita tamen, C. de collat. fend. lib. 11. l. fin. vbi gloss. & Bart. C. de condit. rer. ad ciuit. pertin. lib. 11. Felin. in cap. cùm dilecta, 22. num. 6. vers. secundum, de rescript. Rebuff. in concord. §. 1. de mand. Apostol. vers. ita tamen. Et fuit dictum in Auximana Societatis, 3. Martij 1593. coram Iusto, impressa per Marches. de commiss. p. 1. pag. 748. col. 1. in vlt. impress. & in Romana laudi, 28. Iunij 1613. coram Buratto, impressa per Farinac. decis. 313. num. 2. p. 1. recent.

10 Quandoque importat modum, iuxta tradita per Menoch. cons. 131. n. 3. & per Surd. cons. 437. n. 2.

11 In rescriptis inducit formam. Osasc. decis. 128. num. 16. Ioan. Bapt. Costa d. claus. 149. num. 4. Quare scribit Rimin. iun. cons. 240. num. 14. cum seqq. quòd hæc dictio habet vim taxationis, quæ taxatiua excipit solùm comprehensa sub ea, & in omnibus aliis firmat regulam, quod de dict. sic tamen dicit idem Rimin. cons. 291. n. 66.

Dictio CLXXXIV.

Ita vt.

1 Ita, vt & Ita quòd, *idem sunt.*
2 Sicut *aliquando importat dict.* Ita vt.
3 *Modum, similitudinem, & declarationem ad rem expressam denotat dict.* Ita vt.
4 Ita quod, *declarat, & limitat præcedentia, retentis eisdem terminis, & cum eisdem qualitatibus.*

1 HÆc dictio, & dictio *Ita quòd*, idem sunt, l. 1. §. itaque, ff. de iis, qui sunt sui, l. penult. §. quisquis, ff. de leg. Bart. cons. 4. num. 2. Mandos. in gloss. facult. §. volentes, in verb. ita vt, fol. 181. Cened. post libr. pract. & canonic. quæst. sing. 38. n. 6.

2 Pro *Sicut* aliquando sumitur hæc dictio, vt in l. quidam testamento, in princ. ff. de l. 1. Mandos. in d. verb. ita vt, fol. 181. Cened. d. sing. 38. num. 7. in princ.

3 Denotat modum, similitudinem, & declarationem ad rem expressam, vt per Rimin. in §. 1. n. 499. Instit. de donat. Menoch. consil. 540. num. 33. & 34. Vulpell. de præpos. & aduerb. signif. sub dict. ipso Iure. Cened. d. sing. 38 n. 7. vbi num. 8. post Mandos. in d. verb. ita vt, in fine, & Neapod. in coniunct. si qua mulier, in verb. ita tamen, num. 6. de mul. haben. fil. fol. 206. quærit, an faciat conditionem.

4 [Dictio *Ita quòd*, declarat & limitat præcedentia retentis eiusdem terminis, & cum eiusdem qualitatibus. Paris. cons. 20. num. 47. lib. 2. Theod. de Rubeis in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 40. & claus. 488. n. 2. cum seqq. Et ita non modò stat declaratiuè, sed etiam ampliatiuè. Curt. sen. cons. 49. n. 40. Socin. sen. cons. 49. n. 2. & 3. lib. 1. Rot. decis. 274. n. 13. p. 3. recent.]

Dictio CLXXXV.

Item.

1 *Continuatiua, & repetitina qualitatum præcedentis orationis est dict.* Item.

2 *Repetitiua similium de sui natura est dictio* Item, *quando adest eadem ratio, vel mens verisimilis disponentis.*

3 *Repetitiua qualitatum orationis pracedentis est dict.* Item, *quando pracedens oratio erat imperfecta ratione verbi, vel appositi, seu suppositi.*

4 *Repetitionem aliquando importat dict.* Item, *aliquando continuationem, quando orationi imperfecta adiicitur.*

5 *Repetitionem nullam inducit dictio* Item, *quando ponitur in oratione perfecta, qua non pendet à constructione orationis pracedentis.*

6 *Repetitiua non est dict.* Item, *quando sequentia habent specialem prouisionem.*

7 *Repetitiua est dict.* Item, *qualitatis pracedentis, etsi ponatur post orationem perfectam, quando est identitas personarum.*

8 *Repetitiua non est dict.* Item, *quando ponitur inter diuersas res.*

9 *Repetitiuè non stat dict.* Item, *sed potiùs continuatiuè, quando est diuersa ratio, vel non esset eadem aquitas.*

10 *Repetitiua non est qualitatum pracedentium* Item, *quando non est personarum & rerum identitas.*

11 *Capitulorum diuersitatem inter qua ponitur, ostendit dict.* Item, *pluries repetita.*

12 *Legata si plura sint facta in aliqua dispositione cum dict.* Item, *nunquid conditio in vno legato apposita, virtute huius dictionis, censeatur etiam in aliis legatis repetita remissiuè.*

13 *Legatorum, & conditionum in repetitione aquiparantur dict.* Item, *& dict.* Et.

14 Item, *importat idem quod* Similiter.

1 HÆc dictio est continuatiua, & repetitiua qualitatum præcedentis orationis, vt *in l. item, ff. de procur. & in l. item eorum, ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine* Bart. *in l. in repetendis, n. 1. vers. secundo casu, in fine, de leg. 3. & cons. 1.* incip. *Titius, num. 4.* Castr. *cons. 88. num. 1. p. 1.* Dec. *cons. 190. num. 1. & cons. 433. num. 3.* Alex. *cons. 37 num. 10. lib. 3. & cons. 158. num. 3. & 6. lib. 6. & cons. 99. num. 7. & 8. lib. 7.* vbi ait, operari de sui natura repetitionem, si repetitio congrua fieri potest, aliàs secùs. Signorol. *cons. 156. num. 24.* vbi ait, quòd à lege prolata inducit continuationem, quando est in verbis promulgatoris legis, prout eum latè explicantem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. lit. D, concl. 256. num. 2. cum seqq.* Grat. *cons. 114. n. 14. & cons. 117. num. 19. lib. 1. & cons. 18. numero 36. lib. 2.* Socin. iun. *cons. 85. num. 22 & 24. & consil. 89. num. 3. vol. 3.* Silu. *cons. 64. num. 8. & num. 28.* Paris. *cons. 16. num. 44. vol. 3.* Gemin. *cons. 62. num. 7. vers. nec obstat.* Cuman. *cons. 12.* Hippol. *consil. 75. num. 6. vol. 1.* Menoch. *consil. 86. num. 3. & 81. & consil. 291. num. 2. & 14 & cons. 352. num. 22. & cons. 1068. num. 1. & cons. 1159. num. 24.* Guilhelm. Bened. *in cap. Raynutius, verb. in eodem testamento, num. 77. cum seqq.* Gomez. *in §. item Seruiana, num. 6. & in §. aquè, n. 19. Inst. de action.* Rebuff. *in comment. ad legem Labeo, 14. vers. item, ff. de verbor. signif. pag. 98.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 20. gloss. 1.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 53.* Azebed. *ad l. 2. n. 1. tit. 1. lib. 6. noua Recopil.* Surd. *cons. 433. num. 12. & consil. 468. num. 11.* Ioan. Garc. *de nobil. in dimis. n. 53.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub hac dict.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 8. n. 28.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 1. num. 3.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 563. n. 62.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quast. sing. 31. n. 1.* Galgan. *de condit. & demonstr. part. 2. cap. 1. quaest. 18. num. 1.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 309. num. 1.* Gutier. *pract. lib. 3. quast. 19. n. 22.* vbi ait, de sui natura esse repetitiuam similium, quando adest eadem ratio, vel mens verosimilis disponentis. [Magdalen. *de num. testium in testam. requis. par. 1. cap. 16. n. 19.* Rot. *decis. 425. n. 7. p. 2. in posth. Farin.* aliàs *p. 4. recent.* vbi quòd est continuatiua ad priores dispositiones.] 2

Et quamuis magna pars Doctorum suprà relatorum non distinguant, an oratio præcedens sit perfecta, vel non, sed generaliter dicant, quòd ista dictio repetit qualitates orationis præcedentis, tamen debet intelligi, quando ipsa præcedens oratio erat imperfecta ratione verbi, vel appositi, seu suppositi, iuxta doctrinam Bart. *in d. l. in repetendis, num. 1. vers. 2. de leg. 3. & in l. Scia. §. Caio, ff. de fund. instructo* Ias. *cons. 297. col. 2. vol. 2.* Curt. ion. *cons. 72. num. 6. & cons. 102. vol. 2.* Cuman. *d. cons. 22.* incip. *Titius legauit, in princ.* vbi quòd importat aliquando repetitionem, aliquando continuationem, quando orationi imperfectæ adiicitur Rolan. *cons. 36. vol. 4.* Bertazol. *d. claus. 20. gloss. 3. n. 2.* Anchar. *reg. 1. quast. 53. in princip. & n. 1. p. 2.* Cened. *d. sing. 31. n. 1. vers. & licèt.* Gonzal. *d. gloss. 1. n. 4.* Cardin. Tusch. *d. concl. 303. n. 2. & 4.* 3 4

Quando verò ponitur in oratione perfecta, quæ non pendet à constructione orationis præcedentis, tunc nullam inducit repetitionem, sed continuat eandem materiam. Ita Gemin. *d. cons. 62. num. 2. vers. nec obstat.* Cuman. *d. cons. 22. ante medium, vers. nec hic est.* Aret. *cons. 1. & consil. 121.* Natt. *consil. 387. numero 12 vol. 2.* Socin. *cons. 11. num. 26 vol. 1.* Grat. *cons. 18. n. 39. col. 1.* Silu. *cons. 64. num. 28.* Octauian. Vulpell. *citato loco* Paris. *cons. 49. num. 48. volum. 2.* Mascard. *de probat. concl. 1265. num. 11.* Card. Tusch. *d. concl. 303. num. 8.* 5

Amplia primò, hanc dictionem non esse repetitiuam, quando sequentia habent specialem prouisionem. Ita Alex. *cons. 158. num. 3. vers. secundò principaliter, lib. 6.* quem refert Card. Tusch. *d. concl. 305. num. 9.* 6

Secundò amplia, seu potiùs declara illud, quòd non sit repetitiua qualitatis præcedentis, cùm ponitur post orationem perfectam; quando scilicet diuersitas personarum, & rerum interuenit, secùs verò est, si sit identitas personarum, quia tunc repetit, etsi ponatur post orationem perfectam, secundùm Curt. iun. *cons. 102. n. 4.* & Anchar. *Reg. 1. p. 53. n. 2. & 3. p. 2.* quos refert Cened. *d. sing. 31. n. 3.* 7

Tertiò amplia, seu potiùs declara, quando ponitur inter diuersas res, vt per Bart. *cons. 3. ver. super, 2. lib. 1.* Alex. *d. cons. 138. n. 2. vers. quibus purum. lib. 6.* Card. Tusch. *d. concl. 303. n. 10.* 8

Quartò amplia, vt hæc dictio non stet repetitiuè, sed potiùs continuatiuè, quando est diuersa ratio, vel non esset eadem æquitas, vt per Paris. *cons. 87. n. 40. vol. 2.* Curt. iun. *cons. 133. n. 7. & cons. 44. n. 7. & consil. 72. n. 5. vers. non obstat,* quos refert Cened. *d. sing. 31. n. 4. in princip.* 9

Quintò amplia quòd non repetit qualitates præcedentes, quando non est personarum, & rerum identitas, vt per Ruin *cons. 104. n. 21. vol. 1.* Curt. iun. *cons. 44. n. 6. & cons. 102. n. 4* Anchar. *Reg. 1. q. 53. n. 2. & 3. in 2. parte, fol. 276.* 10

Hæc dictio pluries repetita ostendit diuersitatem capitulorum, inter quæ ponitur, vt post Gemin. & Boër. scripsit Rebuff. *in d. l. Labeo, §. item si dominus, col. 3. vers. & hac dictio.* Honded. *cons. 69. n. 14. vol. 2.* 11

Si autem plura sint legata facta in aliqua dispositione, cum hac dictione, nunquid conditio in vno 12

legato

legato apposita, virtute huius dictionis, censeatur etiam in aliis legatis repetita? Vide Bened. Capra *cons.*60.incip.*Circa quod num.*1. Petr. Ioan. Anchar. *suarum quaestion.famil.lib.*1.*q.*53. Curt.Iun.*cons.*102. *n.*4.Rendin.*in promptuar. recept.sentent.tom.*1.*tit.*27. *num.*4.

13 Dictio haec, & copula *Et*, aequiparantur in repetitione legatorum, & conditionum: ita Alex. *d.cons.* 138.*n.*6.*vers.eo modo,lib.*6. Gam.*Lusit.dec.*206.*n.*15. Card.Tusch.*d.concl.*303.*n.*3.

14 Apud Grammaticos *Item* idem importat, quòd *Similiter*. Cic. 5. *Verr.* Literae istae mittuntur à patre vehementes, ab amicis item. Idem. 2.*de Diuinat.* Solis defectiones, item Lunae praedicuntur. Idem *in Brut.* Romulus augur, cum fratre item augere.

Cum negatione saepè in extremam conicitur clausulam, vt res, quae conferuntur, diuersas esse appareat. Cic.*in orat.* Nam omnium magnarum artium sicut arborum altitudines delectant, radices, stirpésque non item. Idem *Attic. lib.* 1. Spectaculum tibi vni iucundum, caeteris non item.

Dictio CLXXXVI.
Iterum.

1 *Repetitiua eiusdem actus pro vna vice tantùm est dict.* Iterum.
2 *Repetitiua aliquando non est dict.* Iterum.
3 *Restorationem actus quando denotet dict.* Iterum *ostenditur.*
4 Iterum *nonnunquam sumitur, id est.* Diuersum.
5 Iterum *pro* Secundo *eleganter ponitur.*
6 Iterum *adsciscit* Semel, Tertium, *vel* Tertiò, *vt* num.7.
8 Iterum *quandoque additur dict.* Saepiùs.

1 EST repetitiua eiusdem actus pro vna vice tantùm, vt *in l. fideicommissa. §. si quis alicui decem, circa finem*, vbi Bart.& Bald. *ff.de leg.*3.*leg.fin. & ibi* gloss.*verb.quamuis,ad finem,ff.de bonis auct.Iud.possid.c.olim, in princ.* vbi Zabarel. *notab.*1. *de rescript.* Fulgos.*cons.*154.Gom.*in §.rursus,num.*9.& Ias.*in §. Praetor ait,num.*19.*Instit.de act.* Boer.*decis.*31.*n.*14. Cened.*post lib.practic.& canonic.q.singul.*57.*num.*1. Vulpell.*de praepos.& aduerb.signif.sub dict.item,vers. item,pag.*56.

2 Interdum non est repetitiua, vt *in l.filio, quem pater, vers. iterum arrogauerit, ff. de adopt.* vbi notant Bart.& Ias.*num.* 21. quos refert Cened. *d. sing.*57. *num.*4.*in princ.* Strictè capta accipitur pro secunda vice, vt per Bredetod. *de appell.p.*1.*cap.*124.*vers.ab eadem persona* Vulpell. *citato loco, pag.*56. vbi subit, quòd large capta etiam pro secunda vice accipitur, quoties opus fuerit; si à lege profertur, quando

3 iteratio non tendit in grauamen alterius. Verùm vt resolutio clarior appareat, sciendum est, quòd quando haec dictio profertur ab homine, denotat reiterationem eiusdem actus pro vna vice tantùm. Sic procedunt Iura suprà citata in principio huius dictionis; quando verò profertur à lege, quia lex debet poni, ita vt lites dirimat, tunc ista dictio denotat, & dimittit reiterationem actus pro pluribus vicibus. Ita procedit *l.velnis, ad finem, ff.de edendo.* Quam dictionem tradunt Bald. *in leg.*1. *vers.quarto quaero,C.de his,quae poena nomine.*Ias.*in d.§.Praetor ait, num.*10.Gom.*in §.sic,itaque, num.*9. *vers. & ideò pro vera resolutione Instit. de action.* vbi alios in id citat,

ad pluraque infert; & signanter, quòd si datur potestas, & facultas arbitrio ab homine prorogandi semel, & iterum, non intelligitur nisi pro duabus vicibus. Alex.*in l.quae bona,§.fin.in princip. & in l. si finita, in prin.c,num.*4.*ff.de damno infecto.* Si verò datur facultas à lege, vel statuto, tunc actus fieri debet toties, quoties opus fuerit. Alex.*cons.*70.*vol.*2.cum alijs adductis per Gom.*d.n.*9.

4 Nonnunquam *Iterum* sumitur, id est, *Diuersum l.receptitia,vers.& liceat,*& ibi gloss.*verb.iterum,ff.de constit.pecunia.*

5 Apud Grammaticos, & bonos linguae Latinae Auctores, *Iterum* pro *Secundò* eleganter ponitur. Cic. *Attic.lib.*4. Flaminius Consul iterum. Idem *pro Sext.* Saturninus iterum Tribunus. Idem *in Brut.* Liuianae fabulae vix dignae, quae iterum legantur.

Aliàs adsciscit *Semel*. Cic. 5.*Verr.* Duobus pretiis vnum & idem frumentum vendidisti, semel ciuitatibus; iterum populo Romano. Idem *pro De.* Audierat ex illo se a me bis salutem accepisse, semel separatim, iterum cum vniuersis Idem *in Brut.* Antistius, & Piso saepe dicebant, minùs saepe Pomponius, raro Carbo, semel, aut iterum Philippus.

6 Assumit autem *Tertium*, vel *tertiò*. Cic. *lib.*1. *de Inuent.* Primum quidem decipi incommodum est, iterum stultum, tertium turpe Idem *pro Roscio.* Iterum, ac tertiù nominaui Idem *pro Deiot.* Ille iterum ille tertio actionibus factis pecuniam dedit.

7 Nonnunquam ei additur *Saepiùs*. Cic. *Attic. lib.* 13.*epist.*42. Vt te experiatur, iterum, ac saepiùs rogat Idem *per Fons.* Semel, atque iterum, ac saepiùs. Idem *pro lege Manilia*: Testis iterum, ac saepiùs Italia, quae, &c.

Dictio CLXXXVII.
Iuxta.

1 *Significationes plures habet dict.* Iuxta, *secundum subiectam materiam.*
2 Propè *importat dict.* Iuxta.
3 *Propinquitatem, & vicinitatem significat dict.* Iuxta.
4 *Vicinitas, quam importat dict.* Iuxta, *debet intelligi cum liqua distantia.*
5 *Vicinitatem per decem pedes importa dict.* Iuxta.
6 Secundum *nonnunquam importat dict.* Iuxta.
7 *Similitudinariè stat dict.* Iuxta, *quando ponitur pro* Secundum.
8 *Demonstratiuè, & causatiuè potius, quam conditionaliter, & restrictiuè stat dict.* Iuxta.
9 *Relatiua in omnibus ad relatum est dict.* Iuxta, *quando accipitur* Secundùm.
10 *Causatiuè, seu conditionaliter, an & quando stet dict.* Iuxta *ostenditur, &* n.11.& 12.
13 *Causaliter intelligitur stare d.* Iuxta, *in priuilegiis.*
14 *Conditionaliter intelligitur stare dict.* Iuxta, *in rescriptis Iustitiae.*
15 *Limitatiuè stat dict.* Iuxta, *relata ad facultatem alicui datam.*
16 *Perfectio anni vt non requiratur, operatur dict.* Iuxta.

1 CVm plures habeat significatus haec dictio, secundum subiectam materiam, vt aduertunt Socin.*cons.*201.*in princip.vers.accedat etiam,lib.*2.& Cardin.Tusch.*pract.conclus.tom.*2.*lit.D, concl.*304. *num.*6.ideò sigillatim quidquid de ea dicendum occurrit, explicabo.

2 Primò importat idem quod *Prope*. Cic. Sepultus est iuxta viam Appiam ad quintum lapidem, *leg. qui ades, ff. de incend. cap. soluta. §. hoc autem, de maiorit. & obed.* Alex. *cons.* 120. incip. *Omissis argumentis, num.* 6. *vers. nam dicitur, lib.* 2. *& cons.* 44. *num.* 2. *vol.* 6. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de lect. §. statuit, in verb. iuxta, pag.* 143. Intrigl. *Sicilia decis.* 36. *n.* 16. Card. Tusch. *d. concl.* 304. *num.* 7. Cened. *post libr. practic. & canon. q. sing.* 32. *num.* 1.

3 Et tunc significat propinquitatem, & vicinitatem vt *in l. quidam Hiberius*, vbi Bart. *ff. de seruit. vrbanor. prædior.* Bald. *in l.* 1. *num.* 2. *C. de Episcopis, & Cleric.* Bero. *cons.* 144. *num.* 16. *vol.* 3. Felin. *in cap. quia indicante, col. fin. de præscript.* Cosm. *citato loco.* Surd. *cons.* 429. *num.* 52. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Item, vers. iuxta, pag.* 59. 4 Quæquidem vicinitas debet intelligi cum aliqua distantia. Bald. *in l.* 1. *C. de sacros. Eccles.* Grat. *cons.* 112. *num.* 22. *lib.* 1. Paris. *cons.* 68. *num.* 58. *vol.* 2. vbi ait, quòd ista dictio verificatur, nedum in contiguis, sed etiam in aliquantulum distantibus. Alex. *cons.* 120. *num.* 6. *vol.* 2. vbi dicit denotare propinquitatem per vnum, vel duos pedes. 5 Denique denotare vicinitatem per decem pedes prope, tenent Bart. *in leg. decernimus, C. de aquæductu lib.* 10 Fel. *in c. dex parte, de rescript.* Franc. Marc. *decis.* 644. *p.* 2. Petr. Enriq. *respons. opusc.* 2. *sub hac dict.*

6 Secundò ponitur quandoque per dict. *Secundum* vt per Abb. *in cap. Abbate. num.* 20. *de verbor. signific.* Cosm. *d. verb. iuxta, pag.* 143. *& in tit. de pacif. possess. in fin. princip. in verb. iuxta, pag.* 70. vbi dicit, quòd ista dictio *iuxta, & secundum*, æquipollent. Alber. *in dict. Iuxta*, Bart. *in extrauag. ad reprimendum, §. provt, num.* 2. *& in l. edita, num.* 28. *C. de edendo.* Rim. iun. *com.* 118. *n.* 1. *vol.* 1. Cened. *d. singul.* 22. *n.* 3.

7 Et tunc stat similitudinariè, vt dict. *Sicut, tanquam, ad instar, &c.* sic *in l. leges vt generales, Cod. de legib. & in l.* 1. *C. de his qui parentes, vel lib. occid.* notant *verb. Iuxta*, Menochius *consil.* 482. *sub num.* 33. Gloerr. *respons.* 1. *part.* 3. *num.* 128. Bero. *consil.* 38. *num.* 3. *vol.* 1. 8 Et sic in dubio censetur potiùs stare demonstratiuè, & causatiuè, quam conditionaliter, & restrictiuè, vt per Dec. *in cap. quoniam Abbas, n.* 14. *vers. & in dubio, de offic. deleg.* Roman. *cons.* 336. incip. *Circa propositam, n.* 2. Paris. *cons.* 4. *n.* 336. *lib.* 4. Curt. iun. *cons.* 97. *n.* 3. Rot. *decis.* 47. *n.* 7. *p.* 2. *diuers.* Matien. *l.* 2. *glos.* 9. *n.* 12. *tit.* 4. *lib.* 6. *noua Recop.* [Rota apud Paul. de Rub. *decis.* 107. *n.* 4. *&* 5. *tom.* 2. *diuers. p.* 6. *recent.* vbi quod potius censetur stare demonstratiuè, quam restrictiuè, & *n.* 7. quòd tunc stat causatiuè, non ante relatiuè, & restrictiuè quando non constat de relato.

9 Est etiam in hoc sensu relatiua in omnibus ad relatum, vt *in cap. Abbate, §. præterea*, vbi glos. *de verb. signif.* tradunt Alex. *cons.* 81. *num.* 6. *lib.* 6. Intrigl. *Sicilia decis.* 36. *num.* 15. Galganet. *de condit. & demonstr. part.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 13. Et fuit dictum *in Romana pecuniarum* 2. *Maij* 1614. *coram Vbaldo.* impressa, per Farinac. *decis.* 586. *num.* 2. *part.* 1. *recent.* D. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 40. *num.* 219. Card. Tusch. *dict. concl.* 304. *num.* 3. Rot. *decis.* 40. *p.* 2. *diuers.* vbi tantùm fuit adeo esse relatiuam, vt si constet de relato, nihil disponat vltra contenta in relato, vbi *num.* 7. subdit, quòd si referens plus disponeret, quàm relatum, quandocunque de relato constaret, referens non attenditur, sed relatum. Decian. *cons.* 21. *num.* 37. item *lib.* 2. vbi ait, quòd promittens iuxta formam instrumenti de tali tempore, cum sint verba relatiua, si ex instrumento nihil apparet, non tenetur, quia falsa causa non nocet. Alex. *cons.* 9. incip. *Ponderatis n.* 12. *lib.* 5. vbi ait, quòd inuestitura facta masculo, & fœminæ iuxta formam antiquarum inuestiturarum, si ex inuestituris antiquis constet quòd fœminæ sunt exclusæ, erunt etiam exclusæ ex noua inuestitura habente relationem ad antiquas.

10 An autem, & quando hæc dictio stet causatiuè, quando conditionaliter, non bene constat inter Doctores. Alex. enim *d. cons.* 9. *num.* 12. tenet, stare causatiuè, dum ait, quod frater faciens se inuestiri de certo feudo pro se & fratribus, & sororibus, iuxta tenorem aliarum inuestiturarum antiquarum, censetur per errorem fecisse, quia præsumitur credidisse inuestituras ita loqui, & si contrarium loquantur, non sibi preiudicanit. Cuius dictum notabile dicit Curt. iun. *cons.* 92. *n.* 10.

11 Sed Castr. *cons.* 17. incip. *In causa decimali, in princ. & in fine lib.* 2. ait, quòd si fiat concessio inuestituræ de omnibus de quibus maiores sui fuerunt inuestiti iuxta prædecessorum suorum inuestitura, dictio *iuxta* stat conditionaliter, & si non constat de antiquis inuestituris nihil est concessum, subditque, id restringi, quando concessio, seu inuestitura est certa, vt quia conceduntur certa bona expressa; ita quòd non remanet aliqua incertitudo, *licèt* adiiciatur iuxta formam antiquarum inuestiturarum, aut secundum, vel provt sui antecessores possederunt, quia tunc non facit conditionem, sed modum, videlicet quia sic sui antecessores vsi sunt. Inferens idem esse dicendum, quando quis condemnatur, vel se obligat ad soluendum singulis annis vnum par caponum, provt eius antecessores soluere consueuerunt, quia exponitur, provt sic sui antecessores soluere consueuerunt, nisi ex aduerso probaretur, quòd soluere non consueuerunt, quia si falsa est causa, tunc non valeret concessio. Vnde Matiens. *d. l.* 2. *gloss.* 3. *n.* 13. tradit, quod quoties lex vel priuilegium non disponit quid certum, sed se refert ad legem, seu priuilegium, tunc hæc dictio ponitur conditionaliter, ita vt donec constet de re, ad quam refertur, non valeat dispositio.

12 Declarat tamen Grammat. *decis.* 59. *num.* 14. tres casus distinguens. Primum quando dispositio est certa, & non apparet id ad quod fit relatio, & valet, quia quando hæc dictio profertur pro certo, stat causatiuè, non autem conditionaliter, Dec. *cons.* 196. *col.* 2. Aretin. *cons.* 76. *col.* 3. Bellon. *cons.* 36. *num.* 11. quos refert Cened. *d. singul.* 32. *num.* 4. *in princ.* Secundum quando dispositio est incerta, & non apparet id ad quod fit relatio, & non valet, ex adductis per Grat. *cons.* 105. *n.* 2. *vol.* 2. & Ruin. *cons.* 15. *n.* 11. *lib.* 1. Socin. iun. *cons.* 122. *num.* 34. *lib.* 3. Rot. *decis.* 40. *sub n.* 4. *&* 5. Tertium quando dispositio relata apparet magis stricta, & fit restrictio. Quartum addit Card. Tusch. *d. concl.* 304. *n.* 15. post Castr. *cons.* 17. *in fine lib.* 2. quando dispositio est certa; sed constat quòd relatum est contrarium, quia ex aduerso est probatum contrarium, & tunc facerent verba rationem conditionalem.

13 Tertiò in priuilegiis intelligitur stare causaliter. Roman. *cons.* 336. *num.* 3. In rescriptis verò Iustitiæ conditionaliter veluti si dicatur, exequutioni mandes talem sententiam iuxta eius seriem, quia intelligitur si ex eius serie liquere poterit. Ita Roman. *cons.* 366. *num.* 7. vbi Apostill. *in verb. conditionaliter*, Grammat. *d. decis.* 59. *n.* 14. Curt. iun. *cons.* 96. *num.* 3. Ioan. Bapt. Ferret. *cons.* 86. *num.* 5. Cardin. Tusch. *dict. concl.* 304. *n.* 17. quicquid dicant Riminald. *in l. edita, col. pen. vers. & ideo, C. de edendo.* & Bellon. *cons.* 36. *à num.* 11. quos refert Cened. *d. singul.* 32. *num.* 4. *post princ.*

Quartò

Quartò relata ad facultatem alicui datam stat limitatiuè, vt fuit dictum *in Romana pecuniaria 18. Iuny 1607. coram Penia.* [Et stat restrictiuè. Peregr. *conf. 5. n. 104. vol. 1.*]

Quintò operatur vt non requiratur anni perfectio, sed sufficiat inchoasse, ex adductis per Surd. *decis. 178. num. 8.*

DICTIO CLXXXVIII.
Legitimè.

1 *Factum, & modum concernit dictio* Legitimè.
2 *Factum* legitimè, *censetur factum ordine iuris seruato.*
3 *Citatus vt* legitimè *compareat, intelligitur per se, vel per procuratorem.*
4 *Citatus ad comparendum legitimè in loco, ad quem prohibetur accessus citato, non tenetur comparere, nec mittere procuratorem.*
5 *Probationi, vel ostensioni adiecta dict.* Legitimè, *importat plenam, & veram probationem, non autem priuilegiatam.*

1 Concernit factum & modum: factum scilicet fuisse legitimum, & legitimo modo processisse, vt per Io. Menoch. & And. *in reg. factum legitimè, de reg. iuris, lib. 6.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 8. glos. 6. & claus. 35. glos. 12. n. 2.*

2 *Legitimè factum*, censetur factum ordine Iuris seruato, glos. & Abb. *in cap. consanguinei, de re iud.* Bertazol. *d. glos. 6.* Seraphin. *decis. 290. n. 2. & decis. 433. num. 6.*

3 Vnde citatus vt legitimè compareat, intelligitur per se, vel per procuratorem. Ita Bald. *cons. 149. incip. Statuto, circa med. vers. in contrarium, lib. 5.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 3. lit. D, conclus. 305. num. 1.* vbi *num. 2.* cum eod. Baldo citato

4 loco restringit, nisi hæc dictio annexum haberet locum prohibitum, quia citatus ad comparendum legitimè in loco ad quem prohibetur accessus citato, non tenetur comparere, neque mittere procuratorem, ex quo ratione loci prohibiti hæc dictio non attenditur.

5 Adiecta hæc dictio probationi, vel ostensioni portat plenam & veram probationem, non autem priuilegiatam, vt per iuramentum, ita Ias. *in l. si quando, col. 2. n. 9. & seq. C. vnde vi*, quem refert Card. Tusch. *d. concl. 305. n. 3.* vbi *n. 4.* cum Alex. *cons. 119. num. 9. lib. 2.* extendit in tantum, vt etiamsi concurrat semiplena probatio, cum iuramento, non erit legitima probatio.

DICTIO CLXXXIX.
Lego.

1 *Institutionem hæredis inducit verbum* Lego, *adiectum vniuersitati bonorum.*
2 *Legatum, & non institutio intelligitur, quando verb.* Lego *adiicitur certæ quantitati, vel summæ.*
3 *Legata, fideicommissa, & cæteras omnes species relictorum comprehendit verbum* Lego, *in genere sumptum.*
4 *Fideicommissum vniuersale importat verbum* Lego *tanquam obliquum adiectum hæreditati, siue sit hæres institutus, siue non.*

1 Verbum hoc adiectum vniuersitati bonorum inducit hæredis institutionem, vt per Menoch. *cons. 86. n. 78.* Azeued. *ad l. 1. n. 167. tit. 4. lib. 5. nouæ Recopilat.* Ceual. *comm. contra comm. q. 114.*

2 Quando verò adiicitur certæ quantitati, vel summæ, intelligitur legatum, & non institutio, iuxta resoluta per Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 141. n. 34.* & per Brunor. à Sole *in locis commun. lit. V, n. 46.*

3 In genere tamen sumptum amplam retinet significationem, & comprehendit legata, fideicommissa, & cæteras omnes species relictorum, *l. fideicom. 85. l. vxorem, 39. §. legauerat. ff. de leg. 3. l. agnus, 39. ff. de vsur. l. filium, §. si legata, iuncta l. 1. ff. de legatis præstand.* notat Pichard. *ad princ. Instit. de fideicomm. hæred. n. 5.*

4 Et quòd hoc verbum tanquam obliquum adiectum hæreditati importet fideicommissum vniuersale, siue alius sit hæres institutus, siue non, ex Crass. *de success. §. institutio, q. 15. n. 2. & 3. & §. substitutio, q. 5. n. 23.* resoluit Monet. *de commut. vlt. volunt. c. 9. num. 20.*

DICTIO CXC.
Liberè.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Actum quod quis facere possit sua sponte, & sine alterius licentia operatur dictio* Liberè.
3 Liberè, *intelligitur sine impedimento, contradictione onere, grauamine, vel obstaculo.*
4 Liberè aliquid habens, *illud ab omni onere exemptum dicitur habere.*
5 *Venditionem immunem ab omni alia obligatione, ac proinde à pacto redimendi, importat dict.* Liberè.
6 Liberè *id fieri dicitur, quod quis sine aliqua obligatione, sed sua absoluta voluntate, alio non requisito, facere potest.*
7 *Fundus quod non est obnoxius seruituti, denotat dict.* Liberè.
8 Liberè *idem importat, quod non obstante contradictione.*
9 *Electionem, seu consilium alterius qui expectare non debet, dicitur* liberè *facere.*
10 Liberè *idem significat quod arbitrio suo.*
11 *Substitutio facta* liberè, *importat integraliter, & sine diminutione.*
12 *Liberè operatur ab omni necessitatis obseruantia, & solemnitate abstractum.*
13 *Facultas alicui concessa de conferenda re aliqua cum dict.* Liberè, *non restringitur ad certum genus personarum.*
14 *Vxor si relinquatur vsufructuaria* liberè, *habebit plenum vsumfructum.*
15 *Liberationem totalem denotat dictio* liberè.
16 *Obligationem omnem excludit dictio* Liberè.
17 Liberè *in venditione operatur respectu translationis dominij pretio soluto.*
18 *Restitui si petatur* liberè, *dicitur intentatum petitorium.*
19 *Fideicommissarius vt possit apprehendere rem absque consensu hæredis, operatur dictio* Liberè.
20 *Potestatem liberam & absolutam, & nulli legi suppositam importat dict.* Liberè.
21 Facultas libera *si data sit, non ex hoc videtur Iuris communis sublata dispositio.*

GGg 2 22 *Testari*

22 *Testari prohibito si libera conceditur testandi facultas intelligitur Iuris forma seruata.*

23 *Exceptionem prouenientem ex natura actus, & subiecta materia, excludit dictio* Liberè.

1 DE vi, & effectibus huius dict. vide Alber. *in suo diction. verbor. Libere.* Rebuff. *in concord. rubr. de collat. § præfatique, verb. Liberè, pag. mihi, 308.* Bartholom. Peret. *ad extrauag. ambitiosæ, de reb. Ecclesiæ non alienan. verb. Illis exceptis, num. 16. & 17.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 30. gl. 10. n. 1.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag. 56.* Cald. Pereira *de renou. emphyt. q. 8. num. 10. cum seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 53. num. 2. & 3. & gloss. 43. n. 11. & 17. & gloss. 46. n. 1. & 3. & gloss. 53.* Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. singul. 58.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 306.* [Farin. *cons. 8. n. 10. & cons. 119. n. 14.*]

2 Denotat hæc dictio, quòd actum quis facere possit sua sponte, & sine alterius licentia, & auctoritate. Ita Panorm. *in cap. si pro debilitate, num. 5.* & ibi Dec. *num. 45. & 46. de offic. deleg. cap. 2. de locato, cap. statuimus, de regularib. cap. cùm plures,* vbi gloss. *verb. Liberè, de offic. deleg. lib. 6. cap. 1. de cens. eod. lib. Clement. dudum, §. si verò,* vbi gloss. *verb. liberè, de sepult.* & ibi Immol. *num. 3.* Alex. *cons. 80. num. 10. vol. 1. & cons. 14. num. 3. vol. 2.* Dec. *cons. 360. num. 5.* Andr. ab Ezea *in cap. 1. num. 422. cum seq. de constit.* Aret. *cons. 76. num. 5.* Gozad. *cons. 58. num. 2. & cons. 91. num. 9.* Curt. Iun. *cons. 2. num. 3.* Rimin. *in princip. Instit. de donat. num. 515.* Plot. *de in litem iurando, §. 2. num. 28.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 135. C. de reuoc. donat.* Rebuff. *d. verb. Liberè, vers. septimò, pag. mihi 620.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæst. 7. num. 34. & cons. 121. num. 66. & cons. 191. num. 9.* Alciat. *cons. 212. num 4.* Cosm. *in pragm. sanct. tit. de elect. §. quòd si, in verb. liberè, fol. 34. col. 1.* Mandos. *regul. de Infirmis, quæst. 15. num. 3.* Anchar. Regien. *quæst. 40. num. 5. & 6. part. 2. fol. 244.* Brunor. à Sole *in locis commun. verb. Liberè.* Roland. *cons. 42. num. 19. lib. 1.* vbi ait, quod importat sine licentia, sine consensu, vel auctoritate alterius, & sine aliqua requisitione. Surd. *cons. 313. num. 96.* Flamin. *de resign. lib. 7. quæst. 5. n. 8.* Cald. Pereira *de empt. & vend. cap. 20. num. 9.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl. 45. num. 12. cum seqq. & gloss. 48. num. 3. & gloss. 53. num. 3.* Card. Tusch. *d. conclus. 306. num. 10.* Cened. *d. singul. 58. n. 1.* Moner. *de commut. vlt. vol. c. 7. n. 144. & c. 8. n. 137.* [Peregr. *cons. 97. n. 81. vol. 4.*]

3 Item, *Liberè* intelligitur sine impedimento, contradictione, onere, grauamine, vel obstaculo, aut vlla diminutione, vt in *clem. fin. de ætat. & qualitat. & in cap. 1. in princip. verb. liberè, de reg. Iuris, lib. 6. & in cap. cùm Episcopus, verb. Liberè, de offic. Ord. eod. lib.* Notant gloss. *verb. Liberè, in d. Clement. dudum.* Alex. *consil. 214. num. 4 vol. 6.* Curt. iun. *cons. 1. num. 3.* Dec. *consil. 460. num. 50.* Socin. sen. *consil. 13. in fine, lib. 1.* Socin. iun. *consil. 72. num. 7. lib. 2.* Ruin. *consil. 1. num. 21. vol. 1.* Alex. *cons. 214. num. 4. vol. 6.* Roland. *cons. 42. num. 18.* Nat. *cons. 530. num. 10. vol. 3.* Paris. *consil. 81. num. 5. lib. 3.* Gozad. *consil. 47. num 9. & cons. 91. num. 7. & cons. 38. num. 2.* Rip. *de remed. ad conseruand. vbert. num. 243.* Alciat. *resp. 603. num. 3.* Durant. *de arte testandi, tit. de substit. n. 32.* Vincent. Caroc. *decis. sen cons. 80. num. 38.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, num. 134.* Cosm. *d. verb. Liberè, pag. 104.* Menoch. *remed. 2. adipisc. num. 52. & cons. 10. num. 10.* Vulpell. *citato loco.* Corn. *cons. 267. num. 15. lib. 4.* vbi loquitur in libero vsufructu. Decian. *consil. 41. num. 14. lib. 2.* Surd. *decis. 165. num. 3. & decis. 272. num. 14.* Petr. Henriq. *resp. opusc. 1. sub hac dict.* Cald. Pereira *de renou. emphyt. q. 8. n. 12.* Valasc. *consult. 123. n. 9.* Franc. Leo *in thes. fori Ecclesiastici, p. 2. c. 16. num. 56. & p. 4. c. 1. n. 24.* vbi ait, quod in contractu emphyteutico tribuit absolutam auctoritatem, omnémque contradictionem, & impedimentum remouet, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 33. n. 18.* Mart. *de Iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 20. n. 9.* Ludou. Rodolphin *post tract. de absoluta Principis potest, vero vnic. num. 55.* Card. Tusch. *d. concl. 306. n. 9.* Nicol. Garz. *de benef. p. 2. cap. 5. n. 376.* Steph. Grat. *discept. forens. cap. 919. n. 13. & 20.* Et fuit dictum *in Casertana pensionis 29. Maij 1596. coram Card. Pamphilio.* [Rot. *decis. 167. n. 27. p. 2. recent.*]

4 Vnde qui liberè aliquid habet, illud ab omni onere exemptum dicitur habere, gloss. *verb. liberè, in d. Clem. dudum.* Menoch. *cons. 1042. num. 10.* Sic de testatore relinquente aliquid liberè, quod ab omni onere fideicommissi censetur eximere, voluit Menoch. *cons. 640. num. 2. & 3.* qui testatur idem sentire Ruin. *cons. 151. num. 10. vol. 1.*

5 Ita etiam in venditione apposita hæc dictio *Liberè*, importat venditionem immunem ab omni alia obligatione, & per consequens à pacto redimendi. Paris. *consil. 45. num. 14. lib. 4.* Menoch. *cons. 10. num. 10.* Honded. *cons. 51. num. 51. & seqq. lib. 1.* Et fuit dictum in *Romana domus, 20. Februarij 1615. coram Vbaldo*, impressa per Farin. *decis. 669. n. 2. p. 1 recent.*

6 Item *liberè* id fieri dicitur quod quis sine aliqua obligatione, sed sua absoluta voluntate, alio non requisito, facere potest, vt per Aret. *cons. 26. num. 30.* Socin. *cons. 13. in fine, vol. 1. & cons. 170. col. 5. vol. 2.* Dec. *355. num. 4. & cons. 260. num. 5.* Paris. *cons. 26. num. 26. vol. 4.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 7. num. 33. cum seqq.*

7 Item *liberè* donotat, quòd non est fundus obnoxius seruituti, vel alteri obligationi Rimin. *in princip. Instit. de donat. num. 548. fol. 206.* Cened. *d. sing. 58. num. 4.*

8 Item *liberè* idem importat, quòd non obstante contradictione Roland. *cons. 42. num. 17.* Æmil. *cons. 6. in princ.* Socin. Iun. *cons. 1. num. 13. vol. 4.* Menoch. *cons. 10. n. 10.* Brunor. à Sole *q. 39. dub. 1.* quos refert Cened. *d. sing. 8. n. 8.*

9 Item *liberè* facere dicitur, qui alterius electionem, vel consilium expectare non debet. Verall. *decis. 297. n. 6. p. 1.*

10 Item *liberè* significat idem, quod arbitrio suo. Alciat. *cons. 212. n. 4.* Cened. *d. sing. 18. n. 4.*

11 Item substitutio facta *liberè* importat integraliter & sine diminutione, & quòd mortuo filio, cui substituitur in pupillari substitutio sit pupillaris, & excludat matrem. Anton. de Burr. *cons. 53. n. 1. in fine,* Card. Tusch. *d. concl. 306. n. 8.*

12 Item *liberè* operatur ab omni necessitatis obseruantia, & solemnitate abstractum. Bald. *in cap. quia in Ecclesiarum, col. 2. num. 4. vers. ibi, liberam. de constit.* Marc. Anton. de Amatis *Marchiæ decis. 53. n. 3. 4. & 5.*

13 Item hæc dictio adiecta in facultate alicui concessa de conferenda aliqua re importat, vt facultas illa non restringatur ad certum genus personarum, vt fuit dictum *in Vallisoletana præeminentiarum, 24. Nouembris 1603. coram Card. Pamphilio.*

14 Item si per verbum *liberè* vxor relinquatur vsufructuaria liberè, habebit plenum vsumfructum, cùm tamen aliàs habebat sola alimenta, vt per Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap. 2. n. 50.* quem refert Cened. *d. sing. 8. sub n. 1.*

15 Item *liberè* intelligitur quoad omnia, & sic totalem liberationem denotat. Ita Crauet. *cons. 122. num. 5.*

num. 5. Alex. *cons.* 96. *col.* 1. *lib.* 6. Apostill. ad Butr. *cons.* 53. *in vers. liberè.* Roland. à Valle *cons.* 42. *n.* 20. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 306. *num.* 11. totalitatémque importat. Menoch. *cons.* 1. *n.* 13. & *cons.* 633. *num.* 14.

16 Idem excludit omnem obligationem, vt *in l. non dubito, §. liberè autem, ff. de captiuis, & post lim. reuers. c.* 2. *de arbitr. lib.* 5. *cap. licèt, de sepult. eod. lib.* Valasc. *consult.* 123. *n.* 8.

17 In venditione operatur respectu translationis dominij pretio soluto, vt per Seraphin. *decis.* 663. *num.* 5.

18 Si petatur *liberè restitui*, dicitur intentatum petitorium, quia ista dictio est huius naturæ, vt per eam illud intentatum censeatur. Menoch. *de recuper. possess. in præfat. num.* 15. quem refert Cened. *d. sing.* 58. *num.* 6.

19 Operatur, vt eius virtute fidei commissarius possit apprehendere rem absque consensu hæredis, vt per Anchar. Regien. *q.* 40. *num.* 56. *fol.* 244. quem citat Cened. *d. sing.* 58. *n.* 2.

20 Et licèt *liberè* importet liberam, & absolutam potestatem nulli legi suppositam, secundùm Caroc. *decis. sen ensu* 80. *num.* 38. Sociu. *cons.* 170. *n.* 8. *lib.* 2. & Roland. *cons.* 42. *n.* 17. *lib.* 1. tamen requirit Iuris ordinem, iuxta resoluta per Hippol. *cons.* 49. *n.* 48. *vol.* 1. recipitque restrictionem à Iure, secundùm determinationem aliarum legum Alex. *cons.* 80. *num.* 1. *lib.* 1. Card. Tusch. *concl.* 306. *n.* 14.

21 Vnde si libera facultas data sit, non ex hoc videtur Iuris communis sublata dispositio, quia etiam tunc procedere debent iuxta Iuris dispositionem vt per Rebuff. *d. verb. liberè, & vers. & an verbum.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 7. *n.* 36. & 37.

22 Sic etiam, si testari prohibito libera concedatur testandi facultas, intelligitur Iuris forma seruata, vt *in l. si quando, C. de inoffic. testam.* Vulpell. *d. loco, n.* 2. Menoch. *d. q.* 7. *n.* 39.

23 Non excludit tamen hæc dictio exceptionem prouenientem ex natura actus, & subiecta materia, per Farinac. *in praxi crim. p.* 1. *lib.* 1. *tit.* 3. *q.* 24. *n.* 82. Card. Seraphin. *decis.* 516. *n.* 4. & *decis.* 576. *num.* 4. Cened. *d. sing.* 58. *n.* 5.

Dictio CXCI.

Licèt.

1 *Dict.* Licèt, *sæpissimè absolutè ponitur.*
2 *Dict.* Licèt, *pro* Etiamsi *nonnunquam vsurpatur.*
3 *Infinito modo iuncta dict.* Licèt, *vsurpatur pro* Possumus.
4 *Doctores referuntur de vi & effectibus verbi* Licèt *agentes.*
5 *Libertatem, & arbitrium denotat verbum* Licèt, *non obligationem, & præcisam necessitatem.*
6 *Arbitrij liberam, & absolutam potestatem tribuit verbum* Licet.
7 *Taxatiuum non est verbum* Licet, *nec excludit alia.*
8 *Clausula* Liceat tibi propria auctoritate, &c. *intelligitur, volente ipso impetrante, & non illo inuito.*

1 Dictio *Licèt*, sæpissimè absolutè ponitur, & seruit concessioni Cic. *Attic. lib.* 14. *epist.* 4. Sed omnia licèt concurrant, Idus Martiæ consolantur Idem *de Amicit.* Quantumuis licèt excellas. Idem *Attic. lib.* 2. *epist.* 24. Proinde isti faciant licet, quos volent. Sæpe in hunc sensum adiicitur *per me, per te per illum*, & alia huiusmodi. Terent. *Adelph.* Sinas hunc facere dum per ætatem licet.

2 Nonnunquam pro *etiamsi* videtur vsurpari. Cic. *pro Sext.* Licet omnes in me terrores impendeant subitò. Idem *post red. in Sen.* Licet corpus abesset meum, dignitas iam in patriam reuerterat. Et tunc implicat casum dubitatiorem, sicut dictio *etiam*, vt per Natt. *in comment. de vsuris, gloss.* 15. *n.* 97. Polyd. Rip. *de nocturno tempore, c.* 78. *n.* 4.

3 Verbum *licet* infinito modo iunctum vsurpatur pro *Possumus*. Cic. 1. *Officior.* Licet ora ipsa cernere iratorum. Idem 2. *de diuinat.* Mirari licet quæ sint animaduersa à Medicis herbarum genera. At verò vbi præcedit, negatiua, veluti *Non licet*, æquipollet præcepto, & necessitatem importat, vt per Philiarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 2. *dict.* 3. Castr. *de lege pœnali, lib.* 1. *cap.* 5. *docum.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 38. *prope finem.*

4 Verbum *licet*, de cuius vi, & effectibus multa cumulant Rebuff. *in comment. ad l. licet,* 58. *vers. licet, ff. de verbor. signif. pag.* 299. & Galganet. *ad statuta Vrbis, lib.* 1. *c.* 143. *in princ.* [Hermosil. *l.* 42. *gl.* 4. *n.* 5. *tit.* 5. *p.* 5. vbi quòd est aduersatiua.]

5 Libertatem, & arbitrium denotat, non autem obligationem, & præcisam necessitatem, vt *in l. diem proferre, §. si plures, ff. de arbitr. l.* 1. *ff. de interrog. actions.* Notant Menoch. *cons.* 318. *num* 23. Ceuall. *commun. contra communes, q.* 750. *n.* 26. & *q.* 757. *n.* 61. Et ita est potestatiuum, non necessatiuum. Card. Seraphin. *decis.* 739. *n.* 3. Sicut de verbo *Licet*, quòd tribuat liberam, & absolutam arbitrij potestatem, dicit Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 7. *n.* 32.

6 Non est taxatiuum hoc verbum *Licet*, nec excludit alia, iuxta notata per Seraph. *dec.* 573. *n.* 2.

7 De clausula *Liceat tibi propria auctoritate, &c.* quòd intelligatur volente ipso impetrante, & non illo inuito, tradit Socin. sen. *cons.* 115. *sub num.* 5. *prope finem, vers. sed ad hoc respondeo lib.* 3. Et fuit dictum *in Regien. reseruationis fructuum,* 6. *Iunij* 1588. *coram Giptio.*

Dictio CXCII.

Longè.

1 Longè, *propriè idem significat quod* Procul.
2 Longè, latéque, *assumuntur ad significandam longitudinem, ac latitudinem spatij.*
3 Valdè, *aut* Multum, *interdum denotat dict.* Longè.
5 Longè *pro* Multò *sæpe vsurpatur, nec rarò cum superlatiuo iungitur.*

1 Longè propriè idem significat quod *Procul*. Cic. *lib.* 2. *epist.* Longè absum, audio serò. Idem *ad Q. Fratr. lib.* 3. Isti quàm longè sint, nescio. Idem *Attic.* Tu autem abes longe gentium. Idem 4. *Verr.* Epicrates longè mihi obuiam. Idem *de Amicit.* Vt nos longè prospicere oporteat futuros casus Reipublicæ.

2 *Longè latéque* assumuntur ad significandam longitudinem, ac latitudinem spatij, Cic. 2. *de natura Deor.* Nam Solis candor illustrior est, quàm vllus ignis, quippe qui immenso mundo tam longe, latéque colluceat. Idem *pro lege Manilia*: Ita tantum bellum, tam diuturnum, tam longe, latéque dispersum.

3 Pro *Valdè*, aut *Multum* interdum vsurpatur. Cic. 3. *Academ.* Totaque ea res longe cæteris & studiis &

August. Barbosa de Dictionib.

& actibus antecedat. Idem *pro Font.* O fortunam longè disparem M. Fonteij. Idem *pro Syl.* Et erat huic iudicio longè dissimilis illa contentio, Idem 5. *Finib.* Quàm longè, multúmque præstet mens, ac ratio.

4 Pro *Multò* sæpe vsurpatur, nec raro cum superlatiuo iungitur. Cic. *pro Planc.* Quod est longè secùs. Idem *de Orat.* Longè omnium in dicendo & grauissimo, & elegantissimo Platoni. Idem *in Brut.* Vir longè post homines natos improbissimus. Idem *pro Rosc.* Hominem longè audacissimum nuper habuimus in ciuitate.

Dictio CXCIII.

Magis.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 Magis, *pro* Plus, *à Grammaticis vsurpatur.*
3 Magis *plerumque cum* Quàm *copulatur, sæpe absolutè ponitur, aliquando cum* Minus *comparatur, interdum iteratur rei magis explicandæ gratia.*
4 *Comparatiuè quandoque stat dict.* Magis.
5 *Electiuè nonnunquam stat dict.* Magis, *quando ponitur inter incompatibilia, seu contraria, vt* num.6.
7 *Comparatiuè ponitur dict.* Magis, *quando stat inter duo compatibilia, quæ cadunt in eodem subiecto.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Rebuff. *in comment. ad l. quibus, 57. vers. & qui magis, de verbor signif, pag. mihi 295. & in auth. habita, in vers. & maximè diuinarum, C. ne filius pro patre.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 58. Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing.* 60. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap.* 91. Grat. *de diction. b. dict.* 120.

2 *Magis* pro *plus* non temere à Grammaticis vsurpatur, licet *magis* plerumque ad comparationem pertineat, & potiùs significet; *plus* verò sæpe refertur ad magnitudinem, & contrariam habet *minus*: vt Plus virium, plus iucunditatis, item plus posse, plus efficere, & alia huiusmodi, quibus locis *magis* vsurpare non licet.

3 Plerumque cum *Quàm* copulatur hæc dictio, Cic. 2. *de Orat.* Magis adeò id facilitate, quam vlla mea culpa contigit. Idem *l.* 16. Et si magis est quòd gratuler tibi, quam quod te rogem. Sæpè absolutè ponitur, sed ita vt *Quàm* fere intelligatur. Cic. *lib.* 16. *epist.* 19. Expectabo tuas literas, te ipsum multò magis. Aliquando cum *minus*, comparatur. Terrent. *Adelph.* Omnes, quibus res sunt minus secundæ, magis sunt natura quodammodo suspiciosi. *l. properandum, §. fin. C. de iudic. l. 3. §. 1. ff. de vi bonor. rap.* Interdum iteratur rei magis declarandæ gratia. Cic. *lib .. epist...* Sed mihi quotidie magis, magisque de tuis rationibus cogitandi placet. Idem 1. *Philip.* Quotidie magis, magisque perditi homines templi tectisque Vrbis minitarentur. Idem *Attic.* Quotidie magis, ac magis suspicor, te in Epirum profectum.

4 Interdum hæc dictio stat comparatiuè, *l. magis puto, ff. de rebus eorum, qui sub tutela*, gloss. *in l. si constante, §. quotiens, ff. solut. matrim. & in l. clàm possidere, §. qui ad nundinas, ff. de acquir. possess. l. 3. §. proinde, in vers. magis, ff. de minorib.*

5 Quandoque electiuè, *l. & si forte, §. hac actio, ff. si seruitus vendicetur, l.* 1. cum ibi notatis, *C. commun. diuid.* gloss. *in l. iubere, ff. de iurisd. omnium Iudicum, & in l. 2. §. 1. ff. si certum petat. l. si decem, §. cùm petitio,* vbi Ias. *num. 1. ff. de verbor. oblig.* Socin. *cons. 148. col. penult.* Ias. *in l. Stichum, qui meus erit, n. 17. ff. de leg.* 1. Paris. *cons.* 115. *num. 13. vol.* 1. vbi ait, quòd ista dictio quandoque electiuè, & quandoque comparatiue ponitur.

6 Declara, quòd quando ponitur inter incompatibilia, seu contraria, tunc necessariò stat electiuè, vt per Ias. *in d. l. iubere, num.* 15. vbi Dec. *num.* 6. & Corras. *in l. si tam angusti, num. 2. ff. de seruitutib.* quia ad positionem vnius contrarij sequitur remotio alterius, & tunc ista dictio ponitur electiue, vt declarat, Ias. *in d. l. iubere, n.* 15. vbi dicit sic poni *in l. filiofamilias*, & *ibi* gloss. *in verb. magis, in vlt. opin.* quam sequitur ibi Bart. *ff. de condit. & demonstr. & in l. 2. §. 1.* & *ibi* gl. magna *ante med. ff. de reb. credit. & in l. in commodato, §. sicut,* & *ibi* gloss. *verb. magis, ff. commodati, & in l. quæ magis, ff. finium, regundor. & in l. 1. ff. comm. diuid.* vbi etiam gloss. quæ ponit exemplum: Volo esse magis diues, quàm pauper.

7 Si verò ista dictio ponatur inter duo compatibilia, quæ cadunt in eodem subiecto, tunc ponitur comparatiue, vt declarat Ias. *in d. l. iubere, n.* 15. quo casu procedunt Iura suprà citata *in vers. interdum*, Ita distinguit Cened. *d. sing. 60. n. 1. & 2.*

Dictio CXCIV.

Magnoperè.

1 EX *Magno*, & *opere* facta hæc dictio vsurpatur pro *Multum*, aut *Valde.* Cic. *lib. 15. epist.* 14. Ego cæterarum rerum causa tibi Romam magnopere properandum censeo. Idem *pro Roscio.* Quorsum recidat responsum tuum non magnopere laboro. Idem 7. *Ver.* Quid, inquam, magnopere potuit Cleomenes facere, istius auaritia nauibus exinanitis? Idem *lib. 6. epist.* Philosophis magnopere putaui oportere.

2 Quandoq; hoc aduerbium diuiditur in ea, ex quibus constat. Cic. *Attic. lib.* 13. Magno opere accersitus. Idem *lib. 15. epist.* Magnoque opere abs te peto.

Dictio CXCV.

Malè.

1 Male sit; *vel* Dij malè faciant *male precantis erat.*
2 Male narrare, *est triste nuntium afferre.*
3 Male mulctare, *idem est quod pugnis, verberibúsque male accipere.*
4 Male accipere, *est male tractare.*
5 Male audire, & bene audire *fere ad malam, vel bonam famam pertinent.*

1 HÆc dictio ad plura deseruit, pluraque significat, secundum verba, quibus annectitur. In primis, *Male sit*, vel *Dij male faciant*, male precantis erat Cic. *Attic. lib.* 13. Malè mihi sit, si vnquam quidquam tam enitar. Idem *lib. 11. epist.* Dij isti Segulio male faciant homini nequissimo.

2 *Malè narrare*, est tristem nuncium afferre. Cic. *Attic. lib.* 16. Malè narras de illo. Cui opponitur *Narras bene.*

3 *Malè mulctare* idem est, quod pugnis, verberibusque male accipere. Cic. *in Brut.* Addebat, etiam, scriptores illos male multatos exisse cum Galba. Idem

Idem 6. *Verr.* Qui primò obsistere conarentur malè mulcati, clauis, ac fustibus repelluntur.

4 *Malè accipere* est malè tractare, & refertur tum ad verba, tum ad facta. Cic. 3. *Verr.* Male accipit verbis Rabionum. Idem 4. *Verr.* Epicrates homines multis verbis malè à se acceptos dimisit.

5 *Malè audire, & bene audire*, ferè ad malam, aut bonam famam pertinent, nam cui male dicitur, is malè audit, cui bene dicitur, is audit bene. Cic. *Attic. lib. 6.* Qui me idcirco putant bene audire velle, vt ille malè audiat. Idem 5. *Tuscul.* Surdaster erat M. Crassus, sed aliud molestius, quod male audiebat, etsi, vt mihi videbatur, iniuria.

Dictio CXCVI.

Mandare.

1 *Verbum* Mandare, *intelligi debet de coactione.*

2 Committere, *passim in iure importat verbum* Mandare.

3 Delegare *aliquando importat verbum* Mandare.

4 *Delegatam iurisdictionem quandoque non importat verbum* Mandare.

1 VErbum hoc intelligi debet de coactione, vt per Card. Seraphin. *decis.* 1212. *num.* 3. Nam positum in dispositionibus sua natura præceptiuis importat iussionem, & præceptum, iuxta text. *in cap. mandato*, 10. *de prabendis, lib. 6. & in cap. mandatam.* 38. *& in cap. cum te*, 7. *de rescript.* cum traditis per Felin. *ibid. n. 9.* Et quòd *Mando*, & *Pracipio* vsurpentur communiter pro eodem, & importent præceptum, docent S. Antonin. *p. 2. tit. 4. cap. 2. §. 3. & p. 4. tit. 16. cap. 1. §. 9. in fine*, Butr. *in cap. nam concupiscentiam, in fin. de constit.* vbi Alex. de Næuo *n.* 24. Felin. *num.* 5. *&* 7. Castr. *lib. 1. de lege pœnali, cap. 5. docum.* 4. Vasq. *t. 2. q. 96. art. 4. disp.* 158. *cap.* 3. *n.* 21. *& cap. 6. num.* 56. Sanchez *in Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 4. num.* 35. quidquid dicant Syluest. *in summ. verb. praceptum, q.* 1. & Armill. *eod. verb. num.* 7. minus bene existimantes, ad inducendum, & significandum præceptum, non sufficere simplex verbum *Mandamus*, nisi geminate addatur, *Mandando pracipimus*, quorum opinionem iure optimo improbat Suar. *de legibus, lib. 3. cap. 15. num. 9.* sic limitata decisione text. *in l. 1. ff. mandati, & in §. mandatum, Instit. eod.* dum in mandato videlicet, quòd procedit ex dispositione non quidem legis, aut alterius superioris ad subditum actiuè mandando loquentis, sed ex sola dispositione contrahentis, negant virtutem præcipiendi, & cogendi. Sic item limitata decisione text. *in cap. mandastis, 2. quaest. 4. & in cap. Gutizarius*, 23. *q.* 4. dum agunt de mandato non proprio, sed abusiuo, videlicet de illo, quòd importat non præceptum, sed petitionem, quia scilicet ibi prolatum fuit ab inferiori ad superiorem, cuius respectu inferior nihil præcipiendo, sed rogando mandauit, vt intelligit gloss. 1. *in eisdem iuribus*; quamuis melius dicendum sit cum Suar. *d. num. 9.* verbum *Mando*, de quo in illis iuribus, vel vbicunque superior, vt ibi loquitur ad inferiorem, vsurpari solùm vrbanitatis gratia ab eo, qui rogatur.

2 Passim in iure accipitur pro *Committere*, ex notatis per Hieronym. Fernandez de Otero *in repet. cap. gratum, de offic. de leg. n.* 44.

3 Interdum importat idem, quod delegare, vt *in tit. ff. de offic. eius, cui mandata est iurisd. & in l. 1. §. denique. ff. de suspect. tutor. & in l. 1. §. 1. ff. quis, & à quo appelletur.*

4 Quandoque verò non importat delegatam iurisdictionem, secundum omnes communiter *in c. licet in corrigendis, de offic. Ordin.* notat Mstr. *de clausalis, p. 1. claus.* 186. *n.* 5. aliàs *claus.* 227. etiam *n.* 5. *in vlt. impress.*

Dictio CXCVII.

Maximè.

1 *Implicatiua, seu comparatiua de sui natura est dict.* Maximè, *& implicat casum magis dubitabilem.*

2 *Speciem diuersam includit dict.* Maximè.

3 *Inclusiua & implicatiua est dict.* Maximè, *sicut dictio* Tam, *& habet vim augmentandi, & non minuendi.*

4 *Implicationem non denotat dict.* Maximè *posita post genus speciem includens.*

5 *Ampliatiuè, & augmentatiuè aliquando stat dict.* Maximè.

6 *Statutum loquens, vel disponens aliquid per verba exprimentia genus, includit omnes species sub genere comprehensas.*

7 *Ratio si addatur per dict.* Maximè, *importabit quòd licet aliæ rationes subsint, ista tamen expressa sit potentior.*

8 *Identitatem esse in casu contrario interdum denotat dict.* Maximè.

9 *Taxatiuam* Tantum *quandoque importat dict.* Maximè, *sed impropriè, quando ponitur verbis importantibus causam finalem, vt numero* 10.

11 *Dict.* Maximè, *nonnunquam abundat.*

12 Præsertim, *interdum importat dict.* Maximè.

1 HÆc dictio de sui propria natura est implicatiua, seu comparatiua, & implicat casum magis dubitabilem, vt *in l. pro hared. §. si quid tamen*, vbi Ias. *in princ. ff. de acquir. poss. & in l. qui status, de testam. militis, & in c. ad abolendam, de filiis presbyterorum, & in c. cum Apostolica, de iis qua fiunt à Pralatis*, tradunt gloss. *verb. astimari, ad fin. in l. illud, ff. ad l. Aquiliam.* Panorm. *in c. damnamus, n. 3. de summa Trinitate*, Ias. *in l. qui se patris n. 36. C. vnde liberi. & ibi* Dec. *n.* 10. Alber. *in suo diction. in verb. Maximè*, Corn. *in cons. 69. num. 2. vol. 1. & cons. 329. num. 8. eod. vol. 1. & cons. 21. num. 12. vol. 2. & cons. 14. num. 2. volum. 3.* Socin. iun. *consil. 30. à num. 41. volum. 1. & consil. 180. num. 71. vol. 2.* Paris. *consil. 90. num. 17. & consil. 60. num. 18. & consil. 292. num. 17. lib. 1.* Alex. *consil. 47. num. 6. lib. 6.* Alciat. *cons. 53. num. 18.* Aym. *cons. 227. num. 9. &* 10. Rumin. *in princ. de donat. num.* 157. Menoch. *de arbitr. cas. 416. num. 19. & cons. 69. n. 16. & cons. 1034. num. 8.* Mandos. *in gloss. facult. §. nos qui, in verb. prasertim, fol.* 93. Azebed. *l. 1. num. 32. tit. 19. lib. 8. noua Recopil.* Mandos. *ad subrogand. colligant. quaest. 6. numero 2.* Barthol. Perct. *ad Extrauag. Ambitiosa, de reb. Eccles. non alienand. pag. 156. num.* 3. Gutier. *canonic. lib. 1. cap. 26. num. 6.* Fr. Emman. *quaest. regal. tom. 3. quaest. 100. art. 2. vers. circa quam notandum est.* Lotter. *de re benefic. lib. 2. quaest. 6. num.* 17. Cened. *post lib. pract. & canon. quaest. sing. 37. num.* 1. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 190. num. 5. & concl. 309. n. 10.* Et fuit dictum *in Valentina beneficij, 15. Iunij 1609. coram Greg. XV. inter eius decisiones impressas, decis. 420. n. 3.* quæ repetitur etiam impressa per Farinac. *decis. 157. num. 4 par. 2. recent.*

2 Et quod includat etiam speciem diuersam, dicit

Gemin.*consil.6.num.5.vers.item dictio maximè* Card. Tusch. *d.litt.D.concl.309.n.5.*

3 Item est inclusiua, & implicatiua, sicut dictio *Tam*, & habet vim augmentandi, & non minuendi, státque comparatiuè, includendo casum magis dubitabilem, implicátque idem esse in casu contrario licèt in illo fortior militet ratio, vel ratio expressa deficeret, vt *in l.1.§. vel maximè, ff. de collat. bonorum & in l.scire oportet, §. & si maximè, ff. de excusat. tutor.* notant Gonarr. *lib.2.var.c.7. n.6.* Aym. *d.cons.227. num.9.& 10.* Octauian. Vulpell. *de prepos.& aduerb. signif. sub dict. Magis, vers. Maximè, pag.58.* Gutier. *d.cap.20.num.5.* Flamin. *de resignat. lib.1.q.13. n.3. & lib.2.q.2.num.31.* Card. Tusch. *d.lit.D, concl.290. num. 5. & conclus. 309. num. vlt.* vbi citat Alexand. *cons.111. num.1. lib.2. & cons.47. num.5. in fine, & num.6.lib.7.* Cened. *d.sing.31.num.2.* vbi *num.3.* ait, quòd ponitur comparatiuè, idem implicans in casu conuerso.

4 Posita tamen post genus, speciem includens non denotat implicationem, *auth. habita, C. ne filius pro patre.* Abb. *in cap. charissimi, n.8. de conuers. coniugator,* Surd. *cons.330.n.24.*

5 Aliquando hæc dictio stat ampliatiue, & augmentatiue, vt per Vulpell. *citato loco,* Ludou. Rodolphin. *post tract. de absoluta Principis potestate, lib. 2. var. q.50.num.28.* [Rot. *decis.529.n.3.par.2.in posthum. Farin.* aliàs *p.3.recent.* [ideò statutum loquens, vel disponens aliquid per verba exprimentia genus, includit omnes species sub genere comprehensas, etiam quando enumeratio aliquarum specierum fuit facta, modò fuerit facta cum hac dict. *Maximè*, quæ ampliat. Ita Gemin. *consil.6.num.3.& 4.* Alexand. *consil.133.* incip. *Viso processu, col.2. in fine, vers. nec etiam, li.1,* quos refert. Card. Tusch. *d.lit.D, concl.309. num.1.* vbi *num.2.cum seqq.* post Bart. *in Extrauag. ad reprimend. in vers. & maximè.* subdit, quòd quando genus præcedit, & sequitur speciem per dictionem *Maximè*, adiecta importat rationem magis vigentem in specie, quæ erat inclusa, & nihilominus exprimitur cum dictione *Maximè*, Additque, quod si addatur ratio per dictionem *Maximè*, importabit quòd licèt aliæ rationes subsint, ista tamen expressa sit potentior, seu potentissima, & aliàs etiam causas comprehenderet. Quam expressam tradunt Vant. *de nullit. tit. ex defectu processus, sub num.123. vers. idem foret.* Anton. Monach. *Bononien. decis.28. num.45.*

6 Interdum denotat identitatem esse in casu contrario, vt per Ang. de perusio *in tract. sinitatis, q.9. num.16.* Card. *in Clem. vnica, in 3.notab. de renunc.* Cassad. *decis.4.num.8. de concess. prabenda,* Mandos. *in reg.9. Cancellar. q.6.n.2.* Hieron. Fernandez. *in repet. cap. gratum, de offic. deleg. n.37.*

7 Quandoque ponitur pro taxatiua *Tantùm*, licèt impropriè gloss. *verb. maxime, in cap. cùm contingat, de foro compet.* Addit. ad Panorm. *in cap. damnamus, num.3. de summ. Trinit.* Alexand. *cons.116.* incip. *Animaduersis, n.16. vers. nec etiam absurdum, lib.2.* Cosm. *in pragm. sanct. in proœm. §. quæ quidem, verb. maxime* Mandos. *in gloss. facult. §. nos qui, in verb. præsertim, fol.94.* Menoch. *de præsumpt. lib.3. præsumpt. 100. n.12.* Axebed. *1.n.37.tit.9.li.8. noua Recop.* Petr. Enriq. *resp. opusc.2. sub hac dict.* Cened. *d.sing.38.n.4.* Hieron. Fernandez *in repet. d. cap. gratum, n.37.* Card. Tusch. *d. concl. 309.n.6.*

8 Intellige, quando ponitur verbis importantibus causam finalem, quia tunc stat taxatiuè. Alex. *cons.77.* incip. *Visis, num.23. vers. non obstat, lib.3.* gloss. *verb. in sæcularibus, in cap. ad abolendā, de filiis Presbyteror.* Couar. *d.cap.7.n.5.* Menoch. *de præsumpt. lib.6. præsumpt.50.num.12.* Card. Tusch. *d.concl.309. num.7.* Sanch. *de matrim. lib.6. disp.14.n.21.*

9 Nonnunquam abundat, *l.vlt. circa princ. C. de testam. l.ea quæ ff. de rescind. vend.* Ias. *in l.qui se patris, col.10. C. vnde liberi.* Mandos. *d.verb. præsertim, & in reg.29. Cancell. q.6.n.5.* Cened. *d.sing.37.n.5.*

10 Importat etiam idem quod dictio *Præsertim*, vt per Cald. *cons.548.* aliàs *3. de verbor. signif.* Gemin. *cons.16.n.4.in fine,* Mandos. *super regul. de subrogand. collitigant. q.6. num.2.* Card. Tusch. *d.conclus.309. num.9.*

Dictio CXCVIII.

Meus, Mea, Meum.

1. *Possessiuum est pronomen* Meus, *demonstrans tempus præteritum.*
2. *Dispositionem restringit ad tempus præsens, & bona præsentia pronomen* Meus.
3. *Legato indefinito quando adijcitur pronomen* Meum *tunc illud pronomen tempus præsens demonstrat ac proinde testator censetur legare illud quod habebat tempore testamenti.*
4. *Declaratur* l.vlt.§.1.ff. de leg.1. l.nomen, §.1.ff. de legat.3. l.Aurelius, §.1.& 2. & l.vlt. in fine ff. de liber. legata.
5. *Donatio omnium bonorum meorum valida est, quia sub ea solum intelliguntur præsentia, & non veniunt postea acquisita.*
6. *Pronomen* Meum, *in vniuersali dispositione appositum, non restringit vniuersale dispositum.*
7. *Dominium denotat pronomen* Meum.
8. Meum, & Tuum *propriè id dicitur, cuius dominium irreuocabile est.*
9. *Conditionem, vel demonstrationem quando faciat pronomen* Meum, *remissiuè.*

1 PRonomen hoc est possessiuum demonstrans tempus præteritum, vt per Coru. *cons.104. n.4. vol.4.* Vulpell. *præpos.& aduerb. signif. sub dict. Magis, vers. Meus, pag.59.* Menoch. *cons.106. n.184. cum seqq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.98. n.4.& cap.104.n.18. cum seqq.*

2 Restringit dispositionem ad tempus præsens, & bona præsentia, vt *in l.si ita legatum, 8.* vbi Bart. *ff. de auro, & argento legato,* Menoch. *de præsumpt. lib.4. præsumpt.127.in fine, & cons.106.n.170.& n.187.& n.192.& cons.349.n.21.* Surd. *decis.233.n.11.& n.20.in fine.* Ceual. *commun. contra comm. q.627. n.64. & q.900.n.64.* me citato. Monet. *de commut. vlt. volunt. cap.5.n.191.in fine.*

5 Vnde quando legato indefinito adiicitur hoc pronomen *Meum*, veluti, *aurum meum, vestes meas*, & similia, tunc illud pronomē tempus præsens demonstrat, ac proinde testator censetur legare aurum, seu vestes quas habebat tempore testamenti, non postea quæsitas, vt *in l.si ita, 8. ff. de auro, & argento legato,* notat *gloss. vlt. in l.serui elect. §. vlt. ff. de legat.1.* quam ibi sequuntur Bart. Paul. Socin. & alij, quorum meminit Couarr. *pract. cap.2.num.2. vers. quamuis in hoc.* Menoch. *de præsumpt.127. à num.34. & d. consil.106. à num.192.& num.267.* Ioan. Garc. *de expensis, cap.22. à num.3.* Petr. Pecha. *de testament. coniugum, lib.4. cap.29. num.3.* Quod autem huiusmodi legatum licèt hoc pronomen additum non sit, sed simpliciter testator leget vestes, aurum, & similia, debeat intelligi solùm de præsentibus quæ habebat tempore

tempore testamenti, non de postea quæsitis, videntur probare text. *in l. vlt. §. 1. ff. de leg. 2. l. nomen, §. 1. ff. de leg. 3. l. Aurelius, §. 1. & 2. & l. vlt. in fin. ff. de liber. legata*, in quibus non reperitur appositum hoc pronomen *Meum*, & tamen dispositio ad tempus testamenti restringitur, per quæ iura hanc partem sustinent Raph. Cuman. Alex. Vinc. & alij, quos refert & sequitur Couarr. *d. num. 2.* & post Castr. *cons. 132. num. 2. vol. 1.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volu. 1. lib. 3. tit. 11. num. 4. vers. item procedit*, quos etiam sequitur Costill. *quotidianarum quæst. lib. 1. cap. 44 n. 7.* & faciunt adducta per Pinel. *in rubr. C. de bonis maternis, p. 1. n. 7.*

4 Verùm prima opinio vera in se est, nec iura pro secunda adducta aliquid concludunt, si aduertas, quòd licet in eis appositum non reperiatur hoc pronomen, verba tamen ad præsens, vel præteritum tempus expressè referebantur, vt patet ex *d. l. vlt. §. 1. ff. de leg. 2.* ibi, *quæ mihi cum fratre meo patruo vestro communes sunt.* At vero *d. l. nomen, §. 1.* loquitur de verbis futuri temporis, & ad præsens restringitur propter specialem præsumptionem fraudis. Similiter *d. l. Aurelius, §. 1.* loquitur de verbo præteriti temporis, ibi, *quibuscunque legata in eo testamento, quod incideram, dedi.* Sic etiam de verbis præteriti loquitur tex. *in §. 2. sub eadem l. Aurelius*, ibi, *quicquid sortis, & vsurarum nomine mihi debebat.* Text. autem *in l. vlt. in fin. eod. tit.* de verbis agit præsentis temporis, vt patet *ex princ. §. Caio*, cuius themate retento loquitur vsque ad finem ibi, *debitor est, &c.* Quid autem si legato indefinito adiiciatur, omnia bona mea, an veniant etiam futura, vide *infra sub dict. Omnis, n. 11. cum seqq.*

5 Hinc etiam si quis simpliciter donauerit bona sua, quinimò etiamsi donaret omnia bona sua, talis donatio valeret, cùm sub ea solùm intelligantur præsentia, & non veniant postea acquisita, de quibus testari possit donator, vt probat text. *in l. vlt.* vbi *cum sic iusta, &c. C. quæ res pignori, & in l. omnes, 22. §. Lucius, ff. quæ in fraudem creditor.* tradunt Clar. *in §. donatio, q. 19. n. 3 cum seq.* Pinel. *in d. rubr. C. de bonis maternis, p. 1. n. 3.* Gama *Lusitan. decis. 206. n. 3.* Valasc. *de partit. cap. 20. n. 14.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 280. vers. idem est.*

6 Appositum hoc pronomen in vniuersali dispositione non restringit vniuersale dispositum, vt notat Natt. *cons. 675. n. 3.*

7 Denotat dominium, iuxta resoluta per Cald. Pereira *de empt. & vend. c. 10. n. 2.* Meum enim dicitur, quod ex re mea prouenit. Menoch. *cons. 106. n. 182.*

8 *& n. 236. & n. 239. & cons. 115. num. 60.* [Dunan. *Rot. decis. 82. n. 4.*] Item *meum, & tuum* propriè id dicitur, cuius dominium irreuocabile est. Idem Menoch. *cons. 456. n. 6.*

9 Pronomen *Meum* quando faciat conditionem, vel demonstrationem, vide *l. nuper ff. de leg. 3.* Monet. *de commut. vltim. volunt. c. 6. n. 184.*

Dictio CXCIX.

Mensuatim.

1 Dictio *Mensuatim* importat idem, quod singulo mense, vt per Alex. *cons. 206. incip. Viso themate, n. 3. vers. illud verbum mensuatim, lib. 2.* quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 310, num. 1.*

Dictio CC.

Minus, Minimè, Minimum.

1 Minus *sæpe pro* Parum *vsurpatur.*
2 Minus *pro* Non *ponitur, præsertim cùm antecedit* Si.
3 Minimè *plus est quàm* Minus, *sed non penitùs negat.*
4 *Negatiua vniuersalis est dictio* Minimè, *& habet præcisam exclusionem.*
5 Minimum *cum* Maximè, *vel* Plurimum *comparatur.*

1 Minus sæpe pro *Parum* vsurpatur. Cic. *de Amic.* Si minus intelligitur, quanta vis amicitiæ sit, ex discordiis percipi potest. *Ibid.* Quòve minùs per se quisque posset, id acciperet ab alio. Idem *Philip. 3.* Quum eo die minùs valerem.

2 Interdum *Minus* pro *Non* ponitur, præsertim cùm antecedit *Si.* Cic. *1. de Diuinat.* At nonnunquam quæ prædicta sunt, minùs eueniunt. Idem *3. Verr.* Si minùs necari, at custodiri oportebat.

3 *Minimè* plus est, quàm *Minùs*, sed non penitùs negat, si vim eius propriam spectemus. Cic. *in Brut.* Sed mihi placebat Pomponius maximè, vel minimè displicebat. Idem *7. Verr.* Etsi in hac quadriremi minimè multi remiges, & milites deerant. Idem *lib. 3. epist. 4.* Homo minimè ambitiosus, miniméque in rogando molestus.

4 In iure verò hæc dictio *Minimè* est vniuersalis negatiua, & habet præcisam exclusionem, vt notat Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss 40. n. 1.*

5 *Minimum* cum *Maximè*, vel *Plurimum* comparatur. Cic. *de Amicit.* Vt quisque minimum firmitatis habeat, minimúmque virium, ita amicitias appetere maximum. Idem *in Orat.* Hoc in genere neruorum est vel minimum, suauitatis autem vel plurimum.

Dictio CCI.

Modò.

1 *Demonstratiua est præsentis temporis dictio.* Modò.
2 Modò, *ad tempus relatum non est idem quod* Nunc, *sed aliquando antè.*
3 Modò *quandoque vsurpatur pro* Nunc, Tantummodò, Dummodò, *&* Aliquando.

1 Demonstratiua est hæc dictio præsentis temporis, vt *in §. 1.* vbi Port. *Instit. de rer. diuis.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. magis, in vers. modo, pag. 59.* Importat enim idem, quod dictio *Nunc*, *l. 1. §. nunc tractemus, ff. de tutel. & rat. distrah.* ac proinde nullam dilationem admittit, sed denotat aliquid esse faciendum nulla interposita mora, *l. scimus C. de inoffic. testam.*

2 Verùm apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores, *Modo* ad tempus relatum, non est idem, quod *Nunc* sed aliquando *Ante.* Cic. *6. Verr.* Quid dico nuper? immò verò modò, atque adeò paulo antè. Idem *lib. 4. epist. 13.* In qua vrbe modò gratia auctoritate, & gloria floruimus, in ea nunc iis quidem omnibus caremus. Idem *2. Officior.* Modò enim hoc malum in hanc Rempublicam inuasit, cum aliis adductis per Pichard. *in princip. Instit. de pupill. subst. num. 32.*

3 Iterata verò significat idem, quod *Nunc*, vel *Alius*, iteratum. Cic. 1. *de natura Deor.* Cotta meus modò hoc, modò illud. Et *ibid. lib.* 1. Modò his, modò illis partibus. Interdum pro *Tantummodò*, vel *Dummodo* vsurpatur. Cic. *in Orat.* Hi vnum modò quale sit suspicantur. Et ita accipitur *in l. fi. C. de offic. magist. milit. fructus, in pr.* & *ibi* gloss. *ff. de rei vend.* Nonnunquam ponitur pro *Aliquando*, vt *in* §. *is quoque*, & *ibi* gloss. *Instit. quod cum eo.*

Dictio CCII.
Moneat.

1 VErbum hoc inducit consilium, & non præceptum, vt per Gutier. *canonic. lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 25. & *c.* 30. *n.* 33. *ad finem*, Cened. *ad Decretal. collect.* 34. *num.* 2. Philarch. *de offic. Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 2. *dict.* 3. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 6. *q.* 5. Vasq. 1. 2. *q.* 69. *art.* 4. *disp.* 158. *c.* 3. *n.* 23. Sayr. *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 7. *n.* 28. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 40.

2 Si dicatur, *Moneas, & inducas*, non importat præcisam coactionem, ac proinde non datur potestas compellendi, ex adductis per Cels. Vgon. *in tract. clans. pag.* 493. *col.* 1.

Dictio CCIII.
Mox.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Interuallum modicum denotat dictio* Mox, *& ponitur pro* Statim, Incontinenti, Citò.
3 *Temporis interuallum aliquando denotat dictio* Mox, *& exponitur pro* Postea.
4 *Arbitrarium est iudici iuxta subiectam materiam, quod tempus importet dictio* Mox.
5 Mox *accipitur pro*, Quamprimum id fieri potest.
6 Mox, *pro spatio trium dierum.*
7 Mox, *pro tridno.*
8 Mox, *pro spatio trium mensium.*
9 Mox, *id est*, anno sequenti.
10 Mox, *triennium non semel denotat.*
11 *Summariè, & sine figura iudicij* Mox *interdum importat.*
12 *Appellatio per dictionem* Mox, *non prohibetur.*
13 *Pœnam censeri irrogatam ipso iure facit dictio* Mox, *iuncta verbo futuri temporis.*
14 Modò, Nunc, & Mox, *in quo differant.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Viu. *tom.* 2. *commun. opin. li.* 9. *tit.* 34. *n.* 346. glos. *verb. mox, in c. si in qualibet,* 10. *q.* 2. gloss. etiam *verb. mox, in c. quia propter, de elect.* Ias. *in l. fructus, n.* 4. & *seq. ff. soluto matrim.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. & postea, n.* 2. *cum seqq. C. de reuocand. donat.* Cosm. *in prag. sanct. tit. de pub. concubin.* §. *necnon, in vers. mox.* Cotta *in memorabil. verb. mox*, Bermond. *in tit. de public. concubin. verb. mox*, Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 60. Carbo *de legib. lib.* 8. *disp.* 16. *vers. sexta regul.* Moner. *de distribut. quotid. p.* 3. *q.* 7. *n.* 37. Cened. *post libr. pract. & canonic. q. sing.* 61. Tursellin. *in libello de particulis Latinæ orationis, c.* 97. Grat. *de dictionib. dict.* 126.

2 Dictio hæc de sui propria natura denotat modicum Interuallum, & ponitur pro *Statim, Incontinenti, Citò*, gloss. *in l. momentanea, C. vnde vi* gloss. *verb. Mox, in auth. de incest. nupt. in princip.* Ias. *in l. abrogator, num.* 10. *de adopt.* & *in d. l. fructus, n.* 4. Cosm. *in d. vers. mox, fol.* 78. *col.* 3. vbi ait, quòd ista dictio verificatur in modico tempore, secundùm quòd arbitrabitur bonus iudex, habito respectu ad ipsius circunstantias. Vulpell. *do loco, statim in princip.* Auendaño. *de exequend. mandat. par.* 1. *cap.* 16. *num.* 2. Escobar. *de ratiocin. cap.* 31. *num.* 24. Cened. *d. sing.* 61. *num.* 1.

3 Aliquando tamen denotat interuallum temporis, & exponitur pro *Postea*, vt *in l.* 1. vbi gloss. *verb. Mox*, & Dec. *num.* 28. *ff. de reb. credit.* & *in l. de ætate*, §. *ex causa, ff. de interrog. act.* notant Tiraq. *d. verb. & postea, num.* 1. Alex. *cons.* 115. incip. *In causa inquisitionis, lib.* 2. Ias. *in d. l. fructus, n.* 5. Bermond. *in d. verb. Mox, n.* 2. Rebuff. *in comm. ad l. edict. m.* 14. *v. sed vt ad rem. ff. de verb. signif. pag.* 100. vbi ait, quòd differunt huiusmodi duæ dictiones, quando hæc nostra sine interuallo accipitur. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 3011. Pichard. *in tract. de mora, n.* 188. Cened. *d. sing.* 61. *n.* 2.

4 Vnde arbitrarium est iudici iuxta subiectam materiam, quod tempus importet hæc dictio *Mox*, vt obseruat Put. *decis.* 259. *n.* 2. *lib.* 1. *in correct.*

5 Accipitur namque pro *Quamprimum id fieri potest*, vt notant Doctores *in l. tutores, C. de administr. tutor.* Vulpell. *citato loco, n.* 1. *v. accipitur.* Paul. Montan. *in tr. de tutel. & curis, c.* 31. *n.* 30.

6 Aliquando sumitur pro spatio decem dierum, vt *in l. ad peremptorium, in fi. cum l. seq. ff. de iudiciis, & in l. promissor ff. de constit. pecun.* Sylu. *cons.* 27. *n.* 12. Vulpell. *citato loco, n.* 2. Viu. *d. n.* 346. *in fine*, Cened. *d. sing.* 61. *n.* 3.

7 Interdum pro *Triduo* accipitur, vt *in l. cum speciali, C. de iudiciis*, & notat Vulpell. *citato loco.*

8 Nonnunquam pro curriculo, seu spatio duorum mensium exponitur, vt *in l. a Diuo Pio*, §. 1. *ff. de re iudic.*

9 Quandoque interpretatur, id est, *anno sequenti*, vt *in l. sed & si quis*, §. *si operas*, iuncta glos. *verb. Mox ff. de vsufructu.*

10 Denique non semel denotat *Triennium*, vt per glos. *verb. Mox, in d. c. quia propter, de elect.* Alex. *in l.* 1. §. *qui præsens, n.* 8. *ff. de verb. signif.*

11 Sumitur etiam pro *Summariè, & sine figura iudicij*, vt per gloss. *in l. momentanea, C. vnde vi*, Auendan. *d. c.* 16. *n.* 2. Cosm. *in d. v. Mox, fol.* 178. *col.* 2. Cened. *d. sing.* 61. *n.* 4. *in princ.*

12 Appellatio per hanc dictionem non prohibetur, vt tradit Steph. Grat. *discept. forens. c.* 42. *n.* 12.

13 Iuncta verbo futuri temporis facit pœnam censeri irrogatam ipso iure, gloss. *verb. imminere*, & *ibi* Batt. *num.* 7. & 10. *in auth. de incestis nupt.* Tiraq. *in l. si vnquam. verb. reuertatur, num.* 90. & 91. *de reuoc. donat.* Berm. *in d. verb. Mox. num.* 1. *fol.* 181. Cassan. *in consuetud. Burgund. rub.* 2. §. 1. *in verb. il confisque, n.* 2. *fol.* 368. Corn. *cons.* 226. *n.* 4. *vol.* 1. Benintend. *dec.* 37. *num.* 7. Cotta, *d. verb. Mox, in fi. pag.* 592. Bertazol. *in repet. l. si quis maior. C. de transact. num.* 655. Sayro *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 2. Card. Tusch. *verb. priuatio, concl.* 719. *n.* 20. Salas *de leg. quæst.* 96. *tr.* 14. *disp.* 15. *sect.* 9. *num.* 78. Moner. *de distrib. quotid. par.* 3. *quæst.* 7. *num.* 36. & 37. Farin. *fragm. crim. par.* 1. *verb. Lex, n.* 111.

14 Illud aduertere oportet, quòd secundum Grammaticos dictiones *Modo, Nunc* & *Mox*, differunt, quia tunc de tempore præsenti dicitur, modò de eo quod aliquanto ante antecessit, mox de eo quod

paulo pòst sequitur. Cic. 1. *de Orat.* Verùm illa mox, nunc de ipsa exercitatione quid sentias quærimus. Id. 1. *de Diuin.* Discedo paulisper à somnis ad quæ mox reuertar. Id. *Attic.* Iussitque mihi nuntiari mox se venturum.

Dictio CCIV.
Multi.

1 VErificatur hæc dictio in duobus, vel tribus & vltra, vt *in l.1.§.hoc rescriptum.* & *ibi* Bart. *ff. ad SC. Syllan. §. fin. Instit. de iure personarum*, gloss. *verb. per multos, in c. ad nostram, de rebus Eccles. non alien.* Dec. *cons.* 429. *num.* 18. *tom.* 4. Natt. *cons.* 649. *n.* 12. *tom.* 4. Rolà Valle *cons.* 54. *num.* 2. & *seq. lib.* 1. Honded. *cons.* 102. *num.* 71. *vol.* 1. Menoch. *cons.* 512. *n.* 12. Petr. Henriq. *resp. opusc.* 2. *n.* 61. *in fin.* Intrigl. *Sicilia decis.* 44. *n.* 18. Mar. Anton. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 109. *num.* 56. & 57.

Dictio CCV.
Nam.

1 REgulariter pro *quia* ponitur. Bart. *in l. demonstratio, §. quod autem, ff. de condit. & demonst. l. fin. ff. de doli mali except.* Et denotat continuationem. *l. nam Imperator, ff. de legat.* 1. *l. nam & ipsum, ff. de instit. & iure, l. nam ita diuus, ff. de adoption. l.* 2. *C. rerum amot.* tradit Alberic. *in suo diction. verb. Nam.*

2 Apud Grammaticos interdum anteoccupationi seruit. Cic. *Phil.* 8. Nam quòd me tecum iracundè agere dixisti solere, non est ita, vehementer me agere fateor, iracundè nego. Id. 1. *de Inuent.* Nam Hermagoras quidem nec quid dicat attendere, nec quid polliceatur intelligere videtur. Nonnunquam in enumeratione postremum locum obtinet, vt subiiciat quod requirere posset auditor. Cic. *ad Qu. Fr. lib.* 1. *epist.* Nam quid ego de Gratidio dicam. Id. *lib.* 14. *epist.* 1. Nam quid ego de Cicerone dicam.

Dictio CCVI.
Namque,

POnitur pro *Certè*, vt *in §. hoc autē, Instit. de auctoritate tit. & in §. constituitur, Instit. de vsufr.* notat Vulpel. *de aduerb. & prapos. signif. sub hac dict. pag.* 61.

Dictio CCVII.
Ne.

1 *Modum facit dictio* Ne, *quando accipitur pro* Vt non.
& stat demonstratiuè, & relatiuè.
2 *Ne cùm prohibentis est, coniunctiuo & imperatiuo modo adiungi solet.*
3 Ne multa, Ne multis, *sunt breuitatis notæ in narrationibus.*
4 Ne viuam, *iurantis.*
5 Ne dicam, *est correctio antequam dicatur.*
6 Nedum *plerumque subiicitur, & seruit parti deteriori.*
7 Ne quidem *vsurpatur pro*, Nec quidem.

1 ACcipitur pro *Vt non*, vt *in l. fin. C. vbi, & apud quos in integr. restit. & in cap. fin. de pœnit. & remiss. & in cap. ne captanda, de concess. prabend. lib.* 6. & tunc facit medium, gloss. *in l. cùm pater, §. Titio fratri, ff. de legat.* 2. Bart. *in l. qui absens, §.* 1. *num.* 2. *ff. de acquir. possess.* Corn. *consil.* 287. *num.* 4. *vol.* 4. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. namque, vers. ne pag.* 61. Galganet. *de condit. & demonstrat. p.* 2. *cap.* 5. *q.* 3. *num.* 1. vbi *num.* 2. subdit, quod si exponatur pro *ve*, facit conditionem, vt *in l. cùm talo. §. Titius.* vbi Bart. *num.* 1. *vers. subdistingue, ff. de condit. & demonstr.* [Et stat demonstratiuè, & relatiuè. Peregr. *cons.* 1. *n.* 12. *vol.* 5.]

2 Apud Grammaticos *Ne*, cùm prohibentis est, coniunctiuo, & imperatiuo modo adiungi solet. Cic. 2. *de legib.* Ne cogito, quis stipem præter Idææ matris famulos Plaut. *Mil.* Ne me moneatis, memini ego officium meum.

3 *Ne multa, Ne multis*, sunt breuitatis notæ in narrationibus. Cic. *pro Cluen.* Ne multa, requiritur à coactoribus, inuenitur ea seruula ad Stratonem peruenisse. Idem *ibidem:* Ne multis; Diogenes emitur.

4 Ne *viuam*, iurantis Cic. *lib.* 9. *epist.* Sed ne viuam, si tibi concedo. Idem *Attic. lib.* 4. Quid poteris, inquit, pro his dicere; ne viuam, si scio.

5 *Ne dicam*, est correctio, antequam dicatur. Cic. *lib.* 1. *de natura Deor.* In tam leues, ne dicam ineptas sententias incidisse. Idem *lib.* 12. *epist. vlt.* Tu tibi, fac vt persuadeas, non, esse me iam imbecillo animo, ne dicam in humano vt, &c.

6 *Nedum* plerumque subiicitur, & seruit parti deteriori. Cic. *pro Cluen.* Optimis temporibus non potuerunt, &c. nedum his temporibus, &c. Idem *Attic. lib.* 4. Quæ tantum habet mysteriorum, vt ea ne librariis quidem committamus, nedum cuilibet. Idem *pro Planc.* Ego verò ne immortalitatem quidem accipiendam putarem, nedum emori cum pernicie Reipublicæ.

7 *Ne quidem* vsurpatur pro *Nec quidem*, cùm negando aliquid augemus. Cicer. *Attic. lib.* 6. Si tu iudicabis, ne ad Catonem quidem prouocabo. Idem 1. *de natura Deor.* Ne fando quidem auditum est. Idem *pro Deiotar.* Deiotarus nunquam succumbet inimicis, ne fortunæ quidem.

Dictio CCVIII.
Nec.

1 *Continuatiua eiusdem materia est de natura dictio* Nec, *& stare declaratiuè ad præcedentia.*
2 *Implicatiua casus contrarij ad expressum est dictio* Nec.
3 *Negatiua est dictio* Nec.
4 Nec *sæpe vsurpatur pro* Non.
5 Nec *pro* Neque *ponitur.*

5 DE natura huius dictionis est continuare eandem materiam, & stare declaratiuè ad præcedentia, *l. nec quidquam, ff. de off. Procons. l. si quis stipulatus fuerit decem, ff. de verbor. signif.* Bart. per text. *ibi in l.* 2. *ff. de salut. in vers. ne cogitur.* Ias. *in l. si vnus. in princip. num.* 9. *ff. de pactis.* Paris. *consil.* 111. *num.* 25. *vol.* 1. vbi ait, quòd natura huius dictionis est continuare ad proxima. Socin. *consil.* 10. *num.* 5. *vol.* 5. Roland. à Valle *cons.* 80. *n.* 56. *tom.* 3. Ruin. *cons.* 119. *num.* 1. *vol.* 4. Honded. *cons.* 14. *n.* 81. *vol.* 2. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub d. namque, vers. nec. pag.* 61. Bou. *ad statut. vrbis præscript. gloss.* 16. *n.* 6. Cened.

post

*post lib. practic. & canonic.quaest.sing.*63.*n.*4. Signorol.*cons.*208.incip. *Factum,num.*3.*vers.praeterea*, vbi ait, quòd repetita censentur praecedentia in sequentibus per dictionem *Nec* copolatis. Angel. Aret. *cons.*89.incip. *Pro decis.num.*7. vbi ait, quòd natura huius dictionis est iungere, seu continuare, & negare. Card. Tusch. *pract.conclus.tom.*2.*lit.D, concl.* 312.*num.*1.*cum seqq.*

2 Implicatiua est hæc dictio casus contrarij ad expressum, vt *in l.milites ita,§.mulier, ff.de militari testam.& in l.sacra loca,§.penult.* iuncta gloss. *ibi, ff. de rerum diuis. & in l.nec nos, ff. de captiuis, & in l. nec eius, C. de emancipat. liberor.* Cæpol.*in l.saepe,num.*21. *ad finem, ff. de verbor.signif.* Bart. *in l.si finita, §.si de vectigalibus,num.*12.*ff.de publicanis.* Paris. *consil.*36. *num.*9.*vol.*1. Vulpell.*citato loco.* Menoch. *consil.*542. *num.*1. Gutier. *practic. lib.*3. *q.*30.*num.*20. Cened. *d.sing.*63.*n.*1.

3 Negatiua est hæc dictio, & habet annexam copulam *Vt*, per Bart. *in l.saepe,in vers. quaero de dictione Nec*, vbi Cæpol. *num.*21 *ad finem, & num.*28.*ff.de verbor.signif.* Ias. *in l.si quis ita stipulatus*,129.*num.*6. *ff.de verbor.oblig.* Sylu.*cons.*63.*n.*17. Paris. *cons.*111. *num.*25. *vol.*1. Bald. *consil.*497.*num.*2. *vol.*3. Socin. *consil.*10.*num.*6.*vol.*3. Azebed.*l.*10.*n.*40.*tit.*1.*lib.*4. *nouae Recopil.* Bou.*d.gloss.*16.*n.*6. Card.Tusch. *d.conclus.*312.*n.*3. Cened.*d.sing.*63.*n.*2.

4 Nec sæpe vsurpatur pro *Non*. Cic.*pro Quin.* Quo mortuo nec ita multo pòst in Galliam proficiscitur. Idem *lib.*1. *de natura Deor.* Nec opinatum patrocinium à vobis esse susceptum. Et *de Amicit.* Nec enim melior vir fuit Africano quisquam, nec clarior.

5 Ponitur etiam hæc dictio pro *Neque*, *vt l. inter ff.de publicis iudicijs*, & post Paris. *cons.*36.*n.*3.*vol.*1. resoluit Bou. *d.gloss.*16.*num.*6. quos refert Cened. *d.sing.*63.*num.*3. Cic.*lib.*15.*epist.*1. Nec opibus satis firmi, nec voluntate sunt. Idem *lib.*3. *epist.*5. Nec enim obscuris personis, nec paruis in causis res agetur.

Dictio CCIX.

Necnon.

1 *Qualitates omnes praecedentes repetit dictio* Necnon, *& resoluitur in copulatiuam.*

1 Resoluitur hæc dictio in copulatiuam *Et*, repetitque omnes qualitates præcedẽtes gloss. *verb. necnon, in Clem.*1. *de offic. deleg.* quam approbauit Rota *decis.*791.*num.*2.*p.*1.*diuers.* Socin.sen. *cons.*10. *num.*6.*lib.*3. Bart. *in l.Seio,§. Caio ff. de fide instrum.* Cæs.de Graft. *decis.*132.*n.*5.*de reb. Eccles. non alien.* Neuizan.*cons.*72.*num.*14. Flamin. *de resign.lib.*3.*q.*6. *num.*2 [?]. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancellar.gloss.*3.*num.*3. *& gloss.*5 [?] §.7.*num.*78. vbi subdit, quòd repetit omnes qualitates præcedentes. Menoch. *cons.*279.*num.*10. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.*70.*num.*32. *& cap.*147.*num.*18. Et fuit dictum *in Interamnen.castri Pedisluci*, 12. *Februarij* 1608. *coram Reuerendissimo Patriarcha Domino Crescentio C.A.Clerico*, impressa per Farinac.*decis.*41.*sub num.*13.*p.*1.*recent.& in Leodicen.domus claustralis*, 23. *Martij* 1615.*coram Cardinale Caualerio*, impressa per Farinac. *decis.*668.*n.*1. *p.*2.*recent.* [Rot.apud. Paul.de Rubeis *decis.*217.*n.*7 *tom.*2. *diuers.* vbi quod resoluitur in copulam, & repetit omnes qualitates præcedentes, *& decis.*256. *num.* 19. apud eundem *tom.*3. *diuers.* aliàs *part.*7. *recent.*]

Didtio CCX.

Nemo.

1 *Vniuersalis negatiua est dictio* Nemo.
2 *Exclusionem omnimodam importat dictio.* Nemo.

Est vniuersalis negatiua vt post Abb. *cons.*3. incip.*Nitar,in fine,lib.*2. tradit Card.Tusch. *practic.conclus.tom.*2. *lit.D, concl.*316.*n.*2. Et importat omnimodam exclusionem, Abb. *in cap.graue, num.*8. *de offic.Ordin.* Marc.Anton.*var.resolut.lib.*1.*resol.fin. casu* 42.*vers.ponderabatur.* Cic.5.*Tuscul.* Adhuc neminem noui Poetam, qui sibi non optimus videretur. Idem *lib.*10. *epist.*6. Quorum nemo Consularis habitus, nisi qui animo extitit in Rempublicam consulari. Idem *de Amicit.* Nocere tamen nemini potest, nisi ei, qui eam recipit, eàque delectatur. Idem *lib.*1.*epist.*5. Amicum ex Consularibus neminem tibi esse video, præter Hortensium.

Dictio CCXI.

Nempe.

1 Nempe, *pro* Certè, *aut* Scilicet, *accipitur.*
2 Nempe *pro* Nonne *vsurpatur, & tunc interrogat.*
3 *Interrogationi nonnunquam subiicitur dictio* Nempe.

1 Pro *Certè*, aut *Scilicet* hæc dictio accipitur, *vt in l.sed & si inter me, ff. de seruit. vrbanor. praedior.* Cic.*in Brut.* Nempe eum dicis qui, &c. Idem 2.*Philippic.* Sed effugi insidias, nempe in conspectu Antonij veniendum est. Idem *pro Roscio*: Opinor esse in lege, quam ad diem proscriptiones, venditionésque fiant, nimirum ad Kalendas Iunias.

2 Interdum interrogat, atque vsurpatur pro *Nonne*. Plaut. *Menach.* Nempe, iubes? Cic.5. *Tuscul.* Nempe negas ad beatam vitam satis esse virtutem?

3 Nonnunquam interrogationi subiicitur. Cic.10. *Philippic.* Legiones abducis à Bruto, quas; nempe eas, quas ille ab Antonij scelere abripuit. Idem *pro Milone*: In qua tandem vrbe hæc homines stultissimi disputant nempe in ea, quæ, &c. Idem 7. *Verr.* Atque tempore futurum est; nempe cùm, &c.

Dictio CCXII.

Nequaquam.

1 Nequaquam *importat idem quod* Nullo pacto, Nulla ex parte, Nullo casu.
2 Nequaquam *vehementiùs negat, quàm alia negatiua.*

1 Importat idem quod *Nullo casu, nullo pacto, nulla ex parte*, vt *in l.etiã,§.si quis absentis,ff.de petitione hereditatis, & in l.Iulianus, §. sed cùm in facto. ff. de actionib.empti.* Et verba illæ, *Nullo pacto.* Idem important quod *Nulla ratione*, vt per text. *in l.pupillus*, 24. vbi gloss. *ff. quae in fraudẽ creditorum*, tradit Alber. *in suo Dictionario, verb.nullo pacto*, ac proinde trahũtur ad non specificata Roland. *cons.* 2.*num.*42. *lib.*4. Tiraq. *in l.si vnquam, verb.omnia, num.* 14.*C.de reuoc. donat.* Et ideo hæc dictio vehementius negat, quàm aliæ

hæ negatiuæ. Cic. 1. de Finib. Neqoaqnam ista amicitia est idem 2. de natura Deor. Nequaquam satis explicatæ sunt.

Dictio CCXIII.

Neque

1 Habet hæc dictio vim copulatiuæ, & est repetitiua præcedentium, seu transpositiua, vt in l. nec mandante, ff. de tutor, & curat. datis ab his, notant Vulpell. de præpos. & aduerb. signif. sub dict. namque vers. neque, pag. 61. Menoch. cons. 3. n. 29.

2 Concursum vtriusque requirit, vt in l. si quis ita stipulatus fuerit, decem aureos, ff. de verbor. obl. & in l. si is, qui ducenta, §. item si pater, ff. de reb. dubiis. Bart. in l. quidam testamento. ff. de vulgari, & pupillari. Alex. cons. 82. n. 14. lib. 3.

3 [Est implicatiua, & inter diuersa ponitur. Reinos. in obseruat. pract. obseru. 16. n. 6.]

Dictio CCXIV.

Nihil.

1 Negatiua vniuersalis est dict. Nihil, & omnia excludit, nullámque recipit restrictionem.
2 Exclusiua non est penitus omnium aliquando dict. Nihil.
3 Negatiuam vniuersalem sine vlla distinctione, vel temperamento importat dictio Nihil penitùs, Nihil omnino.
4 Annullationem ipso iure inducunt verba Nihil agit.
5 Nihil pro Non interdum vsurpatur.
6 Nihil eleganter etiam cum locis, & personis comparatur.

1 Vniuersalis negatiua est hæc dictio, & omnia excludit nullamque recipit restrictionem, vt in l. his qui ducenta, §. verùm, ff. de reb. dubiis, & in l. 2. ff. commun. diuidun. gloss. verb. nihil, in auth. de hered. & Falcidia. Dec. cons. 442. num. 32. tom. 2. Alex. in leg. qui vsumfructum, col. penult. in fine, ff. de verb. obligat. & cons. 58. col. 1. & cons. 173. num. 10. vol. 6. Cosmas in pragmat. sanct. tit. de annatis, post princip. in vers. nihil. fol. 151. col. 2. Cephal. cons. 86. num. 13. lib. 2. Roman. cons. 379. num. 2. Rolan. cons. 16. num. 26. tom. 4. Crau. cons. 294. num. 6. Gom. in princip. Instit. de action. n. 4. & 5. Tiraq. in l. si vnquam, verb. susceperis liberos, n. 8. & num. 85. C. de reuoc. donat. Montal. in praxi, lib. 1. cap. 1. num. 3. & seq. Vulpell. de præpos. & aduerb. signif. sub dict. namque, vers. nihil, pag. 61. Mandos. in gloss. facult. in proœm. in vers. Nihil, fol. 55. Surd. de alim. tit. 9. q. 35. num. 39. & q. 57. num. 12. Piscin. in sua disput. de statut. excluden. fœmin. propter masculos, n. 147. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 89. num. 24. & cons. 164. num. 3. & cons. 266. num. 1. Petr. Enriq. resp. opusc. 2. num. 27. Cened. post lib. pract. & canonic. quæst. sing. 64. num. 2. Card. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. D, concl. 313. n. 1. vbi argum. cap. statutum, §. promissurus, de rescript. in 6. & post Rom. cons. 379. in princip. refert, quòd si quis iurauit se nihil impetraturum, excludit se ab omni impetratione, quia dictio Nihil est exclusiua omnium, quæ impetrari possunt.

2 Aliquando verò, non est penitus omnium exclusiua, vt in l. de ætate, §. nihil, & ibi gloss. ff. de interr. actio, cap. nihil iniquius, & ibi gloss. 32. q. 1. cap. nihil prodest, cum gloss. quæ supplet, Prodest tamen ad minus supplicium habendum, de pœnitent. distinct. 5. gloss. notab. in l. sacrilegij pœnam, in vers. condemnatus, post med. ff. ad legem Iuliam peculatus Mandos. in d. vers. Nihil, fol. 55. col. 2. Cened. d. sing. 54. n. 2.

3 Quando tamen est posita in lege, prout Nihil penitus, vel. Nihil omninò, quod est idem, tunc importat vniuersalem negatiuam sine vlla distinctione, vel temperamento sed absolutè & omni casu, vt per Alex. cons. 72. n. 10. vers. secundò respondeo, lib. 6. & cons. 13. n. 7. lib. 2. Card. Tusch. d. lit. D, concl. 313. n. 2. Card. Seraph. decis. 461. n. 5. vbi ait, quòd hæc verba sunt limitatiua.

4 Nihil idem importat quod Nullum Et nihil agit, inducit annullationem ipso iure; & est canon latæ sententiæ, vt in l. final. in vers. Nihil agit. & ibi Bald. & Aret. ff. de liber. & posthum. & in cap. prudentiam, in princip. ibi, Nihil legisse. vbi Barbat. col. 10. de offic. deleg. Tiraq. d. l. si vnquam in verb. reuertatur, n. 30. vers. limitabis item procedere. Gom. in princ. Instit. de actio. num. 4. & 5. Mandos. in d. vers. Nihil, fol. 56. col. 1. in princ. Cened. d. sing. 64. n. 3.

5 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, Nihil, interdum vsurpatur pro Non Cic. 1. Philipp. Nihil dico quis fuerit ille Brutus. Id. 2. Agr. Beneficio isto legis nihil vtitur. Id. lib. 10. epist. 10. Nihil laboro nisi vt saluus sis. Id. pro Rosc. Nihil aliud fecerunt, nisi rem detulerunt.

6 Nihil, eleganter etiam cum locis, & personis comparatur, Cic. Attic. lib. 4. Nihil altius, nihil amœnius Id. lib. 6. de rep. Nihil mihi potiùs fuit, quam vt Massinissam conuenirem.

Dictio CCXV.

Nihilominus.

1 Dispositionem auget hæc dictio eámque præcisam reddit, vt in l. finali, §. fructus, iuncta gloss. in verb. Nihilo magis, ff. quæ in fraudem creditorum, & in l. qui in potestate, in fin. ff. qui testamenta facere possunt, tradit Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. §. 7. proœm. num. 124. [Non semper aduersatiuè stat, sed sæpè idem quòd ideò magis, vel idem, quod sine dubio importat Rot. decis. 132. n. 3. p. 1. in posth. Farin. aliàs p. 3. recent.]

Dictio CCXVI.

Nil.

1 Idem est Nil, quod Nihil; de quo vide Alciat. de verb. signif. lib. 4. num. 25. Mandos. in gloss. facult. in proœmio in vers. Nil, fol. 57. quos refert Cened. post lib. pract. & canonic. quæst. sing. 64. n. 4.

Dictio CCXVII.

Nisi.

1 Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.
2 Exceptiua est de sui natura dict. Nisi, & in effectu aduersatur præcedentibus.
3 Antecedentis, cui immediatè aduersatur, oppositum necessariò significat dict. Nisi.

4 *Exclusiua est dict.* Nisi, *aliorum casuum, præter nominatos.*
5 *Oratio affirmatiua si præcedit dict.* Nisi *negat, si verò oratio negatiua præcedit, affirmat.*
6 *Positionibus dict.* Nisi *affirmat, quando præcedit negatiua, & negat quando præcedit affirmatiua.*
7 *Includit dict.* Nisi, *id quod est negatum quando præcedit negatiua potentiæ, siue actus.*
8 Si, *ad euitandum absurdum aliquando importat dict.* Nisi.
9 *Conditionalis interdum importat dict.* Nisi, *maximè relata ad futurum tempus.*
10 *Formam quandoque importat dict.* Nisi.
11 *Limitatiua est dict.* Nisi.
12 *Modificatiua & exclusiua de sui natura est dict.* Nisi.
13 *Taxatiua vim habet dict.* Nisi.
14 *Exclusionem à regula ponit dict.* Nisi.
15 Nisi, *æquipollet quandoque dictioni* Non *secus.*
16 Nisi *a duabus dictionibus* Si, *&* Non, *componitur.*
17 Præter *interdum denotat dict.* Nisi.

1 DE vi, & effectibus huius dictio vide Cachet. *decis.* 174. *n.* 2. Borrel. *cons.* 12. *num.* 11. Euerard. *in Topicis loco à contrario sensu, n.* 27. Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. statuimus, in verb. Nisi* Mandos. *in tract. de monitor. quæst.* 51. *n.* 10. *&* 11. Alduin. *cons.* 63. *n.* 59. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dictione, pag.* 62. Galganet. *de cond. & demonstr. p.* 2. *c.* 1. *quæst.* 5. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comparat.* 20. *n.* 40. *cum seqq.* Cened *post lib. practic. & canonic. qu. sing.* 23. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *litt. D, conclus.* 314. Tursell. *in libello de particul. Latinæ orationis c.* 108. Grat. *de diction. dict.* 137.

2 De sui natura hæc dictio exceptiua est, & in effectu aduersatur præcedentibus, vt *in l. actione*, vbi Bart. Ias. & cæteri, *C. de transact. & in reg. peccatum de regul. Iur. lib.* 6. tradunt Ias. *in l.* 5. *num.* 11. *ff. de offic. eius.* Socin. iun. *cons.* 163. *n.* 36. *vol.* 2. Feder. de Senis *cons.* 80. incip. *Factum tale est, num.* 1. *vers. item non obstat.* Alexand. *cons.* 64. incip. *Circa præsentem, in princip. lib.* 4. Bero. *in cap. quod autem, num.* 56. *de iure patronatus, & in cap. nauiganti, num.* 18. *de vsuris* Dec. *cons.* 386. *num.* 2. Cæpol. *cons.* 1. *num.* 14. *in ciuilibus* Gom. *in cap.* 1. *num.* 88. *de constit. lib.* 6. Paris. *cons.* 12. *num.* 22. *& cons.* 96. *num.* 109. *vol.* 1. Grat. *cons.* 138. *num.* 9. *vol.* 1. Beltran. *cons.* 45. *num.* 3. *vol.* 3. *in* 1. *parte, cons.* 53. *num.* 1. *vol.* 3. *in* 2. *parte* Cassan. *in consuetud. Burgundiæ rubr.* 1. *§.* 5. *in vers. S'il n'agrace, num.* 15. Rebuff *in concord. tit. de collat. §. statuimus,* 1. *in verb. Nisi, & in tract. de alien. rerum Ecclesiæ, n.* 70. Mand. *de monit. q.* 31. *num.* 11. Seraphin. *de priuileg. iurament. priuil.* 57. *num.* 12. Vulpell. *citato loco, statim in princ.* Stroz. *de offic. Vicarij, lib.* 2. *q.* 43. *n.* 25. Surd. *decis.* 225. *num.* 19. *& decis.* 264. *num.* 17. *& cons.* 71. *num.* 6. vbi quòd ponitur priuatiuè, & aduersatiuè ad præcedentia. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 448. *num.* 41. Cened. *d. singul.* 23. *n.* 1. *post medium.* Gregor. *decis.* 541. *n.* 25. Card. Tusch. *d. conclus.* 315. *num.* 1. Rot. apud Farin. *decis.* 391. *num.* 14. *p.* 1. *recent.*

3 [Rot. *decis.* 313. *num.* 12. *p.* 1. *posth. Farin.* aliàs *p.* 3. *recent.*] Et ita significat necessariò oppositum antecedentis, cui immediatè aduersatur. Dec. *in l. bonorum, in* 2. *lect. num.* 27. *C. qui admitti, & in l. si quis in aliquo, num.* 2. *C. de edendo.* Alex. *cons.* 83. *num.* 3. *vol.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 104. *n.* 7. Octauian. Vulpell. *d. loco, vers. regulariter, pag.* 63. Cened. *dict. sing.* 25. *num.* 2.

Aliquando verò alios casus præter nominatos excludere videtur, vt *in l. qui aliena, §. si libertas, ff. de negot. gestis, & in cap. si duo, de procur. lib.* 6. tradunt Crauet. *cons.* 155. *n.* 1. Stroz. *d. lib.* 2. *q.* 111. *n.* 9. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 1. *c.* 5. *n.* 70.

5 Amplia, & declara, quòd si oratio affirmatiua præcedit, negat; si verò oratio negatiua præcedit, affirmat, & includit, quia de sui natura est semper contradicere præcedentibus. Ita Bart. Salicet. Ias. *num.* 3. Dec. *num.* 5. Padil. *num.* 12. per text. *ibi in leg. actione, C. de transact.* Din. *in dict. reg. peccatum, num.* 1. *cum seqq. de reg. Iur. lib.* 6. Bart. *in l. si eum, §. qui iniuriarum, num.* 3. *in fine*, & *ibi* Ias. *num.* 26 *ff. si quis cautionibus.* Grat *cons.* 126. *num.* 19. *volum.* 2. Gerard. *sing.* 46. Cassan. *citato loco, à num.* 10. Rebuff. *in compendio alienationum.* Com. *cons.* 5. *num.* 2. *vol.* 4. Dec. *cons.* 532. *in princip. & num.* 2. Paris. *cons.* 96. *num.* 109. *vol.* 1. Alciat. *lib.* 5. *Parad. cap.* 4. Menoch. *cons.* 156. *num.* 9. *& cons.* 256. *num.* 9. Rendina *in Promptuario receptar. sententiar. tom.* 1. *tit.* 27. *num.* 2. Gutier. *canon. quæst. lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 2. Surd. *de aliment. titul.* 1. *q.* 104. *num.* 6. *& decis.* 264. *num.* 17. Petr. Entiq. *resp. opusc.* 2. *n.* 27. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 542. *num.* 22. Seraphin. *decis.* 543. *num.* 5. Franc. Molin. *d. compar.* 20. *num.* 40. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *disp.* 19. *num.* 5. Cened. *d. sing.* 23. *num.* 1. *in princip.* Card. Tusch. *d. conclus.* 514. *num.* 6. Et hoc ipsum fuit sæpe tantum *in Rota, & præcipuè in vna Romana Census de Mutis,* 27. *Iunij* 1605. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farinac. *decis.* 96. *num.* 1. *p.* 1. *recent.* vbi habetur, quòd hæc dictio *Nisi* præcedena negatiuam ponit, & determinat affirmatiuam in casu nominato. Item *in vna Romana concordiæ sancti Petri,* 16. *Nouembris* 1609. *coram Cardin. Caualerio*, impressa per eundem *decis.* 197. *num.* 2. *in fine, p.* 1. *recent.* vbi post Bart. *cons.* 4. *num.* 1. *lib.* 2. & Gemin. *cons.* 15. *num.* 18. *vers. super,* tantum fuit hanc dictionem *Nisi*, vbi præcedit negatiua, includere, & affirmare in exceptis. Item *in Firmana hæreditatis,* 12. *Decembris* 1614. *coram Buratto* impressa per eumdem *decis.* 659. *num.* 2. *part.* 1. *recent.* vbi post Rom. *cons.* 127. *sub num.* 15. *col. penult. vers. quandoque, & cons.* 152. *num.* 1. *lib.* 2. & Decian. *cons.* 78. *num.* 5. *&* 12. *vol.* 5. ac Rota *decis.* 522. *n.* 4. *p.* 1. *diuers.* fuit tantum, quod hæc dict. affirmat, &c. ponit quando est postposita negatiuæ. Et nouissimè *in vna Romana iurisdictionis,* 1. *Iulij* 1626. *coram Buratto,* post Bart. *in l. actione, num.* 1. *&* 15. & *ibi* Dec. *num.* 5. *C. de transact.* Alex. *conclus.* 227. *num.* 11. *lib.* 6. Seraphin. *decis.* 545. *num.* 3. fuit dictum, hanc dictionem *Nisi*, præcedente negatiua *Non liceat*, ponere potentiam. Narbona *l.* 59. *gloss.* 1. *num.* 135. *tit.* 5. *lib.* 2. *Recop.* vbi quod est aduersatiua & post negatiuam orationem posita affirmat, & regulam contrariam præcedenti constituit, latè Peregr. *cons.* 66. *num.* 6. *vol.* 2. vbi quòd postpositæ orationi negatiuæ ponit & affirmat, & *num.* 11. subdit quod posita post orationem, quæ negat potentiam, permittit posse, non autem necessitatem inducit, & *num.* 12. limitat in vltimis voluntatibus, vbi verba diriguntur ad hæredem grauatum non ad honoratum.]

6 Amplia in positionibus, in quibus hæc dictio affirmat, quando præcedit negatiua, & negat quando præcedit affirmatiua, vt citato Alex. *cons.* 85. *num.* 3. *lib.* 1. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 314. *n.* 7. vbi *num.* 8. subdit, quòd includit id quod est nega- 7 tum, quando præcedit negatiua potentiæ, siue actua & citat Rayner. de Forli *cons.* 68. *inter cons. Signoroli num.* 12. Signor. *cons.* 43. incip. *In quæst. in princ. vers. modo capio.* Castr. *cons.* 98. *col.* 2. *in princip. lib.* 2. Dec. *cons.* 389. *n.* 2. 4. *&* 6. *& cons.* 552. *in princ.* Paris. *cons.* 31.

conf.31.n.36.lib.2. Alex.*conf.227.* incip. *Ponderatis, n.11.verf.vt oftendit,lib.6.*[Narbona *l.13.gloff.2.n.1.tit.12.lib.7.nona Recop.*]

8 Limita quòd licèt hæc dictio de sui natura inducat exceptionem, tamen aliquando importat dictionem *Si*, ad cuitandum absurdum. Nonnunquam verò exponitur pro *Quamuis*, quia menti debent deseruire verba Alex.*conf.64.n.4.lib.4.* Card.Tusch. *d.concl.314.n.9.&* 10.

9 Interdum est conditionalis hæc dictio, maximè relata ad futurum tempus, vt *in l.quibus diebus,§.quidam Titio ff.de cond.& demonstr.& in l.1.§.idem scribit,ff.depositi*, ibi, nec debere absolui, nisi restituat, & *in l.in testamento*, ibi, & nisi fierent hæredes, magna pecunia mulctarentur, *ff.de cond.* Rolan. *d.conf.49.n.14.tom.30.*Grat.*conf.48.num.6.& conf.54.num.55.& conf.138.num.7.lib.1.* Socin. iun. *conf.49. num.18. vol.2. & conf.134. num. 16. vol.3.* Cassan. *vbi suprà num.12.fol.185.* Vulpell. *d.loco,verf.& quod,pag.65.* Anton. Monach. *Lucens. decis.67. num.35.* vbi ait, hanc dictionem non solùm facere orationem conditionalem, sed in seipsa conditionem præcedenti conditioni contrariam. Franc. Molin. *d.comparatione 20. num.39.* Cened. *d.sing.23.n.4.* Et fuit dictum *in Treneren. loci Capitularis* 10.*Martij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis.161.num.7.p.2.recent.* Vnde Rip. *lib.1. respons.c.2.n.24.* ait, quòd hæc dictio addita verbo præsentis temporis in contractibus, non facit actum conditionalem, sed resoluendum in euentum conditionis, nisi in contractu sint apposita alia verba suspensiua. [Vide Galganet. *de condit.p.2.c.1.q. 3.* ita distinguentem, vt si apponatur verbis præsentis, siue præteriti temporis, tunc faciat resolutionem conditionalem, licèt dispositio sit pura : sin verbis futuri, tunc faciat conditionem tam in contractibus quàm in vltimis voluntatibus; sed hoc in vltimis tantum voluntatibus concedit Intrigl.*de substit. cent.3.q.88.num.22.* quem refert Franc. de Barry *de success.testati, & abintestat.lib.17.tit.2.n.2. in fine.*] Sed quod in sententiis faciat conditionem suspensiuam tenent Decius *in cap.præterea,2. in princip. de appell.*Bald.*in d.l.quibus diebus, §.quidam Titio, verf. quæro,quedam sententia.* vbi Socin.*n.9.verf.& prædicta.ff.de cond.& demonstr.* Mandos. *in tract.de monit. q.31.n.11.in princ.*

10 Nonnunquam hæc dictio importat formam, & idem quod *Non* significat, vt per Ofasc. *decis.174. n.2.* Grat.*conf.15.vol.1.* Cened.*d.sing.23.num.6.* Marc, Anton *var.resolut.lib.1.resol.vlt.cas.32.verf.pro Episcopo,in fine.*

11 Est limitatiua hæc dictio, iuxta notata per Flamin. *de resign.lib.5.q.6.n.183.*

12 De sui natura est modificatiua,& exclusiua, vt per Menoch.*conf.3.n.16.*

13 Habet vim taxatiuæ, vt *in l.consulta, C. de testam.* tradunt Couar.*de sponsal.cap.4.p.2.§.1.num.8.* Marc. Anton.*d.cas.43.verf.pro Episcopo.*

14 Ponit exceptionem à regula, vt per Dec. *in l.1.§. fin.n.7.ff.de officio eius.* Steph.Gratian. *discept.forens. c.9.n.16.*

15 Æquipollet quandoque dictioni *Non secus*, vt per Surd *conf.417.n.29.*

16 Hæc dictio, vt Grammatici aiunt, bonarúmque literarum Auctores, composita est à duabus dictionibus *Si*,& *Non*. Indicatiuum petit in sententiæ principio, subiunctiuum, aliquando, Valla assertore *lib.2. Elegantiarum.* Vnde & Cic. sæpiùs sic accipit 4. *Ver.* Nisi (inquit) restituissent statuas, vehementer minabatur. Terent. *in Heauton.* Nam nisi me animus

fallit, hi sunt germani duo. Plauti quoque loco alteto idipsum innuitur. Nisi animus fallit, hic profecto est annulus quem ego suspicor. Cic.*pro Cluen.* Nomen iudicum amittemus, nisi ex his ipsis causis iudicabimus.

17 Interdum pro *Præter* vsurpatur. Cic. *de Amicit.* Negat enim quemquam virum bonum esse, nisi sapientem Id. *pro Sext.* Quem vnquam ciuem Senatus nisi me nationibus exteris commendauit? Id *de Amicit.* Sed hoc primum senno, nisi in bonis amicitiam esse non posse. Id. *Atic.lib.11.epist.16.* Omnino hæc eodem modo ex hac parte fiunt nisi illud erat infinitum.

Dictio CCXVIII.

Nominatim.

1 Aliquid nominatim relinqui quando dicatur, vide Bart. *in l. turpia legata. §. fin. de legat. 2.* quem refert Petr.Enriq. *resp.opusc,2.n.27.in fine.*

2 Idem est dicere, *Nominatim*, ac *Specialiter*, vt *in l.2.ff.de lib.& posthum.& in l.hæres seruus*, cum gloss. *ff.de emct.* notat Stephan.Gratian *discept.forens.c.97. num.16.*

Dictio CCXIX.

Non.

1 *Negatiuè sumitur dict.* Non.
2 Non solùm *iungitur cum* Sed, Sed etiam, Sed quoque, Verùm etiam.
3 Non modò *ad plura vtimur.*

1 Hæc dictio negat,& negatiuè sumitur. Cic. *pro Planc.* Non valuit rebus iisdem, quibus fortè nonnulli; at valuit assiduitate, at valuit seruandis amicis, valeat libertate. Idem *lib.1. epist.9.* Tantùm dicam non mihi exercitum, sed duces defuisse. Aliquando tamen ponitur conuersiuè: vt, In iudicium trahere non est necesse, id est, necesse est non trahere Ita exponitur *in l.1.ff.de in ius vocando.*

2 *Non solùm* iungitur cum *Sed, Sed etiam, Sed quoque. Verùm etiam.* Cic.*lib.1.epist.6.* Qui omnibus negotiis non interfuit solùm., sed præfuit. Idem *de Amicit.* Non solùm fortuna cæca est, sed eos etiam plerumque efficit cæcos, quos complexa est. Idem *lib.4.epist.3.* Neque id solùm mea sponte, sed multo etiam magis monente, ac denunciante te.

3 *Non modò* ad plura vtimur Cic.*lib.3 epist.15.* Dies non modò non leuat luctum hunc, sed etiam auget. Idem *Attic.lib.16.epist.6.* Tu id non modò non prohibebas, verùm etiam approbabas. Idem *lib.1.epist.8.* Nullam partem tuorum meritorum non modò referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Idem *lib.10. epist.10.* Cuius rei non modò non præteriit tempus, sed ne maturum quidem etiam nunc meo iudicio fuit. Idem *lib.11. epist.24.* Mihi non modò irasci grauissima iniuria accepta, sed ne dolere quidem impunè licet.

Dictio CCXX.

Non alias.

1 Dixi de ea *in tractatu de clausulis vsu frequentioribus, claus.81.* Illud in præscotiarum addendum

duxi, quòd hæc verba, Italicè *Non altramente*, præciſam formam importare videntur, *l. de his*, vbi Bart. *n. 3. ff. de transact. l. cùm hi, in princip. ff. de eo eod.* Card. Mannc. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 11. tit. 8. num. 12. ad med.* Rot. *in Perusina fideicommiſſi*, 14. *Iunij* 1599. *coram Litta*, impreſſa per Farinac. *deciſ. 16. num. 2. p. 1. recent.* [Quia præciſam habet naturam. Ancll. Amat. *conſ. 82. n. 18.*

Dictio CCXXI.
Non niſi.

1 HÆc dictio dat certam formam, ſecundùm Menoch. *rem. 4. adipiſcen. poſſeſſ. n. 710.* & Marc. Anton. *variar. reſol. lib. 1. reſol. 94. n. 2.*

Dictio CCXXII.
Nonnunquam.

1 EXponi ſolet pro *Aliquando*, vt *in l. nonnunquam, ff. de re iudic. & in l. eum, quem temere, in fine, ff. de collat. bonorum*, notat Rebuff. *in comment. ad leg. ſi qui mortui, 129. verſ. nonnunquam, ff. de verbor. ſignific. pag. 489.*

Dictio CCXXIII.
Non ſemper.

1 EXceptionem oſtendit, ſicut dictio *Plerumque*, vt *in l. 3. §. 1. de offic. Præfecti vigilum, & in l. 1. §. 1. ff. de tutel. & ration. diſtrahen.* notat Rebuff. *in commen. ad l. interdum, 78. verſ. idem, in verb. multoties, ff. de verbor. ſignif. pag. mihi 361.*

Dictio CCXXIV.
Non ſolùm.

1 IMportat eandem voluntatem, & diſpoſitionem quoad omnia, vt *in l. cùm non ſolùm, C. de bonis, quæ liberis*, notant Rip. *de ſubſtit. reſp. 13. n. 8.* Octauian. Vulpell. *de præpoſ. & aduerb. ſignif. in dict. Non ſolùm pag. 66.* vbi etiam aduertit, quòd quamvis hæc dictio vim affirmatiuæ habeat: vt, Titius non ſolùm doctus eſt, ſed etiam probus: nihilominùs ſi clauſula negatiua ſequatur per *Nec quidem*, tunc ipſa affirmatio negat.

Dictio CCXXV.
Nos.

1 *Perſonale eſt pronomen* Nos.
2 *Perſonaliſſimum tamen eſt ſi dicatur* Noſmetipſi.

1 PRonomen hoc eſt perſonale, *cap. litteris, de reſcript. cap. ſi gratioſe, eod. tit. lib. 6.* Cæſ. Argel. *de contradict. legit. q. 15. num. 62.* Et fuit dictum *in Aquilana Canonicatus, 6. Octobris* 1586. *coram Card. Blanchetto*, impreſſa per Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. cap. 1. n. 652.* vbi etiam habetur. quod licèt ſit perſonale, tamen attendenda eſt ſubiecta materia, & veroſimilis mens concedentis.

2 Si tamen dicamt, *Noſmetipſi*, erit perſonaliſſimum per ea, quæ tradunt Bald. *conſ. 304. n. 5.* & Nat. *conſ. 163. n. 8.* quos citat Rota *deciſ. 201. num. 6.* apud Farin. *p. 2. recent.*

Dictio CCXXVI.
Nullatenus.

1 *Negatiua vniuerſalis eſt dictio* Nullatenus *excludens quamcunque minimam partem.*
2 Nullatenus *negat omnes caſus, & omnem potentiam.*
3 *Diſpenſandi facultas tollitur per dictionem* Nullatenus.
4 *Nullitatem actus ipſo iure importat dictio* Nullatenus.
5 *Decreti irritantis virtutem habet dictio* Nullatenus.
6 *Sententia lata vim habet dict.* Nullatenus *& ſignificat* Ipſo iure.

1 EST vniuerſalis negatiua hæc dictio, excludens etiam quamcunque minimam partem, vt per gloſſ. *in reg. nemo poteſt, de regul. iuris, lib. 6. & in cap. ſtatutum, verb. nullum, de reſcript. eod. lib.* Roman. *conſ. 326. col. vlt.* Rub. *conſ. 51. num. 3.* Dec. *conſ. 310. n. 2.* Coſm. *in pragmat. ſanct. tit. de elect. §. & vt omnia in verſ. recipere, ad medium, fol. 39. col. 2. & tit. de collat. §. quòd ſi quis, in verſ. nullatenus, fol. 77. col. 3.* Ruin. *conſ. 30. n. 3. vol. 5.* Iaſ. *in fin. n. 26. ff. de ſeruis.* Vulpell. *de præpoſ. & aduerb. ſignif. ſub hac dict. pag. 66.* Cened. *poſt lib. practic. & canonic. quæſt. ſing. 69. num. 3. & 4.* Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 2. lit. D, concluſ. 315. num. 1.* vbi poſt Gemin. *conſ. 35.* incip. *Pro cariori, in princip. n. 2. & 3.* ſubdit, reuocationem priuilegiorum conceſſorum nullatenus exemptis non reuocare, nec comprehendere priuilegia conceſſa aliquo modo exemptis.

2 Negat igitur omnes caſus, & omnem potentiam, vt *in l. vlt. C. de teſtament. militis*, cùm citatis per Menoch. *conſ. 383. num. 14.* Et natura illius eſt negare in totum, & vniuerſaliter iuriſdictionem excludere, ex adductis per Marc. *de iuriſdict. p. 4. centur. 2. caſ. 153. num. 10.* [Includit enim in ſe omnem caſum, & rem etiam minimam. Narbona *l. 16. gloſſ. 2. n. 18. tit. 18. lib. 5. Recop.*

3 Per hanc dictionem tollitur facultas diſpenſandi, firmant gloſſ. *in Clem. 1. §. ſi quis autem, in verſ. nullatenus, de ſequeſtr. poſſeſſionum*, vbi Immol. *n. 20.* & Zabarell. *q. 6. n. 6.* gloſſ. etiam *in Clem. 2. verſ. concedatur, & verſ. nullo modo, de ætat. & qualit.* Archid. per text. *ibi in cap. quoniam, de immunit. Eccleſ. lib. 6.* Corſet. *in ſing. verb. nullatenus.* Hippol. *ſing. 675.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. reuertatur, n. 95. circa med.* Bou. *in tract. de ſtatut. Vrbis præſcr. gloſſ. 17. n. 1. fol. 54.* Cen. *ſing. 69. n. 5.* Rebuff. *in concord. rubr. de Regia nomin. in §. monaſter. verſ. nullatenus, pag. 192.* vbi tamen limitat, quòd licèt tollatur diſpenſatio inferioris; non tamen per iſtam dictionem tollitur ſuperioris, niſi illa ſit poſita in contractu.

4 Importat nullitatem actus ipſo Iure, vt *in auth. ſi qua mulier*, vbi gloſſ. *verb. nullatenus, C. ad ſenatuſconſul. Velleian. Clem. vlt.* vbi gloſſ. *verb. nullatenus, de ſequeſtr. poſſeſſ.* gloſſ. *verb. nullatenus, in Clem. 2. de ætate & qualitat.* Card. *in cap. ſuper literis, num. 5. in fine*, & *ibi* Barbat. *num. 82. verſ. vim etiam, de reſcript.* Gig. *de*

de pens.q.10.num.10. & seq. vbi ait, idem importare, ac si dictum esset: Nullius sit roboris, & efficaciæ. Gram.cons.crim.3.num.12. Rot. decis.22.num.2.p.2. diuers. Put. decis.254.num.3. lib.2. in correct. Flamin. de resign.lib.8.q.8. num.53. & lib.9. quæst.12.num.2. Rebuff. dict.ver.nullatenus, fol.192. Boër. decis.348. num... Ceual.commun.contra commun.q.527.num.10. & q.900.num.5.Mandos. in reg.7.Cancellar.quæst.4. num.2.& in reg.16.q.5.num.7. Bou.d.gloss.17.num.1. fol.54.Stephan.Gratian.discept.forens.cap.159.n.18. Gonzal. ad reg.8.Cancellar.gloss.vlt.num.65. Cened. d.sing.69.num.1.Sanch.de matrimon.lib.6.disput.32. num.7. [Narbona l.35.gloss.1.num.16.tit.3.lib.1. Recopil.]

5 Vnde habere virtutem decreti irritantis tradunt Immol.in Clem.1.n.20.vers.ex hoc notat.& ibi Card. in §.si quis autem, sub num.6. Felin. in cap. ex litteris, num.7.in 5.casu, de constit. Rot. d.dec.24.num.4.p.2. diuers. Roland. cons.27.n.11.& 12.tom.4. Marches. de commiss.p.2. de aper. choris, num.66. Ac proinde habere vim præcisæ prohibitionis, actúmque in contrarium factum irritare tradunt Mandos. in reg.7. Cancellar.q.4.num.2.& in reg.25.q.5.num.8. Cened. d.sing.69.num.2. Stephan.Gratian. Marchia dec.51. num.8.

6 Habet vim latæ sententiæ, & significat *Ipso Iure* Tiraq. in l.si vnquam, verb.reuertatur, num.94. Mart. d.cap.153.n.10.Rebel.de oblig.Iustit.lib.1.q.6.sect.6. num.44.Farinac.fragment.crimin.p.2.verb.lex, n.109. Sayro in Claui Regia, lib.3.cap.7. n.16. vbi ampliat, etiamsi iungatur cuicumque verbo cuiuscumque temporis.

DICTIO CCXXVII.

Nullius momenti.

1 IMportat ipso iure nullitatem actus in contrarium gesti, vt in l.si quis Sempronium, ff.de heredib.instituend.& in l.de pupillo, §.si quis fortè, vbi Ias. num.3. & 4.ff. de noui oper.nunciat. & in l.non dubium, C. de legib.& in authent.Sacramenta puberum, C.si aduersus vendit.& in cap. Ordinarij, in fin.de offic.Ordinar. notant Tiraq. in l.si vnquam, C.de reuoc.donat.verb.reuertatur, n.97.& 101.Gonzal.ad reg.8.Cancel.gloss.5. n.7. Farin. in praxi crim.p.1.lib.1.tit.4. quæst.33.n.4. [me citato in hoc loco nouissimè Ioann. Escobar in tract.de vtroque foro art.5.n.210.]

DICTIO CCXXVIII.

Nullo modo.

1 *Negatiua vniuersalis, & prohibitiua est dict.* Nullo modo, *excludens omnem casum.*
2 *Prohibitionem præcisam operatur dict.* Nullo modo *& idem quod clausula decreti irritantis.*
3 *Potentiam omnem negat dict.* Nullo modo.
4 *Dispensationem excludit dict.* Nullo modo.
5 *Sententia latè canonem importat dict.* Nullo modo.
6 *Dict.* Nullo pacto, *trahitur ad non specificata.*

1 VNniuersalis negatiua, & prohibitiua est hæc dictio excludens omnem casum, vt in l.vlt.C. de test.militis. Ias. in l.1.§.sublata, n.13.in 2.lectura, ff.ad Trebel.Dec.cons.649.post n.9.Menoch.cons.373. num.14. Mandos. ad reg.34. Cancellar.q.88. num.3. Ferret.in constit.Cathalonia, gloss.1.num.2 . Cened. post libr.pract.& canonic.quæst.sing.70.n.1. [Hermosil. l.8.gloss.11.tit.4.p.5.]

2 Operatur præcisam prohibitionem, & idem quod clausula decreti irritantis, vt per Stephan. Gratian. Marchia decis.61.n.18.Est enim præcisa, ex Menoch. cons.22.num.9. & habet duas significationes, id est, *Nullo tempere, & Nulla ratione.* Strach. de mercatur. tit.de decoctor.p.6.num.28.fol.154.negátque omnem potentiam, Menoch de recuperan. possess. rem.14.n.6. quem refert Cened.d.sing.70.n.3.

3 Excludit dispensationem, vt per gloss. in Clem.2. §.illi vero, in vers. nullo modo, & ibi Zabarell. num.3. de ætat.& qualit.Ias.in l.1.§.sublata, num.13.in 2.lect. ff.ad Trebell.& in penult.num.9. C. de testam.militis. Tiraquel.dict. verb. reuertatur, num.94. Cened. dict. sing.70.num.2. Paul. Montan. de tutel. & cur.cap.4. num.92.

4 Importat canonem latæ sententiæ, vt per Tiraq. in d.verb. reuertatur, num.77. & 78.& 93. Sayro in Claui Regia, lib.3. cap.8.num.29. Bermond. in tit.de publicis concubin. in vers.iubemus vt ipsum, n.3.fol.19. Ioan.de Salas de leg.q.96 tract.14. disput.16.sect.8. num.29.in fine.Farinac. fragment.crimin.p.2.verb.lex num.108. & me citato, Sanctarell. variar.resolut.q 6. num.vlt.

5 Dictio *Nullo pacto* trahitur ad non specificata, vt per Stephan.Gratian.d.decis.51.n.14.

Vide alia in clausula *Nullo modo*, &c.

DICTIO CCXXIX.

Nullus.

1 *Negatiua vniuersalis est dict.* Nullus, *& omnia excludit, tam principale, quàm accessorium.*
2 Nullus *excludit omnem etiam minimam partem.*
3 *Nullitatem ipso iure denotat dict.* Nullus.
4 *Negatiua vniuersalis aliquando non est dict.* Nullus.
5 *Aliquis quandoque importat dict.* Nullus.
6 *Præscriptionem temporis longissimi non excludit dict.* Nullus.
7 *Similia non excluduntur per dict.* Nullus.
8 *Distributiua est dict.* Nullus, *pertinens ad plura, nec potest de vno prædicari.*
9 Nullus *sæpè significat non quod inualidum est, sed quod re vera non est.*
10 Nullus, *dictus quasi* Non vllus, *latius patet quam nemo.*
11 Nullus *interdum pro* Non *vsurpatur.*
12 *Necessitatem importat, & aufert potestatem alter recipiendi dict.* Nullus, *proposita verbo recipiatur.*

1 VNiuersalis negatiua est hæc dictio, & omnia excludit, tam principale, quàm accessorium seu secundarium. Ita Panorm.ad cap.ad nostrum, per text.ibi num.5.de elect. Corn.cons.70.num.12.vol.2. & cons.47.num.22.vol.2. Gozadin. cons.51.num.23. Bart.cons.47.incip.Picinus, in princip.lib.2. Gemin. cons.35.incip. Pro clariori, num.4. & 5. vbi addit, quòd ideò excludit omnem etiam minimam partem Socin. cons.12.num.16.vol.1. Roman.cons.199. col.1.Rimin in §.1.num.70.de donat.Veral.decis.283. num.2.p.3.Tiraq in l.si vnquam, verb.reuertatur, n.93. & seq. & num 229.ac 243. Cod. de reuocand. donat. Mandos. in glos.facult §.sanè, in verb. nullum, fol.72. Bartholom. Perett. ad Extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccles.non alienan.verb.quidquam, num.7.pagin.238.

Cened. post lib. pract. & canonic. q. sing. 76. n. 1. Seraph. decis. 743. n. 6. Card. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. D, concl. 313. n. 2. & concl. 316. n. 1.

4 Vnde propter huiusmodi vniuersalem negatiuam in hac dictione inclusam, eam ipso iure nullitatem denotare tradunt gloss. verb. nullam, in cap. innotuit, de elect. Tiraq. d. verb. reuertatur, num. 243. vers. 76 fallit, Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 21. n. 73.

5 Aliquando tamen non est vniuersalis negatiua, vt per text. in c. 1. iuncta gloss. de Capit. Contrad. & in c. Abbas, ibi, *Nulla Ecclesia subiiciantur*, iuncto c. non solùm, §. pro talibus, 18. q. 2. tradunt Panorm. in cap. 1. num. 33. de praescript. Cened. d. sing. 67. n. 2. in princip. Imò quandoque accipi pro dictione *Aliquis* quae non est vniuersalis negatiua, probat Bart. cons. 117. incip. *Nicarellus*, allegans text. iuncta gloss. patri, in l. 2. §. 1. ff. de verb. oblig. quibus adde Corn. cons. 180. n. 14. lib. 2.

6 Non excludit haec dictio praescriptionem temporis longissimi, ex adductis per Tiraq. de retractu conuent. §. 1. gloss. 2. n. 12. quos refert Cened. d. sing. 67. n. 2. post princip.

7 Item non excluduntur similia per hanc dictionem vt tradit Dec. in l. cognitio, n. 7. ff. de iurisdict. omn. Iud. quem refert Card. d. n. 2. in fine.

8 Est distributiua haec dictio pertinens ad plura, nec potest de vno praedicari. Ias. in l. quemadmodum, n. 3. per tex. ibi, ff. de acquir. possess. Alex. in l. 1. ff. eod. tit.

9 *Nullus* saepe significat, non quod inualidum est, sed quod re vera non: Gozadin. cons. 51. n. 23. Caputaq. decis. 283. n. 2. p. 3. Rimin. iun. cons. 91. sub num. 13. Roland. cons. 99. num. 27. vol. 4. Glous. resp. 1. p. 2. num. 188. Pichard. ad princip. Instit. de exhered. liber. num. 47.

10 *Nullus* dictus quasi *non vllus*, latiùs patet, quàm *Nemo*; quippe *nemo* de hominibus tantùm dicitur, *nullus, nulla, nullum*, de rebus omnibus.

11 *Nullus* interdum pro *non* vsurpatur. Cic. *Attic. lib.* 12. Philotimus non modo nullus venit, sed ne per literas quidem, aut per nuncium certiorem me fecit. Idem 1. *Tuscul.* Miseri ob id ipsum, quia nulli sunt. Terent. *Eunuch.* Memini, tametsi nullus moneris.

12 Dictio *Nullus* praeposita verbo *recipiatur*, importat necessitatem, & aufert potestatem aliter recipiendi, iuxta gloss. communiter receptam in c. 1. de reg. Iuris, in 6. & ibi Franch. n. 7. Bart. in l. de his, ff. de transact. n. 4. & in simili notat, Paris. cons. 38. n. 34. & seq. lib. 4. Et fuit dictum in *Treueren. loci Capitularis*, 10. *Martij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. decis. 167. n. 5. p. 2. recent.

DICTIO CCXXX.

Nunc.

1 *Demonstratiua praesentis temporis est dict.* Nunc.
2 *Tempus instans non semper denotat dict.* Nunc, *sed ad id, quod nouiter factum est, refertur.*
3 *Temporis extremitatem denotat dict.* Nunc.
4 *Temporis omnem dilationem tollit dict.* Nunc, *& importat vt quid fiat absque illa.*
5 Nunc *plerumque vsurpatur pro* Modo.
6 Nunc *saepe adsciscit* Quum, Dum, Quando.
7 Nunc verò, *in comparatione rei fictae augendi gratia subiici solet.*

1 EST demonstratiua praesentis temporis, vt in l. 1. ff. de condict. indeb. & in l. 1. §. nunc tractemus, ff. de tutelis, & rationibus distrahendis, & in l. 4. §. vlt. ff. de cond. & demonstr. notant Bald. in l. contrà rogatus, n. 1. C. ad Trebell. Vulpell. de praepos. & aduerb. signif. sub dict. Nullatenus, vers. *Nunc*, pag. 67. Menoch. cons. 14. n. 3. Card. Tusch. pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 317. vbi n. 2. post Alex. in l. huiusmodi in 2. n. 3. ff. de verb. oblig. & Felin. in c. licet causam, in 6. notab. de probat. & Euchar. in lib. 1. n. 123. C. de pactis, subdit, quòd denotat, praesens esse initium obligationis, [Valenz. cons. 105. n. 20. tom. 2. vbi quòd est aduerbium praesentis temporis.]

2 Non tamen semper denotat tempus instans, sed ad id quod nouiter factum est refertur, vt in c. 1. vbi Abb. de verb. signif. Vulpell. cit. loco.

3 Denotat temporis extremitatem, vt per Menoch. cons. 21. n. 6. vbi n. 27. subdit quod eius natura est vt sit praecedentium declaratiua, & simul restrictiua, [Narbona l. 9. gloss. 9. n. 6. tit. 16. lib. 2. Recop. vbi quòd vniuersalis est, & omnes cuiuscumque conditionis, & qualitatis personas excludit.]

4 Tollit omnem temporis dilationem, & importat vt quid fiat absque illa, l. final. §. cùm autem, C. de inoffic. testam. l. 3. ff. de condit. & demonstr. Vulpell. cit. loco Paris. cons. 105. n. 30. lib. 1.

5 Apud Grammaticos *Nunc* plerumque vsurpatur pro *Modò*. Cic. *Attic. lib.* 1. Nunc reus erat apud Crassum diuitem Victius de vi. Id. *in Brut.* Vidi nuper, & tunc videbam de ea re.

6 Saepè adsciscit, *Quum*, aut *Dum*, aut *Quando*. Cic. lib. 13. epist. 56. Nunc quando mihi ab amico officiosissimo tantum oneris imponitur. Terent. *Heaut.* Nunc quum sine magno intertrimento non potest haberi.

7 Aliquando in comparatione rei fictae augendi gratia subiici solet, *Nunc verò*. Cic. *pro Font.* Fonteium Iudicem in causa deficerent omnia, &c. tamen esse vobis magnoperè prouidendum, &c. nunc verò quum laedit nemo bonus, &c.

DICTIO LCXXXI.

Nunquam.

1 EST vniuersalis negatiua comprehendens omnem casum, & omne tempus, vt in l. prouidendum, §. 1. vbi gloss. C. postulando. Octauian. Vulpell. de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 67. Et aequipollet dictionibus vniuersalibus negatiuis, vt in l. si pluribus, ff. de leg. 2. & in l. Iulianus, in princ. ff. de leg. 3. Nullamque recipit restrictionem cùm sit indefinita. Crauet. cons. 194. n. 6. Cephal. cons. 172. n. 15. Socin. iun. cons. 116. n. 52. vol. 1.

DICTIO CCXXXII.

Nusquam.

ACcipitur pro *Nullo in loco*, vel, *Cùm nullibi est* vt in l. ex conducto. §. si vis tempestatis, vers. idemque dicendum, ff. locati, notat Rebuff. in comment. ad l. qui mortui. 129. vers. nonnunquam, ff. de verb. signific. pag. 489. Et in hoc sensu apud Grammaticos etiam vsurpatur, Cic. 1. *Tusc.* Egò verò nusquam esse illos puto. Id. *de Sen.* Nolite arbitrari me cùm à vobis discessero aut nusquam, aut nullum fore. Terent. *Eunuch.* ille autem bonus vir nusquam apparet.

Dictio CCXXXIII.

Ob.

1 *Causam remotam sine occasione designat dict.* Ob.
2 Ob *importat apud Grammaticos idem quod* Propter, *& significat tum causam efficientem, tum finalem.*
3 Ob *pro* Ante *interdum ponitur.*

1 Causam remotam sine occasione designat vt *in l.1.ff.quod vi, aut clam, & in l.qui proprio, §.procurator.* vbi Bald.*ff.quod cuiusque vniuersitatis nomine & in l.si ab hostibus, §.si vir.ff.solut.matrim.* Bald.*in l.1.C.si seruus extero.* Bart.*in l.non dubium, col.fin. C.de legibus.* Ruin.*cons.84.n.7.vol.4.* Alex.*in l.diuortio, §.si vir, n.7.ff.solut.matrim.* vbi ait, quòd significat causam immediatam. Tiraq. *in tract.Cessante causa, limit.20. n.27.* Surd.*cons.a27.n.5.* vbi quòd significat simpliciter causam. Vulpell.*de prapos.& aduerb.signif.sub hac dict.pag.68.*

2 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, importat idem quod *Propter*, & significat tum causam efficientem, tum finalem. Cic.*pro Marc.* Vt mihi quidem videantur Dij immortales, etiam si pœnas à populo Romano ob aliquod defectum experiuerunt Id. *pro Font.* Ob aliquod emolumentum suum, si qui aliquid cupidiùs dicere viderentur. Id.4. *Ver.* Quantò illud flagitiosius eum, à quo ob absoluendum, pecuniam acceperis, condemnare?

3 Interdum pro *Ante* ponitur. Cic.*pro Rab.* Ob oculos mihi sæpe mors versata est. Id, *pro Sext.* Mihi ob oculos exilium versatur.

Dictio CCXXXIV.

Obtinuit.

1 Verbum hoc significat Ius fuisse controuersum, vt *in l.cum ex vno, 32.in fine,* ibi *Omnibus experiri permitti post magnas varietates obtinuit. l. vetus, 68.ff.de vsufructu, l.penult.ff.de leg.1.* Marc.Anton.*in commoat.ad l.3.n.60.de cond.& demonstr.*

Dictio CCXXXV.

Occupare.

1 Verbum hoc tam in bonam, quàm in malam partem accipi potest, vt notant gloss.*verb.occupare, in c.generali, de elect.lib.6.* Alber.*in sua Dictionario.verb.accupare.* Bertazol.*de clausulis instrument. claus.27.gloss.19.n.6.* notantes differentiam inter verbum *Occupare*, & *Inuadere*, vt primum ad mobilia, sicut etiam verbum *Rapere*, pertineat; secundum verò immobilia concernat, licèt quandoque legislatores ea confundant, & eis promiscuè vtantur.

Dictio CCXXXVI.

Occasione.

1 Occasio *apud Oratores pro opportunitate temporis accipitur.*
2 Occasione *apud Iureconsultos aliter, atque aliter accipitur.*
3 *Causam remotam, & impulsiuam importat dictio* Occasione, *siue directè, siue indirectè, vt num.5.*
4 *Pater legans aliquid filia occasione dotis, non dicitur legatum conditionale pro dote, vt debeant expectari nuptia, sed debetur simpliciter.*
6 Occasio *à causa differt, quia causa propriè per se ordinatur ad aliquid, occasio verò etiam remotissimam causam, & non rationabilem comprehendit.*
7 Occasio *interdum sumitur pro causa remota & non vera, ac irrationabili, nonnunquam verò pro vera, & rationabili.*
8 Causa *accipitur pro finali,* Occasio *pro impulsiua.*
9 Causa *consistit in iure,* Occasio *verò in facto.*
10 *Facultatem habentes imponendi pœnas bannitis quocunque pratextu, vel occasione, non possunt imponere pœnam alijs non bannitis, etiam pro occasione bannitorum.*
11 Occasione, *idem importat quod dictio* Propter.

1 Appud Oratores pro opportunitate temporis accipitur, vnde Cic. dicit, quòd occasio est pars temporis in se habens alicuius rei idoneam faciendi opportunitatem, prout referunt Cagnol.*in l.capienda occasio, ff.de regul.Iuris.* Bertazol.*de clausulis instrum. claus.27.gloss.11.n.2.*

2 Apud nostros aliter, atque aliter accipitur, vt per Alberic.*in suo Dictionario, verb.occasio.* Tiraq. *in tract. Cessante causa, lim.13.* Card.Tusch.*pract. concl.tom.2, lit.D, concl.378.*

3 Importat hæc dictio causam remotam, & impulsiuam, vt *in l.qui occidit, ff.ad l.Aquiliam, & in cap. vlt.de iniur.* notant Tiraq.*d.limit.13.num.8.* Menoch. *cons.395.num.25.* 4 Ideò pater legans aliquid filiæ occasione dotis, non dicitur legatum conditionale pro dote, vt debeant expectari nuptiæ, sed debetur simpliciter, quia dictio illa *Occasione* denotat causam impulsiuam, & non finalem. Ita Bald. *cons.137.* incip. *Titius in testamento, n.4.& 5. vers.vlterius quaritur, lib.1.* Corn.*cons.153.* incip. *In prasenti consult. num.5.& 6.lib.2.* Felin *in cap.solita, n.2.de maiorit.& obedientia*, quos refert Card.Tusch. *d. lit. D, concl. 318.num.1.*

5 Amplia, vt importet causam remotam, & impulsiuam, siue directè, siue indirectè, siue quocunque modo, vt per Angel.Aret.*cons.87.* incip. *In causa, n.54.& 55.* Card.Tusch.*d.concl.318.n.6.*

6 Intelligenda latissimè est hæc dictio, adeò vt comprehendat etiam quamcumque occasionem sine ratione: & ideò differt a causa, quæ propriè per se ordinatur ad aliquid, sed occasio etiam remotissimam causam, & non rationabilem comprehendit, vt per Bald.*cons.119.* incip. *Statuto cauetur, n.7.vers.sed contra, lib.2.* Felin.*d c.solita.* Corn. *cons.153.n.3.& 6.lib.2.* Angel.*cons.288.* incip. *Viso themate, n.3. vers.illud enim verbum.* Cæs de Grass.*decis.2.num.12.de constit.* Menoch.*cons.335.n.25 & 18.*

7 Vnde vulgò dicitur: Qui vult discedere ab amico, occasionem quærit, id est, quamcumque causam remotam, & non veram. Corn.*d.cons.153.n.7.lib.2.* Et sic sumitur pro causa irrationabili, licèt aliquando pro causa vera, & in partem bonam accipiatur, ex notatis per Felin *in d.c.solita.n.2.*

8 Differt igitur *Occasio* à *Causa*, quia hæc accipitur pro finali; illa verò, scilicet *Occasio*, pro impulsiua sumitur, vt per Tiraq.*d.lim.13.q.4.& 5.*

9 In alio etiam differt *Occasio* à *causa*, quia *Causa* consistit in Iure, *Occasio* verò in facto, vt per Felin.

in d.cap.solita,n.2. quem refert Card.Tusch. *d.concl.* 318.*n.*5.

10 Licèt autem hæc dictio importet latissimè causam remotam, tamen non importat, quòd recedatur à terminis, cuius occasione aliquid ordinatur; ideò habentes facultatem imponendi pœnas bannitis quocumque prætextu, vel occasione, non possunt imponere pœnam aliis non bannitis, etiam pro delicto, vel pro occasione bannitorum. Angel.de Perus.*cons.*63.incip. *Nobilis,n.*5.*vers.nec obstat.si dicatur*. Card.Tosch. *d. concl.*318.*n.*7.vbi *n.*8. post Castr. *cons.*25.*in princip. vers.vnde superflua,lib.*1.subdit, restrictionem vt non includatur species diuersa ex hac dictione. Et hinc infert, quòd si est factum compromissum occasione certæ hæreditatis, non veniet in compromisso res diuersa ab hæreditate.

11 Importat hæc dictio idem quod dict. *Propter*, vt Signorol.*cons.*188,*n.*7.quem refert Card.Tusch.*d.lit. D,concl.*346.*n.*2.

Dictio CCXXXVII.

Olim.

1 TRia tempora denotare potest hæc dictio, præsens scilicet, præteritum, & futurum, vt per glos. *in l.nec emptio,C.de contrahen.empt. & in l.eum,qui in prouincia.ff.si certum petat*. Fulg.*cons.*22.*n.*3.vbi idem de dictionibus. *Quondam,iam,retrò,& dudum*. Gozad. *cons.*58.*n.*22. Corn.*cons.*163.*sub n.*2.*vers.olim, circa medium,vol.*1.Tindar.*de testib.cap.*6.*n.*19.Vulpell. *de prapos.& aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 68. Card. Tusch.*pract.concl.tom.*2.*lit.D, concl.*319.*n.*1.[Propriè autem denotat præteritum tempus, & remouet qualitatem de præsenti. Tiraq.*de retract.lign.p.*1.*glos.* 9.*n.*51.Rot.*decis.*99.*n.*14. apud Paul.de Rub. *tom.*2. *diuers.*aliàs *p.*7.*recent*.]

Dictio CCXXXVIII.

Omnimoda.

1 *Vniuersalis est dictio* Omnimoda, *qua comprehendit omnia.*

2 *Verba* Omnimoda dispositio, *sunt generalia, & comprehendunt quamlibet dispositionis speciem.*

1 EST vniuersalis, quæ comprehendit omnia, vt per gloss. *verb. omnimoda, in Clem. quamuis, de foro compet.* Anton.de Butr.*cons.*19.*n.*5. Decian.*cons.*35. *num.*47.*lib.*2.Card.Tusch. *practic. concl.tom.*2.*lit.D, concl.*320.*num.*1.[Nouissimè Didac.Narbona,*de atate ad humanos actus requis.anno.*8. *q.*4.*n.*12. vbi dicit quòd est vniuersalis, & geminata, ea omnia sub se comprehendens quæ non veniunt in generalitate verborum.]

2 Verba *Omnimoda dispositio* esse generalia, & comprehendere quamlibet dispositionis speciem, traduor Gemin.*cons.*15.*num.*3.& Card.Tusch.*d.lit.D, concl.* 485.*n.*1.

Dictio CCXXXIX.

Omnimodo.

1 *Pracisa est dictio* Omnimodo, *& importat idem quod* Per omnem modum.

2 *Voluntatem liberam & pracisam denotat dictio* Omni modo.

3 Omnimodò *significat idem quod* Totaliter, Penitus.

4 *Substantiam, & totalitatem importat dictio* Omni modò.

5 *Dict.* Omni modo *est apta comprehendere omnes species eius, cui annectitur.*

6 *Perpetuitatem importat quandoque dict.* Omni modo.

7 *Potestatem plenariam denotat dictio* Omni modo.

8 *Dispensare nunquam potest inferior vbicunque à lege disponitur, vt aliquid omni modo fiat.*

9 *Dict.* Omni modo *iuncta alicui verbo, facit vt verbum illud capiatur vt genus, & omnia comprehendat.*

10 *Sententia lata canonem quandoque importat dict.* Omoi modo.

11 *Interpretationem congruam recipit à iure communi dict.*Omni modo, *licèt sit praclusa.*

1 HÆc dictio est præcisa, & importat idem quod *Per omnem modum*, vt per Panorm. *in cap.conquestus,n.*4.*de foro compet.* Ias. *in l.liber homo,num.*2. *ff.de verbor.oblig.& in §.curare,n.*4.*Instit.de actionib.* Tiraq. *in l.si vnquam,verb.reuertatur,n.*73. *cum seqq. C.de reuocand.donat.* Paris.*cons.*38.*num.*78.*vol.*1. & *cons.*1.*num.*16.*vol.*4.Gram.*vol.*31.*n.*3.Dec.*cons.*356. *num.*3.Ruin. *cons.*61.*num.*25.*vol.*5.Alciat. *cons.*486. *num.*3. Cened. *post libr.practic. & canonic.quast.singul.*71.*num.*1.*in princip.* [Fusar. *cons.*52.*num.*40. vbi quòd importat idem quod indistinctè, & ex omni parte; & *num.*41. quòd idem importat quod omni casu, & *n.*42. quod nullam recipit limitationem,]

2 quoad alios denotat liberam, & præcisam voluntatem Felin. *in cap.auditis, num.*7. *vers. adde etiam,de prasumpt.* Gozadin. *cons.*25. *sub num.*16. Socin.sen. *cons.*43.*num.*12.*vol.*4. Paris. *d.cons.*1.*num.*16.*vers.& vlterius,lib.*4. Tiraquel. *in d.verb.reuertatur,num.*88. & 89. Cardin.Tusch. *practic. conclus. tom.*2.*litt.D, concl.*320.*n.*2.vbi *n.*3. post Rotam *decis.*28. *n.*3.& *seq.p.*2.*diuers.* declarat, vt procedat, quando stat de per se, secùs si habet secum adiunctam conditionem, vel voluntatem.

3 Significat indistinctè, & idem quod *Totaliter*, vel *Penitus*, vt *in l.si cum exceptione,§.sed quam*, vbi gloss. & Bart. *ff.quod metus causa.* Grat. *cons.*160. *num.*10. *lib.*2. Roland. *cons.*27.*n.*24.*tom.*4.Phanuc.*de inuent. p.*7.*num.*29.

4 Denotat substantiam, & totalitatem, vt per Rebuff. *in l.vnica,in* 4.*notab.num.*21.*C.de sentent.qua pro eo,* quem refert Cened. *d.sing.*71.*n.*3.

5 Non solùm est præcisa, vt suprà dixi, sed etiam apta comprehendere omnes species eius, cui nectitur, vt fuit dictum *in Placentina Archidiaconatus,* 4. *Maij* 1574.*coram Card.Blanchetto,& in Assisien.Canonicatus,*14. *Iunij* 1600. *coram Card. Sacrato, & in Calaguritana Canonicatus,*20.*Iunij* 1605.*coram Card. Lancellotto.*

6 Importat quandoque perpetuitatem, vt *in l.si cum exceptione,§.quatenus, vers. omni modo,* & ibi Bartol. *ff.quod metus causa,* gloss.& Anchar.*in Clem.*1.*de vita,& honest.Clericor.* notat Vulpell. *de prapos.& aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 69. vbi etiam subdit,

7 quòd denotat plenariam potestatem, & *n.*4. tenet, quòd vbicumque à lege disponitur, vt aliquid omninò, vel omnimodò fiat, nunquam inferior dispensare potest. vel legem condere contra *id*, quod à maiori dispositum est.

Iuncta

9 Iuncta hæc dictio alicui verbo facit, vt verbum illud capiatur, vt genus, & omnia comprehendat, vt per Verall. *decis.297.n.3.p.1.* Paris. *cons.9.n.5.lib.1.* Caputaq. *decis.297.n.3.p.1.*

10 Canonem latæ sententiæ quandoque importat, vt per gloss. *verb.sed melius, & verb.irroganda, in auth. quo res, C.de sacrosanct. Eccles.* Roman. *sing.1.num.2.* Mathesil. *sing.111.in princ.* Hippol. *in pract.§.aggredior, n.125.* Tiraq. *d.verb.reuertatur, n.88.* Farinac. *fragment.crim.p.2.verb.lex, n.122.*

11 Verùm licèt hæc dictio sit præcisa, nihilominus congruam recipit interpretationem à Iure communi, vt tradunt gloss Bart.& Ias. per text. *ibi in l. stipulatus sum damnum, ff. de verbor. oblig.* Dec. *cons.556.n.4.vers. similiter, & in l.si quis in conscribendo, n.12.* vbi Ias. *num.6.C.de pactis.* Ruin. *cons.8.num.11.vol.5.* Roland. *cons.61.n.55.vol.2. & cons.75.n.21.vol.3.* Cened. *d.sing.71.n.2.*

DICTIO CCXL.

Omninò.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Rolan. *cons.84.num.3.cum seq. lib.1.* Tiraq. *in leg. si vnquam, verb. reuertatur, num.73. & 76. cum seqq.* Octauian. Vulpell. *de præpos. seu aduerb. signif. sub hac dict. pag.70.* Matienz. *in rubr. tit.1. gloss.1. num.59. cum seqq. & l.1.tit.4. gloss.4.num.18.lib.5.noua Recopil.* Ruin. *cons.133.num.8. & cons.154.num.8.vol.1. & cons.150.n.17.vol.2.* Dilect. *de arte testand. cautel.8. num.4.* Hojeda *de incompatib. benefic.p.2.cap.1.n.4.* Grat. *cons.1. num.55.vol.2. & cons.9.num.91.vol.1.* Addit ad Roman. *sing.1.* & ad Mathesil. *sing.111.* Seraphin. *de priu leg. iuramenti, priuil.21.num.13.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus.32.gloss.4.n.6.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.2. litter. D, conclus.322.* Cened. *ad Decretal. collect.177. num.5. & post libr. practic. & canonic. quæst. sing.24.* Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap.119.* Grat. *de dictionib. dict.150.*

2 Hæc dictio communiter accipitur, id est, *Omni, casu*, seu *Nullo modo*, vt per Alex. *in l. qui vsumfructum, col. penult. ff. de verbor. oblig.* Ias. *in l.1.ff.soluto matrim.n.25.vers.secundò stringit, & in l.5.§.per seruum, num.2.ff.de acquiren.possess.* Alex. *cons.13.num.7.lib.2.* Decian. *cons.582.num.2.* Grat *citato loco.* Addit. ad Mathes. *d.sing.111. num.2.* Ruin. *cons.133.num.8.vol.2.* 3 Nam indistinctè comprehendit omnes casus non possumus dicere quòd magis comprehendat vnum casum quàm alium. Socin.iun. *cons.231.n.25.vol.1. & cons.154.num.8. vol.1. & cons.61. num.25. vol.2.* Rolan. *cons.84. num.24.vol.1. & cons.51.n.37. vol.3.* Flamin. *de resign.lib.11.in præfat.n.12.* Gloriт. *resp.1.p.2.num.205.* Seraphin. *de priuileg. iuramenti, priuil.49.num.44.* Card Tusch. *d.conclus.322.n.10.* vbi post Ias. *in l.1.§.per seruum, n.2.in 1.notab. ff. de acquiren. possess.* dicit, quòd non semper importat *Nullo modo.*

4 Item importat idem quod *Absolutè, Liberè, Totaliter, & Simpliciter* Oldrad. *cons.324.num.8.vers. secundò in aliis*, quem refert Card. Tusch. *d. litt.D, conclus.522.num.1.* Menoch. *cons.2.num.757.* Rolan. *cons.100.num.144. vol.4.* Ruin. *cons.117.num.10. vol.3.*

5 Item importat idem quod *Penitus.* Alex. *cons.55. incip. Visis, num.6.vers.tertio respondeo, lib.2. & n.7.* vbi Apostill. *in verb. Omninò.* Card. Tusch. *dict. conclus.522.n.2. & 9.*

6 Item importat idem quod *Indistinctè*, & *Omni ex parte*, vt in *l.si cum exceptione, §.quatenus*, & ibi gloss. *ff.quod metus causa, & in l.vbi autem, §.fin.ff.de verbor. oblig. & in Clem.1.* vbi gloss. *verb. Omninò, de vita, & honest. Clericor.* notant Tiraq. *d.verb.reuertatur, n.89.* Octauian. Vulpell. *citato loco, statim in princip.* Alex. *cons.15.n.7.lib.2.* Menoch. *cons.1.n.21. & cons.687. num.44. & cons.401.num.169.* Ruin. *cons.20.n.4. vol.1. & de præsumptionib.lib.4.præsumpt.166.num.49.* Bertazol. *d.claus.32.gloss.4.num.6.* Matien. *in rubr. tit.1.gloss.1.n.59.lib.2.nouæ Recop.* Flamin. *d.lib.11.in præfat.num.11.* D. Barbos. *in l.1.p.4.num.19.ff.soluto matrim.* Seraphin. *de priuil.iuramenti, priuil.58.n.15.* Sanch. *de matrim. lib.1.disput.32.num.6.* Benedict. Ægid. *in repert.l.ex hoc Iure, ff.de Iustitia, & Iure, p.1. cap.8.num.40.*

7 Item idem importat, quod *Omnimodò.* Bart. *in l. G. eò, §.illud, num.2.ff.de fideiusser.* Card. Tusch. *dict. lit.D, conclus.222.n.3.*

8 Item operatur *Sine diminutione.* Crescen. *decis.6. de testam.num.6.*

9 Item idem operatur, quod *Sine fine*, seu *In perpetuum*, Dec. *cons.260.n.2. & cons.265.n.2.* Menoch. *cons.1.num.21. & cons.2.num.257.* Vnde si dicatur, quòd omninò sint separati, hoc *Omninò*, importat separationem perpetuam, seu continuam, vt per Abb. *cons.8.incip. Videtur, col.2.in princip. vers. nec obstat, lib.1.* quem refert Card. Tusch. *d.concl.312.n.8.*

10 Item operatur quòd *Liberè* Cosm. *in pragmat. sanct.tit.de elect. cap. licet, §. statuit, in verb. omninò*, quem refert Cened. *d.sing.24.n.1.in fine.*

11 Item operatur idem, quod *Sine dispensatione*, Abb. *in cap. qualiter, 2. de accusat.col.3.num.18.vers. sed contrà* vbi ait, quòd excludit omnem gratiam, & misericordiam, seu dispensationem, prout verba *Nullo modo* sequitur Felin. *in cap.ex parte 1.de officio deleg.* vbi quòd gloss. *ibi* exponit, *Sine pactione aliqua*, refert Card. Tusch. *d.conclus.322.n.7.* & ita excludere omnem gratiam, & dispensationem, resoluunt

Matien.

Matien. *d. gloss.1.n.39.* & Sanch. *d.lib.1.disput.32.n.6.*& impedire dispensationem, vbi ponitur in lege, quòd aliquid omninò obseruetur, tradit Socin. *cons.111.n.6.vol.1.*

12 Est præcisa hæc dictio, habétque præcisam naturam, vt *in l.si cum exceptione,§.sed si quis,* & *ibi* gloss. *in verb.omninò,ff.de eo,quod metus causa,* gloss. *verb. omninò, in cap. ex parte, de offic. deleg.* gloss. etiam *verb.omninò,in cap.& si Chistus de iureiurando.* Felin. *in cap.Rodulphus, col.21. in verb. omninò, de rescript.* Dec.*in l.omnes,n.1.& 2.C. qui testamenta facere possunt & cons.1.num.5.tom.1.& cons.581.num.2.tom.2.* Alex.*cons.*88.incip.*In causa,lib* 4.Card. Tusch.*d.conclus.322.num.4.*Tiraq.*d.verb reuertatur,n.*78.Ias.per text.*ibi in l. precibus n.2. C.de impub. & in l.2. n.72. C.de iure emphyt. & in l.si insulam, num. 16. vers.4. ff.de verbor.oblig. & in l. quòd te,num.28. ff. si certum petat.* Dilect. *de arte testandi, tit.8. cautel.8. num.4.* Grat. *cons.1. num.33.& cons.9.n.91.lib.1.& cons.66. num.7 lib.2.*Hojeda *de incompatib. benefic.p.2. cap.1. num.4.* Gozad.*cons.8. num.8.* Roland. *cons.84.n.23. tom.1.& cons.100.num.144.tom.4.* Rimin. *in 9.1. de donat.num.45.& 142.* Flamin. *de resign.lib.11.q.11. num.5.& num.52.*Gonzal.*ad reg.8.Cancellar.gloss.6. num.10.*Maresc. *variar.resolut.lib.2.cap.25. num.10. & lib.1.cap.51.num.22.* [Rot. *decis.98. num.6. p.1.in posth. Farin.* vbi quòd est præcisa & vniuersalis, & significat indistinctè, & omni casu. Anell. Amat. *cons.97. n.38.* vbi etiam quod distinctionem non recipit,& *n.36.* quod est vniuersalis,& significat indistinctè, & totaliter. Nouissimè Didacus de Brito *ad c.potuit,§.4.n.17.de locato.*]

13 Vnde cùm hæc dictio præcisam naturam habeat, restrictionem aliquam non patitur, importátque præcisam exequutionem. Menoch. *cons.2. num.156.* Tiraq. *d.verb. reuertatur, num.78.* vbi etiam subdit,

14 quòd præcipuè cogit ad factum, præcisámque denotat necessitatem. Grammat. *vot.31.num.4.* Cosm. *in pragmat. sanct.tit.de concubin.§ quia verò, in verb. omninò.*Cened.*d.sing.24.num.2.in fine.*[Bened.Ægid. *ad l.ex hoc iure, ff.de Iust.& iur.p.1.c.8.num.40.* vbi quòd præcisam habet naturam.]

15 Atque ita est præcisa, vt habeat etiam vim decreti irritantis,vt per Matien. *l.1.gloss.4. num.18. ad finem,tit.4. lib.3. nouæ Recopil.* Lambert. *de iure patronatus, lib.2.p.1.q.7.art.30.num.19.* Osasc. *Pedem. decis.165.num.14.*Maresc.*d.lib.2.variar. resolut.c.29. num.11.*Vnde cùm contineat clausulam decreti irritantis, quidquid fit contra clausulam, vbi talis dictio reperitur, pro infecto haberi debet; per ea, quæ tradunt Hojed. *de incompatib. benefic. p.1.c.10. num.6.* Cabal. *milleloq.467.*& Ceual. *commun.contra*

16 *comm. q.727. n.12. cum seqq.* Et reddit processum nullum, quemadmodum dictio *Nullo modo*, vt ex Tiraq. *d. verb. reuertatur, n.125.* notat Steph.Grat. *Marchia decis.31.n.11.*

17 Sic etiam excludere exceptionem, tenet Seraph. *de priuileg.iuramenti,priuil.49.n.44.* non tamen excludit illam, quæ prouenit ab ipsa dispositione habente talem orationem,vt ait Dec.*cons.356.n.3.*

18 Verùm quamvis hæc dictio *Omninò* sit præcisa, vt dictum est, recipit tamen congruam interpretationem à Iure communi, vt tradunt Corset. *sing. 149.*Ias.*in l.precib.n.2.C.de impub.*Bald.*in l.fin.col.1. ff.de contrahen.empt.*Dec.*in l.si quis in conscribend. C. de pactis,n.12.* quos refert Cened.*d.sing.24.n.4.*

19 Hæc dictio est latæ sententiæ, & importat idem ac *Ipso iure*, præcipuè vbi adiicitur verbo futuri temporis, vt per Alex.*in l. si insulam, num. 13.ff. de verbor.oblig.* Roman.*sing.1. num.1.*Corset. *sing. 194.* Addit.ad Mathesil. *sing. 111.* gloss.*verb.carere,in cap. licèt canon.de elect.lib.6.* Tiraq.*in d. verb.reuertatur, num.76.* Bermond. *in tit.de publicis concubin.in verb. iubemus,vt ipsum,in princip.fol.197.*Cosm. *in pragm. sanct.tit.de concubin.§. quia verò,in verb.omninò.* Benintend. *decis.37.num.7.* Rebuff. *in comment.ad l.pecunia,178.vers.2.ff.de verbor.signif.pag.178.* Rebell. *de oblig.Institia,p.2. lib.1.q.6.n.44.* Bernard.Muscatell.*de modo fideiubendi, p.1.modo 14.num.12.* Card. Tusch.*verb.priuatio,conclus.719.num.22.* Cened. *d. sing.24.n.6.*Franc.Leo *in Thesaur.fori Ecclesiast.p.2. c.1.num.71.*Monet. *de distribut. quotid.p.3.q.7.n.37.* Ioan.de Salas *in tract.de legib.q.96.tract.14.disp.15. sect.7.sub n.79.& disput.16.sect.8.n.29.in fin.* Farin. *fragment.crim.p.2,verb.lex,n.121.*

Dictio CCXLI.

Omnis.

1 *Vniuersalis est dict.* Omnis,*& nihil excludit.*
2 *Masculos & fœminas comprehendit dictio* Omnis.
3 Omnis, *complectitur ea, quæ aliàs non excluderentur.*
4 *Restrictionem nullam recipit dict.* Omnis, *prolata ab homine.*
5 *Casus plures etiam dissimiles facit comprehendere dict.* Omnis.
6 Omnis *comprehendit ea quæ alias non comprehenderentur.*
7 Omnis *in vno saluari, seu adaptari non potest.*
8 *Collectiua plurium est dictio* Omnis.
9 Omnis *ad minus verificatur in tribus.*
10 *Signum vniuersale est dictio* Omnis, *quod prædicatur de pluribus differentibus numero, non autem de differentibus specie.*
11 *Bona omnia,tam mobilia,& immobilia,quàm iura & actiones, comprehendit dictio* Omnia, *& an comprehendat futura,*n.12.13.& 14.
15 Omne, *&* Totum, *in quo differant,ostenditur.*
16 Omne,*qui dicit nihil excludit.*
17 *Voluntas restringendi quando ex verbis præcedentibus colligeretur, tunc dictio* Omnis *non est generalis.*
18 *Dictio* Omnia *non extenditur ad bona prohibita alienari.*
19 *Omnia non comprehendit dictio* Omnis, *quando ex tali comprehensione absurdum resultaret.*
20 *Restringitur aliquando dict.* Omnis,*ratione subiecta materia.*
21 *Collectiua plurium est dict.*Omnis.
22 *Distributiua est dict.* Omnis, *& attribuit actum cuilibet in solidum, quando ponitur in numero singulari, in plurali verò attribuit simul collectiuè.*
23 Omnis *apud Grammaticos sæpè vsurpatur pro* Totus.
24 Omnis *pro* Quicumque *aliquando reperitur.*
25 Omnis *quandoque per traductionem iteratur, quæ valet ad breuiter ampliandum, vt* num.26.

Est vniuersalis hæc dictio, & nihil excludit,vt *in l.Iulianus.& in l.testatorem,in princip.ff.de leg.3. & in l.hoc articulo.ff.de hered.instituen.& in l.peduculis,§.Labeo. ff.de auro,& argento legato.* notant Ang. *cons.311.*incip. *An in restitutione,col.1.in fine, vers. verbū enim.* Rom.*cons.44.* incip.*Ex suprà narrato,§. in*

in fine, vers. attendenda ego, vbi Apostill. in vers. Omni casu Dec. in l. omnia, ff. si certum pet. & cons. 30. num. 4. tom. 1. Roland. cons. 87. num. 8. vol. 2. & cons. 27. n. 28. vol. 4. & cons. 76. numer. 49. etiam vol. 3. Neuizan. cons. 71. num. 6. Parif. cons. 53. num. 5. vol. 1. & cons. 90. num. 6. vol. 4. Ruin. cons. 76. num 9. vol. 1. & cons. 61. num. 25. vol. 5. Tiraq. in l. si vnquam, verb. totam, n. 1. C. de reuocan. donat. Matt. cons. 63. num. 12. cum seqq. & cons. 160. num. 24. tom. 1. Cosm. in pragmat. sanct. tit. de reseru. cap. & quia, in §. ipsas omnes, in vers. Omnes Gom. in §. seq. n. 6. & in §. omnium, num. 7. Institut. de action. & reg. de triennali quaest. 14. col. 2. in princ. Ias. in authent. praeterea, C. vnde vir, & vxore, num. 15. Alex. cons. 195. incip. Perspectis, num. 3. & 4. lib. 3. Mandos. in tract. de priuileg. ad instar, gloss. 14. num. 6. Rim. iun. cons. 29. num. 10. & cons. 39. num. 5. Anton. Thesaur. decis. 199. Plot. de in litem iuram. §. 1. n. 14. Caualcan. de vsufructu mulieri relicto, cap. 1. num. 82. [Giurba decis. 84. num. 16. vbi quod nullam admittit restrictionem. Rot. apud Paul. de Rubeis decis. 179. num. 9. cum seqq. tom. 2. diuers. & decis. 317. num. 3. eod. tom. 2. & p. 5. recent. decis. 169. num. 9. me citato in hoc loco Modern. de supplic. ad Sanctiss. p. 2. c. 10. num. 31.] Menoch. rem. 15. recuperan. num. 194. vbi ait, quòd natura huius dictionis est latissima & omnia comprehendit, siue mobilia siue immobilia, & cons. 20. num. 17. & cons. 156. num. 23. & cons. 282. num. 12. & cons. 585. num. 17. vbi ait, quòd est vniuersalis, comprehendens tam masculos, quam foeminas, & cons. 1060. num. 12. & cons. 1120. num. 3. Boër. decis. 158. num. 14. post princip. vbi ait quod est vniuersalis & integralis; quando ad diuersos, & non ad vnum refertur Burgos. de pace cons. 25. num. 28. Curt. iun. cons. 185. num. 4. vbi dicit, quod omnia comprehendit. Bertaxul. de clausul. instrum. claus. 21. gloss. 4. num. 4. Surd. decis. 265. num. 30. & cons. 170. num. 3. & cons. 179. num. 17. & cons. 370. num. 36. & cons. 424. num. 17. & cons. 466. num. 25. & cons. 572. num. 3. Flamin. de resign. lib. 11. quaest. 3. num. 17. Aloys. Ric. in decis. Curiae Archiepiscopal. Neapolitanae, decis. 287. n. 1. p. 2. Cened. post librum pract. & canonic. quaest. sing. 24. num. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 6. num. 21. Anton. Monach. Florentin. decis. 69. num. 7. & decis. 71. n. 18. Stephan. Gratian. Marchia dec. 24. num. 5. Cald. Pereira de empt. & vend. cap. 9. num. 5. Hond. cons. 76. num. 33. vol. 2. Gloric. resp. 1. p. 1. n. 87. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 397. num. 1. Gregor. decis. 315. num. 11. vbi ait, quòd neminem excludit, & idem operatur, ac si de singulis esset facta specialis expressio. [Eadem Rota decis. 417. num. 1. & 2. in posthum. Farinac. aliàs part. 4. recent. vbi quòd haec dictio est vniuersalis, & neminem excludit & idem operatur ac si de singulis facta fuisset merito, & decis. 333. num. 2. in fin. ead. decis. part. 2. dicit quòd comprehendit etiam inhabiles.] Praecipuè quando dicitur omnes & singulos: nam propter illam geminationem includuntur prorsus omnes absque vlla restrictione. gloss. verb. omnia, in cap. vt circa de elect. lib. 6. Illae enim dictiones interpretantur vt omnes simul, & singuli de per se sumpti Paris. cons. 97. incip. Vt praesensus, n. 92. lib. 1. Surd. cons. 73. num. 64. vbi subdit, quòd huiusmodi geminatio solet multum operari. per text. in l. Balista, ff. ad Trebell.

3 Amplia primò, quòd propter suam generalitatem complectitur ea quae aliàs non includerentur, vt ex notatis per Bart. in l. generali, §. vxori, ff. de vsufructu legato. Natt. d. cons. 160. n. 29. Gratian. cons. 3. n. 59. & cons. 65. n. 3. lib. 2. Anchar. quaest. 72. n. 32. p. 1. & q. 7. n. 2. p. 2. Roland. d. cons. 87. n. 8. & seq. Surd. decis. 255. num. 8. & cons. 453. n. 44. & cons. 466. n. 25. Mascard. de probat. conclus. 148. sub n. 9. vol. 1. Est enim adeò vniuersalis, vt prolata ab homine, nullam restrictionem recipiat, secundùm Bart. in d. l. generali, §. vxori Ruin. cons. 61. n. 15. vol. 5. & Rol. cons. 27. n. 22. & seq. & cons. 76. n. 46. tom. 4. [4]

5 Secundò ampliat, quòd haec dictio adeò est vniuersalis, vt faciat comprehendere plures casus, etiam dissimiles, ex adductis per Aloys. Ricc. in decis. Curiae Archiepiscop. Neapolitanae, decis. 287. n. 4. p. 2. Gom. in §. sequens, n. 6. & in §. omnium, n. 7. Instit. de act. Dec. in cap. quoniam, n. 2. de constit. & ibi Addit. lit. A, & B. Cened. d. sing. 25. n. 27.

6 Tertiò amplia quòd ita est vniuersalis haec dictio vt comprehendat ea, quae aliàs non comprehenderentur, vt per Anton. Monach. d. decis. 69. n. 8. vbi n. 9. subdit similiter dicendum de his, quae non comprehenderentur ex proprietate vocabuli.

7 Quartò ampliat, generalitatem huius clausulae quòd nec in vno saluari, nec adaptari potest, vt per Oldrad. cons. 239. n. 6. Corn. cons. 245. n. 12. vol. 1. & cons. 61. n. 27. vol. 3. & cons. 103. n. 6. & cons. 125. n. 7. vol. 4. Ruin. cons. 104. n. 3. vol. 2.

8 Est etiam collectiua plurium: Castr. cons. 271. in princip. lib. 2. Tusch. d. tom. 2. lit. D, concl. 252. num. 5. nam ad minus verificatur in tribus. Rebuff. in leg. vnica, in 4. notab. num. 17. C. de sent. quae pro eo, quem refert Cened. dict. sing. 23. num. 7. Et quod contentatur etiam de duobus, dicit Castr. cons. 123. in cap. Viso, in princip. lib. 1. Card. Tusch. d. lit. D, concl. 232. num. 6. [9] Est enim signum vniuersale, quòd praedicatur de pluribus differentibus numero, non autem de differentibus specie. Ita Ias. in l. imperium n. 12. & 13. ff. de iurisd. omn. Iudicum, Card. Seraphin. decis. 203. n. 2. Card. Tusch. d. lit. D, concl. 397. n. 3. & 13. [10] [11]

Quintò amplia, quòd natura huius dictionis ita est latissima & vniuersalis, vt comprehendat omnia bona, tam mobilia, & immobilia, quàm iura, & actiones, vt per Menoch. remed. 15. recuperan. n. 294. Seraphin. decis. 584. n. 3.

12 Verum autem veniant etiam bona futura, quaestio est dubia: nam quòd veniant etiam futura, videtur probare text. vbi notauit gloss. vlt. in quoties, §. vlt. ff. de vsufructu, dum resoluit, quòd si quis legat vsumfructum omnium bonorum suorum, venit vsusfructus praesentium bonorum, & futurorum, & videtur etiam deduci ex l. nam quod, 14. §. vlt. cum seqq. ff. ad Trebell. vbi fideicommissum omnium bonorum vniuersale esse Iureconsulti saepiùs responderunt, adnotauit Bart. in l. si ita, n. 4. vers. ant in testamento, ff. de auro, & argento legato, sequitur constanter Bero. q. 30. familiari, à num. 5. Menoch. de praesumptionib. lib. 4. praesumpt. 127. n. 28. Et quòd comprehendat etiam futura, quae aliàs non venirent, dicunt Abb. in cap. fin. de Cleric. vel Monach. Surd. cons. 73. n. 63.

13 Verùm contrariam regulam negatiuam, quòd solum praesentia, non futura comprehendantur, videntur Doctores communiter tradidisse in l. vlt. §. 1. ff. de leg. 2. per text. ibi, vbi legatum generale de omnibus, seu vniuersis rebus eum fratre communibus, interpretatur Iureconsultus de existentibus tempore testamenti; & deinde quia in testamentis & in contractibus, vbi aliud tempus non exprimitur esse attendendum tempus testamenti, vel contractus, probatur ex generalibus principiis, l. si ita scripsisset, 47. ff. de legat. 2. & l. Rutilia, ff. de contrahen. empt. & deducitur ex verosimili testatoris, vel contrahentium voluntate; quae non videntur intellexisse generalia verba de iis, quae superueniunt; l. Iulianus,

l. Iulianus, 6. ibi *Nec aduentitij casus computandi sunt ff. qui & à quibus.* Ex quibus in illo casu, quando testator dixit: Lego omnes res meas, vel omnia bona mea, quæ habeo Romæ: resoluit Bart. *d. n. 4. in princip.* quòd non veniunt futura. Sequuntur alij frequentissimè, vt per Bero. *citato loco* Menoch. *de præsumpt.* 127. *num.* 19. Card. Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit.* 11. *in princip.*

14 Quare in hac difficultate meliùs resolutum cum eodem Bart. *d. num. 4. vers. & verius*, quem sequitur Bero. *num.* 10. malè eius mentem percipiens distinguendo scilicet inter contractus, & vltimas voluntates; quòd scilicet in iis, si verba generalia sint, quia simpliciter dixit: Lego omnes res meas, omnia bona mea, etiam futura continentur, quia hæc generalis dispositio importat titulum vniuersalem hæreditatis. Et hoc concludit fundamentum *d. leg. nam quod, §. vlt.* iunctis iis, quæ de eius materia latè tradunt Cost. *in cap. si prater, p. 1. verb. bonis, à princip.* Peregr. *de fideicommiss. art. 5. à n. 5.* Vnde non idem erit dicendum, quando verba generalia hæreditatis vniuersalis titulum non important, veluti quando dixit: Omnia bona, quæ habeo Romæ; vel si dicat Lego omnia mobilia, ex iis, quæ idem Costa *citato loco* latè disputat, & multi, de quibus Peregr. *d. art. 5. num.* 43. & sic procedit *d. l. quoties, §. vlt.* In contractibus verò quia verba illa, *Omnia bona mea*, institutionem hæredis, & titulum vniuersalem non important, meritò contrarium est resoluendum, ex adductis per Bart. vbi proximè, indéque cauendum est à Bero. qui ex sententia Bart. probare nititur, legatis omnibus mobilibus futura comprehendi: loquitur enim contra ipsum Bart. & quæ suprà adduximus. Doctrina igitur ipsius Bart. quòd legatum omnium bonorum ad futura extenditur vera est, si vniuersalem titulum institutionis importet, vt ipse Bart. expressè se ipsum declarauit. Quando autem, & quibus casibus id fiat, ex aliis locis petendum est, præcipuè ex *d. l. nam quod*, & ex *l. his verbis*, 100. *ff. de legat.* 3. Couar. *in cap. Raynutius, §. 1. à n. 9. de testam.* Cost. *in d. cap. si pater, p. 1. verb. res certa, à numer.* 12. Peregr. *de fideicommiss. art. 3. à num. 7. & art. 5. à n. 33.* licèt. Castil. *quotid. quæst. lib. 1. cap.* 44. *num.* 6. qua solet licentia, reprehendat Menochium, dum tradit, legatum omnium bonorum comprehendere futura; maximè aduertens, non esse singularem Menochij resolutionem, sed Bart. & aliorum omnium communiter, quòs priùs refellere oportebat, quàm in vnum, & doctissimum Menoch. inuehi; præstabatque potiùs eos in sano sensu explicare, iuxta suprà dicta quam licentiosè reprehendere.

15 Vnde prouenit illud, quod inter *Omne* & *Totum* non est differentia, vt per Raudens. *de analogis, lib. 1. cap. 12. sub num. 2.* & Anton. Monach. *d. decis.* 71. *num.* 22. Verùm Dec. *in l. omnia, num. 2. ff. si certum petat.* inter has dictiones *Totum*, & *Omne* ille interesse dicit, quòd *Totum* de eadem re dicitur, *Omne* verò de pluribus. Quod etiam tradere videtur Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. totum, num.* 8. Galganet. *de differem. individ. lit. O, num.* 13. vbi *num.* 14. subdit quòd *Omnis*, & *Quilibet* differunt: nam *Omnis* coniungit, *Quilibet* verò distribuit, per *l. si pluribus*, 33. & *l. seq. ff. de legat.* 1.

16 Hinc etiam vulgata regula: Qui *Omne* dicit, nihil excludit: de qua *in d. l. Iulianus, in princ. & in l. hoc articulo ff. de hæred instituen. & in l. fin. ff. de penu legata, & in l. si quis, ff. de peculio legato, & in l. si cum seruo omnes, ff. de legat. 1. & in l. pœnales, §. fin. ff. de leg. Falcidia, & in l. à procuratore, C. mandati, & in cap. solita, de maiorit. & obedientia* exornant Tiraq. *in d. l. si vnquam* *verb. totam, n.* 1. Escobar. *de ratiocin. cap. 7. num.* 47. & *cap. 18. num.* 3. Perert. *ad Extrauag. ambitiosa, de reb. Eccles. non alienand. pag.* 92. *num.* 17. Bertazol. *de clausulis instrument. clausf. 4. gloss. 3. n. 1. & clausf. 21. gloss. 3. n. 1. & in repet. l. si quis maior, C. de transact. n.* 205. & *num.* 707. Pichard. *ad princip. Instit. de ademptio legat. num.* 30. Marc. Anton. *variar. resol. lib. 1. resol.* 72. *num.* 28.

17 Limita primò, vt non procedat supradicta huius dictionis generalitas, & vniuersalis comprehensio, quando ex verbis præcedentibus colligeretur voluntas restringendi, secundùm Bart. per text. *ibi in l. generali, §. vxori, ff. de vulgari.* Alexand. *consf.* 167. *col. 2. vol.* 8. Gom. *in d. §. omnium, n. 7. Instit. de action.* quos refert Cened. *d. sing.* 25. *n.* 2.

18 Limita secundò, vt non extendatur hæc dictio ad bona prohibita alienari, vt per Bero. *quæst.* 95. Aym. *consf.* 156. *n.* 8. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap. 9. n.* 105. Cened. *d. singul.* 25. *n.* 4. Adiecta enim in generali obligatione bonorum restringitur ad bona, quæ habilia sunt comprehendi in ea, non autem ad inhabilia, *l. obligatio generalis, ff. de pignor.* Neguf. *in tract. de pignor. membr. 2. p. 2. n.* 40.

19 Limita tertiò, vt non comprehendat omnia, quando ex eo absurdum resultaret, vt per Dec. *in l. omnia num. 1. ad fin. ff. si certum petat.* Cened. *dict. singul.* 25. *num.* 4.

20 Limita quartò, quòd ratione subiectæ materiæ aliquando restringitur, vt per Boër. *decis.* 158. *n.* 14. *prope med.* quem refert Cened. *d. sing.* 25. *n.* 5.

21 Dictio *Omnis* est collectiua plurium, vt per Castrens. *consf.* 271. *in princip. lib.* 2. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl.* 252. *num.* 5. vbi *n.* 6. post eumdem Castrens. *consf.* 123. *vers. In non obstantibus, lib.* 1. subdit, quòd dictio *Omnes* contentatur etiam de duobus. Quando ponitur in numero singulari, attribuit actum cuilibet in solidum, & est distributiua, vt *Quilibet*, gloss. & Bart. *in l. Moschis in princip. ff. de Iure fisci.* Couar. *lib. 3. var. cap. 7. num. 7. in fine.* Boër. *decis.* 158. *n.* 14. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. §. statuit, in verb. omnes.* Corn. *consf.* 237. *num. 3. vol.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 252. *num.* 7. 22 Negusant. *de pignor. p. 8. membr. 1. n.* 49. Quando verò in plurali profertur attribuit simul collectiuè, & comprehendit Ciuitates, & Collegia. Ita Bart. *in Extrauag. qui sint rebelles, in verb. Omnes.* Cosm. *in d. verb. Omnes.* Boër. *d. num.* 14. Card. Tusch. *d. litt. D, conclus.* 397. *num.* 9. vbi *num.* 10. post Alex. *consf.* 118. incip. *In casu, num. 5. vers. Nam illa verba, lib.* 5. hoc intelligit maximè, quando sunt geminatæ, quia dicitur; *Omnia & quæcumque.*

23 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Anthores dictio *Omnis* sæpè vsurpatur pro *Totum* Cic. *pro eluen.* Sanguinem omnem profundere mater cupit Idem *de natur. Deor.* Vim talem per omnem mundum pertinentem. Idem 2. *Tuscul.* In profundenda voce omne corpus contenditur. Idem *in Brut.* Omni huic sermoni propositum est.

24 Aliquando pro *Quicumque*, reperitur. Cic. *pro Roscio*: Non omnem frugem, neque arborem in omni agro reperire possis. Idem 1. *de natur. Deor.* Omni quod ortum est mortalitas consequitur.

25 Interdum eleganter *Omnis* per traductionem iteratur. Cic *in orat.* Par est omnes omnia experiri, Virgil. 1. *Georgic.* ---- Nnn omnis fert omnia tellus. Idem *Eglog.* 9. ------ Non omnia possumus omnes.

26 Sæpi è valet hæc traductio ad breuiter amplian dom *Cic. pro Rab.* Omnes omnium ordinum homines. Idem 5. *Tuscul.* Omnes Philosophi omnium disciplinarum. Idem *Attic. lib.* 1. Omnia omnium

nuse

miseriarum plenissima. Idem 2. *Philippic.* Ex omnibus omnium flagitiis nullum turpius vidi, nullum audiui, quàm quod, &c.

Dictio CCXLII.

Oportet.

1. *Iudicis arbitrium excludit verbum* Oportet.
2. *Necessitatem aliquando importat verbum* Oportet.
3. *Decentiam & honestatem, non verò necessitatem quandoque denotat verbum* Oportet.

1 Verbum hoc excludit arbitrium iudicis, vt *in l.verbum oportere,37. ff.de verbor.signif.* vbi latè Rebuff. qui *in verss. Idem dicerem,in fine,* asserit, interdum poni pro consentaneo,& opportuno; refert, & sequitur Stephan.Gratian. *discept. forens.cap.146. num.20.*

2 Aliquando necessitatem importat, vt *in auth. de iudicibus, §.oportet,vers.necessario, collat.6.l.si quando, C. vnde vi, cap. non oportet. 3.q.9. cap.1. de prascript. in 6.*vbi gloss. *cap. num. ab vno,de re iudicata,eod.lib.* vbi gloss. *in verb.oportet.* Sayro *in Claui Regia, lib.3. cap.7.num.10.* Emman. Sà *in summ. verb.lex, num.6.* Valent. *1. 2. epist.7.q.5. puncto 6. quaestiunc. 3. vers. Sunt autem circa hac.* Philiarch. *de officio Sacerdot. tom.1.p.2.lib.3.cap.2.dist.3.*Melch.Phœbus *Lusitan. decis.9. num.5.* Rota apud Farinac. *decis.50.nom.2.in prima collect.nouiss.*Gregor.*decis.23.n.3.*vbi habetur, quòd excludit arbitrium, & inducit necessitatem. [Giorba *decis.53.n.2.*]

3 Interdum decentiam, & honestatem, non verò necessitatem denotat, vt per gloss. *verb.oportet, in cap 1.de praescript.lib.6.* gloss. etiam *verb. oportere,in cap.1.25.q.1.* vbi Archid. *num. vnic.* Turrecr. *n.2.* & post Felin.& Socin. notat Stephan. Grat. *d.cap.146. num.18.*Salon.*2.2.q.77.art.1.controuers.8 col.5.vers. ex his sequitur,* Carbo *de legib. lib.7. disp.4.ad finem,* Sanch. *in praecepta Decalogi, tom.2.lib.6.cap.4.n.37. vers. at verius.* [Giurba *vbi supra*, qui dicit hanc dictionem secundum subiectam materiam quandoque decentiam, & honestatem significare, & interdum significare pro consentaneo, & opportuno.]

Dictio CCXLIII.

Palam.

1. Palam *importat idem quod* Coram pluribus.
2. Palam, *& non clam fieri dicitur quod publicè fit, etiam testes adhibentur,& publicum instrumentum conficitur.*
3. Palam, *&* Publicè, *in quo differant ostenditur.*

1 Hæc dictio importat idem, quod *Coram pluribus. l.palam, ff.de verbor. signif.* vbi latè Alciat. & Rebuff *l.heredes palam,ff.de testam. l.cùm ipse,ff.de*

2 *contrahend.empt.* Id autem palam, non clam fieri dicitur,quod publicè fit; vbi etiam testes adhibentur, & publicum instrumentum conficitur, vt per Curt. iun.*cons.64.num.2.& 3.*Com.*in §.ex maleficiis, n.21. Instit.de action.* Ruin. *cons.14 n.10.lib.2.* quos refert Menoch.*de arbitr.lib.2.casu 194.n.19.* & illis citatis tradit Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. different.11. num.13.*

3 Differunt autem *Palam,*& *Publicè* quid scribunt Augustin. Barbosa *de Dictionib.*

palam fieri dicitur coram pluribus, puta duobus; at publicè, quod fit coram populo,vt per Alciat. *in d.l. palam, circa finem,* Octauian.Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.71.*

Dictio CCXLIV.

Par.

1. Par,*idem significat quod* Æqualis, *apud Grammaticos.*
2. Par est *pro* Æquum est, *sepè dicit Cicero.*
3. Parium *est eadem dispositio, & iudicium.*

1 Par idem quod *Æqualis* propriè accipitur apud Grammaticos, & sæpe absolutè ponitur, Cic. *lib.1. de natura Deor.* Cui celeritati par nulla ne cogitari quidem potest. Idem *lib.4.epist.* Aut par, aut certè proximus sum illi. Idem *pro Balb.* Ingenium minimè voluntati par. Idem *in Brut.* Gracchus si vixisset, eloquentia nescio an habuisset parem neminem.Idem *in Orat.*Erit rebus ipsis par,& æqualis oratio. Idem 1. *de Orat.* Virtutes ipsas esse inter se æquales ac pares.

2 *Par est* pro *Æquum est.* Cic. *de Amicit.* Par est autem primùm ipsum esse bonum,deinde, &c. Idem *pro Mur.* His rebus fretum ad Consulatus petitionem aggredi par est. Idem *Attic. lib.9.* Mihi dubitanti, quid me facere par sit. Idem *pro Rab. perd.* Quod ei præmium dari par fuisset.

3 Parium est eadem dispositio,& iudicium,*cap.inter corporalia,cap.sicut ergo,de translat.Episcopi,*& eadem est natura, *l.si socer,in fine,ff. soluto matrim.* & eadem est potentia,nec maior,*l.1.§.veteris, ff. de acquirendu possess. si reus, ff. de duobus reis.*

Dictio CCXLV.

Pariter.

1. *Paritatem,identitatem,& similitudinem iuris sicut temporis importat dictio* Pariter.
2. Pariter, *pro* Simul *exponitur, & n.5.*
3. Pariter, *idem quod* Commune *nonnunquam importat.*
4. Pariter *à pari ductum est*, Æquè *apud Grammaticos.*
5. *Interdum pro* Simul *vsurpatur, & assumit* Cum, *d.num 5.*
6. Pariformiter *est repetitiua qualitatum praecedentium.*
7. Pari modo, *significat eundem modum, effectum & dispositionem.*

1 Importat paritatem, identitatem, & similitudinem ioris, sicut temporis,vt *in cap. venerabilem, §.quod autem, de elect,* tradunt Albert. *in suo Repert. verb. Pariter,*gloss.*in verb. Ad nos,in cap.bone,1.ille tit.de elect.*: vbi dicit, hoc aduerbium *Pariter* importare similitudinem, non idem momentum temporis. Paul. de Castr. *in l operis, ff. locati,* Gabr. *cons.6. num.4. lib.1.* Vulpell.*de prapos.& aduerb.signif.sub dict.Palā,vers. pariformiter, pag.72.* Flamin.Paris.*de confident.q.58. num.42.* vbi post Bert. Alexand. Ias. & alios *in l.1. ff. de legat.1.* ait, quòd pariticat vtrumque casum, & disponit idem in vtroque. Card.Tusch. *practic. conclus.tom.2.lit.D,concl.323.num.1.* vbi *num.2.* post Bart. *in l.fundus, ff. si dua,num.2. ff. de pignor.* sobdit,

quòd aliquando importat idem tempus, & idem mumentum, aliquando idem tempus, sed diuersum momeotú, de quo vide Menoch. *conf. 973. n. 12. & 13.*

2 Eapooitur pro *Simul*, vt *in l. si pater, ff. de liberali causa, & in l. 2. ff. commun. diuidund.* cum aliis iuribus quæ adducit Pett. Rebuff. *in comment. ad l. paries, 157. vers. de aduerb. ff. de verb. signif. pag. mihi* 548. vbi subdit, aliquando accipi pro *Similiter* aut *Æqualiter.*

3 Nonnunquam importat idem, quod *Communiter*, vt *in cap. cùm olim, circa finem, de offic. deleg.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 323. n. 4.*

4 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores, *Pariter* à pari ductú, est *Æquè*. Terent. *Heaut.* Quem pariter vei his decuit, aut etiam ampliùs Liu. *lib. 2.* Vir omni vita pariter Patribus, ac plebi charus. Salust. *in Iugurth.* Vultu, colore, ac moto corporis pariter, atque animo varios. Terent. *Adelph.* Nunc tu mihi es Germanus pariter corpore, & animo. Idem *Aul.* Pariter moratos vt patet, aoúsqoe hoius fuit. Idem *Amph.* Pariter hoc fit, atque vt alia facta sunt.

5 Interdum pro *Simul* apud eosdem vsurpatur, & assumit *Cum*. Cic. 4. *Tuscul.* Animos & præsentem voluntatem percipit pariter cũ corpore, & prospicit veoientem. Idem *post redit. in Senat.* Secum pariter me respublica repottauit. Idem 3. *Officior.* Vt qui hæc non vidit, & viaisse cum Republica pariter, & cum illa extinctus esse videatot Idem 2. *de Diuinat.* Conqiliis omnibus contingit, vt cum Luna crescant paritérqoe decrescant.

6 [Dictio, *Pariformiter*, est repetitioa qualitatum præcedentium, Alciat. *consil. 131. n. 6. cum seqq. lib. 9.* Fosar. *consil. 4. num. 3.* Rot. *decis. 194. n. 12. p. 5. recent.* vbi etiam dicit quod denotat omnimodam communicatiooem iurium.

7 Dictio *Pari modo*, significat eundem modum, effectum, & dispositionem, Fusat. *consil. 4. n. 20.* & Rota apud eundem *d. consil. 4. in n. 19.*]

Dictio CCXLVI.

Parum.

1 Parum *apud Grammaticos contrarium habet* Multum, *aut* Nimium.
2 Parum, *pro* Non satis, *sapè vsurpatur.*
3 Parum, & Nihil *æquiparantur, nisi detur diuersa ratio.*

1 PArum apud Grammaticos coottarium habet *Multum*, aot *Nimium*. Cic. *in Orat.* Omoibus io rebus magit offendit nimium, quàm parom.

2 Sæpe vsurpatur pro *Non satis*. Cic. 2. *de natura Deor.* Quæram ex te ea, quæ parum accepi. Idem 1. *Tuscul.* Nemo parom diu viait, qoi virtutis perfectæ functus est munere. Idem *Attic. lib. 10.* Vide, ne dom te pudet parum optimatem esse, parum diligenter quod optimum sit diligas. Plaut. *Rud.* Duas dabo, vna si parum est. Idem *ibidem:* Si parum iotellexisti, dicam denuò.

3 Apud nostros idem importat, quòd *Nihil*, quia *Parum*, & *Nihil* æquiparantur, *in l. quamuis, ff. de cõd. & demonstr.* gloss. *verb. ex contrario, in l. si pupillus, §. si ego, ff. ad leg. Falcidiam, cap. coram dilecto, 34. de offic. deleg.* Hippol. *sing. 276.* Tiraq. *in tract. de indic. in rebus exiguis, vers. 8.* Sebastian. Neu. *ad l. minus, 32. num. 2. ff. de verb. signif.* Menoch. *conf. 96. num. 8. & conf. 184. num. 3.* Mar. Anton. *variar. resol. lib. 2. resol. 18. num. 6.* Surd. *conf. 97. num. 2.* vbi *num. 21.* limitat, nisi detur diuersa ratio.

Dictio CCXLVII.

Penè.

1 Penè *idem significat quod* Quasi, *seu* Quemadmodum, *& sic fictionem & improprietatem denotat.*
2 Penè *demonstrat aliquando non semel rem, vel personam esse eandem.*
3 Penè *imminuit parum de significatione eius, cui adiicitur.*

1 IDem sigoificat qood *Quasi*, & *Quodammodo*, & sic fictionem & improprietatem deootat, vt *in l. fin. ff. de impub. & aliis subst. & in l. patris, & filij, C. de vulgari, & pupillari*, notat Vulpel. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Palam, vers. Penè, pag. 72.* [Robles de Salzedo *de repræsentatione, lib. 1. cap. 6. n. 5.*]

2 Demonstrat noo sempet rem, vel personam esse eaodem, iuxta tradita per Meooch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 18. num. 28.*

3 Imminuit parum de significatione éius, cui adiicitur, ac induit cuoseqoeotiam, vt per Volpell. *citato loco.*

Dictio CCXLVIII.

Penes.

1 Penes *est maioris potentia quàm* Apud.
2 Penes, *&* Apud *in quo differant, ostenditur, & num. 3.*

1 PEnes est maioris potentiæ, quàm dictio *Apud*, iuxta tradita per Rebuff. *in l. penes te amplius, col. 1. ff. de verb. signif.* quem refert Stephao. Gratian. *discept. forens. cap. 737. n. 8.*

2 Multipliciter differunt *Penes te*, & *Apud te*, vt ait Cassan. *in consuetud. Burgund. rub. 1. §. 2. verb. D'auoir, fol. 93.* Et primò, quia *Apud* personæ præponitur, vt patet *Genes. 8.* Cuncta animantia, quæ sont apud te, *& cap. 12.* Et laudauerunt eam apud illum, *& cap. 24.* Adueoa ego sum apod vos, teat. *in l. 1. vers. domos, & vers. videas, C. de falsa moneta, & in l. 1.* ibi, *Apud se, C. de desertorib. lib. 12.* *Penes* autem præponitur rei, quia res dicitur esse penes eum, & non apod eum. Luc. de Penna *in l. litibus, col. 5. vers. Et res dicitur apud eum, & non penes eum deponi, C. de agricolis, & censitis, lib. 11.*

3 Deinde *Penes*, & *Apud* differuot, quod *Apud* significat persooam simul cum loco, Apud Platooem, id est, in loco, in qoo est Plato. *Penes* verò personam, domioium, ac potestatem denotat, vt Penes te est salus, & vita mea. Colliges has differentias ex Mandos. *in gloss. sacult. in proœmio, in verb. Apud quos, fol. 54. & 55.* Cened. *d. sing. 7. n. 1. & 2.*

Dictio CCXLIX.

Penitùs.

1 *Præcisa est dictio* Penitùs, *nullam limitationem mittens.*
2 *Exclusiua est dictio* Penitùs, *& minima reiicit.*
3 Penitùs *idem importat quod* Omnino, Ex toto, In totum, Prorsus, *& similia.*
4 Penitùs *idem importat quod* Omoi casu.

5 Clausul.

5 *Clausul.* Derogatoriam Derogatoriarum *operatur dict.* Penitùs, *eo scilicet casu, quando testator in suo testamento dixerit*, Volo hoc testamentum penitùs valere.

6 *Nullitatem actus ipso iure significat dict.* Penitùs.

1 HÆc dictio est præcisa, nullam limitationem admittens, vt *in l. ambiguitatem*, *C. de vsufructu*, *in §. est & aliud*, *Instit. de donat.* tradunt Dec. *cons.* 401. *num.* 3. *tom.* 2. Alex. *in l. qui vsumfructum. ff. de verbor. oblig.* Ias. *in auth. quisrem*, *num.* 22. vbi Dec. etiam *n.* 22. *C. de sacrosanct. Eccles.* Angel. de Perus. *cons.* 31. incip. *Viso laudo*, *circa finem*, *num.* 9. *vers. Quod verbum Penitus*, Alexand. *consil.* 13. incip. *Visis*, *num.* 6. & 7. *vers. tertiò respondeo*, *lib.* 2. Crot. *consil.* 32. *n.* 20. Boër. *q.* 23. *num.* 23. Tiraq. *in l. si vnquam*, *verb. Reuertatur num.* 88. *C. de reuocand donat.* Roland. *consil.* 27. *n.* 20. *tom.* 4. Menoch. *rem.* 14. *recuper. num.* 5. & *rem.* 4. *adipiscend. num.* 19. & *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 165. *num.* 49. Seraphin. *decis.* 325. *num.* 17. Mart. *de iurisd. part.* 4. *centur.* 1. *casu* 85. *num.* 19. Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. singul.* 33. *num.* 1. Ceual. *comm. contra comm. quæst.* 828. *n.* 22. Stephan. Gratian. *Marchiæ decis.* 51. *num.* 23. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 325. *num.* 1. [Anell. Amat. *cons.* 93. *n.* 30. Robles *de repræsent. lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 34. vbi quod omnes casus sine distinctione continet.]

2 Exclosia non solùm est hæc dictio, sed etiam minima reiicit, vt per gloss. *in l. qui Aduocatorum*, *C. de postulando*, & *in l.* 2. *C. de constit. pecunia.* Alber. *in suo Diction. verb. Penitus*, Paris. *consil.* 58. *num.* 11. *lib.* 1. Socin. sen. *consil.* 20. *n.* 6. *vol.* 4. Maresc. *var. resol. lib.* 1. *cap.* 32. *n.* 6.

3 Idem importat hæc dictio quòd *Omnino*, *Ex toto In totum*, *Prorsus*, & similes, vt *in cap.* 1. *de supplenda neglegent. Prælat. lib.* 6. & *in l.* 1. *C. de gladiatoribus*, *lib.* 11. Ioan. Andr. *in c.* 1. *in verb. Penitus*, *post gloss. de postulac. Prælator. lib.* 6. Rom. *cons.* 82. incip. *Quoad*, *in fin.* Tiraq. *in d. l. si vnquam*, *verb. reuertatur*, *n.* 106. Gozad. *cons.* 71. *sub num.* 4. Alexand. *consil.* 12. incip. *Visis*, *num.* 6. *vers. Tertiò respondeo*, *lib.* 2. & *consil.* 72. *vol.* 2. *vers. nam vniuersalis*, *eod. lib.* 2. Grat. *cons.* 65. *n.* 23. *vol.* 2. & *cons.* 86. *num.* 3. *eod. vol.* Ruin. *consil.* 41. *n.* 8. & *consil.* 117. *n.* 7. *vol.* 3. Cephal. *consil.* 35. *n.* 5. *in crimin.* Roland. à Valle *consil.* 27. *n.* 21. & 22. *tom.* 4. Honded. *consil.* 40. *n.* 13. *lib.* 2. Bertaz. *de claus. instrum. claus.* 21. *gloss.* 19. *num.* 3. & *claus.* 41. *n.* 8. *gloss.* 8. Vincent. de Franch. *decis.* 179. *num.* 1. Surd. *consil.* 267. *n.* 16. Card. Tusch. *d. concl.* 325. *num.* 2. Cened *sing.* 73. *num.* 2. [Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.* 305. *num.* 14. *tom.* 3. *diuers.* aliàs *part.* 7. *recent.*]

4 Item importat etiam idem quod *Omni casu*, & habet adeò præcisam naturam, vt nullam recipiat modificationem, seu limitationem Natt. *consil.* 65. *num.* 16. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 72. Rot. *decis.* 526. *num.* 4. *p.* 1. *diuers.* Seraphin. *decis.* 447. *n.* 4.

5 Operatur clausulam derogatoriam derogatoriarum, eo scilicet casu, quando testator in suo testamento dixerit: Volo hoc testamentum penitùs valere, non obstante alio quocumque testamento per me facto: quia tunc censetur mutatum primum testamentum, etiamsi habuerit clausulam specialem derogatoriam, vt per Couarr. *in rubr. de testam. p.* 2. *num.* 11. *vers.* 14. & *in vers. Decimò* idem esse dicit de dictione *Præcisè*, refert Cened. *d. sing.* 73. *num.* 4 *vers. Penitus si apponatur.*

6 Significat nullitatē actus ipso iure, vt *in cap. noui, de simonia*, & *in cap. super hoc de hæret. lib.* 6. Sed quia hoc est inter Doctores concertatio, ideò lectorem *August. Barbosa de Dictionib.* remitto ad gloss. *in l. si quis Aduocatorum*, vbi Angel. & Fulgos. *C. de postuland.* Rebuff. *in repet. cap. postulastis*, *n.* 149. *de Clerico excommunicato ministrāte.* Addit ad Mathesil. *sing.* 111. *n.* 18. Dec. *consil.* 327. *n.* 3. Socin. *reg.* 360. *in* 7. *fallentia*, Marsil. *in §. aggredior*, *n.* 123. Beointend. *decis.* 27. *n.* 6. Natt. *cons.* 63. *n.* 16. & *cons.* 147. *n.* 16. Ruin. *consil.* 117. *n.* 7. *vol.* 3. Tiraq. *d. verb. reuertatur*, *n.* 105. *cum multis seqq.* Cosm. *in pragmat. sanct. in verb. Ipso iure fol.* 33. *col.* 2. Bertaz. *d. claus.* 41. *gl.* 8. *n.* 8. Menoch. *rem.* 4. *adipiscenda*, *n.* 19. & *rem.* 14. *recuperāda*, *n.* 5. Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *q.* 7. *n.* 57. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 21. *n.* 75. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 8. *cap.* 1. *n.* 5. Ioan. de Salas *de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disp.* 15. *sect.* 6. *sub num.* 79. Cened. *ad* 6. *collect.* 25. *num.* 3. & *d. sing.* 33. *num.* 3. & 4. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. Lex*, *n.* 113. & me citato Sanctarel. *variar. resolut. q.* 60. *num.* 5. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 5. *tit.* 5. *num.* 13. vbi subdit, aliquando propter subiectam materiam non significare actum ipso iure nullum.

DICTIO CCL.

Per,

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Continuationem totius temporis significat dict.* Per *coniuncta tempori.*
3 *Consummationem seu perfectionem eius rei, cui adiicitur, significat dict.* Per.
4 *Testes deponentes quod quis possedit per annum, intelligitur per annum perfectum, & integrum.*
5 *Causam efficientem denotat dict.* Per,
6 *Augmentum denotat dict.* Per,
7 Per, *apud Grammaticos vulgò ad locum, sed sæpè etiam ad personam refertur.*
7 Per, *interdum refertur ad tempus.*
9 Per, *significat idem quod* Propter,
10 Per, *nonnunquam obscuraneum est*,
11 Per, *quandoque concidentus est*,
12 Per se, *id est, sine alterius ope*,
13 Per simulationem, per speciem, per causam, *idem ferè significant.*
14 Per litteras, *idem est quod litteris.*
15 Per ætatem, *id est, ob ætatem.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de causis*, §. *inolenerunt*, *in verb. Permultis*, *fol.* 108. *col.* 4. latè Mandos. *in gl. facult. in vers. Ac etiam*, *in verb. Per*, *fol.* 157. & *fol.* 305. & *seq.* Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. D*, *concl.* 324. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 76. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 74. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis*, *c.* 124. Grat. *de dictionib. dict.* 158.

2 Coniuncta tempori significat continuationem totius temporis, vt *in l. urbana*, 166. §. *pernoctare*, *ff. de verb. signif.* vbi Rebuff. *vers. Notandum*, *pag.* 531. idem Rebuff. *in concord. rubr. de collat.* §. 1. *in vers. Per decennium*, *fol.* 265. Paul. de Castro per text. *ubi in l. Sticbus*, *num.* 2. & 3. *ff. de condict. indeb.* Socin. *consil.* 118. *num.* 8. *vol.* 4. & *consil.* 42. *num.* 3. *vol.* 1. Lap. *alleg.* 47. *num.* 3. *vers. Ad idem facit*, Franch. *in cap.* 1. *num.* 3. *vers. Item dictio*, *de regulis iuris*, *lib.* 6. Mandos. *in gloss. facult.* §. *ac tam*, *vers. Per personas*, *fol.* 306. *col.* 1. *ad med.* & *in reg.* 33. Cancellar. *q.* 21. *num.* 2. Mascard. *de probat. concl.* 1215. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. casu* 462. *num.* 7.

num.7. Corbul. *de iure emphyt.cap.15.q.3.num.3.* Bott. *de statutar. vrbis praescription. gloss.2. n.21. fol.*18. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancellar. gloss.9. in annot.num.*89. Cened. *d.sing.76.n.1.* Card. Tusch. *d.lit.D, concl.*324. *num.*1.

3 Significat consummationem, seu perfectionem eius rei, cui adiicitur, vt *in d.l.vrbana, §. pernoctare & in l.2.§.peregisse, ff.de adulter. & in l. qui procuratorem, in princip. ff.de procurat.* notant Batt. *in l.quinquaginta, num.1.ff.de excusat.tutorum.* Panorm *in cap. si contiterit, num.13. de accusat.* Reboff. *in concord. rubr.de collat.§.1.verb. Per decennium, fol.*165. Tiraq. *in l.si vnquam, verb.reuertatur, num.194.C.de reuocan. donat.* Roman. *consil.301.num.13.* Corn. *consil.313. num.1. vol.1. & consil.280. num.3. vol.4.* Socin. iun. *consil.134.n.93.vol.3.* Ioan. de Imol. *consil.101* incip. *In causa, num.1.* Mascard. *de probationib. concl.1215. num.2.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.1. §.2.in verb.Par l'espace, n.3.fol.*94. Polydor. Rip. *de noctur. tempore, cap.167. num.*30. Mandos. *in gloss. fa.ult. §. Ac tam, in verb.Per personas, fol.35.& seq.& in §.Ac etiam, verb.Per, fol.257. & in reg.33. Cancellar.q.20. num.*7. Cened. *d.sing.76. num.4.* Card. Tosch. *d.conclus.324. num.2.* vbi subdit, quòd ideò testes deponentes, quòd quis possedit per annum, intelligitur

4 per annum perfectum, & finitum. Et fuit dictum *in Perusina ciuilitatis, 26. Ianuarij 1615. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.637. num.3. p.2.recent.* Vnde requirere tempus perfectum, tradunt Vulpell. *citato loco, num.2.pag.*74. & Ioan. Garc. *de nobilit.gloss.26. in medio.* [Narbona *l.20.gl.2.n.93.tit.1.lib 4.Recop.* vbi quod in compositione significat perfectionem, & stabilitatem.]

5 Denotat etiam causam efficientem, vt *in cap. vt veritatis, 12.q.1.* tradunt Roman. *d.cons.301. n.13. vers.& ex dictione Per.* Card. Tusch. *d.lit.D, conclus. 324.num.*3.

6 Vlterius denotat augmentum, vt *in l. verum, §. restit.in fine, ff.de minorib. & in l.cum duobus, §.damna ff.pro socio, & in cap.significasti, de elect.* notant Mandos. *in d.§.ac etiam, verb. Per, fol.*257. Matt. Socin. *in suo tract.de testib.n.*50. Cened. *d.sing.76.n.3.in princ.*

7 Apud Grammaticos hæc dictio vulgò ad locum, sed sæpè etiam ad personam refertur Cic. *Attic.lib.*4. Nihil interest, vtrùm per procuratorem agas, an per te ipsum. Idem *pro Roscio*: Per alium transigam, tecede de medio. Idem 1. *de orat.* Plura detrimenta publicis rebus, quàm adiumenta per homines eloquentissimos importata.

8 Interdum refertur ad tempus. Cic. *Attic. lib.2, epist.*23. Nulla abs te per hus dies epistola inanis aliqua re vtili, & suaui venerat. Idem 2. *Verr.* Nulla res per triennium nisi ad nutum istius est iudicata. Idem *de Diuinat. lib.*1. Per multas ætates fuerunt. Idem *in Brut.* Duo fratres per idem tempus dissimiles inter se.

9 Aliquando idem quod *Propter* significat. Cic. 3. *de Orat.* Per inuidiam depelli Tribunatu. Idem 1. *Tuscul.* Per iram aliquid facere, quod nos pœniteat.

10 Nonnunquam obsecrantis est. Cic. *Attic.lib.*13. Ad quæ recuperanda per fortunas incumbe. Idem *ad Brut.lib.*15. Sed propera, per Deos.

11 Quandoque concedentis. Cic. 4. *Academic.* Per me vel stertas licet. Idem *Attic.lib.*4. Per me ista pedibus trahantur. Idem 2. *Philippic.* Petis, vt tibi per me liceat quemdam ab exilio reducere. Idem *pro Milone*: Clodium nihil delectat, quod aut per naturam fas sit, aut per leges liceat.

Per se, id est, *sine alterius ope*. Cic. *de Senect.* Homo per se cognitus nulla commendatione maiorum. Idem *pro Sest.* Per se ipsa splendet virtus semper, neque alienis vnquam sordibus obsolescit. Idem *de Amicit.* Amicitia per se, & propter se expetita.

12 *Per simulationem, per speciem, per causam*, idem ferè significant. Cic. *post redit.ad Quir.* Per simulationem amicitiæ nefariè prodiderunt. Idem 6. *Verr.* Per simulationem ædilitians statues auferre. Liu. *lib.*1. Per speciem alienæ fungendæ vicis suas opes firmauit. Idem *lib.*2. Per causam renouari ab Æquis belli.

13 *Per litteras* idem est, quod literis. Cic. *in Pison.* Is à Senatu supplicationem per literas postulauit. Idem *Attic. lib.*1. Antonius purgat se mihi per litteras.

14 Per *ætatem*, id est, ob ætatem. Cic. *lib.13.epist.*30. Vt primùm per ætatem iudicium facere potueritis. Idem *pro lege Manilia*: Nam quum antea per ætatem huius authoritatem loci contingere non auderem. Idem *pro Dom.* Factus est eius filius contra fas cuius per ætatem pater esse potuisti.

DICTIO CCLI.

Perdat.

1 HOc verbum non denotat canonem latæ sententiæ, iuxta tradita per Tiraq. *in l.si vnquam, verb. Reuertatur, n.156. C. de reuoc. donat.* Card. Tusch. *lit.P, verb.Priuatio, concl.719.num.8. & n.19.& verb. Pœna, concl.238.n.6.& 7.* Ioan. de Salas *de legib.q.96. tract.14. disp.15. sect.6. sub n.*78. Farinac. *fragment. crim.p.2.verb.Lex, num.*128.

DICTIO CCLII.

Perinde.

1 *Improprietatis & fictionis significatiua est dict.* Perinde.

2 *Similitudinem omnimodam quandoque denotat dict.* Perinde..

3 *Æqualitatem omnimodam importat dictio* Perinde.

4 Perinde *refertur ad omnes qualitatis, & æquiparat vnam alteri.*

5 Perinde *pro Æquè, vel* Ita, *apud Grammaticos vsurpatur.*

1 HÆc dictio est significatiua improprietatis, & fictionis, vt *in l. sed et si lex, §.perinde, ff.de petit hæred. & in l.sacrilegij. ff. ad legem Iuliam peculatus*, gloss. Roman. & Alex. *in l.si quis, ff.de acquirend.possess.* Ias. *in l.si is, qui procuratore, num.79.191. & 274.ff.de vsucap.* Tiraq. *in l.si vnquam, verb. Susceperit liberos, n.7.C.de reuocand.donat. & in l.connub.gloss.7.n.187. & de retract.tit.1.§.1.gloss.6.num.*27. Sebast. Medic. *de regulis iuris, p.1.reg.10.n.*39. Cagnol. *in l. per success. num.1.ff.de regulis iuris.* Hipp. *sing.236.& in rubr.C. de prob.num.76.& in l.si quis obrepserit, num.3. ff. ad legem Cornel.de falsis.* Ruin. *cons.54.num 3.& cons.43. num.2.vol.5.* Mandos. *in signat.in verb.Perinde valere, post princip.fol.17.col.2.* Octauian. Vulpell *de præpos. & aduerb.signif.sub hac dict.pag.*74. Menoch. *cons. 158.num.72.* Surd. *cons.376.num.*41. Cened. *post lib. pract.& canonic.quasi singul.33.n.1.*

2 Quandoque denotat omnimodam similitudinem, vt *in l.cum hæres, in princip ff.de acquirend.hæred.& in l.qui à patre,* vbi Batt *ff.de confirm. tutor. & in §.item nobis,*

nobis, *in fin. Instit. per quas pesonas nobis acquiratur*, idem Batt. *in Extrauag. ad reprimend. vers. Perinde.* Roland. *cons.47. num.3. tom.4.* Grat. *consil 157.n.10. lib.1.* Ruin. *cons.53.num.3.vol.1. & cons.169. num.3. vol.4.* Dec. *cons.124.col.3. post med. & cons.190.n.3. col.1. vers. Et quia, & cons.361.n.4.* Socin. *cons.240. num.2.lib.2.* Mandos. *de priuileg.ad instar, q.1.n.15.* Petr.Enriq. *resp.opusc.num.33.* Rebuff. *in comment.ad l.vnus, 18.vers.Perinde, pag.mihi 126. & ad l.porius, 59.vers.Perinde,pag.305. ff. de verb. signif.* Menoch. *de arbitr.casu 314.n.13.* Menoch.*illustr.lib.3.cap.107. n.3.* Gam. *Lusitan.decis.123.num.2.* Ceoed.*d.sing.33. num.2.cum seqq.* Ceual.*commun.contra comm.q.7.n.14.* vbi ait, quòd denotat similitudinem, non verò identitatem substantiæ. Card Tusch. *tom.2.lit.D, conclus. 375.num.12.* vbi *num.13.* post Batt. *in Extrauag. ad reprimendum, vers. Perinde*, declarat, quòd hæc dictio *Perinde*, & aliæ similes importantes similitudinem, debent importare omnem similitudinem, & sic per omnia, nisi indocceretur contrarietas; quia tunc ad euitandam contrarietatem similitudo non fit quoad omnia.

3 Importat etiam omnimodam æqualitatem, secundùm Bonau. *commun. opin. verb. Dictio, pag.51. verso.*

4 Refertur ad omnes qualitates, & æquiparat vnam alteri, vt *in l.filio, §.penult.ff.de aliment.& cibar.legat.* Menoch. *cons.20.num.10.* Cald.Pereira *quæst. forens. cons.4.num.35.*

5 Apud Grammaticos vsurpatur *Perinde* pro *Æquè*, vel *Ita*; iungitur autem sæpe cum *Ac*, *Ac si*, *Atque vt*. Cic.1. *Tuscul.* Philosophia perindè ac de hominum est vita, merita laudatur. Idem *pro Mar.* Vereor, vt hoc quod dicam, perinde intelligi auditu possit, atque ipse cogitans sentio Idem *lib.9.epist.15.* Non perinde vt est reapse ex literis percipere potuisti Idem 1. *de Orat.* Sed hæc omnia perinde sunt, vt aguntur, id est, prout aguntur. Cæs.*lib.4.de bello ciuili:* Periode ac si virtute vicissent.

Dictio CCLIII.

Per omnia.

1 *Substantiam omnem, & qualitatem importat dictio* Per omnia.

2 *Tempus omne respicit dictio* Per omnia, *& trahitur ad futura.*

1 VErba hæc simul iuncta multum operantur, & important omnem substantiam, & qualitatem, vt per Alex. *in l.1.num.9.ff.de legat.1.* Petr Enriq. *resp. opusc.1.num.31.* Cott. *in memorabil. verb. Per omnia, pag.979.* & nihil omninò excludens. Surd. *cons.411. num.29.*

2 Respiciunt omne tempus, & trahuntur ad futura iuxta resoluta per Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.75.*

Vide in clausula *Omnia, & singula*, & in clausula, *In omnibus, & per omnia.*

Dictio CCLIV.

Perpetuò.

1 Perpetuò, *seu* In perpetuum, *multis modis sumitur.*

2 Perpetuò, *sine præfinitione temporis accipitur, & se in infinitum extendit, ac importat idem quod semper, & omni tempore.*

3 *Tempus in secula seculorum significat dictio* Perpetuò.

4 *Infinitatem significat dictio* Perpetuò, *cùm testator vocat successiuè in infinitum.*

5 *Perpetuum nihil potest esse sub Sole, nisi per subrogationem.*

6 Perpetuò *quandoque accipitur ad vitam seu quamdiu aliquis fuerit superstes.*

7 *Perpetua dici possunt ea omnia, quæ licèt aliquo modo ante mortem finiri possint, apta sunt ad vitam durare.*

8 *Perpetuus censetur actus, qui certo temporis spatio non concluditur.*

9 Perpetuò, *intelligitur non in infinitum, sed donec quis viuit, propter subiectam materiam.*

10 Perpetuò *in vsufructu relicto personis, quæ nunquam moriuntur, intelligitur vsque ad centum annos.*

11 Perpetuò *quandoque intelligitur vsque ad tertiam generationem, & quando vsque ad quartam, vt num.12.*

13 Perpetuò *non semel 30.vel 40.annos importat.*

18 *Præscriptionem 10. vel 20. annorum, non vero 30. vel 40. excludit dictio* Perpetuò.

1 HÆc dictio *Perpetuò*, seu *In perpetuum*, multis modis sumitur, de quibus per Alex. *consil.71. num.2.lib.6.* vbi ait, quòd plures habet, significatus secundùm subiectam materiam. Seraphin. *de priuileg.iuramenti, priuil.58.n.14.* Pute *decis.110.n.13.cum seqq.lib.1.in correctis.* Mandos.*in gloss.facult.in proœm. in verb. Ad perpetuam, fol.12.cum seq. per plures columnas, & in §.volētes, in verb. Perpetuò, col.104.* Surd. *cons.554. num.38.* vbi quomodo, & qualiter intelligatur in fideicommissis, Card. Tusch. *pract. conclus. tom.2.lit.D, concl.316.* Cened. *post lib.pract. & canon. quæst.sing.78.* [Menoch. *cons.1263.n.7.* Surd. *cons.123. n.15.* latè Giurba *cons.crimin.12.n.31.cum seqq.*]

2 Natura huius dictionis est, vt sine præfinitione temporis accipiatur, & se in infinitum extendat, ac importet idem, quod *Semper, & omni tempore, l.purè, in fine, ff.de except. l.fundi, §. Labeo, ff.de action. empti, l.enim debere, ff.de seruitut.vrbanor. prædior. l.fin. C.de fruc. & leg.hered. l.1.C.soluto matrimon.* Dec. *cons.472. num.22. & cons.521. num.12. & cons.616. num.15. tom.2.* Paris. *cons.81.num.5.vol.3. & cons.100.num.38. & 39.vol.4. & consil.53.num.33. & 34.vol.3.* Anton. Butr. *consil.48.num.3.* Bald. *cons.372.vers.Tertiò, lib.4.* Gozadin. *cons.102.num.7.* Socin. *cons.43.num.4. & 5. vol.3.* Pute. *d.decis.110.num.8.* Mandos. *in gloss.facult. §.volentes, in vers.Perpetuò, fol.104.* Pincl. *in l.1.p.3. num.67. C.de bonis mat.* Cott. *in memorabil. verb. Perpetuum, pag.683.* Molin. *de primogenit. lib.1. cap.5. n.33.* Ioan.Garc. *de nobilit. gloss.1. §.1.n.29.* Anchar. Regien. *q.72.num.10. & 13.p.1.* D.Barb. *in l.quia tale, num.7. ff. soluto matrimon.* Surd. *cons.67.num.36. & cons.123.num.5.* Anton. Monach. *Bononien. decis.40. puncto 3.num.36. & 37.* Card.Tusch. *d.concl.326.n.8.* Cened. *d.sing.78.num.2.* [Pancirol. *cons.135. num.5.* Decian. *cons.34.n.57.vol.3.* Negusant. *cons.490. n.9. & consil.129.num.68. & cons.140.num.7. & cons.182. num.17. & consil.159. num.38.* Aaebed. *l.8.num.51. tit.1. lib.5. Recopil.* Giurbæ *d.consil. crimin.12. numero 22.*]

3 Vnde hanc dictionem significare tempus in sæcula sæculorum, tradit Paris. *cons.30. num.14.vol.2.* quem refert, & sequitur Anchar. *d.q.72. num.10. & 13.*

4 Et significare infinitatem, cùm testator vocat successiuè in infinitum, ait Menoch. *consil.* 1023. *num.* 8.

5 Verùm quia perpetuum nihil potest esse sub Sole, nisi per subrogationem. *l. eum debere, columnam, ff. de seruit. vrbanor. prædior.* cum traditis per Mulin. *de primogenit. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 15. ideò hæc dictio plures habet significatus, & diuersimodè accipitur secundùm subiectam materiam. Alexand. *cons.* 71. *n.* 2. *lib.* 6. Card. Tusch. *d. conclus.* 326. *num.* 3. Menoch. *consil.* 451. *num.* 25. Bertaxol. *de clausulis instrument. claus.* 42. *gloss.* 5. *num.* 1. Giurba *d. cons.* 12. *n.* 31. vbi quod à subiecta materia regulatur, & quod dispositionem non ampliat, & *num.* 33. post Decian. *consil.* 13. *num.* 53. *&* 55. *vol.* 2. quod restringitur secundum naturam actus, cui adijcitur, & ab eo regulatur, & quod eò extenditur, quo de iure poterit.

6 Primò quandoque accipitur ad vitam, seu quamdiu aliquis fuerit superstes, vt per Menoch. *cons.* 265. *num.* 35. *& cons.* 29. *n.* 28. Petr. Enriq. *respons. opusc.* 2. *num.* 30. Seraphin. *decis.* 874. *num.* 5. Bald. *consil.* 371. incip. *Tempore D. Federici*, *lib.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 326. *num.* 5. Lusit. Franc. de Sousa *in repet. §. actionum, Instit. de actionib. §.* 4. *art.* 2. *num.* 7. Fusar. *cons.* 4. *n.* 56. *& cons.* 148. *n.* 15. vbi quod verificatur in vita alicu-

7 ius etiam secundùm subiectam materiam] Perpetua enim dici possunt ea omnia, quæ licèt aliquo modo ante mortem finiri possint, apta sunt ad vitam durare, quia non habent tempus certum, intra quod duratura sint, *l. sufficit,* 56. *ff. de condict. indeb. cap. vlt.* iuncta gloss. *verb. Perpetuum, de rescript. in* 6. cum aliis adductis per Tiraq. *de retractu tit.* 1. *§.* 1. *gloss.* 4. *n.* 14. *& tit.* 2. *§.* 1. *gloss.* 1. *num.* 39. Suar. *de legib. lib.* 8. *cap.* 5.

8 *num.* 1. *cum seq.* Vnde perpetuus censetur actus, qui certo temporis spatio non concluditur, *l. Iurisperitus, in princip.* & ibi Bart. *ff. de excusat. tut. l. de pupillo, §. si quis ipsi Pratori. ff. de noui operis nunciat. cap. si gratiosa, de rescript. lib.* 6. Flamin. *de resign. lib.* 11. *q.* 5. *n.* 46.

9 Intelligitur igitur hæc dictio *Perpetuò* non in infinitum, sed donec quis viuit, propter subiectam materiam, sicut in vsufructu, qui morte finitur, *l.* 3. *§. fin. ff. quibus modis vsusfructus amittatur, & in l.* 1. *ff. pro socio, & in § finitur, Instit. de vsufructu,* notant gloss. *verb. Eius, in Clem.* 1. *de reb. Eccles. non alienand.* Dec. *cons.* 521. *n.* 12. *tom.* 2.

10 In vsufructu verò relictis personis, quæ nunquam moriuntur, veluti ciuitati, municipio, Ecclesiæ, vel similibus, intelligitur vsque ad centum annos, non autem in infinitum, ne proprietas sit inutilis, *l. cùm antiquitus, C. de vsufructu,* Alex. *cons.* 60. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 143. *col.* 4. *lib.* 4. Natt. *cons.* 67. *n.* 31. *tom.* 4.

11 Quandoque accipitur vsque ad tertiam generationem, vt ex Mandos. notat Cened. *d. sing.* 78. *n.* 4. & in emphyteusi Ecclesiæ importare tertiam generationem, ex *auth. de non alienand. §. emphyteusis,* & Bald. *cons.* 372. *vers.* 4. *lib.* 4. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 326. *num.* 7. vbi *num.* 9. ex Bald. *loco proximè citato* declarat, quòd hodiè concessio in emphyteusim facta in perpetuum, intelligitur etiam sine tempore, quamuis emphyteusis sit Ecclesiastica, ex quo potest propria concessio fieri.

12 Nonnunquam *Perpetuum* intelligitur vsque ad quartam generationem. ex adductis per Menoch. *cons.* 197. *num.* 65. Prohibitio enim facta, ne perpetuò bona alienentur extra familiam, extenditur etiam vltra quartum agnationis gradum, secundùm Menoch. *cons.* 95. *n.* 4.

13 Non semel etiam triginta, vel quadraginta annos importat, *princip. Instit. de perpetuis, & temporalib. action.* Bald. *d. cons.* 372. *lib.* 4. Put. *decis.* 110. *n.* 13. *lib.* 1. *in correctis.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 326. *n.* 6.

14 Vnde excludere præscriptionem decem, vel viginti annorum, non verò aliam triginta, vel quadraginta annorum, hac dictione tolli probant text. *in l. minor, ff. statu liber. ff. de euict. & in l. Prætor ait, §. hoc interdictum, ff. de noui operis nunciat. & in §.* 1. *Instit. de perpetuis, & temporalib. actionib.* adductis per Cened. *d. sing.* 78. *n.* 5. quia licèt denotet perpetuitatem longissimam temporis, non tamen excludit præscriptionem longissimam, vt per Roman. *in l.* 1. *ff. de vsucap.* Bertran. *cons.* 46. *col.* 1. *vol.* 1. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. *§.* 1. *gl.* 2. *n.* 8. *&* 11. Paris. *cons.* 90. *n.* 2. *vol.* 3. Ruin. *cons.* 150. *n.* 2 *&* 10 *vol.* 4. Mandos. *in gloss. facult. §. volentes, in verb. Perpetuò, in fine, fol.* 105.

15 *Perpetuum* quando dicatur, & quibus modis sumatur, latiùs Card. Tusch. *lit. P, concl.* 312.

Vide quæ dixi sub dictione *In infinitum, In perpetuum,* 163.

Dictio CCLV.

Persona.

1 MAsculinum, & fœmininum complectitur, vt per text. *in cap. mulieres, de sentent. excommunic.* resoluunt Alphons. de Azebed. *ad l.* 1. *num.* 175. *tit.* 5. *lib.* 8. *noua Recop.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 58. *n.* 19. *cum seqq.* D. Parens meus *in comment. ad Ordinationem Regiam Lusitan. lib.* 4. *tit.* 36. *in princ. n.* 2. Campan. *ad statuta Mediolanen. tom.* 1. *cap.* 284. *n.* 1. Rota *decis.* 125. *n.* 36. *p.* 2. *diuers.* Et fuit dictum in *Rauennaten. bonorum,* 16. *Decembris* 1613. *coram Vbaldo,* impressa per Farinac. *decis.* 548. *n.* 3. *p.* 1. *recent.* Et vltra hanc vulgarem significationem, qualitatem in homine notat, qua vnus ab alio differt, vt post Corras. *in §. Sacerd. p.* 4. *c.* 3. *n.* 4. tradit nouissimè D. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 16. *n.* 52.

Dictio CCLVI.

Persuadere.

1 PErsuadere est plus, quàm compelli sibi placere, vt per Menoch. *cons.* 175. *num.* 4. vbi *n.* 9. subdit, quòd persuadere dolo is dicitur, qui sciens rem aliter proponit, & suadet.

2 Verbum hoc non inducit mandatum, vt per *l.* 1. *§. idem Papinianus, ff. depositi,* notat Nicol. Mozzius *tract. de contract. tit. de substant. mandati, n.* 9.

Dictio CCLVII.

Pertinere.

1 Pertinere *latissimas habet habenas.*
2 Pertinere *comprehendit eum, cui debetur actione personali, omnem titulum, & ad possessorium, ac petitorium adaptari potest.*
3 *Possessionem & dominium importat verbum* Pertinere.
4 *Dominium importat verbum* Spectare.
5 *Verbum* Pertineat, *nunquid sit directum, vel obliquum, remissiuè.*

1 HOc verbum latissimas habet habenas, *l. verbum illud Pertinere,* vbi Alciat. & Rebuff. *ff. de verbor. signif.*

fignif. Bertazol.*de claufulis inftrament. clauf.*15.*gl.*2. *num.*2.*& clauf.*26.*gloff.*13.*num.*1. Menoch.*conf,*963. *num.*20. vbi ait, quòd quattor modis dicitur negotium ad aliquem pertinere.

2 Et ita latiffimè fumitur, vt comprehendat etiam eum, cui debetur actione perfonali, vt per Hippol. *conf.*26. *num.*14. *& conf.*40. *num.*25. *& conf.*60. *n.*8. *vol.*1. Item & omnem titulum, iuxta notata per Portol. *de confortibus, cap.*3. *num.*5. *& cap.*5. *num.*19. Ac proinde ad poffefforium, & petitorium adaptari poteft, vt per Menoch.*in prælud. recuperanda, n.*13. Rot. *decif.*9. *num.*1. *&* 2.*de caufa poffeff. & propr. in nouis, & decif.*49. *num.*3. *in antiq.* Aretin.*conf.*6.*n.*8. Mantic. *decif.*296.*n.*9.

3 Vndè etiam cùm fit verbum latiffimum, importare poteft poffeffionem, & dominium, ac proinde adaptatur ad vtrumque, vt in *l.liber homo, ff.de acquiren.rerum domin.& in l.per feruum, verf. Quemadmodum, ff. eod.tit.* Felin. *in rubr.de refcript. num.*7 *verf. Hoc autem limitatur,* glof.*verb.Pertinere, & ibi* idem Felin. *num.*1. *in c.inter dilectos, de fide inftrum.* Menoch. *conf.*21.*num.*4 Bertazol.*d.glof.*13.*num.*1.Cald. Pereira *de empt.& vend.cap.*22.*num.*22. Glorit. *refp.*12.*num.*18. Card.Tufch. *practic. conclus.tom.*2.*lit.D, concl.*327.*num.*1.vbi *num.*2.cum Socino *conf.*8.*num.*4. *lib.*1. tenet, quòd non procedit inquifitio contra furem, fi dicatur, quòd furatus eft rem ad me pertinentem; quia non concluditur, quod fit mea, quia poteft

4 verificari in poffeffione, & *num.*3. poft Felin. *in d. rubr. de refcript. col.*4. *num.*7. *in fine,* fubdit, quòd fi dicatur, *Spectat,& pertinet,* tunc intelligitur ratione dominij, quia verbum *Spectat* importat dominium.

5 Verbum *Pertineat* nunquid fit directum, vel obliquum, & an fuapte natura fignificet *ipfo Iure,* an verò fecus, vide Tiraq.*in l.fi vnquam de reuocan. donat. in verb. Reuertatur, num.*190. *cum feqq.* vbi teftatur communem effe opinionem, hoc verbum non effe fimpliciter directum, fed obliquum, nec importare *ipfo Iure*, ad fententiam ferendam, refert Farinac. *fragment.crimin.p.*2.*verb.Lex.n.*140.

Et latiùs quid importet *Pertinere*, declarat Card. Tufch. *lit.P, concl.*324.

DICTIO CCLVIII.

Peruenìat.

1 VErbum hoc importat perfectum veniendi modum, vt notat Ægid. Bellam. *conf.*39.*n.*11. *verf. viget alia ratio,* quem refert Card.Tufch.*pract.concl. tom.*2.*lit.D, concl.*328.*n.*1.

DICTIO CCLIX.

Placere.

1 VErbum hoc de boni viri arbitrio intelligitur, iuxta notata per Bened. Ægid *in repet.l.ex hoc Iure, ff. de Iuftitia, & Iure, p.*1.*c.*8.*n.*60.

DICTIO CCLX.

Planè.

1 Planè *vulgariter ponitur pro* Certè.
2 Planè *fæpè idem fignificat quòd* Clarè *&* Apertè.
3 Planè *pro* Omnino *quandoque vfurpatur.*

HÆc dictio pro *Certè* vulgariter ponitur, vt *in l.vlt.ff.de iure fifci.* Cic. *lib.*1. *de legib.* Sed ego planè vellem me arbitrum inter eos datum. Plaut. *Moft.* Ipsàne ea eft? immò planè ea eft. 1

Sæpe idem fignificat, quòd *Clarè* & *Apertè*. Cic. 2.*de Finib.* Epicurus autem, vt opinor, nec non vult planè, & apertè loqui. Idem *ibidem*: Sed tu dixifti iftud bene Latinè parum planè. 2

Quandoque vfurpatur pro *Omnino*. Cic. *Attic. lib.*12. Accepi, Atticum planè bellè fe habere. Idem *lib.*4. *epift.*4. Si te habebo, non mihi videbor planè periiffe. Idem *lib.*6. *epift.*1. Vt te Leucadem deportarem, vt ibi planè te confirmarem. Idem *in Brut.* Effice id, quod iam propemodum, vel planè potiùs effeceras. 3

DICTIO CCLXI.

Plenum, Plenarium, Pleniffimum.

1 Plenum *illud dicitur, cui aliquid iuris nihil deeft.*
2 *Diminutionem non recipit, & additione non indiget dict.* Plenum.
3 Plenum *dicitur Perfectum, & cui nihil deeft.*
4 Plenum *dicitur, cui nihil addi poteft, &* Plenarium, *quod adiectione non indiget.*
5 *Vfumfructus plenus fi legatus, non reftringitur folùm ad alimenta, fed ad vfumfructum omnium rerum, & bonorum hæreditatis.*
6 Plenum, *&* Liberum, *funt verba æquipollentia.*
7 Plenarium *dicitur, quod adiectione non indiget.*
8 Pleniffimum *importat idem quod* Omni meliori modo.
9 *Securitas pleniffima data dicitur, cui nulla obftat exceptio, & contra quam nulla datur reftitutio.*
10 Pleno iure, *intelligitur fecundùm fubiectam materiam.*

1 PLenum, Plenè, & Pleniffimè Intelliguntur, id eft, fine aliqua diminutione; & plenum illud dicitur, cui aliquid Iuris non deeft, vt poft Bald. & Imol. notat Iaf. *in l huiufmodi, §. ades. num.*5. *ff. de legat.*1. Bald. loquens de plena proprietate *in l. fæminæ, §. illud,* per illum text. *C.de fecund.nupt.* idem Bald. loquens de plena poffeffione *in l.mater, C. ad Tertull. & in l.raptores, §. fin autem, C. de Epifcop.& Cleric.* Menoch. *conf.*325. *num.*17 *cum feqq. & conf.*

2 336.*num.*10. Hinc eft, quòd plenum tanquam vniuerfale omnia comprehendens non recipit diminutionem, feu additione non indiget, quia ei nihil poteft addi, nec ab eo aliquid poteft minui, *c. bene quidem.*96.*dift.cap. Apoftolica, de prebend. in* 6. Bald. *conf.*293. incip. *Thema. circa finem, num.*3. *lib.*4. *& conf.*379 *in princip.verf.Item dicitur plenum,* glof. *in Clem.*1. *de re iudic.* Gozad.*conf.*47.*num.*7. Rom.*conf.*100. *verf.*3. *col.*6. *vol.*3. Socin.iun. *confil.*1. *num.*17. *vol.*4. Rolan. *conf.*85. *num.*53. *vol.*4. Peregr.*de fideicommiff. art.*3.*num* 95. Surd. *conf.*913. *num.*5. *vol.*4. Octauian.Vulpell.*de propof.& aduerb fignif.fub dict. Plenè, pag.*70. Menoch. *conf.*19. *num.*12. Stephan. Gratian. *Marchia decif.*239. *num.*5. Cardin.Tufch. *practic. conclus.tom.*2.*lit.D, conclus.*297. *num.*14. *& concl.*329.*num.*1.

3 *Plenum* dicitus perfectum, & cui nihil addi debet. Decian. *conf.36.num.3. lib.2.* Card.Tusch. *d.lit. D,concl.329.n.4.*

4 Item *Plenum* dicitur, cui nihil addi poreſt, & *Plenarium*, quod adiectiune non indiget Bald. *conſ. 379.in princip.verſ.Item dicitur plenum.* Card.Tuſch. *d.conſ.329. n.5.* ita quod minima pars non deficiat, Gozad. *conſ.47.n.7.*

5 Vnde ſi legetur plenos vſusfructus, nun reſtriugitur ſolum ad alimenta, ſed ad vſumfructum omnium rerum, & bunorum hæreditatis, vt per Gozad. *conſ.47.n.5.* Surd. *conſ.n.12 & conſ.525.*

6 *Plenum,* & *Liberum* ſont verba æquipollentia, *l. fideicommiſſa,§.quamquam,ff.de legat.3.* Bald. *in l.& ſi poſt tres ff.ſi quis cautionib.* Alex. *conſ.108.incip.Viſo, num.5.lib.2.* Rolan. *conſ.85. num.51.vol.4.* Peregr. *de fideicommiſſ.art.3.num.55.in fine,* Card.Tuſch. *d.lit. D,concl.331.num.8. Plenum* qoandoque adeò dicitur liberum, vt etiam importare poſſit arbitrium iniquum declarando, vt per Bald. *conſ.379. in princ. verſ.Quandoque,lib.3.* quem refert Card.Tuſch. *d.lit. D,concl.329.n.7.*

7 *Plenarium* dicitur, quod adiectione non indiget Bald. *conſ.379.* incip. *Quando,in princ.* Card.Tuſch. *d.lit.D,concl.330.n.1.*

8 *Pleniſſimum* importat idem, quod *Omni meliori modo.* Alex. *conſ.50.*incip. *In cauſa,num.9.verſ. Poſtremò, lib.7.* quem refert Card.Tuſch. *d.lit.D, concluſ.*

9 *330. num.2.* Vnde pleniſſima ſecoritas data dicitur, cui nulla obſtat exceptio, & contra quam nulla datur reſtitutio, aliàs non diceretur pleniſſima. Alex. *d.conſ.50.n.9.lib.7.* Card.Tuſch. *d.concl.330.num.3.*

10 [Dictio *Pleno iure*, intelligitur ſecundùm ſubiectam materiam Creſc. *deciſ.77.* aliàs *6. n.18. circa med.de teſtam.* Theodoſ.de Rub. *in ſingul.Rota tom.2. p.4.clauſ.63.n.2.*]

Dictio CCLXII.

Plerumque.

1 *Frequentiam caſus oſtendit dict.* Plerumqoe, *quaſi ſæpiſſimè.*
2 Plerumque, *importat nonnunquam idem quod* Semper.
3 Plerumque *aliquando exponitur pro* Interdum.
4 *Regulam notat, & deſignat de ſui natura dict.* Plerumque.
5 *Exceptionem, & regulam eſſe in contrarium denotat dictio* Plerumque.

1 OStendit hæc dictio caſus frequentiam quaſi ſæpiſſimè, vt per Vulpell. *de prapoſ. & aduerb. ſignif.ſub hac dict.pag.76.* Menoch. *rem.8.recup.n.95.* Paul.Mont. *de tutelis & curis,c.15.n.139.in fine.*[Magdal. *de num.teſt.in teſtam.requiſ.p.1.c.19.n.55. & 56.*

2 Importare qoandoque idem quod ſemper, ait Caſtil. *conſ.36.n.31.* quem refert Card.Tuſch. *pract. concl.tom.2.lit. D,concl.322.n.2.*

3 Quaodoque exponitur pro *Interdum*, iuxta notata per Menoch. *de præſumpt.lib.5.præſ.30.n.19.*

4 De ſui natura denotat & deſignat regulam, *l.plerumque, in princ.* cum *ibi* notatis *ff. de iure dotium, l. Titia. §. idem reſpondit, ff. de verb.oblig.* Bart. *in l.1.ff. de tutel.& ration. diſtrahen.* Coru. *conſ.68.num.5.vol. 8.* Menoch. *de arbitr. caſu 390. num.3.verſ.ſecundus eſt caſus, & de præſumpt. lib.4. præſumpt.22.num.22.*

5 Maſcard. *de prob.concluſ.892.num.2.* Vnde denotare exceptionem, & regulam eſſe in contrarium per *l. plerumque, & l.locus, & l.pronunciatio,§.1.ff.de verb. ſignific. & l.1. §.1.ff. de itinere,actuque priuato,* notat Tiraq. *de retractu,tit.1.§...gloſ.9.n.224.*

Dictio CCLXIII.

Pluries.

1 *Ternario numero contenta eſt dictio* Pluries.
2 Pluries *verificari poteſt in tribus, vel quatuor vicibus, & in bino.*
3 Multa, *verificatur in tribus.*

TErnario numero contenta eſt hæc dictio, vt *in c.olim*, vbi Bald. *de reſcript.* Vulpell. *de prapoſ. & aduerb.ſignif.ſub hac dict.pag.77.* Borgn. *deciſ.43. n.7.* vbi ait, quòd hæc dictio eſt ambigua, & poteſt [1] verificari in tribus, vel in quatuor vicibus. Bald. *in cap.in præſentia,col.2.*& *ibi* Felin. *col.fin.de teſtib.* Syluan. *conſ.2.num.1.* Gom. *in cap.cùm in multis, n.3.de reſcript. in 6.* Natt. *conſ.70.* incip. *Vidi,n.60.*vbi ait, quòd poteſt verificari in bono. Cened. *poſt lib.pract. & canonic. quæſt. ſing.80.num.4.* Steph. Grat. *diſcept. forenſ.cap.135.num.10.* vbi *n.11.* ſubdit, quòd dictio *Multa*, etiam verificatur in tribus. [3]

Dictio CCLXIV.

Plus.

1 Plus *eſt aduerbium comparatiuum, & de modica quantitate intelligitur.*
2 *Dict.* Plus, *à teſte prolata, cùm ſit ambigua, nihil operatur.*
3 *Verba* Plus, minuſve, *nihil addunt, nihilque imminuunt de confeſſione, niſi aliud probetur.*
4 *Tempus illud quod à principio litis vſque ad diem examinis, ſeu diſpoſitionis, non poteſt ſuppleri vigore dictionis* Plus.
5 *Tempus perfectum quandoque ſignificat dict.* Plus, *cùm agitur de certo tempore probando.*
6 Plus *conſideratur non ſolùm reſpectu quantitatis, ſed etiam reſpectu temporis.*
7 *Subſtantiam rei non mutant* Plus & Minus, *nec illam faciunt differre ſpecie.*
Plus minuſve, *certam quantitatem, quæ ex expreſſione conſtat, minimè auget, vel minuit ibid.*
8 Plus *ſcilicet quod eſt, minus licitum eſt.*
9 Plus *apud Grammaticos vſurpatur pro* Magis, *ſeu* Amplius.

1 PLus eſt aduerbium comparatiuum, & de modica quantitate intelligitur, vt *in l.hac adiectio, ff. de verbor.ſignif.& in l.cùm filius,§.pater,ff.de legat.2.& in l.& ſi poſt tres*, vbi gloſ. & Bald. *ff.ſi quis cantion.* notant Iaſ. *in l.cùm quidam,num.1.C.de verbor.ſignif.* Euerar. *in Topicis legalib.cap.ab abſurdo,fol.65.col.1.* Boër. *deciſ.147.num.7.* Ruin. *conſ.55.num.1. & 3.vol. 1.* Gabr. *conſ.168.num.4.tom.1.* Strach. *in tract.de mercatura, p.1. num.27. fol.18.* & de adiecto *p.4. q.1. num.7.fol.246. & p.vlt.q.fin.n.34.fol.284.* Octauian. Vulpell. *de prapoſ.& aduerb ſignif.ſub hac dict.pag.78.* Menoch. *de arbitr.caſu 145. num.4.cum ſeq.*

2 Prolata à teſte, cùm ſit ambigua, nihil operatur vt per Alex. *conſ.109.num.15.vol.4.* Iaſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimon. num.5.* Viu. *tom.1. commun.opin.lib.4. tit.10.de teſtib.num.379.* Menoch. *de arbitr.caſu 47.*

in

in princip. Mascard. *de probat. conclus.*1396. *num.*8. Petr.Enriq. *resp.opusc.*2. *num.*31.*in princip.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.*277. *num.*10. *cum seqq.* Cened. *d.sing.*80.*n.*2.

3 Et dictio *Plus minúsve*, nihil addit, nihilque minouit de confessione, nisi aliud probetur, vt per Bart. *in l.Publia,§ fin.ff.depositi,& in l.in actione,ff.de furtis*. vbi ait, admittendum esse libellum, in quo certum petitur, & additur causula illa *Et plus* : nam dictio *plus* nihil operatur, nisi postea probetur aliquid certum. Alex.*cons.*8.*in fine,vol.*4. Strach.*d.p.vlt. q.fin.num.*37.*cum tribus seqq.fol.*284.

4 Nec vigore huius dictionis potest suppleri illud tempus, quòd est à principio litis, vsque ad diem examinis, seu dispositionis, vt notat Mascard. *de probat.concl.*424.*n.*24.quem refert Gonzal.*ad reg.*8. *Cancellar.glos.*9 §.1.*in annot.n.*91.

5 Interdum significat tempus perfectum, cùm agitur de certo tempore probando, ex notatis per Menoch.*de arbitr.casu* 47.*num.*1.& nihil releuat, secundùm Viu. *tom.*2.*commun.opin.lib.*9.*tit.*34.*n.*61.

6 *Plus* consideratur non solùm respectu quantitatis, sed etiam respectu temporis, iuxta tradita per Menoch. *cons.*279.*n.*7.

7 *Plus* & *Minùs* non mutant substantiam rei, nec illam faciunt deficere specie, vt *in l. fin. de fundo instructo, & in l.legato generaliter,ff.de legat.*1. Matt. Anton. *variar.lib.*3.*resol.*39.*num.*4. Ferrer. *in constit. Cathaloniæ glos.*8. *num.*155. Thomas de Thomasset *reg.*225. vbi subdit, procedere, quando differunt accidentaliter, secùs autem si differant essentialiter.

8 [Dictio *Plus minúsve*, certam quantitatem, quæ ex expressione constat, minimè auget, vel minuit, nouissimè Ioseph Vela *dissert.*24.*n.*15.

9 *Plus* scilicet, quod est minùs, licitum est *l.non debet, ff.de regulis Iuris, auth. multo magis, C.de sacros. Eccles.cap. cui licet,*53.*de regulis Iuris,lib.*6. Farinac. *in praxi crimin. p.*4.*cons.*60. *num.*109. Thomas de Thomasset *reg.*85. Ferret.*in constit.Cathaloniæ,glos.*4. *num.*42.vbi ait, quòd cui non licet quod est minus, nec licere debet quod est plus,

10 *Plus* apud Grammaticos magis accedit ad nomen quàm *Magis*, proinde non temerè pro magis vsurpandum est, Cic. *de Amicit.* Ne plus æquo quid in amicitia congeratur. Idem *Attic.lib.*6. Dimidio plus scripsit.

Sæpè autem vsurpatur pro *Amplius*. Cic.2.*de natura Deor.* Molestum est vno digito plus habere. Idem 1. *Philippic.* Plus vna me nocte retinere non potuit Idem *Pro Quint.* Ac tecum anno plus vixit.

DICTIO CCLXV.

Plures.

1 Plures *verificantur in duobus.*
2 *Testis si dicat quòd Titius possedit per plures, & plures annos, intelligitur de quatuor propter geminationem.*
3 *Pluralis numerus vno non contentatur, sed in duobus ad minus verificari debet.*
4 *Numerum quemcumque importat dict.* Plures, *quando est comparatiuè posita, & denotat excessum.*
5 Plures *cùm vocantur sub plurali numero, omnes æqualiter eodem tempore succedunt.*
6 *Pluribus quando per verbum obliquum relinquitur ij omnes alternatiuè dicuntur vocati ordine successiuo.*
7 *Dict.* Plura, *in materia prohibitiua verificatur solùm in duobus.*

DIctio *Plures* verificatur in duobus, vt per Marsil. *sing.*378. *n.*5. Roch. de Curte *in tract. de consuetud.part. n.*371. *vers. prima est conclusio.* Dom. *in cap. cùm plures, in princip. de offic. deleg.* Borgnin. *decis.*43.*num.*7. Benintend. *decis.*43.*num.*6. Surd. *de aliment tit.*7.*q* 23.*num.*26. Petr. Enriq. *resp.opusc.*2. *num.*33. Ruin. *cons.*44.*num.*13.*lib.*3. Honded. *consil.* 100. *num.*32. *vol.*2. Mascard. *de probat. conclus.*838. *num.*12.Cened.*post libr.practic.& canonic.quæst sing.* 80.*num.*3.[Magdal. *de num. test. in testam. requis.p.*1. *c.*16. *n.*83. vbi quod hæc dictio in Doctore stat assertiuè, non dubitatiuè]Octauian.Vulpell.*de præpos. & aduerb.signif.sub dict.Plus,n.*5 .vbi cum Rom. subdit, quòd si testis dicat, quod Titius possedit per plures, & plures annos, intelligendum est de quatuor propter geminationem ; de quo etiam Ioan. de Imol. *cons.*101. incip. *In causa, num.*2. quem refert Card.Tusch.*practic.concl.tom.*2.*lit.D, conclus.*33.*n.*2. 2

3 Pluralis enim numerus vno non contentatur, vt per Menoch.*cons.*198 *num.*6. *& cons.*404. *num.*2. Card. Tusch.*d.lit.D,concl.*353.*n.*1.*& lit.P, concl.*367. Immò in duobus ad minus verificari debet, *l. vbi numerus, ff. de testib. cap. pluralis locutio,* 40. *de regulis Iuris lib.*6. cum citatis per Mascard. *concl.*838.*n.*12. & Escobar. *de ratiocin. c.*18. *n.*43. & Euerard. *in Topicis, loco* 54.

4 Quando autem hæc dictio est comparatiuè posita, & denotat excessum, tunc importat quemcumque numerum, vt per Signorol. de Homodeis *cons.* 148.*in fin. vers. item pars diuersa,* quem refert Card. Tusch. *d.lit.D,concl.*333.*n.*3.

5 Plures cùm vocantur sub plurali numero, omnes æqualiter eodem tempore succedunt. Menoch. *cons.* 158.*n.*17. declarando vt ibi *n.*53.

6 Pluribus verò quando per verbum obliquum relinquitur, ij omnes alternatiuè dicuntur vocati ordine successiuo, ex eodem Menoch.*cons.*328.*a num.*44.

7 In materia verò prohibitiua dictio *Plura* verificatur solùm in duobus, vt fuit dictum in Rot. *decis.* 233.*n.*25.*p.*1. *diuers. & decis.*528.*n.*3. apud Farinac. *p.*1. *recent.*

DICTIO CCLXVI.

Plurimi.

1 DIctio *Plurimi* ad minus in tribus debet verificari, glos.*in §.& quod sæpè, in auth.de trient.& semiss.* Doct. *in l.continuus, §. item qui insulam, ff. de verbor. oblig.* Benintend. *Bononiæ decis.*43.*n.*7. Petr. Enriq. *resp. opusc.*2.*n.*33. Cened. *post libr.practic.& canonic.quæst.sing.*80.*n.*3.*in princip.*

DICTIO CCLXVII.

Porrò.

1 Porrò, *idem significat quòd* Deinde, *seu* Postea.
2 Porrò *aliquando pro* Vltrà *vsurpatur.*
3 Porrò *non semel pro* Autem *vsurpatum, continuat orationem.*

1 IDem significat apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, quod *Deinde*, seu, *Postea.* Cic.

Cic. 3. *Verr.* Hominibus & natura, & consuetudine, & disciplina leuissimis, porrò autem populi Romani conditione socijs, fortuna seruis. Idem *Verr.* 4. Sic porrò nostros homines diligunt. Terent. *Andr.* Moue ocyùs te, vt quid agam, porrò intelligas.

2 Aliquando ponitur pro *Vltra*, Cic. 4. *de Finib.* Perge porrò, nam de isto magna dissensio est. Liuius *lib.* 1. Ex loco infecto agere porrò armentum cœpit.

3 Non semel pro *Autem* vsurpatum continuat orationem. Cic. *pro Milone*: Eum porrò summo consensu populi Romani Consulem fieri videbat. Idem *pro Planc.* Nihil porrò tam inhumanum, &c. Idem 7. *Verr.* Age porrò tu, qui te tam religiosum existimari voluisti interpretem fœderũ. Idem *pro Quinct.* Clamabat porrò Quinctius. Idem *Attic. lib.* 1. Porrò autem neque mihi accidit.

DICTIO CCLXVIII.

Possum.

1 *Facultatem, ac liberam voluntatem; non autem necessitatem importat verbum* Possum, *quando affirmatiuè profertur.*
2 *Arbitrium, & electionem inducit verbum* Possum *affirmatiuè conceptum.*
3 *Necessitatem importat verbum* Possum, *negatiuè prolatum, actum contrà gestum omnino reddit nullum, priuatque omni potentia.*
4 *Negatiua praposita verbo* Possum, *reddit ipso iure actum inutilem, si fiat in contrarium.*
5 *Verbum* Possum *iunctum cum dict.* quouis, *seu* quoquomodo, *operatur impotentiam ex aliqua alia causa, iure, vel titulo.*
6 *Extensiuum est verbum* Possum, *quod trahitur ad futura habentia causam de prasenti.*
7 *Verbum* Possum *comprehendit illud quod licitè & commodè fieri potest, non autem id quod est contra bonos mores.*
8 *Verbum* Possum *intelligitur secundùm Iuris dispositionem.*
9 Posse *videtur, qui facit quominùs possit.*
10 Posse *quis non dicitur quod incommodè potest, vel facilè, aut sine periculo exequi non valet, vel quod non honestè potest, vel quod contra ius potest.*

1 VErbum hoc importat facultatem, ac liberam voluntatem, & non necessitatem, quando affirmatiuè profertur, vt *in l. sapè*, cum ibi notatis, *ff. de offic. Prasidis, & in l. 1. C. quomodo, & quando Index*, notant gl. *verb. possit, in c. testamentũ, de rescript.* Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. verb. Poterunt, pag.* 180. Menoch. *cons.* 1069. *n.* 4. & *cons.* 1199. *n.* 12. Suid. *de alimene. tit.* 4. *quæst.* 4. *n.* 14. & 17. Caroc. *decis. casu* 36. *n.* 3. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 27. *gloss.* 13. *n.* 1. Gutier. *de tutel. & cur. p.* 1. *c.* 7. *num.* 6. Seraph. *de priuileg. iuram. priuil.* 33. *n.* 69. *cum seqq.* Moll *in emporio Iuris, p.* 1. *tit.* 2. *in pral. n.* 18. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 720. *n.* 1. *in* 1. *edit. aliàs resol.* 610. *n.* 7. *in* 2. *edit.* Pichard. *in disp. de mora, n.* 121. Farinac. *in praxi crim. p.* 1. *lib.* 1. *tit.* 1. *q.* 23. *n.* 5. Castil. *controu. lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 41. Melch. Phœbus *Lusit. decis.* 9. *n.* 6. Sanch. *de Matr. lib.* 6. *disput.* 38. *n.* 20. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 1. *c.* 146. *num.* 15. & *tom.* 3. *c.* 506. *n.* 12. & 13. Gregor. *decis.* 85. *n.* 7. Et in hoc sensu exponitur pro verbo. *Debet.* Flam. *de resign. lib.* 5. *q.* 3. *n.* 84. Seraph. *de priuilegio* 33. *num.* 71. Et quòd sit meræ facultatis, & non necessitatis, tam in rescriptis, quàm in legibus, & in contractibus, dicit Rot. *decis.* 329. *num.* 3. *p.* 2. *recent.* Affirmatiuè etiam

2 conceptum inducit arbitrium, & electionem, ex traditis per Ferret. *in constit. Cathalon. glos.* 1. *n.* 322.

3 Negatiuè autem prolatum necessitatem importat & actum contrà gestum omnino reddit nullum, priuatque omni potentia, iuxta gl. *verb. Non potest, in c. non potest, de leg. iur. lib.* 6. Bern. *reg.* 487. Bart. *in l. Mentus, §. duobus, col.* 8. *vers* 4. *quæro, n.* 20. *ff. de leg.* 2. Roland. *cons.* 2. *n.* 40. *lib.* 4. Paris. *cons.* 18. *n.* 31 *lib.* 4. Tiraq. *de iure maritis. glos.* 4. *n.* 1. & 11. Vital. de Camb. *in tract. claus pag.* 400. *num.* 1. Hipp. *cons.* 65. *n.* 17. *vol.* 1. Molin. *de primog. lib* 2. *c.* 11. *num.* 11. *cum seqq.* Ioan. Garc. *reg.* 481. Gallet. *in margar. casuum conscientia, verb. claus. pag.* 40. Auila *ad c.* 3. *Pratorum, in glos. Puedan.* Lancell. Gallia *in consuetud.* Alex. *in gl. non possit, in princ. à num.* 2. Bursat. *cons.* 164. *n.* 3. Paul. Fusch. *lit. P. sing.* 57. Alex. *cons.* 77. *num.* 2. *vol.* 3. Roland. *cons.* 80. *num.* 57. *vol.* 3. & *cons.* 2. *n.* 40. *vol.* 4. Petr. Madagl. *de num. testium in testam. p.* 1. *cap.* 10. *n.* 101. Gutier. *in repet. l. nemo potest, num.* 141. *ff. de leg.* 1. & *pract. lib.* 3. *§.* 12. *num.* 2 Menoch. *vsufrequen cap.* 10. *n.* 3. Azebed. *ad l.* 1. *num.* 1 *tit.* 3. *lib.* 5. & *l.* 4. *num.* 1 *tit.* 6. & *l.* 8. *n.* 1. *tit.* 10. *eod. lib.* 1. *noua Recopil.* Couarr. *in cap. quamuis pactum, de pactis, lib.* 6. *p.* 2. *§.* 4. *n.* 4. Cald Pereira *in l. si curatorem, in princ. n.* 27. *C. de in integr. restit.* & *de potest eligendi, cap.* 16. *num.* 1. & *n.* 42. & *de resol. emphyt. c.* 3. *num.* 1. Petr. Enriq. *resp. opusc. c.* 2. *n.* 33. Card. Tusch. *lit. P, concl.* 464. Sanch. *de Matr. lib.* 6. *disp.* 8. *n.* 20. & *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *num.* 38. *vers. idem.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 41. *n.* 31. Rota *decis.* 111. *n.* 3 *p.* 1. *recent.* & quòd ratione subiectæ materiæ importet hoc verbum necessitatem, & obligationem, censuit eadem Rot. *decis.* 48. *n.* 6. *p.* 2. *recent.* [Verbum hoc relatum ad commissariam necessitatem inducit Noguerol. *allegat. iur. tom.* 1. *alleg.* 9. *n.* 47.] Negatiua enim proposita huic verbo

4 reddit ipso iure actum inutilem, si fiat in contrarium iuxta resoluta per Gomez *in c. vt animarum, §. statuto, num.* 24. *de constit. lib.* 6. Cenal. *com. contra comm. q.* 404. *n.* 1. Rebell. *de oblig. Iustit. p.* 1. *lib.* 1 *q.* 6. *n.* 42.

5 Si quoque addantur verba *quouis*, seu *quoquomodo* dicendo, *non possint quouis modo operarentur, vt quis ex aliqua alia causa, iure, vel titulo petere non valeat.* Ruin. *cons.* 98. *n.* 11 *lib.* 2. Cephal *cons.* 13. *n.* 2. *vol.* 1. Vnde nec includere modos similes & dissimiles, æquales & inæquales, ac maiora expressis Roland. *cons.* 2. *n.* 32. *vol.* 4. & *cons* 1 *num.* 46. *vol.* 1. Ceph. *cons.* 121. *num.* 1. *vol.* 1. & etiam modos indirectos, idem Ceph. *cons.* 76. *n.* 16. & 17 *in fine*, & *cons.* 688. *n.* 7.

6 Verbum hoc est extensiuum, quod trahitur ad futura habentia causam de præsenti, vt *in l si ita quis testamento* 53. vbi gloss *verb. quandoque, ff. de leg.* 2. *l. quod seruus,* 7. *in fine, vbi glos. verb. potest, ff. de condit. causa data,* notant Alex. *cons.* 46. incip. *Visis, n.* 2. *vers.* 3. *lib.* 1. & *cons.* 1. incip *Perspectus, n.* 6. *lib.* 1. vbi Apostil. *in verb. extensiuum*, ait, quòd comprehendit ius de futuro Steph. Grat. *discept. forens. c.* 155. *n.* 17. Ber-

7 taz. *de clausul. instrum. claus.* 27. *glos.* 13. *n.* 5. vbi etiam dicit de isto verbo quòd comprehendit illud, quod licitè & commodè fieri potest, per text. *in l. nepos Proculo*, vbi Alciat. *ff. de verb. signif.* gloss. *verb. licitè, reg.* 1. *de regulis Iuris, lib.* 6. Et quod non comprehendit id, quòd est contra bonos mores per *l. culpa caret.* & *ibi* Cagnol. *n.* 3. *ff. de reg. Iuris.*

8 Intelliguntur secundùm Iuris dispositionem, iuxta tradita per Seraph. *de priuileg. iuramenti, priuil.* 73. *num.* 72. [Rot. *decis.* 358. *num.* 4. *p.* 2. *in posth.* Farin. aliàs, *p.* 4. *recent.* vbi quod inducit prohibitionem, & dicitur clausula prohibitiua.]

Posse

9 Posse videtur qui facit quominùs possit, *l. si bona fide, 12. ff. de noxalibus action.* Posse quis non dicitur quod incommodè potest. Menoch. *consil. 2. num. 10.* Vel quod facilè aut sine periculo exequi non valet. Idem Menoch. *cons. 351. num. 34.* Vel quod non honestè potest, *d. l. nepos Proculo.* Surd. *cons. 203. n. 44.* Menoch. *cons. 901. num. 61.* Vel quod contra ius potest, cùm verba sunt intelligenda secundùm ius, *l. quaero, §. inter locatorem, ff. locati, cap. causam, quae de rescript. cap. cùm dilectus de consuetud.* Steph. Gratian. *Marchia decis. 13. n. 34.*

Dictio CCLXIX.

Post, Postea.

1. Post, & Postea, *eiusdem sunt significationis & naturae.*
2. *Tempus non certum, sed ambiguum significant dict.* Post, & Postea, *secundùm subiectam materiam.*
3. *Separatiuae dictiones sunt* Post, & Postea.
4. *Actum sequentem factum incontinenti, & ex interuallo possunt significare dictiones* Post, & Postea.

1 HViusmodi dictiones eiusdem esse significationis, & naturae, probant Tiraq. *in l. si vnquam,* **2** *verb. & postea, à num. 15. cum seqq.* vbi *num 13.* ait, quantum ad interuallum nihil omninò differre, sicut *Ante*, & *Antea.* Rebuff. *ad l. Lucius, 14. §. item si Dominus, ff. de verbor. signif. pag. 138. vers. posteà,* vbi ait, eas non certum tempus, sed ambiguum secundùm subiectam materiam significare. Anton. Thes. *decis. 30. n. 2.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quaest. sing. 34. n. 4. & 5.*

3 Sunt dictiones separatiuae, vt *per l. si cui legetur, ff. de legat. 1.* notant Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Post, pag. 78.* vbi *num. 2* asserit, **4** quòd denotare possunt actum sequentem factum incontinenti; & ex interuallo, secundùm sermonis proprietatem, & quòd significant extremitatem, & lapsum totius temporis, ac inducunt conditionem.

Dictio CCLXX.

Post.

1. *Ambigua dictio est* Post, *& varij sensus.*
2. *Exclusiuè stat dictio* Post, *quando apponitur in dispositione in qua tẽpus, vel terminus statuitur.*
3. *Termino, vel dilationi alicui iuncta dictio* Post, *importat vt dilatio praecedens totaliter sit consumpta.*
4. *Interuallum modicum denotat dictio* Post, *quando ponitur in dispositione, in qua potest significare & modicum, & longum interuallum.*
5. *Actum immediatè sequentem sine interuallo importat dict.* Post.
6. *Ordinem successiuum denotat dict.* Post, *praecipuè quando respicit personam.*
7. *Ordinem per prius, & posterius importat dict.* Post.
8. *Conditionem an & quando denotet dict.* Post, *ostenditur.*
9. Post, *quando apponitur in aliqua dispositione, in qua potest stare inceptiuè, seu inchoatiuè, & potest similiter stare completiuè, perfectiuè, siue finitè, semper tunc accipienda est perfectiuè, completiuè, & finitè.*
10. *Testificantes variè per dict.* Post, *gratia contrarietatis euitandae, quomodo concordandi, ostenditur, &* num. 11. & 12.
13. *Dict.* Ante, & Post, *ita sunt intelligenda, vt actus, de quo quaeritur, non vitietur.*
14. Post, *omnino contraria est dict.* Ante.
15. Post, *apud Grammaticos qualiter accipiatur, &* num. 16.

EST dictio ambigua, & varij sensus, vt refert Galliaul. *in repet. l. Gallus, ff. de liber. & posthum n. 37.* **1**

Quando haec dictio *Post* apponitur in dispositione, in qua tempus, vel terminus statuitur, & ponitur ante dictionem *Diem*, tunc stat exclusiuè, & facit, vt dies ille, cui adijcitur, non comprehendatur in termino. Ita glos. *verb. proponitur, in cap. frequens; de restit. spol. lib. 6.* & ibi Archid. *ante num. 1. in vers. Post diem, glos. 1. post med. in cap. quod in patribus, 75. distinct.* Speculat. *in tit. de citat. §. Viso, col. vlt. vers. Item nota.* Albet. *in Dictionario, verb. Post diem Sabbati.* Bart. *in l. 2. §. creditum, col. 2. vers. aduerte, ff. de rebus creditis.* Tiraq. *de retract. tit. 1. § 1. glos. 11. n. 40. & 50.* Perez *ad l. 22. vers. Itẽ nam dictio, Post, tit. 2. lib. 7. Ordinam, pag. 408.* Cened. *d. sing. 34. n. 1.* [Fosar. *cons. 184. n. 86.* vbi quod exclusionem inducit, & declarat praecedentem dispositionem non comprehendi in sequenti, *& cons. 184. n. 104.* vbi quòd separat & excludit personas expressas.] **2**

Adiuncta haec dictio alicui termino, vel dilationi, importat, vt dilatio praecedens totaliter sit consumpta, vt si assignatur terminus post primam dilationem, ille terminus non currit, nisi totaliter consumpta prima dilatione. Ita per text. *in cap. Capellanus, de feriis,* notant Gemin. *cons. 121. num. 4.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 336. num. 1.* vbi *num. 3.* post eumdem Gemin. *d. cons. 121. num. 10. 11. & 16.* restringit, nisi is, ad cuius fauorem statuitur terminus, velit praeuenire, quia tales termini bene non possunt praeteriri; sed tamen haec dictio *Post* non importat, quin is, qui habet dilationem, possit illi termino renunciare, & tunc succedit alius terminus assignatus pòst. **3**

Quandò verò ista dictio ponitur in dispositione, in qua potest significare & longum, & modicum interuallum, tunc haec dictio *Post* denotat modicum interuallum, quia illa simpliciter posita differt à dictione *Postea* pariter simpliciter posita; cùm haec dictio *Post* non denotet interuallum, sed pro *Confestim*, aut *Incontinenti* accipiatur. Dictio verò *Postea* suapte natura interuallum longum, vel si malueris paruum significat, secundùm subiectam materiam ex Tiraq. *in d. l. si vnquam, vers. & postea, à num. 7.* Ita probat text. *in l. iuris gentium, §. quinimò, ff. de pactis,* ibi, *post emptionem ex interuallo.* Si namque *Post* importasset ex interuallo, frustrà fuisset additum, & similis text. *in l. duobus, in princ. ff. de duobus reis,* & facit text. *in cap 1. in princip. de restit. spol. in 6.* per quem dicit ibi Gemin. *num. 8.* quòd dictio *Post* importat actum immediatè sequentem sine interuallo. [Rot. *decis. 523. n. 3. p. 1. in posth. Farin.* aliàs *p. 3. recent.* vbi an haec dictio excludat tempus mediatum, & an intelligi debeat mediatè, vel immediatè: Vnde si testis dicat Titium possedisse post Sempronium, intelligitur immediatè; quàm opinionẽ, & differentiam inter praedictas dictiones sequuntur Ias. *in l. iuris gentium, § quinimo, n. 8. ff. de pact. & in l. dotem, n. 3. & in l. fructus, n. 5. vers. tu autem dic, ff. soluto matrim.* Tiraq. *d. verb Postea, n. 12.* Gom. *in cap. 1. n. 116. de constit. lib. 6.* Cassan. *in consuet. Burgund. rub. 4. §. 6. in verb. Apres le trespas, ante n. 1. pag. 592.* **4** **5**

Ordinem

6 Ordinem successiuum denotat hæc dictio *Post*, præcipuè quando respicit personam, vt *in l.liberorum ff.de verbor.signif.& in l.Iurisconsultus ff.de gradibus, & in l.post consanguineos, ff.de suis,& legitimis haredibus*, Dec. *cons.431.num.* 6. Decian.*cons.1.num.* 7 226.*lib.*1. Card.Tusch. *d.lit.D, conclus.336.num.6.* Brunor.à Sole *in locis commun. verb. dictio*, 21. Importat enim ordinem per priùs, & posteriùs, prout citato Paris. *cons.19.num.6. lib.*2. fuit dictum *in Treueren. loci Capitularis*, 10. *Martij* 1626. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.167. num.6. part.2.recent.* vbi etiam habetur, quòd importat conditionem, ad text. *in l.inter illam, ff.de verbor.oblig.* Et quòd hæc dictio posita in aliqua dispositione, in qua potest denotare conditionem, tunc eam inducit principaliter, & non accesso-8 riè; & quòd in hoc differt à dictione *Cum*, quæ accessoriè conditionem denotat, vt post alios tradit Ias. *in l. si cui legetur, §. hoc autem, num.9. ff. de legat.*1. quem refert Cened. *d.sing.35.n.*11.

9 Quando verò hæc dictio *Post* apponitur in aliqua dispositione, in qua potest stare inceptiuè, seu inchoatiuè, & potest similiter stare completiuè, perfectiuè, siue finitè, tunc semper est accipienda perfectiuè, copulatiuè, & finitiuè, vt probat text. *in l. si ita fuerit libertas*, 41. *ff. de manumiss.testam.* notant gloss. *verb. fieri possit, in l.inter illam*, 217. *ff.de verbor. signif.* dum ait, esse differentiam, si testator dicat: Anno duodecimo liber esto, vel post annum duodecimum; quia primo casu statim inchoato duodecimo anno liber erit, sed in secundo minimè, donec fuerit annus perfectus, prout refert Cened. *d.sing.35 num.*53.

10 Verùm gratia contrarietatis euitandæ aliter sumitur, videlicet quando proferuntur à testibus inuicem contrariis; nam si vnus testis dicat: Promisit post nuptias; alter verò dicat: Promisit ante nuptias; tunc dictio *Post* intelligitur, post nuptias scilicet contractas, & alter testis intelligitur ante nuptias scilicet finitas. Ita Bart. *in l.2.§. creditum*, & *ibi* Dec. *n.5. in 1. lectura, & n.9. in 2.lectura*, & Ias. *n.9.ff.de rebus creditis.*

11 Sic etiam si vnus dicat, Post guerram, alter verò, Ante primus intelligitur, Post guerram cœptam; secundus verò, Ante illam finitam, vt post Bart. tradit Cardin.Tusch. *d.lit.D, concl.336.n.5.*

12 Sic etiam quando vnus testis diceret hoc contigisse post publicationem, & alter testis diceret ante publicationem: nam dictio *Post* hoc casu interpretari debet post publicationem scilicet inchoatam, & ante publicationem scilicet finitam, vt per Dec. *in d.l.2. lectura 2. num.9. cum seqq.* Ang. *cons.178.col. penult.vers.nunc venio.* Capic. *decis.37.num.1.* Testes enim debent induci ad concordiam, si possibile sit, ex adductis per Rebuff. *in tract. de reprobat. testium, n.98.* Farin. *in praxi crimin.q.65.n.92. cum seqq.* quos refero ego ipse *in collect. ad cap.in nostra*, 32.*n.*14 *de testibus.*

13 Illud aduertere oportet, quòd dictiones *Ante*, & *Post*, sicut & dictiones *Prius*, vel *Postea*, sic sunt intelligendæ, vt actus, de quo quæritur, non vitietur, iuxta resoluta per Bald. *cons.179.* incip. *Ad euidentiam, num.2.vers. sed pro stipulatore, lib.*2. quem refert Card.Tusch. *d.concl.336.n.4.*

14 Hæc dictio *Post* est omninò contraria dictioni *Ante*, quia dictio *Ante* denotat tempus, quod præcedit; *Post* verò denotat tempus, quod sequitur, vt ex Bart. & aliis tradit Dec. *in d.l.2. §. creditum, in 1. lectura, n.11. & in 2.lectura, n.23.ff.de rebus creditis*, quem refert Cened. *sing.34.n.12.*

15 Apud Grammaticos *Post* vel est præpositio, vel aduerbium; quatenus præpositio est, accusatiuum regit, illique opponitur *Ante*. Cic. *Attic.* Hic magistratus multis annis post Decemuiros institutus. Idem *pro Roscio:* Aliquot post menses iis occisus est. Cæs. *lib.3. de bello Gallico:* Repentè post tergum equitatus cernitur. Cic. *in Catilin.* Causa enim est post Vrbem conditam hæc inuenta sola, in qua, &c. Idem *in Brut.* Longè autem post homines natos improbissimus. Idem *in optimo genere orandi:* Optimus longè post homines natos. Idem 5. *Verr.* Quod nemo vnquam post hominum memoriam fecit. Idem *Attic.lib.9.* Post diem quartam, quàm ab Vrbe discessimus.

16 Quando verò ponitur vt aduerbium nullum casum regit, licèt sæpe iungatur cum ablatiuo temporis. Cic. *in Brut.* Ita recepi me biennio pòst. Idem 2. *de diuinat.* Anno pòst Paulus periit. Idem *pro Flac.* Multis pòst annis pecunia recuperata est.

Dictio CCLXXI.

Postea.

1 *Interuallum de sui natura significat dictio.* Postea.
2 Postea, *verificari potest incontinenti, & sine interuallo, nonnunquam cum interuallo longo, aut modico, ratione subiectæ materiæ.*
3 *Actum perfectum & non pendentem denotat dictio* Postea, *aliquando vero inceptum.*
4 *Exclusionem inducit dict.* Postea.

1 HÆc dictio *Postea* de sui natura significat interuallum, vt per Dec. *in l.certi condictio, §. de positis, num.1.ff.si certum petatur, & in l.in bonæ fidei, n.10.C.de pactis, & cons.639.n.4.* Ias. per text.ibi *in l. iuris gentium, §.quinimo, num.8.ff.de pactis, & in l.at Prætor, §.denique, n.7.ff.de iniur.* Corset. *in sing.*221. incip. *Postea.* Alex. *cons.141.* incip. *Viso testamento, n.* 2. & 3. *lib.*2. Tiraq. *in l.si vnquam, verb. Postea, C.de reuoc.donat.* Couar. *lib.1.var.c.14.n.1.* latè Ant. Burg. *in cap.si venditor, num.2 de empt. & vend.* Rota *decis.* 883. incip. *Quidam laicus donauit, in antiquis.*

2 Quandoque tamen verificari potest incontinenti, & sine interuallo, nonnunquam ex interuallo longo aut modico, ratione subiectæ materiæ, loci, vel temporis, vt notant gl. & Bartol. *in l. ab hostibus, ff. ex quibus causis maiores* idem Bart. *in l. quotiens, § si quis ita scripserit, de hered. instituen.* Tiraq. *d. verb. Postea, n.6. & 7.* Ias. *in l.fructus, n.6.ff.soluto matrim. & in l.non hoc, n.15. in 9.limit. C.vnde legitimi.* Stephan. Gratian. *Marchia decis.2.n.15.* vbi *n.17.* subdit, quòd exponitur pro *Confestim.* Burg. *in d. cap. si venditor, n.2.* vbi dicit, quòd ista dictio potest verificari mediatè, & immediatè, quod etiam fuit dictum *in Vladislauien. prædiorum, 4. Februarij* 1621. *coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano.*

3 Denotat hæc dictio *Postea* actum perfectum, & non pendentem, vt per Tiraq. *de retract. tit.2. gl.11. num.4. & 25.* Mandos. *in reg.21. Cancellar. q.8.n.7.* Aliquando verò denotat actum inceptum solum, & nondum perfectum, vt *in l.2. §. fin.* vbi gloss. & Doctores. *ff.si certum petatur, l.4. in fin.ff.de vsu & habitatione.*

4 Inducit exclusionem, vt per Perez *l.22. vers. item nam dictio, tit.2.lib.7. Ordinam, pag.408.* Et excludit præcedentia, secundùm Azebed. *ad l.4.num.12. tit.3. lib.7. nouæ Recopil.*

Dictio CCLXXII.

Postquam.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Conditionem inducit dict.* Postquam.
3 *Inclusiuè ponitur dict.* Postquam, *in dispositione in quasi statuitur dies tempus, vel terminus, & talis dies termini computatur in termino.*
4 *Tempus omne anterius excludit dict.* Postquam.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide latè Galganet, *de condit. & demonstr. p 2.cap.1.q.4.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Post. vers. Postquam, pag.79.* Cened. *post libr. pract. & canonic. quæst. sing.75.*

2 Hæc dictio inducit conditionem, secundùm Barr. *in l. quibus diebus, §. Termilius, num.5. ff. de condit. & demonstr. l. si ita, §. fin.* & *ibi* glos. *ff. de legat. 2. l. ab hostibus in fin. ff. ex quibus causis maiores.* Menoch. *cons.695. num.5. & cons.1103. num.3.* & fuit dictum *in Paduana iuris patronatus, 1. Iuly 1601. coram Corduba,* impressa per Farinac. *decis.46. num.2. p. 2. recent. & in Signina Castrorum, 13. Nouembris 1623. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, in vers. quòd verò.* Et præsertim si iungatur verbo futuri temporis, admittit Hieron. de Monte *q. 24. num.1.* [Intrigl. *de substit. centur.3. q.68. num.39.* Galganet. *de condit. p.2. c.1. q.4.* Franc. de Barry *de success. testat. & abintest. lib.17. tit.2. n.17.* Rot. *decis.295. n.7. p.5. recent.*

3 Quando verò ponitur in aliqua dispositione, vt qua statuitur dies, tempus, vel terminus, tunc vigore huius dictionis quæ ponitur inclusiuè, *l. Æmilius, ff. de minor.* Vulpell. *citato loco,* ille talia dies termini computatur in termino; & ista dictio facit vt tempus currat de momento ad momentum, putà si statuto caueatur, quòd intra annum postquam emptor notificauerit consanguineis venditoris, possint rem redimere, quia tunc ista dictio denotat, quòd tempus currit de momento ad momentum, & ideò dies termini computatur in termino. Quod per text. *in l. si ita fuerit libertas, in vers. sed ita scriptum, ff. de manumiss. testam. l. in vsucap. cum l. seq. ff. de vsucap.* tradunt glos. *verb. sciuerit, in cap. concertationi de appell. in 6.* Dom. *in cap. felicis, §. vlt. col. 2. de pœnis, eod. lib.* Ang. *cons.404. col.2. in vers. hoc confirmatur.* Tiraq. *de retract. tit.1. §.1. gloss.11. num.28.* refert, & sequitur Cened. *post lib. practic. & canon. quæst. sing. 75. num.1.*

4 Excludit hæc dictio *Postquam* omne tempus anterius, secundùm Paris. *cons.32. num.83. vol.1.* & sic respicit tempus non anterius, sed posterius. Menoch. *cons.1103. n.4.*

Dictio CCLXXIII.

Præcipere.

1 PRæcipere idem importat, quod iubere, & sic præceptum, vt docet glos. *verb. de more, in Clem. pastoralis, de sent. & re iudic. & verb. iubemus, in Clem. fin. de sensib.* vbi Card. *n.1.* & Imol. *num.2.* Castr. *lib.1. de lege pœn. c.5. docum.4.* Gutier. *canon. lib.1. cap.7. num.21.* Azor. *instit. moral. p.1. lib.5. cap.6. q.6.* Philiarc. *de officio Sacerd. tom.1. p.2. lib.3. cap.2. dicto 3.* Vasq. *1.2. q.96. art.4. disput.158. cap.3. num.22.* Sayr. *in* August. Barbos. de Dictionib. *Clauis Regia, lib.3. cap.7. num.27.* Brunor à Sole *in locis communib. lit. V, num.52.* quamuis minùs bene Emman. Sà *verb. lex num.6.* dicat verbum *Præcipimus* importat præceptum, non autem verbum *Iubemus,* cùm idem importet vtrumque verbum.

2 Apud Grammaticos idem significat, quod præsentire, præuidere, & præuenire, vt colligitur ex Cic. *Offic.* Ingenij magni est præcipere cogitatione futura. Virgil. *6. Æneid.*

3 *Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.*
Idem *lib 11.*
Exultátque animus, & sæpè iam præcipit hostem, cum aliis adductis per Pichard. *ad §. Iuris præcepta 3. à n.4. Instit. de Iustitia, & Iure.*

Dictio CCLXXIV.

Præcipuè.

1 Præcipuè, *idem importat quòd* Maximè.
2 Præcipuè, *ponitur solum, vt ostendat maiorem esse rationem.*
3 *Maiora includit dict.* Præcipuè.
4 Præcipuum *dicitur quod ante alios quis habet proprium.*
5 Præcipuum legatum, *vocatur prælegatum quod vnus ante alios hæredes capit.*

1 IDem importat hæc dictio, quod *Maximè*, & ostendit aliquem aliis de causis motum esse, *l.1.* vbi glos. *verb. præcipuè, ff. de testib.* Anton. Monach. *Cenomien. decis.58. n.44.*

2 Ponitur, vt ostendat solùm maiorem esse rationem, secundùm Tiraq *de priuileg. piæ causæ, priuil.34. in fine*, cæteros non excludendo, iuxta tradita per Burgos de Pace *in relect. l.2. Tauri, n.23.*

3 Et eius vis est maiora includere, sicut diximus de dictione *Maximè*, quæ exprimit casum minùs dubium, & alium magis dubium includit, vt per Bartholom. Petert. *in comment. ad Extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccl. non alienand. verb. Illorum præcipuè, n.2.*

4 *Præcipuum* dicitur, quod ante alios quis habet proprium, & peculiare, *l. Pomponius, ff. famil. hercisc. l. si fratres, §. idem Papinianus, in fine, ff. pro socio.* Præcipuum legatum vocatur prælegatum, quod vnus ante alios hæredes capit, *l. fin. in princip. ff. de legat. 2. l.1. C. si certum petatur.*

Dictio CCLXXV.

Præcisè.

1 *Interpretationem omnem extrinsecam excludit dict.* Præcisè, *excepta iusta & legitima.*
2 Præcisè, *significat, vt sine vlla exceptione, distinctè, & sine conditione aliquid fiat.*
3 Præcisè, *idem importat quod absolutè, & sine causæ cognitione, nullo excepto.*
4 *Derogationis specialis vim habet dict.* Præcisè.
5 Præcisum *dicitur quod strictè admodum intelligitur.*

1 DEnotat hæc dictio, quòd quis absolutè, & ad litteram exequatur, & proinde excludit omnẽ interpretationem extrinsecam, excepta iusta, & legitima à iure proueniente, *l. semper, § demonstratur, ff. de iure immunitatis.* Corn. *cons.75. num.3. vol.2.* Vulpell.

de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 80. Menoch. *cons.* 132. *n.* 35. *& seq. & cons.* 103. *n.* 12.

2 Significat vt sine vlla exceptione & vt vulgò dicitur, sine remedio, & ad vnguem, distinctè, & sine conditione id fiat, secundùm Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.* 79. C. *de reuoc. donat.*

3 Idem importat quòd *absolutè, & sine causa cognitione* ac in statutis habet vim clausulæ derogatoriæ secundum Abb. *in cap.* 1. *de rescript.* denotatque nullo scilicet excepto, ex Menoch. *cons.* 231. *n.* 25. & tantum valet, quantum firmiter, & inuiolabiliter, vt per Bald. *in l. clari iuris, C. de fideicom. & in l. si causam iudicati, C. de exequut. rei iudicatæ.* Card. *in cap. penult. in* 6. *notab. de arbitris.*

4 Vim habet specialis derogationis, iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 166. *n* 46.

Præcisum illud se dicitur, quod strictè admodum intelligitur, vt per Menoch. *cons.* 134. *n.* 26.

Dictio CCLXXVI.

Prædicti.

1 *Repetitionem eorum quæ dicta sunt superiùs importat dict.* Prædicti.
2 *Dict.* Prædicti, *&* Præfati, *repetunt, & restringunt ad præcedentes nominatos.*
3 *Relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus est dict.* Prædicti, *ac si omnia præcedentia nominatim & specifice essent expressa, vt* n. 4.
5 *Relationem facit dict.* Prædicti *ad eos, quorum nomina in testamento, vel instrumento legi possunt.*
6 *Restrictio censetur facta quoad ad alios per dict.* Prædicti.
7 *Repetitionem & restrictionem ad dicta superius importat dict.* Prædicti.
8 *Dict.* Omnia prædicta, *refert omnia tam in proximo capitulo, quam in aliis capitulis.*
9 *Sequentia non respicit dict.* Prædicti, *licet sit relatiua præcedentium.*
10 *Repetitionem eorum quæ dicta sunt superiùs non inducit dict.* Prædicta, *quando læderetur rectitudo sermonis, vel offenderetur mens, & intentio disponentis.*

1 HÆc dictio *Prædicti*, sicut & *Prædicta*, importat repetitionem eorum quæ dicta sunt superiùs, vt per Bart. *in l.* 1. *§. fin. ff. si familia furtum fecisse dicatur, & in l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulgari, & in l.* 1. *§. hoc edicto, ff. de postulando,* Paris. *cons.* 1. *n.* 134. *lib.* 3. Ceph. *cons.* 16. *n.* 25. *lib.* 1. Bero. *cons.* 122. *num.* 7. *lib.* 3. Roin. *cons.* 206. *num.* 5. *lib.* 1. Roland à Valle *consil.* 34. *num.* 31. *& cons.* 170. *num.* 6. *&* 10. *lib.* 4. Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 8. *glos.* 7. *num.* 24. Decian. *cons.* 72. *num.* 57. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 347. *num.* 41. *& cons.* 1033. *n.* 16. Surd. *decis.* 210. *n.* 17. *& decis.* 319. *n.* 9. *& consil.* 455. *num.* 13. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 337. *num.* 1. Rota *decis.* 714. *num.* 3. *apud Farinac. p.* 1. *recent. & decis.* 644. *num.* 1. *apud eumd. p.* 2. *recent.* [Fusar. *cons.* 124. *num.* 12. vbi quod est repetitiua personarum præcedentium cum omnibus suis qualitatibus.]

2 Primò amplia hanc dictionem tantum importare quantum dictionem *Præfati*, quia vtraque repetit, & restringit ad præcedentes nominatos. Ita Crau. *cons.* 929. *n.* 8. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 337. *n.* 2.

3 Amplia secundò vt sit relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, vt per Natt. *cons.* 204. *n.* 11. *circa finem, & num.* 12. Paris. *cons.* 21. *num.* 37. *& n.* 38. *lib.* 3. Surd. *cons.* 546. *num.* 9. Rot. *decis.* 194. *num.* 7. *p.* 2. *recent.* Decian. *cons* 17. *num.* 10. *&* 11. *& cons.* 31. *n.* 6. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 337. *num.* 4. *&* 5. Et quod importet repetitionem rerum vel personarum quibus apponitur cum suis qualitatibus, tradunt Bero. *cons.* 132. *n.* 7. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 55. *num.* 4. *lib.* 3. Crauet. *cons.* 739. *num.* 3. *&* 4. Card. Tusch. *d. conclus.* 337. *num.* 9.

4 Amplia tertiò, quòd ita est relatiua præcedentium, vt importet ac si omnia præcedentia nominatim, & specificè essent expressa vt per Surd. *cons.* 349. *n.* 4. *&* 5. Crau. *cons.* 739. incip. *Sub anno, n.* 3. *&* 4 Rota *decis.* 713. *n.* 2. *&* 3 *p.* 1. *diuers.* Honded. *cons.* 86. *n.* 12. *vol.* 2. Card. Tusch. *d. concl.* 337. *n.* 11.

5 Amplia quartò, quòd facit relationem ad eos quorum nomina leguntur in testamento, vt per Simon. de Prætis *cons.* 42. *n.* 18. quem refert Cardin. Tusch. *d. concl.* 337. *num.* 3. Et sic dirigitur solùm ad personas, quorum nomina legi possunt in instrumento. Surd. *de alim. tit.* 8. *priuil.* 31. *n.* 4. Ac proinde non refertur ad eos qui non possunt legi, licet ratione comprehendi possint. Idem Surd. *d. tract. tit.* 9. *priuil.* 13. *n.* 32.

6 Amplia quintò, quòd restrictionem operatur ex eo, quòd in tantum refert omnes præcedentes, vt censeatur facta restrictio quoad alios. Ita Paris. *cons.* 49. *n.* 22. *lib.* 3. Crau. *cons.* 98. *n.* 8. Card. Tusch. *d. concl.* 337. *num.* 7.

7 Amplia sextò, quòd importet repetitionem, & restrictionem ad dicta superius, vt per Alex. *cons.* 59. incip. *Attentis verbis, in fin. lib.* 3. Dec. *cons.* 291. Card. Tusch. *d. concl.* 437. *n.* 14.

8 Amplia septimò multò magis procedere, si adiiciatur dictio generalis, vel vniuersalis, putà omnes prædicti, seu, omnia prædicta, quia tunc refert omnes tam proximo capitulo, quam in aliis capitulis, vt per Bero. *cons.* 191. *in princ. lib.* 3. refert Card. Tusch. *d. concl.* 337. *n.* 12.

9 Limitat primò quòd non refertur ad sequentia, licèt sit relatiua præcedentium. Ideò si testator fecit plura legata, deinde dedit exequutores ad suapte dicta omnia, postea mandator distribui bona reliqua per exequutores, & non nominat aliquos, intelligitur de Episcopo, vt per Cast. *cons.* 67 *col.* 2. *in fin. vers. quæ verba, lib.* 2. Card. Tusch. *d. concl.* 337. *n.* 8.

10 Limita secondò, quando læderetur rectitudo sermonis, vt per Rom. *cons.* 180. incip. *Si admittimus, n.* 10. Card. Tusch. *d. concl.* 337. *n.* 15. *&* 16. extendentes, multò magis limitationem locum habere, si offenderetur mens, & intentio disponentis.

Dictio CCLXXVII.

Præsertim.

1 *Comparatiuè propriè ponitur dict.* Præsertim, *& importat idem quod* Maximè, *seu* Præcipuè.
2 *Sententia, in qua Iudex plures causas expressit, sustinetur, licèt expressa per dict.* Præsertim *falsa reperta sit.*
3 *Dict.* Præsertim, Præcipuè, Maximè, *includunt alias personas, & casus.*
4 *Casum minus dubitabilem exprimit dict.* Præsertim, *& implicat magis dubitabilem.*
5 *Ius idem esse in casu contrario denotat dict.* Præsertim.

6 Argumentum

8 *Argumentum à contrario ſenſu deſumptum ex legibus, vel ſtatutis vtentibus dict.* Præſertim, *vel* Maximè, *non valet.*

7 *Cauſam finalem nonnunquam importat dict.* Præſertim.

9 Præſertim *interdum exponitur pro* Tantùm, & num.9.

1 PRopriè hæc dictio ponitur comparatiuè, & importat idem quod *Maximè*, ſeu *Præcipuè*. Notat Bertachin. *in ſuo repert. verb. præſertim, pag.* 160. *verſa.* Calder. *conſ.* 548. aliàs 3. *de verb. ſignific.* Gemin. *conſ.* 16. *n.*4. *in fine, verſ. non obſtat*, vbi quòd non inducit neceſſitatem probandi id quod dicitur per dictionem *Præſertim*, vel *maximè*, Gemin. *conſ.* 16. *num.*4. *in fin.* Capra *reg.* 87. *n.* 173. Gutier. *canon. quæſt. lib.*1. *cap.* 20. *n.*5. Cened. *poſt libr. practic. & canonic. quæſt. ſing.* 83. *num.* 1. *in princ.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 338. *num.* 1. Vulpell. *de prapoſ. & aduerb. ſignific. ſub hac dict. pag.* 80. vbi *n.*1. ſubdit, huiuſmodi

2 dictiones, *Præſertim, Præcipuè*, vel *Maximè*, operari vt ſuſtineatur ſententia in qua Iudex plures cauſas expreſſit licèt expreſſa per dictionem *Præſertim*, falſa reperta ſit, quia hæc dictio includit, vt etiam ex

3 aliis cauſis motus fuerit. Vtraque etiam eſt implicatiua eiuſdem iuris, ſecundùm Azebed. *l.*3. *num.*2. *tit.*7. *lib.*3. *noua Recopil.* Et quòd hæ dict. *Præſertim, Præcipuè, Maximè*, includant alias perſonas & caſus, poſt Cæpol. *de ſimul. contract. n.*216. tradit Flamin. Pariſ. *de confident. benef. q.*29. *n.*54.

4 Vnde exprimit caſum minùs dubitabilem, & implicat magis dubitabilem, *l. fin. & ibi gl. in verb. Præſertim ff. de liber. exhibendis, c. pro humano, in verb. Præſertim*, & *ibi* Doct. *de homicidio, lib.*6. Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de auctor. gener. concil. in §. præmiſſis, in gloſſ. Præſertim, fol.*70. *& in tit. de his qui tempor. in princ. in gl. Præſertim, fol.*144. Mandoſ. *reg.*29. *Canc. q.*6. *num.*2. *& in tertia forma commiſſ. in verb. Præſertim, fol.*18. *& in gloſ. facult. §. Nos qui, in verb. Præſertim, fol.*93. Menoch. *de arbitr. caſ.*416. *n.*19. *& conſ.*69. *n.*26. Azebed. *ad l.*1. *n.*32. *tit.*19. *lib.*8. *noua Recop.* Sanch. *de Matr. lib.*2. *diſp.*39. *n.*6. *& lib.*10. *diſp.*5. *n.*4. *in fin.* Cened. *d. ſing.*83. *n.*1. *poſt princip.*

5 Denotat igitur hæc dictio idem Iuris eſſe in caſu contrario, ſecundùm Natt. *conſ.*590. *num.*4. *tom.*3. Caſſad. *deciſ.*4. *num.*8. *de conceſſ. præbenda.* Cened. *d. ſing.*83. *num* 2. In ſtatutis poſita debet ſemper intelligi pro *Maximè*, hoc eſt, quòd præſupponat idem eſſe in ſuo poſitiuo, ſeu in caſu contrario, quia cùm iſta dictio propriè ponatur pro *Maximè*, & verba in ſtatutis debeant propriè intelligi, ſequitur, quòd ſi iſta dictio in ſtatutis repetiatur, ſemper debet intelligi pro *Maximè*, & ſic propriè, non autem impropriè. Ita tenet Panorm. *in cap per tuas, num.*5. *in fine,*

6 *de ſimonia.* Vnde non valet argumentum à contrario ſenſu deſumptum ex legibus, vel ſtatutis vtentibus dictione *Præſertim*, vel *Maximè*, quia denotant eſſe maiorem rationem in caſu, in quo ponuntur, vt tradit Iaſ. *in l.*1. *n.*37. *ff. de offic. eius*, poſt Butr. & Imnol. *in cap. cùm Apoſtolica, de iis, quæ fiunt à Prælatis, &c.*

7 Nonnunquam importat cauſam finalem, ex traditis per Menoch. *conſ.*308. *n.*30.

8 Interdum exponitur pro *Tantùm*, vt *in cap. diſcretionem*, iuncta gloſſ. *in verb. Præſertim, de eo, qui cognouit conſanguineam.* Panorm. *in cap. licet, n.*12. *de foro compet. & in cap. cum voluntate, n.*6. *de verbor. ſignif.* Calder. *d. conſ.*548. aliàs 3. *illo tit. de verbor. ſignific.* Coſm. *in pragmat. ſanct. tit. de his, qui tempore diuini Officij, in princip. verb. Præſertim, fol.*144. Mandoſ. *in gloſſ. facult. §. nos qui, in verb. Præſertim, fol.*94. *ad princip.* vbi etiam ſubdit, quòd aliquando abundant, *& in reg.*29. *Cancell. q.*6. *num.*4. *in fine.* Cened. *d. ſing.*83. *n.*3. Card. Tuſch. *d. lit. D, concl.*438. *n.*2.

9 [Ampliat & confirmat diſpoſitionem præcedentem Reynoſo *in obſeruat. practic. obſeru.*16. *num* 6. Non reſtringit multiplicitatem actuum, ſed implicat identitatem iuris ad caſum expreſſum, Rot. *deciſ.*12.]

Dictio CCLXXVIII.

Præſumere.

1 Præſumere, *eſt auſu temerario contra legem ſinè ſuperioris auctoritate facere.*

2 *Dolum ac temeritatem denotat verbum* Præſumere.

3 *Diſpoſitio puniens aliquid præſumentem, non comprehendit illum qui id bona fide, ignoranter, aut imprudenter, ſiue inaduertenter facit.*

4 Præſumptio *quando in bonam partem accipitur.*

1 P*Ræſumere* eſt auſu temerario contra legem ſine auctoritate ſuperioris facere, vt *in cap.*2. *de iudic.* vbi Abb. *num.*6. Felin. *in rubr. de præſumpt.* Rebuff. *in tract. nominat. q.*5. *num.*29. & denotat, quòd quis non faciat actum auctoritate propria, ſed cum auctoritate Iudicis, vt *in cap. decernimus, de iudic.* vbi gloſſ. *verb. præſumat.* Alex. *conſ.*123 incip. *Scripſit, n.*9. *verſ. quinimò plus dico, lib.*4. Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.*2. *lit. D. concl.*339. *n.*1.

2 Dolum igitur, ac temeritatem denotat, vt per Bald. *conſ.*486. *num.*5. *vol.*4. Barbar. *in cap. prudentiam, notab.*1. *de offic. deleg.* Decium *in cap.*2. *ſub n.*6. *verſ. ſecundò principaliter, de iudic.* Hippol. *in l. de minore, in princip. num.*39. *ff. de quæſt.* Iacob. de Graſſis *in aureis deciſ. lib.*1. *cap.*13. *num.*72. Nauar. *in Manual. cap.*27. *num.*156. *cum ſeqq.* Menoch. *conſil.*763. *n.*10. Sanch. *de matrimon. lib.*9. *diſput.*32. *num.*38. Lotter. *de re benefic. lib.*2. *q.*14. *a num.*54. Rot. *in Aquen. irregularitatis*, 14. *Maij* 1607. *coram Card. Canalerio.* Eraſm. à Cochier *de iuriſdict. Ordin. in exemptos, lib.*4. *q.*75. *num.*4. Gloriť. *reſp.*12. *num.*26. [Semper hoc verbum accipitur in malam partem, Angutan. *de legib. lib.*2. *controu.*28. *num.*13. *fol.*246.] Et ad incurrendas pœnas contra tale quid facere præſumentes, non ſatis eſt animo aliquid concipere, ſed neceſſe eſt, quòd fuerit deuentum ad factum: nam hoc importat verbum hoc *Præſumere*, *Clem.*1. *de priuileg. d. cap.*2. *de iudic.* latè Felin. *in cap. Iudæi, num.*8. *de teſtib.* præſertim ſi iunctum ſit infinito, quia tunc multo fortiùs effectum importat vt in ſolo conatu non verificetur, *cap. veritatis, ibi, celebrare præſumpſerit, de dolo, & contumac. cap. fraternitati, ibi, copulare præſumpſerit, de eo, qui cognouit conſanguineam vxor. ſuæ.* Tiraq. *in verb. generaliter q.*25. *num.*93. *C. de reuocan. donat.*

3 Vnde diſpoſitionem punientem aliquid præſumentem non comprehendere illum, qui id bona fide, ignoranter, aut imprudenter, ſiue inaduertenter facit, tradunt Nauarr. *in cap. accepta, de reſtitut. ſpoliat. oppoſ. n.*33. *& in Extrauag. de datis, & promiſſis, n.*35. *verſ. audeat ſine præſumat, & in cap. ſtatuimus,* 19. *q.*3. *n.*62. *in fine, verſ. nota ſeptimò, & in Manual. c.*27. *n.*155. *in fine.* Auendan. *de exequend. mandat. lib.*1. *cap.*4. *n.*38. *verſ. verum ſicut Pene*, quos refert Cened. *ad Decretal. collect.*45. *n.*3.

4 Est tamen & præsumptio in bonam partem, vt obseruat Felin. *d. rubr. de præsumptionib.* vnde S. Thom. 2.2.q.21. *art.1. in princip.* dicit, præsumptionis vocabulum esse æquiuocum in vsu Iuristarum, & ipsa morali Theologia.

DICTIO CCLXXIX.

Præter.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Inclusiua, seu potiùs exclusiua an sit dict.* Præter, *&* num. 3.4.5. *&* 6.

7 *Implicatiua est dict.* Præter, *in materia fauorabili, secùs in odiosa.*

8 *Repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem inducit dict.* Præter.

9 Præter *legem fieri dicitur, quod fit extra dispositionem legis.*

10 Præter, *pro* Ante, *apud Grammaticos aliquando accipitur, sed motum ad significat.*

11 Præter, *pro* Extra, *quandoque vsurpatur.*

12 Præter, *sæpè significat idem quod* Supra.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Ias. *in l. si enim, §. qui iniuriarum, num. 36. ff. si quis cautionib. & in l. actione, num. 4. C. de transact.* Immol. *cap. si quis, num. 10. de reb. Eccles. non alienand.* Innoc. & Apostill. *in cap. dudum, 2. num. 19. de elect.* Roman. *cons. 328.* incip. *Prætoris.* Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 1. gloss. 11. num. 73.* Bruno: à Sole *in locis communib. verb. dictio, num. 12.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 81.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 41.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 340.* Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap. 136.* Grat. *de dictionib. dict. 181.*

2 Quæstio est controuersa, an hæc dictio sit inclusiua, seu potiùs exclusiua. Quòd includat, colligitur *ex l. &* ibi glos. *ff. de pignor. act. & ex l. Scio, §. vxori,* vbi Bart. *ff. de annuis leg. & ex l. falsos,* vbi Fulgos. *C. de furtis,* tradunt Panorm. *in cap. prouideas, de offic. Vicar. n. 2. & in cap. literas, n. 10. de præsumpt. & in cap. cùm ab omni, num. 5. de vita, & honest. Clericor.* Ias. *in l. 1. num. 14. ff. si quis caut.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. q. 145. n. 3.*

3 Contrarium verò, immò quòd hæc dictio sit exceptiua, & excludat de regula, per *l. fundo §. facta, vers. & nihilominus. ff. de aliment. leg. l. nullum, ff. de diuortiis, Clem. multorum, de pœnis,* tenet Aym. Crau. *cons. 320. n. 1.*

4 Pro concordia tamen distinguendum esse puto, vt scilicet si oratio affirmatiua præcedat, hæc dictio regulariter excludit; si verò præcedat negatiua, tunc includit, sicut dictum fuit de dictione *Nisi.* Ita Octauian. Vulpell. *citato loco.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de elect. verb. Præter, pag. 102.* Sanch. *de matrimon. lib. 1. disput. 19. n. 9.*

5 Vel meliùs distingui potest, quòd quando adiecta est hæc dictio rei, quæ sui natura comprehenditur sub genere præcedentium, & in illo includitur genere, tunc excipit à genere siue excludit, & stat priuatiuè, veluti si dicatur: Lego omnes vestes meas, præter pallium: certè tunc à legato vestium pallium excluditur; *l. nam quòd ff. de penu legata.* Quando verò adiicitur rei, quæ sub genere præcedentium minimè includitur, sed est alterius diuersi generis, & tunc augendi virtutem habet, quia excipitur res illa à genere præcedenti, & ponitur pro *Vltra*, nec priuat, sed ponit, *l. Scio, §. 1. vxori, ff. de annuis legatis.* Vt si dictum sit: Lego tibi omne argentum meum; præter liberos: tunc vltra liberos videtur etiam argentum legatum. Ita Bart. *in l. 1. in fine, ff. de pignor. act. & in l. actione, num. 2.* vbi Dec. *n. 8. C. de transact.* Ias. *in l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis caut. & in l. si ita legatum, num. 7. ff. de legat. 1.* Panorm. *in cap. literas, n. 10. de præsumpt.* Rip. *in cap. cùm M. num. 19. de constit.* Zabarell. *in Clem. 1. num. 2. de summa Trinit.* Paul. de Montepic. *cons. 51. n. 11.* Ludou. Rom. *cons. 328.* incip. *Præsens dubitatio, col. 1. num. 1.* plures, quos refert, & sequitur Rend. *in promptuar. recept. sent. tom. 1. tit. 27. n. 8.* Cened. *d. sing. 41. num. 1.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 340. n. 6. cum seqq.* vbi diuersimodè distinguit, & intelligit, & præcipuè *num. 11. & 12.* post Rom. *d. cons. 328 col. 1. & 2.*

6 Limita tamen, vt hæc vltima distinctio non procedat in odiosis, in quibus hæc dictio *Præter* indistinctè exclusiuè ponitur. Vnde si summus Pontifex dispenset cum aliquo, vt possit obtinere beneficium curatum, præter obtentum, illa dictio *Præter* stat exclusiuè, & non videtur dispositio facta super beneficio obtento, vt illud possit obtinere, vel retinere, quia materia est odiosa in qua dictio *Præter* indistinctè stat exclusiuè. Ita Dec. *in d. l. actione, num. 8. &* ibi Bart. *num. 2. &* Ias. *num. 6.* Zabarell. *in d. Clem. 1. num. 2.* Ang. *cons. 293. col. 3.* Rip. *in cap. cùm M. num. 19. de constit.*

7 Implicatiua est hæc dictio in materia fauorabili, sicut in materia odiosa. Angel. *cons. 294. n. 5.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 290. n. 3.*

8 Inducit repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem. vt per Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. cap. 1. q. 18. n. 7.*

9 Præter legem dicitur fieri, quod fit extra dispositionem legis & ideò differt à dictione *Contra*; quia importat, quòd fiat contra legem. Ita Bald. *cons. 316. n. 4. in fine, vers. tunc dicitur fieri, lib. 3.* Cardin. Tusch. *d. lit. D, concl. 340. n. 1.* vbi *num. 2.* subdit, quòd si fiat constitutio certam determinationem faciens, & subiungatur, quòd si quis præter hanc constitutionem fecerit, intelligitur pro *Contra*, & *num. 3.* declarat in formalibus, prout in electionibus faciendis sub certa forma; quia idem operatur dictio *Præter*, quod operatur *Contra*; quia pariter actus est nullus, siue sit præter, siue sit contra formam.

10 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores, hæc dictio *Præter* aliquando pro *Ante* accipitur, sed motum *ad* significat. Cic. 5. *Verr.* Præter oculos Lollij omnia ferebantur. Liu. *lib. 38.* Præter Caralitem paludem agmen ductum. Idem *lib. 3.* Præter oram Hetrusci maris Neapolim transmisit.

11 Quandoque pro *Extra* vsurpatur. Cic. 1. *Philippic.* Multa autem impendere videbantur præter naturam, præterque factum. Idem *in Catilin.* Cùm ei nihil adhuc præter voluntatem ipsius, cogitationémque acciderit. Idem *in Pison.* Illud etiam accidit præter optatum meum, sed valdè ex voluntate. Idem *lib. 5. epist. 8.* Quod quoniam præter opinionem mihi acciderat. Idem *Attic. lib. 15.* Præter spem si quid erit, facies, vt sciam. Idem 1. *de Diuinat.* Præter modum creuit lacus Albanus.

Excipit aliquando hæc dictio similiter vt *Extra*, ex Cic. Amicum sibi ex Consulibus neminem esse video, præter Lucullum. Idem *pro Clem.* Omnibus sententiis præter vnam Scamander damnatus est.

12 Sæpe significat idem quod *Supra*. Cic. *ad Q. Fratr. lib. 1. epist. 1.* Quòd si vt optimum nomen consequeremur.

quęremur, vnus prę cęteros adiuuisti. Idem *in Orat.* Attici in eo genere pręter cęteros excedunt. Idem *pro Syl.* Hoc mihi pręcipuum est pręter cęteros.

DICTIO CCLXXX.

Pręterea.

1 *Continuatiua materia ad pręcedentia est dict.* Pręterea, *& ponitur pro* Item.
2 *Actus dispositionem protendit dict.* Pręterea.
3 *Interuallum quoddam annuit dictio* Pręterea, *& veluti rerum gerendarum successionem, & ordinem inducit.*
4 Pręterea, *quasi* pręter ea *dicta, ad personas quoque accommodatur etiam numero singulari.*

1 Continuat hęc dictio materiam ad pręcedentia, & ponitur pro *Item*, repetitque omnes qualitates pręcedentes in sequentes, vt *in §. pręterea, Instit. quibus non est permissum facere testament. §. pręterea, Instit. quibus modis ius patrię potestatis soluitur,* notat Grat. *consil.* 163. *n.* 40. Octauian. Vulpell. *de pręposi. & aduerb. signif. sub dict. Prasertim, vers. pręterea, pag.* 81. Petr. Eoriq *resp. opusc.* 2. *n.* 35.

Extendit mentem, & actus dispositionem protendit, §. *Pręterea quasdam, Instit. de act. cap. super quibusdam, §. pręterea, de verbor. signif.* Franc. Molin. *de brachio sęculari, cap.* 3. *n.* 12.

2 Interuallum quoddam innuit, & veloci rerum agendarum successionem, & ordinem inducit. Dec. *in auth. Pręterea, in princip. C. vnde vir, & vxor.* Mazol. *consil.* 50. *n.* 10. Franc. Molin. *d. c.* 3. *n.* 13.

3 Apud Grammaticos hęc dictio quasi *prater ea* dicta ad personas quoque accommodatur etiam numero singulari, Cic. *lib.* 4. *epist.* 3. A me verò sic diligitur, vt tibi voi concedam, pręterea nemini, id est, pręter te. Idem *pro Marc.* Hunc vnum ab hostibus metui, pręterea neminem, id est, pręter eum. Idem 1. *Philippic.* Num qoi exules restituti? vnum aiebat, pręterea neminem.

DICTIO CCLXXXI.

Pręterquàm.

1 *Naturam habet dictio* Pręterquàm *eximendi aliquos casus ab ipsa noua dispositione, & eos relinquere sub eadem Iuris dispositione, quę priùs continebantur.*
2 *Exceptiua est dictio* Pręterqoàm, *& importat contrarium eius, quod in regula continetur.*
3 Pręterquàm *pro* Nisi, *apud Grammaticos vsurpari solet.*
4 Pręterqoàm quòd, *pro* Nisi quòd, *aliquando accipitur.*

1 Habet hęc dictio naturam eximendi aliquos casus ab ipsa noua dispositione, & illos relinquere sub eadem Ioris dispositione, quę priùs continebantur, vt expresse probat text. *in l. Prator ait, in princip. ff. ne quid in loco publico.* Et fuit dictom *in Bononien. hareditatis de Beroaldis,* 10. *Martij* 1597. *coram Litta.*

2 Exceptioa est, & importat contrarium eius, quod in regula continetur. Rota *in Romana, seu Foroliuien. de Theodolis,* 27. *Nouembris* 1602. *coram Penna.* August. Barbos. de Dictionib.

3 Apud Grammaticos pro *Nisi* vsurpari solet. Cic. *lib.* 3. *epist.* 7. Nullas iis, pręterquam ad te, dedi literas. Idem *lib.* 3. *in Catilin.* Pro tantis rebus nullum à vobis pręmium postulo, pręterquam huius diei memoriam sempiternam.

4 *Prąterquam quòd*, pro *Nisi quòd* aliquando accipitur. Cic. *lib.... epist....* Neque quod displiceat committam, pręterquam quod hominis mihi coniuoctissimi doleo grauem casum. Interdum vsurpatur pro *Non modò*. Cic. *, de diuinat.* At id pręterquam quòd oon potuit, ne fingi quidem potest.

DICTIO CCLXXXII.

Pridie, Postridie.

1 Pridie dictum quasi *priori die*, *Postridie* verò *postero die*, ęquè vtrumque copulatur cum *Quam* Cic. *de amicit.* Pridiè quàm excessit è vita. Item *lib.* 14. *epist.* 6. Postridie intellexi quàm à vobis discessi. Idem *lib.* 2. *de Orat.* Postero diè quàm illa erant acta.

Quandoque assumunt *eius diei*. Cic. *lib.* 1. *epist.* 4. Sententiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fregeramus. Idem *lib.* 13. *epist.* 46. Dolabella venit ad me postridie Iduum. Cato *de re rustic. lib.* 1. Postridie eius diei villicum vocat.

2 Nonouoquam *Idus*, *Nonas*, *Kalendas* quarto casu adsciscunt. Cic. *lib.* 13. *epist.* 25. Ego Romam pridie Idus Idem *lib.* 13. *epist.* 14. Si me in Tusculano postridie Nonas manè conuenerint.

DICTIO CCLXXXIII.

Primò, Primum.

1 Primò, & Primùm *in quo differant, ostenditur.*
2 Primò *ad tempus pertinenti respondet* Deinde, *aut* Post.
3 Primùm *sape adsciscit dictio* Deinde, *vel* Post.

1 Primò, & *primùm* hoc ferè differunt; quia *primò* ad tempus, *primùm* ad ordinem pertinet.

2 *Primò* sic ad tempos pertinenti respondet *Deinde*, aot *post*. Cic. *pro Cluen.* Ea igitur primò, neque id ipsum dici quoquo modo poterat, io illa cupiditate cootinebantur, deinde ita flagrare cœpit amentia, vt eam non pudor, &c. Idem *de Amicit.* Videtis in tabella iam antè quanta sit facta labes, primò Gabinia lege, biennio pòst Cassia.

3 Sic etiam *Primùm* sępè adsciscit easdem dictiones *Deinde*, vel *post*. Cic. *de Amicit.* Primùm vt monitio acerbitate careat, deinde vt obligatio contumeliâ careat. Idem *lib.* 3. *epist.* 5. Primùm vt ipse tu, tuique omnes, deinde etiam vt reliqui scire possint me, &c, idem *lib.* 16. *epist.* 5. Te valere tuâ causa primùm volo, tum mea. Cic. *de lege Manil.* Primùm mihi videtor de genere belli, deinde de magnitudine, tum de Imperatore diligendo esse dicendum. Idem *lib.* 15. *epist.* 14. Primùm vt te tanto interuallo viderem, deinde vt tibi possem pręsens gratulari, tum vt quibus de rebos vellemus, ioter nos communicaremus, postremò vt amicitia nostra confirmaretur vehementiùs. Idem 5. *de Finib.* Et ipsa charitas generis humani serpit sensim foras cogitationibus primùm, tum affinitatibus, deinde amicitiis, post vicinitatibus, tum vicibus, deinde totius complexu gentis humanę. Interdum absolutè ponitur. Cic. *lib.* 2. *epist.* 9. Primùm tibi, vt debeo, gratulor, lętorque.

tórque. Idem *lib. 7. epist. 13.* Primùm ipsas ego Musas nunquam tanti putassem.

Dictio CCLXXXIV.

Principaliter.

1 Referri potest hæc dictio ad id, quod erat faciendum de reliquo, vt per Cardin. Seraphin. *decis. 643. n. 3.*

Dictio CCLXXXV.

Priuetur.

1 Verbum hoc an, & quando significet latam, vel ferendam sententiam, vide Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 176. C. de reuocan. donat.* Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. Verbum, n. 21.* Sayro *in Claui Regia, lib. 3. c. 8. num. 22.* Cardin. Tusch. *lit. P, verb. Priuatio, concl. 719. n. 8.* Ioan. de Salas *de legib. q. 96. tract. 14. disput. 15. sect. 3. sub n. 41. & sect. 5. sub n. 78.* Meleh. Phœbos *Lusitan. decis. 88. n. 12.* Farinac. *fragment. crim. p. 2. verb. lex, n. 130.* Flamio Paris. *de confident. q. 58. n. 36.*

Dictio CCLXXXVI.

Priùs.

1 *Ordinem respectu eiusdem instantiæ, & non diuersæ denotat dictio* Priùs.
2 *Formam præcisam in sententia nonnunquam importat dict.* Priùs, *quando debitum est liquidum.*
3 *Exequutionem non impedit in obligatione Camerali dictio* Priùs, *quod liquida.*
4 *Verba* quòd Iudex priùs pronuntiet super nullitate, &c. *ad illum instruendum posita sunt, ita vt non vitietur sententia, si aliter faciat.*
5 Prior, *&* Posterior, *apud Grammaticos de duobus dicuntur.*

1 Denotat hæc dictio ordinem respectu eiusdem instantiæ, & non diuersæ, vt per Butr. *in cap. in literis, num. 12. de restit. spol.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub num. 35.*

2 Quandoque in sententia importat formam præcisam, quando debitum est liquidum; si verò est liquidandum, prout, si dicatur: Refectis priùs expensis sufficit fideiussio, vt per Benintend. *decis. 77. num. 11. & seqq.* & Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 341. n. 12.*

3 Et posita in obligatione Camerali, incontinenti videlicet, quòd priùs fiant computa, non impedit exequutionem quoad liquida, sed solùm quoad non liquida. Ita post Rotam per Cott. *decis. 237.* tradit Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 341. n. 12.*

4 Et verba, *Quòd Iudex priùs pronunciet super nullitate, quàm super negotio principali, & priùs super possessorio, quàm super petitorio,* licèt inducant necessitatem Iudici ad sic faciendum, & si aliter faciat, malè faciat, tamen non propterea vitiatur sententia, si aliter faciat, quia est consilium legis, & ad instruendum Iudicem. Ita post Cast. *cons. 232. incip. In causa, quæ vertitur, n. 2. vers. nec obstat, lib. 1.* sentit Cardin. Tusch. *d. concl. 341. n. 3.*

5 *Prior*, & *posterior* apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, de duobus dicuntur. Cic. *in Pison.* Me Ædilem priorem, & Prætorem primùm populus Romanus fecit. Idem *pro Quinct.* Priore loco dicere. Idem *1. de Finib.* Qui posterius priori non conuenit. Idem *lib. 5. epist.* Priora tempora in ruinis Reipublicæ, nostrisque iacuerunt.

Dictio CCLXXXVII.

Pro.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Dict.* Pro, *habet varios significatus, & sumitur diuersis modis.*
3 *Causam immediatam, & proximam plerumque denotat dict.* Pro, *& in hoc differt à dictione* Propter, *quæ denotat causam remotam.*
4 *Causam remotam quandoque importat dictio* Pro, *quando importat* Propter, *vel* Ob.
5 *Causam finalem aliquando importat dictio* Pro.
6 *Priuilegium concessum pro habitatione intelligitur, etiamsi habitatio non sit continua.*
7 Pro, *importat causam finalem vbicumque apponitur causa finalis, quæ debet omnino sequi ratione personarum, vt n. seq.*
8 *Causam finalem importare præsumitur in contractibus dictio* Pro, *si non constet, quòd sit adiecta causæ finali, vel impulsiua.*
9 *Causam excitatiuam importat dictio* Pro.
10 *Modum aliquando importat dictio* Pro, *nonnunquam conditionem.*
11 *Veritatem interdum denotat dict.* Pro, *quando accommodatur veritati, & possibili quandoque fictionem.*
12 *Compensationem, & taxationem nonnunquam importat dictio* Propter, *ne plus petas.*
13 *Accessionem importat etiam dictio* Pro.
14 *Limitationem denotat etiam dictio* Pro.
15 *Dominum, vel vsum quandoque importat dictio* Pro.
16 *Repræsentationem importat etiam dictio* Pro.
17 *Paria sunt dicere, promitto mihi decem pro tali, vel promittis mihi nomine talis.*
18 Pro tali, *importat idem quod nomine, vel ad instantiam talis.*
19 *Dictio* Pro *hæredibus, ponitur ad ampliandum.*
20 Pro tempore *existens complectitur actum à principio vsque ad finem.*
21 Pro, *sæpè apud Grammaticos contrarium habet,* Contra.
Pro, *interdum importat.*
22 Ante.
23 In.
24 Secundùm.
25 Ob, *vel* Propter.
26 Pro vice.
27 Pro suo iure facere, aut dicere aliquid, *id pro potestate, &c.*
28. Pro mea facere, *idem est quod facere quantum possum.*
29 Pro se quisque, *idem est quod,* pro sua quisque parte.
30 Pro virili parte, *est pro eo quantum vnus vir potest.*
31 Pro portione, *idem est quod* pro rata portione, *vel* parte.

1 De vi & effectibus huius dictionis vide Rebuff. *in comment. ad l. coniunctionem 29. vers. notanda sunt,*

sunt, ff. de verb. signif. pag. mihi 170. Mandos. *in gloss. facult.* §. *Ac etiam, in verb. Pro vno, fol.* 242. *&* §. *sane, in verb. Pro tempore, fol.* 80. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb signif. sub hac dict. pag.* 82. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 26. *gloss.* 10. *n.* 2. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 134. *num.* 11. *& cons.* 352. *num.* 2. *&* 7. Alduin. *cons.* 73. *num.* 14. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 342. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 81.

2 Hæc dictio habet varios significatus secundùm subiectam materiam, & sumitur diuersis modis, vt per Salicet. *in l. vnica, C. de sent. quæ pro eo*, vbi Dec. *num.* 15. Corn. *cons.* 187. *col. penult. lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 342. *n.* 3. *&* 5.

3 Denotat igitur plerumque causam immediatam, & proximam, & in hoc differt à dictione *Propter*, quæ denotat causam remotam, vt *in l. Dominus Stichi*, vbi gloss. *verb. Pro quibus, ff. de peculio legato* Bart. *cons.* 102. *in fine primi dubij*, Bald. *in l.* 1. *col. penult. n.* 16. *vers. venio, C. per quas personas nobis acquiritur, & in l.* 1. *in fine, C. si seruus extero.* Dec. *consil.* 46. *n.* 1. *&* 4. Gulielm. Benedict. *in cap. Raynutius, in verb. catera bona, num.* 29. *de testament.* Corn. *consil.* 133. *n.* 2. *lib.* 1. Tiraq. *in tract. Cessante causa, limit.* 10. *vers. verùm dictio Pro, num.* 28. Mandos. *in gloss. facult.* §. *Ac etiam, fol.* 244. *col.* 2. Bertazol. *d. gloss.* 10. *n.* 2. Cened. *d. sing.* 71. *num.* 1.

4 Quandoque tamen importat causam remotam, quia pro dictione *Propter*, vel *Ob* interdum ponitur, quæ causam remotam important; tamen hoc est impropriè, & non secundùm propriam naturam huius dictionis. Ita Bart. *consil.* 101. incip. *Girard. n.* 4. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 342. *n.* 4.

5 Importat aliquando causam finalem, vt *in l. procuratore qui, ff. de procur.* §. *penult.* §. *fin. vers. si pro alimentis, ff. de aliment. & cibar. legat.* Alex. *consil.* 79. *n.* 3. *lib.* 2. Dec. *consil.* 46. *num.* 1. *tom.* 1. *& consil.* 150. *num.* 2. *in fine*, Rip. *in cap. cùm M. num.* 7. *in fine, de constitut.* Gozad. *consil.* 58. *num.* 11. Ruin. *consil.* 23. *n.* 19. *lib.* 2. Grat. *consil.* 68. *n.* 22. *vol.* 2. vbi ait, quòd hæc dictio iuncta gerundio ablatiui casus, denotat causam finalem. Gabr. *cons.* 178. *n.* 15. *lib.* 1. Mandos. *in gloss. facult.* §. *Ac etiam, in verb. Pro vno, fol.* 244. *col.* 2. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de annata, in verb. Pro, fol.* 150. *col.* 3. Honded. *cons.* 53. *n.* 7. *vol.* 2. Octauian. Vulpell. *citato loco, n.* 1. Menoch. *cons.* 351. *n.* 2. Soxd. *consil.* 445. *n.* 29. Cened. *d. sing.* 81. *n.* 3. Stephan Gratian. *discept. forens. cap.* 96. *n.* 26. Surd. *de aliment. tit.* 2. *q.* 5. *num.* 9. *&* 10. Accac. Anton. *in comment. ad l. demonstratio falsa*, 17. *n.* 16. *ff. de condit. & demonstrat.* [Castill. *controu. tom.* 6. *cap.* 119. *n.* 19.]

6 Amplia primò, seu potiùs declara, quòd licèt ista dictio importet causam finalem, intelligitur secundùm animi modum, & arbitrio iudicis, vt non sit continua. Vnde priuilegium concessum pro habitatione intelligitur, etiamsi habitatio non sit continua; ita Bald. *cons.* 234. incip. *Decretum, vltra medium, vers. quid vltra, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 342. *n.* 7.

7 Amplia secundò, in contractibus, quia quod dicitur, hanc dictionem *Pro* importare causam finalem, procedit vbicumque talis dictio apponitur causæ finali. Bald. *cons.* 337. incip. *Et præmisso, n.* 2. *vers. item est secundum, lib.* 3. vbi quòd isto casu oportet causam existere & impleri, *cons.* 433. incip. *Casus talis, num.* 5. *lib.* 5. Card. Tusch. *d. concl.* 342. *n.* 8. vbi *num.* 9. restringit ampliationem, vt non procedat, quando hæc dictio apponitur causæ impulsiuæ, quia tunc non est necesse, quòd causa existat, cùm propriè non sit causa, sed motiuum impellens.

8 Amplia tertiò, quòd hæc dictio importat causam finalem, quæ debet omnino sequi ratione personarum, veluti si Abbas daret Monacho pecunias pro vestimentis, tenetur Monachus emere vestimenta, & non posset pecunias in alium vsum conuertere. Ita Bald. *cons.* 537. *ante finem, vers. item ratio persona, lib.* 3. Card. Tusch. *d. concl.* 340. *num.* 10. vbi *num.* 11. declarat, quia in contractibus vbicumque constat, quòd contrahentes aliter volebant contrahere, semper illa erit causa finalis, etiamsi aliter diceretur impulsiua, & è contra finalis efficitur impulsiua, si nihilominùs contrahentes erant contracturi; & ideo cognoscitur hoc à voluntate contrahentium, an sit causa finalis, vel impulsiua.

9 Amplia quartò quòd hæc dictio, si non constat, quòd sit adiecta causæ finali, vel impulsiuæ, præsumitur causam finalem importare in contractibus, quando apponitur verbis prolatis ad fauorem tradentis, vt per Bald. *d. consil.* 337. *num.* 2. *vers.* 1. *lib.* 3. *& consil.* 433. *num.* 5. *lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 342. *n.* 12.

10 Amplia quintò, quòd hæc dictio nedum importat causam finalem, sed etiam causam excitatiuam; ideò lex, vel statutum dans potestatem præmiandi quoscumque exterminatores, & prosequentes bannitos, & rebelles. Pro extirpandis bannitis ista dictio operatur, quòd etiam pro eo qui iam interfecit insignem bannitum, possit dubitari præmium, quia excitantur alij. & sic hæc dictio *Pro* importat excitationem. Ita Bald. *consil.* 264. incip. *Qui feruore, in fine, lib.* 3. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 342. *num.* 13.

Modum aliquando importat hæc dictio *Pro*, *l. ante penult.* §. 1. *ff. de legat.* 2. *l. cum mota, C. de transact. l. si quis pro redemptione, C. de donationib. l. pro oneribus, C. de iure dotium*, Ruin. *consil.* 44. *n.* 5. Corn. *consil.* 345. *in fine, lib.* 2. Rimin. iun. *consil.* 549. *num.* 6. *lib.* 5. Bartol. *in l. quibus diebus*, §. *Terminus, ff. de condit. & demonstr.* Capitaquens. *decis.* 173. *num.* 1. *p.* 1. Verall. *decis.* 75. *p.* 2. Ioan. de Moore Sperell. *consil.* 191. *n.* 6. Honded. *consil.* 53. *num.* 33. *&* 36. *vol.* 2. Reusner. *decis.* 7. *num.* 48. *lib.* 4. Menoch. *consil.* 146. *num.* 21. Octauian. Vulpell. *d. loco statim, in princ.* Quando per se simpliciter apposita est, tunc facit modum, *d. l. ante penult.* §. 1. *ff. de leg.* 2. vel apposita per nomina in genere, *l. nulli, in princ. C. de Episcop. & Cleric.* At verò quando per nomina in specie apposita est, facit conditionem, *l. stipulatio, ff. de iure dotium, l. Titio*, §. *Titio, ff. de condit. & demonstr.* Et colligitur ex traditis per Galganet. *de cond. & demonstr. p.* 2. *cap.* 3. *quæst.* 2. & per Bald. *consil.* 440. *num.* 5. *lib.* 4. Quamuis Peregr. *consil.* 64. *num.* 9. *in fine, lib.* 3. dicat, quòd non facit conditionem, sed significat causam. Ad quod propositum Ang. *consil.* 30. incip. *Domina Francisca, in princ.* quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 342. *num.* 19. ait, quod quandoque importat conditionem in vltimis voluntatibus, quandoque apponitur causæ, ad quam non obligatur de iure is, qui se obligat: ideo si is, qui non est obligatus dotare mulierem, legat mulieri pro nubenda ea, legatum dicitur conditionale, & non debetur nisi nubat, secus si legans esset obligatus dotare de iure [Distinguit Galganet. *de condit. part.* 2. *cap.* 3. *quæst.* 2. vt si dictio hæc apposita sit simpliciter per se, tunc faciat modum, & citat *l. antepenult.* §. 1. *ff. de legat.* 2. & *l. si quis, C. de donat.* Sin apposita sit per nomina, vt, *Relinquo centum pro redemptione captiuorum, pro dote puellarum*: tunc subdistinguit vt si relictum sit in genere, faciat modum, quia semper sunt captiui, & quod tunc hoc non pendeat ex futuro euentu; & si contra

certa persona expressa sit, *Vt pro redimendo Petro*, tunc faciat conditionem, refert Franc. de Batry *de success. testati, & abintest. lib. 17. tit. 2. n. 5.*]

11 Interdum denotat veritatem, & quandoque fictionem; veritatem quando accommodatur veritati, & possibili, vt si statutum dicat, quòd omnes Florentini habeantur pro ciuibus, nam verè cives sunt, quia etiam oriundi sunt, vel ibi habitantes. Socin. *consil.* 1. incip. *In casu, num.* 10. *& seq. vers. quod paria, lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 342. *num.* 14. vbi *num.* 15. addit, quòd si non concurrit veritas, veluti si dicat statutum, quòd Florentini habeantur pro Perusinis, tunc est per fictionem, & non per veritatem, & *num.* 16. post Put. *decis.* 329. *lib.* 3. aliàs *decis.* 328. *in correct. eod. lib.* 3. ampliat hanc dictionem quandoque importare æquiuocationem, & incertum, & ideo quòd commissio, vel exequutio facta pro parte N. non debet inducere nocumentum N. quia illa verba non probant, quòd ipse fecerit, cùm sint æquiuoca.

12 Nonnunquam importat compensationem, & taxationem, ne plus petat, vt si dictum sit qoòd testator legat pro omni eo quod petere potest. Ita Ruin. *consil.* 60. *n.* 6. *lib.* 2. Hipp. Rimin. *consil.* 157. *num.* 14. *vers. tertiò accedit*, vbi quòd legatum factum pro omni eò, quod petere potest filia occasione legitimæ, censetur animo compensandi legitimam. Refert Card. Tusch. *d. concl.* 342. *n.* 20.

13 Item importat hæc dictio accessionem, vnde obligans se pro Titio, licèt principaliter vbligetur, dicitur obligatus tanquam fideiussor respectu eius, pro quo obligatur. Ita Bald. *consil.* 198. *lib.* 1. quod duplicatur *consil.* 153. *num.* 9. *vers. item dictio, lib.* 5. Card. Tusch. *d. concl.* 342. *n.* 34.

14 Item denotat limitationem, veluti si legetur Ecclesiæ prædium, vel possessio pro vita Rectoris, intelligitur facta limitatio, quòd Rector habeat victum ex tali legato, & sic hæc dictio est limitatiua, vt per Bald. *consil.* 250. *ante finem, vers. quia illa dictio, lib.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 342. *n.* 25.

15 Item quandoque importat dominium vel vsum, vt si legetur domus Fraticellis pro eorum habitatione, de rigore iuris dominium domus legatæ est Fraticellorum, licèt de æquitate secùs, quia censetur legatus vsus, & habitatio, & dominium est penes hæredem. Ita Bald. *consil.* 59. incip. *Quaedam mulier, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 342. *n.* 36.

16 Item importat repræsentationem, ideo si fiat solutio Titio pro me imputtat solutionem mihi factam, & à me Titio; & sic tantum est dicere soluere Titio pro me, quantum soluere mihi, vel loco mei. Ita Paris. *consil.* 107 *num.* 44. *lib.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 342. *num.* 23.

17 Paria enim sunt dicere; promittis mihi decem pro tali, vel promittis mihi nomine talis, vt per Roman. *consil.* 441. incip. *Prasens instrumentum, num.* 4. *in fine, vers. vnde notandum*, vbi Apost. *ad eund. in vers. nomine*, ait, idem esse dicere pro te, vel nomine tuo: sic etiam actus factus pro Titio idem importat, ac si esset dictum, nomine Titij. Alex *consil.* 80. incip. *Examinato, n.* 8. *lib.* 8. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 342. *num.* 17.

18 *Pro tali*, importat idem quod *nomine*, vel *ad instantiam talis*, vt per Felin. *in cap. cum M. Ferrariensis, n.* 3. *de constit.* & *ibi* Rip. *n.* 7. Dec. *in l.* 1. *n.* 15. *C. de sent. qua pro eo, quod interest.* Cened. *d. sing.* 81. *num.* 4. Card. Tusch *d. concl.* 342. *n.* 27. vbi *n.* 28. infert, quòd ideo emens pro tali proinde acquirit tali, ac si diceret acquirere nomine talis.

19 *Pro haredibus*, ista dictio ponitur ad ampliandum, & eius natura est, vt ampliet. Feliu. *consil.* 28. *num.* 6. quem refert Cened. *d. sing.* 81. *n.* 6.

20 *Pro tempore existens*, ista verba complectuntur actum à principio, vsque ad finem; & significant temporis aptitudinem vt per Rebuff. *in rubr. de Regia ad Prelaturas nominat.* § 1. *verb. Pro tempore, fol.* 125. quem refert Cened. *d. sing.* 81. *num.* 5. Et de his verbis *Pro tempore, fol.* 80. *& in* §. *habita, verb. Pro tempore, fol.* 224.

21 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ auctores, hæc dictio *Pro*, sæpè contrarium habet *Contra*. Cic. 3. *de Orat.* Hoc non modò pro me, sed contra me est potiùs Id. *Attic. lib.* 11. Non tam pro se, qoàm contra me laborare dicitur.

22 Vsurpatur interdum pro *Ante*; Cic. 2. *Phil.* Hasta posita pro æde Iouis Statoris, bona Cn. Pompeij acerbissimæ voci subiecta præconis. Id. *ibid.* Nonne audienta populo Romano sedens pro æde Castoria dicit Id. *pro Mil.* Illa præsidia quæ pro templis omnibus cernitis.

23 Aliàs pro *In*. Liu. *lib.* 38. Laudati quoque pro concione omnes sunt. Cæs. *lib.* 6. *de bello Gallico*. Hac te pro suggestu nunciata.

24 *Secundum* aliquando denotat dictio *Pro*, Cic. 7. *Ver.* Ciuitatibus pro numero militum pecuniæ summas describere. Id. *lib.* 11. *epist.* 12. Non dubito autem pro tua singulari prudentia quin perspicias. Id. *pro Mur.* Ego vos pro mea summa, & vobis cognita in Rempubl. diligentia moneo, pro auctoritate consulari hortor, pro magnitudine periculi obtestor, vt &c.

25 Interdum vsurpatur pro *Ob*, vel *Propter*. Cic. *Attic. lib.* 1. Misi qui pro vectura solueret. Id. 2. *de Orat.* Dixit se dimidium, quod pactus esset, pro illo carmine daturum. Plaut. *Aul.* Pro vapulando hercle à te mercedem petam. Terent. *Eun.* Heri minas viginti pro ambobus dedi.

26 *Pro vice*, aut *loco*, accipitur qoandoque hæc dictio *Pro* Cic. 6. *Ver.* Tibi Marcelli statua pro patibulo fuit. Id. *Attic. lib.* 2. Vnus Cato mihi est pro centum millibus. Id. *Attic. lib.* 1. Hoc pro mercede, vel præmio tibi erit. Vnde trita illa, *pro nihilo habere, ducere, putare, &c.*

27 *Pro suo iure facere*, aut *dicere aliquid*, est idē quòd iure suo, ac pro potestate, quam habeat in aliquam rem, dicere aliquid, aut facere sine reprehensionis metu, quod nemo possit de iure reprehendere. Cic. *pro Flac.* Pro meo iure dico. Id. 7. *Ver.* Tum deprecabitur à vobis, tum etiam pro suo iure contendet, Plaut. *Rud.* Nempe pro tuo iure oras. Virg. 4. Æneid. pro re pauca loquar. Hinc *pro tempore*, *pro opibus*, *pro facultatibus*, *pro dignitate*, & similia proueniunt,

28 *Pro mea facere*; idem est quòd facere quantum possum. Cic. *lib.* 5. *epist.* 8. Vt ita fieret pro mea parte adiuoi. Id. *pro Syl.* Omnes qui adsunt pro sua parte & auctoritate defendunt. Id. 1. *Tusc.* Pro sua quisque facultate parant.

29 *Pro se quisque*; idem est quod *pro sua quisque parte*. Cic. 3. *Offic.* Pro se quisque quod ceperat afferebat. Id. 3. *Ver.* Pro se quisque manus affert. Liu. *lib.* 2. Pro se quisque aurum, argentum, & æs publicum conferunt.

30 *Pro virili parte*; est pro eo quantum vnus vir potest. Cic. *pro Sext.* Hæc qui pro sua parte virili defendunt. Id. 13. *Philip.* Tum me eius beneficio plusquam pro virili parte obligatum puto.

31 *Pro portione*; idem est quod pro rata portione, vel parte. Cic. 2. *de Orat.* Sed oportet, vt ædibus ac templis vestibula, & aditus, sic causis principia pro portione præponere. Id. *lib.* 6. *de Republ.* Qui interuallis

coniuncti

cõiuncti impatibus, ſed tamen pro tata portione diſtinctis. Id.1. *Tuſc*. Omnia ita perinde, vt cuique data ſuot, pro tata parte, à vita, longa aut breuia ducuntur.

Dictio CCLXXXVIII.

Prohibere.

1 *Actus vt reddatur nullus, licèt lex non proceſſerit vlterius annullando, efficit verbum* Prohibemus.
2 Prohibere *non potes quod tibi non nocet, & alteri prodeſt.*
3 Prohibitum *illud dicitur, quòd lege expreſſa prohibetur.*

Verbum hoc efficit, vt actus reddatur nollus, licèt lex non proceſſerit vlteriùs, annullando, vt tradit Cald. Pereira *quaſt. forenſ. conſil.* 19. *n.* 52. Important eoim præceptum verba ſignificantia prohibitionem, qualia ſuot, *Prohibeo, Inhibeo, Veto, Interdico*; quippe quòd omois prohibitio præceptum abſtinendi ſe à re prohibita cootinet, vt per Butr. *in cap. nam concupiſcentiam, in fine, de conſtit.* vbi Abb. *num.* 5. Felin. etiam *num.* 5. Alexand. de Næuo *n.* 22. Guties. *canon. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 21. Eocrard. *loco ab æquipollent. num.* 11. Sayr. *in Claus Regia, lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 27. Azot. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 16. *q.* 5. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 34.

Prohibere non potes quod tibi non nocet, & alteri prodeſt, *l.* 1. §. *idem aiunt, & §. denique, in primo, ff. de aqua pluuia arcend. l. ſi cui, ff. de ſeruit. l. in creditore, ff. de euict.* Couarr. *var. lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 8. *verſ. item, & pract. cap.* 37. *num* 2. *&* 3. *col.* 3. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 2. *num.* 17. Menoch. *rem.* 6. *& in num.* 114. *cum ſeqq. & conſ.* 14. *num.* 8. *& conſ.* 51. *n.* 45. *& conſ.* 121. *num.* 8. *& de arbitr. lib.* 2. *cap.* 168. *num.* 12. *& caſ.* 237. *n.* 19. Surd. *deciſ.* 120. *num.* 12. *& deciſ.* 136. *num.* 12. D. Barboſa *in l.* 2. *in princip. p.* 2. *num.* 34. *cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.*

Prohibitum illud dicitor, quod lege expreſsè prohibetur. Menoch. *conſil.* 1111. *num.* 1. Et prohibita quæ non inueniuntur, per legem permiſſa cenſentur, *l. necnon*, 28. *poſt princip.* ibi, *ſed ſi lex non prohibeat*, iuncta gloſſ. *verb. non prohibeat, ff. ex quibus cauſis maiores, l.* 1. *ff. de legat. l. mutus, quæritur, ff. de procur. l. ab ea parte, ff. de probat. cap. omnes, &* ibi gloſſ. 3. *diſtinct. cap.* 1. *de tranſlat. Prælat.*, vbi gloſſ. *verb. non inuenitur, cap. nuper.* 29. *verſ. in ſecundo, cap. cùm illorum*, 32. *de ſentent. excommunicat.* Alciat. *reſponſ.* 8. *num.* 18. Burſat. *conſil.* 110. *num.* 27. *lib.* 1. Burg. de Pace *conſil.* 8. *num.* 3. Brunor. à Sole *in locis communib. ver. prohibitio*, 1. Bertazol. *de clauſulis instrument. clauſ.* 2. *gloſſ.* 1. *num.* 5. Bobadil. *in ſua Politica, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 44. D. Barboſa *in l. cùm Prætor*, §. 1. *num.* 95. *ff. de iudiciis.*

Dictio CCLXXXIX.

Proinde.

Proinde *interdum importat.*
1 Cæterùm, Propterea, Itaque.
2 Inde.
3 Ergo, Igitur.
4 *Improprietatis eſt nota dictio* Proinde.
5 *Veritatem quandoque importat dictio* Proinde.
6 *Identitatem nonnunquam denotat dictio* Proinde.

Accipitur hæc dictio pro *Cæterùm, Propterea, Itaque*, vt *in l. heres, abſens, §. proinde, ff. de iudiciis, & in l. proinde, §* 1. *&* 2. *ff. ad legem Aquilian.*

Aliquando ſignificat idem quod *Inde* vt *in l.* 1. *in princ. ff. quibus modis vſusfructus amitt.* gloſſ. *in l.* 1. *in princ. ff. de edendo.*

Interdom exponitur pro *Ergo, Igitur*, vt *in l. proinde*, vbi gloſſ. *ff. ſi certum petatur, & in l. pronunciatur, & in l. vrbana prædia, ff. de verb. ſignif.*

Nonnunquam eſt nota improprietatis, ſecundùm Bartol. *in l. qui à patre, in princip. ff. de confirm. tutor.* & notatur *in d. l. proinde, in princip. ff. ad legem Aquiliam.*

Plerumqoe importat veritatem, vt *in l. ſi quis obrepſerit, ff. ad legem Corneliam, de falſis*, vbi Hippol. *num.* 3.

Quandoqoe identitatem denotat, iuxta tradita per Hippol. *ad l. vtrum, num.* 4. *ff. ad legem Pompeiam, de parricidiis.*

Dictio CCXC.

Promittere.

1 *Stipulationem importat verbum* Promiſit, *in inſtrumento poſitum.*
2 *Pactum importat verbum* Promiſit, *ſi viua voce prolatum ſit.*
3 *Teſtes etiam plures ſi deponant Titium promiſiſſe, non præſumitur ſtipulationem interueniſſe.*
4 *Notarius deponendo de verbo* Promittere, *intelligitur nudo pacto, non per ſtipulationem.*
5 *Verbum* Promiſit, *in inſtrumento appoſitum, ſignificat partes fuiſſe præſentes.*

Verbum hoc in ioſtrumento poſitum importat ſtipulationem, puta ſi Titius promiſit Seio, intelligitur per ſtipulationem, vt præſumatur ſolemoitas, & detur actio, vt *in §. ſi ita ſcriptum, Inſtit. de vtilib. ſtipulat.* & tradunt Anton. Gom. *tom. variar. cap.* 11. *num.* 17. Ægid. Bellam. *conſil.* 1. *num.* 17. *verſ. quia verbum Promiſiſſe.* Ioan. de Imol. *conſil.* 86. incip. *In cauſa, quæ vertitur, num.* 1. Corn. *conſil.* 238. incip. *Viſa copia, circa finem, lib.* 3. Socin. *conſil.* 157. incip. *Præſens conſultatio, lib.* 2. *circa finem*, Rota *deciſ.* 489. *n.* 5. *p.* 1. *dec.* Bertazol. *de clauſulis inſtrument. clauſ.* 4. *gloſſ.* 26. *num.* 6. Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *n.* 348. Cenal. *comm. contra comm. q.* 599. Card. Tuſch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. D, concl.* 344. *& lit. P, concl.* 910. Gregor. *deciſ.* 328. *num.* 6. Card. Seraphin. *deciſ.* 487. *num.* 6. vbi *n.* 1. ſubdit, licèt per Notarium oon fuerit deſcriptum promiſiſſe ſibi, ſtipulante pro abſente, *& deciſ.* 1167. *n.* 4.

Si verò ſit viua voce prolatum, importat pactum, ſecundùm Bertazol. *d. gloſſ.* 26. *num.* 6. de quo vide Menoch. *conſ.* 705. *n.* 2.

Vnde ſi teſtes deponant Titium promiſiſſe, tunc non præſumeretur ſtipolationem interueniſſe, quia iotelligitur de nuda promiſſione, niſi addat, quòd præceſſit interrogatio, vt tradunt gloſſ. *in d. l. ſi ita ſcriptum.* Antoo. Gom. *d. num.* 13. *verſ. item adde.* Anchar. *conſ.* 332. incip. *Viſis diligenter, num.* 8. Bertazol, *d. clauſ.* 4. *gloſſ.* 4. Card. Toſch. *d. lit. D, concl.* 344. *num.* 3. quicquid dicat Caſtr. *conſ.* 332. iocip. *In cauſa Silueſtri, col.* 3. *n.* 3. *verſ. præterea, lib.* 1. Quod ampliat, etiam ſi

etiamsi plures testes hoc deponerent, iuxta tradita per Ioan. de Imol.*consil.* 102. incip. *In causa, num.7. versiculum obucitur*, quem refert Card.Tusch.*d.lit.D, concl.*344.*n.5.*

4 Ampliа,etiamsi esset Notarius, qui examinaretur, quia deponendo de verbo *Promisit*,intelligitur nodo pacto, non per stipulationem, vt per Anch. *d. cons.* 331.*num.*3. quem refert Card.Tusch. *d. lit. D,concl.* 344. *num.*4.

5 In instrumento appositum significat partes fuisse præsentes, iuxta resoluta per Bertazol. *d. tract. de clausulis instrument. claus.*17.*gloss.*3. *n.*5.

Dictio CCXCI.

Prope.

1 *Quantitatem modicam,& modicum tempus importat dictio* Prope.
2 *Contiguitatem denotat dictio* Prope.
3 Prope *apud Grammaticos pro* Iuxta *accipitur.*
4 Prope *cum ablatiuum casum adsciscit*, *vsurpatur pro* Non procul.

1 HÆc dictio refertur ad modicum tempus,& modicam quantitatem, vt tradunt Ang. *cons.*127. incip. *Visis petitione, n.*2. Alex. *cons.*120. *n.*8. *lib.*2. Batt.*auth.de Monachis*, §.*si verò intra*, *n.*1.vbi dicit, quòd si testis dicat, quòd Titius possedit propè per viginti annos,quòd testis probat de decem & nouem annis cum dimidio Aret. *in l. properandum*, §. *siquidem, C.de iudiciis*, Menoch.*de arbitr. casu* 17. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.*2.*lit. D, concl.*345.*num.*1. Cened.*post libr practic.& canonic.quæst.sing.*81.*n.*7.

2 Denotat contiguitatem,& non potest verificari in loco remoto,vt per Aret.*in* §. *quod si naturalis, Instit. de rerum diuis.* Batt. *in tract. Tiberiad.* *p.*2. *de Insulis in verb. Prope ripam prœ ita possident.* Boët, *decis.*51. *n.*15. quos refert Cened. *d.sing.*81.*n.*8.

3 Apud Grammaticos pro *iuxta* accipitur. Cic. *in Brut.* Cùm plebs prope ripam consedisset. Idem *lib.*7.*epist.*24.Vt non modò prope me,sed planè mecum habitares.

4 Aliquando cùm ablatiuum casum adsciscit,vsurpatur pro *Non procul* Cic.7. *Verr.* At cùm bellum in Italia tam propè à Sicilia gereretur, tamen in Sicilia non fuit. Idem *in Pison.* Propè à meis ædibus sedebas. Cùm sine casu ponitur, aduerbij vicem obtinet,& contrarium habet *Procul.*Cic.*lib.*9.*epist.*7. Volebam propè alicui esse. Idem *de Senect.* Adolescentia magis delectatur, propè voluptates intuens; delectatur etiam senectus, eas procul aspectans. Plaut. *Casin.* Nemo audet prope accedere.

Dictio CCXCII.

Propter.

1 *Causam nedum proximam, sed etiam remotam & impulsiuam denotat dictio* Propter.
2 *Causam ob quam motus est Princeps ad ita constituendum, significat dictio* Propter.
3 *Causam efficientem plerunque declarat dictio* Propter.
4 Propter, *pro* Prope, *sæpè vsurpatur.*

1 HÆc dictio nedum causam proximam,sed etiam causam remotam, & impulsiuam denotat. Ita Calder. *consil.*81. *num.*2. *vers. & pro hac parte*, aliàs 4. *de locato*, vbi quòd promissa remissio per locatorem conductori propter bellum, debet fieri ex omni causa prouenienti à bello, etiamsi sit remota. Bald. *consil.*329. incip. *Casus talis est,num.*2.*vers.& ideò attendenda*, *lib.*1. vbi quòd importat causam, vel occasionem immediatam vel remotam. Angel. *consil.*312. incip. *Prout patet, in princ. vers. Contrarium dico.* Signorol. *consil.*185. *num.*7. vbi subdit, quòd importat idem, quod dictio *Occasione.* Rom. *consil.*89.*num.*7. *vers.secundò quia.* Gozad. *consil.*58. *num.*11. Guillielm. Bened. *in cap. Raynutius, verb. cætera bona, num.*29. *de testament.*Tiraq. *in tract. Cessante causa, limit.*20. *num.*24. vbi *num.*25. subdit, quòd aliquando causam proximam designat Card. Tusch. *pract. conclus. tom.*2. *lit. D*, *concl.*346. *n.*1. [Anell. Amat. *cons.*11.*n.*22.

2 Significat causam, ob quam motus est Princeps ad ita constituendum,secundùm Menoch. *cons.*383. *num.*15.

3 Plerumque apud Grammaticos causam efficientem declarat. Cic. *in Brut.* Eaque suspicio propter eam causam fuit. Idem *pro Roscio:* Susceptum onus aut propter perfidiam abiicere, aut propter imbecillitatem animi deponere. Idem 1 *de Finib.*Virtus per se, & propter se expetenda.

4 Sæpe autem vsurpatur pro *Prope.* Cic.3 *de natura Deor.* Vulcanus tenuit insulas propter Siciliam,quæ Vulcaniæ appellantur. Idem *in Brut.* In pratulo propter Platonis statuam consedimus. Idem 4 *Verr.* Propter idem Vulcani.Idem 6.*Verr.*Etenim propter est spelunca quædam. Idem *pro Roscio* . Duo filij propter patrem cubantes.

Dictio CCXCIII.

Propterea.

1 *Causam proximam importat dictio* Propterea.
2 *Causam expressam dispositionis denotat dictio* Propterea.
3 *Dispositionem coniungit dictio* Propterea, *posita post copulatiuam* Et.
4 Propterea, *ex* propter *&* ea *factum, apud Grammaticos vsurpatur pro* Idcirco, *& ferè cum* Quod, *vel* Vt, *vsurpatur.*

1 IMportat hæc dictio causam proximam, secundùm Tiraq. *in tract. Cessante causa, limit.*10. *num.*26. propter quam quis mouetur ad aliquid agendum, Bare. *in l.*1. *C. de sentent.quæ pro eo.* Albert.*in suo Dictionario, vers. Propterea.* Mathesil *in tract.de success. ab intest.in* 4.*articulo princip.num.*13.Gozad.*cons.*84. *num.*7. Rol. *consil.*15.*n.*5.*tom.*3. Honded. *consil.*79. *num.*18. *vol.*2.

2 Denotat expressam causam dispositionis, & finalem,vt per Steph.Gratian.*Marchia decis.*60.*num.*1.

3 Posita post copulatiuam *Et* coniungit dispositionem, ita vt altera ab altera pendere dicatur, vt per Card. Seraphin. *Rota decis.*883.*n.*7.

4 *Propterea ex propter & ea* factum esse apparet, vsurpatur apud Grammaticos pro *Idcirco*, & ferè cum *Quod*, vel *Vt* copulatur. Cic. *lib.*5. *epist.*28. Propterea quod nullam rem grauius iamdiu tuli. Idem *lib.*6. *epist.*18. Cùm essem otiosus in Tusculano, propterea quod discipulos obuiam miseram. Idem *lib.*13.*epist.*6.Propterea scripsi,vt me non sine causa laborare intelligeres.

Dictio CCXCIV.

Prorsus.

1 *Excludit dict.* Prorsus *omnia & singula, quæ in contrarium excogitari possunt.*
2 *Natura præcisæ vim habet dict.* Prorsus.
3 Prorsus *importat ipso iure, vel ipso facto, & non requirit sententiam, seu decretum.*

EXcludit hæc dictio omnia, & singula, quæ in contrarium excogitari possunt, *cap. statutum, §. prouisurus de rescript. in 6.* ibi nihil prorsus exigat,& sic denotat idem, quod *Penitus*, secundùm Stephan. Gratian. *Marchia decis.*188.*n.*8. 1

Habet vim præcisæ naturæ, vt *in cap. ad aures*, ibi, *omnem prorsus actionem excludit, de præscript. d. cap. statutum, §. prouisurus, cap. præsentium, §. præterea, de test. lib.6.* notant Dec. *consil.* 113. *num.* 5. *tom.* 1. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 83. 2

Importat, *Ipso iure*, vel *ipso facto*, & non requirit sententiam, seu decretum, vt tradunt Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 71. *&* 87. *C. de reuocand. donat.* Mathesilan. *sing.* 11 *in princip.* Boët. *decis.* 344. *num.* 4. Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *disput.* 53. *num.* 8. Bernard. Muscat. *de modo fideiubendi, p.* 1. *modo* 14. *num.* 12. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 58. Ioan. de Salas *in tract. de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disp.* 14. *sect.* 9. *sub n.* 79 Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *vers. lex; sub num.* 123. 3

Dictio CCXCV.

Protinus.

1 Protinus, *importat idem quod* Statim, & Incontinenti.
2 *Moram, & dilationem omnem excludit dict.* Protinus.
3 Protinus *importat ipso iure; & non requirit sententiam, seu decretum.*

IMportat idem quod *Statim*, & *Incontinenti*, vt in *l.* 1. *&* 3. *§. in amittenda ff. de acquirend. possess.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 122. *C. de reuocand. donat.* Cotta *in memorabil. lib. verb. Protinus, pag.* 715. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Propriè, vers. Protinus, pag.* 84. 1

Excludit omnem moram, & dilationem, iuxta notata per Cald. Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 16 *n.* 89. 2

Denotat *Ipso iure*, & non requirit sententiam, seu decretum, vt tradunt Sayro *in Claui Regia, lib.* 7. *cap.* 8 *num.* 27. Bernard. Mascarell. *de modo fideiubendi, p.* 1 *modo* 14. *num.* 12. Monet. *de distribut. quotidiam, p.* 3. *q.* 7. *num.* 36. *&* 37. Farinac. *fragment. crimin. verb. lex, num.* 115. 3

Dictio CCXCVI.

Prove.

1 *Relatiua est antedictorum dict.* Prove, *& relationem significat.*
2 *Restrictiuè, & limitatiuè est dict.* Prove.
3 *Limitatiua qualitatis, vel temporis est dict.* Prove, *non autem substantiæ*
4 *Limitatiua, & restrictiua est dict.* Prove, *maximè quando refertur ad aliquid quod sit de præterito.*
5 Prove, *in libello stat limitatiuè, & restrictiuè secundùm quod continetur in actis ad quæ fit relatio.*
6 *Causaliter, hoc est, dispositiuè in dubio ponitur dict.* Prove, *si respiciat præteritum circa idem de quo non constat. Quod ampliatur, & declaratur n.* 7. 8. 9. 10. *&* 11.
12 *Conditionaliter stat dict.* Prove, *posita in rescriptis iustitiæ, & quando refertur ad verbum personale.*
13 *Conditionaliter stat etiam dict.* Prove, *posita in dispositione incerta, seu generali, vel quando nihil de nouo conceditur.*
14 *Conditionem non importat, sed dispositionem dict.* Prove, *quando profertur à partibus, quæ poterant de nouo disponere, etiamsi non constet de relato.*
15 *Similitudinem importat dict.* Prove.
16 Prove, Secundùm, & Iuxta, *idem important.*
17 Prove, *pro* Quia, *quando exponitur.*
18 Prove, *idem importat ac si diceretur,* Eo modo.
19 *Conditionaliter, & non causatiuè stat dict.* Prove hactenus.
20 *Qualitates & formas expressas, & in præteritum positas refert dict.* Prove.

HÆc dictio relatiua est antedictorum, & relationem significat, vt *in l. edita, C. de edendo*, notant Aret. *consil.* 76. *num.* 6. *in tertio dubio*, Marant. *de ordine iudicior. p.* 4. *tit. Iudicij tela aggreditur, n.* 122. Dec. *consil.* 374. *num.* 4. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Prove, statim in princ. pag.* 74. Menoch. *consil.* 177. *num.* 26. Azebed. *ad l.* 1. *num.* 50. *tit.* 1. *lib.* 6. *noua Recopil.* Surd. *consil.* 362. *num.* 7. *& consil.* 105. *num.* 33. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 347. *num.* 1. *&* 55. Rota apud Zach. *de obligat. Camer. decis.* 29. *num.* 5. Et quod inducat repetitionem qualitatum, & conditionem præcedentis legati, dispositionis in sequentem, resoluit Galganet, *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1 *q.* 18. *n.* 13. [Rot. *decis.* 65. *num.* 5. *in fin. p.* 1. *in Posth. Farinac.* alias *p.* 3. *recent.* 1

Natura sua stat restrictiuè, & limitatiuè, vt *in l. si testamenta, C. de instit. & subdit. & in l.* 1. *C. de bonorum possess. contra tabulas*, notant Dec. *consil.* 362. *num.* 1. Bart. *in Extrauag. ad reprimend. verb. Prove, circa finem, vers. si verò per hanc dictionem* Marant. *d. p.* 3. *tit. Iudicij tela aggreditur, n.* 121. Alex. *cons.* 46. *num.* 8. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 25. *num.* 11. *vol.* 1. Socin. iun. *consil.* 122. *num.* 33. *vol.* 3. Gozad. *consil.* 84. *num.* 6. *& consil.* 31. *num.* 18. *& consil.* 80. *num.* 3. Brunor à Solè *in locis communib. verb. dictio,* 23. Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 62. Menoch. *consil.* 177. *num.* 26. *& consil.* 864. *num.* 16. Azebed. *d. l.* 1. *num.* 50. Surd. *cons.* 379. *n.* 33. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 212. *num.* 20. Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 347. *num.* 22. [Rot. *ead. p.* 1. vbi quòd apposita in mandato restringitur ad tenorem relati. Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 575.] 2

Declarat tamen, quia limitat qualitatem, vel tempus non autem substantiam, vt in legato mihi facto per Titium, prove ipse declarabit, sit legatum est certum, puta de centum. Ista limitatio *Prove* non respici substantiam legati, quia eo non declarante, nihilominùs debentur centum. Bart. *in d. Extrauag ad reprimendum, verb. Prove in fine*, Surd. *cons.* 33. *num.* 36, Card. Tusch. *d. concl.* 347. *n.* 21. *&* 23. 3

Amplia,

4 Amplia, seu extende, quia hæc dictio *Prout* maximè limitat, & restringit, quando refertur ad aliquid, quod sit de præterito, vt habetur *in d. l. edita*, ibi *prout edicti perpetui monet auctoritas.* vt notant Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num. 2. vers. quandoque respicit, & in d. l. edita, num. 28.* & Dec. *n. 85.* idem Dec. *consil. 63. n. 6. tom. 1.* Ang. *consil. 368.* Incip. *Serenissimus, circa princip.* Alexand *consil. 46. incip. Visis, num. 6. lib. 1.* Ruin. *consil. 50. num. 6. vol. 2. & consil. 25. num. 10. & 11. vers. sed quamuis, vol. 1.* Gram. *decis. 59. num. 2. & seq.* Curt. iun. *consil. 92. n. 9. & 10.* Rimin. *consil. 19. num. 38. & consil. 27. num.* -. Bursat. *consil. 85. n. 8.* Crau. *consil. 956. num. 14.* Honded. *cons. 112. num. 20. vol. 1. & cons. 40. num. 38. vol. 2.* Menoch *cons. 177. num. 26.* Surd. *consil. 336. num. 16.* Simon de Præt. *de interpret. vltim. volunt. lib. 2. in fine, num. 58.* Card. Tusch. *d. conclus. 347. num 24.* Et fuit dictum *in Romana Cambiorum, 26. Martij 1591. coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino.* Et ita quod tempus, & qualitatem denotet, post multos à se relatos concludit Rendin. *in Promptuar. recept. sentent. tom. 1. tit. 27. n. 7.*

5 Vnde si in libello aliquid narratur, subdendo, & prout de omnibus prædictis latiùs constat, sic, vel aliter in actis causæ agitatæ, &c. isto casu stat limitatiuè, & restrictiuè, secundùm quod continetur in actis, ad quæ fit relatio. Ita Alexand. *consil. 49. incip. In causa, & lite, n. 4. & 5. vers. nec prædictis obstat, lib. 7.* vbi *num 7.* extendit procedere etiamsi in fine libelli concludatur, *Quare cùm præmissa omnia & singula sint vera, &c.* quia intelliguntur vera prout ea relato, Refert & sequitur Card. Tusch. *d. conclus. 347 n. 25.* vbi *num. 26.* idem esse dicendum asserit in positione, quam pars confitetur hoc modo? credit prout in tali instrumento continetur, quia si in tali instrumento non continetur narrata in positione, positio censetur negata. *& n. 29.* post Ang. Aret. *cons. 105. n. 12. & seq.* subdit quod verba illa, *Prout in instrumento præsenti crediti, prout dicitur constare in actis mei notarij,* important relationem, & restrictionem, vt tantum probent, quantum per acta notarij, constat. Vnde si exhibentur acta notarij, & constat non adesse talem obligationem, probata est negatiua concludenter.

6 Si verò respicit præteritum circa idem, de quo non constat, in dubio ponitur causaliter, videlicet dispositiuè, quia sic fuerit, non autem relatiuè, vel conditionaliter, maximè in priuilegiis; vt si concedatur alicui, quòd possit colligere vectigalia tantæ quantitatis, prout est hactenus consuetum, illa verba, *Prout hactenus,* sunt pro causa, vt quia ita fuit cõsuetum, sic Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num. 2. vers. Si verò.* Felin. *in cap. ex parte, il 1. num. 10. vers. scias etiam, de rescript.* Rom. *consil. 336. incip. Circa propositam, num. 3. vers. licet etiam* Ang. *d. consil. 368. in princ.* Alexand. *consil. 46. num. 9. lib. 1.* Dec. *consil. 63. num. 6.* Cort. iun. *consil. 97. num. 5.* Natt. *consil. 387. in fin.* Bolognet. *cons. 2. col. penult. vers. Nam vbicunque,* Menoch. *cons. 341. num. 13.* Seraphin. *decis. 330. num. 4* Surd. *d. cons. 335. num. 35.* Card. Tusch. *d. conclus. 347. num. 30* vbi *num. 33.* post Rot. *decis 40. num. 3. & seq. p. 2. diuers.* declarat, quòd dictiones *Prout,* & *Iuxta,* & aliæ similes, si proferantur in materia, cuius natura sit disponere de præterito, si non constat de relato non stant relatiuè, seu conditionaliter, sed causatiuè. Et demum idem Card. Tusch. doctè sanè *d. conclus. 347. à n. 57.* sic loquitur: Facias regulam ex omnibus prædictis summarium, quòd dictæ dictiones *prout, sicut, secundum, quemadmodum,* & similes, quando sunt in dispositione, quæ aliquid concedit circa idem de nouo, siquidem respiciunt præteritum, de quo non constat, stant causatiuè, & idem si sumus in materia, cuius natura est disponere Rota *in nouiss. decis. 40. num. 3.* quia si non constat de relato, stant causatiuè, & ita Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout.*

7 Idem dicit simpliciter in priuilegiis. Roman. *cons. 336. n. 3.*

8 Idem in legibus, contractibus, & sententiis cum causæ cognitione Bart. *d. Extrauag. ad reprimendum verb. de plano, n. 2.*

9 Idem quando dispositio est priùs certa, quia adiectio illa, *prout tui maiores possederunt,* stat causatiuè, Aretin. *consil. 76. n. 4. vers. circa tertium,* Grammat. *decis. 59. num. 12. & seq.* Curt. iun. *cons. 67. num. 4.* Castr. *cons. 17. lib. 2.* Rot. *decis. 27. in princ. & decis. 36. n. 10. & in fine, p. 2. diuers.* Ias. *in repet. l. admonendi, n. 43. & seq. ff. de iureiur.*

10 Idem in omnibus dispositionibus in quibus disponere possunt contrahentes, prout in causa matrimonij. Ferret. *cons. 86 n. 5.*

11 Declara quia ad hoc vt dictiones prædictæ stent causatiuè, plura requiruntur, quòd dispositio scilicet sit omnino certa respectu quantitatis, & temporis, & loci, & quòd in processu constet, vel aliàs, item quòd non se referat ad futurum, sed ad præteritum, plene Bologn. *in d. l. edita, n. 142. in fine, C. de edendo,* [me citato *in hoc loco,* Noguerol. *tem. 1. alleg. 27. n. 41. in fin.*]

12 Posita autem in rescripto iustitiæ, stat conditionaliter, id est, *Prout* iuris fuerit, nisi rescriptum esset ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis, Rom. *cons. 336. n. 3* Alex. *cons. 16. num. 28.* vbi Apostill. *lib. 5.* Surd. *cons. 379. num. 34.* Octauian. Vulpell *d. loco, n. 1.* Stephan. Gratian. *Marchia decis. 212. num. 20.* Surd. *cons. 379. num. 34.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 5. gloss. 2. num 5.* Et fuit dictum *in Baren. iurisdictionis 16. Febr. 1609. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano,* impressa per Farinac. *decis. 243. n. 8. p. 2. recent.* vbi habetur, quòd quando hæc dictio refertur ad verbum impersonale, & non ad verbum personale, debet accipi conditionaliter. Paris. *cons. 12. n. 91.* vbi dicit, quod ponitur iustificatiuè. Surd. *d. consil. 379 n. 34. cum seqq.*

13 Quod autem huiusmodi dictio in dispositione incerta, vel generali, stet conditionaliter, tradunt Ias. *in repet. l. admonendi, num. 33. & seq. ff. de iureiurand.* Bologn. *in l. edita, num. 141. C. de edend.* Aret. *cons. 79. num. 5. vers. circa tertium.* Card. Tusch. *d. conclus. 347. num. 64.* vbi *num. 65.* post Curt. iun. *cons. 97. num. 10,* idem subdit quando dispositio est certa; & hæc dictio, & similes respiciunt præteritum, de quo constat, & *num. 66.* idem ait, si dispositio sit certa, vel incerta, & dictio hæc refertur ad tempus futurum, quia tunc importat conditionem. Et *num. 77.* post Grammat. *decis. 59. num. 33. vers. non obstat,* & Abb. *consil. 61. in princ. lib. 1.* & Curt. iun. *consil. 97. num. 4.* subdit, idem esse quando nihil de nouo conceditur, prout in confirmatione in forma communi, quæ fieret scilicet sine causæ conditione, quia tunc semper stat conditionaliter. Quod etiam tradunt Castr. *cons. 462. vol. 2. lib. 1.* Boss. *tit. de principe & priuil. eius, n. 351.* relati à Card. Tusch. *eadem concl. 347. num. 46.* vbi *num. 47.* post Rom. *cons. 336. num. 2. & 3.* Felin. *in d. cap. ex parte 1. n. 10. circa fin.* Franc. Aret. *cons. 76. n. in fin.* declarat quòd si confirmatio fit ex certa scientia tunc stat causatiuè, & non conditionaliter.

14 Si verò ista dictio proferatur à patribus, qui poterant de nouo disponere, etiamsi non constet de relato, & de illo non appareat, tunc eo casu non importat

portat conditionem, sed dispositionem. Ita Bart. *in l. cum qui, §. Iulianus ff. de constit. pecunia, & in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num.* 1. Ias. *in §. pr. nunciatio in fin. Instit. de act.* Dec. *d. cons.* 63. *num.* 5. vbi dicit procedere in quacumque dispositione. Felin. *in cap.* 2. *col.* 4. *de rescript.* vbi etiam ipse ait habere locum in omni materia Gratian. *cons.* 86. *n.* 6. *lib.* 2. Natt. *cons.* 40. *num.* 5. & *cons.* 474. *num.* 26. & 27. *vol.* 3. Curt. iun. *de feudis, quast.* 7. *in fine. p.* 1. Mandos. *de prius. ad instar. quast.* 7. *num.* 9. Bertazol. *d. claus.* 5. *gloss.* 2. *num.* 1. Menoch. *cons.* 1. *num.* 64. Iste Decian. *cons.* 58. *num.* 61. *cum seqq. vol.* 2. Surd. *consil.* 366. *n.* 17. vbi subdit procedere in omni materia, & quocumque disponente. [Rot. *decis.* 178. *n.* 1. *d. p.* 1. aliàs *p.* 3. *recent.*]

15 Similitudinem importat hæc dictio semper quòd aliquid diuersum ab eo, quòd priùs positum fuerat ponitur per dict. *Prout*. Et ita est repetitioa omnium qualitatum, quæ conueniunt circa actum, cui fit assimilatio, tradunt Gloss. *verb. Prout, in cap. quamuis, de offic. Ordin. lib.* 6. Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num.* 2. *vers. ad cuius intelligentiam.* Signorol. *cons.* 22. *num.* 12. *in fine, & num.* 13. vbi ait, quod similitudinem importat, nedum in substantia, sed etiam in qualitate Gemin. *cons.* 22. *in princ.* vbi ait, quòd importet omnimodam similitudinem. Alexand. *cons.* 166. *n.* 20. & *seq. lib.* 3. vbi dicit, quòd importat omnimodam similitudinem, si potest, aliàs si fiat relatio ad id, quod diuersum est in se, inducit similitudinem in iis, in quibus potest proportionari, & applicari similitudo. Socin. iun. *cons.* 75. *num.* 25. *vol.* 1. Surd. *cons.* 335. *num.* 18. Menoch. *cons.* 1. *num.* 20. & *cons.* 756. *num.* 6. Bertazol. *d. claus. instrum claus.* 1. *gloss.* 2. *num.* 1. Octauian. Vulpell. *d. loco, n.* 6. Cardin. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 347. *n.* 16. *cum seqq.* vbi *n.* 18. restringit, quia non extendit dispositionem factam ad similitudinem, nisi in casibus, quando mens & effectus hoc suadent.

16 Hæc dictio, & *Secundùm*, ac *Iuxta*, idem important, vt per Bart. *in d. Extrauag. ac reprimendum, verb. Prout, n.* 2. *vers. Si verò.* Felin. *in cap. ex parte* 1. *n.* 10. *vers. Scias etiam, de rescript.* Grammat. *decis.* 86. *n.* 21. Card. Tusch. *conclus.* 347. *n.* . vbi *num.* 8. post Alex. *conclus.* 81. *num.* 8. & *seq. lib.* . quòd dictiones *Prout*, & *Secundùm*, important idem quasi referant se ad dispositionem Prælatorum per omnia.

17 Exponitur hæc dictio quandoque pro *quia*, vt per Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 103. *n.* 15.

18 Importat idem ac si diceretur *Et modo*, vt per text. *in l. prout, ff. de solut.* concludunt Alex. *cons.* 179. *num.* 9. *lib.* 5. Socin. sen. *cons.* 62. *num.* 21. *vol.* 4. Rota *decis.* 780. *n.* 10. *p.* 1. *diuers.*

19 Dictio *Prout hactenus*, stat conditionaliter, & non causatiuè, vt per Cardin. Seraphin. *decis.* 454. *num.* 5.

Dictio *Prout suprà*, refert qualitates & formas expressas, & in præteritum positas, vt per Octauian. Vulpell. *sub d. dict. Prout, vers. Prout suprà, n.* 85.

Dictio CCXCVII.

Proximè

1 *Temporis extremitatem denotat dict.* Proximè, *adiecta alicui tempori.*
2 Proximum *dicitur, quod à nemine præceditur.*
3 *Tempus præsens excludit dict.* Proximè.
4 Proximè, *apud Grammaticos accusandi casum interdum habet, & significat idem quod* Propè.
5 Proximè, *interdum vsurpatur pro* Maximè, *nunquam pro* Nuperrimè, *sine vltimo loco accipitur vt dum.* 6.

Hæc dictio adiecta alicui tempori denotat extremitatem temporis; ideò si quis faciat compromissum infra triginta dies proximè futuros tempus currit de momento ad momentum, propter dictionem *Proximè*. Ita Bald. *cons.* 146. incip. *Proponitur, num.* 2. *lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 348. *n.* 1. [Rota *decis.* 149. *n.* 3. *p.* 1. *in posthum.* Farin. aliàs *p.* 3. *recent.* vbi quod designat extremitatem primi temporis.

2 *Proximum* dicitur, quod à nemine præceditur, & quod nullum admittit medium inter duo discreta, secundùm Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 161. *n.* 10. vbi *n.* 12. subdit, quòd compromissum cum aduerbio *Proximè* statim currit.

3 Et excludit tempus præsens, *l. cum, qui Kalendis, in princip. ff. de verbor. oblig.* sed est dies proximè sequutura, tota præsenti die exclusa, *cap. pia, de exceptionibus, lib.* 6. Alex. *in l.* 1. *n.* 10. *vers. nam intelligi debet*, iuncto *vers. vel dato, quod iste, ff. si quis cautionibus* Polyd. Rip. *obseru.* 376. *n.* 5. & 6.

4 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, accusandi casum interdum habet, & significat idem quod *Propè*. Cic. *lib.* 5. *epist.* 2. Cùm proximè Romam venisti. Idem *de Innent.* Proximè terram ambit Lunæ cursus.

5 Interdum vsurpatur pro *Maximè*. Cic. *lib.* 11. *epist.* 21. Sed velim tibi persuadeas, &c. me huic tuæ virtuti proximè accedere. Idem 4. *Verr.* Vt proximè ad nostram disciplinam, illam veterem, non hanc, quæ nunc crebuit, videantur accedere.

6 Quandoque pro *Nuperrimè* aut *Vltimo loco* accipitur Cic. 2. *Philippic.* Proximè est mortuus. Idem 2. *de natura Deor.* In capitolio proximè dedicauit, Idem *lib.* 5. *epist.* 5. In iis literis, quas proximè à te accepi.

Dictio CCXCVIII.

Publicè.

1 Pluribus modis in Iure accipitur hæc dictio, vt colligitur ex text. *in cap. per tuas, de probat. & in cap. excepi. de excep. & in cap. ad probandam, de re iudicata, & in §. responsa prudentum, Instit. de iure naturali, & in Clem.* 1. *de sepult.* vbi gloss. *verb. Publicè*, Et licet aliqui voluerint, aliquando accipi pro *Notoriè*, & *quasi publicè*, vt aduersus Bart. existimauit Salycet *in l. ea quidem, C. de accusat.* volens differre ab aduerbio *Palam*, & potentiorem habere significationem, vt palam dicatur factum, etsi ab vno, coram aliquibus, *l. palam, ff. de verbor. signif.* Publicè vero coram maiori parte, vel per maiorem partem populi. Ita Bertazol. *de clausulu instrument. claus.* 34. *gloss.* 2. *n.* 17. & 18.

2 Importat hæc dictio publicam vocem & famam, iuxta *decis.* Veralli 7. & 189. *p.* 3. quam refert Rot. *in Parmen statuti,* 17. *Aprilis* 1602. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, prope finem.*

Dictio CCXCIX.

Qualecumque.

HÆc dictio est vniuersalis, & prorsus tollit omne dubiuin,& includit omnia, vt post Bald. *in l.connenticula, col.5.C.de Episcop. & Cleric.* Paris. *cons.79. num.21. vol.3.* Alberic. *in l. metum, §. animaduertendum, ff. quod metus causa*, tradit Flamin. Paris. *de confident. beneficial. q.27. num.20. & q. 28. num.40.* & comprehendere masculos, & fœminas, tradit idem Flamio. Paris. *d. q. 27. num.21.* [Et propter eius generalitatem ad casus impropnos trahitur Christoph. de Paz *in tract. de tenuta cap.14. num.35.* Et quod in materia probationis hæc dictio nullam extra imperfectam probationem excludat, idem Christoph. de Paz *eod. tract. c.32. n.79.*]

Dictio CCC.

Qualitercumque.

1. *Dict.* Qualitercumque, *in minimo etiam verificatur, & comprehendit, ea quæ excogitari possunt.*
2. *Vniuersalis est dict.* Qualitercumque.
3. Qualitercomque *ponitur ad ampliandum, & comprehendit omnia, vltra etiam expressa.*
4. Qualitercumque *restringitur ad ea, de quibus actum est.*

1 IN minimo etiam verificatur hæc dictio, & comprehendit ea, quæ excogitari possunt vt *in l.etiam ff. soluto matrim.* Grat. *cons.73.n.10.lib.2.* Octauian. Vulpel. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.85.* Et maiora expressis etiam in materia odiosa, vt per Gonzal. *ad reg.8. Cancellar. gloss.9.n.32. & 33.*

2 Est vniuersalis, & ob id comprehendit omoia, atque ita omne Ius, quod io posterum posset competere, secuodùm Menoch. *cons.335.n.22.* & comprehendit omnem modum, sicut dictio *Quoque modo, l.penu, ff.de verbor.oblig.* Alex *cons.35.num.9.lib.6.* Honded. *cons.55.n.41.vol.2.*

3 Ponitur ad ampliandum, & comprehendit omnia, vltra etiam expressa, vt per Card. Serapbin. *decis.317. n.3.* [Hermosil. *l.35.gloss.3.num.15.lit. S, part.5.* vbi qoòd concludit casus maiores expressis. Rot. apud Paol. de Rub. *decis.307.n.6.tom.2. diuers.* aliàs *p.2. recent.*]

Restringitur tamen ad ea, de qoibos actum est, vt per Menoch. *cons.1099.n.22.*

Dictio CCCI.

Quàm.

1. *Electiua coniunctio est dict.* Quàm.
2. *Discretiua coniunctio est dict.* Quàm.
3. *Admiratiuè interdum ponitur dict.* Quàm.
4. Quàm, *interdum sumitur pro* Nisi, *vel* Prætergoàm.
5. Quàm *sæpè adciscit* Tam, *cùm comparatio intercedit.*
6. Quàm *plerumque significat* Valde, *iuncta cum positiuo, & interrogatione.*
7. Quàm, *cum superlatiuo, vsitatissima dict. est.*
8. Quàm, *iuncta cum verbo* Volo, *vsurpatur pro* Quaotum.
9. Quàm, *interdum iungitur cum* Quod. *vel* Vt.
10. Quaioopera*ntia aliquando, interdum vero admiratiua dict. est.*

1 EST electiua coniunctio, vt *in l. pro hærede, in princ.* & ibi gloss *in verb. quam animi, ff. de acquir. hared.* oorant Archid. *in cap. eo modo, n.1. de consecrat. dist.4.* Mandos. *in gloss. facult. §. Ac etiam, in verb. Quam, fol.296.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst.87.n.1. in princ.*

2 Est etiam coniunctio discretiua, vt *Ecclesiast.30.* Melior est mors, quàm vita amara. Tob.6. *in fin.* Amore filiorum magis, quàm libidine ductus. *Prouerbio* 8. Doctrinam magis, quàm aurum eligere, & *in l.Seia, §.fin.* & ibi gloss. *ff. de donat. caus. mortis, & in l.2. §. Iuris ciuilis, ibi, valeat potius, quàm docere, ff. de origine Iuris.* Cened. *d.sing.87.num.1.* vbi *n.2.* subdit, quod est etiam coniunctio appellatiua, & accipitur pro *Quantum.*

3 Interdum ponitur admiratiuè, vt *Canticor. cap.4.* Quam pulchra es, amica mea! & *Canticor.8.* Quàm pulchri sunt gressus tui! & *Sapien. cap.12.* O quàm bonus est, & suauis, Domine, Spiritus tuus; notaot Mandos. & Cened. *citatis locis.*

4 Quandoque sumitur pro *Nisi*; vel *Præterquam, l. non enim, ff. de adoption. l.fin. ff. de rerum diuisione, l. de quibus, §. inueterata, ff. de legibus, l.si dno, §. Marcellus, ff. de iureiurand.* ootant Menocb. *de presumptionib.l.3. q.3.n.8.* Gutier. *canonic. lib.1.cap.21.num.15.* Cened. *d.sing.87.4.* Sanch. *de matrim. lib.1.disp.19.n.8.*

5 Sæpè adsciscit *Tam*, cùm comparatio intercedit. Cic. 2. *Ver.* Quòd si quàm audax ad conandum, tam esset obscurus ad tacendum. Id. *lib.16. epist.1.* Xeoomenes hospes tam te diligit, quàm si vixerit tecum. Plaut. *Capt.* Quam te filium, tam pater meus desiderat.

6 Plerumque cum positiuo, & demonstratione iuncta significat *Valde*, Cic. *Attic. lib.7.* Suam in Senato operam, auctoritatémqoe quàm magni æstimat, Idem 3. *de nat. Deor.* Soles ipsi quàm multi à Theologis proferuntur. Idem *lib.12. epist.*.. Te igitur imitabor, quàm multa, quàm paucis;

7 Cum soperlatiuo vsitatissima est hæc dictio. Cic. *de Amicit.* Commodissimum est, quàm latissimas habere habenas amicitiæ. Id. *Attic. lib.16.* Sed peto à te, vt quàm celerrimè mihi librarius mittatur. Aliquando com *Possum*, & superlatiuo iungitur. Cic. *de Senect.* Conuiuium ad multam noctem quàm maximè possumos, vario sermone producimus. Idem 2. *de nat. Deor.* Aues nidos construunt, eósque quàm possunt mollissimè substernunt. Idem 1. *de Diuinat.* Fxposui qoàm breuissimè potui oraculo.

8 Iuncta cum verbo *Volo*, vsurpatur pro *Quantùm.* Cic. *pro Cæl.* Quàm velit, sic potens. Idem *pro eodem* Quam volent in conuiuiis faceti. Idem *ibid.* Quam voletis, multi decent.

Sæpè etiam in comparatione hanc eandem dictionem *Quantum* assumit. Id. 5. *Verr.* Iis plus frumenti imperabatur, quàm quantom exarauerant, Idem 5. *Verr.* Sexies taotum, quàm quantùm satis sit ablatom esse. Idem 1. *de Orat.* Alter plus perqbat, quàm quantùm lex permittebat.

9 Iungitur interdum cum *Quod*, vel *Vt.* Cic. *Attic.11.* Sed ex omnibus nihil tamen magis desideratur, quàm quòd in Africam non ierim. Id. 1. *de nat. Deor.* Hæc sunt dicta subtiliùs, quàm vt quiuis ea possit agnoscere. Id. 3. *de Orat.* Hoc est altius, quam vt nos humi strati perspicere possimus. Id. *ibidem.* Crassum pleniorem fuisse putet, quam quomodò à nobis inductus est.

Quam

10 *Quàm* optantis aliquando, interdum verò admirantis dictio est. Cic.*lib.6.epist.1.* Quàm vellem domi mansissem? Idem *Attic. lib.7.* Quàm vellem & nunc in prouincia morari? Idem *Attic.lib.7 epist.1.* Quàm non est facilis virtus? Idem *Attic.lib.9.epist.2.* Quàm nihil prætermittitis in consilio dando?

Dictio CCCII.

Quamprimùm

1 IMportat hæc dictio spatium trium mensium in magnis, & duorum in paruis, vt *in l. fraudem, §. fiscalibus, ff. de iure fisci.* Alberic. *in suo Dictionario in verb. Quamprimum*, & Specul. *de allegat. & dispu. §. post hoc autem, n.9. in fine.*

Dictio CCCIII.

Quamplures.

1 IN tribus, vel quatuor hæc dictio verificatur, vt ait Corn. *in cons.232.n.10.vol.2.*

Dictio CCCIV.

Quamuis.

1 *Aduersari præcedentibus in iis quæ sunt eiusdem generis, seu qualitatis, est de propria natura dict.* Quamuis.
2 *Casum magis dubitabilem explicare & ponere est de natura dict.* Quamuis.
3 *Causatiuè pro* Quia *quandoque ponitur dictio* Quamuis, *& non aduersatur superioribus.*
4 *Implicatiua interdum est dictio* Quamuis.
5 *Exclusiua aliquando est dictio* Quamuis.
6 *Disiunctiuè nihilominus ponitur dictio* Quamuis.
7 Quamuis *apud Ciceronem significat idem quod* Quamquam, Etiamsi.
8 Quamuis, *nominibus & aduerbiis iunctum, pro* Quantumuis *ponitur.*

1 DE propria huius dictionis natura est, aduersari præcedentibus in iis, quæ sunt eiusdem generis, seu qualitatis. Panorm. *in cap. porrò quamuis, n.2.* & ibi gloss. *verb. quamuis, de priuileg. cap.1. de constit. lib.6. cap. quamuis, de rescript. eod. tit. cap. quamuis, de offic. Ordin. eod. lib. cap. quamuis, de offic. delegat. eod. lib. Clem.1. de foro compet. l. Apostatarum, C. de Apostat.* Azebed *ad l.2. num.50. tit.7. lib.4. noua Recopil.* Corn. *cons.42. num.10. vol.3.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Quandocumque, vers. Quamuis, pag.86.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.68. num.1.* [Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de Iustit. & iur. p.2. differ.3. num.40. ante vers. præterea, pag.320.* vbi quod aduersatiua est ad ea, quæ sunt eiusdem generis.

2 Vnde de natura, & vi huius dictionis pariter est explicare, & ponere casum magis dubitabilem, tradunt gloss. *verb. quamuis, in Clem.1. de re iudic. & glos. fin. in Clem.2. de rebus Eccles. non alienan.* Gutier. *practic. lib.2. q.80. n.8. & q.85. n.2.* Cened. *d. sing.88. num.2.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.8. n.198.*

[Reinos. *in obs. pract. obs.26. num.7.* vbi docet quòd implicat casum minus dubium, & explicat magis dubitabilem. Hermosil. *l.42. gloss.4. n.5. tit.5. parte 5.*]

3 Quandoque tamen non aduersatur superioribus, sed sumitur causatiuè pro *Quia*, vt *in cap. quemadmodum, in fine princip.* & ibi gloss. *verb. Quamuis, de iureiuran.* Cened. *d. sing.88. n.3.*

4 Interdum est implicatiua, secundùm Azebed. *ad l.7. num.31. tit.8. lib.5. & l.3. n.3. num.4. tit.16. lib.8. noua Recopil.* [Robles *de repræsent. lib.3. cap.5. num.8.* vbi quòd est casuum implicatiua coniungens casus, inter quos apponitur, & augens dispositionem præcedentem.]

5 Aliquando est exclusiua, ex eodem Azebed. *ad l.5. n.6. tit.7. & l.3. n.4. tit.16. lib.8. noua Recopil.*

6 Ponitur nihilominus disiunctiuè, vt *in l. quamuis, ff. de acquiren. possess.* Plerumque tamen pro *Et*, vt *in l. si maritus, ff. famil. herciscund. & in l. idem est, ff. de vsufructu.*

7 *Quamuis* non tam significat *Quamquam* apud Ciceronem, quàm *Etiamsi*; assumit autem *Tamen, Attamen, Certè.* Cic. *lib.7. epist.3.* Si me audiuissent, quamuis iniqua pace, honestè tamen viuerent. Idem *2. Philippic.* Res bello gesserat, quamuis Reipublicæ calamitosas, attamen magnas. Idem *Attic. lib.16. epist.6.* Quamuis non fueris impulsor, & suasor profectionis meæ, approbator certè fuisti.

8 Plerumque *Quamuis* nominibus, & aduerbiis iunctum pro *Quantumuis* ponitur. Cic. *Attic. lib.12.* Quamuis prudens ad cogitandum sit, &c. Idem *pro Roscio*: Quasi verò mihi difficile sit, quamuis multos nominatim proferre. Idem *lib.12. epist.30.* Quamuis paruis Italiæ latebris contentus essem.

Dictio CCCV.

Quæque.

1 COllectiua est, & vniuersalis geminata hæc dictio, quæ non recipit restrictionem, imò comprehendit omnia, quæ sunt apta comprehendi, ex natura subiecti, cui adiungitur, vt *in l. balista, ff. ad Trebell.* notat Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.91.* vbi subdit, quòd quandoque est distributiua, *per l. si eas*, vbi Flor. *ff. de vsuris.*

Dictio CCCVI.

Quandiu.

1 *Tempus perpetuum denotat dictio* Quandiu.
2 *Conditionem importat dictio* Quandiu, *sicut dict.* Quoad, *&* Donec.
3 *Legatum relictum vxori quandiu non nupserit, debetur integrè, licèt intra duos menses nubat.*

1 DEnotat hæc dictio tempus perpetuum, vt *in l. sufficit, ff. de condict. indeb.* [Bened. Ægid *ad l. ex hoc iure, ff. de Iust. & iur. p.1. c.1. num.24.*] & tradit gloss. *in Clem. quandiu, de appellat.* quòd hæc dictio operatur, etiamsi decies millies anni effluxerint refert Octauian. Vulpell. *de prepo. & aduerb. signif. sub dict. Quaiscumque, vers. Quandiu, pag.86.* de sui enim natura est diuisiua temporum, & restrictiua ad veram, & personalem residentiam, secundùm Gonzal. *ad reg.8. Cancellar. gloss.43. n.14.*

2 Importat conditionem, ſicut dictio. *Quoad*, & *Donec*, vt *l. pater Seuerinam*, 101. *§ fin.* vbi Bart. *ff. de condit. & demonſtr. & in l. legatam, ff de annuis legatis, & in l. Caio, § imperator, ff. de aliment. legatis, & in l. 4. in princip. ff. de ſeruit. legat.* Ruin. *conſ.* 190. *num.* 2. *vol.* 2. Socin. iun. *conſ.* 38. *num.* 8. *vol.* 3. Vulpell. *citato loco.* Gonzal. *d. gloſſ.* 43. *num* 123. Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *diſput.* 91. *num.* 7. [Didac. de Britto *ad cap. potuit, gloſſ.* 4. *n.* 20. *de locato, fol.* 397.]

3 Legatum relictum vxori, quandiu non nupſerit, debetur integrè, licèt intra duas menſes nubat, iuxta notata per Gonzal. *d. gloſſ.* 43. *n.* 77. vbi *n.* 138. ſubdit, quod eſt appoſita menſi integraliter, non autem diebus menſis, & *n.* 144. addit, quòd poteſt verificari in qualibet parte menſis.

Dictio CCCVII.

Quando.

1 *Conditionem importat dictio* Quando, *cum iungitur verbo futuri temporis.*
2 *Temporis dilationem quandoque ſignificat dictio* Quando, *temporaliterque ſumitur.*
3 Quando, *ſumitur ſecundum ſubiectam materiam.*
4 Quando, *apud Grammaticos propriè eſt*, quo tempore.

1 CONditionem importat hæc dictio, quando iungitur verbo futuri temporis, vt *in l. cùm vir, ff. de condit. & demonſtr. & in l. quod publicè, ff. quando dies legati cedat, & in l. fideicommiſſa, § hoc autem,* vbi Bart. *ff. de legat.* 3. notant Ruin. *conſ.* 68. *num.* 7. *vol.* 4. Pariſ. *conſ.* 81. *num.* 6 *lib.* 1. Crauet. *conſ.* 15. *n.* 3. Vulpell. *de prepoſ. & aduerb. ſignif. ſub dict. Qualitercumque, verſ. quando, pag.* 86. Azebed. *l.* 4. *num.* 7. *tit.* 16. *lib.* 8. *noua Recopil.* Menoch. *conſ.* 697. *n.* 3. *& conſ.* 1168. *num.* 26. Surd. *conſ.* 298. *num.* 35. Honded. *conſ.* 53. *n.* 5. *vol.* 2. Cald. Pereira *de poteſt. eligendi, cap.* 2. *num.* 16. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *cap.* 542. *n.* 51. Gregor. *deciſ.* 426. *num.* 2. [Franc. de Barry *de ſucceſſ. teſtati, & ab inteſt. lib.* 17. *tit.* 2. *n.* 3. *prope fin.* Rot. *deciſ.* 238. *n.* 6. *& deciſ.* 217. *n.* 1. *p.* 1. *in poſth.* Farin. Peregr. *conſ.* 5. *n.* 1. *vol.* 5. vbi quòd importat, & facit conditionem.]

2 Interdum ſumitur temporaliter, temporiſque dilationem ſignificat, vt *in rubr. quando dies legati cedat. & in rubr. quando appellandum ſit,* cum aliis adductis per Alberic. *in ſuo Dictionario, verb. Quando.* Gabr. *conſ.* 57. *num.* 1. *vol.* 2. Honded. *d. conſ.* 53. *n.* 37. & 38. Menoch. *conſ.* 473. *num.* 6. vbi *num.* 8. ſubdit, quòd
3 ea ſumenda eſt ſecundùm ſubiectam materiam.

4 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores, propriè eſt *Quo tempore.* Cic. *de Orat.* Quando me iſta curaſſe arbitramini Idem 2. *Officior.* Vtinam tunc eſſem natus, quando Romani dona accipere cœpiſſent. Pro *Quoniam*, aliquando ſumitur. Cic. *lib.* 10. *epiſt.* 12. Quam quando complexus es, & tenes. Idem *de Senect.* Quando te id video deſiderare.

.

Dictio CCCVIII.

Quandocumque.

1 *Tempus omne comprehendit dictio* Quandocumque, *& ita eſt multiplicatiua, & diſtributiua temporum.*
2 *Modum omnem, omnemque qualitatem apta eſt comprehendere dictio* Quandocumque.
3 *Vniuerſalis eſt dictio* Quandocumque, *omnia comprehendens, etiam in materia odioſa.*
4 *Temporis reſeruationem, ſeu perpetuitatem quandam ſignificat dictio* Quandocumque.
5 *Infinitatem in contractibus denotat dictio* Quandocumque.
6 Quandocumque, *reſtringitur ſecundùm ſubiectam materiam.*
7 *Redimendi conceſſa facultas quandocumque venditor voluerit, preſcribitur ſpatio triginta annorum.*
8 *Dictio* Quandocumque, *addita cum clauſula,* Toties, quoties, &c. *quid operetur remiſſiuè.*
9 Quandocumque *ſubſtituere, ſignificat compendioſam.*

1 COmprehendit hæc dictio de ſui natura omne tempus, & ita eſt multiplicatiua, & diſtributiua temporum, vt tradunt Doctores *in l. Centurio, ff de vulgari, & in l. precibus, ff de impub.* Apoſtill. ad Bart. *conſ.* 21. incip *Viſa, in verſ. ſecunda petitione, lib.* 2. Felin. *in cap. cùm acceſſiſſem, de conſtit.* Corn. *conſ.* 199. *num.* 17. *vol.* 2. Pariſ. *conſ.* 33. *vol.* 3. Fabian. de Monte *de empt. & vend. q.* 3. *p.* 4. *in princip.* Honded. *conſ.* 55. *num.* 42. *vol.* 2. Menoch. *conſ.* 399. *num.* 32. & 34. Natt. *conſ.* 132. *num.* 3. Surd. *conſ.* 460. *num.* 58. & operatur, ac ſi ſingula tempora fuiſſent enumerata, ſecundùm Menoch. *de præſumptionib. lib.* 4. *præſumpt.* 51. *num.* 6. [Fuſar. *conſ.* 182. *num.* 3. vbi quod eſt diſtributiua, & continet plura tempora. Rot. apud Paul. de Rubeis *conſ.* 271. *n.* 17. *tom.* 2. *diuerſ.* vbi quòd comprehendit omne tempus.]

2 Eſt apta comprehendere omnem modum omnemque qualitatem, vt per Anchar. *conſ.* 268. incip. *Iure diuino, num.* 7. quem refert Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 2. *lit. D, concl.* 349. *n.* 2.

3 Vniuerſalis eſt, & omnia comprehendit, etiam in materia odioſa vt per Aluyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiepiſcopalis Neapolit. deciſ.* 287. *num.* 1. *p.* 2. Ita vt ſi adiecta ſit ſubſtitutioni, de ſui natura nullum tempus excludat, argum. *l. Iulianus, ff. de legat.* 3. *& cap. ſolitæ, de maioritate, & obedien.* Menoch. *dict. conſ.* 399. *n.* 34. Corn. *d. conſ.* 199. *num* 2. qui etiam *in conſ.* 133. *n.* 12. *vol.* 1. dicit, hanc eandem dictionem denotare cauſam remotam & occaſionalem.

4 Vnde temporis reſeruationem, ſeu perpetuitatem quandam ſignificare reſoluit Menoch. *conſ.* 143.
5 *n.* 11. *& conſ.* 151. *n.* 33. & ita quandam infinitatem in contractibus denotare tradunt Rub. *conſ.* 3. *num.* 4. Alex. *conſ.* 145. *col.* 1. *verſ. ſed hoc lib.* 2. Tiraq. *de retractu, tit.* 2. *§.* 1. *gloſſ.* 2. *num.* 19. Boër. *deciſ.* 131. *n.* 21. Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto, cap.* 9. *num.* 175. Cened. *poſt libr. practic. & Canonic. quæſt ſing.* 85. *n.* 1. [Rot. *deciſ.* 21. *n.* 13. *tom.* 5 *recent.*]

6 Reſtringitur tamen hæc dictio ſecundùm naturam actus, cui attribuitur, vt per Corr. *in memorab. verb. Quandocumque, pag.* 725. Bald. *conſ.* 67. *col.* 2. *verſ. nec obſtat, vol.* 3. Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 1. *gloſſ.* 7. *num.* 26.

n.26.ad finem,& tit.2.§.1.gloss.2.n.9. Boër.*decis.131.n.18.* Menoch.*cons.143.n.9.* Surd. *cons.281.num.23.* Vulpel.*de prapos.& aduerb.signif.sub hac dict pag.86.* Cened. *d.sing 85.n.3.* [& quandoqoe spatio triginta annorum terminatur.Pereg.*cons.75.n.30.vol.2.*]

7 Vnde si in contractu promittitur, & datur facultas redimendi, quandocumqoe venditor voluerit, non obstante huiusmodi dictione, hoic pacto præscribi eor spatium triginta annorũ. Ita Rol.*cons.126. à n.24.vol.2.* Ruin.*cons.111.vol.1.* Balb.*de prescriptionib.in 4.parte quinta princip.* Ant.Gabr.*commun.tit.de præscript. conclus.3.* Meooch. *cons.962. n.38. & seq.* Boër. *decis.131.n.21.* Tiraq *d.tit.1.§.1.gloss.10. n.34.* Couar.*lib.2.var.cap.9.n.4.* Caualcan.*de vsufructu mulieri relicto,cap.9.n.175.* Volpel. *citato loco, statim in princ.* Surd.*decis.2.n.10.* Cald.Pereira *in l.si curatorem, verb.qua facilitate,n.70.* Perez *l.1.tit.2.lib.8. Ordinã. p.41.& l.1.vers.quaro,19.tit.9.lib.3.pag.647.* Matt.*de iurisdict.p.1.cap.34. n.11.* Stephan.Gratian.*discept. forens.cap.2.n.5.* Molin.*de Iustitia,tract.2.disput.374. vers.quando.* Cened. *d.sing.85 .n.2.* Card. Mantic.*de tacit.& ambig.convent.lib.4.tit.31.n.6.* Bernard.Græuæ.*in pract.Camer.Imper.lib.1.conclus.18 consid.1.*

8 Addita cum clausula *Toties quoties*,quid operetur, Vide Boër.*decis.131.n.21.*

9 *Quandocumque substinere,* significat compendiosam.Menoch.*cons.1010,n.13.& cons.1153.n.4.*

Dictio CCCIX.

Quandoque.

1 *Regulam esse in contrarium, & exceptionem propriè significat dict.* Quaodoque.

2 Quandoque *interdum ponitur pro* Aliquo tempore, *seu* Quandocumque.

1 DEnotat hæc dictio regulam esse io contrarium, & exceptionem propriè significat, vt *in l roge. ff.quando dies legati cedat,& in l.penult.§.fin.ff.de rebus eorum,& in l.continuus.§.item qui in insulam ff.de verbor. oblig.& in l.3.§.hac pœna,ff.quod quisque iuris,& in l. interdum,ff de condit.indeb.& in princip. Instit. quibus modis re contrahitur obligatio.* notaot Alberic. *in suo Dictionario,verb. Quandoque.* Grat.*cons.2.n.24.lib.1.* Vulpel.*de prapos. & aduerb. signif. verb. Quandoque, pag.89.* Menoch.*cons.99.n.187.*

2 Interdom ponitur pro *Aliquo tempore,* notat Dec. *in l.si quis,n.4.ff.quod quisque iuris,& in cap.quoniam contra,n.6.de probationib.* Et aliquando idem importat,qood *Quandoque,vt in princip.Instit.quibus modis re contrahitur obligatio*, ibi, *& quandoque nobis non eadem res.sed alia eiusdem naturæ, & qualitatis redduntur*, id est quocumque tempore motuom soluatur;non esse eandem rem, sed aliam reddendam, vt ibi explicat Pichard.*n.50.*

Dictio CCCX.

Quantus.

1 NOn solùm nomerum, sed qualitatem propriè significat, vt *in l. quanta, ff de publican.* ootant Tiraq. *de retractu lign. §.1.gloss.2.n.13.* & alij, quos refert Matienço *ad l.2.num.16.gloss.1.tit.4.lib.5 nova Recopil.* [Valenz.*cons.128.n.108.tom.2.*]

August.Barbos. dc Dictionib.

Dictio CCCXI.

Quasi.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 *Impropriatatem,fictionem, & diminutionem denotat dict.* Quasi.

3 *Veritatem denotat interdum dictio* Quasi.

4 *Proprietatem denotat dict.* Quasi.

5 Quasi, *apud Grammaticos aduerbium est similitudinis & significat* Tanquam.

Quasi, *vsurpatur pro*

6 Sicut.

Non secus ac.

7 Ferè.

8 *Ironiam sapè continet* Quasi.

1 DE vi, & effectibus huios dictionis vide Rebuf. *ad l.inter stuprum,101.§ seruo legato,vers.quasi commune,ff.de verb.signif.pag.mihi 429.* Felio. *in cap. gratum, num 12. de offic. deleg.* Alex.*cons.15.num.10. vol.1.* Cosm.*in pragmat.sanct.tit.qualiter ore,ad finem, verb.quasi,fol.168.* Card. Tusch.*practic.conclus.tom.2. lit.D,concl.350.* Octaoiao.Volpell. *de prapos.& aduerb.signif.sub hac dict.p.§9.* Cened.*post libr.practic. & canonic.quast.sing.84.* Tursellin.*de particulis Latina orationis,cap.149* Grat.*de dictionib. dict.202.* [Fusar. *cons.195.num.45.*vbi quòd importat fictionem. Rot. *decis.147.n.5.p.2.in postb. Farin.* vbi quòd est dictio extinctiua,aliàs *p.4.recent.*]

2 Propria natura huius dictionis est denotare impropietatem, fictionem, & diminutionem, vt *in l. item mera,§.Celsus,& §.quamuis,ff.ad legem Aquilam, & in l.item ait Prator,§.item,*& *ibi* gloss. *ff.ex quibus causis maiores, & in l.factum,* & *ibi* gloss.*ff. de condit. & demonstr.* notant Alex.*in l.non erit, §.datum,num.1. ff.de iureiurando, & cons.2.num.4. lib.1.& cons.15. num.7.lib.1.* Dec. *in l. si ego,num.1.* & *ibi* addit. *ff. si certum petatur,& cons.539.num.11.* Ias.*in §.praterea, num.41. Instit. de act. & in l. si ante nuptias, num.1. ff. soluto matrimon.* Rol. *cons.83.num.5.vol.3.* Hip. *in l.si quis dolo, num 2. ff. ad legem Corneliam de sicariis.* Ceplial.*cons.74.num.26.* Tiraq. *de iure mariti,gloss.7. num.187.* Medicia *in regulis iuris,p.1.reg.10.num.40.* Rebuff *in l.vnica, gloss.prom,num.19.C.de sentent.qua pro eo.* Cosm. *citato loco.* Meooch. *de prasumptionib. lib.4. prasumpt.27. num.5. 6. & 10. & prasumpt.86. num.13. & cons.266. num.33. & cons.163. num.11.* Bertazol. *in repet. si quis maior, n.229. C.de transact.* Curt. ion. *cons.163. num.13.* Hooded. *cons.85. n.15. vol.1.* Octauian. Vulpell.*citato loco.* Flamin. *de resign. lib.7.q.1. num.89.* Ioseph. de Sesse *Arag. decis.103. num.30.* Cened.*d.sing.84.num.1.* Card. Tusch.*practic. conclus.tom.2.litt.D, concl.350.num.9. & 10.* Ioan à Cochier *de iurisdict.Ordinam.in exemptos,lib.4.q.20. num.6.* Rota *decis.2. num.3. in fine, de alienat. iudicij mutando causa facta,in nou. & decis.771.num.6.* apud Farinac. *in 1. collect. nouissimar. & decis.268. num.3. vers. nam fuit responsum, apud eundem, p.1. recent.* [Rot. *decis.239. num.10. p.1.in posthum. Farin.* Leo *Valent.decis.194. num.10.* vbi quod est significatiua dobitationis. Narbona *l.20.gloss.12.n.51. tit.1.lib.4. noua Recopil.* Magdalen. *de numero testium in testam. requis.p.1.c.17.n.8.*]

3 Ioterdum verò ista dictio deootat veritatem, vt probatur ex auctoritate *Ioan.1.* Vidimos gloriam

eius, quasi vnigeniti à Patre, *cap. ex parte, de sponsalib.* §. *veriùm, ff. de reb. dubiis, l. omnes populi,* 11. ibi, *quasi ius proprium, ff. de Iustitia,* 1. ibi, *quasi de re dubia. ff. de transact.* Panorm. *in cap. Parochianos, n.* 2. post gloss. *ibi, in verb. Quasi debita, de decim. & in cap. prout, num.* 16. *de dolo, & contumac.* Hippol. *in d. l. si quis dolo, num.* 1. Rot. *decis.* 672. *num.* 1. *in fine,* apud Farinac. *pag.* 2. *recent.* Barbat. *consil.* 53. *vol.* 3. Felin. *in d. cap. gratum, circa finem.* Oldrad. *cons.* 155. incip. *Quia de forma, in princip.* Alex. *cons.* 15. *n.* 7. *lib.* 1. vbi ait, quòd importat veritatem, quando non potest aliter fieri. Boër. *decis.* 44. *num.* 29. Menoch. *de arbitr. cas.* 362. *num.* 28. Card. Tusch. *d. conclus.* 350. *num.* 7. & 8. Pichard. *in princip. Instit. quibus modis re, n.* 81. Cened. *d. sing.* 84. *num* 2. Bald. *in l. qui Romæ,* §. *duo fratres, ff. de verbor. oblig.* vbi dicit, quòd quandoque ista dictio *Quasi* ponitur per modum causæ, & tunc exprimit veritatem; sed quando ponitur per modum similitudinis denotat fictionem.

4 Sic etiam hæc dictio interdum denotat proprietatem, vt per Apostill. ad Felin. *in d. cap. gratum, n.* 12. *in vers. verbum Quasi.* Card. Tusch *d. litt. D, conclus.* 350. *n.* 6 vbi *n.* 11. subdit, quòd excludit, quando est adiuncta numero, vel quantitati, & *n.* 4. quòd denotat etiam similitudinem, & *n.* 5. post Dyn. *cons.* 41. *n.* 3. addit, quòd denotat diminutionem rei.

5 Apud Grammaticos verò, & bonos Latinæ linguæ Authores, *Quasi* aduerbium est similitudinis, & *Tanquam* significat. Cic. 1. *de Orat.* Philosophis laudandatum omnium artium procreatris quædam, & quasi parens. Idem 5. *Tuscul.* Sic eas exponam, quasi agatur res, non quasi narretur. Et quòd *Tanquam* importet hæc dictio, asserunt Felin. *in d. cap. gratum, n.* 12. Alex. *cons.* 2. *n.* 4. *lib.* 1. quos refert Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. D, conclusione* 350. *n.* 2.

6 Aliquando idem quod *Sicut*, vel *Non secus ac* significat. Cic. *lib.* 9. *epist.* 16. Vt quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis periculo aliquo perspici possit. Idem *de Senect.* Literas Græcas sic auidè arripui, quasi diuturnam sitim explere cupiens. Idem *pro Quinct.* Quasi tua res, aut honos agatur, ita laboras.

7 Interdum vsurpatur pro *Ferè* Cic. 2. *Verr.* Ex his quasi decem fiscos ad Senatorem illum relictos esse. Idem 2. *Academic.* Quantulus vobis videtur? mihi quidem quasi pedalis.

8 Sæpe ironiam continet. Cic. 2. *Philippic.* Medico tria millia iugerum, quasi te sanum facere potuisset. Idem 2. *de Finib.* Quasi me pudeat istorum, aut non possim, quemadmodum dicantur, ostendere. Idem 3. *Verr.* Quasi verò id cupiditate defendendæ nobilitatis, aut studio partium fecerit.

Dictio CCCXII.

Quatenus.

1 *Conditionem importat dictio* Quatenus, *quando est iuncta verbo futuri temporis.*

2 *Limitatiua est, seu restrictiua dictio* Quatenus, & *denotat incertitudinem.*

3 *Limitatiua quando est dictio* Quatenus *exponitur, id est,* In quantum.

4 *Causaliter, temporaliter, & quantitatiuè exponitur dict.* Quatenus.

Quatenus *interdum importat.*

5 Quousque.
Donec.

6 Qualiter.
Quomodo.

7 Quia.

8 Quantumcumque.

9 Ad quem locum.

10 Qua ex parte.

1 Conditionem importat hæc dictio, præcipuè quando est iuncta verbo futuri temporis; ita Bart. *in l.* 1. *num.* 20. vbi Castr. Imol. & Socin. *ff. de condit. & demonstr.* Rebuff. *in littus publicum,* §. *quatenus fiunt, ff. de verbor. signif.* Bero. *cons.* 51. *num.* 12. *col.* 2. & *cons.* 14. *num.* 1. *vol.* 3. Mandos. *in reg.* 32. *Cancellar. quæst.* 24. *num.* 3. & 4. Aym. *cons.* 802. *num.* 1. Borgnin. *decis.* 46. *num.* 382. *p.* 1. Rot. *decis.* 381. *num.* 2. *p.* 1. *diuers.* Honded. *cons.* 2. *num.* 56. & *cons.* 57. *num.* 20. & *cons.* 68. *n.* 11. *vol.* 2. Pacific. *de Saln. inter d. inspect.* 4. *cap.* 2. *num.* 40. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. in princip. pag* 90. Rimin. iun. *cons.* 139. *num.* 20. *lib.* 1. Surd. *cons.* 186. *num.* 20. Cened *post libr. practic. & canonic. quæst. sing* 86. *in fine.* Gregor. *decis.* 550. *num.* 2. [Valenz. *cons* 115. *n.* 23. *tom.* 2. Rot. *decis.* 12. *num.* 37 apud Paul. de Rubeis *tom.* 2. *diuers.* aliàs *p.* 6 *recent.*]

2 Et limitatiua, seu restrictiua & denotat incertitudinem, iuxta tradita per Dec. *cons.* 385. *num.* 2. Bero. *cons.* 140. *num.* 17. *vol.* 2. Surd. *cons.* 186 *n.* 14. Matien. *ad l.* 1. *gloss.* 2. *num.* 16. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil* Vulpel. *citato loco.*

3 Et quando est limitatiua, exponitur, id est, *In quantum, vt in l. si quis crediderit,* vbi gloss. *ff de pact. & in cap. placet, de conuers. coniugat.* & tradunt Dec. *cons.* 384. *num.* 2. *tom.* 2. Rebuff *in l. locum, col.* 30. *vers. quatenus, ff. de verbor. signif.* Honded. *d. cons.* 57. *n.* 21. & *cons.* 68. *num.* 12. *vol.* 2. Mandos. *de signat. fol.* 73. *col.* 1. *in princip.* [Rot. *d. decis.* 12. *num.* 38.] Cened. *d. sing.* 86. *num.* 1. *in princip.* & operatur, vt dispositio adaptetur pro ea parte, pro qua fieri potest vt per Seraph. *decis.* 545 *n.* 1.

4 Tribus modis exponitur hæc dictio, scilicet causaliter, temporaliter, & quantitatiuè, vt per Ruin. *cons.* 61. *num.* 43. *vol.* 5. quem refert Cened. *d. sing.* 86. *vers. quatenus tribus.*

5 Aliquando accipitur pro *Quousque*, vel *Donec*, vt *in l. rogatus, ff. mandati, & in l. Rutilia, ff. de contrahen. empt. & in l. locus, ff. de verb. significat.*

6 Nonnumquam interpretatur pro *Qualiter*, seu *Quomodo, vt in l. metum,* §. *sed quod Prætor, ff. quod metus causa.*

7 Quandoque ponitur pro *Quia, vt in l. cum filius, & ibi gloss. ff. de verb. oblig. & in l. in personam, in princ. ff. de pœnis, & in l. properandum,* §. 1. *C. de iudiciis.*

8 Plerumque pro *Quantumcumque* accipitur, vt *in l. quatenus, ff. de reg. Iuris.*

9 Apud Grammaticos *Quatenus* idem importat quod *Ad quem terminum.* Cic. *de Amicit.* Quamobrem id primùm videamus, quatenus amor in amicitia progredi debeat. Idem *ibidem.* Est enim quatenus amicitiæ dari venia possit.

10 Interdum vsurpatur pro *Qua ex parte.* Cic. *lib.* 1. *epist.* 2. Postulatum est vt Bibuli sententia diuideretur, quatenus de religione dicebat, &c. Bibulo assensum est.

Dictio CCCXIII.

Quemadmodum.

1 *Similitudinem facti, & non Iuris denotat dictio* Quemadmodum

Quemadmodum, *sine interrogatione prolata, & capitur pro* Sicut.

2 *Interrogatiuè quandoque profertur dictia* Quemadmodum, *& tunc sumitur pro* Quomodo, *vel* Ad quem locum.

3 *Subrogationem indicat dictio* Quemadmodum antea.

4 Quemadmodum *factum ex tribus verbis, Quem, ad, modum, idem significat apud Grammaticos quod* Quomodo.

5 Quemadmodum, *assumit quandoque* Si, Ita, Sed.

1 SIne interrogatione prolata capitur pro *Sicut*, similitudinem facti, & non Iuris denotans, vt *in l. paterfamilias, & in l. quemadmodum, ff. de acq. poss. & in l. verbum erit, ff. de verb. signific. & in l. 3. §. si quis duobus,* vbi gloss. *ff. de alimen. legat. & in l. quemadmodum, C. de agricolis & censitis, lib. 11.* notant Ias. *in l. si familia, n. 1. ff. de iurisd. omnium Iudic.* vbi Dec. *n. 17. & 18.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. significat. sub dict. Quatenus, vers. Quemadmodum, pag. 90.* Bertazol. *de clausul. instrum. claus. 21. gloss. 23. n. 1.* Cened. *post lib. canonic. & pract. quest. sing. 89. n. 1.*

2 Quando verò profertur interrogatiuè, sumitur pro *Quomodo*, vel *Ad quem modum, vt in l. sapè, § item dubitatum est, ff. de verbor. signif. & in tit. ff. quemadmodum seruitutes amittantur, & in rubr. quemadmodum testamenta aperiantur, & in rubr. ff. soluto matrimon. & quemadmodum dos petatur,* sentit. Cened. *d. sing. 89. n. 2.*

3 Dictio *Quemadmodum antea* subrogationem indicat, vt *in l. si cum, §. qui iniuriarum, ff. si quis cautionibus,* notant Cald. Pereira *de empt. cap. 5. n. 2. in fine.*

4 *Quemadmodum* factum ex tribus verbis *quem, ad, modum*, idem est quod *Quo modo*. Cic. *Attic. lib. 1. epist. 5.* Velim cogites, quemadmodum bibliothecam nobis conficere possis. Idem *Attic. lib. 7. epist. 24.* Hæc res quemadmodum ceciderit, &c. velim ad me scribas.

5 Aliquando assumit *Sic*, vel *Ita*, aut *Sed*. Cic. *ad Quint. Fratr. lib. 1. epist. 1.* Vt quemadmodum gubernatores optimi vim tempestatis, sic illi fortunæ impetum superare non possent. Idem *ad eundem lib. 2. epist. 14.* Tu quemadmodum me censes oportere esse in Republica, &c. ita & esse, & fore auricula infima molliorem scito. Idem *pro Flac.* Nunquam laborant, quemadmodum probent quod dicunt, sed quemadmodum se explicent dicendo. Idem *3. Verr.* Quærat non solùm quemadmodum nostro crimini, sed etiam quo pacto suæ confessioni medeatur.

DICTIO CCCXIV.

Quia.

1 *Causatiuè ponitur dictia* Quia, *quia reddit causam, & rationem de praecedentibus.*

2 *Causam finalem, & impulsiuam exprimit dictio* Quia.

3 Quia, *aliquando importat* Cum, *vel* Quando.

4 Quia *apud Grammaticos causam reddit plerumque, & respicit* Quare.

1 HÆc dictio ponitur causatiuè, nam reddit causam, & rationem de præcedentibus, vt *in l. hac actio. ff. de calumniatorib. & in l. si quis animo,* vbi notatur. *ff. de acquiren. possess. & in cap. quia propter, de rescript. & in cap. quia frustrà. de sentent. excommunic. & in cap. quia periculosum, de elect. lib. 6.* notant Bart. *in l. demonstratio, in §. quod autem, num. 6. & seq.* vbi Socin. *n. 3. ff. de condit. & demonstr.* Menoch. *cons. 134. num. 19.* Azebed. *ad l. 1. num. 1 tit. 1. & l. 1. num. 221. tit. 1. lib. 6. noua Recopil.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 352. num. 1.* vbi *num. 2.* declarat, nisi apponatur iuncta verbia dubitatiuis. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 91.*

2 Et exprimere causam finalem, & impulsiuam, tradunt Gram. *decis. 39. num. 3.* & Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. tom. 1. lib. 3. tit. 12. num. 33.* [Notat Rot. *decis. 411. num. 2. p. 2. in posthum. Farin.* vbi quod importat causam pro certo & pro constanti, aliàs *p. 4. recent.*]

3 Aliquando importat idem quòd dictio *Cum*, vel *Quando*, vt per Ang. *cons. 193.* incip. *Si bene, num. 2. vers. nec obstat*, quem refert Card. Tusch. *d. litt. D, conclus. 352. n. 3.*

4 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, hæc dictio *Quia* causam reddit plerumque, & respicit *Quare*. Cic. *de Senect.* Vt bene vixisse videat, quia cum Scipione vixerim. Idem *Attic. lib. 10. epist. 15.* Quia scripseras te proficisci cogitare, eò te hærere censebam. Idem *lib. 12. epist. 11.* Quia semper animaduerti studiosè te, &c. propterea non dubito, quin, &c.

DICTIO CCCXV.

Quicquid.

1 *Vniuersalis & pracisa est dictio* Quicquid, *omnem modum comprehendens.*

2 *Casus alioquin priuilegiatos comprehendit dictia* Quicquid.

3 *Ius omne continet dictio* Quicquid, *ita vt propter suam vniuersalitatem nihil remaneat penes concedentem.*

4 *Dict.* Quicquid, *comprehendit omnia etiam minutissima, & verificatur etiam in minutissimo.*

5 *Conclusionem facit dictio* Quicquid, *iuncta verba futuri temporis.*

1 EST vniuersalis hæc dictio, & præcisa, omnem modum comprehendens, vt *in l. an fideicommissi, §. cum Pollidius, ff. de vsuris,* notant Tiraq. *in l. si vnquam, in verb. quidquam, C. de reuocan. donat.* Crescen. *decis. 6. num. 4. de testament.* Gozad. *cons. 9. n. 2.* Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 93. in princip.* Rebuff. *ad l. creditor, 11. vers. idem, in dict. quicquid, ff. de verbor. signif. pag. 75.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 8. n. 13.* Bartholom. Perett. *in comment. ad Extrauag. ambitiosæ, verb. prædecessorum, n. 25. de reb. Eccles. non alienam.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 11. n. 72.*

2 Etiam casus alioquin priuilegiatos comprehendit, secundùm Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 145. n. 15.*

3 Continet omne Ius ita vt propter suam vniuersalitatem nihil remaneat penès concedentem, vt *in l. etiam ff. soluto matrim.* Grat. *cons. 9. n. 82. lib. 1.* Imò operatur, quòd omne verbum sui natura impertans arbitrium boni viri mutet naturam, & liberum importet arbitrium. Roland. *cons. 55. n. 49. vol. 3.* Natt. *cons. 684. n. 7. tom. 3.*

4 Omnia comprehendit etiam minutissima, & verificatur etiam in minutissimo, vt per Gulielm. de Monte Lauduno *in Extrauag. suscepti regiminis, in*

vers. si quidquam, ne Sede vacante. Cened. *post. libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 89. *n.* 4. Vnde *Quidquid*, id est, omnia, interpretantur Cephal. *cons.* 4. *n.* 6. *vol.* 1. & Grat. *d. num.* 82. Restringitur tamen à verbis præcedentibus, iuxta tradita per Menoch. *cons.* 681. *num.* 15.

5 Iuncta verbo futuri temporis facit conditionem, vt *in l. qui Romæ, §. Agerius, ff. de verbor. signif.* Et cum copula, *Et*, stat augmentatiuè, vt *in l. hac adiectio, ff. de legat.* 3. notat Vulpel. *citato loco.*

Dictio CCCXVI.

Quicquam.

1 *Vniuersalis præcisa dictio est* Quicquam, *omnia comprehendens.*
2 Quicquam *in minimo etiam verificatur.*

1 Est dictio latæ significationis, præcisa vniuersalis omnia comprehendens, vt *in cap. quia sæpe, de elect. lib.* 6. notant Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, n.* 17. *C. de reuocan. donat.* Bald. *in l. cum virum, C. de fideicommiss.* Dec. *cons.* 29. *n.* 3. Gozadin. *cons.* 8. *n.* 14. & *cons.* 9. *n.* 2. Aym. *cons.* 227. *n.* 13. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub d. Quicquid, vers. quidquam, pag.* 93. *col.* 2. Cened. *d. sing.* 89. *n.* 5.

2 In minimo etiam verificatur, secundùm Bart. *in l. si seruum, §. Prætor, in* 2. *notab. ff. de acquiren. hæred.* Bartholom. Peters. *in Extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand. super verba, Quidquam alienare præsumpserit, n.* 3. *p.* 237. vbi subdit, quòd *Quicquam*, siue *quidquam* idem est, quod *Omnia.*

Dictio CCCXVII.

Quicumque.

1 *Vniuersalis est dictio* Quicumque, *omnia comprehendens.*
2 *Vniuersalis est dictio* Quodcumque.
3 *Dictio* Quibuscumque *omnia comprehendit, & propter suam generalitatem ad casus etiam improprios trahitur.*
4 *Mætera expressis comprehendit dictio* Quicumque.
5 *Dictio* Quicumque *facit vt ij comprehendantur, qui alias non comprehenderentur.*
6 *Casus ad improprios trahitur dict.* Quicumque.
7 *Genus omne personarum comprehendit dictio* Quicumque.
8 *Personas omnes etiam priuilegiatas includit dict.* Quicumque, *dummodo tamen specialia priuilegia non habeant in materia de qua agitur.*
9 *Dispositionem ad extraneos extendit dictio* Quibuscumque.
10 *Dictio* Quicumque, *facit vt dispositio quæ de se habet terminos præfixos, excedat terminos, & extendatur in infinitum.*
11 *Distributiua est dict.* Quicumque, *& attribuit rem cuilibet in solidum.*
12 *Dictio* Quicumque, *licèt extendatur ad omnes casus & personas, restringitur tamen ad personas habiles.*
13 *Dictio* Quicumque *restringitur secundùm naturam actus, cui attribuitur.*
14 *Dictio* Quodcumque, *in materia fauorabili auget, & in materia odiosa est stricti iuris.*
15 Quodcumque *&* Omne *differunt.*
16 Quodcumque *qui dicit nihil excipit.*
17 *Dict.* Alius, *licèt importet similitudinem, tamen quando iungitur cum dict.* Quicumque, *non patitur restrictionem, nisi verba proferantur à lege, quia recipiunt restrictionem ex habilitate, vt* num. 18.

1 Vniuersalis est hæc dictio *Quicumque*, omnia includens, & nihil excludens, vt *in l. à procuratore, C. mandati, & in cap. solitæ, de maiorit. & obed.* notant Gloss. *verb. Quicumque, in cap. Quicumque, de sentent. excommunic. lib.* 6. Tiraq. *de retract. lign. §.* 1. *gloss.* 3. *num.* 20. Apostil. ad Roman. *cons.* 31. *vers. Quacumque.* Rimin. iun. *cons.* 450. *num.* 35. *vol.* 4. Roland. *cons.* 5. *num.* 44. *vol.* 1. Menoch. *cons.* 600. *num.* 5. & *cons.* 1119. *num.* 28. & *remed.* 6. *recup. n.* 15. Rot. *apud Marches. de commiss. p.* 1. *pag.* 241. *num.* 2. & *pag.* 978. *num.* 2. *in vlt. impress.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 93. *col.* 2. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 351. Mar. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resol.* 40. *n.* 2. Honded. *cons.* 64. *num.* 4. *vol.* 1. & *consil.* 86. *num.* 15. *vol.* 2. Gloris. *resp.* 1. *p.* 2. *num.* 193. Ias. *in l. quodcumque, num.* 1. *de verb. oblig.* Aym. *consil.* 308. *num.* 4. & 5. Paris. *cons.* 9. *num.* 8. & *consil.* 90. *num.* 6. *vol.* 1. Bursat. *cons.* 9. *num.* 3. *vol.* 1. Gom. *in reg. de triennali, quæst.* 8. *vers. tamen istis.* Mandos. *in reg.* 17. *Cancellar. quæst.* 8. *num.* 2. & *reg.* 21. *quæst.* 5. *num.* 2. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 11. *n.* 72. Paris. *de confident. quæst.* 27. *à num.* 24. Sanctasel. *var. resolut. quæst.* 2. *num.* 21. vbi cum Ruin *cons.* 103. *num.* 9. *vol.* 3. hoc intelligit in materia fauorabili, secus in odiosa. [Duran. *Rota decis.* 133. *num.* 12. vbi quod comprehendit omnes dum ratio diuersitatis reddi non potest. Reinoso *obseru.* 11. *num.* 11. vbi quod includit etiam, in quibus mentio specialis requiritur, & sine difficultate quando lex statuit terminum intra quem iubet impedimenta proponi. Rota *in Sabinen. Castri Montis Rotundi* 8. *February* 1627. *coram Reuerendissimo Coccino Decano*, vbi post Tiber. Decian. *cons.* 41. *num.* 38. *lib.* 2. & *cons.* 35. *num.* 33. *lib.* 3. tenet quod hæc dictio nihil excludit, sed comprehendit omnem significationem nominis, cui adiicitur etiam si impropriissima sit: & deinde subdit quod in fine posita ad omnia refertur.]

2 Et de dictione *Quodcumque* noncupatim agentes, idem tradunt Crauet. *cons.* 294. *col.* 5. *vers. Ad idem adduco, vol.* 2. Ruin. *cons.* 98. *num.* 11. *volum.* 2. Rom. *cons.* 31. *num.* 2. Menoch. *cons.* 496. *num* 65. & *seq.* Roland. *consil.* 12. *num.* 40. *vol.* 4. & *consil* 61. *num.* 35. *vol* 1. Rimin. iun. *cons.* 450. *sub num.* 42. *vol.* 4. vbi de verbis *Quocumque casu*, Mandos. *in reg.* 17. *Cancellar. quæst.* 8. *num.* 2. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *num.* 165. & *resp.* 11. *n.* 26. Cened. *singul.* 90. *num.* 1. *in princip.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 11. *num.* 72.

3 Et de dictione *Quibuscumque*, in datiuo, vel ablatiuo casu concepta, quòd omnia comprehendat, & propter suam generalitatem ad casus etiam improprios trahatur, notant Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 1. *gloss.* 7. *à num.* 20. Rimin. iun. *cons.* 450. *num.* 35. *vol.* 4. Roland. *cons.* 5. *n.* 44 *vol.* 1. Honded. *cons.* 64. *n.* 4. *vol.* 1. & *cons.* 86. *n.* 15. *vol.* 2. Menoch. *cons.* 435. *num.* 23. & *cons.* 1129. *num.* 19. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 4 *gloss.* 30. *à num.* 1. Mart. *de iurisd. p.* 4. *cent.* 2. *cas.* 130. *n.* 7. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 91. *n.* 1. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 24.

decis.24.num.7.& discept.forens.cap.82.n.32. Aloys. Ricc.*in decis. Curia Archiep. Neapol.decis.*136.*n.*16. *p.*1.Glou.*resp.*1.*p.*1.*n.*19.

4 Amplia primò, quòd hæc Dictio *Quicumque*, est adeò vniuersalis, vt comprehendat maiora expressis, vt per Gloss. *in Clem.*1. *de re iudicata.* Roland. *cons.*5.*num.*44.*vol.*1. Ruin. *cons.*103. *num.*9. *vol.*3. Gabr.*com.lib.*6.*tit.de verbor. signific. conclus.*4. Surd. *cons* 453.*num.*8. Maresc. *var. resol.lib.*1.*cap.*101.*n.*3. Mar. Antonin. *var. resol. lib.*1. *resol.*39.*num.*14 Et nuncupatim agentes de dict. *Quibuscumque*, hanc eandem ampliationem firmant Bertaxol. *de claus. instrument.claus.*20.*gloss.*4.*num.*3. Stephan Gratian. *locis proximè citatis.* Rota *decis.*680. *numero* 5.*p.*2. *recent.*

5 Secundò amplia, vt hæc dictio *Quicomque*, faciat etiam vt ij comprehendantur qui aliàs non comprehenderentur, maximè concurrente identitate rationis, vt per Rotam *decis.*781. *num.*10.*p.*1. *diuers.* & apud Pic. *post gloss.ad Statuta vrbis,d.*2. Honded. *cons.*76. *n.*16. *lib.*2. Seraph. *decis* 980. *n.*8. Gregor. *decis.*267.*n.*5. Et de dict. *Quibuscumque* agens, idem ait Seraph. *decis.*325. *num.*7. Et quòd hæc eadem dict. *Quibuscumque* soleat includere ea,quæ ex propria significatione non venirent, & ea quæ specialem mentionem requirerent, tradit Intrigl. *Sicilia decis.*3.*n.*13.

6 Tertiò amplia, vt etiam hæc dictio *Quicumque*, propter suam generalitatem ad impróprios casus trahatur, vt tradunt Abb. *cons.*3.*dub.*3.*num.* 2. Alex. *cons.*7. *lib.*6.*& cons.*95. *lib.*7. Corn. *cons.*16. *lib.*1. Barbat. *cons.*18. *lib.*4.Aleiat.*decis.*386. & alij plures, quos refert & sequitur Santarel. *variar. resol. q.* 48. *n.*29.Octauian.Vulpell.*d.loco, vers. & sunt, pag.*94. & ita sub hac dict. eos quoque includi, qui non propriè, sed impropriè sunt tales, asserunt Bart. *in l. quicumque, C. de seruis fugitiuis*, & Barbat. *cons.*48. *col. antepen. vol.*4. Et de dict. *Quibuscumque*, quòd comprehendat etiam impropriè, & abusiuè, resoluit Mart.*d.p.*4.*cent.*1.*cas* 20.*n.*25.

7 Quartò amplia, quòd sub hac dict. *Quicumque*, comprehenditur omne genus personarum, vt per Rot. *decis.*368.*num.*5.*p.*1. *diuers.* Menoch. *cons.*224. *num.*7. Anton. Monach. *Bononien. decis.*54.*num.*48. Et ideo tam masculum, quàm fœminam complecti asserunt Rebuff.*in tract.de pacif.possessorib.num.*3.vbi *num.*6. subdit, comprehendere collegium. Bursat. *cons.*32 *n.*14.*&* 16.*lib.*1.Socin.iun. *cons.*89. *num.*13. *vol.*3.Honded.*cons.*92. *num.*7.*vol.*1. Cened.*sing* 85. *num* 5. Narbona *l.*13. *gloss.*2. *num.*1. *tit* 12. *lib.*7. *recopil.* Giuba *cons.crimin.*21. *num.*2. vbi quòd omne personarum genus comprehendit,& ad casus impróprios trahitur.

8 Quintò amplia, quòd includit omnes, & quascomque personas, etiam priuilegiatas, dummodò tamen specialia priuilegia non habeant in materia, de qua agitur,vt *in l.in fraude,* §.*vltim.ff.de militari testament.*Vulpell.*citato loco.* Farinac. *in praxi crimin. p.*3.*quæst.*108.*num.*6. quamuis in dictis personis requirerentur specialis mentio,vel concessio, secundùm Calder. Pereira *quæst. forens.cons.*30.*n.*16. Et nuncupatim de dictione *Quibuscumque* agentes, ampliationem firmant Menoch. *rem.*15.*recuperan.n.*83. & Gutier. *canonicar. lib.*1.*cap.*34.*n.*57.

9 Sextò amplia, quòd dictio *Quibuscumque* adeò est vniuersalis, vt extendat dispositionem ad extraneos, & eos,qui non venirent, vt per Alex *cons.*30. incip. *Præsuppositis*, *n.*14. *in* 6. *dub.lib.*5. *& cons.*1. *& cons.*193.*num.*4.*lib.*6. Card.Tusch. *pract. conclus. tom.*2.*lit.D,concl.*351.*n.*3. Mart. *d.casu* 130. *num.*7. Et de dictione *Quodcumque* agentes idem aiunt Ias. *in l. quædam,* §.*nihil interest*, *n.*3. *vers. limita quatuor modis. ff. de edendo.* Paris. *cons.*9 *num.*8.*vers.sicuti in simili, lib.*1. Mandos. *in reg.*21. *Cancellar. q.*5.*num.*2. Cened *sing.*90. *num.*1. *post medium.* Vnde licèt de feudi propria natura sit, vt ad hæredes extraneos, seu fœminas non transeat, tamen vbi in illius concessione apposita fuerit hæc dictio *Quibuscumque*, própter eius generalitatem sic feudi natura immutatur, vt ad hæredes extraneos transeat, iuxta ea, quæ dixi *in tractatu de Clausulis, sub claus. Pro se, suisque hæredibus, & successoribus quibuscumque, num.*1. *cum seqq.* vbi *n.*6. idem subdidi in iure patronatus, & *num.*7. in emphyteusi. Et quòd dictio *Quicumque* faciat, vt dispositio, quæ de se habet terminos præfixos, excedat terminos, & extendatur in infinitum,tradit Put.*decis.*115.*n.*1.aliàs 110.*lib.*1. *in correctis.* 10

Septimò amplia, quòd hæc dictio est distributiua, & attribuit rem cuilibet in solidum, vt tradunt Bart.*in l.hoc articulo.ff.de hæred.instituend.* Ias.*in l.si quis in fundi vocabulo.* §.*si quis hæredes, num.*2.*ff.de legat.*1. *& in l.qui filiabus,* §.*si quis ita, num.*7.*ff.de legat.*1. Ruin.*cons.*76.*num.*4.*vol.*1. Natt. *cons.*7.*n.*13. *vol.*1. Tiraq. *de retract. tit.*1. §. 31. *gloss.*1. *num.*12. Cened.*sing.*85.*num* 6. Card.Tusch. *d.litt.* , *conclus.* 269.*num.*12. Item est dictio collectiua, & distributiua, habens effectum importantem vniuersitatem, prout dictio *Omnia, & singula.* Anton. de Butr. *cons.*19. *num*... *vers. in priuilegiis autem*, quem refert Card.Tusch.*d.lit.D,concl.*252...1. 11

Octauò amplia, quòd adeò est vniuersalis hæc dictio *Quicumque*, vt non restringatur, sed potiùs extendatur ad omnes casus, & personas, vt per Menoch.*de præsumptionib.lib.*4.*præsumpt.*198. *n.*21. Farinac. *in praxi crimin. p.*4. *cons.*65. *num.*8. & nedum comprehendit omnes casus suprà enumeratos, sed alios quoscumque. Specul.*in tit. de instrument. præsent.*§. *fin. vers. quid si quis*, vbi Ioan. Andr. *in addit.* Corn.ion. *cons.*38.*in fine* Capiaq. *decis.* 96.*num.*6. *p.*2. etiam quòd sint casus diuersi ab expressis, *l. si fundum sub conditione.*§.*si libertus.ff. de legat.*1.Paris. *cons.*79. *n.*21.*lib.*2. Tiber. Decian. *cons.*24. *num.*99. *lib.*1.Dec. *cons* 653. *n.*4. *in fine.* Et includit omnes omissos in speciali enumeratione. Doctores post gloss. *in auth. ex testamento, verb. quicumque, C. de collation.l Iulianus,ff.de legat.*3.Corn.*cons.*63.*sub n.*8. *vol.*1.Et fuit dictum *in Sabinen.Castri Montis rotundi*, 8. *February* 1627. *coram Reuerendissimo Dominico Coccino Decano.* Restringenda tamen est ad personas habiles, vt per text. *in l. vt gradatim, ff de munerib. & honorib.* resoluunt Rebuff.*de pacif possessor. num.*172. Ludou. Gom. *in reg. de annali possess. q.*3.*vers.non obstat.* Calder. Pereira *de potest.eligendi, cap.*1.*num.*57.Sanctarell.*variar resolut.q.*48.*num.* 29. Amic. *de iure emphyt. in prælud.n* 21. Rot.*decis.*642. *num.*2. *p.*1. *recent.* Card.Tusch. *d. litt.D,conclus.*352. *n* 9.vbi post Apostil. ad Roman.*cons.*31. *in vers.quacumque* ,ait,quòd in odiosis, & vbi constat de mente disponentis, verbum *quicumque* restringi ut ad similia, & ad habiles, & ad vnum tantùm ; & quòd hæc dictio intelligatur de habili,firmat Paris.*de confident. benefic. q.*58.*n.*51. 12

Item restringitur secundùm naturam actus, cui attribuitur, vt per Tiraq. *de retract. tit.*1. §.1.*gloss.*7. *num* 26. vbi *num.*19. subdit, quòd si dictio *Quodcumque* profertur à lege, restringitur de habilitate, secùs si ab homine, quia non recipit restrictionem, & quòd restringatur secundùm subiectam materiam,tenent Rebuff. *in concord.tit. de forma mandati Apostol.* 13

Apostol.in vers. Quibuscumque. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto,cap.9.n.*106. Card.Tusch.*d.litt.D, conclus.*307.*n.*18.

14 Dictio *Quodcumque* in materia fauorabili auget, sed in materia odiosa est stricti Iuris, & non includuntur ea, quæ sunt diuersæ speciei, & maiora expressis,vt per Ruin. *cons.*103. *num.*9.*vol.*3. quem refert Cened. *sing.*90.*n.*2. Geminata verò comprehendit odiosiora, maximè in materia fauorabili, iuxta tradita per Marc.*de iurisdict.p.*4.*cent.*1.*casu* 129.*n.*14. vbi loquitur de dictione *Quicumque*.

15 *Quodcumque*, & *Omne* differunt, quia dictio *Quodcumque* est vniuersalis, & magis lata, quàm dictio *Omne*,quæ est generalis,vt per Tiraq.*de retract. tit.*1.§.1.*gloss.*7.*n.*26. quem refert Cened. *d.sing.*20. *num* 4.

16 *Quodcumque* qui dicit, nihil excipit, vt per Narbona *de appellatione à Vicario ad Episcopum,p.*2.*fundament.*1.*n.*33.vbi, *n.*36. subdit dictionem *Quomodocumque* idem esse, quod *Quocumque*. Vnde licèt

17 dictio *Alius, alia, aliud* importet similitudinem, tamen quando adest dictio *Quacumque alia*, non patitur restrictionem. Gozadin. *cons.*1. *num.*19. quem refert Card.Tusch. *d.litt. D, conclus.*355.*n.*6. Et fuit resolutum *in d.Sabinen. Castri Montis rotundi,coram Illustrissimo Domino Coccino, vers. & in hoc*. Idem in modo vacandi expresso; quia licèt alius modus, quàm expressus non veniat,tamen si est dictum,*Vel alio quocumque modo*, comprehendit omnem alium modum.Socin.*cons.*32.*num.*11. *& seq.lib.*1. Cardin. Tusch. *d.conclus.*355.*num.*7. Sic etiam licèt verbum *Haredes*,in materia feudali intelligatur de masculis, & descendentibus,tamen quando adest dictio *Quoscumque heredes*, intelligitur de extraneis secundum Roland. *cons.* 96. *num.* 45. *lib.*1. Cardin. Tusch. *d. concl.*355. *n.*8. Hinc etiam in legato facto vxori de omnibus, & quibuscumque, quæ habet in domo, veniunt etiam venialia, quæ aliàs non veniunt. Curt. iun. *cons.*1.*n.*1.

18 Limita, & declara, hanc proximam resolutionem procedere nisi verba proferantur à lege, quia recipiunt restrictionem ex habilitate. Curt. iun. *cons.*1. *n.*3.*& seq.* Card.Tusch.*d.conclus.*355 *n.*10.vbi *n.*11. post Apostill.ad Roman. *cons.*31.*in vers. quacumque*, hanc limitationem intelligit, nisi agatur de fauore publico, quia tunc non fit restrictio ad habiles etiam in lege,vel statuto.

19 Limita deinde in verbis vniuersalibus, vt ad expressa restringantur,*l.si decerto,C.de transact.* Oldrad. *cons.*8.incip. *Quidam pater*.Card.Tusch.*d.concl.*355. *num.*13. Vnde si constituatur procurator in causa certa contra Titium, & in quacumque alia causa, intelligitur contra Titium, non contra alium. Dec. *cons.*502.*n.*9. Sic enim in vacatione beneficij per obitum,vel cessionem Titij,vel aliàs quomodocumque, & qualitercumque, venit omnis alius modus; sed ex persona Titij expressa non ex alia. Socin. *cons.*33.*n.*12.*lib.*1.Card.Tusch.*d.conc.*355.*n.*14.

Dictio CCCXVIII.

Quid.

1 *Diminutionem denotat dict.* Quid, *& refertur ad minimum, seu verificatur in minimo.*
2 Quid, *&* Quod, *in quo differant, ostenditur.*
3 *Interrogatiua est dictio* Quidni, *sicut dictio* Cur.

Refertur hæc dictio ad minimum, seu verificatur in minimo, & denotat diminutionem, vt per Bertazol.*de clausu is instrument.claus.*26.*gloss.*12. *n.*1. Ludou. Gom. *in §. pœnales, n.*4.*Instit.de att.* vbi subdit, quòd hæc dictio refertur ad minimum, dictio verò *Quod*, ad vniuersum. Et sic est differentia, 2 quia *Quid* denotat diminutionem, *Quod* autem perfectionem, refert Cened. *post libr. practic. & canonic.quæst.sing.*89.*n.*3.

3 Dictio *Quidni*, est interrogatiua,sicut dictio *Cur*, vt *in l.*1. §. *si quis ita, ff. de verbor. oblig.* vbi Zasius *n.*4. & Rip. subdunt, quòd etiam quandoque est affirmatiua, & secum habet affirmationem inclusam, vt refert Octauian.Vulpel.*de prepos.& aduerb.signif. in dict. Quidni pag.*95.*col.*1.

Dictio CCCXIX.

Quidam, Quidem.

1 *Certum hominem, aut rem declarat dict.* Quidam.
2 Quidem, *aduerbium, nominibus propriis eleganter adiungitur, sed in fine magis, aut in medio, quàm in principio.*

1 Hæc dictio secundùm Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores,certum hominem, aut rem declarat. Cic.*de Orat.* Tu pudore à dicendo, de timiditate ingenua quadam refugisti. Teren. *Eunuch.* Nec tibi obstat, quod quidam facit.

2 *Quidem* aduerbium nominibus propriis eleganter iungitur in principiis, sæpiùs pronominibus,sed in fine magis, aut in medio, quàm in principio. Cic. *1.Philippic.* Nimis iracundè tu quidem,& valde intemperanter. Idem *lib.*2. *epist.*14 Tantùm doleo, & mirificè quidem. Idem *Attic.lib.*6.*epist.*2. Sed est varium illud quidem, verumtamen multiplex pueri ingenium. Cùm autem res dubia antecedit, *Quidem* certè pro *Saltem* subiicitur. Idem *Attic. lib.*1.*epist.* Spero me tibi causam probasse, cupio quidem certè. *Quidem profectò*, vehementer affirmat. Idem *Attic. lib.*6. Nunc quidem profectò Romæ est.

Dictio CCCXX.

Quilibet.

1 *Vniuersalis est dict.* Quilibet, *omnia comprehendens, etiam minima.*
2 Quilibet, *operatur idem quod dict.* Omnia.
3 *Inhabiles omnes ad accusandum comprehendit dict.* Quilibet.
4 Quilibet *attribuit actum cuilibet in solidum.*
5 *Distributiua est singulorum supra positorum dict.* Quilibet.
6 *Relictum si fiat cuilibet ex consanguineis, omnes admittuntur.*
7 *Personis distributiuè nominatis attribuit in solidum dict.* Quilibet.
8 *Substitutio facta pluribus filiabus, si dicatur cuilibet earum, videtur facta singulis earum.*
9 *Restrictionem non recipit dictio* Quilibet, *posita ab homine, cùm sit vniuersalis.*
10 *Vniuersalis est dict.* Quolibet modo *omnes casus comprehendens.*

1 Est vniuersalis hæc dictio, omnia comprehendens, etiam quantumuis minima, vt *in l. cùm quid,*

quid, ff. si certum petatur, notant gloss. *verb. quaslibet alias, in l. omnes, C. de quadrienÿ praescrip. & in Clem. 2. verb. quonis alia, de re iudicata*. Dec. *cons.* 619. *num.* 1. Reboff. *in comment. ad l. creditorum*, 11. *vers. quolibet, ff. de verb. signif. pag.* 75. Menoch. *cons.* 33. *n.* 21 Azebed. *d. l.* 2. *num.* 2. *tit.* 10. *lib.* 10. *noua. Recopil.* Ioan Franc. de Ponte *decis.* 3. *n.* 4. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *n.* 185. Franc. Leo *in thes. fori Ecclesiast. p.* 1. *cap.* 15. *n.* 69.

2 Operatur idem quod dict. *Omnes*, vt per Mandos. *in reg.* 12. *Cancellar. q.* 6. *n.* 9. Rot. *in Carmelen. praeceptoria*, 28. *Nouembris* 1616. *coram Coccino*, licèt aliquando differant, secundùm Chassan. *in consuetud. Burgundia, rubr.* 7. §. 3. *verb. vn chacun, num.* 1 *pag.* 921 Natt. *cons.* 675. *num.* 17. Paris. *cons.* 48. *n.* 3. *lib.* 2. Surd. *cons.* 549. *n.* 5. dom aiunt, dictionem *Omnes*, distribuere collectiuè, dictionem verò *Quilibet* distributiuè. [Rot. *decis.* 353. *num.* 2. *p.* 2. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 4. *recent.*]

3 Et adeò est vniuersalis vt comprehendat etiam omnes inhabiles ad accusandum. Hipp. *cons.* 85. *n.* 26. subdens etiam *num.* 27. quod est dictio generalis, & comprehendit maleficium, etiam non punibile.

4 Attribuere actum cuilibet in solidum, est de natura huius dictionis, vt *in l. in hoc articulo, ff. de haeredib. instituen. & in l. si pluribus*, vbi Bart. & Imol. *ff. de legat.* 2. *& in l. non distinguemus, §. cum plures, ff. de arbitr. & in cap. si propter, de rescript. lib.* 6. notant Socin. sen. *cons.* 16. *n.* 19. *vol.* 4. Corn. *cons.* 40 *num.* 19. *vol.* 2. Ruin. *cons.* 76 *num.* 4. *vol.* 1. Roland. à Valle *cons.* 70. *n.* 44. *tom.* 1. Decian. *cons.* 73. *num.* 16. *vol.* 1. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Quicunque, vers. & natura, pag.* 94. Gonzad. *cōs.* 26. *n.* 38. Paris. *cons.* 9. *num.* 3. *& seq. vol.* 2. Card. Tusch. *d. litt. D, conclus.* 269. *n.* 11. Olasc. *decis.* 23. *n.* 11. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 39. *gloss.* 5. *num.* 6. Mattel. *iur. clausul. p.* 1. *claus.* 9. *num.* 6. Stephan. Gratiam. *discept. forens. cap.* 272. *num.* 3. Rota apud Zach. *post tract. de oblig. cameli, decis.* 22. *n.* 2. *& decis.* 23. *num.* 3. Cened. *post lib. practic. & canonic quaest. sing.* 26. *n.* 1. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 22. *n.* 11.

5 Distributiua est singulorum suprà positorum, vt *in l. si pluribus*, vbi Bart. *ff. de legat.* 2. & *in cap. quorumdam, de elect. lib.* 6. notat Rebuff. *dict. vers. quilibet*, Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. verb. quolibet, pag.* 247. Farin. *d. q.* 22. *n.* 11. Card. Tosch. *d. lit. D, conclus.* 769. *n.* 14 Rota *decis.* 125. *n.* 5. apud Farin. *p.* 1.

6 *recent.* Vnde si cuilibet ex consanguineis fiat relictum, omnes admittuntur. Castren. *cons.* 384. incip. *Notandum, n.* 2. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 397. *num.* 24.

7 Et eius natura est, attribuere solidè, seu in solidum personis sic distributiuè nominatis, vt per Rip. *in l. heredes, §. cum ita, num.* 3. *ff. ad Trebell.* Anton de Butr. *cons.* 29. *n.* 2. Roland. à Valle *cons.* 30. *n.* 44. *lib.* 3. Decian. *cons.* 73. *n.* 16. *lib.* 2. Card. Tusch *tom.* 2. *lit. D, conclus.* 269. *n.* 11. *& conclus.* 397. *n.* 23. vbi post Mantic. *de coniect. lib.* 8. *tit.* 12. *n.* 37. ait quod legatum factum familiae, & cuilibet de familia, censetur factum omnibus in solidum, & ordine successiuo Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. quolibet. pag.* 97.

8 Operatur idem, ac si essent factae plures dispositiones, & dinumerationes. Vnde substitutio facta pluribus filiabus, si dicatur, *Cuilibet earum*, videtur facta singulis earum, maximè quando actus est reiterabilis, vt per Alex. *cons.* 175. incip. *Perspectis, n.* 2. *vers. distributiuum, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 269. *n.* 10. vbi *n.* 14. subdit post Bart. *in d. l. hoc articulo, n.* 4. quòd dictiones *Quilibet, & Quisque* importat idem, vt sint distributiuae.

9 Prolata tamen ab homine, cùm sit vniuersalis, vt dixi, non recipit restrictionem, ad notam per Bald. *in cap. imperialem, in princip. de prohibita feudi alienat.* Roland. *cons.* 70. *n.* 42. *tom.* 3. Anchar Rhegien. *q.* 9. *n.* 20. *lib.* 3. & neminem excludit Ruin. *cons.* 76. *n.* 4. Corn. *cons.* 123. *n.* 4. *& cons.* 323. *n.* 7. *vol.* 3.

10 Dictio *Quolibet modo* est vniuersalis, omnes casus comprehendens, vt *in l. omnes*, vbi gloss. *verb. quaslibet, C. de quadriennali praescript*, notat Menoch. *rem.* 6. *recuper. n.* 14.

Dictio CCCXXI.

Quinimò.

1 AFfirmatiuè ponitur haec dictio, vt *in l. iuris gentium, §. quinimo, ff. de pactis, & in cap. causa, de verbor. signif.* Aliquando verò negatiuè, vt *in l. non dubium.* vbi Florian. *ff. de legat.* 3. notat Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Quidni, vers. Quinimò, pag.* 95.

2 Ponitur Nonnunquam pro *Quinetiam*, vt *in l. iuris gentium, §. ff. de pactis, & in l. athletas, in fine, ff. de his, qui notantur infamia, & in l.* 1. *§.* 1. *ff si pars haeredit. petatur, & in l. & si, C. de noxalib. actionib. & in l. communis, in fine, C. communi diuidun.*

Dictio CCCXXII.

Quis.

1 *Restrictiuam naturam habet dict.* Quis *per quam praecedentia restringuntur ad casum relatum quando sine copula est adiecta.*

2 *Relatiua est dict.* Quis, *& demonstrationis causa apposita, distribuens cuilibet in solidum.*

3 *Generalis est dict.* Quis, *comprehendens tam masculum, quàm foeminam, maiores, & minores.*

4 *Conditionem facit dict.* Quis, *iuncta verbo futuri temporis.*

1 HAbet haec dictio naturam restrictiuam, per quam praecedentia restringuntur ad casum relatum, quando sine copula est adiecta, vt *in l. ea tamen adiectio*, vbi Bart. *ff. de legat.* 3. Angel. *in §. omnium*, vbi Ias. *Instit. de actionib.* Panorm. per text. *ibi, in cap. de caetero, de Clericis non residentib. & in cap. nouit, n.* 17. *de iudiciis.* Dec *cons.* 261. *n.* 1. *vers. his non obstantibus.* Mandos. *in gloss. facult. in §. sanè, verb. Quod fol.* 75. *& in verb. Quis, fol.* 171. *& in verb. Quod fol.* 278. *& in reg.* 27. *Cancellar. q.* 15. *num.* 4. Menoch. *cons.* 117. *num.* 22. *& cons.* 336. *n.* 2. Cott. *in memorabil. verb. Quis pag.* 727. Surd. *decis.* 182. *n.* 6. *& cons.* 127. *n* 47. Morot. *resp.* 5. *n.* 5. *& seq.* Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.* 11. *num.* 19. *& de extinct. emphyt. cap.* 10. *n.* 49. Anton. Monach. *Lucen. decis.* 57. *num.* 6. Cened. *post libr. practic. & canonic. quaest. sing.* 27. *n.* 4. vbi *n.* 5. limitat, & declarat, quando absurditas resultaret, si restrictiuè intelligeretur, & sex aliàs limitationes affert Ias. *in l cunctos populos, n.* 2. *vsque ad num.* 6. *C. de sacrosanct. Eccles.*

2 Item est relatiua & demonstrationis causa apposita, quae refert in alio loco contenta cum omnibus suis qualitatibus, vt *in filio. §. testator, ff. de aliment. & cibariis legat. l.* 1. *§. sed cùm plures.* & ibi Bart. *ff. si fam. furtum fecerit.* Matien. *l.* 2. *gloss.* 1. *num.* 16. *tit.* 4. *lib.* 4. *noua Recopil.* Azebed *l.* 2. *num.* 48. *tit.* 14. *lib.* 4. *noua Recopil.* Surd. *cons.* 352. *num.* 22. Relatiua igitur est,

est, & distribnens cuilibet in solidum, secundùm Bart. *in l. hoc articulo, n. 7. ff. de hered. institnen.* quem refert Card. Tusch. *tom. 2. lit. D, conclus. 269. num. 13.* [Robles *de repraes. lib. 2. c. 2. n. 17.* vbi quod non solùm est relatiua substantiæ, sed etiam esse personæ & *eod. lib. 2. c. 13. num. 23.* quòd quandu præcedont plures substaotiua, refertur ad illud, cui rectiùs illius qualitas congruit, & *eod. lib. 2. c. 19. num. 21.* quod qualitates omnes præcedentes comprehendit.]

3 Generalis est, comprehendens tam masculum, quam fœminam, maiores, & minores liberos, & potestate constitutos, vt *in l. 1. § de pupillo, & ibi* Bart. *ff. de constituta pecunia, & in l. 2. §. 1. ff de adoptionib. & in l. 4. § 1. ff. de in ius vocando, & in l. Gallus, in princ. ff. de liber. & posthum.* tradunt Dec. *cons. 339. col. 1. & cons. 307. col. 1. in l. generaliter, num. 8. C. de instit.* Tiraq. *de retract. tit. 1. §. gloss. 9. num. 216. cum seqq.* Viu. *tom. 1. comm. opin. lib. 1. tit. 16. pag. 347.* Rebuff. *in tract. nominat. quaest. 8. num. 9.* Menoch. *de praesumpt. lib. 4. presumpt. 59. num. 48. & cons. 587. num. 5.* Bartholom. Peter. *in Extrauag. ambitiosa, de reb. Eccles. non alien. verb. predecessorum, n. 41. pag. 233* Surd. *de alim. tit. 8 priuil. 38. num. 18.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 353. n. 1.* vbi *n. 2.* limitat, quando sumus in materia odiosa, vel correctoria, & statutum loquitur cum termino masculino, secùs si cum termino communi.

4 Iuncta verbo futuri temporis facit conditionem, vt *in l. Stichum qui meus erit. ff. de leg. 1. l. seruus electione, §. Labeo, ff. eod. tit. l. nuper, ff. de leg. 3.* notant Tiraq. *in l. boues, 16. lim. num. 1.* Ias. *in d. l. Stichum, à num. 1. & in l. si ita quis promiserit, à num. 2. ff de verb. obligat.* Cened. *dict. sing. 27. num. 6.* Galganet. *d. cond. & demonstr. p. 1. cap. 4. num. 11.* Accac. Anton. *in comment. ad rubr. ff. de cond. & demonstr. cap. 2. num. 9.* Ioseph Sesse *Arag. decis. 124. num. 17.* vbi *num. 18.* subdit, quod hoc relatiuum debet intelligi tantùm de expressatis in referente. [Rot apud Paul. de Rubeis *decis. 77. n. 2. tom. 3. diuers.* aliàs *p. 7. recent.*

Dictio CCCXXIII.

Quisquis.

1 Est pronomen collectiuum, ex Bart. *in l. hoc articulo, num. 5. ff. de hered. instit.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 269. n. 15.* vbi etiam, quod importat distributionem, & quod sit dictio vniuersalis quæ non recipit restrictionem, ex Alex. *cons. 118.* incip. *In casu, num. 5. vers. & tanto magis, lib. 5.* tradit Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 397. n. 20, & 21.*

Vide quæ diai suprà dict. *Cuique.*

Dictio CCCXXIV.

Quisque.

1 *Vniuersalis est dict.* Quisquis.
2 *Masculinum concipit & fœmininum dictio* Quisquis.
3 *Collectiua est dict.* Quisquis.
4 *Distributionem nonnunquam importat dict.* Quisquia.
5 *Coniunctos haberi pro disiunctis facit dict.* Quiquis.

1 Vniuersalia est hæc dictio, vt per Gloss. *in l. si necessaria, § si annua, in verb. his verbis, ff. de pignor. act.* Bald. *in l. qui vnum, C. de fideicommiss.* Rota apud Picum, ad Statuta vrbis, *decis. 26. n. 7.* ac proinde generaliter est intelligenda, iuxta tradita per Aloys. Riccium *in decis. Curiae Archiep. Neapol. decis. 222. n. 2. p. 2.*

2 Masculinum concipit & fœmininum, secundùm Tiraq. *d. retract. tit. 1. gloss. 9. n. 216.*

3 Collectiua est secundùm Bart. *in l. hoc articulo, n. 5. ff. de hered. institnen.*
4 sed tamen etiam importat distributionem propter vicinitatem quam habet ad dictionem *Quisque*, & alias distributiuas, vt post Bart. Castr. & Imol. concludit Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 269. n. 15.*

5 Ideo facit coniunctos haberi pro disiunctis. Paul. de Castr. *in l. cùm plures, 33. num. 2. ff. de vulgari.* Ang. *cons. 190.* Cened. *d. sing. 27. n. 1.* vbi subdit, quod ista dictio est huius naturæ, vt videlicet quando plures vocati sunt sub nomine collectiuo, habeantur pro vno tantum; secùs verò quando sunt vocati cum hoc verbo distributiuo *Quisquis*, quia tunc perinde est ac, si essent singulariter nominati, & veluti omnes in viriles; secundum Bart. Alex. Ias. & Dec. *n. 1. in finali, C. de impub. & aliis subst.* vbi tamen ipse Dec. *num. 3.* impugnat hoc, & tenet, quòd imò ista dictio non facit, vt vocati substituti veniant in viriles sed pro portione hæreditaria, quia verbum *Quisque mihi heres erit*, non viriliter, sed pro portionibus hæreditariis intelligitur, *l. qui liberis §. hac verba, ff. de vulgari, & l. sed plures, eod. tit.*

Dictio CCCXXV.

Quiuis.

1 *Vniuersalis est, & omnia comprehendit dict.* Quiuis *maxime quando ponitur in datiuo, vel ablatiuo casu.*
2 *Personas omnes, omnes Ordines & religiones, ac pia loca comprehendit dict.* Quiuis.
3 *Maiora expressis comprehendit dict.* Quiuis, *quando est prolata ab homine.*
4 *Verba* Quæuis persona *comprehendit vniuersitatem, quæ est persona ficta.*
5 *Verba* Cuiusuis ex nominatis, *important in substitutione reciproca, vt necessariò contineatur compendiosa annexio, & in singulos sit facta substitutio.*

1 Hæc dictio præcipuè quando in datiuo, seu ablatiuo casu pluralis numeri posita reperitur vniuersalis est, & omnia comprehendit: vt per Alex. *cons. 30. sub n. 14. vol. 4.* quem refert Glorit. *resp. 2. p. 1. n. 193.* Farin. *in praxi crim. p. 4. decis. 93. num. 1.* Card. Seraph. *decis. 1022. n. 1.*

2 Comprehendit etiam omnes personas omnes Ordines, & religiones, ac pia loca, secundùm Francisc. Leon *in thesaur. fori Ecclesiast. p. 4. cap. 2. n. 194.*

3 Item comprehendit maiora expressis, præcipuè quando est prolata ab homine, ita vt trahatur ad casus etiam improprios, iuxta tradita per Stephan. Gratian. *Marchio decis. 24 n. 6.*

4 Verba *Quæuis persona*, comprehendunt vniuersitatem, quæ est persona ficta, cùm dictio *Quæuis*, sit vniuersalis. & idem de quauis actione, quia comprehendit officium Iudicis, licèt non sit actio propriè. Ita Alex *cons. 17.* incip. *In causa, & lite, in fine, lib. 2.* quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D. conclus 397. n. 24.*

5 Verba *Cuiusuis ex nominatis*, important in substitutione reciproca, quæ solam vulgarem continet, vt necessariò

necessariò continuatur compendiosa annexa, & in singulos sit facta substitutio, vt per Alex. *consil.* 100. incip. *Super primo dubio, n.* 3. *vers. Sed prædictis, lib.* 7. quem citat Card. Tusch. *d. concl.* 397. *n.* 22.

Dictio CCCXXVI.

Quoad.

1 Quoad, *importat idem quod* Donec Quamdiu, *vel* Quousque, *vt sint temporales, non perpetuò exclusiua.*

2 *Conditionem importat dispositio concepta per dict.* Quoad.

3 *Concessio si fiat quoad expressa, importat* Quantum *ad expressa.*

1 HÆc dictio idem importat, quod *Donec, Quamdiu*, vel *Quousque*, vt sint temporales, non perpetuò exclusiuæ, vt per Anchar. *consil.* 210. incip. *Hac quæstio, n.* 4. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub dict. Quidni, vers. Quoad, pag.* 95. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 354. *num.* 2. vbi *num.* 2. post Crauet. *consil.* 326. *n.* 8. *lib.* 3. subdit, quòd hæc dictio relata ad tempus est limitatiua temporis, denotat etiam temporis processionem Surd. *cons.* 319. *n.* 16. *lib.* 3.

2 Conditionem etiam important verba, si dicatur: Quoad dotem petierit vxor, lego annua centum; quia intelliguntur, donec petierit, vt per Crauet. *consil.* 966. *num.* 11. *cum seqq. lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 354.

3 Interdum restringit dispositā, vt si concessio fiat quoad expressa, importat quantum ad expressa, dictio *Quoad* importat *quantum*, *ex p. cum M. Ferrariens. in princip.* vbi gloss. *verb. quo, de constit.* Card. Tusch. *d. conclus.* 354. *num.* 4. Et quòd restringat, & limitet præcedentem dispositionem, ait Card. Seraphin. *decis.* 911. *num.* 3.

Dictio CCCXXVII.

Quòd.

Quòd *nonnunquam importat.*

1 Quia.

2 Et.

3 Sed.

4 Quantum.

5 *Conditionem facit dictio* Quòd, *quando suspendit dispositionem in aliquem futurum euentum.*

6 *Repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, inducit dictio* Quòd.

7 *Qualitates præcedentis orationis aduersari, & repetere est de natura dictio* Quòd.

8 *Perfectionem denotat dictio* Quòd, *& refertur ad vniuersum.*

9 *Aduersatiue in iure, & in facto est dictio* Quòd si, *si ponatur sine copula.*

1 HÆc dictio multipliciter accipitur: in primis enim accipitur pro *Quia*, vt *in l.* 5. §. *fin. ff.* vbi gloss. *verb. quod, ff. de acquirend. possess. & in l. fin.* vbi gloss. *ff. de vsucap. & in l.* 1. vbi gloss. *ff. de dote prælegata, & in l. cum filius, §. ternas,* iuncta gloss. *ver. quod, ff. de* [illegible] *n.* 2. quæ exponit *quod*, id est, *quia*, ita Mand. *in gloss. facult. §. sanè, in verb. & quòd.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 49. *n.* 1.

Aug. st. Barbos. de Dictionib.

2 Interdum sumitur pro copula *Et*, vt *in l. si quis in hoc iure*, vbi gloss. *C. de Episcop. & Cleric.*

3 Nonnunquam accipitur pro *Sed*, vt *in l. ita stipulatus*, iuncta gloss. *in vers. quòd*, & *ibi* Bart. *col.* 1. & Alex. *n.* 2. *ff. de ver. oblig. & in l. quòd si domus*, iuncta *gloss. ff. locati, & in l. quod si filius*, iuncta *gl.* 1. *ff. de captiuis, & post lim. reuers.* tradunt Mand. *in gloss. facult. §. sanè, vers. quòd, fol.* 70. Cened. *d. sing.* 94. *n.* 6.

4 Quandoque accipitur pro *Quantum*, vt *in l. quod attinet, ff. de regular.* secundùm Cened. *d. sing.* 94. *n.* 2.

5 Quando hæc dictio *Quòd* suspendit dispositionem in aliquem futurum euentum, facit conditionem, iuxta notata per Corram *in memorabil. verb. Quòd, pag.* 729.

6 Inducit repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, vt per Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *n.* 8. Et quod natura huius dictionis sit aduersari,

7 & repetere qualitates præcedentis orationis, tradunt Iason *in l. si filius heres, n.* 25. *ff. de liber. & posthum.* Bald. *in l. omnes populi, ff. de iustitia, & iure.* Alex. *in l. filium à patre, ff. de liber. & posthumis*, cum aliis citatis per Cened. *d. sing.* 94. *n.* 5.

8 Refertur ad vniuersum, & perfectionem denotat, vt per Gomez *in §. pœnales, n.* 4 *Instit. de act.* quem refert Cened. *sing.* 89. *n.* 3. & ita totum refert, & demonstrat, secundùm Pichard. *ad §.* 9. *n.* 44. *& 46. Instit. de legat.*

9 Dictio *Quòd si*, est aduersatius in iure, & in facto, si ponatur sine copula, vt *in l. quod si aly, ff. de adimid. legat. & in l.* 1. *§. quod si, C. de natural. lib. & in §. quod si partum, Instit. de rerum diuis. & in cap. cum non ignorat, vers. quod si forte, de prabend. & in cap. per tuas, vers. quod si absolutionem, de senten. excommun. & in cap. cupientes, §. quod si per viginti, de elect. lib.* 6. notant Decius *in l. multum, n.* 1. *& 2. C. de testament. militis*, Iaso. *in l. re communi, n.* 37. *de legat.* 3. Cassanæus *consuetud. Burgundia, rubr. Des Iustices, in vers. Et Droicts, n.* 5. *vers. aduerte.* Cened. *d. sing.* 94. *n.* 4.

Dictio CCCXXVIII.

Quodammodo.

1 *Improprietatem denotat dictio* Quodammodo.

2 *Fictionem importat dictio* Quodammodo.

1 HÆc dictio denotat improprietatem, vt *in l.* 2. *ff. qui, & à quibus, & in l. in fraus, ff. de liber. & posthumis, & in auth. de triente, & semisse, à mor. ente prafi.* 5. *collat.* 5. notant Iason *l. si vere, n.* 4. *ff. de ver. oblig.* Bart. *in l.* 1. *n.* 1. *ff. de rerum amotarum*, Cephal. *cons.* 74. *n.* 26. *vol.* 1. Octauian. Vulpell. *de præpos. seu aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 96. Gozadin. *cons.* 48. *n.* 22. Menoch. *cons.* 526. *n.* 10. Franc. Marc. *decis.* 288. *n.* 2. *p.* 2. Vinc. de Franch. *decis.* 289. *n.* 9. Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing.* 91. *n.* 3.

2 Vnde fictionem importat, vt *in l. Prætor, §.* 2. *ff. de edend. & in l.* 1. vbi Accur. *ff. de verb. oblig.* Tiraq. *in tract. de iure primogen. q.* 33. *n.* 9. Octauian. Vulpell. *citato loco, n.* 2.

Dictio CCCXXIX.

Quomodocunque.

1 *Modum omnem importat dictio* Quomodocunque, *& comprehendit omnem viis expressa.*

MMm 2 Modus

2 *Modos omnes vniuersaliter includit dictio* Quomodocumque, *si adiciatur alicui dispositioni vniuersali.*

3 Quomodocumque *inducit illud quod impropriè est tale, etiam in materia stricta.*

4 *Mortem ciuilem includunt verba* Quomodocumque decesserit.

5 Quomodocumque *in statuto apposita, impedit illud pati posse restrictiuam interpretationem, quam sine dictione pati potuisset.*

6 *Promittens de euictione* Quomodocumque *ad quid teneat.*

7 *Dictio* Quomodocumque *licèt sit vniuersalis, tamen restringitur secundum naturam actus, cui adicitur.*

8 *Dictio* Quomodocomque *&* Quouis modo, *idem important.*

1 HÆc dictio importat omnem modum, & comprehendit omnia etiam vltra expressa, vt per Seraphin. *decis.* 317. *n.* 3. Et ita quòd comprehendat omnem modum, & omnem formam, præsertim quando est repetitiua, & geminata, tradunt Curt. iun. *cons.* 48. *num.* 3. Aym. *cons.* 2. 4. *col.* 3. *&* 4. Tiraq. *de retractu, ling.* §. 1. *gloss.* 7. *num.* 20. quos refert, & sequitur Rota *in Interamnen. Castri. Pedisluci*, 12. *February* 1601. *coram Reuerendissimo Patriarcha Domino Crescentio C. A. lerito*, impressa per Farinac. *decis.* 41. *n.* 4. *p.* 1. *recent.* Et est ampliatiua dumtaxat ad ea, quæ sunt eiusdem generis, secundum Ruin. *cons.* 68. *n.* 11. *vol.* 4. quem refert Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst sing.* 95. *num.* 6. *in princip.*

2 Vnde si adiciatur alicui dispositioni vniuersali, includit vniuersaliter omnes modos. Gemin. *cons.* 22. incip. *Præmitto, num.* 4. *vers. in contrarium, num* 7. *in fine, cum seq. lib.* 2. vbi prohibitus molestare quomodocumque, & qualitercumque prohibetur, etiam in casu licito; quia omnem modum molestiæ prohibet. Socin. iun. *cons.* 113. *num.* 19. *& seq. lib.* 1. quos refert Cardin. Tusch. *practic. clausul. tom.* 2. *lit. D, concl.* 355. *num.* 1. vbi *num.* 2 post Angel. *consil.* 331. *num.* 3. ampliat, vt non modo omnem modum, sed etiam qualitatem demonstret, ita vt nihil videatur exceptum, dummodò ex significatione termini, cui adiungitur hæc dictio possit venire.

3 Inducit illud, quod impropriè est tale, etiam in materia stricta, vt per *cap. in decimatibus, de elect. lib.* 6. notat Grat. *consil.* 20. *n.* 76. *lib.* 1 subdens, quod verba *Quomodocumque decesserit*, includunt etiam mortem ciuilem. Refert Octauian. Vulpell. *de prep. & aduerb. signif. sub dict. Quomodocumque, pag.* 96.

4 (see 3)

5 In statuto apposita impedit illud pati posse restrictiuam interpretationem, quam sine dictione pati potuisset, vt per Ruin. *cons.* 109. *col.* 2. *n.* 1. *& cons.* 37. *col.* 3. *vol.* 2. Alex. *cons.* 103. *col fin. vol.* 6. Roland *cons.* 5. *num.* 49. *tom.* 1. Licèt enim statutum pati debeat restrictionem, secundum ius commune, tamen secus est, quando adsunt verba *Quomodocumque, & qualitercumque*, vt per Alex. *cons.* 118. *lib.* 5. & Gozadin. *cons.* 1. *n.* 19. quos refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 355. *n.* 5.

6 Sic etiam licèt promittens de euictione non teneatur, quando res euincitur propter laudum, vel concordiam ex compromisso facto, tamen secùs est quando promissum fuit de quacumque euictione, vel de euictione quomodocumque, & qualitercumque. Ita Alex. *cons.* 4. incip. *Viso processu, in princip. lib.* 3. Gozadin. *consil.* 1. *num.* 19. Curt. iun. *consil.* 1. *num.* 2. Grat. *consil.* 3. *num.* 22 *lib.* 2. Card. Tusch. *de concl.* 355. *num.* 4.

7 Tamen licèt ista dictio sit vniuersalis, nihilominus restringitur secundum naturam actus, cui adicitur, vt per Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap* 9. *n.* 106. Menoch. *cons.* 1099. *num.* 21. Cened. *sing.* 95. *num.* 6.

8 *Quomodocumque, & quouis modo*, idem important, secundum, Bertaxol. *de clausulis instrument. claus.* 21. *gloss.* 16. *num.* 1. *in fine.*

DICTIO CCCXXX.

Quomodolibet.

1 Quomodolibet *idem importat quod* Quocumque modo.

2 *In omne directum, siue indirectum, ac etiam impropriè sumptum comprehendit dictio* Quomodolibet.

3 Quomodolibet, *intelligitur non solum de iure communi, sed etiam de iure speciali, consuetudine, aut priuilegio Apostolico.*

4 *Modum quemcumque qui comprehendi potest, comprehendit dictio* Quomodolibet, *& sic omnia, quæ aliàs non comprehenderentur.*

5 Quomodolibet, *restringitur secundum subiectam materiam.*

6 *Ius omne, etiam minimum includit dictio* Quomodolibet.

7 *Modum omnem penitus includit dictio* Quomodolibet.

8 Quomodolibet *operatur etiam vltra expressa.*

9 *Statutum si dicat quod occidens quomodocumque puniatur, intelligitur etsi occidat vel dolo, vel culpa.*

10 Quomodolibet, *fortius agit, omnia continet, nullumque respicit casum.*

1 HÆc dictio, quæ importat idem quod *Quocumque modo*, vel *Quolibet modo*, secundum Paris. *cons.* 58. *n.* 10. *vol.* 1. *& cons.* 142. *n.* 6. *vol.* 4. Gozadin. *cons* 14. *n.* 22. & Roland. *cons.* 2. *n.* 23. *tom.* 4. est vniuersalis, & omnes casus comprehendit, cósque distribuit. Dominic. *cons.* 115. *col.* 2. Staphil. *de litteris gratiæ, & iustitiæ tit. de virt. & effect. claus. cap.* 4. *n.* 3. Hippol. *consil.* 80. *num.* 38. Roin. *consil.* 15. *num.* 36. *&* 37. *vol.* 2. Menoch. *rem.* 6. *recuperand.* 15. Rebuff. *in comment. ad l. creditor,* 11. *vers. quomodolibet. ff. de signif.* Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing.* 95 *num.* 3.

2 Item hæc dictio comprehendit omne ius directum, siue indirectum, ac etiam impropriè sumptum, vt per Ioan. Andr. *in cap. indemnitatibus, sub num.* 2. & *ibi* Archid. *sub n.* 4. *vers. quomodolibet, de sentent. excommunic. lib.* 6. Ang. *consil.* 228. *n.* 3. *vers. hoc etiam coadiuuatur*, Gozadin. *d. consil.* 14. *n.* 22. Rota *decis.* 364. *n.* 1. *& decis.* 505. *n.* 19. *p.* 1. *diuers.* Quibus citatis fuit dictum in *Reatina pensionis*, 1. *Decembris* 1614. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 602. *n.* 4. *p.* 2. *recent.*

3 Nec solum intelligitur de iure communi, sed etiam de iure speciali, consuetudine, præscriptione, aut priuilegio Apostolico, secundùm Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 29. *per totum.* Censuit Rota *in vna Placen. Canonicatus*, 15. *Decembris* 1614. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farinac. *decis.* 614 *n.* 2. *p.* 2. *recent.*

4 Vnde hanc dictionem comprehendere quemcumque modum, qui comprehendi potest, idémque

importat

importare, quod *quaecunque*, resoluunt Paris. *cons.* 58. *n.* 10. *vol.* 1. *cons.* 142. *n.* 6. *vol.* 4. Gozadin. *cons.* 14. *num.* 22. Rolan. *cons.* 2. *num.* 23. *cum seq. vol.* 4. Gloss. *resp.* 1. *p.* 1. *num.* 194. Narbona *de appell. à Vicario ad Episcopum p.* 2. *fundament.* 1. *num.* 35. & omnia ea, quae aliàs non comprehendebentur, secundum Alea. *cons.* 155. *num* 3. *vol.* 2. Ruin. *cons.* 68. *num.* 10. *vol.* 4. Grat. *cons.* 263. *n.* 19. *cum seq. vol.* 2. quos refert Cened. *d. sing.* 95. *num.* 5.

5 Habet tam latam interpretationem, vt operetur quocumque modo respectet ad eum, ad quem dispositio loquitur, quòd quomodolibet respectet Titio. Ita Alex. *cons.* 35. incip. *Viso processu*, *num.* 10. & 11. *lib.* 4. Card. Tusch. *d. lit. D. concl.* 355. *num.* 15. vbi *n.* 16. declarat, restringi secundùm subiectam materiam.

6 Includit omne ius etiam minimum, secundum Seraphin. *decis.* 108. *n.* 2. ac omnem penitus modum,

7 vt *in Clem.* 2. *ver. ne igitur*, vbi glos. *verb. quomodolibet, de sentent. excommunic. cap. sudentinstatibus, vers. si qua verò, de elect. lib.* 6. notant Menoch. *d. rem.* 6. *recuperand. num.* 15. & Flamin. *de resignat. lib.* 6. *quaest.* 15. *num.* 4. Velasq. *consult.* 61. *n.* 6. Mandos. *in reg.* 18. *Cancellar. q.* 14. *num.* 5. & *in gloss. fa. ult.* §. & *in ipsa, in verb. quomodolibet*. Cened. *d. sing.* 95. *num.* 1. vbi *n.* 4. subdit, quod ampliat, & extendit dispositionem vsque ad improprietatem.

8 Operatur etiam vltra expressa, vt *in Clem.* 1. vbi gloss. *de re iudic.* Flamin. *d. lib.* 9. *q.* 2. *n.* 50. Et propter suam generalitatem omnia comprehendit, de quibus in genere sufficit, quòd fuerit cogitatum, vt per Card. Seraphin. *decis.* 350. *n.* 1.

9 Hinc est, quòd si statum dicat, quòd occidens quomodocumque puniatur, intelligitur, & si occidat vel dolo, vel culpa, propter dictionem *quomodocumque*, quae illa de sui natura comprehendit, vt per Alex. *cons.* 35. *vol.* 6. Rimin. *in princip. quibus alienare non licet*, *num.* 164. Hipp. *cons.* 80. *num.* 44. & *cons.* 85. *num.* 2c. Cened. *d. sing.* 95. *n.* 5.

10 Denique haec dictio fortius agit, omnia continet nullùmque respicit casum, vt notat Franc. Molin. *de brachio saculari, cap.* 4. *num.* 48. [Et quòd significat quemcumque modum qui excogitari possit. Rota *decis.*, 38. *n.* 3. *pag.* 2. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 4. *recent* Modern. *de supplic. ad Sanctiss. p.* 2. *c.* 20. *n.* 32. & 33.

Dictio CCCXXXI.

Quondam.

1 *Tempora tria, videlicet preteritum, praesens & futurum significare potest dictio* Quondam.

2 *Tempus praeteritum propriè importat dictio* Quondam, *& remouet qualitatem de praesenti.*

3 *Demonstrationem, quod iste talis sit defunctus, importat dictio* Quondam, *apposita nomini proprio.*

4 *Vxor quondam talis aliquid acquirens non potest dici, quod acquisiuerit marito, quia verba instrumenti denotant maritum mortuum.*

1 Tria tempora significare potest haec dictio, videlicet praeteritum, praesens, & futurum, vt per Fulgos. *cons.* 22. *circa finem, vers.* & *quamquam*. Ruin. *consil.* 70. *num* 1. *tom.* 2. Octauian. Vulpell. *de praepositi. & aduerb. signific. sub hac dict. pag.* 97. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 3. *gloss.* 1. *num.* 4. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 356. *num.* 3.

2 Sed tamen propriè, & secundum communem vsum loquendi importat tempus praeteritum, & remouet qualitatem de praesenti, vt *in l. eius qui in prouincia, ff. si certum petatur*, & *in l. cui eorum*, §. *affinitatis, ff. de postulando*, & *in cap. ad petitionem*, & *in cap. accedens, de accusat.* Mandos. *in gloss. facult.* §. *sanè in verb. quondam, fol.* 76. Tiraq. *de retract. tit.* 3. §. 1. *gloss.* 9. *n.* 51. Grat. *cons.* 76. *n.* 2. *vol.* 2. Cened. *post lib. practic. & canonic. quaest. sing.* 92. *n.* 1.

3 Apposita nomini proprio importat demonstrationem, quod iste talis sit defunctus, amplius non viuat gloss. *verb. defuncti, in d. l. eius qui in prouincia*, A batte. *in suo Dictionario, in verb. quondam*. Felin. *in cap. ex parte, n.* 2. & *seq. de foro competent.* Alex. *cons.* 14. *n.* 15. *vol.* 6. Tiraq. *d. n.* 51. Corser. *de potest. Regia q.* 29. *n.* 4. & *seq.* Mandos. *in d. verb. quondam, fol.* 77. *col.* 1. Vulpel. *citato loco, num.*.. Sebastian. Medices *in tract. Mors omnia soluit*, *part.* 1. *num.* 93. quia huiusmodi dictio profertur impropriè, eum relatio cesset, vt per Bart. & alios *in d. l. eius qui*, *in princip.* Natt. *concl.* 537. *sub num.* 65. *tom.* Gabr. *cons.* 22. *n.* 5. *lib.* 1.

4 Vnde, vxor quondam talis aliquid acquirens non potest dici quòd acquisiuerit marito, quia verba instrumenti denotant maritum mortuum, vt per Bald. *cons.* 166. incip. *A libello*, *n.* 2. *vers. in primis*, *lib.* 4. Bald. *cons.* 408. *num.* 5. *vers. inde colligitur, lib.* 1. Ang. *cons.* 356. *num.* 3. *in fine*, Cuman. *cons.* 43. incip. *In quaest. circa medium*, Ioan. de Immola *cons.* 10. incip. *In causa*, *in fine*, quos refert Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 356. *n.* 1.

Dictio CCCXXXII.

Quoniam.

1 *Causalis, & rationalis est de sui natura dictio* Quoniam.

2 *Ratio mouens disponentem redditur per dict.* Quoniam.

3 *Statutum rei, & conditionem plerumque declarat dict.* Quoniam, *& est idem, quod* Siquidem, *vel* Quando, *seu* Quandoquidem.

4 *Quoniam, pro Quia, apud Grammaticos, nimirum cum causa redditur, rarum est.*

1 Haec dictio est causalis & rationalis de sui natura & confirmat aut praecedentia, aut subsequentia, iuxta Dec. *cons.* 282. *num.* 11. Et sic dictum *in Bononien. fideicommissi de Sarnbert.* 11. *Martij*, 1611. *coram Illustrissimo Patriarcha Maazancdo* ?. impressa per Farinac. *decis.* 520. *n.* 16. *p.* 1. *recent.*

2 Et ita per illam redditur ratio mouens disponentem, vt *in l. Herennius*, & *l. mulieris*, §. *vt abesse, ff. de verb. signif.* vbi Rebuff. *in vers. quoniam*. Rota *decis.* 193. *n.* 9. *part.* 1. *recent.* vbi etiam fuit dictum, quòd iuncta ista dictio *quoniam*, verbo *volnit*, reddit rationem, & disponit. [Peregr. *consil.* 7. *n.* 12. *vol.* 5. vbi quòd quandoque stet causatiuè, & nonnunquam reddit rationem.]

3 Plerumque etiam apud bonos Latinae linguae Authores haec dictio *quoniam*, rei statum, aut conditionem declarat, & est idem quod *Siquidem*, vel *Quando*, seu *Quandoquidem*. Cic. 1. *de legib.* Quoniam in populari ratione omnis nostra versatur oratio, populariter interdum loqui necesse erit. Idem *pro Planc.* Quoniam tu ita vis, nimium me gratum esse concedam.

4 Pro *quia* nimitum cum causa redditur, tarom est Cic. *lib.4. epist.5.* Tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata erat Idem 3. *Tuscul.* Qui fortis est, idem est fideos, quooiam coofidens, mala coosuetodinc in vitio ponitur.

Dictio CCCXXXIII.

Quoque.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 Quoque, *pro* Etiam, *aliquando accipitur, & eius natura est, vt qualitas qua erat in casu pracedenti, fit in sequenti.*
3 *Copulatiua est dictio* Quoque, *& inducit repetitionem pracedentium.*
4 *Implicatiua eiusdem sensus est dictio* Quoque, *& tunc pro,* Etiam, *ponitur, quandoque verò secundum subiectam materiam non implicat.*
5 *Aduersatiua aliquando est dictio* Quoque.
6 *Similitudinem regulariter denotat dictio* Quoque.
7 *Similitudinem quando significat dictio* Quoque, *ponitur continuatiuè.*

1 DE vi, & effectibus huius, dictionis, latè agit Rebuff. *in comment. ad l. detestatio, 10. §. familia appellatione, vers. quoque, pag. 222. ff. de verbor. signif.* & Cened. *post libr. practic. & canonic. quaest. sing. 93.*

2 Accipitur aliquando pro *Etiam*, & eius natura est, vt qualitas, quæ erat in casu præcedeoti, fit in sequenti, vt *in l. verbo victus, & in l. locus, in fine, & in l. interdum, ff. de verbor. signific. & in l. seruum quoque ff. de procur. & in l. 2. in princip. ff. de pactis*, Rebuff. *in d. § familia, vers. quoque, & vers. secundo natura, & in concord. in rubr. de collat. § volumus, in verb. statuimus, fol. 400. & seq.* Pichard. *ad § si eadem res 9. n. 45. Instit. de legat.* Cened. *d. sing. 93. n. 1. in princip.* [nouissimè Didac. Narbona *de atat. ad human. act. requis. anno. 17. q. 3. n. 2.*]

3 Et ita est copulatiua, & inducit repetitionem præcedentium. Oldrad. *consil. 103.* incip. *Quæstio est, n. 4. vers. 4.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 357. n. 1.* Alphons. glossator antiquus *in reg. de publican. resignat. n 9.* vbi dicit, quòd copulat, & est similitudinaria extensiua ad præcedentia, & de eius natura est, præcedentium omnium, & eorum accedentium repetitionem iudicare.

4 Vnde, esse implicatiuam eiusdem sensus, & tunc pro *Etiam* poni, per *l. 2. in princip.* & *ibi.* Batt. & Ias. *n. 12. ff. de pactis* resoluunt Ias. *in l. si id quod, num. 2. ff. de condit. indeb.* Beto. *in cap. vlt. num. 21. de vsuris.* Dec. *in l. si certis annis, num. 39. ad finem, C. de pactis, & consil. 327. num. 2.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. § cum res, verb. sed, & in vers. quoque, fol. 58. col. 1.* Strach. *de assecurat. in prafat. num. 34. fol. 22.* Surd. *decis. 264. n. 20. & 21.* Implicat igitur casum magis dubitabilem, & ponitur inter diuersa eiosdem generis, secundum Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. quondam, vers. quoque, pag. 98.* Tamen aliquando secundum subiectam materiam oon implicat, ioxta tradita per Petr. Santern. *in tract. de spons. mercat. in 1. parte, n. 25. fol. 492.* quem refert Cened.

5 *d. sing. 93. num. 5. in princ* vbi cum Strach. *de assecurat. in prafat. num. 33.* subdit, quod aliquando est aduersatiua. [Et quod sit implicatiua præcedentium, Rot. *decis. 173. n. 19. & 21. p. 2. in posth. Farin.* aliàs *p. 4. recent.*]

6 Similitudinem regulariter deootat hæc dictio, vt *in l. 2.* vbi gloss. *ff. pro herede*, tradit Ferret. *in constit. Cathalonia, gloss. 1. num. 53.* Et est repetitiua similis qualitatis, vt per Girond. *de priuileg. & exempt. explicat num...* [Narbona *l. 15. gl. 2. n. 19. tit. 18. lib. 5. Recop.* vbi quod est repetitiua similium.] Et illo casu,

7 quo significat similitudinem, ponitur continuatiuè, id est, quòd idem fit in casu sequenti, Rebuff. *in concord. rubr. de collat. § volumus, in verb. statuimus, fol. 430. & seq.* Cened. *d. sing. 93. n. 2.*

Denique aliquando continoat, vt *in cap. quoniam, de elect. lib. 6.* aliquando implicat, interdum similitudinem denotat, nonnunquam superfluit, vt tradunt Cosm. *in d. verb. quoque, fol. 58. col. 1.* & Cened. *d. sing. 93. num. 3.*

Dictio CCCXXXIV.

Quoquomodo.

1 *Vniuersalis est dictio* Quoquomodo, *comprehendens omnem modum, qui excogitari potest*
2 *Modum omnem excogitabilem significat dictio* Quoquomodo.
3 *Modos omnes etiam improprios denotat dictio* Quoquomodo.
4 Quoquomodo *operatur vt in confessione complectantur, qua alias non venirent.*
5 *Casus similes & dissimiles, proprios & improprios comprehendit dictio* Quoquomodo.
6 *Modum omnem nullitatis comprehendit dictio* Quoquomodo.
7 *Casus omnes, qui succedere possunt, comprehendit dictio* Quoquomodo *tanquam ampliatiua.*
8 *Geminationis vim de per se habet dictio* Quoquomodo.
9 *Casus omnes alios requirentes specialem expressionem comprehendit dictio* Quoquomodo.
10 *Dictio* Quoquomodo *comprehendit ea, qua aliàs ex natura sermonis non comprehenderentur.*
11 *Voluntatem plenam, & exuberantem prohibentis ostendit dictio* Quoquomodo, *adiuncta verbis prohibitiuis.*
12 Quoquomodo, *idem importat quod* Quolibet modo, *&* Quomodolibet.
13 Quoquomodo, *exponitur etiam pro* Quomodocumque.
14 *Alienationis bonorum prohibitio comprehendit necessariam alienationem, si adsit dictio* Quoquomodo.
15 *Statutum si puniat homicidium,* Quoquomodo *committatur, debet puniri committens, licèt iustam causam habuerit.*
16 *Statutum si dicat, aliquem* Quoquomodo *non posse molestari, importabit etiam de iure.*
17 *Heredes omnes comprehendit dictio* Quoquomodo, *si dictum fuerit, heredes quoqu modo.*
18 *Restrictionem patitur secundum subiectam materiam dictio* Quoquomodo.

1 ESt vniuersalis comprehendens omnem modum, qui excogitari potest, vt per Stephan. Gratian. *Marchia decis. 51. n. 25.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 159. num. 4* Rot. *decis. 505. n. 19. p. 1. diuers.* & apud Farinac. *decis. 68. n. 3. p. 1. recent.* Flam. Paris. *de confident. benefic. q. 34. n 48.*

2 Vnde omnem excogitabilem modum significare, tradunt Cæpol. *cons. crim. 14.* Dec. *cons. 2. n. 90. lib. 2.*

3 Amplia primò, quod continet omnes modos, etiam improprios vt *in l. quidam, § 1.* vbi gloss. *ff. de*

fideicom

fideicomm.liber. notat Menoch. *consil.* 344. *n.* 19. Rol. *consil.* 5. *num.* 47. *lib.* 1. *consil.* 2. *num.* 32. *lib.* 3. Ceph. *cons.* 121. *n.* 1. *lib.* 1.

4 Secundò amplia, quòd operatur, vt in concessione complectantur, quæ aliàs non venirent, vt *in l.* 1. *vers. quoquomodo, ff. de testam.* & *in l.* 1. §. *quidam,* iuncta gloss. *verb. Quoquomodo, ff. de fideicommiss. liber.* Dec. *consil.* 37. *n.* 1. *tom.* 1. & *consil.* 613. *n.* 1. *vers. illa verba, Quoquomodo tom* 2. Ruin. *consil.* 10. *n.* 4. *vol.* 1. Rol. à Valle *consil.* 5. *num.* 47. & 48. *tom.* 1. & *consil.* 2. *num.* 32. *vol* 4.

5 Tertiò amplia, quòd adeò est amplissimus effectus huius dictionis, vt comprehendat & complectatur omnes modos, & casus similes & dissimiles, proprios & impróprios, iuxta tradita per Hippol. *consil.* 80. *num.* 57. *vol.* ... Ceph. *consil.* 149. *num.* 15. & *cons.* 53. *num.* 22. & *cons.* 76 *num.* 1... & *cons.* 121. *num.* 1. *lib.* 1. Stroz. *de opc. Vit. ar. lib* 2. *quæst.* 111. *num.* 8. Menoch. *consil.* 344. *num.* 1... Mascard. *de probat. concl.* 1131.

6 *num.* 16. Valasc. *de partit. cap.* 13. *num.* 9. & *consult.* 61. *n.* 6. vbi etiam asserit, quod comprehendit omnem modum nullitatis; de quo etiam Farinac. *in praxi crimin. part.* 1. *decis.* 68. *in addit. num.* 3.

7 Quartò amplia, quòd tanquam amplissima comprehendit omnes casus qui succedere possunt. Aret. *in l. venire, num.* 8. *ff. de ac. hæred.* Ceph. *cons.* 638. *num* 7. *lib.* 5. Decian. *consil.* 57. *num.* 26. *lib.* 1 vbi non solùm appellat huiusmodi dictionem valde prægnantem, sed dicit denotare omnem modum, qui excogitari potest, etiam impróprium. Mandos. *de*

8 *privileg. ad instar, gloss.* 14. *num.* 1. quia habet de per se vim geminationis, vt per Octauian. Vulpell. *de propos. & aduerb. signif. sub hac dict. num.* 1. *pag.* 98. Altiat. *consil.* 42. *num.* 3. *lib.* 9. Alexand. *consil.* 30. *num.* 6. *lib.* 5.

9 Quintò amplia vt comprehendat omnes alios casus requirentes specialem expressionem, *cap. qui ad agendum, de procur. lib.* 6. *Clem. non potest,* vbi Vital. & alij *eod. tit.* Rut. *decis.* 106. *n.* 1. *p.* 1. *diuers.*

10 Sextò amplia, vt comprehendat ea quæ aliàs ex natura termonis non comprehenderentur. Roland. *d. consil.* 5. *num.* 48. Gabr. *consil.* 20. *num.* 18. *lib.* 3. Rota *Auenionen. deci.* 11 ... 1.

11 Septimò amplia, quod adiuncta verbis prohibitiuis ostendit plenam, & exuberantem voluntatem prohibentis. Dec. *consil.* 137. *sub num.* 1. Mandos. *de privileg. ad instar. gloss.* 14. *n.* 1.

12 Octauò amplia, quòd hæc dictio importat idem quòd *Qualibet modo,* & *Quomodolibet,* vt per Menoch. *rem.* 6. *recuper. num.* 14. Stephan. Gratian. *Marchia. decis.* 51. *n.* 17.

13 Exponitur etiam pro *Quomodocumque,* vt in *l. si extraneus, ff. de condict. causa data.* Sic etiam pro *Quocumque casu,* vt *in l. si enim dotem, ff. solut. matrim.* & *in l. his solis, ff. de condict. indeb.* Idem significat quòd *Omnimodo,* & habet vim taxatiuæ, quæ alios casus excludit, secundùm Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 112 *num.* 13. Habet etiam eandem vim & significationem, quam habet dictio *Quouis modo,* iuxta notata per Rebuff. *in comment. ad l. credit.* 11. *vers. Quoquomodo, ff. de verb. signif. pag.* 75.

14 Vnde infertur, quòd licèt prohibitio alienationis bonorum non comprehendat necessariam alienationem, tamen secùs erit, si adsit hæc dictio *Quoquomodo,* vt per gloss. *in l. quidam,* §. *fin. in verb. Quoquomodo, ff. de fideicommiss. libertatibus,* tenent Ruin. *consil.* 32. *num.* 7. *lib.* 2. & Rol. à Valle *consil.* 80. *n.* 37. *lib.* 3. quos refert Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 359. *num.* 8.

15 Sic etiam statutum puniat homicidium, *Quoquo*

modo, vel *Quouis modo,* aut *Qualitercumque* committat homicidium, etiam debet puniri, licèt iustam causam habuerit, vt per Ruin. *d. cons.* 32. *n.* 7. *lib.* 2. latè Menoch. *rem.* 5. *recuper. num.* 63. Card. Tusch. *d. concl.* 359. *num.* 9

16 Sic etiam, si fuerit dictum, aliquem *quoquomodo* non posse molestari, importabit etiam de iure, quia sunt verba vniuersalia. Decian. *consil.* 2. *n.* 90. & *seq. lib.* 2.

Sic etiam licèt statutum puniens homicidium pœna mortis, debeat intelligi de homicidio ex dolo commisso, non autem ex culpa tantùm, tamen si dicat quòd committens homicidium *quoquomodo,* vel *quouis modo,* habebit locum, etiamsi casu, vel culpa, & sine dolo sit commissum, vt per Ias. *in l.* 1. *num.* 19. & *num.* 25. *ff. de legib.* Ruin. *consil.* 77. *num.* 8. *lib.* 2. Socin. iun. *consil.* 113. *num.* 20. *lib.* 1. Crau. *consil.* 294. *num.* 2. quos refert Card. Tusch. *d. conclus.* 359. *n.* 15.

17 Apposita alicui termino, puta hæredes *quoquomodo,* vel *quouis modo,* comprehendit omnes hæredes. Alexand. *consil* 95. incip. *Requisitus, num.* 3. *vers. præterea, lib.* 7. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.* 359. *num.* 14.

18 Declara tamen, quia licet verba illa *quoquomodo,* vel *quomodocumque,* sint vniuersalia, tamen patiuntur restrictionem, & ciuiliter intelligenda sunt, vt per Crauet. *cons.* 6. *num.* 116. & *consil.* 8. *num.* 2. & *consil.* 9. *num.* 14. & in pace recepta, vt non committatur pœna ex leui offensa, vel ex noua causa, tradit Siluan. *cons.* 74. *n.* 14. & plura Mascard. *de probat. concl.* 1157. *num.* 89. & *seq.* Card. Tusch. *d. conclu.* 359. *num.* 5. Et quòd restringatur ad modos proportionatos, Crau. *cons.* 256. *n.* 8. Vulpell. *sub hac dict. n.* 1 *pag.* 98. Card. Tusch. *d. conclus.* 359. *num* 6. Nam bene fit restrictio ad modos proportionabiles materiæ idoneæ in qua exprimitur & secundùm subiectam materiam, iuxta tradita per Gemin. *cons.* 29 *num.* 3. *in fine, vers. nec obstant,* quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 359. *num.* 18. vbi *num.* 16. post Bart. *cons.* 12. *num.* 5. subdit, quòd hæc dictio non importat aliam quamcumque causam, vel quamuis causam, quia differunt modus, & causa; cùm modus respiciat futura, causa autem respiciat præterita. Curt. iun. *consil.* 1. *num.* 3. vbi ait, quòd tum demum ista dictio *Quoquomodo,* restringitur de habilitate, quando est prolata à lege ne sequatur iurium correctio, secùs si ab homine proferatur, quia tunc cessat ista ratio, de quo etiam Caluacan. *de vsu-fructu mulieri relicto, cap.* 9. *n.* 106. quem refert Cenod. *post lib. pract. & canonic. quæst. singul.* 96. *num.* 4.

Dictio CCCXXXV.

Quot, Quotus.

1 Significat, & denotat quantitatem, iuxta tradita per Benedict. Ægid. *in repet. l.* 1. *C. de sacrosanct. Eccles. p.* 5. *in initio, n.* 2.

2 Refertur ad numerum, cui respondet *Tot,* vel *Totidem.* Cic. 3. *de Orat.* Vt quot Oratores, totidem reperiantur genera dicendi.

3 Vnde *quotus* ad numerum ordinandi refertur. Cic. 1. *Verr.* Quotus erit iste denarius, qui non sit deferendus? Ouid. 1. *de Ponto, eleg.* 10.

Qui quota terroris pars solet esse mei?

Dictio CCCXXXVI.

Quoties.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Repetitiua est dictio* Quoties, *& numerum respicit.*
3 *Potestatem variandi si non reperitur restricta, importat vniuersaliter dictio* Quoties.
4 Quoties *apud Cicer. idem est, quod barbari dicunt,* quot vicibus, *& refertur ad* toties.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Rebuff. *in comment. ad l. ostentum, 38. vers. quoties, ff. de verbor. signif. pag.* 208. Octauian. Vulpell. *de prępos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 100. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 358.

2 Est repetitiua, & numerum respicit, vt *in l. sicut, ff. quemadmod. seruit. amitt. l. 3. ff. eodem.* Alciat. *cons. 6. n. 38. lib. 5.* Octau. Vulpell. *citato loco, statim in princ.* vbi subdit quod addita dictioni *Toties* verificatur in quatuor, vel pluribus vicibus, per gloss. *in l. cum quęstio, C. de legat.* Et est reiteratiua, vt *in l. fin. C. de indict. vid. tollend. & in cap. quoties, 2. q. 6.*

3 Eius est naturę, vt importet vniuersaliter potestatem variandi, si non reperitur restricta, vt per Gemin. *consil. 97. num. 2. vers. & hoc ostendit.* Tiraq. *in l. boues, §. hoc sermone, limit. 26. num. 1. ff. de verbor. signif.* Card. Tusch. *d. concl.* 358. *n.* 1.

4 Apud Ciceronem *quoties* idem est, quod barbari dicunt, *quot vicibus*, & refertur ad *toties*, aliquando verò *cumque* assumit. Cic. 1. *de Orat.* Quoties dicitur, toties de nobis iudicatur. Idem *Attic. lib. 5. epist.* 15. Quoties patria videret, toties se beneficium meum videt, &c. Idem *pro Cluen.* Quotiescumque dico, toties mihi videor in iudicium venire, non ingenij modo, sed etiam virtutis.

Alia vide in clausula *Toties quoties.*

Dictio CCCXXXVII.

Quotiescumque.

1 *De vi & effectibus huius dictionis qui tractet, refertur.*
2 *Vniuersalis est dictio* Quotiescumque, *& omnia comprehendit etiam in materia odiosa.*
3 *Reiterationem vicium, seu casuum significat dictio* Quotiescumque.
4 *Infinitatem importat dictio* Quotiescumque.
5 *Promittens retrouendere* Quotiescumque, *lapsu triginta annorum liberatur.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis plura cumulat Rebuff. *in comment. ad l. ostentum,* 38. *vers. quoties, ff. de verb. signif. pag.* 208.

2 Vniuersalis est hæc dictio, & omnia comprehendit, etiam in materia odiosa, secundum Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapolitan. decis. 287. num. 1. p.* 2.

3 Significat plures vices, & sic reiterationem vicium, seu casuum, vt *in l. vxorem, §. testamento, ff. de legat. 3. & in l. 1. ff. de vocat. man. & in l. si tibi decem, §. de pignore, ff. de pactis, & in l. si debitori, in fine, ff. ex quibus causis maior.* notant Menoch. *cons. 145. n.* 15. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 101.

4 Infinitatem importat, ex notatis per Surd. *cons. 281. n.* 23.

5 Promittens tamen retrouendere, quotiescumque lapsu triginta annorum liberatur; de quo vide Vita. *tom. 2. commun. opin. lib. de pact. num. 18. in princ. & lib. 4. tit. 37. de pact. inter emptorem, num. 25. pag.* 645. Emman Suarez. *tom. 2. lib. 7. tit. 5. de præscript. triginta, num. 1. pag.* 235. vbi Pichard. *n. 77. pag.* 239. Anton. Gabr. *tom. 3. lib. 5. de præscript. concl.* 6. Perez *l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordinam pag. 41. l. 2. vers. quare, 29. tit. 9. lib. 3. pag.* 657. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 2. n.* 5. Matt. *de iurisdict. p. 1. cap. 34. n.* 11. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. sua facultate, n.* 70. Molin. *de iustitia, tract. 2. disp. 374. vers. quando.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib. 4. tit. 31. n.* 16. Bernard. Græue, *ad pract. Camer. Imper. lib. 2. concl. 28. consid.* 1.

Dictio CCCXXXVIII.

Quotidie.

1 *Tempus quotidianum respicit dictio* Quotidie.
2 *Perpetuitatem significat dictio* Quotidie.
3 Quotidie, *apud Grammaticos est singulis diebus.*

1 REspicit tempus quotidianum, vt *l. diariis, ff. de aliment. & cibariis leg. l. & in l. nec semel, §. si in habitatione*, vbi notatur, *ff. quando dies legat. cedat.* [nouissimè Didac. Narbona *de ætat. ad human. act. requisit. anno, 8. q. 4. n.* 12.]

2 Et perpetuitatem significat, secundum Felin. *in proœm. Decretal. verb. quotidie.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. quotiescumque, vers. quotidie, pag.* 101. quos refero ego ipse *in collect. ad proœm. Decretal. n.* 17.

3 *Quotidie* apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores, est *singulis diebus.* Cic. *lib. 1. de finib.* Quotidie inter nos ea, quæ audiebamus, conferebamus. *Quotidie magis, quotidie plus* idem est, quod *in dies magis.* Cic. *lib. 6. epist.* Me quotidie Cæsar magis amplectitur. Idem 1. *Philippic.* Quotidie magis, magisque perditi homines tectis, ac templis Vrbis minarentur. Idem 4. *de finib.* Alter valet quotidie plus, alter videt.

Dictio CCCXXXIX.

Quouis modo.

1 *Generalis est dictio* Quouis modo, *omnia comprehendens, etiam ea quæ aliàs non venirent.*
2 *Modum omnem tam principalem, quàm directum, & incidentem, ac indirectum.*
3 *Dictio* Quouis modo, *comprehendit ea, quæ aliàs simpliciter non comprehenderentur.*
4 *Formam omnem importat dictio* Quouis modo, *omnesque modos secundum subiectam materiam, cui adijcitur.*
5 *Interpretationem restrictiuam impedit dict.* Quouis modo, *& includit omnes modos similes, & dissimiles, ac etiam maiora expressis.*
6 *Generalitatem & vniuersitatem infert dictio* Quouis modo, *& omnia comprehendit, etiam maiora & diuersa expressis, quia iungitur cum dict. alio.*
7 *Statutum si dicat, quod occidens aliquem* Quouis modo *puniatur, intelligitur comprehendi, etsi occidat dolo, vel culpa.*

8 *Fœmina*

8 *Fœmina dotata, quæ vigore statuti nihil petere potest quouis modo de bonis paternis, potest ex aliqua causa, mulo, siue iure aliquid petere.*

9 *Dict. Quouis modo, licèt sit generalis, restringitur ad modos proportionabiles materiæ idoneæ.*

1 HÆc dictio est generalis, omnia comprehendens, etiam ea, quæ aliàs non venirent, vt per Dec.*cons.*486.*num.*2. Syluan.*cons.*25.*num.*18. Socin. iun. *cons.*2. *num.*21. *vol.*1. Hippol. *cons.*80. *num.*44. Cephal. *cons.*121. *num.*2. *cum seqq. vol.*1. Strach. *de mercatur. p.*1. *num.*83. Menoch. *remed.*6. *recuperan. num.*14. & *cons.*550. *num.*10. vbi ait, quòd extendit dispositionem ad quemcunque casum, & *cons.*1093. *n.*9. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.*96. *num.*1.

2 Item includit omnem modum tam principalem, quàm directum, & incidentem, ac indirectum, Gemin. *cons.*:9. incip. IESV CHRISTI *nomine, n.*2. *vers. addit, & n.*3. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus tom.*1. *lit. D, concl.*359. *num.*1. vbi post Alex. *cons.*95. incip. *Requisitus, num.*3. & *seqq. lib.*7. subdit, quòd verba huius dictionis sunt latissimè extendenda ad comprehendendos omnes modos.

3 Item comprehendit ea, quæ aliàs simpliciter non comprehenderentur, secundùm Ruin. *cons.*98. *n.*11. *vol.*2. Dec. *cons*373. *n.*5. Rolan. *cons.*80. *n.*37. *vol.*3. Hippol. *cons.*80. *n.*38. & 39. Curt. iun. *cons.*1. *num.*2. Cephal. *cons.*58. *num.*17. *vol.*1. quos refert Cened. *d. sing.*96. *n.*3.

4 Item importat omnem formam, omnésque modos secundùm subiectam materiam, cui adijcitur, vt per Ang. *cons.*188. *num.*3. *vers. hoc etiam coadiunatur,* quem refert Cardin. Tosch. *d. conclus.*359. *num.*1.

5 Impedit etiam interpretationem restrictiuam, & includit omnes modos similes, & dissimiles, ac etiam maiora expressis, gl. *in Clem. ne Romani, verb. quouis modo, de elect. in cap. fin. verb. quouis modo, de sentent. excommunic. lib.*6. notant Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. quouis modo, pag.*102. Menoch. *cons*496. *n.*66. & 67.

6 Iuncta cum dictione *Alio* generalitatem, & vniuersalitatem infert, & omnia comprehendit, etiam maiora, & diuersa expressis, secundùm Mart. Alier. *de censur. Eccles. tom.*1. *disput.*16. *lib.*5. *cap.*3. *lit. A.*

7 Vnde si statutum dicat, quod occidens aliquem quouis modo, puniatur, intelligitur comprehendi, etsi occidat dolo, vel culpa. Ita Ias. *cons.*147. *n.*3. *vol.*4.

8 Hinc etiam fit, vt non possit quis ea aliqua causa, titulo, siue Iure aliquid petere; sicut fœmina dotata, quæ vigore statuti nihil petere potest quouis modo de bonis paternis. Ruin. *cons.*98. *n.*11. *tom.*2. Cephal. *cons.*13. *n.*12. *lib.*1.

9 Tamen licèt ista dictio sit generalis, restringitur ad modos proportionabiles materiæ idoneæ, in quâ exprimitur. Aym. *cons.*156. *n.*8. Menoch. *d. remed.*6. *n.*17. Card. Tusch. *d. concl.*259. *n.*18.

Dictio CCCXL.

Quousque.

1 *Temporis aduerbia sunt* Quousque & Donec, *ac idem significant.*

2 *Tractum temporis successiuum significat dictio* Quousque.

3 *Limitatiua, & restrictiua simul est dict.* Quousque.

4 *Conditionem importat dict.* Quousque.

5 *Statutum fœminarum exclusiuum propter masculos operatur earundem exclusionem ad tempus, nimirum quandiu extabunt masculi.*

6 Quousque *fuerit satisfactum, importat reintegrationem facta satisfactione.*

1 HÆc dictio, & dictio *Donec* sunt aduerbia temporis, & idem significant, vt per Menoch. *cons.*274. *n.*10. Paris. *cons.*25. *n.*16. *vol.*2. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.*15. *gloss.*4. *num.*1. vbi ait, quòd huiusmodi dictiones sunt limitatiuæ temporis, & determinant tempus.

2 Et quòd hæc dictio significet tractum temporis successiuum, ait Menoch. *cons.*816. *n.*8.

3 Limitatiua, & repetitiua simul hæc dictio est, vt in *l. ficut in annos, ff. quibus modis vsusfructus amittatur.* Castr. *cons.*87. *n.*9. *p.* Dec. *cons.*637. *n.*13 *tom.*2. Corbul. *de iure emphyt. c.*15. *lim.*4. *n.*1.

4 Conditionem etiam importat, vt per Ias. *in l. si sufficit, n.*5. *ff. de condit. & demonstr.* Marcsc. *var. resol. lib.*1. *c.*4. *n.*9. & *lib.*2. *c.*46. *n.*4.

5 Vnde statutum fœminarum exclusiuum propter masculos, operatur earundem exclusionem ad tempus, nimirum quandiu extabunt masculi, vt in *l. fin. ff. de ventre in possessionem mitten. & in l. fine, §. tamdiu, ff. de condict. furtiua.* Rota *decis.*475. *num.*1. *in fine,* apud Farinac. *p.*2. *recent.* Et ita inducere exclusionem temporalem tradit Ioseph. Sessæ *Aragon. decis.*76. *n.*10.

6 *Quousque fuerit satisfactum*, importat reintegrationem, facta satisfactione, vt per Castr. *cons.*a7. incip. *Primò videndum, in princip. lib.*2. quem refert Card. Tusch. *tom.*2. *practic. concl. lit. D, concl.*360. *n.*1.

Dictio CCCXLI.

Rata.

1 *Rata pars idem est quod pro rata parte.*

2 *Iustitia distributiua & commutatiua consideratio versatur circa dict.* Rata.

3 *Rata quandoque dicitur pars virili, contrahentis, vel heredis.*

4 *Pro rata, id est, pro portione, quam Iuris ratio vnicuique distribuit.*

5 *Rata portio, in quibus casibus debeatur remissiuè.*

1 IDem est dicere, *Rata pars*, vel *Pro rata parte*; & quid importet, vide Ioan. Bapt. Costam *in tract. de portione rata, premiss.*6. vbi etiam *premisso* 7. tradit

2 Iustitiæ distributiuæ, & commutatiuæ considerationem versari circa huiusmodi dictionem *Rata* & *premisso* 8. agit, in quo differat verbum *Quota* à *Rata*.

3 Dicitur quandoque pars virilis contrahentis, vel hæredis, vt in *l.*1. vbi gloss. *C. vnde liberi, & in l. fin. C. de impub. & aliis.* Quandoque hereditaria, vt *in l.* 1. *C. eod. tit.* licèt in dictis locis de hoc verbo *Rata* mentio non habeatur, vt dicit Bald. *in d. l. fin. num.*1. Scias tamen, alibi dicere Bald. *in auth. defuncto, num.*

4 11. *C. ad Tertull.* quòd dictio *Pro rata* intelligi debet pro portione, quæ se contingit, & secundùm naturam subiacentem, id est, pro portione, quam Iuris ratio vnicuique distribuit. Quo sensu etiam accipitur *in l. sic pro rata, ff. de religiosis, & sumptibus funer.* notant Tiraq. *de retr. ct. tit.*1. §. 1. *gloss.*8. Strach. *in tract. de decorib. vltim. part. n.*28. quos refert Bert. *in tract. de clausulis instrument. claus.*37. *gloss.*3.

5 *Rata portio*, non autem æqualis, quòd debeatur multis in casibus, & in quibus, vide Card. Tusch. *practic. conclus. tom.6 lit. R, concl.7.* Et de remissione pensionis pro rata facienda à conductore, & in quibus casibus id contingat, vide Surd. *decis. 3 a6. n.16. & 21.*

Cætera vide sub clausola. *Pro rata*, 108.

Dictio CCCXLII.

Realiter.

1 HÆc dictio ostendit actum veræ numerationis interuenisse, quæ si non interuenisset, & additum fuisset, reprobatur instrumentum, vt de hac dictione, & simul de alia, etiam cum effectu, tradit Socin. *cons. 143. n.4. vol.1.* quem refert Bertazul. *de clausulis instrument. claus. 34. gloss. 6. n.1.*

Dictio CCCXLIII.

Recipere.

1 VErbum *Recipere* non importat dominij translationem, sicut nec verbum *Tradere*; sed si adiciatur generi, vel quantitati promissæ in genere, tunc propter adiunctum importabit translationem dominij, vt tradit Bart. & sequuntur Paul. & Ias. *in l. naturalis, §. & siquidem*, per text. *ibi, ff. de praescript. verb.* & Moderat. *in l. cum mota, C. de transact.* vbi Bart. videtur voluisse contrarium. Refert igitur, cui adiciatur: nam si promitto te recepturum rem aliquam in genere, & tunc importat me translaturum dominium; si verò in specie, secus cùm de natura venditionis id non veniat, refert Bertazul. *de clausulis instrument. claus. 17. gloss. 4.*

Dictio CCCXLIV.

Rectè, & Ritè.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 Rectè, *non solemnitatem, sed ius partis ostendit.*
3 Rectè, & Ritè, *in quo differant, ostenditur, &* num. 4.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Tiraq. *in præfat. l. si vnquam, n.33. & 34. & 35. C. de reuocan. donat.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Rectè, pag. 102.* Cened. *post. libr. practic. & canonic. quæst. sing. 98.*

2 Dictio *Rectè* non solemnitatem, sed Ius partis ostendit, gloss. *in l. non putauit, §. non quæuis, ff. de bonor. possess. contra tabul.* & *in l. 2. C. de inoffic. testament.* notat Menoch. *de arbitr. lib.1. q. 67. n. 24.*

3 *Rectè.* & *Ritè* differunt, quia *Rectè* causæ iustitiam significat, *Ritè* verò solemnitatem ordinis, seu Iuris, vt per Vital. de Cambao. *in tract. clausul. pag. 7. col. 2. num. 1.*

4 Differunt etiam, quia *Rectè* respicit Iustitiam, & importat iustè, & æquè factum. *Ritè* verò respicit ordinem, & solemnitatem, importat solemniter, & ordine debito esse factum, gloss. & Bart. *in l. non putauit, §. non quæuis, ff. de bonor. possess. contra tabulas*, gloss. *in l. 2. ff. de inoffic. testament.* text. *in l. generaliter §. sin autem*, ibi, *non ritè illigatum, rectè autem accusatum, C. de rebus creditis.* Alex. *in l. 3.* & *ibi* Ias. *n. 3. ff. de liber. & posthum.* Panorm. *in cap. 1. §. vna verò, num. 1. de summa Trinit.* Rimin. *in §. si-e, n. 14. quibus alienare non licet.* Verùm contrarium, imò quod ista differentia non sit vera, & quòd aliquando dictio *Rectè* denotat ordinem, & solemnitatem Iuris, & dictio *Ritè* respicit Iustitiam, & etiam ordinem, tenent Ias. *in l. Titius, n.3 ff. de liber. & posthum.* & *in l. ab eo, §. idem, ff. si vir, n. 5. ff. de soluto matrimon.* Dec. *in l. necessaria, n. 21. & 22. ff. si certum petatur.* Tiraq. *in præfat. d. l. si vnquam, n 35.* Vulpell. *sub hac dict. pag. 102. col 2.* Cened. *d. sing. 98. n. 2.*

Dictio CCCXLV.

Reddas, Redeat.

1 VErbum *Reddas* est præsentis temporis imperatiui, quod necessitatem dispositionis inducit, vt per Acca. Anton. *in comment. ad l. 1. n.74. ff. de de eouds. & demonstr.*

2 Verbum *Redeat* an sit directum, an verò obliquum? vide Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur n. 158. cum duobus seqq. C. de reuocan. donat.* Farinac. *fragmentat. crim. p. 2. verb. lex, n. 137.*

Dictio CCCXLVI.

Relinquo.

1 *Vltima voluntati, non autem donationi inter viuos solum conuenit verbum* Relinquo.
2 *Ad actus inter viuos aliquando trahitur verbum* Relinquo.
3 *Donationi causa mortis congruit verbum* Relinquo.
4 *Hæredis ad institutionem, & ad legata adaptatur verbum* Relinquo.
5 *Bonorum vniuersitati adiectum verbum* Relinquo, *pro hæredis institutione accipitur.*
6 *Institutionem hæredis non significat verbum* Relinquo, *adiectum rei certæ, & particulari.*
7 *Legatum relictum venientibus ab intestato potest inducere verbum* Relinquo.
8 *Legatóne, an fidei commisso, magis conueniat verbum* Relinquo *remissiuè.*

1 VErbum hoc solùm conuenit vltimæ voluntati, non autem donationi inter viuos, vt *in l. 1. §. vlt.* vbi gloss. *ff. de tabul. exhib.* & *in l. iubemus null. §. vlt.* in gloss. *verb. relinquo, C. de sacrosanct. Eccles.* Menoch. *cons. 344. num. 2.*

2 Aliquando tamen trahitur ad actus inter viuos, vt *in l. hoc sermone, ff. si liber ingenuus esse dicatur,* & *in l. cum oportet, §. si autem, C. de bonis, quæ liberis,* Menoch. *cons. 344. num. 27.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 124. n 4. cum seq.*

3 Congruit donationi causa mortis, secundùm Calder. Pereira *quæst. forens. cons. 19. num. 23.*

4 Adaptatur ad hæredis institutionem, & ad legata, iuxta, tradita per Menoch. *d. cons. 344 n. 25.* & per Gam. *Lusitan. decis. 196. n. 1.*

5 Vt autem pro hæredis institutione habeatur, debet adiici vniuersitati bonorum, secundùm Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2, lit. D, concl. 36 a.* Vallasc. *consult. 165. n. 4.* Melch. Phœbos *Lusitan. decis. 59. num. 3. tom. 1.*

6 Adiectum verò rei certæ, & particulari, non significat

significat hæredis institutionem, vt *in l. Lucius,90. §. filiam, de legat.3.* tradunt Clar.*§. testamentum,q.38. n.11.* Vallasc. *d.n.4.* Menosc. *cons.408. n.37.* nisi quando appareat, sic loquentem voluisse testamentum condere, vt intelligit idem Menoch. *cons.434. num.18.*

7 Potest tamen inducere legatum relictum venientibus ab intestatu, secundùm Spin. *in Specul. testam. gloss.9. num.12. col.4.* Cui verò magis conueniat, legatione, an fideicommisso? vide Nunet. *d.commun. vltim. volunt. c.9. n.24.*

Dictio CCCXLVII.

Reliquum.

1 Dictio *Reliqua* comprehendit omnia, præter excepta, vt per Menoch.*cons.1020.n.39.*

2 *Reliquum est*, idem est, quod, *Restat*. Cic. *ad Quint. fratr. lib.9. epist.* Reliquum est, vt te orem, &c. Idem *lib.9. epist.16.* Reliquum est, ne quid stultè, ne quid temerè dicam contra potentes. Idem *lib.14. epist.....* Reliquum est, quòd ipsi optimè considerabitis, vestri similes fœminæ sintne Romæ. Idem *lib.10. epist.11.* Quod reliquum est, munus tuum tuere, id est, de reliquo. Idem *lib.13. epist.28.* Quod reliquum est, velim augeas tua in eum beneficia.

Dictio CCCXLVIII.

Residuum, & Respectiuè.

1 Residuum, *verificatur in eo toto quod remanet.*
2 Residuum *denotat, quòd nihil amplius debeatur.*
3 Residuum *facit, quod reliquum includatur.*
4 *Partem summæ omninò solui debere præsupponit dictio* Residuum.
5 *Partis solutionem, ad quam quis tenebatur, arguit dictio* Residuum.
6 Respectiuè, *facit vt singula singulis sint referenda.*

1 HÆc dictio propriè verificatur in eo toto, quod remanet, vt *in l.quòd si medius, ff. de hæredib. instituend. & in l.qui non militabat. §.vlt.* & *ibi* Bald. *ff.eod.tit. & in l.pater tuus, D.eod.* Paul. de Castr.*cons.71.num.22.part.1.* Marescot.*variar.resolut.lib.3.cap.72. num.18.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict.pag.103.* vbi subdit, quòd cauti creditores esse debent, vt si debitor in centum soluat vigintiquinque, pro residuo ipsis patientibus sibi præiudicarent in residuo, quia illa dictio probat, quòd totum solutum fuerit, per *l. si ex pluribus, in princip.* vbi gloss. *verb. reliquum, de acceptilat.*

2 Denotat enim, quòd nihil ampliùs debeatur, vt fuit tantum in Rota Apud Farinac. *decis.94. num. in 1. collect. nouissimarum.*

3 Facit, quòd reliquum includatur ex Card. Sera-
4 phin. *decis.544. n.2.* Præsupponit partem summæ omninò solui debere, aliàs non esse residuum, vt ait ipse Seraphin. *decis.242.n...*

5 Arguitque solutionem partis, ad quam qui tenebatur, vt tradit idem Seraph. *decis.617.n.13.*

6 Dictio *Respectiuè*, facit vt singula singulis sint referenda. Caual. *decis.581.num.33.* Rot. apud Paul. Rub. *decis.182. num.2. tom.2. diuers.* aliàs *part.6. recent.*

Dictio CCCXLIX.

Respondere.

1 *Responsum interroganti præbere propriè significat verbum* Respondere.
2 Responsum *secundùm interrogationem debet intelligi, & ab ea declinari.*
3 *Interrogatio qualis fuerit, ex responsione colligi potest.*
4 Respondere *duo significat, litigare scilicet, & soluere.*

1 VErbum hoc propriè significat interroganti responsum præbere, quod tunc debet conuenire interrogationi. Menoch.*cons.47.num.1. & 13.* & se-
2 cundùm eam intelligi, ex eod. Menoch. *cons.221. n.23. & cons.82. n.31.* & ab ea declarari solere tradit
3 idem Menoch. *cons.33. n.13. & cons.244.n.2.* Nam ex responsione colligi potest, qualis fuerit interrogatio, Natt.*cons.98.n.22.* Mar. Anton. *var.resolut.lib.3. resol.44.n.5.vers.tum quia.*

4 Duo significat hoc verbum, *litigare* scilicet, & *soluere*, iuxta tradita per D. Barbosam *ad l.1. art.3. num.231. ff. de iudiciis* [& Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure. ff.de iust.& iur.p.2.cl.5.n.10.pag.389.* dicit quòd verbum *respondere*, in instrumento debiti simpliciter prolatum, idem importat quod verbum, *soluere*.]

Dictio CCCL.

Restituere.

1 Restituere *à Iudice prolatum in sententia, fructus quoque comprehendit.*
2 Restituere, *importat idem quod* Soluere.
3 *Necessitatem dispositionis inducit interdum verbum* Restituere.

1 VErbum hoc à Iudice prolatum in sententia plenam habet significationem, ita vt fructus quoque comprehēdat, vt *in l.restituere,35.ff.de verb. signif. & in l.videamus, §. in Fabiana, ff. de vsuris, & in l.condemnatione, §.1. ff.de regulis Iuris, & in l.1.C. si maior factus, & in cap.1.de integrum restitut.* notant Couarr.*variar.lib.1.cap.3.num.1.* Viu. *tom.2. commun. opin. lib.8.tit.3. num.12.pag.356.* Menoch. *remed.1. recuperan. n.12.* Gutier. *practic. lib.3.q.38. num.30.* Ceual. *commun. contra commun. q.762. n.69.* Cabed. *Lusitan.decis.68.n.3.p.3.* D.Barbosa, *in rubr. ff. soluto matrimon. p.3.num.73.* Restituere enim est, omnia in pristinum statum reponere: Menoch.*cons.229.n.9.*

2 Aliquando importat idem, quod verbum *Soluere*, iuxta tradita per Stephan. Gratian. *Marchia decis.147. num.6.*

3 Interdum necessitatem dispositionis inducit, secundùm Accac. Anton. *in comment. ad l.1.n.74.ff.de condit. & demonstr.*

Dictio CCCLI.

Reuertatur.

1 VErbum hoc nunquid importet canonem latæ sententiæ, & sit ipso Iure, & consequenter an sit

sit directum, ao verò obliquum, ita quòd aoctoritate propria fieri possit, an verò potiùs necesse sit de manu alterius accipere? vide Tiraq *in l.si vnquam, verb.reuertatur,n.5.cum seqq.C.de reuocat.don.* Rolan. *cons.62.num.2.* Farinac. *fragment.crimin.p.2.verb.lex, num.136.* Rot. *in Romana viginti millium.11. & 14. May,1582.coram Card. Lancelloto,* in.pressa per Farinac. *decis.1. num. 2. p.2. recent.* vbi fuit dictum, huiusmodi verbum esse resolutoriuom, nec aliquod requirere extrinsecum factum, & *num.3.* addit, quòd licet verbum hoc sit commuoe, scilicet obliquum, & indirectum, tamen verbum commune ratione adiuncti potest effici directum, veluti si addantur verba *Pleno iure*, ex adductis per Abb. *in c.conquerente,n 4.* vbi Felin. *n.1. cum seqq. de foro competen.* Rip. *in l. centurio,n.182.* Galiaul. *n.518. ff.de vulgari,* & Tiraq. *in d.verb.reuertatur,n.138.vers.quadragesimoprimo.*

Dictio CCCLII.

Retro.

1 IMportat hæc dictio tria tempora, præsens, præteritum, & futurum, prout dict. *Olim Quondam, Iam, & dudum*, vt tradit Fulgos. *cons.22.* incip. *Visis quatuor, circa finem,n.* quem refert Card. Tusch. *pract. concl.tom.2.lit.D,concl.366.n.1.*

Dictio CCCLIII.

Rogo.

1 VErbum hoc à summo Pontifice prolatum, habet vim præcepti, vt *in cap.1.de statu Regul.* gl. *in cap Beatus 7.q.1.& in c.rogo,11.q.3.* cum multis, quæ eleganter cumulat Tiraq. *de pœnis tempor. causa 35.n.4.cum seqq.* Butr. *in c.nam concupiscentiam, in fine, de constit.& ibi* Abb. *n.3.* & Immol. *n.8.* Sanch. *in præcepta Decalogi,tom.2.lib.6.c.4.n.32.* vbi obseruat ratione subiectæ materiæ quandoque verba importantia consilium sumi pro præcepti verbis, & è contra hæc pro verbis consilij. Et qui apud Latinæ linguæ Auctores, & Iurecoosultos importet, tradit Monet. *de commut. vlt. vol.c.12.n.293.*

Dictio CCCLIV.

Rursus.

Rursus *aliquando importat.*
1 Iterum.
Dennò.
2 Postea.
Quasi.
3 Rursus, *secundum legis dispositionem accipitur pro* Toties quoties; *attenta verò dispositione hominis intelligitur pro secunda vice, & sic duabus vicibus est contenta.*

1 HÆc dictio importat idem quod *Iterum, Dennò* vt *in l.pacta conuenta, in fine, ff. de contrahenda emption. & in l.damni, in fine, ff.de damno infecto,* cum aliis quæ adducit Rebuff. *in comment. ad l. sylua cædua, 30. vers. Rursus, ff de verb. signific. pag.175.*

2 Nonnunquam accipitur pro *Postea*, vel *Quasi*, vt *in l.arbor. ff.comm. diuidun.* Aliquando pro *E contra*, vt *in l.quicquid, ff.de verb.obligat. & in l.1.C. de probat & in auth.de nuptiis, §. Rursus.* Interdum pro, *Id est*, sumitur, vt *in auth. vt nullus fabricet oratoriam domum, in princip.*

3 Secundùm legis dispositionem hæc dictio accipitur pro *Toties, quoties*; attenta verò dispositione hominis, intelligitur pro secunda vice, & sic duabus vicicibus est contenta, vide Cald. & Alex. *in l si cùm dotem, §.1 num.8.ff.solut. matrim.* Bart. *in l.cum, qui, & ibi* Alex & Aret. *ff. de verb. oblig.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif.sub hac dict. pag.103.* Chald. Pereira *in l.si curatorem, verb.implorandum, n.36. C. de in integr. restit.*

Dictio CCCLV.

Saltem.

1 *Subsidiaria est dict.* Saltem, *& diminutiua.*
2 *Numerum maiorem quàm fuerit expressum, non excludit dictio* Saltem, *adiecta dispositioni numerali.*
3 Saltem, *includit etiam alia subiecta, quam expressum sit, dummodò sint proportionabilia.*
4 *Exclusiua non est dictio* Saltem, *de sui natura.*
5 *Implicatiua, non autem limitatiua est dictio* Saltem.
6 *Alternatiua Ordinis, & non electionis est dictio* Saltem.

1 ESt subsidiaria hæc dictio, & diminuta, vt *in cap. Statuimus, §. cùm verò, de rescrips. lib.9.* Castr. *cons.79.* incip. *Pro pleniori,n.7.vers.contrarium,lib.1.* vbi ait, quòd posita inter duas petitiones per dict. *Saltem* distioctas, censetur petere per subsidium. Et sic, si prima petitio non intrat, Coro. *cons.190.in princ.vol.1.* Bald. *cons.69.* incip. *Factum tale est, n.2. vers.nam dictio, lib.2.* Paris. *cons.34.num.6. lib.3.* Menoch. *cons.1061. n.44.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif.sub hac dict. pag.104.* Sord. *cons.447.n.27. & de alim.tit.8.priuil. 3.n.6.* Card. Tusch. *pract.concl.tom.2. lit. D, concl.367.num.3. & 4.* Anton. Riccius *de iure personarum, lib.5. c.2. n.13.*

2 Adiecta dispositioni numerali non excludit maiorem numerum, quàm fuerit expressum, vt si dicatur quòd debeant esse tres canonici saltem, possunt adesse quatuor, quia non restringitur dispositio, vt *in cap.excommunicamus, §.addamus, de hæreticis*; tradunt Gemin. *cons.37.* incip. *Dubitatur, n.5. vers. secundo,* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.367. num.1.* vbi *num.2.* cum eod. Gemin. *d.cons.37.num.6.*

3 declarat, quòd hæc dictio *Saltem*, includit etiam alia subiecta, quàm expressum sit, dummodo sint proportionabilia; de quo etiam Vulpell. *citato loco.* De sui enim natura non excludit. Gregor. *decis.414. n.7.*

4 5 6 Est implicatiua, non autem limitatiua, secundùm Seraph. *decis.887. num.8.* Alternatiua est etiam, non electionis, sed ordinis, vt *in l.cùm pater, §.1.3. leg.2.* tradit Cosm. *in pragm sanct.tit.de collat.verb. Saltem. pag.246. verso.*

Dictio CCCLVI.

Saluo.

1 *Superiora omnia modificat, & restringit dictio* Saluo, *& per illam supradicta limitantur.*

2 *Orationem*

2 *Orationem praecedentem extinguit, & in negationem resoluit dict.* Saluo, *si non inuemat, quid modificet.*

3 *Praecedentia non solum, sed etiam sequentia modificat dict.* Saluo.

4 *Exceptionem à regula praecedenti denotat dictio* Saluo.

5 *Reseruatiua casuum sub ea positorum est dictio* Saluo.

1 HÆc dictio modificat, & restringit omnia superiora. & per illam supradicta limitantur, vt notant gloss. *in l. si debitor, §. 1. ff. quibus modis pignus & in l. item Labeo, 9. purè ff. famil. hercisc.* Dec. *consil. 5. n. 1. tom. 1. & cons. 56. n. 6. tom. 2.* Alcias. *de praesumpt. reg. 2 praes. 28. n. 4.* Corset. *in sing. Saluo Iure.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Saluo.* Octauian. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. n. 1. vers. Insuper, pag. 104.* Menoch. *de arbit. casu 303. n. 27. & cons. 61. n. 17. & cons. 334. n. 34. & cons. 514. n. 14. & cons. 531. n. 23.* Roland. *cons. 54. num. 13. tom. 4.* Surd. *cons. 572. n. 20.* Cened. *post libr. practic. & canon. quaest. sing. 100. n. 1.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 308. n. 1.* Melchior Phœbo *Lusit. decis. 34. n. 13. tom. 1.*

2 Et in tantum de natura huius dictionis est modificare, vt si non inuenias quid modificet, extingnit orationem praecedentem, & in negationem resoluit, vt *in l. si quis a filio, §. 1.* & *ibi* gloss. *ff. de legat. 1.* Ang. *cons. 290. n. 4. vers. quinimò.* Crott. *cons. 79. num. 56.* Roland. *cons. 54. num. 14. tom. 4.* Nat. *consil. 372. in fine.* Osasc. *Pedement. decis. 164. num. 10.* Octauian. Vulpell. *citato loco, num. 2.* Card. Tusch. *d. concl. 308. num. 2.*

3 Amplia, vt non solùm modificet praecedentia sed etiam sequentia, secundùm Paris. *cons. 70. n. 15. cum seqq. vol. 3.* Alciat. *cons. 101. n. 12.* Bec. *cons. 74. n. 14.* Menoch. *cons. 424. & cons. 61. n. 17.* Surd. *d. cons. 522. num. 20.*

4 Exceptionem à regula praecedenti denotat haec dictio, vt *in l. si debitor, §. in venditione, ff. quibus modis pignus,* gloss. *in l. actione, C. de transact. & in c. consultatione, de offic. deleg.* notat Octauian. Vulpell. *citato loco, statim, in princip.* Menoch. *cons. 134. num. 11. & cons. 1041. num. 4.* Gutier. *practic. lib. 1. q. 3. num. 13.* Cened. *d. sin. 100. num.* Melchior Phœbos *d. decis. 34. num.*

5 Est reseruatiua casuum sub ea positorum, vt per Azeued. *ad l. 2. num. 154. tit. 13. lib. 8. nouae Recopil.*

Caetera habes sub Clausula *Saluo*, &c.

Dictio CCCLVII.

Scilicet.

1 *Restrictiua de sui natura vel declaratiua est dict.* Scilicet, *& ideo importat alterum de duobus prout magis verisimile fuerit.*

2 Scilicet *dictum quasi* Scire licet, *vsurpatur pro* Certè, *aut* Videlicet.

1 EST restrictiua de sui natura, vel declaratiua, & ideò importat alterum de duobus, prout magis verisimile fuerit, vel secundùm benigniorem interpretationem, notant Fulgos. *cons. 141. num. 2.* Menoch. *cons. 328. num. 11.* Cardin. Tusch. *practic. concl. tom. 2. lit. D. conclus. 368. num. 1.* Octauian. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 105. & seq.*

2 *Scilicet* apud bonos Latinae linguae Auctores dictum quasi *Scire licet*, vsurpatur pro *Certè*, aut *Videlicet*. Cic. *lib. 10. epist. 26.* Scilicet id igitur, verùm hac petitione, an proxima Praetor fias. Idem *pro Milone*: Me scilicet latronem, ac sicarium abiecti homines, ac perditi designabant. Idem *Attic. lib. 4. epist. 75.* Si iaceo oppressus, & captus quo dolore esse debeo? pro te scilicet. Non rarò vsurpatur per ironiam. Cic. *Verr.* Consumetur, inquis, scilicet, consumetur legitimum illud quinquennium. Idem *Attic. lib. 13.* Id populus curat, scilicet.

Dictio CCCLVIII.

Secundùm.

1 *Limitatiua, & restrictiua praecedentium est dict.* Secundùm.

2 *Promissionem, seu dispositionem limitat dictio* Secundùm.

3 *Causatiuè pro* Quia, *& interpretatiuè stat dictio* Secundùm.

4 *Modum, qui praesupponit essentiam denotat dict.* Secundùm.

5 *Assertiuè, & demonstratiuè ponitur dictio* Secundùm.

6 *Relatiua est dictio* Secundùm, *& facit relationem eorum quae suprà dicta sunt.*

7 *Dict.* Secundùm, *importat, quòd tota dispositio ad quam fit relatio, expressa videatur.*

8 *Causaliter, an verò conditionaliter intelligatur dict.* Secundùm, *ostenditur, & n. 9.*

10 *Repetitionem qualitatum, & conditionum praecedentis legati, & dispositionis in sequentem inducit dict.* Secundùm quod.

11 Secundùm à Sequor, *vel* Secùs *ducta, idem importat quod* Praeter.

12 Secundùm, *pro* Post, *plerumque vsurpatur.*

1 HÆc dictio est limitatiua, & restrictiua praecedentium, vt per Dec. *cons. 195. n. 1. & cons. 360. num. 6. & in l. 1. C. de bonor. possess. contra tabulas, n. 4.* Ruin. *cons. 61. num. 36. ad medium, vol. 5.* Cotta. *in memorabili, verb. secundùm, pag. 750.* Grat. *cons. 103. num. 20. vol. 1. & cons. 26. num. 24. vol. 1.* Gozadin. *cons. 62. num. 11. vers. praeterea.* Cened. *post libr. pract. & canonic. quaest. sing. 28. num. 5.* [Robles *de repraesent. lib. 2. c. 10. n. 27.*]

2 Limitat igitur promissionem, seu dispositionem, vt tradunt Gozadin. *cons. 31. num. 13.* Neuizan. *cons. 12. n. 4.* Socin. iun. *cons. 122. n. 13. vol. 3.* Menoch. *cons. 391. n. 5.* Azeued. *ad l. 1. n. 50. tit. 1. lib. 6. nouae recopil.* Surd. *cons. 460. n. 80.*

3 Stat etiam causatiuè pro *Quia*, & interpretatiuè, vt per Menoch. *d. cons. 391. n. 32.* Matien. *ad l. 2. n. 12. gloss. 9. tit. 4. lib. 4. noua Recopil.*

4 Denotat modum, qui praesupponit essentiam quae sine substantia stare non potest, vt post Bart. & Grat. notat Octauian. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. n. 1. pag. 106.*

5 Ponitur etiam assertiuè, & demonstratiuè, vt *in cap. Abb. de verb. signif.* declarat Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. D, concl. 370. n. 1.* vbi *n. 2.* post Bald. *cons. 187 in fine, lib. 4.* declarat, quod haec dictio posita post speciem importat demonstrationem, post genus verò importat restrictionem, *& num. 4.* post Bald. *cons. 408. num. 7. lib. 1.* obseruat, quòd quando non potest importare demonstrationem, importat similitudinem.

6 Relatiua eſt, & facit relationem eorum, quæ ſupra dicta ſunt, vt *in l. item quæritur, §. idem Iulianus ff. locati*, notant Iaſ. *in l. admonendi, n.32. cum ſeqq.* & *ibi* Alex. & Ripa. *ff. de iure iuran* Bald. *conſ.53. in princip. lib.5.* Pariſ. *conſ.39. n.4. lib.3.* Curt. iun. *conſ.98. n.4.* Azeued. *d. l.3 n.50.* Ceual. *commun. contra comm. q.828 n.150.* Card. Tuſch. *d. lit. D, concl, 370. num.3.* Cened. *d. ſing. 28. num.6.* Et importat, quòd tota diſpoſitio, ad quam fit relatio, expreſſa videatur, vt *in l. ſi teſtamentum, C. de inſtit.* notat Vulpell. *citato loco, num.2.*

8 Verùm autem, & quando hæc dictio intelligatur cauſaliter, an verò conditionaliter, ſolet à Doctoribus dubitari, inter quos illa diſtinctio tradi ſolet, quòd quando apponitur in reſcriptis Iuſtitiæ, ſtat conditionaliter, quia omnia verba facti narratiua in huiuſmodi reſcriptis procul dubiò ſtant conditionaliter, ſempérque in eis ineſt tacita, vel expreſſa conditio: Si preces veritate nitantur. *l. fin. C. de diuerſ. reſcript.* At verò in legibus, priuilegiis, contractibus ſententiis, & aliis, quæ fiunt cum cauſæ cognitione, & reſcriptis gratiæ, & eorum, ex quorum natura eſt aliquid diſponere, tunc ponitur cauſatiuè, cum appareat de certa intentione reſcribentis, ad purè, & ſimpliciter diſponendum de narratis, & contentis in reſcripto, vt tradunt Bart. *in Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, in verſ. ad cuius intelligentiam* Dec. *conſ.169. n.4. ante finem.* Felin. *in cap. ex parte, il 1. n.10. de reſcript.* Bellon. *conſ.36. n.5.* Curt. iun. *conſ.98. n.4.* Roui. *conſ.536. n.2.* aſſerentes, quod quando ponuntur cauſatiuè, hæc dictio, & illis ſimilis *Prout* falſa cauſa non vitiat diſpoſitionem: quando diſpoſitio in ſe eſt vera, nec tunc opus eſt, quòd illa relatio alteri verificetur. Et optimè tradit Boër. *deciſ.16. num.1.* ſubdens *n.2.* quòd ſi quis fuerit condemnatus dare vnum par caponum, ſecundum quod ſui anteceſſores ſoluebant, & ſoluere conſueuerant, dicitur purè condemnatus; quia illa verba non faciunt conditionem, & ideò non oportet probare, quòd anteceſſores ſoluere conſueuiſſent, quia hæc dictio non importat conditionem, ſed exponitur pro *Quia.* Ita tenent Alex. *conſ.146. vol.2.* Dec. *conſ.63. num.5. & conſ.169. n.4. in fine, verſ. ultimo non obſtat & in l. edita, n.86. C. de eden.* Iaſ. *in l. admonend. in 2. lect. à num 32.* vbi Alex. & Rip. ac Caſtr. *col.3. verſ. ſed quæritur, ff. de iureiuran.* Bologn. *conſ.2. col.4. verſ. 4.* Caſſan. *in conſuetud. Burgundia, rub.4 §.6. in verſ. Selon la generale couſtume, n.2. pag.390.* Octau. Vulpell. *citato loco verſ. & quid.* Vin. *tom.2. commun. opin. lib.9. tit.34. n.65.* Matien. *l.2. gloſſ.9. n.12. ad medium, tit 4. lib.5. noua Recopil.*

9 Intellige, vt procedat ſupra dicta reſolutio, dummodò certitudo haberi poſſit in eo, quod relatum ſit aliàs ſecùs, ſiquidem dictio *ſecundùm*, vel *Prout*, facerent conſtitutionem, nec ſtarent cauſaliter, vt per Bald. *in l.1. in fin. C. de Epiſcop. & Cleric.* Gram. *deciſ.59. num.8.* Socin. *conſ.53. num.9. vol.1.* Cened. *d. ſing.28. n.4.* vbi ſublimitat, vt non procedat, quando relatio fit per eum, qui circa eam tunc habet poteſtatem diſponendi: nam ſi conſtat de eius voluntate, valet. diſpoſitio data, quòd relatio non verificetur, licet ad illam relatio facta ſit, & deinde ſublimitationem intelligit, vt procedat, & ſit vera quando illa diſpoſitio, ad quam facta fuit relatio, non reperitur; quia tunc non receditur à diſpoſitione referente, quæ certa eſt. Secus verò eſt, ſi diſpoſitio, ad quam fit relatio reperiatur, & aliter dicit, quam relatum fuerit; quia tunc illa diſpoſitio non valet, cùm erronea videatur. Et citat Alex. *conſ.90. num.12. verſ. & hoc ſaltem, vol.5.* Zabarel *conſ.11. col.1.* Dec. *conſ.63. num.6. & in cap.2. col.2. de reſcript. & in c. quoniam Abbas, in fine, de offic. deleg.* Siluan. *conſ.68. n.15.* Pariſ. *conſ.7. n.5. vol.3.* Neuizan. *conſ.12. num.10.* Bellon. *conſ.23. num.2. & 3.* Et licèt plures ex iis Doctoribus non loquantur ſpecificè de hac dictione, ſed de dictione *Prout*, tamen ſentire videntur de hac dictione, cum idem ſint quoad propoſitum.

10 Dictio *Secundùm quid* inducit repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & diſpoſitionis in ſequentem, vt per Galganet. *de condit. & demonſtr. p.2. c.1. q.18. n.13.*

11 Apud bonos Latinæ linguæ Autores hæc dictio *Secundùm* à *ſequor*, vel *ſecùs* ducta eſt, propriè autem idem importat quod *præter.* Cic. *Attic. lib.16.* An iter ad tres legiones Macedonicas, quæ iter ſecundùm mare ſuperum faciunt. Idem *Attic. lib.7.* Et ſi ſecundùm mare ad me ire cœpiſſet, confeſtim in Samnium ad me venturum.

12 Plerunque pro *Poſt* vſurpatur. Cic. *Attic. lib.3.* Spem oſtendis ſecundùm comitia. Idem *1. de Orat.* Sed opinor, ſecundum hanc idem. Idem *in Orat.* In actione ſecundùm vocem, voltus valet, id eſt, primas vox tenet, ſecundas voltus. Idem *2. Officior.* Se- 13 cundùm Deum homines hominibus vtiles eſſe, id eſt, poſt Deum. Idem *Attic. lib.12.* Secundùm te nihil eſt mihi amicius ſolitudine.

Dictio CCCLIX.

Secùs.

1 *Aduerſatiuè ponitur dictio* Secùs, *& importat conditionem contrariam præcedenti diſpoſitioni.*
2 Secùs, *interdum ponitur pro* Iuxta.
3 Secùs, *idem eſt quod* Aliter.
4 *Negandi vim habet dictio* Secùs.

1 Aduerſatiuè ponitur hæc dictio, & importat conditionem contrariam diſpoſitioni præcedenti, vt *in l. per ſeruum, §. penult. ff. de acquirend. rerum domin.* notant Bart. *in l.1. n.11. ff. de cõdit. & demonſtr.* 2 Surd. *conſ.437. n.29.* Octauian. Vulpell. *de prepoſ. & aduerb. ſignif. ſub hac dict. pag.107.* vbi ſubdit, quòd interdum ponitur pro *Iuxta*, vt *in l. quidam Hiberus, ff. de ſeruit. vrbanor. prædior.*

3 Apud Latinæ linguæ Autores idem eſt, quod *Aliter.* Cic. *in Brut.* Nemo dicet ſecùs. Idem *lib.6. epiſt.4.* Et ſi nonnullis idem videatur ſecùs. Idem *pro Plan.* Cuius ego ſalutem non ſecùs ac meam tueri debeo. Idem *pro Muren.* Non ſecùs ac ſi meus eſſet frater. Idem *Attic. lib.6. epiſt.1.* Id mihi autem erit maximè curæ, ne quid fiat ſecùs, quàm volumus.

4 Interdum negandi vim habet. Cic. *in Piſon.* Rectè an ſecùs, nihil ad nos. Idem *Attic. lib.1. epiſt. penult.* Affirmat à ſe nihil cuiquam de te ſecùs eſſe dictum.

Dictio CCCLX.

Sed.

1 *Aduerſatiua eſt dict.* Sed, *& quid operetur quando cum copula* Et, *vel ſine illa ponitur, oſtenditur.*
2 Sed, *interdum non aduerſatur.*
3 Sed, *quandoque aduerſatur proximè ſuperioribus, nonnunquam iis quæ ſunt eiuſdem qualitatis.*

4 *Inclusiuè stat dict.* Sed, *posita in materia prohibitiua post orationem negatiuam.*
5 Sed cum, *importat diuersitatem in facto, & identitatem in iure.*

1 ADuersatiua est hæc dictio, quæ si ponitur simpliciter sine copula. *Et*, aduersatur præcedentibus in Iure, & in facto; si verò cum copula, *Et*, tunc denotat diuersitatem facti, & identitatem Iuris, vt *in l.sed & si lege, in princip. ff. de petitione hered. & in l.patris, & filij, ff. de vulgari, & pupil.* vbi gloss. *& in l.in princip. & in l.2.§.1. Offilius, ff.ne quis eam,* notant Iason *in d.l.2.n.12. & in l.1.§. municipes, num. 3. ff. de acquiren.possess.* Bart. *in l.qui quartam, n.4. ff. de legat.1. & in l.prætor, §. sed & si nullus, n.2.* per illum text. *ff. de prætor. stipulat.* Dec. *cons.335.n.3.* Cassa. *in consuetud. Burgundia, rubr.7.* [6. *in vers. magis, in princip. fol.984. & cons.14.n.22.* Paris. *cons.45.num.8. vol.3.* Boër. *decis.155.n.20.* Ruin. *cons.41.n.8.vol.2.* Mandos. *in gloss. facult. §.nos qui, in verb. sed, fol.109.* Octau. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.108.* Azeued. *l.1.229. tit.12.lib.8. noua Recopil.* Burgos de Pace *ad l.3. Tauri, p.1. concl.2. n.85.* Gutier. *pract. lib.2. q.35. n.2.* Sanch. *de matrim. lib.6. disput.22.n.18.* Cened. *post libr. pract. & canonic. quæst. sing.35. n.1.* [Robles *de repræsent. lib.2. c.25. n.33. & cap.26. n.20.* vbi quod coniunctiua est qoando altera dictio, Et, subintelligitur; disiunctiua tamen est qoando sola remanet, & non subintelligitur dictio. Et.]

2 Interdum etiam hæc dictio non aduersatur, vt *in l.in princip. vers. sed Seruius, ff. ad legem Rhodiam de iactu, & in l. qui se debere, ff. de condit. causa data. & in §.sciendum, vers. sed quidem, Instit. quibus non est permissum facere testament.* vbi ponitur pro *Etiam*,

3 qoandoque aduersatur proximè superioribus, vt per Iason *in l.1.§.municipes, num.3. ff. de acquiren. possess. & in l.qui vsumfructum, n.8 ff. de verbor. oblig.* Mandos. *in d.verb. sed, fol.109. col.2.* Cened. *d.sing.35.num.5.* Nonnunqnam etiam aduersatur iis, quæ sunt eiusdem qualitatis, & aduersatur retentis eisdem terminis. Grat. *cons.15. n.17. vol.1.* Portoles *de consortib. c.40.n.10.* Dec. *cons.386.n.7.* qui hoc limitat, quando esset diuersa ratio, quia tunc non repetit qualitates præcedentes, nec aduersatur retentis eisdem terminis, vt etiam notat Alex. *cons.66. col.2. vol.1.* refert Cened. *d.sing.35.n.6.*

4 Posita in materia prohibitiua post orationem negatiuam stat inclusiuè, ita vt denotet positum in oratione negatiua stare exclusiuè; & id, quod dictioni adiungitur, stare inclusiuè, vt tradunt Dominic. *in cap.2.n.13. de rebus Eccles. non alien. lib.6.* Mandos. *in gl. facult. §. habita, in verb. sed, fol.225. col.1. ad finem.* Rebuff. *in l.hac verba, n.193. ff. de verbor. signif. pag 85 a in princip.* Cened. *d.sing.35.n.4.*

5 [Dict. *Sed cum*, importat diuersitatem in facto, & identitatem in iure. Boër. *decis.155.num.20.* Rot. *decis.39.n.17.p.5 recent.*]

Dictio CCCLXI.

Semper.

1 *Vniuersalis affirmatiua est dict.* Semper, *& denotat regulam, & idem importat quod* Plerumque.
2 *Temp; us omne includit dict.* Semper, *& exponitur pro* Omni tempore, *& omni casu.*
August. Barbosa de Dictionib.
3 *Generationem quoad tempus, non quoad casus denotat dict.* Semper.
4 *Perpetuitatis nota est dict.* Semper, *& tunc pro* Perpetuò *solet exponi.*
5 *Tractum in futurum habet dict.* Semper.
6 *Temporis continuationem denotat etiam dict.* Semper, *& exponitur pro* Quotidie, *vel* Assiduè.
7 *Fideicommissum vt resultet absolutum, multum operatur dict.* Semper.
8 Semper, *aliquando accipitur pro* Multoties Frequenter Plerumque.
9 Semper, *differt à dictione*, Quandoque.
10 Semper, *quandoque accipitur, id est*, In omni contractu.
11 Semper *restringitur secundùm naturam actus cui adiicitur.*
12 Semper, *denotat idem quod* Continuè, *si iungatur actui, qui continuè fieri solet.*
13 Semper, *restringitur ad spatium 30. annorum, vt maximè in materia præscriptionis, vt* n.14.

1 VNiuersalis affirmatiua est hæc dictio, & denotat regulam, & idem importat, quod *Plerumque*, vt per Tiraq. *de retract. tit.1. §. 1. gloss.9. num.221. 224. & seq.* Socin. *consil.11. num.5.vol.1.* Boër. *decis 158. num.7. & 8.* Osasc. *decis.83. num.8.* Mandos. *in gl. facult. §.nos qui, in vers. semper, fol.100. col.1.* Molin. *de primog. lib.1.c.5.num.22.* Surd. *cons. 281.num.1.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.44.n.1.*

2 Inclodit omne tempus exponitúrque pro, *Omni tempore, & omni casu*, vt *in l.2. ff. sol. matrim. & in l. quia semper, ff. de in ius vocan. & in cap.1. de restit. in integr.* Boër. *decis.158.num.4.* Bero. *in rubr. de iurepatron. num.81.* Paris. *cons.93. num.17. vol.2.* Mandos. *in gloss. facult. §.nos qui, in vers. Semper, fol.100. col.1.* Rebuff. *in concord. rubr. de Regia nominat. §.1. in vers. Semper, fol.156.* Cæs. de Grass. *decis.180.num.25.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. vers. & qualificat, pag.109.* Auendan. *ad l.40. Tauri, gloss. 25.n.1.* Menoch. *consil.706.num.36.* Sord. *decis.112. num.4. & decis.55.num.7. & cons.179. num.16. & consil.281.numero 20. & consil.403.num.70.* Gutier. *practic. lib.3 quæst.66.num.25.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.2. lit. D, conclus.371. numero 1.* Farinac. *in praxi crimin. p.1. lib. quæst.39. num.101. & part.4. consil.54.num.5.* Stephan. Gratian. *Marchdecis.185. num.6.* Ceoed. *d. singul.44.num.1.* Accac. Anton. *in comment. ad l. Titio centum, n.105. ff. de cond. & demonstr.* Rot. *decis.128.num.p.2. diuers. & decis.146. num.19.* apud Farinac. *in 1. collect. nouissim. & decis. 24.num.14.* apud Farinac. *p.1. recent.* [Giorba *consil. crim.99. num.28.* vbi quod omne tempus, omnémque censum includit, Duran. Rotæ *decis. 404.num.8. & decis.179.num. in fine p.2. in posth.* Farin. *& decis. 249.n.19.* apud Paul. de Rubeis *tom.3. diuers.* aliàs *p.7. recent.*] Denotat tamen generalitatem quoad

3 tempus non verò quoad casus, vt per Boër. *decis.158. n.9.* Cened. *d. sing.44. n.5.*

4 Est etiam nota perpetuitatis, & tunc exponi solet pro *Perpetuò*, vt *in l.semper in ciuitate, ff. de iure immunit. & in l.Caio, §.Imperator. ff. de alimen. & cib. leg. & in l.1. ff. de iure dotium, & in l. fin. ff. ad leg. Pomp. de parricid. & in l. quisquis, §. filij, C. ad leg. Iul. Maiest. & in l.lex quæ tutores, §. ante omnia, C. de administr. tut.* notant Socin. *consil.11. num.5. vol.1.* Gozadin. *consil. 102.n.7.* Paris. *cons.37.num.24.vol.2.* Ruin. *cons.118. col. fin. vol.1.* Roland à Valle *consil.21. num.18. tom.4.* Boër. *decis.158. à princip.* Sim. de Prætis *de interpr. vlt. volunt. lib.3. dub.5 num.19. & seq.* Sord. *decis.112. num.4.*

*n.4. & decis.255.n 7. & cons.179.n.14. & cons.241. num 32. & cons.281. num.18. & cons.303. num.70. & cons.448 num.*8. Matescot. *variar.resol. lib.2.cap.25. num.5.*Rot.*decis.359. num.3. p.1. diuers.* Mandos. *in gloss. facult. §. nos qui , in vers. Semper* , 110. *col.1.* [Reinos.*in obseruat.pract.obseru.26.num.7.* vbi quod denotat perpetuitatem & continuationem totius temporis sine intermissione aliqua.] Auedan. *ad l. 40. Tauri, glos.15. n.1.* Morla *in emporio Iuris , tit.6. in pralud.num.60.* Octauian. Vulpell. *d.loco, statim in prin.* Menoch. *cons.106.n.63.& cons.244. num.22.& cons.328.n.96. & cons.475. n.2.* Veral. *decis.35.n.9. p.2.* vbi ait, quòd æquipollet dictioni *Perpetuò.* Azebed. *ad l.6.n.31.tit.15.lib.4 noua. Recopil.* Molin. *d. cap.5.n.33.* Ioan. Gart. *de nobilit. gloss.1. §.1. num.23.* Gutier. *p.q. 66.n.25.* Farin. *d.p.1.q.29. n.80.* Cened. *d.sing.44.n.1.vers.& ista dictio.* Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepis Neapol. decis.287. n.8. p.2.* Rota *decis.231.n.4.* apud Farin. *p.1. recent.* [Ioan. Escubar. *post tract. de vtroque foro in analogia aduersus Amayam pro vero intellectu statuti Conchensis Collegij n. 41.* Rot. *decis.185.n.7 & decis.249.n.19.* apud Paul. de Rubeis *tom.3. diuers.* vbi quod interpretatur sine aliqua præfixione temporis , & quod perpetuitatem indicat, & infert ad omne tempus.] vnde contrariam esse dict. nunquam dicit Hippol. *cons.40.n.22.vol.1.*

5 [Valenz. *cons.109. numero 47. tom.2.*] Et quòd habeat tractum in futurum, & notet tempus in sæcula sæculorum , & sine præfinitione tradunt Caputaq. *decis.35. n.9.p.2.* Roland. *cons.23.n.38. & 39.tom.4.* Mantic. *decis.39.n.7.vers.quartum adminiculum.* Menoch. *cons.38.n.43.* vbi dicit, quòd significat actum successiuum, & futurum respicit.

6 Quòd autem denotet etiam temporis continuationem & eaponatur pro *Quotidie* , vel *Assiduè*, per *l.§.perenne, ff. de fluminibus*, notant Corn. *consil.271. n.6.7.& 13.vol.2.* Boër. *decis.158. num.6.7. & 9.cum tribus seqq.* Mandos. *in d. vers.semper , fol.10. col.2.* Octauian. Vulpell. *citato loco , vers. & quòd ostendit* Surd. *d.cons.281.n.19.* Farin. *d. q.29.n.70.* Cened. *d. sing.44 n.2.* Aloys. Ricc. *proximè citato loco.* Stephan. Gratian. *discept.forens.tom 3. cap.597.num.14.* Franc. Leo *in Thesaur. fori Eccles. p.3.c.4.n.109.* Rot. *decis. 445.n.3.* apud Farin. *p.1.recent.* Et licèt inducat continuationem temporis , si tamen testis dicat , quòd talis semper à tali tempore, & citra possedit, & postea inueniatur modico tempore non possedisse , minimè est falsus, vt ait Rom. *cons.263. per totum*, vbi Apostil. *in verb.pacificus, & cons.301. in princ.* quem refert Card. Tusch. *d.lit. D, concl.372. n.4.* [Eadem Rot. *decis.250 num.4.p.2.in posthum. Farin.* aliàs *p.4. recent.*]

7 In fidei commissis solet hæc dictio multùm operari , ad hoc vt resultet fideicommissum absolutum, vt per Cur. iun. *cons.22.n.23. & cons.161.n.12.* Boër. *decis.158. à n.1.* Cened. *d.sin.44.n.3.*

8 Aliquando hæc dictio accipitur pro *Multoties, Frequenter, Plerumque*, vt *in l.1.semper*, vbi gloss. *eod. verb. ff. vt legatorum , & in l.namquem,149. ff. verb. signif. & in l.fin. C.de testam.* notant Osasc. *decis.87. n.8* Farin. *d.q.29.n.70.* Cened. *d.sing.44.n.1.* [Escob. *cit. loc.*]

9 Interdum differt à dictione *Quandocumque* , ex Tiraq. *de retractu conuent. §.1. gloss.2. num.10.* Nonnunquam verò minimè , secundùm Surd. *cons.280. num.21.*

10 Quandoque vsurpatur , hoc est, in omni contractu , iuxta notata per Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.1.n.1.*

11 Restringitur tamen secundum naturam actus, cui adiicitur. Escob. *de ratioc. c.41.n.18.* Octau. Vulpel. *citato loco, vers. & capitur.* Rota *decis.268.n.14.p.1. recent.* & etiam secundùm subiectam materiam , ex Surd. *cons.198.n.21.* [Ioan. Escobar. *cit. loc.*]

12 Vnde quando ista dictio iungitur actui , qui continuè fieri potest , denotat idem quod *Continuè* ; si verò iungitur actui interpellato, tunc dicitur semper fieri, quod fit ex interuallo, & debito tempore, vt per Felin. *in proœm. Decretal. Rex pacificus, vers. sed & ista.* Corn. *cons.171.n.7.vol.2.* Boër. *decis.158.num.6.* Cened *de sing.44.n.4.post princip.*

13 Restringitur à lege ad spatium triginta annorum, vt in text. iuncta gloss. *in cap.8. vers. quandocunque, de feudo dato in vicem legis commiss.* Tiraq. *de retractu conuent.§.1.glos.2.n.9.* Surd. *decis.2.n.10.* Steph. Grat. *discept. forens. c.2. n.1.* Ceual. *commun. contra comm. q.207.*

14 Et maximè in materia præscriptionis non importare temporis præfinitionem , sed restringi ad triginta annos , voluerunt Tiraq. *proximè citato loco,* Surd. *d. decis.2. num.12.* & Cened. *d. sing.44.n.4.in princip.*

DICTIO CCCLXII.

Sæpè, Sæpiùs, Sæpissimè,

1 Sæpè, *verificatur ad minimum in duobus.*
2 Sæpiùs , *quandoque duabus vicibus contentatur, regulariter tamen tres requirit actus.*
3 Sæpissime, *requirit saltem numerum trium actuum, quandoque verò significat numerum infinitum.*
4 *Iudicis arbitrio relinquitur quot actus denotent dictiones.* Sæpè, Sæpiùs, Sæpissimè.
5 Sæpè , *importat regulam esse in contrarium , & exceptionem propriè significat.*

1 VErificatur dictio *sæpe* ad minimum in duobus, vt *in l. ista. & in liberorum, ff.de verbor. signif. & in auth.de testib.§.quia vero, collat.7. & in cap.considerес, de pœnitent. distinct.5.*

2 *Sæpius* verò quandoque duabus vicibus contenta est , regulariter tamen tres requirit actus , vt *in l. veluti, §.fin. ff.de edendo, & in l.seruos, C.de vi pub.*

3 *Sæpissimè* requirit saltem numerum trium actuum, quandoque verò significat numerum infinitum, vide *l.vbi actum, in princip. ff.de verbor.oblig. cap. si quis erga*, vbi gloss. *10.quæst.7.* notant de his tribus dictionibus agentes, Natt. *consil.410.n.19.tom.2.* Gratian. *consil.150. n.8. lib.2.* Alberic. *in Dictionario, in verb. sæpè.* Dec. *in l.vnica, C. de error. calcul.* Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia, & criminalia, different. 168. num.6.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signific. sub dict. sæpius, n.1. pag.110.*

4 Arbitrio tamen iudicis relinquitur , quot actus denotent huiusmodi dictiones , vt per Rebuff. *in comment. ad l. sæpe, 53. vers. colligito , ff. de verbor. signif. pag.270.* & per Mart. *de iurisd. part.4. cap.23. num.17.*

5 Important regulam esse in contrarium , & exceptionem propriè significant : quod enim sæpè fieri dicitur, non semper fit, *l. sæpe, ff.de offic. Præsidis, & sub dict. sæpe.* Et idem probat text. *in l.si diem, §.ea ff. de condit. & demonstr.*

DICTIO

Dictio CCCLXIII.

Seu.

1. *Alternatiuè, ſeu diſiunctim, vt accipiatur propria vis, & ſignificatio eſt dict.* Seu.
2. *Ordinis ſignificatiua, atque alternatiua eſt dictio* Seu, *& natura ſua cadit inter diuerſa.*
3. *Similitudinem, & conformitatem arguit dict.* Seu, *licèt ponatur inter diuerſa.*
4. *Alternatiua dicitur dict.* Seu.
5. Seu, *deſiungit verba inter quæ ponitur, diſpoſitio verò de vno diſiunctorum ampliatur ad aliud.*
6. *Copulatiua, & augmentatiua aliquando eſt dict.* Seu, *non verò deſiunctiua, ſeu alternatiua.*
7. *Declaratiuè, & expoſitiuè interdum ponitur dictio* Seu, *præcipuè quando ſtat inter duas dictiones idem ſignificantes.*
8. *Ampliatiuè, & augmentatiuè in legatis, & vltimis diſpoſitionibus ponitur dictio* Seu, *ſicut etiam ponitur in diſpoſitione fauorabili, vt n.9.*
10. *Ampliat moderatè dict.* Seu.
11. *Ampliatiua, & augmentatiua eſt dictio* Seu, *quando ponitur in legato concepto per verba pluralis numeri, ſecùs autem per verba numeri ſingularis, intelligendo vt ibi.*
12. *Copulatiua vim habet dict.* Seu, *quando ponitur inter duo, quorum vnum ſub altero continetur.*
13. *Coniunctiua, & copulatiua vim et am habet dictio* Seu, *quando ponitur inter genus & ſpeciem, inter totum & partem.*
14. *Correctiuè nonnunquam ſtat dictio* Seu.
15. *Conditionem quand que facit dictio* Seu.
16. Seu, *eandem vim habet quàm dictio* Siue.
17. Seu, *&* Vel: *in quo differant, oſtenditur.*

1 PRopria vis, & ſignificatio huius dictionis eſt, vt diſiunctum, ſeu alternatiuè accipiatur, *l.1. §.ſublata ff.ad Trebell.l.ſi quis ita leg.uerit, ff.de auro, & argento legato, l generali,* vbi Bart. *C.de ſacroſanct. Eccleſ.l.filia,* & *ibi* Bald. *in prima oppoſit. C.de collat.cap. vlt.circa finem, 75.diſtinct.* notant Bart. *in l. ſi is, qui ducenta, §.vtrùm, num.1.* & *ibi* Socin. *col.2. ff.de reb. dub.* Gom. *in §.ſed iſte, n.36. Inſtit. de act.* Rom. *conſil. 65.ad finem, & conſ.179.num.8.* Gemin. *conſ.28.num. 11.* Natt. *conſ.650.num.9.* Mandoſ. *in gloſſ.facult.§.& proprium, in verſ. ſeu, fol.331. col.2.* Alex. *conſil.79. num.5.vol.5.* Franc. *cap.licet, num.3. de offic. Vicar. in 6.* Strach. *in tract.de adiecto, p.4.q.1. à n.4.* Octauian. Vulpell. *de prepoſ. & aduerb. ſignif. ſub hac dict. pag. 221.* Menoch. *conſ.838.n.1.& 8.* Cened. *poſt libr.canonic. & practic. ſing.15. n.1.*

2 Et ita eſt ſignificatiua ordinis, atque alternatiua, ex Menoch. *conſil.341. num.1. & 2. & conſil.1061. num.41.* Natura enim ſua cadit inter diuerſa, ſecundùm Gonzal. *ad reg.8.Cancellar.gloſ.47.n.17.*

3 Et licèt ponatur inter diuerſa, arguit tamen ſimilitudinem, & conformitatem, vt per Card. Seraph. *deciſ.393.n.8.*

4 Et tunc propriè dicitur dictio alternatiua, quia de ſui natura hoc importat. Crauet. *conſ.96. num.3. cum ſeq.* latè Ægid.Bellam. *conſ.39.num.6. & 7. & 8.* vbi ſubdit, quòd licèt quandoque ampliat, vel coniungat, ſecundùm propriam naturam, importat alternatiuam. Rom. *conſ.179.num.7.* Pariſ. *de conſiden. q.29.num.46.* Gabr. *conſ.118.num.3.& 4.lib.2.* Card. Tuſch. *de concluſ.372 à num.29.& ead.lit. D, concluſ. 244.num.7.* vbi *num* 1. poſt Calder. *conſil.248. circa medium,* aliàs, *conſ.27.de præbend.* Rom. *conſ.63. in fine, & conſ.179.n.7.* ſubdit, quod ponitur inter nomina alternatiua.

5 Et quòd diſiungat verba, inter quæ ponitur; ſed tamen diſpoſitio de vno diſiunctorum amplietur ad aliud, tenet Bald. *conſ.331.num.6.lib.3.* quem refert Card.Tuſch. *d.lit. D, concl.372. num.2.* Et licèt verba diſiungat, coniungit tamen ſenſum, vt per Socin. iun. *in l. Centurio, num.174. verſ. ad ſecundum, ff. de vulgari.* Apoſtil. ad Roman. *conſ.179. num.7.in verb. Regulariter.* Curt.iun. *conſ.145.n.12.* Octau. Vulpell. citato loco. Card.Tuſch. *d.concl.372.n.10.* vbi *n.21:* poſt Iaſ. *in l. ſi ita quis ſtipuletur, num.3.& 4. de verber. oblig.* declarat, quòd diſiungit quoad verba, & ſeorſum, quando ſunt res diuerſæ; ſi verò eadem res, vel perſona habet plura nomina, diſiungit verba, & coniungit ſenſum.

6 Aliquando hæc dictio non eſt diſiunctiua, vel alternatiua, ſed potiùs copulatiua, & augmentatiua, vt tenent Iaſ. *conſil.64. num.2.vol.1.* vbi dicit, quòd regulariter ita ſtat. Coro. *conſ.18.col.3.verſ.quinimò, vol.1.* Cotta *in memorabil. in verb. ſeu.* Dec. *conſ.99. num.5.verſ.præterea, & in l.petens, num.11.* per illum text. *C.de pactis.* Aym. *conſil.105.n.5.* Grat. *conſ.153. num.22.& 57. vol.2.* Socin. *conſil.93.num.21.vol.1.* Pariſ. *conſil.22 num.64. & num.68. vol.3. & conſil.7. à num.38.vol.2.* Cæpol. *conſ.2. crimin. num.5.* Rom. *conſ.363.num.2.* Coſm. *in pragmat. ſanct.tit.de collat. §.videlicet, in verb.ſeu.* Gom. *in cap. ſtatutum, num.22. de reſcript. lib.6.* Rebuff. *in tract. nominat.q.14.n.44.* Mandoſ. *in d. verſ.ſeu, in princip. fol.332.* Bruno. à Sole *in locis communib. verb. dictio, 28.* Bertazol. *de clauſulis inſtrument.clauſ.26.gloſſ.6. num.7.* Menoch. *conſil.307. num.28. & conſil.753. num.19.* Bernard. Muſcatel. *de cognit. & probat. delictorum, in proximo num.11.* Cened. *d. ſing.15.* Cardin.Tuſch. *d. lit. D, concluſ.372. num.9.* vbi poſt gloſſ. *in l.decernimus, C. de Epiſcop. audientia,* & Alex. *conſil.22. col.2. lib.1.* declarat, quòd ſi copula cum hac dictione ponatur inter ea, quæ ſunt diuerſa, ſtat augmentatiuè, & *num.16.* poſt Bald. *conſil.218.num.3.lib.2.* pariter declarat, vt ampliatiuè ponatur, quando ponitur inter diuerſa; ſecùs ſi ponatur inter ea, quorum vnum venit ad poſitionem alterius, quia tunc ponitur reſtrictiuè, vel declaratiuè, & *num.17.* ſubdit, quòd ſi poteſt poni vtroque modo, exponitur augmentatiuè.

7 Interdum ponitur declaratiuè, & expoſitiuè, præcipuè quando ſtat inter duas dictiones idem ſignificantes, quia exponit etiam præcedentia, vt *in cap. licet, in princip. de elect. & in cap. bona, 1.* vbi *gloſſ.1. de poſtulat. Prælater,* notant Alberic. *in Dictionario, verſ.ſeu.* Strach. *d.4. part.q.1.num.7.* Cened. *d.ſingul. 15. num.10.* Gemin. *conſil.115. circa finem, num.7. verſ.quia dictio ſeu.* Bald. *conſ.442.num.2.verſ.item illa dictio, lib.1. & conſil.218. num.3. verſ. ſi autem ponitur, lib.2.* Caſtr. *conſ.379. verſ.tertio, lib.1.* vbi ait, quòd ſtat expoſitiuè, ne inducatur ſuperfluitas in diſpoſitione teſtatoris. Socin, iun. *ad d. l. Centurio, num.174. verſ. ad ſecundum.* Apoſtill. ad Rom. *conſil. 179 num.7.verb.Regulariter, verſ. & idcirco.* Vulpell. *citato loco, n 7.verſ.& id.* Menoch. *conſ.755. num.5.& conſ.1029.n.13.* Seraphin. *deciſ.393. num.9.* [Peregr. *conſ.39.n.19.vol.1.* vbi quòd ſtat expoſitiuè, vel etiã ampliatiue.] Card.Tuſch. *d.conſ.372. n.4.* vbi *num.6.* cum Bald *conſ.303.num.2.lib.3.* ampliat, vt declaret etiam hæc dictio, & *num.7.* poſt Alex. *conſ.125. in princip. lib.7.* addit, quòd quando ponitur inter genus, & ſpeciem, puta in ſtatuto loquente, quòd fiat compromiſſum inter coniunctos, ſeu conſortes, ſtat declaratiuè, videlicet coniunctos, id eſt, qui ſint;

de eadem parentela. [Anell. Amat. *conf.* 20. *n.* 15. vbi quod stat declaratiuè, seu correctiuè. Et tunc ponitur pro *Quia*, *vt in l. cōmodissimè*, vbi Castr. *n.* 5. *ff. de liber. & posth.* Dec. *in rubr. C qui admitti, in* 1. *lectura, n.* 26. *in fine.* Bart. *in l.* 1. *ff. de offic. cons, n.* 7.]

8 In legatis, & in vltimis dispositionibus fauore legatorum ista dictio *Seu* semper ponitur ampliatiuè, & augmentatiuè, & copulat potius, quam disiungit, & ex ea vtrumque debetur, *l. si quis ita legauerit, ff. de auro, & argento legato.* vbi text ait quòd si testator dicat: Titio vina, quæ in Vrbe habeo, seu in portu, do, lego: omnia in legato veniunt, Ex quo ad varia amplianies ita tradunt Bart. *in d. l. si is, qui ducenta, oppos.* 6. *& in l. cum quis decedens, §. vlt. ff. de legat.* 3. Panorm. *in cap. inter cæteras, n.* 4. vbi Dec. *num.* 5. *de rescript.* Alex. *conf.* 193. *num.* 4. *vol.* 2. Cald. *conf.* 548. *in fine*, alias 4. *de verbor. signif.* Ias. *conf.* 64. *n.* 2. *vol.* 1. Couar. *lib.* 2. *variar. cap.* 5. *num.* 10. *ad medium*, Archid. *in cap. statuimus, §. cum verò col.* 1. *de rescript. in* 6. vbi Gom. *num.* 22. *& in §. sed iste, num.* 38. *Instit. de act.* Natt. *conf.* 626. *num.* 11. Cremen. *sing.* 57. Rom *sing.* 551. Strach. *in tract. de adiecto, in* 4. *parte. quæst.* 1. *à num.* 4. Bald. *consil.* 442. incip. *Verba, num.* 2. *lib.* 1. plenè Crauet. *consil.* 105. *num.* 6. vbi quod is, qui vendidit cameram, seu angulare, dicitur vendidisse vtrunque; quia vel auget, vel copulat, ne verba sint superflua Cened. *sing.* 15. *num.* 3. Card. Tusch. *d. concl.* 372. *n.* 11. *cum seqq.* quidquid contrarium teneant Bald. Mar. Socin. & Rip. *n.* 44. *in d. cap. inter cæteras.* Fachin. *controuers. lib.* 6 *c.* 68. *vers. sed contrarium.* Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap.* 9. *n.* 98. vbi ait, sibi persuadere non posse, quod si testator legat vxori vsumfructum fundi Semproniani, seu Corneliani, quod vtrumque debeatur; quia hoc videtur esse contra expressam mentem testatoris, qui alterum tantum relinquere voluit.

9 Verùm hoc multipliciter declaratur, & primò, vt dictio hæc posita in dispositione fauorabili, prout in beneficio Principis, vel Indulgentia concessa pro salute animæ, tunc stat augmētatiuè, & ampliatiuè. Rom. *conf.* 179. *num.* 7. *& conf.* 363. *num.* 2. *vers. secundo demonstratur.* Alex. *conf.* 193. *num.* 3. *&* 4. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. concl.* 37. *n.* 12. *cum seqq.*

10 Secundò, vt ampliet, moderatè tamen, sicut dictio *Plus*, quæ ad modicam summam referri solet, vt per Ias. *in l. cum quidam, n.* 1. *C. de verbor. signific.* Cotta *in memorabil. verb. seu* Strach. *d.* 4. *parte, q.* 1. *n.* Cened. *d. sing.* 15. *n.* 5.

11 Tertiò declara, vt procedat, quando dictio *Seu* ponitur in legato concepto per verba pluralis numeri; secus autem, si per verba numeri singularis. Vnde si testator legat æquum suum album, seu nigrum, vnus tantum debetur; quia ex eo quod testator vsus est singulari numero, apparet, vnicum equum legare voluisse, vt tenet Bald. *in d. cap. inter cæteras, col. fin.* vbi Mar. Socin. Euerard. *in loco à vi numeri, ex princip.* Strach. *d. p.* 4. *q.* 1. *n.* 8. sed Couar. *d. c.* 5. *n.* 10. *post. princ. vers. nec refert.* hanc limitationem reiicit, dicens, quod nihil refert, an concipiatur legatum per verba singularis, seu pluralia numeri; vnde secundum illum non est vis, an verba concipiantur in numero plurali, vel singulari.

12 Quartò declara, quod quando hæc dictio ponitur inter duo, quorum vnum sub altero continetur, habet vim copulatiuæ, & tunc non disiungit, sed potius copulat, & ampliat. Ita Dec. *in d. cap. inter cæteras*, & ibi Rip. *num.* 44. Strach. *d. part.* 4. *q.* 1. *num.* 9. Couar. *d. cap.* 5. *num.* 6. *vers. non obstat.* Cened. *d. sing.* 15. *num.* 7.

13 Coniunctiuæ, & copulatiuæ vim quoque habet, quando ponitur inter genus & speciem, inter totum & partem. Ita Dec. & Rip. *num.* 44. *in d. cap. inter cæteras.* Strach. *d. p.* 4. *q.* 1. *n.* 1. *ad med. vers. Quibus adde* Couar. *d. c.* 5. *n.* 10. *vers. non obstat.* Cened. *d. sing.* 15. *n.* 8.

14 Nonnunquam correctiuè stat hæc dictio, vt *in cap.* 1. *de statu Regul. lib.* 7. Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. in §. insuper, verbo. Seu* Ias. *conf.* 64. *n.* 2 *vol.* 1. Apostill. ad Roman. *conf.* 179. *num.* 7. *verb. Regulariter, vers. Quandoque* Menoch. *conf.* 817. *n.* 7. Card. Tusch. *d. concl.* 373. *n.* 24. Et fuit dictum *in Gerunden. Vim* 4. *May* 1616. *coram. Illustrissimo Patriarcha Pamphilio*

15 Quandoque conditionem facit; Apostill. ad Rom. *conf.* 179. *verb. Regulariter, vers. Interdum autem* quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 371. *n.* 25.

16 Hæc dictio *Seu*, habet eadem vim & naturam, quam dict. *Siue*, secundum Cened. singul. 42. num. 1. Apostill. ad Rom. *d. conf.* 179. *in verb. Regulariter, circa finem, vers. preterea aduerte*, quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 332. *n.* 26.

17 Est tamen differentia inter hanc dictionem, & dict. *Vel*, quia dict. *Vel*, disiungit verba, & mentem; hæc verò dict. *Seu*, disiungit verba, sed non mentem. Ita Castren. *conf.* 162. incip. *Visis, num.* 4. *vers. nec obstat, lib.* 2. vbi Apost. citat. Corn. *conf.* 113. *prope num.* 3. *lib.* 4. & Socin. *conf.* 64. *vers. capiendo lib.* 1. *num.* 11. quos refert Card. Tusch. *d. conclus.* 371. *num.* 3.

DICTIO CCCLXIV.

Si.

1. *Conditionem regulariter denotat dict.* SI.
2. *Conditio si repugnaret facto disponentis, tunc eam denotat dict.* Si.
3. *Conditionem quando non importat dictio* Si, *refertur.*
4. *Conditio resultans ex dictione* Si, *inducit formam.*
5. *Dict.* Si, *quando apponitur termino de præterito, exponitur pro* Quamuis, *ad ducendam concordiam in dispositione testium.*
6. *Monitionem potius, quam conditionem importat dict.* Si.
7. *Causam finalem nonnunquam designat dict.* Si, *lata à lege.*
8. *Dubiam rem interdum facit dict.* Si.
9. Si, *quandoque ponitur pro* Quia, *præcipuè quando ponitur super re certa.*
10. Si, *non semel pro* Quando, *exponitur.*
11. *Aduersatiua est dict.* Si autem.
12. *Aduersatiua in iure, & in facto est dictio* Si verò; *quod declaratur multipliciter ibi.*

1 Regulariter hæc dictio denotat conditionem maximè iuncta verbo futuri temporis, vt *in l.* 1. vbi Doctores *ff. de cond. & demonstr. & in l. quibus diebus, §. quidam Titio, ff. eod. tit. & in l. quibus, ff. de verb. oblig.* notant Bart. *in d. l.* 1. *num.* 2. *&* 3. vbi distingunt Ias. *in l. extraneum, n.* 4. *ff. de hered. instituen.* Oldr. *conf.* 242. *n.* 7. *vers. sed ad hoc instatur.* Alex. *conf.* 127. *incip. Viso processu, in prin. lib.* 7. Bald. *cōs.* 150. incip. *Proponitur, n.* 7. *vers. restat. lib.* 5. vbi ait, quod importat conditionem; non autē modū, prout è contra dict. *Vt*, importat modum, & non conditionem. Octau. Vulpell. *de præp. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 113.

*Pag.*113. Castr. *cons.*259.*col.*2. *circa med.vers. ad quod facit*, *lib.*1. vbi ait, quòd præcisa conditionem importat. Becc. *cons.*41.*n.*26. Gozad. *cons.*51.*n.*10. Grat. *cons.*48. *n.*6. *lib.*1. *& cons.*26. *n.*31. *& cons.*43.*n.*32. *& consil.*49. *num* 7. *& cons.*50. *num.*10. *lib.*2. Paris. *cons.*18. *num.*1. *lib.*2. Ruin. *cons.*70.*num.*9.*tom.*2. Socin. iun. *consil.*46. *num.*23. *vol.*4. Honded. *consil.*60. *num.*24. *& consil.*6. *num.*18. *& consil.*16.*num.*36.*& consil.*54.*num.*5.*vol.*1. Nicol. Genua *in tract.de verb. enunciat.quæst.*4.*num.*17. *lib.*5. Menoch. *cons.*15.*num.* 24. *& cons.*262. *num.*3. *& cons.*498. *num.*24. *& de præsumpt.lib.*4. *præsumpt.*21. *n.*27. *& præsumpt.*34. *num.*24. *& præsumpt.*182. *num.*53. Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.*10 *tit.*5.*num.*4. Ruin. iun. *cons.*173.*num.*19. *& cons.*617. *num.*26. Seraphin. *de priuileg. iuramenti*, *priuileg.*17. *rem.* Vinc. de Franchis *Neapol.decis.*131.*num.*2. Ioseph. de Sesse *Aragon.decis.*131.*num.*11. Surd. *cons.*381.*num.*11. Rota. Bonon. *diuers. decis.*34. *n.*31. Farin. *in praxi crimin. p.*1.*quæst.*46.*num.*3. Ferrer. *in constit. Cathaloniæ gloss.* 5.*num.*133.*&* 190. Flamin. Paris. *de confident. benef. quæst.*32.*num.*12. Card. Tusch. *practic. conclus.tom.*2. *lit.D,concl.*373.*num.*2.*&* 3.*& latius lit.C,concl.*583. *num.*1. *cum seq.* Gloria. *resp.*1.*p.*3.*num.*27.*& resp.*6. *num.*15. & fuit dictum *in Ciuitatis Castelli supplementi legitimæ*, 1.*February* 1608.*coram*, *Card.Lancelloto*, impressa per Farin. *decis.*505. *num.*1.*p.*2.*recent.* & nouissimè *in Ianuen. Abbatiæ* 22. *Iunij* 1620.*corā Buratto.* [nouissimè Franc. de Barry *de success. testato,& abintestato lib.*17 *tit.*2. *n.*1.*in princip.* vbi *num.*2. post Intrigl. *de substit. cent.*1. *q.* 88. *num.*18. subdit hanc dictionem, siue in dispositione, siue in executione apponatur facere conditionem in vltimis voluntatibus, & ibi refert aliquos casus, quibus hæc dictio non facit conditionem, & præcipuè quando conditio refertur vel ad præsens, vel ad præteritum. Galgan. *de condit.p.*3.*c.*1.*q.*1.*num.*5.4.*&* 7. me citato *in hoc loco* Ioseph. Vela *dissert.forens.dissert.*7. *num.*7. Ioseph. de Rusticis *in l.cùm auus, ff.de cond.*&*demonstr.in proœm.c.*3. *n.*22.*&* 25 *& lib.*4.*c.*6.*num.*25. *& c.*15.*num.*38. Rot. apud Paul. de Rub. *decis.*77.*n.*3. *tom.*3.*diuers.* aliàs *p.*6.*recens.*]

2 Declara, nisi conditio repugnaret facto disponentis; putà si testator instituit hæredem si non dissipauerit, & non alienauerit; quia hæc est institutio conditionalis. Tamen si testator dedit licentiam hæredi alienandi certa forma tradita, hæc institutio non potest esse conditionalis, quia repugnaret facultati alienandi, seruata certa forma, vt per Bald. *cons.*67. incip. *Quæsitum est, in princ.lib.*1. quem refert Card. Tusch. *d.lit. C,conclus.*583. *num* 4. vbi *num* 7. *&* 8. post eundem Bald. *cons.*79. incip. *Factum. vers.porrò*,

3 *lib.*1 restringit, non importare conditionem, quando hæres instituitur, si adiuerit hæreditatem, quin eo repudiante hæreditas vadat ad coniunctum cum onere suo. Et pariter restringit, quando hæreditas est data cum onere, si deueniat in fidei commissarium, quia tunc ista dictio, *Si deueniat*, non importat conditionem, quin fidei commissaria repudiante debeantur legata.

4 Illud aduertere oportet, quòd conditio resultans ex hac dictione *Si*, inducit formam, secundùm Bald. *in auth.matri,& auiæ,C.quando mulier offic. tut.* Ruin. *cons.*199.*n.*1.*vol.*1. Tiraq. *de retract.conuent.*§ 2.*glos.*1. *num.*3. Becc. *cons.*39. *num* 19. *& cons.*58. *n.*18.*vol.*1. Menoch. *cons.*35.*n.*6. Surd. *cons.*371.*num.*61. Gloria. *resp.*1.*p.*3.*n.*27.

5 Licèt autem hæc dictio importet conditionem, tamen quando opponitur termino de præterito: exponitur pro *Quamuis*, ad inducendam concordiam in dispositione testium. Alex. *cons.*64.*n.*4.*lib.*4. Bolognin. *ad cons. Ioan. de Anania*, 45. *num.*8. Franc. Marc. *decis.*231. *n.*2.*p.*2. Card. Tusch. *d.lit.D, concl.* 373.*n.*3.

6 Aliquando hæc dictio importat potiùs monitionem, quàm conditionem, secundùm Ioseph. de Sesse *decis.*31 *n.*7.

7 Nonnunquam prolata à lege importat, & designat causam finalem, vt per Bart. *in l.*1. *ff. de denotat.* Ias. *in l.*2.§.*quòd si in pactis, ff.soluto matrimon.* Gozadin. *cons.*51 *n.*10.

8 Interdum rem dubiam facit, iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt.lib.*6.*præs.*28.*n.*4.

9 Quandoque ponitur pro *Quia*, præcipuè quando ponitur super re certa, vt *in l. commodissimè*, vbi Castr. *num.*5. *ff. de liber. & posthum. l. videamus*, *in princip. ff. de in litem iuran.* Corn. *cons.*119. *num.*1. *vol.*1. Alex. *cons.*1212.incip. *Ponderati*, *num.*32. *vers. & licèt*, *lib.*6. Vital. de Camb. *in tract. clausul.pag.*20. *col.*1. *num.*1. Octauian Vulpell. *citato loco*, *num.*1. *in fine*, Card. Tusch. *d.lit. D,concl.*373. *n.*4. vbi *num.*5. subdit, quod importat quandóque causam, & ponitur *Si vero quia.*

10 Non semel pro *Quando* exponitur, vt per Bart. *in l.hac verba,num.*4.*ff.de legat.*1. Paris. *de confident. beneficial.q.*32.*n.*11.

11 Dictio *Si autem* est aduersatiua, quæ continet repetitionem præcedentium, nisi coniectura sit, quod repetitio non fiat de omnibus, sed de aliquibus. Ita Bald. *cons.*135. incip. *Factum proponitur*, *lib.*4. quem refert Card. Tusch. *d.lit. D,concl.*140.*n.*10.

12 Dictio *Si verò* est aduersatiua in Iure, & in facto, vt per Alex. *cons.*134. *n.*25. *lib.*6. *& cons.*99. *num.*9. *lib.*7. Abb. *cons.*65.*in fine,lib.*1. Gut. *in l.nemo potest*, *num.*298. *ff. de legat.*1. Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, gloss.*5.*num.*50. Card. Tusch *d.concl.*240.*num.*2. *&* 3. vbi *num.*4. post Signorol. *cons.*150.*num.*12. *vers. præterea*, restringit, quòd non est aduersatiua, quando cadit inter ea, quæ eadem ratione censentur, vel quando obuiat Ius publicum, & quando identitas rationis inter casum, & casum adest, *& n* 5. post Zabarell. *consil.*68.*n.*1. subdit, quòd hæc dictio *Si verò*, importat, vt præcedens dispositio excludat sequentem, & durante prima non intrat secunda aduersatiua.

Dictio CCCLXV.

Sic.

1 *Continuatiua & repetitiua formæ ac qualitatis præcedentis vocationis est dict.* Sic.

2 *Limitatiua est dictio* Sic, *habens relationem ad præcedentia, & ad ea concessionem restringens.*

3 *Illatiuè, seu expositiuè stat dic.* Sic, *iuncta cum copula præcedente.*

4 *Declaratiua modorum expressorum est dictio* Sic.

5 *Demonstratiua ad oculum quoad formam, & modum faciendum, est dict.* Sic.

1 Est cōtinuatiua, & repetitiua formæ, ac qualitatis præcedentis vocationis, & significat idem quod *sicut*, vt per Grat. *cons.*106.*n.*52.*& consil.*21.*n.*8.*vol.*2. Ioan. Garc. *de nobilitate in diuisione*, *n.*51. Menoch. *cons.*1040. Gutier. *practic. lib.*3.*q.*19. *num.*25. Rota *decis.*455.*n.*10 apud Farinac.*p.*1.*recent. & decis.*432. *n.*6. *& decis.*687.*n.*9.*p.*2.*recent.*

2 Limitatiua etiam est, habens relationem ad præcedentia, & ad ea concessionem restringens. Grat. *cons.106.n.12.lib.2.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb signif. sub hac dict. statim in princip.*

3 Iuncta cum copula præcedenti stat illatiuè, seu expositiuè, vt *in cap. frequens in princip. vers. & sic, de restitut. spol. lib.6.* Et colligitur ex notatis per gloss. *verb. prater, in cap. ex ore, de priuileg.* Ruin. *cons.102. n.11. lib.2. & cons.184 n 6. eod. lib.2.* Sarnen. *de criminali, q.10. n.7.* vbi quòd est declaratiua modorum expressorum, Honded. *cons.64. n.7 lib.2.* Cened. *pract. & canon. quæst. lib.1. q.21. n.17.* Rota *decis.128. n.4. q.2. diuers.* Vulpell. *citato loco*, vbi subdit, quòd est demonstratiua ad oculum quoad formam, & modum faciendum, per *l. Gallus, §. ille casus, ff. de lib. posthum.*

Dictio CCCLXVI.

Sicur.

1 *Similitudinem omnimodam, & identitatem importat dict.* Sicut.
2 Sicut *idem importat ac si diceretur,* Eodem modo.
3 *Relationem importat aliquando dictio* Sicut, *& limitat totam dispositionem secundùm relatum.*
4 *Causam designat dict.* Sicut, *quando opponitur in dispositione de sui natura ordinata ad aliquid concedendum, & ponitur pro* Quia, *si dispositio est certa.*
5 *Conditionem importat dictio* Sicut *in confirmatione facta in forma communi, secus si confirmatio est ex certa scientia, quia tunc importat causam.*
6 *Causatiuè stat in priuilegiis dict.* Sicut.
7 Sicut, *ad qua referatur, ostenditur.*
8 Sicut diximus, *est repetitiua præcedentium, cum omnibus conditionibus, & qualitatibus suis.*

1 IMportat hæc dictio omnimodam similitudinem, & identitatem, vt *vt in l. si quis obrepserit, ff. de falsis, & in cap. olim, de verb. signif. & in cap. cum in Ecclesia, de praben lib.6.* notant Angel. *cons.338.* incip. *Simon. num 1.* Anton. de Butr. *cons.19. num.4. vers. item.* Roman. *cons.328. n.6. & seq* Catan. *super Constit. Regni, in repet vers. Sicut.* Honded. *cons.86. num.54. vol.2.* Tiraq *de iure primog. quæst.40. num.30.* Decian. *cons.9. num.16. vol.2.* Socin. sen. *cons.255.* incip. *Visis, num.1. lib.2.* Menoch. *cons.212. num 22.* Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Sic, vers. Sicut, pag.114.* [Peregrin. *cons.8. n.3. vol.5.* vbi quod est nota omnimodæ similitudinis. [Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. dictio 29.* [Peregr. *cons.32. n.29. vol.2.* vbi quod stat similitudinariè, & exemplificatiuè.] Card. Tusch. *pract. conc tom.2. lit. D, concl.374. num.1 cum seqq.* vbi *num.13.* limitat, non omninò importare similitudinem, quando loquitur inter habentes diuersam potestatem. De quo etiam Gemin. *consil.79. n.9. vers. Nec obstat si dicatur.*

2 Idem importat ac si diceretur, *Eo modo*, vt notatur *in l. Sicut, ff. quod cuiusque vniuers. nom.* Gozad. *cons.8. n.18.*

3 Aliqoando importat relationem, & limitat totam dispositionem secundùm relatum, vt per Angel. *cons.338. num.4. vers. pro hoc facit.* Alex. *cons.23. num. 4. 5. & 6. lib.7* Natt. *cons.387. in fi.* Rot. *decis.555. num 6.* apud Farin. *p.2. recent.* Azebed. *l.1. num.50. tit.1. lib.6. noua Rec op.* vbi ait, quòd denotat formam modum, & dispositionem limitatiuam, & relatiuam, Galganet. *de condit. & demonstr. p.2. cap.1 quæ. 18. num.13.* Vbi dicit, quòd facit repetitionem qualitatum, & conditionem, præcedentis legati & dispositionis in sequentem. Card Tusch. *pract. conc. tom.2. lit. D, concl.374. à n.1* vbi *num.10* post Bald. *cons.20. post med. vers. ca. ita est. lib.3.* declarat, quòd referri debet solùm ad id quod salua ratione recti sermonis potest referri.

4 Quando apponitur in dispositione de sui natura ordinata ad aliquid concedendum, tunc semper causam designat, & ponitur pro *Quia*, si dispositio est certa, prout si Papa concedit castrum, vel aliud feudum, & addat, sicut tui maiores habere consueuerunt, ita Boss. *in tit. de Principe, & priuil. eius, n.35 1.* Alex. *cons.145.* incip. *Quoniam, n.4. vers. circa tertium; lib.1.* vbi Apostil. *in ver. Sicut,* refert Card. Tosch. *d. lit. D, concl.374. n 6.*

5 In confirmatione facta in forma communi hæc dictio importat conditionem, secùs verò si confirmatio si certa, & ex certa scientia, quia tunc importat causam, vt per Roman. *cons.328. num.7.* vbi Apostil. *in verb. Sicut.* Cardin. Tusch. *d. conclus.374. num.7.*

6 In priuilegiis stat causatiuè, ne priuilegium reddatur inutile, & sonat ac si dictum esset, & *Ita est*, vt per gloss. D D. *in cap. examinata. de confirm. vtili.* Alex. *cons.16 num.28. lib.5.* Card. Tusch *d. concl.374. num.12.*

7 Interdum refertur ad demonstrationem, quandoque ad modum modi, qoandoqne ad causam finalem, quandoque ad impulsiuam, qoandoque ad conditionem, qoandoque restringit, quandoque non, secundùm relationem: nam quando refertur ad causam finalem, vel ad conditionem, restringit, aliis verò casibus non restringit, si fauor non patitur. Ita Bald. *cons.209.* incip. *Illa verba. in princ. vers. & hic considero, lib.3.* refert Card. Tosch. *d. concl.374. num.8.*

8 [Dictio, *Sicut diximus*, est respectiua præcedentium cum omnibus conditionibus, & qualitatibus suis. Robl. *de represent. lib.2. c.26. n.5. & c.26. n.46.*

Dictio CCCLXVII.

Similiter.

1 *Similitudinem facti & modi ostendit dictio* Similiter.
2 *Repetitiua dictio* Similiter.
3 Similitudo *est rerum singularium, vel differentium comparatio.*
4 Simile *dicitur, quod in aliquo habet differentiam, sed in pluribus tenet conuenientiam.*
5 *Similitudinem respectu facti, modi, & qualitatum absque illa difformitate denotat dictio* Similiter.

1 OStendit hæc dictio similitudinem facti, & modi, significá que æqualitatem, & identitatem, vt per Crescen. *decis.41. de dolo, contumac.* Socin. *cons. 81.* incip. *In causa, num.3. lib.2.* Alberic. *in suo Dictionario, verb. similiter.* Menoch. *cons.124. num.60. & cons.628. num.9.* vbi ait, quod significat idem quod *Æqualiter.* Gabr. *cons.8. num.8. & cons. 148. num 13. lib.2.* Mandel. *cons.71. num.9.* Decian. *cons.2. num.60. lib.4.* Surd. *cons.303. n.34.* Honded. *cons.4. num.83. lib.1.* Ruin. *consil.169. num.4. vol.5.* Octauian.

Octauian. Vulpell. *de prep.s. & auerb.signif.sub.hac dict.pag.* 114. Seraphin. *decis.* 1384.*num.*1. Anton. Monach. *Florent.decis.*486.*n.*5. *& decis.*47. *num.*13. Card. Tusch. *practic.conclus. tom.* 2.*lit. D,concl.*375. *num.*6. vbi *num.*4. post. Dec. *cons.*646. subdit, quòd hæc dictio præcedente copula,puta, *Et similiter &c.* importat similitudinem ad præcedentia, prout text. est *in l.Clem. patronus,in princ.ff.de hered. instituend. & num.*10.post Socium.*cons.*281.*num.*3.*lib.*2.addit, hanc dictionem in tantum similitudinem importare, vt licet differens vsus sit habitationis,& habitatio, si tamen testator legat Titio vsum habitationis, & Seio similiter legat habitationem, dictio *similiter* restringit habitationem ad vsum habitationis [Fusar. *cons.*37. *n.* 15. vbi quod importat æqualitatem inter dispositiones, & *cons.*4.*n.*21. vbi quod importat eundem modum, effectum & dispositionem, & *cons.* 184.*n.* 103. vbi quod importat similitudinem facti & modi.]

2 Repetitiua est etiam, vt per Ruin. *consil.*163.*sub n.*2.*vol.*3. Gabr. *com.lib.* 6 *tit.de clausul.conclus.*91.*n.*21. Surd. *decis.*88.*n.* 55. Et inducit dispositionem similem præcedenti, ex Card. Seraphin. *decis.* 1384. *n.*..[Robl.*de represent.lib.*2.*cap.*25.*n.*14.]

3 *Similitudo*, teste Boëtio *super Topica Tullij, lib.*4. quem refert. Ioan.Adr.*in cap. non potest, de prabend. lib.*6 est terum singularium, vel differentium comparatio, & secundum Bald. est in diuersis rebus eadem, vel similis qualitas.

4 *Simile* dicitur,quod in aliquo habet differentiam, sed in pluribus tenet conuenientiam, vt ex Bald. refert. Bertazol. *de clausul. instrument. class.*4. *gloss.*25. *n.*2. Nullum enim simile est idem, gloss. *in l.quod Neruâ*, & *ibi* Bart. *ff.depositi* Marc. Mantua *sing.* 318. Cassan.*in Catalogo gloria mundi*, *p.*1. *consil.* 48. *vers. quartus casus*,Menoch.*de arbitr.lib.*1.*casu.*84.Gutier. *practic.lib.*2.*q.*17. *n.*4. Ferret. *in consil.it. Cathalonia. gloss.*7.*n.*10. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancellar.gloss.* 3.*n.*51. Card. Tusch.*tom.*2.*lit.S,concl.*247. [Robles *d. lib.*2. *cap.*10.*n.*17.

5 Denotat tamen similitudinem respectu facti, modi,& qualitatum,absque vlla difformitate,vt tradunt Innocent. *in cap. ex re cripto*, *de iureiurand.* Socin. *consil.* 181.*n.*3.*lib.*2. Gabr. *consil.*8.*n.*8.*& consil.*148. *n.*23.*lib.*2.Rot. *decis.*327.*n.*7. apud Farin. *q.*1.*recent.*

Dictio CCCLXVIII.

Simpliciter.

1 Simpliciter,*id est*,sine plica,& duplicatione.
2 *Positionis* simpliciter, *& non qualificatè est respondendum.*
3 *Positionibus* simpliciter *respondere quando dicatur ostenditur.*

1 Significat hæc dictio, id est,*sine plica,& duplicatione*,vt per gloss.*verb.simpliciter.in Clem.sæpè, de verbor.signif.* Aret.*in l.*1.*§.si quis similiter*, *n.*30.*ff.de verbor.signific.* Octauian. Vulpell. *de prap.& aduerb. signif.sub hac dict.p.*105. Et est repetitiua, ex Surd. *decis.*88.*n.*15.

2 *Simpliciter*, & non qualificatè positionibus esse respondendum,tradunt Menoch.*de arbitr.casu* 251. *à princ.* Galganet. *de condit.& demonstrat part.*2.*c.*2. *q.*73.*n.*6. Amat.Rodet.*in practic.cap.*7.*n.*65.

3 Dicitur autem simpliciter positionibus respon-deri, quando respondetur ad literam, prout iacet positio. Ita Iaf.& Modern.*in l.* 1.*§.si quis simpliciter*, *n.*8.*ff.de verb.oblig.* Octauian.Vulpell. *citato loco*,*n.*1.

Dictio CCCLXIX.

Simul.

1 *De vi & effectibus huius dictionis qui plura dicat, refertur.*
2 *Congregationem, & connexitatem denotat dictio* Simul.
3 *Vnire quæ sequuntur cum præcedentibus est de natura dictionis* Simul.
4 Simul,*idem est, quod* Vnà,*aut* Pariter.
5 Simul.*interdum vsurpatur pro* Deinde, *vel* Item.

1 Plura circa significationes huius dictionis cumulat Rebuff.*in comment.ad restit.nero*,35.*vers.simul ff.de verb.signif.pag.*201.

2 Denotat congregationem, & connexitatem, vt *in c.*1.*de consuetud.lib.*6. & habet vim coniunctiuæ, seu copulatiuæ, secundum Bald. *in l.*1. §. *in itaque, col.*1.*vers. pmant quidam*, *C. de caduc. tollend.* Roland. à Valle *cons.*62.*n.*14.*tom.*3.

3 Et eius natura est vnire quæ sequuntur cum præcedentibus,*l.fin.*cum gloss.*ff.ad legem Aquiliam*,notant Cephal.*consil.*365.*n.*7.*lib.*3.Octauian.Vulpell.*de prapos.& aduerb.signif.sub hac dict.pag.*116. Flamin. Parif. *de confident.benefic.q.*33.*n.*27.

4 *Simul* idem est,quod *Vnà*,aut *Pariter*,apud bonos linguæ Latinæ Authores Cic. *ad Attic.* Propter propinquitatē totos dies simul eramus.Idem *lib.*3.*de Orat.* Et cum Republica pariter vixisse, & cum ea simul extinctum esse. Idem *pro Font.* Nisi aliquoties ex accusatoribus vobiscum simul audissem. Idem *lib.* 2. *de finib.* Omne autem animal simul vt ortum est,& se ipsum,& partus suos diligit.Idem *pro Mur.* Simul atque increpuit suspicio tumultus,artes illicò nostræ conticescunt.

5 Interdum vsurpatur pro *Deinde*,vel *Item*,Cic. *pro Bal.* simul illud nesciebas. Idem *ad Quint fratr. lib.* 2.*epist.*1. Simul,& illud cogita. Idem *pro Ligar.* Simul ne per insolentiam quis existimet, memet studium meum laudando extollere.

Dictio CCCLXX.

Sin autem.

1 *Alternatiua est dictio* Sin autem.
2 *Aduersatiua est dictio* Sin autem, *& qualitates præcedentes repetit.*

1 Est alternatiua hæc dictio, vt *in l.Prater edixit*, *§.quod autem, ff.de iniuriis,& in l.*2.*§.*2.*ff.de eo, quod certo loco* notant Menoch. *cons.*112.*num.*2.*cum seq.*Octauian.Vulpell.*de prapos.& aduerb. signif.sub dict.Simul,vers.sin autem,pag.*116.

2 Item est aduersatiua, & qualitates præcedentes repetit, vt per Rot.*decis.* 502. *num.*2. apud Farinac. *in t.collect. nouissimar.* Octauian. Vulpell. *citato loco* vbi subdit, quod sub ea aduersatiuè dispositum non procedit, si habeat locum id, quod dispositum est in præcedenti dispositione, per text. *in l. si ita scriptum*, *& ibi* Bart. *ff. de liber. & posthum & in l. in*

NNn 4, *repetendis*

*ropetendis,ff.de legat.*3.[Rom.*post.conf.*15.*Fusarij, n.* 34.*&* 35.vbi quod est aduersatiua,& repetit easdem qualitates, *& decis.*151.*n.*25.*p.*5.*recens.*]

DICTIO CCCLXXI.

Sine.

1 *Negationem, priuationem, & exclusionem importat* Sine, *&* Absque.
2 *Licentiam debes obtinere, nec sufficit petere tantum quando dico, quod non possis facere sine licentia.*
3 *Carentiam omnium requirit dictio* Sine, *ad hoc vt verificetur.*
4 *Conditionem importat dictio* Sine, *adiecta verbo futuri temporis.*
5 *Conditionem importat dictio* Sine liberis.

1 SIne, & *Absque* idem important, & denotant negationem, priuationem, & exclusionem, vt *in l. creditores, ff.de verbor signif. & in l.Actor, C.de probat.* notant Rebuff.*in comment.ad l.ager,* 27.*vers.fine,ff.de verbor.signific.pag.*156. Salicet.*in l. si anus, n.*2.*in fine,C. de liberis prateri*.vbi ait,quod est abrogatiua. Cassan.*cons.*24.*n.*12.[Rot.apud Paul. de Rub.*decis.* 115.*n.*28.*tom.*2.*diuers.*alias.*p.*6.*recent.*]

2 Et denotat, quod actus aliter factus non valet; & ideò si dico: Non possis facere sine licentia: importat, quod debes obtinere licentiam; nec sufficit petere tantum, secundum Cassan.*in consuetud. Burgundia,rubr.*1.§.8.*in verb.sans congè, n.*5.

3 Et ista dictio *Sine* requirit carentiam omnium, ad hoc, vt verificetur; puta si dicatur, Sine licentia patris,& matris: requiritur, quod nec pater,nec mater præstiterit licentiam, Ploc. *de in litem iuran.*§.7. *n.*29. quem refert Cened. *post. lib. canonic. & pract. quæst. sing.* 100.*n.*5.

4 Adiecta verbo futuri temporis, vt si dicatur; *Non dentur sine licentia,* importat conditionem: casus est expressus *in l.Centurio, in fine, ff.de manumis. testam.* Bald.*cons.*264.*n.*3.*lib.*1. Vnde si Papa faciat gratiam absenti, quæ valeat statim quod acceptet, si dicit quod non valeat sine litteris, vel quod non dentur litteræ sine licentia concedentis, dicta gratia est sub conditione, si dentur litteræ, & si accedat licentia. Ita Rom.*cons.*353.incip.*Quoad primum, n.*8.*& seq. vers. Quoad quartum,*quem refert Card. Tusch.*pract. conclus.tom.*2.*lit.C,concl.*583.*n.*12.

5 Dictio *Sine filiis,* importat conditionem, vt per Bald.*cons.*264.incip. *Statuto cauetur,n.*3. *lib.*1. quem refert Card.Tusch.*d.tom.*2.*lit.*D,*concl.*377.*n.*1.

DICTIO CCCLXXII.

Singuli.

1 *Actum cuilibet in solidum attribuit dictio* Singulis.
2 *Diuisionem, & disiunctionem capitulorum importat dictio* Singuli.
3 Singulis *si sit facienda solutio, debet fieri in principio cuiuslibet anni.*

1 ATtribuit actum cuilibet in solidum, iuxta notata per Surd. *decis.*278.*n.*5.

2 Importat diuisionem, & disiunctionem capitulorum, vt post.Bald.*in l.* 2.*col.fin.C.de probat.& cōs.* 461. incip. *Inter Ioannem, n.*6.*vol.*1. & Aret.ac Ias. *in l. Titia,§.fin.ff.de verb.oblig.* firmat Bertazol. *de clausul. instrum.claus.*4.*gloss.*3.*sub n.*11.

3 Singulis si sit facienda solutio, debet fieri in principio cuiuslibet anni, post.gloss. *verb.annuos,in l.*1. *C.quando dies legatorum cedat,* resoluit Bertaz.*d.tract. de claus.instrum.claus.*40.*gloss.*3.*n.*3.

DICTIO CCCLXXIII.

Si quis.

1 *Generalis admodum est dictio* Si quis.
2 *Masculinum, & fœmininum sexum comprehendit dictio* Si quis.
3 *Personam veram, non fictam comprehendit dictio* Si quis.
4 *dictio* Si quis,*intelligitur de personis, non autem de Collegiis, seu Vniuersitatibus.*
5 *Distributiuè omnes terminos comprehendit dictio* Si quis.
6 *Signum particulare vnius, an verò distributiuum sit dictio* Si quis, *sub conditione prolata, ostenditur.*

1 ADmodum generalis est hæc dictio, vt post.Bart. *in l.*1.*n.*2.*ff.de verb.signif.*Zabarel.*in Clo.c.q.*3. *n.*9. *de elect.* Curt. iun. *cons.* 35. Deci. *cons.*453.*n.*7. Flamin.Paris.*de confident.benefic.q.*27.*n.*23.

2 Masculinum, & fœmininum sexum comprehendit.ad notata *in l.hominis, ff.de verbor.signific.* Dec. *cons.*338.*n.*1. *tom.*1 *& cons.*570.*n.*3. *tom.*2.*& consil.* 391.*n.*4.*tom.*4.Bertazol.*in repet.l.si quis maior, à n.* 27. & præcipuè *n.*102.*C.de transact.* vbi *n.*145.subdit, quòd personam veram; non fictam comprehen-

3 dit Menoch.*de præsumpt. lib.*4.*præsumpt.* 89.*n.*48.*& cons.*625.*n.*21.*& cons.*541.*n.*24.vbi intelligit, quando eadem est ratio.

4 Intelligitur de personis, non autem de Collegiis seu Vniuersitatibus, ex latè traditis per Bertazol *in repet d.l.si quis maior n.*144. 151. 154. *&* 173. Menoch.*cons.*709.*n.*3. Gonzal. *ad reg.*8.*Cancellar.gloss.* 37.*n.*15.

5 Distributiuè omnes terminos comprehendit, vt *in l.qui filiabus,§.*1.*ff. de legat.*1. *& in l.si.necessaria, §.si annua, C.de pignerat.act.* cum aliis adductis per Tiraq. *in l. si vnquam verb. omnia, n.*40.*in fine.C. de reuocand.donat.*

6 Sub conditione prolata an si signum particulare vnius,an vero distributiuum,dubium est.In quo duę reperiuntur opiniones? vna tenet quod signum sit particulare, quod in vno verificatur, quam substinet Bart.*in l.si is, qui ducenta, §.vtrum, col. vlt.n.*8.*ff.de reb.dubiis,*cui subscripsi.Raphaël Cuman.*in l.qui filiabus §.si quis ita, ff.de legat.*1.& melius probari dicunt *in l.si necessaria, §.annua, ff. de pignerat.actione.* Alteram sententiam tuetur Bart. sibi contrarius *in d. §.si quis ita n.*1 *&* 2. videlicet,quod potius signũ sit distributiuum, actum verbi vnicuique in solidũ tribuens, eúmque ibidem sequuntur Paul. de Castr. Alex. Ias.& alij omnes *in princip.*Et hanc esse communem testatur. Rip.*in l.hæredes mei, §.cum ita,n.*9. *ff.ad Trebell.* quorum plerique inferunt ad quæstionem; Si princeps per publicum preclama edixerit, quod si quis prior fuerit portam ciuitatis ingressus centena lucrifaciat: si eodem tempore tres fuerint ingressi, an quilibet ex tribus valeat præmium promissum lucrari? Pro concordia tamen prædictarum opinionum vide pulchram distinctionem: quam ponit Rip.*in d.§.cum ita.*

DICTIO

Dictio CCCLXXIV.

Sit.

1 *Canon latæ sententiæ est verbum* Sit, *& importat ipso iure.*

2 *Exequutionem denotat verbum* Sit.

1 Verbum hoc est canon latæ sententiæ, & importat *Ipso iure*, veluti si dicatur: Infamis sit, Anathema sit, vt per gloss. *verb. relegati, in fine, in l. amissione, §. qui deficiunt, ff. de capitis diminut. & verb. priuatus, in cap. licet canon, de elect. lib. & verb. innodetur, in fine, in cap. 2. de hæret. eod. lib.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 180. *C. de reuocand. donat.* Azebed. *l.* 11. *n.* 9. *tit.* 10. *lib.* 5. *noua Recopil.* Gutier. *practic. lib.* 2. *q.* 118. *n.* 11. Caibo *de legib. lib.* 8. *disp.* 6. *vers. septima regula*, Ioseph. de Sesse *Aragonia decis.* 230. *num.* 18. Ioseph. Aldert. *in allegat. pro omnimoda Regularium exemptione*, *p.* 1. *c.* 5. *n.* 1. bene Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *q.* 7. *n.* 31. Soar. *de legib. lib.* 5. *c.* 6. *n.* 28. Ioan. de Salas *in simili tract. q.* 96. *tract.* 14. *disp.* 15. *sect.* 6. *n.* 78. *in fine*, Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. lex, n.* 147.

2 Denotat exequutionem, vt per citatos ab Azebed. *ad l.* 13. *n.* 46. *tit.* 4. *lib.* 4. *noua Recop.* qui alios effectus huius verbi adducunt.

Vide sub dictione *Esse*, & *Sum*.

Dictio CCCLXXV.

Siue.

1 *Disiunctiua est dictio* Siue, *& disiungit verba, sed coniungit significatum, eandémque vim, & naturam habet, quam dictio* Seu.

2 *Alternatiuam inducit dictio* Siue, *sicut dict.* Aut.

3 *Augmentatiuè, seu ampliatiuè aliquando stat dict.* Siue, *maximè in dispositionibus fauorabilibus.*

4 *Ampliare potius, quàm restringere est de natura dictionis* Siue.

5 *Argumentum à contrario sensu, nedum non impedit, sed immò inducit dictio* Siue.

6 *Declaratiuè, seu expositiuè, pro* Id est, *quandoque ponitur dictio* Siue.

7 *Ordinem successiuum interdum denotat dictio* Siue.

8 Siue, *est repetitiua, & aduersatiua præcedentium.*

1 Dictio hæc eandem vim, & naturam habet, quam dictio *Seu*, quia est disiunctiua, & disiungit verba, sed coniungit significatum. Ita Castr. *consil.* 161. *num.* 4. *vol.* 2. *& consil.* 318. *incip. Visis, n.* 4. *vol.* 1. Roin. *consil.* 57. *num.* 3. *vol.* 1. *& consil.* 18. *num.* 11. *vol.* 5. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 82. *num* 15. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. Siue, pag.* 116. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 378. *num.* 1. *cum seqq.* vbi *n.* 3. post Imol. *consil.* 44. *num.* 3. declarat, quòd solùm importat coniunctionem duobus casibus, videlicet quando constat de mente proferentis, & in legatis fauore legatorum ampliandorum. Et quòd posita inter eadem non faciat diuersitatem, censuit Rota *decis.* 570. *num.* 3. apud Farinac. *part.* ...

2 Ita alternatiuam inducit, sicut dictio *Aut*, vt per Socin. iun. *consil.* 41. *num.* 34. *vol.* 3. [Peregr. *consil.* 57. *n.* 1. *vol.* 1. Et sic conditionem alternatiuam importat, adeò vt sufficiat alterutrum euenire. Franc. Barry *de success. testat. abintest. lib.* 17. *tit.* 2. *n.* 9.] Et idem est iudicium huius dictionis cum dictione *Seu*, quia idem omnino significant, secundùm Stach *de ndicto, p.* 4. *q.* 2. *n.* 1. Et ideò quod dictum est in dictione *Seu*, de legato facto cum illa, habet locum, si fiat per hanc dictionem, vt obseruat Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, c.* 9. *n.* 48. quem refert Ceced. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing.* 42. *num.* 2. D. Lottet. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 40. *n.* 101.

3 Aliquando stat augmentatiuè, seu ampliatiuè, maximè in dispositionibus fauorabilibus, vt *in l. si quis, ff. de auro, & argento legato*, notant Bart. per text. ibi *in l. cum quis decedens, ff. de legat.* 3. Vital. *in Clem. si Religiosus, num.* 7. *de procur.* Rom. *consil.* 363. *num.* 2. Mandos. *in gloss. fiscali.* 5. *& proprium, in vers. Seu, fol.* 331. Rebuff. *in tract. nomin. q.* 14. *num.* 44. Menoch. *consil.* 763. *num.* 18. Cened. *d. sing.* 42. *n.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 372. *num.* 16. *& concl.* 378. *n.* 4. Gregor. *decis.* 21. *n.* 2.

4 Nam natura suæ est potius ampliare, quàm restringere, vt *in d. l. cum quis decens, §. fin.* Rot. *decis.* 275. *n.* 4. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouiss.*

5 Argumentum à contrario sensu nedum non impedit, sed immò inducit Apostill. ad Rom. *consil.* 64. *num.* 8. *in vers. induceret*, quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 378. *n.* 5.

6 Declaratiuè, seu expositiuè pro, *Id est*, quandoque ponitur, vt per Bart. *consil.* 41. incip. *Statuto cauetur, num.* 3. *vers. & quòd ponatur, lib.* 2. Curt. *consil.* 23. *n.* 4. Socin. iun. *consil.* 69. *num.* 22. *vol* 1. Olasch. *decis.* 89. *n.* 4. Cened. *d. sing.* 42. *num.* 4. *in princ.* Card. Tusch. *d. conclus.* 378. *n.* 6.

7 Interdum denotat ordinem successiuum, vt *in l. cùm pater, §. penult. ff. de legat.* 2. *& in l. heredes mei, §. penult. ff. ad Trebell.* notant Ruin. *consil.* 149. *num.* 13. *lib.* 1. & Octauian. Vulpell. *citato loco.*

8 [Dictio *Siue*, est repetitiua Rot. *decis.* 1 c6. *n.* 8. *p.* 1. *in posth.* Farin. & aduersaria præcedentium, ead. Rot. *decis.* 448. *n.* 2. *end. p.* 1. aliàs *p.* 3. *recent.*

Dictio CCCLXXVI.

Solitum.

1 *Solitum dicitur, quod pluries obseruatum est.*

2 *Solitus aliquid facere vt quis dicatur, plures actus exiguntur, nec vnus sufficit.*

3 *Solitæ vt dicantur res, concedi in emphyteusim requiritur, saltem quòd bis fuerint concessæ spatio quadraginta annorum.*

4 *Solitum quandoque secundùm subiectam materiam verificari potest in vna vice, & in vno actu.*

1 Solitum dicitur, quòd pluries obseruatum est, vt *in §. pauonum, Instit. de rerum diuis. & in l. lege §. igitur, ff. de verb. signific. & in l. si quis donaturus, ff. de vsufructu, & in l. solet, ff. de seruis.* Ita Peregr. *nd Extrauag. ambitiosæ, verb. Ac, de rebus Eccles. non alienand. n.* 35. *pag.* 197. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 21. *gloss.* 12. *num.* 2. vbi ait, quòd solitus aliquid facere, vt quia dicatur, plures actus exiguntur, nec vnus sufficit.

2 Vnde vt res dicantur solitæ concedi in emphyteusim, requiritur saltem, quòd bis fuerint concessæ spatio quadraginta annorum, vt tradunt Bartholom. Peregr. *d. loco, num.* 40. Clar. *in §. feudum, quæst.* 13. *num.* 4. Afflict. *decis.* 305. *num.* 10. Bald. *de præscript. part.* 1. *quinta principi quæst.* 10. Gama *decis.* 342. *num.* 4.

*num.*4. Cam.Borrell. *in summa omnium decis. tit.*33. *num.*136.

4 Quandoque secundùm subiectam materiam verificari poterit in vna vice, & in vno actu, vt *in l. Mela, §. sed si alimenta, ff. de alim. & cibar. legatis*, notant Kirchou. *tom.*2. *com. opin. lib.*9. *tit.*34. *num.*159. Gabr. *com. lib.*3. *tit. de empt. conclus.*2. *n.*5. Bertazol. *d. claus.*21 *gloss.*12. *n.*1.

DICTIO CCCLXXVII.

Soluere.

VErbum hoc pertinet ad omnem liberationem, *l. solutionis verbum*, vbi Bart. *num.*1. *vers. quandoque, ff. de solutionib.* Rota *in Romana fideiussionis* 20. *Nouembris* 1602. *coram R. D. meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.*70. *num.*5. *p.*2. *recent.* Exigit veram pretij solutionem, & excludit confessionem, depositum, seu consignationem; iuxta tradita per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.*16. *num.*92. vbi subdit, quòd videtur compensationem remouere, & pignorum oblationem, vt nec fideiussores præstare sufficiat.

DICTIO CCCLXXVIII.

Solùm.

1 *Taxatiua, & limitatiua est dictio* Solùm.
2 *Hæredis personam excludit dictio* Solùm.
3 *Personam omnem aliam excludit dictio* Solùm.
4 *Casus similes non excludit dictio* Solùm, *posita ratione frequentioris vsus.*
5 *Negatiua, & priuatiua est etiam dictio* Solùm, *sicut dictio* Tantùm.
6 *Negatiuam implicitam habet dictio* Solùm, *quando adiungitur dispositioni affirmatiuæ.*
7 *Singularitatem denotat dictio* Solùm.

1 TAxatiua, & limitatiua est hæc dictio, *in l. fin. C. de legibus, & in c. si quis cum*, 21. *quæst.*2. notant Dec. *consil.*479. *num.*2. *tom.*2. Alber. *in suo Dictionar. in verb. Solum.* Corn. *consil.*167. *n.*9. *vol.*3. Paris. *consil.*7. *n.*12. *lib.*2. Gatt. 137. *n.*18. *lib.*2. Gassan. *in consuet. Burgund. rubr.* 4. §. 1. *verb. Seulement, n.*1. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. solùm, pag.*116. *col.*2. *in fin.* Rebuff. *in tract. nominat. q.*14. *n.*10. Surd. *consil.*103. *n.*62. Azebed. *ad l.*2. *n.*1. *tit.*13. *lib.*8. *noua Recopil.* Stephan. Gratian. *Marchia decis.*78. *n.*8. Declara, vt hæc dictio ea tantummodo excipiat quæ sub ea sunt comprehensa, nam in omnibus aliis firmat regulam & dictum, vt *in l. nam quod liquidum, in fine, ff. de penu leg.* cum aliis adductis per Roland. à Valle *consil.*22. *n.*54. *tom.*4. [Robl. *de repræs. lib.*2. *cap.*25. *n.*30.]

2 Excludit personam hæredis, vt per *l. non solùm §. tale, ff. de liber. legata*, tradit Surd. *d. consil.*403 *n.*62.

3 Omnémque aliam personam excludit, vt fuit decisum in Rota *decis.*416. *n.*5 apud Farinac. *p.*2 *recent.*

4 Posita tamen ratione frequentioris vsus, non excludit casus similes per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.*121. *n.*10. vbi subdit, quòd non restringit, dispositionem.

5 Negatiua, & priuatiua est etiam, sicut dictio *Tantùm*, secundùm Dec. *consil.*3. *n.*7 *vers. superest, & cons.* 469. *num.*2.

6 Quando adiungitur dispositioni affirmatiuæ, habet implicitam negatiuam, vt per Azebed. *d. lib.*2. *n.*2. Escobar. *de ratiociniis, cap.*7. *n.*44.

7 Denotat etiam singularitatem, & ideò testis deponens talem solùm possidere, excludit possessionem cuiuscumque alterius, *l. si is solùm, ff. de hæredib. instituend.*, Mohed. *decis.*20. *de restit. spoliator.* Achil. *decis.*21. *n.*2. *de probat.* Et fuit dictum *in Maceraten. spoly* 15. *Iunij* 1615. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.*729. *num.*2. *p.*2. *recent.*

DICTIO CCCLXXIX.

Solummodò.

ADdicta hæc dictio potestati aliquid faciendi solummodò in certas personas, veluti relinquendi bona solummodò illis de familia, est exclusiua aliorum, qui non sunt de familia, vt per Bald. *consil.*331. incip. *In quæstione, num.*2. *lib.*3. vbi subdit, quòd hoc sciunt magistri Grammaticæ, refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.*2. *lit. D, concl.*379. *n.*1.

DICTIO CCCLXXX.

Solus.

1 *Exclusiua est omnium aliorum dictio* Solus.
2 *Personas & casus similes non excludit dictio* Solus, *præsertim vbi est eadem ratio.*

1 OMnes alios excludit, vt *in l.*2. *ff. de vsu, & habitat. & in l.*1. *ibi, soli Domino, ff. de condict. furtiua, & in l.*3. *ibi, solus Princeps, C. si aduersus rem iudicatam, & in l.*1. *C. vbi & apud quem, & in l. hæ soliis, C. de reuocand. donat. & in l. ult.* vbi Castren. *C. de legib. & in cap. si solus Christus* 5 *dist. & in cap. in omnibus* 81. *dist. & in c. qua sicut, in princ. de verb. signific.* latè Dec. *in l.*1. *n.*5. *C. de bonor. possess. contra tabulas.* Seraph. *decis.*820. *num.*.. Rota *decis.*449. *n.*9. apud Farinac. *p.*1. *recent. & decis.*426. *n.*5. apud eundem *p.*2. *recent.* [Magdal. *de num. test. in testam requis. p.*1. *c.*16. *num.*182.]

2 Personas verò, & casus similes non excludit, præsertim vbi est eadem ratio, vt tradunt gloss. Bart. & Ias. *in l. eb as, C. de prædiis minor.* gloss. *in l. illud*, vbi Bald. *n.*4. *C. de sacros. Eccles.* Bart. *in l. serui nomine, ff. de vsucap. & in l. si constante, num.*42. & *ibi* Ias. *n.*84. *cum seqq. ff. solut. matrim.* Bald. *in l. nullius, in fine, C. ad l. Iuliam Maiest.* vbi ait, quòd excludit dissimilia, non autem similia. Dec. *in d. l.*1. *n. & 5. cum seqq. C. de bonor. possess. contra tabulas.* Euerard. *in topicis legalibus, centur.*7 21. *limit.*2.

DICTIO CCCLXXXI.

Specialiter.

1 Specialiter *æquipollet dictio* Expressè.
2 Specialiter *qui fieri plus est, quam generaliter.*

1 ÆQuipollet dictioni *Expressè*, vt *in l. si quando, §. generaliter, C. de inoffi. testam. & in l. fin.* vbi gl. *C. de neg. gest. & in l. fin.* vbi etiã gl. *verb. Specialiter, C. quod cum eo*, gloss. *in l.*1. *in verb. Specialiter, ff. de officio eius, cui mand. est iurisd.* notãt Paris. *consil.*49. *n.*9. *l.*3. Octau.

Octau. Vulp. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. specialiter, pag.* 117. Ceual. *comm. contra comm. q.* 780. *n.* 240. & plus est quid specialiter fieri, quam generaliter, *c.* 2. vbi *gloss.* 2. *de offic. Ordin. & c. Quamquam,* 30. *dist.* notaut Octauian. Vulpell. *d. loco.*

Dictio CCCLXXXII.

Spolietur.

Verbum hoc, quia sonat in metum factum, & iuris executionem, ideò importat latam sententiam, & ipso iure, etiam quòd loquatur per verbum futuri temporis, ad text. *in l.* 2. *ff. de bonis damnat* gloss. *verb. contenderit,* iuncto text. *in verb. spolietur, in c. de multa, prabend.* gloss. *verb. spolietur, in l. quoties, C. de dignitat. lib.* 12. Rebuff. *in repet. cap. postulastis, n.* 250. *de Cleric excommunic. ministr.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.* 167. *C. de reuocand. donat.* vbi *n.* 168. asserit, quòd non exigit ordinem iuris, vide Suar. *de legib. lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 15. *circa med.* Farinac. *fragment. crimin. verb. lex, n.* 131.

Dictio CCCLXXXIII.

Sponte.

1 *Sponte factum dicitur, quod nullius petitione, vel instantia factum sit.*
2 *Libertatem pracisam arguit dictio* Sponte, *non autem causam vrgentem.*
3 *Voluntatem liberam, & propriam importat dictio* Sponte.
4 Sponte *dicitur factum vbi fit ab eo, qui ex priuilegio cogi non poterat ad faciendum, etsi citatus fecerit.*
5 *Exceptionem metus excludit dictio* Sponte.
6 *Alienationem spontaneam denotat dictio* Sponte.
7 *Notarij de stylo in contractibus prasumitur apposita dictio* Sponte.

1 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores accipitur pro *Motu proprio,* vt sic illud dicatur factum sponte, quod nullius petitione, vel instantia factum sit. Tamen aliter secundum Legistas accipitur, quia etiam sponte aliquid facere censetur, qui ad instantiam, vel requisitionem alterius id facit, vt probatur *in l.* 2. vbi Dec. *notabil.* 2. *C. de pactis,* tenet Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 11. *gloss. n.* 1. In quo autem differat *Sponte,* à *Voluntate,* vide Galganet. *de indimd. lit. S, n.* 44.

2 Arguit præcisam libertatem, non autem causam vrgentem, vt per Surd. *cons.* 361. *n.* 17. Vnde liberam, & propriam voluntatem importare asserunt Alberic. *in Repertor. verb. Sponte,* Paris. *cons.* 107. *num.* 9. *vol.* 4. Et fuit dictum *in Bononien. census,* 24. *Aprilis* 1600. *coram Card. Pamphilio.*

3 Quia sponte aliquis actum facere non censetur, qui alicuius cogente imperio facit, vt probatur *in l. si quis maior.* vbi Alciat. *super verb nullo cogente imperio, C. de transact.* vbi etiam Bertazol. *in repet. n.* 305. Alex. *in addit. ad Bart. in l.* 1. *§. fin.* vbi Hippoll. *n.* 59 *ff. de quast.* Doctores *in auth. Sacramenta puberum, C. si aduersus vend.* vbi Corn. *in repet. col.* 5.

4 *Sponte* dicitur factum, vbi fit ab eo, qui ex priuilegio cogi non poterat ad faciendum, etsi citatus fecerit, secundum Surd. *decis.* 79. *n.* 6.

5 Excludit exceptionem metus, vt *in auth. sacramenta puberum,* vbi Moderniores & gloss. *in corpore vnde sumitur, C. si aduersus vendit.* Marant. *disp.* 10. *n.* 10. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. Sponte, pag.* 119. Bertazol. *d. claus.* 1. *in fine* Card. Seraphin. *decis.* 224. *n.* 3.

6 Vnde hæc dictio solet in omnibus contractibus, & præcipuè in venditionibus appoui ad excludendam vim, & metum, & denotat spontaneam alienationem, vt voluit Seraphin. *decis.* 224. *num.* 3. *vol.* 1.

7 Et præsumitur de stylo Notarij, secundum Abb. *in cap. cum contingat, col.* 17. *de iureiurand.* Bero. *in cap.* 2. *n.* 46. *vers. sed contra, de restitut. spoliat.* Menoch. *rem.* 1. *recuperand. num.* 162. Vincent. Carocc. *decis. seu casu* 22. *n.* 27.

Dictio CCCLXXXIV.

Statim.

1 *Dilationem nullam admittit dictio* Statim, *& regulariter intelligitur sine temporis interuallo.*
2 Statim, *aliquando pro* Protinus *accipitur.*
3 *Mensem vnum interdù significat dictio* Protinus.
4 Statim, *cum temperamento intelligitur.*
5 Statim, *significat,* Summariè, sine processu, & sententia.
6 *Sententia lata significatiua est dictio* Statim, *& denotat ipso iure.*
7 Statim, *à stando dictum, significat* Illicò.
8 Statim, *vt fatur vsitatum est.*

1 Dilationem nullam admittit, & regulariter intelligitur sine temporis interuallo, vt *in l. si finita, §. non autem statim, ff. de damno infecto, & in l. cum quidam, ff. de legat.* 2. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.* 120. *C. de reuocand. donat.* Surd. *decis.* 57. *n.* 9. *& decis.* 211. *n.* 32. *& consil.* 437. *n.* 31. vbi quòd aliquando impropriè admittit interuallum, Nicol. Garc. *de benef. p.* 2. *cap.* 5. *n.* 85. Strephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 41. *num.* 10. Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepisc. Neapol. part.* 4. *decis.* 288. *n.* 5. vbi *n.* 6. asserit, quod denotat celeritatem, quod etiam tenet *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 308. *n.* 2.

2 Nonnunquam accipitur pro *Protinus,* vt *in l. diuortio,* vbi gloss. *verb. si non protinus, ff. de negot. gestis, & in §. idem ius, vers. nec impendenti,* vbi gloss. *verb. Protinus, Instit. de inutilib. stipulat.*

3 Interdum significat vnum mensem, vt per Surd. *cons.* 550. *n.* 6. Alexand. *in l. diuortio, num.* 10. *ff. soluto matrimon.*

4 Intelligitur cum temperamento secundum subiectam materiam, vt *l. quod dicimus, ff. de solut. & in l. fin. C. de indic.* gloss. *verb. statim, in c. quicumque,* 77. *dist.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 109. *cum seq.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 9. *n.* 4. Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *decis.* 10. *n.* 12. Gonzal. *ad reg,* 8. *Cancellar. gloss.* 9. *§.* 1. *in annot. n.* 217. Stephan. Gratian. *d. c.* 41. *n.* 11. [nouissimè Narbona *de etate ad humanos actus requis. annu. p.* 14. *q.* 18. *n.* 12. vbi quod licèt regulariter nullam dilationem admittat, plerumque tamen iuxta subiectam materiam longum tempus significat.]

5 Significat summariè *Sine processu, & sententia.* Intrigl. *Sicilia decis.* 44. *num.* 10. Surd. *cons.* 437. *n.* 31. Non excludit tamen appellationem, vt tenet Gonzal. *d. §. in annot. n.* 17. quem refert Stephan. Gratian. *d. cap.* 41. *n.* 12.

6 Est significatiua latæ sententiæ, & denotat ipso iure,

iure, vt *in l.commissa*, vbi gloss. *verb. statim, ff. de publican. & vectigal. & in §.1.verb. statim, Instit. quibus non est permissum facere testament.* Tiraq. *d.verb.reuertatur, n.*116. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. statim, pag.*117. Surd. *decis.* 211.*n.*32. *& consil.*437.*n.*33. Sayro. *in Claui Regia, lib.3.cap.8.n.27.* Monet. *de distribut. quotid. p.3.q.7. num.*36. & 37. Card. Tusch. *verb. Priuatio, concl.*719. *num* 2. Salas *de legib.q.96.tract.14.disp.*15.*sect.*6.*sub n.*78. Farinac. *fragment. crimin. pag.2.verb. lex, n.*114.

7 *Statim* à stando dictum, significat *Illicò* apud Ciceronem, & bonos Latinæ linguæ Authores. Cic. *Attic. lib.*12. Philippus, vt me salutauit, statim Romam profectus. Idem *de Amicit.* Itaque statim hoc sum aggressus, Catone absoluto.

8 *Statim vt*, satis vsitatum est. Cic. *lib.9. epist.*1. Statim vt ille Prætor est factus. Idem *pro Quinct.* Quæsiuit à te statim, vt Romam rediit Quinctius. Interdum adsciscit *Simul vt*, vel *Simul ac*, Cic. *Attic. lib.*10. *epist.*4. Ego à te statim habeo quod scribam, simul vt Curionem videro. Idem *Attic. lib.*15.*ep.*12. Statim se iterum simul ac ludorum apparatum iis, qui curatori essent, tradidisset.

Dictio CCCLXXXV.

Statuimus.

1 VErbum hoc est iuris noui indoctiuum, vt *in cap. pastoralis, de iudic & in cap.1.de offic. de leg. lib.6. & in Clem.* vbi gloss. *verb. statuimus, de rescript.* notant gloss. *verb. statuimus, in c. statuimus,* 13. *de offic. de leg. lib.6.* Alex. de Neuo *in c. nam concupiscentiam, num.*28. *de constit.* vbi ait, non inde concludi obligare ad culpam. Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §.1. lit. A,* Card. Seraphin. *decis.*510.*num.*4. Nicol. Garc. *de benef. p.3.cap.1.num.*9. Flamin. Parif. *de confident. benefic. q.*58.*n.*44.

2 Rem perfectam interdum significat, & habet vim, siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ, vt ait gloss. *verb. statuimus, in cap. cum ab vno, de senten. & re iudic. lib.*.. Non importat tamen præceptum, vt per Butr. *in cap. nam concupiscentiam, in fine, de constitut.* vbi Abb. *num.*4. Gutier. *canon. lib.1.cap.7.n.*25. Azor. *instit. moral. p.1.lib.5 cap.6.q.*5. Sayr. *in Claui Regia, lib.3.cap.7.n.*28. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.*.. *cap.5.num.*40. quamuis Felin. *in d.cap. nam concupiscentiam, n.8.limit.4.* & *ibi* Dec. *in 2. lectura, n.*25. *in noua edit.* & Imol. *num.8 &* 9. dicant hoc verbum importare præceptum.

Dictio CCCLXXXVI.

Sub.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 Sub, *ponitur aliquando pro* Coram.
3 *Tempus interdum respicit dictio* Coram, *& exponi solet pro* Circa, *& accusatiuo frequenter iungitur.*
4 Sub, *apud Cicer. contrarium habet* Supra.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Corn. *cons.*187.*n.*14.*lib.*1. Rebuff. *in comment. ad l. ad edictum,* 10. *vers. Sub, ff. de verbor. signif. pag. mihi.*72. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. p.*117. Card. Tusch *practic. conclus. tom.2.lit. D, concl.*347. Tursellin. *de particulis Latina orationis, cap.*175. Grat. *de dictionib. dict.*256.

2 Ponitur aliquando hæc dictio pro *Coram*, vt *in l. Manichaos, C. de hæret. & in l. generaliter, C. de rebus creditis.* Octauian. Vulpell. *citato loco.* Multoties accipitur pro *Cum, In, Subtus, Sub potestate,* vt *in l.3. ff. de in litem iuran. & in l.3. in fine, ff. de eo, quod certo loco, & in l. pronuntiatio, §.1. ff. de verb. signif.*

3 Interdum respicit tempus, & exponi solet pro *Circa*, & accusatio frequenter adiungitur, vt *in l. adiles, 2. §. sed non tantùm, ff. de adilit. edicto, & in l. qua tamen, ff. de donat. inter virum, & vxorem.*

4 *Sub* apud Ciceronem contrarium habet *Supra.* Cic. 1. *de natura Deor.* Homines sub terra habitatores. & 2. *Philippic.* Ne, si te sub scalas tabernæ librariæ confecisset.

Dictio CCCLXXXVII.

Successiuè.

1 ORdinem successiuum denotat hæc dictio, vt *in l. auia, in princ.* vbi gloss. *ff. de condit. & demonst.* Surd. *cons.*365.*num.*9. Honded. *cons.*49.*num.*19. *lib.*2. Quin etiam præcedentium qualitatum repetitionem inducere, censuit Rota *decis.*453.*num.*1.*in fine,* apud Farinac. *p.1. recent.*

Dictio CCCLXXXVIII.

Subiaceo.

1 VErbum hoc siue in præterito, siue in futuro tempore denotat latam sententiam, vt per gloss. *verb. subiaceat, in cap. si quis suadente,* 17.*q.*5. *& in c. Clericus, in fine, ne Clerici, vel Monachi, & gloss. vlt. in c. non minus, de immunit. Eccles. & verb. subiacere, in cap. excommunicationi, de raptorib. & in c. indemnitatibus, § postremo, de elect. lib.6.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur,* 148. *C. de reuocand. donat.* Sayro *in Claui Regia, lib.3.c.8.n.*21. *vers. fallit autem,* Suar. *de legib. lib.5.c.6. sub n.*25. Ioan. de Salas *in simili tract. q.96. tract.14. disp.15. sect.6. sub n.*78. Farinac. *fragment. crimin. p.2. verb. lex n.*146.

Dictio CCCLXXXIX.

Subitò.

1 DEnotat latam sententiam, nec vlla iudicis est necessaria ad executionem pœnæ, secundum Sayro *in Claui Regia, lib.3.c.8.num.*27. & faciunt, quæ monet *de distribut. quotid. p.3.q.7.num.*35 *cum duob. seqq.*

Dictio CCCXC.

Subsequenter.

1 SIgnificat hæc dictio *Immediatè*, vel *Incontinenti*, vt *in l. hac conditio, ff. de condit. & demonstr.* Bald. *cons.*105. *in princip. vers. nam dictio, lib.*1. quod duplicatur *consil.*379. *lib.*5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.2.lit. D, concl.*381.

Dictio

Dictio CCCXCI.

Succedat.

1 *Verbum* Succedat, *intelligitur ab intestato.*
2 *Hæreditarium titulum importat verbum* Succedat, *adiunctum vniuersitati bonorum, vel quota, secus si adiunctum sit rei particulari.*

1 VErbum hoc ita prolatum intelligitur ab intestato, vt *in l. 3. §. de illo, ff. pro socio.* Surd. *cons.* 81. *n.* 1. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 3. *num.* 32. Et est commune, non directum, secundùm Ceual. *decis.* 20. *num.* 14. *p.* 3. Surd. *d. cons.* 81. *n.* 5. *&* 6. Franc. Molin. *d. q.* 3. *n.* 24.

2 Adiunctum verò vniuersitati bonorum, vel quotæ, importat titulum hæreditarium, vt per Ang. *cons.* 81. quem sequuti sunt alij, testante Surd. *dict. cons.* 81. *n.* 6. Secùs si adiunctum sit rei particulari, vt quia dictum est: Succedat in domo, vel certis reditibus; tunc enim titulum hæreditarium non inducit, vt *per l. cogi, §. generaliter, l. mulier, §. fin. ff. ad Trebel.* resoluit Franc. Molin. *d. q.* 3. *n.* 33. *&* 34.

Dictio CCCXCII.

Sum.

1 *Substantiuum est verbum* Sum, *& de præsenti effectiuum, & productiuum.*
2 *Substantiam importat verbum* Sum.
3 *Dominium denotat verbum* Sum.
4 *Veritatem denotat verbum* Sum.
5 *Proprietatem denotat verbum* Sum.

1 VErbum hoc substantiuum est, & de præsenti effectiuum, & productiuum, vt *in l. his verbis, in princip. ff. de hered. instituend.* notant Bald. *in cons. seu quæstione schismatis, posita sub rubric. C. si quis aliquem testari prohibuerit, in §. sed in contrarium, n.* 15. *in vers. item respondetur*, vbi ait, non esse aliud verbum ita substantificum in mundo, sicut hoc verbum. Refert Dionys. Paul. *de vera Patriarchal sedium erect. cap.* 5. *n.* 60. & sentit Gutier *practic. lib.* 2. *q.* 118. *n.* 10. [Hermosil. *l.* 55. *gloss.* 2. *tit.* 5. *p.* 5. vbi quod hoc verbum est substantiuum, & de præsenti effectu, & includit perfectè substantiam.]

2 Substantiam importat, vt per Axebed. *ad l.* 1. *n.* 10. *tit.* 16. *& ad rubr. tit.* 19. *n.* 70. *lib.* 8. *noua Recopil.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 1. *n.* 38. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 17. *num.* 116.

3 Dominium denotat, vt *in d. l. his verbis*, tenet Parlad. *lib.* 2. *rerum quotid. cap.* 5. *num.* 15. Proprietatem, & essentiam, ex Ceual. *commun. contra tom.* 4. *q.* 906. *num.* 25.

4 Veritatem denotat vt *in l. si maritus, §. legis Iuliæ, ff. ad legem Iuliam de adulter.* notant Rebuff. *in comment. ad l. recte dicimus,* 25. *vers. secundo, ff. de verbor. signif.* Gutier. *in repetit. §. sui, n.* 14. *Instit. de hæredum qualit. & different.*

5 [Proprietatem denotat. Hermosil. *l.* 53. *gloss.* 1. *n.* 9. *tit.* 5. *p.* 5.]

Vide dictionem *Esse*, 109.

August. Barbosa de Dictionib.

Dictio CCCXCIII.

Summariè.

HÆc dictio solet apponi in rescriptis Principum, & significat, vt Iudex summarim, & breuiter in causa procedat, cuius vigore abbreuiantur dilationes, non tamen ita vt probationes fieri nequeant, nec vt aliquid ex substantialibus omittatur, secundùm Bart. *in Extrauag. ac reprim. in vers. summariè.*

Dictio CCCXCIV.

Super.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Dict.* Super, *apposita alicui solutioni, vel debito super certo tempore: operatur quod illud corpus dicatur hypothecatum.*
3 *Ampliatur in donatione causa mortis.*
4 *Liber est hypothecatus, si dico me mutuare tibi decem super illo.*
5 *Legatum factum super tali re, inducit specialem hypothecam illius rei.*
6 *Hypothecam specialem rei, quæ exprimitur, & generaliter omnium rerum si exprimatur, importat dict.* Super.
7 *Fructus beneficij sunt hypothecati pro pensione assignata super illis.*
8 *Hypothecam importat dict.* Super, *non solùm si agatur contra debitorem, sed etiam si contra tertium.*
9 *Hypothecam non importat dict.* Super. *in statuto odioso, & correctorio iuris.*
10 *Temporis contingentiam non denotat dictio* Super.
Super, *interdum importat.*
11 Vltra.
12 Prout.
13 Præter.
14 De.

DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *gloss.* 11. *n.* 78. Rebuff. *in comment. ad l. appellatione parentis,* 51. *vers. super, ff. de verbor. signif. pag.* 268. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 110. Bertaxol. *de clausulis instrum. claus.* 26. *gloss.* 5. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 383.

1 Apposita hæc dictio alicui solutioni, vel debito super certo corpore, operatur, quòd illud corpus dicatur hypothecatum, veluti si fuerit dictum: Obligo creditum super tali re; tunc illa dictio *Super*, operatur, ac si dixisset: Hypotheco hanc rem. Ita Bart. *in l. codicillis, §. instituto, ff. de legat.* 1. Bald. *cons.* 182. incip. *Casus talis est, num.* 2. *lib.* 5. Castrens. *cons.* 106. *sub num.* 3. *vers. constat autem, lib.* 1. Aym. *cons.* 20. *num.* 10. Natt. *cons.* 109. *num.* 10. *& cons.* 342. *num.* 6. *l. b.* 2. Afflict. *decis.* 162. *num.* 6. Gig. *de pens. quæst.* 31. *num.* 17. Rom. *cons.* 319. *num.* 2. Ias. *in auth. sacramenta puberum, num* 26. *C. si aduersus venditionem.* Negusan. *de pignor. in* 4. *membro secunda partis princip. n.* 164. *vers.* 33. *casus, & in* 1. *membro* 3. *partis, num. vers. item constituitur.* Brunor à Sole *in locis communib. verb dictio,* 30. Hoodect. *cons.* 85. *n.* 3. *vol.* 2. Flamin. *de resignat. tom.* 1. *lib* 6. *q.* 2. *num.* 96. Surd.

*cons.*162. *num.*10 & *cons.*245. *num.*11. & *cons.*330. *num.*29.

3 Amplia primò, in donatione causa mortis, quod fuisse in sacra Rota tefert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.*2.*lit. D,concl.*383.*n.*2.

4 Amplia secundò, in mutuo, & alio contractu celebrato, vt si dico me mutuare ti bi decem super tali libro, liber est hypotecatus. Sic Negusan.*in tract. de pignor.in* 1.*membro* 3.*partis princip.n.*5 item tefert. Card.Tusch.*d. conclus.* 383.*n.*3. Et de mutuante super tali prædio, vel altare, quòd dicatur habere hypothecatum prædium, & rem, super qua fecit mutuum tradunt Roman.*sing.*631. Franc. Cremen.*sing* 45.Card. Tusch. *d. conclus.*381.*n.*50.

5 Tertiò amplia, in legato facto super tali re, quia inducit specialem hypothecam illius rei, vt per Ias. *in d. auth. Sacramenta puberum, num.*16.quem refert Card.Tusch.*d.conclus.*383.*n.*4.vbi *n.*5.dicit, importare hypothecam maximè in legato alimentorum, super tali re, & quòd illa res non possit alienari.

6 Amplia quartò, vt non solùm probat, quando dicitur, super tali re particulari, sed etiam quando dicitur generaliter, super omnibus bonis. Nam sicut hæc dictio importat hypothecam specialem rei, quæ exprimitur, quando super re particulari profertur; ita etiam importat generalem omnium bonorum, quando profertur super omnibus bonis. Ita Rot. *decis.* 160.*n.*3.*p.*2.*diuers.*[Anel.Amat.*cons.*68.*n.*11.]

7 Amplia quintò, in pensione assignata super fructib. certi beneficij, quia fructus beneficij sunt hypothecati, vt per Rom. *cons.*388.*in princip.* qui licèt dicas hoc procedere, quando pensio est pro alimentis, aliàs secus, tamen procedere simpliciter tenent Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de constit. reddit. gloss.* 14. *n.* 38. Corn.*cons.*29 2.*lib.*1.quos refert Card. Tusch.*d.conclus.*383.*n.*3.

8 Amplia sextò, importare hypothecam, non solùm si agatur contra debitorem, sed etiam si contra tertium possessorem, vt per Rip.*in l.*1.*§.heres, n.*14.*ff.ad Trebell.* Card. Tosch *d.conclus.*384. *num.*9. [Peregr. *cons.*97.*n.*8 *vol.*1.]

9 Limita tamen in statuto odioso, & correctorio iuris communis, quia sufficit, quòd aliquid operetur, & ideò constitutio, seu statutum Senarum, quòd communitas negligens capere malefactorem incurrat tantam pœnam, quam tamen possit recuperare super bonis delinquentis, fratrum, & filiorum eiusdem, quia non habet communitas hypothecata bona, ex illa dictione *Super*. Ita Rom. *cons.*508. incip. *Præsens consultatio* quem refert Card. Tusch. *d. conclus.*383.*n.*15.

10 Non denotat hæc dictio contingentiam temporis, putà si exigatur iuramentum super contractu, quod antè, vel post præstari possit, tradunt omnes post gloss.*in auth. Sacramenta puberum, C.si aduersus vendit.*teste Bettazol. *d.claus.* 26.*gloss.*5. *n.*1 *in fine*, vbi *n* 2.subdit, quòd significat accessionem, & ipsam rei, quæ geritur, substantiam.& *num.*3.quòd aliquando importat rei obligationem.

11 Interdum exponitur pro *Vltra*, vt *in l.diuortio, §. quod in anno, vers. item si, ff.locati, & in l.*1.*ff.de peric. & commodo rei vend.* secundùm Ruin. *cons.*94. *num.* 1.*lib.*4. quem refert Octauian. Vulpell. *citato loco*.

12 Aliquando significat idem quod *Prout*, *l.*1.*ff.de tutelis,l.sæpe,ff.de verbor. signif.§. tutores, Instit.de tutelis,§.certè. Instit.quis testam.tut dari poss.int*.

13 Nonnunquam sumitur quod *Præter*, vt *in l. penult.ff.de pericul.& commodo rei venditæ*, Apostill.ad Ioan. Andr.*in proœm. Decretal.* Coro. *cons.*189. *n.*4. Cardin.Tusch *d.conclus.*383.*n.*12.

Dicimus, *Super rebus*, id est, *de rebus*, vt *in l.diuo Pio.§.si super rebus, ff.de re iudic.& in l.*3.*in fine,ff de testib.* illa tamen constituta differentia, quòd dictio *De* significat decisionem, & hæc dictio *Super* accessionem, vt notat Bettazol.*d.gloss.*5.*num.*1.Et quòd etiam apud Ciceronem interdum vsurpetur pro *De*, deprehenditur ex illo *Attic. lib.*16. Simulque cogites, quid nobis agendum sit super legatione *Et alibi*: Hac super re scribam ad te.

DICTIO CCCXCV.

Suprà.

1 Suprà, & Super, *videntur synonymæ dictiones, & eiusdem significationis.*

2 *Relatiua ad præcedentia cum omnibus suis qualitatibus est dict.* Suprà.

3 *Inclusionem, seu implicationem importat dict.* Suprà.

4 Suprà, *contrarium habet* Sub, Subter.

SVprà & Super, videntur synonymæ dictiones, & eiusdem significationis, tam apud Latinos, quàm apud legistas, vt per Tiraquel. *de retract. tit.*1.*§.*1. *gloss.*11.*n.*77.& 78. Bettazol.*de claus.instrum. claus.* 26. *gloss.*5.*in princ.*licet Laur.Valla *lib.*2.*elegant.cap.* 91.relatus à Ias.*in auth. Sacramenta puberum, col.*6. *vers.contrarium dicit, C.si aduersus venditionem*, velit, eas differre: quia dictio *Super*, consiguitatem seu contingentiam aliquam importat; dictio verò *Suprà* interuallum, & instantium; vt sedeo super lapidem; auis, vel nebula est super nos: quæ differentia videtur confundi ex text. *in l.*3.*§.videamus, si proiectam,& §.sed si supra eas ades,ff. vti possidetis, & in l.quemadmodum,§.*1.*ff.ad leg.Aquiliam*, vbi dictio *Supra*, stat congruè, & denotat contiguitatem, & non interuallum, & se habet tanquam superficies ad aream; & videtur idem probari *in l.peregre, in princ.ff.de acq. poss.*

2 Est relatiua ad præcedentia cum omnibus suis qualitatibus, vt per Bart.*in l.*1.*§.hoc edicto,ff.de postulando*, Ruin. *cons.*18.*n.*12.*vol.*2.& *cons.*147.*n.*3. *volum.*5.Paris.*cons.*93.*num.*15.*vol.*1. Crauet.*cons.*88. *num.*3.& *cons.*329.*num* 10.& 11. Rol.*cons.*30 *n.*23. *tom.*4. Octauian. Vulpell.*de præpos.& aduerb.signif. sub hac dict.num.*1.Menoch.*cons.*544.*num.*59. Surd. *cons.*352. *num.*8.& *cons.*362. *num.* 9. & *cons.* 578. *num.*2. Galganet. *de cond.& demonstr. part.*2. *cap.*1. *quæst.*8. *num.*7. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.*2. *lit.D,concl.*384.*num.*1.vbi *num.*3. declarat. Peregr. *cons.*83.incip. *Quoniam, num.*3. *lib.*3.[Duran. *Rota decis.*300.*n.*22.]

3 Importat inclusionem, seu implicationem, vt per Ang.*cons.*294. Incip. *Quoniam,n.*5. Menoch. *de præsumptionib. lib.*4.*præsump.*145. *num.*5.Card. Tusch. *tom.*2.*lit. D,conclus.*190.*n.*2.

4 *Supra*, contrarium habet *Sub*, *Subter*, aut *Infra*. Cic.2 *de nat. Deor.* Mare quod supra terram est. Id. *lib.*6.*de Repub.* Supra Lunam sunt omnia æterna.Id. ad Q. Fr. *lib.*1. *epist.*1. Ecce supra caput homo leuis ac sordidus.

DICTIO CCCXCVI.

Supradicta.

1 *Relatiua præcedentium est dictio* Supradicta.

2 *Restrictiua*

2 *Restrictiua dispositionis ad casum prius expressum est dict.* Supradicta.

3 *dict.* Prædicti, *restringitur ad eos, de quibus proxime mentio facta fuerat.*

4 *Dict.* Prædicti, *refertur ad eos, qui oculariter leguntur.*

5 *Repetitiua, & relatiua præcedentium est dict.* Suprascripti.

6 *Hæredum suprascriptorum appellatione non veniunt hæredes hæredis.*

1 HÆc dictio stat repetitiuè, ac relatiuè ad omnia quæ suprà dicta fuerunt, & ideò dicitur relatiua præcedentium, vt voluerunt Dec.*cons.*423.*n.*5. *tom.*1. Porif.*cons.*1.*n.*134.*lib.*3. Ruin. *cons.*55.*n.*3.*l.*3. Tiraq.*de retract.lig.*§.8.*gloss.*7.*n.*24. Crauet.*cons.*94. *n.*8.Veral.*decis.*42.*n.*2.*p.*2. Flamin. *de resignat.lib.*11. *quæst.*21.*n.*25.[Rot. *decis.*353.*n.*3.*p.*1.*in post. Farin.* aliàs *p.*3.*recent.* vbi quod est relatiua præcedentium, & habet vim particularis expressionis, & *decis.*106. *n.*9. *ead.p.r.* vbi quòd est repetitiua præcedentium qualitatum, Norbona *l.*25.*gloss.*1.*num.*8.*tit.*21. *lib.*4. *Recop.*vbi quod refert personas antea enumeratas cum eisdem qualitatibus, & conditionibus.]

2 Imò restringit dispositionem ad casum priùs expressum, iuxta tradita per Dec. *cons.*377.*n.*5. *tom.*1. Reip.*in l.filiusfam.* §.*Diuus,n.*1.*ff.de legat.*1.Cephal. *cons.*192.*n.*9.Roland.*cons.*34.*n.*30.*tom.*4. Marescot. *variar.resol.lib.*1.*cap.*51.*n.*7. Duran. *Rota decis.*286. *n.*2.]

3 Et ad eos de quibus proximè mentio facta fuerat, ex Batt. *in l.*1.§ *hoc edicto, n.*2.*de postulando.*Porif. *cons.*37.*n.*59. *lib.*2.

4 Et refertur ad eos, qui oculariter leguntur, secundùm Alex.*cons.*173.*num.*4.*& seq.lib.*5.*& cons.*176.*in fine,lib.*7.Et fuit dictum *corā Vbaldo sen.in Romana pecuniaria* 31. *May* 1617.*& in Bruenien.successionis* 9.*Decemb.*1622. *& in Romana pratensi fideicommissi de Columna* 31. *Martij* 1623.*coram eodem.*

5 De dict.*Suprascripti*,quòd etiam sit repetitiua, & relatiua præcedentium, tradunt Menoch. *cons.*160. *n.*33.Mascard.*de probat.concl.*1365.*n.*34. Ita vt non sufficiat casus contineri per interpretationem,sed requiratur illos corporaliter oculis perspici posse, *l.qm liberis,* §.*hec verba,ff.de vulgar.*& *ibi* Bart.*circa finem,* & Alex.*num.*11.*& cons.*17.*4.n.*4.*& 5.lib* 5. *&*

6 *cons.*176. *in fine,lib.*7. Vnde appellatione hæredum suprascriptorum non venire hæredes hæredis, tradunt Ruin.*cons.*606.*n.*5.*vol* 1. Socin.iun. *cons.* 102. *n.*3.*vol.*3.Roland.*cons.*30 *num.*21.*& seq.vol.*4. Card. Mantic.*de coniect.lib.*8.*tit.*14.*in fine*, Surd.*cons.*123. *num.*13.*& cons.*356.*num.*19.*& cons.*417.*n.*2 *&* 3. *& cons.*464.*n.*2. *& decis.*85.*n.*3.

Dictio CCCXCVII.

Suspendatur.

1 VErbum hoc est futuri optatiui modi respiciens actum,ac Iudicis ministerium, ideo importat sententiam ferendam,iuxta resoluta per Tiraq.*in l.si vnquam, verb.reuertatur, num.*39.*C.de reuocan.donat.* Ludon.Carbo.*de legib.lib.*8.*disp* 6 *vers. tertia regula.* Sanch.*de Matr.lib.*3. *disp.*48.*n.*2.Mooet. *de distrib. quolib.p.*3.*quæst.*7.*num* 21.

Dictio CCCXCVIII.

Suus.

1 *Dominium denotat dict.*Suus.

2 *Possessionem denotat dict.* Suus.

3 *Personalitatem importat dict.* Suus.

4 *Restrictiuè stat dict.*Suus, *& significat quandam immediatatem.*

5 *Fideicommissaria adiecta dictio* Suus, *quos demonstret, remissiuè.*

6 *Fœminam comprehendit dict.* Sui, *in odiosis odio irrationabili,*

7 *Dictio* Sibi *importat omne acquisitum esse suum.*

8 *Dictio* Suis , *in testamento refertur ad testatorem*

9 *Instituens fratrem & suos,censetur instituisse fratrem pro dimidia , & filios eius natos pro alia dimidia.*

1 DEnotat hæc dictio dominium,vt in *l.quintus* 2. §.*argento* & *ibi* Batt.*num.*3 *ff.de au o & argento legato.*notant Menoch. *cons.*129.*n.*7. *& de præsumptionib.l.*4.*præsump.*16.*x.n.*18. Cald. Pereira *de empt. & vend.cap.*10.*n.*2. Gregor. *decis.*115. *n.*6.Rota *decis.*90.*n.*2.apud Farin.*p.*2.*recen.* [Duran. *Rota decis.*82.*num.*3. Rot. *decis.*12 .*n.*3.*p.*2. *in post. Farin.* aliàs *p.* 4. *recentior.*]

2 Possessionem denotat , vt per Bald *in l.* 1 *circa princip.ff.de statu hominum.*Anchar Regien.*q.*7 *n.*6. *p.*2. Rot. *decis.*90. *sub n.* 2. apud. Farin. *p.* 2. *recent.*

3 Personalitatem importat : secundum Seraph. *decis.*1337. *num.*4. Feter. *in constitu. Cathalonia gloss. num.*016. Crauet. *cons.*929.*n.*11. quem refert Card. Tusch.*pract.conclus. tom.* 1.*lit.D.con clus.*260. *num.*4. [Rot. *decis.*25 *n.*5. apud Poul. de Rub. *tom.*3. *diuers.* aliàs *p.* 7.*recent.*]

4 Stat restrictiuè,& significat quandam immediatatem, ex Menoch. *cons* 328. *num.*14. Et restringit obligationem ad præsens tempus.Stephan.Gratian. *discept. forens. cap.*104.*num.*19. Item coarctat contractum venditionis ad res venditoris, vt per Cald. Pereira *d.cap.*10.*num.*1. vbi etiam ampliat in re legata, & emphyteusi.

5 Fideicommissariæ adiecta quos demonstret, vide Menoch. *cons.*106. *num.*214. & quando restringat. *num.* 279.

6 Dictio *Sui*, in odiosis,odio irrationabili non comprehendit fœminam , iuxta tradita per Bertazol. *in repet.l.si quis maior, C.de transact.n.*113.

7 Dict.*Sibi* importat omne acquisitum esse suum, & ad eam personam referendo est , ad quem magis conuenit vt refertur.Ita Nett.*cons.*509.*n.*24.*tom.*2. Gabr. *cons.*85. *num.*11. *lib.*2. Quæ si apponatur in substitutionibus, potest sumi singulariter , & pluraliter, vt per Corn. *cons.* 073. *sub num.* 2. *circa med. vol.*1.

8 Dictio *Suis*, in testamento refertur ad testatorem, & non ad alium, vt per Seraph. *decis.*533.*n.*6

9 Instituens fratrem , & suos , censetur instituisse fratrem, pro dimidia, & filios eius natos pro alia dimidio, vt per Dec.*cōs.*242.incip. *Proponitur,in princ.* vbi exponit illam dictionem , *Et suos*, maxime,*n.*3. *vers.nam licèt sui* , refert Card. Tusch.*d.litt.D, conclus.*382. *num.*1.

DICTIO CCCXCIX.

Talis, Taliter.

1 *Limitatiua, & præcedentium restrictiua est. dict.* Taliter.
2 *Repetitiua certæ & determinatæ qualitatis est dict.* Talis.
3 Talem esse, *& pro tali haberi differt.*
4 Tale *non dicitur propriè, quod non est simpliciter tale.*

1 HÆc dictio est limitatiua, & præcedentium restrictiua, vt *in cap. de tempor. ordinat.* notant Grat. *cons.* 54. *num.* 13. *lib.* 1. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 121. *col.* 1. & accipitur quandoque pro *Sic*, vt *in l. si hominus, ff. de iniur. & in l. Æmilius, §. 1. C. de bonis quæ liberis.* Alber. *in suo Diction. verb. Taliter.* [Peregr. *cons.* 15. *n.* 9. *& cons.* 74. *n.* 7. *vol.* 5.]

2 Dictio *Talis*, est repetitiua certæ, & determinatæ qualitatis, vt per Card. Seraph. *decis.* 822. *num.* 2. [Rot. apud Paul. de Rub. *decis.* 529. *num.* 10. *tom.* 2. *diuers.* vbi quod est demonstratiua ad oculum, &

3 restringit dispositionem, aliàs *p.* 6. *recent.*] Vnde talem esse, & pro tali haberi differt, & non infertur de vno ad aliud Menoch. *cons.* 35. *num.* 21. Tale enim non dicitur propriè, quod non est simpliciter tale. Idem Menoch. *cons.* 461. *n.* 17.

DICTIO CCCC.

Tam, & quàm.

1 *Dictiones* Tam, *&* quàm, *actum æqualiter tribuunt vtrique copulatum,*
2 *Copulatiuè interdum ponuntur dict.* Tam, *&* quàm.
3 *Augmentatiuè quandoque accipiuntur dict.* Tam, *&* quàm.
4 *Separatiuè nonnunquam stant dict.* Tam, *&* quam
5 *Copulatiuè interdum stant dict.* Tam, *&* quàm.
6 Tam, *&* quàm *implicant casum magis dubitabilem.*
7 *Dubitationem, quæ possit venire, extendunt aliquando, vel tollunt dictiones* Tam, *&* quàm.
8 *Verba,* tam per testamentum, quàm per donationem, *quod importent, ostenditur.*

1 ACtum æqualiter tribuunt vtrique copulatum, vt *in l. sancimus, C. de testament.* notant Surd. *cons.* 317. *n.* 16. *& cons.* 401. *num.* 12. Anton. Monach. *Lucen decis.* 58. *n.* 11. *Bononien. decis.* 51. *num.* 51. significant enim æquiparationem, & qualitatem quandam. Menoch. *cons.* 793. *n.* 2. *&* 13. & cùm sint diuisiuæ actum tribuunt æqualiter cuilibet enunciatiuè. idem Menoch. *cons.* 400. *n.* 9.

2 Ponuntur interdum copulatiuè, ex adductis per Surd. *cons.* 406. *n.* 4. Ideò si statutum dicat, quòd debitor fugiens obliget fratres stantes ad eumdem panem, pro debitis iam factis, quam faciendis, intelligitur de factis ante fugam & faciendis ante fugam, vt sit comparatio in tempore, licèt quoad intellectum temporis statuti possit intelligi, de factis, & faciendis ante statutum, in futurum; dummodò ante fugam fiant, vt tollatur absurdum. Ita Cuman. *cons.* 146. *incip. Simon, n.* 2. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 387. *n.* 1.

3 Quandoque accipiuntur augmentatiuè, vt per Aym. *cons.* 21. *num.* 9. Menoch. *cons.* 195. *num.* 7. Octauian Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 121. [Rota apud Paul de Rub. *decis.* 120. *num.* 1. tom. 2. *diuers.* vbi quòd hæ dictiones stant augmentatiuè, *& decis.* 109. *num.* 9. apud eundem Paul. de Rub. *tom.* 3. *diuers.* aliàs *p.* 7. *recent.*]

4 Nonnunquam separatiuè, ex adductis per Vulpell. *citato loco*, & per Menoch. *de arbitr. casu* 314. *num.* 11. Anton. Monach. *Lucen. decis.* 58. *num.* 11.

5 Interdum copulatiuè, Simon de Præt. *de interpret. vltim. volunt. lib.* 9. *dubit.* 4. *n.* 89. Et tunc non successiuè, sed simul coniungunt. Surd. *cons.* 407. *num.* 5. *in fine,* vbi *num.* 4. subdit. importare maiorem coniunctionem vtriusque extremi.

6 Implicant casum magis dubitabilem, per ea, quæ Surd. *cons.* 317. *n.* 17.

7 Extendunt aliquando, vel tollunt dubitationem, quæ posset venire, veluti si alicui concedatur priuilegium in omnibus, & per omnia, prout habet talis, & subiungitur tam quoad iurisdictionem, quàm quoad alia, quia non restringunt. Ita Anton. de Butr. *cons.* 19. *num.* 4. quem refert. Card. Tusch. *dict. conclus.* 386. *n.* 3.

8 Verba *Tam per testamentum, quàm per donationem,* æquipollent verbis, *Tam in vita, quàm in morte;* quæ est coniectura cogitantis de speciali, & non de generali dispositione ex testamento, vel ab intestato. Ita Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 7. *tit.* 7. *sub num.* 14. Surd. *cons.* 273. *sub. num.* 40. *vers. tertio respondeo.* Anton. Monach. *Bononien. decis.* 61. *num.* 32.

DICTIO CCCCI.

Tamen.

1 *Limitatiua, restrictiua, seu exceptiua superiorum est dict.* Tamen.
2 *Aduersatiua iuris & facti est dict.* Tamen, *& aduersatiua in eodem genere, retentis eisdem terminis.*
3 *Modum & conditionem importat dict.* Tamen.

1 HÆc dictio est limitatiua, restrictiua, seu exceptiua superiorum, vt *in l. pro herede, §. quod autem, ff. de acquiren. hered. & in l. ita tamen, ff. ad Trebell. & in l. vbi adhuc, § ita tamen. C. de iure dotiũ* notant Ruin. *cons.* 1. *num.* 22 *lib.* 4. Menoch *cons* 146. *num.* 8. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 121. *col.* 1. Anton. Monach. *Lucen. decis.* 67. *n.* 15. Mar. Anton. *variar. resolut. lib.* 1. *resol.* 27. *num.* 6. & ex Bald. *cons.* 195. *num.* 12. *lib.* 5. firma Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2 *lit. D, concl.* 387. *num.* 2. [Rot. *decis.* 140. *n.* 4. *p.* 1. *in posth. Farin.*]

2 Et iuris, & facti aduersatiua, & aduersatur in eodem genere, retentis eisdem terminis, vt per Paris. *cons.* 78. *num.* 2. *&* 3. *& cons.* 17. *num.* 20. *lib.* 1. Bald. *d. cons.* 195. *num.* 11. *vers. secundò, lib.* 2. Ruin. *cons.* 2. *num.* 9. *& cons.* 41. *num.* 8. *vol.* 1. Cæsar de Graff. *decis.* 154. *num.* 6. *de testament.* Rota apud Farinac. *decis.* 75. *num.* 4. *p.* 2. *recent.* Gregor. *decis.* 85. *num.* 3. Vulpell. *citato loco, vers. & venit.* vbi subdit, quòd aduersatiua debet præcedentibus; & quòd sit aduersatiua diuersificans vnum casum ab alio, & includens quod terminat, & omne aliud excludens, Alex. *cons.* 9. incip *Attentis, n.* 4. *lib.* 7. vbi quòd reperit præcedentia, retento eodem themate, Decian *cons.* 1. *num.* 27.

&

& cons 40.n.32.& cons.60.n.30.& cons.15.n.21.lib.1. Bened. Ægid. in replet.l.ex hoc iure, ff. de iustitia, & iure, p.1. cap.8.num.64. vers. pro cuius. Card.Tusch. d.lit.D.conclus.240.num.14. [Castill. controu.tom.5. c.89.n.328.Bened.Ægid.ad l.ex hoc iure ff.de iust. & iur.p.1.cap.8.n.65.vers.pro cuius p 214.]

3 Importat modum, & conditionem iuxta tradita per Mar.variar.resol.lib.1.resol.51.n.4.

Dictio CCCCII.

Tantùm.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Taxatiua est dict.*Tantùm,*qua includit expressum & reliqua excludit.*
3 *Extensionem ad non expressa impedit dict.* Tantùm.
4 *Negatiuam implicitatem habet dict.* Tantùm.
5 *Exceptiua est dict.* Tantùm, *limitat, restringit, & excludit, sicut dictio.* Tantummodò.
6 *Diuersa, & separata excludit dict.* Tantùm, *non autem connexa.*
7 *Iudices omnes alios præter illos, quibus antea competebat iurisdictio generalis in eisdem causis, excludit dict.* Tantùm.
8 *Consimilia non excludit dict.* Tantùm.
9 *Dict.*Tantùm,*apposita in lege continente casum fauorabilem, vel pium, impedit extensionem ad casus similes.*
10 *Dispositio, seu contractus, vt non transeat ad hæredes, operatur dict.*Tantùm.
11 *Promittens de suo facto* Tantùm, *an censeatur promittere de facto hæredis, ostenditur.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Ias. *in l.1. n.10. cum seq. ff. si quis cautionib. & in l. si constante, à n.86.ff.soluto matrim.*Cotta.*in memorabil. verb. Tantùm, fol.*839. Rebuff. *in comment.ad l.prætum 31.vers.Tantùm,pag.*193. *& ad l propemodu*,8?. *ver. tantùm,pag.*385. *ff. de verbor. signif.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 124. Cened. *post lib.practic. & canonic. quæst sing.*21. Tursellio. *in libello de particulis Latinæ orationis, cap.* 184. Card.Tosch.*practic.conclus. tom.2. lit.D,concl.* 388.*n.4.cum seqq.*Grat.*de dictionib.dict.*270.

2 Taxatiua est hæc dictio quæ includit expressum, & reliqua excludit, vt *in l. qui aliena, §. libertas,ff.de negot. gestis, & in l. qui sella §. qui aliam, ff. de seruitutib.rusticor.prædior.*notant Bart.*in l.1.num.1.* & *ibi* Ias. *num. 9. ff. si quis ius dicenti non obtemperauerit.* Card. *in cap. contingit,* & *ibi* Felin. *num.3. de fide instrument.*Panorm.per text. *ibi,in c. cùm Ecclesia Sutrina, num.9. de causa possess.* Petr. Anchar. *cons.*95. Abb.*cons.*51.*lib.1.*Alex.*cons.*168.incip.*Visis, & ponderatis,n.11.vers.aliàs sequeretur,lib.*7. Dec.*cons.*327. *num.5.tom.1.* Gozadin. *cons.31. num* 22. Curt. iun. *cons.12.num.4.* Ruin. *cons.45.num.15.vol.1.* Tiraq. *de retractu conuent.§ 1.gloss 6.num.2. &* 8. Cotta *in memorabil, verb. Tantùm.* Cartar. *Ianuens. decis.*70. *num.*54 Rimin.iun.*cons.*262. *num.1. lib.3.* Menoch. *cons.*795. *num.* 19. *& cons.* 1036. *num.* 10. Stroz. *de offic. Vicar.lib.2.quæst.*1020.*num.*11. Surd.*decis.*291. *num.*19. *& de aliment.tit.1.q.1.num.*2. Flamin. *de resignat lib.* 13. *q.* 5.*num.*70. Calder. Pereira *de renou. emphyt.q.*11. *num.*15. Franc.Leo *in Thesauro fori Eccles.p.2.cap.2.num.*13.Cened. *d. sing.*21. *n.1.* Anton. August.Barbos.de Dictionib.

Ricciul. *de Iure personar.lib.2.cap.15.n.22.* [Bened. Ægid.*ad l.ex hoc iure.ff.de iust. & iur.p.1.c.11.n.39. vers.& quia,pag.*374. Anell.Amat,*cons.74.n.26.* vbi *num.*27. subdit quòd alios casus, aliásque personas excludit.]

3 Et impedit extensionem ad non expressa, ex Farinac.*cons.76.n.13.p.4.*

4 Habet enim negatiuam implicitam, ita quòd aliter fieri non possit, secundùm Aym. *de antiquit.temporum, p.4. n.111.* Quia per hanc dictionem constituuntur pacta personalia, ad notata per Franc.à Sausa.*in comment.ff.de pact.art.9.q.2.n.7.*

5 Item est exceptiua, limitat, restringit, & excludit, sicut dictio. *Tantummodò, vt in l.Iulianus, & in l.& non tantùm,ff.de petit.hered.& in l.his solis, ff.de condict.indeb. & in l.aduersus, C. si aduersus rem iudic.& in l.his solis,C.de reuocan.donat. & in §.item, Instit.de vsu,& habit.*notant Paris.*cons.7.num.13.lib.2.* Corn. *cons.199. num.3.vol.1.* Caputaq. *decis.47.num.4.& decis.148. num.6. p.3.* Vincent. de Franc. *Neapolit. decis.123. num.., p.1.* Menoch. *cons.362.num.36.& cons.1110. n.30.* vbi quòd excludit, Azebed. *ad l.1, num 1.tit.3.lib.8.noua Recopil.* Octauian.Vulpell. *cit. loco,statim in princip.* Card. Seraphin. *decis.237.n.2.* Rot. apud Pacificu.*post tract. de Salu. interdict. decis.* 58.*num.4.* & apud Farin. *decis.740. num.4. & decis.* 600.*n.7.p.2.recent.*

6 Excludit diuersa, & separata, non autem connexa, & pertinentia ad dispositionem expressam Menoch. *cons.705.n.28.* & censuit Rota *decis.442.n.3.* apud Farin. *p.2.recent.*

7 Apposita in aliqua concessione excludit omnes alios Iudices, præter illos, quibus antea competebat iurisdictio generalis in eisdem causis, vt *ad l.1. C. de offic.Præfecti Vrbis,*notat.D.Barbosa *ad l.1.art.4.num.* 106. *ff. de iudiciis.*

8 Verùm licèt hæc dictio sit taxatiua, restrictiua, & limitatiua; non propterea excludit casus similes, vt notarit gloss.*in l.ob æs, C.de prædiis minorum, & in l.si mora,verb.dumtaxat,ff.soluto matrim. & in l.vlt. C.de reuocand.donat.*Ias.*in d.l.1.à n.10.ff. si quis Ius dicenti, & in d. l. si constante, num.86.* Bart per text. *ibi,in l. seruum nomine, num.2. ff. de vsucap.* Dec.*in rubr. de constit. lect.1. num.18. & in l.1.num.;. C. de bonorum possess.*Tiraq. *d.§.1.gloss 6 num.6.* Sebast. Medices *de diffinit.p.2.cap.1.num.6.*Zas.*in l.1.§. per seruum,n.14. ff.de acquiren.possess.* Socin.iun. *cons.1.num.137.lib.1.* Octauian. Vulpell. *loco suprà citato, vers. non tamen.* Lara *in l.si quis liberis, §.idem ius,num.49. ff. de liber. agnoscen.* Surd. *d.q.n.10.* Menoch.*cons.432.num.36. & cons.1122.n.24.*Gutier.*canonic. quæst.lib.1.cap.14. num.5. & practic. lib.3. q.15.num.23.* Paul. Montan. *de tutel. & curis, cap.37.n.66.* Sanch. *de matrimon. lib.7. disput.31. num.6.* Ceual. *commun.contra comm. q.604.num.4.*Cald.Pereira *de empt. & vendit.cap.14. num.23.& cap 20.num.15. & cap.28. num.4.* Cened. *d.sing.21.n.2* Melch.Phœbus *Lusitan. decis.54.n.14. tom.1.*

9 Apposita verò in lege continente casum fauorabilem, vel pium, impedit extensionem ad casus similes, vt per Viuium *tom. 2. commun. opin. lib 9. tit.34. n.64.* Bened. Ægid. *in repet. cap.ex hoc Iure,ff. de iustitia, & Iure,p.1.cap.11. num.39.* Sed in materia fauorabili personam non excludere, in qua est eadem æquitas, tenent Alex. Rauden. *de analog.c.15. num. 84.* & Octauian. Vulpell. *citato loco, vers. & quod.*

10 Operatur hæc dictio, vt dispositio, seu contractus non transeat ad hæredes, vt *in l. non solum, §.tale.ff.de liber.legata.*tradunt Bart.*in l.qui in futurum, paragr.1.*

ad finem, ff. de pactis. Octauian. Volpell. citato loco, vers. excludunt. Anton. Gom. variar. tom. 2. cap. 11. num. 13. Rebuff. in comment. ad l. propemodum, vers. Interdum. Calder. Pereira, d. cap. 20. num. 23. Et facit Ordinatio Regia Lusitanorum, lib. 3. tit. 25. §. vult. vbi in casu, de quo illa agit, dictio hæc excludit personam hæredis.

Sed non excludere personas extraneas, vnum videtur; & ideò promittens de suo facto tantum, censetur promittere etiam de facto hæredis, & successoris sui, cùm censeatur eadem persona cum defuncto. Et venditor promittens euictionem de facto suo tantùm, censetur etiam factum hæredis promittere; ita Ias. in l. num. 11. in 4. limitat. ff. si quis ius dicenti, & in l. si tibi, §. si quis, à num. 1. ff. de pactis Rom. in rubr. de arbitr. col. 9. vers. scias tamen. Dec. cons. 162. col. 2. vers. 6. & cons. 281. col. 3. vers. ad maiorem, & in l. hæredem, post med. ff. de regulis iuris. Alex. cons. 18. col. 3. & 4. vol. 3. Fabian. in tract. de empt. 6. q. princip. col. penult. vers. circa. Curt. iun. cons. 76. col. penult. Ruin. cons. 94. col. 4. vers. nec obstat, vol. 1. Boër. decis. num. 5. Hippol. sing. 656. Anton. Gabr. comment. lib. 6. tit. de verbor. signif. conclus. 5. n. 2. Calder. Pereira d. cap. 20. num. 23. In dubio enim semper persona hæredis censetur comprehensa, licèt expressa non sit, vt per l. Iuris gentium, §. Prætor, ff de pact, censuit Rota decis. 561. num. 3. apud Farinac. in 1. collect. nouissimar. Nec in hac re contemnenda est distinctio, quam tradit Ruin. cons. 94. num. 6. vol. 1. & sequitur Anton. Gabr. d. conclus. 5. num. 3. quòd aut quis promisit de facto suo tantùm in contractu, in quo quis tenetur etiã de facto extranei tunc dictio taxatiua personam hæredis non excludit; si tamen dictio taxatiua fuit adiecta in cõtractu, in quo quis de facto extranei non tenetur, tunc, ne taxatiua videatur superfluè apposita, persona hæredis excluditur.

Dictio CCCCIII.

Tanquam.

1 Improprietatem & fictionem regulariter importat dict. Tanquam.

2 Similitudinem, & veritatis expressionem denotat aliquando dict. Tanquam, & num. 3.

1 Regulariter, & de sui natura denotat improprietatem, & fictionem, vt in l. si pecunia, ff. si cert. pet. & in l. iubemus, §. sanè. 2 C. de sacros. Eccles. notans Gloss. verb. Tanquam, in cap. solita, & ibi Felin. num. 3. de maiorit. & obed. Ias. in l. 1. num. 2. & ibi Gloss. verb. Tanquam, C. de hæredib. instituend. Socin. cons. 1. incipit In casu, num. 4. vers. nec videtur obstare, lib. 1. Hippol. in l. si quis obrepserit, num. 4. ad l. Corneliam de falsis. Rimin. in §. 1. num. 22. Instit. per quas personas nobis acquiritur. Hippol. sing. 236. num. 1. Rebuff. in compendio alienationum, num. 101. Octauian. Vulpell. de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. statim in princip. Cened. practic. & canonic. quæst. lib. 1. q. 34. n. 5. Socin. Iun. cons. 3. vol. 6. num. 4. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 16. num. 3. Aloys. Ricc. in praxi aurea, resol. 449. num. 4. Gregor. decis. 467. num. 12. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 5. litt. D, concl. 383. num. 1. vbi num. 2. cum Socino, dict. cons. 1. num. 10. declarat, nisi illud improprium omninò sit æquiparatum, quia tunc verè dicitur, & proprie esse tale.

2 Aliquando tamen denotat similitudinem, & veritatis expressionem, vt in l. ibi, & tanquam adulationem, C. de hæredib. instituend. & in l. sæpe. ff. de verb. signific. & in l. item Mela. §. si plures, ff. ad l. Aquiliam & in l. si familia, ff. de iurisd. omnium iudicum, notans Bart. in l. omnes populi, quæst. 5. princip. ff. de Iustitia, & Iure. Bald. cons. 492. num. 2. vol. 5. Octauian. Volpell. citato loco. Steph. Gratian. Marchia, decis. 577. n. 53. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 374. n. 11. vbi post Socin. cons. 240. n. 2. lib. 2. ait, quòd importat omnimodam similitudinem, nisi ratio diuersitatis obstet.

3 Apud Ciceronem etiam sæpe aduerbium est similitudinis, vt in Vatin. Repentè enim tanquam serpens te è latibulis insulisti, Id. 2. Phil. Vt istum tanquam si consul esset, salutarent. id. pro Roscio, Tanquam sic offusa Reipublicæ sempiterna nox esset, sic ruebans in tenebris.

Dictio CCCCIV.

Tantummodo.

1 Taxatiua est hæc dictio, omnésque casus excludit, qui nominatim exclusi non reperiuntur, vt in l. Lucius, §. qua habebat, ff. ad Trebel. Corn. cons. 252. n. 1. vol. 5. Cortas. in l. hæreditatem, num. 17. C. de impud. & aliis. Menoch. remed. 3. reten. n. 73.

2 Includit tamen casus similes, recipitque alias declarationes, quas adduxi in dict. Tantum.

Dictio CCCCV.

Temerè.

1 Hæc dictio idem importat, quod Scienter, vt docent Gardin. in Clem. 1. §. si quis, notab. 1. de statu Monach. & ibi Anchar. num. 13. Soar. num. 5. disput. 4. sect. 50. n. 3. vbi subdit, esse etiam idem quod Consulto, & præsumendo, nec minorem energiam habet, quàm præsumere, vt obseruat idem, Soar. d. tom. 3. disput. 23. sect. 4. n. 29. Imò Temerè importat propriè aliquid facere cum contemptu legis, atque adeò ex ea superbiæ radice prouenit, quæ respuit subesse regulæ, vt optimè docent S. Thom. 2. 2. q. 53. art. 3. ad 2. & ibi Caiet. subdentes, temerè aliquod fieri, plus importare, quàm præcipitanter. Quidquid enim impulsu voluntatis, seu passionis, non regente ratione fit, dicitur præcipitanter fieri, non autem semper temerè. Sed vltra illud importat contemptum legis; quod valdè notandum ait Caiet. interpretandos Canones, temerè aliquid facientibus pœnas inferentes, quod de propria hac temeritate intelligendos iure optimo dicit. Aliquando dicitur temere fieri, quod inconsultè, fatuè vel stultè fit. Monach. in cap. 1. num. 22. de sentent. excommunic. in 6. vbi Ioan. Andr. num. 5. Menoch. cons. 143. num. 9. Apud Ciceronem importat idem, quod Barbari dicunt, Casu, vt 1. Tuscul. Non enim temerè, nec fortuito, sati, & creati sumus. Et lib. 2. epist... Non scribo hoc temerè. Idem pro Font. Audacter hoc dico, non temerè confirmo.

Dictio CCCCVI.

Tenetur.

1 Necessitatem & formam importat verbum Tenetur.

2 Voluntatem

2 *Voluntatem ex subjecta materia denotat verbum* Tenetur, *sicut Verbum* Debet & Oportet.

1 VErbum hoc importat necessitatem, & formam, iuxta tradita per Rebuff. *in concerd. rubr. de collat. §. 1. verb debeat.* Anton.Monach. *Lucens. decis. 53. n. 34.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3 cap. 7. n. 27.* Axor. *instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 6. quaest. 3.* Ioan. à Cochier *in reg. de annali possess. n. 50.* Sanch. *in praecepta Decalogi tom. 2. lib. 6. 4. cap. n. 38.* Rota *decis. 276. n. 1. p. 1. recent.*

2 Ex subjecta tamen ratione denotat voluntatem, sicut verbum *Oportet*, & verbum *Debet*, secundùm Gloss. *verb. Oportet, in cap. 1. de iudic. lib. 6.* docet Anton.Monach. *Lucens. decis. 63. num. 27.*

DICTIO CCCCVII.

Totaliter.

1 *Vniuersalis est dict.* Totaliter.
2 Totaliter, *idem significat quod,* in totum.
3 *Integritatem, ac plenitudinem quandam significat dict.* Totaliter.

1 VNiuersalis est haec dictio, sicut dictio *Omnes*, vt *in l. sed si ex meis, §. Proculus,* vbi Gloss. *ff. de acq. rerum dominio.* Cuman. *cons. 100.* incip. *Viso themate, vers. fin.* Natt. *cons. 160. n. 30. lib. 1.*

2 Idem significat quod, *In totum*, vt *in cap. ex ore, §. finali, de priuileg.* post Rol. *cons. 98. n. 15.* & Maluas. *cons. 50. num. 24* notat Octauian. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub dict. Tantum, vers. Totaliter, p. 1, 25. col. 1.* vbi etiam dicit, quòd est tantae virtutis, vt ex ea quandoque fideicommissum absolutum inducatur.

Integritatem, ac plenitudinem quandam significat, vt *in cap. Abbate, de sent. & re iudic. lib. 6.* notat Menoch. *cons. 191. num. 13.* & importat idem quod *simpliciter, & absolutè,* secundùm Flam. *de resign. tom. 2. lib. 4. in praefation. n. 4*

DICTIO CCCCVIII.

Totum.

1 *Vniuersalis est dict.* Totum, *& significat totaliter circa eandem rem.*
2 Totum, *refertur ad vnum integrum consistens ex suis partibus omnibus.*
3 Totum, *continet suas partes.*
4 Totum, *importat quod illud quod debet fieri sit faciendum sine diminutione alicuius partis, quae comprehendi quomodolibet posset.*
5 Totum, *concludit omnia, & nihil indecisum relinquit.*

1 VNiuersalis est haec dictio, & significat. *Totaliter*, circa eandem rem, *vt in l. si mihi Mania, §. fin. & in l. quaesitum, §. 1. ff. de leg. 3.* Bart. *in l. si vnus §. pactus, col. 2. vers. & nota, ff. de pact.* Corn. *cons. 49. sub n. 11. vers. circa pecuniam, vol. 3.* Gozadin. *cons. 47. n. 6.* [Valenz. *cons. 123. num. 40.* vbi quod denotat totalitatem circa eandem rem. Rot. apud Paul. de Rub. *decis. 164. à n. 23. tom. 2. diuers.* aliàs *p. 6. recent.*] Respicit enim corpus integrum, & vnam rem, iuxta notata per Cald. Pereira *de empt. & vend. cap. 9. n. 5.*

2 Refertur ad vnum integrum consistens ex suis partibus omnibus, vt per Euerard. *in cent. legali, loc. 80. vers. aliud argumentum.* Rebuff. *in comment. ad l. nominis, & rei, ad finem, ff. de verb. sign.* Menoch. *cons. 2. n. 86.* vbi ait, quòd totum integrale suas partes comprehendit. Surd. *decis. 78. n. 18.* Anton.Monach. *Floren. decis. 72. num. 1.* Bertaxol. *de clausul. instrum. claus. 27. gloss. 19. n. 9.* vbi subdit, quòd accipitur totú pro toto vniuersali, vt genus comprehendens sub se multas species subiectiuè, quae dicto generi subiiciuntur, & praedicantur de genere. Et asserit, etiam accipi pro toto numerali consistente in numero, vel quantitate, vt in aceruo, & decem, quae constant quinque, & quinque.

3 *Totum* enim continet suas partes, *l. 1. §. si stipulante, ff. de verb. obligat. l. si aliy, ff. de vsufructu legato, l. in eo quod plus, 111. l. in toto, 114. ff. de reg. Iuris, c. in toto, 80. eod. tit. lib. 6.* notant Couar. *var. lib. 1. cap. 2. à n. 5. & c. vlt. n. 7.* Alphan. *collect. 82.* Gom. *var. tom. 2. cap. 9. n. 4.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cas. 47. n. 6.* Card. Tusch. *tom. 8. lit. T, conclus. 336.* vbi *num. 6.* limitat, quando totum constituens in partes diuisas est distinctum, & diuisum; quia tunc vnaquaeque pars de per se stat, secùs quando sunt indiuisae.

4 Importat haec dictio, quòd illud quod debet fieri, sit faciendum sine diminutione alicuius partis, quae comprehendi quomodumque posset, *vt in l. 2. §. ad filiorum, C. quando, & quibus, lib. 10.* Alex. *cons. 5. num. 14. & 15. lib. 3.* Tiraq. *in l. si vnquam, in verb. totum, num. 1. C. de reuoc. donat.* Rol. *de lucro dotis, quaest. 38. n. 1.* Michaël. Grass. *de success. in §. Trebellianica, q. 8. n. 4.* Marc. Anton. de Amatis *Marchiae decis. 39. n. 3.*

5 Concludit omnia, & nihil indecisum relinquit, vt per Anton. Monach. *Lucens. decis. 33 num. 36.* Totum enim qui dicit, nihil excludit; ad tradita per Menoch. *cons. 202. n. 23. & cons. 592. n. 2. & cons. 628. n. 11. & 15.* vbi *n. 13.* subdit, quòd haec dictio idem significat quòd *Penitus*.

DICTIO CCCCIX.

Tunc.

1 *Temporis extremitatem denotat dict.* Tunc, *& conditionem importat.*
2 Tunc, *importat idem quod,* eo casu.
3 *Temporis extremitatem licèt denotet dictio* Tunc, *tamen de quo tempore significet à verbis praecedentibus dependet.*
4 *Tempus aliud praeter illius extremitatem non potest importare dictio* Tunc, *& sufficit quòd momento eodem conditio verificetur, licèt non duret.*
5 *Temporis respectu non semper est terminatè accipienda dict.* Tunc.
6 *Demonstratiua temporis, seu declaratiua rei, cui adiicitur, est dict.* Tunc.
7 *Restrictiua est dict.* Tunc, *& restringit dispositionem ad tempus, & casum expressum, & prohibet extensionem ad alium casum omissum.*
8 *Exclusiua quando sit dictio* Tunc, *ostenditur.*
9 *Casus similes non excludit dict.* Tunc, *si mens non repugnat disponentis.*
10 *Demonstratiuè, & declaratiuè, non autem restrictiuè stat dict.* Tunc, *si ponatur sine aliqua dict. taxatiua.*

1 DEnotat temporis extremitatem, & conditionem importat, vt *in l. 4. §. fin.* vbi gloss. & Bart. *ff. de condit. & demonstr. & in l. 1. in princip.* vbi gloss.

gloss. verb. tunc. & ibi notant omnes, ff. de liber. & posthum. & in l. cum quidam. vbi Florian. ff. de vsuris, & in l. penult. ff. de testam. tutel. gloss. & Doctores in l. 1. C. de codicill. gloss. in cap. praeterea, de appell. notant Calepin. verb. Tunc Ximenes in Dictionario Ecclesiast. eod. verb. Brisson. lib. 18. de verbor. signif. verb. Tunc Dec. cons. 63. num. 2. & 3. & cons. 89. num. 3. & cons. 226. num. 1. & cons. 313. n. 5. tom. 1. & cons. 371. num. 10. & cons. 525. ad finem, tom. 2. Castr. cons. 184. num. 2. & cons. 185. num. 2. lib. 2. Anchatan. cons. 354. incip. Quidam Antonius, num. 5. & cons. 556. num. 5. Bald. cons. 57. col. 2. sub n. 1. vers. quia verba. Roman. cons. 151. incip In primo dubio, vers. secundo istud, & cons. 158. incip. Noua superuenit, vers. secundò quia. Rip. in rubr. ff. soluto matrimon. n. 40. Barbat. cons. 67. col. 3. vers. restat non capere, lib. 3. Bellam. cons. 39. col. penult. vers. verbum enim. Guid. Pap. decis. 279. num. 1. Corn. cons. 204. num. 10. lib. 1. & cons. 296. sub num. 2. lib. 3. Paris. cons. 31. num. 26. lib. 1. & cons. 30. num. 56. & cons. 86. num. 34. & cons. 38. num. 28. lib. 2. & cons. 9. num. 21. & cons. 92. num. 9. lib. 3. & cons. 143. in princ. lib. 4. Ruin. cons. 130. sub num. 10. lib. 1. Gatt. cons. 106. num. 2. lib. 2. Gozadin. cons. 21. num. 35. & cons. 46. num. 6. Socin. iun. cons. 145. num. 27. vol. 3. Ioan. de Anan. cons. 66. num. 3. vers. sed iis non obstantibus. Crauet. cons. 98. num. 6. Berett. cons. 63. num. 6. Rol. à Valle cons. 56. num. 20. tom. 3. Honded. cons. 58. num. 76. & 77. vol. 1. cons. 32. num. 17. & cons. 49. num. 67. & cons. 95. num 17. vol. 2. Decian. cons. 9. num. 53. vol. 2. Menoch. cons. 117. num. 28. & cons. 208. num. 61. & cons. 327. num. 59. Surd. cons. 236. num. 13. & decis. 207. num. 16. Cæs. de Grass. decis. 135. num. 1. de reb. Ecclesiæ non alienam. Caputaq. decis. 23. num. 4. p. 2. & decis. 21. num. 2. p. 3. Verall. decis. 23. num. 4. p. 3. Octauian. Vulpell. de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Tantum, vers. Tunc, pag. 115. col. 1. Rebuff. in comment. ad l. mulierum appellatione, §. desine, ff. de verbor. signif. Bartholom. Peret. in comment. ad Extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienan. super verbis, & tunc à n. 3. Molin. de primogen. lib. 1. cap 5. num. 67. Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 14. num 10. Peregr. de fideicommiss. art. 19. n. 18 Brunor. à Sole in locis communib. verb. dictio 33. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 5. num. 25. & quæst. forens. cons. 9. n. 3. Gonzalez ad reg. 8. Cancellar. gloss. 65. num. 2. cum seqq. Ioan. à Chochier in scholiis ad preces primarias Imperat. sect. 5. §. 2. lit. G, pag. 106. Galganet. de condit. & demonstr. p. 1. cap. 11. num. 5. Franc. Leo in Thesaur. fori Ecclesiastici, p. 1. cap 15. num. 3. & 43. Ferret. in constitut. Cathalonia, gloss. 3. n. 52. Anton. Monach. Florent. decis. 50. num. 30. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. D, concl. 390. num. 1 Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 774. num. 7. Rot. apud Farinac. decis. 144. num. 7. p. 2. recent. [Robles de repræs. lib 2. cap. 25 n. 1.]

2 Et hæc dictio importat idem quod Eo casu, vt tradunt Ægid. Bellam. cons. 39. n. 10. Roland. cons. 70. n. 16. lib. 3. Tusch. concl. 390. n. 17.

3 Licèt autem temporis extremitatem denotet, tamen de quo tempore significet, à verbis præcedentibus dependet, l. in substitutione, ff. de vulgari Iacob. Mandel. cons. 51. n. 20. quem citat Octauian. Vulpell. d. loco.

4 Amplia, quòd hæc dictio in tantum extremitatem temporis importat, vt aliud tempus non possit importare, & sufficit, quòd momento eodem conditio verificetur, licèt non duret. Castren. cons. 184. num. 2. & cons. 185. num. 2. lib. 1. quem refert Card. Tusch. d. concl. 390. num. 9. vbi num. 25. post Roman. cons. 204. num. 8. vbi plena Apostilla in verb. extremitatem, subdit, quòd si constat de mente, quòd facta certa notificatione teneatur notificatus dare tunc tempore notificationis; quòd si non dat, non satisfecit obligationi, & quòd denotet extremitatem temporis, & vltimi momenti, dicit idem Roman. cons. 134. num. 6. Et quòd denotet extremitatem temporis, vt comprehendat omnes conditiones, si pluribus apponitur. Ita Ægid Bellam cons. 39. num. 3. vers. dicit enim, vbi n. 10. vers. praterea, subdit, quòd denotat extremitatem temporis tam primi quam vltimi, si pluribus adiiciatur, prout eum refert Card. Tusch. d. concl. 390. n. 4. & 5.

5 Non est tamen semper hæc dictio respectu temporis terminatè accipienda, iuxta notata per Galganet. d. tract. de condit. & demonstr. p. 2. cap. 1. q. 36. num. 9.

6 Est etiam demonstratiua temporis, seu declaratiua rei, cui adducitur. Cassad. decis. 1. num. 3. & 4 de testam. Rota decis. 14. num. 5. p. 2. diuers. Duran. de arte testandi, caut. 5. n. 4. de subst. Menoch. de interd. rem. 15. recuperan. num. 392. Respicit tempus futurum. Idem Menoch. cons. 106. num. 524. Importat signatum tempus, & demonstratum tantum, vt per Bald. cons. 57. incip. Item institno, num. 2. vers. secundò est considerandum, lib. 2. quem refert Card. Tusch. d. lit. D. concl. 384. n. 1.

7 Restrictiua est hæc dictio, & restringit dispositionem ad tempus, & casum expressum, & prohibet extensionem ad alium casum omissum; notant Paris. d. cons. 92. num. 10. & cons. 20. num. 15. lib. 3. Cephal. cons. 269. num. 29 lib. 2. Grat. cons. 18. num. 32. & cons. 104. num. 4 lib. 2. Rimin. iun. cons 80. num. 18. & cons. 200. num. 33. & seqq. lib. 1. Honded. cons. 8. num. 29. vol. 1. Menoch. cons. 117. num. 9. & cons. 152. num 41. & cons. 198. num. 2. & cons. 746. num. 16. & cons. 1010. num. 10. vbi ait, quòd restringit dispositionem ad extremum temporis, & cons. 1062. n. 25. & cons. 1063. num. 2. vbi ait, quòd non restringit substitutionem ad casum non expressum. Auendan. ad l. 40 Tauri, gloss. 14. num. 10. Surd. cons. 236. n 13. post princip. à num. 46. & seqq. & cons. 544. num. 3. & cons. 347. n. 3. Galganet. d. quæst. 36. n. 8. Octauian. Vulpell. citato loco, vers. & restringit, vbi etiam dicit, quòd adiecta personis prohibet extensionem ad alias personas, sicuti adiecta tempori, vel casui. [Anell. Amat. cons. 34. num. 20. Robl. d. lib. 2. cap. 25. num. 3. vbi dicit quod hoc verbum est restrictiuum, & ad alium casum extendi non potest, & declarat num. 35 & 36. Additque d. lib 2. cap. 26. num. 4. quod est taxatiuum, & importat dispositionem limitatam & restrictam solùm ad casum, in quo loquitur. Rot. decis. 206. num. 2. p. 1. in posthum. Farin. aliàs p. 3. recent. vbi quòd limitat ad casum expressum, & decis. 77. num. 38. & 39. apud Paul. de Rub. tom. 3. diuers. aliàs p. 7. recent.]

8 Declara, quòd hæc dictio tunc excludit, quando pro exclusione concurrit mens disponentis; vt quia superesset persona, quam verisimiliter noluit excludere, prout mater, fratres, & alij similes, vt concludit Cassad. d. decis. 1 in fine, de testam. quem refert Card. Tusch. d. conclus. 390. num. 13. Et quòd non operetur, quando in contrarium stat verisimilis mens testatoris, concludunt Menoch d. cons. 117. n. 29. & Surd. d. cons. 344. n. 13.

9 Et quòd non excludat casus similes, si mens non repugnat disponentis, tradunt Cassad. dict. decis. 1. de testam. Alciat. lib. 3. de verbor. signif. fol. 69. Gozadin. cons. 64. in fine. Card. Tusch. d. concl. 399. num. 14. Galganet. d. q. 36. n. 12.

10 Si verò ponatur sine aliqua dictione taxatiua,

stat

ſtat demonſtratiuè, & declaratiuè, non autem reſtri-ctiuè, Caſſad. *d. deciſ. 1. de teſtam.* Card. Tuſch. *diſt. concluſ. 390. num. 12.* Galganet. *d. q. 36. n. 10.* vbi *n. 51.* ſubdit, quòd quoties poſt hanc dictionem reſtatur vlteriùs procedit ad alias ſubſtitutiones, eo caſu non ſtat reſtrictiuè ad tempus, cauſam, ſed extenditur ad alia tempora, & ad alios caſus expreſſos, Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloſſ. 63. n. 3.*

Dictio CCCCX.

Tradere.

1 POteſt verbum hoc accipi pro traditione, quæ verè transfert dominium, vt *in §. per traditionem Inſtit. de rer. diuiſ. & in l. traditionibus, C. de pactis.* Quod intelligitur, ſi ſit dominus, qui tradit, ex cauſa tranſlatiua dominij; ſi verò non ſit, non transfert niſi vſucapiendi conditionem, & tenetur de euictione, *in l. clambus, ff. de contrahen. empt.* Proprietas igitur huius verbi non eſt, quòd importet transferre dominium, ſed ſolùm corporalem rei poſſeſſionem præſtare, niſi ſit additum promiſſioni quãtitatis. Ita eleganter Bertazol. *de clauſulis inſtrument. clauſ. 16. gloſſ. 3. num. 1.* vbi *num. 2.* tenet, quòd verbum *Tradidit* in venditionis inſtrumento operatur etiam ſine clauſula Conſtituti, cùm per eam cenſeatur data licentia emptori accipiendi propria authoritate poſſeſſionem rei venditæ.

Dictio CCCCXI.

Tu, Tuus.

1 *Perſonaliſſima eſt dict.* Tu, *& non tantùm relatiua ſed demonſtratiua ad oculum.*
2 *Dominium denotat dict.* Tuus.

1 EST perſonaliſſima, & non tantùm relatiua, ſed demonſtratiua ad oculum, vt per Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 41. num. 28.* [Rot. *deciſ. 101. n. 3. & 8. p. 5. recent.* vbi quòd perſonalitatem denotat.]

2 Dictio *Tuus* denotat dominium, vt *in l. Quintus, §. argento, ff. de auro, & argento legato.* notat Surd. *conſ. 73. num. 72.*

Dictio CCCCXII.

Vbi.

1 *Localiter, & temporaliter ſtare poteſt dictio.* Vbi.
2 *Conditionem facit dict.* Vbi, *& importat idem quòd* Si.
3 Vbi, *pro* Quando, *&* poſtquam, *ſæpè exponitur.*
4 *Incluſiua eſt dict.* Vbi.
5 Vbi, *aduerbium loci ſæpè apud Ciceronem vſurpatur pro* In quo, *vel* In qua.
6 Vbi, *accommodatur ad perſonas, & ad numerum multitudinis.*
7 Vbi, *pro* Poſtquam, *ſæpè vſurpatur.*
8 Vbi terrarum, vbi gentium, *ampliationem continent.*
9 Vbi, *interdum aſſumit* Statim Continuò, Quamprimùm, Illicò, *& ſimilia.*

1 DVpliciter ſtare poteſt hæc dictio, ſcilicet localiter, & temporaliter. gloſſ. *in l. ſi quis in legato, ff. de iudiciis.* Octauian. Vulpell. *de prepoſ. & aduerb. ſignif. ſub hac dict. ſtatim in princip. pag. 126.* vbi ſubdit, etiam denotare diuerſitatem cauſarum, vel negotiorum, & locorum.

2 Importat idem quod *Si*, & facit conditionem, vt *in l. ſi ita ſcriptum, 45. §. fin. ff. de legat. 2.* notant Monach. *conſ. 573. n. 1. & 57.* Anton. Monach. *Bononien. deciſ. 61. num. 45.* Octauian. Vulpell. *citato loco, verſ. & facit.* vbi addit huiuſmodi conditionem formam inducere.

3 Pro *Quando*, & *Poſtquam* interdum exponitur, ſecundùm Menoch. *d. conſ. 473. n. 6.*

4 Includit hæc dictio, vt per Oldrad. *conſ. 59. num. 7. verſ. dictio* Vbi, quem refert Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 2. lit. D, concl. 238. num. 4.*

5 Apud Ciceronem *Vbi* aduerbium loci ſæpe vſurpatur pro *In quo*, vel *In qua*, vt *lib. 4. epiſt. 4.* Vt is cuique locus, vbi ipſe ſit, miſerrimus eſſe videatur. Id. *lib. 6. epiſt. 1.* in ea vrbe natus es, vbi nata, & alta eſt ratio, ac maceratio vitæ.

6 Accommodatur etiam ad perſonas, & ad numerum multitudinis. Cic. *Pro Quin*, Neque nobis adhuc præter te quiſpiam fuit, vbi noſtrum ius contra illos obtineremus. Id *in Orat.* In his ſermonibus, qui dialogi dicuntur vbi etiam de induſtria faciendum fuit.

7 Sæpè etiam pro *Poſtquam* vſurpatur, Cic. *in Piſ.* vbi Galli cantum audiuit. Id. *pro Balb.* Vbi ſemel quis peierauerit, ei credi poſtea, etiamſi per plures deos iuret, non oportet.

8 *Vbi terrarum, vbi gentium* amplificationem continent. Dic. *ad Attic. lib. 5. epiſt. 97.* Quid ageres, vbi terrarum eſſes ne ſuſpicabar quidem. Id. *Pro Rabir.* Vbi terrarum ſumus?

9 Interdum aſſumit *Statim, Continuò, Quamprimũ, Illicò*, & ſimilia. Cic. *3. Verb.* Hæc vbi filio nunciata ſunt ſtatim examinatos ad ædes contendit. Terent. *Heaut.* Vbi aperuit oſtium, continuò hic ſe coniicit intrò. Plaut. *Amphit.* Hæc vbi legati pertulêre, caſtris illicò producit omnem exercitum.

Dictio CCCCXIII.

Vbicumque, Vbique,

1 *Vniuerſalis dictio eſt* Vbicumque, *apta comprehendere omnia loca vniuerſaliter.*
2 Vbique, *accipitur pro quocumque loco, & intelligitur de loco idoneo.*

1 VNiuerſalis dictio eſt, apta comprehendere omnia loca vniuerſaliter, *cap. ad honorem, de auctor. & vſu pallij, l. vbicumque, ff. de interrogat. action.* quæ vult, ſcribentem poſſe vbicumque compelli recognoſcere manum ſuam. Importat in omni tempore & in omni cauſa, & ſiue parte inſtante, ſiue ex æquitate Iudicis. Et ſic importat ſine vlla diſtinctione, vt per Roman. *conſ. 373. incip. In caſu propoſito, in princip. n. 2. & 3.* quem refert Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 2. lit. D, concl. 391. n. 1. & 2.* vbi *num. 3.* declarat eum eodem Romano, quòd in cauſa ordinaria, non poterit interrogari poſt concluſum in cauſa, ſed in cauſa ſummaria ſecundùm alias leges, nec inducit diſpenſationem ſeu derogationem: & *num. 4.* poſt Gemin. *conſ. 92. num. 2. verſ. quia ad hoc reſpondetur*, limitat, quando profertur in materia, quæ per alia iura eſt reſtricta ad quædam loca, quia tunc hæc dictio importat ſolùm illa loca reſtrictè per alia iura.

Dictio

2 Dictio *Vbique*, accipitur pro quocunque loco, vt *in l. 1. vers. vbique, ff. solut. matr. princip. Instit. de vsucap.* notat Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Vbi, vers. Vbique, pag.* 126. [Solorzan. *de iure Indiarum tom. 1. lib. 1. c. 14. n. 16. & 17.*] [Intelligitur de loco idoneo, sicut & dictio, *quolibet loco*, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloss. 7. n. 30.*

Dictio CCCCXIV.

Ve.

1 Ve, *multipliciter ponitur, & stat secundùm subiectam materiam.*
2 *Copulatiuè aliquando stat dictio* Ve, *pro* Et.
3 Ve, *interdum accipitur pro disiunctiua.*

1 HÆc dictio multipliciter ponitur, & stat secundùm subiectam materiam, vt asserunt Gom. *in §. pœnales, sub num. 45. Inst. de action.* Menoch. *remed. 3. ad. pisc. num. 21.*

Nam aliquando stat copulatiuè pro *Et*, vt *in l. cis post tres, ff. si quis caut. & in l. si quis ita*, vbi Bart. *ff. de iniusto rupto.* notant. Gloss. *verb. ex stipulatione, in l. fin. ff. de dote prœleg.* Alex. *in l. si cùm dotem, § item pater, sub num. 5. ff. soluto matrim.* Gom. *d. num. 45. vers. item aduersus.* Gungen. *cons. 65. num. 29. tom. 1.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 11. glos. 4. num. 4.* Pacific. *de Salu. interd. insp. 3. cap. 1. num. 18.* Et hoc procedit in dubio, vt semper pro copula accipiatur. Aretin. *in l. 3 in princip. col. 2. & in l. quod meo, n. 12. ff. de acquir. possess.*

2 Interdum verò accipitur pro disiunctiua, vt *in l. Stichum, §. Stichus*, & ibi gloss. *ff. de stata lib. & in l. Paulus, §. Paulus, ff. ad leg. Cornel. de falsis. & in l. fin. in princip.* vbi notat. Aretin. *ff. de verb. obligat.* Bertazol. *d. n. 4.* vbi subdit, se putare ita accipi debere, *in rub. C. de his quæ vi, metusve causa fiunt.*

Dictio CCCCXV.

Vel.

1 Vel, *non solet poni nisi inter diuersa idem importantia, seu parum distantia.*
2 *Alternatiua est dictio* Vel, *etiam in se habens implicationem.*
3 *Disiunctiua est dict.* Vel, *quoad verba, & quoad effectum.*
4 *Copulatiuè sumitur dict.* Vel, *pro* Et *quando ponitur inter genus, & speciem.*
5 *Declaratiuè sumitur dictio* Vel, *pro* Id est, *quando ponitur inter duas dictiones idem significantes.*
6 Etiam, *importat dictio* Vel, *quando ponitur vni soli.*
7 Vel, *interdum ponitur pro* Saltem.
8 Vel, *nonnunquam accipitur pro* Vt.
9 *Augmentatiuè quandoque ponitur dictio* Vel.
10 *Correctiuè aliquando ponitur dictio* Vel.
11 *Ambiguitatem, seu obscuritatem denotat dictio* Vel.

1 HÆc dictio de sui natura non solet poni nisi inter diuersa, vt *in rubr. ff. de acquiren. vel amittenda hered.* tradunt Ign. *in auth. ex causa, num. 7. C. de liber. præterit.* Bart. *in l. supra, §. officium, in fine. ff. de aqua pluu. arcen.* Alex. *in rubr. num. 4. ff. de vulgari.* Cæpol. *cons. 71. num. 7. in crimen.* Bald. *cons. 378. num. 9. vol. 5. & in l. filio, in 1 opposit. C. de collationib.* Zabarel. *in Clem. 2. q. 2. num. 8. de ætate, & qualit.* Roman. *cons. 83. num. 3.* Rebuff. *in l. 130. vers. accedit, ff. de verbor. signif. & in l. vnica, in gloss. num. 3.* & in gloss. *verb. proferuntur, num. 3. C. de senten. quæ pro eo* Mandos. *in reg. 1. Cancellar. quæst. 10. num. 10. & 18. & in gloss. facult. §. & taxam, in verb. vel, fol. 333. col. 1.* Menoch. *cons. 416. num. 19. & cons. 645. n. 2.* Flamin. *de confident. q. 28. num. 212.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 48. num. 17. & gloss. 52. num. 3.* Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing. 29. num. 8.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 305.* Ferret. *in constitut. Cathaloniæ, gloss. 4. num. 122.* vbi subdit, quòd disiungit casus Rot. *decis. 770. num. 4.* apud. Farinac. *in 1. collect. nouissimarum*, vbi habetur, quòd ampliat dispositionem, etiam ad diuersa. Et quòd ponitur etiam inter diuersa idem importantia, seu parum distantia, tradunt Grat. *cons. 43. num. 17. & cons. 111. num. 3. & cons. 104. num. 8. vol. 1.* Roman. *cons. 83. num. 2.* Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rubr. 4. §. 23. in vers. On promis, num. 1. pag. 781. & cons. 39. n. 101.* Mandos. *d. q. 10. num. 18.* vbi subdit, quòd ista dictio quandoque ponitur inter similia, & inter eandem importantia. [Rot. apud Paul. de Rub. *decis. 229. n. 25. tom. 3. diuers.*]

2 Alternatiua dictio est etiam, in se habens implicationem, vt tradunt Doctores *in cap. inter cæteras. de rescriptis, & in l. hæc verba, ille, aut ille, ff. de verbor. signif.* Paris. *cons. 91. num. 29. lib. 2.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub. dict. Vbi, vers. Vel. pag. 127. col. 1.* Portoles *de consortibus, cap. 1. num. 66.* Menoch. *cons. 3. num. 21. & cons. 512. num. 3. & de arbitr. cons. 544. num. 3.* Gart. *cons. 160. num. 48. vol. 2.* Honded. *cons. 15. num. 11. vol. 1.* Paris. *de confident. q. 32. num. 38.* Surd. *cons. 393. num. 8.* Aloys. Riec. *in decis. Curiæ. Archiepiscop. Neapolit. decis. 72. num. 5. p. 1.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. litt. D, concl. 244. num. 2. & conclus. 392. num. 1.* vbi *num. 2.* post Castilion. *cons. 24. num. 52.* subdit, quòd si ponatur inter incompatibilia, non importat alternatiuam, seu electionem, seu ordinem, prout in clausula codicillari, quòd valeat iure testamenti, vel codicillorum importat, quòd si potest valere iure testamenti valeat ex ordine, si non potest, tunc iure codicillorum valeat, quod etiam post Guid. Papæ *cons. 33. n. 33.* refert Cened *d. sing. 29. num. 7.* [Rota. *decis. 247. n. 19. p. 5. recent.*]

3 Disiunctiua quoque est hæc dictio quoad verba, & quoad effectum, *l. cum. ff. quando dies legati cedat, l. si illud.* vbi Bald. *ff. de legat. 2.* subdit enim, alteram partem esse veram, *l. planè, §. penult. ff. de legat. 1. l. quicunque, C. de seru. fugitiuis, l. fin. § si autem sub conditione, C. comm. de legat. Clem. 1. vers. & nihilominus.* & ibi gloss. *verb. à, vel ad ipsum, de sequestr. possession. cap. inter cæteras.* vbi Panorm. *num. 4.* & Dec. *n. 22. cum seqq. de rescript.* Paris. *cons. 47. num. 3. volum 3.* Cassan. *cons. 39. num. 101.* Reboff. *in l. 37. in fine, de verbor. signif. & in l. vnica*, in gloss. *verb. proferuntur, n. 3. C. de sent. quæ pro eo.* Menoch. *de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 83. num. 66.* Bartholom. Peter. *ad Extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienãd super verb. Vsibus, n. 20. & 21 pag. 152* Cened. *d. sing. 29. num. 1.* [Anell. Amat. *cons. 15. n. 6.*]

4 Copulatiuè pro, *Et*, sumitur, quando ponitur inter genus, & speciem, vt per Bart. *in l. si is, qui ducenta, §. vtrum, in 7. opposit. num. 2. ff. de rebus dubiis.* Bald. *cons. 378. num. 9. volum. 5.* Sebast. Medices *de diffinit. p. 1. cap. 1. num. 2.* Menoch. *cons. 187. num. 18. & cons. 54. num. 15.* vbi ait, in copulatiuæ naturam abire

absit, ne repugnantia contingat. Aloys. Ricc. *dict. decis.72. n.6.* Cened. *d.sing.19. n.2.* [Rot. *decis.512. num.5. p.1 in posth. Farin.* aliàs *p.3. recent.*] Sic etiam posita inter duas personas æqualiter vocatas stat pro copulatiua, & non pro disiunctiua, vt per text. *in l. cum quidam, §.melius itaque, C.de verbor.signif.* tradunt Menoch. *cons.187.num.19.cum seq.* Gonzald. *ad reg.8. Cancellar.gloss.3.n.15.* Peregr. *cons.109.l.3.* vbi quid si ponatur inter personas, inter quas cadit affectio. Declarat tamen non stare pro coniunctiua, & copulare contra proprietatem verborum, & naturam, nisi vrgeant coniecturæ, vel necessitas; & multo minùs, quando copula exposita secundùm suam naturam non requireret vtrumque copulatum simpliciter omni casu, sed solùm incipiendo ab vltimo. Ita Franc. Aret. *cons.13.* incip. *Viso diligenter, n.3.vers.exponere autem.* Card.Tusch. *d. l. D, concl.244. n.14.*

5 Declaratiuè etiam sumitur pro *Id est*, quando ponitur inter duas dictiones idem significantes, seu inter duo idem significantia, vt *in rubr. C.si ager, vectigalis, vel emphyt.pet.& in l.secundum, §.1. qui satisdare cogantur, & in l.1.* iuncta gloss. *C. de repudiis.* Curt.iun. *cons.145.num.12.* Bart.per text. *ibi, in l.vbi pactum, num.1. C. de transact.* Bald. *in cap. pastoralis, post num.3. de causa poss.* Belloo. *cons.53.n.7.* Portoles *d cap.1.num 65.* Corn. *cons.96.num.16. vol.1.* Rebuff. *in l.37 in fine, vers. notata. ff. de verb.significat.* Osast. *decis.89.n.4.* Mandos. *in gloss. facult. §. & taxam, in verb.Vel, fol.333.col.2.* Menoch. *cons 347.num 19.& cons.1029 n.34* Aloys.Ricc. *in praxi aurea, resol.478. n.2* Cened. *singul.29. num.3.* præcipuè quando est posita post genus, vt censuit Rota *decis.300.num.26.* apud Farin. *p.1. recent.* [Peregr. *cons.33.n.7.vol.2.* vbi quod posita inter genus & speciem, stat expositiuè.]

6 *Etiam* importat hæc dictio, quando ponitur vni soli, vt *in l.1.* vbi gloss. *C.de vendit.reb. fiscalib.lib.10. & in princ. Instit.ad leg. Falcid.* iuncta *gloss.ibi, in verb. Vel,* tradunt Gloss. *verb. Vel hoc, in l.1. ff. ad Syllan. & in l.proinde, § si seruus, ff. de stipulat.seruor.* quæ exponit *Vel,* pro *Etiam.* Mandos. *d. verb. Vel, fol.311. col.1. in fine,* Rebuff. *in d.l.37.in fin.* Cened. *d.sing.29. num.4*

7 Interdum ponitur pro *Saltem,* vt *in l.& seruorum,* iuncta *gloss. fin. de statu homin. & in l.testamentum,* iuncta *gloss.in verb.Vel, ff.de manumiss.testam.* Gloss. *in l.1.§.serui quoties, in verb. Vel hoc, ff. ad Syllanian.§. sufficit, ibi, vel medio tempore,* iuncta *gloss.Instit.de ingenuis, §.1.ibi, vel seruum,* iuncta *gloss. Instit quibus ex causis manumittere non licet* Mandos. *dict. verb. Vel, fol.311.col.1.* Cened. *d. sing.29. n.5.*

8 Quandoque accipitur pro *Vt*, vt per Cosm. *in pragmat.sanct.tit.de elect.in c.sicut, in gloss. Vel.* Cened. *d.sing.29. n.6.*

9 Nonnunquam augmentatiuè ponitur, vt *in l.literas, ff.de verb.signific.* notant Mandos. *dict.quæst.10. num.18.* Octauian. Vulpell. *citato loco, statim in princip.*

10 Aliquando correctiuè, vt *in l.52.is qui, §.si libero,* vbi Paul. de Castr. *ff.commen.latt.* Octauian.Vulpell. *citato loco.*

21 Denotat quandoque ambiguitatem, seu obscuritatem, vt potest Angel. *in cons.94. num.5. vers. illa enim,* tradit Cardin.Tusch. *d. l. lit, D, conclus.244. num.6.*

Dictio CCCCXVI.

Vel circa.

1 *Temporis modicum interuallum importat dict.* Vel circa, *& ad summum sex menses.*

2 *Mensura, in venditione quantitatis adiecta dict.* Vel circa, *facit totum venire.*

INtelligitur hæc dictio de modico temporis interuallo, vt per Rodoan. *de reb. Ecclesia non alienan. in tit. quid & quando dicatur modicum, n.15.16. & 17.* Menoch. *de arbitr.casu 46.n.3.* Et ad summum importat sex menses; ita quòd narrato, quòd quia possedit per quatuor annos, vel circa, sufficiat verificare, quòd possedit per tres annos cum dimidio, & sic similiter in ætate, argum. *l.non tantum, ff. de excusat.tutor.* tradunt Alex. *cons.88.n.9.lib.6.* Rebuff. *in l.cæterorum, in fine, ff.de verb. significat.in praxi beneficiali, tit. de dispens. ratione ætatis, vers. seu circa, & cons.73.* Menoch *d. cas.47.n.3.* Rota *decis.297. n.1. lib.2.p.3.diuers.* Nicol. Garc. *de benef. p.11.cap.. §.1. num.49.* 1

Adiecta mensuræ in venditione quantitatis facit totum venire, secundùm Bertazol. *d. claus. instrum. claus.10.gloss.11.n.2.* 2

Cætera habes suprà in dict. *In circa.*

Dictio CCCCXVII.

Velut, Veluti.

1 *Explicatiua, seu potius exemplificatiua est dictio* Veluti.

2 *Veritatis expressiua interdum est dict.* Veluti.

3 *Similitudinem nonnunquam denotat dictio* Veluti, *& ponitur pro* Sicut.

4 Velut, *idem importat quod* Quasi, *& similitudinem importat.*

EST explicatiua hæc dictio, seu (vt interpretes iuris aiunt) exemplificatiua, vt *in l.3.& l.Labeo 2. §.1.ff.de verb.signif.& in l.inter publica, ff.eod.tit,* quæ loquitur de dictione *Velut*, & *in l. qui restituere. C.de rei vendic.& in l.veluti.C.de eodem.* Corn. *cons.254.sub n.1.vol.3.* Ferrer. *in constit. Cathalon.gl.7.n.160.* 1

Interdum est expressiua veritatis, vt *in l quoties, C.de iure dotium.* Alber. *in diction.in verb.Velut.* 2

Nonnunquam importat similitudinem, & ponitur pro *Sicut*, vt *in l.2.cum ibi notatis, ff.de leg.2.& in §. 2. Instit. qui satis dare coguntur,* iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt.lib.4 præsumpt.52.n.6.* 3

Et de dict *Velut*, quòd stet pro *Quasi*, & importet similitudinem, tradunt Dyn. *cons.41. n.3. vers. Cùm ergo.* Calderin. *cons.496.* aliàs *5. circa fin.de heret.& cons.553.* aliàs *8. de verb. signif.* quos refert. Cardin. Tusch. *pract. conclus.tom.2.lit.D, concl.375. n.1.* vbi *n.2.* post Franc. *in cap. cùm contumacia, in 2.notab.de heretic. lib.6.* declarat, quòd dictio *Velut*, etiam est expressiua veritatis. 4

Dictio CCCCXVIII.

Vendere.

VErbum hoc naturaliter de vera venditione, non autem de ficta, vel simulata interpretandum

tandum est, vt post Paul. de Castr. notat Bertazol. *de clausulis instrument. claus.16. gloss.s. n.1.* vbi subdit, quod venditionis appellatione de sui propria significatione venit venditio, & non alius contractus.

2 Aliquando tamen pro locare exponitur, secundum Calder. Pereira *de empt. & vend. cap.7. num.7.* [latè Didac. de Britto *ad cap. potuit, §.2. de locato n.9. cum seqq.* vbi *n.12.* dicit quod verbum *vendere* in lata significatione comprehendit omnem actum per quem dominium transfertur.]

DICTIO CCCCXIX.

Verè.

1 Fictionem omnem excludit, iuxta tradita per Gonzal. *ad reg.8. Cancellar. gloss.15. num.15.* Et interdum idem importat, quod *Propriè*, secundum Farinac. *in praxi crimin. p.4. cons.76. num.8.* [Et requirit veram & actualem numerationem pecuniæ. Valenz. *cons.173. n.19. tom.2.*]

DICTIO CCCCXX.

Verò.

1 *Aduersatiua præcedentium in iure, & in facto est dict.* Verò.

2 *Qualitates præcedentes repetit, & aduersatur retenta eadem qualitate dict.* Verò, *interdum verò non aduersatur*, vt num.3.

4 Verò *importat quandoque idem quod* Sed.

1 Aduersatiua est hæc dictio præcedentium in Iure, & in facto, vt *in l. hac amplius. §. de his autem.* vbi Bart. *ff. de damno infecto. & in l. si verò, ff. qui satisdare cogantur*, notant Bart. *in l. si ita scriptum, n.1.* & ibi Paul. *n.2.* Alex. & Ias. *n.4. de liber. & posthum.* Cæpol. *cons.68. num.5. in crimin.* Bec. *in rubr. C. qui admitti, num.68. & cons.102. num.16.* Gom. *in cap. si annum, §. si vero, n.1. de iudiciis, lib.1.* Zabarell. *cons.58. num.1.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. præfatique, in verb. verò* Menoch. *cons.201. num.4. & cons.737. num.15.* Surd. *cons.315. num.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.99. num.1.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. statim, in princ. pag.127.* vbi intelligit, quando id, cui adiicitur, diuersam habet rationem, & *n.1.* subdit, quòd affert diuersitatem in Iure, & in facto, quando aduersatiuè posita est sine copula, plerumque tamen præcedentibus non repugnat, vt *in auth. de hæredib. & Falcid. in princ. collat.1.* Burg. de Pace *p.1. l.3. Tauri, consul. 4. num.379.*

2 Repetit etiam qualitates præcedentes, & aduersatur, retenta eadem qualitate, vt *in l. Seia. §. Cato, ff. de fundo instructo, cap. pastoralis, §. si verò, de causa possess. cap. 2. vers. si verò, de restit. in integrum, lib.6. cap. pia, vers. si verò, de exceptionib. lib. 6. Clem.1. de foro competen.* notant Alex. *cons.99. num.9. vol.6. & cons.249. n.2. & 5. vol.6.* Ruin. *cons.111. num.6. lib.5.* Natt. *cons.570. num.9.* Socin. iun. *cons.83. num.1. lib.1.* Menoch. *d. cons. 6. n.6. & cons.530. n.18.* vbi loquitur de dictione *Verum.* Rebuff. *in d. verb. vero.* Peregr. *de fideicom. ... art.16. ... 91.* Surd. *cons.315. n.1. & 2.* Galganet. *de condit. & d ... 1.9 18. n.5.* Cened. *d. sing.99. num.2.* C... Tusch. *pract. conclus. tom.2. lit. D, concl.240. n.7.* vbi *num.8.* cum Alexand. *d. cons.99. n.9. lib.7.* subdit habere locum etiam in qualibet alia dictione aduersatiua, & *n.9.* post. Ruin. *cons.176. n.8. lib.2.* declarat procedere, quando oratio sequens, in qua est dictio aduersatiua, non est perfecta; secus, si esset perfecta. Et quod hæc dictio sit suppositiua omnium qualitatum expressarum in præcedenti dispositione, tradunt Bald. *in l. omnes populi, n.21. ff. de Iustitia, & iure.* Ruin. *cons.111. n.6. lib.5.* Maresc. *variar. resolut. lib.2. resol.94. n.68.*

3 Interdum tamen non aduersatur, nec repetit qualitates præcedentes, vt *in l. eas causas, vers. eas verò,* & *ibi* gloss. Bart. & Castr. *ff. de condit. & demonstr.* vbi intelligunt, dictionem *Vero* pro *Enim*, & sic ponitur affirmatiuè. Aliquando ponitur inceptiuè, vt *in §. is vero, ad quem. Instit. de rerum diuis. cap. quosdam, de præscript. super eo, de elect. cap. transmissa, vers. quia verò, de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ.* Cened. *d. sing.99. n.4.*

Importat quandoque idem quod dictio *Sed*, secundum Menoch. *cons.76. n.7.* & Octauian. Vulpell. *citato loco, n.1.*

DICTIO CCCCXXI.

Versùs.

1 Respectu loci non includit locum, vt tradit Seraphin. *decis.167. n.1.* Nam ea germana significatione, loci quamdam circunstantiam indicat, quæ à loco ipso relato differt, vt liquidò colligi potest ex Cicerone *lib.4. ad Attic.* dum ait: Ex Asia rediens, cum ab Ægina Megaram versùs nauigarem, cœpi regiones circum prospicere, & *in epist. lib.16. ad Attic.* inquit: Verti me à Minturnis Arpinum versùs. Et Plautus ait: Ego portas versùs pergam, & perquiram, quem si non inuenero, domum versùs reuertar. Refert Glorit. *resp.10. n.100.* & in terminis, quòd hæc dictio *Versùs* denotet situationem, & non propinquitatem, ex Plauto suprà allegato tenuit Rota *in Theanaa iurisdictionis, 17 Iunij 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farin. *decis.509. n 5. p.1. recent.* & *in eadem, coram eodem, 26. Iunij 1615.* impressa per eundem *decis.683. n 5. eadem p.1. recent.*

DICTIO CCCCXXII.

Vicissim.

1 Vicissim, *eiusdem est significationis quod* Inuicem.

2 *Substitutionem reciprocam inducit dictio* Vicissim.

1 Eiusdem est significationis, quæ est dictio *Inuicem*, de qua suprà suo loco, *l. fideicommisso, C. de transact. cap.1. de mutuis petit.* vbi Abb. *n.6.* post gloss. dicit, quòd illud dicitur vicissim fieri, quod fit eodem tempore, ordine tamen successiuo, ita tamen quod non concurrat cum temporis momento.

2 Inducit substitutionem reciprocam, vt *in l. in testamento, §. hac verba, ff. de hered. instituen.* notat Menoch. *cons.95. in princip.* quem refert Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Verò, vers. Vicissim, pag.127.*

DICTIO

Dictio CCCCXXIII.

Videlicet.

1 *Declaratiua simul, & restrictiua praecedentium dictio* Videlicet.
2 *Dmonstratiuè secundùm subiectam materiam nonnunquam stat dictio* Videlicet.
3 *Demonstratiuè magis, quàm restrictiuè in dubio stat dictio* Videlicet.
4 *Oppositiuè interdum stat dictio* Videlicet, *quandoque determinatiuè.*

Regulariter hæc dictio præcedentium est declaratiua, simul & restrictiua, vt *in l.videlicet, ff.ex quibus causis maiores, & in l.videlicet, ff.de pactis, & in l.si quis, §.si in venditione,* aliàs *l.si in venditione, ff.commun.prædior. cap.transmiss.de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ,* ibi, *vxore sua defuncta, filiam eius, priuignam videlicet propriam, & in cap.sacrosancta, de elect. & in cap.nonnunus, de verb.signif.* notant gloss.& Bart. *in l.1.num.2.ff.ad legem Aquilam,* gloss. *in Clem.causam, verb.videlicet, de elect.* Paris. *consil.6.n.22.& cons.92.n.33.vol.1.& cons.85.n.47.vol.2.& cons.64.n.2. vol.3.* Corn. *cons.103.num.10. & consil.221.num.6. & consil. 193.num.4. volum.5.* Purpurat. *cons.485.num.3.* Dec. *cons.47.num.1.& 2, & cons.423.num.15.* Socin. sen. *cons.47.num.7.vol.1. & consil.32.num.4.& consil.41.num.36. vol.4.* Socin. iun. *consil.123. num.3. vol.3.* Grat. *consil.6.num.28. & consil.7.num.1.vol.1.* Cephal. *consil.637. num.4.& cons.704.num.15.* Crauet. *cons.273.n.9.& cons.310. num.2.* Borsat. *cons.9.num.18. & consil.13.num.33.* Rimin. *consil.67. num.42,* Ang. *cons.354. in princip.* Surd. *consil.313. num.61.& decis.161.num.8.& de aliment.tit.1.q.42.n.100.* Decian. *consil.35.num.24. vol.3.* Menoch. *cons.21.num.27.& cons.706.num.10. cum seqq.* Peregr. *cons.138.num.7. vol.1.* Caualcan. *decis.19.n.34.de vltim.volunt.in 3.parte, & decis.23. num.6.ead.p.3.* Vinc.de Franch. *decis.117. num.12. p.1.* Marant. *de ord.iudicior.p.3.tit.iudicij tela aggreditur, numero 105.* Sim.de Prætis *de interpret.vltim. volunt.lib.2.interpret.3.dub.1.solut.4.num.10.* Annib. Rochus *de Visit.in gloss. Videlicet, pagin.241.* Cosm. *in pragm.sanct.tit.de collat.§.ordin.in vers. Videlicet, fol.69.col.4. & in tit.de annatis, §.item, in versic. Videlicet, fol.157.col.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb.signif.sub dict.Verò, vers. Videlicet, pagin.127.* Bertazol. *de claus.instrum.claus.38.gloss.3.n.1.* Cald. Pereira *de renouat.emphyt.quæst.12.numer.15.* Cened. *post lib.practic. & canonic. quæst.sing.66. num.1. & 2.* Petr.Henriq. *resp.opusc.2.num.30.* Farinac. *in praxi crimin.q.3.cons.63.n.6.* & Steph. Gratian. *Marchiæ decis.44.numer.7.* Dionys.Paul. *de vera quatuor Patriarchalium sedium erect.cap.1.num.27.* Card.Tusch. *pract. conclus.tom.2.lit. D, conclus.393. numer.1. cum seqq.* Ioan.à Cochier *in proœm.Regul.Cancell.num.18.* Gloriт. *resp.1.p.3.num.33.* Gregor. *decis.286.num.9.* [Rot. *decis.474.num.4. & 5.part.1.in posth. Farinac.* Peregr. *cons.119. num.3. & cons.138.num.7. vol.5.* vbi quòd stat declaratiuè, & restrictiuè. Rot. *dec. 126. num.13.* apud Paul. de Rub. *tom.3. diuers.* aliàs *p.7. recent. & decis.142. num.25. & 26. eod.tom.3.* vbi ait quòd tunc non stat taxatiuè, sed potiùs declaratiuè, quando in contrarium adest verisimilis mens disponentis.]

Nonnunquam stat demonstratiuè secundùm subiectam materiam, vt *in c.cùm Martha, §.distinguendum, de celebrat. Missarum,* Ias. *in l.tempus, n.1.ff. de re iudicat.* Rebuff. *in concord.rubr. de collat.§. præfatique, in vers. Videlicet, fol.300.* Dec. *cons.47.num.4. vers.non obstat,* Cened. *d.sing. 66.num.2.* Et in dubio stat magis demonstratiuè, quàm restrictiuè, secundùm Aym. *cons.227. num.4.& 8.& cons.245.num.9. & consil.273.sub num.9.* Anton. Monach. *Lucens.decis.13.num.3.*

Interdum stat oppositiuè, vt *in cap.post electionem, de concess.præbenda, & in cap.scriptum, de elect. & in cap.2. de priuileg. lib.6.* Aliquando exemplificatiuè, vt *in c.nihil, circa finem, de elect.* Quandoque determinatiuè, vt *in cap.super litteris, de rescriptis.*

Dictio CCCCXXIV.

Videtur.

1 *Impropriitatem denotat verbum* Videtur.
2 *Fictionem inducit verbum* Videtur.
3 *Præsumptionem quandoque significat verbum* Videtur.
4 *Arbitrium boni viri aliquando importat verbum* Videtur.
5 *Visionem interdum importat verbum* Videtur.
6 *Veritatem nonnunquam importat, & certitudinem denotat verbum* Videmus.

Improprietatem denotat hæc dictio, vt *in leg.1. §.deiecisse videtur, ff.de vi, & vi armata,* Pichard. *ad §.nominatim, num.6. Instit.de exhæredat.liber.* Ferrer. *in constit.Catholica, gloss.2. num.108.* Accac. Anton. *in comment.ad l.5.ff.de cond. & demonstrat. num.105.* [Bened.Ægid. *ad l.ex hoc iure, ff. de iust. & iur.p.1. c.8.n.78.ante vers. cæterùm.*]

Fictionem inducit, vt *in d.l.1. §.deiecisse, & in l.notatur aliter, in princ.ff. de acq.possess.* notant Rom. *cons.224.* incip. *Ista capetura, in fine.* Tiraq. *de iure constituti, p.2.ampliat.1.num.7.* Bertazol. *in repet.l.si quis maior, C.de transact.num.646.* Thomas de Thomasset. *in florib.legum reg.303.* Menoch. *de præsumpt. lib.4. præsumpt.35.num.9. & præsumpt.86. num.12.* Bened.Ægid. *in repet.l.ex hoc iure.ff.de instit. & iure, p.1. cap.8.num.78.* Card. Tusch. *pract. concl. tom.2. lit.D, concl.394.n.1.*

Præsumptionem quandoque significat, secundùm Menoch. *d.lib.4.præsumpt.89. num.12. & cons.370. n.10.* Accac. Anton. *in comment.ad l.cùm auus, 102. num.16.ff.de cond.& demonstr.* [Leo Valent. *dec.194. n.9.lib.2.*]

Arbitrium boni viri aliquando importat, vt per Roman. *cons.228.* incip. *Pro plena, n.11. vers.cæterum,* vbi Apostil. *in verb. Boni viri,* Valasc. *consult.133. num.23.* Petr. Henriq. *resp.opusc.2.num.50.in princip.* Card. Tusch. *d.conclus.394.num.4.* Gregor. *decis.231. num.8.* Rota apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis.2.num.10. & decis.3.num.5.* vbi *num.2.* subdit, quòd quandoque necessitatem importat. Et etiam apud Farinac. *decis.359.num.6.& decis.640.num.13. & decis.698.num.3.p.recent.* [Et in mandato procuratoris loquitur Bart. *in l.creditor 60.§. Lutius, ff.mandati, num.1.* ibi, *Sed si dixisset prout tibi videbitur, & placebit,* vel *secundum tuum arbitrium,* vel *prout putaueris,* tunc intelligitur secundum arbitrium boni viri, Afflict. *dec.91. num.4.* Et in potestate data executoribus testamenti, Corn. *cons.173.num.5. lib.5.* Christoph. Torniola *consil. 26. num. 67. lib.1.*

vbi loquitur in facultate data ad alienandum, Caualcan. *decis.26. num.387. cum seqq. parte 2.* Et de verbis, *quidquid voluerit, & placuerit*, quod reducantur ad arbitrium boni viri, tenent Canalcan. *decis.36.num.387.part.2.* Torniola *cons.36. num.68.* Paz *de tenuta,c.34.n.137.* Rota *decis.640.n.22.p.1. diuersor.*]

5 Visionem interdum importat, quæ non habetur pro certa & aliquando visionem certam, vt ex Bart. *cons.111.incip.Quæritur n.5.lib.1.* tradit Card.Tusc. *d.concl.394.n.4.*

6 Veritatem nonnunquam importat, & certitudinem denotat, quando pronunciatur à iure, vt *in leg. quid tamen. § arbiter, ff.de arbitris*, Zabarell.*cons.60. n.5.v.tamen.* Rebuff. *in compendio alienationum, n.71. pag.mihi 76.*Card.Tusc.*d.concl.394.n.3.* Aliàs verò non importat veritatem, secundum Surd.*decis.13.* Seraph. *dec.522.n.2.*

DICTIO CCCCXXV.

Vindicare.

1 VErbum hoc, sicut & *Vindicta*, intelliguntur de vindicta non propria auctoritate sumenda, vt notant gloss.*1.in l.1. ff. de indignis.* Cald. Pereira *qq. forens.seu recept.sent.cons.35.n.33.* Sic etiam verbum *Vlcisci*, intelligitur iure mediante. Seraph. *de priuil. iuram.priuil.74.n.51.*

DICTIO CCCCXXVI.

Vix.

1 Vix, *imminuendi, ac penè negandi vim habet.*
2 Vix *fieri illud dicitur quod fieri potest, licèt cum difficultate.*
3 *Exceptionem & regulam esse in contrarium denotat dictio* Vix.
4 *Expectationem diuturnam declarat dictio* Vix.

1 V*Ix*, imminuendi, ac penè negandi vim habet. Cic.1. *de Orat.* In dicendo vix paucos proferre possumus. Idem 2. *Acad.* Nos probabilia quidem multa habemus, quæ sequi facilè affirmare vix possumus.

2 Illud dicitur *vix*, fieri, quod fieri potest,licèt cum difficultate, vt *inc. hæc cuius placuis*, vbi *gloss.12.q.2. cap.2.de cognat. spirit.lib.6.* notat Octauian. Vulpell. *de præpos.& aduerb.signif.sub dict. Violenter,vers.Vix, pag. 129.* vbi subdit, quòd est dictio diminutiua, & quandoque interpretatur pro *Nullomodo*.

3 Denotat exceptionem, & regulam esse in contrarium,vt *in l.vix certis armis*,vbi gloss. *ff.de iudiciis,& in l.intra,§.fin.ff.de minorib.& in l.si hæres, ff.ad legem Falcidiam.*

4 *Vix*, tandem diuturnam expectationem declarat. Cic. *lib.5. ep ft.9.* Vix tandem legi litteras dignas Appio Claudio.Id. *in P.s.* Gabinius ipse vix,sed tamen se collegit.

DICTIO CCCCXXVII.

Vlteriùs.

1 NOn solùm hæc dictio est inclusiua, sed repetitiua omnium qualitatum præcedentium, iuxta tradita per Dec. *cons.189.n.7.tom.1. Pedem.decis.52. n.4.& 15.* Surd. *cons.274.n.16.*

Tollit ipso iure ius perendi,vt per Garz.Girond.*de priuilegior.& exempt.explicat.n.907.* a

DICTIO CCCCXXVIII.

Vltra.

1 *Inclusiua regulariter est dictio* Vltra.
2 *Exclusiua interdum est dictio* Vltra, *& quando, ostenditur.*
3 *Qualitates præcedentes repetit dictio* Vltra.
4 *Implicationem importat dictio* Vltra.
5 *Numerum expressum limitat dictio* Vltra.
6 *Tempus modicum importat dictio* Vltra.
7 *Testis deponens per dictionem* Vltra, *nihil probat.*
8 *Tempus totum continuum, vt comprehendatur non facit dictio* Vltra, *siue copula in teste deponente.*
9 Vltra *contrarium habet* Citra, *& significat* Trans.

1 REgulariter hæc dictio est inclusiua, vt *in leg. si vltra,C.de fideicommissis*,tradunt Dec. *in l.actione,n.9. C.de transact. & in l.filiam,num.1. C.de collat. & cons. 90. num.7. & cons. 330. num.1. & cons.423. num.4.* Barbat.*consil.74.col.6. vol.4.* Fulgos.*consil.40. col.2.* Tiraq. *de retract. tit.1.§.1.gloss.11. numer.68.* Cosm.*in pragmat.sanct.tit.de friuol.appell.§.quodque, in verb. Vltra,* Gulielm.Bened.*in repet.c.Raynutius, in verb. Alterocha filia,numer.1.cum seqq.* Azeued. *ad Curiam Pisanam.lib.5.cap.6.n.128.* Pute.*decision.59. n.1.lib.3.* Rebuff. *in comment.ad l. si quis sic dixerit, 123.vers.idem,in dict.Vltra,ff. de verb.signif.pag.506.* Menoch. *de præsumptionib. lib.4. præsumpt.145. n.4.* Azeued.*ad leg.7.num.121.tit.18.lib.4.nouæ Recopil.* [Peregr. *cons.77.num.14.vol.5.*vbi quod includit,repetit,& addit,*& consil.43.num.1.eod.vol.5.* [Cened. *post lib.practic. & canonic.quæst.sing.49.num.1.* Surd. *decision.285.num.9.*vbi *numer.* 12. subdit, quòd confirmat quæ fuerant inutiliter data, & disposita. Card. Tusch. *practic.conclus.tom.2.lit. D, concl.395. num.13.* vbi *num.14.* post Cagnol. *in l. 2.numer.5.& seq.Cod.de rescind.vendit.* tenet, quòd læsio prohibita vltra dimidiam, permittit læsionem vsque ad dimidiam. [Rot. *decis.127.n.1.p.1. in posthumis* Farinac. *decis. 62. n.13.* apud Paul.de Rubeis *com. 2. diuers.* aliàs *p.6.recent.*

2 Interdum ista dictio excludit,vt *in l.cùm vltra, C. de non numerata pecunia, & in l.si vltra, C.de fideiuss.* notant Rebuff.*in concordat. tit. de collat.§. præfatique ordinarij,in verb.Vltra.* Dec.*cons.296.num.1. vers.& ideò ista dictio.* Tiraq. *de retract. titul.1.§.1.gloss.11. num.61.* Octauian. Vulpell.*citato loco,num.2.vers.& eius.* Gulielm. Benedict. *in dict.verb.Alcerocha filia, num. 7.* vbi asserit, quòd quando ista dictio additur rei à iure prohibitæ, vel quando absonus resultaret intellectus, si ea inclusiuè intelligeretur, in eo casu excludit,& non includit: vt etiam tradit gloss. *verb. facere,in Clem.1.de vsuris*,quæ dicit, quod si statuto caueatur, quòd nullus accipiat pro vsura vltra duos denarios pro libra in mense, statutum non videtur permittere vsuram quoad duos denarios,cùm sit contra ius vsuram exercere,absonúsque inde resultet intellectus,si ea permitteretur, cùm omni iure sit prohibita;de quo etiam Cosm. *in d.verb. Vltra* Rebuff. *in comment.ad l.si quis.vers.limitatur quando, ff. de verb. signif.pag.506.*

Reperit

3 Repetit hæc dictio qualitates præcedentes, vt per Dec. *in l.lecta,n.24.ff.si certum petatur*, *& cons.*189. aliàs 190. *numero* 7. *versicul.* 4. Calder. *consil.* 356. aliàs 7. *de testament.* Castr.*consil.*88.*n.*1.*vol.*1. Azeued.*d.l.*2.*num.*5.*tit.*4.*lib.*8.*nona Recopil.& ad Curiam Pisanam,lib.*5.*cap.*6.*n.*128. Surd.*d.dec.*285.*num.*12. Galganet. *de condit. & demonstr.p.*2.*cap.*1.*q.*18.*n.*7. Cened.*de sing.*40.*num.*3. Card. Thusc. *d.lit.D,conclus.*395.*num* 1. vbi *num.*2. post Ang.*cons.*194.*n.*6. *vers.venio.* restringit, tunc non inducere repetitionem qualitatum præcedentium, quando in præcedentibus qualitates sint diuersæ à sequentibus; vel quando dispositio esset nulla, si fieret repetitio.

4 Implicationem etiam importat, veluti si maritus vltra dotes aliquid leget vxori, censetur legare dotes, & legatum, quia dictio *Vltra* implicat; vt per Angel.*cons.*194.*num.*5.Bald.*consil.*58. incip. *Factum tale est,in princip.lib.*4. Bart.*in l.qui ita, ff. de dote praleg.* quos refert Card.Thusc. *d.lit.D,conclus.*395.*num.*5. vbi *num.*7. cum Angel. *citato loco*, declarat, hanc dictionem, & similes implicare in materia fauorabili, secus in odiosa. Adde Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 116. *num.* 29. [Anell. Amat. *cons.*81. *numero* 29.]

5 Numerum expressum limitat, secundùm Calder. Pereira *de renouat. emphyt.q.*11.*num.*16. & extendit id tantùm, cui additur, ex Azeued. *d.l.*1. *num.*1.*tit.*4. *lib.*8.*noua Recopil.*ibi *num.*5. subdit, quod est confirmatoria priorum.

6 Modicum tempus importat, vt *in l.hac abiectio, ff. de verbor.signif.* notant Abb. *in cap.litera,num.*10. *de verbor.signif.* notant Abb. *in cap.litera,num.*10.*de dilationib.* Farinac. *in praxi crimin.p.*4. *consil.*55.*n.*42. Octauian. Vulpell.*citato loco,n.*3. Card. Thusc. *d.conclus.*590.*à num.*8. vbi *num.*10. post Castreos.*cons.*18. *num.*2.*lib.*1.*& cons.*26.*num.*3.*eod. lib.* declarat, quòd quando profertur à lege, potest importare aliquid vltra, & sic modicum, quia superest minister legis, qui potest arbitrari.

7 Testis deponens per hanc dictionem, nihil probat, & ideò probans aliquid factum à viginti annis, & vltra, non probat concludenter probandum certo tempore supra viginti annos, secundùm Ioan. de Imola *cons.*105.*n.*4. Card.Zabarell. *cons.*107. incip. *Petitur.* Viu.*tom.*1.*commun.princ.lib.*4.*tit.*9. *de probat. num.*68. *pag.*482. Azeued. *d.l.*2.*num.*11. Octauian. Vulpell.*d.loco,n.*4. vbi limitat, si à teste probabilis ratio eius dicti redderetur. Gratian. *discept. forens.cap.* 177.*num.*12. Aloys.Ricc. *in collect. decis.p.*5. *collect.* 1320. Card.Thusc. *d.concl.*396.*à num.*8. vbi *num.*12. subdit ex Imol. *d.cons.*105.*n.*4. quòd si plures testes deponunt, vnus de decem annis, alius de octo, & vltra, non concludunt de decem, quia dictio *Vltra* nihil importat, additque, aliquid operari ad inducendam concordiam cum partis assertione. Nam si pars dicit, quòd sunt anni vndecim, testes verò dicunt, quòd sunt anni decem, & vltra, non sunt contrarij.

8 Vnde sine copula in teste deponente de tempore, non facere, vt comprehendatur totum tempus continuum, tradit Seraphin.*decis.*1102.*n.*3.

9 Apud Ciceronem, & alios bonos Latinæ linguæ Authores, contrarium habet *Citra*. & significat *Trans.* Cic. *Attic. lib.*12. Vltra Syllanam villam est, quam puto tibi notam esse. Idem *Tusculan.*4. Sed adhibet modum quendam, quem vltrà progredi non oporteat. Idem *lib.*2. *de Diuinat.* Diuinatio coniecturà nititur, vltra quam progredi non potest. Idem 1. *de Inuent.* Longum exordium est, quod pluribus verbis, aut sententiis vltra quàm satis est, producitur.

Dictio CCCCXXIX.

Vltrò.

1 Vltrò, *aliquando exponitur pro* Sponte.
2 Vltrò *interdum significat idem quod* sine requisitione, *vel* mandato.
3 Vltrò, *nonnunquam accipitur pro*, sine quæstione.
4 Vltrò, *apud Grammaticos interdum significat* Insuper.
5 Vltrò, citróque, *sunt dict. opposita.*
6 Vltrò, *per translationem interdum vsurpatur pro*, mutuo, *atque* inter se.

HÆc dictio aliquando exponitur pro *Sponte*, vt *in l.vxori*, vbi gloss *ff.de fals. & in l.aliud, §.fin. ff.de constit.pecun.& in l.circa, ff.de probat.& in l.qui hominem,§.si nullo, ff.de solut.& in l.non omnes, §.item temporis,ff.de re militari.* Cic.*lib.*4.*epist.*16. Nec mihi quidquam in mentem venit optare, quod non vltrò mihi Cæsar detulerit. 1

Interdum significat idem, quod *Sine requisitione, vel mandato*, vt *in l.liberto,§.penult.* ibi, *vltrò egit,ff. de negot.gestis.* 2

Nonnunquam accipitur pro, *Sine quæstione*, vt *in l.*1.*§.diuus Antoninus,& §.si quis vltro, & in l.vnius, §.index, ff. de quæstion.* Vltrò competit actio, id est, sine pœnitentia, sine exceptione, *l.*3.*§.*1.*ff. de condict. causa dat.l.sed an vltro.ff.de negot.gestis.* Vltrò iurando, id est, sine dilatione, & necessitate, *l.si legatarius, ff.de dolo,l.*3.*ff.de iureiurand.l.si pignori,in fin.ff.famil. herciscunda.* 3

Vltrò apud Grammaticos interdum significat *Insuper*. Cic.*Catilin.*3. Est etiam in nobis animus, Quirites, vt non modò nullius audaciæ cedamus, sed etiam omnes improbos vltrò semper lacessamus. Virgil. *Æneid.lib.*9. 4

Viderit irrumpentem, vltróque incluserit vrbi.

Vltrò,citróque, sunt dictiones oppositæ, *l.si quis ex argentariis, §. rationem, ff. de eden.* notant Tiraq. *de retract.tit.*1.*§.*1.*gloss.*11.*num.*66. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb.signif.sub dict.Vltra, vers.vltrò, pag.*131.*col.*1. 5

Per translationem apud Grammaticos interdum vsurpatur pro *Mutuò*, atque *Inter se*. Cic. *lib.*1. *Offic.* Beneficia vltróque data, & accepta. Idem *lib.*6. *de Republ.* Multísque verbis vltrò, citróque habitis, ille nobis consumptus est dies. 6

Dictio CCCCXXX.

Vnà.

1 *Simultaneitatem, congregationem, & vnionem diuersorum denotat dictio* Vnà.
2 Vnà, *idem importat quod* Simul.
3 *Vnitatem, atque aqualitatem significat dictio* Vnà.
4 Vnà, *coniungit plus, quàm dictio* Et.

DEnotat hæc dictio simultaneitatem, congregationem, & vnionem diuersorum, ac actuum coniunctionem, vt *in l.Lucius, §.quisquis, & in leg.si pluribus,in princ.ff.de legat.*2.*& in l.fin.* vbi Bald. *sub num.*11.*in* 6.*opposit.* & Ias. *col.fin.C.de impub.& aliis subst.& in §.nos autem, Inst. de Atilian.tutor.* notant Paris. *cons.*79.*num.*21.*lib.*3. Alex. *cons.*93.*n.*4.*lib.*3. Gozadin. *cons.*72.*sub num.*9.*vers.nam dictio.* Reboff. 1

in l. restituere, 36. *vers. item dictio, Vnà, ff. de verb. signif. pag. mihi* 202. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 39. *gloss.* 1. *num.* 1. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Vltra, vers. vnà, pag.* 131. Peregr. *cons.* 65. incip. *Visis, n.* 8. *lib.* 3. Flamin. Parif. *de confident. benef. q.* 33. *num.* 28. Marc. Anton. *var. resol. lib.* 2. *resol.* 35. *num.* 4. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. D. concl.* 376. *n.* 1. Et fuit dictum *in Montis Regalis iurisdictionis,* 5. *Iulij* 1604. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

2 Et tantum est dicere *Vnà*, quantum *Simul, l. qui quatuor, §. vxori, ff. de legat.* 3. *l. immò & socer. ff. de vsu, & habit.* Bald. *in l. vnic. §. in his itaque, C. de caducis tollend.* Gozadin. *consil.* 21. *num.* 38. Grat. *consil.* 9. *n.* 103. *& cons.* 111. *num.* 3. *lib.* 1. *& consil.* 13. *numer.* 36. *lib.* 2.

3 Significat vnitatem, ac æqualitatem; ita quòd non habeat compositionem, iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 139. *num.* 22. *& consil.* 578. *num.* 3. Ceuall. *commun. contra communes, quæst.* 828. *num.* 47. Vnde si quis instituat fratrem hæredem, cum hoc quòd bona sua debeat communicare vnà cum fratribus suis, importat simultaneam communicationem, vt ipse fratribus, & fratres sibi communicent. Ita Barth. *cons.* 4. incip. *Factum tale, num.* 3. *in fine, & seq. lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 376. *n.* 1. vbi *num.* 2. cum eodem Barth. *d. cons.* 4. *num.* 4. subdit, quòd si quis instituat sibi hæredem Titium, vnà cum filiis suis, omnes sunt hæredes.

4 Illud aduertere oportet, quòd hæc dictio coniungit plusquam dictio. Et, iuxta tradita per Bart. *in l. Gallus, §. quidam rectè,* vbi Ias. *num.* 14. *&* 20. *ff. de liber. & posthum.* Parif. *cons.* 3. *n.* 17. *vol.* 1. *& cons.* 79. *num.* 21. *& seq. vol.* 3.

DICTIO CCCCXXXI.

Vnà cum.

1 Vnà cum, *idem importat quòd dictio* Et.
2 *Augmentum importat dictio* Vnà cum, *respectu qualitatis relicti.*
3 Vnà cum, *demonstrat vt aliquid simul expediatur.*

1 IDem importat hæc dictio, quod copula *Et*; & ideò si testator relinquat exequutorem suum Titium, vna cum Seio, proinde est ac si dixisset: Relinquo Titium, & Seium exequutores, ita quòd vno mortuo, alter est exequutor solus vtroque casu. Ita Bart. *cons.* 147. incip. *Factum tale, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 398. *num.* 1. vbi *n.* 2. cum eodem Bart. *d. cons.* 147. *n.* 2. subdit, quòd importat etiam repetitionem.

2 Augmentum importat respectu qualitatis relicti, secundùm Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 139. *num.* 26.

3 Demonstrat, vt aliquid simul expediatur, vt notatur *in l. fin. C. de impub. & aliis subst. & in §. fin. Instit. de Atiliano tutor.* Grat. *cons.* 93. *num.* 1. *lib.* 1. Parif. *cons.* 111. *num.* 17. *lib.* 1.

DICTIO CCCCXXXII.

Vnanimiter.

1 IMportat *Nemine discrepante. vt in cap. bona memoriæ, in vers. vnanimiter, de postulat. Prælat. & in cap. vnanimiter, eod. tit. & in cap. cùm dilecti, de elect. & in cap. tertio loco, de probat.* Barbat. post alios *in cap. cùm Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propr.* Panor. *in cap. licet, in* 1. *notabil. de offic. deleg.* Alberic. *in Dictionario, verb. vnanimiter.*

DICTIO CCCCXXXIII.

Vnde.

1 *De vi, & effectibus huius dictionis qui multa adducat, refertur.*
2 *Causam intrinsecam significat dictio* Vnde, *& importat idem quod,* ex qua causa.
3 Vnde, *quamuis propriè sit aduerbium loci, interdum tamen & ad personas, & ad alias res accommodatur.*

1 MVlta de vi: & significatione huius dictionis adducit Rebuff. *in comment. ad l. quibus,* 57. *vers. vnde, ff. de verb. signif. pag. mihi* 297.

2 Significat causam intrinsecam, & importat idem quod *Ex qua causa,* vt per Castrens. *cons.* 322. incip. *Visis actis, in princip. lib.* 1. Grat. *consil.* 77. *n.* 3. *lib.* 1. Octauian. Vulpel. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Vltra, vers. Vnde, pag.* 131. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 396. *n.* 1.

3 Quamuis propriè *Vnde* sit aduerbium loci, interdum tamen & ad personas, & ad alias res accommodatur, ponitúrque eleganter etiam apud Ciceronem, aliósque bonos Latinæ linguæ Authores, pro *Ex quo, ex qua*, vel *ex quibus*. Cic. 1. *de Orat.* de ea re multo dicet ornatius, quàm ille ipse, vnde cognorit. Idem *pro Flac.* Adsunt Athenienses, vnde humanitas, ac doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras distributæ putantur. Idem 1. *de Orat.* Equidem vobis fontes, vnde hauriatis, atque itinera ipsa putaui esse demonstranda.

DICTIO CCCCXXXIV.

Vndique.

1 IDem importat quod *Omni ex parte*, & de loco propriè dicitur. Cic. *pro lege Manil.* A Sicilia multis vndique cinctam periculis explicauit. Idem *pro Sest.* Omnes vndique flosculos carpam, atque delibem. Virgil. *lib.* 5. *Æneid.*

—— *Maria vndique, & vndique cælum.*

Sæpe autem per translationem vsurpatur. Cic. 2. *de natura Deor.* Mundus perfectus vndique est. Idem 2. *Philippic.* Aut vndique religionem tolle, aut vsquequaque conserua.

DICTIO CCCCXXXV.

Vnus, & alter.

1 Vnus, & alter, *pro duobus vsurpari solet.*
2 Vnus, aut alter, *sicut vnus, aut duo dicitur.*
3 Vnus, *aliquando importat idem quod* Solus.
4 Vnus, *ex omnibus, vel omnium, vel inter omnes, magnam vim habet augendi.*

1 PRo duobus vsurpari solent hæ dictiones. Cic. 4. *Verr.* Dicitur vnus, & alter breuiter. Idem *pro Cluen.*

Cluen. Vnus, & alter dies intercesserat, cùm, &c. Idem *Attic. lib.* 14. *epist.* 18. Adductus sum tuis vnis, & alteris literis.

2 *Vnus aut alter*, sicut *Vnus*, *aut duo*, dicitur. Cic. *Attic. lib.* 7. Quid enim est tantùm in vno, aut altero die. Quum res plures duabus numerantur, dicimus, *Vnus, alter, tertius, pluries.* Cic. *pro Cluen.* Vnum, alterum, tertium annum Sassia quiescebat. Idem *pro Flac.* Tria Græcorum genera, quorum vni sunt Athenienses, Æ les alteri, Dores tertij nominabantur. Idem 6. *Verr.* Dies vnus, alter, plures non referri.

3 *Vnus* aliquando importat idem quod *Solus*. Cic. *Attic. lib.* 1. Prænetius vnus omninò omnes fuit. Idem *ad Quint. fratr. lib.* 1. *epist.* 1. In tuis summis laudibus excipiunt vnam iracundiam. *Ad vnum*, id est, nullo excepto. Idem *de Amicit.* De amicitia verè omnes ad vnum idem sentiunt. Idem *lib.* 10. *epist...* Ego eam sententiam dixi, cui assensi sunt ad vnum.

4 *Vnus ex omnibus*, vel *omnium*, vel *inter omnes*, magnam vim habet augendi, quia vnus confertur cum omnibus. Cic. 2. *Catilin.* Ille autem vnus timendus ex omnibus. Idem 1. *de Orat.* Cùm te vnum ea omnibus ad dicendum maximè natum, aptúmque cognossem. Idem *in Orat.* Inter omnes in omni dicendi genere vnus eminet Demosthenes. Idem *Attic. lib.* 8. Vnum omnium loquacissimum, & minimè aptum ad dicendum.

Dictio CCCCXXXVI.

Volo.

1 *Arbitrium liberum, & absolutum tribuit verbum* Volo.

2 Volo, *refertur ad actum licitum, non verò ad actum regulatum, & illicitum.*

3 Velle *quis non creditur quod iure facere non potest.*

4 Velle *quæ ignorat quis non dicitur.*

5 Volo *ex sui proprietate est informe, & determinatur ratione verbi adiuncti.*

6 *Fideicommissum importat verbum* Volo, *si iungatur verbis obliquis; directam verò substitutionem si verbis directis, aut communibus.*

7 *Substitutio valet in vim directa, si verbum* Volo *reperiatur adiunctum alicui verbo communi.*

8 *Fideicommissum innuit verbum* Volo, *iunctum cum aliis verbis, si sine liberis, aut hæredibus decesserit.*

9 *Dispositiuum est verbum* Volo, *cùm alterius personæ voluntas non spectatur.*

10 *Dispositionem plenam importat verbum* Volo, *in vltimis voluntatibus.*

11 *Actum perfectum importat verbum* Volo, *adiunctum infinitiuo præsentis temporis.*

12 *Verba* Volo te ducere in vxorem, *non operantur matrimonium de præsenti.*

13 *Executionem importat verbum* Volo, *adiunctum cum infinitiuo.*

14 *Dispositionem non importat verbum* Volo, *iunctum infinitiuo in actibus inter viuos.*

15 *Ius nouum aliquando inducit verbum* Volumus, *& declarat antiquum.*

1 VErbum hoc tribuit [liberum, &] absolutum arbitrium, vt *in l. cum quidam, ff. de legat.* 2. & Augist. Barbosa de Dictionib. *in l. fideicomm. § ar. ff. de fideicommiss. libertatib.* notat Menoch. *de præsumpt. lib* 4. *præsumpt.* 188. *num.* 13. *& de arbitr. lib.* 1. *quæst.* 7. *num.* 2. vbi *num.* 3. subdit, quòd ad iudicem directum non significat liberum arbitrium, & *num.* 14. quòd coniunctum cum verbis *Tuo arbitrio*, non operatur, vt censeatur collatum liberum arbitrium, & *num.* 30. quòd adiunctum verbo exequutiuo non liberam potestatem, sed viri boni arbitrium significare videtur. Item verbum hoc est commune, & non præceptiuum, nec æquipollens præcepto, vt post multos resoluit Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 40. *in fine.*

2 Refertur ad actum licitum, non verò ad actum irregulatum, & illicitum, secundùm Peraltam *in l.* 1. *num.* 73. *ff. de legat.* 2. & Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 5. *num.* 17. Menoch *consil.* 1184. *num.* 7. vbi ait, quòd quisque velle non præsumitur nisi honesta. 3 Velle enim quis non creditur, quod iure facere non potest, *l. Lucius, §. Imperatores, ff. ad municipalem, l. si tibi, §. omnes, ff. de optione legata*, gloss. *in l. peto, in princ* vbi Bald. *in fine princ. ff. de legat.* 2. *cap. cùm à nobis, de sement. excommunic.* Menoch. *consil.* 540. *num* 6. Surd. *cons.* 451. *num.* 41. Rota *decis.* 364. *num.* 3. apud Farinac. *p.* 1. *recent.* 4 Sicut etiam velle quæ ignorat quis non dicitur, ex Menoch. *consil.* 191. *num.* 45. & *consil.* 402. *n.* 82.

5 Verbum hoc *Volo* ex sui proprietate est informe, & determinatur ratione verbi adiuncti, secundùm doctrinam Bart. *in l. apud Aufidium, num.* 2. *vers. respondeo verbum, ff. de optione leg.* & *in l. cunctos populos, num.* 3. *C. de summa Trinit.* & clariùs *in l. verbis ciuilibus, num.* 5. *vers. præterea, ff. de vulgar.* vbi ait, verbum *Volo* non esse directum, vel obliquum, nisi propter verbum adiunctum. Sequitur Alex *in l. quoniam indignum, n.* 1. *vers. ego autem puto, C. de testam.* vbi ait, Bart. optimè dicere verbum *Volo* aptitudine posse esse directum. Bero. *consil.* 82. *num.* 12. *lib.* 2. Franch. *in cap. cùm pater, n.* 62. *de testam. lib.* 6. vbi ex Bald. concludit, huiusmodi verbum nihil importare, nisi habita ratione adiuncti. 6 Vnde si iungatur verbis obliquis, importat fideicommissum, si verbis directis, aut communibus, directam substitutionem. Ita fuit resolutum *in Bononien. fideicommissi de Pattis, 17. Iunij 1611. coram Vbaldo, & in Firmana hæreditatis, 6. Nouembris 1620. coram Dunozetto.* Et quòd sit hoc verbum obliquum, per text. *in l.* 2. *in princ. C. commun. de legat.* tradit Fucar. *in tract. de compendiosa substit. q.* 244. *num.* 8.

7 Si verò reperiatur adiunctum alicui verbo communi, substitutio valet in vim directæ, tanquam concepta per verba communia, quæ occurrente casu in vim directè operantur. Ita Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 5. *tit.* 8. *num.* 3. Decian. *cons.* 26. *num.* 25. *lib.* 2. & *cons.* 21. *num.* 3. *lib.* 3. Et fuit dictum *in citata Firmana hæreditatis, coram Dunozetto.*

8 Iunctum cum aliis verbis, *Si sine liberis, aut hæredibus decesseris, &c.* innuit fideicommissum, iuxta tradita per Iacob. de Rauenna, & alios Doctores *in l. precibus, C. de impub. & aliis subst.* Dec. *cons.* 38. *n.* 3. *in fine*, Paris. *cons.* 55. *n.* 1. & 2. *lib.* 2. Cephal. *cons.* 134. *n.* 25. & 37. *lib.* 1. vbi alios adducit. Rota *decis.* 193. *n.* 6. *ad med.* apud Farinac. *p.* 1. *recent.* Importat enim per se ipsum dispositionem, & fideicommissum in causa mortis, vt per Odd. *in tract. de prohib. alienat. quæst.* 11. *num.* 129.

9 Dispositiuum est etiam hoc verbum, præcipuè ab eo prolatum, qui liberam habet exequendi facultatem. Ita Alex. *consil.* 190. incip. *Plura, num.* 32 *vers. quia verbum Volo, num.* 6. quem refert Card. Tusch.

 practic.

*practic concluſ.tom.2. lit.D, concluſ.*199.*num.*1. Molin. *de ritu nupt.lib.*1.*comparat.*20.*num.*34. Menoch. *conſ.*197.*num.*21.*& de arbitr. caſu* 496.*num.*6. vbi *num.*12.ſubdit,quòd ſtat diſpoſitiuè,cùm alterius perſonæ voluntas non ſpectatur, ſed ſola exequutio. Et *n.*18. ait, quòd non diſponit cùm actus alterius voluntatis ſpectatur.

10 In vltimis voluntatibus importat plenam diſpoſitionem,vt *in l.Pamphila,§.propoſito,ff.de legat.*3. notat Nicol.Moxx. *de contract.tract. de empt.tit.de ſubſtant.emptionis,num.*49.In contractibus verò non diſponit,ſecundùm Villalob.*tom.*2.*com.opin.lib.*9.*tit.*34.*num.*355.

11 Adiunctum infinitiuo præſentis temporis importat actum perfectum, veluti ſi ad interrogationem fiat hoc modo: Vis mihi vendere domum pro centum; & reſpondiſſet: Volo vendere; & emptor replicaſſet, Volo emere, contractus eſſet perfectus. Ita ex Bart. Bald. & aliis reſoluit Peregr. *var.reſolut.lib.*5.*tit.de*

12 *pactis, in num.*5. vbi *num.*6. ſubdit verba, *Volo te ducere in vxorem*, non operari matrimonium de præſenti, de quo latè Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.*1.*comparat.*20.*num.*3.*cum ſeqq.*

13 Item additum cum infinitiuo importat exequutionem, vt per Seraph. *de priuil. iuramenti, priuil.*23.*num.*23. & iunctum infinitiuo, vel verbis futuri temporis diſponit,vt per text. *in d.l.Pamphilo,§.propoſitum,ff.de leg.*3. reſoluit Marc.Anton.Genuen. *in practicab.Eccleſ.quæſt.*275.*n.*2.

14 Et iunctum infinito in actibus inter viuos non importat diſpoſitionem, ex Card. Seraph. *deciſ.* 1079.*num.*3. In conſtit. inducit formam iuxta tradita per eundem Seraph. *deciſ.*1447.*n.*2.

15 Verbum *Volumus*, aliquando inducit ius nouum, & declarat antiquum,vt poſt gloſſ. *in Clem.*1.*de rerum permut.* & Abb. *in cap.Sedis Apoſt.de reſcript.* ac Barbat. *in Clem.litteras,in* 4.*col.de reſcript.* tradit Flamin.Pariſ.*de confident.beneſ.q.*58.*n.*44.*in fine.*

Dictio CCCCXXXVII.

Vſque.

1 *Incluſiuè regulariter ſtat dictio* Vſque, *appoſita, gradibus,vel aliis rebus.*

2 *Amplia quando refertur ad determinationes gradus, etiam in dubio.*

3 *Amplia etiam in pœnalibus.*

4 *Statutum excludens fœminas propter maſculos, intelligitur vſque ad decimum gradum;ita quòd ipſe decimus gradus ſtet incluſiuè.*

5 *Iudex ſi mandat ſuperſederi* vſque ad diem ſignaturæ, *vel* Audientiæ, *includit ipſum diem.*

6 *Inueſtituram accipiens pro ſe, vſque ad tertiam eius generationem, ſimpliciter includit ipſam tertiam generationem.*

7 *Terminum terminatum comprehendit dictio* Vſque.

8 *Incluſiuè in feudis ſtat dictio* Vſque.

9 *Vendens cum pacto redimendi* vſque ad diem Natalis proximi, *includit ipſum diem* Natalis.

10 *Verba quæ poſſunt includere & excludere in contractibus, ſemper excludunt quando tendunt ad obligandum.*

11 *Confinium in materia dictio* Vſque, *includit in præiudicium venditoris.*

12 *Vſque in vltimis voluntatibus includit, quando ſumus in dubio, & poteſt includere, & non includere.*

13 *Incluſiuè ſtat dictio* Vſque, *vbicumque terminus cui adiicitur hæc dictio eſt pertinentiis rei, in qua habetur ſermo.*

14 *Temporis reſpectu quando eſt appoſita dictio* Vſque, *tunc totum tempus includit.*

15 *Incluſio quando eſt contra legem,tunc dictio* Vſque, *non ſtat incluſiuè.*

16 *Oratio negatiua quando præcedit, tunc dictio* Vſque *non ſtat incluſiuè.*

17 Vſque, *non ſtat incluſiuè quando conſtat ex mente contrahentium,vel ratione abſurdi vitandi.*

18 Vſque, *non ſtat incluſiuè quando non conſtat de mente niſi ex ſignificatione verbi, cùm terminus ad quem non poteſt comprehendi, vel includi ſub generalitate præcedenti.*

19 Vſque, *non includit vbicumque applicatur termino, qui non eſt de eſſentia rei, nec termini de quo habetur ſermo.*

20 Vſque *excludit, quando hoc eſſet de natura contractus in quo eſt appoſita.*

21 *Incluſiua,& excluſiua quando ſit dictio* Vſque, *ex coniecturis declarari poteſt.*

1 REgulariter hæc dictio appoſita gradibus,vel aliis rebus,ſtat incluſiuè,vt *in leg.patronus,*35.*§.Sempronio, ff.de legat.*3.*& in leg.Papinianus,§.meminiſſe, ff.de inoffic.teſtam.& in l.fin.§.fin.ff.de ſenatoribus, & in l.cùm Clericis §.memorati,Cod.de Epiſcop.& Cleric. & in l.poſt dies,Cod.de Aduocatis,* notant Alex. *in l.*1.*n.*4.*ff.ad legem Falcidiam,* gloſſ.*verb.vſque ad certam, in cap.quamuis* 4.*de præbend. lib.*6. Caſſan. *in conſuet. Burgundiæ,rubr.*1.*§.*7.*verb. Iuſques. num.*1.*& n.*13.*§.*4.*verb.Iuſques à la Sainct,num.*1.Coſm.*in pragmat. ſanct.tit.de collat.§. quòd ſi quis, verb.vſque, pag.*231. Aret. *in l.enim qui,§.*1.*num.*1. *ff.de verb.obligat.* Luc. de Pen. *in l.*3.*num.*13.*Cod.de naufragiis,lib.*11.Pariſ. de Put. *de reintegr.feudor.cap.*116. Rebuff. *tom.*1.*ad l.Galliæ,in tract.de ſent. prouiſionali,gl.*3. *pag.*162. *& in comment ad abſentem,*199.*verſ. regulariter, ff. de verb. ſignif. pag.*633. Menoch. *conſil.*337.*numer.*20. *&* 21. Octauian.Vulpell. *de præpoſ.& aduerb. ſignif. ſub hac dict.pag.*132. Azeued. *ad l.*1.*num.*33.*titul.*4.*lib.*4.*nouæ Recopil.* Surd.*conſ.*429 *n.*71. Ant.Monach. *Floren.deciſ.*50.*num.*19. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancellar. gloſſ.*12. *§.*1.*num.*2. Bened.Ægid. *in repet.l.*1.*Cod.de ſacroſanct.Eccleſ.p.*1.*§.*5.*n.*17. Duran. *Rot.deciſ.*319.*n.*11. Hermoſil. *l.*24.*gloſſ.*2.*n.*33.*tit.*5.*part.*5. vbi ait quod ſi apponatur à lege, ponitur incluſiuè, niſi legis contrarietas inducatur: quando ponitur ab homine,& iungitur cum dict. *In*, ſeu *Ad*, ponitur incluſiuè, niſi ex qualitate rei appareat de contraria voluntate,vt ſi venditio fiat de tali vſque ad talem arborem, ſi eſt alienus,non comprehenditur]

2 Amplia primò,vt hæc dictio ſtet incluſiuè,quando refertur ad determinationes gradus, etiam in dubio, vt *in §.fin.Inſtit.de ſucceſſ.cognator.* notant Alex. *conſ.*110.incip. *Circa,num.*20.*lib.*3.Bald.*conſ.*442. incip. *Conceſſa,circa finem, lib.*3. quod duplicatur *conſ.*375.*lib.*4. Calder.*conſ.*287.aliàs 9.*de locato.* Card.Tuſch. *d.lit.D,concl.*292.*n.*6.

3 Amplia ſecundò, vt procedat in pœnalibus, ſecundùm Gonzal. *ad reg.*8. *Cancellar. gloſſ.*12.*§.*1.*numero* 7. Nam ſiue materia ſit fauorabilis, ſiue pœnalis, quia ſi agatur de gradibus, ſemper includit. Alexand. *conſ.*125. incip. *Attentis, numer.*7. *in fine, & num.*8.*lib.*5. quem refert Card.Tuſch. *d. concl.*291.*num.*21.

4 Ideò ſtatutum excludens fœminas propter maſculos, intelligitur vſque ad decimum gradum, ita quòd ipſe decimus gradus ſtet incluſiuè, vt poſt Dec.

conſ.

conſ. 3 81.& Rimin.*conſ.*26.*n.*1.& 14.*vol.*a. reſoluit Matt. *de clauſ.p.*2.*clauſ.*77.*n.*6.*in princip.*

5 Amplia tertiò, vt procedat etiam, quando reſpicit terminum hominis, vt ſi Index mandat ſuperſederi vſque ad diem ſignaturæ, ſeu audienoæ, includit ipſum diem, vt tradit Alex. *conſ.*114.*num.*5.*verſ. quia illa dictio, lib.*5. quem refert. Card. Tuſch. *d. concluſ.* 219.*num.*7.

6 Amplia quartò, vt procedat, ſi proferatur ab homine: nam recipiens inueſtituram pro ſe vſque ad tertiam eius generationem, ſimpliciter includit ipſam tertiam generationem, vt per Bald. *conſ.*375. incip. *Conceſſa, circa finem, lib.*4. Cald. *conſil.*187. aliàs 9. *de locato.* Matt. *de clauſul.p.*2.*clauſ.*74.*num.*2. Verall. *deciſ.*18.*n.*10.& *deciſ.*112.*p.*2. Card. Tuſch. *d. concl.* 291.*n.*8. vbi *n.*9. extendit, multò magis procedere, quando diceretur: Vſque ad tertiam generationem completam, vel quid ſimile.

7 Amplia quintò, quòd comprehendat terminum terminatum, vt ſi ſit venditum prædium vſque ad domum, venit etiam domus ſi ſit de dominio venditoris, vel ex via publica, quia tunc acciperetur pro termino terminante; ita poſt Bart. & Bald. tradit Bertazol. *de clauſulis inſtrument. clauſ.*26. *gloſ.*6.*n.*5.

8 Amplia ſextò, in feudis, in quibus hanc dictionem ſtare incluſiuè probant Cott. *in tract. de feud. in* 3. *parte, n.*50. Ioan. Thom. de Marin. *in tract. de generib. & qual. feud. in tit. de fundo fraterno, n.*25. quos refert Matt. *d.p.*2.*clauſ.*77.*n.*2.*in princ.*

9 Amplia ſeptimò, in contractibus, quia vendens cum pacto redimendi vſque ad diem Natalis proximi, includit ipſum diem Natalis, quia hæc dictio *Vſque* includit terminum extremum ad quem; ita Ioan. de Imol. *conſ.*10. *in princip.* quem refert Card. Tuſch. *de concl.*291. *num.*20. vbi *num.*33. declarat cum Bald. *d. conſ.*410. *in princip. verſ. aut in contra-*

10 *ctibus.* quòd in illis verba, quæ poſſunt includere, & excludere, ſemper excludunt, quando verba tendunt ad obligandum, quia reo fauendum eſt, & *num.*24. reſtringit, quando verba tendunt ad excipiendum, vt quia venditor, vel locator excipit obſcurè, & tunc contra eum fit interpretatio, vt includat, vel excludat. [Rot. *deciſ.*274.*n.*14.*p.*5.*recent.* vbi quod in contractu appoſita ſtat incluſiuè.]

11 Amplia octauò, in materia confinium, quia dictio *Vſque* includit in præiudicium venditoris, vel locatoris; quia vbi aliquid ſpectat ad ſpecificationem alicuius tanquam melius informati, ſpecificatio ambigua interpretatur contra ſpecificantem; ita Bald. *conſil.*410. *ante med. verſ. vel. dic, lib.*1. quem refert Cardin. Tuſch *d. concluſ.*291.*num.*17.& *num.*36. declarat, quod hæc dictio in materia confinium includit, & excludit ſecundum veriſimilitudinem, quæ ex multis conſideratur. Primò, ex comparatione pretij ad valorem rei. Secundò, ex denominatione propria confinium. Tertiò, ex qualitate rei, ſecundum ſtatum præſentem, non autem ſtatum veterem.

12 Amplia nonò, in vltimis voluntatibus, quia dictio *Vſque* includit, quando ſumus in dubio & poteſt includere, & non includere, vt per Bald. *conſ.*410. *in princip. verſ. aut terminus, lib.*1. Card. Tuſch. *d. concluſ.*291 *num.*16.& in legatis agnoſcit Matt. *d. clauſ.* 77.*num.*7.

13 Amplia decimò, vt procedat, vbicumque terminus, cui adijcitur hæc dictio, eſt de pertinentiis rei, in qua habetur ſermo, quia ſemper includit ea, quæ ſunt de pertinentiis, vt per Bald. *d. conſil.* 410. *circa med. verſ. item & per talem doctrinam. lib.*1. Cardin. Tuſch. *d. concl.*291.*n.*19.

14 Vndecimò amplia, vt procedat etiam quando eſt appoſita reſpectu temporis. Tunc enim totum tempus includit, vt probat Natt. *conſil.*461. *per totum.* quem refert Matt. *d. clauſ.*77. *ante n.*6

15 Limita tamen primo quando ioclusio eſt contra legem vt per text. *in l.*3. *in princ.* & §. 1. *ff. de vſur.* & *in l.*1. §. *fin autem, ff. an per alium cauſa appellationis reddi poſſint*, notant Rebuff. *gloſ.*3. & *in comment. ad d.l. abſentem, verſ. limitata.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1.*q.*80.*n.*92.

16 Limita ſecundò, quando oratio negatiua præcedit, vt *in l. ſi oleum, §. fin. cum l. ſeq. ff. de dolo.* Rebuff. *d. gloſ.*3.

17 Limita tertiò quando conſtat ex mente contrahentium, vel ratione abſurdi vitandi, vt per Gonzal. *d. gloſ.*12.§.1.*n.*11.& 12.

18 Limita quartò, quando non conſtat de mente, niſi ex ſignificatione verbi, cùm terminus ad quem non poteſt comprehendi, vel includi ſub generalitate præcedenti. Ita Bald. *d. conſ.*410. *in princip. verſ. aut non conſtat, lib.*1. quem refert Cardin. Tuſch. *d. concl.*291 *num.*28.

19 Limita quintò, vbicunque hæc dictio applicatur termino qui non eſt de eſſentia rei, nec termini de quo habetur ſermo, quia tunc non includit. Ita Bald. *d. conſ.*410. *circa med. verſ. item, & per talem doctrinam, l.*1. quem citat Card. Tuſch. *d. concluſ.*291. *num.*25.

20 Limita ſextò, quod hæc dictio excludit quando hoc eſſet de natura contractus in quo eſt appoſita, vt *in l. in conuentionibus, ff. de verb. ſignif.* Bald. *conſil.* 365. *in princ. lib.*4. Card. Tuſch. *d. concluſ.*291. *num.*11.

21 Quando hæc dictio ſit incluſiua, & excluſiua, ex coniecturis declarari poteſt, qua adducunt Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.*4.*tit.*9.*num.*10. & Ferret. *in conſtit. Cathalon. gloſ.*3.*n.*88. *cum ſeqq.* Et regula eſt quòd includit vel excludit, ſi conſtat de mente diſponentis, ex Bald. *d. conſil.*410. *in princ. lib.*1. & Cardin. Tuſch. *d. concl.*291.*num.*14. Et dicitur conſtare de mente ex pretio, quia ſi vendo pratum vſque ad domum, domus includitur vel excluditur ex quantitate pretij, ſecundum Alex. *concil.* incip. *Perſpectis, col. penult. num.*4. *lib.*5. vbi Apoſtill. *in verb. pretij.* declarat, vt procedat quando domus eſt ſolita eſſe cum fundo, aliàs ſecùs, quia non includeretur ſi eſt quid diuerſum etiam ex pretio, refert Card. Tuſch. *d. concl.*291.*n.*15. & tetigit Bertazol. *d. gloſ.*6.*n.*5.

22 Si dicatur. *vſque in littora maris*, comprehendunt hæc verba totam terram vſque ad littus maris; dictio enim *in*, adiecta nomini locum ſignificanti, & in caſu non ablatiuo, ſed etiam accuſatiuo deſignat confinia intus in littora maris, vt poſt Bald. *in l. Gallus, §. ille caſus, verſ. vlt. nota hic.* Alex. *num.*15. & Iaſ. *num.*21. *ff. de liber. & poſth.* cenſuit Rot. *deciſ.*683, *n.*5.*p.*1.*recent.*

Dictio CCCCXXXVIII.

Vſquequò, Vſquequaque.

1 *Suſpenſiuam naturam habet dict.* Vſquequò.
2 *Conditionem importat dict.* Vſquequò, *quando apponitur ad inchoationem alicuius beneficij.*
3 Vſquequaque, *importat idem quod* Omnimodo.

1 Habet naturam ſuſpenſiuam, ac diſpoſitionem ſeu acquiſitionem ſuſpendit. Surd. *conſil.*186. *num.*15.

2 *num.*13. vbi *n.*16. asserit, quòd licèt dictio hæc principaliter importet tempus, tamen quando opponitur ad inchoationem alicuius beneficij, importat conditionem, per text. *in l.pater, §.fin.ff. de cond. & demonst. & in l.legatum, ff. de annuis legatis.*

3 Dictio *Vsquequaque* importat idem, quod *Omni modo*, vt per Paris. *cons.*6.*num.*14.& 15.*vol.*1. Flamin. Paris. *de confident.q.*58.*n.*28.

DICTIO CCCCLXXIX.

Vt.

1 *Causam finalem propriè ostendit dict.* Vt *aliquando verò causam impulsiuam.*
2 *Modum, & non conditionem regulariter importat dict.* Vt.
3 *Modum facit dict.* Vt, *etiamsi ante illam adijciatur clausula,* Ea conditione.
4 *Conditionem facit dict.* Vt. *iuncta cum dict.* Si, *vel cum ablatiuis absolutis.*
5 *Dispositio quando censeatur conditionalis, vel modalis, ostenditur.*
6 *Modus in dubio præsumitur potius quàm conditio.*
7 *Conditio debet adimpleri antequam emolumentum quæratur.*
8 *Actio non acquiritur in modo, nisi priùs præstita cautione de illo implendo.*
9 *Necessitatem importat dict.* Vt, *si ponatur in rubrica statuti.*
10 *Veritatem aliquando denotat dict.* Vt.
11 *Similitudinem quandoque importat dict.* Vt.
12 *Similitudinem commodam etiam in substantia & qualitate denotat dict.* Vt.
13 Vt, *nonnunquam pro* Quia, *interdum pro* Et *accipitur.*
14 *Consecutiuè non semel ponitur dict.* Vt
15 *Exemplificatiuè plerumque ponitur dict.* Vt.

1 PRopriè causam finalem ostendit, vt *in l. si creditor, ff. de distract. pign. & in l.emptori, ff. de euict. & in l.4. de testib. & in l. in lege censoria, 203. vers. omnes denique, ff. de verbor. signif. in cap. vt Clericorum, de vita, & honestate Clericorum, & in cap. vt debitus honor. de appellat. & in Clem.1. de re iud. & in Clem. vt hi qui,* vbi Card. *notabil.*1. *de ætat. & qualit.* Bald. *cons.*106. incip. *Cùm peteretur quædam pœna, in fin.n.*3.*lib.*1. Bertachin. *in repert. verb. Vt* Mandos. *in reg.*33.*quæst.*1.*num.*3. *& in gloss. facult. in proœmio, in verb. Vt, fol.*38.*col.*1. vbi etiam, quòd aliquando denotat causam impulsiuam, *& §. volentes, in versic. ad hoc, in fine, fol.*173.*col.*1. Gom. *in reg. de annali, quæst.*1.*num.*2. Plotius *de in lit. iuram.§.*43.*num.*8. Surd. *consil.*143.*num.*1.*& cons.*193.*num.*12. Flamin. *de resignat. tom.*1.*lib.*3.*quæst.*3.*num.*11. Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. singul.*10. *num.*1. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.*2. *lit. D, conclus.*402. *num.*1. *vbi num.*2. post Bald. *d.cons.*106. *in fine num.*3. declarat vt procedat, quando apponitur in vim causæ aptæ producere suum causatum, aliàs esset causa impulsiua. [Anell. Amat. *consil.*23.*num.*7. vbi *cons.*17.*num.*3. subdit quod vbi per modum rationis exprimitur causam finalem designat.]

2 Regulariter tamen importat modum, & non conditionem, vt *in l.demonstratio falsa, §.vltim. ff. de condit. & demonstr. & in l. Mænia, ff. de manumiss. testam. & l.*1.*&* 2.*Cod. de donat. quæ sub modo,* notant Bartol. *in l.quib. diebus, §. fin. col.*2. *vers. quid si testator, ff. de condit. & demonstr.* Bald. *in l.quoniam,* per text. ibi, *Cod. de rer. permut. & cons.*150. incip. *Proponitur, n.*7. *versicul. restat modò, lib.*5. Felin. *in cap. cùm Ioan. n.*1. *de fide instrum.* Franc. *in cap. vt debitae, n.*1. *de appell.* Alex. *cons.*119.*num.*1.*vol.*1.*& cons.*102.*num.*2.*col.*2. *eod. vol.*1. Paris. *cons.*19.*num.*150.*vol.*2. Neuizan. *cons.*45.*num.*19.*&* 20. Natt. *cons.*373.*num.*16. *cum seqq.* Grat. *cons.*101.*num.*30. *& cons.*108. *num.*12. *vol.*1. Bermon. *in tit. de public. concubin. in verb. Vt primùm, fol.*180. Mandos. *in gloss. facult. in proœmio, in verb. Vt, fol.*38.*col.*2. Molin. *de primogen. lib.*2.*cap.*14.*num.*40. *& c.*15.*num.*28. Menoch. *de præsumption. lib.*4. *præsumpt.*146.*num.*5. Pichard. *in §. sub conditione,*4.*n.*10. *Institut. de verbor. oblig.* Card. Tusch. *d. conclus.*402. *num.*3. Ioseph. Sesse *Aragon. decis.*131.*num.*21. Sanchez *de matrimon. lib.*3. *disput.*33.*num.*2. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.*4.*n.*193. Cened. *d. sing.*20. *n.*2. [Rota *decis.*416.*num.*3. *ad finem, part.*1. *in posth. Farin.* Franc. de Barry *de success. testati, & ab intest. lib.*17 *tit.*2.*n.*1. *in princ.*]

3 Et in tantum facit modum, vt procedat etiamsi ante dictionem *Vt*, adiciatur clausula *Ea conditione*, quia adhuc facit modum, & non conditionem, vt probant Felin. *in cap. cùm Ioannes, num.*1. Neuizan. *cons.*43.*num.*19.*&* 20. Molin *d.lib.*2.*cap.*14.*num.*40. *& c.*13.*num.*28. Cened. *d. sing.*20.*num.*3. D. Barbosa *in rubr. ff. soluto matrimon. p.*1. *n.*29. [procedit enim eadem resolutio licet testator adiecerit conditionem modo, vt si dixerit, *Lego Titio centum, sub conditione vt Mæuio det decem.* Alex. *cons.*101.*lib.*1. Ioan. Dilect. *de arte testandi tit.*6. *caut.*38. Peregr. *de fideicommiss. art.*11.*n.*113. Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.*10.*tit.*15.*num.*16. Ranch. *p.*1. *decis. aliàs concl.*354. Anton. Gom. *var.*1.*c.*12.*n.*70. Crass. *§. legatum, q.*49. *n.*38. Intrigl. *de substit. cent.*3.*q.*88.*n.*34. Galganet. *de condit. p.*2.*c.*3.*q.*6.]

4 Iuncta verò cum dictione *Si*, vel cum ablatiuis absolutis, facit conditionem, secundum Surd. *cons.*43. *num.*33. & D. Barbosam *d. part.*1. *n.*30. Et distinguit Galganet. *de condit. & demonstr. p.*2. *c.*3. *q.*1. *num.*1. hanc dictionem modum facere, quando adicitur dispositioni explicandæ per honoratum; conditionem verò, quando adicitur dispositioni explicandæ per grauatum.

5 Opportunè hoc loco quæri potest, quando dispositio censeatur conditionalis, vel modalis. In hac materia attenditur tantum effectus rei, quia si agatur, quod prius debeat impleri illud, quod per dispositionem exprimitur, antequam emolumentum consequatur, tunc dispositio est conditionalis, quia prius adimpleri debet; secus autem est, quando aliquid implendum est post emolumentum quæsitum tunc enim dispositio est modalis, quia priùs consequitur effectum, vt colligitur ex resolutis per Molin. *d.lib.*2.*c.*12.*n.*5. Menoch. *cons.*131.*n.*3. Surd. *de alim. tit.*9.*q.*16.*n.*40.*& decis.*156.*n.*5. Cened. *d. sing.*20.*n.*4. D. Barbosa *d.p.*1.*n.*18. Melch. Phœbus *Lusitan. decis.*11.*n.*14.*& seq. tom.*1.

6 In dubio præsumitur potius modus, quàm conditio, vt tradit Menoch. *de præsumpt. lib.*4. *præs.*125. *n.*13. Steph. Grat. *discept. forens. c.*44.*n.*17. *& c.*139. *num.*14. Rot. *decis.*362.*num.*1. apud Farin. *in prima collect. nouissim.* 7 Et conditio debet adimpleri antequam emolumentum quæratur. Surd. *d.q.*16.*n.*53. Et qui dicit conditionem adimpleri, debet probare, Menoch. *d.lib.*4.*præs.*181. Flamin. *de resign. lib.*1.*q.*3. *n.*40. *& lib.*10.*q.*3. *n.*17. Qui non implet modum, priuatur relicto sibi commodo, secundum Menoch. *cons.*78.*n.*16.*&*.17. Surd. *d. tit.*9. *quæst.*16.*num.*56.*& quæst.*23.*num.*7. 8 Et in modo non acquiritur

actio

actio, nisi priùs præstita oratione de illo implendo, iuxta tradita per Steph. Gratian. discept. forens. c. 400. n. 15. cum seqq.

9 Quamuis regulariter dictio hæc denotet modum, tamen si ponatur in rubrica statun; importat necessitatem, vt per Betmond. de publice. concubin. in verb. & primum, fol. 180. Cened. d. sing. 29. n. 6.

10 Aliquando denotat veritatem, vt per Corn. cons. 305. n. 12. vol. 4. Gom. ad reg. de annal. q. 1. n. 2.

11 Interdum importat similitudinem, & similitudinarie ponitur, ad significandum aliquid ad similitudinem alterius, vt in l. 1. in princ. ff. ad leg. Falcidiam, & in l. vt heredibus, ff. de leg. 2. in cap. laudabilem, de frigidis & maleficiatis, notant Bald. cons. 106. num. 3. vers. sed interdum, lib. 1. Mandos. in d. proœm. in vers. Vt, fol. 38. col. 2. Cened. d. sing. 20. n. 7. Card. Tusch. d. concl. 402. n. 4. Octau. Vulpell. de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Vsque, vers. Vt, pag. 134. col. 2. vbi sub-

12 dit, quòd per eam denotatur omnimoda similitudo, etiam in substantia, & qualitate.

13 Nonnunquam accipitur pro *Quia*, & aliquando pro *Et*, secundùm Mandos. in d. proœm. in vers. vt fol. 39. col. 1. quem refert Cened. de sing. 20. n. 8.

14 Quandoque ponitur consequutiuè, vt in l. si seruus, §. si olivam, & in l. si ex plagiis, §. in cliuo, & in l. si bonos, ff. ad l. Aquiliam. Surd. cons. 113. n. 89. vol. 3.

15 Plerumque stat exemplificatiuè, vt probat Farin. in praxi crim. p. 4. cons. 95. n. 6.

Dictio CCCCXL.

Vt infrà, Vt præmittitur.

1 *Restrictiua est dict.* Vt infrà.
2 *Dict.* Vt præmittitur, *restringit solùm ad expressa.*
3 *Restrictiua respectu precedentium est dictio.* Vt præmittitur.

1 Est restrictiua hæc dictio secundùm Menoch. cons. 86. n. 71. vbi n. 9. subdit, quòd ad sequentia omnia refertur. In dubio stat demonstratiuè, non limitatiuè, vt tenent Card. Seraph. decis. 399. n. 5. Rot. decis. 448. n. 6. p. 1. diu. Mart. d. clausul. p. 1. cl. 201. n. 3. in vlt. impress. [Et quod repetit omnes qualitates inferiùs expressas, ac si essent specialiter ibi expressæ, Rot. apud Paul. de Rubeis decis. 258. num. 22. tom. 3. diuers. aliàs p. 7. recent.]

2 Dictio, *Vt præmittitur*, restringit solùm ad expressa, vt post Gemin. cons. 44. n. 3. in fin. vers. 2. hoc etiam tradit Card. Tusch. pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 403. num. 1. Et sic est restrictiua respectu præcedentium. Clem. ne in agro, §. Abbate, de statu Monach. glos. in cap. cupientes, §. ad hæc, vbi Domin. de elect. lib. 6. Mart. d. p. 1. clausul. 102.

Dictio CCCCLI.

Vt suprà.

1 *Repetitiua & relatiua precedentium qualitatum est dict.* Vt suprà.
2 Vt suprà, *iuncta gerundio magis coarctat sequentem dispositionem ad naturam precedentis.*
3 *Repetitiua illorum que non sunt expressa, nec eorum que dicuntur infrà, non est dictio.* Vt suprà.
4 *Restrictiua dispositionis ad limites precedentis dispositionis est dict.* Vt suprà.

1 Repetitiua est hæc dictio, & relatiua præcedentium qualitatum, & eorum, quæ superiùs dicta sunt, vt in l. item quæritur, §. item Iulianus, ff. locati, & in l. talis scriptura, §. fin. ff. de legat. 1. & in l. fin. iuncta glos. C. qui potiores in pignore habeantur, notant Bart. in l. si quis seruum, §. fin. ff. de leg. 2. Alex. cons. 59. circa finem, vol. 3. Cuman. cons. 22. incip. Testator, circa finem, vers. nec mouetur. Paris. cons. 19. n. 6[illegible]. & cons. 41. n. 65. & cons. 48. n. 14. & cons. 66. n. 6. & cons. 73. n. 11. & cons. 80. n. 49. lib. 2. & cons. 1. n. 129. & cons. 18. n. 8. & cons. 71. n. 7. & cons. 72. n. 13. & cons. 108. n. 35. li. 5. Ruin. cons. 18. n. 12. vol. 2. Alban. cons. 57. n. 6. Ceph. cons. 159. n. 59. & cons. 311. n. 37. lib. 3. Mandel. consil. 473. n. 5. & 15. Curt. iun. cons. 115. n. 21. Anch. q. 7. n. 4. p. 2. Rumin. cons. 151. n. 5. vol. 2. Baldel. cons. 99. num. 32. Rauden. resp. 30. n. 70. 90. 106. 193. & 195. vol. 2. Peregr. cons. 45. col. vlt. vol. 1. Gabr. cons. 175. n. 8. lib. 1. Honded. cons. 79. n. 20. vol. 1. & cons. 46. n. 15. vol. 2. Decian. cons. 72. n. 46. lib. 2. Menoch. cons. 73. n. 24. & cons. 124. n. 59. & cons. 144. n. 14. & cons. 166. n. 11. & cons. 220. à n. 74. & cons. 274. n. 18. & consil. 513. n. 18. & cons. 530. n. 23. & cons. 704. num. 21. & cons. 761. n. 1. Surd. cons. 200. n. 6. & cons. 273. n. 22. & cons. 513. n. 48. & consil. 362. n. 9. & consil. 352. n. 8. & cons. 369. n. 43. & cons. 464. n. 10. & cons. 465. n. 14. & decis. 191. num. 12. & decis. 319. n. 8. Osasc. Pedem. dec. 164. n. 14. Vinc. de Franc. Neapol. dec. 87. num. 4. p. 1. Vulpell. de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Vsque, vers. Vt suprà, pag. 135. Bertazol. de clausulis instr. claus. 21. gl. 21. claus. 27. & claus. 26. gl. 11. & cl. 27. gl. 1. n. 6. Brunor. à Sole in locis commun. verb. dictio, 36. Ceual. communib. contra commun. quæst. 428. n. 113. Mart. de claus. p. 1. cl. 201, num. 1. & p. 3. clausul. 94. in vlt. impress. Ioan. Baptist. Costa inter clausulas Martæ, p. 1. cl. 308. num. 1. Franc. Leo in Thes. fori Eccl. p. 2. c. 1. n. 19. Galganet. de condit. & demonstr. p. 2. c. 1. q. 18. n. 14. Card. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. D. concl. 363. num. 3. & concl. 404. num. 1. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. for. tom. 3. c. 575. num. 36. Melch. Phœbos Lusitan. dec. 71. n. 8. tom. 1. Anton. Monach. Lucen. dec. 55. n. 13. & 14. & Bononien. decis. 40. punct. 3. n. 13. [Duran. Rotæ dec. 300. num. 21. Peregr. consil. 41. n. 16. & cons. 51. n. 5. vol. 3. vbi quod est repetitiua, & relatiua ad proxima, ead. Rot. dec. 40. num. 1. 10. & 12. p. 5. recent. & decis. 158. n. 10. ead. p. 5. vbi quod est relatiua ad præcedentia cum omnibus

2 qualitatibus suis, & n. 11. quod refert, non solet ad substantiam, sed ad qualitatem.] Vbi subdit, quòd hæc dictio iuncta gerundio magis coarctat sequentem dispositionem ad naturam præcedentis. Rota dec. 125. n. 5. apud Farinac. part. 1. recent. & dec. 461. num. 9. apud eundem part. 2. recent. [Eandem Rot. dec. 105. n. 10. p. 2. in posth. Farin. & decis. 168. n. 8. p. 1. etiam in posth. Farin. aliàs p. 3. recent. Anell. Amat. consil. 7. n. 23. vbi n. 24. limitat in casibus & persona superiùs expressis.]

3 Declara, quòd licèt repetat hæc dictio omnia præcedentia cum suis qualitatibus, non tamen repetit ea, quæ non sunt expressa, nec ea, quæ dicuntur infrà, vt per Mart. de claus. p. 3. claus. 98. num. 3. Decian. cons. 83. nu. 12. & seq. lib. 5. Card. Tusch. d. concl. 404. num. 3. vbi num. 4. post Cuman. d. cons. 22. in fine, tradit, quòd si præcedentibus multæ conditiones sint appositæ, & in sequentibus reperatur vna conditio, videlicet, cum tali conditione, vt suprà; non impor-

4 tat repetitionem in aliis, sed solùm in expressis. Restringit enim dispositionem ad limites præcedentis dispositionis, vt censuit Rota decis. 49. num. 2. apud Farinac. p. 1. recent.

Dictio

DICTIO CCCCXLII.

Vterque.

1 *Copulatiua est, seu coniunctiua duorum dict.* Vterque, *& vtriusque collecti concursum requiris.*
2 *Distributiuè, vel alternatiuè quandoque ponitur dict.* Vterque.
3 *Distributiua quando stat dict.* Vterque, *tunc attribuit actum cuilibet in solidum.*

1 COpulatiua est hæc dictio, seu coniunctiua duorum, vtriusque collecti concursum requirit, vt *in l. penultim. Cod. de impub. & aliis.* notant Signorol. *cons.* 205. *num.* 5. Rebuff. *in comment. ad l. rectè dicimus,* 25. §. *Quintus Mutius, vers. vtrumque, ff. de verb. signif. pag. mihi* 154. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q.* 3. *num.* 12, *& n.* 17. Card. Tusch. *pract.* 2 *concl. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 412. *num.* 1. vbi *num.* 2. restringit, quia quandoque distributiuè, vel alternatiuè ponitur, secundùm subiectam materiam, veluti si ponatur in executoribus, & dando auctoritatem dicat: quibus, & vtrique eorum dedit facultatem, &c. vt alia sint subiecta, qualia prædicata. Item apud Ciceronem de duobus coniunctim dicitur hæc dictio, vt *ad Quint. Fr. lib.* 2. *epist.* 8. Dominus vtriusque nostrûm ædificatur strenuè. Et 1. *Officior.* Magna est vis fortunæ in vtramque partem, vel ad secundas res, vel ad aduersas.

3 Cùm verò est distributiua, tunc attribuit actum vtrilibet in solidum, iuxta tradita per Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 65. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 135. Coniungit, & non diuidit, secundùm Mascard. *de prob. concl.* 138. *n.* 7.

DICTIO CCCCXLIII. & vlt.

Vtrique.

Vtrique *nonnunquam impertat.*
1 Certè.
2 Ita demum.
3 Ita.
4 Tantùm.
5 *Affirmat, & ampliat dict.* Vtrique.
6 Vtrique *apud Cicer. accipitur pro* Omnino, *vel* Certè.

1 TRiplici modo accipitur. Primò, pro *Certè*, vt *in l. annorum, & in l. inter stuprum, §. verùm, ff. de* 2 *verbor. signif. gl. in l. vtique, ff. de rei vendic.* Secundò, pro *Ita demum*, vt *in l. diuortio, §. fin. ff. de negot. gestis.* Et etiam exponitur pro *Ita*, vt *in l. qui libertatē,* 3 *in fine, ff. de custi.* Tertiò pro *Tantùm*, vt *in l. non vtiq.* 4 vbi gloss. *ff. ad municip.* notant. Curt. iun. *in l. quod te, n.* 35. *ff. si certum petatur.* Octau. Vulpell. *de prepos. & adu. signif. sub dict. Vterq; vers. Vtique, pag.* 236. *col.* 2.

5 Affirmat hæc dictio, & ampliat, vt per Ioan. Garc. *de nobilit. gl.* 5. §. 1. *n.* 13.

6 Apud Cic. accipitur pro *Omnino*, vel *Certè*. *Attic. lib.* 6. Vtique ad me tabellarius mittas. Idem *Attic. li.* 13. Illud verò vtique scire cupio. Idem *Attic. lib.* 13. *epist.* 21. Eodem die vtique postridie. Idem *lib.* 13. *ep.* 4. Velim antè possis, sin minùs vtique simul.

F I N I S.

INDEX

INDEX

RERVM, ET VERBORVM,

quæ in hoc variarum Tractationum opere continentur.

Prior numerus paginam notat, posterior est marginalis: vbi verò par numerus eadem pag. occurrit, in vno & altero videre poteris.

A

Accessorium

Index Rerum,

Index Rerum,

Alienatum

Beneplaci

C

Causam

Operatur

Com

Index Rerum,

Condi

Noo

D

Index Rerum,

Demonstra

Index Rerum,

Dispositio

Diuisius

Index Rerum,

Emphytheu

Extensiua

Filiorum

Fundum.

Et

H

Iamdudum

Index Rerum,

Index Rerum,

In

Index Rerum,

Iuspatr.

L

Locatio

M

Nos

O

Ordinum

Parium

Pauperes

Periculi

Intelligitur

Augusti. Barbosa Tract. varij.

Index Rerum,

Priui

Vigore

R

August. Barbosa Tract. var.

S

Si

Index Rerum,

Nec

Noo

T

in

V

Index Rerum,

Vt

FINIS.